UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Index Baldi Pervsini. I. V. D. In prælectiones in totum Codicem Iustinianeum locupletißimus

... In Primvm Codicis Praelectiones / Annotarunt, Alexander Imol. Celsus, Barbatias, Philippus Decius. Matthævs Antonianvs Recensvi

Baldus

Lugduni, M.D.LXI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96035

Visual Library

Th. 972a.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

BALDI PERVSINI IN PRIMVM CODICIS PRAELECTIONES.

Annotarunt, Alexander Imol. Celsus, Barbatias, Philippus Decius.

MATTHÆVS ANTONIANVS RECENSVI.

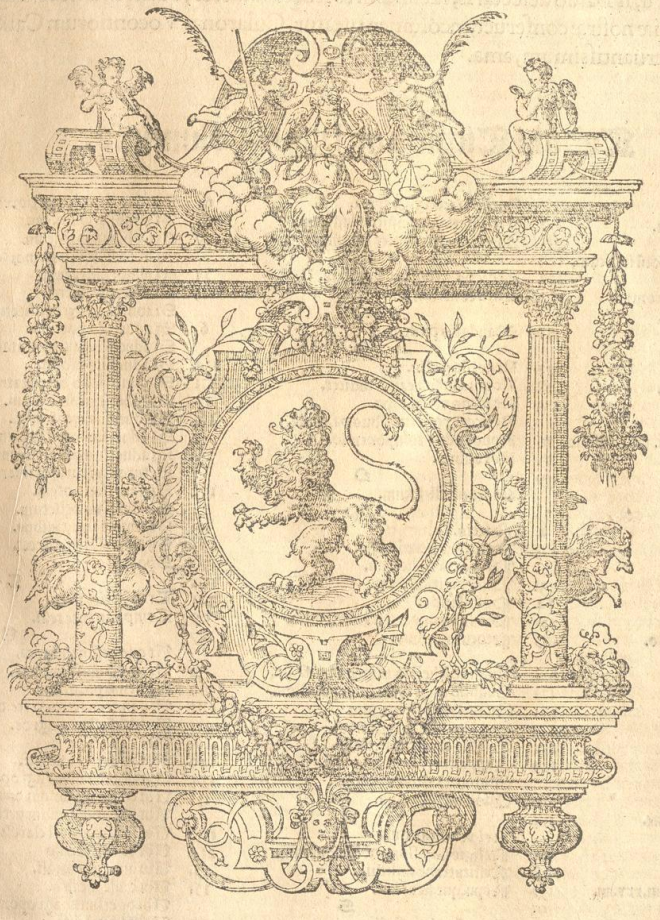

LVGDVNI,
M. D. LXI.

SAPIENTISSIMO AEQVISSIMOQVE PRAESIDI IN SENATV VOCONTIORVM, CAVARVM, ALLOBROGVM, ET MONTANORVM, IOANNI Turchio: Matthæus Antonianus Vocontinus. S.

HOMINI maximo, maximum munus offero. Et si enim, Præses optime, quidam Italorum monumenta reiiciant, quasi non Iurisprudentiam: sed aut statuta, aut oppositiones suas doceant: illis tamen abutemur, quandiu ista trita suspirabunt iudicia: ea enim illi nobis pepererunt. Vbi Deus Opti. Max. mortalibus iurgia primùm, atque lites ademerit, vbi cessabunt Rabulæ: tum exibunt meliora, Dei verbum, atque Iurisprudentia. Iurisprudentia, inquam, cuius præcepta Papinianus, Vlpianus & cæteri tradiderunt. Ex hac Priuati: ex illo publici partim iuris, pullulabunt iudicia. Interim hic amnis fluit. Quo in fluctu, cùm primas Baldus auferat, hunc mundatum, perpurgatum, tibi, vir magne, offero. Hinc, opinor, fructus meliores fero, quam ex aduocationum stipe. Tu, si Baldo delectaris, iucundiores fructus auferes, quam ex antea excusis. Deus te, Præses optime, Patriæ nostræ conseruet, incolumen tueatur. Cularonæ Vocontiorum Cal. Sextil. 1559. Vale, & me, tui obseruantissimum, ama.

Tabula Titulorum huius voluminis.

A

Ad legem aquiliam. 217
Ad exhibendum. 233
Aduocatis diuersorũ iudicum. 123
Aduocatis fisci. 123
Aduocatis diuersorum iudiciorum. 122
Alie. iudi. mutan. causa facta. 155
Arbitris. 155

C

Communi diuidundo. 227
Communia vtriusque iudicij. 228
Consortibus eiusdem litis. 233

D

Diuersis rescriptis ⁊ pragma. sanctiõibus. 76
Dilationibus. 175
Dolo malo. 139

E

Edendo. 77
Emendatione iusti. codi. 4
Errore aduocatorum. 123
Errore calculi. 121
Episcopis ⁊ clericis. 31
Episcopali audientia. 54
Etiam per procura. causam. 151
Ex quibus causis infamia irro. 125

F

Familie erciscunde. 218
Feriis. 175
Filiofamilias minore. 141
Fideiusso. minorum. eodem
Finium regundorum. 232
Formulis. 139

H

His qui ve. cta. impetra. 150
His qui potentiorum nomine. 134

I

In integ. resti. po. 151
In quibus cau. in integ. 148
In integrum restitu. minorum. xxv. an. 139
In ius vocando. 93
In quibus causis militan. 182
Inofficioso testamento. eodem
Inofficiosis donationibus. 192
Inofficiosis dotibus. 194
De iusti. codice confirmando. 4
Iudicijs. 162
Iuris ⁊ facti ignorantia. 63
Iurisdictione omnium iudicum. 176
Iureiurando propter calumniam. 159

L

Legibus ⁊ constitutionibus. 57
Litis contestatione. 173

M

Mandatis principum. 63

N

Negotijs gestis. 134
Ne quis in sua causa iudicet. 171
Ne fiscus vel Respu. 134
Ne liceat potentioribus pa. li. pre. 2
Nouo codice componendo. 233
Noxalibus.

O

Ordine iudiciorum. 172

P

Pactis. 93
Petitione hereditatis. 195
Pedaneis iudicibus. 170
Plus petitionibus. 174
Postulando. 121
Precibus imperatori offerendis. 69
Procuratoribus. 127

Q

Quando libellus principi da. fa. lit. 72
Quando imperator inter pupillos. 177
Quando liceat vnicuiq; 182
Qui legitimam personam. 171
Qui pro sua iurisdictione. 171
Qui ⁊ aduersus quos. 149
Quibus ex causis maior. 154
Quod metus causa. 137

R

Rei vendicatione. 199
Religiosis ⁊ sumptibus funerum. 234
Restitutione militum. 151
Repu. que fit in iud. 151

S

Sacrosactis ecclesijs. 151
Satisdando. 9
Seruitutibus ⁊ aqua. 158
Si vt omissam hereditatem. 211
Si aduersus donat. 148
Si aduersus vsucap. 145
Si aduersus transactionem. 146
Si minor se maiorem. 150
Si sepius in integrum. eodem
Si in communi eadem q; causa restitutio. 142
Si maior fac. ratum. 151
Si aduersus libera. 145
Si contra ius vel vtilitatem pub. 73
Si aduersus dotem. 146
Si aduersus rem iudicatam. 142
Si aduersus fiscum. 146
Si minor se ab hereditate. 147
Si aduersus solutionem. 146
Si aduersus creditorum. 147
Si aduersus venditionem pignoris. 144
Si aduersus venditionem. 143
Si tutor vel curator interuenerit. 141
Si aduersus dotem. 146
Si aduersus delictum. eodem
Statuis ⁊ imaginibus. 77
Summa Tri. ⁊ fide cat. 4
Sportulis. 169

T

Transactionibus. 108
Tempo. in inte resti. 153

V

Vt que desunt aduoca. 124
Vt nemo multus agere. 172
Vt nemo pa. ti. suis. 134
Vbi in rem acto exerce. de. 179
Vbi causa status agi de. 181
Vbi ⁊ apud quem. 181
Vbi de hereditate agi. 181
Vbi de possessione agi opor. 179
Vbi conueniatur qui certo. eodem
Vbi fideicommissum peti. eodem
Vbi senatores vel clarissimi. 182
Vbi de ratiociniis 181
Vbi quis de curiali. 181
Vbi cause fiscales. 182
Vbi de crimine agi oportet. 178
Vt lite pendente. 72
Vt ne. li. signum. 134
Vsufructu. 207
Vxoribus militum. 155

FINIS.

IN NOMINE DOMINI nostri Iesu Christi, Codicis domini Iustiniani, &c.

1 ¶ Nomen Dei est inuocandum in quolibet actu solenni.
2 Justinianus imperator quare sic dictus sit.
3 Mutare nomen an alicui sit licitum.
4 Notarius an possit mutare signum consuetum.
5 Imperator quare dicitur sacratissimus.
6 ¶ Perpetuum, quot modis dicitur.
7 Imperator quare dicatur Augustus.
8 Donatio facta a Constantino Imperatore Siluestro pape, an teneat.
9 ¶ Priuilegium concessum alicui ab imperatore, vt possit legitimare, an talis possit legitimare in terris ecclesie.
10 ¶ Prelectionis verbum, quid significet.

¶ Proemium.

Portet preuenire Solem ad benedictionem tuam: & ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes, tanquã hybernalis glacies tabescet, & disperiet tanquã aqua superuacua. legit Sapiẽtie. xvi. c. que verba attendẽs sacratissimus princeps Justinianus, generis humani director, in presenti rubrica sine intitulatiõe tria facit. Quia primo ponit diuini nois inuocatiõ, per quã Deũ venerat. ¶ Secũdo ponit propriã & appellatiuã descriptiõnẽ per quam presens opus denominat. ¶ Tertio subdit intitulationẽ, per quã ptens opus pemialiter ichoatur. ¶ Secũda ibi, Codicis dñi &c. ¶ Tertia ibi, repetite prelectionis.

1 vsq; in finẽ rubrice. ¶ † Et ex ista tripartita diuisione primo notandũ est, q; nomẽ Dei ẽ inuocãdũ in quolibet actu soleni. cõcor. j. de offi. pfecto. aphri. l. in nomine domini. & in authen. de armis. in prin. & in auc. de ẽptore. in prin. col. vj. Et est ratio: q; oẽ causatũ principium debet referri ad principiũ, qõ est ipsius cã, & maxime ad principiũ, qõ est prima
a causa causarũ, sicut est Deꝰ, vt hic. & ideo omnia instrumẽta a incipiũt In nomine dñi. Et ¶ Paulus apostolus excõicãs Counthiũ, incipit in sua sententia, in nois domini. & fuit Apostolus primus, q in prolatione sententie nomẽ dñi inuocauit, vt legitur in decre. xxiij. distinct. c. in nois domini. ¶ Et est arg. q; nõ valeat aliter instrumẽtũ, si nõ est ibi in no-
b mine dñi, quasi deficiat principiũ institi. Sed tñ veritas est in b contrariũ: quia nulla lege hoc cauet, vt ptz in auc. vt preponat nomẽ Impatoris. & j. de tabula. l. gãli. lib. x. vbi ponunt substãtialia instrumẽtorũ. & hec non cõnumerantur inter substãtialia: sicut dicũt quidã de signo crucis in muẽtario, qõ est de leui solẽnitate, nõ de substãtialiꝰ vt. l. fi. ff. sinauté dubius. j. de iure deliberã. Non obstat q; ponat indictio, annus, mensis, dies, nomẽ pape, vel Imperatoris, aut alterius principis: q; oĩa ista significant tẽpus, qõ est necessaria cõcomitãtia actus, qui gerit: sicut est locus: vt in. c. abbate. de re iud. li. vj. Sed ista verba, in nomine dñi, nõ
2 significãt tẽpus, nec sunt necessaria cõcomitantia actus, qui geritꝰ & hoc circa primã glos. ¶ Uenio ad secundam. liber iste intitulat Justiniani. ¶ † Quero quare dicit Justinian. respõdet gl. q; fuit filius Justini, vt instit. de dona. ꝯ. est & aliud. sed ista ratio est persuasiua, nõ autem ratio propie pumpta nomine rõis: q; illa est propie ratio q; necessario, vel probabiliter infert: vt no. ff. de legib. l. nõ oĩm. & ff. de offi. pcu. cesaris. l. fi. Sed ista nullo mõ infert. Nã sepe videmus propriũ nomẽ filij discrepare a propio noie patris: & etiã patris a nomine filij, vt legit & no. in. l. fin. ff. ad mu. Et ideo considerandũ est, q; aut querit de specie, & est bona ratio producẽs sic denominata, ergo & productũ. verbi gratia. generãs est homo, ergo genitus est hõ: vt. ff. de legi. l. si quis in fundi vocabulo. Aut queritꝰ de nomine individui: tũc ista nõ est bona ratio: q; noia pro libito variã. & in primitiua nominis impositione, vt. j. de inge. ma. l. ad recog. oscẽdos. Ad questionẽ ergo quare dicit Justinianus, respõdeo: quia ita placuit imponẽti sibi nomẽ a principio, & hoc est pertinacibus relinquendũ: vt no. glo. ff. sol. matri. in rub. & in. l. ij. ad fi. j. de cõstit. pecu.
3 ¶ † Iuxta hoc querit hec do. Jacob. vtrũ liceat alicui mutare sibi nomen
c & respõdet: aut est seruus, & non potest sibi nomẽ mutare: q; ingeret domino difficultatẽ probationis, nã ex diuersitate nominũ pesumitur diuersitas corporũ, nisi probet q; sit idem corpus, & hoc probatur. ff. ad. l. cornel. de fal. l. falsi. secundũ vnã lec. Aut est liber: & tunc, aut vult generaliter sibi nomẽ mutare sine alicuius fraude, & potest. d. l. ad recognoscẽdos, aut in spẽ, puta in vno cõtractu vocat se vno nomine, in altero diuerso nomine: & tũc non potest, vt. dic. l. falsi. secundũ aliam
4 lect. ¶ † In lectura secundũ Jac. bu. habemus simile in tabellione, qui signũ consuetũ nõ potest mutare in spẽ, vnde si hodie faceret vnũ signũ, & cras alterũ: puniretur pena falsi, ac si mutasset nomẽ propriũ: vt not.

a Omnia instrumẽta. vide de hoc do. Abb. in. c. j. de fi. instru. & Lud. in rub. ff. de ope. no. nun. & Raph. fulg. hic. vide que dixi in. c. j. Andr. Barb.

☞ Adde Ange. in aut. de armis. in pn. coll. vj. Jstũ. j. in pe. iij. lib. Spe. in. ti. de istr. edi. ꝯ. ij. ñ. añ oĩa. ¶ Pano. in. c. i noie. & ibi doc.
d Buil. de cugneo d. j. de fide instru. l. cõparatio-
5 nes. & hec de secunda glo. ¶ † Uenio ad tertiam glo. Et quero quare imperator dicitur sacratissimus. respon. q; Imperator yngit sacra vnctione. ita debet glos. ergo apparet q; ista cõsecratio nõ potest fieri nisi a summo põtifice, vel eius commissario: q; alius hoc sacramentũ nõ potest administrare, & ista est veritas. nõ tamẽ intelligas, q; per hoc impator sit in sacris ordinibus, sed est in sacra maiestate, vt legitur & notat Ixiij. dist. c. Ualẽtinianus. ¶ Expedita tertia glo. venio ad quartã. debet hec q; imperator est ppetuus. contra, q; nihil est ppetuũ sub sole: vt. ff. de ser. vrb.
6 predi. l. eũ debere. Sol. dicit gl. q; † perpetuũ dicitur dupliciter. vno modo qõ est infinite durationis. & hoc mõ non accipit hec. secundo mõ accipit perpetuũ. i. gñale, vel vniuersale & sic sumit hic. nã Cesar est dñs vniuersalis: vt pz in diuina scriptura, q; dicit exit edictũ a Cesare aug. vt describeret vniuersus orbis. & sic non obstat cõtrarũ. ¶ Tu dic q; perpetuũ dicitur pluribus modis, vt not. in. l. j. ff. pro soc. Et facit ad cõtractũ emphyteuticũ, quãdo in instrumẽto dicit, q; cõcessit in perpetuũ. qõ dic vt legitur & no. in. l. i. ꝯ. qui in perpetuũ. ff. si ager vect. vel emphy. pet. &
7 hoc de quarta glo. ¶ † Uenio ad quintam. Im-
e perator, Austustus c nominatur. quero quare sic nominat: respõdet gl. q; debet esse eius ppositi, vt augeat, licet q;cq; nõ augeat: vt. j. de naturalibus lib. l. diui. Ja. but. õt q; quatuor sunt hec cõsiderãda. ¶ Primo est cõsiderandũ factũ. & non est dubiũ quod de facto quãdocq; Imperator diminuit. Secũdo est cõsiderãdum propositũ, qõ hz, & istud est q;cq; ad diminuendũ: q;cq; nõ. Tertio est cõsiderandũ ppositũ, qõ hre debet, & nõ dz habere ppositũ diminuẽdi. & ita loquitur gl. Quarto est cõsiderãdum ius alienatiõis, an de iure teneat. & ista questio formet de donatiõe quam faciũt Imperatores Roma. eccle. & ꝯcludo duos casus indubitabiles. ¶ Primus casus est, q;n imperator cõcedit in feudũ: & tũc sine dubio põt, eo q; tuncius supioritatis remanet sibi. hoc not. ꝯ. de legi. l. ij. & l. humanũ. Secũdo per modũ simplicis cõmissionis. & adhuc nõ est dubiũ q; impera-
b tor possit cõmittere: vt. l. j. ꝯ. q pro sua iurisdictione. Tertio per modũ exp̃opriatiõis: vt summã potestas post Bart. multis in locis, tamen plenissime in rub. ff. de no. oper. nunciat. & Fel. in. c. j. de fide instru. Quibus pro omnibus adde Joan. fab. in proemio in. ſtit. num. iij. fol. ij. ¶ Philippus Decius.

c ¶ Nomen. An liceat mutare nomen, vide. d. Ang. in proe. decre. & ibi. d. Anto. & dom. Card. Andr. Barba.

☞ Adde istũ in. l. j. de her. instit. q. j. & in ru. j. de fi. instr. Alex. in. j. ꝯstit. ff. Jac. rebu. in. l. viris. nu. iij. & ibi n. o. i apo. ad ipsum, in ñ. põt mutari. C. de pat. scho. li. xij. ¶ Philip. Fran. in proe. ferti. nu. v. vbi etiã notaui in addi. ad eum, post Nic. superã. in verbo mutatio nominis. & Fel. in proe. Grego. col. ix. ver. tertia cõclusio mutatio nominis ppriꝰ. Celsus.

d ☞ Notat Buil. de cu. Adde qõ notaui in apostil. ad ipsum in allegata l. cõparationes. num. viij. versic. sed in signis debet esse in apostillis. in versi. diuersa signa. textus doct. & Alexan. in. l. eos. in princi. ff. de fal. Joan. de imo. in. l. ita stipulatus. ꝯ. Chrysogonus. ff. de verborũ oblig. & ¶ Philip. Francus in. c. significauit. extra de appel.

e ¶ Impator: Augustꝰ. Utrũ donatio fctã p cõstitinũ ecclie valuerit, tãgitur p gl. & Ja. de bel. i auc. quo opz eos. ꝯ. j. p gl. lxiij. dist. c. ego Lud. p Hosti. in summa de immu. eccle. ꝯ. nũcauit. ñ. qd impator & p Bal. i pem. ff. & hic p Sali. p Bal. & Ang. i. l. si certa. ff. de test. mili. p Bal. & Ange. i. l. filio quẽ pr. ff. ꝺ lib. & posthu. Bal. in pludus feu. circa mediũ: & in tit. de pac. cõstã. in ñ. successoꝝ. Bal. & Abb. i. c. itellecto. de iuretur. Bal. i. l. sacra. i. ꝯ. sciẽdũ. ff. de rex duu. & facit gl. in. l. j. i initio. ff. de offi. pfec. pto. q; tenuit, q; nõ vz. qõ voluit ibi Buil. de cu. Jac. but. variauit. Iz subtilis doctor Richar. de Sali. i pe. ff. tenuit valere, adducẽdo. xxi. rõnes, ex qbꝰ dicit soluta eẽ ar. i Jnũ formata. & tñ iudicio meo nõ. strin gunt sue rõnes. vñ eẽnt videda duo. ¶ Primũ si ipator potuit ita grauissime diminuere impiũ: q; captis regnis q; tenenẽ p reges, impator parũ

ꝛ nihil habet de impio. scdo esset videndū vtrū eccla debuerit acceptare. videret qđ nō, p id optimus psalmista ōt: Terrā aūt dedit filijs hoim. ḡ nō dedit eccliæ. Scdo p id qđ in sacra cena dñi scribit, dñi dixit: Quēadmodū facio, ita ꝛ vos faciatis. ſꝫ Christꝰ fuit pauper: aues hñt nidos ꝛc. rrij. q. i. c. videtes. ḡ eccla Christū pauperē sequit. Itē nō erit aplꝰ maior dño suo. nō ergo eccla dz esse in dominijs tpalibus opulēta. Itē difficile est regere tpale ꝛ spūale. ꝛ in ar. a faciat illud Liuij ō hānibale habēte in geniū inter res diuersissimas. Item esset videndū quomō probat ista donatio. ōt enī per. c. cōstātin⁹. xcvi. dist. ex quo est palea, ꝛ qđ dā direrūt, qđ verba illi⁹ capit. sunt oīno aliena a stilo vigēte illis tpibus de quo dicit facta ista donatio, multa alia posset dici nihilominus ego teneo illō qđ tz sacro sancta romana ecclesia. Andr. Bar. ☞ Adde Joannē And. in additionibus ad Speculū, in titulo de misditione olim iud. §. in additionib⁹, vidisti duas opiniões, ꝓ siculo habeo cōsilū Dy. a pud eūdē Spe. i. ti. de instr⁹ū edit. ꝓ fic. pape ꝛ iperatorī. vbi p istū. ꝛ versi. fi. Jnno. in. c. qđ in dubijs. ꝛ. c. fi. extra de rerū permu. Card. in cle. roma. versic. porro. de iureiur. ſPanor. in. c. p venerabilē. nu. vij. ꝛ ibi posui in apostillis ad eum in versiculo, donationis. extra qui filij sint legiti. ꝛ Bar. ꝛ Aler. in prima cōstitu. ff. ꝛ in. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut clam. ꝛ Ludoui. Rom. in. l. is qui heres. in prin. ff. de acquirenda hereditate. Celsus.

a ☞ Nullam retineat iurisditionem. Adde plenissime per Felin. Sand. in. c. quod sedes. col. fi. versi. cogitabā. ꝛ ibi de qua iurisditione illo casu intelligatur. extra de offici. ord. in.

b ☞ Gallia. Adde istum in. c. j. col. ij. versi. legitime puniat. in tit. de pac. iur. fir. melius in. c. j. col. ij. de inuesti. in mari facta. Bart. in. l. si duas. §. grammatici. in lec. ſ lic. de neapo. col. j. versi. per principē romanū. ff. de excu. tu. ſPanor. in. c. per venerabilē. nu. xxxvij. ꝛ ibi posui in apostil. ad ipsum in vers. Rex Francie. extra, qui fi. sint legi. vbi dicit qꝰ de facto nō recognoscit, sed de iure tu aūt dic qꝰ nec de iure, vt per istū in. l. j. §. j. ff. de offi. pfecti preto. Jaco. Rebuf. in rub. C. de stu. libe. vbis Rome. lib. xij. nu. ij. ꝛ. xij, ꝛ ibi posui in apostil. ad ipsum, in ver. qui sunt exempti. Card. in cle. j. in fin. princip. de iureiuran. ꝛ Spe. in titu. de actio. §. xij. vbi dicit eū in temporalibus non recognoscere superiorem. Celsus.

c ☞ Ad vitam. Videtur iste sentire imperatorem non posse depom. de quo tu dic vt per Bar. in. l. non ambigitur. post Huil. de cug. ff. de legi. eundem Bartol. in. l. fi. C. cod. no. iste in cap. j. col. fin. si inter do. ꝛ vasal. lis oria. ꝛ quod dixi in apostil. ad ſPanor. post eum in. c. j. numero vj. in ver. populo. extra. de transla. epi. Celsus.

d ☞ Sed Jaco. de bel. ſ o. q comites palatini possūt legitimare i terris ecclie, licet sint creati ab imperatore, ꝛ maxime si illa sit ad postulationē patris. ꝛ ita feci fieri istis diebꝰ in legitimatione cuiusdā incestuosi in ciuitate Bonoñ. vide do. Ant. in. c. p venerabilē. q. filij sint legi. do. ſPet. consil. cccv. dños de ſRot. decis. cccxxix. vide cōsi. Bal. qui dicit qꝰ Bar. fuit sibi cōtrarius in ꝛ silijs. vide. d. ſPet. in ꝛ fil. cccvij. ſPaul. de ca. ꝛ si. ccxxx. vide ꝛ filia Jo. de imo. in cōsi. clxiij, vbi ponit ꝛ filiū ſPet. de ancha. qñ legitimatio fit in terris ecclesie, vbi tenet qꝰ nō pōt. Idē cōsuluit Jaco. de isolanis, sibi in cōsilio sequēti allegat Bald. in. l. eam quam. C. de fideicō. in ver. non nouam questionē. Idem in consil. seq. quia consuluit Jo. de imo. vbi dicit hāc esse cōmunem opinionē. Andr. Barba. ☞ Adde istū dicentē cōem opi. esse ꝛ Jac. in. l. eam quā. col. vl. ver. so, ergo multo fortius Imperator exigentibus meritis donatarij: sicuti beati Siluestri cuius meritis non solum Constantinus fuit liberatus a lepra corporis: sed totus etiā orbis a lepra infidelitatis. Quarto probatur, ꝙ sicut patrimonialia potest donare: ita ꝛ fiscalia, vt. j. de quadri. prescrip. l. bene a zenone. hāc opin. tenet Spec. in tit. de feu. in vlti. colum. ꝛ ponit ibi formam iuramēti fidelitatis istarum ciuitatū donatarum. ꝛ facit ibi mentionē de ciuitate Bonoñ. Jstam eandē opin. tenet glos. ord. i. que dicit ꝙ per istam donationē res sue nature redditur: non tamen imperium minuit. hoc est dicere ꝙ ista potius fuit recognitio, siue resignatio in manus superioris, ꝙ donatio. lxvij. distin. c. ego Ludouicus. Unde successor debet cōfirmare, non autē infirmare. ea. dist. c. Adrianus. el. j. Nec est mirū si alique prouincie vel ciuitates non sunt
b sub Imperio. nam Gallia ᵇ ꝛ Hispania non sunt sub Imperatore, vt
8 legitur ꝛ not. lxvij. dist. c. Adrianus. el. ij. ✝ In contrarium, ꝙ donatio non valuerat, sic probatur. Eadē ratione, qua valeret donatio vnius prouincie: valeret figillatim omnium prouinciarū: ꝛ sic imperium posset annullari. quod est falsum, qꝰ nō potest non esse: vt in aūt. quomodo oporteat episco. §. fi. ꝛ hac sola ratione est contenta glo. qꝰ vsum est glosatori, ꝙ ista ratio demonstrat. Secundo probatur: quia licet officialis possit quādoq; donare res singulares: tamē officium proprium nō potest a se abdicare: vnde tutor bene alienat rem: sed officiū nō potest alienare, quin remaneat sibi infirmum, saltem in habitu. l. ij. de diu. tute. ꝛ. l. inter tutores. ff. de admi. tut. Tertio probatur: qꝰ officiū Imperatoris
c est ad vitam: ᶜ Unde licet de rebus possit dispōnere quo ad perpetuam dispositionē: tamen quo ad iurisditionem officij nō potest disponere in tempus successoris: vt. ff. de iurisdic. om. iudi. l. eum qui. ꝛ arg. de leg. j. l. peto. §. predium. ff. loca. l. si quis domum. ff. de pignor. l. lex vectigali. Quarto probatur: qꝰ Imperator habet iurisditionē a lege regia. cuius forma est, vt per vnum regatur: non vt in plures imperium diuidatur: vt. l. ij. §. nouissime. ff. de ori. iur. ergo Imperator donando non potest diuidere Imperium. Quinto ꝛ vltimo probatur: nam hoc videtur esse contra publicam vtilitatē. nam vt dicit Aristo. xij. metaphisice. in fin. Entia nolunt male dispon: nec est bona pluralitas principatuū: vnus ergo princeps. Et confirmatur: qꝰ si Imperator debet habere propositum augendi, ꝛ facit contrariū: tunc factī quod non debet facere: ꝛ ideo non prætendicat successori: quia est officialis, ꝛ non dominus. ad hoc ff. de testa. tuto. l. iure nostro. ꝛ. ff. de rebus. eo. l. quānis. ꝛ hanc opin. tenebat hic Jacob. but. in lect. dicens ꝙ non tenet alienatio, nec quo ad se, nec quo ad successorem: licet de successoribus sit minus dubium secundum ipsum. Postea mutauit opinionē, ꝛ bene: qꝰ cū papa sit superior ex hoc acquisitum est ius superiori, vnde inferior non potest revocare. hoc probatur per rationem naturalem, que precipue debet attendi, vbi contentione est de potestate inter prætendentes supremam potestatem: nō enim cadit inter eos alius arbiter, nisi ipsa ratio naturalis, que (vt testatur Seneca epistola. lxvij. ad Lucillum) arbiter est bonorum atque malorum. Constat enim ꝙ secundum naturalem rationē, ꝛ secundum ius gentium prouincie eligunt sibi regem: vt. ff. de iusti. ꝛ iur. l. hoc iure. ꝛ ideo quod est a principio approbatum, istud censetur de iure gentium. sed per prouincias ꝛ per ciuitates istud fuit semper approbatum, ꝛ prestitum iuramentum fidelitas ipsi ſPape: ergo tales prouincie ꝛ ciuitates subsunt domino ſPape de iure gentiū, secundū naturalem rationē. ꝛ istam partē teneo, ꝛ confirmo: qꝰ posito ꝙ donatio nō teneret: ecclesia tamē prescripsisset. non obst. l. comparationes. qꝰ subditus non prescribit, vt ibi: sed ecclesia est par Imperio. facit quod not. de
9 postu. l. omne. ꝛ ista sola ratio non concludit. ✝ Iuxta hoc quero de tali questione. Imperator concessit priuilegium cuidam, vt possit legitimare spurios: iste legitimauit in terris ecclesie, queritur vtrum legitimatio valeat. Dicit Jacob. But. ꝙ si dominus illarum terrarum exemit eos totaliter a iurisditione imperatoris, ꝙ non tenet legitimatio. si autem non exemit totaliter: tenet ꝙ legitimatio valeat. quia ergo (vt dixi) totaliter exemit: ergo sequitur ꝙ legitimatio non valeat. Et ad hoc induco duas glo. ordina. vna est. r. distin. cap. lege. alia est. ci. dist. cap. peruenit. ad hoc facit quod dixi in. l. cunctos populos. ſ. de summa trinita. in questione de statuto disponente, ꝙ spurius possit institui. sicut enim ſPapa non legitimat in terris Imperij: ita nec ecotra: vt
d extra, qui si. sint legi. cap. per venerabilem. Sed Jacob. de bel. ᵈ disputando tenuit cōtrarium, ꝙ isti comites facti ab imperatore possint legitimare ad successionem in terris ecclesie, sicut ibi creant tabelliones, ꝛ faciunt alia que sunt voluntarie iurisditionis: nam in voluntaria iurisditione ordinarij non cōsideratur territorium: vt. l. ij. de officio proconsul. ꝛ leg. ad hoc facit quod not. in. l. prima de tuto. ꝛ cur. da. ab his. Ita tenet ipse disputando in aūt. quibus mod. na. effi. sui. colla. vij. vbi est sua disputatio situata. Sed in hoc potest distingui. Aut ista legitimatio fit ad postulationem patris: ꝛ tunc valet: quia neminem leditꝛ est voluntarie iurisditionis, ꝛ redditur inter principales personas consentientes. argumento. l. j. ff. de emanci. lib. Et si dicas, preiudicatur venientibus ab intestato. hoc nego: quia non habebant aliquod ius tempore legitimationis: nam cum pater possit bona sua prohcere in mari, vt nota. in. l. prima de inoffic. dona. ꝛ de condi. ꝛ demonstrato. l. Meuius. multomagis potest per actum ciuilem ꝛ permissum. aut ista legi-

a legitimatio[a] fit post mortē pfis: z tūc si post aditā hereditatē ab agnatis: tūc sine dubio nō pōt fieri, vt dicā. ſ. de pct. imper. offerē. l. rescripta. Aut nō erat adita, ſz erat in potēstia adeūdi: z tūc dico idē, q̄ non valet legitimatio in pudicīū eaz, qb⁹ erat q̄stū tus adeūdi. Nō sic pbo. Talis legitimatio dz fieri illis citatis, vt. l. ſi. de nata. resti. p Ja. de are. sed isti nō sunt iudices: ergo nō possunt citari. Itē quicqd sit a iudice incō, petēti, dz grauare illū ꝺ quē fit: vt. ſ. de decur. l. militarib⁹. lib. xij. Et hec distinctio videt mihi vera, z sic saluanf opi. Brie. Et in volum⁹ tenere qd ecclia vtaf pscriptiōe magis q̄ priuilegio: tūc penes principē remāsit directa iurisditio, ſz vtilis iurisditio est eccliē. Hoc ꝓsuppōsito tz Jac. de bel. qd z si sit qd ne vniuersali iurisditione: pferē tū in eo qd nō pertinet ad disceptationē ꝺdictā. Sed iter volētes videf q̄ possit directa iurisditio exercer: q: explicaf sine ꝺdictiōe, nec pertinet ad disceptationē fori. arg. ff. de noua. l. iij. Alter⁹ pcedēdo ad quartā glo. dz hic repetite plectiōis. Quare dz hoc: ſ. ñ. secūdū glo. q: coder fuit bis cōpilat⁹, z correctus, z relectus. † Vbi notādū est, q relectio signū est magne deliberatiōis, vt. ſ. de legi. l. humanū. z tō dicit notarij i teste, cui relecto dicto suo, ꝓfirmauit illud. z in eo q cōfitef maleficiū, dicit qdā, cui relecta sua pfessiōe, ꝓfirmauit illā, vt videaf in ea pseuerare, arg. ſ. qui testa. fa. pos. l. hac ꝓsultissima. ſ. at cū humana. Sed tu i hoc dic qd pseuerā-

b tia expressa regrit q pluries ꝓiteaf diuersis tēporibus. sed q̄ſ plures b eodē tpe cōfitef ista est vna cōfessio tm̄, z ppie nō est pseuerātia. de hoc habes glo. notabilē in simili. ff. de pigno act. l. iij. in glo. ſi. q̄ oīno vide. Vltimo habes hic verbū, prelectionis. dicit glo. q ſyllaba pre, nihil operaf. z sic ſyllaba q̄z addit, q̄z detrahit, z neutro casu scriptura, vel dispositio vitiatur. vt hic, z. ff. de ma. testa. l. qui habebat. Et no. ista glo. q̄ ponit figurā. ſ. q̄ figura sit hic, dū dicit, prelectionis. Eadē figura colligit. ff. de dote prelega. in rubrica, quā glos. allegat, hoc eñ est vtile z allegabile, z. ſ. no. quare nō tenuerūt donatiōes per imper. torē Cōstantinū. Tu gebelline, q tenes q donatiō nō teneat, aduertas ad me: q: dabo tibi duas rōes inconuincibiles, quas nunq̄ audisti. Prima rō est, q illud qō nō pōt pscribi, nō pōt alienari. l. alienationis verbū. ff. de ver. sign. sed illud qō hz Imperator⁹ in terris Imperij, nō pōt pscribi p papā, vel aliū quēquā. l. cōperit. ſ. de pscrip. xxx. anno. ergo nō potuit Imperator⁹ Cōstantin⁹ alienādo trāsferre, seu ꝺcedere pape Syluestro terras Imperij. Secūda rō est. Illud qō alicui cōcedit in priuilegiū vigore alicuius preeminētie, si nō est trāsibile ad heredes, non pōt in aliū trāsferri seu alienari. vt. l. ex pluribus. z ibi per Dyn. z doc. ff. de adm. tut. sed imperiū qō fuit per populū Romanū translatū in principē per priuilegiū z preeminentiā, nō trāsit ad heredes, sed defertur per electionē baronū. ergo non potuit alienari z transferri in papā Syluestrū. Bal.

De nouo Codice faciendo. Rubrica.

1 Imperator se cōmendat, an autem hoc ei licitum fuerit, z num.
2 Verbum presentis temporis, an possit cōiungi verbo preteriti tēporis,
4 Hoc, dictio, quam demonstrationem faciat.

Lex vnica.

Hec q̄ necessario. Diuidit hec ꝓstitutio in quatuor partes. In prima ponit intentionē finalē cū aliqua cōmendatione operis. In scda enumerat sapientes ad hoc electos cū dignitatū expressione. In tertia recitat cōmissionē sibi factā cū certa limitatione seu determinatiōe. In quarta z vltima loquit senatoribus cū alterius codicis inhibita recitatiōe. Scōa ibi, ideoq⁹. Tertia ibi, qb⁹. Quarta ibi, hocigit. Itē prima pars subdiuiditur in duas partes: q: primo ponit intentionē suā in ḡnali. scōo ponit tres ei⁹ modos z effectus. Scōa ibi, prolixitatē. Casus in terminis nō pōt cōmode poni, sed figura qōnē talē. Senatores q̄ fuerūt ab Imperatore sic. dōe, scimus qō officiū vestrū dz esse circa duo. ſ. circa arma, z leges. circa arma scimus vos bene egisse sed q̄rimus qualiter feceritis circa leges. rīdet Imperator, qō ea que necessario cogitabat cē multis retro principib⁹ visa sunt, interea tū nullus eorū ad effectū ducere est ausus, nos in p̄senti proponim⁹ donare cōi vtilitati, lites amputādo, supāmitatē cōstitutionū rescēdo, z vnū codicē sub nō felici nōie cōponendo, in quē colligaf ois substātia veterū codicū, z nouellarū ꝓstitutionū. h. d. vsq⁹ ad versiculū. Ideoq⁹. Sed instat q̄rēs, dōe quot sc̄z operis pōderositatē, operis substātialitatē, z operis vtilitatē, q̄ ipse elegit. x. viros, quos noiat z cognominat ad hoc sufficientes, z fama z

I dignitate pclaros z sublimes. h. d. vsq⁹ ad. ſ. quibus. † Not. primo q Justinian⁹ se cōmendat. Scōo no. q alijs detrahit. Tertio no. q ois bona audacia est a deo. Quarto no. q intētio principis, in generali est bonū publicū, nō bonū priuatū, vel ppriū. † Not. quinto q tria sunt que ꝑcipua sunt, q̄ ptinent ad publicā vtilitatē: scilicet plenitatē iu-

2 in vnū cōponere, z cōgrue situare. † Hūc ad oppositiones veniamus, dicit hic, in p̄senti censurā. z sic verbū p̄sentis tpis iungit verbo ꝑteriti z remotū a tpe p̄senti: vt. ff. de verb. ſi. l. verbū oportebit. Timore huius verbo donare alias litera implicaret preteritū in p̄senti z p̄sens in preteritū, qō est impossibile. Ex ista glo. not. q vbi vnū verbū potest esse questio. ſ. de fideicō. Lar. in. c. per venerabilē. ſ. qō autē. col. lxx vō gl. ij. recitat quatuor opi. z ibi posui in apostillis ad Pan. post eū nu. xxvj. in ver. in terris sibi subiectis. extra q fil. sint leg. not. iste cōſ. xxx vij. inci. pūctus questiōis talis est, &c. Fran. de curte cōſ. lxxij. inci. sup me mo: ata facti narratiōe. col. xxiij. vers. quarta differētia. Det. de Anch. consil. cccxx. incipi. primū dubium nō est nouum. z Aler. consil. lxvij. incip. cōsideratis his que in themate narrātur. col. fin. versicu. insuper aliter. vol. primo. Celsus.

Aut ista legitimatio. ſ. no. q si hereditas nōdum est adita, si valet legitimatio spurij non vocatis ventientibus ab intestato. vide Dy. cōsulentem. z Bartol. in. l. gall⁹. ſ. z qd si tm̄. ff. de lib. z posth. z do. Det. in. c. quāquis. de rescri. in. vi. do. Anto. in. c. per venerabiles. qui si, sint legi. Bal. in. l. naz ita diuus. ff. de adop. ſz vide Bal. in. l. ij. ſ. de iur. z fa. ign. vbi tenet contrariū: q: ius adeūdi non est in bonis nostris: vt est casus singularis in. l. pretia rerū. ff. ad le. fal. Raph. Ful. ibi sequitur opin. Bal. hic. vide Angel. in

a Aut] q. nobilis qda ꝺgne. plene notaui ad Bal. in. d. ſ. z quid si tm̄. z vide do. Det. i ꝓſ. crl vj. z Bal. i. l. C. de serui. z aq̄. z de istis legitimatis vi⁹ Bal. in. l. i. C. de iure annu. aur. z i. l. cōiun. C. de n. lib. z. d. Det. in. c. i. de suc. abintest. z de veniētib⁹ abintestato. vide. d. Flo. post Jmn. in. c. cū pridē. ſ. pen. de renū. z adde q quādo fit dispēsatio, aut cōceditur priuilegium, q nō regrit citatio scōz. d. Ant. i. c. venēs. de fi. pcstb⁹. q: nō posset fieri dispēsatio. Itē cōcedi priuilgiū pro illegitimo. z an legitimatus possit reuocare alienata, vt posthum⁹, vide Bal. in. l. fi. i. fi. C. si i frau. pat. vide Jo. cal. in. iij. z. v. cōſ. vbi cōsuluit, q nō regratur citatio agnatorū. vide q remissi ad Bar. i. d. ſ. z qd si tm̄. vi⁹. d. Abb. post alios i. d. c. p venerabilē. Jo. an. i tit. de suc. abintest. ad fi. z vi⁹ Bal. i. c. i. vt lit. pen. vbi dicit, q lite pēdēte iter legitimū z illegitimū, nō pōt legitimari. Ideo cautela est q moueatur qō iter eos. vide ibi cōsilū Bar. inc. Also mistro donationis, qō est. ccxcvij. de legitimatiōe facta a papa in terris imperij, z facta a principe in terris ecclesie, z quis dicaf natus de legitimo matrimonio, non sufficit q̄ fit legitimatus, vt ibi per eundem. Paul. de Cast. in

b cons. cccxxiij. Ang. in cons. lxxxiij. vbi dicit, q non requiritur citatio. Sz q̄ſ plures. No. q̄ſ qs dz pseuerare i ꝓfessiōe, qō voluit. d. Ant. in. c. fi. de cōsue. alle. gl. d. l. si cōuenerit. vide Bar. i cōſ. crij. inci. in qōne vertēte inter dñam. vbi dicit, q si qs dicit pluries vno mōēto iniuriā alicui, q punitur vnica pena iniuriarū. alle. gl. in. l. si cōuenerit. z tex. i. l. vnū. ff. de testa. z quidā allegāt tex. vide ibi z Lu. ro. in cōſ. cci. vbi alleg. gl. ō. l. si cōuenerit. vide gl. in. c. cū cā. de re iud. q̄ dicit q bis fuit sentētia tū. z ideo dz bis i cōtradictorio iudicio. Bal. ibi dicit, q ex quo idē, per idē est vnica suā ar. l. qui bis. ff. de ꝛb. obl. vbi vide oīno. z. c. bone. ō ap. in ver. pluries appellauit. vbi Goffr. dicit q fuit vnica appellatio pluries omissa. facit quod habetur in cle. q̄uis. ō appel. z quod habetur in c. si ab eo. de appel. vide gl. in. c. sua nobis. de app. vbi si quis pluries appellauit in eodem instanti, dicitur vnica appellatio. And. Barba.

c Cōmēdare. No. q ex cā licitū ē se cōmēdare, iurta illō: suz pius Eneas. z in rub. i. dist. i decre. vbi licet apponere suū nomē in lib. Au. Bar. & Adde Spec. i ti. de aduo. ſ. nūc de exordijs. ℣. vel sic, vt ait Seneca. in tit. de dispu. z alle. ſ. satis clare. circa pūm. z qualiter se debeat vel aliū quis cōmendare, ponit idem Spec. in alle. tit. de aduo. ſ. iam nunc. vers. commendat ergo. z. ſ. hic dicendum. versic. commendat autem. Celsus.

d Detrahere. No. q licet detrahere alteri in iudicio ex causa. Salic. in l. si non conuitū. C. de iniurijs. And. Barba.

e Hoc. No. de ista dictiōe, hoc, an faciat demōstratiōnē quoad oculos

vel ad intellectū. vide Bar. in l. i. in prin. ff. de oper. no. nun. And. Bar.

a ¶ In testr. Not. pro teste qui dicit q̄ vidit Titium continue possidere. vide Boder. in l. i. ff. solu. matri. And r. Barba.

☞ Adde tertiū sing. l. l. Paulus. §. Lai⁹. ff. de lib. cā. secūm Frā. aret. l. l. si ita stipulat⁹ essem. ff. de ver. ob. quē refert & sequit Ludo. bolog. l. d. §. Latius. vbi ēt nota

tudiné dei, qui est agens omnino liberū: vt. ff. de consti. princ. l. i. Solu. verbū oportet, exponit. i. oportunū, vel vtile est. l. subditis. sic. ff. de offic. pfec. pteto. l. i. Et sic verba debent reduci ad p̄priā eorum significationē. Simile dicā in teste[8], qui dicit se vidisse talem cōtinue possidere: si dicatur, q̄ interdū dormiebat: & propter hoc velit quis eius testimonium improbare quasi falsum dixerit: saluatur per hanc litarā: q: verba debēt accipi secundū congruā significationē: vt. ff. de serui. l. si cuius. vnde si diceret se vidisse possidere tali & tali tpe, nec esset tāta distātia illorū tēporū q̄ videret possessio interim derelicta: nec ēt alius in medio possedit: satis videret ꝑbare q̄ cōtinue possedit. hec tāgit hic Jac. de are. & Oyn. in. l. i. sol. mat. & in. l. i. §. i. de itt. actuq; ꝑua. al's de aqua quoti. & est. ¶ Iste nunc venio ad. §. Ideoq; &c. Bald.

ꝺ Ideoq; Nota hic, q̄ gdā sunt q̄ habēt plura officia cū dignitate. Secūdo not. q̄ esse magistrū legū, est dignitas. ¶ Cōtra opponit, & videt q̄ eodē tēpore nō pōt qs habere plures dignitates: vt. l. ō offi. assef. l. fi. de posthu. l. quisqs. de prt. sa. scri. l. hac parte. ō hono. & mun. nō ẜti. l. i. Sol. aut qs habet plures dignitates sine administratiōe: & ꝺ pmittit, vt ꝺ, & l. de ẜsu. l. i. & ꝺ. nisi qñ ꝛ̄ciperet stipēdia ex vtraq; que, vt. ẜ. q̄ mili. nō pos. l. bis qbus. aut hꝫ plures dignitates: vnā cū administratiōe: aliā sine administratiōe: & idē ꝑ dictas leges. Aut hꝫ plures dignitates cū administratiōe: & tūc aut nō cōtinēt inter se repugnātiā, nec ꝑ actū vni⁹ impedit alterius administratio: & tūc pōt hīe plures dignitates: vt hic, & ff. de adop. l. si ẜsul. & ff. de offi. assef. l. pe. in fine. nisi ꝛ̄ciperet stipēdia ex vtraq; qō esse nō pōt. Fallit i dignitatib⁹ cōnexis, sine vnitis: vt i aue. vt indi. sine quoquo suffra. §. illō. Secūdo fallit in illis in quib⁹ spāliter est a lege pmissum: vt. d. l. bis qbus. §. si. Si aūt iste dignitates cōtinēt inter se repugnātiā, vel ꝑ actū vni⁹ impeditur alterius administratio: tunc nō pōt qs habere plures dignitates ꝑpter incōpatibilitatē exercitū, scōm Jac. de Bel. facit qō no. ff. de vaca. & excu. mu. l. ad decurionatū. Sic habes q̄ pōt qs habere simul duo

c bīficia curata[c], q̄ nunc̄ vnita i sint: q: ꝑ actū vni⁹ impedit alteri⁹ administratio, cū nemo possit simul residere i duob⁹ locis distictis: vt extra de

1 ꝓben. c. de multa. & in extraua. Jo. pape. xxj. q̄ incipit, execrabilis. ¶ Deinde nota, & collige argumentū, q̄ ex quo magisterū est dignitas, q̄ nō

d possit excōmunicat⁹ vel infamis[d] doctorari. ar. ẜ. de dignit. l. ig. li. xij. scōm

e Ja. bu. Satis credo ꝺ verū[e], licet ꝑpue loquēdo doctorat⁹ nō sit dignitas nec hic erat i dignitate: q: magī legū, sed q: de principib⁹ agēbat in rub⁹.

1 ☞ Excommunicatus & infamis non potest doctorari: quia magisterium est dignitas.

2 Contraria non sunt simul ponenda.

3 Testes debere cum distinctione saluari, qualiter debet intelligi.

4 Statutarij habent triplicem potestatem ex principis commissione, scilicet addendi, corrigendi, & situandi.

5 ¶ Prior tempore, debet esse prior in situatione.

6 Statuta & leges probant, licet in illis non sit dies, vel consul.

7 Imo dictio, quam potestatem habet, & quid significet.

8 Lites cito oriri mere, & eis finē imponere, pertinet ad publicā vtilitatē.

9 Et vide ibi questionem de prioribus populi habētibus potestatem super bono & pacifico statu ciuitatis, ibi paulo post.

ꝺ Quibus. Imperator electis viris tradit formā veram, vt inutiles ꝑfatiōes, & similia (ex quibus nō angef effectus) & ẜria resecarēt, & similit q̄ ea erāt abolita rōnabili ẜsuetudine & claras & apertas leges ex ttib⁹ codicib⁹ & nouellis traderēt: ipsiq; adderēt & detraherēt, & earū sensū clariorē efficerēt vbi opus foret, & i vnū codicē ẜponerēt, h. d. §. hec igit. ¶ Imperator superi⁹ posuit sua intētione, & operis cōmissionē i generali: nūc vero ponit formā i speciali. & ad hoc

1 ẜ. tit. j. l. j. ibi dū dicit, sub certis finib⁹ magnū laborē cōtinuā[9]. ¶ Ex isto. §. no. primo q̄ ois super flua sunt resecanda. & iō prolog⁹ seu premiū nō est ponendū in. l. q̄ est verū. vbi nullū suffragiū ꝓestat, vel vbi nihil operat. sed si declarat rōnem vel mentē legislatoris, q̄ ēt ex premio colligit. tūc multū operat: vt. ẜ. tit. j. l. i. §. sed cū sit. vers. ibi, nullū suffragiū. & ff. de here. instī. l. fi. vbi est expressum, q̄ ratio colligit ex premio. & ideo

2 premiū i statutis multū operat: q: ex eo colligit rō finalis, q̄ tenet mēti. & hoc nō dico sine cā. facit. l. fi. pal. ¶ Scōo no. q̄ in leg. nō sunt ponenda similia, q̄ intelligē q̄ sunt oīno inutilia. sed q̄ aliq̄ addit: tūc habemus leges infinitas similes. i. ꝑ eādē rōnē precedētes, imo in hoc fundatur oēs regule iuris. ff. de reg. iu. l. i. ¶ Tertio no. q̄ cōtraria nō sunt ponēda. Unde statutarij non debēt ponere statuta ẜria, nisi possint saluari cū distinctione. ẜstud est verū q̄ nō debēt poni in statutis cōtraria dispositiue, sed possunt poni narratiue: vt nihil antiquatis ignoret: vt instī. de test. i prin. & de leg. i prin. cū similib⁹. ¶ Iuxta hoc no. q̄ quēdā sunt cōtraria, q̄ possunt cū distinctione saluari. ¶ Et est triplex distinctio solēdi cōtraria scōm Odo. cuius verba sumpta sunt ex sententia Jo. Bolani in plogo pādectarū, & debet hoc scire ad saluādū dicta testū. & interdū enim testes dicunt cōtestes, q̄ sunt in concordia. Interdū dicunt singulares, q̄ loquunt de diuersis. Interdū dicunt cōtrarij, q̄ dictū vnius est incōpatibile cū dicto alteri⁹: sed q̄ est patibile q̄ cū alia distinctiōe intelligat & depositio fuisse diuersum: nō ꝑsumit nec intelligit depositio fuisse cōtraria: vt extra de test. c. cū tu. & ideo leges in ꝑdictis possunt videri approbare, q̄ falsum dicere. de hoc no. Jo. de are. in. l. insulā. solu. matri. de hoc tū dicit Jnn. an. c. cum cōtingat. de offi. dele. q̄ testes

3 sunt ad concordiā reducēdi, nisi ꝓponderet numerus, vel testiū qualitas. Sed inter dictū testis & partis nō est studēdū huic cōcordie: q: dictum testiū semper ꝓualet secundū eū. q̄ est notandū. ¶ Unum aduerte, q̄ vbi nos dicim⁹, q̄ debemus saluare testes cū distinctione, est intelligēdū de actu iterabili, vel i quo possint diuersa tpa cōsiderari, & verificari. ſz vbi deponerēt de actu nō iterabili & instātaneo: ipossibile est q̄ deponētes cōtraria faluent: vt not. in. l. i. §. q accu. nō pos. & ideo videtis hic q̄ cōtradictoria nō possunt simul esse vera. Quarto no. q̄ ea que sunt desueta. i. in ẜsuetu, nō sunt in legib⁹ vel statutis ponēda. hoc

4 tamē nō est simpliciter verū: vt in aue. de fideiuss. in pri. ¶ Quinto not. q̄ statutarij ex ꝑcipali cōmissione habēt triplicē potestatē, scz addēdi, corrigēdi, & situādi. Ego dico q̄ situare & declarare possunt ex cōmissione generali. arg. ff. de testa. l. heredes palā. §. sed & si notā. Detrahere vero, emēdare, & corrigere nō possunt, nisi eis specialiter cōmittat: q: ea q̄

f sunt a superiore specialiter confirmata nō pñt q̄ales cōmissarij mutare: vt. ff. mād. l. fi. hominē. scōm Bar. ſz ipse nō loquat ita clare. Tene mēti.

¶ Sexto no. q̄ leges debēt situari sub cōgruis titulis. vnde cōgruit

g arguere ex ordine[g] titulorū. facit. l. ij. ff. ō statu homi. ¶ Septio not. q̄

5 pius[h] tpe, pius dz esse in ordine situatiōis. & ex hoc colligē, q̄ si in li-

h bro notarij reperiunt plura instīa eadē die celebrata: illud ꝑsumit prius celebratū, q̄ reperit ꝓ⁹ in ordine descriptū: vt hic. & l. si qs ex argētarijs. ff. de edē. §. mttiū. Sed si in diuersis libris [i] notarij reperit idēptitas

i diei: nō ꝑsumit prius, vel posteri⁹: nisi in his q̄ habēt ordinē ab ipsa natura, puta in priuatiōe & habitu: nā semp priuatio seu adēptio ꝓsumit

k posterio⁹, vñ si eodē die [k] reperit promissio & refutatio: ꝓsumit promissio ꝑcessisse: ſz gl. de hoc dubitet. j. de codicillis. l. cū ꝓponatis. & ibi per

Jaco.

6 Iac.But. ¶ Deinde no. q leges ꝛ statuta pbāt, licet in illis nō sit dies ꝛ consul. qd tene mēti: qꝛ pluries vidi de facto. Ita appositio temporis
a nō est de substātia legis, vel statuti. ratio, qꝛ leges a ꝛ statuta nō recipiūt probationē in cōtrariū: secus i instrumēto publico, vt in auc. vt prepo. nomen imperatoris. in prin. ꝛ. j. de decur. l. gnāli. lib. x. In priuatis vero scripturis varia est opinio: nā communiter dicunt doc. q scriptura priuata probat sine die ꝛ consule: vt. ff. de pig. l. cū tabernā. in. §. idez quesijt. ꝛ no. j. qui pot. in pig. l. scripturas. hoc ponit Guliel. de Cug. in. l. j. ff. de iusti. ꝛ iur. Sed Iaco. But. tenet contrarium hic in lec. q apodissa seu priuata scriptura sine die ꝛ cōsule non probat: qꝛ nō debet esse maioris roboris in probādo scriptura priuata, quā publica. Itē ppter dubium prescriptionis. Itē si fuerit pducta in iudicio, nec apparet q ante litem cōtestatā fuerit facta, nō fundat iudiciū. vt. ff. de iudi. l. nō pōt videri. facit qd not. in. c. abbate. extra de re iud. lib. vi. Non ob. §. idē quesijt. qꝛ ibi Iuriscōsultus nō respōdet an scriptura probet, vel nō: sed respondet sup substantia contractus, vtrū pignus ꝯhaꝛ p epistolam. ꝛ respōdet q sic. hoc ēt videꝛ tenere. Spe. in ti. de procu. §. rōne autē forme. versi. sed qd si mādato. Tu dic, q aut substātia act9 pōt infringi ex tpe: ꝛ tūc dꝫ cōtinere tps: vt in mādato pcuratoris: qꝛ si nō apparet de tpe: tunc iudiciū quasi sine mādato factū, posset infringi. Aut substātia vel fundamentū actus nō infringiꝛ ex tpe: ꝛ tunc nō est necesse q apponaꝛ temp9. Non obstat arg. de prescriptione: qꝛ prescriptio nō infringit cōtractum, nec obligationis primordiū. Itē nō obst. auc. qui. mo. nat. effi. le. §. quantū. col. vj. qꝛ ibi nō loquiꝛ in scriptura priuata, sed in scriptura sacerdotis, que in matrimonio ꝛ in dote subscripta trib9 testibus reputatur pro scriptura tabellionis. qd nota: ꝛ nō est alibi.
7 ¶ † Deinde not. de dictiōe imo, hic in textu. Ista dictio imo, sine copula ꝛ, vel sine eo qd habeꝛ p copula, corrigit. de ma. test. l. stichus imo pāphilus. Ideo dicit gl. decreti in. c. pdicator. xvj. q. j. q vltimo verbo suie est stādū. vñ si Iu-
b dex b dicit: cōdēno, imo absoluo: vltimo verbo est standū. Dices tu: nōne primū verbū traxit secum effectū suū: ergo Iudex functus est officio suo? Rñ. nō, qñ verba proferunꝛ ꝯtia in eodē contextu, secus si in diuer-
8 sis orationib9 per se stātibus: vt. l. j. j. sen. rescin. nō pos. ¶ † Alteri9 no. arg. sumendū ab ordine. qd est verū, vbi est questio prioritatis ꝛ posterioritatis. Itē est verū, vbi ordo est de forma vel substātia rei. alias non est curādus ordo, sed ratio ordinis. Dic q quedā indigēt ordine, ꝛ in istis seruādus est ordo: siue sit ordo intrīsecus ꝛ formalis, vt q interrogatio precedat, respōsio sequatur, vt in stipulatiōe ineūda: siue sit ordo extrinsecus ꝛ accidentalis. de fideicō. liber. l. generaliter. §. quid ergo. Si autē non indigeret ordine, sꝫ sit inordinatū: vꝫ tñ: vt instit. de leg. §. ante heredis. cum si. Et per hoc patet q si in eodē contextu opponātur exceptiones non suo ordine: tamen per intellectū reducanꝛ ad suū ordinez, propter rationē sui ordinis, vt no. Bar. in. l. quidā cōsulebat. de re iudi. Itē si libellus prius concludit ad cogendū, quā ad condemnādū: tñ sustinetur libell9, ppter rationē ordinis: q vult q condēnatio pcedat executio-
9 nem: vt. l. talē. in pn. de here. insti. scdꝫ Bar. j. de exec. rei iud. l. j. ¶ † Ultimo not. hic q publice vtile est q lites dirimantur, ꝛ cito, vt in fi. ꝛ. s. in prin. in illo verbo, ꝛ prolixitatē litiū amputare. ꝛc. ¶ Quero, hic videm9 q amputare prolixitatē litiū pertinet ad publicā vtilitatez. pone ergo q priores populi habent arbitriū sup bono ꝛ pacifico statu ciuitatis, vel super publica vtilitate. modo vigore huius potestatis ꝛ arbitrij priores faciunt statutum q omnes cause cōpromittātur: an valeat? videtur q non: qꝛ statutum debet intelligi de publica vtilitate principaliter: sed istud nō pertinet ad publicaz vtilitatē principaliter, sed secūdario: vt. l. j. de magi. conue. ꝛ. l. ij. circa fi. prin. ad munici. ꝛ de captiuis. l. si quis ingenuā. §. in ciuilibus. ergo ꝛc. Secūdo probatur: quia arbitrium datū intelligiꝛ sine alteri9 lesione. l. ij. §. merito. ꝛ. §. si quis a principe. ff. ne quid in lo. publ. ꝛ de mili. test. l. in fraudē. ꝛ de admi. tuto. l. impuberi. de emāci. lib. l. nec auus. de vulg. ꝛ pup. substi. l. ex facto. sed per tale statutū lederetur ius alterius: vt. ff. de mino. l. si minor. ergo ꝛc. Preterea statutarij nō possunt remouere ius appellandi: vt extra de iureiur. c. ve-
c nientes. sed statuendo q cōpromittatur, c remouetur ius appellandi: vt j. de arbi. l. j. ergo nō possunt statuere. Bar. hic determinat contrariū: q istud statutū valeat. ꝛ dicit q lites dirimi pertinet ad publicam vtilitatem principaliter. Ad quod debes scire secūdum eum, qd, principaliter, in iure nostro accipitur duobus modis. Uno modo q denotet quendā ordinem nature: verbi gratia, cū fit filio iniuria: ꝛ per cōsequēs patri: vt l. j. ff. de iniu. ꝛ hoc non denotat ordinē tēporis, sed nature. ¶ Secundo sumitur vt diciꝛ principaliter secūdum intentionē faciētis: vnde in intellectu diciꝛ, ipse finis est principiū. ꝛ illud dicitur principaliter, quod est finaliter: vt cum recipis fideiussorē antequam obligetur reus: ꝛ postea obligatur reus: tunc qꝛ intellectus non erat vt solū reus obligaretur dicitur principaliter reus obligari. ff. de fideiussō. l. generaliter. sicut dicuntur duo principales, quando ad vtrunqꝫ contemplatio coequalis habita est: vel quando ambo. Ista sunt principalia extrema, vt emptor ꝛ venditor. ff. de duo. reis. l. eandē. ꝛ. j. si certum petatur. l. si non singuli. Ita (dicit ipse) est in proposito: quia cum finalis intentio statuētium sit bonum publicuz principaliter ꝛ generaliter, siue communiter: valet tale statutum secundum eum. Non obstat secūda ratio, q lederetur ius alterius ptis: qꝛ ista ratio pcederet, vbi lederetur altera ps tm̄. Sed vbi potē-

presumitur q promissio precesserit. vide Bal. in. c. pastoralis. in princ' de rescript. vbi dicit, q quoties fit mentio renouationis: semper posteriores debent attendi. And. Barb.
a ¶ Quia leges. No. q leges ꝛ statuta nō recipiūt pbationē in ꝯtriū. vide Bal. i. c. ij. de of. dele. vbi dixit, q habit9 psumiꝛ prior ī puatiōe. vbi alle. gl. in. c. cū proponatis. vid Ang. i auc. de her. ꝛ fal. §. sicut. bal. i. c. j. vt li. nō ꝯt. Bar. cōs. ccxx. vbi dt, si repiꝛ reseruatio facta p arbitrū, vtrū psumaꝛ fcā añ laudū, an post, all. h dicta. An. Bar.
b ☞ Scriptura priuata. Tu ꝯclude q dies nō requiriꝛ in scriptura puata ꝯ pncipalē vel ei9 heredē, vt no. Bar. in l. cū tabernā. §. idez q̄sijt. ꝛ ibi Alex. ff. de pig. ꝛ Alex. in. l. ptor. ī pri. ff. d eden. ꝛ ita intelligaꝛ opi. Guil. de cug. in loco per istū alleg. vt ibi notaui in apo. ad ipm. ad qd accedit qd not. Matt. mathesi. singu. suo xlv. ici. no. q tps ꝛ loc9. ꝯ tertiū aūt requiriꝛ: vt no. Ioan. an. bu. ꝛ Host. in. c. iter dilectos. extra de fi. instru. ꝛ Panor. in. c. ij. eo. ti. de q̄ vid oino Alex. i alleg. l. ptor. ꝛ cōsil. clx. vo. iiij. ꝛ. cix. vo. j. ꝛ. clxxxvij. vol. ij. Celsus.
c ¶ Uñ si iudex. Uide que dixi in rubr. de re iu. An. Bar. ☞ Adde istū in. l. quidaꝫ elogio. col. ij. j. de iure deliber. Bolog. i. l. stichus. ff. de manu. testam. Bar. in. l. pupillorū. §. qd ergo. de reb9 eorū. Lud. ro. in ru. de arb. xvij. col. Panor. in. c. innotuit. nu. v. ꝛ ibi notaui in apo. ad eū ī x. dictio imo. ex de elec. ꝛ in. c. accedēs. nu. ix. ꝛ posui i additad ipm, in vers. imo. extra vt lite non contest. ꝛ Fel.

tia lesiōis equaliꝛ est inter partes: neutra dicitur ledi. dicit ipse q de hoc est casus. j. de trāsact. l. de fideicōmisso. Tu allega. j. de inof. testa. l. si pater puelle. ꝛ qd ibi p Pe. ꝛ Cy. ꝛ qd no. j. fa. ercisc. l. si
d familie. Per hoc cōcludit Bar. q istud statutū d nō hꝫ locū in his de qb9 apparet snia, vel instrumentū habēs vim snie. nā tūc altera pars tātum lederet: ꝛ ideo super hoc statutarij nō possunt statuere. arg. ff. de minori. l. minor. xxv. an. cui fideicōmissum. scdm Bar. Nō obst. secūdū arg. de appellatiōe, qꝛ ibi nō derogaꝛ appellatiōi vi statuti, sꝫ viiur isditiōis cōis. Uel forte hic pōt appellari: qꝛ a snia arbitri electi necessario appellatur: vt j. de iudic. l. penul. in fi. not. ij. q. vj. c. a iudicibus. Predicta vera in gnāli statuto, sed speciale statutū de speciali psona ad cōpromissum cōpellēda, vel pacē faciēdā, nō pñt facere: vt. ff. qui ꝛ a qbus. l. si priuat9. ꝛ de pollic. l. toties. ꝛ adde quod not. per eundē Bar. in. l. ambitiosa. de decre. ab ordi. facien. vbi plene vide de materia arbitrorūꝫ qui conceduntur a lege vel statuto, ꝛc. Baldus.

¶ De Iustiniano codice confirmando, Rubr.

1 ☞ Obscuritas legū est cōtraria mēti legentium.
2 Producens sciēter in iudicio statutum falsum inducit in crimen falsi, ꝛ eius penam.
3 Lex superueniens non tollit priuilegium: nisi de eo faciat mentionem.
4 Diuersitas indictionū, vbi adest, ibi est necesse q res sint diuerse. Et quō intelligatur indictio?
5 Tabellio errorem in omittēda indictione, anno, aut die, an corrigere possit?

¶ Lex vnica.

Ex pcepto. ¶ In tex. ibi, armorum. prefert arma legibus, ꝛ sic milites sunt pferēdi doctoribus. c ¶ In tex. ibi, anteponi. s. sciētia ꝛ dignitatate. ¶ In tex. ibi, dñari. s. iurisdi. ¶ In tex. collocata. s. p ordinationē. ¶ In tex. ibi, seruate. scilicet, per executionē. ff. d rei ven. l. q restituere. ꝛ. j. de his q latro. l. fin. ꝛ de epi. ꝛ cle. l. raptores. ¶ In tex. ibi, exqsitis. id est exquisita cōsideratione viuentis. ¶ In tex. ibi,
1 insidiantē. † No. hic q obscuritas legum insidiatur mēti legētiū. dicit Bar. s. in. j. cōstitutiōe huius libri. §. quibus. q propter magnā obscuritatē legis, ꝛ magnā varietatē circa ipsaꝫ, valet sen-
e tentia tata cōtra intellectum illius legis e. Nam nō pōt dici error expressus, cū mēs eius nō sit liquida, nec clara, secundū eū. facit. ff. de re iudic. l. cum prolatis. ¶ In tex. ibi. certis finibus. i. certo modo: vt. s. in. j. cōstitutione. §. quibus. ¶ In tex. ibi, suffragiū. No. q illa proemia sunt superuacua, que nihil cōferunt ad intellectū legis, vel statuti: sed illa que cōferūt, nō sunt superuacua.

in. c. nemo. in prin. extra de simo. Celsus.
b ¶ Cōpromittaꝛ. Si statuto caueꝛ, q cāe iter affines cōpromittātur: an ab illa snia poterit appellari: Bar. ꝛ Bal. i. l. fi. C. de iud. tꝫ q sic, ꝛ in. l. j. ad fi. ff. d acq. p app. nō lꝫ. hic aūt v3 ꝯtra dicere, ꝛ seqꝛ. d. Ant. i. c. quntauallis. de iureiu. d. Io. in. l. j. ff. sol. ma. cōcordāt opinionē, q̄ cōcordātia sua videtur habere locum in arbitro electo a partibus. Andr. Barba. ☞ Adde quod notaui in apost. ad Lanfran. de Oria. in. c. quoniā cōtra falsam. §. recusationes. nu. iiij. versic. ex quibus. in medio ibi. idē tenet in versic. appellare. extra de probat. Celsus.
c ¶ Istud statutū. No. lꝫ oēs cāe debeāt cōpromitti ex forma statuti: non cōpromittiꝛ īstrm habēs executionē paratā. Idē dicas vbi nō cōphēdit cāꝫ liberalē. vid Bar. i. l. nō distiguem9. §. de liberali. ff. de arbi. An. bar.
d ¶ Et adde qd idē Bar. i. l. in ambiguo. vers. Itē hec lex. ff. de reb. dubi. dicit, q quando lex habet multos ꝛ varios intellectus: nec posset ex ea fundamētum sumi, nisi aliqua alia ratione vel lege probetur: nam tunc

propter opinionem diuersitatē incerta efficitur: vt. ſ. quibus. §. in. i. con
ſtitu. ⁊ p Bar. C. de pe. iud. qui mal. iud. lꝫ alioqui ſemper certa ſit. l. cuꝫ
quidam. ſ. ſuum. ff. de acqui. hered. vbi tenet per Bar. ¶ Dbi. Deci.

a ¶ Proemium. ℞ot. de proemio. vide. §. eo. in prin. Bal. And. Barba.
b ¶ Incidit in penā falſi. Ādo ꝙ quis regulariter. l. correcta vel abroga
ta nō poſſit allega
ri: tū nō eſt allegabi a
lis: qꝫ ſemp rema
net. vt no. gl. ⁊ bar
to. in. l. j. i pn. j. ō cō
iun. cū emā. lib. ℣i
no. i. c. nouit. extra
ō iud. ¶ Panor. nu.
xxiij. ⁊ ibi notaui ī
apo. ad ipſum, in
verſi. nō non tollit.
⁊ dixi in addit. ad 2
Bemi. poſt eū i. c.
j. in fi. princ. in ver. b
eius ratio. de reſti.
ſpolia. ⁊ ī addi. ad
¶ Dbi. frā. ibi des. ⁊
eo. verſi. Celſus.

c ¶ Lex ſuperuenien
ens. ℞o. de. l. decu
rionib⁹. vide Bal.
j. de ſac. ſanc. eccle.
And. Barba.

d ☞ Quō intelligaꝫ
indictio. Tu dic
vt p Spe. in tit. de
inſtr. edit. §. j. verſi.
poſt annos. ⁊ ver.
breuiter. ⁊ ſeq. ⁊ vt
not. p Jac. reb. ſup
rub. de indi. li. x. in 3
fi. ⁊ ibi dixi in apo. c
in ver. Rebus. ⁊ ad
queſtū huiꝰ, vtrū
omiſſa indictio vi
tiet inſtrm, vēl iſtū
in. l. ſi. col. iiij. j. de ſi
demiſſo. ⁊ ibi an o
miſſa poſſit p bari
per teſtes. ⁊ vtrum
falſa vitiet inſtrm. 4
vide Bar. in. l. ſi li
bararius. ⁊ ibi oīno d
Alex. ff. de re. iu.
⁊ in. l. noiatum. ff.
de cōdi. ⁊ demon.
Spe. i ti. de reſcri.
§. uij. ℣ſi. Itē q nō
eſt. ⁊ q̄le intelligaꝫ
eſſe de ſubſtātia in
ſtrumēti, vēl aler.
gēſi. xxiij. inci. termi
nominis. vo. j. Cel.

e ☞ Poſſit corrige
re errorem. Adde
iſtā ī addi. ad Spe.
inſtu. de inſtr. edic.
℣. rogatꝰ. ⁊ ℣. non
pōt. ⁊ in titu. de pa.
conſtan. §. pacta. ⁊ 5
l. ambiguitates. in e
fine. j. de teſt. Bar.
⁊ Alex. i. l. impera
tor. ff. de ſta. ho. ⁊ ī
l. ſi libarius. ff. de re.
iur. Alex. omnino
in. l. ſi quis. §. pretor. ff. de eden. ⁊ conſi. cv. vol. ij. Celſus.

f ¶ No. argumentū. de iſta obſcuritate vide Bart. vbi notaui in. l. quic
quid. ff. de verbo. obligā. And. Barba.

g ¶ Cōparatiōes lr̄arū. Ad ō iſtū i. l. cōparatiōes. col. pe. ℣. Itē dꝫ fieri cō
par. j. ō fi. iſtr. vbi ōt ꝙ i tractatu lr̄arū, ſigniſ. ⁊ notāt. ſtat ocul⁹ cōparā
tis. ⁊ ī auc. ſꝫ nouo. co. §. ℣. Itē opꝫ ꝛtinere. j. ſi cer. pe. ⁊ dixi plene i apo.
ad Laſſr. de oīa. l. c. qñ ℨ falſaꝫ. nu. lj. ℣. ꝙ dictū eſt. cuꝫ duob⁹ ſeq. ⁊ nu.
lij. verſi. attendite. extra de proba. ⁊ ¶ Dan. de Caſt. conſi. cxcvj. Celſus.

b ¶ Item etiam abbates. ℞o. ꝙ abbates illiterati poſſunt promoueri ad
iuris ꝓſumptione: qꝫ tūc nō pōt corrigere authoritate ppria: qꝫ eſſet ſibi
cōtrariꝰ, ⁊ qꝫ officio ſuo functꝰ, ⁊ qꝫ equiparaꝫ teſti. Sꝫ dꝫ corrigere eū
authoritate iudicis, facta priꝰ fide veritatis. ⁊ ita eſt tenendū ⁊ cōcludē
dum cōiuncta vtraq; opinione. Aut tabellio nōdū reſtituit inſtrm: ⁊ pōt
corrigere, ⁊ aptare vt vult: vt. l. ſi qs decurio. j. ō falſis. Aut reſtituit in
ſtrumentū in publica forma: ⁊ tūc aut vult corrigere eo mō quo corrigit
lex: ⁊ tūc hmōi pōt: qꝫ hꝫ iuris ꝓſumptione ꝓ ſe: ⁊ qꝫ non nocet alicui cū
⁊ ſine hoc ius ſic ꝓſumeret: ⁊ ita cēt. Aut vult corrigere circa aliud, circa
qō lex nō ꝓſumit: ⁊ tūc nō pōt rōnibꝰ ībi dictis. Addere forte poſſet que
per errorem omiſiſſet, ſicut teſtis, argu. eorum que notanē in aut. de teſt.
§. qꝫ vero. erroꝛē aūt partiū tabellio corrigere nō poteſt. j. ō teſta. l. ambi
guitates. ff. de hered. inſti. l. illa inſtitutio. ꝓ Bar. poſt Jac. de are. Bal.

¶ De emendatione Codicis Juſtiniani. ℞ubrica.

1 ☞ Diuerſitas ſtili an generet ambiguitatem.
2 Et quid in inſtrumentis, ſi ibi inuenitur diuerſitas ſtili.

¶ Lex vnica.

f ☞ Ordi nobis. ℞ot. argumentū ad teſtes:
qꝫ ꝓpter nimiam obſcuritā
tem, ⁊ diuerſitatē, ⁊ ſimilitudinē dicaꝫ eoū fides vacil
lare. In diuerſitate eſt verum: ſed in ſimilitudine relin
quitur arbitrio iudicis, q hꝫ ex cōiecturis conſiderare
an teſtes videanē ſubornati ꝓpter vnū eundemq; ꝓme
ditatuꝫ ſermonē. ¶ In ter. ibi, nocte obſcuritatis. Sume ar. ex iſto ter.
q nō dicaꝫ nox, niſi cū eſt obſcuritas. ¶ In ter. ibi, circūductis. i. ſupua
cuis ſilbꝰ ſylꝫ. ¶ In ter. ibi, ⁊ additis. vtilibꝰ ⁊ neceſſarijs: ō qbꝰ pri
nihil erat cautū. ¶ In ter. ibi, repletis. illis de qbꝰ erat cautū, ſed defe
ctiue. ¶ In ter. ibi, trāſformatis. i. mutatis ꝙ tū ad obſcuritatē ꝛ hoꝛ.

1 ¶ In ter. ibi, ⁊ correctis. quantū ad effectū ſniarum nouellarū, ⁊ au
thenticoū Juſtiniani. Quidā tamē dicunt ecōtra de libro authēticoꝝ:
quia ibi Imperator nō retinet diuerſum ſtilū. Tu dic ꝙ diuerſitas ſtili
generat ambiguitatē; vbi claritas ꝓ aliud non apparet: ſed vbi ꝓ aliud
2 apparet: nō curam⁹ diuerſitatē ſtili, vt oꝛdinꝫ: vt hic. ¶ Et eſt hoc no.
g ad cōparationes literarū que ſunt quotidie de ſcripturis tabellionum,
q ibi facit idē nō ſolum cōparatio literarū in ſcriptura, ſed etiā in ſtilo.
De iſto verbo ſtilo, habetis in. l. j. ſ. de ſa. ſanc. eccle. de quo verbo non
reperies alibi in iure. ¶ In ter. ibi, ſanctiſſimi. i. firmiſſimi. Baldus.

¶ De ſumma trinitate ⁊ fide catholica. ℞ubrica.

1 ☞ Illiterati poſſunt promoueri ad minores oꝛdines.
2 Ita etiam abbates.

¶ Circa rubricā dic vt in gl. Adde ſi vis ſcire articulos fidei explicite,
vide hic p Azonē in ſumma. Et an ſufficiat implicite credere, an vero
ſit neceſſe q̄ ſciaꝫ articuli fidei explicite ⁊ clare, dic vt not. per Inn. ex
tra eo. c. firmiter. vbi dicitur etiā q̄ prelati eccleſiarum, qui habēt curam
animarū, debent ſcire articulos fidei explicite ⁊ diſticte, qui cōtinentur
in ſymbolo: Credo ī vnū Deū. ⁊. Quicūq; vult ſalu⁹ eſſe. xxvij. diſt.
c. j. §. ⁊. c. ſeq. ſed epiſcopi debēt etiā plus ſcire: quia de eis debent redde
re rationē: vt. xxvj. di. c. eccle. nō tū incōtinenti tenenē de omnib⁹ reſpō
dere, niſi prehabita deliberatione. ⁊ etiā ſi oportuerit, cū conſilio aliorū.

1 ¶ Dicit tū q minus ēt illiterati poſſ p moueri in minoꝛib⁹ beneficijs.
2 ¶ Itē ēt abbates ꝛ in qb⁹ magis attēdit vita, q̄ ſciētia, vt i. c. cū in cū
b ctis. de ele. Laicis aūt ſufficit credere ſplicite q̄d credit eccl̄ia, ſcōs In
no. q dicit q ſi laic⁹ credit ſplicite q̄d credit eccl̄ia. ſed falſo opinat: nō
ne mala mot⁹, puta qō pater maior, vel priōr ſit filio: vl̄ qō tres perſone
ſunt tres res a ſe inuicē diſtantes, q̄ non eſt hereticꝰ, nec peccat, dūmo
do hunc ſuum erroꝛē nō defendat, ⁊ hoc ipſe credat, q̄ credit eccl̄ia ſic
credere: ⁊ ſuā opinionē ſupponat fidei eccl̄ie. Qꝫ hꝫ qs ſit male opinat⁹:
tamen nō eſt illa fides ſua, imo fides ſua eſt fides eccleſie, vt eod. ti. c. dā
nnatus. circa fi. ſcōs Inn. qō eſt valde not. ad excuſationē ruſticorum ⁊
idiotarum, qui ſepe impetuntur de hereſi in inquiſitorem. Bald.

1 ☞ Imperator an debeat imponere legē toti oꝛbi, vel tantū ſubditis.
2 Volo verbum, an ſit diſpoſitiuum, vel enuntiatiuum.
3 Imperator an fuerit hereticus permittendo vſuras.
4 Vſure quare ſunt prohibite. Et quot modis petantur.
5 Heretici an ſint infames.
6 Notarius infamis an poſſit conficere inſtrumenta, ſi non ſit ſententia
liter remotus ab officio tabellionatus.
7 ¶ Dena impoſita pro aliquo debito, an tollat aliam.
8 Dena hereticoꝝ an ſit oꝛdinaria, vel arbitraria.
9 Statutoꝝ effectus a quibus cauſis principaliter procedit.
9 Bānitus de Aretio fuit occiſus in territoꝛio Florentino per quēdam
Aretinum: an iſte Aretinus poſſit puniri Aretij.
10 Statuta generalia an includant clericos.
11 Vniuerſitas expulſa de proprio territoꝛio, an poſſit ſe ibi congregare, ⁊
ſtatuta facere.

Statutum

12 Statutũ omne disponit aut de personis, aut de rebꝰ, aut de actionibꝰ.
13 Statutum vtrum possit habilitare foreñses in proprio territorio statuentium.
14 Statutum an possit habilitare nõ subditũ in territorio contrahentem. Institutio spurij an trahatur ad bona que sunt extra territorium statuentium.
15 Statutum permittens filiofa. testari, vtrum valeat.
16 Statuta dictantia ꝙ credatur scripture campsoris tãquam instrumento publico, valent.
17 Statutum permittẽs primogenitũ succedere exclusis certis, an valeat.
18 Statutum dictans ꝙ mulier non possit legare marito, an valeat.
19 Statutum dictãs ꝙ filia femina nõ succedat extãte masculo, an teneat.
20 Locus qui inspiciatur in seruandis, statutis vel contractibus.
21 Probando, an inspiciatur consuetudo loci contractus, vel loci iudicij, ibidem.
22 Statutum ciuitatis puniens extraneum ibidem delinquentem, an sit validum.
23 Ciuis an obligetur delinquens extra territorium.
24 Statutum dicit, si forensis offendit ciuem, ꝙ possit puniri vbiqꝫ locorum: si iste forensis postea reperiatur in territorio, ꝙ debeat puniri tali pena: an tale statutum valeat.
25 Et posito ꝙ ciuis veniat puniendus extra territorium, an iudex proprij domicilij, seu originis possit inquirere contra eum.
26 Pena imposita in territorio, an extendatur extra territorium.

¶ Lex prima.

Cunctos populos. Quidam diuidũt in tres partes: quidã in quatuoꝛ. de hoc curandũ parum est. h. d. Fides catholica circa trinitatẽ ẽ seruãda scđꝫ apostolicam doctrinã, ꝛ euangelicã disciplinã: ꝛ eã seruantes vocant Christiani: nõ seruãtes vocant heretici, vt dementes ĩfames habent, ꝛ a deo ꝛ a pncipe puniunt. h. d. ¶ Nota ꝙ fides catholica est seruãda. ¶ Secũdo no. arg. ꝙ Imperatoꝛ nõ imponit legem nisi subditis. ¶ Tertio not. arg. ꝙ verbũ volumꝰ, est dispositiuũ ꝛ ꝛ preceptiuum. ¶ Quarto no. ꝙ benefaciẽtes habẽt premiũ nominis ꝛ rei: male vero faciẽtes ecõtra habẽt demeritũ in noĩe ꝛ effectu. ¶ Quinto no. ꝙ heretici vocant infami, dementes, ꝛ infames. ¶ Sexto no. ꝙ arbitriũ seu arbitralis potestas imperatoris ꝓcedit a deo. ¶ No. septimo hereticos non solũ puniri a deo: sed a dei ministro. Ista sunt notabilia.

1 ¶ † Opp. dicit hic ꝙ impatoꝛ iponit legẽ populis subditis sibi. Cõtra. imo debet Imperatoꝛ imponere legẽ toti orbi: qꝛ totꝰ orbis est sub imperio. ff. de excu. tut. l. si duas. §. decẽ. ꝛ ad leg. rhod. de iact. l. deprecatio. Solu. cõcedo ꝙ inspecta potestate quã Imperatoꝛ hꝫ de iure ciuili, põt imponere legẽ toti orbi: sed inspecta volũtate principis, dico ꝙ Imperatoꝛ nõ vult iponere legẽ ppl'is, q nõ obediũt: nec est spes ꝙ obediant, ne lex sua sit ludibrio, ꝛ ĩ vanũ posita. ꝛ ita loquit hic. ¶ Nũc videamꝰ an p̃suppositũ sit verũ, ꝙ Impatoꝛ sit ita vniuersalis dñs. nã cũ Impatores romani hec oĩa armis ꝛ p violẽtiã occupauerĩt: ꝛ ita ꝯstat de mala fide a principio: qũo possunt successores eorũ secure tenere, ꝛ bona fide quecũqꝫ tenẽdo: rñdet Inn. fingẽdo, ꝙ debemꝰ credere ꝙ vsi fuerint iure suo. de papa tñ dt Inn. ꝙ nõ est dubiũ, ꝙ põt tenere qcqd tꝫ: qꝛ est vicariꝰ Christi scđꝫ Inn. q ita not. extra de voto. c. qđ sup. ¶ Ego addo ꝛ
a dico, ꝙ cesareũ imperiũ ẽ a deo[a]: vt ĩ auf. de nõ alie. §. finimꝰ igit. Et hoc tripliciter. Pꝛĩo pmissiue. Scđo approbatiue. Tertio formaliter ꝛ effectiue. ¶ Dico pꝛĩo, ꝙ pmissiue. nã hoc est pmissum a deo ꝓpter bonum vniuersale: qꝛ entia nolũt male dispõi, nec bonũ pluralitas pꝛĩcipatuũ. vnꝰ ergo princeps: vt ait Aristo. xij. metha. ad fi. hoc eñ permissũ est a deo sub rõne finis: vt mũdꝰ optimis legibꝰ regat. nã scđꝫ phisicã regulã: cuius finis bonꝰ ẽ: ip̃m quoqꝫ bonũ ẽ. oĩa eñ rectificat finis. Iustũ est eñ a fine denominari oĩa scđm Aristo. ¶ Scđo dixi ꝙ impiũ ẽ a Deo approbatiue. Christꝰ eñ approbauit impiũ, dũ dixit: imago cesaris reddat Cesari: vt habet ĩ euãgelio. nisi eñ approbasset illã imaginẽ: illa nõ esset cesaris: nec deberet restitui iniusto ꝛ violẽto creditori: qꝛ violẽtus possessoꝛ nõ fuisset defensus a deo ĩ impropria possessiõe. ¶ Tertio dico ꝙ romanũ impiũ est a deo formaliter ꝛ effectiue: nã cũ tota collectio Christianorũ hoc teneat: licet quedã regna nõ obediãt: nõ est putandũ aliud, nisi ꝙ etiã ipse deꝰ hoc disponat, qui est caput illi collectionis: ꝛ post deũ est Imperatoꝛ apostolicꝰ immediatꝰ, q hoc approbat: vt extra de elec. c. venerabilẽ. ex quibꝰ apparet suppositũ esse verũ: ꝙ Imperatoꝛ romanorũ est dñs vniuersalis christianorũ. Sed nunqd ecclesia sit mater imperij? dic ꝙ sic: qꝛ Imperatoꝛ dꝫ ab ea recipere insignia impialia, q̃uis ꝛ ante est impatoꝛ. Unde ecclesia est mater cõseruãs nõ generãs. nã imperiũ immediate a populo ꝓcessit: vt in auf. de instru. cau. ꝛ fide. §. ꝛ qꝛ imperiũ. ꝛ in auf. quomõ oportet epi. in pꝛinc. Eccl'ia ergo mater est ꝓtectiõe: vt in auf. vt determi. sit num. §. j. ꝛ approbatiõe insule imperialis, seu corone: ꝛ aliorũ insigniorũ exhibitiõe. ¶ Reuertẽdo ad solutionẽ p̃dictã, dico ꝙ Impatoꝛ nõ vult iponere legẽ nisi illis de qbꝰ est
b spes ꝙ obediãt[b]. Sꝫ iuxta hoc venit incidẽter q̃dã qđ: ponamꝰ ꝙ post legeꝫ conditã aliqua ciuitas incipit obedire, q̃ priꝰ rebellis erat. Modo queritur, vtrũ cõstitutiões imperiales priꝰ facte ligẽt istã ciuitatẽ: ꝛ videtur ꝙ nõ inspecto initio legis cõdite: vt. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. testamẽto. de au. ꝛ ar. leg. l. si ita. Preterea omnis effectꝰ denominat a potẽtijs causarũ: ꝛ in pꝛimis requirit potẽtia cãe efficientis: vt de adop. l. si arrogatoꝛ. §. sed an impuberi. Scđo reqrit aptitudo materie suscipiẽtis. a
ff. de verb. obl. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. Tertio requirit modꝰ forme imprimẽtis: vt. ff. de ꝟ. obl. l. qui Rome. §. Flauiꝰ hermes. Quarto requirit finis cãe mouẽtis: vt. ff. de her. inst. l. fi. ꝛ l. pactumeuiꝰ Androstenes. Ista sunt q̃ determinant ꝓprio seu p̃mos effectꝰ: sꝫ cũ hic a principio defuerint quedã ex p̃dictis istis: ergo ciuitas postea ac nouiter acquisita nõ est subiecta legibꝰ añ factis. In cõtrariũ est veritas. Primo: qꝛ vniuersalia recipiũt augmẽtũ ꝛ diminutionẽ: vt. l. Luciꝰ. ff. d fun. instr. ꝛ l. qđ dicit de impẽsis. ꝛ no. j. q̃ res pig. obl. pos. l. fi. p Cy. j. de iu. dot. l. etiã p eundẽ. ff. de pig. act. l. si cõuenerit. §. si nuda. ꝛ etiã p gl. Scđo, qꝛ ista acquisitio nõ est noua acquisitio in vniuersali dñio, sꝫ est reddere istã ciuitatẽ sue forme ꝛ statui naturali. vñ merito dispositio superioris adaptat sibi. ff. de li. ꝛ posth. l. filio quẽ pater. ꝛ arg. ff. de pac. l. si vnꝰ. §. pactꝰ. vers. qđ in specie. Tertio: qꝛ sicut dicimꝰ in ecclesia curata in habitu, nõ in actu: ꝙ statim ꝙ sunt ibi parochiani, recuperant actũ, qui egredit de potẽtia habitꝰ ad actũ, siue d ꝓprio habitu: ita est hic: qꝛ licet contra rebelles nõ sit dñiũ in actu: tñ est in habitu, si subsequitur actus, trahit ad habitũ. Ita habemus in. l. sicut. in fi. ff. qđ cuiusqꝫ vniuer. nã res de facili reuertit b
ad sui naturã: ꝛ hoc est de prima solutione huius cõtrarij. Scđa sol. est, ꝙ Imperatoꝛ nec de iure, nec de facto possit imponere legeꝫ non subditis: sed tu dic, vt dixi superiꝰ. Scđo opponitur circa idẽ dicitur hic cũctos populos, quos, ꝛc. Innuit ergo ꝙ quidã populi nõ sunt sub imperio: nã relatiuũ, qs, vel q, iniũctum generalitati sine copu-
c la, habet restringere: [c] vt. ff. de leg. iij. l. ea tamẽ. sꝫ lex dicit, ꝙ Imperatoꝛ est dominꝰ totiꝰ mũdi: vt d. l. dep̃catio. ergo male ponitur hic terminꝰ restrictiuus, quo, ꝛc. Sol. dicũt quidã ꝙ illud relatiuum potest poni dupl'r: vno modo demõstratiue: alio restrictiue. Nũc ad ꝓpositũ dicũt si vis scire de natura istius relatiui, est consyderãdum c
ꝙ aliquãdo p relatiuũ addit generalitati qualitas, q̃ natural'r inest cuilibet de gñe: ꝛ tunc ponit declaratiue seu demõstratiue: vt. l. oẽs populi. ff. de iust. ꝛ iu. nã ibi ponit oẽs populi q legibꝰ, ꝛc. q scꝫ oẽs. aliqñ p relatiuũ gñalitati addit qualitas q̃ natural'r nõ inest cuilibet de gñe: tũc si apponit cũ copula, ꝛ, ponit implicatiue seu augmẽtatiue, aut sine copula, ꝛ ponit restrictiue: vt. l. ea tñ. de leg. iij. scđꝫ Bar. cũ ergo hic p relatiuũ addiciat qualitas gñi, q̃ natural'r inest de iure cuilibet speciei: merito nõ ponit restrictiue, habita relatione ad ius: sed habita relatione ad factũ, posset poni restrictiue, scđꝫ Bar. quod est nouũ, ꝛ no. dictũ. ꝛ bñ: qꝛ qñ relatiuũ refert qualitatẽ gñis sub proprio esse: nũꝙ restringit: sed qñ diuidit genus
2 per differẽtiã: tũc restringit: vt. d. l. ea tñ. ¶ † Ter
d tio op. Impatoꝛ hic loquit p verbũ, volumus [d]. sed videt ꝙ improprie ꝛ incõgrue loquatur: nam verbũ, volo, est potiꝰ enũciatiuũ, ꝙ dispositiuuꝫ: vnde videt obstare qđ legit ꝛ not. j. de cõtrahen. emp. l. in emẽtis. de leg. j. l. serui electiõe. in pꝛin. Sol. aut loquimur in dispositiõe legali, ꝛ est verbũ dispositiuũ: vt h, aut loqmur ĩ volũtate hoĩs: ꝛ tũc refert. Aut hoc verbũ, volo, nõ determinat per actũ extrinsecũ sibi: aut determinat p actũ alteriꝰ ꝟbi: aut p actũ q põt sibi inesse. pꝛimo casu ĩducit dispositionẽ. vñ ille q dicit, volo legatũ, acceptat legatũ. ille q dt, volo hereditatẽ, acceptat hereditatẽ: vt. ff. de leg. j. l. si ita legatũ. §. illi si volet. ꝛ. ff. de her. instit. l. iam dubitare. Idẽ si dicat, volo esse heres: qꝛ ꝟbũ, esse, informat ꝟbuꝫ, volo, sup p̃senti essentia actꝰ. Ideo inducit dispositionem. facit de leg. iij. l. pãphilo. §. ꝓpositũ. Scđo casu quãdo determinat p actũ alterius verbi, vt quãdo ego dico. volo eligere: in isto casu: qꝛ deter

abbatias, vide tex. in. c. ex multa. ꝛ ibi dixi. Bal. i. l. athlete. §. de rusticis. ff. d excu. tu. An. Bar.

¶ Imperiũ. vñ originem habeat, ꝛ a quo sit, adde ꝛ vide p istũ in. l. fi. ad fi. C. de quadr. pꝛescrip. in. c. cũ nõ liceat. de p̃scrip. in vl. col. ad med. ꝛ Innoc. in. c. licet. de foro comp. Et ad id qđ supra dicit imperatorem vniuersalẽ dñm esse, adđ Bar. in. l. si duas. §. grãmatici. ff. de excu. tu. vbi p Alexã. vnde sit vt mũdus ab alio occupatus vendicari possit scđꝫ qđ tenet Bart. in. l. ij. C. ĩ qbus cau. col. lib. xj. ꝛ in extrauaganti ad repꝛimẽdã. versicu. totius orbis. Philip. Decius.

☞ Qđ obediant. Adde qđ posui in apost. ad istũ hic in pꝛin. sup ver. illis, qui sibi non parẽt. Bal. in. c. q̃ in ecclesiarũ. nu. ij. ꝛ quod ibi notaui in addi. ad eũ post alios in ver. infideliũ. extra de cõsti. ꝛ Fel. in. c. iudei. el. ij. ver. subdit tamẽ hic. extra de Iude. Celsus.

☞ Habet restringere. Adde Car. in cle. j. q. ix. extra de fo. cõpet. ꝛ in cle. ij. in pꝛinc. de sta. mo. ꝛ dixi in apostil. ad Panoꝛ. post eũ in c. de cetero. nu. iiij. in ver. restringit. p̃cedẽtia. extra d cle. nõ resi. ꝛ de natura relatiui vide pulchre Bar. in. l. hoc articulo. col. pe. ꝟs. Itẽ habemus relatiuũ. ff. de her. insti. ꝛ in. l. nã qđ. §. fi. ꝛ ibi oĩno do. meũ do. Ias. may. col. ij. ꝛ. iij. vbi ponit regulã cũ fallen. ff. de penu. leg. Celsus.

¶ Uerbũ volumꝰ. Adđ Car. in cle. j. in fi. extra de censi. ꝛ in cle. exiui. §. demum. de verb. sign. Istũ Bar. ꝛ Pau. de Cast. ꝛ doc. in. l. Pãphilo. §. ꝓpositum. ff. de lega. iij. Alexan. oĩno post Bar. in. l. serui electiõe. col. ij. cũ in fini. cõcoꝛ. ibi p eum signa. ff. de legat. j.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

do.meũ Iaſ.hic col.vi.ver.tertio põdera.cũ.iiij.col.ſe.vbi poteris videre quid operet in cõtractib⁹,iudicijs,ꝛ vltimis volũtatib⁹.de quo etiã per Feli.in.c.ij.col.fi.ver.verbum ſtatuimus.extra de iudi.Celſus.

a ¶ Poterit pmittere vſuras. Addõ Guil.õ Cu. hic n.iiij.ĩ ꝟ.vtrũ vſure.Car.ĩ cle.j.ij.q.extra de vſu. dixi aliqd ĩ apoſtil.ad Pan.ĩ.c.poſt miſerabilẽ.n.v.ĩ.ꝟ.chriſtianos.eo.ti.in anti.Alex.cõſi.j.col.ij.ꝛ.iij.ꝛ conſi.cvij.vol.ij.ꝛ ꝯſil.lvij.volu.j.ꝛ an papa poſſit permittere,vide Ale.vbi.ſ.Pan.ꝛ doct.in.c.ſup eo.de vſu.ꝛ Archid.poſt glo.in cap.nõ licet.x.diſtinct.

b ¶ Nõ ſit peccatũ. Adde qd notaui ĩ apoſt.ad iſtũ in authẽ.ad hec.nu.iiij.in ver.eſt heretic⁹.ĩ.de vſu.Celſus.

c ¶ Petunt vt ſors. Adde quotupliciter poſſunt vſure vt ſors peti,ꝛ quãdo,Bart.ĩ.l.ſociũ.ff.pro ſocio.Iſtum in ſua marg.ĩ ver.vſura.ꝟſi.ij.ꝛ Car.in cle.j.§.fin.q.viij.de vſu.Panor.ca.conqueſtus.nu.vj.ꝛ ibi notaui.ĩ apoſtil.ad ipſuz in verſic.ratione intereſſe.extra.eo.ti.ĩ anti.Pau.de caſt.cõſil.xix.incip.pſens dubium.ꝛ Alexã.conſi.liij.incip.Callimachus.volumi.iiij.Celſus.

d ¶ Preſtatio. No. ꝙ pecunia q̃ datur ex mẽte,nõ eſt vſura.vide pulchram diſputationez do.Pe.õ anch.ꝛ vide Ang.ff.de pac.l.ſi tibi.And.barb.

e ¶ Alio mõ ponit paſſiue.an infamis poterit eſſe teſtis,vide que notaui in l.Caſſi⁹.de ſena.ꝛ quanta fides ſit ei adhibẽda pẽdet ex qualitate ꝛ qtitate ĩfamie:ꝛ de hoc vĩ tex.nõ cauillando.in.c.lz.de pba.vbi dicit,ꝙ qdã ex illis teſtib⁹ erat ita male fame,ꝙ modica vel nulla erat ei fides adhibẽda.facit.c.fi.de teſt.facit.c.teſtimoniũ.e.ti.vbi ponit ſpeciale,ꝙ in cã criminali nõ põt teſtificari:ergo in cã ciuili põt.Sed do.Card.ibidẽ tenet indiſtincte ꝙ teſtis infamis nõ põt teſtificari p caſuz illi⁹.c.teſtimoniũ.mouet:q2 litera illa loquit ĩ principio generaliter,ꝛ appellatiõe ĩfamie,venit infamia iuris ꝛ facti:nec reperit ius in cõtrariũ pbans:ad hoc qd not.Dy.in.c.infamibus.de regu.iuris.lib.vj.Abbas ſic tenet cõtra.ꝛ ſequit primã opinionẽ.vide eũ ibi.ꝛ q̃ not.in tex.in.d.l.Caſſius.de iſta infamia vide Bar.in.l.ex libero.de queſtio.Andr.Barba.

☞ Adde predictis Specu.in titu.de teſte.§.j.verſic.Item excipitur,ꝛ verſic.quid de portantibus.Felin.in capitu.teſtimonium,col.ij.ver.ſecundo not.extra de teſta.ꝛ in capi.licet.col.iiij.ver.nota quarto.ibi male fame.extra de probatio.ꝛ in capit.at ſi clerici.col.xij.verſic.not.quod teſtis infamis.extra de iud.ꝛ do.ꝛ preceptorẽ meũ in iure cano.d.Philippum deciũ in cap.cauſaz que.in.ij.no.extra de offi.de leg.ꝛ cõſilio ſuo cxxxiij.incip.diuino ꝛc.ꝛ pro eo tenui.col.ij.vol.j.ꝛ Old.cõſi.cxcj.ꝛ ple-

minat p actũ verbi infiniti,nõ diſponit de pñti:vt.d.l.ſerui electiõe.vñ ille q dĩt,volo eligere Petrũ ĩ abbatẽ:nõ tñ eligit Petrũ in abbatẽ,ſz eſt quoddã enunciatiuũ.Tertio caſu qñ ꝟbũ volo,determinat p actũ extrinſecũ.ſ.q nõ põt ſibi ineſſe:vt cũ dico,volo aſcẽdere arborẽ,volo implere ꝯditionẽ,ꝛ ſimilia:tũc nõ diſponit:q2 nõ hz ſubiectẽ materiã,ĩ q̃ diſponat,vt.ff.de ꝯdi.ꝛ demõ.l.iure ciuili.ꝛ hec eſt veritas.lz ꝛ hic Bart.aliter loquat.Dices tu iſtud ẽ ꝯ.l.ẽt eo mõ.ff.de le.j.ĩ.de teſt.qñ indignũ.ꝛ.ĩ.cõmu.de lega.l.oẽ verbũ.vbi ſi teſtator dĩt,volo pſtari titio.x.vł volo titiũ habere.x.vel volo titiũ heredẽ eẽ:eſt ꝟbũ diſpoſitiuũ,ꝛ tñ determinat p actũ,q nõ põt ineſſe loquẽti.Sed tñ.ꝯſideratio extremorũ ſoluit ꝯriũ.nã ſi ꝯſideres extremũ a quo.i.ipm teſtatorẽ:iſte act⁹ ineſt ſibi diſpoſitiue:ſz ſi cõſideres extremũ ad qd.i.ipſum heredẽ:tũc iſte act⁹ nõ ineſt teſtatori:ꝛ reſpectu iſti⁹ extremi nõ ĩducit diſpoſitio:imo reqrit ꝙ ad hoc diſpoſitio inducat in extremũ qd interueniat ipſi⁹ heredis vel legatarij acceptatio:vt.ĩ.ſi vt ſe ab here.abſti.l.j.cũ ſequen.

3 ¶ †Quarto opp.ꝛ videt ꝙ Impator in iſta ſua lege incipiat mẽtiri:nã ipſe dĩt ꝙ vult ſeruari fidez:ꝛ tñ ipſe nõ ſeruat:nã pmittit vſuras,q̃ ſunt ꝯ fidẽ:vt.ĩ.de vſu.p totũ.Sol.hic loquit de fide catholica reſpectu trinitatis,nõ reſpectu aliorũ capitulorũ q̃ reqrũt ad ſalutẽ aĩe.Iuxta hoc queritur:nunqd Impator fuerit heretic⁹,eo ꝙ pmittit vſuras.Rñ.credendũ eſt ꝙ nõ:q2 pmiſit eas nõ tanq̃ errãs ĩ fide:ſz tãq̃ bonũ publicũ:q2 (ſicut de facto videm⁹) expedit multoties ꝙ ẽt reperiant feneratores:q2 charitas eſt oĩo annihilata.Sed iuxta hoc q̃ro:nunquid Impator poterit pmittere vſuras[a]:rñdet ꝙ nõ põt pmittere:q2 id qd eſt cõtra ſalutẽ anime,non põt pmittere propter bonũ publicũ:q2 inferior nõ põt permittere illud qd vetat ſuperior.i.ipſe De⁹.Nã etiã papa nõ põt ꝯtra diſpoſitionẽ euãgelij:vt in.c.literas.extra de reſt.ſpo.ꝛ iſtud eſt not.nã ſi non põt hoc Imperator ꝛ papa:ergo multo minus põt ſtatutũ alicui⁹ municipij:puta tuderti.qd eñ nõ põt prima cã,q̃ hz influere in ſcdam:multo min⁹ põt ſcda.vñ cum populi faciũt ſtatuta authoritate principis:merito id quod nõ põt princeps:nõ poſſunt ſtatuẽtes,ſumpto arg.a maiori potẽtia cãe efficiẽtis:ꝛ ſumpto alio ar.ab effectu cãe influentis.¶ Deinde opp.ꝙ Impator nõ põt excuſari quin ſit heretic⁹:qm̃ pmittẽdo vſuras,inducit hanc opi.in recipientes eas,ꝙ fenerari nõ ſit peccatũ[b]:ſed illi q hoc credũt ſunt heretici:ergo p hoc Imperator eſt fautor hereticorũ.Sed rñd.vt.ſ.dixi:q2 ille q pmittit vſuras pp̃ter bonũ publicũ:ſciẽs tñ eẽ peccatũ,nõ ẽ heretic⁹:q2 credit id qd credit eccl'ia,ſicut homicida ſciens homicidiũ eſſe peccatũ:nõ ẽ heretic⁹:ſec⁹ ſi gñaliter crederet nõ eſſe peccatũ,niſi ſubmitteret ſe

4 correctiõi eccleſie:vt.d.c.dãnamus.¶ Et q2 de vſuris eſt mẽtio.†Quero primo quare vſure ſunt phibite.rñ.q2 in eis eſt figura ſine materia,ꝛ ſine ſubſtãtia,ꝛ ſine cã:vñ eſt ibi figura ſubſtãtie,ſed nõ ſubſtãtia:q2 non eſt ibi cõgrua cã.Ad hoc oſtẽdẽdũ pono quaſdã cõſideratiões.Et pma cõſideratio,ꝙ oĩs pſtatio excepta donatiõe,dz pportionari ad aliquid.Scdõ ꝯſidero,ꝙ qñ trãſfert vſus rei cũ dñio,ita ꝙ dñiũ dz reddi:ibi vſura nõ põt pportionari,niſi tpe.Tertio ꝯſidero,ꝙ ĩ tpe nulla eſt pportio:q2 eſt cõe,ſicut aer,ꝛ ſol.Ex his ſequit,ꝙ pſtatio vſuraꝝ nõ hz cãm:q2 in ſolo tpe nõ põt fundari obligatio.ff.de ac.ꝛ ob.l.obligationũ fere.

c §.plz.¶ Deide pono hãc diſtinctionẽ,ꝙ vſure qñq3 petunt vt ſors[c],vt qñ fideiuſſor ſoluit vſuras,ꝛ repetit a reo:ꝛ tunc q2 redigunt ad ſortem ſunt pmiſſe:vt in.c.ij.extra de fideiuſ.Itẽ petunt vt dãnũ emergẽs:tũc pñt peti,dũmõ pbet emergẽtia dãni:nec petunt ſub ſuo noĩe ſz ſub noĩe itereſſe:vt no.hic ĩ gl.Nõ eñ pbabit iſtõ itereſſe p pactũ:ꝟbigrã:ſi aliqd pmiſſuz noĩe intereſſe ꝯuẽti,ſi nõ ſoluat ſors.Futura eñ nõ potuerũt a pncipio taxari:q2 nõ habuerũt certã quãtitatẽ,vel naturã:hoc no.Cy.in l.ſeru⁹ ea.ff.de ſer.expor.ĩ ſuis addi.ꝛ eſt verũ:ſed ſup hoc vid.l.ſi ita ſtipulatio.de ope.lib.In re ꝟo principali pmiſſa bñ põt taxari itereſſe cõuẽtũ:vt.l.fi.de pto.ſtip.Interdũ vſure petunt ptẽſo itereſſe lucri ceſſantis:tũc regulariter nõ pñt peti ſcdm illos,q dicũt ꝙ itereſſe nõ ꝯſiderat in lucro.Sz tu ĩ hoc diſtĩgue vt no.ĩ.l.j.ĩ.de ſen.q̃ peo.ꝛ.l.min⁹.õ in lit.iur.Quarto nõ pñt peti vſure ſimpliciter,niſi ſub rõne itereſſe pbati vł pbãdi:ꝛ tũc nõ ſunt licite.Hic tñ illõ ẽ aduertẽdũ,ꝙ illõ ẽ verũ vbi vſus rei trãſlat⁹ eſt cũ dñio rei:vt in extrauag.Io.pape.xxij.q̃ ici.q2 quorũdã.ſz ſit trãſlat⁹ eſt vſus facti ſine dñio:vt ĩ pecunia cõmodata ad põpã:dicũt theologi ꝙ q̃dã remuneratio põt pſtari p iſto vſu:q2 dñiuz qd eſt dñi,nõ dz eẽ ſterile:ſicut ĩ pẽſiõe dom⁹ ſcõz Egi.rom.Ego credo veꝝ,ſi talis pſtatio nõ diminueret ex pſtatiõe tpis:ꝛ maxime,q2 pecunia nõ ſolet locari.ar.õ.pſcr.ver.l.naturalis.§.j.Et addo:q2 cũ ipſe vſ⁹ nõ poſſet reſtitui,vt.l.ſi vſuſfruct⁹ mihi in biẽniũ.de vſufr.le.ꝛ ſic nõ recipit actũ retroſimilẽ ꝯgruũ eſt vt aliqd poſſit pſtari loco vſus ar.ĩ.ti.j.l.Iubem⁹ nulli.§.fi.Itẽ do quãdã regulã,ꝙ qñ facta relatiõe hui⁹ pſtationis,q̃ õr vſura ad aliõ añcedẽs,reſultat quaſi facio vt des:vt in omni matrimonio:vt extra de vſur.c.ſalubriter.vel vẽdo vel trado vt des:vt.ĩ.de act.emp.l.curabit.vel patior vt des:vt extra de feu.c.j.vel eſt ſuſceptio periculi,vt des:vt.l.periculi.de nat.feu.Aut alia ꝯformitas vni⁹ ad alterũ,ibi proprie non dicitur eſſe vſura:quia non eſt lucrũ:ſed eſt quedam recompẽſatio debita hicinde:vt in.ll.allegatis:ꝛ hoc ſit dictũ de materia huius gloſ.ꝛ ita debet intelligi qd not.in.l.ſociũ qui in eo.ff.pro ſocio.Et hoc de vſuris veniẽtib⁹ ex ordinatione partiũ.Sed in ordinatione legis diſtingue:aut ſunt inducte fauore creditoris,ꝛ odio debitoris:ꝛ non valet lex ciuilis:q2 eſt cõtra legẽ diuinã.Aut eſt lex introducta fauore debitoris,ne compellat ſoluere ſortẽ,nec ſit in mora quandiu vult preſtare vſuras:ꝛ tũc ſunt licite:vt in aut.de nõ eligẽ.ſecũ.nub.§.finaũt

d omnes.ꝛ ſic videt ꝙ pſtatio[d],que fit Florẽtie habẽtib⁹ pecuniã in monte,ſit licita:q2 eſt inducta fauore cõitatis:ne ſoluere cogat creditoribus ſortem:nã illud nõ pprie eſt mutuũ,cũ reddi nõ debeat:ſed eſt quedam ſubuentio in cõi,ꝛ quedã collecta neceſſaria.Illud certũ eſt ꝙ in cõtractu ſocietatis licitũ eſt pro pecunia recipere pretiũ:q2 non eſt vſura:ſed diuiſio lucri induſtrialis.ff.pro ſocio.l.j.extra de do.inter vi.ꝛ vxorẽ.c.per veſtras.vtrũ autẽ de iure ciuili vſure pmiſſe ſint,vide nota.C.de vſur.aut.ad hec.Et adde circa iſtã materiã vſurarũ,q̃ no.Io.an.in.c.peccatum.de regul.iur.in mercu.Itẽ dic ꝙ prohibitio vſurarũ in omni foro eſt eadem:nã que naturalia ſunt,in omni loco eadez ſunt,ſicut lapis vbiq3 deſcendit,ꝛ ignis vbiq3 aſcẽdit,ꝛ calefacit ſecũdum Ariſtotelez.

5 ¶ †Quinto oppo.dicit hic ꝙ heretici ſunt infames.Contra:heretici teſtificant:vt.ĩ.de hereti.l.quoniã.infames vero non teſtificãtur:vt.ff.de teſti.l.iij.§.lege iulia.in gloſ.ergo heretici nõ ſunt infames.cõſequẽs eſt falſuz:ergo ꝛ antecedẽs.Glo.ponit multas ſolutiones.Prima ſolutio eſt iſta:ꝙ heretici ſunt infames infamia facti:q2 non reputantur boni viri,nõ tamen ſunt infames infamia iuris:quia nõ ſunt priuati fama per legem:nec eſt eorũ fama dãnata per ius cõſtitutionis.Et ſecundum rationẽ iſtaz no.ꝙ infames ratione morum,ꝛ nõ ratione ſentẽtie legis,vel hominis,poſſunt eſſe teſtes:q2 ſunt infames infamia facti,ꝛ nõ ſunt infames infamia iuris.Sed gl.ff.de ſena.l.Caſſi⁹.tz ꝙ ĩfames infamia facti repellant a teſtimonio.tñ illa gl.refert ſe ad tex.q2 text.ibi loquit in remotis a ſenatu:nã tales remoti p diffinitiuã ſñiaz,ſunt infames infamia iuris.ſed remoti p interlocutoriã,vel decretũ ſenatoꝝ,nõ ſunt infames infamia iuris,ſed facti:tñ hoc operat decretũ,ſiue interlocutoria,ꝙ repellunt a dignitate ꝛ a teſtimonio.Et ex hoc ſic cõcludo:ꝙ aut eſt infamis nuda infamia facti:aut trãſiuit ĩ interlocutoriã,vel decretũ:aut eſt infamia iuris.primo caſu talis ĩfamia nõ eneruat teſtimoniũ,ſcdo ꝛ tertio caſu ſic:q2 fama ꝛ fides ꝯuertunt:qd eſt no.vel dic ſubtili⁹,ꝙ duplex eſt infamia.q̃dã eſt infamia hominis:vt qñ homo eſt infamat⁹ de aliquo graui malo,aut maleficio,de quo tñ nõ cõſtat,niſi per famã:ꝛ tũc talis diffamat⁹ nõ repellit a teſtimonio:q2 p famã nõ probatur ꝙ aliquis ſit criminoſus:nã minor eſt pbatio fame,quã probatio indiciorum,iuxta nota.p Innocẽ.in ca.ſicut.de ſimo.vel conſideratur ꝙ fama de homine põt dupliciter conſiderari vno modo prout ineſt pro-

e bantibus:ꝛ tũc dicitur fama.i.vox populi.Alio modo ponitur[e] paſſiue

prout

put ineſt ei cõtra quẽ pbatur: & tũc vocat infamia: vt extra de accuſ. c. q̃liter & q̃. extra de ſimo. c. licet heli. Scõa eſt hominis infamia intriſeca ſibi inherẽs, dato q̃ nõ eſſet aliquis homo in mũdo, qui diffamaret eũ. & iſta eſt duplex: quedã eſt infamia elidẽs & debilitãs fidẽ hominis: & iſta appellat infamia facti, que ipſi facto naturaliter ineſt: vt ſi qs cõmittit homicidiũ, vel aliud enorme delictũ: tunc per talẽ infamiã fides teſtis elidit̃ur: ſed nõ prorſus repellit̃, vt in cauſis nõ grauib⁹, nec criminalibus: vel q̃ videtur dicere & deponere prima veritati: tũc enim licet minor fides adhibeat̃: nõ tñ repellit̃ omnino. Itẽ ex additis & veriſimilibus coherẽtijs põt ſibi credi. arg. ff. de teſti. l. ob carmen. §. ſi teſtes. In cauſis vero criminalibus, vel multũ grauib⁹, in quib⁹ requirunt̃ teſtes omni exceptione maiores: niſi tales teſtes habeãt pro ſe adminicula, nõ credit̃ eis. arg. j. de cõtrah. & cõmit. ſtipu. l. optimã. in fi. Sed eſt alia infamia hominis, q̃ eneruat ſtatũ & fidẽ hominis, que appellat infamia iuris: & iſta talis eneruat teſtimonium: q: fundamẽtũ teſtimoniũ eſt fides,
a adhibẽda teſtibus: vt. ff. de teſti. l. iij. §. lege iul. & hoc verũ quãtũad fundandũ ſententiã ſuper tali dicto. ſecus quantũ ad inſtructionẽ & informationẽ, & fundãdã inquiſitionẽ ſuper tali dicto: vt tũ nõ ſtet tali dicto in cõdemnãdo: ſed plenior veritas exquirat̃, & cũ tormentis adhibeatur iſtis teſtibus fides, hoc eſt dicere q̃ pbãt ad inquiſitionẽ: ſed nõad con-
b demnationẽ faciendã: vt. ff. de penis. l. qui vltimo. quã intellige ꝓ Ol.
6 & iſta ſunt vera in infamia teſtiũ. ¶ Sed in infamia tabellionis conſuluit Bar. q̃ nunq̃ talis infamia eneruat inſtrm, niſi tabellio ſit ſententialiter remotus ab officio tabellionatus: vt ipſe no. in l. lege. ff. ad. l. iuliã pec. Sed glo. or. vi & Bar. ff. de infa. l. iij. §. miles. Et nõ vi dicendũ q̃
c aut infamia eius eſt notoria, aut occulta. ¶ Primo caſu nõ valent inſtrumẽta ſua: q: abeſt fides, & authoritas. Scõo caſu valẽt, ppter iuſtũ errorem ignorantiã: vt no. in auc. de tabel. §. pen. & ibi eſt gl. ſing. & ſignanda. Et adde q̃ no. per Inn. in. c. qualiter & q̃. de accu. & extra de here. c. fraternitatis. p Inn. Reſpice alios & intuere Baldetũ. Omiſi rñdere ad l. q̃ñ. de here. ad quã ſic rñdeo extra alios doc. q̃ iſta loquit̃ de infamia, que cõtrahitur rõne erroris, & nõ ratione veri doli: q: ille qui eſt in vero dolo. i. ſcit ꝓpriam veritatẽ, nõ eſt hereticus: ſed ille ꝓprie eſt hereticus, q̃ pertinaciter figit ſe in errore ꝑ fidẽ. Iſti enim nõ repelluntur inter ſe: q: inter ſe nõ cenſentur infames: & ita loquit̃. q̃ñ. & hoc de iure veteri: ſecus de iure nouo: q: oẽs heretici hodie ſunt infames infamia iuris & de
7 iure: vt. j. de hereti. auc. ibi poſita. ¶ Ulterius op. dicitur hic q̃ hereti ci puniunt̃ a principe multiplici pena, & etiã puniũtur a deo. Et ex hoc
d apparet, q̃ pena huius mũdi nõ excludit penã Dei. Itẽ apparet, q̃ ẽt hic multipler imponit̃ pena. Sed ꝑ hoc opponit̃. ff. de accuſa. l. ſenatus cõſult. Sup hoc diſtingue. Interdũ ſunt plures pene, vna eſt fori pumcipalis, altera eſt fori iudicialis, & vna nõ tollit altera: vt hic. Interdũ vtraq; eſt pena fori iudicialꝫ: & tũc refert, aut ſunt diuerſi fori, puta vna cõcernit foũ tpale & ciuile, altera foro canonicũ: & tũc refert: q: aut quelibet pena per ſe eſt terminus pene: & tũc vna imposita nõ imponit̃ reliqua. ad hoc facit q̃ no. in. c. ij. de ꝓſt. li. vi. per Jo. mo. & in nouellis. Idẽ dico ſi ſit diſpenſatũ in pena cã cognita: nã talis diſpẽſatio ſubrogat̃ loco totalis pene: vt m. l. quid ergo. §. pena grauior. de infami. cũ tota ſua materia. Aut vna pena eſt ꝓparatoria, altera aũt nõ, vt terminus pene: tũc vna nõ tollitur & altera: q: in ordinatis adinuicẽ, vnũ includit reliquũ, nõ aũt excludit: vt. j. de epi. & cle. auc. clericus. Aut ambe pene ſunt eiuſdẽ fori: & tunc refert. aut vna pena imponit̃ ipſo iure, & altera per hominem, & tũc cõcurrunt: vt. j. de ſacroſan. eccl. nemo martyres. nam tũc
fruſtra adiceret pena hominis, ſi non cõcurreret: q: pena iuris & de iure (que penetrabilior eſt) ſemper ꝓcedit: vnde nunquã militaret pena, q̃
nõ ipſo iure: ſꝫ miniſterio hominis eſt imponẽda: & ſic lex eſſet ludibrio. facit q̃ no. Inn. extra de app. c. preterea reqſiti. Aut vtraq; imponit̃ per hominẽ miniſtrũ legis: & tũc refert, aut per eandẽ legem imponit̃ co
pulative, & imponit̃ vtraq; cõdemnatiue & executiue: vt. j. ti. j. l. plz. & ibi per Jac. but. Aut per eandẽ. l. alternatiue, & imponit̃ illa q̃ iudici vide-
e bitur: nã in alternatiuis criminalibus eſt electio iudicãtis, ſicut in pena certa de certꝫ: vt. j. de ſer. fug. l. ſi fugitiui. ff. de effra. l. j. §. expilatores. ſi enim eſſet electio debitoris, fruſtra caderet in alternatiuã: q: affectio ei⁹ ſemp caderet in minimã penã: & ita ſemp ꝑſumit̃ eligere. arg. ff. de x. obl. l. inter ſtipulantẽ. §. ſi ſtipulãte. Aut imponit̃ diuerſis legib⁹. & ſi gdẽ alternatiue, & eſt electio iudicꝫ. ſi vero copulatiue: tũc vtraq; dꝫ impo
ni: vt. j. de ſepul. vio. l. qui ſepulchrũ. Si vero abſolute: tũc ſi lex ſcõa tẽdit ad derogãdũ priori, imponit̃ pena legis vltime, ſi aũt nõ tẽdit ad derogandũ, ſed abſolute loquit̃: tũc ſiquidem cadit aliqua diſtinctio rõne alicuius qualitatis, dꝫ fieri punitio ꝓ intẽtionẽ illi⁹ qualitatis: vt no. in. l. j. ff. de cõcuſ. Si autẽ nulla cadit diſtinctio, ibi eſt iudicis electio, q̃
põt eligere: vt ſibi vi: vt. l. quoties. de act. & ob. zelodo circa hoc incidit
pta, q̃d crimẽ pertinet ad eccliam, ſaltẽ quo ad eccliaſticã penã, vt dixi. j. de epiſ. & cle. auc. clericꝫ. Modo eſt ꝑdẽnauit iſtũ ad ꝓpetuũ carcerẽ, ptãs
nus pene. In dubio: q: lꝫ ſit terminꝰ pene quo ad iuriſdõnẽ eccleſiaſticã: tũ ptamẽdo, ſicut dignũ eſt: nã pena eſt ꝓp q̃litatẽ iuriſdõnis, nõ rñdet excel-
ſui: & ſi cũ de lictũ nõ ſit plene puntũ, dꝫ plene puniri: vt. ff. ô offi. pcõ. l.
nius per Bar. ſozi. in ſuo tracta. fallẽtia. re. cccc. y. & cccc. vj. vbi ponit duas regulas, alteram affir. alterã negatiuã. cũ fal. quas etiã ponit do. & preceptor meus do. Jaſo. may. hic. in repe. huius legis, in lect. & Det. pol. cor. conſi. lv. in litera L. vol. iij. Celſus.
a ¶ Et hoc verũ. Ho. q̃ infamis infamia iuris admittit̃ ad teſtificandũ, ad hoc vt fundet inquiſitionẽ: q̃ eſt valde no. ſed do. cõ diſcipulus me⁹ in c. teſtimoniũ. tenet cõtra p ter. in. c. cũ in iuuẽtute. de preſum. & c. qualiter. de acc. vbi requirit q̃ teſtes ſint integri ad fundandam inquiſitionẽ. An. Barb.
b ☞ Nõ quo ad condemnationẽ faciẽdam. Adde Bart. in. l. j. §. q̃ñ. ff. de queſtio. l. martius. & ibi oño. Bar. co. ti. ¶ Panor. oño in c. teſtimoniũ. extra de teſta. Celſus.
c ¶ Videt dicendũ. Ho. q̃ ſi infamia notaq; eſt occulta, valent interim ſua inſtrumẽta, vide q̃ notaui ad Bal. in l. j. de ſecũ. nupt. & Bar. in ꝑ. ſi. rcir. in cip. Joannes notarius. vbi videt alegare alꝫ gl. vide ibi: q: videt q̃ non recte dicat Bal. in d. auc. And. Bar.
d ¶ Hec etiam pena ſpiritualis penam tollit: vt per iſtũ in l. plz. ad fi. j. de ſacroſan. eccl. nec pene excluſio delictũ excludit. ad q̃ gl. no. i. l. decurtonuz. de infami. Et ô pena corporali, quod multis modis dicatur, vide q̃ me in l. magiſtratibus. ff. de iuriſ. omn. iudi. ¶ Phil. Dec.
7 ¶ Criminalibus. Ho. q̃ vbi requirit q̃ teſtes ſint omni excep. maiores, nõ põt eſſe teſtis infamis infamia facti. & hoc dictũ: vt not. ſequitur. d. cõdiſcipulus me⁹ in. c. teſtimoniũ. de teſt. p eo allegaui tex. i. c. lꝫ ex quadã. de teſt. & c. j. de ꝓſan. & aſſ. vbi licet cã ſit ciuilis: tñ ſi eſt grauior, requirit teſtẽ oĩ exceptione maioꝛ: & ſic infamis de facto nõ admittit̃: & q̃ñ dicaꝫ oĩ exceptiõe maior, vide gl. & ibi dixi, de iudi. i. c. at ſi clerici. vide tex. & ibi do. Ab. in. c. ſi. de teſt. vide Ang. in. l. qui iudicio. ff. de accuſ. vbi dixit, q̃ ſi caueatur ſtatuto q̃ ſtetur iuramẽto alicuius, nõ ſtabitur ſi ille eſt infamis, vide ibi omnino. An. bar.
☞ Adde Raph. fulg. in. l. j. ſ. de teſt. vbi limitat dictũ iſti⁹, in. l. ſi quis ex argẽtarijs. §. cogenẽ. ff. de eden. de quo per Sal. m. l. in bonefidei. ver. & per hoc facit. j. de reb. creditis. Felin. in. c. tertio loco. verſ. Item dicit q̃ vnus notarius. extra de probat. & do. meum do. ¶ Philip. decium in c. cauſam que. in. j. not. de offi. delega. & conſi. cxxxiij. incipiẽ. diuino &c. & ꝓ eo tenui. Celſus.
f ☞ ¶ Permittit homicidiũ. Adde iſtã eſſe cõem opi. canoniſtarũ, q̃ tale ſtatutũ ſit inualidũ ſm Jo. an. in. c. ſi. de cõſu. & Archi. in. c. ſi. ne cler. vel mo. li. vj. cum cõcor. per Lud. ro. ſing. dccvj. incipi. uder poteſtatis allegatis. vbi etiã dictũ iſtũ inter legiſtas ſolũ tenere q̃ valeat ſi imponat penã pecuniariam non cõtemptibilez. in. c. j. §. iniuriã. de pace in. ſir. ꝓ quo alleg. tex. in. §. pena. inſti. de fur. & Felt. in rub. extra de homi. in ptin.
g ¶ Statutũ. Ho. q̃ ſtatutũ nõ põt permittere hanmitũ ex leui cã occidi, vide Jo. an. in. d. c. ſi. & q̃ no. Bal. in. l. vt vim. ff. de inſt. & in. And. Bar.

niri aretij. Ista qõ fuit de facto in quodaʒ Pico
facone. Ego cõsului ꝙ non poterat puniri: cum
homicidium sit factum priuate persone, ⁊ in fa-
ctis priuatorum non attenditur territoriuʒ, sed
solum attenditur an sit aliqd ꝓhibitum, vel per
missum. ff. de excu. tu. l. nõ solum. §. ⁊ qui in testa-
mento. ⁊ l. ꝓpter litem. §. fi. e. ti. ꝓpterea est casus
in. d. §. trãsfugas. Sed in territorio florẽtino[a] si
iste caperetur, bñ posset puniri: quia quo ad flo-
rentinos iste nõ habet̃ ꝓ bãnito: vt. l. ij. ff. de ori-
gi. iu. in verbo, ephesum exulantẽ. Uñ territoriũ
florentinum est liberũ, ⁊ securum ei respectu flo-
rẽtinorũ: vt. ff. de edil. edi. l. quis sit fugitiuus. §.
idem Celius. nõ respectu inimicorũ, a quibus est
diffidatus. Simile no. ff. de vi ⁊ vi ar. l. cum fun-
dum. Secũdo modo potest intelligi effectus cãe
finalis: qꝛ cã finalis erat derogatoria libertati ec
clesie: nam tunc talia statuta sunt nulla: sed hoc
declaratur per plures questiones, vt dixi in aut.
10 cassa. j. ti. j. ⁊ in aut. statuimus. ¶ †Sed hic vl-
terius queritur, an statuta generalia includãt cle
ricos[b]. Bar. ponit hic in. v. qõ. Sed ego sic dico:
ꝙ aut loquimur de fauorabili inclusione, aut de
odiosa, aut de mixta. primo casu includuntur cle
rici, vnde si statutum dicit, ꝙ filia nõ succedit su-
perstite masculo, includit̃ in isto beneficio p̃s-
byter ⁊ monachus. ⁊ de hoc extra de fo. ꝯpe. c. di
lectus. ⁊. x. di. c. si in adiutorium. Et ꝑ hoc etiam
dico, qõ si clericus habet instrumentum guaren-
tigie contra me, qõ potest vti beneficio illius sta-
tuti circa paratam executionem. Sicut enim ha
bet actionem ciuilez, que est de iure ciuili, ita hʒ
officium iudicis, q̃ꝙ sit de iure municipali. Sʒ
hic dubitatur quid econtra. si habeo instrumen
tum guarentigie contra clericum, vtrum contra
eum habeam executionem paratã ipsius instru-
mẽti in curia episcopi vi statuti: ⁊ videtur ꝙ nõ
quia istud statutum non potest ligare clericum.
Contrariuʒ tenet Bar. quia illud statutũ est bo
num ⁊ equum, ergo est seruandũ. Ista ratio non
valet: quia per hoc non datur authoritas statuẽ
ti. Alij assignant aliam rõnem: quia ius quo vti
tur clericus contra laicuʒ in foro seculari, debet
retorqueri contra clericuʒ in foro ecclesiastico: qꝛ
istud nõ est vi statuti: sed vi iuris communis: vt
l. j. ff. quod quisq3 iur. Ista ratio nihil valet: quia
illud statutum non est factum ad postulationeʒ
clericorum. Tertia ratio: quia preceptum habet
paratam executioneʒ: vt no. C. y. in. l. j. de confes.
ista ratio non videtur vera: qꝛ precipiens tabel-
lio est iudex authoritate imperiali, ergo nihil po
test precipere clerico. Idẽ si authoritate papali:
qꝛ est purus laicus vnde in clericũ nihil põt: vt
extra de fo. compe. c. si diligẽti. Ex hoc apparet,
ꝙ istud instrumentũ de foro episcopi, nõ hʒ alia
priuilegia statuti: puta ꝙ nõ admittatur nisi q̃-
dam exceptiones: nam nihilominus clericus po
terit vti omnibus exceptionibus ſm ius cõe: qõ
verũ credo. Non obst. qõ not. ff. de postu. l. ex ea.
qꝛ ibi loquitur inter subditos: sʒ iste clericus nõ
est subditus. Et adde[c] quod no. extra de fo. ꝯpe.
c. qõ clericis. ⁊ de ope. no. nũ. c. j. in nouel. Aut lo
quimur nũqd clerici includãtur in statutis odio
sis, vel exclusiuis, tũc si odium est irrationabile,
nõ includũtur exẽpti, nec veniunt in generali ser
mone: vt. l. decurionibus. j. de silen. li. xij. Si aũt
rõ finalis statuti cõcernat bonum publicũ, vt ꝙ
mulier nõ succedat nisi in certa particula extãti
bus masculis: tũc dic vt dicã in. l. deo nobʒ. ⁊ ibi
per Ja. j. tit. ij. ⁊ vltra illud adde ꝙ illa q̃ ibi dixi
sunt vera, qñ statutũ respicit qualitatẽ persone:
nã ista qualitas est quid successiuũ. Si aũt statu-
tũ respiceret actũ momentaneũ, tunc inspicitur
semper qualitas, que inerat tempore actus: vt. l.
11 j. ff. de penis. cum si. ¶ †Nunc venio ad causam
formalem ⁊ dico ꝙ defectus iste ꝯsistit, qñ nõ est
seruata forma debita in legis ꝓmulgatione. de
quo dic vt dicã. j. de legi. l. humanum. Sʒ hic q̃-
ritur vtrũ vniuersitas expulsa de ꝓprio territo-
rio possit alibi se cõgregare ⁊ statuere. ⁊ videtur
quod non: qꝛ nõ seruat̃ forma se congregãdi in loco solito: vt. j. de decu.
l. obseruare. li. x. In cõtrarium est veritas: qꝛ nõ est iurisdictionis cõten
tiose, sed volũtarie. ⁊ ideo habẽtes ordinariã potestatem possunt in se-
ipsos exercere vbiq3 locorũ: vt. l. ij. de offi. ꝓcõ. ad hoc optime facit qõ
no. Inn. in. c. cũ ex iniũcto. de no. ope. nun. ¶ Nũc tracto de cã materia
li. ⁊ dico qõ eius defectus cõsistit qñ materia resistit statuto. ⁊ qꝛ statutũ
est de rebus sacris, vel de ipsis ecclesijs. nã hoc statuere nõ ꝑtinet ad lai
d cos[d]: vt. j. ti. j. l. decernim9. ⁊ extra de cõsti. c. ecclesia sctẽ Marie. ¶ †Or
12 istis sic premissis, nũc vlterius ꝓcedamus, aduertatis subtiliter valde,
⁊ cõsiderandũ est, qõ oẽ statutũ aut disponit de personis, aut de rebus,
aut de actionibus: vt. l. j. ff. de sta. homi. Sed vt clarius habeas, ego ali-
ter procedo, ⁊ dico ꝙ statutũ qñq3 disponit de iure persone, qñq3 de iu-
re solẽnitatis, vel forme, qñq3 de iure ordinis, seu iudiciorũ, qñq3 de iu-
re executiuo, ⁊ ista mẽbra pono in ciuilibus actibus, qui habent sortiri
effectũ iuris. Dico ergo circa primũ de iure persone, quod statutuʒ põt
disponere tripliciter. primo modo habilitãdo inhabiles, vt qõ filiusfa.
possit testari, ⁊ qõ mulier possit esse tutrix fratrũ, ⁊ qõ spuri9 possit he-
res institui. Secundo inhabilitando habilẽ: vt qõ adultus nõ possit te
stari, ⁊ qõ mulier, vel mater nõ possit esse tutrix filiorum. Tertio habili
tãdo seruata certa forma, ⁊ inhabilitãdo ea cessante: vt ꝙ mulier, vel mi
nor nõ possit cõtrahere, nisi cũ cõsensu ꝓpinquorũ. ⁊ quod notarij non
possint ꝯficere instrumẽta: nisi sint approbati in collegio notarioꝝ, ⁊ si
13 milia. ¶ †Circa que quero, primo de statuto habilitante, vtrum possit
habilitare forenses in territorio ꝓprio statuentiũ. Circa hoc dicit Bar.
qõ nõ: qꝛ statutũ non põt legitimare personã sibi nõ subditam. hãc eniʒ
regulã Bar. tradidit per. l. j. de tu. ⁊ cura. da. ab his. ⁊. d. l. etiam. de tute.
vnde lʒ filiusfa. per statutũ huius ciuitatis possit testari, tñ forẽses filij-
fa. huc veniẽtes nõ poterũt testari, sicut nec ciuis, qui dirigit se ad loca
ruralia, põt testari secundũ legẽ rusticorũ: vt. j. de testamẽ. l. fi. Quod er-
go erit remedium, si vult testari ibi. rñdeo quod ꝯsentiente parte ibi ꝯsti
tuat domiciliũ. Nã rõne domicilij est effect9 sub illa lege: qꝛ quasi ciuis
est: vt. j. vbi pe. tu. l. j. ⁊ ibi no. Hoc idẽ dico si mixtiʒ statutũ disponit de
iure persone ⁊ de iure forme, verbi gratia, ꝙ filiusfa. possit testari, ecce
ius persone Patre ꝯsentiẽte, ecce ius forme: nã ex quo iure p̃cipali. i.
in iure persone nõ põt statut: qꝛ est forẽsis, additio ali9 forme nihil ope-
ratur: qꝛ hoc casu forma est accessoria persone, ⁊ disponit̃ respectu per-
sone. ¶ Sʒ hic quero, nũquid istud statutũ habilitãs habeat locum in
subdito absente contrahente, vel aliter agẽte extra territoriũ: verbi gra
tia: Statutũ dictat qõ filiusfa. possit testari. iste extra territoriũ ꝯstitu-
tus testatur, an vʒ testamentũ: ⁊ videtur quod sic: qꝛ ius habilitationis
respicit personam, ⁊ habet ipsam qualificare, idest habilitare vbicunq3
locorũ. ergo saltẽ respectu bonorũ, que sunt intra territoriũ vʒ vbicũq3
ipse fuerit testatus. Sicut enim statutum põt infringere personã vbiq3
vt. j. dicaʒ, ita multomagis dʒ posse habilitare, cũ hoc sit fauorabilius.
quod verũ credo: qꝛ ista potestas inest persone, ⁊ est iste actus hominis
priuati, in quo nõ cõsideramus territoriũ, nisi ratio legis põderet terri
toriũ: vt. d. l. fi. j. de testa. ¶ Nũc ecõtra de inhabilitate, vtrũ possit statu
tum inhabilitare nõ subditũ in territorio cõtrahentẽ: ⁊ dico qõ non: qꝛ
eadem regula est ꝯtrariorũ, vnde sicut nõ põt habilitare, ita non potest
inhabilitare. per easdẽ leges. Sʒ qd ecõtra si subditus ꝯhit extra terri-
toriũ, vtrũ eius ꝑsona possit infringi ꝑ statutũ: ⁊ vr̃ qõ sic: nã si sñia ho-
minis hoc põt, ergo ⁊ sñia legis: vt no. ff. de postul. l. ex ea. Et ista est ve
ritas. Nã si ꝑ statutũ ꝓhibet̃ filiusfa. ꝯhere, lʒ ipe vadat extra territoriũ,
nõ tñ poterit ibi ꝯhere, sicut si esset alicui bonis interdictũ ꝑ sñiam, vel
statutũ: nã istõ statutũ vel interdictũ hʒ effectũ suũ i quocũq3 loco. Ad-
uertatis, istud oĩno nõ est bonũ simile: qꝛ interdũ fundat̃ in iure cõi sta
tutũ, de quo dixi, interdũ fundat̃ ꝯ ius cõe, ⁊ ideo vr̃ quod nõ põt opera
ri extra territoriũ. Ego nõ firmo. Sʒ vt hec plenius ⁊ clari9 appareãt,
cõsiderandũ est qõ circa ius ꝑsone statuta possunt ꝓcedere tripliciter:
permittẽdo ꝓhibẽdo, ⁊ puniẽdo. Circa statuta ꝑmissiua, q̃ro primo de
essentia. Scdõ quero de effectu. Circa essentiã emergunt quedã dubia:
primo permittit statutũ patri ꝙ instituat spurium, quero vtrũ valeat
statutũ. hec questio fuit de facto in ciuitate ista, in qua est statutũ ꝙ pa
ter possit relinquere filio spurio nõ existentibus filijs legitimis, ⁊ quod
iudices statuta talia debeant obseruari facere sub certa pena. Et argui
tur ad partem negatiuam, quod non valeat statutum. ⁊ primo, qꝛ ꝓ-
hibentur capere, ⁊ nemo potest contrarium statuere, nisi imperator: vt
in authen. quib. mod. na. effi. sui. §. fi. colla. vij. quod ergo est soli impe-
ratori reseruatum, inferior disponere nõ potest: vt dicã in. l. rescripta. j.
de preci. impera. offeren. Secundo hoc probatur. statutum non potest
e legitimare spurium[e], ⁊ ita declarauit papa Bonifacius: vt refert Cy.
post Old. in. l. omnes populi. ff. de iustitia ⁊ iure. Tũc arguitur sic. Si
statutum non potest prouidere in causa: nec in effectu: sed effectus le-
gitimationis est succedere, ergo si non prouideretur in legitimatione,
nec in successione: vt. ff. de sponsa. l. oratio. sicut medicus non potest sa-
nare egrotum, nisi remoueat causam morbi. Tertio probatur. statutum
non potest disponere super eo, super quo ius ciuile prohibet statui, sed
ius ciuile vult quod etiam statutum imperatoris non valeat, nisi dica-
f tur non obstante tali lege. Et ista clausula nõ obstante[f], nõ potest ap-
poni a populo statuente. ergo ⁊c. vt. d. §. nulli. Quarto probat̃. institu-
tio spu

a ☞ In territorio florentino. Adde istũ in sua marg. in ꝟ. bãnitus. ꝟ. xij. ⁊ Feli. i. c. q̃ i eccliarũ. ꝟ. secũda cõclusio. ⁊ seq. extra de constit. Celsus.

b ¶ Includãt clericos. An clerici includãtur i statuto gñali laicorũ, vide hic Raph. ful. all. istõ dictũ Paul. d̃ cast. ꝑ q̃ reddit rõnẽ. i suis ꝯsilijs. ꝯs. cxcij. i ordine meo vid q̃ dixi i. d. c. dilecti. And. Barb.

☞ Adde Lud. ro. sing. suo. cccclxiij. inci. capl'z. matthe. matthe. fin. cxi. inci. notã vnã lucrosaʒ. Panor. i. c. is q. n. xx. ⁊ qõ ibi notaui in apo. ad hʒ i ꝟs. si valẽt. extra d̃ fide ins. ⁊ Fel. i. c. ecclia sctẽ marie. ꝟ. extra gl. extra de constit.

c ¶ Et adde qõ no. Ulõ. d. Ant. ⁊ do. Jo. in. c. ecclia sctẽ marie. d̃ ꝯsti. ⁊ Jo. and. in rub. de consuetu. And. Bar.

d ☞ Nõ pertinet ad laicos. Amplio, ꝙ si tñ nõ possint statuere super spũalibus, sʒ nec sup cõnexis eisdẽ. Ita not. Lu. ro. sin. suo. ccclxiij. inci. reuerẽd9 do. Card. Pañ. in c. cũ laicis. nu. vj. ⁊ qõ ibi notaui in apost. ad hʒ. in ver. ꝯtrariũ. extra de reb. ec. nõ alie. ⁊ Feli. in c. ecclesia sacte marie. versic. ⁊ ex istis elicitur. extra de consti.

e ☞ Non põt legitimare spuriũ. Adõ Bart. in. l. iij. ad fi. ff. de testa. ⁊ in. l. nõ ambigit̃. ff. de leg. Istũ in. l. si ꝯ. i fi. j. de nupt. ⁊ l. eã quã. j. de fideicom. ⁊ Feli. in. c. fi. colla. xvij. ver. fallit septimo. extra de consti.

f ¶ Clausula nõ obstãte. Adõ Istum in. l. rescripta. ver. no. ergo hic aliqua j. de preci. impe. offe. Ange. in. l. nec ꝯcꝙ. §. fi. d̃ offi. ꝓcõ. ⁊ le. ⁊ in. l. nemo potest. ff. de leg. j. ⁊ Fel. in. c. nonnulli. versicu. quarta decima conclusio. extra de rescriptis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tio spurij est prohibita, vt parētes non delinquāt: sed istud statutū per-
mitteret contra per quandā consequentiā: ergo est nullū maior. probat
j. de natura. lib. l. vlti. in rōne litere. cōsequētia est necessaria. Et est hic
aduertendū, q cū statutum permittit spuriū institui: prius disponit in
patre quā in filio, ⁊ sic inuitat ad delinquendū. Quinto ⁊ vltimo pbat.
quia ita tenet Jac. but. j. de iure aureo annulo. l. j. ⁊. ij. in lectu. noua. hoc
idē cōsuluit dñs Recuperus de sancto Miniato. ad idē facit, q legiti-
a matio dicit remissio ᵃpeccati. hoc probat in. l. quis tam iniquus. de de-
curio. lib. decimo. Itē ille qui legitimat, quodāmodo dicit arrogare. vt
no. in. l. j. ff. ad municipales. ⁊. l. filios. j. de municip. ⁊ origi. lib. x. Et iō
ppie pertinet ad imperatorē. ¶ In ɔtrariū: q illō statutū disponit de
potestate respectu bonorū, sed bona sunt in potestate statuētiū: ergo va-
let statutum rōne rerū: vt. j. de edifi. priua. l. an in totū. Scdo probatur:
q aliud est res, aliud effectus rei. facit quod notat de authoritate tuto.
l. sed si pluribus. de cōsuetud. c. cū inter. per Innocentiū. vnde licet du-
ret vel perseueret spurius: tñ respectu cuiusdam effectus, id est respectu
successionis, videtur q statutū possit disponere. arg. ff. de offi. pretoris.
l. Barbarius. in fine. Preterea istud statutum non est cōtra ius natu-
rale, s cōtra fictionē iuris ciuilis: q dū natura hominibus sanciebat
omnes legitime nascebant: vt in authenti. quibus modis natu. effi. sui
in prin. Nō obstat, si dicatur q hoc statutū est cā peccati: nā si hoc esset,
Imperator etiā nō posset hoc statuere, qd est falsum. Item si hoc esset,
etiā filius naturalis nō posset institui, cū ibi sit actus fornicationis, qui
est peccatum mortale. Quarto probat: q statuta de successionibus va-
lent, cū pertineāt ad tēporalia, licet quo ad spiritualia nō valerēt. facit
ad hoc qd not. in c. statutū. de hereti. lib. vj. in nouel. Quinto reperio q
ita consuluerūt multi doctores, inter quos fuit Joan. cal. Sed ego cre-
do primam partem veriorē, scilicet q statutū nō valeat ex defectu pote
statis, ⁊ etiā ex defectu honestatis, ⁊ maxime si extarent filij legitimi: q
scriptū est, nō erit heres filius ancille cū filio libere, id est fili⁹ cōcubine
non erit heres cū filio ex matrimonio genito, licet in diuina scriptura il
14 la verba habeāt aliud significare. ¶ † Presupposito q valeret statutū:
Quero vtrū institutio spurij trahat ad bona, q̄ sunt extra territoriū sta
tuentis. ⁊ videt q sic, q indiuisibile est ius testamenti in pagano: vt ple
ne legitur ⁊ no. j. de testa. mi. l. j. ⁊. j. de secū. nup. l. j. ⁊. ff. de acqui. hered. l.
si seruus cōis ab extero. Et ideo cū aliquis solus est heres testamenta-
rius p parte: necessarius est heres insolidum: vt. ff. de acqui. hered. l. qui
patri. ⁊. ff. de hered. insti. l. si te solū. In cōtrariū arg. q ex legis potesta-
te pōt quis decedere pro parte testat⁹. ⁊ pro parte intestatus: vt no. ff. de
vul. ⁊ pup. substi. l. in substitutiōe. ita ergo erit hic: q limita potestas li-
mitatū parit effectū. S statuētes nō habēt potestatē extra territoriū:
ergo seruabitur ibi ius cōe. quod tanquā genus predicabit de qualibet
specie: nisi reperiatur excepta a genere. Scdo hoc pbat: q ista potestas
instituendi cōcedit ab inferiore a principe. ⁊ iō nō est potestas vniuer-
salis, sed coarctatur intra territoriū cōcedentis: vt. ff. de off. procon. l. ij.
in fi. ⁊. iij. Tertio probatur, q nec princeps pōt legitimare, nisi quo ad
b bona suiᵇ territorij. nec pōt legitimare, nisi quantū ad seipsum disponen
te: vt in aut. quib. mo. nat. effi. sui. §. filiū. no. extra qui fi. sint legi. c. p ve
nerabilē. ⁊ ista videt veritas: q vbi agitur de iure nouiter inducēdo per
statuta, statuētes nihil possunt vltra limites, quib⁹ iurisdictio realiter
limitatur. i. vltra territoriū. vt. j. de decurio. l. duum virū. lib. x. Si autē
agitur de iure q̄sito exequēdo: tūc habet locū. l. cū vnus. §. is qui. de bo-
nis autho. iudi. pos. nam quatenus dispositio residet in volūtate, refert
ad oīa: sed quatenus residet in reali missiōe, op q explicet per iudicem
territorij. ⁊ istā partē q statuta nō habeāt locū quo ad successionē bono
15 rum q̄ sunt extra territoriū, t Bar. ⁊ recte. ¶ † Ulterius q̄ro circa per-
sonam in statuto pmissiuo, dictat statutū q filiusfa. possit testari. modo
quero, vtrū valeat istud statutū. rñ. aut loquimur circa psonā subditā,
⁊ valet. aut circa extraneā psonā, seu forēsem, ⁊ dico qd nō valet. Et do
hanc regulā, q statutū nō pōt habilitare psonā nō subditā sibi, nec cir-
ca personā ipsam aliquid disponere: vt. ff. de tut. ⁊ cu. da. ab his. l. j. in fi.
⁊. ff. de tut. l. et. Non ob. l. j. j. de emāci. li. q statutū disponit potius circa
modū forme, q̄ circa ius psone. Uel aliter. quedā est habilitatio, in qua
cooperat cōsensus: ⁊ de ista loquit ibi. nā ibi est quedā prorogatio iuris-
ditionis. Quedā est habilitatio, q̄ non pōt procedere p consensum hoīs
priuati: ⁊ de hac loquitur hic: q p solū ɔsensu filiusfa. nō pōt fieri habi
lis ad testandū. ¶ Uiso circa hoc de essentia, videam⁹ de effectu. Ego
dixi q filiusfa. subdit⁹ statuto, pōt testari ex forma statuti. ¶ Quero,
nunqd illud testamentū porrigat ad bona, q̄ sunt extra territoriū: Rñ.
Bar. q nō, per dictā regulā: q nō pōt extēdere effectū suum vltra q̄ ex-
tendat potestas statuentiū. ⁊ sic iste decedet p parte testatus, ⁊ p parte
intestatus. Nō ob. regula iuris adducta in ɔtrariū: q regula iuris h locū
vbi qs pōt in totū testari. secus in eo q nō pōt in totū testari: vt. l. fi. j. de
inof. te. ⁊ hoc teneo. ¶ Et vlterius q̄ro circa statuta pmissoria, ponam⁹
q statutū aliqd ɔcedit in priuilegiū: puta q p̄sbyter possit cōficere in-
strumēta, ⁊ credat instrumento, ac si esset manu publica notarij. Quero
ergo primo de essentia. i. an valeat statutū. ⁊ videtur q nō, iuxta no. per
Inn. extra de fi. istru. c. cū. p. tabellio. vbi dicit Inn. q creare tabellionē
pertinet ad solū principē. In cōtrariū videtur, ⁊ est casus extra de fi. in-
16 stru. c. cū dilect⁹. facit qd no. ff. de eden. l. quedā. §. nūmularios. † Et ista
videtur veritas, q valeat statutum. ¶ Et ideo a
c statutaᶜ que habēt vel dictāt q credatur scriptu
re campsorū, vt mercatorū tanquā publico in-
strumento, sunt valida de iure. nam hoc pōt ho-
mo. ergo ⁊ lex: vt. ff. de do. preleg. l. Theopōpus.
Nunc q̄ro circa hoc de effectu. iste presbyter cō-
ficit instrumēta: nunqd valeant vbiq locorum:
Rñ. aut conficit in loco permisso. ⁊ valēt vbiq.
vt. d. c. cū dilectus. vbi est casus. Et est ratio: q
ius probationis ortū a principio. vnde postea ex
quo ius est ortū. nō tollitur mutatiōe loci. Aut
conficit instrumentū in loco non permisso: puta
extra territoriū statuentiū. ⁊ tūc talia instrumen
ta nō probāt in alio loco. Ratio: q defectus in-
est a principio. Et est verū qd Bar. allegat. d. l. ij. b
ff. de offi. procō. que loquit in iurisditione volū
taria. sed q̄stio ista loquit de officio, cui nō est an
nexa iurisditio: vt not. j. de episc. ⁊ cle. l. repetita.
per Guil. Et ideo forte posset dici, q valeret in-
strumentū quo ad subditos statuēdi: q officium
cui nō est annexa iurisditio, nō legitimatur p viā
territorij inter cōsentiētes: vt de sol. l. q̄ro. ⁊ hoc
17 teneo, salua substātia veritatis. ¶ † Deinde q̄ro
circa statuta pmissiua: pone qd statutū permittit c
primogenitū succedere alijs exclusis. Hic primo
d q̄ro d eēntia, an valeatᵈ: credo q sic, dū tñ postea
geniti habeāt alimēta: q solū alimēta ppie ve-
niūt de iure nature, ⁊ ita seruat cōsuetudo maxi-
me in iurisditionalibus, in quibus diuisio h di
minuere dignitatē potestati. ¶ Sed q̄ro de effe
ctu, ⁊ quidā baro habet in Frācia multa castra, ⁊
in Lombardia habet multa alia: in Frācia viget
cōsuetudo: in Lombardia viget ius cōe. Quero
e ergo de duob⁹ᵉ. primo, si baro instituit primoge
nitū scdm cōsuetudinē Frācie: an iste habebit oīa d
castra. Secūdo qd iuris, si decedit ab intestato.
Rñ. ad primū, aut testat de iure cōi: ⁊ nō est du-
biū q ad oīa bona se extēdit: vt. ff. de here. inst. l.
ex facto proponebat. Aut testat solūmodo scdm
consuetudinē Frācorū: puta corā duobus testi-
bus: ⁊ sunt opi. diuerse. tñ veritas est q ex quo
valet testamentū, porrigit ad oīa: nā cū effectus
insit sue cause ⁊ titulo, ⁊ tūc sicut titul⁹ est vtilis,
ita effectus est idiuisibilis. istud pbatur expresse.
ff. de excu. tu. l. nō solum. §. qui in testamēto. ⁊. l.
pter litē. §. vlt. Jac. but. dicit q inspiciatur loc⁹
adite hereditatis. Sed istud est nihil dicere: q e
aditio nō dependet ex se, sed ex institutione, se-
cundum Bart. ego dico q contra Jac. est casus
ad literā. ff. de excu. tut. l. Titius. §. Rome. nam
causa testati regulatur a testamēto, nō a loco adi
tionis. Uenio ad secūdū. s. ad successionem inte-
stati. ⁊ videtur q idē qd in testamēto. nā q nō te-
statur expsse, videtur tacite testari. ff. de iure cod.
l. ij. ff. de leg. ij. l. codicillis. §. pe. ⁊ no. ff. de verb. ob.
l. si ita quis. §. eadē. l. In cōtrariū, q hic nō agi-
tur de persona, sed de acquisitione: iō d inspici
loc⁹ rerū acquirendarū. ⁊ hāc partē tenet Guil.
Cy. ⁊ Bar. Et ex hoc sequitur, q in castris que
sunt in Frācia succedit primogenitus solum se-
cundū legem Frācorū: sed in castris que sunt in
Lōbardia, succedunt oēs equaliter: nec tenebit
primogenit⁹ cōferre: q istud est propriū lucrum
ea eadem causa dependēs. ideo nō habet locum
collatio. ⁊ istā partē teneo. ¶ Nō ob. qd videtur
non testando testari: nā ista est quedā fictio, que
non cōfert titulū testati: vt not. ff. de here. insti. l.
Lucius. in glo. ordi. Dixi de statutis permisso-
rijs circa personā, quero de statutis prohibito-
18 rijs circa personā. ¶ † Ex primo quero. dicit sta
tutum qd mulier nō possit legare viro, vtrum il-
lud statutum valeat: ⁊ videtur q nō: q videtur
esse cōtra bonos mores: vt. ff. de verb. obligatio
nibus. l. stipulatio hoc modo. Contrarium est
verum: nā ratio hoc suadet, ne vxor viro coga-
tur testari: nam ⁊ ius commune in filium statuit
idem. j. de secun. nupt. l. hac edictali. ¶ Uiso de
essentia, videndum est de effectu: pone q mulier
legauit viro rem, q̄ est in alio territorio: quero,
an valeat legatum: Respondet Bar. quod non

b

¶ Et nataliū resti-
tutio. C. de iur. au-
reo. annu. in. l. j. vbi
per Jstum. ⁊ in. l.
ij. ff. de vul. ⁊ pup.
⁊. l. gallus. §. Et qd
si tantum. de libe. ⁊
posth. per Bar. Et
adde an legitima-
tione legitimat⁹ sit
vere ⁊ proprie legi-
timus per me, in. l.
liberos. C. de colla.
P. D.

¶ Ad quod domi
ni de Rota in de-
cisio. decisio. cciij. in
ferior. in nouis. Et
de effectu legitima
tionis multiplici,
vide per me in con-
sil. clv. per totum.
Philip. Deci.

¶ Et ideo statuta.
Not. q valet statu-
tum, q scripture
campsorum sint au
thētice, sed vide eū
dem in. l. j. j. de con
fes. vbi aliter loqui
tur. ⁊ ibi notaui. ⁊
d. Abb. in. c. bone.
el. ij. de postu. prela-
to. And. Barba.

☞ Adde Bald. in
l. j. in fi. C. de. edē. ⁊
in. l. quedā. §. num-
mularios. ⁊ ibi An
ge. ⁊ Alex. ff. eod. ⁊
istū in. l. j. col. iij. j.
de confes. Pan. in
c. dilectus. ⁊ ibi Fe
lin. in prin. extra de
fide instru. ⁊ Alex.
consi. iij. vol. j. Cel
sus.

¶ Quero ergo de
duobus. de cōsue-
tudine Frācie. vide
que dixi in consil.
apud Ferrariam. ⁊
q̄ notaui ad Bart.
hic. And. Bar.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

q2 illud statutū est fauorabile:ideo est extendendum.arg.l. placet.de lib.7 posthu.Sed hoc est consyderandū.nā hic videtur esse defectus in cōsensu,vnde sicut in donatione inter vi.7 vxo.nō oritur naturalis obligatio:7 iō nō pōt confirmari,nisi ventū fuerit ad traditionē,vt no.ff.de do.inter vi.7 vxo.l.Pap.nā in traditione inest cōsensus:iō pōt ꝯfirmari.Ita in ꝑposito ꝯsensus est reprobatus:ergo nō vꝫ relictū.qd verū credo si testm̄ est factū i territorio statuētis.sꝫ si est fcm̄ extra territoriū statuētiū,cū ēt in effectu reducatur ad ea q̄ sunt extra territoriuum:credo eaten⁹ testamētum valere.Nec est verū qd dicit Bart. ꝙ istud statutum sit fauorabile.quō enī est fauorabile id p qd adimitur libera testamenti factio. vt insti.De leg.fusi.cani.vn̄ quod est fauorabile inter viuos.s.donatio ꝓhibita:inter coniuges in vltima voluntate reputaret̄ odiosum.7 ideo vꝫ inter coniuges vltima vluntas:vt.ff.si quis

19 ali.test.ꝓhi.l.fi.¶†Subsequenter q̄ritur.dicit statutum,ꝙ filia femina non succedat extante masculo.Quero primo de robore.secūdo de extensione.Et videtur quo ad primum,ꝙ nō va-

a leat statutum[a],q2 inducit maximū vitium:vt.j.de lib.ꝑte.l.maximum vitium.Itē hoc non pōt fieri per pactum:ergo nec per statutum:vt no.ff.de reg.iur.l.nec ex pretorio.7.C.de decur.in rub. Contrariū est verum:q2 illud statutū est factum ꝑpter cōseruādaꝫ dignitatē familiarum,quā cōseruare interest reipublice:vt.ff.de ven.inspi.l.j. §.publice.in verbo,dignitas familiarū salua sit. 7.j.de adul.l.j.per Iac.de aret.7 Cy.Non ob.qd non potest fieri per pactum:imo potest fieri per pactum,si sit iuramēto vallatū:vt in.c.ij.de pac.li.vj.vnde do regulā:quidquid pōt fieri per pactum,iuramento vallatum,potest fieri per statutum qd est no.¶Sed hic quero de effectu,vtrū ista filia preterita ab intestato succedat in bonis extra territoriū statuentiū.Dicit Bar.qd sic:q2 hec ꝓhibitio est irrationabilis:7 iō restringēda. arg.de lib.7 posthu.l.cū quidā.Et dr̄ odiosum quicquid disponit̄ ꝯ rationē,presertim naturalē ad hoc facit.c.si sn̄ia.§.fi.extra de sen.exc̄o.li.vj. ego dico qd istud statutū nō est odiosum,sꝫ mixtum ex fauore 7 odio:imo principalr̄ est fauorabile.arg.de condi.inde.l.g exceptionē.tn̄ bene teneo ꝙ non extendat̄ ad bona extra territoriū: vbi ꝯtraria est iurꝫ dispositio:q2 legis ꝯtraria dispositio ipedit ius accrescēdi:vt.ff.de cōdi.7 demon.l.mulieri 7 titio.¶Circa istā inhabilitatē quero vnū,vtrū statutū possit inhabilitare non subditū.verbi gratia.Statuto cauetur ꝙ minor xxv.annis nō possit se obligare.forensis ibi cōtrahit,7 est minor.querit̄ an ipse ibi obligetur:7 vr̄ ꝙ non,inspecto loco cōtractus.Cōtrariū est verū,q2 statutū in persona non subdita,non pōt inducere verā inhabilitatē:vt no.i Spe.de sen.

20 §.qualiter.ver.Itē pone q̄dā.scdꝫ Bar.¶†Viso de iure ꝑsone,sequit̄ videre de iure forme 7 solēnitatis.Circa qd q̄rit̄,qs locus inspiciat̄.Circa qd sciendū est,ꝙ q̄dā sunt q̄ habēt prius esse, postea deducuntur in iudiciū:q̄dā sunt q̄ in ipso iudicio sumunt esse:in istis secundis inspicit̄ locus iudicij:vt.l.j.j.de emā.lib.Sed in primis refert,aut loqmur de eē ꝯtract⁹:7 ispicit̄ loc⁹ ꝯtractus:q2 tunc loquimur de iure cōiuncto:cū esset ꝯtract⁹ a pncipio.aut loqmur de intentione seu de ordine ꝓcessus:7 inspicimus locū iudicij:vt no.in.l.j.q̄ sit longa cōsue.p Cy.7 oēs.Aut loqmur de executione:7 tunc refert,aut est executio iudicis eiusdē territorij:7 inspicitur locus iudicij.Aut est executio iudicis alterius territorij:7 tūc aut fit ad literas primi iudicis.7 idē.Aut fit extraordinaria potestate exequētis,nō expedita executione:7 tūc inspicit̄ locus vbi fit executio:

21 vt.l.missi opinatores.de exac.lib.x.¶†Sed circa hoc sunt videnda duo.primo,quid iuris circa ꝓbationē,vtrū in ꝓbando inspiciatur cōsuetudo loci ꝯtract⁹,vel loci iudicij.Respon.aut loqmur de ordine ꝓbationis iudicij,7 inspicimus locū iudicij.puta si ibi ē statū,qd nō reqrat̄ lit.cōte.vꝫ ꝓbatio,sine litis cōte.Aut nō loqmur de ritu ꝓbatiōis,sꝫ de substātia,puta i loco ꝯctus sufficiūt duo testes:7 i loco iudicij reqrūtur q̄tuor,tūc inspicim⁹ locū cōtract⁹:q2 tēdit ad decisionē cāe.ar.ff.de euic.l.si fundū.7 ita determiāt Io.cald.Scdo q̄ritur,pōe ꝙ in loco cōtract⁹ minor nō pōt restitui:sꝫ i loco iudicij pt:qs locus ispicietur.dt gl.ꝙ locus iudicij i.l.ij.de eo qd certo loco.Idē tꝫ Gui.q2 nō agitur hic de cōtractu q̄ ad ordinē,seu originē,sꝫ q̄ ad resolutionē.ar.ff.de iudi.l.exigere dotē.Cōtrariū dt Bar.q2 quo ad decisionē cāe inspicim⁹ locū ꝯtract⁹.Si ergo ꝯct⁹ nascit̄ ierpugnabilis: in nullo loco pōt peti restitutio i iteg.Nō obstat,ꝙ vbi iudicis offm̄ implorātur,inspicit̄ loc⁹ iudicij:q2 illō ē vex in officio emergēti post ꝯctū puta ex mora:vt.l.j.ff.de vsu.sec⁹ in eo qd ꝯsideratur a pn.scdm bar.Et iō dt ipse ꝙ gl.dicte.l.ij.n̄ pt saluari nisi itelligēdo ꝙ ibi petat̄ restitutio nō rōne ꝯtract⁹,sꝫ rōne lesiōis postea emergētis ex ꝑscriptiōe legis i iu-

22 dicio.qd est subtile,7 notabile.7 ita teneo.¶†Circa maleficiū aliqd videamus.7 prīo nūqd statutū ciuitatis liget extraneū ibidē delinquētes. Ista qd tāgitur p Cy.hic 7 in.l.j.j.q̄ sit lō.ꝯsue.7 i Spe.de ꝯsti.i quarta pte.Et declaratur cōiter p doc.sic distinguēdo:Aut statutū iducit delictū 7 penā:aut inducit penā circa id qd est delictū de iure cōi,primo casu:aut forēsis ꝯtraxit ibi morā:ita ꝙ sit verisimile eū habere notitiā statuti.7 ligatur tali statuto,quēadmodū ligatur ꝯsuetudine municipali: vt.j.vbi de cri.agi opor.aut.q̄ in puincia.7 de extraor.cri.l.saccularij.§.j. de sen.exc.c.a nobis.hoc tꝫ Dy.de accu.l.si cui.§.pe.Et ē rō:q2 delictū ex aīo,vl' ex culpa pueniēs,facit eū subditū respectu illi⁹ pene.ar.ff.lo.l.colon⁹.§.nauē.ff.de pub.l.cesar.de off.ꝑsi.l.iij.aut forēsis nō ꝯrerat ibi tātā morā,ꝙ verisilr̄ debeat eē istruct⁹,7 tūc aut illō fcm̄ erat cōiter ꝓhibitū q̄si p gnalē ꝯsuetudinē terrax:puta ire cū armꝫ,vl' ire de nocte:vl' transire

b sine solutiōe pedagij.tūc dꝫ puniri[b] pp supinā ignorātiā:vt.ff.de pub.l.fi.§.lꝫ.Aut nō erat gn̄alr̄ ꝓhibitū:q2 nō ē ꝓhibitū naturali rōne:nec cōsuetudine vl',vt portare margaritas:7 tūc n̄ punitur,nisi fuerit sciēs.ar.l.fi.de decre.ab ord.facien.7 extra de cōsti.vt animarū.lib.vj.Et ideo forenses 7 etiā ciues,qui diu abfuerūt,excusantur:vt.ff.de excusatio.tuto.l.plane.Itaqꝫ forenses visitātes consanguineas moniales quando pena est nouiter introducta p constitutionē episcopi non tenentur ad penā.Secūdo casu principali dic,qd omnes q sciūt,vl' scire debēt se delinquere,certi eē debēt de pena,vn̄ lꝫ errēt i gn̄e pene,7 credant leui⁹ esse delictū,q̄ sit:n̄ ꝑpterea excusant̄ in aliq:vt.j.de legi.l.leges sacratissime. Eo enī ipso ꝙ deliquūt iplicite,i penā ꝯsentiūt:vt dicā.j.de i ius voc.l.

23 venia.¶†Viso an forēsis obliget̄[c] extra territoriū deliquēs:videam⁹

c an ciuis obligetur ex̄ territoriū deliquēs.7 vr̄ ꝙ n̄ q2 statutū nō pōt suū effectū punitoriū porrigere ex̄ suū territoriū:vt.d.c.vt aīax.In ꝯtrariū vr̄ q2 certū est ꝙ deliquētes i ecclīa puniunt̄ p statutū loci.7 tn̄ ecclīa nō ē de territorio laicox:vt.j.de epis.7 cle.l.si qs i hoc gen⁹.Preterea ē expssū i.l.fi.ff.de decr.ab.or.faciē.nā ibi extra territoriū morari,ē delictū p.l.municipalē itroductū,7 punit̄ ciuꝫ extra deliquēs.So.q̄dā sunt pene,q̄ trahūt secū executionē stati,puta q2 i statuto ponit̄ ꝓ ipso fcō,vl' ipso iure:tūc ista pena n̄ isligitur deliquēti extra territoriū.vn̄ cū sn̄ia excōicationꝫ trahat secū suū effectū:iō nō hꝫ locū i eo qd extra diocesim fit,q2 nec iurꝫ,nec fci executio ibi celebrari pt:vt.d.c.vt aīax.q̄dā sunt pene q̄ reqrūt sn̄iaꝫ hoīs:7 iste pnt isligi subdito ex̄ territoriū deliquēti:q2 sumūt effectū itra territoriū:7 de natura sn̄ie iudicis ē,qd possit ligare absentē.nā rōne ꝯtumacie fingitur ꝑsens:vt i aut.q̄ i puincia.j.vbi de crim.ag.op.7 i corpore vn̄ sumitur expsse habetur.Et adō hic qd no.de capi.di.l.amissiōe.§.q deficiūt.7 no.j.de eunuch.l.ij.7.j.de cōmer.7 mercat.l.mercatores.Alij dicūt ꝙ speciale est in sn̄ia excōicatiōis,ꝙ nō liget subditū extra territoriū delinquētē.sec⁹ in alijs sentētijs tpalib⁹:siue a lege,siue ab hoīe ꝓferātur.Tertij distinguūt i sentētijs tpalib⁹,qd aut statutū disponit expsse de subdito extra territoriū delinquēte:7 teneatur ad penā statuti:vt.d.l.fi.Aut disponit simpliciter,nō faciēdo mētionēꝫ de subdito extra territoriū delinquēte:7 tūc refert.Aut illud est delictū de iure cōi:7 dꝫ puniri:vt.d.l.mercatores.7.d.l.ij.de eunuch.nā i⁹ cōe vbiqꝫ extēdit suū vigorē.Aut nō est delictū,nisi de iure municipali:7 tūc nō debet puniri:q2 non censetur delictū,ex quo fit in loco pmisso,vnde cū rōne loci 7 tēporis licita sit facti origo:nō debet ad penā trahi,qd verum credo,saluo q̄ in penis spiritualibus eis annexis:q2 in eis debet

24 seruari.d.c.vt animarū.¶†Tertio iuxta hoc queritur:dicit statutū, si forensis offendit ciuem,ꝙ possit conueniri vbiqꝫ locorum:7 iste forensis postea reperiatur in territorio,ꝙ debeat puniri tali pena:queritur an tale statutū valeat?7 ponamus ꝙ Perusinus offenditur Senis a Senense in persona:quia vulneratur:7 in rebus,quia derobatur:postea iste Senensis capitur in territorio Perusino:queritur vtrū debeat puniri?Et pone ꝙ capitur sine re derobata:quia si caperetur cum re,ratione contrectactionis rei posset puniri:vt nota.per Barto-

d lum[d].ff.de furtis.l.si dominium.licet de hoc fuerit opinio.Respondet Barto.ꝙ iste delinquens extra territorium,non potest in territorio perusino puniri.Non obstat ꝙ delinquatur in re perusinorum:nam ratione rei mobilis delinquēs,non sortitur forum secundum Bar.Istud est verum,nisi in tribus casib⁹.Primus est in his qui rapiunt ex naufragio.ff.de incen.rui.7 naufra.l.ne quid.§.de his.Secundus est in ciuitatibus federatis sociali federe:vt.ff.de cap.l.nō dubito.Tertius casus est.

a ¶Quod non valeat statutum. Adde de veritate huius dicti Iaco.rebuffi.in rub.C.de decre.decur.li.x.in fi.ver.pretextu statuti municipalis. vbi examino per quos fieri possit tale statutum.

b ☞Debet puniri. Adde ang.are.in suo tracta.malefi.in gl.in versi.7 armat⁹ astitit.Gl.in l.Itē mela.in prin.ff.ad legē aquil.7 Spe.in ti.de cōsti.ver.antepe.Cels.

c ¶An forēsis obligetur.Sed ꝯtra est tex.in.c.vt animarum.de ꝯstit.in.vj. vide ibi do.Pet.7 do.Domi.And.Barba.

d ¶Per Bar.no.p dicto bar.in.l.si dominium.que ibi remisit.7 ad.d.Bald.in.l.si abducta.j.de fur.And.Bar. ☞Adde Ang.in l.heres absens.§.j.col.fi.ff.de iud.7 Inn.in.c.postulasti.extra de foro cō peten.Celsus.

est, quando in loco delicti nõ inuenitur iustitia cõtra delinquentes. naz tunc potest fieri statutũ cõtra offendentẽ ciuẽ extra territoriũ: q2 cũ iuris publici vigor desinit: vindicta tñ nõ dʒ deficere. ar. j. de iude. l. nullus. cum glo. sua. & xxiij. q. ij. c. dñs. hoc videtur tenere Inn. exp̃sse extra de foro cõpe. c. postulasti. scdm Bar. Tu dic q aut statutum disponit ratione delicti tantũ: & est verum dictum Bar. in eo q dicit forensem nõ ligari. aut statutum nõ disponit ratione delicti tãtũ, sed respectu ingredientis territoriũ: vt ex tunc initietur pena, & processus: tunc dico q forensis ligatur: q2 offendit ingrediendo prohibituʒ territorium. arg. j. de nora. l. serui. & ita sentit Ja. bu. alibi. ¶ Iuxta hoc queritur, vtrũ delinquens in exercitu extra territorium, posset ibi puniri, sicut faciunt quotidie duces exercituũ. dicunt doc. q sic: q2 de iure gentium, hoc est de generali consuetudine exercitus est vniuersitas, que põt prorogare iuris-
25 ditionẽ. hoc tenet hic Jac. butr. & Bar. & Cy. i. l. iij. ff. de officio presi. licet scdm quosdam singule persone non põt prorogare de loco ad locũ: tñ secus est in vniuersitate, que põt ex necessaria causa prorogare. & ita seruatur. ¶ Ulterius quero. posito q ciuis extra territoriũ delinquẽs veniat puniendus: nunquid cõtra eum possit per propriũ iudicem origi-
a nis vel domicilij inquirendo procedi[a]: Odo. tenet qõ non: q2 inquisitio regulariter est prohibita: & statutũ permittens inquiri, intelligit loqui de cõmissis in suo territorio, cuius tutela pertinet ad statuentes. non autem de cõmissis extra territoriũ: q2 non videtur de hoc cogitatũ. Inquisitio enim pertinet ad rem publicam: q2 respublica offendit, sed hic non offenditur ista respublica, sed alia, ergo non potest inquiri: q2 nihil ad nos de his que extra territorium fiunt. Ad hoc est ar. lex nostra, & lex, extra territorium. ff. de iuris. om. iu. & tota ista materia. Gãdinus format istam qõnem: & tenet idẽ per multas rões. Jo. an. ponit istam q. de compe. iudic. adit. in additionibus. & Spec. tenet idem, qõ non possit inquiri. Cy. disputando tenuit contrariũ. nam inquirere pertinet ad ordinem processus: ideo inspicit statutum loci iudicij: vt. l. ij. quẽadmo. test. ape. cũ si. Preterea, iste est subditus iurisditioni & statuto: ergo põt inquiri contra eum: vt. l. j. vbi de cri. agi opor. preterea delinquẽs in ecclesia, nõ delinquit proprie in loco subdito. & tñ inquiritur ɔtra eum: vt l. si quis in hoc genus. j. de epi. & cle. & hoc tenet Bar. qõ possit inquiri, tñ pena debet imponi scdm locum delicti, nõ secũdum locum inquisitionis scdm Bar. Tu cõsydera, q sicut decernere actionẽ vel accusationẽ non dr ordo iudicij, sed dr quid substantiale: vt. l. ij. j. de ordi. iud. ita decernere inquisitionẽ, seu inquirendi potestatẽ, non est proprie ordo: q2 inquisitio non est ppie iudicij. sed sicut se habet accusatio ad esse condemnationis sic inquisitio. hoc apparet: q2 prescriptione pena eneruatur in totũ: vt no. j. de fal. l. querelã. vnde ex hoc apparet, qõ ar. de ordine iudicij non procedit. Item nõ procedit arg. de. l. si quis in hoc genus: licet locus non sit subditus: tamen est in circuitu, & intra ambitũ iurisditionis. ar. ff. de contrahẽ. emp. l. in modicis. Preterea dicere q Iudex qui precise iurauit seruare statuta, & non imponere aliã penam quã statutor, in hoc casu inquirat, & aliter puniat: non videt bene dictũ: q2 in hoc non iurauit officium. ar. in aut. iusiur. quod presta. ab his. Finaliter credo qõ opinio tutior sit, q possit inquirere: q2 obligatio sequitur delinquentem: nã nora caput sequit: merito põt p pprium iudicem puniri, etiã inquirendo: & non attẽta qualitate loci, sed qualitate persone, que est affecta ppter delictũ. sicut enim in ciuilibus officiũ suum ex omni causa impartitur: ita in criminalibus, cum redigantur ad instar ciuiliũ in procedendo. ar. ff. de penis. l. absentẽ. ¶ Sed iuxta hoc querit qualiter citabitur forẽsis, qui deliquit in territorio, & non reperitur in eo. Sol. vt dicam. j. de epis. & cle. l. oẽs. §. hoc nihilominus. Sed hic vnũ quero, nunquid sufficit modus citandi datus per statutũ, puta q citet per cedulam affixã in columna platee: videt q non: q2 nõ peruenit ad suã notitiam. Cõtrariũ seruatur: q2 qñ aliqs est suspectus de recessu, vel fuga: nõ est necesse q edictũ ad sui notitiã perueniat, scdʒ Inn. qui ita no. ex-
26 tra de excess. pla. c. ex literis. ¶ † Ulterius querit de effectu pene, vtrum pena intra territoriũ imposita, etiã extra territorium extendat. Rñ. aut pena respicit intrinsecã qualitatẽ, vel statum persone: sicut est pena inhabilitationis, vel infamie, & ista pretẽdit vbiqʒ: q2 est indiuisibilis, & inseparabilis: vt no. ff. de postulã. l. ex ea. Ideo dicit Bar. q quedã mulier que erat cõdẽnata ad ignem, & casu euasit, vbiqʒ est serua pene, nec põt condere testñ: vt. ff. de penis. l. qui vltimo. Aut ista pena respicit actuz extrinsecũ, puta alicuius exercitij: q2 interdictũ est aduocato, ne postulet. & si nõ vult, venit in consequentiã alterius pene extrinsece, & nõ porrigitur extra territoriũ. Iste est casus in. d. l. ex ea. facit de interdic. & releg. l. relegator. §. j. & §. interdicere. Extẽditur enim solum ad loca, que veniunt ex quadã cõtumacia, non ad alia loca. ar. ff. de ser. expor. l. cum pretor. Quandoqʒ ista pena respicit bona: & tũc refert, aut per modum confiscationis: aut p modũ alterius pene cõsistentis in quantitate: puta condẽnationis in mille, primo casu qñ per modũ cõfiscationis refert, aut status persone sic mutat, q non põt habere pprietatẽ bonorũ: tunc
b omnia confiscant vbiqʒ posita: puta cũ quis decapitat, vel deportatur: non tamẽ confiscant oĩa fisco iudicis pronũtiantis[b], sed fisco rõne bonorum, qui occupat illa, vt vacantia. ar. ff. de bonis. autho. pos. l. cum vnus. §. is qui. facit quod no. Inno. de foro cõpe. c. postulasti. Aut status persone non repugnat obtinende pprietati: tunc non confiscantur nisi bona que habentur in loco condẽnationis: non bona extra illud territoriũ situata: nã quantum ad confiscationẽ, põt diuidi effectus sententie: vt. l. si qua militi. §. j. ff. quib. ex cau. maio. & ff. ad. l. fal. l. in ratione. §. cũ quidam. Si aũt non est pena confiscationis, sed pena alterius pecuniarie condẽnationis: tũc ista sentẽtia inducit obligationẽ: cuius executio põt vbiqʒ peti in bonis vbicũqʒ positis: arg. ff. de verb. sig. l. si qua pena. & l. aliud. §. inter mulctã. eo. tit. & qõ ibi not. ff. de publ. iudi. l. defuncto. & arg. dicte. l. cum vnus. §. is qui. Et conclude, q ex snia cõfiscationis non oritur obligatio, sed dñium: vbi enim est dñium, nõ est ppie obligatio: vt insti. de obli. §. j. & ideo tex. dicit qõ confiscatus nulla obligatione tenetur: vt. ff. de fideius. l. si debitori. & de cap. dimi. l. tutelas. §. si libertate. sed ex sententia cõdemnatoria ad certã quãtitatem, bene nascitur obligatio, & in factum actio ita in criminali, sicut in ciuili. ar. ff. de pecu. leg. l. iij. §. Idẽ scribit. & quod no. ff. de nora. l. & si condẽnatus. & ff. de pactis. l. rescriptum. in prin. gl. cum similibus.

a ¶ Procedi. Adde istum in tit. de pena. iudi. versi. an ratione. Celsus.
b ¶ Fisco iudics pronuntiãtis. Adde istũ in. c. j. col. iij. ver. itẽ not. quod bona. in ti. de pace cõstan. Bar. in. l. tutores q post. §. heres. ff. de admi. tut. Guil. de cug. hic nu. xij. & ibi posui i addi. ad ipm i x. qs habebit bona. & Ale. ɔsi. xxxj. ici. Christi. eiusqʒ gloriose. x. & 16 vo. j. Cel.

1 ☞ Congregationes illicite sunt prohibite.
2 Obuiandum est maleficijs antequam fiãt, postquam vero sunt commissa, puniri debent.
3 Ecclesie nõ debẽt cõferri hrticis, sʒ catholicis.
4 Iudei nõ sunt ita detestabiles, sicut heretici: q2 fides iudeorum habuit principium veritatis.

¶ Lex secunda.

Nullus. ¶ Prohibet Imperator locum congregationis hereticorum, & tradit fidem seruãdam, & punit contra facientes: &
1 repetit prohibitionẽ: vt penã addat. h. d. ¶ † Not. q illicite cõgregationes sunt prohibite: & ideo si que fraternitates vel cõgregationes essent dño pape suspecte: põt ipsas prohibere: & deinceps cõ-
2 gregari non possunt. arg. huius legis. ¶ † Not.
c secundo,[c] qõ ante factũ est maleficijs obuiandum, ne cõmittant: post factũ vero puniẽda sunt commissa: vt patet in fi. huius legis. Et sic est ar-
d gu.[d] q si inter duos cõtenditur de possessione: & est timor armorum, q Iudex põt prohibere ne accedãt ad possessionem, donec sit discussum de iure: quod dic vt no. Inn. de proba. c. in presentia. facit quod no. Cy. j. vti pos. l. j. circa finem. facit de offi. procu. cesl. l. fi. quod est not. Iste autem timor nõ habetur indistincte in qualibet persona, sed ex qualitate personarum est per iudicem perpendendum: vt no. Cy. j. de his qui ad eccle. confu. l. denuntiamus. Item est arg. cõtra pote-

c ¶ Not. scdo quod ante factum maleficiũ sit obuiandũ: vide pulchrũ tex. & ibi. d. Ant. in. c. ad dissoluendũ de despon. impu. vbi admittit denuntiatio sup maleficio committẽdo. qõ est not. dignũ. vide Inno. in. c. j. de postu. pl. vbi Iudex põt inqrere sine infamia precedente, & recipere testes sine iuramento, ad obuiãdum crimini committendo: secus si iam esset cõmissuz. vide que not. in. c. j. de resti. spolia. & d. Ant. i. c. matthe9. desimo. vbi bonuz est redimere vexationẽ, non pro iure quesito, sed pro iure querendo. vide do. Abba. in. c. cum in tua. de sponsa. vbi refert Gof. in ti. de accu. ad fin. dicere q admittit denuntians infamis quo ad delictũ cõmittẽdum. vide gl. & tex. in. c. per tuas. el. ij. desimo. vbi excusatur ille qui est facilis ad credendum, qñ crimen est commissum. dixi in. d. c. per tuas. vide gl. in. c. ij. de here. vbi licet admittat ad corrigẽdum aliũ in delicto cõmittẽdo: secus in cõmisso: q2 solus superior admittit. vide que ibi dixi: & vide c. super eo. vbi admittitur mater ad dirimẽdum matrimonium: & Jo. de lig. in ca. nouit. de iudi. vbi dicit quod quando denũciatur crimen committendum: est ex precepto talis denuntiatio, etiam in laico. vide ibi doc. & d. Pe. in. c. ij. loco. de presump. vbi dicit qõ sufficit probare affinitatem presumptam ad dirimẽdum matrimonium cõtrahendum. alleg. Jo. and. in. c. preterea. de testi. do. Anto. in. c. ex parte. de testa. vbi dicit qõ in promouẽdo quilibet de populo potest opponere: vt nõ promoueatur, secus si iam est promotus. vide ibi. & Bal. in rub. de accu. vbi dicit allegãdo Gof. quod ante factum Iudex debet studere paci, post factum punire. & vide Bal. in. l. j. §. quies. de offi. prefec. vr. vbi dicit quod ante meleficium debet potestas obuiare, & post punire, adeo quod potest remoueri ab officio: vide tex. in. c. per tuas. de vsuris. vbi Iudex obuiat exceptioni fiende. c. ex literis. de spon. & vide Inn. in c. omnis. de pen. & remissio. vbi dicit quod peccatum committendũ dictum in penitentia, potest reuelari. simile in. c. hoc quarto videtur. xxij. q. v. vide Doc. in. c. pe. de dolo & cõtumacia. & gl. i. c. j. de eo qui mit. in pos. vbi dicũt q illud ca. hʒ locũ i bñficio obtinẽdo. nõ aũt i obtẽto. an. bar.

d ¶ Et sic est arg. Uide Bal. in. l. equissimũ. ff. de vsuf. Bal. in. l. ordinariũ. de rei ven. notaui ad Bar. in. l. si duo. ff. vti possi de. bal. in. ti. de libel. cõcep. in addi. do. Abb. in. c. ij. de seque. & in. c. j. de libel. obla. vide gl. in. c. j. de iureiur. vbi Iudex potest occurrere peccato futuro, & cogere creditorẽ ad relaxandum iuramentum super vsuris prestitum. And. Bar.

a ¶ Potestates. Adde Bald.in.l.j.§.quies.in fi.ff.de offi.prefecti.vrb. No.q̄ si potestas videt rixā, debet illam impedire: facit: qđ habetur in c.quante.de sent.excom.z in.c.si iudeos.z que ibi diximus. z

b ¶ Generaliter. dicit no.q̄ infestātes alios, sunt repellēdi. vide Hic.de nea.i auc.de leno.in.§.fi.z ibi ē ter.q̄ lenones debēt expelli de ciuitate, ne cōtaminēt feminas. vide text.in.l.a casus maioris. et ibi Lud.ro.vbi dicit quod patientes mo:bū pestiferum, sunt expellendi ab vrbe: vide Ou.i.j. amo. Sz immedicabile vulnus ense re scindendum est: ne c pars fincera trahatur. iuxta illud: Morbida facta pecus, totum corrumpit ouile. facit qđ refert Moder.in.l. de pupillo. §. qui nuntiat. ff. de operis.nunc. vnde dicit Dy. pfes canonistas motos fuisse ad deponendos leprosos, z excludēdos a ciuitate. rr. iij.q.iiij. Eodez mō mulier male famepōt expelli de vicinia, ne alias infamet: ita z scholaris pōt repelli de collegio. ar. ei? qđ no.in.l.j.ff.sol. matrimonio. et de societate. ar. l.si conuenerit. ff. pro socio. z glo.in.l.non aliter. ff. de vsu z ha. vide bal. in capi. intelleximus. de iudi. z in.c. significauit. de rescrip. vbi querit de leprosis, si non possunt stare in ciuitate, non possunt stare in suburbijs. per ca. si ciuitas. de senten. excō. lib. vi. vide q̄ dixi in ca. Rodulph?. de reseri. do. Alex. in.c. possessionē. de p̄bat. vbi dt q̄ Iudex ex suo officio pōt repellere agentē in iudicio, si habet alios. z loquit in excō. A. B.

☞ Adde inquantum alleg. Dyn. dicentem patres canonistas motos fuisse ad deponendum leprosos. Adde quod notatur in apostil. ad Jacob. reb.in.l.si qua.in.fi. in ver. a consortio aliorum. C. de spectacu. li. xi. Lel.

c ¶ Timor. Jdeo pestilenti mo:bo affectus, expelli potest de ciuitate: z ita Roma.in.l.casus.j. de testa. per illum ter. Aler.

d ¶ Laici. hoc vide per Ly. nec canoniste prohibēt: imo permittunt, vt tenet Inn.in.c.cum ecclesia. extra de immu. eccle. Aler.

e ¶ Dicat. Nō hoc dicit imp. salua Bal. pace, sz nos sperare z accipere a summo patre spiri. san. sic enāge. Jo. ca. xv. in fi. q̄. vero Sps a patre procedit, z filius in patre est, a patre z filio procedit Sps sanctus. iuxta sanctam scripturam z sanctam Nicenam synodum. A. Anto.

f ¶ Nemo cleri. Vide.c.ij.§.j. de here. lib. vi. z que dixi in cle.j. de sum. trin.

g ¶ Non possit appellari. No. q̄ a sententia lata super alimentis non appellatur. vide Bar. in.l.fi. ff. de app. And. Barb.

☞ Adde bo. gl. in.l.si quis.§. si qs ex his. in ver. sententie. z quod ibi no tauit in apost. ad illam gl. in ver. finem. ff. de lib. agno. Celsus.

b ¶ Dignitas auget crimen. Vn dignitas aggrauet de lictū, vide qō no. in.c.cū quidā. de iureiur. z q̄ notauit in ter. in.c. qualr. el. ij. de accu. z vide Bal. in vsi. feu. in.c.j. in.§. si qs vero. de pace iur. fir. vide. d. pe. de Anc. in cle. ij. de vi. z ho. cle. gl. in.c. ercōicamus. §. credētes. de here. z ibi dixi. vide Bar. in.l.fi. ff. de re. diui. z gl. ibi, vbi si qs ōligt respectu vtilitatis punit in psona, ita vt qlibet vl' nisi eēt tarata pena. vide p̄ Bar. an. bar.

☞ Adde istū.c.si qs vero temerario. de pac. iura. fir. vbi dicit eē verū, nisi qñ per nobilē ptēnit mandatū pincipis: vel qñ esset famulus pincipis: vt no. idē in.c. insup. de p̄bi. feu. alie. p Fed. in vsi. feu. ter. in.l.j.C. de cōduc. z pcu. domus aug. li. xij. z in.l. vna. z ibi dixi in apost. Jac. rebu. ff. nu. ij. in ver. vide Ly. C. vt nemo ad suū patro. li. xi. qđ est verū in pena corporali: in spūali vero sec?, scōz Lard. i cle. i. §. pen. extra de here. z in cle. ij. §. notarij. eo. ti. de quo etiā vide istū cōsi. cccviij. vol. iij. Celsus.

i ¶ Quarto opponit?, An delictū palā factū magis aggrauet. vide ter. in c.cū quidā. de iureiur. z ibi Hod. ad literā recitant ista verba Ja. but. z vide gl. xxxi. dist. c. clericus qui. q̄ dicit q̄ ille magis peccat, q magis cōtēnit, siue palā, siue clam. vide gl. i. c. nemo. xxxij. q. iiij. q̄ dicit q̄ occulte peccans. dī magis peccare. vide ter. in.c.j. vt ecclesiastica. beneficia. vbi p̄sumitur contra conferētem beneficium occulte. vide que ibi dixi. Andr. Barb. ius legis p̄sumitur dolus. z in hoc est specialitas scōm Jac. but. Tertio z vltimo opponit?, z videt qđ Jmperator male dicat?, q̄ spūssanctus solūa pfe pcedat: q: imo pcedit a pfe z filio: vt in symbolo. Sol. scōm gl. Jmperator erat grec?, z tenebat errorē grec. scōm hoc hereticus dēnaret hereticū: qđ est ridiculū, vñ dic q̄ pf̄ includit filium: vnde qđ dī q̄ pcedit a pfe, subintelligat z a filio: z sic nō obst. q̄ de vno dicit. nā quod de vno dicitur inseparabilium: z de altero intelligitur esse dictum.

e

1 ☞ Clerici ex ordine litere p̄mittuntur militibus.
2 Decisa semel, an z quando possunt iterum decidi, seu reuolui.
3 Nobilis an plus debeat puniri, quam ignobilis. z. nu. i.
4 Facere aliquid clam vel secrete, an sit peius, vel econtra.
5 Occidens aliquem veneno, dicitur eum proditorie occidere.
6 Religiosus professus exiens de monasterio, z ducens vxorē, an possit puniri per inquisitorem hereticę prauitatis.
7 Clericus expulsus a consortio clericorū, an perdat priuilegia clericalia. Et ibi quid in aduocato. Et quid de clue expulso perpetuo. ibidem.

¶ Lex tertia.

f NEmo clericus. Nō est licitus de fide catholica publice disputare, pp duas rōnes hic positas. Et ex varietate seu exāditione psonaz varie imponunt pene. h. d. scōz Ja. but. Tria facit. primo p̄hibet disputare. Scōo duas rōnes annectit. Tertio 3 faciētes punit.

1 ¶ In ter. ibi, in posterū. prima rō. in ter. ibi: nā scōa rō. z ☞ No. hic q̄ clerici p̄mittunt militib? ex ordine litere. Secūdo nota q̄ p̄hibēdus est tumult?. Tertio no. q̄ reuoluēs semel diffinita, dicit iniuria facere diffinitorib?. Quarto nota q̄ ex qualitate personarū distinguēda sunt genera penarū. qđ est verū in pena nō vniformi: sz in pena vniformi tarata p̄ legē, vel statutū, nō est habēda distinctio psonaz. secundū Guil. qđ est no. facit. ff. de pens. l. bodie. z de effra. z expi. l. j. §. expilatores. Quinto no. qđ in pens imponēdis miti? z remissi? agit? cū nobili, q̄ cū ignobili. vñ nobiles nō luunt in corpore: sed ignobiles sic: qđ est notandum.

¶ Opp. q̄ licitū sit disputare de fide: vt. l. qm̄. j. tit. ij. Sol. licitū est pro defensione fidei, z ad conuincendū hereticos: sz nō est licitū pro subuersione fidei: z sic nō ob. Jn dubio aūt ille q̄ est bñ instruct? in fide z ille q̄ est catholicus, p̄sumit disputare p̄ fidei cōseruatione: sed indocti non

2 p̄sumunt disputare p̄ fidei cōseruatiōe, z hoc cōsiderauit hec lex. ¶ Op. scōo, z videt q̄ semel decisa possint iterū retractari, aut reuolui: vt. i. de app. l. in maioribus. z de tēp. app. l. p. hāc. Sol. dicit gl. q̄ qñ decisio fundatur super ius naturale, nō pōt iterato reuolui, nec appellari: vt hic. sed quādo decisio fundat super facto: tūc pōt appellari. z ita loquit contrarium. Sed Jac. de bel. dicit aut est decisio generalis: z nō pōt appellari: vt hic, aut decisio est specialis q̄ pronuntiatur cōtra Titū, q̄ est hereticus: tūc ab ista pnuntiatione bene pōt appellari scōm ius ciuile, sed secundum ius canonicū minime: vt extra, de here. c. vt officiū. li. vi. z est speciale i crimine heresis. Solu. aut gl. est arg. ad. q. q̄ si iudex mandat

g patri q̄ p̄stet alimēta filio, q̄ aut ista sententia fundat tantū super iure naturali: q: pater confitebat illū esse filiū: z tunc nō possit appellari? aut in facto: q: pater negabat illū esse filiū, q̄ est facti, non iur. Et tunc posset appellari ex theorica huius gl. Circa hec vide Guil. ff. de bis q̄ sunt

3 sui vel alie. iur. l. vlt. ¶ Tertio opp. z videt q̄ pl? debeat puniri in dogmatizante existens, seu nobilis, quam ignobilis, seu priuatus. vt. ff. de iniu. cen. rui. nau. l. pedius. z. j. de epis. z cle. l. presb. yteri. Solutio, aut dignitas augetb crimen, z auget pena: vt. d. l. presb. yteri. aut dignitas minorat delictū: z tūc minuit penā. vt hic: nā ibi minus delinquit nobilis

b quam ignobiles, propter rationem positam in gl. Aut dignitas nec minorat, nec auget crimen: tunc aut tractatur de pena corporali, z minus puniuntur nobiles: vt hic, z in. l. in seruorum. ff. de penis. aut tractatur de pena pecuniaria, z tūc magis puniunt diuites, quam pauperes: vt. l. illicitas. in fi. de offi. p̄esi. z hoc verum in penis difformibus: sed in penis vniformiter impositis equaliter sunt puniendi omnes. secundū Jabutri. z Guil. z alios. Et hec faciunt ad statuta terrarum, duplicantia penas contra nobiles, cum sint probabilia, vt intelligantur de pena pecuniaria, non corporali: nam q: magnates magis audent, magis et eis

4 obuiandū: vt arg. d. l. presb. yteri. in rōne sui. ¶ Quarto opponit? hic

i dicit q̄ non licet disputare palam de fide, quasi permittat clam, vel in scholis disputare. Contra, imo peius est facere clam, quaz palam. vnde videtur ob. ff. de ritu nupt. l. fi. z de admi. tut. l. non existimo. Super hoc post Lyn. z alios, dicit Jac. but. q̄ aut tractam? de causa delicti, aut de effectu. si de causa, q̄ est dolus: aut constat de dolo: z non facio differentiam clam, vel palam: q: regulariter cadē pena imponitur. Fallit in casibus expressis in iure: vt in furto. Aut non constat de dolo, sed dubitatur: z tunc refert aut tractamus de his que sunt de genere prohibitorum, z non facio differentiam clam, vel palam: quia semper dolus presumitur: vt. j. de sica. l. j. z. ff. ad. l. aquiliam. l. si quis fumo. Saluo q̄ ratione cause exterioris hoc inspicitur quandoque, vt in rapina, que magis punitur quam furtum, non ideo q̄ sit facta palam: sed ideo quia est maius delictum, q: habet in se violentiam. Simile est in veneficio z homicidio nam veneficiū dicitur graue, non q̄ fiat clam: sed q: habet in se

5 proditionē quandā: vt. l. j. j. de male. z mathe. ¶ No. scōm hoc, q̄ ille q̄ venen-

a venenat[a] aliquem, dr eũ ꝓditorie occidere. Aut loquimur de his q̃ sunt de gñe permissoꝝ: vt mrĩmonia, tñ in quadã sui spẽ sunt ꝓhibita: ⁊ tunc aut fiunt clã, ⁊ ꝓsumit dol⁹, aut palã, ⁊ ꝓsumit error: vt. d. l. fi. de ri. nup. ⁊ l. si adulteriũ cũ incestu. ff. de adul. Et hoc si cõsideres delictũ ex parte cause: si aũt ex parte effectus: tũc dico ꝙ peius est facere palã, rõne mali
6 exẽpli. ⁊ hoc cõsiderat lex nr̃a scdm Ja. bu. ¶ †Et ex his ifert Ja. ad. q. de ꝓfesso, qui exiẽs de monasterio accepit vxorẽ, vtrũ possit puniri per inqsitorẽ heretice prauitatis: ⁊ vi[d] qd si ꝯtraxit clã, ꝓsumit i dolo, ⁊ nõ in errore: ⁊ sic nõ ꝓsumit hereticus: q2 heresis nõ põt esse sine errore. Aut ꝯtraxit palã: tũc q2 ꝓsumit errare: dic ꝙ aut fert ꝙ ẽ heretic⁹: q2 errat circa sacramẽta, ⁊ iõ põt puniri ꝑ inquisitorẽ heretice prauitatis scdm Ja. Sed certe istud qd dr ꝙ palã faciẽs presumit errare, est ad exclusionem delicti: nõ ad inclusionẽ, vñ cõsequẽtia Ja. nõ tz. vñ puto qd si aliud nõ sit in cã, ꝙ iste nõ sit hereticus, nisi velit errorẽ suũ pertinaciter defende
b re, allegãdo ꝙ ei sit licitũ, qd fecit. oĩs aũt parat⁹ corrigi[b] non est hereticus: vt extra eo. c. dãnamus. in fi. deinde gl. parua colligit hic ar. ab effectu. hoc modo. Imponit pena, ergo precessit delictũ. Itẽ ex gñe penarũ
7 cognoscũtur qualitates delictoꝝ: vt. l. ij. de pub. iud. ¶ †Ultimo vos videtis hic qñ clericus expellit a ꝯsortio clericoꝝ. dicit gl. ꝙ per hoc perdit clericoꝝ priuilegia. ⁊ bene dicit. ⁊ pro hoc extra de cõsti. c. ex literis. sic ⁊ eiectus de cõsortio aduocatoꝝ, nõ hz priuilegia aduocatoꝝ. Et expulsus expulsiõe perpetua: nõ hz priuilegia ciuiũ: vt no. in. l. amissione. §. qui deficiunt. de capi. dimi. vide in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. in prin. ⁊. §. j. vbi probatur ꝙ sine causa non debet quis expelli. Bal.

Inter. Clarissima est hec lex, in qua dñs Imperator rescribit pape de fide, quam modo tenet, quã vide per te. ⁊ per istã. l. ẽt apparet qño ꝓhibite sunt vsure. Super ista epistola dicit. Odo. ꝙ rõne peccati põt Papa cognoscere de quocunq; delicto. Sed tu dic vt not. per Ber. extra de pur. cano. c. nos inter alios. Bal.

¶ De sacrosanctis ecclesijs. Rubrica.

¶ Super rubrica. Dic ad euidẽtiã, est sciendũ ꝙ trib⁹ modis sumitur
c ecclesia. [c] vno pro congragatione vniuersali oĩm fideliũ. ⁊ de hoc habes in symbolo, ⁊. s. ti. j. l. j. ⁊ ep̃la inter claras. Sz i hac ep̃la ecclesia hz multa priuilegia. s. ꝙ q credit in ea, vocat xp̃ianus: ⁊ qui nõ credit, punit: vt l. j. s. ti. pri. Scdo mõ sumit ecclesia ꝑ loco sacro muris circũdato. ⁊ scdz hoc habet priuilegia: vt ptz. j. de his q ad eccle. cõfu. l. j. Tertio mõ sumit ecclia ꝑ ꝯgregatione pluriũ in eodẽ loco cõgregatoꝝ ad seruiẽduz Deo, ⁊ hoc mõ sumit hic ecclesia. Et q2 hz priuilegia ⁊ res: ideo dr i rubrica de reb⁹ ⁊ priuilegijs earum sm Azo. in summa. ⁊ Ja. bu. qd latius declarat Inno. extra de sen. excõ. c. nouerit. Et adde quod no. in. l. sicut. ff. quod cuiusq; vniuer. nomine.

1 ☞ Collegia omnia catholica sunt ipso iure approbata.
Arbitrium liberum dicitur quatuor modis.
2 Relicta ecclesijs, vel pijs locis, an requirant de iure ciuili solennitatem requisitam in testamentis.
3 Testari qui possint, vel non: ⁊ ex quibus causis.
4 Testari qui non pñt rõne penalitatis: an possint testari ad pias causas.
5 Filiusfamilias, an possit testari ad pias causas.
6 Prodigus, an possit testari pro anima cum authoritate tutoris?
7 Spurius, an sit capax relictorum in testamento pro anima?
8 Res feudales, an possint relinqui pro anima.
9 Pater an possit relinquere bona pupilli pro anima.
10 Dispositio captatoria an teneat in relictis ad pias causas?
11 Executor, an possit eligi in relictis ad pias causas.
12 Testator ad pias causas, an possit decedere ꝑ parte testatus, ⁊ pro parte intestatus.
13 Numerus ordinarius testiũ, an requiratur in relictis ad pias causas?

¶ Lex Prima.

Habeat. H. d. Pio ⁊ religioso loco recte relinquit: q2 eoipso ꝙ piũ est, ipso iure ap-
1 probat, ⁊ vltimũ arbitriũ qd nõ redit, liberũ eẽ dz. h. d. ¶ †Not. ꝙ oĩa collegia catholica ⁊ pia sunt ipso iure approbata, ⁊ sunt capacia relictoꝝ. Istud tñ fallit hodie in collegijs fratrũ minorũ, per decretalẽ exijt. ⁊ aliã que incipit, exiui de paradiso. tangit per Cy. j. de epi. ⁊ cle. l. deo nobis. ¶ Scdo no. ꝙ liber dz esse stilus, id est dispositio i scriptis, ⁊ liberũ dz esse arbitrium, etiã sine scriptis in testando. ¶ Circa qd dicatis, qd liberum arbitriũ dr quatuor modis. Primo mõ dr habere liberũ arbitriuz ille, q hz ptãtẽ preferẽdi iniquũ equo. vt. ff. d. le. iij. l. fideicõmissa. §. q̃q̃. qd cõtingit in rerũ suarũ dispositione, nõ in alienarũ: vt. ff. mãd. l. creditor. §. Luci⁹. ff. de admi. tu. l. impuberi filio. ⁊. l. Centurio. de vul. ⁊ pup. ꝓmis. l. iij. Scdo modo dr habere liberũ arbitrium, qd nullo iuri cõi est submissum: vt. ff. de pecu. l. ante litem. Tertio mõ dr habere liberũ arbitrium, qd a nullo cogente vel ꝓhibẽte imperio, sed libero arbitrio ⁊ sola voluntate fit: vt. j. de transac. l. si quis maior. j. de testa. l. omniũ. ⁊ hic dr. Quarto liberũ arbitriũ dr, qd nõ requirit solẽnitatem legum. i. solenni-

a ¶ Uenenat. No. ꝙ venenans aliquẽ, dr illum ꝓditorie occidere. vide qd no. dicit Ang. in. l. j. infra de male. ⁊ mathe. ⁊ Bal. in. c. j. qui. mo. feud. amit. in vsib. feu. ⁊ in aut. Item nulla. j. de episc. ⁊ cle. ⁊ in. l. cum fratrẽ. j. de his qui. vt indi. alleg. Jac. but. hic ⁊ Mod. in. c. j. de sortileg. But. in. l. j. C. de malefi.

tatem iuris ciuilis: vt. ff. de mili. test. l. j. ¶ Item debetis scire qd stilus dr duob⁹ modis. vno mõ dr stilus quecunq; dispõ scripta: ⁊ ita sumit hic. Scdo modo dr stilus ꝯsuetudo alicuius fori iudicialis: vñ dicimus ita est de stilo ep̃alis curie. de quo per Cy. in. l. j. que sit lõ. cõsue. ¶ Oppo. ꝙ tali collegio non possit legari, nisi sit spãliter approbatũ: vt legit ⁊ no. j. de here. insti. l. collegiũ. ⁊ de leg. j. l. si heres. §. vicis. ad treb. l. oĩbus. Sol. concedo ꝙ non põt legari nisi licito collegio: sed
d hoc est licituz, eoipso ꝙ est pium.[d] Et ideo dicit Ja. bu. ꝙ clibanarij qui nõ possunt facere cõgregationem ad sua negotia, faciũt eã adeundo sanctam mariã de monte, ⁊ dicit ꝙ ipso iure est permissum eis cõgregari: ex quo faciunt ad seruitia Dei scdm Ja. bu. Tu dic plene de hoc ꝑ Inn. de exces. prela. c. dilecti. Quero hic, qñ non põt legari collegio, vtrũ possit legari singularibus personis de collegio? Rñdeo, aut collegiuz est ꝓhibitum rõne cõgregationis: aut rõne personarũ, vt q2 sunt heretici. primo casu põt legari singulis personis, vt legit ⁊ no. in. l. cũ senatus. in gl. de rebus du. Scdo casu nõ põt legari singulis, vt no.
2 hic in gl. ¶ †Scdo quero, vtrũ qñ relinquit pio collegio, vel ad pias causas: an de iure ciuili requratur solẽnitas, q̃ requirit in alijs relictis: ⁊ vtrũ inhabilis possit testari? Rñdet gl. ꝙ de iure ciuili inhabiles nõ pñt testari. Nec obst. verbũ vnusquisq;, qd est hic: q2 verba gñalia restringunt ad
e habiles.[e] vt. l. vt gradatim. §. sed si lege. de mu. ⁊ ho. ⁊ ad hoc quotidie allegamus hãc gl. Itẽ dicit gl. ꝙ requirit dicta solẽnitas. j. e. l. gñali. facit cõia de leg. l. j. circa med. secus est de iure canonico, vt no. extra de testa. c. cũ esses. ⁊. c. relatũ. ⁊. c. cũ tibi. ⁊ ista est opinio antiquarum gl. ⁊ vera. Sed Bar. dicit ꝙ etiã d iure ciuili in talibus relictis ad pias causas est spãle: qd quidã inhabiles testant: ⁊ ꝙ nõ reqrit iuris ciuilis solẽnitas: vñ ꝑ plena inuestigatione huius materie, queramus de multis qõnibus. Et primo ꝯsideremus personã relinquẽtis. scdo personã ei⁹ cui relinquit. tertio ꝙ relinquit. quarto tps q̊ relinquit, qnto eius volũtatẽ, ⁊ eius cõfirmationẽ. sexto solẽni-
3 tatẽ. ¶ †Circa primũ, ad euidẽtiã premittenduz est, ꝙ vniuersalr sunt qdã, q nõ pñt testari ex defectu sensualitatis: vt. j. q test. fa. pos. l. furiosum. quidã rõne iudicij istabilitatis: vt. j. de test. mili. l. fi. qdã rõne penalitatis: vt. ff. de iniu. test. l. si qs filio. §. qd si quis. de testa. l. eius qui. quidaz rõne patrie potestatis: vt. ff. de testa. l. filius. quidã ratione interdicti ⁊ prodigalitatis: vt. ff. de testa. l. is cui bonis. quidã rõne status dubietatis: vt. ff. de testa. l. de statu. Modo videamus vtrum iste regule fallant in relictis ad pias causas. debes enim scire quod omne relictum pro anima, dicitur relictum ad pias causas. est glo. sing. ff. de lega. ij. l. si quis titio. vnde etiam si relinquitur cõ-
e sanguineo pauperi pro anima, istud dicit pium relictum. ista est gloss. singu. de sepul. c. ij. secus si
f relinquatur consanguineo diuiti:[f] vt not. glo. j. eo. l. illud. ¶ Quero, vtrum furiosus, mutus, ⁊ surdus a natiuitate, possit testari pro anima?

b ¶ Corrigi. Ad hoc Archi. in. c. ꝯcũq;. de here. in. vj. ⁊ de qd. ista per Mod. in. c. ad abolendaz. extra eo.
c ¶ Ecclesia. qñq; ecclesia denotat viros ecclesiasticos: vnde tex. est cuz gl. in ver. ecclesia. in. c. j. lxxiij. distin. ⁊. vij. q. j. c. sicut. ⁊. c. scire. vbi bo. gl. ⁊ est tex. cum gl. ibi in. c. cuz clerici placentini. extra de verbo. sig. Eamq; ecclesiã appellamus qñq; matrem, qñq; vxorem, quandoq; filiã glo. est in. c. quorum vires. lxviij. distin. ⁊ quot modis ecclesia sumatur, ponit Antoni. de but. in c. fi. extra ne prela. vi. suas.
d ¶ Ecclesia. Quomodo capiatur ecclesia, vide glo. in. c. fi. ne prela. vi. suas. c. j. lxiij. dist. vij. q. j. c. sacre. ⁊ ca. sicut. ⁊ c. cum cleric. de verbo. sig. And. barb.
☞ Eoipso qd est pium. Adde Bar. in. l. cũ senat⁹. q. iij. ff. de re. du. ⁊ in. l. j. §. sed religionis. ff. de colle. illi. ⁊ aliqd in addi. ad istũ in. l. collegiũ. per eũ alleg. notaui etiaz in addit. ad Guil. de cu. hic, nu. vij. i ver. hz locũ qd dicunt doc. ⁊ Feli. in. c. accedẽtes. in prin. extra de ꝓscrip. ⁊ ad hoc qd querit, an singulis personis possit legare, ⁊c. vide Guil. de cu. vbi. s. ⁊ qd ibi posui ad eum. Celsus.
e ☞ Restringuntur ad habiles. Adde bo. gl. in. l. j. §. nunciatio. in gl. in ver. in publico. ⁊ quod ibi notaui in apo. super illam. in ver. quilibet potest nũtiare. ff. de no. ope. nun. Istum in rub. j. qui accu. non pos. ⁊ omnino per Alex. in. l. si filius. ff. si cer. pet. Celsus.
f ☞ Consanguineo diuiti. Adde Istum in. l. illud. j. eod. vbi bo. glo. ⁊ in aut. silr. j. ad leg. fal. ⁊ Bar. in. l. diuus. la. j. co. ti. Limitabis tñ hoc dcm̃ dũ dicit legatũ cõsanguineo diuiti etiã pro aĩa factũ nõ esse pium, vt nõ ꝓcedat, si testator credidit legatariũ pauperẽ, lz sit diues, vel si al's sit diues, inops tñ respectu qualitatis sue, vt puta ꝙ sit nobilis, q parũ habet in bonis, ⁊ est assuetus habere ⁊ tenere magnã curiam. vt per Alex. consi. cvj. vol. iij. quod inci. in hac hesitatione. ⁊ est cõsi. vincen. palioti. Et inquantum iste dicit omne relictum pro anima esse pium, vide veritatem huius dicti: quia est multum largum. Istum in. c. j. donare. qui

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

feud.alie.pos.in feu.z in.l.j.ſ.com.de leg.z in addi.Spe.ti.de inſtru.edi.
ver.que dicantur.z Alex.conſ.cv.vol.iij.Celſus.

a ¶Impedimentum.pio Bal.facit.l.diſcretis.in prin.ſ.qui teſta.fa poſ.
vbi non poteſt minus relinquere libertatē,que eſt quid pium.l.j.ad ſi.ſ.
de cō.ſer.ma.z per Bar.in.l.prime.ad ſi.ff.de his que in teſt.delē.tū tu
caue per.§.quimo.
cū gl.inſti.de teſta. a
mli.tūcta.l. ſi.ſ. de
teſt. mi. per q̄ iura
punto qō ſi hz alı
quē intellectū,poſ
ſit teſtari ad pias
cās,ſicut miles.ſe
cus ſi nullū hz in
tellectū.ſicut ifans.
l.ſeruo ſiuto. §. pe.
ff. ad treb. ad pias
eñ cās teſtari non
pōt:vt dicit Bart.
hic. Ad. l. diſcre
tis. rñdere poteſt,z
vel q̄ libertas de
relictum ad pias
cās,qñ relinq̄t pro
aīa:vt dicit Bart.i
rep.huius legis in
iū.q.v.princi. vel ſi
teneas q̄ indiſtin
cte ſit ad pias cās:
dic q̄ vbi

dic q nō: vt in tit. qualiter feu. alie. poss. c. j. circa med. facit extra de testa. c. filius. z. l. pro: patrui. j. de lega. ¶ Querit hic Barto. an pater possit bona pupilli reliquere p alia. z ponam⁹ q fili⁹ est infans, cui nihil expedit reling p alia. z videt hic sentire Bar. q tale relictū nō habeat pīa legū relictorū ad pias cās: qđ falsum est: q: (vt dixi. z.) attendit fauor
5 suscipientis. ad hoc facit. c. ii pr̄. extra de testa. lib. vi. ¶ † Modo venio circa voluntatē, z quero vtrū valeat relictū ad pias cas, si postbum⁹ sit preteritus ignoranter: dicit Bar. hic q nō: vt in. l. sicut certi. z. l. si cū vel in vtero. j. de test. mil. ad hoc facit qđ not. j. de posth. here. instit. l. j. scōm vnā lec. z qđ not. in Spec. de instru. ed. §. cōpendiose. vers. pone quidam. qđ verū credo cū hac distinctiōe: nā aut erat institut⁹ extrane⁹, z tunc verū dicit Bart. vti forte in relictis pio restitutiōe incertorū ablatorū: nā talis p̄sumitur volūtas esse, qualis esse d3: vt. ff. de pac. l. tale pactū. §. fi. z. j. de reuoc. do. l. si vn̄. sed volūtas testatoris d3 esse in restituēdis illicitis, etiā si haberet mille liberos. z iō dico talia deberi. facit extra, ō in deis. c. cū sit. si aūt p̄ instituerat alios filios, z eos grauauerat: tūc grauari tenētur ad legata p sua portiōe. posthum⁹ aūt qui nō grauat, non tenet: vt phā in. l. is q. z. l. quidā referūt. de iure cod. z de leg. §. l. cū pa-
6 ter. §. cū estimaret. ¶ † Iuxta hoc q̄ro, an in relictis ad pias cās teneat captatoria dispō. Et aduertendū, q: illa ō captatoria, nō cui⁹ sola dispō necc⁹ declaratio, sz cui⁹ essentia z existētia ē posita in alterius volūtate. vt. l. vtrū. §. cū quedā. de le. iij. z. l. si filie. la. §. z ō her. inst. l. illa instō. de test. mil. j. l. captatorias. z de le. j. super hoc dicit Bar. q valet fauore pie cause. alle. ipse. c. cū tibi. de testa. vbi dicit de papa, q ille q p̄mittit extremā volūtatē in dispositiōe alterius, nō vī decedere intestatus. do. Imn. dicit, q videt relinqre ad pias cās. Dy. z Ly. post eū tenēt. Item d. l. captatorias. Breuiter ego dico q dispō captatoria pōt itelligi duplici ter. Uno mō ratione incertitudinis z dubietatis. z hoc casu v3 ad pias cās: vt superi⁹ dixi de legato incerto. cū salte pauper⁹ debeat erogari: vt in. c. cū sit. de iude. Scdo modo ō captatoria, q: est posita in voluntate obligādi, an velit vel nolit: vbi gratia: dicit testator, dabis bona mea p alia mea, si voluerit. illo casu dico q nō: q: nō obligat. z ita intelligo dictum Dy. z Ly. sec⁹ si diceret forte, si tibi videbit: q: tūc importat arbi-
7 triū boni vir. ar. l. fideicō. de fideicō. lib. ¶ † Subsequenter vero quero, an in relictis ad pias cās possit alicui comitti q eligat executorē? z vī q licet p̄dictis. Iō cōtrariū videt casus. j. tit. j. l. nulli. z ita disputando tenuit do. Lābertinus de rāponis⁹, z etiā. Io. an. in. c. j. de pecu. li. vj. in nouel. nec p̄ vitiat relictū, lz deficiat executor: q: exequet̄ eps. ¶ Iuxta hoc quero, an executor ad pias cās possit exequi nō adita hereditate. nam regulariter adita hereditate incipit officiū executoris, z non ante. nam omne officiū quod in testō decernitur ab adita hereditate incipit. ista est ter. not. in. l. si qui is tres. vltra med. de excu. tut. Et gl. q̄ est. j. de fideicō. l. eā quā. sentit q in talib⁹ relictis nō requirat hereditatis aditio. Ipse tāgit in. d. §. compendiose. Bar. dicit q nō requirat aditio: sed debent adiri bona ad censeruandos talū relictorū. arg. in. l. iij. de fideicom. lib. presupponendo q legatū libertatis est ad pias cās z ibi est casus scōm eū. Ueritas est q aut loquimur vtrū requirat hereditatis aditio quoad officiū iudicis, quo sit executio talū relictorū, z dico q nō requiratur hereditatis aditio: vt. l. hereditas. in fi. de pet. hered. de annu.
a leg. l. Quint⁹ mutat⁹. facit extra de testa. c. nos quidē. Aut quantum ad obligationē, z actionē ex testamēto, rei vēdicationē a, z hypothecaria z,
8 z tūc dico q requiritur: vt. j. cōmu. de lega. l. j. vltra med. facit qđ not. de testa. in Spec. §. j. ver. sed pone nullus. ¶ † Iuxta hoc q̄ro, vtrū ad pias cās possit testator decedere p parte testat⁹, z p̄o parte intestat⁹ ōt Bar. q sic. vñ dt q pōt testator p̄hibere si vult ius accrescēdi, ēt circa institutionem heredis. Item scōm hoc posset heredē instituere ecclesiā, vt esset heres infra annū, z post annū venirēt vemētes ab intestato, sicut in milite: vt. l. miles ista. §. z q: dicim⁹. de mil. test. q: lege cautū nō reperit, nō credo: nec est bonū argumentū de milite ad paganū testantem ad pias cās: q: nullo iure probat ista equiparatio, vel similitudo. z ideo debem⁹ stare regule: vt no. in. l. omnis diffinitio. de reg. iur. z facit qđ no. ff. de here. instit. in testamēto ōīs. nā in milite propter publicā vtilitatē sunt specialiter statuta, que nō sunt trahenda in cōsequentiā ad nō militē. vnde in milite potest pacto induci: vt. j. de pac. l. licet. qđ tñ nō reperitur ad pias
9 causas. ¶ † Quero circa solēnitatē, vtrū in talibus requiratur solemnitatis intellectū. secus de iure canonico, qđ p̄cipue: q: in talib⁹ relictis, que salte animā specialiter, vel principaliter respiciūt, sufficiunt duo testes, etiā mulieres. z forte nō rogati: dum tamē fide digni. arg. not. j. de testa. hec cōsultissima. §. ex imperfecto. j. de cod. l. fi. in fi. Cōcluiūt aūgari, nisi eorum septē testibus: q tale statutū tanq̄ cōtra salutē animarum, non valeret. Et ita cōcludit z cōsuluit hic Bar. de quo per Io. an. in. c. §. de vsur. lib. vi. in illa q̄one disputata, de qua dixi. z. ¶ Ulterius quero, an in executiōe talium relictorum posset procedi de plano: de instru. ed. §. nunc aliqua. vel. queritur autem qualiter. quod verum
1 credo q officio iudicis procedet, ꝛc. ¶ Repet. l. j. de sacrosanc. eccles. ¶ Collegium quando est illicitum, nihil ei relinqui potest. Quid autem de singulis collegij illiciti.

Adde opp. infra nu. 2. Et vers. nō obstat. nu. 3.
4 Testamentum quot, z quibus modis potest oppugnari.
5 Damnatus ad mortem, an possit facere testamē tum ad pias causas.
6 Damnatus ad membri mutilationē, an possit testari ad pias causas.
Et quid de deportato, damnato ad perpetuum carcerem, bannito, excommunicato, vsurario, z de multis alijs. nu. 7.
8 Filiusfamil. si fecit testamentum de volūtate patris partim ad pias causas, partim ad non pias: an portio ad non pias causas accrescat illis, qui instituti sunt ad pias causas.
9 Licentia patris ad testandum, an sufficiat generalis: an vero requiratur specialis ad testandum ad pias causas.
10 An autem virtute talis licētie patris filius possit donare causa mortis.
11 Filiusfa. si testatus est ad pias causas sine licentia patris: pater decedit, postea filius cum eodē testamento: an tale testamentum reconualescat.
12 Pater, an possit filio impuberi in bonis puberis, priuilegiato iure testari ad pias causas.
13 Pater an possit filio ad pias causas directo substituere in bonis post pubertatem.
14 Filius banniti ad mortem, an possit testari ad pias causas. Et quid de monacho, numero. 15. Quid de pupillo. nu. 16. Quid de prodigo, nume. 17. Quid de mente capto, nu. 18. De obside, nu. 19. Item quid de illo, qui dubitat de statu suo. nu. 20.
21 Damnatus ad mortem, an sit capax relicti sibi facti ad pias causas.
22 Damnatus ad perpetuum carcerē, vel damnatus in metallum, an possit esse capax relicti ad pias causas. Quid in deportato, nu. 23. Quid de bannito, nu. 24. Quid de notorie criminoso, nu. 25. Quid de homine diuite. nu. 26.
26 Pauper, vel diues quis dicatur.
27 Pater nihil potest relinquere filio spurio de iure ciuili.
28 Frater spurius non prohibetur relinquere fratri spurio de iure ciuili.
29 Executor, seu distributor testamenti, an possit dare filio suo pauperi.
30 Commissarius ad vendendum vendidit filio suo, quem habebat in potestate: an venditio teneat.
31 Distributores bonorum testamenti, an totum possint dare vni pauperi: an vero debeant dare pluribus.
32 Relictum non adhuc nato, z non nubili, est pium natura z aptitudine, licet non effectu, vel executione.
33 Relictum consanguineo, vel amico, an dicatur relictum ad pias causas.
34 Relictum p̄o anima patris infidelis, vel excommunicati: vel qui decessit sine sacramento ecclesie, an intelligatur relictum ad pias causas.
35 Mulier non potest esse testis in testamento, regulariter.
36 Impubes an possit esse testis in testamento.
37 Infamis, an possit esse testis in testamento.
38 Non rogatus quid.
39 Criminosus quid.
40 Inimicus testatoris quid.
41 Libertus quid.
42 Detentus in carceribus quid.
43 Monachus quid.
Frater quid.
44 Res aliena legari potest.
45 Hereditas an transeat in fideicommissarium vniuersalem ad pias causas sine restitutione.
46 Heres qui non fecit inuentarium, an teneatur vltra vires hereditatis ad legata ad pias causas.
47 Heres non soluens legata ad pias causas donec per iudicem compellatur, an teneatur ad duplum.

feud. alie. possess. et Imo. in. c. filius. hic allegato.
¶ Rei vendicationem. Adde Bald. in repet. in vlt. col. ff. super non nulla questione. z in. l. j. ver. Item dico. j. si quis omiss. causa testa.

48 Jus accrescendi an habeat locum inter legatarios ad pias causas.
49 Filius si instituitur ad pias causas, & repudiat hereditatem, an pater admittatur.
50 Ecclesia, vel pauper, si adit hereditatem damnosam, an obligetur.
51 Legata ad pias causas, an intelligantur repetita ab intestato.
52 Legata, si facta sint ad pias causas: an sit necesse adiri hereditatem, vt debeantur.
53 Trebellianica an detrahatur ō relictis ad pias causas.
54 Testamentum ad pias causas non solenne propter defectum testium, an valeat.
55 Obligatio naturalis est duplex.
56 Testamentum factum ad pias causas, an presumatur solenne.
57 Testamentum non solenne, an arctet ad pias causas in foro conscientie.
58 Testamentum ad pias causas, in quo filius est preteritus, an valeat.
59 Testamentum nutu factum ad pias causas, an valeat.
60 Hereditas in codicillis an possit directe relinqui ad pias causas.
61 Testamentum imperfectum imperfectione voluntatis, an valeat ad pias causas.
62 Verba enunciatiua in testamento ad pias causas, an inducant dispositionem.
63 Dispositio captatoria, an valeat ad pias causas.
64 Testamentuz factum ad pias causas, an possit reuocari.
65 Lazarus resuscitatꝰ, an debuerit recuperare bona sua.
66 Testator, si reuocat testamentum ad pias causas, dicendo reuoco, non tamen faciendo alium heredem, an valeat.
67 Testamentum ad pias causas, an ita possit fieri, vt nullo pacto possit reuocari.
68 Bal. repetit legem habeat. C. de sacrosanctis ecclesiis. Florētie. Anno dñi millesimo. ccc. lviij.

Lex prima.

Habeat vnusquisq; &c. Quilibet in sua vltima voluntate libere potest de bonis suis catholico collegio relinquere p libito voluntatis. h. d. No. q collegio catholico vnusquisq; pōt relinquere in vltima volūtate. Secundo no. q nihil magis debet hominibus, quā vt liber sit stilus, & licitū q̄ iterū non redit arbitrium. Opp. dictū istius legis, & vt q collegio relinqui non possit, vt. j. de iude. l. j. & her. instit. l. collegiū. Sol. ibi de collegio illicito: hic de licito. & sic non obst. Secundo op. & videt q tali collegio nō possit libere relinqui, sed scōz. ll. seruata solennitate, vt. j. eo. l. generali. Sol. facit. & ista. l. debet intelligi secundum illam, & ei similes. Tertio opponi. contra id quod dicitur hic in ratione: ibi, nihil est enim, &c. quia magis conuenit colere Deum. Sol. dicit glo. quod loquitur hyperbolice. Querit glo. an cuilibet licito collegio possit legari, seu relinqui: dic vt in glo. Secundo querit, an omnis solennitas, que alias exigitur, exigatur in istis testamētis ad pias causas. dicit gloss. quod sic. Tertio querit. quando collegium est improbatum, & non potest relinqui collegio: ſz an singulis de collegio illo: dic vt in gl. Dic clarius, aut est reprobatum solum collegium & non collegiati: & tunc potest singulis legari: vt. l. cū senatus. ff. de rebus dub. & no. j. de iud. l. j. Aut est reprobatum vtrunq; s. collegium, & collegiati: & tunc neutri potest legari: quia non trahunt nunc causas prohibitionis a collegio, sed a se: sic loquitur de hereticis. l. manicheos. nam ex quo lex prosequitur singulos, tunc sunt singuli reprobati, vt iudei. j. de paga. l. Christianis. Expedite sunt gloss. que in hac lege satis pueriliter declarate videntur. Superuenit domi Barto. & reprobauit lecturam gloss. tali ratione, hec lex ponit priuilegiū ecclīarū in capiēdo ex vltima volūtate. Itē priuilegiū ipsorū testorū ſz scōz lec. gl. nullū esset priuilegiū: ergo lec. mala. Et nō dicit: ergo pono talē lec. vez, q hoc velit hec lex: q vnusquisq; in mortis articulo cōstitutus possit ēt sine solēnitate testādo vel codicillādo ecclīe & pie collegio relinq̄re. & ita dt ipse & fundat hāc legē rōne p dicta. Itē q Arbū vsle vnusquisq; additūgit verbo futuri tpis: ergo nō recipit restrictionē de habilitate: vt. l. j. s. mutuatio. & ibi p Jac. & ar. & Old. ff. de no. ope. nū. Itē priuilegiū dz alqd opari: vt. l. j. ff. ad mun. Contra ista lec. op. de lege glā li. j. eo. ti. Sol. dt ipse loquit ibi de defectu iuris naturalis, qō vitiat nō de defectu iuris ciuilis, qō non vitiat. Itē op. ad id qō hic dicit, nihil eīm, &c. q magis conuenit colere Deū. Rñ. q ille q sic relinquit ecclīe, hoc ipso colit Deū re ipsa: & sic lra stat pprie. Tertio op. ō inoſ. testa. li. qñ. So. ibi inhabili erat facta cōcessio: & hic sufficit si recuciat ad ius cōe: hic vero vniuersalis est cōcessio cōtinens vniformiter habiles & inhabiles: vñ sicut habiles pōt libere: ita inhabiles. cōe est priuilegiū. arg. j. ō dicit. rescri. l. j. Or dñi aduertatis. Iste sunt ambages. tu debes scire, q ante hāc legē phibitū erat ecclīis & collegiis relinqui: q putabātur superstitiōes improbare: & ideo emanauit hec lex tollēs illā phibitionē & licētiā prebēs, sicut dicit expresse text. canonis, sic inquiēs. Ut vero cū iteribus & aduersa mūdi succresceret ecclīa, ad hoc vsq; puenit, vt nō solū gētes, sed ēt Romani principes q toti⁹ orbis monarchiā tenebāt ad fidē Christi, & baptismi scrā cōcurrēt: & quib⁹ vir religiosissim⁹ Cōstātinus prim⁹ fidē veritatis adept⁹, patēter licētiā dedit p vniuersū orbem, sub suo degētib⁹ impio nō solū fieri Christianos: sed ēt fabricādi ecclīas, & predia tribuēda cōstituit. hec sunt verba litere. xij. q. j. c. futurā ecclesiaz. Si ergo ad hoc vsq; puenit: ergo añ nō erat. Sz Cōstātinus author legis nostre pm⁹ licētiā dedit: ergo añ vetitū erat. ſz ipse q putabat illicitū, licere decreuit: vt. d. c. futurā ecclīam. & hoc solū vult hec lex, & in hac ſnia est pōtifex ex. de testa. c. cū esset. ibi, scōs q leges humane decernūt, & c. relatū. in vers. nō scōz. ll. & relicto ad pias cās exigit solēnis testū numerus. Tñ nō ob. j. tit. j. p totū: q ille titulus fuit prior in situatiōe, nō tñ fuit posterior. añ hāc legē in ordine⁹, imo post altos imperatores. & ideo lec. gl. est vera: quā secuti sunt oēs, excepto Saturnino. ff. de senā. l. j. Per hoc pt̄s rñio: primo ad hoc qō dz, q hec lex cōtinet priuilegiū, cōcedo. in hoc tacite approbat collegiū catholicū. Sol. ad hoc qō dicit, q priuilegiū aliquid dz operari, dico q operat: q̄ remouet obiectionē, scz prohibitionē preambulā. Itē q approbat collegiū. Tertio ad id qō dicitur, q verbū vniuersale de futuro nō recipit restrictionē: ergo ista verba liberum stilus, nō patiūtur restrictionē aliquā de idoneitate pſone, vel obseruātia alicuⁱ⁹ solēnitatis: vt no. j. q legi. p so. l. mōētanee. qō cōcedo qñ cōtinet cōcessionē actⁱ⁹ iam cōcessi: ſz in cōtinet cōcessionē actus tā prohibiti secus, vt hic. Ideo patit restrictionē. l. vt gradatim. s. sed si lege. ff. de mu. & bono. Itē nō ob. arg. sumptū ex not. in. l. si qñ. j. de inof. testa. q̄ imo facit cōtra: ibi nō loquit in speciali cōcessione, sed in ḡali: q tota oratio est vniformiter intellīgēda, inhabilis trahit ad se habilem, non econtra: vt. ff. de vulg. subst. l. tā hoc iure. s. sed si aliter. vnde dic, q q̄ verbū, libera, respicit personā: & tunc si inuenit pſonā altas habilē, nihil operatur de nouo inducēdo: de cōd. ob cām. l. in. s. si liber homo. sed confirmat. Si aūt inuenit pſonā inhabilē: tūc ñ est inhabilis, vt q̄ patit defectū naturalē, nō fit habilis. si vero est inhabilis alio defectu nō naturali: tūc fit habilis: vt. l. si qñ. quādoq; verbū, libera, respicit modū: & tūc importat remissionē solēnitatis, quatenꝰ nō tāgit ius tertij. arg. etra de aut. & vsu palli. c. ex tuarū. & l. j. de mil. test. dato q ibi cā expressa in lege det intellectū ipā legi: q illa lex cōsiderat duplicē cām: vt ibi pz: tamē de hoc nō curo ad pſens. Q̄q verbū, libera, nō cōcernit modū, nec pſonā, sed actⁱ⁹ substātiā: vt q actⁱ⁹ añ erat phibitⁱ⁹, modo libere acceda, & tūc talia verba nihil operantur, nisi actⁱ⁹ altas phibiti cōcessionē nō remissionē solēnitatis, vel forme, nec habilitatē pſone inhabilis: vbi. quare nō teneatis ſuā lect. q̄ est truffa. Item ridiculū est distinguere aut quis est in articulo mortis, aut nō, dato q in milite qui decedit in acie cōsideretur: q impedimētū emergit ex cā priuilegiata: vt. j. de test. mil. l. milites. in expeditione degētes. & q tunc nō pōt sic testes habere. arg. j. de nauf. l. de submersis. lib. xi. ff. de re mil. l. nō omnes. s. a barbaris. & j. de test. l. si. rationes cessant hic. Itē hic nō emergit impedimētus ex cā preambula priuilegiata: & sic nō facit ad rubricā. Tunc venio ad questionē, & q̄tum pertinet ad relicta ad pias cās. materiā vltimarum voluntatū tiū circa priuilegia ipsarū examinare intēdēs principaliter sic dico: q testm̄ pōt impugnari regulariter, & ex pſona heredis vel legatarij loquor de legatario respectu legati tiū. Itē mirra ratione testatoris, heredis, vel legatarij. Aliquādo ex defectu solēnitatis omissa: aliquā ex defectu forme: aliquā ex defectu substātialitatis: aliquādo rōne rei relicte. Omnis eīm dispositio regrit pſonas requisitas, rē, ordinē, seu formā. Et solēnitatē circa dispositionē. Itē substātialitatē. i. intrīsecā substātiā. Quādoq; vtimur istis verbis promisce: ſz ppie aliud est forma, & vna cōtextⁱ⁹ i testō: vt interrogatio & ritio i stipulatiōe. Aliā solēnitas. vt testū adhibitio, rogatio, & scriptura, & similia requīta. aliud substātialitas. q̄ ē ipa dispō. nā rei substātia res est. i. rei essentia est. ff. de act. & obl. l. obligationū substātia. Et procedā ordine: q primo examinabo illa, que pertinent ad personas requisitas in testamento. Secundo illa, que pertinent ad res. Tertio, que pertinent ad ordinem, formam, & substātiam

stantiā. Et in his tribus principalibus partibus concludā totā materiā. Redeo ad primā partē de psonis, q̄ subdiuiditur tripl'r. Nā aut loquimur de psona testatoris, aut heredis, aut de psonis alijs requisitis ad actū, aut de psonis rēi. ¶ Circa psonā testatoris q̄ro. r v. q. Primo, an dānat⁹ ad mortē possit testari ad pias cās: Scō, an dānat⁹ ad mutilationē membri: Tertio, an deportatus: Quarto an infamis: Quinto, an bānitus: Sexto, an infidelis: Septimo, an excōicatus: Octauo, an vsurarius manifest⁹: Nono, an filiusfa. z illa hz. ir. qōnes. Decimo, an monach⁹: Undecimo, an pupill⁹ doli capar: Duodecimo, an pdigus, cui bonis est interdictū: Tertiodecimo, an demēs vel furiosus: Quatordecimo, an obses: Quintodecimo, an dubitās de statu suo: ¶ Reuertor ad primū quesitū in persona testatoris. Aſi quero primo, an dānatus ad mortē possit facere testm̄ ad pias cās: z doctor predict⁹ dicit q̄ nō. z primo ex parte priuatiōis persone, q̄ priuata est libertate: vt. ff. de penis. l. qui vltimo. Scōo ex parte priuatiōis bonor. nā priuatus est bonis, q̄ alij sunt applicata: vt in auc. bona dānator. j. de bo. pscrip. ergo nō testāt, cū vere nō sit dns rerū: vt in auc. ingressi. j. e. ergo nō potuit testari. Tertio per simile eius qō ōr in milite. ff. de mil. test. l. ex militari. z. l. neq. §. i. Nō ob. ff. de don. l. post ptractū. q̄ ibi vs donatio cū effectu, eo q̄ statim sumit vires. Non sic est in testō, quod est in pendenti vsq; ad mortē. z ideo cā impediēs emergit, dū res est in fieri, z anteq̄ sit in facto esse: z p tanto vtiat. fact. ff. de do. cā mor. l. si aliqs. Predicta vera, nisi in sua fuerit cā cognita sibi reseruatū: vt. l. ex militari. hic alleg. Aduer

a tas, istud est nouissimū, q̄ cōdēnatus ad mortē, si sua vs, a nō pōt testari. suō vs fruj, pōt testari. l. si qs filio. §. q̄ si qs. de iniu. test. Dicere em̄, q̄ ille, q̄ nō est liber, habeat liberā volūtatē, q̄ requirit in testō, est iplicare ptradictionē. Cōtradictio est de eodē affirmatio z negatio. Similr istō est impossibile: q; incōpatibile. Nō ob. de reg. iur. l. vbi pugnātia. q; ibi est repugnātia vni⁹ act⁹ ad seipm̄: hic vni⁹ act⁹ ad aliū. vñ potētior inspicit. Sed in eo q̄ dicit de reseruatiōe, male dicit: q; seruo nō pōt reseruari testāmēti facto. Nunq̄ em̄ ex reseruatione queritur, nisi ille cui fit reseruatio, sit capax reseruatiōis: vt plene no. in auc. ingressi. sz seru⁹ nō est capax talis habit⁹, seu licētie iur. testādi: vt. ff. de ver. sig. illa vba. z p hāc hoc p eādē. l. ex militari. q; spāle est in m. lite dānato ex militari delicto: ergo sec⁹ est in pagano: vt ibi no. Fundo hoc p rōnē: magis est fa

b nonabilis cā filioz i successiōe, q̄ pauperū ⁹: vt in aut. si qua mulier. j. e. z j. patebit. Sed q̄ dānatus ad mortē testet iter filios, nō pt fieri, nec reseruat: ergo nec iter paupes. Itē q̄ dicūt p. l. post ptū. male dicūt: nam lz interim valeat alternatio, tñ ꝺdēnatiōe secuta rescindit. ita itelligitur l. post ptractū. sec⁹ Richar. mal. q ita no. i quadā sua disputatiōe, q̄ incipit, Jn reformatiōe ferūēte tpe talis discordie. vbi videas. Sed iurta

c hoc quero, qd si talis ꝺdēnat⁹ ad mortē euasit per casum, puta per fugā: an poterit testari de eo quod postea venerit ad man⁹? z dic q̄ nō: q̄

6 talis cā nō liberat a seruitute. casus ē notād⁹. ff. ō cap. l. mulier. ¶ Se-

d cundo q̄rit, an dānatus ad mēbri mutilationē, p⁹ possit testari, tanq̄ ad pias cās: z vt q̄ non: q; ei auferūtur bona: vt auc. de pace tenēda, z eius vio. c. i. §. si qs boiez. coll. ix. Preterea possibile est, q̄ ex tali mutilatiōe moriat incōtinēti: ergo est seru⁹ pene: vt. l. q vltimo. ff. de pen. Probo ex no. p Bul. ff. de sta. ho. l. Jmpator. la. §. Cōtradico: q; nō est lege cautū, q̄ iste pdat ciuitatē, vel libertatē: nō retinet. Nā si nemo adimit: ergo perdurat. ff. ex q. cau. ma. l. nec vtilē. p boc. ff. de test. l. q man⁹ amisit. z in Spec. de mstr. edi. §. cōpēdiose. x. qd de exosculatis. Non ob. q̄ ex pena pōt mori: nā nō est curādū nisi de forma snie, nō ō eo qō peruenire pōt i

directe: vt ex accidēti: nā hic de iure q̄rim⁹, nō de cōtingētia facti. p hoc induco ar. ff. de bo. libe. l. q cū mater. §. si tñ. sec⁹ vbi nō est qō turis punci pati, sz facti: vt in. c. vlt. de hom. li. vi. Itē nō ob. q̄ sit seruus eius pene quā pati dz: q; hoc nō est in seruitute turis, sz facti. vñ liber adhuc est: vt ff. ō sta. ho. l. nō sunt liberi. i fi. sicut ascriptuⁱ est seru⁹ terere, tñ testatur: vt no. inst. de iur. pso. z ibi videas. ¶ Tertio q̄ro. qd ō deportator: z scōm impedimētū turis ciuilis nō naturalis, z

impedimētū turis ciuilis nō est curandū, sz tm̄ naturalis, z naturalia iura bñ retinet deportat⁹. ff. man. l. si tibi mādauero. §. is cui bona. Tu dic q̄ testāmēti factio loquēdo de iure romano, dato q̄ habeat initiū a iure naturali: vt hac. l. ibi nihil em̄, tc. tñ formā z pfectionē hz a iure ciuili: vt ff. de testa. l. ij. adeo q̄ ex testō deportati nō oritur naturalis obligatio: z sic ē tñ ad effect⁹ naturales: nō vz: vt. ff. de test. l. ei⁹ q. §. j. pz ergo deportato nō cōpetere testāmēti factionē ad pias cās. ¶ Sz quid de dānato ad pp̄etuū carcerē: Rñ. iure nr̄o nemo sic cōdēnari pōt, sz tñ supposito casu possibili, p̄supponit q̄ sit seru⁹ pene: sicut dānat⁹ ad metallū, vel ad opus metalli. ar. j. de pen. l. incredibile. ff. de pen. l. mandatis. z. ff. de cōare. Ego tñ dico, q̄ talis pt facere testm̄: q; hodie nemo bñ nat⁹ efficitur seru⁹ pene. Nec ēt q̄paro eū deportato: q; hoc nō est lege cautū: vñ cum ex ḡtie pene, non possum⁹ extendere legē ad illud genus pene. ff. de pen. l. minore. §. iste fere. Quarto q̄ro, qd de infame: Rñ. si nō patif aliū defectū vbi⁹ spāle statut⁹ sūū: vt dānat⁹ de crimine famoso: vt. ff. de test. l. is ad pias cās: nā si testari est priuilegiū testatoris, ergo priuat⁹ rōne deli-

a ¶ Si sentētia vs. ego puto istud posse limitari per ea que no. Jste in. c. veniēte s. extra ō iureiurā. p gl. quā ibi dicit sing. z vnicā in. l. ex iudicio rū. in x. secutā. ff. de accus. vt nō pcedat si appellauerit, vl si fit. j. tps ap. z ita no. Fely. sup rub. extra de ap. co. §. x. ad scdam qōnē. An. cosc. sin. suis, in ix. appellatio. inci. Jdē operat. z in x. in terminis. inci. z inquātū diri not. in apo. ad Hul. de cug. in l. addictos. nu. j. in versi. tps qō datur ad appellandum. j. de epi. au. z i. l. post octum. in xx. ꝺdēnatio secuta. ff. de dona. no. Jo. de imo. in. c. §. q all. pdi. gl. in. l. ex iudicio rū. ad hoc q̄ hic ō p singul. extra de testa. z Alex. consi. xxix. inci. the mate supra scripto. volum. iiij. Celsus.

¶ Pauperū. bart. hic tenet ℨ. in. j. q. qōnis principalis.

¶ Euasit. vide bar. i. l. q vlt. ff. ō pens.

☞ Ad mēbri mutilationē. Addō qō no. i apost. ad istuz. §. in lectura huius l. nu. iij. versic. iurta hoc quero. Celsus.

¶ Bannito. qd in eo q decessit i bello illicito. an ad pias cās testari possit: vide Bal. in. l. Jubemus. de test.

¶ Excōicato. Uiō Bal. in. l. iubemus. z in op. p eallegata, z in. l. j. de her. in fi. z no. in aut. credentes. de her. l. fi iuſſa. vide Bal. in l. senium. in fi. j. qui test. face. pos.

☞ Adde hoc non esse indistincte verū: q; si est excōicatus p hr̄si, fit interstabilis. Item si ſterit in excōicatiōe per annū: vt i auc. manicheos, sumpta ex ca. excōicamus. §. credentes. extra de here. de q̄ p istū in. l. j. de scū. nup. Bart. in. l. fi q̄ram⁹. ff. de testa. de quo oīno p istuz in. l. eā quā. vbi refert opi. anti. dicentiū testamentū excōicati per absolutionē connalescere. C. de fideicō. de quo per Card. in cle. j. q. viij. de sent. excō. z plenius in. c. perpendimus. q. xxxviij. eo. tit. in antiqu. z dixi in apo. ad phi. fran. post eum. in. c. lz. nu. xxxij. in versic. prohibetur testari. extra de test. lib. vj. Celsus.

f ¶ Excōicato. Nō. scōm Bal. q̄ excōicat⁹ potest ad pias causas legare. z idem sentit in. l. j. §. e. in lect. z in. l. si quis ad declinandum. in fi. de epi. z cle. z in. l. j. de his que pe. no. z Barto. in. l. miles. §. fi. ff. de adulte. z ibi dixi. z doc. in. c. decernim⁹. de sent. exc. li. vi. z do. Pe. de anc. in. c. filius. z in. c. q̄ ingredientibus. extra de test. Sūū tenet Bar. hic, z in. l. si quaramus. ff. de testa. z Jnno. in. c. cum voluntate. z ibi Joan. and. d. meus de Imo. in. c. filius. z in. d. cap. q̄ ingredientibus. ego vero istum articulum l. tissime tetigi in cle. j. de excep. vbi omnino vide Bal. in. l. Jubemus. de testa. And. Barba.

a ☞ Nil operatur con-
sensus subseques.
Tu dic hoc esse ve
rū si lōgo interual-
lo sequēte pstetur:
sec⁹ si post icōtinē-
ti, vt p bar. ꝛ doct. i
l. si qs mihi bona.
§. iussum. col. ij. ꝟ si.
qñqꝫ lex disponit
qđ interueniat. et
ibi Ang. ff. de acq.
her. Idē in. l. q hꝫ.
§. si pupillus. col. j.
ver. pterea vbi cer-
to. ff. de tut. vbi di-
cit ꝙ cōsensus req-
situs certo ꝛ limita
to tpe in actu non
sufficit, si post iter-
ueniat, ꝛ subseqns
ratificatio nō pro-
dest. Itē not. iste in
l. cū ipse. col. ij. ver.
ex qb⁹ vr conclude.
j. de cōdi. inser. ꝛ in
l. executorem. co. v.
j. de execu. rei iudi.
Celsus.
b ¶ Pias cās. vide
Bal. in. l. seniū. in
fi. j. q test. fa. pos. ꝛ i
simili Dy. ꝛ Bart.
in. l. q pretio. ff. de
do. causa mor. in fi.
c ¶ Filius. Uide bar.
in. v. qđ. principali,
ꝛ Bald. ea. l. ꝛ in. l.
seniuꝫ. in finalibus
verbis. j. q test. fa-
ce. ꝛ pos. ꝛ quod no.
Bar. in. l. alio. ff. de
alib. ꝛ cib. leg. ꝛ ibi
dixi. ꝛ bar. in. l. pr.
§. Tusculanus. ff.
de leg. iij.
d ¶ Ex imperfecto.
raph. Ful. ibi dicit
ꝙ nō est ppie ius
accrescendi: sed re-
manet tanq̄ cadu-
cū apud hrdes, de
qb⁹ relictum est. ar:
l. vnice. §. in primo.
j. de cadu. tollen.
e ¶ Pris. Facit qđ
no. bar. in. l. tā is. §.
j. ff. de do. cā mor. ꝛ
Bald. in. l. fi. §. j. in
iij. ꝛ vlti. colū. j. de
bo. q li. ꝛ Cy. in. l. j.
de autho. tuto.
f ¶ Donare. Adde
Bar. in. l. seniū. j. q
test. fa. pos. ꝛ in. l. fi.
in. iiij. col. in vs. qd
si statutū. j. de test.
ordi. ꝛ adde text. in
l. cū hic status. §. si
miles. ff. de dona.
inter virum ꝛ vxo.
ꝛ in. l. Marcellus.
in pn. ff. de do. cau.
mor. ꝛ in. l. discre-
tis. j. q test. fa. pos.
ꝛ glo. ꝛ Bar. in. l. tā
is in prin. ff. de do-
na causa mortis.

in potestate. de testa. De iure canonico distin-
guitur. Aut pater cōsentit, ꝙ fili⁹ testetur: ꝛ tūc
potest testari filiusfamilias ad pias causas. Aut
non cōsentit, ꝛ nō potest: vt in. c. vlti. de sepul. li.
vj. probo: qꝛ filius in ptāte nō pōt testari de iure
ciuili inter liberos: ergo nec inter pauperes. Itē
ex quo ex testō non orit naturalis obligatio. nō
valet tale testm̄ etiā inter pauperes. sꝫ testm̄ filij-
familias est hmōi: vt n. o. j. de testa. l. nō dubium
ergo, ꝛc. Item aditio hereditatis est de iure ciui
li. ꝛ ex quo ex testaméto nunq̄ fuit possibile he-
reditatē adiri: non pōt aliqs effectus resultare:
vt no. ff. de iniu. testa. l. cū in secundo. Itē si eqni-
paramus paganū testantem ad pias causas mi-
liti, faciemus talem argumētationē, sicut miles
filiusfa. patre nō cōsentiente testat: sic ꝛ paganus
ad pias cās: sꝫ illa argumētatio est falsa: vt dicit
c. si pater. de testa. in. vj. ergo equiparatio mala.
¶ Iuxta hoc quero incidēter, quare filiusfa. de
iure ciuili nō pōt testari, de cōsensu patris. rñd.
Cy. in. l. seniū. j. qui test. fa. pos. addens rōnem: qꝛ
voluntas esset captatoria: cum voluntas pende-
ret ex alieno arbitrio. ff. de le. j. l. captatorias. Ex
hoc infert predictus doc. Cy. ꝙ cū in relictis ad
pias causas non habeat locū lex, captatorias. vt
extra de testa. c. cum tibi. ideo vꝫ testm̄ ad pias
cās, qđ facit filiusfa. volūtate pr̄is. Ego hoc re-
probo: qꝛ ratio primi quesiti nō est vera: nam illa
est dispositio captatoria, q̄ est collata in alienum
arbitrium de futuro: secus si de preterito, vel de
pñti. Ista enim nō est captatoria volūtas, in qua
testator perfecte exprimit sui animi motū. ff. de
here. insti. l. Clemens patronus. §. fi. sꝫ illa dispo
sitio dr̄ captatoria, in qua substantia dispositio-
nis cōfertur ad secretū aliene volūtatis: vt. ff. de
here. insti. l. captatorias ꝛ. l. si quis sempronium.
cū igit pr̄is cōsensus interueniat de pñti, ꝛ pure:
predicta ratio predictoꝝ doctoꝝ nō pcedit. Itē
illatio predicta ex. c. cū tibi. non pcedit: qꝛ cōclu-
dit ꝙ si filiusfa. testet ad pias cās in hac forma,
si patri meo placuerit, ꝙ valeat, etiā si pater post
ea consentiat. qđ est falsum. nam cū cōsensus pa-
tris regrat ad ordinationē actus, ꝛ eius scītia,
a nil operat cōsensus subsequens. a de autho. ꝛ cō
sen. tut. l. obli. §. fi. ꝛ pbat ex eo qđ no. Inn. ꝛ eius
sequaces in. c. j. de re. ecc. nō alie. li. vj. ꝛ de cōsue.
c. cum cōsuetudinis p Inn. Iste etiā cōsensus est
authorizabilis ad psonā: ꝛ ideo non potest inter
uenire seorsum ab actu. facit qđ no. j. de bo. q lib.
l. cū non solū. §. necessitate. Item qđ dicit ex. c. cū
tibi. ꝙ dispositio captatoria vꝫ ad pias causas:
nō est precise verū. nā qñ dispōnis substantia nō
pendet ex arbitrio tertij, sed mera electio psona-
rum: talis dispō. nō est captatoria. l. vtrū. §. cū q-
dam. de reb. dub. ꝛ sic est in. c. cū tibi. nā ibi cōmis
sarius nō hꝫ in potestate sua oino nō distribue-
re: qꝛ pcise coget distribuere, sꝫ hꝫ in potestate cui
distribuat, ꝛ qualiter, sicut si testator expresse di-
ceret: relinquo pauperibus, si Titius volet, nō
vꝫ dispositio: qꝛ an ꝛ cui. ꝛ sic tota dispositionis
substantia est collata in voluntatē alterius. hoc
tꝫ Cy. scđm Dy. j. de test. mili. l. captatorias vñ
ille doc. pessime in oib⁹ dixit. Tu ergo in primo
q̄sito de filiofa. dic ꝙ ratio est: qꝛ testm̄ est actus
ꝛ volūtas vnius, non pluriū. Et per hoc ptꝫ, qđ
aliud in testō, aliud in donatione cā mortis. lo-
quor in iure nostro, ꝛ pꝫ rñsio: qꝛ donatio cā mor
tis est actus pluriū psonarū: ꝛ nil eius repugnat
nature plurium cōsensum requiri. Ex hoc pꝫ rñ
sio: qꝛ nō vꝫ captatoria dispositio. Est ꝛ alibi alia
rō. s. qꝛ actus moriētis non pōt pēdere ex cōsen-
su viuētis, nec vnus actus pōt implicare actum
viuētis ꝛ moriētis: nā nō esset mere vltima volū
tas. l. fi. cōia prediorꝝ. ¶ Preterea ptꝫ subtili rō
ne: nā i testamētis quidā est executor. i. q addit
iuxta verbum executiuū tm̄. quidā heres, vel le-
gatarius, scꝫ qui addit iuxta verbū dispositiuū.
alius nō hꝫ ius, nisi in quē vbū dispositiuū diri-
git: alia psona est ipse disponēs. Nūc q̄ro, iste in
cui⁹ volūtate dispositio cfert, aut est merus exe-

cutor: ꝛ hoc est falsum: qꝛ merus executor non hꝫ ius in substātia execu-
tiōis. Aut testō: ꝛ hoc est falsum: qꝛ testator decessit. Aut heres: ꝛ hoc
est falsum: qꝛ dispositio pendet ab eo, q hꝫ illius testamēti factionē acti
ue, ꝛ nō passiue. ergo nil est: ꝛ sic dispositio captatoria nil est, at in. d. c. cū
tibi. decretalis sic iterptat testm̄, ꝙ dispositio nō est captatoria, cū sit col
lata in incertos de certis. i. in pauperes eligēdos ꝛ sic non ob. huic mee
7 opin. ¶ † Iuxta hoc queritur incidenter, Filius fecit testm̄ ad pias cau-
b sas b de volūtate patris: an pater sol⁹ pōt reuocare: ꝛ videtur, ꝙ viuēte
filio possit: sed nō eo mortuo: qꝛ per mortem est ius quesitū, vel vr posse
distingui. Aut loquimur quoad institutionē heredis: ꝛ tunc non possit
reuocare de per se: sed requiritur actus retro similis: sꝫ legata bene reuo
cant. ff. de testa. mi. l. militis. §. veteran⁹. ꝛ no. j. de testa. l. nostrā. Sed tu
dic, ꝙ pater solus non potest reuocare etiā legata: qꝛ pater nō potest co-
dicillari filio puberi, sed impuberi. de le. j. l. si fundū per fideicō. §. fi. vnde
si diceres patrē posse reuocare, quero a te: hec voluntas patris quid est:
Testm̄ non: codicillus nō: vltima volūtas nō. ergo nil est: ꝛ sic nō valet.
nā ꝙ caret esse, caret virtute ꝛ operatione: qꝛ operatio est posterior pars
mētis: essentia vero est prior, sicut patet ad sensum. ꝛ pbatur. j. si cer. pe.
l. fi. cū si. Similis questio format in donatiōe cā mortis. ꝛ dic, vt. j. de do.
8 causa mor. l. nec fratris. p. Cy. ¶ † Tertio q̄ro incidēter: filius c de volū
c tate patris facit testm̄ ad pias causas pro parte, ꝛ pro parte ad nō pias
causas: an portio ad non pias causas, q̄ est pro nō scripta, accrescat illis
ad quos spectat pars relicta ad pias causas. ꝛ videt distinguēdum, aut
loquimur in hereditate: ꝛ tūc accrescat, aut in legato: ꝛ tūc nō. ff. de leg.
ij. l. Celsus. §. qđ alicuius. ꝛ no. de cond. ꝛ demon. l. q̄ cōditio. ff. de leg. j.
l. ciuitatibus. §. Lucius. In cōtrariū videtur, ꝙ nō sit locus iuri accre-
scendi: qꝛ pauperes, vel siles ad pias causas veniūt iure speciali, ꝛ sic nō
haberēt ius accrescendi. ff. de cond. ꝛ demon. l. mulieri ꝛ Titio. dic, ꝙ ha
d bent ius accrescēdi, per. l. hac cōsultissima. §. ex impfecto. d in fi. j. de te-
sta. ꝛ. j. fami. ercis. l. fi. ¶ Nō ob. l. mulieri ꝛ titio. qꝛ legatarius veniebat
iure spāli ꝫ voluntatē testatoris. ideo nō hꝫ locū ius accrescēdi: hic autē
veniebat iure spāli scđꝫ volūtatē testatoris. Ideo hꝫ locū ius accrescē-
di. Ista solutio videt cōtra. l. iij. §. sed ꝛ si cōiunctim. ff. de leg. prestan. ꝛ iđ
potes alr dicere. s. ꝙ. l. mulieri ꝛ titio. loqt in legato, vbi vi cōiunctiōis
pcedit ius accrescēdi: sꝫ in nō scripto nulla est cōiunctio: vt no. de here.
inst. l. ij. ff. đ leg. j. l. si duob⁹. §. j. sed ego loquor in hereditate, vbi cōiūctio
pōt operari platiōnē in iure accrescēdi: nō aūt pōt operari exclusionē, si
coniūctio deficiat: qꝛ hoc ius accrescēdi pcedit ex alia regula. s. ꝙ nō pōt
qs decedere pro pte testat⁹, ꝛ p parte intestat⁹. ¶ Sed tu oppones. cau
sa itestati elidit cām testati, nō ecōtra: ergo ex toto dispositio debet esse
nulla. ff. de iniu. testa. l. j. Rñ. cā testati trahit ad se cām itestati. l. j. §. si ex
fundo. ff. de hered. instit. Non ob. l. si ego. que est. l. fi. ff. si cer. pe. qꝛ testm̄
ex toto erat non solēne: ꝛ causa testati erat reducta ad gradū substituto-
rū a quo filius erat preteritus, vñ pterit⁹ impedit substitutionē, vñ non
est illud ibi vi cause intestati, sed pter ipedimentū substitutionis, hoc
9 est pter impedimētū, qđ patitur ista substitutio ex suo vitio. ¶ † Nunc
e incidēter querit, vtrū sufficit gñalis licētia partis, e an requirat specia
lis licētia in testādo ad pias causas. Et videt ꝙ specialis requiratur: nam
ipsa licētia debet interuenire in ipso actu: vt. l. obligari. §. fi. de aut. tut.
s. alleg. Itē pro hoc. ff. de donat. l. filiusfa. §. sed enim. ꝛ. ff. de acqui. here.
l. si quis mihi bona. §. iussum. Contra dico, ꝙ sufficit generalis licentia
ante prestita. ff. de admi. tut. l. si duo. pro hoc induco qđ no. in Spec. de
accu. §. j. vers. ꝙ si dedit pater filio. pbo per rationē: qꝛ cū sit idē effectus
omniū particulariū solutione indefinita cōprehensorum, non est necesse
exprimi magis specifice. vñ sufficit, ꝙ pater det licentiā filio, ꝙ testetur
ad pias causas, lꝫ nō dicat in tali ꝛ tali forma: nā lꝫ forme nō sint distin
cte: tñ cōiūctio ad ipsum Deū i respectu est eadē. ar. j. de her. l. quicūqꝫ. §.
j. ibi, ꝛ si est in appellatiōe diuersitas, ꝛc. imo si pater ad pias causas dat
licētiā: tñ sic intelligit. s. ꝙ semp Deus sit in respectu, cuius intuitu hoc
est specialiter a lege cōcessum. nam licētia debet adaptari ad causam de
iure possibilē: vt. j. de inoffi. test. l. si qñ. ꝛ. l. si pater. cū si. ff. que in fraudeꝫ
cre. Nūc remoueo obiectiones, ꝛ primo nō ob. l. obligari: qꝛ aliud in pa-
tre q̄ in tutore. arg. j. ad mace. l. fi. Item nō ob. c. cum tibi. qꝛ imo ex pro-
prietate sermonis sub donatiōe nō cōtinetur donatio causa mor. vt ibi
dicit: hic vero sub pprietate sermonis cōtinetur id de quo queritur. Itē
nō ob. §. iussuꝫ: qꝛ ibi in actu obligatorio: nā ibi pater obligatur per adi
10 tionē: hic nō obligat per testm̄. ꝛ sic nō ob. ¶ † Quinto quero incidēter
pr dedit licētiā filio testādi ad pias cās, vtrū ex dicta licētia fili⁹ poterit
f donare f cā mortis. ꝛ vr ꝙ nō: qꝛ sub genere nō venit casus differēs a ge
nere. l. legatoꝝ. §. fi. de le. ij. cū si. sꝫ donatio cā mortꝫ differt a testō: vt no.
in. l. ij. de do. prele. p hoc: qꝛ si testator dicit, si nō valet iure testamēti, va
leat iure vltime volūtatis. nō valebit iure donationis cā mortis: vt no.
Cy. in. d. l. seniū. ¶ Cōtra dico: qꝛ cōcesso pluri, etiā qđ min⁹ ꝛ facilius
est vr cōcessum, sed facilius fit donatio, q̄ testm̄: ergo, ꝛc. vt. l. tā is. ff. de
do. cā mor. Remoue ꝫria: qꝛ gen⁹ ñ porrigit ad speciē differētē numero:
vez est si differt a rōne gñis: vt dixi. ergo, ꝛc. p hꝫ: qꝛ legatū pōt i traditio
nē deduci, q̄ est donatio cā mortis. ergo fili⁹ cui pmissuꝫ est testari, pote
rit tradere. ꝛ sic erit dona. cā mor. de le. ij. l. Luci⁹. Itē nō ob. qđ not. Cy.
i. l. seniū. nā illđ ē iđ: qꝛ vba nō trāsierūt i formā ꝯct⁹: qñ erat pr̄is ꝛ ꝯsen
tiēs legatari⁹, sec⁹ si leg. eēt pñs ꝛ ꝯsētiēs: vt no. ff. đ te. l. hr des pal. i fi. nā
donatio

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

donatio causa mortis cõsensu perficitur: vt no. ff. de leg. ij. l. cuz pater. §. Meuio. Uel est ibi in qõne Cy. ⁊ ideo q̄ verba nõ possunt adaptari ad donationẽ, per quã donator obligaẗ. ff. de ver. ob. l. verba gesserũt. ⁊ dominiũ trãsferẗ immediate: vt. ff. de le. iij. l. si mulier dotẽ. §. pe. ff. de pub. l. ij. vñ esset trahere volũtatẽ testatoris sursum ad magis preiudicialia:
11 non deorsum ad minora: vt in casu questionis nostre. ¶ † Sexto incidenter queritur, filiusfa. fecit testm̃ ad pias causas sine cõsensu patris. decedit pater, deinde filius cũ eodẽ testõ: nũquid testm̃ cõualescat: videtur q̄ nõ. ff. de leg. iij. l. j. §. si filius. ⁊ l. j. ff. de reg. cat. Jtẽ in cõtrariũ videtur. ff. de her. instit. l. qui soluẽdo nõ erat duos apollonios. Jlla nõ facit: q̄ ibi non est defectus concernens testatorẽ, sed heredẽ, qui non pertinet ad regulã Catonis. l. interuenit. de leg. prestã. Jtẽ p hoc quod dicitur de testamento vsurarij, q̄ cõualescit secuta cautiõe post testm̃: vt in c. q̄q̄. de vsur. lib. vj. vbi doc. hoc soluunt, de iure ciuili non conualescit
a tale testm̃: vt. d. §. si filius. sed de iure canonico sic[a]: q̄ regula Catonis non habet locũ de iure canonico: vnde sufficit, q̄ stante volũtate super-
12 ueniat habilitas: vt in. d. c. q̄q̄. ¶ † Septimo incidẽter queritur an pa-
b ter possit filio impuberi[b] in bonis puberis priuilegiato iure testari, vel codicillari ad pias causas: Predict⁹ doctor dicit q̄ nõ per. l. miles ita. §. exheredata. de mil. testa. sed pessime dicit, per tex. ff. de leg. j. l. si fundũ per fideic. §. fi. ⁊ in. c. si pater. de testa. lib. vj. Non ob. l. cõtraria: quia illud in milite, cuius priuilegiũ est personale: nec extenditur ad filium eius. aliud in relictis ad pias causas, que sunt priuilegiata priuilegio cause, non persone. vnde in testamẽto filij, vel in pupillari substitutiõe, ita vẽ-
13 dicat sibi locũ priuilegiũ, sicut in testamẽto patris. ¶ † Octauo incidẽ-
c ter quero, an pater possit filio ad pias causas directo[c] substituere post pubertatez in bonis: ⁊ dicit predictus doctor q̄ sic, sicut in milite: vt. l. Centurio. ff. de vulg. ⁊ tales opi. nõ sunt cõmemoratione digne: tñ propter imperitiã assessores sequuntur errores, quibus nõ resistitur, pro eo q̄ cõiter assessores nõ intelligũt radicẽ iuris. ideo pro tãto reatu, vt doctrine fantastice euellãtur, subintret nõ fallax, sed vera doctrina. Jdeo dico, q̄ si directo posset subst. tui puberi adita hereditate, offenderẽtur regule iuris. Preterea pro certo tẽpore haberẽt vnũ heredẽ, pro incerto aliũ. Jtẽ qui semel est heres, ipso iure desineret esse heres. Jtem quia bona vnita separarẽtur. Jtẽ expressum est in. c. si pater. de testa. lib. vj. nã si directe posset puberi substituere: ergo nõ deduceretur trebellianica. ⁊ frustra disputaretur in. c. si pater. an illa esset pupillaris, vel fideicõmissaria, saltem quoad bona testatoris. Jtẽ quõ vocabitur hec substitutio directa: nã pupillarz nõ: q̄ facta puberi. vulgaris nõ: q̄ hr̃ditas adita. militaris nõ: q̄ non miles. Si vocas eã in cõpendiosam: scias q̄ reduci dz ad vulgarez: vel pupillarẽ cõpendiosa directa. sed ista substitutio ad neutrã reduci põt: ergo, ⁊c. sz si dicatur q̄ sit cõpẽdiosa fideicõmissaria, habeo ppositũ: ⁊ ideo nil valet ista opi. ¶ Iuxta notabile hoc queritur de tali qõne. pater substituit filio nõ furioso exemplariter ad pias causas, viuo patre filius fact⁹ est furiosus, an substitutio cõualescat: ⁊ dic
14 q̄ sic. ff. de vul. sub. l. moribus. §. j. ⁊ ibi notat. qõ tene mẽti. ¶ † Nono in-
d cidẽter q̄ro de filio[d] bãniti ad mortẽ, an possit testari, maxime ad pias causas: ⁊ breuiter Fed. de senis disputauit hãc q̄stionẽ in cõsimili casu. ⁊ dicit bannitũ ex forma statuti, nihil perdere, nisi q̄ statuto penali cauetur: ⁊ sic nõ perdit patriã ptãtẽ. ergo filius eius est filiusfa. ⁊ sic testari nõ põt: q̄ bãnit⁹ nõ pdit patriã ptãtẽ, nec iura ciuilia, pbaẗ p̃mo sic. de iure cõi nõ pdit: q̄ bãnũ est interlocutoria nõ diffinitiua: vñ põt reuocari: ⁊ si esset diffinitiua, nõ posset reuocari. l. qõ iussit. de re iu. ⁊. j. de epi. ⁊ cle. aut. Jtẽ nulla cõitas. i. fi. sz iterlocutoria nõ adimit patriã ptãtẽ. ff. de his q sunt sui vel alie. iur. l. pe. pro hoc: q̄ dato q̄ ex forma statuti bãnũ trãsiret i diffinitiuã: tñ talis snĩa esset lata ex cõtumacia: ergo nõ faceret ius iter oẽs: vt no. ff. de sta. ho. l. igenuũ. ⁊ ibi de hoc p Mart. Silly. in add. Jtẽ dato q̄ ex forma statuti ɔtumax habeaẗ p ɔfesso: tñ hoc non est extẽdẽdũ: cũ sit fictio, ⁊ irrationabilis fictio, vñ nõ trahiẗ ad id, nisi q̄ directe agiẗ: vt no. j. de fi. instr. l. si aduersari⁹. ⁊. ff. de iu. fis. l. ij. §. j. ⁊ ar. ff. de inof. test. l. q repudiãtis. §. fi. Jtẽ pbaẗ ⁊ alia rõne: q̄ p̃sides nõ habẽt ius deportãdi. l. j. §. a pfecto. de le. iij. vñ ptãtes terrarũ nõ pñt deportare. Jtẽ deportatio debet fieri solẽniter, nõ extra ordinẽ, scdm̃ prefatũ Fed. Jdẽ tz Richar. malũ. in. l. illicitas. §. q vniuersas. ff. de off. p̃sid. dic, vt
15 ibi per Cy. ¶ † Decimo qd de monacho: Breuiter dico, q̄ in vno casu tm̃ monachus pfessus potest vltimã volũtatẽ cõdere: vt. j. eo. aut. si qua
16 mulier. ⁊ plene ibi dixi. ¶ † Undecimo quero quid de pupillo: Jsta qõ soluitur p casum. c. j. de testa. li. vj. nã cũ pater possit pupillariter vsq̄ ad tps pubertatis ad pias causas pupillo substituere: sequitur q̄ ipse pupillus nõ põt sibi testari: vt insti. de pupil. substi. post prin. q̄ pupillaris
17 substitutio est itroducta in subsidiũ. facit. j. de test. mil. l. fi. ¶ † Duodeci-
e mo q̄ro qd de pdigo[e]: Et vñ. aut ei bonis nõ est interdictũ: ⁊ tũc etiam notorie pdigus põt testari de iure cõi, lz gl. aliter dicat in. l. is cui bonis. de verb. obl. qõ sic pbo: q̄ ista interdictio nõ est declaratoria, sed itroductoria ante notoriũ: ⁊ post bene opatur hec notorietas: q̄ iudex põt de plano interdicere: cũ per facti euedẽtiã ptz de prodigalitate: nõ aũt operaẗ interdictionẽ administratiõis: imo snĩa reqritur. ff. de cura. fur. l. Julianus. ¶ Similr notorie criminosus nõ est infamis infamia iuris: nisi secuta snĩa. ff. de infa. l. ictus fustiũ. Jtem ex notorio nõ oritur actio in factum, licet oriatur ex snĩa: nam nõ genus cause, sed sentẽtia importat bos secundarios effectus. ff. de penis. l. qui ad statuas. Aut est interdictũ bonis per sententiã: ⁊ tunc de iure ciuili dico q̄ non valet testamentum tale. ff. de testamen. l. is cui lege bonis. Jn contrarium facit, quia cessat causa finalis interdictionis: nam tunc bene vtitur substantia sua, ⁊ potest hoc defendi: quia ex quo facit suam conditionem meliorem, nõ sibi obstat interdictio: vt ff. de noua. l. cui bonis. ⁊ facit. ff. de leg. iij. l. ait p̃tor. §. j. in gl. ⁊ hãc partẽ puto veriorẽ: nec exigo cõsensum curatoris: vt. ff. de li. leg. l. Aurelio. §.
18 fi. ¶ † Xiij. q̄ro qd de mẽtecapto ⁊ furioso. ⁊ dico q̄ non habẽt animi motũ, nec iudiciũ rõnis ⁊ iõ impediũtur natura. ff. de iud. l. cum p̃tor. §. nõ aũt oẽs. ⁊ facit qõ no. in simili per Jnn. extra de rescrip. c. sciscitatus. ⁊. ff. de acquirẽ. pos. l. q̄uis. §. ifans. ff. d reg. iu. l. furiosus. ⁊. j. q testa. fa. pos. l. furiosum. cũ si. Jdẽ de dormiẽte, q somniãdo loquiẗ. nã i testamẽtis plena volũtas exigiẗ testato-
19 ris. ff. de mil. testa. l. diuus. cũ si. ¶ † Xiiij. q̄ro de obside. ⁊ videtur dicẽdũ sic, aut impetrauit super hoc licẽtiã a principe, ⁊ põt. ff. de iur. fis. l. sed si accepto. ⁊. l. obsides. ff. de testa. aut nõ: ⁊ tũc distingue. aut loquimur de obsidib⁹ datis pro debito. ⁊ isti possunt testari, q̄ sunt liberi. Jnn. de iureiu. c. ex rescripto. Aut de datis p pace vl' treuga obseruãda: ⁊ tunc, aut sunt obsides populi romani, vel imperatoris: ⁊ isti fiũt serui. ⁊ sic isti nõ te-
f stãtur. d. l. obsides. aut aliarũ ciuitatũ:[f] ⁊ tũc nõ fiunt serui, etiã si bellum esset instũ: nam licet pmittatur inferioribus indicere bellũ quandoq̄: vt no. per Jnnocentiũ de restitutio. spolia. c. cum olim causam. tamẽ nõ licet facere q̄ capti in bello, vel obsides sint serui detinẽtium: vt notatur de iureiuran. ca. sicut. ⁊ audiui ab aduocatis antiquis Perusij, q̄ ibi q̄stio fuit de facto p hereditate Borgaritij de martiano comitis, q capt⁹ fuit a pisanis i cõflictu de mõte catino, qui fecit testamẽtũ in carcere pisanorũ in domib⁹ de famigliatis, ibiq̄ decessit: nã cũ guerra illa fuerit indicta ab Herico imperatore, iustũ erat bellũ verũtamẽ cũ mortuo Henrico indicẽtis authoritas finierit. ff. locati. l. iiij. ⁊ dict⁹ Borgaritius fuit mortuo Herico captus, pbabiliẗ potuit defendi testamentũ eius de iure valere. ff. de testa. l.
20 q a latronib⁹. ¶ † Xv. quero qd in dubitãte de statu suo. dicit ille doctor, q̄ valet testamẽtũ ei⁹ ad pias causas. p. l. ex militari. §. si miles. ff. d mili. testa. somniũ est. Jlle enim qui dubitat de statu, non determinat secũ in intẽtione seu iudicio ratiõis ad aliquid precise ⁊ libere, sed cõditionaliter imaginãdo se facere, si potest: ⁊ non facere, si non põt. ⁊ ideo ex his q̃ depẽdent ex deliberatione animi, sicut est testamẽtũ: oportet dicere q̄ id qõ agitur a tali, cũ nõ sit libere deliberatũ: iõ sit nullum. ff. de testa. l. de testa. Et dicere contrariũ implicaret cõtradictionẽ: scilicet voluntatẽ eẽ liberam, ⁊ non liberã. Ex quo enim hoc obijceretur scilicet rationẽ titubantẽ: quomodo est libera, seu plene deliberata. l. ij. ff. de condi. indebiti. ¶ Non obstat. l. cõtraria: q̄ ibi nõ dubitat in eo qõ erat causa ⁊ fundamentũ priuilegij. nam bene sciebat se militẽ. ⁊ ex hoc certo fundamento fundare poterat suam intentionẽ: licet duret in quibusdam accidentibus, argu. ad hoc quod nota. ff. de liberis ⁊ posthu. l. gallus. §. si eius. de acquirẽda heredi. l. quod si dubitet. ⁊ de conditioni. ⁊ demonstratio. l. multum interest. Uel speciale in milite. ⁊ sic non obstat. ⁊ ita teneas, loquendo de iure humano: sed in materia cõscientie dubito: ⁊ mihi auget dubitationem capitulum vltimuz de successiõe ab intestato. de cuius capituli intellectu. j. dicã. ⁊ quando sumus in dubio in materia dei, tutior pars tenenda est. xiij. distinct. c. nerui testiculorum. ¶ Uiso de prima persona, scilicet testatoris: videamus de secunda, scilicet heredis, vel legatarij. ¶ Circa quas quero infrascriptas questiones. ¶ Primo, an ad pias causas possit relinqui dãnato ad mortez. ¶ Secundo, an damnato ad perpetuum carcerem, vel

a ☞ De iure canonico conualescit. Facit id quod no. Car. in cle. j. q. viij. extra de sent. excõ. ⁊ pleni⁹ in. c. perpẽdimus. qõ. xxxvij. eodẽ titu. in anti. ⁊ qõ no. Jste in. l. eaz quã. col. xvj. j. de fideicom. Celsus.

b ¶ Jmpuberi. Uide Bar. hic in lect. in. ij. col. in versic. ij. quero an in substitutione.

c ¶ Directo. Uide Bar. hic in. iij. col. vj. q. v. q. prin.

d ¶ Banniti. Uide Bal. in. l. j. in. ij. co. j. de here. institu. ⁊ faciũt not. p Ang. ⁊ Jmo. in. l. si cum dotem. §. si patri. ff. solu. matri.

e ¶ Prodigo. Uide. S. in lectu. in. ij. col. ver. deinde quero qd de prodigo. ⁊ Jmo. in capi. ij. ⁊ Abb. in rub. in fin. col. extra de testa.

f ☞ Aliarum ciuitatũ. Adde Bart. in alleg. l. obsides. ff. de testa. vbi ita distinguit. et in. l. diuus. ff. de iure fisci. Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Carcerem. Adde Bal.in.l.i.§.qui ad lib.per.non pos.
b ¶ Deportato. An excōicatꝰ ⁊ bānitꝰ eq̄parent̄, vide Bal.in.l.j.i fi.col. j.de her.isti.⁊ ibi in.iij.co.ponit̄, an excōicatꝰ possit hēs istitui, ⁊ testari. ☞ Adde Bar.i.l.fi.j.si ꝯ ius vel vti.pub.⁊ i.l.oēs populi.ff.de iu.⁊ iu. Iasum in.l.iij.⁊ ibi Pau.de cast.j.si pen.ap.mors interue. Guil.de cu. Bart.⁊ Iasū in.l.si qua pena.ff. de his q sunt sui vel alie. iuris. Celsus.
c ¶ Male fame. sed quid in relicto concubine, vide.j.in se. col.in fi.vi.questio. Sed qd de relicto meretrici sub conditiōe, si ad meliorem vitam peruenerit, Bald.hic tz, ꝙ sit legatū pium. ⁊ idē tenet in.l.imperialis beniuolentie.in pn.j.de nup.
d ☞ Quis intelligatur paup. Adde gloss. in.l.paupertas.in ver.imparē. ⁊ qd ibi notaui, in apo.sup eam in ꝟ. q nō hꝫ quinquaginta in bonis.ff. de excu.tuto.gl.in l.i.⁊ melius i.l.vbi adhuc.j.de iur.do. Bar.in auc.qd locū.j.de coll.⁊ Iasū in authē. preterea. j.vñ vir.⁊ vxor.⁊ in a alle.l.paupertas.⁊ Alex.cōsi.cv.volu. iiij.⁊ que sit differentia inter pauperem ⁊ inopem.vide Paul.de ca.in.l.id qd pauperibus.j. de epis.⁊ cle.⁊ Archi.in.c.quo iure. viij.dist. Celsus.
e ¶ Spurio. Uide Bal.s.in lect.antiqua in.iiij.col.ver. iuxta hoc quero. vbi singulariter limittat ꝙ hoc dicit. Sed quid si instituo spurium meum ad erogādum pauperibus, vide bal. in.l.si qs ad declinādam. in.iiij.col. ver.iuxta hoc qro. j.de epis.⁊ cleri. et Bald.in.l.ab eo.in vlti.col.j.de fideic. ☞ Adde qd notani in apostil. ad Iasū.s.in prin.in lect. antiqua huiꝰ l.nu.3.in apo.in ꝟ. extra alimēta.⁊ ibi pono cautelam ꝙ spurio ⁊ al's incapaci posset relinqui Celsus.
f ¶ Multo fortius. Uide qd not.Bal. in.d.l.fi.⁊ Bart.in l.fi.i prin.ff.de his qui.vt indignis.

dānato in metallū. ¶ Tertio, an deportato, vel infami, vel bānito, vel rebelli, vl' cōfinato, vel excōicato. ¶ Quarto, an notorie criminoso: nō tñ p sniaꝫ iudicis dānato: vl' luxurioso, vel pdigo, al's homini male vite ⁊ fame. ¶ Quinto, an homini diuiti, scdm psone ꝯditionē simpl'r. Et qd si testator errauit legēdo diuiti, putās eū pauperē. ¶ Sexto, an pater possit relinquere filio spurio de iure canonico, vl' cōcubine vl' patri spurio agēti p filiū eiꝰ. ¶ Septimo, an destributor seu executor incertorū inter pauperes possit eligere patrē suū, vel eiꝰ filiū, fratrē, vel nepotē. ¶ Octauo, an ad pias cās possit relinq nōdum noto, vel p maritādo puellā pauperē, q̄ forte adhuc est in cunabulo lactās. ¶ Nono. an relictū cōsanguineo, vel amico, intelligat̄ ad pias cās. ⁊ qd de relicto vxori p alimētis. ¶ Decimo, an p aīa prīs infidelis, vel excōicati, vel q decessit sine sacramē
21 to ecclesie, intelligat̄ relictū ad pias cās. ¶ † Super primo q̄sito: de dānato ad mortem: rñdeo, ꝙ iste est seruꝰ pene, vt.ff.de penis.l.q vltimo.⁊ iō legatū sibi factū est pro nō scriptū: nisi sit ad cās alimētorꝫ relictū: tūc eni hꝫ vꝫ, vt officio iudicis petat̄.ff.de his q̄ p nō scriptis hñr.l.si in metallū. Quo casu aut est relictū ex affectu humano, puta ppter amicitiā specialē, vel ꝯiunctionē sanguinis: ⁊ nō est ad pias cās. Aut est relictū intuitu ipsiꝰ cause, q: pia, nō psone: ⁊ ista est q̄dā eleemosyna: ⁊ ꝯficit ad redēptionē peccatorū: vt.j.e.
22 l.añpe. ¶ † Super scdo q̄sito, de dānato ad ppetuū carcerēᵃ, q̄ pena a iure canōico ipon̄r i illis casibꝰ, i qbꝰ scdꝫ leges est pena mortis. Dic huic posse alimēta relinqui: vt.ff.de re iudi.l.si victū. ⁊ si intuitu eleemosyne relinquat̄: dr esse i piā cām: vt.l.pe.j.eo.ꝯiūcta.l.necare.⁊.l.si quis a liberis. §.pe.ff.de lib.agno. Et idē dico de dānato in metallū, cui relinquunt̄ alimenta: vt.d.l.si in metallū.⁊ facit.ff.de capi.dimi.l.legatū.⁊ qd no.ff.de arbi.l.nō distinguemꝰ.§.sacerdotio. Et no.ꝙ dānatus in metallū nō habet̄ p natural'r mortuo: cū mors naturalis inueniat qd destruat adhuc. s.libertatē, quā hodie retinet: nā mors ciuilis nō equiparat̄ naturali: ⁊ ibi ex ea nō resultat idē effectus, sicut ex naturali.ff.de iure fis.l.Statius.§. Cornelio.⁊ no.p Cy.in.l.deo nobis.j.ti.⁊ pꝫ ad sensum: q: argumētatio ab equipollenti nō pcedit, de non equipollētibus. Cognoscunt̄ aūt nō equipollere: q: aliꝰ ⁊ alius effectus pducit̄ i esse ab vna cā, q̄ ab altera: vñ puto hodie corrigi.l. intercidit.j.rñso.ff.de códi.⁊ demō. ¶ Sed opp. ꝯ pdictā doctrinā de.c.susceptū.de rescri.li.vj.ff. sol.ma.l.filie mee.⁊.l.si cū dotē.in prin. Sol. q̄ñqꝫ verba pferuntur formal'r.i.sub certa forma importāte casum, siue cōditionē: ⁊ tūc a forma ⁊ pprietate ꝟborū nō est recedendū, nisi ppter dolū aduersarij: vt in ꝯtrꝰs.facit de renun.c.j.li.vj. Q̄ñqꝫ sunt plata sub rōne cause: ⁊ tunc cui cōuenit cā, cōuenire viden̄ verba: vt.j.eo.l.deo nobis.cū si. nisi ꝟba expresse excipiāt casum, de quo q̄rit̄.ff. de peti.⁊ cōmo.rei vē.l.si vina. ¶ Sꝫ i quo differunt hodie deportatio, ⁊ dānatio in metallū: vr̄ ꝙ in nullo. Sꝫ dic ꝙ differunt in gñe pene: nam deportatus nō dānat̄, vt aliqd faciat: sꝫ dānatꝰ in metallum fit: vñ lꝫ non patiat̄ hodie seruitutē iuris, tñ seruitutē facti patit̄: vt pꝫ ad sensum: nā de facto sic seruit. libertas igit̄ quā retinet, est libertas in se: sed nō in facti executione: vt dixi.
23 ¶ † Super tertia q̄ōne de deportato, vr̄ ꝙ cum relictū sit ad pias cās iure diuino, nō humano, censendū est ꝙ deportatꝰ sit capax: nā nō est priuatus iure diuino, sꝫ romano.ff.de leg.iij.l.si deportati seruo.⁊.ff.mā.l.si tibi mādauero.§.is cuiꝰ bona. In cōtrariū: q: testi factio actiue ⁊ passiue ō iure romano est. q̄ ñ cōpetit deportato. d.l. si deportati seruo..j.rñso. Sol. dico ꝙ ea que sunt necessaria ad conseruationē nature, vt necessaria ad victū, ⁊ medicine tpe egrotatiōis: ista
24 pñt relinq, alia nō. ¶ † Quid de excōicato: ⁊ certe videt̄ cōparari depor
b tatoᵇ: vt no.insti.de cap.dim.§.minor.⁊ no.in feu in ti.hic incipit consuetudo regni.c.dño guerram faciēte.⁊ in tit.qd precedere dꝫ inue.c.j.in gl.sed q̄ro.⁊.xv.q.vj.c.Deus.⁊.c.fi.⁊ de sentē.excō. contingit. Sed ego dico ꝙ excōicatus nō eq̄parat̄ deportato: q: deportatus excōicat̄: vt.j. eod.l.placet.in fi.⁊ sic pene sunt diuerse natura ⁊ effectu. Itē differūt duratione. nā deportato perpetua ⁊ peremptoria est odiosa.ff. de penis.l. relegati. Excōicatio tpalis medicinalis fauorabilꝫ.de sen.excō.c.cū medicinalis. ꝫ tē delictū ppter qd durat excōicatio, est p̄ntis tpis: nam habet cām successiuā.s.cōtumaciā.de cōsti.c.ex literis. sed delictū propter qd infligit̄ deportatio, hꝫ cām momētaneam de preterito perfecto emersam. ⁊ sic durat pena peccati: nō peccatum. quid ergo dicemus? Rñ. aut tpe quo cedit dies legati peritur excōicatus: ⁊ tunc nō est capax talium relictorū, cum interdictū sit sibi aqua ⁊ igni, aut reperitur absolutus, ⁊ tunc capit: vt.ff.de leg.i.p̄stā.l.interuenit. Non obst. de rebus dub.l.si cognitis. vbi sufficit tps testamētū: q: ibi qualitas verbi cognatis, non denotat capacitatē, vel incapacitatē, sed quandā personarū demōstrationē, ⁊ sufficit semel demonstrari: vt.ff.de do.p̄le.l.j.in fi. ¶ Quid de bānito? Rñ. perdit beneficia illa q̄ sunt ppria ciuitatis sue, nō ius diuinū, gentiū, vel romanorū, qd nō pōt sua ciuitas auferre: q: nec confertur: nisi in casibus expressis in iure: vt.ff.de cap.di.l.amissiōe.§.qui deficiūt. ⁊ no.ff.ad tre.l.ex facto.§.ex facto.per Ja.de are. Est ergo bānitꝰ capax relictorū ad pias cās. Idē de confinato, vel rebelli, nisi esset rebellio per quam incideret in crimē lese maiestatis: vt.j. de aboli.l.ij. tūc enim ipso facto priuatus est, sicut hereticus. Et querere debemus, si possumus, oc
25 cidere, non alere. facit.fi.de reli.l.minime. ¶ † Super quarto quesito de
c notorie criminoso, vel male fameᶜ, dico ꝙ id qd in ista materia pia ponitur pro causa finali, debet esse pietas quedaꝫ subordinata, seu subalterna diuine religioni, ⁊ volūtati. quantū enim est possibile, debemus nos volūtati diuine cōformare: ⁊ tunc pie agimus. vnde si hab.to respectu ad p̄ns Dei beneplacitum talibus personis misericorditer relinquitur: vt si meretrici relinquūtur alimēta, vt abstineat fornicari: vel relinquitur dos ei, vt caste viuat sub lege matrimonij: ipsa pietas est, vt.ff.de cō di.inde.l.cum is.§.si mulier. Argumentum contra, ꝙ hoc relictum non valeat: nā qui turpiter accipit, ⁊c.de cōdi.ob tur.cau.l.vt puta. sꝫ primū verius. nam ⁊ Deus qui oīa pie agit, nutrit bonos ⁊ malos: ⁊ solē suū oriri facit super oēs, ita ⁊ in proposito dictū est pietatē etiā in predictis casibus exerceri. Si autem relinquatur homini impio perdituro, vel deteriora facturo: nō est pietas, seu ad pias causas: q: nō sufficit patris testatoris motus: sed debet etiā pius esse exitus. pro hoc.ff.de vsuca.pro emp.l.si quis cum sciret.lxxxvj.dist.c.nō satis.⁊.c.qui venatoribus.⁊.c. donare.⁊.c.in ipsa autem. Nam prodigo superdare, est materiā vitij augere, non refrenare.l.fi.j.de sen.pas.que optime facit, ⁊ per hoc soluūtur
26 oēs questiones quarto loco quesite. ¶ † Super quinta q̄ōne de homine diuite: dic aut est diues scdꝫ cōditionē psone sue: ⁊ ei superdare non est pie dare, sed frustra dare, ⁊ perdere: vt.j.q.ij.c.pastor.⁊.lxxxvj.dist.c. nō satis. Aut est pauper, relata paruitate matrimonij ad qualitatē persone: ⁊ tunc pie datur, quatenus egenti datur: sed quatenus daretur supra modum, non esset pietas, que est virtus. misericordia enim plenitudo virtutū est.lxxxvj.dist.c.nō satis. sꝫ prodigalitas (vt.s.dixi) est per
27 dere. ⁊ perdere respōdet prodigalitati, nō pietati. ¶ † Quis intelligatur
d pauperᵈ, ⁊ quis diues in hac materia, vide quod no. extra de voto.c.qd super his. ⁊ ibi per Host. Sed qd si testator errauit in hoc ꝙ relinquit diuiti, putans eum pauperem? Respon.doc.prefati auferēdum diuiti, ⁊ conuertēdum in alium vsum.arg.de vsufru.leg.l.legatum. sed hoc est falsum: imo legatum est pro nō scripto quoad illum diuitē: vt.j.de fidei com.l.eā quam.⁊.ff.de leg.iij.l. pater filium.§. Tusculanus. nec tamen deficit, sed remanet relictuꝫ impersonale, quod valet ad pias causas, vt in.c.cum tibi.de testa.⁊.j.tit.j.l.nulli.⁊ non cōuertitur ad aliū vsum, sed ad eundem vsum, vnde cum pauperi sit relictum, dabitur pauperi: quia cum possumus ad vsum prefixum vti. in alium vsum cōuertere nō pos
28 sumus: vt in.c.q: cōtigit.de relig.do.in cle. ¶ † Super sexta questione,
e dico, quod nullo colore quesito pater potest relinquere filio spurioᵉ de iure ciuili.ff.de probat.l.qui testamētum.⁊ authen.quib.mod.natu.effi. sui.§.j.nec filius patri, si est spurius. Nam cum ista probibitio sit ppter
f delictum patris, prohibetur capere filius: ergo multo fortiusᶠ pater delinquens: q: omnis causa impediens est fortior in impediendo primam ⁊ immediatam personā, q̄ vlteriorē.ff.quod met.cau.l.videamus.j.eo. auť.multomagis.pro hoc.j.de natura.lib.l.licet.⁊.l.fi. Sed contra hoc oppo. questio ista implicat cōtradictionem, dicendo filius spurius: nā si filius spuriꝰ: ergo nō filius: vt.ff.de his q sunt sui vel alie.iur.l.filium. Sed dic ꝙ est filius quoad nature veritatē, nō quoad ciuile significatū, aut sit mētio de filio exclusiue: ⁊ ꝯtinet̄ spuriꝰ: aut inclusiue, ⁊ nō ꝯtinet̄: vt no. Inn.ō filijs p̄sby.c.michael.qd no. Frater vero spuriꝰ cōfra
g trisᵍ nō phibet̄ reliquere, vnde legitimꝰ potest substitui pupillariter: vt
h ff.de vulg.sub.l.si is qui.⁊ tunc pupillaris nō cōtinet vulgaremʰ: quia
conditio

g ¶ Confratri. Sed qd ab intest.vide Bal.in.l.gallꝰ.§.j.ff.de li.⁊ postb.
h ¶ Uulgarem. Adde Bal.in.l.iij.j.de natura.libe.

cōditio persone impedit. argum. notatorū. ff. de vulg. substi. l. verbis ci-
ulibus. ꝛ hoc de iure ciuili: sed de iure canonico spurio possunt alimē-
ta relinqui. tamē tale relictū nō dicit ad pias causas, licet pietas sit pa-
tris erga filiū, tamē nō est pietas, de qua loquimur hic: sed est quedā na-
turalis cōpassio, nō religio ad ipsum deū, prout in materia nostra sumi-
tur. ¶Probātur predicta extra de eo qui dux. in matri. quā pol. p adult.
c. cū haberet. ꝛ. ī. de neg. ge. l. officio. ꝛ ē gl. ord. ī. eo. l. illud. ¶De relicto
a concubine[a] simili nō ē possibile esse ad pias causas: cū causa nt quasi tur-
pis. ff. de act. ꝛ obl. l. ſi. de donat. l. affectionis. Idē ſi relinquāt alicui, de q̄
sit' sinistra suspicio scōm deū: nā talia relicta debēt fieri p mētis affectu,
ꝛ cū sincera ḟcia. ar. ī. ti. ī. l. ſi quē q̄. ꝛ. ī. q. q̄. q̄pio mētī affectu. ꝛ ex ō sim.
29 c. ꝛ ī q̄stiones. ¶Sup septia q̄ne, [b]an distributo: possit distribuere
b ī suū filiū[c] vere paupē. ꝛ vī q̄ nō p aut. q̄buscūq; modis. ī. eo. v hoc. ff. de
c fal. filius. ꝛ. l. impuberē. ī. Mā pater est minister, vnde non dz sic distri-
buere, q̄ in se resultet cōmodū. arg. ff. ō test. l. q testō. ipīn. ff. de leg. ī. l. q.
dā testamēto. ī. ſi scriptis. de le. q. l. ſi qs titio. ꝛ. l. codicillis. ff. man. l. cre-
ditor. ī. ſi intra. ff. ō dona. inter vir. ꝛ vxo. l. mulier. ¶Preterea huiusmo-
di electio vī pcedere ex affectiōe potī q̄ ex ratiōe. ff. ō neg. gest. Resen-
mī. ꝛ no. ī. eo. l. illud. ¶Pro hoc q̄ omne cōmodū ē auferēdū tali distribu
tori: puta ſi pī vellet filios vel cōiunctos in paupes eligere ī tota hereditate. Sed ī mīta distributiōe, vt puta quo ad alimēta bene potest eos
eligere bona fide. ff. q. q. c. aurū. in fi. ibi cū dicit, p minutas em erogatio
nes. Idē dico ſi filiꝰ eligeret patrē in paupērē. ff. de lib. ꝛ posth. l. in fuis.
ꝛ. lxxv. dist. nō satis. ¶. ceterū traditio est dei, vt pius pascas parētes.
30 ¶Iurta hoc vidi de facto talē q̄stionē: cōmissarius habēs potestatē
vēdēdi, vēdidit filiō ſuo potestate q̄stituto palā, ꝛ ad bāni mēta. q̄ritur
vtrū venditio valuerit: Et breuiter quādoq; pater vēdit filio vt tertiꝰ,
quādoq; vt minister, ſi primo mō: nō tenet vēditio. ff. de cōtrahē. emp. l. q̄.
ff. ō act. ꝛ obl. l. actiones. ff. de q̄di. indeb. l. frater a fratre. nā res paterna
in filiū in potestate nō potest trāsferri quo ad dominiū. ī. de inoff. dona.
l. ij. Fallit in dote. ff. fam. ercisc. l. pōponi[o] philad. Si secūdo modo, tūc
valet, ſi vēditio facta sit bona fide: vt. ī. de cōtrah. emp. l. ſi cū ipse. Nō ob
stat auth. q̄buscūq; modis: quia ibi concurrunt tres cause impedientes
alienationē. vnde vehemētius impediūt in aut. de alie. ꝛ emphy. ¶. sanc
cim[o]. Prima causa est, quia res ecclesie. Secunda, quia administrator.
Tertia, quia perpetuus in officio ita q̄ ratio administrationis perraro
exigit solēniter, hec vero res alienabilis est, ꝛ administratoris officiū tē
porale, q̄ finit statim facta executiōe: vt. l. iudex. ff. de re iudi. ꝛ factū est
palā. ff. de admi. tu. l. nō existimo. ꝛ arg. ff. de ḟtrah. emp. l. fitulas. ¶. fun
dū. Ex his cōcludo, q̄ ſi pater habet nomen heredis: vt. l. nulli. ī. ti. ī. nō
valet vēditio: sed ſi est mer executor: valet. ar. ad hoc. ff. de autho. tut. l.
ī. q̄ ibi no. Caute tamē agit, ſi hoc exp̄esse dicit, q̄ ibi non queratur
vſusfructus. ff. de bon. liber. l. querit. Si aūt esset filius emācipatus, vel
naturalis tm̄ q̄ patri nō querit. ff. de leg. ij. l. vxori. ¶. pater naturalis.
indistincte valet talis cōtractus ꝛ palā bona fide factus. Idē in matre:
vt. ff. de fal. l. vxori. in princ. dūmodo emat ex pecunia p̄pria. ꝛ hoc ḟstet.
ꝛ non virī eiusdē executor: vt. ī. ſi quis alte. vel sibi. l. multū. secus ſi
ex pecunia viri: quia tūc ei quereretur: ꝛ videtur fraus adhibita eo ipso
q̄ emit per interpositā personā. ī. de dolo. l. ī. ꝛ. ī. de cōtractibus iudicū.
l. ī. ꝛ de autho. tut. l. ſi pupillus. ¶. ſi per interpositā. ꝛ. ī. de contrah. emp.
l. nō licet. Idē de multo forti[o] in fratre ꝛ ceteris cognatis. ¶Iurta hoc
o queritur, an ist distributores possint totū vni[o] p̄sone dare: an inter plu
rimos distribuere. Respōde hoc salua authoritate p̄ophete dicentis:
Dispersit dedit pauperibus. lxxv. dist. c. fratrē. ¶. ī ipsa aūt liberali-
tate modus est adhibēdus. ꝛc. ꝛ ea. di. c. pulchra. ibi dum dicit, pulchra
etiā liberalitas est in ipso quoq; pauperibus dato mensurā tenere, vt a-
būdes plurib⁹: nec cōciliādi fauoris gratia vltra modū fluere. vnde hec
omnia ad iustū moderamen redigātur, ita q̄ modꝰ nō excedatur. ff. de
ver. obli. l. cōtinuus. ¶. cū ita. ff. de offi. procō. l. solēt. in fi. ff. de dona. l. fi
liusfa. ff. de pact. l. cōtra iuris ciuilis regulas. ¶. ſi filiꝰ. de appel. l. ab exe
cutore. ¶Idē queritur, nunquid iste distributor peccet preferendo pau
e peres pauperi[e]. ꝛ dic q̄ nō. ff. de leg. ij. l. cū quedā. nā loc⁹ ē gratificatio
f mi. cod. ti. l. ſi qs seruū. ¶. inter duos. ff. ad syllā. l. ſi quis in grauī. ¶. ſi cū
32 omnes. ꝛ de excusatio. tu. l. ſi duas. ¶Super octauo quesito, dico reli
ctū nō nato ꝛ nō nubili esse pīū natura ꝛ aptitudine, nō effectu vel exe
cutione. ff. de mino. l. etiā ei. de lib. ꝛ posthu. l. Titius. ¶. ſi. nam bene re-
linquitur ei qui non est, sed sperat esse. ff. de libe. ꝛ posthu. l. placet. facit
ff. de seruit. vrb. pred. l. ſi seruitus. ¶. futuro. ꝛ extra, de eccles. edifi. ꝛ. c. ad
audientiam. ꝛ de condi. ꝛ de. l. Titio centum. ver. sed cum ad nuptias. ꝛ
33 ibi not. ¶Super nono quesito ſ dic vt no. ī. eo. l. illud. in glo. ꝛ est ex-
34 pressum in. d. c. non satis. ¶. c. qui venatoribus. ¶Super decimo[b],
g dicaue est relictum a sciente: ꝛ tunc non est relictū ad pias causas. ī. q.
b i. non est putanda. ꝛ. c. se. Aut ab ignorāte vtrū paternum: ꝛ tunc est ad
cius Titius. ¶. ſi qs mihi. ¶Ostēso de pancipalibus personis videa
mus de personis extrinsece requisitis ad testamentū vt de testibus. Et
primo quero de muliere, secūdo de impubere, tertio de infame, q̄rto de
octauo de in carcerib⁹ detēto, nono de monacho, vel de fratre minore,
35 an possint esse testes ī vltima volūtate ad pias causas. ¶Super pri-

a ¶Concubine. diri. ī. in precedenti col. in ver. male fame.
b ¶Sup vī. q. vlō Bal. ī. l. tutor. ¶. q tutor ib⁹. ff. ō excu. tut. ꝛ. l. illa īstitutio. ff. de here. īsti. ꝛ in. l. id quod pupillus. C. de epis. ꝛ cle. ꝛ ni. c. ī. ¶. furtū. de pa. tur. fir. in. l. Impator. ff. de pac. ꝛ in. l. nulli. qō cuiusque vni-
no. Jo. And. in tit. de instru. edit. ¶. nūc aliqua. vſ. quid erit in prelato.
Ang. in. l. Lucius. in. ¶. ī testō. ō leg. ī. ang. ī. d. l. illa īstitutio. ꝛ ibi Jo. ō imo. do. pe. in. c. cū tibi. de testa. vlō Jo. de imo. ꝛ ibi plene di ri. And. Barb.
c ¶Suū filiū. Alō p Bart. ꝛ ibi p me. ī l. cū quidaꝫ. la. ij. ff. de leg. ij.
☞ Ego putarē q̄ nō posset ꝛ istā rō q: nō posset vnū a-
liū solū etiā q̄tum cunq; miserabilē ꝛ pauperē eligere, ad distribuēdū illa bo na, q̄ sunt pauperi bus relicta: ly sit se cus, ſi sit relictus p aliā, vt no. Bar. ī. l. ī. ff. ō opt. le. ꝛ Jste in. l. id qō paupib⁹. q. xvij. ꝛ xviij. ī. de epis. ꝛ cle. ꝛ Alexā. in. l. ij. ¶. sed ſi vn⁹. ff. vi bo. rap. Si ve ro essent plures, ꝛ non constat fraus: tūc putarē posse in suos filios salua di cta dist. distribui: vt notaui in apos. ad ¶Pano. ī. c. ī. in fi. in vſ. pauperib⁹. extra de cohabita. cle. ꝛ muli. de quo vide Jstum in. l. ſi tutor. ¶. ī. de excusa tione tutorum.
36 tem puto veriorem. ¶De secunda questione d ¶Totū vni. Alō ō ista distributiōe in simili Bar. ī. l. ſi legatū. ff. ō an. le. in pn. p quā Bal. con sulunt q̄ his facul tatē distribuēdi ī ter ecclias paupes ecclasticasq; perso nas, nō tenetur vnicuique pro rata assignare: sed potest pariter ꝛ dispa
riter secundū bonam conscientiā suā. ꝛ adde Bart. in. l. ī. ff. de opti. leg.
☞ Adde q̄ notaui supra p̄orime in p̄ori. p̄ece. apost.
e ¶Paupi. Vide Bar. ꝛ que ibi diri in. d. l. cū qdā. ꝛ Bal. ī. l. id qō pau
pib⁹. ī. de epi. ꝛ cle. ꝛ Ly. ī. l. captatorias. ī. de test. ml. ꝛ Ray. ꝛ Jmol. ī. l.
captatorias. ff. de leg. ī. Sed arbitrari q̄ sint paupes pertinet ad execu
torē: ꝛ ſi male arbitraretur, recurritur ad iudicē, scōm Bal. in aut. preter
ea. ī. ij. vol. ī. vnde vir ꝛ vxor. Ale. sed an executo: possit eligere pauperē
nobilem, vide And. in. l. sed ꝛ ſi susceperit. ¶. ī. ff. de iudic. q̄ tenet q̄ non.
f ¶Gratificationi. Sed qd ſi dedit alicui tā p̄ paupt. cū nō esset? Dic q̄
repetit scōz Jo. And. in addi. Spe. in ti. de instr. edu. in vlti. char. ¶. nūc
vero reliqua. sup versi. nunquid. scōm Jmo. in. l. illa institutio. ꝛ in. l. ca
ptatorias. ff. de here. īsti. ꝛ Jmol. in. l. Lucius titi⁹. ¶. in testō. ff. de leg.
ī. ꝛ Bal. in. l. id quod pupillus. vers. ponamus ergo. ī. de epis. ꝛ cle.
g ¶Mono q̄sito. An relictū sanguineo, vel amico dicaf ad pias causas.
vide Bal. ī. in lec. antiq̄. ꝛ bonū ter. ī. ¶. iterdicim⁹. ī anth. ō eccl. ti. ꝛ Jo.
an. ī addi. Spe. ī ti. de instr. edi. ¶. nūc vero aliqua. ī addi. ad istū articulū.
b ¶Super decimo. Vide que not. Bar. hic in. q. de vsurario.
i ¶De muliere. vide Bal. ¶. ī lec. antiq̄. ꝛ Spe. de an. ꝛ Jmo. ī. c. cū esses.
extra de testa. vbi tenēt q̄ sic. vide per Fede. de semis in cōsil. ccxvij. ꝛ per
Aud. ro. in repe. auth. simīliter. in. xvi. speciali vlt. volūtatū. ¶. ad. l. falci.
☞ Adde Fel. plene ī. c. qm̄. ī p̄n. ex de testi. Bart. Soc. in suo tract. fallē.
regula. cccxvir. fallē. ij. ¶Dau. de cast. consi. celxi. Jstū cōs. cccclv. vol. iij.
ꝛ Det. ¶Phil. cor. consi. ccxv. in litera. m. volu. ij. Celsus.

§.testes.Sol.in relictis ad pias causas nō adhi/
bent ad solēnitatē,sed ad ꝟitatē:ꝛ iō idē qō i cō/
tractib⁹ vt valeat testimoniū. Ideō puto inter li/
37 beros.ꝛ facit.C.ad syllania.l.fi.☙†Sup tertio
puncto de infame,credo ꝙ nō admittat,q2 priui
legiū cause nō remouet maculā persone: vt.d.§.
lege iul.vel forte admittet hoc casu cū tormētis:
quia est equius priuilegio relicti ad pias causas.
38 ☙†Sup quarto puncto ᵃ de nō rogato ᵇ, puto
admitti: q2 ex quo numerus nō est de substātia:
ergo nec rogatio:vt no.in.dic.auth.hoc inter li/
beros.Uel dic ꝙ de iure ciuili debet esse rogat⁹,
vt.j.eo.l.gñali.de iure vero canonico nō est neces
se.hec vera p dictū.c.relatū.in ver. nō scōm legē.
39 ☙†Sup q̄nto pūcto de criminoso, dic ꝙ in fo/
ro ciuili seruam⁹ ius ciuile:in foro canonico,ca/
nonicū.c.testimoniū.extra ō testi.vt no.Cy.ꝫ.ti.
40 j.l.j.☙†Sup sexta qōne de inimico, distingue
gen⁹ inimicitiaꝝ.ff.de test.l.iij.ꝛ.ff.ō arbi.l.licet.
41 ☙†Sup septima q̄stiōe,de liberto:an testifica/
bitur cōtra patronū:ꝛ videt ꝙ nō. ff. de questio.
l.marit⁹.Cōtra puto,ꝙ ista est causa dei,cui ma
gis tenetur,quam patrono.ff.de iu.ꝛ iu.l.veluti.
42 ☙†Super octauo quesito de detento in carce/
ribus pro maleficio. Ego pietatis intuitu puto
eum admitti cum tormentis: vt.l. nouissime.§.j.
ff.qō falso tut.aut.ꝛ.j.ō trāsac.l. iterpositas.hoc
43 est in pectore iudicis. ☙†Super nono quesito
de monacho ᶜ, dico eum admitti, vt in autb. de
monachis.§.cogitādū.j.ti.j.l.presbyter.☙Su/
per decima questione,dico fratres minorem ad/
mitti:nam decretalis,exiui de paradiso.nō inhi
bet eis, nisi actus per quos possunt pecuniam
contrahere. vnde possunt esse consultores, licet
non heredes legatarij,vel executores: vt dicit.d.
cle.exiui de paradiso.§.j. veruntamē in his exe/
quēdis datur consiliū ꝛc.☙ Explicati sunt arti/
culi personarum,nūc de rebus,quero primo, an
quis possit legare rem alienam ad pias causas.
Secūdo,an in fideicommissariū vniuersalem ad
pias causas trāseat hereditas sine restitutione.
Tertio, vtrū qui nō fecit inuētariū teneat vltra
vires hereditatꝫ in huiusmodi legatis. Quarto
an.§.Item mixta.insti.de act.habeat locū de iu/
re canonico. Quīto,an inter legatarios ad pias
causas sit locus iuri accrescendi. Sexto, filio in/
stituto ad pias causas ꝛ repudiāte,an pater eius
possit adire. Septimo, an pauperes, vel ecclesia
hereditatē dānosam adeundo obligētur. Octa/
uo,an talia relicta intelligātur ab intestato taci/
te repetita.Nono,an requirat in eis hereditatis
aditio. Decimo, an de talibus relictis trebel/
44 lianica deducatur. ☙†Super prima questione
ᵈ pono casum primū indubitatū⁹,nā si testator ha
bet ius i illa re,vel ad rē,illud legari videtur, vt
ff.de leg.j.l.apud Jul.§.si titius.ꝛ.l.si domus.§.
fi.de leg.ij.l.cū filius.§.dominus.ꝛ.l.peto.§.pre/
diū.ff.de vsufr.leg.l.fisco.arg.ff.de cōtrab.empt.
l.q tabernas.ff.de pig.l.lex vectigali. Si vero nō
habet ius i re,nec ad rē:tūc pono aliū casum in/
dubitatū:ꝙ si res nō est in ꝯmercio:nō valet lega
tū.ff.de le.j.l. apud Jul.i fi.no.de mili.testō.l.do
talē.lꝫ gl.illa i fundo dotali nō sit vera:q2 bene ē
i ꝯmercio iter alios:excepto viro ꝛ vxore.vt.ff.ō
vsucap.l.cū vir pdiū. Item nō est exempta a cō/
mercio: sed datur certa forma in alienā rē.ff.de iure dot.l.fin.adde quod
not.in.l.cum lex.ff.de fideiu.☙ Item pono tertiū casum indubitatū.s.
quādo res est in cōmercio:ꝛ testator scit rē alienā.ff.de leg.iij.l. nō dubiū.§.
e fi.ff.ad le.fal.l.alien⁹ fundus.j.de lega.l.cū alienā.ᵉ.Si vero testator erra
uit,credēs rē suā:tūc iure nostro distiguit,aut legauit extraneo, ꝛ nō va
let,aut coniūcto:ꝛ valet.j.ō lega.l.cū alienā. vñ cū relinquit ad pias cās,
f videt relinq cōiuncte psone.s.ipsi Deo,qui pr̄ est noster ᶠ.vñ debet lega/
tū ō iure ciuili:sꝫ ō iure canonico nō debet:q2 lex Dei vetuit.eꝫ ō tes.c.si
g lius ᵍ. Et De⁹ istas psumptiōes ꝛ improprietates,per quas psumit,ꝙ
alias nō esset relictur⁹,nō curat,ne vadat p istas simulatiōes,ꝛ hic ē ca/
45 sus illi⁹.c.qō canoniste simplices nō intelligūt. ☙ † Sup scōo q̄sito,qō
est valde dubitabile,videt dicēdū,ꝙ hereditas trāseat sine restitutione:
vt.j.e.l.fi.si h dicis,cū ipa lex loquat in ciuitate,sicut in ecclesia, habem⁹
dicere ꝙ ē correcta.l.oīb⁹.ad treb.in eo qō ibi dicit de rest.he.q̄ iuris est.
de restitutiōe facti ñ est q̄stio. Si teneam⁹ absq restōne trāsire, intellige
hoc ab adita hereditate,nō autē ante, ne pri⁹ inueniatur habere iura he
reditaria substitut⁹,q̄ institut⁹: ne testm̄ prius incipiat a gradu substi/
tutiōis,q̄ institutiōis,ꝛ sic videatur ordo cōuersus,ꝛ pplex⁹.adde alios
46 casus.j.ad treb.l.pe.§.cū aūt. ☙†Sup tertio dici dꝫ ꝙ de iure canoni/
co nō tenet nō faciēs inuētariū vltra vires hereditatis: vt extra de rap.c.
47 in lr̄is. vbi videas.ꝛ de vsur.c.q̄q̄.i nouella.☙†Sup quarta qōne pōt
dici ꝙ eccl'ia nō curat de pena, sꝫ de iteresse:vt eꝫ ō pe.suā.ar. ꝯtra extra
ō voto.c.lꝫ.sꝫ illa pena nō venit applicāda p rti agēti:sꝫ alteri. vñ eccl'ia
48 nō pt remittere.☙†Sup q̄nta vr̄ ꝙ sit loc⁹ iuri accrescēdi.ʰ Nec obʰ.si
ꝯtrariū allegetur.ff.ō acq.re.do.l.i agris limitatꝫ.ꝛ.l.dñs.ff.ō vsuf.q2 ibi ta
cita erat ꝓhibitio:q2 taxatiua erat dispō, ꝛ ꝟba taxatiua impediūt ius
accrescēdi:vt.ff.ad treb.l.Luci⁹.§.q habebat. Ad d.l.dñs.rñ.ꝙ si istud re/
lictū ad pias cās eēt relictū ad alimēta , nō haberet locū ius accrescēdi:
vt ibi:sꝫ si eēt relictū simplr̄:tūc haberet locū ius accrescēdi. ita itelligo
46 qō.ꝫ.dixi.☙†Super sexta rñ.patrē nō admitti.Nō ob.j.de bo.que lib.
l.cū nō solū.q2 hec distictio psonaꝝ iducit diuersitatē cāe ꝛ effect⁹. Po/
ne,fili⁹ erat paup,pr̄ diues,si trāsmitteret ad patrē:ecce ꝙ relictū ad pi/
as cās ꝯuerteret in nō piā cām: qō est absurdū. ar.ff.ō acq. her.l. Pau/
lus p curatorē.§.si.de cur.fu.l.cui⁹ bonis.ꝛ de reli.do.c.q2 cōtingit.in
50 cle.☙†Sup septima,dicit pdict⁹ doc.ecclesiā ꝛ pauperes iure nō obli/
gari.ar.l.j.§.diu⁹.de iu.fi.pro hoc iducit aut.sicut alienatio.j.e.Ego repu
to hoc male dictū:nā est spāle ibi:q̄ in ꝯtrariū est ius cōe.ff.ad m̄.uni.l.j.
in fi.Itē eccl'ia eqparatur ciuitati:vt.j.e.l.fi.sed ciuitas obligatur:ergo
eccl'ia ꝛ pauperes.ff. de lib. vni.l.j. in fi.Itē ecclesia eqparatur pupillo:
pupill⁹ obligatur:vt i aut.de her.ꝛ fal.§.pupill⁹.p h facit qō no.xij.q.ij.
nobis.Non ob.aut. sicut alienatio.q2 illa aut.pcedit titulo singulari,sꝫ
titulo vniuersali hñ obligat eccl'ia.ar.ff.ō acq.re do.l.quedā.ꝛ.ff. de aut.
51 tut.l.i.ꝛ in pn.ij.☙†Sup octaua qōne,puto talia relicta videri ab inte
stato tacite repetita: nā si sibi hoc opatur religio solius sacramēti:ergo
multo forti⁹ religiosus act⁹ tot⁹ ꝛ pcise pi⁹, vt cōcludā si religio h im/
portet,si interuenit secūdario: ergo multo forti⁹ si simplicter. fundo me
52 ex.l.cū pater.§.fili⁹ matrē.de leg.ij.☙†Super nona qōne,dicit pdictus
doc.diē talis relicti cedere a morte immediate.allegat dictū Spe.de in/
stru.edi.§.nūc aliq. vers.sꝫ pone ꝙ ex testamēto, sicut in donatiōe q̄ mor
te cōfirmat.de leg.ij.l.sequēs qō.ꝛ q2 vr̄ quoddā votū:ꝛ votū non exigit
aditionē hr̄ditatis:ergo,ꝛc.Nō ob.ff.de fideicō.li.l.ij.ꝛ qō no.ff.de here.
insti.l.q filio.§.seru⁹.q2 hic spāle est scōꝫ eū.☙ Aduertatis in eo ꝙ dicit
votū esse, pessime dicit: q2 in voto incipit obligatio a defuncto, ꝛ idē est
in donatiōe cā mortis:ꝛ ideo nō exigūt hr̄ditatis aditionē: sꝫ in legato
incipit obligatio ab herede:vñ falsum est ꝙ tale legatū votū sit.facit ex/
tra ō voto.c.licet.Itē aduertatis ad id,qō dicit aliud in fideicō. vniuer/
sali.male dicit:vt.ꝫ.dixi i.ij.q.i fideicōmisso singulari. dic ꝙ si est relictū
corpus hereditariū testatoris, satis pt sustineri p.l.a titio.ff. de fur. Sꝫ
si q̄ris,qūo cedit dies, cū nō sit q obliget. Hec em̄ est rō quare nō oritur
actio ex testamēto ante aditā hereditatē:qa nō ē q obliget:vt no.i Spe.
de act.seu pet.§.seqt:ver.illud no.dignū.ꝛ patet.j.cōia de leg.l.j. ꝛ patet
hoc:q2 secuta aditiōe,querā an illa aditio aliqd introduxerit quoad ista
legata.ꝛ certū est ꝙ aliqd introduxit: q2 heres adeūdo quasi cōtraxit cū
legatariis,si introduxit de nouo:ergo nō erat introductū.primo dico,ꝛ
i ad ista rñ.ꝙ añ aditā hereditatē nō cedit dies ⁱ in istis cessione regulari,
ex q̄ orit actio ex testō ꝛ hypo.secus in cessione irregulari, ex qua oritur
solū iudicis officiū:vt no.ꝫ.de insti.ꝛ sub.l.ij.ꝛ est gl.ord. valde no. qō nō
exigatur hr̄ditatis aditio.j.de fideicō.l.eā quā.in gl.hoc qō subijcit.vers.
imo ppter pietatē,ꝛc.quā singulariter no. Si em̄ testator p incertis ma
le ablatis aliqd relinqueret,ꝛ inesset ex pietate restitutio : ꝛ ideo puto in
talibus ꝙ heres nō habeat inuentariū internallū,per illam.l. scimus.§.
k donec.j.de iure delib.q2 res dilationē ᵏ nō recipit: cū de salute corporis
tractatur.arg.ff.de ap. reci.l.fi. ergo multo fortius si tractetur de salute
53 anime.☙†Sup decimo quesito,licet Jo.an.dicat trebe.deduci in.c.j.de
testa.li.vi.Ego adhereo illi practice,quā pusii seruam⁹ , qō nō detrahi/
l tur ˡ nā cū heres sit in totū naturalr̄ obligat⁹, debitor est scōm Deū:ꝛ in
talib⁹ relictis legē Dei imitari debem⁹,q̄tū est possibile.facit quod no.
Inn.de immu.eccle.c.q2 plerūq.ꝛ ista fuit ratio que mouit legislatorē in
auf.similr̄.ꝛ vnū scias,ꝙ lꝫ in vero hr̄e sit qō ō pdictis:tū ō he'de imp/
prio,vt i executore ad pias cās,nō ē qō, ꝙ nō deducit trebellianicā: vt.j.
tit.

a ☙ Sup q̄rto pūcto.an reqrat rogatio,vid q̄ dixi i.d.c.relatū. And.bar.
☞ Adde qō notaui i apo.ad Lafrā.ō ora.i.c.qm̄ ꝯ falsaꝫ.§.testiū depo
sitiōes.nu.24.ꝟ.q̄ro vlteri⁹,ꝛ seqtur eꝫ de pba.Bar.Soci.in suo trac.
fallē.regula.cccclxx.fallē.ij.Cano.i.c.relato.eꝫ de testa.Pau.ō ca.ꝯsi.j.ꝛ
Pe.phil.cor.ꝯs.lxviij.in lr̄a.m.ꝛ cōsi.cclxxviij.in lr̄a.p.q.ꝛ se.vol.j.ꝛ ꝯs.
cclxxvi.vol.iij.licet Lapp⁹ tenuerit cōtrariū:ꝛ male allegat.xxxj.Celsus.

b ☙ Nō rogato.vide Bal.ꝫ. lect. antiq.

c ☙ Monacho.vide Bal. in.l. quoniā. j.de testamen.

d ☙ Indubitatū.dixi.ꝫ.e.in lec.antiq. in verbo alienari.

e ☙ L.cū alienā.pro intellectu.l. cū alienam. vide que dixi in.d.c. filius.de testa. reprehenditur Bal.p do.Abb.in c. cū esses. de testa. ꝛ p Lud.ro.in aut. similiter.C.ad.l.falcid.vide q̄ dixi ibi. Andreas.Bar.

f ☙ Pater ē noster. Facit.c. q abstulit. xij.q. ij. c. si qs' ita. xiij.q. ij. vbi eccl'ia dicitur mater nr̄a. sꝫ Bal.hic dicit,ꝙ videt reling Deo, q est pater noster. facit illud Boetij: Da pr̄ augustā ꝛc. ꝛ in oratione dominica: pr̄ noster. ꝛc. vide in pemio cle. Andreas Barba.

g ☙ Fili⁹.de intellectu hui⁹ capl'i vide Barto.ꝛ doct.in.l. apud Jul.§. constat. ꝛ ibi per me.ff. de legat.j.ꝛ Bald. post gl.in.l.cū alienā.j. de lega. Et p ista parte, quod debeatur relictuꝫ rei aliene ab ignorāte, si esset ad pias causas: facit q2 libertatis donatio valet, vt dicit gl. fi.in d.l. cū alienā. ergo ad pias causas valere debet,cū equiparent, vt no. in.l. proxima. ff. de his q̄ in testa. delen. ꝛ Bal.in.c.j.§.donare.i pn. qualiter olim feud.po. alien. vbi dicit ꝙ relinquens ecclesie sic, non videtur relinquere coniuncte persone. allegat.d. c.filius.

h ☙ Iuri accrescendi Uide Bal.ꝫ.ea.l.ꝛ ibi dixi in verbo, filius.

i ☙ Cedit dies.Dixi.ꝫ.in lect.antiqua istius.l.in verbo rei venditionē.

k ☙ Dilationē.vide Bal.in.l.eā quā.ver.adde ꝙ si res.ꝛ in auf.hoc amplius.in.iij.col.j.de fideicō.ꝛ in.l.fi.§.donec.j.de iure delibe.

l ☞ Nō detrahitur. Adde guil.de cu.in.l.pcib⁹.nu.lxxiij.ꝛ qō ibi notaui in apo.ad ipsum i ꝟ.nō hꝫ locū ōtractio quarte.j.ō impub. ꝛ aliis subst. Alexā.plene po' istū in.l.cū is.§.similiter.de cond.inde. Spe.in tit. de instr.edi.§.xij.ꝟ.sed cū deducto.ꝛ Paul.de ca.consi.cxxxj. Quod puto

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ti.j.l.nulli.ꝛ.l.si qs ad ɔclinādū.nā cū hr̄s sit pp pauperes: ꝙ nō deducit
ꝫ pauperes.ff.de leg.j.l.cū filio.ar.ff.de excu.tu.l.amicissimos.§.Luci⁹.
¶ Expedit⁹ ē articul⁹ ḋ reb⁹,ꝛ eis ꝯtingētib⁹,ꝯn̄r ḋ tertio p̄ncipali dis
currēdo q̄rit. Pri̇o,an valeat testm̄ ad pias cās n̄ solēne ex ḋfectu nūeri
testiū. Scḋo,vtrū testm̄ p̄sumat̄ solēne. Tertio,vtrū testm̄ n̄ solēne arctet
in foro ꝯscie. Quarto,an valeat testm̄ ad pias cās, ī quo fili⁹ est p̄terit⁹.
Quīto,an valeat ad pias cās testm̄ nutu factū. Sexto,an valeat ad pias
cās testm̄ iperfectū iperfectiōe volūtatis. Septimo, an ꝟba enūciatiua
in testamētis ad pias cās supinducant dispositionē. Octauo, an valeat
ad pias cās dispō captatoria. Nono,an testm̄ ad pias cās fctm̄ possit re
uocari. Decimo,an testm̄ ad pias cās possit sic fieri ꝙ nō possit reuoca-
ri. Undecimo,q̄ est q̄stio de aliq̄bus casib⁹,vtrū sint ad pias cās vl' nō,
54 dicaꝫ de eis pauca. ¶ Super primo q̄sito,videt̄ ꝙ valeat testm̄ ad pias
a cās corā duob⁹ testibus[a]:q̄ duo testes probāt voluntatē testatoris.l.fi.
ff.de re.corū.ergo exequēda est tā pia volūtas.de annuis legatis.l.quin
tus muti⁹. Pro hoc,q̄ ex hoc testamēto orit̄ naturalis obligatio.ff.de
fideicō.lib.l.in testamēto.ꝛ no.in.l.post diuisionē.ꝛ.l.cū qs.j. de iuris ꝛ
fac.igno.ꝛ.l.j.ff.de ꝯdi.inde.ꝛ.l.cui⁹ p errorē.ff.de reg.iu. sꝫ sola natura
lis sufficit.extra,de pac.c.j.xxij.q.v.iuramēti. ¶ Aduertatꝫ: doctor pre
dictus dicit ꝙ si testator est in mortis articulo cōstitut⁹, valet tale testa
mentū per nostram legem. Ista est truffa. Dic qḋ de iure ciui. nō valet:
de iure canonico ꝛ diuino bene valet: vt dicit expresse tex.extra de testa.
c.cum esses.ꝛ.c.relatum.ꝛ.j.eod.l.generali. Dices tu quomodo pōt hoc
ius ciuile ꝯtra canonicū? Respōdeo,qn̄ ius diuinū disponit vnū:ius ci
uile disponit aliud:ꝛ sic sunt due dispositiōes cōtrarie. Et q̄libet ē vera
vna vno iure,scꝫ diuino:alia alio iure,scꝫ humano.sec⁹ si ius diuinū eēt
cōtradictoriū iuri humano:id est q̄ disponeret ꝙ ius humanū nō vale
ret.vn̄ aliud est,si ista iura sunt cōtradictoria:nā ꝯtradictio est de eodeꝫ
affirmatio ꝛ negatio. similiter ista sunt incōpatibilia. Aliud si ita iura
sunt ꝯria,vt nō sint cōtradictoria:nā cōtraria sunt due res: vt albū hic,
ꝛ nigrū ibi:vn̄ ꝯtraria possunt simul esse vera:modo nō ī eodē subiecto,
cōtradictoria vero nō. Tu legista potes vti aliis ꝟbis legalib⁹: vt dicas
qḋ qn̄qꝫ ius diuinū disponit,nō dico sup eo sup quo disponit ius huma
nū,sed sup ipso iure humano:ꝛ tūc si p̄hibēdo p̄hibet sine dubio,vt ma
ius ꝛ posteri⁹.de resti.spo.c. literas. Qn̄qꝫ disponit in aliquā materiā a
iure humano dispositā,ita ꝙ nō disponit in ipsam legē,q̄ est cā efficiēs:
sed disponit super re seu effectu:ꝛ tūc ille effectus potest cōsiderari iure
diuino ꝛ humano:ꝛ tūc ius diuinū non tollit ius humanum,qḋ aliqua
ratione est introductū:sicut est in materia nostra. exacta eñ requirit̄ so-
lennitas,ne falsitas cōmittat̄ in testamētis: vt.j.de fideicō.l. questionē.
Itē ad aliā obiectionē de naturali obligatione,respōdet Pet.ꝙ ex te-
stamento nō solēni nō orit̄ naturalis obligatio.probat,q̄ peccat in for-
ma:ergo ꝛc. vt de verbo.oblig.l.j. Ad.l.in testamento.allegatā in gloss.
Respon. similiter,ꝙ ibi loquit̄ qn̄ filius est heres institut⁹: vnde tenuit
testamentū: vt in.§.ex imperfecto.ꝛ ita dicit Guliel.hic. ¶ Aduertatis.
Pet.nō intelligit.nā nō est verū,ꝙ numerus testiū sit forma testamen-
ti:nā forma est q̄ dat esse rei,ꝛ cōseruat in esse.ff.ad exhiben.l. Julia.§.si
quis.ad.l.falci.l.si is q quadringēta.§.q̄dā.sed testes nō sunt de esse te-
stamēti,sed solēnitas requisita ad testm̄: vt patet.j.de fideicō.l. questio-
nem. Ratio Petri est vera in pacto forme:sicut est de forma testamēti
vnus contextus,ꝛ ꝙ testator verbo heredē nominet: vt.j.de testa.l.Iu-
55 bemus.non autē concludit defectū solennitatis. ¶ †Unde ego dico,ꝙ
b duplex[b] est naturalis obligatio:vna q̄ stat in puris iustitie finib⁹:ꝛ hāc
puto oriri ex tali testō non solēni,dato ꝙ nō ad pias cās. Alia q̄ est na-
turalis precisa,ꝛ q̄ parit ius excipiēdi,ꝛ quādoqꝫ officiū iudicis: ꝛ tunc
si loquimur alias quā ad pias cās,testamentū nō solēne,nō inducit istā
obligationē naturalē. vnde nō cōpetit ius retinēdi ex testamento nō so
lēni.j.de iu.ꝛ fac.ign.l.si post diuisionē.j.fami.erc.l.fi. ꝛ in.§. ex imper-
fecto. vbi expresse dicit volūtatē nō solennē pro nulla haberi. ꝛ id quod
est nullū,non parit naturalē obligationē.de quo tex.ꝛ gl. nō perpende
rūt.ꝛ sic distincta est hec volūtas:ergo ꝛ naturalis obligatio.l.j. de pa-
ctis. Respon.cū Boetio ꝙ omnis actus perficit̄ ex duob⁹: volūtate sci
licet,ꝛ potestate:sed hic est volūtas,non tñ potestas:ideo nec naturalis
obligatio. Fallit fauore libertatis: vt.l.ī testamēto. si vero loquimur ad
pias cās:tunc etiā non inducit naturalem verā ꝛ precisaꝫ de iure ciuili,
sed de iure canonico inducit naturalē habentē effectū naturalis ꝛ ciui-
56 lis: vt.d.c.cū esses.ꝛ.c.relatū. ¶ †Super secūdo quesito gl.l.si post diui
sionem.expediūt se vno verbo,ꝙ testamentum presumitur solenne. Tu
dic aut habet figuram testamenti:ꝛ presumitur solenne,aut non habet:
ꝛ tunc nō presumit̄ solēne: vt infra de edicto diui adriani tollē.l.fi.ꝛ.l.
j.ff.de his que in testamē.delen.ff.de fal.l.si quis legatū.ff. de penis.l. si
57 quis aliquid.§.testamentū. ¶ †Super tertio quesito, puto ꝙ ad pias
causas arctet,aliter nō: q̄ lex pōt permittere ꝛ prohibere subditis pro-
ut vult. ꝛ considerata legis authoritate ꝛ potestate licite retinet: alias
lex poneret nobis obiectionē ad salutē eternā: qḋ esset absurdū. Preter
ea iure diuino omnis anima subdita est p̄ncipi: vt in epistola canonica
petri. ꝛ christ⁹ dixit,imago cesaris reddat̄ Cesari. ꝛ no.j.tit.j.l. iubem⁹.
58 in fine. ¶ †Super quarto quesito, dicit prefatus doctor ꝙ aut ista pre-
teritio fit ab ignorāte se habere filium:ꝛ tunc non valēt relicta ad pias
causas. vt.j.de reuocan.dona.l.si vnquam.ꝛ.xvij.q. vlti. quicunqꝫ vult.

Aut a sciente:ꝛ tūc si relicta ad pias causas sunt
p viā legati, vel fideicōmissi habet locū authē.ex
causa.j.de libe.pret. Si iure institutionis: ꝛ tūc
aut filio nil est relictū:ꝛ nō valet.aut aliqd est re-
lictū,lꝫ nō sit iure institutionis relictū:ꝛ valet te
stamētū:q̄ nō est inofficiosum,nec contra pieta-
tē factū,cū ꝛ oliꝫ valeret: vt ī aut.nouissima.j.de
inoff.testa. vnde ꝙ iure institutionis relinquat̄,
dicit ipse ꝙ est quedā mera iuris ciuilis obserua
tio,que nō est necessaria in relictis ad pias cau-
sas.hec ille. ¶ Aduertatis, iste vehemēter errat
nā fauore pie cause non derogatur iuri liberorū.
casus est.j.ti.j.l.si quis pres byter.ꝛ aut.nūc aūt.
j.eo.ꝛ aut.si qua mulier.ꝛ.d.c.quicūqꝫ vult. ꝛ ar.
xvj.q.vlti.c.quicūqꝫ fideliū.hoc premisso, dic sic.
aut relicta ad pias causas sunt per viā legati, vel
fideicōmissi,etiā vniuersalis:tūc per aut.ex cau-
sa,cōseruātur iure cōmuni.ff.ad Treb.l.ita tñ.§.
quoties.ꝛ ibi no.etiā si testator ignoret se habere
filiū: vt.ff.de ma.testa.l.vxor.ꝛ.ff.de iof.test.l.cū
mater militē. Preterea pbo ꝙ aut.ex causa.ha-
bet locū in p̄teritiōe posthumi: vt no.j. de posth.
here.insti.l.j.ꝛ.ff.de ca.ꝛ postli.reuersis.l. bona.ꝛ
tñ testator de eo non sensit, nec diuinare potuit.
Bene cōcedo,qḋ si constaret testatorē errore du-
ctū ad legādū,ꝙ nō fuisset legaturus, si sciuisset
se habere filiū,ꝙ tunc nō valet legatū.ff. de here.
insti.l.fi. Sed qn̄ non est error,sed quedam inad-
uertētia, vel ignorātia:tunc bene habet locū aut.
ex causa. Nō ob.l.si vnq̄.quia loquitur in dona- a
tione inter viuos,que directe institutioni eq̄pa-
ratur:cū donatari⁹ directe capiat a testatore, nō
de manu heredis: ꝛ ideo sicut posthumus rum-
pit institutionē,sic donationē: sꝫ legatū ꝛ fidei- b
cōmis.non capiūtur directe de manu testatoris:
sed de manu filij. vnde lꝫ inueniat se grauatū: nō
tamē inuenit se prorsus exclusum.ꝛ sic nō ob.l. si
vnq̄.de reuoc. dona. Aut relicta ad pias causas
sunt iure directo:ꝛ filius est preteritus,ꝛ aliquid c
est ei relictū iure legati:tūc valet testamētū, sicut
olim in aut.nouissima.ita dicit ille doctor: ꝛ hic d
falsuꝫ dicit,ꝛ nō intelligit verbū hoc, ille bonus
homo. ¶ Aduerte quandoqꝫ filius exhereda-
tur:ꝛ tunc olim submouebatur a querela, si ha-
bebat quartam quoquo relicti titulo: vt in aut.
c nouissima.hodie vero debet institui[c].nā iniuria
fit filio ex solo exheredatiōis nomine, ꝛ notā in-
currit: vt.ff.de lib.ꝛ posthu.l. multi. vnde hone-
stior est titulus institutionis: vt.ff.de leg. prestā.
l.filiū.ꝛ ideo iura volētia materiā iniuriarū pre-
cidere,statuerūt ꝙ deberet filius institui saltē ex
vno nūmo:nō autē exheredari: vt in aut. vt cum
de ap.cog.§. Aliud quoqꝫ capitulū. Quandoqꝫ
filius est preteritus:ꝛ tunc nullo iure vnq̄ valet
testm̄, licet aliqd fuerit ei relictū.ff.de leg. prestā.
l.filiū.§.omnibus.nec attēditur hic pietatis offi
ciū:sed quia filius inuenit se preteritū: vt.l. filio.
de iniu.testa. Dicēdū est ergo, ꝙ institutio pau-
perū facta filio preterito,nulla est ipso iure dire-
cto.ff.de iniusto.test.l.posthumus.§.si paganus.
ꝛ.ff.de vul.subst.l.verbis ciuilib⁹. Nō ob. de leg.
ij.l.cū pater.§.fili⁹ matrē. vbi dicit de tacita repe
titione:quia ita cōcedo,cū dico, ꝙ in eadē forma
sit tacita repetitio ab intestato: sed hic mutaret̄
forma directa in obliquā,qḋ nō est fiēdū. Argu.
cōtra.nā verbis directis relinquitur fideicōmis.
ff.ad treb.l.q fundū.in prin.ꝛ.l.si qs priore. Sed
respōdeo.in.l.q filiū.fuerunt verba directa plata
priuatiue,nō p modū institutionis. Itē nō pote
rāt aptari ad directū sensum:sic ēt soluit̄ lex si qs
59 priore.ꝛ no.e.ti.l.Scenola. ¶ †Sup quinto, dic
d testamentū ad pias causas nutu[d] factū valere de
iure canonico: vt no.in.d.c.cū tibi.ꝛ fuit de facto
dn̄i mei episcopi Perusij, quē pater eius nutu
instituit heredem:nā cū ipse sit canonicus,regu-
lariter relictuꝫ ei queritur episcopatui,ꝛ intelli-
gitur ad pias causas relictum.ff. de condi. ꝛ de-
mō.l.filio. Ualuit ergo dicta institutio:nā deus
nō curat de voce,sed intētione.j.q.j.c. Marchio.
de iure ciuili est secus: vt.j. de testa.l. iubemus.

limitandū, nisi ei-
dem persone sit fa-
ctum legatum ad
non piam causam:
quia tūc detrahi-
tur.not. Ange.sin.
in. l. seruus. ad.l.
fal.ꝛ in.l. non est.ꝛ
in.l.qui quadragin
ta.eo.tit. Et quan-
do aliquā supsunt
de relicto ad piam
causaꝫ, quia de re-
siduo falcidia de-
trahitur: vt no.idē
Ange.in alle.l. ser
uus. Itē nisi pius
locus sit heres, q̄
detrahit falcidiam
de aliis legatis e-
tiaꝫ alteri pio loco
factis, vt per An-
ge.ī aut.de sanctis.
episco.§.sed ꝛ hoc
presenti. coll. ix. ꝛ
Ludo.ro. post istū
ꝛ alios in aut. simi
liter.j.ad leg. falci.
Celsus.

¶ Testibus. Ui-
de Bal.in lect.an-
tiqua huius legis.
in fin.

¶ Duplex. Uide
Bar. in contrariū
in.l. nemo potest.
post medium.ff.de
legat.j.

¶ Institui. Uide
Bar.hic.

¶ Nutu. vide bal.
ꝛ Ange.in.l. discre
tis.j.qui te.fa.pos-
sunt. ꝛ Bal.in.l.fi.
post diuisioneꝫ. in
ij.col.j.de iu. ꝛ fac.
igno.ꝛ in.l.ꝛ in epi
stola.in.j.col.j.de
fideicom.ꝛ in.l. Iu
bemus.in princi.j.
de testa.ꝛ.S. in lec.
antiqua num.iij. ꝛ
Imol.in.c.ij. in.v.
col.extra de testa.
☞ Adō quid in le-
gato ad pias cau-
sas:ꝛ dic valere vt
no. Iste in lec. an-
ti.huius.l. ꝛ nu.iij.
Pau. de cast. in.l.
Iubemus.j. de te-
sta.not.ī.l.nutu.ff.
de leg.iij.per gloss.
sing. in.c. cum tibi.
extra de testamen.
quod potes limita
re per.c. decet mi-
nus. extra de sent.
excom. vt non pro-
cedat, si testator sit
excommunicatus.
Celsus.

Nec pot facere ius canonicu, q testm non solene
valeat de iure ciuili. Ius ergo no vult q ius ciui
le det forma testadi: vnu ius canonicu bn pot da-
re testo forma iuris canonici, sz no iuris ciuilis.
z grossuz e dicere, vt dicit ille doctor, q ius ciui-
le no pot disponere sup eo qd ptinet ad ecclias:
ergo no potest facere q testametu no sit solenne
si relinquit ecclesie: quia aliud est disponere su-
per ecclesia[a], vel reb[us] ei[us]: aliud super quada for-
ma iure ciuili introducta: vt sup stipulatioe, vel
testameto: na hoc potest priuado vel remouen-
do forma ciuile ab isto actu, no forma iuris cano
nici, suu eni non alienu beneficiu remouet, qd est
60 in sua potestate. ¶ †Sed hic qro, an hrditas in
codicillis possit ad pias causas directo relinqui.
z videt q sic. ff. de mili. test. l. militis codicillis.
sed contradico. j. de codicillis. l. hereditate. z de
testa. l. no codicillu. Et ratio est: qr testator q eli-
git codicillare, eligit viam incopetetem. z sic est
imperfectio volutatis. i. voluntarie electionis: z
b ideo non valet. Idez dico inter liberos[b], eadem
ratioe: qr defect[us] est i qlitate seu specie volutatis.
sicut. n. alio e. a. aliud. b. z sicut. a. no dr. b. ex inue-
tioe pmitiua. a. z. b. ita aliud e testm, aliud codicil
lus. z alteri[us] nature ex pmitiua inuetioe, cu data
est eis natura. No ob. l. militis codicillis. qr mili
ti pmittit talia iura ignorare. z hoc est pp simpli
citate militie: z pp necessitate loci z tpis sec[us] i a-
61 lijs q talia iura scire dnt: vt. j. d test. l. fi. ¶ †Sup
c sexta qone, dico testm no valere[c]: vt. ff. de testa. l.
si is q. z. l. ex ea. z no. j. fa. erc. l. fi. de leg. iij. l. fideic.
d §. j. Ex hoc pcludo[d] q testor ab initio i istis in-
stitutionib[us] ad pias cas, no pot decedere p pte
testatus, z pro parte intestatus. sic enim semite-
status. i. imperfecte testatus imperfectioe volu-
tatis decederet, quod est ridiculum dicere: licet
predict[us] doc. hoc dicat, z pessime. No ob. l. si mi-
les vnu. de mil. testa. quonia ibi speciale in mili-
te ex post facto: veruz ipso iure non potest quis
decedere pro parte testatus, z p parte intestat[us].
ff. de iniusto testa. l. pen. sed p sentetiam sic. ff. de
leg. ij. l. cu fili[us]. in prin. ff. de inof. test. l. ct. z ibi no.
62 ¶ †Sup septima qone, dicit pdictus doc. q fa-
uore pie cause vba enutiatiua semp iportant di-
spositione, allegat p casu extra de succes. ab intest.
c. cu dilectus. z. j. de mili. testa. l. ex his. na q vba
sint dispositiua, no enutiatiua: ista e mera obser-
uatio iuris nri, no iuris naturalis scdm eu. Ego
dico, q vbi vba enutiatiua no importat disposi-
tione, est ex imperfectione volutatis: qr no pot
pfecte testator exprimere volutate sua: vnde est
defectus in substantialitate, non in solennitate.
Hoc premisso, dico sic. Aut verba enuntiatiua
sunt sic plata, q principaliter p se disponerent: z
tuc in pijs causis presumptione volutatis, no vi
sermonis importat dispositione: vt. l. ex his ver-
bis. secudum hoc est speciale, q psumam[us] volu-
tate vltra q verba patiatur, sicut alias fit: vt ple
ne not. Azo in prima constitutione. C. aut dato
q essent pncipalr propter se emissa, no inducerent
dispoez, exeplu. ff. d le. ij. l. Titia. §. Cai[us]. z. ff. dpo
siti. l. publia. i fi. tuc talia vba no inducut disposi
tione, nisi habeat caz expsse annexa: vt dictis le-
gib[us]. z dic vt dica. j. de iur. z fac. igno. l. cu falsa. z
l. cu testm. z. l. no idcirco. no ob. c. cu dilect[us]. qr illa
dcretalis sic iterptat, q illa vba sint vltima volu
tas. hoc facit ibi papa d plenitudine ptatis, si q
forma vboru sit hmoi: imo ille archipsbyt repu
tabat se ibi n posse testari, taq obligat[us] monaste-
rio. Quo ergo hec vba trahat ad vltima voluta
te, cu testor no dbeat de statu suo dubitare. ff. de
testa. l. de statu. no pt alio dici, nisi q papa sic in-
terpretat, q archipsbyter voluerit testari: z facit
hoc de papali ptate, vti et papa plenitudine po-
testatis in alio: qr erat actu ex voto, z sic ex Zctu
z ipse codenat ex testo: na de iure non dz sic fieri.
ff. de li. leg. l. Aurelius. §. fi. z. ff. de pa. dota. l. be-
blius Marcellus. Uel dic q ibi erat actu reali-
ter. z ibi oe ius suu actor deduxerat in iudiciuz. z
63 sic ius comune in hoc cocurrit. ¶ †Sup octaua
e questione de dispositione captatoria[e], dicit prefatus doct. ea valere per
64 c. cu tibi. d test. Tu dic meli[us] vt. s. examinaui i. j. q. ix. q. ¶ Super nona
questione, dico indubitater tale testamentu posse reuocari per hanc le-
f gem. Sed incidit dubiu, testator pro incertis[f], z pro male ablatis ab ho
minibus talis castri per hostes z caluacatas indebite factas super eos,
reliquit castro mille florenos, deinde testator conualescit: z est peior pro
re, reuocat testamentu: nunc castrum vult petere, vt debitu. Queritur,
nunquid possit saltem coram iudice ecclesiastico petere: z videtur q sic,
na standu est huic confessioni, vt. l. publia. §. fi. ff. depo. z. j. de no nu. pec.
l. generaliter. simile alibi, q irreuocabiliter stat dicto testatoris. ad syll.
l. diuus. In cotrariu facit: quia si confessio illa probaret debitum, ergo
non valeret legatu. de leg. j. l. si creditori. Constat aute valere, z lex vide-
tur expressa, q ista cofessio nil operatur. ff. de lega. iij. l. Lucius. §. Sem-
pronio. z. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. fi. ff. de proba. l. qui testamentu. z. d.
c. cum dilectus. nam si ibi illa cofessio probaret, male diceret ibi litera:
vt no inuet taq sufficieter probates: z hoc puto veru, q no inducat p-
batione sed adminiculu: vt ibi patet: potest ergo reuocari talis dispo-
tio, stante tame presumptione ex cofessione introducta. ¶ De hoc not.
Cyn. de non nume. pecu. l. generaliter. j. xij. q. facit. c. q q. de vsur. lib. vi.
65 ¶ †Item incidit dubiu de lazaro: z dic, q recuperat bona, que inuenit
in eode statu no alienata. ff. de acquir. her. l. quoties. j. de sen. pas. l. fi. ff.
g de mino. l. q si minor. §. no semper. z aut. gazaros[g]. j. de her. z. l. Gallus.
§. z quid si tantu. in gl. de liber. z posth. z. ff. de cap. l. non vt a patre. secus
tame in eo qui resurgit in corpore glorificato, vel imortali: quia no eget
extrinsecis rebus, que ad vsum z victu prestatur: vt. ff. de vsufr. l. vetus.
vnde cessante indigetia, cessat natura, que propter indigetiam quotidie
66 ministrat. ¶ †Item incideter queritur, si reuoco institutionem ad pias
h causas, dicedo reuoco: tame no facio aliu herede, an valeat[h]: dic q non
de iure ciuili. de lib. z posth. l. si ita. §. regula. de iure diuino secus. ratio
iuris ciuilis est: quia ista probibitio non est testamentum. ergo non tol-
lit testamentu, q non sit testamentu patet: quia non cotinet heredis in-
stitutione. Ratio rationis est, quia quelibet vltima voluntas eget du-
plici confirmatione. s. primitiua, scilicet per morte testatoris. z secudaria
per adit. hereditatis: sed dic si hoc esset, ergo heres adeudo fieret heres,
z non heres, quod est impossibile, q a semetipso exheredatio fiat. ff. de
here. instit. l. sed z si sub coditione. §. fi. Deus vero non curat, nisi de in-
tentioe testatoris. z facit. ff. de mil. test. l. militis codicillis. §. veteranus.
67 ¶ Super decima questione[i] Dynus dicit, q potest sic fieri, vt condi-
i tionaliter trāseat in contractu: z tunc si reuocabitur, habebit heres bo-
na iure contractus. Pro eo facit gl. j. de pact. l. fin. Sed Specu. dicit, q
si testator iurat non penitere, z non reuocare: quod non poterit reuoca-
re: vt in Specul. de instru. edit. §. compendiose. versic. quid si quis iura-
uerit. vide not. per Joan. in decretis. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. z ibi-
dem per Archid. z extra de sepultur. c. j. lib. vj. Joan Andr. disputauit
hanc questionem, z tenuit q valeat testamentum secudum, z q testator
sit periurus, in questione que incipit, Marcus. z nota. in nouella super
lib. vj. in. c. quod semel placuit. de reg. iur. Opin. Dy. non est vera, per. l.
cum duobus. §. Idem respodit. pro socio. Opi. Spec. non videtur vera
per. l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. ob. z quia istud iurametu in
terpositu super actu libero non facit actu necessarium, vt. j. de non nu.
pecu. l. si coniucta. l. qui pecuniam. ff. si cert. pet. z quia ex hoc iurameto
non est quesitum ius heredi in vita defuncti: ergo potest penitere. ff. de
cond. ob caus. l. si pecunia. sed est periurus tastator: sic extra de procura.
c. fi. lib. vj. Nam tale iuramentu est vltima voluntas. de leg. ij. l. cu pater.
§. filius matrem. Si vltima volutas, ergo reuocabilis ante mortem: vt
in. l. nostra. vt arg. ff. de precar. l. cuz precario. hoc tenet gl. ordinaria. xiij.
q. ij. c. vltima voluntas. facit. ff. de lega. iij. l. cum quis decedens. §. j. z. ff.
de iure fisci. l. Statius Florus. Odof. dicit q testamentum non potest
sic fieri, q deroget potestati testandi. Nam liberum arbitriu nemo po-
test sibi tollere: quia no habet a se, sed a lege: arg. ff. de of. presi. l. legatus.
sed bene potest sic fieri, q deroget volutati. ff. de leg. iij. l. si quis in prin-
cipio testameti. facit. j. de testa. aut. hoc inter liberos. z arg. j. de legib. l.
humanu. cum gl. sua. hec opinio est vera. na si testamentu posset sic fieri,
q adimeret testi factione, se ipsum irritaret: quia testm efficitur irritu, si
testator suo facto pdit libertate testadi. de secu. tab. l. j. §. exigit. z ibi not.
¶ Ultimo posset dubitari de quibusda questionibus per Cy. z Odo.
hic formatis: sz qr no intedo esse trascriptor, sz aut inuetor, aut declara-
68 tor, pauso hic calamu cotetus d nuc † in ceteris dictis alioru. Deo gra-
tias. Bal. ¶ Repetita fuit hec lex per excellentis. doctor. do. Bald. de
Perusio, Florentie anno M. ccclviij. die. j. Nouembris.

1 ☞ Cadauera hominum, an sint tumulanda in ecclesijs.
2 Contractus si factus sit in ecclesia, an valeat.
3 Jus canonicu qualiter potest annullare cotractu, q tenuit de iure ciuili.
4 Citatio an possit fieri in ecclesia.
5 Tutor vel curator, an possit dari in ecclesia.
6 Juramentum testis an possit recipi in ecclesia.
7 Et quid de examinatione testium iam legitime iuratorum.
8 Arbitramentum, si feratur in ecclesia, an valeat.
9 Protestationes, an possint fieri in ecclesia.

Nemo

a ¶ Super ecclesia. Bart. hic in fi. z in lect. anti. huius legis ad finem.

b ¶ Inter liberos. Bart. in. l. militis codicillis. tenet contrarium.

c ¶ No valere. alias tenet Joa. de imo. in. c. quia ingredietibus. extra de testa. z in. l. si is qui. ff. de testa. z Bald. in. l. eam quam. in iij. col. j. de fideico. z in. l. si iure. j. de testa. manu.

d ¶ Concludo. Vide Bar. hic latius in. fi. q. iij. questionis prin. z ver. questionis prin.

☞ Adde Bar. socin. in suo tract. fallen. regula. cccc. vbi ponit regulam istam affirmatiua, q testatus pro parte quis no potest decedere, z pro parte non. z. xxij. fallē. ad dicta regulam. de quibus vide per Phil. corn. consil. xxxv. incip. In casu. in litera. t. volu. ij. z consi. lxxxv. incip. plura. in litera g. volu. iij. Celsus.

e ¶ Captatoria. vid Bal. s. in lec. hui[us] l. antiqua. num. iij.

f ¶ Pro incertis. Adde Bar. no. in l. q vxori. in fi. ff. de auro z arge. legat.

g ¶ Gazaros. meli[us] facit, aut. Idez est de nestorianis. j. d hereticis.

☞ Adde bo. gl. Bar. z Jstu in. l. ex his. ff. d legi. z in l. seru[us] effectus. de actio. z obl. Bar. in. l. nam ad ea. ff. de leg. Jo. de imo. z alex. in. l. si marito. ff. so. ma. z ibi omnino Alex. cu cocor. per eu ibi sig. Jo. an. z Doc. in. c. fraternitatis. vbi per Pan. z qd ibi notaui in apos. ad ipsum in vs. recuperet vxore. extra de fri. z male. Celsus.

h ¶ Valeat. q valeat, tenet Imo. in c. relatu. el. j. extra d testa. z vide Bart. in. l. si iure. ff. de legat. iij.

i ☞ Super decima questioe. Adde qd no. in apo. ad Jstu C. eod. nume. lxiij. Celsus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

¶ Lex secunda.

NEmo apostolorum. Ita habet diuersimode lec. sz lec. scõm vltimã lec. q̃ est notabilior alijs. h. d. q̃ cõtractus nõ dz fieri in ecclia, scõz verioꝛẽ lect. †Quero, qd vult dicere hec lex: Rñ. scõz primu intellectũ vult dicere, q̃ cadauera ñ sunt i ecclesijs tumulãda nisi cadauera sctoꝛ, hoc é verũ de iure: tñ hoc de cõsuetudine nõ seruat. ¶ Scõ vult dicere scõz scõz intellectũ, q̃ laici nõ dñt stare in ecclesijs cuz clericis in choꝛo: q̃ stare in choꝛo nõ ptinet ad laicos: qõ nõ seruat de cõsuetudine: nisi q̃n clerici sunt 2gregati p factis ecclie: q̃ tũc inter esse nõ debẽt laici, nisi forte ad testimoniũ: puta q̃ clerici faciũt sẽtenciã, z adhibẽt laicos in testes. ¶ Tertio exponit, q̃ ecclesia nõ dz cõcedi laico p sua habitatione: z ideo laici nõ possunt impetrare ecclias, nedũ in titulũ, sed etiã nec ad habitãdũ. ¶ †Quarto exponitur q̃ cõtractus nõ debẽt fieri in ecclesia. Hinc occasione sumpta Bart. q̃rit hic, qd si cõtractus fact⁹ est in ecclesia, an valeat? videt q̃ nõ: q̃ est fact⁹ in loco pohibito. arg. ĩ. de cõmer. z merca. Mercatores. z q̃ Christus emẽtes z vẽdentes eiecit de templo. vt in. c. decet. de immu. eccle. li. vi. veritas est, q̃ cõtractus valet: vt ibi no. gl. ordi. Presertim si cõtractus tendit ad spiritualitatem, vt ibi trahit matrimoniũ: vt in aut. quib. mo. natu. effi. legi. ¶ quantũ. vbi ter. est. ¶ Quero iurta hoc, rustici cõgregañ in ecclesia, z facũt sibi syndicũ cũ authoritate superioris, puta vicario ville, nunquid tz syndicatus? z videtur q̃ nõ: q̃ parlamẽta z cõgregatiões laicoꝛum nõ debẽt fieri in ecclesia: vt in. c. decet. alleg. Veritas est q̃ tz: q̃ constituere syndicũ est cõtrahere, cũ inde oriãt cõtractus mãdati, valet ergo post factũ. licet ante factũ episcopus posset vetare, z etiã lex vet. vt. Sed dices tu: lex vetat, ergo nõ valet. l. nõ dubiũ. ĩ. ó legi. Rñ. q̃ decretalis ó cet. potuit annullãdo pcessum, z suias, non contractus: ergo tacite videtur velle q̃ valeat contractus, z ita ibi no. Ad hoc, q̃ qui quedã cassat, tacite videt reliqua cõfirmare: vt. l. tribuñ. ¶. fi. de mili. testã. ¶ †Sz quõ ius canonicũ pot annullare talẽ actũ, quin teneant⁹ iure ciuili: dicit Joã. and. in. c. decet. hoc eé ratione loci, q̃ dicit notã. p reformatoꝛibus statutoꝛũ nã hoc ipso q̃ cassant q̃dã, videñ reliqua tacite confirmare. ¶ †Quero iurta hoc, vtrũ aliq̃s possit citari i ecclesia: z videt q̃ nõ: q̃ ille est actus iudiciarius. Dic contra, q̃ p nuntiũ pot citari verbo, non req̃: non pot capi in ecclesia authoritate iudicis secularis de his q̃ ad eccle. cõsugi. ĩ. spectãt. z in. l. pleriq̃. ff. de in ius voc. scõz Guil. Nõ obstat, q̃ citatio est de processu: q̃ illud verũ est quatenꝰ concernit reũ, aut iudicẽ: sed quatenꝰ cõcernit nuntiũ, est quedã executio facti. vnde ppter ille actus nuntij non est de pcessu iudicij. z ita dz intelligi institu. de pena temere litiga. ¶. vlt. ¶ †Quero de tutore z curatore: vtrũ possit dari in ecclesia? z dicendũ est q̃ sic: q̃ iste actus respicit pietatẽ: vt. ff. de tutel. l. qui dz. ¶. quoliber. Pot etiã manumitti fieri in ecclia: vt. ĩ. de his q̃ in eccle. ma. l. i. z fin. ¶ †Quero, qd de iuramẽto testis, vel partis: quotidie enim videm⁹ q̃ iudices vadũt ad ecclesias ad recipiẽdũ iuramenta mulierũ. Respondet Bar. q̃ disceptatio, an sit iuramẽtum necne, non pot fieri in ecclia: sed postq̃ est disceptatũ, z deliberatũ super recipiẽdo iuramẽto: tũc receptio iuramẽti nõ dicit actũ cõtentiosum: ideo pot exhiberi in ecclia scõz Bar. Breuiter ó iuramẽto partis est ter. ĩ. de rebꝰ credi. l. generaliter. in fi. vbi dr q̃ iuraf sup altari, z sic in ecclia: vt. xxij. q. j. z melꝰ in. c. habemꝰ. Sz de iuramẽto testis satis dubito: q̃ dz iurare coram iudice sedẽte p tribunali, nisi dicam⁹ q̃ ideo valet iuramentũ: q̃ iuramẽtũ est res spiritualis in ser: ideo pot pstari in ecclesia, argumẽto dictarum. ll. ¶ †Quid de examinatione testium iam legitime iuratoꝛum? dic q̃ ista examinatio facta in ecclesia valet: quia retrotrahitur ad diem z locum iuramenti, secundum Bar. to. ¶ Istud quod dicit de die, est verum: vt not. an. c. ĩ. de offic. delegat. in clementi. Sed illud quod dicit de loco, si est verum, est multum nota. q̃ si quis accusat testem de falso, debet ponere locum iuramenti, z non est necesse q̃ ponatur locus depositionis, ex quo ad locum iuramenti trahitur depositio: z quia delictum testis propriꝰ est periurium: vnde sufficit ponere locum periurij. hoc tamen non affirmo. ¶ †Quid de arbitramento z arbitratu, vtrum si in ecclesia fer atur, valeat? dicit Jo. And. in. c. decet. q̃ nõ valeat arbitrium arbitri cognitionaliter procedentis. Ego credo q̃ valeat laudum arbitratoris, si erat arbitrator. Ratio: quia laudus arbitratoris magis accedit ad contractum quam iudicio: vt notatur in authentico: vt. ĩ. de. ĩud. ¶. i. colla. iv. z predicta vera sunt in iudicibus secularibus: sed ecclesiastici iudices possunt pro tribunali sedere in ecclesijs: vt in. c. decet. z patet Florentie in episcopo Fesulano. ¶ Vltimo quero in protestationibus, vtrum possunt fieri in ecclesia. z dic quod sic: vt. ĩ. de adult. auf. si quis ei. Bald.

1 ¶ Emptoꝛ z venditoꝛ reliquiarum sanctoꝛum, an debeant puniri.
2 Pena quãdo imponitur alicui cõtractui: an per hoc cõtractus teneat.
3 Pene due an simul concurre possint.

¶ Lex tertia.

TEmo martyres. Martyrum corpoꝛa z ecclesie nõ sunt in commercio hominũ. h. d. Guil. dicit quia exhumantes corpoꝛa sanctoꝛũ, z extra ecclesiã portantes, puniuntur pena sacrilegij.

a ¶ †Presertim q̃ tẽdit ad spiritualitates. Addõ, q̃ ẽt de re pphana, vt p Bern. ĩ. c. decet. z vt gl. ẽ de immu. eccle. li. vi. notaui i addi. ad Gui. de cunc. i ista. i. i pn. in ℣. aliquos Sct⁹ i ecclia. z dixi ẽt in additiõe ad pan. in. c. cuz ecclesia. num. vi. in ver. in ecclesia. extra de immu. eccle. Celsus.

b ¶ †Pro reformatoꝛib⁹. Not. q̃ si reformatores statutoꝛũ cassant q̃dz, videtur alia tacite confirmare. facit. l. cũ pretoꝛ. de iudic. And. Barb.

1 vt. ff. ad. l. iul. pe. l. sacrilegij. ¶. j. ¶ †Quero iurta hanc. l. vtrũ emptoꝛ z venditoꝛ reliquiarum sanctoꝛũ puniatur? z videtur q̃ nõ: quia l. prohibet, sed no. punit. vnde cũ pene sint odiose, non debent habere locum. nisi in casibus expressis in iure. z iste est text. notabilis. ff. de religio. l. sed si quis. ¶.

c De loco. Not. si accusat testis ó falso, debet inferi locus iuramẽti, z nõ depositionis. vide Bal. in. c. quoniaz contra. de pba. vbi dicit, q̃ non debet poni dies iuramẽti in die depositionis, si in vno loco iurauit, z ĩ vno die z alio die deponit dz poni dies depositionis. vide consilium Bar. qõ incipit aretinꝰ. z est xvij. vbi dicit, q̃ est locus iuramẽti. vide ibi omnino. And. Barba.

e Diuus autẽ marcus. Gl. dicit hic contrarium, quia eo ipso q̃. l. vetat, tacite punit. z est pena arbitraria. vt. ff. de penis. l. sanctio legum. z. ff. de effra. z expilat. l. j. ¶. expilatores. Breuiter glo. dicit verũ in casu huius legis: quia tale cõmerciũ habet in se delictũ: z tẽdit ad iniuriã Dei, z illi⁹

f martyris. secus vbi nõ habet i se delictũ, vt patet in eo qui emit rẽ munois prohibitam alienari: quia nõ punitur ex hoc aliqua pena arbitraria: cũ speciale sit in emẽte nõ ecclesie. ergo in contrarium est ius cõmune. vt. j. eo. l. Jubemus. ¶. salue. ¶ †Extra opponitur contra glos. z videtur q̃ contractus valeat: quia ex quo lex tacite vltra procedit. imponẽdo penã arbitrariã: ergo debet actus valere: vt no. ĩ. de legibus. l. nõ dubiũ. Re ipsõ deo illud quod not. ibi est verum: quãdo actus potest valere: quia res est in commercio: vel actꝰ habet omnia ĩ entialia. vt. ff. de diuor. l. q̃ ait lex. secus si talis actus nõ potest valere: vt q̃ nõ est in cõmercio, vt hic, vel alias deficit ĩ essentialia: vt. l. j. de bis que pro non scri. ha. ¶ †Iurta hoc quero, quomodo hic concurrunt due pene, scilicet annullatio, z pena arbitraria? Ridet Bart. q̃ vna imponitur per. l. ipso iure alia per hominem. Ly. dicit in. l. placet. ĩ. eo. q̃ cõcurrit ideo, quia veniunt ex eadem. l. Ego dico q̃ annullatio actus nõ dicitur propriꝰ pena: quia propriꝰ non dicitur lex penalis, nisi quãdo aliquid abest: vel quãdo constitutio priuat aliquem iure quesito, vel inchoato queri. ita no. Jo. And. in. c. vltimo, de elect. lib. vi. in nouella, que tene mẽti. Et vide iurta hãc. l. quod in correlatiuis si vnũ prohibetur, z punitur: reliquum videtur prohiberi, z puniri. vt hic in emptoꝛe z venditoꝛe. z est ter. in. l. i. ĩ. de cupressis. lib. x. z econtra quod licet vni, licet vtrique. iste est text. not. in. l. j. ĩ. de indicta viduitate. Bal.

h Presertim. Numerꝰ taratus in ecclesijs, presumitur taratus secundum facultatem ecclesie: ideo non est excedendus. siue frangendus. vnde recepti supra numerum non habẽt iura, nec priuilegia aliorũ canonicorum. h. d. Quod declara, vt perfecte legiꝭ z notaꝭ de consti. c. cũ. ℳ. ferra. ¶ †Nota q̃ per statutũ de numeroꝰ non derogatur numero existanti, sed futuro. Ita not. Guil. de Lug. z alleg. pro concor. in authẽ. de referen. ¶. j. z de aduo. diuerso. iudicum. l. petitionem. ¶ †Nota q̃ vbi est numerus, non tenet impetratio supra numerum. Bal. in. l. nõ dubiũ. ĩ. de legi. fallit. z vide. l. j. ĩ. de sepul. vio. z fallit etiã in notario falso faciente instrumẽtũ, quod alias est nullũ. vt puniaf. Idẽ in teste. vide Sali. in. l. j. ĩ. de sepulc. vide preallegata. And. Barb.

i Ego dico. Adde Bal. in. l. nõ dubiũ. in. iij. co. j. ó legiꝭ. z Bar. z ibi p me. in. l. pretoꝛ. ff. de ope. nouun. z est ter. z ibi Bar. Bal. per me in reportatis meis in. l. turpia. in pn. ff. de leg. i. z adde ter. in. c. si religiosus. de elec. lib. vi. z per ¶. de. de Anch. in. c. canonum statuta. in. xj. char. ver. sed iurta predicta quero, quando lex prohibet. de constitu.

k ¶ Statutũ in numero, facit ista. l. vt doctoꝛes supernumerariũ incolegio non gaudeant priuilegijs collegij. And. Barba.

a ¶ Numerum. Quod puto verum, nisi princeps iurasset seruare illā cōstitutionem, vt non addantur plures: quia sub illa clausula non venīūt statuta iurata, nisi specifice dicatur. gloss. est singularis in c. cum nō deceat. de elect. lib. vj. Idem in pacto clemen. dudum. §. penulti. in ver. pacta. extra eodem. Andre. Barba.

b ¶ Talis ḡstio. cōcessum pulegiū titio & filijs, dicit esse ipsi⁹ titij, adeo q̄ revocato pulegio a titio & filijs, nō vī revocatū pulegiū filiorū. Sed Jnō puto verius: q̄ex cōcessione illa, in qua de filijs ē facta mētio: filij venīūt iure proprio, ad similitudinē eī⁹ q̄ stipulat⁹ ē opas sibi & filijs. l. q̄ opas. ff. de oper. libe. Jtē q̄ regula est, vt delictū pris nō obsit filio. mariti me i dignitatib⁹ q̄ nō ab eo immediate puenīūt: sed ab alio. l. emācipatū. b de senato. Tertio c ex quo filij non fuerunt expressim remoti, videntur dimissi. arg. l. cū ptor. ff. de in. And. bar.

c ¶ Priuilegiū. facit Bald. in. l. ij. in fi. j. tit. j. & in. l. quicqd j. de aduocatis diuer. iudicū. & quod notat Barto. in. l. Gallus. §. quidam recte. in fi. ff. de lib. & posth. Pe. de ancha. in. c. canonum statuta. in. vj. chart. 4 in versi. sed quid si d lex puidet in duobus; sed an priuilegium cōcessum patri & filio extinguatur quo ad filios, si extinguitur quo 1 ad patrem? vide Baldum in. l. ij. in 2 vltima columna, j. de liber. & eorū liberis. ibi etiā querit, an priuilegium 4 patris transeat ad filios. 5

d ¶ Legē ḡnalē. vide q̄ no. Bal. s. in. ij. 6 cōstitutiōe. in fi. si q̄ vero. & in. l. ij. si 7 cōtra ius vel utili. publi. & ibi per me.

d ¶ Legē generalē. per. l. generalē nūquaz derogatur priuilegio speciali. de quo vide Lud. in. l. hac gsultissima. j. de testa. vide Bal. s. de Justin. C. & in. c. j. in pun. quo tempore mīles. And. Barba.

¶ Adde Pau. de cast. in. d. c. ver. si que vero. & Bar. idē tenētē in. l. decurionibus. hic allegata. vbi etiā tenet, q̄ nec per speciales. l. derogatur priuilegio alteri cōcesso. facit gl. in. l. fi. §. in cōputatiōe. j. de in. deli. q̄ dicit, q̄ statutū loquēs ḡnaliter, nō cōprehēdit heredē inuētarū facientē. & adde Bar. in extraua gan. ad repri. in ver. nō obstātibus. in ver. fi. casu, vbi videtur facere differentiā an priuilegiū sit clausus in corpore iuris, an vero nō. Et idē tenet Jo. and. in. c. j. de rescrip. vbi dicit, q̄ per. l. generalem non tollitur priuilegiū, nisi sit clausum in corpore iuris. q̄ vbi est clausus, statuēs illius ꝑsumitur habere notitiā, alias nō. c. j. de cōsti. in. vj. & ibi Joan. de fantu. & Dominicus. in. ij. colum. & vide quod no. Bald. in. l. gfalt. j. eod. & in. l. oēs populi. in vltimis verbis. ff. de iust. & iure. & Bal. in. l. ij. §. dinus. ff. de sepul. vio. & in cōs. inci. Capitaneus patrimonij. & in. l. si mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. j. & gl. omnino in. c. vt circa. in verbo, corporali. de electio. & in sexto. & in. c. pen. extra de capel. mon. & xvij. q. j. c. quoniam. & in. c. vno de capel. monach. in. vj.

e ¶ Placet. Vide Bal. in. c. cōstitutū. de rescrip. ad quod allegant Lyn. sup hac. l. And. Barb. & ¶ Cuz 2 filio. Add de qō in simili notauit de papa Fel. in. c. cum nobis. in prin. extra de ꝑscri. Pan. in. c. qñ. in. j. & ibi posui in addi. ad eū, in ver. vbi ler est multum du bia. extra, de cōstit. & qō etiā dixi in ap ad Joā. Fab. in. §. alie aūt. in fi. in ap. in ver. Archi. extra insti. de in. na. gen. & ciui. & Pau. de cast. cons. cclxx. inci. In facto ꝓsenti. Cel. ¶ Cōsilium. Vide Bar. in. l. ille aut. le. §. cū in verbis. ff. de leg. iij. & Bal. in. l. j. j. de leg. ij. Bal. l. j. de relatio. & in. l. ancille. j. de furt. & in. l. voluntas. ver. quero si statutum. j. de fideicommiss. Bal. & Jmo. in. l. si sic stipulatus. ff. de verb. oblig. & Bar. in. l. ab executore. in prin. in. §. q. in fi. ff. de appel. Angel. in cons. cxxxiij. ¶ Qō inder. si ot. iudices non debere habere cōsiliū deliberatiuū cū aduocato partis. & vide Bal. i. l. si quis. C. de inge. manu. vide quod pulchre habetur per Jmo. & alios. & ibi p Bal. m. c. irrefragabili. de of. ord. vide glo. in. c. vt debitus. de appel. que dicit, q̄ debet habere cōsilium cum peritis. Speculin. in tit. de app. §. nunc dicā⁹. ver. j. vbi refert opi. vide do. Abb. in. d. c. vt debitus.

e ¶ Lex quinta.

Placet. ¶ Ecclesia nullū onus agnoscit, nisi ordinariū, & ꝑpter sub itū aduentū ꝓncipis. h. d. Jac. but. Tria facit. primo ponit f q̄ ecclesia non agnoscat. Secō, q̄ agnoscat & subeat. Tertio ponit spiritualiter & temporaliter. ¶ Secōa ibi, postremo. Tertia ibi, si qs⁹. ¶ No. q̄ impator ꝓpria ꝓdigiosa cū 2silio facit. p q̄ facit. j. de repu. l. dubiū. Dicit hic Bul. lz sit extra materiā. l. q̄ cōsiliū⁹ nō d⁹ haberi, nisi sit dubiū: g vt. ff. de bo. dāna. l. diuus. Jtē dicit q̄ inder⁵ non b debet habere consiliū cum aduocato partis, scz cōsiliū deliberatiuū: q̄ aduocat⁹ partis est suspectus: vt. ff. de arb. l. nō distinguem⁹. §. quidā. & in l. proxime. ff. de his q̄ in testa. dele. Ly. sed colloquiū ꝑ modū collationis hū pōt habere cuz quo cunq⁹. scōs Bul. ¶ Secō no. q̄ reseccle siarum 2 nō tenētur subire munera sordida, nec extraordinaria. i. q̄ nō habēt nec certā nec ordinatā formā ꝓstationis. sicut alibi exponit de annu. le. l. Seio amico. §. medico. Jtē nō tenet suscipere supindictum, ea ratiōe, quia est extraordinariū munus. g ¶ Quid si de extraordinario fiat ordinariū ꝑ. l. quidā dicūt q̄ tenet agnoscere: Jac. but. dicit q̄ coipso q̄ est redactū ad ordinariū, oīa iura q̄ loquunt de ordinario, hñt locū in ipso: vt. j. de leg. here. l. j. §. pen. & fi. & l. meminim⁹. in fi. Idē sentit gl. Tu dic q̄ h est verū: q̄ casus est in. l. j. j. de iu. li. r. ¶ Tertio no. q̄ res eccle ꝓpter munera si 3 soluta nō cōfiscātur, id ē nō trāsferūt⁹ in fiscū. Sz nūqd est idē si eccl'ia hz emphyteusim⁹, & non sol i uit canonē: qdā iducūt istū ter. q̄ eccl'ia nō ꝓinet iure suo: tū iste ter. nō facit: q̄ loquit in trāslatione penali non fieda ob canonē non solutū: sed q̄ res reuertat ad dām canone non soluto: ista non videt pena, sz natura ꝓtract⁹, vñ cū ꝓtractus habeat suā naturā cū eccl'ia, sicut cum priuato, vī q̄ nō soluēdo cadat a iure suo. ad hoc in auc. de ali. & emphy. in fi. ꝓn. & est gl. o. i. d. j. e. auth. q̄ rē. q̄ō bū b 4 not. ¶ Quarto nota. q̄ res ecclesiarum tenentur ad ordinarias & vniformes & ꝑpetuas indictiones. Dicit tamen glos. q̄ istud hodie est correctū ꝑ auc. Jtē nulla cōitas. j. tit. j. ꝑ quam authen. glos. sentit q̄ etiā ad tributa eccl'ia hodie nō teneatur. & secundū hoc videtur falsa opi k nio Bart.⁸ qui dicit, q̄ si ꝑ statutū ꝓdia facta sunt tributaria, & postea ius trāsiuit in eccl'ias: q̄ eccl'ia tenetur ad tributū. ipse not. hic. & l. rescripto. §. fi. de mune. & honor. Tu dic. q̄ si tribu l tum⁹ procedit ex ordinatione principis agnoscit eccl'ia, ad quam vadit res tributaria: vt in cap. si tributum. xj. q. j. secus autem si ꝑ inferiorem a principe hoc ordinetur: quia tunc eccl'ia non tenetur nisi ad tributa ꝓsentis tēporis. Post quam autē res facta est eccl'ie, eccl'ia libera est a tributo: & iste est textus in authen. Jtem nulla communitas. per hoc derogatur omnibus fraudibus statutorum, que fiunt in ꝓiudicium ecc sed Bald. in. d. l. si auia. dicit, q̄ non adstringitur. And. Barb.

i ¶ Emphyteusim. Idem tenet Bald. in. c. j. in tit. de alie. feu. & vide plenius per Ant. de But. in. c. constitutus. extra de rel. dom. post gl. & dom. ibi, & Spec. in tit. de loc. §. nunc vero aliqua. vers. viij.

k ¶ Opi. Bar. ō veritate opiniōis Bar. latiꝰ disputat Bal. l. fi. i ant. sed perculū. j. sine censu vel reli. & in. l. ō his. j. de epi. & cle. Et no. q̄ statum nō pōt facere ꝓdia tributaria, nisi exꝓmat tributū & ꝓcē. qnātitatē & qualitatē tributi, scōs Bal. i. l. neminē. j. e. & sequit Jmo. & dicus in. c. j. de immu. eccl. in. vj. & Bar. in vers. incip. Si aliqua, &c. Barto. de pace constan. in. verbo, munitione. & Bar. in. l. iij. de pignoribus.

k ¶ Et quid si eccl'ia cōducit in emphyteusim a priuato, vide p Ange de Jserna in. c. ij. in versic. & plaustrorum. in tit. que sunt regalia.

l ¶ Tributum. Vide circa hoc dictum Bar. in. l. fi. de exact. tribu. l. r. vbi

vbi probatur. hoc dictum. Andr. Barba.

☞ Adde p hoc dicto, q ꝺ in seq. apo. ꝺi, Guil. de cu. hic nu. ij. ℣. eccl'ie dedicatis. Ja. rebuf. i. l. j. nu. xxi. q ꝺ ét ibi notaui i add. ad ipm, in ℣. de exactoib' tributo. C. de mulieri. i quo loco. q ꝑdañ. i. c. ñ. nu. iiij. vbi ét notaui i apo. ad ipm, i ℣. aliquas gabellas. extra de vi. q hone. cle. Cels'.

a ¶ Gabellis. Vide Bal. in. l. i. ſi. ſ. de Zbé. emp. q in. l. pe. q in. l. ad ſtructio/nes. ſ. e. q i c. nouer/rit. de ſen. excom. q a not. in cle. preſenti. de cẽſ. i cle. q Bar. in. l. j. in fi. de mulieri. i quo loco. lib. x.

b ¶ Militibus gaudentib'. Not. milites gaudentes non habere priuilegiũ muneri. vide do. Ant. q. ꝺ. Jo. an. in c. ij. de foro cõpetẽ. q ibi dom. Ant. ſin gulariter dixit de ieſuatis. An. bar.

b ¶ Gaudẽtib', vt militibus gaudẽtib', de ſoroib' ter/tiꝰ ordinis, q here/mi. vbi p Sto. hic.

c ¶ De excõicatione. Exceptio excõi catiõis admittitur coꝝ iudice ſecula/ri. ſic vide. c. decer. o nim'. de ſen. excõ. in. vj. And. Barb. ☞ Adde q ſi incidat coꝝ iudice laico, ꝺs remitti ad fo rum eccleſiaſticum, etiã ſi a principio non fuit oppoſita, vt notaui in apoſt. Guil. de cuneo hic nu. q. in verſi. videſ qõ ſic. Gemin. in. c. j. §. ſi gs li. ti. n. q. v. y bi ét notaui i apo. & adipſum, in ver. ec cleſiaſticũ. extra de excep. li. vj. q ꝑNa/not. i. c. paſtoralis. nu. xij. q ibi iterũ in e addi. meis in verſi. an except. excõica/tions. prealle. ti. q ꝑPaul. de caſt. cõſi. criũ. Celſus.

d ¶ Guil. q Jacob. Bu. Vide queſtiõ nẽ ſimilẽ deciſam p per Bal. in. l. cun. f ctos populos. in ver. modo etiã hic incidit talis q̃ſtio. q opinio. Bal. ſeq/i tur Lud. ro. i. li. §. 2 j. ff. ꝺ op. no. nũ. di/ces. q. §. ſi vero cri mẽ. hic allegat' eſt ad hoc ſingul' ris.

e ¶ Libello. Vide Bal. in. l. data ope ra. in colũ. prima. q accuſa. nõ poſſunt.

f ¶ Ultimo no. Et ſic no. q pũctus te net locũ copule: vt probatur per ter. q glo. ſingulariter in. l. ſi duobus. §. in coeunda. ff. pro ſocio. Andr. Barba.

g ¶ Quando principaliter de hoc tractatur. Adde quod notaui in apoſtil. ad Lan. de oziaſ. in. c. quoniam contra falſam. §. confeſſiones. num. viij. verſi. queritur. in apoſtilla magna, extra de proba. q Cardin. in cle. ſepe de verbo. ſignifi. q ibi etiam per prealle. Lanfran. Celſus.

h ¶ Nullo mõ. Adde Bal. in. l. iiij. j. de iudicijs.

b ¶ Nullo mõ. Nota q licet iudex ſecularis poſſit cognoſcere incidenter ſuper cauſa ſpiritua/li: eſt verum, niſi pars contradicat. q iſta opi. videt opti ma, q ex facto ius oriꝝ. l. ij. ex plagis. §. i cliuo. ad. l. aql. q ideo determina/tio queſtiõis facti habet in cõſequẽ/tiã determinatio/nem iuris, propter cõueritatẽ. ideo ſo lum referuatur iu dici eccleſiaſtico. q pro iſta opiõ. vide do. meũ in. ꝺ. l. Ti/tia. fi. ſol. matri. fa/cit qõ voluit ꝺo. Abba. de Sicilia, q quando eſt du/bium de periurio. notio tantum ſpe/ctat ad papam. ali/egat caſum l. c. ve/nerabilẽ. extra de elec. quem dicit eſſe ſingularem in ma/teria iuramenti in ſua ſolẽni diſputa/tione, incipi. ſtante ſtatuto. quod intel/lige in magnis ne/gotijs q arduis: a/lias ſec⁹. ita ſingu/lariꝰ voluit Spec. in titu. de legato. §. nunc oſtendẽdum. vide dom. Abb. in prealleg. c. venera/bilem. And. Bar.

C ¶ Clericus. Adde Bal. in. l. de qui bus. ff. de legi. q in l. fin. §. ſi vero poſt/quam. j. de iure de li. q in. l. i. ſi. de cõ/traben. emp. q. l. in legatis. j. ad. l. fal.

C ¶ Erequi inſtru/mentum. q iſtud di ctum videtur tem/perandũ, in conſtitutiõibus, que non ſunt recepte autho ritate Romanoꝝ pontificũ: ſed pre/ſcriptione iuris ci/uilis poterit repel/li. i. c. j. extra de no. ope. nũ. vide ꝑDet. de an. in. c. ſi de vi. q ho. cleri. Joã. de Imol. ſequit iſtud dictum, nõ tñ alle/gat Bal. An. bar.

C ¶ Canoniſtas. q per ꝑDet. de Anc. in. c. canonum ſtatut. de conſtit. vbi omnino vide.

Roma dicitur duplex, vetus. ſ. q nova. Canones, an debeant obſeruari in foro ciuili.

C ¶ Lex ſexta.

Omni innouatiõe.

Interpretatio canonis vel ſtatuti, de cuiꝰ mẽte dubitat, ꝓtinet ad cõditorẽ q cano. es ſunt in ſeculari foro ſeruandi. h. ꝺ. q ad hoc allegat' hec lex. C ¶ Sciendũ eſt qõ Jmperator cũ cõſenſu archiepiſcopi fecit quoſdam canones, quos qdã tyrannus innouauit: q̃ innouationes remouent hac lege. Et dicit hec lex, q

1 ſi occurrat dubiũ circa canones: interpretabitur Archiepiſcopus cuiꝰ authoritate facti ſunt. Ja. butrig. in lectu. no. qõ interꝑtatio canonũ pertinet ad cõditorẽ, id eſt ad eũ cuiꝰ authoritate pũcipaliter fundanꝫ. C ¶ Itẽ not. hic q Jmperator mandat iſtos canones obſeruari. C ¶ Itẽ no. q id qõ eſt factũ in cõcilio, eſt interpretãdũ p conſiliũ, q pẽũ q ꝓtebet authoritatẽ cõſilio. C ¶ Jtẽ not. hic vltimo de duplici roma, ſcilz veteri, q nova. due ſunt ergo Rome, tũ vna eſt princips. ita no. in. l. j. ſ. de metropoli. Sz Bar. hic tãgit vnũ. Et ex hac. l. ſumit Bar. arg. ad cauſas, ſcz q qñ aliquis articulus ꝓtinet ad foꝝ eccleſiaſticũ, puta vſurarius, vel matrimonialis: talis articulus ſit declarãdus q examinãdꝰ in curia epiſcopali: nõ in foro ſeculari. arg. huius. l. Ad hoc facit extra de oꝛd. cogni. c. tuã. hoc intelligit ipſe verũ quan do principaliter de hoc tractaꝫ. Sed ſi incidẽ ter referꝛ aut eſt q̃ſtio ſuper facto, aut ſup iure. ſi eſt queſtio ſup facto: puta ille q eſt vſurarius be ne fatetur, ſeu nõ negat cõtractũ eſſe vſurarium: ſed dicit ſe non recepiſſe tñ noie vſurarũ, in iſto caſu quãttatis ꝓbari ꝓt coꝝ iudice ſeculari. Si autẽ negat cõtractum vſurarũ: tunc oportet re curri ad eꝑm extra i. c. illo vos. de pig. q de emp. q vẽ. c. ad noſtrã. q iſtud fuit dictũ ꝑPau. de liaza. in cle. j. de vſur. Jtem in cã matrimoniali ponit exemplũ. nã aut negat qs ſe ꝙtrariſſe matrimoniũ: q põt probari coꝝ iudice ſeculari inciden/ter, aut qs nõ negat factũ, ſed qualitatẽ eius facti matrimonij: verbi gratia: q cõitẽ ſe contrariſſe, ſed dicit matrimonium nullũ, ꝓpter aliquã cãm. iſto caſu recurrit ad eꝑm ſcõm Bart. de hoc ipſe idẽ not. in. l. Titia. §. j. ff. ſolu. ma. Tu dic q

h nullo modo ᵇ de cauſa mere ſpirituali, ſicut eſt cauſa matrimonialis: nec de cauſa mere eccle/ſiaſtica, ſicut eſt cauſa vſuraria, poteſt cognoſcere iuder ſecularis: quia non habet ſuper hoc iuriſ/dictionẽ. Et iſtud eſt verũ, ſi contradicaꝫ: ſed con feſſio facta de plano coram ipſo tenet. Jta ſentit Spe. in tit. de reconuenti. §. nunc dicamus. ver. ſed nunquid incidenter. vbi omnino videas. Et adde qõ not. in. c. ſi iuder huc⁹. extra. de ſen. excõ.

2 li. vj. in nouella. C ¶ Deinde ide tex. eſt in argu. q canones deberi obſeruari in foro ciuili. vn/

i de ſicericus ᵗ agit contra laicum coram poteſta/te, non poterit excludi clericus per preſcriptio/nem ſtatuti: quia non eſt obſeruãdum ſtatutum i laicoꝝ: ſed ius canonicum, quatenus tangit cle ricos. argu. huius. l. z. ſ. eo. aut. caſſa q irrita. Tu dic q aut clericus in agendo ſumit adminicu/lum q fundamentum ex ſtatuto: puta quia petit exequi inſtrumentũ ᵏ confeſſionatum, q nõ ha/bet executionem paratam, niſi per ſtatutũ: q tunc poſſet ſibi obijci preſcriptio ex eodẽ ſtatuto. arg. ff. de leg. q. l. ſi ex duobus. q de manumiſ. l. Cai⁹. k C ¶ Si autem non ſumit adminiculum ex ſtatu/to, ſed ex iure communi: tunc ſi exceptio preſcri/ptionis tendit ad deciſionem litis: ſtatutum lai/coꝝ nõ poteſt prẽiudicare clericis: vt extra de conſti. c. eccleſia ſancte Marie. lz Bar. aliter di/cat in. l. cũctos populos. vbi videas per eũ. Sed quid econtra, vtrũ ſtatutum laicoꝝ ſit ſeruandũ in curia epiſcopi: Bart. tractat ibidem. Old. di/rit q eſt ſeruandum cõtra laicos in patrocinium clericoꝝ: vt. x. diſt. c. ſi in adiutoriũ. Sed Jac. de are. in. l. cunctos populos. dat iſtã throncã, q ei non prodeſt ſtatutum, cui non poteſt nocere. Ex quo ſequit, q ſicut non obeſt clericis, marime in foro eoꝝ: ita nec patrocinaꝫ: q non ꝺs claudica/re. Tu ſuper hoc puncto recurre ad canoꝝ aſtas l.

l 2 dic vt no. q tangitur extra de fo. cõpe. c. ſi cleri/

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Cum dubitaretur. No. quando dubitat de statuto, recurrit ad cõditoꝛe. vide Bal. in. ff. quibus. ff. in. i. cõsti. ter. in. c. ex parte, lo. vlt. de verb. signi. ꝛ quod ibi no. ꝛ vo. Pe. in cle. ij. in secundo notabili. And. Barb.

b ¶ Esset ecclesia. No. q ecclesie fratrũ minoꝝ nõ tenẽtur ad refectionẽ viaꝝ: qꝛ sunt sine possessione. vide Bal. in ti. de pa. ff. in x. muntione ciuitatũ. ꝛ. d. Abb. in suis cõsil. in cõsi. ij. vbi pulchre loq̃tur, q̃ nõ tenentur ad muros edificandos. vide ibi oino. ꝛ in 2si. vi. vtrũ teneaꝫ clerici solue re dacium de aialibus, q̃ vẽdit cũ ducit de pascuis. vide eundẽ in 2si. ix. vbi pulchre loquiꝫ. ꝛ in cõsi. iij. alias. lij. ꝛ i cõsi. cvij. An. Bar. ☞ Adde Jac. rebuffi. i. l. per bithiniã. n. j. ꝛ ibi nota ut in apo. ad ipsum in xi. de sac. san. ecc le. j. de immu. neccõce. lib. x. Istũ hic in pri. vbi etiã dixi in apo. in x. in via publica reficẽda. ꝛ dixi ẽt in apost. ad Pan. o. i. c. nõ minꝝ. nu. vj. in x. in q̃ ꝛ eccl. extra de immu. eccle. ꝛ plenius in. c. j. n. v. i ver. de vicinia habẽte puteũ. extra de ec. edi.

c ¶ Steriles. facit qõ not. Jmol. in. l. apud. in. ff. si heres ff. de le. j. Celsus.

d ¶ Gabellã. Vide Bal. in. l. pl. ff. eo.

e ¶ Seculares. Sed de hoc vide Jn. c. ſ mmꝝ. extra de immuni. ec. ꝛ Bal. in l. de his. j. titul. i.

f ¶ Jn põtib. Vide Bal. in. l. cũ fructuarius. ff. de vſufruct. vbi alle. dicũ Spe. in x. hic al. q̃ si putẽ serunt toti vicinie, ꝛ vn̄ abstinet se a cõmoditate, vt nõ cõtribuat ad expensas: q̃ nihilomiꝫ tenẽt ad expẽſas modernioꝝ res. in suis not. alle gãt p sin. An. B.

g ¶ Jn studio. Adelus facit. l. quesitum. in prin. de leg. ij. And. Barb.

h ¶ Vult transire. Scias tamẽ q̃ bona acquisita monasterio per monachum remanent penes eum: secus de acquisitis per eum. in authen. de mona. ſ. si vero relinquens. Andr. Barba.

i ¶ Professiõe. Aliꝫ Jmo. i. c. sicut. eſt ò iureiu. i. j. gl. vbi ôt, q̃ regrik petitio licẽtie: iꝫ nõn obtineaꝫ. ꝛ qĩ vult trãsire ad arctioꝝ regulã. all. c. j. eſ de regula. ꝛ vtꝫ gl. Bernar. i. c. stellerinꝝ. in vbo. curã. extra de eta. ꝛ ãli. Sed si vnꝰ trãsiuit ad aliũ mõasterũ. ꝛ iterũ de illo exiit, ꝛ vult redire ad primũ, an possit: Bald. tenet q̃ nõ in. l. cum in adoptiuis. j. de adop.

k ¶ Se clericũ. Et sic no. de eo, q̃ fingit se doctoꝝ, cũ non sit. vide ter. ibi. ꝛ ibi Bart. i. l. relatũ. C. de pfeſ. ꝛ me. li. r. d. Abb. i. c. j. de mag. An. Bar. ☞ Adde Jac. rebu. in. l. grammaticos. nu. v. ꝛ qõ ibi notaui in apost. ad ipm in ver. infamis efficitur. j. de profeſ. qui in vibe 2si. lib. xij. Panor. in. c. j. nu. j. vbi ẽt dixi in apo. ad ipsum post Barb. in x. pena falsi. extra, de cleri. non or. ꝛ Fel. in. c. tertio loco. in prin. extra de probatio. Celsus.

l ¶ Prelati. Vide Bart. in. l. pretor ait. in apostillis. ff. de eden. per me.

m ¶ Necessitatibus. Adde qõ no. Bar. i. l. j. in fine p illũ ter. j. de oper. li.

f tibusꝫ. ꝛ vbi: vt not. in Spe. de censibus. ſ. nunc dicendum. ver. Item pone, quedam vicinia. videas etiã super hac. l. in. c. q̃ ff. de censi. lib. vj.

1 ☞ Jllicitum non debet committi sub pretextu priuilegij.

2 Lucs in fraudem ponunt rem comitatensem in eorum estimo.

¶ Lex octaua.

Sacrosancta. ¶ Munus capitationis animalium, thessalonicẽsis ecclesia non agnoscit, sub pretextu tñ sui priuilegij nõ dz cõmittere fraudem. hoc dicit. ¶ Jn text. ibi, capitationis. Capitatio est quãdo p: o quolibet capite bestiarum certum quid soluitur. Tributum autẽ soluitur de predijs: vectigalia autẽ de his que vehuntur. Jac. vide in hoc. ff. locati. l. penulti. ſ. nauĩ. ¶ Not. hic q̃ ecclesia thessalonicẽsis

1 non prestat tributa animaliũ. ¶ Secũdo not. quod sub pretextu priuilegij nõ debet illicitum committi. facit. l. j. ſ. vbi sena. vel clarisſ. ꝛ. de

2 cõdu. ꝛ procur. domus Aug. l. j. lib. vj. ¶ Not. hic arg. cõtra cines, qui in fraudẽ fisci ponũtrẽ comitatensiũ in eoꝝ estimo. de hoc ad literã est ter. alibi, sed nõ recordor. Jsta enim fraus nõ priudicat fisco: vt in bac. l.

1 ☞ Clericus, nõ tñ vere in officio suo, nõ dz gaudere priuilegio clericali.

2 Jdonei ꝛ sufficiẽtes sunt eligẽdi in ecclesijs: ꝛ nõ idonei sunt repellẽdi.

3 Clericũ se allegãs in iudicio, q̃ nõ est clericꝰ, an ꝛ q̃liter debeat puniri.

¶ Lex nona.

Qui sub pretextu. Qui nõ seruit ecclesie, vel fingit se esse clericũ, q̃ non est: nõ dz priuilegio clericorũ gaudere, ſz eius loco est aliꝰ subrogãdꝰ. h. d. Ja. facit de decurio. l. qdã ignauie. li. r. ¶ Not.

1 quod ista. l. secundũ Ja. bu. habet duplicẽ lecturã. prima est in ingrediẽte, qui vere ingredit religionẽ, tñ non obseruat ea q̃ requirit religio: vel in eo qui efficit clericus, tñ nõ exercet officiũ clericale: ꝛ iõ nõ gaudet priuilegio clericali. Jtẽ qui nõ facit officiũ clericale in ecclesia, dz repelli. ꝛ remoueri de ecclesia. ¶ Secũdus intellectus est, qui se fingit canonicũ, vel monachũ, tñ nõ est: iste nõ gaudet aliquo priuilegio. Ego dico q̃ licet iste fcẽs intellectꝰ sit verus in se: tñ nõ ꝛgrunt huic. l. q̃ hic dicit q̃ alius dz subrogari loco eiꝰ: sed iste nullũ habuit locũ: ergo nulla põt esse subrogatio, ꝛ ideo pmus intellectꝰ est verior. ¶ Quero ergo an clericus,

2 qui nõ seruit in officio sibi deputato, debeat hẽre priuilegia clericorum. Rideo, quedã ꝛ ferunt clericis immediate ꝓpter seruitũ ecclie, vt prebẽda: ꝛ ille q̃ nõ seruit, nõ dz eã habere. vt hic. Alle tñ q̃ est i studioꝰ, dicit seruire ecclesie: q̃ studet, vt postea ecclie melius seruiat. ar. ff. fo. mat. l. dinortio. ſ. nõ solũ. secus aũt in vagabũdo: q̃ nõ seruit vere, nec interpretatiue. Quedã sunt que danꝫ clericis i honoꝝ ordinis clericalis, nõ immediate ꝓpter seruitia, que facũt ecclesie, vt priuilegiũ fori: ꝛ ista habẽt clerici, quãtumcũq; ecclie nõ seruiãt, scõm Jo. bu. in lec. Istud q̃ dicit

3 de scholari tangit hic per Guil. ꝛ Ly. ¶ Deinde no. hic q̃ sufficiẽtes sunt eligẽdi ꝛ ponẽdi in ecclesijs, ꝛ insufficiẽtes sunt repellẽdi. Hic cadit quedã questio de excõmunicato ꝛ bigamo, vtrũ possit monachari. Excõicationis enim rõne, nedũ q̃ sit sufficiẽs videtur prohibitꝰ: dicta tamẽ q̃ possit monachari: ꝛ ita disputãdo tenuit Jo. an. in. c. de clericis ꝛ sone. in

4 merc. de regu. iur. lib. vj. ¶ Ultimo no. q̃ qui quis vult trãsire de vna

b professione ad aliã: regitur licẽtia primi primatis sub cuius obedientia

i erat. Istud est verũ, nisi velit trãsire ad arctioꝝ religionẽ: quia tũc licentiã hz a tunc: ꝛ ideo nõ expedit hmõi hois. ita dicit gl. hic. de hoc tñ dic vt no. per Jnn. in. c. vl. de ren. ꝛ per gl. in. c. cũ singula. de sb. li. vi. sup x, ãc p Jo. de imo. vbi melioꝰ in. c. lz. de immu. eccl. Et simile habetis, q̃ sufficit

5 sita legis i. l. i. ſ. ò thesau. li. r. ꝛ 2di. instit. l. q̃ sub cõditiõe. ff. vl. ¶ Ex

k tra q̃ro, vtrũ si aliqs fingit se clericũ, ꝛ ñ ẽ: ꝛ iudicio allegat se clericũ, nõ est: vtrũ iste dẽat puniri: dico q̃ sic ꝓ motu iudicis. arg. j. de aq̃du. li. qs. li. vi. Si tñ nõ tñ se allegat clericũ, ſz etiã forte celebraret vt clericꝰ aliquod officiũ, puniret pena falsi: vt. ff. de fal. l. eos. ff. q̃ se. qõ bñ no. Bald.

1 ☞ Excusare se nemo potest respectu necessitatum imminentium ecclesie Romane ꝓpter bella.

2 Priuilegium generaliter indultum, non includit casum publice vtilitati contrarium.

3 Res ecclesie, an debeant confiscari Jmperatori ꝓpter delictũ prelati.

¶ Lex decima.

Habemus. Negligẽtia prelati nocet ecclesie: restitũ, est ipso iure nulli. h. d. Primo prohibet. Secõ ponit quãdã ertẽsionẽ. Tertio penã addit. Sciã ibi: qõ etiã. Tertia ibi, quicquid. ¶ No. hac lege arg. q̃ a necessitatibꝰ imminẽtibꝰ ec-

1 m clesie romane ꝓpter guerrã, nullus põt se excusare tõne priuilegij. sine sit cõcessum dignitati, siue religiõi, siue psone: q̃ publica vtilitas est cui

2 libet priuilegio preferenda. qõ est not. ¶ Scõ no. q̃ priuilegiũ gñaliter indultũ nõ includit casum publice vtilitati. Sũ: ꝛ si includeret, non valeret. Simile dicimꝰ, q̃ xba generalia nõ includũt casum. q̃ esset ẽ libertatẽ ecclesie: nã libertas ecclesie egparaf publice vtilitati. ꝛ iõm statuto i quo prohibẽt vẽdi nõ subiectis, nõ includunt ecclesie. Tñ q̃ de facto seruaf cõtrariũ: cogif ẽ mmitas ad declarãdũ statutũ: vt declaratur. i. c. eos. de immu. ecc. li. vj. i. nouel. ¶ Tertio no. hic, q̃ ꝓpter delictũ ꝓlati confiscan

a cõfiscẽtur[a] laicis. i. fisco Imperatoris res ecclesie. vnde dicit Jnn. q̃ propter onera realia põt statutũ cõfiscare res persone nõ subiecte. ꝛ allegat hunc text. ad hoc in. c. postulasti. extra de foro cõpe. Ego tñ dico q̃ text huius. l. salte de facto ecclesie erãt sub imperatore. facit qõ no. Jnn. extra de fo. cõpe. c. licet. ¶ Nũquid ergo dictũ Jnn. est verũ? oico q̃ sic in rebus laicoꝝ: q̃ sicut põt dari sua p hominẽ: ita per legẽ. secus in rebus ecclesiarũ, iuxta not. in Spec. de immu. eccle. ver. ꝛ scias. vide tñ oino qõ scripsi in. l. oẽs. j. sine cen. vel reli. Adde tñ, q̃ licet teneat statutũ quo ad rem ipsam: tñ nõ valeret generale statutũ, q̃ rõne solius dom⁹, vel possessiõis aliquis sit de generali foro, vel sit subditus: vt not. Jnn. in. d. c. postulasti. qõ est mẽti tenendũ. ¶ Quero hic, vtrũ res q̃ fiscant ꝓpter gabellas nõ solutas, vel ꝓpter tributũ nõ solutũ, possint salua cõscientia emi ab aliquo? Ista questio nõ ẽrit de foro iudiciali: q̃ nõ est dubiũ q̃ posset: sed loquit de foro cõsciẽtiali. Breuiter tñ. remittẽdo ad not. p Jo. an. in. c. eos. de immu. eccle. li. vj. i nouella. ¶ Oppo. qõ negligẽtia, vel defectus, aut delictũ psone nõ noceat eccle: vt. j. eo. l. Jubem⁹ sane. ꝛ in reg. iuris. delictũ psone. c. ff. de reg. iur. l. neq; interdicto. Sol. soluit trib⁹ modis. primo, q̃ hoc est speciale. Scõo, q̃ nõ nocet. s. finaliter: q̃ eccla recuperat damnũ suũ a delinquẽte. j. e. ti. l. si qs. ꝓbꝫ. Tertia rẽspõsio est, qõ delictũ psone nõ nocet eccle. verũ est: sed delictũ eccle nocet eccle. tũc aũt dicit de linqre eccla, cũ oẽs delinquũt cõicato cõsilio. ꝛ ita intelligit hec lex. Hoc ẽt modo deliquit ciuitas, ꝛ vniuersitas: vt. l. metũ. §. animaduertendũ. ff. qõ met. cau. ꝛ qõ no. ff. de regu. iu. l. aliud. §. referẽ. Tu dic latꝰ scõm Ja. but. q̃ aliqñ plat⁹ vult ꝓiudicare eccle cõtrahẽdo: ꝛ hoc nõ põt, nisi seruata forma legis: vt. j. eo. l. iubem⁹. ꝛ in authẽtica ibi posita. Aut vult ꝓiudicare negligẽdo: puta nõ exhibẽdo nauẽ ad felicẽ embolã: ꝛ põt: vt hic, scõm vnã lectura. sic eñ efficabcius incurrit [b] pena p nõ fieri, quã per fieri: vt no. m. l. cũ filius. §. in hac. de verb. obli. Aut vult ꝓiudicare ecclesie delinquẽdo: ꝛ tũc aut delingt cum cõsensu totius capituli: ꝛ ꝓiudicat ecclesie: vt in aut. de san. epi. §. si qs rapuerit. scõm Ja. bu. Sed dñs Guil. dicit in hoc pũcto, q̃ in acquirẽdis põt ꝓiudicare: ꝛ nõ in acq̃ritis. facit qõ no. j. vnde vi. l. si qs in tãtã. Aut delingt sol⁹ ꝓlat⁹: ꝛ tũc scõm oẽs nõ ꝓiudicat eccle: vt. d. l. neq; c interdicto. Sed tu adde [c] q̃ aut loquimur in ꝓiudicio psonali: ꝛ tũc administrator nunq̃ ꝓiudicat dño: vt. l. j. post ꝓn. de magist. cõue. nisi dñs cõcurrat in eodẽ delicto tacite, vel expresse: vt i. l. si. de excõ. ꝛ trãslat. mili. an. li. xij. ꝛ ibi no. ꝛ p Jnn. i. c. j. vt lite nõ ꝙest. vbi oino videas. Aut loq mur de ꝓdicio reali: ꝛ tũc refert aut ẽ me; ꝛ apertũ delictũ: ꝛ nõ ꝓiudicat administrator: dño: vt. j. vñ vi. l. meminerint. nisi quaten⁹ dñs ẽt factus locupletior: vt no. in. d. l. neq; interdicto. Aut nõ est verũ delictũ, sz prelatũ, ꝛ iclusz seu zuictũ cũ administratiõe: ꝛ tũc ꝓiudicat dño: tñ dñs bz regressũ z gestoꝛ: ẽt ñ ille nõ sit soluẽdo, sufficit dño cedere actionẽ: vt legit ꝛ no. j. de bis q. vt idig. l. polla. lz Lãb. de sali. intelligat illã. l. i lucri amissiõe, nõ in dãi icursiõe. Sz nõ est bon⁹ intellect⁹: q̃ post q̃ lucrũ est radicatũ, ꝑdere lucrũ est verũ damnũ, vel diminutio ꝓmonẽ.

1 ☞ Gualdaria Jmperatoris, an possit facere saccumanum.

2 Onus soluendi collectas, an possit imponi in rebus que dant ecclesijs.

¶ Lex vndecima.

Eminẽ. Aũ felicẽ embolã null⁹ ab angarijs ꝛ p angarijs, ẽt si sit ecclia, excusatur. ¶ Sup hac l. Guil. tractat de mã numer; q̃ hic vide p eũ. ¶ Querit gl. 1 q̃d õ gualdaria ipatoris, vtrũ possit facere saccumanũ: gl. õt q̃ nõ. mã ꝓceps dz ꝓmo se ꝓmunire, ꝛ expẽdere õ marsupio ꝓprio, ꝛ sic sufficit, dz ipom collecta cõtra tib⁹ terra. ꝛ ita tz hic Ly. ꝛ Bul. sz ter. l. si pẽdetes. §. si qd cloacarij. de vsufru. õt qõ qñ trãsit exercit⁹, ad id qõ est necesse p victu, ꝙrẽt ꝓdia illi⁹ loci. Ad ista ẽt. q. facit. l. j. ꝛ p totũ. de ero. mi. an. li. xij. vñ Jmpator dat formã, ꝛ õt vñ dz fieri ista expẽsa gual2 daric. ¶ Extra gl. post Guil. q̃rit hic vtrũ i re q̃ tradit eccle⁹, possit i d poni on⁹ de soluẽdo collectã. Breuiter õt Jnn. qõ sic, extra de fo. cõpe. c. verũ. ꝛ sic rõe pacti tenebit eccl'a, q̃ alias nõ teneret: vt no. in. l. incola. j. ad mu. nã vt õt Spe. collecta puenies ẽt ex estimo cõis õr mun⁹ extra ordinarũ, nõ aũt põt dici tributũ: q̃ ñ cõtinet q̃d vniforme ꝛ certũ. ꝛ ita dicit Spec. in tit. de cle. cõiug. §. ꝙngitur. vñ. ad huiꝰ aũt articulũ. Jdẽ tz 3 Jo. an. i nouella. c. j. de ẽbo ad verbũ, de immu. eccle. li. vj. ¶ Scõo ibidẽ õt, q̃ subsidiũ pcuratoꝝ, aduocatoꝝ, legatoꝝ, ꝛ decima psonalis accedit magis collecte q̃ tributo. ꝛ tõ solui dz in diocesi eccle, sĩ in diocesi rerũ. qõ est mẽti tenẽdũ. Et ex ꝓdictis infero, q̃ statutũ nõ põt facere ꝓdia tributaria: nisi exꝑimat speciẽ ꝛ q̃litatẽ ac q̃titatẽ tributi: nã ea q̃ variãt nec sũt certa, nec vniformia, nõ põt dici tributa, vt ptz i loc. al. ¶ Quaꝛ liter collecta solinat, dic vt dixi i. l. j. §. qb⁹. ff. qõ cuiusq; vniuer. no. Bal.

1 ☞ Libertas ecclesiastica consistit in priuilegijs vniuersalibus concessis a summis pontificibus ꝛ imperatoribus.

2 Confirmatio generalis priuilegiorum, intelligitur confirmare omnia priuilegia antiqua, licet sint reuocata.

3 Lex vbi est contraria canoni, debet seruari canon.

4 Mandatum imperatoris de prestando eleemosynas consuetas, an valeat, licet sit incertum.

5 Relinqui an aliquid possit fratribus minoribus, vt saltem de illo relicto habeant vsumfructum.

¶ Lex duodecima.

z sequit. Flo. hic, ꝛ habetur ꝓ dẽ. Ray. Bal. ꝛ Jmol. in. l. si ex toto. in prin. ff. de le. j. ꝛ An. de but. i. c. puenit. ☞ de immu. ecc. ꝛ facit qõ no. Bar. i. l. qõ ad pñs. j. õ murile. li. xj. ꝛ Ang. i. l. Diuus. ꝓ illũ ter. ff. de pet. hered.

a ¶ Propter delictum prelati confiscantur.

☞ Adde Jstũ in. l. meminerint. j. vñ vi. ꝛ in plu. feu. co. fi. ꝛ in. c. j. qualiter do. ppũe. priue. Lard. in cle. j. in. v. opp. de resti. in ite. Panor. i. c. si diligenti. n. xxiij. ꝛ ibi posui in apo. ad ip sum. in ẋ. nouer. ecclesie. extra de foro cõpe. ꝛ in. c. imperatoꝝ. n. ij. i ver. ꝓiudicat ecclesie. extra de iura. calũ. ꝛ plenissime in. c. cũ venissent. n. xvij. vbi etiã notaui in add. in ver. in vita sua. de ist. ꝛ Alex. cõsi. xxiij. vol. j. Celsus.

¶ Efficaci⁹ icurritur. Pondera bñ: q̃ Guil. õ cu. tz 3 õ i l. de his. j. ti. j. vide Bal. ibi, ꝛ i aut. clericus. Collectari⁹. ꝛ. d. Abb. i. c. qualiter. de iudi. vide q̃ ibi dixi. And. bar.

¶ Sz tu adde. Aide Spe. i ti. de donatio. in. §. j. ẋ ij. quid si Bar. vbi singulariter dixit, q̃ plat⁹ dz remoueri ab ecclesia: sic nõ erit dãnũ ecclesie. de quo mirabiliter exclamat do. An. i. c. fi. de cõsel. Jdẽ dic in parochiano, q̃ põt peteꝛ remoueri clericũ a bñficio, si fore est publicus cõcubinarius. ita est gl. no. in ca. ex parte A. de testib. vel dilapidat bona ecclesie, licet nõ possit illum criminaliter accusare, facit glo. in. c. vt circa. in glos. in versi. quoꝛũ interest. de elec. in vi. ꝛ Jnno. in. c. sup his. de accu. Fed. de sen. consil. xxiij. Bap. in alle. xj. do. Ant. in. d. c. ex parte. ꝛ ibi dom. Joan. Andre. Barba.

b ¶ Ecclesie. dixi in. l. placet. ẓ. eod. in verbo opin. Barba.

c ¶ Cõtraria. Uiõ Spe. õ an. i rep. c. canonũ sta. i. ij. ꝛ iij. ch. cũ seq. de ẏst. ☞ Adde Jstũ in. c. si duobus. in fi. extra, de appel. Jo. an. in reg. possessor. li. vj. Hemi. post gl. i. c. fi. de arbi. li. vj. Jstũ plene in. c. ego. M. colũ. ij. extra de iureiurã. Feli. in. c. i causis. in pri. de testi. Paul. de ca. 2si. xc viij. ꝛ cõsil. ccc viij. ꝛ Alex. cõsi. ccc vj. volu. ij. ꝛ cõsil. lxxx viij. volu. iij. Celsus.

d ¶ Annuo legato. Uiõ qõ no. j. l. stipulat⁹. ff. de ẏ. ob. ꝛ ibi Raph. An.

e ¶ Legatum. facit quod no. Ly. ꝛ Bal. in. l. i. j. de dot. ꝓmiss.

f ¶ Obscuritas. Uide Bal. in. l. id quod pauperibus. in prin. j. titu. seq. ꝛ quod not. Bart. in. l. quedam. in prin. ff. de re. du. ꝛ Bal. in. l. j. in lect. antiqua. ꝛ etiam in donatione de dispositione captatoria. ẓ. eod.

g ¶ Conjectura. vt. l. quidam testamento. ff. de leg. ij. ꝛ glo. ꝛ Bart. in. l. si cui annuum. ff. de an. le. ꝛ adde not. in. l. j. ff. de leg. ij. ꝛ quod valeat, apparet clare ex not. in. c. nos quidem. in glo. pen. extra de testi.

h ¶ Dispositio. Uide latius Bald. in. l. executionem. in. vj. colum. j. de execu. rei iudica.

a ¶ Disputauit. Vide latiꝰ Bal. in auꝫ. ingressi. j. e. ꝛ Fede. in cõsi. xxxv.
b ¶ Ista questione, quod euntes ad molendũ in molendinis ecclesie soluant: vide dñm ꝟPet. de Anc. in cõsi. xvij. vbi cõsulit ꝙ nõ. ꝛ in. c. canonũ. in rep. de consti. ꝛ an valeat statutũ quod cõductores predioꝝ cuiuscunq; fuerint, vel ecclesiarũ ꝛc. possint renũtiare cõductionibus pro futuro tpe. Bart. consulit ꝙ nõ, in cõsilio incipien. dñi priores statuerunt. ¶ Vide dñm Do. i. d. c. canonum. de cõsti. eo quia si cauetur, ꝙ si appareat solutio facta de minori quãtitate, ꝙ̃ contineatur in instrumẽto. presumatur cõtractus vsurarius: an valeat tale statutũ. Fed. de senis in cõsil. xcj. concludit, ꝙ an ꝛtractus censeãt vsurarius vel ne, sapit spiritualitatẽ: ideo non valet. sed si sit supeo qõ est facti, valet. alleg. ꝟPaul. in clemẽ. puna de vsur. ꝛ i casu in quo laicus põt cognoscere. fuit singulare dictum domini ꝟPe. in. d. ca. canonũ. qõ not. pro intellectu Bar. in. l. Titia. ff. solu. matri. ꝛ vide consi. Bar. lxvij. qõ incipit dñi priores. vbi cõsuluit ꝙ stãte statuto ꝙ cõductores possint renũtiare futuris temporibus cõductionis facte, nõ preiudicat ecclesijs, aut monasterijs. nec p hoc habẽt iurisdictionẽ officiales statuẽdi de rebus ecclesie: nec possunt cognoscere. Andr. Barba.
c ¶ Clericus. Adde Jac. bu. idẽ tenentẽ in hac questione in. l. assiduis. ff. qui po. in pig. habeantur. Ang. tũc. l. filiusfam. ff. Diui. ff. de leg. j. ꝛ tr. ritũ. ꝛ ibi Jmo. nõ decidit: vide pleniꝰ per Bal. post Jac. but. e in auꝫ. statuim. ff. de epis. ꝛ cle. ꝟPet. de Anc. in. c. canonum statuta. versi. quero regulariter. ꝛ dicit quod statutum non cõferens iurisdictionem potestati cõtra offendentẽ clericũ, est contra libertatem ecclesie. sed mihi placet, ꝙ statuentes sint excommunicati: ꝛ quod potestas omnino iurisdictione careat.
d ¶ Contra libertatẽ clericorũ. ꝟNo. ꝙ cõtra libertatẽ clericorũ ꝺ fieri, qñ laici fiũt audaciores ꝗ̃a clericos. vide tex. i. c. j. de priui. lib. vj. vbi dicitur ꝗ̃a libertatẽ qñ statuta laicorũ violãt exemptionẽ clericorũ. vide Bar. in. l. j. §. que onerãde. ff. quarum rerum ac. non da. And. Barba.
e ¶ ꝟDeclinare forum seculare. Adde ꝙ etiã ꝟPapa non posset tollere priuilegium fori: vt no. Fel. in. c. ij. col. j. ver. secundo cõcludit Cardina. extra de maioritate. ꝛ obedien. ꝛ plenissime per Tho. ferretum in suo trac. cautelarum, cautela. xx viij. incip. prouisum reperitur. Celsus.
f ¶ Ecclesiastica. Jdẽ tenẽt hic Sal. Fulg. ꝟPau. de Cast. ꝛ ꝟPet. de anchoran. in. c. canonũ statuta. in rep. in. xiij. charta. in. xj. qõne. princi. de consti. ꝛ idem tenet Abba. in. c. cũ esses. de testa. ꝛ Bal. in. l. si quis curialis. in fi. j. tit. j. Adde etiã hic vtrũ imperator possit cõdere. l. cõtra delinquentes clericos, ꝛ eos bãnire, vide Bal. in ca. si clericꝰ de pace tenẽda. ꝛ in cõsi. c. vbi dicit, ꝙ statuta q̃ cõcernunt ordinẽ procedẽdi in iudicio, vt qõ fieri debeat compromissum inter cõiunctos, ꝛ similia, non cõprehendũt clericos, propter defectũ potestatis ipsorum statuentium. capi. ecclesia sancte marie. extra de cõsti. Adde Bal. idẽ tenentem in. c. cum venissent. de eo qui mittit in posse. causa rei ser. ꝛ Do. in. c. fin. extra de offic. deleg. in. vj. Alber. de rosa. in questiõe statutorũ. questione. xliij. ꝛ xlvij. ꝛ Fede. de Senis in consil. xxvij. ꝛ Bal. in. l. omnes populi. in. in. colũ. ff. de iusti. ꝛ iur. vbi quẽrit de statuto excludẽte monachum a successione. ꝛ ꝟPe. de Anch. in consil. xij. cum duobus seq̃ntibus. ꝛ Ang. in consil. clvij.
f ¶ Foro seculari. ꝟNota ꝙ hic Bononie est statutum istud, ꝙ idem ius reddatur nõ iudicato, qõ reddit subdito. vide Bald. in l. si gs curialis. C. de epis. ꝛ cle. ꝟPe. in. c. i. de cõst. ꝛ repet. ꝛ do. Abb. in rep. c. eccla sancte Marie. de cõst. vbi refert istud dictum Bal. ꝛ sequitur ꝛ cõsulo nũc. vi de Bal. in. l. j. adi. C. de cõtrahẽ. empt. diri in. c. verum. de fo. comp. ꝛ in rub. de reb. eccl. nõ alie. Bal. l. l. ij. §. si vero post §. C. de in. de lib. And. Barb.
g ¶ Ecclesiasticam libertatẽ. Sal. hic plene Ful. ꝛ ꝟPau. de Cast. hic. dom. ꝟPe. in repet. ci. de constit. in. vj. quest. principali. Bal. in l. de quibus. ff. de leg. Jo. de Jmo. in. l. si amplꝰ. §. j. de leg. j. And. Barb.
h ¶ Confessionata. Adde ꝟPet. de Anchar. in. c. canonũ statuta. in verũ hic etiam puto. ꝛ tenet, ꝙ tale statutum nõ prodest in curia episcopi, per c. ecclesia sancte Marie. extra de constit. ꝛ dicit, ꝙ ratio Bal. hic, scilicet ꝙ consensus vel contractus afficiat clericum, non est vera: quia non potest talis consensus tollere ordinem iudicij, per not. in. c. de causis. extra de officio delegati.
i ¶ Statuta. Statuta cõtra libertatẽ ecclesie, vel ecclesiasticarũ psonarum, ipso iure sunt nulla: ꝛ debent abrogari de volumine statutorũ: ꝛ puniunt contra facientes. hoc dicit. hec autem plenius habẽt in corpore vñ hec sumẽ. ¶ Jtẽ ista auꝫ. non ponit ius nouũ, nisi in additione penarum: qr etiã ante istã auꝫ. ista statuta erãt ipso iure nulla: vt supra eod. l. priuilegia. §. omnes sane. Et ideo bene dicit glossa qõ ista auth. nõ restringitur solum ad Italicos: sed habet locũ vbiq; locorũ. ¶ Querit Jacobus butriga. de ista questione. Statutum habemus qõ si clericus coꝝ potestate conuentus, declinaret forũ, esset extra protectionem cõmunis, ꝛ non redderẽt ei ius: querebatur vtrũ istud statutum esset cõtra libertatẽ ecclesie? ꝛ dicebatur qõ nõ: qr est quedã limitatio iurisdictionis potestatis a statuto cõcesse, vt in casu tali nõ cognoscat secundũ Jacobum Butrigariũ. Alibi tamẽ dicit quod iste clericus nõ dicitur declinare: sed lex declinat pro eo, vt ipse no. j. de lega. Lab administratione. in fine. Jllud qõ dicit hic Jacobus butrigarius de facto seruatur: qa potestas nõ habet plus iurisdictionis, quã ibi conferatur a statuto: tamẽ statuentes incidũt in penam istius authẽ. quia faciunt cõtra libertatem clericorũ. nam ꝙ possint declinare forum seculare, est eis cõcessum in priuilegiũ clericorum. ꝛ ideo istud statutũ est cõtra ꝑiale priuilegiũ clericorum ordinarij debeat compromissum inter cõiunctos, ꝛ similia, non cõprehendũt clericos, propter defectũ potestatis ipsorum statuentium. capi. ecclesia sancte marie. extra de cõsti. Adde Bal. idẽ tenentem in. c. cum venissent. de eo qui mittit in posse. causa rei ser. ꝛ Do. in. c. fin. extra de offic. deleg. in. vj. Alber. de rosa. in questiõe statutorũ. questione. xliij. ꝛ xlvij. ꝛ Fede. de Senis in consil. xxvij. ꝛ Bal. in. l. omnes populi. in. in. colũ. ff. de iusti. ꝛ iur. vbi quẽrit de statuto excludẽte monachum a successione. ꝛ ꝟPe. de Anch. in consil. xij. cum duobus seq̃ntibus. ꝛ Ang. in consil. clvij.
k ¶ Quero, dicit statutũ ꝙ instrumẽta cõfessionata executioni mandentur. Modo clericus obligat se per instrumentũ cõfessionatũ, ꝛ cõuenitur pro eo in curia episcopi: vtrũ executioni mãdabitur sine libello? Bar. in. l. cũctos populos. §. de summa Trin. dicit ꝙ sic. vñ statutũ in hoc casu afficit clericũ secũdũ eũ. Cõtra videtur per. c. i. extra de oper. no. nun. per Jo. An. videte, rõ Bar. nõ est vera, ꝙ statutũ afficiat clericũ: sed forte afficiet eum cõsensus ꝛ cõtractus secũdũ formã statuti: ꝛ ideo dictũ suus potest sustinere forte in decisione: sed nõ in rõne. ¶ Quinto quero, dicit statutum, ꝙ testamẽta non insinuata intra tres menses irritẽtur: queritur vtrũ valebit testamentum clerici, si heres non insinuat ipsum? dicit Bar. ꝙ non valebit: qr istud statutum afficit clericos. ego dirꝫ ꝙ ista rõ est falsa: qr laici nihil possunt statuere contra clericos: ꝛ hoc est ex defectu potentie cause efficientis. iurta not. in. c. cũ omnes. ꝛ. c. que in ecclesiarũ. extra de cõstit. Tamen in decisione, credo Bar. verum dicere, habito respectu ad heredẽ, qui est laicus. Et potest esse ratio: qr potest per suum factũ priuari cõmodo testamenti, sicut priuaretur si nõ vindicaret necẽ defuncti: vt. l. in cognitiõe. cũ simi. ad Sylla. Si autẽ esset heres clericus, nullo modo statutum includeret eũ, quia statutũ generale super iure persone, nũ quã includit psonã, sup qua non põt specialiter statuere. ¶ Vltimo quero, in volumine statutorũ est quoddã statutũ contra libertatẽ ecclesiastic. Jnsinuata. Cũ Bal. hic tenet ꝟPe. de anc. in. c. canonũ statuta. ꝛ versic etiam quero. ꝛ do. Flo. in repet. c. perpẽdimus. extra de sent. excom. ibi etiã per eum facit pro no. Bal. in. l. consulta. in fi. j. de testa. ꝛ que fertur ꝑsi pos

rum. postea in fine statutorũ est quoddam statu tum generale cassans ꝛ
a irritãs omnia statuta cõtra libertatẽ [a] ecclesie. Nunquid propter istud
b vltimum [b] statutũ statuẽtes euitent penã istius authẽtice ꝛ decret. quia plerisq; de immu. eccle. Dicit hic Bart. quod nõ: q2 ista autentica iubet de capitulis aboleri: ita quod legi non possit: sed istud põt legi. ꝛc. ꝛ dat occasionẽ qõ de facto seruetur. Istud credo verum per. l. huiusmodi. §. qui ita. ff. de leg. primo. nõ obstat quod cũ sint in eodẽ volumine, intelligatur seruari debere statutũ vltimũ, ꝛ non primũ ei cõtrarium: vt not. Cyn. in. l. ij. ĩ. de testa. tut. quia ista authentica punit etiã attentata: vt patet in text. vnde cõsiderat merũ factũ. sed non est dubiũ qõ scriptura ista est facti: ꝛ ideo sunt puniendi facientes. arg. ff. de falsis. l. si quis le-
3 gatum. ¶ †Ultimo nota hic de banno imperiali, de quo dicam. ĩ. tit. j. autben. Itẽ nulla cõmunitas. licet in tali questione tenuerint aliq contrariũ: nunc mihi videtur verũ quod dicit Bar. ꝛ nota bene hoc. Bal.

1 ☞ Religiose persone qualiter possunt testari ante professionem, ꝛ non post professionem.
2 Uoluntas vltima quelibet valet sine scripto.
3 Statutum dicit, quod mulier non possit testari sine consensu propinquorum, an poterit testari ad pias causas sine tali consensu.

¶ Lex tridecima.

Generali. Omnes persone etiã deo dicate possunt testari, ꝛ relinquere tã in clericos, quã in quascunq; personas. h. d. Jaco. bu. ¶ †Not. hic qõ religiose persone ante professionẽ ꝛ post, possunt testari: ante professionẽ, puta in anno probationis, vel ante quã monialis suscipiat velũ: vt hic. ꝛ in hoc ista lex non est correcta: vt no. in ca. beneficiũ. de reg. iur. lib. vi. in nouel. ꝛ per Jac. de bel. in autben. de monachis. §. si quis autẽ.
c Et ex hoc apparet q oblati laici [c] qui nullã faciunt professionẽ: sed etiã habent vxores, si qua bona sibi reseruauerint, possunt de his testari: vt no. xxvij. questiõe. j. c. vt lex cõtinẽtie. ꝛ idẽ tz Bar. in authẽ. ingressi. ĩ. e. ꝛ dicit se ita cõsuluisse. Item post professionẽ alicuius regule in specie, vel religionis in genere, poterunt testari, per hanc. l. sed hoc est correctũ per authẽ. ingressi. p̃mo per rationẽ illius authẽ. q2 nõ habent propriũ. Secundo per rationẽ beati Augus. quia non habẽt velle, vel nolle. xij. questio. ij. nõ dicatis. hoc tamẽ fallit in authen. si qua mulier. ĩ. eo. vt ibi dicam. ¶ Secundo no. quod testamẽta etiã religiosorũ debent confici cum solẽnitate legũ: sed tu dic, q quo ad religiosos, seu ecclesiasticos est
2 seruãda decretalis: vt extra de testa. c. cum esses. ꝛ. c. relatũ. ¶ †Ultimo
d not. quod quelibet vltima voluntas etiam sine scriptura [d] valet. vnde quantũ ad eius essentiam nõ differt scriptũ ꝛ non scriptũ: sed bene differt quantũ ad eius executionẽ: vt. ĩ. de edi. diui Adr. tol. l. edicto. Ratio est, q2 scriptura inducit notoriũ: sed sola adhibitio testium non facit
3 notoriũ. ¶ †Quero primo, dicit statutum [e] q mulier non possit testari
e sine consensu propinquorum. Quero, an poterit testari ad pias causas, nõ habito isto consensu? Respõdeo sic: nam pia causa est priuilegiata: vnde contra istud priuilegiũ, quod respicit ipsum deum, vel ecclesiam, non potest fieri statutũ. ꝛ hoc sentit Bar. in. l. cunctos populos. in. v. q.
f ¶ Secundo quero, dicit statutũ, qõ mulier [f] non possit se obligare sine consensu propinquorũ: vtrum possit bona sua offerre ecclesie? ꝛ dico qõ sic, siue offerat se ꝛ sua: quia est actus spiritualis, super quo statutũ non disponit, nec potest disponere. ʒ. eod. l. priuilegia. siue offerat bona tantum: nam ista est deuotio, in qua ecclesie sunt priuilegiate. vnde nõ valet statutum contra priuilegium: vt. ĩ. eodem. l. vt inter diuinum. adde quod not. ff. de verbo. obliga. l. si ita quis. §. ea lege. que not. Bald.

¶ Authentica.

1 ☞ Religiosi ꝛ religiose professi, vel professe sua omnia dedicãt Deo.
2 Religiosi, professi, ꝛ professe non possunt testari.
3 Propositio ista est vera. Non dominus per abnegationem dominij, non potest testari.
Pater existens in monasterio, non potest substituere filio impuberi.
Item non potest substituere exemplariter.
4 Uerba simpliciter prolata, restringenda sunt ad id quod est rationis.
5 Bona ingressi monasteriũ, an transeant in monasteriũ sine professione.
6 Ingrediens monasterium, an possit sibi aliquid reseruare.
7 Reseruatio proprietatis, an vitiet professionem.
8 Oblati in monasterio, an offerant se ꝛ sua.
9 Adiectio bonorum, an aliquid operetur in ingrediente monasterium.
10 Ingrediens monasterium, si sit vxoratus, ꝛ vxor retrahat eum a monasterio, an bona remaneant in monasterio.
11 Ingrediens monasterium, si tenebatur ex cõtractu, vel delicto, an monasterium tenebitur pro eo.
12 Usufructus ingredientis monasterium, an transeat in monasterium.
13 Emphyteusis, quam habet ingrediens monasteriũ, an transeat in monasterium.
14 Ingredientes ordinẽ mendicantium, an offerant se ꝛ sua Deo.
15 Fratres minores ꝛ in communi ꝛ particulari, sunt incapaces hereditatum.
16 Testator, si instituit heredes fratres minores, ita vt vẽdãt hereditatẽ, ꝛ conuertant pecunias in vsus necessarios: an talis institutio valeat. Et qd si instituatur sine aliqua designatione alicuius modi, sed apponit clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, an valeat. numero 16.
17 Relinqui an possit ecclesie fratrum minorum. Et ibi vide quatuor casus de relictis fratribus. ꝛ numero 18.
19 Legatum annuum relictum fratribus minoribus, an valeat.
20 Frater minor an aliquo modo possit dari executor in testamento.
21 Frater minor nõ succedit ab intestato: nec alius per eum.
22 Frater minor non excludit feminam a successione, licet per statutum dicatur, quod masculus excludat feminam.

Ingressi. Continuat ad legẽ codicis hoc modo. Dictũ est ibi, q cuilibet clerico ꝛ etiã monacho vel sanctimoniali licet testari. Dubitat vtrũ hoc esset correctũ. dicit Imperator q est correctũ in oĩbus, qui ingrediũtur monasteria: nã isti nõ possunt testari. ꝛ hoc pbat: q2 nõ dñs, nõ testat: sed ipsi p igressum sunt priuati dñio, qõ in monasteriũ trãstulerũt. ergo testari nõ possunt. ꝛ hoc est qõ sequit. ¶ Primus stat9 religiosorũ est suĩpsi9 annihilatio, obediẽtiã pmittẽdo. ¶ Scõs oĩum mũdanarũ rerũ exprobatio, a se eas penitus abdicãdo. ¶ Tertius
1 suĩpsius sanctificatio, castitatẽ vouẽdo. ¶ †No. tria. p̃mo, q religiosi ꝛ religiose, seu pfessi vel pfesse in monasteriis, hoc ipso q ĩ monasteriũ sua ꝛ se trãsferũt, in singulari ppriũ nõ habẽt, ꝛ hoc cõtingit: q2 substãtia regule ɔsistit in trib9, sc3 in abdicatiõe ppietatis, ꝛ ĩ voto castitatis, ꝛ ĩ promissiõe obediẽtie regularis: ꝛ qcqd pcise ɔtrariatur alicui istarũ ɔtrariatur regule secũdũ oẽs authoritates ꝛ decretales. ptz in. c. exiit q seminat. de ver. sig. lib.
2 vi. ¶ †No. scõo, q isti pfessi ꝛ pfesse nõ pñt testari. Ratio est respectu psone: q2 nõ habẽt nolle neq; velle. xij. q. ij. cap. nõ dicatis. ¶ Scõa rõ est: quia sunt in potestate alteri9. xvj. q. j. c. de presentiũ. ꝛ ille q est in potestate, nõ põt testari. ff. de testa. l. q in potestate. xix. q. iij. c. q2 ingrediẽtibus. in. c. licet. de sepul. lib. vj. ꝛ. j. q testa. fac. pos. l. seniũ. §. j.
g Et credo q l3 cõsuetudo [g] posset cõferre filiofa. ius testãdi, ꝛ valeret in oĩbus q̃ sunt de iure positiuo. ar. extra de testa. c. Raynuti9. ꝛ qõ ibi no.
h per Inn. tñ in monacho [h] nõ credo q hoc possit: quia repugnat regule. ꝛ regula nõ põt mutari, l3 cõstitutiones possint: vt notauit do. Fede. de senis. in. q. quã disputauit: ꝛ est in ɔsiliis suis in or-
i dine in ɔsi. xx. vbi oĩno videas. [i] ¶ †Tertio not.
3 q ista ppositio [k] est formaliter vera, non dñs per
k abnegationẽ potẽtie dñij, non põt testari: nã qui nulla bona relinquit in ciuitate, heredem habere nõ potest: vt. ff. de vulga. substit. l. lex cor. secus si hoc nõ sit p abnegationẽ dñij, seu priuationẽ: sed per facti cõtingentiã: nã ẽt qui de facto nihil h3: tñ testari põt: q2 heredis institutio etiã sine vllo corpore h3 iuris intellectũ: vt. ff. de peti. here. l. hereditas. in p̃n. Ex hoc infero duas cõclusiões:

a ¶ Libertatem. Uide Pet. de anch. in loco supra proxime allegato. psi post Bartol. in. l. cunctos populos. ꝛ cum Bald. tenet Fulgosi. hic quem omnino vide.
b ¶ Propter istud vltimum statutũ. quod limita, nisi esset bene clarum: sed dubium, quod illud statutum esset cõtra libertatem ecclesie: q2 tunc nõ inducit penam. Andreas Barba.
c ¶ ☞ Oblati laici. Adde Card. in cle. j. q. xxxv. extra de deci. ꝛ in clemẽ. j. §. j. de excessib. prela. qõ est arg. pro heremita, vt possit testari. de quo aliqd per eundem Card. in clemen. ij. q. xj. ꝛ xij. de preben. ꝛ dixi in apo. ad Panor. in ca. ex parte. num. x. in versi. nõ potest appellare religiosus. extra de conuersio. cõiuga. Celsus.
d ¶ Sine scriptura. Adde quod notat Bart. expresse in. l. iij. in. q. iiij. quarte prin. ĩ. de pign. ꝛ in l. j. in prin. ff. de his que in test. delen. ꝛ quod not. Bart. in l. fin. versi. vlterius procedo. ĩ. de edic. diui Adria. tol. ꝛ ibi Baldus in. ij. quarte.
e ¶ Dicit statutum. an mulier, q̃ nõ põt testari sine cõsensu propinquorũ, possit ad pias causas testari: vide. d. aut. c. relatum. de testa. ꝛ in. ca. qõ clericis. de fo. cõpe. vide qõ not. Bald. in aut. cassa. ʒ. eo. ꝛ Joan. and. in. c. fin. de immu. eccle. li. vj. do. Abb. in. d. ca. relatum. ꝛ. do. Joã. de Imo. vide ibi pulchra ꝛ singularia verba Baldi post Mar. ꝛ Cy. in addi. in. l. si spõsus. in §. cõcessa. ff. de donat. inter vi. ꝛ vxo. Cyn. in aut. similiter. C. ad. l. falc. vbi allegat cõtra Bal. istum textũ: sed inquãtum alleg. contra Bald. in. c. j. in §. donare. qualiter olim feud. po. alie. Lud. Ro, in. d. aut. similiter. sed in cõsil. cxcvij. cõsuluit scõm doctrinã Bal. in. d. §. cõcessa. seu sequitur dictũ Bald. in. d. §. concessa. ꝛ alle. Hostien. ꝛ. d. Anto. in. c. que in ecclesiarũ. de constit. vbi nolunt q de equitate canonica potest donare feu. pro anima sine cõsensu domini. dixi in. d. c. relatum. vide omnino. Andr. Barba.
f ¶ Mulier. sequitur Pet. de Anch. in cap. canonũ statuta. in repetitio. versi. dicit ꝛ Bart. in. l. j. ʒ. eo. ꝛ Bal. in repet. magna. l. cũctos populos.
g ¶ Consuetudo. Adde Bald. in. l. cunctos populos. in. iiij. colum.
h Monacho. Adde quod papa potest concedere monacho licentiam testandi secundum Bal. in. l. fi. vnde legitimi.
i ¶ Uideas. Uide. ĩ. circa fi. col.
k ¶ Propositio. Uide Bal. in aut. icesta s. ĩ. de incest. nup. ꝛ Bal. Ang. ꝛ alios in. l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verbo. obligationibus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

primo, quod pater existēs in monasterio nō potest filio impuberi substituere [a] pupillariter. qd etiā probo alia ratione: quia non habet eū in potestate: vt not. ff. de mino. l. si ex causa. §. penulti. ¶ Secundo, ꝙ non potest ei substituere exemplariter. Predicta sunt vera in testamenti factione actiua: sed testamenti factionem habent passiue, mendicantibus exceptis, de quibus. j. dicet. & in ti. j. l. deo nobis. Itē habēt testamēti factionē in modum testificationis: quia possunt testes adhiberi: vt in authē. de monachis. §. cogitandū. Itē habēt testamēti factionē in modū nudi ministerij: quia possunt relinqui executores nudi ministerij etiā mēdicātes: vt no. in. c. religiosus. de testa. li. vj. in gl. ord. Fallit in fratrib⁹ minoribus, quibus nō potest committi generalis executio [b] testamentorū, licet possint deputari vt consulant executorib⁹: vt in cle. exiui de paradiso. §. cū predicta. ¶ Super hoc dicit Barto. quod istud est verū, quod nō possunt relinqui executores circa iudicia, nec circa administrationē facti: sed circa nominationē pauperū bene possunt deputari [c] executores: quia per hoc non repugnat rationi, propter quā prohibentur secundū eum. ¶ Ego credo ꝙ ista deputatio sit potius deputatio facti [d] ꝙ iuris: quia ius officij non cadit in istis fratribus minoribus: quia istud ius est de iure ciuili, cuius iuris ipsi non sunt capaces. & dicit Cyn. in. l. quidam decedens. §. Papi. de admini. tuto. quod fratres minores, qui constitutionem habent, non possunt esse executores, sed quod executores cum consilio eorum gerant: istud potest bene fieri. ¶ Quid si testator dicit, ꝙ executores [e] administrent cum cōsilio & consensu cuiusdam fratris minoris, alias non valeat: ꝙ tales executores licet bene faciant in cōsilio requirendo, si tamen non requiritur cōsilium, nihilominus valet quod faciunt: alias sequeretur ꝙ illud quod fratres minores non possunt consequi vna via [f], cōsequerentur alia: quia sine eis nihil possent administrare, secundum Cyn. quod verum credo, si testator voluit simpliciter eorum consilium requiri: sed si vltra processit annullādo: nō valet [g] contra factum: quia in officijs, que nō sumunt formā a lege, sed ab homine, debet seruari dispositio hominis in ꝓpria forma: vt. ff. de exercito. l. j. §. si plures. & ff. de acquiren. here. l. si quis mihi bona. ante fin. cū similibus. ¶ Oppo. dicitur hic ꝙ ingrediens monasterium trāsfert se & sua. Contra, quia multi intrāt causa orandi. certe si isti perderent bona, non ingrederentur: vt. l. j. §. publicum. de iusti. & iur. Solu. verba simpliciter prolata restringenda sunt ad id quod sit rationis: vt in. l. quamuis. de in ius vocā. vnde intelligitur hic de ingredientibus profitendo, non visitando, vel orando secundum gloss. & omnes. Et est argu. ad statutum, ꝙ Magnas non possit ingredi palatium: nam si medicus qui est de magnatibus, ingreditur causa curandi aliquem officialem, non incidit in penam statuti: quia non ingreditur in cōtemptum legis, sed ex causa rationabili. argumen. istius glo. & l. quamuis. preal. & hic. Quod dico de medico, idem in quolibet artifice. argumen. eorum que notātur in. l. in rem. §. tignum. de rei vendica. ff. ¶ Secūdo opponitur, & videtur quod licet quis intret, vt perpetuo ibi stet: tamen retineat bona: vt. j. tit. j. l. si quis presbyter. Solu. ibi loquitur quando intrat ecclesiam secularē: nam tunc non perdit bona propria, nisi ea expresse offerat ecclesie: vt. j. ti. j. authē. presbyteros. sed hic loquitur quādo trāsit ad ecclesiam regularem, seu religiosam. nam tunc perdit proprietatem, & acquiritur monasterio. ratio est: quia non potest habere proprium in singulari, seu diuisim: sed in cōmuni sic. sed quando transit ad ecclesiam secularem: tunc bene potest habere proprium in singulari: & tunc non transfert in ecclesiam tacite, nisi transferat expresse: vt no. xxvij. questio. j. c. vt lex continentie. Et per hoc patet, quod oblati qui se offerūt alicui Hospitali, vel alicui Capelle: non perdunt bona, nisi expresse offerant ea. ¶ Item non efficiuntur religiosi, quia per oblationē sui, quam quis facit in manibus secularis, non efficitur religiosus: vt not. Inno.

5 in. c. propositū. de statu monacho. ¶ †Tertio op. qd p solū ingressum non transferatur dominiū sine possessione: vt. j. de pactis. l. traditionibus. dicit hic Iaco. quod hoc est ideo, quia est vniuersalis translatio. Sed hic non est vniuersalis translatio. Unde hoc non est bene dictū, vt no. in. l. prima, in principio, in verbo, vniuerse. ff. de vsucapio. pro dote. Et ideo dicit, ꝙ est ratio, quia nō trāsit res per se, sed cum persona: vt. l. qui ex liberis. §. j. de secūd. tabu. vel est speciale fauore ecclesie: vt. j. eo. l. fi. Hec vera si ingrediēs habet dominiū sine possessione: vt. l. si spōsalibus. §. j. ff. de iure do. sed si habet dominiū cum possessione, trāsfert vtrūque: vt. ff. de preca. l. si adoptauero. Ad hoc extra de consue. c. ex parte. facit quod no. xix. questio. iij. c. si qua mulier. ¶ Quero, quare aliud in herede etiā suo, in quē non transit possessio defuncti. ff. quibus ex cau. maio. l. cum miles. de acquiren. poss. l. cum heredes. & si quis testamē. lib. esse ius. fue. l. j. §. Sceuola. Respon. quod per testatorē nō acquiritur possessio heredi naturaliter interrupta per mortē. sed per monachū acquiritur possessio, sicut per seruū: vt not. Inno. extra de priuile. c. cū olim. ¶ Ultimo opponitur, quod bona ingressi nō pertineāt ad monasteriū: vt in authē. vt nulli iudicum. §. quia vero. Solu. ibi loquitur de intruso propter delictum. vnde inter eum & monasterium nulla est cōuentio vel cōnexio: hic autē loquitur de ꝓfesso. Ex hoc apparet qd per talē intrusum nihil acquiritur monasterio: quia nec absolute nec interpretatiue representat mo-

6 nasteriū, cum nulla sit inter eos conuentio vel connexio. ¶ †Uenio ad questiones, primo recitando gl. & primo quero, vtrū ingrediens monasterium possit aliquid sibi reseruare? Rndet gl. dicēs qd non: quia debet viuere sine proprio. xij. q. ij. c. non dicatis. Istud est verū, quod nō debet sibi reseruare in proprietatem, nec in possessionē, nec in vsumfructum, nec in ius vtendi: sed in quandā detentionē & vsum facti, donec Abbas consentit, potest fieri ista reseruatio. Ad hoc facit quod no. ff. ad trebellia. l. Lucius. §. tres heredes. nā etiā post ingressum monasterij pro bono pacis potest Abbas permittere hoc: vt no. in. c. nō est obligatorium. de regu. iur. lib. vj. Et intelligo simplicē reseruationē factā in vsum facti: quia quod indeterminate fit, presumitur factum licito modo. arg. c. extūt qui seminat. §. si vero fratribus. Abbas tamen si vult, pōt pro libito auferre postea, quia non est ius quesitū: de honestate tamen debet permittere: & ita seruatur de cōsuetudine: Huc accedant omnes leges, dicentes quod verba debēt intelligi secundū naturā contractus. ff. loca. l. si vno.

7 & l. inter quos. §. j. ff. de damno infecto. secundum Bar. ¶ †Secundo quero, vtrū impossibilis reseruatio ꝓprietatis vitiet possessionē. Glo. dicit ꝙ nō: quia impossibilis executio nihil excipit, nec minuit regulas: vt ff. de her. insti. l. si quis heres ita institutus fuerit excepto fundo. Iaco. But. dicit ꝙ istud est verum, nisi per modum cōditionis ei sit facta reseruatio, puta dixit, profiteor si mihi liceat retinere talē fundū in ꝓprietatē: vt. l. nō solū. de act. & oblig. & in. c. fi. de cōdi. appos. Idē si protestor, ꝙ volo profiteri tali pacto, & non aliter, nec alio modo: quia ista verba habēt vim cōditionis: vt no. in simili. j. de excep. l. si quidē. Pe. dicit idem ꝙ gl. per talē rationē: quia ista reseruatio non respicit essentialia, sed accidentalia, que possunt adesse & abesse. Nam qd hunc fundū trāsferam in monasterium, istud nō est de substātia: vt in aut. de monachis. §. illō. Substantialia ergo nō vitiantur p accidētalia scdm Pet. & Cy. in. l. si pater. ff. de adop. dicit qd reseruatio contra naturā actus, aut est ad diminuēdum: & vitiat actus regulariter, si fit anteꝙ actus sumat esse pfectū. Fallit fauore religiōis, vnde tene qd valeat ingressus: & sit speciale. Sed si fit ad augendum, nunquā vitiat: vt de preca. l. cum precario. scdm Cy. Illud teneas, quod si ista verba nō fuerunt prolata in ipso ingressu, sed ante introitū, puta in tractatu, quod nunꝙ habeant vitiare: vt extra de successio. ab intest. c. cū dilectus. & & argumen. ff. loca. l. cū i plures. §. loca-

8 tor horrei. ¶ †Tertio quero. qd de oblatis [h], q nō faciunt professionē?

b Respon. aut offerūt se ecclesie seculari, & retinēt ꝓprietatē: vt. s. dixi in cōtrarijs. Aut monasterio: & tūc refert, aut totaliter mutāt seculū, & renūtiāt seculo, & equiparantur monachis, & nō possunt testari. vt est glo. in c. j. de decimis, in clem. & ibi per Ioannē Andr. Aut nō mutāt seculum, sed retinēt vxores: & equiparantur laicis secularibus. Et ita intelligitur qd no. i. d. c. vt lex cōtinētie. Et cū ista determinatione debet intelligi gl. ista. &

9 qd no. ff. de minor. l. si ex causa. §. Papinianus. ¶ †Quarto queritur, vtrū qn quis profitetur religionē, adiectio bonorū aliquid operetur: quidam distinguunt ex ordine scripture. naz si oblatio incipit a reb⁹, videtur donare res ꝓncipaliter & p se. Si autē incipit a ꝓsona: tunc veniunt res cū capite: vt. l. qui ex liberis. §. j. de sec. tab. sic in. l. si seruus cōmunis. de stipulatio. seruo. Hec distinctio nō placet. quia cū oblatio persone sit causa: & oblatio rerū sit effectus, scdm ordinē ratiōis: semper precedit causa, licet non precedat secundū ordinē verborū: vt. l. talē. in princip. de here. instit. & hoc si fiant in eadē oblatione: secus si primo per se sit facta oblatio rerū: quia cum assumpserit esse, per se illud non mutatur. argu. in. l. j. de dona. ante nu. ¶ Alij dicūt, quod expressio operatur, ꝙ veniat per modum expressi id quod veniret per modū taciti. Ista opinio non placet: quia qn aliqd inest de necessitatate, per expssionē nō augetur, nec minuitur effect⁹: vt. l. hec verba. de leg. j. Idē si insit tacite de natura rei vel actus. vt. j.

a ¶ Substituere. vide Bald. in aut. si qua mulier. ver. v. queritur. j. eod.

b ¶ Executio. Uide Bald. j. eod. & in. l. id quod pauperibus. in. ij. charta. j. tit. sequen.
☞ Adde Bar. in l. a filio. ff. de ali. & ciba. lega. & in. l. j. coll. iij. ff. de leg. ij. Car. in cle. exiui. §. verū. de ver. sig. & in cle. j. in vl. opp. de test. & in cle. ij. in fi. de ven. Fed. de se. consil. xcij. & consil. cccxv. & Paul. de ca. cōs. cxlvi. & quādo iste dicit qd possent esse cōsultores, vide Imō. i. l. id qd pauperibus. j. de episco. & cle. Bar. in l. quidam decedēs. §. Papi. de admi. tut. & in. l. cum pater. §. hereditatē. ff. de le. ij. licet ipse sibi cōtrarius tenuerit oppositū. i. l. j. §. si plures. colū. v. de exerci. de quo vide Alex. oīno i dicto §. si plures. Cels⁹.

c ¶ Deputari. Uide per Bar. in. l. cū pater. §. hereditatem. el. j. ff. de leg. ij.

d ¶ Potius disputatio facti. Uide Bald. j. eodem.

e ¶ Executores. Uide in simili no. per Io. an. in tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. post mediū. in addi. incip. ad istā si. &c. in fin.
☞ Adde Imō in rub. ff. de insti. col. iij. & iiij. & in. l. j. §. si plures. de exercita. vbi tz cōtra Bart. de quo per eūdem Bar. in. iij. li. minoricar. & in. l. bonorū. & ibi ēt per Imō j. q admit. ad bon. pos. poss. Celsus.

f ¶ Una via. Adde Bar. in trac. minoricarū. in. iij. parte vers. sz an ēt. in repe. l. j. §. si plures. ff. de exer.

g ¶ Non valet. Adde Bal. in rub. j. de exer. & in. l. id quod pauperib⁹. ver. secundo quero, quid si testator. j. ti. j. l. j.

h ¶ Oblatis. Uide Imol. in. c. quod a te. extra de cleri. cōiuga.
☞ Adde quod notaui. s. eo. l. genera

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de fideiu. l. nō recte. ¶Preterea cū bona veniāt ꝙsecutiue ad psonā, semp se habēt ꝓ modū cōsequētis, nō ꝓ modū antecedētis. ꝛ hoc statim appa-
10 rebit ex questiōe sequēti. ¶Quero ergo quinto, si ingressus religionē erat talis, qui nō facere poterat pfessionē: puta vxoratus, an si vxor retrahat eū de monasterio, bona nihilominus remaneāt in monasterio: ¶Sup hoc distinguūt doctores, aut bona veniebāt tacite: ꝛ tūc vitiato expresso, vitiat tacitū. de seruī. rusti. pdiorū. l. ult. §. q hȝ baustū. Aut erāt esse collata bona: ꝛ tūc aut sciēte ingressum nō valere: ꝛ nō recuperat bona: ꝙ videt donasse. ar. de ope. liber. l. Cāpan⁹. insti. de rerū diuisione. §. ex diuerso. ad. l. aquiliā. l. si seru⁹ seruū. §. si oliuā. ff. si qs cautionibus. l. sed si qs. §. j. aut ab ignorāte: vt puta ꝙ credebat vxorē mortuā: ꝛ tunc recuperat bona: ꝙ videt errasse. Et ꝙ ista est quedā donatio cā mortis ciuilis: ergo idē. ꝙ si donaret cā mortis naturalis: ꝙ nō plꝰ operatur mors ciuilis, quā naturalis. arg. ff. de liberis ꝛ posthumis. l. filio.

a Sed nō secuta morte naturali⁹, renocaī donatio cā mortis. l. cū quis. de cōditione ob cām. ꝛ. l. nō ois. si certū peta. ergo ꝛ hic nō secuta morte ciuilinā facta pfessiōe efficaci reuocāt. Ad istā distinctionē facit. j. de spōsa. l. si. circa mediū. ꝛ de epis. audiē. l. ꝛ si legib⁹. ꝛ de ꝛdi. inde. l. seruo mandato. Alī dicūt ꝙ semp recuperat ex defectu cāe finalis. nā qñ defectus cāe finalis nō exprimit, eius defect⁹ semp hȝ vitiare, secus si tacite ineſt: ꝙ tunc licet vitiet quoad errantē, non vitiat quoad scientē. ꝛ ista probant. ff. de cōdictio. sine cā. l. adminiculo. ff. de condic. ob cām: l. j. §. si parendi. facit in rōne sui. ff. de sol. l. si cū aurū. Boeuiter ista pars videt equior: ꝙ sicut ante possessionē bona nō fiunt monasterij: vt in. c. beneficium. de reg. in. lib. vj. ita si impossibilis est pfessio, bona nō fiūt monasterij, sicut cū professio nō tenet rōe etatis: vt in. c. cū simus. extra, de regula. sed pone qō quidā sic dixit, me pono ꝛ mea in manibus Abba. an videatur facere professionē: Inno. dicit ꝙ sic. qui cleri. vel vouen. c. cō-
11 suluit. ¶Certo quero, vtrū si ingressus tenebatur ex cōtractu, vel delicto, sit cōueniendū monasterio, ꝛ vtrū ista obligatio trāseat in monasterū: ꝛ ista questio querit de iuribus passiuis: sed inferio: questio querit de iuribus actiuis. questio stat in hoc, vtrū monasteriū habeat loco heredis: ꝙ questio pōt intelligi scōm dupler tēpus, scilicet ante vitā ingredientis, ꝛ post mortē eius. ¶Videamus primo quo tpe, ꝛ est cōsiderandū, qō vniuersalis trāslatio fit trib⁹ modis, vno mō per cōtractū integro statu: ꝛ tūc habēs cām ab isto, nō habetur loco heredis: vt. ff. de in. do. l. mulier. §. ex asse. ¶Scō modo ꝓ dispositionē legalē statu mutato interim: ꝛ iste habet loco heredis quo ad ea ꝙ trahunt retro ante mutationē stat⁹, nō quo ad alia: vt. ff. de noua. l. quotiēs. §. fi. ꝛ. l. nouatio. ꝛ. j. ad. l. iul. de vi priua. l. tutorꝰ. In fisco loquor. ꝛ facit. ff. solu. ma. l. si cōstante. §. fi. ¶Tertio modo succedit aliquis ꝓ dispositionē legalē statu mutato in melius: ista est questio nīa. dicit gl. qō iste successor succedit in obligatiōe ꝛ iudicio. Alibi dicit gl. qō istud est verū: si ingressus trāstulit vniuersitatē bonorū, secus si rē certā: vt. l. si peculiū. §. j. de pecu. lega. ꝛ de hoc nō. in auē. de mona. §. si quis autē. super hoc vide quod not. Joan. an. in. c. per exceptionē. de priuile. lib. vj. vbi omnino videas. Tu autē dic ꝙ aut loquimur de iuribus ꝑsonalibus directis: ꝛ tūc ista remanēt infra ossibus monachi viuētis: vt. j. ti. j. in auē. cā ꝙ fit cū monacho. Aut de iuribꝰ vtilib⁹. ꝛ ista respiciūt monasteriū ēt passiue, vñ ēt cū solo monasterio pōt fundari iudiciū. facit qō no. Inno. extra de testi. c. ꝑsentū. ꝛ extra de re iudi. c. cū inter. ¶Post mortē aūt monachi monas-
12 terū habeī loco heredis. de pba. c. in presentia. ¶Septimo q̄ro, qd de iuribꝰ inseparabilib⁹ actiue a ꝑsona. ꝛ primo de vsufru. vtrū trāseat in monast. dicit gl. ꝙ vsufruct⁹ nō finit. j. de bo. ꝙ lib. auē. Idē est. Sed in. l. si qua mulier. ōt qō vsufruct⁹ trāsit in monasteriū: ꝛ oportet dicere qō boc sit ex dispositiōe legis: vt. j. de vsufr. leg. l. si. mortuo tī monacho naturalr talis vsufruct⁹ finit: vt no. ff. de vsuf. le. l. si ex duob⁹. Ego dico ꝙ in monast. nō trāsit iseparabilis vsusfru. vt. ff. de noua. l. si vsusfr. Sz §. fi. vñ si phibeat in vtēdo: pōt pbare cōfessoriā directā ex ꝑsona mona-
13 chi: vl forte vtilē ex ꝑsona monasterij: vt. j. ó pcu. l. q stipēdia. ¶Quid in emphyteusi? Rñ. ꝙ in emphyteusi priuati, idē quod in vsufru. vt. l. si domus. in fi. de leg. j. Sed in emphyteusi ecclesie habem⁹ tex. qō ecclesia pōt auocare, si vult: in auē. de alie. ꝛ emphy. §. j. colla. ir. ꝛ hic tes: vt no. in. l. ēt. in pun. ff. sol. matri. merito ergo nō trāsit ad filios, ꝛ nepos ad fiscū. ecclesia ꝓprietaria inuita. facit qō no. in. l. j. de bo. ꝙ lib. Et hec
14 vera, nisi ꝓ actū aliter sit pursum: vt. ff. de verb. obli. l. si ita qs. §. ea lege. ¶Quid aūt dicēdū in fendo: dic vt not. ff. de legi. l. de qbus. ¶† Nunc
tica, que dicit ꝙ ingressi monasteriū, dedicāt se ꝛ sua, habeat locū in his
b qui ingrediuntur ordinē mēdicantiū. Et vt intelligas vocabulū, dic ꝙ cōi, id est collegialiter. vñ qō apponit eis ad comedendū ꝛ bibendū, non dicunt esse eorū: licet mero vsu potiant secundū quosdā. ¶Alī tī aliter dicunt in istis, ꝙ vsu cōsumunt: ꝙ dicūt qō in generali, seu in cōi habēt ꝓprīū, sed nō in singulari: ꝙ qñ ꝓprīū ꝛ nō ꝓprīū, nō distinguitur quo me aliter non intromitto, sed remitto hoc veritati. ¶De hoc habemus in illo. c. exēt qui seminat. §. porro. extra, de verbo. signi. lib. vj. ꝛ in extranagan. Joan. pape. xxij. que incipit: ꝙ quorundā. Tamē secundū traditionē legislatorum, in liberis hominibus nō reperitur quod sit impossibile, quod liberi arbitrij vsus in rebus que vsu cōsumuntur, sit sic absque ꝓprietate: nec naturalis ratio authoritate senatus commutari potuit: vt. ff. de vsufruc. earum rerū que vsu consumuntur. l. j. sed in seruis bene hoc reperitur, nec est hoc contra ius naturale, vel ius gentiū, quod vsufructus sit segregatus a ꝓprietate, siue loquamur in particulari, siue in aliqua collectiōe, siue congregatione, siue in familia seruorum, vel filiorum familias, qui habent vsum facti extractū ab omni dominio. ¶Hoc dimitto, ꝛ reuerto: ad declarationē huius verbi, quod est mendi-
a cantes: id est qui sunt mendicantes. Et dico omisso articulo de rebus que vsu consumuntur, vt supra, ꝙ mēdicantes dicūtur, qui nec collegialiter, nec singulariter habent ꝓprium: vt in cap. nimis. el secūdo. de excess. prelato. ꝛ ibi per Bostien. ꝛ de proba. in presentia. ꝛ per eundē in. ca. j. de religio. domibus. libro vj. facit ad generalem allusionem vocabuli rubrum ꝛ nigrū. j. de mendic. validis. lib. xj. ¶Hoc premisso premittendum est aliud, scilicet ꝙ fratres minores sunt mendicantes ex regula que non potest mutari. Idem in medicāntibus ex professione, salua semper authoritate domini Pape: quia plus potest Pa-
c pa quam regula. Alī sunt mendicātes ex constitutionibus, que possunt mutari. secundū Fede. de semis in suis consilijs, in consilio. xxj. a lias xx. Ista tria genera mendicantium, qui mendicant ꝓpter Deū ponit ter. in dicto. c. j. de religio. domi. lib. vj. ¶Super hoc fundamēto fun-
b datur decisio questionis proposite, scilicet quod bona eorum non acquiruntur conuentui, vel ecclesie, vel monasterio, quod ingrediuntur: sed secundū omnes bona vacāt postquā sunt professi eo genere vacatiōis, quo per mortē naturalē: vn de acquirunt vemētibus ab intestato: ꝛ ꝓprius loquendo, non sunt bona vacātia, sed hereditas iacens secundū doct. ꝛ ita tenet Jac. But. bona enim non dicūtur vacantia ꝓprie, nisi in defectum legitimorū successorū: vnde fiscus est post omnes successores: vt. l. j. ꝛ vlt. j. de bon. vac. lib. x. ¶Quia ergo cepit esse sermo de mēdicantibus: incipiamus a maioribus, quorum regula ꝛ ordo, constitutio, ꝛ professio sunt fundata ꝛ radicata in arctissima paupertate: sic dicit tex. in. d. c. exūt qui seminat. ꝛ in. d. cle. exiui de paradiso. §. j. Et primo premitto, ꝙ quedam sunt que ab ossibus hominū nullo modo possunt separari. Et pono primā cōclusionē. Quicquid est de principijs inseparabilibus a natura, est de iure naturali, inter
c que est viuendi de sideriū. Est enim scōm Aristotelem naturaliter insitus nobis appetitus vite. ¶Secūda conclusio, ꝙ natura cōis est: vt. ff. de accus. l. hos accusare. §. omnibus. ¶Tertia cōclusio est, ꝙ naturaliter homo indiget alimētis: vt. l. fi. j. de alimē. pupil. pre. ¶Quarta cōclusio, ꝙ naturaliter homo nō indiget dōio, sed indiget vsufructu: vt. l. legatū. de ca. dim. ¶Quinta conclusio, ꝙ fratres minores, nō possunt habere aliquid ꝓprīū in singulari. Sexta cōclusio est, ꝙ ordo fratū minorū, vel aliquis conuētus eorum, nō pōt habere ꝓprīū, nisi secūdum vnā opinionē, quādo ꝓprietas est instātanea, secundū aliā nullo modo. ¶Istis ꝓmissis, veniam⁹ vtiliter ad materiā. ꝛ secundū Bart. diuido istā materiā in quatuor partes: ꝙ primo loquitur de hereditatibus relictis in testamēto: scōo de singularibus relictis; tertio de commissarijs et executoribus:
15 quarto de successoribus abintestato. ¶† Circa primū pono vnā cōclusionē formaliter veram, ꝙ fratres minores in particulari, ꝛ in communi hereditari sunt penit⁹ incapaces: vt in cle. exiui. §. quia igitur in successoribus. Et ex hoc apparet, ꝙ si aliquis institueret fratres minores sibi heredes, ꝛ substitueret eis: quod testamentū incipit a substituto: ꝙ fratres minores habentur pro non

D

li. nu. j. in apo. i ver sic. oblati laici. ibi etiā posui quid in heremita. Celsus.

¶Mendicantes. Adde q̄ not. Bal. in auē. si qua mulier. vers. sed modo restat. ꝑ. e. ꝛ in auē. nisi rogati. in pun. ꝑ. ad treb. ꝛ qō not. Jmol. in. ca. Titie tex. de lega. j.

¶Mendicantes. Vide. ē. in princ. ꝛ de isto consil. puto ꝙ facit mentionem Bal. in. l. cum acutissimi. j. de fideicō.

scriptis. Item ex hoc apparet, quod si testator nō dedisset eis substitutū, quod veniunt veniētes abintestato. ¶ Nā regula est, quod vbicunq3 institutio non pōt fundari ab ipso principio, nec habet nomē, nec ius heredis: qd talis institutio habeť pro non scripta: vt. l. si in metallū. de his q̄ pro nō scriptis habētur. Et in p nō scriptis cessante substituto, habet locū cōiunctio per ius accrescēdi: vt. j. de cadu. tollen. l. vnica. §. in primo. Et nō existēte substituto, nec coniuncto, veniūt venientes ab intestato: vt. C. de fideicō. l. eā quā. Dubitat tamē Bar. sed frustra[a], vtrum isti venientes ab intestato possint retinere hereditatē salua consciētia. ꝛ dico qd sic: quia vbi lex seu casus non prouidet super certo, ꝛ nō super aliqua presumptione, id quod obtinet in foro iudiciali rōnabiliter, obtinet in foro penitentiali ꝛ cōscientie. ꝛ ita tenet beatus Thomas. ¶ Secūda propositio est ista, quod per fideicōmissum vniuersalis hereditas nō pōt relinqui fratribus minoribus. dicto. §. q2 igiť. Ratio est, q2 fideicommissarius vniuersalis heres est in effectu: vt. ff. ad trebellianum. l. qui quadringēta. ꝛ. l. si filius. quod cum eo. Sicut dicimus in spurio, quod sicut nō potest institui, sic nec vniuersaliter substitui: vt ff. de vulgari substitut. l. si is qui. ¶ Iuxta hoc quero. Quidam instituit fratres[b] minores heredes, hoc adiecto, quod deberent vendere hereditatem, ꝛ cōuertere in necessarios vsus eorum. Queriť vtrū valeat ista dispositio: Dicit Bar. ꝙ nō valet quo ad primū caput essendi heredes: sed quo ad secundum, vt vendatur ꝛ cōuertatur pretium in necessitatibus fratrū, dicit quod valet: q2 si testator omisso capite primo disposuisset de secundo, valeret secundū per se. Duo ergo videntur esse precepta, ex quo sunt separabilia, ꝛ vnū nō venit ad substantiandū vel ad qualificandum alterū. ff. de conditio. ꝛ demō. l. hec scriptura. ꝛ de condi. insti. l. q̄ sub cōditione q̄ extrinsecus. Ego contrariū dico. nā licet singularia relicta valeāt propter modum licitū annexum: vt in dicta decreta. exiij. §. ad hoc quia fratrib9. tamē secus est in hereditate: ꝛ in iure vniuersali. Ratio hec est: q2 ius vniuersale consistit in quodam intellectuali, quod postquā est radicatū: non pōt auelli, id est separari: vt. ff. de minori. l. ꝛ si sine. §. sed quod Papi. Unde nō pōt istud ius intellectuale cōuerti in aliquē materialē vsum: nā licet heres totā hereditatē teneat, vēdat, vel dissipet: semp tamen pmanet heres, de peti. here. l. sed ꝛ si lege. §. qd autē. ad trebel. l. Imperator. ff. de vulga. sub. l. ex facto. §. fi. ꝛ. ff. de heredi. vēdi. l. vēditor ex hereditate. Unū cū fratres minores nō possint hoc ius retinere, nec etiā intellectuale in aliqd materiale cōuerti: merito nō sunt capaces. secus est in singularibus relictis: q2 possunt pcise cōuerti, ꝛ in eorū vsum cōsumi. ¶ Nō obstat dictū Bar. qd sunt duo precepta: q2 dico qd secundū venit consecutiue ꝛ accessorie ad primū. vnde destructo antecedēti, destruitur cōsequēs. arg. ff. de alimē. leg. l. alimēta. §. Seia. Preterea quādo vsus nō exprimiť, tacite licit9 vsus intelligať: vt est dicta decr. exiij. §. hec q2. Tunc arguo, si fratres instituunť heredes, tacite intelligiť ad vsū licitū, ꝛ nō valet tacitū: ergo nec expressum. Sed ad hoc respōdet Bar. ꝛ nō bene: q2 institutio heredis reqrit expressionē, ꝛ ideo idē operať tacitū qd exp̄ssum: vt. j. de testa. l. Iubemus. q̄ responsio nulla est. ¶ Primo: q2 falsa in fideicommissario vniuersali: vt. l. nutu. de leg. iij. ¶ Secūdo: q2 ad pias causas semper operať idē tacitū, quod expressum: vt nota. extra de testa. c. cū tibi. facit ad predicta de legatis scdo. l. cū proponereť. Concludo ergo, ꝙ ex quo institutio est pro nō scripta. modus est etiā pro nō script9: vt. C. de cadu. tol. l. j. §. in primo. Ad illud quod dixi superius, qd postquam vniuersalia sunt radicata, nō possunt euelli, ꝛ nō possunt oriri, nisi in ppria psona designata. cōcord. l. si mulier. §. ex asse. ff. de iure do.

16 ¶ † Iuxta hoc quero, ponam9 qd fratres minores instituunť sine designatiōe alicui9 modi, sed apponiť clausula, si nō vz iure testamēti, valeat iure codicillorū: an valeat: dicit Bart. qd talis institutio valet: q2 videnť rogati venientes abintestato vēdere, ꝛ i necessitates licitas cōuertere, moderate tamē. hoc pbat per. l. eā quā. j. de fideicōmissis. Ubi diciť, ꝙ qñ propter conditionē heredis nō tenet testamentū: ista clausula operatur fideicōmissum. Istud mihi videť ridiculum. primo, q2 effectus istius clausule est iste: ꝙ cōuertať institutio in fideicōmissum vniuersale, cū quo hz simbolū, idest similitudinē: sed nō in fideicōmissum particulare, nec hoc aliqua lege caueť. Sed ita est, quod fideicōmissi vniuersalis fratres minores sunt icapaces: ergo nihil operať clausula. Et si tu dicis ꝙ bona vendātur, ꝛ eis erogētur: est quoddā vniuersale: q2 cū non comprehendat ista erogatio debita ꝛ credita, non pōt dici quid vniuersale, vnde cōcedo ꝙ vniuersitas vendiť: sed ille cui legať estimatio, nō dr legatari9 vniuersalis, sz particularis: q2 eū nō sequunť onera: vt. l. nō ampli9. §. fi. de le. j. Liqt ergo manifeste talē clausulā operari nihil, nec deducere vniuersale in ipm pticulare.

17 ¶ † Iuxta hoc q̄ro, nō pōt relinqui fratrib9[c], an pōt relinqui ecclesie fratrū minorū: Dicit Bar. qd sic: ꝛ fundamentū suū stat in hoc, q2 ecclesia regulariter est capax, ꝛ omne tēplū sacrū est huiusmodi: vt. s. e. l. j. de annuis lega. l. annua. §. j. ibi, dū dicit, ceterū datū tēplo. Tūc arguit, ecclia fratrū minorū est de iure ꝛ pprietate Romane ecclie: vt in clemē. exiui. §. loca vero. de verbo. signifi. ꝛ in. c. ad cōditorē. §. nos itaq3. versi. exceptis. ergo valet: q2 acquiriť pape. Idē dicit si relinquiť altari minorum, vel guardiano[d] altaris: q2 in istis ecclesia representatur: nec aliqua cōstitutio dicit cōtrariū: ergo stamus iuri cōmuni scdm eum. Quod oīno falsum credo. ꝛ primo sic ostēdo: ingrediēs ecclesiā fratrū minorū, non transfert bona in ecclesiā minorū, nec in ecclesiā romanā: ergo nec relinquēs. Da enim rationē differētie, si pōt inter legatū ꝛ relictū. cū decretal. exiij. ista duo equiparet in pmittēdo ꝛ phibēdo. Preterea, aut tu sumis ecclesiā materialiter pro edificio, ꝛ isto modo ecclesia nō est sufficiēs mediū ad acqrendū ecclie romane ciuili acquisitione: qa est quid insensatū, quod quidē nec capere, nec velle pōt. Sicut si dicerē, lego fundo titij: nō pptera acquireret titio: nisi esset ius prediale, qd inesset rei. ff. de serui. rusti. predio. l. pecoris. ꝛ de serui. l. vt pomū. Aut poniť personaliter ecclesia, ꝛ significatiue: vt. ff. de fideius. l. mortuo. ꝛ tūc cū significat quid abstractiua genere. i. ipsam speciē, hoc est collegiū fratrū minorū: q2 ecclesia ꝛ collegiū idē sunt: vt dixi. s. e. in rub. Sequiť, qd nō pōt acqri ecclesie romane: q2 cū debeat acqri mediāte organo, ꝛ organū sit inhabile, acquisitio impediť. de acqui. pos. l. j. §. ceterū. de actio. ꝛ obliga. l. quecūq3 gerimus. de serui. ru. pdi. l. tria pdia. ꝛ qd not. i. c. religiosus. de pcu. in cle. ꝛ maxime, q2 impedimētū regule videť esse de iure naturali ꝛ diuino. Cōcludo, qd in his que requirūt mediū, cessante medio, cessat acquisitio. Itē concludo, qd inanimata nō q̄runt, nisi sit acq̄stio q̄ pcedat īmediate ppter rē ipsam. vt seruit9: vt. l. q fundū. queadmodū serui. amit. facit qd no. i. l. sicut. ff. qd cuiusq3 vniuersi. no. de illo archiepiscopo moyse. Preterea. pmitto duas alias rōnes ad cōfundendū isti9 errorē. ¶ Prima rō est ex parte volūtatis testātis: q2 relinquere ecclesie romane, nō est relinquere pauperib9, sicut testator intellexit: vt. j. de testa. l. nō dubiū. vnde opi. Bar. est ꝯ mentē testātis. Alia rō est pape Io. in. d. c. ad cōditorē. qa renūtiauit omni acquisitiōi dominij p dictos fratres fiēde ecclesie romane. Ergo eodē modo p ecclesiā. cū iter fratres ꝛ ecclesiā sit quedā cōiunctio inseparabilis. Ad hoc facit quod no. in. c. qa ex eo. de pact. lib. vj. in nouella. Itē quod dixi de guardiano, alia rōne nō placet: q2 esset aperta via fraudibus, ꝛ fieret fraus de nomine ad nomen. vt in aut. de nupt. §. optime. ff. qd me. cau. l. si p impressionē. Sz omnis fraus est phibita de iure naturali. ꝛ qcqd rōne fraudis phibeť, tāq̄ ius naturale de similib9 ad similia extēdiť: vt. l. j. ꝛ vltima. ff. si qd in frau. patr. de trāsa. l. cū hi. §. si cū lex. ꝛ ita de facto cōsului ꝯ Bar. ¶ Nunc accedit, qd in psona vera nō vz institutio, scilicet in ipsis fratribus: ergo multominus valet in psona ficta: vt. d. §. optime. ꝛ arg. ff. de libe. ꝛ posthumis. l. filio quē pater.

18 Et hoc de vniuersalibus relictis. ¶ † Uenio ad relicta particularia, ꝛ premitto quatuor casus ad euidētiā. nā interdū aliquid legatur fratribus expresse ad vsum licitū: tūc valet legatū, non vt habeat actionē, sed vt officio iudicis executioni mandetur in locū deficiētis actionis. d. c. exiij. §. ad hoc. ꝟ. ad q̄ legata. Et est speciale, q2 fundabitur pcessus sine petitore. quod sumptū est ex verbis legis. ff. de petitio. heredita. l. hereditas. i fi. ꝛ. ff. de annu. lega. l. quintus. §. Pōponi9. versi. id aūt. Dicit Bar. ꝙ etiā ipsa ciuitas petere pōt, p. l. ciuitatibus. de legatis pmo. qd nō est verū: q2 sacrū ꝛ publicū differūt penes eorū administratores: vt. l. j. §. publicū. de iust. ꝛ iure. Itē q2 syndicus ciuitatis est legitim9 petitor: ergo piudicaret fratrib9, qd est ridiculū dicere. argu. ad hoc. ff. de cōdi. ꝛ demōstratio. l. Titio cētū. in fin. Nō obst. l. ciuitatib9, q2 ibi legatū erat formatū in psona ciuitatis, mod9 in psona pauperū: vt lego ciuitati ad vsum pauperū. sz hic vtrūq3 erat formatū in psona pauperū: vnde super hoc ciuitas nō hz administrationē legitimā, nec iure legati: cū nō nominetur in legato. Interdū legať fratribus ad vsum illicitū, hoc expressior scz lego. fratribus fundū ad vtendū, vel ad tollendū: tūc istud legatū tā quā turpe est nullū. ꝛ vitiať vtrūq3, tā legatū, quā vsus legati. Nec videtur duo pcepta: q2 vnū venit ad qualificandū alterū: vt dicto. §. ad hoc. Interdū vsus nō exprimiť, sz tacite intelligiť ppter cōditionē psone: puta si testa-

ta si testa

a ¶ Sed frustra. Ad de Bald. in. l. pe. §. illo. j. de neces. hered. insti. ꝛ per Ioan. And. in regula possessor. de regul. iur. in. vj. in mercu.

b ¶ Fratres. Uide Bald. in. l. cū qd. §. fi. j. de lega. sz ibi loquiť de legato ad vsum licitū. qd capere possunt, dum modo rem legatā non retineant. ☞ Adde Lud. ro. sin. suo. ccxc. incip. prohibetur fore se. vbi videť adherere opi. Bart. pro quo vide eundem Ro. cōsil. cxxix. cccxxxvij. ꝛ cccclxiij. ꝛ aliquid per Alexan. consi. clxxxij. vo. ij. Celsus.

c ¶ Fratrib9. Uide Bar. i. l. seruos. de ali. le. sed ꝯ tenuit Bart. in. l. j. j. de cōdu. ꝛ procur. dom. aug. lib. xij.

d ¶ Guardiano. ad de Bal. in. l. si mihi ꝛ tibi. §. regula. ff. de le. j. lz alij ibi nihil dicant.

ta si testator mādat aliquid simpliciter fieri alicui fratri.nā intelligitur fieri ad necessitatē eius:q2 modus q est de substātia,z potest inesse,semper intelligit tacite:vt i..eo.§.ad hoc. Interdū nō exprimit, nec tacite inest, vt si fratri ceco legat bibliā.nam vsus ad quē ordinat, nō cadit in istū legatariū:tunc istud legatū nō v3: vt dicto.§.ad hoc.Cōclude quod mod9 est pmū adaptād9,z cōfirmād9.ff.de vsu z habi.l.plenū.§.eqty.z plen9 de operis libertoꝝ.l.medic9.z.l.ei9 artificy.Circa quod quatuor intuere scilicet euidentē z liquentē necessitatē,seu paupertatē vel pietatem. ¶ Secūdo etiā in eā cām que pretenditur per remissam potestatē. ¶ Tertio in cām necessariā z permissam moderatā, seu proportionatam quantitatē. ¶ Quarto tēporis ac loci cōsonantē congruitatē. Et
19 hec quatuor probantur in.l.fi.ff.de exerci. ¶ †Ex quibus premissis infertur ad quasdā decisiōes. Prima est ista, relinquitur fratrib9 mino
a ribus aliquid annuū[a].queritur vtrū valeat istud relictū.textus videtur dicere quod nō,in.c.exiui de paradiso.§.cūq3 annui reditus. Sicut immobilia nō possunt relinqui,nisi relinquerentur ad diuinū cultum,puta pro luminaribus:q2 per hoc nō releuat mēdicitas fratrū.vnde valet relictū:cū nihil applicet fratribus:vt in.c.dudū.§.verū.de sepul.in clementi.Ita tenet Federicus de senis in cōsilijs suis,in cōsilio.cxxij.alias xxij.Ista est veritas.sed Bar.dicit q v3 istud legatū:nō vt fratres percipiant,sed vt executores testamēti hoc annuū vendāt,z in necessitates fratrum cōuertant.Cuius opi.falsa est:q2 in omni legato annuo exprimitur vsus:nam idem est legare annuū, z legare ad alimēta.z quodam modo sunt synonima.qñ legat pauperib9:vt.ff.de trans.l.cū hi.§.si cui. vñ idē est dicere lego x.annua,z.lego.x.ad alimēta quolibet anno. Sed tunc arguo:iste vsus expressus seu quasi expressus est illicitus, z contra regulā:q2 perpetuitas alimentoꝝ est cōtraria mēdicitati:ergo apparet qd legatū est nullum rōne turpitudinis modi:vt.d.§.ad hoc. ¶ Iuxta hoc quero:quidā legat vnū palatiū fratribus minorib9:vt ibi cōstituāt ecclesiā. Istud est impossibile:q2 non pñt cōstituere noua loca:vt in.c.j. de priui.lib.vj. ¶ Modo querit, vtrū istud palatium debeat vendi,z in eleemosynas eoꝝ cōuerti:dicit Bar.q sic.l.legatū.de vsuf.le.z.ff.d ope. pub.l.fi. Nob ob.§.ad hoc.q2 dicit ipse vsus erat illicitus ibi p regulā: hic propter phibitionē superioris:ita qd nō offenditur regula. Quod ego verū non credo. cōsidero enim q quedā legata capiunt substātiā ex modo,sicut sunt ea que relinquunt istis fratribus, qui nō sunt capaces ppter se:sed propter modū. Modo in istis dico,q nunquā fit conuersio in aliū vsum:sed modus impossibilis coherens legato vitiat legatū.d. §.ad hoc.Quedā sunt legata,q non capiūt substantiā ex modo:qa possunt simpliciter fieri.Isto casu duo sunt precepta:vnde si modus nō tenet:d3 pcedi de similibus ad similia: vt.d.l.legatū.z in cle.q2 cōtingit.z ibi no.z arg.de cōdi.z demō.l.in testō.Iuxta hoc q̄ro. Ecce fratres minores edificant vnū edificium magnū:vtrum intelligemus q possit eis legari quicquid d3 expēdi in illo edificio:tex.enim vult quod possit relinqui moderate:sed loquitur respectu persone,non respectu edificioꝝ, vel fulcimentoꝝ,z in hoc videt dicendū salua veritate,qd cū tales edificatores dicantur potius animosi,q p3:vt.l.fi.j.de pdi.nauicu.li.xj.qd legatū in tam excessiuā quantitatē nō v3,sed restringatur ad moderatā quantitatē. Si autē legaretur pro refectione cōmunis:tunc quantitas esset moderata:q2 necessaria.de peti.here.l.vtiles. Superflue aūt expēse z que voluntarie fiunt,nō includūtur sub nomine pietatis.ff.de nego. gest.l.duobus. Super hoc cogitabis.contrarium vero seruatur de facto,quod quando relinquitur pro edificio,totū exigatur. ¶ Sed nunquid inspicimus in legato, quod fit persone,instāte necessitate, an vero futuram consideramus:dicit Bart.q de tempore ad tempus sicut imminet necessitas.ita soluitur.arg.l.nec semel.§.si inhabitationē.quando dies le.cedit.tamen do.Fede.videtur restringere hoc ad modicum tempus:vt.s.nam si in perpetuum prouideretur necessitati,non solum subleuaretur,sed etiam excluderetur paupertas.quod est cōtra regulā, cui nunquā est obuiandū:vt.l.pfessio.de mune.pa.li.x.nec est sup paupertate mentiendū:vt.C.de censi.z cen.l.si quis.lib.xj. Cōclude tamē qd in his z similibus modicus excessus non vitiat: q2 qui parū trāsgreditur,non vituperatur:vt.l.quāuis.de cōdi.z demon.z hoc de singulari
20 bus relictis. ¶ †Nunc de executoribus:z pono duas conclusiones negatiuas veras,quod frater minor non potest esse executor,quando executor habetur loco heredis. Secūdo,quod frater minor non potest esse executor,ita q habeat ire pecunia per manus suas, vel venditio bonorum,vel aliquid simile:vt.d.c.exiui.§.Ite3 qd cum executores.z.§.cūq3 dicti. ¶ Nunc pono duas conclusiones affirmatiuas secundū Bartol.
b Prima est,quod frater minor[b] potest esse executor testamēti, vbi est sola nominatio personarum, vel electio fienda. Secūda, qd sicut executor deputatus est ad soluendū,z nominandum:licet in primo capite quod requirit factū,z contractū,z tactum pecunie,non valeat.Inquantū ad secundū caput, vbi expedit de simplici verbo: bene pōt esse executor:qa actus simplicis verbi non repugnat regule.sicut est in cōsiliario,qui potest assumi ad cōsilium.vnde pōt testator mandare qd aliquid fiat cū cōsilio fratris minoris.vult ergo Bar.qd idem sit in cōsilio, qd in officio, pōderata mēte paragraphoꝝ allegatoꝝ.Quod ego verū nō credo:sed dico q nullo modo cadit in fratre minore officiū executoris. Ratio:q2 de facili posset hoc officiū trahi ad questū pecuniariū. Multi eñ sunt qui nomināt z eligūt propter pecuniā: vñ si hoc esset:frater minor nō esset abstract9 a cogitatiōe temporaliū.quod est cōtra mentē regule expresse.facit de nego.gest.l.qui sine vsu. Itē qa litera dicti.§.generalior est q rō.Nā ratio est vt plurimū: sed dictū z regula est semper: vt ibi p3: vnde rō nō arctat dictū. Sicut alias habemus, quod magis z lati9 patet dictū, q ratio: vt.l.j.§.sexū. de postu.nō obst.qd potest esse cōsiliarius:q2 per hoc nihil h3 officy,vel iuris: vt dixi in superioribus. Item quia cōsulere est de iure naturali:z de officys vite:sed habere officium est de iure ciuili, quod in mortuū z in fratrem minorē non cadit. Cōclusio est, q frates minores negotiū alienum nō possunt facere suum cura z solicitudine, z of
21 ficy gestione. ¶ †Nunc ad quartum quesitū, sc3 de successionibus ab intestato, dico quod frater minor non succedit, nec alius per eum. Quod sic probo, si renuntiasset hereditati legitime paterne,non succederet.nec alijs obstaret: vt in.c.ij. de pac.li.vj.sed ingrediendo hunc ordinē, renūtiat precise omnib9 mūdanis.z est magis precisa renuntiatio,q fit in seculo,illa quā faciunt fratres minores: ergo multo fortius habetur pro mor
22 tuo,z alijs succedētibus non obstat. ¶ †Ex hoc infero cōclusiue,q si per statutum masculus excludit feminam a successione, quod si masculus
c est frater minor[c]: non excludit feminā a successione: quia sublatus est de medio, z sic nō obstat femine: vt.ff.de bo.lib.l.etiam.§.si capitis.ff.de alie.iudi.l.j.§.fin.cum.l.seq. Si tñ Papa postea dispēsaret cum eo, vt propriū posset habere:puta quia transferret eum ad ecclesiam, que haberet proprium:dicit Bart.quod non recuperaret bona alteri delata.ar.no.in gl.l.gallus.§.z quid si tantum.de libe.z posthu. Alij dicunt q sicut si post ingressum nasceret posthumus, recuperaret bona posthumus: ita ipse idem recuperaret: quasi ipse idē sibi fit posthumus.arg.ff.de capti.l. nō vt a patre.z.l.fine.i pri.ff.de iure patro. Primā partē credo veriorē rebus nō integris:s3 bonis agnitis p aliū successorē: q2 iste nō est actus, qui fingat retro: vt in.c. quāuis.de rescrip.lib vj.

1 ☞ Ingrediens monasterium, si non habet liberos,non potest post ingressum testari.
2 Pater ingrediens monasterium,non potest auferre legitimam filiorum.
3 Pater fauore monastery annumerat se inter filios, et de patre iuris fictione efficitur vnus ex ipsis filijs.
4 Monachus, si fecit testamētum ante ingressum monastery,in quo instituit extraneum heredem: an istud testamentum per professionem rumpatur quoad ipsum extraneum.z nu.5.
6 Religiosi mendicātes non fratres minores, an possint petere bona ingredientium eorum monasteriū, vt vendant,z conuertant in vsus suos.
7 Consuetudo generalis ordinis predicatoꝝ,potest derogare constitutionibus eorum in his que non sunt de genere probibitorum.
8 Testamentum factum ante ingressum religionis,an possit mutari vel reuocari.
9 Mutationes testamentorum quot sunt.
10 Testamentūeius qui est ingressus monasterium, an rumpatur agnatione posthumi.
11 Monachus qui testatur inter liberos, an possit eos adinuicem substituere.
12 Testator professus instituit filios in medietate, de alia medietate nihil dixit:an illa medietas ac crescat filijs,vel cui.
13 Monachi si inducunt aliquem sua persuasione vt ingrediatur monasterium, an habebit locum ista authentica.
14 Mandatum, morte mandantis non finitur in pijs causis.
15 Donatio omnium bonorum valet sine reseruatione aliqua in pijs causis.
16 Regula fratrum minorum, non debet glossari, quia prohibitum est.

a ¶ Annuum. Vide Istū in.l. priuilegia. num.iiij.z in apos. s.e.z in.l.legatum. de capi.dimi.Car. in cle. exiui.§.cūq3. de ver. sig.z Fede. de senis consil.xij. z.clxxv. Laurenti. de fano.in.l.i quorum. ff. de pign. z Bar.in alle.l.legatum.Celsus.

b ¶ Minor. Dixi s.ead.aut.nu.iij.in apo.in ver.executio.Celsus.

c ☞ Si masculus est frater minor. Ad de Bart.in.l.j.§.filiū.ver.quero quid si extra.ff.de contratab.Istum in.l. maximū.vers.quero nūquid statutū. j.de lib.pret. Panor.in.c.quod clericus.nume.xl.z ibi dixi in apo.ad ipm in vers. religiosus. extra de restitut.in integ. Paulus de Cast.consi.cccxvij. z an hoc procedat in clerico seculari, vide quod notaui i apostl.ad Panor. in.c. ecclesia sancte Marie:nu.xxv. in ver.q masculus. z ibi Fe.ver.septimo quero.extra de constit.eundem Felin. c.licet.vers. fingat. de rescript. Rom. fin.ccccxlj. alias est ccccxliij. incip. habeo casum. z quod ibi not. plenissime in apostil.Matth. mat.sing.cxj.incip. nota vnā doctrinā lucrosam. Celsus.

a ¶ ☞ Bene possunt testari. Adde Car. in cle. ij. q. xj. ꝛ. xij. extra de preben. Innoc. in c. cum ad monasteriū. extra de elect. dixi aliquid in addi. meis ad Panor. in c. ex parte. nu. x. in ver. non potest appellari religiosus. extra, de conuersi. coniug. ꝛ in apostillis ad Stepha. aufre. in repe. clem. j. regula. ij. fallen. xxxiij. amplia. iiij. extra de offi. ordin. Celsus.

b ¶ Testm̄. Vid no. Bal. i. l. si. j. vn̄ legi. ꝛ ibi etiā q̄rit, quid si post professionē testō añ fctō impetrauit licētiā a papa posse testari: an primū testm̄ possit recōualescere: ꝛ dt ꝙ papa pōt hoc cōcedere Imo. in. l. fili⁹ a patre. §. j. ff. de li. ꝛ posth. sequit̄ opinionem glo. hic, cum qua transeunt hic Pet. ꝛ Cyn.

c ¶ Jac. but. ꝛ Bar. pōdera bñ: qꝛ Bar. hic tangit ꝙ si p̄terijt, vl' exheredauit filium, ꝙ tale testm̄ nō rumpitur: ꝛ iste homo nullā de hoc facit mentionē. de hoc vide q̄ dixi in ca. qꝛ nos. de testa. vbi tex. vtitur ver. libere disponere. And. Barba.

d ¶ Mēdicantibus Vide Bald. in. l. cū acutissimi. j. de fideicomis. ꝛ faciunt nota. in authen. ingressi. s. eodem.

e ¶ Fratribus p̄dicatoribus. Not. de fratribus predicatorib⁹, qd de ꝯsuetudine accipiant, ꝛ vendāt, tꝫ Bal. in auth. ingressi. s. eo. Andreas Barba.

☞ Adde Jac. reb. in. l. pfessio. nu. vi. ꝛ ibi notaui in apostil. ad ipsum, in x. ꝙ religiosus mēdicans. j. de mu. pri. li. x. Bar. in. l. fili⁹. §. si qd alicui. ff. de leg. j. Cyn. in. l. deo nobis. j. de episc. ꝛ cle. Istū in. l. cū q̄stio. in fi. j. de lega. Car. in cle. exiui. §. proinde. q. ij. de re. iu. ꝛ Fed. de se. cōs. xxij. Celsus.

f ☞ Sunt mēdicantes. Adde Istū in l. cū q̄stio. in fi. j. de leg. ꝛ in aut. nisi rogati. j. ad treb. ꝛ in l. cum acutissimi. j. de fideicō. vbi dicit hoc esse verū scdm regulā: sed ex priuilegio secus. de quo p Car. in cle. j. q. iij. extra de regula. ꝛ in cle. exiui. §. pinde. de x. sig. Cels⁹.

¶ Authentica.

Si qua mulier. Casus in terminis talis est. queritur vtrū hodie debeat seruari aut. ingressi: Rñ. ꝙ sic qñ ingressus nō hꝫ liberos, hoc primo. Sꝫ qd si hꝫ liberos, nunqd poterit disponere inter ipsos, ꝛ qualiter: rñdetur ꝙ pōt hac forma: qꝛ aut vult relinquere legitimā liberis quātū minimū pōt: ꝛ dꝫ eis relinquere legitimā, ꝛ residuū est monasterij. Aut vult relinq̄re q̄tū plurimū pōt, ꝛ dꝫ psonā suā cōnumerare cū filijs: ꝛ sibi retinere virilem: q̄ virilis erit monasterij, ꝛ totū residuū erit filiorū. ꝛ hoc scdo. Sed qd si iste ingressus decessit, ꝛ nil de bonis suis disposuit: Respōdetur qd monasteriū habebit totū, excepta legitima q̄ filijs applicet̄. h. d.
1 ¶ † Ex hac aut. not. ꝙ ille q nō hꝫ liberos, post ingressum monasterij nō pōt testari, nec disponere de bonis quondam suis. Ex h p̄mo notabili fundant̄ due ꝯclusiōes. ¶ Prima est ꝙ post ingressum iste non poterit confiteri se recepisse dotē ab vxore: nec assignare sibi dotē. Opꝫ ergo mulierē in iudicio experiri, ꝛ pbare scdm Spe. i ti. de sta. mo. ver. lxvij. Scda ꝯclusio est, ꝙ si iste igressus extorserat vsuras, ꝛ ante ingressum nō ordinauit de restitutione vsurarū: qd post professionē nō pōt ordinare de restitutione ipsarū: qꝛ inter extraneos nihil pōt. ita tꝫ Spec. in tit. de sta. mo. ver. lx. hoc pbat̄: qꝛ post ius quesitū monasterio, monach⁹ in p̄iudiciū mona. nihil pōt. iuxta ea q̄ no. ff. de pac. l. si fili⁹. ꝛ ar. eoꝝ q̄ not. ff. quē ad ser. amit. l. si partē. §. si p fundū. nisi forte de cōsensu abbatis ꝛ capituli: qꝛ eis cōsentientib⁹ equū est ꝙ possint agnoscere bonā fidē. ar. eorū q̄ no. in simili, de ne. gest. l. at q natura. §. cū me absente. ff. māda. l. quint⁹. ar. ff. de edil. edi. l. q̄ro. in fi. Et hec vera sunt in monachis heremitarijs habētib⁹ propriū, sicut sunt isti fratricelli, q stāt in mōtanis, q nō sunt pfessi, ꝛ nō habentes aliquā regulā, hñ pñt testari[a]. ad hoc. xvj. q. j. c. q vere. xviij. q. ij. c. ij. §. ecōtra. extra de exces. prela. c. j. in gl. facit extra de fi. instru. c. cū Joan.
2 ¶ † Scdo no. qd legitimā filioꝝ pater nō pōt eis auferre: lꝫ vellet eā dare Deo, vl' ad pias cās: ꝛ h appꝫ ꝙ ō relictis ad pias cās detrahit̄ debitū iure nature. gd si pr̄ ōlingt, vid. ff. de bo. li. si i libertinū.
3 ¶ † Tertio no. ꝙ pr̄ fauore monasterij ꝯnumerat se iter filios: ꝛ de pr̄e iuris fictiōe efficitur vn⁹ ex ipsius filijs: ꝛ iō monasteriū hr̄ loco filij pp istā fictionē. Alij dicūt ꝙ monasteriū nō hr̄ loco filij, nisi in casibus in iure expressis: vt extra de proba. c. in p̄sentia. ꝛ in aut. de san. epis. §. sꝫ ꝛ hoc presenti. qꝛ cū ista sit quedā fictio: fictiones nō habent locū nisi in casibus expressis in iure. Sicut dicit glos. decreti, qd ciuilis mors equiparat̄ naturali tm̄, in casibus expressis in iure. Ratio est: qꝛ ꝯsistit in quadā fictiōe: vt no. xvj. q. j. c. placuit. Ego cōcedo ꝙ mon. nō hr̄ p filio nisi in casibus exp̄ssis i iure. Sꝫ dico qd casus videt̄ ēē exp̄ssus in iure, vcꝫ in ista aut. inquantū vult qd pr̄ cōnumeret se inter filios propter monasteriū. Quinimo ceteris alijs paribus potētior est cā mona. q̄ filiorū: vt. j. ea. aut. §. sed si post. ꝛ not. qd ista aut. loquitur de ingrediēte mo. Si aūt qs nō ingredit̄ monasteriū, sꝫ donat monasterio: tūc potior est causa posthumorū quā monasterij. Vñ posthum⁹ natus post donationē rescindit ipsam. de hoc legitur ꝛ no. xiij. q. ij. c. si qs irascit̄. de hoc dic vt cōsueuit notari. j. de re. do. l. si vnq̄. Et p hoc cōcludo qd mona. non hꝫ ius liberorū, nisi qñ pr̄ ingredit̄ mona.
4 ¶ † Quarto no. qd si pater nihil disponit, presumitur fauorabilius pro monast. quā pro filijs: vt patet in. §. fi. huius authē. Modo veniamus ad questiones. ꝛ primo quero
5 † si

b monachus facit testamētum[b] ante ingressum monast. in quo testamēto instituit sibi heredē extraneū, vtrū istud testamentū per pfessionē rumpatur quo ad ipsum extraneū necne: ꝛ videtur quod rumpatur quatuor rationibus. ¶ Primo rōe capitis dimi. nā ille qui est sui iuris, si in alterius potestatē transit, capite minuit̄, ꝛ testm̄ suū rumpit̄: vt. ff. de secū. tabu. l. qui ex liberis. §. testamēto. sed monachus iste trāsiuit in ptātem abbatis: vt. xvj. q. j. c. de presentium. ergo ruptū est testamētum. ¶ Secunda ratio est ratione vniuersorū bonorū in monasteriū facte transactionis: ꝛ format̄ rō sic. Ille q vniuersa, aut oīa bona alienauit, vel nulla bona in ciuitate reliqt, heredē nō hꝫ: vt no. j. de pac. l. fi. ꝛ. ff. de vulg. substi. l. lex cor. Sꝫ iste ingressus nulla bona in ciuitate reliquit tpe quo naturaliter morit̄: qꝛ omnia in mona. trāstulerat: ꝛ qꝛ suo statui repugnat: ergo heredē habere nō pōt. ¶ Tertia ratio est rōne preteritionis posthumi: nā monaste. de quo nulla est facta mentio in testamento, habetur loco posthumi p̄teriti: ergo quasi agnascendo rumpit testm̄. ff. de iniust. testa. l. posthumorū. Mona. enim nō tantū loco heredis, sed etiā loco sui heredis habet̄: vt. d. c. in p̄sentia. extra de pba. ¶ Quarta ratio est, rōne ad eum casum a quo incipere nō pōt, facte puentionis. Que rō sic format̄. Res q̄ peruenerit ad eū statū a quo incipere non pōt, vitiat̄: vt. ff. de fideius. l. Vranius. §. sed cū duo. Sꝫ ita est hic: nā cū post pfessionē sit in potestate alteri⁹, nō posset testari: vt. xix. q. iij. c. qꝛ ingredientibus. ꝛ. j. tit. j. in aut. nūc autē. ¶ Econtra, ꝙ testm̄ nō rumpit̄, pbatur rōne legalis pmissionis: lex em̄ permittit tribus tpibus testari. Primo ante aliquē ingressum. Secūdo, in tpe pbationis. Tertio, in ipso actu pfessionis. ꝛ ista pbantur in aut. de monachis. §. illud. ꝛ. j. ti. j. aut. nunc autē. xix. q. iij. c. qꝛ ingredientibus. ꝛ in. c. exiui de paradiso. §. cū vero. in verbo ingrediētibus. nā añ q̄ professio trāsiuerit in esse pfessiōis, ꝛ fuerit absoluta a profitentibus, liberū est testari, sicut ꝯtrahere. cū ergo lex hoc permittit: ergo nō rumpitur: qꝛ authoriate legis firmat̄. ¶ Secūda ratio est, rōne bonorū in aliū non facte trāslationis: nā lex videt̄ velle ꝙ si ingressus primo fecit testamentū, tunc bona nō transeāt in mona. sed remaneant penes heredē institutū: vt. j. ti. j. in aut. nunc autē. a contrario sensu litere. ¶ Tertia rō est, rōne ꝯfirmationis testamēti. Cōfirmatur em̄ morte, id est pfessione: ꝛ nō debet esse idē actus causa cōtrariorū, scꝫ cōfirmandi, ꝛ infirmādi. arg. ff. de solu. l. qui hoiem. §. fi. Quarta ratio est, ratione testamēti ꝛ cōtractus equiparatiōis: vt insti. de lege fusia caninia. sicut ergo cōtractus, puta donatio, nō tollit̄: ita nec testamentū debet rūpi. ¶ In ista q̄one sunt tres opi. quidā dicūt simpliciter rumpi, ꝛ male: qꝛ frustratoriū esset legis auxiliū si rumperet̄. Et si tu dicis, iste capite est minut⁹: ergo rumpit̄ testamentū, sicut si arrogaret̄: vt ff. de adop. l. nec ei. §. eorum. ꝛ. ff. de vulg. substi. l. causa cognita. Rñ. hic est speciale qñ quis capite minuit̄ propter deū, vt talis capitis diminutio, tanquā fauorabilis nō irritet testm̄, qd est similiter fauorabile. ff. de lib. ꝛ posth. l. gallus. §. videndū. vbi tex. dicit ꝙ semp debem⁹ fauere testamētis, inq̄tū possum⁹. ¶ Itē nō obstat secūda rō de alienatione bonorū: nā posito ꝙ ita sit, ista alienatio est intelligēda saluo testō, ꝛ i vita monachi sunt bona penes mona. Sꝫ mortuo monacho redeūt ad heredē scriptū: qꝛ redeūt cū cā sua. sic. j. cōia de le. aut. res q̄. ꝛ. d. l. nec ei. §. eorū. ꝛ eo. ti. l. arrogator. ¶ Scda opi. est, qd aut est aliqd relictū iure institutiōis monasterio, ꝛ tūc testm̄ nō rūpit̄. aut nihil est relictū: ꝛ tūc rūpit̄ p̄teritiōe quasi posthumi: nā (vt dixi) monasteriū habet̄ loco filij. Hanc opi. tꝫ gl. in. d. c. si qua mulier. xix. q. iij. ō hoc in Spe. ō sta. mo. x. xv. Sꝫ illa opi. nō vr̄ vera: qꝛ ille p̄terit⁹ posthum⁹ rūpit, q in ptāte testatoris nasci potuisset. Iste em̄ sol⁹ ōr agnasci. Iste aūt q in ptāte nō pōt nasci, nō rūpit ipso iure: vt insti. de exhereda. liberorū. §. fi. sꝫ īpossibile est ꝙ monasteriū sit ī ptāte monachi, imo totū ꝯriū: ergo ꝛc. Ergo si mona. vult
c ꝯq̄ri, agat q̄rela, nō aūt dicat nullū. ¶ Tertia opi. ē Ja. but. ꝛ Bar.[c] ꝙ si iste fecit testm̄, cogitās de ingressu: qd tūc nō rūpit̄ testm̄: qꝛ videt̄ elegisse legis cōsiliū. Si autē nō cogitauit de ingressu: tūc rūpit̄, quasi mutata volūtate: qa offerēdo se ꝛ sua exp̄sse, vel tacite ipsi mona. videt̄ ademisse heredi scripto, ꝛ penituisse testamēti. ar. j. de dona. iter vi. ꝛ vro. l. si marit⁹. q̄ opi. est satis rōnabilis. ¶ Sꝫ qd p̄sumit̄ in dubio: Rñ. si est ingressur⁹ de primo, p̄sumit̄ qd cogitauerit de ingressu, ꝛ nō penituerit testamēti ingrediēdo postea, sec⁹ si ex interuallo, ar. ff. de cōdi. ꝛ demō. l. nō ad ea. ¶ Et predicta sunt vera, qñ ingredit̄ mona. capax pprietatis ꝛ bonorū. Sꝫ qñ quis ingredit̄ mona. qd nō est capax: puta ordinē fratrū minorū: tūc indistincte nō rūpit̄ testamētū, imo firmat̄ ista morte ciuili. Hoc pbat̄ p istā theoricā, qñ tantū operat̄ mors ciuilis, q̄tū naturalis. nihil plus operari pōt tūc mors ciuilis, sed operat̄ idē qd naturalis: vt no. Pe. ꝛ Cy. j. ti. j. l. deo nobis. sꝫ ita est hic, ergo ꝛc. istud est verū in fratrib⁹ minorib⁹: qꝛ ita declaratū est: qꝛ ordo eorū nil recipere nec ca-
6 pere pōt. ¶ † Sꝫ mō restat qd, qd in alijs mēdicātib⁹:[d] puta i frīb⁹ pre-
d dicatorib⁹.[e] Et dt Spe. qd sunt mēdicātes ad possidēdū, nō ad vēden-
e dū, vt ita loquar: qꝛ licet sint mēdicātes, pñt petere bona ingredientiū, ꝛ accipere ad suas necessitates: nō vt possideāt, sꝫ vt vēdāt, ꝛ ꝯuertāt ieorū necessitatē: nā ꝛ seru⁹ pōt petere sibi necessaria: vt. ff. de alimē. le. l. seruos ad custodiā tēpli. ꝛ ar. de vē. inspi. l. j. §. sꝫ si seru⁹. Ita no. Spe. ō sta. mo. x si. iij. ꝛ ver. iiij. ꝛ ita videt̄ ꝯsuetudo interpretari. ꝛ ita seruat̄ de facto, qd sint mēdicātes, ꝛ tm̄ viuere volūt. ꝛ ita no. Arch. xix. q. iij. c. qa in-
f grediētibus. Ego dico quod isti fratres p̄dicatores sunt mēdicātes[f] ex

constitutio

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cõstitutione ipsius ordinis: modo si cõsuetudo ordinis pdicatorũ est, ꝙ ipsi possint accipere vt vẽdãt: seruabo cõsuetudinẽ: ar. ff. de libe. agno. l. j. in fi. Si autẽ nõ apparet de ꝯsuetudine: tunc dic qḋ ipsi nõ possunt petere bõa ingredictiũ: nec succedere p aliquã vniuersalẽ successionẽ. Et hoc pbo. pmo: qꝛ decretalis cõiunctim loquit᷑ de pdicatorib⁹ ꝛ minoribus: ergo statuta canonica sunt cõiunctim seruanda in eis. Primũ ptȝ in. c. nimis praua. extra de exces. pla. ꝛ in cle. dudũ. de sepul. §. verũ. Secundũ patet in. l. q neqȝ. ff. de reb⁹ eoꝝ. in rõne litere, ibi dum dicit coniunctim tutorib⁹ ꝛ curatoribus. Scõm patet ex vi nominis: qꝛ dicũtur mẽdicãtes, nõ rõne singuloꝝ: qꝛ oẽs monachi hoc respectu sunt mendicantes: qꝛ nihil habẽt: sȝ rõne ordinis: qꝛ dicũtur de ordie mẽdicãtiũ. vnde ipse ordo est inhabilis ad capiẽdum ꝛ ad acqrendũ dñium. si ergo nõ acqrit dñiũ, qũo vendit si suũ nõ est? Rursus si suũ est, qũo mẽdicat? nã in instãti saltẽ ante ꝙ vẽdat. ista ppositio est falsa: iste ordo mẽdicat. sicut ista est falsa ppositio: iste est furiosus in instãti, in quo habet dilucida interualla: vt. j. de cur. furi. l. cũ alijs. Preterea nõ dicit᷑ instãtaneȝ, qḋ diu ptrahit᷑. qd enĩ si nunꝙ vendit᷑: vt de facto videm⁹? Scḋo pbo: qꝛ ipsi dicunt᷑ ꝯsistere in arctissima paupertate: sȝ ista arctissima paupertas psupponit omnis boni proprij abdicationẽ: ergo ꝛc. Quarto: qꝛ ius vniuersale quo qs est heres, est impossibile separari a psona, nec põt abdicari per vẽditionẽ: vt dixi in aut. ingressi. istud ergo ius inseparabile esse perpetuo penes mendicãtes, implicat quãdã cõtradictioneȝ. ꝛ ita ego ꝯsului de iure, sequẽdo op. Hosti. de pba. c. i psentia. ꝛ opi. dñi Fede. de se. in ꝯsilijs suis ꝯsi. xij. i. q. quã disputauit. sȝ si ponam⁹ ꝯsuetu-
a dinẽ[a], vt dixi superi⁹, nũqd poterũt vẽdere nõ seruata solẽnitate, q̃ ponit᷑ in aut. hoc ius porrectũ? Rñ. sic: qꝛ qñ isti pdicatores vendunt ex necessitate eorũ status: nõ est necessaria solẽnitas, nec causa: qꝛ vendũt ex necessitate eorũ status: cũ possidere repugnet eoꝝ statui, ar. in. l. ij. de re-
7 bus eorũ. † Ex pdictis apparet qũo generalis ꝯsuetudo ordinis pre-
b dicatoꝝ[b] põt derogare cõstitutiõib⁹ eorũ, in his que nõ sunt de genere nec de natura phibitorũ: nec eoꝝ transgressio inducit peccatũ. Tamen reuertendo ad casum superiorẽ, qñ frater pdicatoꝝ prius testat᷑, postea ingredit᷑. Dicẽdũ est, qḋ cõuent⁹ fratrũ nõ põt vẽdere bona ista, neccapere, vt vendat pprietatẽ: qꝛ nõ põt derogari iuri heredis instituti. Et sic si scḋȝ dictã ꝯsuetudinẽ posset vẽdere: hoc esset itelligẽdũ de iure fratruȝ, nõ de iure tertij: qꝛ religiosi debẽt oĩno abstinere, vt nõ vendãt qḋ suũ nõ est: vt in extrauag. q̃ incipit, quorũdã. superius allegata. Concludo iuxta pdicta quãdã regulã, ꝙ pfessi mẽdicãtes maxime nõ debẽt vinci auaritie cecitate vel cupiditate: vt. l. pfessio. de mune. patri. li. x. qḋ
8 pessime seruat᷑, iuxta illḋ: Nitit᷑ in vetitũ semp dãnata cupido. † Modo pcedo vlteri⁹: dictũ est vtrũ testamentũ fcm̃ rũpat᷑ p ingressium. Nõ qro, vtrũ irreuocabiliter ꝯfirmet᷑ p ingressũȝ. Rñ. vt patebit in sequẽti qõne. Quero ergo vtrũ testamẽtum factũ añ ingressium possit mutari vel reuocari: Et arguit᷑ ad partẽ negatiuã ꝙ nõ. Primo p aut. ingressi. q̃ phibet ingressos testari: ꝛ lȝ ista aut. dispẽset in suo casu, tñ nõ videt᷑ dispẽsatũ, nisi in pmo actu: ar. in. l. boues. §. hoc sermõe. de xv. sig. Scḋo: qꝛ ista aut. nõ loquit᷑ pprie de testamẽto cũ aditionis effectu: sȝ de quadã diuitione scḋȝ Pla. Jo. ꝛ Hug. sȝ ita est, ꝙ vbicũqȝ ex scḋo testamẽto hereditas nõ põt adiri de iure ciuili, ꝙ nõ rũpat᷑ primũ: vt. ff. de iniust. test. l. cũ in scḋo. ergo ꝛc. Tertio probo sic: istud testm̃ quo testator intẽdit reuocare primũ, deficit in psona defuncti: qꝛ reuocãs est monach⁹, nõ habẽs velle vel nolle: ergo istud testamẽtũ quo attẽtat᷑ reuocari primũ, non valet. Preterea primũ testm̃ qḋ valet de iure cõi, videret᷑ esse potẽti⁹ isto, qḋ ex quadã dispẽsatiõe pmittit᷑: vt. l. ei⁹ militis. §. militia. de mili. testa. In ꝯtriũ, qḋ possit reuocare, sic pbat᷑: qꝛ testator viuit actũ naturaliter: ergo liberũ hȝ arbitriũ vsqȝ ad mortẽ: vt. s. e. l. j. Scḋo: qꝛ lex pmittit idefinite ꝛ simpliciter: ergo intelligit᷑ ḋ quolibet testamẽto: nõ solũ de primo. ff. de edẽ. l. veluti. §. hec vox. Tertio qꝛ pmo institut⁹ est indign⁹, ex quo nõ hȝ voluntatẽ defuncti: vt. j. de testa. l. nostrã. Quarto: qꝛ testm̃ factũ tpe puilegiato, pfert᷑ testamẽto retro facto: vt. ff. de mili. testa. l. tribun⁹. §. vlt. Sup hoc est pmittẽdum, ꝙ ista qḋ nõ pcedit in fratrib⁹ minorib⁹: nec forte in pdicatorib⁹, vel alijs mẽdicãtib⁹: qꝛ postꝙ ingressi sunt religionẽ, ḋ dispẽsatiõe veterũ bonorũ nõ debẽt cogitare: sȝ debuerũt ante pordinare, si qd volebãt disponere: vt in. c. exiui de paradiso. §. cũ xo. De reb⁹ vendẽdis i fratrib⁹ minorib⁹, dico ꝙ testm̃ ex ipsa pfessiõe assumit esse irreuocabile. ꝛ hoc tenet Bar. ꝛ bñ: qꝛ cũ tunc cessante testamẽto assumit esse cã intestati: ergo facto testõ assumit esse cã testati. Sȝ est videndũ de alijs monasterijs nõ mẽdicãtib⁹, sicut sunt monasteria aliorũ monachoꝝ regulariũ: lȝ fallat
9 in qbusdã: vt i monasterijs monialiũ btĩ Frãcisci. † Dicẽdũ est ergo in istis, ꝙ est ꝯsiderãda mutatio scḋȝ septẽ ꝯbinatiões. Prima est, mutatio de hrḋe extraneo in nõ extraneũ. Appello extraneũ, cui nõ debet᷑ legitima, vñ ẽt fili⁹ filij mei pcedẽte filio meo ipm in gradu, ḋr extrane⁹, qũtũ ad istã aut. vt no. in Spe. de st. mo. ver. qd ergo si ingressus. ꝛ dico ꝙ ista mutatio nõ põt fieri: qꝛ nec de nouo posset talis institui: vñ pmũ testm̃ nõ reuocat᷑: qꝛ scḋm est nullũ. De legatis xo dic vt. ff. de leg. iij. l. si mr fctõ testõ. Scḋa mutatio est de liberis in extraneũ, ꝛ hec fit᷑ nulla est: qꝛ deficit psona, in qua fundat᷑. Tertia mutatio est de extraneo in liberos, qb⁹ debet᷑ legitima: ista põt fieri. Itẽ ꝛ de extraneo in monasteriũ, ꝛ ista põt fieri: qꝛ monasteriũ habet᷑ loco filij, vt i scḋo ꝛ tertio rñso hui⁹ aut. Quarta mutatio est de liberis in liberos. i. de pmissis i pmissos, ista põt fieri: qꝛ in hoc durat libeꝝ arbitriũ: vt hic. Quinta de liberis in monasteriũ. ꝛ hãc puto pmissam: qꝛ monasteriũ habetur loco sui, lȝ ppꝛe nõ sit su⁹ hers. Sexta mutatio est, de monasterio in liberos suos. Et idẽ puto: qꝛ ex̃nea sunt pmissa. Septima mutatio est de monasterio i monasteriũ: ꝛ hoc duplr: vel de monasterio in q̃ est ingressus in aliḋ monasteriũ. ꝛ hoc nõ ẽ pmissum: qꝛ illud monasteriũ nõ habet᷑ loco liberorũ, vel ecõtra de illo monasterio ad id, in quo est ingressus. ꝛ istud est pmissum: qꝛ monasteriũ i quo est igressus, habet᷑ loco liberorũ: vt hic, ꝛ in aut. de san. epis. §. sȝ ꝛ hḋ psenti. Tãtũ aũt est dicere habet᷑ loco liberorum: quãtũ est dicere, ꝙ habeat eãdẽ iura: licet quoad veritatẽ nõ sit de liberis: vt. l. ij. ḋ iure annu. aur. Ex predictis sic cõcludo, ꝙ vbicũqȝ testamẽtum potest reuocari post ingressũȝ: per ingressum nõ confirmat᷑ itreuocabiliter. ꝛ sic prima ꝛ secũda ꝛ tertia q̃stiones sunt solute. Tertio principaliter iuxta pdicta qro, vtrũ istud testamentũ qḋ fit post ingressum, sit pprie testm̃: gl. refert opi. Sed in corpore vñ sumitur dicit Azo, ꝙ non curat de noie: nam siue sit testm̃, siue nõ, vȝ ista ordinatio testatoris. sic. j. de pac. l. licet. Ego miror, qꝛ si non esset testm̃, nõ reuocaret᷑ pmũ. Itẽ nõ regreretur ex eo hrḋitatis aditio, etiã quoad primũ heredeȝ institutũ: ꝛ trãsmitteret fili⁹ emãcipat⁹, sine aditione, ꝛ nõ regreretur inuẽtariũ: qꝛ vbi obligatio descẽdit principaliter ex ipsis bonis, ꝛ nõ ex persona defuncti: ibi nõ regreretur inuẽtariũ: vt in l. j. §. an bona. de iure fis. ꝛ instit. de acqr. p arrog. Itẽ infertur esse vtile hoc scire propter formationẽ libelli: vt. l. ij. ꝛ. iij. de pet. her. ꝛ ideo dico, ꝙ omnino oportet inuestigare, an sit testm̃: ꝛ veritas est ꝙ sic, scȝ ꝙ est testm̃. ꝛ oĩa iura loquẽtia de testamẽto, habẽt locũ hic, ar. ff. ad le. fal. l. j. §. ex fal-
10 cidia. ꝛ ita est tenẽdũ. † Quarto queritur iuxta predicta: vtrũ ego qui institui heredẽ filiũ meum nepote preterito: ꝛ filius me⁹ postea ingressus est monasteriũ: vtrũ agnatione posthumi rũpatur meũ testm̃: dicit Spec. ꝙ sic, tali rõne: quia filius me⁹ per ingressum monasterij desinit esse in mea
c potestate[c]: vt not. ff. de minor. l. si ex cã. §. Papi. sicut adoptat⁹ iure veteri desinebat esse in potestate patris naturalis: vt. j. de adopt. l. cũ in adoptiuis. quasi sit impossibile ꝙ qs sit in plena potestate duorũ insolidum. Sed vltima ptãs absorbet primã, si sic est: ergo nepos agnascit᷑ auo. ꝛ sic rũpit testm̃ pterit⁹: vt. ff. de lib. ꝛ posthu. l. gall⁹. ꝛ §. ꝛ qd si tm̃. ita no. Spe. i ti. de sta. mo. §. j. vers. lij. Qḋ falsum puto: nã lȝ fili⁹ meus effect⁹ sit monachus: retinet tamẽ ius prioritatis in gradu, ꝛ oĩa iura agnatiõis: vt. j. ti. j. l. deo nobȝ. vñ nõ habet᷑ p mortuo: ꝛ iḋ ex eo nepos nõ agnascitur auo, in tm̃ ꝙ debeat pater eius loco succedere. Debeo ergo esse cautus, vt substituã filio meo nepotẽ, si monasteriũ igrediatur. arg. eorũ q̃ no. ff. de verb.
11 obli. l. si ita quis. §. ea lege. † Quinto queritur, vtrũ monachus q testat᷑ inter liberos, possit eos adinuicem substituere? Spec. dicit simpliciter ꝙ nõ, in Spe. de sta. mo. ver. lv. Tu dic ꝙ vulgariter ꝛ reciproce per fideicõmissum potest substituere: qꝛ patris testm̃ est. Idẽ in cõpẽdiosa, quaten⁹ habet eũdẽ effectũ in substitutiõibus predictis, pupillariter nõ potest substituere: qꝛ monachus non habet filios in potestate: ergo, ꝛc. Ista probant᷑ in rõne sui. ff. ḋ vul. sub. l. si is q. ꝛ. l. Lu-
d ci⁹. ꝛ de admini. tut. l. impuberi. De exẽplari[d] dubito qꝛ non iure potestatis, sed iure pietatis. arg. de impuber. ꝛ ali. subst. l. humanitatis. Credo ꝙ possit fieri quantum ad bona testatoris: quasi sit vnũ testm̃ patris ꝛ filij. Ex predictis apparet, an ipse monchus possit filijs impuberib⁹ relinqre tutorẽ? ꝛ dicendũ est ꝙ nõ: qꝛ non habebat eos in ptãte: ꝛ qꝛ iã retro sunt sub tutela agnatorũ: vnde dico ꝙ nec ipso iure tutores relinquũtur, nec possunt confirmari per iudicẽ: qꝛ in tutela estius alteri quesitũ. ita not. Spec. in. d. tit. de sta. mo. i. c.

a Consuetudinẽ. Uide Bal. in au. hoc ius. j. eod. ꝛ ib Bar. ꝛ adde glo. in rub. j. que sit longa consue. in. q. glo. in fi. ꝛ ibi per Bald. ꝛ Pau. de Cast. in. l. etiam in prin. ff. so. mat. ꝛ per Bald. in c. j, qui feu. da. pos. ꝛ per do. Anto. de But. in. c. nulli. de reb. eccl. non alien. ꝛ in. c. ea noscitur. ꝛ ibi p doc. in. c. qrto. extra de his q̃ fiũt sine consensu capituli.

b Predicatorũ. Uide ad hoc Bal. in auth. ingressi. s. eodem in prin. ꝛ in aut. hoc ius porrectum. j. eodem.

c Desinit esse in mea ptãte. Adde Jstũ in. l. apud hostes. j. de suis ꝛ leg. Bar. in. l. patre. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Alex. in. l. ij. ff. eod. ti. ꝛ in l. si ex causa. §. Papinianus. ff. de minor. ꝛ dixi in apost. ad Panor. in. c. cũ simus. nu. v. vers. si pater intrat monasteriũ. extra de reg.

d Exemplari. Uide Bal. in aut. ingressi. in prin. s. eo.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Monasterij. Vide Bar. in l. j. ʒ. eo.
b ¶ Pias causas. Sed contrarium dicit do. meus, dum quidā publice repeteret, ⁊ nesciret respondere huic argumento. do. meus dixit ꝙ iste tex. hoc nō probauit: ⁊ ideo no. bene cum Bal. allegauit. And. Barb.
c ¶ Nō finitur. Adde Bal. in l. mādatū. j. māda. ⁊ qd ipse no. in l. sicut in fi. j. de ac. ⁊ ob. ⁊ Bar. in l. ij. §. si pecuniā. ff. de dona.
d ¶ Legitimā. Sali. hic tenet ꝯ Bal. cū Bar. dixit post Rom. in l. stipulatio hoc mō concepta. ff. de ver. obli. no. i. l. si cū dotē. in prin. ff. sol. matri.
e ¶ Si donaꝛ ecclesie. An donatio omniū bonoꝝ facta ecclesie, sit valida, vide Ange. in sua. q. ⁊ etiā in l. stipulatio hoc modo ꝯcepta. de ver. obl. And. Barb.
☞ Adde Pe. de Anch. consil. cxix. alias est ꝯsil. cxxvi. inci. ī pūo dubio, vtrū donatio. Ange. ꝯs. clxxxj. incip. ī dei noīe ⁊ sue matris, visis instrumentis. Rom. in l. stipulatio hoc mō. ʒ. alle. ⁊ in auꝛ. similiter. j. ad. l. fal. ⁊ Ale. de Jmo. in alle. l. stipulatio. opi. tamē istius est cōior ⁊ verior, vt p Jsū in l. si qs argentū. §. sʒ ⁊ si qs vniuersitatis. j. de dona. ⁊ in l. j. in lectura anti. j. pro socio. Bart. in l. fin. ver. predicta forte. j. de pactis. Salic. hic. Pa. in c. fi. in j. not. extra de succes. ab intesta. ⁊ in c. in presentia. ⁊ ibi Felin. ver. vnde vniuersa. ⁊ ver. sed certe quāuis. extra de proba. ⁊ Bart. sozi. in suo cons. cccxxv. inci. Uisa. ver. adduco etiam Pau. de Cast. volu. ij.

ver. lvj. Si autem nullus esset legitimus, vel minus idoneus: tūc puto qd confirmādus esset per pretorē: vt. l. q a patre. de cōfirmatio. tut. ⁊ de excu.
12 tut. l. Caius. ¶ † Sexto qrī: ponamus quod testator pfessus est: vt. ʒ. ⁊ instituit filios in medietate, ⁊ ī alia medietate nihil dixit. Quero, vtrū accrescat institutis saluis iuribus monasterij: an vero decedat p parte testatus, ⁊ pro parte intestatus: videꝛ ꝙ accrescat. pmo, per regulā iuris: vt no. de acqui. hered. l. si seruus cōis ab extero. secundo p illud, quod no. in simi. in l. j. j. de secun. nup. Cōtrariū credo p literam istius auꝛ. q dicit ꝙ eis non dederit, monasterio competat: ⁊ sic est
a speciale fauore monasterij ⁊ religiōis. ¶ Septimo qro, quid est de illis q faciūt se vestiri in morte de habitu fratrum: vtrum efficianꝛ fratres, ⁊ mutent seculum? Et dic ꝙ nō: qr nō profitētur: vnde nec transferunt bona: vt no. in Spe. de sta.
13 mo. ver. fin. ¶ † Ultimo quero. quidā monachi tantum persuaserunt cuidā simplici, ꝙ ipsi allexerunt eum, vt fieret monachus, ⁊ dolo malo induxerūt eū, q alias nunꝙ fuisset effectus monachus, nunqd isto casu habebit locū ista auꝛ: dicit Spe. ꝙ non: qr si qs est allectus a monachis: bona nō auferunꝛ legitimis heredibus. ī Spec. de sta. mona. ver. si. Quid aūt est dicere allectus, vide. ff. de vē. i. spi. l. j. §. qd ergo. ¶ Deinde no. quedam no. Primo, ꝙ ista auꝛ. non habet locū in filijs naturalibus, vel spurijs: vt not. Spec. de sta. mo. ver. quid ergo si ingressus. ¶ Secundo no. ꝙ ille q promittit seruare aliquā regulā, intelligiꝛ promittere obseruare precepta p preceptis: consilia p consilijs, non precise: vt. c. exijt qui seminat. in. §. in primis. ¶ Tertio not. ꝙ ad pias
b causas[b] sufficit mors testatoris sine aditione hereditatis: qr non tantum cōpelluntur heredes, sed etiā executores: vt. d. c. exijt. §. ad hoc. ver. ad q legata. ⁊ ille est melior tex. q i iure ad hoc reperiatur. Nec ob. ꝙ ibi loquiꝛ in fratribus minoribus: qr pmissa eis sunt de genere permissorū: vnde in omnibus mendicātibus ⁊ nō mendican-
14 tibus sunt vera ea que pcedūt p regulā permissiuā. ¶ † Quarto not. ꝙ illud est speciale ad pias causas, quod mādatū morte mādantis nō fini-
c tur[c], etiā re integra: nec pōt heres reuocare mādatū: vt. d. c. exijt. §. in eo vero casu. nec reperiꝛ alibi. ¶ Quinto not. ꝙ filij in auꝛ. nr̄a quo ad pre-
d tendā legitimā[d] expectāt mortē naturalē patris. Et istud est verū de iure ciuili: sed de eqtate canonica videꝛ secus: vnde potuerūt intētare cōdictionē ex canone p ista legitima statim facta pfessione p patrē: vt ex-
15 tra de regulari. c. cū simus. qui tex. nō est alibi. ¶ † Sexto no. ꝙ licet dubiū sit, an donatio omniū bonoꝝ valeat sine aliqua reseruatiōe: vt no. j.
e de pac. l. fi. tamen de hoc nō est dubitādum, si donaꝛ ecclesie[e]: vt no. j. e. l. iubemus. post prin. ¶ Septimo no. an monachus possit renūtiare hereditati paterne, qd dic vt no. Spe. de sta. mo. x. Octauo queriꝛ. q dicit idē qd in in seruo ⁊ filiofa. vt no. de bonis q lib. l. cū nō solū. facit qd no. Jnn. ex de priui. c. cum olim. ¶ Sʒ an monasteriū possit refutare bona ingressi: puto ꝙ sic, anteꝙ sint quesita ipsi monasterio: puta in ipso ingressu, agēdo qd nō acquiraꝛ monasterio: qr in querendis pōt sibi pjudicare, lʒ secus sit in quesitis: vt. j. e. l. iubemus. ad hoc facit. l. magis puto. §. fundū. de rebus eorū. Hac rōne pōt monasteriū pati cōniuētibus oculis, ꝙ hereditatē delatā monacho possideant alij cōsanguinei, ad quos forte Abbas ⁊ monachi pietate moueꝛ, vel affectu. ante eū ꝙ agnoscatur tale ius p mo. nō est in bonis monasterij: vt. ff. ad le. fal. l. pretia rerū
16 circa me. ¶ † Ultimo no. ꝙ circa fratres minores[f] regula eorū est phibi-
f ta glossari, quicqd sit dictū, qd est vtile scire, propter statutū, qñ statuto
g cauetur[g], ꝙ aliquod statutū non possit glossari. Beatus Frāciscus exposuit hoc modo, regula nō glossetur. i. sic, vel sic intelligi debet, nō dicatur: vt in. d. c. exijt. §. ceterū. ꝙ Papa exponēs, dicit. j. ꝙ sicut plata est: sic fideliter exponaꝛ ad literā, ⁊ super ipsa glosse non fiant: nisi forte per quas verbū sensus seu cōstructio grāmaticaliter ad literā intelligibilius exponatur: nec intellectus ipsius in aliquo distorqueatur ad aliud quā ipsa litera sonat. Jta dicit Papa in. d. c. exijt. §. ⁊ qr sub colore. cum se-
h quen. in penul. col. iuncto. §. ceterū vltimo. que verba sunt aurea[h]. Bal.

1 ☞ Annui reditus computantur inter bona immobilia.
2 Predia ecclesie diuidi possunt.
3 Ecclesia potest diuidere predia sua cum priuato, si ibi est vtile.
4 Locare potest rector ecclesie ad modicum tempus.
5 Tempus longum, quod dicatur.
6 Res si non est ecclesie, sed possessa ab ecclesia, an in ea habeat locū prohibitio legis.

¶ Lex decimaquarta.

Jubemus. ¶ Huius legis diuisio ex vltima glo. colligitur. Tres enī habet partes. Jn prima prohibet. Jn secunda punit. Jn tertia quendā contractum cū quadā cautela permittit. secūda ibi, Sane si hec notitie. tertia ibi, Sane ne omnis. ¶ Prima pars hoc intendit. Res ecclesie Cōstantinopolitane immobiles, vel q censentur immobiles, vt ascriptitij, ⁊ annone ciuiles, nullo titulo debēt alienari: debēt tamen coli, ⁊
1 pro posse augmentari, ⁊ cōseruari. hoc dicit. ¶ † No. primo qd annone ciuiles: id est annui reditus, inter immobilia cōputantur. cōcor. in auꝛ. de nō alienādis. §. vult enim. ⁊ in clementi. exiui. §. cū annui. ¶ Ex hoc dico, qd minor cū authoritate curatoris non posset cedere talia iura, cū censeātur immobilia, sine decreto. ad hoc adde qd no. p Cy. in l. pōt pupillus. ff. de autho. tuto. ¶ Jtem ex hoc dico, ꝙ licet iura nō sint pprie immobilia, quantū ad essentiā: sed sunt tertia species: tamē qñ cōpetūt pro annuo reditu, reputanꝛ immobilia. probatur primum. ff. de pecu. l. quā tuberonis. §. in peculio. ⁊ no. ff. de verbo. sig. l. mouentium. per gl. ⁊ alios. Secundū probaꝛ hic, cū similibus. alias cōsiderātur res pro quibus rebus cōpetunt, an sint mobilia, vel immobilia: vt. j. de pred. mino. l. si ad resoluēdū. ⁊. j. si aduersus transa. l. j. ⁊ in auꝛ. de nō alie. §. vlt. ⁊ ibi gl. Secundo dico, qd lʒ in iuribus personalibus q subiectiue fundanꝛ in persona, ⁊ nō in re, nō sit reperire quasi possessorem, nisi quodam im-
i proprijssimo modo: ⁊ per cōsequens[i] nō sit reperire aliqd possessoriū iudicium: vt. l. fi. ff. quorū bonoꝝ. ⁊ no. p Cy. j. de pac. l. si certis annis. ⁊ de peti. hered. l. regulariter. Tamen istud est verū, nisi pro annuo cēsu, vel
k reditu: qr reputatur quid immobile[k], ⁊ ita saluatur quod legitur ⁊ notatur extra de elec. c. querelam. licet Ja. de raue. ⁊ Cy. perperā dixerit. ꝙ
2 aduersus querelā opus erat querela. ¶ † Secundo not. qd predia eccle-
l sie possunt diuidi. Sed oppo. diuisio est quedā alienatio[l]. cum ergo non possint alienari: ergo nec diuidi. probatur. j. de pred. mi. l. inter omnes. ⁊ ff. de rebus eorū. l. si pupillorum. ergo male dicit litera ipsa. ⁊ est sibi ipsi cōtraria. Jstud contrariū soluitur quadrupliciter. Prima solutio est, quod hic loquiꝛ de diuisione inter colonos, scilicet quod prelatus locet vnā rem vni, alterā alteri: vel etiā eandem rem diuidat inter colonos, quod vnus laboret ex vna parte, ⁊ alius ex altera, rōne vberioris culture: vt. l. Caius. §. predijs. de leg. ij. Nā ista diuisio nullam alienationem includit: vt. j. de prescrip. xxx. anno. l. male agiꝛ. ¶ Ex hac solutiōe not.
m qd prelati[m] ⁊ alij administratores ecclesie possunt locare[n] rem ecclesie.
n ¶ Secunda solutio est, aut loquimur de diuisione voluntaria: ⁊ ista nō potest fieri. aut de necessaria, qñ prelatus puocaꝛ ad diuisionē. ⁊ ista pōt fieri.

f ¶ Minores. Adde Bal. post Bar. in l. oēs populi. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ sequiꝛ Pe. de anch. in c. canonū statuta. ad fi. ⁊ adde Bal. i. l. Julianus. §. fi. j. ad trebel. Cōtra Bar. tʒ Pau. de ca. i ꝯs. cccxliij. inci. Jn christi nomine, pñsens casus ⁊c. adde Jo. an. i regula, possessore. de reg. iur. i mercu.
g ¶ Cauetur. No. si cauetur ꝙ statutum non possit glossari, vide que notant ad Bart. in l. omnes populi. ad fi. ff. de iusti. ⁊ iure. And. Barb.
h ¶ Sūt aurea. No. aurea verba. vide Bal. in l. scibus. vbi alle. gl. aureā in l. ij. in §. videndū. ad tertul. ff. ⁊ in l. data opera. j. qui accu. nō pos. alle. gl. aureā in l. ex maleficijs. §. lōge minus. ff. de actio. ⁊ obli. ⁊ in l. ab hostibus. ff. sol. mat. vbi alle. aliā, vide ibi ēt Lud. ro. in ꝯsi. cxvij. vbi alle. istud. vide ibi oīno. ⁊ eundē Lud. in ꝯsi. cc. vbi alle. Bal. hic. An. Bar.
i ¶ Et per consequēs. Uide Ang. in repe. l. si certis annis. C. de pactis. And. Barb.
k ☞ Quid immobile. Tu dic verum, quando sunt certe: vt per Jstum in l. hac edictali. §. his illud. nu. ij. j. de secū. nup. per illum tex. Idē in addi. ad Spec. in tit. de resti. spolia. ver. reditus. ⁊ plenius in c. j. §. sciendum. ver. qrit do. Federi. in ti. de feud. cog. in vsi. feu. ⁊ in ti. de pace tenen. c. j. in fi. Ale. plene in l. mouentium. de verb. signi. ⁊ dixi in apostil. ad Pau. in c. nulli. nu. x. in ver. annui reditus. extra de rebus eccl. non alie.
l ¶ Alienatio. quando ecclesia prouocat ad diuisionem, vide Ang. in l. cum hi. §. si vni. ff. de transac.
m ¶ Prelati. Uide. j. dixi. p hoc tex. in cle. j. in fine, de rebus eccl. non alienan. ⁊ que dixi post Bar. in l. j. §. qd autem ait. ff. de superficie. ⁊ Bar. in auꝛ. hoc ius porrectū. in j. col. j. eo. ⁊ tex. in §. locationes. ⁊ Ang. in §. si vero aliquis. in auꝛ. de al. ⁊ emphy. sed ibi nō loquiꝛ in prelato sine consensu capituli, sed in ecclesia. ⁊ ita loquitur ille tex. ⁊ est dispositio etiā iuris ciuilis, ⁊ adde Ang. ⁊ Jmo. in l. si filiofami. §. fi. ff. sol. matr.
n ¶ Locare. ⁊ sic phibitus alienare, nō dr phibitus locare ad cētū annos: vt vult gl. fin. i. l. codicillis. §. istituto filio. de leg. ij. sʒ illa gl. nō teneꝛ. A. b.
☞ Adde Alex. de Jmo. post Bar. i. l. j. §. quod autē. ff. de superfi. Roma. in l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. Jo. de Jmo. post Ang. in l. si

filiofamilias. §. fi. eo, tit. ¶Anor. in. c. ad audientiã. num. iij. & ibi dixi in apostil. ad ipsum, in ver. locare. extra de rebus ecclesie non alie. Felt. in. c. que in ecclesiarum. ver. vbi autem. extra de constit. & ¶Pet. ¶Philip. eor. consil. eccl. iij. incip. licet. in volu. iij. vbi tenent omnes contra glos. per do. Antonii ale. vbi etiã notant in apostil. ad eam, in ver. & locatis edi-

a ¶Utile. Quando diuisio dicat̃ utilis ecclesie, vide Bal. in. l. fin. ff. de reb. eorum. & in. l. j. §. si aduers. transact.

b ¶Prodigo. Adde que scripsi post Bald. in. l. si curatorem habens. j. de a. in integrum restitu. mino.

c ¶Voluntate. Vide in. l. Sacrinus. & ibi Bald. infra de dona. ter. & glo. Barto. & Baldum in. l. si duobus. in princip. infra communia de legat. & Barto. in. l. secunda. j. quãdo & quibus quarta pars debetur. lib. dec. mo. & ibi Anton. de Barulo. quod not. ad intellectum l. j. & l. ad officiũ. §. primo. supra communi diuidundo. & b in. §. fi familie. in fine de officio iudicis. & intellige vt dicit Baldus. facta prius licitatione. d. l. ad officium. ita Baldus in vlc. l. Sanctimus.

d ¶Locare. Dixi supra eadem lege in verticulo, prec & lati.

e ¶Dotum. Adde Baldum & Angel. in dicta. l. emptorem. & hic Bal. & Imola in. l. si filio. §. final. ff. solut. matri. & per glos. sam in. ca. presenti. de officio ordinar. in. vj. & p Archidi. in. c. statutum. §. assessorem. de referi. & in. vj. & glo. & Barto. in. l. j. j. de anno. & ciuili. lib. xi. & Hostien. in. ca. fina. extra de pecu. cler. & quod not. Bar. in. l. diuortio. in principi. ff. soluto matrimonio. & Bald. in. l. defuncta. ff. de vsufruct. & in. l. pretor. §. sed & filius. ff. de edendo. in apostillis.

f ¶Archidiaconus dicit. Quid autẽ in fisco, vide casum meliorẽ in ultima. penultima. C. de manci. & colo. libro vndecimo. Andre. Barba. Bal. in. l. si merces. §. j. in repe. antiqua. ff. loca. & extra de pecu. cleric. & idem sequitur Ludouic. de vibe, in. l. si filio. §. fi. ff. de vsufructuarij. vt not. in. c. presenti. de offic. ordi. in. vi. & plene not. in. c. nali. ff. solut. matrimo. in alio vero rectore administrationem habente, vt in plebano, vel alio vero rectore curatore, cõcludit quod aut proprio nomine locauit, & eius successor colono stare nõ tenetur: vt. c. veniens. extra de transact. & argument. l. eum qui. in fin. ff. de iurisdic. omni. iud. &

fieri, sicut in minore. Ratio est: q; necessitas facit probabile, quod alias non esset probabile: vt ff. de manu. testa. l. qui potuerũt. de fideicõ. liber. l. cũ fidei. & l. alienatione. fam. ercis. & j. mãd. l. per diuersas. §. exceptis. ¶Tertia solutio est, quod aut ecclesia vult diuidere cum alia ecclesia, & potest: aut cum priuato, & nõ potest: vt in aut. item sibi inuicem. j. eo. ¶Sed arg. cõtra istã solutionem. ff. de transac. l. cũ hi. §. si pluribus. tamẽ pro ista gl. est ter. extra ō vba. c. ex literis. ¶†Quarta & vltima solutio est: quod etiam ecclesia cum priuato potest diuidere, si sibi est vtile[a], per. l. fin. ff. de iure dot. Ego allego. l. is cui bonis. ff. de noua. in ratione fiat: tũc autem dicitur vtile esse ecclesie: quãdo habet sociũ ritosum: nam tacite ad diuisionem prouocat, qui inquietat: vt. ff. pro socio. l. si cõuenerit. & est notabile. Tu ex omnibus istis solutionibus sic cõclude eas coniungendo. Aut loquimur de diuisione facti, vel fructuum: & ista potest fieri: vt. ff. familie erciscũ. l. Lucius. Aut loquimur de diuisione dominij: & tunc refert aut ecclesia prouocatur ad diuisionem: & tenet diuisio: quia est necessaria. extra de pba. c. ex literis. Aut prouocat aliũ: tunc aut pro vtilitate ecclesie: & põt fieri diuisio: vt. l. si. ff. de iure do. & l. si cõuenerit. pro soc. & d. l. si is cui bonis. In diuisione vero extrajudiciali, tũc puto sit seruanda forma, que seruatur in alia alienatione: alias nõ tenet diuisio. xij. q. ij. c. sine exceptione. gl. hic tangit de ecclesia & minore. Et adde ad hoc qõ not. in. l. si. j. cõmu. diuidun. Sed ego quero, quid is prodigo[b], cui est interdictũ bonis? Respondeo casus est qui non est alibi in. l. ex castrensi. §. si. in princi. ff. de castrẽsi pecu. vbi videas quid de furioso. vide gloss. notabilẽ. j. de curato. furio. in. l. ij. que dicit minorẽ & furiosum in omnibus priuilegijs equiparari. Bald. ¶Quero. iste iudex diuisionis an teneat assignare ecclesie iuxta alias res magis vicinas ecclie: vel quomodo fiet: vna ler dicit q; in istis diuisiõib[c] electio ex his sortis felicitate cõtingit. ita dicit ter. in. l. ij. j. quando & quibus quarta pars. lib. x. alia dicit quod cõtingit ex partis maioritate[c]. vt. l. ij. j. de meta. li. xij. Alia dicit q; ex loci antiquitate. argu. C. de omni agro deserto. l. quicũque. lib. xi. & ibi per Andreã de Barulo. Alia lex videtur dicere, quod fauore ecclesie debet dari electio ecclesie: vt extra de parochijs. c. j. Veritas est quod in re pari nullus habet optionem sibi deputatã a iure, sed vel cõcordent se iudice imminente: vt. l. huius modi. in princi. de legat. j. Vel committatur iudicio sortis, vel fortune. argumento. ff. de iudicijs. l. sed cum ambo. alias incipit, sed cum ad iudicium. ¶Ex predictis apparet triplicem esse diuisionem. conuentionalem, iudicialem actuam, & iudicialem passiuã: vt. ff. de furt. l. & ideo. ¶†Tertio est videndum: quia dixi quod rector ecclesie potest locare[d], scilicet ad modicũ tempus, quod consuetudo interpretatur ad nouem annos. licet Joannes Andre. non firmet in. c. j. de rebus eccles. non alienan. in clement. tamẽ ita est verum

quod non dicitur longũ tempus, nisi ad decennium. de prescript. longi temporis. per totum titulum. qui & a quib. l. si cum fideicõmiss. §. Aristo. ¶Donamus ergo interim, quod iste rector

e moritur[e]: & primo anno perceperat pensionem pro nouẽ annis. Quæritur, quid fiet de isto ne-

f gotio? Archidiacon[f] dicit. xij. q. ij. c. alienationes. quod successor non tenetur stare colono, nec emptori fructuũ, nisi iste contractus fuisset celebratus pro vtilitate ecclesie, & authoritate superioris. Cy. no. de hoc. j. loca. l. emptorẽ. & videtur k potius dicẽdum, quod cum talis sit necessarius successor, & non voluntarius, sicut est emptor: q; tenetur stare colono: sicut dicimus in muliere, que tenet stare colono mariti: vt. l. diuortio. solu. matrimo. & sicut illa recuperat pensionẽ pro rata temporis sola. matrimo. ita hic successor recuperat ab heredibus predecessoris: arg. ff. de vsufru. l. pe. & l. defuncta. Innoc. dicit extra ne prela. vi. suas. c. fi. vbi vide per ¶Doc. q; aut locat administrator ecclesie, aut administrator prebẽde. ¶Dal mo casu si locatio est facta nomine ecclesie, & ex

g causa probabili, successor tenetur stare colono[g]: ne contrahentes cum predecessore decipiantur legis permissione & authoritate. arg. huius legis §. fane ne omnis. Nam cum iste potuerit obligare ecclesiam ex licito contractu: merito tenetur successor. ¶Secũdo casu, scilicet in administratione prebende, iste non potest obligare successorem: nam ratio est: quia sua obligatio personalis non sequitur fundum: vt. j. loca. l. emptorem. & quia prebendarius habet instar vsufructuarij[h]: ergo &c. vt. ff. loca. l. si quis domũ. & quia iste

h non contrahit nomine ecclesie: quia non est administrator ecclesie: nec nomine fundi: quia fundi non est dominus: nec habet consensum, sed contrahit nomine proprio sue persone: & ideo successorem rei vel mo. non obligat: arg. l. prouidendum. j. de decurionibus. lib. x. Quod autem dicit Archidiaconus de authoritate superioris, debet intelligi in alienatione, non in simplici locatione ad modicum tempus. Et hec vera, nisi

i ex parte[i] ipsius locatoris interueniat fraus in ista venditione: vt quia repudiaturus prelaturam preuenit in ista venditione. arguunt. ff. solmatrimo. l. filie mee. & ff. manda. l. creditor. §. Lucius. in fi. & de minumis. testa. l. qui filium. ¶Deinde vide hic, quod preterea[k] beneficij colorati

k non potest prelatus remunerare amicum suum.

l Si ergo apparet de iustis meritis[l] & seruitijs: potest bene remunerare: quod intelligatur, non per modum concessionis alicuius alienationis dominij, sed per modum concessionis fructuum ad modicum tempus, secundum Innocentium

m extra de testamentis. c. cum in officijs[m]. de quibus meritis debet constare. ¶Primo scilicet per cõiecturas: nec sufficit sola assertio prelati iuxta notata. j. de collationibus. l. si donatione. & ita tenet Guilielmus de Mõte Lau. de rebus ecclesie non alienandis. capitulo primo, in clementinis.

5 ¶†Quid autem dicãtur bene meriti, dic vt not.

vt not. Inn. in. c. episcopi. de rebus eccles. non alienandis. ¶Per hoc videtur q; poterit agere pro prelato carcerato: argumen. xij. q. j. c. precipimus. & vide quod not. Lap. in alleg. lib. & ¶Dan. in clement. j. de rescrip. vbi dicit q; potest constituere procuratorem ante lit. contest. Specul. in tit. de procur. in §. ij. vers. quid si. Item nec poterit conueniri vt not. tenuit Inn. in. d. c. cum olim. arg. in. l. ij. §. sed & si agant. ff. de iudi. licet do. Ant. limitet, nisi reconueniat nõe ecclesie: sed do. Joan. in. d. c. cũ olim. sequitur Vincent. in distincte. Et adde q; licet prelatus possit agere pro membris sue ecclesie subiectis, in cle. j. de rescript. secus in alio prelato inferiore: vt volunt do. de Rota in conclu. lvj. And. Barb.

m ¶Offi. cẽs. Adde Spec. in tit. de sta. mo. a. §. vij.

¶ Benignitate. Adde glo. Bart. & Bal. in authen. qui res. j. co. & Bal. in l. si prædium. j. de prædijs mino.

b ¶ Ætate canonica. No. de equitate canonica q ecclesia tenet restituere prætiū isti emptori. vide Bal. in aut. qui res iam dictas. j. co. Abbatē in. c. si quis presbyterorū. de rebus eccle. nō alie. doc. in. c. ad audiētiam. eod. ti. tex. & ibi dixi in. c. j. de scisma. vide Bal. in. l. si. in ff. j. j. cōmu. de leg. Andr. Barba. 6

c ¶ Deliārit. No. q licet qs deliārit in officio, quādiu nō priuat, valēt eī ge sta sed ǫra videtur casus in. l. Judices. j. de dignit. lib. xij. vide Bald. in. l. i. in 1 exercendis. j. de. instr. & in. c. cū secū 2 dū leges. ō here. li. vj. in ver. eo ipso p 3 dat. vbi intelligit ipso iure: qō est bñ 4 notādū. An. Bar.

d ¶ Sententiā. Ai 5 de Salice. in. l. ij. j. qui testa. fa. pos. 6

e ☞ Propter verbum, priuef. Quod est futuri tēporis: quo casu requirit sniam declaratiā: notaui in apost. ad Pano. plene l. ca. in quibusdam. na. vij. in ver. verbum futuri tēporis. ex 1 tra. de penis.

f ¶ Pena puatiua. a quod limita, nisi dicatur funditus sit nulla, vel taliter q cassetur: quia tunc nō refert, an sit ver b bū pretiti, an futuri tēporis. no. dictum Bald. in cap. j. de pace cōstan. in vij. feu. Itē nisi apponatur dictio, funditus. glo. in. l. decernimus. j. rod. Bar. in tra. de tyrannide. Item si apponatur dictio, omnino, glo. est sin gula. secundū Bal. in. l. j. §. si pecuniā. ff. de positi. Item nisi apponatur dictio, omnibus modis. glos. est sing. in authen. vt def. seu fu. de verbo, omnibus modis. vide. cap. ij. de cle. ex com. Item nisi appo natur dictio, libere. tex. est no. & ibi Bal. in. c. j. §. insuper. de prohi. feu. ali. per Fede. Itē nisi apponat dictio, mor. vt est gl. no. in auc. de incest. nup. in. §. Sancimus. Item nisi apponatur dictio, protinus. tex. est no. & ibi vide Bal. in. l. ij. j. vt lit. pendē. Itē nisi dicat, sit talis bānitus. I dē elegāter dixit Bal. in. l. i. C. de secū. nup. Itē nisi dicat, eo ipso. vt no. l. c. lz canō. & in. c. ij. sit. de cle. in. vj. & vide Ang. q pulchre loquit in. l. si tibi, als est. §. j. Idēq. ff. q po. in pig. ba. & vide tex. aureū in. c. i. qualiter ons ppie. priue. q vbi regrit factū iudicis, lz culpa sit notoria, requirit snia. Itē die, si apponat verbū caret, intelligitur ipso iure. glo. est singularis iuncta cū tex. in. l. prouidēdū. j. de postu. secūdū Ange. ibi. Idē si diceret oī iure priuetur. ita dicit Angel. per illū text. in aut. de liti. in. §. omnē. & ibi omnino eū vide. Itē si apponitur dictio, nullatenus. glo. est nota. in authē. si qua mulier. j. ad velle. quā allegat Domi. Florianus in. c. sup literis. de reseri. vbi vide in verbo, omnīū cōmodū. Idē si dicatur, spolietur: q importat q est ipso iure priuatus: & tale verbū presupponitur quo ad iuris priuationem: sed de facto quo ad facti possessionē. ita notāter legit in. c. si. de postu. & est ter. notabilis scōm Domi. Ant. ibi. & dicit de facto fuisse allegatū. Et vide tex. i. c. dispēdia. de rescrip. in. vj. vbi verbū careat, importat ipso iure. & de dictiōe, fundit. vide tex. in. c. nul lus. el. j. §. q. ij. de dictione penitus, vide tex. glo. & ibi Rapha. in. l. si qui

adnocatorum. j. de postu. de dictione protinus. vide tex. in cap. virginibus. xx vij. q. i. in. c. gra nem. de penis. de dictione, prosus. vide capit. in qui busdam. de penis. & ibi dixi. & in. cō autē. de rescrip. vi de quando appo nitur pena ipso fa cto. c. pro humani. de homi. in. vj. & ibi Domi. c. ordi narū. §. si forte. de offi. ord. in. vj. & ibi Domi. c. quod fur per his. de fide in strū. de verbo, ca ret. & ibi domi. Ab bas. & ibi dixi. tex. in. c. j. de vita & ho ne. clerico. in. vj. & ibi Domi. glos. in c. ū. de heret. lib. vi. text. in. c. qui sit. de elect. eodem libo. text. in. c. ex literis. de offic. delegat. in verbo nullam de nitus iurisdictio nem. per quem di cunt Doct. in. ca ceterum. de reseri. q per secundas li teras, litere prime extinguuntur ipso iure. per. dict. ca. ex literis. vide ter. in. cap. ad aures. de rescript. in versicu. nullas vires obti neat. itelligit ipso iure. vide ibi domi num. Ant. in. tu vide text. in. l. ij. C. quā do prouoca. non est necess. in verb. mul las habere vires. in authent. vt cum de appellat. cogu. in. §. si aūt. in verb. nullam vim. Bal. duz in. l. ij. C. de le gi. vbi dicit quan do imponitur pe na infamie intelli gitur per sententiam, nisi dicatur ipso iure. in. l. cum ancillis. C. de manu. cessit. nup. ver. dicit q omnis pena requirit sententiam iudicis. & quod dicit in. l. ij. j. de iure emphiteutico. vide. l. prolatam. j. de sentēt. in versicul. authoritatem rei iudicate non obtinebit. & q de dixi in. cap. si diligenti. de foro comp. And. Barba.

☞ Adde istud sing. in. c. j. in versicu. priuilegia. per illum text. in ti de pace cōstan. quem ad hoc refert & sequitur Ludo. No. singulari suo. Franc. de aret. sing. vij. incip. tu scis q ver bum. & Matthe. Mat. sin gu. cxij. incip. nota q vbicunque. & singu. cc xv. nota q vbi ler. Pano. in. c. vnico, num. 3. & ibi notaui in apostil. post alios in verbo, colligit. extra de sagitta. Phil. fran. in. ca. j. nu. v. & ibi etiam notaui in addit. ad ipsum. in ver. verbum ipso iure. extra de vi. & ho. cler. Feli. in. c. R. odulphus. & seq. extra. de rescrip. & do. meum do. Jason. May. in rep. l. q. de iure emphy. Celsus.

g ¶ Disputando. Vide Bar. in. l. j. §. j. ff. ad trebel. And. Barba.

b ¶ Tabellio. no. q licet notarius fallus sit ipso iure priuatus: tamē requirit

quiritur factum hominis, z sic sententia. vide Bald. in. l. in exercendis. j. de fide instru. vbi aliter loquitur.

a ¶ Erant iudices. pro illa glo. vide Bal. in. x. col. in. l. cunctos populos. 3. de sum. tri. z in. l. j. j. de sen. z interlo. om. iudi. vbi hoc limitat non habere locum in sententia hominis. Andr. Barba.

b ¶ Prorogare. hoc tñ nō videt verū, p ea q̄ not. p Anto. de But. z Jmo. in c. cū ſpe. tab. extra de fi. instru. z allegat Jmol. Joan. And. iaddi. Spe. in tit. de instrume. edi. §. restat. versic. quid de his qui. z que diximus post Bar. z Bald. in. l. i. ff. de iudi. z Bar. i. l. cūctos populos. in vij. q. z ibi Bal. x. quero etiaz statuta prōmissoria. cū seq. z Bal. i. l. testamēta. j. de test. z Ang. z Jmo. in. l. quero. ff. de solu. Ant. de But. in. c. per vestre. nerabile. extra qui filij sint legi. z bal. in. l. reperta. j. tit. sequen.

c ¶ Leuior causis. Not. q̄ in leuibus causis statur relationi iudicis. quod dest no. dignum. vide do. ¶ Det. m. c. cū a nobis. de testib. vbi alle. Bal. z ibi diximus. And. Barb.

d ¶ Instrumentum et illicitū. No. sing. q̄ pūcens instrumentum falsum, nō punit pena falsi, z ad de q̄ producēs testes falsos, nō inciditur falsum: nisi falso mō p̄durerit. z q̄ requirit declaratio. vide Bar. in. l. eius qui. ff. de iur. fis. z nulla declaratio nē requirit cōfederatio pacis. gl. in cle. ſpecti. in ver. constituerit. de cēsi. z limita in hoc, nisi lex apponeret in famam: quia tunc licet verba essent p̄sentis temporis, nō essent verba late sententie, nisi apponeret ipso iure. ita dicit Cynus in. l. q. j. de legatis. refert dominū Cardi. in capit. ad audientiam. de decimis. quod est singulariter notandum. z vide Joannē Andre. in nouel. in capi. ordinarius. de offi. ordi. in. vj. z Baldū in. l. Jmperator. ff. de iure fisci. Bar. in. l. tutor si petit. z in. l. facultas. C. de iure fi. lib. x. gl. i. l. pe. C. ad treb. Jnn. i. c. ex parte. de feu. Bal. in. c. i. in. §. callidis. de pbi. alie. feu. p Fed. z in. c. j. in fi. gb. modo dixi ibi in. c. peruenit. de appel. el. j. Bald. in. c. cum accessissent. de cōst. vbi verbū vltertius, imponit ipso iure. vide. c. super literis. de verbo, nul latenus. ver. pro: fus. c. pastoralis. in ver. nullaten⁹ audiatur. de except. de verb. penitus. vide. c. pastoralis. §. quoniaz. de rescrip. vbi probat vestula. pela. li. vj. in. c. cupientes. §. q̄ si p. vginti. extra. de elec. li. vj. Bal. in. c. si motu proprio. in versi. nullas vires. de preben. lib. vj. ter. in. c. acceptimus. de pac. in ver. nullo modo. z in. c. fi. eo. tit. c. volentes. in ver. omnino. z de offi. leg. lib. q. i. c. cōstituimus. de ver. nullaten⁹. c. q̄ presentiā. de appel. de ver. nullaten⁹. c. q̄ frustra. de vsuris. in x. nullaten⁹ gl. in c. j. de sequestra. possess. z fruc. vide. c. ex ratione. de appel. in vers. nullū preiudiciū. z que diximus. d. c. ex ratione. facit text. in. l. ex eo. C. de inutil. stip. in ver. nulli⁹ momēti. z in ver. nullā actionē. Jstis iurib⁹ a nemine allegatis, ego do p̄cipuū locū ad. l. iurisgētiū. i. §. si ob maleficiū. i x⁹. nulla ē obligatio. vide. c. j. de p̄scr. lib. vj. in ver. ipso iure, vel p sentētiā. z de illis verbis, ipso iure. vide. c. j. de rescri. lib. vj. c. reprehēsibilis. i ver. si. ipso iure. z in c. ppositū. i ver. ipso facto. de appel. l. iij. §. sciēdū. in x⁹. ipso iure. ff. de do. inter vir. z vxor. z ter. in. l. fi. C. de iure deliber. Adde q̄ verba futuri tēporis, sint canō ferē de sententie. addu co in cōtrarium. l. imp: obam. in ver. irroganda. z doct. dicūt ipso iure. j. exquib. cauſ. infamia irrog. z gl. in. c. j. de here. lib. vj. inquātum dicit sic. z text. ibi Bald. in. l. j. C. de secun. nup. z gl. in. c. si quis ex clericis. de vita z honestate cleric. duīn facit differētiam inter fit, et fiat. vide Bald. in. c. j. vt lit. nō cōtest. vbi dicit habeatur. z sic intelligitur ipso iure. vide. c. inter ceteros. de re iud. in x⁹. nec stari debet. vbi exponit ipso iure: et pōdera text. in cle. sepe. in fi. de verbo. sig. vbi dicitur, nō erit irritus, nec irritandus. hoc qualiter verba futuri temporis sunt canon late sententie, quod est mirabile: credo idem contingere propter verba sequentia, que declarant precedētia. gl. in. c. j. de fo. cōpet. z gl. fi. que vult q̄ per illa verba, sit excōmunicat⁹, intelligit per sententiā. cōtrariū volunt gl. in. c. gēnaq. de her. li. vj. z vi⁹ Abb. in. d. c. j. z gl. in. j. iiū. i. c. si qs excēricis. ō vi. z ho. cle. dic q̄ illa vcedit rōne subiecte materie. And. Barb.

e ¶ Dictatore. Adde Baldum in rubrica. j. res inter alios acta. in fine. z que diximus post Bart. in auc. sed nouo iure. j. de ser. fug. z Ang. in. l. si scies. z ibi aliquid scripsi. ff. ad leg. ¶ Pompeiam de parricidijs.

f ¶ §. sane. Vide Bald. in authen. seq.

g ¶ Verba. Adde Bald. in. l. pen. j. si a non compet. iud.

h ¶ Porrectū. Limita istā auc. nō procedere in creditore ecclesie habēte in pignus rē ipsius ecclie: q̄ pōt illā vēdere absq; solēnitatib⁹ requisitis. l. si pupillorū. §. j. ff. de reb. eorū. z ibi Dy. z segq̄ Bar. i. l. creditores. in repet. in. j. q. iij. prin. j. de pig. z no. in. l. a diuo pio. §. exequūtur. ff. de re in. Limita secūdo in rebus mobilibus cōsuetis vēdi in foro. not. per Bal. in. l. j. j. si propter pub. pensita. Item an solennitas huius auc. requiratur in alienatione rei minime: vide Joan. And. in regula, que tacet. de reg. iur. in mercurial. z Ang. in. §. hic etiam. in fi. in auc. de alie. z emphyt.

i ¶ Est autem proprietas. No. qualiter capitur alienatio. vide eundem. in. c. j. in. §. aut si linellario. quib. mod. feu. amitta. z in. c. j. de alie. feu. diximus in rub. de reb. eccles. non alien. And. Barb.

k ¶ Utile. Vide per Bar. in. l. si quis vi. §. differentia. ff. de acquir. poss.

2 Res, q̄ rū locorū sanctorū possunt alienari, vl nō.
3 Res frater nitatum. an possint alienari.
4 Consuetudo, per quam receditur a forma canonica in alienatione rei ecclesie, an valeat.
5 Authoritas cui⁹ regrit i alienatiōe rei ecclīastice.
6 Scriptura an sit necessaria in alienatione rei ecclesiastice.
7 Ecclesia an obligetur ex mutuo, si non fuerit numeratio, z conuersio.
8 An autem in dubio p̄sumatur facta cōuersio.
9 Rector ecclie per quas personas possit obligari.
10 Ecclesie due, si sint vnite, an vnius res possint vendi p̄o debito alterius.

¶ Authentica.

Hoc ius porrectus.

¶ Do. Ja. Bu. diuidit hāc auth. suo mō: sz tu scīm Bar. diuide in. vij. partes. ¶ Mā primo legē codicis ertēdit. ¶ Scēo prohibet alienationē in quodā casu simpliciter. ¶ Tertio p̄mittit pignorari in casu necessitatis. ¶ Quarto p̄mittit vēditionē, si creditor nō repetitur. ¶ Quinto p̄mittit dationē in solutū, si eiptor nō repiatur. ¶ Sexto declarat q̄ res debēt vēdi. ¶ Septimo vt, qs itelligat creditor. Scēa ibi, z b ppetuo. tertia ibi, in ceteris. quarta ibi, q̄ si nolit. quinta ibi, emptore. sexta ibi, si tū. septima ibi, z is creditor. ¶ No. q̄ res quorūlibet locorū piorū non p̄t alienari, nec pignorari. Scēo no. q̄ddā spāle in reb⁹ donatis a p̄cipe. ¶ Tertio no. q̄ndā ordinē, vt p̄mo incipiat a vēditione mobiliū: scēo a pignoratiōe imobiliū. tertio si sub fidū pcedat ad vēditionē imobiliū, seruata certa forma. Quarto si nō repitur emptor, pcedat ad solutū dationē fiēdā cū quodā moderāine, z habēdo respectū ad q̄litatē rei, z ad quātitatē obiti. ¶ Ultimo no. q̄ eccliā obligat i mutuo, nisi fit mutuū naturale: z sic p̄het x⁹ uz i vtilitatē eccle.

1 ¶ Ultra doct. materiā istā ordino sic: q̄ cū ista auc. tractet ō alienatiōe, ip̄mis dicam⁹, q̄ i tēporalib⁹ est cōsiderare plura p̄incipia: quoddā sez

i p̄ncipiū, qō ex pprietas. Est aūt pprietas⁹ puncipale dominiū, cu.⁹ alienatio est alienatio pprīs,

k sime, vt. l. j. de fun. do. ¶ Scēo e cōsiderare vtile⁹ dīiū: z istud est dupler: q̄ quoddā est qō directo dño subordinat, z ozit ab eo, vt dīiū rei emphyteutice feud. a tarij: z si hoc trāsferf, ex alienatio: vt in auc. de non alie. §. alienatiōis. ¶ Tertio est cōsiderare vsumfructū: z hoc si trāsferat. dicit etiaz quedā alienatio: vt. l. iubem⁹. §. fi. ¶ Quarto est cōsiderare ius vtēdi: z idē e eūdē. §. ¶ Quinto ē cōsiderare possessionē: vt hic, si possessio est iusta etiā circūscripto dominio, dicitur quedā alienatio: vt. l. magis puto. §. j. de rebus eorū. naz parit verbis, ipso iure. vide. c. j. de rescri. lib. vj. c. reprehēsibilis. i ver. si. ipso iure. z in c. ppositū. i ver. ipso facto. de appel. l. iij. §. sciēdū. in x⁹. ipso iure. ff. de do. inter vir. z vxor. z ter. in. l. fi. C. de iure deliber. Adde q̄ verba futuri tēporis, sint canō ferē de sententie. addu co in cōtrarium. l. imp: obam. in ver. irroganda. z doct. dicūt ipso iure. j. exquib. cauſ. infamia irrog. z gl. in. c. j. de here. lib. vj. inquātum dicit sic. z text. ibi Bald. in. l. j. C. de secun. nup. z gl. in. c. si quis ex clericis. de vita z honestate cleric. duīn facit differētiam inter fit, et fiat. vide Bald. in. c. j. vt lit. nō cōtest. vbi dicit habeatur. z sic intelligitur ipso iure. vide. c. inter ceteros. de re iud. in x⁹. nec stari debet. vbi exponit ipso iure: et pōdera text. in cle. sepe. in fi. de verbo. sig. vbi dicitur, nō erit irritus, nec irritandus. hoc qualiter verba futuri temporis sunt canon late sententie, quod est mirabile: credo idem contingere propter verba sequentia, que declarant precedētia. gl. in. c. j. de fo. cōpet. z gl. fi. que vult q̄ per illa verba, sit excōmunicat⁹, intelligit per sententiā. cōtrariū volunt

a ¶ Res. vide quod no. Bal.in.l.orphanotrophos.j.tit.j.⁊ no.p doc.in cle.ij.§.illi.de re.do.⁊ Jmo.in.c.nulli.de re.eccle.nõ alie.⁊ Bar.i.l.quod constitutum.ff.de test.mili.⁊ Jnno.in.c.inter dilectos.extra de dona.
b ¶ Hospitale. Nota qd hospitalia gaudẽt pᷣuilegio, de quo hic.c. regni sti.§.sec⁹.de testa.c.sciãt.⁊ c.gñali.de ele.in.vj.⁊ i.c.ij.de sup.neg.pla.do. Pet.in.c.auditis. de pscri.in.c.j.⁊ in vj. Mod.in.c.j.de in integ.rest.in antiqs. Falliti hospitali puato.cuz hoc dicto trãsit.d.Pe. in.d.c.auditis.⁊ in d.c.j.And.Barb.
☞ Addõ qd notaui in apostil.ad Pano. in.c.officij.nu.vij. ⁊ quod ibi dixi in apostil. ad ipsum in ver. nõ dicuntur pla.extra de testa.
c ¶ Priuatũ. Addõ scri. Jnnoc.in.c.ad hec extra de relig. do.⁊ Bal.in.l.Orphanotrophos.j. ti.j.⁊ cũ Bal.trãsit Domi.in.c.ij.de resti.in integ.
d ¶ Presidẽtes. vide Anto.de bu.in c.j.extra de fo.cõpe.qui idem dicit: ⁊ qd not.Bal.in.l. orphanotrophos. j.tit.j.
☞ Adde Panor. in c.nulli.nu.xj.⁊ ibi plene posui in addi.ad ipsuz in ver. de rectoribus hospitalium.extra de foro competen.Celsus.

ppetuã fructuũ pceptionẽ: vt no.ff.de ac.posses. l.iij.§.ex ꝯtrario. ¶ Sexto ẽ ꝯsiderare vsuz facti magis puenientẽ ex pmissiõe dñi, q̃ ex natura possessiõis: vt.ff.d fur.l.si seruus ꝯmunis.§.locaui. ⁊.ff.de do.l.attili⁹ regul⁹.⁊ hic, si ista cõmoditas trãsferẽ ad lõgũ tẽp⁹, lz pprie nõ sit alienatio: tñ habet ibi materiã phibitã in loco alienatiõis, ne cõmittaẽ fraus: vt in.c.hoc cõsultissimo.de reb⁹ eccle.nõ alie.lib.vj.⁊ in cle.eo.ti.c.monasteriorũ. ⁊ no.p Dy.lz gl.dicat cõtrariũ in.l.codicillis.§. instituto.de leg.ij.⁊ per Archid.xij.q.ij.c.Abbatibus.facit ad omnia pdicta.c.exijt q seminat.§. porro.ver.nõ autẽ. Item ad id qd dixi superius de possessione, facit quod not.Jn.extra de rebus eccle.nõ alienã.c.episcopi.⁊ Arch.xij.q.ij.c.⁊ si illi. Habemus ergo de significatiõe ⁊ interpretatione ⁊ extẽsione verbi alienationis. Adde q̃ est quoddã vtile dominiũ, quod contrariatur directo, ⁊ absorbet effectuz directi dominij: vt dñiuz qd queriẽ ex pscriptione.vt.j.de pscript.xxx.an no.l.si quis emptionis.⁊ ipsa pscriptio nomine alienatiõis cõtineẽ: vt plene no.in.l.fin.j.quibus can.in integ.resti.nõ est necessaria.tamen in tali alienatione nõ habet locũ forma huius authen. sed forma pscriptionũ: vt.j.eod.auẽ.quas actio
2 nes.⁊ extra de prescrip.c.de quarta.cũ si. ¶ † Secũdo est videndum, quorũ res a includantur sub ista prohibitione: ⁊ dico quod includuntur res monasteriorum, ⁊ hospitalium: vt hic, ⁊ in auth. de non alien.§.Sancimus. ¶ Sed hic quero, quid si est hospitale b priuatũ c, vt habetur de altari, quod habẽt nobiles in proprijs domibus: vide extra de cẽsi.c.fi.vel si est hospitale priuatũ, quod habent nobiles, ⁊ cõmunitates, seu ciuitates, in qbus episcop⁹ nõ habet institutionẽ, nec

e ¶ Hospitali. Vid Bal.in.l.deberi.j.de fideic.lib.⁊ in.l.si quis ad declinãdã.j.ti.j.⁊ seqtur Car.in cle.ij.§.ille.de reli.do.Bal.in.l.orphanotrophos.in fi.j.ti.j. Et an de relictis hospi.vel pauperib⁹ detrahatur quarta: vide p Jo.and.⁊ alios in.c.dudũ.de cõuer.cõiu.⁊ Bal.in.d.l.si quis ad declinandam.⁊ in auẽ.similiter.in fi.j.ad.l.fal.⁊ do.Pe.de Peru.in suo paruo trac.de quarta canonica.in.iij.iiij.q.pñ.lib.vj.in ver. Quinto queritur.⁊ Ant.in con.cxij.incip.an canonica.
f ¶ Fraternitatũ. Vide Bart.in.l.fi.in.j.col.ff.de colle.illici.⁊ Ang.qui sentit contrarium in rep.l.j.j.de fi.instr.⁊ iure haste fisc.lib.x.in ver.iij.⁊ Bal.in.l.id quod pauperibus.in.xxj.q.j.tit.j.
g ¶ Canones. Idem tenet Bart.hic in subhastationibus. Adde q̃ nunquam requiritur subhastatio in rebus mobilibus, que consuete sunt vendi in foro: vt frumentum, secundum Bald.in.l.j.j.si propter public. pen.⁊ dixi.s.ea.auẽ.in verbo porrectum.
h ¶ Minorũ. Addõ Bal.in.l.ordo.j.de execu.rei iu.⁊ p Spe.aliqd in ti. de emp.⁊ vend.§.nunc dicendum.ver.hoc quoque.⁊ per Ang.in repet. l.j.j.de fide instru.⁊ iure haste fisca.lib.x.
i ¶ Consuetudinaria. dixi in authen.si qua mulier.in verbo, consuetudinem.s.eodem.
k ¶ Episcopus. vide Bal.in.l.j.de cõtrab.emp.⁊ in.l.si pdiũ.j.de predi. min.⁊ gl.in.c.huiusmodi.§.qd si necessitas.in verbo duos.x.q.ij.
l ¶ Si episcopus. No.q̃ dz pbari ꝟsio in vtilitatẽ eccl'ie.vide hic Bart. ⁊ Bal.i.l.j.C.si aduer.cre.vide omnes in.c.j.d depos.vbi do.Cardi.dat nouũ intellectũ ad istũ ver.⁊ is creditor.⁊ male loqẽ.vide q̃ ibi singulariter dixi, ⁊ allegaui ꝯtra eũ tex.in.§.si vero quis.in auẽ.d ali.⁊ emphy. d.Ant.in.d.c.j.⁊ ibi Joã.de Jmo.Archi.in.c.hoc ius.x.q.ij.Ange.in d.§.si vero quis.⁊ qualiter pbetur ista cõuersio, vide ibi Jo.de Jmo.qui recitat oẽs loquentes in materia, quos ipse sciuit.tu adde gl.in.iiij.§.si sic.ff.de iureiu.⁊ gl.i.d.§.si vero qs.⁊ Ang.ibi q reducit ad cõcordiã opiniões.Pau.de ca.in cõs.⁊ Salic.Bald.Ang.ff.si cer.pet.in.l.ciuitas.⁊ pondera.quia contra Jnn.⁊ Angelũ est casus in.d.§.si vero quis.vide que late dixi in.d.c.j.de deposi.And.Barba.
m ¶ Necessitatis. Adde no.i cle.ij.§.j.de reb.eccl.nõ alie.⁊ q̃ in simili no. glo.⁊ Bal.in.l.si furiosi.ad fi.de nup.⁊ Dy.i cõs.ix.ici.Jn Christi noĩe amẽ. Factũ tale est, monasteriũ quoddã ⁊c.⁊ qd not.Bald.in.l.cũ ipse.j. de cõtrab.emp.per Jo.And.in regula.qui tacet.de reg.iur.in mercuria. ⁊ ibi quid si Episcopus emit.⁊ per glo.⁊ doc.in.c.de his que fi.a prelat.

destitutionẽ: qꝛ nõ fuit fundatũ ei⁹ authoritate, sz magis ac pprius profanũ est: Rñ.q̃ nõ hz priuilegia pie dom⁹: qꝛ nõ est cõstructũ de authoritate episcopi: vt.i.ot.xviij.q.ij.c.quidã.in gl.ord.⁊ in cle.qꝛ cõtingit.ad
d fi.de reli.domi.in gl.ordi. Et pñdẽtes d talib⁹ hospitalib⁹ nõ gaudẽt priuilegio clericoꝝ: vt no.i Spe.d sta.mo.ꝟ.xxxvj. Et credo, q̃ relicta facta
e huic hospitali e nõ applicenẽ sibi: cũ ista dom⁹ sit prorsus secularis, ⁊ nõ priuilegiata: tñ qꝛ legatũ est factũ contemplatione pauperũ, Eps capiet ⁊ distribuet inter pauperes, habito respectu ad psonas pauperũ, nõ ad locũ.arg.j.ti.j.l.si qs ad declinãdã. Itẽ noĩe isti⁹ hospitalis nõ põt peti restitutio ĩ integrũ. Nõ ob.j.ti.j.l.Orphanotrophos.qꝛ dz ĩtelligi illa
3 de hospitali legitime constructo cũ authoritate epi. ¶ † Scdo qro, qd
f de rebus fraternitatũ f vtrũ pñt alienari: nã iste sunt licite, ⁊ capaces: vt not.xj.q.j.c.si qs clericorũ.in gl.ordi. Rñ.q̃ corp⁹ fraternitatũ põt res suas vẽdere: qꝛ nõ est pñũ collegiũ, sz oĩno pfanũ, ⁊ seculare, ⁊ nõ priuilegiatũ: vñ põt de bonis suis disponere, sicut cetera collegia secularia: vt l.j.§.qbus.ff.qd cuiusqz vniuer.no.⁊ ita cõsului. ¶ Quero qd de rebus pauperũ in genere: id est de nõ pauperib⁹ certi loci: sz qñ relinquiẽ aliqd pauperib⁹ ĩ gñe sine designatiõe certi loci. Rñdendũ est qd põt vẽdi, ⁊ inter pauperes distribui ptiũ denariorũ: vt.l.si qs ad declinãdã.j.ti.j.posset ẽt executor vel eps cõferre dictas res pauperib⁹ certi loci: puta pauperib⁹ hospitalis misericordie: ⁊ tũc acqrereẽ hospitali pleno iure: ⁊ idẽ esset qd de alijs reb⁹ aliorũ hospitaliũ. ¶ Alteri⁹ in ista materia habes cõsiderare tria. Primo modũ ⁊ formã. Secundo cãm. Tertio psonas. ¶ Circa primũ cõsidera triplicẽ formã: vna est forma ciuilis: alia canonica: alia põt dici cõsuetudinaria. Forma ciuilis traditur in auẽ.nostra, quã formã nõ repeto. forma canonica tradiẽ in.c.nulli.de re.eccl.nõ alie
g nan.i.vj. Nã ista solẽnitas hui⁹ auẽ.nõ est p canones g approbata, sz sufficit scdz canones tractat⁹ episcopalis, authoritas ⁊ ꝯsensus rectoris illius ecclesie, cui⁹ res vẽdiẽ ⁊ si ecclesia est collegiata: requiritur cõsensus collegij: vt no.in.d.c.nulli. ¶ Sz hic queriẽ: ponam⁹ q̃ res ecclesie vendunẽ sine subhastationib⁹: nũquid tz vẽditio: Breuiter rñdeẽ, de iure ciuili certũ est q̃ nõ: vt hic, ⁊ not.in.l.si tpa.j.de fi.instru.⁊ iure haste fisca. lib.x. Sed de iure canonico nõ est necessaria subhastatio, nec est aliqua decretalis q̃ dicat q̃ sit necessaria, qd est notandũ. ¶ Idẽ dicim⁹ in reb⁹
h minorũ h, dũmodo fiat vẽditio in casu licito, ⁊ bõa fide: vt.l.⁊ si sine.ff.d minori.⁊ ibi p Gui.d cug. Subseqũter queriẽ vtrũ absentes sint vocadi: Et dicendũ est q̃ nõ: ⁊ hoc est qd dicit ille tex.dũ dicit ibi seruientiũ. ⁊ not.qd diciẽ ibidẽ.hoc tz Archidiac.x.q.ij.c.hoc ius.facit.j.de decu. l.nominationũ forma.⁊.l.obseruare.lib.x.⁊.j.de legatio.l.pe.⁊ fi.eodem libro, sed pone q̃ aliqui cõsentiunt p literas, nõ tñ intersunt tractatui: nũquid iste cõsensus sufficiat: dicit Archi.q̃ nõ.x.q.ij.c.ij.in fi.Jo.an. in.c.nulli.dicit q̃ si tractat⁹ est collegialis, sufficit postea cõsensus singulorũ in cõtractu. Ego dico etiã, qd in cõtractu requiritur collegialis cõsensus: qꝛ nõ cõsentiũt vt singuli, sed vt capitulũ.de hoc per Archid.
4 xij.q.ij.c.sine exceptione.in ꝟbo siue meliora. ¶ † Tertio dicebã q̃ erat
i quedã forma cõsuetudinaria i. modo reuoco in dubiũ, vtrũ valeat consuetudo, per quã alienatione rei ecclesie receditur a forma canonica: ⁊ nõ loquor de cõsuetudine laicorum: qꝛ ista nõ valet, vt in auẽ.cassa. Et ppterea nõ valet statutũ cõmunis Senarũ, qd hospitale sancte Marie teneaẽ vẽdere possessiones, vt in.c.eccl'ia sancte marie.extra de ꝯsti.nã istã cõsuetudinẽ arctatiuã siue passiuã nõ receperũt ecclesie vel pia loca. Loquor ego de cõsuetudine actiua ipsarũ ecclesiarum, qbus cõsuetudo permittit vltra ius cõmune. vtrũ ista cõsuetudo valeat: glo.dicit hic q̃ valet cõsuetudo. Idẽ dicit Azo in sum.ad hoc facit qd no.in.d.c.nulli. per Joã.And.⁊ archi.in.d.ver.siue meliora.cõtrariũ videẽ no.Jnno.in c.cum causa.extra, de iudic. Breuiter sic dico. Aut consuetudo disponit super iure persone, puta q̃ posset prelatus irrequisito capitulo alienare: ⁊ nõ valet ista cõsuetudo, vt.i.d.c.cũ causa. Aut disponit sup iure cause: puta q̃ p quacũqz leui causa possit alienare, ⁊ donare: ⁊ similiter nõ valet.arg.in.l.prohibere.§.plane.quod vi aut clã. Aut disponit sup iure solẽnitatis, vel forme: ⁊ tũc refert: aut amissio forme potest esse dãnosa ecclesie: puta omissi tractat⁹: ⁊ nõ valet.vt.d.l.cũ causa.in ratione sui. Aut omissio forme nõ est damnosa ecclesie: ⁊ tũc põt. Unde multa sunt de forma, que nõ sunt approbata de cõsuetudine: vt no.in.d.c.nulli. vnde si cõsuetudo habet qd sufficiant singulares cõsensus cũ expressione nominis singulorũ: vt no.in.d.c.⁊ no.Archi.in.d.c.sine exceptione.in verbo, siue meliora.ita q̃ eccl'ie p hoc nõ accrescit, nec decrescat aliquid, valet cõsuetudo. Subseqũter venio ad causas. ⁊ auẽ.nostra nõ loquiẽ nisi de causa necessitatis: tamẽ secũdũ veritatẽ quatuor sunt cause alienatiõis.s.necessitas, pietas, vtilitas, ⁊ nimia incõmoditas: vt no. xij.q.ij.in sum. ¶ Supra de forma ⁊ de causis visum fuit, nunc de personis. Circa psonas dico q̃ reqriẽ illa psona q̃ illã ecclesiã administrat, ⁊
5 reqriẽ authoritas supioris. ¶ † Quero igiẽ, qs est iste supior: tex.dicit q̃ ille ẽ q ordinat platũ siue rectorẽ in illa ecclesia.⁊ hoc ẽ notãdũ, q̃ nõ
k ĩspiciẽ loc⁹ vbi sunt res posite: sz loc⁹ vbi ẽ eccl'ia cui⁹ res vẽdiẽ. vñ eps eccl'ie nõ episcopus rerũ, vt sic dicã, debet ĩterpõere authoritatẽ.tex.est hic: ⁊ ita no.Jnn.in.c.pastoralis.de priuile.vbi oĩno videas. Juxta hoc
l qriẽ, si eps l vult vẽdere ex cã necessitatis m aliquã rẽ sue ecclesie: vtrũ ipse
m idẽ possit vẽdere, ⁊ sibi authorari.dicit Jn.q̃ sic, in.c.statuim⁹.extra de trãsac.⁊ Archi.recitat in.d.versi.siue meliora. Addidẽ facit quod not. Jnno.

Inn.in.c.j.ne sede vacā.in gl.magna.⁊ in.c.j.de his q̄ fiūt a p̄la. veritas est in cōtrariū,q2 op3 vendere cū authoritate archiepiscopi, vel pape,si nō est sub archiepiscopo: nō vt ꝙ semp authoritas pape requirat, q2 e-
a piscopi hodie iurāt nō alienare Romano pōtifice incōsulto a: vt in.c.vt sup.de reb9 eccle.nō alie.p Inn.⁊ Hosti.qd tn̄ iuramētū intelligit de rebus q̄ sunt de mēsa.i. que ptinēt ad ꝓprietatē ⁊ vsum ecclesie episcopa-
b lis. De feudalib9 b aūt vel emphyteuticis nō intelligit sacramētū: vt in c.ij.de feu.facit qd no.in.c.j.de rescrip.in cle.⁊ in.c.j.de exces.plat.in cle.
c Quero,quid in abbatibus c exēptis: dico quod in reb9 ecclesiarū sibi subiectarum ipsi interponūt authoritatē: q2 ipsi habent in eis quasi ius episcopale. S3 res ꝓprie monasterij nō pōt alienare papa incōsulto: vt not.in.d.cle.monasteriorū.⁊ in.d.c.dudū.in gl.ordi. Aduerte qd supra dixi de re feudali,vel emphyteutica,intellige quantū ad vtile dn̄m: vt in.j.cōstit.feu.in princi.sed ipsam ꝓprietatē nullo modo possunt alienare,vn̄ non pn̄t res emphyteuticas liberare a possidentibus: aut feudi res in ꝓprietatē cōcedere: nā ꝓprietas ista est de mēsa,cū afferat ei cēsum
6 ⁊ reditum.⁊ ideo includit sub iuramento. †Extra quero, nūquid in
d alienatione rei ecclesiastice d sit necessaria scriptura: tex.hic dicit ꝙ sic: vt l.Jubem9.§.fi.j.tit.j. Tu dic ꝙ scd̄3 canones valet ꝯtract9 sine scriptura. Dicit tn̄ Inn.ꝙ licet scriptura nō sit necessaria a principio pro substantiando contractū,op3 tn̄ ꝙ quādoq3 fiat ad ꝓbādū ꝯtctū esse factū: vt ipse no.in.d.c.dudum. Alij tn̄ dicunt ꝙ scriptura nō requirit: q2 decretales non requirunt hoc,scd̄m Inno. Alteri9 querit. dicit hic ꝙ d3 addi in pretio quarta pars centesime: vtrū sit illud verū de iure canonico: Dic ꝙ non: q2 ecclesia nō d3 locupletari cū aliena iactura. ⁊ posito ꝙ esset verū in foro seculari: nō esset verū in iure poli, vel iure cōscien
7 tie.ita no.in.d.c.hoc ius. †Alterius habetis hic in fine ꝙ ecclesia nō obligatur hic in mutuo,nisi interuenerit numeratio ⁊ cōuersio. Et primo apparet ꝙ exceptio nō num.pe.perpetuo cōpetat ecclesie: q2 non est proprie exceptio,sed poti9 nullitas ipso iure. Adde hic qd not. Dy. in c.locupletari.de re.iur.lib.vj. Scd̄o dico,ꝙ requirit cōuersio. Adde, dicit Inn.ꝙ ille qui cōtrahit cū ecclesia, d3 esse solicitus de cōuersione in tribus casib9 expressis in iure,nō in alijs. Primus in mutuo. Scd̄s in deposito. Terti9 qn̄ res ecclesie vendit p debito: vt hic, ⁊ extra de depo.c.grauis. vn̄ si drapparius vendit pānū abbati pro vestiēdis monachis,l3 abbas nō cōuertat in hoc,tn̄ tenet monasterium, ⁊ si debitor ecclesie soluat rectori: l3 rector non cōuertat in vtilitatē ecclesie: tn̄ ipso iu
e re liberat: vt not. Inn.in.d.c.grauis. Itē dicit Inn. e qd vbi sacerdos f
f non conuertit mutuum in vtilitatē ecclesie,tenetur creditori ipse sacer-
8 dos,extra de pigno.c.presentium.per Innoc. †Quero vtrū in dubio presumatur facta cōuersio: ⁊ vtrū sufficiat confessio prelati cū toto capi. Glo.hic dicit ꝙ sic,valde notabiliter. Jac.de are. super hoc distinguit,
g vt hic per eū. Ego dico ꝙ huic cōfessioni g stat, si concurrant coniecture alique cū ꝯfessione: puta ꝙ monachi nihil habebāt de frumēto,vel erāt nudi: nūc vero apparet ꝙ vixerūt de frumēto,⁊ ꝙ sunt vestiti. arg.j. de alimē.pup.prestan.l.fi.l3 enī posset hoc fuisse aliunde,hoc tn̄ nō ꝓsumit: vt.l.si vētri.§.fi.d priui.cre. S3 pone ꝙ sup isto dubio est trāsactū, vtrū valeat trāsactio: dicit Inn.ꝙ sic: nisi tēpore mutui fuisset actū d trāsigēdo sup futuro dubio: q2 ex hoc ꝓsumeret fraus. Ita no. Inn. in.d.c. grauis.qd facit cōtra vsurarios,q tēpore mutui faciūt fieri ꝓcuratorē ad cōfitēdū mutuū vel ad trāsigēdū.⁊ adde qd no.in simili in.l.vlt. de ꝯdi.in-
9 sti. †Ultimo q̄ro,per quas ꝑsonas obliget rector ecclesie. dicit Inn. ꝙ ꝑsona rectoris p easdē ꝑsonas obligat, sicut priuatus. dicit ergo qd p ꝓcuratorē recipiētē mutuū nō obligat,nisi in trib9 casib9. Prim9 quādo ꝓcura.habet speciale mādatū ad mutuū recipiēdū. Secūdus est,quādo ꝓpositus cōtractib9,siue negotiatiōi,q̄ circa cōtractū hincinde explicari nō pōt: vt.l.j.de insti.⁊.l.vlti.de exer. Tertius,quādo est ꝓcu.ḡnalis ad oīa.cū libera. In istis casib9 obligat dn̄s ex natura mandati: alias vero nō obligat,nisi sit versum in rē dn̄i, vn̄ si qs mutuat istis factorib9,q sunt ꝓpositi ad colligēdos fructus,vel ad custodiā castrorū: istud nō pōt repeti a dn̄o,nisi sit versum in rē dn̄i. Ita no. Inn.extra de fideius.c.ꝙ qbusdā. vbi oīno vide. dicit hic Bart.ꝙ qn̄q3 qs habet mandatū p alio ad certā cām: ⁊ tūc sufficit ꝙ recipiēs cōfiteat ad illā cām se recepisse l3 mētiat: vt.l.j.§.nō autē.vers.sed ⁊ si in ꝑtijs.ff.de exer. Quā-
b doq3 habet mādatū generale: ⁊ tūc nō sufficit eius cōfessio b ad obligandū dn̄m: s3 requirit ꝓbatio p cōiecturas: vt.l.fi.de exerci. Quādoq3 nullū habet mādatū ab eo cui9 nomine pecuniā recipit mutuo: ⁊ tūc videt ꝙ requirat ꝙ expresse ꝓbetur pecuniā esse cōuersa3 in vtilitatē domini, Nec sufficit cōfessio recipiētis: vt.l.j.§.fi.ff.de in rē verso.⁊.l.ciuitas.ff.si cer.pe. Et ideo glo.q̄ est in corpore hui9 authē.q̄ dicit nō sufficere cōfessionē ꝑlati cū cap.meli9 dicit,q̄ ista scd̄m Bar. Adde post oīa ista illud
i qd dixi de fratribus ꝑdicatoribus i,qui arctātur ad vēdēdū,ꝙ in rebus eorū vēdēdis nō requiritur solennitas huius authē.q̄ dicit non sufficere: quia vendunt ex necessitate alia,q̄ in ista authē.dicatur: videlicet q2 nō possunt retinere: ⁊ ideo oportet ꝙ ipsi vēdant: vt hic no. ⁊ in simili p Guil.de cug.hic: ⁊ de rebus eo.q sub tu.l.magis puto.§.si pater.de ma
10 nu.vindi.l.si rogatus.de leg.iij.l.si pater.in prin.secundū eū. †Iuxta
k predicta.oritur dubiū,si sunt due ecclesie vnite k: vtrū res vnius possit vendi pro debito alterius: gloss.j.de vendi.rerum fisca.cū priuato com. l.j.lib.x.facit ꝙ sic. Inno.dicit contrarium extra de priuileg.c.pastoralis.vbi omnino videas. S3 pone ꝙ cuidā hospitali vel ecclesie est relicta, vel legata res sub
l pacto d nō alienādo l: nūqd ī casu necessitatis poterūt alienare: ius ciuile dicit ꝙ nō: vt in aut. de alie.⁊ emph.§.sanctissimas.⁊ hic ī gl. Canoniste dicūt cōtra: si ecclesia nō habet alias res,quas instāte necessitate possit alienare.ita no. Arch.x. q.ij.c.hoc ius.⁊ facit.xij.q.ij.c.apostolicos. Tu dic, ꝙ dato ꝙ hoc esset verum de iure canonico: tamē est intelligēdum, vbi nō relicta vel donata est ad certū vsum piū: nā si esset expressus vsus, puta est relicta domus ad hospitalitatem ibi tenendam: non potest commutari ad alium vsum, nisi de licentia Pape: vt in.c. quia contingit. de reli.domi.in cle. Iuxta hoc queritur,quid de actionibus cōpetentibus ecclesie pro alia re qua3 pro annuo reditu,vel debito vtru3 possint cedi: Bl.dicit notan.in aut.de non alie.§.vult enim. ꝙ si competunt pro re immobili, non possunt cedi: quamuis cessio actionis nō sit proprie alienatio: vt.l.si sponsalibus.§.j.ff.de iure dot. Si autem competunt pro re mobili: possunt cedi,sicut res mobiles ecclesie possunt alienari: vt nota. in aut.de nō alie.l.sancimus. Licet quidā in ecclesia distinguūt,vt in minore. de hoc dic vt ibi per Jaco.de Bel.illud autem est certum, ꝙ simplex exercitum ecclesia potest alteri committere: quia intentare actionem per se vel alium,non est directe alienare,nec tendit ad hoc,licet per cōtraria3 sententiam inducatur quedam alienatio: vt.l. si quis rem a nō domino. de except.rei iud. ⁊ ideo nomine alienationis nō cōtinetur motio actionum. Non obst.l.ait pretor.de iure deliberan. quia ibi est eadem ratio prohibendi vtrunq3,scilicet quia ibi deficit ius ⁊ administratio: sed hic non: vt.j.de his quib.vt indig.l.polla. ⁊ extra de
11 rescri.c.edoceri.que verba sunt notāda. †Ultimo querunt hic doct.si nūtius ecclesie perdit pecuniā mutuatā,an sit dānum ecclesie, an mutuātis: dicūt ꝙ est damnū ecclesie: quia casus fortuitus nō imputatur creditori: vt.j.si cert.pet.l.incendium. Quantū enim in creditore fuit, obseruauit quicquid debuit.⁊ ita tenēt omnes. Bald.

1 ☞ Ecclesia si acceptat hereditatē dānosam sine beneficio inuētarij nō tenet vltra vires hr̄ditatis.
2 Ecclesia an teneatur ad onera fiscalia.

Authentica.

1 **Sicut.** †No.ex ista authen.ꝙ si ecclesia acceptat hereditatem damnosam sine beneficio legis ⁊ inuētarij ꝙ nihilominus nō tenetur vltra vires hereditarias: quia si hoc esset,ꝙ vltra vires teneretur: hereditatis aditio non valeret ipso iure,per istā authenticā,⁊ ista est veritas,ꝙ tenet aditio: sed nō tenetur vltra vires patrimonij,quod est not.⁊ adde.l.j.§.cui bonis.ff.de iure fisci. In textu ibi,fiscalium.⁊ vide.ff.de oper.lib.
2 l.libertus qui soluendo. †Scd̄o no.ꝙ ecclesia tenetur ad onera fiscalia.glo.intelligit de oneribus preteriti tēporis. Tu dic vt dixi.s.eod.in.l. sacrosancta.⁊.l.neminem.⁊ adde ꝙ quelibet res presumitur libera,nisi probetur affecta,vel obligata pro istis fiscalibus: ita not.argu.xij.q.ij.c.sicut.vbi ista authentica est canonizata. Bald.

Authentica.

Multo magis. †Propter quod vnum quodq3 tale,⁊ illud magis, vel sic. Potentior est prohibitio in causa,quam in causato,secundum Jacob. Butr. vt l.vlt.vt in pos.leg.l.fin.de litig. Bald.

1 ☞ Prohibit9 a ꝯtctu celebrādo in sui ꝑsona p-

a Inconsulto. Adde ꝙ non obstante hoc iuramento episcopus potest alienare ⁊ vendere: vt not. Bald. in.l.dudum.in fi.j.de contrahen.emp. ⁊ in.l.voluntas.in princip.de fideicommis.

b Feudalibus.vide qd statim sequitur: ⁊ vtrū in datiōe in emphyteusim requirātur iste subtilitates: vide Bal.in.l.etiā.in princ.ff.sol.mat. ⁊ quod no.Bal.j. in prin. huius auth.⁊ Bal.in.l.fi.j.de bo. vacant. lib.x.⁊ ter. in.c.j.⁊ ibi doct. de cle.qui inue.fecit.⁊ in.c.j. episcopū vel abb.⁊ gl.⁊ doct.in c.j.in prin. qui feu. da.pos.⁊ Bart.in aut.qui rem.j.eod.

c Abbatib9. Vid Bal.in.l.quicūq3.j.de bo.que liber.⁊ Barto.hic ⁊ quod not.xij.q.ij.in sum. gl.s3 quid de hospitali vel ecclesia habente priuilegium a papa vēdēdi certas res,an tunc requiratur solennitas: vide in.l.ij.j. quando decreto opus non sit. et ibi Baldus.

d Ecclesiastice. vide Bald.in.d.l.iubemus.in fine.

e Itē dicit Inno. Adde ꝙ cū Inno. transeunt ibi do. Anto.de Butr et Imola.

f Ubi sacerdos. tene mēti istud dictū: q2 est singulare ⁊ cōiter ignoratur secundum. d. Car. in.d.c.ex ꝑsentiu3. And.Barb.

g Cōfessiōi.faciūt no.p Bal.in.l.j.ad fi.j.si aduers.cre.qn̄ aūt ꝯtract9 ꝓsumat fact9 p vtilitate ecclie,vide no.p Bal. in.c.j.in princi.qui feu da.pos.

b Cōfessiōi.⁊ vide in.c.grauis. vbi ex contractu inito cū particulari d ecclia nō habēte mādatū non obligat ecclia, nisi probet versio. ⁊ ꝓcedit ēt in alio cōtractu q̄ depositi.quod est notabilius. Andr.Barb.

b Confessio. vide Bal.in.l.si pupilli. in pn̄.ff.de ne.gest.

i Predicatorib9. vide Bal.in aut.si qua mulier.s.eod.

k Unite. Add bal. ⁊ Imo.i.l.§.si coheredem.ff.ad le.fal.

Alienādo. Vide Ang.in.§.sanctissimas,hic allegato et latius in.§.hec vero in aut.de alie. ⁊ emphyt. glossa ⁊

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

docto.in.c.verum.extra de condi.appo.Joan.de Imol. in.l. filiusfa.ff. diui.de lega.j.

☞ Adde istum in.l.ĥ.in fi.j.si aduer.ven.Feli.in.c.cum non liceat.versi. an autem.z quando teneat,extra de prescrip. z Paul.de Last. consi.rj. z xiij.z plene per Anto.corset.singu.suis in versi.prohibitio.incip.vbi cunq; currit, prohibitio.

a ¶Cum ipse. Ai de ibi Bal.

b ¶Bl.ord.vid bal. in.d.l. cū ipse. z ibi notaui. Salic.in.l. fi in emptione.ff. fi. ff.de cōtrah.empt. z relinquit supboc cogitandus. And. Barba.

c ¶Executores.Ai de Bart,in.l. fi in emptione.ff. fin. ff. de contrahē. emp. z Bal. in.d.l. cum ipse. hic allegata.

d ¶Suis cōsanguineis. no. plato posse legare suis consanguineis in modicum tempus. Et vide ter. in.ff. economus.in auth.de alie.z emphy. z ibi notāter dicit Angel. per illum text. a q fi quis teneat vēdere presente conseruatore monete, non potest fieri vēditio cōseruatori, vel consanguineo eius. quod est not.

Item fi mulier debet testari cum cōsensu viri, non potest illum instituere. Idem intelligitur de consanguineo propter genꝰ, z propter nuptias. quod not. z reducit ad statutus: sed vide eundem in.l. q seruus.ff.de conditio. ob causam. q statutū loquens de consanguineo, non comprehēdit consanguineū propter nuptias. potest dici forte, qō ibi loquatur in odiosis,hic in fauorabilibus ecclesie respectu. Et quod dicit q vir non potest instituī, vide Bald. qui cōtra tenet in auth.preterea,z ibi notaui eundem.j. vnde vir z uxor. z an clericus poterit in feudare consanguineo: vide glos.in cap.j.si de feudo inter dominum z vasal. lis ona.vbi dicit q non potest. z in cap.j. qui succes. te. vide Bal.in cap.i.z ibi Jaco.de Bel.in tit.qui feu.da.pos. z an possit de reditibus donare cōsanguineis: vide do.Ant.in.c.j.alias.ĥ.de cohabita. clerico.z mulierū.z de ista fraude respectu cōsanguinei, vide ter.in.c.j.alias.ĥ.de renūtiatio.z Bal.in.l.tutor.ff.que tutoribus.ff.de exc.tut. vbi dicit per illum text.quod si papa concedit beneficium cōsanguineo:z caro z sanguis sibi reuelauit, z non spiritus: z an possit eligi consanguineus ab executore distribuente in piam causam, vide Baldum in.l. id quod paueribus.j.tit.j.z quid de aliquo grandi amicitia cōtucto: vide quod no. glos.in.l.in testamēto.ff.de fidicom.liberta.z in.l.fi iure.C. de testamē. manumiss.z Bal.ibi.z vide bonū textum singula.in.l.quidā cum filium.

Alienatio, siue concessio rei ecclesiastice pōt concedi ad tempus, non tamen in perpetuum.

2 Prelatus an possit res feudales vel emphyteuticas concedere in feudum, vel in emphyteusim.

Constitutio episcopi vtrū liget ipsum episcopū.

¶Authentica.

Quicunq; ¶ Not. q vbicūque quis prohibet a cōtractu celebrādo in sui persona, videt prohibit? et in persona propinquorum,z affinium.ad hoc facit.j.de secun.nup.l.hac edictali.in fi. princi. z in auc.de nup.ĝ.optime.iiij.colū.z.j.qō me. cau.l.si per impressionem.z.j. si quacunq; preditus potestate.l.j. ¶Et nota qō hec authentica non hꝫ locum in beneficialibus: vnde si episcopus pōt conferre, poterit ea cōferre suis cōiunctis affinibus, vel amicis: vt notā. dicit Jmn.in.c.j. de etate z qualitate.in addi. ¶Scō not. q in casibꝰ, in quibus prelato permittit alienare: tū prohibetur alienare consanguineis: z etiā ipsi prohibentur recipere. Sed contra hoc videt.j.de contraben.empt.l.cum ipseᵉ. Respōdet Pet. q ibi loquit in administratore pupilli, vel adulti, qui tenetur reddere rationem ipsi dño. hic vero loquitur in administratore ecclesie,qui tenetur reddere rationē sequenti administratori,z ideo fortior est prohibitio: q; non presumitur q administrator ita exactam requirat rationē sicut dñs, secundum Petrū z Buil.z omnes,qō est notādum.ego dico q de hoc est glo.ordinariaᵇ in.l.j. de contractibus iudicum.quam perpetuo tenemenți. ¶Et hec sunt in arg. q fi sunt tres executoresᶜ vltime voluntatis, nō instituto alio herede,nō possit vnus emere a duobus. Sed instituto alio herede qui consentiat, hoc fieri potest. ratio est:q; cum actio sit ipsius heredis,qui est dominus,z ratio est ipsi dño reddēda, id est ipsi heredi: merito eo cōsentiente posset vnus emere ab alijs palaz z bona fide: vt.d.l.cum ipse. ¶Sed oppo.de.ĝ.si autē ecclesijs.in auc.de san.epi.dicit glo.solue,ibi loquit in locatione, vel cōcessione ad tēpus que nō vz: vt ibi.secus in perpetua concessione,que nō vz: vt hic.que solutio est multiz notāda. vñ plati pōt locare suis cōsanguineisᵈ in modicū tps, lz nō in ppetuū. ¶† Extra gl. ḡro, quid de rebꝰ feudalibꝰ,z emphyteuticis, q̄ consueuerūt infeudari z emphyteuticari,vtrū prelatus possit ista cōcedere in feudū, vel emphyteusim suis cōsanguineis: gl.q̄ est in vsibꝰ feu.tit.iij. que incipit, possunt ergo.dicit gnō: q; faciliores sunt homines in psonis cōiunctorū ad fraudandū ecclesiā, vel alios: vt.ff.de bo.lib.l.nihil.ĝ.facilio. Sed Jaco.de Bel.in vsib.feu.tit.ĥ. determinat q sic.hoc idem etiā tenet Archid.r.q.ĥ.c. episcopus.q; ex quo ecclesia nō ledit: q; ille consanguineus recipit equalibꝰ pactis, sicut alius: cessat ratio phibitionis,secūdū Arch.quod vrū credo,nisi alia ratio phibeat:puta quia prelatus cōcedit cōsanguineo potētiori.argu. eorum que no.in.l.si ita quis.ĝ.ea lege.ff. de verb.oblig. Nō obst.pdictis hec authē.que loquit vbi de cōsuetudine nō erat aperta via alienationi. Sed ego loquo: in rebꝰ vsuetis sic alienari.arg.de leg. ĵ.l.pater.ĝ.quindecim. Adde tamē modo,q̄ successio: tenet seruare cōsuetudinē immediati predecessoris.ar.ff.de ali.le.l.Adela.ĝ.j. vnde debet attēdi cōsuetudo que vigebat tēpore ingressus prelati.ita dicit gl.no.tit.j.z incipit gl. quod hic dicitur.quā bene mēti tene. ¶† Ultimo inducit hāc aūt.ad questionē, vtrū cōstitutio episcopi ligetᵉ episcopū:z tāgit ipse q̄ sic, lz perfunctorie. z idē dicit Archi.q; nō tāq̄ cōstitutio, sed tanq̄ ius cōmune ipsam confirmat: vnde tanq̄ a iure cōmuni ligat secūdū Archi. Cōtra tenet gl. Jo. And.in.c.j. de consti. lib.vj.in no.z melius:q; ex generali cōfirmatione iuris cōmunis nō extēdit statutū ad personas nō inclusas in statuto. arg. ff.de lib.leg.l.Aurelꝰ.ĝ.testamēto.z sicut p sentētia hominis nemo ligat seipsum: vt.l.pe.ff.de arbi. Ita nec per sententiā propriū statutiᶠ, cum statuere sit iurisdictionis: z episcopus nō habet iurisdictionez in seipsum.z ista ratio est notabilis. Nota ibi contra formā, q̄ semper dicit defectus forme,siue sit defectus cause, siue ordinis. Sed qd si vēdatur res aliena ab ecclesia bona fide:an habeat locum hec auc. dic q̄ sic. z ita tenet Bar.ff.sol.mat.l.si alienam.z bene:quod magis puto.z primo.ff.de rebus eo.z per Jnn.in.c.episcopi qui.de rebus eccle.non alie.quod nota.

1 ☞ Contrahens illicite super rebus ecclesie, b qualiter puniatur.

2 Prelatus illicite alienans res ecclesie, si non sit soluendo,qualiter subueniatur ecclesie.

3 Ledat verbum,an intelligatur ipso iure.

¶Authentica.

Quires. ¶† Not. quod illicite contrahens super rebus ecclesie punitur pena expressa in hac auc. z dicitur illicite contrahere, siue cesset causa, siue cesset forma requisita in alienatione. ¶Secūdo no. q̄ illud quod dedit talis contrahens perdit quo ad ecclesiam: sed non perdit quātum ad administratorē, cū quo cōtraxit:quia repetit ab eo. ¶Sed cōtra hoc oppo.i tur:iste cōtrahendo cū administratore fuit in dolo:ergo non agit:q; dolus cū dolo compēsat: vt l.j.ĝ.si reus. de eo per quē fac.erit. Sol. ista auc. intelligit in eo qui emit bona fide,z potest esse q̄ erat talis persona cui permittebatur ius ignorare, vel quia administrator vendidit vt propriaz: i z sic decepit emptorem.z ita respondet gl.in co. vnde sumitur hec auc. z communiter etiam hoc tenēt doctores in.c.ad audientiā.extra de rebus eccleſ.non alie. Sed Jnnocen. simpliciter tenet

g

ff.de hered.institu.z vide Bal.z Ang.qui notabiliter loquuntur.z dominum Petrū de Anch.in.c.cum supra.de reb.ecclesie nō alienan. Si prelatꝰ iurauit nō alienare res ecclesie,z alienat res modici valoris suo consanguineo.z ad istum tex.respōdet:quia loquitur quando alienatio fit economo, vel eius cognatis.z sic limita istaz auc. z hoc tenut Fede. de senis, quez ipse allegauit.cōsilect. Archidia. doctenuit,puta quando est honestus homo consanguineus. z. q.ĥ. episcopus. de dominum Joi. in.d.c. vt sup hac remissionē. etiā istā auc. dicunt no. derniores in.d.c. vt super. Jtē alligāt et casum secus eos valde sing.l.j. quis quelibet. iuncto.ĝ.precedēti.z q.ĵ. vbi rector cui iusciūq; ecclesie potest vnā rē de ecclesia auferre, dūmodo de suo tantum. dē ecclesie cōferaz. sic habet priuilegium, vt res possit alienare sine vtilitate ecclesie. satis em̄ est quod ecclia non deteriorātur. Simile priuilegii habet ter.in.c.i. de rerum permutat. Bal.in.c. ceterus. de iudic. z in.c.ecclesia.el.j. vt litepē den. Andr. Barb.

☞ Suis consanguineis. Adde qō in papa. Archid. in.c. licet.xij.q.j. z Felin. in.c. que in ecclesiarum. versi. z quā respectu beneficiorum. extra de consti. z in materia presentis speculationis, Pnor. in.c.cuz venissent. extra de nul. Felin. in.c. ad audientiā. circa principi. extra de prescrip.z Jstum in.l. cum multa. circa finem. j. de bonis que liberis.

¶Liget. Adde Baldum in dicta l.cum ipse. z in ecclesi vna.de rebus ecclesie non alie. z in authenti. hoc tus.

e ¶Liget. An constitutio liget episcopum, qui ipsam promulgauit, vide Baldum in.c.hac edictali. de pace iura. firman. Lynum in.l. digna vor.j.de legibus.z ibi Bal.in.l.j.j.de lat.liber. tol. vide dominū Lardin.in.c.j.de rapto.vbi dicit quod aliud est querere an ligetur sua sententia, vel suo canone: z aliud an ligetur sententia iuris. Andreas Barbatias.

f ¶Proprij statuti. Nota quod statuere est iurisdictionis. vide glossam in.l.j.ff.de iurisdictione omnium iudicum. Jnnocen. in.c. cum accessisset.de consti.z vide quod pulchre not.domin. Pet. in.c.j. de constitu. And. Barba.

g ¶Tenet.allegauit istā glo.Bal.in.c.j.in.ĝ.fi.qui feud.da.pos. vide que ibi remiss. And. Barb.

Scin

administratorem teneri: qđ verius credo: q2 quantũ ad obligandũ per/
sonam ipsius, contractus tenet. vt. l. ciuitas. ff. si cer. pe. de hoc no. Inno.
extra de pigno. c. ex presentiũ. Sed videt̃ obstare: nam vterq3 fuit in ma
la fide, ꝛ in pari causa turpitudinis, potior est cõditio rei. Solu. ecclesia
repetet rem per cõdi. sine causa, in qua non habet locũ ista regula, ꝙ in
2 pari cã turpitudinis. gl. est no. in. l. vlti. ff. de alea. ¶ †Querit̃ hic, quid
a si ille administrator non est soluendo. a puta est Abb. qui non habet p/
priũ: dicit gl. in corpore huius aut. ꝙ quidã dicunt ꝙ tenentur cõsan
guinei pro ipso: qđ gl. reprehendit, ꝛ merito: ꝛ non dat ibi sufficientem
responsionẽ. Sed hec glo. dicit ꝙ administratore existẽte nõ soluẽdo, te
nebit̃ ecclesia, quatenus est locupletata ex delicto administratoris p cõ
dictionẽ sine causa. dicit Bar. ꝙ ista glo. est valde no. ꝛ eã tenent Cano
niste in. c. ad audiẽtiã. ꝛ ideo dicit ꝙ ecclesia que recipit pretium, ꝛ in
suã vtilitatẽ cõuertit: restituat pretiũ, si vult recuperare rem, eo casu qñ
administrator nõ est soluẽdo: ꝛ dicit ꝙ plures ita fecit fieri. Pet. ꝛ Cy.
dicunt hic ꝙ ista gl. est vera, vbi cõtrahẽs fuerit in bona fide, s3 si fuis/
set in mala fide, dolus nõ debet remanere impunit9. ꝛ iõ nihil recupe/
rat ab ecclesia: cũ ecclesie sit licitũ accipere ꝛ retinere penã legalẽ. ꝛ ista est
3 veritas: q2 alias istius delictũ remaneret impunitũ. ¶ †Scđo not. de
verbo cadat, qđ intelligit̃ ipso iure, sed hoc est: q2 hec aut. vltra procedit
dicendo, sed melius. ꝛc. al's nõ significaret ꝙ ipso iure cadat, s3 per sentẽ
tiã: vt. l. Jubemus. §. economus. ĩ. eo. Adde qđ no. in aut. de non alie.
§. si autem creditor. in gl. sed quero, ꝛ in. §. q2 vero leonis el. ij. in glo. sed
qualiter. eod. tit. vbi omnino videas, ꝛc. Bal.

1 ☞ Domus ruinosa ecclesie potest concedi in perpetuã emphyteusim.
2 Et quid dicatur perpetuum.
3 Ecclesia si consuenit concedere emphyteusim vsq3 in tertiam generationem, ꝛ concedit vsq3 in quartam, an valeat concessio.
4 Tertia generatio qualiter intelligatur.
5 Renouatio an debeat fieri in emphyteusi mutatis successoribus, ꝛ de eadem emphy. vsq3 ad. nu. 8. multe quest.

Authentica.

1 **Si quas ruinas.** ¶ †No. ꝙ domus ruinosa ecclesie potest cõcedi in per/
petuã emphyteusim, sub canone hic ꝓfixo. ¶ Opp. ꝙ res ec
clesie nõ possunt cõcedi nisi vsq3 in tertiã gñationẽ: vt ĩ aut.
de nõ alie. §. emphyteusim. Rñdeo, ꝛ dico ꝙ hoc est spãle in domo rui/
nosa, ꝓpter vtilitatẽ quã ex refectiõe ꝯsequit̃ eccl'ia. al's vero p illã aut.
nõ erat ꝑmissum, nisi ĩ tertiã gñationẽ: s3 p aut. de alie. ꝛ emphy. ꝑmit/
tit̃ in ꝑpetuũ: vt ibi not. ¶ Aduerte, qdã intelligũt ꝑpetuitatẽ quo ad
tp̃s, ꝛ quo ad successor qlitatẽ: vt etiã in extraneos hr̃des possit trãsire
per pactũ. Aliĩ vo intelligũt ꝑpetuũ, quo ad tp̃s, nõ quo ad qualitatem
successor: vñ si descẽdẽtes postea durarẽt mille annĩ: durabit emphyteu
sis, s3 ad extraneũ hr̃dẽ nũq̃ trãsmitteret̃ emphyteusis eccl'ie: iuxta no.
ĩ. l. ẽt. ĩ pñ. ff. sol. ma. t3 Jo. an. ĩ addi. Spe. in ti. đ emphi. Cõtrariũ sentit
b Cy. b ĩ. de ope. li. l. liberti liberteq3. ꝙ intelligat̃ de oĩ hr̃de: credo ẽt ex/
traneo, vbi est facta cõcessio ĩ ꝑpetuũ. Tu dic, ꝙ vbi in illa ecclesia est cer
ta cõsuetudo emphyteuticãdi, illa ꝯsuetudo d3 seruari: vñ si est consue/
c tudo emphyteuticãdi in tertiã gñationẽ masculinã: nõ posset ĩ feminã c
trãsire. Itẽ nõ posset in quartã gñationẽ: q2 a cõsuetudine nõ est recedẽ/
dũ, vt in tit. j. in prin. Si autem nõ est certa cõsuetudo in illa ecclesia, s3
sumus simpl'r in iure cõmuni: tũc h3 locũ qđ hic đr: q2 si vtilitas ecclesie
est ꝙ in perpetuũ cõcedat̃, quãdiu pensio soluerẽt̃, etiam ab herede ex/
traneo, durabit emphyteusis. ꝛ iste est ver9 ĩtellect9 hui9 aut. Et ita sen
tit gl. facit ad id qđ dixi de ꝯsuetudine obseruãda. ĩ. de agrico. ꝛ censi. l.
2 dñi ṗdior. li. xi. ¶ †Juxta hoc q̃ro, pone ꝙ ecclesia erat ꝯsueta d fundũ
d in emphyteusim cõcedere dũtaxat vsq3 in tertiã gñationẽ: ꝯcessa est in
quartã: vtrũ cõcessio sit in totũ nulla, an vero teneat in trib9 gñationib9
sed nõ in q̃rta: Bart. ĩ. aut. qui rẽ. ĩ. eo. vr̃ tenere ꝙ nullo mõ valeat. al/
legat in. x. colla. de lege corradi. c. j. §. fi. inducit etiã rõnẽ: q2 ꝯsuetudo nõ
e d3 extẽdi: vt. l. j. §. Jul. de iti. actuq3 priua. Tu dic ꝙ v3 e in gñationibus
ꝑmissis, nõ in alia gñatione superaddita: ter. est ad literã ĩ aut. de nõ
alie. §. neq3 illud. vbi pctum de extendendo in vlteriorẽ gñationẽ reijci
tur. tñ vsq3 ad gñationẽ ꝑmissam v3 ꝯtract9: vbi hoc est expressum. facit
illud q̃hale. vtile p inutile nõ vitiat̃. dico ẽt ꝙ si fiat simpl'r ꝯcessio: vr̃ fa
cta s'm formã ꝯsuetã: ꝛ persone cõsuete tacite ĩtelligũtur, ꝛ ĩcludũtur.
3 ar. ĩ. loc. l. l3. ¶ †Juxta hoc q̃ro, q̃liter ĩtelligit̃ tertia gñatio: f dicit ter.
f ꝙ recipiẽs filius, ꝛ nepos. ĩ aut. de nõ alie. §. emphyteusis. ꝛ. §. q2 vo leo/
nis. ꝛ. §. vt neq3. ꝛ. §. seq. S3 Bar. cõsuluit eẽ distinguẽdũ: aut instr̃m di/
cit, ꝙ ꝯcedit ei in tertiã gñationẽ: ꝛ tũc est verum qđ dixi: q2 genitor seu
stirps cõputatur. Aut ist̃m dicit vsq3 in tertiã gñationẽ ipsius: tũc ĩclu
ditur ꝑnepos: q2 nihil generat seipsum s'm Bar. Sed gl. in. x. colla. ti. j.
super vbo gradũ: dicit ꝙ idẽ est dicere in tertiã gñationẽ, qđ in tertium
gradũ: vnde sicut gradus incipit a stipite, ita ꝛ gñatio s'cđ3 gl. Certe ista
gl. facit pro Bar. q2 gradus cõputatur dẽpto stipite: q2 semp demitur
vna ꝑson, vñ pr̃ ꝛ filius sunt in vno gradu: vt pt3: insti. de gradi. ergo
ꝛ gñatio. Credo in hoc seruãdã esse ꝯsuetudinẽ eccl'ie ꝯcedẽtis: q2 opti/
ma est interpretatio, q̃ fit per ꝯsuetudinẽ presertim in his q̃ habẽt esse ꝛ
formã a ꝯsuetudine: vt. ff. de leg. l. si de interpretatiõe. ¶ Sed q̃ro, vtrũ

a ¶ Soluendo. Adde Bal. in. l. Jubemus. §. sane. el primo. in prin. ĩ. eo.
ꝛ in. l. si predium. j. de predi. mi.
b ¶ Cynus. Ibi loquitur in feudo, sed hic in emphyteusi.
c ¶ Feminam. Adde Bald. in. l. etiam. ff. so. ma. ꝛ Bar. in aut. qui rem.
j. eo. ꝛ Jmo. in. c. ij. de feu.

g in ista gñatione includat̃ filius bastardus g siue
naturalis: Spec. dicit ꝙ nõ in emphyteusi eccle
sie: ꝛ credo qđ bene. arg. j. de spectaculis. l. si qua.
quã allego vltra leges Specula. per quã etiã di/
co, qđ l3 quis possit recipere emphyteusim eccle/
sie pro se ꝛ vxore, tamẽ videtur sec9 in cõcubina:
q2 nõ l3 in loco honesto inhonestas collocare p/
4 sonas: vt. d. l. si qua. ¶ †Vlterius quero. vtrum
in emphyteusi mutatis successorib9 debeat fieri
renouatio: Gl. dicit hic notabil'r ꝙ sic. Aliĩ vero
dicũt ꝯtra: q2 ista renouatio est volũtaria, nõ ne/
cessaria. Tu dic ꝙ renouatio fit ex quatuor cau/
b sis. Primo rõne vetustatis: b q2 instr̃m emphy/
teusis est multum antiquũ, vnde debet renoua/
ri: vt in aut. de here. ꝛ falci. in prin. in gl. que inci
pit, arg. in priuilegijs. ¶ Secũdo rõne necessita
tis, ꝛ hoc dupliciter: vno modo: q2 oritur necessi/
tas ex conuẽtione de renouando, puta de tertia
in tertiã generationẽ: vt in aut. de nõ alie. §. neq3 e
i illud. ꝛ ibi gl. ordi. Secũdo: q2 oritur necessitas i
ex cõsuetudine: q2 ita est cõsuetũ, vt renouetur, ꝛ
ꝙ aliqđ soluatur p renouatiõe. ar. in dicta. l. do
mini prediorũ. ¶ Tertio principal'r fiet renoua
k tio k rõne tollende obscuritatis ꝛ ꝓbationis dif/
ficultatis: vt q2 per instr̃a antiqua non apparẽt f
noui fines terre: certe oportet ĩnouari instr̃m, vt
tollatur ambiguitas finiũ. ar. ĩ. l. eos. finiũ reg. ꝛ
l. Lucius. de act. emp. ꝛ ad. l. faci. l. si prediorum.
¶ Quarto fiet renouatio rõne mutate successio
nis: ꝛ hoc dupliciter: vno modo in vniuersalem
successorẽ, ꝛ in emphyteusim perpetuã: vt tollat̃
materia negationis: vt in ista gl. ꝛ ar. ĩ. de fide in
stru. l. plures apochis. Secũdo rõne mutate suc/
l cessionis l in successorẽ singularem, cui fit reno/
uatio ꝓpter tria. Primo ꝓpter quandã cõmo/
ditatẽ, quã sentit ecclesia: q2 habet quinquagesi/
mam, vel caposoldũ ex renouatione: vt. l. fi. de iu
re emphy. ꝛ in hoc attẽditur ꝯsuetudo. ff. de. leg.
ij. l. his verbis. §. fi. ꝛ ibi p Dy. ¶ Scđo ꝓpter
obligationẽ censusq2 obligat se singulariter suc
cessoribus ad censum, ad quẽ nõ tenebat̃ ex obli/
gatione authoris. facit quod no. in. l. si vsufru/
ctus nomine. ff. vsufruct. quemadmodum caue.
¶ Tertio fiet renouatio ista: q2 expedit ipsi suc/
cessori: nã deinceps post factam istam renouatio
nem attenditur generatio istius, non authoris:
quia ex causa persona nũc sumit initium. Sed si
non esset facta renouatio, resoluto iure datoris,
resolueretur ius acceptoris, vt. l. lex vectigali.
ff. de pigno. de leg. ij. l. peto. §. predium. de peri. ꝛ
commo. rei ven. l. necessario. §. fin. facit quod no. g

d ¶ Cõsueta. Adde
Jmo. in. l. qđ đr. in
n. ff. de verb. obli. ꝛ
Bal. in. l. quicũq3.
j. de bo. que libe. ꝛ
Ang. in. §. emphy/
teusim. ĩ aut. de nõ
alie. aut permu. re.
eccle. ꝛ Lud. in. l. j.
§. penul. ff. de verb.
obli. sed an valeat
pactum ꝙ emphy/
teusis trãseat solũ
ad primogenitum:
vide Bald. in. l. ij.
j. de iure emphy/
teu. ꝛ ibi etiã qs di/
catur primogenit9:
ꝛ ibi per me.
¶ Tu dic qđ va/
let. No. ꝯctum va/
lere vsq3 ad gñatio/
nẽ ꝑmissa3, dixi ĩ. c.
ij. de feu. vide Lu. ĩ
cõs. lxiij. And. bar.
¶ Generatio. Et
Bal. hic sequitur
Pet. de ancha. in
cle. j. de penis. sed
Bal. in. l. ij. j. de iu/
re emp. dicit expres
se qđ prima perso/
na, seu stirps cõpu/
tatur: ꝛ ibi etiã tã/
git, an isto casu trã
seat ad filios filio/
rum natos ex ple/
beijs. ꝛ vid p Jmo.
in. l. qđ đr. ff. de x.
ob. x. ꝛ p̃mũ no. vbi
refert Bald. hic. ꝛ
adde Ang. ĩ. §. em/
phyteusim. in aut.
đ nõ alie. aut ꝑmu.
ꝛ in aut. de resti. fi/
deic. ꝛ Bal. in aut.
defuncto. in prin. j.
ad tertul. ꝛ ĩ repet.
c. si pr̃: de test. in. vj.
vbi dicit qđ femine
non veniunt.
¶ Bastard9. An
valeat pactũ, ꝙ fi/
lius succedat in emphyteusi: Bal. t3 ꝙ sic hic, ꝛ in. l. ij. j. de iure emphy.
ꝛ adde Jmo. in. l. qđ đr. ff. de ver. ob. ꝛ per me in dispu. mea incip. Sigis/
mundus. in tertio dubio. Bar. in. l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad tre/
bel. ꝛ Pe. de anch. ꝛ Jmo. in. c. potuit. extra de loca.
b ¶ Vetustatis. Idẽ tenet Spe. in ti. de emphy. §. nũc aliq. ver. clr. vbi đt
idẽ fieri perdito instr̃o emphyteu. ꝛ ꝓcedit hoc ĩ quocũq3 ꝯctu: vt not.
Jmo. sub dubio forte in. l. ij. ff. sol. mat. ꝛ vide Bar. in. l. chyrographis.
in prin. ff. de admi. tut. ꝛ in. l. ne casu. j. de discu. lib. x. ꝛ Roma. in. l. si fi/
nita. §. eleganter. ff. de dam. infec.
i ¶ Necessitas. No. ꝙ vbi non est permissa renouatio, non potest renoua
ri. l. ne cui. ꝛ ibi Bal. j. loc.
k ¶ Renouatio. de materia talis renouatiõis, vide p Cano. in. c. j. extra
de ꝑcario. ꝛ qđ no. p Spe. in ti. de emphy. §. nũc aliq. vbi dicit ꝙ pactum
renouatiõis fiẽde nõ t3 in emphyteusi ꝯstãt. eccl'ie per. §. emphyteusi3.
in aut. de nõ alie. aut ꝑmu. sec9 in emphyteusi alteri9 ecclesie p. §. licẽtia.
in aut. de ali. ꝛ emphy. ꝛ in aut. perpetua. j. eo. ita dicit ibi in versi. vt aũt
ꝑtãtem materiã. ꝙ dicit Bar. in. l. j. §. ꝑmittit̃. ff. de aqua quoti. ꝛ esti. ꝛ
vide vnũ casum p Bal. in. l. j. in. xi. q. j. qñ nõ pe. par. petẽ. accre. s. qñ con
cessa esset emphyteusis Petro ꝛ Marti. ꝛ cuilibet eorũ3 insolidũ. nam
mortuo Petro sine liberis, renouatur ius in persona Martini insoli/
dum, ꝛ consolidatur propter illud verbum insolidum.
l ¶ Mutate successionis. de ista renouatione loquit̃. l. fi. j. de iure emph.

ꝛ.c.potuit.extra.de loca. Quid autē debeat solui p renouatiōe, q̄ sit in
persona alterius: vt q̄ emphyteuta trāsferret emphyteusim in aliū: vide
tex.cum gl.in.l.fi.p.allegata.in vers.estimationis. Et ista renouatio re
quirit scripturā.nōnunq̄ intelligit tacite facta:: vt Bal.no.in.l.j.in.fi.
q.ver.sed nunquid emphyteusis.j.quando non pe.partes.

a ¶ Permutatione. Spec.ibi q̄si nihil ponit. sed tñ formaꝫ contractus.

b ¶ Eccla. adō bal. i.l.liberti liberteq̄. j.de ope.li.ꝫ i aut. a vnde si parens.j.de ɔ inoffi.testa.ꝫ Salic. ce. in.l.ij.j. de iure emphyteu.

c ¶ Feudum. Adde Bal.in verbo linealium.de pace cōstan,ꝫ qō no. Bart. in.l.vt iurisiurādi. §.si liberi.ff.de ope. liber.ꝫ vide no.per Bar.in.l.i.ꝫ Bal. in rubri.j. de iure emphy.ꝫ Bal.in.l. liberti.j. de ope.liber.ꝫ in rubric.j.de 2di.ex lege.ꝫ Spe. in ti.de feu.§.q̄ ꝛ. iij. in fi.ꝫ ꝛ.seq.et Ange.de Ifer. in princ.feu.in pnc.iff. cbar. Et q̄ no.in.c. fi. Imo. extra de feu.ꝫ qō ibi diri.ꝫ Jo. de anan.in.c.j. de vsur.

d ¶ Notata. Adde Bal.in.l.liberti liberteq̄.j. de ope. libert.

e ¶ Hereditarium. Adde Bal.in.l.liberti liberteq̄.j. de ope. liber. ꝫ Bart. in.l.vt iurisiurādi. §.si liberi.ff.de operi.liber.

f ¶ Directe. Adde q̄ diri post Bal.in l.ij.j.sine censu vel reli.ꝫ Ang.i.l.vni uersa.j. ne rei dñi ce vt tēplo.ꝫ Imo. post alios in.c.potuit.in. iij.gl. extra de loca, ꝫ omnino Imo.in.l. qō ꝺ. in pnn.ff.de ver.obli. adde Lūd. Ro.in cōsi.cclxxxiij. ꝫ que habes in.l.obligatiōe gñali.ff.ō pig.

g ¶ Pater, vide bar. in Auth.i.l.vt iurisiurādi.§. si liberi.ꝫ qō ibi diri in versi. scō dubiū.ff.ō op. lib.ꝫ late per Imo. in.c.potuit.circa fi. extra loca.ꝫ Fede.de senis in consi.cclxv.circa fi.

g ¶ Utrū pater. Mo.si pr̄ accepit emphyteusim p se ꝫ filiis suis, potest illā p.elegare vni filio.vide in isti Bar.in.l.q Rome.§. Flauius.ff.de verb. ob. vide ibi Raph.ꝫ que ibi notaui ad Bar. And. Bar.

b ¶ Potest renocare. Adde.l.sine emancipatis.j.de dona.ꝫ facit ibi, stipulatio itelligit ordine successuo.l.gall⁹.§.j.ꝫ ibi Bar.ff.de lib.ꝫ posth. ergo ꝫ sic est mortꝫ cā capio: vñ succedit do. Bar.i.l.q ro.§.fia.ff.ō ꝛ.ob.

i ¶ Accrescendi. Aide late Bal.in.l.vnica, in.rj.q.j.quādo non pe.par.

k ¶ Donatiōis. Idē Bal.in.l.iij.§.fi.cū.l.seq.per illū tex.ff.de neg.gest. ff.de assignā.lib.l.si ex duobus.per gloss.ꝫ Dy. quod bene not.ꝫ ista tene menti, quia alibi non inuenies. ¶ Item de predicta renouatione tractat Spec.aliquid in titu.de locato.§. sequitur. in punct.in vers.ceterum.ꝫ in Spec.ꝫ de rerum permutatione⁹. ¶ † Modo restat aliqd quere re extra gl. ¶ Primo queriē de ista.q. pater recipit emphyteusim ab ecclesia ꝺ sub hac forma.s.pro se eius filijs ꝫ nepotibus: modo queriē vtrum filij vel nepotes, qui ipsi patri inrauerūt nō habere recursum ad bona paterna, vel mortuo patre renūtiauerūt seu repudiauerūt in totū ꝫ hereditatem, pōt admitti ad istā emphyteusim necne? Et ad partem negatiuā, q̄ nō admittant, facit argno. ¶ Primo, pater extendendo ppriā stipulationē ad filiū, videt p hoc prouidere filio, vt heredi: vt no.ff.de pac.l.si tibi.§.si pact⁹.ꝫ de succes.feu.c.j. in glo.quid igitur.ad hoc.ff.de pactis.l.tale pactum.§.fi.si ergo filius non est heres, non ɔꝫ admitti.vt.ff.de fideic.liber.l.Lucius. ¶ Scō hoc pbat: q̄ simplex locatio quā pōt facere ecclesia ad triginta annos ꝫ infra: vt in aut.de altena.ꝫ emphy.§.locationes. non transit ad filium, nisi sit heres: vt.j.loca.l.viam veritatis. ergo multo minus emphyteusis.ad.hoc instit. loca.§.adeo. ¶ Tertia ratio est: q̄ cū cōtractus habeat inducere obligationē hincinde, nō trāsit ɔct⁹ iste ad psonā, ad quā nō trāsit obligatio passiua simul cū actiua obligatione.ad hoc.ff.de manu.l.Cajus. Sed hec obligatio ad cahonē seu cēsum ex ɔctu paterno nō trāsit ad filiū repudiantē hereditatē: vt.j.si vt se ab here.absti.l.j. ergo nō trāsit cōmodū emphyteuticū. Ad idē.ff.de le.ij.l.si ex duobus. ꝺ hoc facit etiā regula correlatiuoꝝ: q̄ a quo remouet vnū extremū de correlatiuis, remouet ꝫ reliquū. vt.l.vlt.de acceptila. ¶ Quarto pbat: q̄ emphyteusis est qd hereditarū. ꝫ nōie hereditatis cōtinet: vt not.ff.de petit.here.l. Itē videndū.in fi. ergo q renūtiat hereditati, excludit totaliter ab emphyteusi. ¶ Quinto ybo hoc p plures text⁹. ¶ Primo p textū in aut.de nō alie. §. Itaq. in verbo successionis. ¶ Scō p textum in eo.ti.§.emphyteusi. in verbo hēdē. ¶ Tertio p textum eo.ti.§.illud.in verbo heredū, ꝫ in verbo heredibus. quarto per tex.eod.tit.§.q̄ vero leonis. in verbo successores. ꝫ in.§.vt neq;. ꝫ in verbo, successiones. ꝫ in verbo, transfinittere. in quibus.§§. videtur hoc expressum. ¶ Quinto ꝫ vltimo probatur per locum ab authoritate: nam ita tenet Azo in brocardis. ꝫ Jaco. de bel. sequendo Azonem, quem allegat in.d.§.emphyteusim. ¶ In contrarium: quia tunc est verum, q̄ requirit q̄ sit filius ꝫ heres, quando sub nomine heredis ɔcta est stipulatio: vt not.ff.sol.ma.l.ēt. Sed q̄si stipulo: sub appellatiuo nōie filij: tūc nō regro aliud, mīi q̄ sit filius: q̄ sufficit messe qualitatē, de qua est actū inter ptrahentes. ꝫ hoc pbat ff.de verb.obl.l.q̄dcūq;.§.j.ꝫ.l.q ꝺ. ff.de assi.li.l. j.§.assignare.ꝫ.ff.de ope.li.l.si patronus testō.§. fi.ꝫ qō ibi per Dy. ¶ Scā ratio est: q̄ filius potius ɔr venire ex donatiōe paterna, q̄ vt hēs. qō sic pbo. q̄si pater ptrahit nōie filij, ꝫ eo nōie recepit possessionē alicuꝰ rei: ex istis duobus inducit tacita donatio filiū. vt.j.famil.herc.l.filie, cui⁹.

c per Cy.ꝫ alios. Iꝫ feudū[c] non assimilē oīno emphyteusi, nā feudū magis coheret persone, quā patrimonio: q̄ cā feudi radicata est i persona, id est in seruitio personali.ꝫ ideo feudū ex antiqua natura feudoꝝ non separabat a persona: Iꝫ sit postea aliud introductū: vt in prima cōstitutione feudo. ¶ Sexto probatur per.l.si quis titio.ff.de vsufru.accrescendi videtur q̄ filijs sit q̄stio ius tpe ptract⁹, saltē ius spei: qō ius queret ex ɔctu. vt insti.de ɔ.obl.§.ex cōditiōali. vnde istud ius nō ɔꝫ perdere, Iꝫ nolit esse heres patris. arg.ff.de pac.l.si.ꝫ.ff.de ɔ tabu.l.si post mortis §. ylti.ꝫ istam partē tenet Bar.in.d.l.qō ꝺ.ꝫ in.d.§.si liberi. Et hoc sq̄

d quis, q̄ filia dotata, [d] que excludit a successione paterna per formā statuti, nihilominus succedit in emphyteusi yna cū fratribus.ꝫ idē videt q̄ filia est heres i re certa. Itē si filij sunt heredes, disparter tñ in emphyteusi succedūt equalter: q̄ emphyteusis hoc casu non est ius hereditarium, [e] facit etiā pro ista parte: q̄ si quis reciperet emphyteusim p se ꝫ vxore, vel pro se ꝫ fratre: isti admittent[f] ad emphyteusim. Iꝫ nō essent de redes recipientis: ergo idē si fiet mentio de filio: q̄ nō minꝰ videt pars velle putare filio, quā extraneo, imo plus. arg.d.l.tale pactū.§.fi.ꝫ si mo dicis quo transit ad filiū, cū non teneat ad canonē? Rñ. imo tenet pro pter excl usionē cano. si non soluit, pōt cōtra eum excipi, imo expelli. Iste em ꝺ: tenet q̄ executione repellit.l. Venula.§.j.fol.mat.ad hoc si qō no.ff.vsufruc.quēadmo.ca.l.si vsufructus noīe.ꝛ.ff.de ac.empt. in vēditione. Idem tenet Spe.in ti.de emphy.§.nūc aliqua. vers.certū. ꝫ vers.vltī.ꝫ vers.cxxv.ego allego ter.si de feu.contro fue.c.si vasall.

f sed vltra omnes ego addo, q̄ etiā per modū directe[f] petitionis potest hoc cōuenire: nam pro isto canone est obligata ipsa emphyteusis: vnde possessor pōt cōueniri hypothecaria. iste est ter.no.in aut.de nō alie.

6 scire, quem tex.tene menti. ¶ † Iuxta hoc quero, vtrū pater[g] qui recog pit emphyteusim modo predicto, possit prelegare vni filioꝝ. videt q̄ nō per rōnes predictas. Cōtrarium est verum: q: cū filius capiat tam quā ex donatione paterna: vt.ɜ.dixi: pater quo ad filiū in potestate po

b test renocare[h] eam ab vno filio, ꝫ cōferre insolidum alteri filio: vt.l.si de inoffi.dona.de hoc in Spe.de emphy.§.nunc aliqua. versi.el vij.ꝫ vers. clxvij. Spe. multum allegat, sed mihi firmat. Sꝫ tu dic vt dixi. q: ratio mea demonstrat hoc: secus in donatione materna: q: irrenocabiliter a nuisset donatio a matre in filium facta a principio: ꝫ sic nō habet locum

7 ius assignandi. arg.ff.de assignā.libe.l.liberti p̄fom. ¶ † Ulterius quaritur vtrum in emphyteusi recepta sub certa forma, sit locus iuri accrescendi, yꝫ, vt si vnus filioꝝ repudiat emphyteusim, alteri accrescat? si agnouit, ꝫ decedit sine herede, accrescat fratri: an vero sua portio consolidet proprietati: Super hoc Spec. multa allegat i ti. de emph. § nūc aliqua. versi. clv. sed non clare se firmat. Bar. vero in.l. si mihi ꝫ tuus de verb. obli. dicit q̄ quandoq; plures recipiunt in emphyteusim a quocunq; principio: tūc non habet locū ius accrescendi: q: videnꝫ plures contractum emphyteusis, ꝫ diuisi inuicem rōne personarū. arg.ff.de condi.ꝫ demo. l. cui fundꝰ. in fi.ꝛ.l.qui duobus.ꝫ hoc per regulam, que vult q̄ in contractibus non habeat locū ius accrescendi: q: videnꝫ plures emphyteuses, nisi cōcedētis inter hī. ff.de ɔtra. emp.l. fundus ille. j. de q̄st. pec. nisi q̄si.ꝛ.l.si duo patroni. in prin.ff.de iureurā. Aut emphyteusis fuit originē in persona vnius.ꝫ per prudentiā vnius descēdit in plures post mortē ipsius: tūc est locus iuri accrescēdi inter illos, sicut in mortis causa capione, ꝫ in mortis causa dona. vt.j. de cad.tollen.l.vna.m. facit sententia Bar. Hic est subtiliter videndū, vtrū quo ad filios ista sit tacita donatio, an mortꝭ cā capio, q̄ sit tacita donatio, videt per.d.l.filie cui j. famil.her. Itē nō vꝺ q̄ possit esse mortis cā capio, q̄si capiens in eo q̄ capit nullū Iꝫ titulū, nisi generalē pro suo: vt.l.j.§. Item si ita.ff.ad sc

k fal. Sed filij hic habent titulū tacite donationis[k], in qua non requiritur presentia filioꝝ: vt.j. de pac.l.post venditionē.ꝛ sic non obstat quod notat l.illud.q: ibi loquitur in donatione expresse. Sed in cōtractu, q̄ fit mortis causa capio: quia hoc subtile est. Considera duos actus: nam vnus actus

actus est inter cōcedentē ꝛ patrē, ꝛ iste actus nō est donatio. Secūd⁹ est actus resultās inter patrē ꝛ filios, ꝛ iste actus silr nō vr esse donatio: tū qr a pfe in filios nō pcessit traditio: vñ nō posset cōfirmare: vt. i. ij. si qs alteri vel sibi. tum. pter defectū ꝟsensus: qr filij nō ꝟsenserūt a pnc. vt j. de don. l. nec ignorās. Statim sequit ex hoc, q cūnō fit dona. vt. ff. de do. cau. mor. l. inter mortis. q erit mortis cā capio. q ante factū nō hz ti
a tulū, ſz postea assumit sibi titulū gñalē p suo. Breuiter dici pōt a q fit tacita dona. vt. d. l. filie cui⁹. ſz ibi Bar. notet eā esse mortis cā capionē.

¶ Nūc reuertor ad ppositū, nūqd habeat locū ius accrescēdi. Considerandū est aūt q ius accrescēdi pcedit ex triplici radice. Q̄ñq; pcredit ex funditus acquisitione impedita a pn. q̄ñq; pcedit ex eade cā nō cōsummata, inchoata tm. q̄ñq; pcedit p resolutionē iurꝫ pfecte q̄siti. Primo casu, dico q hz locū ius accrescēdi i emphy. ꝛ in plurib⁹ pſonis a pn. vel bi gra, ego recepi p me ꝛ vxore mea: vxor mea in pſona sua nō vult ratificare ꝛ sic obtulit pn. acq̄sitionis. ff. de sol. dispēsatorē. in fi. dico q tota
b mihi accrescit. arg. j. si cer. pe. l. si absentis⁹. ff. de admi. tu. l. cū q̄rit. ꝛ i. d. l. fund⁹ ille. Nō ob. nō Bar. q videnf plures emphyteuses: qr hoc nego. Nā pp vtilitatē ꝛ idiuisibilitatē ℈ct⁹ pſtatiōis canonis, tot⁹ reputat⁹ vn⁹ ℈ct⁹. ff. de edi. edi. l. si plura. ꝛ nō est potꝭ ius nō decrescēdi, q̄ ius accre
c scēdi, qñ hz locū ꝟtractib⁹. vt. ff. quēadmo. serui. amit. l. aquāe. Scōo casu q̄si acq̄sitio est inchoata, ſz nō ꝟfirmata: pone exēpla, qñ ex duob⁹ donatarijs cā mortis, vel ex duob⁹ filijs in ptāte ꝟstitutis, vn⁹ mouit viuo pfe, siue viuo testōre, sine p̄mio donationis. Et dico idē, q hz locuꝫ ius accrescēdi: qr pſona in qua nō erat ius radicatū, nō excludit ius accre
d scēdi: vt dicta. l. i. ſi. de cad. to. ¶ Tertio casu⁹, dico q qñ ius erat radicatū, ſz postea finit casu: vt qr filij diu tenuerūt emphyteusim, sed postea vn⁹ mouit sine hr̄de, dico q de vtitate iuris non hz locū ius accrescēdi, ſz reuertit ad ppietatē, ꝛ ita est nō solū l ꝟtractib⁹, ſz ēt in legatis; qr sicut ius q̄ñ excludit substitutionē vulgarē i ppetuū, eo̅d postea ꝟtingat de acgrētes ergo multo forti⁹ excludit ius accrescēdi. ar. j. de ipube. ꝛ ali. sub. l. posta ditā. ꝛ. ff. de suc. edi. l. ſi. facit ad hoc q no. j. fa. er. l. ſi fa
e milie. in fi. gl. Pro hoc qr dicit Azo⁹ in summa inſti. de assigna. libe. q ex acquisitor resolutione nunq̄ pcedat ius accrescēdi: misi in duob⁹ casib⁹, ſz in assignatione libertor⁹ ꝛ in vſufructu formali: nō aūt in dōio directo, vel vtili. ꝛ ita teneo. Nō ob. ff. de assigna. libe. l. vtrū. qr ibi est spāle: vt ibi no. Ratio spālitatis est: qr ius pronat⁹ erat pri⁹ radicatū habitu in pſonis oim: ſz nō habuerat effectū, misi i certis pſonis, nō tm̄ sup
8 nemēte casu, merito ex actu fiet habit⁹. ¶ Illud no. q si quis recipiat emphyteusim p se ꝛ filijs ꝛ neporib⁹ masculis, q nō includit nepos ma
f scul⁹ ex filiaꝫ, vt no. i Spe. de emphy. §. nunc aliq̄. ver. crlvi. Rō hec est: qr inhabilis existēte i medio. i. ipsa filia, p quā nepos agnascit, auo mr̄no, necesse est q etiā ipse nepos sit inhabilis: qr inhabilitas medij inducit inhabilitatē in extremo: vt. l. tria pdicta. de serui. rusti. pred. ꝛ in. r. colla. ti. j. §. hoc aūt notādū. Vltimo quātū ad tertualē itellectū istarū authētica⁹ rum distīgue, vt in auc. de non alie. §. qr vero leonis. in gl. magna. hoc facit per caput legis. ¶ Authentica.

Perpetua.

¶ No. q cūecclia ꝟcedit i emphyteusim rē nō clade mutatā i diminutionē sertis: nō pōt oppōi pactū de remittēda pēsiōe pp sterilitatē: ſz sec⁹ sit in emphyteuta puati. ꝛ ita tz hic Ja. de are. ¶ Itē no. in ista aut. q vbi paritas pulegior est: vtrūq; redigit ad ius cōe. facit. l. ſz milites. §. i. ꝛ ibi p Ja. bu. ff. de exc. tu. facit ad idē qō dicā. j. e. in aut. q rē. ¶ Itē q̄rit gl. vtrū ecclia restituaf ꝟtra eccleſiā: ꝛ ōt q fic; bñ q; pferf illa q̄ tractat de dāno vitādo illi q̄ tractat ō lucro captādo. Itē prediū nō ōr bonū, quod nocet habenti. ꝛ allegatur hoc in boetio. Bal.

1 Emphyteuta nō soluens ecclesie canonem per biennium, potest repelli a iure emphyteutico.
2 Colonus potest vti retentione propter meliorationes finito cōtractu.
3 Emphyteuta, si ꝺz vnū nūmū pro canone: si cessat p biēnū in solutiōe illius nūmi cadit ab emphyteusi, que forte valet mille marcas auri.
4 Ecclesia aliqua, si habet emphyteusim ab alia ecclesia: si cessat in solutione canonis: an emphyteusis incidat in commissum.
5 Vir ꝛ vxor receperunt emphyteusim pro se ꝛ filijs, an filius vxoris ex alio marito includatur.
6 Emphyteuta nō soluēs canonē, si vult agere ℈ aliquē tertiū, an possit.
7 Emphyteuta vagāt per mundū, ita vt nesciat si viuat, vel nō: remisit tū procuratorem, qui omni anno soluit canonem, an ecclesia propter dubium mortis emphyteute possit reuocare emphyteusim.

¶ Authentica.

Quirem.

Non soluēs ecclesie canonē p biēnū, vel rē deteriorē efficiēs, repelli pōt ab emphyteutico iure. h. d. ¶ No. q tā in simplici ꝺductore q̄m in emphyteuta ecclesie est statutū biēnū: vt si soluere cesset canonē per biēnū, cadat a iure suo. An q negat se ēphyteutā, possit repelli ꝛ cadat
g a iure suo: vide de q̄di. ꝛ de. l. Titie si nō nupserit. p Dy. Sz tu dic q p tās: vt extra de loca. c. potuit. ꝛ hñt q̄dā eccliē de ℈suetudine, q̄ illud mo dicit tēs sit vna dies tm̄ post: vt hic ē i eccl'a scti Petri. Sz i puato, ōt gl. q aut est ꝺductor priuat⁹, ꝛ statuit biēnū: vt. ff. loca. l. q̄ro. §. iter loca

a ¶ Dici pōt. Vide plene Lud. Roma. in. l. §. quando non pe. par. An.
b ¶ L. si absentis. loquitur quo ad hoc vt ℑbens noīe alterius possit repetere id q̄ ab eo solutū est: ꝛ sic erat ℑctus ex cā onerosa. quo casu etiā Bar. i. l. si mihi ꝛ titio. ff. de ver. ob. fatet hoc p. d. l. fund⁹. tū ꝛtra Bald. in terminis suis facit Bar. in. d. l. si mihi. p. l. fundū mihi cū vēderes. ff. de act. emp. ꝛ vide de. q. per Bal. in. l. vna. i. rj. q. j. qñ nō pe. par. ꝛ ibi p Roma. maxime in. §. q. vbi repbēdit Bal. hic. ꝛ vide que dixi post ℑPau. de ca. in d. l. si mihi.
¶ L. aquā. melius facit. l. p tiū. ff. cōmu. pre. ꝛ. l. i. §. cōis seruus duorum. ff. de stip. ser.
¶ Tertio casu. dic q imo salte ꝺz vi tacīti pacti transit ad alios ēphyteutas, scōm Bal. in. c. j. q feu. dare pos. facit q̄ not. in. l. gall⁹. §. j. ff. de lib. ꝛ posthu. Et dēm pactū pñs recipiētis, p se ꝛ filijs. Et verificaf ēt in vno. l. j. §. de condi. inser. ꝛ. l. cū vro ri. j. qñ dl. le. ce. ꝛ ita intelligo not. p bal. in. l. j. §. in pmo. j. de ca. to. vbi tz idē q̄ Bar. ꝛ q̄ dixi sentit ēt bal. i. l. vna. j. quādo nō pet. par. ꝛ quod dixi per me in seq. addi.
¶ Dicit Azo. ad de pleni⁹ p bart. in l. re cōuncti. in fin. iij. q. prin. ff. de leg. iij. ꝛ q̄ nō. Bal. i. l. vna. in. xj. q. in ver. ſz hic dubitaf. j. q̄ nō pe. par. pter ℈ forte Bal. in cōsil. inci. ex themate ſ dicto, tria dubia oriunf. dicit q i casu isto iure succes
c sionis obuenit, nō p ius accrescēdi: pro quo vide bal. c. j. in tit. q feu. da. pos. vel dic vt dixi in ꝑcedēti addi. xb. tertio casu. ꝛ limita ꝑdicta vt per Bal. i. l. vna. §. in pmo. j. de cad. tol. ꝛ maxima est differētia, an p ius successiōis, vel taciti pacti, an p ius accrescēdi obuenia. p mis enī casib⁹ req rīf agnitio. scōo xo casu accrescit: vt no. i. d. l. vna. ꝛ bal. tz i. d. c. i. Itē si obuenret iure accrescēdi sine alia agnitiōe, trāsmitteref: qr ius accrescēdi trāsit ad hr̄des. l. q patri. ff. de acq. her. sec⁹ iure successiōis nō agnite. l. vnica. §. i nouissimo. j. de ca. tol. ꝛ ita R. o. i. l. vna. i. rj. q. j. qñ nō pe. par.
d ¶ Et filia. Adde bal. in. l. ij. j. de iu. emphyteuti. ꝛ ibi q̄rit, qd si est ꝺcessa emphyteusis aliquib⁹ nobilibus p se ꝛ eox cūcta gñatiōe, an venīat filij filiox⁹ ꝛ hic adde q̄ dixi post Bar. in. l. liberox. ff. de ſ. sig. ꝛ Bal. i. l. j. j. de cōdi. inser. ꝛ in. l. ſz si hac. §. liberos. ꝛ Ang. in. §. q manumittif. cū seq. ff. de in ius vo. ꝛ q̄ nō. Sali. in aut. ſz si gs. in. fi. j. de secū. nupt.
g ¶ Canonicus. Vide Ja. de bel. in. §. scire aūt. in auc. de nō alie. ꝛ Ang. ꝛ Imo. in. l. si insulam. ff. de verb. obl. cum seq.
h ¶ Male vtente. Adde. l. ede. j. locati.
i ¶ Perpetuo. Adde Bal. ſ. in prin. dum allegat. c. potuit. ꝛ Bal. in. l. j. de iure emphy. in. q. An dominus possit expellere emphyteutam, ꝛ petere censum preteriti temporis. ꝛ vide Bal. in. l. ede. j. locati.
k ¶ Expelli. Adde Bal. in. l. iij. j. loc. ꝛ no. in. c. pter sterilitatē. locati. ꝛ q requirank hic tria, cōsuluit Raph. ful. i cōsi. incipiēte, ſz Anton⁹ ō la spada. ꝛ vide bal. Imo. ꝛ R. o. ꝛ q ibi scripsi. l. dionortio. §. fi fundū. ff. so. ma. ꝛ ibi ōr reqrī, q moneaf emphyteuta vt desistat. Et ēt q̄ritur, qd in emphyteuta puati de q ēt hic p Bu. de sum. ℑPau. de ca. hic, ꝛ ℑu. tenē tē idē cē in emphyteuta puati. ꝛ fuit opi. cy. i certē ſiōe ℑPe. q ēt declarat
l qñ dicaf deteriōratio magna. ꝛ idē Bal. tz in. l. iij. j. loca. ¶ Nūmus.

Adde Bal.in.l.ede.j.loca.z gl.z Bar.hic.
a ¶Consuetudo.Vide q no.Bal.in rubri.j.de iure empby.circa prin.
b ¶Ecclesia.vide Bal.in.l.placet.s.eo.
c ¶Receperut.Vide Bal.in rub.de priuileg.do.al's in.l.j.And.Barb.
d ¶Includa. Adde Bal.in.l.vna.j.de pri.do.facit qd no.Bal.post cy. i.l.pe.i fi.j.de ipub. z ali.substitu.
e ¶Emphyteuta. Adde Spec.i ti.de emp.§.nuc aliq.v. xlvij.z dom. in.c. potuit.extra de lo.
f Vagando p mudu. Adde bo.ter.i l.libera peculij administratio.ff.de pet. ant.corse.sing.suis i. ver.vagabudus. icip.si bnficiat?. vbi refert z seq istu h.
g ¶Pleno iure.vide Bal.z q ibi dixi in l.mi.j.ad tertul.
h ¶Qd honor.Not. q honor 2sistit et in sededo an alios. vide Bal.i.l.ex hoc iure.ff.de inst.z iu. And.Barb.
i ¶Sedendo.Vide in.c.solite.extra de ma.z obe.
Adde Feli.in d.ru.de ma.z obe. nu.vij.v.not.etiam q qui sedet.
k ¶Tyranno.Vide Joa.an.in cle.j.de baptismo.
l ¶Imperatoris.vide qd no.Bal.in.l. si qui ex consensu. j.de epi.andi.
m ¶De q Bar.No. q qcuq est sub iurameto fidelitatis de iurisdictioe alterius, no pot progare iurisdictione i alterum dnm, nisi suo dno 2sentiete.vide q notaui ad Bal.i pa.l.l.iperiale,z vid Ang.z ibi do.Jo. in.l.Seius.z Augerius.ff.ad.l.fal. And.Barb.
n ¶Contra florentinos,q occupat castra alior violeter, z bon illa ipetrat a pncipe, vt no valeat impetratio: z fuit dubium pridie in curia romana.z fuit allegatu dictu Bal.i.l.ij.j.de leg.z ibi Raph.ful.z.l. ij.z ibi gl.de fun.z salti.li.xj.ego lz minim? sim nuc inter scholares,allegaui Sali.i.l.ij.C.ne rei dnice vl tepl,z bar. in.l. on ab re.j.vn vi.Bal.in.c.j.p qs fi.inuesti.r.coll. moder.in.l.iuste.de acquirend. possessio. And.Barba.

isti? canonis,cadat emphyteuta ab emphyteusi, que vz mille marcas auri? Dicit pe.hic q sic: qr lex indistincte loquit,nec distinguit de quatitate canonis:z qr hic numus subrogat loco toti? census legalis de cosuetudine. Ja.bu.dicit 2tra tu qr no e curadu de modicis: vt.s.dixi i deterioratione:tum qr de hoc no cogitauerut iura, que imposuerut hac pena,cu sct m iura no possit 2cedi emphyteutis sub isto censu. Breuiter ego teneo dictu Pe.p tex.in aut.de non alie.§.Itaq. vbi ponit exemplu de censu triu solidor in reualente centu solidos, vel mille:z tn iste cesus regulat,sicut quicuq alius in emphyteusi licita.z ita teneo,z ita seruat cosuetudo. Sz qd de illis,qui habet p pau edificiu in solo libellario, qd ppriu est.i.qr de eo no soluut cesum? Rn.stabo pacto z cosuetudini:sz si pactu vel 2suetudo no apparet:ille q cadit a solo cadit a supficie.ar.de 2di.i de.l.si in area.d actio.z obli.l.obli.fere.§.plz.z.l. i.§.q ait.de superfi.Cosuetudo[a] huius terre est, q possit eleuari edificiu:lz area redeat ad eccliam, qd est satis equu.vt.ff.locati.l.qui edes.§.si ingl
4 linus area. ¶†Querit hic glo.si vna ecclesia[b] hz
b emphyteuum ab alia ecclesia,vtru no soluendo canone incidat in comissum:tz glo.q sic? bn:qr hoc est ex natura 2tract?. Sed an oporteat q cesset p trienniu,sicut dicim? de priuato in puatum: quida tenet q sic,quasi cesset priuilegiu. Sz veritas est q sufficit bienniu: qr iste tex.indistincte loquit.z ita sentit gl.z Pe.z Ja.bu.qui dicit,q melior est coditio lesi:z illie ledit cui no soluitur. ¶Vlterius hec aut.facit ad id qd no.Inn.extra de prebe.c.extirpade.
5 ¶†Quero vlteri?: vir
c z vxor receperut[c] quada emphyteusi z p se z eorum filijs,mo ista vxor habebat filiu quenda ex
d alio matrimonio: qrit nuqd iste includat[d]? dubitatio est: qr iste termin? eor:vr esse terminus cois z coplexiuus,z sic vr q regratur qd sint filij vtriusq,no alterius,z hoc bn vr pbari p.l.cu vir vxori.z.l.si vir vxori.z.l.seq.§.fi.ff.de codi.z de.z per.l.ij.de 2di.insti. Spe.mouet ista qone in tit. de emph.§.nuc aliqua.v.xlix ¶In 2riu arguo sic,qn principale dispontu resoluit in singularitates: ibi accidetia etia resoluutur;vt.l.falsa.§. fi.de codi.z de.z.l.ij.de codi.insti.sz hic pncipale dispontu in ipsa emphyteusi resoluit in singulares:qr diuiditur iter viru z vxore:ergo z mentio filior iur resoluit,vt in parte viri intelligat de q buscuq filijs ipsi?,sz in parte vxoris itelligatur de quibuscuq filijs mulieris.ar.ff.de lib.z post. l.placet. Spe.no firmat:tn ista parte credo vera: qr talis dz esse matern? affect?: vt pariter dispiciatur filijs ex quocuq mrimonio pcreatis: vt in
6 aut.de nup.§.pen. ¶†Subsequenter quero,em
e phyteuta[e] no soluit canone:modo iste emphyteuta vult agere cotra tertiu possessore: mo queritur vtru possit excludi ab eo p exceptione canonis no soluti: dicendu est:aut ille terti? hz cam a pprietario,z pot excludi: qr ius excipiedi trasit ad singulare successore:vt plene not.p Dy.ff.de da.ifec.l.fluminu.§.adijcit,z d iureiur.l.et pars. per Guil. Aut no hz cam a pprietario:z tunc refert,aut pprietari? declarauit volutate sua circa priuatione emphyteute:z tuc ide. Aut no declarauit: z tuc sec?.s.qr terti? no pot opponere: vt not.ff.si ager vectigalis vel emphy.l.ij.na in ptate pprietarij est hec dissimulare:vt in aut.de no alie.§.scire.Nec miru.na duo faciut claudicare 2tractu,scz fauor,z odiu.vt no.ff.de trasac.l.q fide.z.ff.de dolo.l.z elegater.in prin ¶Qd pdicta sint vera,pbo per tale theorica. Cosideradu est eni,q qnq habitus est i potetia:tuc est verum q interim no agit:vt.ff.de iudi.l.no quemadmodu.Qnq priuatio est in potentia,sz habitus est in actu:tunc interim agit:vt.l.plure.i prin.ff.de doli excep.Et ista theorica patet ex coiuctione duaru legu,q videnf adinuice 2trariar,scz ex l.pecunia.§.si cer.pe.z.d.l.pure.in pn. Nd ad ppositu puatio emphy. no est in facto esse,sz est in potetia heri dno volete:ergo interiz pot agi. ¶Scdo pbat p alia theorica:qr qnq ius tertij est tale,quo pbato in illa exceptione opposita,excludit agentem. In isto casu pot opponi de iure isto tertij p quelibet 2uetu:qr qlibet pot pbare q fundat sua defensione. Qnq ius tertij est tale, q eius pbatio sine obiectu exceptiois nihil opat.in isto casu no pot excipe de iure tertij,nisi hns cam ab eo.ita not. p Cy.scdm Di.j.de ser.fugi.l.cu seruo. Ro hec est:qr cu excipies dicat agere,opz q in psona ei? fundet ius excipiedi: sicut opz in agete fundare ius agedi:vt no.i.l.idebiti.§.si numi.ff.de 2di.inde. Nd ad ppositu, in isto q 2uenit no fundat ius excipiedi,ergo no pt excipere de iure tertij.facit ad pdicta.fi.ad carbo.l.ij.§.cu extaret.z.j.de pscrip.xxx.ann.l.si
7 qs emptiois. ¶†Vltimo formo ista qone,emphyteuta vadit vagado
f p mudu[f],z nescit si viuat, vel no: dimisit tn pcuratore, q quolibet anno soluit cesum: ecclesia no vult istu pcuratore vlteri? admittere,sz vult reuocare emphyteusim pp dubiu mortis emphyteute. Iste vero pcurator vult esse i possessioe: qrit qd iuris. Spe.ponit i ti.de emphy.§.nuc aliq. ver.xliij.z inclinat i parte p ecclia, q possit istu pcuratore no admittere. Sz in 2riu facit.j.de postli.reuer.l.nec nos.qr ille q nitit ex morte,dz pbare de morte,salte p fama:al's qs psumit viuere.so.ma.l.si qde.z no. in.l.ij.§.si dubitet.queadmo.test.ape. So.recurredu est ad 2iecturas,sz si nihil oino appareat:sentio p ecclia.p.l.notabile ad hoc.ff.loca.l.dns horreor.quam Spe.alle.no.Bal.

¶Authentica.

g HEc vius. ¶No.in verbo,pleno iure[g].q per istam aut.z p.l.Jul.in fi.ff.de rei vedi.tz Bar. in materia substitutionis copendiose, q vbi ponit hoc vbu pleno iure,substitutio sit directa:qr exponit pleno iure,id e directo: vt hic,z dicta.l.Julia.in fi.de quo dno cocedente dicetur alibi.

1 ¶Gesta seu facta tpe tyrannidis,adueniete iusto dno,omnia cassant.
2 Populus an possit sibi eligere duce propter absentiam Imperatoris.
3 Dominium tyrannicum nunquid possit prescribi: dicitur quod non.
4 Gesta vel facta tempore tyrannidis, an valeant.
5 Et quid in processibus z iudicijs.
6 Contractus factus cum tyranno,an valeat.
7 Testamentum tyranni, an valeat.
8 Electiones prelatorum,an possint fieri in terra tyranni.

¶Lex.xv.

DEcernimus. Cassatis oib? factis tpe tyrannidis,priuilegia ecclia i oib? i suo
1 robore pseuerent.h.d.2cor.s.e.l.oi nouatione. ¶Nota q oia facta tpe tyrannidis,adueniete iusto dno dnt cassari.Bar.dicit q nescit qn veniet istud tps iusti dni,sed pphetauit. ¶Sz hic est cosideradu, q iustu dniu dr qd e iustu vtroq mo: vel altero.s.habitu tn, vel actu tm: tn si habit? ad actu 2ferat: min? malu e ee iniustu habitu q actu. qr iust? dr ad aliu magis q ad seipm:z id mal? rex,tyrannus fiet scdz Aristotele. ¶In tex.ibi,deu quodamo.per istu tex.dicit q id qd fiet p eccle
h sia,fiet p ipm deu. ¶Scdo no.q honor[h] 2sistit ei in sededo[i] an alios.z
i q dignior dz sedere a dextris,z inferior a sinistris:z ideo fili? primogenitus regis dz semp sedere a dextrz regis.ita dicit gl.3creti,zc. ¶Ter
k tio no.q ista lex loquit de factz z ordinatis a tyrano[k] p ecclias:de alijs aut ordinametis eor dica inferi?.bar.fecit de hoc quada tractatu tyrannidis valde verbosum. Sz ego breuiter loquar.z dico in primz q omnie q 2sueuerut regi p principes z reges,debet esse sub eor dno natura li.t.de iure gentiu.ff.de iusti.z iur.l.ex hoc iure. Et si alius accipit ibi dniu p volutate regis,vel pricipis,ille e tyran?.tex.est hic.ista ergo vsur
2 patoria dnia, vocant tyrannides. ¶†Sed nuqd ppl's pp absentia ipera
l toris pot eligere sibi duce,sicut faciut veneti,z genuenses? Rnd.q non de iure:qr no est 2firmatu a superiore: vt in aut.de defen.ci.§.iterim.sed ex 2suetudine ex quo Impator scit,z tolerat, pter bonu regime eor dico q isti iuste dnant.ar.j.de diuer.off.z appa.indi.l.viros.li.xij.z qd no.p doc.i.l.ipiu.ff.d iuris.om.iud.i materia iperij pscribedi.z in aut.de defen.ci.§.nulla.i fi.magne gl. Ite qr illi duces si sunt pcise dni,sz hnt 2ilia ppli,vl maior:vn hnt quada peminetia dignitatz poti? q dniu:z ita seruat. si aut Impator patit aliquem rege: no qr regit dni,sz qr no pot im expugnare:iste e oppne rebellz iperij,z e tyran?,z 2mittit crime lese mai
m statis:vt.l.j.z.ij.ad.l.iu.ma. ¶Add tn vnu,de q bar.[m] no facit metione, qd multu facit p dictos duces.s.q qcuq sub iuro fidelitatz e d iurisdictioe alicui?,n pot progare iurisdictione i alter iudice,dnz,vl pplz,nisi dno suo 2sentiete: vt de prohibita feu.alie per fede.c.imperiale.§.fi.i gl. q icipit.q alias sunt.q gl.e valo no. Sz ppli lobardi sunt hmoi p pace
3 2statie,zc. ¶†Quero,nuqd dniu tyrani possit pscribi? rn.no.vt.j.d decu. l.eu q.li.x.na q hz min? legitimu igressuz dignitatz, vl officij,nuq pscribit: vt.e.ti.l.si qs decu. vn itrusi nuq pscribut bnficiu.xij.q.ij.c.alienationes. Et no.q largo mo loq:do,omnz ciuitas e sub tyrannide, qn subditi no pnt libera voce dfendere bonu publicu:vt.j.d decu.l.quq summates. ¶Ite no.q inadetib? castra ptinetia ad iustos dnos,no pnt illa castra 2cedi p pncipe salua iustitia: siue isti inadetes sint psone singulares,siue
n cditates,vt i.l.ij.d fun.z saltib? rei dnice.li.xj.z ibi no.z facit p flore.[n] q plura

plura castra vallis nebule, q̃ per vim acceperũt. postea fecerũt sibi q̃edi
4 ab impatore. ¶ Quero hic p̃ intellectu hui⁹ legis, vtrũ facm tpe tyr̃ani
a dis⁹ valeat, vel nõ. Et dmodo in q̃tuo⁹ ptes. z p̃dio q̃ro de statutis: scõo
de pcessib⁹ z iudicijs: tertio de ẜtractib⁹, z testis: q̃rto q̃ro de electionibus plarũ, z aliis sitib⁹. Redeo ad primũ de statutis. z dico q̃ aut statuit ipse tyr̃an⁹, z ñ vz statutũ: q̃ cũ statuere sit iurisdictiõis, z ipe nullã hz iurisdictionẽ: ergo nõ p̃t statuere: vt pz̃ i diffinitiõe iurisdictiõis: vt. ff. ó iur. om. iu. l. i. aut sunt statuta pp̃li: z tũc aut sunt fctã obtẽtu p̃sone tyr̃ãni: z nõ valẽt: q̃ p̃sumit⁹ q̃ sint facta metu z ipressiõe, vt̃ nimia reuerẽtia: vt. l. nouissime. §. i. q̃ fal. tu. aut. z. l. i. §. q̃ oneraõe. q̃. re. actio nõ dat. Aut nõ sunt fctã obtẽtu p̃sone tyr̃ani, sz ob aliã iustã cãm: puta q̃ p̃ malefic⁹ punit⁹dis, vl̃ aliquib⁹ causis diriment⁹dis: z talia statuta valẽt rõne statuẽtis, z rõne ipi⁹ statuti: vt. l. oẽs pp̃li. nec em̃ iõ p̃didit pp̃s p̃state statuẽdi de iure: q̃ sit sub tyr̃ano: q̃ de lictũ tyr̃ani nõ p̃iudicat iuribus pp̃li. Hoc itelligo verũ, si pp̃s p̃t se ẜgregare, sz sit tyr̃an⁹ nõ patit q̃ cõgreget pp̃s, sz aliq̃ pauci ex eo isti nõ p̃nt statuere. ar. l. i. in fi. de li. vnius. Ad hoc spãliter induco Jnn. in. c. cum ex iniuncto. de no. ope. nun.
5 ¶ Venio ad scõm de pcessib⁹ z iudicijs. z dico q̃ isti pcessus z iudicia dep̃dent a iurisdictiõe. Aut ergo pcedẽs hz iurisdictionẽ a pp̃o, z tũc refert. Aut isti pcessus fiũt obtẽtu p̃sone timẽtis tyr̃ãnũ puta cõtra p̃tẽ exclusam, z ab eo expulsam: z nõ valẽt: q̃ illi citati nõ auderẽt cõparere p̃pter metũ: vt in. c. pastoralis. ẽ de re iudi. in cle. facit q̃ no. i. c. statutũ. de rescrip. li. vi. Aut nõ fiũt ẜtẽplatiõe tyr̃ani, sz ẜtẽplatiõe alteri⁹ meriti, vl̃ demeriti: tũc hñ valẽt: q̃ tũc est sub iurisdictiõe, vt iusta cã interueniat. vbi ẽñ est iusta cã z authoritas iurisdictionis: ibi non p̃t eẽ
b vitiũ. Sz pone q̃ tyr̃annus fecit ferri sniam̃ p̃ quodã amico suo p̃ hunc iudicẽ p̃ metũ: nũqd sñia erit ipso iure nulla: vt̃ q̃ sic p. l. i. §. i. ff. de iud.
c Breuiter ibi loquit⁹ in iurisdictione ẜferẽda, q̃ nõ ẜferẽ vbi est met⁹, sz hic loquit⁹ in collata exercẽda. vñ dicũt decretiste, q̃ aut logmur in sñia clauiũ: z talis sñia ẽst ipso iure nulla: q̃ nõ debẽt claues vim patri: vt. c. j. q̃ me. cã. li. vi. Aut i aliꝰ sentẽtijs tpalib⁹: z tũc valẽt, sz obstat exce-
6 ptio, vt no. rij. q. ij. c. iiij. al's. xi. q. iij. c. iiij. ¶ Venio ad tertiũ de ẜctib⁹ z testamẽtis. z dico q̃ ẜtract⁹ fact⁹ cũ tyr̃ano vz, nisi interueniret dol⁹ vel ipressio, q̃ ti p̃sumit⁹ iterueniss̃e, si ẜtrahẽs cũ ipso enormiter ledit. facit q̃ dicit⁹ i cõcilio cato, ẽ de excep. c. pia. p Jnn. Host. z Joan. li. vi. Sz Bar. dt ẜtrariũ: q̃ z cũ isto p̃tore nõ p̃t ẜtrahi vt. l. i. de ẜtractib⁹ iudi. ita multo mi⁹ inter subditũ z tyr̃anũ. Sz ista rõ Bar. est ẜtra ca-
7 sum. l. fi. de iterdi. ma. ¶ De testo tyr̃ani breuiter dom̃ est, q̃ testũ non vz: q̃ testũ est de iure ciuili: z tyr̃anus est reus pduellionis: ergo nõ vz
8 testũ: vt. l. cũ filius. §. fi. de leg. ij. ¶ Venio ad quartũ: nunqd in terra tyr̃ani possint fieri electiones plato⁹: z nũqd facte valeãt: z vr̃ q̃ nõ, vt hic. Veritas hec est q̃ aut in illa terra est maior pars capituli: z vz electio. Aut maior pars est expulsa: z non vz electio: sed debent itrinsece ire ad extrinsecos in honesto loco, z facere electionem. ita dicit Jnn. in d. c. cum ex iniuncto, vbi vide omnino per te. Bal.

1 Donatio ad pias causas dicitur quicquid donatur p̃s locis, vel pauperibus.
2 Donatio, an possit fieri pauperibus certi loci, vel in genere nullo pro eis recipiente.
3 Donatio vltra quingentos solidos, an valeat in ecclesia, sicut pro redemptione captiuorum absq; insinuatione.
4 Extensio licet prohibeatur per legem, fiet tamen extensio de similibus ad similia, nisi sit aliter determinatum per legem.
5 Jnsinuatio pertinet ad iurisdictionem ordinariam.
6 Jnsinuatio, an requiratur in liberatione facta ex causa donationis, vel sine causę expressione.
7 Donatio facta filio emancipato, an requirat insinuationem.
8 Jnsinuatio, an requiratur in donatione facta ob merita.
9 Jnsinuatio an requiratur vbi interuenit iuramentum in donatione.
10 Donatio si fiat multarum rerum, z actum sit quod tot sint donatiões, quot sint res, an inspiciantur res singule per se, an coniuncte omnes, vt sciatur, an insinuatio sit necessaria, vel non.
11 Exceptio simulatiõis, vl̃ fraudis, an possit oppoi sõ donationẽ insinuatã.
12 Confessio facta in iudicio sine causa, an requirat insinuationem.
13 Moneta, que inspiciatur, quãdo questio est de insinuatione donatiõis.
14 Statutum quod testamentum insinuetur intra sex menses, an interim ex eo possit adiri hereditas.

¶ Lex decimasexta.

Illud qõd valet donatio facta p̃s locis z pauperibus vsq; ad quingentos aureos vel solidos, sine aliqua insinuatione. h. o. ¶ Mo. hic, que sit donatio ad pias causas: q̃ intelligitur ad pias causas, quicqd
d donat p̃s locis e, vel pauperib⁹, vt hic: vel p redẽptione captiuorũ: vt
f j. de dona. l. fi. q̃s pro redemptiõe. z dicit gl. decreti. xij. q. ij. c. sacrosũ. qõ intelligit⁹ etiã de redẽptione eorũ, qui sunt in carcere f pro maleficio. qõ
g est no. Et adde qõ no. in. l. fi. q̃s titio. ff. de leg. ij. Jurta hoc queritꝰ, vtrũ pius mat⁹ ex causa pietatis ex quo ita cõtinet in instro. dicit glo. q̃ non. alias de facili posset cõmitti fraus, si staretur illi assertiõi. ad hoc. ff. d.

a ¶ Tyrannidis. Nihil enim authoritatis habet, quod fit. scõm Bald. in l. fi. post ter. j. de incestis nuptijs.
b ¶ Snia z. Ad dõ Bal. i. l. j. j. ó sen. ex pi. reci. z i. l. fi. ó pena iu. q male iudi.
c ¶ Breuit ibi loquit⁹. An snia metu lata sit valida, an ipso iure nulla, vió Bal. i. l. j. ff. de iudi. vbi refert de facto habuisse. q. al's in. l. q. §. j. Or vide glo. valde not. z ibi Bal. p illũ ter. in. l. iterdũ. ff. qõ fal. tu. vbi dicit de processu z snia, an ipso iure sint nulla: an cõstitutio ocuratoris metu facta sit ipso iure nulla. Post. tenuit q̃ sic, in. c. Ex bas. qõ met. cã. qõ est valde no. an cõfessio metu facta sit ipso iure nulla. vió text. valde no. z ibi do. Alto. in. c. cãm mrimoniũ. de offic. dele. an testiũ factũ metu nedum p̃pter metũ tyr̃ani: sz alteri⁹: z nedũ de testo tyr̃ani valeat, dic q̃ testiũ factum p̃pter metũ, vel heredis, vel alteri⁹ est ipso iure nullũ. vide gl. singularẽ sz. in. j. i. l. j. ff. de test. vbi õt q̃ sic. z an adiectio vel authoritas metu interposita sit ipso iure nulla, vide gl. melio. ẽ iure scõm Hic. de nea. i. l. j. §. fi. ff. de autho. tut. vió qõ elegãter no. Bal. i. l. nouissime. ff. qõ fal. tu. au. z an 3ct⁹ metu ad reuerẽtiã patrẽ init⁹, sit ipso iure null⁹, vide ter. sing. scõs bal. i. l. pe. al's antepe. ff. de fur. z vió gl. elegãtẽ i. l. j. §. q oneraõe. ff. q. re. ac. nõ da. Or vió Bald. i. l. nec si volẽs. j. de li. cã. vbi õt q̃ si rer frãcie vl̃ tyr̃an⁹ facit ciuitatẽ cõtineri eẽ suã, q̃ illa cõfessio metu facta nõ t3. z vió Bal. i. l. arbiter. C. de sent. vbi loquit⁹ de snia metu lata vide gl. i. c. j. §. Ytẽ iacraméta. de pace iur. fir. z ibi Bal. q̃ tũc̃ metu latum est ipso iure nullũ. vide Bal. in rub. vbi mu estitura facta p̃ platũ metu est ipso iure nulla. z i. l. duob⁹. j. cõmunia de lega. vbi dicit q̃ arbitriũ metu factũ ipso iure nõ tenet, vide Ang. in auc. vt lit. turẽt. §. fi. vbi commissa metu inita sunt ipso iure null⁹ momẽti. z vide Bal. in. l. j. z i. l. q. j. de sen. ex bre. re. z in. l. j. de pen. iud. z in. l. elegãter. §. si quis post. ff. de condi. inde, z in. l. fi. §. necessitate. C. de bo. que li. o. z an matrimonium metu initũ sit ipso iure nullũ. vide qõ no. in. c. veniẽs. de sponsa. z an renuntiatio beneficij metu facta sit ipso iure nulla, vide vños de R. o. ẽci. ccc. z vide ter. in. l. dolo. C. de inut. ẜt. q ẜtract⁹ bone fidei dolo, vl̃ metu initus est null⁹ ipso iure. secus in cõtractu stricti iuris, si accedat cõtractui bone fidei, est null⁹ ipso iure, vt ibi est ter. vide ibi bal. And. Barb.
d ¶ Que sit donatio. No. p redẽptione captiuorum intelligitur etiam pro his qui sunt in carcere pro maleficio: sed illa glo. est in. c. sacrosũ. xij. q. ij. que hoc dicit. pondera tamen, quia illa gl. postea arguit in contrarium. Modern. in. c. ñ significauit. de iudi. allegant istud dictum Bal. in fi. allego glo. in. c. sicut omnino. xij. q. ij. que dicit quod captiui dicuntur, qui sunt apud tyrannos. z sic contra tenet, vide ibi. sed vide Bal. in auc. cõtra rogatus. C. ad treb. vbi tenet, q̃ nõ sunt digni miseratiõe. An. bar.
e ¶ P̃s locis. quia hic fit mentio de donationibus ad pias causas, que ro quis sit executor in his. z respon. q̃ episcopus. l. si quis argentum. §. fi. in fi. z ibi Bal. j. de donatio.
f ¶ Carcere. No. q̃ equiparatur redemptio captiuorum z carceratorum pro maleficio. z dixi post Bar. in. l. si quis ad declinandã. j. tit. j. z Bal. in. l. quamuis. z in. l. seq. ff. sol. mat.
g ¶ Amico. vide Bal. in. l. plane. ff. quod cuiusq; vni.
h ¶ Duitt. Vide Ang. z Imo. in. l. stichum. §. stipulatio. ff. de verb. obli. in prin. vbi videas.
i ¶ Fraternitatibus. Vide Bal. in. l. id quod pauperibus. in. xxj. q. j. ti. i. adde ¶ Pau. de ca. in cõsi. ccxcv. sed quid si donatur religiosis personis, an habeat locum lex ista, sicut si donaretur ad pias causas. Bald. tenet q̃ sic. per illum ter. in. l. si quis argentum. §. sinautem. j. de dona.
k ¶ Pauperibus. Vide Bal. in aut. similiter. j. ad. l. falcid.

a ☞ Ad certum vsum fieret votum. Adde pro hoc dicto Guil. Jo. an. in addit. ad Spe. in tit. de instru. edi. §. nūc vero aliqua. char. viij. in ver. sz an pauper. z Jnn. in. c. ex parte. extra, de cēs. vel nisi esset interpositū iuramentū. vt no. Ant. de but. z Pan. in. c. sicut. el. ij. extra de iurem. Lel.

b ¶ Quod pūs. No. p gl. in. c. quoties. j. q. vij. vide doc. in. §. alteri. l. stipulatio ista. ff. de ver. obl. z doc. i. c. si cau a tio. z ibi do. Ant. z alij de fi. istr. Bal. i l. gñaliter. C. de non nu. pe. in. c. de prio b re. de appel. vbi al c legaūt hanc glo. p singulari. vide eum, z idem in. l. j. in lec. et in repe. C. eo. aut. si d milit. C. ad leg. falc. vide Rich. de salt. in. d. l. j. vbi tenet ꝫ Bar. vide q̄ dixi in c. ad hec. de testa. And. Barb.

c ¶ Quilibet. Vide Jmo. z Moder. z ibi p me. ff. de verbo. oblig.

d ¶ Quingentos. p e opi. gl. hic facit gl. in. l. sciunus. in ver. 4 bo quingētor. alle gata. z solet allegari gl. in. l. ſi. i. §. sin autem a locis. ſ. de f iure delib. in verſi. ſſummationē. z q no. Bar. in. l. ij. l ſi. ff. de leg. j.

☞ Adde Aler. de imo. in. l. hac cōſultiſſima. ſ. qui test. fac. poſ. z Fel. in. c. eccleſia ſete ✠ Marie. g ver. primum eſt. extra de conſtitu.

e ¶ Actis. Adde gl. j. in. l. acta. ff. de iudi. z que dixi. post b Jmo. z Bal. in. l. j. interrogatam. ſ. de libe. cauſa. i

f ¶ Eadem ratio. Adde Bal. in. l. j. ſ. de interdi.

g ¶ Fauorabilis. ad de Bal. in. l. ab exe cutione. ſ. quorum appel. nō reci. z in l. ſi. ſ. de in ius voc. tū omnis lex pri uans non dicit̄ penalis. Bald. ita tenet in. l. fin. ſ. de bo. que lib.

h ¶ Jnſinuatio. ad de bal. i. l. ij. ſ. de di ner. reſcriptis. et Bar. in. l. donatio. j. de dona.

i ¶ Tenet hic Guil. Vide per Bar. in. d. l. ✠ Odestinus. Jo. and. in tit. de inſtru. edi. §. porro. in addi. incip. hec ſubſcriptio. vbi tractat quid ſit inſinuatio. z quid ſit inder competens.

k ¶ Quod inſinuatio. No. q̄ inſinuatio ſpectat ad iuriſdictionē voluntariā. z vide q̄ no. Bal. in. l. repetita. ſ. ti. j. z in. l. teſtamēta. z in. l. cōſulta. j. de teſta. z in. l. in hac. z in. l. ſecundum. ſ. de dona. And. Barb.

l ¶ Repetita. Adde ibi Bal.

m ¶ Preſentia. Bal. tamen in. l. in hac. ſ. de dona. tenet quod non requiratur preſentia donatarij. z vide Jmol. plene in. c. cum contingat. extra de iureiurand. z Ang. in conſil. clxxxiij. vbi tenet ſufficere preſentiam ſolius donatarij. z post Barto. in lege ✠ Odeſtinus. ff. de donatio. et vide. l. ſiua. in princip. z. §. ſi. z ibi per ✠ Docto. ſ. de iure dot. z authen. eo. tum[a]. Bar. dicit q̄ aut voluit ſhere: z nō vz. aut volut̄ vouere, z vz in dubio. Reſpice formā verborū. plato z, an ſonet i donationē: an i ꝫtractū: z an in votū. z iſta dicūt doc. Ego addo vnū, q̄ p̄ja blocis z paupertibus poſſit quilibet[c] ſtipulari. etiā verbis directis, etiā ipſis abſentib⁹. Jſta eſt gl. ordinaria q̄ alibi nō reperit. j. q. vij. c. quoties cordis oculus. ¶ Tertio queritur vtrū in eccleſia hodie valeat donatio vltra quingentos ſolidos[d], ſicut in redēptiōe captuor: z Quidam dicūt q̄ vz vſq; ad octingētos, vt eccliā ſit primi legiata in trecētis, ſz iſti loquunt̄ ſine legib⁹ ex ſuo ingenio. ita dicit gl. al's Guil. in. l. ſancimus. de dona. ſ. z ideo veritas eſt, q̄ nō vz vltra quingentos ſine inſinuatione. ¶ Non ob. hec lex: q̄ hodie iſtud q̄ erat p̄uilegiū, eſt redactū ad ius cōe, non aūt poſſumus excedere terminos primi legi. Et idē etiā tenet Guil. de cu. z eſt ipſa vera veritas: q̄ a tatione legis nō poſſumus ex noſtro ingenio recedere. ¶ Deinde no. q̄ ois ſcriptura q̄ fit coā iudice, ꝺr de actis[e]. ¶ Ultimo no. q̄ iura ſpālia nō debēt extēdi, reliqua dicā in ferijs. ¶ Itē no. ex gl. hic poſita, q̄ ls. l. prohibeat extenſionē: tū fiet extēſio de ſimilibus ad ſimilia: nīſi aliter in ꝺriū per altā legē ſit determinatū. Dicunt̄ aūt ſimilia illa in quibus eſt eadē ratio, f vel maior: vt in. l. non ſolū. §. q̄ primlegū. de excu. tu. z tunc nō ꝺr ppie extenſio, ſz ꝺr hoc ineſſe de iure: vt hic per Ly. z eſt gl. no. in. c. ſepe. de tēpo. ordin. lib. vj. in gl. q̄ econuerſo. Hec obſtat. ſ. de patri. q̄ filios diſt. l. ij. vbi dicit q̄ caſus caſſatos non poſſumus ampliare ad alios caſus: q̄ aut tractamus de fauore, z poteſt fieri, vt hic: aut de odio: z tunc nō fiet extēſio, vt ibi ſcēm Bar. ¶ Jſtud eſt notandum, quantūcunq; lex ſit fauorabilis[g], tū ſi eſt appoſita pena, cenſetur odioſa, z non extendenda: vt in aut. de nō alie. §. q̄ vero leonis. el. ij. z ibi per Jac. de bel. Et quia Guil. de cug. tractat hic aliqualiter de materia inſinuationis, z materia eſt vtilis: Ideo in primis quero, q̄d eſt inſinuatio[h]: Reſpondeo ſcēm Guil. de cug. eſt deſcriptio l actis facta decreto vel authoritate iudicis competentis. vnde tenet hic Guil. quod non ſufficiat facere donationem in preſentia iudicis: vel in abſentia, z poſtea informare iudicem, niſi Juder per ſuam authoritatem z decretū eam approbet: allegat ad hoc gl. ordi. in aut. vt nō fiant pigno. §. ſi. col. 4. v. vbi de hoc eſt gl. ſingu. Sed Bar. reprehendit Guil. ff. de dona. in. l. ✠ Odeſtinus. z dicit q̄ inſinuatio eſt facere donationē in ſcriptis, vl in ſcripturam redigere coā iudice cōpetenti: vt. ſ. de dona. l. in hac. in verbo, publicare. z in verbo, intimare. z illam. l. allegant ſpecialiter pro caſu. tamē illa. l. nō dicit q̄ requirat decretū: vnde ſalua ſua reuerentia: illa lex non probat hoc. Bar. uiter ego allego tibi tex. expreſſum, q̄ nō requiritur decretū: vt. l. vlti. ſ. de pact. cnri. li. x. in verbo, etiā ſine decreto. qui aperte loquit̄ i donatione. z ille eſt melior tex. qui ſit. Probo bo c̄p rōnem: q̄ decretū nō requirit̄, niſi ad cōfirmādum decurſum eſt. z ibi Bal. in. l. cū multe. ſ. de do. ante nu. Et an in inſinuatione requiratur citatio, vide Bal. in. l. j. in prin. ſ. de lit. cōteſt. z in. l. fin. §. illud. ſ. de temp. ap. z in ant. habita. ne fil. pro pa. z Pan. de ca. Sal. ibi per me. l. teſtamenta. ſ. de teſta.

n ¶ Ex predictis. Adde tex. z ibi Bar. in. l. omnium. ſ. de teſta.

o ¶ In liberatione. Vide ibi per me.

o ¶ In liberatione. An liberatio requirat inſinuationem, vide Bal. i rub. in fi. de cōſeſ. z in. l. in ter. C. de ſol. Ang. in ti. de inſtr. edi. in §. porro. Bart. in. l. ✠ odeſtinus. z ibi ✠ od. vbi gl. ſing. in. l. ſi qs obligatione. de reg. iur. gl. cōtrariā. in. l. j. ff. qui mo. pig. vel hypo. ſol. Ange. in conſil. in Dei nōe z fue mi⁹ts virginis gloriose. vide Jnā. de imo. in. c. cū contingat. de iureiur. vbi dicit q̄ odio vſurarū z ꝺs remiſſio ſup inſinuatione q̄ vo luit hic Bal. Sed dominus Petrus de ancha. in rege la peccatum. libro vi. z in cap. ſ̄g. de vſur. li. vj. z in. c. ſi tutū. §. aſſeſſor. z reſeri. li. vj. tz q̄ in ſinuet. vide. d. Jo. de anch. in. c. peccatū. de reg. in. lib. vi. vbi dicit q̄ non requirit inſinuatio, q̄ remittit vſuras alle. Jo. an. i Spe. de inſtr. editio. §. porro. ad fi. Bal. in c. j. in tit. q̄ iuris ſi vaſal. pōt alie. fra dicit q̄ ſi ꝺns remittit penā vaſallo nō requirit inſinuatio. Jac. hoc tāē in vſurario donatis odio vſurarū. refert Jo. de imol. in. c. cū cōtingat. de iureiu. ad fi. Bal. i l. creditor. C. de pactis. dicit q̄ in pacto de nō petendo nō requirit inſinuatio. gl. i. l. ſi. C. de in. do. dicit q̄ requirit inſinuatio, ſi certa neus dat dote pro muliere extranea. Lud. ro. in. d. l. ✠ odeſtinus. refert Bal. in. l. tale pactum. z in. l. eum a quo. C. de ſol. Bal. in rub. C. de cōſeſ. ad fi. tenet cū Bar. vide Bar. in. l. ſi quis obligationes ciūſt iura q̄ dicunt q̄ remiſſio facit donationē in. l. ſi ſponſus. circa finē do. inter vir. z vxo. gl. in. c. veniēs de teſti. z in. c. ſuā. de pe. z in. l. curatoris. C. de pac. l. ſi quis delegaunt. ff. de noua. c. pe de ſimo. facit gl. in. l. iuſta. ff. ſi cer. pet. que dicit q̄ vſura eſt pena: ergo remiſſio vſurarum eſt remiſſio pene. c. cū tu. de vſu. dixi q̄ ſi loquit̄ ō vſurario remittēte vſuras nō eſt donatio: q̄ q̄ remittit penā, remittit illud q̄ retinere nō pōt. Jo. remittit alienū. c. quid dicā, xiij. q. iij. ſi loquimur reſpectu creditentis remittētis: z tūc cōcedo (vt ibi dixi) q̄ vſurarij tenetur reſtituere ſortem, z ille donat vſurario, eſt mera donatio. vide q̄ ibi dixi. And. Barb.

p ¶ Renuntiatione. Vide Bal. in. l. pactum. ſ. de coll. Jo. and. in addi. Spe.

est species donationis: vt. l. si quis de legauerit. de nona. cũ ergo in proposito obuet iuri querẽdo: nõ iuri q̃sito, nõ regritur insinuatio: vt. d. c. q. extra de pac. in. vi. ¶ Tertio q̃rit, si pater donat filio emãcipato in premiũ emãcipationis, vtrũ regratur insinuatio: & videt q̃ nõ: q̃ nõ est donatio simpler, ſz ob cãm: vt. ſ. õ coll. l. vt liberis. i fi. Ly. ibi tãgit hoc. Sed Spec. in ti. de don. ver. quid ſi pater. dicit q̃ donatio facta filio in premiũ emãcipationis vſq; ad legitimã, non indiget insinuatione: quia hoc est potius soluere naturale debitũ, q̃ donare: vt. l. i. de impo. lucra. descript. lib. x. & idro pater qui assignat filio leg. timã, videtur cũ eo diuidere, ſz ſupra legitimã, ſi exceditur modus, bene requiritur insinuatio scõm Spec. & est ipsa veritas: q; nunq̃ viuo patre põt filius legitimam petere: tamẽ põt pater in soluendo preuenire, ſi vult: vt. ſ. de inoffic. test. l. quoniã nouella. & ff. ad leg. fal. l. cũ quo. de pecu. §. fi. Supra aũt legitimã dixi q̃ requiritur insinuatio, ſi excedit modũ. Nec obst. q̃ ista donatio fiat ob cãm: nã vbi in donatione apponitur modus vel causa: requiritur insinuatio. Ite est ter. not. ſ. de don. l. donatio ſiue directa. ¶ Preterea illa est causa motiua, ſi necessitatina: & ideo necessaria est insinuatio: iurta theoricam Guil. de Cu. quam ipse ponit in. l. ſi tibi. ff. ſi cert. pet.

g ¶ Quarto quero, an donatio facta ob merita requirat insinuationẽ? & videtur q̃ nõ. ff. de do. l. Attilius Regulus. & l. ſi pater. Et scõm hoc cũ semp dicatur in instro donationũ, q̃ fiunt ob merita & seruitia, nunq̃ erit insinuatio necessaria in talibus instrumẽtis. In contrariũ videtur, q; merita presumũtur: vt. ff. do foc. l. nec adiecit. & de anno. ciui. l. j. li. xi. & tñ requirit insinuatio: vt hic. Breuiter: aut sunt merita colorata, que vere nõ precesserũt: tũc requiritur insinuatio. arg. l. iubemus. C. e. Aut sunt merita vera: tũc refert. Aut qualitas meritorũ cum donatione cõcurrit, & nõ requiritur insinuatio: vt. d. l. Attilius. & ibi gl. o:. Aut qualitas meritorũ non cõcurrit cũ donatione: & tunc regritur: vt q; est parcium meritũ, & excessuum premium. sicut contingit quãdo pater donat

b ritur insinuatio. arg. gl. hic posite. ¶ Indubio distingue[b], aut in instro sit mentio certorũ meritorũ in specie: & tunc stabo instrumẽto: vt. l. Attilius. Aut sit mẽtio meritorũ in genere: & tũc per istud instrm nõ probãtur merita q; ista incertitudo generat obscuritatẽ, ad hoc facit q̃ no. ſ. de col. l. ſi donatiõe. de mor. test. aut. vnde ſi parẽs. & de cast. pe. l. ſi forte.

9 & ista colligo ex dictis Guil. & Bart. ſimul iunctis. ¶ Quinto quero,

c an rõne iuramenti[c] valeat donatio ſine insinuatione? Breuiter dico q̃

d nõ: q; ad hoc vt instm aliquid operetur, tria debẽt cõcurrere. ¶ Primo, q̃ sit persona habilis, vel per instm habilitata. scõo q̃ sit gñalis forma seruata. tertio q̃ res nõ sit prohibita: vt. l. ſi qs inglinos. §. fi. de leg. j. Sz iste donatiões clãdestine nõ interuenẽtibꝰ actis, sunt prohibite: vt. d. donatio ſiue. & ibi no. nõ ergo validãtur merita instõ, nec oriẽtur ex eis obligatio naturalis. facit q̃ no. Ly. i. l. j. C. e. & Bar. ff. de fideiusso. in. l. ſi qs peo.

¶ Ex his apparet, q̃ nõ potest renũtiari legi disponẽti super insinuatione: q̃ nõ est introducta in beneficiũ donationis. sed in odiũ accipientiũ clãdestinas donatiões, & ne quis prodigaliter vtatur substãtia ſua. arg. ff. ad treb. l. Imperator. & legi statuẽti solẽnitates in actibus hoim,

10 nõ põt renũtiari: vt. l. nemo põt. de leg. j. ¶ Sexto queritur, ſi actiõ[e] est

e q̃ tot sint donationes, quot res donate: an inſpiciãtur res ſingule per ſe, an cõiunctim oẽs? Dicit Spec. q̃ aut sunt res dinumerate: & inſpiciũtur ſingule per ſe. & est ac ſi essent diuersa ista donationũ, & pinde ac ſi notarius esset rogatus de faciẽdo ſingula instra de ſingulis rebus. Si aũt res nõ sunt dinumerate in instro. & in casu talis cla nihil operatur. ita dicit Spec. in ti. de don. ver. qd ſi aliquis dat. Bart. dicit q̃ pter

f vnitatẽ actꝰ etiã ſi res sunt dinumerate: ista cla nihil opatur: vt. ſ. de donatione. ¶ Ex his apparet, q̃ nõ potest renũtiari legi disponẽti ſuper insinuatione: q̃ nõ est introducta in beneficiũ donationis. ſed in odiũ accipientiũ clãdestinas donatiões, & ne quis prodigaliter vtatur substãtia ſua. arg. ff. ad treb. l. Imperator. & legi statuẽti ſolẽnitates in actibus hoim, nõ põt renũtiari: vt. l. nemo põt. de leg. j. ¶ Sexto queritur, ſi actiõ[e] est q̃ tot sint donationes, quot res donate: an inſpiciãtur res ſingule per ſe, an cõiunctim oẽs? Dicit Spec. q̃ aut sunt res dinumerate: & inſpiciũtur ſingule per ſe. & est ac ſi essent diuersa ista donationũ, & pinde ac ſi notarius esset rogatus de faciẽdo ſingula instra de ſingulis rebus. Si aũt res nõ sunt dinumerate in instro. & in casu talis cla nihil operatur. ita dicit Spec. in ti. de don. ver. qd ſi aliquis dat. Bart. dicit q̃ pter

a ¶ Moneta. Adde no. per Bal. in. l. quicunq;. j. de ser. fu. ⁊ Sal. in. l. fi. ⁊ aut. ibi posita. j. si cer. pe. Jo. an. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. porro. in fine.

a ¶ Moneta. No. de moneta. vide gl. in. c. querenti. de offi. or. ⁊ ibi Bal. ⁊ in. l. quicũq;. C. de serui. fugi. dixi in. c. quanto. de iureiur. And. Barb.

b ¶ Faciẽtes ꝯtract⁹. Uide aliã cautelã notabilẽ p Bal. in l. tres fratres. ff. de pac. vbi dicit qd de renũtiatione nõ soluitur gabella.

c ¶ Dicit statutum. Adde Bal. in. l. cũ mulier. ff. sol. mat.

d ¶ Agere. Uide p Bald. in aut. hoc ius porrectum. s. e.

d ¶ Epm agere. No. epm agere posse p rebus capellarum sibi subditarum: tñ capellanus prefert epo. vide. d. Ant. ⁊ do. Jo. in. c. parati. extra de iud. Cano. in. c. cum venerabilis. de reli. do. ⁊ ibi notanter dicit, ꝙ contumacia vnius nõ nocet alteri. do. Pe. de anc. ꝯtra tꝫ. in cle. j. de rescr. pro opi. sua facit. l. qm̃ augerio. C. de conue. fis. debi. libr. x. And. Barb.

e ¶ Si tamẽ rector. Uide Bar. hic.

f ¶ Ciuiliter. Not. epm posse ciuiliter ingrere cõtra eos q detinẽt res ecclesie, ita in fisco. text. est in. l. si vacãtia. j. de bo. vacã. lib. x. Idẽ dicas in cã pia, qd est no. dignũ scdꝫ Ange. ibi in repe. And. Barb.

g ¶ Arg. ꝙ pcedit. Not. pro solutione libelli, si petit res ⁊ estimatio: intelligitur si res nõ extat. vide qd not. Bart. in. l. si olei. j. loca. And. Barb.

h ¶ Libellus. Facit qd in sili not. Bal. in. l. j. j. de confes. ⁊ pulchre not. p pau. de liaza. i cõmento. c. iij. loco. extra de pba. in ver. ad tertium no. cum sequẽ.

i ¶ Lex trahit. ang. in aut. de nõ eligẽ. scdo nu. §. fin. tenet ꝯtra. vide ibi oĩno Bal. in. c. fin. vt lit. pen. vbi idẽ dicit. And. Barba.

donatio vsq; ad quingentos aureos valet, an inspiciat moneta[a] nunc currẽs, an moneta que currebat tpe hui⁹ legis: Dicit Spe. ꝙ in cõtractib⁹ inspicit moneta que currit tpe cõtract⁹, sꝫ i legibus ⁊ statutis, nõ inspicit tp̃s legis condite, sed tp̃s quo postea oritur obligatio. Ita no. eleganter ipse in Spe. de ob. ⁊ sol. §. nunc aliqua. ver. si. ⁊ no. in. c. vlt. de deci. in cle. Breuiter ego dico, ꝙ in. l. nostra inspicit aureus legalis. i. nõ nunc, sed tunc currẽs: vt no. in. l. fi. j. cõia õ le. Non obstat dictum Spec. qd loquit in solutione, sed ego loquor in solẽnitatis adhibitione, q̃ est vniformis
14 omni tpe. qd tene menti. ¶ † Extra, ex gl. hic posita sume ar. cõtra faciẽtes cõtract⁹[b], ⁊ cõfitẽtes i fraudem gabellarũ. de quo habes tex. no. ⁊ glo. ordi. j. de his qui a prin. vaca. accepe. l. j. li. x. ⁊ ibi videas. ¶ Extra querit: dicit statutũ[c], ꝙ testm̃ insinuetur intra sex menses: al's sit nullũ. an interim cũ eo possit adiri hereditas, ⁊ agi cõtra debitores hereditarios: ⁊ dic ꝙ sic: q: testm̃ incipit ab essentia, lꝫ possit ab accidẽtibus ad cãm nullitatis deduci: vt. j. de inof. test. l. si quis filiũ. in fi. Item si annulletur propter nõ solutã gabellam, vel aliã cãm accidentalẽ, q̃ non inest a principio. de cõdi. inde. l. Juli. per Bar. de in diẽ adiec. l. ij. ¶ Itẽ si ex accidẽti deuoluat in aliũ: puta in sororem mortuo fratre sine liberis ex forma statuti. Nam interim frater in plenum est heres. l. ij. si pars hereditatis petatur. in gl. vbi vide Bal.

1 ☞ Episcopus potest agere pro rebus capellarum sibi subiectarum.
2 Custos altaris sancti Francisci, an possit experiri pro sibi relicto.
3 Statutum, an possit trahi ad lites pendentes.

¶ Lex xvij.

Sancimus. Uasa sacra, ⁊ vestes sacre nõ p̃nt pignorari, vel alienari, preter q̃ in redẽptiõe captiuor: al's a recipiẽte vẽdicant, oĩ exceptione remota. h. d. ¶ † Not. hic
1 epm agere[d] p reb⁹ capellarũ sibi subiectarũ illi⁹ capelle. ita tꝫ gl. hic. Sic tñ rector[e] illi⁹ capelle cõpareret ad agendũ, dꝫ p̃ferri epo: q: p̃tẽdit iter esse sp̃ale: sꝫ ep̃us p̃tendit iteresse gñale. ar. de offi. p̃fe. v. l. j. i fi. adde tñ ꝙ no. Jnn. ex̃ de resti. spo. c. olim cãm. extra de app. c. dilecti. õ resc. c. ex pte. õ successio. ab intest. c. cũ dilect⁹. Puto etiã ꝙ eps posset ciuil'r[f] ingrere ꝯtra tales dẽtẽtatores, fauore eccl'ie: nã al'a inq̃sitio i ciuilib⁹ nõ admittit: vt no. elegãter Jnn. extra de iureiu. c. ad nr̃am. el. ij.
2 ¶ † Scdo no. hic in ver. sin aũt. ar. ꝙ scdm eos q dicũt ꝙ põt relinqui custodi altaris beati Francisci: qd ipse custos pro tali relicto põt experiri, vt hic. ⁊ ar. in. l. j. in fi. vsufru. quẽad. ca. ⁊. l. j. si p vim vel alio mõ. ¶ Tertio no. hic i ver. sin autẽ. ar. ꝙ pcedit[g] iste libell⁹[h], peto rẽ si extat: al's peto estimationẽ. Dicit Spe. ꝙ etiã si simpl'r dicerem peto rẽ, aut estimationẽ: ꝙ semp videor petere illud qd de iure possum petere, ⁊ eo ordine, ⁊ modo, qd de iure permittit. ⁊ ꝙ talis libellus approbat de cõsuetudine ⁊ de iure, qd est notandum. de hoc in Spe. de obli. ⁊ sol. §. sequit. versi. quid si libellus. vbi oĩno vide. ¶ Quarto not. ꝙ vita hominis charior est qualibet re mundi. Ex gl. no. hic ꝙ causa redẽptionis captiuorũ, ⁊ causa alimentorũ iudicãtur
3 a pari qd est no. ¶ † Ultimo no. ꝙ ista lex trahitur[i] ad lites pendentes. Dicit hic Bar. ꝙ aliud est in statuto[k] municipali ⁊ reformationib⁹ ciuitatis. s. ꝙ non possit extẽdi ad lites pẽdẽtes, etiã si hoc expresse dicatur. vt in aut. in medio litis non fieri. circa prin. ⁊ ibi est tex. scdm Bar. quod est verũ in cause decisione, quam ex preterito metimur: vt in aut. de non alie. §. alienationis. sed quoad ordinẽ iudicij: quatenus est de futuro, bene tenet statutũ super lite pendente: ⁊ ita consului ⁊ allegaui sequendo opinionẽ Arch. sed nũc nõ recordor. vide qd not. Jo. an. in. c. licet canõ. de elect. li. vj. super verbo, de cetero. Bal

¶ Lex xviij.

Sancimus. ¶ Ecclesie lucratiuã descriptionem non soluũt. hoc dicit. ¶ Nota ꝙ lex generalis mitigatur, vt ad loca pia nõ extendatur. ¶ Nota, ꝙ res diuine debent esse magis priuilegiate, q̃ res humane ⁊ per hanc legem probatur ꝙ ecclesie non debent soluere gabellas[l] de contractibus suis, nec valet statutum in contrarium secundum Jnnoc. in. c. nouerint. de senten. excommun.

¶ Authentica.

Preterea. ¶ Jn ista authentica addit alium casum, in quo vasa sacra possunt alienari. vide eã per te. et nota glossam.

1 ☞ Relinquo est verbum commune, vel generale: quia adaptatur ad institutionem directam ⁊ fideicommissariam.
2 Prescriptio contra ecclesiam, in quibus casibus non currat, nisi centum annorum.
3 Jus diuinum, dicitur dupliciter.
4 Priuilegium datum ciuitati, an detur castro, vel ville coherenti.
5 Lex vt inter diuinum, disponens super venditione rerum ecclesiasticarum, an habeat locum in permutatione.
6 Ecclesia vel ciuitas, si emit: an trãsferatur dominiũ nõ soluto pretio.
7 Ecclesie due contendunt super dominio rei: vna pretendit titulum, altera allegat titulum ⁊ traditionem, que erit potior?
8 Rei vendicatio sicut acquiritur ecclesie sine traditione, an ita acquiratur et publiciana, si emit a non domino.
9 Ciuitas an habeat hypothecam tacitam ex contractu suo.
10 Rei vendicatio hypothecaria, an in eadem re concurrat.
11 Statutum dictans ꝙ alienigenis nihil possit alienari, an valeat quo ad ecclesiam.
12 Uerba posita in substitutionibus sunt multiformia: nam quedam directa, quedam obliqua, ⁊ nu. 13. 14. 15.
16 Uerbum omne quod includit dispositionem, ⁊ executionem dispositionis, quatenus iuris, est verbum directum.

¶ Lex xix.

Ut inter diuinum. ¶ Ecclesia et ciuitas in hac lege sortitur triplex priuilegiũ. Primũ, longissime prescriptionis centũ annorũ. Scdo, qd dominiũ sine traditione queritur in quatuor casibus. Tertiũ ius tacite hypothece. hoc d. scdm Jac. bu. Uel sic. eccl'ia ⁊ ciuitas in rebus relictis iure hereditario, legatis donationibus, ⁊ vẽditionibus, habet priuilegiũ circa prescriptionẽ centũ annorum, ⁊ circa dominij acquisitionẽ sine traditione possessionis. ⁊ habet personalẽ hypothecã, ⁊ etiã in rem actionẽ. h. d. secundũ Bart. Jsta est lex valde notabilis. premisso proemio huius lecture triplex subdit statutum, vt pa
1 tet ex summario. ¶ † No. ꝙ verbũ, relinquo, est verbũ cõmune, seu generale: quia adaptatur ad institutionẽ[m] directã, ⁊ fideicõmissariã substitutionẽ vniuersalẽ, Jtem ad fidecõmissariã particularẽ. facit quod legitur ⁊ notatur de here. instit. l. his verbis. ff. de tab. exhiben. l. j. in fi. ⁊ not.
2 Odof. ¶ † Secundo no. ꝙ in quatuor casibus ⁊ tribus actionibus non currit prescriptio contra ecclesiã ⁊ ciuitatẽ, nisi centũ annorũ. Primus casus est in hereditate. Scds in legato, seu fideicõmisso. Tertius in donato. Quartus in emptiõe ⁊ vẽditione. Itẽ prima actio est personalis, scda rei vẽdicatio, tertia est hypothecaria. ¶ Tertio no. rei vẽdicationẽ sine possessiõe acqri, ⁊ tacitã hypothecã sine conuẽtione per. l. induci. qd qual'r sit verũ. j. declarabo. ¶ Quarto no. ꝙ priuilegia istius legis consistũt in cõseruatione iuris pducti, vt nõ finiãtur minori spatio centum annorũ. Item cõsistunt in modo producẽdi: quia trãsfertur dominium sine traditiõe: ⁊ oritur hypotheca sine conuẽtione. Deinde no. ecclesiam ⁊ ciuitatem equiparari. ¶ Ultimo no. ꝙ infinitas est euitanda.
3 ¶ † Ex prima gl. no. ꝙ ius diuinũ dr̃ dupl'r. vno mõ dr̃ ius diuinũ, id est a Deo statutũ. ⁊ hoc mõ ponit pro iure cõstitutionis. Scdo dr̃ ius diuinũ, qd ab hoĩe ẽ statutũ in honorẽ Dei, vt hic. Tertio mõ dr̃ ius diuinũ acq̃sitionis, qñ aliqua res acqritur eccl'ie, q: dr̃ acqri ipsi Deo: vt hic. Et hoc facit ad no. per Jnn. in. c. cũ olim. extra de re. spo. ¶ Scdo no. in gl. ꝙ ius publicũ dr̃ duobus modis. Uno mõ ꝙ est factũ a poplo, qui põt ius facere, ẽt in suũ fauorẽ: vt no. ff. de priuil. cre. l. Anthiochẽsiũ. Scdo mõ dr̃ publicũ, qd superior facit ciuitati al's pplo in suũ fauorẽ: vt hic. Aliter alibi habem⁹ ꝙ publicũ dr̃ tripl'r. Primo stricte pro ciuitate romana. de verb. sig. l. eũ qui vectigal. Scdo large pro qualibet ciuitate: vt ff. de publicanis. l. sed ⁊ hi. §. pterea. Tertio largissime: vt cõprehẽdat ẽt priuata cõmoda, in quibus publicus fauor cõsideratur: vt. l. j. ff. sol. mat. Super alia gl. que incipit, Jn infinitũ. adde quod not. per Cyn. in. l. j. j. de sent.

k ¶ Statuto. Uide Bar. in. l. fi. de iura. calum. ⁊ in. l. omnes populi. de iustitia. ⁊ iure.

l ¶ Gabellas. dixi in. l. placet. in ver. gabellas. s. eo.

m ¶ Adaptatur ad institutionem. Guil. de cu. in. l. j. nu. 4. ⁊ quod ibi posui in apostil. ad ipsum in verbo relinquo, s. eo. Bart. in. l. diuus. ff. de test. mil. etiã in. l. ex his. §. fi. C. e. ti. ⁊ ibi gl. ⁊. c. si pater. extra de testa. ⁊ p Jstũ in aut. de here. ⁊ fal. §. si vero nulla. ⁊ ibi Ang. plene coll. j. Celsus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

de sen. que pro eo quod interest profe. vbi potes soluere hoc breuiter dum. Tu vltra Ly. dic q vbi infinitas nemini preiudicat: sed solū ius agentis cōseruat, ibi infinitas nō vitiatur: vt. l. pure. in fi. j. de dol exceptio. sed ibi infinitas alteri preiudicat: tunc vitiatur infinitas: vt in lege nostra.

¶ Venio ad gl. que incipit, hec enim, &c. que multa cōtraria signat, ex quibus duo cōtraria tantū pōdero. Primū est de. l. in oibus a. de diuers. temp. præscr. que dicit currere prescriptionē. xxx. an. Sed rñ. ibi loquitur in fisco: dic in ciuitate: vel hic loquitur in quatuor casib⁹ fauorabilibus: ibi in alijs casibus nō fauorabilib⁹, sed odiosis. Scōm cōtrariū est de. l. oēs. de prescrip. xxx. an. Rñ. q illa lex intelligitur extra quatuor casus huiꝰ legis. supple z sibi similes scōz gl. Sz resultat tertiū cōtrariū ex. l. in omnibus. ad. l. oēs. que ad inuicē videtur cōtrariari. Sz rñdeo, q. l. in omnibus. loquitur in rebus fisco nō incorporatis, que nō admittuntur sic de facili scom ℣et. de ista incorporatione dic, vt. l. vlt. de bo. vacan. Adde tamē q aliud est in fisco romane ecclesie, q̄ in fisco imperij, nam licet cognitio maleficiorū nō duret vltra. xx. annos: vt. j. de fal. l. quere. tamen exactio condēnationū, que fit in ratione ecclesie, durat vsq; ad centū annos. per aut. quas actiones. in fi. quod videtur verū cōtra cōdēnatos z eius successores vniuersales: sed nō cōtra bonifidei emptores: vt hac lege in gl. paruā quod tamē nō affirmo. ¶ Quero an singularis successor præscribat cōtra ciuitatē minori tēpore cētū annorū. Et ad hoc vt sit dubiū, loquor in quatuor casibus huius legis. glo. dicit q præscribit saltē spatio. xl. ann. vt. d. l. oēs. Nō obst. hec lex: quia dū loquitur de successore, quod intelligitur de vniuersali successore, qui succedit in vniuersum: nō aūt de successore singulari, arg. de her. instit. l. quoties. z. l. quedam. §. i. ff. de eden. imo dicit Guil. præscribit spatio. x. vel. xx. ann. sicut contra priuatū: vt. j. de præscrip. lon. temp. l. fi. quod tene mēti. ¶ Secundo quero vtrū priuilegiū quod datur ciuitati, detur castro, vel ville coberēti. Guil. tenet q sic: quia castrū, vel villa intelligitur pars ciuitatis. ad hoc de leg. j. l. si heres. §. vicis. tamē gl. sentit cōtrariū scōm vnam opinionē. m. l. finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infec. Primū est veritas: quia castrū z ciuitas nō differunt, nisi sicut parua ciuitas a magna ciuitate. z castrū est membrū ciuitatis: vt. j. ad munici. l. qui ex vico. ¶ Tertio queritur, vtrū quod hic dicitur in vēditiōe, habeat locū in permutatione: videtur q nō: quia ista lex loquitur in quatuor casibus cassatis. vnde eā nō extēdā. Guil. dicit cōtrariū: quia permutatio similis est emptioni: vt. ff. de contrahen. empt. l. j. ff. ex quib. cau. in poss. eat. l. fi. ad hoc. ff. de stat. lib. l. statuliberi a ceteris. §. quintus. Hec obstat q sint casus cassati: quia tūc fiet extēsio propter publicū fauorē: vt no. §. eod. l. illud. z. l. sancimus. z hic in gl. que incipit, captiuorū scōm Guil. quod intellige precedēte implemento ex parte ciuitatis vel ecclesie: alias non fieret in eam translatio dominij: vt. j. de rerum permut. l. ex placito. ¶ Quarto quero, vtrū pretio nō soluto acquiratur dominiū quādo ciuitas vel ecclesia emit. dicit gl. q nō, ne plus operetur non traditio, q̄ vera traditio: vbi debet esse pretiū solutū, vel fides habita de pretio: vt. instit. de rer. diuis. §. vendite. Idem tenet Guil. quod verū credo. Nam in similibus vidi q ex testamento transfertur dominium sine traditione: tamen si testator mandat heredi q vendat, non transfertur dominium, nisi pretium sit solutum, vel habita fides de eo. de actio. emp. l. si heres. de legat. iij. l. pro rem. §. agri plagam. ¶ Secundo probo per subtilissimā rationem. certus est q ecclesie obstat exceptio, si nō soluit pretium. ff. de actio. emp. l. ℣ul. §. offerri. Modo ita est q transferri dominium in aliquem, est quedam executio iuris: vt not. ℣y. in. l. fi ferunt. §. sequitur. ff. de verb. obligat. que exceptio iuris non fit, vbi obstat exceptio: vt. ff. de vsufruc. leg. l. Semptonius attalus. ¶ Quinto quero: ponamus q prima ecclesia prætendat titulum, z secunda prætendat titulum z traditionem: que erit potior, an prima que fundat se in priuilegio an secunda que fundat se in iure communi? Dicit glos. q prima: quia habet vtile dominium, quod præfertur directo. hec glossa verum dicit quantum ad prælationem: sed ponit falsam rationem: quia imo prima ecclesia habet directum dominium, et directam rei vendicationem: vt hic, z per consequens secunda ecclesia non habet dominium: quia tradens non erat dominus. Idem enim video vbicunq; ex solo titulo transit dominium: vt. l. fi. z. iij. cum similibus. ff. de publiciana. preterea ista glossa bene dicit in dicto, sed in ratione male loquitur. ¶ Sed post predicta quero, vtrum sicut acquiritur ecclesie rei vendicatio sine possessione: ita acquiritur publiciana, quando emit a non domino. glos. tangit in. l. hinc autem. §. si duobus. ff. de publiciana. Spec. dicit q publiciana non requiritur ecclesie sine traditione. ita nota. in Speculatore de emphyteu. §. nunc aliqua. versic. lviij. Breuiter, si publiciana erat orta author, saltem in habitu: ita, sicut rei vendicatio: sed si non erat orta, non potest transire: nec ecclesia habet eam ex se ex quo nunq̄ possedit. ff. de publiciana. l. eum qui. §. finali. et ita tenet Bartolus in. l. prima. §. primo. ff. de publiciana. ¶ Sexta predicta quero, vtrum sicut transit dominium, ita trāseat z possessio? dicit glossa, q possessio non transit, nisi apprehendatur. z ita notatur in simili. in. l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio. Et colligitur ratio ex. l. prima. §. Scevola. ff. si quis testamento liber esse iussus fuerit: quia possessio est facti an uitet ita dicit textus ibi. Hoc probatur per rationem. Si ecclesia heres instituitur, non in. ci, it possidere, nisi apprehendatur heredi

a ¶ In oibus. Utrum condemnatus fisco in pena pecuniaria prescribat, z quanto tempore, vide Bal. in. l. data. j. de acqui. possessio.

b ¶ Ciuitati. Bar. in auf. de here. z fal. in prin. variat ppter gl. tāde fina liter tenet, q bñficiū bui⁹. l. habeat locū in castro, quasi cū dica⁹ bñficiū: sit longe interpretandum, sz tū Bal. hic z verius appellat priuilegium.

c ¶ Tertio queritur vtrū. Not. q ista. l. habet locū in permutatione. sed in. l. j. C. de rer. permu. idē Bal. tz contra. Alnd. Barb.

d ¶ Permu. bal. in l. j. de rer. permu, vt tenere 2trariuz. nā etiaz ex toto nō trāsfert oīnū i ecclesiā sine traditione: vt no. gl. z bar. in. l. si qs rē. ff. de pollicita. Et ad qōnem istā facit qō not. gl. z doc. in auf. quas actiōes. z ibi Bal. in versi. sic mo.

e ¶ Diuum. Vide bal. in. l. si ancillā. j. de act. emp. vbi tz q nō trāsferr dūū sine traditione.

f ¶ Ecclesie. Adde Bal. in. l. j. j. si plures vna sen.

g ¶ Statutum. Mo. statutum non posse facere q transeat possessio sine apprehensione. vide Lu. ro. in. l. j. in pn. ff. de acqui. pos. vbi tz 2tra. vide Bald. in. c. cū venissent. ō resti. spo. vbi tz qō valeat statutū. pōdera: q si valeret, ad qd in. c. ij. de cōsue. fuit dictū q approbat cōsuetudo. ergo non valebat. Alnd. Barb.

¶ Sine apprehensione. Vide Bald. in. l. j. si plures vna sent. z in. l. traditio nibus. j. de pactis.

h ¶ Ciuilissima. nota. Hoder. i. l. j. in pn. ff. de acq. posi. z Ange. hic sequitur in. l. j. ff. de dist. pupillo. bal. aūt in rub. de cā pos. Dicit q talis possessio trāslata sola authoritate. l. vel statuti, dicitur artificialis, nō naturalis. Angel. aūt in. l. ij. j. de acq rend. pos. appellat eam ciuilem.

i ¶ Tacitā. Adde glo. z Bal. in. l. ij. j. in qui. cau. pig. ta. 2trab. z Ly. z bal. in. l. ootis. j. de iure

k do. adde etiam, quod camera episcopalis non habet tacitam hypothecam: vt no. Bal. in rub. j. de iu. fi. in fin. z ad hoc adde Bart. in. l. ij. j. de debito. cini. lib. xj.

l ¶ Ecclesiā. z q non includat clericus seu ecclesia, tz Abb. i. c. a nobis. el j. ex de sen. exc. z ibi ter. z in. c. tua nobis. z Ant. de but. ibi extra de decī.

☞ Adde qd̄ notaui in apostil. ad Istū in.l.cunctos populos.nu.12. vers.sed hic vlterius queritur.in ver.includāt clericos.℥. de sum. tri.ꝛ fide cath.Cel.

in hac.l.fit mētio relicti,qd̄ est nomen generale
ad omne genus relicti:vt.j.de inof.testa.auf.no
uissima.ꝛ in auf.de here.ꝛ fal.§.si vero nulla.in
glo.super verbo relictum.ꝛ.ff.de here.insti.l.his
verbis.ꝛ ibi no.Preterea dicit ipse ꝙ est expres
sum in auf.de ecclesia.ti.§.si quis autem pro re
demptione.vbi episcopus,qui est executor legi
tim⁹,vēdicat absq; alia restitutiōe.ꝛ ista lex no
stra loquitur pariter de relicto ecclesijs. ꝛ in re
demptione captiuorum:ergo est ibi casus.vnde
concludit Bar.ꝙ fideicommissarij vniuersales
ꝛ executores vniuersales ad pias causas,possunt
mouere actiones hereditarias cōtra debitores
hereditarios,ꝛ agere rei vendicatione cōtra pos
sessores ꝛ fideicōmissaria petitione hereditatis,
ꝛ nulla facta restitutiōe reali,vel verbali.ꝛ ita di
cit ipse in qōne,quam disputauit que incipit,Ti
tius filium.¶ Et si tu dicas,nonne isti possunt
petere restitutionē ex treb.Certe dicit ipse qd̄ sic
tamen ista est via agendi de iure communi:sed si
volunt venire ex priuilegio,possunt:q: priuile
giū nō aufert beneficiū iuris cōmunis:vt.d.§.si
quis seruum.ꝛ.j.de secū.nup.l.generaliter.§.his
aūt,scdm eum.hoc confirmo:q: ad pias causas
non est necessaria hereditatis aditio.ergo nō est
necessarium ministeriū heredis adeuntis ꝛ resti
tuentis.Hinc est qd̄ q: ministerio heredis nihil
accrescit legatarijs ad pias causas:ideo heres nō
detrahit falcidiam de his,vel trebellianicam:q:
beneficio heredis nihil cōsequuntur,sed ipso iu
re.Sed hoc ego nō credo verū:ꝛ dico ꝙ si in fidei
com.vniuersali ad pias causas non transeūt a
ctiones sine restitutione,nisi in casibus, qui ha
bent in.l.pe.j.ad treb.§.cum autē.Et hoc ꝓbo:
q: ita est in ciuitate,ꝙ est necessaria restitutio:vt
ff.ad treb.l.omnibus.cum.l.sequē.ergo idem est
ad pias causas:cum per hāc.l.equiparantur.In
a quo ergo cōsistit priuilegium:Rn̄deo[a] ꝙ etiam
ante aditionem hereditatis,si heres est in mora
adeundi ꝛ restituēdi,vel decedit sine herede.trā
sibunt actiones sine restitutione,fauore pie cau
se,qd̄ alias non esset:vt.ff.ad treb.l.apud Jul.§.
Antistia.Sed si heres sponte adijt,ꝛ non depre
henditur per conuentionem in mora,actiones
non transeunt sine restitutione:ꝛ hoc est ex gene
rali natura fideicōmissi vniuersalis,qd̄ desiderat
ministerium heredis.Nec est verū qd̄ lex ista di
cat ꝙ sine restitutione transeant iura heredita
ria,vel vniuersalia.imo ista lex nihil dicit de hoc:
refert enim se ad alias leges,dū dicit,scdm no
stre cōstitutionis tenorē.que verba sunt ponde
12 randa.¶ †Nunc aliqua dicā de natura verbor
in substitutione platorū:ꝛ scdz qd̄ hic tactū est, q̄
dam sunt verba directa,quedā obliqua,ꝛ quedā
indifferentia, siue cōia, seu generalia ad vtrūq;
se habētia,qd̄ declaro primo per regulas, secūdo
p exēpla.¶ Et regula prima est,qd̄ illud est ius
directū,qd̄ nō petit:sed preter petitionē cōpetit
ipso iure.ita dicit Azo in summa de fideicōmis.
li.ad fi.vnde heres directo nō petit ius heredita
riū:sed petit res hereditarias ꝓpter istd̄ ius:sed
fideicōmissarius vniuersalis hn̄ petit ius here
ditariū:q: opz ꝙ prīo trāsferat̄ i eū,ꝙ petat res.
13 ¶ †Scd̄a regula de verbis directis est ista, qd̄
omne verbū qd̄ importat tale ius, ex quo possit
adiri hereditas de iure ciuili,vel peti bonorum
possessio de iure pretorio:est verbum directum.
vnde pretor bonorū possessionem nō defert suc
cedentibus per obliquum, ꝛ hoc patet in tota
materia de bonorum possessiōe.¶ Tertia quod
omne verbum per quod immediate vniuersali
ter succeditur testatori, est verbum directum:vt
no.infra.de fideicummis.l.eam quam.¶ Quar
ta quod verbum directum significat successionez
descendere ab instituto in substitutum imme
diate quod institutus moritur.Ita dicit gl.in.d.
b l.eam quam.ꝛ ideo verbum moriatur[b], est dire
ctum: quia significat ius immediate queri per
mortem instituti; vt in capi.j.de testa.libro.vj.
¶ Quinta quod omne verbum quod alterius

a ¶ Rn̄deo. scripsi post Roma.in.l.j.§.sed ꝛ quoties. ff. ad trebel.

b ¶ Moriatur. Vide.j.in fi.

c ¶ Regulā.de verbo assigno,ꝛ accresco.ꝛ vide Bart.in l.si constante.solu.matri.ꝛ in.l.Centurio.ff.de vul.ꝛ pup.

d ¶ Assigno. Idē si testator dicat: ego restituo.vt no.bal. in.l.humanitatis. in versi. mirabile.ꝛ est.j.de impuber.ꝛ alijs substi.

e ☞ Verbum deuoluatur. Adde bart. plene in.l.Cēturio. ff.de vulg.ꝛ pupi.ꝛ in.l.ij.ff.d̄ ali.ꝛ cib. leg.aliqd per Istuz in.l.si indebitam.j. de fideiusso. et de verbo deueniat, ꝛ simi. vide eundem. Bart. in. l. cogi.in prin.ver.ꝛ per hoc semel. ff. ad trebel, Celsus.

ministeriū excludit, in vniuersali substitutione est verbū directū, iuxta
14 theoricā not.ff.de vsuf.l.si quis ita.¶ †Modo pono regulas in verbis
obliquis per contrariū,hoc modo: Omne verbū quod requirit factum
alterius ad trāsferēdū ius in alterū,est obliquū.¶ Scd̄a omne verbum
quod importat tale ius, ex quo nō potest adiri hereditas, nec bonorum
possessio peti,est verbū obliquū.¶ Tertia ꝙ omne verbū per quod im
mediate nō succeditur testatori est obliquū.¶ Quarta ꝙ nullū verbum
est ita directū,quod si sit positū in alterius ministerio,nō efficiatur obli
quū:vt.ff.ad Tre.l.ex facto.in prin.¶ Quinta ꝙ capere de manib⁹ al
teri⁹ in restitutiōe iuris, cōpetit substitutio fideicō.Sz mera restitutio
facti,que cōpetit ius habēti,cōuenit substitutiōi directe: vt.ff.qui satis
15 cog.l.inter omnes.¶ †Modo pono de verbis cōibus duas regulas.
Pono primā,omne verbū generale quod eque proprie stat sub significa
tione directe ꝛ oblique,adiectū vniuersitati,est cōe:sz si adijcitur specia
litati,est obliquū:vt.ff.ad Tre.l.cogi.§.ꝛ generaliter.per Dy.¶ Scd̄a
regula est,ꝙ omne verbū quod quādoq; reperitur in significatiōe dire
cti,qn̄q; in significatiōe obliqui,est cōe:q: eius significatio cōpetit pluri
bus speciebus substitutionū:ꝛ iste regule sunt verissime.¶ Modo venio
ad exēpla,ꝛ dico ꝙ ista d̄ ꝓprietate sermonis sunt verba directa,scz ver
tali aditio,vnde si testator dicit filius me⁹ qn̄cunq; decesserit,bona mea
hn̄ adijcio.Istud est verbū sua natura directū,qd̄ dnotat p modū trāsit⁹
in alterū recta via.Testator em̄ nō solū dispositiōe, sed proprio ministe
rio vsus est.ad hoc instit.d̄ eo cui li.cau. bona addicūtur.ꝛ de fideic.li.li.
ergo idē si dicat,adiudico,q: hoc verbū significat vltimū effectū dispo
sitionis,ꝛ talia verba sunt directa:q: significāt p modū pduci in sui esse.
16 ad hoc.ff.de publicia.l.sed ꝛ si res.ꝛ insti.de off.iud.in fi.¶ †Super quo
c do vnā incidētē regulā[c],ꝙ omne verbū qd̄ includit dispositionē ꝛ exe
cutionē dispositiōis,quaten⁹ iuris est,est verbū directū, vn̄ idē dico in
verbo,assigno:vt.ff.de assig.li.l.j.ꝛ extra de of.ord.c.ij.lib.vj.Idē etiam
dico in verbo,accrescat,qd̄ est verbū directū.de acquir.her.l.qui patri.ꝛ
quādo non pet.part.l.j.Idē dico si testator dicit:cedo,ꝛ cōcedo: q: testa
tor ipse assumpsit sibi quatenus iuris est execu.de dona.l.pen.ꝛ de cōsti.
princ.l.j.¶ Exemplum de verbis obliquis est,qn̄ testator vtitur verbo,
det, vel verbo, restituatur:nā cū alteri⁹ ministeriū includat,est obliquū
d scdm regulas predictas,Si aūt diceret:ego do,vel assigno,[d] vel ego di
stribuo:q: plenū significatū habēt ista verba,magis sunt directa, quam
cōia.Ad hoc facit quod not.j.in.l.quoties.fami.ercis.nā dare,ius dire
17 ctum significat:vt instit.de act.§.sic itaq;.¶ †Venio ad cōmunia,ꝛ dico
ꝙ verbū cōmune est verbū,remaneat:vt.j.de don.ante nupt.l.si cū ante.
verbum redat.de mil.test.l.si duobus.verbū reuertatur: vt.l.j.de don.
e verbū,deuoluat[e]:vt.l.ij.de ali.leg.vel verbū, iudico: vt in.c.lz.de sepul.
ꝛ ibi p Jo.An.in tit.qualiter feu.alie.pos.c.j.coll.x.facit.l.j.§.eo.ꝛ not.
instit.quib.nō est permis.fac.test.§.preterea.Itē est verbū cōe,verbum,
perueniat:nisi apponeretur dictio,eo ipso. nā si testator diceret, si filius
meus sine herede decesserit,eo ipso bona perueniāt: tūc ex isto adiuncto
efficitur directū,q: exponitur eo ipso, id est sine aliquo heredis obstacu
lo,vel adminiculo.ꝛ ita exponit Arch.in.c.eū qui.de preben.lib.vj.ꝛ in
c.j.alias si.de sepul.eod.lib.Idē dico in verbo, deueniat, qd̄ est verbum
cōe:licet Inn.in.c.raynutius.de testa.dicat ꝙ est directū:q: parē habet
significationē ex assumptione directi ꝛ obliqui de sui natura,ꝛ scdz mo
dum significādi attributū tali dictiōi ab intellectu est cōe.de verbo,de
ueniat,habes duos tex.ff.de solu.l.pen.ꝛ in vsi.feu.in constit. vbi oīno
videas.¶ Idē dico de verbo,succedat,cū quadā distinctiōe:ꝙ aut refer
tur ad res principaliter,ꝛ secūdario ad personas disponendo de bonis.
verbi gratia, quādocunque filius meus decesserit, bona mea succedant
titio,vel impersonaliter proferat̄:vt qn̄cunq; decesserit,succedat talis:ꝛ
nō dicitur succedat filio meo,sed impersonaliter profertur:tunc est ver
bum cōe, qd̄ ratione cōiuncti ꝛ cōnexi interpretatur frequēter obliquū:
vt in.l.precib⁹.cū sua materia.j.de impu.vbi de hoc dicet̄. Si aūt dictio
succedat, refertur ad psonā: vt q: testator dicit succedat filio meo:ꝛ sic
principaliter disponit respectu persone,secūdario respectu rerū:tunc est
verbū directū:nā per fideicōmissariā substitutionē nō succeditur institu
to,sed testatori:vt.ff.de vulg.subst.l.coheredi.§.cū filie. ver.nec fideicō.
vnde si alia verba nō repugnāt,ista substitutio est directa.Et hec suffi
ciāt de istis verbis,ꝛ idē in oībus similib⁹ est dicēdū.¶ Illud est certū,
ꝙ verbū,instituo,est directū: q: talis mod⁹ significādi dat⁹ est sibi a iure:
vt.ff.ꝛ.C.de her.inst.per totū. Tn̄ qn̄q; substitutio appellatur precaria
substitutio:vt.ff.de manu.test.qrebatur.Itē verbū heres esto,est verbū
directū,siue exprimatur,siue tacite suppleatur:vt.j. de her.insti.l.fi.ꝛ.ff.
de her.instit.l.j.in fi.ꝛ ita intelligitur.ff.de vulg.sub.l. verbis ciuilibus.
dum dicit ꝙ dubia substitutio interpretatur directa,scilicet quādo sunt
ibi verba directa.Sz tamē dubiū erat in hoc,an esset substitutio,nec ne:
non aūt dubiū erat, qualis esset substitutio: sed in hoc casu proprie lo
quitur tex.in.c.si pater.d̄ testa.lib. vj.Itē verbū,dn̄s esto, est verbū dire
ctum.de her.instit.l.his verbis.quia verbū,dominij, de directo intelli
gitur:vt.l.j.§.qui in perpetuū.si ager vecti.Item verbum,moriatur,est
verbum directū:quia significat, ꝙ inter mortē instituti ꝛ eius substitu
nullum sit mediū:vt.d.c.si pater.allegato.¶ Ultimo dico ꝙ nō solū lex
sed cōsuetudo in suo municipio potest dare intellectū ꝛ quendā modum
significādi vocabulis:vt no.ff.de leg.iij.l.librorū.§.quod tamē Cassius.

Ecclesia

1 Ecclesia contra ecclesiam, an prescribat. xxx. vel. xl. annis.
2 Ecclesia contra priuatum, an prescribat. xxx. annis.
3 Ecclesia nouãtulana, que habet priuilegiũ, ꝙ nõ prescribatur cõtra eam nisi centum annis non potest prescribere rem alterius minori tempore.
4 Prescriptio centenaria, an sit reducta ad. xl. in ciuitate.
5 Priuilegium an possit concedi ecclesijs, vt non currat contra eas minor prescriptio q̃ centenaria.
6 Priuilegium an possit concedi, vt nulla prescriptio obijciatur.
7 Prescriptioni, an possit renuntiari per pactum.
8 Ecclesia an possit restitui contra aliquas prescriptiones.
9 Prescriptio si incipit contra priuatum, ꝛ ecclesia successit illi: quo iure vtetur in prescriptione complenda.
10 Priuilegiatus succedens non priuilegiato, an in obligationibus vtatur suo priuilegio.
11 Vidua si succedit rustico, an habeat priuilegium declinandi forum.
12 Emphyteuta ecclesie, an possit donare iura sua.
13 Prescriptio regitur cõtra ecclesiã. xl. annorũ, an idẽ sit in cõsuetudine.
14 Ecclesia Romana quid est.
15 Possessio centum annorum quomodo probari potest. nu. 16.
17 Notarium aliquem fuisse nõ expedit probare in instrumentis antiquis.

Authentica.

Quas actiones. Pretermissis contrarijs que sunt leuia, de quibus dic vt in gl. Veniam⁹ ad ea q̃ vtilia sunt, ꝛ sequẽdo ordi-
1 nẽ gl. † Quero primo vtrũ eccl'ia prescribat cõtra eccl'iam spatio. xxx. vel. xl. an. ꝛ videt̃ ꝙ sufficiat. xxx. an. q: quãdo ꝑuilegiat⁹ cũ ꝑuilegiato cõtẽdit: illa ꝑuilegia cõfundũtur: ꝛ stat̃ iuri cõi: vt. l. sed ꝛ milites. §. j. de excu. tut. sed ita est hic. ergo, ꝛc. Cõtrariũ determinat gl. ꝛ bñ põt assignari triplex ratio. Prima, q: qñ vnus priuilegiat⁹ tractat de lucro captãdo, ali⁹ de dãno vitãdo: iste alius ꝑfert̃: vt. ff. ex quib. cau. ma. l. fi. Sed si prescribẽs tractat de lucro captãdo, dñs vero de dãno vitãdo: vt. l. nec vtile. ff. ex quib. cau. ma. tũc potior est cã dñi. Secunda ratio, q: lz vtraqꝫ ecclesia sit priuilegiata in genere, tñ in specie ꝛ respectu illi⁹ cause nõ est priuilegiata ecclesia ꝑscribẽs, sz illa cõtra quã prescribit̃: merito ergo priuilegiũ in specie derogat priuilegio in genere. Tertia ratio est: q: ꝓprie loquẽdo hic nõ sunt ambe priuilegiate, sed altera tantũ: quia per aut. istã nõ datur priuilegiũ ecclesie in acquirẽdis: sed in cõseruatione iuris quesiti. ideo vera est determinatio, ꝙ requirũtur. xl. an. vt extra de prescrip. c. de quarta. Vtrũ aũt priuilegiat⁹ contra priuilegiatũ vtat̃ priuilegio suo. nõ dico aliter, nisi remittẽdo de hoc ad
2 not. hic per Pet. ꝛ Cy. † Secũdo queritur hic, vtrũ ecclesia [a] contra
a priuilegiatũ prescribat spatio. xxx. anno. videt̃ ꝙ nõ, vt. ff. qõ quisqꝫ iur. l. j. §. j. Gl. dicit cõtra, ꝛ bene: q: in hoc actu neuter est priuilegiat⁹, nec ꝑscribẽs, nec patiẽs prescriptionẽ. vñ sum⁹ directe in iure cõi. Non obst. l. j. ff. qõ quisqꝫ iur. q: ibi loquitur in priuilegio impetrato, hic in priuilegio proprio motu cõcesso: ꝛ sic nõ ob. scdz. gl. Vel hic loquitur de priuilegio incluso in corpore iuris, qõ presumit̃ proprio motu principis emanasse. ibi in priuilegio nõ incluso in corpore iuris, qõ presumit̃ emanasse ad supplicationem petẽtis secundũ Bar. allegantẽ. c. si motu proprio. de preben. li. vj. ꝛ in. l. j. j. de pet. bo. sub. lib. x. Vel aliter, q: hic loquitur in priuilegio vniuersali cõcesso eccle. ibi loqtur in priuilegio singularibus personis cõcesso. vnde hic merito nõ intelligo factũ ad supplicationez: quia esset valde impossibile ꝛ difficile ꝙ supplicassent omnes ecclesie de
3 mundo, tam facte, q̃ fiẽde, que tũc nõ erãt. † Ex ꝑdictis infert [b] Bar.
b ꝙ ecclesia nouãtulana, q̃ hz singulare [c] priuilegiũ, ꝙ nõ patiatur minorẽ
c prescriptionẽ centũ anno. qõ similiter ipsa nõ prescriberet rẽ alterius minori spatio: cũ hoc videat̃ indultũ ad supplicationẽ: ideo retorqueatur contra supplicantẽ, secũdũ Bar. Sed hoc nõ videtur probabile dictuz: q: hoc priuilegiũ est magis cõcessum Deo q̃ hominibus: ꝛ ideo dicitur ꝙ fieret retorsio cõtra ipsum Deũ. merito non videtur bene dictum. Itẽ q: hoc non est ius iniquũ: cũ nõ sit cõtra ius naturale, vel gentium: nam de iure naturali vel gentiũ nulla est introducta prescriptio. Itẽ ad hoc. ff. quod quisqꝫ iur. l. iij. §. si procurator. Tertio querit glo. vides ꝙ ista aut. corrigit. l. C. in ecclesia. ꝛ idẽ dicas in pauperib⁹: vt in aut. de ecclesia. tit. §. pro tẽporalibus. in verbo, pias cãs. qõ est not. contra iura
4 pauperũ non prescribatur minori spatio. xl. anno. † Modo queritur
d vtrũ idẽ sit in ciuitate [d]: ꝙ prescriptio cẽtenaria reducta sit ad. xl. Pla. dixit ꝙ sic: quia si ecclesia cui debetur maior fauor, reducta est ad hanc prescriptionẽ: ergo multomagis ciuitas, cui debet̃ minor fauor. gl. determinat cõtra: q: ex idẽtitate vel maioritate ratiõis legũ correctio nõ inducitur: ad hoc semp alleg. ꝛ est bñ no. Nõ ob. j. de indi. vidui. l. fi. vbi identitas ratiõis trahit̃ ad correctionẽ legis: q: ibi loqtur in correlatiuis, in quib⁹ est inseparabilis cõnexitas: vt vno posito alterũ necessario sequat̃: vt. l. fi. ff. de accep. scdz Bar. Sz ego dico, qñ generalis ratio scripta est in lege, ꝙ ex ista rõne possum⁹ inferre ad quẽlibet casum. nã tacite cautũ intelligitur: qñ eadẽ rõ reperitur: vt. j. de reuo. do. l. his solis. sz hic ratio generalis scripta est, ꝛ videt̃ quasi impossibilitas ꝓbatiõis de possessione tanti tẽporis, dum dixit tex. quod nec documentis integritas, nec actis fides, nec etas valet testibus suffragari: vt in authentic. hec consti. innouat consti. in princ. Confiteor ergo quod a tacita ratione non fiet legis corre-
e ctio: sed ratione expressa [e] ꝛ scripta bene inducitur correctio: vt in aut. de hered. ab intest. §. ex his. Guil. tñ tz gl. q: tex. in corpore loquit̃ taxa-
5 tiue, scdm eum. Idẽ Cyn. in additio. † Quarto querit gl. vtrũ possit cõcedi priuilegiũ alicui ecclesie, ꝙ nõ currat ei minor prescriptio centũ annorũ: dicit gl. ꝙ sic: ꝛ ponit exemplum in ecclesia nouãtulana. ꝛ probat ꝑ duas rationes. Prima, q: prescriptiones sunt odiose, ꝛ ideo de facili remouentur odiosa per rescriptũ principis. Scda ratio est: q: nõ videt̃ nouũ ius statui, sed sue veteri forme reddi. vnde nõ dicit̃ fieri ius alterius deteri⁹. de pact. l. si vnus. §. pact⁹. ver. qõ ꝛ in specie. Sed ista gl. videt̃ male dicere: primo in dicto. q: istud priuilegiũ absorbet ius prescribẽtis: ergo nõ valet, si nõ est ibi clausula, nõ obstãte. aut. quas actiones: vt. l. quoties. j. de preci. impe. off. arg. ad hoc. ff. de vulga. substi. l. ex facto. in prin. Sed videt̃ male loqui in prima rõne: q: non est verum, ꝙ omnes prescriptiones sint odiose: imo quedã sunt fauorabiles, quedã mixte. j. de edic. diui adri. tol. l. fi. Quedã sunt sua natura currentes, que veniũt ad corroboratiõnẽ cõtract⁹: vt dicimus in redhibitoria, ꝛ quanto minoris: vñ ista ratio non est semp vera. Preterea posito ꝙ esset odiosa: istud est rationabile odiũ, propter moraz non petẽtis. Itẽ scda ratio non videt̃ vera: q: versi. qõ ꝛ in specie, loquit̃ in iure eliso, qõ adhuc durabat i essentia, lz nõ durauerit in effectu. vñ sunt ibi reliquie ꝛ ideo facile redit̃ ad ipsum, sed hic loquitur in iure soluto: vbi nõ sunt reliquie alique: vt. j. de lati. li. toll. l. j. in prin. ꝛ iõ impossibilis est reintegratio: vt. d. §. pactus. versic. sed si
6 pactũ cõuẽtũ. ꝛ ista est veritas scdz doc. † Quinto querit gl. vtrũ possit concedi, ꝙ nulla prescriptio obijciat̃. glo. dicit ꝙ nõ: innuit tamẽ, quod valeret si exprimeretur species prescriptiõis, dũ alleg. l. sed ꝛ si quis. §. quesitũ. ff. si quis cau. Breuiter ista allegatio parum facit: quia in. §. quesitum. non est necesse exprimere casus in indiuiduo, sed sufficit ꝙ per modum speciei exprimantur. vnde sufficit ibi dicere, renuntio exceptioni incendij: licet non dicat immissi per Martinum vel Joannẽ. ita ergo erit hic: quia nomen prescriptionis est nomen speciei, licet comprehendat (vt ita dixerim) plures prescriptiones indiuiduales. Quid ergo est dicendum: Rñ. idem qõ in precedenti questione, ꝙ non valet: non quia princeps non possit: vt. j. de ope. publi. l. prescriptio. sed quia modus traditus a iure non est seruatus, cum non sit ibi clausula: non obstan. hac
7 aut. † Sed iuxta hoc quero, quid in pacto, vtrum possit renuntiari exceptioni future prescriptiõis per pactum: De preterita enim habemus ꝙ potest renũtiari. de fideius. l. si quis postquã. ꝛ. l. vbicunqꝫ. de solu. l. cum quis. §. si quis pro reo ꝛ. ff. mandati. l. si fideiussor. §. fi. Breuiter dicendum est, ꝙ possit: q: per pactum cõtra excipiẽtem potest parari replicatio. Sz qd erit: Rñ. illi replicatiõi postquã nata erit prescribet̃: vt. j. de exce. l. lz. ꝛ tunc dabit̃ reo duplicatio, cui non est renuntiatũ, nec potest renũtiari vel dic ꝙ valet renuntiatio vt ipso iure non currat prescriptio, vt tangit Dyn. in. l. nemo potest. de lega. primo. ꝛ videtur tex. in. l. quod si nolit. §. si quis ita. de edil. edic. Nam aliud est in rescriptis, q̃ habent clausulam derogatoriam, ꝛ aliud in pacto, ꝛ hoc tangitur hic per Guil. ꝛ Cynum. discursorie tamen. Vel dic quod lex, quod si nolit. §. si quis ita. loquitur in prescriptione que sumit originem ex ipso contractu: ꝛ ideo potest excludi per pactum: secus autem est in prescriptione que sumit originem post contractum ex mora ꝛ odio: quia introductis in odium renuntiari non potest, vt. ff. ad macedoni. lege tametsi. Quid in statuto municipali: puto quod non valet: quia non habet clausulam derogatoriam: vt dicta. l. prescriptio. de operibus publicis.

a Ecclesia. Vide gl. ꝛ doc. in. c. illud. extra de ꝑscri. Et Joã. an. in regula, qui ad agenduz. de reg. iur. in mercu.

b Ex predictis infert. No. si concedit̃ priuilegiũ ad instãtiã petẽtis, ꝙ cõtra euz prescribat̃ spatio cẽtum annorũ: ita vtet̃ eodez iure prescribẽdo rẽ alienã. And. Barb.

c Singulare. pro opi. Bart. alleg. gl. i. c. fi. extra de mut. pe. que dicit ꝙ priuilegiũ concessum minoribus, vel. ecclesijs ad eorũ postulationẽ, inducit retorqutionem.

d Ciuitate. Facit ad hanc qõnem qõ no. Bar. s. l. proxima. vers. iij. querit̃.

e Rõne expressa. Limita vbi lex videtur correctoria. ꝛ etiam penalis. per no. glo. in cle. vt hi qui. in verbo, distributionem. de eta. ꝛ quali. Ant. de but. in. c. fi. i. j. ꝛ. xij. fallen. extra de cõsue. ꝛ Raph. in. l. cum mulier. ff. sol. mat. vbi collegit ex illa l. ꝙ statutũ habẽs rõnẽ expressam, loquẽs in vno casu, extẽdit̃ ad aliũ. Et Pau. de cast. in. l. quãuis. j. de fideicõ. dicit idẽ ꝙ Bal. hic. ꝛ ita limitat istam glo. ꝛ idem dicit esse vbi vnica tãtũ ratio reddi põt. per no. p Bal. post gl. in. l. maximũ vitium. j. de li. prete.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

8 ¶†Sexto querit gl. an cōtra aliquas p̄scriptiones eccl'ia restituat̄: dicūt do. q̄ eccl'ia equiparat̄
a minori[a] in ꝯtractib⁹ ꝛ iudicijs: vt. l. j. j. de sen. ad uer. fiscū latis. ꝛ ibi no. secus in prescriptionib⁹: q̄ si equiparet̄ minori in prescriptionibus: certe cū semp ecclesia sit ecclesia: ergo erit semp minor: ergo nunq̄ prescriberet̄, scd̄m Jac. but. hic in lec. qd̄ verū credo in ciuitate: sed in ecclesia dic vt in
9 c. j. de in integ. resti. in cle. ¶†Septimo ꝛ vltimo querit gl. qd si p̄scriptio incipit ꝯtra priuatum: ꝛ ecclesia successit illi, p̄scriptione pēdente: vtrū cōplebit̄ illa p̄scriptio, tāq̄ ꝯtra p̄uatū, an tāq̄ ꝯtra ecclesiā: R̄ndet gl. q̄ ecclesia vtet̄ iure sui p̄uilegij scd̄m opi. Jo. vt. ff. de vsur. l. cū qdā. §. ex locato. ꝟ. fisc⁹. Postea dt cōtrariū q̄ vtet̄ iure p̄uati, vt. ff. de iure fisc. l. fiscus. ꝛ. l. si fundū. de fun. do. ¶Questio stat in hoc, an p̄uilegiat⁹ succedēs nō p̄uilegiato, vtat̄ p̄prio p̄uilegio, quātū ad p̄scriptionē. primit⁹ est videndū: q̄ in hoc de directo tangebat ius quesitū: ꝛ in hoc sic dicendū est loquendo in priuilegio qd̄ est ex parte eius, contra quem prescribitur: q̄ aut priuilegiū qd̄ hʒ succedens est tale, q̄ prescriptionē differt, aut mutat. primo casu qn̄ per priuilegiū tolleret̄ ꝛ absorberetur totū ius p̄scribētis, priuilegiat⁹, nō vtitur suo p̄uilegio: vt. ff. de fundo dotali. l. si fundum. scd̄m Pe. Lamb. ꝛ Sali. ꝛ Cy. ꝛ Bar. Rō hec est: q̄ istud priuilegiū nō pōt tollere ius inchoatum ex principio prescriptionis: tolleret autem, si in totum absorberet. ¶Scd̄o casu qn̄ differt: tunc priuilegiatus vtitur suo priuilegio: vt. j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. §. non serus. j. de tēpo. in integ. resti. l. ea que. §. q̄ si minor. ꝛ. ff. de mino. l. interdū. ¶Tertio casu qn̄ mutat p̄scriptionem, dico q̄ hic est casus n̄re q̄ōnis. Nō eni hic suspēdit̄ cursus p̄scriptiōis, sʒ alterat̄ in alterā formā tp̄is p̄scribēdi. q̄ casu dico, q̄ p quantitate tp̄is preteriti inspicimus authoris ius, sed pro quātitate tp̄is futuri inspicimus priuilegiū successoris: vt. j. de p̄scri. long. tēp. auť. qd̄ si quis quibusdaʒ. vnde si tu incepisti prescribere. x. an. ꝛ possedisti quinquēnio, tan dē possessori succedit ecclesia: dico q̄ p tpe futuro suū p̄uilegiū ecclesia habebit: pro tpe preterito nō. Sequitur ergo q̄ cū pro dimidia parte tp̄is possedisti, ꝛ de prescriptione restat mediū: pro isto dimidio prescribes eo modo, quo prescribit̄ cōtra ecclesiā: vñ opʒ te adhuc possidere per. xx. an. ꝛ sic ex duob⁹ dimidiatis tēporibus integratur p̄scriptio diuersarū formarū. Silr̄ si possideas rē vicini tui, si esset absens, p̄scriberes ꝯ eum. xx. ann. si p̄sens. x. Pone q̄ presens quinquēnio prescripsisti pro dimidio tēpore: postea si se absentat, opʒ te nunc prescribere. x. annis, qd̄ est dimidia pars p̄scriptionis inter absentes, vt dicta auť. qd̄ si quis quibusdā. ꝛ sic fiet cōiunctio tpo, habito respectu ad quotā tp̄is, ꝛ nō ad dinumerationē annorū: ꝛ ita tenēt p̄dicti doc. Pe. ꝛ Cy. Lāb. Sali. ꝛ Bar. Et ratio est: q̄ omne qd̄ mēsuratur tpe, distinguitur scd̄m tēpus. sec⁹ in eo qd̄ si cōmēsurat̄ tpe: sʒ assumit substātiā sui esse in instanti: vt. j. de resti.
10 mi. l. si cum militarib⁹. ꝛ. l. ea q̄ a patre. ¶†Modo sequitur videre de alio. s. an in obligationib⁹ priuilegiatus succedens nō priuilegiato, vtatur
b suo priuilegio.[b] In hoc scd̄m Pe. est distinguendū: aut priuilegiū cōceditur respectu publice vtilitatis: tunc vtit̄ successor proprio priuilegio. ff. de vsur. l. cū quidā. §. fiscus. Aut respectu persone singularis: tunc refert aut loquimur in obligatione cōmittenda p̄pter fieri, aut propter nō fieri. Si propter fieri, vtitur suo p̄uilegio: q̄ precedens causa ex se non obligabat efficaciter sine adminiculo secunde cause: vnde cum secunda causa ratione prime persone elidat: merito habet locum priuilegium: vt. ff. de verb. obli. l. cum filius. §. in hac. Si autem committenda propter non fieri: tunc quia obligatio non sumit adminiculum ex persona successoris: quia committitur ex solo tractu tēporis, merito sicut successor nihil adminiculatur circa esse obligationis: ita

11 nihil opatur in ei⁹ resolutiōe: vt. ff. de mino. l. Emili⁹ largian⁹. ¶†Ex istis infert Pet. q̄ si vidua succedit rustico, q̄ nō habeat priuilegiū declinādi forū: q̄ h̄ beneficiū p̄sonale est cōcessum miseratiōis intuitu. sec⁹
c in clerico:[c] q̄ ei est cōcessum priuilegiū fauore ꝛ rōne totius ordinis clericalis, scd̄m Pet. q̄ Cy. reputat no. dignū. ¶Sʒ tu dic, q̄ aut loquimur respectu obligatiōis, aut respectu executiōis, aut respectu fori. Si loquamur respectu obligatiōis: aut obligatio est iam formata: ꝛ sic non pendet ei⁹ essentia: tūc est inuariabilis, ꝛ nō mutat̄ ex p̄sona successoris: vt. ff. de verb. ob. l. ij. Aut obligatio nō est nata, sed pēdet eius essentia: tūc aut predecessor est sola cā efficiēs ipsi⁹ obligatiōis: ꝛ attēdim⁹ ip̄m, nō successorē: vt. l. emili⁹. ff. de mino. Aut nō est ipse sol⁹ cā efficiens: sed participat successor in cā efficiēte: tūc attēdim⁹ p̄sonā successoris: vt. d. §. in hac. Si aūt nō loqmur in obligatiōe: sʒ in eo qd̄ p̄cise oriť ex mora: tūc attēdim⁹ tp̄s more: q̄ cū nō habeat cām de p̄terito, nō fingit retro. ꝛ iste ē casus in. d. l. cū qdā. §. fisc⁹. Si aūt loqmur de iure fori, ꝛ nō de iure obligatiōis: hic falsum dicit Pet. q̄ cū totū iudiciū sit de futuro: merito inspicim⁹ successorē, cū quo totū iudiciū sumit initiū sui esse: vt. j. qñ impe. inter pu. ꝛ viduā. l. vnica. Si aūt loqmur sup executiōe: ꝛ tūc inspicit̄ p̄sona in qua fiet executio: q̄ executio est act⁹ de futuro. i. post mortē authoris, ꝛ ideo nō cōsideramus cām de p̄terito, sed locū ꝛ tp̄s, qñ ꝛ vbi fiet. arg. j. de exac. trib. l. missi opinatores. li. x. ꝛ adde qd̄ no. p. Arch. xvj. q. iiij. c. placuit. ¶Ecōtra qñ nō priuilegiat⁹ succedat priuilegiato, vide de publica. l. licitatio. §. fi. ꝛ qd̄ ibi no. ꝛ in. c. p̄uilegiū personale. ꝛ qd̄ ibi no. per Dy. extra de reg. iur. lib. vj. ¶Extra gl. op. q̄ cōtra ecclesiā non currat p̄scriptio, vñ videt̄ obstare. j. ne rei dñice vel tēplorū. l. vniuersas. q̄ est canonizata. xvj. q. iiij. c. vniuersas. Sol. ibi ē spaciale i reb⁹ emphyteuticis eccl'ie, vel locatis ab ecclesia, q̄ si indebite alienētur per emphyteutā vel cōductorē, nō p̄nt p̄scribi p emptorē, vel per aliū successorē, vel
12 ibi loquit̄ in minori p̄scriptione, nō in prescriptiōe. xl. annorū. ¶†Ego habuit q̄stionē de facto vna cū dño Bart. nūquid emphyteuta ecclesie
d possit[d] sua iura donare[e]: Spec. ꝛ oēs antiq tenēt q̄ sic, sine p̄iudicio ec-
e clesie, ꝛ saluo censu, nō alienādo in potētiorē. ita q̄ cōditio ecclesie, non
f fiat deterior. Sed Bar. cōsuluit ꝯtrū per. d. l. vniuersas.[f] ꝛ dixit q̄ erat casus ibi, dū dt: vel nullo alio pacto alienatis, ꝛc. ꝛ dixit q̄ erat speciale in emphyteuta eccl'ie, q̄ nō posset donare. Ego teneo cū illis, q dicūt q̄ pōt p leges ꝛ ratiōes eorū. Et r̄nd. ad. l. vniuersas. q̄ illa nō disponit sup potestate alienādi, vel nō alienādi: sʒ dicit q̄ res alienata de facto i casu nō p̄misso, nō pōt p̄scribi lōgo tpe: hoc aūt pōt cōtingere in donatione tib⁹ modis. Primo, qñ emphyteuta alienat: vt allodiū. i. vt proprietatē, q̄ in dubio presumit̄, si nō fecit mentionē q̄ sit emphyteusis: ꝛ isto casu alienatio nō est licita: q̄ interuertit possessionē eccl. vt. l. pōpo. ff. quib. mo. vsufr. ami. Scd̄o casu, qñ alienat cōtra pactū: vt in auth. de ali. ꝛ emphyt. §. sancim⁹. ꝛ de verb. ob. l. si ita qs. §. ea lege. ¶Tertio modo, si alienat in aliā ecclesiā: vel in potentiorē: vt in auť. de ali. ꝛ emphy.
13 §. j. ꝛ ita teneas. ¶†Extra queritur circa primā partē, vtrū sicut in prescriptione cōtra ecclesias reqritur prescriptio. xl. annorū: ita ꝛ in cōsuetudine: dico idē, q̄ cōsuetudo requirit prescriptionē. i. actuū cōtinuorū et legitimo tpe cōfirmationē, seu corroborationē: vt extra de elec. c. cumana. Spe. dicit q̄ cōsuetudo est eiusdē actus repetitio, cursu lōgi tēporis roborata. Sʒ p̄scriptio est cōtinuatio possessionis p tēpus a lege diffinitum. ita dicit Spec. in tit. de p̄scr. ver. sʒ q̄ est differētia: q̄ verba vidētur valde defectiua: q̄ in seruitutib⁹ q̄ nō habēt cōtinuā cām, ꝛ i iurisdictione, est dare prescriptionē ex actuū repetitiōe, ꝛ nō cōtinuatione: vt. ff. de serui. l. seruitutes. ꝛ de seruit. rust. pred. l. foramē. ꝛ tamē ista nō est cōsuetudo, sed prescriptio. facit. j. de diuer. off. l. viros. lib. xij. Breuiter dic q̄ consuetudo includit prescriptionē in se. s. respectu vniuersorū, ꝛ nō respectu certe persone: sicut lex ꝛ statutū: vt. ff. de leg. l. iura. vnde consuetudo est ius disponēs: sed prescriptio circūscripta cōsuetudine est ius dispositiuū, ꝛ est partis ius: ꝛ nō ius cōstitutū: ꝛ scd̄ʒ h̄ differūt: tñ qcqd sit, veritas est q̄ in p̄iudiciū eccl'iarū non induciť cōsuetudo minori tpe, q̄. xl. an. q̄ nō inducitur sine qdā p̄scriptione, q̄ inest cōsuetudini. ¶Uenio
14 ad vltimā partē auť. sup qua nihil dicūt doc. s. d̄ p̄scriptiōe. c. an. ¶†Et primo hic q̄ro, qd est dicere eccl'ia romana: R̄n. tripliciter, primo d̄r ecclesia romana. i. dñs papa: q̄ papa est ecclesia aiata: q̄ vbi est papa, ibi est ecclesia scd̄ʒ Jnn. Scd̄o mō ponit̄ romana ecclesia p suo patrimonio vñ qcqd ē de iurisdictiōe eccl'ie romane p̄ncipal'r ꝛ p se, tanq̄ p̄rimonij beati Petri, nō pōt p̄scribi minori tpe q̄. c. annorū. Tertio mō d̄r ecclia romana, eccl'ia lateranēsis, q̄ ē epat⁹ summi pōtificis: ꝛ est maior ecclia vniuersi orbis: vt no. xvj. q. iiij. c. nemo. p Arch. ¶Scd̄o q̄rit̄ qd de monasterijs exēptis, q imediate subsunt pape: vtrū res eorū dicātur ecclie romane, vt sic gaudeāt prescriptiōe. c. annorū: Breuiter dico q̄ q̄tū ad hūc effectū, nō dñr res eccl'ie romane: vt no. Arc. xvj. q. iiij. c. volum⁹. vbi oīno videas. p̄stat ad h̄ ar. ff. d̄ le. iij. l. h̄ legatū. ¶Tertio q̄rit̄ de iurisdictiōe romane eccl'ie, vtrū pōt p̄scribi: Sup h̄ dic scd̄ʒ Jn. q̄ sp̄ālia iura, vt possessionē alicui⁹ ciuitatis, vel ville pōt qs q̄rere, ꝛ ēt p̄scribere cōtra iura romane eccl'ie: vt ex̄ d̄ p̄scri. c. ad audiētiā. Et eodē mō papa facit alius vtēdo iure alteri⁹ prescribere pōt, sed vtēdo plenitudine potestatis: nec possessionem querit alicuius iuris, nec prescribit: secundum Jnn. qui ita notat extra de postulatione prelator. cap. bone. el. ij. cuius verba ita formaliter recitat Arch. in. d. c. volumus. Tu dic q̄ suprema iurisdictio

a ☞ Ecclesia eqparatur minori. Add Guil. de cug. i auť. hoc ius porrectuʒ. nu. 3. in versic. ante dic. s. e. tit. Celsus.

b ☞ Utatur suo p̄uilegio. Adde Bart. q ita distinguit. i. l. fiscus. ff. de iu. fis. ꝛ in. l. cum filius. §. in hac. ver. ꝛ istam gl. ff. de verbo. oblig. ꝛ gl. ꝛ gemi. in. c. j. extra de iure pa. li. vj. ꝛ dixi in apost. ad Ja. rebuff. post eū in. l. si sub pignore. nu. 2. in ver. priuilegiato. j. de vsur. fis. lib. x. Celsus.

c ¶Secus i clerico. Qd̄ clericus succedens laico nō perdat priuilegiū fori, tʒ gl. in. c. clericū nullus. xj. q. j. ꝛ facit qd̄ not. in. c. q in ius. de re. iur. in. vj. Et simpliciter seq̄tur Lud. ro. in. l. si cōstante. §. fi. ff. sol. ma. qd̄ procedit in instantia. inchoanda cū clerico. Secus si iam fuisset inchoata cum defuncto. ita sin. limitat Jo. de Jmo. in. l. si cum hominē. ff. de fideiuſ. ꝛ Jmo. ꝛ Ange. in. l. vulg. ff. de vsur.

d ¶Possit. Not. q̄ emphyteuta potest donare emph. saluo iure eccl'ie. Idez etiā firmat Bal. in l. fi. j. d iure emphy. ꝛ in. c. j. §. donare. qualiter olim feu. poterat aliena. And. Barb.

e ¶Donare. Uide Bar. in. l. in conuētionalib⁹. ff. de ꝟ. obli. cum concor. ☞ Adde Fel. sande. in. c. que in ecclesiarū. ꝟ. octaua declaratio. extra de consti. Celsus.

f ¶Uniuersas. Bal. nullibi ita bene respondet ad. l. vniuersas.

iurisdictio dñi pape nõ põt pscribi nec vtilz iurisdictio exclusiua directe ſ.de pscri.xxx.an.l.cõperit. sicut nõ põt prescribi ɔtra imperiũ: alioquin imperiũ posset desinere ppter prescriptionẽ subditorũ, qd est falsum: qꝛ imperiũ semp est, vt in aut. quo opor. epis.in fi. sed vtilis iurisdictio nõ eneruans directã, sed q ei subalternatur, bene põt prescribi quo ad omnia cõmoda prescriptionis: vt.ſ.de diuer.officijs.l.viros. lib.xij. ¶ Ex his apparet, ꝙ nõ põt prescribi ꝙ nõ appelletur ad principẽ: qꝛ hoc ptinet ad summã iurisdictionẽ, sed bene põt pscribi, ꝙ nõ appelletur ab episcopo ad archiepiscopũ: qꝛ hoc nõ ptinet ad supremã iurisdictionẽ, sed ad iurisdictionẽ inferiorẽ. ⁊ hoc bñ pbatur extra de iureiu.c.veniẽtes. q verba bene
15 not. ¶ † Quarto ⁊ vltimo quero de modo pbandi, quomõ poterit pro-
a bari a possessio centũ an. nemo enĩ tñ viuit, ꝙ tanto tpe possit possidere. Itẽ progenitores q dicto tpe fuerũt, qui sint ignorantur. nullus enĩ testis potest cãm reddere de tãto tẽpore p sensum corporis: vt in aut. hec cõsti.in noua.cõsti.in prin.colla.viij. dicit Archi. ꝙ istud est valde difficile probari, ⁊ ponit ipse in materia probãdi ius patronatus antiquorũ, quo enĩ poterit probari progenitores.cc.an. ⁊ allegat Roff. dictũ no.de hoc per
16 Archi.xvi.q.vij.c.si plures. vbi omnino videas. ¶ † Ego dico, ꝙ hoc est
b de directa b probatiõe: sed psumpta pbatio bñ põt fieri: qꝛ in factis antiquis multũ operatur fama: vt not. Inn.in.c.veniẽs.de verb.sig.⁊ maxime in his q reputantur notoria: vt not. Inno.in.c.cũ cãm.de iura.calũ.facit.ſ.ne de stat.defun.l.si mater. Itẽ ratiõe difficilis pbationis, sufficit probatio psumpta: vt not.ff.de secũ.tab.l.qui ex liberis.in prin.⁊ de hoc alibi in simili p Cyn.ſ.de sen.q pro eo.l.j.in vlt.col. Põt etiã pbari per instrumẽta successiue facta sup possessiõe vel reditibus: vt.d.l. Pomponius. quibus modis vsusfru.amit. nã si fructus ⁊ reditus pcepit, in dubio psumitur
17 possidere: vt.l.litibus.de agri.⁊ cẽsi.li.x. ¶ † Ego dico ꝙ in instrumẽtis ita
c antiquissimis c, nõ expedit pbare ꝙ notarius, fuerit notarius, vel alias in quasi possessione: qꝛ ex ipso actu ita antiquo oritur psumptio: vt no. Inno.in.d.ca.veniens. dico etiam ꝙ non est semper necesse ꝙ testis reddat
d causam d sui dicti p sensum corporis: qꝛ sufficit ꝙ testis reddat causaʒ ex qua presumitur sensus corporalis presumptione iuris: licet nõ reddat rationẽ directe per sensuz corporis. ita tenet Bar. in repetitione sua, in.l.j.ff.si cer.pet. sicut sufficit sensus remotus ab actu, si ex eo presumitur actus: vt in eo q vidit fugientẽ cũ gladio sanguinolẽto: vel vidit scholarẽ exeuntem de domo meretricis de nocte: vt.ſ.de probat.l.neqʒ natales. per glo.⁊ Jac.But. multũ enim coadiuuat, ⁊ etiam corroborat probationem possessionis titulus: vt.ff.de rei vẽd.l.quedaʒ mulier.⁊.ſ.de acqui.posses.l.ij.⁊ adde circa predicta quod no.per gloss.ordi.in.d.c. volumus. vbi videas oĩno.⁊ facit qd legitur: ⁊ not.ff.de prob.l. cẽsus ⁊ monumenta.

¶ De episcopis ⁊ clericis. Rubrica.

1 Familiares clericorum non possunt grauari: sicut nec ipsi clerici.
2 Familiaris, an gaudeat priuilegio domini. ⁊ num.3.
Et ibi vide, que ⁊ quanta operatur familiaritas, vsqʒ ad num.4.
4 Statutum si facit mentionẽ de alio statuto, de quo nõ ɔstat, an valeat.

¶ Lex prima.

Iuxta Sanctionẽ. Clerici extraordinaria munera nõ subeũt, ⁊ hospitẽ recipere nõ tenen-
1 tur.h.d. ¶ † Not. qd qñ nõ possunt grauari clerici, non possunt grauari eorũ mancipia, seu eorũ familiares, seu
e ministri. Cõcor.ſ.l.proxi.⁊ facit cõtra executores e, qui nõ possunt capere clericũ: tñ capiũt colonũ, vel familia
f res ipsorũ. ¶ Scdo no. de dictione iuxta f, nã qñqʒ ponitur relatiue, qñqʒ localiter ⁊ designatiue. Primo modo loquitur hic: scdo mõ loquitur text. ⁊ gl.ff.de ser.vrb.pd.l.qdã hyberus.⁊.l.si statuta.ff.de imu. ¶ Tertio not. hic de hospitalitate, ꝙ duplex est hospitalitas. quedã pia, ⁊ ab ista clerici nõ sunt immunes: vt in gl. quedã est hospitalitas onerosa, ⁊ nõ pia, ⁊ ab ista clerici sunt immunes: vñ qñ berruarij vadũt p comitatũ inuitis clericis, nõ possunt hospitari in domibus clericorum, seu ecclesiarum, scdm
2 Odof. ¶ † Circa legẽ nostrã reuoco in dubiũ, vtrũ familiaris g gaudeat
g priuilegio domini: ⁊ generaliter quid operetur familiaritas: ⁊ ante oĩa premitto, ꝙ quadruplex est familiaritas. Quedã est familiaritas potestatiua, seu subiectiua. quedã est familiaritas socialis. Potestatiua, est multiplex.s.patris in filiũ. ⁊ ab ista incepit prima iurisdictio mũdi scdm Inn. ⁊ ipse no. extra de voto.c.qd super. ⁊ hoc est qd dicit tex.ff. de lib.⁊ posth.l.in suis. qd olim licebat patribus occidere filios. Scda est domini in seruũ, cui similiter olim licebat occidere seruos. Sʒ hodie est ista potestas restricta: vt.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.ij.§.sed dñorum.ff.ad sill.l.⁊ si certus.§.fi.⁊.l.pe.ff.de cõdi.ob cau. Tertia est viri in vxorẽ.
h nam vir hʒ quandã preeminentiã in ipsam in coerctione moruʒ: ad hoc facit.l.j.de emenda.propinquorũ. Quarta est domini in seruitorẽ h, quẽ vulgo appellamus familiarem in quo dominus, cũ familiaris talis sit liber, parũ habet potestatis. De istius familiaritate loquitur secundũ vnũ intellectũ.l.ij.in fi.ff.de in ius vocã. Alia dicitur familiaritas socialis. de qua legitur ⁊ no.in.l. Item apud labeonẽ.§.si quis virginem.ff. de iniu. ¶ Et qui dicantur familiares alicuius, habes in.c.sicut.de verb.sig.li.vi. Et ibi dicit Jo.an.in nouella, ꝙ familiaris licẽtiatus, vel seipsuz licẽtians, ⁊ recedens, ⁊ rediens, non est amplius familiaris, nec numeratur inter pmissos: nec inter phibitos qd est no. Hoc premisso, dico quod familiaritas operatur circa iurisdictionis declinationẽ: nã tota familia contẽplatione dñi eximitur a iurisdictione suspecti iudicis: vt no. Inn. extra de offi. dele.c. isinuãte. Itẽ operatur, ꝙ familiaris perpetuus habet priuilegium perpetuũ sicut dñs. Tẽporalis autẽ non, nisi durãte familiaritate: vt extra de arbi.c.cum olim.p Inn. facit qd no.ſ.l.proxi.per Cyn. Itez
i secundũ eosdẽ ex eo qd facit familiaris i presumitur ɔ dñm. Sed istud est falsum. tex. habes notabilẽ extra de rest.spo.c.cũ ad sedẽ. vbi ẽt notãter dicit Inn. ꝙ lʒ possessio rei inueniatur penes dñz, que fuerat occupata per familiares, nõ tñ presumitur dñm mãdasse: qꝛ potuisset occupare vacantem.i.postquã familiaris dimisisset eã, scdʒ Inn. c
¶ Quarto operatur ista familiaritas: qꝛ cũ dñs repellit familiarẽ suum, intra octo dies nõ tenetur cõparere in iudicio: vt.l.ij.cũ ibi no.ff. de i ius voc.
3 ¶ † Quinto operatur familiaritas: qꝛ auget affe-
k ctũ cõsanguinitatis: vnde lʒ frater k nõ repellatur a testimonio ratione fraternitatis: tamẽ bene repellitur ratione socialis familiaritatis, si simul habitãt: vt.ſ.de cast.pe.l.cũ allegas.li.xij. ¶ Sexto operatur familiaritas: qꝛ oĩs faciẽs pacẽ, debet p-
l mittere pro familiaribus l, socialibus ⁊ adherentibus, si vult esse fidelis, sicut decet: vt in.c.ad apostolice.de re iudi.lib.vj.in ver.adherẽtes.p Inn.
4 ¶ † Deinde quero, si vnũ statutum facit mẽtionem de alio statuto, posito ꝙ de illo alio nõ con-
m staret, vtrũ statutũ m valeat: Sic dico, aut in statuto referẽte inseritur tenor statuti ad qd fit relatio: ⁊ nõ expedit scire de illo: vt.s.in prima cõstitutione.§.quibus autẽ. Aut nõ inseritur tenor: tũc aut ex statuto referẽte apparet certitudo dispositi: ⁊ idẽ: vt hic. aut nõ apparet certitudo: ⁊ tũc nisi cõstet de statuto ad quod fit relatio: tũc nõ sufficit statutũ, qd se refert ad illud, maxime in penalibus statutis. argu.ff.de condi.⁊ demon.l.in testamento. la prima. Bald. d

1 Exactio omnis indebita debet cessare a clericis. e
2 Priuilegium clericorũ, an detur eorum vxoribus.
3 Clerici percipientes fructus beneficiorũ suoruz, an dicantur vsuarij, vel vsufructuarij. f
4 Familiares clericorum quanto tẽpore gaudeãt priuilegijs dominorum suorum.
5 Filij ⁊ vxores clericorum, an habeant priuilegiũ post mortem clericorum.

¶ Lex secunda.

Omnis. Clerici non vocantur ad munera sordida. ratio: qꝛ conuenientius est ꝙ bona inter pauperes distribuantur, quam in sordidis muneribus, vel alias illicite cõsumantur. ⁊ hoc priuilegiũ datur clericis, ⁊ eorũ seruitoribus,
1 ⁊ vxoribus, ⁊ filijs.h.d.scdʒ Jac.but. ¶ † No.primo hic, ꝙ a clericis dʒ cessare oĩs indebita exactio.p hec tñ gñalia verba nõ inducitur alicuius clerici exceptio specialis, ⁊ ita dixi pridie d facto: qꝛ qñ talia verba sunt in rescriptis apostolicis, nõ

a ¶ Quomodo poterit probari. Adde Istum in.l.conuenticula. vers.ex his etiã infero.ſ.de epi.⁊ cler.⁊ in.c.cũ nobis.⁊ ibi Domi.extra de pscr. ⁊ dixi in apo.ad Lanfrã.de oria.in.c.quoniã ɔtra falsam.§. testiũ depositiones.xcvj.versi.tertio venit.extra de proba. Celsus.

b ¶ De directa. quõ pbetur prescriptio cẽtũ an. vide gl.in.c.cũ nobis. de pscri. q dt ꝙ nõ põt pbari. Jo.an.dt, ꝙ lʒ sit difficile, nõ tñ ẽ impossibile: id dt ꝙ pbabitur p instrm factũ de fidelitate. Itẽ p confessionez partis. Itẽ per testes, si tãto tẽpore viuãt, tu vide text. quem nemo allegauit in aut. de mona.§.si vero.i.ij.co. vbi possibile est ꝙ homo viuat.cxx.an. And. Barba.

c ¶ Antiquissimis. Adde Bart. idem tenentẽ in.l.cõparationes.ſ.de fide instru.⁊ qñ dicatur antiquũ, vide Anto.de but.⁊.d.Jo.an.q sunt ɔtrij.in.c.veniẽs.ex de test.⁊ Inn.i.c.veniẽs.ex de verb.signi.⁊ ad hoc no. adde Bal.in.l.nõ ignorat.ſ.q accus.non poss. adde Pau.de cast.in l.proprietatis.ſ.de pba.⁊ Ludo.ro.in l.iij.§.Labeo.ff.de aqua plu.ar.⁊ in.l.cum super.ſ.de rei vendi.

d ¶ Causam. Ita tenet Bart. in repe. sua.l.j.ff.si cer.pet.⁊ Bal.in.l.conuenticula.in fi.ſ.tit.j.

e ¶ Executores. Vide q dixi post barto.in.l.j.ff.de his que pe.no.

f ☞ De dictione iuxta. Adde Bart.i l.decernimus.⁊ ibi Jaco.rebuffi.nu.j. vbi notaui in apo.ad eum, in vers.iuxta.ſ.d aqdu.li.xi. Panor.i.c.qm abbas.extra de offic.dele.⁊ i.c.ex lr̃is.⁊ ibi Fel.in prin.extra de fid.istr. Ol.consi.xlix. alias est cxlvij.incip. In cõfessione cuiusdam donationis. ⁊ Alexan.consi.viij.vol.iiij. Celsus.

g ¶ Familiaris. Vide.l.j.proximam.
h ¶ In seruitorẽ. Not. de famulis. vide Bald.in.l.ea quidez.ſ.si man.ita fue.ali. vbi pulchre loquitur.⁊ in prima constit.ff.ad fi.⁊ in aut. habita. C.ne filius pro patre. And. Barba.
i ¶ Familiaris. Adde tex.⁊ quod ibi no. Bald.in.l.j.ſ.si rector prouin.⁊ Bart.in.l.ij.§.fin.ff.quod vi aut clam.
k ¶ Frater. Vide Bal.in.l.parentes.ſ.de testi.
l ¶ Familiaribus. Vide in.l.j.ſ.si rector prouin.⁊ Bal.in.l.j.ſ.de rap. vir.⁊ in.l.illicitas.§.ne potentiores.ff.de offi.presi. Que autẽ differentia sit inter proximos ⁊ cõsortes, vide Bald.in.l.dudũ.in fi.ſ.de cõtrah.emp.
m ¶ Statutum. Vide Bar.in.l.admonendi.ff.de iureiur.

a ℂ Tertio no. An priuilegiū dñi extendaꝛ ad seruiētes, vxores, ⁊ filios, vide Bal. p illū tex. i. l. j. ſ. de vxo. mil. ⁊ in. l. restituēde. ſ. de aduo. diuer. iudicū. ⁊ in pri. pcedēti. ⁊ Lu. ro. in. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dā. infec. vbi ꝯprobat gl. i. l. j. ſ. de vx. mil. sꝫ qd si phibeꝛ reformari potestas, an extēdaꝛ ad domicellas, ⁊ assessores, filios, vl' nepotes: vid Bal. in. l. j. ſ. si rec. puin. ⁊ i. l. ij. ſ. de li. ⁊ eorū lib. ⁊ Cyn. hic, ⁊ Bal. ſ. ea. l. in fin. ⁊ Cy. in. l. si. per illuz tex. ſ. de iniu.

b ℂ Incestuosi. An clericus in sacris cōmittat incestuꝫ: adde Bald. in. l. si qs incesti. ſ. de incest. nup.

☞ Adde qd not. Lud. rom. sin. suo cccccxx. inci. dic ꝙ filij sacerdotis.

c ℂ Jac. But. Uide c. magne. de voto. per Jo. an. ⁊ ꝙ familia gaudet priuilegio dñi. Andr. Barb.

d ℂ Labore. An clericus possit testari de quesitis ex suo labore, vide Bald. in auꝛ. licentiam. ſ. eod. ⁊ glo. ordin. in c. presenti. de offic. ord. in. vj. ⁊ que dixi post Bartol. in auꝛ. si qua mulier. ſ. tit. j. ⁊ vide gloss. in. l. vxor marito. ff. de dona. inter virum ⁊ vxorē. quaꝫ ponderat Bart. in l. mancipia. ſ. si qs alteri vel sibi. Et quid si non cōstat vnde quesita fuerint bona. vide notanter Innoc. in. c. cum ex literis. extra de restit. in integr. Et an valeat consuetudo quod ipsi possint testari de fructibus percipiēdis post mortē itra annū: vid Jo. And. in regula, nemo potest plus. de regu. iur. in mercurialibus.

☞ Adde qd notaui in apostill. ad Panor. in. c. reprehensibilis. nu. 18. in versicul. testari. extra de appel. ⁊ e in rubric. de pecu. clerico. nume. 3. in ver. que mihi plus placet. ⁊ plenissime adde ad Philip. frā. in. c. presenti. nu. 10. in ver. nō poterit testari. extra de of. or. li. vj.

in ducif ppterea aliqua exemptio: q̃ sine aliquo
priuilegio tacite hoc intelligebaꝛ. ℂ Scdo not.
ꝙ clerici de bonis prebēdarū suarū, que vendūt,
vel vēdi faciūt: nō tenētur soluere gabellas. Nec
etiā ad portā soluūt, etiam si sunt clerici cōiuga-
ti. h. d. ⁊ hoc p istū tex. scdꝫ Pet. ⁊ Cy. hic. Licet
ego addā de cōiugatis per hāc literā. ℂ Tertio
a no.[a] ꝙ homines clericorū dicuntur eorꝫ seruito-
res, ⁊ qui sunt in ministerio ipsorū: ⁊ qd isti gau-
deant priuilegio ipsorū dominorū: nō principa-
liter ppter se, sed propter fauorē suorū domino-
2 rū. facit. ff. de iud. l. nō alias. §. j. ℂ †Ultimo no.
ꝙ priuilegiū clericorū datur eorū vxoribus ⁊ fi-
lijs. dicit Odo. qd istud est verū in ecclesia orien-
tali, nō apud nos. Sed gl. dicit ꝙ intelligitur de
filijs ante clericatū genitis: naꝫ postea geniti pa-
b tre existēte i sacris, essent incestuosi[b]. Hoc repre-
hendit Pet. ⁊ dicit ꝙ essent spurij. Ista questio
fuit de facto: q̃ vult cōstitutio ꝙ de incestu non
possit peti abolitio. Et reuocabaꝛ i dubiū, vtrū
cum clerico in sacris esset incestus. Et breuiter
fuit determinatū scdꝫ istā gl. ꝙ e sset incest⁹, ⁊ ces
saret abolitio, sicut i moniali: q̃ sicut ista est spō-
3 sa, ita ⁊ iste est sponsus ecclesie. ℂ†Querit hic
c Ja. bu.[c] vtrū clerici, qui percipiūt fructus benefi
ciorꝫ suorū, dicātur vsuarij: vel vsufructuarij:
nam si dicis ꝙ debeant habere soluꝫ id quod est
eis necesse, sunt vsuarij. si vero qd habeāt totū, ⁊
distribuāt residuū: sunt vsufructuarij vt dicit. d.
Jac. Ego dicerē per hāc. l. ꝙ tenent mediū inter
vsuariuꝫ ⁊ vsufructuariū: nā in percipiēdo sunt
vsufructuarij: sed in disponēdo ⁊ distribuēdo re
digūtur ad instar vsuarij scdꝫ Ja. ⁊ per hunc tex.
ℂ Secūdo inducit do. Ja. istū tex. in argu. quod
priuilegia que data sunt scholaribus per aut. ha
bita. in declinationē fori, ⁊ in alijs ibi cōtentis,
extēduntur ad famulos scholariū: nō qd famuli
habeāt aliquod priuilegium per se, sed q̃ priuile
gium scholariū ad eos extēditur, secundū Jaco.
4 ℂ†Sed querit ipse, quāto tēpore famuli cleri-
corum vel scholariū gaudeāt tali priuilegio: ⁊ re
spon. ꝙ quādiu sunt in seruitio dñi, postea non:
q̃ nō habent priuilegiū propter se, sed fauore do
mini: sed cessante causa fauoris, cessat eorꝫ fauor
scdꝫ Jac. bu. ℂ Alteri⁹ vos videtis hic, ꝙ cleri-
d ci possunt ex suo labore[d] sibi querere. Modo q̃-
ritur, vtrū de quesitis taliter clericatus, ipsi pos-
sunt libere donare, ⁊ testari. videtur quod nō: q̃
debēt operari ecclesie, a qua alūtur. ar. l. sicut. de
ope. lib. Jac. but. dicit cōtrarium, q̃ imo possunt
libere testari, ⁊ disponere: q̃ hoc queritur eis in-
tuitu persone, nō ecclesie. ⁊ ista est veritas. Et ad
de quod no. Inno. extra d test. c. cū de in officijs.
5 vbi omnino vide. ℂ†Ultimo quero hic: vtrū fi-
lij ⁊ vxor habeāt priuilegiū post morteꝫ clerici: ⁊
breuiter dic ꝙ non: q̃ sicut apparet in litera ibi,
dum dicit, vt ijdem clerici ⁊c. fundamentū istius
priuilegij, vel istorum priuilegiorū cōsistit in isto
clerico. licet extendatur ad vxorē ⁊ filios. destru-
cto igitur fundamēto[e] per mortem clerici, exten

e ℂ Fundamento. Facit quod no. Bal. in. l. non plures. ſ. tit. j.

f ℂ Requisitio. No. quādo requisitio fit a parte, sufficit vna. vide Bal. in. l. nam ita diuus. ff. de adop. And. Barba.

g ℂ Christianum. Christianus non potest venire ad arma, vel bellum sine diffidatione, vel monitione legitima: nisi lex indiceret bellum, secundum Bal. in. l. si manumissori. ſ. de obse. patro. prestan. ⁊ dixi post Bal. in. l. hostes. ff. de cap. ⁊ postli. reuer.

h ℂ Ex causa. quid operetur hoc bannum imperiale, vide Bal. post tex. in auꝛ. Item quecunqꝫ. ſ. eo.

i ℂ Imperator. No. cautelā laicorū, vt faciāt predia tributaria, licet contra secundū Bal. ego notaui plene ad Bar. in. l. j. ſ. de indictionib⁹. li. x.

sio nō potest fieri. Et ista est regula, ꝙ quādo ratio ppter quā cōceditur priuilegiū pluribus, nō inest cuilibet ipsorū, sꝫ tātū inest vni, tanq̃ principali: ⁊ exinde deriuatur ad alios, ꝙ illo mortuo finitur priuilegium. Si autem ratio priuilegij inesset heredi, sicut defuncto: tunc bene transiret ad heredem. facit quod legitur ⁊ no. ſ. de excusat. munerum. l. sordidorum. lib. x. ⁊ hoc tangitur per Cyn. hic, tamen per alia verba.

ℂ Authentica.

1 ☞ Cōmunitates nullā habent potestatem in ecclesiasticas personas.
2 Communitas ita requiritur, sicut persona singularis: et ita in banno ponitur.
3 Sententia super banno est quedam interlocutoria. ⁊ nu. 4.
4 Predium si alienatum fuerit in clericum: an clericus soluat collectas.
5 Bannitus, an comparetur deportato.

Item nulla. Nullus laicus potest imponere collectam vel onera clericis, ecclesijs, vel pijs locis. nec inuadere bona ecclesiarum vel clericorū: ⁊ si requisiti negligunt emendare, subiacent banno imperiali,
de quo nō eximantur, nisi debita satisfactione premissa. h. d. Istā autem
cōstitutionem fecit Federicus imperator Rome tempore sue corona-
1 tionis. ℂ†No. hic quod communitates nullam habent potestatem in
ecclesiā, vel ecclesiasticas personas: nec possunt eis imponere collectas.
ℂ Secundo no. ꝙ seculares non possunt inuadere bona ecclesie: ⁊ si in-
uadunt, fiunt de foro ecclesie, ratione delicti, quod est notandum secun-
dum glos. ℂ Tertio nota de pena tripli, que alibi non reperitur in in-
sinuatione rei immobilis. ℂ Quarto no. de requisitiōe seu monitione
fienda. Intellige de trina, vel vna pro trib⁹: q̃ est requisitio iudicialis:
vt in. c. constitutionem. de senten. excom. lib. vj. ℂ Sed quando requi-
f sitio[f] fit a parte parti, sufficit vna: vt no. in. c. j. de heret. in cle. vbi omni-
2 no videas. ℂ † Quinto nota ꝙ ita requiritur communitas, sicut sin-
gularis persona: ⁊ ita ponitur in banno. Istud tamen bannum est que-
dam diffidatio, quam nō potest facere par in parē: sed superior in infe-
riorem, ⁊ ista diffidatio est, quodāmodo initium belli. Et dicunt Host.
g ⁊ Joan. And. post eum, ꝙ Christianus Christianum[g] non debet offen-
dere, nisi prius eum diffidauerit, vel iudicis, vel iuris authoritatem ha-
buerit: alias est proditor: vt in. c. j. de hom. lib. vj. in verbo diffidatus. in
nouel. quod no. Nec potest propter peccatum iustificari bellum inter ali-
quos factum sine authoritate superioris, vt ibidē per eos: qd no. ⁊ tene
menti. Et adde ꝙ diffidatus vel bānitus iniuste potest agere cōtra dif-
fidantem: ⁊ dāna probabit per sacramentū: vt in. c. si. quod me. causa. per
3 Innoc. ℂ † Ultimo no. hic qñ bannū relaxatur ex causa[b]: ergo patet ꝙ
b bannum est interlocutoria quedā: quia diffinitiua non posset relaxari.
4 ℂ†Querit hic Jac. nunquid clerici releuētur ab onere reali: ⁊ respon
det ꝙ si incipiat imponi predijs hodie onus reale, non poterit imponi
predijs clericorum. Sed si prius erat impositum predio, quod postea est
alienatum: transit cum suo onere: nec releuantur clerici, vel ecclesie ab
isto onere, scdm Jac. Preterea dicit Bar. ꝙ cautela laicorum est facere
i predia tributaria. Ego dico contrarium, ꝙ Imperator[i] non permittit
ꝙ predia italica sint tributaria: vt plene no. glo. ſ. sine cen. vel. reli. l. oēs.
vnde in fraudē ecclesiastice libertatis talia statuta nō valēt, vnde bene
concedo, ꝙ extra Italiā, vbi sunt predia tributaria, transeūt cum one-
re tributi. Unde hic est considerandum, ꝙ quoddam est allodium fran-
cum: ⁊ istud vadit ad ecclesias libere, vt no. ſ. ad munic. l. incola. Quod-
dam est allodium tributariū, quod trāsit ad ecclesias cum onere, secun-
dum Jac. Quoddam vero est allodium, sicut feudū, vel emphyteusis:
tunc si natura feudi repugnat, nullo modo transit ad ecclesiā: vt not. ſ.
de legi. l. de quibus. Si autem nō repugnat natura eius: tunc trāsit: ta-
men verum est ꝙ vna ecclesia potest retrahere ad alteram, si vult: vt in
5 auth. de ali. ⁊ emp. §. j. ℂ †Deinde querit Jac. quid dicemus: fumātes
fecerūt scribi bona sua in estimo ppter collectas. Et statutū dicit, ꝙ pro
collectis sint obligata bona sua, si prediū alienatū est in clericū: nunquid
cleric⁹ tenebitur ad collectas pro illo predio: Certe si dicam⁹ ꝙ ex vigo
re statuti prediū fuerat obligatū pro futuris collectis: tūc tenebitur cle-
ricus. Sꝫ si dicam⁹ ꝙ hypothecaria nō potest cōtrahi ante personalem:
certū est ꝙ personalis obligatio in collectis nō cōtrahitur, nisi quando
fuerūt imposite. vnde tale prediū nō erit oblgatū, nisi pro preterita colle
6 cta, nō pro futura scdm Jac. de hoc est gl. ord. in. d. l. incola. ℂ†Deinde
dicit hic Ja. But de bāno. nā lꝫ quidā dicāt ꝙ bānitus, qui debet per-
dere bona, equiparetur deportato: hoc nō placet Jac. quia bannū impo
nitur ex interlocutoria propter cōtumaciā, sed propter deportationem
requiritur diffinitiua. Et ideo dicit ipse, ꝙ bānitus de Bononia non
perdit ius testādi, nec cōtrahēdi Mutine: nam nō ex iure cōmuni: quia
illud non prohibet, nec ex lege muncipali Bononie: quia illud nō extē-
ditur extra territorium suum: sed si iste bānitus veniret super districtu
Bononie cōtra formā bāni: puniretur scdm statutū: non vt de crimine
cōuictus: sed quia non seruauit formā: ⁊ ideo si aliquis bānitus Bono-
nie, caperetur Mutine, ⁊ duceretur Bononiā: nō debet puniri Bono-
nie: quia nō venit cōtra bannū: quia inuitus fuit ductus, secundū Jac.
But, cuius est hoc totum de verbo ad verbum in lectura noua. Deinde
nota ꝙ ratione delicti efficitur quis de foro ecclesie, non tamen dicitur
subditus iudici ecclesiastico: vt not. in. c. j. de foro competen. in clemen.

De his

¶ Lex tertia.

a De his. Querit hic Guil. de cug. vtrū ratione tributorū[a] clericus possit trahi ad forum seculare. ⁊ dicit ipse, q̄ p̄ cēsibus ⁊ tributis ipsi clerici possunt conueniri[b], ⁊ trahi corā iudice seculari: q̄r videnť cōueniri res eorum

b tanq̄ affecte, nō persone ipsoꝝ clericorū: allegat. l. viros. de palat. sa. largiti. Bar. i. l. Imperatores. ff. de publicanis. dicit q̄ hoc est multū notādum. ¶ Ego credo q̄ res ipsa bñ pertineat ad forū seculare, ⁊ q̄ Iudex secularis possit mittere ad rē ipsam p̄ tributo: ⁊ inde recipere tributuz: q̄r est de sua iurisdictione, tā vniuersali, q̄ particulari, s; q̄ in p̄sonā clerici Iudex secularis aliq̄d possit, hoc ego nego per aut. statuimus. ſ. eo. ita intelligas. Do. Ia. bu. dicit q̄ in p̄uincialibus p̄dijs p̄uinciales nō habēt ius dñij directi, sed fiscus: tñ habēt vtile dñium, p̄ quo soluūt tributū, scđz Iac. Bu. Quid importet hoc dicere: vide Bar. i. l. rescripto. §. fi. de mu. ⁊ hon. Sz hoc est falsum: q̄r imo hz, proprietatē ⁊ allodiū, lz nō sit allodiū francū, sed tributariū, vt dixi. s. in aut. precedēti. ⁊ ita dicit alibi Cy. nā si fiscus haberet p̄prietatē, nō essent ipsa predia pro tributis tempore preterito obligata ipsi proprietario. Bal.

1 ☞ Clericatus assumptus in fraudē obligatiōis iā c̄tracte, nihil p̄dest.
2 Laicus quidam commisit delictum, post delictum factus est clericus, quis erit Iudex istius clerici?

¶ Lex quarta.

Officiales. Officiales publici nō redditis administrationis rationibus, non possunt clericari, sed redditis possunt. ⁊ si clā fecerūt se ad ordines pro-

1 moueri, puniūtur pena hic statuta. h. d. ¶ †Not. q̄ clericat⁹ assumptus in fraudē obligationis iā c̄tracte, nō p̄dest: sed perinde est ac si nō esset clericus. ⁊ hoc maxime est verū in clericatu assumpto clandesti-

2 ne. ¶ †Querit hic Gui. quidā laicus c̄misit delictū, ⁊ c̄misso delicto fa-

c ctus est clericus[c], querit qs Iudex debeat cognoscere de crimine, nunquid ep̄s, vel iudex secularis: ⁊ vr̄ dicēdū per istā. l. ⁊ similes, q̄ iudex secularis cognoscat: q̄r cōmisso delicto est obligat⁹ illi curie ratione delicti: vt. ſ. vbi de cri. agi opor. aut. qua in p̄uincia. pro hoc facit: q̄r debem⁹ attēdere c̄ditionē persone, que erat tēpore delicti cōmissi: vt. ff. de pen. l. j. Quid est dicendū? Pōt ita dici scđz Guil. aut iste metu delicti fact⁹ est cleric⁹ ad euadendā sñiam iudicis secularis: tūc iudex secularis pōt eū punire. arg. huius legis. ⁊ de re mi. l. q cū vno. §. reus. Et hoc casu dz clericatu spoliari: vt. ſ. eo. aut. clericus. Aut nō est factus clericus metu criminis: ⁊ tūc iudex secularis nō pōt cognoscere: vt. d. aut. cleric⁹. ⁊. d. aut. statuimus. ſ. eo. Aut est dubiū: ⁊ tūc aut fecit se p̄moueri incōtinēti, vel per modicū interuallū post maleficiū: ⁊ presumiť q̄ in fraudē fecerit. Aut ex aliquo interuallo nō paruo: ⁊ tūc nō presumiť q̄ in fraudez: nisi incepisset iā de crimine inq̄ri. ar. l. j. de bonis eorū q sibi mortē c̄sci. ¶ Et p̄dicta dicit Gui. esse vera, si clericus hz personā habilē tempore sñie, vel c̄dēnationis ad illā penā sustinēdā. alias nō. ar. ff. de mino. l. si ex causa. §. Pōpo. ⁊ de hoc no. p Bar. in. d. l. j. de penis. ⁊ tñ nō allegat Guil. hic. Tu dic clarius, q̄ iudex laicus nō c̄dēnat clericū. nisi in trib⁹ casibus. Prim⁹, rōne preuētē iurisdictionis ante clericatū. ff. de adul. l.

d si quis postea. ⁊ ideo postq̄ aliquis est captus[d], ⁊ positus in carcere: nihil p̄dest ei si assumit clericatū: q̄r captura est p̄ citatiōe: ⁊ inducit preuētionē iurisdictiōis: cū dicanť citati rei isti. Ita no. Io. an. de obl. ad ra. c. j. ⁊ Bar. in. d. l. j. de pen. ¶ Scđs casus est, ratiōe subsecute degradationis, vbi est no. q̄ q̄nq̄ degradatio imponitur vt terminus pene, et tunc nō est vltra p̄cedendū p̄ iudicē secularē: ne bis idē maleficiū puniať. Interdū imponiť degradatio, nō vt termin⁹ pene, sed vt preambulū quoddā, ⁊ preparatoriū alterius iudicij, vel pene, ⁊ isto casu post degradatiōnē p̄cedat iudex laicus: vt in aut. vt cle. apud proprios epi. §. pen. ita not. Iac. bu. in. l. j. si ex noxa. causa aga. in lec. noua. vbi etiā dicit q̄ degradatio verbalis nō sufficit, sed dz interuenire degradatio actualis, ad hoc vt penitus desinat esse clericus: ⁊ possit puniri a iudice seculari. ⁊ ibi vide per eū. ¶ Tertius casus est ratione fraudis assumpte religionis, vel ordinis clericalis: vt hic p Cy. ⁊ in. l. idē Vlpianus. de excu. tu. Sed hic

e aduerte[e]: q̄r hic distinguenduz est ex genere pene. Aut est pena, que pōt cadere in clericū sine degradatiōe: vt bonorū publicatio, vel diminutio: ⁊ tūc iudex secularis potest recta via p̄cedere ad istā penā. Aut est talis pena, que nō potest in ipsum cadere sine degradatione: vt pena corporalis: tūc iudex secularis nō potest p̄cedere ad istam penā nisi seruato ordine, q̄ precedat degradatio per ep̄m. Et si episcopus nō vult degradare: iudex secularis nō potest plus procedere. Quedā est pena, que nō cadit in ipsum, nec cum degradatione, nec sine: vt pecuniaria, vt in monacho, qui nihil habet: tūc iudex secularis debet abstinere: q̄r ista persona nō est habilis ad penā suscipiendā, vt. ff. de accu. l. hos accusare. §. fin. ⁊

f ita est dicendū[f] super ista materia. Ista sunt vera in veris clericis ⁊ religiosis. Sec⁹ in militib⁹, vel gaudētibus beneficijs: q̄r isti p̄prie nō sunt persone ecclesiastice scđz Io. an. ⁊ Bart. Dico q̄ isti hecheti habēt accidētalia sine subiecto: ⁊ ideo nihil valet habitus iste: q̄r est potētius quedam apparentia in habitu, quam essentia, ⁊ realitas in effectu. Bald.

¶ Authentica.

Sed neq̄. In tex. ibi, quarta. i. legitima q̄r toti clero fit iniuria q̄n indign⁹ recipiť ad clericatū. ¶ In

a ¶ Tributorum. Facit quod no. Bal. in aut. sed ⁊ periculum. ſ. fine cēs. vel reli. ⁊ in. l. ad instructiones. s. ti. j.

b ¶ Possunt cōueniri. Vide do. Abb. in. c. qualiter. de iud. vbi reprehēdit Guil. hic, ⁊ transit cum Bal. vide Guil. in aut. clericus. ſ. eo. ⁊ Bal. ⁊ que ibi remisi. And. Barba.

textu ibi, retēta. per hoc apparet q̄ nō loquiť in vero monacho, sed in eo qui viuit monachaliter in domo propria, alias non possent habere propriū scđm Odof. ¶ In tex. ibi, sed si post clericatus honorem. No. contra apostatas, qui non habent priuilegia clericorum ⁊c.

1 ☞ Matrimonij velamentum non excusat incestum commissum cum moniali.
2 Processus ad actum proximuz, an puniatur in penis statutorum.
3 Assessores ita tenentur obseruare consuetudinem, sicut statutum.
4 Probatio cum suis qualitatibus facienda est.
5 Pena ministerio iudicis imponēda, an habeat locum in pena ipso iure imposita. nu. 6.
6 Captus fuit quidā, ⁊ ligatus in quadam villa, ⁊ postea ductus ad aliam villam, ⁊ ibi derobatus, queritur que villa puniri debeat?
Quid de puella capta in vno territorio, ⁊ ducta ad aliud, ⁊ ibi cognita? nu. 7.
8 Principium loci, an debeat spectari in delictis, an finis loci. nu. 9.
10 Vidua si attentat monachum de matrimonio, an puniatur pena huius legis?
11 Deflorans virginez minorem. xij. annis, qua pena debet puniri?

¶ Lex quinta.

Si quis nō dicam. ¶ Qui cogitat, ⁊ agit, sed nō cōsummat delictū, q̄r non penituit, puniť in atrocissimis penis pro delicto cōsummato. h. d. scđz Iac. vel sic secūdū alios. In atrocissimis delictis puniť delictū attentatū, etiā si non sit secutus effectus. ¶ No. hic, q̄ velamētum matrimonij nō excusat incestū attentatū, vel cōsummatū

g cum moniali. Itē not. q̄ vbi punitur attētatū[g], multofortius consummatū. Et sic in delictis ⁊ penis delictorū habet locū arg. a minori, vt si de quo min⁹ vř inesse, ⁊ inest: ergo ⁊ de quo magis: nā istud arg. assumiť affirmatiue: sz arg. a maiori assumiť c̄. Si de quo magis vř inesse, ⁊ nō inest: ergo nec de quo minus. ⁊ istud arg. etiā hz locū: nā ista est bona c̄ña. Si nō puniť perpetratū, nō puniť attentatū: ⁊ si lz aliquē occidere, multo magis lz eū offendere. Facit ad. l. cor. de sica. l. iij. ⁊ deci. tholo. deci. ccclxxviij. ⁊. cxliiij. ⁊. cxlvij. Cel.

c ☞ Factus est clericus. Adde qđ not. in apo. ad Gui. de cug. post eū hic nu. j. in v. fact⁹ est clericus. Dy. in. l. qui metu. vbi etiā notaui in addi. ad ipsuz in ver. post delictū clericať. ff. de re mili. Iac. rebuf. in. l. si diuina dom⁹. nu. 3. ⁊ qđ ibi notaui in ver. tenebatur. ſ. de exact. tribu. Dy. ⁊ istū in. l. idē Vlpianus. ff. de excusat. tut. Iac. bu. Pau. de cast. ⁊ do. meum do. Ias. may. i. l. fi. ff. si ex noxa. causa. eundē. d. Ias. post istū, ⁊ Alex. in. l. cū quedā puella. ⁊ ibi Moder. ff. de iuris dictio. om. iud. Alber. de rosa. in. iij. pte sta. q. xlj. Petrus de Ancha. in reg. ea que sunt. de reg. iur. lib. vj. Archid. x. q. j. c. j. Panor. in. c. magnus. nu. 4. ⁊ qđ ibi posui i apo. ad ipsum, in ver. fact⁹ est cleri. extra de obl. ad ratioci. Feli. in. c. fi. in. viij. fallen. vers. facerez hec. vbi ponit remissiones ad satietatē, extra de cōsti. Oldr. c̄si. iij. incip. quod laicus. Fed. de senis cons. xcviij. incip. nō est fundamētum. Io. de imo. cōsil. cxviij.

d ¶ Est captus. Nota per capturā fieri preuentionē in iurisdictionē, vti per citationē. quod tu intellige verū, quādo captura est valida, ita notāter dixit Ang. in. l. si quis postea. ff. de iud. ⁊ vide quod alleg. ibi de hoc vide de materia Bart. i. l. j. ff. de penis. Cy. in. l. idē Vlpian⁹. ff. de excu. tut. Bal. in. l. pe. alias fi. ff. si ex noxali causa aga. Io. and. in. c. j. de obli. ad ratio. Pet. de anch. in. c. nullus. de fo. compe. vide vnum not. quod dixit Bal. post Dy. in. l. j. pro suo. Andr. Barba.

e ¶ Sed hic aduerte. No. q̄ pena pecuniaria nō cadit in monachū: vide Bal. in. l. hos accusare. in. §. omnib⁹. ff. de accu. Do. me⁹ intelligit istud dictum Bal. quod si quis post delictū commissuz efficitur monachus, nō pōt punire illū quo ad bona que obuenerunt monasterio. quod ipse reprobauit, quia fiscus habet hypothecā in bonis debitoris, ⁊ propter delictū effectus est debitor fisci: vt no. Bar. in. l. post cōtractuz. ff. de donā. facit qđ no. Bal. in aut. ingressi. i. vj. vel. vij. q. s. tit. j. vbi monasteriū teneť ad debita monachi. Tu cogita: q̄r dānato seruo nō publicať peculiū, vt no. Bal. in. l. hos accusare. §. oībus. ff. de accus. Itē q̄ dānato seruo, nō publicetur peculiū. casus est sing. in. l. si filius. C. de bo. proscri. vers. dānato patre c̄fiscatur peculiū filij. ⁊ est gl. sing. in. l. iij. §. sed vtruz. ff. de minori. ergo ita in casu isto: q̄r fauore religionis: tū q̄r fiscus certat de lucro: tū q̄r quādo vēdit bona delicto cōmisso, non auferūtur ab emptore, si soluit sibi pretium: vt voluit do. Io. de Imo. in. l. post contractum. ff. de dona. ergo cogita: quia ego tenerem cum Bal. And. Barba.

f ¶ Est dicendū. Not. q̄ milites gaudētes, ⁊ hecheti nō gaudent priuilegio, de quo hic dicitur. tñ do. Ant. singulariter dixit in. c. null⁹. de foro cōp. q̄ Iesuati gaudent priuilegio clericorū quo ad forum. And. Bar.

g ¶ Attentatum. Vide Ant. ⁊ Imo. in. l. in suis. ff. de libe. ⁊ posthu.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

§.trāsfugas.ꝛ de adul.l.capite quito.ꝛ de male.ꝛ ma.l.fi. ¶ Dicūt ēt vltramōtani, ꝙ in maleficijs ꝛ penis maleficiorū licitū est ꝓcedere de similib⁹ ad similia. Et dicūtur similia[a], in quib⁹ per oīa eadē rō reperit.ita no.hic Guil.ꝛ Spec.in ti.de dispu.aduo.§.post.in pn. Quidā intelligūt.l.istā stricte, ꝙ loquat tm̄ in virginibus deo dicatis. Alij intelligūt in oī gn̄e delictorū atrocissimor. Primū intellectū sentit gl.sup verbo attentare. Scōꝫ intellectū sentit gl.nona.ꝛ scōꝫ istū intellectū summaui.l.ꝛ ita cōiter allegat. ¶ Uenio ad oppositiones. Et opponit de.l.cogitationis.ff.de penis. Sol.ibi fuit statutū in finib⁹ cogitationis, hic ꝓcessum ad actū.ꝛ sic nō ob. Glos.reddit rationē: q: motus cogitādi nō sunt in potestate nostra: tamē ego dico idē in deliberatiuis motibus, ꝙ nō puniūtur, nisi sint in nostra potestate. Et ratio est: q: in delictis puniēdis iure fori, inspicim⁹ passum, sed hic ex tali delicto mētali nullus patit, ꝛ nemo offendit, merito nō punit. Istud tm̄ fallit i heresi: q: ibi deliberatio mētis sufficit ad perpetrationē delicti, eo qd delictū nō reqrit aliquid ab extra: sed perficit in sola mētis excogitatione, vnde inquisitor heretice prauitatis bene puniret hereticū in mēte. Licet i eo nō appareāt signa de heresi, hoc autē potest liquere inquisitori per confessionē heretici: q: aliter nō posset probari cogitatio mētis, quā solus De⁹ scrutat: vt no.ff.de interrog.ac.l.ij. ¶ Secūdo opp.ꝛ videt ꝙ licet sit processum ad aliquē actū[b]: tm̄ quis nō puniet, nisi sit delictū cōsummatū: vt.ff.qd qsqꝫ iur.l.j.in fi. Sol.est triplex.vna, qd ibi loquit in leuioribus delictis. Alia, quod ibi loquit respectu pene ciuilis, que nō habet locū in delictis nō cōsummatis. Tertia est, q: ibi nō loquitur proprie in delictis: quia impetrans ius iniquū non committit proprie delictum: cū possit sortiri iuris effectū, secundū Ja.de are. Et quelibet so.est vera i se. ¶ Tertio opp.ad idē de.l.vulgaris.§.qui furtū.ff.de furt.vbi attētatio nō punit. Sol.ibi loquitur de pena ciuili[c], hic de criminali.probatur ista so.per.l.saccularij.in pn̄.ff.de extraor.cri. Et ibi ponitur qualiter debet puniri fur inuentus in domo, qui nondū ceperit aliquid tangere, nec habes in iure alibi hūc casum ita expressum. ¶ Quarto opp.ꝛ videt ꝙ etiā criminaliter nō puniat, nisi sit delictū consummatū: q: in delictis dicimus ꝙ forma dat esse delicto: ꝛ antequā delictū habeat esse, nō pōt qs puniri: vt.ff.d fal.l.q falsam. Sol.dicit gl.ibi nō ꝯsummauit: q: penituit: vn̄ sibi parcit. Aduertatis, istō hꝫ locū in delictꝫ ex quorū principio nemo ledit. Si aūt sit delictū, qd i sui ꝓncipio aliquē ledat, vel offēdat specialeꝫ personā: verbi gratia. Insultās me aīo occidendi, licet peniteat insultantē, tamē de isto preābulo bn̄ punit: q: nō dꝫ hec iniuria remanere impunita: vt.ff.de priua.deli.l.nūꝙ plura. Nō ergo parcitur sibi, ꝙuis nō cōsummauit insultum seu delictū, sꝫ bn̄ parcetur sibi quātū ad penā.l.is q cū telo.j.de sica.ꝛ ita dꝫ itelligi gl. ¶ Cōclude ergo scōꝫ Guil.ꝙ pcit penitēti. Et hꝯ facit ad.q.dt statutū, ꝙ qcūqꝫ portauerit bladū extra territoriū[d], puniat tali pena. Mō ō qdā portabat, tm̄ nō erat extra territoriū: qrebat an debeat puniri: Dicebat Jac.but.ꝙ nō: q: statutū loqtur in eo q portauit, nō in eo q portabat. Uñ cū loqtur p verba tpis pteriti pfecti, reqritur act⁹ cōsummat⁹. Itē q: poterat penitere si volebat, vñ adhuc nō receperat delictū cōsummationē p primā formā scōꝫ Jac.ad hoc facit gl.i.l.arborib⁹.§.idē tractat.ō vsuf.cū lup⁹ exit syluā, nō tm̄ exiuit: secus si statutū diceret, si qs fuerit inuētus portare bladū extra districtū: tūc em̄ distinguit. aut iuenit i loco suspecto[e], ꝛ punit: vt.j.de nauicularijs seu naucleris q publicas species.l.q fiscales.li.xj. aut nō iuenit i loco suspecto, ꝛ tūc nō punitur, sꝫ dat sibi iuramētū ꝙ nō portet ꝯ deuetū ꝛ ꝯ bannū. Iste tex est no.i.l.vnica.j.ō littorū ꝛ itinerū custodia.li.xij. ¶ Quito op.ꝛ vr̄ ꝙ attētatū nullo mō puniat: vt.ff.de fur.l.iter oēs.§.recte.ꝛ.ff.de cri.exp.here.l.vlt. So.l.īpediebat delinq: iō nō punit: q: l.nō vult ꝙ sit delictū, iō nō pōt qs puniri, q: nō ē delictū initiatū. Sꝫ sum⁹ oīno extra terminos delicti, ꝛ ita ē de mēte gl.nr̄e, dū alleg.l.ea qdē. Sꝫ bn̄ dt, ꝛ male allegat: q: l.ea qdē.loqtur ō pena ꝯtract⁹ ñ dlicti.dictū gl.dꝫ fundari p dictū.§.recte.ꝛ p.d.l.fi. ¶ Sexto op.ꝙ lꝫ attētatū puniat, dbeat miti⁹[f] puniri: vt ff.ō extraor.cri.l.j.§.fi.vbi ē tex.no. So.timore hui⁹ ꝯrij sunt due lec.hic. Una, ꝙ hic nō punit min⁹: ꝛ sic spāliter.alia, ꝙ min⁹ h punit: q: ꝙ dicit de pena capitali, itelligitur ciuiliter, h̄ ē de deportatiōe, nō de naturali ꝛ vera morte. Sꝫ tu dic, ꝙ aut delictū est attētatū p actū vbi: aut p actū facti: si p actū verbi, miti⁹ punit: vt i ꝯrio, si p actū facti, semp refert: aut est act⁹ multū pncipalr ppinqu⁹ delicto, ꝛ quasi de esse ei⁹, ꝛ quasi pars itrinseca ei⁹ dlicti: vt pstratio i terrā i actu carnali: tūc d rigore dꝫ puniri sicut p actu cōsummato: vt.d.l.is q cū telo. Si autē act⁹ magis remot⁹ vt osculū, vl̄ silis act⁹: tūc miti⁹ punit. Ita dt gl.expsse in.l.j.i pn.de extraor.cri.ꝛ ita tꝫ Ja.bu. ¶ Septio op.ad idē.j.de ser.fu.l.si fugitiui.vbi dephēsus i fieri, debilitat pede, sꝫ dephēsus i fctō eē: decapitaret: vt.l.ij.§.trāsfugas.ff.ad le.cor.ō sic. ¶ So.ibi dico, q: ille act⁹ itineris erat adhuc a pncipali delicto remot⁹: ꝛ iō miti⁹ punit scōꝫ Ja.bu. Tñ istud vr̄ ꝯ tex.i.d.§.trāsfugas.vbi cuilibꝫ ē licitū occidere, vbicūqꝫ iuēt⁹ ē trāsfuga nisi itelligas ꝙ ibi an trāsfugeret dubitabatur: vel itellige ibi de puato,
2 q occiditur iure pmittēte, nō de iudice ministro legis. ¶ † Iuxta h̄ icidēter cadit ista qō, vtrū i penis statutorū[g] ꝓcessus ad actū pximū puniat p delicto ꝯsummato. Dicēdū ē ꝙ i statutis cā remota dlicti nō o; de delictū: q: vbi h̄ eēt, ꝓcederet p iterptationē ꝛ fictionē[h] iuris, q nō hꝫ locū in statutis scōꝫ Ja.de but.i qōne, quā disputauit, in qua rñdit sub eo.d.Nic.capoti⁹ de capoto i villa vēzioli, ꝛ d robato in villa panicalis. Preterea vbi punitio maleficiorū descēdit ex cōsuetudine vel statuto: dico ꝙ in cōsuetudine stabit ꝯsuetudini, ꝛ ei⁹ obseruatiōi i tali gn̄e maleficiorū:
3 vt.d.l.saccularij.facit qd no.ff.d infa.l.qd ergo.§.pena grauior. ¶ † Ita em̄ debēt assessores obseruare ꝯsuetudinē sicut statutū: ꝛ ita debēt puniri de trāsgressione cōsuetudinis, sicut de trāsgressiōe legis scripte: dūmodo sit cōsuetudo publica ꝛ notoria. Intelligo qñ cōsuetudo imperat, vetat vel punit. Si autē permittit, suadet, vel cōsulit: nō arctat iudiceꝫ ad penā trāsgressionis.ar.in.c.exijt qui seminat.§.j.de verb.sig.lib.vj.in pena autē statuti.l.legis municipalis scripte stabo stricte nature verborū. Unde si statutū dicit, adulter decapitet, reqritur factū cōsummatū[i], ꝛ ita tenet Spe.ꝛ Cy.refert in.d.l.is qui cū telo. q: in statutis nō hꝫ locum.ar.de eo in quo est maior ratio, ad id in quo est minor rō. Et nō hꝫ locū fictio iuris.ꝛ ita seruat ꝯsuetudo: qd est mēti tenēdū. Et in istis oībus aduocatus[k] dꝫ esse cautus, vt formet articulū, ꝛ seruet verba legis, vel statuti: al's pbatio talis articuli nihil oparet: q: ibi articuli nō concludūt, sir̄ nō cōcludūt pbatiōes taliū articulorū: vt extra de pbat.c.in
4 pñtia.vbi est tex. ¶ † Propterea dicit Jo.an.se euasisse quēdā prelatū a pena.c.j.de homi.li.vj.qd capitulū loqtur ō Christiano assassinato. Nā erat pbatū ꝯ prelatū ꝙ fecerat assassinari quēdā hoīem, tm̄ ꝙ ille fuisset Christian⁹ nō erat allegatū, ꝛ sic nō erat allegata qualitas: vnde a pena
5 ill'.c.h plat⁹ euasit scōꝫ Jo.an.i.d.c.j.i vbo, xpianorū.i nouel. ¶ † Juxta h̄ qro, nūqd pdicta distinctio q hꝫ locū i pena ministerio iudicis infligēda[l], habeat locū in pena ipso iure a lege imposita: Dicit Jo.an.ꝙ nō: q: i pena q iponitur ipso iure, vel ipso facto p sñiam legis, semp reqritur factū ꝯsummatū.ita no.ipse i.c.ppetue.de ele.li.vj.i nouel.ꝛ i.c.in penꝫ.de reg.iu.i mercu. Istud est verū, nisi ꝯstitutio puniat attētatū: vt ff.de postu.l.j.§.bestias.vbi est casus. ¶ Et no.ꝙ in tali gn̄e penarū, nō opꝫ ꝙ iudex ꝯdēnet reū: sꝫ solūmodo ꝙ declaret eū culpabilē: vt i.d.c.p humani.i vbo reqratur.ō hom.i.vj. ¶ Itē no.aliā drīaꝫ, ꝙ i penis ꝯstitutis ex multiplicatione eiusdē act⁹, nō resultat multiplicatio penarū. Sec⁹ in pena ministerio iudicis infligēda: nā si nō posset puniri eadē pena, pmutaret eā: vt.l.ij.j.vt intra cer.tēp.scōꝫ Jo.an.q ita no.i.c.delictū psone.in mer.li.vj. ¶ Octauo op.ꝛ vr̄.ꝙ nō solū in attētatis: sꝫ ēt in cōsummatis habeat locū pñia: vt.l.ex hoc edicto.§.vl.de ali.iudi.Gl.in.l.q ea mēte.ff.de fur.dicit ꝙ ibi spāle est in ordinarijs delictis, ꝙ qdā non intelligētes reprehēdūt p.d.l.j.de extraor.cri. ¶ Sꝫ tu salua gl.ꝛ dic ꝙ gl.itelligit d extraordinarijs delictis.i.in qb⁹ nō ꝯsideratur ordo respectu pun

a ¶ Similia. Quid dicatur simile, vide Bald. aliter dicentem in.l.data opera.j.qui accu.non poss.

b ¶ Actum. An in delictis requiratur factū cōsummatum, vide Bart. in.l.j.ff.de extraord.cri.ꝛ dixi post Bar.in.l.qui ea mēte.ff.de fur.ꝛ not. Bar.in.l.diuus.circa prin.ff.ad.l.cor.de sicar.

¶ Adde omnino Feli.in suo trac.qñ punitur conatus. quod nunc imprimitur post titulū a de sponsa.

c ¶ Ciuili. Ubi em̄ agit ciuiliter, reqritur factū cōsummatū. adde gloss.ꝛ Bal.i.l.si constiterit.j.si.reg.ꝛ ꝙ generaliter attendatur magis veritas quam opinio, vel econtra, vide pulchram dist. Bart. in.l.si quis seruo.j.de furt.

d ¶ Extra territoriū. Adde Bal. in l.si fugitiui.j.de seruis fug.ꝛ Canonistas in.c.ij.de ꝯsti. Bal.in.l.cū proponas.j.de nau.fe.ꝛ in.l.cū iter.j.de dona.ante nup.ꝛ in.l.arborib⁹.§.iuli.ff.de vsuf. Sed qd si aliqs nō corrūpit iudicē, sed tentauit corrumpere, an puniatur: Bal.i aut.nouo iure.j.de pena iu.qui ma.iu.

e ¶ Suspecto. quod eis det iuramētū, facit qd no.Bal.in l.vniuersi.j.de vec.ꝛ commis.

f ¶ Mitius. Uide Bal.in.l.data opera.j.qui accus.non pos.ꝛ in.l.si fugitiui.j.de ser.fugi.

g ¶ Statutorū. Adde Bal.in.l.data opera.j.qui accus.non pos.

h ¶ Fictionem. An statuta extendantur ad casum fictum. vide Bald. j.proxi.l.

i ¶ Consummatū. Facit.c.in his.xi.distinc.ꝛ in aut.vt preponatur nomen Impera. Et de pena transgredientis legem, vel statutum, vltra hoc no.vide Bald.in.l.non dubium.in princip.j.de legi.dixi in.l.nemo martyres.in versi.transgredientes.j.de sac.san.eccle.

i ¶ Consummatum. Idem tenet Ang.in.l.j.§.hec autē verba.ff.quod quisqꝫ iu.ꝛ Bar.in.l.j.§.diuus.ff.de sica.

k ¶ Aduocatus. Facit quod no.Bar.in.l.j.§.ait pretor.ff.ne quid in lo.pu.vbi dicit quod quando aliquid profertur a.l.cum aliqua qualitate, debet vtrūqꝫ probari.s.ꝛ factū ꝛ qualitas.ꝛ facit quod no.Bart.in.l.nō solum.§.sed vt probari.ff.de oper.no.nun.

l ¶ Infligenda. No.quod quando imponitur pena ipso iure, per.l.requiritur factum consummatū.adde Bal.in.l.data opera.j.qui acc.nō pos.ꝛ Pau.de leaza.in cle.j.in gl.ꝛ si vero, de sta.mo.ꝛ Bal.i aut.habita.in vlt.col.j.ne fi.pro pat.per quā dicit ꝙ in talib⁹ delictis in quibus pena ipso facto cōmittitur, non habet locū penitentia.ꝛ adde Bal.in.l.si qs seruo.in fi.j.de fur.ꝛ in ru.ff.so.ma.ꝛ in.l.j.§.hec autē verba.ff.qd quisque iur.ꝛ in.l.qui autem operas.post text.ff.de infa.ꝛ Cyn.hic ꝛ plene Joan.And.in regula, in penis.ꝛ de reg.iur.in mercu.

ctu punitiõis ei⁹:nõ aũt intelligit de extraordinarijs delictis ex gñe pe
ne:q2 pena sit arbitraria. Meli⁹ tñ dici põt ꝙ i.d.l.ex hoc edicto.§.fi.nã
induct⁹ p delictũ est resolut⁹ p actũ retro similẽ,ꝛ pme forme reddit⁹:ꝛ
actio illa est ad iteresse,ꝛ iõ cessat actio:q2 cessat itéresse. Sꝫ qñ finis nõ ẽ
resolut⁹,nec reddit⁹ prime forme:tunc q2 durat turpitudo act⁹:ꝛ durat
a rõ pene imponẽde,nihil valet penitẽtia[a]: vt.ff.ð cal.l.gñaliter. Et ppter
ea quidã prior florẽtin⁹ fuit cassat⁹ de officio priorat⁹:de ꝯsilio oĩm ad-
uocatorũ ꝛ doctorũ,ꝙ ꝙ pñia duct⁹ restituisset pecuniã p simonia in of
6 ficio cõmittẽda. ¶†Et iõ iuxta pdicta, venit qdã qõ disputata p Ja.di-
cit statutũ:ꝙ villa teneaꝛ custodire territoriũ suũ,ita ꝙ ibi nõ fiãt roba-
rie:ꝛ si nõ custodit,teneaꝛ emẽdare dãnũ:qõ statutũ est equũ:vt.l.ne qd.
§.ꝛ quo facilior.de incen.rui.nau. vbi in casu, qñ villa nõ posset custodi-
b re[b],ita ꝙ nõ fieret,vt puta de nocte,vl' p vim hostiũ:vt no.i auẽ. vt nul
li iudi.in gl.parua. ¶Nõ contingit ꝙ quidã fuit capt⁹, ꝛ ligat⁹ super
equo i villa Mdiciole:ꝛ duct⁹ ꝛ robat⁹ in villa panicalis:qrebaꝛ q villa
teneret ad emẽdationẽ:nã in prima fuit delictũ initiatũ: in scda cõsum-
matũ. Et si attẽdim⁹ aĩum ex ei⁹ forma:tenebiꝛ prima villa. Si vero at
tẽdim⁹ ꝯsummationẽ,q dat formã rei:teneꝛ villa panicalis. Bar.dicit
ꝙ Ja. determinat ꝙ vtraq3 villa teneꝛ:q2 vtraq3 est i culpa: ꝛ quodãmõ
delictũ cẽseꝛ ꝯtinuatũ in diuerso territorio.ꝛ ipse determinat post mul-
c tas alle. Sed ego addo,ꝛ dico[c] ꝙ in prima villa fuit ista robaria ꝯsum-
mata ꝙtũ ad delictũ:ꝛ in scda ꝙtũ ad executionẽ delicti. vñ iste act⁹ nõ
est dubi⁹ ad pductionẽ delicti:dũ ẽ i via,q2 imo est i termino.ꝛ ð hoc do
tex.ꝛ gl.or. Nã incõtinẽti ꝙ aliquẽ capio , eũ derobo:q2 priuo eũ posses-
sione,si eo aio ligo. Iste est tex.ꝛ gl.or.in.l.j.§.idem Iul.ff.de vi ꝛ vi ar.ꝛ
7 istã rationẽ addo rõni do.Ja. ¶†Et predicta determinatio facit ad a-
d liam qõnez. Pone ꝙ quedã puella[d] fuit capta in territorio perusino, ꝛ
cognita in territorio cortonẽsi. Nunqd possit vtrobiq3 puniri de ista car
nali cognitiõe: Breuiter dic ꝙ sic:nã Iudex perusin⁹ puniet p hãc.l.ra
tione attẽtati:Cortonẽsis puniet rõne cõsummati act⁹,sicut qñ qs pro-
ijcit cũ balista.facit qõ not.j.vbi de pos.agi opz.l.j. Et erit melior cõdi-
tio puniẽtis.facit qõ no.in.c.in obscuris.de re iu.li.vj.in mercu.ꝛ istud
nõ seruaꝛ de ꝯsuetudine,imo vnusquisq3 punit:q2 vnusquisq3 recipit in
iuriã.ꝛ nõ est eadẽ bursa fiscalis.p hoc facit.ff. de iniurijs.l.eũ q nocẽtẽ.
8 §.si nupta. ¶†Et ex his appꝫ an principiũ loci,an finis specteꝛ in deli-
ctis puniẽdis. Sꝫ i delictis excusandis dt Bar. ꝙ semp ĩspicim⁹ prin
cipiuꝫ loci:vt.ff.de adul.l.qõ ait lex.§.fi. Vñ qcqd est licitũ in termino a
quo ꝯtinuato actu ẽ licitũ i termino ad quẽ,scdm Bar. qõ est verũ, nisi
sit diuersa rõ,ꝛ qualitas terminorũ: vt.ff.de edil.edi.l.qs sit fugitiu⁹.§.
idẽ Celsus. Si aũt est eadẽ rõ,ꝛ cõgruitas terminorũ: tũc ppter ꝯtinua
tionẽ act⁹ ꝛ impet⁹ totũ loci spatiũ reputaꝛ idẽ loc⁹:vt ẽ tex.no.i.d.l.qõ
ait lex.§.fi. ¶Ult.op.de.l.j.§. accusationẽ.ff. ad tur. vbi aliter distiguiꝛ
circa pñiaꝫ in delictis. So.ibi in delicto iudiciali,hic in extraiudiciali.&
9 facit de bo.li.l.q cũ maior.§.accusasse.ꝛ.j.ð his q.vt idi.l.polla. ¶†De-
inde p cõclusione omniũ predictorũ sic distingue: naꝫ interdũ qs delin-
quit aliter ꝙ cogitauit:interdũ min⁹ ꝙ cogitauerit: interdũ pl⁹ ꝙ cogi
tauerit,ꝛ min⁹ deliquit. ¶Primo casu puniꝛ, ne delictũ remaneat im
punitũ:vt.ff.de iniu.l.eũ qui nocẽtẽ.§.si iniuria.scdꝫ Iac.adde ꝙ in deli
ctis sufficit dol⁹ in gñe:lꝫ sit error in corpore:vt not.in.c. cũ quis in ius.
de reg.iu.lib.vj.in mercu. ¶Scdo casu puniꝛ scdm qõ cogitauit, ꝛ non
plus:vt.l.itẽ apud labeonẽ.§.si quis virginẽ.ff.de iniu.scdꝫ gl. Istud est
verũ cũ distinctione not.p Cy.j.ad.l.iul.de vi pub.l.quoniã multa faci
nora.alias nisi distinguas,nõ esset bene dictũ. ¶Tertio casu qñ delin-
quo minus quã cogitaui. Ista est materia nostra , in qua dicite ꝙ quidã
cogitãt ꝛ nõ perseuerãt in cogitatiõe:isti nõ puniunꝛ,nec a Deo,nec ab
homine. Quidã pseuerant in morosa cogitatione , ꝛ etiã in deliberatiõe
mẽtis,ꝛ isti puniũtur in foro penitẽtiali,non in foro iudiciali,scdꝫ Iac.
¶Fallit in heresi, vt dixi: q2 illud delictũ committiꝛ intra seipsum in
mẽte:nec est op⁹ actu exteriori. Aliqñ cogito ꝛ perficio: ꝛ tunc nõ hꝫ lo
cum penitẽtia,sed punior: vt.l.q ea mẽte.ff.de fur.fallit in auẽ.nouo iu-
re.j.de penis.secundũ Iac. ¶Itẽ fallit vbicunq3 inuenies ꝙ admittaꝛ
penitẽtia ꝯsummato delicto:q2 illi sunt casus speciales scdꝫ eũ. Tu di-
stingue clarius in.d.l.q ea mẽte.p Bart.ꝛ adde dictã.l.j.§.accusationẽ.
ad turp. ¶Aut nõ cogitaui,neq3 egi,ꝛ regulariter nõ punior. Fallit in
filio,qñ pater est reus lese maiestatis:vt.j.ad.l.iul.maie.l.quisquis.q2 iu
ris fictione presumiꝛ fili⁹ imitator delicti paterni. Aut cogitaui,ꝛ ad a-
ctũ processi,ꝛ nõ cõsummaui:tũc aut q2 nolui,ꝛ nõ punior:vt.l. qui fal-
sa.secundũ Iac. Qõ est verũ in delictis,in quib⁹ null⁹ offendiꝛ. Sed qñ
ex tali delicto ceperit ali⁹ offendi, licet principale intentũ nõ puniaꝛ, pu
niꝛ tñ accessoriũ,seu preambulũ: vt in eo q fregit ostia cã cõmittẽdi adul
teriũ:nã licet peniteat,tamen puniũtur de fractura hostiorũ:vt hic p Cy.
qõ est not. Ratio:q2 cũ delictũ principale non sit cõsummatũ:istud pre-
ambulũ nõ potest cum eo cõfundi:ꝛ sic nõ ob.ff.de furt.l.verũ. ꝛ qõ not.
j.de accu.l.qui de crimine. Si aũt nõ perfecit,q2 nõ potuit: tunc aut su-
mus in leuiorib⁹ delictis,ꝛ excusaꝛ: vt.l.j.ff.qõ quisq3 iuris.scdꝫ Ja.bu.
vel ibi nõ est ppue delictũ,scdꝫ Iac.de are.aut i grauiorib⁹ delictis:tũc
aut deuentũ est ad actũ verbi,ꝛ nõ punior tanꝙ pro cõsummato,sed ex
tra ordinẽ.i.minori pena: vt.l.j.de extraor.cri. ¶Aut processi ad actuꝫ
factũ:tũc si quidẽ ad proximũ ꝛ immediatũ:ꝛ punior p delicto consum-
mato:vt.d.l.is qui cũ telo. Si vero ad remotũ,minus punior ꝙ si con-

a ¶Penitentia. Uide an in delictis habeat locũ penitentia.s.in.iij.op
po.ꝛ not.per Bald.in.l.si fugitiui.j.de ser.fug.ꝛ no.quod probatur pe-

summassez,ꝛ hoc si agiꝛ criminaliꝛ scdꝫ Ja.bu.ꝛ
alios. Hec sunt vera,qñ agiꝛ ratione doli:sed qñ
agiꝛ rõne culpe leuis,vel leuissime,nõ põt crimi- b
naliter agi:vt.l.qui edes.de incẽ.rui.ꝛ nau.ꝛ.j.q
accu.nõ pos.l.data.ꝛ arg.ff.de abigeis.l.j.in fi.vñ
e pena criminalis[e] nunꝙ imponiꝛ alicui,nisi p do
lo ꝛ lata culpa,scdꝫ Cy.qõ est no.bar.tñ alibi re-
pehendit eũ per.l.respiciendũ.§.delinquũt.ff.de
pen. Dictũ Cy. põt intelligi de penis grauib⁹:
dictũ Bar.in penis leuibus.facit qõ no.ff.de re.
tur.l.ad ea. Nũquid ergo syndici qui debẽt denũ
f tiare[f] maleficia,excusanꝛ,si nõ sunt i dolo,vel la-
ta culpa: Rñ.nõ:imo in eis requiritur exacta di
ligẽtia ratione suscepti officij,siue mãdati, vnde
si equiparemus pcuratori,teneꝛ p leuissima:si tu
tori,vel curatori:teneꝛ de leui culpa: vt.j. de neg.
gest,l.tutor.ꝛ hoc in penis legalibus. Sed in pe
nis cõuẽtionalibus , dic ꝙ aut cõuẽtio est relata
ad ius:aut ad merũ factum:aut est dubiũ. Pri-
mo casu ex nudo facto nõ cõmittiꝛ pena: vt.l.ea
quidẽ.si manci.ita fu.ali. Secũdo casu per merũ
factũ cõmittitur:vt pꝫ de trãs.l. vbi pactũ. Ter-
tio casu,aut factũ ð facto ledit stipulationẽ,ꝛ nõ
cõmittiꝛ:vt.l.stipulatio ista habere licere.de vb.
10 obl.scdm Iac.but.hic,ꝛ alibi. ¶†Ultimo extra
quero.si vidua attẽtat monacari ð matrimonio,
vtrũ puniaꝛ pena hui⁹ legis:nã vꝛ excusari,si al-
legat errorẽ:alias non.l.si adulteriũ cũ incestu.ff.
de adul. Qõ satis credo verũ in actu vbi: sed in
actu facti,dic vt no.i.l.j.j.de rap.virg. Ego dixi
superius qõ gl.ponit duas opin. Una est, ꝙ ista
lex intelligaꝛ de pena capitali ad literã. Alia,ꝙ
intelligatur de pena capitali ciuiliter.i.de depor
tatiõe,ꝛ hãc approbat Guil.dicẽs ꝙ licet cõsum
matum ꝛ attẽtatũ puniãtur eadẽ lege : nõ tamen
puniũtur eadẽ pena,per.l.j.i fi.j.de extraor. cri.ꝛ
ff.de penis.l.aut facta.§.euẽtus. Cũ enim iudex
habeat arbitriuꝫ in penis,p.l.hodie.ff.de penis.
debet mitigare propter non secutũ effectũ scdm
11 Guil. ¶†Ex hoc cõcluditur ad quandã qõnez,
de qua dicit se fuisse interrogatũ per comitẽ Ar
moneti. Quidã deflorauit quandã minorem.xij.
annis:ꝯstabat de crimine:querebaꝛ de ipso, quã
penã deberet sustinere: Quidã ꝙ debebat decapi
g tari,p.l.j.j.de rap.vir. Guil. dicebat[g] ꝙ nõ debe-
bat iponi pena mortꝫ,sꝫ debebat deportari. Rõ
est,q2 aliud est de virgine matura, q pdit virgini c
tatẽ, q nũꝙ põt restaurari: nã ibi est cõsummatũ
delictũ ab agẽte in passaꝫ. Aliud est i pupilla,q ñ
põt vginitatẽ pdere,vñ minor pena imponiꝛ: q2 d
respectu passe illud maleficiũ est magis attẽtatũ,
ꝙ pfectũ ꝛ ꝯsummatũ. Et dicit ꝙ est casus.ff.de
pen.l.si qs aliquid.§.q nõdũ.facit.ff.de adul.l. si
vxor.§.si minor. Tñ si ego haberẽ pre manibus,
facerẽ eũ decapitari:q2 pro solo raptu sine cogni- e
tione,ꝛ sola cognitione sine raptu,est pena capi-
tis,p leges nouas: vt.j.co.l.raptores.de rap.vir.
l.j.ꝛ directo per tex.illi⁹.l.j.in fi. de extraord. cri.
b ¶Unũ est videndũ,quomodo cognoscam[b] ego
qñ maleficiũ eadẽ lege vel alia lege puniꝛ. Respõ f
deo,qñ in eadẽ lege cõtinetur hoc expressum: vt
hic,vel tacite,q2 est omnino simile: vt.l.nominis
ꝛ rei.§.verbum ex legibus.de verb.sig. ꝛ adde qõ
no.Guil.j.de fide instru.l.ij.Bal. g

¶Lex sexta.

PResbyteros, ¶Clerici constituti in minoribus ordinibus, sunt im-
munes a tutelis, ꝛ a munerib⁹ psona-
libus. Et est multum no.ꝙ habẽtes minores or-
dines nõ suscipiũt tutelas,nec aliquod officium
seculare,seu onus personale. ¶In tex. ibi,ostia
rios.de istis ordinib⁹ vide. xxv. dist.c. perlectis.

1 ☞Iudex cause debet mittere ad episcopum b
ad testimonium audiendum,ꝛ qualiter mittet.ꝛ
nume.2.
3 Testis debet deponere id quod sensu percepit.

nitentia per indi-
cia ꝛ verba.l.diu⁹.
de sica.
¶Posset custodi
re. Hoc fallit si sta
tutũ diceret villaꝫ
teneri ad custodiã.
ne dãna fiãt: vt est
Bononie. quo ca-
su etiã si fuit dãnũ
datũ de nocte,tene
biꝛ villa:q2 q obli-
gaꝛ ad custodiã,te-
neꝛ taꝫ de die ꝙ de
nocte custodire.tex
tus ẽ sing. ꝛ aure⁹
in.l. in noĩe dñi.§.i
sardinia.ibi die no
ctuq3.j.de of.prefe.
pre. afri. ꝛ ita vidi
ꝯsultũ per solẽnes
doc. Bononie.sed
An.in.l.j.§. occiso
rũ. ꝛ ibi Bal.ff. ad
silꝛ.tenẽt ꝯtrariũ.ꝛ pos
set rñderi ad.d.l.in
nomine. qõ ibi lo-
quiꝛ in eo q pcipie-
bat pecuniaꝫ rõne
custodie, vñ ꝯctus
ille sponte celebraꝛ
gratia vtriusq3: vñ
nimirũ si teneꝛ etiã
de culpa leui: sꝫ in
terminis nostre.q.
qõ villa teneaꝛ cu-
stodire, est officiuꝫ
sibi iniunctũ ex ne
cessitate,ꝛ sine mer
cede, vnde facilius
debet ei subueniri.
argu.l.si fideiussor.
§.necessaria. ff. qui
satis. cog. iũcta.l.si
vt certo.§. nunc vi
dendum. ff. com-
modati.
¶Et dico. Uide
que dixi in.c.fin.de
fo.ꝯp. And. barb.
¶Puella. Adde
quod in simili qõ.
not. Bal. in .c.j.§.
iniuria.de pac.iur.
firman.
¶Pena crimina
lis. Uid late Bal.
de hoc in.l.data o-
pera.j. qui accusa.
nõ pos. And. Bar.
¶Denũtiare. Ui-
de Bald.in.l.j.j.ad
maced.ꝛ in.l.j. qui
accus.non pos.
☞ Gui. dicebat.
Adde quod nota-
ui in appo. ad do.
Gui.de cug. in vs.
sed debet relegari.
nu.iij. in hac.l. pro
quo est bo.tex.in.l.
si qs aliqd.la.ij.§.
q nondũ.ꝛ ibi doc.
ff.de penis. Cel.
¶Cognoscã. Ad-
de Bal.in.l.j.j. de
probatio.

a ¶ In testimonio. Vide bal. i. l. nullū. C. de testi. ꝛ Sali. in. l. q falsa. ff. de testi. ꝛ q̄ dixi in. c. cū ecclesia. de causa pos. de ista vacillatione. An. Bar.

b ☞ Mādato iudicis. Abb. idē dicit tenendū in. c. quoniā cōtra. col. xxij. ver. qd si iudex. extra de pba. de quo dic vt plene notaui in. d. c. quoniā cōtra. in apost. ad Lanfrā. de oria. in prin. nu. xiij. ver. in glo. ij. in fi. post Beñ. vad. in apos. in ver. ista vide. extra. de probat. vbi an notari⁹ debeat scribere iussus a iudice, si non vidit. de quo per Feli. in d. c. quoniam. col. xxvij. vers. iiij. quero vtruz iudex. vbi alleg. istuz in. l. nullum. ꝟ. de testib. vbi dicit notariū non videntem vacillationem, non teneri scribere quod ita vidit: sed solum q iudex ita dicit, ꝛ an si scripserit absque precepto iudicis. pbet. no. iste quod non, in. l. qui falsa vel varia. ff. de testi. de quo plenissime dixi in apo. ad Panor. super probe. decre. num. ij. in addi. post alios in versi. maxime. ꝛ an testis videns vacillationem suam scribi, possit se corrigere, dixi ibi, ꝛ in addi. ad Lanfran. vbi. s. Celsus.

c ¶ Est falsus. Istō voluit Jaco. butr. in. l. prescriptione. C. si contra ius. facit cap. j. de cri. falsi. sed aliter loquitur do. Anto. in. c. super literis. de rescript. iunctis his que ibi dixi. And. Barba.

d ¶ Supprimit. Tacens veritatem, cō mittit falsum. qd procedit etiam in notario, secunduz Bald. in. l. Jubemus. ad finem. ꝟ. de testamen. scripsi post Bal. in. l. prescriptione. in fin. ꝟ. si cōtra ius vel vti. publi.

¶ Lex septima.

Nec honore. Hoc dicit. Episcopus non cōpellitur testimoniuz dicere, nec admittitur. h. d. ¶ In text. ibi, honore. s. iudicis de causa cognoscētis. ¶ In tex. ibi, flagitetur inuitus. ¶ In tex. ibi, nō decet, secundum iustitiam mentis. ¶ In tex. ibi, confunditur. si cogatur. ¶ In tex. ibi, sed iudex. aduersatur, ꝛ corrigit inquantum dicebat lex codicis, q episcopus non admittatur. 1 ¶ † No. quod iudex cause debet ire vel mittere ad episcopū, qñ producitur in testē. 2 ¶ † Secūdo no. quomodo dz mittere: q debet mittere de suis ministris: puta notariū cause: q per eū debēt scribi acta, que scribe recepit in causa: vt. ꝟ. de spo. l. j. ꝛ in auc. de here. ꝛ fal. §. si vero absunt. Et sic est speciale hic, q notarius possit recipere iuramentū epi testis, regulariter ꝯ: vt no. ꝟ. de testa. l hac cōsultissima. in fi. 3 ¶ † Tertio not. q testis dz dicere id qd nouit. i. qd pcepit sensu: vt. ff. de testa. l. qui testā. §. fi. Et q veritas in omnē partē eadem est, necessario ex hoc sequitur q debeat deponere veritatem pro vtraqꝫ parte, ꝛ ita seruat consuetudo secundum gl. quam no. ꝛ adde quod dicā in. l. prima. Bal.

1 ☞ Presbyteri non sunt torquēdi ad testimonium ferendum.
2 Testes vacillātes i testimoniis, possunt torqri.
3 Testis falsus est, nedū qui falsum deponit: sz ēt qui verum supprimit. Et que sit forma iuri. 4.
5 Testes debēt produci vtraqꝫ parte presente: vel altera per contumaciam absente.
6 Testis reddens causam studiose, non cōcludentem, tenetur pena falsi.
7 Testis si committit falsum in tacendo fraudez: quis locus ponetur in libello accusationis pro loco commisse falsitatis.
8 Testes non producti, si ex mero officio iudicis sunt recepti, an probent.
9 Testis si pductus est in iudicio, nec citatus, nec monitus iurat, ꝛ deponit: an valeat eius testimonium.
10 Reatus omnem honorem excludit.
11 Testis si deponit falsum, ꝛ hoc cōstat iudici: an poterit eum punire sine citatione.
12 Testis si confitetur se homicidā, an iudex ex ista confessione poterit eum punire.
13 Tabellio cum iuret vt testis: si tabellio accusatur, quare non ponitur locus iuramenti, quādo accusatur, ꝛ fit secus in teste.
14 Tabellio per quot testes potest reprobari, contrarium deponentes.

¶ Lex octaua.

Presbyteri. ¶ Presbyteri sunt priuilegiati, vt occasione testimonij nō torqueantur, sed in aliis clericis seruatur ius commune: si tñ falsum dixerint puniūtur. h. d. 1 ¶ † No. primo q presbyteri occasiōe testimonij nō sunt torquendi: licet ergo infames infamia facti, ꝛ criminosi nō admittātur ad testimoniū, sine tormētis: tñ speciale vr in presbyteris, q nō torquātur. Vel dic q hic non loquitur de presbytero infame, vel criminoso: sed de eo qui vacillat in testimonio: nā lz aliqui torqueātur: nō tñ presbyter torquetur. ¶ Et dic de hoc, vt sciamus q debemus tenere de iure canonico: vt no. v. q. vj. c. pſbyteri. el. ij. ꝛ ibi Arch. 2 ¶ † Scdo no. regulā, q oēs in testimonio a vacillātes possunt ꝛ debēt torqueri pro eruēda veritate. b Quādo aūt testis vacillat, dicit Jnn. q de mādato iudicis b notari⁹ dz scribere quō vacillat. Idē si trepidat, vel mutat colorē in facie: q omnia sunt signa falsi testimonij. Jnn. ponit de hoc in. c. qm̄ cōtra falsam. extra de pba. hoc tamē totū arbitrio iudicis relinqtur requirēdū ex aliis coniecturis, nō ex solo pallore vultus, vel trepidatione: vt. ff. de questio. l. de minore. §. tormēta. ¶ Tertio no. q cōtra falsuz testē daf actio parti ad interesse. 3 ¶ † Quarto no. q nō solū est falsus c testis ille qui falsum deponit: sed etiā ille qui verū supprimit d. i. tacet veritatē: ꝛ istud est valde no. 4 ¶ † No. etiā ex hac. l. iuncta auc. sed iudex. s. eo. q ex ea colligitur forma iuramēti testis, que talis dz esse. Juro dicere merā ꝛ purā veritatē p vtraqꝫ parte, de his super quib⁹ sum pductus, de qbus fuero interrogatus. ita colligitur hic apte. Vñ postq̄ testis deposuit, correctio nō excusat testē: nec pſumif recordatio veritatis: nisi fiat anteq̄ testis loquatur cū parte, ꝛ añ aperturā pcessus, scđz Jnn. qui ita notat extra de accu. c. cū dilecti. vbi vide. 5 ¶ † No. q testes debēt pduci vtraqꝫ parte presente, vel altera parte absente pter cōtumaciā: vt in auc. vt defun. seu funere eo. §. illud etiā recte. ꝛ. C. de testi. l. si qñ. Et est rō: q testes hñt deponere pro vtraqꝫ parte: vt hic no. sz si partes volūt, possunt h remittere fidelitati curie. C. de pac. l. pe. scđz Ja. d are. ꝛ Pe. 6 ¶ † Ex pdictis etiā apparet q testis studiose reddēs cām nō cōcludentē, tenetur pena falsi, sicut si deponeret tacita veritate: vt hic. Sec⁹ si ex simplicitate fuerit locut⁹: sicut plerūqꝫ faciūt rustici, qui nesciūt meli⁹ reddere cām sui dicti: q tūc nō hz locū pena falsi: vt no. de infa. l. Lucius. vbi est gl. no. ¶ Ex predictis ēt dico, q si testis dicit nō recordor, q puniaf qñ certū est q dz recordari. Si aūt est pbabilis cā obliuiōis: tūc nō puniref. Sup quo dt Jnn. q testis dz magis recordari de psonis ꝛ loco, q̄ de die. vñ sup tpe est multū excusabile dictū testis, q dicit se nō recordari scđm Jnn. extra de accus. c. qualiter ꝛ qñ. in gl. magna. vbi videas. 7 ¶ † Juxta hoc qro, qñ testis e cōmittit falsuz in tacēdo fraudē: qs loc⁹ e ponef in libello accusationis pro loco ꝯmisse falsitatis: nā nō vr q nō factū, vel nō dictū possit circūscribi loco. ¶ Sz dicēdū est per hāc legē q qñ aliqd cōmittif in iudicio: loc⁹ iudicij est ille, qui circūscribit delictū, ꝛ dz poni i libello. ff. ad sylla. l. j. §. occisorū. ¶ Deinde no. q testes debēt esse petiti ꝛ producti scđm 8 vnā expositionē: vel citati vel moniti scđz aliā. ¶ † Juxta primā expositionē quero de tali qōne. Pone q testes nō sunt producti: sed iudex ex mero officio recipit eos: qritur an dictū eorū pbet: ꝛ dicēdū est q nō in causa ciuili: q nō pōt iudex in cā ciuili ingrere de facto ex mero officio, iuxta no. in. c. ad nostrā. el. ij. de iureiu. p Jnn. Sz in criminali siquidē est processus inqsitiōis, pōt ex mero officio recipere testes, ēt post publicationē pcessus: vt no. Jnn. ex̄ de testi. c. cū clamor. ꝛ Arch. iiij. q. iij. c. placuit. vbi oīno vide. Si aūt est processus accusatiōis: tūc post aperturam nō pōt, sz añ apturā pōt. Quero, vtrū quoad adiuuādū accusationē, vel inquisitionē aut excusationē iudex maleficiorū possit recipere testes ex mero officio? Ista litera facit q nō, scđz primā expositionē: sz cōtrarium determinat Bar. disputādo Pisis in qōne, q̄ incipit, iudex maleficiorū. ꝛ hoc p no. in. l. idē. §. si tibi. ff. de cōd. ob tur. cau. i auc. de tabel. §. i. cū sua gl. de pen. l. si non defendātur. extra de collu. dete. c. j. ꝛ. ꝟ. de abo. l. ij. vbi 9 videtur expressuz. ¶ † Sz scđz aliā expositionē reuoco in dubiū. pone q f testis est pduct⁹ in iudicio, nec citat⁹ f, nec monit⁹, iurat, ꝛ dponit: vtrū valeat testimoniū? ꝛ vr q nō, vt hic: nā videtur suspectus se ingerēdo. ¶ Cōtrariū dterminat gl. i. l. post legatū. §. p his do. ff. de his q. vt. idi. qd verū credo: nā eo ipso q iudex deferret iuram, tacite vr eū monere q deponat verū: de iuramēto aūt cōstat, si notari⁹ attestaf: vt no. ff. de dote 10 prel. l. theopōp⁹. ¶ † Vltimo no. hic q reat⁹ excludit honorē: imo honor aggrauat reatū: v. l. j. ꝟ. vbi sena. vel cla. ꝛ. ꝟ. d cōdu. ꝛ pcu. pd. fis. do. Aug. l. j. in fi. li. xi. Extra q materia est vtilis, qro qualiter punif testis falsuz deponēs in criminali? Rñ. q punif pena talionis: vt no. ij. q. iij. c. j. in gl. ord. est tex. in. l. j. §. j. ff. ad. le. cor. de sica. ꝛ dicit ibi Bar. q eadē pena punitur Potestas cōpellēs testē ad dicēdū falsuz. qd est no. Adde qd habes in. l. j. §. fi. ff. ad le. iul. pecu. vbi est alius text. q Potestas nō admittens defensionē iuris punif ac si nō admitteret defensiōes vere innocē11 tie, ꝛ nō est alibi. ¶ † Scdo quero hic, pone, testis deponit falsuz, ꝛ hoc liquet iudici: an poterit eū cōdēnare sine citatione? Dic q nō: q quādo factum est tale, in quo certe persone condēnatio exigtur: tunc quantūcunqꝫ sit iudici notoriū, tamē non procedit ad condēnationē nō premissa citatione: arg. ff. de re mil. l. iij. §. si dic. Est bene verum q in istis nog toriis nō est necesse q sententia g feratur in sciriptis: vt not. in auth. vt iud. sine quoquo suffr. §. necessitatē. Si autē aliquod factū est notorium in quo non exigitur condēnatio, sed alia ordinatio, vel inhibitio: verbi gratia. Statutum est in aliqua ciuitate cōtra libertatem ecclesie: tūc superior ex officio potest inhibere, ꝛ mādare ne obseruetur: licet nemine ci-

e ¶ Locus. Facit quod no. Bar. in. l. libellorum. ff. de accusa. dum tāgit quis locus debet poni in delictis ꝛc.

f ¶ Nec citatus. Valet sine dubio testimonium suum, si erat talis, qui testificari cōpelli non poterat. alias si compelli posset, debet omnino citari, vel admoneri. ita no. Bal. in. l. ij. ꝟ. de bo. autho. iudi. pos.
☞ Adde, an testis sit citandus, ad hoc vt testimoniū suum valeat, vide Bar. in. l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt indig. istū in. c. j. extra de iudi. Panor. in. c. cum in tua. nu. i. extra de spon. Lanfran. de oria. in. c. quoniā contra falsam. §. testiū depositiones. nu. 5. ꝛ ibi dixi in apo. ad ipsum. ver. vt citetur. extra de proba. Feli. latissime. c. in nomine Domini. ver. ij. casu. ꝛ ibi Panor. extra de testi. ꝛ in. c. iurauit. versic. in tex. ibi quidam. extra de proba. ꝛ do. meum Phil. Decium omnino in c. cum dilecta. in glo. in versi. procurationē. ver. vlti. extra de confir. vti. vel inutil. ꝛ in. c. consuluit. in. j. not. extra de offi. dele. Celsus.

g ¶ Sentētia. Adde Jo. an. in. c. ex parte. el. j. ex̄ de ver. sig. ꝛ Ant. de but. in. c. pe. extra de coha. cle. ꝛ mu. in repe. ꝛ Jo. de Jmo. in. c. euidētia. in fi. de accus. ꝛ glo. hic, que communiter non habetur: quia fuit additio.

a citet, scõm Arch. qui ita no. ff. q. j. c. que Lotharius. vbi omnino vide.
b Tu addeb qõ si Judex de prehẽdit teste in falsitate, nõ est necessaria citatio, ex quo est tibi pars presens. dictũ enim Archi. dz intelligi: parte absente. ad hoc j. de testi. l. nullũ. ⁊ qõ no. ff. de insa. l. ictus fustib. ☩ Ter-
12 tio qro, pone q testis cõfiteatur se homicidã: vtrũ Judex poterit eũ punire ex ista cõfessione: Dic q nõ c: q: nõ est facta in iudicio: q: de eo nõ agebatur. de hoc est glo. ord. iñ. q. vj. c. hoc quippe. Secus si confiteat se falsũ dicere: q: hoc crimẽ incidit in cã principali: vt. d. l. nullũ. Et adde qõ quãdo iudex nõ plene liquet de falsitate testis, sed suspicat de eo: tũc dz sententiã temperare: q: procedit ex sola suspitiõe. vt. d. l. nullũ. Sed si ei plene liquet: tunc debet punire per diffinitiuã, ⁊ debet exaggerare sententiã: vt hic nec dz differre, vnde alibi dicit gl. no. cõtra officiales, qui penas lege impositas, vel gratia, vel dissimulatiõe differũt: vt. j. de deser. l. j. li. vi. Deinde videt hic q testis q non dicit plenã veritatẽ punitur. Quid in eo, q vt veritas occultetd, non vult cõparere ad testificandũ? Jnn. tãgit l. c. j. extra de cri. fal. Veritas est, q vt falsus testis nõ potest puniri ex illo capite: q: falsitas testis est propie periurii: sed iste nõ est periurus: q: nõ accessit ad iurandũ: sed scõm quosdã tenetur de falso in genere q: facit ne veritas appareat animo occultãdi veritatẽ: qõ nõ credo verũ, nisi forte esset testis rogatus, q assumpsisset sibi ex hoc officium testificãdi: q post assumptũ officiũ nõ dz tacere veritatẽ: vt. l. j. in fi. prin. ad. l. cor. de fal. Probabilius tũ est dicere, q crimmaliter punitur crimine stellionat, ⁊ ciuiliter tenetur parti, vel reipublice, p actionẽ de dolo. ar. eorũ que no. p Ly. j. de sepul. vio. l. j. vbi omnino videas.
13 ☩ Quero hic vnũ, cum tabellio iuret vt testis, vt no. ff. de edẽ. l. quedã. ℞. nummularios. quare si tabellio accusaretur de falso, non ponit locus iuramẽti: ? secus in teste: R. q ille locus est incert: ? propter ommimodam incertitudinẽ pot omitti locus: q: hoc est propter factũ rei: ? maxime in inquisitione. de qua no. insti. de publ. iudi. in prin. Vel dic melf, q iuramentũ generale tabellionis est cã remota: ⁊ ideo non debet poni locus iuramenti: sed iuramentũ testis est speciale, ⁊ in mediata cã, ⁊ locus est in cõmitatiã specierũ, nõ generũ: vt in. c. abbate. de re iudi. lib. vi. Quero aliud. pone qõ potestas dz arbitriũ procedendi absq; alia solemnitate, vtrũ poterit procedere ad cõdemnationẽ vel absolutionem ex depositiõe testiũ nõ iuratorũ? dicit Bart. q sic: q: iuramẽtũ testis est de iure ciuili. Remissa ergo solẽnitate videt remitti iuramentũ. ita no. ipse. ff. de eden. l. j. qõ non credo verũ: q: quantũcũq; habeat arbitrium: tamẽ debet constare de facto: vt. ff. de mili. testa. l. Duus. sed non constat, nisi testis sit iuratus: q: iuramentum in teste est magis substantia ⁊ materia quã solẽnitas. ⁊ ad hoc facit qõ no. in. c. sepe. extra de verbo. sig-
14 nificatione. vbi gl. format similem questionẽ. ☩ Jurta predicta quero, vtrũ tabellio possit reprobari per testes duos vel tres contrariũ deponentes sine redditione cause: Certũ est enim quod testimoniũ probatorium nõ requirit causam, si testis nõ interrogatur de cã in his que sunt facti sensibilis, ⁊ que intuitiue cõprehendũtur: nõ dico in his que sunt iuris, in quibus ratio debet esse coniuncta cũ sensu de necessitate, alias non fiet probatio, vt notat Jnno. in. c. cũ causa. de testi. Numquid ergo est ita in testimonio reprobatorio? dicit Ja. bu. in questione, quã disputaut, que incipit, talis questio est. Quidã petijt a titio ⁊ dixit elegãter, quod quando testis e non interrogatus non reddit causam: nõ ita perfecte probat, sicut ille qui reddit perfectam causam. ⁊ ideo tabellio talibus testibus preponderat. Jtẽ testes cõtrarij reddẽtes rationẽ, prevalẽt secundũ eum, quod est not. Appareret ergo quod duo testes reddentes legitimam causam vel rationem, preponderant totidem testibus dicentibus vera esse: tamen non interrogatur de causa: q: vera reddicio cause preponderat cause presumptiue. Jn his autem in quibus cõceditur solum per viam rationis ⁊ iuris, ⁊ non per sensum corporis merum: est certum quod sine redditione cause nõ resultat probatio testiũ: vt. d. c. cũ causam. per Jnno. Adde ad hoc quod notarius ⁊ testis tenẽt ad interesse partis, etiam non solum ratione falsitatis, que est studiosa mutatio veri: sed in ratione erroris: quia error in notario ⁊ teste est lata culpa: vt. l. vlt. j. de magi. conue. Oblimo autem nõ est lata culpa in teste: q: quia licitum est ei, si non recordatur, dicere se nõ recordari. ita no. Jnn. in. d. c. qualiter ⁊ quando. extra de accusa. Bal.

¶ Authentica.

Presbyteri. ¶ Not. q hic propter crimẽ falsi clericus debet priuari beneficio suo, ex quo est tollit officiũ, tollit beneficiũ, scõz doc. ¶ Scõo no. dic istũ clericũ dupliciter puniri. Primo eũ degradat. Secũdo penis alijs subijcit. ¶ No. hic de penis degradatiõis. Sed an erit realis, vel ỹbalis: R. quedã fit ad ꝓparationẽ iurisdictionis: q̃dã fit vt terminus pene: quedã fit ad ꝓparationẽ penarũ. ⁊ de hac materia hic loquit. Quãdo ergo erit realis: certe cũ fiat ad preparationẽ, nos debemus vti preparatoriis, quãtum sufficiat ad necessitatẽ preparati: vt. l. j. in fi. de interroga. ac. Si ergo est talis, q̃ in clericũ pot imponi: ergo contentus degradatiõe verbali. Si vero est talis pena imponenda, que nõ caderet nisi in laicum, vtar reali degradatione, que fiet aufrẽdo per ordinem ea que in dignitate conferenda sibi fuerunt concessa: vt. l. qui cũ vno. ℞. er authoratus. ff. de re mili. secundum Jacobum. cuius sunt omnia verba predicta de verbo ad verbum hic, ⁊ in l. penul. si ex noxa causa agatur. Bald.

a ¶ Citet. Vide Lu. ro. in. l. si finita. ℞. Jul. ff. de dam. infec.
b ¶ Tu adde. Adde Bal. in. l. pen. in rubr. colla. j. de execu. rei iudi. vbi dicit q̃ iniquis deprehenditur in facto, non requiritur citatio.
c ☞ Dic q non. Adde Dy. in. l. j. ⁊ quod ibi notaui si apo. ad ipsum in ver. sine aliqua exceptione. ff. de excep. ⁊ Panor. in. c. dilecti. iii. de rescrip. ⁊ qõ etiam ibi notaui in addi. ad ipsum in ver. non puniendum. ex tra de off. ord. Celsus.
1 ☞ Judex inquirere pot de quolibet sacrilegio.
2 Judex inquirit de delicto commisso in ecclesia, d licet ecclesia non sit de suo territorio.
3 Confessio sola sufficit ad penam infligenda m.
4 Detentus seu incarceratus, an presumatur confiteri per metum. e
5 Judex secularis non debet desistere ab inquisitione vel punitione criminis, licet pars remittat iniuriam faciendo concordiam.

¶ Lex decima.

Si quis in hoc. ¶ Irruens in ecclesiã ⁊ ministros, dz capitaliter puniri, etiã p inquisitionẽ, ⁊ vbicũq; sit dz capi, ⁊ si sit in arce, vl̃ loco ex quo nõ possit faciliter extrahi, debẽt ad hoc milites conuocari, ⁊ induci bellũ. h. d. ô quolibet gẽre belli, vide p La. in. c. p humani. de hom. lib. vi. ⁊ ibi habes plene in nouella. ¶ Ho. qõ pot Judex inqrere de quolibet sacrilegio, ⁊ p hoc vbicũq; offẽdit psona ecclesiastica dz locũ pces? inquisitiõis. ¶ Jtẽ ẽ etiã valde no. q̃ non dz differri inquisitio, eo qõ possit f super uenire accusator. ¶ Jtẽ est no. qõ qñ offendit ecclesia, vl̃ clericus: est publicũ crimẽ. ¶ Jtez est no. qõ Judex inqrit de delicto cõmisso in ecclesia, ℞. tũcũq; ecclesia nõ sit de districtu iudicis. Vñ p hoc Ly. in qõne quã disputauit, q̃ licipit, Rector ciuitatis senarũ: dicit qõz subditũ q delinquẽte extra territoriũ, poterat pcedi p inquisitionẽ: q: fundat inquisitio sicut accusatio rõne p sone, nõ rõne loci scõm Ly. tñ ista lex nõ pbat ℞ b de necessitate: q: ecclesie sunt de territorio, i quo sunt situate, quãtũ ad ptectionẽ: dz non quãtũ ad impugnationẽ. facit qõ no. gl. alle. p Gui. ff. ô in ius voc. l. plerisq;. de ℞ deiñ est i. l. cũctos pplos. i
3 ¶ Deinde no. q ad penã capitalẽ instigendam sufficit sola confessio spõte facã. Ad hoc de interdi. ⁊ releg. l. iter penas. ⁊ de penis. l. q sciam. hoc vero k rũ, si talis cõfessio sit verisilis: vt. ff. de qõ. l. j. ℞. si qs vltro. ¶ Jtẽ hoc verũ, si fiat añ sniam, secꝰ si fiat lata sua ex iudiciũ: vt. ff. de appel. l. nõ tñ. ⁊
4 ibi est gl. ord. no. ¶ Sz hic incidẽter qro. nõne
b glibet detẽr psumẽ confiteri p metũ: vt. l. q̃ carcere. qõ met. cã. ergo nũq; psumit cõfessio spõtanea: R. Judex nõ dz iferre metũ: vt no. Archi. xv. q. vj. c. si sacerdotib. q: psumit p iudice: vt. l. ℏ. de off. ciui. iu. vbi ẽ ter. not. ¶ Adde tñ vnũ, q k
i pbato metu, vel tortura, est q̃i ipossibile pbari ctrariũ, qõ spõte fuerit confessus. iurta no. p Jnn. ex de renũ. c. sup hoc. Credo etiã qõ tortura posit pbari p indicia, ⁊ cõiecturas, vñ totũ hoc arbitrio iudicis relinquit in grẽdũ: q: qõ fit p officiales secrete i camera, nõ pot pbari ô vsu. ¶ Quel ro vnũ: qdã fuit confessus maleficiũ spõte, Judex tñ absoluit eũ de facto: nũqd ammodo ex ista confessiõe resultat aliqs effect? ? dic qõ nõ: q: nõ tenetur stare confessioni, postq̃ est iudicatũ ctrariũ: vt no. Jnn. extra ô iureiur. c. mulieri. vbi oino vide.
5 ¶ Ultimo no. hic q bellũ qõ est licitũ in principali mouẽte, est licitũ in appenditijs ⁊ sequacibꝰ suis, hoc est hic propter iudicis authoritatẽ: alias nõ esset semp verũ: vt no. ff. de vi ⁊ vi ar. l. cũ fundũ. in gl. ¶ Jtẽ ista. l. ẽ in ar. q̃ dz pars remittat iniuriã faciẽdo concordiã, vel pacẽ, nõ tñ Judex secularis dz desistere ab inquisitiõe ⁊ punitiõe. Ex hoc segr, qõ in ꝓiudiciũ reipublice offensus, non pot renũtiare ꝓcessui inquisitiõis, ⁊ loquor de iuuit Bal. hic, vide omnino. And. Barb.
l ¶ Sponte. Adde Bald. in. l. j. in penul. col. j. de confess. vbi allegat dictum Jnn.

e tis

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Excessus. Nota. appellatione excessus venit etiam delictū. vide Bal. in. c. at si clerici. de iudi. vbi dicit q̄ venit maleficium. And. Barb.

b ¶ Iuder. Nota. quod iudex non debet incipere a captura. vide quod not. Bal. in. l. consentaneum. ſ. quomodo & quando iu. And. Barba.

c ¶ Premoneat. Adde Bal. in. l. ab executione. ſ. quorum ap. non reci.

d ¶ In possessione. Adde Bart. i. l. iij. ſ. q. i repe. ſ. de pig.

e ¶ Deinde no. Nota singulariter istud dictū, q̄ lex statutū non possit auferre clerico ius cōe: pōt tñ sibi auferre priuilegiū puenies ex statuto. vide Ja. but. & etiā Bal. in auc. cassa. ſ. titu. i. & do. Pe. in. rj. q. xvij. sequit in. c. ſ. de cōsti. & ofim Abbatē in rep. c. ecclesia. de cōsti. & Paulo nūc scōz istā partē Bal. i. c. j. ſ. ſi clericꝰ. de pa. te. And. Barba.

f ¶ Et sic est ar. In cōtrariū vide Bar. i. l. priuilegia. in fi. ff. i. & hic Rapha. Fulbāc. l. esse mirabilē. ar. q̄ priuilegia cōcessa ecclesiis p̄ principes & generales constitutiones, possint per ipsos principes cōtrarijs constitutionibus reuocari: cū nemo possit sibi legē imponere, a qua recedere nō liceat. l. ij. qs in prin. ff. de le. ij. Itē subdit, q̄ lex statutū nō possit tollere ius cōe clericis, tū beneficiū statuti eis tollere pōt. & idem tz Raph. & Sal. in auc. cassa. ſ. titu. ſ. cedenti. & Sah. hic. Addo ego, q̄ dictū Bar. in. d. l. priuilegia. in fin. pōt p̄cedere in eleemosyna, & pia cā, vt ipse ibi loqtur & text. p̄ ipsum allegatus: vel quādo trāsmisset i cōtractū, vt ibi: alias secus. Et hec adde q̄ not. Bar. in. l. j. ſ. q̄ oneraē. ff. quarū rerū actio nō datur. & Bald. in. l. ſ legatis. j. ad. l. fal.

1 re communi. Sed istud fallit in vno casu. ff. ad syllā. l. Diuus. & ibi no. ¶ No. in illo verbo, laudabile. q̄ accusare sacrilegū. est laudabile genus intentionis. ¶ Itē no. sup illo verbo, atrocē. ar. q̄ nō omnis offensa facta clerico dicitur offensa tantū: sed atrox offensa. ¶ Deinde in illo verbo, q̄ si multitudo. no. q̄ non parcit multitudini delinquēti. ¶ Deinde in illo verbo, possessorū. no. expresse q̄ illi homines de cōtrata, vbi est male factor, ad preceptū vel literas debent capere malefactorē, & oncere ad iudicē. ¶ Ultimo in verbo, militari. no. q̄ quādo officialis nō est potēs: pōt impetrare brachiū superioris scōm ſPet. & Bar. In ter. ibi, excessui. ¶ Not. q̄ appellatione excessus a continetur omne delictum. Bald.

¶ Authentica.

Sed nouo iure.

¶ Circa istā authēticā scōm Ja. but. not. q̄ text. in corpore vnde sumitur, videt velle tria requiri. ſPrimū, quod sit presbyter, vel clericus. Secūdum, q̄ tempore quo celebrātur diuina. Tertiū, q̄ in ecclesia. Et tunc additur quartū, q̄ aut fuerit diuinū officiū turbatum: & est pena capitis imponenda, aut nō fuerit turbatū: & tūc punit pena exilij. ¶ Et sic authē. ista venit ad determinationē legis codicis: & tūc demū sit pena capitis, quādo oia ista concurrūt: q̄ ex pluribus qualitatibus concurrentibus augetur delictum, & fieret capitale, quod alias non esset. Sed pone q̄ irruit in sacerdotes & ecclesiā: sed nō tēpore officij diuini, nūquid imponit pena capitis: videt q̄ sic, per. l. ſi qs in hoc genus. q̄ nō reperitur in hoc casu correctio. Dic cōtra, imo imponit pena exilij: quia esset absurdum q̄ imponeret maior pena duobus cōcurrentibus, q̄ tribus. Nam si cōcurrūt tria, scilicet persona, locus, & tempus diuini officij: ſtū non est quartum. ſ. turbatio diuinorū, nō est pena capitalis, scōm Ja. bu. ¶ Et nota bene istū modū arguēdi in statutis. Aliud argumentū colligitur, vbi ex pluribus concurrentibus nō est pena capitalis: multo minꝰ est capitalis, vbi pauciora cōcurrūt.

¶ Lex vndecima.

Ecclesijs.

¶ Ad ecclesiā sunt promouēdi illi, qui sunt de illa ciuitate, vel oppido. h. d. Expositionē istorū vocabulorū ponit hec ſPe. & Odof. in. l. ſi heres. ſ. vicis. de leg. j. & ibi glos. ¶ Not. hic arg. q̄ vbi in ecclesia reperiuntur idonei ad promouēdum, debent promoueri de ipsa, & non aliunde. ſDic tamen quod ſi fieret electio de aliis extra corpus ecclesie: talis electio valeret: vt not. extra de elec. cap. cum inter canonicos. & facit extra de cōsue. cap. cum dilectus. Bald.

☞ Juder an possit aliquem capere, si eum non premoneat.

2 Legis dispositio vel statuti, non prodest clerico, si nō vult q̄ lex prosit.

¶ Lex duodecima.

Si quis curialis.

Prohibitus clericatum exercere, vel reuocari ad pristinū statum per manus iniectionē, & nō prodest ei cedere bonis. ¶ Not. hic ar. q̄ Juder nō debet aliquem capere, nisi premoneat eum. & hoc verū in captura que fieret pro executione: sed in captura que fit pro instructione, vel citatione, ab ista bene potest incipi cōtra quēlibet delinquentē, vt plene no. ff. de in ius vocā. l. plerq; & l. sequen. ¶ Scōo no. hic q̄ Juder laicus habet manus iniectionem in clericū, qui habet clericatū, siue priuilegiū clericatus. & facit ad materiam de sen. excom. c. ſi iudex laicus. lib. vj. & co. tit. c. vt fame. per Jmo. in antiquis. ¶ Itē facit iste tex. cōtra Jmo. qui dicit, q̄ postq̄ ecclesia est in possessione, nō habet locū manus iniectio in clericū: vt extra de for. com. petē. c. verū. scōm Bar. de hoc habes tex. extra de dona. c. cum dilectus. facit in auc. de aliena. & emphyte. ſ. j. ¶ Itē not. istū tex. cōtra illos qui exeūt de ordine fratrū minorū, & faciūt se monachari, q̄ minister fratrū minorū habet in eos manus iniectionē. pōt enim eos capere, sicut hic reducūtur ad ordinē decurionatus. ¶ Deinde no. sup illo verbo, legi. prodesse nō patimur. q̄ dispositio legis vel statuti nō prodest clericis. & nō vult lex q̄ pōt, & sic est ar. q̄ habet lex vel statutū nō possit auferri clerico ius cōmune: tamē pōt auferri p̄tectio statuti & priuilegium. ¶ Ultimo nota q̄ vbi est persona affecta non respectu alicuius prestationis, sed respectu alicuius officij, quod cessio bonorū nihil sibi prodest. Bald.

¶ Violans priuilegia ecclesie, punitur in quinque libris auri.

¶ Lex decimatertia.

Si venerabilis ecclesie.

¶ Violans priuilegia ecclesie, punit in quinq; libris auri. & loquit hec lex in priuilegijs, que cōcedūtur singularibꝰ ecclesijs. hoc dicit. ¶ Glos. opponit ad hāc legē de pluribus legibus: sed facile est rādere: q̄ q̄sque quis violat priuilegiū p̄ vltimā exactionē. & loqtur lex, placet. q̄q; per vltimā interpietationē. & loquit. l. ij. de legi. q̄sque per vltimā interpietationē, & loquit lex Jubemus. ſ. sane. ff. ti. j. quādoq; violat aliter non faciēdo priuilegia obseruari: & tunc punit pena huius legis scōm ſPe. & Jac. bu. ¶ Vel aliter hic pomit regula: sed fallit vbi reperitur alia pena specialis imposita. & ideo ſi in cōcessiōe priuilegij imponit certa pena cōtra nō obseruātes: nō hz locū pena huius legis: cū de speciali pena sit p̄suitum: vt. ff. de pens. l. sanctio legū. scōm Ja. bu. primā tenē. ¶ Queritur hic Bul. vtrū pena huius. l. habeat locū tam cōtra iudicē nō obseruātem, quā cōtra partē aduersam. Et rādet q̄ hz locū in vtroq; q̄ generaliter loquit. Bul. ¶ Scōo q̄ro, cui applicat ista pena: & vt q̄ fisco: q̄ in dubio oēs pene sunt fiscales: vt. l. multatū. j. de mō mulc. facit q̄ no. ff. ti. j. in. l. iubem. ſ. sane. Cōtrariū tz Bu. q̄ applicatur ipsi offenso. ar. ff. de litigi. l. ſi. in aut. de eccl. tit. ſ. pen. de hē. c. gcūq;. ſ. q̄ ſi fecerit. extra de heret. in aut. de san. epis. ſ. ſi vero in quolibet. vbi dicit Bu. q̄ est casus. Nō ob. l. multatū. q̄ ibi loquitur in penis extraordinarijs: & hic loquitur in pena ordinaria scōm Bul. ¶ Sed ista resp̄sio est falsa: q̄ in penis extraordinarijs dz distingui: q̄ aut imponitur iure actionis ciuiliter, & applicatur parti: aut criminaliter: q̄ factū cadit in titulo delicti, q̄ criminaliter punit: tūc applicatur fisco: vt no. ff. de termin. moda. & ibi est gl. no. ¶ Sed quid in dubio: vtrū intelligitur imponi criminaliter, an ciuiliter: Rñ. ſi factū nō cadit p̄prie in crimē: tūc ciuiliter: vt hic. d. l. ſi. de litig. Si aūt cadit p̄prie in crimē: tūc criminaliter vt. l. j. ſ. expilatores. de effra. & expil. & de cri. ſtel. l. de periurio. Baldus.

¶ Authentica.

1 ☞ Persona non venit nomine vniuersitatis.

2 Excōmunicatus bannitur banno imperiali.

Item quecunq;.

¶ Not. hic primo cōmunitates excōmunican. de hoc per Jnn. extra de sen. excō. c. grauē. & in isto statur dictis canonū. ¶ Secūdono. ex ista alternatiua ab cōmunitas, vel persona, q̄ nomine persone includitur cōmunitas, vel collegiū. Et sic est ar. q̄ ſi in rescripto dicit q̄ iudex delegatus Martino cōtra Petri & alias personas: q̄ istud rescriptū nō porrigitur cōtra vniuersitatē. Et idē in procuratorio, lz vniuersitas fungatur loco psone: vt. ff. de fideiu. l. mo: tuo. ar. & tra. ff. qō met. cau. l. metū. ſ. animaduertendū. & ibi tāgitur per Ly. in addi. ¶ Tertio no. excōmunicatū bānuri banno imperiali, in quo bāno pōm potest nō solū singularis persona, sed ciuitas: vt. ſ. auc. itē nulla. ¶ Ultimo no. q̄ de bāno potest quis extrahi, premissa mē satisfactiōe, & habita cōcordia ab offenso. Nūquid aūt mādātmte ſt verū: Rñ. ſi. qñq; bannū imponitur alicui ratione cōtumacie, que semper est in fieri: vt q̄ cōtumaciter perseuerat in excōmunicatione: tūc bannum pōt dimitti, vt dicit assumit enim naturā excōmunicatiōis cui coheret in quo nunq̄ claudit gremiū redeūti. Si aūt bannū respicit cōtumaciā de preterito, & nō perseuerat in cōtumacia de futuro: tunc nō relaxatur bannū, postq̄ secū trahit suum effectū: vt. l. Diuus. de custo. re. & in. l. j. de requir. re. facit ad predicta de constit. c. ex literis. De istis bānitis no. in lib. feud. in tit. hic incipiunt consuetudines regni. c. domino generaliter collat. & in titu. de mil. vas. qui contu. est. c. vnico. & per istud bannum

imperi

a imperiale⁹ priuatur quis iuris ciuilis beneficio, ⁊ conuersatione fidelium impij, secundū Guil. dicit etiam hic Jac. bu. quod per tale bannum quis non efficitur infamis, nisi de facto, vt. l. ſi. de requi. reis. Bal.

¶ Lex decimaquarta.

Vicunq; repulsus ab episcopatu propter delictum cōmissum in rēpublicā, non est renocandus ad episcopatum. b. d. Ja. Et est ar. q̄ q̄n Episcopi nō sunt vtiles in ciuitatibus, dz ꝑpa eos inde amouere, sicut fecit de episcopo tudertino. ¶ Not. hic de expulsione de ciuitate ⁊ spatio, per q̄ dz distare: non tñ ifti expulsi dicuntur deportati, nec perdunt aliqua iura, nec priuilegia: vt. j. de episco. audien. l. mathematicos. ¶ Secūdo no. q̄ nō valet rescriptū impetratū pro reuersione: q̄ presumitur obtentū cū ir cōtra vtilitatē publicā, nisi appareat certitudinaliter de mēte principis: ⁊ apponeret clausula, nō obstāte ⁊c. ¶ Tertio no. q̄ puniūtur defensores expulsorū. Quarto not. q̄ qs nō dz malos homines defendere. Et ideo collegiū doctorū Bonon. fuit fortiter reprehēsum, q̄n supplicabat p dño Ricar. malūb. qui erat cōdemnat⁹ de hereſi. scōm Jaco. bu. ⁊ in lectu. iste fuit excellētior homo Italie. Bald.

1 ¶ Domus in qua fiunt conuenticula illicita, debet publicari.
2 Argumētū a cōtrario sensu, an habeat locū in legib⁹ municipalibus.
3 Argumenta sunt vniformia. ⁊ num. 4.
4 Testis deponens nunquam probat, vbicunq; oppositū eius, quod testis deponit, pōt stare cū veritate cause: p q̄ testis fundat dictū suum.
6 Confines, an sufficit eos probare per auditum.
7 Argumentum de toto integrali, procedit in teste.
8 Vnus quibus signis probatur.

¶ Lex decimaquinta.

Conuenticula. ¶ Verbū q̄s nō respicit finalem causam, nō inducit arg. a cōtrario sensu. b. d. scōm Ja. bu. verū est q̄ dicit hic gl. ſ. nō
1 ter. nisi iunctus cū gl. ¶ Nota. q̄ publicat dom⁹ in qua fiunt illicita cōuenticula religiosi ꝓtrarie. ¶ Opp. q: hic innuit, q̄ intra ecclesiā possint fieri illicita cōuenticula, sumpto ar. a cōtrario sensu: vt. l.
b j. ſ. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. Sed illud est falsum: vt ꝛ. ti. l. ſi. Sol. dicit scōm Pet. q̄d ar. a ꝓ̄o sensu semp pcedit, dūmodo rite formet ab effectu cause finalis, seu rōnis finalis: vt ecce, lex dicit q̄d si pręses puncie absentat se, potest cōmittere causas meri imperij: ergo si nō absentat se, nō pōt. Ratio nō sequit ad destructionē cāe finalis, q̄ erat absentia: sed vbi pśens est, destruit cā: ergo ⁊ effectus. ⁊ ita loquit. l. j. ſ. huius rei. ⁊ sue cōcor. ibi alle. ¶ Item dicit lex q̄ si patronus coegerit iurare libertā ne nubat: amittit ius patronatus: rō finalis est, vt nubens filios habeat, ⁊ ciuitatē repleat liberis hominib⁹. ꝑpone, patronus cogit iurare mulierē sterilē ne nubat: lex dicit q̄ nō amittit ius patronatus: ⁊ est ibi rō per ar. a ꝓ̄o sensu: nā rō prohibitionis destruit in mulieres steriles: vt. l. adigere. ſ. qua muis. de iu. patro. sed in. l. nſa cōuenticula inhibenē in eccliā, nō q̄ locus sit cā finalis prohibitionis: nā cā finalis stat in hoc, vt nō fiat aliquid ad perditionē fidei. ista rō nō cessat si fiāt cōuenticula, licet non in eccl'ia, tō statutū nō cessat scōm ꝑpe. Idē dicit Pet. ⁊ Ja. bu. q̄ ad defectū cause impulsiue nunquā sequit argu-
2 mentū a contrario sensu. ¶ Super hac materia queri, vtrū istud ar-
c gumētū a cōtrario sensu habeat locū in legibus municipalibus: ⁊ videtur q̄ sic quia istud ar. videt mens ter. legis, vel statuti: vt no. in gl. ff. de testa. l. qui testamento. ſ. mulier. ex qbus cau. in pos. ea. l. in possessionē. ſ. i. ¶ In cōtrarium: q: istud ar. dicit cōiectura ⁊ interpretatio: ergo non habet locum in statutis: vt no. ff. de fur. l. apud antiquos. in gl. or. ¶ Dū ista questio accidisset de facto Florētie: q: statuto cauebat q̄ q̄libet mulier succedat matri sue ab inteſtato, si nō extāt filij masculi. Et querebat vtrū a cōtrario sensu statuti existentibus filijs masculis, filia excluderet. Dicit Ly. cōsulēdo sic. Videt mihi Lyno de pistorio, q̄ istę femine debent repelli p ffes volētes succedere matrinā: ⁊ hoc dico maxime: q: dico de hoc esse statutū a cōtrario sensu. ff. de testa. l. q testamento. ſ. mulier. ⁊ ibi no. ⁊ no. per ꝑpy. extra de regu. iur. c. peccatū. lib. vi. ꝓ̄o hoc, q: idē videmus in pacto, q̄ sumit ex eo. ar. a cōtrario sen-
d su. ff. de pac. dot. l. inter socerū. ſ. cū inter. ergo idē in statuto⁰, q̄ est tacita quędā ciuū cōuentio: vt. j. de decr. decur. an rub. ⁊. ff. de legi. l. sed ea. ¶ Preterea hoc videtur velle statutū, pōderata rōne cause finalis, que semper inheret legi: vt no. ff. de condi. ⁊ demō. l. cū tale. ſ. falsam causam legato. ¶ Non obſ. l. cōmodissime. de lib. ⁊ postbu. q: ibi casus omissus non potest haberi ꝓ expresso ex aliqua cōiectura: sed vbi pōt haberi, secus est: vt eo. ti. l. ſi ita. Nā voluntas dicit euidens, que expresse vel ex coniecturis colligit. ff. de le. j. l3 Imperator. sed in casu nostro voluntas statuti talis est ergo ⁊c. Ly. ⁊ idem tenet ꝑpy. in cōiūs in cōſi. q̄ incipit. Statuto ciuitatis pistorij, ⁊ vere de questiōe predicta est casus in. d.
3 ſ. cū inter. q melius facit ad hoc ꝙ aliqua lex de corpore iuris. ¶ Extra, sumpta hic occasiōe de argumēto a cōtrario sensu, dicā q̄dā de alijs argumētis. Et ꝓmittendū q̄ ois bona rō pōt dici argumentū, q̄ patet ex diffinitiōe nā argumentū est rō rei dubie faciēs fidē: vt no. j. de pba. in rub. quicqd. ergo facit fidē de re dubia, pōt dici argumentū. Tractabo autē de argumentis dupliciter. Uno modo de argumēto artificiali, Bal. ⁊ ibi notant in rubri. j. ad treb. And. Barba.

a ¶ Imperiale. Adde Ange. ⁊ Jmolam in. l. ſi cum dotem. in. ſ. ſi patri. in prin. ff. solu. matrim.

b ¶ Contra. Adde. Lyn. in. l. q̄. j. de condi. inser.

c ¶ Municipalibus. Istud dictū Bal. hic sequit ꝑPet. de anc. in. c. canonum statuta. in 1. char. de constit. ⁊ ꝑPet. de Anch. in l. qui testamēto. ſ. mulier. ff. de testa. ⁊ Benedictus de plumbi. l. ſi quis locuples. ff. de manumiſ. testamen. ⁊ vide Bald. in. l. apud antiquos. hic allegat. ⁊ Bal. Angelum ⁊ Jmolam in l. ſi cū dotē. in fine principij. ff. sol. matrimo. Et notatur per Joā. andream in addi. Specu. in tit. de successio. ab inteſt. ī rub. Et q̄ dixi post Bart. i. l. omnes populi. dū tractat de argumēto a contrario sensu: ⁊. ff. de iustitia ⁊ iure.

d ¶ Ꝙ dē in statuto. Adde Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊ in. l. non impossibile. ff. de pactis. q̄ tamē limitabis, nisi arg. ita sumeret, q̄ statuentes inciderent in penam. de quo est glo. vnica in clemētina. j. in verbo facere. alias icipit, exquisitis. extra de vsu. de qua iste facit festum: in. l. pignoribus. ſ. de vsuris. secūdum Roma. sing. suo. cxvj. incipiē. tu babes. ⁊ communiter tenet. ⁊ illā notauit ipse pro sing. in auc. ad hoc. ſ. de vsu. ⁊ in. l. ſi eū. ſ. qui iniuriarum. ff. ſi quis cau. Alex. i. l. j. ff. de offi. eius cui man. est iurisdictio. Lardi. in dicta cle. j. ꝑPet. de ancha. ⁊ But. in. c. quāto. extra, ō vsu. Barba. in repe. c. Raynald⁹. de testa. Feli. in. c. ecclesia sancte marie de cōſti. ⁊ in ca. significasti. versi. ab hac restrictiōe. extra de foro cōpet. ⁊ domineū dominū Jason. may. in. l. pro perādum. ſ. finaute alterutra. de iudi. ⁊ in. l. senium. j. qui testa. face. pos. ⁊ i. l. q pecunias. ff. ſi cert. pet. Celsus.

nus-

a ¶Carentia habitus. Quod statutum puniens effodientē oculos, non verificatur in effodiente oculos non vidētes. tꝫ Bal. in l. j. in tit. de edi. act. ⁊ in l. de quibus. ff. de legi. ⁊ facit qđ no. Ange. ⁊ Imol. in l. ij. ff. de pub. iudi. ⁊ qđ not. Bal. in aut. sed nouo iure. j. de seruis fugi.

b ¶Litem contestatam. De exceptiōe oportet proponi añ lit. cōte. vide Cy. ⁊ Bal. in l. exceptionem. j. de proba. ⁊ dixi post Bart. in aut. hoc si debitor. in fine. j. de pigno.

c ¶Credo. Uide qđ j. sequitur.

☞ Adde idem esse si dixisset, credo ꝓ certo, vel firmiter, aut ꝑ equipollētiā. scđm istum in l. i. in lec. antiq. j. de fal. cā adie. leg. melius. ⁊ in l. si seruus. §. q quinque. ff. de lega. j. A lex. in rub. ff. de iureiur. ⁊ cōs. cir. ⁊ cxxxij. volu. j. ⁊ cōs. lvj. vol. ij. ⁊ cōs. lxix. ⁊ xcv. vol. iiij. dixi in apo. ad Lanfrā. de oria. in ca. quoniam cōtra falsam. ver. testium depositiones. nu. xvij. ✗. preterea est sciendum. extra de proba. Celsus.

d ¶Minuit. Adde Baldum in l. data opera. j. qui accus. non pos. vbi dicit quod ratio restringit dictum.

e ¶Credo. Adde quod no. Bald. in l. iij. j. de testa.

☞ Adde quid si dixisset scio ⁊ credo. Joan. And. in ca. presentiū. extra de testi. li. vj. ⁊ Bu. ⁊ Imo. in ca. quoties eod. titul.

f ¶Uicinus. Contra Bar. in l. duobus verbis, tenet Bal. in l. data opera. j. qui accus. non pos. sed cum Bar. tenet Angel. in §. hic nobis. in aut. de here. ⁊ falci. per glos. in l. ij. j. quando fiscus vel priuatus.

nus diuidi, cū species enumerantur: vt. l. Imperiū. ff. de iurisdictio. omniū iudi. ⁊ extra de elec. c. in genesi. Sꝫ gen⁹ dicit̃ minui, cū exceptio obijcitur generi. ff. de leg. ij. l. legatorū. §. qui plures. Sed genus dicit̃ alterari, quando qualitas specificata alterat gen⁹: vt. ff. de noxali. l. in delictis. §. si detracta. sed genus dicit̃ declarari, quando species inserūtur, prout sunt de natura generis: vt. l. legata supellectili. ff. de supellect. lega. Item est argumentū a cōiter accidētibus, quod est vtilissimū in materia probationū, ⁊ etiam in materia ꝑsumptionū. ⁊ formatur sic. quod cōmuniter accidit, presumit̃ esse verū: vt. j. de proba. l. necꝫ natales. ⁊ arg. j. e. l. eū qui probabilē. Scđo pbatur sic, quod cōiter fit, presumitur legitime fieri: vt. ff. si certū petatur. l. certi cōdictio. §. si nūmos. Et fundat̃ argumentū istud in verisimili ⁊ probabili. Item est argumētum ab equipollētibus: vt. j. de instit. ⁊ substi. l. si mater. Et formatur sic. nihil refert quid ex equipollentibus fiat: secus igit̃ si nō equipolleat, vt dicā. j. eo. l. si quis. alias quisquis. Itē format̃ sic, habito fine vel effectu, nō curamus de modo: vt. ff. de verborū obli. l. cū seruus. Item est argumentum ab ordinatione: ⁊ formatur sic: ordinata ad diminutionē, nihil inducūt: vt. ff. de here. insti. l. ex facto. ⁊. ff. de manu. testa. l. Titia. §. fi. ⁊ ideo excipiēs nō videt̃ confiteri: quia ordinatur ad exclusionē agētis. Itē est argumētum a subiecta materia: ⁊ formatur hoc modo: verba debent intelligi scđm subiectā materiam: vt. ff. loc. l. si vno. Item est argumentū ab absurdo: vt. ff. de neg. ge. l. pōponi⁹. qđ argumentum procedit in statutis: vt dixi. s. e. aut. sed nouo iure. Itē est argumētum a lege cessante. ⁊ formatur hoc modo: vbi cessat lex, erubescim⁹ log: vt in aut. de trien. ⁊ semis. §. cōsideremus. Itē est argumentū a carentia habitus [a]: ⁊ sumitur hoc mō: vbi non est habitus, ibi nō cadit priuatio. de verb. ob. l. decē. vñ cecus non dicit̃ amplius excecari. qđ facit ad statuta de effodiendo alicui oculos: nā oculi nō vidētes, nō sunt oculi, nisi equoce: sicut oculus pictus scđm Auerroē. Item formatur hoc argumētū hoc mō: nihil est in priuatiōe, qđ prius nō fuerit ī habitu. ff. de cōd. ⁊ dem. l. Titio vsufr. facit ad no. j. de codicil. l. cū ppona tis. Itē est argumentū ab effectu eoꝝ, q̄ simul requirūtur ad esse, ⁊ istud est multū not. in materia probatiōis: ⁊ format̃ sic, qñ plura cōiunctim requirunt̃ ad esse rei, vel probationis, nō sufficit alterū esse, vel pbari: vt. ff. de iti. actuqꝫ pua. l. vñ. §. pe. ⁊ per Innocē. extra de priui. c. ex pte abbatisse. vbi oīno videas. Itē est argumentū a simili: vt. ff. de legi. l. iō. de quo dic vt dixi. s. e. l. si qs nō dicā rapere. Itē est argumētū ab ordine: ⁊ hoc est not. in materia libellorū. Nā nō attēto ordine verborū, talis ordo presumit̃, qualis dꝫ esse. ar. ff. de here. insti. l. talē. in prin. Uñ procedit libell⁹, peto titiū cogi ⁊ cōdēnari: q: est ꝑposteratio verborū magis quā preposteratio ad intellectū: q: vi̅ p̅mo petitū condēnari q̄ cogi, ita se hꝫ ordo rōnis. Itē istud argumentū est optimū in cōtractibus ⁊ testis: nā qñ plures persone adinuicem subordinātur: ibi copula posita inter psonas nō cōiungit eas, nisi sub illo ordine. ff. de libe. ⁊ posth. l. gallus. §. quidā recte. de aliȷs preposterationibus dic vt. j. de here. act. l. vt debitū. ⁊. ff. de euict. l. si mancipiū. §. si cōi. Nā aut preposteratio est cōtraria legi: ⁊ vitiat: vt. l. morib⁹. §. prius. ff. de vulg. substi. Aut cōtra ius partis: ⁊ nō vitiat, nisi excipiat̃ de preposteratione, vt legibus allegatis, quod not. q: nō premissa excussione pcedit libellus in hypothecaria, nisi opponatur de preposteratione ordinis ante lit. contesta [b]. Itē est arg. a natura alternatiuorū. ⁊ sumitur dupliciter. Uno modo, qđ in dubio alternatiua presumitur inter equalia, vel parum distantia; vt. ff. de rebus dub. l. j. ⁊ istud est not. Si statutū dicit, qđ aliqs puniatur pena pedis, vel alia: istud alia, intelligit̃ de simili: vnde nō intelligit̃ de pecuniaria pena: q: non cōuenit in genere pene: nec dicit̃ de amputatione capitis: q: longe remota est a mutilatione membri. Itē format̃ alio modo, scꝫ qđ in alternatiuis altera pars alternatiue trahit secum suū effectū: ⁊ ideo in alternatiuo legato nō transit dominium, ante electionem: vt no. ff. de rei ven. l. si in rem agat aliquis. Itē est argu. a proportionalibus: vt. l. si filius. si certū pet. ⁊. l. sufficit. de condi. indeb. Et hoc arg. formatur sic: sicut se habet vnū proportionale ad reliquū: sic econuerso: quamuis hoc argumentum quandoqꝫ magis concludit a simili, quā a proportionalib⁹, vel cōuertibilibus. Itē est argumentū a correlatiuis, ⁊ procedit istud argumentū cōstructiue ⁊ destructiue: q: in correlatiuis necesse est ex natura relatiōis, q̄ requirit duo extrema in actu, q̄ aut vtrūqꝫ sit verum, vel falsum: vt. j. de indi. l. fi. ⁊. l. vlt. de accep. Itē est argumētū a cōcessiōe añcedētis: ⁊ format̃ sic: cui cōcedit̃ añcedēs, cōceditur ⁊ cōsequēs, in quo est eadē rō concedendi: vt. ff. de pcur. l. q procuratori dat. facit. l. ij. de iuris. om. iud. ⁊ dic vt ibi in lect. per Cyn. Itē est arg. ad destructionē consequentis: ⁊ formatur sic. destructo cōsequenti, in quo stat ratio antecedētis, destruitur antecedens: vt. j. de furt. l. apud antiquos. ⁊ de publiciana. l. si ego. §. partus. Itē est locus ab antecedēti destructo, ⁊ format̃ sic: si tenet antecedens, tenet consequens: extra de prescrip. ca. cū ex officij. Itē est ar. a diuersitate tēporū: ⁊ format̃ dupliciter. Uno modo in actu iterabili: ⁊ tūc iste est modus arguendi: a diuersitate temporū, sequit̃ diuersitas factorū. ff. de priua. de. l. nunquā plura. Secundo modo formatur in actu non iterabili: vel vbi cōstat q̄ non interuenerit nisi vnicus actus. tūc arguitur sic. Diuersitas temporū inducit contrarietatē ⁊ incōpatibilitatē: vt si duo testes dicūt titiū occisum de mense preterito. Alij dicūt de mēse pñti: vt. j. q accu. nō pos. l. j. facit contra de fide instr. c. cū Joānes. ⁊ hec vera in actu instantaneo: sed in actu successiuo, ad probationē temporū diuersorū nulla sequitur contrarietas: vt. l. insulā. §. vsuras. ff. sol. mat. per Ja. verbigratia. Si duo testes probāt q̄ ego tenui appēsum, vel tenui vxorē alterius de mēse pterito, alij de mense presenti: isti nō sunt cōtrarij: vt. ff. de fur. l. inficiādo. §. infans. ⁊ no. ff. de iureiur. l. eū qui. §. in popularibus. Itē est arg. a generalitate: ⁊ sumitur sic. Quādo generalitas per mediū habile infert in qualibet sua specie: tūc generaliter operat̃. alias nō operaret̃: nisi prout potest operari. qđ est no. pro refutationib⁹. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius. ⁊. j. de transac. l. si de certa. vnde pactū tanquā medium habile generaliter operat̃. sed trāsactio tanquā mediū in ista argumētatione non habile, nisi in litibus non operatur. Item ar. a presumptione eiusdē facti. nā nisi aliud appareat per differentiā aliquā adiunctā pbationi: nūquā presumitur pluralitas: vt. d. §. in popularibus. ⁊ no. in. l. qui iurasse. §. si pater. e. tit. ⁊. l. si a te. in prin. de excep. rei iu. Itē est arg. a fictione, qđ argumentū procedit arguendo ab extremo vero ad fictum extremum: sed a ficto ad fictū nō potest sumi: q: essent due fictiones: vt. l. si aliquā rem. de acq. pos. ⁊ no. per gl. ff. de pac. l. ab emptione. sꝫ hoc est verū: quia non procedūt due fictiones, ne veniant circa vnū de extremis: q: si veniūt solum ad vnū extremū: tunc cōcurrunt: vt. l. si seruus cōmunis Titij. ff. de stip. ser. vbi de hoc. Itē est arg. a toleratione incōuenientis, qđ procedit supposito vno extremo incōueniēti, in quo fundet̃ esse rei, sꝫ ex duobus inconueniētibus nunq̄ fiet aliqđ cōueniens: q: nullū extremorū est habile: vt. l. j. j. de do. promis. ⁊ hec sufficiāt de istis arg. quoad aduocatos.

4 ¶ †Modo venio ad testes: ⁊ dico q̄ maior difficultas que sit in materia testium, est cōcludere per rōnes. Est aūt ratio testis duplex. Una cōiuncta cū sensu: siue ipse sensus, ⁊ hec ratio preponderat. Unde si testis diceret ita, nihil scio nisi qđ vidi cōtenta in articulo: bñ pbaret veritatē illi⁹ articuli: vt in aut. sꝫ iudex. s. e. dū dicit: dicant qđ nouerint. ⁊. ff. de testa. l. qui testamēto. §. vlt. ⁊. j. de testi. l. testiū. in verbo, ꝑsto fuerint. ⁊ in
c verbo, sub ꝑsentia sua. ¶ Itē multo forti⁹ si dicit testis, credo [c], q: vidi, ⁊ presens fui: nā tūc pbat vi rōnis: q: necessario infert ita esse. Et de hoc do regulā: q̄ vbi testis in dicto minus pbat, sꝫ in rōne probat efficaci⁹, semp attēditur ratio: nā ratio in teste est, q̄ dat esse rei, id est testimonio: vt no. j. de testi. l. solā. facit qđ no. ff. de acq. pos. l. si is qui animo. ⁊ patet per contrariā regulam: nam vbicunqꝫ dictum testis habet se in plus q̄
d ratio testis: tunc rō minuit [d] dictū testis, ⁊ si rō esset friuola, non cōcludens: tūc trahit ad se dictum, vt non cōcludat, nec pbet aliquid, vt verbigratia. Si testis dicit scio, q: audiui a Martino. ⁊ pbatur hoc per rationem naturalem: q: cum ratio sit fundamentū, destructa ratione, destruitur fundamentum: vt no. in. l. nostra. Si autē dictū ⁊ ratio concludunt: si quidem vtrunqꝫ tendit ad probationem: tunc est efficax probatio. Si autem neutrum tendit ad probationem: tunc certum est q̄ nulla resultat probatio: quia ex impertinentibus pertinens non potest resul-
5 tare, iuxta no. in simili in. l. j. in prin. ff. de eden. ¶ †Ex predictis infero quasdam cōclusiones. Prima, q̄ vbicunqꝫ oppositum eius quod testis deponit, potest stare cum veritate cause, per quam testis fundat dictum suum ibi, testis deponens nunq̄ probat: quia ad concessionē cause impertinentis, vel inferentis, non requritur concessio antecedētis: vt ver-
e bigratia: dicit testis scio, quia credo [e]: nā quia credulitas stat simul cum opposita veritate: testis nihil probat. nam possibile est q̄ ego testis credo: tamen non est verum, vt not. j. de in integrum restitut. minor. ⁊ per hoc pono quandam illationem contra Bartolum, qui dicit q̄ testimonium de vita et moribus alicuius fundatur per hanc rationem: quia
f sum vicinus [f]: quia ista ratio lege coadiuuatur: quia si sum vicinus,

presumo:

presumor vidisse ⁊ mores ⁊ vitam: vt. l. j. §. j. de flumi. ff. de fun. instru. l. si ita. ff. loc. l. dñs horreorū. Et si dicatur: ergo testis non depono ꝑ sensum corporis: ergo non probo. Rñ, imo depono ꝑ sensum: nā ad depositionē eius qđ depono, sequit̃ sensus iuris ꝑsumptiōe, scđm Bar. ¶ Sz ꝙ istud nō sit verū, ꝓbat̃: q2 posset esse rō vera, vcz ꝙ vicinus sum: ⁊ tamen dcm̄ non est verū: nō em̄ sequitur dictū ad rationē: nisi dicamus sustinēdo Bar. ꝙ aut loquimur de ꝓbatiōe necessaria: aut presumptiua. Primo casu nō sequitur probatio: q2 causa a remotis nō infert dictū de necessitate ex eo qđ nō appareat causa immediata. Aut loquimur de probatione presumptiua: ⁊ tūc refert: nam aut loquimur de probādo actū in genere: verbigratia, ꝙ aliqs sit male fame: vel ꝙ aliqs sit pauper, vel similis: tūc sufficit rō, q2 sum vicinus: q2 cōcludit per locū a cōmuniter accidentibus: vt. l. j. ff. de flumi. Aut loquimur de probādo actū in specie: ⁊ tūc aut est actus, qui a cōiter accidētibus cōsueuit esse notus vicinis: vt mors, ⁊ etas, ⁊ idē: vt. ff. vñ cognati. l. Octaui. Aut ēst talis act⁹,
a qui a cōmuniter accidētibus[a] nō cōsueuit esse not⁹ vicinis: vel habet se
b pariter ad notū ⁊ ignotū: vt homicidiū petri: vel furtū de re martini[b]. tūc nullo mō probat. Nō ob. l. superius alle. q2 loquit̃ quātū ad testes recipiendos ad iudicis instructionē. ⁊ ita loquitur. l. dñs horreorum. Sed quantū ad ꝓbationē non, nisi reddāt causam cōgruentē. vbi do talē regulā. ꝙ semp rō trahit ad se dictū, ⁊ in suam naturā conuertit ipsum: ⁊ destruit dictū, si ei nō cōgruit: q2 tota virtus ꝓbationis stat in ratiōe: q2
6 omnis ratio est quoddā ar. vt. s. posui in prin. ¶ †Ex his etiam infero[c]
c cōtra Bar. dicit Bar. ꝙ si ego volo probare fines antiquos[d], sufficiūt
d testes deponētes de auditu antiquorū, ⁊ gñali opiniōe. Ratio est hec: q2 ita est verisimile ꝑ locū a cōiter accidētibus. Sed ego dico, ꝙ probare dictū cum opinione, si nō probet̃ ꝑ modū notoriū, nō est ꝓbare nisi so-
e lam famam. Est tamen verū, ꝙ in factis multū antiquis[e] opinio generalis habetur pro veritate, nec est necessaria alia probatio, dum tñ talis opinio sit vniformis apud omnes: nec de ea sit contradictio apud peritos. Et ideo dicebat dominus Fabrensis cardinalis: ꝙ licet ecclesia nō habeat instrumēta de ciuitatibus suis: si tamen habet generalē opinionē, ⁊ ita dixerit alias prescriptā apud omnes, ꝙ sufficit ecclesie pro plena probatione. Allegat ipse dictum Inno. in. c. cū causa. de iura. calum. nam si nō sufficeret ista probatio: nō posset probari ꝙ Cesar fuisset imperator secundū Inno. Adde quod notat Inno. in. c. veniens. extra de verbo. signifi. Modo pono quandam aliam propositionē: ⁊ dico sic, ꝙ quādo positio dicti sequitur ad positionem rationis, testis probat. Et ex hoc infero contra Bar. qui dicit quod cortina existente in medio, id est depresso visu, auditus non probat: quia dicit ꝙ auditus potest decipi: nisi sit coniunctus visui, quod est ex eo: quia vox recipit multas alterationes: ⁊ aliter se habet in sano, aliter in egro: aliter in iuuene: aliter in sene: aliter in eo qui loquitur flexa voce: aliter in robusto. sic. ff. de cōdi. indebi. l. si non sortem. §. libertus. Item quia posset esse homo suppositus, qui pro alio loqueretur, ⁊ permutaret vocem. Sed ego dico cū glo. quia talis probatio est sufficiēs in casibus, in quibus requiritur visus: vt. l. ij. de aqua pluuia arcen. ⁊ infra de iure deliber. l. fina. §. si autem duobus. ⁊ ff. ad silla. l. j. §. occisorum. Et si dicatur potest permutari vox, vel alius subiici. Respon. ꝙ hoc non presumitur. Itē qui habet personam notā, cognoscit qualitatē vocū in quolibet statu. in hoc tamē debet esse Iudex multum discretus, ⁊ examinare singulas circunstātias. Hoc etiam habemus in illo patriarcha, qui nō fuit deceptus in voce: sed in tactu manuū: cum dixit: Vox quidem Iacob: manus autē sunt Esau: sicut dixit rex Robertus locerio. ¶ Post hec no. ꝙ ratio testis debet procedere plana ⁊ simplici via: non per difficultates intellectus. Si tamē testis vult per ordinē fundare dictū, vt quādo deponit super dñio, vel ꝑscriptiōe, dico ꝙ ꝓbat. Sz ex his q̄ requirunt̃ ad esse prescriptionis, vel dñij, fundat suū argumentū inferendo ex causis facti in suo sensu cadētibus ad cōclusionē iuris: q2 tūc intellectus adminiculat̃ sensui, ⁊ supplet qđ deficit in sensu: vt no. Inn. extra de testic. c. cū causam.
7 ¶ †Ultimo no. ꝙ in teste procedit argumētū a toto integrali: nā si formaui articulū de possessiōe partis, ⁊ testis dicat de toto, includit partē. ¶ Itē a toto numerabili: q2 si formaui articulū de qnq3: ⁊ testis deponit de decē: ꝓbat. ¶ Itē a toto generali: q2 si formaui articulū ꝙ ꝑmisit clamidē suā: ⁊ testis dicit ꝙ ꝑmisit oīa: ꝓbat: vt. j. q bonis ced. pos. l. pe-
f nul. ¶ Itē a toto vniuersali[f], vt si pono ꝙ Titi⁹ reliqt immobilia: ⁊ testis deponit ꝙ reliqt mihi hereditatē, ꝓbat. Ratio ꝑdictorū hec est: q2 quoties vno ɔcesso alterū de necessitate sequit̃, ꝓbato eo ex quo sequit̃, ꝓbat̃ id qđ sequit̃ de necessitate. ¶ Itē in teste ꝓcedit argumētū a noīe. nā ex noīe ꝓbat̃ ꝑsona: vt si dico ꝙ iste erat Titius: q2 sic loqbat̃: vt. j. de inge. manu. l. ad recognoscēdos. ¶ Itē ꝓbat̃ ab impossibili: vt si dico ꝙ tali die nō fuit vulnerat⁹: q2 precedēti die fuit occisus: vt. l. j. q accu. non pos. ¶ Itē argumētū, de quo superi⁹ dixi, a cōiter accidētib⁹: vt. j. e. l. eū q ꝓbabilē. ⁊. j. de ꝓba. l. neq3 natales. ¶ Itē argumētū a differētia situs loci: vt q2 nō ijdē fines: ergo nō idē loc⁹: vt. l. eos. ff. fi. regū. ¶ Itē procedit argumētū in teste, ab eo qđ est ꝓpriū hominū: vt homo erat i domo: q2 ridebat: vel q2 loqbat̃: vel leo, q2 rugiebat. Nā accidētia magnā partē
8 cōferūt ad cognoscendū qđ qd est: vt ait Aristote. i. j. de aīa. ¶ †Et per hoc infero vnā ɔclusionē ꝙ ꝑ ea q̄ sic accidūt mortuis, ita ꝙ nō viuētibus, ꝓbat̃ mors, vt ꝑduci ad sepulturā: ꝑ nō hr̄e sensuz, nec motū: ⁊ ꝑ si-

a ¶ Accidentibus Adde gl. not. in. l. neque natales. j. de probat.
b ¶ Martini. Uide Bal. in. l. quoniam sororem. j. de iure deliber.
c ¶ Ex his etiā infero. Uide in. c. cū causaz. de ꝓba. ⁊ ibi dixi. An. Bar.
d ¶ Antiquos. hoc dixit Barto. in trac. de teste. in ver. hanc eandē ⁊c. ⁊ vide An. de butri. in. c. licet ex quadam. in prin. de testi.

milia quecunq3, qbus grossus qlib3 hō ꝑcipit eū mortuū scđm Bart. ¶ Ultimo dic ꝙ sunt qdā que nō probātur ꝑ testes directe, sed indirecte: vt arg. a cōtrario sensu, qđ ɔsistit in ꝑspicacia intellectus: nec est res extra intellectū. ¶ Itē ar. a similitudine rōnis: q2 est qd abstractū a sensu testis, vñ probat albū, sed nō posset ꝓbare albedinē in abstracto. ¶ Itē tacita substitutio, vel tacita hypothecaria, non pōt probari per testes: q2 artificialia, que sunt sub humano ingenio adinuēta: nō pertinēt ad testē. qui hz vti plurib⁹ naturalibus: nisi ad coadiuuādū vtat̃ ciuilib⁹. Sed indirecte probat̃ hoc mō: q2 testis probat expſsum: ⁊ ad probationē expressi iuris dispositione sequitur tacitū: ergo probat tacitum legis auxilio cooperante, non per se: vt. j. de rei vxo. act. l. vnica. ⁊ hec sufficiant in hac lege. Baldus.

1 ☞ Uasallus potest seruire in feudū per substitutum idoneum, quando per eius seruitium representatur eadem vtilitas ⁊ effectus.

2 Industria persone non videtur electa, vbi sit mentio heredis.

¶ Lex decimasexta.

QUisquis. Not. hic ꝙ rusticus ascriptitius alicuius dñij ꝓmot⁹ ad clericatū, pōt deseruire in ruralib⁹ obsequijs ꝑ substitutū, ꝑ cuius seruitiū repſentat̃ eadē vtilitas
1 ⁊ effectus. h. d. ¶ †Sup hoc collige, ⁊ not. ꝙ vasallus possit seruire in feudū ꝑ idoneū substitutū, qñ per eius seruitiū representat̃ eadē vtilitas ⁊ effectus. Nūquid ergo is q tenet feudū a rege, vel simili, q feudū dare pōt, si monachet̃, vel clericet̃, ꝑdat feudum: Dic, aut debebat eius noīe annuā ꝑstationē, aut ꝑsonaliter seruire debebat. Primo casu non perdit: cū illud annuū in quocunq3 ⁊ quātūcunq3 statu mutato prestari possit. ar. insti. de acqui. ꝑ arroga. Scđo casu distingue: nā aut est electa industria ꝑsone: ⁊ tūc nō pōt per substitutū seruire: vt. l. j. §. ne autē. j. de cadu. tollē. ⁊. l. iter artifices. ff. de solu. Si vero nō est electa industria ꝑsone: tunc pōt. argumēto huius. l. ⁊. l. ad similitudinē. j. e. cū similib⁹. nam (vt dicit Azo in summa) vbi est electa industria persone tacite, vel expresse, ibi nō pōt fieri per alium. Et ita pōt determinare questionē heredis aduocati
2 scđm Mar. fil. Guil. ⁊ Ia. bu. ¶ †Adducit Cy. vnum notabile verbum: ꝙ in quacunque cōces-
g sione fiet mentio heredis[g], ibi nunquā videt̃ electa industria ꝑsone: quod verum credo, quia in Bar. vide tex. l. si cū miles. ⁊ ibi Bar. ff. d alie. iud. vbi notāter loqt̃ ꝑ illū tex. Bar. i. l. j. §. ne autē. d cadu. tollē. in. l. nemo. d duob⁹ reis. ⁊ in. l. j. C. de prin. agē. i reb⁹. li. xij. Bal. i. l. fi. C. de excus. tutorū. ⁊ in. l. null⁹. C. de decu. li. x. ⁊ q̄ no. ad Bar. i. l. nemo. ff. de duo. re. vid tex. ⁊ ibi Domi. i. c. in criminali. v. q. iij. vbi dr̄ qđ si faciat actū ꝑ se, itelligit̃ ꝑsonalit̃, ⁊ nō ꝑ interpositā ꝑsonā: ⁊ vide Bal. i. c. j. §. mut⁹. epm̄ vel abbatē. in vsib⁹ feudorū: vbi dr̄ ꝙ seruitiū qđ fit pricipi, nō fit ꝑ substitutū. vide q̄ dixi i cle. j. de iureiu. in ver. ꝑ man⁹ mās. ⁊ i. c. sicut dignū. §. fi. de homi. vide in. l. singulos. ff. de testa. ver. ꝑprio cyrographo. ⁊ ibi gl. dt qđ nō pōt quis se subscribere ꝑ alio in testō. ⁊ vide q̄ habētur in. l. sepe. ff. de offi. ꝑsid. ⁊ qđ hr̄ in. c. fi. qđ met⁹ cau. in ver. ꝑprio iuramēto. ⁊ qđ hr̄ ꝑ Lu. Ro. in suis singularib⁹. in prin. vide Bal. in. c. si ꝑ debilitate. de offi. dele. ⁊ in. l. j. ad finē. de rerū diuisi. vbi dicit ꝙ iuramētū fidelitatis nō pōt ꝑstari ꝑ ꝓcuratorē substitutū. facit. c. cū dilecta. de rescrip. in ver. personaliter. vide Inn. in. c. fi. de offi. dele. pōdera. c. q2 frustra. de vsur. i ver. ipse restituit. ⁊ ibi dixit do. Car. qđ nō pōt fieri restitutio ꝑ iudicē. vide. c. j. ver. ꝑprijs manibus. de verb. signi. lib. vj. vide que dixi in. c. pastoralis. de iudi. vbi reprobo dictum do. Abb. per hec dicta. facit ca. fi. de accu. in ver. personaliter accedētes. Abb. in consi. clxiij. vbi singulariter loqtur. facit. c. de his. in versi. proprias personas. de senten. ex. c. vniuersitatis. in ver. propria persona. eo. titu. Bart. in consi. lxxxij. incipiente, Factum sic se habet, vbi cōsueuerat. in versic. ipsis filijs. c. fi. de dila. in verbo, ꝑsonaliter. ⁊ vide Bartol. in consil. ciij. incipi. In. q. proposita. vbi dicit, quod pa-

e ¶ Antiquis. In factis antiqs multū fama ⁊ opinio generalis probat: ⁊ in eisdē facili⁹ operat̃ quasi possessio iurū ad ꝓbationē veritatis: vt nota. Bal. in. l. nō ignorat. j. qui accusare non pos.

f ¶ Toto vniuersali. Uide nota. per Imolā. i. l. inter pares. ff. de re iud.

g ¶ Mentio hr̄dis. Nota notabile dictū, qđ vbi fit mentio hr̄dis, nō vr̄ electa industria ꝑsone: de quo facit festū do. Pe. in. c. is cui. de offi. dele. li. vi. ⁊ vid no. tex. qđ qñ legatū fit ꝑsone incerte: semp vr̄ electa industria ꝑsone ꝑ illū tex. ⁊ iō dicit do. Domi. si testator ɔmisit distributionē in pauperes certos, cōmissarius nō potest alijs cōmittere: secus si de incertis pauperib⁹: q2 tunc nō vr̄ electa industria ꝑsone: ⁊ vide no. dictum i. l. si qs. j. de murilegu. li. xj. vbi qñ aliqd debet fieri principi, videt̃ electa idustria ꝑsone, nec pōt fieri ꝑ substitutū. vide Bal. i vsi. feu. ⁊ vide text. sing. in. l. ꝑ hanc. C. d eroga. mil. anno. li. xij. vbi depositari⁹ stipēdiariorū nō pōt soluere ꝑ substitutū. Et ibi vide

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ria sunt numerare pecuniam in manu tua, vel alterius te p̄sente, qȯ dictū videť destruere istas doctri. alle. in. l. j. §. si iusserim. ff. de acquiren. pos. vide. c. cū l, ⁊ a. de re iudi. in ver. personaliter accedētes. ⁊ c. cum dilecta. de rescrip. And. Barba.

a ¶Feudatari⁹. An vasallus possit aliquid implere per substitutū, vide per Rom. in. l. eorum, ff. de dam. infecto.

b ¶Rector. Adde Bal. i. l. nec patronis. j. de ope. lib. ⁊ no. per Bart. in. l. continuus. §. si ab eo. ff. de ver. oblig. ☞ Adde qȯ nota, in. l. stipulatio. §. opus. versi. siue autem. in gl. in versi. siue post. bologni, in eo. ⁊ si. ff. de ope. no. nun. ⁊ ibi etiā nota. in apostil. ad Dyn. post eū i versi. i scriptore. ȯ quo vide Jstū in. l. vnica. col. pen. vers. iiij. propter publicam vtilitatē. j. de sen. q̄ pro eo qȯ interest, ⁊ Alex. omnino in l. stipulationes nō diuiduntur. co. antepe. ff. de verborū oblig. Celsus.

c ¶Clericus. Adde quod no. Bart. in. l. ij. j. de aduo. diuer. iudi.

d ¶Tene mēti. Vide text. in. c. cū sit. ⁊ ibi dixi, An. Bar.

e ¶Per pcuratorem. Vide p Bal. in. l. post mortē. §. j. j. de adopt.

f ¶De constit. No. pro. c. ex literis. de cōstit. vide Bal. in l. j. C. de postu.

g ¶Minuere. An Judex possit i diffinitiua sibi reseruare diminutionē pene, vide que not. Baldus in. l. j. j. de calum.

h ¶Judices. Adde gl. in. l. j. j. de manci. ⁊ co. patri. li. xi. ⁊ ibi Bartol. ⁊ glo. ⁊ Ang. in. l. stipulationes commodissimū. ff. de verb. ob. ⁊ Bar. in. l. j. per illum text. j. de ppo. agē. i rebus. li. xij. ⁊ Ang. ⁊ Jmol. in. l. continuus. §. si ab eo. ff. de verb. obli.

dustrialia nō trāseunt ad hr̄des: vt. ff. ȯ cur. fur. l. cuius bōis. vbi est gl. no. Sed Ja. de bel. adhuc super hoc latius loquiť, ⁊ refert se ad brocardū, vtrū possit fieri p aliū, qȯ a se est fiēdū. ⁊ dicit qȯ hoc brocardū ēt soluiť. ff. de statu homi. l. Arethusa. vel dic scdm Pe. q aut est oino licitū, aut illicitū. Primo casu nō habeť rō psone. scdo sic, Vel dic scdm Pe. aut ɔsiderať essētia facti tātū: vt sufficiat qd esse fcm: aut ɔsiderať psona faciētis: aut cui fiat. In primo casu refert a quo fiat. ff. de ⁊b. obli. l. cum seruus. sed in scdo distinguiť a quo fiat; vn̄ dic aut tractať de dignitatib⁹: aut de feudis, aut de aliis actib⁹ seu negotiis. Primo casu nō licet regulariter p substitutū seruire: vt. j. de pri. sac. scri. l. fi. Fallit in casibus, vt ibi. ⁊ de agē. in rebus. l. pe. ⁊ dic vt no. j. de decu. l. nullus, scdo casu dic vt no. x. co. si de feu. fuer. cōtro. c. j. §. si quis decesserit. ⁊ de bñfi. feu. c. j. ⁊ de phi. feu. alie. p Fede. c. j. §. firmiter, ⁊ in decr. xxxiij. q. ij. c. latorē. Vel dic scdm Azo, q feudatari⁹ a pōt implere p aliū, qȯ ipse implere dz vt no. i brocardo. Sed tu dic aut feudatarius est impubes, aut maior. si impubes: pōt seruire per substitutū, sed nō cogiť, nisi loci vel curie sit specialis ɔsuetudo: vt. d. §. si quis decesserit. ⁊. d. §. preterea. ¶Scdo casu, si quidem feudatarius est inhabilis ad feudum ab initio ⁊ ex post facto scdm naturā feudi: vt q femina, mutus, clericus, vel similis, nō licet seruire per substitutū: q nō pōt succedere in feudum: vt. x. col. de his qui feu. dar. pos. §. hoc aūt. vbi de hoc. ⁊ si de feu. defunc. cōtent. sit. c. j. §. qui clericus. ⁊ de benefi. feu. c. j. ⁊ an mutus vel alias imperfec. c. j. nisi de nouo fuerit bñ inuestitus: vt x. co. episcopū vel abba. §. fi. Si vero est habilis, vel effectus est inhabilis ex post fcō post feudum susceptū, ⁊ ius sibi q̄situ, si quidē seruitiū est tale, qȯ pōt per aliū adimpleri, lz seruire p substitutū eque bonū, ⁊ dn̄o acceptabilē: vt. x. col. de phi. feud. alie. p Fede. l. j. §. firmiter. vbi de hoc. ⁊. d. c. latorē. si vero nō pōt impleri p aliū, nō lz seruire p substitutū scdm Azo. vt no. i. d. c. latorē. ⁊ facit. j. ȯ cad. tol. l. j. §. ne aūt. Fallit i puilegio dignitatis supueniētis: vt. d. l. null⁹. ⁊. d. l. pe. de agē. i reb⁹. ⁊ hic ⁊. j. e. l. ad similitudinē. ⁊. ff. de ope. lib. l. interdū. §. j. ¶Itē fallit rōne necessitatis imminētis: vt. d. l. fi. de pri. sac. scri. ⁊. d. l. pe. de agē. in re. ¶Tertio casu, scz qn̄ nō agiť de feudis, neqȝ de dignitatibus, sed de aliis actibus, siue negotiis, dic ⁊ distingue vt. d. l. Arethusa. ff. de statu homi. Ex predictis patet determinatio dictarū questionū scdm Ja. de bel. ⁊ facit de verbo. oblig. l. continuus. §. si ab eo. q̄ verba sunt multū not. ⁊ facit. ff. de pol. l. de pollicitatiōibus. ⁊ no. ff. de legi. l. de qbus. ¶Scdo no. hic, qȯ lz dn̄s cōsenserit clericatui: non tamē remittit iura seruitiorū. Quidā tamē dicunt, q hoc reseruauit sibi in cōsu. ar. ff. de leg. ij. l. codicillis. §. j. Nō ob. aut. ascriptitios. q ibi speciale religiōis intuitu: vt. ff. de leg. j. l. si dom⁹. §. q ɔfiteť. iij. respōso scdm Oldr. ad hoc optime facit. l. si patronus. de oper. liber. ¶Ultimo dicit hic Ja. but. q cū quidā scriptor
b Bononie esset factus rector b medicorū, q rōne istius officij supuenientis: q a modo nō cōuenit dignitati sue causa rectorat⁹, scilicet q ipse scribat: propter hanc causam excusatur: ne teneatur scribere scdm Ja. bu. lz alias posset poni in ɔpedibus, si ipse non scriberet: vt no. hic per Odo. ⁊ de oper. noui nun. l. stipulatio. §. siue. per Accur. ⁊ bene facit ad hoc. ff. de oper. liber. l. he demum. vbi etiam vide per Jacob. de Aret. Baldus.

¶Lex decimaseptima.

Placet. ¶Not. q clerici non possunt esse aduocati, nec procuratores in causis secularibus, ⁊ est glo. in. l. j. §. serum. ff. de postu. ¶Nota hanc exceptionem declinatoriam, tu non potes esse procurator in hac curia secula-
c ri; quia es clericus c. in causā tamen propria, ⁊ vt syndicus proprij collegij potest. quod est not.
1 ¶†Nota q illud quod specialiter permittitur pro se, permittitur pro suo collegio: secus si veniret vt syndicus collegij
d alieni: q tūc repelleret, qȯ tene mēti. d ¶Deinde tene mēti, qȯ si phibitū eēt doctorib⁹ salariatis aduocare, ⁊ aduocarēt, q ob h deberēt tolli de matricula. ⁊ puari salario, p hūc tex. l. nostre. in fi. ¶Tertio no. q ille q delinqt in officio, est priuand⁹ matricula, ⁊ officio, ⁊ bñficio. Bal.

¶Authentica.

1 ☞Respiciens ludum ita punitur, sicut ille qui ludit.
2 Parci si quis sibi desiderat, debet se ostendere penitentem.
3 Tempus pene statutum in sententia, an possit minui.
4 Episcopus si cōdemnat aliquē ad perpetuū carcerē, tū reseruat in sententia q possit minuere penam suo arbitrio, an talis sententia valeat.

1 Interdicimus. ¶†No. q ita puniť ille q inspicit ludū, sicut ille q ludit. ⁊ est arg. qȯ si qs iurauerit nō ludere ad tabulas: ⁊ ipe mutuat pecuniā cā ludēdi, p vtroqȝ est piurus. Idē si nō mutuauit, sed docet ludentē p istū tex. l ⁊bo, participes, scdm Guil. ¶Itē no. de inspectorib⁹ ludorū phibitorū puniēdis: q sicut lusores ipsi puniūtur.
2 ¶†Scdo not. q ad hoc vt alicui parcať: dz mōstrare ⁊ ostēdere se penitentē. Et iō est ar. q aliqs nō possit petere se absolui ab excōicatione p
e procuratorē e: q nō ostēdit se vere penitentē, scdm Pet. Istud est verū: q in absente nō pōt seruari forma absolutionis, q̄ est p manuū impositionē, scdm Inn. ⁊ hoc i. c. cū desideres. de sen. excō. vbi vide. vn̄ ɔcedo q petitio absolutiōis pōt fieri p pcuratorē: sed executio absolutionis requirit p̄sentiā dn̄i: vt extra de elec. c. venerabilē. ⁊ ideo fuit admissa petitio syndici Perusini absoluti: sed absolutio nō fuit postea facta, nisi p cōmissarios, q venerūt ad hoc: q nō poterat fieri citra man⁹ impositio-
3 nē. ¶†Ultimo habes hic q tp̄s pene statutū in sn̄ia, pōt minui: qȯ est no. Cōtrariū videť, q post latā sn̄iam hoc nō possit fieri. ff. de q̄stio. l. j. §. fi. ⁊. ff. de penis. l. diui fratres. ⁊. l. i metallū. Quidā dicūt, ⁊ hoc sentit hic Guil. q speciale sit in epo. Alij dicūt vt Cyn. q iō est hoc, q agiť de correctiōe mor̄, nō de punitiōe iniurie alicui⁹ psone. ¶Sed dn̄s Odo. loquiť meli⁹, dicit ipse: aut pena principaliter iponiť ad punitionē p̄teriti delicti, ⁊ hn̄t locū leges ɔrie. Aut pncipaliter imponiť ad pparationē futuri: puta ne deinceps cleric⁹ ludat. ⁊ hz locū qȯ hic diciť: principaliter aūt iō dixi: q in oi pena hoc semp attendiť, scdm Oldr. facit extra
f de cōsti. f c. ex literis. ¶†Sz pone rōne p̄teriti delicti, aliqs diffinitiue
4 condēnatus est ad ppetuū carcerē, tū eps in sn̄ia reseruauit sibi ptātē q
g possit minuere g penā suo arbitrio. q̄riť, an valeat ista reseruatio: Guil. de cug. multū arguit p ⁊ ɔ. finaliť tz q ista reseruatio valeat. ar. ff. de le. iij. l. si qs in prin. test. §. miles. ⁊ de iniusto testa. l. si qs filio exheredato. §. hi autē. ¶Ego dico q cōtra naturā pene declarate in sn̄ia nō possit fieri reseruatio: q esset iplicatio ɔriorū ar. no. in. l. p seruū. de vsu ⁊ habi. ¶Fallit forte in sn̄ia epi: q clemētius dz agi cū eo, q̄ cū alio. ar. hui⁹ l. e scdm vnū intellectū. Si aūt reseruatio nō est cōtra naturā pene: q pena est arbitraria, vel q reseruatio tēdit ad aliquid declarandū, nō ad perimendū iam pronūtiatū: vel nō est sup substātialib⁹, sz sup quibusdā accidentalibus: puto q reseruatio valeat. ⁊ per leges alleg. per Guil. hic ⁊ per id quod no. ff. fami. erc. l. idē Labeo. §. j. in gl. ord. qȯ tene mēti. Bal.

¶Lex decimaoctaua.

Parabolanos. ¶No. in ver. exceptis. literam aureā: nā dicit q i locū mortui parabolani, exceptis honorariis, ⁊ curialib⁹, q a pncipio non possunt esse in numero isto, ali⁹ est subrogād⁹. Et sic vides q ille q est subrogat⁹, debet esse eiusdē iuris ⁊ cōditionis, cuius est ille in cui⁹ locū subrogať, ⁊ dz esse talis, q a pncipio potuerit esse. Et facit cō-
b tra iudices b ⁊ assessores iustitiariorū regni, nā qn̄ recedūt de puincia, ⁊ reuertunť domū in locū suū subrogāt vnū de aduocatis, qui sunt de eadem puincia, q nō possunt p literā istā, q̄ vult q talis sit subrogat⁹, qui potuerit esse a principio: sed ille de prouincia nō potuit esse a principio: vt. ff. de asses. l. iij. ergo nō potuit subrogari, si ergo nō tenet subrogatio: ergo nec qȯ faciūt subrogati tz scdz Bar. de Capua. qui ergo nō est idoneus a principio ad electionē, nō pōt loco alterius subrogari. Bald.

¶Lex decimanona.

Eum qui. ¶No. q quis non debet decolorare famam suam, ⁊ q ratione male societatis presumitur aliquis malus. ¶Scdo no. q vehemens presumptio naturalis excludit quamlibet opinionem contrariam. ¶Tertio no. q vxor bona facit bonū virum, ⁊ quod illa que fuit casta in preteritum, presumitur casta semper. Bald.

¶Authentica.

Multo. ¶No. q illud quod non permittitur ad tēpus, multominus permitteretur in perpetuū, quia fortior ratio prohibitionis est in perpetuo, quam in temporali, hoc dicit Baldus.

1 ☞Persone que preferantur ecclesie in successione bonorum clerici.
2 Emphyteuta si delinquit, an emphyteusis transeat in fiscū, vel quo modo.
3 Presbyter si instituit heredem fratrem suū, accepta fide ab eo q hereditatem illam restituet spurio ipsius testatoris, queritur, cui debeat illa hereditas applicari, an fisco eclesie, an fisco imperij.

Si quis

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

¶ Lex vigesima.

Si quis presbyter. Bona clericorũ & religiosorum ab intestato decedẽtiũ post liberos & cõiũctos & vxorẽ ad ecclesiã deferuntur: saluo semper iure curie, si erat curialis: & iure patronatꝰ,
a si erat libertꝰ: & iure dñi[a], si erat ascriptitius. Itẽ heres cuiuscũq̃ administratoris rerum ecclesiasticaꝝ teneẗ reddere rõnẽ. h. d. Et dicit glo. de
b creti[b], ꝙ bona cuiuscũq̃ rectoris ecclesie sunt tacite obligata: qḋ est verũ. simile videmus in orphanatropho: vt. l. orphanatrophos. j. eodem.
1 ¶ † Deinde no. hic sex personas pferri ecclesie in successione clerici intestati, scꝫ personã liberorũ, psonã agnatorũ & cognatorũ, virũ & vxorẽ, curiã, dñm & patronũ. ¶ Scḋo no. ꝙ ecclesia prefertur fisco. ¶ Tertio
c not[c]. ꝙ ecclesia q̃ est cultrix iustitie, nõ vult iuri alterius pĩudicare: vnde
d est ar.[d] qḋ in pĩudiciũ patroni laici, eo inuito non possit ecclesia simplex fieri collegiata. ¶ Ultimo no. ꝙ administratores ecclesie teneñ redde
2 re rõnes administrationis, & etiã hr̃des eorũ. ¶ † Ex ista. l. sumiẗ arg. secundũ Guil. ꝙ si aliqs tenebat a te rẽ in emphyteusim, & ꝯmisit delictũ, ppter qḋ est ꝯdẽnatus, & bona debent sibi auferri: & queriẗ an ista bona
e emphyteutica[e] applicenẗ fisco[f], ꝙ talis applicatio ñ possit fieri, nisi sal
f uo iure pprietarij: nã sicut ecclesia, ita nec fiscus põt iuri alterius preiudicare. Cõmoditas aũt emphyteute bene confiscaẗ. ar. ff. de dã. infec. l. si finita. §. si de vectigalibꝰ. & ff. de bo. lib. l. si libertinum. & sic fiscꝰ fiet emphyteuta priuati: vt. j. de col. fundi pa. l. fundi. & ibi gl. Istud est verum in emphyteuta puati: sꝫ in emphyteuta ecclesie, dic vt in aut. de alien. & emphy. §. j. co. ix. vbi est casus, ꝙ ecclesia q̃ est pprietaria, põt auocare a fisco, si vult: tamẽ si nõ vult, remanet emphyteusis sub cõfiscatione. vbi est tex. no. quẽ alle. Guil. de cu. & vide ad idẽ Bar. in. d. §. si de vectigali
3 bus. ¶ † Scḋo induciẗ hec lex ad qḋ. Quidã p̃sbyter fecit testamentũ, & fecit heredẽ fratrẽ suũ, qui tacite accõmodata fide testatori p secretã cautionẽ se astrinxit ad restituẽdã hereditatẽ spurio testatoris: & sic nõ capaci. modo cũ hereditas debeat auferri ab isto, tanꝙ ab indigno: q̃ritur cui debeat applicari, an fisco ecclesie, an fisco imperij: & videẗ ꝙ fisco ecclesie romane: q: in bonis p̃sbyteri preferẗ ecclesia fisco imperij: vt hic. & in aut. de eccl. ti. §. interdicimus. & in aut. vt cum de app. cog. §. si vero filij. scḋm Nico. ruffoli. In cõtrariũ videẗ. primo per regulã. ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. meminisse. & cõfirmaẗ p. l. ex facto. §. fin. ff. de vul. & pup. substi. Preterea ista pena descẽdit a iure ciuili: ergo dꝫ applicari fisco ciuili, nõ ecclesiastico: vt. j. e. l. si qua p calumniã. in verbo, publicis calculis. qd est dicẽdũ: Rñ. bona auferunẗ de manu hr̃dis, qui est laicꝰ. & cui erat ius q̃situm: & ideo applicanẗ fisco imperij. Nõ ob. hec lex: q: loquitur de immediata successiõe clerici: sꝫ q̃stio q̃rit de successiõe immediata in qua magis attẽditur psona ppinqua, ꝙ remota. ¶ Ex quibus cõcluditẗ, ꝙ si iste heres esset p̃sbyter, ꝙ eius psona, q̃ in hoc punitur, & q̃ est de foro ecclesiastico, applicẽẗ ecclesie. qḋ est no. & fundo p rõnem, vt idẽ opereẗ sententia iuris & iudicis. Constat em̃ bona clericorũ p sententiam iudicis nõ posse fisco imperij applicari: ergo idẽ dicemꝰ in sententia legis. ¶ Demũ quero, presbyter est mortuꝰ, remãserunt sui agnati: modo ecclesia vult occupare bona p̃sbyteri, q: õt empta õ bonis eccl'ie, sꝫ illi agnati volunt similiter occupare: & dicũt se esse vniuersales successores, & ꝙ si ecclesia vult aliqua petere, petat ab eis, mõ queriẗ quid iuris: Rñ. Inn. ꝙ possessionẽ vacantem qlibet eorũ posset occupare. hoc no. Inn. i. c. cũ in officijs. extra de testa. vbi vide. Non ob. ꝙ agnati sunt hr̃des vniuersales. & ideo videbaẗ ꝯ eos dirigẽda petitio: nam illud est verũ si possiderẽt: sꝫ ex quo nõ possidẽt, nõ sunt aduersarij in actiõe reali, nec posset cũ eis fundari iudiciũ: vt. l. j. j. de alie. iudi. adde no. Inn. ex̃ de proba. c. in presentia. Et an in dubio presumatur de bonis ecclesie, vide no. in. l. facultas defensionis. de iure fisci. & facit ad predicta. ff. de liber. causa. l. liberis. §. fin. Bal.

¶ Authentica.

1 ☞ Legitima debetur filijs, & iniquum est illam filijs auferre.

Nunc autẽ. No. duo. primo, ꝙ tacita obligatio bonorũ nõ intelligiẗ facta de rebꝰ, de quibus monachus est ante ingressuꝫ testatꝰ. alias si intelligereẗ facta: tũc intelligereẗ facta saluo testamẽto, vel alia dispositione
1 pcedẽte. qḋ est no. ¶ † Scḋo not. in fi. aut. ꝙ est iniquũ auferre filijs legitimã. & est ar. ꝯ statuta, ꝙ nõ possit peti legitima, qḋ tanꝙ iniquũ nõ teneat. vid plene p Cy. i. l. Sãcimꝰ. j. de nup. Ego pdie cõsului ꝙ statutũ valeat, si si aliqd succedat loco legitime, puta dos filie nupte: tunc em̃ nõ auferẗ in totũ, sed minuitur, & de iure naturali debetur legitima: nõ tamẽ sub certa meta: & ideo per ius ciuile talis meta potest augeri & minui: quãquã nõ posset in totũ tolli scḋꝫ Dy. de quo alibi diceẗ. Bal.

¶ Lex vigesima prima.

Ad similitudinem. Dignitas superueniens facit qḋ qs põt seruire per substitutum. h. d. cõcor. l. he demũ. ff. de ope. lib. & dic plene vt dixi. s. e. l. quisquis. ¶ Scḋo no. ꝙ Episcopi equiparãtur illustribꝰ, tñ nõ sunt illustres: q: nullũ simile est idẽ: sed Cardinales sunt illustres sine dubio. ¶ Tertio no. ꝙ qñ qs substituit alium, substituit suo piculo. & iḋ de eo qḋ male fiet p substitutũ, teneẗ substituẽs: vt i illo xbo, suarũ facultatũ. & facit ad no. p Inn. ex̃ vt lit. nõ ꝯte. c. j. Bal.

1 ☞ Calumniator qua pena debet puniri.

a ¶ Et iure domini. Uide Spec. in tit. de instr. edi. in. §. cõpẽdiose. prope princi. & de isto ascriptitio dixi in. c. ij. de iudic. And. Barb.
b ¶ Et dicit gl. decre. dic ꝙ illa glo. est prima in. c. similiter. xvj. q. j. facit gl. in. c. ex literis. de pigno. Andr. Barba.
c ¶ Tertio not. No. nõ eẽ fauẽdũ eccl'ie cũ preiudicio alterius. fac. c. ex tenore. de fo. cõp. c. ꝑtuas. de do. Bal. i l. ea lege. j. õ ꝯdi. ob cãꝫ. lꝫ platis eccl'ie & paupibꝰ sit fauẽdũ. xij. q. ij. c. religiosam. xiij. q. ij. c. iup prudẽtiã. c. si. õ tes. & l. id qḋ pauperibus. j. eo. An. bar.

2 Clericus captus in habitu clericali, si petat se remitti ad episcopum, an statim debeat remitti.
3 Episcopus si petat aliquẽ ad se remitti tanꝙ clericũ, an potestas debeat credere literis episcopi.
4 Familia potestatis, an possit capere presbyteruꝫ inuentum in rixa, vel adulterio.
5 Gratia seu litere domini pape, an possint probari per testes.

¶ Lex. xxij.

Si qua per calũniã. d

Trahens i criminali cã epm ad iudicẽ p calũniã, puniẗ pena. xxx. põderũ auri. Itẽ oĩa priuilegia clericorũ sunt firma. Itẽ clerici peregrini nõ habenẗ p clericis, nisi habeant literas testimoniales suorũ diocesanorum. h. d.
1 ¶ † Opp. quo ad primũ dictũ, & videẗ ꝙ aliter puniaẗ calũniator. s. in similitudine supplicij: vt l. j. §. calũniatoribꝰ. ad turp. Rñ. õt glo. ꝙ aut agiẗ ciuiliter, & loquiẗ hic. Aut criminaliter, & loquiẗ ibi: vult dicere gl. ꝙ quãtũcũq̃ ista pena applicẽẗ fisco: diciẗ eẽ ciuilis pena: q: est pecũiaria. Doc. tenẽt cõtrariũ, q: ex quo applicaẗ fisco, diciẗ eẽ criminalis: vt no. i. l. agraria. ff. de ter. amo. & h̃ ẽ vtile scire: nã si papa ꝯcederet alicui nobili i quodã castro oẽs penas ciuiles: vt itelligaẗ oẽs, scꝫ pecũiarias, qḋ tene mẽti. ¶ Tenẽdo opi. Cy. rñdeẗ ad ꝯriũ scḋm eũ, ꝙ in. l. nr̃a pro simplici postulatiõe & nouatiõe, imponiẗ pena ista: sꝫ in lege cõtraria imponiẗ alia pena p excessu cõsummato, ꝙ calũniator p diffinitiuã sñiam succubuit, secundũ Ric. malũ. & Cy. deinde venio ad vltimã partẽ huiꝰ legis: diciẗ hic, ꝙ clerici ignoti nõ reputanẗ clerici: & sumit gl. hic ar. ꝙ si qs pcutit clericũ q nõ incedit in habitu clericali: qḋ iste nõ incidit in sñiam excõicationis. & h̃ est verũ, qñ ignorabat eũ clericũ: vt. ff. loca. l. si qs ignorãs. secus si sciret eum clericũ: q: erat sibi notꝰ. nã ex quo certus est, certiorari non dꝫ: vt. l. j. de act. emp. in fi. & ff. de do. preleg. l. j. in fi. scḋꝫ Guil. doc. querũt hic de aliqbꝰ. q. volo expedire primo Guil. ponamꝰ ꝙ aliquis nõ percutit clericũ in personã: sed facit iniuriã circa vestes clerici, quas clericꝰ defert scindẽdo eas, vel aliqd simile faciẽdo: mõ q̃ritur, vtrũ sit excõicatꝰ: dicit Guil. ꝙ nõ: q: lꝫ ista iniuria fiat psone, nõ tñ fit in psonã. de hoc no. p Inno. in. c. nuper. de sen. excõ. vbi vide. Itẽ dicit hic Guil. ꝙ verba iniuriosa cõtinẽt offensam psone: sed nõ in personã, qḋ tene mẽti, & habui cõsulere e de facto. Et facit ad statutũ, qḋ loquiẗ de maleficijs psonalibꝰ: nã istud statutũ itelligiẗ, vbicũque psona offendiẗ: licet actꝰ offensionis nõ trãseat in personã, id est, nõ tãgat corpus. Ulterius queritur in quo cõsistit habitus clericalis: Rñ. consistit nõ solũ in clerica, vel tõsura, sed in vestibus. vnde captus in maleficio habẽs clericam in capite, & non vestes: vel habens vestes, & non clericam: non dicitur captus nec inuẽtus in habitu clericali: vt in. c. si iudex laicus. de sen. excõ. lib. vj.
2 vbi Joan. And. in nouel. dicit ꝙ hoc est notatu
g dignum. ¶ † Sed iuxta hoc quero, ponamus ꝙ iste captus in habitu, petijt se remitti ad episco- f pum: quia dicit se clericum: nunquid statim: dicit Petr. ꝙ sic, si iste est habitus sibi consuetus, secus si fuisset nouiter assumptus: nam ex nouitate habitus non induceretur presumptio clericatus secũdum Petrum & Cynum. Sed tu dic g ꝙ debet remitti: quia est quasi in possessione clericatus, a cuius quasi possessionis commodo: vel priuilegio nõ potest excludi per iudicẽ secularẽ: vt in. d. cap. si iudex laicus. vnde Jaco. Butr. hic in lectura nõ curat de distinctiõe Petri. ¶ Sed ponamus quod est captus sine habitu: nunquid statim qḋ ipse allegat se clericũ debet remitti ad episcopum: Rñ. non, nam ante cause cognitio-

d ¶ Uñ est ar. No. ꝙ non põt fieri eccl'ia collegiata in pĩudiciũ patroni. vide ꝙ habeẗ in. c. pastoralis. de dona. vid qḋ pulchre õt La. quẽ sequiẗ do. Car. qḋ nõ potuerit executor q dꝫ facere construi ecclesiã, erigere in monasteriuꝫ. vide Jo. cal. in. c. cũ accessissent. õ cõsti. vbi pulchre loquiẗ: vide Jmo. in. c. si. õ cle. nõ resi. Pau. in cle. ne igno. de sta. mo. Abb. in. d. c. cũ accessissent. Pe. in cõsi. cxj. vbi singulariter loquiẗ, an requiriẗ cõsensus patroni laici, qñ alienaẗ res eccl'ie: vide tex. i. c. cũ inferior. de ma. & obe. vbi inuito archiepiscopo erigiẗ monastrium in ecclesiam cathedralẽ: & ibi do. Pe. colligit ꝙ iuito patrono põt eccl'ia erigi in eccl'iam cathedralẽ vel collegiataꝫ de quo in. c. nobis. de iu. pa. & in. c. dilectꝰ. e. ti. An. b.

¶ Bona emphyteutica. Uid Ol. q. xvij. vbi clericꝰ habẽs bona emphyteutica a dño tpali ꝯmisit delictũ, ex q̊ veniũt bona publicãda. Old. dicit ꝙ acquiriẗ dño tpali Or vid do. Pe. in c. ea q̃. in. ij. q. & ibi refert, dicã hic per Bald. And. Bar.

¶ Fisco. Uide late per Guil. õ cu. & Salic. hic, & scripsi late in. l. finita. §. si de vectig. hic alle.

¶ Captꝰ i habitu. Adḋ Bal. i. l. nõ ignorat. j. q ac. non pos. Et an debeat remitti cũ actis factis corã iudice seculari, vid Bal. i. l. eos. §. sup his. j. de app. p Jo. an. in re

gula, nō lʒ. ō reg. iu. in mer. ꝛ ibi ēt an sufficiat ꝑducere lr̄as pape, ī qb⁹ appellet eū clericū: vide etiā p Ang. in. l. si ꝑriusq̄. in fi. ff. de ope. no. nū.

a Clericatus. Vide tamen Sal. in. l. iij. in fi. j. de re iudi.

b Familia potestatis. No. ꝙ licitū est familie ptātis capere clericū de-linquentē, ꝛ ducere ad epm. Istud tʒ do. Abb. i. c. cū nō ab hoīe. de iud. tn̄ vide Inn. in cō-trariū. i. c. vt fame. ꝛ ibi tex. de sen. ex-com. And. Barba. ☞ Adde Cardin. Pe. ō anch. ꝛ Ar-chi. in cle. j. in. j. q. extra de offi. dele. ꝛ Inn. in. c. vt fame. in gl. sua, i ver. pre-latorum. ꝛ ibi Jo. an. ꝛ Panor. versi. ꝛ infert Imol. ex-tra de sen. exc. ꝛ Fe li. plene in. ca. si ve-ro. versi. querit hic Inn. ꝛ xp. tu limita hoc. eo. tit. Celsus.

c Literis. Adde Bal. in. l. eam quā. j. de fideicom.

d Testes. Vide Bald. in. l. huma-num. in fi. j. de legi. ꝛ in. l. fi. in fin. j. col. j. senten. rescin. nō poss. ꝛ in. l. fin. j. de cōmu. ser. manu. ꝛ i. l. falsus. j. de furt. ☞ Ego teneo ꝯtra. per ea q̄ no. Pau. Feli. ꝛ Doc. ī rub. extra de cōsti. ꝛ ibi no. in apost. ad ip̄ʒ post alios nu. iij. in ver. scriptura. ꝛ di-xi etiam in apo. ad ipsum in. ca. quali-ter. nu. j. in ver. gra tie. extra ō elec. no. idem in apo. in cle. dudum. versi. valet priuilegium. de se-pul. ꝛ dixi plene in apo. ad Iac. rebuf. in. l. ꝓhibitū. nu. j. in versic. vt hic. C. ō iur. fis. li. x. Cels⁹.

Probāda. Ad de Bal. in. l. ea qui dem. j. de accusa. ꝛ an credatur legato de iurisdictione. vi de etiam Bal. in. l. exemplo. in fi. j. de proba. ꝛ i. l. iurisiu-randi. j. de testi. ꝛ q̄ dixi post Moder. in. c. significasti. ex-tra de homi.

f Theutonicus. Vide q̄ not. Bar. in. l. iij. §. due. ff. ad carbo. ꝛ limitat h̄ dem̄ Pau. de cast. in. l. Meuia. in pn̄. ff. sol. mat. ꝛ sequit̄ Ang. in. l. si procu-rator. ff. de procur.

g Itē no. quidam habēt istā additio-nē, tn̄ non puto qō sit xp̄a additio, nec allegationes com-munes sunt vere.

nem non fiet remissio: q: potestas interim est in possessione: tamē interim donec cognoscit̄ de cle ricatu, dʒ ptās supersedere. primo, q: pendet qō ꝑiudicialis sue iurisdictioni: scd̄o, q: interim ne-scit se iudicē: vt no. in. d. c. si iudex. ī nouel. Sʒ pone quod iste si ostēdit ptāti literas clericatus: vtrū dʒ ptās statim eū remittere: vr̄ ꝙ non: quia probatio de clericatu est qd spūale. vnde nō pōt fieri corā iudice laico, p. d. c. si iudex. Contrarium credo: nā dico, ꝙ corā iudice seculari pōt produ-ci instr̄m clericatus ad instructionē, ꝛ ad inducē-
a dū in eo scientiā clericatus [a]: vt sic sit excōicat⁹, si detinet. Et in tali ostēsione instrumēti nō opʒ aduersariū citari: q: non fiet in modū probatio-nis, sed instructionis: vera eīn probatio clerica-tus non potest fieri corā alio, nisi coram epō. pre-stat ad predicta. ar. l. si quis inficiatus. ff. depo.
3 †Sed pone, Eps petijt ad se remitti quēdam tanquā clericū: nūquid ptās credere debeat lite-ris epi: Rn̄. aut sunt confecte super clericatu, ꝛ debet eis credere. Aut sunt litere enuntiatiue ꝛ testimoniales: ꝛ tūc in iudicijs non creditur tali-bus literis: vt no. Inno. extra de ꝓba. c. post ces-sionē: licet antē nō credatur literis, tn̄ probatiōe de clericatu facta corā episcopo, debet credi in-terlocutorie epi, si interloquatur eū clericum: vt in. c. vlt. extra de excep. lib. vj. Sed ponamus, clericus confitetur coram potestate se laicū: nun-quid hoc excusat potestatē, qui scit, vel scire de-bet eum clericum: dicit Inno. extra de sen. excō. c. vt fame. ꝙ nō. ꝛ idem no. in. d. c. si iudex. in no-uel. qō verum est: q: ista confessio est facta coram iudice incompetenti: ꝛ ideo nō preiudicat: vt ex-
4 tra de iud. c. at si clerici. †Sed quero, vtrum
b familia ptātis [b] possit capere presbyterū inuentū in rixa, vel adulterio, ꝛ ducere ad epm: videtur ꝙ nō: q: scriptura dicit: Nolite tāgere christos meos: vt no. in aut. de nō alie. §. j. colū. ij. Inn. in d. c. vt fame. non firmat. Ego firmo, ꝙ pōt capi, ꝛ duci ad epm, quātumcunqʒ sit captus in habi-tu ꝛ tonsura: nā si hoc ꝑmittitur cuicunqʒ priua-to, etiā scd̄m Inn. multo magis ꝑmittit̄ cuicūqʒ ministro reipublice. de offi. ꝑfec. vr. l. j. §. qes. de offi. procō. l. si pro hoc. j. de malefi. ꝛ mathe. l. fi. preterea nō incidit in sn̄iam excōicatiōis, nisi ꝑpter dolū: vt. c. si qs suadente. xvij. q. iiij. sed hic non est dolus: q: fit propter eq̄tatē publicā: ergo cessat dolus, ꝛ sic excōicatio: ꝛ facit. ff. de fur. l. si
5 qs in seruitutē. †Deinde vos videtis hic, qō
c credit̄ literis [c] epōrū. Nō q̄rit hic Pe. an gratia
d dn̄i pape possit ꝓbari p testes [d]. dicit ipse ꝙ non: sed in grā inferioris distinguit: aut cōfert digni-tatē, vel maximū beneficiū: ꝛ requirit̄ scriptura: aut paruū, ꝛ non requirit̄ scd̄m Pe. ꝛ idē recitat hic Cy. Sed tu dic corpso ꝙ Papa fecit gratiā simplici verbo, statim facta est collatio etiā an-tequam fiant litere. veritas est tamen ꝙ proba-tio nō potest fieri nisi per literas. xxv. q. ij. c. insti-tutionis. ꝛ de hoc disputauit Arch. ꝛ Joā. an. in proe. lib. vj. in nouella. vbi omnino vide. Gratia antē inferioris semper potest probari per testes, quicquid dicat Pet. q: ista gratia nō est proprie donatio: sed est debiti officij executio, ꝛ ideo le-ges Pe. que loquūtur in donatione, non faciūt ad propositum. Deinde quero, legatus in of-ficio legationis fecit multa: litere tamē legatio-nis non apparent: modo quero vtrū ista valeāt, ex quo legatio nō probatur: ista lex est ar. ꝙ non. ꝛ. l. j. j. de man. princi. veritas est ꝙ aut loquimur de iurisdictione legati iure ordinario: ꝛ tunc nō est probanda iurisdictio. Sufficit enim ꝙ sit in possessione: nam cū iurisdictio legati sit ordina-
e ria, non est probanda [f]. vt no. Archi. xcvj. dist. c. nobilissimus. Si quid autem pretēditur ex spe-ciali commissione, nō iure ordinario, oportet ꝙ de cōmissione probe-tur: vt. d. l. j. j. de mā. prin. ꝛ. j. de diuer. offi. l. probatorias. lib. xij. Addo tamē ꝙ speciale est in legato cardinali: vt eius dicto stetur de actitatis coram ipso, vt no. in. d. c. nobilissimus. per Arch. querit hic Guil. vtrū literis officialis debeat stari: dicit ipse ꝙ in his que iure officij pōt. di-sponere ex suo arbitrio, debet sibi credi. vt. s. e. l. si quis in hoc genus. in ver. per publicas literas. secus in eo qō non pōt per ipsum disponi: vel vbi requirit̄ cause cognitio: vt not. j. vnde vi. l. meminerint. ꝛ in. l. j. si per vim vel alio modo. facit ad predicta. l. prohibitū. infra de iure fisci. li. x. Vltimo quero, quod sigillum dicitur publicum, ꝛ que litere debent esse sigillate. Dicit hic Ja. bu. in lect. ꝙ tria sunt sigilla publica: scilicet episcopi, ciuitatis, ꝛ vniuersitatis. Alia vero sigilla non sunt publica, vnde dicit ipse, ꝙ sigillū doctorū, non est sigillum publicū, ꝛ propterea de suis cōsilijs, ad hoc vt appareant a se lata, debet cōfici eis instrumē-tum per tabellionē scd̄m Jaco. bu. Vltimo inducitur hec lex in arg.
f Quidam theutonicus [f] venit ad ciuitatē Perusij portans quoddam instrumentū procu. dicens se esse procu. illius de quo fit mentio in pro-curatorio aduersarij. Aduersarij dicunt: tu non es illa persona: nec co-gnoscimus te: queritur quid iuris: determinatur per hanc legē: nam li-cet sit ignotus, ex quo portat illud instrumentū, presumitur illa perso-na de qua fit mentio in instrumēto. arg. huius. l. ꝛ secundū Cynū hanc presumptionem coadiuuat: q: habet instrumēta principalia penes se: ideo presumit̄ super mandato: vt. j. de pac. conuen. l. fi. vbi est gl. sing. que
g alleg. de hoc per Guil. ff. de pac. l. postquā. Item no. [g] ꝙ matrimonium nobilium non potest probari, nisi per instrumentum, secundum Pet. Super quo vide quod not. Arch. xv. q. fi. c. incestuosa. Bald.

Lex vicesimatertia.

Quoniam. In memoria eterna erit iustus, ꝛ ab audi-tione mala nō timebit. h. d. ꝛ ad hoc alle.

1 ☞ Incertitudo an ꝛ quando vitiet.
2 Gerundia ꝛ supina quam significationem habent.
3 Seruus an possit esse executor testamenti.
4 Mulier an possit esse executrix testamenti.
5 Executor testamenti esse, an possit bannitus: An excommunicatus. ibi. nu. 6. An impubes: ibi. nu. 7. An collegium: ibidem, nu. 8. An re-ligiosi: ibidem, nu. 9.
10 Officium executoris qui inchoauit exequi, an transeat ad heredem.
11 Officium executoris ad pias causas, an duret post annum. Et an iste annus currat in legatis conditionalibus, vel in diem: ibi. nu. 12.
13 Constitutio epi monet executores testamentorū, vt exequant̄ intra an-num a die mortis testatoris: an iste annus currat executori ignoranti.
14 Executorum potestas pendet ex testamento, vel alia voluntate.
15 Executoris electio, an possit committi alicui.
16 Testator si mandat ꝙ executor sequatur consilium alterius, an hoc fa-cere teneatur.
17 Executores si discordant in pari numero, quid fiet.
18 Executor ad pias causas, an possit agere contra heredem, vel debito-rem hereditatis.
19 Executor testamenti, an possit constituere procuratorem in iudicio an-te litem contestatam. Et an possit vendere. num. 20. Et an possit solue-re debita ex contractu. nu. 21. ꝛ. 22.
23 Executor an possit eligere pauperem ad quantitatem, an vero debet eligere ad corpus, si in hereditate non sit pecunia.
24 Testator mandauit solui omnibus probantibus sibi deberi, an requi-ratur plena probatio: an sufficiat coniecturalis, cum iuramento.
25 Vsurarius tradidit memoriale episcopo: postea in suo testamento iu-sit satisfieri omnibus nominatis in dicto memoriali, dando executo-res: Episcopus dicit se perdidisse memoriale, ꝛ vult pecuniam ad se retrahere. queritur quid iuris sit.
26 Vsurarius florentinus exercuit vsuras in Alemania, postea reuersus florentiam fecit executores ad restituendum incerta, queritur vbi isti executores cum episcopo debeant facere istam distributionem.
27 Testator reliquit vxorē suam fructuariam in vita sua, ꝛ post mortem vxoris dixit, ꝙ instituebat heredem fratrem suum, vel quandam reli-gionem: deditqʒ executores. isti executores nolunt dare vsumfructum vxori: queritur an recte denegant.
28 Executor testamenti an debet introducere heredem in possessionem.
29 Executor an debeat instituere fideicommissarium vniuersalem.
30 Trebellianica an detrahatur de relictis pauperibus.
31 Executor habens potestatem vendendi, an possit inuito herede ven-dendo transferre possessionem.
32 Legatarius electus ab executore in re testatoris, an habeat statim rei vendicationem.
33 Executor vnus an possit exequi sine alio.
34 Legatum pauperibus indefinite dato executore, an possit distribui singularibus personis pauperibus indefinite.
35 Executor inter pauperes, an possit eligere minus pauperem.
36 Spurius non continetur appellatione coniunctorum.
37 Testator si ordinauit ꝙ quidam agat seu petat, heres autem non vult quod

quod agat, quid iuris.
38 Executores an possint pstare alimēta filio naturali, si testator prohibuit.
39 Executor ad pias causas, an possit cogi reddere rationes.
Et an ista ratio reddetur per codicem ipsius executoris: nu. 40.
41 Executor ad faciendam capellam, facit eam, non tamen potest probare expensas, quid fiet.

¶ Lex vicesimaquarta.

Id qđ pauperibus. Relictum pauperibus in genere valet, nō obstāte q̄ nulla psona sit specificata. h. p. ¶ Flo. hic incertitudinē nō vitiare. ¶ Op. gl. de. §. icertis. inst. de leg. Sol. dicit glo. hoc est spāle intuitu pietatis. Doc. dicunt qđ hoc non est
a omnino incertū: q̄ arbitrio executoris, vel episcopi reducitur postea ad certum: vt. §. e. l. nulli. ⁊ l. si quis ad declinandā. ¶ Preterea pauperes in genere habent instar collegii: ⁊ p cōsequens instar persone: vt. ff. de fideiuss. l. mortuo. Istud dicit Joā. an. q̄ habēt instar collegii: sed hac lege nō probat. Istam si esset tanquā collegium, nō posset distribui vt certis, quin distribueret vt vniuersis. qđ est falsum. ¶ Secūdo op. gl. ⁊tra suā sol. ⁊ videtur q̄ etiā de iure cōmuni valeat relictū factū personis incertis: vt. ff. de reb. du. l. quidā. ⁊ l. vtrū. §. cum quidā. Sol. dicit gl. ibi non erant persone oīno incerte, sed erāt incerte de certis: supple ex postfacto declarāde. ⁊ sic nō obst. Ad dde qđ not. §. tit. j. in. l. priuilegia. Tu cōclusiue dic, q̄ aut est incertitudo in genere, ⁊ certitudo in specie: aut est certitudo in genere ⁊ incertitudo in specie. primo casu nō valet: vt in. §. incertis. nisi sit cōmissa alicui declaratio p quē reducat ad certitudinē: vt. ff. de reb. du. l. qđ heredi. Secūdo casu in pauperibus semp valet: q̄ si testator cōmittit declarationē, bene est: vt. l. nulli. Si autē nō cōmittit testator, cōmittit ler episcopo: vt. j. c. l. si quid ad declinandā. ¶ Modo venio ad materiam executoū. ⁊ diuido in quinq; partes: nā primo tractabo de nomine: secūdo de psona: tertio de tempore: quarto de modo ⁊ forma officij: quinto de rōnibus reddendis per executores. ¶ Circa
b primū nomine, quero de vna. q. scz si nomē nō cōuenit officio, an vitiet cōmissio, verbigratia: Dicit testator: cōstituo titiū dilapidatorē meorum bonoū ad exequendū testamentū meum: ⁊ videtur q̄ non valeat: q̄ talis dispositio est inepta. ⁊ inepta dispositio vitiat vltimā volūtatē: vt. l. turpia. §. ineptas. ff. de le. j. ¶ Cōtrarium est verū: q̄ cū habemus effectū, parum curamus de nomine, vnde in simili habemus, q̄ si testator dicit titium legatarium meū in bonis meis, iste erit heres vniuersalis. ff. de ver. sig. l. verbis. ⁊ no. j. fa mi. herci. l. quoties. ¶ Iurta hoc est
2 sciendū, q̄ gerundia ⁊ supina quādoq; significāt causam finalē: vt cum dico relinquo titiū ad exequēdum. ⁊ tunc q̄ cōstat de causa finali, valet
c dispositio: sicut dicit Jmo. cōstituo te a finum meum ad agendū, petendum, ⁊ defendendum. dicit q̄ ista est efficax procuratio in iudiciis, non attēta nominis ineptitudine: q̄ aptitudo est in fine, seu finali causa. Sz quādoq; gerundia ⁊ supina significant causam formalē, vt cū dico eligo titiū ad postulandū: tunc si quidē resultat pplexitas, nō valet: vt in c. j. de postu. lib. vi. ⁊ hoc quādo esset inculcatio formarum diuersarum, que nō possent simul cumulari. vt ibi patet. ¶ Sed quādo non resultat repugnātia. vt verbigratia, dicit quedā accusatio, q̄ ego insultauī titiū dicēdo sibi verba iniuriosa: certe iste libellus pcedit, nō sup insultu: qa actus gerūdj nō cōpetit insultus: sed sup verbis iniuriosis procedit: q̄ titud gerundium denotat causam formalē istius libelli: vt. l. j. §. de bis q̄
3 latro. ⁊ ibi p But. ¶ Ad nō venio ad scōm, scz de psona: ⁊ q̄ro primo, an seruus possit esse executor testamēti. ⁊ breuiter Jac. de aret. in trac. suo dicit q̄ nō. ⁊ bñ: q̄ lz executio ad pias causas sit potius factū q̄ ius: vt ar. ff. de ca. di. l. legatū. qđ etiā apparet: q̄ est actus nudi ministerij: vt. ff. de leg. j. l. si qs titio. ⁊ ibi no. tū authoritas exequendi nō cadit in seruū: ff. de verb. sig. l. hec verba. lz in ztractib? seru? posset esse minister liberi
4 hois: vt. l. j. ff. de exer. ⁊ de procu. l. seruū quoque. cū si. ¶ Scōo quero,
d qđ in muliere, an possit relinq̄ executrix testamēti. gl. dicit q̄ nō: vt. ff. de tute. l. tutela. ⁊ ita ꝙsulit Joā. in gl. p. l. cui bonis. de cur. fur. sed hoc est falsum: q̄ mulier pōt esse executrix in negotiis, ⁊ ēt i iudiciis ad pias cās. R̄ō est: q̄ hz actionē suo nōie, vel officiū iudicis. ⁊ vbicūq; mulier hz hoc ms suo nōie, nō est dubiū q̄ nō excludatur eo qō sit mulier. leges enī q̄ repellūt mulieres a limine iudiciorū, loquunt, qñ non suo nomine hīt actionē: sz volūt fungi ministerio: vt. ff. ō neg. gest. l. g aliena. §. q̄q̄. cū si. ¶ Tertio q̄ro, an bānitus possit esse executor testamēti. ⁊ videt
q̄ non: q̄ suo nōie non pōt hīe actionē: vt. l. tutelas. §. si libertate. ff. de capi. domi. Sz rn. q̄ bānit? pōt esse executor testamēti quo ad actū nudi
6 treb. l. ex fcō. §. ex fcō. ¶ Quarto q̄ro, an exēcīcat? possit esse executor testi. Breuiter credo q̄ sic: q̄ oia q̄ faciūt exēcīcati quo ad tēpora alta, bñ valēt: vt no. Jn. l. c. si vere, extra de sen. exc. ſ nō ob. qō exēcīcat? nō pt eē
7 tuder. vt no. l. j. §. de tu. ⁊ fac. igno. q. aliō est i publico offō, vt ibi; aliō in priuato, vt hic. ¶ Quinto q̄ro, an impubes possit esse executor testamēti? Breuiter dic scōm Ja. de ar. q̄ nō: ⁊ est verū in executore idustriali, puta in declarādo pauperes: q̄ in dustrialia nō cadūt in impube
8 rē: vt. l. si. j. de mili. test. lz vbiq; regrit industria: vt q̄ est deputat? sup certo: puta ad ponēdū legatariū in possessione: tūc puto q̄ pōt esse executor, si est capax hui? intellect?. ar. ff. de acq. pos. l. §. ceterū. ¶ Sex-

a ¶ Incertum, que dicatur incerta persona, vide Bal. in rub. j. ad treb.
b ¶ Dilapidatorē. eodē mō si dicat cōstituo titiū affinē meū, vide Bald. in. l. testamentū. in prin. j. de testa. ⁊ q̄ dixi post Bar. in. l. §. quib?. ff. qō cuiusq; vniuer. no. ⁊ in simili Bar. ⁊ Bal. in. l. j. de neg. gest. ⁊ in. l. neqs in vlt. co. j. de pecu. ⁊ id qō dicit Bal. de anno, fuit dictū Joā. d. c. petitio. de procu. si aūt Jnno. sed Ant. de but. ⁊ Jmol. ibi tenent cōtrariū. ⁊ ibi ego scripsi p alios de materia executoū, de qua hic vide per Bal. i. l. nulli. ⁊ authē. lz. ⁊ q̄ ibi per Doc. j. eodem.
c ¶ Animum meum. R̄ō. q̄ si cōstituo te animū meū ad agēdū ⁊ defendēdum, vz talis cōstitutio. vide Bal. de test. j. l. testamētum. in princi. Post. in. ca. petitio. de procur. And. Barba.
¶ Executrix. Vide p gl. j. in. c. si. de testa. i. vj. adō Barto. in. l. femine. ff. ō reg. iu. ⁊ l. a filio. in pū. ff. de alu. leg. ⁊ not. in. l. alienā. j. de procur.
d ¶ Authē. ingressi. Adō qō ibi not. in apo. in ver. executio. nu. j. ⁊ ibi p dīs cursum de alīs de quibus hic queritur. Celsus.
¶ Heredem. Vide Bart. in. l. a filio. ff. de ali. leg.
e ¶ Pias causas. Adde tū q̄ si executor itra an. esset ꝛ, maxime parēdo preceptis epī: posset prauari, scōm Bal. i. l. iū. j. ō pcu. qō est no. ⁊ hic adō Bar. in. l. cū quidā. la. §. ff. de leg. ij. ⁊ Bal. in. l. captatorias. in ver. vltī. ⁊ c. j. de testa. mili.
f ¶ Cōstitutiones. R̄ō. q̄ sufficit monitio facta a cōstitutiōe synodali. vide Lud. ro. in cōsi. cxxv. nō tū allegat Bald. hic. vide Bald. qui monetur per glo. in. l. qui eorum. ff. de postulan. ⁊ que dixi in c. nos quidem. de testamen. And. Barba.
g ¶ Operis qualitatē. pro hoc vide q̄ not. Bal. i. l. pe. j. de dona. vbi idē dicit in redēptione captiuorū. ⁊ vide eundē Bal. in. l. fi. §. sed ⁊ si qs. in vers. pone q̄. j. annū. j. cōia de le. ⁊ in aut. hoc amplī. j. de fideicō. ⁊ quid si executor non impleuit: q̄ heres voluit sibi dare pecuniam pro adimplendo? dic q̄ si per executorē non stetit, non currit tempus, secundum Bald. in. l. fideicom. per illum text. ff. de leg. j. ad hoc vide not. per doc. in. d. c. nos quidē. vbi disputatur de veritate consilij Felin. hic alleg.
h ¶ Cōstitutio epī. An tēpus currat executori ignoranti, vide Bart. in. l. quinquaginta. j. de excu. tuto. Bal. in. l. captatorias. in fi. j. de testa. mili. adde tamē q̄ tale tēpus anni nō currit executori deputato ad redēptionem captiuorū scōm Bal. not. in. l. pe. j. de dona. ⁊ facit qō dixi notāter per Jmo. in. l. fideicō. ff. de leg. j. vers. quid de tēpore prefixo a testatore.
i ¶ Adonet. An tēpus currat executori ignoranti, vide Bal. i. l. captatorias. j. de test. mili. ⁊ q̄ ibi remiſi. ⁊ q̄ dixi i. c. si heredes. ō test. An. barb.
l ¶ Constitutio. Adde Bald. in. l. fiue pare. j. de dila.
m

a ¶ Executoris. vide Bar. in l. quidam. de reb. dubi.
b ¶ Executor. Sed qd isto casu, si testator mādat executori ꝙ distribuat cū cōsi. titij. & eps ꝑpter negligētiā executoris successit in ei⁹ locū, an ipse ēt distribuere dʒ cū cōsi. titij. Bal. tenet ꝙ sic, i l. si. ꝗ. si māci. ita fue. alle.
c ¶ Minor. Vid Bal. i aut. igressi. n. iij. & i apos. & n. iij. & i apos. ꝗ. ti. ꝑce.
d ¶ Discordāt. Add de Bal. i l. vidue. ꝗ. de nuptijs. qd i tutorib⁹: vide Bal. i l. cū magistratus. ꝗ. qñ puoc. non est necess. & ibi ponit etiā qd in executorib⁹.
e ☞ Exequetur episcopus. Adde hoc esse verū in relictis pijs tm̄, nō in alijs: vt no. iste i. l. ij. §. j. ꝗ. cōmunia d le. & poterit eps hoc casu gratificare, cui voluerit: vt not. Iste i addi. ad Spe. i tit. de instr. edi. in vᵒsi. inter executores. & ibi Specu. vᵒ. qd si plures. & versic. sed quid erit, vbi etiā iste in versic. si executores. Celsus.
f ¶ Commissarius. Vide per Joā. an. in addi. Spe. in ti. de instr. edi. §. nūc vero aliqua. in addi. que incipit sed continuando.
g ¶ Procuratorē. Addō bal. i. l. nulli. ꝗ. eo. sed Spe. in ti. de instr. edi. §. nūc vero aliqua. vers. sʒ nūquid ante litē. se nō firmat: & ibi ponit Joā. an. & vide Jo. fab. in. §. si. instit. de cura. & Cyn. hic in. xiij. q. & Ange. i. l. j. ff. de pcura.
h ¶ Vendere bona. Vide p Jmol. in. l. illa istitutio. & in. l. captatorias. ff. de here. isti. & p Bart. in. l. cum quidam. la. ij. ff. de leg. ij. per Bald. in. l. tutor. §. qui tutoribus. ff. de authorita. tuto. per Jo. an. in ti. de instru. edit. §. nunc vero aliqua. in vlt. char. in addi. inci. continuat hic alia qstio. Jaco. de are.
i ¶ Octauo. sʒ qd si executor ē cleric⁹ p testatorē ad dclarationē icertorū deputat⁹, qd agere possit: vid Bal. i. l. captatorias. i. iij. qō. ꝗ. de test. mi.
k ¶ Ad soluendū debita. An executor possit soluere debita prescripta, vide Bal. in. l. quibus diebus. §. dominus. ff. de cōd. & demō. & Pe. de Anch. in. c. si ꝑpter. in repeti. de rescrip. lib. vj. c. ad nostrā. el. ij. de iureiur. Bar. in. l. legaui. ff. de li. le. §. dominus. & in. l. si is cui. §. Flauius. de solu. Ludoui. Ro. in rubri. ff. de arbi. & Ange. in. d. l. is cui. & ibi Joan. de Jmol. in. d. §. dominus. dixi in. c. Jo. de testa. And. Barba.
l ¶ Solui. Not. p qōne i q cōsului apud rhegiū: sed ibi dicebat legitime probātibus. de ista legitima probatione vide gl. in l. cū de indebito. ff. de prob. & in. l. ij. in prī. ff. de excus. tu. Lud. ro. in. l. admonēdi. ff. de iureiu. & dixi in illo cōsi. vide Jo. an. in. c. cū v causa. d procu. vbi dicit sufficere probationē per vnū testē cū delatione iuri. & tex. ibi dicit legitime pbauerit. vide Bal. i. l. cōtra sniam. C. de sentē. q sine certa quāti. An. barb.
m ¶ Vsufructuariā. Vide Bar. in. l. j. de here. insti. & Bal. & Ange. in. l.

currat ignoranti: vt in. c. statutū. extra de prebē. li. vj. Breuiter circa hoc est seruanda cōsuetudo: sed de iure cōinō curreret ignorāti. Ratio est: qr ignorans non pōt exequi: vt. l. pen. de eo qui pro tut. ergo est impeditus exequi: sed impedito non currit tps cōstitutionis: cū sit tempus pretoriū. & per cōns vtile, saltē quo ad sui principiū: vt no. in. l. superuacuas. ꝗ. de temp. in integr. restit. & qd dixi impediti in offi. nō est verū, nisi quis impediatur propter suum defectū, nam tunc reputat damnū propter infamiā: vt. ꝗ. de manu. test. l. testamento centurio. ¶ Vltimo circa tēpus quero, an currat ad pias cās ante aditā hereditatē. & dicendum est ꝙ sic: cum hmōi legata non pendeāt ex aditione: vt dixi in l. j. ꝗ. de sac. sanct. eccl.
14 & in aut. ingressi. ¶ † Venio ad quartū de mō & forma officij executorū. & premitto ꝙ ptās executorū pendet ex testamēto, vel alia volūtate: vñ querentibus de ptāte executoris inspiciēdus est ante oīa tenor vltime voluntatis, circa, an, qñ, qualiter, & cui, vel quibus. ad hoc. ff. de arbi. l. nō
15 distinguemus. §. de offic. cum si. ¶ † Modo iuxta pdicta quero: primo, an possit alicui cōmitti
a deputatio executoris^a. Breuiter Joā. an. in. c. j. de vba. lib. vj. dicit ꝙ non: sed in addi. Spec. super. §. nunc aliqua. de instru. edi. in pen. chart. in addi. que incip. hoc dictū &c. videt dicere contrariū. Tu dic ꝙ aut testator cōmittit sibi factionē executoris. & hoc non pōt fieri: qr in vltima voluntate cā efficiens est solus testator, & non alius: vt ff. de here. insti. l. illa institutio. Aut cōmittit sibi nominationē executiōis: verbi gratia; dicit testator: deputo executorē meū illum, quē declarabit prior pdicatorū: & tunc vʒ: ꝙ talis declarator seu noiator nō est cā efficiēs: sʒ est cā istrumētalis, sicut pica & organū. vt. l. vtrū. §. cū qdam. ff. de reb.
16 dub. & l. vnū ex familia. i pri. ff. de leg. ij. ¶ † Se-
b cundo qro, qd si testator mādet ꝙ executor^b sequat cōsiliū alteri⁹, vtrū executor habeat necesse seq: dicūt qdā ꝙ aut iste consiliator potuisset per testatorē deputari executor: & tunc qr cadit in eo plenū ius cōsentiēdi, & dissentiendi: tūc si dissen-
c tit, nihil pōt fieri. ¶ Si aūt est frater minor^c: tūc illa verba inserta vident in fraudē decretalis: & ideo vitiātur, & nō vitiāt: vt no. p Cy. in. l. quidā decedēs. al's est. §. l. ita autē de admini. tut. ar. ad hoc. ff. ad legē falci. l. Seius & augerius. ¶ Ego pridie dicebā cōtrariū: qr in officijs nō formatis a iure, sed ab homine, non potest recedi a forma verbor hominis: vt. l. j. §. si plures. de exer. & melius habetur in. l. qui rome. §. Flauius. cum ibi not. ff. de verb. obliga. Si ergo frater minor cōsentit: bene est, alias nō poterit fieri executio. Et si tu dicas illud est appositum in fraudem decre. ergo non valet. Respon. illud est propter omissionem forme: sed argu. procederet in his in qui-
17 bus non curatur forma. ¶ † Tertio quero, quid
d si executores in pari numero discordāt^d. respō-

deo secundū Spec. in. d. §. nūc aliqua. ꝙ cogentur cōcordare: & si in ter-
e mino statuto non concordāt, exequetur episcop⁹:^e vt. ff. de le. j. l. huius-
18 modi. §. fin. ¶ † Quarto quero, an commissarius ad pias causas possit mouere contra heredē actiones, vel contra debitorē hereditatis, causa faciendi executionem: breuiter omnes tenent ꝙ sic, fauore pie cause: per l. nulli. ꝗ. eod. Tu alleg. ad hoc. ff. manda. l. si vero non remunerādi. §. si. cum. l. seq. ¶ Quinto quero, an cōmissarius possit mouere istas actiones nomine suo, an vero nomine legatariorū: Dicendū est breuiter ꝙ suo nomine. i. nomine officij. quod sic pbo: qr si veniret nomine legatariorū, oporteret ꝙ caueret de rato: vt. l. iij. §. si forte. ff. iudi. sol. Itē non posset solutionē recipere, nisi de mandato legatariorū: vt. l. nō solū. sol. mat. qō est falsum. agit ergo suo noie. & est rō: qr pretēdit iteresse pie cau-
19 se agēdo: vt in aut. de heredi. & fal. §. si vero. scdm Jac. de aret. ¶ † Sex-
f to quero, an iste cōmissarius^f possit cōstituere pcuratorē^g in iudicio ali-
g li. cōte. Breuiter dico ꝙ sic: qr suo noie hʒ actionē: ergo &c. vt. ff. de inim. l. sʒ si vnius. §. procu. & loquit cōmissario simpliciter: nā de eo q hr loco heredis, vel loco legatarij, nō est dubiū, ꝙ pōt, scdm not. ꝗ. e. l. si quis ad de-
20 clinandā. ¶ † Septimo qritur an executor possit vēdere^h bōa suis cō-
h iunctis, vel eligere cōiunctos suos in pauperes. Ja. de are. dicit ꝙ sic, si sunt vere pauperes: dūmō faciat palā & bona fide. de hoc dixi. ꝗ. ti. j. l. j. &
21 l. illud. & aut. qbuscūqꝫ modis. ¶ † Octauo^i querit, an executor depu-
i tatus ad restituēdū male ablata, possit soluere debita ex cōtractu: dic ꝙ
22 nō: vt no. Arch. xiij. q. iiij. c. si res. & dē tʒ Spe. in. d. §. nūc aliq. ¶ † No-
k no qritur, an executor cōstitut⁹ ad soluēdū debita^k, possit soluere debita naturaliter tantū: dic ꝙ nō: vt. ff. de solu. l. si is cui. §. Flaui⁹. Jn dūi tm facit rō naturalis: qr ille. §. loquit in cōtractib⁹: sed nos loquimur in iudicio aīe, vbi debitū naturale viget sicut naturale & ciuile. Istud credo verius: qr ecclesiasticū forū nō curat de obligatiōe ciuili: vt extra de pac. c. j. ¶ Fuit disputatū, an executor ad soluendū debita deputatus, possit soluere debita, qbus est pscriptū. & scdm eos q dicūt, ꝙ pscriptio elidit naturalē obligationē, non posset soluere: sʒ veritas est, ꝙ aut est talis prescriptio, q fouet iure canonico ꝑpter bonā fidē: & tunc non pōt soluere. Aut q nō fouetur propter malā fidē: & tūc pōt soluere. Facit ad pdicta qō not. ff. de neg. ge. l. at q natura. & ff. de admi. tu. l. si pupillus. & l. si. ff. rem ra. ha. Similiter posset dubitari, an posset soluere debita, de quibus apparet absolutoria iniuste lata: & puto qō sic, si est notorium de iniustitia: qr debet agnoscere bonam fidē: vt in. c. cum eterni. de re iudi. lib. vj. alias secus: vt. l. Julianus verū debitorē. ff. de condi. indeb. Sed pone testator cōmisit delictū, & tenetur ad penā & ad restitutionē: nunquid executor poterit vēdere p pena soluēda: Breuiter dic, ꝙ si quidē pena trāsiuit ad cōdemnationē cōtra defunctū, potest soluere: alias nō
23 qr nō debetur in foro anime: vt no. xij. qō. ij. c. fraternitas. ¶ † Decimo qro, si in hereditate non est pecunia, vtrū executor possit eligere pauperem ad quantitatē: an vero dʒ eligere ad corpus hereditariū: Bart. disputādo tenuit ꝙ pōt eligere ad quantiatē: qr pretiū rei inest, & sic est in hrditate: vt. ff. de leg. ij. l. cū pater. i prin. Sʒ an pōt eligere in fundo nō hereditario, vt heres cogat redimere, vel estimationē prestare: Rūdeo nō credo: qr ista distributio nō esset principaliter de bonis defuncti, de
24 quibus tātū est cōmissa sibi executio. ¶ † Vndecimo qro, testator mā-
l dauit solui^l omnibus pbantibus se debere recipere: vtrū requirat plena pbatio: an sufficiat coniecturalis cū sacro: & videt ꝙ requirat plena pbatio: vt. ff. de verb. ob. l. q Rome. §. Augerius. dic qō sufficit illa pbatio cū executiōe: q suffecisset cū defuncto, vñ verbū pbatiōis, nō semper intelligit de euidēti pbatiōe, sʒ interdū ēt de cōiectuali: vt. ꝗ. de peri.
25 tut. l. pe. de cōd. & demō. l. Lucius. & ff. de leg. j. l. sʒ Imperator. ¶ † Duodecimo qro, quidā fenerator tradidit suū memoriale epō, postea in suo testō iussit satisfieri oībus noīatis in tali memoriali: & dedit executores. Eps dicit se perdidisse memoriale: & vult pecuniā ad manus suas, tanq ad distribuēdū p incertis: qrit qd iuris: Breuiter recurrendū est ad cōiecturas cessante vera pbatiōe: sʒ si nullo mō pōt apparere p cōiecturas, nulla fiet executio. ar. ff. de cōd. & demō. l. in testō. el. j. & ff. de edi. l. argētarius. §. cum autē. in rōne sui. quē tex. ad hoc specialiter induco.
26 ¶ † Decimo tertio qrit: qdā Florētinus exercuit vsuras i Alemania, & reuersus Florētiā fecit executores ad restituēdū incerta: mō qrit vtrū isti executores cū epō florētino possint facere istā distributionē Florētie: an vero debeāt distribui i Alemania iter pauperes alemanie, quasi in loco delicti: vbi est verisimile, ꝙ forte sunt aliq a qb⁹ extortū est: & hoc videt tenere Host. extra de vsu. c. cū tu. Sed dñs Fed. cōsuluit, ꝙ rōne incertitudinis poterat fieri Florētie: qr ex quo distribuit p aīa illorū, q soluerūt vsuras: nō refert quib⁹ pauperib⁹ soluat: scdʒ eū. alleg. ad hoc in ar. aut. oēs peregrini. ꝗ. cōia de suc. h. d. ipse in cōsilijs suis. cōsi. xxxvi.
27 ¶ † Decimoquarto qro: testator reliqt vxorē vsufructuariā^m i vita sua
m & post mortē vxoris dixit ꝙ istituebat heredē fratrē suū, vel quādā religionē: & dedit executores, mō isti executores nolūt dare vxori vsūfructū. qrit nunqd petere mulier possit. & v; ꝙ nō: qr dies vsusfruct⁹ legati cedit ab adite hrditate: vt. ꝗ. de ca. tol. l. j. §. in nouissimo. sed viuēte vxore nō pōt adiri hereditas: qr hrs vl'is est institut⁹ post mortē vxoris: & sic post diē icertā: & iō interim institutio ē cōditionalis: ex qua hrditas nō pōt adiri: vt. ff. ad treb. l. sʒ si añ: ergo ipossibile ē ꝙ ista vxor aliqd pcipiat i vita sua: nec ꝙ trāsmittat: vt. ff. de vsufr. le. l. titio cū moreret. Dy. in con.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

in ꝯsi.suis i ꝯsi.ix.qd incipit,qd talis est.qdã ꝯdidit testm̃ ꝛc.dixit ꝙ qd
stat in h̄, an dies icerta suspẽdat instõnẽ essentialiter:ita ꝙ añ aliter ñ cõ
firmet:an vero reĳciat dies,ꝛ instõ habeat pro pura:qꝛ tũc posset heres
adire:ꝛ extũc debeat legatũ vsusfruct⁹ vxori.Do.Fed.i ꝯsil. suis i cõsi.
liiij.dubitãs i hoc passu,ꝯsuluit quẽdã.d.Frã.sed ille finxit se lõgi⁹ ire,
nõ enĩ rñdit directe ad q̃stũ:qꝛ qd q̃rit de ipso legato.¶ Sed ego ondo
ꝙ ista mulier dꝫ habere vsumfructũ:ꝛ sic ꝓbo. Aut ista est instituta in
vsufructu:ꝛ tũc qꝛ nõ hꝫ coheredẽ,interim ipsa ẽ vl'is heres,ꝛ p ꝯñs hꝫ
vsũfructũ causalẽ:vt.ff.de here.isti.l.j.§.si ex fundo.ꝛ.l.aliquo casu.nec
ibi ẽ spes ꝙ ipsa viuẽs possit hr̃e coheredẽ:cũ ali⁹ sit institut⁹ post eius
mortẽ:vt.ff.de ꝯdi.ꝛ dem.l.qb⁹ dieb⁹.§.quidã titio.ꝛ.l.heres me⁹.i p̃n.
ꝛ tũc sequit̃ de necessitate,ꝙ heres institut⁹ post ei⁹ mortẽ nõ erit dire-
a cto heres:sꝫ trahit̃ istitutio sua ad fideicõmissariã.[a] qd sic ꝓbo:qꝛ si eẽt
directo heres adeũdo:ergo repudiãdo res eẽt in cã intestati:qꝛ ista sunt
cõuertibilia.sꝫ tũc sequeret̃ absurdũ:qꝛ testator decessisset pro parte te-
b statusᵇ,scꝫ dũ vixit vxor:ꝛ p parte intestatus,scꝫ post mortẽ vxoris:qd
est ipossibile. Preterea directa substõ nõ põt fieri extraneo post aditã
hr̃ditatẽ,preterꝙ a milite:vt.ff.d vulg.subst.l.verbis ciuilib⁹.ꝛ.l.cẽturio.
ꝛ insti.de vulg.substi.§.extraneo.ꝛ si tu dicas,ista nõ fuit substõ:imo,qꝛ
verbũ instituo trahit̃ ad substõnẽ ex ordine sumpto:qꝛ alius fuit p̃mo
institut⁹:ꝛ huic scdo relictũ ẽ post mortẽ illi⁹:vt.ff.de mi.test.l.q̃rebat̃.
Aut vxor nõ fuit heres istituta in vsufructu,sed simplex legataria:tũc
de ꝯsuetudine nõ est dubiũ:qꝛ capit vsumfructũ. ¶ Sed vidẽdũ est qd
iuris:qꝛ in iudicio istã cõsuetudinẽ opꝫ probare. Rñ.dici põt ꝙ in isto
casu institut⁹ post mortẽ nõ videt̃ conditionaliter institutus:qꝛ posito
cõsequẽti,necessario est ponere añcedẽs:sed legatũ ẽ ꝯsequẽs,institutio
añcedẽs:vt insti.de leg.§.añ heredis.ergo ex quo testator voluit legata
deberi pure:ex mẽte testatoris etiã institutio est pura. Ex hoc sequit̃,ꝙ
c si institutus decedit añ mortẽ vxorisᶜ,ꝙ ipse possit trãsmittere:qꝛ põt
adire.Uel posset dici,ꝙ aut ẽ instituta ꝑsona,q̃ nõ morit̃ vt collegiũ,vel
eccl'ia:tũc ista istitutio:quã certũ est effectũ eẽ habiturã,fit in diẽ:ꝛ dies
tollit̃ de medio:vt hic,ꝛ.l.hereditas ex die.de here.instit.Aut ẽ istituta
ꝑsona,q̃ põt añ legatariũ mori:tũc habẽt locũ alia ꝯ̃ria,de qbus dixi su
perius vel põt dici,ꝙ istud legatũ poti⁹ valeat tuitiõe iudicis,ꝛ officio
iudicis implorato,q̃ de rigore iuris. Ad hoc qd no.j.de isti.ꝛ sub.l.ij.
ad tre.l.facta.§.si sub ꝯditione.ꝛ.ff.d annu.leg.l.qnt⁹ muti⁹.§.põponi⁹.
¶ Idẽ multo forti⁹ i legato alimẽtorũ:ar.ff.de capi.di.l.legatũ.ꝛ d ali.
lega.l.seruos ad custodiã tẽpli.ꝛ ista q̃stio est dubiĳssima ꝛ quotidiana.
28 ¶ †Decimo qnto q̃ro,an ad offm̃ executorꝫ ꝑtineat itroducere heredẽ
in possessionẽ.Breuiter dic ꝙ nõ:qꝛ heres nõ dꝫ capere de manu execu-
toris,nisi qñ hr̃ loco legatarĳ:puta,istituo te i re certa:ꝛ tõ offm̃ execu-
toris nõ ꝯcernit vl'em instõnẽ hr̃dis,ad h̄.ff.de here.isti.l.sꝫ ꝛ si sub cõ-
29 ditiõe.circa fi.i rõne sui.¶ †Decimosexto q̃rit̃,vtrũ ad offm̃ meri exe-
cutoris ꝑtineat istituere fideicõmissariũ vl'em:Breuiter dic ꝙ nõ:ꝛ lo-
quor d restõne iuris.i.ex treb.q̃ nõ põt fieri nisi p istitutũ:qꝛ ei coheret,
facit.ff.de iu.do.l.si mulier.§.ex affe.restõnẽ vero facti posset facere execu
tor:vt.d.§.nũc aliq.vo.qd si relinqt oĩa.ꝛ vo.sꝫ pone ꝙ ex eo testõ.ita ẽt
30 itelligit Spe.de restõne facti.¶ †Decimoseptio q̃ro,an hr̃s q restituit
pauperib⁹,possit detrahere trebellianicã.tex.vr̃ ꝙ nõ.j.e.l.si qs ad dcli-
nãdã.vbi eps q ẽ tacite hr̃s,nihil detrahit pauperib⁹:sed illa nihil fa-
cit pp duas rõnes.p̃mo,qꝛ eps est heres fauore pauperũ:q̃ nõ vtit̃ priui
legio ꝯtra ipsos pauperes:vt.ff.d excu.tu.l.amicissimos.§.luci⁹.Scda
rõ est:qꝛ sic se hꝫ eps ad paupes,sicut pr̃ ad filiũ:sꝫ qñ pr̃ efficit̃ heres pp
filiũ,nõ detrahit trebellianicã ipsi filio.vt.l.cũ filio.ff.de leg.j.Addo ter
tiã rõnẽ:qꝛ quoties hꝫ fieri directa restitutio,nõ capit̃ iure fideicõmissi,
sꝫ iure directo:sꝫ ius directe istõnis nõ defalcat̃:vt.ff.ad treb.l.si heres
ab eo.vñ.l.si qs ad declinãdã.optime ꝯcludit,ꝙ de relicto paupib⁹,eps
nõ habeat q̃rtã.de quo no.extra de sepul.c.ij.ꝛ est ipsa veritas:sꝫ epi pp
auaritiã itroduxerint ꝯsuetudinẽ i ꝯtrariũ.nõ aũt ꝓbat illa.l.si qs ad de
clinãdã.ꝙ directo heres restituẽs pauperib⁹,p viã fideicõmissi nõ dtra-
hat trebellianicã. ¶ Quid ergo dicem⁹:dt executor:ego volo totũ di-
stribuere.dt heres,volo trebellianicã retinere:q̃rit̃ qd iuris:dt Jo.an.i
c.j.d tes.li.vj.ꝙ hꝫ locũ tr.ꝛ mouet̃ ex illo.c.a ꝯtrario sensu.nã tex.ibi dt
qd nõ detrahit̃ legitima,nec trebellianica:qꝛ ibi substõ pauperũ erat di
recta.Ista est rõ finalis illi⁹.c.sꝫ a rõne finali sumit̃ ꝯtrari⁹ sens⁹:vt ar
guamus sic.q̃ si eẽt fideicõmissaria,detraheret̃ legitima ꝛ tre.Breuiter
ego infinitis vicib⁹ cõsului cõtra:qꝛ nõ est fauorabilior trebellianica,q̃
falcidia:vt.j.ad.l.fal.aut.similiter.Scdo,qꝛ tex.i corpore illi⁹ aut.dicit
oi falcidia cessante:ꝛ q oẽ dt,nihil excludit.l.iul.de leg.iij.tñ hmõi voca
bulũ nõ cõprehẽdit debitũ bonorũ subsidiũ.ar.l.si qñ.§.fi.j.de inof.test.
Tertio,qꝛ illud fideicõmissũ vl'e,si heres eẽt in mora adeũdi:vel deces-
sisset sine hr̃de,valeret:vñ cessat rõ trebellianice deducẽde.q̃ est,qd bñ-
ficio heredis adeũtis fideicõmissari⁹ ꝯsequit̃ fideicõmissum:nã hoc ca-
su sine vllo fcõ heredis,ꝛ sine ei⁹ vllo adminiculo ꝯsequit̃ imediate per
bñficiũ legis:vñ nõ detrahit̃ trebellianica:vt ar.j.ad treb.l.pe.§.cũ aũt.
vñ ad repellẽdũ treb.pñt pauperes dicere heredi,nr̃o bñficio,nõ aditiõe
tua fideicõmissum cõseqmur.Preterea tex.in corpore de here.ꝛ fal.§.si
vero.dt ꝙ heres dꝫ estimare lucra in benefaciẽdo,nõ in aliqd retinẽdo.
Preterea h̄ ꝓbat̃ p regulã.ff.ad trebel.l.Marcel.§.qd aũt.nã vbi cessat
falcidia fauore testatoris,cessat treb.sed hic est fauor testatoris:qꝛ p aĩa
sua,ergo,ꝛc.Ista est veritas:ꝛ ita tꝫ Jac.de bel.ꝛ
Bar.Nõ ob.c.si pr̃.de testa.li.vj.qꝛ ibi sumit ar.a
cõtrario sensu respectu legitime,ñ trebel.nã ar.a
cõtrario sensu ẽ tacitũ:vt.l.iter socerũ.§.cũ iter.d
pac.do.vñ cessat in eo casu qñ lex exprimit cõtra- a
riũ:qꝛ expressũ excludit tacitũ.ꝛ ẽ potẽti⁹:vt.j.d
31 impu.ꝛ aliĳs sub.l.precib⁹.ꝛ sic nõ ob.¶ †Deci-
mooctauo q̃rit̃,an executor,q hꝫ ptãtẽ vẽdendi
datã a testatore,possit vẽdẽdo trãsferre dñium ꝛ
possessionẽ inuito hr̃de,qui possidet:ꝛ vr̃ ꝙ sic:vt
no.j.qñ dcr.opus nõ est.l.ij.de ali.leg.l.alio hr̃de. b
Pro hoc qꝛ hr̃s nõ põt impedire offm̃ executoris,
nec rescindere p̃mũ ꝓpositũ testatoris.ad hoc.ff.
de iu.do.l.sꝫ si ego.§.j.ꝛ.ff.de le.ij.l.cũ pr̃.§.Me-
uio.Quidã tenẽt ꝯ̃riũ:qꝛ nisi hr̃s discedat a pos-
sessiõe nõ ꝑdit dñiũ,nec possessionẽ.ar.ad hoc.ff.
de ꝯ̃hen.emp.l.fistulas.§.fundũ.Et tu dicis,suf
ficit ꝙ emptor mittat̃ i possessionẽ.lꝫ nõ cõstitua
tur ver⁹ possessor:vt.ff.de fun.do.l.si fundũ.Rñ.
illa loqtur:qꝛ dñs vẽdebat:hic non vẽdebat dñs,
sꝫ ei⁹ minister.ad h̄ facit.ff.de publicana.l.Pa-
pinianus libro.ꝛ lꝫ executor habuerit ptãtem a
testõre:tñ nõ põt facere testõr ꝙ dñiũ ex ꝯ̃ctu trãs
eat sine possessiõe. Istõ credo verũ.agat q̃ ẽptor
ex ꝯ̃ctu ꝯ̃ hr̃dẽ:ꝛ ꝯsequetur possessionẽ ꝛ dñiũ iu
dice mediãte.d acqr.pos.l.q vniuersas.§.itẽ cum
emptor.nõ enĩ põt executor p vim expellere hr̃dẽ
de possessione:vt.ff.de reg.iur.l.non est singulis.
32 ¶ †Decimo nono q̃ritur vtrũ legatari⁹ electus
ab executore i re testõris, hẽat statim rei vẽdica-
tionẽ:Rñ.sic,qꝛ ex legato trãsfert̃ dñiũ ipo iure:
ꝛ ipse vr̃ elect⁹ ab ipso testõre:vt.l.cũ qdã.ꝛ.l.vnũ
33 ex familia.ff.de leg.ij.¶ †Uigesimo q̃rit̃ an vn⁹
executor possit exeq sine alio:ꝛ qd iuris si qlibet
hẽret ptãtẽ insolidũ:Rñ.vt dicã.j.e.l.nulli.scdꝫ
34 Ja.bu.¶ †Uigesimoprimo q̃rit̃,an legatũ pau-
perib⁹ indefinite dato executore,possit distribui
singulis pauperibus indefinite:an vero sit distri
buẽdũ locis pĳs:Sol.dicã de hoc i.l.si qs ad de-
clinãdã.j.e.ꝛ ibi per Bar.Sꝫ an possit distribui
d fraternitatib⁹ᵈ:Rñ.sic,expresso pio vsu:qꝛ tunc
distribuit̃ vsui magis q̃ ꝑsonis:secus si vsus nõ
exprimeret̃:qꝛ eorũ collegiũ est nõ ꝓuiligiatũ:cũ
nõ sit eccl'ia,vel collegiũ pauperũ.vel dic(qd ve-
rius credo)ꝙ tacite itelligit̃ ad piũ vsũ.ar.decr.
exĳt q seminat.de verb.sig.lib.vj.de isto tñ est qd
apud istos canonistas,vtrũ eps dẽbeat habere ca-
nonicã portionẽ:de quo alibi dicã,ꝛ no.p Fe.de
35 senis in cõsiliĳs suis cõs.cxlv.¶ †Uigesimoscdo
queritur an executor inter paupes possit eligere
e min⁹ᵉ paupẽ.ꝛ min⁹ dico,in cõparatione alteri⁹,
vnũ tñ psupono,ꝙ sit paup.Rñ.põt,ar.ff.de le.
ij.l.cũ qdã. Sꝫ nũquid poterit eligere inimicum
testõris:vr̃ ꝙ nõ:vt.l.iij.in fi.ff.d adi.vel trãsfer.
qꝛ odiosi nõ cõprehẽdunt̃:vt.l.Luci⁹.§.Lucius
Titi⁹.ff.de le.ij.Sol.si est odiosus ꝛ indign⁹ nõ
põt sibi distribui:vt qꝛ cõcubuit cũ mr̃e,sorore,vr̃
vxore testõris.l.codicillis.§.mr̃e.al's ẽ.l.Lucius
Titi⁹.§.pe.ff.d.le.ij.ꝛ no.j.de fideicõ.l.fideicõmis
sum.sec⁹ si erat odiosus,ꝛ nõ idign⁹:qꝛ cũ testõr
decessit ꝯfessus ꝛ ꝯtrit⁹ istõ odiũ remisit in extre
mis suis:vt no.insti.de iniu.in fi.de h̄ tñ fiet arti
cul⁹,ꝙ decessit in hoc statu.¶ Querit̃ ẽt an exe-
cutor poterit eligere filiũ spuriũ testõris:põt dici
ꝙ nõ:qꝛ nec p se,nec alio mediãte põt capere:vt est c
arg.ff.de vulg.sub.l.si is qui.Itẽ nõ vr̃ datũ arbi
triũ executori disponẽdi ꝯ̃ i⁹:vt ar.ff.d rit.nup.l.
q̃q̃.ꝛ.ff.ad munic.l.Luci⁹.scdm Ja.de are.i suo d
f tractatu.¶ Aduerte,qꝛ hoc cõcludit nõ solũᶠ de
testamẽtario executore:sꝫ etiã d epo,ꝙ nõ põt libe
raliter cõcedere hr̃ditatẽ spurĳs testõris:qd ẽ no-
tã.alimẽta tñ põt eis cõcedere:vt ex̃ de eo q duxit
in ma.c.cũ hr̃et.nõ tñ ptextu alimentorũ posset
sibi cõferre oĩa,vel maiorẽ partẽ bonorũ ar.ff.de e
exer.l.fi.q̃ est no.ad h̄.Ponamus ergo ꝙ eps hoc
fecit,nũquid fiscus auferre poterit huic spurio:
Rñ.nõ:qꝛ nullũ ius q̃ritur electo:nã testõr nõ vr̃
sensisse de ꝑsonis ꝓhibitis,vt dictũ ẽ.si ergo eps
sinat huic spurio,nemo mouebit ꝯtrouersiã.pos f
set,tñ idẽ eps reuocare quod fecit:qꝛ nõ rite fecit.

filius a pr̃e.in prin.
et qd ibi dixi post
Jmo.ff.de liber.ꝛ
posthumis.
¶ Fideicõmissariã.
ꝛ ita tꝫ Sal.in ex-
straneum.infi.j.de
hr̃.instit.ꝛ Ang.in
l.fili⁹ a patre.i p̃n.
ff.de lib.ꝛ posth.
¶ Parte tẽporis
testat⁹.sꝫ scdꝫ illaꝫ
opi.quã sentit Jm.
in.l.fili⁹ a patre.ff.
de lib.ꝛ posth.non
est verum,ꝙ si hr̃s
institut⁹ post mor-
tem repudiaret,ꝙ
decederit intestat⁹
imo in totũ rema-
neret apud vsufru-
ctuariũ,tanq̃ hr̃dẽ
institutũ i re certa:
sicut hr̃ i.l.j.§.si ex
fundo,ff.de hr̃.isti.
ꝛ illud forte veri⁹.
vide Jo.de Jmo.
ibi:ꝛ in.c.si.de pig.
qui videtur tenere
ꝙ quando vxor est
instituta in vsufru
ctu ad vitã,ꝛ titi⁹
ẽ istitut⁹ post mor-
tẽ,ꝙ titi⁹ vocet̃ in
re directo:qꝛ vxor
hr̃ loco legatarĳ:
idẽ voluit Ang.in
l.miles ita.in p̃n.in
vl.opi.ibi recitata.
ff.de testa.milit.et
Ang.in.l.hr̃ditas
ex die.ff.de hr̃.inst.
in ver.dixit.ꝛ facit
qd ibi ponit de te-
sta.li.vj.ij.fal.dum
all̃.no.p guil.in.l.
ex̃neũ.Idẽ tꝫ Bñ-
di.de plũ.in.l.qui
duos.§.j.i fi.d ma-
nu.test.vbi dixit se
c⁹,si relinquat̃ dña
ꝛ vsufructuaria ꝓ-
pter illõ vbũ,dña,
qꝛ tũc est vniuersa-
lis heres:ꝛ clarius
dt in.l.libertas.i.fi.
e.ti.ꝛ no.§.si ex fun
do.ꝓcedere qñ non
est spes quod aliter
adeat,vt per Jmo.
in.d.§.i repetitio-
ne.ꝛ Bar.in.l.pla-
ne.§.si cõiũctim.ff.
de legat.j.
¶ Uxoris. Uide
Bart.in.l.Titia.
§.fi.ff.de leg.iij.
¶ Fraternitatib⁹.
Fraternitas an di-
catur pia cã,adde
Bal.i.l.illõ.q̃.ti.j.
ꝛ in.l.si qs ad decli
nandam.j.eodem.
¶ Minus paupe
rem.Dixi.s.in re-
pet.l.j.de sac.sanct.
eccles.ꝛ in verbo,
pauperi.
¶ Cõcludit nõ so-
lum.No.ꝙ si relin-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

qui debent alimenta, non debet excedi modus. vide eundem in. l. eam quam. ſ. de fideicom. ꝛ que ibi remiſſi. And. Barb.

a ¶ Spuri⁹. Adde Dy. in 2ſi. ſuo ꝓal. qđ alias eſt. riū. vbi al'r ōt: q: tz q ſtatutū faciēs mētionē de filiis tā legitimis q naturalib⁹, nō cōpręhēdit ſpuriū. Eſt verū, qđ poſtea ſubdit, qđ ſpuri⁹ nō dicit habere cōſuctionē ex pte pris. in auc. quib. mod. nat. effi. ſui. ꝛ. l. ſi ſpurius. ff. vnde cogn. dicit ipſe in conſi. viij. in o:dine meo. ꝛ vide per Jmo. in. l. ex facto. ſ. ſi quis roga- 36 tus. ff. ad trebel. a

☞ Adde Feli. in. c. nonnulli. ſ. ſunt ꝛ alij. verſi. cōſidere b ta bene. extra de rescrip. Iſtū in. l. cum acutiſſimi. ver. Itē ſi pater occideret. ſ. de fideic. Bart. in l. ij. ver. q:o, qđ de 37 filia naturali. ff. de ſolu. Jnn. in. c. nō nulli. ad fi. ver. Idē dicunt. extra de rescri. ꝛ Pan. de cōſi. clxxxi. Celſus.

b ¶ Suſpectus. Vi de Bal. no. in. l. iij. ſ. de procu. ꝛ qđ fiat ſi erāt ꝓles, ꝛ vnus puer. vide Bald. in auc. hoc ampli⁹. ſ. de fideicō. ꝛ adde Spe. in tit. de inſtr. edit. ſ. nūc vero alia qua. verſicu. quid ſi executor etiam ſuſpectus.

c ¶ Alimenta. No. 38 q qđ pr̄ prohibuit c filio naturali pſtari alimēta, ꝛ heredes ſunt extranei, tenētur alere filiū, vt probatur in authen. licet. ꝛ ibi Bald. ſ. de nat. lib. ꝛ vide. ē. in pen. col.

☞ Adde pro origin. dicto huius Dyn. in. l. j. ꝛ quod ibi not. in apo. ad ipſum. in ver. non ſunt alendi. ff. de concu. pro quo eſt do. gl. in. l. ſi quis. in ver. iuſte. ꝛ ibi notant in apo. ad ipſum in verſic. ſi illicito coitu. ff. de lib. agno. ꝛ Math. math. ſingu. ſuo. cxlvij. inci. no. ſing. dictum. vbi ampliat. ꝛ procedit etiam in dote. Celſus.

d ¶ Pias cās. Cui teneat iſte executor reddere rōnē. vide p Bald. p illū tex. in. l. pe. ſ. de don. ꝛ ōt qđ nedū epo: ſed etiā cuilibet, cui⁹ intereſt. ꝛ de iſtis oībus vide p Spe. ꝛ Jo. an. in ti. de inſtr. edi. ſ. nūc vero aliqua. in ver. ſed an ſimpler. cū ſeq. ꝛ ibi etiā querit, quando debeat reddere rōnē.

e ¶ Perſone. Aide Bald. d. l. ſi quis ꝓ redemptione. ꝛ in. l. captato rias. in. iij. q. j. de teſt. mil. ꝛ in. l. nullu. vbi omnino vide. j. eo.

f ¶ Quidam executo:. Aide ꝓ hoc eundem Bal. in addi. Spec. in tit. de inſtr. edi. in ver. mandauit teſtato: heredi.

g ¶ Qualitate operis. Adō Bal. i. l. ſup empt. j. de euic. ꝛ qđ no. Bar. in l. que ſub cōditione. ff. de cōdi. ꝛ demō. ꝛ in. l. ſi Paulus. ff. de doli excep.

b ¶ Nota q economus. Aide. d. Abba. in ca. quoniam. ſ. in alijs. vt lit. non conte. vbi limitat iſtam gl. hic. And. Barb.

i ☞ Sine cōmiſſione. Adde qđ Jſte no. in. l. ſi qſ. q. rū. j. ō teſt. p qđ limitabis qđ hic dz. ꝛ qđ not. Ang. are. ī trac. maleſ. in gl. v. pſi. citenſ. vbi ōt q ſi nō apparet de cōmiſſiōe iudicis, q citatio eſt nulla. Idē tenet Jnn. in. c. qſi. 2tra. in gl. ſua in ꝛbo, citatiōes. vt ꝑdicta nō ꝑcēdāt in citatiōe ꝓbali: q nō regrit motū iudicis, vel cognitionē, vt p Jſtū vbi. ē. lz Bar. l. l. neminē. j. ō exh. reis. videaſ ſentire i vtraq; 2miſſionē exigi. Celſus.

k ¶ Nō feriata. Lu. No. tenet 2tra. in. l. j. ſ. nūtiatio. ff. de no. oper. nun.

l ¶ Interlocutoria. Adde l. dicere. ff. de arbit. ꝛ. ſ. ad excludendas. in authen. de lit.

m ¶ Petitionē. Jn 2trarū facit quod ipſe no. in rub. j. de in ius vocā, ꝛ vide Bar. in auc. offerat. poſt pr̄in. j. de li. cōte. ſed ille ter. nō probat dictū Bal. niſi hoc modo. nam hic dicitur q citatio non pōt fieri ſine cōmiſſione iudicis: vt in. l. fin. j. de exhi. reis. ꝛ ideo requiritur cōmiſſio: q: primo Judex habet examinare an libell⁹ cōtineat iuſtū. ꝛ vide etiā Sa- te ſpāli prohibitiōe ex gñali capite pōt gñales executores ꝓ aīa teſtōis hoc facere. Alteri⁹ adde qđ dixi in auc. ē. ius porrectū. ſub illo ꝛbo me

39 diocris. ff. ſi tū. ꝛ qđ dixi in. d. ff. ſi tū. ¶ Nūc venio ad qntū, de rōni⁹

d reddētis. ꝛ q:o nunquid poſſit cōpelli executor ad pias cās ⁹ vt reddat rōnē eſo vſq; ad quadraginta annos. ꝛ dico q ſic: q: eps ꝓſequit ius pauperū. ergo durat quadraginta annis. vt in auc. de eccl. tit. ſ. pauperibus. ¶ Scō q:o, vtrū iſta rō reddat per codicē rationū executo:.

40 ¶ † Spe. mouet iſtā qōnē. i. d. ſ. nūc aliqua. ff. ſi. lz nunqd. ſed breuiter dico qđ coder rōnū cū ſacramento executoris ſufficit in diſtributionib⁹, ꝛ minutis de qbus nō pōt fieri cōmode inſtrumēta: puta ſi dat qnq; ſolidos ꝓ quolibet pauper: ſecus aūt in his, q cōtinēt aliquā quātitatē maio:ē, de qua cōſueuerunt fieri inſtrumenta: nā coder rationū eſt priuata ſcriptura: vnde nō creditur ei ꝓ ſcribēte. Itē nec ſufficit ſolū ſacramētū ad plenā ꝓbationē. facit qđ not. ſ. de iure delib. l. ſi. ſ. in cō

e putatione. Addo tamē qđ ex qualitate perſone e, ſi videt eō deferen dū iuramentū, qđ eſſet tali iuramēto ſtādū: cū eps non ſolū ſit iudex, ſed etiā ꝓcurato: pauperū cū libera adminiſtratiōe: ꝛ ideo pōt deferre iuramentū: q: repreſentat ipſam partē: ꝛ ſic pōt intelligi. ſ. de dona. l. ſi quis

41 ꝓ redēptione. ¶ † Tertio ꝛ vltimo querit: gdā executo:ſ cōſtitutus

f eſt ſuper capella fienda: apparet qđ capella eſt facta: tū executo: nō po

g teſt ꝓbare expenſas: q:ūf qđ iuris. Rñdeo ex qualitate operis⁸ ꝛ tēporis pręſumit quātitas expēſarū. Item pręſumit factū ab executore: vt. l. de ali. pup. preſtā. l. ē. ꝛ ibi per Bart. ſuper hoc ergo adhibebuntur duo architecti qui hoc eſtiment: vt in authen. de nō alu. ſ. quid autem. Reliqua dicta dicam in. l. nulli. ꝛ in. l. ſi quis ad declinandam. Baldus.

1 ☞ Actor: poteſt eligere iudicem, quando reus habet plures iudices.

2 Economus dz habere duas cauſas, ſcilicet ꝓpriā, ꝛ cauſam eccleſie.

3 Reus non debet citari ad petitionem actoris, niſi Judex præcipiat.

¶ Lex vigeſimaquinta.

Cum clericis. Clerici Conſtātinopolitani debēt cōueniri cor̄ā patriarcha cōſtātinopolitano, vel ꝑfecto:ꝛ nullꝰ aliꝰ Juder pōt cognoſcere de cauſis ipſorū. h. d. primo. ¶ Scō ōt, qđ iſti clerici ſatiſdāt: ꝛ qđ eorū fideiuſſo: eſt economꝰ vſq; ad qnquaginta libras auri. abinde ſupra non ſatiſdat, nec iurāt. Itē economus non ſatiſdat ꝓ ſe. Itē dicit qđ ꝓ executoribus iſti clerici nō debēt dare niſi duos ſolū-

1 dos, ꝛ cū clericis mitius, q cū laicis eſt agendū. h. d. ¶ † In ter. ibi, volentibus. No. hic qđ in plurib⁹ iudicib⁹, quos hz reus, electio eſt actoris, vt hic ſcōm Ja. bu. Idē videt ſentire tex. cū gl. j. vbi in rē act. l. ſi. Et faciūt, q vbi reus hz plura fora de iure cōi, q electio eſt actoris, vt dixi. ꝛ dicta. l. ſi. ꝛ videt caſus. ff. de iudi. l. ſed ꝛ ſi ſuſceperit. ſ. ſi ea res. ꝛ de eo qđ cer. loc. l. iū. ſ. i. ſed vbi hz in priuilegiū, electio eſt rei, vt. ſ. ne fil. pro par. auf. habita. ne qđ fauore ipſorū eſt introductū ꝛc. vt. j. de legi. l. qđ

2 fauore. ſcōm Pe. ¶ † In ter. ibi, de ſuis. No. qđ economus ⁹ dz habere duas cauſas. ſ. ꝓpriā, ꝛ eccleſie. Idē in abbate. nā ꝓpria cauſa eſt, an ſit abbas necne: ſed cauſa eccleſie, eſt an eccl'a debeat necne. ſeq; m Jmo. alibi. ¶ In ter. ibi, nullo alio. Not. q vbi certi iudices ſunt tarati, nullus alius Judex pōt cognoſcere. ꝛ ſic facit ad iudicē inſinuatōis: quod de iuſinuatiōe ſolus ipſe cognoſcat: qđ eſt verū: q: ſpālis deputatio nō

3 dicū derogat generi. ¶ † In verſi. memorati. ibi, ſniarū tuarū authonta te. No. q ad petitionē creditoris nō dz citari reus, niſi pręcipiat Judex, qđ bene ſeruaē in cauſis criminalib⁹: ſed in ciuilibus in qbuſdā partibus nūth citāt ſine 2miſſione: ſed male faciūt ſcōm Jac. bu. Idē ¶ † i. de erbi. re. l. neminē. dico tñ q qñ nūti⁹ citat ſine cōmiſſiōe: nō pōt citare

k die feriata ꝓ nō feriata⁸: ſicut nec Judex poſſet die feriata cōmittere citationē: nā iſte nūtius vtit ex cōſuetudine quadā iuriſdictiōe: vnde impedit ꝓpter diē feriatā. qđ eſt no. ¶ Itē no. q cōmiſſio citatiōis appel

l laē inter locutoria! ſnia. ad hoc ſemp allegaē. ¶ Itē no. hic de citatore procuratoris: q: ēt ꝓima citatio pōt incipere a ꝓcurato:ꝛ vt hic, ꝛ in. l. ſolent. ff. de ali. leg. de hoc alibi eſt magna qō. ¶ In ter. ibi, recepermi. No. ꝓ eo quod habes. ſ. de ſpo. l. j. ¶ Jbi. vtpote. Not. q quādo principalis eſt idoneus pſumptiōe iuris ꝛ de iure, nō indiget fideiuſſore. et

ar. q approbatores cōſtituti ꝓ cōi, ſi queniaē, nō indiget alijs approbatoribus. ¶ Jbi, cui nullū. Not. in hoc ꝛbo, q clerici nō preſtāt iuratoriā cautionē. ¶ Jbi, humaniores. No. q miti⁹ ꝛ humani⁹ eſt agēdum cū clericis, q cū laicis. qđ facit 2tra ſtatuta laicorū. ¶ Deinde no. in

m memorati aūt. q nō dz diſcret⁹ Juder cōmittere citationē, niſi pr⁹ approbet petitionē⁹. Nā ſi ſibi nō videt q petitio ſit iuſta, dz citatio cōmiſſioni derogare ſcōm Odof. qđ eſt no. dignū. ꝛ dicit ipſe q boni aſſeſſores ita faciūt. Alteri⁹ no. i. ſ. ſi. q ſiue clerici, ſiue laici ſint in iudicio ſeculari, vel eccl'aſtico: ſemp 2ſuetudo fori eſt ſeruāda, ſcōm Ly. vſi qua ſicut ſe hz cleric⁹ ad fori ſeculares: ſic ſe hz foriēs ad fori ciuitatis. ſequitur q foriēſes vel litigātes quātū ad ius fori debēt ſeq ſtatuta huius ciuitatis. tā in miſſiōe decime ſeu ſportularū, q in alijs ordinatōe iudicij. de quo dic vt in. l. cūctos populos. Ego noto hic, q 2ſuetudo trahiē ad priuilegiū, vſi conſuetudo apparito:ū trahitur ad priuilegiū clericoū: non autem priuilegiū ſpeciale trahitur ad cōſuetudinem generalem. ꝛ eſt no. ad hoc. j. de ſilē. l. decurionibus. lib. xī. ꝛ quod ibi no.

¶ Authentica.

1 ☞ Prouideat ꝛbū, referē ad offiū iudicis: qñq; ad offiū arbitratoris.

Sport-

2 Sportule prestantur secundum consuetudinem fori.
3 Cautiones iudiciales introducte per constitutionem principum, que requirunt fideiussores, redacte sunt ad instar pretoriarum.
4 Cautio iuratoria succedit loco fideiussorie duobus concurrentibus.
5 Consensus partium excusat iudicem a pena, quam incurreret, si procederet absq; partium consensu.
6 Iurans prosequi vsq; ad finem potest desistere: quia desistere est finis.
7 Ratio excusat a pena legali.
8 Iuramentum calum. an excuset ab expensis. ꝛ nu. 9.
10 Expensarū ꝯdēnatio nō requirit citationē ꝑ se, sꝫ includit in preābulo.
11 Iudex pronuntians super expensis, potest ferre sententiam incertam, reseruata sibi declaratione.
12 Ius an acquiratur parti ex scriptura, de qua in hac authentica.
13 Calumniari, an presumatur, qui non probat.
14 Decima an debeat solui, si petat domus, vel fundus. nu. 15. 16. 17. ꝛ. 18.
19 Iudex, si inquirit per calumniam, an teneatur in expensis ꝛ damnis.
20 Iudex non excusatur, si facit contra ius constitutionis in determinatis a iure, in quibus non requiritur probatio facti.

Generaliter. Ad euidētiā hui⁹ auť. est sciendum, ꝙ qñ actor vult agere, vadat coram iudice, ꝛ si iudex dt ostēde libellū: ꝛ si nō oñdit, dt iudex ꝙ nō recipiet libellū, nisi interponat cautionē de lite inchoāda intra duos mēses. ꝛ ita loq̄ auť. libellū. j. ð lit. ꝯte. Oblato libello corā iudice citať re⁹: ꝛ ipse ꝯparet, ꝛ dt ꝙ offerať libell⁹ sibi, dicit tñ ꝙ ipse non recipiet nisi actor caueat de lite ꝓsequēda vsq; ad fi. ꝛ ꝙ decimā partē litis restituat noīe expēsarū, si ꝯtingeret eū succūbere. ꝛ de hoc loquiť hec auť. q̄ breuiter. h. d. Nō audiť actor volēs offerre libellū reo: nisi caueat de lite ꝓsequēda vsq; ad finē. ꝛ de expēsa litis restituēda, si appareat eū iniuste mouisse litē. Iudicib⁹ ꝛ officialib⁹ ꝯtrafaciētib⁹ iponit penā. excipit tñ vnū casum, qñ ꝯsensu partiū omissa cautiōe ꝓcedit, scdʒ vnū intellectū: vel qñ ex ꝯpromisso ꝓcedit: scdʒ aliū intellectuʒ. h. d. ¶ Cōtinuať ad. l. codicis: qꝛ lex loquiť de satisdatiōe rei: hic loq̄ de satisdatiōe acto-
1 ris. ¶ † In tex. ꝓuideat. No. ꝙ hoc verbū ad iudicis referť officiū: qñq; vero referť ad officiū arbitratoris: vt. ff. de do. ꝓle. l. theopōpus. qñq; ad officiū collatoris: vt i ecclesijs, ꝛ ꝑbēdis de quo vltimo dic vt plene no.
2 in. c. cū in illis. de prebē. li. vj. ꝑ Arch. ¶ In tex. ibi, sportulas. de ipsis
a sportulis, dic ꝙ ꝑstanť scdʒ cōsuetudinē fori[a]: vt i auť. de iud. §. ne aūt. ꝛ ꝑstātur ab vtraq; parte. ꝛ qualr exponať, dic vt ibi. facit. j. de fru. ꝛ lit. expē. l. fi. ꝛ qd no. insti. de ac. §. tripli. ꝛ. ff. ad muni. l. de iure. Adde qd in summarijs causis iudices nō dñt hře de iure sportulas: vt not. j. de pri. sa. scr. l. i sacris. li. xij. Et est rō: qꝛ ille cause sunt magis fauorabiles: ꝛ qꝛ
b expediunť celerius. Idē videreť in causis miserabiliū[b] ꝑsonarū: vt. d. §.
3 ne aūt. ¶ † In tex. ibi, fideiussorē. No. ꝙ cautiōes iudiciales introducte ꝑ ius ciuile, puta ꝑ ꝯstitutionē principū, vt hic, reqrunt fideiussores: qꝛ
c redacte sunt ad instar ꝑtoriarū, ꝛ de hoc fuit magna qō[c] in ciuitate pistorij, in quadā cautione introducta ꝑ statutū. Adde tñ qd no. in. l. stipulationū alie. ff. de v. ob. ꝑ Bar. ꝛ ego dixi post eū. No. ꝙ iudices qui recipiūt malos fideiussores, q ex offō tenenť recipere bonos, obligať ex hoc
4 ad iteresse ptis, vel reipublice, qñ respublica lediť: qd tene mēti. ¶ † In tex. ibi, iuratoriā. No. ꝙ iuratoria cautio succedit loco fideiussoriꝫ: dū tñ
d duo iurēt[d], vcʒ ꝙ fideiussor nō iueniť: ꝛ ꝙ faciet qd incūbit. ꝛ no. bñ hāc formā. ꝛ adde qd no. ff. de iud. l. ij. §. si dubiteť. ꝛ ibi dedi plures remissiones. ¶ In tex. ibi, ex ꝯsensu vtriusq;. No. ꝙ ꝯsensus partiū facit rite ꝓcedi: vbi alias nō ꝓcedereť rite, ꝛ adde hic qd not. extra de off. deleg. c. de
5 causis. ¶ † Scdo no. ꝙ ꝯsensus partiū facit ꝙ iudex euitat penā, q̄ incurreret si absq; ꝯsensu partiū ꝓcederet: qd est mēti tenendū, qd apparet: qꝛ ista dictio, nisi: excipit a toto supiori. s. a ꝓhibitione ꝛ pena. dices tu, si ista auť. est ꝓhibitoria, qūo ꝑt renūtiari iuri ꝓhibitiuo: Rñ. qꝛ lex vltra ꝓcedit ꝑmittēdo renūtiari. vel subtilius dicas: qꝛ prohibitio nō dirigebať parti, sꝫ iudici fauore partiū: ꝛ id pñt partes renūtiare: qd ē no. dignū. ¶ Opp. ꝯtra hāc auť. ꝛ vř ꝙ nō debeat indistincte satisdare, sꝫ debeat distingui, an possideat mobilia idonea necne: vt. ff. q satisd. cog. l. sciēdū. in ꝑn. Sol. ista determinat illā: qd nō plꝫ: qꝛ imo ibi loquiť in satisdatiōe quā ꝑstat re⁹ ꝯuētus, vt satisdet actori, si nō hꝫ bona immobilia, in qb⁹ actor posset mitti in possessionē: ꝛ id si reus hꝫ bona i illo territorio: ita qd actor possit in illis mitti ex cōtumacia rei, nō satisdať. Sꝫ hec auť. loquiť in satisdatiōe quā ꝑstat actor indistincte: qꝛ lꝫ ipse actor habeat bona immobilia: nō ꝓpterea esset ꝯsultū reo: qꝛ nō pōt petere se mitti i possessionē bonor: cū debitū nō ꝑtēdat: cū scdʒ mēsurā debiti dꝫ fieri missio. scdʒ Ia. bu. ¶ Scdo op. ꝙ nō dēat satisdari: vt i auť. de san. epis. §. si qs aūt ꝑ pecuniaria. So. ibi loquiť in reo, hic in actore. ¶ Tertio op. ꝙ nō sit satisdādū: vt. j. de appel. l. eos. in fi. Sol. ibi in cā appellationis, vbi appellātis interest nō ꝓcedi: qꝛ ꝯfirmať snīa: hic vero in causa ꝑcipali, vbi interest lites dirimi, ꝛ nō semp pēdere ex lite scdʒ Pet.
e ¶ Quarto opp. ꝙ actor nō debeat necessitari[e] ad istū processum: vñ vř obstare. j. de pac. l. postq̄ liti. rñdet Pet. qd aūt vult actor renūtiare liti in totū, ꝛ pōt: vt ibi, ꝛ. ff. de iudi. l. destitisse. ꝛ. ff. de min. l. si fili⁹. vbi dꝛ ꝙ ille q facit actū pēdētie litis ꝯtrariū, diciť liti in totū renūtiare: aut non vult in totū renūtiare, ꝛ tūc cogiť ꝓcedere: vt hic scdʒ Pe. Cy. dt hic ꝙ pōt actor renūtiare liti in totū. Itē liti tm̄. i. istātie litis tm̄: nō tñ impune scdm Cy. ¶ Sed istud qd dicit de instātia in causa principali: dꝫ intelligi reo patiēte. Si enim reus petit ꝓcedi, nō tꝫ renūtiatio solius instātie: qꝛ interest rei cām diffiniri: ne denuo possit cōueniri. Et sic ꝓbo hoc subtilius, renūtiās iste teneť ad iteresse rei: vt no. in. l. edita. j. de edē. ꝛ in. d. l. postq̄. sꝫ interesse rei cōsistit i facto decidēde litis: nisi ergo lis dirimať i totū tali rnūtiatiōe, re⁹ nō pōt interesse suū cōsequi, vñ nō est satisfactum legi: ꝛ ad hoc bñ facit qd legiť ꝛ no. ff. de rei vend. l. vtiq;. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. §. nihil cōe. ꝛ [a] ff. de vi ꝛ vi ar. l. cū fund⁹. §. vlt. ꝛ extra de pact. c. cū ꝓridē. per Inno. Dices tu, qūo est hoc, nonne istud ē ꝯtra. l. edita. C. de eden: Rñ. nō, qꝛ emēdatio vel mutatio i emēdato vel mutato trahit secū perpetuū ꝑiudiciū emēdātis vel mutātis: ꝛ id in hoc eq̄parať renūtiationi i totū facte: ꝛ sic nō
6 ob. q̄ verba tene mēti. ¶ † Et no. ex ꝑdictis, ꝙ ēt ille q iurauit ꝓsequi vsq; ad finē, pōt in totū desistere: qꝛ ipsuꝫ desistere finis est: vnde vltra nō ꝓtendiť iurm. ¶ Quinto op. ꝛ vř ꝙ nō sit ita ꝑcise ꝑmittēda decima, sed cū exceptiōe, vel nisi apparuerit eū habuisse iustā cāꝫ litigādi: vt. l. qui solidū. §. j. de leg. ij. So. lꝫ ista ꝑmissio videať ꝑcisa: tñ tacite patiť hāc exceptionē ex natura rei promisse. ꝛ. h. d. gl. ¶ Sꝫ ꝯtra istō sic op. vbi expēse
f venīūt iure ꝯtract⁹[f] ꝛ nō officio iudicꝫ mercenario, ibi iusta cā litigādi nō excusat: vt not. in auť. de iud. §. opꝫ. Et est rō: qꝛ iusta litigādi causa nō derogat obligationi: nā lꝫ quis habeat iustā cām litigādi: tñ nō dꝫ absolui a ꝯtractu: lꝫ nō ꝑsumať in mora: vt. l. qd te. si cer. pe. ð vsu. l. i fideicō. i ꝑn. ad hoc. ff. de verb. ob. l. vēditiōes. ff. de cōdi. ꝛ demon. l. quib⁹ dieb⁹. §. j. Sol. his nō obstātib⁹ credo gl. verā, ꝛ distinguo: nā aut petūtur expēse ex cōtractu extra iudiciali, vel ex testō: tūc procedit [b] oppositū: vt not. in. l. si mulier. §. si rē. ff. de leg. iij. Aut petūtur ex ꝯtractu iudiciali: q subrogať loco officij iudicꝫ: ꝛ tūc dico ꝙ iusta cā litigādi excu-
7 sat: ꝛ ita loquitur gl. hic no. ¶ † Itē iusta rō excu-
g sat a pena legali[g]: vt no. i. c. j. de elec. lib. vj. ꝑ Io. an. in nouel. ¶ Itē a pena arbitrali: vnde hābēs [c] iustā cām petēdi reductionē ad arbitriū boni viri, excusatur a pena cōpromissi: lꝫ succūbat scdm Io. an. qui no. ita in suis add. Spe. in ti. de arbi. [d] ¶ Nō ob. ff. de pec. l. eo tpe. in ꝑn. qꝛ cōcedo ꝙ est stādū snīe in eo quod est snīatū: lꝫ Dy. videatur sentire cōtrariū. scꝫ ꝙ succūbēs oīno teneatur ad penā cōpromissi in cōs. suo, quod incipit Ptolemeus manētis. ꝛ facit. ff. de verb. obl. l. q rome. §.
8 duo fratres. scdʒ vnū intellectū. ¶ † Sexto opp. [e] ꝛ videtur ꝙ ista satisdatio non sit prestāda: qd sic probo. in ista causa debet iurari de calumnia: sed vbi iuratur ð calūnia, excluditur refectio expēsa- [f] rum: vt no. in. d. c. oportet. ergo ista satisdatio nō est prestanda: qꝛ excluditur per iuramentū calumnie. Sol. quādoq; sententia fertur per euidentes probatiōes: tūc debetur refectio expensarū. qñq; per nihil esse probatū: ꝛ idē in istis duobus casibus: qꝛ quādo euidens est calūnia, vel temeritas, non prodest iuramētū calūnie. ꝛ hoc vult dictio iniuste, que est in litera, vt sit ita euidens iniustitia que nō possit velari. Qñq; sentētia ferť ex cō- [g]
b iecturis[b], vt ex vno teste cū iuramēto in supplementū ꝓbatiōis: tūc aut aliqua cōiectura est pro succūbēte: puta vnus testis, ꝛ nō fiet condēnatio expensarū: qꝛ iudex dꝫ esse mitior, vbi ꝓcedit ex presumptionib⁹. Aut nulla est cōiectura pro succumbēte: ꝛ tūc in facto proprio cōdēnatur in expensis: qꝛ nimis temere videť litigasse: sec⁹ in fcō alieno. arg. in. l. vlt. ff. ꝑ suo. certe scdm hoc nō iuramētū calūnie, sꝫ qualitas ꝓbatiōis attēditur: [h] qd verū credo. Nec sum in ista opi. cū gl. ꝙ iurm calūnie excuset: qꝛ iurꝫ calūnie est de futuro: ꝛ sic nō ob. l. iij. §. pe. de iureiur. que loqtur de iur̄o de ꝑsenti. Dico em̄ ꝙ cā iuramēti de futuro inducit solūmodo quandā cōiecturā, q̄ tolliť per fortiorē presumptionē: ꝛ dico ꝙ expressum est. j. de iud. in l. rem nō nouā. coniūcto prin. cū. §. fi. eiusdē legis. Nam licet in prin. dicatur ꝙ de calūnia iuratur:

li. in. d. rub. de i ius vocā. ꝛ ibi expresse Bar. in fi. aliter dicētē. ꝛ etiā Bal. in prin. ꝛ facit qd not. Bar. i. l. filiussa. §. diui. ff. de leg. j. ꝛ ꝑ Bal. in addi. Spe. in tit. de citat. circa principium.

☞ Secūdum consuetudinē fori. Adde qd not. in apost. ad Guil. de Cu. in l. cum clericis. nu. ij. in ver. ex cōsuetudine. s. eo. Panor. in. c. cum ab omni. nu. x. ꝛ ibi posui in apo. ad ipsum, post alios in ver. valeat consuetudo. extra de vit. ꝛ ho. cle. Ludo. ro. sing. clxxxij. alias est. clxxx. incip. Tu scis ꝙ ius canonicū. Ubi nihil alleg. sed vide Ant. cons. in singu. suis in ver. sportule. incip. ius canonicum reprobauit sportulas. ꝛ qd ibi posui in apostil. ad ipsum. Celsus.

¶ Miserabilium. Adde quod nota. Bal. in. l. si furiosi. j. de nup. ꝛ text. in §. sit tibi quoq;. in auť. de man. princ.

¶ Magna qstio. Adde Bal. in. l. j. j. de procurat.

¶ Iurent. Adde gl. ꝛ Bald. in. l. j. ff. q satis. cog. ꝛ limita vt per Pau. de cast. ibi post Bald. in lect. antiqua.

¶ Necessitari. De hoc plene docto. in d. l. post quam liti.

¶ Iure ꝯtractus. Adde Bald. in. l. eos. §. j. j. de ap. ꝛ in l. properādū. §. sin autem alterutra. j. de iudic. ꝛ in. l. terminato. j. de fruct. et liti. expensis. et Ang. in. d. §. opꝫ.

¶ Pena legali. no. ꝙ iusta causa excusat a pena legali, ꝛ a pena cōpromissi: quod Bald. in. d. l. eos intelligit verū, si cōpromissum sit necessarium: alias non.

¶ Cōiecturis. Sꝫ qūo pōt hoc ꝓcedere: qꝛ si actor ꝓbat per vnū testē: ꝛ reus habet pro se aliquaꝫ presumptionē, non potest tunc deferri iuramentum actori: vt

est glo.in.l.j.§.qui ⁊ aduer.quos.⁊ ibi doc.⁊ in.l.fi. in prin.ff. quod met. cau. Ideo cogita.⁊ istis adde quod not.Bal.j.

a ¶ Iuramentū. An iuramentū calūnie excuset ab expēsis, vide remissiue ad Bar.in.l.j.ff.ad turpil.And.Barb.

☞ Adde qđ notaui in apost.ad Guil.de cug.in.l.pperandū.§.finautē alterutra.nu.iij. in ver. iur̄z calūnie.j. de iud. Bar.in.l.q solidū.in pnc.ff.de leg.ij. Io.đ imo. in c.finē.extra de dol. ⁊ ɔtu.⁊ dixi etiā in addi. ad Lāfrā. de oria.in.c. qm̄ ɔ falsam.in.§.statuim⁹. in x.ɔdēnationem expēsarū.nu.iiij. ex de proba.Celsus.

b ¶ Ueritas. Uide d.Anto.in.c.finem litib⁹.extra de dolo ⁊ contu.

c ¶ Incertitudinē. Uide Bal.i.l.eos. de appell. qui dt q̄ vbi qs succūbit ex fcđ pprio: semp d3 dānari in expēsis. ⁊ ibi vide de mate.

d ¶ Elisam pbationē. No. q̄ testes reprobati in psona, non in dicto,excusant͛. vide Bald.in l.j.de aduoc. di.in. ⁊ in.l. fi.C. de pba. Angel.in.l. athletas. §. calūniator. ff. de his qui not. infa.do.Ant. post Uincen.in.c.fin.de calum. ⁊ ibi dixi. Bal.in. d.§. calūniator. And. bar.

e ¶ Arbitrio. Uide Bal.in.l.generaliter,§.j.j.de re.cred.

f ¶ Declaret iudex. Adde Io.an. in.c. finē litib⁹. de dol. ⁊ cōtu. ⁊ in.c.sicut. extra de re iudic. ⁊ Bald.in auf.nouo iure.j.de iudic.⁊ ēt tex.in.§.oportet.in aut.de iudi. s3 spe. nō reperio hoc dicere:⁊ Bal.in.l.preses.j.de sen;⁊ inter lo. om. iu. ⁊ Spec. in tit.de expē.§.postremo,circa princ. ⁊ de prola. sentē.§. qualiter. ver. verū.

g ¶ Probauit. quādo semiplena pbatio excuset quem ab expensis, adde quod not.Bald,in.l.qui non probasse.in princ.j.de calum. ⁊ in.l.j.j. de aduo.diuer.iud.⁊.s.in.vj.opp.

h ¶ Iuxta hoc. Adde quod not.Bal.in.l.eos.j. de appellationibus.in vj.questio.⁊ Barto.in.l.qui solidum.in princ.ff.de lega.ij. ⁊ ibi Imo.ad de tamen quod si plus debito dolo petijt, condemnatur in omnibus expensis: vt dixit gl.in.l.penult.ff.de iurisdi.omnium iudi, quam ibi multum ponderat. Salyc.

i ¶ Ex pbatione. Nūc pēdet de facto: quādo potestas est in syndicatu: ⁊ cōtra eum producūtur plura a pluribus:aliqui nō probāt, an releuentur ab expēsis illi qui nō probāt, ppter illos qui probarūt? ⁊ consului q̄ non,per istam doctrinam. vide in consi.And.Barb.

k ¶ Contumax. Uide Bald.⁊ Cy.in.l.sancimus,in versic.vlti,quero.j, de iudi.⁊ in.l.terminato,j.de fruc.⁊ lit.expen.

☞ Adde Alexan.omnino in.l.desertorem.§.si ad diem,ff. de re milit. ⁊ Anto.de But.in.c.j.extra de iudi.

tñ in fi.dicit͛ q̄ per contrariā sententiā temeritas ɔuincit͛. Nec teneo Iac.bu.in.q.quā disputauit: vbi dixit,q̄ iuramentū calūnie excusat a presumpta calūnia,⁊ a p̄sumpta temeritate:imo potius attēdo cām,q̄ iuramentū. Si quidē em̄ ex actis apparet rō litigādi:tūc excusat ab expēsis. si non apparet,secus: q̄ iuramentū calūnie nō obtinet vim̄ pbationis. Et hec fundo p istā auf.ɔiuncta

9 aut.pncipales.j.de iur. calū. ¶†Adde sup hoc qđ dictū est superius,an iuramentū[a] calūnie excuset ab expēsis litis? dicūt quidā q̄ non in reficiēdis ante lit.ɔtest.sed in reficiēdis post lit. ɔte. sic. Et ratio est,q̄ iuramentū calūnie nō respicit aliqđ tēpus ante lit. ɔtest. pro eo q̄ prestat͛ i ipsa cōtestatione lit. Et ideo dicit Spe.q̄ succūbens in declinatoria ante lit.ɔtest. indisticte refundit expēsas:sed post litis ɔtest.dicūt quidā q̄ secus: q̄ tūc iuramentū calūnie excludit refectionē expensarū,⁊ alleg.pro se gl.in auf. de iudi.§. oportet.col.vj.⁊.ij.q.j.c.i primis. ⁊ extra de do. ⁊ ɔtu. c.finē. ¶ Sed do. Old. credit hoc esse verū per talē rōnē. Est em̄ simplex ignorātia, vel simplex bona fides:vt.ff.đ li.cau.l.igif.§.infans.⁊ ē ignorātia rōne vallata:vt.ff.de abige.l.j.§.fi. Constat enim q̄ iuramentū calūnie inducit simplicitatē, vel bonā fidē,siue ignorantiā: vt p3.ff. de iureiu. l.iij.§.vnde Marcellus.⁊ not.in.l.j.in pn.fi mu. ven.no.in pos.⁊.j. de iura. calū.l.ij.§.j. Simplex autē ignorātia non excusat ab expēsis, nisi iusta ⁊ legitima ratione subnixa: vt hic,⁊.ff.de leg.ij.l. qui solidū.§.etiam. relinquitur ergo q̄ iuramentum calūnie nō excusat ab expēsis. ¶ Preterea dz.j.de iudi.l.properandū.§. finautez ex gestis. ⁊ §. finautē alterutra. victū victori in expēsis condemnandū, ⁊ tñ prius est positus tractat⁹ de iuramento calūnie,argumentādo ab ordine tituli. ar.ff.de sta.ho.l.ij. ⁊ hoc est qđ voluit dicere glos. in.d.§.finautē alterutra. Ideo facit exceptionē a regula, qđ iusta ignorātia ⁊c. ⁊ est casus de hoc, insti.de pe.temer.lit.§.hec oia.x.sed p his. scđm Odof.de hoc p Bar.in.l.j.§.ij.ff.ad turp. vbi dicit ipse q̄ iur̄m calūnie excusat a calūnia, sed nō a temeritate. operat͛ em̄ in depēdentibus ab aio scđz eū. Sed Iac.but.(vt.s.retuli disputādo) tenuit ɔtrariū:sed dic vt.s.dixi. ¶ Ultimo scias,q̄ cautio huius aut.nō h3 locū hodie de ɔsuetudine:vt no.instit.de satisda.§.sed hodie. Ex predictis apparet q̄ pbabilis cā litigādi excusat a refectione expensarū. Cōsistit autē dicta pbabilis causa,qñqȝ in iuramēto, ppter eius incertitudinē:vt q̄ sup pūctō, de quo querit͛ plena veritas[b], ignorat͛:ppter doc.opi.vt in Spe.de expē.§.nūc videndū.ver.quidā autē. Scđo ppter facti incertitudinē[c] ⁊ celatā veritatē.ar.ff.de cōdi.inde.l.ij. ⁊.iij. Tertio ppter elisam pbationē[d]: vt q̄ testes plene pbantes sunt reprobati in psona, nō in dicto:vt puta tanquā infames, vel tanquam excōmunicati:nam ille qui pbauit,l3 ex hac causa succūbat:nō dicitur temerarius.arg.j.de testa.l.j.⁊ hoc ponit Spec.nō in materia expensarū,sed in materia pene talionis:vbi dicit q̄ testes reprobati rōne personarū,⁊ non rōne dicti,excusant accusatorē a pena talionis:vt no. Spec.de calum.§.fi.qđ est no.dignū. Q̄ ergo ppter multiplicitatē factorū aliter ⁊ aliter iudicis opinio ⁊ arbitriū informat͛,p̄dicta condēnatio expensarū arbitrio[e] iudicis relinquit͛:dū tñ in sua sentētia declaret iudex[f], quare nō condēnet victū in expēsis:⁊ quare condēnet eū:vt no.Spec.de expē. §.nūc videndū.ver.quid. Adde iuxta predicta scđz Spec.q̄ oportet victum de pbabili errore docere:intelligo tñ q̄ hoc colligat͛ ex actis:vt in d.tit.§.nūc de expēsis.post prin. ⁊ in curia romana dicit Spec. ibidē q̄ indistincte condēnatur victus victori,nisi iussus dñi pape, vel alia euidēs ratio impediat. Itē dicit Spec. q̄ qñ aliquis succūbit in exceptiōe, nō attendit͛ iusta cā litigādi in principali cā: sed sup ipso articulo exceptionis vel replicationis:⁊ iđ iusta cā,vel iniusta respectu illius articuli nō respectu totius litis est ɔsiderāda: vt in.d.§.nūc de expēsis.vs.hoc etiā scias,qđ est verū,qñ iste articulus pōt examinari seorsum a cā pncipali.j.ad.l.fal.đ plagi.l.preses.j.đ re.cre.l.gñaliter.§.ij.facit.ff. de mino. l.intra vtile. ¶ Ex predictis autē sic concludo, q̄ qñqȝ succūbit actor ex omni modo defectu pbationis:tūc d3 condēnari reo in expensis. Qñqȝ succūbit reus ex oimodo defectu defensionis:tūc reus cōdemnat͛ actori. Qñqȝ vterqȝ pbauit:sed alterius pbatio preponderat:tūc refert, aut vnus pbauit semiplene,alter plene ex testiū vel instrumētorū pbatione:tūc semiplena probatio habet͛ pro nulla:vt.l.fi.j.de edi.di. adri.ideo succūbēs ɔdemnat͛ in expēsis. Aut vterqȝ semiplene pbauit[g]: s3 vnus vincit aliū ex iuramēti suppletione:tūc victus nō cōdemnat͛ in expensis.arg.ff.de iure iur.l.eū qui.in prin,aut vterqȝ plene pbauit: sed vnius pbatio elidit͛ per personarū testiū reprobationē: ⁊ tūc siquidē psona, q̄ pduxit testes,omni suspicione caret: tūc producēs excusat͛ ab expēsis: q̄ vr̄ habuisse pbabilē cām. si autē nō caret pducens suspicione, cū hoc sit arbitrariū:puto eū in expēsis ɔdemnandū: q̄ suspicio psone sue elidit presumptionē p eo facientē.ar.eorū q̄ no.j.de pba.l.iubem⁹. ¶ Iuxta hoc[h] querit͛.ponamus q̄ plura intentant͛,⁊ alterū pbatur,alterum nō:quid erit de expēsis? Rñ.aūt ex pbatione[i] resultat in totū victoria: aut diuidit͛ victoria,q̄ sunt plura capitula,p̄mo casu victus victori cōdēnatur:q̄ idē operat͛ vnū,qđ omnia:vt insti.de excu.tu.§.si plures.facit qđ no.Inn.extra de priui.c.ex parte abbatisse. Secūdo casu inuicē cōdemnant͛ vn⁹ alteri:⁊ alter alteri:vt no.in Spe.de expē. §. nūc videndum.ver.itē querit͛.pone,vbi etiā Spec.dicit q̄ prudēs ⁊ bonus aduocatus d3 diuidere iustū articulū ab iniusto. Qđ no.pro practica,quo casu posset iudex etiā omissa cōdemnatione hincinde, vtrāqȝ partē absoluere ab expēsis:vel solū in eo qđ excedit condēnare, causam in sua sen-

10 tentia exprimendo.arg.ff.fami.ercisicun.l.meuius.§.arbiter. ¶†Circa premissa aūt duo scias:primū est, q̄ cōdemnatio expensarū non requirit citationē per se,sed includitur in preābulo a quo depēdet:vt in Specu.in tit.p̄dicto.§.postremo.ver.qñ autē.ex quo apparet,q̄ verus contumax[k], licet nōn sit citatus ad audiendū condemnationē expensarū:

11 tñ a dicta cōdemnatione expensarū nō appellat,qđ tene menti. ¶†Itē scias aliud, q̄ iudex qui pronūtiat in expēsis,potest ferre sentētiā incertam super eis,reseruata sibi declaratione. Ratio est,q̄ expēse veniūt liquidāde post sententiā:nā vsqȝ tūc facte fuerūt inclusiue. super his aūt que veniūt probāda ante sentētiā,nō valet sentētia incerta: vt instit.de act.§.curare. Qđ autē dixi,q̄ iudex posset reseruare sibi declarationē, nō intelligas q̄ possit sibi reseruare ɔdemnationē:q̄ in cōdemnādo statutū est tēps ei eadē die: vt.l.paulus.de re iud.⁊ ideo nō valet reseruatio, per quā exceditur terminus iurisdictionis:vel termin⁹ litis: vt no.j.de fruct.⁊ lit.expen.l. terminato. ⁊ predicta sunt vera in causis ciuilibus. ¶ Modo quero,quid in criminali:vtrū veniat refectio expensarū:cōs Canoniste dicūt q̄ sic:nā vict⁹ in criminali semper presumit͛ calūniari: ⁊ sic delinquere:⁊ ideo merito tenet͛ ad interesse partis aduerse:vt extra de penis.c.calumniā.secūdū Spe.de expē.§.postremo.ver.ex predictis. Preterea istud videt͛ expssuȝ.j.de fruc.⁊ lit.expē.l.fi.in verb. criminali. Iac.Bu.disputādo tenuit cōtrariū, ⁊ dixit q̄ in criminali nō h3 locuȝ refectio expēsarū.⁊ pbat hoc primo p tex.j.de fruc.⁊ lit.expē.l.nō ignorat. vbi tex.ponit aduersatiuā inter criminalē ⁊ ciuilē quo ad condēnationē expēsarū:ibi,dū dicit p pecuniaria vero ⁊c.hoc ēt dicit gl. insti.in proe.in ver.calūniantiū iniquitates expellat. hoc pbatur duabus rationibus.primo:q̄ in criminali officiuȝ iudicis deseruit fisco, ⁊ non parti. Scđo,q̄ ratio nr̄e aut.nō h3 locū in criminali scđm Ja.bu. Ego forti⁹ pbo:q̄ accusator est pcurator in rē fisci:vñ si ɔdemnaret͛ reus,ɔdēnaret͛ fisco in expēsis.⁊ ecōtra si succūberet actor, ɔdemnaret͛ fisc⁹ reo. s3 istud est falsum;ergo ⁊ primū:q̄ in correlatiuis si vnū est falsum,reliquum est falsum: vt.d.l.vl.de fru.⁊ lit.expē.in rōne sui. ¶ Preterea in cā capitali semp est licitū reo se defendere:ergo nūq̄ litigat temere: q̄ defendit sanguinē suū.cū ergo ipse nō ɔdēnet͛ in expēsis:ergo nec eȝ actor sibi:q̄ sufficit pena talionis,absqȝ refectiōe expensarū. Sol.de iure ciuili in capitali nullus ɔdēnat͛ in expēsis:q̄ oia bona applicant͛ fisco:⁊ nihil applicatur priuato,secus si nō peruenit͛ ad sententiā,sed deseritur lis:q̄ tunc nō cōfiscantur bona,⁊ sic refectio expensarū:vt.j. qui accu. nō pos.l. qui crimen. Non obst.ad primū dictum.l.vlt.j.de fruct.⁊ lit.expen. quia vel

loquitur

loquīf in causa criminali, ex qua omnia bona nō cōfiscanť: vel loquīf in crimine cuiꝰ intētato. qō pateť ex illo verbo, obnoxios ibi: nā in crimnali nō eſt gs obnoxius parti, ſed fiſco: vt. l. agraria. ⁊ ibi no. ff. de termi.

12 amo. ¶ Querīť vtrū ex ſcriptura de qua hic loquīf, acgraf ius parti[a] a absenti: dicſunt due gl. vna dicit qō acquirīť iudicis officiū: altera dicit qꝫ acgrīť vtilis actio. Dicit ſPet. qꝫ in his q̄ incūbunt officio iudicis aſi quā partes ſunt in ꝺdictorio iudicio, q̄rīť parti absenti q iudicē: q: hoc intēdit, ⁊ ꝺz intēdere. ſecꝰ in his q̄ de ſui natura regrūť p̄ſentiā partis. ⁊ q̄ explicanť p modū ꝓtradictoꝝ iudicū, ſcꝺz ſPet. qō eſt no. dignū, ⁊ a multis ignorātibꝰ nō intellectū. ⁊ facit. ff. de fur. l. ſi qs vroꝛi. §. ſi fugitivum. ⁊ p hoc declaraf. l. certū. §. ſi qs absente. ff. de cōfeſ. q: ibi loquīf in ꝓfeſſione, cuius receptio nō ptinet ad officiū iudicis, ſed ad officiū partis p̄ſentis ⁊ recipiētis. Jn auf. noſtra ptinebat ad officiū iudicis: q: forma erat tradita iudici per legē. ¶ Jtez patet intellectus. l. vltime de interrog. ac. q: vbi ꝑſona abſens nō eſt pars iudicii: effectus iudicij non potendīť ad ipſam, etiā per viā cōfeſſionis. qō eſt not. dignū. ⁊ vide per me. ſ. ſi aduer. vē. auf. ſacramēta. ver. modo venio. ⁊ ver. vltimo quero. ⁊

13 q̄ dixi. ff. de ſac. ſan. eccl. l. j. ver. ſi. quero. ¶ †Scōo querīť, vtrū ille q nō pbat, p̄ſumāť in calūnia. Sol. ſi nil pbat, ex hoc apparet, q̄ nil eſt que ſtionis, ex quo iudicū debebat habere cū reo. p̄ſumīť ergo in calūnia: nā hec negatiua pbatur ex cuētu litis: vt. ſ. de iudi. l. rē nō nouā. §. ſi. ⁊ in Spe. de expē. §. nūc de expēnſis. ver. hoc quoq;. Si vero aliqd pbat, aut iſtud eſt tale aliqd, ſup quo poſſit fundari p̄ſumptio iudicis, habito calūnie iuramēto: ⁊ tūc nō p̄ſumīť calūnia. Si autē iſtud nō facit indici coniecturā: tūc p̄ſumīť calūnia. ⁊ de hoc dic vt no. plene p Ly. ſ. de adꝛuo. diuer. iud. li. ¶ Tertio quero, iſta auf. tarat vſq; ad decimā, an iſta ſit taxatio iuris ⁊ de iure, ita q̄ vltra nō poſſit peti: vē q̄ nic: vt. l. vlt. de preto. ſtipu. Breuiter ſnū eſt verū ſcōz Bul. ſi pbatio rei excedit taxationē. Ex p̄ſumptione autē non eſt excedenda taratio: ⁊ bene. facit ad

14 hoc. ff. de ope. lib. l. ſi ita ſtipulatio. ¶ †Quarto queritur hic. dicitur in b ſtatuto, q̄ debeat mitti[b] decima ad rationē duoꝝ ſolidoꝝ pro libra de eo qō petiť: vtrū ſi peta[b] fundus, vel domus, debeat ſolui decima: videť q̄ nō: q: nō petiť quātitas: contrariū eſt verū: q: quātitas eſtimationis ſemp rei ineſt. Jta probať hic in glo. ⁊. ff. de fideiuſ. l. ſi ita fideiuſſorē ac-

15 cepero. ¶ †Quinto quero, qd ſi forma iſtius auf. omittiť circa ſatiſdationē: vtrū p̄eſſus ſit nullus: ⁊ videť claudicare p̄eſſus, vt non valeat reſpectu actoris omittētis: ſed valeat, ſez reſpectu rei: Jtem eſt verū, q̄ vꝫ tā reſpectu actoris, q̄ reſpectu rei: ⁊ ſi qualibet parte litis pōt ſuppleri iſte defect[s], ſcēz ꝑdē. qō eſt veriſimū. Jta iſte ordo nō eſt forma iudi-

c ciſ ſed eſt quoddā ambulū. ordo eī iudicij ꝓprie nō ꝯſiſtit in p̄parationibus iudiciorū, vñ quicquid omittiť circa p̄parationa, nō vitiat, excepto libello, ſup quo ꝺz fundari iudicū per cōteſtationē litis. Jta no. in Spe. in ſecūda parte in p̄mio ante illū tit. de p̄paratoꝝ iudiciorū: quod eſt mēti tenendū. ⁊ facit qō no. per Bar. ff. de teſta. l. ſi queramus.

16 ¶ †Extra quero, quid de iudice inquirēte[d]: vtrū teneať in expenſis, ſi d inquirit per calumnia: ⁊ dicit ſPet. ⁊ poſt eū Ly. quod in iudice ab ipſo pun. p̄ſumīť abeſſe calūnia: qō verū credo reſpectu puncipū. Sed in ſatione finis apparet ꝺnum, iudex pro iudēti calūnia pōt punīri in damno ⁊ expēſis: vt. ſ. de excuſ. tut. l. ſeueriter. ⁊ ibi per Lyn. ⁊ ad hoc optime

17 facit qō no. extra qō met. can. c. vlt. per Jnno. ¶ †Ultimo no. hic, qō in determinatis a iure, in qb; nō requirīť pbatio facti, nō pōt excuſari iudex, ſi facit cōtra ius cōſtitutionis. ⁊ hoc eſt no. cōtra aſſeſſores, qui per fatuitatē nō recipiūť fideiuſſores ab accuſatis, vel inquiſitis. ¶ Jtē in iſtius auf. habes ſcōm intellectū, q̄ coram arbitro nō �phz locum cautio de

e decima parte[e] litis, quanquā arbiter condemnet in expēſis. ⁊ hoc tenet ſPet. ⁊ bene: q: cautiones que ſunt introducte propter authoritatē iudicioꝝ, nō habēt locū coram arbitro, propter authoritatē arbitriꝝ: quanuis glo. hic male loquatur. ⁊ eſt ar. quod coram arbitro non mittuntur decime, neque ſportule.

¶ Authentica.

Sed hodie nulla. ſlot. q̄ vltra licitū nō licet accipere, vel dare: vt in verbo, permittant. ⁊ in auf. ſcriptū eſt exemplar. ¶ Jtē eſt arg. q̄

f punīnť notarīť, q̄ recipiūť aliqd vltra ſalariū taratū etiā a ſpōte ſoluēte. ¶ Deinde no. hic i ter. ſup ꝙo. gtra eccleſiā. q̄ ſapiētes dictāt libellū gtra principalē potī[a], q̄ gtra pcuratorē: q: ſi pcurator nō eſſet legitimus, libellus eſſet nullus, ſcōm Ol. ¶ Ultimo dic cōtra gl. ⁊ ſcōm ſPet. ⁊ oēs, q̄ eꝑs ⁊ quilibet p̄latus in cauſa eccleſie ſue cōſtituit procuratorē ante lit. ꝓteſt. q̄ nō p̄tēdit exercitū iudi miniſterij: ſz ius cōmodi: vt. l. j. ſ. de bo. ma. ſcōz ſPe. ⁊ Ly. ⁊ oēs. An iuramentū calūnie excuſet ab expenſis: ⁊ an cautio de qua in auf. generaliter. §. eo. habeat locum hodie de conſuetudine, diximus ibi, ideo hic non repeto.

1 ¶ Improbus dicitur, qui nitiť infringere pia iudicia defunctorum.
2 Executor ad pias causas potest agere contra granatum ad illud quod est relictum.
3 Actio an detur contra simplicem ministrum.
4 Executor ad pias causas debet exeq per ſe, nec pōt dare ſubexecutorē.
5 Executor testamentarius p̄fertur episcopo in exequendo. ⁊ nu. 6.
7 Executor quando exequitur, an heres possit adesse.
8 Executori an episcopus possit prorogare terminum.

a ¶ †Parti. Adde Bart. ⁊ doct. in. l. veniā. §. fin. ſ. de in ius vocan.
b ¶ Addi tit. Facit quod not. per Bart. in. l. iiij. §. pretor. in fi. ff. de damno infec. ⁊ expreſſius Bald. in. l. fi. j. de legib.
c ¶ Ordo eni in iudicij. Adde Bal. in. l. prolatā. ſ. de ſent. ri verſi. quero ergo, ⁊c. ⁊ in. l. q crimē. in. vj. op. ſ. q accu. nō poſ. ⁊ in auf. ꝺ rogat[a]. j. ad treb. in fi. ⁊ in. l. pe. in fi. i qui. cau. in mte. reſtit. non eſt neceſſ.
¶ Judice ingrēte. Nota de iudice male inquirēte, gl. in. c. cum dilecti. de dol. ⁊ ptu. ⁊ ibi do. Ant. late Bal. i. l. ſeueriter. ſ. de excu. tu. ⁊ in. l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off. procō. ⁊ que notaui ad Bal. i. d. l. ſeueriter. ⁊ dixi in c. accedēs. de accuſa. vbi omnino vide. And. Barb.
¶ De decima parte. nam coꝝ arbitro non ſoluuntur ſportule, nec ſatiſdationes dātur. vide Bal. in. l. ſancimus. in princ. ſ. de verb. ſign.
¶ †Punītur nota ri. Nō. q̄ punīť notarius accipiēs vltra debitū ſalariū. vide q̄ dixi i. c. j. de ſimo. vbi gl. vī dicere ⁊ tra. Et n. bar.
¶ Improbus. i. ot. improbū eſſe illū, q̄ nitiť infringere pia iudicia defuncti. an quodlibet iudiciū defuncti dicať pīū, ſz nō ad pias cās relictum: ⁊ dic q̄ ſic: vt i auf. de here. ⁊ fal. §. ſi vero expreſſim: ⁊ facit qō bī in ca. q: nos. de teſta. And. Barb.
¶ Exigēdi hiam. Nō. q̄ electio executoris nō pōt alteri cōmitti. vide plene ad Od. in. l. captatorias. C. de teſta. mil. And. Barb.
¶ Actio. vide Jo. an. in add. ſpe. ti. de inſtru. edi. §. nūc vero aliqua. ſup ver. not. quoq; ⁊ quod ibi addidi.
¶ Si vero ſit conſecutus. De materia executoꝝ vide Bald. hic, ⁊ in. l. id quod pauperib;. ⁊ ibi Lyn. et alios. Bald. in. l. ſi qs ad declinādam. j. eod. Bar. i. l. alio. ff. de alī. leg. doct. m. c. ſi religioſus. de teſta. libro ſexto. Quia de renuntiatione

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

executorū vide Bald. in. Leū g. de pcu. ⁊ in. d. l. id qō pauperib⁹. ⁊ ibi an dicaf administrator, an gubernator. ⁊ p Bar. i. l. executorē. C. de execu. rei iu. Bar. in. q. sua q̄ incipit fili⁹. ⁊ qō no. in. l. Theopō. de do. ple. ⁊ an possit ereq nō adita hereditate. Bal. in. l. j. C. de sac. san. ec. circa fi. ⁊ ibi Bar. ⁊ an executor possit alū executorē facere in testō. vid. d. Pe. q nō in. c. ad hoc. de test.

⁊ an possit vn⁹ ab alio executore eme re. Bal. in aut. qui buscūq. C. de sac. san. ec. ⁊ in. l. cū ipe. C. de cōtrahē. emp. ⁊ qī qs emit ab illo quē credebat executorē. Bal. in. l. j. C. de reb. alie. nō alie. ⁊ de materia, vt de Fran. tigri in. l. c fi ser⁹. ℣. q marga ritā. ō leg. l. d. ℣pe. 4 in 2ſi. cccxrix. ⁊ vid d qō no. Imo. in. l. cē e turio. ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ vide consi. Bar. ici. Titi⁹ cō f didit testamētum. rlix. Bar. in consi. lxxx. inci. Factū ta le est, vtrū mulier possit erequi testa mentum. Andre. 5 Barbatias. g

a ¶Actionē. Aide Bart. in. l. j. ff. de le b gatis. iij.

b ¶Gerere. An exe cutor cogatur acce ptare officio iudi cis, vide plene per Bar. i. l. j. ff. de leg. ij. 7 post q̄ incipit cogaf. est text. ⁊ ibi Bal. i. l. pe. j. ō do. ad de Spe. ⁊ Joā. And. in tit. de in strū. edic. ℣. nunc ve ro aliqua. versicu. ⁊ hoc etiam.

c ¶Ante litez. Di 6 ri in. l. id qō paupe rib⁹ in verbo, pro curatore. ℣. eo.

d ¶Sua cōscientia. i Aide. j. pri. col. in versi. sed nunquid k epiſcopus. ⁊ qō ibi dixi.

n ¶Sua cōsciētia. No. q executor d3 erequi per se, non per executorem. vide dominicum in. c. ij. de testa. lib. vj. dixi in. c. fi. ℣. j. de offi. dele. lib. vj. And. Barba.

e ¶Nec potest facere subexecutorem. Fallit hoc in episcopo, ad quem post annum est denolutum officium ereqūdi. qō potest alteri commit tere: vt not. ℣tte in. l. ij. ℣. sed ⁊ si quis. j. communia de leg. in lect. anti. ⁊ in l. j. de bo. ma. Jo. And. in addi. ad Spe. in tit. de instru. edi. ℣. nunc ve ro aliqua. versi. lxxxi, in ver. querit etiam. Celsus.

f ¶Sed si committit. No. q executor committit actum nudi ministerij. vide quod not. Bar. in. l. quidam. ff. de reb. dub. per Bal. in. l. cum ma gistratus. j. quando prouoc. non est necel. ⁊ Barto. in. l. in venditione. ff. de bo. autho. iudi. pos⁹. per Spec. in tit. de instru. edi. ℣. nunc vero aliqua. versic. sed nunquid ante litem. ⁊ Lyn. in. l. id quod pauperibus. in rij. q. ℣. eo. ⁊ Jaco. de Bel. in. ℣. si quis edificationem. in authen. de ecclē. tit. ⁊ hoc in executore testamentario: in legitimo secus: ⁊ Bald. in. l. ⁊ in epistola. in ℣. j. de fideicom.

g ¶Deinde no. ⁊ hoc est verū etiā in male ablatis incertis. ⁊ vide Bald. in aut. licet. j. eo. ⁊ ibi etiam ponit ad cautelam excludendum episcopū a commissoria. ⁊ hic adde Ange. an executori possit statui tempus ad ereqendum per iudicem, vide Bal. in. l. j. de leg. ij. in lect. ⁊ in repet. an possit testator disponere q̄ executio non denoluatur ad epiſcopum executore a se dato non erequente. vide Bald. in aut. licet. ℣. eo.

g ¶Deinde no. ℣o. q̄ executor testamētarius prefertur episcopo. cōtra tenet ℣ost. in. c. cū sit. de iudi. ⁊ in summa. de pen. ⁊ remiſ. sed q̄a tenet Archi. in. c. ij. de testa. lib. vj. vide ibi do. ℣pet. qui tenet istā opi. Bald. ⁊ Archi. vide Bal. in. c. j. ℣. furtum. de pace iur. fir. do mi. Abb. in. d. ceux sit. ⁊ que ibi latissime dixi. And. Barba.

nienté ex dignitate personarū, ⁊ quātitate facul tatum, ⁊ numerū liberorū de functi: arg. de leg. ij. l. quedā. ⁊ de leg. iij. l. si filie. scōz Jac. de are. qō est no. ¶Sed nūquid heres potest l adesse, qī ere cutor ereqīr? ponam⁹ enim q̄ executor effugit presentiā heredis. Respōdet Ja. de are. q̄ etiam absente herede, ⁊ cōtradicente, pōt executor officio suo fungi: q̄ pro ſcientia sua, nō pro ſcientia heredis debet erequi: vt hic, ⁊ j. de dona. l. pe. i 8 quod est no. ¶Sed nunquid epūs pōt executo, m rogare terminū anni: vel pōt epūs suas vices cōmittere alteri? Respōdeo sic er causa. vnde illud verbū, pro sua cōscientia, ponitur in executore testamētario, nō in epiſcopo. ⁊ de hoc dic vt no. per Inn. extra de ver. sig. c. cū tibi. ⁊ ita ser natur in practica. ¶Deinde no. hic in illo ver 9 bo, sine vlla cūctatiōe, duo notabilia: primū est. q̄ in istis relictis ad pias causas: ℥ differāt hereditatis aditio: nō debet differri executio. Item q̄ terminus pendētis inuctarij nō differt executio nem istorū piorum relictorū: ⁊ hoc tenet Ricar. k 10 ⁊ Ly. in. l. fi. ℣. donec. j. de iure delib. ¶Alteri⁹ n no. in. ℣. cum aūt. quod de perceptis n debet fieri inuentariū per executorem. In procuratore non habemus, quod debeat facere inuentarium. Ex quo apparet, quod isti executores ad pias cau ſas magis equiparātur curatoribus, quā procu ratoribus. Sunt enim quidam curatores animę, ⁊ dicit hic Jaco. But. quod ipse putat per hanc l. 9 quod quilibet administrator sine generalis, o sive specialis, debeat facere inuentarium, si ali quid ad eum ex administratione perueniat: als non. ¶Sed quid de curatore ad litem? certe 11 p de consuetudine non conficit inuentarium, sed de iure si aliquid ad eum peruenit, debet cōficere secundum Jac. But. tu dic vt dicam. j. tit. j. l. de creationibus. ¶Ex predictis sequitur determi natio duarū questionū. prima est. quare executor tenetur reddere rationē. nā si sibi cōmissum est. ⁊ sue conscientie, nō videtur q̄ possit de hoc refri l cari questio: sicut no. in simili in. c. statutū. ℣. pen. de reſcri. li. vj. sed veritas est q̄ pōt refricari que ſtio, tamē nō erit subtilis inquisitio faciēda: sed standū erit testimonio ipsius iurantis voluntā tem defuncti compleuisse: ⁊ absque vllo dolo o mnem pecuniam pro anima defuncti erogasse: vt. j. de dona. l. pe. ergo quod hic dicit, in verbo, manifestare, intelligitur producēdo inuentariū, ⁊ iurando: vt dictū est, excepto epiſcopo, qui nō iurat. ℣. eo. aut. sed iuder. secundū Jac. Sed ve m rius est quod tunc statur iuramento, quādo ere q cutor non potuit sibi parare probationes: vt q

b ¶Qō est verum. Utrū autē tūc eps teneat erequi, ita vt tenebatur execu tor. dic q̄ sic. vide que plene notata ad Bart. in. l. ij pu pillaz. C. si manci. Andr. Barba.

¶Executiōe. ℣po test etiā prevenire executores testamē tarios. no. Bar. in l. fi. j. de fideic. vi ℣. prori. qōe. ⁊ per Bal. in. l. si gs ser num. ℣. pe. in fi. de lega. ij. ⁊ ibi an he res possit invito executore solvere legata.

¶Nullam quanti tatem. No. quod si testator non tau uit quantitatem, valet eius dispo tio: ⁊ tarabit scōm quantitatem patri monū, ⁊ dignitatē persone. ⁊ pōdera, si tūc requirē pru dentia epiſcopi, per no. in. c. cum sit. de iud. puto q̄ sic. vi de que ibi dix. ⁊ ita ibi tenui. ⁊ con tra tenet hic Ra pha. scōm qō not. per illū ter. And. Barba.

¶Heres pōt. Jo contrarij facit q̄ no. Bal. i. l. capta, tonas. in. iij. que ſtione. C. de testa. mili. sed vbidem in fine. q. tenet idem quod hic. vide tā men Bar. in. l. ad fi. de lega. ij.

¶Prorogare terminum. Aide q̄ no. Bal. in. l. j. ff. de his que pe. no. in

¶Jubere. Not. cautelā vt excluda tur ep⁹, vt testator subtribat aliū exe cutorē propter ne gligentiā primi. ⁊ vi de q̄ pulcre dixit Bal. in. l. j. de ca ptiuo tolle. ⁊ in. c. tua nobis. de testa. vi de Abb. q̄ ibi dix. And. Barba.

¶Mutare. No. q̄ testator non potest mutare tēpus an ti datum executo ribus a lege. adde Bal. in repe. l. j. ℣. de leg. ij. ⁊ ibi etiaz quid in iudice.

¶Excludendum vide Bal. in mulli. in verſi. des inde not. q̄ execu tā ex. ℣. eod. ⁊ quesse Bal. ⁊ do

d

l

m ¶Prorogare terminum. Not. an po ſit prorogari terminus anni, vi de simile in. c. cum venissent. de eo qui mit. in poſ. ⁊ Bal. in. c. lepe. de ap pel. in contrarium facit quod ipse not. in. l. iubemus. j. de iudi. in. l. ℣. quis. j. de iure delib. in. l. j. obſeruare. ℣. post hec. ff. de offi. preſid. vide quę dixi in. c. Joannes. de testa. And. Barba.

n ¶Perceptis. Vide. j. in ver. extra queritur. ⁊ Bal. in. l. Orphanotro phos. j. eod. ⁊ Spec. ⁊ Jo. an. in tit. de instrum. edi. ℣. nunc vero aliqua. ver. sed an tenetur.

o ¶Per hāc legē. No. q̄ executor tenet facere inuētariū. vide Bal. in. l. ſi quis pro redēptione. C. de dona. vbi dicit q̄ tenet facere inuentarium. vide do. ℣pet. in. c. fi. de testa. lib. vj. vbi tenet, q̄ tenetur facere inuenta riū. vide Spe. in tit. de instru. edi. ℣. nunc vero. ver. an tenetur. vide et Jo. And. ⁊ do. Lar. in. c. Joānes. de testa. ⁊ vide. j. eo. tit. vbi trāit cum dicto Jo. an. in addi. Spe. in ver. ego dixi. in. d. c. Joānes. And. Barba.

p ¶Curatore. Aide in. l. de creationibus. j. de episcopa. audien.

q ¶Executor. No. q̄ mittit rationi ſciētie alicuius qualiter debeat ſtribuere, vide Bald. in. l. captatorias. in. iij. q. j. de testa. mili. ⁊ in repe.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

l.j. in pe. col. ff. de leg. ij. & dixi in. l. id quod pauperibus. post Bal. in verbo, pias causas. §. eo. & no. q̃ ille cuius conscientie cõmissum est, non põt leges transgredi scõz Bal. in. q. incip. statuto caueť, qõ fenerator. & scripsi in. §. in bonefidei. in apo. instit. de act. & adde Jo. an. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. no. quod secundum.

a ¶ Ver. ata tñ. Not. quod in legatis ad pias causas nõ debet omitti decima: q̃ nõ potest cõuerti ad aliũ vsum. qõ bene not. pro bis q̃ no. in. l. j. ff. de fidei commiss. libert.

b ¶ Denũtiari. Not. qo relicta ad pias causas põt denuntiari & deferri per quemcunq;, & sic cõpetit actio cuilibet de populo. vide ter. & ibi Ang. in auť. de eccle. tit. §. finaũt. do. Anto. in. c. si here-des. de testa. Lud. in auť. sitr. C. ad l. fal. Bos. Jo. an. & d. Pe. in. d. c. si here-des. & ibi dixi. & dixi in. c. nos gdẽ. de testa. & vide q̃ dixi in. c. Joanes. de testa. vide Bal. i. l. cũ magistratus. C. c. q̃ puo. non est necessa. & in. l. cõsilio. §. quesitus. ff. de cura. Bar. in. l. in vendition. §. fin. & ibi Ange. ff. de bo. autho. iud. poss.

c ¶ Uno loco. Vide Bal. i. l. edicto. in fi. de edic. dini adr. tol. & Jo. an. in addi. Spe. in ti. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. & ibi etiã an vnus ex pluribus agere possit.

d ¶ Horum. Adde Bal. in. l. cũ magistratus. j. q̃ puo. ca. non est necesse.

e ¶ In hac re. Not. cautelã vt excludatur eps, vt testator substituat aliũ executorẽ propter negligẽtiã primo. & vide q̃ pulchre dixit Bal. in. l. j. de cadu. tollẽ. & in. c. tua nobis. de testa. vide Ab. & q̃ ibi dixi. And. Barba.

f ¶ Mutare. No. q̃ testator non potest mutare tẽpus anni datum executoribus a lege. adde Bal. in repe. l. j. ff. de leg. ij. & ibi etiã quid in iudice.

g ¶ Excludendum epm. Vide Bal. in l. nulli. in versi. deinde not. q̃ executor etiã &c. §. eod. & expresse Bal. & do-

erãt expẽse valde minute: ſz q̃libet diligẽs homo sibi parasset probationes: vt q̃ erãt expẽse & distributiones magnertũc nõ stať suo simplici sacramẽto scõz Jac. de raue. n. facit qõ not. j. de iure delibe. l. fi. §. in cõputatiõe. ff. de fur. l. in actiõe. & ar. ff. de re mil. l. nõ oẽs. §. a barbaris. q̃ qñ aliqd vbari põt, liquide pbandũ est, nã solũ ppter difficultatẽ pbationũ deferť iurm: vt in. d. §. qõ verũ credo. & ita tenui in. d. l. id qõ pauperib⁹. ¶ Deinde no. in ver. ita tñ. ar. q̃ in istis litib⁹ ad pias cãs nõ dz ꝑmitti decima in cõi: q̃ nõ dz cõuerti pecunia ad aliũ vsum. facit. c. q̃ ꝓtingit. de relig. do. in cle. ¶ Deinde no. in verũ. qo si testator. qõ ſz igno: retur, an testator sit xp̃ian⁹, vel sarace-nus: tñ ea q̃ relinquunť p aĩa, debent executioni mãdari, qõ tenemẽti. Itẽ no. hic, q̃ vbi de ouginere vel de domicilio non apparet: vbi te inuenero, ibi te iudicabo: scõz Jac. but. quod est not. ad multa. ¶ Deinde no. in ver. qõ si in vico. q̃ vil-le & castra q̃ sunt õ territorio ciuitatis, ꝑsumunť esse de diocesi epi, & ideo tãꝑ diocesanus exequiť testamẽta facta in ipsis, qõ est not. & mẽti tenẽdũ. ¶ Ultimo no. in illo ver. & ne ꝑsum. q̃ relicta ad pias cãs, possunt denũtiari[b] & deferri per quemcũq;, & sic cuilibet de populo ꝓpetit ista via denũtiãdi, qõ est bene no. vñ hic nõ requiriť aliqõ mãdatũ. ¶ Querit hic gl. Si testator: hz originem in vno loco[c], & domiciliũ vel forũ in altero: quis eps exequeť? dicit gl. q̃ vteroz exeq põt. Sz doc. dicunt q̃ aut eius primonũ est in vtroq; loco: & tũc vnusq;q eps poterit distribuere res tunc diocesis: & sic nõ ꝛcurrẽt in executione, sed erit executio diuisa ꝑ loca. ar. j. vbi pe. cu. l. j. Aut bõa sunt in altero loco tñ: & tũc ille eps tñ in cuius iurisdictione sunt bona, exequiť. ar. ff. de iud. l. fi fidei cõmissum. Aut in neutro loco sunt bona, sed in quoda tertio loco: tũc ꝑferť eps originis: vt hic, & l. ciues. de incol. li. x. C. Sed fi origo est dubia: tũc eps domicilij. Et si de domicilio est dubium: tũc eps ciuitatis, in qua defunctus est: vt j. eo. §. qõ si in vico. scõz Ja. de bel. Dicit Pe. q̃ hoc est verũ in rebus solo coherẽtibus, q̃ sunt ꝑpie de territorio, vl diocesi: ſz pecunia nõ intelligiť esse hinõi scõz Pet. sed Jo eũ facit. ff. de bef. instr. l. ex facto. §. rerũ. Ego dico q̃ tunc ille eps exequeť, q̃ põt celerius exeq: ar. huius litere in verbo, sine vlla cũctatione. ¶ Extra q̃rit hic Jac. bu. q̃ si erãt duo ꝑmissarij, vtrũ possit vnus sol⁹ exequi sine altero. & si equiparãtur ꝑcuratoribus, nõ pterit: vt. ff. de proc. l. pluribus. si curatoribus, sic: scõm quosdã. Sed hoc nõ videť bene dictũ: q̃ ſz equiparenť curatorib⁹: tñ in eo ꝓ qõ finiť officiũ nõ põt vnus sine altero: vt. l. vlt. de autho. ſstan. & ꝓ eo decre. dicit q̃ debent simul facere. extra de testa. c. religiosus. §. sane. li. vi. vbi dicit q̃ est specialis: q̃ vbi alij sunt absentes, vnus solus põt exequi re. Jac. õt q̃ vidit disputare illũ. §. intelligi qñ incerta est distributio: q̃ dz ꝓ eorũ arbitriũ distribui scõz qõ sibi melio videbiť: vt. l. si vn⁹. §. fi. de arbi. Sz qñ distributio est certa: vt q̃ dixit taliquando pauperi lego tñ, etiã vn⁹ sol⁹ põt soluere, & exequi: q̃ nõ est facti cõtẽta ntiũ sola vna executio, in qua nõ refert ꝓ quẽ fiat scõz Jac. but. ¶ Et de facto sic cõsului, q̃ eps põt cogere debẽtes soluere pia legata, q̃ soluãt ea. Idẽ de incertis, & male ablatis: tñ si testator dedit executorẽ: ad executorẽ ꝑtinet declaratio: q̃ ꝓ sua ꝑscientia dz exeq votũ testatoris: vt hic, & in. l. nulli. Sz si executor esset negligẽs: tunc elapso anno eps posset exequi: vt d. l. nulli. & extra de testa. c. nos quidẽ. quã executionẽ si eps negligeret facere, superior dz facere. in auť. de san. epi. §. finaũt. ꝑtinet ergo ad curã epoꝝ q̃ huiusmodi executiones fiãt: vt in. c. j. de testa. in cle. sed antiquissimis gestis. i. factis vltra

cto. in. l. si fundũ. §. Stichũ. ff. de leg. ij. & quod ibi not. Bal. in repe. l. j. ff. de leg. ij. vbi querit an testator possit disponere q̃ tẽpus non currat executori. & ibi etiã an index possit executori pñgere terminũ. & vide omnino Bal. in. l. vna. i ꝑin. j. de cad. toll. Sed an possit testator disponere q̃ executore negligente intra annum, episcopus non assumat officium

annos. xl. nõ vť q̃ si tã anni. xl. efluxerũt q̃ possint heredes cõpelli ad soluendũ ꝓpter quadragenariã ꝓscriptionẽ: vt in auť. de ecc. ti. §. ꝓ aliꝫ⁹. niũ essent testamẽta cõditionalia, & cõstitutiões in qbus tãto tpe executio non fuit retardata: q̃ nõ antecedit aps, quin executio possit fieri. debẽt tñ epi in istis cõsiderare veritatẽ, & bñ ꝓiectura-re. C. de don. l. si quis. & inter dũ stare sacro executorũ. ff. de do. ple. l. Theopõpus. & ẽt heredis. C. de in. deli. l. fi. §. in cõputatiõe. & discrete agere debẽt, nõ extor: quere. ar. l. si modo. ff. de vsuris. & in fictis vsurarũ eps põt ꝓ ingistorẽ ꝓcedere: tñ qõ est alienũ sibi nõ põt imburiare: vt extra de iure-tur. c. ad nr̃am ꝓ Jnn. ¶ Sz vltimo q̃ro hic si ex duob⁹ istis executorib⁹ vnus est mortu⁹ [d], vtrũ eps possit sibi adiũgere aliũ, vel associare seipsus sibi. & dicendũ est q̃ nõ: q̃ eps negligẽtiã & malitiã executorũ supplere põt, ſz nõ in casu fortuito supplere: vt no. in. d. c. vlt. & testa. lib. vi. in nouel. ¶ Sz pone, ambo acceptarũt officiũ: vn⁹ istorũ abest, vtrũ acceptatio officy tribuat ius absenti, q̃ nõ possit fieri executio sine eo? R. ñ. non: quia aĩa testatoris ex sua absentia nõ dz pẽdere: nisi esset absentia breuis, & modici tꝑis: q̃ tũc dz expectari scõm Jo. An. ita not. in. d. c. vlt. in nouella. optime facit ad hoc. ff. de cõd. & demon. l. mulcta.

¶ Authentica.

Licet testator. In textu ibi, interdixerit. nõ tamẽ elegit per quẽ distribueretur: q̃ tunc distribueret ille: vt in auť. vi hec sumiť. Olim idẽ fi elegit: sed electus fuit in mora anni: vt. l. nulli. §. post vnus. ¶ In ter. in hac re[e] & est rõ: q̃ talis dispositio non põt mutare[f] formã a iure cõi cõstitutã: vt. ff. de adm. tu. l. quidã decedẽs. & l. nemo põt. de leg. j. Et tñ hic modũ reperire ad excludẽdũ epm[g] ab executione, q̃ testator substituat in cõmissaria ꝑ negligentiã successiuos executores: nã tũc testamẽtus ꝓferť legitimo: & no. hũc ter. cõtra gl. q̃ est ad treb. l. Lucius. §. tres heredes. in qõne de monacho. ¶ In ter. ibi. & illud intelligo q̃ illud lucrum rel'ctũ totũ distribuatur pauperibus: vt. j. de leg. j. pen. in fi. Et no. bene practicam supradictam, qualiter testator faciet, ne annus currat, et vt episcopus excludatur: & est notatu dignũ, &c.

1 ☞ Simonia est crimen publicum, quia in eo offenditur diuina maiestas.

2 Monialis si recipitur in aliquo monasterio, an possit aliquid dari pro eius receptione.

¶ Ex vigesimanona. i

Si quenquam. Ad episcopatum nemo est promouẽdus per simoniam, & si est promotus, debet a gradu sacerdotij remoueri: & agẽtes & cõsentientes pari pena puniuntur. b. o. ¶ † No. q̃ simonia est k publicum crimen b. & quandoq; committitur in promotione episcoporum: & tũc quia ibi leditur & offenditur diuina maiestas, equiparatur crimini lese maiestatis. ¶ Secundo nota quod episcopus [i] ordinandus non debet se offerre: quia notaretur de ambitu: sed debet quodammodo inuitus [k] meritis suffragantibus promoueri. l ¶ Tertio nota q̃ premio virtutum etiam inuiti honorantur. ¶ Quarto no. q̃ vbi est par delictum, ibi debet esse par pena. ¶ † Extra queritur 2 hic, qñ recipitur [l] aliqua monialis in monasterio, vtrũ sit licitũ ꝓ ingressu dare monasterio aliquam pecunie quãtitatẽ: sicut videmus quotidie fieri. & videtur q̃ sic: q̃ sicut dos dať pro onerib⁹ matrimonij: ita videtur q̃ possit dari monasterio, vt possint portari onera persone ingredi-tis. Breuiter veritas est q̃ licet monasterium

pro ingr

execto. & ibi etiã quid in iudice. & vide omnes ibi. & ibi etiã quid habetur in. c. in scripturis. viij. q. j. And. Barba.

¶ Inuitus. Episcopatus enim cõfertur in inuitum. adde Bal. i. l. fiad scribatum. j. de appel. & doct. in. l. dotem. ff. sol. mat.

¶ Recipitur. An sit licitum ꝓpter ingressũ dare monasterio aliquã pecunie quantitatẽ. vide quod notaui ad Baldum. And. Barb.

a ¶ Alendi. vt in cle. q2 ꝯtingit. in pn. cū gl. in v. vsus suos. de relig. do. tñ ꝯ opi. Bal. ꝙ orphanotrophi nō possint ꝯstituere pcuratorē ante litem cōtest. est gl. insti. de satisd. §. sinautē. in ver. tales psone. cū gl. seq. tñ opi. Bal. est verior: q2 eadē ratione qua reprehēduntur gl. iuris ciuilis in epo: vt per doc. in. l. neq3. j. de pcur. eadē ratione reprehendūtur in rectore hospitalis.

b ¶ Judice. An inuētarium fieri debeat corā iudice, vide per Bart. ꝛ ibi dixi in .l. tutor qui repertorium. ff. de admi. tuto.

c ¶ Prelati autem. Uide doc. in. c. cū3 in officijs. de testa. extra. ꝛ quod not. Bald. in. l. nulli. in versi. vlterius no. s. eo. vbi ponit de quolibet administratore. ꝛ Ang. in l. si vacātia. de bo. vacan. lib. x.

d ¶ Hospitalibus. Dixi i aut. hoc ius porrectū. in ver. primo res. s. tit. prece.

d ¶ Hospitalibus. Uide eūdē in aut. hoc ius. C. de sacr. san. eccl. ꝛ. d. Pau. de ca. in cōsi. cccxcv. vbi allegat istō dictū Bal. ad fi. ꝙ relicta talibus locis dicūtur relicta: ita nec detrahif falcidia, aut treb. Et ex hoc Bal. hic sequitur opi. Inn. in. c. inter dilectos. de dona. qd loquif in hospitali priuato. gl. ibi tenet cōtra. ꝛ. d. Ant. vide que ibi dixi, ꝛ qd not. Ang. in cōsi. cxiiij. And. Barba.

e ¶ Laici. Uide no. a p Bal. s. tit. j. aut. hoc ius porrectū. ꝛ Inno. in. c. inter dilectos. extra de dona. ꝛ Bart. in. l. quod cōstitutum. ff. de testa. mili.

f ¶ Loca pia. De his, que relinquūtur hospitalibus, episcopus d3 habere canonicā portionem: vide Bald. in l. si quis ad declinandā. j. eod. ꝛ hoc dictū alle. Pau. d ca. consi. cccxcv. ꝛ vide Imo. in. c. offic. extra de test.

g ¶ Clerici here. no. clericus hereticus non gaudet priuilegio clericorum: vide glo. in. c. ij. xxiiij. q. j. in summa. vbi papa schismaticus non gaudet priuilegio. And. Barba.

b ¶ Plures simul. Adde Ang. ꝛ Imo. in. l. res. in prin. ff. de duo. re.

b ¶ Plures simul. No. quod si plures conueniantur possunt adinuicem fideiubere, hoc etiam in causa criminali, tenet etiam Nic. de neap. in. d. l. Romanus apulus. And. Barba.

i ¶ Pauperū. addō bal. i. l. si qs ad dclinādā. j. e. ꝛ qd no. bal. i. l. id qd pauperib9. l. xxj. q. s. e. ꝛ Ang. i. §. si vo. in fi. i aut. d nō alie. ꝛ tex. i. l. illō. s. ti.

pro ingredientibus supportet onera: nō tamē pro ipso ingressu potest pacisci de ista quasi dote recipienda: q2 esset simonia: sed si liberaliter offerf sine pacto, bene potest recipere amore Dei: vt legitur ꝛ no. xxxij. q. ij. c. honorantur. Bald.

1 ☞ Hospitalarij sunt ad instar tutorum ꝛ curatorum.
2 An autem tales sint nudi ministri.
3 Hospitalarij debent facere inuentarium.
4 Inuentarium coram quo possit fieri.
5 Hospitaliū res possūt alienari causa sub sistēte.
6 Hospitalarij, an tenentur reddere rationem administrationis.
7 Pater non tenetur reddere rationem vsusfructus, quando est legitimus administrator.
8 Laici, an possint esse rectores hospitalium.

¶ Lex trigesima.

Orphanotrophos.

¶ Hospitalarij equiparanf tutorib9 ꝛ curatoribus, ꝛ debēt inuentariū facere, ꝛ administrationē authoritate superioris recipere, bona vero hospitalis (nisi ex causa vrgente) nō debēt, nec pñt alienare: ꝛ tanꝙ patres pauperu3 illius loci, nō tenētur pauperib9 illius loci administrationis rationem reddere. ꝛ hoc dicit ꝯcor. in aut. de eccl. tit. §. orphanotrophi. col. ix. ꝛ in. c. q2 ꝯtin
1 git. de reli. do. in cle. ¶ † Not. hic ꝙ hospitalarij hñt instar tutorū ꝛ curatorū. Ex hoc apparet, ꝙ hospitale ipsum hꝫ instar minorū: ꝛ sic si ledif, pt noīe hospitalis peti in inte. resti. qd est no. ¶ Secūdo no. hic, ꝙ isti hospitalarij non tenenf dare fideiussores, nec de rato, nec rem pup. saluā fore: non ergo satisdant: qd est bene not. ꝛ hoc est ap
2 probatū iure canonū: vt. d. c. q2 ꝯtingit. ¶ † Tertio not. ꝙ cū isti hospitalarij equiparenf tutoribus ꝛ curatoribus tam in iudicijs ꝙ in contractibus: ꝙ est arg. ꝙ ipsi nō possunt ante litē contest. facere pcuratorē ad iudiciū, sed debēt cōstituere actorē authoritate superioris: vt. j. de pcu. l. neq3 tutores. ad hoc facit qd no. s. e. aut. sed hodie. ¶ Sed veritas est in cōtrariū: q2 isti nō sunt omnino nudi ministri, sed sunt rectores illius loci: ꝛ ibidē sunt alendi a. d. cle. q2 cōtingit. in prin. cū glo. in verbo, vsus suos. sicut sunt rectores ecclesiarū: vñ equiparanf vsuarijs, ꝛ iō añ litē contest. pñt ꝯstituere pcuratorē, sicut vsuari9, ꝛ vsufructuari9: vt p3 in. l. j. de bo. mater. ꝛ vide qd ibi
3 no. p Cy. ꝛ i. d. aut. s3 hodie. s. e. p Pe. ¶ † Quarto no. in ver. ita ve3. ꝙ hospitalarij dñt facere inuētariū. Ex hoc no. ꝙ hospitalarius nec in iudicio, nec extra pōt aliqd facere nomine se3 hospitalis, nisi facto inuētario, ꝛ decreta sibi administratione p supiorē, vt hic, ꝛ. d. cle. q2 ꝯtingit. ꝛ iō vidi pnūtiari ꝯ quēdā hospitalariū agētē, eo qd
4 nō docebat d inuētario. qd tene mēti. ¶ † Quinto no. in. d. ver. ita ve3, ꝙ inuētariū pōt fieri corā
b tabelliōe, aut corā iudice b: vñ ex ista alternatiua vf ꝙ nō sit necessaria iudicis psentia in cōfectiōe inuētarij. qd satis pōt cōcedi: tñ in approbatione inuētarij, ꝛ in administratione ꝯcedēda est necessaria iudicij authoritas. ꝛ ita d3 intelligi. ꝛ est ad hoc ar. l. dñs horreorū. ff. loc. facit de admi. tut. l.
5 chirographus, in prin. ¶ † Sexto no. in ver. vt si quas ꝛc. ꝙ res hospitaliu3 pñt alienari demū cā sub sistēte, ꝛ dic vt dixi de hoc in aut. hoc ius porrectū. Istud est verū, nisi sit relictū hospitali ad certū vsum: q2 nō pōt permutari vel alterari vsus, nisi de authoritate superioris. ꝛ hoc dicit gl. in. d. cle. q2 cōtingit. ꝛ
6 etiā tex. ¶ † Septimo no. in versi. huiusmodi. ꝙ hospitalarij nō tenenf reddere rationē administrationis: qd est verum, ꝙ non tenētur reddere inferiori. i. istis pupillis, ꝛ orphanis, quoꝝ curā gerunt: sicut pater non tenetur reddere rationē filio, sed superiori. i. episcopo, bene tenētur reddere rationē: vt in cle. q2 ꝯtingit. ꝛ ibi no. ꝛ hoc etiā sentit hec. l. nā cū teneantur inuentariū facere, ꝛ etiā iurare, sicut iurāt tutores ꝛ curatores: quare hoc esset, nisi tenerenf reddere rationē: certe frustra esset. Prelati
c autē c ecclesiarū nō tenētur docere de inuētario, nec tenenf reddere rōnē
7 epō eo modo quo tenētur hospitalarij: q2 nō est lege cautum. ¶ † Ultimo scias, ꝙ pater tūc nō tenef reddere rationē, qñ est legitimus administrator ratione vsusfructus: sed si est nudus administrator: puta quia gerit tutelā, vel curā filij emācipati: tūc tenetur reddere rationē. Ratio diuersitatis est: q2 primo casu inter patrē ꝛ filiū nō cadit efficax obligatio in casu isto. ꝛ in secūdo casu sic: hec probanf. ff. ad treb. l. imperator. de tut. ꝛ cur. da. ab his. l. iiij. de dolo. l. si superstite. de lib. leg. l. Aurelius. §. testamēto. j. ad. l. fal. l. licet. ꝛ. j. de sen. pas. l. i questiōe testamēti. vbi etiā patet, ꝙ si pater esset prodigus ꝛ dilapidator, posset ei per iudicē interdici administratio bonorū filij. Quero vtrū lex nostra habeat locum in
d hospitalibus d fundatis sine authoritate episcopi, sed solu3 authoritate priuati: puta alicuius nobilis, vel alicuius cōitatis: ꝛ dic ꝙ nō: q2 istud nō est hospitale perpetuū: l3 ibi seruef hospitalitas de facto: nā pōt eā penitere: vt no. in. d. cle. q2 cōtingit. in. j. gl. ꝛ facit. xviij. q. ij. c. quidā. extra
8 tra de dona. c. inter dilectos. ¶ † Quero, nunqd laici e possint esse recto
e res hospitaliū: ꝛ dic ꝙ sic: vt. j. e. l. omnia priuilegia. secus in monachis: vt no. in. d. cle. q2 cōtingit. Ultimo no. ꝙ qñ testator mandat cōstrui hospitale, debet fieri intra annū: ꝛ si nō potest intra annum fieri, debet conduci aliqua domus, vbi teneatur hospitalitas: vt in aut. de eccle. tit. §. si quis edificationem. col. ix. de istis hospitalibus habetur extra de relig.
f do. c. de xenodochijs. Item ꝛ cum sint loca pia f, de his que relinquunf hospitalibus, debet Episcopus habere canonicam: vt. j. q. vij. c. si quis omnem. secundum Car. de tuderto. Baldus.

1 ☞ Clerici, vel monachi non sunt a suis ecclesijs extrahendi.
2 Lares ꝛ domicilia clericorum sunt in ecclesia, in qua debent residere, ꝛ lares ꝛ domicilia monachorum ꝛ abbatum sunt in monasterio.
3 Aduocati dicuntur oratores, ꝛ quid sit orator.
4 Executores sunt pertinaces, proterui, ꝛ auari.
5 Rei simul conuenti possunt vnus pro alio fideiubere.
6 Fideiussor tenetur ex stipulatione, nō actione ex principali contractu.
7 Ecclesie continentur nomine pauperum.
8 Judicis authoritas, an sit necessaria in constitutione syndici.

¶ Lex trigesima prima.

Omnes qui.

Diuide vt in gl. ꝛ. h. d. hec lex determinat vbi clerici debent conueniri, ꝛ qualiter, ꝛ qñ debeant satisdare, ꝛ de sportulis soluendis ab eis, ꝛ phibet eis iniuriā fieri, ꝛ cōseruat eorū priuilegia: ꝛ punit trahētes eos ad iudiciū per calumniā, vel temeritatē. hoc facit hec
1 l. ¶ † In tex. extre. istud tenaciter est seruandu3 in monialibus: vt extra de iud. c. ij. li. vj. No. ꝙ clerici, vel monachi nō sunt a suis ecclesijs, vel monasterijs extrahēdi: sed debēt ibi facere residentiā, ꝛ ideo non debēt tra
2 hi ad extranea iudicia. ¶ † Scđo no. ibi, dū dicit in suis laribus domiciliisq3 constituti, quod lares ꝛ domicilia clericorū sunt in ecclia, in qua debēt residere, ꝛ lares ꝛ domicilia monachorū ꝛ abbatū sunt in proprio monasterio: ꝛ ideo ibi sunt citādi. dicit Inn. ꝙ Abbas nō potest habere domiciliū, nisi in pprio monasterio, qd est verum per hūc tex. In lege nr̃a posset notari hoc, qd oēs ecclesie de sui natura videnf regrere residentiā: cū ibi quotidie debeāt celebrari diuina. ¶ No. in. §. in hac autem
3 regia. ꝙ clericis, ꝙꝙ litigātibus, debef reuerētia ꝛ honor. ¶ † Itē not. ꝙ aduocati dicunf oratores. Est aūt orator vir dicēdi peritus, cū venustate verboꝝ, ꝛ pōdere sniarū, scđ3 Uictorinū. ¶ In. §. pterea. ibi, appro
g benf orthodori. No. ꝙ clerici heretici g vel schismatici nō hñt priuilegia
4 clericorū. ¶ † In tex. ibi, pteruitas. No. vitia executorū, ꝙ sunt pertinaces, auari, ꝛ pterui. No. ēt hic, ꝙ nō est facile pauperib9 inuenire fideiussores. facit qd no. p gl. ꝛ Jac. de are. in. l. nisi. §. ꝙuis. si cui plusꝙ p le. fal. Itē facit. s. e. l. orphanotrophos. vbi datione fideiussoris appellat grauamē. facit. ff. de iud. l. ij. §. si dubitef. ¶ In. §. i hac aūt inclita vrbe. ibi, dū tex. dt delegam9. no. ꝙ hec delegatio iuris nō est pprie delegatio: s3
5 est pprie ordinata ptās. ¶ † In tex. vicarijs. No. ꝙ qñ plures simul b cō
b ueniunf, pñt adinuicē vn9 p altero fideiubere. facit d tu. ꝛ cur. da. ab his. l. romanus apul9. caue tñ: q2 loqf hic i ciuili cā. ꝛ adđ qd no. i aut. de exhi
6 bi. reis. §. sancim9. ¶ In tex. stipulationū. Not. fideiussorē teneri ex stipulatiōe, nō actiōe ex eo pncipali ꝯtu descēdēte. ꝯcor. j. de fideius. Baldi9. ꝛ adđ hic qd habes i. l. cū oñdim9. §. fi. de fideius. tu. ¶ In tex. facultatū suarū obligationib9. No. ꝙ ille q pp impotētia3 nō cogif dare fideiussorē: cogif tñ hypothecare bona sua: ꝛ cū oī cautela, qua melius pōt
7 fieri. ¶ † In. §. hoc nihilominus. ibi, dispēsatorē pauperum i. Not. nōie
i pauperū ecclesias ꝯtineri: ꝛ iō dico ꝙ incerta q dñt pauperibus erogari, pñt p executorē ꝯcedi fabrice pauperis eccl'ie, nec p hoc d3 vsus mutari, vel alte

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vel alterari. & ita disputauit. d. recuperi⁹ de sctō Miniato. & ita tz Jo.
and. in. c. fi. de testa. lib. vi. in nouella. ¶ Not. in. d. §. hoc nihilominus.
ꝙ in causa ecclesie ē conueniē⁹ econom⁹. adde qd dixi. s. e. aut. sz hodie.
¶ Scdo no. ꝙ econom⁹ cōstituiṫ ab epo, vel eius authoritate. vn̄ in con
stitutione economi est necessaria superioris authoritas: vt hic. Et hinc
sumpta occasione tractat hic gl. de intellectu. l. actor. rē ra. ha. & de rōne
dr̄ie inter actorē, tutorē, & curatorē, & alios administratores, de quibus
ipse dicit. Et vltra ipm, adde ꝙ mādatū qd est in libero arbitrio mādan
tis, nō desiderat ad exercitiū ipsi⁹ cautio. rati: qꝛ nō pōt augeri effectus
per ratihabitionē: sz si nō est in libero arbitrio, sed in causis positū: & re-
ferṫ qd de causis: tūc opus est cautione, nisi pbeṫ vera existētia causarū.
8 ita intelligiṫ primū rn̄sum illius legis. ¶ † Deinde no. hic glo. ꝙ in ꝯsti
a tutione syndici nō est necessaria authoritas iudicis[a], sz sufficit autho-
ritas prepositi illius collegij: nā sicut sufficit in reuocando: ita sufficit
in constituendo scdm gl. Tu dic ꝙ ille prepositus habet instar iudicis
in hoc, puta Abbas, Abbatissa, prior alicuius conuentus, & hmōi. Sz
b vbi est vniuersitas[b], que nō habet prepositū, puta aliqua villa, non pos-
set cōstituere syndicum, nisi haberet ibi vicarium qui teneat ibi instar
iudicis. & facit. j. de ser. reipu. ma. l. j. facit. l. obseruare. & l. nominationū
forma. de decur. lib. x.

1 ☞ Prefectus vrbis mandat citari eum qui est extra vrbem, licet non habeat iurisdictionem nisi in vrbe.
2 Remissio licet fiat in criminalibus, nunꝗ̄ tamen fit in ciuilibus.
3 Forensis committens homicidium in hac ciuitate, & recessit, non poterit poni in banno in hac ciuitate.

i **§. Verum si apparitor.** ¶ † Not. ꝙ lz prefectus nō habeat iurisdictionē
nisi in vrbe, vel in territorio vrbis: tn̄ mādat citari eū q est ex̄ suā iurisdi
ctionē, & apparitor seu nūti⁹ ipsi⁹ vadit cū schedula citatoria, & eā p̄ntat
exn̄ti alibi q̄ in territorio citātis. nō ergo ē necesse ꝙ Judex sub q̄ ē citā-
dus, citet ad requisitionē pfecti, sz ipsemet pfect⁹ pt mittere executorē suū
& citare ibi reū: qꝛ talis reus dz sortiri forū pfecti. Jta dr̄ hic apte. & j. de
offi. pfec. vr. l. qd pmulgatis. Sz ego reuoco hoc in dubiū, & q̄ro vtrū ci-
tatio possit dirigi seu fieri extra territoriū iudicis citātis: & vr̄ ꝙ sic: vt
hic, & i. d. l. ꝙ pmulgatꝫ. & i. c. romana. §. ꝯhētes. de fo. cōpe. li. vj. Jn ꝯtra
riū vr̄ ꝙ nō. primo p regulā. ff. de iur. om. iu. l. extra territoriū. scdo: qꝛ ꝙ
nō lz p se, nō lz p aliū, sz Judex extra territoriū nō pt monere p se, ergo
nec citare p nūtiū. Qd pbaṫ p locū a spāli: vt i. c. j. de fo. cōpe. i cle. iij. p-
baṫ alia rōne. Nā citatio est de pcessu: vt insti. de pe. te. li. in fi. sz extra ter
ritoriū suū Judex nō pōt pcedere in iurisdictiōe ꝯtētiosa: qꝛ ibi est reda
ctū ad instar pn̄ati: ergo nō poterit ibi citare aliquē. Quarto & vltimo p-
baṫ p casum ex̄ de sen. & re iud. c. pastoralis. in cle. vbi sn̄ia lata p impera
torē Henricū ꝯ regē Robertū, declaraṫ nulla pp vitiū citatiōis: qꝛ fuit
fcā extra territoriū citātis. ista est vna rō: & qꝛ ad locū nō tutū. ista ē scda
rō: & qꝛ pretēso ipossibili crimine, vcz lese maiestatis, ꝙ erat ipossibile cō
mitti p regē Robertū ꝯ ipatorē: cū nō eēt subdit⁹ iperij eccl'ie: sz eēt hō
legi⁹ eccl'ie romane. Breuiter anteꝗ̄ veniā ad solutionē, ꝯsiderāda sunt
hic aliq̄. pmo est cōsiderandū ꝙ duplex ē citatio. vbalis, & realis p captu
ram, de reali nō est dubitādū: qꝛ nō pōt fieri extra territoriū citātis. Nā
talis citatio sumit initiū i loco nō pmisso, qꝛ ibi psona capiṫ. merito fie-
ri nō pōt: vt. j. de his qui ad ec. cōfu. l. pn̄ti. & ff. de edil. edic. l. qs sit fugi-
tiuus. §. idē. Celsus. & istud est verū i ciuilib⁹ & criminalib⁹, ꝙ nūꝗ̄ aliqs
2 pōt aliquē capi facere extra suū districtū. ¶ † Sz i hoc est dr̄ia inter cria
lia & ciuilia: qꝛ i crialib⁹ scribiṫ iudici, sub q̄ criminosus degit, ꝙ crīosus
c capiaṫ, & remittaṫ ad locū dlicti. & ille teneṫ capere, & remittere[c], si crimē
est atrox: vt in aut. vt nulli iu. §. si qs vo cōprehēsor, sz in ciuilib⁹ nūꝗ̄
fit remissio. s. ꝙ debitor capiaṫ & remittaṫ, sed bn̄ pt fieri remissio vbo, h
mō: qd si iudex pusin⁹ scribit ptāti florētie, ꝙ mādet florētino, ꝙ cōpa-
reat corā iso perusino, vbi hz litē: tūc iudex florētin⁹ h ei mādabit: & ista
d dr̄ remissio[d] vbo, nō re: q̄ bn̄ hz locū i ꝯctib⁹: vt. d. §. ꝯhētes. p Jo. imo.
& Jo. an. i nouel. tn̄ lz hoc sit ꝯsulti⁹. & magꝫ plenū vrbanitate: nihilomi
n⁹ iudex pusin⁹ posset mittere nūtiū suū florētie ad citādū p expediēdo
suo pcessu. p hūc tex. & d. l. qd pmulgat⁹. & p. d. §. cōtrahentes. in. ij. pte. §.
scdo pe. & Cy. h, & Jo. an. ibi. Scdo ꝯsidero ꝙ citatio hz i se tria. s. pn̄. cō-
missiōis, qd residet i iudice. & ista ꝯmissio cū tenore ipsi⁹ appellaṫ sn̄ia i-
terlocutoria: vt i hac. l. i plurib⁹ locis. vt i pn̄. i ver. sn̄ia. & s. e. l. cū clericꝫ.
in vb. sn̄iar tuarū authoritate. & j. de exhi. re. l. neminē. ¶ Scdo hz in se
citatio mediū: ꝙ est nudū ministeriū executoris. & istud pprie nō ē iuris-
dictiōis. vt. ff. de iud. l. fi. & id i actu verbi executoris, nō curam⁹ territo-
riū: qꝛ act⁹ executoris coheret origini sue, i. trahiṫ ad actū iudic. ¶ Ter
tio hz in se citatio finē cōparatiōis: & ista est vltima extremitas, q̄ vltra
territoriū ꝯferṫ, vn̄ merito dz: qꝛ ꝯferṫ in loco pmisso. ar. ff. de offi. pfec.
vrb. l. vl. Ex qb⁹ appet ꝙ extrema pmissa trahūt ad se mediū: sz adhuc ē
ꝯsiderādū, ꝙ sn̄ia hoīs ligat absentē: vt. ff. de in inte. rest. l. fi. qui. ex cau.
in pos. ea. l. ad cognitionē. ff. de leg. l. eundē. §. j. si ergo ita est, cū ipsa cita-
tio fit sn̄ia hoīs: merito pōt afficere eū quē apprehēdit extra territoriū.
sicut dicim⁹ in sn̄ia ꝯtōnis in. l. fi. ff. de decre. ab or. fa. Quo ergo rn̄deṫ
ad decre. pastoralis. ¶ Rn̄dent quidā ꝙ citatio vbalis quo ad actū nū
tū fieri pōt extra territoriū, quo ad efficiendū ius cause, sz nō quo ad ef-
ficiendum ius persone. vnde nō poterit si sit cita
tus, psonaliter cōdēnari, nec excōicari: nisi esset
subdit⁹ rōne originis, vel domicilij: qꝛ tūc sortiṫ
forū eo ꝙ subdit⁹. Delinquētes aūt & ꝯtrahētes b
lz sortianṫ forū rōne cōtract⁹, vel delicti: tn̄ p hoc
nō efficiunṫ vere subditi: vt no. in. d. c. j. de fo. cō.
in cle. & ista solutio tāgiṫ in. d. §. cōtrahētes. inno
3 nella. ¶ † Scdm hoc forēsis cōmittēs delictū si-
ue homicidiū in hac ciuitate, & recedēs hinc, non
poterit hic poni in bāno psonali: qꝛ nō pōt cita-
ri tali citatiōe, q̄ afficiat psonā ad penā capitalē
vt. d. c. pastoralis. qd videṫ absurdū. nā rōne deli
cti sicut qs obligaṫ pene: ita obligaṫ foro. ad hoc
ff. de pe. l. absentē. Cy. in. q. quā disputauit, q̄ ici-
pit, Rector ciuitatis senarū. tenuit, ꝙ etiā quo
ad capitalē penā tenet citatio. Et respōdet ad. c.
pastoralꝫ. ꝙ ibi loquiṫ de errore canonistarū. Et
idē tenet ipse alias Pet. ff. de iur. om. iud. l. extra
territoriū. Sz Bar. i. l. j. de requi. re. & hic distin-
guit. dicit. n. ipse ꝙ qdā sunt iudices, q habēt iu
risdictionē a superiore, & citāt in territorio supe-
riorꝫ, certe hoc possunt: vt hic, qꝛ iurisdictio prin
cipalis influit in secūdariā iurisdictionē: sed qdā
sunt, q habēt per seipsos indiuisaꝫ iurisdictionē
principalē, vt papa, & Jmperator: tunc Jmpera
tor non citat in terris pape. cū enim Jmperator
sit prima cā: & hec sit limitata in terris iperij: nō
est aliquis superior eo: q influat sibi, ꝙ possit ci-
tare alibi. & ita loquiṫ. c. pastoralis. Ego aliter di
co: qꝛ qd dictū est qd in alieno territorio pōt fie-
ri citatio: verū ē, nisi dn̄s territorij phibeat, ius
ta not. de vsufr. leg. l. heres i fundo. p Ja. de ar.
sufficit ergo ad iustificādā illā decre. ꝙ papa pro
hibet imperatori, ne citet in territorio ecclesie.
¶ Circa secundā rationē illi⁹ decretalis sup lo-
co suspecto, est cōsiderādū: ꝙ aut loc⁹ nō est tut⁹ c
rātiōe eiusdē delicti, de quo iquiriṫ: tūc imputet
sibi delinquēs: alias posset oīs delinquēs dicere
loc⁹ nō est mihi tutus, qd est ridiculū. Aut loc⁹
nō est tutus rōne alteri⁹ cause: vt partialitatis,
nō ratione eiusdē delicti, de quo inquiriṫ: & tunc
est verū, ꝙ nō teneṫ qs cōparere in loco nō tuto:
vt. ff. ad treb. l. de etate. & sic itelligiṫ illa decre. pa
storalis. ¶ Sup tertia vero rōne illi⁹ decretalis
qua diciṫ ꝙ nō subditi ordinātes cōtra impera-
torē, nō incidūt in crimē perduellionis. Est cōsi-
derandū qd in principe reperiūṫ duo. s. ipsa im-
perialis maiestas, que vbicūq est. Jtem requiriṫ
exercitiū tpalis iurisdictiōis, qd nō est vbiq: qꝛ
nō est in terris eccl'ie. Qd ad ppositū, aut qs se
opponit maiestati, puta qꝛ tractat pdere vl' vene
nare iperatorē: & q̄ ad h glibet ē subiect⁹: qꝛ rōne
delcti glibet fit d foro ei⁹ apd quē dlinqt: vt no.
s. eo. aut. Jtē nulla cōitas. Aut qs opponit se
exercitio iurisdictiōis, pncipaliter, lz icidēter ve
niret hoc, qd opponeret se persone. isto casu non
incidit in crimen perduellionis. & ita intelligiṫ. c.
pastoralis. ¶ Adde circa predicta, ꝙ actus suc-
cessiuus respectu loci, requirit durare potentiaꝫ
cause efficiētis, sicut respectu tēporis. quod facit
pro prima ratione illi⁹ decre. vt. ff. de mili. test. l. si
certū. §. fi. Jtem causam nō influit in tēpore, nec d
in loco, i quo nō denominatur. vt. ff. ad leg. fal. l.
si post missionē. Jtē actus verbi nō habet con-
comitantiam loci & temporis, sicut act⁹ facti: &
ideo requirit circunstantias habiles, & extrema
habilia. & hec omnia faciūt ad questionem illam
de citatione facta extra territoriuꝫ. ¶ Finaliter
dic vt supra dixi extra: qꝛ dixi. s. de remissiōe, dic
ꝙ quando vnus Judex remittit ad alium, aut
remissio fit ad instructionē: & loquitur. l. dinus.
de custo. reo. & l. vlti. ff. de offi. prefe. vigil. Aut re
missio fit ad punitionem: & tunc dic vt dicam in-
fra eo, authen. clericus. Baldus.

§. Preterea nullus. ¶ No. ꝙ exe-
cutores nō debēt facere cōtumeliā illis, quos ci-

b

a ☞ Nō est necessaria authoritas iudicis. Adde quod notaui in apo. ad gui. de cug. hic nu. iij. in verbo, decretū iudicis. & in apo. ad Jac. re. in rubri. j. de decre. dcu. nu. ij. in versi. decretum superioris. libro. x. Cel.

b ¶ Uniuersitas. Si tamen esset collegiū simul habitantium, dignior habetur loco prepositi: vt no. Bal. in rub. j. pro soc. vbi autē non esset collegiū, sz alia vniuersitas hominū simul non habitantiū: adhuc nō putareꝫ dictum Bal. veruꝫ, qꝛ iure nō probaṫ: vt patet in decurionib⁹ qui licet nō habeāt prepositū nihilomin⁹ indistincte dicit, ꝙ possunt cōstituere syndicū sine decreto iudicis: vt patet per iura allegata p Bar. in. l. actor. rem ra. habe. preterea de esse vniuersitatꝫ non est habere caput vel prepositū: vt no. Jnn. in. c. cū non ignoras. extra de prebē. & Bar. in l. fi. ff. de colleg. illicitis. cum simi.

c ☞ Teneṫ capere & remittere. Adde quod iste addit ad Spe. in ti. de accu. vers. sed qd si offensus dicit se nescire l. dicentem, ꝙ in criminalib⁹ fiat remissio. Sed de consuetudine hodie nō fit nisi inter subditos eodeꝫ imperio. no. idem in. l. ij. versicu. sed nunqd. j. de ser. fugi. per not. in cle. pastoralꝫ. & ibi Car. §. deniq. dere iud. not. Alexā. in. l. sepulchri. de sepulc. vio. & i. l. si cui. §. fi. de accu. & dixi. in apostil. ad Panor. c. pastoralis. §. preterea. nu. vij. in ver. remissio. extra de offi. deleg. Cel.

d ¶ Remissio. Adde casum singula. iuncta gl. in. l. j. ff. si quis in ius vocat⁹ nō ierit. & ibi Bartolus ꝙ si renunctiatum est puilegio fori, habet locū remissio in contractibus. qd non tenetur p. c. romana, §. contrahentes. de foro competen. in. vi. secundū Jnno. in. c. fi. extra eodem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tant. Itē no. ex alternatiua litere, φ iniuria verbalis nō dicitur iniuria corporalis. ¶ Item notat φ ita sunt exempta hospitalia, sicut ecclesie: quod te.e menti.

§. Preterea ne. ¶ Illi q succūbunt in iudiciis cū ecclesiasticis psonis ratione presumpte calūnie, & nimie temeritatis debēt cōdemnari in expensis & damnis. ¶ In tex. ibi, refrenetur audacia. hinc sumitur proemium decretalium. ¶ In text. ibi, censure. Not. hoc vocabulum, sed aliter ponitur in decretalibus: vt extra de ver. signi. c. querenti. ¶ No. in isto. §. rationem quare victus victori condemnatur in expensis. Nam ratio est, ne cui temeritas sua lucratiua concedatur: & vt impudens calumniātium audacia refrenetur. & de hoc dic vt. s. eo. aut. generaliter.

1 ☞ Clericus dz in ciuili conueniri coram epō: sz in criminalibus coram iudice seculari.
2 Natura cause est inspicienda quoad ius fori. z.
4 Causa ratione peccati, quando & qualiter pertineat ad forum ecclesiasticum. & nu. 5.
6 Crimen ciuile, & crimen canonicum quale sit.
7 Adulterium an sit crimen ecclesiasticum.
8 Terminus dirimende litis appositus incipit prima die litis contestationis.
9 Quid si propter difficultatem probationum nō poterat expediri causa.
10 Iudex secularis, si inuenit clericū innocentē, an poterit eum absoluere, lz non possit condēnare.

¶ Authentica.

Clericus quoque.

¶ † Cleric⁹ in causa ciuili dz cōueniri apud epm, nisi natura cāe[a] non patiaē. sed in criminali, si crimē est ciuile, conuenit corā iudice seculari: nō tñ fit executio anteφ degradetur: sed in crimine ecclesiastico est conueniēdus coram epō. h. d. sed hodie per aut. statuimus. nec ciuiliter nec criminaliter pōt conueniri, nisi sub episcopo. qd quando sit verū. j. dicam latius. Or modo audiatis casum in terminis. ¶ No. qd dixi in summario. ¶ † Scdo not. φ quoad ius fori est inspiciēda natura cause, & glossa nititur exēplificare: sed Guil. melius exēplificat in feudo. nam si de eo est cōuentio, siue controuersia inter partes, dominus temporalis, cuius est feudum, cognoscit secūdū Guil. de quo plene nota. extra de iudi. c. ceterū. per Inn. Uel pōt poni exēplum in insinuatione testamenti: q hz deputatū certū iudicē secularem, vt. j. eo. l. repetita. Ut pōt poni exemplū qñ cleric⁹ incidēter cōparet in iudicio. vt puta ad defendendū emptorem suum: vt. ff. de iudi. l. venditor. Uel potest poni exemplū in causa reconuentionis: q ex natura cause sortit idez tribunal: vt in aut. de sanctis. epis. §. reuerendissimis. Uel pōt poni exemplum, si cōuenitur reali iudicio. nam ratione possessionis est sub foro psidis scdm Guil. & ita seruatur in Francia. sed hoc vltimū est falsum de iure per aut. statuimus. que loquitur indistincte. facit extra de constitu. c. ecclesia sancte Marie.
3 ¶ † Secūdo no. quod quādo clericus est sub foro potestatis rōne delicti. tñ non potest fieri personalis executio cōtra eum, nisi primo degradetur: ne videatur in clericatu mori. qd est bene no. ¶ Tertio no. distinctionē φ quoddam est crimen ciuile: quoddā est crimen canonicū: ergo nō de omni crimine pertinet cognitio ad iudicē ecclesiasticum: alīs ecclesia posset sibi vsurpare sub pretextu criminis vel peccati, totā iurisdi
4 ctionē tēporalē. qd est falsum, vt hic scdm Petrū. ¶ † Adde scdm Ar
b chid. qd nō omnis causa rōne peccati[b] pertinet ad ecclesiasticum, sed ita demū si crimē sit ecclesiasticū, vel ratione pacis, vel iuramēti: vel si crimen sit notoriū scdm quosdam, vel qñ nō auditur in foro seculari: vt qz obligatio est naturalis tantū, vel qñ hanc proponit miserabilis perso
c na, & depressa: vel qñ quis iustitiā naturalē nō potest cōsequi[c] corā iudice seculari, propter euidentē iniquitatē dñi illius terre, vel alicuius statuti ibi vigentis. xxij. q. iiij. c. hoc videtur. per Arch. Si quis autem per sententiā iudicis patit iniustitiā, non auditur, nisi appellet: q ius ciuile & canonicū concorditer sic disponūt: vt in. c. vlti. de excep. lib. vj. que ver
5 ba tene menti. ¶ † Quero, que est ista alia ratio que impediat cognitionem epi: dicit gl. vt q eps est infirmus. sed certe ista est mala ratio: quia pōt cognoscere suus vicarius, qui gerit idē tribunal cū epo: vt in. c. j. de consue. lib. vj. Scdo dicit glo. qd episcopus fuerat aduocatus illius cau
d se, sed ista est mala ratio[d]: q pōt causam delegare: vt. l. pretor. de iurisdi. om. iu. vnde gl. assignat aliā rōnem: puta, q episcopus erat suspectus, eo quod erat causa cōiūctorum: vt. l. qui iurisdictionē. ff. d iuris. om. iud. & de iniur. l. lex cornelia, Sed adhuc ista nō est bona ratio: q vt dictum est, potest delegare causam: nā in delegato in quo nō est ratio & qualitas suspicionis, cessat suspicio, scdz Pe. vnde dicit gl. φ pōt assignari alia rō: q clericus renūtiauit iuri fori & priuilegio. Ista ratio est vera iure antiquo: secus iure nouo: & iure canonum: vt in aut. statuimus. j. eo. tit.
6 & extra de foro compe. c. si diligēti. ¶ † Secundo quero, qd est crimē ciuile: & qd est crimen canonicū: gl. ponit duas opi. prima est, qd ciuile crimē sit homicidiū, falsum. adulteriū, & simil. Sed ecclesiasticū est de articulis fidei, & de simonia: q principalis cognitio de his pertinet ad ecclesiam. Scdo dicit, φ omne crimē est ciuile, si agatur ad penā imponēdā scdz leges: si vero ad penā ecclesiasticā. s. vt q excōicet, vel deponat, que pena pendet ex potestate clauiū: tunc omne crimen, pro quo talis pena imponitur, pōt dici canonicū. & sic non ex genere criminis, sed ex impositione pene discernitur crimē canonicum a ciuili: vt. ff. de penis. l. qd si statum. scdm Old. Istud est verū, qñ pena depositionis imponitur, vt terminus pene, sed si imponit ad preparationē legalis pene: ex hoc crimē non denominatur ecclesiasticū, vt hic in ver. sed in ciuili crimine. Et est ratio: q nō pena emergēs, sed pena principalis denominat delictū
7 quod est no. ¶ † Iuxta hoc φ gl. dicit hic de adulterio. Ber. dicit contrariū: q cū in adulterio cōsideretur quoddam speciale. s. matrimoniū.
e Istud videtur crimē ecclesiasticū[e], vt no. Ber. extra de pur. cano. c. nos inter alios. Sed breuiter dico, φ quantū ad penā canonicā, est crimen canonicum: vt extra de procu. c. tue. sed quantum ad penā gladij: est crimen ciuile: vt. j. de adul. l. quāuis. Idē dico de periurio, quod quantum ad penā canonicā est delictum canonicū: vt in. c. vlti. de fo. cōpe. li. vj. & quātum ad penā ciuilē, est crimē ciuile: vt. ff. de cri. stel. l. de periurio. & sic ex genere pene cognoscitur delictum: vt. l. ij. de pub. iu. Item dr crimē canonicū: q principalr & specialiter spectat ad iudiciū & determinationē ecclesie, qd est vbicūqz principaliter cōmittit in sacris, vel sacerdotibus vel priuilegijs eorum: vt. s. e. aut. Itē nulla cōitas. & qd ibi no. Et cōtingit de φ crimen canonicū interdum est rōne persone in quā, vt q in clericū committitur: qñqz rōne loci, in quo: vt q in ecclesia delinquitur. Interdum rōne rei in qua: vt q in rem ecclesie committit. Qñqz dr canonicum ex genere pene: vt ex predictis colligit. & adde qd no. in. c. lz. de fo. cōpe.
8 per Inn. ¶ † Deinde querit hic, cū per istā aut. statuat tps duorū mensium, qñ incipit cursus istius tpis: dicit gl. φ a tpe lit. cōte. & hoc est no. φ tēpus dirimende litis appositū in dubio, prima die cōtest. incipit cur
f sum suū. Ratio est: q incōti.enti iudiciū incipit habere formā[f] predictoriā. & ea que procedunt lit. nō cōtest. proprie nō dicunt acta iudicij, sz pre
9 paratoria eius: vt in aut. de litig. §. oēm. ¶ † Sed iuxta hoc querit: qd si propter difficultatē pbationū nō poterit expediri causa intra duos menses: vtrū poterit expediri postea: dicit hic Iac. bu. φ sic. ad hoc. j. d iteg. inte. resti. l. petēde. j. de adul. l. fi. ff. de mino. l. itra vtile. & ff. de exc. tu. l.
g cū ipse. Sed tu cōsidera, φ qñqz terminus[g] apponit ad expirationē iurisdictionis: tunc rōne impedimēti nō fit prorogatio legalis: vt no. contra de offi. dele. c. de causis. ad idē. ff. de arbi. l. Pomponius scribit. fi. de meis. §. fi. & l. si cū dies. in pn. Qñqz apponit ad expirationē solius instantie. & idem. vnde noua instantia opus erit: vt. j. de iudi. l. pperandū. qñqz apponit ad expirationē litis: & tunc ppter magnū preiudiciū qd vertitur, si impedimentum interim ouf: fit prorogatio tpis. & ita intelligit questio nostra. Quod eñ tps absoluat reū, vbi actori est impedimentum istum: istud esset iniquū. facit aut. ei q. j. de tēp. ap. & aut. si tñ. Quandoqz tps apponit ad penā iudicis: vt Iudex negligēs puniat: & tunc idem Iudex qñ impedit legitimo impedimento, fit diffusio tēporis: nec Iu

dex

¶ Natura cāe. Uide Bal. in. c. iij. de iudi. vbi alle. istud dictū Gui. & trāsit cū eo. tñ vide Collecta. in. c. qualiter. de iudi. vbi hoc dictū non tenet per. c. si diligēti. & i. c. significasti. sequit ibi. d. Abb. p. c. fi. de iudi. & per. c. si clericus laicū. de fo. cōpe. tñ Host. in sum. de fo. comp. §. ij. versi. nulla. tenet φ in reali pōt Iudex secularis supplere negligentiā iudicis ecclesiastici, & cognoscere d reb⁹ clericorū. vide i sīli qd voluit Guil. i. l. de his. s. e. Bal. in. c. iij. de eo g mit. in pos. in. c. i. de cōtro. apud consor. vbi trāsit cū gu. de cug. pōdera: q ista possent adduci, φ cleric⁹ nō possit cōueniri sub iudice laico p feudo. And. Barb.

b ¶ Rōne peccati. Uide Bal. in aut. ad hoc. j. d vsu. & in dispu. que incipit: Sigismundus. vel qñ qs iustitiā non pōt cōseq corā seculari: vt hic. & adde Bal. i. l. fi. §. i cōputatiōe. j. d iu. deli. & Bar. ibi p me i. l. sequitur. §. si viam. ff. de vsucap.

c ¶ Nō pōt cōsequi. Uide Bal. i. c. si qs p. xxx. si de feu. fue. cōtro. & in aut. ad h C. de vsu. Bar. i p. denūtiatiōe. i extra ua. ad repr. d. An. i. c. nouit. de iudi. d tz ibi Host. vid ibi i d. Ab. & Cal. i. c. cū a sit generale. de for. competē. & ibi dixi. And. Barb.

d ¶ Mala rō pp suspicionē dlegātis ñ pōt recusari delegat⁹. sz pp suspicionē assessoris posset recusari iudex. vide An. de bu. & Imo. i. c. j. de iudi. & facit q ē vnū & idē tribunal. dicit tñ Bal. in l. j. p illū tex. j. si rec. prouin. qd si caput synodi ē suspectū, tota synod⁹ est suspecta. & vide Bal. in. l. j. j. si quacūqz predi. po. vbi declarat, an suspicio vicarij faciat recursum ad ordinariū, & contra. & vide tex. in. c. si iudex. de offi. dele. in. vj.

e ☞ Crimē ecclīasticū. Adde plenissime Pañ. in. c. intelleximus. nu. j. & qd ibi notaui in apo. ad ipm post alios. ver. nō in alijs. extra de adul. & Fel. in. c. cum sit. ver. respectu adulterij. extra de fo. compe. & Ludo. ro. plene singula. suo nu. ccccccclxij. incip. Nos sumus in materia. Celsus.

f ¶ Habere formaz. Uide Bal. in. l. j. §. simili. el. ij. j. de lati. lib. tol. & no. in. l. nec quicquam. in. §. de plano. ff. de offi. procon. & Bal. in. l. j. j. de prescrip. longi. temp.

g ¶ Terminus. vide Bal. in. l. cū non eo die. j. quando prouo. nō est necess. & in. l. j. ad fi. j. de dila. & Inn. i. c. de causis. in gl. magna, extra de offi. deleg. & Bal. in. l. j. in ver. quero, an exceptio. j. qui acc. non pos. & qd no. Bal. in. l. petēde. j. de tēpo. in integ. resti. pe. & in. l. fi. j. de adult. sed aliter loquitur Abb. in. c. pe. extra de iudi. vbi omnino vide. & ibi quid si propter magnitudinem cāe, vel multas appellationes ab interlocutoria, nō potuit expedire: & vide que dixi post Bar. in. l. pperādū. i prin. j. de iud.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

der incidit in penā. facit. ſ. vt omnes tā ciules q̄ crim. l. j. Itez facit ad predicta. ff. de excu. tuto. l. ſcire opz. §. quotiēs. & q̄ ibi per Old. & Ray.

10 ¶ Deinde q̄o. Juder ſecularis nō pōt cōdēnare clericū: ſed nunqd ſi timeret eū innocētē, pōt abſoluere: dicit gl. q̄ ſic de iure ciuili. & nō odſt. ff. de reg. iur. l. nemo pōt. q: regula ē vera in generib⁹ ſingulorū, nō in ſingulis generib⁹ q: patit exceptionē. glo. dicit ſuper hoc plura verba, ſed vos dicatis. q̄ Juder ſecularis nō pōt abſoluere clericū, & hoc eſt ex eo, q: deficit iuriſdictio. vnde cū indiciū nō poſſit fundari, ſi pōt ferri ſenté-

11 tia pro, vel cōtra: vt extra de iudi. c. at ſi clerici. & iſta eſt veritas. ¶ Deinde querit. pone q̄ iuder ſecular̄ remittit ad epm, vt degradet clericū.

a modo querit, nunqd epiſcop⁹ teneaf ſeq acta coā iudice remittēte. gl. dicit q̄ nō, imo bz recte recēſere. ad hoc i aut. ō ſanc. epi. ſ. vero crimē. tu dic q̄ ſi vn⁹ iuder remittit ad aliū, aut remiſſio fit ad inſtructiōem: & tenef ſtare actis remittētis: vt no. in. c. paſtor. alis. de re iudi. i cle. Aut ad punitionē: & nō tenef ſtare, ſed bz acta recēſere: vnde ſi transmitteret ſola ſentētia ſine probationib⁹: nō faceret fidē de crimine quoad iudicē diuerū foꝝ: vt hic gl. q̄ eſt no. dignū. & hoc tenet Gui. ff. de iuri. om. iu. l. magiſtratib⁹. Quādo tamen epūs remittit hereticū ad iudicē ſecularē,

b iuder ſecularis tenef ſtare actis epi⁹: q: iſta remiſſio fit tā q̄ de ſuperiori ad inferiorē, vñ infrio: ſolū bz exequi, non cognoſcere de crimine. de hoc per Bar. ff. de cuſto. reo. l. diuus. vbi vide, & hic per Jac. but.

1 ¶ Epiſcopus iudicat ſecundum leges ſacroſc̄ canones.
2 Libellus poteſt formari contra monachum: proceſſus tamen debet fieri cum authoritate abbatis.
4 Juder poteſt conſiderare, quando principalis perſona (a qua lis ſumpſit originem) debeat comparere.
5 Pena ſimpontur pluribus, vt capitaneo & antianis: omnes iſti ſignificati per nomen collectiuum, non tenentur, niſi ad dimidiam penam: & capitaneus ad aliam dimidiam.
6 Epi habēt carceres, in quos poſſunt includere nūtios, q̄ illicite citant.
7 Pater an poſſit conſentire nūio in iudicio per nuntium, vel epiſtolam.
8 Pater habens vſumfructum in hereditate aduentitia filij: non propter hoc cenſetur heres, ſed legatarius.

¶ Authentica.

1 **Causa que.** No. q̄ oēs regulares ſunt ſub iuriſdictione epi. ¶ Scōo no. q̄ epūs iudicat ſcōs leges & ſacros canones. de hoc tū vide. c. licet. de fo. cōp. & q̄ no. p Abb. tū hic cōſidera, q̄ ideo hic dicaf ſcōs leges:

c q: monaciū fundaf in cā de pterito ante monachatū: vnde tpe illi⁹ contractus monach⁹ erat ſub iuriſdictione ciuili. & nō merito adhuc durat ſub eadē. l. q: lex coheret cōtractui, & inſpicitur in tūo ꝙtractus: vt. ſ. de legi. leges. ¶ Sed hicē vltery ꝙſiderādū, cū tēpore ꝙtract⁹ eēt fori ſecularis, ſi poſtea mutauerit ſtatū, nō viuef q̄ debuerit mutare foꝝ, ſed q̄ foꝝ addaf foro: vt. ſ. ō iur. om. iu. l. iuris ordine. Reſpō. ē ſpāle in clericatu & monachatu, q̄ ibi fiat nouatio fori. Et ē rō. q: primū foꝝ ē incōpatibile cūſtatui qui nūc inheret pſone: & hec vera ſunt i ciuilib⁹ & cri-

d minalib⁹: tamē in criialib⁹ clericꝰ vel monachꝰ eēt aſſumptꝰ in fraudē talis clericatꝰ, vel monachatꝰ, nō eximeret a iuriſdictiōe iudicis ſecularis: tamē iuder ſecularis nō poſſet de facto mutilare vl occidere clericū vel monachū: niſi prius degradaret ab epo: vt in aut. clericꝰ. ℨ. eo. & do. Ly. ſe refert audiuiſſe in ſcholis a Jo. and. ¶ Cōclude q̄ rōne clericatꝰ vel monachatꝰ träſferf foꝝ in ciuili. ℨ dē in criali, niſi ſit clericꝰ, vel monachꝰ aſſumptꝰ in fraudē: q: tūc non pdeſt, nec quoad foꝝ, nec quoad genus pene: ſed bñ pdeſt q̄ tū ad executionē: q: nō fit executio pene coporalis, niſi cedat degradatio. & adde q̄ no. Jnn. m. c. j. de off. ord. vbi

2 tractat Jnn. an bānatꝰ ab eccliā, dz reputari bannꝰ a ſeculari iudice: & qd ecōtra. vbi ola iſta videas. ¶ Deinde no. b q̄ cā fit cū ipſo monacho

d vel monaſt: vñ ōr hic ℨa. de are. q̄ pōt formari libellꝰ ℨipm monachū, proceſſus tamē dz fieri cū authoritate abbatꝭ, vel ſyndici monaſterij. Itē

e ipſe monachꝰ debebit intereſſe & ad reſpōdēdū iterrogationib⁹, put dño epo videbit: vt ōt ter. nā & ſeruꝰ iterrogaf de facto ſuo: vt. ff. ſi ex nox. cā aga. l. ij. ff. de pba. l. cūpbatio. & ff. de edi. edic. l. q̄o. in fi. hic vide q̄ no. extra de teſti. c. ſpentiū. p Jnn. & alios. Pet. ōt hic, q̄ cū ipſo monacho nō pōt fundari iudiciū, tanq̄ cū mo: tuo. ad B. ff. de iudi. l. nō idcirco. §.

f poſtea. Sed bē verū, niſi monachꝰ habeat adminiſtrationē, vel niſi habeat cōſenſum & authoritatē ſui plati: vt legit & no. ff. de iudi. l. ſi lon-gi⁹. §. ſi. & ibi videas. ¶ Et cōclude hic, q̄ hic quatuor poſſunt cōſiderari. Primū eſt facti narratio, & iſta nō pōt mutari a ppria origine: vt. ſ. ō proc. l. q̄ ſtipēdia. ¶ Scōm ē ipſa obligatio: & hoc pōt diuerimode cō

g ſiderari. nā qdā dicūt q̄ obligatio träſferf in monaſteriū, ſi monaſteriū bz vniuerſalē ſucceſſiō. ē bonoꝝ, alias nō: vt. l. ſi peculiū. §. j. ff. de pecu. lega. Alij dicūt q̄ obligatio träſferf in monaſteriū, tāq̄ p morte monachi, & monaſteriū tenef directa obligatiōe: & monachꝰ eſt liberatꝰ. arg. de capi. domi. l. turelas. §. ſi libertate. Sz adhuc veriꝰ dici pōt, q̄ ad

h hoc obligatio directa coheret ipſi monacho, & q̄ monaſteriū teneatur tanquam pcur. in rē ſuā. arg. inſtit. de acqui. p arro. in fi. vnde iūra que loquunt de pcuratore in rem ſuā ex parte rei, habēt locū i hac materia: vt. ff. de pecu. l. ſi actor: malit. ¶ Tertiū q̄ eſt cōſiderādū, ē vulgaris forꝭ mula libelli. i. ipſa libelli ꝛceptio, q̄ puncipaliter cōſiſtit in ꝛclusione: q:

a ¶ Aſſi unquid Epūs. vide Bar. in. l. diuus. ff. de cuſt. reo. & ℨ tz. o. Pe. i. c. ac ſi clerici. de iudi. p. l. a diuo. ff. de re iu. & i. c. poſtulaſti. de fo. cōp. tu vō Bar. in. d. l. magiſtratib⁹. & Ang. q̄ ibi dicit, q̄ hodie. §. ſi vero crimē. eſt correctus per quādā extrauagantem. dixi in. c. j. de on. o. And. Barb.

b ¶ Actis epi. Adde bar. in. l. magiſtratib⁹. ff. de iuriſ. om. iu. dixi i apoſti. ad Pano. i. c. fi. in fi. ver. i crimine hereſis. extra de ſtatu mona. & in apoſt. ad Phili. Fran. in c. vt inquiſitionis. nu. iiij. in ver. abſq̄ eo q̄ cognoſcat de pceſſu. extra de here. lib. vj. Celſus.

terminus libelli eſt ipſa cōclusio: vt not. Jnn. de reſcrip. c. ſuper literis. tunc in hoc ſunt opi. quia quidam dicūt q̄ debet cōcludi ad condēnationem monachi. & fiet executio in monaſterium: ſicut dicimus in filio & patre. ff. ſol. ma. l. ſi filie. ff. de nox. l. & ſi condēnaf. & hoc tenet Jac. de are. Alij dicunt, vt Pe. q̄ debet concludi ad cōdēnationē monaſterij ex perſona monachi, q̄ verius credo: q: ex his q̄ poſt monachatū contingunt, non obligaretur monachus, ſed obligatio c monachi contingit poſt monachatū: vnde non afficit monachum. vel vt vtrāq; opi. ſoluas, dic vtrūq; cōdemnādū, ſimile no. ſ. ō ſen. & iterlo. l. j.

¶ Quartū cōſiderandū, eſt ipſa executio: & tunc nō eſt dubiū: q: cū monachꝰ nihil habeat: non pōt executionē pati iz executio fiet ℨ monaſterū in rebus obuentis monaſterio ex perſona monachi, & non in alijs: vt in. d. §. ſi. inſti. de acqui. per arro. pſonaſ aūt pter deoitū ciuile monachus nō pōt carcerationē pati, nec detineri in carcere.

4 ¶ Deinde no. hic i verbo, de pſone pſentia. q̄ in arbitrio iudicis eſt, q̄ſi principaliz perſonā (a d quo his ſumit origine) faciat perſonaſ pītari, & q̄ſi non. & hoc eſt no. ppter materiā. l. vltime. ſ. de

5 procu. ¶ Ulterius not. q̄ q̄ pena imponitur

g vni ex pluribus ꝙiunctim, puta capitaneo & antianis: q̄ oēs illi plures ſignificati per nomē collectiuum, nō tenenf niſi ad dimidiā penā, & capitaneus ad aliā dimidiā. & ad hoc ſemp allegatur e iſta aut. Ratio: q: illi plures cēſenf vnū corpus ſcom ℨa. Pet. & Ly. per hoc dico, q̄ ſi ſnia dicit ita: condēnamus talē olim ſyndicū talis vil-

f le: ipſam villā p: eo q̄ nō ceperunt malefactorem. q̄ iſte quondā ſyndicus tenef ad dimidiam pene: & villa tenef ad aliā dimidiā, in quā etiam confert iſte idez ſyndicus, tanq̄ quilibet de vni

g uerſitate. ¶ Ultimo not. hic q̄ epi habent carcerē, in quo poſſunt detrudere nuntios, qui illicite citant clericos: ergo ipſi habent merum im-

h perium⁹ de iure ciuili: q: carcer ſignificat merum imperium: ſicut erigere furcas. habes etiam hic q̄ nedū monachis & alijs ēxēptis a iuriſdictione ſeculari ſit permiſſa cōparitio, ſz imo nec eſt permiſſa citatio, nec quo ad actū iudicis cōmittentis: nec quo ad actū nuntij exequētis, & iō ex tali citatione nunq̄ pōt oiri contumacia aliqua: q̄ō

i tene mēti. Pe. tractat hic plura. q̄ nō refero, que non ſpectant ad noſtrā materiā. ¶ Jn gl. quid ſi eſt ibi, coā ſuo ſuſperiore. i. coā abbate, qui Abbas in monaſterijs ēxēptis habet ius epiſcopale: vt no. in. c. dudū. de reb. eccle. nō alie. li. vi. Jn & i telligere etiā potes ſuperiore. i. ſummū pontifi-

cē, qui eſt immediate eps exemptoꝝ. no. hāc glo. ¶ Jn gl. magna ibi, trimēbris ſit diſtinctio. dic vt dica. j. eo. l. deo nobis. & no. iſtam gl. q: tractat de tribus. ſ. de monaſterio & monacho: de patre & filio: de tutore & pupillo. quas materias Pet. hic pſequit per ordinē, & latiſſime, ſz alij doc. nō proſequuntur hic, niſi propriam materiam auē.

7 ¶ Extra glo. querit hic Pe. vtrū pater poſſit

i cōſentire filio in iudicio per nuntiū vel per epiſtolam. Tuto: eſt vel curato: debet pſentialiter cōſentire tam in actu mōētaneo, q̄ in iudicio ſucceſſiuo: vt. ſ. de autho. preſtā. l. clarū. Pe. vt refert Ly. in. l. ſi. §. neceſſitatē. j. de bo. que lib. in. iij. q. dicit q̄ ſufficit q̄ pater cōſentiat per literas, dum tñ filius ſit maior. xxv. ann. nā in minore videf Pet. requirere pſentiā patris, ſicut requirit pſentia tutoris & curatoris. facit. ſ. ō coll. auē. q̄ locū. & ff. ſol. ma. l. ſi cū dotē. §. eo aūt tpe.

8 De iſta eſt caſus. ff. de decu. l. honores. ¶ Extra gl. dicit hic vnū pe. q̄ pr̄ q bz vſumfructū in

k ¶ Vſumfructum. Adde Bal. in. l. Jubemus. j. ad trebel.

a ☞ Si verbo. Adde q istam opi. amplexi sunt Ange. & Imo. in. l. iiij. ff. de acquiren. here. plenius per Jstum in. l. filius. versi. tunc etiam quidam declinant. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. vbi dicit, quod hoc casu est declinatio passiua, nam non dicitur forum declinare, sed forus declinat eum. Celsus.

b ☞ Ita vidi practicari. Adde Gemi. ponentē hanc cautelam. in. c. si iudex laicus. in prin. extra, de sen. excō. li. vj. quam sequit do. meus do. Jas. de may. post Alex. in l. ab administratione. j. de lega. Nec omitto vnū valde not. dictum predi. do. Jas. i. l. nec quicquam. §. vbi decretum. ver. octauo fallit. ff. de offi. procō. & leg. quod si Judex ecclesiasticus ex officio suo inhibet iudici seculari, ne in causa illa cognoscat, sed q ipsam remittat ad cognoscendam & terminandam, quod nō erit necesse citare partē in hmōi inhibitiōe mittenda. de quo p doc. in. c. tuā. extra de ordi. cogni. Fede. de se. cōn. ccc. ici. factū tale est, debitor pmisit. & Alex. ɔsi. ix. in cip. prestantissime doc. vol. iiij. & cōsil. xcj. inci. visis actis mihi transmissis. vol. ij. Celsus.

c ¶ Distinguo. dixi in aut. cassa. in ver. clericus. s. ti. j.

d ¶ Clericatus. vide que plene notaui in. c. fina. de iudi. And. Barb.

e ☞ Epalis aūt dignitas. adde Panor. in. c. indecorū. nu. iiij. & qō ibi posui in apost. ad ipm in ver. sub pris potestate. extra de cōstit. & in. c. constitutus. nu. iij. vbi etiā notaui in addi. in ver. dignitas epalis. extra de rest. in integ. & oīno in. c. cum voluntate. nu. viij. vbi iterū notaui in apost. in ver. spāle est in episcopatu, vbi qd de sacerdotio & monachatu. extra, de senten. excō. Celsus.

hereditate aduētitia filij, ex hoc non reputatur heres, sed legatarius: nec or per hoc obligatus creditoribus hereditarijs: vt. j. de her. insti. l. quoties. verūtamen lz filius sit heres, pater tenetur sumptus in iudicio facere, & cām defendere: vt. j. de bo. ma. l. j. scōm Pet. & istud est bn̄ no. q pater nō est heres, sed habet loco legatarij. & ideo isto casu nō tenet facere inuentarium. ¶ Itē in ista aut. tractat pet. vtrū eps debet scire leges. hoc vide per Cy. hic, & alios doc. hoc aūt venit ad correctionē aut. clericus. & oīm legū dicētium q clericus possit conueniri coram iudice seculari.

1 ☞ Actor trahens clericum ad examen vetitū, debet priuari iudicio.
2 Judex non faciens iustitiam, debet perdere iurisdictionem, monitione trina precedente.
3 Clericus conuentus coram iudice seculari, qualiter declinare potest iurisditionem potestatis, vt non incidat in statutum eximens clericos declinantes iudicium potestatis a protectione communis.
4 Potestas, si non potest facere iustitiam propter prohibitionem statuti, vel legis, an sit excusatus, vt non incurrat penam aut. statuimus. C. de episco. & cleri.
5 Statutum quando non valet, vel est contra rationem superior debet illud corrigere.
6 Statuta, que dicātur ɔ libertatem ecclesiasticā.

¶ Authentica.

Statuimus. ¶ Not. hic q nulla persona eccl'iastica pōt trahi ad iudicium iudicis secularis, & oīa iura vetera, q̄ ɔtra permittebāt, sunt correcta. Dicūt Canoniste q hoc nō est ius nouū, sz est recedere ab errore veterū legū: q clerici nūq̄ fuerūt ō iurisditione tpali iudicū laicoꝝ: & ista ipsa veritas: q de' a principio istas iurisdictiōes distinxit: vt i decr. xcvi.
1 dist. c. cū verū. & no. in aut. quō opz epi. ¶ †Secūdo q actor, q trahit clericū ad vetitū examen, dz puari iudicio. ¶ Sz iuxta h' q̄ro, an aliqs possit cōseq priuationē iuris aduersarij excipiēdo: verbi gratia. Clericus si ɔuenit, excipiet q actor debeat cadere a iure suo: & petit ei iponi silentiū: et vr̄ q nō: q iste Judex secularis nō ē iudex huiꝰ cāe, nec psone. d. Fed. ɔsuluit ɔtrīi i suis cōsilijs, cōsi. xlvij. q nō refert, an qs sit de crimine ɔdēnatus, an per exceptionē cōuincat. allegat. c. sup eo. de testi. cū si. Ista qō non vr̄ pcedere pter illos q dicūt q hz locū pnia. Nā dicit actor, volo pcedere in cā: & sic euadet penā amissionis iuris sui: vt. l. q cū maior. §. accusasse. de bo. lib. sz rñdeo ad illū. §. q interdū illa pena imponit pro iudicio attēto, & non hz locū pnia. Fallit i. l. q̄uis. de in ius vo. Interdū p iudicio initiato: & idē, vt. l. j. in fi. j. de asser. tol. Interdū p excessu in iudicio nō cōsummato: & tūc iterim hz locū pnia: q delictū est in fieri: vt. d. §. accusasse. mō aut. nr̄a iponit penā, cōsiderādo pncipiū pcessus, & nō terminū litis: & iō post pncipiatū pcessum, nō hz locū pnia: q q̄situ est ius aduersario, sz de hoc dic vt not. j. de trāsac. l. si qs maior. & j. de iur. om. iud. l. in cri
2 minali. ¶ †Vltio no. hic, q ille q nō facit iustitiā, dz amittere iurisditionē post tertiā monitionē. ¶ Juxta hoc qro fm Ja. bu. an. si ptās denegat iurisditionē alicui priuato: vtrū debeat puari iurisditiōe. dicūt qdā q sic p hanc aut. nā cū h' sit spāle in clericis: ergo i ɔtrīi est ius cōe i laicis. Istā opi. tz pe. & dicit q comes flādrēsis denegabat iurisditionē suā subditis: vñ subditi habuerūt regressū & recursū parisi' ad regē Frācoꝝ: & dicebāt, q comes debebat amittere iurisditionē suā: q sepissime regsit' iustitiā denegauerat. dicit Pe. q comes de hoc parū hz curare respectu auferēde iurisditiōis: sed bn̄ per hoc incurrit indignationē principis: vt in aut. de mā. prin. §. sit tibi quoq. & tenet parti lese ad omne interesse: & q vt dictū ē, incurrit idignationē superioꝝ, extraordinē puniri pōt, si tñ iurisditionē amittit vt in aut. de questo. §. super hoc. & in aut. vt lit. iurent. §. j. & istud est bene no. pro istis nobilibus, qui impetrauerūt castra ab ecclesia, vtrū possint priuari impetratis, si nō faciūt iustitiā subditꝫ. Inducit et Pet. ad questionē de scholari, q volebat intrare ad examē: & erat sufficiēs: & petit se mitti ad examē: & eps vel rector noluit eū admittere: vtrū isti tertio requisiti vel moniti, pñt iure suo priuari: dicit Pe. q nō, sed incurrunt
3 indignationē superioris, scōz Pet. facit. j. de off. ma. l. ij. ¶ †Juxta pdicta q̄ro: pone nos habemꝰ statutū, q si clericꝰ declinauerit forū seculare q sit exēptꝰ a ptectiōe cōis, & possit impune offendi. mō clericꝰ cōuentꝰ corā potestate, dicit dñe ego nō declino, imo libēter subijcerē me, & litigarem corā vobis, si possem: sed ego non possum, si vellē: q decretalis me phibet. s. c. si diligēti. q̄ cōfirmat p aut. statuimus. nunqd clericꝰ iste est exemptꝰ a ptectiōe cōis: certe nō: q nō declinat forū, neq dicit se nolle litigare corā potestate: q tūc haberet locū statutū: imo dicit se nō posse: sed aliud est dicere se nolle: & aliud se nō posse: vt. l. cū filius. §. nō iure. de leg. ij. & j. de lega. l. ab administratione. scōm Ja. bu. & ibi dixi. ¶ Ego dico cū reuerētia semp, qō eoipso qō allegat se clericū, declinat: q in exem
a plēdo sufficit narrare factū sine cōclusione. Secus tñ si verbo[a] i iudicio nō allegat se clericū, sed ipso facto cōparet in habitu & tōsura: q tūc nō excipit, lz habitus tūc eū demōstret clericū: vt in. c. si iudex. de sen. excō. vj. ¶ Itē secꝰ si eps eū ex eo officio repetat. nā hoc non est declinare, nā non est in potestate clerici facere q eps eū repetat, vel nō repetat: sed est i mero arbitrio superioꝝ: vt. d. c. si iudex. no. & tene mēti: q ita vidi pra
b cticari[b] in palatijs. ¶ †Deinde vlteriꝰ q̄ro: dicit statutū, q clericꝰ decli
4 nans forū, sit exēptus a protectione cōis, & possit impune offendi: & potestas ō tali iniuria nullā habeat cognitionē, nec iurisditionē cognoscēdi. Modo pone q clericꝰ declinauit forū potestatis: postea offendit ab aliquo laico, clericꝰ accusat ipsū, accusatꝰ excipit de statuto. dicit potestas nō possum tibi denegare iurisditionē p aut. statuimꝰ. & statutū non vz: q est improbatū a lege. dt Jac. q potestas q nō reddit iurisditionē, est excusatꝰ: q cū nō habeat iurisditionē nisi a statuto: & statutū det sibi iurisditionē limitatā, dz dicere potestas: egō ñ habeo iurisditionē: ergo nō possum facere iustitiā: q quātum ad hoc redactꝰ sum ad instar priuati: secus si statutū nō disponeret super iurisditiōe nō cōferēda: sed si per iure reddēdo: puta diceret, nō reddat ius: q p̄supposita iurisditiōe, deberet ius reddi: cū in hoc nō teneat statutū, secundū Jac. but. Ego di
c stinguo[c] tres casus: nā aut statutū procedit iurisditionē nō conferēdo: & est verū dictū Jac. in. j. parte. Aut iurisditionē collatā adimēdo: & forte non est verū: q non tenet adēptio. & ideo considerāda sunt verba statuti, vtrū dicāt non cōpetit iurisditio. An vero verba statuti tēdāt ad diminutionē iurisditionis collate: puta, si dicat statutū, adimimꝰ iurisditionem. Aut statutū nō pcedit non cōferendo, vel adimēdo iurisditionem, sed disponit solū de pena, vel processu cause: tūc etiā sto cū dño
5 Jac. s. q statutū non valet. & adde qō dixi in aut. cassa & irrita. ¶ †Vltimo dico, q q̄ q̄ in primo casu dñi. Jaco. valeat statutū, tñ superior non debeat pati, qō istud statutum vigeat: q prestat cām delinquēdi, & ideo pertinet ad officiū superioris q istud statutū corrigat. ita not. Bart in quadā extrauag. Federici imperatoris, quā commentauit, vbi omnino
6 videas. ¶ †Que aūt statuta dicant contra libertatē ecclesie: dicit Inn. q omnia illa que sunt contra priuilegia cōcessa vniuersali ecclesie, siue a Deo, siue a Dei vicario, siue ab imperatoribꝰ: vt no. per eum extra de sen. excom. c. nouerint. Cy. refert in aut. cassa. s. de sac. sanc. ecc. Bal.

1 ☞ Clericatus an liberet a patria potestate. Et quid de monacho, vel canonico regulari.
2 Statutum disponens q filiusfa. non possit se obligare, an comprehendat clericos.
3 Clerici succedunt cū alijs fratribꝰ: & tñ peculium suum non conferunt.
4 Pater non habet vsumfructum in peculio filij sui clerici.

¶ Lex trigesima secunda.

Sacrosancte. Clerici, siue filijfa. possunt de eorū peculio testari, tanq̄ de quasi castrēsi & testamentū eorū nō subiacet rescissioni. h. d. ¶ †Not.
1
d hic q clericatus[d] nō liberat a patria potestate: & ideo clerici dicunt habere peculiū: nā si essent sui iuris, nō dicerent habere peculiū: vt. l. vlti. j. de inoff. test. Monachi vero & canonici regulares nō sunt in potestate parentū: q translati sunt in alterā potestatem, q̄ est plenior q patria potestas: vt. ff. de mino. l. si ex cā. §. pap. naz monachi & omnes regulares redacti sunt ad instar seruorum: vt no. Inn. extra de priuileg. c. cum olim. Juxta istud primū no. quero, nunquid sacerdotiū de iure canonico liberet a patria potestate: quidā dicunt q sic: quidā q nō. Inn. videt tenere, q nullus ordo infra ordinem episcopalem liberet a patria
e potestate. Episcopalis aūt dignitas[e] liberat: q episcopꝰ in patrē preficitur, & assumit: vt in aut. sed episcopalis dignitas. que hic ponit. & hoc credo verū: q nō inuenio quantū ad hunc articulū correctā legem codicis: & facit aut. presbyteros. & in corpore vnde sumit. de hoc dic per Innoc. extra de eta. & quali. c. indecorū. adde quod dixi in clericis, q remanent

nent

nent in potestate patris: est verũ quãtum ad tpalia: secus quo ad beneficialia ⁊ spũalia: qꝛ quãtũ ad illa sunt sui iuris: ea rõne: qꝛ talia nõ cadũt in laicũ: vt in. c. ii anim̃. de iudi. lib. vi. ¶ †Et predicta faciunt ad statu-
2 tum, ꝙ filiusfa. non possit se obligare: vtrũ cõprehendat clericos ⁊ sacerdotes, quorũ pater naturalis ⁊ legitimus superest, nec sunt ab eo emancipati. Presuppono ꝙ statutũ possit extendi ad clericos priuilegiatiue r. dist. c. ii i adiutoriũ. vnde qõ stat solũ in hoc: an sint in potestat necne,
3 qõ ex predictis apparet. ¶ †Scdo no. ꝙ clerici succedunt vna cum aliis fratribus: ⁊ tñ peculium eorũ non cõferũt: qꝛ redactũ est ad instar quasi
4 castrensis peculij. ¶ †Tertio no. per dictã rõnẽ, ꝙ pater clerici in pecu-
a lio[a] filij non habet vsumfructũ. Quarto no. ꝙ illa voluntas est priuile-
b giata[b], que est vere cognita. i. de qua constat per legitimas pbationes. Id enim quod non apparet, non potest esse priuilegiatum: vt. ff. de mil. testa. l. diuus. ¶ Et hoc inducitur ad. q. Si statutum vult, ꝙ cõtra magnates sufficiat fama: ⁊ probata est fama hincinde cõtraria, ꝙ talis fama non probet: quia cum sit elisa per probationem contrariam, de ea non constat. ⁊ ita se habet veritas.

1 ☞ Clerici de quibus bonis possint testari.
2 Amicus intima amicitia coniunctus episcopo, si aliquid eidem relinquat, qualiter episcopus potest de hoc disponere, siue contrahendo, siue testando.
3 Clerici an ⁊ quando, vel de quibus bonis possint testari.
4 Administrator alicuius officij, si aliquid acquirat, an presumatur acquisiuisse ratione officij.
5 Rector ecclesie qui percepit fructus, ⁊ potuit cõsumere plusquam consumpserit, quid ⁊ qualiter de residuo potest disponere vel relinquere.

¶ Authentica.

1 Licentiam. ¶ †Epi ⁊ ceteri administratores ecclesiarũ de bonis quesitis ante quam habuerint administrationẽ possunt facere testm̃, sꝫ õ postea quesitis non pñt: nisi presumanť q̃sita nõ intuitu ecclesie, sed persone: puta ex testõ ꝯiũctoꝝ vsqꝫ ad quartũ gradũ. in pias tñ cãs pñt extendere. h. o. ¶ No. qõ dixi in summario. distinguiť ergo in quolibet prelato, vel administratore, an velit testari de rebus, q̃s habebat añ administrationẽ: an de postea quesitis: de primis põt: de scdis nõ põt: nisi peruenerint ad eũ ex cognatione vsqꝫ ad quartũ gradũ. ita superficialiť dicit ista aut. ¶ Modo reuoco in dubiũ: ponamus ꝙ ipse postea acqsiuit bona: ⁊ est certũ ꝙ acqsiuit de laborib⁹ ppriis, ⁊ non de bonis eccl'ie: vł est certũ ꝙ fuerũt ei relicta ĩtuitu persone, sꝫ nõ ecclesie: nũqd de istis bonis poterit testari: vr̃ ꝙ nõ: qꝛ ista aut. hoc phibere vr̃. ⁊ scdm hoc qc qd acquirũt isti administratores, acqrũt ecclesie. ¶ Sed i ꝯtrariũ est veritas. ⁊ arguo sic, nõ operať pl⁹ psumptio q̃ certitudo veritatis: vt. ff. de ver. obl. l. cõtinuus. §. cũ ita. sꝫ ista aut. pmittit testari ex bonis q̃ peruenerunt ex cognatione vsqꝫ ad quartũ gradũ: qꝛ psumunť peruenisse intuitu persone, nõ ecclesie: ⁊ sic fundať pmissio in psumptione: ergo multo magis dꝫ pmitti, vbicũqꝫ est certũ ꝙ nõ acqsiuit intuitu ecclesie, sꝫ persone. Preterea nõ est verũ, ꝙ qcqd acqrit administrator eccl'ie, acqrat eccl'ie: nisi sit administrator regularis: puta Abbas, vel Abbatissa: vt. xviij. q. j. c. statutũ. ⁊ rõ est: qꝛ seculares clerici pñt opari sibi: nec teneňt opari ecclesie: nisi in diuinis: vt de hoc plene not. p Inn. de testa. c. cũ in officiis.
2 facit. l. ij. §. e. ¶ †Et p tãto pone vnã cõclusionẽ, ꝙ si amicus[c] nõ pfun-
c ctorie, sꝫ itima amicitia relinqueret aliqd epo, vł plato seculari, qõ talis prelatus in vita ⁊ i morte posset de talib⁹ ꝯhere ⁊ testari: qꝛ psumiť q̃situm intuitu psone, nõ ecclesie, pp nimiã amicitiã pcedẽtem. ar. ff. de leg. ij. l. si qs seruũ. §. si inter duos. de re. du. l. q habebat. õ leg. j. l. si seru⁹ plu-
3 riũ. in fi. ff. p soc. l. sociũ q in eo. §. fi. scdꝫ Pe. ¶ †Cõclusiue aũt loquẽdo de testamẽtis istoꝝ clericorũ, vel platoꝝ, sic distingue. Aut est plat⁹ re-
d gularis[d]: ⁊ non põt testari, etiã si esset Cardinalis: nã nulla dignitas liberat monachũ a substãtialib⁹ regule. Et est rõ: qꝛ dignitas facit quem ascẽdere, sꝫ liberari a substãtialib⁹ regule, esset descẽdere in deteriorẽ statum: vt hoc aperte pbať in. d. c. statutũ. xviij. q. j. Aut est plat⁹ seu administrator secularis: ⁊ tũc refert, aut bona ppria ⁊ ecclesiastica sunt manifeste distincta: ⁊ tũc de ppriis põt testari: de ecclesiasticis aũt nõ. xij. q. ij. c. sint manifeste. vbi de hoc. Aut sunt cõia, vt qꝛ sunt cõiter acqsita ex reditib⁹ ppriis: ⁊ ex reditib⁹ ecclesie: tũc dicit Inn. qõ qꝛ difficiles ⁊ quasi impossibiles sunt pbationes testiũ, vel instrumentoꝝ. s. qd ⁊ quãtũ de reditib⁹ ecclesie, ⁊ quãtũ de suo pprio emerit: iõ Iudex i hoc facto multũ ex presumptionib⁹ pcedet ⁊ arbitrabiť, qd sit pr̃imoniũ suũ: ⁊ qd sit reditus eccl'ie. Itẽ qd lucrať de artificio seu doctrina, ⁊ alia sil'ia, ⁊ sic vr̃ dicere. c. sacerdotes. xij. q. iij. cũ ergo appet p subtilitatẽ iudicis, qd ppriũ, ⁊ qd ecclesiasticũ: ergo sequiť de necessitate, ꝙ in ppriis iudicabiť testm̃ vale-
e re[e], sꝫ in ecclesiasticis nõ valere scdm Inn. in. d. c. cũ i officiis. Aut bõa nõ sunt distincta, nec cõia, sꝫ sunt oĩno ĩcerta ad quẽ ptineãt, ⁊ vñ peruenerũt, tũc stamus psumptioni hui⁹ auť. nã qcqd platus reperiť possidere post platurã, ⁊ nõ ꝯstat de titulo vel possessiõe antiquiori: psumiť esse ecclesie, ⁊ noie ecclesie possidere. vñ plat⁹ de his testari nõ põt, nec aliqs ali⁹ admi-
f nistrator ecclesie, nec etiã rectores hospitaliũ[f]: vt expsse apparet i corpore hui⁹ auť. qõ est no. dignũ. Facit ad pdicta. c. j. extra de pecu. cle. Sꝫ ponamus ꝙ est qdã eps, q hꝫ dignitatẽ sine administratiõe: qꝛ exat⁹ suus

a ¶ In peculio. No. ꝙ pater clerici non acquirit vsumfructum in peculio clerici. Vide Bal. in. l. litis. §. pater. ff. de neg. gest. And. Barb.
b ¶ Priuilegiata. No. illud dici priuilegiatũ, ꝙ cõstat p legitimas probationes. vide Bal. in. l. diuus. ff. de testa. mil. ⁊ in. l. fi. ff. de eden. ⁊ plene dixi in quodam consilio.

est apud Sarracenos: nũquid in eo hꝫ locũ ista aut. Rñ. nõ: qꝛ iste nõ põt dici hr̃e administrationẽ. vnde cessat ratio psumptiõis istius aut. per euidentiã ꝯrij, simile nos habem⁹ in seruo ⁊ filio necessario herede pr̃is: qõ anteq̃ immisceat se in bonis, administret: hꝫ separationem bonoꝝ, nec officit sibi nudus ⁊ solus titul⁹ heredis sine administratione: vt. ff. de sepa. l. j. §. fi. Ex hoc etiaꝫ apparet, ꝙ simplices sacerdotes, qui lucranť ex ppriis laborib⁹, ⁊ nullã habẽt administrationem ecclesiarũ, nõ pertinẽt ad istã aut. sed ad aut. presbyteros. j. e.
3 ¶ †Sed reuoco in dubiũ: vnde est hoc, qõ vbi nõ apparet de tpe acquisitionis, psumiť p ecclesia. Itẽ vbi nõ apparet cuius cõtemplatione presumiť ꝙ cõtẽplatione ecclesie? Rñ. Inn. ꝙ primũ cõtingit, ppter culpam prelati: qꝛ debet quasi iuẽtariũ facere, ⁊ segregare suas res a rebus ecclesie, ⁊ oĩa agere cũ cõsilio clericorum suorũ: vnde si hoc omitto, multũ presumiť ꝯ eũ: sicut ꝯ tutorẽ. ar. s. e. l. Orphanotrophos. ⁊ l. tutor q repertoriũ. de admi. tu. Si ergo esset factuꝫ solẽne inuẽtariũ, posset discretio bonorũ p ipm pbari: vt. ff. de pba. l. cum de lege. Scda ratio est:
g qꝛ ex quo prelatus[g] reperiť in possessione, psumiť possidere noĩe ecclesie: qꝛ ad officiũ suũ pertinet acquirere ecclesie ßm Inn. in. c. cũ in officiis. alle. ⁊ per hoc dicit ipse multũ no. ꝙ si ille cui platus relinquit talẽ possessionẽ etiã iure institutiõis, eã occupat ppria authoritate: ꝙ ipse incidit in penã. l. si qs in tantã. C. vnde vi. nec excusať obtẽtu testamẽti. Et est rõ: qꝛ cũ penes ecclesiã sit ciuilis possessio, neqꝫ heres, neqꝫ testator põt eã interuertere. ¶ Ecõtra vero dicit, ꝙ si ecclesia occupat possessionẽ, q̃ re vera pertinet ad heredeꝫ prelati: ꝙ ecclesia nõ icidit in aliquã penã: qꝛ rõ-
h ne presumptionis[h] iuris, quam hꝫ ecclesia pro se nõ solũ in pprietate, sed in ciuili possessione, excusať a dolo ⁊ culpa, ⁊ per ꝯñs a pena cõstitutio-
i nis ßm Inn. qui ita notat valde subtiliter[i]. i. d. c. cũ in officiis. Si aũt bona occupata reuera pertinent ad occupantem: tunc qꝛ nemo erat ante in corporali possessiõe cõsiderata veritate, licita est occupatio ⁊ preuẽtio i possidẽdo. s. qꝛ oĩs qui recta via succedit titulo instõnis: vel abintestato, hꝫ hãc ptãtẽ occupãdi: qõ reuera pertinet ad se: ⁊ a nemine est possessum ßm Inno. qõ valde no.
4 ¶ †Iuxta predicta no. qd de eo, q ministrat aliquod officiũ non ecclesiasticũ, sꝫ seculare, vtrum
k qõ acquirit post officiũ[k] psumať acqsisse de officio. ⁊ nõ loquor de officio puato, de quo loquiť l. si defunctus. arbi. tute. sꝫ de officio publico auctoritate ⁊ vtilitate: puta qꝛ erat thesaurari⁹ alicui⁹ dñi tpalis: vt est dñs Galeri⁹ de cauenano i thesaurarius camere marescalchi tpe Vrbani pape sexti anno primo. Breuiter gl. dicit in. l. defensionis faculta. j. de iure fis. lib. x. ꝙ presumiť subtraxisse. Guil. de cu. ⁊ Pe. dicũt hic ꝯ. Nã cũ teneať reddere rõnẽ administrationis: aut reddit eã bene, ⁊ cõstat pro eo, aut male, ⁊ cõdẽnať ex hoc ptextu. nõ aũt est ꝯ eũ aliqua psumptio, qõ ipse subtraxit ßm istos. Nõ ob. nr̃a auť. qꝛ loquitur in illis administratorib⁹, q nõ ꝯsueuerũt reddere rationẽ administrationis: cum sint administratores ppetui. ⁊ hoc no. Rof. i ti. de pecu. cle. ⁊ Archid. in. d. c. sint manifeste. Tñ aduerte, qõ hospitalarij debẽt reddere rõnẽ superiori quolibet anno: vt in. c. qꝛ ꝯtingit. de reli. do. ⁊ nihilomin⁹ in eis habet locũ aut. nr̃a. vñ ista ratio differẽtie nõ vr̃ bona, sꝫ saluãdo gl. in. l. defensionis facultas. dico ꝙ speciale est in his, qui gerũt administratione fisci: ꝙ idẽ sit in eis, qõ in prelatis, qõ
5 est bene no. ꝯtra thesaurarios. ¶ †Ultimo quero hic: ponamus ꝙ rector ecclesie percepit fru-
l ctus[l] ⁊ potuit ꝯsumere plusq̃ cõsumpserit: do-

c ¶ Si amicus. No. si bonus amicus relinquit epo, presumiť relinquere respectu sui, ⁊ non ecclesie. qõ not. p his que notaui in. c. requisisti. de testib. And. Barb.

d ¶ Prelatus regularis. No. ꝙ prelatus regularis non põt testari, etiam si esset Cardina. Vide. c. qꝛ ingredientibus. de testa. ⁊ ibi do. An. limita, nisi de licentia pape qd operet illa licentia. vide Bal. in. l. si qñ j. de iofi. testa. ⁊ in l. ab Anastasio. j. man. in. x. char. vñ Rog. dixit in. c. j. de restit. spo. vide Bal. in. c. j. in fi. de cle. qui inue. fac. And. Barb.

e ¶ Testamentũ valere. dixi in. l. ij. in versic. labore. s. eo.

f ¶ Rectores hospitaliũ. ꝯsului scdꝫ illõ dictũ, vide q̃ dixi. i. c. j. de pecu. cle. And. Barb.

g ¶ Prelatus. Adde Bar. in. l. cum ipse. versi. quero lex nostra, ⁊c. j. de cõtrahẽ. emp. vbi idem firmat, qõ res empte per prelatũ presumunť empte nomine ecclesie.

h ¶ Presumptiõis. presumptio enĩ excusat a pena. l. si qs in tantam. ⁊ not. ibi gl. ⁊ Bar. in x. quero qd si credã. j. vnde vi. ⁊ qõ ibi in simili.

i ¶ Valde subtiliter. vide ibi. d. Anto. ⁊ Bal. in. l. si qs. s. de episc. ⁊ cler. And. Barb.

k ¶ Post officium. Vide que not. ad Bal. in. l. quisquis. j. si cert. peta. And. Barb.

l ¶ Fructus. Dixi in. l. ij. in verbo, labore. s. eo.

☞ Adde qõ no. in apostil. ad pano. in c. reprehensibilis. nu. xviij. in versic. testari. extra de appel. ⁊ in rub. extra de pecu. cle. nu. iij. in versic. que mihi plus placet. et di-

ri plene in apostil. ad Philip. Fran. in. c. presenti. nu. v. in ver. non poterit testari. extra de offic. ordi. lib. vi. & in addi. ad Ja. reb. i. l. j. nu. ii. & ver. ad heredes suos. C. de anno. ciuil. li. xj. Celsus.

nec ipse uiuit potest disponere illos fructus ad pias causas. Sed nūqd mouēs possit relinquere de eis in testamēto pauperibus, vel in subsidium terre sancte: dicunt Canoniste q nō: q: uiduēs equiparat vsufructuario. & ideo habet libera[m] ad ministrationē fructuū, sed in morte assimilatur vsuario, qui suū facit quātum consumit & nō vltra: & ideo de talibus non pōt testari sm Canonistas. Spe. repiebēdit eos: q: dicit q hoc est incidere in. l. fusiā caninā qō possit quis ī vita, & nō in vltima volūtate scōz Spe. Sed tu dic q canoniste dicunt verū: q: in administratoribus potētius est ius in vita, q̄ in morte. Sō ob. l. petri, q: loquīr in habentibus dominiū, quod transmitti pōt, sed administratio nō pōt transmitti: vt. ff. de cur. furio. l. cuius bonis. Adde tamen hic quod no. in. l. j. ff. de anno. ciui. lib. xj.

1 ☞ Clerici licet possint testari, non tamen possunt tollere legitimam debitam parentibus.
2 Filius consequīr legitimam adeūdo hereditatē.

a ¶ Legitimā. A q̄ bus petatur repletio legitime, vide Bar. in. l. in quartam. ff. ad leg. fal. & Ange. in. l. si pater. i j. de instit. & substi. sub condi. fac.

b ¶ Omnia. Vide Bod. in. c. i. de in inte. restā. ad quod nō allegāt istū ter. And. Barb.

c ¶ Sō presumitur. Vide Bald. in. l. si pater. ff. de ser. leg. Joā. de imo. in. d. cap. cum venissent. And. Barb.

d ¶ Nona priuilegia. An priuilegia extendanī ad futura, vide no. p Bar. in. l. si conuenerit. ff. de pigno. act. & Bal. in. l. ij. j. communia deleg.
2 ☞ Adde qō nota- a ui i apost. ad Bul. de cug. hicin ver. q̄ tunc habebat. nu. j. Panor. in. c. super specula. nu. j. & ibi posui in addi. ad ipsum in versi. res non est sine dubio. de magistris. Sto quo facit qō not. Ant. corse. sin. suis in ver. meus. incip. licet. circa medium. & ibi notaui in apostil. Celsus.

e ¶ Costat de mēte. Not. qñ dicanī per omnia esse paria, & adde Raph. idē tenentem licet de Bal. mentionē nō faciat in. l. fin. de lega. i.

f ¶ Annihilata. Add de Bal. in. l. quicquid. j. de aduoc. diuer. iud. dixi in. l. si plures. in vers. privilegium. j. titu. j.

¶ Authentica.

Sed episcopalis dignitas.

¶ Nota quod ille qui fit sui iuris per dignitatem, non minuitur capite, nec equiparatur emancipato.

1 ☞ Hospitalia habent priuilegia ad instar hospitalis Jotici.
2 Successores gaudent priuilegio antecessorum, quando priuilegium est concessum loco.
3 Studium tholosanum habet omnia priuilegia studij parisiēsis. Sed si aliqua noua priuilegia sint concessa studio parisiensi, an studium tholosanum gaudeat illis?
4 Studiū aurelianum gaudet priuilegīs studij tholosani. Sed si studiū tholosanum annihiletur, an studium aurelianum gaudeat priuilegīs.

¶ Lex. xxxiij.

Omnia.

b ¶ Hoc dicit. Ad similitudinem hospitalis Jotici cetera hospitalia priuilegiantur. hoc dicit ter. & gl. q̄ in ciuitate Constantinopolitana iste Joticus fuit primus hospitalarius. ¶ In ter. inuenisse. f. in ciuitate Constantinopolitana. ¶ In ter. valde etenim. Not. q priuilegia concessa hospitalibus, sunt introducta fauore pauperū, & fauore sustentationis ipsorum. ¶ In ter. vel eorum qui post. Ho. q omnes successores gaudēt priuilegio antecessorū, qñ priuilegium est indultum ratione loci: quod presumīt in dubio, & non contemplatione persone. Ideo dico rōne loci: q: ratio pietatis cōcernit locū: facit qō no. extra de inst. cum venissent. & in. l. forma. §. quāq̄. ff. de cens. ¶ Querit Gut. hic pone q studio tholosano sunt cōcessa oīa priuilegia studij parisiēsis: deinde parisiensi sunt cōcessa quedā noua priuilegia: quer. vtrū studiū tholosanū possit istis nouis priuilegīs gaudere: & vī q sic per istā. l. quasi sint exequata priuilegīs in pūctibus & futuris. & ad hoc. j. q̄ res pig. ob. pol. l. fi. Cōtrariū determinat Gut. q inspicīt tps cōcessionis simulū priuilegiorū: q: illud qō tūc nō erat, assimilari nō poterat: de futuro aūt nō fuit cogitatū: vt. ff. de aur. & ar. le. l. fiita, & de leg. iij. l. vroni. §. j. & l. nomē decem. §. vlt. & l. vroīe. §. ex testō. & de ali. leg. l. Dela. §. j. de aqua quoti. l. hoc iure. §. j. de dā. infec. l. dām. §. is q vicinas. Ego p hoc allego: q: assimilatio regrit duo extrema, si deficit exēplar: deficit exēplādū. vt. l. testō. la. j. j. de 2di. & de. quā hic alle. Gui. i. q. seq. ¶ Ego dico, q 2sideranda sunt verba priuilegū. aut em ex verbis apparet certi tps determinatio: & tūc ad illud tps restringīt. Aut in futurū tps 2ferī: & tūc ad illud etiā extēdit cōcessio: vt hic. aut est indefinita locutio: & tūc si 2stat de mēte cōcedētis, q voluerit per oīa esse paria priuilegia vtrusq; & tūc tenet ligit de pūctibus & futuris: q: istud p oīa nō solū respicit modū, sed tps. Aut nō 2stat de ista oī modā paritate: & tūc sum cū opi. Gui. q cū priuilegiata oīa sint 3 ius cōe, nō extēdunt nisi q̄tenꝰ rō verboꝝ patit: vt certa de pūc. c. pozo. & ar. i. l. ex facto. i pū. de vul. sub. ¶ Scō q̄rit hic Gui. pone qō studio aureliano sunt 2cessa oīa priuilegia studij tholosani: deinde studiū tholosanū cassat, & eiꝰ priuilegia p 2ūs annihilant. Dō q̄rit vtrū p hoc sint annihilata priuilegia studij aureliani: & vī q sic: quia correlatiuis destructo vno extremoꝝ, destruit reliquū: vt. l. vl. ff. de acceptila. ad hoc. ff. de adi. leg. l. alteri. & ff. de leg. iij. l. pāphilo. §. vlt. Gui. determinat 3: q: cūa pncipio sit studio aureliano ius q̄situ, ex cā fupueniti in alio, nō in se, illud ius nō amittit: 3 in iure querēdo esse sec. Primū dictū pbat Gui. ar. l. si post morte. §. vlt. ff. de 3tab. Sed 3 dictū ibi ego per. l. in testō. la. ij. ff. de cōdi. & demon. Beuter dictū Gui. credo verum, vbi cōsiderato q relatio habet se q̄ad per modū cause fiendi, q̄ad per modū cause essendi. Primo casu, sufficit q in pncipio sit vera relatio: q: in instanti cōsumit suū effectum: ita q amplius non dependat a relatione, sed debet formā impressam. & ita loquitur questio nostra. Secundo casu destructo vno termino, destruitur alter terminus correlatiuus. ita loquitur. l. vlt. de accep. quod est subtile ad intelligendum.

¶ Lex xxxiij.

Cauemus.

¶ Scriptitū & cēsiti nō pōt fine expressa licentia eligere vitā. h. d. pncipū legis, 3 aut. dicit q pōt clericari, 3 debēt seruire per substitutū. hoc dicit ista aut. ascriptos. ¶ Ho. q in iudiciū iuris alteri⁹ nemo pōt se offerre monasterio.

1 ☞ Uelle non videtur ille, qui non vult, vt debet.
2 Non contradicens, videtur consentire fauore religionis.
3 Probatio dñij presumptiua habet ex immediata possessione prēdicta.
4 Apostatans a religione, redit in dominium seculare.

Seruos sane.

¶ Seruus nō pōt in clericū ordinari, nisi libertas clericatū precedat. hoc dicit ter. & Testator. si dicat, detur p. Episcopus si institutur filium et edicto suū. Pater si filium instituit omnia bona destribui in p. Testator, an per verbum. Relictum in aliquam ca. Testator: si mādauit bona alia conuertere in fabrica. Testator dixit, instituo filium: an episcopus p. Testator instituit pauperes nominauit pa.

1 ¶ Hic nota vnū, q nō vī velle ille, q nō vult eo mō, quo 3 velle facit de cōdi. inst. l. q: rō. Sed iste. §. corrigit per aut. si seruꝰ. nā q. 2sentit. sua iura pdit: q̄ si nō pderet, suus 2sensus nō valeret & ista ē rō aut. q̄ nō
2 ¶ In ter. & nō 3dicēte. in aut. si seruus. Ho. q fauore religionis ille q nō 3dicit, cōsentire vī. Et est ar. q vroz nō 3dicēs viro ingredienti monasteriū, vī faciēti se obligatū alicui⁹ monasteriꝰ, vī 2sentire. & adde qm. in. l. ij. §. voluntatem. ff. solu. mat. & Jac. de are. ¶ In ter. probare. dicit hic

a hic Pet. ꝙ talis probatio dñij a presumptiua habet ex immediata posses
sione preambula. qḋ verũ credo: qꝛ iste ingressus est quedã spoliatio pos-
sessionis dñij: ⁊ ideo dñs dꝫ in sua possessione reuestiri. arg. j. de probat. l.
vis eius. ⁊ l. liberis. §. vlt. de lib. cau. ⁊ ita tenet hic gl. quã bene no. Eodẽ
modo videt, ꝙ si vxor repetit ingressuꝫ in monasterio, vt maritũ: ꝙ suf-
ficiat sibi probare de matrimoniali possessiõe. ¶ Sed tu dic vt no. Inn.
extra de restit. spo. c. ex parte. de spons. vtrũ vero quasi possessio sufficiat
ad repetendã eã a monasterio, vel ab alio detinẽte, tãgit ibi Inn. Adde
qḋ no. j. de lib. exhib. l. ij. pẽdet qḋ in hoc: qꝛ in sponsa nõ habet ius perfe
ctum, sed in quasi possessione iurium requirit vel ius pfectũ, vel saltẽ ꝙ sit
possibile de psenti cõpetere: sed in spõsa pupilla neutrũ horũ inuenitur,
vñ nõ videt ꝙ cõpetat aliqḋ possessoriũ: sed gl. est ordinaria in decretis.
4 ¶ † In tex. aut. si seruus. in prin. ibi, ad seruiendũ tradat. No. ꝙ ille qui
apostatat a religiõe. vel ordine redit in dñiũ tẽporale dñi sui: vñ apostate
ẽm ius ciuile nõ sunt exẽpti. Dicit em̃ Inn. in c. intelleximus. de eta. ⁊
quali. ꝙ nõ est apostata ille qui trãsit ad minorẽ religionẽ, qñ nõ deserit
substantialia regule, nec monachale habitũ: quod est no. dignum. Bal.

1 ☞ Citatus debet comparere, nec expectare ꝙ iudex vadat ad eum, quantecunqꝫ ⁊ qualiscunqꝫ sit dignitatis.

§. **Omnes preterea.** ¶ Hoc dicit. Litigator debet corã iudice cõparere, nõ iudex
1 corã litigatore: qꝛ esset opprobriũ ⁊ iniustũ. h. d. ⁊ est no. ¶ † No. quẽlibet
b citatũ b debere cõparere, nec expectare ꝙ iudex vadat ad ipm quãtecunqꝫ
c ⁊ qualiscũqꝫ sit dignitatis etiã si esset Card. c debet cõparere corã citãte,
si esset iudex cõpetẽs p se, vel per procuratorẽ: ⁊ bñ no. hũc tex. ꝙ semper
citãs est maior citato, ⁊ venerabilior eo in causa que agitur coram ipso.

¶ Lex xxxv.

Seruis. ¶ No. ꝙ cõsensus per aliquẽ prestitus con-
templatione certe cause finalis, tandiu intelli
gitur durare: quãdiu durat causa in esse. Et est argumẽtum,
d ꝙ priuilegiũ concessum studentibus, vel alijs habitantibus
in certo loco, puta in cluso Perusino: non duret nisi perseuerante stu-
dio, vel habitatione: nam causa finalis cõmensurata tempori, cõmensu-
rat sibi effectum ẽm illud tempus. hoc tangit hic Guil. secus autẽ esset
in cã instãtanea: vt. l. ij. §. j. ff. de excu. tut ⁊. ff. de ope. lib. l. qui libertinus.

1 ☞ Testamentum licet sit factum coram episcopo, debet tamen insinuari coram iudice communis.
2 Iudex non debe se intromittere de iurisdictione alterius.

¶ Lex xxxvi.

Repetita. ¶ Clerici nõ debẽt se intromittere de iu-
risdictione ad eos nõ pertinẽte, nec de in-
1 sinuatione testamentorum. h. d. ¶ † Et no. ex isto tex. ꝙ cum
e in ciuitate ista habeamus iudicẽ specialẽ e super insinuatiõe
ista testamentorũ, ꝙ licet testamentũ factum sit corã episcopo, nihilomi
nus debet insinuari corã iudice cõis ad id deputato: cũ episcopus non
sit iudex insinuationũ: qḋ est menti tenendũ. ¶ Sed nonne voluntaria
iurisdictio põt prorogari: vt. j. de emancip. lib. l. j. R̃ñ. sic, in eũ qui inter
aliquos habet eandẽ speciem iurisdictionis: sed nõ in illum, in quẽ illa
2 species iurisdictionis non põt cadere. casus est hic no. ¶ † Deinde no.
ꝙ vnus nõ dꝫ se intromittere de iurisdictiõe vel officio alterius: ⁊ istud
est veruꝫ de iudice ⁊ notario, ⁊ quocunqꝫ officiali: vt no. j. de execu. ⁊ ex-
acto. l. quicũqꝫ. lib. xij. vbi est gl. sing. quã alleg. hic Gui. Itẽ dicit Guil.
f ꝙ licet officiũ iudicis possit prorogari: secus est in officio tabellionis f,
vnde actuarij possunt conficere acta: sed alij, notarij non etiam de par-
tium voluntate. Item notarius qui nõ habet officium notariatus, nisi
in certo loco, etiam de partium voluntate, non potest alibi conficere ro
gitus secundum Gul. alleg. in aut. de admi. offic. §. j. de proxi. sacrorum
scrinio. l. hac parte. de municipibus ⁊ actuarijs. l. in prouincijs. ⁊. d. l.
quicunqꝫ. secundum Gui. ad hoc. ff. de iure fis. l. in fraudem. §. quoties.
in illo verbo manu commentariẽsis. Tangit etiam hic Gui. ꝙ officiuꝫ
notarij non potest prorogari ad interpositionem decreti: dum allegat. j.
de adopt. l. adoptio. non tabulis. que verba tene menti. Bald.

1 ☞ Titulus directus institutitionis non subiacet Falcidie.
2 Institutio captiuorum nulla, valet fauore captiuorum.
3 Trebellianica an possit detrahi de relictis in redemptionẽ captiuorũ.
4 Pauperes quando sunt heredes instituti in genere, tres sunt casus.
5 Testator si dicat, detur pauperiori: qualiter ista paupertas intelligitur.
6 Episcopus si instituitur, vt pauper: an possit petere se mitti in possessionem ex edicto diui Adriani.
7 Pater si filium instituit impuberem, ⁊ quandocunqꝫ decesserit, vult omnia bona distribui in pauperes: quid iuris.
8 Testator, an per verbum quandocunqꝫ videatur distinxisse tempora.
9 Relictum in aliquam causam, debet in eam conuerti.
10 Testator si mãdauit bona sua expendi in pauperes, an ep̃s possit bona illa conuertere in fabricam alicuius ecclesie, que indiget reparatione.
11 Testator dixit, instituo spurium meum ad erogandum bona mea pauperibus: an episcopus possit distribuere in pauperes.
12 Testator instituit pauperes Christi nominãdos per priorẽ predicatorum: prior nominauit pauperes ad eorũ ianuã venientes, ⁊ qui in futurum venirent, quid iuris.
13 Dispositio testatoris vbi est certa, ⁊ persona legatarij certa, ibi executor testamentarius non potest se intromittere.

¶ Lex xxxvij.

Si quis. ¶ Debita quarta da-
tur natis de bonis
auorum: vt de inoffi. testa. l. qñ. ⁊ est ver
sus. Restituẽdorum retinet quarta bo- c
norum. ff. ad treb. l. j. ⁊. ij. vt p falcidiã sit defalcatio
quarte. ff. ad. l. falci. l. j. ⁊ vxor iops hãc etiã quar-
tam petit a viro locuplete: vt i aut. pterea. vñ vir
⁊ vxor. Munere dat quartam diuus pius impe-
riali. ff. de adop. si arrogator. si monachus fiat, qrtã
damus officiali. aut. sed neqꝫ. s. e. Sed si nõ iu-
beas seruo mihi quarta patrono. ff. de vul. subst.
l. si seruũ. Atqꝫ repulso viro mulier hac pte iuua
tur: vt de repu. l. Iubemus. Quartã institutus
moriẽs sine prole rogat. ⁊ de fideicõ. aut. s roga-
tus. Matre bis nupta, venit hec ad cõmoda na
tus. ⁊ de secun. nup. l. hac edictali. Fiscus hꝫ qr-
tã, si decurio moriat. Hãc condẽnare debuit lex
iulia matrẽ, vt ad legẽ iuliã maiestatis. l. quisqs.
Itẽ hꝫ quartã grauida, graui iure vocatur. ff. de
iudi. l. sꝫ ⁊ si. §. si. hoc dicit primo. Si captiui isti
tuãtur heredes, vel pauperes, vꝫ institutor ⁊ ve-
nit distribuẽda sine quarte diminutiõe. h. d. ẽm
1 Ia. ¶ † No. ad euidẽtiã, qḋ directus titulus in-
stitutionis nõ subiacet falcidie. ⁊ ideo dr hic, qḋ
ad declinãdã legẽ falcidiã testator vtebatur via
directe institutionis captiuorũ: vel pauperũ. Et
idẽ in substõne directa: qꝛ de ea nulla detrahitur
falcidia: vt. c. si. pr. d testa. l. ii. vj. Rõ est hec: qꝛ fal
cidia detrahitur per heredẽ, nõ s heredẽ: vt. ff. de
leg. j. l. cũ filio. secus in legitima debita patrono:
qꝛ detrahitur ẽt a directo herede: vt. ff. de cõdi. ⁊
2 demõ. l. plautius. ¶ † Scdo no. qḋ institutio ca-
ptiuorũ nulla habita relatione ad certũ, vꝫ fauo
re pietatis. ¶ Tertio no. ꝙ institutio pauperũ
nulla habita relatione ad certũ, vꝫ fauore pieta-
tis. Et ideꝫ est in substitutione: qꝛ eadẽ est rõ: vt
est tex. in. d. c. si pr. ¶ Quarto no. in ver. ⁊ si qdẽ.
qḋ qñ captiui sunt instituti, Ep̃s capit heredita-
tem: ⁊ mobilia, ⁊ reditus annuos in redemptio
nem captiuorum expẽdit. ¶ Quinto no. quod
iste est Episcopus domicilij testatoris. ad hoc
ff. de condi. ⁊ demon. l. que conditio. §. fi. nã sem-
per quis videtur predilígere domiciliũ ad quod
se transtulit. ⁊ de eo tanquam de amicitiori debet in
telligi: qḋ dic vt legitur ⁊ notatur. s. e. l. nulli. Et
no. ꝙ loquor de voluntate presumenda, sed vbi
agitur de muneribus, vel honoribus, vel iurisdictio
ne, dic vt no. per Cyn. in. l. ij. ff. de iuris. om. indic.
3 ¶ † Sexto no. in versi. si enim a s'rio sensu, quod
si testator instituisset Titiũ heredem, ⁊ rogasset
eum expendere hereditatẽ in redẽptionẽ capti-
uorum: quod posset detrahi trebellianica. ⁊ ideo
tex. dicit qḋ non potest detrahi, qñ a speciali he-
rede recessum est per testatorem: qꝛ noluit insti-
tuere certum heredem, sed captiuos in genere.
ergo si non esset recessum a speciali herede, pos- d
set detrahi trebellianica. ⁊ ita Iaco. bu. inducit
istum textum. in arg. Sed contra eum facit aper
te. j. eo. §. si autem in personam. vbi dicit qḋ quã
do relinquitur hereditas, vel legatum ad pias
causas, nulla falcidia interuenit. ⁊ tamen nõ est
dubium qḋ legatum non capit titulo institutio-
nis: vt. j. de hered. insti. l. quoties. ad idem. j. ad
l. fal. aut. similiter. ⁊ in corpore vnde sumitur. dũ e
dicit, omni falcidia cessante. d. Iac. vt dixi, tene-
bat olim quod non cessaret trebellianica: ⁊ idem
tenent quidam Canoniste in. d. c. si pater. dicen-
do quod ibi est tex. a contrario sensu. nam ibi di- f
citur, ꝙ ideo cessat trebellianica: quia est substi-
tutio directa: ergo a contrario sensu: si esset sub-
stitutio fideicõmissaria, õtraheret trebellianica.

a ¶ Dominij. Hic ponit Cy. gl. aut. si seruus. j. eo. ⁊ Flo. in. l. circa. ff. de proba. tamen magis mihi placent verba Iac. bu. aut. si seruus.

b ¶ Quẽlibet citatum. Et vide. d. c. accedens. vt lit. non contest. ver. ad eos. vbi Host. colligit ꝙ citatus debet ire ad iudicẽ, ⁊ nõ ecõtra. alle. d. §. oẽs pretera. ⁊. l. j. §. si preses. ff. qs ordo in bon. pos. ser. And. Barb.

c ¶ Esset Car. Rot. de Cardinali citato, vide. c. cũ cã. de offi. dele. vbi cã archiepõrum fuit commissa archiepis. ⁊ sic honestum est, ꝙ cõmittat personis habilibus litigatoribus. facit. c. ij. de calũ. coniuncta sua prascriptione. c. fin. de coll. vbi fuit cõmissa archiepõ. c. clamor. de testi. vide. d. Ant. in. c. sane. de fo. cõpe. vbi dicit ꝙ ep̃s ratione rei site nõ põt conueniri coram alio epõ, sꝫ corã pmate. Cõtrariũ dicit ibi Abb. facit. c. accedens. el. ij. vt lit. nõ cõtest. vbi patriarchis fuit commissa causa archiepi. c. cãm mrimonij. de pba. c. ad pñtiaꝫ. de app. coniuncta sua prascriptione. vide c. cum venerabilis. de excep. vbi causa sabinensis fuit cõmissa duobus Cardinalibus. vide. c. lꝫ. de accu. vbi causa archiepi fuit cõmissa ipsi abbati. qḋ bene not. qꝛ rex Francie incarcerauit quẽdam cardinalẽ, dicẽs illũ proditorẽ sue corone. ⁊ dñs Pau. secundus misit vnũ auditorẽ Rote, ⁊ vnũ aduocatũ, ⁊ duos ad examinandum dictum cardinalẽ. And. Barb.

d ¶ Priuilegiũ. Nota ꝙ priuilegiũ cõcessum studẽti, intelligit si in studio pseueret. vide tex. in. c. ij. de cdi. app. And. Barb.

e ¶ Specialẽ. Dixi in. l. illud. in verbo prorogare. s. titu. j.

f ¶ Tabellionis. dixi in. d. l. illud. in verbo prorogare. s. tit. j.

a ¶Si est vnus nobilis. Adde quod notaui in apo. ad istum in repe. l. habeat. nu. xxvi. post do. Barba. s. de sac. san. eccle. Celsus.

b ☞ Paupertas probatur. Adde qd notaui in apostil. ad istum in repe. l. habeat. nu. 26. in apost. in ver. pauper. s. de sac. san. eccl. Celsus.

c ¶Quicunq. Imo. in. c. raynutius. extra de testa. tenet idē qd Bal. hic. dicit tñ qd bar. idē dixit in. l. centurio. de vulga. ⁊ pup. in versi. sed quid si dicit testator, si filius meus decesserit sine liberis: tunc bona mea, ⁊c. ⁊ sic dicit quod Bald. hic male recitat eum.

d ¶Distinxit tpa. cōtrarium tz Imo. in. c. Raynutius. i materia compēdiose. extra de test. qd lz sit facta substitutio cū distinctione tēporum: tamen est facta ꝑ verba obliqua. ⁊ erit fideicommissaria. facit. l. coheredi. §. cum filie. ff. de vul. ⁊ pu. nec ob. gl. in. d. l. precibus. q2 illa loquit̃ ⁊ debet intelligi qñ substitutio fuit facta per verba directa, vel cōia: secus si esset facta ꝑ verba obliqua: quia tunc esset fideicommissaria semper: nam dicta verba etiam respiciunt tempus pubertatis, ⁊ post: vt patet ex forma substitutionis: sic omni tempore debet esset fideicommissaria ꝓm eum. Pro hoc adde no. per Bar. in. l. cēturio. versi. scda prin. q. non tñ Imo. rñdet ad ea q hic dicit Bald. rñdendo non obstare qd sit verbum obliquū.

e ¶Assignari. Non probat: q2 loquitur qñ pauperes xpi erant directo instituti: secus in questione proposita.

f ¶Quicunq. Not. qd qñ substitutio cōpendiosa est facta per vbū qñcūq. est vna. Adducit Bar. in. l. Cēturio. in versic. iij. principaliter q̄ro qñ substitutio, ⁊c. ⁊ in terminis Bal. hic sequitur Imol. in. c. Raynutius. i materia compendiose extra de testa.

g ¶Non potest per episcopum. Nota si testator voluit pecuniam expendi

¶Sed post modū in lec. noua. d. Ja. distinguit, ꝙ aut relinquitur pie persone: puta alicui fratri pauperi: ⁊ tunc nō cessat falcidia, vel trebel. Aut relinquit̃ in piā cām: ⁊ tunc cessat falcidia, ⁊ trebellianica. ita distinguit Ja. bu. ⁊ dicit qd ita cōiter seruat̃. Ego dico, ꝙ siue persone siue cause relinquat̃, dū tñ pie, ⁊ ꝓ aīa: ꝙ falcidia nō detrahitur, nec trebellianica. Certū est eñ qd illud quod relinquit̃ pauperibus in genere, relinquitur pie persone. ⁊ illud qd relinquit̃ captiuis in genere, relinquit̃ miserabili persone: ⁊ tunc hic cessat falcidia ⁊ trebellianica ꝓm verā opinionē: vt. j. ea. l. §. finautē. Bar. ponit de ista questiōe in. l. Marcellus. §. qd aūt. ff. ad trebel. ⁊ simpliciter tz qd in relictis pro anima cessat falcidia ⁊ trebelliani. tñ non facit mentionē de dicto do. Jac. nec de eius distinctione. Sed quomodo cognoscā qñ ad piū vsum relinquit̃? Rñ. qñ vba denotāt actū successiuū, ⁊ q nō cōsumit̃ momēto: puta ad perpetua alimenta pauperū. de leg. j. l. ciuitatib⁹. vel pro reparatiōe ecclesie, vel pro luminaribus in ecclesia: vt i. c. vlti. extra de testa.
4 ¶†Septimo not. in §. vbi aūt indistincte. quod qñ pauperes sunt in genere heredes istituti, tres sunt casus: vn⁹ hic. scds in. §. finaūt ampliores. tertius in. §. finaūtē nullus. Ex quibus tribus casibus sic concludo: aut in illa ciuitate nō est nisi vnū hospitale: tunc illud interpretat̃ institutū esse: ⁊ illius hospitalis zenodochius seu hospitalarius deberet distribuere, salua rerum immobiliū substātia: imo ex mobilibus dz immobilia cōparare. Aut sunt plura hospitalia, ⁊ debet̃ pauperiori: ⁊ si dubitat̃ qd sit pauperius, eps declaret interloquēdo sup pauptate. Aut nullū est ibi hospitale: ⁊ tunc eps distribuet inter pauperes. ⁊ hec est distinctio huius legis. Sed modo redeo ad pmū, ⁊ quero de duobus. primo quero, vtrum sit hodie verū, qd si instituūtur pauperes in genere, videant̃ instituti pauperes alicui⁹ loci, vel hospitalis? Breuiter dñi dicatis qd nō: imo eps tāq pater pauperum, capit ⁊ distribuit: put vult. ad hoc facit qd no. in. c. ij. extra de sepul. ⁊ i. d. c. si pater. ⁊ hoc declarabo iferius, dū tractabo de canonica epali, q ꝓm veritatē detrahit̃ de relictis ecclesijs, vel pijs locis: nō tñ detrahit̃ de eo, qd relinquit̃ pauperibus non certi loci pij, sz in genere: vt. j. dicā. ¶Scdo quero, nungd sit hodie correctū id qd dr de immobilib⁹ nō vēdendis, etiā qñ testator iussit oīa bona sua distribui inter pauperes. dicendū est ꝙ sic: q2 eps pōt vendere mobilia ⁊ immobilia, ⁊ distribuere inter paupes: put sibi plz nō attēto sit ibi vnū hospitale, vl' plura: vt i auť. de eccl. ti. §. si qs aūt ꝓ redēptiōe. vbi indistincte cōmittit̃ arbitrio epi. ⁊ ita ꝓuat ꝯsuetudo ꝓz bar.
5 q mirat̃ ab alijs non esse hoc dictum. ¶†Quero sup scdo mēbro, vbi dr qd debet̃ pauperiori: quō debeat accipi ista maior paupertas. Rñdeo cōsiderando numerum personarū: ⁊ quātitatē expēsarū. vñ si in vno hospitali nō regunt̃ nisi duo infirmi, ⁊ illud hz in bonis cētū: ⁊ aliud hospitale regit qnquagīta īfirmos, ⁊ hz in bonis duo milia: istud censet̃ pauperius, facta cōparatione ad expēsas necessarias, ⁊ ad maiorē indigētiā, q̄ ide imminet. ar. ff. de le. iij. l. si filie. ¶Circa tertiū mēbrū q̄ro, si est vn⁹ nobilis[a], q hz alimēta, sz suā dignitatē ꝯseruare nō pt: ⁊ hz forte puellas, q̄s maritare nō pt: vtrū i subsidiū vite, vel dotiū possit aliqd sibi dari tāq paupi ꝑ epm, vel executorem. Et rñdeo qd sic: q2 lz nō sit oīno mēdicās: tñ ꝓm statū nataliū suoꝝ aliq̄ sustētatiōe eget. ⁊ iō iter paupes ꝯnumerat̃. casus not. est hic. ¶Deinde no. i vb. qs eñ. qd pauptas pbat̃[b] ab effectu. Item ꝓbatur ex loci qualitate: q2 morat̃ in hospitali. Itē pbat̃ ex corporis debilitate: q2 est infirmus. ⁊ nō pōt querere sibi victū. Ulterius not. in. §. licentiā. ꝙ isti taciti heredes, id est, eps, vel xenodochius habēt ius ⁊ nomen heredis, quantū ad actionū intētationē ⁊ susceptionē, ⁊ quantū ad ipsaz distributionē: sed
6 nō quantū ad cōmodi retētionē. ¶†Iuxta hoc queritur, an episcopus qui habet hic nomē ⁊ ius heredis, possit petere se nomine pauperū mitti in possessionē ex edicto diui adri. ⁊ videt̃ ꝙ nō est script⁹ heres. Aliud est enim aliquid intellectu percipere, aliud in scriptura contineri: vt est tex. no. in. l. j. in prin. ff. de his que in test. delen. vnde cū edictū fundet̃ in scriptura: videtur ꝙ episcop⁹ nō possit petere missionē. Cōtrariū determinat do. Jac. ⁊ dicit ꝙ ita fuit obtentū: ⁊ dicit ꝙ sicut nomē alicuius ipsum significat: ita nomen pauperum epm representat. ⁊ si eps hz ius ⁊ nomē heredis: ergo nihil sibi deficit. Preterea episcop⁹ dz dici tanq̄ script⁹: nā nō habet ostēdere nisi testamētū ex quo apparet hereditatem ad eū pertinere: ergo fundat se in notorio. ⁊ sic hz illius legis beneficiū ꝓm Jac. but. Ego addo rationē: q2 episcop⁹ venit noīe pauperū: sz ipsi pauperes sunt expresse instituti: ergo ipse episcopus ꝓ ipsis pauperibus debet mitti in possessionē, sicut mittit ꝓcurator ꝓ dño, ⁊ pater ꝓ filio: ⁊ ista est veritas. ¶Sed iuxta predicta quero. pone: episcopus nomine pauperum constituit procuratorem ad comparendum coram vicario ipsius episcopi, ⁊ coram quocunq iudice competenti ad istam missionem implorandam: nunquid vicarius erit iudex competens? ⁊ videtur ꝙ non: quia idē est tribunal episcopi ⁊ vicarij: vt in. c. j. alias. ij. de cōsti. lib. vj. vnde sequeretur, ꝙ episcopus redderet ius sibi ipsi. hoc videtur tenere Jac. But. in. l. nulli. in fi. s. eod. vbi dicit ꝙ est cōparendū coram preside, vt mittat in possessionē. Cōtrariū practicatur, ꝙ non cognoscit vicarius tanq̄ de re epi: sed tanq̄ de re pauperū in effectu. ⁊ ideo potest cognoscere ⁊ mittere in possessionē bonorū ipsorū pauperū, quod verius credo, per ea que plene disputando no. Jac. de are. post eū Cy. j. ne quis
7 in sua cā. in. l. j. vbi videas. ¶†Deinde per istū. §. licētiā. do. Bar. determinat plures. q. i. l. cēturio. Prima est ista, Pater filiū impuberē heredem instituit, ⁊ qñcunq[c] decesserit, voluit omnia bona sua dari pauperibus. dicit ipse: istud verbū est obliquū: sed q2 intelligit̃ tacite eps institutus pro pauperib⁹: vt in hoc. §. ista substitutio est directa, ⁊ excludit matrem. allegat etiā ipse ꝙ dicit omnia bona mea, ⁊ sic nil vult diminui: ⁊ sic necesse est intelligere de directa substitutione. Ego sepe cōtrariū cōsului: ⁊ premitto ꝙ talis heres habeor, qualis est is per quem heres efficior: vt. ff. de acq. here. l. qui in aliena. §. interdū. cū ergo episcopus efficiatur heres per paupes, qualis est substitutio in paupibus, talis est in episcopo. ⁊ tale est tacitū, quale patit̃ expressum. sed cū forma substitutionis predicte in psona pauperū sit obliqua, necessario sequitur ꝙ etiā in persona episcopi est obliqua: ergo non ob. iste. §. q2 hic in persona pauperum fuerūt apposita verba institutiōis, nō verba fideicōmissaria. nec verba obliqua. ⁊ hoc tenui cōsulendo, vbi pater nō facit distinctionem temporum. Sed ponamus ꝙ distinxit tempora[d]. i. pupillarē etatem ab adulta: verbi gratia: q2 dicit, volo ꝙ si filius me⁹ decesserit in pupillari etate, vel postea quādocunq, ꝙ omnia bona mea distribuantur pauperibus: Rñ. in hoc casu consului ꝙ esset directa, propter cōmemorationem pupillaris etatis: iuxta no. in. l. precib⁹. de impub. ⁊ alijs subst. quia ipsi pauperes vidētur pupillariter substitui. ar. ff. de her. inst. l. j. in fi. Nō ob. ꝙ verbū distribuantur, est obliquū: q2 hoc nō importat existentiam substitutiōis, sed modū exequēdi, sicut in hac lege patet, ꝙ institutio est directa, ⁊ modus exequēdi est obliquus: vt hic patet. ⁊ in. §. finautem. in verbo, distribuātur. ⁊ in. §. vbi aūt, in verbo, distributionē. ⁊ in. §. fin. ut. in verbo, assignari.[e] ¶†Restat dubiū, si non sunt distincte etates: sed
8 est aduerbiū quādocunq: vtrū per hoc videatur testator distinxisse tēpora. Jac. de are. dicit ꝙ sic, per. l. sicut in annos. qui. mo. vsufr. amit. nā istud est aduerbiū vniuersale, ex quo descendit̃ ad quelibet particularia: vnde tantū est dicere, quantum si diceret, siue hodie, siue cras, siue post cras, ⁊c. ⁊ tunc nō esset dubium, ꝙ esset pupillaris in pupillari etate ꝓm Jac. de are. Ego sepe cōsului contrariū, ꝙ dictio qñcunq[f], nō est distinctio temporū distinctiua: lz sit dictio plurū tēporū vniformiter cōprehēsiua. cū eñ sit vniformiter plata dz vniformiter intelligi: vt not. in. d. l. precib⁹. ⁊. l. cēturio. Nō ob. l. sicut in annos. q2 ibi loqtur in dispositione iterabili, q̄ pōt sepius existere, ⁊ variari ꝑ tpa: sed hic loquit̃ in dispositione nō iterabili, q̄ nō pōt sepi⁹ existere: vñ talis dispositio nō est multiplex, sz vna tm: ⁊ iō vniformis. Itē nō ob. de cōd. ⁊ demō. l. pe. seuerinā. §. cōditionū. q2 ibi est ipossibile ꝙ sit vniformis: sz hic est impossibile ꝙ sit omni tempore fideicōmissaria. ⁊ sic non obstat. Item non obstat text. in. l. centurio. quia ibi fuerunt verba directa, hic cōmunia: ⁊ sic non obstat.
9 ¶†Ulterius nota ꝙ illud quod est relictum in aliquam causam, debet in eam conuerti: vnde relictū captiuis, debet conuerti in eorum redemptionem: sed relictum pauperibus, debet distribui pauperibus. Iuxta hoc querit dominus Jacobus, quid si testator voluit quod in vnam causam piam expendant: puta in redemptionem captiuorum: queritur nunquid possit alterari, et conuerti in aliam piam causam? et videtur ꝙ sic: quia ita est vna causa pia, sicut alia: vnde ratione finalis similitudinis non videtur fienda differentia: sed contrarium est verum quia vbicūq est certa dispositio testatoris respectu cause, nō potest per episcopum[g] alterari. ⁊ ita fuit iudicatum ⁊ consultum per decretistas ⁊ legistas ꝓm Jac. but. ⁊ Mar. sillima. Iuxta hoc queritur, quid si testator voluit

a voluit[a] fieri capellã in certo loco. eps vero nõ vult ibi fieri. sed vult trãsferri ad alium locũ: puta q fiat altare in ecclesia fratrũ predicatorũ, queritur nũquid possit? d. Ja. dixit q non: qr vbicũq est certa dispositio testatoris respectu loci, nõ potest per epm alterari. vnde cõcludo talẽ regulam: vbicũq est certa dispositio testatoris respectu cause persone vel loci: & est causa possibilis, & locus possibilis de iure & de facto: ibi nõ põt p epm alterari. Ista regula quoad personã pbatur. j. e. l. §. si autẽ. in personam certã, sed quoad cãm & locũ probatur in. c. dudũ. & c. qr cõtingit. in
10 prin. de rel. do. in cle. ¶ †Sed iuxta hoc quero, ponamus q causa nõ sit
b specificata[b] in specie specialissima: vt sic dicam, sed possit cõprehendere plures species: verbi gratia, testator mãdauit expẽdi bona sua in pauperibus. modo quedã ecclesia puper indiget refectione: eps vult attribuere fabrice: nunquid possit? Rñ. sic, qr ista qualitas paupertatis tãq species inclusa sub genere paupertatis, includit sub illo genere. & ita refert Jo. an. fuisse disputatũ & determinatũ in. c. fi. de testa. li. vj. in nouel.
c ¶ Sed iuxta hoc quero, ponamus q testator mandauit[c] bona sua distribui pro male ablatis, modo nõ apparẽt tot male ablata: que capiant vsq ad quãtitatẽ bonorũ, vel vsq ad quãtitatẽ taxatã: puta mille librarum, quã testator taxauit: quero nũquid superfluũ dz reddi heredi: vel cõmissarius poterit disponere pro aĩa? & vr q debeat reddi heredi: qr expressio cause limitat legatũ: vt. l. medico. §. fi. de au. & arg. leg. Super hoc vidit Jac. But. in suo trac. executorũ. Et dicit q aut testator disposuit sic, vt in aliã cãm nõ cõuertatur: & tũc reddetur heredi. aut nõ ita disposuit: & tũc debet pauperibus erogari, & sic in aliã causam cõuerti herede adhibito: vt. ff. de vsufr. leg. l. legatũ. & l. quidã. & de ope. pub. l. fi. de cõdi. & demon. l. in testamento. e. l. j. & in aut. de ec. tit. §. si quis in noĩe. & §. seq.
11 ¶ †Sed iuxta hoc quero qd si testator dixit ita, instituo spuriũ[d] meum
d ad erogandũ bona mea pauperibus? certũ est q institutio spurij nõ valet: nũquid ergo eps poterit erogare pauperibus? & videtur q nõ: qr hic est datus executor a testatore: vnde non debet recedi a persona: vt. ff. de ver. obl. l. si qs arbitratu. Itẽ si institutio est pro nõ scripta: legatũ remanet apud heredes ab intestato sine onere: vt. C. de cad. to. l. j. §. in primo. & ff. de iu. cod. l. quidã. referũt. dicit Jac. de are. in trac. predicto, q fauore pietatis põt dici indistincte valere: vt. ff. de fidei. lib. l. cũ vero. §. si pro non scripto. Ego spãliter ad hoc induco. l. eã quã. j. de fideicõ. scđz vnã lec. fin. illius legis. q disponit eps, qui põt cessante cõmissario disponere: vt in aut. de ecc. ti. §. si qs aũt. & extra de testa. c. nos quidẽ. scđz Ja. de are. que verba sunt bñ no. ¶ Iuxta predicta, dr hic in superiori vers. vbi aũt idistincte, &c. q illud qđ nõ est distinctũ a testatore, dz esse distinctũ
12 per executores. ¶ †Modo fuit magna qõ de facto, quidã instituit pauperes Xpi noĩandos per priorẽ predicatorũ: qui prior noĩauit pauperes venientes, & qui in futurũ venirẽt ad eorũ ianuã mẽdicãdo. Dicebatur q ex istis verbis adhuc indiscreta erat heredis institutio: ita q ad epm deuoluebat hereditas, scđz Jac. qđ verũ credo: qr actus executoris, q venit ad declarandũ actũ testatoris, dz cadere super certo. & ideo litera i. §. finaũt nullus. dicit pauperibus, q in ciuitate sunt: nõ dicit qui in ciuitate erũt. & iõ sunt oĩno incerti. ad hoc. ff. de leg. j. l. filiusfa. §. diui. e. l. j. de leg. ij. l. vnũ ex familia. incerta eñ declaratio non põt dici declaratio. ergo di-
13 ctum do. Ja. verũ est, & bñ no. ¶ †Uenio ad ver. siue aũt in personã certam. & no. hic q vbi est certa dispositio testatoris: & certa persona legatarij, ibi nec testamentarius, nec legitimus executor potest se intromittere circa detrminata a testatore, nisi in mera factiexecutione: imo plus dico, q si testator legat. x. Titio tanq pauperi: hoc magis pertinet ad episcopũ tanq iudicem, q tanq ad executorẽ: vt. ff. de pet. hered. l. here-
e ditas. in fi. & d. c. nos quidẽ. & per hoc etiã videtur[e], q quando certa est faciẽda distributio certis personis, q iste actus nudi ministerij debeat residere penes deputatum a testatore, & non transferatur ad episcopum, nisi eo respectu, quo episcopus est iudex sic nõ procedit ex mero officio, nisi imploretur a legatario, iuxta theoricã Inn. alias vobis alleg. in. c. ad nostram. e. l. ij. de iureiuran. ¶ Deinde no. in isto versic. q loco pio & persone miserabili idem fauor debetur, & q neutri falcidia deducitur. Illud quod dico de persona, patet, dum dicit in personam certam. illud quod dico de loco: patet, dum dicit venerabilem domum. Illud quod dico de falcidia non detrahenda: patet ibi dum dicit, nulla falcidia intercedente. iste versic. est aureus: vt. j. patebit.

1 ☞ Episcopus nõ dz sibi appropriare relicta captiuis, vel pauperibus.
2 Episcopus an habeat bona testatoris obligata pro canonica portione, que sibi debetur de legatis.
3 Episcoporum potestas fundatur in duplici lege: vna est lex diocesana, altera lex iurisdictionis.
4 Canonica portio, que debetur epo, debetur ei ratione legis diocesane.
5 Loca exempta, an debeant soluere episcopo quartam canonicam. nu. 6.
7 Relictum alicui fratri singulari, sicut pro indumentis, vel libris, an episcopus possit defalcare.
8 Relictum certo & determinato vsui, an defalcetur per episcopum?
9 Relictum si est fratribus minoribus simpliciter, quando relictum est ipso iure nullum a principio, episcopus nil potest defalcare.
10 Quid in simplici relicto valido.
11 Testator vltramõtanus reliquit ecclesie sancti Dominici: quis episcopus debeat habere quartam canonicam?
12 Quarta canonica debita de relictis, an possit prescribi. nu. 13. 14. & 15.
16 Episcopus, an debet habere quartam ab vtraq ecclesia parochiali.
17 Episcopus an debeat habere quartã de relictis etiam ecclesijs, que sunt extra suam diocesim.
18 Relictum si sit alicui ecclesie inter confines duarum diocesum, an ecclesia illa possit gratificari episcopo cui vult: & eidem dare quartam.
19 Collegium disciplinatorũ sancti Francisci, vel sancti dominici, an debeat quartam episcopo de his que sibi relinquuntur.
20 Testator si dicat: relinquo centũ fraternitati disciplinatorũ, & hospitali ipsorũ: qlis fiet diuisio.
21 Cõmune aliquod, si emit domũ, & facit ibi hospitale, an episcopus possit renũtiare qrte canonice de his que postea relinquentur tali hospitali.
22 Hospitale si nunq soluit aliquã quartã epo: an episcopus p tẽpore possit petere illam quartam.
23 Episcopus, an debeat habere quartã de his que relinquunt in recõpensationẽ male ablatorum.
24 Testator reliquit bona sua arbitrio executoris distribuenda. executor distribuit quedam bona personis, quedã locis: an eps habebit quartam.
25 Relictum si fiat vultui sancto de Luca, vel hospitali maiestatis de volta, an episcopus debeat habere quartam.
26 Principes & nobiles qui circũdãt terras suas, & non audiunt missas in vna tñ prorochiali ecclesia, si moriunt, quar debẽt distribui mortuaria.
27 Theutonic[?] quidã moriẽ perusij, & relinquit ecclesie vbi sepelit multa bona: an ecclesia parochialis sue nationis debeat habere quartam.
28 Ecclesia parochialis an debeat habere quartam de relictis alijs ecclesijs.
29 Sepultus in alia ecclesia quam parochiali per suos consanguineos, an curatus debeat habere quartam de relictis illi loco, vbi per consanguineos est sepultus.
30 Ecclesia parochialis, an possit aliquid petere ab exemptis, vbi quis est sepultus.
31 Relictum si sit ecclesie de hospitali cruciferorũ ab eo qui ibi sepelitur in eorum ecclesia, an curatus parochialis debeat habere quartam.
32 Hyspan[?] quidã decessit perusij, & reliquit ecclesie minorũ de Hyspania mille: & ibi elegit sepulturam, sed corpus suum non potuit in Hyspaniam portari. Ecclesia parochialis Hyspanie petit quartam: an eidem debeatur.
33 Excõicatus quidã fuit sepult[?], eps fecit eũ exhumari: an sit idẽ, ac si nũquam fuisset sepultus.
34 Testator quidam elegit sepulturã in aliqua ecclesia, & legauit presbytero illius ecclesie, non in fauorem ecclesie, sed fauore illius presbyteri, an curatus parochialis debeat habere quartã.

§. In omnibus.

¶ Nota ex hoc. §. q eps non debet deputata captiuis vel pauperibus imbursare sibi: & si facit, expectet a Deo iracundiam. ¶ Item non debet pati quod alij executores vel commissarij sibi imbursent, imo debet eos punire, si faciunt. Ex quo apparet, qđ oẽs tales executores tenentur episcopo reddere rationem, cum possit conta eos inquirere, et eos
I punire. quod tene menti. ¶ †Extra opp. & vide-
f tur q episcopus de omnibus[f], que relinquuntur iure institutionis, vel alio titulo vniuersali, vel singulari, ecclesijs, vel pijs locis, vel pauperibus, debeat habere quartam, que appellat portio canonica: que semper debet episcopo, nisi in quibusdam casibus priuilegiatis: vt extra de testa. cap. officij. & c. requisisti. §. pe. & fi. vt extra de offic. ordi. c. conquerente. Sol. aut loquimur de iure ciuili: & tunc eps nullam quartã debet habere. & ita loquimur hic. Aut de iure canonico: & tunc hoc est solẽniter inuestigandũ, & non perfunctorie trãseundũ: nec põt vno verbo explicari. ¶ Sciendum est ergo qđ dñs Cardinalis de

in piã causam certam: non potest mãdato epi alterari, vt in aliã conuertatur. vide Bal. vbi simile verbum retulit: & ibi plene remisit in. l. j. j. de his que pe. no. ad fin. And. Barb.

a ¶ Uoluit. Adde Bal. in. l. j. j. de his que pene no.
b ¶ Specificata. adde Bald. in. l. oẽs. qui. in prin. j. eo.
c ¶ Mandauit. Jo. and. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. in addi. incip. de his, &c.
d ¶ Spurium. dixi in repe. l. j. in verbo spurio. j. de sacrosanc. eccle. ☞ Adde q est in repe. l. placet. num. xxvij. Sed dixi plenius in lec. eiusdẽ. l. num. iij. vbi dedi cautelã, q tali spurio possent relinqui. Celsus.
e ¶ Uidetur. Not. pro dicto Bart. in l. cum quidã. ff. de leg. ij. And. Barb.
f ¶ De oibus. Uide per Bal. in repe. c. si pater. in. vj. q. princ. de testa. in vj. & Bal. in aut. similiter. in fi. j. ad legem fal. & Ange. in consil. cxiij. vbi de hac materia. & plura per Old. in consil. ccxxv. & j.

tuderto super hac materia fecit quẽdam tractatum: ⁊ iste tractatus sumpsit originem a quibusdam consilijs latis per dñm Ubaldum de morleto, q fuit abbas sancti Bñdicti, ⁊ p dñm Gallitium de anchona, ⁊ per quẽdam dñm Bartholomeũ de senis: in quo tractatu dictus dñs Cardinalis: q tunc erat eps Tholosanus tenuit valide partem ipsorũ. Ego vero in hac materia pcedam hoc ordine: q primo premittã quedã euidẽtia: secũdo veniã ad .ix. aut .x. q. arduas pro declaratione materie. ⁊ primo premitto, q inter epm ⁊ ecclesias sue diocesis, est quedã cõiũctio: licet nõ sit tãta, quanta est inter epm ⁊ ecclesiam cathedralem: vt extra de testa. c. requisisti. §. pe. ⁊ in ista coniũctione fundat ratio quare est eps particeps cõmodi: nã cum coniũctus sit eis canonica coniunctione, merito per cõcursum facit partẽ eps cũ ecclesijs ⁊ pijs locis i talib9 relictis, tanq̃ re coniũctus.

2 ¶ †Iuxta hoc querit, vtrũ ista canonica debeat epo, ita q eã posset petere p actionem ex testõ: ⁊ per q̃ñs habeat bona testatoris obligata pro canonica portione: ⁊ videt qd sic: q sicut pauperes significant per epm, ⁊ dat epo actio ex testõ: vt. s. e. l. nulli. ⁊ hac. l. §. licentiã. ita ecclesie significant per epm: ergo debet eps habere actionẽ ex testamẽto: l3 nõ sit specialiter noiatus: vt. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. interdum. ¶ Dñs Inn. mouet istã. q. in. c. de his. de sepul. ⁊ dicit qd eps cõtra heredes nõ habet actionem ex testamẽto suo noie: q nec tacite nec expresse testator aliquid legauit sibi, sed istã canonicam debet petere ab ecclesia: vel loco cui relinquit: ab herede vero nõ põt recta via petere: nisi in subsidium, vel nisi cessis sibi actionibus ab ecclesia. vel nisi noie illius ecclesie: q eps põt agere noie ecclesiarũ sibi subditarũ: q ipsarũ nomine potest agere: vt. s. de sacrosan. eccle. Sãcimus. ⁊. l. neminem. scdm Inn. qd verissimũ est: nã eps nõ venit eodẽ iure cũ ecclesia legataria: q ecclesia inuito testatore posset petere suam canonicã portionẽ: vt extra de testa. c. officij. vñ non pretendit titulũ testamẽti tacitum, vel expressum, sed mere ⁊ simpliciter pretendit titulũ legalẽ. i. canonicũ ⁊ ista est veritas.

3 ¶ †Scdo est premittẽdũ, qd omnis eporu3 potestas fundat in duplici eor lege: vna appellat lex diocesana: alia appellatur lex iurisdictiõis: vt extra de offi. ordi. c. cõquerente. Super quo dicit Inn. qd nunq̃ in legib9 antiquis fit mẽtio de lege iurisdictiõis episcopalis: s3 tñ noua decretalis facit de ea mẽtionẽ. magistralia enĩ fuerũ vba dñi Inn. i. c. i. in fin. de sta. mo. Sed quõ cognoscunt capitula q̃ pertinẽt ad legẽ diocesanã, ⁊ quõ cognoscunt capitula que pertinent ad legẽ iurisdictionis: dicit Inn. q quidã voluerunt hoc dicere per regulã dicentẽ, q lex iurisdictionis cõsistit in cõferendo: lex vero diocesana cõsistit i recipiẽdo: quedam enĩ epi exhibẽt subditis: ⁊ in istis cõsistit lex iurisdictionis: quedã ecõtra exhibent subditi epis: ⁊ in istis consistit lex diocesana, quor edictũ non est ab interpretatione nominis totaliter alienũ: nã sicut dicit lex ciuilis per illos, qui iuri dicẽdo presunt. effectus rei accipit. ff. de origi. iuris. l. ij. §. post originem. In omnibus ergo, in quibus tenet eps iustitia3 exhibere subditis, põt dici regulariter qd q̃sistit lex iurisdictiõis, siue in foro penitentiali, siue in foro (vt ita dixerim) beneficiali, siue iudiciali: q iudiciale est triplex: spirituale, ecclesiasticũ, ⁊ tẽporale. Exemplũ de spirituali: puta in matrimonijs, ⁊ beneficijs. Exemplũ in ecclesiastico: puta in vsuris, ⁊ similibus. Exemplum de tpali est de domo, ⁊ fundo, ⁊ similib9. Sed ecõtra quedã est iustitia, quã debent subditi epis, ⁊ ad istã iustitiã pertinet scdm quosdã ista canonica. de qua loquimur; q subditi ecclesie tenent epo ad istã canonicã. Itẽ ad charitatiuũ subsidiũ: vt no. Inn. in. d. c. j. de sta. mona. vbi sic ait. d lege diocesana que dicit q singulares ecclesie debẽt cõferre cũ epo, qñ vadit ad papã, vel ad regẽ, vel ad synodum: vel qñ facit expẽsas p aliquibus negotijs cõibus totius diocesis. Sed ab his collationibus sunt exempta monasteria nisi ecclesia monachorũ habeat populũ nõ exẽptũ, vel mẽbra non exempta: q tũc tenetur ire ad synodũ, ⁊ etiã rõne mẽbrorũ, vel populi, conferre in charitatiuo subsidio scdm Inn.

4 ¶ †Ex predictis ergo apparet, q canonica portio videtur ptinere ad legẽ diocesanã. ⁊ ita vr tenere Inn. in. d. c. j. in gl. magna, in verbo, vos igitur. Sed postea idẽ Inn. dicit q partes de hmõi legatis recipere est de lege iurisdictionis. qd sic pbat: diuisio hec fit ppter sacramẽta ecclesie, ⁊ inter eas ecclesias fit diuisio, vbi defunctus sacramẽta percepit. Cum aũt collatio sacramẽtorum sit de lege iurisdictiõis: ergo ⁊ hmõi diuisio, q̃ est accessoria ad collationẽ sacramẽtorũ, dicẽda est de lege iurisdictiõis scdm Inn. Preterea ista perceptio de se esset de lege diocesana: tñ q incidit legi iurisdictiõis, assumit illius naturã a quo descendit. arg. in. l. ij. in fi. j. vbi ⁊ apud quos. ¶ Iuxta hoc queritur, vtrũ monasteria exẽpta teneãtur epo ad hanc canonicã portionẽ. quã. q. diuido in quatuor partes: q primo queram de fratribus minoribus. scdo de predicatoribus. tertio de alijs monasterijs exemptis. quarto de monasterijs nõ exẽptis per specialẽ exẽptionem. nam per generalẽ exemptionẽ canonis, monasteria sunt exempta a lege diocesana: vt ibi no. per Inn.

5 † Redeo ad primũ de relictis fratribus minoribus. ⁊ est premittendum, q in istis materijs dicit predictus Cardinalis scdm Host. q oia loca exẽpta teneãtur epo ad quartã. alleg. Host. in summa de sepul. §. ⁊ a quibus petat. ⁊. xvj. q. j. c. cõstitutis. hoc enim solũ inspicitur vtrũ loca sint intra diocesim epi petentis: nõ autem inquirere debemus, an sint loca exẽpta, vel non: q hec quarta sine canonica nõ petitur a loco tanq̃ a loco, sed tanq̃ a detẽtore relicti, vel tanq̃ ab herede parochiali, qui nõ potuit etiam si voluisset, defraudare epm sua quarta. Arguit etiã q ecclesia parochialis debet habere quartam ab exẽptis: ergo multo fortius eps: qui prius ⁊ potẽtius ius h3. Et arguit etiã[a]: q tota diocesis dr parochia epi. xij. q. ij. c. bone rei. de donat. c. ab apostolice. de offi. ord. c. significauit. Ex quo iste cõcludit, q oia loca exempta tenẽtur epo ad quartã relictorũ pro aia. Sed recolende memorie pater ⁊ dñs meus dñs Feder. de senis dicit, q scdm veritatem fratres minores predicatores ⁊ oẽs exempti nõ tenẽtur soluere istã canonicã portionẽ: nã ab exẽptis eps nõ petit quartã scdm Inn. Pet. Abb. ⁊ Io. an. vt ipse Io. no. in. c. officij. de testa. ita dicit do. Fed. in suis consilijs in. q. vj. in consi. xcvj. ¶ Modo est videndũ: q dñs Cardinalis dicit vnũ: ⁊ isti doc. dicũt cõtra: quis dicat veritatẽ. Et est sciendũ, q vbi de interpretatiõe verborũ vel legũ agit: dignitas nihil opatur: vt. ff. de leg. iij. l. item legato. §. parui. vñ tñ est curandũ de opi. ⁊ authoritate vñ pape magistraliter loquẽdo, quantũ de opi. vnius simplicis viri. hic enĩ nihil authoritas, sed tñ ratio patrocinatur.

6 ¶ †Modo arguẽdo p exẽptis, q nõ teneãtur ad istã canonicã: pono quatuor conclusiões. ¶ Et prima est, ⁊ nõ loquor in exẽptione generali: q omnia monasteria exẽpta sunt a lege diocesana, sed loquor in exẽptione propria ⁊ speciali, per quã aliqua ecclesia eximitur ab epo, tanq̃ filius emãcipatus a patre, vel seruus manumissus a dño. ⁊ dico in primis, q a quo remouetur officiũ. remouetur officiũ premiũ. ff. de excu. tu. l. Nesennius. nisi tale premiũ ex iuris dispositione sit, ⁊ nõ dependeat ab officijs: vt. j. de lega. l. ab administratione. Eodem modo dicit lex, q a quo remouetur cura: remouetur cure premium: vt. ff. de adimen. leg. l. alũno. §. ab heredibus. ⁊ probatur ex coniunctione duarum legũ: vt. ff. de leg. ij. l. si quis quos. ⁊. ff. de cond. ⁊ demon. l. si quis eũ. ¶ Secunda conclusio est, q eps nullam habet cõionem, nec participat cum exemptis, nec in rebus que primitiua acquisitione fiũt iuris eorũ: cum exẽpti equip̃retur emãcipatis, vel saltem liberis. ⁊ certum est q emãcipati ⁊ liberti acquirunt sibi, ⁊ nõ patri, vel dño. nã vinculo potestatis soluto obuiat acqsitioni, que fit eo vinculo mediãte: sicut patet per diffusas in iure ciuili materias. ¶ Tertia cõclusio est, q facilius tollũtur cõmoda pecuniaria, q̃ obsequialia: vt. j. de bo. lib. l. fi. vndecũ in monasterijs exẽptis eps nõ h3 obsequialẽ obedientiam: ergo nec pecuniariũ cõmodũ. ¶ Quarta cõclusio est, q in monasterijs plene exẽptis eps nõ h3 episcopalem curã: ratio hec est: q prelati locorũ exemptorũ habent iura episcopalia eorum, non ipsi epi: vt in. c. cũ ⁊ plãtare. §. in ecclesijs. de priuil. ⁊ no. in. c. j. de reb eccl. nõ alie. in c. trãslato ergo iure episcopali in aliũ, necesse est q fiat cõmoditatis trãslatio: vt in. l. j. §. j. ff. ad trebel. ⁊ in aut. vt iudi. sine quoquo suffra. §. illud. cũ simi. Ex quib9 cõcludit q vera est opi. do. Fed. precipui decretorum doctoris inter cũctos: ⁊ istius Cardinalis opinio vera nõ est, sed p eo facit id d quo ipse nõ meminit. s. dictũ Inn. q sic formaliter ait. Exẽpti ⁊ monasteria tenẽtur ad quartã partẽ relictorũ. Ista sunt verba Inn. in d. c. j. de sta. mo. in glo. magna. vers. sed que res. Sed tñ q Inn. loquitur de exẽptione canonica ⁊ generali: non de exẽptione propria ⁊ speciali: per quam locus eximitur a lege diocesana, ⁊ a lege iurisdictionis. ⁊ ita tenẽdum credo: ita seruat consuetudo que etiã scdm Inn. debet seruari in istis. Cum enim exẽptis plena exẽptione eps non cõicet suos actus: ergo nec versa vice debet ei cõmunicari. ar. sumpto a correlatiuis: q destructo vno termino seu extremo, destruit reliquũ: vt. l. vlt. ff. de accepti.

7 ¶ † Et his premissis venio per ordinem ad quesita. ⁊ primo de fratribus minoribus, pono duas cõclusiones indubitatas. prima est, q illud quod relinquitur alicui singulari fratri: puta pro indumẽtis, vel libris: non defalcatur ab epo: vt hac. l. §. pe. inquãtum loquitur de relicto singularis

a ¶ Et arguit etia3. ponderat q Bald. in. c. si pater. de testa. in. vj. tenuit cõtrariũ. sed omnes cõiter tenent cum Inn. in. d. c. officij. vide que ibi dixi. And. Barb.

gularis persone. z in. c. regressi. §. fi. extra de testa. Et per hoc apparet q opinio dicentiū q debet detrahi quarta per epm de relictis cuidam prebendario p missis dicendis, est falsa; z ad hoc facit extra de verb. sig. c. cū inter. z ibi per Host. z Jo. And. Verūtamē quod gl. in cle. dudum. §. verum. de sepul. dicit q speciale est in fratribus minoribus, q de eo qō relinquit eis pro missis dicēdis, teneātur soluere quartā. Sed scōm verū intellectū illa lex nō loquitur de quarta episcopali, sed de quarta parochialis ecclesie, que est alterius rationis z cōditionis: vt. j. dicā. z ideo illa gl. non ob. ¶Preterea cu/n illa gl. ponat arg. a speciali: ergo in cōtrarium est ius cōe. ¶ Scōs conclusio est id quod relinquitur certo z determinato vsui, nō defalcā epm: verbi gratia, si relinquitur pro luminaribus vel pro fabrica: vt extra de testa. c. fi. Non obs. c. dudū. §. verum. vbi dicit q detrahitur canonica: etiā vbi nō cōsueuit de iure detrahi: q ibi nō loquitur in canonica episcopali, sed parochiali, que non pertinet ad aliquā legem super iontis, sed ad quandā legē compensationis: vt j. dicam. ¶ Tertia cōclusio est, q de relictis fratribus minoribus simpliciter, quādo relictū est ipso iure nullum a prin. episcopus non debet habere canonicam: ratio hec est: q relictum est pro non scriptū: ergo similiter tacitū omnō relicti: vt. ff. de his que pro non scrip. ha. l. in metallum. secūda ratio hec est: q sicut qñ filtus est ipso iure non instituibilis: pater non capit propter eū: vt. ff. de leg. ij. l. debitor. §. seruo. ita quando ecclesia non est capax tituli institutionis, per eam nihil episcopo potest deferri: q destructo medio, destruitur termin⁹ ad quē: vt. ff. de fer. vba. pred. l. tra predia. ¶ Quarta conclusio est ista, q vbi est simplex relictum, in casu in quo est validum: vt in decret. ex hīt qui seminat. de ver. sig. lib. vi. tunc questio est dubia, vtrū eps debeat habere canonicā portionem de quo dic vt diri statim in fratribus predicatoribus. z loquor qñ defunctus nō sepelitur apud eos, q: qñ apud ipsos sepelitur, inferius declarabo. ¶ Nemo igitur ad questionē predicatorū: z quero. quidam nobilis vltramontanus reliquit ecclesie sancti Dominici mille: vtrum episcop⁹ istius ciuitatis debeat habere quartā: z videtur q sic scōs opi. Host. z do. Lard. de tuder. breuiter dic q si relictum est pro fabrica, vel pro picturis ecclesie, que equiparātur fabrice: q pertinēt ad perpetuum cultum diuinū. qō sine vlla dubitatione eps nō debet habere, z si exigit, expectet irā Dei: vt hic. Si aūt simpliciter relinqtur: sunt opi. sed vera opi. est. q fratres predicatores tanq exēpti nō tenent epō suo nōie agere: q eps cum eis nihil cōcat, nec principaliter exercet in eis legez diocesanā, vel legē iurisdictiōis. extra quos terminos ista canonica nō exit, nec exire pōt. vnū ti cōcedo, q si inter epm z fratres esset aliqō pactū, quod illud pactū est seruandū: vt in. c. q: er eo. de pact. lib. vj. vbi est casus. Ex his apparet, q idem est in omnibus locis plene exemptis: quia quibus eps non participat actiones, ijdē nō debēt participare epō possessiones: vt. l. j. in prin. z. §. j. ff. de coniun. cū emā. lib. ¶ Modo hic venit quedam difficilis. q. que est de facto. Episcopus assistū de relictis fratrū minorū semper percepit quartam: parochiales vero ecclesie nunq perceperūt. mō qritur vtrū parochiales ecclesias vel epm sit prescriptū, ita q ista quarta peti non possit. In ista questione dicūt fratres minores, q ecclesia minorum prescripsit, z hoc probant tribus rōnibus. ¶Primo quia heredes prescripserunt libertatē soluendi: ergo fratres prescripserunt libertatem recipiēdi: nā hoc est cōsecutiuū ad primū. ¶Probatur de agri. z cens. l. litibus. z. l. cū scimus. facit quod no. Jnn. de off. ord. c. conquerēte. Secūdo dicūt fratres minores, q ecclesia pōt prescribere cōtra episcopum: vt extra de prescrip. c. de quarta. sed guardianus seu custos recepit nōie ecclesie: q nō est ei prohibitū: q secularis: ergo ecclesia prescripsit. Ille enim possidet, cuius nōie possidet: vt. ff. de vsuca. l. fi is qui pro emptore. Tertio dicūt fratres minores, q iste non est actus vnius singularis persone: sed est actus vniuersoū: sed in actu vniuersoū fundatur cōsuetudo: certū est autē consuetudinē esse seruandā in istis scōm Jnn. ergo si nō vt prescriptionis, saltē vt cōsuetudinis sunt fratres securi. Ubi cōsiderandū est, q de singulis ad singulos est prescriptio, sed de vniuersis ad vniuersos: vel de vniuersis ad singulos est consuetudo: vt. ff. cōia pred. l. venditor. in prin. vnde licet fratres minores assistū sint singulares persone, z loco singularis persone: vt. ff. de fideiuss. l. mortuo. tamē attēto q ab vniuersis ciuibus Assistū procedit in eos cōsuetudo. ista est cōsuetudo, z non prescriptio: q cōsuetudo nō est a aliquo iure reprobata. nam per. d. c. dudū. §. verū. de sepul. in cle. reprobatur cōsuetudo, quo ad quartā pochialem, sed non quoad quartā episcopalē: vnde cum hec sit legum correctio, eā extendere non debemus: vt ibi not. z. s. tit. j. aut. quas actiones. ad hoc facit quod dicit Jnn. qui sic ait: dicimus etiā q si aliquis legitime prescripsisset cōtra solutionē huius portionis: q bene valet in huiusmodi prescripta cōsuetudo. Ista sunt verba Jnnoc. extra de testa. c. requisisti. Jn cōtrariū allegat dōs eps Assistū, z primo fundat se cōtra fratres minores in iuris cōis dispositione: cum ius cōe disponēs in genere, etiā in spē disponat. Ja genere disponit q debeut solui quarta epalis. Jn spē disponit, q debeat solui quarta a fratribus ipsi ecclesie parochiali. z per hoc dz solui epo quarta: vt extra de prescr. c. de quarta. vñ nō pōt excusari fratres a mala fide: vt extra de rest. spol. c. ad decimas. in. vi. z si dicatur, ecclesia minorū est in mala fide. Respōdeo in querendis vel prescribendis per administratorē inspicitur eius conscientia, nō qualis est, sed qualis debet esse: vnde cum dictus guardianus non debeat esse male fidei: ergo ecclesia non prescribit: quia cum ecclesia precise fundet se in actu ministri, debet eo vti cum suis vitijs z qualitatibus: vt. l. in seruo. ff. de libe. causa. z. ff. de edi. edict. l. cum mancipium. Secundo allego. dominus Episcopus, z dicit quod ipse potuit eam recipere, sicut recepit istam canonicam nomine ecclesiarum subiectarum: ergo nunquam cucurrit prescriptio: vt. l. nemo. §. temporalis. de regulis iuris. z ibi not. quia semper est interrupta. Tertio dicit Episcopus: non potest negari quin saltem receperim quartam quarte. Item non potest negari, quin inter ecclesiam parochialem z ecclesiam meam sit quedam coniunctio. extra de testa. capi. requisisti. §. pen. nam interruptio mea tanquam naturalis, dicit Episcopus, prodest vtrique coniunctorum: vt. j. de duobus reis. l. fin. ¶ Breuiter ego sic concludo quo ad quartā quarte, que pertinet ad epm: eps debet habere quartā quarte de his, que pertinent ad ecclesiam parochialem absq dubio: q contra epm non est prescriptum. Quod sic probo: prescriptio ex facti causa oritur: vt. ff. ex quib⁹ cau. ma. l. sciendū. z. l. oēnicq. ergo non egreditur formam actuū, ex quib⁹ in esse producitur: vt. l. j. §. viuian⁹. de iti. actuq. pri. cū ergo debeat pducī ex negligentia, impossibile est qō pducaf contra epm diligentē, z sui iuris non desidem: vnde concludo q cōtra epm nō est prescriptum. ¶Dices tu ista non est prescriptio, sed est cōsuetudo, que non interrūpit ex actu vnius, puta epi. Respōdeo tribus modis. primo: q: hec ratio esset vera, nisi conscientia siue cōsensus illius vnius solius esset de consuetudinis substantia: sicut hic est. Secūdo: quia illud esset verum, nisi iste esset vnus magistratus, qui potest interrumpere cōsuetudinem. Tertio, qō licet illud sit verum, quod ista sit cōsuetudo respectu plurium ad actuq vnius: tamen econuerso respectu vnius contra plures est prescriptio: vt. l. testatrix. §. plures. ff. si ser. vē. Ex quibus concludo indubitanter pro quarta epi, que est quarta quarte ecclesie parochialis: vt. j. declarabo. ¶ Sed contra dictum epm sic arguitur. Episcopo non est aperta via ad hanc quartam per se, nec suo beneficio: qui (vt dictū est) non habet ius contra exemptos, sed debet episcopo aperiri via per curatos parochiarū, z beneficio istorum oportet qō Eps veniat, scz contra istos curatos est inducta cōsuetudo: in cuius prescriptione non requirit bona fides: ergo z contra episcopum: quia prescriptio cōtra personam immediatam excludit personam mediatam. Iste est text. not. j. de his qui a non domino. l. fina. §. fin. nam qua si in itinere paratur impedimentum: vnde nō potest venire ad terminum: vt. l. j. §. j. ff. de mortuo inferend. Secundo arguitur contra Episcopum: quia si etiam eo modo Episcopo deberetur quarta quarte: ipse tunc reciperet integram quartam: z sic non reciperet suo modo, nec sua forma. deberet ergo ex hoc puniri: vt in. l. nostra. non autem potest sibi conseruare ius alterius generis z forme: vt ff. quemadmodum seruit. amitt. af. l. si communem. §. primo. z. ff. quibus modis vsusfructus amitta. l. etiam qui vsumfructum. ¶ Sed ratio instatur contra Episcopum: quia precise dicitur quod Episcopus de eo quod relinquitur istis exemptis, non debet habere quartam quarte. si ergo nihil debet habere: ergo recipiendo prorsus indebitum, nihil iuris sibi potuit conseruare. Si quis enim dicat Episcopum debere habere istam quartam: oportet quod hoc probet aliquo iure: sed istud Episcopus non potest phare per aliquam decretalem: ergo, &c. vt in aut. de trie. z semis. §. cōsideremus. z. j. de colla. l. illam. ¶ Ad ista rndet Eps: via mea aperta est per curatos de iure cōi, quā viam nō amitto: quia vsus sum ea: z siue fuerunt vsi curati, siue non: mihi non obst. vt. ff. de contrata. l. si post mortē. §. si. Preterea dicit ipse, ratione cōiunctionis z

legitime administratiõis circa ecclesiã, nõ tñ cõ-
seruãt ius mihi, sꝫ ecclesiis meis: vt. ff. ŏ li. leg. l.
si is q duos. ⁊ hoc de pmo articulo. ¶ Itẽ dicit
ipse, si plus percepi ꝙ debui, latius vsus sum: tñ
iuris mei terminos cõseruaui: qꝛ nõ negligẽs, sꝫ
semper diligẽs fui. vt. ff. quẽadm. ser. amit. l. si is
cui via. ibi cũ dicit ⁊ magisqꝫ plus, ꝙ aliud egis-
se videaᷓ. ⁊ hoc de scδo articulo. ¶ Ad tertiũ rñ
det eṗs, per iterruptionẽ: qꝛ imo dicit lege caue-
ri: vt extra de pscri. c. de quarta. ⁊ ad hoc facit qδ
not. per Archi. x. q. j. c. j. vbi no. qδ eṗs dꝫ habe-
re quartã mortuarioꝝ, ⁊ omniũ que ad ecclesiaꝫ
parochialẽ pueniũt p aia dfuncti. ¶ Preterea
dicit eṗs, ego habui authoritatẽ recipiẽdi id qδ
debebaᷓ parochijs meis: vt no. Inn. in. c. ij. de se
pult. simplr ergo recipiẽdo, videor recepisse noĩe
debito ⁊ pmisso. ar. ff. de insti. l. fi. ⁊. ff. de sol. l. j. ⁊
l. ⁊ magis. Nõ ob. arg. qδ pr nõ possit recipere so
lutionẽ p filio in actiõe cõi, nisi habeat filij ꝯsen-
suꝫ: vt. l. nõ solũ. sol. ma. qꝛ alr disponit canõ de
eṗo, ꝙ disposuit lex ciuilis de patre. ⁊ sic nõ ob.
Breuiter, psupposito qδ eṗo debeaᷓ qrta quar-
te, cõclusum est p eṗo superius. Sed opꝫ hoc in
dubiũ reuocari, ⁊ formo talẽ qõnẽ, ⁊ pono talem
casum: testator elegit sepulturã apud minores, ⁊
ibi sepult⁹ est. In sua vero vltima volũtate lega
uit simplr dictis fratrib⁹ centũ libras. Itẽ lega-
uit quinquaginta p fabrica dicte ecclesie: mõ ec-
clesia parochialis de illis cẽtũ habuit quartam
de iure cõi antiquo. Itẽ de illis qnquaginta[a] ha
buit qrtã iure nouo per. c. sup cathedrã. §. hmõi
quoqꝫ statuto. qδ hodie icipit, dudũ. de sepul. in
cle. ibi, de quib⁹ quarta seu canonica portio exi-
gi non consueuit: vel non debet de iure habere.
16 ¶ †Queriᷓ nũquid eṗs debeat hr̃e quartam de
vtraqꝫ ab ecclesia parochiali: ⁊ vr̃ qδ non: qꝛ eṗs
dꝫ habere quartã relictoꝝ, sꝫ quarta parochia-
lis nõ debeᷓ iure relicti, sed quasi per legẽ falci-
diã, q̃ detrahiᷓ ꝯ volũtatẽ testatoris: vt extra de
test. Raynal. ⁊. ff. ad. l. fal. l. Titia. ⁊ ista similitu
do pbaᷓ per id qδ no. de sepul. c. ij. ad fi. in gl. per
hoc dicebaᷓ, ⁊c. ¶ Sed ad istδ rñ. eṗs. dt enĩ qδ
nõ solũ debet habere quartã relictoꝝ, sed omniũ
oblationũ ⁊ mortuarioꝝ[b], sꝫ mortuaria ⁊ obla-
tiones defunctoꝝ, dicunᷓ quecũqꝫ occasione fu-
neris ad ecclesiã parochialẽ perueniũt: vt patet
de sepul. c. ex parte. in fi. ⁊. c. cũ liberũ. ⁊ melius. e.
tit. c. i nostra. in fi. nã funeraria seu mortuaria di
cunᷓ quecũqꝫ occasiõe funeris deueniũt, ẽt pre-
ter volũtatẽ morẽtis: puta pro sepultura infan
tiũ, vel filiorũfa. q tñ nõ possunt aliqd relinque-
re: vt in. c. lꝫ. de sepul. li. vj. ⁊ p hoc rñdit eṗs pri-
me obiectioni. Sed scδo obĳciᷓ ꝯ eũ. Ista quar-
ta parochialis est priuilegiata, saltẽ quaten⁹ de-
trahiᷓ de relicto fabrice: nã de hoc non consueuit
detrahi: vt in. c. vlti. de testa. ergo semper durãt
priuilegiata. ar. i auᷓ. constitutio q̃ de dign. §. il-
lud. Itẽ absurdũ vr̃: qꝛ (vt ita dixerim) ius cõe
euelleretᷓ de corpore priuilegij: cũ potius econtra
sit dicendũ. qm̃ priuilegia iuri cõi derogãt: vt. l.
decurionib⁹. de silentiar. ⁊ dec. li. xij. Ad h rñdet
eṗs. ⁊ dt. quarta parochialis est puilegiata ꝯtra
fratres minores ⁊ predicatores: tñ postꝙ tran-
siuit in ius ⁊ dñium ecclesie parochialis, qδ fit
ipso iure. arg. ff. ad. l. fal. l. lineã margaritarũ. assũ
mit sibi ius ⁊ cõditionẽ ex persona cui acquiriᷓ.
Nam mutata persona, ⁊ rei statũ cõuenit muta-
ri: vt. j. de imp. lucra. descrip. l. j. lib. x. ff. de publi-
canis. l. licitatio. §. fi. ff. de acqui. her. l. Paul⁹. §.
vlt. de iure pa. c. j. lib. vj. ⁊ de prebẽ. c. pe. in cle. vbi
variaᷓ ptãs collatiõis scδꝫ tẽpora. Et istã partẽ
videᷓ tenere Io. an. in. c. certificari. de sepul. §. x.
ver. scδa. vbi inuit, qδ nõ petit eṗs quartã quar-
te, quã ecclesia parochialis recipit ab illo a quo
eṗs nil recipere potuisset. ¶ Aliq super hoc di-
stinguũt inter legatũ priuilegiatũ rõne suĳpsius,
⁊ rõne alterius. Exemplũ de primo: pone de cẽ-
tum relictis fratribus, eṗs nil debet habere rõne
persone: qꝛ fratres sunt exempti, ⁊ ab exemptis
eṗs non petit quartam ꝭm Inno. Pe. ⁊ Abb.
⁊ Io. And. vt ipse no. in. c. officij. all. De istis centũ ecclesia parochialis
debet habere quartã: de ista quarta eṗs habebit quartã: ⁊ sic priuilegiũ
factũ exẽptis, nec prosit, nec noceat ecclesie parochiali respectu epi. arg.
ff. de excus. tut. l. sed ⁊ milites. §. j. ⁊ quod not. in Spec. de immu. ecc. nisi
cõtra emptores rerũ clericorũ, qui nõ gaudẽt puilegio quo clerici. Sed
si legatũ est priuilegiatũ ratione sui: vt est illud quod relinquitur pro fa
brica: tunc semper videtur ꝙ duret priuilegiũ, tanꝙ reale. Ista est subti
lis opi. tamẽ qꝛ forma priuilegij istius est mixta respectu persone ⁊ cau-
se, nõ credo ꝙ habeat locum cõtra episcopũ: quia priuilegiũ formatum
respectu vnius persone, nõ potest extendi cõtra aliam personã: vt. ff. de
excu. tut. l. amicissimos. §. Lucius. sic ergo eueniet ꝙ habebit episcopus
ex alterius persona, quod ex sua habere nõ põt: vt. ff. que res pig. oblig.
po. l. Aristo. ⁊ quod not. ff. qui pot. in pig. hab. l. Claudius felix. Et hoc
est verũ in quarta, que debetur ecclesie parochiali de relictis intra dioce
sim, sed de relictis extra diocesim habet quartem quarte eṗs: sicut vide-
tur sentire do. Feder. in suis consilijs ⁊ disputationibus, q. vj. Cui vero
incumbat probatio, an episcopo dicenti se recepisse quartam, ⁊ inter-
rupisse prescriptionẽ: an aduersarijs dicentib⁹ se nõ soluisse: vide quod
no. in. c. sine possessione. de reg. iur. lib. vj. in merc. vbi hec questio dispu-
tatur: facit de fide instru. l. plures apochis. Expeditus sum de ista diffi-
17 cili questione. ¶ †Ulterius queritur, an episcopus debeat habere quar
tam de eo quod relinquitur ecclesijs extra suam diocesim: Respon. nõ,
quia nullam habet communionem cum illis ecclesijs: imo quoad eas
censetur iure priuati, sed episcopus illarũ ecclesiarũ bene habebit quar-
tam, ⁊ ecclesia parochialis bene debet habere quartam de relictis pro
sepultura extra diocesim, scδm Fede. vbi. s. scilicet in consil. xcvj. Et est
ratio, quia in iure parochialis ecclesie seu priuati non cõsideratur terri-
torium: secus in iure magistratus, vel episcopi: vt. ff. de excus. tut. l. non
solum. §. ⁊ quia testamẽto. ⁊. l. propter litem. §. vlt. ⁊ quod vtrobiqꝫ not.
Sed hic queritur, an si relinquitur ecclesie nõ curate, episcopus debeat
habere quartam: ⁊ videtur ꝙ non. ex quo non est ibi cure ministerium,
nec labor. arg. ff. de an. leg. l. Seia. Cõtrarium est verum: quia licet non
sit curata in se: tamẽ est sub cura episcopi: ⁊ visitatur per episcopum: vt
18 not. x. q. j. c. episcopus. per Arch. ¶ †Ulterius queritur, an si relinqui-
tur ecclesie site in cõfinio duarum diocesum, possit talis ecclesia grati-
ficari cui episcopo velit soluere: ⁊ videtur ꝙ sic: vt. ff. de relig. l. fi. ⁊. ff. ad
Sil. l. si quis in graui. §. si cum omnes. ff. de leg. ij. l. si quis seruũ. §. si in-
ter duos. ¶ In contrarium videtur ꝙ sit locus preuentioni: vt not. in
simili per Dyn. in. l. siue contra. §. quia ad plotianum. ff. de lib. agn. ⁊. ff.
de iud. l. si quis postea quam. Sol. ista quarta debet diuidi inter vtrũqꝫ
episcopum per. l. Titie textores. de leg. j. ⁊ quod not. in simili in. d. cle.
dudum. §. verum. nõ ob. leges que sequuntur de gratificatione: quia lo
quuntur in obsequio indiuisibili: quod nisi vni prestari nõ potest. Item
non ob. l. si quis seruum. §. si inter duos. quia ibi ius vtriusqꝫ petitoris
est incertũ. ⁊ ideo ratione dubij nõ datur optio. facit quod not. ff. depo.
l. j. §. apud Iulianum. ff. de sol. l. si stipulatus. §. si autem. Item non ob.
l. si quis postea quam. ff. de iud. ⁊ dictum Dy. quia loquitur in his que
requirunt iudicium ⁊ sententiam, ⁊ vbi proceditur per viam iudicij: sed
hic isti episcopi procedunt iure creditoris, ⁊ ideo preuentio iurisdictio-
nis nil operatur. ⁊ adde hic quod not. Inn. extra de verb. sig. c. ex parte.
19 ¶ †Deinde queritur de tali questione. Testator reliquit fraternitati
c disciplinatorũ[c] sancti Dominici, vel sancti Francisci hereditatẽ opu-
lentam, episcopus de isto petit quartam, sed collegium istorum disci-
plinatorum dicit se nõ teneri. queritur quid iuris: Super ista questio-
ne fuerunt discordes dominus Cardinalis, ⁊ dominus Galitius de
Anchona. Cardinalis dixit, ꝙ debebatur quarta: ⁊ precipuũ quod in-
duxit est: quia non debemus recedere a regula iuris: sed regula iuris di
cit, ꝙ de omnibus relictis ecclesiis vel pijs locis episcopus debet ha-
bere quartam: vt in. c. officij. ⁊. c. requisisti. de testam. ⁊ non potest negari
d ꝙ locus iste vbi fraternitas congregatur, non sit locus pius[d]: nam ibi
Deus colitur: ergo de necessitate sequitur quod episcopus debeat ha-
bere quartam. Aduertatis ꝙ istud argumentum domini Cardinalis
non videretur concludere: quia questio querit de eo quod relinquitur
collegio: id est ipsi fraternitati que habetur loco persone: vt. ff. de fideius
sorib. l. mortuo. non autem de eo quod relinquitur oratorio, vel hospi-
tali ipsorum, quia de illo pro certo debetur quarta episcopo diocesano,
est enim magna differẽtia inter predicta: nam quãdo relinquitur locis,
procedit regula, sed quãdo relinquitur personis respectu personarum,
ita quod ipse persone possint considerari seorsum, ⁊ in abstracto a loco:
tunc dico quod non debetur quarta: vt extra de testa. c. requisisti. §. fin.
⁊ not. in. c. ij. de sepult. Dices tu, ista verba sunt difficilia ad intelligen-
dum: quomodo enim cognoscaꝫ istam inseparabilitatẽ persone a loco,
vel inseparabilitatem persone: Respond. quando persona est obligata
loco, ⁊ inserta (vt ita dixerim) loco, sicut sunt canonici ecclesie sue: tunc
collegium est in ecclesia, ⁊ ecclesia est in collegio, ⁊ vnum sunt. Est enim
inseparabilis coniunctio: vt extra de testamẽtis. c. requisisti. §. persone.
Sed quando inter collegium ⁊ locũ nulla est coniunctio, ibi collegium
per se diceretur: ⁊ ita est in istis fraternitatibus: quia nulla coniunctio
spiritualis est. ⁊ ibi possunt libere discedere a loco, vel eorum corpore. et
ideo quia possunt per se considerari, ⁊ non respectu loci, relictũ istud iu-
dicatur

a ¶ De illis quinquaginta. Uide p ista qõne que dixi in. c. fina. de testa. And. Barb.

b ☞ Oblationum ⁊ mortuariorũ. Addõ Pan. in. c. de quarta. extra de prescri. ⁊ in. c. in nostra. nu. ij. ⁊ ibi notaui in addi. ad ipsum. in ver. sed etiam de obligationibus. extra de sepul. ⁊ cardi. in c. conquerente. extra de off. ordi. Cel.

c ¶ Disciplinatoꝝ. Uide per Old. in cõsi. ccxxv. ⁊ p Roma. cõsi. ccxx. ⁊ per Pe. de anc. ⁊ Ioã. de imo. in. c. officij. extra de testa.

c ¶ Faternitati disciplinatoꝝ. No. de istis fraternitatibus, vide Bald. in l. illud. ⁊ in auᷓ. hoc ius. de sac. san. eccl. in. l. id quod pauperibus. s. de epi. ⁊ cle. ⁊ i. c. si pater. de testa. lib. vj. ⁊ in. l. j. ff. de offi. pcõ. vide qδ no. Ludo. ro. in consi. ccxxx. ⁊ in. l. j. in prin. ff. qδ cuiuſ. vni. no. qδ no. ang. in ꝯsi. cxiiij. do. pe. consi. cliiij. vide do. Abb. consil. xxxiiij. And. Barb. ☞ Adde Alexan. in rubr. ff. de noui ope. nũ. vbi concludit qδ non. ⁊ pe. de peru. in trac. de q̃r. vel cano. epis. ver. ad quartum. Cel.

d ¶ Locus pius. vide Bal. in. l. illud. s. ti. j. cum concor. ⁊ que scripsi post bar. in. l. fi. ff. de colle. illic. vbi declarant, an locus sit pius.

dicatur factū ꝑsonis, ⁊ nō loco pio. ⁊ ideo videt̃ qḋ episcopus nō debeat
habere quartā istam ab eis: vnde dicit do. Gallitius, qḋ ista est pura ⁊
simplex cōgregatio laicorū. ¶ Queadmodū eñ episcop⁹ nō dꝫ habere
quartā de eo qḋ relinquit̃ vniuersitati scholariū, vel collegio mercatorꝫ:
ita eodē modo nō debet habere, si relinquit̃ collegio fraternitatū verbe-
ratorum, vel battuentiū. nulla eñ est cōiunctio spiritualis inter eos ⁊
episcopū: nec subsunt ei quo ad legē diocesanā. Inter dominū Cardina-
lem ⁊ dñm Gallitiū interuenerūt verba in scriptis nō cōgruentia iuri.
Sed p episcopo facit: qꝛ isti viuūt ecclesiastico ritu, ⁊ habēt oratoriū ⁊
altare, vbi ad suā deuotionē orant: ⁊ de licētia episcopi faciūt celebrari
diuina: ergo sunt redacti quodammodo ad instar ecclesiastici collegij, ⁊
maxime: qꝛ hñt statuta firmata ab epo. Sed rñ. licet habeant ista singu-
laria: tñ sc̄dꝫ verā existētiā status eorū, ipsi sunt ꝑfecte laici, vnde sicut als
dixi de bechetis, isti habēt accidētia sine subiecto. Preterea ea ratione
qua isti tenerent̃ ad quartā, tenerent̃ ad similia legis diocesane: cur non
ad charitatiuū subsidiū, qḋ adhuc magis est priuilegiatū, ꝙ quarta le-
gatorū: sed istud est falsum: qꝛ nullo iure cauetur, qḋ tenerētur ad chari
tatiuū subsidiū: ergo apparet euidēter, qḋ non subsunt epo quo ad. l. dio
cesanā: ⁊ p ꝯsequēs nec quo ad quartā, de qua querit̃: qꝛ a quo remouet̃
gen⁹, remouet̃ ꝗlibet ei⁹ species: vt dixi. s. eo. l. cōuēticula. Nec tñ est ne-
gandum, quin id qḋ ꝑdictis fraternitatibus relinquit̃, debeat expēdi in
opera pietatis: qꝛ hac intētione relinquit̃ eis: ⁊ testatores nō debēt deci
pi, q de istis bene presumpserūt: vt extra de testa. c. cū tibi. ⁊ ff. de leg. ij. l.
vnū ex familia. §. imperator marcus. facit. l. si cui. de cōdi. ⁊ demon. ⁊ de
isto bene pōt se intromittere episcop⁹ cognoscēdo, nō sibi imbursando
vt. ff. de peti. here. l. hereditas. in fi. tñ finaliter in hac questiōe nō conclu
do: qꝛ pendet de facto. sed q intelligit, intelligat: qꝛ ex predictis apparet
20 veritas. ¶ † Presupposito ergo (absqꝫ preiudicio veritatis) qḋ eps de-
beat habere quartā de eo qḋ relinquit̃ hospitali, vel oratorio, non de eo
qḋ relinquit̃ collegio fraternitatis: de quo tamē sub iudice lis est. Que-
ritur, qd iuris si testator dicat: relinquo centū fraternitati disciplinato
rum, ⁊ hospitalitati ipsorū: Respōd. fraternitati videt̃ relicta dimidia,
⁊ hospitali alia dimidia: vt. s. eo. aut̃. cā que fit cū monacho. ⁊ de cōdi. ⁊
demon. l. cui fundus. ⁊ ideo episcop⁹ de dimidia hospitalis habebit ca
nonicam portionē: sed de dimidia collegij non habebit. Nec ob. qḋ sub
quadā gn̄ali cura fraternitatis sint sub episcopo: nam ⁊ parabolani, vt
l. parabolani. s. eo. ¶ Sed quid si testator nō est locutus copulatiue: sed
hoc modo: relinquo fraternitati hospitalis disciplinatorū cētum: Rñ.
credo qḋ iste genitiuus significet causam finalem: ⁊ qḋ videatur relictū
contemplatione hospitalis: nam cū hospitale sit dignius quā collegiuꝫ
laicorum: trahit ad se minus dignum. Item cū sit magis pium, trahit
ad se minus pium: qꝛ semper potentius preualet. ar. j. de iure deli. l. cum
aliquis. ⁊ de condi. ⁊ demonst. l. filio. ¶ Sed quid si testator dicat econ-
tra relinquo hospitalitati fraternitatis disciplinatorꝫ, vtrūꝫ intelliga-
tur fraternitati relictum, an hospitali: Breuiter sic dico, qḋ quandoqꝫ
genitiuus significat dignitatem, vel potestatem: tūc trahit ad se antece
dens: vt legibus alleg. Quandoqꝫ nō significat sed demōstrat: tūc non
trahit ad se antecedēs: vt. l. si seruus cōmunis meuꝫ. de stip. ser. cū ergo
hec ratio presumat̃ ipsa pietas: vt extra de testa. ca. requisisti. ⁊ hoc per
prius ⁊ posterius inest hospitali: intelligo relictū hospitali. ⁊ ita episco
pus habebit canonicam suam. Nunc aduertatis ad vnū. Testator relin
quit bona sua pauperib⁹ hospitalis misericordie de perusio: episcopus
petit quartam: prior hospitalis dicit pauperes nō teneri, qꝛ relictuꝫ est
personis, non loco: querit̃ quid iuris: super hoc dicit Card. qḋ aut hoc
relinquitur pauperibus certi loci: vt in exemplo predicto. ⁊ debet̃ cano
nica portio episcopo. Aut pauperibus in generali: ita qḋ inter personas
distribuatur, ⁊ non inter loca, ⁊ non debet̃ canonica. ⁊ credo qḋ istud di
ctum contineat veritatem, per. d. c. requisisti. cōiuncto. §. pe. ⁊ fin. Quo-
modo ergo respondes ad superiora: quare enim aliud in confratribus
quā in pauperibus: Rñ. qꝛ pauperes habent quandā coniunctionem
cum episcopo, ⁊ pertinent ad eius specialem protectionē. Item qꝛ pau-
peres sunt in hospitali, ⁊ hospitale est in pauperibus per inseparabi-
lem significationem, sicut ascriptitij sunt in gleba, vnde vnum sine alio
non potest considerari: sic. j. de agricolis ⁊ censi. l. quemadmodum. libro
21 xi. ¶ † Sed iuxta hoc quero de duabus questionibus: prima, ista villa
comparauit quandam domum in ista terra mortalitatis tempore, ⁊ ibi
fecit hospitale, ⁊ voluit quod episcopus interponeret authoritateꝫ, ne
haberet ibi aliquid iuris, postea multi de illa villa miserationis causa
relinquunt illi hospitali bona sua, ⁊ ibi exercentur opera misericordie
per quēdam prepositum dicto hospitali per homines ville, de istis reli
ctis episcopus petit quartam, queritur nunquid possit: Cardinalis di-
xit qḋ sic, qꝛ tale hospitale est locus pius, ⁊ in hoc semper se fundabat,
⁊ talem ponebat regulam. Locus est pius: ergo debetur episcopo quar
a ta. ⁊ quod hospitalia sint pia loca[a], apparet. xviij. questione. ij. capitulo
quidam. ¶ Sed contra ipsum facit, aut consideramus istud hospitale
respectu loci, ⁊ non est locus sacer, nec est spiritualis, vel ecclesiastica do
mus, nec est sub patrocinio episcopi, imo est sub libera potestate domi-
ni: vt not. in. c. qꝛ cōtingit. in fi. de relig. dom. in clem. ⁊ dixi. s. ea. l. Or-
phanotrophos. Nam vt dicit glo. in. d. capit. quia contingit. licet in ista
domo seruet̃ hospitalitas: tamē ista domus nō est domus Dei, sed ho-
minis: qꝛ dñs pōt destruere. ⁊ iste nō est locus ꝑ-
petuus: cū ista domus possit vēdi. ⁊ sit in huma-
no ꝯmercio: vt extra de do. c. inter dilectos. Aut
istud legatū ꝯsiderat̃ respectu pauperū in se: ⁊ sic
respectu personarū: ⁊ tūc eps nō pōt habere ca-
nonicā: vt sepius dictū est. Itē locus iste nō sub-
est epo quo ad legē diocesanā. Itē nō cōtinet̃ no-
men hospitalis, vnde si qs impetrat lr̃as a papa
ad hospitale, nō poterit ꝑmoueri: nā hoc nō est
impetrabile a papa: vt in cle. p literas. de ꝑbē. qꝛ
nō vult apostolicus derogare iuri priuatorū, vñ
b apparet ꝙ eps[b] nullā hꝫ cōionē cū hospitali: vñ
non pōt petere quartā: bñ fateor, qḋ dꝫ curare, ꝙ
expendat̃ in alimentis pauperū: tñ nihil pōt sibi
imbursare. Nō ob. de relig. do. c. de xenodochijs.
⁊ qḋ no. Arch. x. q. j. c. si ex laicis. qꝛ illa iura intel
ligunt̃ de hospitali cōstructo de authoritate epi.
nā tūc sanctū sanctorꝫ factū est dño: vt dicit alibi
Inn. ⁊ tūc illud hospitale hꝫ priuilegia tanꝙ sa-
cra domus. s. e. l. oīa. ad hoc. ff. vt in poss. leg. l. fi.
ff. de litig. l. fi. inst. de rerū di. §. j. vñ aufugiēs ad
hospitale, ita est tut⁹ a iudice seculari: sicut si au-
fugeret ad ecclesiā: vt no. Archi. xvij. q. iiij. c. dif-
finiuit. qḋ est mēti tenendū. vide ēt Arch. ea. cā ⁊
q. c. vxor felicis. vbi tractat qd ō oratorio. Cōclu
de ꝙ hospitale sine authoritate pōtificis seu epi
ꝯstructū, nō est hospitale formatū: licet seruetur
22 hospitalitas facti. ¶ † Scōa qḋ hec est. cōe mon
tis falconis hꝫ quoddā hospitale, ⁊ nescit̃ si eps
interposuerit authoritateꝫ, necne: tñ apparet de
patiētia eporū. ⁊ qḋ apud epm ⁊ oēs fuit tentū ⁊
habitū pro hospitali: istud tñ hospitale nunquā
soluit aliquā quartā canonicā, modo eps hodier
nus petit canonicā, querit̃ nunqd possit: p parte
hospitalis allegat̃, qḋ est priuata domus: nec vn
quā presumitur authoritas epi intercessisse. ff. de
publiciana. l. quecūqꝫ. §. fi. Pro epo allegat̃, qḋ il
lud qḋ est in noīe, ꝑsumit̃ esse in re, ⁊ qḋ patiētia
habet̃ pro accōmodatione ꝯsensus: vt. j. de peti.
here. l. si filius. ⁊ l. q in aliena. §. j. de acq. here. fa-
cit. j. qui admi. ad bo. pos. l. j. cū sua gl. Preterea
rector hospitalis, dicēdo, ego suꝫ rector: ⁊ postea
dicat, nō est hospitale: allegat ꝯtriū, vñ nō dꝫ au-
diri: vt. j. de fur. l. j. ⁊ l. j. j. si seruus exte. ⁊ de oper.
lib. l. si ita stipulatio. in fi. ⁊ est melior lex, ꝗ possit
allegari ad hoc. de cōdi. ⁊ demō. l. titie si non nu-
pserit. Sed rector hospitalis in ꝯtriū sic se tuetur.
Aut istud nō est hospitale, ⁊ nō tenetur. Aut est
hospitale, ⁊ ꝑscripserit: vt extra de prescrip. c. de
quarta. Et ista est vltima veritas: qꝛ tps cui⁹ cō-
trarij memoria non existit, loco priuilegij habet̃:
vt extra de ver. sig. c. sup quibusdā. §. preterea. ⁊ ff.
de aqua quotid. ⁊ esti. l. hoc iure. §. ductus aque.
23 ¶ † Sed modo incidēter iuxta hoc qro: cōe pe-
rusij hꝫ hospitale de colle: modo quidā rector q
diu illud rexerat, ꝯscia duct⁹ institutis filijs i cer
tis reb⁹, in residuo instituit illud hospitale, qḋ ē
ꝑpriū ⁊ peculiare cōis perusij: eps petit quartā:
⁊ ponam⁹ ꝙ ꝑdicta in alijs qōnibus nō obessent
epo: tñ obijcit̃ sibi vnū aliud. s. ꝙ ista institutio est
facta p recōpensatione male ablatorū ab hospi-
tali: vt. s. eo. aut̃. licentiā. ꝑsumit̃ eñ acquisiuisse
c post ꝙ fuit administrator de bonis hospitalis[c].
⁊ ideo ōt hospitale, ꝙ istud nō est relictū ex me-
ra liberalitate: sed est ꝗdā restitutio ⁊ reassigna-
tio ablatorū siue perceptorū: modo querit̃ qd iu-
ris: rñ. qñ hospitale nitit̃ ex gratia relinquētis, si
aliud epo nō obstat, dꝫ eps habere quartā: sed si
est vera vel ꝑsumpta restitutio: eps nō dꝫ habere
quartā: vt. ff. ad. l. fal. l. si vsufruct⁹. §. dos. cuius
rō est euidēs: qꝛ si id qḋ debet̃ p restitutione ho-
spitali soluerent̃ epo, nō ꝯtingeret liberatio: qꝛ sol
ueret̃ alij ꝙ creditori. vñ illud quod debet presta
ri pro remedio anime: retorqueret̃ in oppositū.
quod est absurdum ⁊ iniquū. Adijcit Inn. ꝙ qñ
nō relinquitur pro anima, sed pro aliquo insigni
seruitio, quod quis recepit ab ecclesia: quod eps
nō debet habere quartā. ita no. Inn. in. c. officij.
de testa. de isto tamen insigni seruitio debet ap-
24 parere: vt dixi. s. ti. j. l. illud. ¶ † Sed ponamus,

a ¶ Pia loca. Dixi in aut. hoc ius porrectum. in ver. hospitali. s. de sacrosan. eccle.

b ¶ Episcopus. Vide Bal. in. l. deberi. j. de fideicō. lib. ⁊ Io. de imo. in. c. officij. extra de testa.

c ☞ De bonis hospitalis. Facit qḋ no. i simili in. l. j. j. de here. vel ac. ven. ⁊ in. c. j. de conten. iter do. ⁊ fide. ⁊ qḋ dixi in apostill. ad Guil. de cu. in aut. licentiā. nu. ij. in x. a indicatura que sierit. s. eo. tit. ⁊ in apostil. ad Iac. rebuffi. in. l. defensionis. nu. ij. in ver. in gl. alleg. j. de iure fisci. lib. x. Celsus.

a ¶Bona sua. hoc a tenet do. Cardi.in c.fin. de testa. vide que dixi ibi. And. Barba.

b ¶Pro pingēda maiestate. Not. i.c. fin. de testa. quādo relinquitur pro ali qua pictura. And. Barba.

c ¶Est sciendū. No. de heredibus. ꝛ vide glo.in.c.omnes principes. de maio.ꝛ obedien.

d ☞Dicendum est quod sic. Idem tenet Card. zaba. in cle. dudum. §. verū. in vlti.q.extra de sepult. Celsus.

e ☞Dicit Inno.in c.ij. in gl. sua,i ver. medietatem.ꝛ.c.in nostra,in gl.sua.in ver.reliquit.e.tit.ꝛ Old. cōsil. cccxxiij. Celsus.

testator religt bona sua[a] arbitrio executoris distribuēda: modo iste executor distribuit quedam bona psonis, quedā locis, vtrū de oībus, an de neutris debeat̄ eṗs quarta? Rñ. distributor distinguit in hoc negotio: q̄ illud qd̄ declarat executor, videt̄ declarare testator: ꝛ ab eo dependet, tanq̄ a cā efficiēte: lꝫ ab executore depēdeat tanquā ab organo. l. vnū ex familia. in prin. de leg. ij. ꝛ de test. tute. l. tutores nō ab herede. ꝛ hoc not. p gl. in simi. q. in. d. c. dudū. §. verū. de sepult. in cle. Sꝫ pone ꝙ executor declarat quādā viduā pauperē: sꝫ illa vidua postea donat hospitali misericordie, ꝛ viuit illa vidua: eṗs vult quartā īspecto ꝙ hospitale misericordie possidet: lꝫ hospitale tueat̄ se: q̄ nō hꝫ immediatā cām a testatore: sed cōfluxit ad ipsuꝫ per personā liberā ab hac quarta. querit̄ qd iuris? Rñ. ꝙ hospitale non tenet̄. l. pr̄. §. quindecim. ff. de leg. iij. nā id qd̄ est liberum in psona immediata, est liberū i psona mediata.
25 qd̄ est no. ¶†Vltimo circa hāc materiā quero, qd si relinquit̄ vultui sancto de luca, vel hospitali maiestatis de volta: vtrum eṗs debeat habere quartā? vr̄ qd̄ sic: q̄ de relictis deo vel vniuersali ecclesie eṗs dꝫ habere quartā ꝓpter ꝯiunctionē, que est in vicē. ad hoc. ff. ad. l. falc. l. j. §. ad municipiū. Si aūt relinquit̄ pro pingenda maiestate[b], vel cruce, vel calice, est secus: q̄ ista est quedam fabrica ad ppetuū seu longeuū vsum, ꝛ honorem, ꝛ cultū dei: vt extra ꝺ testa. c. si. ꝛ. j. nemini licere signū sal. l. j. Iste eñ imagines, cruces, ꝛ figure appellant̄ signū dei: vt. ff. de auro ꝛ argē. leg. l. titia testamēto. §. seia. vbi ꝺ hoc. Per illū. §. determinatur, qd̄ si testator mādat fieri calicē, vel crucez in capella sua: nec designauit ex qua materia, qd̄ dꝫ fieri, nō de vili materia: puta de peltro, vel auricalco, sed de argēto: q̄ nō esset honor dei: sꝫ cōtumelia in vili materia. arg. ff. de reli. ꝛ sump. l. ꝛ
26 si qs. §. iudex. qd̄ tene mēti. ¶†Nūc breuiter venio ad quartā parochialis eccl'ie, ꝛ accipio ecclesiā parochialem, vbi qs maiori parte anni habitat: ꝛ audit diuina officia, vel p eū stat: vt in. c. si. extra de parochijs. ꝛ facit qd̄ no. cle. j. de priuile. in gl. que loquitur de scholarib⁹. ¶Iuxta hoc tamē est sciendū[c], ꝙ sunt quidā magni nobiles, vt reges, ꝛ duces, qui terras suas quotidie circūambulant, qui nō dicūtur habere vnā parochiā tantū: ꝛ ideo si in aliquo loco moriunt̄: dicit Innocen. quod mortuaria debēt distribui inter oēs parochias, quas ille nobilis illo anno circuiuit. ita no. ipse in. c. ij. de sepul. tamē probabilius videretur dicendum, ꝙ illa ecclesia diceretur parochialis, in qua stetit maiori parte anni: vt. ff. de fundo instructo. l. cū de lanionis. §. sabinus. Sꝫ si hoc nō apparet, vel nō est: q̄ propter latitudinem prouinciarū parū se figebat in locis: tūc forte habet locū dictū Inn. nec potest de isto loqui, sicut de vagabūdo: q̄ in tota terra dicunt̄ esse lares sui. ꝛ tene mēti hunc passuꝫ. ¶Hoc premisso queritur, quare est inducta ista quarta, quam debēt habere curati parochiani? Respon. ne necessarijs ꝛ debitis fraudentur obsequijs: vt in. c. dudū. de sepul. in clemen. ¶Ex hoc apparet, ꝙ si ecclesia parochialis vacasset per annum, vel vltra: quod canonica eidē non deberet̄, nō propter vitium ecclesie: sed q̄ cessat ratio prestationis, secus si stetisset per parochianū ꝙ noluisset audire diuina: vel non fuisset capax diuinorꝫ: vt est infans, ꝛ furiosus: q̄ impedimentum emergens debitori, non debet obesse creditori: vt not. per Dy. in simili in. c. si quis in ius. de reg. iur. li. vj. Itē dicitur continuum seruitiū, ꝛ cōtinua seruitus: quod sic se habet in aptitudine: licet non in actu. vnde cū apud curatū semper est aptitudo, satis est sibi. arg. ff. de serui. vrba. predi. l. foramē.
27 ¶†Secundo queritur, quidā theutonicus sepelitur Perusij: ꝛ reliquit ecclesie, vbi sepelit̄ multa: vtrū ecclesia parochialis sue nationis debeat habere quartā? Breuiter dicēdū est qd̄ sic[d], scdꝫ do. Fed. ꝛ ita superius dixi: q̄ nō inspicitur hic territoriū. Cū enim ecclesia parochialis non habeat territoriū ibi subiectū: nūquid perciperet quicquā: nunquid ergo omnes isti religiosi sunt in discrimine animarū, quādo sepeliūt forēses, ꝛ nō separāt istas quartas pro curatis ecclesiarū parochialiū? Rñ. non: quia excusat eos cōsuetudo: ꝛ q̄ nō tenētur, nisi petatur sicut legatarij non tenetur heredi ad falcidiā, nisi heres imploret ipsa in. l. si. de donat.
28 inter virum ꝛ vxorem. l. si sponsus. §. fin. ¶†Tertio queritur, si quis sepelitur apud minores, ꝛ legat multis alijs ecclesijs: an ecclesia parochialis de relictis alijs ecclesijs debeat habere quartam? dic quod no.: quia hec canonica portio, que debetur ecclesie parochiali, habet locum tantum in relictis ecclesie, vbi sepelitur, nō in alijs relictis: vt no. Inn. in. c. ij. de sepul. Sed quid si nō est relictū: sed in morte quis induit se habitu minorū: ꝛ sic trāsfert̄ ad eos: vtrū de istis vestibus ecclesia parochialis debeat habere quartā? Rñ. sic: vt. d. c. dudū. §. verū. nam ad hanc transit se conuertendo in mortis periculo: vnde ecclesia parochialis non debet
29 defraudari: vt not. Inn. in. d. c. ij. de sepult. ¶†Quarto queritur, pone ꝙ quis non elegit sepulturā: sed cōsanguinei sui alibi eum sepeliunt, ꝙ in ecclesia parochiali: an curatus debeat habere quartā de relictis illi loco, vbi per cōsanguineos est sepultus? Breuiter dicit Inn. ꝙ aut est legitime sepultus: vt quia ibi est sepultura suorū maiorū: ꝛ tunc debetur curato quarta, quasi tacite iste locus videatur electus. arg. l. ij. de iure codicil. aut non est legitime sepultus: ꝛ tūc debet exhumari: ꝛ non debetur quarta relictorū: sed ipsum corpus cū his que accepērūt in delatiōe corporis: puta cū pānis ꝛ cādelis integraliter debetur ecclesie parochiali
30 vt in. c. in nostra. de sepul. per Inn. ¶†Quinto querit̄, an ecclesia parochialis potest aliquid petere ab exēptis, vbi quis est sepultus: ꝛ quid de templarijs ꝛ hospitalarijs, si quis elegit sepulturā i ecclesijs eorū? Breuiter dic ꝙ curatus debet habere quartā: quia nō attēditur exēptio, sed sola sepultura: vt no. Inn.[e] in. d. c. ij. de sepul. ꝛ co. ti. c. in nostra. secus in quarta episcopali: q̄ sicut ibi attēditur territoriū: ita attēditur exēptio, dūmodo sit exēptio simpliciter: nō scdꝫ quid, vt ex superiorib⁹ apparet.
31 ¶†Sed iuxta hoc sequit̄ sexta qō: si relinquitur eccl'ie ꝛ hospitali cruciferorū ab eo, qui sepelit̄ in eccl'ia ipsorū: an curatus parochialis dꝫ habere quartā? Rñ. sic, de dimidia q̄ tāgit ecclesiā, nō de dimidia q̄ tangit hospitale. Ratio ē: q̄ sepultura cōcernit eccl'iā, ꝛ nō hospitale: vt subtiliter no. In. in. d. c. in nostra. de sepul. Diuerso ergo iure capiūt ecclesia ꝛ hospitale: ꝛ iō diuersum est iudiciū. ar. ff. de cōdi. ꝛ demō. l. mulieri ꝛ
32 Titio. ¶†Septimo iuxta hoc q̄ritur: quidā hispan⁹ decessit Perusij, ꝛ religt eccl'ie minorū de Hispania mille: ꝛ ibi sepulturā elegit, tandem corpus suū i Hispania nō potuit portari, eccl'ia parochialis Hispanie, petit ab illis fratrib⁹ quartā. Illi dicūt se nō teneri: q̄ nō ē sepult⁹ apud eos: parochialis ecclesia dicit, ꝙ iste in testamēto elegit sepulturā: vnde hoc dꝫ cōsiderari. ff. ꝺ excu. tu. l. Titi⁹. §. Rome. Itē dicit fratrib⁹, vos potestis mittere, ꝛ si nō mittitis imputet̄ vobis. ff. de ꝯdi. ꝛ demō. l. quibus dieb⁹. in prin. Querit̄ qd iuris? ꝛ vr̄ ꝙ nō cōsideretur impedimētū casuale, sꝫ ppositū, vñ si iste decessisset i mari, haberet̄ p perueniēte ad locū destinatū. ff. de publica. l. Cesar. Eodē mō si decessisset in bello i Lōbardia: nec reperiretur corp⁹ inter cadauera: vt no. Cy. in simili. j. so. ma. l. si quidē. Preterea fratres capiūt relictū, quasi sepelierint: ergo nō pñt allegare se nō sepelisse: q̄ nō debēt eādē scripturā in ꝯtras interptatiōes vertere: vt. ff. de ope. lib. l. si ita stipulatio. ꝛ idē dicēdū videret̄, si iste erat excōicatus: ita ꝙ nō potuit sepeliri. ad hoc facit qd̄ no. Inn. in. d. c. i. nostra. de sepul. ¶Cōtrariū determinat Fed. in suis. q. ꝛ cōsilijs. q. x. ꝛ dicit ꝙ ex quo sepultura nō habuit effectū, ꝙ ex sepultura nō q̄rit̄ ius: q̄ nō cogitatio animi, sꝫ ipsum factū ꝯsummatū requiritur. ar. ff. qd̄ ꝯsequ. l. j. in fi. ꝛ. j. si mā. ita fue. alie. l. ea quidē. ¶Ego dico, ꝙ aut fuit noīatim relictū p sepultura: ꝛ tūc q̄ fingitur ibi sepult⁹, debet̄ quarta: q̄ fictio indiuisibilis est, sicut veritas, loco cui⁹ succedit fictio: vt. l. j. §. lex fal. ff. ad le. fal. Sinautē est relictū simpliciter: tūc non est debita quarta, ex q̄ ibi nō est sepultus testator: q̄ in hoc dispositio sua est caduca: ergo ꝛ ois ef-
33 fectus cōsecutiu⁹ ipsi dispositiōi: vt. ff. de adi. leg. l. aliū. e. §. seie. ¶†Sꝫ ponamus, ꝙ excōicatus fuit sepultus de facto: eṗs fecit eum exhumari: vtrū sit idē ac si nūq̄ fuisset sepultus: videtur ꝙ sic: q̄ nō habetur p facto qd̄ nō est legitime factū: vt. ff. de cōdi. ꝛ demō. l. hec cōditio. el. j. Non ob. ꝙ in factis sufficit momētū: vt. j. de insti. ꝛ subst. l. si qs heredē. q̄ illō verū, dūmodo actus valeat de iure: nō eñ dubitarē ꝙ si legitime sepultus est vi hostiū, vel fluminis exhumatus: ꝙ ius quesitū curato remaneret firmū: sed nos sumus in actu nō legitimo: ex quo nō dꝫ queri ius. Nō eñ pōt ecclesia parochialis ꝯqueri, cū nec ipsa potuisset tradere se-
34 pulture, qd̄ verū credo. ¶†Vltimo, pone ꝙ qdā elegit sepulturā apud aliquā ecclesiā: ꝛ legauit p̄sbytero illi⁹ ecclesie, nō obtētu ecclesie, sed psone: nō pro aīa, sed cōsanguinitate, vel amicitia: vtrū curat⁹ parochialis debeat habere quartā? vr̄ ꝙ sic: q̄ apud illā ecclesiā sepelit̄. Cōtrariū est verū: q̄ curat⁹ dꝫ auocare ab ecclesia: sed hic nō pōt euelli ab ecclesia: q̄ nō querit̄ ius ecclesie, sꝫ psone. ꝛ iō curato nullū ius q̄rit̄. Ita no. Inn. in. d. c. ij. ꝺ sepul. facit qd̄ no. in simili. ff. ad treb. l. lucius. §. tres heredes.

1 ☞Filius, vel alius coniūctus, vel heres scriptus, si dimittit patrem vel coniunctum mori in carcere, non debet ei succedere.
2 Et an iste filius sit ipso iure indignus, ꝛ insuccessibilis, an vero requiratur sententia? nu. 4
3 Testm̄ nō pdest filio, q negligit redimere patrē de captiuitate, an aūt il

lud te

lud testamentum remaneat firmum in fideicommisso vniuersali.

4 Maior. xviij. annis si ledatur in hoc, quod non succedit patri, quem neglexit redimere de captiuitate, an possit restitui in integrum.

5 Filius est minor. xviij. annis tempore principij captiuitatis paterne, pater diu stetit in captiuitate, ita quod filius effectus est maior, ꝛ pater mortuus est in captiuitate. Quid iuris.

6 Redimens alium de captiuitate, si habet quod ponat de suo, bene est: Si autem, vendat bona captiui, ꝛ satisfaciat.

7 Parentes non redimentes captiuos, priuantur successione eorum, alia pena non imponitur.

8 Frater redemit fratrem de carcere: vult ab eo repetere, nec vult expectare eius successionem: queritur an possit.

9 Filius an teneatur computare in suā legitimā, quod pater soluit pro eius condemnatione.

¶ Authentica.

a Si captiui. [a] Negligēs redimere testatorem, vel cognatū, a carcere, eius successionē sperare non debet: q applicatur ecclesie expēdenda in redēptione captiuorū, saluis alijs capitulis testamēti: parcit tamē mino
b rib. xviij. annis. Qui ppriā nō hz pecuniā, pt vēdere res captiui ꝓ ipsi⁹
1 redēptiōe, q cogit' hre ratū. h. d. ¶ † Not. in hac aut. q si fili⁹ vel ali⁹ cōiūctus, vel hrs script⁹ p̄tez ꝯiūctū vel testatorē finit mori in carcere, qd nō dz ei succedere: sz auferf h'rditas ei, ꝛ applicaf eccl'ie. Circa qd est ꝯsiderādū, qd ē triplex carcer, qdā est carcer, q est terminus pene: vt q iponif de iure canonico pena ppetui carcerꝫ: hic nō hz locū hec aut. q nō cadit lutio, nisi inueniaf ꝯpositio, sicut eccl'ia cōponit. Scōs carcer est, qñ qs detinef p inestigatiōe delicti: vt. j. de exhi. reis. l. ij. in fi. ibi dū dt, donec reperit cognitio celebrata discrimē. ꝛ iō nō hz locū hec aut. q nō dz solutio ac celerari: sz dz expectari qd feraf snīa, ꝛ snīa trāseat i rē iudicatā: vñ si icarcerat⁹ iterꝫ morif: tā ab itestato q̄ ex testō ei succedit': vt. l. si qs filio. §. qd si fili⁹. de inoff. test. d accu. ex iudicio ꝛ. ꝛ de pub. iud. l. defūcto. Tertius carcer ē, qñ iā ꝯdēnatus detinef in carcere: vt tedio carceris affect⁹ veniat solutur⁹: vt. l. j. j. q bo. ced. pos. ꝛ de suspec. tu. l. iij. §. tutores q. ꝛ i isto casu: q carcer pecunia redimif, hz locū nr̄a aut. ꝛ isti tres carceres sunt carceres iudicis. Est ꝛ alius carcer hostiū: vñ si qs decedit i carcere hostiū, succedif ei p. l. corne. q̄ fingit eū decessisse pambula hora captiuitatis: vt. ff. d vul. sub. l. lex cornelia. tūc pt dubitari, an habeat locū hec aut. ꝛ vr̄ q nō: q fingif retro mortu⁹ añ carcerē. Contrariū est verū: q ille q patif in carcere quē mori, vr̄ eū necare, ꝛ iō dz iudicari indign⁹: vt. l. cū rō. §. fi. de bo. dā. ꝛ. l. ab hostib⁹. §. si vir vxori. ff. sol. ma. Est ꝛ ali⁹ carcer latronū seu piratarū, vel alteri⁹ priuate psone. ꝛ idē. Exēpluz. de neg. gest. l. nesenni⁹. in pn. ꝛ ita loquif istud primū no. Et debes scire qd ista aut. loquif in his captiuis, q indigēt auxilio alterius: ꝛ nō pñt redimi p seipsos: vt vr̄ sentire tex. i corpore, dū dt: suis nō sunt redēpti. mō i casu nr̄o si carcerat⁹ pt seipsum redimere: ꝛ negligit, quāto magis ē parcendū alijs, si eū nō redimūt. arg. ff. mā. l. qntus. ꝛ de acq. pos. l. si de eo. ꝛ in. c. ij. ex de fideius. vbi fideiussor repetit vsuras a p̄ncipali: nec pt ei iputari qre nō festinauit soluere: q hoc eodē mō pt iputari ēt reo, nō obstāte q ipse videaf ibi mādasse qd soluat fideiussor: vt. l. idebitū. de ꝯdi. indeb. Si tñ ꝯstaret q iste carcerat⁹ noluisset redimi, nihilomin⁹ priuaref cōiūct⁹, vel eius heres script⁹ hereditate eius. ar. l. is q reipublice cā. el ij. ꝛ vide qd ibi no. ex q. cau. ma. ꝛ qd no. i. l. iij. §. si qd minor. ff. de min. ꝛ l. cū ita daf. ff. de ꝯdi. ꝛ dem. ꝛ p hoc tex. in corpe, dū dt: siue oēs, siue vn⁹.

2 ¶ † Sz vlteri⁹ qrif, vtrū iste fili⁹ sit ipso iure idign⁹ ꝛ isuccessibilis, an vero reqraf snīa: Effect⁹ est duplex, q si ipso iure nō succedit, ꝛ iste fili⁹ haberet filiū: succederet filius filij, q nō deliqt. arg. ff. de ꝯtab. l. iij. §. si emācipat⁹. ff. ad tertul. l. ij. §. videndū. sec⁹ si sibi auferf tanq̄ ab indigno: vt. ff. ad sill. l. si sequēs. in pn. ¶ Scōs effect⁹ est: q si est ipō iure inhabilis: ipsemet si ꝯuenif a creditorib⁹ patris, poterit negare se heredē, etiā si fuerit in bonorū possessiōe: sed si reqrif snīa, ipse nō pōt allegare hoc ꝯ aliū: vt. l. si seruus pluriū. §. si qs añ. de leg. j. nec alius ꝯ eū: vt. ff. fa. her. l. his ꝯnter. §. j. nisi lata snīa: vt. ff. de vul. sub. l. ex facto. §. iul. lōgin⁹. Breuiter credo q reqraf snīa per. l. cū rō. §. fi. ff. de bo. dāna. quā snīam si vult effugere, dz repudiare hereditatē: ꝛ tūc libere deueniret ad nepotes qui nō deliqrūt. arg. ad hoc i. l. vl. ff. de his q. vt indi. qd tene mēti. In ꝯtra-
c riū [c] facit tex. in corpe, ibi illū ad successionē eius venire nō patimur. ꝛ ibi, nulli ex his q neglexerūt ad hereditatē eius perueniāt. ꝛ iō repudiatio nihil operaref: vt. ff. de ꝯdi. ꝛ demō. l. j. §. mulieri. in fi. ꝛ p hoc, q ipso
3 iure sit priuat⁹. facit. l. ij. §. fi. ff. ad ter. Additio q̄ al's vacat. ¶ † Secūdo no. hic dr q testm̄ remanet firmū in alijs capitulis: q̄ro ergo nūquid remanet firmū in fideicōmisso vniuersali: ꝛ vr̄ q nō: q si hoc esset, nō posset expēdi hereditas in redēptionē captiuorꝫ. Cōtrariū credo p id quod no. in simili. ff. ad treb. l. ita tñ. §. quoties. ꝛ sic erit fideicōmissari⁹ vniuersalis melioris ꝯditionis, q̄ si esset directo institut⁹. ¶ Tertio no. in ℣. multo magis. q si nō parcif filio seu ꝯiūcto: multo minus parcetur extraneo. ¶ Quarto no. in ver. excipif. qd parcif minori. xviij. annis, postea nō parcif: q est i plena adolescētia: vt in. l. Mela. de ali. le. dicit gl. q
4 in hoc ꝯcordat cū. l. lōgobarda. ¶ † Sz iuxta hoc q̄runf due vtiles. q. pma est cū maior. xviij. annis ledaf, vtrū possit in integrū restitui: ꝛ vr̄ q nō: q si posset i integrū restitui, ista aut. esset ludibrio. In ꝯriū vr̄ p no. j. si de momen. pos. l. j. ꝛ in. c. si annū q̄rtūdecimū. de iud. li. vj. Sup hoc dic tria v̄ba: q aut lex vel statutū disponit sup etate fingēdo: tūc cessat restitutio, vt in aut. sacramēta puberū. i rōne sui. j. si aduer. vēd. nā rō illius aut. fundaf sup fictiōe: q fingif maior, ex quo iurat. Aut minorē etatē limitādo, sicut est in. l. lōgobarda. ꝛ in hac aut. tūc cessat ēt restō: nā si ius ciuile, qd dixit d. xviij. annis, dixisset de. xxv. postea cessaret restitutio: q ista esset etas legitima. Aut lex vel statutū proce
d dit simpl'r [d] pmittēdo: verbi gr̄a, dt statutū qd ꝯtract⁹ fact⁹ a maiore. xviij. annis valeat, nec vltra disponit: tūc hz locū restitutio in integrū: vñ minor lesus restituif, ꝛ i h statutū nil operaf: sz operaf q ipso iure valeat: qd al's nō valeret ipso iure. vt alienatio rei immobilis. ad hoc. ff. de arb. l. cū lege. ꝛ ita determinauit Iac. de bel. in quadaꝫ
5 disputatione. ¶ † Scōa qd est, tpe principij carcerationis paterne, fili⁹ erat minor. xviij. ann. tñ pr̄ diu stetit i carcere, ita q fili⁹ est effect⁹ maior: ꝛ finaliter pater in carcere decessit, querif qd iuris. ꝛ videf attēdi principiū tpis, ꝛ nō pcessus: vt no. in fili. j. in q. cau. i inte. rest. nō est neces. l. j. In ꝯriū vr̄, q nō solū inspiciaf initiū, sz pcessus ꝛ finis totius tpis. ar. ff. so. ma. l. si fundus. §. qd i semēte. ¶ Preterea puilegiū datū etati, nō durat post illā etatē: vt. l. titia. §. vsuras. d leg. ij. ꝛ de noua. l. doli. §. diuersum. Istā qōnē habem⁹ in fili d
e matre minoris: q̄ a p̄ncipio tutele erat minor[e], postea est effecta maior: ꝛ tādē pupill⁹ decessit: q̄rif qd iuris. sepe ꝯsului matrē nō p̄uari: postea inueni Spec. hoc determinantē scōꝫ Uin. in ti. de rest. in inte. Breuiter i ista qōne, credo q filio nō parcaf: q obsequiū filij erga p̄rem hz in se actuꝫ successiuū, ꝛ nō instātaneū. ꝛ iō nō pōt cōsiderari solū p̄ncipiū, ꝛ instātia tpis: sec⁹ est i qōne Spe-
f culatoris [f]: nā qñ mr̄ est minor, statim lex puidet de alio tutore, ꝛ iō mr̄ liberaf ab onere petēdi: q puidētia iuris sufficit. mater eñ est a iure p̄uenta. ar. ff. de manumis. l. cāꝫ. §. puellā. q̄ verba tene
6 mēti. ¶ Unum vero no. in ver. qd aūt. q ille qui aliū redimit, si hz de suo, ponat de suo: al's pt vēdere bona, redimēdi cā isti⁹ captiui. Et est arg. q
g fideiussor si qdē est soluēdo [g], non pōt vēdere bona p̄ncipalꝫ: si aūt nō hz vñ soluat: ꝛ timet ne ponatur in carcere, pōt vēdere bona principalis, ꝛ satisfacere: vt. ff. mā. l. si pcuratorē. §. si ignorātes. ꝛ hoc tāgit hic Bar. ꝛ istā distinctionē pbat tex. in aut. q̄ in puincia. j. vbi de cri. agi opꝫ. ¶ Deinde no. in illo. ℣. ꝛ captiui si reuersi fue. q illud qd est factū ex mādato vel authoritate legis, necesse est ratificari. ꝛ p istū text. dico q lz executor pleno iure habēdo mādatū a testatore possit vendere: tñ ille qui emit, ne vnq̄ posset pati cōtrouersiaꝫ ab herede, pōt petere q heres cogaf expresse ratificare. simile not. ff. ad treb. l. apud iulianū. §.
7 idē iulianus. ¶ Ultimo not. q † parētes q negligūt filios redimere, puniunf in priuatiōe successiōis eorū. Alia pena vel cōpulsio nō imponif parētibus, vnde statuta q parētes teneātur soluere cōdēnationē filiorū, ꝛ ad hoc pcise cogānf: sunt iuri cōi ꝯria, ꝛ odiosa, ꝛ strictissime interpretāda. ꝛ adde qd no. j. de decr. decurio. lib. x. in rubr. ꝛ per Guil. ꝛ Cy. i. l. si qua pena. ff. de his q sunt sui vl'
8 alie. iur. ¶ † Extra q̄ro de duab⁹ qōnibus: pma est ista: frať redemit fratrē a carcere: vult repete-
b re[b] ab eo, nec vult expectare successionē, vel mortē: querif nūquid possit: in precedētibus est expeditū q nō, nisi forte fui flet ptestat⁹: vt. j. de cap. l. liber captus. In patre est magis dubitandū: sed forte debet dici idē qd in alimētorū prestatione:
9 vt. j. de neg. gest. l. alimēta. ¶ † Sed nūquid fili⁹ teneaf hoc cōputare in suā legitimā qd pater soluit pro ipsius ꝯdemnatione: tāgit I. c. de are. de pecu. leg. l. stich⁹. vbi Bar. plene ꝛ Guil. de cug. de ꝯdi. inde. l. frater a fratre. credo q si redemit i necessitate: q cogebaf per statutū, q filius hoc sib debeat imputare in legitimā. secus si ex mera pietate: q tūc videf donatio inter viuos, q̄ nō cōputatur in legitimā: nisi esset actū q ꝯputare-

a ¶ Si captiui. Sz quis sit captiuus, vide glo. in. c. sicut. xij. q. ij. ꝛ. c. sacrorū. ea. causa. ꝛ. q.

b ¶ Minori. p istaꝫ aut. Bal. in. l. si qs in tantam. j. vnde vi. dicit notabiliter, qd minor. xviij. annis, nunquā punitur ex delicto in omittendo, seu negligendo commisso. quod no.

c ¶ In contrariuꝫ. Uide Bal. in. l. iij. j. de priuile. fis.

d ¶ Simpl'r. Adde Bald. in. l. j. j. si de momē. pos. ad fi. ꝛ in. l. exigēdi. in vlt. col. j. q leg. perso. ꝛ facit ad. q. an minor possit restitui aduersus contractum iuratū, cum per iuramentū representetur maior. de quo in aut. sacramenta. j. si aduer. vendi.

e ¶ Minor. Per Paul. de cast. in. l. sciendū. §. fi. per illum text. ff. qui satis. cog. cū concord.

e ¶ Minor. Not. q si minor postea efficitur maior, potest restitui in integrū. ita ꝯsuluit Lu. ro. vide que remisi late ad Bal. in. l. minoribus. j. de his quib. vt indig.

f ¶ Speculatoris. Faciūt ad hoc no. in. l. matres. j. ad tertull.

g ¶ Soluēdo. Istā distinctionē pbat text. in aut. qua in prouincia. j. vbi de crim. agi oportet. ꝛ ibi per Bald.

h ¶ Repetere. Adde Bald. in. d. l. liber.

a ¶Filio partē suā. Adde quod no. Bar. in auſ. quod locū. j. de col. post Bar. & sequitur Pau. de ca. hic in. l. si cum dotē. §. j. ff. sol. mat.

b ¶Legitimā. Unde petitio legitime nō est impugnatio testamenti. vide tamen Bar. in. l. sine libertus. §. ex duobus. ff. de iure patro. & in repeti. l. pater filium. in. ij. q. ff. de inoff. testa.

c ☞Utrum per statutū. Adde Bar. i l. titio cētū. §. titio gño. & ibi Imol. ff. de cd. & demō. istū in. l. fi. §. ipsuz. j. de a bo. q lib. Ang. i. l. qd de bonis. §. fi. ff, ad. l fal. pau. de ca. & doc. in auſ. nouissima. j. de inof. test. Alex. in. l. post dotem. chart. v. fi. sol. ma. Car. in cle. ij. in prin. vij. q. de re iudi. Imo. i. c cū cāz. extra de iureiurā. Panor. i. c. raynutius. nu. ix. & ibi posui in addi. ad ipm in v. statutū. extra de testa. Fel. i. c. ecclesia scte Marie. nu. xv. ver. ceteruz queriſ cōmuniter. extra de cstit. Jac. rebuf. in rubr. j. de dec. decu. nu. viij. & ix. & ibi posui iapo. ad ipsum in ver. pretextu statuti municipalis. Fede. de senis csil. lxxv. Old. cōsi. clxx. Paul. de ca. csi. lxxvj. cxviij. & cxxxj. roma. cōsi. xxxij. & xxxiij. Ale. cōsi. lvj. vo. j. & cōsi. ccxciij. vol. ij. secūdum maiorē numerū. Rotā dci. xviij. incip. dubitatū est. Inn. Alb. de ro. in ij. parte sta. q. ciij. & Roma. sing. dcx.

d ¶Excludūtur femine. pro isto statuto vide Bal. in c. j. d feu. cog. & que dixi in cons. apud Mutinā & apō regium. Uide Bald. in. c. indultum. de reg. iur. li. vj. & que nota. ad Bar. in. l. titio centum. §. titio genero. ff. de cōdi. & demon. And. Barba.

e ¶Non valeret. vide Bal. in. l. j. s. de sum. tri. & fid. cath. in vers. qro iuxta statuta premissiua &c.

f ¶Pactuz. Adde Bar. & alios in. l. j. de pactis.

g ¶Renūtiandi. vide Bar. & doc. in. l. j. §. & post operis. ff. de oper. no. nun. ☞Adde q not. in ap. ad istū in. l. si qs in cscribēdo instrumēto. j. d pac. Cel.

tur: vt. l. si qñ. §. fi. j. de inof. testa. in cōrium tñ vide
tur, q semp imputeſ: q2 oē datū ob causaz, impu
tatur i legitimā: vt. j. de inof. test. l. qm nouella. &
lege omnimodo. §. fi. qd forte est veri⁹. ¶Sz vl-
timo qro, qd si pater dedit filio partē suā[a], & ipse
lusit eā: an pater teneaſ ipsuz redimere ampli⁹: &
vr q nō: q2 debitū satisfecit: cōtrariuz credo, eq-
parādo istā redemptionē alimentis, que non pñt
denegari: q q fili⁹ extiterit dilapidator: vt. ff. de
ope. li. l. qui operarū. & ibi tāgiſ p Jac. de are. & ff.
ad treb. l. imperator. & loquor in necessitate causa
tiua patri imposita p hanc auſ. Nā si essemus in
terminis statuti de assignanda legitima filio de-
linquenti, postq semel esset assignata: pater non
teneretur vlterius assignare. ar. de leg. ij. l. cuz pa-
ter. §. pater certam.

1 ☞Testamenta facta super peculio castrensi,
vel quasi castrensi, licet sint priuilegiata quo ad
querelam inofficiosi: non tamen sunt priuilegia-
ta contra ius dicendi nullum.
2 Et licet testamentum huiusmodi non possit per
filium impugnari, an tamen filius possit petere
suam legitimam.
3 Statutum, an possit auferre legitimam filio. 4.

¶Lex trigesimaoctaua.

Cum lege. ¶Testamenta facta super peculio quasi castrensi clericorum, nō subiacent querele inofficiosi. h. d. subiacent
tñ cditioni ex lege vsq ad legitimā debitā filijs
& parētibus: vt. s. e. auſ. presbyteros. quā quidaz
legūt hic. Not. q cedere habere, & cōcedere dis-
ponere, & phibere impugnare, sunt diuersa. hoc
probaſ hic in verbo cōcessum est, ecce primū. & in
verbo, addito, ecce scdm. & in verbo, sed etiā. ecce
1 tertiū. qd est no. ¶†Scdo no. hic q lz testamēta
sint priuilegiata ctra qrelā: nō tñ sunt priuilegia
ta ctra ius dicēdi nullū ex defectu solēnitatz: vt
hic, & in verbo secundū leges. qd tene mēti &c. Et
est arg. q lz ex forma statuti testamentū insinua-
tū nō posset reprobari: poterit tñ dici nullum ex
2 defectu solēnitatis. ¶†Tertio no. ex ista. l. con-
iuncta auſ. presbyteros. q licet testamentū non
possit per filiū impugnari: filius tñ posset petere
b legitimā[b] suā, vnde petitio legitime nō est pprie
3 impugnatio testamēti, qd teneas mēti. ¶†Ex-
c tra quero, vtrū per statutū[c] illa legitima pōt au-
ferri: Breuiter rñ. aut subest causa, puta ingrati-
tudo vera, vel psumpta: & nō est dubiū qd potest
auferri. adde hic qd no. in. l. cū ex filio. in prin. de
vul. & pupil. subst. Aut nō subest talis causa: sed
subest quedā ratio positiua: puta excludūtur fe-
d mine[d] extātibus masculis, per quos domus con
seruatur: & tūc do. Dy. dicit q legitima nō pote
rit auferri: tamē poterat limitari: q2 cū succedat
loco alimentorū, saltē ad quantitatē loco alimē-
torum nō potest auferri per statutū: vt no. Dy.
in. c. indultū. de reg. iur. lib. vj. & Cyn. j. de nup. l.
4 sancimus. ¶†Cōsuetudo seruat cōtrarium per
totā Italiā, & credo q valeat cōsuetudo, sicut va
lebat lex. xij. tabularū, que excludebat. matrem, &
deferebat agnatis. Et sicut valebat media iuris
prudētia, que filias ad certā quantitatē & parti-
culam coarctabat: vt. l. maximū vitiuz. de li. pre.
ita tamē, q licet tollaſ legitima: non tñ tollitur
petitio alimentorū: vt. j. de nat. li. auſ. licet. Aut
tale statutū nō habet in se rationē prelationis: sz
est omnino irrationabile, vt si diceret q succedat
primogenitus, & nō secūdogenitus: tunc puto q
e tale statutū in legitima nō valeret[e]: sed si in totū
nō tolleret, sed limitaret: tūc puto q valeret: nisi
limitaret in fraudē alimentoz. Ratio hec est, q2
meta que imponiſ portioni est de iure ciuili: sed
meta & materia legitime & alimentorū est de iure
naturali: vnde non potest in totum tolli, sed distingui iuxta not. in simi-
li. j. si contra ius vel vtil. pub. in. l. vlt. Bald.

1 ☞Confessio se non vsurum priuilegio fori, habet vim renuntiationis.
2 Renuntiare quilibet potest his, que sunt introducta pro se.
3 Debitor si constituit se soluturum in omni loco, vbi creditor voluerit,
an per hoc possit conueniri vbicunq creditor volet. nu. 4.
5 Renuntiari quis potest iuri introducto pro se.
6 Promissio repetita, sicut non operatur: ita non operatur renūtiatio.
7 Renuntiari non potest iuri inseparabili.

Lex xxix.

Si quis in conscribendo. ¶Clerici cō-
fessione vel pacto possunt renūtiare priuilegio fori, ne deci-
piāt contrahētes, & valet renūtiatio, nisi cōtra eā sit lata pro-
nūtiatio, vel facta trāsactio. h. d. Casus in terminis. mutuaui pecuniaz
cuidā sacerdoti, & cōueni q renūtiaret priuilegio suo, seu foro: & mihi co-
ram alio iudice responderet, seu solueret, queritur nūquid sibi preiudicet.
Et videſ q sic. h. d. primo. Sed instatur querēdo de rōne. Rñdet impe-
rator q duplex est ratio. prima q2 cleric⁹ nō debet decipere cōtrahētes
secū. scda q2 regula iuris est, q vnusqs pōt renūtiare iuri introducto
pro se. Sz vlteri⁹ instatur, nūqd habeat locū in pteritis cōfessionibus,
seu renūtiationibus: Rñdetur q sic, nisi in cōtrariū sit lata snia, vel ami
cabiliter cōpositū. h. d. Diuiditur in tres partes. primo ponit dictum.
scdo ponit duas rōnes. tertio excipit. Prima ratio est ibi, & cōtrahētes
decipere. scda ratio ibi, cum regula. tertia pars est ibi, quam generalem.
1 ¶†No. in hac. l. primo, q cōfessio se nō vsurū priuilegio fori, hz vim re-
nūtiatiōis. dicūt quidā interueniēte pacto, quasi cōfessio simplex id nō
possit. ar. j. de rep. her. l. sicut. & l. vl. j. de inter. ac. Sed dicit q talis cōfes-
f sio in psentia partis facta idē opatur qd pactū[f] vt. ff. de pac. l. tale pactū.
in prin. & maxime quando agitur de renūtiādo priuilegio fori: vt. ff. qui
satis. cog. l. si fideiussor. ij. rñ. & ibi no. scdz Ol. Et est rō: q2 cōfessio d futu
ro disponit: nā ea cfessio pbat, q est de pterito: sz ea disponit, q est de fu
turo: vt. ff. d csti. pe. l. qdā. ¶Scdo no. q nō lz alicui decipere ctrahētē
secū. Tertio no. q ille vr velle decipere, q venit cōtra pprū factū, vel cō
tra ppriā renūtiationē, vl cōtra ppriā cfessionē. No. ergo q semp est p-
sumptio ctra paciscentē, vel confitentē, vel renūtiantē, qd est no. digni.
2 ¶†Quarto no. regulā, q oēs habēt licētiā renūtiādi[g] his que sunt in
troducta p se, sz hoc qd dicit p se, est pōderandū. Circa forū iudiciale sic
dico. Aut lex disponit de foro fauore superioris: verbi gratia lex dispo
nit, q dñs feudi cognoscat inter partes: modo partes volūt renūtiare fo
ro, & submittere se alteri foro: certe nō possunt: q2 hoc est introductū pro
pter fauorē & ius superioris. vñ inferiores in eius preiudiciū nūq pñt se
submittere: vt in. c. imperialē. §. pterea. si inter duos. de phi. feu. alie. per
Frid. coll. x. Aut lex disponit de foro fauore rei, & fauore tertij: puta re-
spectu clerici & ordinis clericalis: & nō vz renūtiatio: q2 cōtumelia infert
clericatui, seu dignitati: vt extra d fo. cōp. c. si diligēti. s. e. auſ. cāq sit cū
monacho. ibi dū dicit, tāq diuinitati contumeliā faciēs. & ff. de iureiur.
l. qui per salutē. in verbo diuini numinz. Nō ob. hec lex: q2 tpe barū legū
nō erat cōcessum priuilegiū respectu totalis ordinis, sz respectu singulo
rū de ordine clericali. vñ poterāt singuli, tanq iuri suo renūtiare: sz hoc
hodie est correctū, & phibitū. Aut lex disponit de foro mera cōsideratiōe
priuatorū: & tūc refert, aut qs vult īducere forū vbi nō est: puta q2 vult se
submittere fori sancti angeli: & nō pōt. primo, q2 iurisdictio nō pōt dari
a priuatis. Scdo, q2 nō pōt corroborari p contestationē li. nā corā priua
tis nulla ē cestatio: vt. j. de iu. om. iu. l. priuatorū. aut vult progare forū
vbi nō est: & tūc dicūt qdā, q aut submittēdo se in iudicio, & corā iudice,
nō pōt declinare: vt. ff. de iur. om. iu. l. est receptū. maxime si hēt factū ē
causa: vt ibi pz. aut extra iudiciū csentiēdo: & tūc nō piudicat sibi: nisi li.
cōte. vt. ff. d iur. om. iu. l. si cuenerit. aut nō solū csentiēdo, sz cfitēdo & p
rogādo, & sibi piudicat: vt hic. Ad hoc facit gl. in. l. j. ff. si quis in ius vo
ca. nō ier. Alij dicūt, aut qs pmisit soluere in illo foro: & nō pōt declina
re: q2 locus solutionis sūma pars est pmissionis: q2 cōtinet quoddam
interesse ītrinsecū, & pmissio regulaſ ab illo, tāq a fine: vt. ff. de act. & ob.
l. cōtraxisse. aut nō est ibi solutio collata: sed ordinata litigatio: q2 est pmis
sum q rñdebitur ibi: tūc refert, aut ille iudex habebat iurisdictio. ē iter
litigātes: & tūc debet seruari pactū: quia cū iurisdictio esset iā nata, etiā
actu potuit renūtiari exceptioni declinatorie. hoc eñ vocaſ pactū iuris
dictiōis nō euitāde, qd valet: q2 talis iurisdictio habet fundamētū sine
pacto. vñ si qd est qd possit eā elidere, istud pōt tolli p pactū & ita loqui
tur. l. nostra scdz vnū itellectū. Ita etiā possumus loqi materia au. ha
bita. j. ne filius p patre. si scholaris renūtiat foro epi: & vult esse simplici
ter sub potestate progātis iurisdictionē, q est in habitu, & in actu, pōt
tolli p pactū. Si aūt p pactū vult iurisdictionē vni⁹ iudicis trāsferre in
alterū iudicē, hoc nō pōt fieri cū effectu: nisi lis cesteſ: q2 iurisdictio pro
gata accipit vires in cōtestatiōe. Nā ibi incipit exerceri in principali ne
gotio: de quo cōficitur pactio, & ita loquiſ. l. si cōuenerit. bene tñ est cō
tendū, q licet iurisdictio efficaciter nō prorogeſ, nisi in cestatiōe: q2 tñ
lex fauet iurisdictioni: tñ veniēs cōtra promissionē teneſ ad interesse: q2
venit cōtra licitū pactū, scdz Spe. & Ja. bu. Et predicta sunt vera, quā
do pactio cōficitur respectu iurisdictionis: sed si conficitur respectu solu
tionis

tionis,tūc refert,aut inter laicos:⁊ nunꝗ̄ potest forus declinari:vt in.c.
romana.§.cōtrahentes.de fo.cōpe.lib.vj.Aut inter laicū ⁊ clericū pro-
mittentē:⁊ tunc refert:aut respectu fori tēporalis.⁊ valet ꝑmissio,lꝫ ille
episcop⁹ nō esset alias suus iudex.Aut respectu fori secularis:⁊ tūc nō
valet ꝑmissio ꝙ̄tū ad ius fori,sed valet ꝙ̄tū ad ius obligationis:vt no.
in aut.qua in ꝓuincia.j.vbi de crimine agi opor.qđ est mēti tenendum.
¶†Iuxta ꝓdicta est cōsiderandū:qr(vt dictū est)per ꝓmissionē soluēdi
3 inducit forus,vel adijcit forus foro.Modo q̄ro de ista q̄ōne,ponam⁹
a ꝙ debitor[a] ꝯstituit se soluturū in omni loco,vbi voluerit creditor.an ꝑ
hoc possit debitor in omni loco cōueniri:⁊ videt ꝙ nō:qr durissimū est
quod locis qs nauiget,ibidē rn̄deat:vt.ff.de iud.l.heres absens.§.j.Ja.
de are.dicebat ꝙ si aliqs exprimat loc⁹,⁊ postea subijciat clausula gene
ralis:ꝙ illud pactū erat validū:⁊ ꝙ vbicunqꝫ possit ex hoc conueniri.⁊
hoc per.l.Titiū ⁊ meuiū.§.tutores.ff.de admi.tut.sed certe idē videt,si
non fiat mētio alicui⁹ specialis loci:vt.ff.depo.l.Luci⁹.la.j.in prin.Itē
sicut generaliter possum cōuenire de tempore:vt soluatur tibi creditori
quādocunqꝫ volueris:vt.l.si decē cū petiero.de verb.obli.sic generaliter
potero cōuenire de loco arguēdo de gn̄alitate tp̄is ad generalitatē loci.
scđm Old.¶Super hoc aūt Jac.de are.sic distinxit,cū querit an rōne
pacti pōt qs corā nō suo iudice cōueniri:⁊ tūc refert.An sit extra con-
tractum:⁊ tūc obtinet.ff.de iur.omni.iud.l.si cōuenerit.aut in cōtractu,
⁊ tūc aut fit pactū de iurisdictiōe declināda:⁊ obtinet.ff.de iud.l.heres
absens.§.j.aut de nō declināda:⁊ obtinet hec lex.aut de ꝓrogāda:⁊ tūc
aut est pactū determinatiuū loci solutiōis:aut loci rn̄siōis.primo casu,
aut certū locū cōtinet:⁊ valet tūc scđm oēs:vt.ff.de eo qđ cer.lo.l.j.aut in
certū:⁊ tūc nō vꝫ scđm quosdā.ff.si qs cau.l.sed ⁊ si qs.§.quesitū.sed scđm
alios valet.arg.j.de quadri.ꝓscri.l.ij.Aut certū aut incertū:⁊ tunc va-
let.arg.ff.de admi.tu.l.Titiū ⁊ meuiū.§.j.Si vero sit determinatiuū lo
ci rn̄siōis,scđm quosdā nō vꝫ.ar.ff.de iur.om.iu.l.si cōuenerit.scđm alios
b bene vꝫ,si cert⁹ loc⁹ adijciat:vt extra de fo.cōpe.c.cū dilecti[b].scđm Jac.
4 bare.¶Tu† dic ꝙ interdū adijcit loc⁹ determināde iurisdictiōi:puta
duo peruini cōueniūt ꝙ nō possint litigare nisi sub ꝯsulib⁹ mercator:
tunc istud pactū valet:vt.ff.de iudi.l.heres absens.§.j.Interdū ꝓrogā-
de iurisdictioni:⁊ tūc refert:aut ꝓrogat cōtra priuilegiū:⁊ tūc vꝫ.arg.j.
c de ap.l.ciuiles ⁊ icole.⁊.l.hi q ad ciuilia[c].Aut ꝓrogat ꝯ ius cōe:⁊ tūc re
fert.Aut est ius ꝓhibitoriū:⁊ nō vꝫ pactū,nec orit actio:vt extra de fo.
cōpe.c.si diligēti.Aut est ꝑmissoriū.⁊ tūc refert.Aut loquimur respectu
obligationis,⁊ valet pactū quoad interesse scđm oēs.Aut respectu iu-
risdictiōis:⁊ tūc nō vꝫ pactū,quin possit declinari iurisdictio scđm ius
ciuile:vt.d.l.si cōuenerit.qr exercitiū iurisdictiōis nō pōt nasci ex pacto:
sꝫ dꝫ fundari ꝑ ius ciuile.fundat aūt iurisditio incōtestatiōe:vt teneat:
vt.l.si cōuenerit.sed ꝑ ius canonicū oīno est seruandū pactū:vt extra de
fo.cōpe.c.cū dilecti.interdū adijcit locus differēde solutiōi:vt instit.de
verb.ob.§.loca.Interdū demōstrāde solutiōi:vt.ff.de verb.obli.l.fi.§.si
iter eos.Interdū alternāde solutiōi:vt.ff.de eo qđ cer.lo.l.nō vtiqꝫ.In
terdū diuidēde solutiōi:vt in.l.eā.§.si qs ita.Interdū exaggerāde siue
aggrauāde obligationi:vt qn̄ obligatio est in sui principio pura,sed ad
ijciunt multa loca fauore creditor:vt.d.l.titiū ⁊ meuiū.§.j.dico ergo ꝙ
qn̄ locus respicit fauorē creditoris,vel mixtū fauorē vtriusqꝫ partis,dꝫ
locus specificari:sed qn̄ respicit fauorē soli⁹ creditoris:nō requirit speci
ficatio,tū quoad alia loca obligatio hꝫ in se tacitā cōditionē,si ibi debi-
tor cōueniat,⁊ reperiat ibi:vt.d.l.titiū ⁊ meuiū.§.j.⁊ ita intelligit pe.§.
illū.Nec mireris ꝙ obligatio sit pura ⁊ cōditionalis:qr imo nō est obli-
gatio in ꝯditiōe:sed loc⁹,vn̄ tota obligatio est pura.lꝫ Guil.de cug.hic
5 loquat multa verba.¶†Deinde not.qđ regula gn̄alis est,qđ quis pōt
d renūtiare iuri[d] ꝑ se introducto.sed(vt dixi)ponderandū est istud ver.ꝑ
se,qđ soluit omne cōtrariū:si diligēter pondere.Ut tū clarius habeas,
sic distingue:aut loquimur de iure qđ punit:⁊ ante factū nō pōt renun-
tiari:sed post factū distinguit.Nā aut ex tali facto est quesitū ius reipu-
blice:⁊ tūc non pōt renūtiari,Fallit.ff.ad sill.l.diu⁹.Aut est quesitū ius
soli renūtianti:tunc potest renūtiari:vt insti.de iniur.§.fi.de pac.l.iuris
gen.§.si paciscar.Aut loquimur de iure qđ ꝓhibet:⁊ tūc non pōt re-
nūtiari:vt in.l.j.ne fideiuss.dot.den.maxime si ꝓhibēdo annullat ipso
iure:vt.j.ad velle.aut.si qua mulier.⁊ ibi ꝑ Cy.Aut disponit certā for
mam dando actibus hominum:⁊ non pōt renuntiari,qr ius forme seu
solennitatis est publici iuris:vt.ff.de leg.secundo.l.codicillis.§.fi.⁊.l.si
vnus.j.de testa.Aut disponit super iure cōmercij:⁊ nō potest renūtia-
ri.de verb.obli.l.inter stipulantem.§.sacram.Aut disponit de iure ali-
cuius priuilegij:⁊ tunc dic,vt dixi supra i intellectu huius legis.Aut
disponit de iure beneficij:⁊ tunc refert:aut est principaliter odiosum,⁊
non potest renuntiari:vt notatur.ff.de macedo.l.tamen si.Aut est prin
cipaliter fauorabile:⁊ tūc refert:aut causa fauoris fundatur in presum-
ptione:vt quia mulier presumit decipi ꝓpter ignorātiam:⁊ tunc si cer-
tiorata:potest mulier renuntiare:vt notatur.ff.de verborū obli.l.scien
dum.⁊.l.finali.§.penul.ff.ad velleianū.⁊ nota.in authentica,quomodo
oportet episcop.§.prius.in medio tituli:⁊ in authentica,vt deter.sit nu
me.clerico.⁊ in authentica matri ⁊ auie.j.quando mulier tut.officio
fungi potest.⁊ in corpore vnde sumitur.Aut ratio beneficij nō funda-
tur in presumptione circumuentionis:vt quia minor leditur:tunc non
potest renūtiari:vt.ff.de donationibus.l.doli.§.diuersum.⁊ de minori.

l.si iudex circumuēto.vbi nota.Sed Petrus di-
cit hic,quod aut renūtiatio est coniuncta lesioni
primeue:⁊ fit in eodē contractu:⁊ tunc nō valet
talis renūtiatio in muliere:quia talis renuntia-
tio est de appēditijs:⁊ vitiatur simul cum princi
pali.⁊ eadem est ratio vitandi vtrunqꝫ,quia mu-
6 lier non potuit deliberare.¶†Item sicut repe-
tita promissio nō operatur:ita nō operatur renū
tiatio:quia vbi non potest operari cōsensus:ibi
renuntiatio nil pōt operari.Fallit tamē si renun a
tiat de sciētia legis:⁊ renuntiatio trahit originē
a permisso:vt in.d.aut.matri ⁊ auie.vnde secun-
dum Petrum mulier nō potest renuntiare vel-
leiano,nisi post biennium:vt.j.ad velleia.l.si mu-
lier.Canoniste addiderūt iuramētum,quod in
7 materia ista est iniquitatis vinculum.¶†Ulti-
mo scias vnum,quod iuri inseparabili non po-
test renuntiari:vt.ff.de pac.l.ius agnatiōis.⁊ ad
de vt not.in aut.vt ma.debi.⁊ cre.§.quia vero.⁊
per Inno.de fide instrumē.c.cum.p.tabellio.⁊.l. b
vlt.de preto.stipu.per Dy.⁊ Bal.

1 ☞Episcopi presbyteri ⁊ clerici sunt immu-
nes ipso iure a prestatione munerū personaliū. c
2 Comparere an quis in dubio teneatur.
3 Causa cessante,an cessare debeat priuilegium.
4 Quid in causa finali.⁊.6.
5 Quid in causa successiua.
7 Canonicus cui commissa est causa,si renuntiat d
canonicatui,an possit procedere nihilominus
in causa.
8 Causa adiecta,vtrum in dubio presumatur fina-
lis,vel impulsiua.
9 Legatū si sit filie,vt nubat,an possit petere lega-
tū antequā causam impleat,id est anteꝗ̄ nubat.
10 Sed quid si filia petit legatum:⁊ cauet de modo
implendo:postea decedit modo non impleto:an
tale legatum transmittatur ad heredes.
11 Monachus,an possit esse tutor.
12 Clericum exorcistā,vel ostiarium,pupillo,quis
tutorem dabit,Episcopus,an potestas,an vter
que?

¶Lex quadragesima.

Generaliter.¶Persone hic enumera
te habent immunitatem a tutelis ⁊ cu
ris:vt inhereant diuinis ministerijs,
qua causa cessante,cessat effectus.h.d.Diuidi-
tur in tres partes,primo ponit dictum suum,seu
determinationem.secundo declarat.tertio ⁊ vl-
timo prorogat.Secūda ibi,eos tamē.tertia ibi,
⁊ hoc non solum.Casus in terminis facilis est.
Quesitum fuit ab imperatore,aliqui clerici sunt
diaconi:⁊ alij subdiaconi,vel ceteri clerici:nun-
quid compelluntur subire tutelas,vel curas eis
delatas?Respondet Imperator,⁊ dicit ꝙ non.
Sed nunquid hoc est verū de curis non solum
adultorum,sed furiosorū,prodigorum,⁊ cetero-
rum?Respondet,⁊ dicit ꝙ sic.Sed instat que-
rens,pone ꝙ quidā sunt clerici vagātes per mū-
dum:nunquid illi gaudēt priuilegio?Respōdet
Imperator,⁊ dicit quod nō:nam cū ob hoc solū
cōcedatur priuilegium:vt diuinis inhereāt mi-
nisterijs,cessante ista causa:quia vagantur per
mundum,cessat ista immunitas priuilegij,seu ef-
fectus.Sed instat quarto querēs,nunquid pre-
dicta habeant locū in ciuitate Romana ⁊ Con-
stantinopolitana?Respōdet Imperator,quod
1 in omni loco,vbi Christus colit.¶†No.primo
qđ episcopi,presbyteri,⁊ clerici sunt immunes
ipso iure a prestatione personalium munerum,
presertim tutele ⁊ cure,⁊ concordat aut.hic signa
ta.¶Not.secundo,qđ aliquis potest esse mona-
chus:licet nō sit clericus,nec aliquo clericali ca-
ractere,vel ordine insignitus.¶Not.tertio,qđ
cessante causa,cessat effectus.cōcor.ff.de excusa-
tio.tutorum.l.si duas.§.penult.⁊ ad hoc quoti-
die alleg.¶Oppo.ad istam legem duobus mo-
dis.dicitur hic quod clerici ⁊c.sunt immunes
ipso iure.Contra,imo debent comparere coram
iudice,⁊ proponere suas excusationes intra tē-

a ¶Debitor.Uide de ista qō.etiā per Bal.in.l.fi.j.cōmunia de le.⁊ ibi etiā tāgit,an in vltima volūtate possit dari hec sentētia:⁊ an creditor possit variare.⁊ per Bal.in d.l.si conuenerit.

b ¶Cū dilecti.Scripsi post Fulgo.in l.pe.j.de pac.

c ¶Hi qui ad ciuilia.Ita potest intelligi text.i.d.c.cū dilecti.extra de foro compet.

d ¶Renuntiare iuri.Adde quod iuri nullitatis renūtiari non potest:vt per Bar.in.l.antique.in fi.⁊ ibi dixi.j.ad velleianū.⁊ ibi quid si iuratur.

☞Adde Spec.in tit.de recus.§.fi.xv.Itē nunquid.⁊ in tit.de actore.⁊ ver.Item qđ cause.gl.or.in.c.si diligenti.extra de for.cōpet.istū in.l.si quis in cōscribendo.⁊ ibi deo duce dicā diffuse.j.de pac.Bart.in.l.ius publicum.ff.eo.tit.de quo vide omnino Feli.in d.ca.si diligenti.in prin.⁊ p totū.vbi ponit limit.ad hāc regulam.⁊ Bart.soci.in suo trac.fallē.re.cccxxxix.vbi ponit.x.fallen.ad regulam istā.Cels.

pus competens. Secundo sic oppono ad legem ist. in. ff. de excusa. tu. l. scire oportet. §. scire. Solutio. quidã sunt qui ipso iure sunt exempti a susceptione tutele. et isti nõ habent necesse se excusare: vt hic. quidã sunt qui nõ sunt exempti ipso iure, licet habeant excusationes legitimas: et isti tales debẽt cõparere, et excusationes suas proponere: et allegare: alias nõ prodest eis priuilegium eorũ. et ita loquitur. l. contraria. ad idẽ facit. j. de appella. l. ciues et incole. et. l. hi qui ad ciuilia, et. j. quando prouocare nõ est necesse. l. Neratius. Et quod ista solutio sit vera, probatur. ff. de excusa. tuto. l. scire oportet. §. penul. que theorica nõ est modici ministerij. nam per istã theoricã ad multas questiones facti potest responderi secũdum Pet. nam tota die queritur, nũquid si exẽptus citatus fuerit, teneatur venire adeo quod si non compareat, teneat processus factus contra eum. Dicunt docto. si dubitatur, an sit exemptus, vel non: tũc tenetur venire priuilegium suum allegaturus. si autem certum sit quod est exẽptus: tunc nõ tenet venire: vt. ff. si quis in ius voc. l. ij. Ratio differẽtie est: qr in dubio presumitur pro iudice: vt. ff. de iudic. l. si quis ex aliena. Sed quando est certũ in contrarium, non potest presumi pro iudice: vnde dicit Innoc. in. c. preterea. de dilat. quod quãdo est dubium, an valeat citatio: quod semper citatus teneatur comparere, propter authoritatẽ citantis. Sed qñ est certũ quod citatio est nulla, non tenetur cõparere: nec potest reputari contumax ille q nõ tenet cõparere corã citãte: nec potest haberi pro cõfesso. ad hoc. ff. ne quis eũ. l. j. §. Offilius. et. l. sed eximendi. §. fi. et de re iudica. c. pastoralis. in cle.
2 ¶ † Aduertatis, dicit Petr. quod isti qui dicũt quod in dubio debet quis cõparere: minus indistincte loquũtur: nã debet distinguere: aut sunt ipso iure exẽpti: et nõ tenentur comparere, etiam in casu dubij: vt patet in. l. ista. aut non sunt exempti ipso iure, sed ope exceptionis: tunc tenẽtur comparere, et beneficium exceptionis allegare, alias non prodest eis, nisi allegẽt: vt. d. l. scire. §. sufficit. secũdũ Pet. Per hoc soluitur ista questio: quidã fuit citatus per iudicem secularem, et tanquam contumax positus in banno, et habitus pro confesso secundum formã statuti, et constitutionẽ ecclesie: et tandem diffinitiue condemnatus, a qua sententia non appellauit. tandem iste captus est per iudicẽ secularem, qui vult eũ facere decapitare secundum formam condemnationis. dicit ipse, dñe processus tuus fuit nullus ipso iure: qr eram clericus, ecce instrumentum clericatus: Respõdit iudex, et dicit: tu debuisti allegare: nam hoc erat mihi incertum: vnde ratione incertitudinis tenuit iudicium: vt d. l. si quis ex aliena: Respon. veritas est, qd ista allegatio procedit: quia reddit iudiciũ retro nullum ex defectu[a] iurisdictionis: vt. s. eo. au. statuimus. Item qr clericis corã iudice seculari nõ est licita comparitio: nec possibilis prorogatio: vt extra de foro compe. c. si diligenti. Item quia ipso iure sunt exempti: vnde nõ est necessaria allegatio hominis: vt in. l. nostra. Itẽ qr defectus iurisdictionis quãdo deficit ipso iure iurisdictio semper potest opponi, etiam si statutũ, vel cõstitutio generaliter dictaret quod nõ posset opponi de nullitate sentẽtie: vt not. i. c. j. de sequestra. pos. et fruc. in clemen. vbi est glo. fin. Et etiã pro ista parte determinat Specul. et est ipsa veritas. Istam etiam theoricam inducit Petr. ad aliam questionem, scilicet nunquid sit necesse allegare consuetudinem: quando enim agitur super articulo in iure cõtento, sufficit allegare causam, licet nõ allegetur lex: qr ipso iure lex inest cause. Sed in cõsuetudine dicunt doc. q si aliquis agat super articulo cõsuetudinario: alleganda est cõsuetudo: quia consuetudo est facti, et facta peritissimos fallũt: vt. ff. de iur. et fac. ign. l. ij. dicit Pet. q quando consuetudo inducit effectũ suum ipso iure, non expedit ad substantiam petitionis, q fiat mentio consuetudinis: verbigratia. cõsuetudo est q mulier possit se obligare pro dimidia vna cum viro: ista consuetudo ipso iure roborat contractũ. modo si ex isto contractu agitur, licet non fiat mẽtio consuetudinis: procedit libellus: qr ipso iure res ita se habet: sed postea in processu, si cõsuetudo nõ sit notoria, est probanda. Ita dicit Pet. arg. dicte theorice. dicit Inn. q ille qui agit, semper videtur intentare omne ius suum: siue sit ius cõmune, siue cõsuetudinariũ, siue municipale: vt not. extra de sepul. c. certificari. vbi videas. et adde qd no. in gl. ff. de accus. l. senatus cẽsuit. illud ergo debet intẽtari, quod magis infert in causa que vẽtilatur, quod tene mẽti. Adde q questio iuris est, que nõ indiget probatione. questio facti est illa que indiget probatione
3 facti: vt. ff. de sta. ho. l. Arethusa. ¶ † Secundo op. dicitur hic q cessante causa, cessat priuilegium seu effectus. Contra. ff. de postu. l. j. §. serum.
b Sol. dicunt omnes, q ibi cessat causa impulsiua[b], a qua non dependet effectus: et ideo nõ cessat effectus. nã causa impulsiua proprie nõ est causa, sed est quoddam motiuũ: sed hic loquitur in causa finali, que proprie est causa. Imo dicit Aristo, q causa finalis est causa aliarũ causarũ. hac ergo cã cessante, cessat effect⁹: et ita loquit hic: vbi tñ essent plures cause, et quelibet p se influit i effectu, si vna cessaret, et alia remaneret: tũc rema-
c neret effectus[c]: vt. ff. de her. insti. l. si nõ lex elia sentia. Sz in dubio dicit gl. q causa presumitur impulsiua. ff. de don. l. ij. §. fi. tamẽ ibi loquitur in causa apposita ab homine: sz quãdo causa apponit a lege, refert. nã aut inuenitur maior vel melior ratio. et ista causa psumitur impulsiua: vt in §. serum. nam ibi maior ratio est pudicitie mulieribus congruens: vt. d. §. serũ. Si autẽ non reperitur melior ratio: tũc presumitur finalis: vt. ff. de cõd. et demõ. l. cum tale. §. pe. in gl. or. vel aliter. aut ratio est specialis: et lex generalis: et tũc psumitur impulsiua: ratio enim improbitatis Calfurnie, erat ratio specialis: tñ cõstitutio erat generalis. l. i. ff. d postulan. et ideo illa causa est impulsiua: qr nõ respicit totũ causatũ: sz respicit certã personã de vniuersis. Sed qñ ratio est generalis, et lex gñalis, in legibus psumitur cã finalis: vt no. in. d. §. pe. facit quod no. in. l. i. ff. sol. mat.
4 per Ol. et Ray. scdz eũ. ¶ † Reuoco igitur in dubiũ, vtrũ sit verũ, q cessante causa finali, cesset effectus, et loquor vt sit dubitatio de effectu acquisito, leges in hoc videtur variare, vna lex dicit q cessat: verbi gratia, agnatio est causa tutele legitime. pone q tutela est delata et acquisita agnato: tandẽ finitur agnatio. lex dicit quod cessat tunc tutela: vt. ff. de cap. dimin. l. tutelas. in princ. ¶ In contrarium, quia lex dicit, q si cognatio deferat alicui successionẽ, et quis tempore adite hereditatis erat cognatus, licet postea desinat: nõ desinit effectus qui erat acquisitus, et productus in esse: vt. ff. vnde lib. l. vlt. et. ff. de reb. dub. l. si cognatis. dicit Pet. q ista materia fecit eũ musitare, et subtiliter distinguit sic: et dicit, q ista sua distinctio maximũ habet effectũ: nam quedã est causa successiua, que habet effectum momentaneũ, quedã est causa momentanea, que habet effectũ successiuũ. Dico momentaneũ, cuius esse est tempore momentaneo, siue cuiusdã momẽti. Successiuũ voco illud quod ad sui esse requirit successionẽ tẽporis: sicut est tutela, et cura. Quedã est causa momentanea, que habet momentaneũ effectum. Quedam est causa successiua, que habet successiuũ effectũ: et sic hz quatuor mẽbra principalia. dico igit, q si quidẽ est causa momẽtanea, que hz momentaneũ effectũ: in casu isto cessante causa, nõ cessat effect⁹: verbi gratia: agnato defertur hereditas, qr agnatus. sufficit agnatio momẽti, si illo momẽto acquirit sibi hereditas: lz desinat cã, id est agnatio, nõ desinit effect⁹ acqsitus. i. nõ perdit hereditatẽ acquisitã: vt. ff. vñ lib. l. vlt. Si aũt est cã successiua, que hz effectũ successiuũ, verbi gratia, absentia est cã successiua: qr eius esse cõsistit in tractu tẽporis: pscriptio vero et excusatio a tutela est effect⁹ successiuus: qr tutela hz in se tractũ tẽporis. In isto casu cessante cã cessat effe-
5 ctus: vt instit. de excu. tut. §. itẽ qui reipu. ¶ † Sequitur tertia causa successiua que habet effectũ momentaneũ, vt si absens causa reipublice ledatur in absentia: nã ista lesio cõsummatur in instanti. ex quo dico, q per quo effectus est quesitus, cessante causa, non cessat effectus. sic intelligo l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex qui. cau. ma. et. l. quod tẽpore. j. de restit. militum. quandoq est causa momẽtanea, et effectus successiuus: isto modo quatenus effectus est de futuro, cessante causa, cessat effectus, sed non quatenus effectus trahit secum executionem de preterito. vnde cessante agnatione, cessat tutela pro futuro tempore: sed administratio de pretrito remanet firma. sic intelligitur, de cap. dimi. l. tutelas. secũdum Pet. Sed ego dico sic ad declarationem premissorum, q quandoq requiritur causam adesse certo et determinato tẽpore: et tunc sufficit illo tẽpore causam adesse, licet postea cesset. Exemplum. ff. de publiciana. l. quecũq. §. fi. vbi sufficit possessio momẽti. et. j. d insti. et subst. l. an tpe. vbi sufficit q conditio momento temporis sit vera. ecce de causa momẽtanea. Itẽ exemplũ de causa successiua ad vsucapionẽ sufficit possessio triẽnij: ad prescriptionẽ sufficit (dicamus) possessio decẽnij. Modo pone, quidã possedit statuto tempore, postea desijt possider: et cessat possessio, que est causa pscriptionis, tñ nõ cessat prescriptio iam cõsummata et deducta in esse: quia effectus est iam acquisitus. Sed si cessaret possessio interim dũ prescriptio est in fieri, cessaret effectus: vt. j. de vsucap. trãsfor. l. j. §. j. ff. ex qui. cau. ma. l. deniq. et. l. nec vtilẽ. Sed quãdoq requiritur causa ad esse simpliciter, nec est lege cautũ de determinatiõe certi temporis momentanei, vel successiui: tunc refert, aut est causa sine qua effectus nõ põt produci: tamẽ ex quo est pductus, põt effectus stare per

a ¶ Defectu. Adde Bal. in. l. j. §. si a nõ compet. iudi.

b ☞ Cessante causa impulsiua. Adde Dy. i. l. ij. et qd ibi dixi in apo. ad ipm in ver. cessante causa impulsiua. ff. de do. causa mor. Panor. i. c. post trãslationẽ. §. ceterũ. nu. xvij. et ibi notaui in apo. in vers. cessat. extra de renũ. et melius in. c. cum nuntius. nu. j. in versi. nõ cessat. et ibi Fel. ver. not. primo. extra de testi. et an in dubio presumatur causa impulsiua, dixi in ap. ad Dy. in. l. pecunie. in ꝟ. in dubio presumitur impulsiua. ff. d supell. leg. et in. l. cũ codicillis. in ꝟ. presumitur causa non finalis. ff. de test. tut. et Iac. rebuf. in l. nullus. nu. ij. et ibi etiam notaui in apostil. ad ipsum in versic. presumitur impulsiua. j. de his qui a pñ. lib. x. Cel.

c ¶ Effectus. Adde gl. in. l. liberorũ. §. j. in verbo collocare. et ibi per Bar. ff. de his qui not. infa. et facit ad questionem no. de qua a per. d. Car. et Imo. in. c. pe. in fi. de cle. coniug.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

rep se,sicut est cã efficiēs:tūc cessante causa,cessat effectus: vt in.l.patre furioso.de his q sunt sui,vel alie.iur.sicut quotidie videmus,morit pictor:tñ remanet pictura,& durat.morit genitor,tñ remanet filius.extinguit ignis,tñ remanet calor introduct⁹ homini ab igne.& sic de similib⁹ facit de ope.li.l.q libertinos.§.j.de excu.tut.l.ij.i prin. Aut est talis cã, sine qua effect⁹ nō pōt pduci,nec ēt pductus pmanere,sicut est cã materialis & formalis:ex qbus cã efficiēs facit vnū quid.verbi gratia:ex cemētis ecce materia:& parietibus & tecto ecce forma: p fabrū ecce cã efficiēs:ad habitandū ecce cã finalis.tūc si tollit materia, vel forma, nō est dubiū q domus destruit:vt.ff.de vsu.l.eū q edes.§.si autē demolita.de verb.ob.l.inter stipulantē.§.sacrā.ff.de solu.l.qui res.§.areā.& est ratio naturalis:qr cū iste due cause sint cause substātiales & intrinsece,nō pōt
6 sine ipsis subiectū pmanere.ff.ad exhib.l.iul.§.quātū. ¶ † Sequit videre de cã finali.& de ista est dubiū:an cessante fine cessent disposita pter finē,vbi est ɔsiderandū,q sunt quedā disposita,que nō pendēt ex intentione,sicut in exēplo pdicto:si edificaui domū ad habitandū,lz nō habitem:& sic cesset cã finalis,nō pptērea destruit dom⁹:qr hz esse ex materia & forma,nō ex intētione mea. Sz qdā sunt,in quib⁹ requirit intētio, seu animi dispositio. In istis si cessante fine cessat intentio,sicut est in his q̄ regulant p rōnem:tūc cessat effectus.ad hoc.ff.de acq.pos.l.si is q animo.de iurepatr.l.adigere.§.quāuis.& de admi.tu.l. ita aūt.i prin. Qñq3 aūt cã finalis ɔsistit in qualitate aliqua:verbi gratia,finalis cã deferēde tutele agnatorū est ipsa agnatio.simil'r in deferēda hēditate iure agnationis. Qr modo venit ɔideratio Pe.qr agnatio est cã, que hz pducere effectū successiuū tutele,& hz in tutelam semp influere : hac etiā causa cessante,cessat effectus influēdus ab ea, sz nō quatenus est influxus de pterito: vt.d.l.tutelas. In hereditate autē acquirēda agnatio nō respicit successiuum effectū:qr in vno momento fit acquisitio.vt.ff.de acqui.here.l.placet. Si igit in illo momēto causa influxit in acquirēdo, licet postea cesset cã,non cessat effectus:qr nō dependet vlterius ex illa cã.de succes.edic.l.fi. ¶ Ecce aliud exemplū, ex causa restitutiōis in integrū: ista restitutio acquirit in primo instāti,& in primo momento post lesionem consummatā:licet ergo cesset absentia:nō cessat effectus, id est nō cessat in integrū restitutio acquisita:vt.d.l.quod tēpore & l.ab hostibus §.sed quod simpliciter.ff.ex quib.cau.maio.& ista est intentio Pet.in-
7 ducendo leges illas. ¶ † Ex pdictis determinat talis qō:dicit decretalis,qō cã dz cōmitti canonico, vel similibus psonis enumeratis in decretali,statutū.de rescri.li.vj. ¶ Pone ergo qō causa cōmissa canonico
a post cōmissionē renuntiat canonicatui:querit vtrū possit procedere[a]: & videtur q non:qr ista qualitas est causa finalis habilitādi eū ad istā iurisdictionē: ergo cessante ista qualitate, cessat iurisdictio:cū iurisdictio sit quid successiuū:vt.d.l.tutelas.ergo &c. Cy.ibi tenet hāc partē. Pet. hic tenet cōtra.& dicit ipse q causa finalis non est ipse canonicatus:sed est peritia presumpta propter canonicatū:sicut etiam in legato causa finalis,quare legatur cognatis,est magis meritū,q̄ cognatio,vnde licet cesset cognatio,non expirat legatū: vt.ff.de re.du.l.si cognatis. Istam partē breuiter puto verā alia ratione.s.qr decretalis nō requirit istam qualitatem adesse,nisi tēpore impetrationis:vt.d.c.statutū.post princ.& ibi per Jo.an.in nouella. Ideo autem posui exēplum de renūtiante:qr secus esset in remoto propter delictū: vt.ff.de sena.l.cassius. Nec enim illa decretalis intendit extēdere delegationes ad inhabiles,sed intendit circa psonas,etiā alias habiles extēdere & limitare.nā delegatiōes sunt odiose,cū derogent ordinarie iurisdictioni: vt ibi not.per Jo.and. in nouella. Et adde circa primū dictum.l. Lucius.de fideicōmis.liber. vbi dicitur,quod quando qualitas certa est causa officij:cessante quali-
8 tate,cessat officium. ¶ † Secundo principaliter queritur, vtrum causa
b adiecta presumatur in dubio causa finalis, vel impulsiua[b]. super hoc distinguit Pet.& dicit bene esse aduertendū: Aut illam causam implere interest alterius,quam eius qui debet eam implere: Aut alterius nō interest: sed solius eius interest qui causam debet implere.primo casu censetur causa finalis : verbi gratia, relinquo tibi domū, vt titio des.x. In casu isto presumit causa finalis.& sic intelligit, de leg.iij.l.si tibi legatum.&.l.pen.§.Tusculan. Scdo casu qñ interest solius eius qui causam debet implere:tunc dicit ipse q in isto articulo vellet doceri.tñ finaliter subdistinguit:aut causa est fauorabilis,vel pia, vt lego tibi, vt te a carcere redimas.vel lego mulieri, vt nubat:& presumit cã finalis.vt.ff.de iure do.l.si ego.j.rñ.&.j.de dona.l.si quis pro redēptione.& cū in illam cãm op3 q fiat cōuersio propter affectionē & authoritatē disponentis.simile ff.de an.leg.l.quint⁹ mutius.in fi. Aut nō est pia cã,vel fauorabilis:vt lego tibi decē,vt emas tibi fundū. Isto casu presumit causa impulsiua. ff.de dona.inter vir.& vxo.l.sed si mors.ad fi.&.ff.de cōdi.& demō.l.titio centū.§.j. Sed Pet.rñdet.ideo legatarius pōt conuertere in quācunq3 causam vult.& dicit Pet.q causa fin.est illa propter quā aliquid principaliter concedit,vt in.l.nostra. Causa impulsiua est illa,que occasionē aliquā remotam prestat,in qua non fundatur effectus:vnde proprie nō
9 est de genere cārum,fm Pe. ¶ † Modo circa predicta qrit Pet.duas no.q.prima est ista,quidam legauit filie centū,vt nubat:nunquid potest filia legatum petere ante cãm impletā.i.anteq̄ nubat: dicit Pet.q vidit istam.q.de facto.& vr̄ q non possit legatum petere quousq3 cãm impleuerit,nam iura dicunt,vbi do librū pro libro tuo:non potes librum meū petere donec ex parte tua impleueris : ergo
c ista filia legatū nō petet,donec impleuerit cām[c]. arg.j.de re.permu.l.ex placito.&.ff.de act.empt. l.Julian.§.offerri. ¶ In ɔtrarium vr̄.relinquo alicui domū,vel fundū,vt partē det Titio:nūquid ante q̄ impleat cām,pōt petere legatum: lex dicit q sic:dūmodo caueat de modo implendo:vt ff.de leg.iij.l.si tibi legatum.quid ergo dicemus? Breuiter debes distinguere : aut causa est inserta per modū conditionis:verbi gratia,relinquo illi decē,si nupserit : in casu isto ante cām impletam nō potest legatū petere,nec est ante cām impletā obligatio, vel actio. vt.ff.de cōdi.& demon. l.qui heredi.§.vlti.&.ff.de verb.sign.l.cedere diē. Aut causa est inserta per viam modi: vt qr dicit testator, relinquo tali decē, vt nubat.tūc subdistingue, aut testator agebat q legatarius deberet cām statim implere, aut q nō statim, sed cum deliberatione, vt qr legauit alicui q nubat. Nam nuptie debēt fieri cū deliberatione. Primo casu refert aut causa est implenda de eodē legato, aut aliūde: si de ipso legato est causa implēda : verbi gratia,testator alicui legat fundū, vt eius partē det titio,in casu isto anteq̄ cām impleat.pōt legatū petere: tñ cauebit de implēda: vt.d.l.si tibi. &.l.mulier.§.j.de cōdi.insti. Aut mod⁹ vel cã per modū inserta implenda erat de aliquo alio q̄ de legato: verbi grā,loco tibi domū, vt heredi meo des decem: tūc heres potest legatariū repellere, donec cām impleuerit, etiā si velit cauere de implendo.arg.d.l.ex placito.&.d.§.offerri. ¶ Scdo vero casu principali, qñ causa est implenda cum deliberatione: aut est causa nuptiarum: & semper sufficit cautio ad hoc.ff.de cōdi.& demon.l.titio centū.§.pen.scd3 Pe.q̄ verba sunt no.dignissi-
10 ma. ¶ † Scdo qrit hic Pe.pone q ista filia petit legatū.& cauit de modo implendo: postea decedit modo nō impleto: nunquid istud legatum
d transmittit[d] ad suos successores, an vero heres, qui soluit possit repetere vel mero iure, vel virtute cautionis: & videtur q libere trāsmittit.lex dicit,quando nō stat per legatarium,sed stat per casum,q debet legatū.de condit.& demon.l.iure ciuili. Item modus deficiens per casum, non facit deficere legatum.ff.de lega.j.l.si fundū per fideicommissum.§. Julian.& de lega.ij.l.lucius. §.quisquis. ¶ In oppositū videtur, si alicui legatum est relictū.s.si filius ancille nupserit: & decessit ante filius quam ancilla decesserit: lex dicit quod non debetur legatum.j.de insti.& substitu. l.j.&.j.de condit.inser.l.si legatū. Dicit Pet.q quando causa est inserta per modum conditionis,non est tractandum hic: sed in.dic.l.j.&.ff.de condi.& demonst.l.in testamēto.el.ij. Aut causa est inserta per viam modi : tunc dicunt quidam indistincte, qō modus deficiens per casum non facit deficere relictum. Alij dicunt contrarium: quia quando est talis modus, qui dependet ex potestate duorum, & propter casum iste modus non potest impleri, legatum non debetur.& si est prestitum, reuertitur ad heredem : quia deficit causa finalis. Iste est text.in.d.l.titio centum.§. Titio genero. Petr.de bel. Sed iuxta predicta fuit questio quedam in cōtrarium disputata per dominum Vber.de teramo sub hac forma: Testator legauit cuidam pupille sue propinque centum ad maritandum: puella facta pubes anteq̄ nubat decessit superstite matre, que petit vt heres det sibi dictum legatū.heres testatoris contradicit, queritur nunquid possit? contra matrem videtur.j.de nupt.l.sancimus. Item quia
e ista verba ad maritandum[e], aut denotant conditionem, vel diem incertam: & non fit transmissio.vt.j.de caducis tollend.l.j.§.finautem. Aut modum.& idem,quia habetur pro conditione: vt infra de his que sub modo.l.prima. Aut causa3.& idem,quia cessante causa,cessat relictum: vt.d. §.titio genero.ver.ante nuptias.& hic, & videtur casus in.dic.§. Titio. Preterea lex dicit, q quādo aliquid datur cōtemplatione certe cause:

a ¶ Procedere. Facit text.& quod ibi Bar.& doc.i.l.pcipimus.§. sane.j.de appel.& p Bal.i.l. humanitatis.j.de impu.& alijs substi.& i.l.tutelas.hic alleg.

b ☞ Finalis vel impulsiua. Adde bar. in.l.fi.ff.de test.tut. Ale.post eū in.l.ij. §.fi.ff.de dona. Jo. fa.insti.de test.mil. §.illis aūt. Cardi. Alexā.in.c.statuimus.§. neophitū. lxj.d.& ibi gl.& Panor.i.c.& si christ⁹. extra de iureiur.& dixi in apo.ad istū s.ea.l.nu.iij.in ver. cessante causa impulsiua. Celsus.

c ☞ Donec impleuerit cām. Adde istū in aut. nisi rogati.in princi.j.ad treb. Pau.de cast. in aut. nouissima. j.de inof.test. Bar. istū, Ang. Imol.& Raph.i.l.titio cētū.§.titio genero. ff.de cōdi.& demō. Ang.areti. inst.de acti.§. fuerat. post pn. Lud.ro.in.l.diuortio.& ibi Pau. de ca.ff.sol.ma.eūdem Pau.de cast. consi.lxxvj.& consi. cviij.q.ij.& Roma. consil.cv. Celsus.

d ☞ Trāsmittit ad suos successores. Adde Cy. Sali.& istū in.l.j.j.de pui. do.& in.l.non fine. j. de bo.que libe.& melius p istū in.l. qui filiū.& ibi etia3 Bar.ff.vbi pupil. educ.debe.& quod dixi.s.in proxim. apost.Celsus.

e ¶ Ad maritandū. De dictione ad,vide Bart.in.l.quib⁹ diebus.§. fin.ff.de condi.& demonst.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

⁊ causa non sequitur, datū repetitur: ergo multo fortius excipit. de cōdi. ob causam. per totum ⁊ l. j. in fin. ff. de rerū permuta. Preterea ad hoc facit de adi. le. l. alūne. §. ab heredibus. ⁊ ad ma. ced. l. sed si pater. §. j. de iure do. l. dotis fructus. §. si inter. ff. de le. ij. l. Lucius. §. a te. ff. man. l. creditor. §. iterū. ⁊ ff. de cōdi. cā da. l. si heres. Itē cōditio deficiens etiā per casum, impedit trāsmissionē. ff. de condi. ⁊ demō. l. in testamēto. la scda. ⁊ d. l. legatū. de cōdi. inser. Itē ista verba, ad maritandū: videntur significare conditionē, vel saltē finalē cām, propter cuius defectū impedit legatū. ff. de cōdi. ⁊ demō. l. quib⁹ diebus. §. fi. ⁊ l. a testatore. de admi. re. ad ci. pti. l. j. ⁊ l. decuriōes. §. j. de ope. pu. l. si legatū. de iu. ⁊ fac. igno. l. pe. §. fin. de pscri. ver. solēt. de le. ij. l. gdā. qui po. in pigno. hab. l. interdum. qñ dies le. ced. l. nec semel. §. si in habitatiōe: nā ⁊ alie leges infinite dicunt qd hec prepositio ad, significat cām. de exer. l. j. §. non tm̄. ff. de instito. l. v. ff. de nego. gest. l. qui aliena. §. liberto. de lega. j. l. ciuitatibus. de ali. leg. l. seruos. de transac. l. cū hi. §. fundū. ⁊ §. si cui. cū simi. ecōtra vr̄ pro me: qꝛ cōditio apposita legato nō est, nec dies: ergo remanet purū, ⁊ trāsmissibile. preterea ista cā presumit impulsiua. de cōdi. ⁊ demō. l. cum tale. §. falsam. ⁊ l. ij. §. fi. de dona. ergo eius defectus nil operatur ad legati substātiam. Itē monosyllaba ad, sicut vt, vr̄ denotare cām impulsiuā. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. sed si mors. §. fi. Itē cū legat cōiuncte persone, presumit relictū cōtēplatione sanguinis. ⁊ in hoc vr̄ fundari causa finalis, que preualet. vt. l. tuto. §. j. de excu. tut. ff. qd falso tuto. l. pe. ff. de an. leg. l. quintus. §. fi. j. de leg. cum alienā. In predicta determinat. d. do. Uber. ꝙ ista puella transmittit ad matrē libere, ⁊ non debeat remanere penes heredē grauatū, ⁊ sic directe cōtrat Pet. Restat rñdere ad. §. Titio genero. Rñdit ipse, qd ibi erat relictū cōtemplatione certe rei: id est certi mrīmonij: vñ ibi illa verba denotabāt causam finalē certā que respiciebat contemplationē certarū personarū. secus aūt vbi fit mētio nuptiarū in genere, ⁊ nō contēplatione certi mrīmonij. ⁊ dicit ꝙ ita intelligebat Dy. illū. §. ⁊ ad idē inducit. l. generali. §. duas. de vsufru. leg. ❡ Sed dom. Richar. maiū in qōne quā disputauit, que incipit, hz cōsuetudo. dicit ꝙ aut relinquit sub cōditione nuptiarū: aut sub cā, vel modo. primo casu aut istud relictū succedit loco legitime, vel de iure cōi, aut per formā statuti: tūc libere trāsmittit: qꝛ oīs dilatio remouetur: vt. l. qm̄ in prioribus. j. de inof. testa. Aut nō succedit loco legitime: puta qꝛ relinquit mulieri extranee, vel filie naturali, aut alias habēti legitimā: ⁊ tunc oportet cōditionem impleri. ⁊ si ante moritur, nō fit trāsmissio. ad hoc. ff. vbi pu. edu. deb. l. qui filiū. qñ dies leg. ced. l. si dies. Si aūt p modū modi: tūc similiter refert, aut succedit loco legitime, ⁊ nō est dubium: ꝙ iste modus remouet per. d. l. qm̄ in priorib⁹. aut nō succedit loco legitime: ⁊ modo sumus in diuersitate opinionū: qꝛ scdm̄ Pet. presumitur cā finalis, cū sit pia cā: secūdū Uber. presumitur cā impulsiua, qñ est relictū coniūcte persone. do. Cyn. hic adheret Pet. ⁊ de hoc ēt no. j. de nup. l. sancimus. ⁊ tāgit in. d. l. j. de dona. que sub modo. Bart. in. dic. §. Titio genero. dicit qd in dubio psumit cōditio, vbi fit mentio nuptiarū, vel mrīmonij: ⁊ dicit qd est casus in authē. de san. epis. §. sed ⁊ hoc pn̄ti. ꝙ Uber. pdict⁹ cōfitet in cōtractibus: sed nō in vltima volūtate: qꝛ benignior ⁊ latior fit in vltimis voluntatibus interptatio, scdm̄ eū. ⁊ tūc opz rñdere ad. §. sed ⁊ hoc pn̄ti. ꝙ ibi cōstabat ꝙ erat relictū per modū cōditionis. ❡ Qr sup ista qōne habes opi. doc. quidā dicūt ⁊ tenēt vnam, quidā alterā, nec aliter firmo allegationē illam de illo. §. sed ⁊ hoc pn̄ti, quā. d. Bart. attribuit sibi: sed est dictū dn̄i Richar. i distinctione pdicta. ❡ Sz si oporteret predictas opin. eligere: eligo hanc. s. qd aut legat sub cōditione ⁊ cā: qd est vbicūqz expresse cōditioni causa inest: vt si nupserit: ⁊ tunc nō fit transmissio. ad hoc. ff. de verb. obli. l. a titio. vbi dicitur quod cōditioni nuptiarū causa finalis inesse presumitur. Aut relinquit sub die incerta, ⁊ sub causa: vt cum nupserit. ⁊ tunc idē, qꝛ dies incertus habetur pro cōditione, ⁊ ratio legādi habetur pro causa. Sed ista sunt vera, nisi cōditio, vel dies amoueat, verbi gratia, pater relinquit filie in potestate si nupserit, vel cū nupserit. dicit do. Richar. qd ista dos destinata a patre succedit loco legitime: ⁊ ideo remouetur cōditio, ⁊ dies incertus: ⁊ vsqz ad legitimā remanet dispositio pura ⁊ trāsmissibilis: ad hoc. j. de inof. test. l. scimus. §. fi. ⁊ est glo. in. l. suus. de here. insti. ⁊. j. de insti. ⁊ substi. l. si pater. ❡ Sed istud est magnū dubiū: quoniā per. l. qm̄ in prioribus. remouet grauamen a legitima, non tamē remouet preteritio. vnde cū institutus sub cōditione nō potestatiua, puta nuptiarū, sit interim preteritus: ergo testm̄ est nullū: sed ego dico sup hoc tria verba. Nā interdū pater apponit cōditionē fauore filij: puta cōditionem nuptiarū: tunc ex quo filius nō accepit istum fauorē, remanet institutio pura: vt. l. qm̄ in prioribus. ⁊ sic valet testm̄. ff. de vulga. ⁊ pupil. sub. l. cū ex filio. Interdū nō apponit fauore filij: ⁊ tūc refert, aut est pricipaliter cōditio p se, ⁊ nō vz rōne preteritionis: vt. d. l. suus quoqz. Aut est principaliter dies: sed secūdario est cōditio, tūc qꝛ illud qd est principale remouet, per. l. qm̄ in priorib⁹. illud qd est secūdariū nō intelligit inesse. ⁊ ideo nō vitiat testm̄. qd est no. Interdū in legato p dote nō exprimit cōdō nec tēpus incertū: sz ita absolute relinquit. lego p dote, vel vt nubas. ⁊ in hoc (vt vidistis) sunt opi. Sz ego hāc teneo: qd vbi nō sit talis persona, cui nō sit necesse relinqui p legitima: qd istud relictū tanqꝫ ad piū vsum factū, censeat factū propter cām finalē: vt de condi. indebi. l. cū is. §. si mulier. vbi est expressum ꝙ cā dotis in dubio psumit cā finalis. Sed do. Ja. sup ista lege dicit vnū verbū tm̄, vcz, qd lex nostra loquit de causis: sed in aliis accidentibus nō est necesse: qꝛ talia accidētia semper pmanent, nisi superuenerit ex cōtrario accidente cā infirmās: vt. ff. de verb. obli. l. pluribus. §. ⁊ si placeat. ⁊. l. existimo. ⁊. ff. de fideius. l. vranius. §. sed cū do. Nō obstat determinatiōi mee. l. tutor. §. j. de excu. tut. imo facit p me: qꝛ ibi nō fuit expssū aliqd p modū cāe: puta lego cognato meo decē, vt gerat tutelā: nā tūc nō deberet, nisi tutelā gereret: qꝛ cōstructo ordie perueniēdi ad finē,
11 destruit finis: vt. ff. de excu. tut. l. nesennius. cū. l. seq. ⁊ ita tene. ❡ Ulte-
a rius venio ad aliud, ⁊ qro nūqd monachus possit esse tutor[a]. Breuiter expeditū est qd nō, de iure ciuili: vt i aut. de sanc. epis. §. deo aūt amabiles. col. ix. Sz decretū vr̄ dicere ꝙ pōt esse tutor legitim⁹, sz nō prorsus extraneus: puta testamētari⁹, vel datiuus. ēt si talis monachus gereret prioratū, vel administrationē. lxxxvj. di. peruenit. Spec. hoc tangit, sz nō firmat, in Spe. de tutore. §. gñaliter. sz Archi. firmat in. d. c. peruenit. qd monachus nō pōt esse tutor, etiā legitimus. ⁊ est ratio: qꝛ si male gereret, non esset cautū pupillo. ⁊ etiā qꝛ est mortuus seculo: vnde nō potest esse tutor etiā honorarius, qd verū credo. Ex hoc sequitur, ꝙ si monachus est in medio, nō tamē obstat sequēti legitimo, nō propterea venitur ad
12 datiuū. ⁊ hec est veritas. ❡ Ultimo quero scdm̄ Ja. de are. ⁊ Ol. quidā
b est exorcista, vel ostiari⁹: quis dabit eū tutorē pupillo, an eps[b] an Potestas, an vterqz: nō eps, quia pupillus nō est illi subiectus. de tut. ⁊ cur. da. ab his. l. neqz. nō Potestas: quia clericus nō est sibi subiectus: ergo, ⁊c. de confir. tut. l. naturali filio. §. fi. nō vterqz: quia cū sint in suis iurisdictionibus singulares ⁊ separati abinuicem: iungi nō possunt: vt. l. j. quinumero tutel. Dicunt quidā ꝙ Potestas dabit istum consentientem: nam licet clericus nō possit prorogare iurisdictionem contētiosam: potest tamen prorogare iurisdictionem voluntariam. arg. in. l. apud. de ma. vin. dicit do. Old. ꝙ in legitimo nō est questio: quia lex dat, ⁊ iudex compellit eum. Idem in testamentario. Sed in datiuo est questio: quia ibi non procedit compulsio, nisi detur. Jac. de Are. dicit ꝙ vterqz dabit simul, ⁊ ex coniunctis iurisdictionibus integrabitur vnus effectus. ff. de excusat. tut. l. iurisperitos. §. cum oriundus. ⁊. j. de episcop. audien. l. de cretationibus. ⁊ institut. de Attiliano tut. §. nos autem.

❡ Authentica.

1 ☞ Protestatio an debeat fieri in scriptis: vel an sufficiat verbo tantum protestari.

2 Testes, quando citantur, debet scribi in actis, quod sponte deponunt, quando sunt de his, qui non coguntur deponere.

Presbyteros. Illi qui non cogūtur ad tutelam sed sponte recipiunt ipsam, debent voluntatem suam intra quatuor menses declarare in scriptis. ita allegabat dominus Bart. hanc aut. generaliter et trahebat eam ad matrem, vt videatur negligere, si stat per quatuor menses. quod non est verum: quia in clericis est speciale propter diuina mysteria: ergo in contrarium est ius cōmune, vnde non est verum: quod matri precludatur via per lapsum quatuor mensium. ⁊ ita practicatur.
1 ❡ † Nota in ista authentica arg. quod protestatio debet fieri in scriptis:
c sed veritas est, quod scriptura non est de substantia protestationis[c], nisi in casibus expressis in iure. Non obst. hec authen. quia tutele acceptio est actus fori: ⁊ ideo requirit scripturam: vt. j. de seruis. l. actus. secus ergo in extraiudicialibus protestationibus: vt. ff. de verborum oblig. l. qui Rome. §. coheredes. ff. de minorib. l. antepenult. que incipit, tutor. j. de negotijs gest. l. fin. facit ad predicta. ff. ad Trebel. l. heres. ff. de leg. com-
2 missoria. l. mulier. ⁊ ff. depo. l. si quis inficiat⁹. ❡ † Ultimo no. hic in verbo, pro

a ❡ Tutor. Vide gl. hic ⁊ Bar. in. l. legitimos. §. fi. ff. de legi. tu. ⁊ qd no. Bal. in. l. fi. §. sed cū antiquitas. j. de cu. fur.

☞ Adde qd ecōuerso. Spec. in. tit. de sta. monac. §. ij. versic. xxxvi. ⁊ seq. ⁊ in tit. de tut. §. fi. versi. quid de conuersis. Celsus.

b ❡ Episcopus. Vide qd no. Bart. i. l. j. ff. de tuto. ⁊ curada. ab his. ⁊ ibi qd si pupillus est clericus: qs iudex dabit tutor. Et facit qd in simili notat Bart. in. l. precipimus. §. eodez. j. de appel.

c ❡ Non est de substantia protestationis. Adde qd notauit in ap. Ad Lāfranc. de ona. in. c. qm̄ cōtra falsam. §. statuimus. ver. interlocutiōes. nu. viij. ver. non p hoc credatis. in ver. in scripis. extra de pba. ⁊ Feli. in. c. cū. M. ferrariēsis. ver. prima cōclusio. ⁊ ver. circa tertiā partem qualiter sit faciēda protestatio. de cōstit. Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

bo propria volūtate. arg. q̄ qñ citanť testes q̄ non cogūtur inuiti, q̄ debeat scribi in actis q̄ ipli ponte deponūt scōm Bar. de capua. vt refert Ly. Ego non credo hoc verum: q̄ non p̄sumitur coactio iudicis, vbi quis cogendus nō est: imo p̄sumitur spōte fieri, cum p̄sumatur pro iudice: vt. l. q. j. de offi. ciuilium iudi. & adde qō dixi in. l. presbyteri. ẓ. eo.

1 ¶ Pena rapientis mortalem, vel aliam quamcunq̄, qualis sit.
2 Consanguinei tutores & curatores raptarum puellarum possunt occidere raptores in ipso crimine deprehensos.
3 Comites quis dicitur per deprehensionem.
4 Malefactor licet capiatur & ducatur ad potestatē: potestas tamen non potest eum punire, nisi legitime processu formato.
5 Propietarius dicitur habere plenam possessionem.
6 Agentes & consentientes interdum puniuntur eadem pena, interdum consentientes puniuntur diuersa pena.
7 Mulier si rapit virum, an puniatur pena capitali.
8 Rapiens vxorem propriam, qualiter puniatur: & quid si sponsam.

¶ Lex quadragesimaprima.

Raptores. Raptores mulierū hic describ̄tarum puniuntur pena capitis, & oīm bonorū amissionis: & deprehensi in crimine, possunt ab his quorum interest, occidi. & si aufugerint, debēt capi, & remitti ad locū delicti, post probationes legitimas puniēdi. eadē pena puniunť, qui eis tēpore raptus auxiliū p̄stiterit: ẓ cōsēs & ministris ẓ capite puniā-
1 tur, bona eis nō adimunť. h. d. ¶ Mo. hic de pena rapientium sanctas monales. glo. dicit q̄ idē in qualibet alia muliere, q̄ de raptu eius est pena capitalis & amissionis oium bonor. & istud est bene no. ¶ Hoc tñ fallit in meretrice: q̄ de raptu meretricis nō est pena capitalis: vt no. istic. de pu. ni. ẓ tē ler. & j. de raptu vir. l. vnica. Sed Bul. de cug. dicit qō
a aut est meretrix p̄seuerans meretrix[a]: aut fuit, sed nō est, sed penitet eā. primo casu nō ẓ locū pena rapt⁹, nisi ipsa habeat iustā cām recusandi propter ẓsanguinitatē, vel affinitatē, scōm Bul. Scōo vero casu puniť pena rapt⁹: q̄ inspicit qualitas q̄ inerat tpe delicti. & ita intelligit Bul. leges que loquūtur de ista materia. & adde hic. l. verū. ff. de furt. & qō ibi
b no. p. glo. & alios. ¶ Sed op. & vī q̄ nō sit pena capitalis[b], sed mino: vt d. ẓ tē ler instit. Sol. circa hoc sic dicas: aut qs cōmittit raptū, & tunc est pena capitalis: vt hic. aut raptū simul & stuprum: & multomagis. vt ff. de extraord. crimi. l. j. in fi. aut cōmittit stuprū sine raptu: & tūc si quidem volūtas mulieris p̄cessit, ẓ locū pena legis, instit. de pub. iudi. ẓ. sed eadē. Si autē p̄cessit volūtas hois, ẓ locū pena dicte. l. j. ẓ. fi. de extraord. cri. Si aūt est dubiū: tūc illius p̄sumo volūtatē p̄cessisse, q̄ iuxta alter⁹ domū. arg. j. l. j. ẓ. cū arietes. & quadru. pau. fe. di. Si autē fuit extra domū, nec appareat cui⁹ volūtas p̄cesserit: in dubio p̄sumo voluntatē masculi p̄cessisse. arg. huius. l. in fi. & j. de rapt. vir. l. j. secundū
2 Tho. de formaginis q̄ hāc distinctionē extraxit a Jaco. de bel. quā hic latť ponit. ¶ Scōo no. qō cōsanguinei & tutores & curatores raptarū
c puellārū, ponunt rapientes occidere[c] in ipso crie. Et sic est argu. quod si quis facit insultum contra cōsanguineum meū, volens ipsum occidere, & ego volēs defendere & adiuuare consanguineū meum, occidam inuasorem: q̄ non sum puniendus: q̄ est habenda ratio affectionum. hoc tangit aliqualiter glo. in. l. vt vim. de iustit. & iur. & clarius no. in. x. colla.
3 de pace te. ci. ¶ Mo. tertio, q̄ quis cōiuncti dicit̄ per deprehēsionē b: q̄ non pōt negare. ita dicit hic glo. qō facit ad no. ff. de insa. l. ictus fustū.
4 ¶ Quarto no. in. ẓ. finaliť. q̄ ꝫ aliqs tanq̄ malefactor capiaťr, & ducatur ligatus ad ptātē, ptās nō pōt eū punire, nisi primo legitimas & iuri cognitas pbationes habeat, & ideo op. qō detur terminus ad faciendū defensionē. vt. ff. de re mil. l. iij. ẓ. si ad diē. Si tū iste confiteretur se nullā habere defensionē, & nō vult terminū: nō est dādus terminus: vt. l. j. ff. de fur. non ob. l. non tñ. ff. de appel. q̄: hic de lictū erat notorium: ibi non.
5 ¶ Mo. in ver. bona aūt. q̄ monachus pōt habere vsumfructū & cōmodi tatē eius. & sic facit. ff. ad treb. l. Lucius. ẓ. tres hīdes. ¶ Sexto not. q̄ quitarp⁹ st hīe plenā possessionē. gl. ōt. ſ. ciuilē. Alij dicūt. ſ. ciuilē & naturalē: q̄ penes vsufructuarium nō ē vera possessio: ẓ qdā detētatio. Tu dic q̄ hic nō loquit de vero vsufructuario: sed de hīte solā cōmoditatē
6 vsufructus. & adde qō habes. ff. de dona. l. Aquilius regulus. ¶ Septimo no. in. ẓ. ceteros. q̄ interdū agētes & cōsentiētes puniunť diuersa: ita am in isto ver. licet sit pena. Interdū consentientes puniunť diuersa: ita am in isto ver. licet sit par pena respectu amissionis vite, dicit esse minor pena respectu bonorūde hoc no. extra de offi. deleg. c. i. vbi glo. dicit, q̄ est quadruplex cōsensus. ſ. negligētie, cōiuī, cooperatiōis, & authoritatis. In primo minus peccat cōsentiens. In ſcōo simliter min⁹ peccat. In tertio equaliter peccat. In quarto magis peccat cōsentiēs scōm glo. sed tu dic vt. ff. de furt. is qui opem. ad legē pomp. de parrici. l. vtrū. & l. si sciente. & de
e verb. sig. l. sepe. de reg. iur. l. cōsilij. ¶ Unū adde q̄ qui stat cū alio armatus, dicit̄ ei ferre opem[e], ẓ non faciat aliquē actū, vt not. Jnno. extra de
f cle. pereuſ. c. cōmentiā. qō tene mēti. ¶ Ultimo not. hic, qō p̄sumitur
7 an puniať pena capitali. de hoc habes gl. in. l. j. de rapto. vir. & Bul. q̄ nō sit ei pena capitalis, sed alia pena puniať. sed vī q̄ imo sit eadem pena arg. eius q̄ no. & leg. j. de fur. l. si qs seruo. ¶ Scōo q̄rit Bul. de eo q
8 rapit vxorē[g] breuiter tenet q̄ iste nō puniať pena raptus, q̄ ẓ manus

a ¶ Heretrix. Vide per glo. & Bald. in. l. penul. j. de rapto. vir. & Tu dic q̄ regulariter nō puniť pena huī⁹ legis scōm Bar. in. l. verū. in fi. ff. de fur. & ¶ Pau. de ca. cōs. cccvj. inci. Uiso dicto statuto. & dixi in ap. ad Bul. de cu. hic nu. j. in fi. Si muliere vilis ordinis. Sẓ puniť pena extraordinaria, q̄ pōt esse ita atror, vt p iniuria arbitrari moris posiet, vt not. Bar. mat. sing. suo cū. ici. no. vnū cui⁹ solēt vulgares. nec omitto qō rapiēs meretricē vroratā, pōt puniri pena huius. l. scōz. do. meū. d. ia. ma. i. l. ad egregias ff. de iureiu. Celsⁱ⁹. Imo puniri dz pena adulterij. l. quāuis adulterij. ẓ. Sacrilegos. j. ō adulte. cum ibi not. per authen. Anto.

¶ Capitalis. vide Moder. i. c. pe. i fi. de rapt. & i. c. fi. c. ti.

¶ Occidere. no. qō licet occidere volēte occidere cōsanguin. eū meū q̄ cum iniuria fit vni, ꝫsequenter dz fieri oi⁹ b. l. j. & ibi Bal. j. fi quacunq̄ p. e. pōt.

¶ Deprehēsionē. qs dicit cōiunci. si deprehēdať in crie, adō. l. j. j. de ra. vir.

¶ Opē. Adde bal. in. c. i. i fin. i ti. de bīn. fra. hoc tñ notabilit limitat bal. in. l. data opera. j. q̄ ac. nō posť. & vide q̄ no. Bar. & Bal. i. l. j. ẓ. Iz nec in alīs no. ff. ad syllania. imo dt Bal. i. l. nō ideo min⁹. j. de accu. q̄ Iz quis sit remot⁹ a loco vbi facio homicidiū, si tñ pp eum ego reddor audacior, & offēsus timidior, dico: p̄stare opē. de associante, qō dicať p̄stare auxilium, nō est dubiū. vt. l. j. circa medīū. & ibi Bal. j. ō rap. vir. & hic adō Bald. in. l. ob hec verba. ff. de insa. & in. l. j. j. de ser. fugi. & Adde Angel. are. plenissi. i tract. malefi. in gl. in ver. & ei armatus astitit de ferra. i ti. de for. inquisi. ver. opem, auxiliū, consilium, & fauorē. Celsus.

¶ Mulier. de pena mulieris rapte tis virū, vide Bal. in. l. j. ad finem. j. de rapt. vir. & ibi glos.

¶ Deprehēsionē. qs dicit cōiunci. si deprehēdať in crie, adō. l. j. j. de ra. vir.

¶ Opē. Adde bal. in. c. i. i prin. i ti. de bīn. fra. hoc tñ notabilit limitat bal. in. l. data opera. j. q̄ ac. nō posť. & vide q̄ no. Bar. & Bal. i. l. j. ẓ. Iz nec in alīs no. ff. ad syllania. imo dt Bal. i. l. nō ideo min⁹. j. de accu. q̄ Iz quis sit remot⁹ a loco vbi facio homicidiū, si tñ pp eum ego reddor audacior, & offēsus timidior, dico: p̄stare opē. de associante, qō dicať p̄stare auxilium, nō est dubiū. vt. l. j. circa medīū. & ibi Bal. j. ō rap. vir. & hic adō Bald. in. l. ob hec verba. ff. de insa. & in. l. j. j. de ser. fugi. & Adde Angel. are. plenissi. i tract. malefi. in gl. in ver. & ei armatus astitit de ferra. i ti. de for. inquisi. ver. opem, auxiliū, consilium, & fauorē. Celsus.

¶ Mulier. de pena mulieris rapte tis virū, vide Bal. in. l. j. ad finem. j. de rapt. vir. & ibi glos.

¶ Uxorem. Vide in. d. l. j. in fi. per Bal. de rap. vir. & no. per Jmol. post Bart. in. l. miles. ẓ. qui indicati. ff. de re iudi. & quod scripsi post Bar. in authen. iubemus. j. de iudi. & per moder. in. c. pe. & fin. extra de rap.

b ¶ Erheredare. Adde etiā ex causa precedenti ingressum. ter. est not. in c. nō liceat. xix. q. vlti. quid si post ingressum cōmisit, vide ¶ Pau. de cast.

in.l.filiusfamilias.de lib.& posthu.ff.& per Bald.j.eod.

a ¶Si nupserit.Uide per Anto.& Abba.in.d.c.in presentia.

☞Adde pro opi.isti⁹ tho.de forma.Jo.an.in addit.ad Spec.in tit.de stat.mona.sup rub.circa prin.vers.scdo qd fuit disputata.& hāc opinio. referēdo tz Albe.de rosa.in suo tract.statuto.par.ij.q.ciiij.in ver.adhuc ex eodem themate.

Rom.i.l.stipulatio hoc mō ɔcepta.ver sicu.vltimo.ad idē.ff.d v.ob.Bar.Soz.i.l.ij.ff.de his q̄ pene no.do.me⁹ do.Jason.in aut.si qua mulier.versic.iuxta hāc partē formo vtilē qōnē.s.ti.pxi.do.me⁹ Jo.cāpe.in suo tract.de dona.part.j.q.xxx.Feli.i all.c.i pñtia.versic.& ex istis.vbi dicit,ꝙ ab ista opi.non est recedēdum.Idē no.Mat.mat.in.l.iij.ici.not.qd si testator.vbi dicit se mirari qd monasteria monialium nō paticēt.Idē tenuit Imol.i.l.luci⁹.ff.de here.istit.vbi dt se ita vidisse indicari i ciuitate Bononie.& Alexan.cōsil.xxxv.icip.sup ɔtē.x.vij.p hac parte.vol.iij.refert & seqt Tho.ferrari⁹ i suo tra.cau.caute.ix.icipiē.Richar.malūbre.sed iste & alij quos allegat tenuerūt oppositū.Cels.

ibi,dū dt,hoc eorū volūtati cōcedim⁹.q tex.ē no. ad hoc.

1 ¶†Et ex istis determinat alia qd:pr̄ reliqt filie mille, si nupserit[a]:si aūt monasteriū intrauerit,iussit,ꝙ eēt ɔtēta de cētū.ista igreditur monasteriū,& petit mille:qr dt ꝙ ɔdō & grauamē appositū ꝯ religionē,habet p nullo.& ita disputādo tenuit Tho.de formaginis. Sz ꝯ apparet vobis ex dicta disputatiōe[b] dñi Ja.de bel.nā cū pr̄ p se in vtroqz casu puiderit:vn⁹ casus i altero nō ɔtinet vt.l.cū ex filio.§.filio.de vul.sub.

2 Preterea sicut i ptāte † pr̄is est supra legitimā sibi nō relinqre:ita est limitare relictū.Nō ob.de cōdi.& demō.l.Titie si nō nupserit.qr ibi erat apposita ɔdō ꝯ mr̄imoniū,q̄ repugnat vtilitati publice:sz hic erat apposita ɔdō pro mr̄imonio carnali,nō ꝯ:& sic nō ob.& ita obseruat ɔsuetudo.

3 ¶†Tertio no.ꝙ spōsalia nō ipediūt ingressū religiōis: imo p ingressū dissoluūtur:& arre recepte ab ingrediēte reddunt simplices, nō duplicate:qr pene nō debētur.est ḡ licitū venire ꝯ legē pactiōis. fauore religiōis.de lege aūt ɔiugij stati dicā inferi⁹.& de h̄ habes.xxvij.q.ij.c.duob⁹.qd captm est palea:sz illa palea ē melior q̄ frumētū, scdz doc. ibidē.

4 ¶†Quarto no.hic ꝙ arre spōsalitie dant a spōso spōse:& ecōtra.hoc eñ fit vt cōtēplatione pene arrarū vnusquisqz seruet pmissum:vt.j.de spō.c.gēma. ¶Quinto no.hic i tex.ibi dū dixit, ꝙ pbata fuerit accepisse,ꝙ dz pbari vera datio[c] arrarū.sic in aut.de equa.do.§.aliud.&.j.q po.in pi.ha.l.assiduis.i gl.pua.& hec ē opi.Bar.ꝙ arre nō pbent p simplicē ɔfessionē:vt.j.de spō.l.fi.l fi. tñ ɔtrariū seruat ɔsuetudo:& minime sunt mutāda q̄ interpretationē certā semp habuerūt.vt.l. minime.ff.de legib.Nō ob.ista lr̄a:qr dico ꝙ veritas pbat p cōfessionē:vt.ff.depoti.l.publia.§.fi.& i.l.gñalr̄.j.de nō nu.pe.&.j.ar.tu.l.fi.& ista est regula.nā si dictū testis vel tabelliōis pbat veritatē:ḡ multo forti⁹ dictū vel ɔfessio partis principalis.Istd tñ fallit i duob⁹ casib⁹.primo,qñ talis cōfessio ē reprobata rōne fraudis psumpte:vt.ff. de leg.iij.l.cū qs decedēs.§.titia.&.ff.de pba.l.q testm̄.Secūdo fallit vbicūqz lex exp̄sse statuit ꝙ possit opponi ɔtra ɔfessionē:vt i mutuo,& dote itra sua tpa.regulariter aūt stādū ē regule.Tertio fallit qñ psumit simulatio:vt.j.mā.l.p diuersas.i pn.& ita logt dict⁹.§.aliō.i aut.de equa.do. vbi dt Jac.de bel.ꝙ i cessiōe actionū cōfessio ptīj psumit simulata:sz vt ɔcordes dictū suū cū gñali cōsuetudine, itelligas qñ appz va partis numeratio,& alteri⁹ partis ɔfessio:ibi nō psumit simulatio. Et est rō differētie:qr i pmo casu appz distinctio q̄dā iter veritatē & cōfessionē,& ē ibi q̄dā difformitas.sz in scdo casu nulla ē ibi difformitas.Tñ dñs Bar.sequēdo opi.Jaco.bu.ɔsuluit cōfessionē ñ valere in materia cessionū.

5 ¶†Deinde vos videtis hic,ꝙ spōsa pōt recedere a spōso igrediēdo religionē:ḡ a ɔtrario sensu,si nō ingredit religionē,cogit habitare cū spōso. Pone ergo q̄dā puer.xij.annorū i spōsam suā trāsduxit quādā puellā.x.annorū:mō q̄dā q nō cōtētabant de isto mr̄imonio,abstulerūt istā puellā.q̄rit nūquid ista puella possit repeti p spōsuz:& vr̄ ꝙ sic: nā si i lege nr̄a ē speciale,qd nō:ergo i cōtrariū est ius cōe.de h̄ est gl.ordi.xxvij.q.ij.c.sic qppe.§.ex his.Sup h.d.Inn.de resti.spo.c.ex parte.quod spōso ɔsulit iudicis offō,nō iure possessorij recuperāde:qr iter simplices spōsos pprie nō ē aliqd vinculū cōiugale,scdm Inn. Sz pone ꝙ ē qd an valeat mr̄imoniū:nūq̄d lite pendēte pōt alij nubere si mr̄imoniū nō tenebat? Ista qd q̄rit,an cā matrimonialis faciat rē litigiosam.Breuiter veritas est,ꝙ tz mr̄imoniū:qr res nō efficitur litigiosa,& ita determinauit dñs Hoff.vt refert Archi.in.d.§.ex his.qd est menti tenendū.& adde qd dixi.s.e.l.raptores.in qōne de raptu spōse.Itē adde,ꝙ spōsalia[d] de futuro nō inducūt coactionē:nisi causatiue:vt no.xxvij.q.ij.c.Raptores.in gl.ord.Uel dic vt ibi per Arch.cuius dictū multū facit ad.q.precedentē.

6 ¶†Deinde vento ad illū ver.nā & maritis.ex quo.v.primo no.qd de vxore est pmissum,scz de ingressu religiōis.ergo multo magis debet permitti in spōsa.Modo iuxta hoc quero,vtrū idem esset in permissione lucri:ponamus ꝙ maritus dz lucrari certā partē: vtrū idem erit in spōso:vel ponamus ꝙ filia maritata excludit per statutū,vtrū idem erit in sponsa: dicūt Doc.ꝙ nō:vt.j.de bo.que lib.l.nō fine.& ibi p Pe.Cy.& Gui.de Cug.ad hoc.ff.qd fal.tu.l.an in patrē.& qd ibi notat. ¶Sed iuxta hoc pone ꝙ matrimoniū est cōtractū p verba de presenti,& annuli immissionē:& sunt ambo legitime etatis,ita ꝙ mr̄imoniū hz essentialē pfectionē rōne cōsensus,& rōne psonarū: vxor tñ nō est adhuc traducta ad domū viri,nec ab eo carnaliter cognita.mō q̄rit,si morit,vtrū habeat locū pactū,vel statutū lucrande dotis.Breuiter dico ꝙ sic:qr casus est hic in isto v.dum dicit,lucri noīe &c.& ꝙ iste vers.loquat ante carnalē copulā,sic pbo.nam in hoc iste ver.remanet incorrectus:qr post carnalē copulā nō possit separari cōiugiū,nec essentialiter,nec quo ad seruitiū,si vir velit ingredi altero nō ɔsentiēte:vt leg.& not.xxvij.q.ij.c.Agatosa.& c. desponsatā.est igit iste.§.firmus,& remanet incorrect⁹ solū ante carnalem copulā.& tñ hic loquitur de lucris ex pacto & ex lege:ergo est hic expressum ꝙ nō requirit ad lucrandū copula carnalis, qd est mēti tenēdū.

7 ¶†Ulterius no.hic qd cū iste.§.sit p ecclesiā approbat⁹ ante copulā carnalē.ꝙ eccl'ia pōt puidere circa matrimoniū nō cōsummatū.hoc tenet Inn.extra de ɔuer.con.c.ex publico.per quē determinat talis qd.Ego accepi vxorē,sed nōdū cognoui eā.modo dñs Papa[e] vult dispensare ꝙ ego possum accipere aliā,relicta prima:mō querit nunqd possim:dicendū est ꝙ sic.secus est post copulā:qr tunc Papa non hz ptātē aliquā sup mr̄imonio.hoc no.Archi.xxvij.q.ij.c.qr propter.vbi omnino vide.

Sed ponamus ꝙ dubitatur[f] an interuenerit copula nec ne. Respon. aut per aspectū corporis apparet icognita,& ei standū est:qr omnis alia probatio vincit,si aspectus in contrariū testificat:vt no.xxvij.q.ij.ca.qd aūt interrogasti.Aut hoc nō apparet,vt qr erat quedā vidua:& tunc refert,aut est transducta ad domū viri,& presumit cognita:sed in propria domo mulieris nō presumitur cognita,per locū a cōiter accidentibus: quia cōmuniter ita esse cōsueuit,& raro cōtrariū:vt hic,not.xxvij.q.ij.c. priusquā.Itē no.in isto vers.ꝙ pactū de lucrāda dote cōceptum in casu mortis,hz locū per ingressum religionis.Idē ergo operat professio,qd mors.Itē idē opatur mors ciuilis,qd naturalis. Itē mona.nō habet p filio:qr pactū lucrādi collatū si decesserit sine liberis,purificatur:nō aūt extinguitur per igressum religiōis. ita colligit hic ex generalitate litere.

8 ¶†Contra hoc opp.ꝙ mors ciuilis nō equiparatur naturali:vt.ff.de ver.ob.l.ex ea parte.§.in insulā.de leg.ij.l.cū pr̄.§.hereditatē.ff.ad treb. l.ex facto.§.ex facto.So.dicit Cy.aut ex ciuili & naturali morte resultat idē effectus circa re de qua agitur:tūc equiparātur, vt hic. nā per ingressum monasterij,sicut per mortē,soluitur matrimoniū.simile in.l.iij.j.de instit.& substit.& de lib.& postbu.l.gallus.§.& quid si tantū.sed si non representant eundē effectū:tunc non equiparantur:vt in contrarijs scdm Dyn.Pe.soluit aut post ciuilē mortē frustra esset expectare naturalē: & tunc equipollent:vt hic.argu.ad hoc.ff.de sta.ho.l.Aretusa.ibi,quid enim expectamus.aut expectare mortē naturalem non est frustra, puta propter cessionē diei,& transmissionē in fideicōmisso conditionali.& hoc casu non equipollēt:vt.ff.de iure fis. Statius.§.Cornelio.scdm Pet. & vtraqz solutio est bona,& quasi eadē. nā aut mors ciuilis infert in causa,ex qua agitur,sicut hic inferebat in matrimonio dissoluendo:& tunc equiparatur naturali, vt hic:qr si infert in causa,ergo infert in effectu.si autē mors ciuilis nō infert in causa,puta deportationis, non infert in fideicōmisso,nec habet quicq̄ cōmune cum eo.hoc casu nō equiparatur naturali: vt dictis alijs legibus.s. allegatis. qd est subtile. ¶Ultimo no.i isto.§.ꝙ pactū & lex quantū ad lucra dotalia equiparant.& gl.laborat hic pro exēplo.sed facile est ponere exēplū in lege cōsuetudinaria,vel municipali.

9 ¶†Iuxta predicta queritur,quid de tali questione.quidā reliquit vxorem vsufructuariā bonorum suorum donec caste & honeste vixerit & vitam vidualem seruauerit:modo ista domina obtulit se cuidam monasterio,& assumpsit velum religonis: queritur vtrum dicatur vidualiter viuere?certum enim est ꝙ viuit caste & honeste. Nam triplex est castitas:virginalis,que appellatur virginitas.est castitas continentialis,que suo nomine appellatur castitas: que si longo tēpore fiat procul non distat a virginitate:vt in autb.de non elig.secundo nub.est tertia castitas,que proprie appellatur pudicitia,que est in legitime coniugatis:vt.ff.ad Trebel.l.mulier.§.cum proponeretur.de istis tribus no. xxvij.q.v.in summa.que verba cum proferuntur a viro: accipiūtur pro castitatate cōtinentie, non pro castitate pudicitie matrimonialis:quia dicit text.ꝙ anima viri contristatur propter secundas nuptias mulieris:vt in autb.de nup.§.nos igitur videntes.& ideo cum ex personis dicta pensemus:vt.l.j.si quis imp.maled.&.l.fin.ff.de act.& obligat.merito intelligendum est virum sentire de castitate, que est sibi grata, non de ea que

b ¶Disputatione.vide Jo.an.i addi.Spec.in tit.de sta.mo.& Bald.in aut.nisi.j.ad trebellia.cum concor.

c ¶Uera datio.vid Bal.i.l.fi.j.de spō.

d ¶Spōsalia.Addo l.j.& qd ibi Bal.j.d spō.& qd not.i.l.titia.ff.de verb.obli.

e ¶Papa.Nota ꝙ papa pōt dispensare,ꝙ non obstante mr̄imonio seu spōsalibus p verba de pñti,nondū tñ consummato mr̄imonio, possit qs aliā in vxorem ducere.& vide no.i.d.c.ex publico.Idē vr̄ sentire Bald.in.l.j.j.de spō.& vide Joā.de Imo.i.l.cui fuerit.ff.d ɔdi.& d.p Pe.d an.i.c.canonū statuta.i.iiij.char.d cō sti.ex.vbi plene vid.☞Adde Felin.in c.q̄ in ecclesiarum.numero.xv.extra,de constit.Celsus.

f ¶Dubitatur.Si dubitatur an interuenerit copula,vide Innocentiū in.cap.fin.extra de sponsalibus.& facit.l.in rem.cum ibi nota.j.de donationibus ante nupt.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ea que est sibi odiosa: vt no. in. l. fi. ĵ. de indi. vidui. in gl. ord. ¶ Restat
a ergo qđ solū ꝓpter aliud qđ dixit, etiā vitā[a] viduale seruauerit. nā que
in monasterio velant, nō dicunt vidue: q; spōsus earū est Christus: sed
magis debent dici mortue: ergo finitū est legatū. Sed contrariū est ve-
rum: q; per hoc plenius impletur intētio testatoris: vt. ĵ. de indi. vidui.
aut. cui relictū. circa prin. nec habetur pro mortua, q̄tū ad succedendū:
vt. ĵ. ea. l. §. hoc etiā. ¶ Item vidua dicit quo ad mundū quecunq; per-
manet in separatiōe primi viri: vt xxxiij. distin. c. vidua. ⁊ ibi p Arch.

1 ¶ Pater nō habet interdictū de liberis exhibēdis ꝯ monasterium.
2 Monachus succedit in omnem substantiam: nisi sit talis substantia, que de sua natura non possit pertinere nisi ad heredes sanguinis, vt regnum, ducatus.
3 Decedens superstite monacho filio, non dicitur decedere sine herede.
4 Monachus hꝫ oīa iura suitatis, ⁊ agnatiōis, ac si remāsisset in seculo.
5 Statutum dicit ꝙ filia dotata vel religionē ingressa existentibus masculis non succedat: an statutum valeat quo ad istam ingressam.
6 Frater quidam decessit relicto filio fratre minore, tamē antequam alij venientes ab intestato venirent, ⁊ adirent hereditatem, iste filius factus est episcopus: an possit adire hereditatem, ⁊ illis quibus erat ius delatum auferre.
7 Res apostatarum remanent monasterio, scilicet in acquisitis, in acquirendis autem distinguit.

1 **§. Hoc etiam.** ¶ †No. primo ex tex. ꝙ pater contra mo-
nasteriū non hꝫ interdictū de lib. exhi. vel
deducendis. nec habet pater in filiū monachū manus iniectionē, quod
b nota. ¶ Scđo not. quod ob id solū ꝙ filius votū patris offenderit[b] ex
ingressu religionis, sicut multotiens cōtingit: quādo qs nō hꝫ nisi vni-
cum filium, ⁊ est diues: ⁊ fratres, puta seruorū, attrahūt eū ad monaste-
rium seruorū: tamen ob hoc solum non pōt filius exheredari. Et rō est:
quia iste est meritorius actus, nō demeritorius: ⁊ quia summ⁹ pater, id
est Deus, preferēdus est patri naturali: nō ex ista litera, que dicit pro-
pter hanc tantūmodo causam: apparet a cōtrario sensu, ꝙ si cōmisisset
aliā cām ingratitudinis, ꝙ hñ posset exheredari. Sup hoc tñ Guil. de
Cug. no. sic distinguit. ꝙ aut cā ingratitudinis cōcernit solū filiū: vt q;
erat arenarius: tunc per ingressum monasterij purgat: q; redijt ad fru-
gem optime vite: vnde ira p̄ris dꝫ mitigari. ar. ĵ. fa. her. l. in ipsius. ⁊ in
aut. de mona. in prin. Aut ꝯcernit ipsum patrē: vt q; patrē vulnerauer-
rat: tūc talis ingratitudo nō purgat per ingressum religionis: vt. ff. de
ca. dimi. l. ij. §. nemo. scđm Guil. Idē Cy. in addi. ¶ Tertio not. in illo
verbo, eorū voluntati cōcedimus. ꝙ supra legitimā filij monachi pr̄ ha-
bet liberū arbitriū disponēdi: tā instituēdo ꝙ substituēdo, vel legando:
2 quia lr̄a gñaliter loquit. ¶ †Quarto no. ibi dū dicit, oēm parentū sub-
c stantiā heredes. habes duo no. primo ꝙ monachus[c] succedit in omni
substātia: tñ istud est verū, nisi sit talis substātia q̄ ex natura sui nō pos-
sit ptinere, nisi ad heredes sanguinis, vt Regnū, Ducat⁹, ⁊ Baronia:
quia hmōi non trāseunt ad monasteriū: sed remanēt gñi: vt fuit in btō
Ludouico: lꝫ etiā ibi fuerit alia rō, propter ordinē minorū, q nō est ca-
par. de hoc habes glos. ord. xxvij. q. ij. c. scripsit nobis Teberga regina.
3 vbi videas. ¶ †Scđo no. ex illo verbo heredes. ꝙ ille q decedit super-
stite filio monacho, nō dicit decedere sine herede: secus credo si esset fra
ter minor: nā ille habet omnino p mortuo: vt dixi in aut. si qua mulier: idē
dico si decederet cū filio damnato in metallū: vt. ff. de cōtrata. l. j. §. fina.
¶ Deinde no. hic dum dicit nullo eis impedimento ⁊c. ꝙ monachus
nullū prestat impedimentū in successionibus. Sed ꝯtra op. monachus
d liberat a patria potestate[d]: vt not. ff. de mino. l. ex cā. §. Pap. ⁊ Arch.
xij. q. j. c. nō dicatis. si ergo desinit esse in sua potestate: ergo desinit esse
suus hr̄s: ⁊ per ꝯñs pdit beneficia suitatis, que multa sunt: vt plene no.
Doc. de vul. sub. l. si fili⁹ qui p̄ri. Sol. qđ ista pēdet ex alio, vtrū mona-
chus dicat capite minui, sicut filius emācipatus: ⁊ videt ꝙ nō: cū ab in-
testato succedat vt suus. ⁊ ꝑterit⁹ dicat testm̄ nullū vt suus, ⁊ habeat o-
mnia iura q̄ habuisset si mā̄sisset in seculo. tex. est hic. ⁊ ita tenēt Odof.
⁊ Ja. bu. Nō obst. ꝙ nō sit in ptāte. nā dico ꝙ quo ad hoc, vt sit suus he-
res nō est necesse ꝙ sit in ptāte, sicut est in posthumo, qui nascit mortuo
testatore, q est suus heres: vt. ff. de lib. ⁊ posth. l. gallus. §. videndū. tamē
nunquā fuit in potestate: vt. l. vlt. ff. de assig. liber. ⁊. l. fin. ff. de colla. bo.
In emācipato est aliud: q; emācipatio est act⁹ ꝯtr⁹ iuri p̄rie ptātis, ⁊ cū
hoc hꝫ in se capitis diminutionē, ⁊ iura agnatiōis īfringit: vt. ff. de ca.
4 dimi. l. tutelas. ⁊ plene no. in. l. gall⁹. §. ⁊ qd si tm̄. ¶ †Ex predictis cō-
cludo ꝙ filius monachus hꝫ oīa iura suitatis ⁊ agnatiōis, ac si reman-
e sisset in ptāte patris. Ex hoc infero, ꝙ si morit nō adita hereditate pa-
terna, ꝙ monasteriū pōt agnoscere: q; vt su⁹ trāsmitit[e] ad monasteriū.
Sꝫ hic q̄rit, qd vbi monach⁹ nō est su⁹ hr̄s: sꝫ extrane⁹, vt in hr̄ditate
materna, vł fr̄na, vł simili, pōe em̄ ꝙ morit monach⁹ hr̄ditate nō adita.
eo mortuo monasteriū vult adire. q̄rit quid iuris. dominus Cy. monet
istā q̄ōnē in simili in. l. cū nō solū. in p̄n. ĵ. de bo. q̄ lib. scꝫ in patre ⁊ filio:
⁊ dicit ꝙ nō pcedit: sed hic est ꝯsiderandū. q; Ja. de are. hic dicit ꝙ mo-
nachus trāsmittit hr̄ditatē ascēdentiū: sed nō hereditatē trāsuersaliū.
Poterit tñ monasteriū tāꝙ lesum restitui ad adeundū p. l. Pāto. nus.
ff. de acq. her. scđm eū. Idē refert hic Cy. de isto scđo passu dicet in. l. si
Ualerianus. ĵ. de rest. mil. ¶ Sed redeundo ad propositū, est cōsiderā-
dū ꝙ q̄dā est acq̄sitio que fit ex psona alterius: ⁊ a
⁊ per ipsam psonā mediante isto actu est impos-
sibile illa persona mortua acquiri vel adiri here-
ditatē: q; cū nō possit acqri nisi suo ordine: ⁊ hoc b
ratione persone defuncte: ⁊ q; cū cessit ordo, est
impossibilis acq̄sitio: vnde si ita est in pposito,
ꝙ acq̄sitio fiat in psonā monachi: ⁊ p psonā mo-
nachi, subtracto monacho de medio per mortē,
acq̄sitio est impossibilis, si autē est acquisitio que c
fit ex persona: sed nō per psonā, nihil obest: si illa
persona de medio subducat: vt. ff. de ope. lib. l. si
libertinus. ff. si ta. testa. nulle ex. l. j. in fi. ff. de lib. ⁊
posth. l. fi. ⁊ de contrata. l. ⁊ si post mortē. §. vlti.
Pro intelligēdo ergo hoc passu, quero si mona-
f chus viuit, ⁊ non vult adire[f], vel est absens, vel
furiosus, vtrū Abbas ⁊ capitulū poterit adire
hereditatē delatā monacho: ⁊ videt ꝙ nō: q; ista
aquisitio fit ex psona ⁊ per psonam, ⁊ consistit in
aīo. vnde nō potest in aliū trāsmitti. ad hoc. ĵ. de
here. insti. l. cū pponas. ff. de acqr. her. l. Paul⁹.
⁊. ff. de iure do. l. si mulier. §. ex asse. ⁊ hoc tꝫ hic
Guil. de cug. Ratio est: q; per hūc text. ius adi-
tiōis ⁊ successionis radicat principaliter ⁊ origi-
naliter in monacho, vnde ab ipso tanꝙ a radice
opꝫ ꝙ sumat principiū. ar. in rōne sui. ff. de act. ⁊
obl. l. quecunq; gerimus. ¶ Cūo enim monaste-
riū p se succedet si monachus nō sit heres, q; non
adijt: cū verba istius legis dirigant ipsi mōacho,
non monasterio: ⁊ breuiter istud est verū de iure d
ciuili ⁊ eius subtilitate secūdū Guil. nō ob. ĵ. de
bo. que lib. l. cū nō solū. q; ibi est spāle in patre ⁊
filio. secus aūt dicimus in domino ⁊ seruo: vt. d.
l. cū proponas. Monachus em̄ equiparat seruo:
vt no. Inn. extra de priuil. c. cū olim. sed de equi-
tate canonica monachus non pōt dissentire: ⁊ eo
dissentiēte monasterium potest adire. xviij. q. j. c.
statutū. ⁊ ibi per Arch. Si autē monachus esset
furiosus, hic est magis dubiū in hereditate ex-
tranei ei delata: quia lex nō defert ei pleno iure,
nisi resipiscat: vt. l. fi. de cura. fu. tamē qualiter p
curatorē vt ibi, taliter per monasteria agnoscet,
5 per eandē. l. ¶ †Sed hic quero de duabus que-
stionibus. prima questio est ista: dicit statutū ꝙ
filia dotata, vel religionem ingressa existētibus
g masculis nō succedat[g]. Modo queritur vtrum
istud statutū valeat quantū ad istam ingressam.
super hoc distinguit Jac. but. aut ingressio pre-
cedit statutum, aut statutū precedit ingressum.
primo casu statutum non potest excludere illam
monialem: quia tempore conditi statuti illa non
erat subiecta: vt. l. cūctos populos. š. de summa
trini. secūdo casu dicit qđ videtur quod statutū
valeat: q; respectu bonorū deferendorum statu-
tum potest disponere ꝙ deferantur filijs mascu-
lis tantū: vnde excluditur femina, non quia mo-
nialis: sed quia masculus includitur ad totā he-
reditatē: dicit tamē ipse quod istud est dubium,
vtrū istud statutū sit contra libertatem ecclesie,
dicit ꝙ ipse nō soluit: q; tunc questio pēdebat de
facto. Tu solue quod in primo mēbro ipse dicit
verū sine dubio: quantū ad ius municipale mo- e
nachus habeat pro mortuo: vnde est exemptus
a iurisdictione laicorū. Sed in secūdo membro
subdistingue: nam aut statutū dicit quod ingres-
sus monasteriū non succedat, ⁊ tunc non valet:
quia cōfert dispositionem suam eo tempore quo
statutum nō potest disponere. Aut dicit ꝙ ingre
diens non succedat: ⁊ sic nō requirit actum con-
summatum ipsius ingressus, tunc valet: quia se- f
cundum id tempus persona erit subiecta. Ista
distinctio probatur per text. in ratione sui. ff. de
manu. testa. l. stichus. Similis distinctio fit ab
Inno. in. c. preterea requisisti. de appel. ad hoc. ff.
de sta. ho. l. Arethusa. ⁊ qđ not. insti. de his qui
sunt sui vel ali. iur. in princ. in questio. de pūcto.
nec est verū ꝙ sit cōtra libertatē ecclesie: nā ex quo
principale est permissum. s. puidere de conserua- g
tione domus ⁊ agnationis: istud qđ venit inci-
denter secūdario nō intelligitur tūc prohibitū.
ar. in. l. j. ff. de aut. tut. ⁊ insti. de test. §. legatarijs.

¶ Uitam. Uide Bal. in. l. decreto. ĵ. de infa.

¶ Offenderit. Nā ēt ex cā pcedēte ingressuz exheredari nō pōt. dixi. š. ea. l. in xb. exheredari.

¶ Monach⁹. An succedat in regno ducatu vł baroīa, tu adde Bal. in. l. data opera. ĵ. q acc. nō pos. vbi idē dt i canonico regulari. Gallorū Constitutionib⁹ Monach⁹ nulli⁹ successionis est idoneus. ⁊ dixit Rex Frāciscus secundus. Anton.

☞ Adde Istū in l. j. in. ij. lect. ĵ. de legi. ⁊ in. c. si cleric⁹. ii de feu. fue. cōtro. in feu. ⁊ Spe. in ti. de feu. §. ij. xv. xxv. ⁊ seq. Celsus.

¶ Patria potestate. An monach⁹ ⁊ cleric⁹ retineāt iura suitatis: Adde Bal. i. l. cū in adoptiuis. ad fin. ĵ. de adop. ⁊ Bal. ⁊ plenī⁹ Ange. ⁊ Pau. de ca. i. l. sub cōditione. de li. ⁊ post. ⁊ Bar. i. l. si ex cā. §. Papin. hic alle. ⁊ Jaco. bu. ⁊ Bar. in aut. si qua mulier. ⁊ ibi Bal. in antep. col. š. tit. j. ⁊ plꝫ qđ sit suus p istū text. ibi, nullo eis impedimēto. ⁊ p no. per doc. hic, ⁊ in dictis locis. ⁊ adde Bal. in. l. apud hostes. in fi. ĵ. de suis ⁊ legi. et Bar. in. l. Item in ptāte. ff. de his qui sūt sui vel alie. iur.

☞ Adde qđ no. in apo. ad Istū i aut. si qua mulier. nu. x. i ver. desinit esse in mea potestate. š. de sa. san. ecc. Celsus.

¶ Trāsmisit. Adde late Bal. in. l. j. ĵ. q admit. p Bart. Ange. ⁊ Imo. in. l. j. ff. de vul. ⁊ pup. p Bal. in. l. cū in adoptiuis. ad fin. ĵ. de adop. ⁊ hic.

¶ Uult adire. An inuito monacho monasteriuz adire possit, hereditatē monacho delatā, vide per Bald. ⁊ alios in. l. j. ff. de vulg. ⁊ pupil.

¶ Non succedat. Uide Bart. ⁊ oēs in. l. ii. ĵ. de pac.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Fratre minore. 6 de hac.q.per Bal. a ¶ Inol.in.l.ii alterñ.ff.in extraneis. fi.de heredi.instit.& quod no. Bald.in l.j.in verbo.vt.hic. ¶.qui admit.
☞ Adde qđ nota. plene in apostil.ad ¶stum, in aut.ingressi.num.xxij.in versi.masculus, vt fratre minore.s.ti. priori.Celsus.

b ¶ Re integra. Facit ergo ¶ste ordinẽ tiam an sit adita hereditas, an vero nõ. S3 Bal.quasi vbique contra. vt per eum.s.in prin. huius.l.in vlt.col. b & per ¶Paul.de ca. in.d.ff.& quid si tantum.& ibi per me.

c ¶ Facultas. posset etiam respõderi ex not.per Barto.in l.is potest.ff.de ac- c qui.here.scilicet qñ ibi impediebat adi 7 re dominus facto alterius.nã requirebatur voluntas serui.& interim nõ obstante voluntate domini in adeundo poterat decedere seruus,& dominus puniabatur.Secus vbi ius adeundi residet in persona propria: vt etiã dicit tert.& glos.in 1 dic.l.pretia.& adde Bal.in.l.ij.ff.de iuris & fac.igno. 2

d ☞ Recepto pretio quod dedit. Adde 3 ¶stum in.l.ii.& ibi Bali.ff.de neg.ge. Bar.in.l.nã a ser vus.& ibi Ange.ff. co.gl. in.c.sacrorũ. rũ.qõ.ñ.qñ dicit qõ tiurã qñ allegãtur de redimendis captiuis apud hostes, l habẽt locum in captiuis carceratis. de quo etiã per Fe li.in.c. signi ficauit. d co.fi.ver.& no.qñ iura que loquuntur. extra de iude. Celsus.

e ¶ Mindu li. Ad 2 de Bald.in.l.i.ff.de his qñ pene nomine.& Bar.in.l.ñ.in fi.ff.cõmunia de le.

f ¶ ff. condemnatũ. Adde Celsus in.l.cõtinuus.ff.cum quis. ff.de verbo.obliga.

¶ Scõa qstio. ista qđ decessit relicto filio fratre minore: tamen antequ alq̃ venientes ab intestato venirent & adirent hereditatẽ, iste vnus fuit ets. querit vtrũ possit hereditatẽ adire, & illis qbus erat ius delatũ auferre: ¶stã qõ. habuit do. Fed. vt ipse ponit in suis qõnibus & cõsiliis. q.xxvij. & ibi refert opi. quorundã doc. Nã filius. q.xxvij. & ibi refert opi. quorundã doc. Nã filius. q.xxvij. & ibi refert opi. quorundã doc. Nã filius

4 sig. l. alienationē. ¶ † Modo q̄ro veniēdo ad materiā legis, nūquid an-
te diffinitiuā sniam possit appellari. Breuiter dicit Pet. vno v̄bo me
expedio. aut infert tale grauamē añ sniam qd̄ post sententiā pōt repara-
ri p appellationē a diffinitiua: tūc nō appellat ab iterlocutoria: ⁊ hoc est
statutū cā abbreuiandarū litiū: ⁊ ad hoc vt lis possit diffiniri intra ter-
minū: vt. j. de iudi. l. pperandū. Aut est tale grauamen qd̄ nō pōt postea
reparari: vt tortura: tūc bene pōt appellari ne qs torqueat: vt de ap. reci.
l. ij. sed de iure canonico non valet ista distinctio: q2 omnis grauatus ⁊
omnis iniuriā passus pōt appellare: ⁊ hoc est de eqtate canonica. Dicit
Pet. ꝙ imo est: q2 iura canonica non attendūt nisi ad extorsionē pecu-
nie. Sed falsum dicit: q2 ꝙ possit appellari ab iterlocutoria, fuit intro-
ductū a sanctis viris pp̄ter eqtatē ⁊ iustitiā q̄ dz obseruari in iudicijs.
vnde vera rō diuersitatis est: q2 de iure canonico nō finit instātia trien-
nio: ⁊ ideo nō sunt litigatores ita arctādi scd̄m Guil. q dicit ꝙ ita dicit
decret. sed nō recordatur vbi sit: sed hec decret. est extra de iudi. dilecti.
5 ¶ † Ego in ista materia do quandā regulam nouā per istū modū. ꝙ qn̄
grauat9 p interlocutoriā obtinēdo p diffinitiuā, si nihilominus remane-
ret lesus, ꝙ a tali interlocutoria semp possit appellari. vnde nō ꝯsidero
appellationē a diffinitiua sentētia: sed cōsidero an principalis victoria
excludat grauamē necne. siquidē excludit, nō appellat: si autē nō exclu-
dit, tunc bene appellari potest: vt infra patebit per exēpla ⁊ questio. ⁊ q2
glo. nostra distinguit materiā in tria tēpora: vnū est tēpus principij, seu
preludiorū iudicij. secundum est tēpus medij. tertiū est tēpus finis. ideo
Bar. in. l. ij. ff. de ap. reci. diuisit istā materiā in tres partes. querendo de
singulis actib9 in singulis tpibus: ⁊ q2 ibi dicit plura bona, ideo p sin-
6 gula videam9. ¶ † Et primo querit vtrū sit licitū appellare a citatiōe a.
a verbi gratia. citat nō citādus, id est ille quē discret9 iudex citare nō de-
buit. modo q̄rit vtrū ab ista citatiōe possit appellari. ¶ Canoniste dicūt
qd̄ sic: vt extra de appel. c. pterea. Sed de iure ciuili Bar. sic distinguit.
Aut est citatio realis, sc3 p capturā psone: ⁊ tunc pōt appellari. Rō: q2
istud est grauamē qd̄ coheret psone: ⁊ qd̄ non pōt reparari si diffinitiua
expectet. Facit ad hoc exēplū de tormēto: nā mala māsio. i. carcer, est spe
cies tormēti: sed tormēta illata nō p̄nt reparari: vt. j. de abol. l. ij. ¶ Sed
incidēter q̄ro. qn̄ appellat a captura, qd̄ sit officiū iudicis a quo appellat
vtrū statim dz dimittere appellātē: ⁊ videt ꝙ sic: q2 nihil dz innouare ꝯ
appellantē: s3 innouat postea detinēdo eū in carcere. ergo ⁊c. veritas est
ꝙ nō tenet dimittere donec sibi mādet p iudicē ad quē. arg. j. de appel. l.
eos. §. pe. facit qd̄ no. Jnn. extra de sen. exc. c. vt fame. Et rō est: q2 appel
latur ab iterlocutoria, vbi nō phibet innouari, donec sit phibitū p su-
periorē: vt in. c. non solū. de app. li. vj. S3 caueatis: q2 si p formā cōstitu-
tionū nō possit aliqd innouari ꝯ appellātē ab interlocutoria: tūc nō pos
sit appellās detineri, nisi appellatio sit manifeste frustratoria: q2 tūc nō
7 est ei deferēdū: vt. i. c. cū appellationib9. de app. li. vj. ¶ † Scd̄o q̄ro: qdā
stetit in carcere p mēsem: nūc vult appellare ab ista detētione: opponit
ei ꝙ debuit appellare itra. x. dies a die pcepti de capiēdo: q̄rit qd iuris.
Rñ. sicut in tortura a pati tortura semp appellat, l3 retro nō appellaue-
rit: ita in carcere: q2 grauamē infert nūc: q2 in successiuo grauamine nō
b currit tps appellādi. ⁊ est opi. Spe. in tit. de app. b ⁊ hoc de citatiōe reali.
¶ Venio ad citationē verbalē. ⁊ dicit Bar. qd̄ aut ista citatio est nulla:
vt q2 ꝯtinet manifestū vitiū, qd̄ est oib9 manifestū: vel est manifestū ipsi
iudici, l3 nō oibus. vt. ff. de re iudi. l. q̄situ. ⁊ not. in. d. c. pterea. p Jnn. tūc
nō pōt appellari de iure ciuili: imo pl9 dicit, ꝙ l3 citatio sit iniqua ⁊ in-
iusta: tñ nō appellat: q2 tūc pōt cōseq cōparēdo: ⁊ ex sola cōparitiōe rele-
uat grauamē: vñ appellatio ē frustratoria: ⁊ maxime si citatio ē iustifica
ta cū clausula. ⁊ si sentias te grauatū ꝯpareas receptur9 iustitie ꝯplemē
tū. Que clausula est isti9 nature, ꝙ oē mādatū si citat9 cōpareat resolui-
tur in simplicē citatiōnē: vt tāgit Jnn. i. c. si ō coha. cle. ⁊ mul. S3 aduer
tatis: ego credo ꝙ hoc sit verū, si possit tute cōparere: si aūt nō pōt cōpa-
rere secure: tūc pōt corā honestis viris appellare: iserēdo cām quare nō
cōparet: vt ex. vt li. nō ꝯte. c. accedēs. q̄uis ⁊ si nō appellet, si loc9 est no-
c torie suspect9 c, nō teneat cōparere, nec de suspiciōe loci allegare vel ap-
pellare: vt i. c. pastoralis. de re iudi. i cle. quare ergo appellat? Rñ. sicut a
citatione appellat pp iustū timorē ⁊ terrorē incussum: vt. j. de appel. l. si
qs puocat9. ita hic: q2 citatio icutit timorē futuri grauaminis: pōt ap-
pellari ab ea, tanq̄ a cōminatiōe: l3 cōminationes sint nulle: vt. j. cōmi.
8 vel epist. l. j. ⁊. l. pgrāma. ¶ † S3 hic q̄rit. si nimis breuis terminus assi-
gnat ad ꝯparēdū, vtrū possit appellari a breuitate termini? Cano. dicūt
ꝙ sic i. d. c. pterea. Cōtrariū videt, ꝙ termin9 nimis breuis nō arctat ci-
tatū ad cōparēdū: vt insti. de ꝟ. ob. §. loca. vel si arctat: tūc arctat ad ter-
minū iustū, nō ad terminū statutū: vt in. l. insulā. §. j. ff. locati. Breuiter
aut iste ē termin9 ꝯparitori9, aut pbatori9: primo casu aut citat9 verisi-
militer timet de grauamine si nō ꝯpareat in termino: puta q2 ille iudex
procedit de facto ⁊ ex arbitrio sibi cōcesso sicut executores camere: ⁊ pōt
appellari. Aut de hoc nō timet pbabiliter, ⁊ nō pōt appellare p regulā
iam dictā. Scd̄o casu videris habere legē expssā. j. de dila. l. a procedē-
te. Breuiter ego dico, ꝙ cū in pbationib9 stet tota virt9 cāe, ille q nimis
arctat pōt appellare: q2 tale grauamē est aptū ad inferēdū sibi plenū pre
iudiciū: vt. ff. de mino. l. intra vtile. nā si nō pbaret, ⁊ publicaret pcessus
et9, in cā appellatiōis nō posset postea pbare: vt extra de testi. c. fraterni
9 tatis. ¶ † Tertio q̄rit vtrū bānit9 possit appellare ab iterlocutoria bā-
ni. Dicit Bart. ꝙ sic: q2 bannum seu annotatio
bonorū stat per se ⁊ a principali sententia: ⁊ ap-
pellās in principali post annotationē bonorum
nō recuperat bona: vt in. l. j. de req. reis. ¶ Ego
formo. q. istā in banno qd̄ dat ex forma statuti,
qd̄ confundit cū cōdemnatione principali. ar. ff.
iudic. sol. l. cū querebat. ⁊ vr ꝙ non possit appel-
lari: q2 per appellationē in principali consulit in
vtroq3: ergo stat regula phibitoria de iure ciui-
li. Breuiter ego dico ꝙ aut est verus contumax,
⁊ non appellat. aut nō est verus cōtumax: ⁊ tunc
ab ista interlocutoria appellat ⁊ est rō: q2 illa in-
terlocutoria trahit secū preiudiciū circa infamiā
facti, quā incurrūt banniti: ideo merito pōt appel-
lari. Juxta aliā regulā no. in. d. l. intra vtile. ⁊. ff.
10 q satisda. cog. l. arbitro. ¶ † Quarto q̄ro. Judex
format inqsitionē in casu quo nō dz, nūqd de iu
re ciuili pōt appellari a formatiōe inqsitionis, ⁊
a processu eius ne pcedat? Rñ. aut appellās alle-
gat cām impedientē pcessum, ⁊ nō audit sup illa
causa: ⁊ tunc potest appellare: q2 grauat litibus ⁊
sumptibus: ⁊ etiā q2 forte opz ipsum stare in car
cere, qd̄ grauamē nō pōt reparari. Aut iste p̄ten- a
dit causam cause: id est cām innocētie: tūc nō pōt
appellare. s3 debet se purgare: vt. ff. de publ. iud.
11 l. si is q reus. ¶ † Quinto q̄ritur. Judex pronū-
tiat procedendū sup libello inepto: vtrū ab isto
grauamine pōt appellari? vr ꝙ nō: q2 processus
est nullus: vt. ff. de interrog. ac. l. si fili9. ergo su-
peruacue appello: vt. ff. de appel. l. si cōstat. facit
qd̄ not. p Jnn. extra de appel. c. dilecto. Credo ꝙ
possit appellari: q2 iste appellans cogit ad factū,
sc3 procedēdi in cā: qd̄ factū non pōt postea repa-
rari: vt. l. in bello. §. facte. de capti. ⁊ postli. reuer.
12 ¶ † Scd̄o q̄rit. qd si libell9 est apt9, tñ est obscu-
rus, ⁊ non declaratiuus, qd iuris sit si Judex p-
nuntiat pcedendū? Rñ. idē: q2 pōt appellari: cū
cōpellat ad procedendū ille, qui nō debet cōpel-
13 li: vt extra de libel. obla. c. significātib9. ¶ † Se-
ptimo queritur. si Judex pronūtiat se iudicē, vel
nō iudicē: vtrū grauat9 possit appellare? ⁊ dic ꝙ
sic. de primo habes in aut. habita. j. ne filius pro
patre. de scd̄o habes extra de of. deleg. c. significā
14 tibus. ¶ † Octauo queritur quid si iudex pronū-
tiat tutorē illū qui nō est, vel ecōtra, vel pcurato-
rē illū qui nō est, vel personā principalē esse legi- b
timā que nō est, vel ecōtra: vtrū grauatus possit
appellare? Rñ. sic: q2 siue sit interlocutoria, que
includit processum, qui debet excludi ⁊ cōtinet
grauamen procedēdi: siue sit interlocutoria que
excludit processum, cū postea non speretur alia:
absq3 dubio potest appellari: vt extra de appel.
c. ex parte M. de mino. l. ait pretor. §. permitti-
tur. ⁊. j. de procurat. l. ita demum. Et ex hoc in-
fero, ꝙ quando iudex absoluit ab obseruatione
iudicij: quia ista perimit processum cause potest
appellari: licet ista sit interlocutoria: vt notatur
15 in. l. barum. si seruit. vendic. ¶ † Nono queritur
vtrū a primo decreto possit appellari de iure ci-
uili? Bartolus dixit ꝙ non: nam cum non ap-
pelletur in possessorio: multominus appellatur
a grauamine nude detentionis. Fallit si misso
acquiritur ius fructuum: vt. l. fulcinius. §. fi. qui-
bus ex cau. in pos. eat. Mihi videtur ꝙ Bartol.
in vtroq3 dicat male ⁊ in dicto ⁊ in exceptione:
nam a grauamine illato per primum decretum,
dico ꝙ potest appellari: iuxta notata in. l. cum
proponas. j. de bonis autb. iudi. poss. ⁊ hoc con-
tingit: quia primum decretum habet materiam
exclusiuam a processu cause: nisi satisdetur, ⁊ re-
ficiantur expense: vt in auf. ei qui iurat. posita su
per. d. l. cum proponas. sed certum est quod ille
qui excluditur a processu potest ab hoc graua-
mine appellare. ff. de accus. l. Titia cum testamē-
tum. facit quod not. Guil. j. de appell. l. si preses.
Item exceptio domini Bart. non est vera: quia
missus nō lucratur fructus nisi propter nimiam c
contumaciam aduersarij, que illum ab appellan-
do excludit. j. de iud. l. properandum. §. sinautem
reus. Adde hic quod not. Innoc. extra de ver-

a ☞ Appellare a citatiōe. Adde Bar. ita distinguentem i. l. ij. ⁊ ibi omnino Alexā. vers. primo an liceat appellare. ff. de appel. reci. eundē Alexā. post Joā. de Jmol. in. l. iiij. §. pretor. ff. de dā. infec. Spec. in tit. de cita. §. ij. in fi. ⁊ dixi in apostil. ad Lanfran. de ori. in c. quoniā cōtra falsam. §. statuimus. ꝟ. interlocutionis. nu. xxiiij. ꝟ. ⁊ vt pfectus. extra de pba. ⁊ doc. in. c. preterea. extra de dila. Celsus.

b ☞ In tit. de app. §. restat. ver. ⁊ no. ⁊ ver. sed qd dices. in fi. ⁊ ibi iste in addi. ad eū, in ver. a grauamine qd̄ semper est. ⁊ in ꝟ. si iudex. glo. ⁊ doc. in. l. ij. de seruit. Jste in. l. j. j. sen. rescin. non pos. Bar. in. l. ij. ff. si qs cau. ⁊ Phi. Fran. in. c. super eo. extra de appel. qd̄ est verū, nisi iudex pronuntiauerit eū iuste carceratū: quia tūc debet appellare intra. x. dies secundū Bal. in add. ad Spec. vbi. s. in d. ver. si iudex. ⁊ in c. de testibus. extra de testi. Pil. fran. in. c. ex parte. e. ti. ⁊ Ale. in. l. j. §. j. ff. de ser. ⁊ in. l. eum q. §. in popularibus. ⁊ ibi glo. ⁊ Paul. de Cast. de iureiuran. Celsus.

c ¶ Suspect9. Vide Jmo. post alios in l. recusare. §. si quis alios. ff. ad Trebel.

16 bo.signi.c.dilectus. ¶†Decimo queritur, vtrū
a secundo decreto possit appellari. dicit Bar. ꝙ
aut loquimur in casu in quo regritur latitatio:
tunc non appellatur propter veram cōtumaciā.
Aut nō requiritur latitatio: tunc appellatur: qꝛ
trahit secū plenum preiudiciū: ⁊ loco diffiniti-
ue succedit. ar. ff. de mino. l. intra vtile. licet secū-
dum decretum sit interlocutoria: qꝛ non agitur
principaliter ad hoc. de eo qui mit. in pos. c. j. per
Inn. de bo. autho. iudi. pos. l. si minor. per Dyn.
17 ¶†Undecimo queritur, si petatur dilatio, ⁊ iu-
dex non vult eam cōcedere, vtrum possit appel-
lari. per hoc enim constat ꝙ iudex deneget au-
dientiam: vnde queritur vtrū a denegatiōe au-
dientie appelletur: ⁊ videtur ꝙ non, sed debet
recurri ad superiorem per viam simplicis quere-
le: vt in auth. de q̄sto. §. sup hoc. Solu. dic vt not.
in Spec. de appel. §. in quibus. ver. xxxij. ⁊ habes
gl. in. l. sed ⁊ si per pretorem. §. sed ⁊ si cū decreto.
ff. qui. ex cau. ma. Quidam tamen dicunt ꝙ pro-
cessus est ipso iure nullus, si iudex nullā dat di-
lationē, cum debeat dare: quasi ex omissione or-
dinis. de hoc not. xvij. q. iiij. c. vxor felicis. p Ar-
18 chidi. ¶†Duodecimo queritur, vtrū a nimis
magna dilatione appelletur. Bart. dicit ꝙ si per
eam impeditur ne lis finiatur, ꝙ potest appella-
ri: puta quia excedit tempus instantie: nam hoc
grauamē est irreparabile, nisi per appellationē:
secus si non excedit tempus instantie secundum
Bart. Ego dico ꝙ i primo casu ipso iure est nul-
la dilatio que incidit in diem finite instantie. ar.
ff. de arb. l. si cum dies. §. si intra. Non ob. j. de tē-
po. in integ. resti. l. petende. quia ibi tempus erat
appositum cause: quod ex causa prorogatur, se-
cus in tempore instantie: vt no. in. l. properandū.
in prin. infra de iudi. adde quod no. extra de off.
19 delega. c. de causis. ¶†Decimotertio quero. Iu-
dex admittit probationes impertinētes: vel ad-
mittit testes infames, vel post terminū, nunqd
possit appellari: Respondet Bart. circa proba-
tiones impertinentes nō cadit appellatio: quia
ibi non emersit lesio: cum ipso iure sint nulle: vt
ff. de peti. hereditat. l. si qs libertatē. in si. Sed cir-
ca testes infames receptos post terminum, dicit
ꝙ potest appellari: qꝛ faciunt qualequale preiu-
dicium. ⁊ sic ratione istius preiudicij qd̄ respicit
factū principale, potest appellari scdm eū. Ego
de infami te remitto ad no. in. l. cūctos populos.
Sed de recepto post terminum, vtrum iste rece-
ptus faciat iudicium: credo quod non, si termi-
nus erat peremptorius. arg. ad hoc. ff. de verbo.
obli. l. qui Rome. §. Augerius. de opt. le. l. man-
cipiorum. infra qui accu. non pos. l. si ea. ⁊ qd̄ no.
Inn. extra qui accu. nō pos. c. cum in tua. nisi iu-
sta causa mouisset iudicē: qꝛ ex qua causa potest
dare nouam dilationē, ex ea potest sine dilatio-
ne recipere testes: qꝛ dilatio nō est de substantia
20 probatiōis: vt. ff. de adul. l. in crimine. ¶†De-
cimoquarto quero, nūquid a sentētia lata super
desertione appellatiōis possit appellari: ista eni
est iterlocutoria, habēs vim diffinitiue: vt. j. quō
⁊ quando iu. l. si preses. ⁊ not. in. ca. vlt. de appel.
in cle. ⁊ ideo videtur ꝙ possit appellari: ⁊ ita ser-
uatur in pallatio. In contrariū tñ facit: qꝛ deser-
tor appellationis est cōtumax in non veniendo:
vnde non videt ꝙ possit appellare. de hoc no. ij.
q. vi. c. ei qui. §. sunt etiam quorum. per Archid.
21 ¶†Decimoquinto q̄rit. vtrū a taxatione expē-
sarū, vel ab interlocutoria que cōtinet dari, pos-
sit appellari generaliter. Et respondeo ꝙ potest
appellari: vt. l. ait pretor. §. pmittit. ff. de mino. ⁊
not. per Inn. i. c. vl. qd̄ me. cau. vbi omnino vide.
22 ¶†Ultimo queritur vtrum a sententia lata in
possessorio poterit appellari, ⁊ hic considera ꝙ
ista sentētia interdū est interlocutoria: vt qñ iu-
dex sine aliquo libello mandat, ne fiat nouitas
possessori: vt no. Inn. extra de insti. c. cum venis-
sent. de offi. procu. cesa. l. si. de lib. cā. l. liberis. §. si
quis ex seruitute. ⁊ tunc non potest appellari: qꝛ
non parat preiudiciū in via iuris: sed solū in via

a ¶ Appellare. Vide Ang. in. l. quicquid astringende. ff. de verbor. oblig.

b ¶ L. si quis libellos ⁊c. melius facit l. accusaturus. ff. de adul.

c ¶ In principem. Add̄ qd̄ not. Bal. in. l. p̄scriptiōe. j. si ꝯ ius vel vti. pub. ⁊ istud dictum sequuntur Mod. in l. de pupillo. §. si in plurib⁹. post Bal. ff. de ope. no. nun. ⁊ facit qd̄ no. Bal. in l. eā quā. j. de fideic. qñ dicit ꝙ in legitimatione dꝫ fieri mentio de duplici macula. ⁊ similiter in dispēsatione circa matrimoniū de duplici affinitate secundū Io. an. in arbore affinitatis. ⁊ facit. xxix. dis. c. presbyterum. ⁊ qd̄ not. Spe. in tit. de leg. §. ⁊ nūc de episcoporū. vers. xiiij. ⁊ Bal. in. l. apud antiquos. i si. j. de fur.

d ¶ Bino actu. An ex vno actu inducatur consuetudo. Add̄ gl. ⁊ ibi Bar. in rubr. j. q̄ sit lon. consue.

factū: ne de facto fiat cōtra preceptum: vt in dictis legibus. Interdum
est diffinitiua: vt in. l. j. j. si de mo. pos. tunc omnes dicūt ꝙ de iure ciui-
li nō appellat: sed de iure canonico sic. Sed Bar. dicit ꝙ etiā de iure ci-
uili non appellatur, quando grauamen nō potest reparari in petitorio:
vt verbi gratia: aufertur possessio ei qui habebat nudam retentionē: vt
ff. de condi. inde. l. si in area. perdit ergo quoddam ius, qd̄ reparari non
potest: ⁊ ideo pōt appellari secundū Bart. Sed Arch. in. d. §. sunt etiā
quorū. ij. q. vj. dicit ꝙ appellatio in possessorio procedit: sed nō impedit
executionem: tamen si retractatur postea sentētia, retractatur executio:
vnde non habet per oīa vim appellationis: qꝛ nō retractatur per viam
attentati: sed solū modo per viam appellationis a diffinitiua secūdum
quandā opi. que ibi recitatur: vt ibi per Arch. ⁊ per Bart. in. l. ij. de ap-
23 pel. reci. ¶†Unum quero, vtrū vno die sufficiat appellare[a] ab interlo-
a cutoria: ⁊ alia die inserere causam appellationis. ⁊ videtur ꝙ non: quia
in actibus in quibus requirit certa forma, exigit ꝙ vno cōtextu fiat: vt
no. in. c. vt circa. de elec. lib. vj. in nouel. ar. cōtra. j. de appel. l. si quis libel
b los[b]. nam quandiu tempora largiūtur, potest omissum suppleri. ⁊ dies
appellationis trahitur ad diem cause: nō econuerso: quia prius nō ha-
24 bet sua substātialia. ¶†Deinde venio ad illā partem, in qua loquitur
de pena: ⁊ quero, an a pena legis, vel canonis excusetur qs propter iu-
stissimā causam litigandi. Respondeo: admittit excusatio in facti cau-
sa, sed non in dispositis a iure in contrarium: vt hic. de hoc no. in. c. j. de
elec. lib. vj. in nouel. ⁊ alibi no. ꝙ semiplena probatio nō excusat a pena
legali. eo. ti. c. vt circa. ⁊. c. si forte. in nouel. nec ab expēsis. e. ti. c. j. §. addi-
cientes. lib. vj. in nouel. ¶ Sed per quā viam poterit quis appellare in
hac. l. vt nō incidat in istam penam: dicit Nicolaus ruffol. ꝙ dicat ap-
pello quatenus de iure possum per. l. libertas. de manu. testa. qd̄ cōsiliū
pōt valere ad multa scdm eū. qd̄ nō placet: qꝛ nihilominus aduersarius
trahit ad cām de facto: ⁊ pena huius. l. cōmittit ppter nudū factū. vnde
non iuuat protestatio in cōtrariū in penalibus. ⁊ ita teneatis ⁊c. Bal.

1 ¶ Recurrendum est ad consuetudinem principis, ⁊ an trahi debeat in causis, licet non sit ius scriptum.
2 Ignoscendum non est diebus sanctis adultero, vel sacrilego.
3 Tortura pōt exerceri diebus pascalibus etiā ppter enormia crimina.
4 Sperare veniam quis non debet, qui delictum geminat.
5 Consuetudo, an inducatur ex actu bino.
6 Carcerandus vel detinendus quando quis sit propter crimen.
7 Equus dimissus in pascuis si occidat a lupo an teneat ille q eū dimisit.

¶ Lex tertia.

NEmo deinceps. In diebus pascalibus nō debent captiui in carcere
detineri, nisi detineant pro crimine enormi, vel nisi sint de-
1 linquere assueti. ¶†In text. cōsueuimus. no. ꝙ recurrimus
ad consuetudinem principis. ⁊ eam trahimus in causis, licet nō sit ius
scriptū secundum Iac. de ra. No. quomodo princeps mandat suam cō-
suetudinē obseruari. habes simile in. l. si. j. de fideiuss. ¶ Secundo not.
de excarceratione carceratorum. dicit Pet. ꝙ ista est extractio de car-
cere. nō tamē est abolitio pene: sed est quedā relaxatio carceralis mise-
rie. nihilominus dꝫ esse sub fida custodia: alias aperiret via ad delicta
secundū Pe. ⁊ idem Cy. ¶ Tertio no. in ver. sed ab his. ꝙ quādo fa-
cinorosi, qui cōmiserūt enormia dimittūtur, ⁊ non puniuntur, publicū
2 gaudiū ⁊ letitia turbat. ¶†Quarto not. in ver. qs eni. ꝙ sacrilego die-
bus sanctis, ⁊ adultero diebus castis non est ignoscendū. Ex hoc quod
dicit de diebus sanctis, collige, ꝙ ferie introducte in honorem dei: non
habēt locū in istis qui ꝯmiserūt crimina enormia: sed veritas est ꝙ imo
hꝫ locū, nisi periculū sit in mora: vt. j. de fer. l. pe. hoc ēt probat hec lex, q
vult eos in carcere detineri. ergo iterim differt executio supplicij: secus
aūt si essent ferie messiū, vel repētine. qd̄ patet hic in illo ꝟ. ⁊ gaudio cō-
persequatur instanti⁹. nā iste ferie repētine inducūtur propter cōe gau-
3 diū. qd̄ est bñ no. ¶†Deinde no. in illo ver. patiant tormēta ⁊c. ꝙ etiam
in diebus pascalibus pōt adhiberi tortura ad inuestigationē enormiū
criminū, seu criminosoꝝ: specialiter in delictis q̄ cōmittunt clā, sicut est
aliquē inuenenare vel incātare: vel incātationē facere: ꝯmittere adulte-
riū, cudere monetā falsam, ⁊ similia. nā in talib⁹ facilior ⁊ promptior dꝫ
esse iudex ad torturā, qd̄ tene mēti. ¶ Deinde no. tex. homicida parrici-
daqꝫ qd̄ fecit semp expectet, vnde scdm hāc legē pena homicidij est p̄cise
pena mortis sine redēptiōe. ¶ Deinde no. in verbo reus ⁊c. ꝙ q cōmit-
c tit in principē[c], nō speret in principē. sic. ff. de mino. l. auxiliū. §. in deli-
4 ctis. ¶†No. in ꝟ. his ego. ꝙ q geminat delictū, nō dꝫ sperare de venia.
vnde est ar. ꝙ nō vꝫ indultū principis super condēnatione scda: nisi fiat
mētio de prima: qꝛ videtur obreptitiū, eo ꝙ princeps nō esset facturus.
vt hic scdm Gui. de cug. qd̄ est bñ mēti tenendū. ¶ Itē no. ar. ꝙ quādo
cōceditur aliquibus bonis viris arbitriū excarcerandi captiuos, ꝙ ipsi
debeāt seruare hanc. l. vt nō possint excarcerare illos qui detinētur pro
persona propter enormitatē sceleris, nec possunt excarcerare excarcera-
5 tos alias. qd̄ est no. ¶†Ultimo no. de cōsuetudine, ꝙ inducitur ex bino
d actu[d]. sed iste text. loquitur in cōsuetudine, idest assuetudine facti: non
in consuetudine prout sumitur pro iure, seu pro tacita cōstitutione po-
puli: quia ibi exigitur actuū frequentia: vt erit actus binus, vel trinus,
vel vlte

vel vlterior, vt iudicis determinat arbitriũ, ex quo p legẽ non est determinatũ: vt. l. j. ff. de iure deli. scõm Rico. ruf. Et est ar. ꝙ ille q fecit duo furta, dicatur ꝯsuetus furari: vnde pro tertio mittet̃ ad furcas, tanquã
6 fur famosus. ¶ †Quero hic quãdo rõne criminis quis sit detinẽdus. Rñ. quãdoqꝫ quis detinet̃: q2 nõ põt satisdare: vt. l. j. de exhi. ꝛ custo. re. tamen hoc fallit in muliere, que ꝑpter istã causam nõ dꝫ detineri, vt in aut. nouo iure. j. de custo. re. quã ad hoc signãter no. Quãdoqꝫ quis detinet̃, ne pena criminis elidat̃: puta quia imponit̃ pena ꝑsonalis, amissionis vite, mutilatiõis, vel alia pena in ꝑsona. vt hic in ver. sed ab his secernimus. Quãdoqꝫ quis detinet̃ nõ ratione pene, sed ratione torture: vt quia est casus in quo debet adhiberi tortura. vt in. c. si clericos. de sen. excõ. lib. vj. Facit quod no. Jnn. in. c. vt fame. ꝛ in. c. cõtingit. de sen.
a excom. Item si quis alias fugisset[a] de palatio, esset postmodũ ei carcer
7 aggrauandus. vt in hac. l. in fi. ¶ †Doct. inducunt hãc. l. ad qõ. de equo dimisso in pascuis, quẽ lupus occidit, vtrũ teneatur ille qui eũ dimisit domino equi. veritas est, aut nõ erat cõsuetudo cõmunis ꝛ domini dimittere equũ in pascuis: ꝛ nõ excusatur alius dimittẽs: aut erat cõsuetudo cõmunis cõtrate: ꝛ tunc excusatur dimittẽs. ꝛ ita addit hic Cyn. in add. Istud est verũ: nisi ratione noue cause debuisset adhiberi maior custodia, quam solita: quia tunc est imputandum dimittẽti: vt quia lupi vadunt per contratam, qui non sunt soliti ire: quia noua causa nouam desiderat custodiam, ꝛ ampliorẽ. ar. huius. l. in fi. hic nõ sunt alia.

¶ Lex quinta.

Jme. No. inter habitum meretricalẽ ꝛ matrimonialem esse distinctionem, ꝛ ideo possunt cogi meretrices portare aliquẽ habitum distinctũ, vel aliquod signũ.

¶ Lex sexta.

Archigerontes. Ad cõdemnatos dꝫ mitti presbyter ad audiendũ penitentialẽ eorum confessionem. h. d. Adde ꝙ cõfessio ista in
b penitẽtia, nõ ꝓbaret in iudicio[b]: q2 cõfitent̃ tãꝙ deo, nõ tãꝙ homini. vt ex̃ de offi. ord. c. si sacerdos. ¶ Jn tex. solicitis. No. quẽ d aĩa debere esse solicitũ: non solũ de ꝓpria, sꝫ et̃ subditorũ suorũ. vt hic. Bal.

1 Criminosi qui ducuntur ad suppliciũ, non debẽt ab aliquo eximi.
2 Consanguinei, vel amici si appellãt pro eo qui ducitur ad supplicium, ꝛ si iudex nihilominus velit procedere ad exequendum, possunt ei de facto resistere.
3 Quid si ducentes criminosum ad supplicium occidunt eum, timentes ne eis auferatur.
4 Eximens captum a curia, qualiter punitur.
5 Appellari cũ a quolibet possit, an appellãs possit ꝓsequi appellationẽ.

¶ Lex septima.

1 **Addictos.** Damnatos ad suppliciũ nemo potest eximere: sed si tempora suffragantur, appellandi arbitriũ non denegatur. h. d. †No. ꝙ illi qui ducuntur ad supplicium post latam sententiã, non possunt ab aliquo eximi. ¶ Secundo no. ꝙ eximentes debent puniri. ꝛ imponitur pena iudici vindicare negligẽti. ¶ Tertio no. in ver. ad episcoporũ sane. casum in quo inquisitio iubet̃ fieri: tamẽ non est iusta inquisitio, nisi duobus cõcurrentibus: scꝫ ꝙ delictũ sit perpetratũ in territorio inquirentis: ꝛ qõ ad notitiã iudicis sit deductũ factum super quo inquiritur. Et adde qõ quandoqꝫ inquisitio est iusta: vt hic, quandoqꝫ est permissa. isto casu nunquid sit permissum inquiri de cõmissis extra territoriũ inquirentis. istud dixi in. l. cũctos populos. vbi videas. ¶ Quarto not. ꝛ vltimo ꝙ non solũ ille qui ad vltimũ suppliciũ ducit̃: sed etiam quicũqꝫ alius potest pro eo appellare, si tempora largiuntur. i. si sumus intra. x. dies a die, scilicet late sentẽtie. ergo apparet ex hoc ꝙ ante. x. dies cõdẽnati ad mortẽ possunt pati suppliciũ: ꝛ sic lꝫ appellatione interposita differatur executio capitalis: tamen secus est in tempore appellationis interponẽde. vt hic, ꝛ. j. de appel. l. addictos. hoc idẽ tenet Gui. hic. Idẽ tenet Bar. ff. de appel. l. nõ tãtũ. Nõ obst. gl. q̃ est. ff. nil inno. ap. iterpo. l. j. q̃ dicit qõ sicut nil põt innouari post appellationẽ: ita nec põt inno-
c uari in termino appellãdi[c]: q2 illa gl. loquit̃ in causa ciuili: secus in causa capitali: q2 ibi ꝓcessit euidentissima probatio ẜm Pe. sed Guil. dicit ꝙ rõ est: q2 est verisimile cũ multi intersint ad audiendũ condemnationem, ꝙ si videãt aliquẽ duci ad suppliciũ, ꝙ aliquis pietate motus appellet: q̃ ratio modicũ valet: nã dilatio cõcessa sibi a iure ad appellãdũ, non dꝫ sibi auferri: vt. j. de dila. l. fine pars. ꝛ in. d. c. nõ solum. de appel. in. vj. Breuiter quedã est executio q̃ procedit ꝑpter immanitatẽ criminis, nec põt retractari: sicut est executio ad mortẽ, vel ad mutilationem mẽbri, in istis nõ habẽt locũ leges, q̃ dicũt de reuocatione attẽtati: nam hoc est impossibile: nã irreuocabilis est ista executio. Itẽ non habẽt locum leges, q̃ dicũt de expectatiõe termini: q2 hoc est speciale ꝑpter immanitatẽ criminis. ad hoc de inius. test. l. si qs filio. §. qõ si qs. Sꝫ si esset appellatũ: tũc q2 rescissa est sñia, executio fieri nõ posset: ꝛ puniretur iudex capitaliter: q2 paria sunt occidere innocẽtẽ, ꝛ occidere eũ q cõfugit ad iustã iuris defensionẽ: vt. ff. ad leg. iul. repe. l. lege iulia. §. fi. h fallit in
d notoriis[d]: qñ delictũ est toti populo notũ, siue sit ꝯmissum ĩ ꝯspectu populi, siue sit notoriũ ꝑ vehemens indiciũ: q2 ꝑ hoc efficit̃ notoriũ ipsum maleficiũ: vt q2 interfector cũ sanguinolẽto gladio visus est fugere per plateã in cõspectu populi ẜm Jnn. q ita no. in. c. statuimus. de offi. deleg. Itẽ fallit si qs est plene a cõuictus, ꝛ spõte cõfessus: nã cũ nõ possit ꝓbari
e ꝯtrũ, non audit̃ appellãs[e]: vt. j. quo. appel. nõ reci. l. obseruare. Istud est verum (vt dixi) qñ plene est cõuictus: sec9 si semiplene: vt. ff. de qõ. l. maritus. Itẽ istud est verũ qñ cõfessio emanauit in figura iudicij ante sentẽtiã: nã si post sñiam ꝯfitet̃ extra iudiciũ, talis cõfessio nõ impediret appellationẽ: vt. ff. de appel. l. nõ tãtũ. ꝛ ibi gl. or. Et adde hic qõ no. Jnn. extra de offi. deleg. c. querenti.
2 ¶ †Item adde dicit Jnn. ꝙ si cõsanguinei[f], vel
f amici appellãt in casu ꝑmisso pro eo qui ducit̃ ad suppliciũ: ꝛ nihilominus iudex vult exeq. qõ isto casu possunt iudici de facto resistere, ꝛ huiusmodi executionẽ de facto impedire: q2 ꝑ appellationẽ ablata est iurisdictio iudici a quo scõm Jnn. q ita no. extra de off. deleg. c. si qñ. qõ est no. dignũ. Dicit etiam Jnn. in. c. pastoralis. de offi. delega.
g ꝙ nunꝙ executor, seu iudex dꝫ exeq[g] sñiam capitalẽ. si eã videt iniustã: ꝛ ita est verũ: nã dꝫ referre superiori: ꝛ omni ingenio quo põt executionem impedire, ꝛ differre: vt. ff. de qõ. l. j. §. si qs vltro.
3 vbi est casus. ¶ †Sed pone quod aliqs ducebat̃ ad suppliciũ ꝑ curiã: nõ timentes ne eis auferat̃ in itinere, gladijs eũ interimũt: nũquid possunt puniri: dic qõ sic, nisi sup hoc habuerũt specialẽ cõmissionẽ: q2 tunc faciunt vt publica ꝑsona, nõ vt priuata, ꝛ de mãdato superioris: vñ qlibet priuatus occidẽs talẽ ductũ puniret̃ capitaliter. allegabat Bar. de capua. ff. ad legẽ aquil. l. ita vulneratus. versi. igit̃ si qs. ad hoc. ff. de reg. iur. l. nõ
4 est singulis. ¶ †Scdo querit̃: aliqs captus est a curia: qualiter tenet̃ eximens qui eũ extraxit de manibus curie: Rñ. tenet̃ eo mõ ac si fideiussisset ꝓ eo in oẽm casum: vt. j. de ope. lib. l. fi. ꝛ de exact. tribu. l. quoties qs. lib. x. ꝛ ibi ꝑ And. de barulo. Et qualiter puniat̃ impediẽs iurisdictionẽ alterius, vide qõ no. Jnn. in. c. sane. de off. delega. Si aũt aliqs iret ad carceres, ꝛ liberaret detẽtũ: tũc teneretur lege iulia maiestatis: vt. l. iiij. ff. ad leg.
5 iul. maiest. ẜm Rico. ruf. ¶ †Septimo ꝛ vltimo. queritur. cũ quilibet possit appellare in causa capitali: vtrũ poterit prosequi appellationem: ꝛ videtur ꝙ sic: quia appellat pro detento: quo casu admittitur procurator ꝛ defensor: vt not. j. de accus. l. cuiusdã. ꝛ not. per Guil. de appel. l. eos. hoc etiam dicit Bar. in. d. l. nõ tantũ. Alij dicũt contrariũ, ꝛ melius, nisi habeat mandatũ, ne processus suus sine mãdato preiudicet illi detento, cui est quesitũ ius ex appellatione. facit ad hoc quod nota. per Innoc. extra de appel. c. veniens. ꝛ. l. j. ꝛ per totum. ff. an per alium causa appellatio. ꝛc.

1 Episcopus an potest recipere compromissum, licet sit ordinarius.
2 Cõpromissum nõ põt fieri nisi in causis ciuilib9.
3 Cõpromissum factũ per vim, est ipso iure nullũ, quãdo quis coactus est cõpromittere in eum qui habebat iurisdictionem vel dignitatem.
4 Quid in arbitratore, an requiratur partis presentia, vel eius requisitio.
5 Compromitti an possit in monachum.
6 Prorogatio an habeat locum in criminalibus.
7 Prorogatio facta per compulsionem est ipso iure nulla.
8 Prorogatio quot modis fieri potest.
9 Iudex qui leditur in sportulis, an possit impedire prorogationem.
10 Cognitio facta in alterius territorio, non tenet ipso iure.

¶ Lex octaua.

Si qui ex cõsensu. Prorogantes iurisdictionẽ episcopi tenentur eius iudicio stare: dũtamen eum sponte elegerint. h. d. ẜm vnã lec. ẜm scdam dicit compromissum factum in episcopum est ratum, duntamen sit sponte factum. h. d. secũdum aliam lecturam. Casus. duo elegerunt litigare co

a ¶ Fugisset. Si qs alias aufugit a palatio, postea nõ audit̃ cum fideiussoribus. vt est glos. fi. ꝛ ibi Lu. roma. in. l. lex cor. ff. ad silla. facit qõ q iurauit sistere in iudicio, ꝛ nõ stitit ꝑdit bñficium iuratorie cautiõis: q2 semp ꝓsumit̃ peierare, vt ꝓbat̃ in aut. ei qui. j. de bo. autho. iudi. pos. in ꝟ. iurat. iuncto ꝟbo fideiussorẽ. ꝛ ibi Bal. in ꝑn.

b ¶ Jn iudicio. Fallit quo ad mr̃imoniũ, vt est glo. in. c. tua nos. extra de spõ. quã pro singulari ad hoc allegat Roma. in. l. si non spãli. j. de testa.

c Jn termino appellandi. Adde Ant. Cor. plene in suis sing. in ꝟ. appellatio. ꝛ in ꝟ. terminus. inci. litera a. ꝛ qõ vtrobiqꝫ notaui in apo. ad ipsum. Celsus.

d ¶ Notoriis. notorie enim culpabilis nõ ꝓbat ꝑ Joã. an. in repe. c. vrã. d cohab. cle. ꝛ mul. adde Bal. i. l. addictos. j. de appel. vide in c. romana. de app. in nouis. ꝛ que scripsi post Bar. ĩ. l. cõstitutiões. ff. d app.

e Nõ auditur appellans. Adde qõ no. in apo. ad Pãnor. in. c. cum olim. nu. v. i ver. ꝯfessus. extra de. rer. ꝑmut. Phil. fran. in. c. romana. §. si aũt. nu. vj. ꝛ ibi etiã not. in apo. ad ipm in ver. cõfessus ꝯuict9. extra de appel. li. vj. ꝛ Rom. cõs. cxix. ĩci. d iure ciui. Celsus.

f ¶ Consanguinei. an iudici possit resisti de facto, adde Bal. in. l. ab executione. j. quorũ app. non reci. dixi post Bart. in. l. j. eo. tit.

g ¶ Exequi. de hoc vide per Angel. et Jmo. in. l. a Diuo pio. in prin. ff. de re iudicata.

a ¶ Cōpromitti. vi/bat in.l.ista.ꝛ.l.sed si in seruū.§.si qs. hic alle.ibi, de qua iudex est ꝛc.ꝛ gl.ij. in.l.j.ff.de iudi.gl. in.§.si vero cōtige/rit.i aut.vt dif.iud. ꝛ ter.ū.q.vj.c.a iu/1 dici.9.§.qd d arb.
b Ja mo.achum. Uide qđ no.i apo. ad.d.Guil.de cug. in.l.epale iudiciū. nu.v.in ver.vtrum monach9.j.eo.Ja. reb.i.l.pfessio.nu. vij.ꝛ ibi posui in apo.ad ipm:in ver. nō arbiter.j.d mu. a pri.li.x.Bar.glo.ꝛ doc.in.l.pedius.§. j.ff.de arb. Istū in sua marg.i ver.mo nach9.p.xiij.Car. in cle.peruenit.de arbit.ꝛ in cle.ij.qđ. xix.xx.ꝛ xxj.de re/scrip.ꝛ Pan.in.c. cū ad monasteriū. ex d sta.mona.Cel.
c ¶ Prorogatio.ꝛ q vbi p cognitionē 2 procedi[tur], nō hꝫ lo/cū prōgatio, vide Bald.in.l.j.in fi.j. vbi d cri.agi opor.
d ¶ Arctat citatū. 3 Uide Jmola.in.l. quidā consulebat. ff.de re iud.
e ¶ Prorogatio. An d minori sum/ma ad maiorē pos/sit fieri prorogatio. vide Bal.in.l.cer/ta.j.qñ prouoc.nō est neces.ꝛ qđ not. in.l.testa.j.de test.
f ¶ Prorogationē. Uide Bald.in.l.ij. §.sꝫ si iudex.ff.d iu di.ꝛ facit ad not.p Bart.i.l.j.§.ꝛ post operis.ff.de ope. no.nū.ꝛ per Jo.an. expressius in tit.de 4 cōpe.iu.adi.§.j.in addi.incip.qrit an ordinarius.ꝛ Joā. de imo.in.c.p.ꝛ.g. de off.dele.i ver.vlte rius qri pōt.ꝛ Cy. hic in.v.q.ꝛ qđ di/cit bal.in.l.testam. in pri.c.j.de testa. vbi dicit q in iudi/cio i quo nō sit ali/quis actus cōten/tiosus qui habeat pro cōtestatiōe, nō pprie dicitur pro/rogatio fieri.ꝛ ma/xime in causis in q/bus nō est ꝯtradi/ctor. Et idem vbi certus iudex est li/mitatus, subdit q eā demū quis pro/rogare iurisdictio/

ram episcopo. queritur nunquid iudicium ratū erit: dicit Imperator q sic, duntamē ipsum spō te elegerint. si autē eum adiuerint nō sponte, sed coacte: tunc inter eos non valet iudiciū.h.d.fm vnā lect.sed scdm aliā hoc intēdit. Compromis/sum factum in episcopum tanq̄ in arbitrum, est ratū: duntamē sponte elegerint.si aūt adiuerint ipsum nō sponte,sed coacti:tūc inter eos nō va/lebit iudiciū.h.d.lex ista. ¶ †Not.prout hec lex intelligit in cōpromisso, q potest cōpromitti in dñm epm,q̄ q̄ sit ordinari9, ꝛ habeat iurisdictio/nē. Super hoc tamē dicit glo.q tempore huius legis episcopi non erant ordinarij. Est verum q postea pullulauit eorū iurisdictio fm Pet.qui etiam dicit q nō habebant iurisdictionē, nisi in quibusdā casibus expressis in iure. Breuiter ve/ritas est q inter laicos in tēporalibus causis nec olim,nec hodie habent episcopi iurisdictionem, nisi prorogetur, vt hic fm alium intellectū: vt.j.l. proxi.ꝛ ideo potest in eum cōpromitti[a].ꝛ sic nō ob.ff.de arbi.l.sed si in seruū.§.si quis iudex.vbi dicitur q in ordinariū non potest compromitti: q2 illud est verum quando est ordinarius cause, ꝛ ordinarius personarum,ꝛ compromittit vt in merū arbitrū:tunc eñ ideo non valet:q2 senten/tia sua tanq̄ per arbitrū lata nulla esset: ꝛ sic iu/risdictio ordinaria vilesceret,ꝛ cōfunderetur per cōpromissum:vt.j.de arbi.l.j.qđ nō est fiendū.ff. de offi.preto.l.obseruādum ista est vera ratio il/lius.§.si quis iudex.ne ordinarij vilescat autho/ritas,ꝛ eius sententia reputetur pro nulla:adde tamē hic qđ no.Jnn.extra de prescrip.c.cum ex officii. ¶ †Not.secundo q compromissum non potest fieri nisi in causis ciuilibus.ita enim dicit litera in ciuili duntaxat.nam omnes dictiones taxatiue exponuntur negatiue:vt.ff.ad trebel.l. Lucius.§.qui habebat.vnde perinde est ac si li/tera diceret non in criminali.†Tertio nōt.ver. quod his.qđ compromissum est ipso iure nullū, quando quis est coactus ad compromittendum in aliquem qui habebat iurisdictionē vel digni/tatem.qđ est menti tenendum.ꝛ hoc fm literam absuisse.sed secundum literam affuisse, collige quartum notabile, q non valet sententia arbitri contra absentē etiam citatū scdm Pet.vt in.l.si quis litigatorū.ff.de arb.nisi aliud esset dictum in cōpromisso: vt ibi dicitur. Ja.de Are.dicit q si fuerint partes presentes tēpore probationū,ꝛ concluserunt in causa; q licet altera pars se ab/sentet,arbiter potest eum citare ad sententiam:ꝛ eo non veniente potest pronuntiare.ar.j.de arb. l.quamuis indubitati.fm Jac.de Are.ꝛ idē te/net Cy.sed opi.Pe.est verior de iure:q2 ex cōtu macia pena committitur, ꝛ processus soluitur:ꝛ ideo non valet sententia:q2 non erat arbiter in ipsa prolatione sentētie:nisi (vt dixi) aliud esset actum in compromisso. ¶ †Sed incidenter qro. quid in arbitratore, vtrū requiratur partis p̄sen tia, vel reqsitio ei9: Quidā vltramō.vt Pet.te/nuerūt q nō,per.l.si quis arbitratu.de verb.obl. Idē dicit ibi Bar.ꝛ alleg.de edili.edi.l.qđ si no/lit.§.si quis ita.vbi dicit ipse q est casus:nā ibi pars que habebat arbitrū, altera parte absente non pōt arbitrari, vt ibi dicit.lꝫ Guil.de cu.j.c. l.episcopale.in vltima qōne tenet contrariū:vꝫ q arbitrator absentibus partibus pōt arbitra/ri:vt.ff.de lega.ij.l.cū pater.§.hereditatē.ꝛ.ff.ad trebel.l.ex facto.§.ex facto.vbi deportat9 q est in longinqua prouincia remot9 a partibus,tamē ar/bitrat:ad idē alle.de acquir.he.l.si quis mihi bo/na.§.ij.ꝛ de fideicō.lib.l.si pater.§.stichum. Nec ob.q vt bonus vir eligit,ꝛ vt bonus vir nō pro/nuntiat partibus absentibus.q2 dico q eligitur vt bon9 vir.s.vt pronūtiet iuste:nō vt seruet mo/dum vel ritū iudiciorū.sic.ff.de vsufru.l. Item si fundi.§.fi.al's.l.si fundi.ꝛ in hoc residet Gui.s.q laudū arbitratoris dummodo alias sit bonum ꝛ equū,nō infringit ex eo q altera pars, vel vtraqꝫ pars fuerat absens: q2 pōt dirigi ad partes per nūtiū,vel epl'as:ar.ff.d̄po.l.publia.§.fi.fm Gui.

ꝛ ad idē volūtas pōt declarari corā amicis, lꝫ ps sit absens.ff.d neg.ge. l.pomp.scribit.ꝛ ibi cor. ¶ Preterea laudū arbitratoris est redactū ad instar ꝯtractuū,nō ad instar iudiciorū: vt no.in aut.vt dif.e.iud.§.j.sꝫ ꝯdi/tionalis ꝯct9 pōt purgari et altera parte absente,vel ignorāte.arg.ff.de cōdi.ꝛ de mō.l.ij.ergo ꝛc.nā laudū arbitratoris est qdā declaratio ꝛ pu/rificatio cuiusdā tacite trāsactiōis. Nō ob.l.qđ si nolit.§.vlt.q2 dico qē i arbitrio arbitratoris regrere,vel nō regrere p̄ntiā ptis, vñ ille.§.potiꝰ excusat volūtatē nō arbitrātis, q̄ dicat eū nō posse arbitrari.ꝛ adde qđ 5 dixi.j.d.l.si qs arbitratu. ¶ †Pe.ꝛ Gui.qrūt vtrū possit cōpromitti in 6 monachū[b].ꝛ dicūt q nō.tu dic q vt in arbitrū nō:sꝫ vt i arbitratorē sic, de licētia supioris.vt i.c.vlti.de testa.li.vj. Sꝫ si monach9 est fact9 eps, pōt in eū ꝯpromitti p hāc legē,q̄ gñal'r loqt in quolibet epo:nā p epatū habilitat:q2 augeret vtilitas p dignitatē.vt.ff.de iudi.l.si lōgius.§.fi.sꝫ Pe.Gui.ꝛ Cy. ¶ Nūc venio ad aliā lec.put ista lex itelligit in proga/tiōe iurisdictiōis. Et p̄mo no.q laici p̄nt progare iurisdictionē ep̄i:sed 6 hoc est verū in cā ciuili,nō in criali. ¶ †Reuoco igit in dubiū, vtrū in c crialibus habeat locū progatio[c].ꝛ vr q nō,per istū text.fm primā lect. Adde.dicit Jnn.q in aliqs iudicijs pōt qs ꝯsentire et in nō suū iudicē: sꝫ nō in inqsitiōe:vt extra de accu.c.ad petitionē.p Jnn.In ꝯtriū vr tex. in.l.j.j.vbi d cri.agi opꝫ.ꝛ ibi gl.ꝛ.j.de sica.l.j.igl.ꝛ.j.ad.l.faui.de plag. l.nō vꝫ,vbi de hoc.Spe.dicit in ti.de cōpetēti iudicis aditione.p to.q in crialibus nō pōt progari iurisdictio in nō suū iudicē,p ipso facit tex: q2 si posset progari,de facili posset colludi ad impediēdū iudiciū ꝯpetē/tiam,qđ est absurdū.nā immediate q qs deliqsset,pcuraret q p aliquē iudicē seu amicū inquireret ꝯ eū,ꝛ absolueret,ꝛ sic esset ꝑclusa via decē/tero pcedēdi,qđ est absurdū. Alij dicūt aut progat iurisdictio in eū qui habet merū imperiū,ꝛ hoc pōt fieri in crialibus:q2 in habētib9 symbo/lū facilior est trāsitus,aut iste nō habebat merū imperiū: ꝛ tūc nō pote/rit fieri prorogatio ꝛ hoc vr sentire gl.in.l.j.ff.de iudi. Nō obst.l.si q2 hic loquit in epo:cui nō cōgruit disceptatio criminalis, p̄sertim i capi/talibus causis. ¶ Breuiter ego teneo q in causis criminalib9 nō possit progari iurisdictio iudicis incōpetētis quo ad generādū p̄iudiciū iu/dici cōpetēti,ꝛ sue reipubl.cui dꝫ pena applicari.nā ius publicū nō pōt mutari p ꝯsensum p̄uatorū. vt.ff.de pac.l.iurisgētiū.§.si pacisear.ꝛ.l.iter debitorē.ꝛ.l.ius publicū. Nō ob.l.j.vbi de cri.agi opꝫ.q2 intelligo.l.illā in tacita prorogatione, qñ habebat p̄uilegiū declinandi, ꝛ nō declinauit. Nam vt ait Jnno.hoc ipso q pars pcedit neglecto ꝓprio priuilegio,vr iurisdictionē progare.de offi.dele.c.prudentiā.p Jnn.vñ intelligo legē illā qñ iudex habebat iurisdictionē iter partes:sꝫ poterat declinare,se/cus si ipso iure nō habebat iurisdictionē inter ptes:sed tractat de ea ꝑ/rendā p prorogationē.nā hoc fieri nō pōt in cā criminali, que est meri im/7 perij,p legē nostrā fm vnā lect. ¶ †Deinde not.in ver.qđ his.prout lo/quit in materia prorogationū,duo notabilia. Primū est fm lec.affirma/tiuā adesse q ipso iure est nulla prorogatio facta p cōpulsionē.cōcordat ff.de iudi.l.ij.§.j. Sꝫ put habes l'am negatiuā absuisse.collige fm no.s. q p nō cōparitionē nunq̄ fit progatio.vñ lꝫ qs patiat se poni in banno per iudicē non cōpetentē,non tñ p hoc intelligit iurisdictionē proroga/re:q2 prorogatio iurisdictionis requirit factū ꝛ pcessum cause,ꝛ ꝯtesta/tionē litis,vel quasi q hic nullo mō interuenit:vñ est ꝯclusio q p cōtu/maciā nunq̄ fit prorogatio ipso iure i iudicē incōpetētē. Itē talis citatio d nō arctat citatū[d]. secus aūt si esset iudex cōpetēs ipso iure,sed eius iu/risdictio posset elidi per exceptionē:nam tūc valet pcessus,si nō excipit: nā vlterius durat ius excipiēdi in absentia q̄ in presentia.vt no. Jnn. 8 extra de dila.c.preterea.qđ not.bene. ¶ †Uento aliqualiter ad materiā e prorogationū:ꝛ primo quero quot modis fit prorogatio[e].doc.dicūt q tribus.primo de re ad rem.ꝛ hoc dupliciter.de minori q̄titate ad ma/iorē,ꝛ sic ascēdit iurisdictio:tñ dicunt quidā hoc eē verū, nisi ascēdat ad diuersam speciē iurisdictionis:puta a simplici iurisdictione ad mixtum imperiū,eo q causa transcēderet trecentos aureos,que opinio nō ap/probat:q2 diuersitas in q̄titate nō cōstituit diuersaꝫ speciē iurisdictio/nis.vt.ff.ad munici.l.inter cōuenietes.vbi est glo.ordi.ita tꝫ Lābertus de saliceto.ꝛ loquit in cā ciuili.tñ in ꝯtrarium facit qđ no.ff.de iur.om.iud. l.imperiū in gl.sed prima opi.verior est:nā iste cāe differūt penes speciē iurisdictiōis:sicut homo paruus differt ab hoīe magno q̄titate,nō spe/cie.vt.l.vlti.de fun.istru.hoc pbat per.l.plꝫ.de peda.iudi. ¶ Scdo mo/do fit prorogatio de re ad rē descēdue.puta erāt duo iudices deputati, vnus de maiori summa,alter de minori,sicut est in ciuitate Recaneti, nā pōt prorogari iurisdictio de maiori ad minorē.ꝛ est hic quedā descē/f sio:vnde nō est prohibitū:q2 lex generaliter pmittit prorogationē[f] de re ad rem.ff.de iudi.l.de qua re.§.j. ¶ Sed incidenter queritur vtrū iu/dex qui leditur in sportulis possit impedire hanc prorogationē:ꝛ dicē/dum est q aut impediret iurisdictio delegata,ꝛ non pōt impediri:quia delegatus nititur maiori authoritate,q̄ sit authoritas prorogati iudi/cis.de mino.l.minior aūt magistrat9 in.fi. Si vero loquimur in iurisdi/ctione ordinaria, an impediat ista prorogatio, hoc est magis dubiū:tñ cum fm rei veritatē ius prorogatū sit ius partiū, ꝛ nō iudicū, pars pōt vti iure suo nō obstāte ꝓhibitiōe,loquor in ordinaria iurisdictiōe pro/gata,nō i delegata:q̄ lꝫ nō progetur.pōt p̄hiberi ab ordinario cause:tñ nō sic pōt prorogatio ordinarie p̄hiberi.vt.i.l.ij.§.ij.de iud.ꝛ h tꝫ hic Pet. q ordinarie iurisdictiōis prorogatio de re ad rē n̄ possit p̄hiberi p ordina/rium

riũ cause: ⁊ est ipsa veritas.ar.ff.de ope.lib.l.medicus. ¶ Scđa species prorogatiõis est de tpe ad tps: vt si qs hʒ iurisdictionē ad mēsez, proroget ad annũ: oẽs dicũt ꝙ ista prorogatio põt fieri.ff.ð iud.l.ij.§.sʒ si iudex. Ego dico ꝙ istud est verũ in iurisdictiõe delegata, vbi apponit terminus fauore ptiũ. vñ possēt ipsum terminũ prorogare in eadē forma ⁊ natura, al's nõ tʒ prorogatio: qꝛ nõ eēt ppꝛie prorogatio.ar.eoꝝ q̄ no.i.c.hi q aũt.de pbē.lib.vj.vbi est gl.fin. Sʒ i ordinaria iurisdictiõe subdistingue: aut fit progatio itra idē tps iurisdictiõis.verbi grã.potestas hʒ iurisdictionē cũ administratiõe ex forma electiõis sue vsqꝫ.ad.viij.vltimos dies sui officij: sʒ in illis.viij.dieb⁹ hʒ iurisdictionē sine administratione, dico ꝙ de ꝯsensu partiũ põt sibi ꝯcedi illo tpe administratio: qꝛ facile

a progaf habitus ad actũ.facit qð no.Inn.de off.dele.c.prudētiã[a].⁊.ff. de ferijs.l.pridie. Sinautē quis vult progare in tps successoris.dico ꝙ nõ põt: qꝛ cũ ex hoc haberet ordinariã iurisdictionē, derogaret dignitati successoris, ⁊ eius authoritati: alioqn possint ex pacto quidã semp eligere sibi perpetuũ ordinariũ, qð est falsum. Preterea sicut non pmittitur i loco: vt.j.dicã, ergo nec in tpe arg.l.vinũ.cũ sua materia.ff.si cert. pet.facit ad h̄ qð no.ff.de mili.testa.l.si certa ꝝ.§.fi.cũ.l.seq.⁊.ff.ad le.fal. l.si post missionē. Preterea prorogatio reqrit duo extrema.s.extremũ a quo: ⁊ extremũ ad qð.sed in tps successoris nõ haberet extremũ a quo, imo esset ibi prorogatio de nullo ad aliqd.qð esset impossibile: vñ concludo ꝙ iurisdictio ordinaria nõ posset prorogari in tps successoris, cũ postea iste q hʒ successorē habef pro mortuo.ff.pro socio.l. actiõe.§.publicatiõe quoqꝫ.ergo nõ durat eius progatio. ¶ Tertia spēs prorogationis est de psona ad psonã: ⁊ ista est triplex.prima est de singulari iurisdictione ad singularē prorogationē. vbi grã.delegat⁹ est iudex inter Bertã ⁊ maritũ in cã dotis: mõ P.⁊ Jo.volũt progare in ipsum iurisditcionē.dicũt do.ꝙ de iure ciuili fieri non põt.secus de iure canonico. vt extra de off.dele.c.p.⁊.g. ¶ Sed ego dico ꝙ aut persone q̄ prorogãt cõiungunf per eandē cãm: vt qꝛ erãt creditores, qui disputabãt de iure prelatiõis i illa dote: ⁊ tũc põt fieri prorogatio.ar.eoꝝ q̄ no.ff.de inof. testa.l.si suspecta.⁊ de appel.l.a sentētia.§.si heres.aut erãt psone oĩno impertinētes: ⁊ cã oĩno impertinēs: ⁊ tunc qꝛ mandatũ iurisdictionis est stricti iuris, nõ recipit progationē.ar.ff.de acq.re.do.l.in agris.⁊.s. ti.j.l.repetita.i rõne sui. Est ⁊ alia de singulari ad vniuersalē, vt qñ vn⁹ Florētin⁹ progat iurisdictionē potestatis perusij.ptãs em̄ pest iurisdictioni vniuersali, q̄ progaf ad vnũ hoiem, qui nõ subierat: vt.l.j.de emã.

b lib. Est ⁊ alia de vniuersali ad vniuersalē[b]: qꝛ ciuitas Assisij se submittit ciuitati Perusij: ⁊ sic est de vniuersis ad habētē vniuersalē iurisdictionē. Et in hoc dicit Arch. ꝙ in piudiciũ se submittētiũ põt dari iurisdictio, sed nõ in preiudiciũ dñi superioris, vt ipse no.ix.q.iij.c.cõquestus. Intelligo ꝙ lʒ in iure nõ posset preiudicare.si tñ de facto preiudicaret: vt qꝛ fieret ad dãnũ vel emulationē supioris, ꝙ ipso iure sit nulla

c submissio.ar.no.per Inn.in.c.dilecta.de exces.prela. ¶ Quartã speciē[c] prorogationis dicũt qdã de loco ad locũ: ⁊ hec est duplex.vna est intra eandē iurisdictionē.verbi gratia. Iudex appellatiõis dʒ sedere p tribunali sub voto sancti Herculiani ex forma statuti.mõ litigatores prorogant iurisdictionē suã, ꝙ posset sedere alibi, puta i pede platee. Ista progatio vʒ dũmodo appareat de partiũ volũtate ⁊ cõsensu: sʒ si nõ ap-

9 pareat: non valeret: vt.j.quo ⁊ qñ iud.l.si vt proponis, preses. ¶ †Scđs

d est[d] progãdi modus de loco ad locũ.i.extra territoriũ vbi est contractũ. verbi grã duo perusini cõsenserunt ꝙ iudex perusinus cognoscat inter eos in territorio Cortonē si.⁊ ita negotiũ pceissit: qꝛ ibi est cognitũ ⁊ diffinitũ per iudicē perusinũ.modo q̄rif, vtrũ valeat pcessus ⁊ snĩa. Dicit Pet.ꝙ quidã doc.magnus dixit ꝙ nõ põt fieri ista prorogatio de loco ad locũ: ⁊ per cõsequens processus sit nullus: qꝛ seqrenf duo incõueniētia.primo ꝙ in alieno territorio cognosceret tãq̄ ordinari⁹.⁊ sic turbaref in quasi possessiõe iurisdictiõis iudex illius territorij.scđo, qꝛ sederet alibi p tribunali q̄ i loco maiorũ: vt.ff.de iust.⁊ iu.l.pe. Cõtrariũ determinat Pet.nã videm⁹ ꝙ tutores quoꝝ offm̄ in quadã iurisdictiõe dicif cõsistere, lʒ ipropꝛie: vt.ff.de admi.tu.l.iter tutores.pñt ex pacto progare eoꝝ offm̄ de loco ad locũ: vt.ff.de sol.l.q̄ro.⁊ i hoc residet Pet.nisi essent tales iurisdictiões separate quo ad pncipē supiorē: vt qꝛ vna eēt iurisdictio comitis, alia eccl'ie.nã tũc comes posset prohibere ⁊ phiberi eodē mõ: ⁊ phibitio impediret cognitionē, fm Pe. Sʒ ego dico ꝙ vbi iudex territorij ibibet, nõ est dubitãdũ.qꝛ nõ lʒ igredi territoriũ alteri⁹. ff.si ser.vē.l.sicuti.§.Aristo.nã i suo territorio qlibet est maior quolibet alio: vt.ff.de manu.l.apud eũ.hoc pbaf p.l.hꝰs.ff.de vsufr.lega.in rõne sui.⁊ ibi p Jac.de are.sʒ casus est dubitabilis qñ iudex illi⁹ territorij nõ phibet.tñ idē dico ꝙ ipso iure nulla est ibi facta cognitio: ⁊ rõ est: qꝛ cũ habeat procedere ex ordinaria iurisdictiõe: qꝛ cũ cohereat territorio, ex quo illud nõ est ppꝛiũ territoriũ, iurisdictio nõ residet ibi: vt.l.fi.j.vbi ⁊

10 apud quos. ¶ †Scđo no.ꝙ ipso iure nõ tʒ cognitio in alterius territorio.lʒ iudex illi⁹ territorij nõ phibeat.scđo pbaf p locũ a speciali p.c.j.ð fo.cõpe.i cle.tertio pbaf: qꝛ iurisdictio cõtētiosa nõ põt extra territoriũ exerceri, cũ ibi redigaf ad instar priuati: vt.ff.de off.pcõ.l.ij. Quarto pbaf sic: qꝛ esset absurdũ. nã si oẽs pusini possent progare hoc mõ iurisdictionē eoꝝ, possent facere qð ptãs eoꝝ sederet p tribunali iter pusinos in territorio florētino, ⁊ turbaret iurisdictionē florētinoꝝ. qð dicere eēt ridiculũ. ¶ Vltio pbaf: qꝛ sicut nõ pt se itromittere qs ð facto alteri⁹:

nem potest, quam ille habet in suos subditos, ⁊ non maiorem ⁊c.

a ¶ Prudentiam. Reassumpsit An.⁊ Imo.in.l.si vni.ff.de re iudi.

b ¶ Vniuersalē. Adde Bal.i.l.debitoꝝ.j.ð pac.⁊ in.l.si qs a filio.§.fi.ff. de le.j.facit qð hꝰ in.c.cũ tpe.ð arb.⁊ i.c. dilecti.extra de ma.⁊ obe.p.Jo. an.⁊ do.Ant.i.c.fi.extra ð iud.⁊ qð no.Bal.i.l.ex hoc iure.ff.ð iust.⁊ iure.in.l.ij.j.de ser.⁊ aqua.⁊ in. l.decernimus.s.de sacro san.eccle.

vt dixi.s.ti.j.l.repetita.ita nec in territorio alteri⁹, i quo nihil iuris hʒ.⁊ illa est ipsa xitas. Nõ obstat.l.q̄ro.de solu.qꝛ facili⁹ progaf actio, q̄ iurisdictio: qꝛ nõ tēdit i piudiciũ alicui⁹ tertij.⁊ sic c nõ ob.bene cõcedo ꝙ de volũtate partiũ põt fieri progatio de loco ad locũ suppositũ iurisdictiõi. sʒ nõ vbi deficit oĩno iurisdictio: qꝛ nulli⁹ iurisdictiõis ad aliquã, ipossibilis est progatio.arg.ff. de pca.l.certe.§.fi.cũ.l.seq.⁊.l.sʒ si manēte.i rõne sui.⁊.ff.ð x.ob.l.cũ stipulat⁹ sim mihi o procule. Alia videatis hic per Cy.⁊ qð no. Spe.in ti.de cõpe.iud.adi. Vnum dico vltimo, ꝙ illud qð nõ venit nisi solũ a deo, nõ põt progari: vt potestas d aliquē excõicãdi, vel absoluēdi: vt leg.⁊ no.j.qð. vij.c.q̄ties cordis ocul⁹.p Arc.ibi oĩno vide ⁊c.

1 Episcopus equiparatur prefecto pretorio.
2 Sententia eorum qui non habent territorium, mandatur executiõi per eũ qui preest territorio. e

¶ Lex nona.

EPiscopale. A sentētia lata p epm ex progatiõe iurisdictiõis nõ appel- f

e lar[e]. q̄ snĩa dʒ executiõi mãdari p iu-

1 dicē secularē.h.d. ¶ †No.hic epm eqparari pfecto ptorio.alibi eqparaf dignitati ꝯsulari.s.ti.j. auf.sʒ episcopalis dignitas. ¶ Scđo no.casum specialē in quo nõ põt appellari a snĩa epi.s.qñ iudicat ex progatione iurisdictiõis. ¶ Tertio no. ꝙ snĩa epi facit fidē in iudicio seculari: ⁊ ibi mãdaf executiõi.⁊ qð habef i.c.fi.de off.ord.p Inn.

2 ¶ †Quarto not.ꝙ snĩa eorũ q nõ psunt territo-

f rio[f], vt erãt epi iure isto fʒ quosdã, ⁊ sicut sũt doctores vel rectores scholariũ, mãdaf executiõi p eũ q territorio pest. Et attēde diligēter, ꝙ nõ est necesse ꝙ p hoc rescribaf p sentētiantē ipsi executori: qꝛ hoc fit officio iudicis nobili implorato a parto pncipaliter ⁊ p se.ar.hui⁹ litere. q̄ indistincte loqf. nec reqrit literas pnũtiantis. Nõ ob. de bo.aut.iud.pos.l. cũ vn⁹.§.is q. qꝛ ibi loqf in interlocutoria: cui⁹ executio cõsistit in officio mercenario.⁊ iõ nõ diuidif ab eodē iudice: nisi fiat p literas eiusdē: qꝛ reputaf fieri per seipsum: sʒ dñs Cy.in.l.cũ qdã puella.ff.de iuris.om.iud. vr̄ dicere ꝙ nõ posset exequi sententiã, nisi ad literas pnũtiantis, quãdo alius iudex fecit executionem. Posses ēt dicere ꝙ h̄ loqf in iudice eiusdē territorij: ibi i iudice diuersũ territorij. Sʒ pmã opi. reputo veriorē: qꝛ q̄ad iurisdictionē eps nõ hēbat h̄ iure territoriũ assignatũ sibi, vt dixi.s.l.proxi.

¶ Authentica.

1 Contradictio est species appellationis.
2 Iudex cõfirmãs snĩam, dʒ eã mãdare executiõi.
3 Presumitur magis pro senttentia confirmante, q̄ pro infirmante.
4 Iudices seculares an possint cãs delegare epis.

SI quis litigantiũ. Abeõ cognoscēte ex prorogatõe põt appellari semel tñ, si feraf snĩa cõfirmatoria, q̄ est executiõi mãdanda p ꝯfirmatorē. Sʒ si feraf snĩa infirmatoria: põt appellari ab ista scđa snĩa. Itē qñ eps cognoscit vt delegat⁹ principis, vel alterius appellatur ad delegantē.h.d.

1 ¶ †No.hic sup xbo, ꝯdicat. ꝙ ꝯdictio ē species appellatiõis. qð est verũ, si ex additis coherētijs apparet ꝯdictũ aĩo appellãdi, vt quia sunt petiti apostoli, vel qꝛ ꝯdicēs submittebat se iurisditiõi superioris.⁊ ita intellige istũ tex. ¶ Scđo no. ꝙ snĩa recte lata est ꝯfirmãda. i ista aũt rectitudine ꝯsideraf pncipaliter veritas pbationũ. vt qꝛ dicit Inn.in.c.ij. de rescr.ad ꝯfirmationem snĩe nõ debet vēdicare sibi locũ nisi veritas pbationum. qð est not. ⁊ pbaf aperte.j.de tēp.ap.l.p hãc.⁊.j. de appel.l.ampliorē.non tñ nego quin debeat at-

¶ Quartã speciē. Adde Bar.⁊ bal. in.l.ij.§.sʒ si iudex: ff.de iud.Ang.⁊ alios in. l. q̄ro.ff.de solu.⁊ bal.i.l.testamenta.j.de test.⁊ in.l. cum sentētia. j.de senten.

¶ Scđs est. Vide Bal.in.l.ij.§.sed si iudex.ff.de iudi.⁊ Bar.in.l.q̄ro.⁊ ibi An.Imo.ff.ð sol.

¶ Nõ appellatur. Vide Ang.in.l.ij. ff.si quis i ius voc. non ier.

¶ Territorio. Vide per Bart.in.l.a diuo pio.§.j.ff.de re iud.tñ ista limitatio nõ vr̄ hēre rõnē diuersitatis: nisi dicas ꝙ rõ est, qꝛ isti non pñt facere executionē in bonis sitis in territorio, ex quo nõ hñt territoriũ.arg.l.cũ vn⁹.§.pe.ff.de bo. auf.iu.pos.vel scđʒ Ja.bu.iste text.loqtur in iudice progato qui lata sententia nullã habet iurisditionē: vt hic cum gl.tñ iste limitationes non placēt: qꝛ ista executio coram alio iudice officio iudicis nobili peti nõ potest: vt pbat Bart.in.l. a diuo pio.§.j.ver. sʒ opponitur, ⁊c.vñ debet intelligi qñ vertatur actio iudicati.quo casu oẽs tenent in.d.§.j.ꝙ sine literis iudicis iudicãtis possit peti executio.⁊ vide etiã Bar.in.§.j.x. pone ꝙ rector. Itē contra Bald.facit qð no.Jo.And.in addi.Spec.in ti.de exec.sen.§.ij.xs.qd de snĩa doct.vbi dt ꝙ doctor põt exequi sententiã suam in bonis ibidez situatis.⁊ idem tenet Bart.in.d.§.j. Itē predictis adde ꝙ si verũ est iudicē prorogatum priuari iurisditione lata snĩa q̄ad exequendum, vt dixit Ja-

bn. necesse est dicere q alius indistincte sine requisitiōe possit exeq: vt not. Bar. in. d. §. j. i vl. q. ff. l. pe. j. de arb. ⁊ vid Ang. in. l. ij. ff. si qs in ius voc. nō ie. ⁊ in. l. fi. in princ. ff. de iuris. om. iud. ⁊ Imol. in. c. p. ⁊. g. post alios in vlti. char. extra de offic. delega. ⁊c.

a ¶Criminali. Vide. l. addictos. ⁊ ibi Bald. j. de appel. ⁊ in. l. tale pactū. §. q prouocauit. ff. de pac. p doc. in. c. pastoralis. §. qr vero. ⁊. §. pterea. extra de off. dele. ⁊ Bald. in l. pen. j. de execu. rei iud. ⁊ vid Imol. in l. pe. i pn. ff. de pub. iud. vbi sentit contra Bald. ibi, ⁊ per Bal. hic. ⁊ vid Sali. in. l. j. j. vbi d cri. agi opz. vbi simplr seqr Bal. i. d. l. addictos. i fi. vid bar. in. l. a diuo pio. §. j. in prima op. ff. de re iud. ⁊ Bald. seqr Joan. an. in addi. Spe. in ti. d execu. sen. §. ij. sup ver. sed pone. Pe. d anch. i repe. c. postulasti. in. ij. opp. extra de fo. cōpe. vbi tʒ etiā q vbi puēta est iurisdictio, nō hʒ locū remissio. ⁊ hoc forte verius: qr iste ter. in. §. si quis vero. hic alleg. nō vr loqui hoc casu. pro quo facit: qr rō remissionis vr esse illa q ponit in. l. capitalium. §. famosos. ff. de pen. q rō locum habet etiaʒ post sententiam.

b ¶Ciuili. Idē Jo. and. in titu. de exe. sen. §. ij. ver. sed pone. ⁊ Imo. in. l. a diuo pio. in princ. ff. de re iudi.

c ¶Glo. ord. Illam glos. alle. Bartol. ⁊ Sal. in. l. authoritatē. j. vn vi. ⁊ vide in. l. pdia. j. de loca. prediorū ciuilium vel fiscal. lib. xi.

d ¶Permisse. Relationes an sint pmisse, vide Bal. in rub. ⁊ in. l. j. j. de relatio.

e ¶Statutū. Dixi in. l. placet. in ver. cōsilium. s. de sac. sanc. eccles.

tendi an pcessus fuerit rite fact⁹, vel libell⁹ rite cōcept⁹: vt extra de emp. ⁊ vē. c. cū dilecti. vbi est
2 ter. no. ¶†Tertio no. q iste qui ɔfirmat sniam, dʒ eā exeq: nō autē primus pronuntiās. ⁊ ad hoc ista aut. semper allegat, ⁊ male: qr pm. Guil. hoc procedit ex eo, qr apud epm nō residebat executio, qq nō esset appellatū: vt ptʒ in. l. eāle. quid ergo dicemus. qs dʒ sniam exeq, an iudex a quo, vel iudex ad quē? Rū. credo q in criminali a cā semp pertineat executio, ⁊ debeat re⁹ remitti ad locū delicti. ⁊ sic ad primū iudicē, q cognoscit in loco delicti: vt in aut. vt nulli iud. §. si qs vero cōprehēsorū. ⁊ ideo prim⁹ iudex est ille qui detinet reū ɔdēnatū in carcere: vt. j. de appel. l. eos. §. pe. sʒ in cā ciuili b distingue: aut iudex appellatiōis primā sniam corrigit ferēdo ɔriā sniaʒ: ⁊ hoc potest esset dupliciter: vel qr prima fuit absolutoria: scōa cōdēnatoria: tūc cōdēnans exequit: qr ex eius snia orit ius ⁊ offm eiusdē iudicis. Aut ecōtra prima fuit cōdēnatoria: scōa absolutoria: tūc absolutoria trahit secū executionē. ⁊ ideo nō est tractandū quis exequat. facit qd no. extra de appel. c. preterea requisisti. qnq iudex ad quē emēdat. ⁊ idē credo: qr prima pronuntiatio trahit ad scōam. cū forma mutet. ar. ff. loca. l. cū i plures. §. lege dicta. Qnq confirmat: tunc qstio est dubia: qr si ius orit ex cōfirmato ⁊ cōfirmāte: vterq pōt exequi. ⁊ hoc videtur verum: qr in iudicijs nō fit nouatio. ar. ff. de re iud. l. iiij. §. si ex conuentione. ¶Cōtrariū tenēt cōiter Doc. qr nō debent esse super eodē due diffinitiue q ambe transeāt in rē iudicatā. vnde prima sententia extincta est p appellationē. ergo sola meret executionem. ar. ff. ad trebel. l. si qs priore. ⁊. ff. de infa. l. furti. §. j. p hoc ter. j. de appel. l. pcipimus. circa mediū. ibi dū dicit, executorib⁹. ⁊ alibi ter. j. de iudi. l. fi. ¶Quartus ⁊ vltimus casus est, qn snia non cōfirmat per sniam: sed cōfirmat tpe: qr deserta est appellatio: isto casu dicūt doc. q prim⁹ iudex exequat sniam in pronūtiatis p eū: vt in aut. de appel. ⁊ intra q tēpo. §. j. j. de tempo. appel. aut. ei q. vbi sunt tert. no. ad hoc scōm Guil. qd verū est: qr lapsu temporis recidit iurisdictio in pmū iudicē ipo iure. i. antequā pronūtiet appellatiōnē desertā: vt no. j. de appel. l. eos. in princ. qd est menti tenendum. ¶Scōo, qr pronūtiatio sup desertiōe est interlocutoria: vnde nō meret executionē ipsa: sʒ diffinitiua lata a primo iudice: vt. ff. de pac. l. tale pactum. §. q prouocauit. ¶Tertio, qr ista interlocutoria nō cōtinet dare, vel fieri: vnde ex ea non nascit obligatio, vel actio ad dandū vel fiendū: facit ad hoc qd no. extra de elec. c. cū dilecti. in fi.
3 in gl. or. ¶†Deinde not. q magis presumit pro sentētia cōfirmāte, q pro sentētia infirmāte. facit qd no. j. de re. cre. l. generaliter. §. ij. ⁊. ij. q. j. c. in primis. ⁊. ff. de euic. l. herēnius. §. Caia. ⁊ d renū.
4 c. in presentia. per Inn. ¶†Vltimo no. q iudices seculares pnt episcopis cās delegare: ⁊ non appellabit a sententia epi ad papā: qr ista non est iurisdictio epalis: sed secularis. vnde appellabit ad delegātē, qd est no. vn vnū scias. Pet. dicit q ista aut. nō corrigit legē codicis: qr illa loquitur in causa prorogationis: hic autē loquitur quando eps cognoscit suo iure: sʒ hoc nō credo rationabiliter dictū: qr nō est fortior, nec fauorabilior iurisdictio prorogata, q ipso iure competēs inter suos subiectos: ⁊ ideo puto q illa lex in hoc corrigatur per hāc authē. que indistincte loquitur. ⁊ ita sentit Odof. quod est notabile.

¶De legibus ⁊ constitutionibus Rubrica.

1 ☞Concessum alicui in priuilegium, non extenditur ad aliam personam.
2 Interlocutoria principis lata in vno, an faciat ius in alio.
3 Relatio dicitur esse quadruplex: necessaria, probabilis, coniecturata, vel temeraria ⁊ malitiosa.
4 Interpretās priuilegium calumniose, an sit infamis ipso iure.

¶Lex secunda.

Que ex relationibus. ¶Priuilegia nō faciunt ius generale, sed in suis terminis sunt seruanda. Subreptitia interpretatio nō valet. ⁊ puniunt iudices q referūt principi vbi referri nō dʒ. h. d. ¶†No. primo
1 q illud qd ob gratiā siue in priuilegiū cōcedit, nō extēditur ad aliā personā, nec ad aliū casum. cōcor. instit. de iure natu. §. sed qd principi. ⁊. ff. de cōsti. prin. l. j. ⁊ de leg. ij. l. cū patronus. Ex hoc apparet q priuilegia sunt stricti iuris. ¶Scōo no. q priuilegia sunt lex. s. l. priuata. rescripta eñ dicunt leges. Inn. dicit q rescriptū ⁊ statutū equiparantur, extra de cōsti. c. q in ecclesiarū. ⁊ ibi vide per Inn. ¶Tertio no. q priuilegiū a principe cōcessum non pōt ab aliquo reuocari, nec in cōtrarium impetrari. Ex hoc apparet q si princeps cōcessit alicui bene merito castrū, q illud castrū est sibi defendendum, non auferendum. ⁊ si postea aliquis illud castrū impetraret: impetratio esset ipso iure nulla.
c ⁊ presumeret obreptitia. ita habetis hic tex. ⁊ est c gl. o. d. in. l. si qua loca. j. de fun. ⁊ sal. rei domini. li. xj. ¶Quarto no. q priuilegia principū nō sunt absolute interptāda: sʒ sane ⁊ pprie intelligēda, supple ⁊ benigne: de hoc habes tex. no. i. l. ex facto. post pn. ff. de vulg. ⁊ pup. sub. ¶Quinto no. ɔ iudices q audiunt allegatiōes ɔ priuilegia principū: nā temere allegātibus dʒ imponi silentiū: alias puniūtur: vt hic. ¶Sexto ⁊ vltimo no. q relatio q fit simulate ad impediendū vel suspendendū effectū priuilegij principis, est a iure phibita: ⁊ dʒ referens puniri. ¶†Ad le-
2 gem istā op. sex modis. Primo. videt hic q iterlocutoria principis lata in vno casu nō facit ius. Cōtra. s. de no. co. cōpo. l. vnica. in fi. ⁊. ff. qd me. cā. l. metū. §. sed qd ptor. Sol. ibi loquit in interlocutoria redacta in corpore iuris: hic aūt in interlocutoria que nō est in corpore iuris redacta. ⁊ sic nō obst. pm Pe. ¶Scōo opp. de. l. vlt. j. e. vbi videtur q quelibet sententia principis facit ius generale. Sol. ibi loquitur in sentētia diffinitiua iuris dispositiua, vel declaratiua: hic in interlocutoria scōm Petrū. ¶Tertio opp. ⁊ videtur q puilegia certis personis cōcessa ad alios extēdant: vt. j. que sit long. cōsue. l. fina. Sol. illa lex nō dicit hoc: sʒ dicit q sunt ppetua: idest durāt sine tpis prefinitiōe: vt. j. de diuer. re. scrip. l. falso. ⁊ sic nō ob. ¶Opp. quarto de. l. j. ff. quod quisq iu. vbi priuilegiū ab aliquo impetratū retorquetur in eū, ⁊ sic extēditur ad aduersariū. ergo priuilegiū recipit extensionē. Sol. illud nō cōtingit vi priuilegij, sed ex beneficio illi⁹ edicti pm Pe. ⁊ Cy. ⁊ adde. l. vlt. j. de fructi. ⁊ lit. expen. ¶Quinto opp. dicit hic q violātes ista priuilegia incurrunt infamiā. Cōtra imo incurrūt aliā penā: vt. s. de sac. sanc. eccle. l. Jubemus. §. sane. Sol. vt ibi dixi. ¶Sexto ⁊ vltimo opp. dicitur q si aduocatus vel aliquis alius opponat cōtra priuilegia, iudex propter hoc nō
d facit relationē ad principē. Cōtra imo relationes sunt permisse d si iudex dubitet. vnde opp. in aut. de iud. §. vlti. ⁊. j. de relatio. p totū. Solu. cum queritur an relationes sint permisse, sic distingue scōm Pe. Aut iudex vult referre propter defectū iurisdictionis, aut propter suā exonerationē, ⁊ timorem partiū: aut propter cōsultationē. si quidē vult referre propter defectum iurisdictionis, verbi gratia: cōmissa est sibi cognitio cause, nō autē pronuntiatio. ista relatio est permissa, vt in aut. de iud. §. vlt. ⁊. ff. de off. procō. l. solēt. adde hic qd no. ff. de procu. l. qui procuratorē dat. Aut vult referre propter suam exonerationē: qr non vult incurrere odiū partiū: istud non potest fieri: vt in aut. de mā. prin. §. patrocinia no. gl. in. c. intimasti. de appel. ⁊ in. l. cum quem temere. §. fina. ff. de iud. dicit Pet. q illud est verū. nisi esset promptū periculum, puta si secus faceret, q subiret mortē: nā tali periculo nō dʒ se iudex exponere scōm Pet. Aut vult referre ad cōsultationem habendā: tunc si quidē super facto, nō potest: nā princeps super facto cōsulendus non est. Aut super iure: tunc super dubitabili potest referri: sed super iure certo ⁊ indubitabili nō debet fieri relatio: vt. d. l. eum quem temere. §. fi. alias. l. cū qui. §. fina. ff. de iud. Ista sunt verba Pet. facit. j. de appel. l. ne causas.
3 ¶†Cōclude q quadruplex est relatio. necessaria, probabilis, coniecturata seu temeraria, ⁊ malitiosa. Necessaria relatio cōtingit tribus modis. Primo. rōne forme cōmissionis: vt quia princeps mādauit q sibi referretur antequā pronuntiaretur. qd etiā quilibet inferior potest mādare: vt no. Innoc. extra de offic. de leg. c. si pro debilitate. ¶Secundo procedit ista relatio ex defectu iurisdictiōis: vt legibus alleg. per Pet. ⁊ facit. j. de iud. aut. ad hec. ¶Tertio procedit ratiōe noue dubitationis quia casus non est lege decisus: vnde consultandus est princeps: vt. j. e. l. cum de nouo. Probabilis vero ratio est ex conflictu rationū: nam casus est talis q bene potest determinari per rationem legis: tamē propter diuersitatem rationum ⁊ opinionum est casus dubitabilis: ⁊ tunc probabiliter potest referri ad principē. ff. de here. insti. l. si pater famil. ⁊. l. ⁊ hoc Tyberius. Temeraria relatio est rōne proprie exonerationis: vel ratione facte inquisitionis: qr negotium instructū non instruendum debet referri per leges. s. ad hoc alle. ¶Quarta est relatio malitiosa: que fit ad elusionē certi ⁊ indubitati iuris, ista relatio nō potest fieri: vt hac. l. in fine. cum enim relatio fiat ad consultationem super certo ⁊ indubitato, non est habendum aliud consilium. argument. ff. de lega. ij. l.
e ille aut ille. §. cum in verbis. ⁊ ideo cum statutum e vult quod debeat iudicari de consilio sapientis: istud debet intelligi in casu dubio: nam in certo

in certo casu ꝛ indubitato illꝫ qui petit ꝛ allegat se velle habere consiliũ sapientis: quia hoc dicat per manifestam calumniam, debet a iudice repelli ita dicit Jac. de are. ꝛ ita habetis hic quasi expssum: semp eñ statutũ debet sic intelligi vt audiaꝫ petẽs cõsiliũ, nisi petat per calũniã eundem: vt. ff. de ho. lib. l. qui cũ maior. §. si patris. ꝛ qõ no. Jnn. in. c. j. de off. vic. tene mẽti. facit qõ no. in. l. illa istitutio. in pn. ff. de her. instit. ¶ Quo bic vnũ. dicit hic q̃ notã infamie incurrit ille q̃ calũniose interpłat pmulegiũ. ḡo vtrũ erit infamis ipso iure: an p sententiã: gl. ponit duas opi. Pe. dicit q̃ vbicũq; nõ expmitt qõ ipso iure, vel ipso facto sit infamis, semp intelligim9 q̃ p sniam, nõ ipso iure: q; mitior interptatio dz fieri penis: vt. l. interptatione. ff. de penis. Jdẽ tenet Ly. ꝛ est no. Bal.

1 ☞ Leges generales debent ab omnibus obseruari. in pin.
2 Ler generalis quibus signis cognoscitur.
3 Ler specialis non extenditur, ꝛ quibus signis cognoscitur.

¶ Lex tertia.

1 **Eges vt generales.** ¶ Leges generales debent ab omnibus obseruari: ꝛ cẽsentur generales ex quinq;, vel ser signis hic positis. §Primũ sig;ũ est, si mittatur ad venerabilẽ cetũ senatorũ. Secundum si verbũ edicti est appositũ. Tertium si Imperator precepit illam legẽ diuulgari per vniuersum orbez. Quartum si dicatur q̃ ad omnes similes casus extendaꝫ. Quintum si dicatur q̃ sit generalis. Est sextũ quando est situata in corpore iuris inter generales leges. Interlocutorie vero principũ, extrauagãtes, ꝛ speciales cõcessiones nõ facũt ius generale. h. d. Signũ ergo ſspecialitatis est, qñ est inter locutoria nõ redacta in corpore iuris: vel qõ est ibi verbũ concedimus, vt hic: vel verbũ donam9: vt. §. l. prox. vel verbũ dispẽsamus: vel aliud quodcunq; sonãs in relatione iuris cõis: vt. l. qui in prouincia. §. di-
2 uus. ff. de re. iud. ¶ Not. primo de lege generali quantũ ad eius potestatẽ q̃ gñaliter ligat. ¶ Scõo no. de lege generali quãtũ ad ei9 cognitionẽ: nã cognoscit ex quibuscũ signis. §Primũ signũ est, si vocat oratio. exemplũ de pet. here. Litẽ veniũt. §. pridie. Secũdũ, si vocat edictũ: vt. l. hac edictali. §. de secũ. nup. ꝛ de edic. diui adri. tol. l. fin. Tertiũ, si iubet diuulgari p orbẽ. ꝛ hoc est bene no. q̃ solũ leges generales vel generalia statuta indigẽt publicatione: ꝛ p hoc dicebã de facto, statutũ est hic qõ nõ valeat statutũ, nisi sit publicatũ p preconẽ i certis partib9 ciuitatis: modo factũ erat quoddã statutũ in fauorẽ tittj, nec erat publicatũ p preconẽ: ḡebaſ, an valeret: Ridet q̃ sic: q; ista publicatio nõ fit ob aliud, nisi q̃ lex gñaliter ſeruet: q̃ rõ cessat in statuto facto i fauorẽ singularis pſone. ꝛ hoc optime pbatur hic, cõiũcto vltimo rõso huius legis: qõ tene mẽti. Quartũ signũ generalitatis est, q̃ princeps mãdat ptrahi de simlib9 ad similia: nã si in volumine statutorũ reperiꝫ q̃ statuta possint trahi de similibus ad similia, talia statuta nõ intelligũtur stricti iuris: quantũ ad eorũ interpretationẽ: sed debẽt large interpretari: suadẽte tũ ratione ꝛ vera similitudine: vt. ff. eo. l. nõ possunt. ꝛ. l. §ꝛ posteriores. ista sunt quatuor signa p vnã rõnis. Est quintũ signũ p apertã naturã ꝛ bo-
rũ. §. qñ expresse cauet q̃ sit lex generalis: ꝛ hoc dicit prima pars huj9 legis. Est ꝛ sextũ signũ, q; redacta est in corpore iuris: vt. l. metũ. §. sed qõ
3 ptor. ff. qõ me. cau. ¶ Ad odo venio ad ver. interlocutionib9. ꝛ hic duo no. Primo de lege speciali quantũ ad eius potẽtiã: q; se nõ extẽdit. Secũdo quantũ ad eius cognitionẽ: q; cognoscit ex quibuscũ signis. §Primũ est, si est interlocutoria principis, quã princeps nõ vult recõdi i corpore iuris. Secõo, si est ibi verbũ concedimus: vel simile verbũ. facit. §. de inoff. test. l. si quãdo. in pin. ¶ Oppo. ad. l. istã, videt q̃ gñalitas legum
er alio cognoscat: puta q; est suia diffinitiua principis: vt. l. fi. §. j. co. Sol. cõcedo q̃ sentẽtia diffinitiua principis facit ius generale, qñ fundatur in generali ratione. ꝛ circa hoc sic distingue. Aut querit de sentẽtijs, siue statutis principis: tunc refert. aut sunt in corpore iuris recluse: ꝛ facũt ius gñale, si tenor earũ patiat: vt. d. §. sed qõ ptor. ꝛ de nouo cod. cõpo. l. vnica. si aũt tenor nõ patiat: tũc nõ est lex generalis: vt. §. de decur. l. neq; doctorẽ. lib. x. Aut nõ sunt in corpore iuris recluse: tũc aut loqmur de interlocutoria sentẽtia, ꝛ nõ facit ius generale: q; nõ presumit princeps velle omnia iura subuertere: vt. d. l. §. quãdo. Aut talis sentẽtia non est
1 nua ſtia, sed cõfirmis, vel est decisiua noui casus, ꝛ est lata cũ plena cau-
se cognitione: tũc ista sentẽtia facit ius generale: vt. l. vlt. §. eo. ſm §Pet.
3 Legem imponere nemo potest successor dignitatis vel officij.

¶ Lex quarta.

Igna vox. ¶ Princeps dz viuere scõz leges: q; er lege eiusdẽ pendet authoritas. h. d. ꝛ intellige q̃ istud verbũ dz, intelligiꝫ de debito honestatis, que summa dz esse in principe, sed nõ intelligiꝫ precise: q; suprema ꝛ absoluta potestas principis nõ est sub lege, vnde ler ista habet respectũ ad potestatẽ ordinariã: nõ ad potestatẽ absolutã. ¶ Aduerta-
tis, imperator hic quatuor facit. §Primo ponit quandã suasionẽ. Secõo
ſuasiõis rationẽ. Tertio rei suase ꝫmemorationẽ. Quarto seipsuz pre-
1 Old. bet in exẽplũ. scõa ibi, adeo. tertia ibi, ꝛ reuera. quarta ibi, ꝛ oraculo. ſm
gnitate, nõ ex necessitate. ¶ Secũdo no. q̃ authoritas imperatoris pẽ-
det ex lege regia, q̃ fuit mutu diuino ꝓmulgata: ꝛ ideo imperiũ dicitur

esse immediate a Deo. ¶ Tertio no. ꝛ forma rationẽ sic: lex regia est causa imperij: ergo qõ imperator facit, hoc facit legis authoritate, vez legis regie: ligatur ergo ex eo qõ facit nõ tanq̃ a se, sed tanq̃ a lege regia. Si rõ sic formatur, videtur includere q̃ ipse ligetur ex necessitate: quasi potius ligetur a Deo, vnde hz authoritatẽ, q̃ a seipso: sed q; dicim9 q̃ de honestate, ꝛ nõ de necessitate
2 ligaꝫ. ¶ Jsta ratio nõ dz necessitatiue formari: sed solũ dz formari suasiue: nã nemo suo statuto ligatur necessitatiue. Jdeo Jo. an. disputauit. q.
a de eo q̃ fecit statutũ a q̃ nullus ludat ad tabulas sub pena excõicatiõis quã incurrit ipso facto: qõ a per tale statutũ eos ludẽs non ligatur: dicit ipse hoc est verũ directe: ſz indirecte ligatur authoritate canõis, nõ authoritate pprij statuti: nã lusens cũ isto eo est excõicatus. ꝛ ideo dũ eos participat ei in crimine, incurrit eandẽ excõmunicationẽ. ita disputãdo tz Jo. an. in quadã gõne que incipit. Bononiẽsis eps. sed Archi. dixit in. c. §. de cõsti. lib. vj. q̃ etiã directe ligatur per propriũ statutũ: q; statutũ suũ nititur authoritate canonis. ꝛ sic magis ligatur a canone. i. a iure cõi, q̃ propria authoritate ſm Arch. quod Jo. an. repbat per hãc. l. nã si hoc esset: ergo papa ꝛ imperator ligarẽtur ppio statuto: nã q̃ eorũ statutũ cõsistat in superioris authoritate. i. Dei, hoc est falsum per hũc tex. nam sicut sentẽtia hominis non ligat proferentẽ: sic nec sententia statuti: vt. ff. de arbi. l. pe. ꝛ hec est veritas. nõ ergo ligaꝫ eps propio statuto vi statuti de necessitate: sed tñ debet seruare suũ statutũ de honestate. arg. hui9 legis, ꝛ in auẽ. i medio lits nõ fi. no. iuſſi. §. fi. ¶ Quarto no. q̃ ille bene principatur, qui vult principari
3 Deum ꝛ leges: vnde ôt imperator, se submittere principatuſuũ legibus. ¶ Vltimo no. q̃ nemo b
b potest imponere b legẽ successori dignitatis, vt of ficij, vel imperij. Ratio: q; par in parẽ non habet imperiũ. ff. de arbi. l. nã ꝛ magistratus. Modo iuxta hoc doc. querũt de vna. q. lex principis nõ ligat successorẽ: quid in Jctis? Guido de suz. dixit q̃ ligabitur successor. ad hoc. §. de do. inter vir. ꝛ vxo. l. pen. Do. Ly. dicit q̃ si istud pactũ hz in se iustitiã naturalẽ ꝛ equitatẽ, q̃ istud pactũ est seruandũ: si imperator facit pacẽ, vel capitulũ cum subiectis ppter generale ꝛ publicũ bonũ, q̃ ista
c nõ debẽt infringi c p successorẽ, nisi ex parte sub- c
ditorũ interuenisset dol9 vel fraus. allegat extra de probat. c. j. de cõd. ind. l. in summa. Tu' alle. gl. ord. que directe loquitur de capitulis pacis Lõstantie. in auth. de defen. ciuit. §. nullo. ꝛ ideo pacta que fierent hodie cum regibus Francorum ꝛ Anglie porrigerentur ad successores. intelligo si fierent nomine sue gentis, que sunt approbata de iure gentium: vt. ff. de pact. l. conuentionale. personale enim pactum non transit ad successorem: sed reale bene transit.

1 ☞ Faciens contra mentem legis ita punitur sicut faciens contra mentem ꝛ verba.
2 Factum nõ videtur, quod est factũ cõtra legem.
3 Cassus ꝛ inutile, he dictiões significãt ipso iure.
4 Statuta an valeant que in certis criminibus reprobant iuramenta.
5 Annullatio actus dicitur esse pena.
6 Statuta an recipiãt interpretationẽ ertẽsiuam.
7 Statuta an recipiãt interpretationẽ restrictiuã.
8 Recedian possit a verbis per expositionem impropriam.
9 Statutum puniens facientem sanguinem in palatio, an habeat locum in faciente sanguinẽ per flebotomiam.
10 Fraus legi quot modis fiat.
11 §Pro infectis habẽtur oia que fiũt cõtra legem.
12 Judex fert certam sententiam condemnatoriam in aliqua pena crimimali, postea inserit talem conditionem, quod si talis sententia sit contra formam statuti, reducit eam ad statutum, an talis sententia valeat.
13 Clausula, si tibi constiterit, an faciat cõditionẽ.

a ¶ Statutũ. Vide Angel. in. l. princeps. ff. eodem. ☞ Adde quod no. in apostil. ad istum post eum, ꝛ alios in aut. cuibuscunq; in fi. §. de sac. eccles. Celsus.

b ¶ Jmponere. Vide not. per Bart. in. l. §. ff. de op. leg.

c ¶ Jnfringi. Vide quod not. Bald. in l. donatiões quas diuus. §. de don. inter vir. ꝛ vxo. ꝛ in l. qui se patris. §. vnde liberi. ꝛ in. l. j. in princ. ff. de constit. princip.

a ¶ Trāſgreſſores. Dixi in .l. nemo martyres. in ꝟb. transgredientis. C. de ſacroſan. eccl.

b ¶ Gabella. Vide Bart. in .l. fi. §. ſed quia. cū ſeq. C. communia de lega.

c ¶ Preterita. Vide in .l. legis virt⁹. ff. eodem.

d ¶ Ipſo iure. Vide q̄ dixi poſt bar. in .l. imperatores. ff. de iure fiſ.

☞ Adde Lud. roma. ſing. ſuo .j. ꝛ .ij. ꝛ ibi plene nota. ꝛ Ant. corſe. ſin. ſuis in ver. omnino. vbi etiā poſui in apo. ꝛ dixi aliquid in addi. ad iſtum. in .l. iubemus. §. ſane. nu. ij. ꝛ iij. C. d ſac. ſan. eccle.

e ¶ Reprobatum. An ſtatutū vel lex poſſit iuramētum reprobare, adde Bal. in .l. neq;. C. de ope. lib. ꝛ in .l. j. C. ſi aduer. dona. ꝛ in c. j. §. itē ſacramenta. in tit. de pace iura. firmā. ꝛ Bar. i auť. ſacramēta puberū. ꝛ ibi dixi. C. ſi adver. vē. ꝛ in .l. ij. i fi. C. de indi. vi. tollen.

f ¶ Pena. Dixi in .l. nemo. in verſ. ego dico. C. d ſa. ſan. ec.

g ¶ Nullitas. In ꝯriū .l. turpia. in pn. ꝛ ibi Bar. ff. de lega. j. tex. tñ ibi non dicit pena: vel ibi large: vel meli⁹, ibi annullaꝛ actus in odiū teſtatoris, id eſt diffamantis, iō nunc eſt pena.

h ¶ Proſperit. Vide in fin. ſeq. colľ. ꝛ Bal. i .l. j. C. que ſit lon. conſue.

i ¶ Interpretationem. Adde, Bart. in .l. oēs populi. in fi. in .xj. q. pnc. ff. de iuſt. ꝛ iur. cū cōcor. dixit etiā Bal. i .l. precibus. C. de im. pub. ꝛ ali. ſub. ꝙ ſi ſtatutū dicit ꝙ teſtamēta itelligant ſine interpretatione ꝛ extraneo intellectu, ꝙ tūc vulgaris expreſſa nō cōprehendit tacitam pupillarē ſm euz: qḋ an ſit verū, dixi ibi poſt eum. ꝛ vide Imo. in .l. ceſar. ff. de publicanis.

k ¶ L. his. vbi text. ꝛ not. dicit qḋ tacite

14 Iudex non debet adimere bona relegato: ſi tamē adimit, valet ſententia: ergo factū contra legem valet, contra regulam huius legis.
15 Lex prohibet dolum committi: ſi tamē committatur in contractu, tenet contractus.
16 Liberi hominis prohibetur commerciū: ſi tamē fiat venditio inter ignorantes, valet. ꝛ nu. 17.
18 Dominium ſequitur ex obligatione ꝛ cōtractu, tamen ex inutili ꝛ prohibito cōtractu tranſit dominium. ꝛ nu. 19.
20 Lex interdum obuiat deſtruendo, interdum obuiat actui prohibendo. nu. 21.
22 Acceſſorium an aliquando valeat abſq; principali. ꝛ nu. 23.
24 Geſtum contra legem aliquando valet propter publicam vtilitatem. ꝛ nu. 25.
26 Iuramentum contra legem preſtitum, quando ſeruari debeat. ꝛ nu. 27.
28 Lex quando prohibet, ꝛ vltra procedit non exprimēdo penā annullationis, ſed aliam penam ſpecialem, an talis actus valeat, vel non.
29 Lex ſi dicat, talis non poſſit cōtrahere ſine conſenſu propinquorum, an dicatur prohibere.
30 Statutum dicit quod aliquis non audiatur: an intelligatur prohibitorium, ita quod quicquid ſequitur ſit nullum.

¶ Lex quinta.

NOn dubium. ¶ Facere contra legem, vel in fraudem legis, parificātur, quantū ad penas legales. h. d. ſm Iac. But. vel ſic. In penas legis incidit qui facit contra mentē legis: ſeruās verba, ſicut qui facit contra mentē ꝛ verba, qḋ ſit contra legem vel in fraudē legis, ipſo iure nō valet, nec confirmatur iuramēto: nec etiam valet quicquid ſequitur ex eo, vel ob id. h. d. Diuidit in quinq; partes. Primo ponitur dictū. Secūdo effectus dicti. Tertio declaratio effectus. Quarto quedā extenſio. Quinto concluſio generalis. ſecunda ibi, nec penas. tertia ibi, nullum enim. quarta ibi, quod ad oēs. quinta ibi, ſecundū predictā itaq; regulam. Caſus. Quidam ſeruauit verba legis, ꝛ nō mentem, queriť an legē offendat, ꝛ faciat cōtra legē? Rñ. ꝙ ſic. ꝛ hoc dicit prima pars. ſed inſtať, quis eſt effectus huius dicti? Rñ. qꝛ talis offendens mentē legis penas legales euitare non poterit. hoc ſcḋo. ¶ Inſtať tertio, q̄ ſunt iſte pene? Rñdet imperator, ꝛ dicit ꝙ pena eſt: qꝛ nullū pactū, nulla conuētio, nullus contractus factus cōtra mētē legis vꝫ: ꝛ hoc extendiť ad leges antiquas ꝛ nouas: nā eoipſo ꝙ aliqd ꝓhibeť, vř habere tacitā clauſulā derogatoriā ꝛ annullatoriā ei⁹ qḋ fit, ꝛ etiā eius qḋ ſequiť ex eo, vel ob id. ꝛ ꝯcludit Imperator ex p̄dictis quandā regulā, ꝙ nec ſtipulatio, nec mādatū, nec iuramētū tenet ex his, que ſunt reprobata ꝑ legē, vel per mētē legis. h. d.
1 ¶ † No. primo qḋ ita puniť ille, qui facit cōtra mentē legis, ſicut ille q facit ꝯ mentē ꝛ ꝟba. ꝛ rō eſt: qꝛ virt⁹ legis p̄ncipaliter ꝯſiſtit in mēte. Eſt eñ mēs idē qḋ rō legis: vt no. Dy. in c. fi. de reg. iur. li. vj. ¶ Sup hoc qḋ hic dicit ḋ pena, querit
a Ia. de bel. qualiter puniant trāſgreſſores[a] legū, vel ſtatutorū, ꝛ qḋ ſua q̄rit de pena extrinſeca, nō de pena annullatiōis, de qua loquiť hec lex. ꝛ ḋt ipſe ꝙ ibi reperiť certa pena determinata, illa eſt imponēda: ſꝫ vbi nō reperiť lex determinata: tūc eſt arbitraria: vt .l. hodie. ḋpenis. ꝛ .l. j. §. ex pilato res. ff. de effra. ꝛ expi. ſm Ia. de bel. ꝛ not. hoc. qḋ dicit de pena trāſgredientiū ſtatuta. ¶ † Scḋo
2 no. in ꝟ. nullū enim. ꝙ nō videť factū, qḋ eſt ꝯ legē factū. ꝛ ſic eſt arg. ꝙ de cōtractu reprobato nō
b debeat ſolui gabella[b]: qꝛ ꝯctus reprobat⁹ fingiť nō celebratus: vnde de ꝯcordia facta poſt terminū ſtatuti q̄ reprobať a ſtatuto, non debeat ſolui gabella: qꝛ habeť ꝑ nō facta fictione hui⁹ legis. ¶ Tertio no. in ꝟ. qḋ ad oēs. ꝙ qñ lex procedit interpretādo, vel declarādo, porrigiť nō ſolū ad
c futura: ſed etiā ad p̄terita[c]. vnde dicit Io. an. ꝙ ꝓplus ſe hꝫ declaratio, q̄ cōſtitutio: qꝛ declaratio reſpicit p̄terita: ſed cōſtitutio ſolū reſpicit futura. ita nō. ipſe in c. vlt. de ver. ſig. li. vj. in nouella. ꝛ eſt tex. hic, ꝛ in auť. de filijs ante do. iſtru. na. §. vl. ꝛ in gl. ord. ¶ Quarto no. in ver. vt legiſlatori. ꝙ qñ lex ſtat in finib⁹ ꝓhibitionis, tacite vř habere clauſulā de nullitate: vnde nō eſt neceſſe ꝙ lex vltro ꝓcedat, annullādo. qḋ eſt bene nō. ¶ Quinto no. in ꝟ. ſꝫ ſi qd. ꝙ vbi principale eſt nullū, ibi ſimiliter eſt nullū quicqd ſequiť ex eo, vel ob id. i. immediate, nō mediate: nā dictio ex, ſignificat ꝓximā cām: ſꝫ dictio ob, ſignificat cām remotā. facit qḋ no. in .l. ſi mulier. re. amo. Iac. bu. dicit ꝙ dictio de, ſignificat ſiľr cām immediatā: vnde dicit ꝙ ꝯdēnatus de mādato ad homicidiū, nō ḋr condēnatus de homicidio. vnde ſi ſtatutū condēnati de homicidio nō poſſunt cācellari de cōdemnatione: ſi ſecus eſſet in ꝯdemnatis ratione mādati. Adde hic qḋ no. Cy. in .l. j. C. ſi reus vel accu. mor. fu. de hac dictiōe facit .l. j. §. nūc videam⁹. ff. de cōiun. cū emā. lib.
3 ¶ † Sexto no. in eo ver. ꝙ iſte dictiones caſſum ꝛ inutile, ſi
d gnificāt ipſo iure[d]. ¶ Vltimo no. in ver. ſm predictā itaq; regulā. ꝙ nō eſt aliqs ꝯctus tāte ſolēnitatis, vt ſtipulatio, vel tāte eq̄tatis, vt mādatū, quin valeat vel debeat obſeruari lege ꝓhibēte.
4 ¶ † Itē no. de ſacramēto, ꝙ vbi eſt reprobatum[e] a lege, nō eſt obſeruāda fides. vides ergo ꝙ
e ius ciuile pōt reprobare iuramētū, vnde bene valēt ſtatuta q̄ in certis caſibus reprobāt iuramēta. ad hoc. ff. de leg. j. l. ſi qs inquilinos. §. vlti. qḋ infra declarabo in .xvij. opp. ꝛ no. legē vicē apoſtolici obtinere. i. vicē pape: vt remittat. ita ḋt gl. or. ꝛ ſing. i .l. adigere. §. fi. ff. de iure pat. vbi oino
5 videas. ¶ † Itē no. in prin. legis, ꝙ annullatio actus ḋr eſſe pena ſm Ia.
f bu. Io. an. dicit ꝙ nō eſt pena[f] annullatio. in c. vlt. de elec. li. vj. in nouel. Sol. ꝙ ſi annullať actus ratione ꝓhibitiōis: annullatio ḋr pena: vt hic, ꝛ. ff. de cōtrah. empt. l. ſenatus. ſed ſi actus eſt nullus rōne amiſſiōis mo
g di, vel forme: tūc iſta nullitas[g] nō dicitur eſſe pena. facit. ff. de ver. ob. l. q rome. §. flauius. hermes. ¶ Cōtra legē noſtrā op. plurib⁹ modis: ꝛ primo opp. ꝙ ſola verba debeāt attēdi, ꝛ ab eis nō dꝫ recedi: vt .l. nō aliter.
h de leg. iij. de exerci. l. j. §. ſi is qui nauē. ꝛ. ff. q ꝛ a qui. l. ꝓpſerit[h]. Sol. aut mēs legis eſt certa: ꝛ tunc ſeruamus magis mentē q̄ verba: vt hic. Aut mēs legis nō eſt certa: ꝛ tūc debem⁹ verbis inherere: vt in ꝯtrarijs. hec ꝓbanť in ratiōe ſui in .l. ſi alij. ff. de vſufr. leg. ¶ Scḋo op. ꝙ nō debem⁹ ſeruare mentez: vnde vř ob .l. labeo. de ſup. leg. Sol. ſic diſtingue, ꝙ aut mēs ꝛ ꝟba oīno diſcordāt, ꝛ neutrū ſeruabo: vt .l. ſi qs in fundi vocabulo. de leg. j. verba nō ſeruabo: qꝛ nō ꝯgruūt mēti. nec mētē: qꝛ nō ꝯgruit verbis. Aut verba ꝛ mēs ꝯcordāt: tūc vtrūq; ſeruabo: vt. ff. de ver. ſig. l. nois ꝛ rei. §. verbū. ꝛ tūc aut mēs ꝛ verba ſe habēt ſm plus ꝛ min⁹: ꝛ tūc aut mēs ſe hꝫ in plus. ꝛ hoc caſu ſi pñt verba trahi ad mentē, etiā ꝑ improprium intellectū trahā, ſi agiť de fauore, ſecus ſi agať de odio: vt ꝓbať ex ꝯiūctione duarū legū. ff. de li. ꝛ po. l. cū quidā. ꝛ .l. placet. ꝛ hec extenſio appellať extēſiua interp̄tatio, ꝛ nō cadit in ſtatutis municipalibus ſm Ia. bu. qḋ do. Cy. nūquam placuit: qꝛ lꝫ quantū ad verba ſit interpretatio extēſiua. i. intrinſeca, ſeu declaratiua: qꝛ ꝓprios terminos qui penes mentē ſunt nō excedit. alle. d. Cy. nō hic: ſed alibi ꝑ caſu duas leges. ſ. l. vlt. C. de indi. vid. ꝛ. ff. de ri. nup. l. liberū. §. ſenatus. Aut ecōtra verba ſe habēt in plus: mēs vero ſe hꝫ in min⁹: ꝛ tūc reſtringunť verba ad mētē: qꝛ nō vř verbis dixiſſe qḋ mēte nō cogitauit: vt .d. l. labeo. ꝛ ar. ff. de pac. l. qḋ dictū. de iure pa. l. adigere. §. quāuis. ꝛ hec reſtrictio appellať declaratiua interp̄tatio, q̄ bene cadit in ſtatutis municipalib⁹: vt .l. vt gradatim. §. ꝛ ſi lege. de mu. ꝛ ho. ſm Ia. bu. ¶ Aduerte, iſte dicit ꝙ interp̄tatio reſtrictiua eſt interp̄tatio declaratiua tñ: ſed ſm rei veritatē iſte ſunt ſpecies ſeparate, ꝛ ꝓdeſt hoc ſcire, ſi ſtatuto caueať ꝙ ſtatuta nullā recipiāt interpretationē[i]. Nā ſm do. Ia. recipiēt interp̄tationē reſtrictiuā,
i qñ mēs eſt certa: ſed ſi mēs eſſet dubia, nō poſſet recedi a verbis. ad hoc facit. C. de adul. l. quāuis. la. ij. ꝛ in c. exijt qui ſeminat. §. vl. de ꝟ. ſig. li. vj. Reſtrictio ergo ex mēte hꝫ locū in ſtatutis: qꝛ nō eſt impropria interp̄
6 tatio: ſed poti⁹ eſt quedā declaratio ex mēte ſtatuti ſm Ia. bu. ¶ † Sed do. Bar. declarat hic aliter p̄dicta ꝑ tres q̄ones. Et p̄mo q̄rit an ſtatuta recipiāt interp̄tationē extēſiuā. Gl. circa mediū vř dicere ꝙ ſic. ſꝫ circa ſi. diſtigue, ſm eū. Aut vis extēdere legē vigore alteri⁹ legis extēdētis, ꝛ ſic potes facere ſine dubio: vt. ff. ad mace. l. ſed iulianus. §. mutui. ꝛ ita loqť iſta gl. Aut vis extēdere a teipſo: ꝛ tūc aut ad caſum talē ſine quo id qḋ eſt diſpoſitū per legē nō poſſet habere effectū, ꝛ licet tūc extēdere: vt .l. ſi ſtipulatus fuero per te. de ꝟ. ob. ꝛ .l. ij. de iur. om. iu. aut ad aliū caſum ſimilē: tūc aut in illo alio caſu reperiť legis diſpoſitio ꝯria, ꝛ nō lꝫ extēdere, iſta habuiſtis no. in auť. quas actiōes. de ſac. ſan. eccle. ꝛ .l. ſi vero. §. de viro. ſo. ma. de teſt. mil. l. qḋ cōſtitutū. ꝛ facit ad hoc qḋ no. in c. diſpēdioſam. de iud. i cle. ꝛ in .l. ij. de pa. q ſi. diſtra. Et ꝑ Dy. i. c. in ar. de reg. iu. li. vj. Si vero nō rep̄iť diſpoſitū ꝯriū, tūc lꝫ extēdere ad ſimilia: vt. ff. eo. l. nō poſſunt. ꝛ .l. ſed ꝛ poſteriores. ꝛ ſic vides ꝙ ſtatuta, ꝛ conſuetudines recipiūt interpretationē extenſiuā ad caſus nō deciſos: vt. ff. eo. l. de quibus. ſm Bar. ad hoc facit. ff. de excu. tut. l. nō ſolū. §. qui primipilū. ꝛ
k C. de reuo. dona. l. his ſolis[k]. So. vbi tex. no. dicit ꝙ tacite cautū vř id in quo eadē ratio reperiť. ꝛ poſſes vno verbo dicere, ꝙ aut ſtatutū cōtinet ius ſingulare: tūc nō ſit extēſio. aut non cōtinet ius ſingulare, ſed gñale: ꝛ tūc pōt fieri extēſio ḋ ſimilib⁹ ad ſiľia: qꝛ iſta eſt natura gñalitatis: vt l. leges vt gñales. C. e. Adde ꝙ lꝫ cōſuetudo ꝛ ſtatutū interdū extēdanť: ſecus tñ eſt in p̄ſcriptione: qꝛ p̄ſcriptio ꝯſiſtit in actibus limitatis. ꝛ nō egreditur formā ipſorū actuum: vt. ff. de iti. actuq; priua. l. j. §. iulianus.

facit

7 facit qđ no. in. c. dilecti. de off. arch. p Inn. ¶ † Seqᶠ videre de interp̃tatione restrictiua, an hēat locū in statutis. sup h̃ Bar. sic distigňt. Aut ista restrictio fit p aliā legē: tūc ista restrictio pcedit: q2 ista est iterp̃tatio pbabilis ꝛ necessaria. ꝛ i scriptis redacta: vt. ff. de in ius voc. l. q̃uis. Si vero qs vult restringere a seipso pp aliquā eqtatē suadentē: tūc aut vult restringere vt aliqs lucreᶠ, ꝛ nō pōt: vt. l. pspexitᵃ. q ꝛ a qb. ̃m Bar. Sꝫ
8 Ja. ō are. dixit ꝙ illa lex caret spiritu: ſꝫ tu dic ꝙ rō legis dꝫ attēdi i sua gnālitate. i. in gnīb⁹ singuloꝝ: nō in singulis generū. ꝛ i h̃ fundaᶠ illa lex. Dato ergo qđ i aliquo casu singularissimo cesset rō legis, nō tñ ppterea restringiᶠ lex: q2 sufficit ꝙ lex sit rōnalis i sua gnālitate. ꝛ iste est tex. not. illi⁹. l. Aut qs vult restringere legē ne aliqs idebite lucreᶠ, ꝛ h̃ pōt fieri: vt l. vt gradatiꝫ. §. ſꝫ si lege. de mu. ꝛ ho. ꝛ. l. j. ō sac. san. ec. Aut vult restringere ne aliqs patiaᶠ dānū indebite. ꝛ hoc pōt fieri: vt. j. de noxa. l. si serui vestri. ꝛ ibi no. ꝛ. j. de in. deli. l. fi. §. in cōputatiōe. in gl. or. Ex p̃dictis habes ꝙ q̄nq3 recediᶠ a verbis p dispositi extensionē: q̄nq3 p gnālitatis arctationē. ¶ † Seqᶠ videre ō tertio, an possit recedi a v̄bis p impropriā expositionē. gl. tāgit hic ꝙ sic. sup hoc Bar. sic distinguit, qñ aliqs vult trahere v̄bū ad aliquē intellectū impropriū p aliā legē: ꝛ tūc pōt. ita loquiᶠ gl. ſꝫ si de hoc legē nō habem⁹: regula est ꝙ stam⁹ pprie significatio ni verboꝝ: vt. ō. §. si is q naue. Fallit si alia apparet mēs legis, q̄ colligiᶠ ex plurib⁹. Primo, si sensus pprius ꝯtinet iniqtatē: tūc intelligim⁹ ̃ꝫ impropriū. ꝛ ista est mēs legis: vt hic, ꝛ in. l. in ambigua. ff. eo. ꝛ. ff. de exc. tut. l. scire opꝫ. §. ſꝫ ꝛ si maxime. Scđo qñ rō legis repugnat: nā rō legis
b est mēsᵇ legꝫ: vt. l. cū mulier. ff. so. ma. ꝛ no. i. l. cū tale. §. falsaꝫ. ō ꝯdi. ꝛ de mō. p Dy. in. c. fi. de reg. iur. li. vj. Tertio si cōmunis vsus loquēdi repugnat ppie significationi: tūc mēs legis est vt intelligam⁹ ̃m cōeꝫ vsuꝫ loquēdi: ſꝫ sit impropri⁹: vt. l. j. in fi. de sup. le. de leg. iij. l. libroꝝ. §. qđ tñ cassius. ꝛ. l. nō aliter. de ver. sig. l. in vulgari. ꝛ. l. alphenus. ꝛ. l. annicul⁹.
9 ¶ † Et ideo ex p̃dictis apparet ꝙ si statutū dictat qⁱ faciens sanguineꝫ in palatio puniaᶠ: ꝙ tñ nō puniēᶠ ille q facit ibi flebotomiā: q2 statutuꝫ nō pōt sic intelligi vt incidam⁹ i absurdū: vt. l. pe. ff. ad exhibē. q̄ est lex not. ad hoc ̃ꝫ Bar. eodē mō si statutū diceret ꝙ homicida decapiteᶠ: dꝫ intelligi ō homicidio volūtario, nō de homicidio casuali. Itē nec ō homicidio licito: q2 talis intellect⁹ eēt absurd⁹. ¶ Sꝫ hic vnū q̃ro p declaratione p̃dictoꝝ. s. qñ dicaᶠ ꝯstare de mēte: R̃ñ. gl. qñ mēs id est rō, est scripta: ſꝫ ista nō est pfecta doctrina, sicut pꝫ i ꝯsuetudine, vbi nulla est scriptura: ꝛ tñ viget ibi mēs ꝛ rō ꝯsuetudinis. Et ideo ōt Pe. ꝙ qñ statutū
c fundaᶠ in rōne naturaliᶜ, vel interp̃tatio statuti fundaᶠ in rōne naturali. i. q̄ est de iure naturali, vel de iure gētiū: q2 tūc ōꝫ apparere de mēte, ac si mēs esset scripta i ipso statuto. qđ est not. dignū. ꝛ idē tꝫ Cy. facit ad h̃ insti. de legi. pa. tu. post p̃n. Itē facit ad p̃dicta qđ le. ꝛ no. ff. de acq. pos. l. si is q aīo. ¶ Redeo ad opp. ꝛ opp. tertio: nā ōꝫ hic ꝙ cōmittit in legē q legi facit fraudē. Cōtra, imo ista sunt diuersa: nā vr̄ ob. l. fraus. ff. e. Secōcedo q2 i facti q̄litate sunt diuersa facere ꝯ expresse, ꝛ facere in fraudē:
10 ſꝫ quātū ad pene paritatē sunt equalia: vt hic. ¶ † Iuxta qđ opꝫ videre
d quot modis fiat fraus legi. gl. in. l. fraus ᵈ. ponit q̃tuor modos. Prim⁹ mod⁹ est de re ad rē, puta de pecunia ad frumētū: vt. ff. ad mace. l. sed iulian⁹. §. mutui. Itē est exēplū in. l. quēadmodū. de agric. ꝛ cē. li. xj. Ex h̃ inferᶠ, ꝙ si statutū phibet extrahi frumētū de districtu metu caristie, ꝙ
e nō poterit extrahi farinaᵉ: q2 fieret fraus de re ad rē: ſꝫ frumentū ꝛ farina nō sint idē, imo sint diuersa: vt. l. quesitū. §. illō fortassis. de leg. iij. ¶ Scđo modo fit fraus de psona ad psonā: vt in. l. si spōsus. in p̃n. de don. inter vi. ꝛ vxo. j. de secū. nup. l. hac edictali. in auf. de nup. §. optime. ꝛ. j. qđ me. cā. l. sꝫ p imissionē. Ex hoc inferᶠ, ꝙ si p statutū p̃hibeᶠ ma-
f gnā emere possessionē i clusoᶠ: ꝛ ipse facit chartā dicere de quodā suo famulo populari, ꝙ nō vꝫ ꝯct⁹: q2 est fraus de psona ad psonā. ¶ Tertio
g modo fit fraus ᵍ de ꝯctu ad ꝯctū: puta phibit⁹ donare fingit se vendere, iste ꝯctus est null⁹ duplici rōe. s. rōne fraudis, ꝛ rōne simulatiōis: vt. ff. de do. inter vi. ꝛ vxo. l. si spōsus. §. circa. facit qđ no. ff. de vba. l. q test. ū. ō leg. ij. l. codicillis. §. instituto. p Dy. Ex hoc inferᶠ, ꝙ si statutū phibet ꝯduci camerā alicu⁹ artificis: ꝙ nō poterūt emi fruct⁹: q2 esset fraus de ꝯctu ad ꝯctū. in q est ꝑis rō phibēdi. ¶ Quarto mō fit fraus de mō ad modū: puta q2 mulier q̄ non pōt ꝯdeiubere, fingit se p̃incipalē: vt. ff. ad
h vell. l. q̃uis. §. sicū esset. ista fraus reddit ꝯctū nullū. nō ob. ꝙ sit color q̄situs: vt. ff. ad vell. l. vir vxori. §. fi. Ex hoc inferᶠ, ꝙ phibitūʰ nō pōt sub aliquo colore attētari. ista sunt mēbra gl. ¶ Sꝫ Pet. addit alia mēbra: nā quinto mō fit fraus de noīe ad nomē, puta ille q nō pōt esse assessor, facit se vocari ꝯsiliariū. j. de asses. l. fi. Ex hoc iferᶠ, ꝙ si ille q fuit assessor ex forma statuti phibeᶠ reformari, talis nō poterit sub alio noīe recōduci. facit ad hoc. ff. ad tertul. l. ij. §. tractari. ibi dū dicit verba canillat⁹. ad idē facit qđ no. in. l. j. j. de priui. scho. li. xij. ꝙ ille q nō pōt refirmari in potestatē, nō poterit mutato noīe deputari i defensorē: ꝛ ita ōt gl. ibi i dño Oldone. Intellige qñ mutaᶠ nomē, ꝛ nō mutaᶠ authoritas: nā si mutaretᶠ authoritas, q2 non esset eiusdē forme ꝛ nature, nō esset prorogatio seu reformatio: vnde nō esset phibitū: ad hoc facit qđ elegāter no. i. c. hi q.
i de p̃bē. li. vj. de ista fraude de noīeⁱ ad nomen loquiᶠ lex, eū q ꝓbabilē. ō. de eprs. ꝛ cle. qñ cleric⁹ nō pōt tenere ꝯcubinā, vocat eā sororē: vel ille qui nō pōt tenere vxorē alterius, vocat eā famulā, non concubinā, certe ista fraus sibi nō patrocinaᶠ: vt hic. ¶ Sexto modo fit fraus de tpe ad tpꝰ: vt. ff. ō mino. l. iij. §. j. in fi. ff. so. ma. l. filie mee. vbi habes notabile exēplū

cantum videtur id in quo eadem ratio reperitur. vide Bald. in. d. l. his.

de hoc. Illud exemplū nō est de lege legis: sed de lege cōuētionis: tñ est no. ō lege impetratiōis. habes aliud exēplū in. c. j. de renū. lib. vj. Ista fraus q̄nq3 ꝯmittiᶠ pcrastinādo: sicut dicit gl. ō Albertocasui qui mutuauit frumentū tpe vbertatis: ꝛ nūq̄ faciebat verbū rusticis qb⁹ mutuabat: imo ipsis offerētibus pcrastinabat: nā ista fraus sibi nō patrocinaᶠ: vt no. j. de ero. mili. ann. l. nulli. li. xij. ¶ Septimo fit fraus de quātitate ad quātitatē: vt. ff. de iure pat. l. si libertus minorē. facit. j. de vsufr. l. eos. §. si qs autē. ꝛ. l. athletas. §. pretor ait. ff. ō infa. Ex hoc inferᶠ, ꝙ si statutū prohibet folliculū vini vēdi vltra sex denarios: ꝛ taberna-
k riusᵏ addit castaneā, vt habeat decē denarios, ꝙ ipse dꝫ puniri: q2 castanea non est digna isto p̃tio superaddito, vnde presumiᶠ fraus. Adde etiā ꝙ * assessores q̄nq3 cōmittunt fraudes: verbi gratia: si vltimo mēse regiminis nō p̄nt absoluere, patiūtur labi tp̄s irreparabilis instātie. ex forma statuti isti debēt puniri: q2 faciūt fraudē statuto: nam vbi nō possunt absoluere, faciūt ꝙ tēpus absol- e uit reū. ad hoc. l. j. cū gl. sua. j. de deserto. li. xij. Facit etiā fraudē officialis, qui fingit se dormire, vel egrotare, ad hoc vt inimici irruāt in districtū: vt no. de potestate castri frāchi, in. l. si qs barbaris.
11 j. de re. mil. lib. xij. * ¶ † Quarto op. diciᶠ hic ꝙ ea que fiūt cōtra legē, habenᶠ p infectis. Cōtra, oīa maleficia fiūt cōtra legē: ꝛ tñ nō habenᶠ pro infectis: imo puniūtur faciētes. vnde videtur ob. j. ō adul. r. eū qui duas. ff. de fideiuſ. l. si a reo. §. illud qđ vulgo. ꝛ. ff. depo. l. bona fides. Sol. ipsum fa- f ctū nō habetur pro infecto: sed ex eo nō resultat iuris effectus quantū ad commodū faciētis: sed quantū ad incōmodum eius sic: ̃m Pet. Bart. dicit ꝙ haberi pro infecto est quedā fictio: vnde g quaten⁹ equū est ꝙ habeaᶠ p infecto, eatenus fingiᶠ infectū: ſꝫ quaten⁹ est equū ꝙ habeaᶠ pro facto, nō fingiᶠ infectū: q2 fictio dꝫ esse ratiōabilis ꝛ equa: q2 ergo equū est ꝙ habeaᶠ p infecto quātū ad cōmodū, ſꝫ nō quantū ad penā: q2 equū est ꝙ maleficia puniāᶠ: ideo nō ostāt ꝯria. Tu breuiter dic ꝙ prohibita habenᶠ p infectis quoad suifirmitatē: vt hic in verbo, pro infectis. ꝛ i ver. nullum enim. sed nō habētur pro infectis quoad faciētis penalitatē: vt hic in ver. nec penas. vñ ter. illius legis dissoluit cōtrariū: si subtiliter aduertatur. ¶ Quinto op. ꝛ videᶠ ꝙ illud qđ fit factū cōtra legē, est validū: nam licet fieri nō debuerit, factū tamē tenet. lege enim caueᶠ ꝙ sentētia non debet ferri cōditiōaliter, lata tamē tenet: vt. ff. qñ ap. sit. l. j. §. biduū. Sol. aut lex simpliciter prohibet, ꝛ nō vꝫ qđ in ꝯrium fit: vt hic. aut vltra pce- h dit ꝯfirmādo: ꝛ tūc vꝫ. vt in ꝯrio. ¶ Aduertatis: ista solutio p̃supponit ꝙ snīa possit ferri sub qua libet cōditiōe: tamē hoc nō placet Pet. vnde vr̄ i
l dicendū ꝙ aut est talis cōditio ˡ q̄ pōt cōcludi de natura negotū: tūc sentētia vꝫ. aut nō pōt ꝯcludi de natura negotū, vel de natura iudicij: vt si rex est i Fräcia: tūc sentētia est nulla. Dices tu certe in primo casu nō potest loqui. §. biduū. q2 tūc sententia est insta ꝛ pmissa: vt. j. de sen. l. cū iudex. ꝛ. l. cui eox. R̃ñ. imo hꝫ locū. §. biduū. in tali exēplo: petebā rem emptā, iudex condēnauit vēditorem mihi sub conditione si pretiū soluero: nō debuit istā sententiā sic ferre: q2 pretiū nō est in cōditione: sed in obligatione, vel modo: vt. ff. de ac. emp. l. iul. §. offerri. tamē nihilomin⁹ sentētia vꝫ. Iteꝫ in alio exēplo, agebā ex ꝯctu innominato: iudex cōdēnauit mihi aduersariū sub ꝯditiōe si modū impleuero. nō debuit hoc facere, sed absoluere: q2 nō erat nata actio mihi: vt. j. de re. pmu. l. ex placito. tñ ista snīa vꝫ: q2 nō est lata ꝯ ius cōstitutiōis. ſꝫ ꝯ ius partis: ꝛ sic nō ob. l. l. nostra: q2 lex nostra loquiᶠ qñ fit cōtra ius legis. ꝯria loquūtur qñ fit

a ¶ Prospexit. Ad. l. pspexit. vide Bal. in precedenti col. ꝛ qđ ibi dixi.
b ¶ Mens. Adde Bald. i. d. l. j. de inter.
c ¶ Rōne naturali. No. qñ dicaᶠ cōstare de mēte. ꝛ idē tꝫ Pet. de Anc. in c. canonū statuta. de ꝯsti. vbi referēdo Cy. ꝛ Bal. h post Pet. ōt ꝙ ppter rationē nō scriptā pōt ōuiari ꝛ recedi a v̄bis legis, dūm ista rō sit naturalis ꝛ naturaliter pbari possit. l. scire opꝫ. §. sufficit. de exc. tu. ꝛ vid bal. i. l. j. j. ō iter.
d ¶ Fraus. vide in. c. q̃uis. ex̃ de priui. ꝛ Dy. i. c. fi. de re. iu. in vj. ꝛ. xiij. q. iij. c. plerique. ꝛ Pe. ō an. in. c. canonū statuta. i vers. iuxta predicta ꝯgrue. ō ꝯsti.
* ¶ Omnia hec q̄ ō fraude no. Bal. desumpsit ex Guil. ō Cug. in. l. fraus. ff. de legib. M. Ant.
e ¶ Farina. Seqtur Pe. de an. i. d. c. canonū statuta. vers. iuxta predicta congrue. ꝛc. al'r tñ loqᶠ Bal. in. l. qđ ñ rōne. ff. e. ibi ēt tāgit an si phibeᶠ extrahi vinū, intelligaᶠ prohibitum oleum.
f ¶ Incluso. Seqᶠ Pe. ō an. in. d. c. canonū statuta. i v. iuxta p̃dicta cōgrue.
g ¶ Fraus. No. i materia, ꝙ si non pōt ex̃ districtū extrahi vinū, non poterit ēt portari vna fiala gratia gustus. l. j. ꝛ ibi Bal. j. q̄ res ex- por. nō. pos. ꝛ in materia vide Jo. an. i regula, certū. ō reg. iur. in vj. ꝛ Bar. in. l. ꝯtra. ꝛ Bal. in l. fraus. ff. e. vbi ēt ꝙ si emācipatio stetit diu occultata p̃sumiᶠ fraudulēta ꝛ simulata.
h ¶ Prohibitū. adde i. l. si a te. j. ō pac. inter emp. ꝛ vendi.
i ¶ De noīe. Adde c. auaritie. de elect. in. vj. ꝛ Bald. in. l. fraus. ff. eodem.
k ¶ Tabernarius. Adde Bal. in. l. ab Anastasio. in fin. j. mā. seqᶠ Pe. ō an. in. c. canonū statuta. ver. iuxta predicta ꝯgrue. de cōsti.
l ¶ Cōditio. Vide bal. i. d. l. cū iudex. ꝛ bal. in add. Spe. in tit. de sen. cū seq. vbi ēt tꝫ opi. Pet. h̃: ſꝫ Cy. h̃ i. v. op. ꝛ in. l. cū iudex. gl. tꝫ opi. cōeꝫ. ꝯ ter. i. §. biduū. intelligaᶠ in

qualibet cõditione
extrinseca.ꝛ bene.ꝛ
ita tȝ Ange. in.l. a a
diuo pio.§.in ven⸗
ditione.ff.de re iu⸗
di.ꝛ.d.§. biduum.
post glo.Bart.
a ¶ Instãtie. Uide
tamẽ Bar.ꝛ Bal.
ꝛ.d.l.cũ iudex.ꝛ qd
scripsi post eos.ꝛ i
hoc passu dubio vi
detur posse cõclu⸗
di qd sñia lata per
hec verba, cõdẽno
si pbaueris,non te
neat.d.§.biduũ.cũ
sit iniqua,ꝛ retra⸗
ctanda p iudicẽ ap
pellatiõis:q2 iudex
dȝ pnuntiare ex a⸗
ctȝ.l.illicitas.§. ve
ritas.ff.de offi. pre
si.ꝛ actore nõ pro⸗
bante dȝ reũ absol
uere. l. q accusare.
cũ vul.j.de eden.ni
si incõtinenti.i. an
tequã iudex ad ex⸗
traneos act⁹ diuer
tat probatũ sit.l.cõ b
tinuus. in princi.ꝛ
ibi Pau. de cas.ff.
de ver.obl. q2 tunc
sñia censet iuste la⸗
ta, ac si ante sñiam
pbatũ esset.l. gñali
ter.in prin.cũ gl.in
vꝰ.diffinitiua.j.de
re.cre.ꝛ ita intelli⸗
gant no. p Spe.in
ti.de sen.pla.§. iu⸗
xta.versi.sed ecce.ꝛ
i.§.species.vers.qd
si iudex.ꝛ ibi Joã.
an.ꝛ Ange.in.l.iu⸗
dex.ff. de re iudi.ꝛ
Bal.hic licet aliter c
dicat Bar. in.d.l.
cũ iudex.ꝛ ibi vide
Ang.ꝛ Bal.in ad⸗
di.Specula.in tit.
de sen.
b ¶ Cõstiterit. Uid
Bar.in.l.muto.§.
sub conditione. ff.
de tutelis.
☞Adde Card.in
cle.j.q.xiij.de offi.
dele.Pañ.in.c.sa⸗
cro.nu.xiij.ꝛ ꝙ ibi
posui in apostil.ad
ipsum,in vers.pre⸗
supponit citatio⸗
nem.extra de sent.
excom.ꝛ Fel.in.c.si
cõstiterit.ꝛ ibi Jo.
de Ana.extra, de
accu.Celsus.
c ¶ Expressio iuris.
Uide per Ant. de
butrig.in.c.venera
bili.extra de offic.
dele.ꝛ ibi per Jmo
laȝ.ꝛ Bal. in.l.pre
scriptione.j.si con⸗
tra ius vel vti.pu.
ꝛ in.l.j.j.de errore
calculi.

contra ius partis.Jtẽ ꝑpter authoritatẽ rei iu⸗
dicate.Ecce aliud exẽplum: cũ iudici laberet tps
instãtie[a],ꝛ esset ei pcise penale ex forma statuti, si
nõ expediret pcessum, nec recuperat pbationes,
iudicauit sub cõditiõe si postea pbaret:certe non
debuit sic pnũtiare:tñ vȝ sñia:ꝛ pbatio sequens
retro fingit.nã si nõ fingeret retro, nõ valeret:q2
esset ordo puersus.istud pbat.j.de re.cre.l.gene⸗
12 raliter.post princ.¶†Sȝ iuxta hoc q̃ro.pone ꝙ
iudex fert certã sñiam cõdẽnatoriã in aliqua pe⸗
na criminali,sȝ postea inserit istã cõditionẽ, ꝙ si
talis sñia eẽt cõtra formã statuti,ꝙ eã reducit ad
statutũ.mõ querit an ista cõditionalis sñia vale⸗
at.ꝛ videt ꝙ sic.nã aut ꝯditio est falsa,q2 sñia est
ꝑm formã statuti:tũc vȝ dispositũ,ꝛ non vȝ cõdi⸗
tio.Aut est vera:tunc remouet pri⁹ dispositũ:ꝛ se
quimur illud qd vltimo disponit in forma statu
ti:q2 dicit gl.decreti vltimo vbo sñie est standũ.
Breuiter dicendũ est ꝙ tũc vȝ sñia ꝯditionalis,
qñ nõ implicat cõtraria: sed qñ haberet implica⸗
re cõtrariũ eius qd est dispositũ: tũc dispositũ in
specie: ꝛ clare pualet istis verbis generalib⁹ scdʒ
Jac.de bel.q ita disputauit.De quo tñ aliter lo⸗
quit Bar.ff.de penis.l.moris.§.iste fere.vbi vide
as. pdicta pcedũt qñ conditio respicit pronunti.
sed qñ conditio apponit ipsi iurisdictioni, cessat
iurisdictio,nisi ꝯditio sit vera:vt no. plene Jnn.
c.dudũ.de psum.ꝛ no.in.c.j.de offi.dele.in cle.fa
cit qd idẽ no.extra de offi.de leg.c.si p debilitate.
13 ¶†Juxta hoc quero.nunqd hec clausula si tibi
cõstiterit[b], faciat cõditionem: Rñ.aut loqmur
quantũ ad inqrendũ de veritate,ꝛ nõ facit cõdi⸗
tionẽ:q2 nõ põt aliter cõstare,nisi veritas inqui⸗
ratur:vt.l.si eũ.in prin.ff.si qs cau. Aut loqmur
quantũ ad effectũ rei cõmisse: tũc refert: aut ista
verba referunt ad cõmissarij simplicẽ instructio⸗
nem:tũc nõ faciunt conditionem, nec etiã est ali⸗
quis citãdus:q2 ille q facit inquisitionẽ solũ ad
suam instructionẽ,nõ tenet aliquẽ citare: vt ele⸗
ganter no.Jnn.in.d.c.dudũ. Aut hec verba nõ
referunt ad simplicem informationem, sȝ ad cãe
cognitionẽ:tũc refert:aut ista cõditio apponitur
in literis iustitie,aut in literis grẽ. Si apponit
in literis iustitie,tũc refert:aut cõcernit pbatio⸗
nem q̃ ẽ de natura iudicij:verbi gratia.cõdẽno si
pbabit:vt dicũt litere apostolice:tũc dico ꝙ con⸗
ditio pbatiõis nõ est cõditio in literis iustitie:sȝ
est expressio[c] iuris cõis.Jta not. Jnno. extra,de
offi.dele.c.prudentiã. Aut ista est pbatio extra⸗
nea motu principis inserta. verbi grã: absoluas
Titiũ si tibi cõstiterit ꝙ fuerit in seruitio ecclie.
tũc talis clausula facit verã ꝯditionẽ.ar.ad hoc.
ff.de acqui.he.l.eũ q duob⁹.§.filꝰ.de rescrip.c.cũ
dilecta.ꝛ de resti.spol.c.pisanis. Aut loqmur in
literis gratie:tũc aut qs pcedit tanꝗ iudex, aut
pcedit tanꝗ puisor,nõ in figura iudicij, sed tan⸗
quã vir bon⁹ cuiusdã negotij cõmissari⁹: primo
casu dȝ citare aduersariũ,si qs est. scdo casu non
tenet citare aliquẽ: q2 vȝ qd facit, dũmõ cõditio
sit vera:vt no.Jnn.in.d.c.dudũ. tunc aũt dico ꝙ
est aduersari⁹,qñ terti⁹ ledit.sȝ si negotiũ cõmis⸗
sum est soli⁹ cõmittẽtis: tũc null⁹ est aduersari⁹
ꝛ iõ null⁹ citãdus:vt no.Jnn.in.d.c.dudũ. facit
qd no.ff.de bo.pos.l.iij.§.pe.in gl.ord.nã vbi ab⸗
senti nõ piudicat in aliquo:nemo est citãdus. ita
dicit ibi gl.not.de hoc ẽt p Cy.in.l.fi.j. q admit.
ad bo.pos.poss.vbi vide.¶ Ex pdictis conclude
ꝙ interdũ ꝯditio apponit iurisdictiõi quoad iu
risdictiõis principiũ:ꝛ in hoc adde qd no. Bar.
ff.de cõdi.ꝛ demõ.l.multũ interest.Jnterdũ pro⸗
bationi,interdũ simplici instructioni, interdum
sententie plationi: vt ex predictis apparet.ꝛ hec
14 sunt not.digna.¶†Sed oppo.sexto. lege cauet
qd id qd contra legẽ fit, valet. dicit lex ꝙ relega⸗
to ad tempus iudex non debet adimere bona: ta
men si adimit,valet sentẽtia.ita dicit textus no⸗
tabilis de interdict.ꝛ relegat.l. relegatorum.§.
ad tempus. Solutio ibi lex non stat in finibus
prohibitionis;sed vltra procedit determinan⸗
do ꝙ valeat:ꝛ sic non ob. vel ibi est speciale pro⸗

pter authoritatem rei iudicate. Jsta non placent Petro, imo dicit ꝙ
sententia ista tanquaȝ continens expressum errorem est nulla ipso iu⸗
re.ꝛ ita intelligit illum textum. Ex hoc infertur, ꝙ quando statutum
determinat certam penã,ꝛ vltra procedit prohibendo aliã imponi: ꝙ si
iudex aliã imponit,est nulla:q2 est cõtra formã ꝯstitutiõis. Nõ ob.ff.de
penis.l.moris.§.iste fere.vbi lȝ sit pbibitũ decurionẽ dãnari ad bestias,
tñ si cõdẽnatur,valet:q2 ibi nõ cõstabat de qualitate decurionatus,ꝛ sic
nõ fuit error expressus:ꝛ ista est veritas per.l.si qs filio exheredato.§.qd
si quis.ff.de iniust.test.ꝛ ita teneatis. Si aũt statutũ determinaret penã
sed nõ pcederet vlterius prohibẽdo aliã penã infligi: tunc bene valeret
sentẽtia in alia pena lata:vt.ff.de infa.l.qd ergo.§.pena grauior.nã psu
15 mitur ꝙ iudex hoc fecerit ex cã.ad idẽ facit.ff.de penis.l.hodie.¶†Se⸗
ptimo opp.q2 certũ est ꝙ lex ꝓhibet dolũ ꝯmitti:tñ si dolus cõmittat in
cõtractu, vȝ cõtractus: vt.ff.de dolo.l.ꝛ elegãter.ꝛ.ff.de ver.ob.l.qs cuȝ
aliter. Sol.dicit Pet.ꝙ aut pbibet substantiã ꝯctus: tũc nõ vȝ ꝯctus,
vt hic. Aut lex pbibet qualitatẽ:ꝛ tũc vȝ cõtractus. ꝛ ita loquit lex con
traria,per quã theoricã infert,ꝙ ita vȝ ꝯtractus bonefidei dolo initus,
sicut ꝯctus stricti iuris:q2 nõ est improbatus cõsensus: sed quedã quali
tas.i.modus deueniẽdi ad ꝯsensum: vñ nõ est ibi vitiũ in parte intrinse⸗
ca,sed in modo.ꝛ ita tȝ Pet. Alij dicũt ꝙ ꝯtractus est null⁹: q2 deficit
cõsensus, vbi est ꝯtract⁹ dolo velatus:sed ista rõ est falsa: q2 inferret,ꝙ
esset null⁹ ꝯtractus stricti iuris,si deficeret cõsensus: vt.l.nõ solũ.de act.
ꝛ ob.sed istud est falsum: vt.j.de inuti.stip.l.si dolo. Cõfirmat hec ratio
per.l.j.§.cõuentionis.ff.de pac.¶ Tu dic ꝙ cõtractus bonefidei est nul
lus ipso iure dolo dãte cãm cõsensui:sed cõtractus stricti iuris valet me
ro iure:ꝛ ista est opi.glo. Et ratio diuersitatis est: q2 dolus repugnat na
ture contractuũ bone fidei,ꝛ summe equitati que desiderat in ipsis: vt
ff.depo.l.bona fides.sed ꝯtractus stricti iuris nõ desiderãt tantã equita
tem,ꝛ ideo attẽto mero rigore vȝ cõtractus:ꝛ ista est veritas. Ad legeȝ
nostrã rñdetur vt.s.q2 lex nostra loquit vbi prohibetur ꝯtractus: sed le
ges cõtrarie loquũtur vbi prohibet modus ꝯtrahendi, seu mediũ indu
ctiuũ ad contractuȝ: vnde pbibitio est ibi in quodã preambulo, non in
actu principaliter exercitato: simile habes.ff.de condi.ob tur.cau.l.si ob
16 turpẽ. ¶†Octauo op. liberi hominis pbibetur cõmercium:tñ lege ca⸗
uet ꝙ inter ignorãtes valeat vẽditio liberi hominis, ꝙꝙ stipulatio nõ
valeat: vnde vr ob.ff.de cõtrahẽ.emp.l.ꝛ liberi hoĩs.ꝛ.l. liberi hoĩs em⸗
ptionẽ.ꝑpter ignorãtiã ergo illud qd est pbibitũ,reducit ad permissũ.
simile habes.ff.de leg.ij.l.fi.§.fi. Sol.dicit Pe.ꝙ in libero homine non
prohibet ꝯctus,sed bene pbibetur impossibilis datio:q2 in eo non cadit
dñiũ.ꝛ sic nõ ob. cõtraria. ¶ Aduertas:alij dicũt ꝙ aut est talis ꝯctus
qui de sui natura necessario ordinat ad dñiũ,sicut est stipulatio:ꝛ iste cõ
tractus nõ tenet. Aut ordinat ad detentionẽ facti.ꝛ iste cõtract⁹ tenet:
q2 liber homo potest bona fide possideri : vnde cũ cõtractus emptionis
ordinet ad hoc,merito valet inter ignorãtes.ꝛ ita no.dicit gl. in.d.l. li⸗
beri hominis.quã bene no.¶ Sed ego aliter ꝯsidero: q2 dico ꝙ sunt ꝗ⸗
dam cõtractus de quorũ natura oritur duplex obligatio.s.primitiua ad
rẽ,ꝛ secũdaria ad interesse:ꝛ tũc talis cõtractus valet inter ignorantes:
q2 efficacia obligationis tunc cõsistit in obligatione secundaria, que est
possibilis pfecte exequi de iure.ꝛ ita pcedit exẽplũ de vẽditione: q2 iste
cõtractus de sui natura ordinat ad pstationẽ interesse, vbi in limine cõ
tractus imminet euictio,vel nõ põt fieri efficax traditio: vt.l.j.in pñ.de
actio.emp. Quidã autẽ sunt cõtractus de quorũ natura nõ orit nisi pri⸗
mitiua obligatio:sicut est stipulatio rẽ dari, vbi nõ succedit interesse in
obligatione: vt.ff.de verb.ob.l.vbi aũt nõ apparet.§.fi. tunc talis ꝯtra⸗
ctus est nullus:q2 nõ tenet cõtractus qui sine vitio nõ põt perfici.istam
theoricã dat tex.ff.de cõtrah.emp.l.si in emptione.§.iteȝ si emptor.que
17 verba sunt subtilia.¶†Nono opp.de.l.ꝛ si ꝯtra.j.de nup. vbi factũ cõ⸗
tra legem, tamen postea cõfirmatur. Sol.ibi nõ habebat perpetuã cau⸗
sam prohibitionis:hic sic. Jsta sol.est cõtra tex.ff.de verb.obl.l. si stipu
lex.nam ad infirmandum contractum sufficit causa prohibitionis tem⸗
pore contractus: vt ibi tex.no.dicit. Alij dicunt ꝙ in.l.ꝛ si cõtra. super⸗
uenit causa cõfirmans,ꝛ cessauit causa prohibitionis, vnde purgatũ est
vitium:ꝛ sic valet,tanquam gestuȝ tempore permisso.arg.ff.de here.in
sti.l.in tempus.¶ Tu cõiunge primam sol.cum secũda:naȝ aut in per⸗
petuo prohibitis,ꝛ non possunt conualescere.de verb.obli.l.inter stipu⸗
lantem.§.sacram. Aut in non habentibus prohibitionem perpetuam:
tunc si superueniat causa confirmans, confirmatur secundum Dyn. in
c.non firmatur. Declarando Dyn.dico quod superuenit causa confir
mans eoipso quod durat causa influens,id est cõsensus: vt.d.l.ꝛ si con⸗
tra. Adde hic quod legitur ꝛ no.ff.de ritu nup.l.a diuo. vbi glo. dicit ꝙ
licet quando dolus dat causam contractui possit deceptus vti contra⸗
ctu, si vult:q2 claudicat cõtractus.tamen secus est si nõ soluȝ est ibi do⸗
lus,sed est vera prohibitio legis:q2 stante causa prohibitionis contra⸗
18 ctus est nullus,nec claudicat.qd est bene ꝛ signanter notãdũ.¶†Alte⸗
rius oppo.decimo loco. dicitur hic ꝙ non valet quod sequitur ex eo qd
est prohibitum.contra, dominiũ sequitur ex obligatione ꝛ contractu:
tamen nos habẽmus quod ex inutili ꝛ prohibito contractu trãsit do⸗
miniuȝ: vt plene legitur ꝛ no.in.l.ꝛ elegãter.ff.de dolo. ergo falsa est ista
regula: prohibito ꝯtractu, prohibetur quicquid sequitur ex eo. Breui⸗
ter respon.ꝙ dominij trãslatio nõ sequit ex cõtractu tanquaȝ ex imme⸗
diata

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

diata causa,sed sequit ex volũtate tradẽtis, q vult trãsferre dominiũ,
quod põt trãsferre,etiã ex causa falsa ꝛ putatiua: vt.ff.de ꝯdi. ob cãm.l.
ij.§.subtilius.si ergo cõtractus esset immediata cã dñij:exemplũ in.l.iu
bemus.§.de sac.san.eccl.tũc vitiato ꝯctu,bene impediret dñij trãslatio:
per regulã huius legis. Similiter dico in possessione:nã si cõtractus est
immediata causa possessionis:vt ꝯtractus precarij: tũc si nõ tenet ꝯtra-
ctus,non trãsit possessio: vt.ff.de acq.pos.l.si aliquã rẽ.expressius in.l.si
quis ante.in versi.si quidẽ nũmo vno.eo.tit. Sed qñ contractus non est
immediata causa possessionis:tũc ex cõtractu nullo tanquã ex causa p-
xima,imo ex sola traditione trãsit possessio.iste est tex.no.ff.de acq. pos.
l.j.§.si vir vxori. Ratio predictorũ hec est:qꝛ sola causa prima est illa q̃
principaliter operaꝛ in effectu: vt no.in.l.si mulier.re.amo. q̃ causa pri-
ma stat per se:ꝛ ideo nõ vitiatꝛ vitiata causa remota,iuxta no.per Pe.ꝛ
Cy.j.de lui.pig.l.intelligiꝛ.vel dic ꝙ aut est eadẽ ratio ꝓhibitiõis in cã
ꝛ cãto:tũc hꝫ locũ rõ huiꝰ legis,aut nõ hꝫ locũ eadẽ rõ ꝓhibitionis:tũc
hꝫ locũ lex cõtraria. Qd aũt non sit eadẽ rõ ꝓhibitionis, ex hoc cogno-
sco:qꝛ aliquid est ꝓmissum in causato:qd in cã est simpliciter prohibitũ.
19 ☙ †Undecimo opp. ꝛ vr̃ ꝙ cõtractus cõtra legẽ factus ꝛ qd ex eo seqꝛ,
valeat,sed debeat rescindi: vnde videꝛ ob.ff.qd me.cau.l. metũ.§. sed qd
ꝓto.ꝛ.§.volẽti.ꝛ.ff.de except.do.l.apud Celsum.§.metus.Sol. interdũ
lex obuiat actui destruẽdo:tũc actus valet, sed nõ hꝫ efficaciã ope exce-
ptionis, vel per aliũ modũ infirmationis inductũ a lege: vt legiꝛ ꝛ no.ff.
20 de ope.no.nun.l.de pupillo.§.si is cui. ☙ †Interdũ lex obuiat actui fie-
ri ꝓhibẽdo:ꝛ hoc fit multipliciter. Primo modo potestati datoris de-
trahẽdo: vt.j.de iure dot.l.si prediũ.ff.de reb.eorũ.l.j.tũc quantũ ad ꝓhi
bitũ nõ vꝫ ꝯtractus ipso iure. Secũdo modo obuiat lex cõtractui pote
statẽ administratori adimẽdo:ꝛ nõ valet ꝯtractus quãtũ ad representa
tam personã:sed quantũ ad ipsũ ministrũ,si forma cõtractus patitur,
cõtrahitur obligatio:qꝛ est extra causam ꝓhibitionis: vt.j.de pred.min.
l.ꝛ si is. Tertio modo lex obuiat ꝯtractui rẽ a cõtractu eximẽdo:ꝛ tunc
cõtractus est nullus:qꝛ res habeꝛ loco materie:ꝛ qñ materia resistit for-
me,nõ fit impressio: vt.ff.de ver.ob.l.inter stipulantẽ.§.sacrã. Iuxta hoc
quero,vtrũ saltẽ oriaꝛ naturalis obligatio ex ꝯtractu ꝓhibito: Rñ. In
terdũ lex resistit cõsensui ꝯtractus formatiuo:tũc nõ oritur aliqua obli
gatio:qꝛ vbi est defectꝰ ꝯsensus vere vel interpretatiue,nõ nasciꝛ natu-
ralis obligatio: vt.ff.de pac.l.j.§.ꝯuentionis. Interdũ lex resistit cõsen-
sui obligationis ꝓductiuo:ꝛ tũc refert:aut ratio legis cõsistit in iure ci-
uili,aut in iure gẽtiũ:si ꝯsistit in iure ciuili,oritur naturalis: vt.l.j.ff. de
nouaꝛ.ꝛ de ver.obl.l.si pupillus. si autẽ ꝯsistit in iure gentiũ,nõ oriꝛ obli
gatio naturalis:qꝛ obligatio naturalis est de iure gentiũ,nõ contra ius
gentiũ: vt in.l.cũ amplius.§.is natura.de reg.iur. Et ex hoc inferꝛ,qd si
ratio legis ꝯsistit in dolo vero,vel ꝓ̃sumpto:nõ oritur obligatio natura
lis:qꝛ dolus est ꝯtra ius gentiũ: vel si oritur, fingiꝛ nõ oriri: qd est no.di
gnũ. Interdũ lex resistit cõsensui effectiuo.i.resistit solũ respectu mouẽ-
di act.tũc ꝯctus valet,ꝛ oritur actio: sed obstat exceptio: vt.ff. ad mace.
l.j.in pn.ꝛ.ff.ad velle.l.j.in prin. Interdũ lex resistit actui executiuo.i.re
sistit fini pricipaliter intẽtato:tũc nulla oriꝛ obligatio: qꝛ ois obligatio
est ꝓpter finẽ.vñ ex quo finis est impossibilis, reputaꝛ impossibile prin-
cipiũ ꝛ mediũ: vt in.l.j.j.de suffra.facit.j.de predijs mino.l. si ad resoluẽ
21 dum.ꝛ.ff.de re.eo.l.magis.§.si pupillus. ☙ †Duodecimo opp. ad idem
lege caueꝛ ꝙ minor nõ põt se obligare:tamẽ si se obligat,restituiꝛ in inte
grũ.ergo nõ est ipso iure nullũ:sed annullandũ taꝫ quo ad ꝯtractũ prin
cipalẽ,ꝙ̃ quo ad quelibet capitula eius: vt.ff.de mino.l. verũ.§.pe. ꝛibi
not. Sol.interdũ fit cõtra legẽ:interdũ ꝯtra beneficiũ legis. Primo ca
su ipso iure nõ valet: vt hic. Scdo casu valet: sed beneficio legis minor
vti põt,vnde inspiciẽda est forma beneficij:qꝛ quãdoqꝫ beneficiũ cõsistit
in exceptione,quãdoqꝫ in petitione: vt extra de iureiur.c.debitores.ꝛ sic
22 nõ obstat. ☙ †Ulterius opp.decimotertio, ꝛ videtur ꝙ id quod sequiꝛ
ob id valeat,vnde videtur ob.j.de pred.mino.l.ꝛ si is. Sol.aut id quod
sequitur ob id,fundatur in ꝓpria virtute ipsius cõsequentis:ꝛ tunc va-
let: vt ibi. Et est ratio:quia est extra causam ꝓhibitionis: aut nõ potest
fundari nisi in virtute antecedẽtis prohibiti:ꝛ tũc nõ valet, ꝛ est ratio:
23 qꝛ est in causa ꝓhibitionis,ꝛ ita loquiꝛ hic. ☙ †Oppo. decimoquarto.ꝛ
videtur valere accessoriũ absqꝫ principali, vnde videꝛ obst.l. stipulatio
ista.§.alteri.ff.de ver.ob.vbi nõ valet principale,tamẽ valet penale. So
lu.dicit gl.aut principale est cõtra legem,ꝛ non valet penale:aut est pre-
ter legẽ,ꝛ tunc valet penale:ꝛ ita loquitur contrariũ. Ista solutio vide-
tur falsa per.l.seius ꝛ augerius.ff.ad.l.falci.nã ibi principale dispositũ
quod nõ detrahetur falcidia,nõ erat contra legẽ: cum oriretur natura-
lis obligatio de iure gentiũ: vt dicã.j.de iur.ꝛ fac.igno.l.cũ quis. ꝛ tamẽ
a nõ valet ibi penale. ☙ Et ideo respõ.[a] sic, quod aut in principali ꝛ pena
li est eadẽ ratio ꝓhibitionis:ꝛ neutrũ valet: vt hic,ꝛ.ff.de verb.obl.l.sti-
pulatio hoc modo cõcepta.ꝛ.l.si homo mortuus. Aut nõ est eadẽ ratio
prohibitiõis: vt qꝛ in principali est defectus,qꝛ quis stipulaꝛ alteri. In
penali nõ est defectus,qꝛ stipulaꝛ sibi:tũc valet penale,ꝛ principale habe
tur loco ꝯditionis,nõ loco permissionis:ꝛ ita intelligiꝛ.§.alteri.ꝛ eo.ti.
24 l.liber homo.§.decẽ. ☙ †Decimoquinto opp.de.l.Barbarius.ff.de of
fic.preto.vbi valẽt gesta a minus iusto pretore:ꝛ cõtra legem creato.ꝛ sic
nõ vitiatur qd sequitur ob id. Sol.ibi est speciale propter publicam vti
litatem,ꝛ communẽ errorẽ, vt ibi. Ista solutio videtur falsa per.l.ij.j.de
sen.ꝛ interlo.vbi in priuata vtilitate idem opera-
tur error quod in publica. ꝛ ideo dic quod quan-
do aliquid est prohibitum respectu sui: tũc quic-
quid sequitur ob id in eadẽ persona non valet. ꝛ
ita loquitur hic. Sed quatenus protenditur in
personam non prohibitã, ꝛ subest ratio equita-
tis:tũc valet,ꝛ ita loquuntur contraria. Nam li-
cet Barbarius esset prohibitus imperare: sub-
diti non sunt prohibiti litigare:nec est equum ꝙ
decipiantur authoritate superioris:iuxta plene
25 not.per Inno.extra de elect.nihil est. ☙ †Deci-
mosexto oppo. quod licet sit defectus in princi-
pali,non tamen vitietur quod sequitur ob id, vn a
de videtur ob.ff.ad municipales.l.cum esset. vbi
ex officio falso quis promeretur salarium, ꝛ po-
test agere ad ipsum. Respond. ibi salarium erat
constitutum cause,non persone,ꝛ ob effectum ꝛ
meritum laboris,non in fauorem eius cui dirige
bantur litere,ꝛ ita est presumendum in dubio,ꝙ b
salarium constituatur ob meritum: vt.l.medico.
de annu.lega.ꝛ sic non ob.contrarium:qꝛ ibi non
cõsequitur salarium ob delictũ: sed quia meruit
stipendiũ,ꝛ sic non obligat:illum tamẽ casum sin
26 gularẽ no. ☙ †Decimoseptimo opp.dicitur hic
b quod iuramentum[b] non valet. Contra,hic vide-
tur obst. authent. sacramenta puberum.j. si ad-
uer. vend. Sol.dixit Mart.aut iuramentum est
contra ius commune, aut est contra beneficium
iuris singularis. Primo casu ipso iure non va-
let: vt hic. Secundo casu valet, vt in contrario.
hoc dicit glos.j.de predijs minor.l. si is.ꝛ hic per
Cyn. Ista solutio videtur falsa per.l.antique.§.
fi.j.ad Velleianum.nam ibi tractatur de iure be
neficiali:ꝛ tamẽ non seruata illa forma de iure ci
uili iuramentũ non valeret. Et ideo videtur di-
cendum aliter quod interdum aliquid est prohi-
bitum ipso iure ꝛ in effectu: tunc non validetur
per iuramentum. loquor de iure ciuili:interdum
ipso iure est aliquod,sed non cum effectu:tunc iu
ramentum supplet circa effectum, vt non possit
impugnari: vt in.d.authen.sacramenta. Ex hoc
sequitur ꝙ si cõtractus minoris vel maioris va-
let ipso iure: iuramentũ tollit ei omne iuris be-
neficium in iure singulari: sicut est beneficiũ resti
tutionis in integrum,siue cõsistat in iure:sicut est
j.de rescin.ven.l.ij.ꝛ ibi glo.or. ☙ Alij dicunt ꝙ
aut contractus secũdum naturalem equitatem ꝛ
secundum merũ ius gẽtium habet esse:licet secũ-
dum solennitatem iuris ciuilis nõ habeat esse:ꝛ
tunc iuramentũ dat cõtractui esse,ꝛ formam esse.
verbi gratia:minor ex necessitate vendit rem sine
decreto,equũ est ꝙ valeat: quia deficit solẽnitas.
hoc casu si interuenit iuramentũ,omnia roborã-
tur per iuramentũ:quia robur istud est diuini iu-
ris,ꝛ habet istud iuramentũ causam substituẽdi.
vnde posito ꝙ luerit pretium,non debet contra-
ctus rescindi.ꝛ ita loquitur auꝛ.sacramẽta pube
rum. Si autẽ contractus non cõtinet naturalem
equitatẽ: vt quia deficit forma ꝛ causa:tunc valet
iuramentũ.ꝛ sic cõcor.opi.Bal.ꝛ Mart.sm̃ Ja.
But. ☙ Sed de iure canonico dicendũ est ꝙ in-
terdum iuramentũ tollit causam ꝓhibitionis iu
ris fictione:tũc seruandum est iuramentũ, verbi
gratia, si causa prohibitionis est adulta etas, iu
ramentũ fingit maiorem:ꝛ ideo tenet cõtractus.
secꝰ si nõ tolleret cãm prohibitiõis,verbi gratia.
Statutũ prohibet adultũ contrahere quia fingit
dolum. certe iuramentũ causam doli non tollit:
saltem doli presumpti: ꝛ ideo nil operatur iura-
mentũ. arg.ff.de leg.j.l.si quis inquilinos.§. fin.
tantum igitur operatur iuramentũ in causato:
quantũ in causa potest operari, ꝛ non plus. Sed
contra hoc videtur text.extra de pact.c.ij. de iu-
reiur.c.mulieres.ꝛ.c.debitores. vbi causa prohi-
bitionis non amouetur per iuramentũ:ꝛ tamen
amouetur prohibitio. So.quantũ ad.c.ij.ꝛ.c.de-
bitores. respon,ꝙ ibi causa prohibitiõis erat de
iustitia positiua ꝛ mutabili:nõ de iustitia immu-
tabili: ꝛ ideo ibi iuramẽtum potest operari. Ista
autem iustitia est mutabilis, cuius transgressio-

a ☙ Respon. Uide per Bar.in.l.stipulatus.in ver.xij. oppo. cõtra predicta ff.de verbor.oblig.

b ☙ Iuramentum. De iuramento vide.§.ꝛ not.pulchre per Bald. in.l. pactuꝫ.in prin.in.xij. q.j. de colꝛ. Et que no.Bar. in.l.is cui bonis.ff.de verbo. oblig.ꝛ Humbert. de Bouenco in.d. auꝛ. Sacramenta puberum.in sua repet.M.Ant.

a ¶ Peteretur absolutio. Idem seqr Roma.i.l. si vero. §.de viro.ff.so.ma. in.iiij.fal. et addde Ang.in.l.fi.ff.qui satis.cog.ibi: et tūc non est necessaria absolutio.dixi post Bar.in.l.si quis p eo.ff.de fideiusso.et adde Bal.in.l.nec patronus.j.de ope.liber.

b ¶ Prohibet. Cū Bald.hic transit Pe.de anch.in.c.canonum statuta.ver.sed iuxta predicta quero qn̄ lex pohibet.de constit.

c ¶ Non audiatur. Uide Bal.in.l.edita.j.de eden.et adde q licet deneget̄ audiētia sup querelis damnatorum: tn̄ non includit̄, qn̄ audiatur bānitus petēs se ex cā restitui aduersus bannum sm Bal.not.in.l.ij.in fi.j.si pen.ap mors inter.et in l.cū lege.ff.de testamē.et ibi p Imol. et Ang.in.l.vēditioni.j.de vsucap.pro empt. et quid si statutū annullat processum ipso iure, an intelligat̄ si pars opposuerit, vide Do.de sancto gemi.in.c.statutū.in prin.de rescri.i vj.

d ¶ Eradicatū. Adde.l.iiij.§.hoc aūt.ff.de dam.infect.

nō inducit peccatū de iure diuino. illa autē est iustitia immutabilis, cuius trāsgressio inducit peccatū: q2 ius diuinū est immutabile, et in hoc fundatur.c.non est obligatoriū.de reg.iur.lib.vj.hec sunt vera quādo agit̄ de efficacia iuramēti respectu iurātis: sed qn̄ prohibitio cōcernit aliū quam iurantē, iuramentū vnius alij obesse non potest: vt no.j.de bo.que lib.l.fi.§.filijs autē. ¶ Ex predictis cōclude, q aut iurat̄ cōtra ius cōstitutionis, aut cōtra ius iurantis: aut contra ius tertij. Primo casu aut ratio prohibitionis fundat̄ in equitate naturali: et nō valet iuramētū. Aut fundatur in quadā equitate positiua: tūc valet iuramentū. secūdo casu valet iuramētum, tertio casu nō valet: vt ex predictis apparet. que verba sunt bene no. Ad.c.debitores.rn̄. q iuramentū super vsuris est prohibitū in altero extremorū.s.in recipiēte, sed nō in promittēte: et ideo promittēs debet obseruare iuramentū, non in fauorem hominis: sed respectu diuini numinis: q2 deo iuratur: pōt tamē peti absolutio iuramēti istius: vt eo. ti. c.j.

27 ¶ † Et cōclude, q aut lex occurrit iuramento, iurari prohibēdo: tūc est necessaria absolutio. facit.ff.de condi.insti.l.que sub cōditione.§.vltj. aut iuramentū destruēdo: et tūc aut lex dat super hoc certā formā: puta q petat̄ absolutio, et dz illa forma obseruari: et non potest sua authoritate venire cōtra iuramentū: vt no. Inn.extra de ele. c.venerabilem.nisi nō esset iudex a quo peteret̄[a] absolutio. qđ est no.dignū, sm Inn. Aut lex destruit iuramentū sine ministerio iudicis: tunc iste qui facit cōtra, sua authoritate, est periur9 re vera: sed fingitur nō periurus: vt.l. q iurato.ff.qui satisd.cog.et.l.fi.ad municip. Aut lex nō obuiat iuramento, prohibēdo, vel destruendo, sed procedit interpretando: tunc ille qui facit cōtra iuramentum, sed nō contra interpretationē iuramēti, ipso iure nō est periurus: quia licet veniat contra verba: non tamen venit cōtra mentē. Ite est casus no.in.l.vlt.j.de nō nu.pec. Adde circa predicta quod forma iuramenti etiam si obseruatio forme nullius sit ministerij: tamē debet obseruari: si iuramentū cōcernit merum factum: vt.ff.de verb.ob.l.quidā cū filium.in fi.principij. sed si iuramentum esset relatū ad iuris ministeriū: ibi nō oporteret seruare iuramentum, si actus nō haberet iuris ministeriū.ar.j.si manci.ita fue.alie.l.ea quidē. si autē habet iuris ministeriū: semper modus et forma debet seruari: vt.ff.de verb.obli.l.q rome.§.flauius hermes.

28 ¶ † Uenio ad questiones. et quero primo qn̄ lex prohibet[b], et vltra procedit, non exprimēdo penam annullationis, sed aliam penam specialē: vtrū actus iste valeat necne. In hoc sunt opi. quidam dicunt q actus valet per legem et rationē: nam primo dicūt q est casus.ff.de diuor.l.quod ait lex. scđo inducūt talē rationē, vbi apponitur pena specialis, cessat pena generalis: vt.ff.de penis.l.sanctio legū. sed pena annullationis est pena generalis et tacita. ergo cessat si apponit̄ alia pena specialis et expressa. Istā opi.tangit gl.hic, et.j.de predijs mino.l.si fis. ¶ Scđa opi.est q nō valeat, que opi. pbatur similiter lege et ratione. ecce enim habemus legem expressam.s.de sac.san.eccl.l.nemo martyres.et.l.j.de his que pro nō scr.ha. Ratio aūt sic formatur. pena annullatiōis est pena iuris et de iure: ergo nō tollit̄ per penā infligēdā iudicis ministerio. Jac.But.reducit se ad quandā cōsiderationem. dicit enim q aut pena nullitatis inducitur per aliam legē prohibentē: et tūc actus non valet. aut nō reperit̄ lex simpliciter prohibēs, sed solū respectu pene: et tūc actus valet: q2 ex eadem lege pena generalis nō cōpatitur secum aliā penam legis specialis: sed cū imposita ex diuersa lege bene cōpatitur sm Jac.But. et est dictū subtile. dn̄s Cy.dicit q aut pꝛhibitio continet ius speciale: et tūc pena facit cessare nullitatē: vt pallег. l.qđ ait lex. Aut prohibitio fundatur in iure cōmuni: et tūc non facit cessare nullitatē: vt hic in ver.nec penas.et ver.seq.secundū Cy.Bar.dicit in.l.pretor.§.j.de no.ope.nun.q istud dictū Cy.nō placet sibi per.l.iubemus.§.sane.s.de sacrosan.eccl.vbi est prohibitio de iure speciali, et pena specialis, et tamē nō valet actus: sed ista reprehēsio nō valet vnā minuscam: q2 lex ibi obuiat actui, potestatē administratori auferēdo: ideo est defectus cause efficientis. Si autē est actus prohibitus de iure cōmuni: tūc pena nō firmat actū cōtra nullitatē: vt.j.de litig.l.fi.et hic. ¶ Tu dic quod quādoq3 nullitas actus (proprie loquēdo) non est pena. verbi gratia, quando lex procedit potestatē dando, non detrahēdo, vel administrationem adimēdo, vel rem a cōtractu eximēdo, vel delictum presumendo: tūc specialis pena inserta in lege non facit actū valere: q2 sua natura prohibetur, et habet prohibitio nullitatem intrinsecā. et q2 cū proprie non sit pena, non habent locū leges que dicūt q pena specialis tollit penam generalē. Si autē nullitas proprie est pena: tunc habet locum cōsideratio aliorum: et maxime do.Jac.but.et do.Cy. verbi gratia, dicit statutum q nullus contrahat quin soluat gabellā de contractu: et si nō soluat gabellam, soluat centū nomine pene: isto casu contractus valebit: q statutū vltra procedit imponendo diuersam penam a pena nullitatis: et ideo pena specialis impedit penā generalē. Aliud etiam hic dico, q si pena venit ad rescindendū, et nō obuiat contractui a principio, qđ non rescindit ipso iure, nisi nominatim hoc exprimat̄ in lege: vt.j.de pe.im pe.offe.l.vniuersa.sm Bar.qui ita no.ff.de fideiu.l.cum lex.vbi omnino videas

29 ¶ † Secundo quero, vtrū lex intelligatur prohibere quādo dicit: talis non possit cōtrahere sine consensu propinquorū. dicit Bar. q si verba sunt concepta in futurū: intelligitur edictum prohibitoriū et est perinde ac si interdiceretur administratio. Si autē verba sunt concepta de presenti, puta dicit lex, nemo potest alteri stipulari. ista non est prohibitio: sed est iuris preexistentis declaratio. vnde si secus fit, nō est contra legem, sed preter legē: vt in.§.alteri.secundū Bart.in.d.l.cū lex. Ego considero rationem legis. Nam aut ratio legis cōsistit in iure prohibendi, siue in causa prohibendi: et tūc est edictum prohibitorium: quia lex semper loquitur.de hereticis.l.arriani. Aut nō cōsistit in causa prohibitionis, sed lex actui nō assistit: et tunc loquitur.§.alteri.

30 ¶ † Tertio quero: si statutum dicit qđ aliquis non audiatur[c], vtrū intelligat̄ prohibitorium, ita quod quicquid sequitur ob id sit nullum? Jac.de Are. disputando determinauit qđ sic: q2 licet non adimatur iurisdictio: adimitur officiū iudicis, sine quo iudiciū non potest peragi, secundū eum. Sed Bar.dicit q aut statutū disponit respectu actionis: puta non audiatur agēs. Aut respectu officij iudicis, vbi ex officio proceditur. Aut disponit in causa criminali. Primo casu valet pcessus. secūdo casu nō. Itē nec tertio casu valet: q2 officio iudicis qđ est meri imperij, in criminali obuiatur per tale statutū sm Bar.in.d.l.cū lex. sed hic est cōsiderandum quod ista differētia inter actionē et officium iudicis non procedit: cum officiū sit eradicatum[d] in parte sicut actio: et q2 valet sententia: licet ipso iure non cōpetat actio, vel officiū iudicis: vt.ff.fa.herc.l.cū3 putarem.et.ff.de peculio.l.eo tēpore.in princ. Et ideo dico q aut quis nō debet audiri, et hoc liquet iudici: et tunc processus est nullus. aut hoc nō liquet iudici: et tūc processus videtur validus: q2 nō est temerarie processum, sed rite, ex quo nihil est obiectū, iuxta no.in.l.ij.ff.si quis in ius vo.non ie. Et alibi dicit Bar.quod si post certū tempus accusator non debet audiri: tamen si est auditus: et nihil est obiectū, valet pcessus. ita no. ipse.ff.de penis.l.absentē.et facit.ff.ad turpil.l.j.§.accusationē. Sed ego dico quod aut de causa.i.de tēpore impediente cōstat iudici: tūc processus est nullus: quia est cōtra ius constitutionis, et etiam contra ius partis. facit qđ no.Inn.in.c.j.de offi.vic.aut de prescriptione per quā denegatur audiētia, non constat iudici: et tūc imputet sibi qui non opposuit. Ista sunt vera, qn̄ prescriptio excludit principium processus. sed quando excludit solam condemnationem, sed non iudicium: tūc semper sententia valet: vt.ff.de adul.l.si maritus.§.prescriptiones.

1 ☞ Processus factus cum persona minus legitima valet quandoque ne fauor conuertatur in odium.
2 Renuntiare quis potest sententie pro se late, et inherere iuri communi. nu.3.et.4.
5 Pupillus non potest adire hereditatem sine tutore, quod est inductum in eius fauorem, et tamen retorquetur in damnum, quia non potest adire hereditatem locupletem.
6 Seruus non potest torqueri contra dominum, et tamen retorquetur in domini odium: quia pro domino torqueri non potest.
7 Judeis est concessum quod die sabbati non possint trahi ad iudicia, et ipsi alios trahere non possunt.
8 Sententia lata super ingenuitate tollit priuilegium annulorum aureorum: licet postea sententia rescindatur. et sic fauor retorquetur in odium. nu.9.et.10.
11 Exceptio ordinata ad fauorem, aliquando inducit lesionem.
12 Stipulatio expressa inducta in fauorem, aliquando inducit lesionem. nume.13.

¶ Lex sexta.

Quod fauore. ¶ Breuis est: et seipsam summat: et potest exēplificari in fauore introducto per legē. Itē in fauore introducto per principem. Itē in fauore introducto per sententiā. Itē in fauore introducto

1 ducto ꝑ cõtractũ.❡†De primo pꝫ exẽplũ.ĩ.de pcu.l.nõ eomin⁹.vbi
vꝫ processus fact⁹ cũ min⁹ legitima ꝑsona,ne fauor in odiũ cõuertaṫ, ꝛ
facit ad idem exemplũ.ĩ.q.cau.in integ.resti.nõ.est neces.l.si tutor.ꝛ qꝺ
ibi no.ar.cõtra.ff.de mino.l.ait ptor.§.pmittiṫ. Scꝺo exemplificaṫ.ĩ.de
fide instru.l.plures apochis.vbi habes ꝙ qñ aliquid pmittiṫ ad caute-
lã,ei⁹ omissio ñ vitiat.❡Tertio exẽplificaṫ p.l.iij.§.due cãe.ff.ad carb.
vbi dilatio ordinata fauore alicuius,pôt ab eo sperni,si expedit sibi non
differre,iuxta id qꝺ no.Cy.ĩ.de tẽp.ĩ integrũ resti.l.petẽde.❡ Quarto
exemplificaṫ per.l.generaliter.§.in his.ĩ.de secun.nup.vbi mod⁹ viuẽdi
introduct⁹ de iure speciali pôt sperni,ꝛ eligi alia via.❡Quinto pôt ex
tra gl.exẽplificari per.l.ij.§.penul.ff.ad tertullia.nã fauore pupilli est in
uentum vt ei petaṫ tutor.hoc nõ habet locũ si pupill⁹ lederet.ne qꝺ fa-
uore,ꝛc.❡Sexto potest exẽplificari per.l.vlti.ĩ.de tuto.ꝛ curato.qui sa
tis nõ dederunt:nam qꝺ tutor non administret anteꝙ̃ satisdet, hoc est
introductum fauore pupilli:ideo non dꝫ retorqueri in damnũ pupilli.
vnde si expedit pupillo,poterit administrare.Modo quero exẽpla de
fauore introducto a principe,cõcedit princeps qꝺ pater possit testari fi-
lio furioso,istud est priuilegiũ furiosi:vt habeat heredẽ, mõ si furiosus
resipiscat,substitutio cessat:q꞉ iam nõ esset ei fauor:vt.ff.de vul.subst.l.
ex facto.in.prin.Ecce aliud exemplũ.cõcedit princeps alicui ꝙ in cã sua
a pcedaṫ[a] summarie ꝛ de plano sine ordine iudiciorũ.mõ iste pcessit ordi
narie:certe p hoc ꝙ ordo sit seruatus,nõ poterit impugnari iudiciũ:ne
concessum in fauorem retorqueaṫ in damnũ:vt in.c.sepe.de verb.sig.in
cle.preterea dicit Inn.in.c.nouit.de iudi.ꝙ nunquã nocet seruare ordi-
2 nem iudiciorũ.❡†Uenio ad exẽplũ de sententia.istud pôt exẽplificari
dupliciter.Primo pôt exẽplificari in sentẽtia diffinitiua.p.l.si iudex.ff.
de min.vbi diciṫ ꝙ pôt quis renũtiare sententie pro se late de iure spe
ciali, ꝛ inherere iuri cõmuni.Scꝺo potest exẽplificari interlocutoria,
verbi gratia:restitutus est minor ad aliquã dilationẽ probatoriã:nã per
b hoc etiã aduersari⁹ pôt vti dilatione[b].certe si minor renũtiat restitutiõi
aduersarius non vteṫ.secus si dilatio nõ fundaret in fauore,sed funda-
retur in iure cõi.q꞉ tunc nõ posset renũtiari in preiudiciũ aduersarij : vt
d.l.petẽde.per Cy.ꝛ arg.ff.de cõtra tab.l.si post mortẽ.§.vlti.ꝛ facit qꝺ
3 not.Inno.ꝛ Hostien.extra de resti.spol.c.ex cõquestiõe.❡†Uenio ad
fauorẽ qui induciṫ p cõtractũ.l.caueṫ ꝙ venditor pôt nõ vti pacto legis
cõmissorie,ꝛ adiectiõis in diẽ,qꝺ est appositũ gratia sol⁹ vẽditoris : vt
ff.de leg.cõmis.l.post diem.ꝛ.l.sabinus.de in diẽ addict.Alia lege caueṫ
ꝙ creditor pôt non vti pacto penali:ꝛ ꝙ eo inuito nõ fit nouatio:vt le
gitur ꝛ not.ff.de trãsac.l.q fidẽ.ꝛ.l.ij.de iure emphy.Alia lege caueṫ ꝙ
in fauorẽ decepti,est introductũ ꝙ contract⁹ irriteṫ.certe si decept⁹ vult
stare ꝯtractui,stabiṫ ei:vt.ff.de dolo.l.ꝛ elegãter.ꝛ de act.emp.l.iulian⁹.
§.si quis colludẽte.Istud pôt eẽ quintũ in ista materia.scilicet fauor in
ductus circa contractũ,nõ dico ex cõtractu:vt superi⁹ diximus:ex quib⁹
ista lex pôt habere quinq꞉ lecturas:ꝛ idẽ esset in fauore inducto p testa-
metũ:q꞉ dispositũ in fauorẽ,nõ retorqueret in odiũ,facit in ratione sui
ff.de leg.j.l.legata inutiliter.cũ si.Ecõtra ordinatũ ad odiũ,nõ cõuertiṫ
in fauorẽ:vt.ff.de hꝰdi.institueñ.l.ex facto etiã agitatũ.Et ex hoc appa-
ret intellect⁹.l.titie.§.fi.ff.de manu.test.nã dictio nisi,ibi ideo nõ ponit,
q꞉ ordinatũ ad impediẽdũ,non dꝫ cõtrariũ operari:vt ibi patet in rõne
litere.Nũc venio ad oppo.ꝛ oppono primo,qꝺ hec lex sit superflua pro-
pter.l.nulla.ff.eo.vbi poniṫ eadẽ regula q̃ hic.Solu.imo non est super-
flua:q꞉ lex nulla,loquiṫ in interpretatiõe in casu dubij:nã semp dꝫ inter
pretari p eo cui⁹ gratia fit:sed lex nostra non loquiṫ in interpretatione,
sed in casu certo.ꝛ dicit ꝙ a statuto legis pôt recedi,si nocet ei p quo sta
tutũ est,licet statutũ sit clarũ,ꝛ non indigeat interpretatione ꝭm Jac.de
4 rauen.❡†Scꝺo oppo.ꝙ statutũ in fauorẽ,retorqueaṫ in odiũ:nã lege
caueṫ, ꝙ in impetrãtẽ ius nouũ,fit retorquutio.verbi gratia,ipetraui cõ
tra creditores meos biẽnalẽ dilationẽ:certe ecõuerso debitores mei ha
bebũt dilationẽ biẽnij:vel ipetraui a papa qꝺ nõ obstãte cursu fataliũ,
sola veritate inspecta pcedereṫ in appellatione mea:certe ꝛ eodẽ mõ pce
dit si ego sum appellat⁹,ꝛ non appellãs:vt.ff.qꝺ quisq꞉ iuris.l.j.§.q ma
gistratũ.vel pone exẽplũ.impetraui ꝙ de vulnere p me facto nõ puniar
nisi decẽ,cũ eẽt maior pena.certe ecõtra si vulnerer,nõ erit pena nisi de
cẽ.certe istud exẽplũ nõ placet:q꞉ retorquutio cõtra impetrãtẽ dꝫ esse,sꝫ
ista eẽt ꝯ rẽ publicã,ꝛ in ei⁹ preiudiciũ:vnde nõ placet exemplum.Ad
istud ꝯtrium respõdit gl.ꝛ dicit ꝙ loquitur in eo qꝺ est cõcessum ad ipe-
trationẽ ꝛ supplicationẽ:sed lex nostra intelligiṫ qñ proprio motu : sed
ista solutio ꝛ oppositio respiciũt tantũ illaꝫ literã de cõcesso a principe,
non de indulto a lege.ꝛ dic de hoc vt not.Dy.in.c.qꝺ ob gratiã.de reg.
iur.lib.vj.ꝛ in.l.vl.ĩ.de fru.ꝛ li.expẽ.❡ Sed q̃ est rõ differẽtie:dicit Ja.
but.q꞉ vbi p concessionẽ recediṫ a iure cõmuni , cũ fit ad alteri⁹ postula-
tionẽ,ꝑsumitur p importunitatẽ obtẽtũ:vt.l.j.ĩ.de peti.bo.sublat.li.x.
secus si non fiat ad postulationem,sed pprio motu principis:q꞉ tũc pre
sumiṫ ob meritũ,ꝛ sic iuste concessum:merito tũc nõ retorquetur ꝭꝫ Ja.
but.ista enĩ retorquutio est quedã pena,q̃ nõ cadit in eo q meruit priui-
legium:ꝛ ideo dicit ipse ꝙ si erat statutũ Bonoñ.ꝙ nulla petitio possit
deliberari p ancianos,nisi reqsito aduersario:tũ anciani non pcedebãt
per viã petitionis:sed p viã postulationis,quasi pprio motu:ꝛ tũc dico
5 ꝙ nõ impediebantur p statutũ,ꝭm eum.❡†Tertio opp.ꝯ sol.ꝛ contra
legẽ:ꝓhibitũ est pupillo adire hereditatẽ sine tutore:ꝛ ẽ istud statutũ in
fauorẽ pupilli sine ei⁹ postulatione:ꝛ tñ retorque
tur in dãnũ:q꞉ nõ pôt adire hereditatẽ locuple-
tẽ:ꝛ per cõsequẽs nec trãsmittere vi aditiõis:vt
insti.de autho.tut.§.neq꞉.Sol.dicit gl.ꝙ ibi nõ
sumus in mero fauore,sed in actu indifferenti
ad fauorem ꝛ odium:q꞉ hereditas est quid vni-
uersale,quod pariter includit vtrunq꞉ : ꝛ posito
c quod esset aliquis casus in quo hereditas[c] nul-
la haberet onera,potius habemus attẽdere na-
turã aditionis generalem,quã cõtingentiã cau-
salem:vt.ff.eo.l.nõ possunt.Itẽ aditio est actus
solẽnis, circa quem non debet dubitari valeat
vel non:vnde q꞉ semper potest esse dubiũ an he-
reditas sit soluendo vel ne : quia possunt multa a
latere:merito nõ est cõcessum soli pupillo quod
adeat.❡Ego dico quod aditio hereditatis est
introducta non solum fauore adeuntis,sed alio
rum:ꝛ ideo non est in potestate solius adeuntis
renuntiare forme date a lege.Itẽ fauor iste ꝑt
cõcernit pupillum,est introductus de iure quasi
naturali propter imbecillitatem cõsilij : vnde nõ
potest renuntiare huic iuri:arg.in.l.vlti.ĩ.de mi-
6 lit.testa.❡†Quarto opp.ad idem : ordinatum
est in fauorem dñi ꝙ seruus nõ torqueatur con-
tra dominũ.certe iste fauor retorquetur contra
dñũ:q꞉ etiã pro dño non pôt torqueri,nec testis
produci.vnde videtur obst.ĩ.de questi.l.prudem.
Solu.respondit gl.ꝙ illud est ratione cuiusdam
inseparabilitatis,seu perplexitatis:q꞉ nõ posset
torqueri pro dño,quin etiã torqueret cõtra eum:
vt.l.presbyteri.de epi.ꝛ cle.Ex hoc no.ꝙ non sit
legitimus testis,nisi sit habilis ad deponendum
pro vtraq꞉ parte:vnde in persona testis,non reci
piṫ claudicatio.Ista so.nil valet:q꞉ verũ est ꝙ te
stis debet deponere pro vtraq꞉ parte , super ca-
pitulo sup quo pducitur,sed deponere supe illo
capitulo ptinet ad fauorẽ producentis,nõ ad fa
uorẽ aduersarij:vt patet ad sensum.ergo,ꝛc.Et
ideo solue,quod in.l.prudem.nulla est retorquu-
tio,sed est diuersa ratio.nam pro domino nõ tor-
queretur:q꞉ est testis domestic⁹ , ꝛ cui potest per
dominum imperari:ꝛ ideo nõ valet eius testimo
nium ꝭm Pe.ꝛ Jac.bu.q꞉ non est legitimus te-
stis,nec aptus ad depositionẽ pro vtraq꞉ parte.
7 ❡†Quinto oppo. Statutum est in fauorẽ iu-
deorum vt die sabbati non trahanṫ ad iudiciũ.
certe sicut non trahunṫ ipsi,ita nec possunt alios
trahere:ꝛ sic fauor retorquetur in quoddã impe
dimẽtũ.vnde videtur obst.s.de iudeis.l.die sab-
bati.Gl.soluit tripliciter.Primõ,qꝺ est ibi spe- b
ciale propter ferias iudeorũ.Scꝺo:q꞉ ibi lex vl-
tra pcedit.Tertio q꞉ sunt ibi duo ꝑcepta : vnde
non est ibi vnũ capitulũ legis quod retorqueaṫ,
sed sunt ibi diuersa capitula quodlibet per se:ve
ritas est qꝺ illud est ꝑpter naturã feriarũ : q꞉ fe-
rie cõceduntur tempori,ꝛ nõ persone. Pe.dicit
qꝺ ibi est rõne cuiusdam inconueniẽtie euitãde:
q꞉ nõ debent esse iudei magis priuilegiati quam
christiani:hoc enim esset absurdũ secũdum Pe.
hic:que sol.non placet:q꞉ sequereṫ quod die sab-
bati iudeus posset trahere ad iudiciũ hereticuꝫ,
vel saracenũ,in quo nulla est incõueniẽtia,quod
8 est falsum ꝭm Pe.❡†Sexto oppo.ꝛ ista oppo
sitio respicit fauorẽ introductũ in sententia ꝛ ex
sententia.Lege cauetur ꝙ pnũtiatio super inge
nuitate lꝫ postea rescindatur,tollit ꝑuilegiũ an-
nulorũ aureorũ, ꝛ sic fauor sententie retorque- c
tur in odium : vnde videtur ob.l.ij.de iure an-
nulo.aur.Sol.fauor nõ retorquetur in odiũ do-
nec durat fauor,sed ibi nõ durabat fauor:q꞉ ta-
cite videbatur renuntiatũ priuilegio per actum
incõpatibilẽ cum priuilegio.nã vera ingenuitas
non stat cũ priuilegio annulorum aureorum:q꞉
illud priuilegiũ presupponit libertinitatẽ. ergo
qui facit se pronuntiare ingenuũ,illi priuilegio
tacite videtur renuntiare.ar.ff.de minor.l.si fi-
lius.ꝛ sic nõ obstat ꝯtrium.Pe.dicit qꝺ in illa.l.
ij.est ideo,q꞉ fuit facta collusio:vnde illud cõtin-
git ibi ꝑpter delictum colludentis, ad hoc vltra
Pe.allegat.ff.ad sillani.l.ꝑpter veneni.§.neptꝫ.

a ❡Procedaṫ.Adde gl.ꝛ Pe.de ancha.in cle.sepe.de ver.sig.ꝛ cõiter sequunṫ doct.in.c.j.ad fi.de mu.pet.eẽ.ꝛ ibi p Jmo.ꝛ bal.in.d.l.nulla.ff.eo.ꝛ Bar.ĩ.l.iij.ĩ.de pigno.ꝛ in extrauag.ad repri.ĩ ver.possit.ꝛ in auẽ.offeratur.ĩ.de lit.contest. ☞Adde Pañ.in ca.officij.ꝛ qꝺ ibi posui in apost.ad ipm,in ver.simplr.extra de elec.meli⁹ in.c.nisi spãlis.nu.iiij.ꝛ ibi etiam not.in apo.ad ipsum in ver.ordinem iuris.extra de offic.dele.Lãfr.de oria.in.c.qm̃ ꝯ falsam.in pn.nu.xiij.de proba.ꝛ melius in cle.sepe.in eo.versic.de ver.si.glo.in.l.leuia.in ver.de plano.ꝛ ibi posui in apost.ad Dy.ĩ x.de plano.ff.de accu.ꝛ Hipp.de marsil.sing.cij.incip.clausula sum marie.Celsus.

b ❡Dilatiõe.Uide Bar.in ꝯtrium in.l.j.§.nũtiatio.ad fin.ff.de ope.no.nun.sed potes itelligere Bal.hic ꝭm distinctionem Bart.ibi. ☞Adde qꝺ not.in apo.ad Lanfrã.de oria.in.c.qm̃ ꝯ falsam.§.statuim⁹.ver.dilationis.nu.iiij.ver.sed pone.in apo.in ver.vtriq꞉ pti.post Bñ.vad.extra de probatio.Celsus.

c ❡Hereditas.pau.de cast.in.l.potuit.ĩ.de iure delib.putat contrarium hoc casu:q꞉ cessat ratio ꝓhibitiua.ꝛ vide ibi per Bal.ꝛ glo.ꝛ p Bar.ꝛ Bal.in l.nulla.ff.eo.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Ex natura. Vide Pau. de cast. in l. si duo. ff. de acquiren. he. & Ludo. ro. in. l. adoptiuum. §. patronum. ff. de in ius vocã. & Pau. de castr. in. l. si rufinus. j. de test. mil. & Gui. de suz. hic.

b ¶ Prebendã. Vide Cy. hic, & Pau. de castr. in. l. nulla. ff. eodem.

c ¶ Oppositi. Adde & ideo non resultat argu. a contrario sensu.

d ¶ Patris & filie. Adde qd imo text. ibi in versicu. vel in morte. per Barto. dicit quod omnino actio de dote erat futura sua, nisi dicatur quod ibi poterat contingere q solueret morte mariti, non mulieris: quo dubio inspecto, tendebat pactũ ad augẽdum: & istã solutionem ponit etiã Bal. in. l. si extraneus. ff. de condic. ob. cau.

e ¶ Diuinare. Dicta per Baldũ hic sequit Pet. de ancha. in. c. canonum statuta. ver. vlt. pro confirmatione huius materie &c. de constitu.

f ¶ Ista glo. & adde glo. nota. in. c. licet canon. de ele. in. vj.

g ¶ Distinctas. Ad hoc facit. l. iij. §. j. et seq. ff. de mino.

h ¶ Nouo. Vide q no. Bal. s. de iusti. codi. confir.

& arg. de leg. j. l. si seruus plurium. §. si quis ante. vtraq; so. est bona. vel qd ibi perdat priuilegium vi renũtiationis secundum gl. vel qd illud amissum vi sentẽtie ingenuitatis non recuperet odio
9 collusionis, secundũ Pet. ¶ † Septimo oppo. ad idẽ, lege cauet q libertus procurans negotia patroni excusat a tutela ingenui: ecce fauor. pone q impetrat ius aureorũ annulorũ: lege cauetur q iste secũdus fauor excludit primũ. s. qd iste impetrator coget ad tutelã ingenui, & sic priuilegiũ annulorũ retorqueret in dãnũ & in onus. vñ videt ob. de excu. tu. l. cũ ex oratione. in fi. Sol dicit gl. q ibi priuilegiũ, seu excusatio nõ est cõcessa liberto ppter se: sed ppter patronũ: vñ q: ipetrãdo ius annullorũ, excludit ius patroni, istũ fauorẽ impedi a mõ liberto, nõ expedit patrono: & sic non obst. q: pprie loquẽdo excusatio ibi nõ erat introducta pprie in fauorẽ liberti ßm gl. Rñsio
10 ista est subtilis. ¶ † Sed tu potes aliter dicere, q illud est ex quadam cõsequẽtia necessaria: & ex quadã oneris annexiõe: nã quoddã onus est annexum ingenuis veris & fictis: vt cogãtur ad cautelã ingenuorũ, sicut in alio exẽplo. Concessum est alicui priuilegiũ ciuitatis in suũ fauorẽ: certe amõ tenebit ad dacia seu collectas tanq; ciuis. est ne istud odium: certe non pprie loquendo: sed est de natura rei concesse: cui est hoc onus annexum. & istud est de mẽte Pet. Cõcludo ergo q si vnus
a prouenit ex natura[a] eiusdẽ cõcessionis: tũc est impossibile q fauor retorqueatur in lesionẽ. secus si
11 extrinsecus pueniat. ¶ † Octauo oppo. lege cauetur q si emi oĩa vina cellarij, exceptis acetosis & mucidis, quãuis ista exceptio sit apposita fauore emptoris: tñ emptor non põt velle ea que sunt excepta, licet expediãt sibi, postea forte ppter superuenientẽ charistiaz. Et sic exceptio ordinata ad fauorẽ, inducit lesionẽ. vñ videtur obst. de peri. & cõmo. rei vẽd. l. si vina. Solutio, quidã dicũt aliud in cõtractu, vt ibi. aliud in dispositione legali, vt hic. Ratio q: in cõtractibus nõ considerat fauor: q: nõ includit in forma cõtractus. ¶ Gl. reprehẽdit istã solutionẽ: q: cõsideratur fauor in cõtractibus: vt in. l. ij. de le. cõmisso. & l. sabinus. de in diẽ addic. Tu dic saluãdo vtraq; opi. q aut fauor includit in forma cõtus: aut excluditur a forma cõtractus. primo casu est vera gl. scdo casu est vera alia opi. Et est ratio: q: fauor q non hz dispositionẽ legis, vel hominis ad agendum vel excipiendũ, nihil operat ßm Petrum. ¶ Ex hoc infert lex, q si impetro integrã pbendam[b], nõ possum abstinere dimidiã prebendam:
b q: licet de integra sit statutũ in fauorẽ impetrantis: tñ super dimidia pbenda nulla est ordinatio legis vel hominis. & ideo nõ põt optari ßm Pe. & Cy. q est subtiliter dictũ. Sed tñ est etiam alia ratio: q: diuersa corpora sunt. vnde vno cõcesso non concedit reliquũ, tanq; sit minoris preiudicij: vt. ff. de auro & argẽ. lega. l. si lancem. Cõcludo ergo q si onus venit ex natura eiusdẽ cõcessionis: tunc est possibile qd fauor retorqueat in lesionẽ.
12 secus si haberet extrinsecus prouenire. ¶ † Nono oppo. lege cauet q si pater interponit stipulationem p re in casum nõ existentiũ liberorum, q retorqueret cõtra se in casum existẽtiũ liberorũ. ecce ergo stipulatio expresse ordinata ad fauorẽ, inducit lesionẽ. vnde videt obst. ff. de pac. dota. l. inter socerũ. §. cũ inter patrẽ. Sol. dicit gl. illa stipulatio non est fauor. ¶ Ratio: q: sine stipulatione mortua filia pater posset agere: vt. d. l. dos a patre. j. sol. ma. & sic nõ ob. Tu subtilius intuere, q illa stipulatio est exclusiua fauoris. & ad hoc tẽdit q sic declaro. mortua filia cũ liberis, vel sine, dos pfectitia cõsolidat patri: vt in. l. ij. sol. ma. sed si pater q ex prudentia legis habet actionem in vtrunq; casuz, stipulat solũ in vnũ casum: iste stipulatio tendit ad diminuẽdũ ius patris, merito interpretat cõtra patrẽ. vnde in. §. cum inter. nego q sit ibi fauor: imo est diminutio fauoris: q: stipulatio cõditionata inducit arg. a cõtrario
13 sensu: sicut patet in. d. §. cum inter. ¶ † Sed decimo & vltimo cõtra istud oppo. l. cauetur q si pater stipuletur in casum diuortij sibi soli, & postea matrimoniũ soluatur morte viri, qd nõ sumitur hic arg. a contrario sensu: nec est actio solius filie: imo est actio cõis patris & filie: vnde videt ob. ff. sol. ma. l. si cum dotẽ. in pñ. So. ibi casus
c illi sunt separati, non oppositi[c]. vel dic subtilius, qd ibi pactum patris ordinatum erat ad augendum ius patris: q: in casu in quo actio erat
d cõis patris & filie[d] fiebat propria patris per stipulationem, sed in casu improuiso stabimus illi dispositioni legali. & sic non obst. Bal.

1 ☞ Lex potest disponere nominatim de preterito & pendenti.
2 Causa quando est de preterito: & lis de futuro, an statutum interim factum porrigatur ad iudicium quod postea agitatur. nu. 3 & 4.
5 Lex noua quando interpretatur veterem, tunc trahitur retro.
6 Statutũ dicit q bãniti eximantur de bãno solutis libris quinquaginta. Aliud statutum postea factum quod soluant centum. bannitus quidã ante secundum statutum vult soluere quinquaginta, quid iuris?

¶ Lex. vij.

Leges & constitutiones.

Hec. l. diuiditur in duas partes. primo ponit regulam. secundo exceptionẽ. scda ibi, nisi. h. d. Natura legis est disponere de futuro, non de preterito. hoc primo, nisi caueat in. l. q extẽdatur ad preterita, vel pẽdentia. h. d. scdo. ¶ Not. q dixi in summario: q: l. in dubio disponit de
1 futuro, non de preterito. ¶ † Scdo no. q. l. nominatim põt disponere de preterito & pendenti. duas ergo habet partes. in prima loquit de interpretatione. scda loquitur de potentia. ¶ Contra primã partem opp. videt q. l. ad preterita trahat. vnde videt ob. s. c. l. non dubiũ. ver. q ad oẽs. Solutio. aut. l. noua emanat declaratiue, aut dispositiue. primo casu ratione termini ad quem fit relatio, porrigit retro, nisi esset causa decisa: vt. s. de epis. & cle. l. si quis in cõscribẽdo. vlti. respon. & ita loquitur l. cõtraria. scdo casu non porrigit retro: q: terminus ad quem non est de preterito, sed de futuro. & q: cõuenit legi futuris formã imponere, non
2 preteritis calumnias excitare. vt. j. de decu. l. pe. li. x. ¶ † Querit glos. qñ causa est de preterito, & lis de futuro, vtrũ statutũ interim factũ porrigatur ad iudiciũ qd postea agitat: & videt q nõ: q: iudicium trahit ad tps cause: vt. l. si rẽ. §. fi. de pig. ac. In cõtrariũ istud iudiciũ emergit post. lego disponit per virtutẽ legis. Rñ. gl. qd vbi causa est de preterito, lz iudiciũ sit de futuro. l. non disponit de illa causa: vt in auẽ. vt cũ de appel. cog. in prin. Sup hoc tñ Guido de suza. aliter dixit: vcz, q aut cõstitutio loquit circa ordinationẽ negotij, vel contractus, vt de numero testiũ adhibendo in contractu, vel de scriptura, vel de insinuatione tempore cõtractus, vel de alia solennitate coniungenda cũ contractu: & tũc inspicitur statutum vigens tẽpore contractus. & est ratio: q: cõtrahentes non
e potuerũt diuinare[e] de alia solẽnitate: vt. j. de testi. l. testium. & j. de testa. l. Jubemus. ar. ad hec. lxxxij. di. c. proposuisti. Itẽ q: iam formatũ solenniter & productum in esse non oportet immutari ex casu superuenienti. ar. j. de dona. que sub modo. l. perfecta. Si aũt cõstitutio loquat circa ordinationẽ sentẽtie, vel pcessum cause: tunc attendit statutũ nouum: q: licet causa prima sit de preterito: causatũ sup quo disponit pse modus pcedendi est de futuro ßm Archi. qui ita recitat in. c. deliberatione. de offi. leg. li. vj. & dicit q ita determinauit papa Nico. tertius, in quadam extrauaganti. Istud dictũ est verũ. nam aut statutũ loquit de re formata, aut de re formanda, aut dubitat. In dubio intelligit disponere de formanda: q: res formata nõ indiget adminiculo statuti. ¶ Ex hoc ergo sequit, q aut disponit de cõtractu: aut de iudicio: primo casu intelligit de cõtractu futuro: scdo casu intelligit de iudicio: futuro lz pendeat
3 ex cõtractu de preterito. ¶ † Aduertatis, aut statutũ disponit de iudicio quo ad decisionẽ cause, aut quo ad pbationẽ, aut quo ad ordinationem litis: primo casu inspicit tẽpus cause, non tẽpus statuti: ita deter-
f minat ista gl. ordi. Secundo casu idẽ, qd inspiciat quo ad solẽnitatem probationis tẽpus contractus: lz quo ad qualitatem testium si mutata esset, inspiceret tempus iuramẽti, & depositionis ipsorũ testium, vt pbatur ex cõiunctione duarũ legũ. j. de testa. l. j. & ff. ad carbo. l. iij. §. due cause. Tertio autem casu, aut loquit de iudicio respectu actus exerciti, aut respectu exercẽdi. primo casu nõ habet locũ noua. l. scdo sic, vt. j. de iudi. cal. l. fi. §. fi. vbi ẽ tex. p hoc cõsolui i quadã. q. Deputati erãt in ciuitate Florentie aliqui in questionibus fallitorũ. postea sunt eis adiuncti alii
4 duo, † querebat an isti adiuncti viderentur adiuncti in litibus pendentibus corã primis: & dicebant quidã q nõ: per. l. j. ff. de offi. cõsul. sed ibi loquit in iudicibus habentibus iurisdictionẽ quilibet insolidũ. vnde illa lex nõ facit ad ppositũ: cõsului q adiuncti essent necessarij quo ad reliquũ pcessuz: q: l. noua respicit formã pcessus: & pcessus hz ptes distin-
g ctas[g], vnde quãtum ad preterita nõ stamus statuto, sed quãtum ad futura sic: non ob. in auẽ. vt in me. lit. nõ fi. sa. for. q: ibi loquit quo ad decisionem, nõ quo ad iudiciũ: vt. ff. de iudi. l. iudiciũ soluit. Non ob. si que-
h ratur vt dixit do. Oldr. vtrũ sit standũ antiquo statuto, vel nouo[h]: & de ßm eũ qui sic distinxit: aut est questio de substãtia cõtus, aut de executione, primo casu aut est qd de iure rei: verbi gratia, phibet res vendi non allibrato: & statur antiquo statuto: q: quo ad eũ res non est in commercio: vt. ff. de verb. obl. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. aut de iure persone. verbi

verbi gratia, prohibet nouum statutum contrahi cum minore .xviij. an. ⁊ tunc idē: vt. ff. de stip. ser. l. si vsusfructus: aut de iure forme ɔtractus: ⁊ tūc idē: vt. j. de testa. l. Jubemus. in fi. ibi, quid em̄ ⁊c. scđo casu principali stat̃ statuto nouo: vt. j. de fide instru. l. contractus. ⁊ de iura. cal. l. ij. hoc no. per Old. ff. de ver. ob. l. cōtinuus. §. cū quis. Sed do. Ja. de bel.

a format istaȝ. q. si in ciuitate vel castro statuta sunt renouata[a]. i. vetera p parte confirmata, p parte correcta. Item quedā noua sunt facta, ex quo tpe ista statuta valeant: nam si valeāt ex tempore publicationis, non ringunt retro: q2 publicatio est principiū ⁊ terminus a quo incipit vinculum. iō em̄ non refert̃ in preteritum: q2 nō ligat ignorātes: vt in aut. vt fac. noue consti. §. Sancimus. ⁊ sic videt̃ φ tps renouationis sit spectandum: vt. l. Tribun⁹. §. vlti. de mili. test. ⁊. j. de dona. inter virū ⁊ vxo. l. ex

b verbis. In cōtrarium, φ nō sit inspiciendū tps reformatiōis[b], sed tempus statuti φ reformat̃: vt. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. donationes. ff. de iure codi. l. ij. ⁊ l. quidā referūt. ⁊. ff. ad. l. fal. l. si miles. Dicit Ja. de bel. qđ aut in. l. exprimit̃ tēpus ex quo liget: ⁊ tunc ligabit, aut non exprimitur, tunc in cōfirmatis ligat retro: in correctis vel additis ligat ex tpe correctionis vel additiōis. Est verū qđ nō loquit̃ ita clare, ita tñ credo φ intellexerit in. d. aut. vt facte noue ɔsti. §. fi. Sed postea do. Ja. de bel. disputauit. q. in ista materia, quā ponit in aut. vt cū de ap. cog. in prin. vbi sic distinxit: aut cōstitutio vel statutū est iuris diuini, aut humani. pmo casu aut disponit circa obseruantiā, ⁊ trahit̃ retro ad preterita: vt extra de vsu. c. cum tu. ⁊ insti. de iure nat. §. sed cū naturalia. ⁊ no. extra de ɔsti. c. fi. aut disponit circa penam: ⁊ tunc nō trahit̃ ad preterita, nisi noiatim sit dictū: vt in aut. de inces. nup. §. ⁊ hoc quidē. ⁊ in aut. de san. epis. §. fi. ⁊ extra de consti. c. ij. Si autem est constitutio iuris humani: dicit ipse qđ regula est, φ in omni ordinatione actus humani, ⁊ in omni iure decidēda, in qua inspicit̃ principiū act⁹, lex noua nō trahit̃ retro. ista est regula que ponit̃ hic. ⁊ in. l. Jubemus. j. de test. in fi. l. q2 cū inspiciamus principiū: ea q̄ postea emergūt nō vitiāt pacta neq3 iuuāt statuta que postea fiūt: q2 no insunt tpe quo debēt inesse. Ponit tñ. d. Ja. quasdā exceptiones. prima exceptio est: si p expressionē verboꝝ trahat̃ ad pterita: vt hic. scđa exceptio est, qđ ƀm mētē legis nō pōt trahi ad futura: nā tūc vt lex nō sit frustra, necessario cōcernit preterita. verbi grā: si statutū disponit de cācellationib⁹ bānitorū: puta φ bāniti in psona cacellent̃ datȝ decē: nā ista est q̄da abolitio, q̄ ɔgrue nō pōt adaptari nisi ad pterita: vt. ff. de leg. l. cū lex. ⁊ ibi p Odo. ¶ Sed do. Cy. in isto articulo de cācellatione bānitorū sic distinguit: Aut verba statuti sunt de preterito, aut de futuro, aut sunt implicita ad vtrūq3. pmo casu respicit pterita tm̄. scđo casu respicit futura tm̄. tertio casu de natura legis respicit tantū futura, vñ futurū subiūctiuū in statutis accipit̃ p simplici futuro: vt no. j. l. cū tale. §. fi. de ɔdi. ⁊ demō. vbi est gl. or. ƀȝ Cy. tu dic φ dictū Cy. haberet locū in dispone indifferētī: exēpliū in. l. illicitas. in prin. de offi. presi. secus qñ ratio pteriti ⁊ futuri discrepant: q2 tūc interpretamur legē in benigno ⁊ equo sensu: nō vt det cām delinquēdi. ⁊ iō in exēplo Ja. de bel. ⁊ Odof.

5 teneas cos, ⁊ nō opi. Cy. ¶ ✝ Tertio fallit regula qñ lex noua interpretat̃ veterē: q2 tūc trahit̃ retro. nā tūc. l. noua nihil nouū facit, ȝ qđ est detegit. vt no. in aut. de fil. ante dota. istr. na. §. fi. ⁊ ibi no. d. Jo. a. i. c. viti.

c de p̄ug. li. vj. in nouel. dicit φ aut noua. lex. pcedit declarādo[c]: ⁊ tūc hȝ locū in preteritis ⁊ futuris: aut nouū ius statuēdo, ⁊ tūc hȝ locū solum mō in futuris, ⁊ est ratio quare non trahit̃ retro, q2 nō dȝ fingi ɔ ius qđ tunc vigebat. Itē vbi deficiūt essentialia, nunq̄ fingit̃ retro, sed vbi deficiūt cōditionalia, q̄nq3 retro fingit̃: vt. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. ⁊. l. q balneū. ⁊ no. ff. d le. j. l. talis scriptura. ¶ Breuiter ɔcludam⁹ sic, φ aut. l. est noua q̄ ad materiā, ⁊ q̄ ad formā: ⁊ certū ē φ nō trahit̃ retro, sicut i⁹ ciuile nō disponit ea q̄ añ ipm ius nō erāt introducta: nec ī materia, nec in forma: vt no. ff. de iusti. ⁊ iur. l. ius ciuile. aut disponit ius nouū respectu forme, nō respectu materie. ⁊ idem: q2 nō pōt retro trahi ad tps vbi nulla erat forma: aut nō disponit ius nouū in materia vel in forma, sed

d ɔfirmat[d] vetera statuta: tūc trahit̃ retro, dū tñ illa statuta retro habuerunt vigorē, ȝ si sumūt vigorē ex cōfirmatione, tūc ɔfirmatū trahit̃ ad tps cōfirmationis, nō eɔ. Idem in infirmatione. nā aut hȝ vetustiorē cām efficacē ad infirmādū: ⁊ tūc trahit̃ retro: aut nō hȝ vetustiorē cām: ⁊ tūc non fingit retro. Ista pbant̃ in rōne sui. ff. de offi. pcō. l. obseruare.

6 in fi. ff. ad treb. l. si qs priore. ⁊. ff. de mil. test. l. Tribunus. §. vlt. ¶ ✝ Ex

e quibus[e] ⁊ aliis predictis pōt concludi ad multas q̄ones, formo tm̄ nō vnā. Ecce statutū vetus ɔtinebat φ bāniti eximerent̃ de bāno solutis. l. libris. postea superuenit nouū statutū, q̄ cautū est φ bāniti eximantur de bāno solutis centū lib. mō quidā erat bānit⁹ añ scđoȝ statutū, vult soluere. l. libras vigore primi statuti: Econtra dr̃ φ dȝ soluere. c. lib. vigore scđi statuti. Aduerte: q2 formo. q. in bāno. de pterito. vñ nō est ɔ Odof. quidā dixerint φ debebat soluere quinquaginta tm̄: q2 erat sibi ius quesitum ex veteri statuto: ⁊ q2 leges dant formā futuris, nō pteritis. Gui. de suȝ. ⁊ Jac. de are. dicunt qđ dȝ soluere. c. lib. q2 statutū istud loquitur de exēptione, seu de modo liberationis: non aūt loquit̃ de obligatione inducēda. cū ergo ipsa liberatio fit de futuro: ergo disponit̃ a statuto ƀȝ eos. ¶ Ego dico φ de natura istius statuti est referri ad pterita: vt. s. declaraui. tñ dubiū meū stat in hoc, vtrū referat̃ ad pterita circa ius exēptionis iā quesitū bānitis eximendis a bāno. credo tñ φ sic: q2 istud ius erat quesitū ex mero bñficio statuti: ⁊ iō tale bñficiū pōt reuocari: vt no.

a ¶ Renouata. Vide Guil. de suza. s. de emē. iusti. codi. ⁊ facit quod no doc. in. l. ius ciuile. ff. de iusti. ⁊ iure.

b ¶ Reformatiōis. Vide gl. no. in proe. cle. ⁊ ibi per Pau. de lia. de quo per Bar. hic in fi. ⁊ in. l. ius ciuile. ff. de iust. ⁊ iure.

c ¶ Declarando. Adde Bal. in. l. non dubium. in. j. col. s. e. ⁊ doc. in. c. deliberatione. §. volētes. de offic. leg. in vj. ⁊ per glos. ⁊ docto. in. c. j. in. iiij. gl. extra de vsu. ⁊ limita vt per glo. ⁊ docto. in. c. j. de cleri. non resid. in. vj. in verbo receperit. ⁊ p Fede. de se. in cons. cxij. incip. Amice charissime.

in. l. qđ semel. de decre. ab or. fa. vñ credo φ dictū Guil. ⁊ Cy. sit verū. tñ ipsi nō inducūt bonā rōnē, cōsiderato exēplo qđ ipsi ponunt, ȝ in gñali cōsideratione ratio sit bona. Et adde qđ no. per Jo. an. in. c. ȝ. de ele. li. vj. ⁊ per Pau. d liaȝ. in proe. cle. vbi omnino videas. ⁊ per Bar. i. l. omnes populi. quā tamen ad presens videre non potui, ⁊c.

1 ☞ Lex quomodo, ⁊ in qua forma debet condi seu fieri.
2 Senatores constituti in pñtia principis nō pñt condere statuta: nisi a principe confirmentur.
3 Statuto cauet̃ φ reformationes non possint fieri nisi sub certa forma: populus totius ciuitatis congregatus facit quandam reformationē: non seruata dicta forma, an valeat. d
4 Clausula derogatoria nō obstāte aliquo statuto qđ in contrarium disponat, quas vires habet.
5 Generalitas sufficit in legibus que fiunt ppter publicam vtilitatem.
6 Scriptura an sit de essentia legis.

¶ Lex. viij.

Humanum.

Qñ cōtingit casus nouus sup q̄ opȝ statui, recurrit̃ ad principē. ⁊ ille cū pcerū ⁊ senatoꝝ deliberatiōe pcedet, faciēdo suū statutū redigi in scripturā. h. d. tria facit. pmo ponit dictū seu formā legȝ ɔdēde ƀm Pe. scđo dicit alr̃ nō pcedendū φ forma e seruata. tertio cōmēdat ea q̄ fiūt cū deliberatiōe.

1 scꝫ a ibi, Scitote. tertia ibi, bñ em̄. ¶ ✝ No. j. formā legis ɔdēde. nā dicit Imperator: si negotiū cōtingat cōrā nobis emergere, vel in cā puata, vel publica, humanū vr̃ nobis qđ pferat̃ cā corā proceribus ⁊ senatoribus. ⁊ cū oēs ɔsenserim⁹, tradat̃ notario scribēda: ⁊ dū fuerit scripta, iterato reci f te; vt si ɔsentiāt oēs φ illa seruāda sit, tūc princeps cōfirmet. ⁊ habeat nomē legis. ⁊ istā formā, dicit Imperator, volum⁹ obseruari: q2 certi sumus φ illud qđ de ɔsilio pcerū fit, ad btitudinē imperij ⁊ eoꝝ gloriā redūdabit. ¶ Scđo no. qđ vniuersitas senatoꝝ ⁊ sapiētū pōt ɔsentire, ratio est: q2 i ista vniuersitate singuli sunt capaces intellectus, cū sit vniuersitas sapientū. ¶ Tertio no. qđ pluriū authoritate fit, maiori authoritate roborat̃. c. ocor. j. de repudys. l. dubiū. ⁊ iō cōsilia dñi esse maioris authoritatis φ decretales epl'e. vñ dicit, Arch. i. c. j. de ɔsti. li. vj. φ rescripta ɔ cō-

f silia[f] ipetrata nō valēt, nisi singularē faciāt de illo ɔsilio mētionē, ȝ ipetrata ɔ decretales eplas valēt ex gñali clausula, nō obstāte aliq̄ decretali.

2 qđ est dñ no. ƀm eū. ¶ ✝ No. etiā hic φ senatores in pñtia pricipis cōstituti nō pñt facere statutū: nisi a principe cōfirmet̃, vt pȝ ibi dū dicit, nr̃e serenitatis authoritate firmetur. Et ex hoc dico φ

g ȝ populi[g] possint facere statuta: tñ si pnceps est g

h ibi pñs[h], nō valēt statuta sine cōfirmatione principis: nā nō ē dubiū φ senatores poterāt statuere: tñ si est ibi princeps, debēt p pncipē ɔfirmari: vt hic, qđ est mēti tenēdū. ¶ Opp. ⁊ vr̃ φ non sit necessaria ista forma, cū princeps in camera sua posset legē facere: vt. j. e. l. fi. i fi. Sol. ɔcedo φ forma hic tradit̃, ȝ nō ita pcise φ p b pnceps iponat sibi legē, φ pȝ: q2 dicit humanū, nō aūt dicit necessariū. Ista ergo lex ponit formā de cōgruitate ⁊ honestate, nō de necessitate. non ob. j. ea. l. ver. Scitote. q2 ibi pnceps loquit̃ enūtiatiue, nō h derogatiue: ⁊ sic non ob. ¶ Scđo opp. ad idē de toto libro authēticorū, in cui⁹ cōpilatione forma huius legis nullo mō ē seruata. Sol. dicit Pla. φ ille liber nō fuit Justiniani, ȝ hoc est falsum: q2 ɔtrariū est manifestū ex tit. nā ititulat̃, Justiniano ex rubro ⁊ nigro. ⁊ iō dic vt. s. dixi. φ pnceps loquit̃ de hūanitate, nō d necessaria forma legis cōdēde. Or mō circa legē nostrā aliq̄ q̄rā, quero

¶ Confirmat. An attendatur tps prime cōfectionis statutoꝝ, an tps confirmationis, adde Bal. no. in. l. ex placito. ver. sed pone. j. de rerum permu. ⁊ idem sequit̃ Pe. de anch. in. c. canonuȝ statuta. in ver. sed quid dices si in ciuitate vel castro de ɔsti. ⁊ per Bar. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur.

¶ Ex quib⁹. Vide Bal. in. l. cū in secūdo. ff. de iniusto rup. ⁊ ir. test. Et Ange. in aut. vt cū de ap. cog. in prin. ⁊ i aut. vt facte noue cōsti.

¶ Cōsilia. Not. rescripta ɔ ɔsilia non valere, etiā cū clausula nō obstāte, nisi de eis fiat singular̃ mētio, ⁊ vide Bar. in extra. ad repri. in vbo no obstātib⁹. ⁊ vide φ not. Bal. de pac. ɔstā. in ver. ad hoc ergo, ⁊ probat tex. in. c. pe. extra de cap. mo. ⁊ in c. eā te. extra de eta. ⁊ quali. ⁊ in. c. nonnulli. extra de rescrip. ƀm Lu. ro. in l. si vero. §. de viro. in. xiiij. limit. prime partis. ff. sol. mat.

¶ Qđ licet populi. No. fin. φ populus non pōt facere statutuȝ in presentia principis, nisi confirmet̃ per principē, qđ est no. p limitatione ad. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iur.

And. Barb.

¶ Presens. Statuta em̄ requirūt cōfirmationem: vide tñ Bal. in. l. fi. j. de iuris. om. iudi. ⁊ de pa. constan. in ver. ƀm mores ⁊ leges ciuitatis. ⁊ bar. plene. in. l. omnes po-

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

puli.in prin.ff.de iusti.z iure.

a ¶ Posſit dari. An ciuitas poſſit dari in feudũ, z an ciuitas poſſit ſibi eligere oſſin perpetuũ. vide bal.i.l.ex hoc iure.ff.de iuſt.z iur. An.Barb.

b ¶ Statuto. Vide Bal.in l.j.ff.eodem.

c ¶ Clauſulam derogatoriam. Conſului pridie ego Alexander de Imo. z vide Bal.in.c.j. de cõſti.li.vj.qui tz cõtra conſtitũ meũ. a z do.Lar.i cle.j.de ſepul.z pau.ibi tenet contra eũ. vide ibi oino.et de iſto ſpeciali vide Bar. in.l.cum aquilia. na.ff.de tranſa.et Bal.in repe.l.edita.j.C.de edẽ.Andre.Barba.

d ¶ Quo exempla. z Ho. ſi in prio teſtõ apponit clauſula derogatoria ſcõi, an p gñalem clauſulã appoſitã in ſecũdo teſtõ reuocet primũ.z Bald.hic tz q̃ ſic.z idẽ tz i.l. hac ꝙſultiſſima.§. j.j.de teſt.idẽ tenet Ang.i auẽ.hoc inter liberos.e.ti.z.l. oẽs.C.de præſcrip. xxx.an. dicẽs ſe de facto ita vidiſſe practicari. Idẽ tz Ja. de bel.i aut.de teſt. imp.Jo.an.i regula, quod ſemel.i.vj. in mer.z in.c.j.de cõſti.lib.vj.z Fed. de ſe.cõſi.rl vij. Jo. de San.z Dñe in d.c.j.Idẽ cõſuluit Bart.in conſi.xxij.

b Duo exemplã. z q̃ ſtatuto ciuitatis cauet q̃ reformationes nõ fiant niſi ſub certa forma, nõ populus congregatus fecit quãdã reformationẽ nõ ſeruata illa forma, q̃rit an valeat talis reformatio: z vt qõ ſic.nã in.l.nfa tradit certa forma.tũ receſſus ab illa forma nõ impedit qn cõdito: legis poſſit legẽ ꝺdere, z valeat cõdita: vt apparet.§.in ꝺijs. In oppoſitũ: q̃ cũ nõ ſit ſeruata forma, cõſensus ſtatuentiũ de eſſe præſumit: ergo nõ vꝫ reformatio: vt.ff. de le.ij.l.ſi qs in prin.teſtamẽti. Breuiter.d.Ly. diſputauit iſtã.q.z.icipit.q.talis eſt.ꝓceſſit diſpoſequẽtibus derogatoria z.z dicit ſe ſeq; Quod. qui tenẽt q̃ vbi in ſtatutis p̃cedit cla derogatoria, lex poſtea ſimplr facta nõ vꝫ: q̃ vt deeſſe ꝺſenſus ſtatuentiũ.z idẽ etiã tz bar.in.l.oẽs pplũ. Nõ ob.hec lex.q: hec.l.nõ hz clauſulã derogatoriã: q: nõ loquit de forma neceſſaria, ſz loquit de humanitate. ſicut appet in ter.q: dicit humanũ z. Sed Ly.z alij diſtinguunt: aut precedẽs diſpoderogat ptãti, aut forme, aut voluntati. Si quidem verba ſunt derogatoria ptãti, iſta verba nihil operant: q: poteſtas eſt publici iuris, cui non põt renũtiari: etiã ſi adẽcereꝫ pena: q: q̃ſi principale eſt pbitũ, nõ cõmittit pena. ar.ff.ad.l.fal. Scius z augerius. ptãtẽ ergo de publico conceſſam nemo põt ſibi adimere. ¶ Scõo caſu q̃ verba ſunt derogatoria fõme, verbigra: q: nõ vꝫ reformatio ſub aliqua forma, niſi ſub tali: tũc nõ vꝫ reformatio illa forma nõ ſeruata: q: preſumit de eſſe cõſenſus. Aduertatis, vbi eſt ſtatuta forma expreſſa, tñ cla derogatoria nõ eſt expreſſa, ſed tacita: tũc tacite de rogak ei per factũ ꝺnũ. z ſic valeret reformatio. iſte eſt ter.no.in.l.ſi.ff.de le.ij.alſ.ibi. ¶ Tertio caſu q̃ verba ſunt derogatoria volũtas, certum eſt q̃ vltimus actus nõ vꝫ: q: nõ adeſt volũtas. vt.ff.de leg.j.l.ſi ita ſcripta. z.l.ſi qs in prin.teſtamẽti. Palle. z ita ſentũt ibi Ja. de are. Old. z do. Ray. hec ſunt vera q̃ diſpoſitio poſterior emanat ſimplr. Sz ſi habet clauſulã derogatoriã c dicentẽ nõ obſtante aliquo ſtatuto q̃ nõ cõtrariũ loquereꝫ. ¶ Hic aduerte. aut.l.poſterior emanat ab eadẽ potentia cãe efficiẽtis, aut a minori. ſi a minori. certũ eſt q̃ nõ valet: vt extra de iureiu.c. veniẽtes. ſi nõ. ab eadẽ: tũc ſi ſunt verba ſpãlia, verbi gratia nõ obſtãte tali ſtatuto: z tunc nõ eſt dubiũ q̃ vltimum ſtatutũ hoc.d.l.ſi qs in prin.teſtamẽti. aut verba ſunt gñalia, puta, nõ obſtante aliqua lege q̃ in ꝺnũ loquit: tunc ſunt opi. Quidã dicũt q̃ iſta verba gñeralia nõ ſufficiũt ad derogãdũ ſpãli ſtatuto. phibẽti z precedẽti. Sed d.Ly. i illa.q. tenet q̃ in legibus cõdẽdis ſufficit derogatio gñalis legi ꝺiarũ. ad hoc.j.de quadri. pſcri.l.oẽs. §.j.z in cle.cos.de ſepul.z docz ſtilus romane curie.z vſ hoc tenere gl.j.j.de nup.l.imperialis. Nõ obſtãte q̃ in prin.teſtamẽti. in verbo ſpãliter: q: ibi loquit. in priuato bole, diſponit ad ſuã voluntatẽ. vnde debet apertius loqui. ar.l. veteribus. de pac. ſecus. in pncipe, vel alia perſona publica q̃ diſponit ad vtilitatẽ alioꝝ hz Ly. ¶ Aduerte, q̃ in eo qõ Ly. dicit de diſpoſitione legis dicit verũ. nã in legibꝰ q̃ ſiũt ꝓpter publicã vtilitatẽ ſufficit gñalitas. ſi in eo q̃ dicit q̃ in teſtamẽtis requirit ſpãlitas, alꝫ ꝑſumit ab eſſe ꝺſenſus, nõ dicit oino verũ, z vt intelligas, pono duo exẽpla pono q̃ in primo teſtõ teſtator dicit qõ volebat illud teſtũ valere, z nõ aliqõ aliud q̃ faceret poſtea, niſi eſſet ibi deſcripta Aue maria. de verbo ad verbũ. hoc forte fecit i loco minoꝝ, timẽs ne cõpelleret ad teſtãdũ a cõſanguineis. poſtea pnia ducꝰ iſte facit ſcõm teſtũ, z dicit ſe penitere primi teſtamẽtiſtũ ibi de verbis illis nõ facit mẽtionẽ. nec ponit Aue maria. in ſcõ teſtõ. Queriꝫ vtrum ſcõm valeat. Breuiter veritas eſt qõ ſic. alias ſequereꝫ abſurdũ. ſ. q̃ ſi illoꝝ verborũ nõ recordareꝫ, qõ nõ poſſet teſtũ ignorãs mutare, qõ eſt falſum. plus dico, q̃ ſi dicat ita nõ obſtãte aliq̃ alio teſtõ, hz nõ dicat non obſtãte tali teſtõ ſcripto manu talis notarij, q̃ primum teſtũ eſt reuocatũ: q: non requiruñ verba oino ſpecialia, dũmodo conſtet de mẽte. z hoc tenet Jo.an.in.c.j. de conſti. li.vj. in nouella. Si autẽ eſſent verba oino generalia, z cõfuſa, puta q: dixit notarius. z hoc teſtũ valere voluit aliquo non obſtante, tũc nõ ſufficerent iſta verba: q: ter. requirit qõ deroget ſpãliter. nõ ergo requrit qõ indiuiduaIiter. nec ſufficit qõ oino gñaliter, tũ ſuffícit qõ in ſpecie ſubalterna, puta nõ obſtãte aliquo alio teſtõ. hoc pbo: quia iſta verba nõ poſſunt adaptari niſi ad vnã ſpeciẽ. ſ. teſtamẽti. i. ad teſtamẽtũ immediate ꝓcedẽs. vnde habent loco verborũ ſingulariũ. vt in.l.j.z.ij. de lib.z poſt. z adde qõ no. Archi. d. c.j. de conſti. vbi oino videas. Item vide qõ legi. z no. in.c.j. de excel. prela.li.vj. in nouell. vbi expreſſe videas, z plenarie. ¶ Tertio queroꝫ vtrũ de eſſentia legis vel ſtatuti ſit ſcriptura e neceſſaria. Petrꝰ tz hic q̃ ſic q̃ ſcriptura requiratur rõne forme, alias poſſet prætẽdi ignorãtia legis nõ ſcripte, nec cõſuetudine approbate, z eſſet lex ludibrio, qd eſt multũ inconueniẽs dicere, ſm Pet. Alij dicũt qõ ſcriptura nõ requirit rõne forme, ſed rõne obſeruantie, ſicut requirit publicatio legis. vnde ſecundum iſtos ſcriptura non eſt forma ſubſtantialis legis, vel ſtatuti, ſed eſt quedã forma accidentalis, que requirit ad hoc, vt lex liget: nam ſicut in cõtractibus videmus quod pactus cõtractus habet eſſe, quam obligat. vt patet in cõtractu cõdittionali: ita in legibus ſola voluntas principis vel ſtatuẽtis verbis expreſſa eſt lex. ſcriptura vero requirit ad legis obſeruantiã, z obligationẽ ſubditorũ. ad hoc.ff.de conſti. prin.l.j. in verſi. placet. non enim dicit ſcriptũ eſt, ſed dicit placet. ad idem. xxx.q.j.c. inſtitutiõis. de hoc no. ꝓ Jo.an.in.c.nemo põt. de reg.iu.lib.vj.in mercu. Quid erit in gratijs. Exẽplũ. Papa viue vocis oraculo dicit pronũtiamus talem epiſcopum talis loci. vtruz anteq̃ litere erũt formate illi erit epiſcopus: Breuiter veritas eſt quod ſic: q: litere non requirunt ad eſſe, ſed ad probationẽ. caſus eſt in.d.c. inſtitutionis. xxx.q.j. z de hoc olim fuit magna cõtrouerſia: vt refert Arch. in proemio. vj. lib. z ibidẽ per Joan.an.in nouel. ergo non requiritur ſcriptura ad effectũ gratie, ſed ad eius probationẽ, vnde ſi papa s interim moreretur anteq̃ litere fierẽt: non expiraret ius que ſitũ, ſed deberent poſtea fieri tempore ſucceſſoris, faciendo mentionem de diſpoſitione predeceſſoris, quod eſt valde no. z menti tenendum. Bald.

e ¶ Scriptura. An de eſſe legis ſit ſcriptura. vide.d. Ant. in prohe. decre. doc. in.c.ſi. de conſue. in.c.j. de renun. lib.vj.c.j. de in. iur. eo. lib. Ang. in.§. ex non ſcripto. inſti. de iure natu. z in rep. Joan. and. in re. de conſti. in addi. Spec. ſed contra videtur dicere Archi. in.c. lex eſt. j. di. z facit. l. inciuile. ff. de legi. z quod no. Iſido. lib. ety molo. Archi. cap. iij. vbi dicit quod lex dicitur a lego legis. vide que dixi in rub. de conſti. And. Barba.

f ¶ Ad probationem. Vide Bal. in.l.j. ff. de man. ſer. l. ſaceri affatus. de di. reſcri. l. ſi quis. C. de epi. z cle. §. ad hec. in tit. de pa. iur. fir. do. Lardi. in prohe. cle. z ibi late dixi. And. Barb.

☞ Adde quod notaui in apoſti. ad Iſtum in.l. ſi qua per calumniam. nu. v. in apoſti. per. teſtes. poſt alios. ſ. de epiſ. z cle. Leſſus.

g ¶ Papa. Adde Bald. in.l. ſi qua per calũmniam. ſ. de epiſco. z cleri. z in.l. falſus. in verſicu. nunc videndum. j. de fur. z in.l. Idem Ulpianus. ff. de excuſa. tuto. z in.l. mandatum. j. de man. z in.l. beneficti. ff. de conſtitutio. principum. z in.l. ſi quis filio. §. cius. ff. de iniuſto rupto. z irri. teſtamento.

---

1 ☞ Leges debent ab omnibus ſciri.

2 Leges ignorare, an ſit aliquo caſu permiſſum. nu. 3.

4 Ignorare an liceat conſtitutiones extrauagantes.

5 Faciens contra legem, an præſumatur eſſe in dolo, vel in culpa.

¶ Lex nona.

Leges ſacratiſſime. Hoc dicit. Leges nõ debẽt ab aliquo ignorari. hoc primo. z ſi circa legẽ principis occurrit dubitatio, eſt ad principẽ recurrẽdũ. b.o. ſcõo. primo ponit dictum. ſecundo

secundo ponit eius effectū seu causam finalē: tertio ponit aliud dictum, quarto ꝛ vltimo ponit generalē principis intentionē, scōa ibi: vt vniuer-
1 sitas ibi: ꝙ vero. quarta ibi: duritiaq. ¶ Ad o. primo ꝙ leges debent ab oībus seruari. ¶ Scōo no. ꝙ nullus debet facere, phibita, ꝛ ꝙ vni-
cuiq; est licitū facere ꝓmissa. ¶ Tertio no. ꝙ vbi est dubiū in. l. recurrit ad ꝯditorē: ꝛ ideō i statutis intellige ꝙ i statutis recurrit ad ꝯditorē eadē
potestate durante, nō finito officio. de mil. testa. l. si certarū. §. fi. cū. l. seq.
¶ Quarto ꝛ vlt. no. ꝙ ḡialis intētio ꝑncipis, ꝛ diutina, est rigor ẽmē
2 dare, ꝛ sequi equitatē naturalem. ¶ Opp. ꝙ sit permissum leges ignorare: vt. ff. de adul. l. si adulterū cum incestu. §. Idē pollioni. ꝛ §. fratres
dentq. So. aut est ius naturale. ꝛ nō permittit ignoātia: vt. j. de ius
voc. l. venia. aut est ius ciuile ḡiale, ꝛ idē: vt hic. Fallit in. l. cōtraria. Itē
fallit in oībus casibus expressis in iure: vt. j. de iur. ꝛ fac. igno. l. j. ꝛ. l. fin.
aut est ius municipale alicuꝰ loci: ꝛ tūc refert. aut loquimur circa habi-
tantes ibidē: ꝛ nō permittit ignoātia, post ꝙ statutū est publice notū:
vt in. cl. de post. ꝓla. aut loquimur circa eos ad quos verisimiliter statuti
notitia nō potuit peruenire: ꝛ tūc excusabilis est error, vel ignoātia: vt
l. vlti. de decre. ab ordi. fa. Quod dico in ignoāte, idē dico in dubitāte: vt.
j. de fur. l. fi. §. finalit. nesciꝰ. vbi est ter. ꝙ ita parcit dubitāti sicut errāti.
a ꝙ est notatu dignū. ¶ Ex hoc apparet ꝙ foēdis nō obligat[a] ꝑm. l. mu
nicipales, nisi in loco in quo traxerit moꝝ, vñ scire ꝓsumat, vel nisi faciat
aliqd ꝑ ius cōe, vel cōsuetudinē ḡiale: vel nisi appareat aperte ꝙ sit cer-
tificat[a]. de bo. ꝙ no. in. S pe. in. iij. parte in tit. de cōsti. ver. qd si extra-
ne, ibi, portat cultellū. ꝛ ver. pone ergo statutū ꝛc. ꝛ facit. j. de exc. tut. l.
plane. ¶ Ad o. in scōa parte legis, ꝙ verba iuris ciuilis interpretāda sunt
a ꝯditore. gl. ponit exēplū per aut. er testamēto. j. de col. vtrū nōe dato-
rū cōtineant data tā simplr ꝙ ob cām. vide. l. vlt. de dote ꝓle. ¶ Quero
3 b an liceat leges ignorare[b]. Rñ. si sunt ⁊cluse in corpore iuris, nō possunt
ignorari. Itē nec. noua ignorari dz, post ꝙ est publicata ꝑ duos mēses:
vt in aut. vt fac. no. cōsti. ꝑm Ja. but. Tu dic ꝙ in ḡialī ꝑncipis, vel re
gis edicto est statutus terminus duoꝝ mēsiū a die publicatiōis ad sciē
tiā ꝓsumendā, ꝛ ignoātiā nō excusandā. Sed in. l. municipali alicuꝰ
ciuitatis nō expectāt spatiū duoꝝ mensiū, sed relinquit arbitrio iudi-
cis. si de termino, an sit aliqs excusandꝰ necne: q: nō excusant illi qui ci-
tius ꝓsumūt scisse: post tps aūt duoꝝ mensiū nemo excusat ꝑm
Bost. m. c. vlt. de cōsti. ꝙ phat: q: in. d. l. vlti. de decre. ab ordi. fa. nō attē-
4 dit tps, sed sciētia: ꝛ illa. l. est ad hoc no. ¶ Scōo quero, an liceat igno
c rare cōstitutiōes[c] extrauagātes: Rñ. si sunt publice note, nō lz eas igno
rare: lz si nō sunt publice note, imo si dubitāt an sint extrauagātes, vel
nō: tūc lz ignorare, nō ad effectū rei, phibite, sz vt nō puniat de cōtēptu.
Itē vt sua in ītū lata nō sit nulla. ff. de re iud. l. cū platis. ꝑm vnū itel-
lectū. Si aūt extrauagātes sunt publice note, tūc nullo mō lz ignorare,
nec ꝑnūtiare: vt ptz in quinquagintadecimomb[o] Justiniani, q̄ fuerūt
5 olim extrauagātes. ꝛ hodie sunt redacte in codice. ¶ Tertio queritur
d an in legib[o] si qs facit ℑ, ꝓsumat dolus[d], an lata culpa. ꝛ vꝝ ꝙ sit dolus
ꝓsumptus: q: ꝓsumpta sciētia infert dolū ꝓsumptū. Jac. bu. dicit ꝙ
in dubio credit ꝙ ꝓsumat lata culpa, ꝛ nō dolus. dicit enī ꝙ debemus
eligere mitiorē partē. Tu dic ꝙ aut ius ciuile trahit originē a iure natu
rali, seu a naturali eqtate, q̄ inest ꝑm naturā, ꝛ ꝓsumitur dolꝰ: vt. j. de in
tur. l. si nō cōuenit: aut nō sumit originē ab eqtate naturali, sz a iure me
re positiuo: ꝛ tunc refert, aut illud est quodā mō iusgentiū ꝓpter ḡialeꝫ
cōsuetudinē: vt de gabellis soluendis ꝑm miseriā nostri tpis in toto oꝛ
be, tūc ꝓsumit dolus. Aut nō est ℑ ḡialē cōsuetudinē: ꝛ tunc ꝓsumit
potius ꝙ sit lata culpa: qđ est ignorare, qđ oēs sciūt: vt. l. liberoꝝ. nota-
tur. ff. de bis q̄ no. infa. ꝛ de x. sig. l. late culpe. Et adde ꝙ leg. ꝛ not. ꝛ de
bis qui sibi asc. l. Senatus. Ex bis apparet ꝙ nō soluētes gabellā ad
portā, in dubio ꝓsumuntur hīe animū fraudādi: q: intelligūtur facere ℑ
ḡialem cōsuetudinē, nisi esset gabella incognita, ꝛ insolita: q: tunc excu
santur a ꝓsumptione doli. ꝓ quo facit, an debeat imputari ei qui non
diuinauit: vt. l. si fideiussor. §. j. ff. mandati. ꝛ. ff. de ver. signi. l. cenſoria.

1 ☞ Princeps quando est ꝓsens, non debemus recurrere ad inferio
rem propter legis interpretationem.

¶ Ler. r.

Cum de nouo. ¶ Dubitatio super noua. l. nouiter emergēs dz diri mi per
interpretationē cōditoris. h. d. Nō intelligas q̄ nō possit di
rimi ꝑ iudicē cause inter litigātes, sed inter vniuersos dz di-
rimi per cōditorē. h. d. ꝛ tūc hz vim legis ḡialis. ꝛ. h. d. l. sequēs. ¶ Not.
q̄ illa q̄ de nouo emergūt, noua interpretatiōe indigēt. Et circa materiā
dic vt in gl. ōr. q̄ gl. hz locū q̄n dubiū est ꝓbabile, sz q̄n mēs ꝛ rō legis est
certa, ꝛ certū hz significatū verboꝝ, dz stari verbis ꝛ mēti: nec est tūc ꝑsu
2 dus princeps, nisi forte emergeret iniquitas. de leg. iij. l. ille aut ille. §.
i cū in verbis. ꝛ m. l. ꝙsperit. q̄ ꝛ a quib. ¶ Ad o. q̄ habetur ꝑncipis pie
sentia: nō est recurrendū ad interpretationē inferioris, sed ad ipm ꝑnci-
pē, qui est lex ala ta: vt in aut. de ꝑsul. ꝛ ideo cause que sunt in audien-
tia vtil pape q̄n oritur dubitatio iuris, semp debēt referri ad ipm apostō
licum, ante q̄ pronuntietur: nō dico bicplura, ꝓpter tardam horam.

1 ☞ Sententia principis quando venit ad declarandum aliquod du-

a ¶ Foēdis nō obligatur. vide do. Ant. i. c. ū. vbi plene tāgit. An. Barb.
b ¶ Ignorare. quō ꝓbetur error: iuris, vide p. Bar. i. l. nō fatef. ff. de ꝓfes.
b ¶ Ignorare. Sequitur ℑPe. de anc. i. c. canonū statuta. ver. hoc etiā q̄
ri pōt. de cōsti. vbi refert ℑBost. in sum. i tī. de cōsti. §. q̄n ꝛstitutio. in pn.
tenentē q̄ cōstitutio capitulor: ꝛ vniuersitatū in ꝛtinenti ligat facta pu
blicatione: nisi forte sint absentes, q̄
bus tps limitatus nō est. sz boni iudi
cis arbitrio reliquitur. facit. c. cū i tua.
extra de spō. ꝛ plene i data. vj. lib.
¶ Cōstitutiones. Sequitur ℑDet. de
anch. in. c. canonū statuta. in vēr. hic
etiam queri potest, de constitu.
¶ Dolꝰ. sequitur ℑDet. de ancha. in
d. c. canonū statuta. in ver. hic etiam
queri potest ꝛc.
¶ Ordiné. ℑFlor. ꝙ princeps non ser
vat ordinē in pcedēdo, vide per An
ge. in. l. princeps. ff. eodem.
¶ Citari. hoc sequi
tur Abb. in. d. c. in
causis. hic alle. vi
de Bald. in. l. iij. in
prin. j. quomodo ꝛ
quando iu. ꝛ in. l. ne
causas. j. de appel.
et que scripsi post
Jmo. in. c. iter qua
tuor. extra de ma
io. et obe. et adde
Ang. in. l. ꝑnceps.
ff. eo. ꝛ ter. in. c. j. ex
tra de cau. pos. et
proprie.
☞ Adde ℑPano.
in. c. venerabilem.
nu. v. ꝛ ibi posui in
apostil. ad ipsum in
versicu. citationis.
extra de elect. et in
c. cū olim. nu. xxv.
et ibi iterū addidi
in ver. non tamen
citationē. extra de
reindi. Lanfrā. de
oēia. in clemen. se
pe. nu. vij. vbi po
sui in apostilla ad
ipsum in ver. emis
sa citatio. de verb.
signifi. ꝛ Feli. in. c.
que in ecclesiarum.
versi. limita sexto.
extra de constit. et
ℑHyppo. de marsi.
singu. lxxv. incip.

Citatio est. Celsus.

g ¶ Aer sic. quid enim. Vide que dixi in. c. j. de causa poss. ꝛ proprie. An
dreas Barba.
b ¶ Imperator. vide tū Bal. Ang. ꝛ Jmo. in. l. ex facto. ff. de vulg. ꝛ pu
pil. ꝛ facit quod no. Bar. in. l. ab executore. in pn. ff. de appella.
¶ Legem. An hodie populus romanus ꝓsiit facere legem: vide do.
Anto. in. c. translato. de consti. And. Barba.
k ¶ Deponere imperatorem. No. ꝙ populus romanus nō posset hodie
ꝓuare imperatorem. vide gl. ꝛ Bal. in. c. j. in titu. si de inuest. inter do.
et vas. lis ori. ꝛ Bar. in. l. non ambigitur. ff. eo. do. Anto. iu. c. translato.
de consti. Bal. in. l. ij. C. de appel. do. Ant. in. c. licet ex suscepto. de foro
competen. vide que ibi diximus. ꝛ Bald. in. c. j. vt lit. pen. ꝛ in. l. ex hoc iure. ff.
de iusti. ꝛ iur. And. Barba.

De mandatis principum. Rubrica.

1 Mandatum principis non probatur nisi per scripturam.
2 Iurisdictio delegata debet probari: quia nunquam pro ea presumitur.
3 Mandatū pcuratoris an possit pbari p testes.

Lex vnica.

SI quis asserat.

1 †Not. mandatum principis nō posse pbari nisi per scripturam. sic. j. de iure fis. l. pbibitum lib. x. de diuersis offi. l. probatorias. lib. xij. de hoc plene no. xcvi. dist. c. nobilissimus. ⁊ ideo dicit gl. in. c. cum in iure. de offi. delega. ꝙ rescriptum est super omnia custodiendum ne amittat᷑: qꝛ si non apparet de iurisdictiōe, nul
2 lum esset iudicium. †Ultimo no. ꝙ pro iurisdictione delegata nunꝗ̄ presumit᷑, nisi probetur. tex. est hic. delegatio tñ inferioris a principe posset probari per testes: vt. xxv. q. ij. c. institutiōis. Item no. ꝙ si aliquis dicit se tabellionem ex priuilegio principis: non creditur ei, nisi producat instrumentū priuilegij: ⁊ est ita multū not. in
3 omni officio qđ decernitur a principe. † Extra tangit hic. d. Azo in sum. vtrum mandatum procuratoris possit probari per testes: ⁊ dicit ꝙ sic. Idem dicit Ber. extra de procu. c. j. sic ⁊ reuocatio mandati probatur per testes: vt extra de procura. c. ex insinuatione. vbi est tex. no. Tu dic de hoc vt plene legi. ⁊ no. per Pet. j. de proc. l. j. ⁊ adde quod dixi. s. tit. j. l. humanum. Bal.

a Significātib⁹. Uide Bal. in. l. libertorū. j. de testi.

b Nō soluti. Adde Bald. in. l. per emptorias. j. sentē. rescin. non pos.

c Inuētarij. Adde Bal. in. l. ab executione. quorū appel. nō reci. ⁊ ibi vide singu. limitationem ad istam materiam.

d Exceptio. Adde Bald. in. l. peremptorias. j. sentē. rescin. nō pos. Cōtrariū tenet Bart. in. l. eleganter. §. si quis post. ff. de cōdi. indeb. faciūt no. per Imol. ⁊ quod ibi dixi in. l. j. §. j. ff. ad trebel.

De iuris ⁊ facti ignorantia. Rubrica.

1 Exceptio que non excluditur per sentētiam, excluditur per executionem sententie.
2 Exceptio peremptoria non potest opponi post sententiam diffinitiuam. fallit in milite. nu. 3.
4 Exceptio que nō excluditur per sententiam, potest opponi post sententiam.
5 Exceptio superueniens post sententiam, potest post sententiam opponi.
6 Exceptio nullitatis, non est proprie exceptio.
7 Miles an possit replicare post sententiam.
8 Milites nostri temporis an habeant priuilegiū, quod possint opponere exceptionem peremptoriam post sententiam.
9 Rusticus an habeat priuilegium militis: vt possit opponere exceptionē peremptoriam post sententiam.
10 Sententia lata iudice excommunicato, est ipso iure nulla, etiam de iure ciuili.
11 Quid de notario, ⁊ quolibet officio publico.
12 Quid in impetratione rescripti, ibidem.
13 Conueniri incipit ex sentētia, qui citatur ad executionem sententie.

Lex prima.

QUamuis. Permittitur militi qui exceptionem peremptoriā per iuris ignorantiā ante sniam non obiecit, vt eā post sentētiā ꝫ possit opponere. hoc dicit. ⁊ est l. multum no. Posito casu venio ad notabilia. ⁊
1 duo no. Prio no. id qđ dixi i summario. †Secundo no. extra tex. dū dicit si nondū satisfecisti. a 2rio sensu, qđ exceptio q̄ nō excludit᷑ p sniam,
2 excludit᷑ per executionē sentētie. †Opp. ꝯtra primū no. qꝛ lege cauet᷑ ꝙ exceptio peremptoria non pōt opponi post sniam, vā vī ob. sen. rescin. non pos. l. peremptorias. Sol. no. regulam ⁊ instātiā a regula. regula est ꝙ exceptio perēptoria nō pōt opponi post diffinitiuā sniam, vel habentem vim diffinitiue. Et rō est: qꝛ ex ipsa snia orit᷑ nouū ius, qđ exceptio nō cōcernit: vt. ff. de euic. l. si per imprudētiā. §. si plures. ff. de fund. instr. l. nepoti. ff. fami. ercis. l. cū putarē. insti. de excep. §. itē si in iudicio. ⁊ plene legit᷑ ⁊ no. ff. de cōdi. inde.

3 l. Iul. †Sed ista regula gñalis fallit in milite: vt hic fauore militie: in qua repñtat᷑ publica vtilitas. Scdo fallit. ff. de re iudi. l. Mesenni⁹. §. fi. ⁊. ff. sol. ma. l. ex diuerso. §. fi. ⁊ i alijs casib⁹ no. in gl. q̄ tñ est imperfecta: qꝛ ponit casus, ⁊ non rōnes casuū. Et ideo alij volētes cōprehēdere ca
4 sum ⁊ rationē sic dicūt. †Aut exceptio concernit nullitatē pcessus, ⁊ omni tpe pōt opponi: vt. j. de pcur. l. iz. Aut cōcernit equitatē actus de quo agit᷑. ⁊ ista debet pponi ante sentētiā: vt. ff. de excep. doli. l. qui equitate. Aut ꝯcernit reuerētiā persone: vt in parētibus, ⁊ patronis, ⁊ si. vel fauorē: vt in militibus, vel odiū: vt in macedoniano. ⁊ pōt tūc post sententiā opponi: vt. l. ex diuerso. §. fi. ⁊ i. l. Mesenni⁹. §. fi. ⁊. l. nostra. ⁊. ff. ad mace. l. tñ si. ꝓm Cy. qui ita no. j. de pba. l. exceptionē. in additiōib⁹ suis. Iac. but. dicit quasi idē. Aut enim per exceptionē declarat᷑ nullitas processus: tūc pōt semper opponi: qꝛ ista nō est ppȓie exceptio, sed defensio: ⁊ qꝛ semper sumus ab initio, cū processus sit nullus: ⁊ qꝛ snia nulla non pōt excludere ius cōpetens. facit. ff. de interro. act. l. si filius. el. ij. de iure patro. l. Carmelia pia. ff. fami. erci. l. quedā mulier. j. quō ⁊ qñ iudex. l. si vt pponis. ⁊. l. si preses. j. de accu. l. absentē. ff. de re iudi. l. iiij. §. condem
a natū. ⁊. l. si cum nulla. ⁊ extra de purga. vulg. c. significātibus a. Aut exceptio nō respicit pcessus nullitatē: ⁊ tunc aut de natura sui tendit ad excludendū condēnationē. ⁊ non pōt opponi post condēnationem: nisi in causa appellationis: vt. j. de tempo. appel. l. per hanc. ⁊. l. ampliorē. j. de appel. Et est ratio: qꝛ per sentētiā talis exceptio excludit᷑ ppter duo: primo rōne cōtrarietatis. scdo ratione termini legalis: qꝛ sententia est pro peremptorio termino ad opponendū. ⁊ adde qđ no. Inn. extra qui ma. accu. pos. c. cum in tua. Aut exceptio non ordinat᷑ ad excludendā cōdēnationē, quinimo presupposita condēnatione, tunc dicit ⁊ intendit ad moderandū cōdemnationē, siue eius executionē: tūc talis exceptio cōpatitur se cū sentētia, ⁊ pōt opponi in executione: vt in. l. ex diuerso. §. fi. cū si. ff. sol. ma. ꝓm Ia. but. adde ꝙ per hoc cognosces qđ cōpatiat᷑ secū sententia: qꝛ cōpatitur se cum ciuili ⁊ naturali obligatione. ex qua agit᷑: vt. ff. qđ cum eo. l. pen. Ex hoc no. quandā regulam, ꝙ exceptio que non excluditur per sententiā, pōt opponi post sententiā. Dices tu: quō potest excludi exceptio, ex quo non fuit obiecta, nec ventilata in iudicio: Respō. excludit indirecte: qꝛ ius agentis qđ fuit vētilatū, est exceptioni cōtrarium. ⁊ posito vno cōtrario, remouet᷑ reliquū. sed qñ est talis exceptio q̄ examinat᷑ seorsum a principali, ⁊ que nō elidit ipsum principale: ista bene opponit᷑ post sentētiam. De quo pono tria alia exēpla. Primum est in exceptione cedēdarū: vt. ff. de fideius. l. si fideiussores. §.
b Idem respondit. Secundū in exceptione pretij non soluti b: qꝛ tanquā impletio modi potest excipiendo peti in executione sentētie. vt. ff. de rescin. ven. l. fundum qui lucij titij. Tertium exemplū est in beneficio in
c uentarij c, quod potest opponi in executione. ar. ff. de cōfess. l. cū fideicōmissum. ⁊ sic per sententiā non auget᷑ effectus in his que opponuntur preter sentētiam, ⁊ non cōtra sentētiam. facit ad hoc in ratione sui. j. de col. l. si soror. Conclude ergo quod quedam opponūtur secundū sententiam: puta in sentētia continetur cōditio vel modus: certe potest opponi defectus cōditionis, vel modi: vt. ff. ad. l. aquil. in. l. aquil. si deletū. ⁊. j. de sen. ⁊ interlo. l. cū eorum. Quedā opponunt᷑ preter sentētiā. ⁊ ista similiter possunt opponi: puta qꝛ sentētia nō sit liquida. verbi gratia: super expēsis nondū taxatis, ⁊ ideo non exequenda in expensis: vt in materia. l. terminato. ⁊ in. l. hoc aūt. §. j. qui. ex cau. in poss. ea. in verbo liquere constareq; pretori. Sunt ⁊ alia tria exempla superi⁹ posita. ⁊ vbicūq; exceptio nō redarguit sententiā de iniquitate: vt no. Cy. in. l. j. j. de edi. inde. ⁊. ff. de eden. l. argentarius. §. cum autem. Interdū exceptio opponitur cōtra sententiam: tunc regula est ꝙ nō potest opponi propter auctoritatē rei iudic. Fallit qñ exceptio superuenit post sententiā: vt. ff. de
5 condi. sine cau. l. si fullo. †Ex qua lege pōt dari quedam regula, ꝙ exceptio superueniens post sententiā pōt cōtra sniam opponi. Ratio: qꝛ in veteri iudicio non potuit excludi nec includi: qꝛ ius ⁊ cā superuenit postea. ad hoc. ff. de trans. l. ⁊ post rem. §. j. Secūdo fallit qñ talis exceptio est reseruata a iure post sententiā, qđ non cōtingit nisi in casibus in iure expressis, in quibus occurrit ratio fauoris, vel odij: vt. d. l. tamen si.
d Et ideo Mar. sil. disputando tenuit ꝙ exceptio d banni que est mero odio introducta, etiā in forma, peremptorie possit opponi post sniam: qꝛ. l. tacite restituit ad opponendū per. d. l. tamen si. secundū eū. Item fallit in casibus vbi ꝯceditur restitutio in inte. iudicis ministerio. qđ est quando est obreptū in pbationibus. vt. ff. ad treb. l. seruo inuito. §. cum pretor. nam obreptio solius libelli seu petitionis nō inducit restitutionem in integ. vt. d. l. cum putarē. nisi forte in causa criminali ꝓm quosdam: vt. ff. de fal. l. si qs obrepserit. Sed glo. intelligit illā. l. in obreptione pbationū. ⁊ ista est veritas. Interdū exceptio nō opponit᷑ snie. sed opponitur actioni prime denuo intentate: tunc ista exceptio potest opponi: qꝛ nō fuit per sententiā ipso iure sublata. ⁊ denuo agens non innititur sententie, vnde imputet sibi. hoc dicit gl. or. ff. de excep. rei iudi. l. duobus. ⁊ probatur. ff. de mino. l. minor. xxv. an. cui fide icōmissum. in ratione sui. ergo sentētia nō pcedit ad replicandū cōtra excipientē, qđ forte nō est verū. nā cū ex snia oriat᷑ actio: multo forti⁹ orit᷑ replicatio. opti
6 mā gl. est vt dixi. ⁊ glo. sequunt᷑ Pe. ⁊ Cy. ⁊ Bart. †Ex predictis collige ꝙ exceptio nullitatis nō est ppȓie exceptio: ergo termin⁹ statutus a iudice vel statuto municipali ad excipiēdū nō cōprehēdit exceptionē nullitatis

a nullitatis, qđ est no. dignū. nā etiā ipsa assignatio terminī est ipso iure
7 nulla. & ideo nō excludit venētes post terminū. qđ tene mēti. ¶ †Quero vtrum lex ista habeat locū in replicatitione, q̄ miles possit replicare post sentētiā absolutoriā aduersarijs, sicut pōt excipere post sentētiam condemnatoriā. gl. dicit q̄ nō. & ideo exponit agēs. i. defendēs. & in alia gl. similiter dicitur q̄ iste miles erat reus, & nō actor. Alij dicūt contra, vnde si miles intētauit cōgruā actionē, & aduersarij opposita exceptiōe pacti de nō petēdo est absolut⁹, & miles denuo agit, & opponit sibi de re iud. potest replicare de alio pacto de petēdo, vt in l. si vn⁹. §. pactus ne peteret. ff. de pac. qđ verū credo, qñ replicatio hz in se naturalē equitatē: q̄ cadē est ratio que in exceptione. s. naturalis equitas, & militte primle, gū & error iuris probabilis. & hoc tz Bar. ¶ Quid ergo si miles omisisset opponere ex certa sciētia iurī & facti exceptionē suā: tūc certe sibi nō prouideret p hāc. l. q: sicut restitutio prętoris dz fundari in rationabili causa: ita restitutio hui⁹ legis. & hoc no. ppter practicā: nā si cōtra militē excipientē vel replicantē pbet sciēta iuris: vt q: cōsuluit peritiores, vel ipse habebat peritiā: q: audierat iura in scholis: iste talis nō esset audiē-
8 dus. ad hoc facit qđ le. 2 no. §. de mune. pa. l. p fessio. li. r. ¶ †Quero vtrū ler ista habeat locū in militib⁹ nostri tpis: dic q̄ sic, si vacāt armis: sec⁹ si vacāt otijs, & stāt quotidie super bāchis sm Old. & Ly. & alios: q: isti impurēt sibi, si nō cōsulūt peritiores. veri tñ milites sunt: licet ieis nō sit seruata forma antiq militie: sm ꝓfatos doc. & ista est veritas. ¶ †Quero vltimo, qd in rustico: vtrū habeat priuilegiū militis: dicit gl. q̄ sic, si nō potuit cōsulere peritiores. oēs doc. te prehēdūt gl. q: loquit sine lege. Itē aliud in milite propter publicā vtilitatē, quā in rustico: in quo solū priuata vtilitas attendit. facit ad istā differentiā qđ no. ff. de her. instit. l. testamēto. §ñ. 2 qđ no. per Ly. §. de sacrosan. eccl. auth. quas actiones.
10 in. q. de vidua & rustico. ¶ †Nū omissū, qđ est multū not. vꝫ q̄ sententia lata a iudice excōicato ē ipso iure nulla, etiā de iure ciuili. & hec exceptio pōt apponi etiā in foro seculari. qđ intellige in publice excōicato. secus
b si excōicatio ēt occulta⁵: vt no. in. c. pia. de excep. lib. vi. facit extra de re iud. c. ad phandū. ad hoc. ff. de of. ꝓco. l. barbarius. & §. de sen. & interl. l. si arbiter. Itē q̄ in sententia dicendū est in interpositione decreti. vnde si excōmunicat⁹ interponit decretū in aliqua alienatiōe: vel in aliquo cō-
c tractu: decretū est nullum⁶. Idem dico in qualibet authoritate. vñ tutor & 11 curator excōicatus non pōt authoriari. ¶ † Idē in qualibet officio publico & ciuili. Unde ex quo est excōicat⁹ notan⁹, nō pōt cōficere instru-
d mētum⁹: vt hic, & pīout hec omnia le gūtur & not. in. d. c. pia. in nouella. & hec omnia intelligēda sunt publice excōicato, nō in co cuius excōmunicatio phabiliter ignorat. vnde habem⁹ de tabellione, q̄ licet sit occulte depositus: tū conficit instrumēta: vt not. in auē. de tabel. §. penult. in gl. ord. que est ad hoc valde ſñ g. Et ctus vero ꝓinati & extraiudiciales, vt cōtractus proꝓio nomine celebrādi. Itē etiā matrimonia, nō interdi cunt excōicatis, nec etiā factio testamēti: vt not. in. c. decernim⁹. de sen. excō. lib. vi. in nouel. In iudicialib⁹ vero actibus que aguntur ab excōicato tanq̄ a parte. dic vt in. d. c. pia. in ter. ¶ †In impetratione autem re-
12 scripti, dic q̄ est nulla: vt in. c. j. de rescr. li. vi. ¶ Colligitur quidā sunt act⁹ authoritatis: & isti sunt ipso iure interdicti excōicatis tam in iudicijs q̄ extra. quidā sunt actus iurisdictiōis: & idem. quidā sunt actus administratiōis rei priuate: & isti nō sunt interdicti, quin post factū valeāt. quidā sunt actus impetrationis: isti sunt interdicti: vt in. d. c. j. quidā sunt actus iudiciorū, isti nō sunt interdicti: nisi excipiātur. replicatio vero nō
13 datur: q: excōicatus pōt se defendere: & ista est veritas. ¶ †Deinde no-
e tandum est⁸ aliud ex tex. dum dicit si ceperis ex sententia cōuenīri. nam ille incipit ex sua cōuenīri, qui citat: vt instit. de pe. te. litig. §. fi. ergo est hic expressius q̄ in executione suie requirit citatio. hoc tz hic ꝓ Det. gl. ēt videt tenere de hoc. ff. de inof. test. l. q de inofficioso. vbi ōt gl. q̄ in cā executionis dātur dilatiões ad defendēdū, hz debeāt esse valde breues. In contrariū facit qđ no. §. de iud. l. j. ff. de mino. l. minor. xxv. an. cui fideicō missum, in verbo, paratā executionē. facit etiā. §. qñ ex fa. tu. l. j. & §. quoꝝ ap. nō reci. l. ab executione. p ꝓ. & Ly. super hoc dicit Jnn. q̄ executor
14 siue nō tenetur citare cōdēnatū: nec tenetur ad aliquē ordinē iudiciarū. ita no. Jnn. extra de appel. in. c. ex rōne. Sed alibi distinguit: aut est executio mera q̄ fit in rem ipsam, q̄ deuenit in ſnia: & nō est necessaria causę cognitio. vnde si qs est condēnatus ad rē restituendā sine alia citatione, pōt cōpelli restituere. ff. ne vis fi. ei. l. si qs missum. Aut est executio indirecta: q̄ fit in aliquā rē. verbi gratia: condēnatus ad quātitatē patit executionē in alijs reb⁹. isto casu est necessaria citatio: vt. ff. de re iud. l. a diuo pio. Et est ratio: q: de hoc nō erat prius cognitū: vt patet in ea. l. §. si
f super rebus sm Jnn. q̄ ita no. extra de excep. c. cū inter ꝓnotē. f ¶ Sed
g de vno est dubitandū. vtrū captura⁹ que nō ꝓprie est executio, sed cōpulsio, possit fieri post sentētiā sine alia citatione. & credo q̄ sit presupposito q̄ nō requirat executio bonorū. ppter bellantes petūt condēnari. & condemnatum cogi: vnde de hoc totū est cognitum. facit. §. qui bocede. pos. l. j. sed secundum aliam opi. q̄ nō potest quis personaliter capi pro executione, nisi facta excussione bonorum, est necessaria citatio: quia excussio non potest fieri sine citatione. de hoc not. ff. de suspec. tut.
1 l. iij. §. tutores qui. in glos. ord. vbi omnino videas.
2 ☞ Renuntians hereditati materne, an eam postea adire possit.
Filio repudiāte ius adeūdi: statim queritur alteri subsequēti in gradu,

a ¶ Termini. ꝓ hoc facit quod not. Bart in. l. diuus. ff. de testā. mil. facit. l. licet. §. de procur. & quod no. Bal. in. l. edita. §. de eden. & in. l. scire. §. fin. ff. de ercu. tuto.
☞ Adde L. infrā. de ori. in. c. quoniam contra falsam. §. statuim⁹. ver. exceptiões. nu. viij. versū. sed circa principiū. & ibi posui in apostil. ad eū post Bened. vadū, in versic. executione. extra de proba. ¶ Phil. fran. in. c. si qui. nu. ij. & ibi etiaz posui in apostil. ad ipsum in versic. de exceptione nullitatis. extra ō electio. lib. vi. & Fede. in. c. ex pte. versicu. vlti. fallit. extra de offi. de leg. Celsus.
☞ Si excōicatio esset occulta. Intellige hoc esse verū in ꝓphanis, vt c. ad phandum extra de re iudi. q: in spiritualib⁹ quātū cūq; sit Judex occultus, aut tollerātus, non pōt ferre sententiā. vnde nō excōica. vt no. Lardi. in cle. ij. §. verū. in fi. co. titu. dixi in apost. ad pau. post eum & alios coapositi. in ca. super literis. nu. x. in ver. excōicatus. extra de rescri. glo. xxiij. q. i. in sum. & in. c. ij. de ord. ab epō. Lar. et Jmo. in alleg. c. ad probandum. & ibi Jnn. in sua glos. in ver. duraturus. qđ est verum etiam in absolutoria ab excom. sm Baspa. et Lardi. in alle. c. ad probandum. licet ¶ Panor. ibi i ver. vemio ad secundum membrum. contrariū teneat in vtroque. & Jnnoc. in. c. si vero. in gl. sua in versi. circa temporalia. extra de sent. excō. Celsus.
☞ Decretum est nullū. Adde Jstū in rub. §. qui admit. ad bono. pos. q. vj. Celsus.
☞ Non potest conficere instrumentū. Adde qđ notaui in apostil. ad Jstū, in. l. in exercendis. §. de fide instrumē. Celsus.
¶ Deinde notandum est. Vide de hoc que remisi ad Bal. in. l. ordo. C. de except. rei iudica. & vide similem ter. in cap. plerunq; de rescrip. Andreas Barbatias.
f ¶ Cum inter ꝓnotem. ibi non reperio, sed forte voluit allegare Jnno. in. c. veniens. el. ij. in verbo incontinēti. de test. & attest. extra. & in. c. cum super. in glo. pe. extra de re iudica.
g ¶ Captura. Adde Bal. in. l. si filio. la. ij. ff. solu. matri. & Bart. in extra.

ad repri.in verſicu. executionem.

ſ.ad tertul.⁊ iſta eſt ſentētia Jac.de are.Sȝ Pe. de bella perti.dicit ꝙ iſta diſtinctio hodie ē ſublata,⁊ ꝙ illa.l.vl.ō repu.here.hȝ locū in quolibet deſcēdente:qꝛ ſublata eſt differētia agnatiōis et patrie poteſtatis:vt i auē.de here.ab inteſt.§.fi. ⁊ ideo dicit ꝙ re integra omnes deſcēdētes pñt penitere,⁊ adire ꝙ repudiauerūt.q̄ opi.non placet Cy.nec modernioribꝰ:qꝛ illa differētia eſt ſublata quantū ad hereditatē adeundā a principio, ſed non quātū ad qualitatē heredis,nec q̄tū ad priuilegia huiꝰ qualitatis:⁊ iura exiſtētie ſui heredis.⁊ ideo inhereo opi.Jac.de are.q̄ eſt verior in hac parte:niſi forte repudiatio ſit facta in iudicio:qꝛ tūc videtur ꝙ nō habeat locū penitētia ꝑpter rigorē iudiciorū:iuxta no.in.l.q ſe patris.ſ.vnde liberi.⁊ adde.l.ſi filiꝰ.el.j.ff.de interroga.

2 acti.¶†Sed cōtra p̄dicta ſic inſtatur:filio repudiāte ius adeūdi ſtatim querif alteri ſubſequēti in gradu:ergo eſt ei ius queſitū.igitur in preiudiciū iuris queſiti tertio nō habet locum penitentia.arg.ff.de pac.l.ſi.Sol.interdū tertio querif ius adeundi[a]:tūc qꝛ iſtud ius adeūdi non eſt in bonis,habet locū penitētia.qȯ nō ſit in bonis eſt expreſſum.ff.ad.l.fal.l.p̄tia rerū.circa mediū.⁊ nō eſt hoc alibi.Aut eſt queſitū ius bonorū.i.ius aditionis ⁊ dn̄ij p aditionē:tunc nō eſt verū ꝙ habeat locū penitētia,⁊ iſta verba ſunt not.digna.ad aliud:nam ſi poſt mortē patris eſt filius legitimatꝰ,aut veniētibꝰ ab inteſtato erat queſitum ius adeūdi,⁊ non ius bonorum:tunc iſte legitimatus pōt adire hereditatē paternā.aut erat illi queſitū ius bonorū.i.dominiū,qꝛ priꝰ adueniat hereditatē:tūc legitimatꝰ nō poterit adire:qꝛ eſt impoſſibile ꝙ duo ſint heredes iſolidū:vt ff.de caſtrē.pecu.l.hereditatem.§.pater.⁊ ita debet intelligi quod legitur ⁊ notatur.ff.de libe.et poſthu.l.gallus.§.⁊ quid ſi tantum.⁊ adde quod leg.⁊ not.ſ.l.proxi.Bal.

1 ☞Excluſio temporis interdū magis excludit quam excluſio repudiationis.
2 Quādo aliquis acquirit ſibi id qȯ eſt quaſi debitum dꝛ lucrari,⁊ iudicatur ſicut de eo qui lucraf.
3 Deinde ponit tria mēbra.aut eſt vere debitum, aut vere lucrum,aut tenet medium.

¶Lex tertia.

Si emācipata. Lapſꝰ temporis petendi bo.poſ.inducit tacitā ⁊ irreuocabilē repudiationē.h.d.

1 ¶†Adde ꝙ excluſio tpis interdū magis excludit quam excluſio repudiationis expreſſe:vt.ff.ad treb.l.factam.§.ſi qs bonorū.⁊ ibi p Ja.de are.Intellige ꝙ hoc eſt verū in iure querēdo,ſed in iure q̄ſito plꝰ operaf exp̄ſſa repudiatio q̄ tacita.arg.ff.de interrog.act.l.ſi filiꝰ.el.j.Item intellige hāc.l.in emācipato veniente abinteſtato:q tpe harū legū nō veniebat niſi p p̄torē:ſȝ in ſuo herede vel emācipato inſtituto:licet ius p̄toriū omittaf:tn̄ ius ciuile nō p̄ditur:vt.ſ.de iu.deli.l.ſuū heredē.⁊ ar.ff.de ſerui.vr.pred.l.ſi domꝰ.¶Oppo.trib.mod.primo de.l.ſi.ſ.de repu.here.Scdȯ de.l.i bonorū.⁊ ſolue vt in gl.⁊ dixi.ſ.l.pxi.⁊ adde.ſ.e.l.ſi.Tertio op.ꝙ filiꝰ tractat de dāno vitādo:vt.l.i ſuis.de lib.⁊ poſth.⁊.ſ.de cod.l.ſi.ergo nō nocet iuris error.Rñ.gl.ꝙ nō eſt vere debitū,ſed quaſi debitum.¶Ex hoc no.ꝙ hereditas paterna vel aſcē-

2 dentiū nō eſt debita,ſed quaſi debita.¶†Scdȯ no.ꝙ qñ aliqs acquirit ſibi id qȯ eſt quaſi debitū,dicif lucrari,⁊ iudicatur ſicut de eo q lucraf.

3 ¶†Tertio no.tria mēbra:aut eſt vere debitum, aut eſt vere lucrū:aut tȝ mediū,⁊ tūc iudicaf magis vt lucrū q̄ vt debitū,quantū ad hoc vt noce-

b at[b] error iuris:qȯ eſt valde not.ſecundum Bar. Habes ergo expreſſe p iſtā gl.ꝙ debita iure nature non eſt proprie ⁊ vere debita.Sed tu dic ꝙ aut eſt agnita,⁊ eſt vere debita:vt.l.cum ratio.de bo.dam.ff.de fal.l.ſi quis legatū.§.vlt.in auē.de reſti.⁊ ea q̄ par.§.quamobrē.⁊ no.i auē.de here.⁊ fal.§.ſi quis vero nō implēs.Aut nō eſt agnita,ſed expreſſe repudiata,vel tacite omiſſa:tunc nō eſt debita,vel quaſi debita:vt.ff.de inof.teſ.l.ſi quis filiū.§.vl.Interim autē anteq̄ cognoſcatur,vel repudietur,eſt in pēdēti,⁊ euētus declarabit.ita intelligitur hic,⁊ eſt ipſa veritas.¶Querit hic.gl.vnuȝ de quo eſt caſus.ff.de ſucceſ.edi.l.j.§.ſȝ vidēdū.⁊ no.⁊ ibi videas de.q.iſta.

1 ☞Scriptura teſtamenti preſumitur vera.
2 Error preſumitur eo ipſo quod veritas in contrarium repeirtur.
3 Notarius quandoq̄ omittit ſolennitatem incumbentem parti,quandoq̄ omittit vel preterit veritatem,quandoq̄ omittit ſolennitatem incumbentem ſibi.
4 Notarius quādo ſcribit inſtrumentū de eo quod ſibi eſt prohibitū ex eo quod veritas poſſit de facili mutari:tūc tale inſtr̄m habetur pro falſo.
5 Teſtamentum non ſolenne non impedit ius accreſcendi.

¶Lex quarta.

Si poſt diuiſionem. Erronea diuiſio errore probato nō officit diuidēti:⁊ p̄ſumitur error ſi ex poſt facto apparet rē aliter ſe habere.h.d.vel ſic.Diuiſio facta pretextu teſtamēti putati vel non ſolēnis,nō officit vero heredi.Diuidif in duas partes.p̄mo ponitur quoddā dictū theorice.In ſcdȧ parte practica docef.ſecūda ibi

1 Oſtende igif.¶†No.in illo verbo,oſtēde igitur:ꝙ ſcriptura teſtamēti preſumif vera.¶Scdȯ no.ꝙ teſtm̄ in dubio p̄ſumif ſolēne.¶Tertio

c no.[c] ꝙ aſſerēti negatiuā ad impugnationē ſcripture,incūbit onus pbādi:vt ſi quis dicat iſta ſcriptura nō eſt vera:iſta ſcriptura nō eſt ſolēnis.concor.cū predictis.ſ.de prob.l.cū precibus.de 3hen.⁊ cōmit.ſtip.l.opti-

2 mā.de pac.l.iuriſgentiū.§.ꝙ fere.cū ſi.¶†Quarto ⁊ vltimo no.ꝙ error preſumitur eo ipſo ꝙ in 3riū veritas repitur.concor.qȯ not.⁊ legi.ff.de interr.act.l.de etate.§.ſi.hoc verū qñ allegaf error facti alieni:vt hic.ſecus ſi allegatur error facti p̄prij:qꝛ p̄priū factū ignorare eſt lata culpa.⁊ nō preſumitur:vt in.l.vlt.ff.pro ſuo.¶Opponif primo ꝙ teſtamētum non p̄ſumitur ſolēne:imo debet ſolēnitas pbari:vt.ff.de fideiuſ.l.ſi veritas.⁊.ſ.de teſta.l.ſi vnus.Sol.aut laborat vitio patēti:vt qꝛ ibi nō ſunt deſcripti teſtes legitimi numeri:vel qꝛ ibi eſt raſura in loco ſubſtantiali:⁊ tūc nō p̄ſumitur pro teſtȯ:vt in legibus 3rijs.Aut nō eſt ibi vitiū patēs:qꝛ ibi nulla eſt raſura:vbi eſt numerus teſtiū,ſed dꝛ ꝙ teſtes erant impuberes,vel infames:vel qꝛ erat notarius excōicatus:tūc iſta veniūt ab extra pbāda.⁊ interim ſtaf ſcripture:qꝛ habilitas perſonarū preſumif:vt.ff.de pbat.l.ab ea parte.qȯ eſt no.⁊ ad de qȯ no.Inn.extra de eo qui fur.ord.ſuſc.c.innotuit.vbi videas.¶Scdȯ opp.⁊ vr̄ ꝙ erronea diuiſio nō retractetur:vñ vr̄ ob.ff.fa.erciſc.l.cū putarē.Sol.ibi fuit facta diuiſio precedēte ſnīa diffinitiua,ſeu per ipſam ſententiā diffinitiuam,que ius facit inter litigātes:vt.ff.ȯ ſtatulib.l.ſtatuliberi a ceteris.§.quintus.hic vero fuit diuiſio extraiudicialis.⁊ ſic non ob.Sed contra iſtam ſol.inſtatur,aut gl.ſe refert ad cauſam falſi teſtamēti,⁊ tunc nō preiudicat ſentētia ope reſtitutionis in integrū.Aut ad cauſam teſtamēti non ſolēnis.⁊ idē:qꝛ preſumitur falſum:vt.ſ.de teſta.l.iubemus.§.fin.Rñdeo ſm Rich.mal.ꝙ in falſo ⁊ non ſolēni daf reſtitutio in integ.ſi poſt ſententiā hoc apparet:qꝛ iſta duo ſunt paria ſm eū quod eſt not.dignū.Sed Bar.dicit ꝙ teſtm̄ nō ſolēne habetur pro falſo quoad p̄iudicium

3 notariū,nō quoad alia.⁊ ſic non tenet dictū.d.Ric.¶†Tu dic ꝙ qñq̄ tabellio omittit ſolēnitatē incūbentē ſibi,qñq̄ omittit ſolēnitatē incūbentē parti,qñq̄ omittit vel preterit veritatē:primo caſu,verbi gratia ſi

d tabellio cōſcripſit inſtr̄m omiſſis teſtibus[d],indictione,vel anno Dñi,que ptinēt ad ſolēnitatē tabelliōis,tūc huic inſtrȯ nō credif:imo falſū preſumif:vt in auē.de tabel.§.ſi.Scdȯ caſu nō p̄ſumif inſtr̄m falſum,qȯ apparet:qꝛ ex minꝰ ſolēni teſtȯ probaf volūtas:vt.l.vl.ff.de re.eo.ꝙ nō eſſet,ſi preſumeref falſa ſcriptura.Itē habes exemplū.ff.de publiciana.

4 l.q̄cūq̄.§.ſi.Itē habes gl.or.in auē.de nō alie.§.qꝛ pro leonis.¶†Ter-

e tio caſu[e] qñ tabellio ſcribit inſtr̄m de eo qȯ eſt ſibi phibitū,ex eo ꝙ veritas poſſet de facili mutari,vel in veritate errari:tūc iſtud inſtr̄m hr̄ pro falſo:vt ſi ſcribat nomē heredis,qȯ teſtator nō voce ſȝ nutu videbaf de-

f clarare:vt.d.l.iubems.in ſi.qȯ tn̄ nō eſt prohibitū ad pias cāſ[f],nec in codicillis:vt extra de teſta.c.cū tibi.⁊.l.nutu.ȯ le.iij.tāgif p Bar.in.l.i.de ver.ob.¶Et no.ꝙ ex teſtȯ irrito p capitis diminutionē teſtatoris nulla orif obligatio,etiā naturalis.ff.de le.ij.l.ſi qs teſtȯ.⁊ qȯ ibi no.p Dy.¶Tertio opp.ex teſtȯ nō ſolēni orif obligatio naturalis:vt no.ſ.e.l.cū qs.⁊ de fideicō.lib.l.in teſtȯ.ergo iter coheredes cū iſta ſit obligatio naturalis,lȝ ſit erratū i iure,tȝ diuiſio.ar.ſ.ad.l.fal.l.error.Sol.dicūt gdā ꝙ inter coheredes nō eſt obligatio naturalis.Gl.reprobat,⁊ male.veritas eñ eſt ꝙ illi qui ſunt heredes iure directo capiunt a ſeipſis,non ab alio:vt.ff.de her.inſti.l.ſȝ ⁊ ſi ſub cōditione.§.ſi.⁊.l.ex parte.de acq.her.nā qȯ directe querif,p̄prie nō debef:vt.l.Imperator.de fideic.lib.p Ja.de are.hoc etiā apparet:qꝛ oīs obligatio debet eſſe ad aliqd,ſȝ vnus coheres nō tenef alteri ad aliquid vi teſtamēti,niſi eſſent inter eos prelegata.ergo nulla cadit obligatio:cum etiā ex ſolēni teſtȯ cadere nō poſſit.⁊ iſta eſt vera ſo.cōtrarij.ꝙ inter coheredes nō eſt obligatio naturalis vi teſtamēti,etiā ſolēnis.Eſt tn̄ verū ꝙ in coheredibꝰ hereditatis ex teſtȯ ſolēni:qꝛ ex nō ſolēni nō pōt oriri:oritur quedā obligatio.ad diuidendum:vt inſtit.de off.iud.§.j.ſed de iſta nō poſſumus hic loqui:quia(vt dixi)aditio hereditatis nō orif ex teſtamēto nō ſolēni:cum ipſa aditio ſit preciſe

a ¶Adeundi.Adde Bal.⁊ qȯ ibi dixi in.l.deo nobis.ad finē.ſ.de epiſcopis ⁊ clericis.

b ¶Noceat.Adde Bald.in.l.iuris.in prin.ſ.qui admit.

c ¶Tertio no.No.preſumi pro teſtamento.vide qȯ no.in.l.ſi.ſ.de edic.di.adria.nā talis preſumitur eſſe,qualis apparet in prima ſui figura.l.quamuis.ſ.ſi quis alteri vel ſibi.An.barba. ☞Adde qȯ notaui i apoſtil.ad Lāfran.de oria.in ca.quoniam cōtra falſam.in princ.nu.3.verſicu.tertio nota ꝙ negatiua.in apoſtil.i ver.corporis.⁊ ſeq.extra de proba.Celſus.

d ¶Omiſſis teſtibus.Adde gl.in.l.j.§.editiones.in ſi.gloſſe magne.ff.de eden.quam allegat Bal.in.l.ij.ſ.de fideicom.⁊ videtur tex.in.§.ſed ⁊ ſi inſtrumenta.in auē.de fide inſtru.cum ibi nota.⁊ Bald.in l.comparationes.ſ.de ſi.inſtru.

e ¶Tertio caſu.Vide elegans conſilium qȯ feci Mutineſuper iſto dicto Bal.And.Barb.

f ¶Pias cauſas.Adde Bal.in.l.j.ſ.de ſac.ſanc.eccle.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

sit precise actus iuris ciuilis: & testũ non solenne nõ subsistit de iure ciuili. ¶ Ex hoc infert, q testũ no solenne nõ impedit ius accrescendi: hoc probat. j. de testa. l. hac consultissima. ℊ. ex imperfecto. Item vide infra eodẽ titulo. l. institutũ. cũ non sit ibi aliqua obligatio naturalis. qõ verũ credo: quia coheres non põt admitti, nisi per ius adcũdi: sed hoc ius nõ hz ex testamento solenni, nõ enim dicere possumus q pars hereditatis sit sibi relicta: q tũc directa efficeret obligatio. cõtra. l. verbis ciuilib⁹. de vulg. substi. Credo tñ q si esset ibi clausula codicillaris, qõ glo. istius. l. posset dicere verũ, tenẽdo cõem opi. q ex testo nõ solẽni oritur naturalis obligatio. de quo plene dicã. j. eo. l. cũ qs. & adde qõ no. in. l. his consequẽter. ℊ. idẽ tñ. ff. fami. erci. ¶ Ultimo glo. querit de vna qõne, dic vt in ea. & adde qõ no. ff. de vsucap. l. cum solus. & qõ ibi not. pro. q. glosse hic ponte.

¶ Lex sexta.

Si nõ transactionis. Cõtinuat ad precedentia sic: dictũ est in. l. j. de errore omissionis circa exceptionẽ: dictũ est in. l. ij. de errore circa repudiationẽ: dictũ est in. l. iij. de errore circa dilationẽ. dictũ est in. l. v. de errore circa cõfessionẽ. in litera nostra dr de errore circa promissionẽ, sed. j. l. proxi. tradunt regule generales circa iudicia. Item in. l. cum testũ. tradit regula, qõ deficit factũ ab ignorãte, vz a sciẽte: ideo in. l. non idcirco. dicit q error in verbis enũtiatiuis nõ officit. h. d. a principio tituli vsq; ad. l. cũ quis. & h. d. hec. l. ¶ Promissio pro parte indebita eatenus reuocat, quatenus erratur: nam ex causa transactionis interponat. h. d. Cõcordat cum prima parte summarij. ff. de verb. obli. l. si diuortio. ff. de leg. ij. l. qui solidum. in pun. cum exemplo. not. ff. ad trebel. l. lucius. ℊ. fi. & qõ not. per glo. & doc. in. l. ij. j. de rescin. vend. ¶ Item not. dic q exceptiones que concernunt partem petitionis, non tollendunt tliam partem petitionis: vt apparet hic dũ dicit, reddito qõ debetis. & est arg. q litis contest. potest fieri super parte libelli, sicut contradictio &c.

1 ℭ Confitens aliquem esse legatarium, vel aliquem ex testamẽto liberum, sibi non preiudicat, si testamentum non valet.

2 Factum quandoq; ab ignorante valet, qõ non valeret factum a sciente.

¶ Lex septima.

Cum testamẽtum. Erronea confessio super virtuosis testamenti non preiudicat cõfitenti. Vel sic: Erronea cõfessio non facit valere testamẽtum inualidum: nec ei imponit vires: nec etiã

1 valet per seipsum, vt disponat in aliquo effectu. h. d. ¶ Nisi ot. q ille qui confitetur aliquem legatarium, vel aliquem ex testamento liberum, non preiudicat sibi, si non sit in testamento relicta libertas, ergo cões exceptiones quas patitur testamentum producetum, patitur testamẽtum cõfessionatũ. casus est not. istius. l. adde quod dicã. j. in. l. se. ¶ Glo. opp. contra legẽ nostrã. hic dicitur q error tãtis volũtas nulla est. contra. ff. ad. l. fal. l. j. ℊ. si legatarius. Rñ. glo. q error non preiudicat in iure: sed preiudicat in possessione: q̃ est facti. & facta nullo iure regulant. vt. ff. de acq. pos. l. j. ℊ. si vir vxori. Sed tu dic q aut error in causa: aut error in volũtate. primo casu trãsfert ius. & ita. ff. vt. ff. de cõdi. inde. p totũ. de cõdictio. ob causam. l. iij. ℊ. subtilius. secõdo casu nõ transfertur ius erga omnes. Sed ego dico q possessio trãsfertur, q̃ pot alterius adminiculo retineri. verbi gratia: credẽs me non possidere, cum per seruum vel alĩũ possideã: & credẽs te possidere, omitto tibi possessionẽ: certe in isto casu non probo possessionem, quã per altũ retineo: quã tñ perderẽ si sciẽs me possidere, & ex certa scientia traderẽ. ff. de acq. pos. l. ij. aliquã rẽ. & l. pere-

gre. ℊ. qb⁹ explicitis. & l. j. ℊ. nõ aliq. de vi & vi ar. & ibi est gl. ing. & mẽtem tenẽda. ¶ Venio ad aliud no. & ad gl. Jrnerij. dr Jrnerij⁹ no. q ex ignorãtia deficit, vt hic in primo casu. ad q̃ valeret si fieret a sciẽte: vt hic in scõdo casu. ibi si nõ ipse accessit iudicium. l. sciẽtia. ptãs. & volũtas: q̃ ista tria integrãt actus humanos, vz Aristote. l3 Boetij⁹ dicat q̃ due sunt, scz ptãs. & volũtas. sed Aristoteles dicit q sunt tria: quia velle & posse sine sciẽtia nihil operãt in his q̃ depẽdẽt ex alio, vbi requirit certitudo. & ista est veritas. nisi accipiamus potẽtia prout est iuris & facti. vt. ff. de cõdi. & demon. l. multum interest. Dicit hic etiã Jrnerius q ita est in pactis, q valeat, nã in pactis valet a sciẽte, quod deficit ab ignorãte: vt. ff. ti qs cau. l. 5 & ti qs. ℊ. fi. ff. de verb. obl. l. ii diuortio. ff. de fideiuss. l. grece. ℊ. ita tutore. de excep. doli. l. ij. ℊ. circa. de dona. l. ii patron⁹. de ope. li. l. Ierdonẽ. In delictis dic q deficit delictũ ab ignorãte, qõ nõ deficit a sciente. exemplũ. ff. de fur. l. inter omnes. ℊ. recte. ff. de cri. expi. heredi. l. nn. ff. de adul. l. pe. ff. de decre. ab or. fa. l. fin. & ista est vera expositio glo. Jrne. licet glossaponat alias expositiones eorum qui exponũt improprie, & male.

1 ℭ Abbas recipiens censum ab emphyteuta, nõ intelligitur confiteri eum emphyteutam, si apparet quod res non sit emphyteutica.

2 Verba quot & quibus modis possint operari.

¶ Lex nona.

Non idcirco. Qui recipit aliquid tanquam a tali, non intelligitur cõfiteri eum talem esse si appareat errasse per contrariorum terminorũ veritatem. hoc dicit eleganter. ¶ Et ideo Abbas qui recipit censum tanquam ab emphyteuta, non intelligitur confiteri eum emphyteutam, si apparet qõd res non est emphyteutica. Item Abbas qui recipit aliquẽ tanquã monachum ad osculum pacis, non intelligitur confiteri eũ monachũ. Ego dico hoc esse verũ nõ solũ in recipiẽte, sed etiam in prestante. vnde si soluo censum tanq̃ emphyteuta, referendo me ad antiquũ cõtractum, non emphyteuticum: non cõstituo emphyteutam: q̃ a

error in origine apparet. & error in origine constituit errorem in processu, & sic facit decere cõsensum. & ideo recte tunc dici põt a primo: dicto ritu. posterio: formak euẽtus: vt. l. j. j. de impo. lucra. descri. lib. x. & istud est bene not. & pẽdet in patria ista, atis in magna causa. facit qõ no. ff. de vsu. l. cum de in rem verso. in glo. & j. de pact. l. ii certis annis. & vide qõ ibi scripsi. & qõ ibi per doc. Conclusio hec est, q causa prima regulatur a causa secunda. & omnis prestatio que sequit ex ea si apparet q verba referantur ad causam primam, non dubito nisi in hoc: q̃ licet sit error in obseruatione: videt tñ quod possit prestare aduersario causam scribẽdi. vt. ff. de vsuc. l. Celsus, nõ possum viterius dicere: q̃ non esset conueniens, tamen

2 sm doc. prima pars est vera. ¶ Ulterius circa legem nostram considerandum est, q interdũ verba possunt operari de preterito, & possunt inducere de presenti: interdum possunt operari de preterito & inducere, sed non possunt inducere de presenti. Primo casu, aut verba sunt apta ad disponendũ, & disponunt: vt. ff. de dona. l. ex hac scriptura. Aut non sunt apta ad disponẽdum, & nõ disponũt: vt. ff. de leg. ij. l. Titia. ℊ. Lucius. Si autẽ queris an possit inducere de presenti, an non, recurre ad theoricam Jmo. nam aut est actus qui põt tunc geri: & tunc verba disponunt de presenti. Aut nõ potest tunc geri, vel propter absentiã alicuius persone necessarie, vel propter aliã cãm: tũc certũ est q non põt tũc geri: & ideo impossibile est q verba sint dispositiua: vt not. Jmo. de offi. de leg. c. cũ in iure. & de prob. c. quoniam contra falsam. Adde tñ quod ad deliberãdum verba enuntiatiua licet non possint disponere, inducũt doli exceptionem. vt no. in. l. nõ solum. ℊ. ii liberationis. de lib. leg. quod falsum credo, per no. ff. de pac. l. Idem in duobus. nam cũ sit speciale in quibusdam personis. l. rescriptum. ℊ. fi. ff. de pac. ergo in contrariũ est ius cõe: ergo verba prolata absente parte, que sunt de substantia negotij, non partiũt nec disponũt in iure quesito, sed tamẽ circa ius querendũ possunt operari, vbi istud ius cõsisteret in sola volũtate vnius. vt no. de neg. gest. l. pomponius. in glo. & ibi per Buil. de cug. ¶ Secũdo casu principali quãdo possunt aliquid de preterito declarare, sed non de presenti disponere, refert, aut declaratio concurrit cũ veritate: & tunc est standum declarationi: aut est contra veritatẽ: & tunc non est standũ: vt j. eo. l. cum falsa: aut est dubium: & tunc refert, aut est talis actus ex quo oriatur ius probationis. & in dubio statur verbis enuntiatiuis de preterito: vt. ff. de posiii. l. publia. ℊ. fin. Aut est talis actus ex quo sm natũrã sui non oriatur ius probationis. & in dubio statur verbis enuntiatiuis de preterito: vt. ff. de posii. l. publia. ℊ. fi. aut est talis actus ex quo secũdum naturã sui non oriatur ius probationis: & tunc verba prolata non faciũt probationem: vt. ff. de lib. leg. l. Aurelius. ℊ. fin. & adde quod not. per Ly. in. l. generaliter. j. de non numera. pecu. Sed iuxta predicta adde quod nota Jacob. de areti. infra de probation. l. rationes. & Ly. j. de testamen. mil. l. ex bis verbis. & Barto. ff. de dona. l. ex hac scriptura. & de probationi. capitu. j. in clementinis. ¶ Ex predictis conclude, quod interdum verba tendunt ad dispositionem, & possunt disponere. Interdum ad probandum, & possunt probare. Interdum ad neutrum tendunt, et neutrum possunt: vt ex predictis apparet. et nota bene predicta &c.

¶ Foro cõscientie. Aliud sentit in. l. nemo potest. & ibi per me in repe. ff. de leg. ij. & vide Bal. in. l. cuz quis. j. eo. & Ant. de but. in. c. nouit. extra de iudi. & in. c. qr plerique. extra de immu. eccle. Alexan.

a ¶ Mulieres. Adde Anto. de but. in c. fin. extra de consue. in versic. Ex hoc infero, an consuetudo liget mulieres.

b ¶ Falsa demonstratio &c. pro intellectu istius. l. vide Bar. in l. generaliter. ad fi. j. de non nu. pe. & doc. in c. si cautio. de fide instru. & c. fi. de cōf. Bar. in l. non solum. §. liberationis. ff. de liber. leg. And. Barba.

☞ Adde quod notaui in apostil. ad Panor. post eum & alios coapostillatores in ca. super literis. nu. 4. in ver. falsa demōstratio. extra de rescri. Celsus.

¶ Cōfessio. Adde Bal. in l. j. j. de confes. & Bart. in l. qd meo. ff. de acq. pos. pau. de liaz. in conmēto. c. ex parte extra de confessis. et ibi per do. Anto.

d ¶ Vēditiōis. vide per Bal. in l. ad pbationem. j. loc.

e ¶ Super hoc q̄ro vide do. Pe. de ancha. j. c. fi. de causa posseff. vbi dicit se habere de facto q longo tpe pro quadam domo quam tenebat soluit annuatim. v. solidos vni eccleūe: deinde cessauit p biennuū, & alteri vēdidit domum: prelatus vult vēdicare, tanq̄ inciderit in commissum, nō pōt probare quod res sit ecclesie in emphyt. vel aliter concessa, queritur an ex cessatione vel ex alienatione rei inciderit in cōmissum, & ex no. ibi dicit decidi, tu vide Barto.

*Aduerte lector ad preposterum situm legum.

f ¶ Prestante. vide per Bar. in l. si aliquā rē. ff. de acqui. pos. & Bal. in addi. Spec. tit. de loc.

g ¶ Preiudico. hoc ponit Bart. hic, et in l. si in aliquā. ff. de acqui. posses.

h ¶ Informis. cum bal. trāsit hic pau. de ca. q: ista verba cōfessionis cum nō sint dispositiua, inducunt solā peobationē, & pōt ɔtrium qn̄cunq̄ probari. & sic nō tribuunt titulum. vn̄ hoc casu quando confiteor rem meā esse tuam, non sumus in materia de qua in. l. si aliquā. q: ibi verba sunt dispositiua. & sic dicit melius loqui Bald.

¶ Lex. xj.

Quanuis.

De se patet. h. d. in lucro captādo mulieribus non subuenitur. Et adde quod not. s. eo. l. si emancipata. hic non sunt alia. Baldus. ¶ Lex. xij.

Constitutiones.

Nota quod nemo potest dissimulare se leges nescire. Item no. differētiam inter simulo, & dissimulo: vt in gl. Bal.

☞ Mulieres ligantur statutis terrarum generaliter vel indefinite prolatis, nisi specialiter inueniantur excepte. ¶ Lex. xiij.

Depassim.

Mulieribus ex priuilegio speciali nō succurrit: nisi in casibus expressis in iure. h. d. ¶ †Et ex hoc not. qd mulieres[a] ligātur statutis terrarum generaliter vel indefinite prolatis, nisi specialiter inueniantur excep. & est multum no. Reliqua dic vt no. gl. magna hic. quam tene menti. Conclusio. mulier redigitur ad ius commune, nisi in casibus in cōtrarium expressis in iure &c.

☞ Demonstratio falsa non mutat substantiā veritatis, nec officit confitenti.

Confessio falsa non preiudicat confitenti circa proprietatem.

Cōfessio extra iudicium, an aliquod ius pariat. nume. 4.

Confiteor rem meam esse tuam, an mihi preiudicem.

Quid si emanat confessio super dominio, & possessione: quia recognosco te dominum & possessorem rei.

Confessio informis super dominio nullum dat titulum, maxime specialem.

*¶ Lex. v.

Cum falsa.

†Falsa demonstratio[b] vel confessio non mutat substantiam veritatis, nec officit confitenti. h. d. Materia huius legis est qn̄ falsa confessio fit super dominio, vel super iure reali. Duobus modis legitur. vno modo in eo qui confitetur falsum ignoranter. alio modo in eo qui cōfitet̄ falsum scienter. prima lectura tangitur in gl. que incipit, siue in facto, secunda lec. tangit̄ in gl. que incipit, quo ad dominium. ¶ †Ex hac. l. no. q falsa confessio non preiudicat confitenti circa proprietatem rei. ¶ Sed contra. l. istā opp. & primo cōtra primam lec. nam imo vr̄ distinguendū de errore: nam aut erratur in facto, aut in iure, primo casu nō nocet error, scdo sic. Tu aūt indistincte loqueris: ergo male. vnde vr̄ obstare. ff. de cōfessis. l. nō fatetur. Sol. dicit gl. aut quis cōfitet̄ in iudicio: & tūc loquitur lex contraria, qd error iuris nocet, sed nō error facti. Et est ratio differētie, primo: q: error iuris nō pōt probari: vt. s. de legi. l. leges sacratissime. scdo: q: errare in iure est lata culpa, que in iudicio nocet erranti: vt. ff. de interrog. actio. l. de etate. §. qui iusto. Aut quis cōfitet̄ extra iudiciū: tunc siue per errorē iuris, siue per errorē facti, non nocet. & est ratio: q: nō noceret ēt ex certa sciētia pbato ɔtrio: vt hic in secunda lec. ¶ Modo cōtra scdam lec. opp. & videt̄ qd imo noceat cōfessio ex certa sciētia: vt. ff. de cōfes. l. certū. §. sed si fundū. vbi expresse dr̄ q falsa cōfessio [c]circa proprietatē rei preiudicat cōfitenti. Sol. ibi cōfitebatur in iudicio. hic extra iudiciū. Et est ratio differentie: q: cōfessus in iudicio, habet̄ pro cōdēnato: vt. ff. de re iud. l. post rem. Sed cōfessus extra iudiciū, nō habet̄ p cōdēnato, & ideo pōt postea in iudicio pbare ɔtrium. & ita loquit̄ hic. qd no. ¶ Tertio oppo. ad idem q cōfessio ex certa sciētia etiā extra iudicium facta, preiudicet. vn̄ si ego cōfiteor te possidere qd ego possideo, mihi in possessione p̄iudico. vt. ff. de acq. pos. l. si aliquam rē. & l. si qs vi. §. differētia. no. ff. de pac. l. ab emptione. Sol. dicit gl. aut cōfessio emanat sup dn̄io: & nō p̄iudicat: vt hic. aut sup possessione: & p̄iudicat. Et est rō dr̄ie: q: dn̄ium nō perditur nuda volūtate: sed possessio sic. vt in d. §. differētia. Sz hoc dictum nō plz Pe. q: dicit ipse q ad pdendā possessionē requirit̄ animus declaratus sz verba enūciatiua nō declarāt animū pdēdi, verba aūt dispositiua bene declarant. vt si ex certa sciētia ego possessor sic dicerē: confiteor hunc librū tuū esse: & propter hoc incipio tuo noīe possidere: q: ista sunt verba dispositiua, que p̄iudicant ƀm Pe. facit. j. e. l. cū testm̄. & l. non idcirco in rōne sui. Nō ob. glo. q̄ est in. l. ab emptione. q: illa dz intelligi in cōfessione p̄cedente cā possessionis transferende, sed hic fuit nuda cōfessio. & sic nō obst. ¶ Quarto oppo. & vr̄ q cōfessio extra iudicium disponat & preiudicet. vn̄ vr̄ ob. ff. de pact. l. tale pactū. in prin. vbi dicitur q si creditor cōfitetur debitorē nō teneri, q vr̄ pacisci de non petēdo, & q istud tacitū pactum presumit̄ reale. qd est no. Sol. ibi loquit̄ in liberatione que pōt induci sola volūtate, vt no. ff. de lib. leg. l. nō solū. §. si liberationis. sz lex nostra loquit̄ in dn̄io, in quo non sufficit sola volūtas. & sic nō obst. Ad istā rōnem facit. ff. de iure do. l. si ego. §. j. & l. si sponsalibus. §. j. & j. de proba. l. cū res. cū si. ¶ Quinto & vltimo oppo. q cōfessio preiudicet in hoc, q: inducit probationē: vn̄ transfert in contitentē onus pbandi. Contra vt. ff. depon. l. publia. §. fi. & ff. de cōsti. pe. l. fi. Sol. fateor ɔtriū, q cōfessio preiudicat circa onus pbādi: vt in cōtraria lege: sed pbato cōtrario non

3 preiudicat, vt hic: & ita debet intelligi hec lex. ¶ †Cōcludo q ex cōfessione extraiudiciali qn̄q̄ orit̄ ius & pbatio: vt qn̄ adest voluntas & actus: & pōt induci solo cōsensu: vt. d. l. tale pactū. in pn̄. ad idē. ff. de cōsti. pe. l. qdā. & qd no. p Dy. ff. de dona. l. ad eū. qn̄q̄ orit̄ pbatio & nō ius, vt qn̄ adest volūtas cōtēris sed nō pōt induci solo cōsensu: vt hic ƀm vnā lec. & in. d. l. fi. de cōsti. pec. qn̄q̄ non orit̄ ius nec pbatio, vt qn̄ errat̄, vt hic ƀm aliā lec. & in. d. l. fi. ƀm vnā lec. Et aduerte: q: nō vr̄ bene dictū q nō oriat̄ pbatio. nā imo orit̄, nisi ɔtriū pbet̄. Sol. pbatio cōtrarij declarat in p̄teritū cōfessionē erroneā nihil pbasse. Nūc veniamus ad qd. & quero primo qd iudiciū intētabat̄ in. l. nr̄a. dicit gl. q intētabat̄ hypothecaria ɔ filiū tanq̄ ɔ possessorē bonorū matris, puta cuiusdā fundi, qui dr̄ remansisse in bonis m̄ris p̄mortue. sup quo fili⁹ extra iudiciū interrogat⁹ cōfessus fuit q illa bona erant materna: cū reuera fuissent paterna. adde tn̄ & qd no. i. o. §. sz si fundū. & ex ista. l. no. q lz iste fili⁹ eēt debitor agētis, q erat heres m̄ris: nō obtinebit in hypothecaria male instituta ɔ eum. ¶ Nūc venio ad materiā, & diuido eā in tres ptes. nā primo querā de cōfessione sup dn̄io. scdo de cōfessione sup dn̄io & possessione: tertio de cōfessiōe

4 sup possessione tm̄. ¶ †Redeo ad primā, & quero pone q confiteor rem meā tuā esse: querā nunquid p hoc mihi p̄iudicē: quidā distinguūt: aut cōfiteor per errorē, & errore cōperto mihi nō p̄iudico. ff. de interro. act. l. de etate. §. pe. & fi. Aut ex certa sciā: & tūc refert: aut in iudicio, & mihi p̄iudico. vt. s. o. §. sz si fundū. aut extra iudiciū: & tūc aut cū cā, & sic formiter. aut informiter. i. sine cā. Si cū cā, puta cōfiteor rē meā esse tuā ex cā vēditio

d nis[d]: tūc mihi p̄iudico. Si aūt sine cā: tūc mihi nō p̄iudico: ad hoc qd i. o. ff. de interro. act. l. j. in distinctiōe. gl. facit extra de trāsa. in c. pterea. Ista vitia distinctio de cōfessiōe vniformi nō plz Pe. q: in actiōe psonali nō pcedit ista distinctio, i qua cā imediata est diformis. Sz in reali actiōe q: cā imediata est vniformis, indistincte p̄iudicat. ad h̄ facit qd no. ff. de edē. l. j. in pn̄. in magna gl. qd verū credo quo ad p̄iudiciū oneris pbādi sed nōq̄ ad p̄iudiciū dn̄ij trāsferēdi: q: nō transfert̄ dn̄ium nisi p̄cedat cā

5 vera, vel putatiua. vt. ff. de acq. re. do. l. nunq̄ nuda. & ff. de publiciana. l.

e quecūq̄. ¶ †Sup hoc quero[e]. dixi in ɔfitēte: qd in p̄stante[f] p̄sto cēsum

f eccl̄ie de re mea ppria q̄ apparet ppria ex instr̄is antiqs, nūqd ego transferā dn̄ij: Bar. vr̄ hic dicere q sic: q: in eccl̄iā pōt trāsferri dn̄iū solo cōsensu: vt. s. de sac. san. eccle. l. fi. Breuiter ego dico q aut ista p̄statio fuit erronea, qd p̄sumit̄ ex ipsis antiqs instr̄is testificātib⁹ ɔ ipsam p̄stationē, vel ɔ ipm dn̄ium: & tūc dico q nō p̄iudicat, iuxta no. ff. d vsur. l. cū de in rē verso. & j. de pac. l. si certis annis. aut ista p̄statio fuit facta ex certa sciā: & tūc aut est ibi exp̄ssa recognitio dn̄ij: q: ille q soluit recognoscebat eccl̄iā in pprietariā, & trāsfert̄ pprietas ex tacita donatiōe pprieta. vt. l. cui⁹ p errorē. de reg. iur. ɔiūcta. l. vt inter diuinū. s. de sac. san. eccle. Aut nō est ibi exp̄ssa recognitio pprietatis: tunc vr̄ q p̄statio sit informis. & ideo nō pbet ɔctū emphyteuticū, tn̄ etiā hic dico idē qd. s. qd p̄stans sibi p̄iudicat, p̄sertim si diu p̄stitit. vt. l. litib⁹. de agri. & cēsi. nā eoipso q fit p̄statio sub noīe pēsionis, vr̄ fieri formiter: q: de necessitate seq̄ vr̄, q fuerit locatio, vel ɔctus emphyteutic⁹. ad hoc facit qd no. in. l. j. §. j. ff. de su

6 perfi. & l. si qs aū. de acqr. pos. ¶ †Vlteri⁹ quero. qd si emanat confessio sup dn̄io & possessiōe: vt q: recognosco te dn̄m & possessorē rei mee: R̄n.

g si errauī, & pbo errorē, nō p̄iudico[g] mihi. de cōdi. cā dat. l. iij. §. subtiu. Si aūt ex certa sciā sum cōfessus, si quidē in iudicio: p̄iudico mihi: nec admittor ad pbādū ɔtriū. vt. d. §. sz si fundū. Si aūt extra iudiciū, aut loquimur in eccl̄ia: & p̄iudico mihi ƀm Bar. facit extra de ɔsue. c. ex parte. Aut īter priuatos, & nō p̄iudico nisi quo ad onus pbandi ɔtriū: q: fictus titulus donationis, & ficta traditio possessionis nō transferunt dn̄ium:

h vt. d. l. si aliquā rem. ƀm eum. ¶ †Ego dico q confessio informis[h] sua per

per dñio nullum dat titulū, presertim specialē. ⁊ ideo nō est hic fictus titulus. sed nullus. vñ cōclusiue sequit̃ ꝙ dñium nō trāsfert̃, secus si essent verba dispositiua. vt si dicerē, do tibi rē meā, ⁊ cōfiteor pro te possidere: q: tūc transfertur possessio ⁊ dñium. nec est verū ꝙ sit hic ficta donatio, imo est hic vera donatio, ⁊ verus titulus. ⁊ hoc tenet Pe. ¶ Sed pona
a mus[a] ꝙ ego cōfiteor quēdā fundū esse meū ⁊ tuū: vtrū ista cōfessio implicet ɔ̄dictionē, cū res nō possit esse duorū insolidū: Rñdit Pet. ꝙ nō: q: cōfessio debet interpretari ꝙ nihil cōtineat ɔ̄rietatis, fm Pet. ⁊ Cy. pbat̃ ergo per istā cōfessionē cōio dñij: q: hoc mō intellecta cōfessio, nihil cōtinet incōpatibilitatis, qđ est not. dignū: q: quotidie videmus qñ rñdet̃ articulis, ꝙ rñsiones videnẗ esse sibi ɔ̄rie: tñ fm dictū Pet. semp. debent sic interpretari: ꝙ prima dicta trahātur ad vltima, ⁊ vltima ad prima. Tene mēti. ¶ Vltimo quero qd si cōfessio sit sup possessiōe tm̃: rñ. vt. s. dixi in cōtrarijs: quia verba enuntiatiua nō inducūt amissionem possessiōis, sed dispositiua sic: vt. ff. de acqui. pos. l. si qs ante. fm Pe. ⁊c.

1 ☞ Cōfessio nō nocet errāti, si cōstat de errore facti añ sñiam erroneā.
2 Error proprius potest reuocari vsq̧ ad sententiam, sed error aduocati intra triduum.
3 Error si cadit in latam culpam, non potest reuocari: secus si non cadat in culpam latam.
4 Cōfessio facta super homicidio in actiōe legis aqlie, an possit reuocari.
5 Mulier si erret cōfitendo, non est nececesse ꝙ probet errorem ad confessionem reuocandam.
6 Error an possit reuocari post sententiam.
7 Ignorantia iuris an excuset.
8 Ignorantia facti an noceat.
9 Error quod post sententiā non possit reuocari, quando hoc sit verum.
10 Error facti an possit emēdari ante sentētiam, distinctionem ponit hic.
11 Reus an possit errorem suum reuocare.
12 Error qualiter potest probari.
13 Iudex an possit errorem suum reuocare. nu. 14.
15 Heres an possit reuocare confessionem defuncti.

¶ Lex vij.

Error facti. Erronea cōfessio cū erratur in facto, potest vsq̧ ad sñiam reuocari, s; post rem decisam est irreuocabilis. Et habet duas partes. In prima parte loquitur de tpe ante sentētiā. In scđa parte de tpe
1 post sententiā, vel alio modo rē decisam. scđa ibi, Nam cā. ¶ † No. duas regulas. prima regula est ista, si cōstat de errore facti ante sententiā erroneam, cōfessio nō nocet errāti. scđa regula est ista. l; cōstet de errore post sententiā, vel rē decisam: tñ error nocet erranti. ⁊ hoc dicit. Habetis hic
2 duas gl. magnas. pma gl. respicit primā regulā. scđa scđam. ¶ † Oppo. cōtra primā regulā. ⁊ videt̃ ꝙ error nō possit reuocari nisi intra triduū. vñ videtur ob. l. vlt. ʃ. de erro. aduo. vbi dicitur ꝙ si aduocatus meus me presente fuit cōfessus, ꝙ ego nō possum illi cōfessiōi cōtradicere, nec reuocare nisi intra triduū. Sol. dixit Placētinus, ꝙ propriū errorē potest quis reuocare vsq̧ ad sñiam, sed errorē aduocati non potest reuocare nisi intra triduū: q: verisimile est ꝙ de errore alieno quis citi⁹ perpendat q̃ de errore proprio, sicut patet in ludo schacorū, fm Placen. ista est truffa. veritas est ꝙ ibi fit mētio de triduo: q: in illo triduo lata erat sentētia diffinitiua. vñ nō cōsideraẗ ibi numerus dierū, s; ipsa diffi
3 nitiua sñia, que est termin⁹ litis f; Pe. Idē tenet Bar. ⁊ oēs. ¶ † Secundo opp. dr hic ꝙ error potest reuocari vsq̧ ad sententiā. imo nō videtur ꝙ possit reuocari: vt. ff. de interrog. act. l. de etate. §. pen. Sol. aut error cadit in latā culpā: ⁊ tunc nō potest reuocari, vt ibi. aut non cadit in latā culpā, ⁊ potest reuocari: vt hic. ⁊ sic nō ob. Ratio differētie est: q: allegans latā culpā, allegat suā turpitudinē. vel dic ꝙ ille. §. loquitur in his que sunt adminicula qōnis, in quib⁹ nō cōsistit magnū preiudicium. hic loquimur in decisiuis, in quib⁹ cōsistit magnū preiudiciū. ⁊ ideo est
4 magis subueniendū. ¶ † Tertio opp. ff. de cōfessis. l. si is cū quo. vbi cō
b fessio facta sup homicidio, preiudicat[b]: nec pōt probari ɔ̄riū. Sol. ibi est spāle in actiōe legis aquil. arg. ff. de cōd. ind. l. ea que. ita tenet gl. ⁊ Pet.
5 ¶ † Quarto opp. ⁊ vr̃ ꝙ errāti nō succurraẗ de iure cōi: q: si spāle est in muliere, ergo in ɔ̄riū est ius cōe: vt. ff. ad velle. l. si mulier in iure. Solu. in muliere est spāle, qđ nō est necesse ꝙ pbet errorē. vbi sua cōfessio est intercessio: ⁊ ita loquit̃ ibi, s; errore probato quilibet admittitur d iure cōi: ⁊
6 ita loquitur hic. ¶ † Modo venio ad scđam regulā, dr hic ꝙ error post sñiam nō pōt reuocari: cōtra, imo videt̃ ꝙ possit reuocari. vñ videt̃ obstare. ʃ. si aduer. rē iud. l. j. Sol. aut ille qui est confessus est minor: ⁊ tunc pōt cōfessus ope restitutionis in integrū reuocare: vt in. l. ɔ̄ria. Aut est maior: ⁊ tunc nō pōt reuocare cōfessionē: quia maioribus non cōpetit in integ. rest. ⁊ ita loquit̃ hic. Sed ɔ̄ istā sol. instat̃: q: lege aperte cauetur ꝙ si heres maior. xxv. ann. cōfessus est debere fideicōmissum ex quodā testamēto, ⁊ est cō dēnatus: si postea apparet ɔ̄riū: q: in illo testamēto legatarius ille nō est noiatus: vel illud testm̃ apparet reuocatū, ꝙ subueniẗ heredi per restitutionē nō in integrū. vñ videt̃ ob. ff. de confes. l. cū fideicōmissum. Sol. ibi cōfessio erat falsa per relationē quādā. vñ ibi equipatur sñia lata ex cōfssione sñie late ex falsis pbationibus. ⁊ ideo merito datur ibi restitutio in integ. ⁊ sic non obst. vel ibi est spāle qñ sñia est lata sub pretextu testamēti, vel vltime volūtat; vt. ʃ. de re. cre. l. fi. ⁊ arg. ff. de trāsac. l. de his cōtrouersijs. Tertio opp. ad idē de. l. quesitū. ff. qñ act. de pecu. est an. vbi dr qđ si creditor putabat filium mortuū qui viuebat, ⁊ ideo agit actione annali de peculio: ⁊ Iudex credēs filiū decessisse retro vltra annū absoluit eum, qđ si postea apparet filium viuere, non obstāte errore cōmisso, ⁊ sñia lata super eo etiā non obstante, pōt denuo agi, vel ipso iure fm vnā opi. vel implorato beneficio restitutionis in integru;. scđm aliā opi. Sol. ibi error erat cōis: q: cōiter credebat̃ ꝙ filius ille decessisset: q: diu non comparuerat. vñ rōne cōis erroris subueniẗ erranti: vt ibi, sed rōne singularis
a erroris non subueniẗ erranti post, sñiam vt hic. Et est ratio: q: sñia est terminus disceptationis vnde nō possunt postea probationes recipi super errore. ⁊ si reciperent̃, non valerēt: q: essent recepte sine instantia, sed vbi petitur rest. in integrū, ibi est instātia, in qua nō possunt recipi pbationes, ergo ⁊c. scđo modo soluit̃ istud cōtrariū sic, qđ aut est error in cōfitēte, qui oritur ex dolo aduersarij, q: induxit confitentē ad credendū: ⁊ tūc subueniẗ errāti beneficio restitutiōis in integrū. vt. l. cōtraria. ⁊ arg. ff. ad treb. l. seruo inuito. §. cū pretor. Aut non intercessit dolus aduersarij. et tunc non subueniẗ erranti: vt hic dicit Bart. q: ista sol. est multū no. nam si positioni facte ab aduersarijs tu rñdens, credo, etiā post sententiā potes reuocare errorē: q: fuisti lesus: q: credidisti persuasioni aduersarij: secus si spōte confitearis, nō eo ponēte fm Bart. scđm dictum simpliciter intellectū est falsum. nam oīs confessio rei habet in se positionē actoris, saltē inclusam in libello: ergo semper reus audireẗ. qđ est contra legē nostrā: vt ergo salues Bar. intelligas qđ nō solum actor posuit, sed vltra pcessit dolo inducēdo reū ad sic credendū. ⁊ sic saluat̃ opi. Bart. alias esset falsa. Ego respondeo tertio modo ad. l. quesitū. ⁊ premitto quod actio de peculio perpetua, descendit ex illo edicto: quando actio de peculio est annalis. ⁊ per hoc videtur esse alia actio, vnde merito in lege contraria, ille qui intentauit actionem incompetentem, ⁊ causa incompetentie est secutus, constito de errore, non repellitur a personali actione competēti. ⁊ sic non obstat.
7 ¶ † Quarto opponi. ad idem de. l. habebat. ff. de instito. vbi dicitur quod si quidam seruus habebat duo mandata a domino suo. vnum erat de mercibus emendis: aliud erat de pecunia mutuo accipienda: ⁊ illi seruo ego mutuaui pecuniam, ignorans de isto mandato, ad mutuum recipiendum egi contra dominum institoria, dicens me mutuasse ad merces emendas, et non b potui probare de emptione mercium: ⁊ ideo succubui, quod possum postea agere institoria ratione illius mandati de pecunijs mutuo recipiendis: et sic errorem retro commissum purgo, etiam post sententiam: ergo error potest post sententiam reuocari: ergo male dicit hec lex. Solu. considerandum est quod in. l. habebat. non fuit error in actionis genere: quia intentabatur institoria: ⁊ re vera competebat ex illo mandato de mutuis pecunijs recipiendis, quāquam seruus non contraxit sub figura illius mandati: quod est nota. dignum, sed fuit ibi error in quadam qualitate: quia astrinxit se agens ad probandum quod ad emptionem mercium accepērat pecuniam. vt. l. vltima. ff. de exerci. hoc premisso quomod ergo procedit illa lex: nam ibi genus actionis non mutatur: quia vtrobique institoria, in qua causa immediata, id est, causa mutui et obligatio mutui non mutatur, quomodo ergo ibi succurritur post sententiam: Respondeo quod licet sit eadem actio in genere: tamen numero est diuersa actio, que habet originem ex diuerso mandato: vnde subtiliter intuendo, ista actio que denuo proponitur, non est illa eadem actio numero que fuit prosecuta: nec est eadem in specie, vel

quam Bart. ⁊ idem videtur velle hic Fulgo.

a ¶ Sed ponamus. Adde ꝙ si respondens esset sibijpsi ɔ̄trarius, quid iuris: vide no. p Bal. in. l. j. ʃ. de fur. ⁊ in l. fi. in princ. ʃ. de re. cre. ⁊ bene facit qđ no. in. l. inter stipulantē. §. j. ff. de ver. obli. ⁊ bar. in. l. scripture. ʃ. de fide instru. ⁊ Pau. de ca. in. l. j. in princ. ff. ne qs eū. ⁊ Sali. in. l. cū precū. ʃ. de libe. can. plus etiam vr̃ velle Pet. de anc. in consi. cclvij. ꝙ d; fieri iterptatio, ne respondēs positionibus contrarius videatur libello.

b ☞ Super homicidio piudicat. Adde Lanfrā. de ozna. in. c. qm̃ contra falsam. §. statuimus. versi. confessiones. nu. xij. ⁊ qđ notaui i apostil. ad ip;, in ver. ad defensionem. vbi plene examinaui hunc arti. extra de pba. ⁊ dixi pleni⁹ in aposti. ad Guil. de cug. i. l. oēs. nu. ij. in apost. in versicu. vt possit condemnari. ʃ. quādo prouoc. non est necess. Celsus.

a ☞ Utrum excuset. Adde qd notaui i apostil. ad Guil. de cug. post eũ in. l. error iuris. nu. iij. in verũ. error iuris. j. de rei vẽd. Celsus.

b ℭ Aduerte lz lex. Not. paria esse fore latã sententiã, ⁊ cõclusum in cã. vide gl. in. c. dilectus. de fide instru. ⁊ Bal. in. l. j. C. de deli. defun. And. Barba.

c ℭ Conclusum in causa. Not. q error nõ potest reuocari post conclusionẽ in causa. p hoc, adde qd dixit Bal. in. l. quãuis. in fine. j. de adult. vbi dicit qd exceptio q reddit iudicium retro nullum, nõ põt opponi post conclusionẽ in causa.

☞ Adde qd notaui in app. ad Lanfran. de Oria. in. c. qm cõtra falsam. §. statuimus. versi. cõfessiones. nu. xxxj. ⁊ ver. nõ dimittendũ ibi p cõplemento. extra de probatio. Celsus.

d ℭ In petitione. Adde Bald. in. l. si magnũ. in fin. j. qui acc. non poss. ⁊ per Bar. in. l. ex hac. in fin. ff. de dona.

e ℭ Edita. voluit allegare Spec. in tit. de lib. cõcep. §. nũc ostendimus. versi. emendari. ⁊ que ibi post Jo. an. scripsi. ⁊ hic adde, quid si actor, vel reus errauit in positionib⁹, an possit corrigi: ⁊ quõ, ⁊ an presumatur error, vide singulariter Bald. in l. edita. versic. sepe accidit. j. de eden.

f ℭ Negãdo. vide p Bar. i. l. 3 negãtẽ. j. ad. l. Aquil.

numero. ⁊ ideo de equitate non obst. exceptio rei iudicate: merito illud quod non est incõpetenter factũ non obst. in iudicio cõpetenti. ad hoc extra
7 de iudi. c. examinata, in rõne sui. ℭ † Uenio ad qõnẽ, ⁊ quero circa legẽ nostrã tria. primo circa
a ignorãtiam iuris: vtrũ excuset[a] super hoc sic distingue: qr interdũ allegabat iuris ignorãtia ad delicti exclusionẽ, interdũ ad rei sue retentionẽ, interdũ ad alicuius rei acquisitionẽ. primo casu dic q ignorantia iuris prodest, vbi dolus exigit in delinquendo. de iurisd. om. iud. l. si quis id qd. §. doli. ⁊ ff. ad syl. l. si quis i grau. §. si quis ignorans. de adul. l. si adulteriũ cũ incestu. §. j. nec mirum: qr ignorãtia facit dolũ cessare: vt. ff. de peti. here. l. sz ⁊ si lege. §. scire. Fallit propter clandestinitatẽ: vbi presumit dolus: vt. j. de interdi. ma. l. j. ⁊. l. fi. de ritu nupt. Item fallit propter suspectã falsitatẽ: vt in eo qui sibi ascribit, errans in iure. vt. ff. de fal. l. diuus. ibi, ⁊ ne vel eis venia det, ⁊c. qd fallit in milite, qui excusatur propter legũ imperitiam, nam videt magis errasse, q malitia id fecisse. j. de his qui sibi ascri. l. q adhibitus. Itẽ in delictis nõ excusat ignorãtia supina, vel simulata: vt. ff. e. l. nec supina. ⁊. ff. de abigeis. l. j. in fi. ⁊. j. eo. l. cõstitutiones. secũdo casu principali: qñ ignorantia iuris ciuilis allegatur ad sue rei retentionẽ: tũc nõ nocet: quia agitur de damno vitando: vt. ff. eod. l. iuris ignorãtia. Item fallit in iudicio: vt. ff. de cõfes. l. non fatetur. secũdo respõso. Tertio casu principali, quando allegat ignorantia iuris ciuilis ad alicuius rei acquisitionez: refert, aut talis ignorãtia est alteri damnosa: vt in vsucapione: ⁊ tunc ignorantia non prodest: vt ff. de vsucap. l. nonnunq, sed vbi est sine alterius iniuria ⁊ damno: vt in hereditate, ⁊ bonorũ possessione: tunc aut potuit consulere peritiores, et nocet. aut nõ potuit, ⁊ nõ nocet: vt. ff. de bo. pos.
8 l. in bonorum. ℭ † Secundo principaliter queritur, an ignorantia facti noceat: Respondeo, sic distingue: nam interduz allegatur ad delicti exclusionẽ: ⁊ tunc ignorantia excusat: vt. ff. de adulte. l. penult. de furtis. l. inter omnes. §. recte. ⁊. l. si is cui. Fallit quando est propositum delinquendi. ff. de iniur. l. eum qui nocentem. §. si iniuria. et l. illud. ⁊. j. de fur. l. falsus. in fin. hoc verũ. nisi impossibile sit delinqui: vt. l. vltim. de crimine expila. heredi. Interdum allegatur ignorantia facti ad euitandum contrahendam obligationem: et tunc ignorantia facti nõ prodest: vt. ff. mandati. l. seruum titij. Fallit quando ignorãtia est in causa fina. quia tunc prodest: vt. l. vltima, de constit. pecu. Item fallit quando contractus est nullus. vt. j. loca. l. qui rem propriam. Interdum allegatur ignorantia facti ad euitandã dominij translationem: ⁊ tũc si error sit in persona, impeditur dominij trãslatio: vt. ff. de furt. l. si quis vxori. §. cum Titio. Idem si erratur in dominio: vt. ff. de acqui. re. dom. l. si procurator. ⁊ de condi. ob causam. l. dedi. §. penul. Fallit hoc fauore liberationis: vt. l. eius qui in prouincia. ff. si cert. peta. sed error in causa non impedit translationem dominij: quia nõ impedit consensum: vt per to. tit. de condictio. indebi. ⁊ precipue in. l. damnus. Interdum facti ignorantia allegatur ad vsucapionez. ⁊ tunc aut ad faciendum vsucapionẽ, aut ad euitandum. primo casu prodest: vt. ff. de vsuca. l. Celsus. secundo casu non prodest: vt. j. de prescript. long. temp. l. nec petẽtem. ⁊. l. si partem. §. j. quẽadmodum ser. amit. Interdum facti ignorantia allegatur ad reuocandam confessionem: tũc aut negotium est finitum, ⁊ non prodest: aut non est finitum, ⁊ tunc prodest: vt in. l. nostra. ℭ Aduer
b te, licet lex[b] nostra faciat mentionem de sentẽtia:
c idem dicas si est conclusum in causa[c]: nam conclusio in causa est terminus disceptatiõis: vt nota. Joan. mon. ⁊ Joan. an. in. c. fi. de in integrum restitutione. lib. vj. in nouella. Interdum allegatur ad omissam probationẽ, ⁊ similiter non prodest facti ignorantia: vt. l. sub specie. j. de re iudi. Fallit in milite. §. eodem. l. j. secundum Jacob.

de Are. Item fallit si iudicium est retro nullum: vt not. j. de excep. l. fin. secundum hoc non prodest alicui si post terminum datum ad probandum, superuenit sibi notitia veritatis: secus tamẽ videtur in termino ad excipiendum: vt extra de exceptionibus. c. pastoralis. sed ego vtrobiq credo idẽ: nam ignorãtia facti est iustũ impedimentũ: ⁊ ideo debet dari
9 noua dilatio. ℭ † Tertio queritur: qr hic dicitur q post sententiã non potest error reuocari: quãdo hoc sit verũ: circa hoc sic distingue: aut refricatur eadẽ lis respectu rei ⁊ cause: ⁊ tunc error nõ potest emẽdari: vt hic. istud est verũ quãdo error deprehẽditur in ipso litẽ refricãte: secus si error deprehẽdatur in aduersario, verbi gratia: errauit reus in primo processu: lata diffinitiua cõtra reũ, actor demũ intẽtat veterẽ actionẽ: certe poterit reus errorẽ suũ corrigere: vt. ff. de except. rei iudic. l. duobus. vbi leg. ⁊ not. Itẽ predicta regula est vera, nisi minoris etatis suffragiũ, vel aliud equitatis subsidiũ afferat restit. in integ. vt. ff. de confes. l. cũ fideicõmissum. j. respon. ⁊. l. quesitũ. quãdo actio de peculio est annalis scdm vnũ intellectũ: vel nisi lex ipso iure restituat: vt. l. j. §. eod. ⁊. ff. ad senatuscons. Maced. l. tamẽ si nõ. vel nisi aliquid in primo iudicio omissum sit tale quod cõpatiatur se cũ ipsa sentẽtia. verbi gratia, lata est sentẽtia cõtra heredẽ super restitutione fideicõmissi: in executione sentẽtie apparet nihil esse in bonis: certe licet heres hoc nõ allegauerit ante sentẽtiã, potest allegare etiã postea coram delegato: ⁊ per hoc poterit delegatus pronũtiare nõ exequendũ: nõ ex defectu testamẽti, vel obligationis, sed ex defectu bonorũ. iste est casus in. d. l. cũ fideicõmissum. in. ij. parte. ⁊ ibi not. Itẽ fallit in causa appellatiõis: vbi potest emẽdari error cõmissus in prima instãtia. Ratio est: quia lis est sub disceptatione: vt. j. de erro. aduo. l. fi. ⁊ not. ff. de appel. l. creditor. §. iussus. aut nõ est eadẽ lis ratione persone: tũc sentẽtia nõ excludit correctionẽ erroris. Ratio est quia illi tertio nõ fuit quesitũ ius ex pcessu: vt. j. de in. delib. l. fi. §. sinaũt dubitis. Idẽ si est alia lis ratione diuerse rei: vt. j. de iud. l. ij. Idẽ si ratione cause. ff. de instit. l. habebat. Si aũt nõ est diuersitas cause, sed qualitatis, propter hoc nõ potest post sentẽtiã error emẽdari. Ratio est: quia qualitas per se, sine principali non potest refricari in iudicio: quia non potest esse accidens sine subiecto. iste est casus. ff. de nox. l. in delictis. §. si detracta.
10 ℭ † Quarto queritur, vtrũ ante sentẽtiã error facti possit emẽdari: sic per hoc sic distingue: aut est cõclusum in causa. ⁊ idẽ per omnia, ac si esset pronũtiatũ: vt dixi. §. Ex hoc apparet q falsa est opi. Bar. qui dicit q si iudex fecit preceptũ in cõfessuz, q potest postea reuocari cõfessio, vt ipse dicit hic, ⁊ in. l. nõ fatetur. ff. de cõfes. qr videtur fieri ad executionẽ, non ad condẽnationẽ, scdm eũ. Nam istud nõ est verũ propter tria. primo: quia istud preceptũ est terminus disceptatiõis, sicut cõclusio in causa. secũdo: quia istud preceptũ transit in rẽ iudicatã: vt. l. si debitori. de iud. ⁊. l. debitori tuo. de re iud. ⁊ de minor. l. ait pretor. §. permittitur. tertio: qr ex illo precepto nascitur obligatio, ⁊ actio: vt not. in. l. cũ nõ solũ. §. necessitate. de bo. que lib. ⁊ sic per oĩa habet vim diffinitiue. Istud est verũ in precepto habẽte naturã iurisdictiõis cõtentiose. sed in precepto qd fit in contractu a tabelliõe, qd appellatur preceptũ guarẽtigie, sto cũ Bart. qr in isto precepto, nec augetur, nec inducit obligatio, sz datur quidã modus exequẽdi, ⁊ sic obligatio est inefficax ⁊ cessat executio. Est enĩ istud preceptũ accessoriũ cõtractus: ⁊ nõ stat per se. secus quãdo iudicialr precipitur: qr fit tũc principalr per se, ⁊ stat per se: vt. d. §. permittit. Aut non est cõclusum in causa p renũtiationẽ, sed per rescriptũ. tũc refert: aut est erratũ in impetratione, aut in petitione. primo casu: aut est erratũ cõtra seipsum, ⁊ nocet error, si vtatur rescripto: vt. j. de lib. cã. l. cũ precũ. Aut est erratũ cõtra aduersariũ: tũc dic, vt in. l. prescriptiõe. j. si cõtra ius vel
d vtil. pu. scdo casu qñ est erratũ in petitiõe[d], dic q ante lit. contest. potest error corrigi: qr qui errat, nõ põt cõfiteri, nec intelligitur cõfitri etiã q ponit in libello: vt. ff. fa. erc. l. qui familie. Aut post lit. cõtest. ⁊ nõ potest emẽdari error petitiõis: qr per cõtest. lit. trãsiuit in quasi cõtractũ inter
e partes: vt in. l. edita[e] actio. j. de eden. Azo dixit q donec iurẽt de calũnia: etiã post lit. cõtest. põt error emendari, quod non est verũ. loquor in errore petitionis. Aut loquimur in errore psecutiõis: ⁊ tũc potest error emẽdari quãdiu potest in causa probari. ⁊ ita loquit lex nostra. ⁊ loquor
11 de errore agẽtis. ℭ † Sed vlterius quero quid de errore cõuẽti: Rñ. sic distingue: aut reus errauit ad litis preparationẽ, aut ad lit. contest. aut post lit. cõtest. ⁊ tũc aut circa cõfessionẽ, aut circa omittẽdã probationẽ. primo casu qñ errauit circa preparatoria litis. dic vt. ff. de rei vend. l. fin. autẽ. ⁊. l. is qui se obtulit. ⁊ de interro. act. l. de etate. §. pen. ⁊ fi. Secũdo casu quãdo errauit in cõtest. lit. istud potest esse dupliciter. primo modo confitẽdo: ⁊ tũc credo q error nõ possit reuocari sine ope restitutiõis in integ. vt. ff. de confes. l. certũ. §. minorẽ. scdo modo quãdo errauit negan
f do[f]: ⁊ tũc aut vult cõfiteri ad beneficiũ cõsequẽdũ, aut ad dãnũ pene vitandũ. primo casu nõ põt emẽdari: ⁊ ideo qui in cõtest. lit. negat maleficiũ, nũq postea cõfitẽdo hz statuti beneficiũ: vt. ff. de fideius. l. si dubitet. ⁊. ff. ad leg. fal. l. hereditatẽ. §. fi. R õ est: qr cũ illud beneficiũ def sub conditiõe, cõditio que prius existit disponit negotiũ: vt. ff. de ver. obl. l. si ita quis stipulet siue nauis. Si autẽ tractatur de dãno vitãdo. i. de obligatione nõ augẽda, nõ dico diminuẽda: tũc potest penitere re integra, ⁊ cõfiteri. ista est gl. not. instit. de act. §. itẽ mixta est actio. facit. ff. de inreiur. l. eũ qui. in prin. Aut reus post lit. cõtest. errauit confitẽdo: tũc sunt due opi. vna est opi. Jac. de Are. q aut confitetur aliquid decisiuum totius cause:

causę: ⁊ nõ põt reuocari nisi ope restõnis in integ. q: habet̃ ꝑ cõdẽnato: vt.l.post rẽ.de re iudi.aut nõ est qd decisiuum,sʒ quid adminiculatiuũ: ⁊ tũc q: nõ hʒ pro condẽnato,põt reuocare.vt.l. cũ falsa.§.e. Alij dicũt, ⁊ istud est verius,ꝙ põt reuocare allegando errorem, ⁊ pbando ɔ̃riũ, etiã non petita restõne.⁊ in ista opi.est gl.in.l.creditor.in.§.iussus.ff. de app.⁊ in.l.ij.⁊ fi.de erro.aduo.Nõ ob.l.post rem. q: illa loquit̃ in ɔfessione ex certa sciẽtia, nõ in ɔfessiõe erronea, ƀm Bar.⁊ ista est veritas.aut reus errauit omittẽdo pbationẽ:⁊ tũc q: nõ est materia isti⁹ legis, ideo
12 dic vt in.l.j.§.e. ¶ †Deinde q̃ro qualiter pbet̃ error? Ja.de are.in q̃dã suo tractatu sentit ꝙ pbet̃ ꝑ iuramentũ.alleg.l.fi.de his q ad eccle.cõfu. ⁊.j.de iur.deli.l.fi.§.licẽtia.qđ est verũ, si tñ cũ iuramento cõcurrat pbatio facti aliter se habẽtis,vt.l.si post diuisionẽ.§.eo. q: probato ɔ̃rio cõ-
a fessio[a] elisa est, sicut ⁊ presumptio eliditur p cõfessionẽ cõtrariã: vt.ff.de iure dot.l.si nuptura.⁊ de fideic.lib.l.gñaliter.§.si petitũ.ƀm Jac.de are. Alij dicũt ꝙ ex qualitate facti ⁊ coniecturis probat̃ error. ⁊ qđ in facto proprio nõ presupponit̃ error,sed in alieno sic:vt.ff.de noua.l.si qs delegauerit.q loquit̃ in errore ɔ̃ctus. Idẽ tñ i errore iudicij: q: eadẽ est ratio
b ƀm Bar. ¶ Tertij dicũt[b] ꝙ aut quis rñdet prehabita deliberatione[c]:⁊
c tũc presumit̃ error.aut nõ prehabita deliberatione:⁊ tũc secus. extra vt eccle.bene.c.vt nostrũ.đ diuor.⁊.c.ex literis.Archi.i.c.fi.de iureiu. li.vj. Vñ isti dicũt ꝙ ille q habuit terminũ ad deliberate respõdendũ, ⁊ deli-
d berate rñdit, maxime sub iur°[d], non põt reuocare cõfessionẽ, nec errorẽ suum perimere:posset tñ eam pbabiliter exponere:vt extra de accu.c. cũ dilect⁹.tñ illud.c.loquit̃ in ɔfessione p quã fit lit.cõtes. ⁊ fundat̃ iudiciũ. Credo mediam opi. veriorẽ:q: etiã in deliberãdo qs põt decipi.vt.ff.de interrog.act.l.de etate.§.ex cã.bñ cõcedo vnũ, qđ ille q deliberate rñdit, nõ dʒ allegare errorẽ in genere:sed dʒ specificare cãm erroneã, ita ꝙ cõ-
13 cludat iudici p.d.§.ex cã. ¶ †Ultimo dictũ est.§. de errore partis, q̃ro
e qd de errore iudicis[e]? Rñ.ne distingue. Aut iudex errauit in ordine iudicij:⁊ nõ tʒ iudiciũ.vt.l.platam.j.de sen.nisi litigãtes renũciarẽt ordini iudiciorũ:vt no.in.c.de causis.de offi.deleg.vbi videas: q: nõ simplr loquor,sʒ ƀm qd,vt ibi distinguit̃ in glo.ordi. Aut iudex errauit in platione snie:tũc refert,aut errauit in pferẽdo aliter ꝙ̃ volebat:⁊ cõstat de errore:tũc non vʒ snia: vt.ff.de arbi.l.q: arbiter.sed in dubio nõ p̃sumit̃ error:vt.l.labeo.de sup.le. Aut errauit in pferẽdo aliter ꝙ̃ debebat:tũc aut errore iuris expresso:⁊ snia est nulla, etiã si fundat̃ super cõfessione:
14 vt no.in.l.nõ fatetur.de cõfes.⁊.l.ornamẽtorũ.de au.⁊ arg.leg. ¶ †Et eodẽ modo si fundetur super cõsilio alicuius iurisperiti,q: consiliũ non defendit sniam ɔ̃ nullitatẽ erroris expressi. Dico etiã ꝙ si esset lata de volũtate partiũ:adhuc esset nulla.nõ ob.l.ij.cõia vtriusqʒ iudi. q: ibi nõ
f loquit̃ in casu erroris expressi. Ratio[f] eñ predictorũ est: q: ius cõstitutionis nõ põt mutari pactis priuatorũ:vt.ff.ad.l.falci.l.qđ de bonis.§.j. ⁊.l.seius ⁊ augerius.aut nõ fuit error expressus: ⁊ tunc snia diffinitiua emendari non põt:vt.l.qđ iussit.ff.de re iudi.cũ si.siue loquamur in ciuili,siue in criminali.vt.ff.de pen.l.diui fratres. Item vtrum cõfessio ficta possit elidi p probationes cõtrarias? dic vt.j.de iur.caluʒ.l.fi.§. sin autẽ reus.p Jac.de are.⁊.j.de reb.credi.l.gñaliter.§.j. Tu dic:aut fundat̃ sup actu inualido,aut sup banno inualido:⁊ tũc nõ est ppꝛie ficta confessio, sed nulla: vt not.Bar.in.l.absentẽ.de penis. Aut fundat̃ super actu valido:tunc aut statutũ vltra procedit, ꝙ non possit ɔ̃rium probari.⁊ stamus statuto:vt no.Dy.in.l.diuus. de custo. reo. Aut nõ vltra pcedit, ⁊ tunc refert,aut ficta confessio fundat̃ in sola presumptione:⁊ põt pbari ɔ̃rium:⁊ sic intelligit Jac.de are.facit.d.l.diuus.in ter.⁊ in aut. de exhiben.reis.§.si vero. Aut fundat̃ in veritate:⁊ non põt probari contrariũ.vt.ff.de infa.l.qm.⁊.l.si tutor.j.de interdi. ma. Uel dic quod in illis
g legibus erat lata snia[g] ipso iure per legẽ:⁊ ideo non põt probari cõtra-
15 rium.qđ est not.dignũ. ¶ †Item vtrũ heres possit reuocare confessionem defuncti,est casus.j.eo.l.nõ idcirco.que est no.ad hoc. ¶ Itẽ vtruʒ pater possit reuocare confessionẽ filij,habes gl. ordi. in.l.ij.ff. si ex noxa. cau.agatur. Item nũquid procurator possit reuocare confessionẽ domini,dic ꝙ sic ex causa. vt.ff.man.l.si hominem:hic non sunt alia.

1 ¶ Timor iuris an prosit circa debitum repetendum.
2 Falcidia qñ resecat legata,an id quod resecatur,naturaliter debeatur.
3 Falcidiam detrahentes,vel Trebellianicam,non peccant,etiam in foro conscientie.
4 Obligatio naturalis,an oriatur ex vltima voluntate nõ solenni. nu.5.
6 Retentio non oritur legatario ex voluntate non solenni,nec liberatio.
7 Probatio aliqua an possit fieri contra sententiam.
8 Prescriptio an tollat ipso iure obligationem ciuilem.
9 Solutum ex testamento non solemni an repeti possit.
10 Liberatus per prescriptionem,si soluat,an repetat.
11 Confiscatus si soluat,an repetat.
12 Absolutus per sententiam si soluat an repetat.
13 Exceptio doli obstat petenti,⁊ non repetenti.
14 Lex positiua an obliget in foro penitentie.
15 Pactum nudum parit naturalem obligationem,non ciuilem.
16 Pactũ nudum est,qñ interuenit sola promissio cõsentiẽti ⁊ recipienti.
17 Forma verborum nõ requirit̃ de iure canonico,dummodo subsit causa.
18 Debitum ciuile tantum quale sit,⁊ de exemplo.
19 Recipiens chirographum ab aliquo,est obligatus ad ei mutuandum: ergo faciens chirographum, non est obligatus ad soluendum.
20 Chirographum an sit sufficiens ad aliquẽ obligandum.
21 Chirographum an obliget aliquem naturaliter ⁊ ciuiliter post biennium.
22 Quid autem de iure canonico?
23 Solutum virtute chirographi, an possit repeti.
24 Pactũ de non petẽdo,an possit tollere obligationẽ naturalẽ sine elisione ciuilis obligationis.
25 Debitum quando aliquid est naturaliter ⁊ ciuiliter,sed ope exceptionis indebitũ,quid iuris?
26 Tutus exceptione fauorabili,an repetat,qualitercunqʒ errauerit?
27 Exceptio rei iudicate,non est exceptio fauorabilis,nec odiosa,sed est tertij generis,⁊c.
28 Soluens ante tempus,dicitur plus soluere.

a ¶ Cõfessio. Uide apostil.ĩ verbo,edita.§.ea.l.ibi.⁊ hic adde qd si actor

b ¶ Tertij dicũt. Uide Bald.in.l.cũ precũ.j.de lib.causa.vbi transit cum gl.d.c.ex literis.de diuor.⁊ idem firmat in.l.si quidem.§. de except. sed in.c.fin.de confes. tenet contra illam gl. hic vero aliter loquitur. ego ibi tenui illam glos.respondi ad Bald.hic,⁊ in.d.c.fin. And. Barbatias.

¶ Lex decima.

Cum quis. Debitũ naturaliter tm̃, indebitum ciuilr,solutũ tñ per ignorãtiam iuris,nõ repetit̃:sʒ si p ignorãtiam facti,repetitio ɔcedit̃.h.d.ƀm intellectũ gl. Et tex. iste primo ponit dictũ,scđo ponit quandã distinctionẽ bimẽbrẽ.scđa ibi,per ignorãtiã. Dictũ est §.de diuersis erroribus: sʒ nõ erat dictũ de errore soluẽtis,vtrũ repetitionẽ pariat: ⁊ ideo in hac.l. tractat̃ de isto errore:⁊ ppꝛie ista lex tractat đ ma-
1 teria cõditionis indebiti. ¶ †No. duo necessaria: primũ est,ꝙ error iuris nõ põt pdesse circa repetitionẽ debiti naturalis tm̃:scđʒ est,ꝙ error facti pdest circa repetitionẽ debiti naturalis,⁊ sic non dabit̃ retẽtio:nõ obstãte ꝙ sit naturaliter đbitũ. de hoc no.ff.de cõd. inde.l.interdũ. ⁊.l. cũ is.§.j. ⁊.j.dicã in hac lege. ¶ Incipio a quibusdã.q.q: primo quero exẽpla. vbi est exẽplum,ꝙ aliqd debeat̃ naturaliter, ⁊ nõ ciuiliter. Rñdet gl. ꝙ exẽplũ est in beneficio.l.falci. q: lex falcidia impedit obligationẽ ciuilẽ,sed nõ impedit naturalẽ.h.d. gl.probat.j.ad.l.fal.l.error.scđo dicit gl.ꝙ est exẽplũ in vltima volũtate nõ solẽni, vbi deficit ciuilis obligatio.tamẽ ratione ɔsensus adest obligatio naturalis,qđ gl.latius fuit visa probare,in.l. si post diuisionẽ.§.e.dicit Pet.ꝙ in ista materia
2 valde erratur. ¶ † Reuertor ergo ad primum,⁊ quero qñ falcidia resecat legata, vtrũ id qđ resecat̃ naturaliter debeat̃? glo. dicit ꝙ sic.pro hoc.j. ad leg. fal.l.j. ibi dũ dicit non videri plus debito solutũ esse. Ideʒ etiã dici potest in trebellianica.

c ¶ Deliberatione. Adde Bal.in.l. cũ precũ.j. de lib.cã et vide que.j. dicam.

d ¶ Juramẽto. No. de cõfessione iurata,an possit reuocari. ⁊ ꝙ possit, vide Bal.in.l.j.j.de cõfes. ⁊ qđ ipse no.i.l. de tutela.j.de resti. in ite.⁊ Ant. đ bu. i.c.fi.ex̃ đ ɔfes.⁊ bñ: q: non đr qs piur⁹ si iurat falsum qđ credidit esse verũ. c.q̃to.ex̃ de iureiu. ⁊.xxij.q.ij.c. hoĩes. nec ob.c.cũ dilect⁹. ex̃ de accu.q: ibi nõ pbat̃ errorẽ probabilẽ interuenisse in ɔfessiõe. ⁊ ita signãter trãsit Lu.ro.i.l. si vero.§.de viro.in xxxj.fallẽ.ff.so.ma. dicẽs se ita consuluisse Florẽtie. ⁊ iquantum dixit hic Bal.cõfessionẽ factã rñdẽdo positionib⁹ precedẽte termino ad deliberandũ posse reuocari, q: etiã deliberãdo qs errat.§.ex cã.hic alleg.p hoc etiã facit: q: sequeret̃ al's ꝙ cõfessionẽ factã post lit.ɔte. ꝑtextu erroris qs reuocare nõ posset:q: precesserũt ĩducie deliberatorie,iuxta authen. auferat̃.j. de lit. ɔte. ⁊ i hac.l. cũ si̅libus.⁊ hoc tenet. lati⁹ Bal.i.l.iusiurandum ⁊ ad pecunias.ff. de iureiur. ɔcludit tamẽ circa hoc Jo.an.in.d.c.fi.de iureiur.in.vj.⁊ Bal.hic admitti hoc casu reuocationẽ cũ maiori cause cognitiõe.⁊ ita ẽt firmat Lud. ro.in.d.§. de viro. dicẽs se ita cõsuluisse Florẽtie:sʒ Bal.in.l.cũ precũ.j.de li.cã.al'r dixerit. ⁊ vide que ibi dixi:sed tenendo gl.in. c.ex literis.extra de diuor.ꝙ talis cõfessio etiã erronea nõ possit reuocari dato termino ad respõdendũ,sequeretur idẽ esse in cõfessione geminata: q: iuratio presupponit deliberationẽ.c.si quis iuratus.ij.q.iij.⁊ probatur in.l.si mulier.j.ad velleia.q: repetita cõfessio presupponit inde venire id quod satis validũ,satisqʒ firmũ est:vt.§.de emen.iusti.cod.l.cordi. ver.cũ nemini. sed quia reprobata est superius opi.gl.in consequentiam hec secunda conclusio corruit.⁊ pro hoc vltimo allego in terminis Bal.in.l.j.in princ.j.de errore calcu.

e ¶ Judicis. De correctione erroris iudicis, vide in.l.actorum. de re iud.

f ¶ Ratio. Sed tamẽ placet:quia ratio Bal. nõ ostẽdit diuersitatis rationem in casu.d.l.ij.adde tamen Bald. idem dicẽtem in.l.j.j. de iurisd. om.iud.⁊ Abb.in.c.examinata.de confir.vtili vel inutili.vbi tenet contra Bal.⁊ idem Abb.in.c.j.extra de re iud. Ant.in consilio suo. cc.non idem tenet quod Bald.⁊ Bart.in.l.non fatetur.ff.de confess.⁊ in.l.ij.§. quod obseruaui.j.de iura.calum.dum querit de responsione facta positionibus iuris.

g ¶ Lata sententia. Est contra.l.ij. cum ibi not.j. qui testam. facere pos. vbi ille qui post accusationem se occidit,habetur pro confesso.l.fin.ff.de bonis eorum.⁊ habetur pro damnato, vt ibi per Bartolum, ⁊ plenius per Angel.in.d.l.ij.per illum textum.⁊ tamen ibi non requirebatur sententia: vt dicit Bald.in.d.l.finali.

vt.ff.que in frau.credi.l.debitorē.ibi,fideliter facere.istas duas leges allegat Bar. Sed ego allego alias:nā lege aperte cauet,q si lex falcidia interueniat:tñ debetur relictū.qō non pōt intelligi q debeat niſi naturaliter tñ.iste est ter.rotūdus. ff.ad.l.fal.l.ler falcidia ſi interueniat. ¶ Preterea pbo per aliā legē. dicit lex q ſi heres confitet ſe debere:tamē pōt opponere beneficiū legis falcidie:qr nō venit cōtra confessionē: ergo cōfessio vera.iste est ter.ff. de cōfeſ.l.cū fideicōmiſſum. in ſecūda parte. Preterea hoc pbo,falcidia nō debetur naturaliter heredi:qr est cōtra volūtatē defunctiꝰ vt.ff.ad.l.fal.l.titia. ergo debetur naturaliter legatario:qr hꝫ cōſenſum defuncti. ¶ Preterea iſtud est ius gentiū, & hoc dictat naturalis eqtas,ergo est immutabile: vt.ff. de cap. dim. l. legatū.& l.eas.& inſtit.de iur.na.§. ſed naturalia. ad idē optime facit qō no.ff. de cōdi. & demon. l. plautius.contrariū tenet Pet.q legatū per falcidiā reſecatū,in eo qō reſecatur naturaliter non debeatur. Et pbatur ſic, vbi lex nō aſſiſtit cōſenſui,ſed potiꝰ reſiſtit,nō oritur obligatio naturalis: vt.ff. de fideiuſ.l.cū lex. ſed legāti vltra dodrātē, lex nō aſſiſtit.imo potestati legādi reſiſtit: vt ff.ad.l.fal.l.j. poſt pn. ergo nō orit obligatio naturalis. Scōo hoc pbat: q lege aperte cauetur q lex falcidia reſecat ipſo iure:vt.ff.ad.l.fal.l.lineam margaritarū.& l.plautius. & expreſſiſſimū eſt eo.ti.l.in ratione.§. quid ergo. optime ergo ſequitur q ſi ipſo iure reſecat, q nullo modo debetur:iſta eſt opi. Pe. ¶ Sed ego validioribus argumentis confirmo. primo enim ſic probo. ſi teſtato: legat alicui liberationē,& imminet lex fal. ille nō liberatur quatenus imminet lex fal. nec a naturali, nec a ciuili:imo efficaciter conuenit:vt ff.ad.l.fal.l.Neſemꝰ.§.ſi.& l.querebatur. Si ergo nō liberat a naturali: multo fortius nō obligat heredē naturaliter: q facilior ꝺz eſſe liberatio q̄ obligatio.& hoc pbat, q; ſi eſſet naturalis obligatio,legatario liberationis darek exceptio doli,& retētio:qr iſta eſt natura obligatiōis naturalis,& eſt efficax in retinēdo: vt.ff. de compen.l. etiā.ſed hoc eſt falſum,& cōtra caſum predictarū legū. ¶ Tertio hoc probatur:qr ſi debetur naturaliter:ergo deducēdo in ſtipulationē mandatū defuncti,debēt naturaliter & ciuiliter. qō eſt falſum: vt.ff.ad.l.falci.qō de bonis.§.j. ¶ Quarto probatur q cōſenſus defuncti repꝛobet in hoc,q l.ff.ad.l.fal.l.ſeius & augerius. ¶ Quinto vt expreſſe pbari per.l.ſi heres.eo.ti. ¶ Sexto probatur:qr falcidia & trebel.eſt pmiſſa a iure canonico:vt extra de teſta.c.raynutius.& c.raynaldꝰ.& eo.tit.c.ſi pater.lib.vj.ſed ſi eſſet naturaliter debita,eius retētio nō eſſet pmiſſa:q induceret peccatum:vt in.c.j.extra de pac.facit ad hoc qō no.In no.extra de immu.eccl.c.q; pleriq;. vt ſaltē nō eſſet permiſſa in foro ꝛcientie. qō eſt abſurdū dicere. ¶ Septimo & vltimo pbat per ſimile:magnus canonicū inducit quaſdā quartas:& dicit qō illi qui deducūt quartas, nō ſunt ad ipſas quartas naturaliter obligati legatarijs: vt pz extra de teſta.c.reguſti.& c.officij.& de ſepul.c.dudū.§. verū.in cle. In hac ergo qōne ſic diſtinguo: aut heres vtit falcidie beneficio:& tunc iſtud nō eſt vllo modo debitū,& hoc modo eſt vera opi. Pe.& ita loquitur.l.linea margaritarū.cū ſi.aut non vtit, ꝛz integraliter ſoluat:& tūc ſi ex certa ſciētia,& tūc cēſentur naturaliter & ciuiliter debita legatario, cū ipſe heres poſſit ipſi falcidie renuntiare: aut ſoluit per errorē. & iſto caſu nō cēſet ciuiliter debitū:qr teſtamentū iſto caſu nō eſt cōſenſu heredis roboratū impediēte errore, tñ eſt bene naturaliter debitū:qr heres eſt vſus beneficio iuris.& ſecundū hūc intellectū loquitur glo.& alij qui ſequūtur eā,& etiā ipſe ter.in.l.error.j.ad.l.falc. vel pōt dici q eſt naturalis obligatio,ſtās in ſuis finibus,non approbata,nec roborata iure ciuili:& tñ iſta naturalis operatur multū in materia conꝺictiōis indebiti,que debet vti ſupꝛema equitate vt pz i ſi.ff. de fideiuſ.l. ſi teſtamēto.§.j. ¶ Ex

a predictis apparet,q detrahētes falcidiāª vel trebellianicā non peccant in foro cōſcientie:de legitima debita iure nature eſt certū,qr nō debetur illō legatario naturaliter,nec ciuiliter: & quocūq; errore ſolutū repetit: vt.ff. de dona.l.ſi patronus. vbi eſt ter. quē alle. Bart.nā filiꝰ reputatur creditor: vt.ff. de fal.l.ſi quis legatū.§. vl.ſed iura creditoꝝ diminuit legata,etiā quo ad naturalē obligationē: vt.ff.ad.l.falci.l. martꝰ.§.& l. eris alieni.& l. pater. & in infinitis locis: ergo idem operatur legitima.

4 ¶ Scōa queſtio eſt, nūquid ex vltima volūtate non ſolenni oriꝝ obligatio naturalis: Hl. dicit q; ſic:tamen nihil allegat:ſed in.l.ſi poſt diuiſionem.§. eo.nititur hoc pbare tali ratione.ex volūtate ſolenni oritur ciuilis & naturalis obligatio:ergo ex nō ſolenni oriꝝ ſola naturalis. primum ponitur pro cōſtanti,ſed conſequētia ſic pbat: ſicut ſe hꝫ ad obligationē cōtractus nō ſolēnis,ſic ſe habet vltima volūtas non ſolennis: ſed cōtractus nō ſolēnis parit naturalē obligationē:vt pz in pacto nudo,in.l.ſi ynus.§.pactus ne peteret.ff. de pac.ergo idē in vlti. volūtate nō ſoléni. hāc opi.gl.tenēt vltramō. Sed Pet.tenet cōtrariū,& arguit ſic: voluntas nō ſolēnis eſt ipſo iure nulla: vt.ſ. de fideic.l.ſi veritas.& eſt ipſo iure nulla,ergo nullam parit obligationē. ¶ Secūdo arguit ſicut ſe habet defectus forme in cōtractu: ſic ſe habet in vltima volūtate ſed in cōtractu impedit naturalē obligationē oriri.ff. de ſolu.ſtichum.§. naturalis. ¶ Scōo arguit ſic:naturalis obligatio eſt de iure gētium: vt.l.cū amplius.§.is natura debet. de reg.iur. ſed in ſgentiū nō requirit ſolennitatē: vt.l.j. de mil.teſta.& de ver.ſig.l.obis legis.ergo in ſpecto ſgentiū oriꝝ obligatio naturalis. Preterea lex vł expreſſa. ff. de fideicō. lib.l.in teſtamēto.& l.ſi. de reb.eo.l.§. de fideic. Preterea iſta equitas ſit iure ciuili approbata: vt.ſ. de fideicō.l.queſtionē.& inſti. de fideic. her.ſi. Nō ob.ratio Pet.dicit Petrꝰ, vbi deficit ſolēnitas: ibi deficit naturalis obligatio. illō eſt verū, vbi deficit ſolēnitas intrinſeca & ſubſtātialis:ſed in teſtō minus ſoléni nō deficit ſolēnitas intrinſeca & ſubſtātialis:qr nō deficit cōſenſus.& ſic ſubeſt cauſa immediata & proxima: vnde poſito q deficiat numerꝰ teſtiū, nō deficit ſubſtātia vel ſolēnitas:ſ ſolēnitas pbatoria,cuius defectus nō impedit obligationē naturalē: vt ff. de pig.l.ſtrabitur.& l.q taberna.§. idē queſūt. ſm vnū intellectū. q; hūc modū defendit gl. ſm Jac.but.& Bar. Sed ego impugno glo. multis modis & rationibus.& primo ſic:ille qui pōt adhibere ſolennitatē, & nō adhibet, nō videtur velle: vt.ff. de cōdi.inſti.l.q; ratio. Non ob.ar. de pac.nudo:qr ibi ſunt due ſpecies ſtrahendi ſoléniter & nō ſoléniter: ſed in vltima volūtate nō eſt niſi vna ſpecies.ſ. ſolēnis. ¶ Secūdo pbatur ſic:naturalis obligatio legatoꝝ oriꝝ mediāte aditione hereditatis: vt.l. ſi nemo. de reg.iur. ſed ex teſta mēto nō ſolēni nō pōt hereditas adiri: ergo nō oritur obligatio naturalis. ¶ Tertio probat ſic: aditio hereditatis eſt ſfirmatio teſti:ergo vbi deficit cōfirmatio, deficit actus, cū confirmatio ſit de ſubſtātia: vt patet.ff. de cōfirm.tut.l. qui a patre. & de ercut.l.caius.cū ſimi. ¶ Quarto probat ſic:ſpeciale eſt in.l.queſtionē.ſ. de fideicō.& inſti. de fideicō.her.§.ſi. q vpter accommodatā fidē teſtatoris, & ſubſequtū deinde mandatū heredis debeat ex minus ſoléni voluntate: vt ibi patet:ergo in contrariū eſt ius cōmune. ¶ Quinto ſic probat: in teſtamēto nō ſoléni deficit forma ſubſtātialis: vt pbabo:ergo nō oriꝝ obligatio:probo maiorē. illa eſt forma ſubſtātialis per quā datur diffinitio. Unde dicit Ariſt.& Boetꝰ qō diffinitio claudit eſſentiā:deſcriptio demōſtrationes:ſed in diffinitiōe teſtamēti ponit ſolēnitas. vt.ſ.

5 de teſta.l.j. ergo ſolēnitas eſt de ſubſtātia. ¶ Sexto probat ſic:triplex eſt forma. quedā que requirit ad eſſe,& ad probationē eſſe: vt in teſtamēto.& iſta eſt forma ſubſtātialis & pbatoria. quedā requirit ad eſſe tñ: vt in ſtipulatione.& iſta eſt forma ſubſtātialis, nō pbatoria: vt.l.j.§.j. ff. de cōſti.pec. quedā que requirit ad ſolā probationē, nō ad eſſentiā. & iſta eſt forma pbatoria, cuius defectus nō impedit naturalē vel ciuilē obligationē:ſed elidit probationē minus ſolēnē: vt.ſ. ſi cert.pet.l.ſi. Ex iſta diſtinctione apparet q Bar. falſum dicit:qr ſi in teſtamēto deficeret ſolēnitas pbatoria,ita q nō eſſet pfectus numerus teſtiū: eſſet nat; ciuilis & naturalis obligatio.qō eſt falſum. probat primū: q; ibi nō deficit ſubſtātia, ſed pbatio. vtraq; naſcit obligatio: vt.l. duo ſunt titij. de teſt.tu.& l.ſi ſeruū.§. ſi inter duos. de leg.ij. Preterea hoc euidenter apparet in teſtamento in ſcriptis, vbi ex ſolēnitate nō oriꝝ pbatio, ſed demū cū publicatur: vt no.in.l.ij. quēad.teſta. ape. ergo ſolēnitas nō eſt pbatoria,& per conſequēs relinquit,ſeu apparet q ſit ſubſtātialis. ¶ Septimo probat: q; teſtamentū nō ſolēne deficit pter ſuſpectā falſitatē: vt.ſ. de fideicom. queſtionē. ergo nō oriꝝ obligatio naturalis: vt.l. diuꝰ.ff. de fal.& l. de bis que p nō ſcrip.hab. ¶ Octauo hoc probat ler ciuilis in hoc diſtinguit legem diuinā: vt.l.ſi.j. ſi contra ius vel vti.publ. ſed hoc non poſſet facere. ſi obligatio naturalis oriretur: q; obſeruantia iuris ciuilis eſſet peccatū.& lex que inducit peccatū, eſt ipſo iure nulla: vt in.c. erit autem. iij. diſt. ¶ Non probatur:qr naturalis obligatio requirit cōſenſus nō

remotum

a ¶ Falcidiam. Vide .ſ.& p Bal. etiaꝫ in aut. ad hec.ſ. de vſuris.

remotū a iure cōi:sed cōsensus nō solēnis est remotus a iure cōmuni:er-
go ex eo nō orit obligatio.ar.ff.de leg.j.l.nemo pōt.τ.l.si qs inquilinos.
6 §.vlt.τ de leg.ij.l.codicillis.§.fi.¶†Decimo τ vltimo pbat:ex testamē-
a to nō solēni nō orit legatario retentio[a],nec liberatio:ergo nō orit obli-
gatio naturalis.ad hoc facit qd no.ff.de cōpensa.l.quecūqз.τ p hoc in-
fertur φ si statutū dat certā formā testādi mulieribus,vel adultis, φ o-
missa illa forma nō orit obligatio naturalis. Ex hoc infert aliud,φ he-
b res nō pōt denūtiari[b] corā epo ratione peccati: qd bene posset fieri si es-
set obligatio naturalis.¶ Tu autē sic distingue:aut loqmur vtrū ex te-
stamento non solēni orat naturalis obligatio inter coheredes: τ dic vt
dixi.s.eo.l.si post diuisionē. Aut vtrū orat obligatio iure institutionis
τ directe substitutionis:τ dic qd nō:qr directa substitutio nō presuppo-
nit obligationē:vt.ff.de vul.sub.l.verbis ciuilib⁹.τ no.ff. qui satis. cog.
l.inter oēs.Aut tu loqueris inter institutū τ legatarios vel fideicōmis-
sarios:τ tūc refert aut testamētū est nō solēne quantū ad institutionē τ
legata,aut quātū ad institutionē tantū, aut quātū ad legata tm̄.primo
casu refert aut succedit alius φ grauatus,τ nulla orit obligatio:quia ab
alio nō est relictus.arg.ff.de iure codicil.l.is qui. de lega.l.ij.cū pater.§.
cū existimaret.ff.ad.l.fal.l.j.§.si coheredis.τ qd no.in.l.q cōditio.de cō-
di.τ de.aut succedit ipse idē grauatus ab intestato:tunc aut est rogatus
tanquā ex testamēto,τ nullo modo tenet:vt.j.de testa.l. non codicillus.
aut est rogatus non solū tanquā ex testamēto, sed tanquā abintestato:
tūc de eqtate naturali nō scripta naturaliter tenet:vt.l.in testamēto.de
fideicō.lib.sed de scripta equitate nō tenet naturaliter,ex quo iuris ob-
seruātia deficit:vt.l.si post diuisionē.s.e. Sin autē alius succedit φ gra-
uatus,de quo testator nō cogitauit:ille nullo modo obligat.ar.ff.de le-
g.iij.l.j.§.fin.τ.l.si fuerit.cū.l.seq.Aut testm̄ est nullum quo ad institu-
tionē,sed nō quo ad legata:tūc ex vtraqз orit obligatio: vt in aut. ex cā.
de libe.pte.aut testamentū nō est solēne quantū ad legata, sed vз quātū
ad institutionē:tūc dico φ de eqtate nō scripta est naturalis obligatio:
sed de eqtate scripta est secus:vt.l.hac ꝯsultissima.§.ex imperfecto.j. de
testa.ibi dn̄ dicit,p nullo haberi.dices tu,nōne est scripta eqtas per.d.l.
in testamēto? Rn̄. nō: qr illa lex facit mētionē de eqtate nō approbādo
eā,sed suadēdo: vnde illa nō est equitas scripta.τ per hoc apparet quid
iuris sit qn̄ codicilli sunt nō solēnes,τ testamentū est solēne: nā non orit
obligatio dispositiua,sed persuasiua.τ ita teneo tertiū exemplū, in quo
reperit naturalis obligatio sola sine ciuili.ita ponit p gl.in.l.j.ff. de ꝯd.
inde.vcз in snīa absolutoria,q tollit ciuilē obligationē:sed nō tollit na-
turalē.ista sunt verba gl. ¶ Sed ꝯtrariū tз Pe. dicēs φ obligatio ciuilis
nō tollit ipso iure,sed elidit.τ arguit sic: snīa iudicis nō operat vltra φ
iudex velit.ad hoc.ff.de arbi.l.qualē.in pn̄. sed iudex nō vult nec debet
velle tollere obligationē, si q est:ergo snīa absolutoria non tollit aliquā
obligationē. Secūdo sic,si obligatio ciuilis ipso iure tolleret:tolleret ēt
actionē,que fundaret in obligatione ciuili:sed istud est falsum:qr durat
actio,sed obst.exceptio rei iudi. Preterea istud est expressum.institu.de
excep.§.itē si qs in iudicio.vbi glo.dicit φ ciuilis tollit.i.elidit.ita expo-
nit gl.ibi,τ insti.de obl.in prin. Preterea omne agēs fortius agit in id
qd sibi est propinquū,φ in id qd sibi est remotū: sed certū est φ propin-
quius sentētie est actio φ obligatio.qd pз:qr per actionē cōcludit iudi-
ci τ parti,nō per obligationē.ideo actio de iure ciuili est in libello ppo-
nēda. Si eni obligatio cōcluderet iudici τ parti: frustra essent actiones
introducte.Tūc arguo,sentētia que est de iure ciuili:qr oīa iudicia sunt
de iure ciuili,nō tollit actionē:que similiter est de iure ciuili,τ prima cā
cōcludēdi:ergo multo minus tollit obligationē ciuilē,q est cā mediata
concludēdi:qr(vt dixi)nullū agēs pōt efficacius agere in remoto, φ in
primo:vt naturaliter pз.¶ Alij dicūt cōtrariū,inter quos est Bart.s.
qd snīa absolutoria tollat ipso iure ciuilē obligationē.τ arguit sic:pmo
per tex.ff.de cōdi.indeb.l.iulianus. vbi absolute natura debitor permā-
net,quasi dicat nō ciuiliter. Preterea sentētia ꝯdemnatoria inducit ci-
uilē:vt.ff.de fun.instr.l.nepoti.ergo multo fortius absolutoria tollit ci-
uilem:qr eadē est potētia contrariorū:τ qr fauorabilior est liberatio. nō
ob.dicit ipse,ratio Pe.φ iudex nō intēdit ius auferre,sed declarare:qr
licet hoc nō intēdat:tm̄ tacite hoc inest ō necessitate ex natura absolutio-
nis.τ sic nō ob.Et cōcludendo dicit,φ si absolutoria fertur: qr nō pro-
batū:tollit ciuilis.Idē si qr nō debitū.ar.in.l. vl.§.sed τ si actore. Si au-
tem qr nō contractū:tūc ciuilis tollit, τ naturalis occultat.i. fingit non
esse:qr ppter vigorē sentētie nō pōt pbari contrariū: vt.l. res iudicata.
de reg.iur. Pro ista opi.facit:qr vnūquodqз in suo esse operat quanto-
magis pōt fm suā naturā:vt.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff. de pact.τ
de accep.l.an inutilis.sed vnū ius ciuile.i.sentētia,pōt tollere aliud ius
ciuile ipso iure:tollat ergo. ¶ Ego teneo aliā opi. distiguo tm̄ φ quedā
est sentētia dispositiua,vt illa que fert in querela inofficiosi testamēti, τ
illa ipso iure tollit naturalē τ ciuilem obligationē,vnde testamento re-
sciSSo per querelā ipso iure fm legē digestorū,heres erat liberatus a na-
turali τ ciuili obligatiōe: vt.ff.de inoffi.test.l.titia.Et est ratio: qr talis
sentētia rescindit τ annullat ipsum factū.ff.de inof.testa.l.posthumus.
§.si quis ex his.quedā est sentētia declaratiua.τ hec pōt esse duplex: nā
aut loquimur in mero reali iudicio. τ hic nō est tractandum de obliga-
tione:vt insti.de act.§.omniū.Et ideo in reali heres nō cōuenitur vt he-
res:vt.ff.ad exhib.l.de eo.§.fi.qr nō intentatur tanquā cōtra obligatū:
vt.ff.de pret.stip.l.ij. Aut loquitur in actione p-
sonali:τ hic est substinguendū: aut tēdit ad vin-
dictam, τ ipso iure tollitur per absolutoriā:vt.ff.
de iniurijs.l.sed τ si vnius.§.si ante.aut oritur ex a
cōtractu,vel quasi,seu ex vltima volūtate:τ tunc
non tollit ipso iure,sз eliditur:vt.d.§. itē si quis
in iudicio. Hoc sic probo:nō tollitur actio ipso
iure fm oēs:ergo nō tollitur ciuilis ipso iure. sic
probo cōsequentiā:qr si tollitur obigatio ciuilis,
non potest pactū subsistere:quia non haberet ma-
teriam ex qua cōstat.constat enim φ causa mate-
rialis est causa essendi, vnde ea deficiente,necessa-
rio deficit effect⁹ ipso iure. τ ideo nō est bona re- b
sponsio Bart.dicit ipse,filius nō potest produci
sine patre:tamen productus durat. sic dicit ipse,
actio non potest produci sine ciuili obligatione:
producta tamen durat, quod exemplū nil valet:
qr est de causa extrinseca τ efficiēte, non de causa
intrinseca τ materiali:τ ideo sua respōsio nō pro-
7 cedit.¶† Predicta sunt vera quātum ad essen-
c tiam:sed quantum ad probationē[c] refert,aut sen-
tentia fertur super facto,τ nō pōt probari cōtra-
rium,nisi per partis cōfessionē:quia sentētia que
transit in rem iudicatā omnē probationē exclu- c
dit cū sit terminus litis,nisi fiat probatio per cō-
fessionē:sicut dicimus alibi in.§.aliud.in aut. de
equali. dot. aut sentētia fertur super obligatiōe:
tūc aut super vtraqз.τ idē est ac si super facto,aut
sup ciuili sola : vel simpliciter pfert absolutoria:
qr nō fuit probatū:tūc nō potest vlterius refrica-
ri:nisi facto debitoris interueniēte:puta: qr post
sententiā soluit:nam faciēdo hūc actū cōtrariuз
sentētie,aperit viā probationi naturalis obliga-
tionis:vt.ff.rē ra.hab.l.procurator.ad exhib.§.j.
nam ista probatio nō est cōtra sententiā, sed pre-
ter sententiā: τ ideo interueniēte facto debitoris
post sententiā non excluditur per sententiā. arg.
eius qd no. in simili,in.l.duobus.de excep.rei iu-
di.Dicit aliquis, in actione personali nō fertur
sentētia declaratoria. Rn̄.imo potest ferri p ver-
bum,videtur.τ per verbū,credo.qd est no.vt no.
ff.de arbit.l.qui tamē.§.pen. τ.l.diē proferre.§.si
plures.vbi est gl.ord.mēti tenenda. adde qd legi.
τ not.ff.de dolo.l.cū a te. ¶ Quartū exemplū de
naturali sola ponitur in gl.ff. de fideius.l.vbicun-
que.in prescrptione.Dicit ibi glo. φ prescriptio
tollit ipso iure ciuilē obligationē,τ remanet na-
turalis in illa:sed non remanet efficaciter, sed est
8 elisa:vt.l.fi.§.fi.ff.rē ra.ha. ¶† Videam⁹ de istis
duobus:primo vtrum prescriptio tollat ipso iu-
re ciuilem obligationē,τ videtur φ sic: quia pre-
scriptio est de iure ciuili,τ ciuilis obligatio est de
iure ciuili,τ sunt opposita:igitur posterius tollit
antecedēs.¶ Secundo probatur sic:text.in.l.si-
cut.§.que ergo.de prescrip.xxx.an.dicit viuendi
vlterius nō habeāt facultatē.ergo,τc.¶ Tertio
probatur per.d.§.si autē iudex. vbi dicit φ obli-
gatio tempore aboletur.¶ Quarto probatur:qr
in seruitutibus quibus inest oblgatio, videmus
φ prescriptio tollit seruitutem ipso iure : vt ple-
ne leg.τ not.j.de vsufruc.l.corruptionē. In con-
trariū facit:quia exceptio prescriptionis est exce-
ptio iuris,vnde presupponit actionē:vt instit.de
excep.in princip.Si presupponit actionem:ergo
presupponit immediata actiōis principia.i.ciui-
lem obligationem. Preterea hoc probatur per
regulam, que dicit φ tempus non est modus tol-
lende obligationis.ff.de act.τ oblig.l. obligatio-
num fere.§.placet. Sol.actiones τ obligationes
ad vindictam tollūtur ipso iure:sed ille que sunt
ex contractu,vel quasi,vel ex vltima volūtate nō
tolluntur, sed eliduntur. ad hoc facitquod no.ff.
de compen.l.quecunqз. τ ideo gl.l.vbicunqз. di-
xit falsum in duobus.primo, qr dicit ciuilē ipso
iure tolli,quod est falsum.secūdo, quia dicit na-
turalem non elidi,quod similter est falsum:qr eli-
ditur propter morā non petentis.ad hoc. ff.de
const.pecu.l.item illa.§.j.τ.ff.de neg.gest.l.at qui
natura. τ.l. diuortio. §. sed nec redhibitorie spe-
ciem.E istud est verum:tamen quedam lex vide-

a ¶ Retentio. hoc est contra.l.militis codicillis.§.veteranus.ff.de testa.mi. τ no.Bar.in.l.nemo potest. de leg.j. τ per Bar.in rep.l.j.s.de sac.san.eccl.

b ¶ Denūtiari. Vide quod no. Bald. in.l.j.j.de testa.τ in q.sua incip. Statuto cauetur φ fenerator.in.l.si post.in fi.s.eod.τ quod ibi dixi.τ Ang. in disputatione incip. Astensis miles.

c ¶ Probationem. Contra sentētiam probatur per confessionem. Adde Bal. in authen. ad hec.j.de vsuris.

a ¶ Non soleni. Adde Bal. in. l. i. j. de testam. vbi dicit q in foro conscientie nullo modo repetetur. & facit ad no. j. proxi.

b ☞ Et nō repetenti. Adde eundem Bar. l. l. si socer. §. fi. ff. so. mat. & in allega. l. cum is. & ibi omnino Alexā. ff. de condi. indebit. & istum in. l. ij. j. si aduersus sol. Celsus.

c ¶ Fratrum. Ista addit Bal. in aut. ad hec. j. de vsur. & que no. Bart. i. l. si pene. ff. de condict. inde. & Bart. ā. ea.

d ¶ Forma verborum. De iure enim canonico, ex pacto nudo oritur actio. vide Bald. in aut. ad hec. j. de vsur. & istam opinio. tenet Dy. in regula, nō est in mora. in fi. de reg. iur. in. vj. & adde Bald. in. l. siue apud acta. j. ō trāsactio.

☞ Adde Panor. in proe. decretaliū. & quod ibi notaui in apost. ad ipsum post alios in versi. actio. Fel. in. c. que in ecclesiarum. ver. declara limitando dictum. extra de consti. & melius in c. eccl'ia sancte marie. vers. tertius effectus. extra eo. ti. de cōsti. bo. text. cū ibi not. in. c. qualiter. extra de pac. de quo dicam pleni⁹, Deo duce, i addi. ad istū, in alle. aut. ad hec. vide etiam Bartholo. sozi. in suo trac. fallen. regu. ix. fallen. ix. & do. meum do. Jas. de May. in. l. iurisgentiū. §. sed cum nulla. ff. de pact. & Alex. de Imo. ɔsi. xvi. ver. quid autē. vol. ij. Celsus.

tur dicere cōtrariū. s. q naturalis non elidat. sic enim ait lex quanquā tēpore liberatus soluit: tamen fidē impleuit: vt. l. si fideiussor. §. fi. ff. mand. ¶ Breuiter dico q obligatio naturalis est elisa, si prescribēs vult vti cōmodo prescriptionis. secus si nō vult vti cōmodo legalis prescriptiōis: q2 tūc naturalis obligatio nō elidit, & sic loquuntur cōtraria. Non ob. qō no. in. l. corruptionē, q2 ibi loquitur in iure reali, quod ipso iure tollitur per prescriptionē: & tūc similiter tollitur obligatio, que est eius sequela: & sic nō ob. ¶ Quintum exemplum ponitur in gl. l. vbicūq3. ff. de fideiuss. in debitore cōfiscato: nam ademptis bonis, dicit glo. q remanet obligatus naturaliter, non ciuiliter. dicit do. Dy. q ille qui nudus exulat, nullo modo remanet obligatus: q2 omnis obligatio transfertur in fiscū: vt eo. tit. l. si debitori. & ff. de cap. di. l. tutelas. §. si libertate. nam ista sententia ipso iure omnia bōa trāsfert actiue & passiue: vt ff. ad. l. fal. l. in ratione. §. cū quidā. Preterea expressum est, q persona eximitur a naturali & ciuili obligatiōe. ff. de duob. reis. l. fi. Preterea hoc est expressum: nam si remaneret naturaliter obligatus, illa naturalis posset nouari. qō est falsu3: vt. ff. de noua. l. quoties. §. vl. Breuiter ego dico q aut fisc⁹ agnoscit bona: tūc est vera opi. Dyn. aut nō agnoscit bona: tunc in deportato est vera opi. gl. q remanet naturaliter obligatus, nō ciuiliter: q2 habetur pro mortuo. Hoc probo per id quod no. in simili. ff. de leg. j. l. si seruus pluriū. §. si quis autē. & ita teneo. ¶ Sextum exemplū ponit glo. in eo qui cessit bonis: qui est liberatus a ciuili, & tenetur naturaliter ſm gl. vt. l. vbicunq3. ff. de fideius. ad hoc. ff. de arbit. l. item si vnus. in prin. sed istud est falsum: q2 vtraq3 durat obligatio: sed modificatur exactio: vt insti. de act. §. fin. ¶ Visis exemplis de naturali sola, queritur per ordinem, primo an solutum vltra falcidiam possit repeti? Solu. distingue: vt. l. error. j. ad. l. fal. &
9 hic. ¶ † Secundo queritur, an solutum ex testa-
a mento nō solenni[a] repetatur: & distinguo similiter: aut est error iuris, & non repetitur: aut error facti supinus, & idem: aut probabilis, & tunc repetitur: vt hic. & no. in. l. j. de cōdi. inde. & hoc est propter equitatē que in primis duobus casibus impedit repetitionē: nō q ibi proprie sit natura-
10 lis obligatio iure approbata: vt dixi. s. ¶ † Tertio queritur, an liberatus per prescriptionē soluens, repetat. Dyn. & Cy. dicunt quod sic: quocunq3 errore soluerit. ff. de fideiuss. l. si quis postquam. & l. fina. rem ratam habe. quia prescriptio elidit naturalem obligationem, secundum Dy. non tamen tollit ipso iure: quia ille cōtra quem prescribitur, nō consentit: vt no. in. l. j. §. pe. ff. de dolo. vbi habes no. gl. Bar. distiguit inter erro-
11 rem iuris & facti. tu teneas Dy. & Cy. ¶ † Quarto queritur in cōfiscato soluente, an repetat: distingue: aut soluit nomine obligationis: aut nomine sue persone. primo casu non repetit. secundo subdistingue: aut remansit naturaliter obligatus: tunc distinguitur inter errore3 iuris & facti: vt. l. nostra. aut non remāsit naturaliter obligatus: tūc indistincte repetit: q2 nullo iure obligatus soluit, vnde non distinguitur hic inter er-
12 rores. ¶ † Quinto hic queritur, an absolutus per sententiam soluēs repetatur. gl. hic in fi. indistincte videtur tenere quod non, per. l. Juliā. Bar. dicit quod repetit si per errorem facti probabilem soluit: exemplum habes. ff. man. l. si fideiussor. §. j. Si autem per errorem iuris, vel supinum errorem facti: tunc non repetit, dummodo sim⁹ in casu in quo de naturali obligatione possit doceri. & ita intelligitur. l. iulianus. ſm Bart. quod est menti tenendum. Pet. tenet quod non posset repeti, etiam per errorem facti: nam cum durat obligatio naturalis, repetenti poterit opponi exceptio compensationis, vel doli mali, secundum Pe. Sed in eo quod dicit de exceptione compensationis, videtur male loqui: q2 naturalis ex qua opponitur compēsatio, erat sub-
lata solutione eiusdem debiti. ¶ Sed in eo quod dicit de exceptione doli, videtur bene loqui. arg. insti. de act. §. in bonefidei. qui dolo facit qui
13 petit quod restituturus est secundum Bart. ¶ † Sed Bartol. dicit q
b exceptio doli obstat petenti, & non repetenti[b]: vt no. ff. de cond indeb. l. interdum. & l. cum is. §. j. sicut non obstat spoliato qui petit restitui ſm Bartol. opinio Pet. videtur verior per. d. l. procurator. ad exhib. §. j. rem ratam hab. & quia in. l. Julia. non distinguit circa repetitionem: er-
14 go nec nos distinguimus. ¶ † Post hoc sciatis quod Bononie fuit
c questio talis in scholis fratrum[c] predicatorum disputata. Queritur an lex positiua excuset, vel obliget in foro penitentie. & corā Doc. & scholaribus vniuersis publice respondit do. Pet. de vltramon. auditor domini Cardinalis Reynaldi, apostolice sedis legati, in hunc modū: videlicet quod erat distinguendum inter legem istam humanam, de qua in presenti questione tractatur. & dicendū quod aut lex humana dicit contra legem diuinā, aut secundum eam, aut preter. primo casu dicit nō excusare in foro penitentie, & posuit exemplū in vsuris: nam si lege aliqua permittatur, dicit illam legem nō valere. Prima ratio est: quia cōditor legis humane non potest tollere legem superioris. ff. ad trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. Secunda ratio est: quia conditor legis humane siue sit papa, siue imperator, est constitutus a Deo: & ab eo habet potestatem legem condendi: sed ille qui alicui mandat, non intelligitur mādare vt quicquam fiat contra se. alleg. ff. man. l. si hominem. ergo cōcluditur, q non est data potestas condendi legem humanam contra legem diuinam, cum legem diuinā condat ipse Deus. ¶ In secundo vero casu, quando scilicet lex humana est secundum legem diuinam: tunc dicunt legem humanam in foro conscientie ligare: & etiam a peccato excusare, cum sit condita ſm legem Dei: imo punire magis debet transgressorem huius legis, quam si esset simplex lex diuina, vel humana. & hoc arg. ff. de arbit. l. si cum dies. §. fin. & l. Celsus. eod. tit. & illa etiam ratione, quia duplex funiculus difficillime rumpitur. In tertio casu, quando lex humana condita est preter legem diuinam, ipse subdistinxit, q aut lex humana fundata est super presumptione, aut super veritate. & certe primo casu dixit non excusare. posuit exemplum de re iud. nam si teneo fundum alienum quem scio alienū esse, & petitur a me in iudicio, & propter defectu3 probationum, vel aliam causam absoluor: certe dicit ipse, quod licet de iure positiuo & humano ista sententia faciat ius. vt postea non tenear restituere: tamen in foro conscientie non excusor. Itē posuit exemplum de mutuo: nam si cōtra instrumētum mutui aliquando non possit excipi de iure positiuo: tamē non excusor de iure, & in foro cōscientie & penitētie quoad Deum. & hoc ea ratiōe: quia istud ius humanum est fundatū super presumptione, & super incerto. super hoc vide Dyn. & in. c. locupletari. de reg. iur. lib. vj. & Inn. in. c. quia plerīq3. de immu. eccl. In secundo vero casu quando ius est fundatū super veritate vel certo: tunc bene excusat in foro penitentie. & posuit exemplum in prescriptione, in qua est bona fides & iustus titulus: tunc dicit quod excusat in foro conscientie & penitentie, etiam si prescriptor sciat postea rem alienam esse. & hoc ea ratione: quia cum causa potest auferri dominiū. Item possunt auferri actiones: sic ergo qui legitime prescripsit, tutus est, non solum in via fori: sed etiam in via poli, secūdum eum: & istam apostillam habeo super libro, & facit multum ad materiam nostram: quia ista equitas que in via poli multum consideratur in materia condictionis indebiti,
15 etiam consideratur in via fori. ¶ † Ulterius possunt poni alia exempla de debito naturali tātum, puta in pacto nudo: q2 parit naturalē & non ciuilem obligationem: naturalem enim parit ratione consensus, qui est de iuregentium. ciuilem autem non parit: quia deficit solennitas: & cum ex tali pacto agitur, dicitur agi de facto, non de iure: vt. j. de contrahen. stipul. l. nuda. nisi in casibus in quibus pactum nudum parit efficacem
16 actionem: vt not. ff. de pac. l. iurisgentium. §. igitur nuda. ¶ † Est enim pactum nudū quādo interuenit sola promissio cōsentienti & recipienti. Item interdum presumpta stipulatio est pactum nudum: vt. ff. de pactis. l. iurisgentiū. §. quod fere. Item vera stipulatio potest esse pactum nudum: verbi gratia, si dico promittis mihi decem nudo pacto, & ego respondeo promitto nudo pacto. ista est stipulatio quoad ordinem verborum: sed non quoad substantiā cōtractus, per. d. §. quod fere in ratione litere. Item interdum stipulatio peccās in forma, est nudū pactū. s. quia hoc agitur expresse: verbi gratia: Ego dico promitto tibi decē nudo pacto, & tu dicis, & ego ita interrogo & recipio. hic est ordo preposterus: & in dubio nō esset nudū pactum: vt. ff. de cōsti. pec. l. j. §. i. sed quia hic expresse dicitur q sit nudum pactum. Item interdum stipulatio inutilis: q2 inter absentes est nudum pactum: verbi gratia: ego scribo tibi quandam literam, in qua sic continetur: promittis tu mihi decem nudo pacto: & tu mittis mihi literam responsiuam, dicendo promitto: erit nudum pactum: cum stipulatio inutilis nō valeat vt nudū pactū. ¶ Rā. verum est quando agebatur de nuda stipulatione: q2 si cōtractus nō valet in sua specie, nō valet in alia specie: vt. ff. si cer. pet. l. si ego. sed hic tacite propter absentiam partium agebatur de ineundo pacto nudo, vnde nō requiritur solennitas. & per ista verba saluatur tota glo. que est in. d.
17 §. igitur nuda. cōtra omnes modernos. ¶ † Sed de iure canonico dū-
d modo subsit causa, non requiritur forma verborum[d]. ¶ Et ideo ex pacto nudo quod habebat in se equitatem prestationis, oritur de iure canonico

nonico naturalis ⁊ canonica obligatio: ⁊ p cõsequens actio: vt extra de
pac.c.j. Si aũt nõ haberet in se equitatẽ prestationis: vt in cõtractib⁹ in
nominatis ante impletionẽ: vt.j.ð rer.pmu.l.ex placito: tũc etiã de iure
canonico nõ orif actio: q: non est ibi naturalis obligatio. extra de elect.
18 c.cũ inter. R. semorẽ. ¶ †Dicto de debito naturali tñ: dicam⁹ de debi
to ciuili tantũ. ⁊ primo querif exẽplũ de debito ciuili inefficaci, scdo de
debito ciuili ⁊ efficaci. Breuiter rñdeo ad primũ, ⁊ dico q est exemplũ
in chirographo ante bienniũ: q: cõtract⁹ literarũ ante bienniũ obligat
ciuiliter, nõ naturaliter. nã est ibi obligãdi forma: ideo orif ciuilis. ⁊ nõ
est ibi obligandi cã vel materia vñ debeat oriri naturalis obligatio ista
est opinio glo. vbiq3. Sed Ja. de rauẽ. tz qð obligatio literarũ ante bien
nium sit nulla. facit.j. de cõpensa.l.neq3. Et q ista opi. sit vera, sic probaf
obligatio literarũ habet in se tacitã ꝯditionẽ, si sequaf numeratio: vt.j.
de nõ nu.pecu.l.si. ergo antequã interueniat numeratio vera, vel ficta p
lapsum biẽnij, ipso iure nõ nascif obligatio: vt legi. ⁊ no.ff.de pac.l. itẽ
q. Scdo probaf: q: deficit consensus: sed naturalis ⁊ ciuilis obligatio re
quirit cõsensum: vt.ff.de pact.l.j.§.cõuentionis. ⁊ de act. ⁊ obl.l.nõ solũ.
qð autẽ deficiat cõsensus, probo: q: ꝯsensus ordinaf ad certũ finẽ. ⁊ de-
ficit si cessat finis: vt.ff.de acq.pos.l.si quis absenti. sed hic cõsensus or-
dinabaf ad finẽ recipiendi mutuum. ergo cessante fine: cessat consensus.
19 ¶ Tertio hoc probaf: q: ille qui recipit chirographum, est obligatus
ad mutuandũ: vt.l.iiij.j.de do.promis. ergo faciens chirographũ non
est obligatus ad soluendũ: q: due cõtrarie obligationes nõ possunt esse
simul. ¶ Quarto probaf per casũ pluriũ legum: nam tex.in.l. qui pecu
niam.ff.si cer.pe. dicit in potestate hz ne accipiẽdo, se ei obstringat: ergo
non obligaf, nisi recipiat pecuniã. hoc etiã cõfirmaf p.l. pen.ff. que res
pig.obli.poss. que dicit q numeratio initiũ prestat obligationi psonali
⁊ hypothecarie. hoc etiã dicit tex.in.l.j.in fi. ⁊.l.potior.in pñ. qui pot. in
pig.hab. ⁊ confirmaf: q: initium numerationis, nõ initiũ conuentionis
inspicitur: vt ius queraf.ff.de verb.obliga.l.quidã cum filiũ.§.vlt. Con
trariũ dicit Pe. q interim sit nata ciuilis ⁊ naturalis obligatio, ita q
si loquif de nascẽdi origine, nata est, licet nõ sit efficax. Et hoc sic pro-
batur. iste contractus literarũ a principio habet formã esse: ⁊ vocaf mu-
tuum ciuile, cui natura non cooperaf: vt no.in.l.ij.ff. si cer. pet. sed data
forma datur esse: ⁊ sic operatio esse: ergo statim nascif vtraq3 obligatio.
Scdo hoc probatur: q: in tali forma contractus, obligandi forma cõsi-
stit: ergo est hic obligatio naturalis. Tertio hoc probaf: q: licet deficiat
causa: tñ obligatio orif mero iure: lz de eqtate ob.exceptio: vt.ff. de act.
emp.l.iulianus.§.offerri. Quarto probaf: q: in dubio presumif causa,
non cõditio: vt.ff.loca.l.quero.§.inter locatorẽ. Bar. tenet opi. gl. ⁊ ad
illam rationẽ de cõsensu, respondet q cõsentif in cõtrahenda ciuili obli
gatione, sed nõ in contrahenda naturali. Diceret aliquis rusticus: nõ
cognosceret istam distinctionem in cõsentiendo: q: nescit quid sit ciuilis
obligatio: ergo nõ est generalis predicta respõsio. Rñ. iste cõsensus in-
est ex natura rei, ⁊ ideo nõ est necessarius cõsensus explicitus. Quid di-
cemus, quanquã rationes pro parte glo. itẽ alie rationes p parte Jaco.
de rauen. multũ vigeant: tamen a Pet. nõ dissentio per hanc rationẽ,
sicut se habet chirographum: sic se habet stipulatio spe future numera-
tionis. hoc dixit tex. ad literã.ff.de act. ⁊ obli.l.nõ figura. Sz stipulatio
spe future numerationis parit interim ciuilẽ ⁊ naturalez obligationẽ:
20 licet obstet excep.ff.ð exce.doli.l.ij.§.circa. ¶ †Presupposita vero opi.
q stipulatio sit apta ad naturaliter obligandũ: vt not.in.l.j. de pac. ⁊ de
condi.inde.l.si fideiussor. ergo idẽ dicem⁹ in chirographo. nec ob. q ta-
lis obligatio nõ sit de iuregẽtium: q: aut consideramus cõsensũ in ge-
nere: ⁊ omnis consensus est de iuregẽtium: ⁊ ita hic. Aut consideramus
consensum in specie certi cõtractus: tũc ista distinctio specifica nõ est de
iure gentium: vt in stipulatione, vt in chirographo, vt in ꝯtractu feuda
li, ⁊ in emphyteutico: vt.ff.de iusti. ⁊ iure.l.ex hoc iure.in fi. ⁊ tñ non est
dubium q attẽta generali materia in ipso cõsensu in genere, oritur obli
gatio naturalis in cõtractibus incognitis a iuregentium. Nõ ob. ratio
nes Jaco. de rauen. q: cum dicit q inest cõditio, hoc nego: q: si inesset,
semper requireretur vera numeratio, nõ ficta: qð est falsum. Jac. tamen
de rauẽ. sentit q vbi nõ est vera numeratio, ibi sit magis psumptio obli
gationis quã vera obligatio. Item nõ ob.l. qui pecuniam. cũ simi. alle.
quia ibi agebatur inter partes de cõtrahendo mutuo naturali, non de
mero ciuili mutuo, qui est contractus alterius generis ⁊ forme: ⁊ sic nõ
ob. dicte.ll. Conclusiue ergo teneo cum Pe. dummodo confessio chiro
graphi contineat certum, alias non nasceretur obligatio aliqua: vt.ff.
de verborum oblig.l.triticum. Adde q quandoq3 res est causa volun-
tatis: vt in mutuo naturali: tũc ante rẽ nõ oritur obligatio: vt insti. qb.
mod.re cõtrahi.obli.in prin. ⁊ ibi no. Quandoq3 voluntas est causa rei:
tunc ante rem causatur obligatio: vt dixi in chirogra. ⁊ pbaf in.d.§.of-
ferri. Quandoq3 res est causa forme cõtractus: tunc ante rem non ori-
21 tur obligatio: vt.j.de rerum permut.l.ex placito. ¶ †Juxta hoc quero
quid post biennium? Rñ. tenendo cum Pet. qð est ibi ciuilis ⁊ natura-
lis obligatio per biennium roborata: tamen erat bene ante nata secun-
dum Pe. sed secundum Jac. de rauen. est ibi obligatio ciuilis vera: sed
naturalis presumpta, vel ficta: sed secundũ gl. nulla est ibi naturalis, sed
ciuilis habẽs effectũ ciuilis ⁊ naturalis. Tu vero dic qð naturalis obli
gatio oritur dupliciter: nam quedã est naturalis que oritur naturaliter
ex consensu ⁊ re simul iũctis: ⁊ ista oritur ex vero
mutuo. Quedã est naturalis, que oritur natura-
liter ex cõsensu: tamen re inspecta q̃ non interue-
nit, non potest dici q nõ oriatur naturalis. Di-
co ergo q in chirographo est orta naturalis na-
turaliter inspecto cõsensu: sed non est naturalis
orta naturaliter inspecto rei interuẽtu. Iste sub-
tilitates sunt bone: q: si cõtra chirographum se
quatur sententia absolutoria, tenẽdo q pareret
solam ciuilem, ⁊ quod sentẽtia tollat ciuilẽ: esset
in totum sublatum ⁊ annullatuz chirographũ.
tenendo alias opi. esset aliter: vt tetigi supra, dũ
22 tractaui de sentẽtia absolutoria. ¶ †Et ista pro
a cedunt de iure ciuili: sed de equitate canonica[a]
etiã post bienniũ non est obligatio naturalis nec
etiaz ciuilis efficax: vt no. Dy.in.c.locupletari.
de reg.iur.lib.vj. vbi videas omnino. Intelligas
tamen dictũ Dyn. quantũ ad veraz essentiã: sed
quantũ ad probationem non admittitur etiã de
iure canonico exceptio non numerate pecunie
post biennium. Et ita quidã papa pronuntiauit
in questione quorundã mercatorum. ⁊ ita refert
Spec.in tit.de excep. vt mihi videtur. ⁊ adde qð
23 no.ff.de cõsti.pec.l.quod si maritus.§.j. ¶ †Jux
ta predicta quero. vtrum solutũ vigore chirogra
phi possit repeti? Rñ. ante bienniũ quocunq3 er-
rore solutum repetitur fm omnes: sed post bien
nium non: q: cuz daretur creditori efficax actio:
multo fortius datur retẽtio. vnum scias, q licet
chirographũ ad obligandum obliget: chirogra-
phum tamen ad liberandũ non liberat, sed pro-
bat liberationem: vt.ff.de acceptil.l. si acceptila-
tum.§.apocha. ⁊.ff.de sol.l.si ex pluribus. ⁊ sic est
reperire contractũ literarũ: distractum tamen li-
terarum non est reperire. qð est no. ⁊ ita intelligi-
tur qð no.j.de nõ nu.pecu.l.generaliter. Ponif
⁊ aliud exemplum de ciuili sola.s. quãdo natu-
ralis est sublata sola per pactũ de non petendo.
dicit Guil.de cug. q pactũ de nõ petendo nõ tol
lit obligationem naturalem: ⁊ nõ tendit ad hoc.
gl. dicunt cõtrariũ: nam cum finis obligationis
sit petere id quod opponitur fini: videf cõtraria-
ri omnibus que sunt ad finẽ. Item est contra na
turam obligationis: ergo ⁊ cõtra obligationem.
⁊ videtur hoc expressũ.ff.de pac.l.si vnus.§.sed
si stipulatus. ibi dum dicit, ita quoq3 pacto con-
uento de vna re non petenda interposito, totam
obligationẽ submoueri: ⁊ ista est veritas, non ex
nuda figura verborũ: sed magis ex mente paci-
scentium. Inn. facit differentiã inter pactum de
non petendo, ⁊ pactum de nõ agendo: quod dic
vt no. Jo.an.in.c.exceptionis perẽptorie. de lit.
contest.lib.vj. Sed glo.in.l.si postea.de pecu.sen
tit q petere ⁊ agere sunt idem: tamẽ hoc non est
24 verum: vt.l.amplius.rem rat.ha. ¶ †Unũ que-
ro hic, vtrum pactũ de non petendo possit tolle-
re naturalẽ sine elisione ciuilis obligationis? cre
do q nõ, nisi hoc agatur expresse inter partes q
sola naturalis tollatur, ⁊ ciuilis nõ elidatur. nã
licet de hoc nõ habeamus legẽ expressam: tamẽ
credo hoc pactũ valere ex regula gñali. Circa re
petionẽ istius solu. dic q omne naturaliter in-
debitum, licet sit ciuiliter debitum: si tamẽ illa ci
uilis est elisa, repeti põt, quocunq3 errore soluaf:
vt.ff.de cõdi.indeb.l.si nõ sortem.§.indebitũ. fm
25 omnes. ¶ †Restat examinare modo quãdo est
aliquid ciuiliter ⁊ naturaliter debitũ, sed ope ex-
ceptiõis indebitũ. In hoc glo. sic distinguit: aut
est exceptio fauorabilis: vt velliani, ⁊ quocunq3
errore solutũ repetitur: quia talis exceptio equi-
tate naturali fouebatur: aut est exceptio odio-
sa, vt macedoniani: tunc distinguitur, aut est er-
ror iuris, ⁊ nõ repetif: vt.ff.de cõdi.inde.l. qui ex
ceptionem. aut est error facti probabilis: tunc re
petitur: vt.ff.ad mace.l.fin. hec vera in exceptio-
ne perpetua, vel dubia: vt.l.sufficit. de condi.in-
debi. secus in exceptione temporali. vnde tutus
exceptione dilatoria solutionis, soluẽs quocũq3
errore nõ repetit: quia debitum soluit: vt.l.quod
26 in diem.de cõdi.inde. ista sunt verba gl. ¶ †Mo

a ¶ Canonica. An de iure canonico admittatur exce-ptio post biẽniuz, Adde Cano.in.c. fin.de solu. ⁊ Bar. in vlt.q. ⁊ Bal.in.l. si ex cautione.j. de non nume.pecu. ☞ Adde omnino Feli.in.c. si cautio. ⁊ ibi plene notaui in apost.ad ipsum, in ver. modo fallit primo. extra de fi-de instru. Celsus.

do cõtra ista sic op. gl. dicit quod tutus exceptione fauorabili repetit, qualitercũq; errauerit. Cõtra: q2 lege aperte cauet ꝙ epistola diui adriani est beneficiũ fauorabile, tamen eo tutus si soluat, nõ repetit. ff. de fideius. l. si testamẽto. §. j. Idẽ est in beneficio auf. de fideius. ar. ff. mãda. l. si fideiussor. §. fi. Idẽ est in beneficio cedẽdarũ: vt. ff. de solu. l. Modestinus. Rñdit Bar. iste exceptiones de quibus tu opponis, sunt inducte ad iuris rigorem cõseruandũ. istud nil est dicere: quia imo habent in se naturalem equitatẽ. & ideo tu dic ꝙ quedã est exceptio siue beneficiũ impugnationis q2 infringit ipsaz obligationẽ. & in ista loquitur lex, qũ exceptionẽ. Quoddã est beneficiũ quod nõ impugnat obligationẽ: sz magis respicit modum procedẽdi, seu ipsam litẽ: tũc tutus tali beneficio nõ repetit: q2 efficaciter debitũ est solutũ. & ideo tunc beneficio cedendarũ, vel beneficio diuisionis, vel beneficio ordinis nunquã repetit, licet errauerit. Idẽ de tuto beneficio electionis: vt
27 ff. de leg. ij. l. is cui. ¶ †Secũdo opp. cõtra istud membrum. ff. de condi. indeb. l. Julianus verum debitorẽ. Respõdit gl. ꝙ exceptio rei iudi. nõ est exceptio fauorabilis, nec odiosa: sed est exceptio tertij generis, que est introducta propter rigorẽ iudicij cõseruandi: nam rigor iudicij est vt sit termin9 litis: vt. l. nulli. j. de iudi. ita quod lex iulianus loquitur in exceptiõe alterius generis: & sic nõ ob. imo debet fieri membrũ per se ẽm gl. Modo venio ad illud de exceptione odiosa: certũ est ꝙ exceptio doli interdũ est subsidiaria exceptionis pacti: vt. ff. de pac. l. rescriptũ. §. fi. & nõ est dubium ꝙ est odiosa: nam soluens quocunq; errore repetit: vt. l. si non sortem. §. indebitũ. Ergo male dicit. l. qui exceptionẽ. & gl. super hoc membro. respõdit Pet. aut exceptio odiosa est introducta de iure speciali: vt in maced. tunc est vera gl. aut est introducta de iure communi: vt. d. l. rescriptum. §. fi. & no. de lib. leg. l. nõ solum. §. si liberationis. & tũc quocunq; errore solutum repetit:
28 quod est no. ¶ †Tertio & vlti. opp. contra id qd dicitur de dilatoria solutionis: nam qui ante tẽpus soluit, dicit soluere plus re: sed illud est totaliter indebitũ, qd plus re soluit: ergo dicendũ vr qd repetit, ad hoc. ff. ad. l. fal. in. l. falcidia non h9 p puro. cũ simi. Sol. dicit Bar. qd si plus re, isto casu soluere vr. istud est ppter fictionẽ, sz ppter interusuriũ medij tẽporis. qd interusuriũ cõsistit in lucro: & ideo nõ habet eius ratio: vt. ff. de act. empti. l. si sterilis. §. si per venditorẽ. Ista responsio est bona in indebito quãtitatis. Sed pone ꝙ debebat fundus, qui hz naturales accessiones. ista ratio sua cessat, vnde nõ bene soluit ɔtrariũ. Solue ergo, ꝙ dies nõ elidit aliquo modo obligationẽ: & ideo in se obligatio est efficax, & psupposita obligationis efficacia, cessat repetitio &c. non habetis hic alia, vadamus ad solatia.

a ¶ Premiũ. Adde Bart. i. d. l. si qs in graui. §. vtrũ. in fi. & vide sing. Bal. in l. libertas. ff. de statu ho. in fi. & limita, nisi occidẽs esset particeps eiusdem criminis, prout ille quẽ occidere vult vt colligitur ex dictis p Bar. in. l. iij. §. fi. ff. de condi. ob turpẽ cãm. & an bãnitus possit bãnitum impune occidere, vide p Bald. in. l. j. §. Offilius. i pe. col. ff. ne qs eũ qui in ius voca. est vi. exi. & adde hic Bal. in. l. cum mulier. ff. sol. mat. cuz quo trãsit ibi Rapha. qui alleg. not. per Bal. hic. & adde Bal. in. l. rogasti. in prin. ff. si certum petatur.

☞ Adde Guil. de cug. in. l. j. in prin. & ibi not. in apost. ad ipsum. in ver. possit occidi. ff. de iust. & iure. & Felin. in. c. duobus. el. j. extra de sen. excom. Cel.

b ¶ Secũdo not. in ver. que dicit pẽmptoria exceptio, & que perẽptoria defensio, vid Bal. in l. peremptorias. C. sent. rescin. nõ pos. Inno. in. c. cum venissent. de instit. & tex. ibi. & no. in. c. j. de ordi. cog. And. Barba.

¶ De precibus Imperatori offerendis. Rub.

¶ In gl. Rubrice cõtinua sic. Tractaturus de magistratib9, incipit a principe, qui est suprem9 omnium magistratuum, & in quo cõsistit summa potestas. Cetera dic vt in glo. & per Odofre.

1 ☞ Fides laudat, & facit de non capace capacẽ.
2 Causa sanguinis per quem potest committi.

¶ Lex prima.

Licet seruilis.

Laudabilis fidei exemplum, & atrocitas criminis, faciũt inhabilẽ pro habili reputari ad impetrandũ, & etiã ad psequendũ impetrata. h. d. In hac. l. antequã lre exirẽt de cãcellaria principis corã auditore contradictorũ, opponebat ꝙ lre nõ debebãt exire de cãcellaria ratiõe impetrãtis: q2 seruus. super hoc princeps ɔsult9 permisit ꝙ litere emanarẽt: q2 iste seruus erat dignus audiri, ppter exemplũ laudabilis fidei: & ppter demeritũ occisoris dñi istius serui.
1 h. d. ¶ †No. ꝙ laudatur fides: & facit de nõ capace capacẽ. qd est mẽti tenendũ. ¶ Scdo no. ꝙ ppter enormitatẽ delicti nõ cõcedẽda cõcedũtur: & licitũ est leges trãsgredi. vide qd no. Inn. in. c. j. de cõsti. ¶ Tertio no. ibi dũ dicit, auditis his que in libello. ꝙ pcessus cause dz fundari super rescripto. dicit Inn. ꝙ rescriptũ habet pro libello: qd est verũ ad cõcludendũ iudici: sz nõ ad cõcludendũ parti. vnde qñ rescriptũ nõ dirigitur parti, nec ɔcludit parti cõtra partẽ, requirit libellus q fundetur sup rescripto: vt in auf. offeratur. de lit. cõte. & auf. qui semel. j. quõ & qñ iudex.
2 ¶ †Quarto & vltimo no. causam sanguinis cõmitti. hoc verũ: q2 cõmittitur a principe: vt. j. qui pro sua iuris. l. j. in fi. vel hic nõ erat cõmissio, sz erat mandatũ: q2 emanebat ad illũ qui al's habebat istã iurisdictionẽ: vt in auf. de mã. prin. §. neq; autẽ. facit qd not. ff. de off. psi. l. sepe. & extra de off. deleg. c. licet. p Inn. ¶ Op. & vi9 ꝙ hoc nõ sit speciale: nã nõ curat qs impetret, sed quo noĩe: vt. j. eo. l. vniuersis. Sol. hic ɔparebat oppositor in limine imperatoris: ibi autẽ erat impetratio iã facta, & litere exiuerãt de cãcellaria. ita dicit gl. ad hoc. ff. ad muni. l. titio cũ esset. vbi vz impetratũ a falso nũtio: & qd plus est, meret ille salariũ. sed tu dic: aut impetratio nõ tẽdit ad alterius preiudiciũ: & tũc nõ curatur a quo fiat. sufficit enim ei cõcessio: vt. l. vniuersis. verbi gratia: si Titi9 impetrat ꝙ Seius restituat ad famã: aut tẽdit in alterius preiudiciũ: & tũc aut cõstat de inhabilitate psone impetrãtis: & nõ vz. fallit ppter laudabilis fidei exemplũ, & enormitatẽ criminis: vt hic. Aut nõ cõstat de inhabilitate: & tunc refert: aut qs impetrat sibi, & presumit habilis. de pba. c. ab ea parte. aut impetrat alteri: & tũc presumit inhabilis, nisi habeat mandatũ: vt. c. nõnulli. & c. ex parte decani. de rescript.
3 ¶ †Quero hic nũquid ille qui põt
a pduci ad libertatẽ, cõsequatur premiũ a: In materia huius legis respõdeo sic: vt. ff. ad sill. l. si quis in graui. §. hi quoq;. & ideo si dicat statutũ ꝙ capiens exbannitũ lucretur centum: quilibet ad istud lucrũ est habilis: etiam si ipsemet capiẽs esset bannitus: q2 tale statutũ non recipit restrictionem de habilitate. ita no. Guil. de cu. in. l. j. in prin. ff. de iust. & iure.

1 ☞ Exceptio peremptoria dicitur illa que absorbet totuz negotium, id est totum ius actoris. Et illa dicitur replicatio peremptoria que eneruat totam defensionem rei.
2 Debitor stetit per. xxv. annos quod non soluit, impetrauit dilationem quinquennalem. elapsis. xxx. annis, an creditor possit petere?
3 Prescriptio inchoata non intermittitur in cursu suo propter impedimentum iuris.
4 Reus impetrauit dilationem iudicij, vel obligationis, an qui renuntiauit beneficio de fideiussoribus, possit ea vti?
5 Fideiussori licet non psit dilatio rei, prodest tamen oppositio rei.

¶ Lex secunda.

Quoties.

Prescriptũ per qd dilatio dat, vl' remouet, valet: sed rescriptũ per qd pemptoria exceptio dat vel remouet, nõ vz: q2 esset nimis preiudiciale, & nimis exorbitaret a rõne. h. d. Diuiditur in duas partes. prima loquit in rescripto qd cõcernit dilationẽ iudicij, vel solutionis. scda loqtur in rescripto qd cõcernit decisionẽ litis, & ipsum principale negotiũ. scda ibi quod aũt. ¶ No. ꝙ prima pars legit duob9 modis: vno modo i reo impetrante remotionẽ: alio mõ in actore impetrãte remotionẽ dilationis rei, vtraq; impetratio vz: q2 est super accidẽtibus & nõ super
1 substãtialibus. & hoc primo. ¶ † Scdo no. b in ver. qd aũt. ꝙ illa dr per
b emptoria exceptio que absorbet totũ negotiũ. i. totũ ius actoris: & illa dicitur pemptoria replicatio q eneruat totã defensionẽ rei: & hoc bene no. ¶ Tertio & vltimo no. ꝙ in impetrãdo idẽ cõceditur & denegat actori reo. & qd nõ est impetrabile vni, non est impetrabile alteri. ¶ Opp. ad primum de. l. antepe. j. de pac. inter emp. So. aut dilatio includit in se negotiũ pncipale, sz est phibita impetratio: vt ibi. aut nõ includit in se negotiũ principale, sz solius dilationis: & tũc nõ est phibita: vt hic. dices tu, quõ hoc cognoscã? Rñdeo si ex tpe pẽdet exit9 ɔtrouersie: vt. d. l. antepe. que incipit, si a te. sed qñ ex tpe nõ pẽdet absolutio, vel ɔdẽnatio: tũc ap
2 paret ꝙ tps sit quoddã accidẽtale, nõ substãtiale. ¶ †Iuxta ergo primã partẽ qritur. quidã debitor stetit p. xxv. an. ꝙ nõ soluit dbitũ: postea ĩpetrauit a Cesare dilationẽ qnquẽnij: elapsis ergo. xxx. an. creditor petit. qritur nũqd possit? & vr ꝙ nõ: q2 sunt. xxx. anni elapsi, ex quib9 nõ fuit petitũ debitũ: vt. j. de pscri. xxx. an. l. sicut. & l. oẽs. In ɔ̃riũ vr: q2 ista dilatio qnquẽnij respectu differẽde petitionis vz: sed respectu euacuãde petitiõis nõ vz: vt h. Preterea ĩpedito agere nõ currit pscriptio: sed in isto qnquẽnio fuit creditor impedit9 agere: ergo pscriptio nõ currit: vt. j. de anna. excep. l. j. §. fi. & in auf. de app. §. vl. coll'. viij. So. vr hz Pe. ꝙ si ɔcedit dilatio a ɔ̃hẽte, nõ currit pscriptio: q2 is demũ pscribit q vtitur, credẽs vti iure suo: vt. ff. d iti. actuq; pri. l. vl. sz iste quasi pcario vtitur dilatione ẽm Pe. In ɔ̃riũ vr: nã aut qs impedit agere pp impedimẽtũ iuris, aut ppter impedimẽtũ facti. primo casu refert: aut impedimẽtum fuit ab initio pscriptiõis. & nõ incipit currere. d. l. j. in fi. Aut superuenit post inchoatã prescriptionẽ: & tũc currit, sed dat restitutio in integrũ: vt. ff. ex q. cau. ma. l. sz & si p pretorẽ. §. si ferie. Nũc ad propositũ: hic est impedimẽtũ iuris emergẽs pscriptione currẽte: ergo nõ impedit cursum eius. ista est theorica Pe. in impedimẽto iuris: sz in impedimẽto facti distinguit. Aut impedimentũ accidit pp factũ tertij: & tũc currit: nec dat restitutio, nisi iste tertius fuisset nõ soluẽdo: vt. ff. d eo p quẽ fac. erit. l. si post prin. aut

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

piin. aut impedimentũ accidit propter casum fortuitũ: tũc currit, sʒ daꝛ restõ: vt. ff. de ser. rusti. predi. l. sʒ Attilianꝰ. aut impedimẽtũ accidit ꝓpter fcm̃ istius cõtra quẽ dʒ ꝑscribi: ⁊ tũc non currit: vt in aut. de appel. §. vlti. ⁊. ĵ. de prescrip. xxx. ann. l. male agiꝛ. ẽm Pe. Sed tanq̃ a capite inchoemus. Pe. dicit qͦ impedimẽtũ iuris impedit prescriptionẽ inchoandã. istud videtur ꝯtra tex. ff. de diuer. ⁊ tẽp. ꝑscrip. l. si seruus. vbi dicitur ꝙ si seruus hereditarius stipulatur, lʒ interim impediaꝛ agere, ꝓpter impedimentũ iuris, tamẽ prescriptio currit hereditati. Alibi tñ dicitur totũ cõtrariũ de verbo ad verbũ. ff. de stip. ser. l. si seruus hereditarius. dicit gl. in illa. l. si seruus. primo alleg. ꝙ ibi stipulabaꝛ seruus ex causa ex qua sibi dabaꝛ actio: puta in momẽtanea possessione. ⁊ idem tʒ Bar. sʒ vterq; diuinat. ⁊ dicit ꝯtra illũ tex. And. de pisis soluẽdo istud contrariũ, dicit ꝙ aut seruus hereditarius stipulatur sibi, vel hereditati: ⁊ tũc currit ꝑscriptio: aut heredi futuro: ⁊ tũc nõ currit: q: interim nõ nasciꝛ actio anteq̃ adeaꝛ hereditas: ⁊ istud teneas pro veritate. Ratio differentie: q: in primo casu est impedimentũ accidẽtis. in scõo casu est impedimentũ obligationis: vel subtilius. in primo casu est impedimẽtum in ꝑsona ministri: nõ in ꝑsona dñi, cui principaliter queriꝛ ius. nã statim põt hereditas agere ꝑ curatorẽ dandũ hereditati: sʒ in scõo casu est impedimentũ in persona ad quã principaliter spectat negotiũ: q: cu-
3 rator hereditatis nõ potest agere ad debitum hereditatis. ¶ † Modo venio ad scõm membrũ. Pe. dicit ꝙ prescriptio incohoata nõ intermittitur in cursu suo ꝓpter impedimentũ iuris. Istud est falsum: q: tẽpus impedimẽti ipo iure subduciꝛ de medio. tex. est. ĵ. de in. deli. l. fi. §. donec. ⁊. ĵ. de inof. testa. l. 3 maiores. Sol. distingue. aut impedimentũ emergẽs respicit solã instãtiã litis: aut respicit obligationẽ. Si qdẽ respicit solã instãtiã litis, aut hoc est introductũ singulari bñficio rei: aut de iure cõmuni. primo casu ipso iure nõ currit prescriptio: vt. ff. de iud. l. ij. §. in omnibꝰ. scõo casu refert, aut lex vltra ꝓcedit, statuẽdo ꝙ interim nõ currat ꝑscriptio, ⁊ nõ currit: vt. i. d. §. donec. aut nõ ꝓcedit vltra statuẽdo: ⁊ tũc currit, sʒ daꝛ restõ: vt. ff. de offi. presi. l. senatusconsulto. ⁊. d. §. si ferie. si autẽ dilatio nõ respicit instãtiã, sed ipsam obligationẽ: vt in dilatiõe cõuentionali: dico ꝙ interim nõ currit ꝑscriptio: imo plus dico ꝙ si dilatio esset spãlis ad certũ debitũ, ⁊ nõ cõditionata, ꝙ induceret interruptionẽ ꝑscriptionis: ꝑ verba autẽ gñalia vel cõditionata nõ interrũpiꝛ prescriptio: sed impediꝛ cursus interim: vt no. ff. de sol. l. cũ quis. §. si qs pro eo. vbi est gl. sing. ¶ Circa impedimẽtũ facti, nõ dico aliud quã dicat Pe. nisi vnũ. s. ꝙ Pe. loquiꝛ in cõtinua prescriptione: secꝰ in ꝑscriptione vtiliũ dierũ: vt plene legiꝛ ⁊ no. ĵ. de tẽp. in inte. resti. pet. l. supua-
4 cuã. in gl. vbi omnino videas. ¶ † Scõo mõ queriꝛ, reꝰ impetrauitª di-
a latiõe iudicij, vel obligatiõis, fideiussor qui renũtiauit beneficio de fideiussoribus vult ea vti. queriꝛ nunqd possit: ꝑsuppono ẽt ꝙ renuntiat beneficio cedẽdarũ: vt no. ff. de pac. l. j. vbi dicit Cy. ꝙ ista qõ est ardua, ⁊ sibi accidit de facto. pars nigrorũ de Pistorio capta ciuitate ꝑ longã obsessionẽ Florẽtinorũ ⁊ Lucanorum, de exilio reuocata fecit fieri statutũ a cõi, ne debitores de illa parte nigra possent cogi ad soluendũ vsq; ad quinquenniũ debita, in quibus tenebanꝛ creditoribus. de parte albo-
b rũ fuit qõ vtrũ illud statutũ proficeret fideiussoribusᵇ nigrorũ qui non erãt de parte nigrorũ. ¶ Finaliter ex theorica Pe. sic ꝯcludiꝛ: aut erat obligatio dãdi: aut faciendi. primo casu nõ ꝓdest fideiussoribus: q: ista dilatio est ꝑsonalis: vt. ff. d pac. l. j. scõo casu aut est tale fcm̃ qõ nõ cadit in obligatiõe fideiussoria: vt q: coheret ꝑsone principalis rei ex facti natura. vt seruire: vel ex facti qualitate: vt fcm̃ industriale: tunc ꝓdest fideiussori nõ ꝑ se, sʒ ꝑ accidẽs: q: ĩ tali ꝯctu nõ teneꝛ fideiussor nisi post morã rei ad interesse: sʒ reꝰ nõ põt esse in mora ꝓpter dilationẽ: ergo ꝓdest fideiussori dilatio. nõ vt bñficij: sʒ tãq̃ quoddã impeditiuũ more. Si aũt tale fcm̃ cadit in fideiussoria obligatione: tũc non ꝓdest fideiussori, sicut in obligationibꝰ dãdi. qõ est subtilissimũ ẽm Pe. ¶ Ego dico ꝙ Pe. dt verũ in obligationibꝰ faciẽdi. sʒ in obligationibꝰ nõ faciẽdi, puta nõ petere, nõ impedire ire, ⁊ agere, nõ distinguemꝰ de fcõ industriali, vel nõ
c industrialiᶜ: q: nũq̃ fideiussor teneꝛ respectu facti pꝛĩcipalis, sʒ demũ ex mora rei. Rõ: q: lʒ fideiussor nõ faciat: tamẽ principalis nõ liberatur: vt ff. de ver. ob. l. cũ filiꝰ. §. si stipulatꝰ. Sʒ ꝯ Pe. facit. l. vlt. de vsu. rei iudi. vbi dilatio legis q̃ ꝓdest principali, ꝓdest fideiussori. alias nec ipsi reo ꝓdesset: q: fideiussor haberet regressum ꝯtra reũ. Cy. multũ dubitat: tñ dici põt ꝙ in. d. l. fi. dilatio nõ cediꝛ ꝑsone, sed ipsi cãe iudicati. ⁊ iõ fideiussor iudicatũ solui gaudet eodẽ beneficio. ⁊ ista est vera rñsio. Nam de fideiussore cõtractus non põt ibi loq: q: ibi ille haberet tp̃s quadrime-
5 stre ex ꝓpria ꝯdẽnatione. nõ ex ꝯdẽnatiõe rei principalis. ¶ † Subdit hic Cy. ꝙ eo casu quo fideiussori nõ ꝓdest dilatio rei, ꝓdest tamẽ ei oppositio rei: q: reus principalis tãq̃ ꝓcurator in rẽ suã, accipiet defensio-
d nẽ fideiusso. ex sua ꝑsona. ⁊ opponet bñficiũ dilatiõisᵈ: q: speciale est in necessario defensore, quod possit iuuare reum principalem ex iure proprio ipsius defensoris: vt. ff. manda. l. Idẽq;. §. generaliter. ⁊. l. si fideiussor. §. quedam. in gl. ⁊. ff. rem ratam habe. l. procurator ad exhibendum. §. j. quod est not. dignum secundum Cyn. ⁊ tene menti: quia dicit ipse extra quod ista dicta sunt de apicibus iuris. hic non sunt alia.

1 ☞ Lex quando prohibet impetrari, si impetretur aliquid, an valeat impetratio.
2 Rescriptum iuri contrarium, an teneat, vel non.

a ¶ Impetrauit. An dilatio principalis prosit fideiussori, vide per Bar. ⁊ doc. in. l. cum filius. §. j. ff. de verb. oblig. Et adde Bartol. in. l. j. in vlt. col. ff. de verbo. oblig.
b ☞ Utrum illud statutũ proficeret fideiussoribus. adde istum in. l. tam mandatori. ĵ. de non nume. pec. Bart. in. l. cũ filius. §. si stipulatus. ⁊ ibi

¶ Lex tertia.

Nec damnosa. Fisco dãnosa vel iuri cõtraria nõ cõuenit impetrari. h. d. ⁊ est canonizata. xxv. q. ij. c. nec dãnosa. Ista lex ponit duas regulas ꝓhibitorias impetrationis. primã, ratiõe fisci: secundã
1 q: lex statuit cõtrariũ. ¶ † Not. ꝙ ista lex ꝓhibet impetrari: vnde nõ vʒ ꝯcessio: vt. l. j. ĵ. de peti. bo. subla. lib. x. facit. ĵ. de ope. pub. l. si aliquãdo. ⁊ qõ no. de cõsti. prin. l. beneficiũ. ꝑ Guil. qõ intellige, nisi in ipsa cõcessione expsse fieret mentio de ista c
lege ẽm Cy. hic. ⁊ dicit hic Bal. in quadã additione, ꝙ ꝯfirmatio principis non tʒ, nisi reperiat cõfirmandũ qõ nõ fit ꝯtra ius. extra de ꝯñr. vtil. c. ex trãsmissa. sed si aliud nõ ledat, ⁊ est ꝑter ius, bñ ꝯfirmat. de adoptio. Bal. ¶ Sʒ ꝯtra primũ dictũ opp. q: imo vʒ impetratio, si emanat secũda iussio: vt in aut. vt nulli iud. §. ⁊ hoc vero iubemus. cũ seq. Sol. concedo ꝙ idem operaꝛ scõa
e iussioᵉ qõ proprius principis motus: vt apparet ex cõiunctione illius. §. cũ. d. l. j. vlt. rñso. de peti. bo. subla. ¶ Scõo oppo. ad idẽ de. l. rescripta. in fi. ĵ. e. nã remittere crimẽ supplicãtibꝰ est fisco dãnosum, tñ vʒ rescriptũ. Solu. nõ reputatur dam d
nũ, cũ in penis fiscꝰ hʒ cãm lucratiuã: vt. ĵ. in penis fis. creditores ꝑferri. l. j. li. x. ⁊ de except. doli. l. apud Celsũ. §. de authoris. nisi bona essent incorporata: q: tũc cẽseretur dãnum. ⁊ nõ possunt talia bona cõcedi. Iuxta istã ꝑtẽ primã queritur exẽplũ glo. ponit duo exẽpla. primũ, qñ rescriptũ est cõtra ius: puta ꝙ fiscus teneaꝛ, vbi alias non teneꝛ: vt. ĵ. de quadriẽ. prescrip. l. bene a zenone. secundũ in tributis debitis fisco. nam immunitas nõ põt impetrari. facit ad hoc qõ not. de decur. l. vacuatis. li. x. nisi in rescriptis dicaꝛ nõ obstãte. l. nec dãnosa. q: ista cla nõ obstãte: tunc firmat rescriptũ cõtra nullitatẽ huius legis. facit qõ not. ĵ. l. pri. ⁊ in. l. rescripta. scõm exemplũ est vt dixi,
f de bonis incorporatisᶠ. ⁊ hoc facit ad qõnẽ: ꝙ e si qs impetrat a dño papa aliquã cõpositionem super pena que erat exacta ꝑ fiscũ, ⁊ nõ facit mẽtionem de exactione ⁊ incorporatiõe pene, ꝙ nõ vʒ rescriptum: tũ q: est obreptitiũ: tũc q: fisco dã-
2 nosum. ¶ † Uenio ad scõam partem legis. hic dicitur ꝙ nõ tenet rescriptum iuri cõtrariũ. Cõtra. ff. qõ quisq; iuris. l. iij. §. si is pro quo. Solut. vt ibi no. ⁊ in. l. rescripta. ĵ. e. ¶ Scõo opp. ad idẽ ff. de vulg. substi. l. ex facto. in prin. Sol. illud rescriptũ nõ est iuri cõtrarium: q: est cõsonum rationi, saltẽ impulsiue: sed est ibi illud rescriptum preter legem. Ex quo collige ꝙ illud rescriptum est iuri cõtrarium, in quo nulla ratio repitur. nec finalis, nec impulsiua ad concedendũ: imo statuto lex est in cõtrarium. nam talia ꝓhibet hec lex impetrari. ¶ Quero exemplum in ista secunda parte. Respondit glos. si impubes impetrat ꝙ possit testari: vt. ĵ. de testam. mil. l. fin. Item pone exẽplum per. d. l. ex facto in fine principij.

1 ☞ Rescriptũ quod cõcedit dilationẽ nõ vʒ: nisi prestẽꝛ idonea satisdatio de soluẽdo in termino.
2 Lex si disponat quod aliquid non valeat, an intelligatur ipso iure, vel non.
3 Dilationem habens ad soluendum an teneatur satisdare.
4 Quid si talis satisdatio sit remissa ꝑ rescriptum.
5 Cautio que fit ad cautelam probationis super veteri debito, non addit forum foro.

Lex quarta.

Uniuersa. Qui habet dilationem a principe, tenetur satisdare de soluendo in f termino: aliter non gaudet dilationis commodo. hoc dicit: et est canonizata

omnino Alex. ff. d v. ob. vbi dicit qõ fideiussor soluẽs intra tempus dilationis, non repetit solutum a creditore intra illud tempus. ⁊ in. l. vbicũq; ff. de fideiuss. ⁊ Panor. ⁊ doc. in. c. constitutus. extra eodem. Celsus.
¶ Industriali. Imo dicta differẽtia videtur necessaria per. l. si reꝰ. vbi est casus. ff. iudic. sol. ⁊ per rationẽ. l. nemo. ff. de duob. reis. iũcta. l. si libertus moram. ff. de oper. liber. ⁊ declarat Bart. in. d. l. cũ filius. §. j. de verb. obliga.
¶ Dilationis. Intellige tamẽ vt hic per Cyn. quando fideiussor exactus incontinẽti posset agere contra debitorem principalẽ, per not. in. §. quedam. hic allegato. alias secus. vnde facit ratio. l. fi. in fi. de vsu. rei iu. ⁊ ita etiam sentit Bal. in. l. tam mãdatori. ĵ. de nõ nu. pecu.
¶ Secunda iussio. No. ꝙ secunda iussio habet vim motus ꝓprij. ita Lu. ro. in. l. si vero. §. de viro. in. xxxj. fal. ff. sol. ma. vbi dicit se alibi nõ legisse hoc dictum Bal. ꝙ licet proprius motus principis requirat expressionẽ sui in literis. c. si motu proprio. de preben. in. vj. Tamen fallit vbi sup re emanant litere principis geminate: quia idem operantur ac si expressuʒ esset de motu proprio. qõ est nouum. adõ qõ idem est in clausula. ex certa scientia. vt not. Ioan. an. ⁊ omnes in. c. porrecta. de confir. vtil. vel inutil. ⁊ cum Bald. hic transit Roman. in. l. iij. §. hec pena. ff. quod quisque iur.
¶ Bonis incorporatis. Adde qõ in simili no. Bar. in. l.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

prescriptiōe. in ver. ad concordandas. j. si contra ius vel vtil. pub.

a ¶Non valet. Sed quid si impetrans alleg. impossibilitatem prestandi fideiussorē, an vtetur priuilegio? Cy. hic dicit quod exigere debitū omnino potest deducto interusurio medij temporis, per. l. si constāte. §. quoties. ff. solu. matr. Sz certe ille tex. non multum facit: quia loquitur in habente dilationem ex natura rei, vel a lege, vel ex cōuentione. hic autē ex solo priuilegio. ꝛ ideo considera, quod ista. l. vult ꝙ omnino satisdet. in contrariū vide gl. in. l. j. ff. qui satis. cog. ꝛ in auf. gñaliter. s. de epis. ꝛ cle. ꝛ Mod. hic. ꝛ vide ad hoc not. ꝑ glo. ꝛ Bar. ꝛ doc. ꝛ que ibi dixi post Bar. in. l. vsufru. j. de vsufr. ꝛ expresse Bal. in. l. iij. in pri. ff. de cōdi. ob cām.

b ¶Cōtractus. An sit differentia si dicat careat effectu, vel sit inutile, vide Bald. ꝛ Imol. in. l. ij. in pnc. ff. sol. ma.

c ☞Superuenit cā suspicionis. Adde Lanfranc. de ora, in. c. qm̄ contra falsam. §. statuimus. versi. recusationes. nu. iiij. ver. ꝛ ꝑ hoc infertur. ꝛ ibi not. in fine in addit. ad ipsum. in ver. quia forensis. extra de probatio. Celsus.

d ¶Idonee. Uide Bal. i. l. j. j. de pcu.

e ¶Supplicatio. Uide no. in. c. ex literis. extra de i in teg. resti. ꝛ ꝑ Imo. in. l. ex consensu. §. fi. ff. de appella.

1 xx. v. q. ij. c. vniuersa. ¶†Not. ꝙ rescriptū qđ concedit dilationē, nō vz a, nisi prestet idonea satisdatio de soluēdo intermino. ¶Scđo no. ꝙ qui hz dilationē, tenet interim satisdare. ¶Uenio ad primū not. ꝛ oppono sic. si istud rescriptū non valet a principio, ergo nō potest postea cōfirmari ꝑ satisdationē: vt in reg. iur. quod ab initio. ꝛ sic ista lex videt sibi cōtrariari. Solu. timore huius cōtrarij gl. exponit ꝙ non valet, id est nō sortitur effectū. bene ergo valet essentialiter: sed nō quantū ad vtilitaté ꝛ commodum impetrantis, nisi satisdet. Et est ar. ad testamentū vsurarij manifesti. nam cum illud testamētum valeat de iure gentium, ꝛ de iure ciuili, videtur confirmari per satisdationem subsequentē, non obstāte iure canonico: vt in. c. ꝙꝙ. de vsur. li. vj. nō ergo in totū caret esse a principio: sed nō potest sortiri effectū nisi satisdetur. ad hoc. ff. de hered. insti. l. qui soluendo nō erat duos appollonios. ꝛ de secū. tab. l. j. §. exigit. hoc disputādo tenuit Nico. de mat. vt refert Bart. in. l. filio pterito. de iniusto testō. ꝛ ista est communis opinio, ꝛ vera. Tamē Cy. tz ꝙ a principio sit ipso iure nullū, ꝛ ꝙ non conualescat ꝑ satisdationē. nam hoc nō cōualesceret si nullū esset a principio. ita tz Cy. in. l. j. §. si filius. de leg. ij. in additionibus suis. primā opinionē
2 de equitate canonica veriorem puto. ¶† Sed contra oppositionem glo. opponitur. nā vbi lege cauetur ꝙ aliquid non valeat: intelligitur ipso iure: vt. s. de legi. ꝛ constit. l. non dubium. Solu. quandoqz lex iubet ꝙ aliqua solēnitas adhibea-
b tur tempore contractus b: ꝛ tunc si aliter fiat, nō valet ipso iure: vt in auf. hoc ius porrectū. s. de sacrosan. eccl. ꝛ. ff. de transactio. l. cum hi. j. de testa. l. hac consultissima. de autho. tuto. l. obligari. §. fi. Quandoqz lex iubet aliquam solennitatē adhiberi post contractum perfectum, vel alium actum: ꝛ tunc si nō adhibetur contractus nō est nullus: sed nō habet effectum. ꝛ ita loquitur hic ẽm Bart. Et hoc infert ad questionē. dicit statutum ꝙ de contractu celebrato debet solui gabella. alias nō valeat. certe si nō soluatur gabella, valet contractus: sed obstat exceptio. nisi statutum vltra procedat. dicendo ꝙ ipso iure non valeat. Item facit ad aliud: dicit statutū ꝙ donatio facta si non insinuetur intra sex mēses, nō valeat. certe licet non insinuetur, valet ipso iure. sed obstat exceptio per eandem theoricam: quia solennitas que requiritur post factum, nō vitiat ipso iure, si non interuenit: sed ope exceptionis. Ego vltra procedo. pone ꝙ dicit statutū ꝙ ante porrectam actionem debeat solui gabella, alias processus nō valeat. certe in isto casu dico. ꝙ ipso iure non valet: quia ista forma seu solennitas requiritur ante factū, vel in fieri: ꝛ ideo si omittitur, est ipso iure nullum quod agitur, per theoricam ante dictam. Conclude, ꝙ quandoqz forma requiritur ad esse rei: quādoque ad cōfirmationem rei in esse producte: quandoque ad effectum seu vtilitatem consequendam. Primo casu si omittitur forma, nō valet ipso iure. Ratio quia talis forma dicitur forma substātialis. facit de verb. obli. l. qui Rome. §. flauius. secundo ꝛ tertio casu valet ipso iure: quia talis forma dicitur forma accidētalis, cuius defectus ipso iure non vitiat. nam vt dicit Aristo. ꝛ Auerroys. forma substantialis aduenit rei existenti in potentia: forma accidentalis aduenit rei existēti in actu: modo non est dubium, ꝙ postquam res est in actu, difficilius rescinditur quam a principio
3 impediretur. ꝛ tene ista menti. ¶†Uenio ad secundum notabile, ꝛ quero, nunquid habens dilationem teneatur satisdare: super hoc Cyn. distinguit: aut quis habet dilationem a testatore, aut a lege: aut a principe, aut a iudice: aut a pacto. primo casu tenetur satisdare: vt. ff. qui satisdare cog. l. inter omnes. dummodo aliud non repugnet: vt. ff. ad trebel. l. Imperator. secundo casu quādo a lege, non tenetur satisdare, sed tenetur cauere: ꝛ gloss. intelligit quod cum pena, ꝛ etiam cum iuramento: vt. ff. de iudi. l. ij. §. sed ꝛ si dubitetur. tertio casu quando habet dilationē a principe: tunc satisdare tenetur: vt hic. ꝛ hoc fit ad cautelam: quia posset esse quod debitor interim laboraret inopia: ꝛ sic dilatio efficeretur peremptoria: quod est absurdum. quarto casu quando a ministro legis: dicit Cyn. quod durius agitur cum iudice, ꝙ cum lege: ꝛ ideo debet interim satisdari. de arbit. l. celsus. sed istud videtur male dictum per. §. sed ꝛ si dubitetur. nam ibi est dilatio iudicis, ꝛ non legis: quia requiritur ibi ministerium iudicis. Item videtur male dictum: quia vbi lex indulget dilationem, interim est satisdandum: vt. ff. solu. matrim. l. si constante. §. quoties. ꝛ ideo videtur dicendum, ꝙ aut lex expresse prouidet quod satisdetur: ꝛ debet satisdari. aut onus satisdatiōis remittit, ꝛ non debet satisdari. aut stat in suis finibus simplicis assignationis termini: ꝛ tunc videtur quod non debet satisdari. nisi ratione suspicionis, nō ratione termini: quia vbi lex non imponit onus: nec nos debemus imponere, sed legem simpliciter in sui terminis obseruare. quod verum credo. quinto casu quādo dilatio est indulta pacto contrahentium. videtur lex distinguere inter cōtractum bone fidei ꝛ stricti iuris. vt. ff. de iudi. l. in omnibus. sed tu dic, aut superuenit
c causa suspicionis c, ꝛ vtrobiqz debet satisdari: vt. ff. de priuileg. credi. l. si creditores. ꝛ extra de dona. inter virū ꝛ vxo. c. per vestras. aut non superuenit ratio suspicionis: ꝛ tunc non debet satisdari: vt in. l. dedi. in princi. de condi. ob causam. ꝛ in. l. ij. j. de acq. here. Ad. l. in omnibus. respon. quia etiam illa lex intelligitur vbi imminet suspicio: tamē in bone fidei contractibus facilior debet esse iudex ad satisdationem percipiendā: scilicet ex quali quali supicione: sed in stricti iuris contractibus debet esse suspicio euidens ꝛ vrgens: ꝛ sic nō obst. Adde ꝙ quando cautio interponitur ad initium obligationis: tunc talis est qualis formatur inter partes. de verb. oblig. l. ex ea parte. in princi. vel qualis formatur ex consuetudine. ff. de euictio. l. si fundum. vel qualis formatur a statuto: quod dic vt dixi in. l. v. de verbo. obli. Statuto posteriori caue-
d tur, quod quando petitur compromissum, debeat caueri idonee d: querebatur vtrū intelligeretur cum fideiusso. nam verba statuti sunt verba iuris ciuilis: ergo intelligitur sine fideiusso. vt. j. de ver. sig. l. Sancimus. In contrarium dicebatur: quia interponitur ad vigorem iudicij conseruandi: ꝛ sic erat redactum ad instar cautionis pretorie. Ego consului ꝙ intelligeretur idonea arbitrio iudicis, ex quo in statuto nō exprimat species idoneitatis, sed genus: vnde in qualibet specie idoneitatis verificatur statutum. Interdum interponitur cautio ad facilitatem probationis: ꝛ hic non est necessarius fideiussor: vt. j. de lib. cau. l. sicut datam. Interdum interponitur cautio ad securitatem exactionis: ꝛ ista est materia super qua distinxi supra. Interdum interponitur cautio ratione geminande obligationis. ꝛ idē: vt. ff. de act. ꝛ obli. l. Lucio. Interdum interponitur cautio ratione excludende geminationis: vt quando dicitur in instrumēto cōputata omni alia refutatione: ꝛ adhuc idem: quia finis ad quem ordinatur cautio, habetur ex simplici ꝛ nuda cautione. de hoc not. in. l. ne casu. de discuss. lib. x. Interdum interponitur cautio ratione transferende in alium obligationis: tunc etiam non
4 est necessaria satisdatio: vt leg. ꝛ no. i. l. ij. post prin. ff. so. matri. ¶†Querit glo. vtrū satisdatio possit remitti per rescriptum: dicit ꝙ nō, ꝛ bene. nisi dicatur in rescripto, non obstante tali lege: quia presumptione iuris enormiter leditur ille cuius securitas impeditur: vt apparet ex hac
5 glo. quā tene menti. ¶Ultimo no. ꝙ cautio que fit ad cautelam † probationis super veteri debito, non addit forū foro: vt. ff. de iudi. l. exigere dotem: secundum vnum intellectū, qui est ad hoc no. ꝛ facit ad solutionem gabelle, vtrum debeat solui in loco contractus, vel in loco instrumenti reconciliatiui illius contractus: quia secundum illum intellectum illa lex facit ꝙ in loco primi contractus soluitur gabella.

¶Lex quinta.

SI quis aduersus. Semel tantū licet supplicare contra sententias prefectorum pretorio. h. d. ¶Nota ꝙ licet sit permissum bis appellare: tamē non est permissum victo nisi semel supplicare. Bald.

1 ☞Presuppone summarium.
2 Libellus, ꝛ alia acta ꝛ instrumenta possunt produci ipsis notarijs cause, licet non producantur coram iudice.
3 Supplicatio non inducit proprie litis pendentiam. 4.
5 Occidens bannitū lite pendēte super nullitate bāni an puniri debeat?
6 Non obseruans tempora constitutionis, dicitur nō obseruare formam constitutionis.

¶Authentica.

1 **Que supplicatio.** ¶†Ubi supplicatur prefecto pretorio intra decem dies, non mandatur sentētia executioni sine satisdatiōe: sed vbi post decem dies supplicatur, mandat sentētia executiōi sine satisdatiōe: sz si retractat sentētia intra bienniū, retractat executio
e retro facta. h. d. ¶No. i prima parte, ꝙ supplicatio e pōt porrigi nō solū ipsi ꝑfecto, q ꝑest tribunali, sz ēt suis assessorib9, siue ꝯsiliarijs. Itē tabellionib9, seu referēdarijs suis. Istō est multū no. pōe ꝙ aliqs ē cōdēnat9:

iste suam

iste suã appellationẽ dedit, vel obtulit tabellioni eius iudicis qui eũ cõdẽnauit: querit an teneat talis appellatio: ⁊ videt ꝙ sic, per literã istã: ⁊ maxime qñ copia iudicis hñi non potuit: vt. ff. quãdo ap. sit. l. j. §. dies

2 aũt. ẜm Guido. de suza. ¶ †Item nota ᵃ ex hac litera. ꝙ libellus, ⁊ alia a acta, ⁊ instrumẽta, ⁊ exceptiones possunt produci ipsis notarijs, lʒ non producãtur corã iudice, secundũ Bart. qꝺ nõ credo verũ in instrumẽtis que producunt ad ꝓbandũ: q2 fides dʒ fieri iudici, nõ notario, vel tabellioni: vt leg. ⁊ not. j. de lib. cau. l. Jubemꝰ. ⁊. j. de testa. l. hac cõsultissima. §. j. ⁊. j. de iure fis. l. instar. li. x. ¶ Itẽ lʒ scriptura fiat ꝑ tabellionẽ actorũ: tamen non sunt acta, nisi fiãt corã iudice: nisi tabellio habeat in hoc commissionẽ iudicis: vt extra de proba. c. qm̃ contra falsam. per Hosti.

3 ¶ †Scdo no. hic, ꝙ supplicatio proprie nõ inducit litis pendentiã: nã non rescindit iudicatũ, qꝺ erat terminus litis. ⁊ ista est ratio quare interim fit executio: secus in appellatione: q2 rescindit iudicatũ, etiam si per calũniam appellet: vt. ff. de re iud. l. negotiorũ. ⁊. ff. de vsur. l. tutor. ⁊ ideo interim non potest exequi: ⁊ ideo reuocatur executio rõne ordinis ꝑpostert: vt in. l. nimis ꝑpere. j. de execu. rei iud. ⁊ de admini. tu. l. chirographum. §. vlt. sed in restitutione in integrũ tene secundũ quosdã mediam viam inter appellationẽ ⁊ supplicationẽ: nã restitutio in integrũ misericorditer imploratur, ⁊ ideo hʒ quandã similitudinẽ cũ supplicatione: sed q2 tẽdit ad rescindendũ, ⁊ ad reponendũ rem in veteri statu, si interim innouaret aliquid, hʒ similitudinẽ cum appellatione: q2 nõ esset in veteri statu, si interim aliqd inouaret: ⁊ ideo quidã sic distinguũt. Aut imploraẗ restitutio bona fide, aut temere. si bona fide, interim oĩa stant in suspenso. j. de trãsac. l. si cã cognita. si temere, refert, aut est temeritas euidẽs: q2 incolorate petit restitutio: tũc nõ suspendit executio: vt. ff. de mino. l. minor aũt magistratus: aut est temeritas velata: tñ lex presumit cõtrariũ cõtra petentẽ: tũc fit interim executio, satisdatione tñ prestita, ⁊ nõ aliter, ẜm istam aut. hanc viã elegit papa, extra de resti. in integ. c. suscitata. ⁊ hec de restõne: sed de nullitate dicẽdũ est ꝙ nullitas obiecta nõ inducit proprie pendentiã litis: aut ergo sñia valuit, ⁊ nõ pendet iudicium: aut sententia nõ valuit: ⁊ tũc nõ inducitur pendẽtia rõne nullitatis mote: sʒ rõne prime cause.

4 ¶ †Si ergo queris de executiõe, dicũt doc. aut offertur parata probatio nullitatis, ⁊ nõ fit executio: vt. ff. de re iud. l. iiij. §. cõdemnatũ. aut requirit longũ examen: tunc fit executio interim: vt in. l. fi. de ord. cog. Inn. dicit ꝙ nulla lege cauet, ꝙ pendente cã

b nullitatis nõ possit fieri executioᵇ, ita no. ipse extra de offi. de leg. c. cum in iure. credo ꝙ Inn. senserit ꝙ si fiat, non reuocabit per viã attẽtati, sed expectabitur finis negotij: vt in fine huius authen. non autẽ intelligo ꝙ Inno. tradat regulã sup executione interim fiẽda: q2 diceret falsum: nã cum interim sit dubium iudici, non debet esse velox ad exequendum.

5 ¶ †Iuxta hoc format dominus Dyn. questionẽ de occidẽte bãnitum

c interim dum pendet lis ᶜ nullitatis de bãno: in qua questione ego dico ꝙ est intuenda veritas, nõ lis mota. nam si bannũ erat aliquod, potuit impune occidi: si autẽ erat nullũ, punitur vt homicida: vt. ff. de iniu. testa. l. si quis filio. §. qꝺ si quis. per Dy. ⁊ Bar. ff. de acqui. pos. l. iij. §. seruus ista enim questio querit de executione hoĩs priuati: nõ de executione iudicis.

6 ¶ †Tertio no. hic dum dicit, nisi sub hac forma. ᵈ ꝙ ille qui

d nõ obseruauit tẽpora constitutionis, dicitur nõ obseruare formã eius. qꝺ est bene not. propter cõstitutiones ecclesie, que imponunt metas tẽporum. ad hoc optime facit. ff. de execu. tut. l. scire oportet. §. cõsequens. Quarto ⁊ vltimo not. ꝙ executio minus legitime facta dʒ retractari. facit extra de purga. vulg. c. ij. qñqꝫ tamen nõ retractatur: vt in. l. si. circa ñ. ff. qꝺ met. causa Cetera opponẽdo ⁊ querẽdo dic vt in glo. ⁊ per doc.

¶ Lex sexta.

Vniuersis. Non refert a quo sit impetratũ, dũmodo a principe sit concessum. h. d. ¶ Not. ꝙ non consideratur persona ministri: sed persona eius cui queritur ius ex actu. ¶ Not. secundũ Jac. but. ꝙ sicut declinatoria tollitur per lit. cõtest. ita per rescriptum impetratum. Jac. adde que dixi in. l. j. s. eo. hic non sunt alia.

1 ☞ Rescripta iuri cõtraria non valent: sed rescripta neminem ledentia, ⁊ que supplicantibus prosunt, valent. Item valent rescripta que penam criminis commissi indulgent.
2 Ius cõe qñ disponit vnũ, ⁊ aliud conceditur per rescriptũ, ꝙ tale rescriptum non valet: nec debet per iudicem cause admitti, si producatur.
3 Rescriptum per quod impetratur vt minus solenniter testetur, est cõtra ius, an tamen valeat.
4 Rescriptum qꝺ aliũ non ledit, valet: fallit in casibus expressis in iure.
5 Rescriptũ quod penam delinquentibus indulget, qualiter vʒ, vel nõ.
6 Rescriptũ an sit nullum ex defectu potestatis principis, an volũtatis.
7 Princeps qualem, ⁊ super quibus habet potestatem.
8 Papa qualem hʒ potestatem: ⁊ de eius excellentia ponit. num. 9. ⁊ seq.
9 Papa solus deponit Imperatorẽ, ⁊ eius sententiam declarat nullam.
10 Papa an possit rescibere contra ius diuinum.
11 Imperator si dat comiti palatino potestatem legitimandi spurios, si consanguinei adierunt hereditatem, postea spurius legitimetur, nihil prodest spurio legitimatio.
12 Imperator an possit rescribere contra ius ciuile sine causa.
13 Imperator potest auferre officium magistratibus, cum omne officium magistratus sit de iure ciuili.
14 Pena que applicatur parti, an possit remitti, sicut illa que applicatur fisco.

¶ Lex septima.

Rescripta. Juri ꝯtraria rescripta nõ valẽt:

1 sed rescripta † que neminem ledũt, ⁊ a supplicãtibus prosunt, valent. Item valẽt rescripta que penã criminis cõmissi indulgent. h. d. primo ponit regula. scdo ponũtur due exceptiones. scdã ibi: Nisi forte. Quero exempla prime regule. Rñdet glos. qꝺ exẽplum est si quis impetrat a principe ꝙ possit opponere exceptionem peremptoriã post sñiam. nã hoc est preposterum, ⁊ iuri cõtrariũ: ⁊ ideo non vʒ impetratio. ¶ Scdo ponitur exẽplum de pupillo impetrãte ius testandi: nã hoc est iuri ꝯtrium, ⁊ preiudiciale legitimis successoribus pupilli: vñ nõ valet. facit. l. vlti. j. de mil. testa. Idẽ no. s. e. l. nec dãnosa.

2 ¶ †Opp. dicit hic ꝙ qñ ius cõe disponit vnũ, ⁊ aliud conceditur per rescriptũ, ꝙ tale rescriptũ nõ valet, nec debet per iudicem cause admitti, si

3 producatur. Contra. lege expresse cauetur † qꝺ si impetrat vt minus solẽniter liceat testari, ꝙ valet rescriptũ: ⁊ tñ est iuri contrariũ: vnde videtur obstare. j. de inoffi. test. l. si quando. ⁊. j. de testa. l. si nõ speciali. Sol. qñqꝫ rescriptũ est ẜm legẽ, ⁊ valet. qñque est preter legem, ⁊ adhuc valet: qñqꝫ est contra legem prohibentẽ impetrari, ⁊ non valet. Nunc ad propositum. leges de quibus tu opponis, loquunt de rescripto qꝺ est preter legem: q2

e discrepat a forma iuris: sed non est cõtra legẽ ᵉ, q2 nõ est prohibitum impetrari. Ratio rationis est: q2 continet fauorem impetrantis, ⁊ non ledit alium: vt hac. l. ij. rñ. Et eodẽ modo respondetur ad. l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de rit. nup. ⁊ ne quid in loco publico. l. ij. §. si quis a principe. ⁊. §. merito. cũ si. ¶ Sed cõtra hoc ⁊ contra secũdum respõsum huius legis, oppo. lege ista cauetur ꝙ id qꝺ nemini nocet, tñ impetranti prodest, valet: vnde videtur obstare. j. si nuptie ex rescripto petan. l. j. Sol. ibi est specialiter ꝓhibita impetratio. Itẽ ibi fingitur obreptio: ⁊ ideo ipso iure nõ valet rescriptũ: vnde potest dici ꝙ regula est ꝙ

4 valet † rescriptũ qꝺ alium non ledit: ⁊ sic illa regula fallit in casibus expressis in iure: videlicet qñ rescriptũ est specialiter improbatum. ⁊ sic nõ

5 obst. ¶ Ulterius oppo. dicitur hic ꝙ valet † rescriptũ, quod crimen supplicantibus indulget. Contra. istud rescriptum est contra publicã vtilitatẽ: vt. ff. ad. l. aquil. l. ita vulneratus. ff. de publicianis. l. licitatio. §. quod illicite. ergo nõ valet. vt. s. eod. l. nec damnosa. Solu. aut loquimur de delicto futuro, ⁊ nõ potest per principem indulgeri, nec per rescriptum super eo dispensari: vt. l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pact. quod verũ est, quando quis conuenitur ex proprio delicto: secus si ex delicto alterius. arg. ff. de iurisdi. om. iudi. l. si familia. ⁊ ad. l. aquil. l. illud. Aut impetratur super delicto preterito, ⁊ valet impetratio, vt hic. non obst. quod est interesse rei publice: quia istud est quoddam interesse secundariũ, quod non attenditur: ⁊ facit. ff. solu. matri. l. j. secundum Jac. but. Tu dic quod hic loquitur de remissione pene, ex qua fiscus non augetur. puta remittitur infamia. ff. de postu. l. j. §. de qua. vel remittitur pena corporalis: vt. ff. de penis. l. relegati. ⁊. l. diui fratres. Si autem est pena ex qua fiscus augetur, sicut est condemnatio pecuniaria, ⁊ bonorum confiscatio: tunc refert: aut princeps indulget proprio motu, ⁊ valet: vt. l. j. j. de peti. bon. subla. in fin. lib. x. Aut ad instantiam supplicantis: ⁊ tunc aut in bonis non incorporatis, ⁊ idem: aut in bonis incorporatis, ⁊ tunc non videtur valere rescriptum. Ratio: q2 videt fisco quesitum dñium, quod est de iure gentium, licet modus acquirendi sit de iure ciuili: ⁊ ideo nõ potest negari quin fiscus damnificet: vt. s. eo. l. nec damnosa. tñ contra hoc videt. j. de sen. pass. l. j. vbi cõdẽnatus restituit ad bona: ⁊ ideo dicit

a ¶ Item not. Pro isto dicto est casus cõtra Bar. in. c. cõtingit. de fid. instr. And. Barba.

b ¶ Executio. De isto dicto Inno. vide Ange. ⁊ Imo. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudi. ☞ Adde Lãfran. de oria. in. ca. qm̃ ꝯ falsam. §. statuimꝰ. ver. exceptiões. nu. viij. x. i. circa prin. ⁊ ibi posui in apostil. ad ipsum in x. exceptio nullitatis. extra de proba. de quo ꝑ Bart. in l. ij. ⁊ ibi gl. Istum ⁊ doc. j. de edic. diui adria. tol. Pau. de cast. in. l. si feriatis. ⁊ ibi Alexã. ff. de ferijs. Celsus.

c ☞ Dũ pendet lis. Adde Feli. plenissime in. c. que in ecclesiarum. versi. per istam cõclusionem infertur. extra de constit. Celsus.

d ¶ Forma. Vide Paul. de cast. in. l. qui Rome. §. callimachus. ff. de ver. obli. ⁊ in. l. si in lege. in princ. ff. loca.

e ¶ Sed nõ est contra legem. Not qñ quis impetrat ius quod nõ ledit aliquem, vide quod not. Bald. in. l. si. j. sen. rescin. nõ pos. And. Barba.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a C Principis potestate. ¶De pot. state principis, & q̃ sint sibi reserua-
ta. Adde Bal. in l. j. i pan. j. de iure aur. annul. & in. c.). in tit. q sint rega-
& in. l. imperiū. n. de iurisd. om. iud. & ibi plenius p Ludo. ro. & in. l. eā quā-
cum seq. j. de ñdeicō, & ista talia per delegatū principis ĩubdelegari non
possunt, vt per Ant. de but. in. c. sedem. extra de offi. or. & vide Bal. in l.
j. ff. de consti. pin.

b C Non obstante. Quis vtatur clau-
sula, non ob. adde Bald. in. l. cūctos
populos. ℨ. de sum
ma tri. & fide catho
lica: & q solus prin
ceps ea vti possit,
tenet Ang. & Imo.
in. l. nemo potest.
de leg. j. in princi-
pio. sed qd in clau-
sula ex certa solerti-
a, vide per glo. ſi.
in cle. & ſi principa-
lis. extra, de rescr. 7
ptis. a

c C Papa. que sunt
reseruata pape. vi-
de glos. ord. in c. qō
translationem. ex-
tra de offi. leg. & in
c. sicut nuire. extra
de excessib. prelat. &
plene per Spec. in
tit. de lega. ℨ. nunc
ostendendum. & ℨ.
nunc dicendum.

d C Sexto, q; que
confirmat. Not. q
q̃ papa confirmat,
nemo ifirmat. & sic
facit, qō ſi benefi-
ciū est temporale, b
& papa illud cōfert,
q̃ cēsetur perpetu-
ūm: q; non potuit
auferri per inferio-
rem. vide qō no. in
c. j. de confirmatio.
inuti. & ibi dixi. & vi
de. d. Abba. in ca.
ad audientiā. co. ti. 8
& Bal. in c. illud. de c
ma. & obe. vbi dicit
qō monachus ha-
bens priorātū a pa
pa, nō tenet ſli re-
nuntiare ad man-
datum abbatis. al-
leg. Joā. and. in. c.
cum inter. de elect.
vide Lap. alleg. ir. d
Archid. in. c. pre-
senti. de offi. ord. li
bro. vj. d. ¶De. icle.
regularis. de sup-
plen. negli. prela. vi
de Do. in. c. cū ſin-
gula. de prebē. lib.
vi. vide gl. i c. cū in
distribuēdis. de tē-
po. ordi. & in c. per
tuas. de ma. & obe.
vide ioā p oēs. In-
noc. in. c. decetro.
de re iudi. d. Ant.
in c. nouit. de iudi.
Abb. cōſi. lxij. Et vide gl. magistrā in d. c. veniens. de trāſac. & ibi doct.
gl. in c. cum prudem. de pac. & in. c. j. & ij. de transac. Andr. Barb.

e C Nota q beneficiati pape possunt remoueri per inferiorem propter di
cta. vide quod notat Joan. andr. & ibi Pet. de ancha. in c. super eo. de
offic. deleg. vide Bald. in. c. cum vos. de offi. ord. vbi dicit ſi presenta-
tus reuocatur propter furtum, non debet citari patronus ab episco-
po, nec citatus priuilegiū amittit. sed recipiens ordinē a papa, non pōt
deponi ab illis per inferiorē secūdum collect. & ibi vide: quia pulchre lo
quitur. And. Barba.

f C Et ideo rex. ¶Not. de rege Angarie cōferente ꝓbēdas in regnis suis,
vide Jo. mona. & doc. in c. ij. de preben. lib. vj. & consulum Rome: quid in
magistro rhodi. &
consului Ferrarie
qd ſi dñs marchio
asserit se ſre ullā
priuilegū: an ĩsi
credet? consuluit
nō sed esset necesse
q̃ ostendatur. vide
Jo. cal. in c. in no
stra. de reseri. Od.
consi. i. de rege An
glie conferēte pro
bēdas ex consuetu
dine. pōdera bene
q; sentit qō consu
tudo tribuit vs
nō acquisibile lu
co. Tene mem.
And. Barba.

f C Et rex Anglorum & rex Angarie cōferunt in suis re-
gnis prebēdas ex priuilegio pape. Item pro fa-
cto pape presumuntur. xi. offi. non nos. Item re
stituit ad famam, eo ipso quod promouet spu-
rium ad gratiam. xliij. dist. c. j. quod incipit, cum
autem. Item promouet spurium ad episcopatū.
lvj. dist. c. j. Item solus ¶papa renuntiat in ma-
nibus dei proprijs: q; est vicarius Jesu christi.
lxxix. dist. c. ñ quis. Item potest seipsum depone
re. q. q. vj. c. nos ñ incompetenter. & adde qō not.
xj. q. j. c. molita. Item habet plenitudinem pote- g
statis, adeo q̃ pōt clerico non in sacris cōstituto
interdicere inf rimontiū. lxxxij. dist. c. proposuisti.
Item solus papa est epūs exemptorū. xcij. di. c. nul-
la. Item potest parcere cui vult. vj. q. iij. c. demiq.
Sumredus. Item pōt facere prelatū ad tēpus. b
vj. q. j. c. pastoralis. Item ratificat ſniam nullā. ix.
q. q. nullius alterius. in glo. Item pōt auferre pri
uilegia. ix. q. iij. c. conquestus. in gl. pe. Item lo-
lius principis est ius vnius auferre, & alteri con
ferre. xvj. q. j. c. ecclesie. in glo. C Item facit episco- i
patus, & per consequens ciuitates: q; nō est ci
uitas, ſi caret epō. xvj. q. j. c. precipimus. Item oia
beneficia manū sunt obedientialia, & manualia
respectu papalis potestatis. Item pōt pro ibito
volūtatis eēm de suo episcopatu ad alium trans
ferre. Et aut procedit prouidendo, & non cogitur
prouisus tranire: q; presumit factum eius fauo-
re. Aut procedit iubendo: & cogit transire, q; pre
sumitur factum fauore eccleie. vij. q. j. c. omnis.

9 C † Ultimo solus papa deponit imperatorē. de i
re iudi. c. ad apostolice. & ſniam imperatoris de-
clarat nullam: vt i. c. pastoralis. de re iudi. in cle.
Adde q mandatum pape est interpretandum, k
ſalvo iure altertius. lxxv. di. c. fiorentinū. i ſi. no.
gl. in. c. ſi quis iam translatus. xxj. q. j. & l. ex fa
cto. de vulga. ſubſti. Item papa legitimas exce
ptiōes cuilibet reseruare creditur. xcvij. di. c. val-
de. Reuertamur ad l. nostram. & ad eius mate-
riam: querunt doct. circa hanc. l. nunquid Jmpe l
rator: possit rescribere contra ius k naturale. bre-
uius concludendo opi. ipsorum est, quod potest
rescribere cōtra effectum iuris naturalis ex cau
ſa sicut patet. libertas est de iure naturali, & tamē
Imperator: statuit ratione hostilitatis q̃ capti
nant serui capiētium: vt l. libertas. de sta. homi.
10 ēm Jac. de rauen. C † Scēo quer tur, nunquid
l possit rescribere contra ius diuinum. l Bzeuit-
ter dicunt doc. q; in totum abrogando non pōt.
sed distinguendo ex causa pōt: vt not. in l. vlti. ſi
contra ius vel vtil. publi. & vide de his plene per
Bart. in constitutione. ff. circa princi. C Tertio m
querunt doc. nunquid Jmperator: potest rescri-
bere cōtra ius gentium. glo. videtur dicere q nō:
vnde per rescriptum principis non potest alicui
ſine causa auferri oñus: sed cū aliqua li bene pōt.
ff. de natali. restī. l. queris. de euic. l. lucius. de leg.
ij. l. qui solidū. ij. & de rei vē. l. item verberatum.
m & habet pro causa quelibet ratio motiua ipsius
m quibus princeps habet liberam potestatem: vt cum dispensat cōtra
ra iura ciuilia; secus ſi contra ius naturale & diuinum: quia tunc deber
miseri causa. pro hoc facit quod not. Innocen. in. c. venientes. extra de
filijs presbyterorū. & quod nota. in. c. vno. de etate & qualitate. in. l. bono
rum. in secundo notabili. j. qui admitti. Et ideo videtur quod ſi infe-
rior a principe ſine causa legitimet spurium, non valeret: q; dispensatio

principis, secus est in statuto populi: q̃ nõ debet inesse causa motiua: ſz dz inesse cã probabilis ꝛ codigna: alias nõ ualet: vt ff. qui ꝛ a quibus. l. ſi
11 primatus. ¶ Ex predictis apparet[a], qõ ſi imperator aliquẽ facit comi
a tem palatinũ, ꝛ dat sibi potestatẽ legitimandi ſpurios, etiã post mortẽ parẽtum, q̃ ſi ante legitimationẽ aliq̃ cõſanguinei adierũt hereditatẽ, ꝛ per cõſequẽs erant efecti domini, q̃ iſta legitimatio nõ preiudicat eis: q̃ cum dñium ſit de iure gentiũ: per reſcriptũ principis, non põt auferri
sine causa: ꝛ hic nulla ſubeſt cauſa, niſi forte pater hoc preordinaſſet: vt
12 no. Bar. in l. gallus. §. ꝛ quid ſi tñ. de lib. ꝛ poſth. ꝛ ibi dixi. ¶ †Quarto quæritur, vtrũ imperator poſſit reſcribere contra ius ciuile: ꝛ loquor
sine cauſa: q̃ cũ cauſa, nõ eſt dubiũ q̃ põt. dicunt doct. q̃ cõtra ius ciuile põt reſcribere: q̃ ius ciuile cõſtit in ſola principis authoritate: ꝛ ideo
13 princeps põt illud ius tollere: ex hoc ſequit q̃ põt aliqui tollere actionẽ cũ ſit de iure ciuili. ¶ Z tẽ poteſt officium magiſtratibus auferre: cum
omne officiũ magiſtratus ſit de iure ciuili, §m iſtos. Et gl. inſti. de obl. dicit q̃ oĩa ſtatuta ſunt de iure ciuili. dicit Inn. q̃ lz poſſit tollere actionẽ mutiũ etiã ſine actione quis poterit cõſequi iuſtitiã, miſericorditer implorando officiũ ſuperiorus. extra de cõſti. c. que in eccleſiarũ. ¶ Poſſet dici qõ ũ huiuſmodi actio nititur naturali equitate, q̃ nõ poſſit tolli per reſcriptũ: q̃ hoc reſcriptũ in impetrãte ꝛ etiã in cõcedente inducit peccatum. ꝛ ſic eſt Z ius dimiñ. Si aũt actio nõ nititur equitate, ſed ſolo rigore, vt in chirographo poſt biennĩ, ꝛ in re iudicata cõtra veritatẽ: tũc
14 credo q̃ poſſit reſcribere cũ clauſula nõ obſtãte. ¶ Vltimo circa ſcẽm reſpõſum huius legis, vide. l. idem vlpianus. de excu. tut. quero vtrũ ſicut põt remitti pena quatenus applicatur fiſco: ita poſſet remitti quatenus applicatur parti: dic q̃ non: vt no. j. de in ius voc. l. venia. ꝛ ibi glo. gloſſat banc. l. hic. qõ eſt no. ad mult. ꝛ pro nunc non ſunt alia.

☞ Supplicatio ſufficit qõ cõtineat ſubſtantiã ꝛ effectũ inſtrõrum ſuper quibus ſupplicatur, nec eſt neceſſe ponere totum tenorem ipſorum. ¶ Particula illa eſt edenda de qua eſt controuerſia inter partes: reliqꝫ vero particule tanquam impertinentes non eduntur.

¶ Lex octaua.

Instrumentorũ. ¶ Hoc dicit. In ſupplicatione ſufficit ponere ſubſtãtiam ꝛ effectũ inſtrõrum ſup quibus ſupplicat. nec expedit ponere totũ tenorem ipſorum. h. d. ꝛ eſt lex no ¶ † No. hic dum dicit, inſtrumentorũ exẽplꝫ, qõ in exẽplo debet poni tenor de verbo ad verbũ, nullo addito vel minuto. ꝛ hoc ſemper dicunt tabelliones exẽplificantes: ſed aliud eſt in libello, poſitione, vel exceptione: q̃ ſufficit qõ inferatur ſubſtãtia ꝛ effectus inſtrumenti: qõ eſt not. ꝛ facit cõtra Inno. qui dicit extra de proba. c. j. qõ vbi in libello vel poſitione ſit mẽtio inſtrumenti, q̃ debet edi tenor inſtrumẽti. ¶ Sed rñdeo, lex noſtra loquitur quo ad ſubſtantiam libelli: ſed Inno. loquitur q̃tum ad libe
2 rationẽ aduerſarii: ꝛ facit. ff. vt leg. nomi. ca. l. ſi poſtq̃. §. ſi dies. ¶ † Secundo no. in ter. ibi dum dicit, inter partes ita dubitari: q̃ illa particula eſt edenda, de qua eſt cõtrouerſia inter partes: reliqꝫ vero particule tanq̃ impertinentes non edantur §m Jac. de are. decretalis dicit q̃ totum debet edi iudici, ſed parti non edetur totum, ſed id demum qõ ad eum ſpectat: ꝛ quod ſit iſtud per inſpectionem iudicis, apparet: vt extra de fide inſtru. c. cõtingit. ꝛ illa eſt optima decretalis ad hoc, quam tenemẽti: ꝛ eſt arg. q̃ quando reus petit a tutore ſibi edi inuentarium, non debet edi niſi illa particula que ipſum tangit. facit. ff. ad l. falcid. l. mari
tus. §. ſi.

¶ Quando libellus principi datus litis cõteſtationẽ faciat. Rub.

☞ Reſcriptũ habet pro libello, ꝛ conteſta. litis ſolum quo ad effectũ actionis perpetuande, non autem quo ad ordinem proceſſus.
2 Reſcriptum etiam in iudicio non productum tranſit ad heredem, ꝛ cõtra heredem.
Preſcriptio vt interrumpat in criminalibus, an ſufficiat ſola productio accuſationis, vel formatio inquiſitionis ſine citatione.

¶ Lex prima.

Dubium. ¶ Reſcriptũ [b] principis non ſolum habetur pro libello, ſed etiã pro conteſtatione litis, ꝛ trãſit ad heredem. h. d. lex prima. hoc verum eſt in actionib⁹ annalibus, ſecus in perpetuis: quia ibi reſcriptum nõ habetur pro conteſta. lit. h. d. l. ĥ. ꝛ ſic totus titulus eſt concluſus. ¶ †Not. in l. i. [c] q̃ reſcriptum habetur pro libello ꝛ conteſta. lit. ſolum quo ad effectũ actionis perpetuande: non autem quo ad ordinem proceſſus: imo oportet quod libellus offeratur, ꝛ lis cõteſtetur: alias ſuia eſſet nulla ipſo iure: vtin aut. offeratur. j. de litis conteſta. Aliud eſt ergo litem eſſe cõteſtatam: aliud haberi pro conteſta. ſic in l. ĥ. j. vbi in rem act. ¶ † Secundo dem. ꝛ contra heredem. Aduerte, hic loquitur in caſu ſpeciali, quando reſcriptum habet vim in actione tranſmittenda ꝛ perpetuanda: ſed in aliis caſibus dic vt not. Inno. extra de iudi. c. quia. v. quicquid dicat hic

ſine cauſa non tenet, maxime in inferiore, vt dixi, ꝛ not. per glo. in. ca. cõſtitutus. extra de reſtig. de. in verũ. quocũq;. ꝛ in propoſito adde Anto. de but. in c. per venerabilem. qui fil. ſint legit. ꝛ per Bal. hic. eſt glo. in l relegatꝫ. in verſi. ex aliqua. ff. de penis. ꝛ vide Lyn. hic. ꝛ Ant. de but. in c. cum inter. de renun. Z mol. in c. que in eccleſiarum. extra de conſtitu.

Pet. ¶ Glo. opp. de. l. ſicut. de preſcript. xxx. anno. vbi requiritur miſſio executoris. Solu. ibi in interruptione regulari, hic in irregulari. Item
3 ibi in libello conuentionali, hic in ſupplicatorio. hec vera in ciuilibus cauſis. ¶ † Secundo
d quero, quid in criminalibus[d], vtrum ad interrũpendam preſcriptionem ſufficiat ſola productio accuſationis, vel formatio inquiſitionis ſine vlla citatiõe: Bar. dicit quod ſic, per. l. miles. §. ſeraginta. ff. de adulte. Contrarium tñ fuit cõſultus in cauſa legatarii, q̃ niſi mitteretur executor: nõ eſſet facta interruptio. Tu cõſidera verba legis,
e vel ſtatutũ: aut enim ſtatutum[e], vel lex nõ exigit
f aliud q̃ productionem[f] libelli, vel dilationẽ ter: ꝛ tunc loquitur. d. §. ſeraginta. aut requirit aliq̃d proceſſum[g]: ꝛ tunc eſt neceſſaria citatio que eſt cuiuſlibet proceſſus initium: vt inſti. de perpe. ꝛ temp. act. §. fi. ꝛ in. c. vlti. vt lit. pen. in cle.

¶ Lex ſecunda. a

Imperiales. ¶ Nota. hic q̃ facilius interrumpuntur annales preſcriptiones, q̃ longi tẽporis, vel longiſſimi. Idem quod in annalibus, puto in ſeme
b ſtribus: ꝛ ſic facit ad ſtatutũ, q̃ ſi donatio debet inſinuari intra tempus ſemeſtre[b], q̃ ſufficit ſola productio, etiam ſine citatione aduerſarii. Lex teſta ſacit in contrarium: q̃ hoc eſt ſpeciale in reſcripto principis: ergo ſecus in facto inferiorus iudicis. Tu conſidera verba ſtatuti, vt dixi. §. l. proxi. Bal.

Bal. i. l. §. j. de ſer. ꝛ aqua. vbi tractat de inferiore legitimante. ꝛ in. c. domino guerram. in tit. hic finitur lex. in vſibus feud. Et ad ea que hic dicũtur per Bal. adde eundem in. l. fin. j. ſi contra ius vel vtilitatem. ff. de adopti. in pnc. And. Barba.

¶ Reſcriptum. Adde Bal. in l. fi. ff. de conſti. princi. ꝛ per Jo. and. in. c. is qui. de reg. iur. in. vi. ꝛ in. c. cum dilecti. extra de fo. cõpeten. ꝛ in. c. ſignificauit. poſt ter. extra de reſcript.

¶ No. in. l. j. Not. q̃ lz reſcriptũ habeatur pro libello: tamẽ requiritur libellus. adde quod not. Poſti. in. c. ĩ. de dila. vide domi. Ant. ꝛ que ibi dixi. And. Barbat.

¶ Criminalibus. vide Bar. in. l. mariti. §. quinquẽnũ. ff. de adul. ꝛ qẽ no. Arg. in. l. j. ff. de in ius vocando.

¶ Aut enim ſta
e tutũ. No. pro intellectu. §. ſeraginta, que dixi in. c. ĩ. de dila. And. Bar.
f ¶ †Productionẽ. No. q̃ vbi ſtatutum dat terminum ad producẽdum, ſufficit producere abſq; partis citatione. ꝛ add. Bal. in. l. ſi ea. in fi. j. qui accu. nõ poſ. ꝛ in. l. ſi quãdo. in fi. de teſti. ꝛ in. l. j. §. j. ff. de feriis. ꝛ Arg. in. l. omnium. j. de teſtamen.

g ¶ Proceſſum. Ad hoc facit. l. fi. §. illud. ꝛ ibi Bald. j. de temp. appel. ꝛ Bald. in rub. j. de in ius voc. ꝛ in. l. libertus aduerſus. ff. de in ius voc.
b ¶ Semeſtre. Vide Bart. in. l. fi. §. illud. j. de temp. appel. ꝛ in. l. in hac. j. de donat. ꝛ quod dixi. §. l. proxima.
i ¶ No. ergo q̃ non inſpicitur tempus. vide in. c. dilectus. de preben. ꝛ in cle. fi. de reſcript. vbi dixi. And. Barb.
k ¶ Date. Vide plene in. c. dilectus. extra de preben. ꝛ in clemen. i. de reſcriptis. ꝛ que. j. ſequuntur.
l ¶ Sine preſentatione. Juriſdictio enim non cõfertur per reſcriptum, niſi poſtq̃ eſt preſentatum. Adde Bald. in. l. mandatum. j. manda. in. l. ea que. j. de temp. in. u. teg. reſtitut. ꝛc. ꝛ in. l. falſus. j. de furt. ꝛ in. l. iũ. ver. ſed ꝛ ſi impetrauerit. ff. quod quiſq; iuris. ꝛ ſi reſcriptum videtur iniquum, fieret retorquutio etiam ſi renuntiaretur: vt tenet Angel. in. l. iũ. in fine princip. per illum textum. ꝛ de materia iſta vide Bald. in. l. fin. ff. de conſtitut. princip.

a ¶ Denegatur. Pondera si dici posset, lex vel statutũ facit mētionē de toto processu. ⁊ tūc cōprehendit̃ sentētia: aliter secus, per tex. in c. fin. de here. li. vj. Itē pōdera. d. c. fi. vbi fit mētio de toto pcessu: ⁊ postea fit mētio de sententia: ⁊ sic appellatiōe pcessus nō venit sentētia. And. Bar.

b ¶ Pronūtiatio. An snia cōprehēdatur applone actorũ, ⁊ an dēat edi cũ die ⁊ ꝯsule. vide Cy. hic. ⁊ p doc. in l. is apud quē. j. de edē. ⁊ Bald. ⁊ doc. in l. acta. hic alleg. ⁊ Bar. in. l. in frandē. §. neqꝫ. ff. de iure fis. ⁊ Ioan. an. ⁊ alios in. c. qm̄ ꝯ. de pba. ⁊ i. c. i pñtia. p Io. an. extra de renũ. ⁊ p Io. cal. in. c. cũ dilect⁹. extra de cā poss. ⁊ ppre. ⁊ p Gui. de suza. i. l. ij. j. de edē. ⁊ doc. in. c. prudētiā. i prin. ex de offi. dele. in qb⁹ locis tenēt qȯ appellatiōe actorũ, venit snia. ⁊ vide. s.

1 ☞ Lite pendente nulli licet supplicare principi. hec regula fallit dupliciter: vt hic.
2 Decretum iudicis an contineatur appellatione actorum.
3 Appellare volens, si non potest habere copiam sententie, sufficit in appellatione ponere sententie substantiam.
4 Sententia an potest pronũtiari cōditionaliter.
5 Supplicare post sentētiam que transiuit in rem iudicatam, non licet.
6 Producens instrumentum, quod sibi ipsi est penale, debet eoipso sine alio processu condemnari.
7 Testis si iurauit vna die, ⁊ alia deposuit, petenti debet edi dies depositionis.
8 Appellari an possit a negligentia iudicis, id est si non vult aliquem actum facere in iudicio.
9 Supplicare an ⁊ quando liceat lite pendente. vide hic pulchram distinctionem.

¶ Lex secunda.

Supplicare. Lite pendente non lꝫ nisi
in certis causis supplicare: sed ea sen-
tentialiter terminata, impossibilis ⁊
1 penalis est ipsi supplicanti supplicatio. ¶ † No.
ex ista. l. duas regulas. Prima est lite pendente.
⁊ regula ista patitur duas exceptiones. prima, qñ
a denegatur copia actorum. Scda, qñ denegatur[a]
copia pronuntiationis. ⁊ hoc in prima parte le-
gis. ⁊ in ista parte no. ꝙ cum alternatiua debeat
cadere inter diuersa: ⁊ hic inter illam dictionē,
actorum, ⁊ illam dictionē, pronũtiationis sit al-
b ternatiua: ꝙ per hoc videtur ꝙ pronũtiatio[b] nō
c sit de actis: nec cōtineatur sentētia[c] appellatiōe
actorum. Istud est vtile scire: qꝛ si sentētia ꝯtine-
tur appellatione actorum, debet edi cũ die ⁊ con
sule: vt j. de eden. l. is apud quē. si aũt non cōtine
tur: debet edi sine die ⁊ consule. sed veritas est ꝙ
sentētia continetur appellatione actorũ: vt. ff. de
re iudi. l. actorũ verba. ⁊ l. acta. ⁊ extra de proba.
c. qm̄ ꝯ falsam. ⁊ ideo dꝫ edi cum die ⁊ cōsule ꝓm
Gui. de suza. ⁊ Cy. Nō ob. alternatio litere: quia
cadit inter alia acta q̄ sunt preābula, ⁊ ipsam sen-
2 tentiā, q̄ est terminus actor. ¶ † Sed nunqd de
cretum iudicis ꝯtinetur appellatione actorum?
Rñdeo duplex est decretũ: scꝫ ꝯtentiose iurisdi-
d ctionis, ⁊ volũtarie. de primo[d] constat, qȯ ꝯtinet̃
appellatiōe actor: qꝛ est ȯ pcessu cause: vt ptꝫ in
primo ⁊ scdo decreto. De scdo posset dubitari.
exemplum in decreto tutele ⁊ cure, ⁊ actorie. ⁊ in decreto qȯ interponi-
tur ad robur contractus. ⁊ in decreto emancipationis. tamen dicendũ
est ꝙ vbicunque decretum inuenitur interpositũ, intelligitur de actis. ⁊
ratione talis decreti debet edi cũ die ⁊ consule: qꝛ dicitur actus forẽsis,
id est actus fori. hoc eleganter no. Inn. extra de pba. c. j. vbi omnino vi-
3 deas. ¶ † Iuxta hoc quero. quidam voluit appellare a sententia: nun-
quam potuit habere copiā sententie, nihilominus tamen appellauit: qꝛ
sufficit in appellatione ponere substantiam sentētie, licet non ponatur
tenor: vt s. ti. ij. l. ij. ⁊ fi. iste psequutus est appellationē. ⁊ iudex ad quē
dicit, ostende mihi sententiam, aliter nō possum certificari: vt ff. de edē.
l. argētarius. §. edi. dicit appellās: dñe, non possum habere copiā: querit̃
quid iuris? Ista lex dicit qȯ omnino debēt acta edi: vt possint (cũ expe-
dit) pduci, ⁊ deliberari: tñ si nō edātur, nō dat remedium aliqȯ, nisi sup-
plicādi, nō autem pcedēdi. super hoc dicit Inn. ꝙ appellatus dꝫ inter-
rogari an sit lata talis sentētia: ⁊ si rñdeat sic, cōstat de ea: nec opꝫ aliter
edi. si rñdit nō, imponitur sibi silētium, vt ea ppetuo nō vtatur. argumen-
tum. ff. de interroga. act. l. nō alienũ. Et idē est dicēdum si quis petit lau-
dum reduci ad arbitrium boni viri, ⁊ eius copiā nũq̄ potuit habere: nā
ista petitio est species appellationis: vt ff. de arbi. l. nō distinguemus. §.
cũ quidā. Sed ista practica Inn. nō est sufficiēs: vbi nō est aduersarius
qui possit interrogari, puta in pcessu inquisitionis. Sed rñdeo, qȯ tunc
iudex appellatiōis debebit pronũtiare ꝯditionaliter, hoc modo: si qua
sentētia appet in dicta forma, eā infirmo: vbi iudex sentit pro appella-
tiōe: sꝫ vbi iudex sentit cōtra appellātē: dicit si qua snia apparet i dicta
forma vel substātia, eam cōfirmo, ⁊ male appellatũ pronũtio. ⁊ hec col-
4 gunt̃ per Inno. extra de fid. instru. c. B. perpetuus. ¶ † Nec mireris ꝙ
e snia fertur cōditionaliter: qꝛ est cōditio intrinseca[e], sine qua pronun-
tionis actus nō pōt exēplificari: vt. j. de sen. l. cũ eorũ. ⁊ l. cũ iudex. ff. de
5 tutel. l. muto. §. j. ff. de fideicō. liber. l. largo. §. adijci. ¶ † In scda parte le-
gis, q̄ incipit, qui aũt. nota precisam regulā, qȯ post cām sopitam, id est
snialiter terminatam, ita qȯ snia transiuerit in rē iudicatā, impossibile
est supplicare. ¶ Ex hoc collige ꝙ qñ appellanti sunt elapsa tēpora fa-
talia: qꝛ ipso iure snia transiuit in rē iudicatā absqꝫ alia pronũtiatiōe, vt
not. j. de appel. l. eos. in prin. in glo. magna, ꝙ nō lꝫ supplicare, vt defen-
sor admittat̃ vlterius ad litē peragēdā, vel ꝙ audiantur sua iura, ⁊ sue
defensiōes. ⁊ si princeps hoc cōcederet, nō valeret rescriptũ, nisi diceret
6 nō obstāte tali lege. ¶ † Tertio ⁊ vltimo not. ibi dũ dicit, protinus cō-
demnetur. ꝙ qñ quis producit instr̃m qȯ est penale producenti, eoipso
sine alio processu dꝫ condēnari ⁊ cogi ad solutionē pene: ⁊ hoc significa-
f cat illa dictio, protinus[f], que excludit oē interuallũ tpis: vt no. in simili
in aut. de incest. nup. in principio. Idem ergo si quis pducat exceptionē
penalē, vel articulos penales. Rō: qꝛ ista est pena emergens: ⁊ in emer-
gen. nō requirit̃ libell⁹, vel lit. cōtest. ⁊ qꝛ istud est notoriũ iudici vt iudi-
ci. ar. j. de testi. l. nullũ. Deinde ex illo verbo actorũ, collige qꝛ articulorum
g ⁊ positionũ copia[g] semp est fienda aduersario: qꝛ sunt de actis: tñ hoc est
intelligendũ, ꝙ fiat suo tēpore. tp̄s autē est scdm quosdam, post respon-
sionem: qꝛ anteq̄ rñdeat, si articuli consistant in facto proprio: nō aliter
dꝫ fieri copia nisi legendo. nam hoc modo fit editio articulorũ: vt. ff. de
eden. l. j. in prin. nō aũt dabit̃ terminus ad deliberandũ: qꝛ in facto pro-
prio presumit̃ malitiose peti iste terminus deliberatorius. arg. in. l. vlt.
ff. pro suo. ⁊. j. de cōtraben. ⁊ cōmit. stipu. l. magnā. Sed in facto alieno
datur terminus: vt. l. iusiurandũ ⁊ ad pecunias. in prin. ff. de iureiur. In
contrariũ videt̃, ꝙ nunq̄ respondēti debeat dari copia, nō dico termi-
nus deliberatorius. per hūc text. potest dici ꝙ si iudex mādauit ei ꝙ re-
sponderet positionibus, ⁊ non rñdit: ꝙ per istam cōtumaciā pōt sibi co-
piā denegare. vt. l. sed ⁊ si per pretorē. §. sꝫ ⁊ si cũ decreto. ff. ex quib. cau.
7 maio. ⁊ ita cōiter practicat̃. ¶ † Itē facit ad aliud si testis iurauit vna
die, ⁊ deposuit alia die, ꝙ petenti debeat edi dies depositionis: qꝛ est de
actione: ⁊ hoc per regulam huius legis. ⁊ qȯ ad hoc tabellio possit cogi
q̄q̄ dicamus ꝙ depositio trahitur ad iuramentum: istud est verũ, nisi
aliqua ratio impediat istam retardationem: puta qꝛ erat lapsus termi-
nus ad probatum habendum. ar. in. l. bonorum. rem ra. habe. ¶ Oppo.
cōtra hanc legem, ⁊ videtur ꝙ liceat supplicare: vt s. l. priori. Sol. ante
litē motā licet supplicare, si iudex ordinarius requisitus denegat iusti-
tiam. ⁊ ita intelligitur illa lex, coniũcto. §. nō permittas. in auth. de mā-
prici. sed post lit. contest. hoc non licet. facit. s. de episco. audi. l. ij. ⁊ quod
8 ibi not. ¶ † Sed nunquid[h] ab ista negligentia pōt appellari[i], si iudex
h litis contesta. nō vult facere aliquem actum in causa? de hoc habes text.
i in aut. de questore. §. sed hoc. col. vj. ⁊ not. per Guil. de cu. j. de iurisd. om.
9 iudi. l. nemo. ⁊ est modo de facto in Tuderto. ¶ † Oppo. vlterius de §
super hoc. in aut. vt in medio litis. Solu. qȯ hic deficit, supple per illam
legem. ideo dic secundum Odoffr. ⁊ alios pro declaratione materie sic:
aut quis vult impetrare super aliqua causa rescriptum, ad priuilegium
aliquod primo casu aut ante lit. contest. ⁊ non potest ad extraordinariũ
iudicem: qꝛ extraordinaria iurisdictio est odiosa, nisi ordinarius iudex
requisitus, deneget facere iustitiam: vt d. §. non permittas. ⁊ in aut. vt
differen. iudic. §. si vero. ⁊ hoc de iure ciuili, secus de equitate canonica:
quia valet impetratio iudicis ad lites, etiam si ordinarius nō sit in mo-
ra, vel culpa. Aut post lit. contesta. nondum tamen lata sententia. Aut
post latam sententiam. primo casu quando nondum est lata sententia:
tunc

c ¶ Nec cōtineatur snia. Uid do. Ant. in. c. prudētiam. in pri. de offi. dele. vbi tꝫ ꝯ. ꝙ non veniat. alle. c. fi. de fer. vide ibi, ⁊ q̄ dixi in. c. cũ l. ⁊ a. de re iud. vbi appellatione pcessus, venit snia. vid ibi doc. ⁊ an applone actorum, veniat snia, vel applone processus, vide Io. an. in. c. vt super. de appel. in. vj. vbi dicit ꝙ pcessus redditur inualidus. Io. an. ibi itelligit i sentētia: ⁊ sic applone pcessus venit snia. ꝯtrariũ dt gl. in cle. appellanti. de appel. dñic⁹ in. d. c. vt super. dicit ꝙ si pcessus pfertur in materia q̄ adaptatur sententie diffinitiue, cōprehenditur sentētia diffinitiua, alias secus. qȯ bñ no. Et an applone iudicij veniat sentētia, vide tex. ⁊ ibi Bal. C. si aduer. rē iud. in. l. j. vide text. ⁊ ibi doc. in. c. pia. de excep. li. vj. ibi in qualibet pte iudicij. ⁊ ibi dicit ꝙ pcurator cōstitutus ad iudiciũ, videt̃ constitutus ad sniam, nō autē ad executionem sentētie. Et an applone cāe, veniat sentētia, vide tex. dicentē ꝙ sic, in. c. j. de testa. in. vj. ⁊ ibi dñi. dicit esse notādũ, ꝙ procurator cōstitutus ad causam, videtur cōstitutus ad sententiā. vide tex. in. c. quoniā cōtra. ⁊ ibi doc. de proba. vbi disputant super hoc, ⁊ ita cōcludunt. vide Io. cal. in. c. cum dilectus. de ord. cog. vbi idem tenet. vide Io. an. in Spe. in ru. de sen. prola. vbi idem tenet. And. Barb.

☞ Adde qȯ no. in apo. ad Lanfr. de ora. in. c. quoniā contra falsam. in prin. nu. ix. in ver. no. hic videtur. extra de proba. ⁊ ibi etiam Innoc. in gl. sua. in versi. instrumentum. Celsus.

d ¶ De primo cōstat. Adde ꝙ fallit in absolutoria ab instantia iudicij, que non est de actibus iudicij, ꝓm Inn. in c. consuluit. extra de off. dele. in prin. ⁊ ibi sing. sequuntur doc. ⁊ vide qȯ ibi dixi post Imo.

e ¶ Intrinseca. Adde. qꝛ est conditio de presenti ⁊c. vt not. in l. a diuo pio. §. in venditione. ff. de re iudica.

f ¶ Protinus. De ista dictione vide in. l. iij. §. in amittēda. ff. de acquir. possessio.

g ¶ Copia. Adde Inn. in c. per tuas. extra de test.

h Sed nunquid. An possit appellari a negligentia iudicis, vide Bal. ⁊ ibi remisi in. l. fi. §. illud. ff. de temp. appel. And. Barb.

i ¶ Appellari. Uide Bal. in l. fi. j. de sen. et interlo. om. iud. ⁊ Spe. in ti. de iud. dele. §. seqtur. ad fi. p Bal. in. l. fi. §. illud. j. de tēp. appe. ⁊ ibi dixi.

tunc licet supplicare de quatuor. primo. vt sibi fiat copia actorum. secundo, vt fiat sibi copia pronunciationis, vt hic. tertio. q̃ p̃cipiatur iudici q̃ procedat, si erat negligens. quarto. q̃ ei alius associetur, si est suspect? vt in. ſ. super hoc. in authen. vt in medio lit. Aut vult supplicare post sententiam: tũc aut est interlocutoria, que non dirimit litem. cum sumus in casu litis pendentie, dic vt. ſ. vt dicit ibi glo. fina. Aut est diffinitiua: tũc aut est appellatione suspensa, z est idem, ac si non esset iudicatum: vt. l. j. in fi. ad turpil. z hic in rub. Aut est appellatione suspensa, sed transiuit in rem iudicatam, z nullo modo licet supplicare ad litigandum, seu ad refricandum sopita, vt hac. l. ver. qui autem. ¶ Si vero quis vult impetrare aliquod priuilegium super causa que agitatur, z non licet, vt in auf. vt in medio litis. in prin. quod dic vt not. in. l. qui autez. in principio, si quis cau. In alijs autem non pendentibus per litem motam licitum est priuilegium impetrare, vt. ff. de excus. tuto. l. idem Vlpianus. z. l. cum ex oratione. z. l. j. ſ. merito. z. ſ. si quis a principe. ff. ne quid in loco publico. Ista est distinctio docto. Bald.

a

¶ Lex tertia.

Quiliciram. Non appellati est impositum silẽtiũ ipso iure, z si tentat per rescriptum re tractare decisa, notatur infamia. h. d. ¶ Nõ. hic quod de natura sententie est imponere perpetuũ silentium victo. silentiũ dico super contradictione: z facit ad id quod not. ff. de arbitris. l. inter Stanlianum. scilicet q̃ quando iudex aliquid diffinitiue mãdauit, q̃ tacite videatur inesse q̃ illud debeat perpetuo obseruari, q̃ est not. hec tñ limitantur per id quod no. ff. de excep. rei iudica. l. duobus, in gl. ordi. ¶ Sed hic quero, quando debeat in libello peti imponi silentium. Rñ. aut loquimur de libello actoris, aut de libello rei, aut de exceptione rei. primo casu refert, aut concluditur ad factum negatiuum, puta q̃ me nõ turbes, z est apta conclusio cõcludere q̃ imponatur silentium, vt not. ff. de libe. leg. l. Aurelius. ſ. centum. Aut concluditur ad factum affirmatiuum, vel ad dandum: tũc esset inepta petitio argu. ff. si ser. vendi. l. sicuti. ſ. distam. Aut loquimur de libello rei: z tunc optime concludit ad silentium: q̃ concludit negatiue q̃ actor nõ inquietet eum, vt. ff. de fideiuss. l. si contendat, ibi agit reus propter beneficiũ suum conseruandum, q̃ raro alibi reperitur. Aut loquimur in exceptione rei, z illa regulariter habet annexam tacitam conclusionem, q̃ silentium actori imponatur, vt. ff. de iniusvocan. l. libertus. el. j. z. ff. de fideiusso. l. fideiussores magistratum. ſ. p̃o aurelio. z quod ibi not.

¶ Si contra ius vel vtilitatem publicam, vel per mendacium fuerit aliquid postulatum vel impetratum. Rubri.

¶ Lex prima.

Non idcirco. Omissio nõ vitiat rescriptum in eo quod si fuisset expressum, concessum fuisset tamen eque. h. d. z ponit Odof. quatuor exẽpla. duo in causa prima, z duo in causa appellatiõis. ¶ Not. q̃ vbicunq̃ aliquid tacetur q̃ videtur obstare, z in effectu non obstat, non vitiatur rescriptum, z istud est regula huius legis, z est no. nec dicitur in facti causa erratum, z sic non ob. ff. de tut. z curato. da. ab his. l. tutor si petitus. z dicam infra. l. proxima. ¶ Vel summa sic. omissio eorum que nõ sunt de substãtia, nõ vitiat rescriptũ. z est exemplũ in prima causa, si mutuãs impetrauit rescriptũ, nõ facta mẽtione pacti, de non petẽdo: q̃ habebat pactum de petendo, vel impetrauit super negotio super quo erat trãsactũ, tamen non obseruabatur ei transactio, vt. j. de transactio. l. siue apud acta, vel impetrauit executionem sententie, non facta mentiõe de appellatione: quia erat deserta, vel erat expresse renunciatum appellationi, vel erat casus in quo non poterat appellari, omnia ista in rescripto valent: q̃ non videtur dolo omittere, vel supprimere illi cui fauet ius commune, z ista exempla ponit Odofre. z nota ista exempla ꝛc. Bal.

1 ☞ Rescriptum impetratum per mendacium non valet, siue sit mendacium in iure, siue in facto, siue tacendo, siue exprimendo in fraudem.
2 Mendacium si sit cognitum, delegatus non debet pronuntiare super negotio principali, sed tantum super illa iurisditione. ꝛ.
4 Mendacium exceptio est peremptoria, an debet ergo opponi secundũ formam peremptoriarum. ꝛ.
6 Clausula si preces veritate nitantur, semper debet inseri in rescriptis.
7 Forma mandati omissa, processus est nullus.
8 Argumentum a contrario sensu est licitum.
9 Conditio si preces veritate nitantur, non inest quantum ad cognitionẽ, sed bene quantum ad decisionem.
10 Conditio quando respicit subitantiam, vitiat rescriptum. secus quando respicit formam: quia non suspendit. z nu. 11.
12 Mendacium in iure qualiter exprimitur principi ad obtinendũ rescriptũ.
13 Item qualiter exprimatur mendacium in iure municipali, vel consuetudinario. z nu. 14.
15 Mendacia in facto. quomodo dignoscuntur.
16 Statutũ vel consuetudo an possit prorogare tempus appellandi, vel appellationem prosequendi.
17 Mendacium impetrantis impedit formam, sed non elidit rescriptum secundum Joan. z Alex.
18 Mendacium qualiter exprimatur principi in iure possessionis. nũ. 19.
20 Rescriptum quarum rerum est causa z quarum, non. vsq̃ ad nu. 23.
24 Appellans si lite pendente spoliat aduersariũ videtur renuntiare appellationi.
25 Impetratum dicitur immanum quicquid impetratur contra sententiam, que transiuit in rẽ iudicatam.
26 Rescripto an z quando aliquid cõtineatur, vel non contineatur, qualiter cognoscipotest.
27 Obreptio quando non est in substantialibus, ſz in accidentalibus. tale mendacium non tollit iurisditionem in substantia litis.
28 Rescriptũ fundare sufficit in aliqua causaque sit vera, dum tamen obtentu illius cause competat conclusio literarum.
29 Qualitas inserta in rescripto, an debeat p̃bari
30 Exceptiones q̃ sunt illeq̃ possunt examinari in primo limine iudicij contra rescriptum.
31 Exceptiones indirecte contrarie, que sint ille, z qualiter cognoscantur.
32 Exceptiones emergentes contra rescriptum an debeant plene probari. z nu. 33.
34 Exceptio obreptionis, qualiter debeat formari.
35 Mendacium si interuenit respectu vnius articuli super quo fit interpretatio, sed nõ respectu totius cause, quid iuris.
36 Clausula. Si sua ordinarie interesse, in citatiõnibus opposita, quid operetur.
37 Exceptio peremptoria an aliqua sit, que possit examinari seorsum a principali.
38 Rescriptũ aliquod est falsum, vel non cõcessum, an ratione dubij iudex putatiu? habeat cognoscere.
39 Rescripti accipit vires ex intellectu rescribẽtis.
40 Rescriptum si est verũ in causa, z falsum in obligatione, sed postea obligatio superuenit, an iudex delegatus poterit super hoc cognoscere.
41 Rescripti tempore si causa sit vera, sed tempore iudicij est falsa, quia partes post rescriptum pepigerũt, an delegat? poterit de hoc cognoscere.
42 Rescripti cõclusio potius attenditur, q̃ petitio
43 Probãdũ semper est, quod est cã iurisditionis.
44 Obreptio in causis cãe, nõ vitiat iurisditionẽ.
45 Exceptio ꝓposita ad vnũ finẽ in principio: tunc repulsa põt ratificari, z reiterari in negotio principali.

a ¶ Impetrare. An lite pend. liceat impetrare priuilegiũ, vide Bart. hic in fin. z que dixi post Ant. de but. in. c. finem. extra vt lite pendente.

¶ Lex secunda.

Rescriptione. Ista lex ẽ no. z vtilis. z habet duas principales lectu. vna fuit lect. Pla. fm quã hoc intendit. Si rescriptũ ad lites est mẽdaciter impetratum, delegatus ex vi rescripti opposita exceptione mendaciorum non habet iurisditionẽ cognoscẽdi de negotio principali, sed solummodo an preces veritate nitantur, z comperto q̃ preces non nitantur veritate, non ipse, sed alius ad quem cognitio spectat de cã principali iudicabit, hoc intendit ista lex fm Pla. vel breuius: Exceptio mendaciorum impedit iurisditionem iudicis delegati, ſz ds de causa secundum veritatẽ cognosci per eũ ad quem de iure cognitio pertinet. h. d. fm Placen. vel breuissime. Si repertas rescriptũ per mẽdaciũ impetratũ, nõ cognoscet impetratus de negotio principali. hoc dicit secundum lect. Placen. secundum quam ita ponetis casum, mutuaui Titio cẽtum, ſz postea eũ per acceptilationem liberaui, ſz tamen impetraui rescriptum ꝺ eũ super isto mutuo, decipiendo sup hoc principẽ, vel expressa falsitate: q̃ dixi quod non interuenit acceptilatio, vel tacita veritate: q̃ non faci mentionẽ de acceptilatione. q̃s si fecissem, nullatenꝰ literas habuissem. mõ recitatus z ꝛtra istud rescriptũ opponit exception

mẽdaciorũ,⁊ probat.queritur quid iuris.R̃ndit
Imperator ꝙ non ꝼm impetrantis assertionem
sed cõtra impetrantẽ feretur sententia super rescri
pto:qꝛ pronũtiabit iudex delegatus se non iudi
cẽ.Cã aũt principalis non dirimetur per eum ex
vi rescripti,sed per iudicẽ cõpetentẽ.h.d.ꝼm Pe.
1 ¶†Ex qua lec.duo no.Primo,qd rescriptum
impetratũ per mendacium,nõ vȝ,siue sit menda
cium in iure,siue in facto,siue in tacendo,siue in
2 exprimendo fraudem.¶†Secũdo no.ꝙ consti
to de mendacio,ipse delegatus nõ hȝ pronuntia
re de negotio principali:sed solũ circa iurisdictio
nem.¶Itẽ no.tertio,ꝙ licet cõstet de mẽdacio
per modum declinatorie:adhuc tamen remanet
questio principalis corã legitimo iudice pertra
ctanda ⁊ dirimenda.que lec.Pla.videt iure ca
nonũ approbari:vt extra de rescrip.c.super lite
ris.Et vt magis intelligas predicta,cõsidera qd
obiectio mendaciorũ ꝼm istã literaȝ hȝ effectum
dũ ventilatur:qꝛ suspendit cognitionem negotij
principalis.Secundo hȝ effectũ duȝ ventilatus
⁊ probatus est:qꝛ absorbet quo ad ipsum delega
tum iurisdictionẽ negotij principalis.iste est sen
sus huius lec.qd sicut postꝙ est ꝓbatum menda
ciũ negotium principale suspenditur:ita interim
dũ ventilatur suspendere debet:vt.ff.de excep.l.
fundũ titianũ.⁊.l.fundi.⁊.ff.de excusatio.tuto.l.
diximus,⁊ extra de resti.in integ.c.ij.§.fi.Sȝ cõ
tra istã literã opponitur:qꝛ videt esse contra tex.
huius legis.nã tex.dicit quod datꝰ iudex lȝ non
procedat,ꝼm tenorẽ narrationis:procedit tñ ꝼm
tenorẽ veritatis:⁊ ita dȝ causam diffinire.ergo
apparet qd ex tali rescripto mendaciter impetra
to datur sibi efficax iurisdictio:⁊ sic mẽdaciũ re
scriptũ nõ elidit,sȝ formam impedit sȝ Placẽ.di
cit ꝯtra.ergo dicit apperte ꝯtra istũ tex.Sol.hic
loquitur quo ad diffinitionẽ cause de iudice da
to a lege,id est de ordinario,vel dicit de alio dele
gato impetrato iuxta tenorem veri,non de impe
3 trato per obreptionẽ ꝼm Placẽ.¶† Scdo op
po.cõtra lecturã Pla.de.l.⁊ si nõ cognitio.j.eo.
vbi tex.dicit ꝙ comperta fraude nihilominus ꝓ
ceditur vlterius in negotio principali.ad hoc re
spondit ipse Pla.eodẽ mõ,scȝ quod cognoscitur
nõ per illũ mendaciter impetratum:sȝ per alium,
scȝ ordinariũ,vel delegatũ in alio rescripto ꝓ ve
4 ritatẽ impetrato.¶†Tertio opp.contra istam
lectu.Ista exceptio mendaciorũ prout cõcernit
negotiũ principale,est exceptio peremptoria,er
go dȝ opponi in propria vi:⁊ in forma perempto
rie,⁊ tempore peremptoriarũ,sed cum opponitur
cõtra rescriptum nõ opponitur in propria vi:nec
in propria forma.ergo lec.Pla.presupponit fal
suȝ.primo in obiectu:vt.j.de proba.l.exceptionẽ,
scdo presupponit falsum in probatione:naȝ ante
litem cõtestatã no possunt recipi testes sup prin
cipali negotio:vt plene no.ff.ad.l.aquil.l.in lege
aquilia si deletũ,extra de elec.c.dudũ.extra vt li
te nõ contest.per totũ.ergo opinio Pla.est falsa
qꝛ presupponit falsum in obiectu ꝼm probationẽ
obiectorũ.ista rõ visa fuit necessario ꝯcludere ꝓ
Jo.⁊ Azo.⁊ etiã per iura canonica approbatur
extra,de lit contest.c.j.li.vi.⁊ ideo Jo.⁊ Azo.te
nuerũt cõtrariã lecturã:⁊ ꝼm eos hoc intendit.
Iudex per mendaciũ impetrãtis cognita verita
te vel falsitate ꝓcedit in principali negotio.etiã
ex vigore rescripta ad ipsum decidendũ ꝼm tra
mitẽ veritatis.h.d.⁊ ꝼm istã lecturam forma sic
casum.Feci debitori meo pactũ de non petendo
postea impetraui cõtra eum iudicẽ,tanꝙ contra
efficacẽ debitorem.queritur vtrũ comperto men
dacio debeat delegatus pronuntiare se non iudi
cem,an vero possit procedere in negotio principa
li,⁊ diffinitiue pronũtiare.Rñdetur qd exce
ptione mendaciorum opposita,⁊ etiam probata:
tamen non impeditur iudex delegatus quin pos
sit procedere,⁊ ferre diffinitiuam sententiã in ne
gotio principali ꝼm tramitem veritatis.h.d.Ex
ista lectura no.ꝙ obiectus ⁊ probatio mẽdacio
rum nõ adeo elidit iurisdictionẽ delegatã,quin

a ¶Scdo hoc fortificatur.Tene mẽti,quod ego induco ista cõtra Bar.in.§.scire.vide que dixi in.c.cum dilecta.de rescriptis.And.Barb.

b ¶Preces veritate.Vide.j.nu.9.

c ¶Prudẽtiã.Ad de Bal.in.l.nõ dubium.C.de legi.

possit procedi ad diffinitiuam ex vi eiusdem delegationis.Et ex hec in
5 fertur,ꝙ iste obiectus.⁊ ista probatio parum operatur.¶†Quare ergo
hec lex facit mentionem de exceptione,si probata non obstat iurisditio
ni.Opponebatur enim contra iurisditionem,ergo si legitime opponitur
probata,debet aliquid operari.sed ꝼm Jo.⁊ Azo.nil operatur:ergo fru
stra opponitur.respondeo non operatur vt elidat iurisditionem seu rescri
ptum,sȝ vt impediat formam.sȝ quidaȝ doctor antiquus,qui vocabatur
Albericus,vt refert Odof.dixit qd si reus volebat vltra ꝓcedi vt abso
lueretur diffinitiue:tunc erat ꝓcedendum,vt hic.si autem volebat ꝓnun
tiari soluȝ super iurisditione:tunc nõ erat vlterius procedẽdum,eliditur
igitur rescriptum si habens ius oponendi vult elidi.sȝ si nõ vult ꝙ elida
tur,sȝ procedatur in causa principali,sententia diffinitiua parit exceptio
nem rei iudicate,sȝ non sententia super iurisditione.istud est sibi permis
sum.mõ qd hoc sit verum de iure,probatur per hanc.l.primũ probat per
id qd dicit prescriptione.Nam si exceptio opponitur,ergo obstat.supple
si excipiens vult.secundum probatur per finem litere,vbi fit mẽtio de sen
tentia.nam nomine sententie intelligimus de diffinitiua,vt.ff.quando
appel.sit.l.j.§.qd in sententijs.ecce ergo videtis has opi.sed adhuc insta
tur contra opi.Jo.⁊ Azo.in omni rescripto apponitur clausula,si preces
nitant veritate,vt.l.fi.j.ti.proxi.ergo a contrario sensu,si preces nõ nitã
tur veritate,non est delegatus.ff.de off.eius cui man.est iurisdi.l.j.§.hu
6 ius rei.⁊.ff.de pac.do.l.inter socerũ.§.cũ inter.¶†Secundo hoc forti
a ficatur[a],si in rescripto apponitur ista conditio,ergo falsitas conditionis
vitiat rescriptum,vt.ff.de iniust.testa.l.cum in secundo.⁊.ff.si certum pe.
l.Itaꝙ.Sȝ non est dubium quod ista clausula,si preces veritate nitãtur
7 semper inseritur,vt.j.ti.i.l.fi.ergo ⁊c.¶†Tertio ꝓbatur:quia posito ꝙ
ista nõ esset conditio,demõstrat tamen certos fines mandati.ff.de acq.
heredi.l.si quis mihi bona.§.si corã.⁊.l.eum qui duobus.§.fi.sed omis
sa forma mãdati ꝓcessus est nullꝰ,vt extra de rescrip.c.cum dilecta.⁊ de
resti.spo.c.pisanis.ergo opi.Pla.est vera.Preterea ⁊ quarto ꝓbatur:
qꝛ lex est expressa,qd mendax precator carere debet impetratis.Et not.
qd in tex.ponit verbum omnino,vt.j.e.l.⁊ si legib.cũ ergo fauor fit im
petranti habere iudicẽ quem postulauit,vt.ff.de iud.l.obseruandum.⁊
ipse propter mendacium debet carere impetratis:ergo debet carere com
modo literarũ.¶Quinto probatur:qꝛ iste mendax precator dȝ puniri,vt
l.⁊ si legibus.⁊.l.si nõ cognitio.⁊.l.iij.j.e.ergo impetratio nõ valet.ff.de
his q ꝓ nõ scrip.habẽ.l.ij.¶Sexto probatur:qꝛ lege aperte cauetur ꝙ
decretum obreptitium est nullum,vt.ff.de fideicõmiss.liber.l.cũ vero.§.
subuentum.sed rescriptum appellatur decretum:ergo est nullũ.¶Se
primo ꝓbatur:qꝛ generale est in qualibet impetratione obreptitia quod
sit nulla,vt.ff.de nata.resti.l.j.¶Octauo ꝓbat per regulam generalem
qꝛ dolus nõ debet alicui patrocinari,vt.ff.de dolo.l.si legatarius.⁊.ff.de
infa.l.debuit.¶Nono probatur:qꝛ obripiens pretori,vt detur cõmitere
falsum,⁊ obripere dicitur qui verum tacet,vel falsum narrat.ff.de fal.l.
si quis obrepserit.Si rescriptum est falsum,nõ tribuit iurisditionem,vt
j.de fal.l.nec exemplum.¶Decimo ⁊ vltimo per textum multarum de
cretalium,primo ꝓ decretalẽ super literis.extra de rescr.scdo per tex.de
cretalis,Abbas.in fine.e.ti.iij.ꝓ tex.in.e.ti.in.c.dilectꝰ filiꝰ Abbas san
cti Stephani.ad hoc vltimo accedat.l.vltima.j.de his qui a non dom.
ma.Ex quibus omnibus inferri videtur qd opi.Pla.sit ipsa veritas.⁊
no.bene.in dissolutione istorum cõtrarium apparebit veritas huius pũ
8 cti.¶†Venio ergo ad primum.s.qd licitum est argumentum a contra
rio sensu.concedo:tamen est considerandum qd debet sumi ex defectu
cause finalis vt dixi.in.l.ꝗuerticula.C.de epi.⁊ cleri.sȝ causa finalis nõ est
hic veritas narratorum,sȝ ipsa narratio,non enim committitur causa:qꝛ
ita sit,sed qꝛ ita dicitur.ideo cõmittitur vt veritas requiratur,vt.ff.si qs
cautio.l.si eum.in prin.causa ergo finalis cõmissionis est cõtrouersia,nõ
iustitia:nam iustitia non respicit ꝓcessum cõmissarij,sȝ exitum cõtrouer
sie,vt.ff.de peculio.l.eo tempore,in prin.⁊.ff.fami.here.l.cum putarem.
9 ¶†Concludamus ergo qd quantum ad cognitionem nõ inest ista con
b ditio,si preces veritate[b] nitantur,sed quantum ad decisionem bene inest
ꝼm Bart.in primo dicit verum,sed in scdo,qd insit cõditio decisioni.di
cit falsum ipse ⁊ Ja.bu.hoc probo primo per dictum Inn.dicit Inn.qd
sim rescripto cõtinetur hec clausula,si Titius probãbit sibi deberi,con
demno aduersarium.qd ista verba nõ faciunt conditionem,sed monitio
nem,vnde esto qd nõ probetur,valet sententia,ita no.Inn.extra de offi.
c dele.c.prudentiam[c].Secundo hoc probatur ratione:nam iudicium dele
gati redigitur ad instar ordinarij.ff.de off.eius cui mand.est iurisditio.l.
ij.sed in ordinario valet sententia,vt dictis.l.eo tempore.⁊.l.cum puta
rem.ergo ⁊ in delegato.Tertio ꝓbatur.iste delegatus habet iurisditio
nem:ergo põt ferre sententiam prout vult.arg.ff.de arb.l.qualẽ.in princ.
Quarto ⁊ vltimo probatur:quia si inesset cõditio,sententia iniuste lata
a delegato esset semper ipso iure nulla quasi cõtra cõditionem ⁊ contra
formam mãdati.qd falsissimum.est:quia imo oportet appellari,vt.ff.qs
⁊ a quo app.l.j.cũ simi.⁊ ideo vera cõclusio est,qd dicta verba nõ faciunt
cõditionem,nec intelliguntur esse de forma mandati.apponuntur ergo
10 ad iustitiam,non ad formam.⁊ ita teneas.¶†Venio ad secundam op
positionem.cõditio falsa vitiat rescriptum:ergo ⁊c.Rñ.do.Ja.istud est
verum.quando cõditio respicit substãtiam,sed hic non respicit substan
tiam,sed formam,vnde non respicit hic rem,sed effectum rei:ideo nõ sus
pendit,

pendit,vt.ff.de arb.l.ita demum. Breuiter dico qd ista nō est conditio sʒ
11 monitio ꝛ iustificatio rescribentis. ❡ † Et ex hoc soluitur etiam tertia oppositio de forma mādati:qꝛ in rescriptis ad lites,in quibus committitur examinatio veri.ista verba nō inducunt formam mandati,sʒ expressionem iuris communis:tunc autem intelligitur esse de forma mandati,
a quando ista verba apponerētur in literis[a] gratie.verbi gratia.dicit Papa:puideas tali de tali abbatia,si tibi cōstiterit ipsum esse natum de nobili prole.vel si tibi cōstiterit qd sit doctor decretorum.ista verba inducunt formam:qꝛ nō insunt tacite.ita no.Inn.extra de presump.c.dudū. vnde omissio istius forme haberet vitiare actum quantūcunqꝫ fauorabilem,vt.ff.de verbo.obl.l.qui Rome.§.Flauius hermes.Nunc rūdeo ad quartam oppositionem de.l.ꝛ si legibus.j.e.ti.qꝛ dico qd illa lex loquitur in priuilegijs.non in rescriptis ad lites.Ratio differentie hec est:qꝛ clausula si preces veritate nitantur,respicit substantiā priuilegij.non modum,vel formam pcedendi.Sed in rescriptis ad lites non respicit substantiam rescripti,sʒ effectum eius ſm Ja.bu. ❡ Ego dico ꝙ etiam in priuilegijs qn̄ est annexa aliqua cause cognitio,verbi gratia: prouideas tali de tali dignitate,si eum idoneum repereris,vel simile,qd statur declarationi iudicis seu cōmissarij facte causa cognita,licet non fundetur in substantia veritatis,ꝛ si quis ex hoc grauatur,opꝫ ꝙ appellet,vt not. in.d.c.dudum.ꝛ in.c.j.de off.deleg.in cle.Si autem nō est annexa cause cognitio,sed princeps disponit per seipsum,motus ex obreptiōe impetrātis:tunc ipso iure non valet priuilegium.ꝛ ita loquitur.d.l.ꝛ si legibus. Ratio differentie est rigor iudiciorum,vt.ff.mandati.l.si fideiussor.§.in omnibus.Et per hoc patet responsum ad.l.j.ff.de nata.resti.quia ibi cō
b cedebatur in forma priuilegij.qd non tenet si obripitur[b] cōcedenti.in eo qd inducit concedentem ad concedendum.verbi gratia. quidam a principe fecit se legitimari.dicens se natum ex soluto ꝛ soluta,cum natus esset ex adulterino complexu.certe non tenet legitimatio per illam legem. ❡ Deinde oportet respondere ad.l.cum varo.§.subuentum. nam ibi loquitur in decreto decisiuo,vt.ff.de excusat.tuto.l. qui testamento.facit de tut.ꝛ cura.da.ab his.l.tutor si petitus.Item illa loquitur in decreto positiuo,sed nos loquimur in commissione examinis,cuius causa est lis, non veritas litigantis:quia si constaret de veritate,non committeretur examen,sed executio,vt.ff.de transl.l.post rem.ꝛ.ff.de cond.inde.l.in summa.in princ.ꝛ adde qd not.ff.de bon.poss.l.iij.§.pen.ꝛ.ff.de leg.prestan.l. filium.§.si quis.Modo oportet respondere ad.l.si quis obrepserit.Respondet Bart.quod aliud est in impetrante rei dubie cognitionem,ꝛ talis impetrans non dicitur obrepere,vt hic.Aliud per mendacium interlocutoriam vel diffinitiuam reportare,ꝛ iste dicitur obrepere,ꝛ sic nō ob. sed quare non dicitur obrepere ille qui falsum allegat, vel tacet verum: certe imo veritas est quod obripitur quando in narratione quis mentitur,vt hic.sed non obripitur in conclusione:quia concluditur ꝙ causa cōmittatur,ꝛ quod verum examinetur,ꝛ sic nō est obreptio in conclusione. preterea lex si quis obrepserit.loquitur in obreptione probationum.non in eo qui tacet ius aduersarij:quia nemo allegare tenetur ꝓ aduersario, vt not.in.l.vbi pactum.de transac.j.ꝛ.ff.de pactis.l.si vnus.§.pactus.in glo.in opponendo.ff.de arb.l.non ex omnibus.ꝛ in.l.j.de libe.agnoscen. ꝛ ibi per Ja.de Are.Non ob.c.super literis.quia ibi non impetrabatur cognitio,sed executio,secundum Barto.ista est truffa:quia nesciunt bene ponere casum ibi:ꝛ ideo veritas infra patebit latius:quia ponam ibi materiam per conclusiones.Ad hoc ergo vt pateat veritas, querenda sunt exempla:quia ipsa aperiunt viam veritati. Et considerandum est quod lex ista loquitur de fraude tripliciter commissa,scilicet in iuris narratione.in facti falsi expressione.ꝛ in tacendi dissimulatione.§.de iur.ꝛ
12 fac.igno.l.constitutiōes. ❡ † Venio ad primū.ꝛ primo prosequor Pla. qn̄ est mendaciū in iuris narratione,ꝛ quidā minori intelligentia perpendētes posuerunt exēplum,quod asserit principi ꝙ iure Romano poterā appellare intra annū,ꝛ princeps cōcesserit literas super tali appellatiōe. certe nō valet concessio literarum:qꝛ mendaciū est in iure scripto. Istud exēplū reprobat gl.quia istud non debet dici mendaciū in quo princeps non pōt decipi,cum presupponatur habere scientiam legum,vt.j.de testa.l.omnium.Sed glo.ord.decreti dicit ꝙ princeps in iure nō potest de
c cipi,scilicet presumptione[c] iuris,nihilominus quandoque errat.ita not. xxiij.distin.c.preterea.non enim semper habet secum sapientes,vt puta cum ipse vadit venatum.sed tu dic ꝙ mendacium committitur in iure dupliciter,scilicet in iure expresso,ꝛ in iure implicito. Primo casu non cadit mendacium coram principe:quia licet sit fallendi intentio ex parte supplicantis,ex parte principis presumitur certa scientia.argum.ff.de actio.emp.l.j.in fi.sed quoddam est ius implicitum.vbi est considerandum.ꝙ sicut nos dicimus in alia materia ꝙ vbicunque ponitur ista dictio legitime,vel canonice,vel similis dictio,ista ē positio iuris, vt.ff.de proba.l.ab ea parte.ꝛ no.in Spe.de positionibus.ita est in proposito. vbicunqꝫ impetrans apponit tale verbum,vel simile, ꝛ illud non est verum,est ibi mendacium in iure communi.verbi gratia.lata erat sententia pro me.exposui coram principe qd transiuerat in rem iudicatam:certe ista verba sonant in ius:quia significatio eorum sumitur ex iure scripto.Si ergo non transiuerat in rem iudicatam:istud fuit mendacium in iure.ꝛ ideo rescriptum quod impetraui ad executionem rei iudicate,non valet,secundum Placen.In isto exemplo bene dicit Placen.quod lis pendebat,vnde non valuit rescriptum,vt supra titu.ij.l.ij. ❡ Secundum exemplum est in iure communi.quidam impetrauit literas super appellatione,dicens se legitime appellasse.iste vero appellauerat post decem dies:certe iste litere nullam conferunt iurisditionem:quia fuit mendacium in iure,in eo quod dixit legitime.hoc ꝓbatur.§.titu.j.l.fi. ❡ Tertium exemplum est in iure cōmuni.in tacendi fraude impetraui iudicē super appellatione dicens causam desertam,sicut erat.certe non confertur iurisditio per tales literas.istud simpliciter probatur per.l.fi.§.ti.j. ꝛ.eo.tit.l.ij.§.qui autem.ista exempla aptantur iure scripto,licet glo.ꝛ Odof.dicant qd ista lex non potest exemplificari in mendacio iuris scripti.sed non dicunt verum loquendo de iure im
13 plicito,ꝛ non de iure explicito. ❡ † Modo venio ad exempla iuris municipalis,vel consuetudinarij.ꝛ hic est premittendum ꝙ tale ius dicitur factum duobus modis.Uno modo quando indiget probatione,vt.j.de edi.priua.l.an in totum.Secundo mō quo ad illos quibus hoc ius nō pōt dici:qꝛ quo ad eos ē facti,vt in.c.j.de cōsti.li.vi. ❡ Et hoc pmisso venio ad exēpla, ꝛ primo sup causa principali primogenitus impetrauit iudicem,tanqꝫ ipse solus succederet ex cōsuetudine.certe si cōsuetudo nō erat:iste carebit iudice delegato in tota lite,etiā in ea particula in qua posset venire de iure cōmuni:qꝛ non est vera via impetratum ſm Placē.vnde dicit alibi lex, via quā elegerit,hec sibi pateat.ff.qd met.cau. l.si mulier.in fi. ❡ Scdm exemplum. impetrauit quis executionē instrumēti guarētigie obtētu consuetudinis que nō erat.certe nō pōt procedi executiue:qꝛ rescriptū fundatur in falsa consuetudine.nec etiā ordinarie:qꝛ nō est impetratum ea forma.nec ex eo capite:nā hoc dicim⁹ in
d libello cōuentionali[d],si quis petat pcedi summarie,ꝛ sit causa ordinaria,reijcitur libellus:quia ineptus in cōclusione circa modum pcedēdi: ergo idem in libello supplicatorio,siue in rescripto. ❡ Tertium exemplum est,mascul⁹ asseruit filiam dotatam non succedere ex forma statuti, ꝛ ideo impetrauit qd imponeret ei silentium:certe si ex volumine statutorū non apparet ꝙ istud statutum ibi vigeat,imponetur silentium impetranti sup rescripto p eum impetrato.ecce exem
14 plum in iure municipali. ❡ † Ueniamus ad exēpla in iure cōsuetudinario in causa appellationis.ecce primum exemplum. quidaʒ appellauit post decem dies,asserens qd poterat appellare de consuetudine loci.impetrauit literas sup appellatione.certe pbato qd talis cōsuetudo non vigeat,que pbatio pōt fieri in genere seorsum a lite principali,de qua queritur,que cōtinet speciem litis,ꝛ nō genus,pronūtiabit iudex rescri
e ptum nō valere.Ecce scdm exēplum[e]:quia post annum impetrauit sup psecutiōe appellationis dicens qd statutum vel consuetudo dictabat ꝙ possit psequi vsqꝫ ad decem annos.si hoc falsum reperitur,iudex debet pnuntiare male impetratum ppter mendacium. ❡ Aduerte in hoc exēplo.vera est opinio Pla.quia non speraturalis sententia super principali,iuxta no.j.de appella.
15 l.eos.in principio magne gl. ❡ † Ueniamus ad exempla in facto ɔsistentia.Ecce primū.asserui me tibi mutuasse decem,ꝛ impetraui iudiceʒ in ciuitate Perusij,debetis scire qd vbi quis sortit forū ordinarij,ibi sortitur forū delegati.extra de fo.cōpe.c.dilecti.p Inn.Tu ergo opponis ɔtra impetrationē meā:qꝛ dicis te hic nō cōtraxisse.ꝛ arguis sic.Aut suasisti principi contractum esse factum hic.ꝛ obrepsisti in mendacij expressione, aut tacuisti,ꝛ obrepsisti in tacēdi fraude:qꝛ si princeps sciuisset cōtractū esse cū eo q al's nō subest iurisditioni:nō cōmisisset hic caā. ❡ Similis qd est corā ordinario,q nō hʒ iurisditionē,nisi rōne cōtractus,vel delicti,si negat reus se ibi ɔtraxisse,vel deliquisse,qd stat in hoc,vtrū articul⁹ iste qui recēsend⁹ est in principali,possit examinari

a ❡ Literis. Facit doctrina Inno.in c.dudum.extra de presump.
☞ Adde Jo.an. in.c.j.ꝛ ibi Phili. fran.extra de lite. contest.li.vi.Panor.i.c.ex pte.vbi etiā Feli. extra de rescri.ꝛ Florē.in.l. si cui.ff.de serui. Celsus.

b ❡ Obripitur.Nā in puilegio legitimationis non debet obripi falsa cā natiuitatis,ꝙ no. ad ea q̄ ponit bal. in.l.eam quam.in ver.sed pone quidam.j.de fideicō.

c ❡ Presumptiōe. Uide Archi.in.c. j.de ɔsti.in.vj.vbi dr ꝙ obliuio exemplorum, non autē iuris,potest fallere principem.

d ❡ Cōuentionali. Adde Pe.de ancha.in consil.xxx. inci.statutum.

e ❡ Ecce secunduʒ exemplum. Simile est exēplum qd ponit Gu.in cle.j. de rescri.de eo qui impetrauit beneficium tanqꝫ rector, cum esset vicarius qd nō valet.And. Barb.

a ¶ Et est simile in instrumentis. No. ꝙ in instrumento opponitur hora. vide que notaui plene in tex. d. §. fi. And. Barb.

b ¶ Ex predictis apparet. No. ꝙ tempus appellandi pōt p statutū prorogari ⁊ minui. qđ est no. p limitatione. c. veniētes. de iureiu. vide Ang. in l. ij. ff. de testa. Moder. in. c. pastoralis. de appel. ⁊ adde Lu. ro. in. ij. cōsi. inci. visis mihi propositis. vbi dicit ꝙ si cōstitutiōe cauet ꝙ itra. vj. dies appellatio debet peti cōmitti, alˀs nulla reddat. ꝙ talis cōstitutio cōtra ius superioris per viā indirectā fieri non pōt. all. qđ no. doc. in. c. venientes. de iureiu. Bart. i. l. fi. ff. de aqua pl. arcē. l. omnes populi. ff. de iu. ⁊ iur. Cyn. in l. appellatiōe. C. de appel. Bal. in. l. fi. C. de sen. ⁊ in. l. fi. C. de tē. appel. ⁊ in. j. cōstitutiōe. C. l. §. qbˀ. l. heres meˀ. in. §. in fraudē. ff. de cōd. ⁊ de. ⁊ i. l. j. alique lecture. ff. de cōsti. prin. ⁊ in. l. j. ff. de of. pf. vrb. Jo. an. in. c. fi. de ap. li. vj. in nouella. Expondera ꝙ ibi Lu. ro. ponit exemplū in qstōne facta per legatū, nō aūt loquitur in cōsuetudine all. qđ hꝫ in. l. phibere. §. plane. ff. qđ vi aut clā. ⁊ limitat ibi, nisi constitutio esset cōfirmata per papā, vel fauaret statuto qfirmato a papa. Bal. in. c. super literis. de rescriptis. And. Barb.

c ¶ Prorogari. Sꝫ an possit abbreuiari, vide Ba. in. l. pe. ad. fi. j. cōm. vel epi. Et adde Ange. ⁊ Jmo. in. l. ij. ff. de iudi. vbi alle. singulariter hic.

d ¶ Possessionis. Uide Archi. in. c. statuto. de deci. in vj. ⁊. c. ij. de priuile. lib. vj.

e ¶ Preces veritate. de ista clausula vide. s. e. nu. 9.

f ¶ Expressisset. Uide Bal. in. l. necdānosa. s. de pci. impera. offe. ad fi. et Bar. in. l. de pupillo. §. si plurium. ff. de ope. no. nunt. ⁊ Bald. in. l. iij. s. de epi. ⁊ cle. per Old. in consi. xxij. in fin.

g ¶ Que facti series ⁊c. Tene mēti pro intellectu. c. super eo. de cohabi. cle. ⁊ mu. in gl. ⁊ in. c. ex

in emergentibus ante litē cōtestatā. Super hoc sunt opi. nā Innocentius dicit ꝙ ante lit. conte. hoc dꝫ summatim ptractari: ⁊ nisi qstet ex summaria cognitiōe eū sortir iforū: nō cogitur litem cōtestari. ita tenet Inn. extra de rescri. c. sup literis. ⁊ de foro cōpe. in. c. romana. li. vj. dicit Ja. bu. qđ vidit hoc ita determinari bononie: qr quidā mutinēsis conueniebat Bononie, q dicebat ibi qtraxisse: ⁊ ille negabat se ibi qtraxisse: dicebat ptās hoc apparebit in pcessu. dicebat mutinēsis: examinetur anteꝗ vltra procedatur, an sit hic qtractū necne. Dicit dn̄s Jac. ꝙ fuit determinatum qđ prius deberet hic examinari anteꝗ procedatur vlterius. sumptum fuit hoc ex dictis Inn. aduertendū: qr non examinat in isto preambulo ius, sed factū: nā non examinatur an cōtractus valuerit necne: qr licet cōtractus sit ipso iure nullus: tamē cōstituit forum: ⁊ ibidem dꝫ cognosci, an valeat necne. Hec enim qđ respicit merita decisiōis, nō ordinē litis: vt dixi in. l. cunctos populos. s. de summa trini. ⁊ ideo falsum presupponunt qui dicūt bis idem refricari: sꝫ primo ad pparationē, postea ad decisionē litis: nā non est p oia idem: qr ad preparationē nō examinatur ius, sꝫ merū factū. qđ est no. dignum. Pe. de bella per. dicit qđ nullo mō ante lit. cōte. cognoscitur de facto principali. Idē etiam dicit Guil. de cug. ex eo qđ nō debet admitti exceptio ante litē, que est impossibilis pbari, nā impossibile est pbari istā negationē. nō contraxi hic, nisi affirmatiua que est eius qtraria, esset loco ⁊ tēpore coarctata: vt. j. de qtrahen. ⁊ qmittē. stipulatio. l. optimā. hoc refert hic Cy. in addi. Gui. ponit hoc i. l. ij. ff. de in ius voc. ¶ Ego dico ꝙ vbi reus intendit opponere qtra iurisditionē: actor debet cogi edere locū ⁊ tēpus edendū: vt reo sit saluum ius defensionis, ⁊ ius deliberādi. ar. ad hoc quod legitur ⁊ no. ff. de rei vend. l. si in rem. §. fi. ⁊ in. c. si eo tempore. de elec. li. vj. in nouel. ⁊ in. c. vlt. de rescr. in cle. ⁊ est simile in instrumentis[a], in quibus si necesse est, debet apponi hora ad hoc vt non vagetur in incerto: vt not. ff. de sol. l. si ex pluribus. §. fi. facit quod no. insti. de inuti. stipu. §. Itē verborū. vbi gl. dicit ꝙ quando quis vult opponere ratione tēporis, vel loci, debet edi locus ⁊ tempus. ecce aliud exemplum. Imperrat cōmunitas ville sancti Marci contra quendam tanꝗ contra incolam, sed non est incola, vt cōpellatur ad decimas ⁊ collectas: certe comperto quod non est incola, pronūtiabitur contra rescriptum. Et cōclude quod quandocunꝗ alicubi est mendacium in eo quod est inductiuū petitionis, vel cōcessiuum defensionis, vel depositiuū alicuius ordinis ⁊ ibi opposita ⁊ probata exceptione mendaciorum, excluditur impetrans ab omni commodo rescripti, fm Placen.

16 ¶ † Ex predictis apparet[b] ꝙ per consuetudinē ⁊ statutum tempus appellandi vel prosequendi appellationem nō potest prorogari[c], quod rarō inuenies alibi. ¶ Nunc venio ad exempla Placen. in tertio membro, scilicet in tacendi fraude. Ecce exēplū. quidā impetrauit rescriptū fm ius commune: tamen tacuit ius municipale, qđ dicebat ꝙ non possit appellari nisi eadem die. iste appellauit postea intra decē dies, ⁊ impetrauit super appellatione, tacito de statuto: non valet impetratio comperta fraude: vt hic. istud exemplū est multum no. per statutum enim non potest tolli appellatio. tamē potest modificari tempus appellandi ⁊ prosequendi. sicut etiā potest ampliari. Tene menti. Item sunt alia exempla in facto quando impetrans dicit se appellasse, sed non dicit se confessum ⁊ conuictum. certe non patrocinatur sibi rescriptum. Idem in eo qui tacet appellationem legitimam aduersarij: quia non patrocinatur sibi rescriptum, vt. s. ti. j. l. ij. ⁊. l. fi. Ista sunt exempla, in quibˀ

17 potest verificari opi. Pla. ¶ † Restat videre exempla Jo. ⁊ Azo. quorum opinio est, quod mendacium impetrantis impediat formā, sed non elidat rescriptum, quominus causa terminetur iuxta tramitē veritatis. ⁊ ecce vnum exemplum. primo genitus allegat consuetudinem succedēdi in totum, propterea impetrauit rescriptum ad iudicium, ꝙ si est ita, adiudicetur sibi tota hereditas, presentato rescripto coram iudice, opponitur ꝙ consuetudo non ita se habet: ⁊ ideo ratione obreptionis non est vlterius procedendū. replicat impetrans, ⁊ dicit, domine posito quod non procedatur fm formā consuetudinis, pcedatis saltim fm ius cōe: qr isti fratres mei renuntiauerunt hereditati, ⁊ sic tota hereditas debet mihi adiudicari, vel saltē de iure cōmuni pro virili. ⁊ cū ista sint pbata post lit. contest. peto pcedi fm viam delegationis. certe non erit procedēdū, sꝫ bene poterit pcedi fm veritatis viam de iure cōmuni fm Jo. ⁊ Azo. Dices tu. in isto rescripto non clauditur ius commune, sꝫ consuetudinarium: ergo impossibile est ꝙ procedatur de iure communi: quia super eo quod non clauditur in rescripto non est data iurisditio, ac si impetrans super boue, vellet agere super asino, vt no. hic in gloss. parua. Ad hec respondeo, ꝙ mentio consuetudinis facta est ad augendum ius actoris ⁊ propterea non excludit ius commune, imo omne ius videtur intentatum, ad hoc facit quod notat Inn. extra de sepul. c. certificari. ¶ Ecce aliud exemplum. quidam impetrauit rescriptum tāquam heres ab intestato. opponitur qđ rescriptum est obreptitium: quia ille de cuius hereditate agitur erat testatus. certum est quod hoc casu non clauditur in rescripto vt. j. de peti. here. l. hereditas matertere. Replicat tamē agens, ⁊ dicit, istud mendacium non est discutiendum ante litem contest. tamē: quia sapit vim peremptorie, eo quod eneruat causas cause. certe iste replicans bene dicit: quia non impeditur processus: tamen finaliter hoc probato, pronuntiabitur contra agentem diffinitiue: quia non pro tenore rescripti, sed pro tenore veri poterit iudicari, fm Jo. an. ⁊ Azo. Isti dicunt verum, nisi in limine litis appareat euidens calumnia petentis, puta quia producitur testamentum solēne in essentia ⁊ figura. ⁊ sic cessat causa intestati, nam vt ait Inn. in repellendo actorem idem operatur euidēs calumnia, quod ineptitudo, vt no. per Inn. in. c. j. extra de off. vica. ⁊ in. c. j. extra, de lit. conte. lib. vj. Caue tibi: qr Jo. ⁊ Azo non dicūt in hoc cōtrariā sententia nō formabitur contra rescriptum, qđ iudex pnunciet se nō iudicē, sꝫ formabitur contra agentē, ⁊ ex vi cause habebit vim diffinitiue: qr iudex absoluit reū ab obseruatione iudicij propter euidentē calūniā agētis. vt. ff. de bo. lib. l. qui cū maior. §. si patris. ¶ Ecce aliud exemplum. Impetrat actor tacito pacto de nō petēdo, opponitur de mendacio. Replicat actor, dn̄e suo tpe ostendam ꝙ non sum mētitus: certe dꝫ ad vlteriora procedi: qr exceptio ista tanꝗ perēptoria dꝫ reseruari pbanda post li. cōtesta. ⁊ sic non elidit iurisditionem fm Jo. ⁊ Azo. ¶ Ecce aliud exēplum. Impetraui rescriptū tanꝗ spoliatus re propria. mētitus sū, qr nō erat propria: certe illud mēdaciū non elidit rescriptum quo ad iurisditionē, sꝫ impedit eius formā. s. vt audiar in possessorio recuperādē, ⁊ vincam in eo, sꝫ in petitorio succūbā, vt extra de cau. poss. ⁊ proprie. c. pastoralis.

18 Ecce mendacium in iure dominij. ¶ † Ecce nunc mēdacium aliud in iure possessionis[d]. dixi me spoliatum possessione, cū non essem proprie possessor sꝫ detentor: tamen talis qui habebā ius recuperādi, certe pceditur fm ius quod mihi competit: qr largo vocabulo possessio significat detentionē, vt. ff. de dona. l. Aquilius regulus. ⁊. j. si per vim, vel alio modo. l.

91 j. ⁊. ff. de condi. tritica. l. j. in fi. cum. l. seq. ¶ † Ecce aliud exemplum. Impetrādo dixi rem propriam, ⁊ ea me esse spoliatum, ⁊ reuera erat propria, sed non eram spoliatus: certe vincam in processu petitorij, ⁊ succumbam in processu possessorij. Et est ratio: quia duo sunt precepta, vnde illa clausula, si preces veritate[e] nitantur. intelligitur, id est quatenus veritate nituntur. ad hoc facit quod dicit Innocē. qđ dum duo principaliter mandantur, potest vnum fieri, aliud omitti. extra de app. c. super eo. per In. ad hoc. ff. de arb. l. Celsus. §. Idem ait. nec videtur impetrans se adstringere, nisi quatenus est de natura petitionis. tex. sing. habetis. ff. de app.

20 l. scio. de hoc no. per Bart. extra de rescript. c. ij. ¶ † Ad concordandas istas opi. premittatis ꝙ interdum rescriptum est causa cause, interdum est causa litis, id est processus super lite, interdum est causa vtriusꝗ, interdum non potest esse causa alicuius ipsorum nec causa cause, nec causa litis. Redeo ad primum ⁊ dico quod rescriptum est interdum causa cause: tunc quando non habet precedentem dispositionem legis, vel hominis, sed per ipsum rescriptum de nouo inducitur dispositio, ⁊ istud proprie appellatur priuilegium. In isto rescripto est vera opinio Placen. quia mendacium reddit tale rescriptum nullum. Idem in dolo commisso in tacendi fraude. verbi gratia, condemnatus pro homicidio in mille supplicauit domino pro fienda compositione, nullo alio inserto in supplicatione, nisi qđ erat condemnatus in mille, sed non expressa causa quare. nam si expressisset[f], non est verisimile quod dominus composuisset: vt in. l. iij. de epi. audi. certe si dominus rescriberet componendum. rescriptum est nullum. ⁊ hoc est qđ dicit Papa literas que facti seriem[g] non continent, non valere. extra de coha. cle. c. super eo. ad idem extra de rescript. c. dilectus filius abbas sancti Stephani. ⁊. c. ad audientiam. Ex hoc not. ꝙ litere remissionis condemnationum non valent, nisi causa ⁊

21 quelibet facti qualitas exprimatur, qđ est menti tenendum. ¶ † Secundum

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dum membrum est, qñ rescriptũ non est cã cause, sed cã litis, vt qꝛ impe-
trat iudex super cã mutui, vel depositi, ꝛ mentit impetrãs. ¶ In hoc di
stinguunt doct. quidã. aut statim docet de mẽdacio qd põt fieri si qs hꝫ
probationẽ paratã: puta solenne instrumentum, vel si qs est admissus ad
probãdũ per iudicẽ ꝛ aduersariũ: nã valet ꝓbatio rõne cõsensus partiũ, lꝫ
sit preposteratio: ꝛ tũc vera sit opi. Pla. Aut non est ꝓbatio prõpta, vel
nõ est admissus ad ꝓbãdũ: ꝛ tũc sit vera opi. Jo. Sed ego dico qd lꝫ sit
admissus ad probandũ, nõ ꝓnuntiat super iurisditiõe, sed absoluit reus
ab obseruatione iudicij, que absolutio parit exceptionem rei iudicate ex
vi cause, ad hoc qd no. in simili. ff. de iureiur. l. iusiurandũ ꝛ ad pecunias.
22 §. fi. ꝛ. ff. si ser. vẽ. l. harũ. ¶ † Tertiũ mẽbrũ est, qñ rescriptũ est cã vtriuſ-
que, id est cã cause, ꝛ cã iudicij. exemplũ in bñficialib⁹, qñ qs impetrat be
neficium cũ executore in isto casu rõne obreptionis nõ vꝫ rescriptũ quo-
ad gratiã: tñ rõne dubitatiõis cõfert iurisditio, adeo ꝙ si ꝓnuntiet, põt
transire in rẽ iudicatã, etiã cõtra veritatẽ, alias eet ridiculũ dicere ꝙ fru-
a stra cognosceret. ista ꝓbant per id qd legit ꝛ no. de ꝓsum. c. dudũ. de of.
23 deleg. c. j. in clem. ꝛ in. c. j. de excep. lib. vj. ¶ † Quartũ membrũ est qñ re
scriptũ nõ est cã cause, nec etiã est cã litis mouẽde, verbi gratia, Impetra
tur rescriptũ tacita litis pẽdẽtia, istud rescriptũ nõ est cã cause: qꝛ cã de-
ducta ante istud rescriptũ hꝫ vetustiorẽ originẽ, nec est cã litis: qꝛ lite pen
dente, nõ põt supplicari, nisi fiat mẽtio pẽdentie litis, vt. s. tit. j. l. ij. in isto
quarto mẽbro est vera opi. Plac. sup quo do talẽ regulã: qꝛ iterdũ rescri-
ptum est impetratũ solũmodo cõtra tenorẽ veri: tũc hꝫ locum opi. Joã. ꝛ
Azo. Interdũ est impetratũ cõtra possibilitatẽ imperandi: tunc hꝫ locũ
24 op. Pla. vnde circa hoc subdamus alia exẽpla. ¶ † Et premitte ad eui
dentiã, ꝙ si appellãs lite pẽdente spoliauit aduersariũ, qd videt renũtia
re appellationi, vt no. Inn. extra de rescrip. c. ex parte. ꝛ no. gl. in. c. nõ so
lum. de appel. li. vj. Et est ratio: qꝛ propria authoritate ius sibi ipsi dicen-
do, videt spreuisse iudicẽ. Item est ratio: qꝛ actus cõtrarius litis pẽden-
tie desertionẽ litis inducit, vt. ff. de mino. l. si filius. Modo hoc premisso
pono exemplũ, actor appellauit ab interlocutoria, tũ propria authorita-
te inuasit possessionẽ, postea impetrauit iudicẽ super appellatione, tacito
de spoliatione: certe hoc probato iudex delegatus dꝫ pronuntiare se non
iudicẽ. hec enim exceptio opponitur ad radicẽ negotij ꝛ iurisditionis. qd
sic probo, per illã spoliationẽ sententia transiuerat in rem iudicatã: ergo im
25 possibilis est ammodo cõtrouersia. s. tit. j. l. fi. ¶ † Et ideo dicit Inn.[b]
b ꝙ inanũ dicit impetratũ quicquid dicit cõtra sniã q̃ trãsiuit in rẽ iudi-
catam, ita not. Inn. extra de re iud. c. cum inter. Super hoc do talẽ regu
lam ꝙ omnes ꝛ sole exceptiones q̃ impediũt processum cause, vt rei iudi-
cate, iurisiurandi, ꝛ transactionis, impediũt processum literarũ, secundũ
Inn. qui ita no. extra de rescrip. c. super literis. ꝛ in. c. j. extra de litis con
26 testa. lib. vj. ¶ † His premissis veniamus ad questiones. ꝛ primo quero,
c quomodo cognoscemus[c] qñ aliquid clauditur sub rescripto, vel nõ clau-
ditur. Rñ interdum veritas ꝛ forma impetrationis habẽt se vt opposi-
ta. exemplũ in. l. contra maiores. j. de inoffi. test. tunc sub vno nõ includit
reliquum. Fallit in cã appellationis ꝛ nullitatis: nam iudex impetratus
super iniquitate, cognoscit de nullitate, qꝛ hoc venit incidenter, vt not. in
l. j. j. quãdo prouocare nõ est necesse. ff. de iurepatro. l. Carmelia pia. ꝛ fa-
milie erciscun. l. quedã mulier. Aut habẽt se vt penitus diuersa, vt bos
ꝛ asinus, ꝛ idẽ: aut qꝛ habẽt se vt contigua, vt petitoriũ ꝛ possessoriũ: tunc
vi eiusdẽ rescripti super vno impetrati nõ cognoscitur de reliquo, sed per
nouum rescriptũ oportet eundem iudicem impetrari, vt. j. de iudi. l. nul-
li. ne cause contiguitas diuidat. Interdũ veritas ꝛ impetrationis forma
habẽt se vt excedẽtia ꝛ excessa: ꝛ tũc iudex dꝫ sequi formã veri ex vi eius-
dem rescripti: nam do talem regulam. nã quoties est aliquid veri, in quo
potest fundari iudicium, in eo fundatur, vt no. in. l. ij. j. de errore aduoca.
27 ¶ † Ex hoc infero, ꝙ quãdocunq; obreptio[d] nõ est in substantialibus:
d sed in accidentalibus, puta circa ferias, quas impetrans dixit de consue
tudine vigere, cum non vigerent, ꝙ istud mendacium non tollit iurisdi-
tionem in substantia litis, sed non prodest impetranti in tempore feriarũ
sicut alias dicimus ꝙ viciatur accidens, sed non viciatur ipsum princi-
pale, vt not. in. l. per seruũ. de vsu. ꝛ habi. Ex hoc infero aliud: quando re
scriptum non est causa essentie rei. sed est causa modi, vel forme circa rẽ,
ꝙ ratione mendacij impeditur modus, sed nõ impedit substantia impe-
trationis, verbi gratia, Impetrauit quis executionem summariam, tãq̃
instrumenti confessionati ex vi statuti: certe si non meretur executionem
non procedetur summatim: tamen quia est collata iurisditio, procedetur
ordinarie secundum ius commune, iste est casus in. l. si nõ cognitio. j. eo.
28 ¶ † Item infero aliud, qd sufficit fundare rescriptũ in aliqua causa que
sit vera, dum tamen obtentu illius cause cõpetat conclusio literarũ, licet
alie cause sint permixte, que non sunt vere. ar. instit. de excu. tut. §. si plu
29 res. ¶ † Iuxta predicta quero, an qualitas inserta in rescripto debeat
probari. Rñ. aut qualitas adijcit actiõi, aut defert actionẽ. si adijcit, nõ
est de substãtia: qꝛ veritas ꝛ supplicatio habent se, vt excedẽtia ꝛ excessa.
vnde iuxta fidẽ veri ꝓnũciabit, facit qd no. in. l. qd ergo. §. pena grauior.
ff. de his q no. infa. ꝛ. j. de edẽ. in. l. edita actio. Si vero qualitas cõcedit
seu dat actionẽ: tunc oportet ꝙ probetur, alias absoluit reus. Et est rõ:
qꝛ veritas ꝛ supplicatio respectu illius actionis habent se vt opposita: nã
competere illã actionẽ, ꝛ non cõpetere, sunt precise contraria, vnde vnũ
non clauditur in altero, ꝛ idem est in libello conuentionali qd in suppli-
30 catorio, vt. l. habebat. ff. de instito. ¶ † Itẽ que
e ro, que sint ille exceptiones[e] que possint exami-
nari in primo limine iudicij contra rescriptum. ꝛ
que sint ille que nõ possunt examinari. Rñ. que
dam sunt exceptiones directe cõtrarie intẽtioni
agẽtis: ꝛ tũc iste non possunt examinari seorsum
a principali: ꝛ ideo a principio opposite non im-
pediunt. Exemplum tu dicis me obligatum, ꝛ
super hoc impetras. ego dico me liberatum. tu
dicis te dominum. ego dico me dominum. di-
cis te emphyteutam. ego dico te cecidisse ab em
phyteusi. nam non potest prius priuatio ꝙ ha-
bitus examinari, vt infra de excep. l. si quidem.
31 ¶ † Quedã sunt exceptiones indirecte cõtrarie
ꝛ que sint ille, hoc mõ cognoscit: qꝛ compatiunt
se cũ principali quo ad esse: tamen elidũt effectũ
esse, vt est exceptio prescriptiõis, ꝛ similes, quor
probatio non excludit per probationẽ contrariã
in ꝓncipali, vt no. j. de ꝓb. l. exceptionẽ. In istis
sic distinguo. Aut talis exceptio cõcernit impos
sibilitatẽ impetrãdi. ꝛ põt opponi in primo limi
ne iudicij, vt. s. ti. j. l. ij. ꝛ fi. Aut concernit ineffi
caciã impetrati, sꝫ nõ impossibilitatẽ impetrãdi:
tũc debet discuti tpe probationũ vna cũ princi-
pali: qꝛ iste ẽ ordo iudicij, vt. d. l. si qdẽ. nã ad or-
dinẽ iudiciorũ ita est astrictus delegat⁹ sicut or-
dinarius, vt extra de iudi. c. exhibita. ꝛ facit ad
predicta extra de of. dele. c. ex literis patriarche.
vbi etiã est vnũ bonũ not. ꝙ ille qui non patitur
legi literas iudici, dicit impedire etiã iurisditio
32 nem. ¶ † Quarto quero, vtrũ exceptiones emer
gentes ꝯtra rescriptũ debeant plene ꝓbari. Ad
veritatis, quedã ꝓbatio fit ad coadiuuandum re
scriptum. quedam, ad exẽplũ. de primo, si impe-
trauit iudicem delegatum tanq̃ esset hic contra
ctum, oportet ꝙ ratione fundande iurisditionis
contra alias non subditum fiat probatio de con
tractu facto hic, vel delicto super quo impetrat.
f In isto casu dicit Inn. qd sufficit summaria pro
batio, vt ipse not. extra de rescri. c. super literis. ꝛ
intelligas qd sit summaria probatio respectu di-
lationum, non quod sufficiat vnus testis, vel iu-
ramentũ: tamen forte sufficerent duo testes qua
lesquales in ista summaria probatione. Naꝫ, vt
dicit Jo. an. esto qd maleficiuꝫ ex forma statuti
probaretur per iuramentum quantum ad con-
g demnationem: tamen quantum[g] ad fundanduꝫ
iurisditionem: quia non constat qd sit iudex, qui
possit deferre sacramentũ, non sufficit iuramẽtũ.
ita no. ipse in. c. romana. §. contrahentes. de fo.
compe. li. vj. in nouel. vbi omnino videas. Que-
dam est probatio ad elidendam iurisditionem: ꝛ
ista debet plenarie fieri: nam tunc processus non
speratur vlterius refricari. facit ad hoc in ratio
33 ne sui extra de of. dele. c. significantibus. ¶ † Ex
hoc sic cõclude, ꝙ quedam est emergẽs, per quã
probatam causa preparatur: tunc quia est vlte
rius refricanda, sufficit in principio summatim
probari, vt. ff. ad exhi. l. thesaurus. Quedam est
emergens, que probata impedit cognitionẽ tũc
quia non speratur vlterius refricari, debet iste
obiectus plene probari: quia hic est regula, ꝙ
omnis probatio debet plene fieri, vt. j. de iudi. l.

ex literis. de off. dele. vide Lud. ro. ꝯsi. cccxxij. pro. d. c. super eo. And. B.
a ¶ Quartum. Vide Bar. hic. x. opp.
b ¶ Et ideo dicit Inn. Vide Bal. in. l. fi. C. sen. rescin. nõ pos. And. Bar.
c ¶ Cognoscemus. An delegatus super iniquitate cognoscat super nulli-
tate, vide Bar. in. l. j. quando prouo. non est neces.

d ¶ Obreptio. Adde Barto. hic, ꝛ in versi. opp. ꝙ quando. ꝛ Ant. de but. in. c. exhibita. in fi. extra de iud.
☞ Adde qd notaui in app. ad Pano. in. c. cũ dile. in prin. in ver. iniuolutiones. ꝛ ibi etiam Fel. col. ij. X. quartum intellectũ. extra de rescrip. Celsus.
e ¶ Exceptiões. Vide. j. in. v ij. q.
f ¶ Inn. ꝙ sufficit. Not. qd probatio summaria intelligit respectu dilationum, non respetu testium. vide. c. q̃liter. lo. ij. de acc. ad fi. vbi dicitur ꝙ non debet seruari ordo. tamen veritas est scrutanda. And. Bar.
g ¶ Tamẽ quantũ. No. ꝙ quantũ ad fundandam iurisditionẽ nõ sufficit probatio per iurꝫ. ꝛ vide. c. veniẽs. el ij. de test. vbi dixit ꝙ requiritur ꝓbatio vera ꝛ plena, lꝫ iudicium sit summarium. ꝛ vide gl. in. c. ij. de re iudi. ꝛ ibi dixi ꝙ dꝫ scrutari veritas. vide Bar. in. l. pe. C. de po. vbi pulchre loquit. vide Bal. in l. Judices. j. de iudi. Pe. in. c. olim. de accu. vbi allegauit ꝙ voluit Bar. in. l. fili⁹. ff. de don. facit qd voluit idẽ Bar. i. l. j. ff. d test. mili. vide q̃ dixi in c. nouit. d iud. ꝛ in c. si clericus laicũ. de fo. cõp. vid tex. pro omnibus istis in cle. sepe. de v b. sig. vbi hoc probatur formaliter i X. ne veritas occultetur. vide Bart. in extraua. ad repri. ver. summarie. vbi dicit ꝙ non est summaria respectu probationum. ꝛ vide. c. j. de colla. ꝛ. c. nouit. de iudi. in ver. de plano. ꝛ in ver. ostẽdat sufficiẽter. l. inimecitie. ff. de adul. vbi non datur dilatio ad accusandum, sed sic ad probandum: qꝛ in. c. j. extra. de mut. pe. princeps mandat aliquando fieri incõtinenti. dicit ꝙ nõ potest fieri reconuentio, sed debet inquiri veritas. allegat gloss. singu. in. l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infec. ꝛ vide. c. fin. de heret. vbi in causa heresis proceditur simpliciter et de plano sine eduo artis, ꝛ tamen requiritur plena fides: ergo ꝛ c. Lu. ro. cõs. cxxij. loquitur de questione. ꝛ vide. c. quoniã. §. si. vt lit. non cõtest. in ver. summarie. ꝛ que ibi dixi. And. Barb.

a ¶ Item de citatione. No. de citatione generali, seu conditionali: puta si sua putauerit interesse., vide Bal. in. l. cū quidā. de le. ij. l. ad pereptoriū. ff. de iudi. Ang. in. d. §. meminisse. ꝛ ibi plene no. in tex. meo vide Bal. in l. quinquaginta. ff. de excus. tu. ꝛ tex. in. c. significauit. de testi. vbi vʒ citatio, si velit interesse. alle. illū tex. ad hoc Bal. in aut. si quis ab aliquo. C. de testi. An. Bar.

b ¶ Capitalis inimicus. Inimicus etiā presumptus q habet causas inimicādi, repellitur a testimonio. adde no. per Inno. in. c. cū oportet. in gl. x. inimicos. extra de accu. ꝛ dixi post Bar. i. l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt indig. si testis ignoret commissaʒ esse causam inimicitie nō est idoneus, ſm Bar. sing. in. l. j. in fi. ff. ō his q. vt idi.

c ¶ Septimo. Vide in ver. Itē q̄ro.

d ¶ Et ex his apparet. Not. ꝙ negare est defendere: ꝛ nō excipere. vid Bar. in. l. ad peremptorias. C. sen. rescin. nō poss. An. Bar.

e ¶ Octauo q̄rit. No. qd ratione dubij iudex putatiuꝰ non habet cognitionē. ꝛ istud sequitur. d. Ant. in. c. super literis. ꝛ ibi. Jo. an. ꝛ p eis facit. c. sua nobis. de offi. vic. ꝛ. l. lʒ. j. de pro cu. iūcta. l. ꝛ qr. ff. ō iu. om. iu. ne cob. qd etiā Bart. alle. l. Barbariꝰ. de off. preto. et similes: qr procedunt quādo erat error communis, ꝛ authoritas superioris, qd non est in casu nostro. ꝛ ita etiam ego tenui in. c. ij. de dila. ꝛ licet aliter loquatur ibi. Inn. tamen dictū in. c. sup literis. est commune. vide late Jo. de imol. in. l. quidam cōsulebant. de re iudi. ꝛ limita vt ibi per Ang. And. Bar.

iudices. cū si. Fallit qn̄ duo simul cōcurrunt, scʒ fauor probantis, ꝛ modicum preiudicium aduersarij. nam tunc sufficit probatio semiplena, vt. ff.
34 ad carb. l. iij. §. due autem sunt cause. ¶ † Quinto queritur qualiter exceptio obreptiōis debeat formari. Rūdet Inn. ꝙ exceptio obreptiōis dʒ qualificari ꝛ opponi in specie: qr nō omnis obreptio vitiat. ¶ Ratio que mouet Inn. est, qr exceptio generalis nō admittitur, que se habet ad illud, ꝛ ad contrarium, nisi exprimatur. qd est no. dignum. ita no. Inno. extra de appel. c. super eo. el. j. vbi etiam dicit Inn. ꝙ exceptio contra vnū testē in quo non pendet substantia probationis: quia est probatum per plures alios, non impedit reliquum processum ordinariū, vel delegati. quod
35 perpetuo tene menti. ¶ † Sexto queritur. quid si mendacium interuenit respectu vnius articuli, super quo fit interpretatio, sed non respectu totius cause. verbi gratia. Impetraui citationem vel edicti propositionem. opponitur coram commissario ꝙ preces sunt false: quia citandus nihil habet questionis cum impetrante: vel qr nō pōt citari, eo qd clericus. ¶ Modo queritur vtrum iste commissarius habeat de hoc cognoscere. dicit Inn. ꝙ citatoris nulla est cognitio, nā an aliquis sit citandus pertinet ad eum qui committit citationem: non ad eum qui exequitur. Istud enim magis est nudum ministeriū q̄ iurisditio. de hoc p Inn. extra de excep. c. dilecti. vbi etiaʒ ipse no. ꝙ differentia est vtruʒ quis citetur si sua crediderit interesse, an simpliciter. Primo casu citatio non arctat citatum quantum ad preiudicium persone: sed quantū solum ad preiudicium cause. Secundo casu arctat etiam quo ad preiudicium persone: vt non comparens possit excōicari, banniri, ꝛ mulctari, ſm Inn. Ibidem etiam no. Inno. ꝙ quando non subest causa citationis: citatus nō cōparens nō est cōdēnandus in expen
36 sis: sed tu dic vt. j. de iud. l. Sancimus. ¶ † Itē
a de citatione[a] generali vel speciali cum clausula, si sua crediderit interesse. addo quod no. ff. de noui oper. nun. l. de pupillo. §. meminisse. ꝛ. j. si manci. ita fuc. alle. l. ea quidem. Aliud exemplum qn̄ impetratur super vno capitulo est tale: Impe

f ¶ Qd rescriptum vires. No. quod rescriptū accipit vires ex intellectu scribentis. Aliter dicit Bal. in. l. j. ff. de cōsti. prin. in princip. alle. Inn. vide gl. in. super eo. de off. deleg. tex. in. c. cuʒ dilecta. de rescrip. in verbo, cum simus, ꝛ tex. in. c. cum ab eo, eo. ti. And. Barb.

g ¶ Scribentis. Vide. j. l. proxima.

h ¶ Rescriptū. Vide Ro. q tenet contrariū in. l. si Titius. ff. de ver. ob. p Pau. de cast. in. l. si rē. §. fi. hic alle. Et Bal. in. l. mutuē. de compēsa.

i ¶ Imo plus dico. Nota qd lʒ reus confiteatur rescriptū verū: tamē si est falsuʒ, sibi nō preiudicat illa cōfessio. vide qd dicit Lu. Ro. in. l. si is ad quē. de acqui. here. ꝛ vide Bal. in. l. cū allegas. C. ō vsur. An. Bar.

k ¶ Aduertatis. Vide. s̄. eo. l. prece.

¶ Aduertatis in ista materia. No. quod in rescriptis potius attēditur conclusio, q̄ petitio: ꝛ sic in libello. vide qd plene p̄dicte allegaui in quadā allegatiōe p illo de lolio. ꝛ vide Ang. q̄si. cccxvi. Bal. in. l. edita. C. de edē. ꝛ ibi dixi in. c. litere. de dilatione. dixi in rub. de rescriptis. in clementi. Idē in cōtractu. tex. est melior de iure ſʒ Bal. in. l. si volūtari. C. de rescin. vēdi. vide Bal. in. l. demū. prope prin. j. de rei vēd. tex. c. ex parte. lo secūdo de rescr. vbi in libello attēdit sola ɔclusio. vide Bal. in. l. ij. in. iiij. col. j. q accu. nō pos. l. nō dʒ. ad fi. ff. ō dolo. ꝛ in. c. ex pte. ō fo. ɔpe. ꝛ Bal. in. l. cū vltra. de nō nu. pec. j. l. fi. C. de fi. liber. j. l. ij. C. ō pe. he. qd no. Bar. in. l. Aureliꝰ. §. sticho. de lib. leg. ꝛ in. l. gallus. §. vj. ff. de lib. ꝛ posth. faciat. c. lʒ. eādē. p bar. ꝛ. c. ij. de ord. cog. p Inn. d. Car. in. c. dilecti. de iud. vbi alle. Bal. i. l. q stipēdia. C. de pcu. vid. Jo. de lig. d. Ant. ꝛ. d. Car. in. c. examinata. de iud. Jo. an. in. c. cū eccl'ia. ō cau. pos. ꝛ p ꝑe. ꝛ ibi. d. Car. ꝛ vid. c. super lr̄is. de accu. vbi attēdit qualit opponat exce

traui a principe ꝙ iudex deberet mihi dare nouam dilationem. opponitur contra rescriptum, quod tacui, ꝙ prima dilatio erat data de partium voluntate, ꝛ sic nō habet locum alia dilatio. certe iste obiectus debet audiri: quia respicit totam commissionem. ꝛ est decisiuus commissiōis. hoc probo per no. per Inn. extra de appel. c. si duobus. Tertium exemplum. Iudex noluit recipere testem, impetraui ꝙ compellatur ad recipiendū,
b opponitur cōtra rescriptum ꝙ tacui quod erat capitalis inimicus[b], certe admittetur iste obiectus diffinitiuus totius cōmissionis. vnde dicit Inn. quod nō solum inimicus ex animo, sed etiam presumptꝰ inimicus ex causa: quia habet causas inimicandi, repellitur, vt notat Inno. extra
37 de re iud. c. cū I. ꝛ A. ¶ † Septimo[c] queritur vtrū sit aliqua exceptio
c peremptoria, que posset examinari seorsum a principali, ꝛ videtur quod non: quia prius debet examinari actio q̄ exceptio, vt. j. de excep. l. si quidem. Item qr si vera est exceptio, p̄supponit ꝙ sit actio, vt insti. de excep. in prin. In contrarium. nam etiam peremptoria exceptio examinatur seorsum a principali, vt. j. de plagia. l. preses. So. aut ista exceptio peremptoria opponitur in genere contra speciem, aut in specie contra genus, aut in genere contra genus, aut in specie contra speciem. Primo casu qn̄ opponitur in genere contra speciem. verbi gratia: peto centum ex causa mutui, tu producis instrumētū generalis refutatiōis, certe ista exceptio generalis non presupponit speciem: ꝛ ideo non potest examinari, non contingendo factum principale, vnde si ante lit. contest. producitur instrumentum generalis refutationis, iudex non debet procedere ad contest. litis. sic intelligo qd no. in. d. c. j. de li. contest. lib. vj. Si aūt opponit exceptio in specie contra genus, de necessitate contingit genus. Idem si in genere contra genus, vel in specie contra speciem. ꝛ hoc est verum qn̄ excipitur de eo quod decidit totam litem, sed qn̄ decidit partem litis: tunc loquitur. s. de iur. ꝛ fac. ign. l. cū falsa. ſm vnā lec. ꝛ de mino. l. intra vtile. nā minor etas pōt examinari seorsum a lesione, ꝛ per cōsequens seorsum a iure restitutionis in integrum. Idē dico in. d. l. preses. nā ratio dominij potest examinari seorsum a crimine plagij: qr non hʒ eandem radicē: ꝛ q per aliam viam debet reddi causa testimonij, ꝛ per aliā rationē. ꝛ ex his
d apparet[d] qn̄ exceptio que perimit potest examinari seorsum, ꝛ quādo nō. De negatione autē: qr negare proprie nō est excipere, sʒ est defendere: certum est qd eadem est examinatio affirmatiue, ꝛ negatiue, vt in. c. testibꝰ
38 rite receptis. de testi. in cle. ¶ † Octauo queritur †. pone qd rescriptum
e est falsum, vel non concessum, nunquid ratiōe dubij iudex putatiuus habeat cognitionem? mirabile est. Pe. Ja. bu. ꝛ Cyn. dicunt qd sic. arg. ff. de iud. l. si quis ex aliena. sed illa lex nihil facit: qr loquit in eo qui preest alicui iurisditioni, sed in eo qui est omnino priuatus, sua opinio non facit eum iudicē. Dicit Bar. quod imo facit eū iudicē: qr constituit eum in possessione bona fide, quod ridiculum est dicere: qr vt dixi, est omnino priuatus ꝛ in istis in corporalibus requiritur aliquis titulus, ad hoc. j. de munerarijs ꝛ actuarijs. l. actuarios. lib. xij. ꝛ quod no. j. de eo qui pro tut. l. ij. Nam exceptio falsi iudicij reddit processum nullum. hoc tenet Inn. extra de rescri. c. super literis, vbi dicit qd false litere iurisditionis non cōferunt iurisditionē. ¶ Dices tu. ergo semper opponetur exceptio falsi, ꝛ sic non poterit procedi. Respondeo. imo procedetur, ꝛ iustificabitur pcessus ex ipsa veritate, vnde ipsa exceptio non suspēdit processum: sed aut est vera, ꝛ processus est nullus, aut est falsa, ꝛ processus tenet, siue iudex examinauerit eam, siue nō: quia cum super ea non possit efficaciter pronuntiare, non habet super ea cognoscere, nisi hoc velit facere ad suaʒ informationē, ꝛ prudenter tunc facit: tamen nō est de necessitate ordinis
39 iudiciarij. ¶ † Preterea contra dictos doc. facit id qd dicit alibi Inno.
f ꝙ rescriptum vires[f] accipit ex intellectu scribentis[g], vt ipse not. extra de
g excep. c. cum ecclesiastice. sed certe est qd si falsum est rescriptum[h], ibi nō
h est consensus. ergo ꝛc. vt. j. de fal. l. ex initio, imo plus dico[i], ꝙ si reus con
i fiteretur rescriptum esse verum, ꝛ appareret postea qd esset falsum, quod non sibi preiudicaret confessio, iuxta no. per Inn. extra de excep. c. cum
40 venerabilis. ¶ † Nono queritur, quid si rescriptum est verum in causa, ꝛ falsum in obligatione, sed postea obligatio superuenit, nunquid super hoc iudex delegatus poterit pronuntiare? ꝛ videtur ꝙ sic: quia tempore pronuntiationis est vera causa, ꝛ vera obligatio, vt. ff. de pig. act. l. lege si in rem. §. fi. Contrarium dicit Odof. ꝙ coram iudice delegato nō pdest ius superueniens. primam parte tʒ Pe. ꝛ Cy. sed secunda pars videtur verior, propter dolū impetrantis rescriptum contra eū contra quē nihil habebat tunc questionis, vt extra de rescript. c. fin. vbi videtur casus de
41 hoc. ꝛ tene menti: quia est magna limitatio multarum legum. ¶ † Decimo ꝛ vltimo queritur, quid si causa erat vera tempore rescripti, sʒ tempore iudicij est falsa: quia partes post rescriptū pepigerunt. Dicit Odofre. ꝙ iste iudex delegatus non poterit cognoscere: quia tacite videtur renuntiare rescripto. argumen. ff. de in ius vocand. l. neq3 impuberes. §. fina. ad hoc facit quod not. Innocē. extra de rescript. c. mandatum. vbi dicit quod non intelligitur pro eo rescriptum, qui contrarium facit eius quod rescriptum est, ad idem. ff. de minori. l. si filius. ff. de diuor. l. fina. ꝛ argumetum infra de pactis. l. postquam liti. Petr. dicit contra. ꝛ idem Cyn. quia hec exceptio est peremptoria, vnde non impedit iurisditio
42 nem, sed debet opponi in propria via, secundum Petrum ꝛ Cyn. credo
k primam partem veriorem ratione tacite renuntiationis. argumen. extra
l de cōsti. c. cū. M. ferrariem. ¶ † Aduertatis[k]. in ista materia[l] vnū dicit Inno.

Inn. qd in scriptis attẽditur poti⁹ cõclusio quã petitio. ita dicit Inno. extra de rescri. c. super literis. in gl. sup verbo, in coi forma. qd est hoc dicere: nã petere ⁊ concludere idẽ est. R̃ndeo idẽ est in libello cõuẽtionali: nã ista verba quare peto, sunt verba cõclusionis: q: eiusdẽ est petere ⁊ cõcludere. Nam i libello cõuentionali nõ cõcludit iudex, s; actor. secus est in libello p̃cep̃n: naz pars petit ⁊ rescribẽs cõcludit. ⁊ illud dicit Inn. qd est ponderandũ, q: forma mãdati pendet ex mãdato: vt ipse no. extra de
43 off. deleg. c. si pro debilitate. ¶ † Ultimo circa p̃dicta ponã quedã no
a tabilia. Primo q semp id est p̃bandũ[a], qd est causa iurisditionis: ⁊ hoc quo ad iurisditionez. Itẽ semp est id probandũ, qd est causa libelli: ⁊ hoc quo ad diffinitiuã. ista probant de fo. cõp. c. cum sit generale. ⁊ de priui.
44 c. ex parte abbatisse. p Inn. ¶ † Ex hoc apparet scdz notabile q obreptio in causis cause nõ vitiat iurisditionẽ: q: nõ põt examinari in primo limine iudicioꝝ: sed obreptio in causis cõmissionis vitiat iurisditionez: vt si qs impetrat delegatũ, tanq̃ ordinarius sit negligens, vel absens. vel tanquã impetrans sit sub protectiõe ecclesie, vt vidua impetrat a pa
45 pa. vt extra de off. de leg. c. significantibus. ¶ † Ultimo no. q exceptio p̃posita ad vnũ finẽ in principio, ⁊ tũc repulsa põt verificari ⁊ reiterari in negotio principali s̃m Pe. ⁊ alios. ⁊ hoc subtili ratione: q: qñ est diuersus finis excepionis dicitur quo ad reũ esse diuersa res: q: in excipiente finis exceptionis ⁊ ipsa res est id quod intẽdit cõsequi. sed vbi est diuersa res, nõ obstat exceptio rei iudicate. ergo ⁊c. vt. ff. de excep. rei iud. l. cũ queritur. hoc p̃batur. ff. de euic. l. vendicantẽ. cũ. l. seq. cũ si. ff. de excep. rei iud. l. cum queritur. Non sunt hic alia in materia huius. l. licet Iac. bu. in repetendo tractet materiam. l. vlt. ĩ. eo. in lec. noua,

¶ Lex tertia.

Puniri iubemus. ¶ Ubi rescriptũ d: falsum, recipienda est p̃batio super obiectu: alias punit iudex. h. d. s̃m vnũ intellectũ. vel non loquit hic de falso p̃prie sumpto, sed de mẽdacio impetrãtis: super quo iudex debet recipere probationẽ. ⁊. h. d. s̃m aliã lect. ¶ Et no. dicunt[b] gl. ⁊ Odo. cõtra miseros p̃latos qui credũt ita literis[c] dñi pape, q nõ permittunt aliquid examinari circa ipsas: nã certe debẽt permittere. sic extra de rescrip. c. si quando. vt si opponitur de obreptione s̃m ipsos. Sed aduerte circa hoc: q: aut opponitur falsitas literarũ: ⁊ debet admitti p̃batio: vt not. in. c. super literis. de rescript. per Inno. Aut opponitur mendacium impetrãtis in eo quod non vitiat literas: ⁊ nõ debet admitti probatio frustratoria: vt. l. j. s̃. eo. Aut in eo qd vitiat: ⁊ debet admitti p̃batio, quãdo quis vult p̃bare contra narrata per partem, sed cõtra disposita per p̃cipem nõ admittitur probatio: vt in. c. literis. de probã. in clementi. ¶ No. hic puniri iudicem qui licitam ⁊ debitam p̃bationem non admittit ⁊c. Bald.

☞ Executor an possit cognoscere de meritis cause.

¶ Lex quarta.

Et si nõ cognitio. ¶ Etiam vbi executio cõmittitur, de veritate p̃cium inquiritur: ⁊ si pronuntiat rescriptũ nõ tenere, ordinarius cause habebit decetero p̃cedere in principali. h. d. vel sic. Iudex executiõis habet cognitionẽ obreptionis. ¶ In text. interuenerit. ⁊ per hoc p̃nũtiat rescriptũ nõ valere, vel nõ tenere. ¶ In text. inquiri ab ordinario. nõ ab isto: qñ nõ habet iurisditionez: vt extra de off. deleg. c. significantibus. s̃m Odof. S; aliq̃ dicũt q ratione obrepsitionis nõ debẽt pronũtiare: s; debẽt in causa procedere s̃m tenorẽ veritatis. ⁊ hoc plenarie declaraui in. l. p̃scriptiõe. ¶ † No. hic q executor cognoscit de meritis cause, cõtra. ĩ. de excep. rei iud. l. si vt p̃ponis. So. ibi loquitur in executore facti. i. in nũtio. iste enim, nõ cognoscit: q: nullam habet iurisditionem, sed lex nostra loquitur de iudice executore, qui appellat executor iuris s̃m Odo. ⁊ oẽs. ¶ Scdo oppo. q etiã iudex non habeat cognoscere: sed solũ exequi. vnde vr̃ obstare. ff. de ind. l. si p̃tor. §. si. So: aut sine cognitione est liquidũ q sentẽtia nõ est exequẽda: q: hoc cõstat per alleg. l. ⁊ tũc nõ est dubiũ q d; exequi. Aut requiritur aliqua cause cognitio: puta q: executio est cõmissa cõditionaliter: puta, si tibi cõstiterit ⁊c. tũc nõ est dubiũ q d; de cã cognoscere: vt no. Inn. in. c. dudum. de p̃sump. ⁊ no. in. c. ĩ. de off. delega. in cle. vel dic, aut est cõmissa executio parata, aut executio paranda. primo casu dic vt dixi in. l. j. ff. de iur. ⁊ fac. ign. q si eadem re fit executio. cessat causa cognitio. Si in alia vel diuersa re, est necessaria cause cognitio s̃m Inn. Adde qd idẽ Inno. not. de re iud. c. decetero. de app. c. ex rõne. ⁊ Ber. extra de off. de leg. c. pastoralis. §. q: vero. ⁊ vide Bar. in. l. a diuo pio. in prin. de re iudi. Aut cõmittit executio parãda per p̃cessum: ⁊ p̃bationes, ⁊ p̃nũtiationẽ ⁊ tũc nõ est dubiũ q habeat cognoscere de cã rescripti tm̃. qñq; cognoscit de causa cause: vt extra de rescrip. c. sup literis. ⁊ dixi. s̃. eod. l. p̃scriptione.

1 ☞ Mendacium in causa fina, concessionis, reddit concessionẽ inutilẽ.
2 Et que sit pena huius legis. 3.

d ¶ Lex quinta.

1 **Et si legibus.** ¶ Mendacium[d] vitiat priuilegium. h. d. ¶ † No. prout hec lex intelligit de priuilegiis, q mendaciũ in causa finali cõcessionis, reddit cõcessionẽ inutilem. Ecce exẽplũ. Quidam miles ignominie cã missus ipetrauit a p̃ncipe priuilegiũ veteranoꝝ: vt impetrauit stipẽdia quib⁹ carere debebat p̃pter suũ facinus, asserẽs se legaliter seruiuisse, ⁊ remissuz honeste. certe tale rescriptum est nullũ: q: nimo iste impetrãs d; puniri: q: obrepsit principi, vl aliq̃
2 superiori. ¶ † Et no. q sepe incidũt stipẽdiarii ⁊ p̃uisionati in hãc legẽ. ⁊ dicunt aliqui q est pena arbitraria cõtra istũ obrepientẽ. Aliq̃ dicũt q est pena falsi. circa qd sic distingue. Nã interdũ obri
e pitur in petrãdo: [e] tũc aut est casus in quo sit pena determinata, ⁊ sta bo determinatiõi legis, vt ĩ. de his que a nõ dño. l. fi. Aut nõ est pena determinata: ⁊ tũc vr̃ esse pena arbitraria: vt hic. ⁊ ar. ff. de effra. ⁊ expil. l. j. §. expilatores. Aut obripitur litigando: ⁊ tũc aut in ciuili cã, aut in criminali. primo casu nõ est alia pena q̃ expensarũ refectio, vt not. in p̃emio insti. sup verbo, calũniantiũ iniquitates. scdo casu: aut obripit accusator a
accusando, ⁊ punit pena talionis: vt no. ĩ. de accusa. l. j. ⁊ fi. aut obripit reus mẽdaciter negãdo: ⁊ tũc nõ punit de mẽdacio: sed de delicto intentato: q: parcit se defendenti etiam per fas ⁊ nefas b
nã licitũ est famã ⁊ sanguinẽ suuz cuilibet defendere, vt in. l. j. de his qui sibi mor. cõsci. Interdũ obripit p̃bãdo: tũc, siue sit reus, siue actor, punit pena falsi. vt. ff. de fal. l. si qs obreserit. ⁊ nihilomin⁹ actus est nulli⁹: vt ibi patet. Interdũ obripit deierãdo: tũc aut est testis, aut pars. si testis aut in cã capitali, ⁊ punitur le. cor. de sicariis. vt ff. ad. l. cor. de sica. l. j. post prin. Aut non est capitalis, ⁊ punit. l. cornelia d falsis. vt. ff. ad. l. cor. de fal. l. j. Scdo casu, qñ est periuriũ in pte, ⁊ nõ
3 in teste: dic vt. ĩ. d re. cre. l. ij. ¶ † Scds intellect⁹ huius legis est in rescriptis impetratis in forma iustitie. pone exemplũ, qd de facto vidi: quidã exposuit potestati q Titius erat exbãnitus in capite: ⁊ ille impetrauit licẽtiã qd ille tanq̃ bãni
tus caperet. c
⁊ reuera ille nõ erat illud corp⁹: tñ capt⁹ est, ⁊ in periculo mortis positus q: vix potuit p̃bari de diuersitate corporis. certe iste impetrãs pp nimiã improbitatẽ punit leuissima pena p̃sitã legẽ: ⁊ de facto vidi quẽdã pp hoc deca d
f pitari. op; tñ cõstare[f] q false hoc fecerit. ⁊ hoc est q litera dicit mẽtientis inueniatur improbitas.

1 ☞ Rescripta inutilia nõ sunt admittẽda p iudicem cause.
2 Rescriptum contra ius diuinum, an valeat.
3 Interpretatio vel distinctio iuris diuini facta p e
legem, qualiter appellari debeat. 4.
Rescriptum, vel ciuilis cõstitutio an valeat cõtra ius diuinũ.
Rescriptum an debeat continere non obstante f
tali statuto.
5 Rescriptum si est contra priuilegium alicuius debet de illo fieri mentio.

¶ Lex sexta.

Omnes cuiuscũq; ¶ Rescriptũ cõtra publicã vtilitatẽ tanquã iuri cõtrariũ, nullius est momẽti. h. d. vel sic. Rescriptũ cõtra ius cõstitutionis: vl cõtra publicã vtilitatẽ, nõ v;. h. d. ¶ No. q generalis cõstitutio est obseruãda potius q̃
1 rescriptũ. ¶ † Scdo no. q rescripta inutilia non sunt per iudicẽ cause admittenda, ⁊ idem dico in aliis instrumẽtis inutilibus, q iudex nõ d; pati q redigãtur in actis: nec quod occupent publica [illegible]. facit. s̃. de precibi. impera. offe. l. rescripta. ¶ Circa istã legẽ vos habetis gl. distinguentem, quã distinctionem relicito queren domam cum multiplex sit cõstitutio generalis. g
s. diuina ⁊ humana. Itẽ humana subdiuiditur in constitutionem iurisgentium: ⁊ constitutionem iuris ciuilis vniuersalis, ⁊ iuris ciuilis municipalis, vel cõsuetudinarii: de omnib⁹ istis est q̃rẽ
2 dũ. ¶ † Et primo q̃ro, vtrũ valeat rescriptũ z iusdiuinũ. R̃ndet. gl. q nõ: tñ bene potest distinguere cõstitutio humana legẽ diuinã: vbi gratia dicit lex diuina, in ore duoꝝ, vel triũ stat oẽ ver
g bum. Lex humana[g] dicit. q est verũ regulariter. fallit in testamentis, ⁊ in quibusdã aliis casibus.

ptio. ⁊ sic attenditur conclusio text. in. c. tue. de petit. vide Bal. in. l. certi cõdictio. in prin. ff. si cert. pet. vide do. Anto. in. c. cue ad sedẽ de rest. spoz ⁊ in. c. fi. de iudi. ⁊ ibi Ioan. de imo. Bart. in. d. l. certi cõdictio. vide Lud. ro. cõ. cxxx. tex. in c. series. de testi. ⁊ ibidẽ. Abb. Ant. Bart.

¶ Probandum. Vide Bal. in. l. p hãc. in princi. ĩ. de tempori. appel.

¶ Et not. dicunt No. cõtra miseros prelatos, qui non permittũt aliquid examinari cõtra literas pape. vide tex. in. c. si quando de rescri. ⁊ ibi Io. de imo. dicit allegari tex. in aut. de mãda principũ. §. deinde. ⁊ in. c. ij. de fal. vide ibi domi. Car. ⁊ alios. And. Barba.

¶ Literis. Vide qd not. Bald. in. l. fi. in. j. col. ĩ. sent. rescin. non pos.

¶ Mẽdaciũ. Ad intellectum huius legis vide Bal. in. l. p̃scriptione. in ver. nunc respõdet, post prin. s̃. eo.

¶ Impetrando. Vide Bal. in. l. p̃scriptione. in versi. itã oppo. ad illã legẽ. ⁊ ibi Bal. s̃. eo.

¶ Oportet tamẽ constare. Tenemẽti, qd debet probare q false impetrauit falsuz rescriptũ. vide gl. singularẽ s̃m Mod. in c. sup literis. de rescr. vbi nõ presumitur dolo impetrasse. vide gl. in. l. si tutor. ĩ. de iure. resti. mi. ⁊ vide. c. ex parte. d off. or. vbi p̃sse sumit q nõ ex pre erit veras causas excommunicationis. And. Barb.

¶ Lex humana. Lex humana potest distinguere legem diuinã: vide Bart. in. l. omnes populi. ff. de iusti. ⁊ iure. An. Barb.

a ¶ Alij vocant. Bal. in c. ĥ. de proba. ponit alium modum loquendi et se necessarium. vide ibi. And. Barb.

b ¶ None, dicrat statutū. Statutum ex causa potest permittere homicidium. vide Bar. z Bal. in l. vt vim. ff. de iust. z iure. z ibi notaui. vide. l. j. de condi. z demon. Bal. dixit in rub. de consue. And. Barb.

c ¶ Adde tu ꝙ de iure cōmuni nō valet tale statutū vt no. iste in. l. cū mulier. ff. so. ma. Bar. in. l. vt vim. ff. ō iust. z iure. z Fel. i. c. a quę in eccliesiarū. col. ĥ. ver. per istas conclusiones infertur. extra de cōst. z co. seq. qō itelligo in corpore. sec⁹ autem de reb⁹: vt in se. postil. nec etiā ō iure cano. talis offensio est permissa vt no. Host. i. c. fi. extra de cōsue. vide ad hoc omnino Alex. consi. ix. vū. per tot. vol. iij. vbi ponit qualiter intelligatur tale statutum. Celsus.

c ¶ Impune offendi. Addō Bal. in. l. vt vim. ff. de iust. z iur. vbi an bānito possit dari damnū in bonis. z gl. iij. q. v. c. dixit dominus. in vers. furtū. & Addō istū in. c. j. de lege coura. in vsi. feu. z in. l. j. ℞. sed hic querit. de here. inst. secus au rem de iure muni cipali, vndeper statutū potest impunitas permitti, vt no. Bar. in. l. amissione. ℌ. qui deficiunt. ver. aduerten dus est. ff. de capi. dimi. iste in. l. gracchus. vers. allegat ad. q. j. ℌ. de adult. d. nie⁹ Jas. may. in l. omnes populi. col. xxv. vbi limitat nō procedere de iure canonico: vt ℌ. prox. i. apost. dixi. ff. de iustitia z iur. e z Albe. de rosa. in vi. parce statu. qō. xvij. z adde quod dixi. ℌ. prox. apost. Celsus.

c ¶ Quarta ꝙstio. Statutum nō intelligitur sublatum per rescriptum principis. quid autem erit in superiore, qui est de municipio: an videatur derogare statutis municipū. Alij qui allegant ꝙ sic. per tex. l. i. C. de presert. long. tempo. vbi vide omnino si verum dicunt. z an sufficiat opponere clausulam, non obstante tali statuto. vide. Andr. Barba.

e ¶ Rescriptum. Vide Bal. in. l. j. ff. de consti. prin.

f ¶ Nō obst. Adde qō generalis clausula derogatoria priuilegiorum est clausa in corpore iuris. l. ĥ. ℌ. legaris. ff. de iud. cū cōcor. Fallit i cōi nota to ꝙ Bal. in. l. humanū. ℨ. de legi. dū allegat Arch. in. c. j. de cōsti. in. vj. Itē per generalē clausulā nō obstāte, appositā in collatione beneficij, cuius ius patronatus est laicorū, nō intelligitur derogatū ordinationib⁹ factis per laicos fundatores in fundatione beneficij que fuerūt ꝙ papa vel epm cōfirmate. sm dnos de ro. in decl. nouis conclu. ĥ. Itē per clausulā generalē, nō obstāte, nō tollit priuilegiū cōcessum ad pias causas: puta fabrice ecclesie, rex. est no. in. c. si propter tuas. de resci. in. vj. facit. l. liberis. la. ū. ℌ. post humis. ff. de ali. z cibaria. leg. nec ꝙ ralez clausulā intelligit derogatū illis priuilegijs, quibus nō est verisimile cōcedente derogasse

6 infringi. ¶ Sed nūquid est necesse qō dicat nō
f obstāte tali statuto: posito sub rubrica tali, an vero sufficiat dicere nō obstāte aliquo statuto, vel aliqua cōsuetudine in ꝯrariū dictāte, vel dispōnente? Rñ. cū fit mētio statuti vel cōsuetudinis, videtur fieri mētio specialis, nam ipsa ꝙsuetudo vel statutū est quid speciale: z ideo tunc vz rescriptum illius qui tali statuto vel consuetudini pūt derogare vt. ff. de sepul. vio. l. iū. ℌ. diu⁹. Nā aūt rescriptū est contra ius cōmune, sunt opiones: quia quidam dicunt ꝙ debet fieri specificata mētio de lege contraria. ¶ Alij dicunt ꝙ sufficit generalis clausula, non obstante aliqua lege, que in contrarium loqueretur: sed dicoqō aut illud rescriptum est prohibitum in specie: z tunc requiritur specialis clausula: exēplū in. l. j. ℌ. fi nup. ex resci. peti. ℌ. de natu. li. i. j. z. ℌ. de rescin. ven. l. ratas. Si autem est prohibitum in genere per viā regule. l. nec dammosa. ℌ. de preci. imper. offe. tūc credo ꝙ sufficiat clausula generalis non obstante: vt sic generalis clausula derogatoria deroget generi, z species speciei: nō autem genus speciei. g

7 arg. ff. de leg. ĥ. l. legatorū. ℌ. qui plures. ¶ Ul
g timo scias ⁵ ꝙ rescriptū interdū est cōtra aliquius priuilegium: z tunc non valet, si nō facit mētionem de illo priuilegio, vt extra de rescrip. c. cū ordinem. z. ℌ. de silentiarijs. lib. ℨ. l. decurionib⁹.

h z ibi no. z. ℌ. de fundis ⁶ z saltibus rei dominice. l. si qua loca. lib. xj. z quod ibi no. ꝛc.

¶ De diuersis rescriptis z pragmaticis sanctionibus. Rubrica.

1 ☞ Que in prefationibus rescriptorum dicuntur in sequentibus repetita intelligunur.

2 Beneficium collatum vni, porrigitur ad consortem.

3 Debitor qui accepit mutuum a quodam creditore, postea putans debitum esse vsurarium, facit inhiberi per episcopū iudici seculari, ne aliquid nouū faciat contra eum, an propter hanc inhibitionem fideiussor eius sit turus a iudice seculari.

¶ Lex prima.

Si libellū. ¶ Preiudicū parui tas, z rationis ideritas facit quod in responsione intelligatur repetita persona que in interrogatione precessit. h. d. sm Bar. vel sic. rescriptum communiter impetrati,

1 presumitur verisimile concessum. ¶ Nota ꝙ que i
i in prefationibus rescriptorum dicuntur, in subsequentibus repetita intelliguntur, concordantie sunt in glo. facit extra de appel. c. ĥ. requiris.

2 ¶ Nota secundo quod beneficium collatum vni, porrigitur ad cōsortem, facit. ff. de lib. leg. l. si is qui duas. Contra hoc oppon. quia quod de vno dicitur, de alio negari videtur: vnde videtur obstare. ff. de mi nibus. l. z si fine. ℌ. sed quod

sm Archi. z Joā. and. in. c. i cui. de pb. i vi. arg. l. obligatione gnali. ff. ō pig. z i. c. ĥ. de dec. in. vi. z in. c. fi. ō of fi. vica. i. vj. z tener Rom. in. l. si vero. ℌ. de viro. in. xvij. limitatione prime partis. ff. so. mar. z plene in. d. c. cui. z nor. ꝙ generalis clausula nō obstantibus. nō tollit defectum seu impedimentū persone, vel alteri⁹ rescripti: sub cadē data, secundū Paul. de leza. in. c. dilectus. el. iij. extra de preben.

¶ Ultimo scias. Vide in. c. veniēs. extra de reser. cum ibi no. z in. c. j. vbi plene extra de rescri. z. xvij. q. v. in summa. Et vide Bal. in. l. non plures. in fi. ℌ. de lacto san. eccl. z quod dixi post Jmo. in. l. fi mihi z tibi. ℌ. in legatis. de legat. primo, vbi Paulus de castro. Bald. in vers. qui vero. ℨ. in secūda consti. C. z Bar. in. extra nag. ad reprimen. in verbo, non obstante, in vlt. col. z in. l. si cum mihi. ff. de dolo. z not. in. c. j. in fine. z in. ℌ. iancimus, quo tempore miles. et Bald. in. l. j. in. j. colum. ff. de cōstitu. pun. z an si vnum priuilegium deroget alteri, sufficiat generalis clausula nō obstante, videpleone doct. in. c. i cui de prebēdis. in. vi. z Federi. de senis in cons. ccxxxij. incipiē. Lasus talis est, monasterū suū. z in consi. clvij. incip. habitator. Jo.

¶ Nota quod que. Not. de prefationibus. z vide que notauimus proemio clementi. And. Barb.

Papiala.

Papinianus. Solu. distingue, quod quedam sunt cõnexa, & que procedunt p candem rationem: tunc quod de vno conceditur, videtur de alio cõcedi: vt hic. ¶ Quedã sunt separata: tũc quod de vno conceditur: de alio omitti videt: vt. j. de dona. inter vir. & vxo. l. si maritus. Quedã vero
a sunt cõtraria que procedũt per diuersam rationem: tũc qd de vno[a] affirmatur, de alio videtur denegari: vt in. l. contraria. & extra de presump. c.
b nõne, & facit ad responsionẽ[b] positionũ, q ille qui negat vnum contrariũ videtur affirmare reliquũ: & econuerso. Tene mẽti hãc doctrinã. ¶ Oppo. scdo, & videtur q persona nõ intelligatur repetita. de verb. ob. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. Sol. hic tractatur de modico preiudicio: & q: cõceditur rescriptũ ad iuris cõis obseruantiã: sed in. l. cõtraria tractatur de magno preiudicio: & sic nõ ob. fm Bar. Tertio oppo. de. l. in iudicio. ff. fa. herci. nam si sentẽtia comprehendit vnã personã de pluribus cõsortibus, non propterea extẽdit se ad alios cõsortes. idem probatur. ff. de iudi. l. nõ idcirco. Sol. aliud in sentẽtia, aliud in rescripto: q: in senten
3 tia tractatur de magno preiudicio: & sic non ob. ¶ † Iuxta hoc ego formo vnã questionem. Ego a quodam accepi centum mutuo, & feci char
c tam duplicẽ dedi fideiussorẽ[c], postea in curia episcopali ego petij declarari contractũ vsurarium nomine meo: & nomine fideiussoris mei agẽdo: peto insuper inhiberi iudici seculari ne vllã faciat nouitatẽ. mõ vicari⁹ dñi epi scribit potestati q nullã faciat nouitatẽ cõtra me principalẽ. capitur interl. fideiussor. queritur vtrũ vigore istius pcepti debeat relaxari. videtur q sic: quia petitio erat formata cõi nomine: ergo eo modo debet intelligi rescriptũ illud: cũ hic agat de modico piudicio: cum ius nõ auferatur, sed differt. s. de preci. impe. offe. l. quoties. In ꝯriuz videt: q: lex nostra loquit de libello supplicatorio, secus in actu contradictorio. et
d videtur expressum in. l. creditor[d]. in prin. in tex. & gl. ff. man. &c.

1 ☞ Rescriptũ est ppetuũ, nõ tm̃ annale: nisi aliudi rescripto diffiniat.
2 Rescriptum quanto tempore durat.
3 Priuilegia sunt perpetua: qualiter tamen tollantur per actũ contrariũ.

¶ Lex secunda.

1 Falso asseueratur. ¶ † Hoc dicit: rescriptũ est perpetuum, non autẽ est annale: nisi aliud tempus diffiniatur in rescripto. h. d. & est no. tex. & ista lex loquit in rescripto de priuilegijs. non est dubiũ q sint ppetua: vt in aut. ꝯstitutio q de dignit. §. illud. ¶ In tex. ibi, ad ius, id est ad iuris obseruãtiã: vt sunt rescripta ad lites, & ex isto text. oritur ille modus loquẽdi rescriptũ ad iuris obseruãtiã: est nõ priuilegium. ¶ In tex. ibi, nõ fit comprehẽsum. si eñ diceretur in rescripto principis post annũ, vel mensez minime valiturũ, nõ duraret vlterius vt extra de
2 offi. dele. c. de causis. ¶ † Querit hic gl. quanto tpe durat rescriptũ. Respondet gl. aut cõcedit rescriptũ actori aut reo. Si actori, tãto tpe durat rescriptũ quantum durat actio. vnde si actio durabat sex mẽsibus: rescptũ erat semestre. Si actio erat ãnalis, rescriptũ erat ãnale. si aũt erat triginta annorũ durabit rescriptũ triginta annis. si erat centũ annorum, durabit rescriptũ. c. annis. & idẽ dico in ꝯseruatoribus qui dant a papa: q: tãto tpe durat iurisditio, quãto tpe durat actio fm theoricã istius gl. Scdo casu qñ conceditur rescriptũ reo. dicit gl. q istud rescriptũ qd cõceditur ad excipiẽdũ, nõ finit tpe: vt. ff. de doli exce. l. pure. §. fin. Idẽ vr in arbitrio alicui concesso, q si res est integra, & in iudicium nõ deducta, fit perpetuũ. fallit qñ dabat arbitriũ in volũtate: q: est annale, vt. j. cõmu. de le. l. si. §. j. lz si res in iudiciũ de ducta coram arbitro. laspo triẽnio expirat cõpromissum p tacitã desertionẽ: vt no. ff. de arbi. l. sed & si cõpromissum. & l. ita si vnus. §. j. ¶ Extra pdicta ꝯ istã. l. oppo. q rescriptũ nõ durat vltra anni spatiũ. vnde videtur obstare extra de rescip. c. plerũq. & c. si ante. Sol. aut est impetratũ. vnũ rescriptũ. tñ & tũc loquitur hic. aut sũt impetrata plura rescripta: tũc aut vnũ ab actore, aliud a reo. & primũ rescriptum euanescit p impetrationẽ secundi lapsu anni: vt in capitulis ꝯdijs. aut ab eadẽ parte sunt impetrata plura rescripta: & tũc aut simul ad eosdẽ iudices, & sub eadẽ forma: & nõ censet nisi vnũ rescriptũ. vt. ff. de testa. l. vnũ. aut ad diuersos iudices, & sub diuersa forma: & tunc dic vt in
3 c. vl. extra de rescri. ¶ † De priuilegijs vero dic qd priuilegia sunt perpetua: q: sunt leges priuate: vt. iij. dist. c. priuilegia. & de ver. sig. c. abbate. tñ qualiter tollantur & qñ p actũ ꝯriũ, vel diuersũ, vel nõ vtẽdo amittãtur. dic vt no. p Pe. & Dy. j. de exc. tuto. l. voluntaria. & per Inn. extra de cõsti. c. cũ accessissent. & de priuile. c. accendẽtibus. vbi omnimo videas

1 ☞ Originale priuilegiorum, & rescriptorum, quale fit.
2 Insinuare nihil aliud est quam producere facere coram iudice.

¶ Lex tertia.

Sancimus. ¶ P originalia, nõ p exẽpla fit pbatio rescriptorũ. h. d. fm vnũ intellectũ. Istud est verũ, nisi sint legitime exẽplata citatis citandis: tunc eñ quo ad citatos & quo ad eos qui non debuerũt citari: q: tũc eorũ nõ intererat: tale sumptũ facit plenã fidem: vt no. j. de eden. aut. si quis in aliquo documẽto. & l. chirographũ. in prin. ff. de ad
1 mini. tuto. ¶ † In rescriptis & priuilegijs, dic q illud est originale qd hz bullã: al's nõ põt esse originale. & adde. j. eod. l. sacri affat⁹. ¶ Ali⁹ intellectus huius legis est, q lz primũ sumptuz legitime exẽplatũ faciat fidem: tñ exemplũ exẽpli nunq facit fidẽ fm dictũ Rich. malũ. & Cy. qd est valde no. facit. l. fi. j. de fi. instr. ¶ In cõtrariũ vr: q: registrũ & legitime exemplatũ hz vim originalis: lz pprie non sit a
originale, cum sit diuersa manu scriptũ facit ad hoc. c. cũ in iur. c. extra de off. dele. Et qd dicebãt q exẽplũ exẽpli nõ facit fidẽ, pbo. est enim simile testimonio de auditu auditus, q nõ facit fidẽ.
2 hoc alibi no reperit. ¶ † Ultimo no. q insinuare
e nõ est aliud q pducere facere corã iudice. cõcor. j. de test. l. omniũ. Et p hoc pridie cõsului q instrumẽtuz factuz corã iudice decretũ interponente, censet insinuatũ: lz iudex nõ pnuntiauerit sup insinuatione: lz Gui. no. ꝯriũ. s. de sa. san. eccl. l. illud. vbi plenius q hic dixi. & vide q dixi. j. g. ad mit. ad bo. pos. poss. super rubr. & dic vt ibi. Bal.

¶ Lex quarta.

Si qua beneficia. b
Nõ valent rescripta sine die & cõsule cõcor. xxv. q. ij. c. si qua vbi est hec lex canonizata. ¶ Et no. qd hic dicit Cy. q infra c
que fiũt ad probandũ, semp reqrũt diẽ & cõsulẽ.
f sec⁹ in instrumẽtis[f] que fiũt ad cõtrahẽdũ: nõ vt ex ipsis oriat probatio. & sic intelligit. ff. de pig. l. cum taberinã. §. idem quesijt. Lex. vj.

Sacrilegij. ¶ Contentio autẽ ciuitatis imperialis vel põtificalis, pena sacrilegij punit. h. d. ¶ No. q imperator põt nobilitare quencũq vult, & ei cõferre nobilitatẽ & dignitatẽ quãvult, & ds ei obtẽperari. al's puniuntur rebelles pena sacrilegij, hic non sunt alia &c.

¶ Lex sexta.

Sacri affatus. ¶ Rescripta & priuilegia imperalia debent scribi de imperiali encausto, & in mẽbranis & debet esse subscriptio propria manu principis: & si iste stilus omittat, rescriptum & priuilegiũ est d
nullũ. h. d. ¶ An autẽ impetrans, vt falsarius puniat, dic vt extra de cõfir. vtil. c. pterea, ¶ In
g tex. ibi, i tyrannico. No. q ille est tyrannus[g], qui vult occupare illud quod est propriũ principis, & punit pena mortis, vt hic dicit tex. &c. c

1 ☞ Rescriptum principis non valet, nisi apponatur clausula, si preces veritate nitantur & puniuntur dictãtes rescripta, vel scribẽtes hac omissa clausula.
2 Hec tamen conditio vel clausula quando debet opponi, vide.

¶ Lex septima.

1 Uniuersa. ¶ † Non valent rescripta principis, nisi opponatur clausula, si preces veritate nitãtur, & puniuntur qui rescripta dictant vel scribũt hac clausula nõ apposita. hoc dicit in prima parte. In secunda parte f
dicit quod pragmattica sanctio, seu consistorialis determinatio non habet locum in causis singulorum, sed in causis arduis vniuersitatum, vel corporum. h. d. & not. ¶ Et ideo papa Urbanus respondit ambasiatoribus perusinis, alias per mensibus supplicantibus pro factis ciuitatis, q illud erat negotium consistoriale, & quod summi pontifice talia nõ fuerũt vsi deliberare in camera: sed in publico consistorio: & est casus huius legis. & nota hanc legem ad hoc. & idem dicit post ea imperator carol⁹ de eisdẽ in ciuitate lucana.
2 ¶ † Circa primam partem. l. dicit Petr. qd ista cõditio debet opponi in incertis: sed in his que sunt certa ipsi principi, puta in sententia ab eo la g
ta: non debet inseri ista clausula. Et ego dico qd si inseratur: p onit si, pro quia: sicut dicimus in simili. extra de verb. sign. cap. abbate. facit extra de appella. c. nouit. ¶ In tex. ibi, inserta scilicet expresse: sed de iure canonico sufficit quod tacite insit. ¶ In tex. ibi, nam & vir. Not. q litere male formate nõ debent exire de cãcel. aria principis vt hic. nec litere imperfecte. vt. s. eo. l. sacri affatus. nec litere minus solennes. vt. s. eod. l. si qua beneficia. & totum hoc pertinet ad officium can-

¶ Uno. Nã quod in vno permittit. in alio denegatuz videt. Adde Bal. in. l. j. infi. j. de adulte. Fallit si expressio facta i vno fuit facta: quia occurrebat in eo maior frequẽtatio. ita dicit do. Ant. in clem. j. de rescrip. per glo. ibi. in verbo presidentes. in fine.

¶ Responsionez. Adde Bal. l. l. & si fine. §. sed qd papinian⁹. ff. de mino.

¶ Fideiussorẽ. Nota igit q pendẽte lite cum reo principali põt capi fideiussor. Adde Bal. no. per illũ te. in. l. fi. j. de fideius. facit qd no. Barto. in. l. heres. §. qd si stipulator. ff. de fideiuss. sed an pẽdente lite cum vno ex correis debẽdi alter corre⁹ qui soluit, possit ex iure cesso facere capi correũ ꝯtra quem lis pẽdet: vnde bal. in. l. per diuersas. in. xv. q. j. mandat.

¶ Lege creditor. Illum tex. pro singulari allc. Bal. in l. ampliorez. in fin. prin. j. de appel.

¶ Insinuare. quid sit insinuare, vide per Bar. in. l. Modestinus. cum concor. ff. de donati. et Imol. in. c. cum cõtingat. in antepe. char. extra de iure iur. & Bart. in. l. omnium. hic alleg. & Bal. in. l. illud. C. de sacrosanc. eccle. Andr. Barba.

¶ Secus in instrumẽtis. Vide Iac. butr. in. §. quibus. s. in prima constit. Andr. Barba.

☞ Adde qd notatur in apo. ad istum in. l. i. §. quib⁹. nu. vj. in ver. scriptura priuata. s. de nou. codi. compo. et ibi quid in legib⁹, statutis, & scriptura priuata. Celsus.

¶ No. q ille est tyrannus. No. de pena tyranni, & de tyranno, vide textuz l. fulcinius. §. quid sit autem latitare. ff. ex quib. causis in pos. eatur. Andreas barba.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tellariũ, z adscribas cancellarie: vt hic dicit lex ra. ¶ In text. amissione. No. q̃ ille qui male tractat officiũ suum, debet officio priuari ꝛc. Bal.

¶ De statutis z imaginibus. Rubrica.

¶ Lex prima.

SI quis iudicũ. In text. n, emolumẽta, id est salaria. ¶ In text. polluit. No. q̃ officialis qñ facit aliqua cõtra ea q̃ spectant ad offm̃ suũ, dicit̃ polluere, z vituperare ipsum officiũ. z p̃sumit q̃ illud officiũ extorserit: vt dixit lex. iste. ¶ In text. a periculo pudoris. i. infamie. Not. q̃ pp̃ stultitiaz nõ excusat̃ q̃s a pena: qz nõ debẽt cẽ melioris cõditiõs stulti q̃ piti. l. seruꝰ. ff. qõ vi aut clã. Bal.

¶ Lex secunda.

SI quando. Ibi probet accessisse p̃sentia ꝛc. frequenter allegatur lex ista p aduocatos, q̃ vbi requiritur ad aliq̃ negotium agendum alicuius p̃sentia, non p̃sumitur p̃sentia, nisi probetur. ¶ Sed ar. cõtra j. de contrahen. z cõmit. stipu. l. j. z. l. optimã. z. ff. de verb. ob. l. sciẽdũ, sed dic q̃ ibi satis probatur per scripturam in qua continebatur q̃ p̃sentes fuerant contrahentes: vt ibi nota. z colligitur. si autem ex scriptura nõ appareret: obtineret lex ista, z hoc tangitur in gl. ff. de pu. l. quicunque. §. fin. ver. qui pupillo emit. z in. d. l. sciendum.

a ¶ Necessitas. Add de istũ in. l. falsus. j. de fur. z i. l. si cautiõe. q. v. de nõ nupe. Jac. bu. z Sal. in. l. j. j. de his qui latro. z Spe. in tit. de libel cõcept. §. iam nunc videndum, in princ. Celsus.

b ☞ Ad replicationem probandã sic. Adde aModern. z potissimum. d. Feli. in. c. j. co. iij. vers. vi. no. extra de pro ba. z Bart. fozi. in suo trac. fallen. regula. cxij. fallẽ. ij. Celsus.

Incipit liber secũdus.

¶ De edendo. Rubrica.

☞ Rubrica õ edẽdo tractat õ triplici editiõe. Imperator in hac rubrica de edẽdo, quare dicit de edendo, z non de editione.

In gl. rubrice q̃rimus per eã vt in gl. dictũ est §. de iurisditiõe seu officio magistratuuꝫ: verũ q̃ fundata iurisdictiõe deuenit ad reliquũ p̃cessum, z p̃paratoria processũ sunt editiones: z ideo p̃mittit̃ de edẽdo: non tñ ois editio est p̃paratoria ad deliberãdũ: q̃ etiã alia fit ad probãdũ. q̃ emi fit ad p̃bãdũ nõ p̃parat̃ sed instruit cãs. vt. ff. vt le. no. ca. l. post q̃. §. si dies. ¶ † Q̃. õr q̃ iste ti. tractat de triplici editiõe, veritas est q̃ tractat de quadruplici. s. de editiõe rationũ: vt. l. j. z l. nõ ẽ nouũ. z. l. iustũ, cuꝫ simili. ¶ Sc̃o tractat de editiõe actorũ: vt. l. edicta. ¶ Tertio tractat õ editiõe actionũ: vt. l. edicta. ¶ Quarto tractat de editiõe instrumentorũ originaliũ z respectu ordinariorũ exẽplorũ: vt. l. q accusare. z. l. pcuratoꝛ. z aut. si qs in aliquo. z. l. z que a diuo. z ex

2 hoc paret diuino totiꝰ cituli. † Querit gl. qua redicit de edẽdo, z nõ de editione. gl. ff. eo. in rubrica rñdet q̃ per gerũdiũ importat̃ necessitasª [z] p̃ nomẽ potiꝰ designat̃ editiõis qualitas. quid ã doc. repiehẽdit gl. nã gerũdium nõ importat necessitatẽ: vt p̃z in ti. de in ius voc. z in titu. de postulãdo. Rñdet ergo q̃ni, q̃ ita placuit auctori. Tñ salua gl. nã aut gerũdium ponit̃ in actiua significatione, aut in passiua. Primo casu significat volũtatẽ, ita loquit̃ titulꝰ de ius voc. z. j. vt nemo inuitus. l. j. sc̃o mõ significat necessitatẽ. ita loquit̃ hic, hoc videmꝰ in tit. de postulando. Ad aduocare interdũ est volũtatis, interdũ necessitatis. q̃ñq̃ emi q̃s cõpellit̃ ad aduocandũ: vt p̃z. d. l. j. §. aut ptor. ff. de postulãdo, sicut ergo verbũ significat agere vel pati, ita gerũdiũ. q̃ ab ipso ☞ bo dicẽdit. Sloia ☞ significat substãtiã, vl qualitatẽ. ¶ Itẽ no. q̃ rub. loquit̃ diffinite õ edẽdo: vt sub diffinita omnẽ speciẽ editiõis cõplectat̃ ꝛc.

1 ☞ Agere intendens debet esse p̃cisus de modo probandi.

2 Lex prima de edẽdo, an loquat̃ de rõibꝰ edẽdis.

3 Editio non fit actori ad intentionẽ probandam, sed bene ad replicationem, 4.

5 Editio an fiat officio iudicis, vel iure actiõis. 6.

7 Argẽtariꝰ quo iure cõpellit̃ edere rationes sua s.

8 Usurarius, z vsuraria, an teneantur edere librum rationum suarum.

9 aMercator, an teneatur edere librum rationum.

10 Editio vt fiat cause sunt z remedia de quibus hic.

11 Libri rationum, quaꝫ aut qualem probationem faciant.

12 An super editione facienda procedatur summarie.

¶ Lex prima.

IDe dispice. ¶ aMulier habens rationes ex quibus possim de iure meo docere, ex causa ad editionẽ compellitur. h. d. secũdũ vnum intellectuꝫ, scim alium intellectum. h. d. aMulier habens instrumenta publica, ex quibus possim de iure meo docere, ex causa ad editionẽ compellitur. h. d. z sic legitur duobus modis. Uno modo in editione rationum. Secundo modo in editione instrumẽtorum. Duo facit. Primo monet seu consulit. Sc̃o statuit. secũda ibi, nã quod. ¶ In text. ibi, quemadmodũ. i. quo genere cause, z iste est vnus intellectus: sed non congruit litere: qz litera p̃supponit certã causam. i. cãm depositi, z ideo dic quemadmodũ. i. quo genere p̃batorionũ. z respicit alios modos probãdi q̃ per editionẽ rationũ: nam de isto modo pro

1 bandi loquit̃ scõa pars legis ibi, naꝫ qõ. ¶ † No. hic q̃ ille qui intendit agere, debet esse p̃cisus de modo probandi. Sc̃o not. q̃ editio non dꝫ fieri sine causa. Tertio no. q̃ editio debet fieri cũ causa. Quarto no. ibi, dum dicit, ad iudicis officiũ. qz editio fit iudicis officio. ¶ Opp. contra hãc: z videtur q̃ actori nõ fit editio, vnde videtur obstare. j. e. i. qui accusare. z extra de pba. c. j. Sol. ibi loquitur in editiõe instrumẽtorũ ibi: in editione rationũ. Ratio differẽtie est hec: quia rationes sunt cõmunes vtriuq̃ partis: z ideo debẽt edi rõne cõi. arg. ff. fa. hereti. l. si quẽ, sed instrumẽta nõ sunt cõia: sed eius tm̃ sunt q̃ recolligit instrumentum z noꝛrio: vt no. Jnn. in. d. c. j. z gl. ord. in. d. l. pretoꝛ. §. j. ff. eo. ¶ Sed cõtra istã solutionem videtur obstare litera que dicit, rationes suas: nõ dicit, cõmunes suas. Solu. dicit suas, respectu dominij: sed respectu commodi erãt rationes cões, in quibus cõtinebantur hinc inde accepta z data, z inter cetera erat ibi quedã parricula de quodã depositoꝛ, z ita loquitur hic, nõ enim sola scriptura depositi esset ratio: vt. ff. eo. l. si quis ex argen

2 tarijs. §. rationes. † Sed viterius oppo. q̃ nõ possit loqui in rationibus. nam femina non potest̃ cõficere codicem rationũ, vnde videtur obstare. ff. eo. l. femine. Respõdet gl. q̃ ista femina non cõfecit, sed cõficienti successit: vt. ff. eo. l. quedam. §. is autẽ. nam hec mulier successit argẽtario: sic z heres tabellionis, licet non fit tabellio, cogitur edere instrumenta: vt in. d. §. is autem. ¶ Alij dicũt q̃ mulier ex publico officio non cõficit rationes: vt. l. cõtraria, si tamen de facto confecit, z tanquam priuata persona, cogitur edere. z ita loquitur hic: qõd verum credo. Alij timore huius cõtrarij, recedunt ab ista lectura: z dicũt q̃ ista lectura loquitur

3 in editiõe instrumentorũ. † Sed contra hanc legẽ opp. de. l. qui accusare. Solu. ad intentionẽ fundandam non fit editio ꝓ actori: vt ibi sed ad

b replicationẽ probandam ficꝰ, vt in. l. vlt. j. eo. z. ff. ad. l. fal. l. maritus. §. ſ. Ratio differentie est hec: q̃ actor posẽ fundauit intentionem, habet p̃o se originem veritatis probatã in iudicio, vnde equum est q̃ ista veritas iuuetur. z ideo lex fauet actori: vt ei edat ad replicationẽ, sicut editur reo ad exceptionẽ: cũ etiam vterq̃ dicatur excipere: sed vbi actor nil probauit, nulla equitas est p̃o eo. z ideo non fit editio: nam equitas est

4 causa generalis cuiuslibet editionis: vt. j. dicã. ¶ † Sed viterius oppo. contra istã literam: mulier non potest conficere instrumentum: vt. d. l. mine. Sol. conuenitur q̃ successit, vel possidet ea: nõ quia cõfecit: vt. d. §. is autem. z sic non obstat. ¶ † Ulterius opponitur cõmuniter contra istã lecturam: dicitur q̃ editio fit officio iudicis. Contra: imo fit ex actionis, vnde videtur obstare. ff. eo. l. quedam. in prin. z vbi est actio, ibi est officium iudicis: vt de annuis leg. l. quintus. §. pomponius. respondet ad hoc gl. nona, q̃ ibi qõ dicitur edicio, fit officio iudicis, istud est verum cum quadam distinctione: nam aut iste a quo petitur, est ad hoc obligatus ex natura precedentis, cõtractus vel quasi: z tunc petitur editio istius actionis: vt in. l. cõtraria, aut iste a quo petitur editio est quidam tertius, qui non est obligatus ex cõtractu, z ab isto petitur editio officio iudicis: verbi gratia. Si scholaris per manus cuiusdam cãpsoris mutuat tibi, z. z facit q̃ ille cãpsor scribat in libro rationũ suarum. nam ista ratio debet edi officio iudicis. z ita loquitur hic. ¶ Sed contra istud oppo. z videtur q̃ officium iudicis p̃o editione locum habere non possit: quia nõ põt peti exhibitio rationis, nisi eius que facta est me mandãte, vel procuratoꝛe meo: vt. ff. eo. l. si quis. §. pertinere. Si interuenit mandatum ergo est actio mãdati, z sic cessat officiũ iudicis: ergo tota materia destructa, que loquitur in officio iudicis per. d. l. quedam. in princ. Respondeo, verũ est q̃ debet interuenire mandatũ: sed istud mandatum non inducit actionẽ mandati, nam adhereꝫ cõtractui depositi, arg. ff. depo. l. j. §. ite rogauero, secundum Hug. ¶ Ista nõ est sufficiens ratio: qz saltem deberet agi actione depositi informata a mandato, arg. j. de pac. l. pactis, z ibi dic melius, q̃ aut mãdatũ erat inducendã obligationem: aut admentionem. primo casu agitur mandati, non officio iudicis, nec actione ista erat: vt. l. quedam. Sc̃o casu ꝓ. agitur ad interesse ex mora edendi, intentatur actio in factũ: vt in. l. quis ex arg. tarũs. §. ex hoc edicto. z

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ratio est: qz in officio iudicis ratione more non succedit aliud officiū ad aliā prestationē: sed actio in factū subsidiaria. Ita loquitur ille. §. q autē mādatū qō fit argētario fiat ad monitionem, id est vt officium eius principale exeiteretur ad scridēdas rationes ex genere officū, patet fm Old. Alij dicunt q argentarius z rabellio cōficiūt ex necessitate publici officū, non ex voluntate suscepti mandati, z idco non oritur actio mandati: mandatum debet esse gratuitū, secundum Jaco. de bel. Jac. butr.

6 et quasi omnes. z ita teneas. ¶ † Ultimo opponitur: nam, vt superius dixi, debet agi actione depositi informata a mandato. Respon. q istud mandatum non informat actionem depositi: quia non fit ad informandum, sed fit ad merā probationē. vnde cum nō augeatur obligatio, non informat. Itē quia tacite ineſt, ex quo cū argētario ꝛtractatur: ergo ex pactō nil operatur. ar. §. de fideiuſ. l. nō tecte. secūdū Old. ¶ Alterius opp. z videtur qō officiū iudicis cum actione cōcurrat: vnde videt obſt. ff. de rei vendi. l. i. §. per hāc. Sol. vt ibi no. q aut officiuz iudicis venit ad inchoandam actionē z concurrit cum actione, aut non: z tunc refert aut intētatur ad idem: z tunc non cōcurrunt, aut nō intentatur ad idē: z tūc vnū nō excludit per aliud, z ita habemus dicere in ista materia: naz officiū iudicis ad edē. cōpetit: vt hic. z si nō edatur: tunc cōpetit actio in factū vt. d. l. si quis ex argētarijs. §. ex hoc edicto. fm Oldr. Quero hic, pone q depono centū apud ritium nō argentariū: z mando sibi q ipse scribat in libro suo: postea peto ab eo edi libruꝫ suuꝫ: certe tenet edere,

7 qz scripsit me mādante, z ad meam vtilitatez. ¶ † Sed quero quo iure cōpellitur: vtrum actione mādati, an depositi, an officio iudicis, z videt q actione mādati, qz ibi opera scribendi gerit officiū gratuitū z voluntarium. ¶ In contrariū videtur, q actione depositi: naz considerandū est q depositū est hic causa mandati, non mandatū causa depositi. z ita est qō cōtractus incidens nō cōsideratur: sed contractus principalis informatur ab eo: vt. d. l. j. §. fi te rogauero. ff. depoſi. Sol. cōpetit officiuz iudicis: nam cōsiderandū est q vbi precedit cōtractus cui ineſt administratio: tūc qpars administrationis est scribere rationes, fit editio iure actionis: vt. d. l. quedā. z. l. cuꝫ seruus. de condi. z demon. de manu. testamen. l. qui filiū. z. j. arbi. tut. l. fi. cum simili, sed vbi precedit cōtract⁹ cui nō ineſt administratio: sicut est in cōtractu depositi. nec eniz depositarius administrat, sed custodit: vt. ff. depo. l. j. in prin. in hoc casu nō pertinet editio iure cōtractus, sed officio iudicis. z isto modo pōt intelligi

8 lex nostra. z hoc similiter est de mēte Oldr. ¶ † Quero vlterius, vtruz vsurarius, z mulier vsuraria teneātur edere libruꝫ rationū. Jac. de bel. dicebat hic, q si mādante aduersario cōfecerat: tenebatur edere, alꝫ nō per regulā. l. si quis ex argētarijs. §. pertinere. ff. eo. Ja. but. dicebat contrarium: nam vsurarij ex cōsuetudine cōficiunt rationes: sed cōsuetudo equiparatur iuri cōmuni, vnde sicut in argētario, qui cōficit rationes de iure cōmuni hz locuz editio: ita in vsurario qui cōficit de consuetudine.

9 Ita opinio est hodie approbata odio vsurarioꝝ, vt in. c. j. de vsuris. in cle. idem in herede vsurarij, vt ibi no. ¶ † Sed iuxta hoc quero, quid in mercatore qui cōficit similiter codicē rationum ex cōsuetudine generali: vtrum teneatur mihi edere codicem rationū quez conficit proprio motu, non me mandante. Ja. butr. sentit qō tenetur edere. Jac. de bel. determinat contrarium per. §. pertinere. vbi est casus. nā semper fuit cōsuetudo q mercatores cōficerent tales libros: tamen lex determinat q nō edatur, qō credo verum, nisi eo casu quo debēt edi instrumenta: quia tunc etiā ederētur huiusmodi rationes. istud probatur in. d. c. j. de vsur. in cle. per locum a speciali. nam si ibi est speciale: ergo in contrariū est 1ª cōmune. ¶ Sed Bar. ex quadā equitate tenet opi. Ja. but. Sed quid in dubio, vtrum presumatur factuz me mandante, cuius interest? Guil. de cug. in. d. l. edita actio. in. §. col. dicit q sic, allegat gl. in. l. fi. de pa. cōuen. qō reputat ipse esse multū no. fimi. no. in aut. de tabel. §. nos autez.

10 colla. iij. ¶ † Et cōclude in ista materia causas editiōis, z remedia. generalis causa est equitas, specialis causa est cōtractus: vt. l. quedaz. Officiū: vt ea. l. §. nūmularios. Successio: vt ea. l. §. is aūt. Delictū: vt in. c. j. de vsuris. Cōsuetudo: vt in exēplo Jaco. but. z Bal. vsus: vt. ff. eo. l. j. §

ededa. ¶ Remedia vero sūt tria: Actio ex eo cōtractu: vt. l. quedā. Officiuz iudicis: vt hic. z Actio in factū ex mora. l. fi quis ex argētarijs. §. ex hoc edicto. ¶ Sed quid in his quiscribunt ea in quibus versantur, an

a teneantur codicē suum edere? z videt q non: qz non admittitur eoꝝ vox viua, nisi vtraq; parte volente: vt in. c. j. de testi. lib. vj. ergo nec vox mortua, nisi vtraq; pars cōsentiat. Sed quid si librū procuratoris mei peto edi contra tertiuz, an audiar: videtur q non: qz cuius testimonium non admittitur, eius scriptura nō recipiaz. de iure fil. l. deferre. §. itē decreuerunt. nam cuz talis scriptura iuris adminiculū non cōferat: ideo frustra

11 edi postulatur. ¶ † Ultimo quero, que probatio resultet ex istis rationi-

b bus editis? Respondeo cōtra edentē insurgit probatio plena: nā omnis qui producit scripturam, videtur confiteri q scriptura est vera: vt no. Innocen. de excep. c. cum venerabilis. z de censi. c. cū olim. addē hic quod no. Bar. ff. de dona. l. nuda. Sed pro producēte refert, aut est vnus capitulum: z tunc non potest acceptari pro vna parte, quin acceptet in totū: iuxta no. j. de excep. l. fi quidem. nam cum ista productio fit quedā tacita cōfessio, nō potest in eodez capitulo pro parte acceptari, z pro parte impugnari. facit. l. publia. §. fi. ff. depoſi. Sed quādo sunt diuersa capitula non cōtigua: tunc contra producentē statur eis: vt. j. de fide instr. aut. ad hec, sed producente, vel eius successore, non stat: vt. j. de conuenie. si. debi. l. inter chartulas. li. x. Istud verum est, nisi ista que sunt scripta in codice rationuz sint verisimilia: nam tunc eis creditur cum iuramēto producētis, fm Bui. j. eod. in l. edita. alle. l. si quis pro redēptione. §. pe. de do. z de ero. mili. anno. j. per hāc. §. pe. fm Ly. qō intelligo esse verū propter difficultatē probationū, aliqs nō: vt. j. de proba. l. ratiōes. z not. j. de inre delib. l. fi. §. in cōputatione. z extra de acc. c. qualiter z quando. in prin. aut loquimur respectu terti: quam fidē faciant scripture iste. z dic vt no. in l. quedam. §. nūmularios. naz regula est, q nulla scriptura faciat plenā fidem contra tertium, nisi scriptura tabellionis: vnde scripture cāpsoꝝ, vel mercatorum non faciunt plenam fidez, nisi cōsuetudo, vel statutū disponeret cōtrariū: vt ibi no. ex

12 tene menti. ¶ † Ulterius quero, vtrū super tali editione fienda procedatur summarie. Respondet: aut petitur incidenter: z procedit summarie: iuxta no. ff. de interro. act. in ru. nam interrogabit iudex, an ille a quo petitur editio, habeat rationes. ff. de interro. act. l. vbicunq;. et si confiteatur, faciet sibi preceptum q edat. Et dicitur peti incidenter, siue illa peratur iudicio cepto in principali, siue ad preparationem iudicij. ar. ff. ad exhibē. l. thesaurus. Aut nō petitur incidenter, sz principaliter: z tunc, aut iure actionis: z procedit ordinarie fm nomen illius actionis: vt. d. l quedam. z. l. j. §. officio. ff. de ture. z ratio. distra. aut petitur mero officio iudicis principaliter imploratо: z tunc q: nō concluditur ad condemnādum, sed ad coactionem, seruatur consuetudo: qz summarim proceditur, z hoc ex equitate illius. l. vbicunq;. et hoc est con onum equitati: quia nō sperarur diffinitiua, vnde non requiritur ordina a

rius processus. ad hoc satis potest induci prealleg. gl. de interro. act. in rubr. z arg. §. vt lite pēd. in. l. §. cum si quod no, ꝛc.

1 Judex cause facit vt acta edantur.
2 Notarius actorum non debet edere acta, nisi iudex mandet.
3 Judex debet omnimodo conari ad veritatem investigandam.
4 Dinoz an teneatur iurare de veritate dicenda.
5 Judex appellationis non potest iudicare ex primis actis, nisi producantur.
6 Acta facta contra absentem edūtur eidem comparenti: si tamen fuit contumax, debet primo refundere expensas.
7 Acta debent produci de nouo, iudice mutato.
8 Judex ordinarius qui iudicat de actis factis ex delegato, debet acta illa videre, potest q mādare partibus vt acta illa producant.
9 Copia debet fieri partibus, testibus publicatis, non ante.
10 Acta, an sint edenda cum die z consule.
11 Instrumentum procurationis factuz extra iudicium, an debeat edi.
12 Sententia decreti, z laudum, an dicantur de actis: z per consequens debeant edi.
13 Instrumentum omne quod producitur, cum fit de actis, quare non producitur cum die et consule.
14 Acta, an possint probari per testes.
15 Acta criminalia an sint edenda, vel non.
16 Actorum editio, quo iure fiat.
17 Acta facta in vna causa contra vnum, an probēt contra alium. Adde nume. 18.
19 Causa vbicunq; mutatur, z persona, acta retro acta probant seipsa: sed non probant id ad quod probandum facta sunt.
20 Duratio persone, nō autem cause, vel materie, non facit plenum preiudicium noue persone ex probatione veteri.
21 Acta vnius instantie an probent in alia.
22 Dicta in vera probatione, an habeant locum in ficta.

☞ Codice s[illegible] edere. Adde Bar. sozi. in suo tra. falē. regula. cxij. vbi facit regulā negatiuam z ad illā ponit. xiij. fallētias. Celsus.

☞ Ex istis rationibus editis. Adde qō no. in apost. ad Guil. de cug. in ver. edita. nu. viij. in. l. faciunt fidem. j. eo. z Feli. oino in c. ij. col. vij. vers. veniо ad secundā. extra de fi. instr. z notavi in apo. ad Lā fran. de oria. in ca. quoniam cōtra falsa. §. instr. produ. nu. xlviij. ver. circa secundam scripturam. in apo. in ver. fidē. post bene, vadum extra de proba. Celsus.

23 Confessio testatoris an noceat heredi.
24 Acta facta cum procuratore, an valeāt cum domino principali.
25 Damnuz vel interesse partis que non interfuit processui, an probetur ex processu inquisitionis.

℄ Lex secunda.

IS apud. Acta ciuilia et criminalia actori, ₇ reo, ₇ iudici sunt edenda. h. d. cōis intellect⁹ huius legis. tractat aūt hec lex de editione actorū, non de editione aliorū in-
1 strumētorū. ℄ † No. hic tria. primo no. ꝙ iudex cause facit edi acta. ℄ Scdō not. ꝙ hoc est verū in qualibꝫ cā tā ciuili ꝙ̄ criminali. ℄ Tertio no. ꝙ finis ₇ vtilitas editionis est inuestigatio veri
2 tatis: vt hic, ₇. ĵ. ea. l. nō est nouuz. ℄ † Ex pmo no. collige argumētū, ꝙ notarius actorū non dꝫ
a edere acta, nisi iudex mandet[a]: qꝛ tex. dicit hic ꝙ ptinet hoc ad officiū iudicis. ₇ hoc tenet Guil. de cug. in. l. edita. nā nec pōt recipere aliquā productionē, nisi iudex sit p̄sens: vt. ĵ. de ado. l. adoptio. ₇. ĵ. de iure fis. l. in fraudē. §. quoties. ₇ ar. s̄. de assesso. l. fi. §. j. ḃꝫ Guil. de cug. tn adde qd̄ dixi. s̄. de pci. impe. offer. auf. q̄ supplicatio. ℄ Ex scdō no. sume arg. qd̄ inq̄sito dꝫ dari copia inq̄sitionis: et etiā copia articulorū sup fama. facit extra de accusa. c. qualiter ₇ qñ. el. ij. §. dꝫ. ₇ extra de simo. c. lꝫ heli. an autē in inq̄sitione debeat edi loc⁹ ₇ tēp⁹, gl. dicit ꝙ nō. inst. de pub. iud. in pri. q̄ gl. pōt esse vera in generali inq̄sitiōe: qꝛ tp̄s ₇ locus non sunt ꝯcomitātia generalia: sed in speciali inquisitiōe dꝫ edi loc⁹ ₇ tp̄s. hoc plene tractat Jac. bu.
3 inst. de act. in prin. in sua lec. vbi videas. ℄ † Ex tertio no. collige ꝙ iudex dꝫ conari ad v̄itatē inueniēdā. ₇ hinc sumuntur multa ar. primū ar. est ꝙ iudex dꝫ iterrogare testē p vtraqꝫ pte. Sꝫ hic occurrit dubiū, si deposuit testis pro vna parte: ₇ interrogatus p alia, dicit nolo r̄ndere, an ei adhibeat fides. Breuiter videt̄ dicendū ꝙ nō: qꝛ p̄sumitur ꝯ eū qd̄ dolo supprimat veritatē. arg. ff. de iure fis. l. ij. §. diuus. presumit̄ ergo testis iste criminosus ₇ dolosus: ₇ ideo ei non adhibet̄ fides. qd̄ tene mēti. ℄ Itē est ar. qd̄ iudex ex officio possit inducere testes. Sed tu dic, ꝙ aut talis est cā in qua sit p̄missa inq̄sitio p̄ncipaliter: vel in subsidiū: tunc iudex pōt recipere testes ex officio: vt. ĵ. de abo. l. ij. ff. de qd̄. l. vni⁹. §. cogniturū. tā ad offensam, q̄̄ ad defensam: vt. ff. de penis. l. si non defendant̄. ita intelligit̄ qd̄ no. in auf. de tabell. circa prin. ₇ in. l. idem est. §. si tibi. ff. de cōdi. ob tur. cau. aut nō est p̄missa inq̄sitio principaliter v̄l secūdario: ₇ tunc refert, aut vult ex officio recipere testes ad iuramēta, ₇ nō pōt: qꝛ debēt pduci p eū cui⁹ interest, aut vult testes iuratos ex officio recipere ad dicta: ₇ tūc pōt, vt. ĵ. de testi. l. si qñ. ĵ x̄
4 bo, iudices puideāt. q tex. ē ad hoc not. ℄ † Itē est ar. ꝙ minor iuret de veritate dicēda: qꝛ hoc fit ad inuestigāda veritatis fidē ḃꝫ gl. tene ergo hāc regula ꝙ veritas debꝫ inuestigari. sup hac regula fundat̄. l. vlt. ĵ. de pcu. ff. de pcu. l. si actor mallit. ff. de pba. l. cū pbatio. ad hoc. ĵ. de tēpo. ap. l. p hāc. in fi. dū d̄t, quo exercitatis iā negotijs pleniore subueniat̄ veritatis lumine. ℄ Op. ₇ videt̄ ꝙ acta nō sunt edēda: nā eoipso ꝙ sunt corā iudice facta, sunt edita iudici. Itē ₇ pti p̄senti: ergo nō est necesse edi. Itē nec ē vtile edi, cū talia acta pbēr: ergo sequit̄ ꝙ talis editio sit superflua. hic aūt dicit̄ ꝯ: quare male. Respōdet gl. ꝙ ista. l. dꝫ sic exēplificari: ꝙ editio sit necessaria ₇ vtilis, non superuacua. Et ideo glo. ponit quinqꝫ exēpla. in primo exēplo acta primi iudicis edunt̄ iudici ap
5 pellationis. ℄ † Ex quo no. ꝙ iudex appellationis nō pōt iudicare ex primis actis, nisi pducantur: ₇ si iudicaret nō visis actis, quodāmodo peruerteret ordinē iudicij, ₇ nō recte faceret: vt not.
6 Inn. extra de re iud. c. cū Bertoldus. ℄ † Ex secūdo exemplo gl. no. ꝙ acta facta cōtra absentē edūtur eidē cōparenti. intelligatis tamē quod si fuit cōtumax, debet primo reficere sumptus: vt ĵ. de iud. l. sancimus. Ex ista secūda litera not. ꝙ qñ acta fiūt partib⁹ p̄sentibus, nō dꝫ dari terminus parti ad accipiendā copiā actorū: qꝛ quotidie acta debet accipere ḃꝫ qd̄ fiūt: lꝫ si denegaretur
7 copia, deberet cogi dare copiā: vt. l. ij. s̄. vt lite pen. vbi vide. ℄ † Ex tertio exēplo no. ꝙ mutato iudice oportet acta de nouo pduci: si ille iudex sit successor primi iudicis in eodē tribunali. sup hoc vide qd̄ le. ₇ nota. ff. de prob. l. quoties. §. fi. Et ex hac lec. elicit Bar. illud no. qd̄. s̄. tetigimā dicit ipse, ꝙ pronunciatio facta per iudicē, nisi ipse haberet nota acta, nō valeret lꝫ p̄nunciatio esset bona ₇ iusta: vt. l. hoc autē. §. j. ff. ex quib. cau. in pos. ea. vñ qñ renouat̄ iudex in tribunali, de cōsilio est vt fiat pductio oīm actorū factorū corā eius predecessore. iste est casus huius legis fm ista lec. Bar. Tu dic ꝙ cū idē censeat̄ iudex, nō est necessaria noua pductio ad essentiā pbationis. nā cū instātia trāseat in successorē iurisdictionis: ergo trāseunt acta ar. ff. iu. sol. l. cū apud semproniū. ad idez. ĵ. quōd et qñ iud. l. si vt pponis. Itē dico ꝙ lꝫ iudex nō examinauit acta: tñ sententia nō est ppterea nulla ipso iure: licet iudex male faciat p̄nūtiare nō visis actis pbatorijs: vt. ff. de arbi. l. pōpo. scri de meis. §. fi. ₇ tūc opi. Bar. esset vera, qñ iudex nō vidisset acta p que subsītiat̄ iudiciū: puta nō visolibello, ₇ nō visa lit. cōtest. sed per pbationes nō sustātiat̄ iudiciū. vñ videmus ex nouis ₇ incognitis primi iudicij pbationibus sn̄iam cōfir
8 mari, ₇ iustificari: vt. ff. qd̄ cū eo. l. titianus. ℄ † Venio ad quartā lec. fine exēplificatione. Ex qua no. ꝙ ordinarius qui iudicat ex actis factis corā delegato, dꝫ illa acta videre, ₇ pōt mādare partib⁹ qd̄ illa acta pducāt. nam interest etiā ipsius iudicis lites dirimi: vnde etiam parte nō petēte ex officio hoc pōt mādare. ad hoc facit qd̄ not. Inn. extra de testi. c.
9 p tuas. in fin. ℄ † Venio ad quintā lect. ex qua not. ꝙ postq̄ꝫ sunt testes publicati, dꝫ fieri copia partib⁹, ₇ nō ante: qꝛ ante publicationē dicta testiū debēt esse secreta, ₇ sub silētio: ₇ demū post publicationē edunt̄. ₇ ita vult ista gl. ₇ pbat̄ in. §. quē alleg. in auf. de testi. §. qꝛ vero. ₇ iō qñ notarij reddūt libros ante testiū publicationē, testiū dicta claudere debēt, ita ꝙ añ aperturā nemo possit perscrutari ea, nisi iudex cause iudici aūt non debēt eē clausa dicta testiū: vt no. Inn. extra de testi. c. cū clamor. ℄ Ex istis oībus lec. apparet ꝙ editio actorū qñqꝫ est necessaria ₇ vtilis partibus: ₇ etiam iudici est expediēs. Interdū vero hmōi editio non est expediens: vt qñ gesta facta sunt inter presentes. ₇ nō est ibi aliqua mutatio
10 instantie, vel personarum: in hoc conclusiue resideas. ℄ † Extra querit̄
b hic, vtrū acta sint edēda cū die ₇ ꝯsule[b]. Breuiter me expedio: ꝙ debent edi cū die ₇ cōsule, siue sint acta iudicij, siue quasi iudicij: vt sunt emancipationes, tutele, cure, ₇ similia: vt no. Inn. extra de pba. c. j. vbi diffusius vi
11 deas. ℄ † Sed de instrumēto pcurationis facte extra iudiciū, vtrū debeat edi cū die ₇ cōsule. R̄ndeo sic, ₇ do regulā, ꝙ oīa instrumenta p que fundat̄ p̄sona in iudicio, edi debēt cū die ₇ cōsule. hoc tāgit Inn. in. c. j. ₇ no. Archi. in. c. j. de pcu. lib. vj. Et iō rescripta debēt edi cū die ₇ ꝯsule: vt. s̄. de diuer. rescr. l. si qua. nā p ipsa fundat̄ iudiciū: vt not. Inn. extra
12 de eo qui fur. ord. succes. c. innotuit. ℄ † Quid de sn̄ia decreti, ₇ laudo, an dicant̄ de actis, ₇ p cōsequēs edant̄ cū die ₇ cōsule, vide p eū. s̄. vt lit. pē. l. j. Preterea dico ꝙ instrumētū procurationis ₇ mādati postquā est pductū in iudicio, est cōe: qꝛ cōtinet vtilitatē cōez. Et adde qd̄ no. Cy. in. l. pcurator. ĵ. eo. ₇ in vlt. q. ₇ qd̄ no. in Spe. de pcur. §. ratiōe aūt forme. in
13 fi. ₇ per Inn. extra de testi. c. albericus. ℄ † Iuxta hoc querit̄, cū omne instrumentū qd̄ producitur in iudicio fiat de actis: quare non semper fit editio cū die ₇ cōsule. R̄n. oīa ista instrumēta pducta fiunt de actis quo ad productionē: sed nō quo ad contractum, vel obligationē. ₇ ideo bene debet edi dies pductionis: sed nō dies cōtractus, fm Inno. extra de off. deleg. c. cū in iure. ₇ de proba. c. quoniā contra falsam. Itez acta sumunt vim ex tēpore quo fiūt: qꝛ si fierent prepostere, non valerent, ₇ ideo debet edi dies ₇ cōsul actorū: vt. ĵ. de lit. contesta. auf. offeratur. sed contractus non sumunt vim ex tempore: ideo non editur tempus: vt not. institut. de
14 inuti. stipu. §. item verborum, ₇ plene dicam in. l. vlt. ĵ. eod. ℄ † Deinde no. ex lege nostra arg. cum acta debeant edi: quia acta non possunt probari nisi per instrumenta. Alij dicunt quod acta possunt probari per testes: vt probatur. s̄. de hereti. l. quoniam. ₇. ff. de probatio. l. quoties. §. fi. veritas est ista: aut sunt acta in quibus sumitur actorum substantia ex ipsa scriptura, ₇ debent probari per scripturam, cuiusmodi sunt acta per que substantiatur iudicium: vt libellus, appellatio in scriptis, et similia. Item dicta testiū: nam cum debeant publicari, est necessaria scriptura. productio vero testium ₇ iuramentum bene possent probari per testes. Respice ergo naturaz actio. probandi. An consistat in scriptura necne. vt. ĵ. de transac. l. siue apud acta. ff. de testi. l. curent. ĵ. de fide instr. l. eman
15 cipatione. ₇. ff. de adop. l. post mortē. ℄ † Nunc venio ad aliā gl. ₇ oppo. dicitur hic ꝙ acta criminalia sunt edēda. contra. ff. de iure fisci. l. ij. §. diuus. in fi. ad idē est qd̄ dicitur in decreto, nō tibi dico, vt te perdas. ₇ nemo cogitur probare crimē suū. hinc est qd̄ dicimus ꝙ criminali positioni nō est respondendū: qꝛ nō tenet̄ quis in hoc exonerare aduersariū ab onere probādi: vt plene no. Inn. extra de elec. c. dudū. ₇ Archi. dist. in. c. ex penitētibus. qd̄ verū est, ꝙ nō tenet̄ respōdere ad probationē: sed ad litem cōtest. sic. ff. de pub. iud. l. is qui reus. Itē ₇ ad litis decisionē, qñ sua r̄nsio affirmatiua vel negatiua est termin⁹ litis: vt. ff. rerū amo. l. marcellus. Solu. respōdeo ꝙ gesta. i. actitata debēt edi: sed alia instrumēta nō. Ratio: qꝛ actis quis est necessario vel verisimiliter vsurus. secus in alijs instrumētis, nisi ipse alleget in iudicio: nam cuz ex ipsa allegatione appareat

a ☞ Nisi iudex mādet. Adđ Bar. in l. precepimus. extra de app. Paul. de cast. in. l. veluti. §. hec vox. ₇ i. l. argentarius. in prin. ff. de edē. Celsus.

b ☞ Cū die ₇ consule. Adde Bar. in. l. j. §. j. col. j. ver. quero aliquis petit. ff. eo. istū in rub. ĵ. de fi. instr. col. ij. vers. iuxta hoc quero. Inn. in. c. j. in prin. extra de prob. ₇ notaui in apostill. ad Guill. de cug. in. l. edita. nu. v. in ver. cum die ₇ consule. ĵ. eod. Celsus.

apparea t ꝙ ipsis sit vsurus, debet ipsa edere: vt. ff. eod. l. j. §. edēda. ⁊ not.
16 Inno. in d. c. j. de pba. facit vt leg. ⁊ not. ca. l. postꝙ. §. si dies. ¶ † Ulterius q̄rit glo. quo iure fiat editio actoꝝ. Breuiter veritas est ꝙ qñ editio actoꝝ fit per modū emergentis petitionis, pertinet ad officiū iudicis mercenariū. arg. no. ff. de interrog. act. in rubric. ⁊ dixi. in. l. j. §. eo. Iuxta hoc queritur. pone ꝙ ille a quo petit editio, dicit: ergo nolo edere, sed redde mihi salariū qd solui notario ꝓ istis actis, vtrū est reddendū: Rñdeo videtur qd saltē ꝓ dimidietate sit reddēdu3: vt sic vterqꝫ participet in onere, ex quo vtriusqꝫ interest. ar. l. cū sepe. j. de eroga. mil. anno. libro. x. ⁊ in
17 l. iij. §. j. ff. finiū regū. ¶ † Ulterius querit hic in glo. nunqd acta facta in vna cā ꝫ vnū probent contra alias personas[a]. Rñdet gloss. aut loquimur de qualiquali preiudicio: aut de probatione efficaci. primo casu preiudicant, qñ illud ꝙ est probatū postea refricat. secundo casu non preiudicant. Et est ratio: qꝛ quoad istam personā iste probationes sunt recepte lite non contest. Itē sunt recepte parte non citata: ergo non ꝑiudicāt quoad plenū preiudiciū: sed quoad quale quale preiudiciū sic. Aduertatis, vos debetis dicere ꝙ aut loquimur de preiudicio generādo ei q fuit in prima causa: tūc generat preiudiciū quale quale, ita intelligit. ff. de iure iu. l. si duo patroni. ver. multū tñ fidei. aut loquimur de preiudicio generando noue persone, q̄ nullo modo fuit in prima lite: tunc nullo modo ei preiudiciū generat, nec plenū, nec quale quale: vt. ff. de infa. l. lucius. vt autem hec materia plene liqueat, distingue sic: aut querit vtrum valeāt
18 acta, ⁊ probent contra diuersas personas, aut cōtra eandē. ¶ † Si cōtra diuersas: nota regulā, ꝙ talia acta nō probant: vt. j. res inter alios acta. per totū. Fallit in. l. sepe. de re iudic. Itē fallit vbi sentētia facit ius: vt. l. ingenuum, de stat. homi. hoc intellige lata sententia. sed acta per se sine sententia nō officerent alteri. Ratio: qꝛ nō orit ius dispositiuū ex actis. sed ex sententia. facit qd not. de iureiu. l. sed ⁊ si possessori. añ fi. Sed Innoc. dicit ꝙ regula est, ꝙ cui nocet sententia, nocēt acta. istam regulā dat Inn. in. c. causam que, de testi. Itē fallit dicta regula, qñ quis habet causam ab eo pro quo acta sunt confecta: vt. ff. fami. hercis. l. heredes. §. Idē scribit. ⁊. j. de litig. aut. nūc si heres. ⁊ arg. ff. de pig. l. si superat[9]. Itē fallit si tanquā persona veniēs ex trāsuerso interfuit processui, ⁊ passus est iura sua ventilari. argu. ff. de inoffi. test. l. si suspecta. j. si propter pub. pen. l. ij. ⁊ qd not. ff. ex quib. caus. maior. l. cum miles. §. j. hec vera sunt quantū ad plenā probationē: sed quoad presumptionē preiudicāt, si ratio cōnexitatis interuenit: vt. l. si duo patroni. de iureiur. ⁊. l. si res. de cri. expila. hered. ⁊ ita potest intelligi. l. denūtiasse. §. querit. ff. de adul. ⁊. l. nihil. §. vlt. eo. ti. Sed super ista regula Bart. addit vnū. nā dicit ipse quandoqꝫ queritur vtrū sit factu3: quandoqꝫ queritur de effectu facti. primo casu acta facta in vno iudicio probant in alio, non solum inter easdem personas, sed etiā inter quascūqꝫ. probāt enim illa acta sicut libellū datū, sic sententiā latā, sic litē contest. ⁊ similia. ⁊ vbicunqꝫ querit de hoc an sit facti, illa acta facerent fidem. j. de re iudi. l. gesta. ⁊ extra de prob. c. quoniā cōtra. ista em̄ sunt publica instrumenta, que apud omnes fidē faciunt: ⁊ ideo si testator legasset mihi. x. sub cōditione si Titius obtinuerit in curia romana. ⁊ obtinuerit, illa sententia lata sibi proderit, nisi quia de facto querit. Si vero est questio de effectu facti: tunc habet locū regula antedicta: qꝛ acta non preiudicāt alteri. ⁊ hoc triplici ratione. primo: qꝛ ista acta sunt facta sine processu quoad illius tertiā personā. Secundo, qꝛ illa tertia persona non fuit citata. Tertio, qꝛ sicut sibi nō prodessent: ita non debēt officere. Aduertatis. do. Cy. mouet quoddam dubiū. j. deposi. l. desiderium. propter quid est ꝙ contractus factus inter titium ⁊ seiū probat titulum contra martinum. ⁊ respondeo ꝙ ista est probatio facti: alias nunquam titulus posset probari. illud qd dico in contractu, dico in processu cause. nam aut loquitur vtrum illa acta probent processum, an vtrū probent iura procedentiū. Primo casu non est dubiū ꝙ probant, cū ideo processus factus contra reū aperit viā cōtra fideiussorē: qꝛ solū hic querit an reus sit excussus cōdēnatio aut excussio probat per processum. in aut. de fideiusso. §. j. ⁊. §. necꝫ. facit. j. ad treb. l. pen. in fi. ad sylla. l. in cognitione. ⁊. j. de aduo. diuer. iudici. l. j. apparet igit qd probat processus ⁊ ordo eius: sed ius procedentis persone super hoc non probatur contra tertium nō citatū, vnde contra fideiussorem adhuc oportebit ꝙ probetur obligatio principalis: vt probat. j. de verb. ob. l. sciendū. nisi esset talis fideiussor qui afficeretur ex processu cause: vt fideiussor iudicij: vt no. in. l. vl. j. de vsu. rei iud. Idem in parte, qñ pater afficit cōdemnatione filij: vt. ff. de noxa. l. ⁊ si codemnatus. ⁊. ff. sol. mat. l. si filio. Si autē pater non afficit ex sola cōdemnatione, sed requirit delictū filij: exemplum ponitur in gl. j. de decre. decu. in rubr. libro. x. tunc processus contra filium non probaret delictum contra patrem: nisi pater interfuisset liti. ita intelligitur qd no. per Dyn. in. l. cū filius, de verb. obli. ⁊ per eundē in simili. in. l. j. ff. qñ ex facto tut. ⁊ facit qd
19 no. in. l. j. ff. si ex noxa. causa agatur. ¶ † Iuxta istam regulā pono duas regulas per hunc modum. Ubicunqꝫ mutat causa, ⁊ persona acta retro facta probant seipsa: sed nō probant id ad qd probandū facta sunt. hinc est ꝙ acta furti probati contra depositarium non probant cōtra furē: vt j. de furt. l. manifestissimi. §. si autē nescius. Item probatio exceptionis falsi contra testem: nō probat cōtra testem: vt. ff. de infami. l. lucius. Ratio: quia acta exceptionis fiunt cum parte, non cum teste: vt no. Inno. extra de foro compe. c. verum. in fi. ⁊ in Specu. de teste. §. j. ver. sed pone ꝙ
20 repellitur. ¶ † Secūda regula est, ꝙ vbicunqꝫ mutat persona, sed non mutatur causa, vel materia: tunc non fit plenum preiudicium noue psone ex ꝓbatione veteri: nisi ista secunda persona ius metiat ex primo ꝓcessu: vt patet in exēplis que supra posui. ⁊ hoc de pri-
21 ma parte huius distinctionis. ¶ † Uenio ad secundā partē. ⁊ dico ꝙ interdum querit nunquid acta vnius instantie preiudicent in alia instātia inter easdē personas: vbi sic distingue, aut loquimur quo ad litis ordinationem: aut quo ad prescriptionis interuptionem: vel actionis perpetuationem. Si quidem loquimur quo ad litis ordinationē: non est dubiū ꝙ talia acta nō prosunt: qꝛ noua instantia requirit noua acta: ⁊ omnia a capite oportet fieri: vt. ff. iudi. sol. l. cum lite mortua. hinc est ꝙ fideiuss. lit. liberant perempta instantia facit. ff. de fideius. l. grece. §. post lit. ꝯtest. si vero loquimur de actis ꝓbatorijs: tunc referr: aut ꝓbatio est certa, quā nō potest variare: vt est probatio per confessionem, vel instrumēta. ⁊ ista valet in alio iudicio: vt. j. de arbit. l. pe. ⁊ extra de testi. c. presentata. Aut est talis ꝓbatio circa quā est possibile ꝙ variet: vt probatio testiū: ⁊ tūc refert, aut instantia est succedanea prime: ⁊ tūc acta pbāt: vt. ff. iu. sol. l. cū apud semproniū. ⁊. j. de appel. l. hi qui ad ciuilia. ⁊ ꝙ ibi no. ⁊ in cle. testib[9]. de test. Aut scda instātia nō est succedanea prie: quia prima instantia est perempta lapsu temporis, vnde non transfunditur in secundam instantiam, sed stat secūda instātia per se. Ecce vnū exēplum. Itē ecce aliud exemplū, qñ arbiter recepit testes, ⁊ expirauit officiū suū: postea ptes corā iudice litigāt super eod. hic refert, aut sunt testimonia publicata: ⁊ tūc dat electio ꝑm formā. l. vlt. j. de testi. l3 quidā dicant aliud in arbitrio, aliud in vero iudicio: qꝛ arbitria nō sunt ita efficacia sicut iurisditiones: tñ cōiter doc. dicūt ꝙ redacta sunt ad instar iudicioꝝ: vt. j. de iudi. l. rem nō nouam. Aut testimonia nō sunt publicata: tunc in alia instantia non valēt: nec possunt publicari, nisi per partes repetant. ita intelligunt doc. no. in. l. ij. ⁊ iij. q̄ in frau. cre. ⁊. j. de iud. l. ꝓperandū. §. fi. Fallit in testib[9] qui recepti sunt tanqꝫ senes, vel valetudinarij vtex vt lite nē contest. c. qm̄ frequēter. qꝛ dicta illoꝝ publicant postea sine noua defitione. Itē ꝓbat predicta distinctio ꝑ id qd no. j. de re iudic. l. gesta. scdo casu sc3 quantū ad prescriptionis interruptionē, vel actionis perpetuationē, nō est dubiū ꝙ acta durant. Ratio: qꝛ a pncipio traxerunt secū suū effectum: ⁊ ideo cessante causa, non cessat effectus de preterito. vigor igit actionis non perijt, licet pereat instantia: vt. j. de prescrip. xxx. an. l. sicut. ⁊. l. cū notissimi. ⁊. l. fi. iuxta hoc do talē regulā qñ nō mutat causa nec persona, l3 sola instantia, ꝙ defectus ex actis introductus super ipsa actiōe intētata, nō perit perēpta instantia. Itē nec probationes in suo esse perfecte, sed imperfecte que erant in fieri: vt testimonia nō publicata pereūt. ⁊ ita ꝯcludo in hoc scdo mēbro. ¶ Sed tertiū mēbrum principale est, qñ interuenit mutatio cause, sed non persone, vnde si acta vnius cause ꝓducunt in alia: tūc refert. aut prima causa fuit summarie ventilara, aut plenarie. si summarie, non generat plenū preiudiciū in ordinaria questione. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. pe. de re iudi. l. adiuo. §. si super. Et est ratio: qꝛ extraordinaria ⁊ semiplena cognitio non preiudicat maiori ⁊ potētiori cognitioni: vt. ff. de iudic. l. per minorem. Si autem prima causa fuit plenarie examinata: tunc refert: aut sic se habet prima ad secundam, quod sententia absolutoria lata in prima parit exceptionem in secunda: tunc ex eisdem actis iudicatur: vt. ff. de exceptioni. l. fundum titianum. ⁊ lege, fundi. aut non sic se habet: ⁊ tunc non iudicatur ex eisdem actis sed oportet de nouo actitari: vt. ff. de exception. l. sed si ante. Ii ita sunt vera quando ambo iudicia sunt eiusdem nature quo ad qualitatem probationis. sed si non sunt eiusdem nature vt ciuilis ⁊ criminalis ⁊ criminalis requirit pleniorem indagine: tunc aut acta tendunt ad absolutionem, et

o

a ¶ Cōtra alias personas. Adde bar. in. l. naturaliter. §. nihil cōe. colla. pe. versi. q̄ro vtrū. ibi. sit tñ cautus. ff. de acquir. poss. d. meū Ias. may. hic oino col. pe. ver. scds casus. cum pluribus seq. ⁊ in. l. ij. col. xj. ff. eo. Fel. in. c. cām q̄. col. iiij. vers. tertia regula. extra d testi. bar. sozi. i suo tra. falē. regula. vj. Istum oino consi. ccccxxxij. volu. v. Alex. consi. lxxxij. inci. in causa vertēte inter pe. et Ioā. vol. j. Ludo. ro. deci. cccclxiiij. incipi. si post inno. ⁊ Mathesi. singu. suo si. alias. clxj. Celsus.

a ¶ Sed iuxta predicta. No. q̃ statutum in vera probatione nõ habet locum in ficta. vide que dixi in. c. instituatum. de iureiu. Bal. Bar.

b ¶ Secunda ratio est, quod in causa summaria est plene probatum, non facit fidem in plenaria. vide que dixi in. c. ij. de ordi. cog. z que notaui hic ad Bar. An. Barb.

præiudicare, aut ad condemnationem: z non præiudicant: vt no. j. ad. l. iuliam de vi. l. si quis ad se fundi. Fallit in confessione. z in probatione per rei euidentiam. puta per restitutionem rei furtiuæ: quia ista probatio vtrobiq; probat: vt. ff. de tabulis exhiben. l. locum. §. fi quis dolo. in verbo admissum eius magis manifestet. ¶ † Sed iuxta
22 predicta[a] queruntur tria: primum. vtrum illud qđ
9 efficitur in vera probatione. habeat locum in probatione ficta. Breuiter dicendum est q̃ ficta probatio in alia causa nunquã obest etiam inter easdem personas. istud probatur in duabus legibus que hic non dicuntur. j. de fide instru. l. iij. cum gl. z. ff. de iure fi. l. ij. §. diuus. z ideo ille qui habetur pro cõfesso in causa ciuili: qui non rãdet positionibus. per hoc non habetur pro confesso
23 in causa criminali: qđ est no. ¶ † Scõo queritur an confessio restatoris noceat heredi. Breuiter vera confessio facta in iudicio nocet heredi. sed ficta cõfessio nisi transierit ad sententiã. non nocet heredi. vnde ex bannitus habeatur pro confesso: fi tamen morit ante sententiam nõ fiet executio cõtra heredes ex illa tacita z ficta cõfessione. de hoc est text. singularis. ff. de iure fi. l. ei⁹ q
24 delatorem. z ibi per Bar. ¶ † Tertio queritur an acta cum procuratore valeãt cum domino. Breuiter dicendum est q̃ aut procurator removetur ab instantia ratione suspicionis commisse in actis: z tunc oportet omnia iterari: q̃ reprobatur procurator rõne actorũ. ita intelligit qđ no. ff. de pecu. l. que omnia. Aut simpliciter transfert instantia de dño in procuratorem: tunc q̃ est vna z eadem persona iuris intellectu. non oportet acta repilogari. nec de nouo produci. hoc est enim qđ dicit lex. q̃ sic transit instantia de procuratore in
25 dñm. ff. de pecu. l. in causa. §. fi ex parte. ¶ † Anũ quero: vtrum ex processu inquisitionis probetur damnum vel interesse partis que non interfuit processui. Respõde quod probatur primo: quia hoc venit inciden̄: vt. ff. de fur. l. Interdum. §. qui furem. z ideo latro qui confitet super inquisitione. ex eadem cõfessione põt dãnari ad interesse partis sine alio processu: vt no. Inno. extra de
b acc. c. cum oportet. secunda ratio est b: q̃ ex quo est inquisitio permissa. debet pdesse ei cuius interest. arg. ff. de inoff. testa. l. posthum⁹. §. si quis ex his. z inquisitor representat partem vbicunq; permittitur inquisitio. facit quod no. Inn. extra de iureiu. c. ad nostram. el. ij. ¶ Tres quero vnũ aliud. quid si in causa summaria fit plene probatum. verum tales pbationes plenarie faciant fidem in secundo iudicio. in quo requiritur plena cognitio. z videt qđ sic. ex eo quod probatio fuit plene facta. Contrarium est verum: q̃ nõ est facta fin formã iudicij. z ideo non operat plusquã natura iudicij patiatur: vnde licet in actione ad exhibendum esset facta plenaria probatio dominij: non tamen probaret dominium in rei vendi. secundum Pe. z Cy. qui ita no. j. de resti. mili. l. quod tempore. in. v. q. quod est multum not. etc.

1 ¶ † Actio primo proponitur, secundo editur, tertio ad quid editur.
2 Actio iita que debet edi, an sit ius, vel factum, adde nu. 3.
4 Obligatio an resideat in persona creditoris.
5 Obligatio an z qualiter parit actionem.
6 Causa z actio an sint idem. 7.
8 Obligatio que sit prior, an illa que formata est in persona debitoris vel ista que formata est in persona creditoris.
9 Actio an debeat necessario proponi in libello.
10 Actio inepta si proponatur in libello ? eius processus cadat.
11 Factum an debeat necessario exprimi in libello.
12 Actio quasi, est aliquando notamatime impropriet atis.
13 Libellus an debeat continene causam proximã.
14 Causa proxima qualiter sit exprimẽda in libello.
15 Possidere se negans, nõ præsumitur medio tempore possedisse.
16 Causa remota in actione reali non est exprimenda in libello. quid si est expressa, an possit agi causa veteri.
17 Actor non expediat agere sine causæ expressione.
18 Actor si egit rei vendicatione, z succubuit, z agit hodie alia actione, qualiter obstat exceptio rei iudicate ad processum.
19 Quid si egi rei vendicatione causa non expressa. an superueniens causa lite contestata inducat condemnationem ex eadem instantia.
20 Causa an sit exprimenda, quando proponitur exceptio.
21 Propositio quam aduocati quotidie faciunt, dicendo vltimo pro pone omnes suas exceptiones, nihil operatur.
22 Res an sit exprimenda in libello.
23 Verbum, z similia, quid importet.
24 Heredi tas quare dicitur quid vniuersale, gestio generalis, sed res limitata sui natura, vt stichus dicitur quid speciale.
25 Cause an possint declarare in executione, an in actione generali.
26 Restitutio possessionis an veniat officio iudicis, an iure actionis, si agitur rei vendicatione prositcho.
27 Accessoria an veniant in libello licet non fine perita.
28 Accessoria sufficit generaliter peti in libello, vt pero rem cũ pentẽtijs.
29 Tempus obligationis an sit exprimendum in libello.
30 Qualitas rei petite an sit exprimenda in libello.
31 Inquisitio an procedat sine iuramento calumnie.
32 Statuta de nocturnis maleficijs loquentia qualiter accipienda sunt.
33 Conclusio an sit necessaria in libello.
34 Conclusio libelli quibus verbis fieri debet.
35 An sufficiant verba deprecatiua: vt precor q̃ ralem mihi condemnaris.
36 Libellus an debeat necessario continere expressionem personarum.
37 Citatio eius qui potest ledi an sit necessaria in actionibus extraordinarijs.
38 Persone accessorie si sint expresse in libello, an possint cum eis lis contestari.
39 Dominus si sit mortuus, qualiter poterit procurator condemnari.
40 Agere an quis possit contra plures eodem libello.
41 Editio actionis quod modis fieri potest.
42 Notarius an possit mutare instrumentum, vel emendare postquam illud reddidit parti.
43 Emendare quid sit.
44 Delictum cognoscitur eo ipso quod lex imponit penam.
45 Actus momentaneus, vel successiuus si prohibeatur qualiter cognoscetur.
46 Emendationis actionis libelli effectus dicitur esse multiplex.
47 Mutatio actionis quid est z qualiter diffinitur.
48 Vbi proceditur summarie, an opi. petri sit vera, q̃ contestatio fiat tantum ex parte agentis, sed ex parte rei non: vt sint salue sue defensiones.
49 Mutatio libelli cognoscitur, si primus petebam stichum, nunc pero pamphilum.
50 Actio vna q̃ interim suspendat, vel tollat aliam. quomodo cognoscãt.
51 Agens ciuiliter ad crimen, an poterit mutare, z agere criminaliter.
52 Actor an possit mutare actionẽ renuntiãdo solum instantie prime litis.
53 Emendans vel mutans libellum, an debeat condemnari in expensis pars contradicit. 54.
55 Actor si vult emendare, vel mutare an requiratur cõsensus aduersarij.
56 Actor an audiatur in actione noua, non refutis expensis.
57 Debitor conuentus paratus est soluere, an debeat condemnari in expensis factis in libello citationis, z aduocato.
Procurator generalis an possit mutare libellum in preiudicium domini. Vide post nu. 57. versi. de tertia questione.
58 Mutandi vel emendandi libelli facultas, an transeat ad heredem.
59 Protestatio vel clausula, quam faciunt aduocati in fine libellorũ. ſ. si no iure addendi mutandi etc. nihil operatur.
60 Judex si pronuntiauit litem esse contestatã, an possit postea actio mutari vel emendari.
61 Edicti que clausule. Item que est equitas iudicantis.
62 Cumulatio quid sit, cumulationum genera quor. Cumulatio an regulariter sit permissa. nu. 63. Que sunt regule vel iuris exceptiones prohibentes cumulationem. que sit ratio quare in certis casibus prohibetur cumulatio. An in aliquo casu cumulatio sit necessaria. quis sit effectus cumulationis permisse vel admisse. z quis est effectus probationis cumulationis.
64 Snia si est pro actore in incidẽti, an excludat defensionẽ rei in principali.
65 Actiones an tollantur electione, z quando.
66 Testamentum nõ põt esse simul falsum z inofficiosum, z que sit ratio.
67 Exceptio contra cumulationẽ an possit opponi post litem contest. z. 62.

¶ Lex tertia.

Edicta actio. Primo ponit effectum edite actionis, secundo concessionem legitime emendationis, tertio modificationem siue concessionis. Secunda ibi, quam emendari. Tertia ibi, prout. z non summetur: quia vtrumlibet loquitur. Casus, qui situm fuit aliquis pertra me. ſ. edicta

edidit suam actionem: quis effectus huius editionis. Respondet quod
demonstrat speciem future litis, sed instatur, nunquid ergo semper pote-
rit emendari, vel mutari. Rñdeo ꝙ nõ, sed mutabiť ꝑut edicti ⁊c. vt in
tex. vide literam ⁊ contraria signa, vt per Jacob. bu. explicitis his q̃ scri-
pta sunt per Jac. de are. que dederunt mihi materiã repetendi hanc. l. vt
nihil de substãtialibus per eum tactis omittať in huius. l. materia. hunc
ordinem seruabo: qꝛ primo lex ponit duo. vnum, quod actio in iudicio est
ꝓponenda. scđo, ꝙ est edenda. ⁊ determinat editionis effectum. ⁊ sic tria
1 collige. ¶ † No. primo ꝙ actio proponitur. secundo ꝙ editur. tertio ad
quid editur. s. vt res demonstretur. vel dic ꝙ tota lex ista tractat de effe-
ctu editionis. ⁊ primo ex parte rei: qꝛ instruiť. secundo actoris: qꝛ per hoc
mutare vel emendare non prohibetur. tertio, qꝛ hec legitima reformatur
2 prout. ⁊c. ¶ † Querit gl. hic primo: qꝛ dicitur hic edita actio nunqd ista
actio sit ius, vel factũ. ⁊ videť ꝙ sit factum: qꝛ editur, ac verborũ conce-
ptio editur. ⁊ qđ verbis non concipiť, non editur: vt. ff. eo. l. j. ibi, dicendo
⁊c. preterea pro hoc est expressa lex. que dicit ꝙ actio est formula verbo-
rum: ergo factum. preterea actio est. arg. legistaru. i. actus verbis forma
tus, seu cõceptus ad propositum habendũ seu ostendendũ. sumitur arg.
apud dialecticos. ⁊ istud tenet Jo. de are. In contrarium tenet glo. nřa.
primo inherendo textibus, qui dicũt ꝙ actio est ius prosequendi ⁊c. vt in
stit. de act. in princ. scđo per rõnẽ: qꝛ si esset actio, nõ cõpeteret nisi esset de
ducta in factum, hoc est exercitium: sed hoc est falsum: vt. l. cedere diem.
de verb. sign. ⁊. ff. si cer. pet. l. qđ te. preterea si actio est factũ: ergo non est
dare ex contractu aliud ius quã obligationẽ, quod est falsum: quia edi-
tur actio, ⁊ stat obligatio, sed ꝯm Ja. de aret. non dicit aliud ius, ꝫ aliud
factum, quod est pessime dictũ, ⁊ contra. l. plane. ff. fami. hercis. ⁊. l. iij. cũ
sua materia. j. de noua. preterea lex dicit qđ quãdoqꝫ agiť de facto, qñqꝫ
de iure. s. cũ cõpetit actio: ergo actio est in ius: vt. j. de transl. l. ij. ⁊. l. cũ pu-
tarem. ff. fami. heredis. ⁊. l. Julia. §. quantũ. ad exhiben. preterea factum
non põt plene remitti: vt. j. de pac. l. j. in fine gl. magne, cũ. l. cũ proponas.
la. ij. eo. tit. sed actio plene remittitur: vt. l. Mutiane. ff. de condi. ⁊ demõ.
⁊. j. tit. iij. l. cũ mota. ff. de pac. l. si tibi. §. quedã. ergo ⁊c. ¶ Preterea lex
dicit in stipul. ius versari. i. actionẽ: ergo est ius: vt. ff. de pact. l. si vnus. §.
pactus. Preterea si actio est in factũ in forma agendi: ergo sicut factũ est
in potestate actoris: vt. l. pure. in fine. ff. de doli exceptio. sic ergo actio. qđ
est falsum. Item quia non pendet origo actionis ab altero contrahente
tantum: vt. l. si. ff. cõmunia predio. preterea si est factum, quero a te, an ob
ligatio sit sterilis, an produxerit actio: ⁊ tunc procedit vt ius, aut non: ⁊
tunc qñ procederet nunc, ex quo ante non producit: cum nulla sit modo
causa productionis actionis plusquã ante fuit, ⁊ interim non posset sta-
re in pendenti, puta obligatio: quin vel statim producat, vel nunquã pa-
riat: vt. l. si. ff. cõmunia predio. ⁊. l. vsusfru. ff. de stipu. ser. ⁊ huic sententie
3 inheret. Pe. ¶ † Vos dicatis qđ actio dꝛ dupliciter. vno modo qđ inest
se: ⁊ tunc est ius sine dubio: ⁊ potest considerari prout est forma agẽdi, seu
formata actionis positio hoc modo dꝛ proponere actionẽ qui non habet
actionem vertentẽ formatã ad agendum. ff. de inoff. testa. l. posthumus.
§. si quis ex his. ⁊. ff. famil. herc. l. cũ putarẽ. ff. mandati. l. si fideiussor. §. in
omnibus. ⁊. j. de transac. l. j. ⁊ sic est putandũ Ja. intellexisse. ideo gl. hic
dicit id est actionis editio: vt no. effectus editionis, ⁊ prosequi ꝙ sibi de-
betur. Itẽ vt no. actione esse ius, sed eius propositio est factũ. ⁊ ita tenea
tis. Secundo quero. actio est ius, ꝙ ius an idem sit ꝙ ius obligationis.
⁊ dicit Petrus ꝙ sic: qñ contrahiť efficaciter. ex isto contractu oritur es-
sentialiter vnũ ius tantũ, ꝙ in persona debitoris dꝛ esse obligatio. in per-
sona creditoris diciť actio: ad qđ põt ita applicari. debenti est obligatio.
ꝙ querenti est actio: tñ sunt duo iura obligatio, ⁊ actio: ⁊ vnũ continens
duo extrema, scꝫ personam creditoris, ⁊ personam debitoris: vt. l. extat.
ff. qđ met. caus. simile in cane ligato, qui teneť per funẽ. nã vnius est fu-
nis, sed vt contingit canis, est ligatio, prout trahiť per capientẽ est actio,
4 ꝯm Pe. in quo residet. ¶ † Confirmo opinio. Pe. scilicet ꝙ obligatio
non resideat in persona credito. primo: qꝛ obligatio est iuris vinculũ, sed
creditor non est astrictus. ergo ⁊c. alias idẽ esset creditor, ⁊ obligatus, qđ
est impossibile: vt. l. j. ff. de fideiusso. Preterea si actor haberet obligatio
nem, cederet eã sicut actionẽ, qđ est falsum, cũ actio cessa sit datiua. ideo
non cedit: qꝛ non residet in eo. Idẽ dico in actione, ꝙ non residet in de-
bitore: qꝛ si resideret in eo: ergo cederet: ⁊. ꝫ hoc est cõtra. l. plane. ff. fami.
ercis. ⁊. l. si actor malit. ff. de procu. In contrariũ: qꝛ reputo hanc opinionẽ
falsam. probo primo per. l. expresse, dicentẽ ꝙ obligatio residet in perso-
na creditoris. primo per. l. si quis ergo. ff. de peculio. ⁊. l. ea vero. ff. pro so-
cio. preterea tolle actionem, inutile ius remanet creditori. obligatio nõ:
qꝛ nullum ius remanet in eo. actio nõ: qꝛ est sublata, sed est falsum: vt no.
in. l. ij. ⁊. l. rescripta. s. de precib. impe. offe. Inno. extra de consti. c. que in
5 ecclesiarum. ¶ † Preterea si est vnũ ius numero obligationis ⁊ actio-
nis: ergo obligatio non parit actionẽ: qꝛ partus nõ induciť a se, nec a pa-
ri, ꝫ ab ascẽdẽti, q obtinet gradũ ante se. igiť si aliud est ius obligationis,
aliud ius actionis: igitur non est idem ius: vt. l. licet. §. ea obligatio. ff. de
procura. Preterea si obligatio est solũ in debitore: absurdũ est dicere qđ
obligatio sua pariat mihi actionem. arg. ff. de excu. tut. l. amicissimos. §.
Lucius. Preterea est dare naturalem solam. aut ergo residet in credito-
re: ⁊ habeo intentum, aut non: ⁊ tunc nullũ ius habet, quod est falsum: vt
ff. ad trebel. l. si eius. ⁊. l. debitor. ⁊. ff. de compen. l. etiam. ⁊ quod nota. s.

deiur. ⁊ fac. ignoran. l. cum quis. nec potest assignari ratio quare magis
residet in creditore sola naturalis, quam si esset efficax. ⁊ ideo veritas est
quod sunt duo iura, sed realiter ⁊ personaliter distincta. scilicet ius obli-
gationis, que est iuris, ⁊ que est mater: ⁊ ius actionis, q̃ est filia. ⁊ vtrũqꝫ
ius residet in vtroqꝫ extremorum, sed aliter ⁊ aliter. nam obligatio in ob
ligatione residens dicitur obligatum esse, sed si in oblig. non residet, di-
citur obligatum habere. ⁊ actio creditoris dicitur actiue actionem ha-
bere. ⁊ actio in debitore dicitur passiue. si actiue: tunc not. quod actio nõ
adijciat aliam obligationem, sed experiundi ⁊ persequendi potestatem:
vt institutio. de actioni. in principio. non obstat quod obligatio ceditur:
quia est hoc ex parte principiorum: quia actio ⁊ obligatio habẽt oriri ex
determinatione principiorum a quibus dependet: vt. l. Jurisgentium.
ff. de pactis, que non insunt necessario. nec ambulant de persona in per-
6 sonam: qꝛ sunt facti: vt instit. de stipula. ser. §. sed ⁊ factum. ¶ † Tertio
quero, verum causa ⁊ actio sint idem. Placen. dixit quod sic Jo. mo. qđ
non. nam causa est duplex. s. remota, que consistit in facto, ⁊ proxima. et
ista est obligatio: vt. l. Jurisgentium. §. ea obligatio. ff. de pac. Item cir-
ca idem potest esse duplex. scilicet idem numero, vel idẽ diffinitione, siue
essentialitate. nunc ad propositum: aut Pla. dicit de causa remota, quod
contractus est actio. ⁊ istud est falsum: quia contractus stat in actu mo-
mentaneo, ⁊ transeunte: vt. j. de actio. ⁊ obli. l. sicut. sed actio habet cau-
sam permanentem: vt. l. obligationum fere. §. placet. ff. de actio. ⁊ oblig.
ergo non sunt idem. Item contractus ordinatur ad actum, tanquam ad
suum officium, seu ad finem. ergo non sunt idem: quia principium ⁊ finis
non sunt idem: vt. l. iij. §. scio. ff. de mino. Item non sunt idem nomine: qꝛ
habent se pe. prius ⁊ posterius: vt in. §. ea obligatio. Item qꝛ aliter diffi-
nitur, instit. de actioni. ⁊ obliga. in prin.. Item qꝛ tollitur vnum. s. actio.
⁊ remanet aliud. s. contractus. nam solutione eius quod debetur obliga
tio tollitur: vt insti. quib. mo. tol. obli. in prin. ⁊. ff. pro socio. l. j. qđ non es-
set si essent idem: vt. l. j. §. in tutela. ff. de tute. ⁊ ratio. distrahen. ⁊ hoc te-
net Pe. ¶ Jaco. de aret. dicit ꝙ potest sumi duobus modis, vno modo
pro causa ponente seu causante: ⁊ tunc non sunt idẽ causa ⁊ actio: nec hoc
dicit Pla. alio modo pro causa ⁊ re, in dicendo posita: vt extra, de verb.
signifi. c. forus. ⁊. j. de transact. l. causas. ⁊ tunc est idem causa ⁊ actio secũ
dum eum. Ego dixi secundo, ꝙ actio non est res in dicendo posita, sed a-
ctio ⁊ forma agendi sic. ⁊ hoc modo intelligendo procedit vtraqꝫ opi. sci-
7 licet Pla. ⁊ Jac. ¶ † Vel dic ꝙ causa est duplex. s. facti. ⁊ ista non est a-
ctio. Item iuris. ⁊ ista est duplex, vel qꝛ primo causatur, vel posterius que
primo causatur, est obligatio. que posterius, est actio. ⁊ de ista posteriori
non queritur: quia non esset aliud querere. nisi ꝙ actio esset actio. ista ve
ro non esset questio, sed in causa precedente dubitatur. valde est conside
randum. aut nos consideramus verum sint idem tempore. ⁊ dico quod
non: qꝛ habent se per prius ⁊ posterius. aut vtrum sint idem actio ⁊ obli-
gatio naturaliter. ⁊ dico quod sic: quia vna est virtus que inest obliga-
tioni effici actio. ⁊ ista dicitur virtus persequendi. sicut nos videmus in
igne est ignis. ⁊ calefacit. ignis est causa illius caloris. ⁊ ille calor est vir-
tus ignis: tñ ille calor nõ est aliud ab ipso igne. Sic obligatio est vir-
tus. ⁊ virtus eius est producere efficaciam creditori. ista virtus est actio,
que nõ habet locum, nisi cum lex calefacit obligationem: vt. l. legitima.
ff. de pact. l. Jurisgentium.. §. sed cum nulla. eodem titu. ⁊. l. solent. ff. de
prescri. verb. est igitur actio virtus obligationis. ⁊ est idem quo ad quid:
quia virtus obligationis que est essentia obligationis est idem quod
actio. vel dic quod virtus potest considerari prout recipitur: ⁊ tunc trãs-
formatur, sic in questione proposita: quia virtus obligationis recipitur
in actione. ⁊ ideo actio est species. nam inter ignem ⁊ obiectum quod a-
git, scilicet calor ignis recipitur in me: non tamen est ignis transmissus in
me essentialiter, sed est virtus ignis transmissa. Sic potest dici de obliga
tione, que habet duplicem virtutem. vnam essendi: ⁊ ista virtus differt
ab actione. Aliam virtutem habet, scilicet executionem ⁊ imperationẽ.
⁊ ista virtus formata dicitur actio. ⁊ sic actio est virtus quedam forma-
ta ob obligatione precedente. non autem dico separata: quia obligatio
istam virtutem non perdit. ⁊ sic vna est virtus continuata ab extremo es
sendi ad extremum imperandi seu exequendi. ⁊ maxime sumitur actio
prout passiue residet in debitore. ista virtus sic potens non solum potest
inter se, sed exequtiue. i. non est solum virtus qua obligatio diffinitur,
sed qua exequitur. ⁊ sic est ius. ⁊ sic posset saluari illud, quod causa ⁊ actio
sint idem in reali, sed gloss. in. l. j. ff. eo. videtur dicere quod cessa actione
sit cessus dominium: quia idem sint dominium ⁊ actio. sed hoc est falsum:
vt. ff. de rei vend. l. si culpa. ⁊. ff. vsufru. quẽadmodum caue. l. j. in fin. igi-
tur obligatio ⁊ actio non sunt idem numero: quia cum obligatio gene-
retur, oportet ponere gradum inter eas, ⁊ non sunt idem causa: quia cau-
sa materialis causans obligationem est contractus efficax: vt. l. Juris-
gentium, sed causa materialis actionis est obligatio. vt. l. j. ff. de condi-
ctio. ex lege. ergo nõ sunt idem in causa efficienti: quia obligationes sunt
de iure gentium, sed actiones sunt de iure ciuili: ergo non sunt idem dif-
finitione: vt patet institut. de actio. in princip. preterea due sunt obliga-
tiones scilicet naturalis, ⁊ ciuilis: cum naturali sola non est idem: vt. ff.
de sol. l. si is cui. §. Flauius. cũ ciuili sola non est idem: vt. j. de non nume.
pecu. l. si cui. cum vtraqꝫ simul iuncta non est idem: quia efficaciter agi-
tur ex sola ciuili: vt. ff. de cõditione indebi. l. Julianus. cum sua materia.

8 ¶ † Quarto principaliter quero, que obligatio erit prius: vtrum illa que est formata in personā debitoris, an illa que est in personam creditoris: videtur qđ illa que est in personam debitoris, vt queri posset: vt. l. si post mortem. de lega. j. dic ꝙ simul producuntur: quia habent se vt relatiua. ⁊ ideo concursus correlatiuorum exigitur: vt. l. fi. ff. de accep. probatur etiam: quia lex dicit consensu. i. simul sensu contrahi: vt. l. pe. ff. de cōtrahen. emp. Nunc veniamus ad propositum actoris, ⁊ queritur an actor debet exprimere diem, mensem, ⁊ locum in libello. dic plene vt per Inn. in. c. abbate sane. extra de sen. ⁊ re iudi. ⁊ per eum in. c. cum dilecti filij. extra de libel. obla.

9 ¶ † Et primo queritur, an sit necesse proponi actionem in libello. Secundo, an sit necesse factum contineri in libello. Tertio, an sit necesse causam propositam contineri in libello. Quarto, an sit necesse rem contineri in libello. Quinto, an sit necesse qualitatem contineri in libello. Sexto, an sit necesse conclusionem cōtineri in libello. Septimo, an sit necessaria personarū expressio ī libello. Octauo, si proponatur libellus incertus, an procedat[a]. ¶ Et super prima questione iura ciuilia videntur velle ꝙ actio exprimat: vt. l. age. ⁊. l. actione. j. de transac. ⁊ hec iura canonica dicunt quod nō sit necesse. ⁊ hoc tenet Inn. in. c. dilecti. extra de iud. tu dic ꝙ est duplex expressio. explicata. ⁊ ista nō est necessaria, qm̄ tacite intelligit ex ꝓpositis: quoniam expressio eorum que tacite insunt nihil operat: qr est purgatio idē ꝑ idem repetitio: vt. l. cū qd. ⁊. l. hec verba. de leg. j. ⁊. l. cū eū quē. ⁊ implicita. ⁊ ista est necessaria qualr̄ Gui. ⁊ Odo. dicūt quod hoc saltem debet cōtinere libellus. ⁊ si ista non continet, debet exprimi reo petente. ⁊ sic vbi actiones sunt ꝯtrarie. secus vbi sunt eiusdem effectus: quia tunc nō interest rem exprimi, fm Odof. ⁊ ar. ff. de acq. here. l. ꝙ si dubitet. Ja. ⁊ Pe. dicūt qđ semper libellus recte format cū habet annexam actionē certā ⁊ propriā. ¶ Tu vero clarius dicas: ⁊ sic, aut libellus est incertus in facti vel obligationis narratione: ⁊ tūc debet declarari. vt h, ibi, speciē ⁊c. ⁊. j. ti. iij. l. age. ff. de fur. l. in actione. nisi declaratio esset impossibilis vt. l. j. §. qđ autē. ff. quo. leg. aut est certus in propositione facti, ⁊ eius qualitate: ⁊ tunc dic quod actio semper videtur implicite ꝓposita, que resultat ex premissis. nā aut est actio ꝓposita qualitatiue: ⁊ tunc videt esse proposita actio specialis: vt. l. habebat. ff. đ instito. aut gn̄alis. vt certi cōdictio: tūc aut actiones habēt se vt species differentes: ⁊ tunc dic illud esse impossibile, quin aliter qualitas facti applicet ipsi facto ad cōclusionē in vna actiōe plusquā in alia: vt in. l. fi. j. de fur. loquor. quando est specialiter actum. ex modo igitur specificandi qualitatem ⁊ factum concludit imo etiā spēs editiōis: vt hac. l. edita. fm eos. ⁊ vid. ff. de tute. ⁊ ra. dis. l. j. §. i tutela. ⁊. l. vt inter diuinū. C. de sac. san. eccl. insti. de leg. §. nostra. ⁊. ff. de sol. l. cum ex pluribus. cū si. ff. de ac. emp. l. nō est nouum. sic vbi factum est applicabile pariter ad duas actiones: qr foret generaliter actum: tunc quando interest rei cogitur melius exprimere factum. si autem nō interest: tūc non, secundum Odo.

10 ¶ † Scđa questio est an si ponat inepta actio in libello, procedat libellus. Rn̄. aut ꝓponit inepta implicite, vel explicite. si explicite, aut cōstat ab initio, ⁊ libell⁹ est lacerādus: vt. ff. de offic. assel. ⁊ extra de offic. vic. c. j. ⁊ ibi per Inn. aut cōstat ex postfacto: ⁊ tunc dic vt extra de iudic. examinata. si autem exprimitur inepta actio: tunc aut alia essentialia concurrunt: ⁊ procedit libellus. aut non concurrunt, ⁊ non procedit secundum Innoc. qui ita no. in. d. c. examinata. ⁊ dic vt ibi.

11 ¶ † Tertio quero, an sit necesse factum in libello exprimi. Ista enim videtur trustatoria. nam factum proponendum videtur. vt. j. de transac. l. age. ⁊. l. vt responsum. ⁊ qr ex facto ius oritur: vt. ff. ad. l. acqui. l. si ex plagijs. §. in cliuo. Breuiter sine argumētis, aut loquitur in personali: ⁊ tunc debet exprimi factum[b], vel saltem sub expressis concludi: vt si dico peto a te decem actione ex mutuo: quia expressio actionis factum includit: vt in aut. de exhiben. reis. §. sancimus. secundum Guill. hic. aut non includit: exemplum: peto a te. x. que mihi debes, tunc non est procedendum super isto libello, si pars opponit: sed secus si non opponit: vt hic, ⁊. j. de anna. excep. l. fin. Idem si dico peto. x. actione prescriptis verbis, non procedit iste libellus: quia ista verba facti debent esse alias actio debet esse incerta: ideo dicitur prescriptis verbis, secundum Guil. hic in fi. aut loquimur in reali: ⁊ tunc aut loquimur de facto, id est de causa iuris agentis, ⁊ non oportet exprimi: quia sufficit si ius reale deducitur sine expressione alterius cause. vt. l. ⁊ an eadem. §. actiones, ff. de exceptio. rei iud. fm Petr. Jaco. de are. putat illud verum quando agimus de pleno iure reali, quod non potest competere nisi ex vna causa: secus si de semipleno, quod potest competere pluribus ex causis: nam tūc dicet causam esse exprimendam: quia est eadem ratio, sicut in personali, exemplum de hypothecaria, ⁊ publiciana secundum eum: per hoc, quia hypothecaria habet quid personalitatis: vt nota. ff. de pactis. l. si tibi. §. de pignore. au t de facto, id est de possessione, vel quasi possessione conuenti: ⁊ tūc debet hoc exprimi in libello, secūdum Gullielmum: quia est principium actionis ex parte conuenti: vt. l. vna. j. de ali. iu. mu. causa fa. facit. ff. de iudi. l. nō alias. §. primo, dato secundum Petr. ꝙ hoc non sit natura actionis, sed venia restitutio possessionis officio iudicis, quod. j. examinabitur. ¶ Sed iuxta hoc quero vnum, quare in reali non requiritur expressio cause remote, ⁊ in personali sic. Respon. quia ex causa immediata in reali concluditur certa actio conformis, sed in personali generalis ⁊ informis. nam si dicꝑ me dominum, concludo rei vendicationem, si quasi dominum, publcianā: vt. ff. de eui. l. minor. §. j. ⁊ si ager vec. vel emphyte. pet. l. j. §. qui in perpetuum. sed si dico te obligatum: quia obligationes sunt difformes, non concludit aliquem actum specifice, sed est libellus incertus: ideo cōmuniter in personali debet exprimere causam remotam: vt. j. de transact. l. cum mota. in. fi. ⁊. ff. de pact. dota. l. Bebius, concedo tamen ꝙ iste libellus procedit: dico rem ad me pertinere iure dominij, vel quasi directo, vel vtili. nam emphyteuta potest petere se declarari dominum. quare ista petitio est ambigua: quia non exprimit de directo vel vtili.

12 ¶ † Item quasi dominium est duplex: quoddam est quasi dominium in ꝓprie inutile in rē, ⁊ sic indicite quasi[c], qn̄qꝫ est no. magis improprietatis: qn̄qꝫ modice impropietatis, ⁊ ita ꝙ ex isto libello tanq̄ generali potest sequi cōdemnatio siue probē dominiū directū, siue effectus dominij: vt in publiciana: vt. iiij. de actio. §. alie. No. verbum ambiguum in iudicijs intelligendum esse pro proferente, in quacūqꝫ parte iudicij proferat: v. l. si quis intentione ambigua. ff. de iudi. nisi in alia parte iudicij esset specia liter prosequutus: vt nōt. gl. in. l. quicquid. ff. de verb. oblig. ⁊. j. de iudi. l. licet. sed in fauore aliter distinguitur: qr in initio actori, vt iudicium inchoetur, in medio pariter: vt veritas inueniatur, in fine reo: vt in dubio absoluatur: vt no. Azo in summa in tit. de re. du. qr ergo libellus est gn̄alis, pōt petere vt declaretur qualitas dn̄ij, non dico causam dn̄ij, vt qr prescriptione nec ex empto, vel ex alio titulo sit tale dn̄ium quesitū, sed qualitas, scꝫ an vtile, vel directū. ⁊ si dicatur ꝙ dominiū ꝓprie significat directū: vt no. in. d. §. q in perpetuū. ⁊ ꝓbat: qr vtile dn̄ium vocatur quasi dominiū: ergo nō est vere dn̄ium. sicut vtile ius seruitutis dr̄ quasi seruitus: vt. l. si quis diuturno. ⁊. l. j. in fin. ff. de aqua plu. arcē. preterea lex vocat quasi dn̄ium seruitutē: vt. ff. de leg. j. l. si tibi homo. in fi. ꝯcedat stricte loquēdo, scꝫ hoc fuit interpretatio. ff. de peti. here. l. iij. ⁊ hoc tenet Ja. insti. de act. §. oim.

13 ¶ † Quarta q̄stio principalis est, an libellus debeat ꝯtinere cām ꝓximā[d], ⁊ in reali non est dubiū qđ sic: qr agit de declaratione illius cause. l. Pōpo. §. scꝫ in his. ff. de ꝓcur. ac si nō esset expssa, nō possit declarari: vt. ff. de leg. ij. l. cū pr̄. §. vicos. in ꝑsonali idē est ꝯcludēdū per modū obligationis: vt. ff. eo. l. j. §. editiones. ⁊. l. ⁊ an eadē. §. actiones. ff. de excep. rei iud. ⁊ qr obligatio fundat intentionē: ideo est allegāda: vt. j. de trāsac. l. de fideicōmis. ⁊ ꝓbādo: vt. l. interposita s. e. ti. ⁊. ē. e. l. j. cū simi.

14 ¶ † Incidenter querit qualiter causa proxima sit exprimenda in libello, vtrū presens, an sufficiat de preterito, verbi gratia: dico me fuisse dn̄m talis fundi: ⁊ ideo peto me declarari dn̄m, vel te fuisse mihi obligatum ex mutuo ad. x. ⁊ peto te cōdēnari, an ꝓcedt hic libell⁹ Jo. de are. dicit ꝙ nō: qr nō ꝯcludit necessario. Pet. dicit ꝙ sic: qr ꝯcludit presumptiue: vt. l. siue possidetis. j. de ꝓba qđ sufficit: vt. l. ols. §. Luci⁹. ff. q in frau. cr. de bon. libe. l. paulus. la. q. §. j. ꝓbat rōne: qr sicut dꝫ proponi exceptio: vt concludat, sic act. arg. l. j. §. Labeo, ff. de flumi. Sic sufficit excipere. exceptio de preterito pretio, vel de pacto de non petendo: quia concludit presumptiue, non necessario: qr non sequitur necessario, cū possit postea esse pactū cōfectū de petendo: vt. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. nec pōt dicere Jac. ꝙ in. §. Lucius esset presumptio iuris ⁊ de iure, quam lex hꝫ pro certa ⁊ notoria, nec admittit probationē in ꝯtrariū: qr vbi lex est certa de aliquo nō pōt ꝯtrariū ꝓbari: qr ꝯtrariū est necessario falsum: cū notitia legis nō possit esse nisi vera: vt. ff. de ꝯdi. ob cām. l. si pecuniā. §. si seruū. nā si Ja. diceret in. §. luci⁹ esse presumptionē iuris ⁊ de iure: esset ꝯ. l. si q̄s locuples. de ma. testa. fm Pe. hic est ꝯsiderādū ꝙ factū in libello deducit vt p̄teritū. ro: qr momētaneū est iam ꝑfectū, verbi gratia, qđ mutuaui. qđ vendidi, ⁊ sic de alijs. scꝫ ius id est obligatio vel dominiū, non est momentaneū, vt. l. obligationū fere. §. placet. ff. de ac. ⁊ obli. Imo, semel quesitū, necessario

a ☞ An procedat. Adde Lanfrā. de oria. plene de oib⁹ premissis q̄onibus in. c. qm̄ ꝯ falsam. §. statuim⁹. versic. petitiōes. nu. v. ⁊. Itē in libello. ⁊. ⁊ per discursum totius. §. ⁊ vtrobiqꝫ in apo. tam bn̄. vadi quā meis. extra de proba. Celsus.

b ☞ Qꝫ exprimi factum. Adde Bar. in. l. ⁊ an eadem. §. actiones. ff. de excep. rei iud. Fel. in c. ij. co. vij. ⁊. scđo aggredit. extra de li. obl. ⁊ dixi i apos. ad Lāfrā de oria. in prealleg. c. qm̄ ꝯ falsam. ver. petitiones. nu. xiij. i apo. in ver. octauo ꝓcēdit. extra. de ꝓba. de quo etiam vide Bar. Sozi. in suo trac. fal. regula. cc xxxiij. vbi facit regulā in affirma. cū aliquot fal. Cel.

c ¶ Dictio q̄si. Adde Istū in. l. i suis. ff. de lib. ⁊ posthu. Bar. i. l. si in rixa. col. fi. ff. đ sica. ale. in. l. si dari. ff. de ⁊. ob. archi. i. c. ꝑsbyter. lxxxviij. distin. Semj. in. c. cum de diuersis. num. v. ⁊ ibi posui in apostī. ad ipsum in ver. dictio, quasi. de priui. lib. vj. Pau. de leaza. in. c. gratū. nu. ix. vbi etiā notaui in apost. i ver. dictio quasi. extra de offic. delega. ⁊ Old. consi. clv. incip. qr forma electionis. Cel.

d ☞ Causam proximā. Adde Lāfrā. de ori. in Spe. allega. c. quoniā cōtra falsam. §. statuim⁹. ver. petitiōes. nu. ij. ver. cā remota. ⁊ nu. iij. ⁊ si. verūtn̄. vbi qđ cā proxima ⁊ remota in acti. ꝑsonali ⁊ reali ⁊ vtrobiqꝫ notaui in appo. extra de ꝓba. ⁊ notaui in apost. in ver. in libello cām exprimendā. super gl. in versi. pronuntiationem. ff. de ne. ope. nun. Celsus.

necessario durat rebus sic se habētibus, vt. l. si quis vi. §. differētia. ff. de acquir. pos. ꝛ. l. siue possidetis. ꝟ. de pba. ideo presumit: qꝛ necessario conti
15 nuat, secus in possessione, que nō cōtinuat inuito possessore. ¶ † Et ideo negās se possidere, nō presumit medio tpe possedisse, nisi esset obligatus ad possidendū: ꝛ tunc necessario cōtinuat necessitate imminente ex parte possessoris, non dico possessionis. vt. l. parē. ff. de reg. iur. ꝛ no. infra de testa. mili. l. iiij. si autē dicit se possidere, presumit medio tpe cōtinuasse, dū sit s. per decenniū in corporali possessione, vt. ꝟ. de ser. fugi. l. j. vbi de hoc. ꝛ per Dy. in. c. ꝑ possessore. extra de re. iur. li. vj. ꝛ ꝑ Ja. de are. ꝟ. de acq. pos. l. nec ex vera. ꝛ Od. i. d. l. siue possidetis. ꝛ est rōnabile, qn̄ dicit se possidere. patet in extremis per possessionē corporalē, que fuit ab initio. ꝛ per ciuilē, quē pbat animus possessoris: tūc possidere se asserētis, iō probans extrema, mediū probasse ꝑsumit. si aūt negat se possidere, ꝛ nō apparet nisi de vno extremorū. s. de preterito possessionis, iō nō ꝑsumit medio tpis: qꝛ diuersitas est in extremis. Sꝫ redeūdo ad ꝓpositū dico ꝙ qn̄ dn̄iū de preterito pbat, ꝑsumit de pn̄ti nisi ꝯ pbet, exēplū qn̄ pbat ꝑ confessionē aduersarij, vel per testes, dꝫ esse casus extra de trāsac. c. pretera. quarto loco. vbi est gl. Cy. ff. de cōfessis. l. certū. §. sꝫ ꝛ si fundū. sꝫ. qn̄ deducit i libello, hoc pōt esse dubiū: ꝛ tūc dic, aut deducit simpl'r, ꝛ procedunt predicta. aut ab negatiue, vt puta dico me fuisse dn̄m anno retro, vl' alia verba ponit taxatiue, vel limitatiue: ꝛ tūc pcedit libellus, sed confessio aduersarij pcederet ꝛ pdesset ꝭm Pe. qd ē no. facit qd no. ꝟ. de trāsac. l. si qdē. sꝫ qd si dicat, credo ꝙ olim, sꝫ nūc nō, ꝛ aliter nō credo: an aliquid operet: ꝛ nō credo, qn̄ sup qualitate ꝛ eius tpe. vt. d. l. si qdē. secus si sup qualitate, vt extra. de trāsac. c. i. ꝛ. ꝟ. de excep. l. si qdē. nō ob. qd no. ꝟ. de do. ante nup. l.
16 si. qꝛ ibi nō sup aliqua qualitate, sꝫ super substātia ꝛ ꝯctu. ¶ † Itē incidēter qro in actiōe reali, cā remota nō est exprimēda, qd si est expressa: an posset agi cā veteri: dicūt Dy. ꝛ Pet. aut fuit expssa in libello, ꝛ pōt. aut in pcessu. l. post litē cōtest. ꝛ nō pōt in ꝑsonali. posset tn̄ ex alia agi, ēt si cā in pcessu exprimat, vt. ꝟ. de iudi. l. sꝫ. ꝛ. l. ꝛ an eadē. §. actiones. ff. de excep. rei iudi. Pet. dicit ꝙ expressio cause remote nihil opat: qꝛ nihilominus pōt aliā cām proseq: ergo ꝛ in alia ob. exceptio: qꝛ potuit venire sub iudicio priori. ꝛ dꝫ esse casus. ff. de appel. l. scio. ꝛ. d. §. actiōes. tu dic ꝙ aut est talis actio realis, q̄ pōt cōpetere ex pluribus causis: ꝛ tūc est idē qd in ꝑsonali. exemplū in hypothecaria, ꝛ publiciana: qꝛ est eadē rō, q̄ est in personali. vn̄ ex alia cā pōt agi, vt. ff. de excep. rei iudi. l. duobus. qn̄ cā remota fuit expressa in libello. de scdo aūt post lit. cōte. dubitarē: qꝛ gn̄alis fuit intētio ad oēs cās. ꝛ gn̄alis ꝯtestatio nō obligat: qꝛ loquit in actiōe gn̄ali, sed ista est spālis, lꝫ gn̄aliter seu indefinite intētata. arg. ad istā rōnē. ff. de tute. ꝛ ra. distr. l. i. §. in tutela. aut hmōi actio in rē nō pōt cōpetere nisi ex vna cā: vt rei vē. ꝛ hec est opi. Dy. vera. ꝛ canonizata, extra de re iud. c. abbate. nō ob. l. scio. qꝛ q̄dā sunt q pcedūt per viā distinctionis alicuius cause impedientis: ꝛ tunc nō curamus de allegatione cause, vt. ff. de inoffi. testa. l. posthumus. §. j. ideo in appellatione q̄ rescindit pn̄ūtiatum pōt noua cā allegari: qꝛ cessa cā impediens. s. snīa. vt. l. scio. non enī impediebat allegatio cause nisi propter snīam, ꝛ illa est rescissa. Itē cā appellationis est alia a prima quo ad personas, tps, ꝛ causam agēdi: ergo sequit qd poterat fieri in prima, pōt fieri in scda: qꝛ sic est gn̄alis vt prima: lꝫ sit instātia diuersa, vt. ꝟ. ne li. in vna eadēꝙ causa. l. j. ꝛ de pcur. l. mater. quedam sunt que procedūt apponendo causam aliquā, quando ago in causa principali expressa causa: tūc si causa est talis ꝙ ab ea impediat substantia actionis propositēꝛ nō excludit extrinsecus, duplici rōne. primo, propter cōcomitantiam loci ꝛ tpis. scdo: qꝛ prima videt expressa per abnegationē alterius, vt insti. de acti. §. sic itaꝙ. ergo in alia instātia deduci nō pōt, vt. ꝟ. de erro. aduo. l. fi. ꝛ de lib. causa. l. cū pactū. ꝛ. ff. de li. leg. l. Aurelio. §. fi. sed nō in alia instantia, vt. ff. de excep. rei iud. l. duobus. ꝛ in auf. qui prior. ꝟ. qui po. in pig. ha. cū suis fi. si nāt nō dependet substantia sed accidēs, etiā aliquā qualitatē pōt ꝑsequi, vt. l. in delictis. §. si detracta. de
17 noxa. ꝛ. ꝟ. latius dicet. ¶ † Subsequēter querit, an expediat actori agere sine expressione cause. dico expedire sibi: qꝛ pōt generaliter prosequi, qd alias non posset, qd est verū interim reo absoluto. si apparet sibi retro
18 expedisse generaliter, vel egisse. ¶ † Querit subsequēter, si egi rei vend. ꝛ succubui, ꝛ alia actione hodie ago, quō obstat exceptio rei iud. ad processum, cū nō deducā tps dn̄ij scdm act. gl. mouet dubiū. ff. de iureiurā. l. eū qui. §. in popularibus. ff. de exce. rei iud. l. si ate. ꝛ vr dicere ꝙ presumat idez ius in vtroꝙ iudicio: ideo ob. exceptio. vel dic ꝙ libellus iste est generalis rōne tēporū: ꝛ iō qꝛ ex tpe variat ius agētis, cogit eū specificare.
19 ar. ff. qd vi aut clā. l. aut qui aliter. ¶ † Denuo q̄rit. qd si ego egi rei vendi. non expressa causa, an cā superueniens lite cōtest. inducat condēnationē ex eadē instantia: iura ciuilia dicūt qd nō. de hoc. ff. de iudi. l. non pōt. Dy. insti. de acti. in prin. Iura canonica ex quadā sua equitate dictū cōtra. extra de re iudi. c. abbate sane. ꝛ ex rōne: qꝛ qn̄ est actū expressa causa remota, videt actū expressa cā remota cū suis cōcomitātijs. i. cum loco ꝛ tpe. sed qn̄ gn̄aliter est actū, omne tps icludit: ergo ꝛ futurū: qꝛ loc⁹ ꝛ tps sunt concomitātie generis. nūc videmus qd istorū sit iustius. hic premitto vnū, ꝙ ius superueniēs trahit retro: ꝛ tūc venit in iudicio, si superueniat lit. contest. ꝛ ob. exceptio rei iudi. vt. l. si mater. §. eandē. ff. de exce. rei iudi. qn̄ꝙ non trahit retro, lꝫ superueniat ex causa de preterito: ꝛ tūc non videt deductū in iudicio, vt. d. l. non pōt. ꝛ. l. si rem. in fi. ff. de pig. ac. qꝛ ibi loquit in personali, hic in reali, nā actio personalis orit ex causa de preterito, cōsiderato preterito ex parte agētis: quia orit ex ꝯctu: vt. d. l. si rez. in fi. cū si. in actiōe in rē non est sic: qꝛ ibi nō orit ex cā de preterito ex parte reirimo ex pn̄ti possessione: vt. ff. de iudi. l. non alias. Vel dic ꝙ est realis illa causa remota expssa: ꝛ tunc idē est qd in ꝑsonali. aut nō est expressa: ꝛ tunc nō videt de illa cogitatū. ꝛ ideo non venit in iudiciū, vt hic de iure ciuili. de iure canonico auditis indistincte venire, cū est gn̄aliter actū, sꝫ hoc est rōnabile, ꝛ pño: qꝛ de dn̄io vel quasi dn̄io futuro non fuit cogitatū per agentē, sed accessorie venit: vt ibi no. preterea si pōt fieri cōdēnatio, ergo venit in iudiciū, sꝫ hoc est falsum, cū obstet exceptio: vt. d. l. si mater. §. eandē. preterea de declaratione futuri dn̄ij nō potuisset spāliter agi: ergo nō venit sub gn̄ali libello: vt. ff. de pig. l. oblatione preterea sub eodem dn̄io non fuit lis cōtestata: qꝛ non erat in rerū natura. ergo ꝛc. preterea male fuit actuz. ergo ꝛc. vt. l. in vniuersis. ꝟ. q da.
20 tur. pos. ¶ † Deinde querit, nunqd in exceptione sit necesse exprimere causam. ꝛ videt ꝙ non: qꝛ pcedit exceptio generalis: vt extra de testi. c. veniens. per Jo. and. de elec. c. cōstitutis. per Paulum. vnde si datus est mihi terminus ad excipiēdū cōtra petitorē dicentē me sibi obligatū: sufficit ꝙ excipiēdo dicam ꝙ petitio est vera: ꝛ tunc poteto in processu deducere exceptiōes pacti de nō petēde solutiōis, ꝛ similia. Itē sufficit ꝙ excipiat ꝯ testē ꝙ est periurus, vel homicida[a]: sꝫ in ꝓcessu debeo declarare. simile in exceptione excōicatiōis facte ab homine, que specialissime debet opponi. extra de excep. c. pia. li. vj. Ad idē qꝛ sufficit generaliter ꝓponere exceptiones: ergo multo magis sufficit: vt de excep. c. pastoralis. sed ibi de cōpetituris dicit, nō de cōpetentibus: tunc qn̄ꝙ excipit: qꝛ cōpetunt: ꝛ possunt specificari: cōpe-
21 titure non. ¶ † Et ideo ꝓpositio ꝙ̄ quotidie faciunt aduocati dicendo, vltimo proponit omnes suas exceptiones, nil operat: qꝛ nō hꝫ formā exceptionis: eo quod non continet rem, nec causam, nec aliquid speciale: vt. l. sed ꝛ si quis. §. quesituz. ff. si qs cau. tu dic in principali qōne qd quedā est exceptio ꝑ quā directo negat intentio: vt exceptio, ꝙ petitio nō est vera: qꝛ ista non eget aliqua specificatione, siue neget factum, siue obligationē: qꝛ quolibet casu cōcepta sub exceptione informiter concludit: ergo causa remota non est exprimenda. Sicut dicimus in reali actione, quedam est exceptio per quā elidit intētio per indirectū: ꝛ tūc aut exceptio generalis ꝯcludit necessario, vel ꝑsumptiue, reb⁹ sic se habētibus in qualibet sua specie, ꝛ pcedit, sꝫ ꝯtinet crimē agentis, pōt actor petere ꝙ specificet: vt si obijciat contra aliquem periurium, vel homicidiū: qꝛ ꝑsumit cōtra homicidam dolus, licet posset probari contra: vt puta ad sui defensionem: prima facie fundat exceptio de iure cōi: vt. l. i. ꝟ. de sica. aut non concludit exceptio generalis violenter, vel presumptiue in qualibet sui specie: ꝛ tunc forte non procedit: vt si excipio cōtra testes de inimicitia, nec expono qualitatem inimicitie: qꝛ nō repellit testē omnis inimicitia: vt. l. iij. in. fi. ff. de testi. vel dic contra: quia excipiens poterit postea interpretari de capitulis inimicitia: vt. ff. de rei vend. l. Pomponius. in fi. Item qꝛ de magna in dubio intelligitur ad hoc vt concludat exceptio: vt. ff. de iud. l. si quis intētione ambigua. ꝛ hoc puto verum sicut si dico te mihi obligatum, vel propono in libello promissionem. nam de efficaci intelligitur: vt. ff. de solu. l. si is cui. §. Flauius. argument. ad hoc extra de procura. cap. in presentia. vbi generaliter fuit exceptum de minori etate papa recepit testes super exceptione, quod nunquam fecisset, si fuisset inepta: vt lege, si patronus. ff. de iureiurand. in defectum probationis nō habet exceptio efficaciam. facit extra de restitutione spolia. c. frequens. lib. vj. In contrarium facit de flumi. l. j. §. Labeo. sed ibi exceptio nullitatis excludere poterat. Item facit in contrarium de appella. c. legitima. lib. vj. de iudic. ꝛ cum specialis, sed ibi speciale. vel dic

a ¶ Quod est periurius, vel homicida. Adde qd ista non esset sufficiēs exceptio: sꝫ dꝫ dicere ꝙ tpe quo interuenit in testem erat ꝛ reputabat talis, scdm notabilem theoricā Barto. l. l. ad testiuz. §. cōditionē. ff. de testa. ꝛ ad. q. quā hic mouet, tu dic ꝙ si sua excep. per cause omissionem sit obscura: habet ꝑ non excipiente, vt not. idē Bar. in. l. Titie textores. in prin. ff. de le. j. ꝛ qd in obscura, no. idē in. l. si quis intētione ambigua. de iudi. Cellus.

quod ibi est presumpta calumnia cōtra excipien
tē. ideo debet exprimi causa. ff. de rei vendicatio.
l. j. §. per hāc. ⁊ extra de resti. spo. c. ad decimas.
lib. vj. de accusa. c. cum dilecti. ⁊ j. ad. l. cornel. de
sic. l. j. facit: quia verba generalis exceptionis sunt
sane intelligēda. ff. de cōtrahen. emp. l. cū manu.
22 ¶ † Quinta principalis questio est, an sit neces-
a se in libello rem exprimere[a]. dico q sic, alias sup
quo litigaret: ⁊ stult? esset Iudex qui in re nō pe
tita ⁊ in his que nō accidūt rei petite vel succedē
tes in eius defectū, vel eius locū condēnaret: vt
l. si. de fideicō. liber. ⁊. ff. cōi diui. l. vt fund?. In-
no. extra de sent. excō. c. sacro. ⁊ de preben. c. licet
causam. in vlti. gl. ⁊ no. ff. de iudi. l. Solemus. in
glo. ord. sed qualiter est deducenda hic: dico qd
si res est vniuersalis, vt hereditas, ⁊ qlibet actio
que competit pro hereditate vniuersaliter, desi-
gnari debet, si est generalis, vt administratio ge
neralis, si vero res est singularis, vt stichus, sin-
gulariter: vt. ff. eo. l. j. ⁊ ibi gl. ⁊ hoc Odof. ⁊ Inn.
extra de offi. ordina. c. cōquerente. vnde non pro-
cedit hec petitio, peto a te stichum, ⁊ quedam
alia: quia non sunt expressa, prout sunt in rerum na-
tura, ⁊ si non excipiatur. licet Inn. dicat nō pro-
cedere, si opus ponas: vt extra de offi. archi. c. di
lecta. in prima gl. ratio, quam induco est: quia libel
lus iste peccat in essentialibus: ⁊ in forma. ar. l. j.
j. de dona. prout loquitur in conuentionali libello.
nam super qualitate valet, vt extra de rescript. c.
sedes. si diceret peto talia iura qualia, ⁊ similia:
quia specificare videtur: vt no. Inno. extra de cap.
23 mo. c. dilectus. ¶ † In gl. edita actio. no. verbū
⁊ similia. vt relatiuum est, ⁊ similitudo ista certa
est ⁊ determinata a iure, secus si diceret peto sti-
chū, ⁊ similia: quia tūc nihil operatur hec adiectio:
quia non est dare simile, quod sit determinatum a
iure, facit. ff. de libe. ⁊ posthu. l. gallus. §. quidā
24 recte. ⁊ §. eius. ¶ † Sed hic querit. quare here
ditas dr quid vniuersale, gestio generale, sed res
sui natura limitata, vt stichus, quid spāle: Rū.
illud est speciale quod est determinatū ad vnū ⁊
in vno, vt stichus. illud est gnāle, in quo verificat
natura generis, ⁊ habes aliquas species que sibi
subalternant: quibus positis ponit ⁊ genus: nā
genus est quod representat in qualibet sua spe-
cie: vt. ff. si cer. pet. l. pen. sic gestio negotiorū cōti
net sub se gestionē salis, ⁊ vini, ⁊ similiū, vt suas
species: ⁊ in qualibet istarū specierum represen-
tatur gestio, sicut genus: vt. j. de iudi. l. 13. ff. de ar
bi. l. de rebus. ff. de sta. lib. l. sticho. §. seru?. illud
vero est vniuersale significatiōe ⁊ aptitudine, vt
hereditas, ⁊ peculiū: vt. ff. de impēsis. l. quod di.
§. nihil. ⁊ no. ff. de heredi. insti. l. Lucius. nā si di-
cis qd hereditas sit genus et species: si dicis q
stichus seruus hereditatis sit hereditas. falsum
est. imo est in dominio heredis: vt. ff. de serui. l.
vie. item, quia stichus non representat hereditatē.
si autē dicas q pars hereditatis sit spēs totius:
falsum est: quia pars integralis non subalternat ex
toto: vt no. ff. de vsufru. l. iij. ff. de verb. sig. l. recte
dicim?. al's dūs esset gen?, cū habeat sub se par
tes, quod est falsum. sed tolle oēs species heredi-
tatis, nihilominus est hereditas: quia iuris intel-
lectū habet. sed tolle oēs species generis, ita qd
non sit dare speciem in actu, vel aptitudine: cer-
te tollis genus: quia realiter genus nō est aliud
quam id qd significat omnis sua species. si ergo
tollis omnes species, tollis significatum ⁊ essen-
tiam generis. hoc etiam patet: quia si lego tibi oēs
seruos, inspicitur tempus mortis: vt. ff. de fund.
instru. ⁊ instru. leg. l. pe. legatū est speciale. ⁊ po
test esse de genere subalterno, sicut est in propo-
sito ratione verbi. omnes: vt. ff. de lega. iij. l. ea ta
men. secundum est vniuersale: ⁊ est impossibile
aliter se habere: ⁊ ideo non potest ex se restringi:
quia aut restringit ad res aliquas: ⁊ tunc non re-
stringeretur ad rem legatam, sed ad aliam: quia
ille res nō sunt ea res vniuersalis que legata est.
aut restringitur ad seipsum: ⁊ istud est impossi-
bile: quia augmentum ⁊ diminutio non indu-
cunt differentiam. pone ius, quod est peculium, vel hereditas, se d pone
quantum, non habemus verba: quia aliud est quantum bonorū, aliud
quātum est hereditatis: vt no. in. d. l. quod ait. Item patet: quia in petitio-
ne nō veniūt, qd nō est in alijs realibus. preterea quia est vniuersalis: vt. l. ij.
ff. de peti. heredi. quod dico non peti actione in rem: vt. ff. quo. bo. nisi iu-
re seruitutis debeatur ab vna ecclesia alteri ecclesie annua pensio, vel an
nua prestatio in signum subiectionis: tūc talis prestatio est magis realis
quam personalis: ⁊ ideo hoc peteretur rei vendicatio. vt extra de electio.
c. querelam. licet Iaco. de are. aliter notē. ⁊ male. j. de pac. l. si certis an
nis. ⁊ ibi de hoc per Cynum. ¶ Item patet: quia in petitione heredita-
tis non venit restitutio rerum singularium. l. j. si pars here. peta. nam in
executione possunt declarari officio iudicis singule res. Innocent. extra
de officij ordi. c. conquerente. Odofr. hec facit. j. de iur. fis. l. defensionis
25 facultas. lib. xij. in fi. ¶ † Sed nunquid est idem in actione generali, qd
possunt declarari cause in executione: dico quod sic, est facta generalis
prosequutio libelli: ⁊ generalis sententia. nam bene tenet talis sententia:
condemno te quod reddas rationem administrationis: vt extra de accu.
cap. qualiter. ⁊. j. de accus. l. si quis pro redemptione. quia mixtum factū
continet. ff. de conditione ⁊ demonstratio. l. cum seruus. ⁊. l. que sub con-
ditione. facit quod no. ff. de inoffi. testa. l. qui de inoffic. ⁊. ff. de actio. em-
26 pti. l. j. in principio. ¶ † Sed quid si ago speciali in rem. ⁊ rei vendi. pro
sticho: an restitutio possessionis veniat officio iudicis, an iure actionis:
quia peto me declarandum: vt. l. ⁊ ex diuerso. ⁊. l. Pomponius. ff. de rei
vendic. ergo quicquid venit preter formam actionis, venit ab extra. ⁊ sic
officio iudicis. preterea si venires iure actionis: ergo tempore litis con-
testa. attenderetur possessio conuenti, qd est falsum: vt. l. si autem. §. pos-
sidere. ff. de rei vendicatio. coniuncta. l. non potest. ff. de iudic. preterea si
post sententiam superuenit postea fiet executio, vt not. ff. de except. rei iu
di. l. si a te. §. j. ergo non venit iure actionis: quia tunc debet de nouo agi: quia
tunc superuenit actio de nouo: vt. d. l. qui de inoffi. ⁊. l. mino. xxv. an. cui
fideicommissum. ff. de mino. preterea lex videtur expressa. ff. de petit. he
redi. licet minimam. ⁊. l. j. si pars heredi. pe. preterea exquo in reali nō cō
cluditur per modum obligationis: patet quod conuentus non tenetur
aliquo vinculo restituere: ergo ad idem officium iudicis, cum deficiat
actio. vt. ff. de actio. empti. l. qui per collusionem. Et hanc partem tenet
Pet. pro hoc: quia sic se habet restitutio possessionis in incorporalibus,
sicut patientia in corporalibus: vt in. l. iij. §. dare. ff. de vsufruc. ⁊. l. si prius.
ff. de operis noui nuntiatione sed patientia conuenit officio iudicis: vt
ff. de serui. rusti. predi. l. j. in fin. ⁊ si ser. vendi. l. harum. in fin. ergo ⁊c. In
contrarium: quia possessio est formale principium actionis. hec ratio nō
infert. Item quia iuratur in litem. ergo offi. iudi. non veniunt: vt. d. l. ha
rum. sed hec ratio non concludit nisi officio quod per se ponitur, sed dic
rei. l. dominij: vt vti possi. l. si duo. in fin. ⁊ sic sunt pro nobis. contra Pe.
Item si cedo rei vendicationem tibi, potes petere rem restitui tibi: vt. ff.
de rei vendic. l. si culpa. sed non concludit: quia cessa actione, intelligitur
cessum officium iudicis mercenarium. Item quia hypothecaria est in rem
⁊ dicitur q auocat post sententiam. ff. de euictio. l. si cum venditor. sed
potest dici quod auocat officio iudicis: vel dic qd hypothecaria habet
aliquid personalitatis: vt. ff. de pac. l. si tibi. §. j. Itē tenet quis restituere
rem alienā dic nō sequit. ergo venit iure actionis. Itē videt glos. or. ff. de
iureiu. l. nam ⁊ postea. §. si facit. j. de pcu. l. qui stipendia. insti. de pcu. §.
27 oia. ¶ † Subsequenter queritur an accessoria[b] veniant in libello: licet
b non sint petita. Pe. dicit aut accessoria ante lit. cōtesta. ⁊ est necesse pe-
ti in libello. aut post. ⁊ non est necesse: quia fuerunt in libello petita: vt. ff. de
edil. edic. l. Item si serui. ⁊. l. ediles. la. j. §. item sciendum. ita tenet Cyn.
alleg. glo. ordi. ff. de damno infec. l. si quis missum. §. fin. facit quod not.
Innocen. extra. de sentent. excōm. c. sacro. sed dubitatur an debeant peti
illa accessoria quantitate expressa: an sufficiat dicere: peto rem cum fru-
ctib?, sine vlla expressione. Innocen. dicit, qd sic, extra de libel. obla. c. si-
gnificātibus. alibi dicit q non sufficit dicere peto rē ⁊c. nisi specificent dā
28 na. extra de or. cog. c. cū dilect?. ¶ † In gl. non esse dic q in pcessu sunt
specificanda: vt. j. vñ vi. l. si qñ. extra qd met. cau. c. si. ⁊ no. qd in eis q ve-
niūt accessorie sufficit gñaliter peti in libello: vt peto rē cū ptinētijs. Inn.
extra de rest. spo. c. cū ad sedē. ⁊. ff. de rei vē. l. 13 qd si ago de vi turbatiua.
nūqd est necesse exprimi modū turbationis: dic p Inn. extra de proba. c.
cū causam in gl. 13 nōne. quia sicut ps petit: vt. ff. de dolo. l. Itē exigit. nā est ge
neralr in oi. aliqñ nō: vt ex pdictis apparet. est generaliter tpis. aliqñ rei.
29 ¶ † Quero igit an tps obligatiōis sit exprimēdū i libello. dic q non: vt
no. Inn. ex. de re iu. c. abbate. ipa gl. 13 i pbatiōib? dz pbari tale tps q
cōcludat dctū factū añ litē cōte. itaq nō est necesse pbare determinatū tē
pus, 13 solū q act? de q agit pcessit lite cōte. vt no. j. d. c. abbate. p Io. an.
facit qd no. Inn. ex. de accu. c. qualr. ⁊. ff. de neg. ge. l. cū actū. j. de pba. l.
matrē. ff. de pi. act. l. si rē. §. fi. nec pōt dicere re? se pscripsisse b: quia nō cōstat
nec psumit in dubio: quia pscriptio ē odiosa: ⁊ quia hz excipe ⁊ pbare re?. pu-
to tñ q si re? p suo iteresse petat, q possit excipe de pscriptiōe, ⁊ q actor
tanq gñaliter ⁊ indefinite agēs respectu tpis coget declarare tps ad ex
30 ceptionē pperādā: vt. j. e. l. nō est nouū. ¶ † Sexta qd principalis est, an
c sit necesse deducere qlitatē[c] in libello. ⁊ vr q nō: vt. ff. de noxa. l. in deli-
ctis. §. si detracta. in dnū vr. ff. vi bo. rap. l. pror. §. j. ⁊ delibēr. cau. l. illud. ⁊
de fur. l. inter oēs. §. quidā recte. nā qui agit furti, dz dicere dolū cōmi. ⁊
sic quali-

a ☞ Rem exprimere. Adde q res illa dz specifice exprimi. ⁊ hoc tā in ac. reali, q personali: sūe particularib?. vt no. l. c. si. per gl. ⁊ doc. extra de lib. obla. ⁊ bar. sozi. in suo tracta. fal. reg. cccxliij. qd dictū trib? fallē. restringit idē Sozi. vbi s. Celsus.

b ☞ Accessoria. Adde Bar. in. l. j. circa pn. ff. eo. Cy. in. l. certū. j. de rei ven. ⁊ in. l. j. si quis alte. vel sibi. Inn. in. c. certificari. extra de pul. An. de bu. ⁊ Pan. in. c. si. extra de libel. obl. Celsus.

c ☞ Deducere qualitatē. Adde q qlitas est in libello exprimenda, si ex ea delictū aggrauetur, vel iurisdictio in aliū transferat: vt per Inn. in c. cū sit. extra d fo. cōpe. ⁊ not. Iste in sua marga. in ver. qliter. xv. j. Bart. in. l. denūtiasse. §. quid tñ. qua legit cū. l. q vxori. ⁊ ibi Ang. ⁊ doc. ⁊ in. l. diuus. col. j. ver. 13 aduerte. ⁊ ibi Rapha. ff. de adul. ⁊ quid de qualitate que tacite inest, vide Ist̄m in aut. habita. co. vj. j. ne filius pro pa. Cel.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

sic q̃litatē.ꝛ ibi patet.breuiter aut qual tas deducitꝛ tacite:ꝛ tūc sufficit:
vt.j.de sic.l.j.ꝛ.ij.de iniur.l.si non cōuitij.extra de accusa.c.cū dilectus.
aut nullo modo deducitꝛ:ꝛ tunc aut est qualitas:ꝛ dꝫ deduci:vnde si ago
cōtra te,q2 surripuisti mihi rē,nō ꝓcedit libell⁹:q2 nō allegatur factū,ex
quo cōcluditꝛ vel presumitꝛ furtū:vt.j.de trāsac.l.sub ꝓtextu. Itē nec est
admittēd⁹ libell⁹ iste generalis:q2 de crimine agitꝛ:vt.ff.de dolo.l.itē exi
git.ꝛ de iniur.l.ꝓtor edixit.vel q2 qualitas ista est substātificata,ꝛ daret
esse rei,vnū cēseret nou⁹ libell⁹,addita ista qualitate:vt.ff.de iusti.ꝛ iur.l.
ius ciuile.qn̄ ergo nō venit sub ꝺcir Titi⁹,tn̄ est ꝙ reus excipiat,sin autē
peto rē a te q2 fuisti furat⁹:tūc inest dol⁹:q2 deducto furto,videntꝛ omnia
deduci q̄ cōtinentꝛ sub diffinitiōe furti.arg.ff.de verb.obli.l.sciendū.aut
est qualitas q̄ alterat,ita ꝙ est ꝓprie qualitas accidētalis:tūc quādoqꝫ
ista est qualitas naturalis delinquentis: vt qualitas rei in ꝑsona in qua
delinquitꝛ:qualitas tēporis ꝛ loci:vt.ff.de pe.l.aut facta.extra de re iudi.
c.abbate.ꝛ tūc aut iste qualitates faciūt cedere substātialia obligatiōis
ꝛ substātialia legis,qn̄qꝫ editꝛ factū simpliciter:ꝛ tūc est necesse ꝙ dedu
cantꝛ iste qualitates in libello,vel saltē adijciantꝛ in libello lit.cōtest.naꝫ
postea nō possent adijci:nā sup ea actiōe vel sup ea re nō eēt lis cōtest.vn̄
lꝫ ista qualitas nō sit de substātia maleficij:tn̄ est de substantia actionis,
nec sub veteri actiōe venit,vel ex ea nō pōt seq cōdēnatio. Aut effectus
isti⁹ qualitatis pōt accedere actiōi ꝓpositeꝛ tūc videtꝛ ꝙ possit adijci ex
tra litē cōtestatā talis qualitas p.§.si detracta. ¶ Cōtra credo:q2 si au-
gmētū auget:nō pōt venire nisi ex nouo ꝓcessu:vt insti.de act.§.si min⁹.
Aut ista qualitas nō est qualitas maleficij:q2 non sunt de his que sunt
concomitantia maleficij:vt scientia,ꝛ ignorantia,quoad furtum serui;
tunc qualitas potest dici reo condemnato:vt in executione: nam conde-
mnatio dn̄i sit insolidū:vt pꝫ.ff.de re iudi.l.miles.§.j.vnō si dn̄s dicit,tol
le pro noxa,poterit dicere actor,nolo:q2 tu sciuisti:vt.ff.de peti.here.l.itē
veniūt.§.idē recte. Qn̄ aūt qualitas mutat substātiā.s.ꝓ maleficio facto
de die,sit pena pecuniaria,pro facto de nocte,sit ꝑsonalis:si est actū sine
qualitate:nō pōt qualitas adijci post litē cōtesta.sed qd si fuit ꝓbata ta
lis qualitas,vbi non fuit in iudicio deducta,q̄ pena imponetꝛ?ꝛ vidꝛ ꝙ
nulla:q2 ꝓbatio cōcludit ad aliā penā specifice differentē a pena ad quā
cōcludit libellus:ergo ad vnā rē fuit actū.ꝛ alia res est ꝓbata.ꝛ sic dꝫ se-
qui absolutoria seruato iure agēdi:vt.ff.de pact.dot.l.bebi⁹.in fi. Credo
cōtra:q2 fiet cōdemnatio de maleficio:q2 ꝓbatio illi⁹ qualitatis q̄ nō cō
ꝓhendit in ꝓcessu,nihil operatꝛ ad cōdemnationē,nec ad absolutionē.
ar.ff.de pe.here.l.si qs libertatem.vn̄ si maleficia habent se vt gen⁹ ꝛ spe
cies:vt homicidiū,ꝛ parricidiū,ꝛ est actū de homicidio:non pōt seq con
demnatio de parricidio:q2 non est sic actū.ꝓdicta vera in ꝓcessu actiōis
vel ꝓcessu accusationis:sed in ꝓcessu inqsitionis,licet inquisitio nō con-
tineat cōclusionē determinatā,sed solū facti narrationē,put se hꝫ fama,
nec est officiū inquirētis nisi vt ingrat veritatē:magis est clarū,quod nō
pōt seq condēnatio de qualitate non deducta:cū super ea nō ꝓponit fa-
ma.sin autē ciuiliter ageret,hꝫ locū qd colligitꝛ ex.d.l.bebi⁹.in fi. ¶ Sꝫ
qd e cōtra,si est actū de qualitate q̄ nō est ꝓbata,an poterit seq condēna
tio ac si qualitas nō esset deducta?ꝛ dico aut loquimur in ꝓcessu inqui-
sitiōis:ꝛ cōdēnatio sequitꝛ,vel seq dꝫ:q2 nunq̄ inquirēs videtꝛ se astringe-
re ad qualitatē ꝓbandā:q2 inquisito nō hꝫ cōclusionem annexā ex ꝓmis
sis:q2 verba inqsitiōis sunt narratiua,ꝛ officiū inquirētis est veritatē in
uenireꝛ ea inuēta ꝓnūtiare:vt in.s.i.ō offi.iudi.in princ.p Azo.ꝛ extra de
offi.iudi.c.qualiter.ꝓ cōtestationē enim nō cōtrahit cū iudice,vn̄ ita li
ber est post lit.cōtest,sicut añ,vt.ff.de iud.l.iudiciū soluitꝛ qlibet pōt ergo
ꝛc. Itē q2 in ꝓcessu inquisitiōis nō cōtestatꝛ lis nisi ex vna parte tm̄.s.per
reū,nō ꝑ fictū actorē,ergo nō obligat fictū accusatorē ad ꝓsistēdū,sed reū
31 tm̄ sic.s.qn̄ libel,prin.da.l.i. ¶ † Per hoc patet ꝙ ꝓcedit inqsitio sine iu
ramēto calūnie:q2 ibi nō est vera litis cōtestatio,aut loqmur in processu
accusatiōis:ꝛ tūc aut qualitas nō ꝓbata augebat penā i qualitate:ꝛ tūc
pōt fieri cōdēnatio ex eadē instātia de simplici maleficio:nā q petit plus,
petit ꝛ min⁹:vt.ff.de arbi.l.diē.§.si plures.vn̄ q petit decem,obtinet si
ꝓbet.x.ōberi:vt.ff.de le.iij.l.qsolidū,ꝛ n cer.pet.l.qdā.ꝛ.j.de trāsac.l.siq
dē.aut qualitas nō ꝓbata infamat penā,nō mutādo eā in aliā speciē:tūc
nō sequitꝛ cōdānatio ō simplici maleficio ex eadē instātia.ꝛ ita no.Sal.ō
32 cug.in.§.pena grauior. ¶ † Sꝫ qd si statutū dicit ꝙ ꝑ homicidio de die
man⁹ amputetꝛ:de nocte ambe,vel caput:ꝛ est actū de malificio tāq̄ cō-
misso de nocte,ꝛ nō est ꝓbata qualitas:an q2 ad pl⁹ sit actū,sequatꝛ con-
demnatio in min⁹,an nō sequatꝛ in aliud:absolutio pene corporalis com
sistit in specie:ꝛ ideo aut minor pena cōtinetꝛ sub maiori,tanq̄ maiori nu
mero,ꝛ fiet cōdēnatio:vt in exēplo de duab⁹ manib⁹,aut tanq̄ sub ma-
iori specie:vt in exēplo amputatiōis capitis,ꝛ man⁹,supra posito: ꝛ tūc
nō fiet cōdēnatio ex eadē instātia de simplici maleficio:q2 hoc casu pena
maior nō sub alternatꝛ maiori:imo sunt diuerse species:ꝛ sic nō pōt sequi
cōdēnatio:q2 ad aliā speciē est actū hoc verū nisi ista qualitas fuisset de-
tracta de libello ante lit.cōtest.q2 tūc habetꝛ ꝓ nō deducta:vt hac.l.edi-
ta.qd no.sed qd si actor dicit quare peto te puniri in omnib⁹ ꝛ singulis
supradictis,an ꝑ hoc videatꝛ simpliciter cūulare maleficiuꝫ,ꝛ qualiter?
Rn̄,hoc est impossibile:q2 maleficium negat ꝙ sint simpliciter:vt.ff.de
cōdi.ꝛ demō.l.titio si nō nupserit.sꝫ est dubiū,vtrū videatꝛ agere de sim-
plici maleficio,ꝛ de qualitate diuersi.dic ꝙ nō:q2 de qualitate nō pōt a-
gi ꝑ se arg.d.§.si detracta.ꝛ de excep.rei iudi.l.si in iudicio . ꝛ ideo eque
astringitꝛ ad probādum illam qualitatē:cum de substātia sit illi⁹ proces-
sus.sicut si nō dixisset:peto te puniri de omnib⁹
ꝛ singulis:q2 illa verba nihil importent,nisi vnū
tantum maleficiū numero deductū.argumen.ff.
ad trebellia.l.iulius pheb⁹.de leg.ij.l.si plurib⁹.
ex de heredi.instituen.l. hoc articulo.et hec est
practica vtilis.ꝛ quelibet qualitas debet attēdi
secundum suum tempus maleficij.l.in delictis.
33 §.si extraneus.ff.de noxa. ¶ † Septima questio
a principalis est,vtrum conclusio [a] sit necessaria in
libello.dic aut queris quando criminaliter agitꝛ:
ꝛ non est necessaria: vt extra de simo.capitulo li
cet heli.aut ciuiliter:ꝛ tunc est necessaria conclu
sio:quia nisi concludatur nihil petitur. vt de si-
deicom.lib.l.si.vnde dicit Inn. non est vis quid
34 narretur,sed quid concludatur. ¶ † Sed quero
quibus verbis debeat fieri:nunquid si dicatꝛ,do
mine Judex cōqueror de martino ,cui mutuaui
x.que reddere recusat,vel contradicere videbatꝛ:
an per hoc satis concludere videtur:dic ꝙ sic:vt.
ff.de bo.liber.l. Paulus rn̄dit.§.j.ꝛ est simile si
conqueror:q2 alienauit omnia bona sua in frau-
dem mei creditoris.nam iste libellus dicitꝛ rite for
matus in reuocatoria:vt.ff.que in frau.cre.l.om
nis.§.Lucius.vbi de hoc no.expsse.ꝛ.iij.q.iij.
35 c.quia presulatus. ¶ † Sꝫ nunquid sufficiūt ver
ba precatiua:vt precor ꝙ talem mihi condemne
tis:dic ꝙ sic.gl.est ordinaria.ff.de operis no.nū.
l.de pupillo.§.in re.probo etiā:q2 talia verba di-
riguntꝛ ad eū qui ad hoc tenetꝛ.ergo necessitatē in
ducūt:vt.ff.de leg.ij.l.pe.ꝛ.ff.eo.l.quedā. ¶ Sꝫ
ā sufficiant verba supplicatiua in libello?dic ꝙ sic
vt in aut. q̄ supplicatio.ꝛ maxime verba termini
aliquid misericorditer implorantis. Sed quero
an ista conclusio sit bona. quare peto mihi insti-
tiam fieri.dico ꝙ sic, lꝫ qn̄qꝫ sit multum genera-
lis:q2 si petat reus,actor debet clari⁹ loqui:vt ex-
36 tra de ordi.cog.c.cum dilectus. ¶ † Octaua q̄-
stio principalis est,an sit necessaria personarū ex-
pressio in libello.ꝛ dic aut dirigit contra certam
personā,aut non.si non:est necesse exprimere ali-
quem in libello:vt.j.si mi.se ab heredi.abstinen
aut.omnes.ꝛ extra de electi.c.fin.lib.vj.ff.de in
stitu.l.sed ꝛ si pupillus.§.ꝑscriptuꝫ.in ꝓcessu tū
citādi sunt nominatim illi quorū certū est interes
se:vt.l.j.§.qd dicit.ff.ad.l.fal.ꝛ.j.si ꝓpt pu.pēsi.
l.ij.arg.no.in.l.cū miles.§.j.quib⁹ ex cau.ma.sꝫ
illi de quib⁹ nō est certum sua interesse, citantur
sub generali ꝓclama:vt.j.de remiss.pi.l.si eo tē-
pore.ꝛ arg.ff.de autho.tu.l.defendere. illi vero
quorū certuꝫ est non interesse rebus sic se haben
tibus,dato quod aliqua cōditione existente pos-
sint interesse, citandi non sunt :quia est tale in-
teresse ex quo nullum est ius certum illis diebus
talibus non consideratis : et maxime si tale in-
teresse non sit licitum considerare : vt.ff.de ven
tre inspiciendo.l.prima.§.denuntiari.ꝛ.l.qui vē-
tri.Si autem dirigitur contra certam personaꝫ:
tunc comprehendi debet in libello nominatim:
vt.ff.de re iudica.l.de vnoquoque.ꝛ hoc in contē
tiosa iurisdicione,sed in voluntariā non valet qd
agitur in preiudicium non citati cuius interest:
vt.ff.de adopti.l.nam ita Diuus.ꝛ.ff.de bono-
37 rum possessione.l.tertia.§.si causa ¶ † cognita.
In actionibus vero extraiudicialibus non est
necessaria citatio eius qui potest ledi : nisi de per
sonis que requiruntur vt celebrent actum:vt in-
stitu.de actio.§. Item si quis in fraudem.et ex-
tra, de elect.capitulo,quod sicut. ꝛ infra de pre-
di.curia.l.fina.ꝛ de decurio.l.nominationuꝫ. Sꝫ
quomodo sciam quod petitio debet dirigi con-
tra certam personam? Respondeo quādo proces
sus non posset habere executionem suam sine o-
blatione libelli, vel facto illius persone,vel sine
rescissione actus secū celebrati : vt puta petit da
ri,vel fieri rescissio rem sententie,vel contractus:
vt insti.de actio.§.omnium.ꝛ.l.j.§.j.ff.que sentē.
sine appel.rescin.ꝛ extra de restitutio.in integ.c.
constitutus his casibus ꝛ similibus contra cer-
tam personaꝫ offerent. ¶ Persone vero nō prin
cipales sed accessorie non est necesse quod expri-
mantꝛ in libello, Sꝫ ꝑ suo interesse bene possunt

a ☞ Conclusio sit necessaria in libello. Conclude affirmatiue, vt per docto.in.c.examinate.ꝛ ibi do.meum Phi.decium post Panor.ꝛ alios extra ō iudi.Fel.plenis.in.c.significātibus.col.j.vbi ponit,nūqd libellus non cōcludens de iure cōi valeat,si postea in actis ius speciale deducatꝛ.ꝛ ō hoc vid Bar.sozi.i suo trac.fal leg.regula.cccxxj.vbi ponit.vij.fallē ad ꝓdi.regulaꝫ.Celsus.

compareret:vt.ff.de inoffi.testa.l.si suspecta.z.j.
de litig.aut.nunc si heres. si vero id de quo agit
est tale quid generale generalitate forme z prin
cipij: non est necesse aliquã formã specificari:vt
ð.aut.si oẽs.z extra de offi.iud.c.ij.z.j.ð edic.di
ui adria.tol.l.fi.z ideo semper cõsidera:si in actu
cõtrario ei de quo nõ agit interueniat certa per
sona:tũc contra eã debet dirigi petitio.als nõn.
38 ¶ † Sed dubitat si iste persone accessorie sunt
expresse in libello,an possit cum eis lis contesta
ri.de hoc vide quod no.per Inn.extra de re iud.
c.cum super.sed de iudice nõ est dubiũ.q debet
eius persona in libello contineri:vt.ff.de iudi.l.
liij.sed litis cõtestatione corã iudice delegato fa
cta,an ordinarius habeat pcedere ex eisdẽ actis
an de nouo: vĩ q de nouo:qz leges dicũt iudica
tũ solui:vt.ff.de iudi.l.iudiciũ soluit.dic cõtra:
vt.ff.qui satis.cog.l.arbitro.als deciperet pars,
qð esse nõ debet.patet:qz ab initio vnus articu
lus tantũ põt cõmitti:vt extra de offic.deleg.c.
super questionũ.argu.cõtra.ff.de procur.l.mutu
ri.in gl.z.l.que omnia.sed dic q illa gl.nõ est ve
ra:qz continuant ea que fuerũt facta legitime,z
cũ ordinarius succedat in eadẽ instantia,z in ea
dẽ prosecutione succedere debet.l.in cause.§.j.ff.
de mino.nõ obstat.l.iudiciũ soluit:qz loquit quo
ad iudicẽ delegatũ:vt.ff.de iuris.om.iudi.l.z qz
nõ quo ad partes. Sed si product⁹ est libellus cõ
tra solũ dominũ,an condẽnabitur pcurator: dic
q sic:qz condemnatur in persona representata.
z dic contra.l.in cause.z.j.de contrahen.emp.l.
39 cum ipse. ¶ † Sed qd si est mortuus dominus,
qualiter cõdemnabitur pcurator: videtur quod
possit condemnari pcurator nomine defuncti:vt
ff.de fideicom.lib.l.cum quasi. dic contra,sed cõ
demnabit procurator olim defuncti. vnde sic cõ
cipienda sunt verba, condẽno te procuratorem
olim titij iam defuncti procuratorio nomine eo
rum:ad quos pertinet:vt.ff.de re iudi.l.sed hoc
ita.ff.de procu.l.si defunctus.ff.de iudi.l.de qua
re.§.fi.z.ff.que sen.sine ap.rescin.l. Paulus. Si
vero dñs viuit,siue compareat,siue nõ:potest do
minus indistincte condemnari, si viuit.dico de
reo:qui cauit pro suo procuratore de iudicio sisti:
vt insti.de satis.§.si vo. als ego credo q ex cõtu
macia pcuratoris generalis,vel iam facti domi
ni litis,dñs patiat diffinitiuam:vt.j.de procu.l.
eum qui.z.l.meminerint.vnde vi.z.l.iij.ff.de ali.
le,secus si est generalis, nec factus dominus li
tis,sed custodiam habet: qz nõ potest litem ha
bere pro derelicto:vt.l. hoc amplius.§. fin.ff.de
dam.infe.cõiuncta.l.j.in fi.ff.quẽad.vsuf.amit.
ar.qð vi aut clã.l.prohibere.§.plane.de transac.
l.cũ hi.§.si pretor.j.de transac.l.si preses.z.l.trã
sactionis placitũ.z.ff.de pact.l. si autẽ.vel dic vt
dixi.ff.si quis in ius vo.non ierit.l.j.§.si pcura
40 tor. ¶ † Nunc videamus si põt agi simul cõtra
plures eodẽ libello. dic aut causa est cõis:z põt.
aut nõ est cõis: z nõ potest:vt.j.si plu.vna sentẽ.
l.j.est enim causa cõis dupliciter,vno modo que
procedit ab vno cõtractu:vt obligatio plurium
correorum qui possunt eodem libello conueni
ri:vt.j.de fideiuf.tu.l.j.vbi de hoc.z.j.de fideius
so.l.liberum.z.l. reos. cum similibus. alio mo
do:quia vna causa non potest examinari seorsum
ab alia:vt causa principalis z accessoria: z tunc
aut lex dat ordinem processui: z tunc non potest
simul agi cum effectu:nam potest excipi. z si non
excipiatur, bene tenet iudicium : vt.ff. de euict.
l.si mancipium.§.primo. z.ff. de adulte.l.denun
tiasse. §. finali. z.l. si maritus. §. prescriptiones.
argumen. ad.l. fauiam de plagi.l.preses. z.j.de
adulte.l.quoniam,aut non dat ordinem proces
sui:z tunc potest simul agi:vt.ff.de adulterijs.l.
nihil. §. fina. z de falci.l. Athaletus.ff. de qui
bus rebus ad eun.iudi:ea.l.prima.de libe.cau.l.
cognitio.§.fina.cum similibus.ff.depo.l.j.§.pe
nult.ff. manda.l.si mandato .adde quod nota.
eodem titulo.l.edicto.in principio. nam si actor
vult vti diuersis libellis:bene potest,vno contra:

a ☞ Potest libere emendari. Adde Iitum in aut.hodie.in fi.j.ð iur.ca lũ. Feli in.c.ij.col.xj.ver.octauo falli.extra de li.obl. z Barto. Sozi. in suo tract. fallen.regula. cccxxv. z sequen. z dixi in ap. ad Lanf. de oris. in.c. quoniã cõtra falsã.§.statutum⁹. ver. petitiões.nũ.viij.versi. finaliter est videndũ. in versi. emendari. extra de probat. Fely.in c. ex parte. col.iij. in ver. copula. extra de rescript. z c. inter dilectos. in gl.in versi.addendi.extra de fide instru.

principale:alio cõtra accessoriũ:etiã si pendeat appellatio contra alium.
41 qð est no. ¶ † Nunc de editione actionis : num dico, qð quãdoque actio
editur in citatiõe ad cautelã:vt extra de dila.c.ij. Itẽ ad efficaciã:vt.c.si.
in cle. Itẽ de necessitate qñ in rescripto continet idem qð in libello. exẽ
plum:peto cõtra te iudicẽ super.x. que mihi debes ex causa mutui:nã in
citatione debet poni tenor rescripti:alias citatio nõ valet,z citatus veni
re non debet:vt.ff.depositi.l.si quis inficiat⁹ z extra de offi. de lega.c.cũ
in iure. Itez in ciuili,ad hoc vt bona prescribant ex cõtumacia : vt.l.j.ff.
de re iud.z fiet etiã in iudicio in preparatorijs iudiciorũ:vt.j. de lit.con
test.aut.offerat.z.s.de epi.z cleri.aut. generaliter.nũc de effectu editio
nis.vbi no. q significat speciẽ future litis. z dic speciẽ,id est differentiã:
qz vna lis differt ab alia secundũ qualitatẽ:qz dat cognoscere vtrum iu
dicium sit bonefidei.an stricti iuris:qð quidem esse bonefidei, vel stricti
iuris est qualitas:qz si esset species:ergo q̃ conueniũt in qualitate, nõ dif
ferũt specie, qð est falsum.nã actio ex locatio differt specie ab actione ex
empto:z tamen ambe sunt bonefidei.no.ff.si cert.pet.l.certi cõdictio.in
prin.z no.qð qui perit actionẽ sibi edi,non videt consentire in iudicem
propter hoc:vt.ff.de iudi.l.nõ videt. Item ex eo q non prohibetur mu
tare,vel emẽdare,propter hoc pars habeat copiã libelli:vt hic. Sed qd
si non appareat secunda productio petitionis,an habeat pro producta
ex tunc:cum data est copia parti parte presente z de mãdato iudicis : pu
to q sic tribus his concurrentibus,alias secus:vt.ff. de fideiu.tu.l.cum
42 ostendimus. ¶ † Sed nunquid est idẽ in instrumento post quã notarius
reddidit parti,an possit eum mutare,vel emẽdare circa id qð depẽdet ex
suo officio.vt circa tẽpus,vel indictionẽ,vel testes z tunc potest. circa fa
cti narrationez:z nõ potest,hoc verum nisi mutaret statũ rei. l.gesta.§.si
non mutaret,z non esset vis in modo loquẽdi:vt extra de conuer. cõiu.c.
dudũ,z ibi de hoc dicet,z meli⁹ in.l.imperator.ff.de sta.ho.p Cy.z ibi di
xi.z vide in lec.Bar.in.l.si qs.ff.de re iud. Post hoc vtili cõpẽdio scdã
partẽ attingam⁹.q̃ dupliciter limitat se.z iõ de prima pulsione videam⁹:
43 z dicit prima pulsio q lz emẽdare. ¶ † Uñ querit primo qd sit emẽdare:
z quot modis fiet,z qd est in effectu primo emẽdare. est pprie corrigere
se:vt.j.de emẽ.ppim.l.j.z fiet quadrupliciter vniformiter pposita in for
mã debitã deducẽdo,vel iura siue acta corrigẽdo,vel imperfecte dictum
suppẽdo,vel exceptiones siue dictũ restringẽdo. Exẽplũ in primo lib.l.
lo inepto:qui ante apte cõcipi põt.z hoc semp põt fieri:qz libell⁹ talis nõ
est libellus,vnde ista emendatio semp fiet ab initio,z semp dicit res inte
gra:z acta ante facta nihil opitulant:qz iudiciũ nõ potuit habere debi
tam formã ex quo deficit in fundamẽto libelli:vt extra de iudi.c.exami
nata.z.ff.de iureiur.l.si patronus. vnde ista correctio nouã rem facit. vn
de si tibi datus est terminus ad agendũ,z intra terminũ agis inepte:nõ
satisfacis termino,licet postea velis corrigere:vt.ff.de iusti.z iu.l.j.⁹ ciui
le.ff.de accusa.l.libellorũ.§.qð si libelli.in ver.z ex integro.sec⁹ si egisset
apte,z in forma,licet obscure:qz post terminum posset declarare:vt.ff.de
here.insti.l.heredes palam.§.sed si notam.z.ff.de rei ven.l. Idem pom.
a in fi.z hoc verũ.qð potest libere emendare[a]:nisi ex ipso libello esset alteri
parti quesitũ ius propter confessionẽ quã habet annexam:vt.j.de trans
ac.l.transactione finita z.l.fi.j.de erro.aduo.vel dic aliquid ex quo inci
dat in penã.l.quãuis.j.de in ius vocãdo.extra de elec.c.ab eo.lib.vj.z.j.
de his qui.vt indig.l.alia.ff.ð bo.li.l.q cũ maior.§.accusasse.z.j.de trãs
ac.l.si quis maior.dic ergo q si qs tale quid inducit, aut vult corrigere
in preiudiciũ aduersarij,z nõ põt:aut fit deducẽdo aliqd perfecte: z tunc
potest corrigere:vt.ð.c.ab eo.aut modo non põt nõ deliquisse:z sic loqui
tur.j.de trãsac.l.si quis maior.aut cepit delinquere,sed nõ cõsũmauit:
z tũc põt penitere:vt.§.accusasse.aut non deliquit,nec delinquere cepit:
sed aliquid deduxit sibi preiudiciale:z tunc aut illud quod deduxit est ge
nerale:z potest interpretari pro se:vt extra de accusatio.ca. cum dilecti.
aut est speciale,z precise sonat contra producentem:z tunc aut tendit ad
decisionem cause:z tunc si ex certa scientia deduxit:non potest corrigere.
si per errorem tunc sic,vt.j.de errore aduocato.l.fi.j.de transactio.l.trãs
actione finita.si autem ad preparatoriam cause:tunc dic vt.s.de iuris
44 z facti ignor.l.error. ¶ † Incidenter quero,quomodo cognoscetur de
lictum. Respondeo eo ipso q lex penam imponit,vt.ff. de manu. testa.l.
testamento centurio.est autem delictum quoddam momentaneũ.z istud
perficitur per vnum,vt dicta.l.si quis maior. quoddam est successiuum,
vt.l.qui cum maior.§.accusasse.z in.l. in seruitutem.§.perijsse.ff. de bo
45 no.lib. ¶ † Sed adhuc quero,quomodo cognoscetur hoc an prohibea
tur actus momentaneus,vel successiuus. Respondeo,debet attendi for
ma probationis,vt.ff. de transactio.l.qui fidem. nam aut prohibet actũ
preparatorium z productiuũ petitionum,vel obiectionem exceptionis,
seu propositionem exceptionis:z tunc statim delinquit cum producitur
vt dicto c.apit.ab eo.si autem prohibet fundamentum,seu peti vel accu
sari,quod est tantum per contra:vt.l.amplius.ff.rem ratam habe. z tũc
si lex prohibet,intelligitur penam imposuisse ita demum si perfecit,vt di
cto.§.accusasse. Si autem prohibitus sit ex conuentione contrahentiũ,
intelligitur pena committi efficaciter per solam contestationem,vt pre
alleg.l.qui fidem.z.l.qui cum maior. z ibi de hoc ponitur ratio: quia lex
videtur prohibuisse effectum adijciendo penam actui impossibili de iu
re:aut contrahentes adijciunt penam impossibilem in effectu:quia ob
stat exceptio, vt lege rescriptum.§. si pacto.ff. de pactis. cum similibus.
ideo

ideo de solo actu videtur cogitatũ: sicut expresse colligitur ex.l.multa.
ff.de conditio.z demonstra. loquitur ergo de prohibitione .l.causatiua
per quã solũ incidit in penã: vt.ff.de decur.l.fi. nõ de precisa, que reddit
actum nullũ: qr adijcit actui. qui de iure nõ sortitur effectũ: vt.l.non du
biũ.de leg.ij.z.l.j.ff.de his que pro non scri.hab. Itẽ dubitat cũ in.d.c.
ab eo.dicat ꝙ qualitas nõ põt detrahi.z in.l.in delictis.§.si detracta.ff.
de noxa.põt detrahi.vnde respõdet Inn. ꝙ detractio qualitatis in.d.§.
si detracta.prodest aduersario:sed in.c.ab eo.nocet. Itẽ istud esset preiu
diciale in iure creato aduersario,sed in.c.ab eo.noceret:vt in.§.si detra-
cta.quomodocũqz agat:nam ius ex ea querit cõuentor:sed ibi nõ est ius per
fecte quesitũ,vel creatũ:cũ cõtra hoc est,§.accusasse z.§.petijsse.supra al
leg.vbi agit de futura successione:vt no.j.de transac.l.cũ dõationis.sed
ad hoc ob.l.alia.j.de his qui.vt indi,sed ibi nõ presumit me᷒t,seu ince-
ptio,sed cõsumatio:ideo nõ obstat exemplũ de tertio. petij minus:volo
petere plus loco: vt.ff.de eo qd cer.loc.l.ij.in quãtitate:vt patet insti. de
act.§.si min᷒.vel qualitate:vt.d.§.si detracta. aut ergo illud plus venit
iure actionis:z nõ põt addi:nisi vsqz ad.litis cõtest.vt hac.l.edita.aut pe
tit officio iudicis:z tũc potest addi;vt si petij rẽ,modo volo petere cũ ac-
cessorijs vno,sz nõ addo,veniũt accessiões ea q accessorie sequunt: vt.ff.
de inde.l.solem᷒.ff.de edili.edic.l.sciẽdũ.§.ediles.z.l.itẽ si serui,sed acces
soria q iure actiõis peti possunt,illa nõ veniũt,nisi petãtur:vt fructus an
te lit.cõte.percepti:vt.ff.de dã.infec.l.si qs missus.§.fi.imo dicit lex ꝙ pe
titio fructuũ nõ põt cumulari principaliter:vt.ff.de excep.l.fundi.z sic in
telligit ꝙ fruct᷒ possunt intelligi duob᷒ modis,vel accessorie.i. ante lit.
contest.pcepti:vel principaliter,z per se:nec vn᷒ modus excludit alium.
aut ergo petiti sunt fruct᷒ accessorie:z pcedit petitio,vt.ff. de act.emp.
l.q per collusionẽ.§.fi.aut principaliter:z tunc est verũ ꝙ iste petitiones
non possunt cumulari.porro fruct᷒ q tẽpore cumulationis pẽdebãt peti
possunt:vt.ff.q in frau.cre.l.fi. Itẽ si qualitas auget actionẽ,non põt ad
di lit.cõtest.nec ob.ar.ff.de pac.do.l.inter socerũ.§.cũ int.qr ibi augmẽ-
tum emersit post lit.cõte.huc aũt suberat ab initio.z eodẽ modo respon
deo ad.j.ampliorẽ.l.de appel.si vero qualitas nõ auget actionẽ:vt scien-
tia,vel ignorãtia in noxali:vt.ff.de re iudi.l.miles.§.decẽ.z tũc aut est a-
ctum simpliciter z indistincte:z tũc põt addi;vt in.§.si detracta.aut non
est actũ cũ expressione minoris pene:z tunc addi non põt:vt.ff.de acqui
rẽ.do.l.in agris.cũ similib᷒. Exẽplũ de quarto.petij pl᷒.volo petere mi-
n᷒ quãtitate,qualitate,loco,tpe,cã:z tũc nõ interest aduersarij:nec mu-
tatur res,vel actio,vel causa:z põt fieri qñcunqz ante sentẽtiã: alias non
põt lit.cõtest,vel si ãte litẽ contestatã,est in dubio p.l. edita.z p aut.qui
semel.quomodo z qñ iu.secundum Azo.z Pet.de bel.Odof.tz cõtra.z
hoc verũ est quãtũ est in articulo isto de emẽdatione:qr nõ mutat actio:
qr psistit in actione veteri:vnde in alio est mutatio non in re petita, non
in causa agendi:qr causa non mutatur in actione:qr eadẽ est qd actio.sz
in modo mutandi actionis est dubitatio,qñ mutatur non solũ instrumẽ
46 tum agendi,id est actio.sed etiã causa:de qua.j.dicitur. ¶ † Effectus
emendationis est multiplex,quãdoqz inest rei emẽdatio: z tũc informat
actionẽ preambulã, si fiet incõtinenti.id est ante litẽ contestatã:alias nõ
informat actionẽ,sz est preter actionẽ:vt.d.§.si detracta. qñqz nõ potest
in esse:sed est p se forma agẽdi:z tũc incipit iudiciũ ex tẽpore emẽdatio-
nis:non autẽ procedit super veteri:vt qr emẽdatio nõ inuenit qd infor-
met:vt puta,qr actus precedẽs peccabat in forma:vt.s.dixi p.l.iua ciui
le.z facit de cõtrahen.emp.l.pacta cõuẽta.§.paul᷒.ff.de pact.l.iurisgẽ
47 tiũ.§.adeo.z dixi ibi. ¶ † Post hec de mutatiõe videam᷒,est aũt scien
dum ꝙ mutatio dicit tot modis,quot modis dicit motus, vnde est no-
men generis generalissimi:z emẽdatio est nomen generis subalterni , in
l.autẽ nostra nomẽ emẽdationis z mutatiõis ponũtur vt genera subal-
terna distincte,vnde mutatio actiõis est qñ in totũ recedit ab actiõe p-
posita: z sic mutatio actiõis est recessus ab vna actiõe per nouã actiõis
ppositionẽ,qd põt fieri:vt hac.l.ita dicit gl.ad hoc adde.s.in prima cõ-
stitu.§.quib᷒. ¶ Sed videt ꝙ actio nõ possit mutari:qr dicit lex, ꝙ qui
semel actionẽ proponit,dz in ea psistere:sed nõ psistit q mutat,imo rece-
dit:ergo non permittit mutatio. Sol.dicit gl. ꝙ hec.l.corrigit p aut.q
semel.Odof.dicit ꝙ aut.q semel.loquit indefinite,nõ in mutatione:z di
cit de facto se obtinuisse per.l.cũ fundum.§.fi.ff.de vi z vi arma. Pet.tz
opi.gl.p rationẽ:qr dicit ꝙ statim cũ est pposita actio in libello intima
ta,intelligit lis quasi cõtest.ex parte agẽtis:z ideo nõ potest mutari:nec
obstat.l.cũ fundũ.§.fi.quia loquit in cumulatione,nõ in mutatione fm
eũ Itẽ tenet hic Cy. ¶ Ego dico sic qñqz qs vult recedere ab actione
pposita,z a lite : z hoc põt,vbi tñ de suo pindicio agit:vt.l.post ꝙ liti.j.
e.scdo qñqz ipse vult p alia actiõe:z tũc est facta lit.cõtest.z nõ põt:qr in
cõtesta.orit quedã obligatio inter ipsos ad psistendum actiõe pposita:
vt.ff.de pecul.leg.l.iij.§.idẽ scribit.z sic vt in quasi cõtractu cogit psiste
re i actiõe:qr pposuit dictã actionẽ ab initio:aut nõ est facta litis cotesta
tio:z nõ pt mutari:vt.l.ij.j.d.fur.z.l.j.si serui.expor.aut ñ tollũt electiõe
vt interdictũ retinẽde possessiõis,z rei vẽ.qr actio in rẽ tollit electiõe : vt
ff.d.acq.pos.l.si qs vi.§.differẽtia.z no.eo.ti.l.naturaliter.§.nihil.tũc di
co posse mutari:vt hic.z hoc not.expresse in.d.§.nihil.z in.d.l.cũ fundũ.
§.fi.de vi z vi arma. Nõ obstat aut.q semel.qr aliud est mutare,aliud est
differre:nã mutare nõ interest rei,cũ ipsa mutatiõe videat renuntiare pri
me actioni;vñ nõ interest a nõ sup ea pcedi:imo statim facit p aũtiar i

contra actionẽ super actione mutata.ar.l.ij.j.de fide instru.z erit ibi pro
nuntiatio diffinitiua,vel habens vim diffinitiue,vt extra de elec.c.cu-
dum.cl.ij.in fi.cũ similibus.sed qñ exercitium pposite qõnis,vel pposi-
te actionis suspendit:tũc interest re,vt cõtrauersia finiat.z ideo si quis
mutaret actionẽ,cũ hac protestatione ꝙ non intendit recedere a prima:
tunc non esset vera mutatio,imo cumulatio:z ideo in pposita actiõe hz
locum aut.qui semel.vt extra de appl.c.solicitudinẽ. nõ obstat rõ Pet
de contestatione litis ex parte actoris:qr est quedã truffa ꝙ contestatio
fiat in forma stipulationis per interrogationẽ z rñsionẽ.ergo sequit ꝙ nõ
ex vna parte tñ.z de nota huius verbi bis.s. cõtestatio id est simul testa
tio al᷒ bis contestaret lis,semel,seorsũ z simul, qd est truffatoriũ,vñ cau
tum reperis,ꝙ qñqz sic fingit cõtestatio ex vna parte:vt.s.qñ libe.prin.
48 do.l.j.z.ij.j.vbi in rẽ actio.l.ij.in fi. ¶ † Unde dubitari põt,ꝙ vbi pce
deret summarie,vtrũ dictũ Petri esset verũ,ꝙ cõtestatio fieret statim ex
parte agentis,sed ex parte rei nõ:vt sint salue sue declinatorie , sed tunc
fiet cũ Jdicet super negotio principaliter:vt no.Cy.s.de procu.l.nihil.
z no.in.c.j.extra de electi.li.vj.z sic in istis nunqz hec actio emẽdaret:er
go cõtra etiã in istis fit simul cõtestatio vera,vel ficta ex vtraqz parte:cũ
lex dicat ꝙ in istis actor põt emẽdare libellũ:vt.j.de appel.l.si qs.libel-
los.coniuncta.l.fi.§.fi.j.de tẽpo.appel.sz qd dicit ꝙ electa personali,non
tollit actio in rem:qr a modo nõ põt renũtiari,videt contra.ff.de leg.ij.l.
cũ filius.§.varijs.So.ibi dominiũ nõ erat per se quesitũ,sed de iure spe-
ciali,sz cogat eligere:nõ dicit ibi qd rei vẽdicatio electiõe tollat:imo gl.
insti.de leg.§.nostra,dicit ꝙ agit ex testõ ad tradendũ.z istud est qd ele
ctio nõ tollit.s.dominiũ qñ habet legatarius,nã si non esset dñs,ageret
ad dandũ,vel dic ꝙ qñ actio in rẽ,vel in personã oriunt ex diuersis cau-
sis remotis:vt puta interdictũ qd vi,z rei vẽdicatio,ex aliquo ti.nõ tol-
lit rei vẽdicatio electiõe,z sic dicit gl.in.l.si qs vi.§.differẽtio.z.ff.de tu
49 te.z ra.dist.l.j.§.in tutela. ¶ † Sz qũo cognoscã mutationẽ: die.si. pio
petebã stichũ,nũc pero paphilũ:hoc nõ est verũ simplr.sz dicatis ꝙ aut
primus modus se cõpatit cũ scdo:z tũc nõ est mutatio,sed cumulatio:vt
d.l.cũ fundũ.§.fi.vbi cumulant petitoriũ z possessoriũ recuperãde:qr ni-
hil repugnãt. Sed quidã dicũt vt Ol.ꝙ lz non obstet exceptio,duplicat
sed nõ est verũ:qr ista iudicia habẽt se in effectu. z in ordine ad effectum
vt excedentia z excessa,z qr in reali restitutio possessionis non venit iure
actionis,sed interdicto,z sic nõ obstat ratio duplicati:qr agitur ad diuer
sa,z diuersus est ordo in probando:vt.l.si quis emptionis.§.super his.j.
de prescrip.xxx.annorum,aut primus modus agendi se non compatitur
cum secundo:z,tunc aut qr secunda actio excludit primam.z ista est mu-
tatio:aut econtra:qr excluditur a prima:z tunc nõ est mutatio,sed incõ-
petentis actionis noua pposito:vt.l.j.in fi.si seruus ex.aut non excludit
precise,sed suspenditur prima per secundam:z tunc interim mutatio : in
50 qua interim cõtradictio est.vt.j.de inoffi.test.l.cõtra maiores. ¶ † Sz
quomodo cognoscã si vna actio suspendat aliam interim,vel tollat? Re
spondeo:tunc tollit qñ vtraqz nata est a principio,vnde actio conpetens
bene posset tollere,qñ pponeret aliã cõpetentem , sed qñ actiones sic se
habent,qd non cõcurrunt simul in origine,imo origo vnius excludit ori
ginem alterius:tũc primo pposita suspendit interim per secundã.donec
iudicet,sz non tollit,z aut vincit in prima:z tunc scda nõ est orta:aut suc
cumbit:z tũc aut dices tolli secundã in electione:z hoc est falsum:qr pri-
ma actio fuit incõpetẽs,vnde nõ potuit elici vt rei iudicate,z hoc est fa
lsum:qr mutat cã agẽdi:vt.j.de ioffi.test.l.eũ q. z de codicil.l.si qs agere.
51 ¶ † Sed qd si agit ciuiliter ad crimẽ,an poterit mutari,z agi crimina-
liter? Rñdeo:aut vtraqz actio erat ad vindictã:z tũc actio ciuilis tollit
criminalẽ.z nõ dr crimen.agi,sed debet pcedi super ciuili:vt.ff.de iniur.
l.qd senatus.aut ciuilis erat ad interesse.z respectu rei familiaris ppone
bat,nõ respectu cõis litis,z tunc vr ꝙ possit recedi a ciuili ad criminalẽ:
nõ ecõtra:vt.l.licitatio.§.qd illicite.ff.de publica.nõ obstat qñ ciui. ac-
tio criminali piudicet.l.j.quib i nolebat vtrãqz psequi.cõtra credo:qr nullo
casu possit:qr cũ debeat pnũtiari in actiõe mutata contra eũ qui mutat,
per hoc excluderet questio criminis:qr absolutoria lata in ciuili valet in
criminali:vnde hanc cõclusionẽ in preiudiciũ reipub. Iudex non debet
52 pati. ¶ † Sed quid si quis vult mutare actionẽ renũtiando solũ instan
tie prime litis? certũ est qd nõ potest post lit.cõte.sz nunquid ante? Rñ
deo nõ:qr hic est similis differentia:vt.l.properandũ.j.de iudi cũ simili-
bus. Sed effectus mutationis est quod procedat ex integro: qr priorib᷒
actitatis in totũ recedit.arg.ff.de accu.l.libellorũ.ad finem.ad trebel.l.
53 si quis.z.j.de transac.l.si diuersa.cũ simili ¶ † Sed nunc querit,an vbi
pars cõtradicit, emendans vel mutans debeat condemnari in expensis,
z qñ.tertio,an generalis procurator possit mutare vel emendare factum
domini.quarto,an heres possit mutare vel emẽdare factũ actoris. quin
to,an liceat reuocationem emendare , vel mutationem interpretari que
quis iurauit expressa vera esse.sexto,an protestatio q fit hodie saluo iure
54 addẽdi,aliquid operetur. ¶ † De prima questione dic ꝙ aut quis vult
emendare vel mutare in casu permisso per hãc.l.z tunc non exigitur con
sensus aduersarij,aut in casu non permisso,vt puta soli instãtie renunti-
ando vbi lis est contestata: et tunc consensus aduersarij exigitur:vt in-
55 fra,de transactioni.l.si de certa. ¶ † De secunda questione dic aut ad-
uersarius consensit emendationi, vel mutationi : et tunc mutans vel
emendans non tenetur ad expensas, nisi consensisset saluo iure in ex-

pen.argumen.ff.si quis caut.l.ij. aut cōtradixit: z tunc tenetur emendans vel mutans ad omnes expensas factas: que facte nō fuissent si ab initio fuisset actum: sed ad eas que post hoc facte fuissent non tenetur.arg.ff.fa.er.z.l. ex parte.de peti.here.l. sed z si lege.§. qd autem pro hoc.ff.de condi.ob cau.l.pecuniam.in prin.z.C. qui accu. non pos.l.qui crimen, secundū Pet. z poterit iudex in illis expēsis cōdemnare illum qui emēdauit vsqz ad sententiā, z illum qui mutauit, donec pronūtiet sup illa prima actione, qua cōdemnat vt temerarius litigator: vt not. Inn. extra de ap
56 pel.c.sepe. ¶ †Sed an in actiōe noua audit nō restitutis expēsis: Rū q nō: ea qz lege pōt mutare, si expensas restituat: vnde dicit lis ad princip.actionis, vel ad principiū actus: z ideo impedit processum. Item qz nō est tutum eum audiri non restitutis expēsis, arg.j.de iudi.l.sancimus.
57 ¶ †Incidenter querit. debes mihi.x.egi cōtra te: tu statim voluisti soluere: vtrū condēneris mihi ad expēsas[a] factas in libello citationis, z aduocato: dicit hic Guil.de cug. aut tua mora precessit vocationē in ius, z debes reficere expēsas. secus si non precessit: qz tibi non potest imputari mora, vel culpa secundū eum, qd est no. z verum, in expensis que veniunt officio iudicis. secus in promissionib[9]: vt no.de leg.ij.l.iij.§.si rem. De tertia questione, dico q procurator generalis in preiudicium domini non pōt mutare: nec recedere a facto cōtra dominū: sed in eius fauore sic: vt
58 ff.manda.l.si hominē. ¶ †De quarta questione semper dubitaui: qz licētia ista nō videtur transmissa ad heredē: vt.l.idem pōponius. in fin.ff.de rei ven. credo cōtra: qz licentia ista nō stat in mera voluntate: nā mera volūtas bene extinguitur post mortē: vt.ff.loc.l.iiij. vnde hereditas nō adita non transmittit: qz ius defendentis stabat in sua mera voluntate: vnde non erat aliquod ius quesitum: vel non erat aliquot ius certum quod posset transmitti: imo erat in pendenti voluntate: ideo iura noua loquuntur de transmissione in extraneis iuris deliberandi, quod est quoddam ius certum per se, nec dependet a voluntate, imo est incertum: quia donec voluntas est in suspenso, dicitur deliberatio, in suis vero transmittitur cum voluntate deliberādi: qz ius est eis certū. vnde in proposito dico q heres nō potest interpretari meram voluntatē defuncti: qz non dicit hoc posse aliud, quā posse velle: qd non trāsmittitur ad heredem: sed bene pōt heres mutare: qz hoc posse dicit aliquē actum certū in defuncto: vt.ff.
59 de acqui.here.l.si quis filiūfa.§.j. ¶ †De quinta questione dixi in.l.j.§. de iur. z fac. igno. De sexta, dico qd talis reseruatio nihil operat: qz nō pendet ex potestate agētis, sed legis: nisi quo ad hoc vt non videatur se astrinxisse: qz astringere se ad hoc, stat in eo: vt extra de fi.instr.c.inter dile-
60 ctos. ¶ †Sed quero incidēter. si iudex pronuntiauit litem fore contestandā: an postea possit actio mutari, vel emendari. z forte non, vbi actor in hac sententia cōstituit alias interlocutoriam licentiā sibi datā a iure. arg.ff.de pecul.l.eo tempore. Poit hec querit de huius.l. duplici limitatione, quid sapiat, z primo, qd iste limitationes nihil valeant probo: quia incerta limitatio nihil operatur.ff.de leg.ij.l. cū pater.§. vicos. sed ista verba prout edicti zc. habēt incertuz sensum: qd probo sic. aut enim dictio prout, ponitur relatiue, aut restrictiue, aut demonstratiue, aut causatiue, aut similitudinarie, non relatiue: quia non apparet de termino ad quem sit relatio. non demonstratiue: qz non apparet demonstrabile. confirmo: quia glo. dicit q edictum de quo hoc dicitur non habemus, ergo zc. vt.ff.de conditio. z demonstrationibus.l. in testamento. el.ij. z.j. eo. authen. si quis in aliquo documento. z extra de verborum significatio.c.abbate.non.causatiue: quia ista verba non veniunt per modum cause: quia veniunt ad diminutionem vel limitationem precedentium, non ad confirmationem. at causa additur ad confirmationē causati: non similitudinarie: qz similitudo est actus inter diuersos terminos nō mediocres ad seipsum. Respondeo, quādoque oratio habet certū sensum per se: tunc ista dictio prout, z similes ponunt causatiue z demonstratiue fm subiectā materiā: quādoque oratio non habet certū z specificatū sensum, sed indefinitū: tunc ista verba prout, z similes, ponunt relatiue. ita dicitur in.c. abbate. vnde si in instrumēto iudicis authoritate z legitime exēplato, adijciantur ista verba: ponunt demonstratiue: qz per se probāt. secus si nō legitime: qz ponunt relatiue: ideo per se nō probāt. Nunc ad propositū dico q ista verba prout edicti zc. sunt relatiua ad edictū, cuius verba nō habem[9], sed mentē, sed ista verba ius reddētis ponuntur etiam relatiue ad equitatem in genere arbitrio boni viri congruentē. Sed quid si Iudex nō vult admittere mutationē, vel emendationē ante lit. contest. an potest phibere: videtur q sic, propter verbū decernit, quod est hic. presumit enim legitime factū quicquid fit a iudice, z quod arbitrio eius cōmittitur secus qñ non dependet a iudice: qz tunc non presumit nisi ex delictorū cir
61 cūstantijs: vt no. Inn. extra de eo qui fur. ordi.su.c.innotuit. ¶ †Sed que est mens edicti: Item que est equitas iudicantis: dic q mens edicti est se referre ad tēpus.l. dicere qd licet emendare vel mutare ante lit. cōte. z non postea. z hoc patet: qz dicit de actione que demōstrat species future litis, que mutat z emendatur: ergo zc. non de ea que demonstrat presentem litem, sed que per litis contestationē demonstrat. equitas vero iudicis est cōsiderare interesse partis aduerse. hoc enim cōmittit iudici: qz non potest legitime lege diffiniri: cū in facto cōsistat: vt.ff.de vsur. l.mora. z qualitatē litis mote, nam si cōdemnationē partis vellet mutare, vel emendare, vt puta accedendo de iudi. generali ad actionem famosam, vel non reficiendo parti aduerse sumptus Iudex non debet hoc pati, fm gl. z doc. Sed opponit ad id qd dicit de tēpore.§.si detracta. So. ibi nō emendat, nec mutatur actio: qz qualitas nō cōcernit actionē, nec causam agendi, que semper est vniformis ex delicto serui, sed concernit quoddam beneficium preter actionis augmentū, diminutionē, vel mu-
62 tationē fm Azo. z doc. quasi omnes. ¶ †Nunc de cumulatione oportet queri, quam examino sic: qz primo queritur quid sit cumulatio, quot sunt genera cumulationum: an cumulatio regulariter sit permissa, que sunt regule vel iuris exceptiones prohibentes cumulationem, que sit ratio, quare in casibus prohibetur cumulatio, an in aliquo casu cumulatio sit necessaria, quis sit effectus cumulationis permisse vel admisse, quis est effectus probationis cumulationis. De prima questione dic q cumulatio est cōiunctio pluriū actionum, vel causarū in iudicio facta probat.ff.de iur.om.iud.l.si idem cum eodez. De secunda questione, dic q quatuor sunt genera cumulationis fm Cy. vel diuersarū actionū, vel diuersarū reruz, sed non causarū, sed diuersarū actionū z causarū ad eandē rem cōpetentium. Exemplū de prima. debes mihi.x. ex testamēto, z sti-
b chum ex promissione. hic pcedit cumulatio[b]. vt.d.l.si idē cum eodem, qz plures actiones, cause, z res fm Cy. Sed Ja.bu.in.l. qd in heredē.§.eligere.ff.de tribu. dicit q iste cause possunt cōcurrere in executione: z tūc procedit cumulatio: qz nihil impedit. Exemplū de secūda per.l.duob[9]. §.colonus.ff.de iureiu. fm Cy. Istud est falsum: qz causa delicti non est eadē cū causa cōtract[9]. z ideo pone exemplū p.l.j.§.in tutela.ff.de tutel. z ra.dist. Exēplum de tertio.ff.de condi. furt.l. si pro fure. Exemplū de quarto: qz si peto eandē rem actione depositi, z cōmodati, fm Cy. cumulātur. ergo quādoqz actiones, res, z cause nō: imo causa est vna numero vt.ff.de ac. z ob.l.qui seruū. z tunc nō procedit cumulatio. aliquādo cumulāt plures actiones, z plures obligationes. sed si vna est res ad quā agit: tunc dicunt quidā q procedit cumulatio: qz cessant regule prohibentes. inducūt.ff.de leg.j.l. huiusmodi.§. qui seruū. Aliū dicūt cōtra. z hoc tenēt Pe. z Cy. Jac. bu. dicit qd isto casu vna exactio tollit vnamquāqz obligationē: vt in exēplo premisso de commodato, z deposito. in duabus causis lucratiuis: tūc nō admittit cumulatio: qz est eadē cōtrarietas, id est quedā incōpatibilitas exec. Idē tz Ja.bu.in.l.j.ff.si fa.fur. fe.dica, si autē nō est incōpatabilitas exec. sz si etiā duplex exceptio, lz in forma petit vna in re petita, alia in equipolēti, vū in pretio bñ admittit
63 cumulatio: vt.d.l.qui seruū. ¶ †De quinta questione dico cū gl. cumulatione esse permissam: qz sicut licet domino rei vti re: ita dño act. vti ea. vt.C.mād.l.in re mādata. z.ff.quib.ex cau.maio.l.necnō.§.si quis. quot vero sint genera subalterna. in quibus cumulatio prohibetur: dicit gl. in duobus generibus phiberi, scilicet quando sentētia absolutoria lata in prima actione parit exceptionē rei iudicate, in secūda, quādo sunt actiones que electione tollunt: vt patet hic in gl. z instit. de actio.§.si min[9].
c Dyn. ponit tres regulas, scilicet quādo electione tollunt[c]. z quādo ponitur exceptio in secūda causa rei iudi. in prima: sed intelligas quicquid gl. sentit, quādo idem est cū primo fm iudiciū, vel ex toto fm aliquā partem principalē in vtroqz iudicio. Exemplū quādo idem est in causa proposita: z qd deductū est in primo, deducit in secūdo: tūc est idētitas fm totū. idētitas fm partem principalē deducta est, quando in secūdo iure petit idem qd in primo z plus. exemplū.ff.de act. z obli.l.qui seruum.§. fin. tunc videtur exceptio rei iudicate obstare: vt.ff.de iur iuran.l.duobus.§. exceptio. quia in secundo iudicio principaliter deducitur illud quod principaliter est deductum. de iureiur. z allega. de act.l.j.§. quod aūt, z de excep. rei iudi.l.si quis cū totum.§.si ancillā. z i.itis casibus non est trac

a ☞ Ad expensas. Tu dic vt plene nota. in apostil. ad Guil. de cug. hic in ver. nō possum detere ate expensas. nume.xxiiij. Pa. in.c. licet heli. nu. xiiij. z ibi notani i apost. ad ipsum in ver. ad expēsas. extra de simo. Fel. in c. nouit. col. pe. i si. ver. facit primo extra de iud. z Lud. ro. fin. cccxcvi. ici. alio seruo domin[9] emanuel. z dicam in apo. ad istum latius in.l. non ignorat.§. de fru. z lit. ex pen. Celsus.

b ☞ Hic procedit cumulatio. Adde de hoc Bartol. in l.heredes.§.de pluribus.ff.fa.hercis. z in.l. non est nouuz. in prin. z.ff.de act.emp. Spe. i titu. de act. z pe.§. vtrum actio. paulo post prin. z in ti. de ac. ver. itē repellitur. z seq. z an debeat in vno vel diuersis libellis intētari. Celsus.

c ☞ Electiōe tollunt. Adde Spe. in titu. de actio. z peti.§.ij. versicu. z sciss. z in tit. de actore. versi. Item repellitur. z dixi in apostil. ad Guil. de cug. in.l. si post mortem. nu.v. in ver. vel diuerse.j. de peti. here. Celsus.

est tractandū de cumulatione: q2 in primo casu esset cumulatio actio. ad
seipsam in ipsa. in scdo casu esset cumulatio actio. non causarū, qđ est im-
possibile. nā actio in lege est sine cā: z non posset in iudiciū deduci: nisi de
ducatur, si cā est semel deducta: nec pōt esse cumulatio in ius ad seipsum:
cū cumulatio dicat̄ cōuentio duarū rerū numero differētiū, sequit̄ neces-
sario acti. ibi vero nō posset cumulari, vbi nō cumulant̄ cause, vel vbi nō
est nisi vna cā. ergo nec actio. qñq3 scd̄m iudiciū nō est idē cum primo. et
tunc aut depēdet ex fine primi iudicij: z tūc stare d3 in suspēso, donec pri-
mum determinet̄. z ista dependentia pōt esse duplex, vel a priori tanquā
principali, ita q posteri9 sit accessoriū. Exemplū de re z fructibus: vt. ff.
de excep. l. fundi. z tūc depēdet ab instātia prioris, vel a priori remotio.
i. ab effectu prioris actionis p̄pter coniecturas causarū ex quibus agi-
tur. exemplum. j. de inof. test. l. eum qui. z. l. cōtra maiores. z quomodo-
cumq3 dependeat, certū est q dū dependet, nō pōt exerceri: vt extra de re
scri. c. ij. in fi. aut scd̄m iudiciū nō est in pendēti ratione primi: tūc admit
titur cumulatio, etiā si deductū est in vno incidens: vt dñium in cōfessio
ne deducat̄ in alio principaliter: vt in rei vēdi. vt. ff. de excep. l. sed si ante.
Istud cōfirmat̄: q2 sententia lata in incidēti, nō p̄iudicat in principali, qñ
ad aliū effectū intentat̄: vt. ff. de euict. l. vendicantē. cu3. l. seq. secus si ad
eundē: z fuit de incidenti plene cognitū: vt. ff. de compen. l. qđ in die3. §.
si rationē. cum similibus, vnde dato q in cōfessoria pronuntiaret̄ me a-
gente3 non dñm: ideo non preiudicaret̄ mihi in rei vēdi. q2 nūc aliter ad
aliud deducit̄ dominiū quā in primo. z diuerse sunt cause agendi quam
in primo. z iste est intellectus hic approbat9 per Pet. z Cy. z hoc est no.
¶ Certe scd̄m hoc. l. illa fundi nō valet vnā muscam: q2 statim ille vult
cumulare, z incipiet a cōfessione: vel simul proponet, z procedet̄ ad singu
los act9, primo super cōfessione: certe ius illius. l. consistit solum in ordi-
ne agendi: z statim pōt circumueniri. z idē in. l. fundi. primo enim vendi-
cabo fructus, z postea cumulabo rem. illud est absurdu3 dicere. preterea
illud dicitur esse posterius, qđ dependet ab altero. ergo dato q in ordine
agendi primo confessoria proponat̄: tñ in ordine essendi habet se posteri
us. z ideo puto rei vēdicationē posse proponi: sed debere supersederi in
confessoria, intantum docendo donec determinet̄ iudiciū: ex quo pēdet
arg. ff. de iudi. l. per minorē. ff. de lib. causa. l. ordinata. instit. de act. §. pre
iudiciales. q2 illa lex de exceptio. nihil dicit de cumulatione: sed dicit q
rei vendicatio pōt proponi post cōfessoriam: z istud est faciendū. Dices
tu. si confessoria ita pendet a modo, quomodo pōt intentari, nisi primo
causa dominij discutiatur: q2 videtur supersedendum esse si nondū esset
actum rei vendi, sufficit posse agi. sicuti dicit̄ in petitione hereditatis, et
in preiudicialib9: vt. ff. de excep. rei iudi. in. l. Rñ. in illis casibus est p
prium priuilegium illarū actio. z est speciale: alias nunquā vna actio sus-
penderet aliā actionē, nisi sit iam mora. ¶ Preterea agimus hic quan-
do vtraq3 actio est, vel copetit. ibi quādo non altera in aduersario: nam
si eidem, secus. vnde scriptus heres omissa petitione hereditatis bene
potest intentare aliam actionē hereditariam: vt. l. j. ff rem rat. habe. Itē
ex quo confessoria est proposita, quomodo suspendet̄ in ea secundum te:
vt in aut. qui semel. Respōdeo, ex iusta causa, vt q2 reus vult excipere q
non procedatur: in cuius fauorem est inducta illa aut. ¶ Sed an est ve
rum, si mihi confessoria proponeretur, z pronuntia retur me dominum
predij: z postea iste contra quem est pronuntiatū vult ipsum vendicare.
videtur q sic: q2 nō est eadem res que petit̄: nec eadem causa agēdi. z q
non sit eadem causa, probat tex. in. d. l. sed si ante. dum dicit, z cause resti
tutionum, sc3 seruitutis dispares, id est dicere cause agēdi diuerse: z di-
uersa corpora, l. dicere seruitus petita est diuersa res, ammodo petitio cō
cluditur p. l. si quis cū totū. §. sed in cemētis zc. ff. de except. rei iud. Ego
credo cōtra: q2 talis sententia p̄cedit p destructionē cuiusdā fundamenti,
i. dominij. ergo obstat exceptio: q2 ia3 sopitū refricat̄, sicut si iuratū esset
in cōfessoria super dñio: vt. l. duobus. §. exceptio. ff. de iureiur. nā si fun-
damentū petitionis eandē cām facit. l. si mater. §. eandē. ff. de excep. rei
iud. non obstat. ff. de excep. l. sed si. q2 intelligo q fuit pronuntiatū super
nouo effectu. s. super excep. que est vn9 de effectibus cōtractus preā buli:
z ideo nō tollit effectū agēdi ad aliud: q2 ipsum cōcernit, cum autē sunt
duo remedia ad idē: tūc nō est nisi vn9 effectus: vt. l. qđ in diē. §. si ra tio-
nem. ff. de cōpen. nā ibi actio z exceptio erāt ad eāde3 quātitatē. z sic ad
eandē rem. vnde diuersus modus, sed idē effect9. sed in. l. sed si. secus: q2
exceptio aut vendicatio ad aliā rē, id est ad interesse, vel ad duplā. secus
si pronuntiatu3 super toto: vt. ff. de aleato. l. j. §. qđ autem. ex quo not q
pronuntiatio facta super exceptione, non videtur facta super contractu
quia non pōt esse contractus, z exceptio non competit: vt puta q2 sit ei re
nuntiatum. z idē dico vbicunq3 ex facto vno plura iura oriunt̄ tendētia
ad diuersum effectū: q2 absolutoria lata simpliciter, nō intelligit̄ lata su-
per facto, sed super effectu. id est q2 nō probatur secus in iuramento: quia
instar habet solutionis, id est q2 ad effectū refertur: vt. ff. de iureiurando
l. duobus. §. j. Si autē ex vno facto oritur vnus effectus, licet plura re-
media tendentia ad vnum effectum. aut factum erat iam circundans: z
negatiua facti erat p̄babilis: tūc si lata fuit sententia p reo presente: in
telligam pronuntiatū super facto: q2 non probatū super facto, quia nō fa
ctum: si autem pro reo absente, intelligā pronuntiatum super facto: quia
non probatum super facto: arg. j. de iudi. l. proper andum. §. finautē. aut
negatiua facti nō erat probabilis: quia affirmatiua non erat coarctata

vers. peto. x. q2 mutuaui: nā qđ nō mutuauerim,
non pōt probari nisi per meā confessionē: vt dicit
l. illa no. q cōfessio talis facta super eo quod nō
potes aliter probari, habet vim donatiōis: quia
fit ex mera liberalitate: vt. ff. de dona. l. quidam
in iure. tunc dico q Iudex intelligitur absolui
se reum: qui non probat: non quia non contractū
quia de ipsa negatiua nō cognouit Iudex, nec in
formari potuit, z ideo non intelligitur super eam
pronūciare: vt. ff. de cōdi. z demon. l. Iuli. z adde
quod no. per Cy. in. l. j. qñ ci. acti. preiud. cri. z fa
cit. j. de cōtrahen. z cōmi. stip. l. optimam. in fin.
64 ¶ † Sed quid si sententia est p actore in inciden
ti: an excludit defensionē rei in principali: dic q
sic, si de illo icidēti fuit plene cognitū: vt de dñio
in confessoria: vt. ff. de excep. l. fundū. secus si non
fuit plene cognitū, s3 p̄sumptiue: vt puta q2 presu
mebat̄ dñs ex possessione, ideo vincit deducēdo
possessionē incidenter: nā hoc non preiudicat ad
plenū reo in rei vendicatione: vt. l. j. ff. fami. her.
65 ¶ † Videamus. gl. dicit si actiones tollant̄ ele-
ctione. Dy9 dicit vel sunt cōtrarie: q2 nihil v̄t ad
dere, cū oēs cōtrarie tollant̄ electione: vt. l. j. j. de
fur. Rñdeo qñ cōtrarietas nō impedit natiuita
tem pluriū actionū simul, sed executio non tollit
electione, sed fingit̄ altera nō nata: vt. ff. cōmo. l.
seruus meus. z. l. j. j. de fur. nam nō etiam electio
presupponit pluralitatē actionu3 inesse: vt. ff. de
adop. l. adoptio. z ideo si quis sibi eligit actionē
incōpetentē: sibi non preiudicat in cōpetēti re ve
ra: vt. j. de codicil. l. fi. qñq3 cōtract9 est in facto,
ita q impossibile est oriri nisi alteram actionem.
66 ¶ † Exēplū. testīm nō pōt esse simul falsum z in
officiosum: q2 alterū dicit rē factā: alterū nō: tūc
vna actio nō tollit aliā electionē: q2 actio p̄posi-
ta cōpetit, aut nō. z si non competit, nō potest dici
electio, ex quo non competit, s3 est cōtrarietas, q̄
interdū suspendit p̄prie ius alterius actionis: vt
l. cōtra maiores. j. de inoffic. testa. z sic habes qđ
alia est regula. qñ electiones tollunt̄. alia qñ sunt
due cōtrarie s̄m Ia. bu. in. l. qđ in heredē. §. elige
re. ff. de tribu. Ia. bu. addit aliā regulā, sc3 qñ nō
possunt p̄ducere plures execu. tunc obstat ratio
duplici zc. vt. l. j. in fine. ff. si fami. fur. fecis. di. s̄m
Oldr. Itē non possunt cumulari actiones inter
quas est ordo; vt actio ad exhibendū, z rei vēdi-
catio, z petitio hereditatis: nisi altera istarū ac-
tio nō p̄ponat̄: vt no. ff. de inoffi. testa. l. de inof-
fic. z extra de testa. c. Raynuti9. z. c. Raynald9
z illud cōprehendit̄ sub illa regula de actionib9
contrarijs, nam simpliciter proponens esset sibi
contrarius, z perplexus: vt nota. ff. de acquiren.
posses. l. naturaliter. §. nihil cōmune. z. ff. de iudi.
l. de vi. per Dy. institutio. de actio. §. omnium.
67 ¶ † Sed an exceptio contra cumulationem
potest opponi post lit. contesta: non videtur: vt
l. si mancipium. §. si communi. ff. de euic. et. l. pe-
nul. infra commu. diui. quia est exceptio ordinis
ergo ante lit. contesta. debet proponi. de hoc no-
ta. ff. de exceptio. l. generaliter. Rel. Ideo quod
quando actiones electione tolluntur, potest ob-
ijci in vim peremptorie, z sic post litem contest.
alias non, si in vim declinatorie, et sic ante lit.
contest. ¶ Sed quare personalis et hypothe-
caria simul cumulantur, et non petitio rei z fru-
ctuum: Dyn. dicit simul proponi personalem et
hypothe. quia non interest rei cumulari: quia
super illo libello fieret alius processus, z fatiga-
rentur frustra. confirmo opinio. Dyn. per. l. si fa
milia. ff. de iurisdictione omnium iudicum. vbi
contra dominum admittitur in eode3 libello a-
ctio ex communi facto familie, licet non admit-
tatur cumulatio ex post facto: vt. l. prima in fin.
ff. si famil. fur. fecis. dica. vel dic: aut in vno libel
lo et processu: et tunc potest fieri. aut in plurib9:
z tunc non potest, etiam ab initio. z hoc est equū
quia diuersitas processuum multum ledit: vt di-
xi de rescriptio. c. dispendia. libro sexta glossa.
in. l. solemus. ff. de iudicijs. dicit quod qui e-
git personaliter, videtur hypothecaria egisse.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

se Intellig̃o illud quod ad effectum interruptionis, nõ quo ad proceden
dum: qa iter concludit in vna actione quã in alia. gl. in. l. nemo ex bis,
§. quoties. dicit esse speciale in hypothecaria, ratio specialis cause pot esse
quia potest accessoria esse que nõ habet vires per se: sed certe idem in cõ
fessoria relata ad rei vendi. z idem in fructibus, sed potest respõderi qõ
ista actio est hypothecaria, tendit ad eundem effectũ cum personali: sed
non est ita in confessoria. z rei vendicatione, que pro fructibus proponit:
nam diuerse sunt forme agendi, que non tollũtur electione, z vna res in
effectu. arg. que res pig. ob. pos. l. fi. Item quomodo cumulant rei vendi
catio z publiciana, cum sint cõtrarie? Rñdeo. respectu diuersarũ rerum
vt. l. marcellus. ff. de rei vend. sed respectu eiusdẽ rei nõ cumulant, sed al
ternative ꝓponunt de cõsuetudine, nõ de iure: insti. de actio. §. alie. vel
de iure: qa sub cõditione videt proponi publiciana. l. si ditium nõ phet:
vt extra de re iudi. c. abbate. lib. vj. vel dic ꝙ de iure pcedit iste libellus,
si nõ opponat. arg. prealleg. l. cõtra maiores. sed quare nõ ꝓponit in. l.
58 §. qõ aũr. ff. quorũ legato. Rñdeo: qa re? deliquerat: qi nõ certificabat
actorẽ de eo ad qõ tenebat, vñ illud est ꝓpter defectũ rei. ¶ Sed nun
quid in actio. z egac. nõ cumulãdis simul habet talẽ cumulationẽ impe
dire: Rñdeo si ea. electione tollunt, vel sunt cõtrarie? vt. l. rescriptũ. §. si
pacto. ff. de pac. sed nõ alia, de excep. rei iudi. z in vna ob. sententia lata in
principali: vt pater. §. de transac. l. cũ ꝓponas. z. l. si quis maior. z. l. vbi
pactum, ergo non cumulatus: vt. l. j. in fi. ff. si fami. furt. feci. di. ꝛc.

¶ Sequitur eiusdem legis repetitio in studio Patauino. per eundem dominum Bal. facta anno domini. 1380. ex proto? typo.

1 ¶ Editio debet esse talis que ostendat speciem future litis.
2 Actor? potest mutare libellum ratõ in parte, quam in toto.
3 Actor? si mutat vel emendat libellum, an z qñ debeat reo refitere expen.
4 Deinde ponit exempla de mutatione, z emendatione. z nu. 5. 6. 7. z. 8.
9 Clausula salvo iure addẽdi z minuendi, ꝛc. potest poni in libello.
10 Ea que veniunt ad declarationẽ, nõ intelliguntur cõtinere emendationẽ.
11 Libellus non d? emendari, quãdo transit de nullo esse in aliqd. z nu. 12.
13 Mutatio libelli qualiter fiat. z nu. 14. 15.
16 Emendatio libelli qualiter fiat. z nu. 17. 18. 19. 20. 21.
22 Mutatio libelli quando est prohibita.
23 Actio cum sit quid incorporale z inuisibile, qualiter potest edi.
24 Actio est ius, non factum.
25 Oppositionum syluа in editionis materia. z nu. 26. 27. 26. z. 29.
30 Tempus z locus, an debeant edi in libello.
31 Inquisitio generalis non solum fit ad instructionem, sed etiam ad pu
nitionem.
32 Inquisitiones generales non fiunt ad criminalem punitionem, de iure
canonico.
33 Opponens exceptionem, an debeat edere locum z tempus.
34 Emendatio libelli, an fieri possit: vel non. 35.
36 Et an post litem contestatam talis emendatio fieri possit, z qualiter.
Accessoria tacito iure accedunt. z nu. 37.
38 Lite contestata an possit addi libello, non solum res, sed etiam causa.
39 Argumẽtum dicitur esse tripler, intrinsecum, extrinsecum, z extraneũ.
40 Libellus an possit post litem contestatam in iudicijs singularibus per
detractionem, z additionem refo? mari.
41 Qualitas an possit addi libello.
42 Condemnari an quis possit super qualitate, sine detractione vel addi
tione. z nu. 43.
44 Libellus ineptus, an possit emendari post litem contestatam.
45 Libellus ineptus, an perpetuet actionem, vel accusationem facta super
eo citatione.
46 Libellus editus, an possit emendari.
47 Actio in iudicium deducta an possit emendari. nu. 48.
49 Renunciare liti, an z quando inuito aduersario quis possit.
50 Appellans an possit renuntiare appellationi inuito aduersario, z sic an
agens in principali causa.
51 Emendans libellum siue addendo, siue detrahendo, debet condemnari
in expensis, z nume. 52.
53 Declaratio libelli an z quando fieri possit.
54 Libellus sine actione, an procedat.
55 Libellus an procedat sine conclusione.
56 Libellus si procedat presumptiue, an sufficiat.
57 Conclusio declarat libellum.
58 Libellus an debeat recipi sine causa.
59 Causa si narratur in libello per verba preteriti temporis, an sufficiat.
60 An sufficiat narrare causam remotã, nõ facta mentione obligationis.
61 Causa est clarius exprimenda quando agitur cõtra ius vel circa ius cõ
mune, quam quando agitur secundum ius.
62 Et an in libello conditionis sine causa debeat exprimi causa libelli, sed
non causa dationis.
63 Libellus, an procedat sine rei expressione.
64 Item per quod intelligitur res que petitur.
65 Libellus talis, pero fundum instructum, an procedat.
66 Item si pet? castrum cum pertinentijs.
67 Accessoria iudicij, an veniant in omni iudicio tacite.
68 Libellus an procedat sine specificata personarum.
69 Quid si reus non est certus.
70 Libellus non declaratus per circunstantias, an procedat.
71 Statur? si requirat vulnus, an sufficiat dicere, percussit cum ense cum
sanguinis effusione, nec dicit ꝙ fecerit vulnus.
72 Libellus qualiter formetur in petitione hereditatis.
73 Item qualiter in actione de peculio.
74 Cumulatio idem est quod conseruatio, scilicet quãdo est vnum factum
vnus titulus cause, z vna agendi forma, tamen plures libelli, z num. 75.
76 Item quando ꝙ est vnum factum vnus titulus cause, id est obligatio
nis, sed plures agendi forme: tunc non admittitur cumulatio.
77 Item quando ꝙ sunt plura facta: z quicquid sequitur ex eis, est diuer
sum, scilicet vnum ab altero: tunc admittitur cumulatio.
78 Cumulatio est triplex, permissa, non permissa: z mixta.
79 Ite an in predictis casibus procedat cumulatio. si nõ excipiat. z nu. 70.
81 Exceptio impediens cumulationem, an debeat ꝓponi.
82 Actiones non contrarie que tamẽ electione tollũntur, si ꝓponunt eo
dem libello, z reus non opponat: an iudicium procedat.
83 Actiones contrarie, si sint simul propositę, z reus non opponat, an pro
cedat libellus.
84 Agenti personali opposita est prescriptio triginta annor?, vnde vt va
cat, cumulat hypothecariam: an possit.
85 Cumulari an possint nullitas z appellatio.
89 Quid de iure communi super nullitate, z in integrum restitutione.
87 Quid de petitorio z possessorio.
88 Cumulare an sit licitum inquisitionem cõtra eundem.
89 Cumulari an possit super eodem maleficio accusatio z inquisitio.
90 Cumulari an possit petitio exceptioni.
91 Cumulari an possint plures exceptiones, z plures persone in eodem li
bello. z nu. 92.
93 Cumulatio quando fit, an fit vna instantis, an vero plures.
94 Libellus quando fit vnus, z plura petuntur, qualiter cognoscitur.
95 Libellus talis: pero. z. de maiori summa. non procedit, si reus opponat
contra ipsum.
96 Libellus talis an ꝓcedat pet? ꝰ vsurariũ me absolui a sacramẽto, z me
absoluto cõtra eum ꝓcedi, z eundẽ ad restitutionẽ vsurarum condẽnari.
97 Libellus propositerus, scilicet pero cogi z condemnari, a procedat.
98 Judex si dicat, admitto libellum in quantum de iure debeo, alias nõ, an
ista verba aliquid operentur.
99 Clausula salvo iure addẽdi z minuendi ꝛc. an aliqd opor? enk. z nu. 100.
101 Copia emẽdationis, mutationis, z cumulationis, an debeat dari parti.
102 Dilatio dari debet ad opponendum contra emendationem, vel muta
tionem libelli.
103 Interrogatorium an ponit emendari.
104 Libellus appellatorius, an possit emendari.
105 Libellus erroneus prime cause, an possit revocari in cã appellationis.
106 Libellus potest aliquando esse nullus, z confessio aliqua.
107 Jus qñ facit aliquẽ actũ per quẽ lis finit, nunquã pot postea penire.
108 Testium nomina si quis edit, z vult postea aliqua detrahere aduersa
rio contradicente, an possit.
109 Prout, dictio, qualiter poni possit. z nu. 110.
111 Quid de dictione, sicut.
112 Cõsines duos si actor? pot ꝙ libello, an possit postea addere alios duos
113 Actor? petijt fundum prestari liberum, quem reus vẽdiderat sibi, rete
ta seruitute. emedauit libellum dicens, salua seruitute: an teneat reo re
fundere expensas eo visq; factas.
114 Excipere videtur, qui dat instantiam.
115 Exceptio, constat ex tribus.
116 Actio z exceptio, non debet recipi nec poni in actis, sit sic manifeste pu
gnans iuri.
117 Argumenta tria sunt apud legistas, petitio actoris, exceptio rei, z pro
batio probantis per causam.
118 Bartolus doctor illustris, fuit preceptor Baldi.
119 Modus, causa, demonstratio, an debeant probari. z nu. 120.
111 Accusauit titium, z seium, quod vulnerauerunt Petrũ, ex quo vulnere
mortuus est: probo de seio, z non de titio, an Seius debeat condemnari.
122 Quid de participijs, gerundijs, aduerbijs ꝛc. z nu. 123.

Dita actio. Fama, ꝛe, vtilis est hec lex, in cuius lectura omissis inu
tilibus. vtiliter procedam, potius quam diserte. cons
tituatur sic. dictum est de editione rationum in. l. j. z au
ctorum in. l. ij. sequebatur videre de tertia specie edito
nis, scilicet de editione actionum, ideo de ea in hac. l.
supponit, vel melius dictum est supra, in. l. ij. de editione actoris, verum
quia actiones fiunt de actis per intentionem: z ideo sunt edendę eque
batur videre quando z qualiter fiat actionem editio, z ideo subiungit
hec

hec lex.quod enim fiat editio actionũ,cõcessũ est per.l.precedentẽ ex re
gula ibi tradita.sed quo tempore fiat, ꝛ qualiter, determinat hec.lex.
Et qꝛ potest dubitari quando ꝛ qualiter edita actio possit emendari
vel mutari: ideo etiam de emendatione ꝛ mutatione subijcit.Diuidit
autẽ in tres partes.in prima enim dicit qđ actio sic est edẽda, vt demõ
stret speciem future litis.ꝛper hoc reo circa deliberationis beneficium
prouidetur.In secunda dicit ꝙ actor potest actionẽ editã que demon-
strat speciẽ future litis.emendare reformando, vel mutare variando.ꝛ
per hoc actori cõsulitur.Tertio huiusmodi emẽdationis ꝛ mutationis
licentia iusto moderamine temperatur,per qđ equitas seruatur.secũda
ibi:quam emendari.tertia ibi:prout.Editio actionis debet demõstrare
spẽ future litis.ꝛ potest emẽdari ꝛ mutari prout edicti perpetui monet
authoritas,vel equitas.hoc dicit.Casus in terminis sic ponitur.Quidaʒ
proponit actionem contra reum:reus proponit siue petit eam sibi edi.
queritur quid consequetur reus per edendam actionem.Respondetur
quod demonstat ei speciem future litis.hoc primo.Instat querẽs:po-
ne quod actor vult editione facta eã emendare,vel mutare:an potest?
Respondetur quod sic.Instat querens:numquid hoc sit veruʒ omni tẽ
pore,ꝛ omni casu? Respõdetur qđ non,sed prout edicti perpetui mo-
1 net authoritas,ꝛ ius dicẽtis decernit.h.d.¶† Not.in eo quod dicit spe
ciem future litis, qualis debeat esse editio:quia talis que ostendat spe
ciem.id est genus,ꝛ differẽtiam figuram,ꝛ qualitatem future litis.facit
ff.de iudi.l.non videtur.Et ratio est vt reo saluuʒ sit ius deliberatiõis
vt no.ff.de rei vendi.l.si in rem agat aliquis.in fi.¶ Itẽ in eo ꝙ dicit
futuraʒ.Nota quod ante responsionem rei ꝛ ante litis contestationem
debet edi libellus,ꝛpetitio.¶ Item in eo qđ dicit ꝙ actor põt emen-
dare.No.quod qs potest corrigere errorem suum:ꝛ si nõ errat põt ac-
2 tor corrigere libelluʒ suum.¶† Item not.quod actor potest variare ꝛ
mutare libellũ.ꝛ sic tã in parte ꝙ in toto licita est variatio,scilicet ꝙdiu
demõstrat speciem future litis.post litem autem contestat.iam lis est in
suo esse,ꝛ nec reformare nec mutare libellum ammodo licet.sicut enim
edi debet actio ante liteʒ contestatẽ:ita emendandi ꝛ mutãdi licẽtia an
te cõceditur,sed postea denegatur nimirũ.qꝛ transiuit libellus in quasi
contractum inter partes per litem cõtestatã:ergo nec corrigi nec muta
ri deinceps potest:quia aut opporteret litẽ denuo cõtestari.ꝛ hoc est ab
surdum.Aut sententia esset nulla:si ferretur super libello super quo nõ
est lis cõte. ergo ista emendandi ꝛ mutãdi facultas restringitur quo ad
nõ tempus.¶ Item quo ad casus quia omni casu:et ideo si iudici vide
tur equum ꝙ non mutetur,nec emendetur post talem emendationem
3 ꝛ mutationem:nõ admitteret.¶† Item,qꝛ ꝛ quando talis emendatio
vel mutatio arguit temeritatem variãtis:debẽt reo refici tunc expense.
ꝛ hec omnia vult dicere versic.prout:nisi in emendatione vel mutatiõe
excusetur presumpta temeritas:vt qꝛ minor,rusticus vel mulier.ſm gl.
qđ est not.ꝛ nisi aduersarij nõ intersit in tali mutatione.¶ Nimirũ ergo
si omnis temeritas que in iudicio cõmittitur , dãno expensarum multa
tur.ff.de iudi.eum queʒ temere.que presumitur in desistente,emẽdante
ꝛ mutãte sed fortius in succumbente:qꝛ q iniuste mouerit litẽ,ita ꝙ qui
succubuerit:venit intrinsece ꝛ extrinsece cõdemnãdus.ſ. de aduo diuer.
4 iudi.l.j.ꝛ qđ ibi p Cy.¶† Sʒ p intellectu litere antequã veniã ad op-
a sitiones quero exẽpla de emendatione ꝛ mutatione permissa[a],ꝛ de emẽ
datione ꝛ mutatione prohibita.Rñ.per ordinẽ.ꝛ primo de emendatio
ne permissa.Dixi in libello,ꝙ tu possides fundũ ad me pertinentẽ iure
directi dominij,ꝛ data est tibi copia libelli.tandẽ cõsidero ꝙ difficilis
est pbatio directi dñij in re immobili,emẽdando libellũ detrahẽs illud
verbũ directi.Ad hoc vt libellus cõcludat in quolibet dominio,ꝛ sic d
trabo verbũ:ꝛ adijcio sensum.certe possum hoc facere ante lit.cõte.re
fectis reo expensis.¶ Itẽ pone exempluʒ.Dixi in libello rẽ ad me per
tinere iure dominij:postea addo ad hoc verbũ,ꝛ quasi , ꝛ sic p coniun-
ctionẽ copulatiuã:timẽs autẽ ne libell⁹ sit ineptus,emẽdo libellũ ꝛ de-
trabo copulatiuã,ꝛ pono disiunctiuã.certe possum.¶ Item pone:Dixi
in libello rẽ ad me pertinere iure dñij:postea addo hec verba,vl' quasi:
ꝛ sic emẽdo.certe possum.vel intentaui petitoriũ ꝛ possessoriũ simul:vo
5 lo d trabere de libello petitoriũ,vel possessoriũ:certe possũ.¶† Itẽ po
ne.dixi in libello me mutuasse tibi centum, que in chirographum con-
tulisti,timẽs nõ posse pbare mutuũ naturale.detrabo verbũ mutuasse.
certe possũ.hec omnia exẽpla ꝛ similia intellige prout edicti ppetui ꝛc.
6 ¶† Itẽ est exemplũ.peto diuisionẽ tanquã dñs p dimidia:volo adde
re,ꝛ qrt:i:qadñs erã p trib⁹ partib⁹ d quatuor.certe possũ.ꝛ hic nõ emẽ
datur libellus circa actionem ,sed circa causam:quia actio communi di
uidundo nõ mutatur sed mutatur portio,id est additur portio,ꝛ sic cau
sa:ꝛ sic multiplex est emendatio,scilicet addendo ꝛ detrahendo,scilicet
circa causam,ꝛ circa actionẽ:vt patet in superioribus exemplis,ꝛ simi.
7 ¶† Itẽ pone exemplũ.Dixi in libello me promisisse centũ titio per me
tũ vt patere dixi manu talis notarij.Deinde qꝛ nõ apparet nisi de quin
quagĩta,emẽdo ꝛ detrabo dictionẽ cẽtũ, ꝛ pono qnquaginta.certe pos-
sum. ꝛ idẽ in libello restitutionis in integrũ nullitatis,ꝛ appellatiõis.ſ.d
8 erro.aduo.l.ij.ꝛ.l.fi.in fin.a contrario sensu.¶† Itẽ pone exẽplũ ꝙ in li
bello nõ fuit expressum nomẽ obligatiõis:nec ipsa obligatio est expres
sa,vel est incõgrua: nã ẽt emẽdari põt addẽdo necessaria : ꝛ detrahẽ-
do superflua,vel vitiosa:ꝛ iudex in hoc qñq; supplet ex sua ppria autho
ritate:vt no.ſ.vt q desint aduo.par.iud.sup.i rub.
9 vt pʒ i gl.rubrice ꝛ.l.i.¶† Itẽ possũ addere libe
b lo illa verba saluo iure addẽdi ꝛ minuẽdi. que a
pncipio nõ posuerã in ipso q verb' operant vt
nõ videar cõnexe agere nec me astringere,licet i
dubio nemo se astringere videat, nisi quatenus
10 ocã desiderat.ff.de app.l.scio.§.fi.† No.ꝙ ea q ve
niũt ad declaratiõẽ nõ intelligunt cõtinere emẽ
dationẽ.ꝛ p hoc vr qđ licet sit prohibita mutatio a
vel emẽdatio:nõ tamẽ prohibeat declaratio.ex-
tra de accu.c.cũ dilectus.ꝛ.ff.de rei vendi.l.ideʒ
11 pomponius.§.fi.¶† Itẽ nõ intelligit libellus e-
mẽdari qñ transit de nullo esse in aliquod. Exem
pñ.ff.de adul.l.accusaturus.sed quãdo aliqua sub
stantiali parte remanente.in alia corrigit vel sup
pletur:tũc dicitur emendari.¶ Itẽ nõ intelligitur
emẽdari id qđ trãsit de aliquo in nullũ .imo dicit b
perimi.arg.d.c.cũ dilectus.de accu. ¶ Itẽ põne
exemplũ:petij quinquaginta de summa centum:
modo timẽs ne obijciat mihi qđ nõ possim diui-
dere petitionẽ.arg.l.nõ est nouũ.de act.emp.ꝛ d
ver.obl.l.scire debem⁹.detrabo illa verba quin
quaginta ꝛc.ꝛ integro denuo petitionẽ.dicẽdo in
centũ.certe possũ.¶ Itẽ pone: diuisi petitionẽ in
ter reos emẽdando integro eã.certe possuʒ redi
tegrare:ne diuisio minuat ius meũ.ſ.de pact.l.si
12 creditores.¶† Itẽ egi cõtra plures de damno
dato.vel d furto ciuiliter.detrabo vnũ.certe pos
suʒ.Itẽ si ex plurib⁹ actionib⁹ detrabo vnã:ꝛ sic
emẽdatio qñq; fit extẽsiue qñq; detractiue. ff.d
13 nuli test.l.tribunus.§.fi. ¶† Modo pone exem
pla de mutatione:libellũ formaui sic dicens:dico
te possidere talem rem meã iure directi dominij,
quã restituere denegas:ideo peto me dñm decla
rari, ꝛ te condẽnari ad restitutionẽ. ꝛ ad hoc p-
pono rei vendicationẽ directã:postea informat⁹
qđ nõ sum pprietari⁹ sʒ emphyteota,muto totũ
libellũ,dicens me vtiliter dñm.ista disgressio que
sit ex primo libello nullo ex eo intelligibili forma
liter remanẽte dicitur mutatio,scilicet quãdo to-
ta cõclusio libelli mutat. Emẽdatio vero est,qñ in
aliqua parte cõclusio mutat,vel in melius refor-
matur,ꝛ fieri põt.Idẽ si muto.de rei vendicatiõe
in publicianã,vel hypothecariã.de euictio.l.si cũ
vẽditor.ꝛ.l.minor.§.si seruus.ꝛ no.ſ. de inge .et
14 manu .l. pe.¶† Itẽ si egi expressa actiõe ex cã
famosã.ꝛ volo diuertere ad nõ famosã cãm ꝛ a-
ctioneʒ possuʒ mutare vtrũq; vel alterũ,put vo-
lo.exemplum.ſ.d infa.l.ij.ꝛ.l.furti. ꝛ no.in.l.certi
cõdictio,in prin.ff.si cer.pet.Itẽ si intentaui ius
commune,ꝛ volo diuertere ad ius municipale in
mutãdo libelluʒ:possum forte: qꝛ de iure munici
pali cõsequor ius summariuʒ:licet de iure cõi est
ordinariũ.ꝛ frustra fit p plura qđ põt fieri p pau
ciora.l.ij.de tẽp.ap.in prin. ꝛ de app.l. amplio- c
rẽ.¶ Itẽ si dixi me accusare syndicatorio nomi-
ne,ꝛ timẽs opi. doc.muto libellũ,ꝛ dico meo no
mine d his quib.vt indig.l.pollat multa exẽpla se
15 pe causaruʒ practica subministra. ¶† Sumo er
go duas regulas.prima est ista.qđ licitũ est mu-
tare ꝛ alterare libellũ suũ antequã p litẽ cõtesta,
trãseat in vigorẽ iudicij.Scđa regula est ꝙ licet
libellũ mutare,id est in aliam formã substantialẽ
migrare per noue petitionis actũ antequam per
lit.conte.quis astrictus sit ad prosequendũ. ꝛ sic
in preludijs iudiciorum variatio est permissa.
qđ est not.ꝛ sola hec lex tradit istas duas regu-
16 las.¶† Nũc ponam⁹ exempla de mandatiõe p
hibita.circa qđ scias ꝙ interdum emẽdatio est p
hibita ratiõe temporis impedientis: vt qꝛ sit lis
cõtesta. ꝛ sit super substantialibus petitionis, id
est re,causa,vel actione.super qualitate enim per
quam actio non decernitur:sed cõdemnatio mi-
nuitur potest fieri vsque ad cause conclusionẽ.ff.
de nox.l.in delictis.§.si detracta.ꝛ hoc de tẽpore
17 statuto a lege ad emendandũ.¶† Itẽ si tẽpus
c est statutũ[c] a iure,vel a iudice ad proponendum
vel pducendũ libellum:nam post hoc tempus li
bellus emendari non potest: scilicet propter iu-
ris iam exclusi temporalitatẽ.ff.de adult.l. accu

p

☞De emẽdatione pmissa,ꝛ de mutatione.Adde qđ no.in apost.ad istũ in lect.huius.l.nu.xliij.in ver.põt libere emendare.ſ.isto tit. Celsus.

¶Saluo iure addendi ꝛ minuendi. Adde ꝙ ista clausula in libello posisita nihil operatur quantum ad emendationem,aut mutationem libelli:qꝛ a.l.est taxatũ tempus vsq; ad qđ est licituʒ addere,vel mutare:scʒ añt.litis cõt.vt p.Bar.in.l. Nesennius .in j.no.versi.ꝛ illa vera.ff.de nego. gest Panor.in.c. inter dilectos.ꝛ ibi Fel.in gl.in ver.addẽdi.extra de fi.inst.ꝛ notaui in appo.ad Lafrã.de oria.in.c.quoniã cõtra.§.statuim⁹.ver. petitiones.nu.viij.extra de pba.sed bene ad hoc operatur,vt actor nõ videatur cõnexe agere:vt per Hosti.in alle.c.iter dilectos.ꝛ Angel.in aut.de nõ alie.in pri.col.ij.ꝛ eundẽ omnino in aut. de liti.§. omnem vero. col.v.versic.sed que:o,in fin.tabel.colla.viij.

☞Si tempus est statutum. Adde Bartholo.sozi. in suo trac.fallẽ. reg.ccxxxv. fallẽ. j.

18 satis. ¶ †Interdum est prohibita emendatio propter contrariã equitatẽ: vt egit quis pro furto certi condictione generali que nõ infamat: vult penitere, & agere furti ad infamandum: certe non debet hoc iudex pati. arg. ff. de rei vend. l. in fun-
19 do. sm Ja. but. ¶ † Interdum propter ipsius emendationis obscuritatem, vel duplicitatem: nã emendatio debet esse certa & clara, sicut libellus debet esse clarus. ff. de rei vend. l. si in rem. interdum est prohibita propter ipsius ineptiam, & vitiositatem: nã male emendat qui vitium innouat: vel q vitiũ de nouo inducit, vbi nõ erat: vel aliud vitium cumulat. vnde sicut actio debet conuenire negotio: ita emẽdatio: alias iudex hoc pati nõ de-
20 bet. l. j. de offi. asses. ¶ †Interdum propter euidentem malitiã & agẽtis dolositatẽ: vt puta petierat summarie pcedi in causa talis materie. postea detrahat verbum summarie, & ponit verbũ ordinarie: vt ex industria protrahat iurgiũ: certe iudex non debet hoc pati. etiã si reus hoc nõ oppo-
21 nat. arg. j. de posti. l. quisquis. §. nemo. ¶ † Interdum propter vitandã superfluitatẽ: vt qz dixit in libello, super mutuo se proponere certi condictionem specialẽ de mutuo: detrahit illud verbũ specialem, & ponit generalẽ: istud superuacuũ sit: qz per oia sunt eiusdem effectus, sm quosdã. Ego puto in isto exẽplo contrariũ: tum quia dubiũ est, an sit reperire certi cõdictionẽ specialẽ in mutuo, vnde prudenter facit libellans ex abũdanti cautela, que est licita, arg. j. de fideicom. l. cum virũ. §. sane. tum qz certi condictio specialis nõ cõcluderet, nisi in mutuo naturali. Expedit autem mihi propter abbreuiandas lites posse omne ius meũ intentare in iudiciũ: sed ecõtra exemplũ esset bonum, si intentaui generalẽ, & volo me restringere ad specialem. arg. ff. de arbi. l. de rebus. in fin. & in summa, vbi nõ adest aliquid cause necessarie probabilis, vel motiue, id est impulsiue: lz causa impulsiua nõ excuset ab expensis. debet tamen esse circa tales emendationes in arbitrio iudicis estimare pẽsata equitate: & istud vult hec lex in versic
22 prout. ¶ † Nũc pono exẽpla de mutatione phibita. phibetur enim mutatio interdũ ratione electionis: vt. ff. de tribu. l. q in heredem. §. eligere. Interdum ratione cõtrarietatis. j. de codicil. l. si. Interdum gemina ratione, scilicet contrarietatis, & electionis simul: vt. j. de fur. l. j. Interdum ratione tẽporis: vt quia lis est cõte. super prima actione: vt hic. & per hoc habes exẽpla de mutatione prohibita ppter interdictã mutãdi facultatẽ ele-
23 ctionis preiudicialitatẽ, & cõtrarietatem. ¶ †Venio ad oppo. hic dicitur q actio editur. Contra: actio est quid inuisibile, & incorporale: vt. j. de prescrip. long. tẽpo. l. fi. & insti. de rebus corpo. & incorpo. §. j. ergo nõ potest edi, id est visui demõstrari. ff. de his qui in testa. delen. l. j. Sol. dicit gl. q litera sic exponitur. edita actio, id est editio actiõis.
24 i. libellus vl' petitio actionẽ ptin's. ¶ †Est autem libellus scriptura oculis patens: ponitur ergo hic actio pro libello. sic nõ obst. ¶ Sed secundo oppo. nam si sic ponitur: ergo actio est factũ: sed dicit tex. q est ius: vt inst. de actio. in prin. Solu. Jac. de Aretio cõcessit, quod actio sit factũ & male dixit: sed tu dic: quod actio potest cõsiderari dupliciter. vno modo prout est in sua essentia, & origine: & tunc est ius purũ & incorporeum. Aliõ modo prout est in actu secundo, id est in exercitio, & est facti. ff. famil. ercisc. l. cum putarem. ff. de iust. testa. l. posthumus. §. si quis ex his. & ff. ad exhib. l. iulia. §. queritur. sic ergo ius redactum in actũ facti, potest dici factũ: proprie autem loquendo, ius non est factũ, nec ecõtra: vt. l. fi. §. si autẽ liquido. ff. de iureiurand. qz ista vox actio scripta in libello nõ est actio: sed vox de actione: sicut ista dictio petrus, nõ est petrus: sed vox scripta de petro. ¶ Tertio oppo. & videt q hec lex sit superflua: nã satis erat dictũ. ff. eo. l. j. in prin. q fieri debeat actiõis editio: & erat ibi determinatũ q sic. Sol. hic nõ tractat, an debeat fieri editio: sed de editionis effectu. Itẽ an possit emẽdari vel muta-

a ☞ Certe. Tunc addõ q iste tenuit contrariũ in add. ad Spec. in tit. de sen. versic. sentẽtia lata. Celsus.

ri necne. de quibus scilicet emendatione & mutatione, nulla ibi doctrina
25 tradita erat. ¶ †Quarto op. dicitur hic q actio ostẽdit speciẽ future litis: imo actio dz ostẽdere indiuiduũ: qz vsqz ad diuidua & singularia debet descendere ille qui agit: cũ libellus nõ debeat esse obscurus, vel multiplicitus, sed limitatus, & super certo: vt pinde sciat reus super quo, & qua re trahitur ad iudiciũ. d. l. j. ff. eo. Sol. qd hic dicit speciẽ, expone, id est, qualitatẽ: id est notitiã, & singularitatẽ future litis. & pprie omnis actio dicitur qualis: qz aut est bonefidei, aut stricti iuris: & hoc per libellũ demõ-
26 stratur. ¶ †Quinto oppo. nã sola actio nõ debet edi: sed res que petitur secundum naturã iudicij. ff. de rei vend. l. si in rem. Sol. cõcedo q res est edenda cum actionẽ: scilicet in vniuersali iudicio vniuersaliter: in gene-
27 rali generaliter: in singular. specialiter: vt not. hic, & ff. eo. l. j. ¶ †Sexto oppo. q etiã causa debeat edi. j. de edic. diui adr. l. fi. Sol. hoc concedo quod actio debet edi cũ suis annexis: scz re, & causa. Nam extra personã tria sunt integrantia libellũ: scz res, causa, & actio. persone autẽ debẽt esse
28 tres substantiales scz iudex, actor, & reus. ¶ †Septimo opp. & videt q debeat edi locus, & tẽpus. ff. de accus. l. libellorũ. Sol. ibi in criminali: hic in ciuili causa: nãm sine loci & temporis certitudine dicitur aliquid esse
29 certũ si ciuiliter agitur. ff. de pig. l. cum tabernã. §. idẽ quesijt. ¶ †Octauo oppo. q etiã in ciuili debeat exprimi locus, & tẽpus. ff. de minl. prestor. in prin. & ff. de dolo. l. itẽ exigit. Sol. speciale est ibi in actione iniuriarum que cõpetit ad vindictã: & in actione de dolo, que eque infamat, sicut criminale iudiciũ. & idẽ videt in omnibus famosis actionibus: qd requirente, debeat edi locus & tẽpus. ¶ Sed pone qd reus nõ petyt sibi edi locũ & tẽpus: & pcessum est sup libello nõ cõtinente locũ nec tẽpus: an
a processus est nullus; & certe sic in criminali. de accus. l. libellorũ. ver. qd si libelli. nisi forte id qd deficit libello, appareat suppletũ per pbatione, vel cõfessionẽ: qz tũc iudex supplere debet ex officio per iuram. tũ. ar. ff. de off. presi. l. cõgruit. ff. de ferijs. l. ij. in fi. Liquidato enim crimine non debet cõcedere reo vel actori abolitionẽ libelli arg. j. de adul. l. quis in dubitati. & sic reus iuri introducto pro se: scz q apponatur locus, & tempus, pot tacite renũtiare. sed hoc nõ pcedo in testibus: sed in cõfessione
30 sic. de accu. c. ij. l. b. vj. & j. dicã. ¶ † Nono opp. & videt quod in criminali nõ edatur locus, & tẽpus: vt nõ. insti. de pub. iud. in prin. Sol. in accusatione edit: sed nõ in inquisitione: qz pcedit inquisitio: licet nõ contineat locũ & tẽpus delicti. pars enim astringit: qz semper in accusatione presumitur odiũ: sed nõn in inquisitione: nec est aliqua lex que dicat qd in inquisitione iudex debeat apponere locũ & tẽpus. Quid enim si malefici est liquidum iudici: puta per falsam rasurã, & similia: tamen nescit vbi & quãdo: nec potest scire in facto alieno tam secreto, & reus abesset: ergo remanet tantũ facinus impunitũ, qd est absurdum. Itẽ si generalis inquisitio pcedit absqz coarctatione loci & tẽporis. arg. extra de re iud. c. abbate. lib. vj. quare nõ specialis, iustã subsistente causa ignorãtie? ideo. d. gl. hoc dixit eleganter: sed Jac. butr. intelligit eam in generali nõ in speciali inquisitione: vt ipse no. insti. de act. in prin. generalis enim inquisitio non pot coarctari: tñ ex receptis super ea potest sequi cõdemnatio sm Ja. but. hoc intellige lite cõte. per responsionẽ rei, & pbationibus tandẽ rite receptis. ceterũ eum inauditũ damnare nõ posset. ij. q. j. c. nos in quenquã. & ff. de re mil. l. iij. §. si ad dic. sed Bart. in. l. ij. de adul. dicit q ex probatione super generali inquisitione nõ potest sequi cõdemnatio: sed sequitur extũ de speciali's inquisitio, ex qua sequitur cõdẽnatio sm Nico. de mat. quod mihi nõ placet: nam si citatus super generali vĩdet incontinenti, & confitetur vel conuincitur: putõ eum damnandũ: alias nõ purgaretur prouincia malefactoribus ex vi generalis inquisitionis: cum ex ea non sequitur punitio: qd est cõtra dictã l. cõgruit. & dicit Jnn. quod ita practicat totus mundus in. c. bone. de elec. alias ad quid inquisitus responderet, & lite contestaretur, si nõ posset cõdemnari? Et scias quod generalis inquisitio minus exorbitat a iure cõi, q specialis inquisitio. Et est ratio: qz nemo pot generaliter accusare: & sic cessat remediũ ordinariũ: & ideo fit inquisitio: sed specialis inquisitio presupponit quid certum: & personã offensam certãqz que
31 potest accusare, & vti remedio ordinario. ¶ †Apparet ex predictis quod generalis inquisitio nõ solũ fit ad instructionẽ, sed etiã ad punitionẽ: & licet sit incerta in prin. fiet certa per probationes, & per sententiam: & ideo ex pbationibus rite receptis ad plenam probationẽ: non ad simplicẽ instructionem super inquisitione generali sepe cõdemnãt magistratus, & officiales tẽpore eorũ syndicatus. & dum respondent generali inquisitioni satisdant iudicatum solui, vel detinẽtur sub custodia: qz ita debet fieri in criminalibus. nam si non possent condemnari, non tenerentur satisdare respondentes generali inquisitioni. quod est falsum: & contra generalem cõ-
32 suetudinem mundi. ¶ †De iure autem canonico generales inquisitiões non sunt ad criminalem punitionẽ: sed ad reformationẽ vt ad frugem melioris vite persona, vel ecclesia ad meliorem statum reformetur. extra de elec. c. per inquisitionẽ. & ideo infamia ciuilis nõ insurgit ex illa inquisitione. arg. j. de infa. l. interlocutio. & qd no. in. l. j. de modo mulc. & p Dy. in. l. iij. de suspec. tut. etiam si causa sit famosa: qz nõ solum genus criminis sed natura litis considerat, & finalis cõclusio. ff. de penis. l. qd ad statum. Fallit in cõdemnato per inquisitionẽ de calumnia: nã cum teneatur ad si-
33 militudinẽ pene: ergo est infamis: vt. j. de calum. l. j. ¶ †Decimo oppo. quod debeat edi locus, & tẽpus: vt in. c. presentiũ. de testi. lib. vj. Sol. ubi nõ dicit q opponẽs exceptionẽ non criminosam, debeat edere locum & tempus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tempus: sed ꝙ exceptio debeat esse coherentiata loco ⁊ tempore: nã hoc
nõ dicit ibi. ista enim specificatio coherentiarũ est solennitas extrinseca,
que nõ requirit nisi in casibus expressis in iure: sed substantia facit bene
debet exprimi: quia est quid intrinsecũ ⁊ inseparabile: ⁊ sic de formali natu
ra exceptionis est coarctatio loci ⁊ temporis. vide in versi. si illius. c. pre
sentium. dicunt doc. no. ex ordine istius litere. quod nõ est necesse fieri spe
cificationem circunstantiarũ in exceptionibus que opponuntur contra te
stes: sed sufficit quod fiet specificatio in articulis. hoc tenet ibi. Jo. an. in
nouel. ⁊ Pau. de leaza. in c. constitutione. de elec. in cle. ⁊ ideo tex. dicit
ibi specificationem in articulis, ⁊ nõ dicit specificationem in excipiendo.
Sed cum articulus elicitur de corpore exceptionis: ergo vna est forma
excipiendi ⁊ articulandi. Item articulus non est de substantia probatio
nis. si ergo procedit exceptio: ergo sic est probata. sicut opposita est sine
loco ⁊ tempore relevat probantem. dic ergo qđ specificatio omnium cir
cunstantiarum predictarum est necessaria si aduersarius specificari petat:
alias non: vt no. Inn. ⁊ Host. in c. fi. de purg. ca. Idem si iudex ex officio
de hoc interroget, vt no. in l. prius. ff. ad sylla. Interdum etiam hora edi
a tur. si in libello accusationis intentetur. §. qui accusa. non poss. l. j. in glo.
34 ¶†Dictum est de editione sequitur secunda pars principalis de emẽda
tione. Et videtur quod emẽdatio fieri nõ possit: ⁊ primo sic. de qua re co
gnoscere incipit iudex, debet de ea re iudicare. l. de qua re. ff. de iudi. sed
de actione proposita cepit cognoscere: ergo de ea est iudicandum: ⁊ sic non
emendandum. hic dicitur cõtrarium: quare male. Sol. iudex non incipit
cognoscere per solam edition: sed per litis contest. ⁊ ideo ante litem cõ
testa. potest fieri emendatio: vt hic sed post lit. cõte. libellus nõ pot emen
dari. ita intelligitur. l. cõtraria. ¶Secundo opp. ⁊ videtur quod post litem
contest. libellus possit emendari: nam lege cauetur qđ si tu posses vnam
rem hereditatis ad te pertinentem quã a te peto: ⁊ post litis contest. in
cipis possidere aliã: quod possum addere libello illam aliã: vt. ff. de pet.
her. l. si quo tpe. Sol. illud addere nõ est emendare: sed procedere secun
35 dum naturã vniuersalis iudicij in quo omnia clauduntur. ¶†In singu
lari ergo iudicio non posset hoc fieri: sed in vniuersali sic: cum sufficiat
rem tpore executionis possidere etiam si non possidebat tpore senten
tie propter ipsius iudicij naturam. C. de iure fis. l. defensionis facultas.
lib. x. ¶Tertio opp. ad idem. lege cauetur quod si ago contra te ad de
cem de peculio: cum mihi debeantur a filio tuo centum ⁊ post litem cõte
statam creuit peculiũ in centũ: possum illam quantitatẽ addere libello. ff.
de pecu. l. quesitũ. in prin. Sol. eodem modo: quia actio de peculio est vni
uersalis: qa peculium est nomen vniuersale: ⁊ sic nõ obst. ¶Quarto ad i
hoc opp. ⁊ videtur quod post litẽ conte. possit adiungi. ff. de edil. edict. l.
36 ediles. §. fi. ¶†Solu. ibi circa accessoria que tacito iure accedunt. ff. de
dam. infec. l. si quis in stum. §. iudex. ¶Quinto oppo. ad idem: nam si egi
contra tutorem vel gestorem, ⁊ litem sum cõtestatus super capitulis falsis,
possum addere capitulum vnum supplendo omissum. arg. j. de iudi. l. licet.
37 ¶†Solut. illud non est emendare: quia in libello generali ratione cau
se ⁊ cõclusionis includebantur similes species: ⁊ sic nihil addo libello: sed
super eodem libello peto litem cõtestari super capitulis tacitis. ¶Sex
to opp. nam post litem contestatam detrahitur liti generali per persecu
tionem specialem. d. l. licet. ¶Solu. illud reo patiẽte: sed si reus petit ge
neraliter pcedi: tunc generaliter est pcedendum ⁊ non potest actor diui
38 dere generalem cause cõtinentiã impune. ff. de arbi. l. de rebus. ¶†Se
ptimo opp. ⁊ videtur quod post litem cõtestatam non solum possit addi
libello res sed causa: nam si habeo tempore lit. conte. causam pro parte:
⁊ post modũ accrescit mihi alia pars illam partẽ possum addere libello.
⁊ in totũ ferretur sententia: vt. ff. de inoff. testa. l. si proponas. §. fi. ⁊ l. si non
mortis in fi. Sol. illud venit intrinsece ppter ius accrescendi, qđ inducit
ipso iure prorogationem iudicij ad id quod est eiusdẽ forme ⁊ materie.
39 ¶†Est aũt triplex augmentũ scilicet intrinsecũ: ⁊ hoc tacito iure venit.
Extrinsecum accessorium tñ: ⁊ de natura litis. ⁊ hoc tacite venit si in iu
dicio emergit: vt. d. §. itẽ sciendum. ideo omne iudiciũ potest dici genera
le quo ad a sentẽtia. Aliud est augmentum extraneũ ⁊ discretum, non cõ
cretum: ⁊ istud non venit arg. ff. de donpoll. l. sed cũ patrono. de fideicõ.
40 liber. l. si. ff. de pet. here. l. at vbi. cum simi. ¶†Octauo oppo. quod post
litem contestatam etiam in singularibus iudicijs possit libellus per ad
ditionem ⁊ detractionem reformari: nam lege cauetur quod si egi nor ali
simpliciter. post litem contestatam possum addere quod domino scien
te: ⁊ si ecõtra egi de conscientia, possum detrahere illud verbũ. ff. de no
xa. l. in delictis. §. si detracta. Solũt. ibi non additur vel detrahitur ipsa
substantia libelli: sed quedam coherẽtia ⁊ quoddam accidens separabile a
subiecto salua forma subiecti: nam super illo accidenti, id est generalita
41 te non fundatur actio nec iudiciũ: sed rei beneficium. ¶†Opp. nono, qđ
qualitas non possit addi libello nec detrahi post litẽ cõtest. tam: sed de
beat agens docere qualitatẽ esse verã: alias sue vmbit. ff. vi bono. rap. l.
pretor. §. j. Sol. interdum qualitas est causa dande actionis: tunc debet
probari: quia a tali qualitate actio formatur: ⁊ exinde condemnatio mode
ratur. ff. de neg. gest. l. pomponius. in fi. Interdũ qualitas est causa nõ in
trinseca ⁊ formalis sed extrinseca ⁊ emergẽs, vnde per eam non cõfertur
actio: sed modus executioni datur, ⁊ ista non facit nouũ ceu iudicium:
42 licet addatur, vel detrahatur: vt in. d. §. si detracta. ¶†Decimo opp. qđ
sine detractione vel additione quis possit condẽnari super qualitate: nã
si egi furti simplicis, ⁊ probaui de manifesto: pot
fieri cõdẽnatio de manifesto: ⁊ ecõtra. ff. de infa.
l. quid ergo. §. pena grauior. quasi ratione proba
tionum augeatur, vel minuatur iudicium. Sol. ille
§. debet intelligi prout loquitur lit. cõdemnatione
qui idcirco. qđ libellus fuit simplex, ⁊ indefinitus:
nã si talis libellus videtur generalis, ⁊ non coar
ctatus: vt no. Inn. in. c. j. de libel. obla. Aliud er
go est agere simplici qualitate. aliud expressa con
traria qualitate: nam si expresse sumeret dicitur ago
de furto non manifesto: sententia lata in quadru
plum esset ipso iure nulla: quia lata super diuersa
actione: ⁊ sic lite non conte. Sed prout ille. §. in
telligitur ꝙ pena fuit diminuta: quia conuentus furti
manifesti fuit cõdemnatus in duplum. dico quod
ideo est: quia maior summa includit minorem: ⁊ actio
superior in hoc potestatem inferioris includit. ff.
de edil. edic. l. bone. §. aliquãdo. sm Bal. de eug. ⁊
sic qđ detrahit, credimus inesse: sed qđ addit ex
interuallo, credimus nõ inesse in iudicio: seu quasi
contractu: sicut dicimus in vero contractu. ff. de
cõtrah. emp. l. pacta conuenta, sed laudabit. dr in
tellectus est: qđ ibi fuit actũ indefinite: nam indefi
nita est implicita ad plura: si quis enim qualitatem
intentet p quã informat pcessum cause: illam tan a
quam astrictus habet de necessitate probare: cum
non sit qualitas coherentialis, sed substantialis. ⁊
fundamentalis. ff. de adul. l. denuntiare. §. quid ta
43 men. ¶†Preterea apparet ꝙ inepte ⁊ incompe
tenter egit: ⁊ ideo reus absoluitur non a crimine,
sed ab actione quadrupli: ⁊ poterit de nouo cõue
niri ciuili actione absorpta pretoria: quia non est cri
men purgatum: sed ex malo ⁊ incõgruo capite pro
cessum. Non obst. d. §. aliquãdo. quia ibi vna actio in
cludebatur in alia ⁊ subalternabatur sibi: hic non:
cum furti non manifesti sit ciuilis: sed furti mani
festi sit pretoria. insti. de actio. §. sic itaque. licet enim
substantia facti, id est furti sit vna: quia furtum est
in quolibet casu quod patet: quia ibi definitio rei
est vera ⁊ diffinitum: tamen prout istud maleficiũ
applicatur actioni nõ est eadem species, nec sub b
stantia actionis vel litis: ideoque tanquam substan
tialis qualitas scilicet manifesti est probanda nisi
ante lit. contest. fuerit detracta. ⁊ in summa quic
quid dat formam ⁊ esse liti ⁊ iudicio potest detra
hi ⁊ addi ante litem contest. non postea sed illud
quod non dat formam ⁊ esse sed auget in materia
accessoria, vel emergenti: etiam post litem cõtest.
addi potest: vt ex predictis apparet. que no. sunt.
44 ¶† Sed hic dubitatur, vtrum post litem conte
statã libellus ineptus possit emendari. dicit Bar.
quod non: sed ante litem contest. sic. ita quod non
sit necesse de nouo solui sportulas secundũ Bar.
Tu dic quod super libello inepto euidenti inepti
tudine litis contest. est nulla: ⁊ ideo semper emen
dari potest: quia semper sumus a principio, nisi sit
prescriptum. ff. de adult. l. accusaturus. ⁊ sportule
prius solute pro inepto libello, nõ psunt in apto:
quia alius est libellus; vnde omnia de nouo fieri
oportet. argu. ff. de iusti. ⁊ iur. l. ius ciuile. ⁊ adde
quod ibi not. Item si non tenuit principale, id est
libellus: non tenuit accessorium id est missio spor
tularum in eorum communi. arg. tamen quod stat
cõuersio. ff. de trãsac. l. ⁊ post rem. §. j. ¶Sed quo
modo cognoscam an libellus sit ineptus: Rñ li
bellus duobus constat: forma scilicet ⁊ materia.
Est autem forma libelli eadem, que est syllogis
b mi. maxima autem pars forme est conclusio. de
rescriptis. c. super literis. per Innoc. ⁊ potest dici
quod conclusio rite applicata rei ⁊ cause; sit for
ma libelli conuentionalis in ciuili. in criminali ve
ro, etiam in coherentijs loci ⁊ temporis stat for
ma: cum libellus accusatorius sit ipso iure nullus:
si non contineat locum ⁊ tempus: licet reus ni
hil opponat: nec ergo potest iustificari quod nul
lum est secundum Bartolum. Sed Innocen.
Hostien. ⁊ Joannes andreas dicunt ita specifi
canda, si reus petat specificari ⁊ reus si procedi
patiatur: vt ipsi not. in capi. fina. de purga. ca
no. ⁊ allegant. l. fina. C. de annal. exceptio. nam si

a ☞ Interdũ etiam hora editur. Adde istũ in. l. prescriptione. nu. iiij. §. si cõtra ius vel vtil. pub. Alex. in l. si pluribus. §. lucius. ff. de sol. ⁊ hac ratione vagetur in incerto, qua ratione etiam quũ locus loci debet edi. vt not. iste in. l. vnica. ⁊ est lex vnica. j. vbi de poss. aga. Celsus.

b ☞ Que est syllogismi. Adde Lanfran. de ora. in c. quoniã contra falsam. §. statuimus. ver. petitiões. nu. vj. ver. pcedit. vbi dicit ꝙ in libello interuenit maior propositio, minor, ⁊ cõclusio, ⁊ ibi notaui in apostil. extra de pba. Cel.

reos & causa possunt omitti patiente reo, que sunt de substantia libelli, & procedit libellus generalis, peto quicquid debes multo fortius possunt omitti, & coherentie: sed illa lex in ciuili loquitur nō in criminali. Opi. Iam. tenere possumus liquidato crimine: vt tunc nō possit opponi exceptio ineptitudinis: qz non debet cōpertō facinore de iuris apicibus disputari: sed si non est adhuc liquidatum, teneo opi. Bart. quod etiam lite contest. circunducatur libellus reo postulantie. Vel dic qđ opi. Jmo. procedit de equitate canonica: sed de iure ciuili fit vera opi. Bar. in criminalibus. Adateria vero constat causa & re. Causa facti & iuris cōtractu & obligatione. vel iuris tantum: puto dnō. si ex eo ista habent in se cōsonantiā libellus est aptus: sed si hab. in se dissonantiā. libellus est ineptus: vt no. l. lō. §. circa. de excep. doli. ¶ Et no. qz ineptitudo est duplex. scilicet visibilis: vt si dicā, peto talem rem sacram: vel dico. ago ex pudo pacto, vt si peto rēm vt meam. non faciendo mētionem sacri. que postea apparet sacra: vt extra de iudic. examinat. vel ago ex promissione. que postea apparet fuisse nulla. Et not. quod isti libelli dicuntur ineptiri: quia re vera apte formari nequeunt. ¶ Item not. quod in dubio libellus presumitur aptus. non ineptus: vt not. in. d. c. examinat. per

45 Jnnocen. ¶ Sed dubitatur an libellus ineptus perpetuet actionem. vel accusationem facta super eo citatione: dic quod non. d. l. accusatorius. ¶ Item dubitatur an apta probatio suffragetur ineptо libello: & dic quod non: quia est medium sine quo

46 cipio: vt not. in. d. c. eram. nata. in nouel. ¶ Ex predictis colligē distinctionem an libellus editus possit emendari. aut est editus iudici: & non parti, & potest emendari. & habet locum penitentia. aut iudici & parti: & tunc aut libellus continet vitium ineptitudinis. & potest emendari: vt tanquam erunc procedatur. non ex tunc. nisi aliud impediat: vt quia tempora non suffragentur: vt. d. l. accusatorius. Aut non continet vitium ineptitudinis. sed aliud vitium: quia forte non cōtinet veritatem in aliqua particula. vel in aliqua qualitate: tunc si fit ante litis contest. in criminali potest emendari. sed non impune: sed in ciuili potest emendari impune. nisi quia tenetur in expensis: vt. l. questum. ad fin. pil. & hic. Aut post litem conte. & tunc non potest emendari nec licet: quia tam fundatum est ius litium. & hoc super fundantibus iudicium: sed super aliis que non sunt de esse libellorum. potest libellus emendari vsq; ad conclusionem cause: vt. d. §. si detracta. Si autem libellus non habet in se vitium intrinsecum: sed actor forte non confidit de plena probatione narratorum: vel alia ratione motus. vult alterare suum libellum, dicendum est eodem modo: quod ante litem contesta. potest in ciuili postea non potest in preiudicium aduersarij: nisi fit magis specificatio & declaratio quam innouatio: vt in. d. §. pena grauior. Sed contra predicta omnia opp. nam desiderium apud acta publicatum nō potest corrigi: vt. l. de omni agro deser. l. vnica. lib. xi. Sol. ibi loquitur de desiderio obligatiuo: hic de desiderio dispositiuo. ff. fami.

47 ercisc. l. qui familiæ. ¶ Dicto de emendatione: sequitur quod nunc vide ad nus de mutatione. Oppo. primo: dicitur hic quod edita actio potest immutari. Contra: cum actio est in iudicium intentata, non pertinet ammodo ad potest. item agētis: sed in iudicio recipitur potest. item. vnde actor habet necesse prosequi: vt. §. quomodo & quando iudex. auf. qui semel. ergo talis actio mutari non potest. Solut. glo. fatetur quod hodie lex ista est correcta. Tu dic quod illa que loquitur in actore fugiente. hic in prosequente licet mutata actione secundum Odolf. illa enim auf. nil aliud facit: nisi quod prouidet contra actorem contumacem. & fugientem. contra actorem vero presentē & iure sibi concesso utentem nil innouatur. hec est veritas: licet Pet. sommet. dicens quod hodie actor cōtestatur litem seorsum a reo. statim quod actionem immutat. quod est quoddam somnium. nec recitatio

n: dignum. nam sequeretur quod procurator actoris hoc ipso esset dominus litis: & posset substituere alium: & non posset revocari: & alia sequentur valde erronea: vnde Petr. somni iuit. ¶ Secundo opp. & videtur quod quandocunq; possit quis penitere actionis mutando: quam liti. l. de pac. Sol. aut penitet liti cedendo: & actionem remittendo: & potest quandocunq; ar. l. quamuis. ff. de in ius voc. m. Aut er litis prime penitentia se ad aliam actionem transferendo: & tunc ante litem con-

49 testatam potest. post: & autem non. vt hic. ¶ Tertio opp. & videt quod non possit renuntiare inuito aduersario. d. auf. qui semel. Sol. aut renuntiat instante animo causam resumendi: & non potest: quia tergiuersatur, & differt ex industria iurgium protrahendo: quod non licet etiam ante litem cōtestatam. nisi aduersario consentiente. per rationem dicte auf. qui semel. aut renuntiat iuri & cause: & tunc potest. ff. de iudi. l. destitisse. nisi ex hoc aduersarius aliquod damnum pateretur, id est ius aduersarij fieret deterius: vt leg. & not. ff. de rei vendi. l. vtiq;. Concludo ergo quod ad loquimur in differente, aut in renuntiante, aut in mutante. primo casu non potest. in auf. qui semel. & sic liberam fuit incipere: sed necesse est prosequi. secundo casu aut renuntiat soli instantie: & non potest: quia instantia est cōiunctis: aut actioni. & potest: quia actio est sua propria. nisi ex hoc ius aduersarij fieret deterius. tertio casu, aut ante litem contestatam. & potest: aut post litem contestatam. & non potest: vt in. l. nostra. Quarto oppo. quod etiam ante non possit mutare. l. de codicil. l. fin. in ver. auspicia. Sol. vbi electio vel contrarietas facit preiudicium: tunc non potest: vt ibi. sed si non facit ei preiudicium: tunc potest, vt hic. ¶ Quinto oppo. quod indistincte liceat desistere: vt. §. de his quibus vt indign. l. alia. Solu. ibi ad pene cuitationem. sed ad litis retardationem. & aduersarij vexationem. non licet: vt dixi. & probatur infra de fruct. & lit. expen. l. nō

50 ignorat. ¶ Sexto opp. quod etiam ad litem conclusionem non liceat renuntiare, vnde appellans non renuntiat appellationi inuito appellato: vt. §. quando prouoc. non est necesse. l. fina. per Cyn. Solu. ibi loquitur in appellatione que communis est: quia deuoluit ius vtriusq; partis. infra de appellatione. l. ampliorem. facit quod not. de restitu. spoli. c. ex con-

51 questione per Jnnocen. & Host. ¶ Septimo oppo. dicitur hic quod emendans punitur in expensis. Contra: imo debet distingui: aut emendat detrahendo: & non tenetur in expensis: quia inerat. aut addendo: tunc tenetur in expensis: vt extra de causa possessio. & proprietas. capitu. pastoralis. & ibi per Abbatem. Solu. dic vtroq; casu condemnari in expensis. & maxime si detrahitur qualitas concernens totum libellum. non enim veniunt hic expense totius litis: sed huius articuli: quia oportuit eū aduocatis septius habere consilium: & a notarijs habere scripturas. & huiusmodi que in facto consistunt. & quicquid dicat ille Abbas. debet intelligi. si non interesset aduersarij: vt hic. & ita dico ego Bald. de peruio.

52 qui non sum abbas. nec monachus. ¶ Octauo oppo. nam cum emendatio possit fieri ex causa legitima absq; temeritate: ergo non reficitur expense. quia iusta causa excusat ab omni damno. & pena que contrahitur in iudicio. & propter iudicium. siue fit pena iudicialis: vt refectio expensarum. siue fit pena arbitralis. vt pena compromissi: vt not. in additio. Spec. in titu. de arbi. per Joan. andre. Sed illud est verum. si iusta causa excludit contemptum arbitri: quia non credit venire contra arbitrium. secus si credit venire contra arbitrium, & venit contra: nam non excusantur a pena compromissi. si succumbat etiam per iuriam. vt. ff. de verbo. obligatio. l. qui rome. §. fina. nam error trahit ad se errorem. ff. de rei vendi. l. ex diverso. & Dyn. in consi. quod incipit, Ptolomeus. si pena sit legalis. secus in pena contractus non redacti ad instar iudicium: vt not. ff. de lega. iij. l. si mulier. §. si rem. Solu. concedo oppo. quod si cessat in emendante temeritas, id est culpa lenissima. non venit refectio expensarum: ne plus operetur desertio, quam victoria: & ideo hoc committitur equitati pretoris: vt hic. & facit quod not. §. quorum appella. non recip. l. ab executione. vbi a pena constitutionis excusat ratio litigandi. quod est not. ¶ Nono oppo. ad idem de. cap. primo. de causa poss. & propte. in clemen. vbi transitur ad nouum iudicium. & non punitur trahens in expensis. Solu. ibi non est emendatio. vel mutatio. sed quedam

53 permissa suspensio: vt ibi not. in glos. fine metu. ¶ Decimo oppo. ad idem: & videtur quod nedum emendatio, vel mutatio: sed nec declaratio fieri possit. ff. de rei vendica. l. pomponius. §. fina. Solu. ibi loquitur in bene de actoris ad quem ista que sunt animi non transeunt. quod est not. dignum. & scias quod ille qui declarat non dicitur emendare, nec mutare. extra de dila. litere. vnde si non permittitur bene di minus. id est declaratio: ergo nec magis. id est emendatio. nec maximum. id est mutatio: quia maxime distat a primo supposito: quia illud corrumpitur. & hoc generatur. ac per emendationem alteratur: sed per declarationem excluditur siccus frumentum a spica. Juxta hoc queritur. quo jure veniant expense. glo. dicit per actionem in factum: forte quod am edicto quod non habemus: tamē de ea de qua fit hic mētio. ita cauebatur. Alij dicunt qz ex edicto si quis ius dicit. & qui emendat. vel mutat. tacite protestat se amplius nō venturū ad causam sin prima institutione libelli: ergo habentis pro contumace. & cōdemnatur in expensis libelli mutati non mutandi. in libello secundo nulla est temeritas: puto qđ expense veniāt officio nudicis. etiā delegati. Non ob. ff. de procu. l. si reus. qz ibi non erat futurum iudicium. cum reus offerret. & ideo delegatus nō habet cōmissionē cum

non cog-

¶ Nam si reg. Tide Bal. in. l. i. C. de consel. Andr. Bar.

non cõtradicat iudicio.vt.ff.de iudic.l.nulli. ¶Also de actionis vnius p̃positione.emẽdatione.mutatione.suspensiõe.ꝛ remissiõe:sequẽ videre de cumulatione.sed ant equas ad hoc veniã quero circa editiones actionis de quibusdã generalibus. Et primo.an pcedat libellus sine actione. Secõ.an sine cõclusione.Tertio.an sine causa.Quarto.an sine re.Quinto.an sine nomine personarũ. Sexto.an sine coherentijs ꝛ circumstantijs.

14 ¶Circa primũ sciendũ est.q̃ interdũ resultat actio vnica ꝛ certa.interdum incerta de certis.interdũ non resultat vlla actio.siquidem resultat actio certa.aut factũ est ppositus cõformiter ipsi actiõi.ꝛ pcedit libellus.ꝛ est certus ꝛ aptus.si dissormiter.est ineptus:vt si argentarius.vel agrimensor dicat sp̃te sibi cepisse mandatũ.ꝛ cõueniatur actione mandati.ff. de eden.l.qdã.in prin.ff.si men.fal.mod.dixe.l.i.§.i.nã necessitas offi cij ꝛ dictoria est actioni mãdati.ideo repugnantia libelli in seipso facit ineptitudinem.secus si actio sit impertinens.sed nõ resistes:vt not.Jo. de iudic.examinata:q̃ tunc vitiat.ꝛ nõ vitiat. ¶Secũdo casu.q̃si resultat actio incerta de certis.aut actiones habent se.vt genus.ꝛ species.ꝛ procedit libellus:q̃ actio specialis videt intentata.si ex materia speciali sit ꝛclusum:ꝛ generalis.si ex materia generali.l. certi eõdictio.ff. si cert. pet.ꝛ de leg.ij.l.hoc legatũ. Nam si dico.q̃ debes ex mutuo:inest certi ꝛdictio ispecialis.si autẽ dico q̃ certũ debes:tũc insurgit certi condictio generalis. Aut actiones se habẽt vt differẽtes specie:exemplũ de iureinuobus.§.colonus.ꝛ tunc si reus nõ opponit ante litẽ cõtest.procedit libellus.sed si opponit nõ pcedit:q̃ incertus de tẽpore.ꝛ ideo declarandus:q̃ illa cõclusio iustitiã peto ꝛc.pcedit q̃si nõ esẽ vnius ꝛ simplicis nature.de ord.cog.c.ij.secus si sit multiplicis nature.ꝛ reus petat declarari.Tertio casu nõ pcedit libellus.nisi actio per litẽ ꝛtestatã sit oriunda.ff.

15 de cõtraben.stip.l.nuda. ¶Circa.f.m.an libellus procedat sine conclu
a sione[a] referẽdi:q̃ aut loquimur in criminali:ꝛ nõ requiritur cõclusio.vnde sufficit dicere denũtio talẽ de tali maleficio.tali loco ꝛ tẽpore perpetrato.ꝛ me ad talionẽ subscribo.ꝛ ista est accusatio.licet vtar verbo denũtio. de hoc apparet.j.de accu.in causis.nã gl. ibi formatur libellum sine cõclusione.Si autẽ denuntians nõ subscribat se ad penã talionis, nec concludit:nec talis libellus est denuntiatio.nõ accusatio:ꝛ nõ recipit:nisi quis demũciet ex officio ad hoc statuto.ff.de custo.reo.h.diuus.ꝛ.j.de accusa.l. ex quidẽ.Si autem est ibi cõclusio:q̃ dico.ꝛ eũ puniri peto.recipitur vt accusatio:ꝛ cogor tunc subscribere ad penã talionis expresse.ꝛ si nõ fit ex presse.intelligit tacite:vt no.j.q̃ accu.non posl.l.qui crimen.ꝛ no.in.dol. ij.de fide instru. Si quis vero proprio vocabulo accusationis vtitur:q̃ dicit accusoistud vocabulum in criminali importat conclusionẽ:sicut verbum peto.importat in ciuili:vt no.j.de fal.l.nec exemplum. per Cy.in.l. in causis.j.de accusa.ꝛ extra de simo.c. licet beli. Aut loquimur in ciuili descendente ex crimine.vel in mera ciuili:ꝛ tunc aut est ibi verbus pregnans.q̃ petitionẽ sapit:vt q̃ dico conqueror de titio.q̃ me spoliauit, vel cui mutuauit centum.ꝛ non restituit:ꝛ tunc videtur petijsse eum condemnari.vt not.q.ij.c.q̃ presultatus.aut verba sunt solũ narratiua:vt dico.domine Titius me spoliauit; vel illi centum mutuauit.tunc secus:q̃ quod est narrare factum preteritum referẽdo aliud petere principaliter petendo.ad hoc extra de elec.c.duũ ecclesia rothomagẽsi.cui enim desit pars formalis.id est petitio.ista narratio non est commentio nec libellus.ꝛ hoc in actione.Sed in exceptiõe.q̃ ponitur aduersatiue.sufficit aduersatiue narrare factum.ex quo resultat ius opponendi.ff.fami.erciscun. li.cum tamen narretur aperte.ff.de iiurid.l.i.§.i.ꝛ tangitur.ff.de excep. l.i.per glo.ꝛ ibi Barto.in.ij.q.ꝛ.l.si cum nulla.ff.de re iudi.per Barto.

16 ¶Sed nonne sufficit quod libellus cõcludat presumptue? Respondeo sic.dummodo habeat debitas formam.vnde bene sufficit q̃ concludat ex causis presumptuis.i.per presumptiones iuris.l.omnes.§.licius. que in fauorem.tamen si omnimodo careat conclusione. libellus nedum certus est.sed nullus.q̃ non constat quomodo concludat. quinil concludit.ꝛ quipossiet multiformiter cõcludere.ff.de rei ven.l.si in remi.respõso.ibi.si in parte ꝛc.dic q̃ libellus interdũ nullam cõtinet conclusionem.ꝛ tunc non procedit in ciuili.sed in criminali sic.nisi ex conclusione pendeat iurisdictio:nam tunc etiã in criminali debet concludi.de so.compe.c.cum sit.per Jnn.interdum continet multiplices rationem.ꝛ vnã cõclusionem: tunc procedit.j.de cõtraben.empt.l.si iure. Interdũ multiplicem conclusionem circa iuris remedium.vt q̃ peto procedi ꝛ sentẽtiari secundũ leges ꝛ cõsuetudines.tunc libellus admittitur de cõsuetudine.q̃ leges allegare in libello nõ vitiat libellus:vt no.j.vt que desunt adiuo.par.iudi.sup.in rub.facit q̃ not.ff.de accu.l.senatus.ꝛ.ff.re amo.l.rerum quidẽ.ꝛ ibi per

17 Bar. ¶Unus scias.q̃ concludo declarat libellũ de libe.leg.l.aurelius. §.huic.ꝛ ibi Bar.sed si verba sunt ambigua.videt generaliter esse concludus.seu actio.de lib.ꝛ posth.l.gallus.§.si eius. p.Bar.ff.de iudi.l. si quis tutricine.ꝛ.l.solemnis.ꝛ non inspicit quid quale.ꝛ quantum narretur.sed quanti.ꝛ qualiter ex narratis cõcludat, quasi modus agendi substantialiter sit ẽtia conclusione.iij.q.vj.c.hoc quippe.in glo.ꝛ de resctp.c.sup litteris.per Jnn.ꝛ m.c.multis pluribus.circa medium.per Dy. ¶Circa tertium an libellus debeat recipisse causa.die q̃ nõ.si causa est substantialis:vt no.m.c.ex parte abbatisse.de priuile.per Jnn.ꝛ ideo causa ineptas vel sutilis ex.ei⁹ vitiat petitionẽ:vt no.in.l.ij.§.cetera.de excep.dolis.de predijs curia.li.vi.ꝛ ibi omnes.dicit omnes.ideo in his casibus videtur quod non sit ibi libellus.ꝛ ibi

tertio per Bartol. dum tractat, quando est solum vnum capitulum.de liberis legatis.l.Aurelius.§.
61 idem quesijt.per Barto. ¶†Sciendum tamen est quod clarius debet exprimi causa, quando agitur contra ius, vel citra ius commune, quam quando secundum ius commune: vt patet cum petitur restitutio in integrum, vel aliquid extra ordinarium.l.minor autem magistratus. de minoribus de edicto diui adria.toll do .l.fi.⁊.l.i.de pdijs curia. libro.x.in verbo sigilatim. Adde hanc similitudinem.statutū est quod ab interlocutoria appelletur cum causa: quia omnis appellatio ab interlocutoria innitit exceptioni ,⁊ nō regule:⁊ iō dʒ ee iustificata pcausā.nec sufficit dicere appello q2 grauor:nā idē ē dicere appello qō q2 grauor recurro ad iustitiā superioris: ⁊ sic nil addit ista ratio simplici verbo, appello vñ dʒ exprimi cā cāe scilicet quare grauor.alias non est certum: quia non significat qualitatem future litis:vt hic. sed si additur ,grauor ex inordinato processu: vel quia non admisistis iura mea, ⁊ defensiones meas: tūc causa est specificata satis bene .j. de procuratoribus.l.exigendi.in vltima glosa licet non sit indiuidualiter nominata, siue vocata:vt extra de noui operis nuntiatio.c.fin. per Innocenc.de mino.l.ait pretor.§. permittitur. Et si interlocutoria sit declaratiua putat super et te:sufficit dicere appello: quia declaratio, non est vera.ff.de minorib.l. inter vtile.quia mendacium iudicis est potissima causa appellationis interpo-
62 nende ⁊ iustificande. ¶†Sed nunquid in libello conditionis sine causa debet exprimi causa: dic q debet exprimi causa libelli: sed non causa donationis vt notat in. l.si presidi . de donatio ante nuptias vnde debeo dicere: quia sine causa solui, nō autem debeo dicere quia sine causa: quia non cause nulla est causa: quia est non ens: ⁊ non ens non habet causam vt notat, in.l.actor.j.de probati.nisi quodammodo: quia terminus est causa priuationis, sicut finis olei est causa extinctionis lucerne ardentis: tamen ista proprie non est causa: quia non
63 agit in non ens: hoc alterius est scientie. ¶†Circa quartum an libellus procedat sine rei expressio
a ne[a], dic quod si non potest intelligi res, id est datio vel factum alicuius rei certe, vel incerte libellus est nullus: quia deficit subiectum ipsius libelli, super quo fundatur contentio partium: vnde sicut nulla oratio est significatiua nisi habeat subiectum ⁊ predicatum. ita iste libellus nil significat: ⁊ quod nō itelligit, nil est.de iure fisci.⁊ .l.ita fideiō hborū obligatione.l.quicquid astringēde .si aūt potest in
64 telligi, libellus procedit. ¶†Modo videamus per quod intelligit res que petitur. Respondeo quedam res intelliguntur per vniuersitatem: vt cū hereditatē peto, id est ius vniuersum: nā diffinitio dat intelligere diffinitum: ideo in vniuersali actione sufficit libellus eiusdem nature, id est vniuersali modo extractus: vt peto hereditatem titij ff.si pars here.petatur .l.j. in principio ⁊ adde q notat.j.de negotijs gestis.l.siue per Petrū ⁊ Cynum ¶ Quedam intelliguntur per generalitatē generale autem dicitur, quod multa capitula in se claudit: vt est redditio rationū ⁊ hic sufficit generalis cōclusio .ff.pro socio .l. pro socio arbiter. hmōi est petitio decimarum que habet capitula frumenti, vini leguminum, ⁊ similia.⁊ non petitur declaratio: sed prestatur per condictionem ex canone: ⁊ si
b est episcopus in possessione[b], sicut est: quia ius cōmune dat ei possessionem: et sua authoritate decimat aceruum .ff.quod cum eodem .l. quod si seruus. ideo dico qō non potest peti declarari: quia peteret declarari ius scriptum, quod non eget declaratione: ⁊ esset fatua talis petitio.l. ornamentorum.de auro. ⁊ argento legatis. Quedam intelliguntur per specialitatem: ⁊ tunc sufficit adiectio speciei.de liberis et posthumi.l.j. Quedaʒ non intelliguntur nisi per indiuidualitatem: ⁊ tunc ad speciem specialissimam descendendum est, si petatur declaratio, de rei vendicatione.l. idem pomponius.§.finali Et sic iudiciorū aliud vniuersale, aliud generale, aliud speciale, aliud indiuiduale, id est magis speciale.facit quod notat.in.l.hac consultissima .j. qui testamenta facere possint in glosa de gallo preso.⁊ qō ibi dixi. Et in termino singulari demōstrato prout est nō cōtinetur error: sed in termino cōfuso ⁊ equoco sepe erratur.no.exemplū.ff.de iud.l.eum quē temere . Sed dubita de isto libello: vēdico gregē meū, queʒ tu possides, an pcedat: dic q sic ⁊ veniūt omnia que peti possunt iure dominij, vel quasi: q2 in vniuersali petitione veniūt omnia que iustū est venire.⁊ vnū ⁊ idē verbū stricte ⁊ lar-
65 ge sumitur: vt no.ff.de rei ven.l.marcellus. ¶†Itē dubitatur de isto libello: peto fundū instructū an procedat, ⁊ videtur q sic: q2 si in principali ratione rei generalis pcedit libellus generalis: ergo in accessorio: ergo si testator legauit fundū instructū potest peti fundus: vt.j.de ver.sig.l.j. ⁊.ij.sicut possum petere fundū cum fructibus: q2 generalis est petitio, cū fructus cōsistant in diuersis speciebus.de resti.spo.c. grauis.per Inno.si
66 quis alteri vel sibi.l.cum propria.per Cy. ¶†Itē si peto castrū cū pertinentijs: tenet libellus, si pertinētie sūt notorie.de.leg.ij.l.cū pater.§.vicos alias debet circa pertinētias declarari iuxta no.in.l.forma.de cēsi.⁊ de resti.spo.c.cum ad sedē.per Inno. Itē si dico aliquē mihi subiectū, aut intēto ius generale: tūc non teneor specificare capitula subiectionis, quia sunt certa de iure cōi: aut intēto ius singulare, id est priuilegiū, vel pscriptionem: ⁊ tūc debeo specificare.de off.archi.c.si, per Inn.de sepul.c.cer
67 tificari.per Inn.⁊ vide de off.ordi.c.cōquerente.pe Inn. ¶†Sed nū-
c quid in omni iudicio veniūt accessoria[c] iudicij tacite: dic vt.ff. de condi. inde.l.fi.§.fi.⁊ ibi gl.peregrina. Itē no.q accessoria possunt peti vt accessoria vna cū principali, si quis autem vult diuidere iudiciū accessorium a principali, ⁊ cumulare libellos vt eque principales: non pōt: vt.ff.de excep.l.fundi.que vnica lex est ad hoc. Item queritur an procedat libellus iste: peto quicquid Perusij possides.⁊ dic q nō: si opponatur.⁊ hoc verum in libello conuentionali: sed supplicatorius valet ad vniuersitateʒ rerū, sicut si essent specificate.de ver.sig.l.rei appellatione.in gl per Bart.
68 ⁊.j.de iudi.l.a iudice.per.Guil. ¶†Circa quintū: an libellus pcedat sine specificatione personarū: dic q sic: q2 actor est certus. Sed quid si loquitur impersonaliter: vt q2 dicit domine iudex petit a vobis ⁊c.⁊ nō dt peto: Rūdeo, actor habet instar stipulatoris: sed impersonalitas ex par
69 te stipulatoris nō vitiat .auf.si qū.de cōsti.pec.p Cy.ergo ⁊c. ¶†Quid si reus nō est certus: dic aut hec icertitudo procedit ex eo: q2 libellus cōcludit cōtra oēs homines: ⁊ tūc dic vt in auf.si omnes.j.si mi.se ab heredita.absti.aut q2 non est ibi pars: vt q2 appellatur ab inquisitione: ⁊ tunc dic vt no.in.c.in nostra.de procu.per Inno.⁊ dic q iudex appellationis tenet locū inquisitoris: ⁊ sic est quasi pars.cuʒ appellatio sit eiusdē nature.arg.j.de proc.l.ita demū.⁊.l.pe.ff.iudi.solui. Itē iudex est certus ⁊ nō nocet, si erratur in nomine.ff.de iudi.l.j. Sed si erratur in qualitate interlocutionis: nocet.ff.de appel.l.§.pen.⁊ de iurisdi.om .iudi.l. si per erro-
70 rem. ¶†Circa sextū an procedat libellus nō declaratus per circūstantias: dic qō multis modis dicitur circunstantia, vno modo dicitur, id est qualitas: ⁊ procedit nisi omitatur qualitas substantialis: vt .ff. de penis. l.si preses.nec omissa tacite intelligatur.l.nec exemplū.j.de fal. per Cin.
71 ¶†Et ideo dubitatur si statutū requirit vulnus, an sufficiat dicere percussit ense cum sanguinis effusione: nec dicit qō fecerit vulnus. Bartol. cōsuluit q sic propter genus instrumenti arg.de homi.c.significasti.in fi. In contrariuʒ facit qō no.Cyn.in.l.si non conuitij.j.de iniur.in.xj.q.vbi dicitur q modus requisitus a iure specificandus est: sed hic non est specificatus.⁊ potest exire sanguis sine vulnere. Solu. si hoc est possibile ex loco percussionis: vt in naribus. isto casu Bar. diceret male: alias dicit bene: quia dicit id quod ipsa natura manifestuʒ est . ⁊ satis videtur expressum, ex quo inest de necessitate. ¶ Alio modo dicitur circunstantia, id est locus ⁊ tempus: ⁊ de hoc satis est dictum in oppositionibus. ¶Tertio modo dicūtur circūstantie, id est quedam extranee adiacētie: vt quod tempus erat nebulosum, ⁊ huiusmodi.⁊ de istis non est curandum: cum ex ipsis non augeatur, nec minuatur effectus: sed superflua sunt resecanda.j.de apellat.l.ampliorem. Id enim solum quod causam desiderat libellus continere debet: ⁊ ideō dicitur libellus, quasi breuis scriptura.⁊
72 ista sūt no.ad hoc. ¶†Post hec generalia no. specialiter qualiter formetur libellus in petitione hereditatis: nam procedit iste libellus: peto hereditateʒ titij, cuius sum heres a te qui indebite possides: vt notat.ff. eo.l.j.i prin.in gl.magna. Idē si dicā hereditatē ad me pertinere, ⁊ meā esse: vt no.ff.si pars here.pet.l.j.in prin in gl. Tu dicas: q2 verbū meum in petitione hereditatis sigficāt esse heredē. Alij petunt declarationeʒ ⁊ condemnationē, ⁊ est libellus clarior: tamen sufficit pro formali cōclusione verbū peto pro me sententiaʒ ferri: vt.j.de pac.l.petēs.q2 includit
73 omnia necessaria. ¶†In actiōe autē de peculio.gl.format libellū in.l. j.ff.si pars here.pet.q2 seruus tuus mihi decē ex tali causa promisit: ideo peto vt rationē facias, vel vt mihi satisfacias sm vires peculij: ⁊ licet nō dicā q cōdemneris: tamen tacite inest in rei vēd .insti. de actio.§.omnū in publiciana.institu. de actio.§.alie extra de rei iudi.c.ab bate.lib.vi. In actione ex testamēto.insti.de leg.§.nostra. In cōfessoria. ⁊ vti possidetis de lib. leg .l. aurelius .§.centū. In personalibus actionibus, in auf.de exhib.reis.in.§.sancimus. In conseruatione indemnitatis.in.l.ij.ff.de sent. que sine cer.quāti. In obligatione alternatiua.de ver.obl.l.ij.§.item si in facto. In obligatione personali.j.loc.l.cōductores. In actione cuius debet suspendi executio.ff.ad.l.aquil.l.in aquilia si deletum. In hypotheca

dominis.

a ☞ Sine rei expressione. Adde quod posui in apostilla ad istum .§. in lec. huius.l.numer.xxij.in versi.rem exprimere. Celsus.

b ¶ Eps in possessione. No. de dictione sicut est. vide textū in .c. pisanis. de restit.spol.⁊ ibi do. Anto. vbi importat omnimodaʒ similitudinem . vide c.personas.de appellati.in ver.sicut. Lud.rom.in consi. cccxxx.⁊ in.c.fin.de iura caluʒ, vbi dicit in .c. inquisitionis. in versi.sicut in accusatione . vide hic Bar.de hac dictione, prout.c.sicut.de proba.c.j.de syn.facit.l.sicuti.ff.de arbitr.l. si diuortio . versi.sicuti.ff. ō verbo.ob.⁊ de pac.cōstan.circa prin ver. sicut honestis ab antico. Andre. Barba.

c ☞ Veniunt accessoria. Adde quod notaui in apostillis ad istum .§.in lect. huius.l.num.xxvij. in versi.accessoria. Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nomius.in.l.ij.de here.act. Contra negantē se possidere.in auc de trien
& semi.§.per.Jn actione in factū ex re iudicata.ff.de inoffic.test.l. qui de
in officioso.& de aut.tut.l.defendente. Et in appellatione succumbit qs
pper libelli meptum.de emp.& vend.c.cū dilectus.Jn cā appellationis
suffecit dicere,peto pnuntiari me recte appellasse,de leg.ij.l.Offidi? oēs
enim leges loquētes de sententia ad libellum trahi possunt: qz debēt esse
cōformes.Et no,qz ante libellū porrectū nulla exceptio in factuz potest
opponi.Dicit,Jnn.de procu,c.cōstitutis. De libello.peto mihi ius cu
stodiri.J.de pac.l.pactum.la.ij.De libello disiunctivo.J.de transac.l.cum
proponas ab eo.De libello.peto rē mihi concedi.J. de procur.l.proem
ratorē.De libello quando dico me granatum in estimatione.J. so. ma.l.
si circūscripta.De libello qñ peto instrumentum cassari.ff.de act. emp.l.
ex empto.§.is qui vinū.in gl.ordi.De libello,ex iure cessō.J. de pcu.l. q
stipendia.Jn actione de mutuo.J.vt que desunt adno.par.in ru.Jn cau
sis negatiū.s.J.de erro.adno.l.errores. Et sentētia lata sup libello admit
tēdo vel respūdeo est interlocutoria.ff.qō me.cau.l.metū.§.ij ex facto.in
verbo interlocuti. Et si pronuntiet incertū. est interlocutoria.de sent. q̄
sine cer.qūti.l.ij. Et si pnunt.q̄ libellus ineptus rōne actionis propositē,
perimit actionē propositā:sed nō permittit aliā proponēdā,de pac.dot.
l.Bebius.§ si rōne modi agēdi.nō perimit actionem:qz nō fertur super
actione sed super alio,ar.in.l.fin.ff.de iureiur.c.ff.de adul.l.accusaturus.
74 ¶ Nunc ad materiā cumulationis trāseamus.cumulatio idē est quod
coacervatio.de pac.l,si plures.§.pe.de iurisdom.in.l.si idē:z ꝑstat ex plu
ribus in vnū esse nō trāseuntib9. naz si ex pluribus resultat vnū vnuoce
ex materia & forma:vel quasi vnū:& ex substātia & qualitate, ista nō dicit
cumulatio.Item si vnū corrumpit:& aliud generatur: ista nō dicit cumu
latio.sed mutatio.Cumulatio ergo est plurū per se stantiū simul.vel suc
75 cessiua propositio. ¶ Circa qō istas,qr quādo est vnū factum.vnus est
titulus cause,& vna agendi forma:tamē plures libelli.& hoc dicitur cumu
latio.vnde si debes mihi.x.ex mutuo.de quibus per vnuz libellum peto
quinq;& per alium libellū peto alia qnq;ista nō est propie cumulatio,
sed integratio petitionis,que debuit a principio fieri: & tunc pōt supple
ri: vt infra.de act.§.si minus. Itez si petū tota decē primo:& nunc iterato
primo iudicio pendente peto eadem decem: ista nō est propie cumula
tio,sed geminatio petitionū.que fieri nō pōt.arg.J.de app.l.ampliorē.§.
76 in refutatoriis. ¶ Quandoq; est vnū factū,vnus titulus cause,id est ob
ligationis:sed plures agēdi forme,& hic nō admittitur cumulatio. Et est
ratio:qz respectu facti & cause nō est cumulatio.sed reiteratio: & qz ele
ctione tolluntur.ff.de tribu.l.qō in heredem.§.eligere. ¶ Quandoq; est
vnum factum,& plures tituli cause.& plures actiones. ercplum.ff. de in
rem.l.duobus.§.colonus.tunc nō admittitur cumulatio.& est ratio : quia
facti propositio geminari:ideo electione tollunt.& istud est verum,si obli
gationes sunt diuerse:& multo fortius si aduerse.vnde contraria non cu
mulantur: sed electione vel ꝓtestate ipsa vnum absorbet ab altero.J.de
77 fur.l.& si de codicil.l.si. ¶ Quāq; sint plura facta:& quicquid sequi ex
eis,est diuersum,scz vnum ab altero: & tunc admittitur cumulatio. d.l,si
idem cui eodem,qz vbi non pōt obstare sententia.non obstat litis pen
dentia.ff.de excep.l.sed si ante.& hoc in personalibus actionibus: sed in
realibus ex parte actoris nō opponitur factum, scz ius ex quo actio in
surgit.vnde sicut in personalibus attendo factum: ita in realibus atten
do ius.nam aut est idem titulus.aut diuersus.aut contrarius. ¶Primo ca
su aut semel propositum iterato nō proponitur:qz esset geminare. Secdo ca
su aut sic sunt diuersa:qr vnum ab altero non recipit admixtionem:& ad
mittitur cumulatio:vt pro eodem grege respectu diuersorum capitū ago
rei vend.& publiciana.ff.de rei ven.l. ad Marcellus.Aut vnum ex altero re
cipit admixtionem.& tunc aut maius iudicium est primo intentatum & su
perfederetur in minori:hinc est qr si primo actum est de pleno iure rei,id
est de dominio.& postea agat de aliquo particulari iure rei, nō admittit
cumulatio.ff.de excep.l.fundum. Et si primo actum est rei ven.& postea
qr diuidendo: oz superfederi in cōmuni diuidendo iudicio.ff.de excep.
l.fundi.alias posset esse perplexitas,si cōtrarie sententie ferrentur:vt not.
ff.de iud.l.per nunciō. Aut primo intentatum est minus:secundo inten
tatur maius:& tūc nō admittitur cumulatio: ne per minorem causam ma
iori preiudicetur.d.l.§ si ante.Tertio casu,scz in cōtrariis nō admittitur
cumulatio.etiā si sententia lata nō noceat.ar.de inoff.testa.l.gtra maiores.
de pet.here.l.hereditas matertere.J.de inge.& manu.l.pe.in gl.facit qō
no.de iurem.c.mulieres.per Jnn. Fallit qñ eodem libello quis agit iure
dominij vel quasi.vel generaliter agit.licet diuersos libellos iungere nō
78 possit.ad hoc.c.abbate.de re iud.li.vi. ¶ Et scz.d.Dy.tractet hāc ma
teriā in c.nullus pluribus.alto & pulchro stilo: ego tū istam materiā bre
uiter trado.dicens.qr triplex est cumulatio.s.permissa,nō permissa,& mi
xta. ¶Permittitur autem cumulatio vbicunq; non prohibet. ita dicit hec
glo.Non permittit aūt in sex casibus.primus qñ actio secūda est subla
ta per electionem prime.nec mirū:qz actio que nūc nō est, intentari non
pōt.d.§.eligere.secūdus,qñ actio secundo loco proposita est sublata per
cōtrarietatē prime:vt.J. de codicil.l.si.vel merita ratione contrarietatis &
electionis.J.de fur.l.j.tertius quando actio secunda est suspensa per in
tentationem prime.ff.de exceptio.l. fundi.& l.fundum. quartus,quando
vna actio est preiudicialis alteri.etiā sine intentatione.ff. de pe.here.l.si
quis libertatē.ff.fami.er.l.j.quintus, rōne ordinis.de rei ven.l.ordinarij
sex tus, rōne duplicitatis: nam si executio prime
plenarie satisfacit agenti:frustra ageretur ite.ū.ff.
si familia fur.fecisse dica.l.j.in fin.secundum Bar.
¶ Aduerte,ubi erat vnum factum,id est vnuz fur
tum,qō obijciebatur dño ex persona vnius serui.
tanq̄ a familia factum, vnde lz actor ibi velit de
vno agere,hoc non est cumulare: sed idem factuz
geminare:qz designatio persone, nō mutat factuz
prout est in passo.nec mutat cā:vel actio.prout di
gitur in dñm: qz nō conuenitur eo qr Titius vel
Seius fecerit:lz eo qr familia sua fecit.lz de per
sona cōstare oporteat.ff.de publicanis.l.cū si exhi
79 buissent,& ff.ō iurisdom.ind.l.si familia. ¶ Sed
hic queritur,numquid in predictis casibus proce
dit cumulatio,si non excipiatur? & videtur qr sic.
nam oz excipi & probari de litis pēne pendētia
ff.de exceptio.l.generaliter: vbi de hoc. Sol.aut
cumulatio non potest fieri suspensionis: & tunc oz
excipi & probari de litis pendentia.facit.ff.de exc
cu.tut.l. dīximus. aut ratione sublate actionis: &
tunc non videtur exceptio necessaria,cū notorium
sit iudici actionē secundo loco intentatā nō cōpe
tere,argumento.no.J. de transa.l.vbi pactum.& in
80 c.j.de off.vica.per Jnn. ¶ Sed contra hoc vi
detur qr non sufficit qō reus habeat ius excipien
di.nisi opponatur. infra.de replica.§.j.& ff. de pa.
l.si vnus.§.pactus.in glo.in opponendo. Sol.il
lud est verum.si talis est exceptio, que posset re
plicatione excludi:vt qz recipit contrariuz actum,
sicut exceptio pacti de non petendo potest exclu
di per pactum de petendo:sed in casu nostro ex
ceptio non recipit contrarium.nec vlla replicatio
ne potest cumulatio esse permissa:& iō etiam si nō
81 opponatur,iudex ex officio supplet. ¶ Secūdo
queritur an exceptio impediens cumulationem oz
proponi.Reside.aut differt.aut permittit. si diffe
rat,aut litis cōtest.precessit cumulationez:qz post
lit.cōtest.in actione prima fuit porrectus secūdus
libellus:& tunc potest opponi vsq; ad lit. contest.
super secūdo libello:nō postea. vel dic indistincte
obijci posse vsq; ad cōtestationē secundi iudicij:nō
postea.ff.de iud.l.lz & si susceperit.& J. de accu.l.si
accusatoribus. si autem est peremptoria cumula
tionis,& etiā actionis secūdo loco proposite: tunc
82 vsq; ad sententiam pōt opponi. ¶ Tertio que
ritur,si actiones nō contrarie,que tū electione tol
luntur,proponātur eodem libello,& reus non op
a ponat,vtrū procedat iudiciū? & videt qr sic:qz li
bellus generalis nō electiuus procedit,si nō op
ponatur:nam quo ad iudicē iste libellus genera
liter cōcludit.Item cōcludit parti toleranti libel
lum.J.de anna.excep,l.fin.quod verum puto.nam
vt eleganter ait hic Jaa.but. libellus generalis cō
cludit,iudici.intelligē,dumnodo ex probatis super
eo posset sequi sentētia, tam condemnatoria.qꝫ
absolutoria. Et eliget iudex in condemnando mi
norem partem, in absoluendo eliget fauorabilio
83 rem. ¶ Quarto queritur, si actiones sint con
trarie simul intentate,vtrum procedat libellus.si
non opponatur.libellus enim iste habet intrinse
cum vitium.& repugnantiam re & verbo. & nil pe
tit.qui contraria petit simul & semel, de reg. iur.l.
vbi repugnantia.credo ipso iure libellum esse nul
lum:quia in sententiando iudex non potest eligere
re,nec pertinet electio ad iudicem, vnde libellus
est ineptus in principio cause, & in fine.cum ex eo
nulla possit sequi apta sententia. Si enim vis co
gnoscere an libellus sit aptus,respice an possit a
pte pronuntiari cōdemnando.non dico absolven
do:qz absolutio sequitur etiam ab ineptitudine.
84 ¶ Quinto queritur: agenti personali est op
posita prescriptio.xxx.ann.vnde vt vincat, cumu
lat hypothecariam. queritur an possit. Dyn. di
cit quod non: quia in eodem libello possunt pro
poni simul contra debitorem: secus in diuersis
capit. nullus pluribus. per Dyn. ad hoc de le
gat.secundo.l.cum filius.§.varijs. Sed q̄ost.in.l.
nemo ex bis.ff.de regul.iur. Dicit posse,& est spe
ciale : quia non leditur reus cumulatione tali. ar
gumen.infra que res pignor. obligā.poss.l. finali.

a ¶ Procedat iu
dicium. Adde qō
notaui in apo. ad
istum. §. in repet.
huius.l. num.xxix.
in ver. certe sic. §.
eo. Celi?.l

quia vbi duo propter vnum, ibi vnum tantum.ff. de euic.l.qui libertatis causam. §. seruus sed iste sunt due petitiones propter vnum tantuz debitū consequendum:vnde vna in effectu fingitur petitio:& non plures Cy. dicit q̄ ratio est accessionis natura:q̄z hypothecaria est actio accessoria: quod non plz.cū stet per se.ff. ad treb.l. si heres pecuniam.Itē reprobatur Cy.ratio per.l.fundū.ff. de
85 excep.Dic ergo cumulari posse. ¶Sexto queris an possit cumulari nullitas,& appellatio: & dic q̄ sic,agendo simul & disiunctiue,non copulatiue: nec diuersis libellis.fami.er.l.quedam mulier. de iu.pat.l.fi.& de inoffi.test.l. ℈ maiores, per Jac. & Cy.Et est rō:q̄ nullitas examinat vna cū grauamine,vñ separatiōes nō recipit, si ab appellatione incipit libellus,secus si a nullitate:nam tunc nō includit appellationē, nisi, sit actum sic de vtroq̄ eo mō quo bf.J.q̄ pro uo.nō est necess.l.j. nec distinguo appellet reus,an actor:q̄ ois q̄ appellat, agit ℈ processum,& fcm iudicis:cum similis sit appellans petēti restōnez in integrū.de transa.l.si cā cognita.& iz reus petat restitui in integruz:tū actor est in hac petitione, iz sit reus in obligatione: vnde ℈ processum iudicis pōt esse actor ille qui quo ad obligationē est reus:& per hoc reprobo dictū
86 ctionē Dy. ¶Septimo querit an possit eodez libello cumulari ius cōe sup nullitate, & in integr. resti.& videt q̄ non.ff.de minō.l. in cāe. Sol.dic vt in.c.ſtitutus.de resti.in integ.vbi dicit q̄ nullitas & restō in integrū pōt simul intentari.nō simpliciter & copulatiue:sed conditionaliter & disiun-
87 ctiue. ¶Octauo queritur,nūquid possint cumulari petitoriuz & possessoriū: siue possessoriū & petitoriuz.dic q̄ sic,si apponant ℨtiatiue:vel nisi fit tale possessoriū.q̄ non possit iustificari alias nisi p pbationē dominij.ff.de interdi.l.ij.§.q̄dā.& in.c.q

a ¶Cumulari eodē libello. Adde dicē dum vt posui in lecu. huius.l. nūsi. lxvij. in versic. hic pcedit cumulatio, Celsus.

88 ad agendum de reg.iu.li.vi,per.Dy. ¶Nono querit̄.an iudex sit licitus cumulare inquisitionem cōtra eundē.dic q̄ sic.nā sibi permissuz est implicite inquirere:vt.l.cōgruit.ff.de offi.presi.Item inquisitor nō vī se astringere.Itez tertiū est ei permissum q̄ plus est,scz post dedicita testificata testes pducere:q̄ in inquirēte nunq̄ plumb calūnia. cuz forma inquisitionis precedat, de testib.c.cum clamor.p Jnn. Sol.& inquisitor & accusator pōt cumulare.J.de accu.l.si quis homicidij:nisi esset magis cōtrariari.q̄ cumulare.ar.in.l.pe.§.si.nau.cau. stab. & nisi sua lata in prima esset partitura exceptionē rei iudicate in scōa.J.ō accu.l.q de crimine.
89 ¶Decimo querit̄.an possit cumulari super eodem maleficio accusatio & inquisitio:& dicit Dy.q̄ nō:q̄ accusatio tollit inquisitionem Cy. dicit hoc verum nisi inquisitio esset iam liquidata ante superuenientē accusatorem:vt ipie no.ff.de lib.agno.l. sine contra,§.si.in add.post Dy. Itez ista iudicia sic se habent.q̄ absolutoria &c. facit q̄ not. in.c. fi.de purg.cano.per Jnn. Aduerte. illud q̄ dicit Dyn.intellige.q̄ accusator prosequitur suam vel suoꝝ iniuriā.de sepul.vio.l.sepulchri,sed si publicam vindictā.pfert.& videt tanq̄ idoneior. Nec ob.q̄ inquisitio sit remedium extraordinariū: q̄ est introductum fauore publico: & ad coadiuuandum:vt no.ff.de rei ven.l.j.§.per hāc. Itē q̄ accusatio que nō tangit rē vī personā accusatoris. dici potest similiter remediū extraordinariū: q̄ irregulare:cuz regulariter ad agendū nō soleant admitti.nisi bi quoꝝ interest.ff.ō appel.reci.l.j. in prin.
90 & extra de accu.c.super bis.per Jnn. ¶Undecimo queritur,an possit cumulari petitio exceptioni.pone:reus conuentus ex instro. opponit exceptionē solutionis:& cū in processu videt se nō bē paratos testes de priorimo.agit petens sibi reddi instrm cācellatū. Ego dixi cumulationē procedere per rōnez,l.fundū.ff.de excep.Et aduerte.q̄ sunt Jnne sub tali forma.actor ex instro agebat hypothecaria:reus excepit de solutione: nec potuit cōpromissum intra terminum ex forma statuti Jnne promissum. mō quia non probauit exceptionem.videns se succumbere,agebat, petens instrumentum debiti sibi tanq̄ cancellatum restitui,& super hoc petebat compromissum: querebatur an posset. & allegabatur q̄ sic:q̄ lis prima est de accessorio:scilicet de hypothecaria. lis secunda est de principali & preiudicialis:id est de ipsa principali obligatione:ergo sm ius tanq̄ maius admittitur.ff.de excep.l.sed si ante.vbi videt caute. Item si licet actori cumulare personalē & hypothecariam: ergo licet reo cōtra hypothecariā excipere:& contra personalē cumulādo agere.In cōtrarium allegabatur do.Jnn.qui dicit q̄ reo contra actorem non datur cōtraria petitio.sed sola exceptio.vnde nō pōt reus agere ne secū agaf: ſz pōt excipere ne secū agaf.ff.de excep.do.l.pure.§.fin.fm Jnn. qui ita not.extra de off.dele.c.cū cōtingat. Sz aduersarij dicebant q̄ imo & contraria petitio reo daf.ff.de excep.rei iu.l.si inter me & te. petitio rei est bene fundata p.l.dissolute.de ꝙdi.sine cau. & sibi super hoc cōsulto visum fuit cumulationē nō admitti: nam si propter moꝝ mutationis impedit mutato.& debet supersedere in veteri:vt in.l.nostra.ita est in casu nostro:q̄ res nō erat integra:iz exceptio erat discussa:non pōt fieri translatio exceptionis in actionē siue petitionē.Itē hoc potius est geminare.§. cumulare.Itez iudicij erat iā radicati apud primū iudicē:vnde nō pōt ab eo discedi.Non ob.l.sed si ante.nā dicta est inter hypothecariā & ꝙsessoriaz:q̄ in hypothecaria plene ꝛz pbari debitū.ff.de proba.l.ante oīa.& ideo q̄ in accessorio plene probandus est de principali.& reo per exceptionē cōtra vtrunq̄ cōsulē.frustra geminatio interuenit.sed in.l. ſz si ante.loquit in cōfessoria.vbi nō requirit̄ plena probatio dominij.l.sicuti.§.fed si quaratur.si seruen.& ideo iudicij secundum est maius probatione & effectu. & sententia lata super dominio incidenti: non preiudicat super dominio principali.& maiori iudicio: quapropter non suspenditur maius a minori iudicio. Item non ob.l.si inter me & te. quia ibi per contrariam petitionem reus intendebat aliud cōsequi.q̄ sub defensione non claudebatur. ideo admittitur contraria petitio:hic secus. Item non ob.q̄ reus petat imponi silentium actori:q̄ ista petitio non est actio.sed defensio: & ideo absq̄ libello fit.nec super eo seq̄tum lis contestatur.facit q̄ not.ff.de in ius voc.l.libertus.la.i. Item facit pro Jnn.q̄ actiones cōtrarie nō sunt nisi in reciprocis obligationibus introducte.non in alijs.no.in.l.omnino ff.de impensis. Itez q̄ ꝛz vitari perplexitas. ne scilicet occurrere possit: vt no.in.l.per mutuū.ff.de iudi.& ista ratio mouit Jnn. Sed contra hoc opp.cuz videamus rem̄ agere.J.de ordine cognitionū.l.si. ista est actio est rescissoria.de transa.l.interpositas.§. si. Sol.illa lex nihil facit:q̄ ibi non assumit ius agendi ex fonte defensionis ſz ratione status.propterea nec illa actio defendit victum:quin interum fiat executio iudicati:q̄ presumitur mouere calumnioſe: secus si ante sententiā esset mota lis de sta-
91 tu.ff.de noxali.l. si ad libertatem. ¶Duodecimo queritur, an plures
92 exceptiones possint cumulari. Sol.dic vt dixi.J.de fur.tis.l.j. ¶Terdecimo queritur,vtrum plures persone possint cumulari eodem libel
a lo[1],& dic de personis reorum in ciuili:vt.ff.mand.l.creditor.m pin.si cer.pet.l.eo q̄.J.si vnus ex pluribus appel.l.j.ff.de appel.l.si qui separatim.In criminali dic:vt.J.de his qui,vt indi.l.inf.oribus.J.si reus vel accu.l.j.de personis actorum.J.de accusa.l.si accusatoribus.de sepul.vio.l ij.§.si tamen plures.de personis iudicum vel inquisitorum.vide Bur. in.l.a si seuerior.de iuſa.& non possint simul, nisi habeant iurisdictionem coniunctam:vt sunt socij.id est college. Et scias q̄ quandoq̄ plures persone copulantur vni in delinquendo:& factum per multos obligat vni: tunc non fit cumulatio pensarū: q̄ tunc vnum tantum iudicium oritur. ff.de iurisdi.om.iudi.l.si fam lia. Quandoq̄ vna persona copulatur pluribus:vt vnus accessorius multis principalibus:& idem : quia vnus non potest a multis diuersimodo esse, nisi vnus & vno actu delinquens.de
93 ficarijs.l.si in rixa.per Bart. & fuit dictum Dy. ¶Quartodecimo queritur.quando fit cumulatio,an sit vna instantia,an plures.& siquidem eodem libello,est vna:si pluribus sunt plures,vel dic quando eodem libello.aut loqueris de vnitate collectiua:& est vna instātia.aut de vnitate specifica:& tunc sunt plures. Effectus est q̄ dicatur vna, si statutum dicit si quis accusationē nō pbauerit,soluat decē:nam mille accusatis simul non pbādo de aliquo.nō est pena nisi decē probando de omnibus.excepto vno,est pena.& q̄ significatio verbi indefiniti probati, negatiue sumit ex vniuersio:q̄ indefinita,plata negatiue ex materia cōtingenti potest applicari.nō omni.& etiam equipollere vniuersali negatiue. de reb.dub.l.si qui ducēta.§.vtrum.& ita Dy,dicit disputādo. Effectus autē q̄ sint plures.quia si vnum crimen est liquidum per cōfessionem,vel per testes videre instantiaz.que non posset diuidi, si esset vnus simplicis nature.ff.
94 tul.no.appel.pend.l.j.§.si quis ex pluribus. ¶Decimoquinto queritur.quomodo cognoscimus q̄ libellus sit vnus.quando plura petuntur. Respondeo,si plura petuntur vno & eodem iure:vt quia emi plures seruos vno pretio,quos peto:q̄ tunc vna causa,& vna actio est:vnus libellus est.ff.de ver.obl.licere debemus.& ff.de emc.l.q̄ dictum. Si autē petuntur diuerso iure,aut plures cause suppoꝛtuntur vni actioni in genere: vt plures emptiones,plures societates,plures hereditates:tūc q̄ est vna exclusio.si genus inspicias,vnus est libellus.l.heredes.§.de pluribus. fami.erci.pro socio.l.si fratres.§.si plures.de ac.emp.l.nō est nouum.si autē speciem inspicias,plures sunt:quia cōclusio est vna equiuoce, nō vnuoce.aut plures cause genere differunt:& tūc licet simul & vna charta plura petāt:tū quodlibet per se decernitur:& iō sunt plures libelli omni considerationē:& tanq̄ pro pluribus mitterent sportule in cōmuni,& finaliter q̄

non

non sunt connexa: secus in connexis. ff. de exceptio. rei iudica. l. singulis.
ar. de vulga. subst. l. patris & filii. ff. de eden. l. si quis. §. si initium tab. facit
qd no. ff. de iud. l. qui prior. ¶ Dictum est. s. de cumulatione tam teme-
raria ꝙ probabili. Nunc videamus de cumulatione necessaria. quando
ad instantiā rei actor habet necesse cumulare. Et scias ꝙ interdum actor
vult diuidere vnam & eandem actionem: puta de decem petendo quinque:
& tunc cogitur integrare petitionem ad instantiam rei. Interrogabitur
enim an ex ea causa sit amplius petiturus: & si dicit ꝙ sic: mandabitur ei
ꝙ integre agat: ne reus diuersis instantiis fatigetur: hoc sentit gl. in di-
cto. §. si plures, ne continentia eiusdem cause diuidatur. ar. de iud. l. nulli.
95 ¶ † Et ideo non procedit iste libellus. peto. x. de maiori summa si reus
opponat contra ipsum de diuisione petitionis. de hoc per Cy. in dica. l.
quod dicitur. per Bar. in dicta. l. si scire. & l. non est nouum. nisi reus par-
tem cōfiteatur: & partem neget. de transa. l. si quidem. de leg. ii. l. qui soli-
dum. in prin. & ff. si certum petatur. l. quidam existimauerunt, quia tunc nō
expedit agere, nisi de parte negata. Si autem negatur qualitas, que re-
spicit totam rem: de tota litigandum est. nam diuersitas & pacti in quan
titate respicit partem rei: sed in qualitate respicit totam rem, de ver ob.
l. i. §. cum adiicit. interdum actor vult diuidere modum agendi: q: vult
in pluris societatibus agere diuersis modis. diuersis actibus & libellis. &
forte coram diuersis iudicibus. & videtur ꝙ non possit. & causa abbreui-
andarum litium simul agere cōpellatur. de iniu. l. pretor. §. si mihi plures.
& d. l. non est nouum. & l. i. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur.
Aduerte. quandoque quis narrat plura. & concludit ad vnum: & tunc appa
ret de malitia: q: vult diuidere. & ideo cogitur cumulare: vt in contractu:
vt. ff. de arb. l. de rebus. in fi. Quandoque nō vult intentare nisi vnam cau
sam: q: nō hz forte probatiōes in aliis: & tunc non cogitur. s. vt nemo in-
uitus. l. i. sufficit ergo ꝙ dicat: q: nunc non habeo probationes paratas,
differre volo. ar. ff. de vsuris. l. sciendum. de eden. argentarius. §. cū autē
s. e. l. i. & s. e. l. qui accusare volunt. Nunc ergo respondeamus ad. l. nō est
nouū. & si quidem ibi ex vno cōtractu veniebat vtraque euictio: vt q: duo
emerūt simul. & ab vtroque fuerat res euicta. & vnus decedēs instituit aliū:
tunc cumulatio sumit originem ex vno fonte primordiali licet nō secūda
prior ideo fit cumulatio de necessitate, si reus hoc petat. Eodem modo
fieret si vnus reorum credendi alteri succederet. de fideiusso. l. generali-
ter. Sz si tu ponis ꝙ separatissimus fuit contractus, nulla ratio assignari
pōt: quare ille q vult pponere & agere ex vna causa, cōpellatur duas ppo-
nere. ar. ff. de arb. l. Pompo. scribit si de meis. in prin. Dicit But. ꝙ rō
est: q: ambe actiones sunt vnius generis. Sz ista rō, aut vult ꝙ sit actio
in genere sicut hō in genere: & ista actio non reperitur in exercitio: vt. l. ii.
s. de dolo. & per Pe. & Cy. q: omnis actio coheret cause. & causa ex facto
est. Aut vult ꝙ sint eiusdem nominis. & ista identitas nominis est voce,
sz nō re. & ideo nō cōiungit ea q̄ sunt realissime distincta. & facit. ff. de di-
uer. & tempo. prescrip. l. an vitiū. §. ex facto. gl. in. d. l. nō est nouum. sentit ꝙ
vna actione electa tollatur alia: & sic loquitur gl. in duobus reis emendi in-
solidum. d. Ray. dicit ꝙ illa. l. cōsulit nō precipit. nā interest actoris vno
libello multa consequi. nec pōt petere reus diuisionē libellorū: & sic intelli-
git in cōtractibus disseparatis. tamen quid Ray. intendat male aperit: sz
ego declaro mentē eius fm motū animi mei. ergo aut actor vult vnire:
reus diuidere: aut econtra: aut nihil de hoc opponitur. sz sub silentio trāsit.
96 ¶ † Dubitatur de isto libello. peto cōtra vsurariū me absolui a sacramē-
to. & me absoluto cōtra eum procedi. & eundem ad restitutionē vsurarum
condemnari. an ista cumulatio pcedat: & videtur ꝙ sic. sicut cumulatur resti-
tutio cū rescissoria. l. necnon. §. exēplo. qui. ex cau. ma. & l. Papi. §. si filius.
de inoffi. testa. ¶ Dic cōtra: q: nō sum habilis nisi prius sim absolutus.
& imo fuit pnūtiatū istū libellū nō procedere. cum prius psona sit habi-
litanda q̄ actio cumulāda. & ego nō habeo potētiā pponendi. ergo ma-
le ago. nā actus sunt potētiarū. ad hoc. s. de adul. l. qm̄ Alexandri. ff. de
97 iure codicil. l. quidā referūt. & s. de peti. here. l. liber necne. ¶ † Itē dubi-
a tatur de libello pposterato: peto cogi & cōdēnari[a]. nō ideo pcedit: quia verba
sunt inordinata. sz nō petitio. ar. ff. de pecu. leg. l. quidā. de here. insti. l. ta-
lem. & s. de testa. l. pposteri. hoc tz Spe. l ti. de libel. cōcep. & Bar. de vul.
subst. l. ii. § prius. q: in dispositis a iure certo ordine. nō curatur ordo hoīs.
de lib. & posth. l. gallus. §. i. q: verba libellorum & sniarū fm ius sunt inter
pretanda. ff. fami. her. l. & puto. §. i. & l belli sunt fauorabiliores in litis in-
gressu: pares in pgressu: odiosi in egressu: vt no. Azo in sum. de rebus du
98 biis. ¶ † Itē dubitatur si iudex dicit admitto libellum inquantū de iure te-
b neor[b]. alias nō: vtrū ista verba aliquid operentur: & videtur ꝙ iudex p hoc
sit interlocutus sub cōdōne. simile no. Ber. de off. dele. c. cū cōtingat. ar.
de leg. i. l. si qn̄. Sol. ista verba nō hn̄t vim interlocutorie hoīs. sz legis: vt
ibi p Bar. q: nō emanauerit cā cognita. ista tn̄ verba. qn̄ appellatur. & iu-
dex dicit defero, si debeo. al's nō sunt vtilia: q: si nō dz deferri appella-
tioni. iudex a quo pseuerat in iurisdictiōe. Itē dubitatur si pendente appel-
latione admittit cumulatio. nā post sniam cessant regule impedientes cu-
mulatiōnē: vt no. ff. de excep. l. si post. & puto ꝙ cumulatio possit fieri non
corā iudice appellationis: q: appellatio nihil deuoluit. nisi seipsam cū suis
annexis. sz corā primo iudice nisi sup hoc veniret cōtra appellationē: vt.
l. i. ff. nil no. app. interpo. Item dubitatur si iudex inqrit cōtra vsurarium ꝙ
extorsit a me decē. de iureiu. c. ad nostrā. & ego volo cumulare ꝙ extorsit
a me bouē, an possim. & puto posse: q: diuerse res petuntur, & cause nō sunt

eedē, arg. ff. de excep. l. sed si ante, in rōne litere,
99 ¶ † Itē dubitatur de clausula saluo iure addendi &
c minuendi. dicit Inn. ꝙ nihil operatur[c]. nisi q: ac-
tor non videtur connexe agere. nec se astringere. ita
no. Host. extra de fi. instr. in. c. inter dilectos. Ex.
dicit hic fm Iac. de raue. in. §. quinto loco. ꝙ operatur
aliud. s. ꝙ vbi alias pponeret arctiorē: nunc ppo-
nit leuiorē actionem. Ego totū contrariū dico. ꝙ
imo ppont vtiliorē p agēte: q: ista sunt verba ap-
posita ad vtilitatē agentis. & iō pro eo debent in-
terpretari. nō contra eū: vt. ff. de legi. l. nulla. de hoc
per Bar. de ope. no. nū. l. nō solum. §. si. ver. circa
100 quintū. & facit. ff. de appel. l. scio. ¶ † In. l. autem
nostra dicit Bar. ꝙ ptestatio ista nihil operatur, in-
tellige. nisi additio vel declaratio subsequatur. quod
eam sequitur, videtur declaratio potius ꝙ emendatio
ex vi huius ptestationis: vt ar. ff. fami. erc. l. litem
Labeo. §. i. s. de insti. l. peñ. ¶ Opi. Do. est verior:
nisi reus huic reseruationi cōsentiat. l. si fideiussor.
in prin. qui satis. cog. & vide ibi Iac. but. Aduerte.
si dicit saluo iure. etiam si aduersarius cōsentiat ni-
hil operatur: q: ad ius se retulit protestans. secus
d si dicat saluo mihi arbitrio[d] addendi & minuendi:
vt. s. de here. insti. l. iii. in ratione legis. qd est not.
101 ¶ † Cōiter aūt circa predicta queritur, an debeat
dari copia emendationis, mutationis. & cumula-
tionis: & certū est ꝙ sic. s. l. priori. Sz nunquid dabitur
terminus nouus ad deliberandum: dicit gl. ꝙ iu-
dex dz inspicere. an potest esse ex prioribus instru
ctus: tunc sufficit semel deliberatū esse. an nō pos-
sit: & tunc detur terminus ad deliberandum. facit
102 qd no. extra de dila. c. ii. ¶ † Porro ad oppo-
nendū cōtra emendationē, cumulationem, vel mu
tationē, dilatio omnino dāda est: q: est capitulum
nouum. & deinceps nō dabitur dilatio ad excipien
dum contra predicta, nisi rōne impedimenti. ff. de
feriis. l. oratione. Facit ad pdicta de re milli. l. iii.
§. si ad diem. Sepe accidit ꝙ quis vult emēdare
positionē quā fecit post lit. cōtesta. queritur an pos-
sit. & videtur dicendum ꝙ aut aduersarius rndit.
& nō pōt emendari. ad similitudinē li. cōtest. super
libello. aut non est rnsum positioni: & tunc potest
positio emendari. & mutari: q: res est integra. s. de
re. cre. l. si quis iusiurandum. Solu. aut posuit per
errorem. & potest corrigere probando errorem. &
non aliter: quia qui ponit, videtur confiteri id qd
ponit. aut ex certa scientia: & non potest corrigere:
vt extra de diuor. c. ex literis. aut dubitatur. & tunc
aut corrigit se incontinenti: & tunc presumitur ꝙ
precessit error. aut ex post facto: & non presumitur
error, & ita intelligitur quod no. in. c. si. de iureiur.
lib. vi. super verbo iusta causa. vbi est gl. no. & hoc
est verum si is contra quem ponitur cōfitetur prout
ponitur. secus si negat: quia tunc potest ponēs pe-
nitere. & consentire responsioni. nisi negans incon-
tinenti reuocet suam negationem. cum responsio
tam partis quod testis possit incontinenti reuoca
ri. absque probatione erroris: vt not. in. d. gl. ord. &
per Bar. ff. de his quib. & indig. l. post legatum.
& plene dicā. s. de his qui. vt indig. l. alia. vbi om-
103 nino videas. ¶ † Interdum contingit quod fi-
unt interrogatoria: & quandoque ille qui interrogat
dirigit testem. vnde videns hoc vult emendare
interrogatorium queritur an possit: interrogatio
enim fit querēdi causa, de le. iii. l. Offidius. & ideo
qui interrogat, non ponit: vt no. xxx. q. v. c. iudicantem. in glo. ordi. vnde interrogatio partis non ha
bet vim positionis, nec debet ei responderi: nisi
quando iudex interrogatur in casibus expressis
in iure, vel ex officio, vt ibi not. Respondeo, in-
terrogatorium fit fauore eius qui dat ipsum: &
ideo potest addere & detrahere. & ipsum penitus
non producere. de testi. cap. presentium. lib. vi. &
tunc iudex interrogabit ex seipso: vt sibi videbi-
tur. tamen de substantialibus videtur interroga-
re testem: quia tunc homo deponit vt homo, cum
deponit vt ipsa ratio, que est hominis forma in-
tellectiua: qui enim non deponit per rationem, in-
terrogatus de ipsa, non deponit vt homo, sed
vt pecus, & quando positio est idem quod quidam

a ☞ Peto cogi et condemnari. Adde qd notaui in apostil. in Lanfran. de oria. in. c. quoniam cōtra falsum. §. statuimus. ver. cōfessiōes. nu. xxiii. ver. circa aliud. extra de proba. Celsus.

b ☞ Inquantum de iure teneor. Adde Feli. plene de hac clausula in. c. cū contingat. col. iii. ver. quid autem in libello. extra de offi. de lega. Celsus.

c ☞ Nihil operatur. Adde qd notaui in apostil. ad Iasō. s. ea. l. nu. ix. in versi. saluo iure. & in lectu. huius. l. nu. xlii. in ver. potest libere emendare Cel.

d ☞ Si dicat saluo mihi arbitrio. Adde ꝙ lz Lanfrā. de oria. in. c. quoniam cōtra falsum. §. statuimus. ver. petitiones ver. finaliter ē videndum. nu. viii. hoc dictum Bald. pro sing. referat. & sequatur, puto tamen ꝙ non procederet qd notaui in apost. ad predictū Lanfran. vbi. s. in ver. nihil operatur. & partem huic contrariam tenet Ang. de are. in. §. omniū. col. vi. ver. solet p aliquos. in fi. libelli. instit. de act. & domin. d. Ia. & Riminaldus ferrariensis hic. Celsus.

intellectus: vt positio de dominio. de literatura. & de habitibus anime. ipsa positio interrogat tacite testem de rōne. & ideo nisi reddatur ratio ibi positio est de inuisibilibus, & de insensibilibus ex se: qr ratio a teste reddenda est. alias nō pbat dcm̄: qr nudū est: qr talia nesciuntur per vnā viā, sʒ per plures. & iudici est incertū de rōne motiua testis: quia quod multipliciter pōt cōiecturari est incertum. & incerta rō nō probat. ar. de pba. c. in pñtia. ps vero interrogata nō tenetur reddere rōnes, nisi in casibus in iure expressis. j. de pet. here. l. cogi.
104 de testi. c. cū cāʒ de iura. cal. c. j. p Inn. ¶ † Quidam post sniam errauit, puta in libello appellatorio: an posit emendare: dic q sic. nisi sit super appellatione lis ctest. vel quasi. j. de app. l. si qs libellos. & hoc si errauit in iure. sed si errauit in facto, pōt penitere, ne dānū patia. de erro. aduo. l. ij. ʒ nō vt aduersarius ei cdemnetur extra formā libelli. j. de fideicō. lib. l. fi.
105 ¶ † Error aūt libelli prime cause, an posit reuocari in cā appellationis: dic q nō si error est formalis: qr lite ctest. in prima causa facta retinet suos effectus & defectus nō obstante appellatione. j. de procur. l. ita demū. & est expressum extra de em. & vend. c. cum dilecti. ¶ Errores autē qui non sunt in forma iudicij: sʒ in materia: vt errores positionum & confessionū, possunt reuocari in causa appellationis. j. de erro. aduo. l. fi. & no. ff. de appel. l. creditor. §. iussus. in gl. or. & adde qd no. ff. qd met. ca. l. l. si cum exceptione. §. hec autem actio. & vide quod no. Inno.
106 in. c. lʒ in beato Petro. extra de accu. ¶ † Et not. q pōt libellus esse nullus. & cfessio est aliqua. de resti. spo. c. pisanis. & exceptio libelli male cōcepti potest semper opponi: vt dicit But. j. de procu. l. licet in sua lectu. hoc superius dixi latius.
107 ¶ † Et no. quod quādo quis facit aliquē actum per quē finit lis, nunq potest postea penitere. ff. de mino. l. si filius. & j. de pac. l. postq liti. & ff. de
108 verb. signi. l. transacta. ¶ † Queritur edidi nomina testiū ad quod de iure non cogor. ff. de arb. l. non ex omnibus. quia nemo de iure suo inuitus probare cogitur. volo aliqua nomina detrahere, aduersarius contradicit. queritur an possim. & videtur quod nō: qr testes sunt communes. Sol. videtur q possim. sed tamen de cetero eos nō producā. j. de fide instr. l. iij. ʒ attestationes sunt communes. tamen productio testium non est communis: sed est solius producentis. & ideo renuntiare potest productioni. & si pars contraria denuo eos producat poterit ille qui renuntiauit opponere in personas testium quos renuntiando improbauit, quorum personas non posset reprobare, si perseuerasset in productione: vt. j. de testi. l. si quis te-
109 stibus. ¶ † Post hoc dicamus de dictione
a prout, que quandoq ponitur relatiue, quandoq limitatiue, quandoq recitatiue. pone quod dico in libello quod tu promisisti mihi centum ex causa mutui, prout continetur in instrumento facto tali loco & tempore, manu talis. ad que peto te condemnari. Tu opponis quod libellus est incertus: qr in instrumento potest esse dilatio, conditio, vel modus. seu qualitas: & dictio prout, omnia ista includit: qr tps & qualitatem significare pōt. Modo queritur an procedat iste libellus dicit Inn. q sic: tn̄ instrm oʒ edi deliberationis cā, si actor hʒ penes se instrm. vel pōt hr̄e de facili. de pba. c. j. per Inn. nā presumitur q instrm allegetur, vt pumm. ad corroborationē eius petitionis, non ad impugnationē loquitur agēs. Si qs aūt diceret put continetur in libro talis mercatoris, & sic rōnes essent cōes,
110 vel ppr̄e ipsius rei. ¶ † Et tūc nō tenet rōnes apud se nō existentes actor edere ad deliberādū reo. facit. ff. de iure deliber. l. Aristo. ʒ tpe probationum edentur ad pbandū. ff. ad. l. fal. l. maniti. in fine. ff. vt lega. no. cal. postq. §. si dies. & facit. j. de fi. in. r. l. fi. & qd no. eo. t. l. sicut iniquū. vel dic q Inn. loquitur qn̄ sola editio petitur. sed qn̄ opponitur de incertitudine: tunc agens oʒ clare dicere q in instrumento substantialiter cōtinetur. alias nō auditur. ar. l. de trāsa. l. nō est ferendus. & ita teneo. ¶ Sed

a ☞ De dictiōe prout. Adde q si cadat super eo q pcerto affirmat, q tunc ponitur assertiue & demōstratiue: vt no. i. c. Abbate. extra de ver. signi. si vero ponitur in oratione imperfecta & incerta: tūc ponitur relatiue, & qñq limitatiue. quandoq causatiue. & quādoq iustificatiue: vt not. in. ca. veniens. & ibi Pan. extra de testi. & c. ij. in fi. extra de cfes. li. vj. Bar. in. l. presbyteri. C. de epis. & cle. & omnino Alex. consil. iij. vo. ij. & consil. lxvj. vo. j. Cellus.

quid dicemus de practica intentiua: nā positiões sūt hoc mō. Pono q tu promisisti mihi decem & plus vel minus put testes deposuerunt. Dicit Raynier. q ista verba reddūt positionē obscurā. & q nō oʒ rnderi. Ego dico q si cōsuetudo tales positiões admittit. q oʒ rnderi. ad hoc facit qd no. Inn. de rescri. c. ex pte S. & ff. quorū leg. l. j. §. qd ait. Preterea qñq dictio put cadit super eo qd certitudinaliter affirmatur: & tūc ponitur assertiue & demōstratiue: sicut dictio sin & similes vt extra de verb. sig. c. abbate. Qñq sup oratione imperfecta & incerta: & tūc ponitur relatiue. & in vi relationis pōt claudi extensio sicut arctatio. ar. j. de in lit. & subsli. l. pen. Qñq ponit limitatiue, vt qñ premisso genere ad restrictionē generis ponitur restrictiue: vt hic. Qñq ponitur iustificatiue vel causatiue vt ratio dictauerit. de cfess. c. ij. in fi. lib. vj. & put ordo rationis exigit. extra de testi. c. veniens. el. j. in fi. prout leges precipiūt. & de epis. & cle. l. presbyteri. & put iuris est. C. de his q latro. l. ij. an terra put iustitia suadebit. de fo. com. c. j. in cle. qñq ista dictio est alicuius forme repetitiua: vt nisi put. &c. vt in. c.
111 si duo. §. fi. de procu. lib. vj. ¶ † Eadē dicēda sunt de dictiōe sicut: tū dictio sicut ad similitudinē aptiorē inest: & facit de cōfir. vtil. c. pe. & de lib. ob. c. j. C. de pscrip. xxx. an. l. sicut. & de repu. heredi. l. sicut. cū simi. ¶ Postremo de refectione expensarū circa presentē materiā aliqua supponamus.
112 ¶ † Et qro. petij a te fundū expriměs duos cfines. postea addo duos alios vtrū ex hoc tibi cdemner in expēsis: & videtur q sic: qr qñ aliqd additur vel detrahitur libello: videtur nouus libellus. de iusti. & iure. l. ius ciuile. & sic fatigo te reū pluribus libellis: cū de vno solo petere debuissem. Cōtra iā est veriū: qr q specificat libellū, nō dicit mutare. facit qd no. in simili in. c. j. de sum. tri. lib. vj. in gl. q incipit, cfundimus. secō: qr reus nō sentit ex hoc aliqd interesse: imo sibi pdest ad maiorē certificationē. Itē duo cōfinia sufficiebāt: vt no. ff. de cēsi. l. forma. & qr rei demōstrate adijcit non arguit male actū sʒ abūdāte cautelā designat: vt. l. jā si. de dote preleg.
113 ¶ † Secdo qro. petij a te mihi pstari fundū liberū, quē vēdideras mihi, retenta tibi seruitute, emendaui libellū dicēs salua seruitute. de act. emp. l. si tibi liberū. an teneor tibi reficere expēsas eousq factas: & videtur q nō: nā tibi cōsulo, dū detraho nō aūt dānifico: ergo tua nō interest in mutatiōe tali. refectio ergo expēsarū nō venit nisi loco interesse: vñ tu debes leuare manus ad celū, nō aūt impugnare me ex quo lucrū sentis. l. cū q. in prin. ff. de iureiur. & de leg. j. Seruus plurū. §. j. Sol. teneor in expēsis: qr pmo imprudēs egi. & te temere afflixi in expēsis probabiliter. & hoc verū. si tu primo deliberaueras litigare: nūc aūt emendatae petitioni cedis. sed si etiā nunc litigas qr nihil fateris: tūc nō teneor tibi expēsas reficere qr nō interest tua. Bar. sʒ nō videtur bene dicere qr bis expēdis. cū semel expēdisses: & ideo qr superaddito te grauaui, necesse est vt tua dāna reficiā. & ita est finaliter cōcludendū. ¶ Expedita prima & substantiali materia huius
114 legis familiare adiungamus sibi sociā scʒ materiā exceptionū. ¶ † Ille aūt excipit, q dat instantiā. & obstātia, sicut aūt dicimus do regulā & instantiā. l. exceptionē a regula: vnde in exceptione sufficit dare: ad est proponere instantiā: nec est necessaria alia cclusio: qr exceptio semp hʒ hanc generalem cclusionē. scʒ repellēdi actorem: qr hec est finalis natura exceptionis, & finalis intētio excipiētis. ff. de except. l. j. ff. fami. ercis. l. j. & ff. de auctoritate. l. defendente. Et excipiēs pōt em dare: qr ex exceptione nō fundatur origo petitionis aduersarij, nec coad iuuat nisi rōne alicuius ab exceptione suppositi tanquā veri, qd sit fundamentū exceptiōis. de excep. l. si qdem. & de testi. auth. si testis. & tūc acquiritur ius aduersario fatenti exceptionem: sʒ si negat eam verā, neganti nō acquiritur ius affirmatiuū: qr vtendo eo manifeste esset cōtra seipsum testis de suo mendatio. ar. ff. de
115 iureiur. l. alias. ¶ † Ex tribus aūt cstat exceptio, scilicet persona opponentis, vt sit psona habilis: vt. j. de adul. l. quoniā Alexandrum. & sic per statutū pōt omnis exceptio tolli p illā legem: preter exceptionē innocētie que est de iure naturali. de re iudi. c. pastoralis. in cle. Itē causa, nā causa exceptionis oʒ esse vera & iusta, ordinata ad cōcludendū actoris ppositū. si ser. vēdi. l. loci corpus. §. cōpetit. de secun. tab. l. q ex liberis. §. testamento. Itē forma: qr oʒ esse apta. & apta suo tēpore suo loco suo ordine obiecta. ff. de flumi. l. j. §. labeo. Si excipiens erret, pōt emēdare si tps suffragetur. Nam exceptio inepte opposita nō interrūpit prescriptionē tēporis dati ad excipiendū. ar. ff. de adul. l. accusaturus. & hoc verū est si processus est aliqs. sʒ si est nullus semp pōt emendari: qr semp sumus in initio. de pcu. l. licet. & ibi not. Et ideo si libellus est ineptus nō currit terminus ad excipiendū. Itē qñ libellus est ineptus, nulla exceptio est penalis. & sic reus tunc mentiatur: vt dicēdo se posidere nomine alterius: cum teneat pro se, siue alterius calumniatur nō punitur: vt. j. de his que pe. no. in. l. j. in verbo solenniter a cōtrario sensu. qd est no. ad multa statuta de exceptionibus pe-
116 nalibus. ¶ † Cōmune est aūt actionis & exceptionis: vt nō debeat recipi, nec in actis poni, si sit iuri manifeste repugnans, adeo. vt nec citari debeat aduersarius super hoc. j. vt nemo priuatus. l. ij. in fine. & idem est vbicunq dicit statutum non reddatur ius, vel non audiatur: vt ibi per Iaco. butrig. quo casu etiam processus est nullus, secundum Iacob. de are. in sua publica disputatione: nisi forte pars sit presens, & non obijciens: qr tunc imputet sibi si succumbit: ceterū nondum lata sententia iu-
117 dex de nullitate supplebit: vt no. j. de trāsac. l. vbi pacti. ¶ † Cōclusiue autem tria sunt argumenta apud legistas: scilicet petitio actoris. exceptio rei probantis per causam: nam si peccat causa per probationem, vel circa probationem argumenti demonstratiui &c. de quo plene & subtiliter

lter no.ff.de leg.l.de quibus.in repetitione mea. vbi tractaui de forma
118 reddition⁹ cause ā testibus fm singla predicamenta. ¶ Et fu t inuentū Bar.de iurof.rnato preceptoris mei illustris, qui illum tractatū morte preuentus reliquerat incōpletum: qui vitra etiā q̄ legistas expediat.cum intellectu volauerat ad ea que non possunt intelligi: ergo nec probari.nisi per summos viros.qui cognouerunt genus ā dīas:sicut sunt vitia tacita.ā virtutes que etiam generantur ex actibus.quis dabit mi bi pēnas columbe.ā volabo:tu aduocate etiam respice.an probatum sit verbum principale libelli. q̄ substantiuū voco.ad est substa.tiam ā debis de viso substantiuo.etiam respice adiectiuū.dicunt grāmatici quod adiectiuum verbi est aduerbium. ¶ Ego dico quod adiectiua libello.ū sunt conditio modus ā causa.demonstratio.qualitas.locus.tempus quātitas, coniunctio.participia.gerundia ā aduerbia. Et ideo dubitari solet.si egi contra te.dicens quod tu promisisti mihi decem pure.probo .ast. quod sub conditione que extitit.vel sub die que preterijt.an sit probatus libellus.probo enim equipollens eius quod intentaui.ā sic videtur sufficere. ar.de instit.ā fubst.l.si mater. ¶ In contrarium.qu.a est alius contractus de fide instruc.cum Jo. heremita. Is pluralitas non presumatur in his que pūt esse vnum ā idem.de leg.ij.l.Sempronius.de iureiu.l.eum qui. ℣ in popularibus.ā elegantēr no.m.l.ij.de erro.aduo.per Ja.but.in lec. quare cum medium per quod formaliter concluditur.non sit idem.sequitur quod est hic diuersitas conclusionis: quia vnum concludit libellus, aliud concludunt probationes.ā non est dubium quod si cōditio pendet qn̄ nō est intētata hec cā.ff.de qđ.indeb.l.Julia. ℣.i.ā q̄ determinatio addita positiom actoris per testem.habet oppositionem ad id cui ad ijcitur facit quod no.j.de in integ.restit.l.non videtur. E contra in nor est dubitatio.si dico me mutuasse sub conditione que extitit: ā probo quod pure mutuaui. nam determinatio addita per testem est argumentum. non detractio:sed tamen quia supposuit diuersum contractum non pro-
119 bat.de ver.ob.l.i.℣. cum adijcit. ¶ Item dubitari solet de modo.ā idem dicas in ipso.ā idem dicas in causa, dummodo causa sit finalis:nā impertinam causam non est necesse probari.hoc patent.ff.de instit.l.habebat.j.de dona. ante nupt.l. si pretedit. facit glo. j. de sen.l. cum eorum.
120 ¶ De demonstratione, dic quod si ab ea denominatur id totum quod petitur.ā sine ea non habetur certitudo.debet probari.alias probato esset incerta.verbi gratia. dico quod tu vendidisti mihi seruū tuū crispum capillos.nam ab hac parte totus homo est aptus cognosci.vel equum stellatum in fronte.si testes dicunt hominem venditum, sed nescīunt de crispo.vel equum:sed nescīunt si de stellato:nihil probant:quia posset hic esse fallacia.ā circumscriptio.si vnum debetur pro altero: sed quedam sunt semi demonstrationes, quibus circunscriptus veuis ā claris intellectus rei potest haberi: ā licet testis dicat se nescire has demonstrationes.probat.dum tamen sciat demonstrationes substantiales. arg.ff.de dote prelega.l.fin fine. De qualitate dictum est in superioribus.Item de loco.Item de tempore quando circumscribit actum.Item ā quando est de substantia.ff.de neg.gest.l.eum actum. De quantitate
121 vide de operis noui nūn.l.nō solum.℣.sed vt probari. ¶ Sed circa cōnunctionem dubitatur:accuso titium ā seium dicēs quod intulerunt ℣ detitio.in Titius condemnabitur? arg. quod sic.j. de bis quib. vt indi.l. minoribus.ff.de interrog.actio.l.qui seruum. de manumi. testa.l. si ita fuerit. ℣. si. quia copula cadens inter personas principaliter copulatas, resoluitur in suas singularitates: vt. ff. de condi. ā demonstr.l. falsa.℣.
122 vlti. de vsuf. accrescen.l.si mulieri cum liberis. ¶ De participio dic quod eius probatio suum tempus exigit.de testa.in.l.l.Titius, de nora. delictis.℣.si extraneus. ¶ Tempus enim plerunq̄ potest esse causa absolut⁹ā condemnationis.ā veri ā falsi.j.de fur.l. apud antiquos.
123 ¶ De getidio dic vt.j.de bis qui latro.l.j.nā attrahit plerunq̄ ad se.ā absorbet in se totum actum verbi. Aduerbia quoq̄ idem faciunt.ff. de nego.gest.l. ℣ Ponponius.vbi omnino videas.

1 ¶ Actor debet habere probationes:alias succumbit.fallit regula.
2 ℣ Persona que repellitur a testimonio.an debeat repelli a iuramento.
3 Labellio quando est conuictus de dolo.interesse partis probatur per iuramentum. vide fallen.num.4.
5 Actor si fundauit intentionem suam super negatiua, qualiter probabit.

Ex quarta.

Qui accusare. Reus non tenetur edere acto⁹ propria instrumenta ad intentionem fundandam. h.d. ¶ No. in hac.l. tria. ℣ Primo.quod omnis agens debet habere probationes:alias temere agit. ¶ Secundo not.quod quis non tenetur sum aduersarium instruere. Tertio not. quod actore non probante, reus absolutur. Vt aduerte subtiliter: qua tenet absolutio. licet reus habeat conscientiam lesam, etiam si per proprios casus huius legis. Quid ergo si postea illa instrumenta proueniunt ad actorem? ¶ Respondeo vt.d.per Lyn.j. de condi. inde.l.si facit. ff. manda. l. fig. fideiussor. ℣. in omnibus ā quod ibi no.ā.ff.de edē.l.argentarius.℣.cum aūt. ¶ Quarto ā vltimo no.q̄ ille qui occultat proprium instrumentum non committit dolum, nec falsum.cū non teneatur edere.secus si occultaret proth.ocollii not rijx ā ita no.j. de fal.l.eū. ā.ff.a.l.l.cornel.de fal.l. ℣ Paulus. ¶ Oppo. q̄ etiā actore nō probāte reus nō absolutur: vt. l. presenti.de bis q̄ ad eccl.confug.ā.j.de pen.ind. auf.nouo iure. Sol. hec lex ponit regulam. Sz regula fallit.primo quādo iudicitur reo iuramētū purgationis: q̄ tūc non absolui⁹ nisi iuramento s. purget.vt.d.l.presenti.℣.sicubi.ā.d.aut no. uo iure. secundo fallit quādo est semiplene probatum:q̄ defertur iramentum actori, vel reo, vel neutri prout inder arbitrabitur.ff.de iureiuran.admonendi.ā.j.de rebus creditis.l.m bo-
2 nefidei. ¶ † Aduertatis quādo talis est persona que repellitur a testimonio. debet in hoc casu repelli ab hoc iuramento. cum in hoc casu pars dicatur testis:vt.j.de fideiō.l.questionē.ā ideo cū quidā fenerator peteret sacramentū in defectū
b probationis dicebā q̄ non erat ei deferendū: q̄ est infamis infamia facti.ā repellit a testimonio:vt no.Cy.ā.d.epi.ā cleri.l.si quis ad declinandam. ¶ Et hoc etiam apparet q̄ iudeo vel infideli nunq̄ potest deferri sacramentū in defectu probationis sue iuram⁹tū in supplementū q̄ a
sunt infames infamia facti:vt.ā.de sum.trī.ā fide ca.l.cūctos populos. ¶ Secūdo fallit regula qū est p̄sumptio cōtra rem:vt.l.cū de indebito. ff.de proba. hoc intellige quādo est p̄sumptio cōtra rem:vt.j.de proba.l.sine possessionis de his q̄ sunt sui vel alie.iur.l.filii.de cōditio.ā demō.l.Lucio. b
sed omnis p̄sumptio non sufficit, nisi in causa leui.ā summaria vt.ff.ad erbūō.l. thesaurus.ad carb.l.ij.℣.due autē sunt cause.j.de iud.l. Judices. ā istud est verum in ciuili, non in criminali causa.vt not.per glossam ā Dy. ff. de penis.l. absentē.facit.ff.de questi. l. ma ritus.ā.ff.de dote prelega.l.Theopompus.Item fallitur quando duo concurrunt:scilicet dolus rei, ā difficultas probationis:vt.j.vnde vi.l.si quādo. ā ideo dicit Jmno. q̄ si inder imisse banniturr aliquem, q̄ probato dolo iudicis damna ā interesse bannitī probantur per iuramentum ipsius, ā ad ista condemnabitur ipse iudex.ita not. Jmoc.extra qō metus causa.c.super eo.facit.j. de excusa.tu-
3 to.l.seueriter. ¶ Idem dico in tabellione:nā statim q̄ est conuictus de dolo, ā damna ā interesse probantur per sacramentum. facit.l.vlti. j.de magistr.comme. Idem dico vbicunq̄ facto rei ingesta est difficultas probandi:vt quia deleuit instrumentum:vt. ff. de furtis.l. qui tabulas.ā.l.quidam tabularum. vbi vero est dolus: sed non est difficultas probationis, quidam dicunt stari sacramento:vt iusti. de verbo.obliga. ℣. penul. Aliū dicunt non stari: qō dic vt plene per Jac. but.in.l. ij.ff. de in litem iuran. sed interdum est difficultas probationis sed non dolus. Tūc aut tractatur de nullo vel modico preiudicio alterius: ā credit sacramento:vt.ff.de re mili.l.non omnes.℣. a barbaris.ā.ff. de feriis.l. oratione. vnde impedimentum probatur per iuramentum in his que sunt modici preiudicij:sed vbi tractaretur de magno preiudicio. impu et sibi qui probare non potest:vt in hac lege. ā dicā.l.argentarius ℣.cum autem. ¶ Item fallit regula quādo lex inducit omnes probandi vtriq̄ parti:vt.j. de aboli.l.fallaciter.ā.j.de fal.l. vbi secundum Jac. but.quem in plurib⁹ suppleo.
4 ¶ Item fallit quando reus in se ipōte suscepit onus probandi qō est verum quando apparet q̄ volunt releuare actorem ab onere probandi alias neutro probāte reus absolutur:vt plene legitur ā not.ut.ff.de probatio.l.circa eum. Jtē fallit in pbationibus animi. qū est tale actꝰ qui de sua natura pōt fieri dupliciter animo. credit iuramento facientis quo animo fecerit vt no.ff. de acqui.ber.l.pro herede.℣.per Ja. de arc.o:

a De gerundio. Dic vt notatur in apost. ad Jstū in rub. ā.eod. nu. 3. in ver. importatur necessitas. Lel.

b Non erat ei deferendum. Addi: Jstum in.l. in bona fide.j. de iureiuran. ā ibi nota. qualiter hoc dictū intelligatur, Jo. an. in.c. ℣ Item no tel. extra d. e vsur. Card. in de. sententia eo. tit. ā omnino vide Barth. soci. in suo tract. regularum. regul. ccūj. ā fallent. vv. Celsus.

a que verba tene mẽti. ¶Ultimo no. hic a q̃ tripli
ci paritate vincit reus. ¶Primo quando nihil p̃
batur hinc inde. ¶Ratio q̃ inder apud quẽ nihil p̃
batũ est: nihil mandare põt. verba sunt Jn. in. c.
solet. in fine de sen. excõ. Secũdo. quãdo hinc inde
est semiplena pbatio. vincit reus: q̃ vna pbatio
confundit reliquã. & ideo si per statutum est primi
legiata fama contra magnatẽ. vel dicit statutũ q̃
in maleficijs cõmissis de nocte fama sufficiat ad
torturam: tunc si hinc inde probatur contraria fa
ma: reus absolvitur: q̃ de fama primi legiata non
constat: vt. ff. de nihil testa. l. ditius. que ad hoc cõ
muniter alle. Tertio vincit reꝰ quandoq; vtraq;
plene probat: quia favorabilior &c. vt. l. favorabilio
res. de re iur. & l. Arrianus. de actio. & obliga. Si
autem probationes non essent pares: sed est pre
põderatio: ille vincit qui melius probat: vt. j. de
edic. divi adria. l. fi. & dicitur melius pbare ille cu
ius intentio magis consonat rationi: vt si vnus p
bat possessionem cum titulo. alter sine titulo: maior
potior est possessio titulata: q̃ magis iustificat p
viam rationis. vt extra de. proba. c. ij causam. q̃õ
tene mẽti. ¶Quero vnde: quid si petitio fun
datur in negativa: que non potest pbari: Rñdeo
imputet sibi agens: vt notat Jnno. extra de accu.
ca. super his. ¶Fallit in querela non numera. pe
cu. q̃ illa querela est magis defensio. q̃ impugna
tio: vt. j. de non numera. pecu. l. j. & adde q̃õ not.
Bart. in. l. m illa stipulatiõe si cal. & l. hoc iure. de
verbo. obliga. vbi omnino videas.

a ¶Ultimo no. hic &c. videgl. iij. c. per tuas õ appel. & ibi doc. Aln. Barba.

b ☞Tenetur edere originale. Ego puto sufficere, salua distinctione bu ius. q̃ edat in pticula tm̃ de qua est q̃õ vt per Bar. in rub. ff. õ noui. ope. nũ. eũdẽ post Cy. in. l. fi. & ibi no. Jste ff. de pe. impe. off. & Spe. in ti. de fid. instru. §. j. ver. qd si pduco. & ibi Jstus in addi. ad ipm. in ver. vbi pthocolli. & Cano. in. c. cõtingit. & ibi plenissime Felv. post pri. extra de fi. instru. ¶Celsius.

c ☞Exemplo non credit. Aldõ Spe in ti. de instr. edi. §. iij. i pri. & ver. vbi autez. & se. §. iij. pto. & §. vij. & ix. õ Jtẽ q̃ nõ est. doc. in. c. j. & ibidem Aln. qui põit limita. ad hãc rẽ. & in. c. fi. extr de fide instr. Bar. & Soz. in suo tracta fallen. reg. cxxxvj. Feli in alleg. c. fi. coll. ij. & seq. ver. regula est. & in. c. Albericus. cl. ij. ver. Jtẽ inquãtũ. vbi ponit practicam qũo erẽ plũ sit authẽticam trade testi. & Bal. consi. cccxcv. vol. iij. Celius.

¶Ex quinta.

Non est novum.

Mercatores tenetur edere codicẽ rationum suarum. vt veritas appareat. ¶Not. q̃ finis editionis est declaratio veritatis alia lectura intelligit hanc legem in instrumentis. dicam. j. eo. l. vltima.

¶Ex sexta.

Pustum est.

¶Publice rationes debent edi. vt appareat q̃õ est solutum. & quid restet fisco soluendum. b. d. ¶Nota per librum probari affirmativam. & negativã: vide omnis qui reperitur inter non soluentes, videtur non soluisse. & similiter omnes qui reperiuntur non scripti in libro presumuntur non soluisse: vt. l. j. de exacto. trib. lib. x. & j. de rebus credi. l. fi. que leges communiter ad hoc alegã. facit l. ij. j. de erro. adu. eum simili. & q̃õ no. in. l. ne causa. j. de discus. li. x. & ibi omnino vide.

1 ☞Edẽs instrumentum. tenetur edere originale. seu tradere. qualiter hoc intelligatur.

2 Instrumenta duorum fratrum penes quem debent esse. si vnus sit maior altero.

3 Quid si dignior factus est vilior. apud quem debent esse instrumenta.

¶Ex septima.

Procurator.

¶Instrumenta cõmunia quantum ad proprietatẽ & vtilitatem debent stare penes dignioꝛes et cũ opportunitas exegerit. etiaz originalia sunt tradẽda. b. d. ¶Nota q̃ fiscus est dignior. q̃ privatus. & teneri in archivio publico: vt possit inde extrahi cũ
1 necessitas exegerit. ¶Ultimo nota. q̃ ille qui
b edi instrumetũ. tenet edere originale. sive tradere ipsum originale. Jstud est verũ in instrumẽto q̃ est cõe rõne dñij. secus in alijs instrumentis in quibus non pretendit cõio dñij: q̃ tradit exemplũ nõ originale. vt not. ff. e. l. si legatũ. & adde q̃õ
2 no. hic per Cy. q̃õ dix. & eo. l. ij. ¶Itẽ dicit hic q̃ instrumẽta cõia debẽt esse penes dignioꝛẽ. ¶Done ergo q̃ duo erãt fratres vnus maior natu. penes quem erãt instrumenta. q̃ pro eo presumit: vt. ff. de fide instr. l. fina. & de maio. & obe. c. j. & ar. de leg. ij. l. cũ pater. §. pater pluribus. vbi dicit q̃õ claues custodie debẽt esse penes seniorẽ. ¶Donanus ergo q̃ minori successit fiscus: vnde si eo vult penes se instrumenta tanq̃ dignior. querit numquid possit. Rñdet Bul. de cug. q̃ nõ: q̃ in his que iã erãt ordinata superuenies dignitas nihil operat: vt. j. õ nuptijs. l. fi. de decur. l. decurio. ff. de re iudi. multes
3 agrũ. in fi. ff. de fide instr. l. fi. & j. õ testi multi. l. q̃ a patre. Fz Bul. ¶Si quero. qd si dignior factus est vilior. ppter maleficiũ: vt. ff. ad leg. falsi. pretia rerũ. l. nihil de ista instrumẽta sint eidẽ auferẽda & deponẽda penes dignioꝛẽ. sive penes cõsortẽ. Rñdit Bul. q̃ sic. q̃ instrumẽta penes vilipsonã nõ debẽt stare. Cũderet enim ex hoc virtus instrumẽtoꝛũ. vt notat. de pbatio. l. inbemus. de eden. l. si qs ex argentarijs. §. ij. ad hoc. ff. õ lu. l. cũ quis. in pin. ff. de cõfirma. tut. l. in cõfirmãdo. ff. de annuis legi. liberto. §. largi. cũ sim. fm Bul. de cug. q̃õ est no.

1 ☞Exemplo instrumenti non creditur.

2 Notarius si est rogatus de exemplatione instrumenti ab vtraq; parte, an tali exemplo credatur.

3 Notarius si exemplat instrumentum de cõsensu partiũ, an tale dicatur exemplum.

4 Notarius si ex proprio originali sumit exemplum, an dicatur exemplum vel originale.

5 Citari pars an debeat in exemplatione instrumenti.

6 Instrumentũ dotis facit mentionẽ de matrimonio. an per tale instrumentum probetur matrimonium.

7 Instrumentum aliquod facit mentionez de presenti instrumẽto. tamen de sua causa. an sit necesse primum produci.

8 Instrumentum sententie an probet processum. scilicet inder dicit viso libello. & lite contestata. &c.

9 Quid in teste. si notarius dicat. talis testis iuratus. &c.

10 Notarius grauatus infirmitate facit scribi instrumentum per alium. & ipse subscribit. an dicatur originale.

11 Notarij habet potestatem per reformationez municipalem trãscribẽdi instrumenta. an valeant parte non citata.

12 Deinde ponit distinctionez super hac materia.

13 Judex si publicauit testes. an sit necesse quod pronuntiet fidem perpetuaz adhibendaz.

14 Exemplario instrumentorum plura requirit. & que.

15 Originale si nõ potest dimitti. nec cõmode exemplari quid fieri debet.

16 Tabellio scripsit imbreuiaturã. & nõ publicauit. que requiritur vt possit exemplari & publicari. deinde ꝯcludit distinguendo. 17. 18. 19. 20.

¶Authentica.

Si quis in aliquo.

Non creditur exemplo. nisi producatur originale. vel alio genere probationis appareat veritas. hoc dicit. & tenor instrumenti cõfirmati ponit de verbo ad verbum in instrumento confirmãte ad maiorẽ euidentiã. & nõ ad actus instãtiã. extra õ cõfirma. vtl. ver inuti. c. venerabilis. ¶Nota primo q̃ exe
1 plo nõ creditur. Ratio est. q̃ nõ creditur tabellioni de facto de quo
e nõ est rogatus. & iste qui exemplificat nõ est rogatus de facto principali. & soli de ipsa exemplatione: meritõ nõ pbat factũ principale. Secũda rõ est: q̃ nõ credit tabellioni nisi õ gestis. tpore cõfecti instrumẽtis tũc tpis nõ fuit cõfectũ originale: ergo õ eo nõ credit sibi ista ratione ponit Jnno. in. c. cum in iure. de offi. deleg. & extra de pba. c. qñ contra falsam. ¶Tertia ratio est. q̃ quãdo vnum instrumentum habet relatum ad aliud. oportet q̃ cõstet õ cetero ad quẽ fit relatio. q̃ si deficit exemplar. deficit exẽplatiõ: vt. ff. de. gd. & demõ. li. testamẽto. la prima. ¶Quarta rõ est. q̃ posset fraus & deceptio interuenire. nã posset esse q̃ originale esset falsum. & si crederet exẽplo nõ posset ex cõparatione literarũ vel ex signo q̃õ nõ videret dici de falsitate. & daret materia falsis fabricandi. Ja. bu. hãc rõnẽ tãgit Jnno. in. c. Alberic⁹. extra de testi. in. fi. & in. Abbate. de ver. signi. vbi ipse dicit q̃ ꝯ instrumentũ sit exẽplari pot
vocatis. tũ semper põt opponi de falsitate. & peti q̃ producat originale. si
2 certat quod est notã. ¶Jurta primã rõnẽ queri. ponamus q̃ de exemplatione notarij est rogatus ab vtraq; parte. mõ querit numquid hoc exẽplo credat. & breuiter dicendũ est q̃ sic. ar. j. de fide instr. aut. ad hoc. ff. eo. l. si qs ex argẽtarijs. §. prohibet. nã semp exẽplũ cõtra edentẽ vel cõsentientẽ facit fidẽ. Sz in testib⁹ dicit Jnno. q̃ ꝯ qs cõsentiat testi publicationi. si tũ testes nõ fuissent recte recepti: talis cõsensus nihil operatur. vt no. Jnno. extra de testi. c. significauit. & c. cũ causam. Et est rõne
ex quo nõ sunt iure recepti. deficit ordo iuris. q̃ nõ põt mutari parte
3 cõsentiẽte. ¶Circa secundã rõnẽ quero si partes sunt in concordia q̃ exẽplificet. vtrũ illud dicat exẽplũ vel originale. Rñdeo quo ad cõfessionẽ esset originale: q̃ nũc partes cõstitent cãm de tertio. vt. j. õ numi. pecu. l. generaliter. & ideo ex isto tãq̃ ex originali posset sumi aliud exemplũ q̃q̃ de exẽplo nõ sit sumendũ exẽplũ. vt no. in. l. iij. ff. de duer. rekon per Richar. & Cy. & hic per Bar. Jurta hoc querit. qd de instrumẽtis regiſtratis in actis numquid istud appellet exẽplũ. vel originale: Dicit Jnno. q̃ istud appellatur proprio nomine: scilicet regiſtrum. & q̃õ habet
4 loco originalis. ita not. Jnno. extra de procu. c. j. ¶Sed ponamus q̃ notarius ex proprio originali sumit exemplũ. & authenticat ipsum. verum istud

a istud dicat exemplū, vel originale? R̃ndeo qḋ dicitur originale.ª Ratio
est, q̄ originarius tabellio cōficit instrumētū, vnde dicit originale, ratio
ne eiusdē persone tabellionis, licet nō sit ꝓthocollū. ar. ff. de testa. l. vnū.
vbi dicit q̄ de eodē facto possunt confici plura instrumēta, ⁊ omnia sunt
originalia. ff. de leg. ij. l. sempronius proculo, ⁊ ibi p Bar. ⁊ dixit hic Bar.
q̄ qn̄ exemplū est sumptū ab illo eodē qui scripsit originale, q̄ indistin-
cte facit fidē, nec requirit in hac exēplatione presentia partis. Ratio est:
5 q: vtraq̄ procedit ab eadem authoritate eiusdē tabellionis. ¶ † Iuxta
hoc querit, vtrū in ista exēplatione debeat pars citari. dicit Inno. q̄ sic:
cum semper debeat citari ille qui pōt ledi, licet quidā dicāt q̄ citatio nō
requiritur: q: nullo iure hoc cauet. ita not. per Inn. extra de testib. c. Al
bericus. ⁊ extra de fide instru. c. j. ⁊ ij. Non ob. qḋ dicit. ff. de bono. pos. l.
iij. §. si causa cognita. q: nō loquit de actu preiudiciali, q preiudicet ab-
senti, nisi quatenus probetur ius presentis, vt. ff. de leg. prestā. l. filiū. §. si
quis. Item nō ob. q̄ insinuatio pōt fieri nemine citato, vt not. Cyn. in. l.
vlti. j. qui admit. ad bo. possess. q: illud est verū quantū ad existentiā actus
non quantū ad preiudiciū probādi ius cōpetere contra tertium. istud est
verum quando est tale quid qḋ cōcernat preiudiciū certe persone. si enim
essent aliqua priuilegia generalia q̄ nō tangūt preiudiciū certe persone:
ibi sufficeret poni edictū, nec requireret citatio specialis, ꝫm In. in. d. c.
Albericus. facit qḋ not. in auth. de here. ⁊ fal. §. sancimus. ad idem facit q̄
6 not. Inn. in. c. humilis. de maiorita. ⁊ obed. ¶ † Iuxta hoc quero, pone
q̄ vnum instrumentum facit mentionem de alio, ⁊ vtrunq̄ est originale,
verbigratia, instrumentū dotis facit mentionē de matrimonio, queritur
b vtrū per hocᵇ instrumētū dotale, probetur matrimoniū. Innoc. dicit q̄
si alij matrimonio fieret preiudiciū non probatur matrimoniū ex instru-
mento dotali. nō dicit plus Inn. extra de presumpt. c. illud. sed tex. dicit
expresse q̄ instrumentū dotis insinuatū apud acta probat matrimoniū
contractum in auth. vt fratrū filij. §. j. vbi est tex. singularis. Saluādo In
no. dicas q̄ vbi nō preiudicat alicui, nec ipsis cōtrahentibus, ⁊ eius suc-
cessoribus, q̄ facit fidē, vt. j. de cōtrahen. ⁊ cōmit. stipu. l. optimā. Si au-
tem preiudicaret tertie ꝑsone: q: esset questio inter plures de federe ma-
trimonij: tunc nō induceretur probatio matrimonij per instrumentū do-
tale: q: magis est enuntiatiuū quam dispositiuū quoad matrimoniū, li-
cet instrumentū dicat dotē promissam pro matrimonio cōtracto: ⁊ ideo
vtilissimū ⁊ expediens est q̄ super isto matrimonio conficiat instrumen-
tum, vt insti. de nup. §. fi. ⁊ in auth. quib. modis natu. effici. legi. §. quantū.
7 colla. vj. ¶ † Sed iuxta hoc quero, pone q̄ vnū instrumentū facit men-
c tionemᶜ de presenti instrumento, tanquā de causa sua. vtrū sit necesse pri-
mum produci? R̃n. aut secundū instrumentū substantiā capit a primo,
aut nō. si capit substantiā a primo: tunc oportet primum produci, ne con-
trahentes sint tales qui sola assertione possint sibi preiudicare, vt. d. l. ge
neraliter. sed eo casu nō est necesse primū produci, vt. ff. de verb. obl. ga. l. si
diuortio. ⁊ l. tritiē. e. ti. ¶ Ex hoc determinat qḋ, vtrū instrumentū cō
seruationis indēnitatis probet, si nō producat instrumētū principalis de
biti. ⁊ breuiter vr̄ dicendū q̄ nō: q: si illud nō apparet, ꝓmissio nō hꝫ sub
stantiā: q: cōseruatio fundat respectu dāni ⁊ interesse de quibus nō con-
stat. ad hoc facit qḋ nota. in. l. sciendū. de verb. obl. vbi videas per glo. ⁊
8 Dy. ¶ † Sed ponamus q̄ iudex in sn̄ia ita dicit, viso libello, ⁊ li. conte.
⁊c. nunquid p instrumētū sententie probet ꝓcessus? ⁊ videt q̄ sic, si tabellio
hoc asserit simul cū iudice, vt no. in. l. j. j. de fide instr. ⁊ iure haste fisca. li.
x. Contrariū dicūt doc. q̄ per sentētiā nō probātur acta iudicij que fue-
runt facta alio tempore, sed bene probarent acta iudicij, que essent facta
tūc tēporis, verbi gratia: q: dicit in sentētia hoc presente tali, ⁊ legitime
9 monito. ¶ † Et idē dicimus in teste, si notarius dicit, talis testis iuratus.
nam aut iuramentū potuit tunc interuenire, q: nō erant ferie, ⁊ erant in-
d tra tempus probationū: tunc probaret iuramentū interuenisseᵈ, vt no. ff.
de dote preleg. l. Theopōpus. ⁊ ibi per Bar. aut nō poterat secūdū illud
tempus ꝓsens iurare: tūc non probat iuramentū: q: instrumentū quoad
illud iuramētum nō hꝫ diē nec locū, ⁊ sic illo respectu caret substātialibus
publici instrumenti. ⁊ ista est veritas. ¶ Et idem dico de citatione: q: si
instrumentū decreti facit mentionē de ea, poterit tunc fieri, alias non ex
tra de testib⁹. c. Albericus. p Inn. vel dic q̄ citatio nunquā presumatur
10 q: non constat p quē fuerit facta, vt. l. j. ff. de in ius vo. per Guil. ¶ † Al-
terius ponemus q̄ notarius infirmitate grauatus cōmisit scripturā alte
ri, postea iste se subscribit: nunquid istud instrumentū dicatur originale?
R̃n. Bar. q̄ ista cōmissio potest fieri ex cā, ⁊ q̄ istud dicat originale, al-
leg. ad primum. j. de iure delib. l. fi. §. si autem dubius. ibi, vel subscribere
⁊c. dicit tñ q̄ subscriptio debet specialiter fieri, dicendo: Et ego talis pre
dictis omnibus gestis inter talē ⁊ talem interfui. alias non sufficeret sub
scriptio generalis. ita dicit Bar. ff. de fal. l. diuus. §. item senatus. sed pri
mum videtur falsum: q: notarius nō pōt alteri delegare scripturā, vt in
auth. de tab. §. nos autē. Solutio. nō pōt alteri delegare subscriptionem ⁊
signum in quibus constat publicatio instrumenti, vt in. d. §. sed reliqua
potest facere scribi per alium si morbo, vel casu impedirur. ⁊ sic intellige
Bar. ⁊ ita seruat consuetudo. ¶ Ad secundū vero qḋ dicit Bart. credo
q̄ non bene dicat: q: sufficiunt verba vniuersalia predictis omnibus in
terfui ⁊c. cum talia verba habeāt relationem ad certū. ad hoc facit quod
not. Inno. de subscribente se schedule vacue, vt in. c. j. de fide instru. non
ob. §. item senatus. q: ibi loquitur quādo precedens scriptura erat pro-
hibita a iure, vt quando quis sibi ascribit. vnde
ad purgādum vitiū requiritur subscriptio speci a
ficata, sꝫ nos nō sumus in casu ꝓhibito, sed con-
cesso, vt dixi in precedenti membro. ergo sufficit
subscriptio vniuersalis, seu generalis. ⁊ per hoc
dico q̄ si in instrumēto sunt cācellatiōes, ⁊ sunt
in parte substantiali, in qua parte cācellationes
sunt ꝓhibite de iure, ⁊ opꝫ q̄ notarius faciat men b
tionem specialem de eo. Aut sunt in loco nō sub
stantiali, ⁊ sic nō sunt prohibite de iure: ⁊ tūc sa-
tis est q̄ notarius faciat generalē mentionē di-
cens predictas cācellatiōes ego feci, vt in. l. j. de
11 his que in testa. delen. ¶ † Sed hic quero vnū
aliud. ponamus q̄ cuidā tabellioni per reforma
tionē municipalē est data potestas, siue est datū
arbitrium trāscribendi instrumenta paterna, si-
cut est hic cōcessum officialibus armarij, nūqd
tali exēplo dabitur fides parte nō citata: videt
q̄ nō, extra de re iudi. c. pastoralis. in cle. Breui
ter dico cōtrarium: q: citatio nō pertinet ad no-
tariū, cū nō habeat iurisditionē. vnde quecūq̄
facit ex generali cōmissione. i. ex sola vi tabellio
natus, valent etiā nemine citato: q: impossibilis
est citatio. ergo nō requirit. ⁊ ita vidi q̄ tenebat c
Jo. an. in antiquis additionibus suis, in. c. cū. p.
12 tabel. de fi. instr. ¶ † Ultimo restat distinctio: cū
queritur de instrumento sumpto, an ei statur. sed
anteq̄ veniam ad dictam distinctionem, cōside
randum est circa istam materiam, q̄ aliud est pu
blicatio, aliud exemplatio, siue trāscriptio, aliud
est instrumēti cōpletio, siue perfectio, aliud est
literarum cōparatio. venio ad primum de publi
catione. ⁊ sciendum est q̄ duplex est publicatio.
quedam est scripture priuate in publicem, que-
dam est publicatio eius qḋ est in mente testium.
e Circa publicationem scriptureᵉ requiruntur plu
ra: primo: qḋ petatur: quia sine petitione nunq̄
iudex procedit. ff. de dam. infec. l. iij. §. hoc autē
iudicium. secundo requiritur q̄ pars citetur, ac
si ordinarie procederetur, vt no. Inn. extra de te
sti. c. Albericus. nā scriptura priuata erat inuali
da, sꝫ per publicationem efficitur valida quo ad
probandum: ergo dꝫ citari ille qui ledi pōt, vt. j.
de testa. l. publicati. Modus citādi est iste: quia
vbi scriptura est de aliquo facto speciali, debet
fieri citatio specilis eorum qui ledūtur, si de eis
cōstat. sꝫ si de eis nō cōstat, sufficit proclama. seu
edictuꝫ, vt. ff. de vē. inspic. l. j. §. denūtiari. in auth.
de here. ⁊ fal. §. illud. de distra. pig. l. si eo tempo-
re. j. si mi. se ab her. absti. auth. si omnes. Sed vbi
scriptura est ꝺ aliquo facto generali: puta de ali
quo priuilegio generaliter indulto: tunc semper
sufficit ꝓclama, seu edictum generale ꝫm In. q d
ita no. extra de testi. c. Albericus. ¶ Tertio re
quiritur fidei impositio per testium examinatio
nem, ⁊ ipsorum legitimam publicationē, vt no.
ff. quemadmo. testa. aper. l. ij. ⁊. l. si quis ex signa
toribus. ⁊ no. C. quemadmo. testa. ap. l. ij. ¶ Sꝫ
aduerte. ista publicatio testium quando recipiū
tur in secreto, est necessaria. Sed quando reci
piuntur publice vtraq̄ parte audiente, non est
necessaria alia publicatio. ⁊ istud plerunq̄ sum
matim faciunt iudices, vt in exemplo dicte. l. si
quis ex signatoribus. ¶ Quarto requiritur iu-
dicis mandatum, scilicet q̄ mandet redigi pri-
uatam scripturam in publicam per notariū acto
rum, ⁊ hoc modo fiet publicatio eius qḋ in scri-
ptura reperitur, ⁊ per hoc apparet q̄ ex priua-
to in publicum non est proprie exemplatio, sed
publicatio. ¶ Secundo dixi q̄ publicatur inter e
dum solummodo id qḋ est in mente testium: q:
non est confecta scriptura. ista publicatio requi
rit plura. ¶ Primo, q̄ petatur ad hoc procedi.
¶ Secūdo, q̄ pars citetur, vt not. Dy. in. l. iiij.
de dam. infec. ¶ Tertio, q̄ testes iurent, ⁊ depo
nant. ¶ Quarto, quod eorū testimonia publicē
tur, si sumus in casu publicatiōis, vt not. ff. de te
sti. l. curent. in auth. testib. §. pen. ff. ad. l. aqui. l. in
lege aquilia si deletum. extra de testi. c. significa
uit. sed vbi nos fit publicatio, dicta testiū debēt

☞ Dicit origina
le. ⁊ probat vt no.
Bar. j. l. si quis. §.
preto. ff. e. ⁊ Spe.
in ti. de instru. edi.
§. exēplū. Celsus.
¶ Utruꝫ per hoc
⁊c. An ex instrumē-
to dotis probetur
mr̄imoniū, Mo.
alle. Bal. hic, ⁊ in
d. c. illud. tu vide
Bal. in ru. j. de pri
uil. do. alias de re
uo. his que i frau.
cre. ⁊ in. l. neq̄. la
ij. C. de nup. ⁊ in. c.
naturales. si de feu.
fue. ꝯtro. ⁊. d. Pe.
in cle. j. ꝺ ꝓba. vbi
allegauit Bal. hic
And. Bar.

☞ Facit mentio
nem de presenti in
strumento. Adde
qḋ notaui in apo.
ad guil. ꝺ cug. hic
in ver. mentionē.
⁊ in apo. ad Lāfr.
de oria. in. c. quo-
niaꝫ cōtra falsam.
§. statuimus. ver.
instrumēto: vm ꝓ-
ductiōes. nu. xxij.
ver. modo q̄rit.
in apo. in ver. in a-
lio instrumēto. ex-
tra de probatio. ⁊
Alexā. omnino in
l. sciēdum. de ver.
obl. ⁊ consi. vj. vo.
iij. ⁊ quid de vna
scriptura faciente
mētionem de alia,
no. ideꝫ Alex. sin.
consil. iij. vol. ij. q̄
vtraq̄ ē ꝓducēda:
alias nō probat. ⁊
Spec. in ti. ꝺ ꝯfe.
§. iij. ver. sꝫ nunqd
patris. Celsus.

☞ Probaret iu-
ramētum interue
nisse. Ego puto cō
trarium esse verū
per ea q̄ nor. Pa-
nor. i. c. tuis. i vlt.
no. vers. vl. querit.
⁊ ibi Feli. col. iiij.
ver. item inquātū
d. An. ⁊. d. Ab. ex
tra de testib. ⁊ no-
taui plene in apo.
ad Ja. reb. in. l. le-
ge. nu. iij. in ver. iu
ratus deponat. j.
de eroga. mili. an.
lib. xij. Celsus.

¶ Circa publica-
tionem scriptu. ⁊c.
Uide ꝺ ista publi
catione in. c. cū. p.
de fid. instr. Idem
tenē dot. ⁊. d. Ab.
hic. ibi ꝯtra. nō tñ
facit mentionē de
Bal. hic. vide que
ibi dixi. An. Bar.

fig illari, z in aliquo loco deponi, suo tempore publicanda: vt extra vt lit. non contest. c. quoniã frequenter ¶ Sed hic quero, pone quod iudex publicauit vbi debuit. nunquid est necesse q pronũciet perpetuam fidez eis adhibẽdaz: z determinet ipsa dicta testium valere ad perpetuã rei memoriam: dicit Inno. q hoc non est necessariũ ad fidem probationis, ita no. in. d. c. Albericus. tamen dicit q est vtile, z nõ declarat propter quid. Tu dic q ideo est vtile: quia modo non poterit opponi cõtra personam, vel dicta testiũ: sed oportebit q fateatur rei iudicate: qõ nõ esset. in sola probatione: vt. ſ. de testi. l. pe. Et apde q nõ requiratur alia pronuntiatio: facit gl. in. l. pe. ſ. ad treb. ſ. fin. in simili questio, hec dixi de publicatione. ¶ Nunc de exemplatiõe, z dico q exemplatio requirit plura. Primo requirit q instrumẽtum qõ exemplatur sit solenne, z validum. nam de natura exemplationis non est, q per hoc instrumẽtum fiat validum, vel validius, ſz vt de verbo ad verbum singulariter siue figuraliter describatur: vt. l. vlti. de preci. impe. offe. z ideo quicquid põt obũci exemplari, potest obũci exemplo. Secũdo requiritur partis citatio, licet quidã dixerit contrariũ ex eo q nil noui geritur, sed solũ id qõ est describitur. Et ita videtur tenere Guido de suza. qui dicit quod nõ audet dicere q sunt citãdi quia non reperitur lege cautum, ita no. Guil. hic z ita tenet Rico. de nea. z si tu dicis posse esse originale falsum, respõdet ex quo iudex interponit authoritatem, presumitur verũ. ¶ Tu dic vt. ſ. dixi, q requiritur citatio, quando exemplatio fit authoritate iudicis: quia ipsa authoritas est de actis, z instrumentum eius est instrumentuz forense: ideo debet citari ille qui ledi põt; alias iudex non posset interponere decretum, iuxta regulã generalẽ, ff. de adopt. l. nam ita diuus. cuz ſi. hoc est verum: nisi aliter se haberet statutuz et consuetudo loci: sicut est in multis partibus cõsuetudo, qõ non requiratur citatio. ¶ Sed hic queritur vnum, vtrum in dubio presumatur facta citatio. Inn. ponit duas opin. vna est precise q presumpta: alia q nõ presumatur, nisi in instrumento fiat mentio q sunt citati citandi. de hoc per Inn. in. d. c. Albericus. in pun. veritas est q nõn presumatur citatio. z illa verba incerta z generalia non probãt aliquem citatum. ad hoc facit qõ no. Guil. de cug. in. l. j. ff. de in ius vo. z ibi videas qõ ibi dixi. ¶ Ex predictis apparet q in ista presumptione requiritur tertiũ. l. iudicis mãdatum q. l. notarius publicus trãscribens lecto instrumẽto cum exemplo simul cum iudice, z viso in omnibus accordare, mãdato iudicis trãscribat in publicam formam. z ecce de ista transumptione. ¶ Sed hic querit Inn. quidam est procurator ad plures lites, non potest vbiq; dimittere originale: nec videtur posse exemplari dño non citato. queritur quid fiet. Rñdet Innoc. q imo potest exemplari: z ex originali possunt plura exempla sumi ad instãtiam procuratoris: nec requiritur citatio domini: q ex quo procurator est presens, dñs ipse videtur esse presens ſz Inn. in. d. c. Albericus. ¶ Demũ est videre de tertio. l. de cõpletione instrumenti verbi gratia. tabellio scripsit imbreuiaturam, z non publicauit: nunc queritur que requiruntur vt possit compleri z publicari. Rñdeo aut loquimur de extensis dictis etc. z ista extensio iuris interpretatione fit de similibus ad similia, f̃m cõsuetudinem illius notarij. de lib. z posth. l. gallus. ſ. j. z si nõ appareret de consuetudine illius notarij, fit f̃m consuetudinez generalẽ vt. ſ. de fideiuſ. l. ſi. q est ad hoc valde not. Si vero tu queris de cõpletione quo ad probandum. i. vt redigatur in publicam formam, dic vt. ſ. dixi de publicatione: vt extra de fi de listr. c. p. cũ tabellio. ¶ De vltia pte huius auct. ſ. de cõparatione literarũ, non est hic tractandũ. materia autem traditur. ſ. de fide instru. l. cõparationes. ¶ Ultimo in ista materia sic concludendo dist inguo f̃m Jaco. de are. cũm queritur de instrumento sumpto, an ei stetur, talis est facienda distinctio, aut ipse est priuatum z non creditur ei, vt. l. procurator. ſ. e. z hoc f̃m vnum intellectum. Aut est publicum: tunc aut est exemplum tantum in quo est originale transumptum, aut est publicum instrumentum, z originale, qõ facit mentionem alterius originalis. Si quidẽ est simplex exemplum nõ creditur est ex voluntate partium sumptum, vt si veniunt debitor z creditor, z consentiunt q authenticum exemplentur: z tunc tale exemplum habet vigorem authentici, z fides ei adhibetur: quia non licet reprobare qõd ipse quis approbauit, vt. ſ. de non nu. pec. l. generaliter. z de neg. ge. l. qõ onius. ¶ Si autem non de voluntate vtriusq;, sed vnius tantum ex plurib⁹ authenticum, aut ille exemplatio fit sine aut horitate iudicis cõpetentis, z non adhibetur ei fides, vt hic. z facit. ff. de iur. fis. l. in fraudem. ſ. neq;. aut authoritate iudicis fuit exemplatum parte citata: tunc facit fidem. Secus si pars non fuisset citata, vt. l. nã ita diuus. ff. de adop. z ff. de re iud. l. de vnoquoq;. z de aqua plu. arcen. l. in concedendo, secundũ Jac. de are. z de admi. tu. l. chirographis. ¶ Si vero vnum originale facit mentionem de alio originali: tunc aut fuit factum vtrunq; inter eosdem, aut inter alios, si inter eosdem. vt q̃ emptor promittit pretium pro emptione prius facta, non obstante confessione facta in primo instrumẽto: tunc statur secundo instrumento, licet non producatur primum: vt. ſ. de contrahen. z commit. stipu. l. j. z. d. l. generaliter. z de do. inter virum z vxo. l. ita q;. ¶ Si vero inter alios fuerunt facta instrumẽta, vt qui citur in instrumento sic, talis procurator talis, vt cõtinetur in tali instrumento, fuit confessus se habuisse etc. z tunc non probat, vt hic, sed si ille haberet ratum, cuius tanquã procurator interuenit: tunc probaret, vt. l. de contrahen. z commit. stipu. l. optimam. z facit extra de ver. sig. c. Ebbate. z ideo per instrumentum sententie quod continet verba iudicis non partium, non probantur gesta partium, nec acta ipsarum: quia originale ipsius sententie facit mentionem de re inter alios gesta, non pertinet pronuntiantem secundum, Jac. de are. sed tu de hoc dic vt dixi. ſ. in questionibus. z hec dicta sufficiant in ista aut.

1 ¶ Propria instrumenta, z proprie rationes, an in aliquo differant.
2 Diuersitas tunc dicitur esse in iure, quando circa idem factum diuersitas effectum disponitur. nu. 3.
4 Instrumento vtri dicitur, qui produxit instrumentum.
5 Editio quedam est instrumentorum, quedam est rerum.
6 Reus an teneatur edere instrumenta actori ad fundandam originẽ petitionis. z nu. 7.
8 Editio an fieri debet ad intentionem actoris adiuuandam.
9 Actor an teneatur edere reo ad exceptionem rei fundandam.
10 Editio vbicunq; fit actori, ibi etiam fit reo.
11 Editio instrumentorũ an fiat actori ad replicationẽ suam fundandam. 12 Instrumẽtor⁹ proprijũ qualiter q̃ habere dicat. vide exẽpla nu. 13. 14.
15 Notarius si perdidit originale, potest petere a possessore instrumenti q̃ sibi edat cum die z consule, vt ipse notarius edat alteri.
16 Quid de editione personarum.
17 Notarius a quo petitur edi instrumentũ, an possit opponere petenti, tua non interest, quia instrumentum est nullum.
18 Notarius an teneatur edere copiam testamenti filio exheredato.
19 Notarius edidit instrumentum defectiuum. si ab eo petatur vt iterũ edatur, an teneatur: Et quis peter illum errorem corrigi, vide. nu. 20.
21 Editio instrumẽti si petatur a notario, z ipse dicit se non reco. dari quod vnq; fuerit rogatus, quid iuris.
22 Sequester instrumentorum, an teneatur ipsa edere, si ab eo petantur.
23 Tabellio qui non edit instrumentum, qua pena puniatur.
24 Instrumentum quando petitur edi, an pars debeat citari.
25 Instrumenti amissio, qualiter probetur.

¶ Lex octaua.

ET quea diuo. Hec est notab. lex. z legit vno modo scõm antiquos. z Jo. alio modo ſz Azo. nã ſz Jo. ista lex facit differẽtiã inter reũ z actorem. z hoc intendit. Reo actor tenet edere instrumẽta ad exceptionem fundãdam, ſz econtra, reus non tenetur edere actori instrumenta ad originem petitionis fundandã. z vbicũq; fit mẽtio de rõnibus, accipe pro instrumentis f̃m ista lec. ſz f̃m Azo. ista lex nõ facit differentiã inter reũ z actorem, ſz inter rões que sunt quasi cõmunes, que cõtinent cõmunem vtilitatem, z instrumenta que nõ sunt cõia, nec quasi cõia, ſz ppria eius a quo petitur editio. z f̃m istam lec. hoc intelligit. Ibi de rationibus querimus, illa edunt⁹ indistincte, ſz instrumẽta nõ edunt⁹. h. d. ¶ Tu vero ad euidentiam huius legis premitte, qõ inter propria instrumenta z proprias rões nõ est differẽtia: nam z ipse rationes instrumenta dici possunt ad instruẽdũ, de verb. signi. l. notione. ſ. instrumẽtorũ. ¶ Secõ premitte, qõ trũc dicit esse diuersitas in iure, qñ circa idem factũ diuersitas effectuũ disponit, verbi gratia. sup eodẽ facto reperiuntur due leges, vna ponit vnã penã, alia diuersam penã. ff. de accu. l. Senatus. ¶ Sed cõtrarietas dicitur esse qñ vna lex punit iubet, altera vero prmittit vnũ z idẽ factũ, sed interdũ nõ est diuersitas, nec cõtrarietas, vt qñ leges nõ diponũt de eodẽ facto, verbi gratia. applicãdo ad legẽ nostrã. l. qui accusare. ſ. e. que dicit reũ nõ edere actori instrumẽta, sed iustũ. ſ. e. dicit actorẽ edere reo rõnes, certe iste leges nõ disponũt super eisdem

Secũdus consuetudinem illius notarij. Adde qõ notaui in apo. ad Guil. de cug. in. l. cõparationes. nu. vij. in versi. Septimo formã attendit. ſ. de fid. instrũ iste in. l. fin. ſ. de fideicõ. Bar. z doc. in. l. i. ſ. ff. de libe. z posthu. Celsus.

eisdē terminis,s3 sup diuerso facto:r iō statutū istarum legū est prorsus
disseparatum,non autem diuersum,vel aduersum.r hoc dicit huius le-
3 gis principium.¶ †Tertio premittatis secundum omnes,ꝙ discordia
inter Jo.r Azo.est in instrumētis,quibus quis nō vtif facto,vel verbo,
nec vti intēdit.nā illa fm oēs sunt edenda.vnde in illis nō est diuersitas
4 opi.vt plene no.in.l.j.§.j.ff.e.r ead.l.§.edēda sunt oia.¶ †Quarto pre-
mitte ad euidētiā,ꝙ ille dicif vti instrumēto,qui pducit instrumētū iu-
dici rparti,siue iudici tm̄,vt no.gl.in.l.j.§.j.ff.e.Ille aūt dicitur vsurus,
qui instrumētū producit,tm̄ nō suo tpe,s3 ante tps.h.d.r est no.vel qui de
instrumēto facit mētionē in libello,vel in exceptionibus,vel in positioni
bus,fm Inn.qui ita plene no,extra de proba.c.j.r adde gl.q̄ est in.c.j.de
5 vsu.in cle.¶ †Quinto premittatis ꝙ quedā est editio instrumētorum,
quedā est editio rerū.Uñ qñq3 instrumēta edunf vt instrumēta,r fm pro
priam naturā editionis instrumētorū.Quādoq3 nō edunf vt instrumen
ta,s3 vt res hereditarie,vt.ff.ad.l.falcid.l.maritus.§.fi.fm intellectū quo
rundā.hoc mō exhibētur instrumenta in actione ad exhibendū:q2 exhi-
bentur vt res principaliter petita,vt.ff.ad exhibē.l.iij.§.pe.¶ Et vt cla
rius intelligas,cōsidera ꝙ paria sunt edere,exhibere,r restituere,de edi-
tione loquitur lex nostra,de exhibitione,dicta.l.iij.§.penul.de redditio-
ne siue restitutione,loquif.j.de cōdi.sine cā.l.dissolute.ff.de pba.l.si chi
6 rographū.r de pac.l.labeo.cū simi.¶ †His ergo pmissis,venio ad exa-
minationē veritatis in materia.Et primo quero.nunqd ad originē peti-
a tionis fundandā,reus actori teneaf edere instrumēta[a].r videtur ꝙ sic.ff.
de tab.exhibē.l.j.in prin.r.l.locū.§.solēt.in qb9 dicif ꝙ ei cuius interest
edi d3 instrumentū testamēti,siue intersit rōne institutionis,siue rōne le-
gatorū,siue rōne officij iniūcti:puta quia est cōmissarius vel executor te-
stamēti,qd est verū etiā si ex hoc velit fundare suā intētionē: q2 ita dicit
edictū ptoris.¶ Scdo hoc pbatur.ff.de act.emp.l.Titius.la.ij.r.j.ad
l.fal.l.si pdiorū.nā emptori r legatario alicuius fundi debēt edi instru-
menta,per q̄ appareāt cōfinia eius fundi,vel rei,l3 ex hoc fundet suā pro
bationē circa cōfinia ipse petens.¶ Tertio hoc probaf per.l.iij.§.pe.ff.
ad exhiben.vbi fit exhibitio,q̄ꝙ ex exhibito instrumento fundetur alia
principalis intētio.¶ Quarto hoc pbaf:q2 per cōditionē sine causa peti
tur edi instrumentū,in quo tamē nō est dubiū ꝙ petens est actor,vt.j.de
condictio.sine causa.l.dissolute.¶ Quinto probaf:q2 petitur ab aliquo
ꝙ faciat instrumentum de nouo ad originem obligationis probandam,
vt plene no.in.l.ij.sol.mat.r.j.de fide instr.l.plures apochis.ergo multo
fortius d3 peti editio iam confecti instrumenti.¶ Sexto probatur:q2 si
actor probauit semiplene,reus cogetur iurare:ergo multo fortius cogi-
tur edere:q2 difficilius est iurare q̄ edere,facit qd no.s.e.l.qui accusare
¶ Septimo hoc pbatur:q2 si legatarius petit legatum,r opponitur lex
falcidia,edūtur petitori instrumēta hereditaria,vt.d.l.maritus.§.fi.ad
l.fal.ergo ad fundandam probationē actoris fit editio instrumentorum
rei.¶ Octauo:q2 vidētur casus ꝙ quis cogitur edere titulū per instru-
mentum proprium.j.de pe.her.l.cogi.¶ Nono:q2 quis cogitur similiter
7 edere titulū r instrumentū tituli,vt.j.de pba.l.siue possidetis.¶ †De-
cimo r vltimo facit ad hoc in ratione sui.ff.vt leg.nomi.ca.l.post q̄.§.si
dies.¶ In cōtrarium,ꝙ reus nō teneaf ppria instrumēta actori edere
ad intētionē per ipsum instrumētū fundādā,est tex.expressus huius.l.in
fi.Preterea si debēt edi instrumēta quib9 qs vtif,vel est vsurus:ergo a
cōtrario si nō vtif,nec est vsurus,nō debēt edi,alioquin superuacuo dice-
ret lex vtif vel vsurus est.ff.e.l.j.§.edēda.Nō ob.cōtraria:nā prima rō de
testamēto nō obst.q2 testamentū intelligif esse cōe omnibus personis in
testō cōprehēsis,quorū interest.nec est vis vtrū fuerint pñtes tēpore te
stamēti,vel nō,vt.ff.de leg.ij.l.cū pater.§.donationis.r qd no.ff.de libe.
leg.l.nō solū.§.liberationis verba.¶ Secūdo nō obst.l.Titius.cū simi.
nā ibi est rō:q2 editio venit fm naturā precedētis cōtractus,vel disposi-
tionis,vnde ibi agēs pretēdi cām a cōuento.r iō nō mirū si fit editio:pre-
terea illa editio nō respicit substantialia,sed quedam accidētialia:puta
demonstrationem cōfinium.¶ Ex hoc apparet ꝙ in cōtractu emphy-
teutico in quo emphyteuta ptēdit causam a pprietario,qd pōt emphy-
b teuta petere ꝙ proprietarius edat cōfinia seu instrumenta[b],per que ap-
pareat de confinibus.Item edere fines,respicit editionem rerum que de
bet fieri vbicūq3 petēs haberet causam a reo.ar.de leg.ij.l.patronus.§.
fi.r.l.prediis.§.Titio.¶ Item nō ob.tertiū ar.de.l.iij.§.pe.ad exhiben.
q2 ibi non loquif de editiōe.sed de exhibitione que fit cū die r cōsule:q2
petitur ibi instrumētum tanq̄ res ppria,nō per edictum de edendo:r sic
nō obst.l.dissolute.de cōdi.sine causa.q2 ibi intētio actoris erat fundata
cōstabat enim reū soluisse:r ideo agit,vt instrumentū reddatur sibi cācel
latum.¶ Item nō obst.j.de fide instr.l.plures apochis.nā r illa loquif
super iure probato,vbi cōficitur instrumentum ad eternā rei memoriam:
nō ad probandum de nouo illud qd alias nō fit probatum.r sic nō obst.
¶ Item nō ob.ar.j.de iuramento:q2 ibi est ratio:q2 actor semiplene pro
bauerat.ergo vbicunq3 actor habet semiplenā probationem,potest pete
re a reo editionem,fm Guil.¶ Do.Ray.in hoc tenet cōtrarium,per re
gulam huius.l.in fi.qd verius credo:q2 nulla lex.h.d.ꝙ ad supplendam
probationem actoris reus teneatur instruere actorē.Nō obst.arg.de iu-
ramento:q2 iuramentū habet se eque in fauorem actoris.sed rei editio
est gratia actoris tantum.Item nō ob.de peti.heredi.l.cogi.nam ibi co
gitur edere:q2 habet necesse vti.Item illud est propter naturam illius

iudicij:nā regula est in contrarium.ff.de rei ven
di.l.in speciali.¶ Item non obst.l.siue posside-
tis.quia ibi reus edit titulum pro se ad suam de
fensionem,non contra se,nec ibi tenetur edere,si
nō vult.¶ Itē nō obstat.§.si dies.q2 ibi vteba-
tur.Itē nō obst.l.maritus.§.penul.quia ibi ad
replicationem probandam,non ad probandum
factum principale fit editio.¶ Sed quia ista so
lu.presupponit illam legem esse casum contra
Azo.aliter respondetur.r primo ꝙ ibi fit editio
instrumentorum tanquam rerum hereditariarū
r sic cum die r consule.¶ Ego dico ꝙ nō est ibi
proprie replicatio,sed negatio exceptionis:nam
ibi heres excipiebat bona non sufficere,legata-
rius dicit:imo sufficiunt,producantur instrumē
ta,certe instrumenta debent produci,ad hoc vt
liqueat veritas exceptionis,sicut fit in discussio-
ne bonorum.hoc totum contingit:quia reus ex
cipiendo videtur se ad hoc arctare,vt fiat excus
sio bonorum,vt.ff.de confes.l.cum fideicommis
8 sum.r.ff.de proba.l.cum de lege.¶ †Secundo
quero,nunquid ad intentionem actoris coadiu-
c uandam[c],non dico in totum fundādam,fiat edi
tio.dicit Guil.de cug.ꝙ sic:q2 si editur ad repli a
cationē:ergo r ad coadiuuādam petitionem,cū
replicatio adminiculetur petitioni.Et ponit exē
plum,si actor habet instrumēta ꝙ promissa sunt
sibi centum,nec apparet de qua moneta.Reus
vero habet instrumētum monete tunc currētis,
tenebitur edere:q2 hoc venit tanq̄ adminiculū
ad declarandum,non tanq̄ substātiale ad factū b
principale probādum.hac etiam ratiōe,si actor
probat sibi pmissum fundū,tenetur edere reus
instrumentū de finibus fundi:q2 venit ad decla
rationem,non ad totale3 probationē,fm Guil.
r idem tenet Bar.ista questio pēdet ex eo qd di
cam super replicatione.Est r aliud exemplum.
Ego actor producebam instrumentum,reus di
cebat ꝙ illa nō erat litera illius tabellionis:ego
dico ꝙ reus habet penes se quedā alia protho-
colla illius notarij,ex quibus potest fieri compa
ratio literarū iuxta dispositionē.l.cōparatiōes.
j.de fide instrumētorū vbi de hoc dicef.certe te
nebif edere fm Guil.Ecce aliud exemplū.ego
produco cōtra te apodissam sigillatā,q̄ dico te
scripsisse,r proprio sigillo sigillasse,cum negas c
vtrūq3,dico ego actor:oñe edat sigillū suū,si est
idē sigillū.Itē faciatis eū scribere,vt appareat
an sua scripserit man.certe ad hoc d3 cōpelli re9
9 fm.Guil.facit in auf.de test.in.§.r l3.¶ †Ter
tio q̄ro vtrū actor teneatur edere reo,ad exce-
ptionē rei fundādā.r videf ꝙ nō,q2 prima editio
respicit probationē decisiuā cāe,s3 certum est ꝙ
in medio pariter fauemus actori r reo,vt no.ex
tra de testi.spo.c.cū ad sedē.r probatur in.l.perē
de.de temp.in integ.resti.Si ergo est paritas,si
cut non edif actori:ergo nec reo.ad hoc faciunt
oēs leges que dicūt equalitatē in iudicijs seruā
dā.j.de fru.r lit.expen.l.fi.¶ Tertio:q2 reus ex
cipiēdo quo ad onus probādi est actor:ergo rc.
arg.huius.l.in fi.coniuncta.l.in exceptionibus.
de probat.¶ Quarto,per regulā.ff.eo.l.j.§.edē
da,a cōtrario sensu.¶ Quinto:q2 nō tenef quis
aduersariū suū munire,vel cōtra se instruere.ff.
de lib.agno.l.j.post prin¶ Sexto:q2 si reus nō
recordaf de testibus qui interfuerūt pacto de nō
petēdo,vel de notario qui scripsit,nō cogif actor
sibi edere nomina testiū,vel tabellionis,l3 actor
recordaretur,vt.ff.de arb.l.non ex omnibus.ex
quibus concluditur editionē non fiendā.¶ In
contrarium probatur.primo,per legem nostrā,
que intellecta in instrumentis,est casus questio
nis.¶ Secundo probatur per.l.non est nouū.r
l.iustum.s.eod.r si tu dicis aliud in rationibus:
aliud in instrumentis.Respōdeo.responsio non
pcedit in proprijs rationibus,sicut ergo ratio-
nes,proprie eduntur ab actore,ita r instrumen-
ta.Tertio probatur:quia iudex non debet pati
illicitas extorsiones,imo ex officio potest supple
re,vt.j.de transac.l.vbi pactum.¶ Quarto pro

a ☞ Edere instru-
mēta.Adde quod
notaui in apostoli.
ad istum in.l.j.nu.
iij.in apo.in versi.
ad reputationē p
bādā.s.e.Celsus.

b ☞ Instrumenta.
Adde qd notaui
in apo.ad Jac.re-
buf.in.l.memini-
mus.nu.viij.in x.
cōfitetur.j.qñ r q.
quar.pars debe.li.
x.r oino do.men3
Jaso.may.in psu.
feud.col.xvij.ver.
an aūt rex,vel prin
ceps.r istū in.l.ij.
col.ij.ver.s3 nūqd
dñs feudi.j.qño r
qū iudex.Celsus.

c ☞ Coadiuuandā.
Adde Bart.in.l.
cū cōcubinā.§.qui
ita.r in.l.ex pdijs.
§.pe.ff.de lega.ij.r
Barto.sozi.in suo
tra.fallē.reg.cxij.
fallen.ij.Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fbatur:quia fauorabilior est causa defensionis q̄ impugnationis:vt.ff.de verb.oblig.l.si seruum. §.sequitur. ¶ Quinto probatur,quia replicatio est quedam exceptio.vnde si editur ad replicandum:ergo etiam ad excipiendum:vt dicta.l.maritus.§.fi. ¶ Sexto & vltimo probatur per fine3 legis nostre a contrario sensu.nam si ad originem petitionis non fit editio:ergo a contrario sensu fit super exceptione fundanda.quid dicendum?

10 Breuiter concordo opin. ¶ † Primo premitto quod vbicunq3 editur actori,ibi & reo,secundum omnes.sed vbi non editur actori ad originem petitionis,an edatur reo ad originem exceptionis,sic distingue,aut talis exceptio nō excludit equitatē petitionis,puta:opponitur actori q sit excommunicatus:& petitur quod edat excommunicationis instrumentum quod habet penes se,& dico q non tenetur edere. Idem in qualibet exceptione criminosa:vt.l.ij.§.diuus.in fi.ff.de iure fis.aut est talis exceptio que respicit iniquitatem petitionis:& tūc refert.aut est mera defēsio,& fit editio. ita intelligo opinio.Ioā.aut non est mera defensio:sed impugnatio vel exceptio compensationis: quia excipiens dicitur petere:vt.l.amplius.rem ra.habe.& sic sumus in terminis huius litere in

11 verbo,originem petitionis. ¶ † Quarto quero, an editio instrumentorum fiat actori ad replica-

a tionem[a] fundandam.videtur q non:quia replicatio & actio eiusdem sunt nature.ff.de pecu.leg. l.quesitum.j.de except.l.licet.&.l.si pactum.cu3 ergo super actione fundanda non edatur:ergo nec super replicatione.Secundo hoc probatur: quia actor debet venire instructus ad agendum & replicandum,si oportet.ff.de regulis iur.l.qui in alterius.§.j.nec tenetur reus actori ministrare probationem:quia officium rei est se defendere, non impugnare:vt institutio.de exceptio.& insti. de repli.in prin. ¶ Tertio hoc probat:quia reus qui opposuit exceptionem,edendo super replicatione,cogeretur esse sibi ipsi contrarius:sed nemo cogitur esse contrarius sibi ipsi,imo potest ratione vitande contrarietatis conditionaliter loqui:vt not. Dy.in.c.nullus pluribus.de regul. iur.lib.vj. ¶ Quarto hoc probatur:quia nemo cogitur de periurio suo docere:sed cum reus excipiendo excipiat sub iuramēto calūnie,si postea cogeretur edere aduersario,cogeretur docere de proprio periurio.sed istud est contra tex.ff.de iureiuran.l.nam & postea.&.l.alias.& quod ibi not. ¶ Quinto probatur per regulam que est in.d.§. edēda.nam regula que est ad certos casus limitata in alijs casibus intelligitur disponere totum oppositum.arg.j.de procur.l.maritus.&.ff.de in di.l.cū pretor.&.ff.de testib.l.ex eo. ¶ Sexto probatur:quia iste est actor originarius:vnde inspecta origine,in qua non fauetur sibi,vt hac.l.in fine,nō debet sibi faueri super eo per qd deuenitur ad prohibitum.arg.ff.de sponsa.l.oratio.&.ff.de mino.l.iij.§.minorem.cum si. ¶ In cōtrarium.§. q edititio fiat ad replicationem fundādam.qd sic probatur:replicatio est exceptio exceptionis.s3 super exceptiōe fit editio:ergo & super replicatione,nec est mirandum:quia excipiens aperit hāc viam opponendo exceptionem calūniosam,quā iudex non debet pati opponi.licet enim simplex negatio non sit prohibita:tamen calumniosa exceptio est prohibita:& ideo ad inuestigandā fidē veritatis iudex debet conari.Hec est enim ratio editionum:vt.l.ij.in fin.&.l.non est nouum.s.eo. ¶ Secundo hoc probatur.cuicunq3 competit ratio statuti,cōpetit statutum:vt.ff.de pac.l.qd dictum.& no.ff.de acqui.pos.l.si is qui animo.S3 ratio est illuminatio veritatis.que semper debet esse in pectore iudicis:ergo ad illuminationem veri editio debet fieri.vnde dicit decretum:iudicantem oportet cuncta rimari:& lex dicit q vbicunq3 equitas mouet iudicem,potest interrogare & inquirere veritatē.ff.de interroga.act.l.vbicunq3.& decretalis dicit q iudex ex officio suppleat pro inquirenda veritate:vt extra de fid.instru.c.cum Ioā.heremita.Item hoc probatur per.d.l.maritus.§.fin.ad l.fal.vbi dicitur si legatarius petit legatum,& heres petit bona,siue dicit bona non sufficere,& legatarius replicando dicit q appareant instrumēta,ex quibus apparet bona sufficere,q ista instrumenta sunt per exceptionem producēda. ¶ Quarto probatur a contrario sensu huius legis, q cum hic dicat q non fiat editio ad originem petitionis:ergo a contrario sensu ad ortam petitionem fit editio. ¶ Et quinto hoc probatur:quia actor habet pro se originariam presumptionem.& q̄q̄ fit elisa per exceptionem,remanent eius reliquie,vnde ratione presumptionis transferūt in reum onus editionis,secundum guil. ¶ Vltimo hoc probatur:quia si ad excludendam negationem fit instrumentum de nouo,ergo multo fortius editur antiquum instrumentum iam factum.nam facere instrumentum,est edere instrumentum,qd tunc fit.editur enim verbo,dū partes consentiunt in instrumento,vt.j.de fid.instrumen.l.plures apochis. Sol.concordando opi.dico q vbi non fit editio reo ad exceptionem,vt quia non respicit iustitiam petitionis,sed habilitatem,vel inhabilitatē petentis,vel irrationale odium contra naturalem equitatem,ibi nec actori editur ad replicandum.Sed vbi fit editio ad excipiendum,ibi & ad replicandum:quia excipiens prouocat actorem ad replicandum,sicut ac-

12 tor reum ad excipiendū.& ita concorda opi. ¶ † Quinto in hac lege queruntur exempla,quomodo potest esse q quis habeat instrumentum qd sit suum proprium,& pertineat ad aduersarium. Respondeo.hoc potest esse:quia vt tabellio confecit instrumentum,vel vt argentarius:nam protocollum est tabellionis proprietate,sed partis quam concernit est vtilitate.de hoc non est dubium,nec est opinio aliqua:quia debet edi ei cuius interest cum die & consule,vt.ff.eo.l.argentarius.in princip.recepta tamen competenti mercede,vt ibi not.& per Innocē.in.c.j.extra,de simo.

13 ¶ † Secundo potest esse q aliquis successit tabellioni vniuersaliter.vel

b in ipsis protocollis.Nam tabellio potest protocolla sua legare[b],& fidem persone committere,vt.ff.eo.l.quedam.§.is autem.& isti similiter compelluntur edere recepta,competenti mercede accepta.& que sit cōpetēs, relinquitur arbitrio iudicis s̄m consuetudinem regionis. ¶ Tertio pōt esse q aliquis sua manu scripsit contra seipsum,ista scriptura est ppria: quia charta est propria,tamen s̄m vtilitatem est aliena,& edenda,vt.ff. de contrata bu.l.non putauit.§.si quis sua manu.ff.de fal.l.vxori.&.ff.de testa.tut.l.ex sententia. ¶ Quarto potest esse:quia ad eum casum deuenerunt instrumenta,vt.ff.de pac.l.labeo.&.l.post q̄.&.j.de sol.l.si debitori tuto.&.l.pecunie. ¶ Quinto potest esse qd fatuus tabellio non restituit instrumentum ei cui debebat.qd dic vt.ff.e.l.pretor.§.j. ¶ Sexto potest esse q tabellio non restituit propria temeritate,sed temeritate iudicis precipientis:puta procōsulis notariorum. ¶ Septimo potest esse: quia instrumentum fuit furto subtractum,& sibi traditum.ff.de eden.l. argentarius.§.cū autem. ¶ Octauo potest esse quod aduersarius meus de me confidens commodauit,vel ostendit mihi instrumentum suū,qd postea reddere nolo,tamen vbicunq3 instrumentum peruenit cum vitio a principio, vel nascitur vitium postea:non est materia legis nostre,sed pertinet ad alium tractatum,vt.j.de fal.l.eum. ¶ Nono potest esse q instrumentum erat obligatoriū hincinde,& vnus recollegit,alter vero nullo modo habet instrumentum,est enim pro prium eius qui redemit ipsum,vt no.Inno.de proba.c.j. ¶ His sic dictis,lect.mea aliter se habet in hac.l.nam diuiditur in tres partes. ¶ In prima parte ponit questionem & rationem querendi.secundo ponit quandam distinctionem in rationibus proprijs eius a quo petit edi.tertio ponit quoddam dictum in instrumentis.qd venit ad predicta per modum rationis,secunda ibi qd multum.tertia ibi,quando.intētio huius legis est saluare leges,que videntur adinuicem contrariari.& hec est prima pars huius legis in nube.secundo dicit hec lex q rationes proprie aduersarij edunt reo ad excep.vt in ver.qd multum.ibi,quod vtiq3.s3 rationes ppie rei non eduntur actori ad intentionem fundandam,vt in versi.an vero,hoc probatur per tacitam similitudinem propriarum rationum & instrumētorum:cū instrumēta nō edantur actori ad originē petitionis fundandā.& hoc dicit. & sic hāc.l.intelligo.& non est aliquod verbum superuacuū,nec impropie

14 dictum. ¶ † Vltimo circa materiam editionis instrumentorum distinguendo sic conclude,aut peto instrumentum ad me pertinēs iure dnij.& ista non est editio,sed exhibitio:quia ipsum originale relinquitur petitori: vt.ff.ad exhiben.l.iij.§.interdum,& hoc si instrumētum est solius petentis.s3 si est commune:tūc refert:aut est commune cū reo,aut cū tertio.primo casu loquit.s.e.l.pcurator.secundo casu d3 exhibere petēti,& dimitti sibi:quia non pōt pro parte explicari restitutio indiuisibilis instrumēti,& satis est cōsultū restituēti iudicis mādato.ar.ff.de sol.l.si stipulatus.§.si lancē. Aut nō est ibi totale dnīū,nec cōicatio dnij:& tunc aut ibi interuenit spoliatio,vel furtiuitas instrumenti,& d3 reddi petenti:vt.ff.de fur.l. qui tabulis.&.l.quidā tabularum.Idē si interueniat interuersio possessionis,vt quia cōmodatarius instrumēti nō vult ipsum instrm̄ reddere,imo si hoc faciat,vt veritas nō appareat,tenet crimine falsi, vt no.ff.de fal.l. Paulus.& no.in.l.si quis affirmauerit.ff.de dolo.Aut non est ibi furtiuitas,vel improba detētio,s3 solius petitoris versat interesse:& tūc refert, aut petit editio ab eo qui tenet ex publico officio,& d3 fieri,vt.l.argentarius.in prin.aut nō tenet ex publico officio:& tunc aut h3 orginale,& compellit tanquā possessor,vt.l.quedā.§.is autē.&.l.pretor.§.s3 & si seruus.ff. eo.aut

a ☞ Ad replicationem. Adde qd notaui in apostil.ad istum in.l.j.nu.iij. in ver.ad replicationem fundandam. s.e.& Bart.sozi.in suo trac.fallē.reg. cxij.fallen.iij.Cel.

b ☞ Protocolla sua legare ded A. Paul.de cas.in.l. quedā.§.nihil.ff.e. & Spe.inti.de instru.edi.§.ostenso. vers.quid si aliqs. Cellus.

eo.aut non habet originale.i.protocollũ.ʒ hʒ instrumentũ publicũ inde
sumptũ manu eiusdẽ tabellionis vel alteri⁹ cũ authoritate iudicis:tunc
nõ cogit̃ edere ad petitionẽ fundãdam,sed ad exceptionẽ,vel replicatio-
15 nẽ.dic vt.s̃.dixi. ¶ † Unũ tñ dicit hic Jac.but.in lec.qd̃ est not.dignum
qd̃ si notarius perdidit originale.i.natiuũ instrumenti.põt petere a pos-
sessore instrumẽti ꝙ edat sibi notario cũ die ⁊ cõsule,vt notarius edat al
teri,vt.ff.eo.l.si qs ex argẽtarijs.§.pe.qd̃ tene mẽti:qꝛ sepe cõtingit ꝙ no
tarij restitutis instrumentis perdũt ꝓtocolla.sicut est sepe in ciuitatib⁹,
qñ notarij expellunt̃,⁊ ꝓtocolla comburunt̃,vel cõburit̃ armariũ publi-
cum,tñ apparent quedã condemnationes inde sumpte:nã illis legitime
sumptis tanꝙ̃ ꝓtocollo est standũ,⁊ habent̃ pro protocollo,ex quo ma-
16 trix scriptura nõ apparet. ¶ † Extra querit̃ hic de editiõe personarum.
pone,peto ꝙ iudex cõmittat nũtio citationẽ meorũ testiũ,dicit aduersari⁹
meus,ede nomina testiũ,qꝛ forte sunt aliqui cõtra quos volo opponere
in personam,ne recipiant̃ ad iuramenta. Ego rñdeo,si ederẽ,tu suborna-
res testes:⁊ ideo nolo edere. querit̃ quid iuris,vtrum aduersario meo te-
near dicere nomina testiũ quib⁹ volo vti.⁊ videt̃ qd̃ sic:qꝛ vsur⁹sum.⁊ te
stes cõtinent̃ appellatione instrumẽtorũ.l.in exercẽdis.C.de fi.instr.ha-
bem⁹ gl.ord.in.l.j.§.editiões.in fi.magne gl.ff.e.vbi dicit ꝙ gl.nomina
testiũ instrumẽti sunt edẽda,sicut nomẽ tabellionis,q habet̃ ꝑ teste.sed
Gui.de cug.in.l.edita.dicit ꝙ si est suspicio subornationis,nõ debẽt edi
nomina testiũ:qꝛ qñ timetur de subornatiõe,nõ dʒ fieri editio.vt in.d.§.
editiões.⁊ istud est not.dignum. ¶ Hinc est qd̃ statuta terrarũ cõiter dis
ponũt ꝙ in cã criminali nomina testiũ sint secreta,vsqꝫ ad iuramẽta eo-
rum,⁊ sunt bona statuta propter metũ subornationis,⁊ not.q non tenet
secretũ,punit̃ falsi crimine,vt.ff.de penis.l.si qs aliquid.§.si qs instrumẽ
17 tum. ¶ † Extra querit̃ de quibusdã vtilib⁹ questionibus. Et primo que-
ritur an notari⁹ a quo petit̃ edi instrumentũ,possit opponere petẽti:non
interest tua,qꝛ instrumẽtũ est nullũ,vel qꝛ satisfactũ,vel qꝛ ꝑscriptũ.⁊ vi-
det̃ ꝙ,nõ vt no.ff.de tab.exhi.l.j.§.hoc interdictũ. Cõtrariũ videt̃ ten-
re Bar.in.l.fi.eo.tit. ¶ Tu dic ꝙ notari⁹ nõ põt opponere exceptionem
de iure partis,⁊ excipere de iure tertij,põt tñ implorare q⁹ pars que sua
editione lederet̃,citet̃:⁊ tunc pars cõparens poterit opponere huiusmo
di exceptiones.arg.j.de cõdi.sine causa.l.dissolute.sed si notari⁹ fundet
exceptionẽ,nõ ex ipso negotio,sed ex ipso rogitu,dicẽs non teneor edere:
qꝛ nõ fui rogat⁹ in fauorẽ tuũ,talis exceptio ob.ita intelligit̃ qd̃ no.in.l.
18 ꝑtor.§.j.ff.eo. ¶ † Scd̃o querit̃:fili⁹ ꝑterit⁹,vel exheredat⁹ petit copiam
testamẽti.dicit tabellio ego nõ fui rogat⁹ pro te,sed cõtra te,⁊ sic oppo-
nit exceptionẽ ex ipso rogitu,querit̃ vtrũ cogat̃ edere. Rñ.sic:qꝛ interest
petẽtis,vt.ff.ad exhi.l.iij.§.interdũ.vnde do regulã,ꝙ vbicunqꝫ petens
põt instrumẽtũ rescindere,ibi dʒ sibi edi:qꝛ ex quo est sibi concessum prin
cipale ipsum rescindere:ergo est sibi cõcessum id per qd̃ ad hoc peruenit̃.
Istud aũt preambulũ est editio instrumẽti. Ex hoc apparet qd̃ si vendi-
a tor vult[a] dicere instrumentũ simulatũ,vel in faudẽ vsurarũ confectũ,ꝙ
notarius debet sibi edere instrumentũ. Itẽ ⁊ si alicui fit protestatio,licet
notarius roget̃ a solo ꝓtestãte,vt not.in aut.de tabel.§.nos autẽ.tñ dʒ
edi copia protestationis,vt.j.de anna.exce.l.vt perfecti⁹.⁊.s̃.de episco.
19 audiẽ.l.si preses. ¶ † Tertio querit̃.pone ꝙ notari⁹ edidit instrumentũ
defectiuũ,vt qꝛ nõ posuit indictionem,vel errore omisit quedã capitula
petitur ab eo ꝙ denuo edat perfecte.querit̃ an denuo teneatur edere.⁊
videt̃ qd̃ nõ:qꝛ imputet sibi qd̃ recepit defectiuũ instrumentũ.ar.ff.mã.
l.inter cãs.§.abesse.⁊.ff.de fideius.l.qui satisdare.cõtrariũ est verũ:qꝛ nõ
est liberatus ꝑ editionẽ imperfectã,cũ nõ satisfecerit parti super ipsa edi
tione,argu.ff.qui satis.cog.l.quoties.ff.e.l.vbi.ff.cõmo.l.iij.§.si reddita.
dico tñ ꝙ si notari⁹ reddit imperfectũ,debet sibi restitui illud imperfe-
ctum,ne posset aliquid impingi notario,quasi ex incõpatibilitate instru-
mentorũ.hoc probo ꝑ simile.ff.de solu.l.si cũ aurũ.⁊.ff.de pig.act.l.elegã
ter.§.q reprobos. ¶ Quarto querit̃,qd si instrumentũ est in sua figura
perfectũ,sed re vera est erroneũ,vel in facti serie,vel in eo qd̃ nõ est pars
facti,lʒ sit pars instrumẽti,puta in die ⁊ consule,vel in testiuʒ nomine,vt
not.ff.eo.l.j.§.editiones.nunqd amodo iste notari⁹ poterit edere ſm te-
norẽ veritatis,⁊ recuperare instrumentũ qd̃ erronee tradidit:dicũt doct.
ꝙ postꝙ̃ notari⁹ edidit instrumentũ in solẽni forma,siue figura,lʒ cõti-
b neat errorẽ velatũ:nõ põt corrigere ꝓpria authoritate[b],sed soluʒ iudicis
mãdato.ita tʒ Gull.de cu.⁊ Cy.in.l.imperator.ff.de sta.ho. Idez etiã tʒ
Spec.⁊ etiã Jac.de bel.in cor.aut.de equa.do.in prin. Sed istud non vi
detur verũ ꝑ regulã quã tradit Inno.extra,de offi.deleg.in.c.in literis.
vbi dicit qd̃ ille cui incũbit aliquod factũ sine iurisditione,nunquã fun-
gitur officio suo,donec solẽniter ꝑfecerit.sed ita est qd̃ officiũ tabelliona
tus nõ est iurisditionale:ergo tabellio nõ est funct⁹ officio suo. Solu.di-
cas ꝙ prima pars est vera:qꝛ si sec⁹ notarius faceret,poneret se in discri-
mine falsi,vt.ff.de test.l.qui falsa vel varia.⁊ nõ crederet̃ sibi.caueat ergo
ne id faciat nisi iudicis mãdato,⁊ errore probato.dictũ ergo Inn.intelli
gitur in his in quib⁹ permittit̃ variare,nõ in teste,vel in tabellione,qui-
20 bus est interdicta variatio.⁊ sic nõ ob.dictum Inn. ¶ † Quinto quero
quis petet istũ errorẽ corrigi. Respõdeo persona cuius interest.⁊ dʒ error
plene ꝓbari,vt.ff.de lega.ij.l.cum proponeret̃.que est singularis ad hoc.
Plus dico,ꝙ etiã parte non petente ipse tabellio potest implorare offi-
cium iudicis,vt sibi reddatur instrumentum,vt possit corrigere errorem
suum:quia hoc dictat equitas naturalis.sua e-
nim interest suum errorem corrigere. argumen. a
extra de accu.c.qualiter ⁊ quãdo.el.j.ad hoc.ff.
eo.l.si quis ex argentarijs.§.pe.⁊ ita tenet Bar.
in.d.l.vlt.ff.de ta.exhiben.ꝙ tabelliõis intersit,
apparet ex eo:quia propter culpam tenetur par
ti ad interesse,vt.j.d̃ ma.cõue.l.fi.qd̃ tñ iteresse
est plene ꝓbandũ,nõ per simplex iuramentũ.vt
ꝓbatur aperte.ff.e.l.argẽtarius.§.cũ autẽ.qui
21 tex.est ad hoc singularis. ¶ † Sexto querit̃.po-
ne ꝙ petit̃ a notario instrumentũ.ipse dicit,dñe
nõ recordor ꝙ vnꝙ̃ fuerim rogat⁹.queritur qd
iuris. Rñdeo.cogitur edere sua ꝓtocolla,⁊ ba-
stardellos.⁊ si per rimationẽ scripturarũ potest
liquere,bene quidẽ.ar.c.j.de vsu.in cle.⁊.j.de re.
cre.l.fi.si aũt nõ apparet.non presumit̃ rogatus,
c nisi ꝓbetur per testes[c]:⁊ tũc oportet ꝙ secundũ
dicta testium cõficiat instrumẽtũ.nã talia dicta
publicata habẽt in hoc casu vim protocolli.ar.
22 j.de testa.l.publica.⁊.j.d̃ re iud.l.gesta. ¶ † Se-
ptimo quero.pone ꝙ notario accusato de falso b
interim sunt ablata protocolla,⁊ sequestrata,an
sequester teneat̃ edere. Rñdeo sic,vt.ff.de tab.
exhi.l.j.§.si tabul.⁊ ibi per Bar.tñ merces quã
inde recipit dʒ similiter esse in se questro.ar.in.l.
23 vlt.ff.de requi.re. ¶ † Octauo queritur,qua pe
na punitur tabellio qui nõ edit instrumẽtũ.⁊ vi
detur qd̃ falsi:qꝛ celat veritatem,vt.j.de fal.l.eũ. c
dicit Bar.ꝙ celans instrumentũ tenet̃ crimine
falsi,si oĩbus celat,ita ꝙ nemini veritas appa-
reat,hoc enim est ꝓprie supprimere instrumẽtũ.
Si aũt celat soli aduersario,ʒ in publicum aliis
exhibet,iste nõ facit vt veritas in seipsa nõ appa
reat,ʒ solum aduersario celat:⁊ ideo nõ tenetur
d pena falsi,ʒ solummõ ad interesse aduersarij[d].
que verba sunt multũ no.⁊ ponit ea Barr.ff.de
24 tabu.exhi.l.iij.§.si quis dolo. ¶ † Nono querit̃
vtrũ in redditione instrumenti debeat pars cita
e ri[e]. Rñdeo.aut est cõtrouersia an debeat reddi,
aut nulla est controuersia,nec dʒ esse:qꝛ certũ est d
ꝙ debet reddi. Primo casu dʒ pars citari.xbi
gratia.instrumẽtum est semel redditum,petitur
ꝙ iterum reddatur.istud potest nocere parti:qꝛ
duo instrumenta in actu iterabili probarent ite
rationem actus.argu.ff.de act.⁊ ob.l.lucius.de
discu.l.ne casu.lib.x.⁊.l.fina.de do.prelega.⁊ id̃ e
pars est citanda,certe ista ratio non est semper
vera:quia multa instrumenta ad inuicem con-
cordantia nõ probant nisi vnicum factum.ff.de
testa.l.vnuʒ.imo ⁊ si discordent in quantitate,si
in omnibus aliis concordant,nõ presumitur nisi
vnum factum,vt.ff.de leg.ij.l.Sempronius pro
culo,ʒ si essent diuersa facta,que apparerent ex
diuersitate loci ⁊ temporis:tunc bene probarent
plures summas,vt.ff.de proba.l.quinquaginta.
Melior ergo ratio est,ꝙ notarius nõ debet ede
re iterum,nisi casu probato. alias enim ille qui
petit quod intus habet,per calumniam petit,vt
ff.eo.l.si quis ex argentarijs.§.fi.cum.l.seq.cum
ergo hic debeat interuenire probatio,debet ci-
tari ille,qui potest ledi. ¶ Secundo casu quan-
do certum est ꝙ debeat reddi,non requiritur ci-
tatio alicuius:quia iste est actus extraiudicia-
rius in quo debitum soluitur.debet enim tabel-
lio edere,⁊ hoc est quod soluit edendo,in hoc
non est aliquis citandus,facit quod no.in simili
25 ff.de bo.poss.l.iij.§.si causa cognita. ¶ † Deci-
mo ⁊ vltimo queritur,qualiter ꝓbetur amissio
f instrumenti[f]. Respondeo,si est honesta persona
⁊ allegat verisimilia,vt quia domus sua fuit cõ
busta,credatur iuramento,⁊ hoc sibi prodest,⁊
nemini nocet.ad hoc.ff.de bon.authorit.iudi.
possid.l.final.ff.ad exhiben.l.thesaurus.ff.de re
mili.l.non omnes.§.a barbaris.⁊.j.de fi.instru-
men.l.fina.credo tamen quod iudex mandabit
sibi quod nunquam vtatur illo instrumento,ꝙ
se asserit perdidisse argumẽ.ff.de interro.actio.
l.non alienum.⁊ quod not.per Innocent.in si-
mili extra de fide instru.c.g.perpetuus.Bad.

¶ Quod si venditor vult ⁊c. No.ꝙ si venditor vult dicere instrumẽtum in fraudem vsurarum factuʒ,debet sibi edi instrumentuʒ.⁊ no.bene pro limitatiõe eius ꝙ dixit Bar.i.l.post contractũ.ff.de dona.at quis non poterit dicere contractum simulatũ,qñ ipse contradixit:qꝛ nõ procedit in contractu vsurario,⁊ ita ꝑdie dicebã in.q.facti.An.bar.

☞ Propria authoritate. Adde Bar.omnino in.l.imperator.ꝑ istũ alle.⁊ ibi omnino Alexã.ff.de statu ho.Celsus.

☞ Nisi probetur per testes. Et tũc tenet̃ de falso,maxime si a pauco tẽpore fuit rogatus.vt no.Jo.an.in addi.ad Spec.in tit.de instru.ed.§.instrumentum.circa prin.⁊ Lu.ro.sin.suis in x.notari⁹.Celsus.

☞ Ad iteresse aduersarij. Addõ bar.⁊ Alex.in.l.argentarius.§.cum aũt ⁊ ibi oĩno Paul.de ca.ff.e.Celsus.

☞ Pars citari. Adde Bart.plene in.l.fi.ff.d̃ tab.exhi.⁊ Cy.in.l.nã ita diu⁹.ff.d̃ ado.⁊ de questi.l.diu⁹ ver.q̃rit.vid̃ istud in add.ad Spe.in tit.de instr.edi.x.an notari⁹.⁊ Bar.in.l.fi.ff.de bo.autho.iud.pos.Cel.

☞ Amissio instrumẽti. Adde An.⁊ Pau.de ca.in.l.publicati.j.d̃ test.Bar.l.l.huiusmodi.§.si ita.ff.de le.j.Alex.oĩo in.l.ij.§.diuus.col.fi.x.vl.no.dictũ.de iure fisci.vbi dicit regri ꝓbatiões legitimas,saluis duabus limitatiõib⁹.q̃s ponit post istũ in.l.dissolute.x.ẽ ergo.j.d̃ cõd.ex lege.⁊ dixi plene in add.ad Lanfrã.d̃ ori.in.c.qm̃ cõtra falsaʒ.§.statuim⁹.x.instrumentorũ production

¶ De in ius vocando. Rubrica.

¶ Libelli datio, an sit de processu.

2 Judicium an possit incipere a presentia partis sine citatione.

¶ Continua rubricam vt gl. ꝯinuat, z no. ex gl. ꝙ omne iudiciu3 incipit a citatione: z ideo dicit Jnn. ꝙ in prima citatiõe nõ requiraꝫ aliqua cau se cognitio. nam cũ ipsa sit initiũ3 principiũ co/

1 gnitionis: nõ ꝯ3 aliud ante se, ꝙ3 Jnno. ¶ Quae rit hic Bar. an datio libelli sit de processu. gl. no/ stra videt innuere ꝙ nõ, nã cum primo offeratur libellus iudici, z subsequẽter pars citeturr: si iudi cium incipit a citatione: ergo nõ incipit a libelli productione preambula. Et sic libelli oblatio est quoddam preparatoriũ initiandi iudicium: non aũt proprie est principiũ litis. Ad idez facit: qz li bellus potest offerri die feriata, tũ ea die nõ põt inchoari iudiciũ. ff. de adulte. l. miles. ſ. segagin/ ta. Similiter libellus appellationis offert die fe riata: vt. ſ. de fer. l. ſ. tñ ea die nõ potest pars cita ri: vt no. ꝛv. q. iiij. c. placita secularia. ad idẽ facit qõ le. z no. ſ. de rẽp. app. l. ſi. ſ. illud. ¶ Hoc ꝯ3 Bar. hic, ꝙ ante primã citationem nõ dicatur proces/ sus inchoatus. Jn contrarium facit: qꝺuctio libelli est de actis: ergo de processu: vt extra de p ba. c. qſi cõtra falsa3. z. l. ij. ſ. vt lit. pẽ. z ideo dici tur inde qui recepit libellũ, iurisditione sua vti: z perpetuatur eius iurisdictio, ſm canonistas quantũ ad iudicẽ libelli recepti o est de processu. S3 quo ad partem nõ est de ꝓcessu. Sed postꝙ pars est citata. Et ideo ante citationẽ semp est li citũ ei qui obtulit libellũ, recipere libellum suu3. ad hoc. ff. de fur. l. semptonia libellos. z vide qõ no. Jac. de are. ff. de adult. l. denuntiasse. in prin.

¶ † Scõo querit hic Bar. verum iudiciũ possit incipere a partis ꝓsentia sine citatiõe, verbi gra tia, offertur libellus iudici z parti presenti. z dicit ꝙ sic alle. guil. de cug. in. l. i. ff. e. ego allego tibi glo. ord. in. d. l. ſi. ſ. illud, nã respectu presentis p ris ibi tunc inchoatur iudiciu3: ſ3 respectu absen tis nõ inchoatur nisi per citationem. Ad idez fa cit qõ no. Jo. an. in. l. vlt. de elec. lib. vj. in nouel.

¶ Lex prima.

Sicut bõis. ¶ Re uerentia ꝙ debet marito, debet vxori. h. d. vel sic. Etiam penalis consti tutio ratione viri porrigitur ad vxorẽ. h. d. ¶ Querit glo. quare honor vxoris nõ ascendit ad virum, z honor viri descendit ad vxores. Rñ. qz vxores nobilitantur par maritos, sed non ecõuerso mariti per vxores, vt. l. mulieres. de dignit. li. xij. z. C. de incol. l. mulie res. ¶ No. ꝙ qui facit honorẽ vxori, facit honorem viro. z qui facit iniuriã vxori, facit iniuriam viro. vt infra. de iniur. ſ. paricur. secundum gl. etc.

¶ † Jus patronatus liberti transit etiam ad extraneum heredem quo ad quid, aliud in iure patronatus ecclesie, z nu. 2. de pena.

Ecclesia qñ cõponit de delictis nõ intelligit ponere de penis z iuribus singulariũ personaru3.

4 Statuta que excludunt feminas, z admittũt masculos, an dicantur odiosa, vel favorabilia.

5 Statutum si excludat feminam idem in nepote ex filio premortuo.

¶ Lex secunda.

Venia edicti. ¶ Ad quẽ cunq; trãs/ itus patronatus, transit etiam reuerẽ tia: z in delictis que naturali ratione prohibent, non excusat rusticitas. Et pena que ap plicaꝫ pti, nõ ꝯ3 principẽ remitti. h. d. ¶ † No. in ista. l. ꝙ ius patronatus liberti transit etiã ad heredẽ extraneũ quo ad quid, Puta vt non possit in ius vocari sine venia. hic adde qõ no. in. l. j. ſ. de bo. lib. ¶ Sed num quid ius patronatus ecclesie trãsit in heredem extraneũ: R. ideo sic, nisi in fundatione vel dotatione aliud sit actũ, vt no. ꝛvj. q. iij. c. cõsiderandũ.

2 vbi videas. ¶ † Scõo no. quatuor casus, nã interdum quis est certus de crimine, z de pena. Et tunc nõ est dubium ꝙ renet ad penã, quasi amator periculi, vt in aut. de non alie. ſ. qz vero. z. ff. de poſtu. l. j. ſ. bestias. z de infam. l. seruus. Jnterdum est certus de crimine, non de pena. Et idẽ qui scit se delinqre, implicite in penã cõsentit. Illud est verũ qñ pena po/

a rest procedere ab intrinseca qualitate, ſ3 qñ procedit ex qualitate extrinse ca[a], vt qꝛ quis percutit clericũ, ignorãs eũ esse clericum: tunc ist nõ incu dit in penã canonis: Si quis suadẽte. ꝛvij. q. iij. vt. ff. loc. l. ſi quis ignorãs. Interdũ quis nõ est cert[a] de crimine, nec tenebaꝫ esse certus, seu scire: z tũc excusatur, vt. ff. de decre. ab ol. fa. l. ſi. Jnterdum quis nõ est cer tus de crimine, tñ naturalis rõ est cõtra eũ: tunc imputet sibi: qz debebat cõsulere peritiores, vt hic. Si aũt naturalis rõ nõ est cõtra eũ, ſ3 ꝙ eo, z rusticus, vel mulier: tũc parcit sibi ſ tincõrneti ꝙ scit desistit, vt. ff. de ad dul. l. ſi adulterii cũ incestu. Oportet tñ ꝙ alleget errorẽ: nã nõ̃ leg alle

3 gat errorẽ ꝓ aliquo, ſ3 requirit allegatio hominis. rex. est no. in. d. l. ſi a dulterii cũ incestu. ſ. idẽ pollionl. z. ſ. fratres. ¶ † Tertio[b] no. ꝙ qñ ce

b leña cõponit de delictis, nõ intelligit cõponere de penis z iuribus singu larium personarũ, nec põt hoc licite fieri in prẽiudiciu3 singularis perso ne cui est ius quesitum. rex. est no. hic cum gl. sua ad hoc. ff. de pac. l. fina. de cõtra tabu. l. ſi post mortẽ. ſ. vlt. z ar. ſ. loca. l. ſi cũ hermes. z. ff. de ver. ob. l. qui Rome. ſ. flauius hermes. z hoc ꝯ3 hic Bar. ad idem. l. ſi nõ sor tem. ſ. libertus. ff. de condi. inde. ¶ Jn gl. que incipit, cum patribus. in fi. colligẽ qñ dispositio penalis dicat favorabilis, z qñ odiosa, Ja. de bel. in aut. de nõ ali. in. ſ. qz vero leonis. lo. ij. dicit ꝙ ꝙ3 in prohibẽdo favo verfeturr tamen vbicunq; apponit pena, dicitur dispositio odiosa. qꝺ est valde no. Dicit ipse gl. hic. z. ff. e. l. ꝯ3 si hac. ſ. ſi. ꝙ respectu eius qui obli gatur dispositio odiosa est restringenda, sed respectu eius cuius obligatio queritur, est dispõ favorabilis, z extendenda. tu dic ꝙ aut prohibitio cõsiderat qualitatem facti, aut cõsiderat qualitatem personarum. si cõsiderat siue cõcernit qualitatem facti: vbicunq; apponitur pena, est dispo sitio odiosa. z ita loquitur Jac. debel. S3 si cõcernit qualitatem persona

4 rum: tunc distingue extrema. i. personas. z ita loquitur glo. ¶ † Et per

c hoc arguitur ad aliam. q. qua queritur an statuta[c] que excludunt femi nas, z deferunt hereditates masculis, dicantur odiosa, vel favorabilia. z videtur qõ dicantur odiosa, nam irrationabilis favor dicitur odium, vt ſ. de lib. puere. l. maximum vitium. Preterea exheredatio filiorum est o dium, vt. ff. de˙ lib. z posth. l. cum quidam. de verbo, obliga. l. cum filium. Jste ergo femine que male tractãtur, per statuta dicuntur quodãmodo exheredari, vt. ff. de here. inst. l. qui volebat. Ergo apparet manifeste qꝺ statutum sit odiosum. Jn contrarium, ꝙ sit favorabile, probatur: qz est factum favore agnatorum, z causa conseruande dignitatis familiarum. ff. de vẽr. inspici. l. j. ſ. ſi seruus. Sed hoc est quid favorabile, preterea rõ legis est illa ex qua apparet an statutum sit favorabile, vel odiosum, vt ff. de condi. inde. l. qui exceptionẽ. S3 statuti ratio nõ est odium mulierũ quia vbi non essent masculi: tunc femine non excluderentur, sed est favor masculorum: ergo statutum est favorabile. Ad idem: qz statutum ꝙ tu tor non contrahat cum pupilla, dicitur favorabile, z extendendum, vt. ff. de ritu nup. l. libertũ. ſ. senatus. ergo ita est hic. ¶ Quarto z vltimo pro batur ꝙ hanc partem aperte renet Ja. de are. z Cy. in. l. j. ſ. de adul. So lu. ista gl. dirimit. q. nã ex parte succedentis est favor. Sed ex parte ma

5 tis verba late interpretantur. ¶ † Unde si statutum dicit ꝙ filius excu dat feminam, idem in nepote ex filio premortuo. de ver. ſig. l. liberorum. z de here. instit. l. luctus. S3 quia ex parte mulieris est odium. si statutum dicat ꝙ filia non succedat, succedit neptis ex filio: quia representat parẽ qui succedebat. Neptis autem ex filia non succedet: quia representat per sonam, que excludebatur. Et quia non debet plus concedi nepti, ꝙ filie quia ratio statuti hoc non patitur, vt. ſ. de bo. ma. l. ſi vxa marte. verſe. nam licet. z ita intelligo quod no. Richar. z Cy. in. l. j. que sit lon. cõsue. z ita consului etc.

¶ Lex tertia.

Qui in potestate. ¶ Hoc dicit. filius in pote state, etiam petita venia non potest agere contra patrem. Secus in emancipato. hic adde. l. Jmperator. ff. ad treb. nã si pater est debitor filij, z dilapidabat bona, consulitur filio officio iudicis misericoditer implora/

1 to. Item adde. l. vlt. ff. de pe. here. Item adde ꝙ non possunt cedi iura filio contra patrem. vr. ff. de actio. z obli. l. actiones. Jacobus Picola, huc pertinet z. l. his nulla. ff. de iudic.

¶ De pactis. Rubrica.

1 ¶ † Authentica sacramenta puberum, loquens in contractibus, habet locum in quolibet pacto.

2 Statutum si prohibet mulierem contrahere sine presentia propinquorũ, habet locum in omni conuentione, etiam ad liberandum.

¶ Cõtinua vt in gl. z dic ꝙ pactum põt considerari dupliciter. ¶ Uno modo

ſilij. ver. quero vl/ terius. extrade pẽ ba. Celsus.

a ¶ Equalitate ex trinseca ꝛc. Vide Bal. in. l. j. ff. de le gi. And. Bar.

b ¶ Tertio ꝛc. Vi de Bal. in. l. referi pta. ſ. de˙ rect. im pe. offe. z alias de diuer. ref. vide tex. z ibi doc. z ibi di gi in. c. quanto. de iureiur. dixi in. c. q̃ in ecclesiarum. de cõsti. And. Barb.

c ¶ Querit an sta tuta. Adde ꝙ isto statuto, ꝙ fit favo rabile, que dixi in cõſ. c. apud regiũ. z adde Bal. in. l. qõ vero. ff. de legi. vbi dicit tale statutu3 favorabile, z dicit ꝙ si excludit ma scerterã, videtur ex cludere filium ma scrtere, vide ibi o mnino: quꝺpulchre logt. Vide Ang. cõſ. cccxcix. Sal. in l. j. ã. de sacrol. ecc. Bal. in cõſi. inci. martinus Joãnis de florentia. posito inter cõſilia Ang. num. ꝛxvj. z vide q̃ dixi in. c. cũ tibi. ó cest. z pleniſſime i rub. de suc. ab inte sta. Bal. ꝯ3 contra. in. l. ſ3 z milites. in prin. ff. de˙ ꝓcu. tu. z l. l. quod vero. ff. de legi. ꝯ3 idem qõ hic. And. Barba. 3

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

modo pront est cõsensus: z tunc in quolibet contractu reperitur pactum: vt.ff.eo.l.j.§.cõentionis. Secũdo modo pront principaliter habet pro priam denominationez pacti. z hoc modo accipitur hic, quod est quoddam pactũ gratuitũ quoddã nõ gratuitum: vt.§.eo.l.j. quoddã est trãsactio: vt.§.tit.j. per totũ. Et generaliter dic ꝙ omne pactũ est cõtractus. etiam si ad distractus ordinetur: vt no. in.l.j. in fine mag. gl. ff. de actio. z

1 oblig. ¶ Ex hoc sequuntur due cõclusiones, Prima, ꝙ auf. sacramenta puerũ. §. si aduer. vẽdi. que loquitur in cõtractibus, habet locum in

2 quolibet pacto, vt no. in.l. iũ. de ẏnio iudi. tu. ¶ Secũda cõclusio, ꝙ si pitatura mulier phibetur cõtrahere fine p̃sentia propinquorũ, qõ intelligitur phibita omnis conuentio, etiã ad liberãdũ. Renuntiatio tñ simplex nõ intelligit phibita: qz aliud est renunciare, aliud contrahere. Jdẽ simplex consensus nõ intelligitur phibitus: qz aliud est consentire, aliud ẏhere, vt dicã. j. e.l. j. z habem⁹ rez. no. in.l. si pk. §. fi. ff. de ma. vin.

1 ¶ Fideicõmissũz relictũ inter fratres post mortez, põt remitti in vita.
2 Remittens conditionem, an videatur remittere conditionatum.
3 Factum contemplatione deficientium liberorum non reuocatur natiuitate liberorum.
4 Lex prima de pactis, an sit male situata in rubrica de pactis.
5 Remisit verbum, est aptum includere pactũ z simplicem renuntiationem. Adde nu. 6. de eodem.
7 Testator reliquit bona sua cuidam hospitali post mortem filij sui, an hospitali possit remittere in vita filij illud relictum.
8 Renuntiatio vt valeat, requirit duo residere in ipso renuntiãte.
9 Filius paciscens de legitante redendo, si non reddidit, an filius filij possit conuenti ad tradendum.
10 Stipulatio per se parit actionem sine implemento, secus in contractu innominato qui non parit actionem sin implemento.

¶ Lex prima.

Conditionis. Hoc dicit. Pactum super rncerto remittẽdo valet. h. d. rez. Nõ nuda renũciatio, nec nudus cõsensus. h. d. gl. Fm Jacob. bur. vel sic. Fideicõmissum pendens ex futuro euẽtu, potest interim per partũ remitti. h. d. Vel sic. ¶ Qui remittit spẽ dubij euentus modico accepto, nõ dicitur ledi: z quicũq; euẽtus sequaf, ratũm anet qõ gerit. hoc dicit ista lex in media. cõcor. j. ti. j. l. de fideicõmil. z de inof. test. l. si pater puelle. vide ibi no. per Pet. z Cyn. Diuiditur in duas partes: quia primo loquitur in genere vsq; ibi, cñ igit. Scõo in specie, vsq; in finẽ. Posito casu colligenota bilia. ¶ Et primo not. ꝙ fideicõmissum, inter frẽs post mortẽ relictũ, põt in vita remitti: qz ex hoc nõ insurgit iniquitas, sed eq

1 tas, qui potissime in hoc cõsistit, qõ inter fratres remouẽt vorũ captãde mortis: vt. d. l. de fideicõ. ¶ Scõo, qz si vnus tm̃ frater erat grauatus, insurgit inter fratres equalitas ex remissione grauaminis. Jstud est mul

ꝙ. pe. col. iiij. Et lex amat equalitatẽ inter fratres: vt. l. cũ pr̃. §. euictis. de iudi. l. fi. z. j. de coll. l. illud. §. ñ. Que equalitas ꝑcipue attẽdit ex forma magis ꝙ ex euẽtu. ff. ꝙ soc.⁹ l. si soc⁹ pro filia. Pretor etiã equales facit liberos: vt. ff. de ẏta. l. si post mortẽ. §. fi.. z iuris cõsultus interpretat ꝙ sub

2 z q. quar. ꝑ. debẽt. l. §. li. x. ¶ Scõo. no. ꝙ ille qui remittit cõditionẽ, vt etiã remittere ipsum additionatũ. Sicũt doc. ꝙ aliud est tollere cõdi

3 ditur dispositio pura. ¶ Tertio no. ꝙ illud qõ est factũ contẽplatione deficientiũ liberorũ, non reuocatur natiuitate liberorũ, Hoc est verũ, qñ ipsum est factũ a principio gratia vtriusq;, sicut erat in.l. nostra: qz hic loquitur in cõtractu non gratuito. Sed si esset factũ gratia solius recipiẽtis: tũc die vt. §. de reuo. do. l. si vnquã. Adde ꝙ etiã lex habet locũ in vẽ

4 fitiones, z sequar ordinem tex. non ordinem glo. ¶ Oppo. ergo primo. a tuitum: go debet dici transactio: vt. ff. de verborũ obligar. l. qui rome.

§. duo fratres. z per consequens debuit poni in titul. de transactio. non hic: vt. §. in prima constitut. §. quibus. z in. l. imperator. de in diem addictio. Sol. tria sunt. §. pactũ gratuitum, pactum nõ gratuitum, z transactio. Dico ꝙ lex nostra loquitur de pacto nõ gratuito: tamen nõ loquit de trãsactione: qz nõ erat inter positum pactũ metu litis, ẓ metu ꝺditionis: z ideo in. §. duo fratres. litera nõ ponit transactũ assertiue: sed cum nota imp: proprietatis, dicẽs quasi transactuz esset. z sic nõ obst. Unũ tamen est multũ no. ꝙ sicut in trãsactione nõ cadit rescissio, ꝑpter lesionẽ re ipsa: ita nec in ipso pacto: vt. ff. ad trebe. l. Lucius. §. fin. z hic. Preterea hic neutra pars videtur ledi, nec ledi intelligit ratiõe incertitudinis. z qz istud pactum fouet equitatẽ: ideo merito nunquã est rescindendũ, quanquã remissio esset facta vno nũmo. qõ est no. dignũ. Aduerte tamẽ: qz hic loquitur in conditione, quã non licet sperare. l. in conditionem ortis. ff. de ver. obl. l. inter stipulantẽ. §. sacram. sed in alijs cõditionibus cõsideratur esti

5 matio dubij euẽtus. ff. õ cõdi. fur. l. si seruus. z. ff. ad. l. fal. l. in quãtitate. §. magna. ¶ Scõo op. dicitur hic qõ incerta cõditio siue dispositio põt remitti. z aperte lege cauet contrariũ: qz ius cõditionale nõ potest remitti: vt. ff. de le. ij. l. si ita scriptum. §. si sub cõditione. Sol. dicit gl. duplex est remissio. Quedã est remissio per viã pacti: tũc cadit super iure cõditionali: vt hic. Quedã per viã simplicis renuntiationis: z sic nõ cadit super iure

5 cõditionali, z ita loquitur contrariũ. ¶ Ex hoc no. ꝙ verbũ remisit, quo frequẽter vtuntur tabelliones, est aptũ includere pactũ, z simplicem renũciationẽ. Et in dubio presumitur, siue accipiꝑ pacto: vt res melius valeat, vt hic. z arg. ff. de accep. l. an inutilis. imo dicit hic Jaco. bu. quod si tabellio vteretur verbo renuntiauit. super iure futuro apponendo: istud verbum intelligitur de renuntiatione per pactum: qz si non valet quod ago vt ago, ad liberandum, valet vt valere potest secundum enim: vt in. d. l. an inutilis. quod est no.

6 ¶ Sed inci enter quero, que est ratio diferentie inter renuntiationẽ z pactum. respondet glo. ꝙ pactũ habet in se consensum vtriusq; partis: ẓ renuntiatio habet in se consensum solius renuntiãtis vnde etiã merito pact⁹ nest potẽs? qz est ibi consensus eius cui ius queritur ex pacto. Sed in renuntiatione non requiritur iste consensus secundum glo. Jacobus de are. huic rationi innitens, dicit quod si renũtiatio fieret presenti z acceptanti expresse, vel tacite, qõ ita valeret renuntiatio sicut pactum: quia validatur consensu amborum. z allegat. l. tale pactũ. in prin. ff. de pact. Sed illa lex non loquitur de renuntiatione: sed in confessione: que vbi probare non potest, disponit de nouo: vt. ff. de constitu. pecu. l. quidam. sed nos hic in forma renuntiationis loquimur. Jaco. butrig. dicit quod natura renuntiationis est priuare: ideo presupponit habitum precedere. sed non est hic natura pacti, vnde pacta recipiũt diem z conditionem: vt. ff. si certum pete. l. omnis. Facit. ff. de soluto. l. sub conditiõe. Preterea addit ipse subtilior em, rationem nem dicit

7 considerandum est quod in pacto reperitur verbum presens: vt promitto. z verbum futurum: vt non petere. z ideo adaptatur ad futurum, si verba conferuntur in futurum. Sed in renuntiatione non reperitur nisi verbum presentis temporis: vt renuntio. z ideo non trahit se ad futurum. arguitẽ. de lega. ij. l. si ita scripsisset. z. ff. de verborum obligatio. l. cum stipulamur. z. l. si a colono. Sed contra ipsum facit dicta. l. tale pactum quia in distractibus non requiritur verbum de futuro: cum statim trahant secum suam executionem: sed respondeo quod in. l. tale pactum. ratione intelligitur verbum futuri temporis. quod dic vt not. in titu. de lite. ob. vbi videas. ¶ Ter

a tio[a] oppoſi. z videtur quod etiam pactum non valet: vt. ff. de acquire. ẽ. hereditate. l. qui super stitis. z. j. de captiuis. l. nec nos. Solu. lex nostra

a ¶ Tertio oppo. z videt. Pro intellectu eorũ que hic dicũtur vide Lud. ro. in cõs. inci. pro posite mihi consultationis, vbi consuluit, pater recepit emphy. pro se z filijs suis: postea filiat renũciauit patri respectu filiorũ per pactum. ꝙ tali renũciatiõe ꝑiudicauit sibi, per hanc l. z per. l. z heredi. §. filia. ff. eo. tum ẽt qz intervenit iuramentuz, allegauit l. quãuis. de pact. in. vj. Alijs dubiũ fuit. ab ortui sunt oẽs respectu quorum fuit facta renuntiatio: an filia poterit petere. videtur qõ sic. allegrex. pro eo fin. in. c. cũ. p. z. in. de renũ. facit. l. si patronus nõ aluerit. ff. debo. li. tũ etiã quia iuramentũ nõ extẽdit ad incogitata. l. si decerta. l. sub pretextu. C. de transl. iubem⁹. C. ad vel le. z qõ nor. Bal. in l. pactũ. j. õ collat. Bart. in. l. qui rome. §. duo fratres. de verb. ob. cõtra cõsuluit: quia ius est extinctum per illam renuntiationez. l. qui res suas. §. area z. ff. de solu. z quia dixi iure cõ peteret z competi turo. vide. ibi. Andreas Barba.

loquitur in iure cōfirmato per mortē testatoris. Sed in .l. qui superstitis. nō erat testamentū confirmatū: ⁊ ideo pactū erat contra bonos mores. Item in .l. nec nos. erat dubiū de morte testatoris: vnde eadē ratione nō valet pactū: q2 cōtra bonos mores. facit. ff. de dona. l. donationes in cōcubinā. §. pen. Ex hoc not. ꝙ paria sunt testatorē viuere, vel de eius morte dubitari. Utrobiqꝫ enim non est licitū pacisci, nec immiscere se rerum administrationi. quod est no. ¶ Quarto op. de. l. j. §. decretalis. de success. edic. Sol. dicit gl. ꝙ illa loquitur in renūtiatione: hic in pacto. Ista sol. videtur falsa: q2 renūciatio in iudicio habet vim pacti: vt no. in. l. j. de cura. bo. dan. Ego respōdeo, ꝙ hoc est verum, qñ renūtiatio pertinet ad naturā ⁊ necessitatē illius iudicij: vt. ff. de here. insti. l. si quis ita instituatur. nam tunc valet propter rigorē iudiciorū. secus si nō ptinet ad naturā iudicij. vt. d. §. decretalis. Preterea proprie loquendo, ibi nō est iudiciū, vt. ff. de bono. poss. l. seruus. ¶ Quinto oppo. q2 appellationi future pōt renūtiari, vt. j. de tēp. ap. l. fi. in fi. ⁊ no. j. de arbi. l. ne in arbitris. Sol. ibi renūtiatur in iudicio secundū Jac. de are. ar. j. eo. l. post quā liti. Per cōtractum ergo nō potest renunciari appellationi future, nisi per viā pacti de nō appellando, nō per viā simplicis renūtiationis. quod est menti tenendum. ¶ Sexto oppo. ꝙ per consensum iuri futuro non preiudicetur: vt. ff. quorū lega. l. j. §. qđ ait. Dicit gl. ꝙ ibi est quasi renuntiatio, nō pactum. Tu dic ꝙ est triplex consensus, scilicet licētie seu permissionis: vt ibi. Pacti seu conuentionis: vt hic. Itē est cōsensus simplicis renūtiationis. Dico ergo ꝙ prima species consensus non excludit ius querendum, etiam ex causa de preterito: vt in. §. quod ait. qui est nota. §. ad hoc. sed in secūda ⁊ tertia specie, dic vt in superioribus apparet. ¶ Septimo opp. ⁊ videtur pactū non valere: q2 est de futura successione: vt. j. eo. l. fin. Respondet gl. ꝙ nō est verum: tunc enim dicitur pactū de futura successione, quādo est pactū de successione viuentis: sed hic erat pactū de successione testatoris mortui: q2 fideicōmissaria substitutio nō est modus succedendi heredi sed testatori. Ista probātur. j. vt in poss. leg. l. cum archimedorā. ⁊. ff. de vulg. subst. l. coheredi. §. cū filie. versi. fideicōmissum. ⁊ ita declarat Jaco. butr.
7 ¶ † Ex hoc habes determinationē questionis: quidam testator post mortē filij reliquit bona cuidā hospitali. nūquid illud hospitale poterit remittere in vita filij illud relictum? Respōdeo, aut est substitutio pupillaris, ⁊ non potest remitti: quia agitur de hereditate viuentis impuberis, vt. ff. ad trebel. l. ita tamen. §. a patre. nec aliquid operatur iuramētum orphanotrophi: q2 iuramentum persone non nocet pio loco. ⁊ sic nō ob. c. ij. extra de pac. sed si esset substitutio fideicōmissaria, bene valeret pactū: nec intelligitur hospitale ledi aliquo accepto ꝓpter dubium euentum: q2 super non liquido potest pacisci nō gratis: vt not. j. de transact. l. preses. ⁊. l. de fideicōmis. ⁊ ideo si testator vult ꝙ non possit remitti, prohibeat hoc in suo testamento: ⁊ tunc nō tenebit remissio, iuxta no. hic in gl. tamen ego loquor in hospitali, ⁊ ecclesia, in quibus non est dubium quod est efficacissima prohibitio testatoris: vt in auth. de alie. ⁊ emphy. §. sanctissimos. coll. ix. ¶ Ultimo opp. ꝙ non tenet remissio: quia est contra voluntatem defuncti. Respondet gl. ꝙ nō est contra, sed preterquia defunctus non vetuit remitti. Bar. dicit quod idem si vetasset: q2 hoc est inductū fauore fideicōmissarij, vnde potest renuntiare: vt l. si quis in conscribendo. j. eo. ⁊. l. ij. vt in pos. leg. ista ratio non concludit: q2 non habet locū in dispositione prohibitoria, vt. j. ne fideius. do. dentur. l. j. ⁊. ij. ⁊. j. ad vel. auth. si qua mulier, per Cy. renuntiatio ergo que est ꝓhibita non videtur tenere: nam ius renuntiandi non residet in renūtiante.
8 ¶ † Conclude quod renuntiatio vt valeat, requirit duo residere in ipso renūtiante. s. potestatē renuntiandi, ⁊ potestatē acceptandi: ⁊ si qđ istorum deficit, nō valet renuntiatio: vt. ff. de neg. gest. l. pōpo. scribit. ⁊ adđ quod no. de acqu. her. l. is potest. ¶ Expedito generali dicto. l. per contraria. contra id quod hic in specie dicitur, vno medio opponitur. et est oppo. in prin. gl. Dicitur hic ꝙ filius Philini nō recipit sextantē. cōtra. iste sextās fuit datus ob causam: q2 iste filius non habebat liberos: ergo causa in contrariū secuta, habet locum ob causam. vnde videtur obstare ff. de condic. ob causam. l. dedi. ⁊. l. si pecuniā. ⁊. ff. de rer. permut. l. j. in fi. Solu. respōdet glo. quod non est verum quod defectus liberorum fuerit hic causa: sed magis fuit hic pro causa remissio fideicommissi, que remissio durat. ⁊ sic non est verum quod cessat causa, vnde non obstat contrarium. ¶ Aduertatis: quia ꝙ remissio duret, falsum est: quia imo fideicommissum est nullum: quia deficit cōditio fideicommissi, vnde non est opus exceptione istius remissionis. Ubicunqꝫ enim superuenit nullitas ipso iure, ibi exceptio que prius cōpetebat, non est prima exceptio: quia non presupponit actionem, tamen dico quod glo. potest saluari cum hac distinctione. Quedam est causa de preterito, vel de presenti: ⁊ tunc non habet locum cōdictio ob causam, ⁊ ita loquitur hic. Ipsa enim remissio erat causa de presenti: sed quedā est causa de futuro: tunc ista deficiēte in contractibus innominatis, habet locum condictio ob causam: ⁊ ita loquuntur contraria. Ista distinctio probatur in. l. damus. ff. de condi. indebi. ¶ Uel dic subtilius. ꝙ quandoqꝫ deficit causa contractus. Quandoqꝫ deficit causa obligationis, id est ipse contractus. Primo casu non habet locum condictio ob causam. Exemplum est hic. nam causa quare contrahebatur est causa liberorum, sed causa obligandi non erat defectus liberorum: sed erat ipsa conuentio. Licet ergo deficiat causa cōtractus. quia non deficit causa obligationis, ⁊ traditionis: non habet locū condictio ob causam. Sed vbi deficit causa obligationis: verbi gratia do vt des. iste est titulus cōtractus celebrati. Si deficit hoc extremum scilicet vt des: deficit ipse contractus. Et sic deficit cōtractus obligationis: ⁊ tunc bene habet locum cōdictio ob causam. ⁊ ita loquuntur contraria. Alibi glo. vtitur simili distinctione. ff. de cond. ob turp. cau. l. si ob turpē. ¶ Extra opp. ex euentu apparet ꝙ ille qui dedit sextantem, fuit lesus enormiter: ergo debent gesta rescindi, arg. j. de rescin. vend. l. ij. Respon. non cōsideratur euentus, sed principium contractus: sed tunc temporis lesio ista non poterat apparere: ergo contractus remanet firmus. arg. j. de vsur. l. si ea lege. que est ad hoc no.
9 ¶ † Uenio ad questionem: ⁊ quero quid si filius non tradidisset istū sextantē: vtrū filius Philini possit conueniri ad tradendum? Respondet glo. quod debet inspici forma contractus: aut enim contractus fuit sub forma remittendi, aut sub forma non petendi. Primo casu potest agi: quia remissio continet implemētum ex parte remittentis. Secundo casu non potest agi: quia si non petit hodie, potest petere cras, vnde ista nuda conuentio non petendi nunquā potest impleri perfecte, sed in contractibus innominatis ad agendum requiritur perfecta impletio. Ad hoc. j. eo. l. cum proponas. ⁊. j. tit. j. in. l. siue apud acta. Ista distinctio est subtilis: quia factum affirmatiuum, id est remittere, est factum instantaneum, ⁊ potest statim impleri. Sed factum negatiuum, id est non petere, est factum successiuum: quia non continet tempus infinitum. Et ideo non potest impleri: quia infinitum non potest impleri in tempore finito. Omnes doct. vsqꝫ hic approbant istam gl. in pacto nudo.
10 ¶ † Sed modo videamus quid in stipulatione, promisi tibi per solennem stipulationem non petere, vt tu des mihi. x. que etiā non deduximus in stipulationē. Hanc conuētionem ego nō possunt perfecte implere, ⁊ sic nūqꝫ ago ad. x. ergo erit cōtractus inutilis. Quidam dicunt quod aliud est in stipulatione, que ex se peperit actionem sine implemento. Aliud in contractu innominato, qui nō parit actionē sine implemento, vt. j. de re. permu. l. ex placito. Alij dicunt ꝙ licet pereat actio tamen obstat exceptio, si agens non implet perfecte ex parte sua, vt. ff. de act. emp. l. iulia. §. offerri. ⁊. l. qui pendente. Ego dico quod agi potest ex ista stipulatione. Quod sic probo. ad agendum ex contractu nominato sufficit impletio, quā patitur natura rei, verbi gratia. Uendo tibi vsumfructū pro. x. ad duo teneor, scilicet ad tradendum, ⁊ hoc est quid instantaneum, ⁊ ad permittendum te vti, ⁊ hoc est quid successiuum. Pone ergo quod tibi trado vsumfructum, nunquid agam ad precium? Certe sic: quia impleui quatenus naturaliter est possibile. istud probatur. ff. de vsufruct. l. iij. §. dare. ⁊. j. de vsufruct. l. corruptionem. sed in contractibus innominatis est aliud: quia sunt debiliores, ⁊ non producunt actionem nisi per viam implementi. ¶ Sed vlterius queritur, iste qui promisit non petere, vult cauere de non petendo. Nunquid ista cautio idem operatur quod impletio modi, vel conditionis? Et videtur ꝙ sic. ff. de condi. ⁊ demon. l. mutian. Contrarium determinat glo. ꝙ cautio mutiana non habet locum in contractibus. hoc probatur. ff. de verb. obl. l. ita stipulatus. Gui. de cug. in. l. dedi. de condi. ob cau. videtur tenere ꝙ habeat locū in contractibus. Ponamus vnū exemplum, promisi nouerce mee alimēta, si non nupserit. Ista vult cauere de non nubendo, ⁊ restituere si nupserit. Certe videtur ꝙ debeat admitti, alias cōtractus esset inutilis, vt. j. de indi. vid. tol. auth. cui relictū. Preterea lex videtur expressa ꝙ in contractibus habeat locū cautio, vt. ff. loca. l. insulam. §. fi. ¶ Cōmunis opi. est ꝙ sit vera gl. ⁊ pro certo continet veritatem in contractibus innominatis: sed in alijs est magis dubium. Tamen idem credo: q2 cōditio debet impleri formaliter, nisi vbi ius dispensat in implemēto conditionis. sed ius nō dispensat nisi in vltima voluntate, vt. d. l. mutiane. ergo secus in contractibus, qui non sunt ita fauorabiles. Non ob. l. insulā. q2 ibi loquitur in cautione onerati, non honorati. Non est enim dubium quod sepe reus cogitur ad cautionem, vt. ff. de iudi. l. in omnibus. de priuile. cre. l. creditores. ⁊. ff. de sta. lib. l. statuliberi rationem. ⁊ ita teneo.

1 ☞ Emptor hereditatis, an teneatur actionibus vtilibus.
2 Reus si sponte subit iudicium, fingitur bene actum fuisse.
3 Uenditor hereditatis, an liberetur ipso iure per nouationem.
4 Pactum an prosit absenti, ⁊ ignoranti.
5 Res inter alios acta non preiudicat alijs, scilicet directe, sed secus ex necessaria causa per obliquum.
6 Defensor necessarius, quot modis dicitur.
7 Tacitum pactum, de quo in hac lege, ad quas personas extendatur.

¶ Lex secunda.

Post venditionem.

Tacitū pactū pdest absenti ⁊ ignorāti. h. d. Jac. bu. Ad euidentiā premitte, ꝙ lz qs emat hereditatē nō tenet actiōibus vtilibus ⁊ directis, vel creditorib⁹ hereditarijs ex vi solius emptionis. sed si spōte suscipit iudiciū, tenet vtilib⁹ actionib⁹, ⁊ liberat heres a creditorib⁹ ope exceptiōis. h. d.
1 ¶ † Oppo. ⁊ videt ꝙ emptor hereditatis tenetur vtilibus actionibus: quod sic probo. Emendo hereditatē fit vniuersalis successor: ergo tenetur vtilib⁹ actionibus, sicut nos dicimus de fideicōmissario vniuersali: vt instit. de fideicōmis. hered. §. restituta. Sol. qñqꝫ vniuersitas deuenit ad aliquē ex dispositione contrahentium: tunc iste non tenetur vtilibus actionibus: quia non

q2 nō pōt debitor cedere.nec in aliū ius passiuū transferre nō cōsentiente creditore:vt.ff.māda.l.si mādato meo. Et ex hoc apparet ratio:qd fidei cōmissarius vniuersalis nō pōt cedere restitutionē ex trebeliano: q2 non possunt iura passiua trāsferri ad alterū ex contractu:vt.ff.de iure do.l.si mulier.§.ex ass. Interdū q̄s succedit in vniuersitate ex dispositione testatoris tūc refert,aut succedit per obliquū:⁊ tūc refert. Aut titulo vniuersali,⁊ tenet vtilib⁹ actionib⁹:vt.d.§.restituta.⁊.ff.ad trebel l.j.⁊.l.ex asse.cū simil. Aut succedit titulo singulari:q2 testator legauit mihi hereditatem sibi delat ātitulo singulari:tūc dic vt.ff.de leg.ij.l.cū fili⁹.§.Lucio.Sed interdū nō est precise cōtractus.nec precisa vltima volūtas sed est quidā actus de vtroq̄ participans:vt donatio causa mortis.Et dico q̄ non transeūt actiones passiue.⁊ adde hic.ff.de dona.l.hereditatē.Interdū deferī alicui successio ex dispositione legali:tūc sine dubio iste tenetur creditorib⁹:vt.j.ad.l.iu.de vi.l.si tutori.⁊.ff.de noua.l.quoties.§.fi.ff.sol.ma.l.si cōstāte.§.vlt.⁊.ff.mā.l.si tibi mādauero.§.is cuius bona.

2 ⁊ ita debet intelligi qd legiī ⁊ no.de iu.fis.l.iij.§.sed cū ex causa. ¶†Secundo opp.hic fuit male actū:q2 cōtra nō obligatū:vt.ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.pe.ergo nil operatur iudiciū:vt.ff.de interro.ac.l.qui ex parte.⁊.l.qui seruū. Rñdeo qd ex quo reus spōte iudiciū succepit. fingiī bene actū.simile.ff.ad exhi.l.iul.§.quātum.⁊.ff.de alie.iud.l.iij.§.fi. ¶†Ter

3 tio opp.⁊ videī q̄ venditor hereditatis sit liberatus ipso iure per nouationem:vt.ff.de solu.l.solutionē. Sol. interdū quis subiudiciuz vt simplex pcurator. Interdū animo nouādi. Interdū dubitatur. Primo casu non est dubiū,qd nō liberatur principalis. Scdo casu nō est dubium q̄ liberatur. ¶Tertio casu subdistingue:aut iudiciū qd suscipiebat intererat sua suscipere,⁊ presumitur suscepisse,vt procuret in rez suā,⁊ nō animo nouādi:vt hic. Aut nō intererat.sua:⁊ tūc eoipso q̄ in se obligationē trāsferre presumitur animo nouādi. ⁊ ita debēt intelligi leges que de hac materia loquūtur:vt.d.l.solutionē.⁊ de neg.gest.l.liberto.§.vlt.⁊.j.vbi in rē act.l.j.ff.de pet.here.l.sed ⁊ si lege.§.itē si rē distraxit. cū si

4 ¶†Quarto opp.dicitur hic q̄ pactū pdest absentib⁹,⁊ ignorātibus. Cōtra:q2 in pacto requiriī cōsensus:vt.j.de dona.l.nec ignorās.ff.de pactis.l.j.⁊ no.§.de sac.san.ecc.l.illud.cū si Sol.illud.in pacto expresso,sed in tacito nō requiriī cōsensus:vt hic s̄m Jac.but.⁊ Cy.Sed istud videī falsum:vt.ff.loc.l.qui ad certū.nā saltē presumptiuus cōsensus requiriī. Breuiter ego dico q̄ quoddā pactū est tacitū,qd venit ex cōsequentia act⁹ expressi:⁊ tūc nō requiriī cōsensus:vt hic. Istud enī pactū veniebat ex cōsequētia iudicij suscepti. Sz quoddā: est tacitū pactū,qd nō venit ex cōsequentia,nec per obliquū,sed principaliter:tunc bene requiriī

5 cōsensus presumptiuus.⁊ ita loquiī.l.qui ad certū. ¶†Quinto opp.q2

a res inter alios acta a,alij nō preiudicat:vt.j.res inter alios acta.p totū. Sol.illud est verū directe:sed ex necessaria ɔsequentia.⁊ p obliquū bene pdest:vt hic.facit.ff.de trāsa.l.⁊ post rem.§.j. vbi ista sol. ponitur in tex. ¶Sexto ⁊ vltimo opp.⁊ vr̄ q̄ iste non dicaī spōtaneus successor,siue defensor:cū ad eū ptineat litis preiudiciū. Item erat citatus nominatim:⁊ sic non erāt defensor voluntarius,sed necessarius:vt not. Inn. extra de

6 excep.c.cū inter priorē Solu. ¶†Defensor necessarius diciī duob⁹ modis. Primo modo quo ad necessitatē cōparitionis: tūc omnis citatus est necessarius defensor. ⁊ semper habeī persona sua pro persona cuius interest,si est citatus simpliciter.⁊ ita loquiī Inn.⁊ est multū no. Scdo modo diciī necessarius defensor,ois qui non pōt declinare iudiciuz.isto modo accipiēdo,qui nō pt declinare iudiciū, diciī defensor volūtarius: vt hic:nā in.l.nostra emptor in limine iudicij poterat declinare iudiciuz. dicēdo incōpetēter agis cōtra me:q2 ex narratis per te nō sum tibi obli

7 gatus. ¶†Queriī hic de isto tacito pacto,ad quas personas ⁊ causas extēdatur. Respōdeo,nō habet locū nisi in causa mota ⁊ nisi inter easdē personas:vnde in alia causa que non fuit mota: ⁊ in diuersis psonis nō cōpetit exceptio taciti pacti:vt.ff.eo.l.si vnus.§.ante oia.ratio est:q2 materia istius taciti pacti est lis mota:sicut ergo ipsa materia est determinata ad seipsum:ita tacitum pactum per eam limitatur.

¶Lex tertia.

Seruus creditoris. ¶Hoc dicit.Seruus pōt pdesse domino,sed nō ob esse in iure quesito.h.d.Opp.gl.de.l.si quis seruum.§.etiā.de pecu.Sol.gl.d.quod aut loquimur in re peculiari,aut in re dominica,si quidē in re dominica,nō preiudicat domino nisi in duobus casibus,qui sunt facti,⁊ nō iuris. Puta si delinquit: vel si se precipitat,vel occidit:vt.ff.de pecu.l.peculiū.§.si ipse.q̄ls est.l.sz si dānū. Iure aūt peculiari regula est, qd preiudicat dño quatenus est in peculio. Sz ista regula fallit quando actus est ipsi seruo interdictus a iure: vel non est aliquo modo capax illius actus. Et ad ista duo referūtur sex casus positi in.gl. Facit ad ista in ratione sui de seruitu.le.l.⁊ si maxime.⁊ de leg.ij.l.debitor.§.seruo. ¶Ulterius opp.de.l.finautez.ff.eo. Sol. ibi loquitur in iure.querendo per seruū:nam in ipso cōtractu bene potest apponi modus ⁊ conditio:nec pōt dñs acceptare cōtractū,nisi acceptet sub sua forma.⁊ ita loquiī ibi.⁊.ff.de manumis.l.Caius.sed lex nostra loquitur in iure quesito. ⁊ facit ⁊ est optima cōcordātia.ff.de ver.ob.l.qui rome.§.callimachus.⁊ scias q̄ lex ista q̄ loquitur s̄m seruo respectu domini,habet locum in monacho respectu monasterij:vt no.Inn.extra de priui.c.cum olim.⁊ adde.l.quod seruus.in prin.ff.depo.

1 ☞ Actor in reali vel personali iudicio renūtians,excluditur a processu cause.nu.7.
2 Renuntiatio instantie ad hoc vt valeat,intelligitur quod procedat renuntiatio cause,sine qua valere non potest.nu.3.
4 Ecclesia,vel minor,si renūtiat liti, an habeat beneficium restitutionis in integrū.
5 Exceptio renūtiatiōis litis,an impediat ingressum processus,⁊ ibi que sunt exceptiones impedientes processum.nu.6.
8 Actor quando renuntiat liti, an requiratur aduersarij presentia.
9 Renūtiatio litis q̄d opereī in actore ⁊ q̄d in reo
10 Renuntiatio litis an requirat causam.
11 Quid si quis renuntiat vni articulo.
12 Renuntians liti,an debeat condemnari aduersario in expensis.
13 Renuntiare an quis possit dilationi obtente.
14 Renuntiare an quis possit rescripto pro se impetrato,nu.15.
16 Tacita confessio se habet sicut renuntiatio.

¶Lex quarta.

Postquam. Ille qui renuntiat liti, nō potest postea redire ad eā. Ja.bu. vel sic ōprehēdēdo tex.⁊ glo.paruam. Qui renuntiat liti mōte,vr̄ renuntiare instantie ⁊ cāe,hoc.dicit tex.cū gl.parua. Bar.vl̄ sic. Renūtiatio litis renuntiantē excludit a pcessu cause,⁊ a iure principaliter intētato, nec hz locū penitentia.hoc.d. ¶Posito casu in nube,venio ad not.

1 ¶†Et primo no.q̄ actor in reali vel psonali iudicio renuntians,excludiī a pcessu cause. Scdo no.q̄ p hoc etiā excludiī a iure dñij, vel obligatiōis,⁊ adde qd no.j.ti.j.l.siue apud acta ¶Tertio no. q̄ postquā est in iudicio renūtiatū, nō hz locū pnia:vn̄ qui vult penitere renūtiationis,nō pt. ¶Opp.⁊ vr̄ q̄ ille q renūtiat liti,nō pptereа videī renūtiare ferēde sententie:q2 cū talis sentētia ferēda sit de futuro:ergo nō habet locū renūtiatio. Preterea pari ratione nec pcessui,quatenus ex de futuro,videī posse renūtiare. Nā verū est q̄ iuri quod de futuro est,nō pōt renūtiari:vt ff.de leg.ij.l.si ita scriptū.§. si sub cōditiōe. Sol. hic fuit renuntiatū in iudicio.⁊ sic merito valet renuntiatio iuris futuri:sed in cōtrario fuit renūtiatū extra iudiciū ⁊ ideo nō tenet renūtiatio sequendo distintionē Jac.de are.de qua dixi in.l.j.§.eo. Uel.dic q̄ hic fuit renuntiatū inter psentes:⁊ ideo obtinet vim pacti s̄m Jac.but. ista ratio est diuinatio. Et loquiī do. Jac. cōtra morē suū:q2 nō subtiliter loquiī. Et ideo tu aliter dic: nam aut futurū fundatur in iure presenti:⁊ tūc si renūtiatur iuri presenti,valet etiā in futurū.⁊ ita loquitur hic: q2 causa ⁊ actio erat de psenti Unde licet sentētia sit de futuro,vz renūtiatio: q2 excluso fundamēto cause principalis, nō pōt amodo pcedi:sed interdū futurū nō fundatur in iure presenti:sed ipsum ius principale est de futuro:tūc habet locū distinctio posita in.l.j.§.eo,si mulier distinguit gl.in alia materia:vt.ff.de iudi.l.nō q̄madmodū.⁊ si serui.vē.l. harū.⁊.l.egi. ¶Scdo oppo.l.caueī q̄ nomine litis instātia significatur.vt.j.de iud.l.properandū.in prin.⁊.j.de prescrip.lō.tēpo.l.j.Ergo qui renūtiat liti,nō renūtiat nisi soli instātie:nō aūt actioni,vel cause principali.quia renuntiatio non porrigitur ad aliud quaz ad id cui renuntiatur.argu,ff.de ser.vrb.predio.l.si domus,⁊.j.de iure delibe.l. suuz heredē.⁊.ff.de pactis.l.si vnus.§.in summa. Solu.dicit Bart.pactū seu renūtiatonem nō porrigi. ad aliam rem. Concedo. nisi illa alia res sit preambulum illius renuntiationis de necessitate:vt.l.illud.de acquirē.hered.⁊ ita est in proposito:nam de iure isto non potest renuntiari instantie,postquam lis est mota:vt.l.edicta.§.ti.ij.sed

2 si volo renuntiare ipsi cause possum. ¶† Unde ad hoc,vt valeat renūtiatio facta instātie. intelligiī qd precedat renūtiatio cause,sine qua valere nō potest secūdū Bar,⁊ ex hoc cōcludit,qua

a ☞ Res inter alios acta. Adde qd notaui in.l.duobus.in apo.in.ver.iter alios acta. sup gl.in ver.prestare.de lib.cau. Bar.in.l.si seru⁹.la.j.ff.de lega.ij. Alexā.in.c.cū fili⁹.in pnc.post eundē Bart.ff de ver.obl.⁊ Feli.plene post alios,in.c.pen.col.ij.ver.limita secundo modo.⁊ seqē.extra de re iudi.Cellus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

si verba renūciationis sunt formata super instā-
tia. Verbi gratia, dicit actor renūtio instātie. qd
videt renunciare etiā iuri principaliter intētato
q: alias nō tenet renūciatio. Et si quis dicat ita
renūcio istātie reseruato mihi iure cause. Ista re
nuntiatio nō valeret: q: instātie renūtiare nō po-
test. Iuri autē renūtiare nō vult. ar. ff. de acqui-
pos. l. si qs vi. §. differētia. secundū Bart. q̄ verba
vera non sunt. Et primo in eo qd Barto. dicit q
hoc iure nō potest renūtiari instātie: nō dicit ve-
rum. nā de consensu partiū potest soli instātie re
nuntiari: vt not. j. de prescri. lon. tem. l. j. Preter
ea sm tempora istius legis poterat actor omitte
re instantiam renuntiando. nō ob. l. edita. quam
Bar. alleg. q: illa nō loquitur in renūtiāte, sed in
3 procedēte emendādo cām, vel mutādo. ¶ † Un-
de not. tres casus. Quādoq̧ quis emēdando vel
mutando pcedere vult. z loquitur. l. edita. Quāq̧
vult renuntiare. z loquitur lex nostra. Quādoq̧
vult differre, z loquit aut. q semel. Non ob. ratio
Bart. di. l. illud. q: illa lex loquit in ordinatis ad
inuicem sub vniformi ordine, et immutabili: sed
hec renūtiatio cause z instātie nō sic se habent in
ordine: cū possit reperiri renūtiatio instantie per
se: aut ergo aduersari⁹ acceptet in forma in qua
est: z tūc valet renūtiatio solius instātie. aut non
acceptat: z tunc nō valet. Non autē trahā verba
ad significationē q̄ non includit in ipsis verbis.
Itē nō ob. q nomē litis ponatur pro instātia. er-
go zc. Quia imo dico q ponitur p instātia, z p
eius effectu, sed effectus instātie includit ipsam
causam principalē. ad hoc. j. de pcu. l. lites No-
men ergo litis nō solum includit exercitiū, qd in
stantia appellat, vt. ff. de fideius. l. grece. §. post li
tem: sed etiā includit finalē exitum cōtrouersie, z
4 totū ius renūciantis cōplectit, vt hic. ¶ † Ter-
tio opp. dicit hic q renuntianti nullo iure succur
ritur. Contra, imo si est minor, vel ecclesia succur
ritur ope restitutionis in integrū. arg. ff. de mi. z
l. et si fine. §. si. z. l. ait pretor. Sol. dicit gl. parua
cōcedo hoc. z lex nostra excludit beneficiū iuris
cōmunis z nō specialis. Ex ista gl. no q renūtia-
tio fact a p minorē vel prelatū ecclesie in judicio,
valet ipso iure. Nec rescindit: nisi ope restitutio-
nis. qd tene mēti. ¶ Quarto op. z videt q renū
tiatio litis nō tollat ius principale: vt. j. de iudi.
l. properāduz. §. si. Sol. ibi loquit in renuntiatio
ne tacita inducta p lapsum tēporis. nos loqui-
mur hic in renūtiatione expressa. Et est ratio dif
ferentie: q: meta termini nō est opposita actioni.
sed iudicio. Si eñ a lege vel homine terminus es
set statut⁹ actioni: idē operaretur lapsus termini
qd renūtiatio expressa: vt no. ff. de neg. gest. l. si e-
go. z p Dy. in. c. ratihabitioē. de regu. iur. in. vj.
z. j. qui accu. nō pos. l. si ea. z. ff. de accu. l. cū titia.
5 ¶ † Quinto extra op. nā tres sunt exceptiones
impediētes processum: vt in. c. j. de lit. cōtest. lib.
vj. inter quas nō reperitur exceptio renūciatiōis
litis. Ergo talis exceptio non impedit pcessum.
So. qd ibi dicit, hic supplet. Nec lex ponit quar
tam exceptionē impedientē pcessum. Est z quin
ta, scilicet pactū de iudice nō adeundo. vt. l. dedi
in prin. de cōdi. ob cau. Est z sexta exceptio. s. pa
cti de nō agendo. Nā z per ipsam inducit quedā
litis renūtiatio: vt dicit Inn. in. d. c. j. Aduerta-
tis. dicit alibi Inn. q ex iuramēto oriuntur due
exceptiones. s. declinatoria, z perēptoria: vt not.
Inn. extra de insti. c. cū venisset. Et ita ego dico
in sentētia, trāsactione, renūtiatiōe litis, z pacto
de nō agendo. Et ideo nō mirū si impediunt pro-
cessum: q: ex ipsis oriunt non solum exceptio per
emptoria: sed declinatoria iudicij. argum. ff. de in
ius voc. l. neq̧ impuberes. §. si. vnde non est vna
exceptio. s. peremptoria, que nō opponatur in p
pria vi: sed in vi declinatorie. Sed re vera due
sunt exceptiones, z quelibet opponitur in propria
vi, qd est subtile. ¶ Septima exceptio impediēs
processum est exceptio que fundat per viaz alle
gationis legum, vel statutoruz. Verbi gratia ad
impediendū processum allegat quoddam statu-

a ¶ Decima. Exce-
ptiōes impedien-
tes litis ingressum
melius enumeran
tur, quam per ali-
quem alium docto
rem. per. d. Ange.
de are. institu. de a
ctio. §. actionuz. in
materia emptiōis
z venditionis, ver
si. quero quando a
ctor vult agere: vbi
p nit. xlij. exceptio
nes impediētes li
tis ingressum.

tum, cuius verba non sunt clara, verum impediat processum, vel non
6 ¶ † Certe ista questio iuris z de iure nunquā reseruatur in posterum: sed
debet declarari cum opponitur, z interim impedit processum. Nam su-
per disputationibus iuris nō requiritur ordo iudiciorū, nec lit. contesta.
nec iuramentū calumnie: vt no. Inno. extra de consue. c. cū inter in fine.
¶ Octaua exceptio est, qn opponitur per viā notorij: q: non desideratur
ibi ordo iudiciorum in propositione, vel probatione exceptionis. hoc te-
net Joan. and. in. d. c. exceptionis. z in. c. j. in ver. obiectus. de lit. conte.
lib. vj. facit qd no. l. qui. cū maior. §. si patris. de bo. lib. z in. c. j. de offic.
vi. per Inn. ¶ Nona exceptio est, vbicunq̧ statutū vel constitutio dicit
nō audiantur: vt. j. ne quis vela regia. l. ij. §. de his qui ad eccl. confu. l. si
seruus. z. ff. de condi. inde. l. elegātet. §. si quis post. per Jac. bu. ¶ Deci
a maᵃ z vltima exceptio est, quādo ipsa peremptoria apparet ex narratis
per actorem. Excluditur enim quasi per confessionem propriā, que con-
fessio in quacunq̧ parte litis idem operatur: vt. j. de libe. cau. l. cum pre-
cum. Et propterea reprehendo gl. que est. ff. eo. l. si vnus. §. pactus. in gl.
in opponendo. Ubi gl. dicit quod si libellus actoris facit mentionem de
peremptoria exceptione rei, puta de metu vel pacto de nō petēdo, quod
nihilominus debet procedi in causa. Uel potes intelligere illam glos. q
dicat verum, si reus non opponat: nam potest dici quod procedit iudici-
um. Actor tamen succumbet, nisi coadiuuet petitionem per probatione
replicationis: vt. ff. de condi. ob tur. causam. l. si ob turpem. z. j. quod me
7 tus causa. l. ij. ¶ † Ultimo oppo. q habeat locū penitentia: vt. j. de reb.
credi. l. si quis iusiurandum. Illa lex potest induci pro vtraq̧ parte: ta-
men re vera magis cōcordat: quia ad ius exclusum per renuntiationem
nō est regressus: vt ibi, z. ff. de mino. l. si filius. Arte autem quā quis ex-
cludatur a iure suo peractuz suum, potest illum actum reuocare: vt in il-
la. l. j. responso. ff. de colla. bono. l. nonunquā. ¶ Uenio ad questio. z pri-
mo quero, an sit differentia quando renuntiatur liti: vtrū lis sit inchoa-
ta, vel non: vel an lis sit cōtestata, vel non. Respōdet gl. q sic: vnde intel
ligit legem nostram quando lis erat inchoata per lit. cōtest. ergo innuit
gl. quod si lis nō esset conte. q: renūciatio lit. non valet. Sed istud vide-
tur falsum: nam aut habemus respectū ad ipsum debitū principale. Et
circa illud cum semper sit de presenti: frustra queritur sit inchoata lis, vel
non. Aut habemus respectum ad sententiam, et illa semper est de futu-
ro. Aut habemus respectū ad instantiā: z tunc quatenus est de preteri-
to, potest renuntiari. Sed quo ad reliquum processum de futuro adhuc
idem: quia sublato principio iudicij, tota substantia perit: ergo distingue
an sit lis cōtest. vel nō. Non est rationabile: quia semper etiam in futurū
nocet ista lit. renuntiatio, respōdet Jac. but. q quando instantia non est
inchoata, non est lis proprie. Et ideo ille qui renuntiat liti. videtur renū
tiare ei quod non est: z si tu dicis obligatio est, respondeo sub renuntia-
tione litis, includitur renunciatio obligationis tacite. Unde si nō valet
expressum, nec valet tacitū: vt. ff. de serui. rusti. predi. l. iiij. §. q habet hau
stum. sm Jac. but. Dicit tamē ipse q communis opi. est q valeat renū
tiatio etiā ante litez cōtest. Tu dic q gl. habuit aliū intellectū, nō enim
vult dicere gl. q renuntiatio nō valeat. Sed presupposito quod valeat,
diuersum operatur post lit. cōtest. quā ante. nam post lit. cōtest. duo ope-
ratur: q: elidit actionē. z tollit instantiam: sed ante litis contestationem
bene elidit actionem. Tamē nō potest tollere instantiā, que non est. Im
pedit tamen eam de futuro moueri. Simile habemus. j. ex qnib. causis
ma. l. fi. ¶ Quedā enim sunt que non rescinduntur: sed eorum natiuitati
obstat. renūtiatio ergo lit. facta post controuersiā motā ante lit. cōte. im
pediet instantiā inchoari: nō autē resoluet qd nō est: vt. ff. de condi. z de-
9 mō. l. titio vsusfructus. ¶ † Scdo quero, an in ista renuntiatiōe requira-
tur aduersarij presentia. gl. tenet q nō. z idem tenent Inn. extra eo. c. cū
pridem. Jac. but. distinguit: aut querimus de tacita renuntiatiōe: z illa
potest fieri altero absente, z sic loquitur. l. si ea. qui accu. non pos. z. l. si eo
tempore. de remis. pig. de ing. z ma. l. diffamari. Facit. §. eo. l. ij. z. l. si cre-
ditores. j. eo. Aut loquimur de renuntiatione expressa: z tūc dic aut fuit
citatus aduersarius: z sic factus contumax, z bene potest fieri ab absen-
te: q: pro presente habetur, z iudex supplet eius absentia: vt probat in. l.
a diuo. §. sed si emptor. de re iudi. z. j. de iudi. l. properandum. §. cum au
tem. Sed vbi non est citatus, non puto quod teneat renunciatio, quic-
quid dicat glos. ita dicit Jac. Butr. Bart. dicit hoc esse verum: nisi talē
renuntiationem iudex vel notarius tanquam publica persona accepta-
uit pro absente: nam tunc valet. ar. ff. de adop. l. his verbis. z. l. non enim
aliter. z de magi. cōue. l. j. §. exigere. sm Bar. Tu dic q glo. dicit verū: nā
aliud est renuntiare, aliud contrahere, vel quasi cōtrahere: z ideo nō req
rit presentiam aduersarij: q: iste act⁹ residet in solo renuntiante. pro hoc
induco. l. Labeo. ff. de iureiuran. sed iuxta hoc pro euidētiori intellectu.
Quero tertio an in renunciatiōe lit. requiratur presentia aduersarij, siue
eius consensus. Respond. Jaco. aut queris de renunciatione instantie,
z poterat olim sine consensu aduersarij renuntiare, hodie vero non po-
test sine ipsorum consensu: vt. j. quomodo z quando iudex. authēt. quise-
mel. Aut queris de renunciatione litis, z debiti: z tunc dicit ipse ista re-
nunciatio que ad debitum debet habere vim pacti: ergo requirit con-
sensum alterius partis. Hoc fundat per rationem: dicit enim q ius de-
biti residet penes duos, scilicet penes creditorē. proprie penes debitorē
improprie: vt. ff. de pet. he. l. regulariter. Sicut ergo residet penes vtrūq̧:
ita in

ri in tollendo isto iure requiritur vtriusq; cõsensus sm theoricã Lyn. z Pet. in. l. j. §. ro aduertatis. Jaco. de ficir in allega. ¶ Veritas est ista: q renũtiatio solius instãtie requirit aduersarij cõsensũ, nõ adiolennitatem renũtiationis, sed ad effectum. vnde si fit renũtiatio absente parte, z pars ratificet sufficit. facit qõ no. in gl. j. in. o. l. j. de preseri. lon. tẽp. fz q renũtiatio fit litis cause, z tũc refert: Aut interest aduersarij q proceda tur: tũc eo pendente procedetur. Isto ergo casu necessarius est cõsensus, Aliter nõ vz renũtiatio, vt nor. ff. de rei ven. l. vtiq. ita intelligit q s no. ff. de vi z vi ar. l. cũ fundũ. §. fi. Aut nõ interest. rei q procedat: tũc nõ vi det q sua ẽdictio admittat: vt. ff. de iudi. l. destitisse. Ego dico q̃ercepto tacite paceri nunquã acquirit: si renũciationi dissentit: non tamen requiro qd eodẽ cõtextu cõsentiat: sed sufficit q̃cunq; ratificare: z approbare renũtiationẽ. ar. ff. de neg. gest. l. põpo. scribit. z. ff. de lib. leg. l. nõ so

9 lũ. §. liberationis verba. ¶ Quarto q̃ro. qd operet renũtiatio litis i actore: z qd in reo. dicit. Jac. qõ in actore operat id qõ dicit rex. In reo nõ põt aliqd operari, nisi reus haberet exceptionẽ: nã tũc reus vt renũtiare illi exceptioni, z ita sequit Bar. vnde si actor: nõ haberet intẽtionẽ fundandã, ex ista renuntiatione rei nõ cõe queretur suũ intẽtũ sm Bart. Ad hoc facit qs no. in simili. ff. de pb. l. cirta eũ. in ma. gl. Ego dico q ex renũtiatione litis inducit tacita cõfectio, qõ ille q renũtiat liti, nõ bz, vel nõ credit se ius habere: vñ si reus renũciat, p tacitã cõfessionẽ fundat intẽtio actoris. z p hoc induco. gl. ff. de adul. l. si maritus. §. si negauerint. z arg. j. de fide instr. l. si auersarius. z. j. de iudi. l. rẽ non nouã. §. fin. vnde

a dicit quedã decretalis, tanquã male ẽpcius liti cessit, vt extra de simo.

10 c. p tuas. ¶ Extra q̃rit: verũ renũtiatio litis regrit cãs. Rñdeo nõ: sufficit enim cã ꝑsumpta: nã vt dixi, ideo ꝑsumit renuntiare: q̃ credit se ius nõ habere: vt dictis. ii. z. ff. de iudi. l. destitisse. Et adde qõ habes. ff. de

11 in ius vo. l. Quis. z qõ no. insti. de act. §. itẽ migra est actio. ¶ Sedo q̃ roq; interdũ qs renũciat tot. liti. qd ergo si renuntiat vni articulo. Rñdeo idẽ in peritis respectu partis, q̃ in tota lite respectu totius. vt. d. l. iũ. de iudi. instr. Hic adde q̃ no. ff. de pac. l. pactũ inter heredẽ. ¶ Tertio q̃rit: vtrũ appellãs possit renuntiare appellationi. dicit Jnn. q̃ nõ in piu dicũ appellati, qũ appellatus detulit appellationi. ita no. Jnn. extra de reseri. c. ex parte. ¶ Querit quarto vtrũ per renũtiationes factas seor sum: q̃ hodie renũciatur ꝓbationibus actor, cras reus, sit in causa cocta sum. Rñdeo ficiq; vt dixi, nõ requirit ꝓsentia aduersarij: nec cõsensus eodẽ cõcepta, sed q̃cunq; sufficit p gl. hic adde qõ no. in. c. fi. de re. in ite

12 in nouel. lib. vj. ¶ Quinto querit: nũqd ille qui renũciat debeat cõdẽnari aduersario in expẽsis, bz uiter dic q̃ fic, sicut ille q emẽdat, vel mutat ꝺemnat: vt no. ff. ti. q. l. edicta actio. Hoc verũ: nisi cã quare renũciat de nouo supueneric. Retro vero habuit iustã cãm litigãdi: mã cũ ista renũciatio sit similis victorie aduersarij. iusta rõ excusat a sumptibus lite. iste est casus no. in. d. l. destitisse. vltimo rãso. ¶ Sexto querit. an ꝓcstatio facte in iudicio possit ꝓcstãs renũciare. dicit Jnn. q̃ nõ, q̃a ꝓcsta

13 statio nocet ꝓcstãti: vt. l. fi. p derelicto. ¶ Septimo q̃rit. an possit qs b renũciare dilationi obtẽte. Dicũt doc. q̃ põt renũciare quo ad le b non quo ad aduersariũ qui gaudet eadẽ dilatione: vt. ff. de ẽtab. l. ſpoſt mortem. §. fi. no. Cy. j. de tẽp. in inte. rest. l. perẽde. Bar. dicit ibi ẽ, qõ põt renũciare, p. l. fi. inder. ff. de mino. Tu tene primã partẽ in eo q̃ meruit dilationẽ de iure cõiſed de eo q̃ meruisse tot dilationẽ iure singulari p bñficiũ resti. in inteh. tene opi. Bar. Ratio differẽtie est: q̃ius singulare est ꝓdi tum ꝓ singulari fauore: sed de iuri cõi attẽditur equalitas in iudicijs,

14 ¶ Octauo q̃ro: nũquid põt qs renunciare rescripto ꝓ se impetrato: Breuiter aut illud rescriptũ aliqd q̃runt p qõ querit ius aliqd ꝓpter instantiã. Et nõ põt renũciare in iudiciũ aduersarij. ar. ff. eo. l. fin. Aut q̃runt loã instãtia: z tũc aut est ꝓsentatũ. z p hoc est factũ cõe vtriusq; partis, z nõ põt renũciari inuito aduersario. Aut non est ꝓsentatũ: z tũc non cogit eo vti, nec ipsum edere. imo põt renũciari: vt no. Jnn. extra de

15 resti. ſpo. c. ex questione. ¶ Deinde q̃ clude dũ dicas, qõ est quedã renũciatio p lapsum termini legalis. q̃ excu. cur. l. licite opz. §. ẽs. z. ff. ad treb. l. facta. §. si qs bonorũ. cũ si. Quedã est tacita p lapsum terminicõ uẽtionalis. ff. ẽ ver. ob. l. q rome. §. augerius. z. ff. de ẽ hẽ. emp. l. q fundũ Quedã est tacita p lapsũ termini iudicialis: sed ista nõ põt reparari: q tiũ impedimẽtũ excludit ꝓsumptionẽ tacite renũciationis: vt. d. l. cũ ri

16 tia, z ar. ff. de in inte. rest. l. ouius. ¶ Ultimo dicit q̃ ita se bz tacita cõfessio, sicut renũciatio: nã si includit cõfessio in tali actu qui etiã inter absentes fit: vt in libello, vel impositionibus: valet ista q̃fessio inter absentes: vt debet intelligi: vt dixi de iu. z fac. igno. l. error. Bal.

¶ Ex quinto.

Creditor, ¶ Eadẽ obligatio põt p ꝓte solutio ne, p parte pacto dissolui. h. d. ¶ No. ¶ Sedo nor. q̃ tũc aduocatus dicit patrociniũ ꝑstitisse, qñ ꝑsiderari. vnde eatenus pactũ operat, quatenus ex natura cause pactionis inducit. cõcor. j. §. excep. l. si ex maiore. ff. de cõdi. inde. l. fi. §. idẽ ẽſdit, ff. de solu. l. si ex pluribus. ff. de pact. l. emptor. §. Lucius. ff. de transac. l. cũ aquiliana. ff. de coniti. pe. l. vlt. ff. de initi. l. fi. z. j. eod. titu. l. si de certa.

1 ¶ Pacta contra bonos mores ita sunt nulla, sicut pacta contra ius ciuile.
2 Pactum de non petendo perimit naturalẽ obligationem, qua debitor tenebatur creditori.
3 Obligatio naturalis an tollatur per pactum de non petendo.
4 Pactum de non agendo, an tollat obligationẽ naturalem, vel elidat ciuilem.
5 Pactũ est factũ de nõ petẽdo, an sit necesse qõ ille qui agit, ex veteri ꝓtractu coniungat pactũ de petendo ad agendum: vt sic agat ex cõiũctione duorum contractuum, ꝛc.

¶ Ex textu.

Pacta que cõtra.

Pacta q̃ sunt a iure vel a bonis moribus reprobata, carent vi. ribus ipso

1 iure. h. d. ¶ No. in hac. l. duo primo. q̃ ita sunt nulla pacta que fũt cõtra bonos mores, sicut ea que sunt cõtra ius ciuile vl ꝓteroriũ. Lñ de iure

c anonico nõ repugnant esse cõtra bonos mores aliqua pacta, nisi q̃ inducũt homines ad peccandũ: licet de iure ciuili intelligatur esse contra bonos mores quedã alia pacta: vt le. z no. extra de pac. c. q̃. lib. vj. Dicit enim ius ciuile: q renũciare hereditati viuẽtis est cõtra bonos mores. ius ca nonicũ dicit q̃ iuramẽto firmat renũtiatio: vt ꝑs in. d. c. ¶ Sed ius ciuile cõsiderauit q̃ renũtiatio inducit patrẽ ad peccãdũ. f. nõ relinquẽdo filio legitimã portionẽ obtẽtu renũtiationis. Certũ est enim q̃ ꝑ tũc peccat: q nõ vtit officio pa

b tris: z ideo mirũ est qõ ius canonicũ absolute ex cludit iurãtẽ. z adde. j. de inof. testa. l. fiqñ. §. fi. z qõ not. per Bull. de cug. in. l. de his. ff. de trãs. ¶ Modo opp. z videtur q̃ pacta q̃ a iure exorbitãt, vir ib⁹ inbsistãt. vnde videt ob. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. alteri. Sol. dicit glo. hic z in. l. turisfẽ. §. ñaliter. ff. eo. aut pactũ principale est ſm legẽ. z valet penale: vt. ff. ẽ trãsa. l. pacto cõueto. intellige, nisi pactũ penale ꝓpio vitio laboret: vt. ff. de fernis ex ꝓpr. l. si vẽditor. z. l. seruus ea. Interdũ pactũ principale est ꝓter legẽ: sed pactũ penale est rite ſz legẽ cõceptũ: tũc licet nõ valeat principale: valet penale: vt. d. §. alteri. qs c sequẽs stipulatio nõ eodẽ vitio laborat. arg. ff. ẽ ver. obl. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. interdum principale est cõtra legẽ, vel rescinditur a lege: tunc non valet accessio ñ vitiato principali in totũ. vt. ff. de ẽ. obl. l. titia. z. l. stipulatio hoc modo cõcepta. z qõ no. eo. ti. l. si homo mortuus. z ar. ff. ad l. fal. l. seius z angeri⁹. ¶ Modo opponer de viribus. vriliũ pactorũ videre z opportet exa minare materiã. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. ẽ pac. Primo quãtũ an inducẽdũ. Sedo. quãtũ ad resoluẽdũ. Tertio, quantũ ad elidẽdũ. z de hiſtrib⁹ dicã hic Quarto, quãtũ ad in formandũ. z de hoc. j. eo. l. ꝑtẽs. Veniõ ad virtutẽ q̃m inducẽdo obligationẽ cõſiſtit. Et quero primo. nũquid pactũ de non. petẽdo inducat naturalẽ obligationẽ. gl. dicũ quod ſic: ꝓbatur tali ratione: sicut se habet ſtipulatio ad naturalem z ciuilem obligationem ꝓducendã, sic se habet pactum nudum ad solam naturalẽ. Sed ex stipulatione amplius nõ peti. oritur ciuilis z naturalis obligatio: vt. ff. de ver. oblig. l. eadem. §. Cato. z ff. rez rat. haberi. l. amplius. ergo ex pacto nudo oritur obligatio naturalis. Preterea istud pactum est contractus: vt. ff. de actio. z oblig. l. j. in fine magne glo. z illud quod inducitur ex cõtractu, est deducibile in obligationẽ: ergo oriſobligatio naturalis ad nõ petendum. In contrariũ, q̃ nulla oriatur obligatio, sic ꝓbat. Istud pactum est libertatis secũdũ cõmunem opi. gl. Ergo non parit obligationem: q̃ idem actus nõ ꝑs reit ꝑparere cõtrarios effectus: vt. ff. ẽ solu. l. qui hominẽ. §. vltimo. cum simi. ¶ Sedo ꝓbatur q̃ si ꝑareret naturalẽ obligationẽ: ergo pactum de non petendo posset nouari ipso, iure vel in effectu per stipulationẽ penalẽ. Sed lex dicit cõtra: vt. ff. de pac. l. rescriptũ. §. si pacto. Item eodem

a Unde dicit. Per. pro intellectu. c. p tuas. de fino. vide que ibi dixi.

b ¶ Potest renunciare quo ad se. ad de no. Laufra. de q̃stia. in. c. quoniaz cõtra falsam. §. ita tuimus. versi. dilationes, nu. 4. ver. ſz pone, z ibi notaui in apoſt. ad ipsum in ver. renuntiare. extra de probatio. Cellus.

c ¶ Contra bonos mores. adde Bar. Cy. z istum in. l. j. qui bo. cede. poſ. z Alc. olim post Bart. in. l. alia. §. eleganter. ff. ſoluma. z Barth. cep. in su otra. faltẽ. re. ecizzig. Cellus.

modo posset pscribi ꝯ pactū de nō petēdo quo cōtra obligationē prescribitur,vt.l.vltima.rem ratā hab.sed istud est falsum.ff.de excep.doli.l.pure.§.fi. ¶ Tertio hoc probaf:aut tu dicis qd istud pactū obliget naturaliter nō peteret:aut qd ratione petitionis obliget ad interesse. Primū nō videtur dicendū:q2 interim dū nō petitur,nō petere est executio promissionis:et vbi est executio,ibi nō cadit obligatio. Aut post qꝫ petif,et obligatio non petēdi est impossibilis. Et si tu dicis, obligatio subest ad interesse,istud nō videtur verū:q2 obligatio ad interesse videf requirere morā,que nō cadit in eo qui tantū naturaliter tenetur:vt.ff.si cert.pet.l.secta.§.dicebam.et de sol.l.si is cui.§.flauius.et de verb.obl.l.si pupillus. ¶ Ultimo videf hoc probari per text.expressum.ff.de iure dot.l.si pater,§.que debitorē. Solu.quedā sunt pacta que valēt in propria vi.et ex istis oritur naturalis obligatio. Quedam sunt pacta que mero iure non valent,sed timore legū valēt solum quantū ad exceptionez doli subsidiariā exceptiones pacti. Et ex istis nō orif obligatio naturalis:q2 cū nō oriaf nisi subsidiaria exceptio:ordinaria obligatio nasci nō potest:vt.ff.eod.l.rescriptū.§.fi. ¶ Rñ.ad cōtraria. Idē actus nō potest pducere contrarios effectus.concedo:sed dum dicis qꝫ obligatio et liberatio sunt apposita:hoc est distinguendū. Naz aut obligatio tendit ad resolu.obligationis:tunc sunt opposita.vnde cōdictio indebiti nō cōcurrit cū liberatione:vt.ff.de condi.inde.l.cum is.§.j. Sed vbi obligatio tēdit ad coadiuuandam liberationem:tūc nō sunt cōtraria,et simul cōcurrunt:vt hic,et.j.de trāsac.l.vbi pactū.in verbo,vinculi. Ad secūdā rationē de nouatione rñ qꝫ respectu naturalis obligationis pōt pactū nouari in effectu:vt not.in.d.§.si pacto. Ad id de prescriptione.rñ. qd vbi est sola naturalis obligatio,impossibile est prescribi:q2 vbi nō potest agi,nō currit prescriptio. Ad tertiā op.rñ,et dico qꝫ anteqꝫ petatur,est in obligatione non peti.nam respectu futuri cadit obligatio:q2 nō petere est quid successiuū:q2 nō impletur in instanti:vt no.in.l.j.s.eo. Item post petitionē succedit obligatio ad interesse,nō vi more,sed vi culpe. Vel ppter existentiā cōditionis:q2 tacite videtur interesse pmissum,si petaf:vt.ff.de ver.obli.l.stipulationes nō diuidūtur.§.celsus. Ad.§.que debitorē. rñdeo, qꝫ ille loquitur in mera liberatione:vt qñ ego dico libero te. Sed hic loquitur in pacto de non petēdo,in quo cōtinetur pmissio ex quo orif obligatio naturalis. ¶ Sed contra hoc sic op.aut illud pactū de nō petendo hz cām que in pactis cōsideratur,vbi inserif,vt.s.eo.l.creditori tuo.et tūc est vestitum vestimenti cause:ergo parit ciuilē et naturalē. Non autē solā naturalem:vt tu dicis. Aut nō hz causam:et tunc intelligif causa donationis et idē:vt.l.tale pactū.in prin.ff.eo.nā pactū donationis vestif legis auxilio,vt.j.de dona.l.si quis argentū. So.dicit Pe.qꝫ pactū ad obligandū emanās ex causa donationis,vestitū legis auxilio,nō valet:vt ex eo agatur cōdictione ex lege.sec9 in pacto ad liberandū:q2 illud pactū absqꝫ legis adminiculo pōt sortiri effectū liberationis.ar.ff.vt leg.no.ca.l.j.§.si debitori.et.ff.de eo per quē fa.erit.l.j.§.ij.vbi enim prouidētia hominis sufficit ad pducendū effectū,qui principaliter intenditur,nō supplet lex.ar.j.de pecu.l.marit9.et.l.vlt.j.de pac.cōuen. Guil.de cug.dicit in.l.iuris gētiū.§.sed cū nulla.ff.eo.qꝫ.l.si quis argentum,habet locū in obligationibus dādi:secus in obligationib9 faciēdi.et ideo nō habet locū in obligatione amplius non peti:q2 facti est fm Guil. qd nō approbo. Primo q2 est cōtra gl.or.ff.de dolo.l.si cū mihi. Secūdo:q2 obligatio ad interesse cōsistit in dādo. Tu ergo solue tertio modo, qꝫ causa de preterito non vestit pactū. Sola enī illa causa vestit pactū,que est impletio conuētio-
2 nis:vt.d.§.sed cū nulla,et.j.de re.permu.l.ex placito. ¶ † Uenio ad secūdam virtutē.dicit gl.qꝫ pactū de nō petēdo perimit naturalē obligationem qua debitor tenebatur credito,sed super hoc alij dicūt contrarium:et ideo arguo pro vtraqꝫ parte.et ostendo primo qꝫ istud pactū non tollat obligationē naturalē:et arguo sic. Pactū de nō petēdo interponif super actione:ergo nō tollit obligationē:q2 pactū nō extēditur ad aliā rē quaz ad eaz super qua interponif.vt.ff.eo.l.si vnus.§.in summa.secundo hoc sic pbatur,pactū de nō petēdo dominium nō excludit,vt.j.titu.j.l.si pro fundo.et no.in.l.siue apud acta.ergo pactū de nō petēdo debitū,non excludit debitū quo ad obligationē. Idē enim debet posse cōsensus in dominio,et in obligatiōe,vbi res est penes debitorem,vt.ff.de rei ven.l.quedam mulier.tertio hoc pbaf sic.si testator dānat heredē nō petere:nulla tollif obligatio,nisi acceptilatio interponatur postea inter heredez et debitorē,vt.ff.de lib.leg.l.liberationē,§.nunc de effectu legati.ergo idē in contractibus:q2 non est minoris roboris contractus quā vltima vo-
3 luntas. ¶ † In contrariū,qꝫ obligatio naturalis tollatur per pactuz de nō petādo:sic pbo. Naturalis obligatio psupponit equitatē:sed ista eqtas tollif per pactū contrariū. Ergo tollif obligatio naturalis.et arg.ex ratione tex.ff.de solu.l.stichū.§.naturalis.secundo hoc probaf per text.expressum.ff.de pac.l.si vn9.§.sed si stipulatus.vbi dicit text. per pactū de nō petēdo totā obligationē summoueri.tertio probo per rationez: finis obligationis est petitio:ergo destructo fine ppter pactū, destruūtur omnia que sunt ad finē:q2 finis habet se tāquam principale:sed ea qꝫ sunt ad finē,habēt se tāquam preambula,vel accessoria. Destructo ergo principali,etiā iste appēdices et preambula destruuntur. Sol.aut pactū cōsistit in propria vi:et tunc non tollit naturalem obligationē:et ideo nō parit exceptionē pacti,sed doli:vt.d.l.rescriptū.§.fi.facit qd not.ff.de lib.leg.l.non solū.§.si liberationis verba. ¶ Modo respondeo ad cōtrariū,duz dicitur istud pactū interponitur super actione et petitione, nō super obligatione.nego istā propositionem:q2 cum interponatur super eo quod ordinatur obligatio tacita,videtur interponi super ipsa obligatione.arg.ff.de acqui hered.l.illud. Itē non ob.cōtrarium de dominio:q2 aliud in dominio trāsferēdo,quā in liberatione. Ratio est:q2 liberatio non requirit titulū:sed dominij trāslatio sic:vt in.l.nunquaz.de acqui.re.do. Sed pactū de non petendo nō confert titulū:merito non perditur dominiuz. Facit ad hoc in ratione sui.ff.de iureiur.l.sed et si possessori.post prin. Nō ob.tertiū ar.de vltima volūtate:q2 dico qꝫ vltima volūtas in hoc est minoris potentie quā cōtractus,ex eo qꝫ in contractu interuenit consensus duorū in quibus radicabatur obligatio:sed in vltima volūtate nō interuenit nisi cōsensus vnius. Facit qd no.in.l.j.s.eo. Dices tu: imo interuenit cōsensus legatarij acceptantis. Respondeo,ista acceptatio nō est cōsensus ex quo pendeat essentia actus.sed acquisitio. Preterea non est simul sensus:sed ex interuallo:ergo.rc.arg.eorū que notā.ff.de act.et obl.l.cōsensu. ¶ Uenio ad tertiā virtutē.dicit gl.qꝫ pactū de nō petendo elidit ciuilē obligationem.differentia autem est inter elidere et tollere,sicut inter infirmū et mortuū.nā infirmus potest recuperare vires,sz mortuus nō:vt.ff.de sol.l.qui res.§.areā.vnde obligatio elisa potest recuperare vires per pactum de petēdo,sed extincta nō:vt.ff.eo.l.si vnus.§.pactus ne peteret.in prin.et in ver.sed si pactum cōuentū. ¶ Sed cōtra istud opponitur sic:pactū de nō petendo est oppositū super actione:ergo non elidit obligationē. Respōdeo vt supra. ¶ Secundo opponitur:pactum super nō petendo dominio nō elidit dominiū:ergo nec obligationem. Respondeo vt.s. ¶ Tertio:q2 dispositio testatoris de nō petēdo non elidit obligationē ciuilez:ergo nec pactū.rñ.vt hic. ¶ Sed hic querif,quare tollit ipso iure naturalem,et nō tollit ciuilē. Rñ.q2 ciuilis obligatio orif rōne solennitatis,seu ratione actus habētis naturale vel accidentale vestimētum.naturale vestimentū habēt cōtractus nominati. Accidētale habēt cōtractus innominati. Modo de iure est,qd in omi actu tollēdo requiritur ipso iure alius act9 retrosimilis:vt.j.de rescin.vē.l.ij.q2 ergo pactū nudū non est actus retrosimilis,cum primus actus fuerit solennis,et iste nō:merito tollitur ipso iure obligatio ciuilis:vt.ff.de accepti.l. an inutilis,et de solu.prout quisqꝫ. Preterea pactū de non petendo habet plurimum facti sed obligatio ciuilis habet plurimū iuris,vt in.d.§.pact9 ne peteret.in prin. Merito id qd minimū iuris habet, non pōt tollere ipso iure,illud qd plurimū iuris habet.ar.j.de cōdi.l.si idē.et.ff.de iure codi.l.qd per manus. Dices tu,si hoc est,quare eliditur? Rñdeo,si ciuilis nō elideretur,posset efficaciter agi. Aduerte:super hoc est alia opin.dicunt enim quidā qꝫ non eliditur ciuilis obligatio ipsa pactione,sed exceptionis ppositione. Unde antequā exceptio cū actione veniat ad conflictū,ciuilis obligatio nō elisa:qd falsum est.quedam enim sunt exceptiones,que eliduntur ab ipsarum origine,quedā que elidūtur ab ipsarū propositione. Exceptio pacti est de primis exceptionibus:q2 respicit iniquitatē petitionis. Qd autē isti dicūt de cōflictu,esset verū in exceptiōibus que nō respiciūt iniquitatē petitionis:sed aliqd beneficiū iuris. Exemplum.
2 ff.so.ma.ex diuerso.§.fi.et plene dixi in.l.j.s.de iu.et fac.ign. ¶ † Quero quid in pacto de non agēdo:vtrū tollat obligationez naturalē,vel elidat ciuilē. Breuiter dicendū est qꝫ non:q2 istud pactū non apponitur respectu obligationis:sed respectu iudicij,fm Inn.extra de lit.cōtest.c.j.§.li-
5 cet dicat obiector.lib.vj. ¶ † Modo quero vnū circa pactū de nō petendo.ponamus qꝫ est factū pactū de nō petēdo,vtruz est necesse qꝫ ille qui agit ex veteri cōtractu,cōiungat pactū de petēdo ad agēdū:vt sic agat ex coniunctiōe duorū cōtractuū. An vero omisso pacto de petēdo possit fundare libellum super veteri cōtractu tm. Rñd.qꝫ rectus modus agēdi est fundare se in veteri cōtractu:et si excipiatur de pacto de nō petēdo.replicabif de pacto de petēdo:vt isti.de repli.in prin.ita dicit hic Pe.et Cy. Nihilominus tamē si libellus formaretur hoc modo,ago ex mutuo ad decē,nō ob.pactū de nō petēdo:q2 est factū pactū de petendo.iste libellus pcederet:q2 potest actio et replicatio in eod.libello cumulari:nec erit postea opus vlterius replicare. Ista est intentio Inn.in.c.super literis.extra de rescri. Reliqua dic vt dixi in.d.§.pactus ne peteret.

1 Creditor si efficitur heres debitoris,obligatio confunditur.2.
3 Creditor heres institutus a debitore,vult prius consequi debitū,quam adeat hereditatē,an hoc petendo renuntiet hereditati.
4 Quid si adiuit hereditatem cum beneficio inuentarij.
5 Agi an debeat actio ex stipulatu,vel certi cōdictiōe in casu hui9 legis.
6 Agi an possit ex nudo pacto in casu huius legis.

¶ Lex septima.

Debitori tuo. ¶ Si creditor debitori heres extitit,obligatio confunditur:sed si possessori victo hereditatem tradidit:vt sibi et alijs creditoribus soluatur,interueniente stipulatione ex stipulatu agitur.
1 h.d. ¶ † No.primo regulā,qꝫ quando creditor est heres debitoris.cōfundif obligatio,et actio. ¶ Scdo no.qꝫ pro herede habef ille, qui finaliter vincit in pet.her.et sicut pretor mortuus nō possit facere quē directo heredē:tñ pretor vnius iudicādo pōt:vt.ff.de sta.lib.l.statuliberi a ceteris.§.quintus. ¶ Tertio no.qꝫ pōt cōcedere cōmoda victorie,et sentētie diffinitiue.de hoc.j.eo.l.cum postea.et adde quod dicam.j.titu.j.l.si diuersa.

Quarto

Quarto z vltīo no. ꝙ obligatio cōfusa quodāmodo reparaꝛ nouo pa-
cto. Certeimo: fit actio prorsus noua, nō reparatio veteris actiōis: vt pa-
ret ex tex. dum dicit, ex stipulatione. Venio ad primū not, ꝗ videꝛ quod
actio non confundaꝛ. vnde videtur obstare. ꝭ. de iure de lib. l. fi. §. z si pre-
fatā. Sol. dicit gl. aut heres legitime fecit inuentariū: z tūc nō cōfundū
tur actiones: vt in. l. contraria. Aut nō fecit inuentariū, vel minꝰ legiti-
me: z tunc confundunꝛ actiones: vt hic. ¶ Sed contra istud sic opponiꝛ.
id qđ est naturaliter impossibile, nō pōt effici possibile authoritate legis,
vel senatꝰ: vt. ff. de vsufru. a. re. l. i. z. §. ꝫ impossibile est ꝙ qs sit obligatꝰ
sibi ipsi: vt. ff. de fideius. l. Granius. z de condic. inde. l. frater a fratre. in gl.
ergo iste heres nō pōt esse obligatꝰ sibi ipsi ꝫ confecerit inuentariū. Sol.
nō est obligatꝰ heres sibi ipsi: ꝫ hereditas est obligata heredi. nā ꝫ here-
ditas nō dicaꝛ post aditā hereditatē: tñ beneficiū inuētarij facit eā cense-
ri hereditatē, z perinde est ac si esset hereditas iacēs. Et idē operabatur
olim quoad aliquos effectꝰ separatio bonorū: vt. ff. de mino. l. ait pretor.
§. fi. z. ff. de separa. l. j. Ex hoc apparet vbi resideat ista obligatio: qꝛ resi-
det in persona representata in ipsa hereditate, q̄ tenet locū persone: vt. ff.
de fideius. l. mortuo. z de solu. l. stichū aut pāphilū. in prin. Simile dubiū
mouet gl. de mino. l. deniqꝫ. §. sed verū. ¶ Scđo op. z videꝛ ꝙ etiā nō fa
cto inuētario nō cōfundaꝛ actio. vnde videꝛ obstare. ff. de fideius. l. gene-
2 raliter. z. ff. de act. em. l. nō est nouū. Sol. gl. distinguit. † Et tu tria consi
dera. s. ratione cōtrarietatis: z hoc inducit cōfusionē, quando in eadē per
sona reperiꝛ actiua z passiua obligatio. Fallit propter cōfectionē, inuēta
rij: qꝛ fingit hereditatē apprehensam, esse iacētē: vt. s. dixi. z adde qđ not.
ff. so. ma. l. si socer. in prin. z. l. q̄ dotis. Scđo cōsidero rationē principalita
tis. z dic ꝙ in eadē psona nō pōt cadere principalis obligatio, z accesso-
ria. z est ratio: qꝛ desinit esse accessoriū id qđ est principale. Istud est ve-
rum. nisi principalis obligatio esset sola naturalis: nam tunc accessoria
non ꝯfunditur: vt. ff. de fideius. l. heres debitore. §. ꝙ si hic seruus. Ra-
tio est qꝛ non est reperire hic duas esse actiones principalem z accessoriā,
sed vnam solā. s. accessoriam. Et ideo non hꝫ a quo tollaꝛ. Preterea ac-
cessoria tūc est potētior: z ideo nō tolliꝛ per obligationē principalē, que ē
minoris virtutis. Preterea do istā regulā, ꝙ vbi est accessoria, augeꝛ ef-
fectus. Verbi gratia. fideiussor dedit aliū fideiussorē, vel pignora, ꝙ tunc
confundiꝛ accessoria: ne preiudiceꝛ creditori, argu. ff. de separa. l. debitor.
in prin. Et ad id qđ dicit de pignore, adde. ꝭ. ad velle. l. ꝫ paternā. Tertio
cōsidero rationē paritatis: z tunc dico ꝙ nō fit cōfusio: qꝛ natura parium
hec est, ꝙ vnum in alterū nihil possit, alias neutrū remaneret. z ita dicit
3 tex. in. d. l. generaliter. de fideiusso. ¶ † Hic q̄ro heres institutus a debi-
tore vult prius consequi debitū, quā adeat hereditatē sui debitoris cum
nō poterat hoc ꝯsequi. Nūquid hoc petēdo renūtiat hereditati: Tex. ē
ꝙ no. ꝭ. de here. acti. l. vt debitū. Sꝫ pone ꝙ adiuit hereditatē cū bñficio
inuentarij: vult similiter debitū suū separari a certis bonis hereditarijs:
nūqd possit: dico ꝙ sic z implorabit officiū iudicis sup separatione bono
rū citatis creditoribꝰ, z legatarijs quorū interest, z hoc operaꝛ virtus in
uētarij: vt. d. §. z si prefatā. Hoc em̄ perit iure creditoris nō iure heredis.
z ideo fundat se per illud edictū de separatione bonorū, qđ est notandū.
4 ¶ † Extra op. ꝙ etiā nō facto inuētario nō cōfundanꝛ iura heredis, vñ
videmus ꝙ in resti. hereditatis retinet debitū. z in. l. falcid. illud dedu-
ducit: vt. l. si debitor. z. l. pr filiā. ad. l. fal. Breuiter rñ. ꝙ nō ꝯfundiꝛ quā-
tū ad retentionē, ꝫ quantū ad obligationē z actionē sic. Facit. ff. ad. l. fal.
l. cū emptor. Et est rō illarū legū: qꝛ bona z iura heredis nō veniūt in re-
stitutione legati z fideicōmissi: vt. ff. de vulg. substi. l. coheredi. §. cū filie.
ver. nec fideicōmisso. Vltimo circā istā particulā quero, nunqd sicut con
funduntꝛ actiones heredis, ita cōfundanꝛ actiōes fideicōmissarij vniuer
salis: Breuiter dicēdū est ꝙ sic, nisi ipse fideicōmissarꝰ fecisset inuētariū.
¶ An autē inuētariū heredis psit fideicōmissario vniuersali, dic vt per
Bar. in. l. in rōne. ff. ad l. falci. in. §. qđ vulgo. z adde qđ no. p gl. in. l. cum
5 filio. ff. de leg. j. ¶ † Venio ad vltimā partē legis dicit hic ꝙ si pactū de
soluēdo sibi z alijs creditoribꝰ nō seruaꝛ, qđ agiꝛ ex stipulatu. Cōtra ista.
stipulatio cōtinet certū: qꝛ certa erāt debita: ergo agi debet certi condi-
ctiōe nō ex stipulatu: vt in. l. certi cōdictio. ff. si cer. pe. z insti. de verb. obl.
in prin. Rñdet gl. ꝙ intelligiꝛ ex stipulatu a certi ꝯdictiōe, q̄ oriꝛ ex sti-
pulatiōe. Vñ istud ex stipulatu, nō est nomē actiōis, ꝫ nomē contractus:
z factum significat: vt. l. consilio. §. vlti. ff. de cur. fur. Ista gl. destruit tex.
z ideo vos aliter dicatis. Nā interdū dari est in solutione ipsi stipulatori:
tunc agiꝛ certi condictione: vt in cōtrarijs. Interdum dari est in solutio
ne fienda alteri nō stipulanti: tunc agiꝛ ex stipulatu: vt. ff. de verb. obli. l.
liber homo. §. decē. z ibi per Pet. interdū dari est in solutione fiēda stipu
latori, z alteri: tūc quatenus est soluendū sibi intentaꝛ certi cōdictio: z ita
intelligiꝛ gl. Sed inquātū est soluendū alteri: intentaꝛ actio ex stipula-
tu. z ita loquiꝛ tex. z ad horū intelligentiā cōsidera, qđ quādo est dādum
sibi stipulatori: tūc dari stat in ppria natura: vt. ff. de verb. ob. l. vbi autē.
§. fin. Sed quando est dandum alteri: tunc dari redigiꝛ ad naturam fieri.
Quod sic probo. istud dari non est in obligatione propter se, sed propter
interesse paciscātis: sed omnis obligatio, que fundaꝛ solum ad interesse,
redigitur ad instar facti: qꝛ in factis nisi intersit obligatio, non contrahi-
tur: ergo vbicunqꝫ hoc reperitur in dandis obligatio dari redigitur ad
naturam fieri. Propterea dicitur stipulatio incerta. z iste est intellectus
6 huius. l. z. d. §. decem. ¶ † Veniamus ad questionem. z primo premitte
quod in lege nostra interuenerunt duo actus, scꝫ actus retraditionis, et
actus stipulationis de soluendo sibi z alijs creditoribus. Quero ergo.
quid si iste secundus actus non fuit stipulatio, sed nudum pactum: nun-
quid possit agi ex eo: Respondet glo. ꝙ sic: qꝛ retraditione est vestitum.
z ideo parit actionem prescriptis verbis: vt. ꝭ. de rerū permu. l. rebus. in
hoc oēs doc. concor. cum glo. Sed videamus: qꝛ pactum nō seruatur, vi-
ctor vult agere ex sententia: nunqd possit: z videtur ꝙ non: qꝛ ex quo vi-
ctus semel tradidit possessionē victori liberatus est a sententia. Vnde
amodo in eandem obligationē non pōt incidere. Quod autem sit libera
tus probatur per id quod legi. z not. ff. de procur. l. Pomponius. §. sed z
is. vbi gl. dicit ꝙ victus in reali liberaꝛ per solā restitutionē facti hoc te-
net Pet. Ego dico ꝙ in reali sententia debemus considerare duo capi-
ta, vnum est caput declarationis dñij, vel alterius iuris realis, quātū ad
istud caput, nunquā liberaꝛ soluēs quin si redeat ad eum possessio, possit
ex hoc capite cōueniri. Istud probatur. ff. de iureiu. l. ꝫ z si possessori. §. fi.
z etiā in prin. de arbi. l. inter Statilianum. z de excep. rei iudi. l. si a te. §. si
quis fundum. Secundū caput est restitutiōis, ab isto liberaꝛ quatenus
durat restitutio. Modo ad propositū: qꝛ res erat reuersa ad victū, adhuc
durat sentētia quo ad primū caput, ex quo potest fundari intentio. Et si
excipiaꝛ de retraditione replicabiꝛ de dolo: qꝛ non seruat pactum. Hoc
verum, si retraditio fuit quo ad solam possessionē. Sed si fuit translatum
dñium, extincta fuisset realis actio, non vi solutionis, ꝫ vi translationis
7 dñij: vt. ꝭ. tit. j. l. si pro fundo. ¶ † Venio ad scđam q̄ōnē, z q̄ro scđo. pona
mus qđ non interuenit retraditio, ꝫ dimissio: qꝛ victor dixit victo, dimit-
to tibi hereditatē, hoc pacto qđ soluas mihi z alijs creditoribus: mō que
ritur vtrū ex pacto isto oriaꝛ actio prescriptis verbis. glo. sentit ꝙ nō. et
ideo dicit agendū ex sñia. z si excipiaꝛ de pacto dimissorio, replicabiꝛ de
dolo. ar. ꝭ. eo. l. cū postea. Istud non videꝛ bene dictum: qꝛ sicut rei tradi-
tione vestitur pactum: ita vestitur dimissione, qua liberatur a necessitate
tradendi: vt ea. l. si intra. Nam ille qui dimittit, tradere videꝛ: vt. ff. de iu-
re dot. l. adoptiuū. §. j. z. l. si sponsalibus. §. vl. Sol. gl. vera est, qñ dimittiꝛ
per viā pacti de non petēdo: qꝛ non perfecte impleꝛ: ideo nō oritur prescri
ptis verbis. sed si dimittiꝛ per viā liberationis: tūc habet locū actio pre-
scri. ver. vt. l. j. in fi. mag. gl. s. eo. dñs. Ja. bu. dicit: aut res est pñs, que di-
mittiꝛ: aut nō. primo casu videꝛ tradi: scđo non. de rei ven. l. eius rei. cum
8 l. seq. de qua distinctione parum curo. ¶ † Tertio quero. ponamus, qđ
victor dimisit hereditatē penes victū non paciscēdo, ꝫ omittendo execu
tionē petere: vt. ff. de euic. l. habere licere. nunqd etiā victor poterit agere
cōtra possessorē alio remedio quā ex sententia: qꝛ ex sñia nō est dubiū ꝙ sic.
Nā perpetuo pōt peti executio sñe. i. vsqꝫ ad. xxx. annos. vt ꝭ. de prescrip.
xxx. an. l. sicut. Rñdent gl. ꝙ victor qui noluit vti victoria, pōt suū debi-
tum conseq. agēdo actione prima. Dicūt doc. ꝙ istud est falsum: qꝛ actio
prima fuit extincta successione: vt hac. l. primo rñso. z ideo impossibile est
ꝙ agatur ex ea: vt. ff. ad sil. l. propter veneni. §. neptis. Breuiter ego di-
co ꝙ doc. dicūt verū vbi nō interuenit aliud, q̄ nuda patientia victoris, z
sententia est liquida, z nō reuocaꝛ in dubiū. Sed vbi possessor adhuc cō-
tendat se heredē, z dicit sententiam non valere, per hoc subijcit se actioni
victoris. Nam asserēdo se heredē oportet ꝙ actiones hereditarias susci-
piat, ac patiaꝛ: vt. ꝭ. de pet. here. l. fin. Itē propter incertū successionis ad-
mittiꝛ etiā ista petitio: vt. ff. de transac. l. controuersia. z hic adde qđ nor.
ff. de leg. j. l. si seruus plurium. §. si qs ante. z facit: qꝛ qs subijcit se actionibꝰ
9 etiā incōpetentibus. ff. ad exhi. l. Julia. §. quantū. ¶ † Quarto z vltimo
queriꝛ. retento eodē themate, ꝙ res sunt dimisse apud victū. Modo vi-
ctor fecit sibi cedi actiones a creditoribus hereditarijs ꝯ possessorē. Nū-
quid poterit agere ex iure cesso: Dicit glos. ꝙ sic. docto. reprobāt gl. nam
cū creditores non habent obligatū victū, sed victorē: qꝛ ipse verus est he-
res: vt. ff. de pactis. l. cū tibi. §. si possessor. impossibile est ꝙ cedant cōtra
victū iura, que non habēt ꝯ ipsum, sm Pet. z alios. Tu sustine gl. qꝛ gl.
loquiꝛ qñ possessor asserit se heredē. z ideo non pōt dicere: nō tenuit cessio:
qꝛ non sum obligatus. nā asserendo se heredē, fateꝛ se teneri actionibus
hereditarijs: vt. ff. de inter. act. l. fi. Si autē negaret se heredē, quantūcūqꝫ
reperiaꝛ in possessione facti: nō possent cōtra eū cedi actiones personales:
qꝛ non est obligatus. Reales autem alijs cōpetentes possent cedi: quia
sola possessio rei facit reum in reali. vt. ꝭ. de ali. iudi. l. vnica.

1 ¶ Pactum factum inter dominum z pastorem de pascendo gregem.
z de diuidendis fructibus, qualis sit contractus.
2 Bos si datus est rustico in soccidam: si pereat, cuius est periculum.

¶ Lex octaua.

Si pascenda. ¶ Pactum oppositum super feti
bus pecorum inter dominū z pa-
1 storem diuidendis, est seruandum. h. d. ¶ † Quero, quis con
tractus est iste, qñ pecora traduntur cum pacto de fructibus
diuidendis. Dicit glo. ꝙ est societas, si est factum eo animo vt sint socij.
Alias est cōtractus innoīatus, tñ gl. nō determinat, qđ in dubio, si nō cō
stat de animo. z vr ꝙ in dubio presumaꝛ societas: vt. ff. p socio. l. cū duo-
bus. §. si iūcoeūda. In ꝯtrariū vr, ꝙ in dubio p̄sumaꝛ ꝯctus innoīatꝰ: qꝛ vbi
cūqꝫ dubitaꝛ de noīe, ꝯctus: ibi presumiꝛ ꝯctus innoīatus: vt. ff. depo. l.
j. §. si qs seruū. Breuiter rñdet Pe. qđ aut ipsa pecora sunt cōīcata: z p̄-
sumiꝛ societas. Aut remanserūt in dñio tradentis: z presumiꝛ ꝯctus in-
noīatus. Dicet aliqs, cū fetus sit cōis: ergo ista soccida est quedā socie-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Cuius est periculū. Adde omnino. Soli. fin. in l. j. in fine. j. pro socio. Bar. in l. quero. §. fi. ff. loc. Pe. de petru. in suo tracta. socie. parte. viij. questione. xvij. & cōsil. suo incip. casus talis est in quadam causa. Celsus.

ras: vt nor. in l. si id qō. in prin. ff. pro socio. Nā. ptuādo Pe. ex quo principalis est cōtract⁹ inō minatus, qcquid ei accidit, dicit esse eiusdē spēciei. & sic nō ob. ¶ Querit hic Pet. Ponam⁹ qō bos estimat⁹ datus est rustico in societā. casu fortuito perit bos: cuius est periculum⁹: dicit ipse q̄ est cōe periculū, vnde rusticus tenet emēdare dño mediante estimatiōis. vt. ff. pro socio. l. cū duob⁹. §. dāna. Si aūt nō fuit estimatus, rōnabile periculum est dñi. Hec sunt vera, nisi pastor fuisset in culpa: qr tūc totū periculū est pastoris. Fm Pe. cōcludē tres casus. Interdū totū periculū est pastoris ratione culpe. Interdū totum domini ratione retēti dñi rei inestimate, q̄ perit casu fortuito. Interdū est cōe periculum ratione estimationis. Sed opponit. ista estimatio facit emptionē: ergo totū periculū est pastoris: vt. l. necessario. de peri. & cōmo. rei ven. R. ñ. dico qō illa estimatio nō facit emptionem. qō ex eo apparet qr fructus bouis debēt esse cōes. Nā si esset emptio essent solius emptoris: vnde habes q̄ estimatio in cōtractu in quo tota vtilitas nō pertinet ad recipientem, nō facit propie emptionem. & iste est propie casus nor. d. §. damna.

¶ Lex nona.

Cum postea. Hoc dicit. Remittens ius qō habet ex sententia, per dolū aduersarij, nō perdit ius quesitū ex sententia. h. d. ¶ No. hic q̄ p illa verba, nulla se p̄tendit de seruitute motura: vbi cessaret dolus inducitur exceptio pacti de non petendo. ¶ Secundo nota, q̄ a cautione dolo interposita, ille qui cauit, est liberandus. hoc dicit.

1 ¶ Pactum appositum in traditione rei vestitur ipsa traditione.
2 Dos mulieris a patre vel extraneo dicta quid valeat.
4 Vestimenta pactorum, que & qualia sunt.
5 Cōtractus dotis sine stipulatione, an esset olim contractus innominatus.

¶ Lex decima.

Legem quā. ¶ Pactum appositum in traditione rei, vestit ipsa traditione. h. d. ¶ Opp. q̄ lege aperte cauet. dicit lex, q̄ si primo dos promittit, postea tēpore traditionis aliud pactū apponit, q̄ istud pactū nō vestit rei traditione. vnde videt obstare. §. de pac. cōuē. l. ex morte. in fi. So. quedā est traditio voluntaria: & ista vestit pactum: vt hic. quedā est traditio necessaria ratione precedētis obligationis: & ista nō vestit pactum appositum in traditio. & ita loquit. l. ex morte. Istam theoriā ponit gl. ff. de pact. l. in traditionib⁹. ¶ Ex hoc apparet intellect⁹ quarundā legū, q̄ vident adinuicē cōtrariari. vna lex dicit qō si extraneus dotat mulierē, promittēdo dotē p̄ matrimonio futuro, q̄ non pōt postea sibi illā dotē stipulari: vt. d. l. ex morte. Alia lex dicit, qr si pater dotat filiā, promittēdo dotē p̄to matrimonio futuro: qō qū cunq; ante matrimoniū pōt sibi stipulari: vt. ff. sol. mat. l. quoties. in fi. Ista cōtrarietas sic solvitur qō in parte nuptie sunt in potestate ipsius & ideo traditio dotis est voluntaria: sed q̄n extraneo nō sunt nuptie in potestate: vt nor. ff. de ver. obl. l. titia. & tō traditio est necessaria. merito nec paciscī, nec stipulari pōt ex interuallo. Istā rōnē ponit rex. ff. de iure do. l. adoptiuū. §. j. Est & alia rō in extraneo: qr videt donare, si pater nō videt donare, si posset. ut veiler: vt. ff. fa. hered. l. pōponius philadelphus. Hec sunt vera. nōdū cōtracto matrimonio. sed posito quā matrimoniū est cōtractū, pater non pōt sibi stipulari in preiudicū filie: qr traditio est necessaria: vt. l. j. qui po. in pig. ha. & qr ipsa dos est effecta ppriū patrimoniū ipsius filie: vt. ff. de mino. l. denicq. §. sed verū. & hoc est qō dicit. d. l. quotiens. in princi. ¶ Juxta hoc pendet nunc questio quedā: que talis est. Maritus fuit contentus se recepisse dotē quā promisit restituere patri stipulanti pro filia postea in mediante fit quedam aliud instrumentū in quo cōtinetur promissio dotis dande viro, non obstante confessione. ¶ Modo queritur vtrū in ex primo instrumento adueniente casu restitutionis dotis filia possit petere dotē ab herede vtri. & videt q̄ sic. qr ex primo contractu est sibi quesitus ius, vnde nō potuit tolli per sequentē cōtractū. arg. in l. vtri. ff. de pec. cōi. fi. ¶ In contrarium videt. qr ex quo promissio sequēs fuit facta in cōtinenti ac patet q̄ non interuenit numeratio. sed illa confessio potius fuit simulata. arg. ff. de probat. ubi vēri. §. fi. Ja. de are. mouet ista questionē in. l. in his. §. filius familias. ff. sol. ma. & determinat pro muliere, que determinatio est vera vbi sequens contractus fuisset ex interuallo. Sed vbi fuit incōtinēti, non stat rem̄ determinationi. Q̄ sicut clausula posteriōr derogat primeli. ta cōtractui posteriōr cōnexus primo cōtractui, derogat ei. arg. de stipula. ser. l. j. §. fi. Utrum autē fit incōtinenti, vel nō, pōt apparere ex eodē loco. & ex eo dicit tēpore: vt. ff. de solu. l. si ex pluribus. §. fi. ¶ Modo venio ad vestimēta pactorū. & multa vestimenta recitant pei doct. Vestimentū rei in mutuo naturali vestimentū verborum stipulatione vestimentū consensus in emptione & venditione, locatione cōductione. & sic vestimētū literis in chirographo ex causa mutui facto. Nullus enim Jctus vestit literis nūdis tractus mutui, & dotis, vestimentum coherentie contractus, vestimentum rei traditionis vestimentum rei interuentu. quod differt a rei traditione: qr ibi super eodē opponitur pactū: hic super alio. Item qr ibi tēpore traditionis: hic ante. Item vestimentū iuriatur in operis liberti. Jtē operis initiū in pollicitatione. Jtē legis auxiliū in donatione. Sed Bar. de are & Pe. dicūt q̄ ppie loquendo pactū nō vestit nisi vno mō, scilicet rei interuentu, qō falsum est. Et ideo considera q̄ duplex est vestimentū. quoddam ex quo actio oritur, quoddam ex quo efficax redditur. Vestimentum ex quo actio oritur, est duplex, sc̄z naturale seu naturale, & hoc modo contractus vestitur re, verbis, & cōsensu. Jstud vestimentū est in separabile, & est id̄ qō propria essentia Jctus, sicut corpus vestiens animam. est idem qō propria substantia hominis. Quoddam vestimentum est datum accidentale, qō est sub predicamento accidentis. istud vestimentū pactorum hz̄ ex se, sed accōmodatum sibi extrinsecus. Quot ergo modis istud vestimentū accōmodat, tot modis pactū vestit. Accōmoda autem interuentu fm oēs. Jtē coherentia Jctus fm gl. Non ob, qō tunc vestitū oritur: q̄ ista vestis nō est naturalis ex intrinseco principio ipsius pacti. sed est datiua & accidentalis. Unde sicut homo q̄nq; nascit in dignitate, & dignitas est accidens: ita pactum in sua specie nudum, q̄nq; nascit vestitum. & illa vestis nō est naturalis, sed extrinsecus a principio. Similiter rei traditione pactū vestitur, imo & in perpetuū prorogat. qō interponit sup re ppria. facit de edil. edic. l. qō sit nollit. §. fi. Deinde dico qō est quoddā vestimentū, ex quo actio efficax redditur. Et istud vestimentū reperitur in Jctractibus vltro citroq; obligatoriis: & per impletionē vt. ff. de ac. emp. l. Jul. §. offerri. & l. qui pēdente. & ff. loca. l. quero. §. inter locatore. & ff. de rescin. vend. l. si. cū ñ. ¶ Quero vnū solū, vtrū Jctus dotis sine stipulatione esset olim contractus nominatus. & videt quod sic: vt. ff. de capi. dimi. l. eās. Jn contrariū, qō sit innominatus: tamen non habet locū pena tenēs fauore dotis, videt expressum. ff. de iure do. l. si ego. §. j. Sol. vtrobique. Adde predictis qō vestimentū rei designat ad quid obligatio cōtrahitur: vt. ff. de verb. obli. triticū. & l. cum quid. ff. & cer. pe. Sed vestimentum rei interuentu non designat ad quid obligatio contrahitur: quia id̄ contrahitur in eode genere: vt. ff. si cert. per. l. ij. fm Pe. & adde qod no. instituu. qui. mod. re contrahitur obligatio. in prin. in glo. magna.

1 ¶ Estimatio in dote fit interdū causa designandi interesse, interdum fit ex causa emptionis inducende, interdum dubitatur.
2 Dos ad quem non transit, non transit ius agendi ex pactis dotalibus.
3 Res licet designat esse dotalis, tamen possessio non reuertitur ad mulierem: nisi sibi tradatur.

¶ Lex vndecima.

Ex conuentione. ¶ Ad eos extenditur quod super quo interponitur, h. d. fm Bar. vel sic. Pactū defuncti non transit ad heredē, ad quē non transit res super qua interponit pactū, vel sic. Quando interesse non trāsit ad heredē, non trāsit ad eū petitio ex contractu, defuncti. h. d. hec lex. Nā ista est ratio huius l. fm Petr. Diuiditur in duas partes, prima loquitur in re dotali estimata, que soluto matrimonio morte viri ipso iure redit ad mulierē. secūda loquit in re estimata que soluto matrimonio nō redit ad mulierē. si debetur res estimatio. secūda ibi, sed si fundus. ¶ Ad euidentia sunt te, q̄ estimatio in dote interdū fit causa designandi interesse, interdum ex causa emptionis inducende, interdum dubitatur. ¶ Primo casu nō inducit emptionē: sed si culpa mariti res deteriorat: illa estimatio cōmoda habet pro vero interesse: vt. ff. de pact. stipula. l. vlti. Et empl. fundi maritus excidit arbores, vel seruū dotalem occidit, vel vulnerauit. ff. de dolo. l. & elegantes. §. non solum. & ff. de triti. l. in hac. ¶ Secūdo casu consultat emptio & venditio: vt. j. de iure do. l. & inter virū. Et ideo si mulier rustica dat marito res mobiles appretiatas: si res ille pereunt, vel vilescunt, mariti est periculum: vt. ff. sol. mat. l. estimate. & l. ij. estimata. ¶ Tertio casu dicit gl. q̄ in dubio vbi fit mētio pretij vel estimationis,

semper presumit emptio, vt not. in. d. l. si inter virũ. ⁊ ar. j. de predi. curi. l. si. lib. x. Quod est verũ, quando illud pretiũ est rei cõdignum: vt not. in. l. j. §. j. ff. de superfi. Sꝫ tu dic, ꝙ dicit gl. verum, qñ estimatio fit in ipsa rei traditione a principio. sed si fit ex interuallo, nõ presumit fieri causa nouationis: vt. l. vl. j. de noua. sed causa probandi interesse. His premissis
2 collige not. ❡† Et primo not. ꝙ ad quẽ non transit dos, non transit ius agendi ex pactis dotalibus. Istud est verũ, si sua nõ interest. secus, si sua interest. ⁊ ita dicit hec lex. ❡ Secundo not. ꝙ non solũ ex toto instrumẽto, sed etiã ex qualibet parte instrumenti oritur probatio. Modo contra legem istã opp. ⁊ videt ꝙ possit agere ille cuius nõ interest: vt. ff. de serui. l. quoties. Sol. ibi loquit in iure reali, in quo non attendit interesse. Hic vero loquit in obligationib⁹ facti, in quibus causa finalis agendi ꝯsistit
3 in interesse: ⁊ sic non obst. ❡† Scdo op. qꝛ licet res desinat esse dotalis: tamen possessio non reuertitur ad mulierẽ, nisi sibi tradat: vt. j. sol. mat. l. dotis. Ergo dũ heres possidet, interest heredis pign⁹ liberari, ne ꝯueniatur hypothecaria. Et per ꝯsequẽs videt ꝙ agere possit. Rñ. istõ interesse non est ꝓbabile: qꝛ non ꝓbabiliter possidet heres, cũ teneat restituere ipsi mulieri, vnde heres est predo. Et sic nõ põt fundare ius agẽdi ex improba possessiõe. ar. ff. cõi diuidũdo. l. cõi diuidũdo. §. int ꝯdones. ❡ Tertio opp. ⁊ videt ꝙ etiã i re estimata heres nõ possit agere. j. sine cẽsu vel reli. l. j. §. j. So. ibi fuit facta estimatio nõ causa vẽditiõis, sed causa designandi interesse: vt ibi nota. vel ibi redijt res estimata ad mulierẽ: qꝛ heres spõte soluit, ⁊ ipsa spõte recepit fundũ per estimationẽ: vt. ff. de lega. prestã. l. virilis. §. j. Uel redijt ad mulierẽ ex prouisione legis in subsidiuꝫ: quia non erant alia bona mariti, vnde posset estimatio solui: vt. j. de iure do. l. in rebus. ❡ Conclude ergo ꝙ reuersa re ad mulierem, nõ põt heres agere ad interesse tẽpore futuro. Sed si aliquid esset prestitũ per maritũ pro tẽpore preterito: istud bene posset heres recuperare: qꝛ sua interest: vt
4 dicit gloss. ❡† Ultimo not. ꝙ hec lex est argumentũ, ꝙ nõ apposita pacto de liberãdo a creditoribus mariti, intelligat rẽ recipere dotalẽ, qualis est, non ꝙ debeat sibi tradi libera, qð est falsum: qꝛ debet sibi tradi libera, ita quod possessio euinci non possit: vt. ff. de euic. l. si cũ venditor. cũ si. l. pater. eo. ti. Nõ obst. hec lex: qꝛ quedã sunt obligatiões, que quotidie habent nascendi causam successiuam, vt obligationes tributorũ, dationum, ⁊ collectarũ. in istis quatenus possessio residet penes maritũ, non tenetur vxor nisi ex pacto: vt. ff. de impen. l. neqꝫ stipendium. ❡ Sunt quedam obligationes, que sumunt originem ex factis mulieris. ⁊ ab istis debet res tradi libera, ⁊ pleno iure, ⁊ ita loquuntur contraria. ⁊ facit. ff. de contrahen. empt. l. si ita distrahatur. §. si.

1 ☞ Pacto vltimo est standum, ⁊ qui promittit non vti excep. se obligare videtur ⁊c.
2 Pacta quedam sunt contraria, ⁊ que sint.
3 Pactũ primum si habebat in se verba derogatoria, non tollit secundo.
4 Prioritas ⁊ posterioritas est duplex.
5 Ingrediens monasterium ficte, vt fiat conuersus, protestando, ꝙ nõ vult vere esse conuersus, an hec protestatio aliquid operetur.
6 Pactum vel instrumentum, quando presumatur simulatum, ⁊ qualiter simulatio probetur, ⁊ qualiter aduocatus debet formare articulũ ad probandũ simulationem. Et de materia protestationis. nu. 7. Et qualiter protestatio fit ad diuersos effectus. num. 8.
9 Uendidi tibi rem pro decem accepto fideiussore: postea conueni ꝙ esset empta pro. v. vel. xv. an primus cõtractus sit ipso iure sublatus, ita ꝙ fideiussor non teneatur. num. 10.
11 Litere iudicum, ⁊ episcoporum sigillate eorum sigillis, an faciant fidem.
12 Uerba huiusmodi, consentio me non vsurũ exceptione, importãt pactũ.

❡ Lex duodecima.

1 Pacta nouissima. ❡† Hoc dicit. Ultimo pacto est standum, ⁊ qui promittit non vti excep. se obligare videt, ⁊ contractus facti apud acta, licet non pertineãt ad naturã iudicij, sunt multum
a efficaces. h. d. facit. j. tit. j. l. siue apud acta. nã presentia iudicis [a] inducit magnam presumptionem pro his que corã eo agunt, adeo ꝙ testamentũ ⁊ donatio causa mortis valeãt cum testibus duobus corã iudice, si apud acta insinuent: vt. j. de testa. l. oim. qð est not. Presumit enim dol⁹ ⁊ metus abesse, vbi inuenit ꝙ iudex decretum interposuit: vt. j. de predijs de-
2 curio. l. j. ⁊. j. de decurio. l. si quos spontaneos. lib. x. ❡† Premitte ad euidentiam ꝙ quedam sunt pacta contraria: vt pactum de non petendo, et pactum de petendo. In istis vltimo pacto est standum, ⁊ non primo: vt hic. Aduertatis. ista non sunt proprie contraria: nam nulla sunt proprie contraria, quando si vnum est verũ, reliquum est falsum: sed ista possunt esse simul vera: vnde proprie non est cõtrarietas, sꝫ est quedã incõpatibilitas, nõ quo ad originẽ, sꝫ quo ad effectũ. Tractat ergo lex nr̃a materiaꝫ de pactis incõpatibilib⁹. Quedã sunt pacta separata: tũc oia pacta sunt seruanda: vt. j. eo. l. in bone fidei. quedã sunt pacta similia: verbi grã: vendidi tibi rem pro. x. antequã traderẽ, vendidi pro quinqꝫ: qꝛ prima venditio fuerat nimis cara. vel vendidi pro. xv. quia prima venditio fuerat nimis vilis. ⁊ ista appellant pacta similia: qꝛ vterqꝫ contractus est eiusdem speciei, secundum Pet. Sed ego dico qð improprie dicuntur similia: cum sint incõpatibilia vel simpliciter, vel secundũ quid: vt. j. declarabo. Nam sm Aristo. omnia incõpatibilia sunt quodãmodo cõtraria, non similia. vnde ista locutio Pet. ⁊ aliorũ doc. est impropria locutio. circa secundam regulã huius. l. glo. ⁊ doc. ponunt quasdam mo-
3 dificationes, que per se patent. ❡† Uenio solũ ad vnam modificationẽ: ⁊ per modũ q̃onis quero. si pactũ primum habebat in se verba derogatoria nunqd pactũ secundũ primo ꝯtrarium, tol-
b lat primum? Rñdet [b] gl. ꝙ nõ. ⁊ arguit ex. l. que loquit vltima volũtate. l. si mihi ⁊ tibi. ff. de leg. j. in. §. fin. cum. l. seq. Ista glo. est multum not. et singularis: qꝛ verba derogatoria in contractibus
4 operant idem ꝙ in vlti. voluntate. ❡† Aduertatis. duplex est prioritas ⁊ posterioritas. nã q̃dã est sm ordinẽ scripture, ⁊ intellect⁹: ⁊ ita loquitur lex nr̃a. q̃dã est sm ordinẽ scripture, sꝫ nõ sm ordinẽ intellectus, vñ vbicũqꝫ in primo cõtractu sunt verba derogatoria: lꝫ quantũ ad ordinem scripture subsequatur posterior ꝯtus: tñ quãtuꝫ ad ordinem intellectus non subsequit: qꝛ deficit in secundo ꝯtu cõsensus: vñ primus ꝯtus loquendo ꝓprie, nõ est primus ꝯtus, sꝫ solus: qꝛ scðs est nul-
5 lus ipso iure deficiente consensu. ❡† Et ex ista gl. sumunt q̃dã arg. ad. q. ❡ Et prima. q. est ista. q̃dã iuit ad abbatẽ cuiusdaꝫ monasterij, ⁊ dixit: dñe Abbas volo ꝙ recipiatis me i cõuursuꝫ monasterij de facto: tñ nolo ꝙ per illam cõuersioneꝫ efficiar cõuersus in rei veritate: ⁊ ita protestor: qꝛ hoc facio cã euitandi onera cõis, non ꝙ intendaꝫ profiteri. demum temporis interuallo iste vadit ad abbatẽ, ⁊ recipit in cõuersum, ⁊ ꝓmittit obseruãtiã regularẽ. Modo mortuo isto, dicit monasteriũ ꝙ vult eius bona. heredes eius dicũt ꝙ cõuersio fuerat nulla: qꝛ ante fuerat ꝯtiũ protestat⁹ querit quid iuris. Et vr̃ ꝙ conuersio fuerat nulla: qꝛ per protestationẽ excluditur consensus, qui requiritur in actu, cũ omnis prestatio habeat in se verba derogatoria. ergo ⁊c. de ista. q. est casus huius gl. Preterea protestatio declarat animuꝫ protestantis: vt. ff. de religio. l. at si qs. §. pleriqꝫ.
c In ꝯtiũ vr̃: qꝛ factũ derogat protestationi [c]: vt extra de constit. cũ M. ferra. de appel. c. solicitudinẽ. ⁊ no. in. c. gratie. de rescrip. in cle. ⁊ videt expressum ꝙ in ꝯtibus verba derogatoria tollantur per sequentẽ actũ ꝯtiũ, etiã nõ faciente mentionẽ de illis verbis derogatorijs: vt. ff. loca. l. cũ in plures. §. locator horrei. Preterea illa q̃ sunt dicta prius, nõ intelligunt repetita i actu qui fit posterius cum temporis interuallo: vt. j. de vsuris. l. per retentionẽ. Presumit ergo mutata volũtas, ⁊ a protãtiõe recessum. ar. in. l. fin. in princ. ff. de leg. ij. ⁊ hoc est ꝙ dicit tex. i. d. §. locator. ibi dum dicit: qꝛ ꝓpositũ antecedens fuisset remissum per penitentiã presumptã ex actu contrario. ❡ In hac q̃one distinguit Ja. bu. ex forma verborũ. dicit eñ qð aut protestatio erat ꝯcepta respectu futuri actus, quatũcũqꝫ ex interuallo fiendi. aut simplr. Primo casu: qñ respicit futurũ tp̃s expresse verbi gratia. dico ꝙ non intendo cõuerti, vel monachari. Et si cõtingat me in futurum promittere, nõ intendo me obligare: ⁊ tũc actus precedens tollit actũ subsequentẽ: qꝛ excludit ab eo ꝯsensum. ⁊ ita loquitur gl. Scðo casu qñ protestatio nõ est collata in futurũ, sꝫ simplr: tunc si incõtinenti fit actus, nõ vꝫ qꝛ ꝯtria protestatio sibi inest. Si autem fiat ex interuallo: tunc vꝫ actus: qꝛ presumitur qð penituerit protestatiõis ex duobus concurrentib⁹. s. ex actu ꝯtrio, ⁊ ex tpis interuallo. vnde presumitur voluntas mutata. ⁊ sic intelligitur. §. locator horrei. sm Jac. bu. qð est val-
6 de no. sm Bart. ❡† Et facit ad aliam questionem ad probandum contractum simulatũ. Ego produco quoddam precedens instrumenttum, in quo continetur ꝙ inter te ⁊ me fuit pactum ꝙ si appareret aliquod instrumentum inter te ⁊ me in figura venditionis, quod intelligatur loco pignoris pro tanta quantitate. pone ergo quod apparet postea instrumentum in figura venditionis: nunquid presumitur simulatum? dicit Jaco. Butig. quod si incontinenti fuit pactum, presu-

a ❡ Nã pñtia iudicis. Nota de pñtia iudicis. vide q̃ late notaui ad Bar. in. l. j. C. de predijs cu. li. x. And. bar. ☞ Adde predictis quod notaui in appo. ad Jaco. reb. in alle. l. j. nu. v. in vers. decretuꝫ iudicis. Istũ in. l. quecũqꝫ. §. si. ff. de publicanis. ⁊ i. c. j. col. v. q feu. dare poss. ⁊ in addit. ad Spe. post eũ in ti. de ẽp. ⁊ vẽ. §. j. ver. ⁊ breuiter scias. ⁊ i vers. not. ꝙ vbi est Jo. de imol. in. l. si qs cũ aliter in fin. ff. de ver. ob. Alexã. oino in. l. sciendũ. de verb. obli. ⁊ Ant. corse. i sing. suis in ver. minor. ⁊ ibi addidi ad eũ. Celsus.

b ❡ Rñdet glos. ꝙ non. No. ꝙ verba derogatoria in cõtractibus operantur idẽ qð in vltia volũtate. vide gl. in. c. j. de cõsti. lib. vj. que dicit ꝙ operateriã idem qð in legib⁹. vid ibi Dominicũ in vers. reuocare And. bar.

c ☞ Factum derogat protestationi. Adde Guil. de cu. in. l. j. nu. vj. et qð ibi notaui in apo. ad ipm in vers. per factũ ꝯtiũ. j. de litis ꝯtesta. ⁊ in. l. si inferiorẽ. nu. ij. vbi etiã dixi in apo. ad ipm in ver. protestationem. j. de rei vendi. dixi etiã in ap. ad Gemi. post eũ in. c. j. nu. xxiij. in ꝓp. in vers. cũ m. extra de ꝯstit. lib. vj. ⁊ Card. eo. post glo. in. c. dilect⁹. j. q. õ. xij. de ꝓcur. ⁊ in. c. cũ. m. vi de oino Innoc. in gl. sua. in vers. preiudicio. col. j. ⁊ oino ibi Felin. colũ. xxxj. vers. scias tñ verũ. extra de consti. Celsus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

mitur simulatio:sed si ex interuallo, nõ presumit nisi primo instrumẽto fiat expressa mentio futuri etiã ex interuallo fiẽdi,sm Jac.bu.ꝛ Bar. Et ex hoc aduerte quãdo vis ꝓbare simulationẽ ꝑ testes,qui deponũt instrumentũ venditionis esse simulatũ,in eo ꝙ interfuerint qñ partes agebãt
a inter se, ꝙ esset pignus[a]:nã nisi isti testes ꝓbent de tẽpore,nõ probãt simulationẽ,ꝛ non debẽt ita simpliciter deponere:sed qḋ partes hoc agebãt, ꝙ qñcunqꝫ fieret instrumentũ vẽditionis,illud esset loco pignoris.nã si verba non sunt expresse relata ad futurũ,nõ intelligunt nisi de actu coniuncto ꝓtestatione,nõ de actu qui fit postea cũ tẽporis interuallo,sꝫ Jac.but.ꝛ Bar. qḋ est no. ¶ Ex hoc instruit aduocatus; qualiter debeat formare articulũ ad probandã simulationẽ. Tu vero ad pleniorẽ intelligẽtiam dic, ꝙ ꝓtestatio qñqꝫ emanat ad exponendũ actũ,q poterat pluribus modis interpretari:ꝛ talis ꝓtestatio vꝫ;ꝛ ex ea actũ interpretaṫ siue fiat incõtinẽti,siue ex interuallo:vt.ff.de neg.ge.l.nesennius.ff.de relig.l.ꝛ si quis.§.pleriqꝫ.ꝛ.ff.de acqui.here.l.si herede.§.j. qñqꝫ ꝓtestatio fit nõ ad exponẽdũ sed ad perimendũ actũ:tũc cõsidera, ꝙ aut act⁹ precedit ꝓtestationẽ,ꝛ ꝓtestatio nihil operaṫ.qḋ apparet in nũtiatione noui operis,que opus factũ nõ respicit,sed futurũ:vt.j.de ope.no.nũ.l.j.§.j.itẽ apparet.j.qḋ me.cã.l.metũ. aut act⁹ erat tũc in fieri:ꝛ tũc perimit finẽ act⁹ sm oẽs. Aut act⁹ erat de futuro:ꝛ in hoc cadit distinctio Jac.bu.ꝛ Bar. ꝙ aut verba respiciũt futurũ,aut simpliciter sunt cõcepta. Primo casu semper intelligĩtur repetita. Scḋo casu presumiṫ volũtas ex tẽ-
7 poris interuallo mutata sm eos. ¶ † Quãdoqꝫ ꝓtestatio fit ad aliquid reseruandũ:ꝛ tũc refert. aut ꝓtestatio est ꝓpter naturã actus,ꝛ cõpatabilis nature act⁹:ꝛ tũc valet tã act⁹,qͣ ꝓtestatio vt.ff.qui.mo.pig.vel hypo.solui.l.si debito.§.j. ¶ Effect⁹ ꝓtestationis tũc est, ꝙ minuit ꝑiudicium presumptũ ex actu:vt.ff.de leg.j.l.si fundũ per fideicõmissum.ꝛ de leg.ij.l.codicillis.§.j.vtrobiqꝫ no. Aut talis reseruatio est cõtra naturam act⁹:ꝛ nõ valet reseruatio talis:vt extra de cõsti.c.cũ.m.ferrariẽ.vbi dꝫ ꝙ ꝓtestatio ad aliquid reseruandũ contra naturã actus,nõ valet. Uel dic ꝙ aut ꝓtestatio fit ad excludendũ cõsensuꝫ q reqriṫ in actu:aut ad excludendũ ꝑiudiciũ ꝙ resultat ex actu in quo cõsentit. Primo casu,si durat ꝓtestatio,nõ vꝫ act⁹. Si aũt ꝓtestatiõ est ꝑ penitentiã sublata:tũc valeṫ act⁹. Si autem dubitaṫ:tũc refert:aut cõtra potestatẽ inducitur cõtrari⁹ act⁹ verbi,aut inducitur cõtrari⁹ actus verbi ꝛ facti. Si qdẽ inducit cõtrari⁹ act⁹ verbi:tunc refert:aut hꝫ clausulã derogatoriã:ꝛ preualet act⁹ ꝓtestationi,iuxta no.de.leg.iij.l.si quis in prin.testamenti. Aut nõ habet clausulã derogatoriã:ꝛ tũc aut ꝓtestatio trãsiuit in cõsensum vtriusqꝫ partis:ꝛ presumiṫ durare cõsensus: vt.ff.nau.cau.stabu.l.fi.§.itẽ si prediꝫerit. ¶ Nã cõsensus habeṫ loco cõtractus. Unde nõ presumitur penitẽtia:vt.ff.de pac.l.itẽ q.§.idẽ Julianus.aut nõ iteruenit expressus ꝯsensus vtriusqꝫ partis:ꝛ tũc refert,aut est talis actus gerend⁹ in quo requiriṫ duorũ cõsensus:ꝛ nihil operaṫ vni⁹ protestatio:vt.j.de condi.ob cau.l.si repetendi. Nisi iuxta taciturnitatẽ aliqua essent signa indicatiua cõsensus:qꝛ tũc habeṫ ꝓ cõsensu expresso iuxta no.in.l.ij.§.volũtate.ff.sol.mat.per Ja.de are.aut talis act⁹ essentialiter depẽdet a solo ꝓtestãte:ꝛ tũc refert,aut ꝓtestatio simpliciter fit:ꝛ intelligiṫ de actu cõiuncto ꝓtestationi.aut expsse respicit actũ de futuro:ꝛ tũc intelligiṫ de quolibet actu. Que distinctio mihi,non placet:quia omnis protestatio sui natura redigiṫ in futurũ. vnde illa ꝓtestatio,si cui bis legauero:semel deberi volo.habet locũ,etiam si legetur ex quãtolibet interuallo:vt.ff.de legatis.j.l.si ita scriptũ. Hec vera,vt dixi,quando protestatio que consistit in actu verbi,habet ex opposito contrarium actum verbi,sed quãdo habet ex opposito contrarium actum verbi ꝛ facti verbi gratia locator horrei tenebat penes se claues horrei,ꝛ ex hoc pertinebat ad eũ periculum.protestatus fuit ꝙ non imponerent merces suo periculo. Ecce actus verbi. Postea passus est merces inferri.ecce actus facti.certe per istum actum sequentem videtur protestator discedere protestatione:qꝛ protestatio est super facto, non super animo.ꝛ secutũ est cõtrarium factum. Iste est casus in.§.locator horrei.hoc etiam probaṫ extra de constit.c.cum.M.ferrar.nã ibi cõtrarius actus verbi erat contrarius actu verbi ꝛ facti. Istud etiã probatur extra de appel.c.solitudinẽ.nam si quis protestatur ꝙ non vult recedere ab appellatione:tũ faciendo actũ incõpatibilẽ appellationi,recedit a bea:qꝛ actus facti qui valet de iure,rescindit actũ verbi:vt.j.de testa.l.nostram. Uerbi gratia,dicit testator ꝙ vult testm̃ valere non obstante quacunqꝫ dispositione quã in futurũ faceret. Istud intelligiṫ de dispositione verbi:sed si testator cancellat testm̃, ista est dispositio facti,ꝛ derogat testõ,vt ibi plene not.ff.de his que in test.delen.l.j.ꝛ.l.cancellauerat.

8 ¶ † Ex predictis habemus ꝙ interdum protestatio fit ad exponendum ꝙ multipliciter poterat intelligi. Interdum fit ad perimẽdũ,ꝛ ꝯsensum exprimendum. Interdũ fit ad aliqd reseruandũ preter vel contra naturã actus. Restat videre:qꝛ interdũ protestatio fit ad aliquid probãdum qḋ est cõpatibile cum actu super quo fit ꝓtestatio. Uerbi gratia,ego recipio instrm̃ noĩe tuo:sed ante protestor ꝙ nolo ꝙ per hoc tibi ius acquiratur, sed solũmodo ꝙ nomen tuum figuraliter apponatur.ista protestatio non vitiat actum,sed disponit super iure querendo ex actu. Certe ista ꝓtestatio vꝫ:vt.ff.de manu.l.iiij.§.si ab ignoto.ꝛ ibi per doc.ꝛ adde iuxta predicta,ꝙ intedũ protestatio fit ad probandũ metum,ꝛ dic:vt.ff.de acqui.here.l.q in aliena.§.si.per Dy. Interdum fit in preiudicialibus,ꝛ.xl.vꝫ.vt not.extra de rescrip.c.gratia.in cle. Item protestatio non officit aduersario ignoranti,cuius consensus requirebatur in actu.vt extra de elec.c.cumana,vbi per Inn. Item protestatio facit ꝙ declinatoria potest opponi post.lit.contest.si actor consensit protestationi:vt.l.si fideiussor.qui satis.cog.per Jac.bu. Item protestatio non vꝫ vbi qs inuitus cogitur:vt no.in.l.fi.§.necessitate.de bo.que liber. Item non valet protestatio eius qui non habet ius:vt.ff.de mino.l.tutor. Fallit in nunciatione noui operis,que habeṫ loco libelli,vnde non inspicitur quid debet,sed quid petitur l.j.in princip.de oper.no.nũ. Item protestatio interdum excludit ius protestantis.extra de testi.c.presentiũ per Innocen.ꝛ in.l.fi.ff.pro derelicto. Item protestatio legitimi contradictoris impedit moram debitoris:vt l.fi.ff.de lege cõmis. Itẽ debet quis obedire protestationi,qñ sibi non nocet,ꝛ protestanti prodest:vt.ff.de lega.prestan.l.viris.§.tradiderit. Item
b in iudiciis est vtile ꝙ ille qui protestatur se non consentire in iudice[b], in quolibet actu,repetat protestationem:vt not.Arch.xxviij.distinc.c.diaconi.ꝛ adde qḋ no.per eundẽ.xxviij.di.c.diaconus.ꝛ.c.interrogati.ꝛ per Jo.mo.ꝛ Jo.and.in.c.generi.extra de regul.iur.lib.vj.ibi nouella.tunc
9 forma vnam.q.de pact.cum fi. ¶ † Et quero vendidi tibi rem pro.x.accepto fideiussore.postea ꝯueni ꝙ esset empta pro.v.vel xv. modo queriṫ nunquid primus cõtractus sit ipso iure sublatus.ita qḋ fideiussor nullatenus teneat. Dixit Mar. ꝙ cõtractus primus non tollit,sed reformat. vnde fideiussor sibi pretiũ est diminutum,teneṫ ex primo ꝯtractu sm formã scdi. Si autẽ est auctũ,teneṫ fideiussor quaten⁹ intercessit. Principalis vero teneṫ ex primo contractu sm augmentationem secundi cõtractus. Hoc eñ aperte dicit ꝙ lex,ꝙ primus contractus non tollitur,sꝫ reformat. Omnis enim reformatio presupponit esse. Quia qḋ non est,non põt reformari:vt.ff.de pact.l.Jurisgentiũ.§.adeo. ¶ Sed Jo.fuit in cõtraria opi.ꝛ dixit ꝙ primus contractus ipso iure tollitur:quia re integra recessum est a primo contractu,ꝛ est nouus contractus celebratus. Dicit ipse casus est.ff.de contrahen.emp.l.pacta conuenta.§.Paulus. ¶ Superuenit opinio. Azo,qui diffinit extempore,nam aut incontinenti additur,vel detrahitur,ꝛ vnicus contractus est,vnde non cadit distinctio pluralitatis. Aut ex interuallo:ꝛ tunc sunt plures contractus.ꝛ ex vltimo presumitur penitentia in primo,qḋ distat a secundo augmen.ad predictam distinctionem.ff.de condi.indebi.l.nam ad ea. ¶ Superuenit tandem quarta opin.domini.Richar.de lingonis,qui distinguit:aut est pactum subsistens.i.ꝙ diminuit:ꝛ tunc videtur in esse primo contractu:vnde primus contractus non tolllitur in totum,sed limitatur per formam contractus secundi. Aut est pactum vltra procedens,id est quod auget in re,vel pretio:ꝛ istud non potest includi sub veteri contractu:quia minor predicatio non potest predicari de maiori:vt non in simili.j.de legat.l.cum questio. ¶ Superuenit opinio. Pet.qui reprehendit hanc distinctionem.nam in.§.Paulus.dicitur ꝙ idem iuris est de diminutione ꝛ augmento. Quidam alij dicunt, ꝙ tollitur primus contractus quadam nouatione. Pe.dicit ꝙ non tollitur nouatione:vt.ff.pro socio.l.duo societatem.sed tollitur penitentia. Nisi ergo constet de penitentia,que non presumitur:vt.ff.de probat.l.cum tacitum,primus contractus non tollitur,sed reformatur.ꝛ ideo in dubio Pe.approbat opi.Mar.ꝛ idẽ Cyn.

10 ¶ † Ego dico quod opi.domini Richardi est satis rationabilis,ꝛ premitto ꝙ quando contractus secundus continet minus,non presumitur nouatio:vt.ff.de verbo.obliga.l.qui vsumfructum.sed quando continet plus:tunc refert,aut istud plus continet diuersitatem forme substantialis,et presumitur nouatio:vt.dic.§.Paulus. Aut non continet diuersitatem forme substantialis,et tunc refert aut continet quandam incom-

patibilitã

a ☞ Quod esset pignus. Adde istuz in.l.illud.in.vij.q.C.de sac.san.eccle. Bart.in.l.contractum.ff.de donat. Pau.de cast.in.l.iurisgentium.§.adeo.ff.de pactis.ꝛ Bart.cepo.in tracta.de simul.contra.xxvj.quest.presum.Celsus.

b ☞ Se nõ consentire in iudicez. Adde vt prosit illa protestatio, ꝙ debet protestans addere nisi inquãtũ de iure teneor: vt notat Pan.in ca.cum amana.nu.ix.ꝛ ibi posui in addi.ad ipm ver.inquantum extra de elec.ꝛ j.c.cũ M.vbi iterũ addidi in versi.adde dictũ,ꝛ ibi Fely.col.xxv.ver.quarta cõclusio.ꝓtestans.extra de cõsti. Alex.consi.xlij.incip.in casu.ꝛ lite.col.iij.versi.ex quibus infertur.volum.iij.ꝛ Matthe mathesi.sing.lxiij.incipien.nota cautelam.Celsus.

partibilitate rel pectu totius contractus, z presumit nouatio: vt. ff. loca. l. cum plures. §. lege. z de pto. stip. l. valerian⁹. Aut nõ otinet incõpatibili tatem respectu totius cõtractus, z nõ presumit nouatio: vt. ff. de ver. obl. l. qui bis idē. §. de noua. l. fi. z adde qõ not. ff. de noua. l. omues. hoc pretermisso infero cõtra Pet. nã dñs dixit qõ nõ presumit nouatio: sed est recessus a penitentia. Rñ. qõ nouatio forme substantialis, que cõtrit in re z pretio, non est quid diuersum a penitẽtia: imo est vnũ z idē discedere a forma, z penitere illi⁹ forme. Solũ in hoc differũt: q; penitentia põt esse de nullo ad aliquid facta tranſfusio. ¶ Finaliter concludo, qõ aut secũdus contractus z celebrat⁹ cũ derogatione primi: tũc ipso iure est recessum a primo: vt in. §. paul⁹. Aut est celebratus cum suppletione, vel diminutione primi: tũc non, est discessum a primo cõtractu: sed a forma est recessum eundã quid, nõ simpliciter. Unde ista appellat reformatio, non inter⁹: vt in. d. §. adeo. Aut est dubiũ: tunc in dubio. aut est repetita conuentio quoad vtrumq; extremũ rei z pretĩ: tunc est vera opinio Jo. q; noua forma rei batnouũ esse rei. Aut nõ est dispositũ de vtroq; extremo, sed tantum de altero: vt q; conuentũ est de pretio sine repetitione cõtractus: tũc primus cõtract⁹ confirmat, seu reformat, nõ autẽ tollit. ar. ff. de precario. l. sed si manente, z de verbo. ob. l. cũ stipulatus sim mihi a proculo. Facit in ratione sui. ff. de verb. oblig. l. j. §. cũ adūcit. ¶ Anũ not. q; diuersitas qualitatis respicit totum contractũ: sed diminutio rei vel pretĩ respicit partem contractus: vt probat in. d. §. cũ adūcit. in ratione sui. vel dic de hoc vt no. ff. loca. l. cũ decem. ¶ †Ultimo glo. inducit legẽ nam, q; litere iudicũ z episcopoꝝ⁹ eoꝝ sigillo sigillate, facit fidẽ z dicit gl. q; ita seruat per vltramõ. Pe. dicit q; de iure ciuili nõ est standũ literis, sed seruare tabellionis. Cy. dicit hoc verũ, nisi in his que sunt modici preiudicij in quib⁹ creditur literis sigillatis iudicũ, z officialiũ. adde qõ not. ff. de testi. l. cũr. ff. de publica. l. si publicanus. z de epis. z cleri. l. si qua p calumniam. Sed de iure canonico est distinguendũ: q; literis maiorũ iudicum quibus est permissum habere authentica sigilla, vt literis episcopoꝝ creditur in eo actu, qui sola eoꝝ mittit authoritate: vt extra. de proba. c. post cessionẽ. Sed literis pedaneoꝝ z subalternoꝝ iudicũ non creditur q; non est permissum eis habere authentica sigilla: vt extra. de appel. c. significante, z adde de sigillo. j. de re. alie. non alie. l. diffrahente. z ita tenet. ¶ †Ultimo, q; hic dicit q; ista verba cõsentio me nõ vsurum exceptione imputãt pactũ. z est hoc casu idē dicere, ac si diceret ꝑsentio q; permitto, facit. j. eo. l. si quis in conscribendo. Jdeo querit Pet. si quis habebat plures exceptiones, vtrũ per ista verba simpliciter prolata sine vlla specificatione exceptionũ sit omnibus derogatũ, seu renũtiatũ. verbi gratia, habebat exceptionẽ pacti de non petendo, preſcriptionis, z rei iu. z videt q; non sufficiunt verba generalia, ff. si quis cau. l. sed z si quis. §. quesitum. Item videt q; non posſit renuntiari exceptioni rei iudicate: vt. j. tit. j. l. fi diuersa. Pe. z Cy. determinant q; indefinita renuntiatio omnẽ exceptionẽ excludit. secus si esset limita ad vnã exceptionẽ. nã tunc non excluderet alias exceptiones: z ideo tunc non habet vim pacti de petendo: vt. ff. de serui. vrba. predio. l. si domus. Non ob. §. quesitũ. q; ibi loquit in defensionibus futuris, z incertis. hic in defensionibus preteritis, z certis in quibus sufficiunt verba generalia. quod est not.

1 ¶ Pactum quando dicuntur incontinenti appositum.
2 Pactum quando est cõtinenti appositum, an istud pactum pariat actionem incontinenti, an demum rei interuentu subsecuto.
3 Actio nascitur ex pacto incõtinenti appolito, non ex illa tacita relatiõe.
4 Exceptio oritur ex pacto incõtinẽti appolito, z etiã appolito ex interuallo.

¶ Lex decimatertia.

In bonefidei. ¶ Pactum appositũ iuxta cõsum a contractu appositum, nõ actionẽ, sed exceptionẽ producit. h. d. diuidit in duas partes. In prima parte loquit de pactis appositis incõtinenti. In secunda loquit de pactis appositis ex interuallo: ibi. nã q; postea. In ista lege tractabo duas questiones tm: q; cetera examinata sunt in. l. petẽs. ¶ †Et quero primo qñ dicat pactũ incõtinenti appositũ. Rñ. scdm etimologiã incontinenti est dicere: id est in actu se tenere. Est aũ actus se tenẽs, actus cõtinuus, seu cõiunctus. vnde incontinenti dicitur qõ fit immediate post, z qõ fit immediate ante cõtractum. z qõ fit inter ipsum cõtractũ. z sic tribus modis dicit incõtinẽti. Jac. de ra. dicit hoc est verũ, dũmodo in contractu z pactis simul ꝓcludat l. simul a partibus absoluantur. Dicit autẽ cõtractus absolui: q; partes nolint amplius loqui: sed adhuc eis loquentibus nondum contract⁹ dicit absolutus: vt. j. de fi. instr. l. cõtractus. z ar. ff. de leg. iij. l. fideicõmissa. §. j. Et hoc est qõd dicit tex. pacta incõtinenti facta dicuntur, que fiunt ingrediente vel egrediente cõtractus: vt. ff. eo. l. iurisgen. §. adeo. Ponamus ergo tale exemplũ, ego vendidi tibi rẽ pro. x. z rogat⁹ est notarius. deinde immediate tu dicis. Jrẽ promitto pro te ire Romã. nunqd ex istis tuis verbis possum agere? Dicit Jaco. de are. q; nõ: q; cõtractus principalis erat absolut⁹, z habebat formã iam productã in esse vnde quicquid possem fieri extrinsece, est tibi non intrinsecum: vt. j. de donat. que sub modo. donatur: vt. ff. de act. emp. l. si sterilis. §. si tibi. z. ff. de contrahen. empt. l. fundi partẽ. q; ex isto pacto oritur actio, non obst. qõd primus cõtractus habeat formam: q; per contractum adiacentem fibi z immediatum completur id quod deficiebat fm mentem contrahentium. Istud ergo pactum reputatur esse clausula precedens contractus, ex inest: vt in. l. nostra. cum simi. hoc probatur exp̃l: quia contractus mutui ipsa numeratione absoluitur: tamen pactum postea incontinentia appositum parit actionem: vt. ff. ficer. pe. l. lecto. vers. fic. dicebam. ¶ Et not. q; tex. dicit ibi, necesse, videtur: quia verbum videtur, denotat fictionem: qua fi dicat qõd pactũ incontinenti appositũ fingitur appositum intra eundem contractum, non seorsum ab eo. z ista est veritas. ¶ Juxta hoc quero per quem actum inducatur interuallum inter contractum z pactum: vt sic non dicat incontinenti appositum. Rñdeo. per actũ extraneum, non per actum adiacentem. Unde si adhuc scribente notario verba dicta a contrahẽtibus partes apponunt pactum, qõ forte per obliuionem omiserant: q; iste actus adiacens facto non dicit inducere interuallum. ita dicit gloss. ordi. in hoc
2 exẽplo. ff. de duobus reis. l. duos. §. fi. ¶ †Modo venio ad secundã questionem principalem, et ꝓro qũ pactũ est appositũ incontinenti, nunquid istud pactum pariat actionem incontinenti, vel a demũ rei interuentu subsecuto, verbi gratia. vendo tibi rẽ pro. x. pacto apposito qõ vadas pro me Romã, an agere possum ad illud quod vadas pro me Romã, anteq; tradã tradã tibi rẽ. z videtur qõ sic: q; istud pactum est vestitum coherentia cõtractus: ergo statim parit actionem. Jn Scium videtur: quia istud pactũ est Scius innominatus vt not. in rub. de act. z obli. Sed cõtractus innominatus non parit actionem, nisi re interuentu: vt. j. de rerum permu. l. ex placito. ergo hic nõ est
3 nata actio. ¶ †Dicũ vltramonta. qõ ex pacto non oritur actio: nisi facta relatione pacti ad cõtractum resultet Scius innominatus in aliquo de quatuor terminis descriptis in. l. naturalis. de ꝓscriptis verbis. nã lex describit omnes terminos Scriꝰ innoiatoꝝ, ex quibus agit preſcriptis verbis: vt patet ex principio illius. l. tunc arguit. q; si facta relatione pacti ad contractũ, resultat contractus innominatus: ergo requirit impletio ad naturam actionis: vt. d. l. ex placito. z ita Ja. de rauẽ. z Pe. Ego teneo glo. q; opi. istoꝝ excludit omne vestimentũ pactoꝝ, preter vestimentũ rei interuentu. Et dico quod ista opi. non est vera. qõ sic probo. Jstud pactũ est pars ejusdem cõtractus. z ideo in natiuitate actionis non potest separari ab ipso contractu, sed ex ipso contractu statim oritur actio: vt. d. l. Jurisgen. in prin. z. d. l. fundi partẽ. ergo. ꝛc. ¶ Secundo: q; si actio resultaret falsum diceret litera, que dicit qõ oritur ex pacto, nam istud pactũ non est contractus resultans, sed est tantum vnum extremũ cõtractus resultantis. Preterea hoc probo. in contractibꝰ innominatis rei interuentu requiritur datus, vel factũ nõ aũt promissum. z modo ego habeo legẽ dicentem qõ pactum vestitur coherentia promissionis: verbi gratia: extraneus dotem promittit, z paciscit soluto ma. sibi reddi. z tamen ibi nõ resultat contractus innominatus. Ergo opi. vltra mont. est falsa: vt. l. vnica. §. accedit. j. de rei vxo.
4 act. z est j. de pac. cõuen. l. ex motꝛe. in fi. ¶ †Cõcludo ergo qõ ex pacto incõtinenti appolito, non ex illa tacita relatione. nascat actio. hic est considerandũ qõ illa tacita relatio hz se in vi cause, nõ dico q; habeat se in vi Scius: q; ipsum pactũ est cõtractus: est necesse qõ sabimtelligamus alium Scũ tacitũ: vñ litera nostra nõ dicit ex cõtractu facio vt facias causã actio, sed dicit ex pacto oritur actio, Item dico qõ si facta relatione pacti ad Scũ, non resultat aliqua actio: tũ pactũ põt vestiri coherẽtia Scꝰ, si interponit ex eadẽ cã. Secus si cã q; misit Scrui, nõ possit istuere pacto: verbi gratia: ex cã donationis tu promittis mihi solẽ inter fundum. Item nudo pacto promittis de eodẽ facere instrumentũ ꝓfessionatũ, vl dare fideiussorẽ, vel adūcere penam, nã ista pacta eadẽ causa

ex Judicũ z ꝓ rũ. Adde istum in. l. eã quã. j. de fideicõ. eundẽ. z Sali. in. l. cõparationes. j. de fide instrumẽ. z eundem z Bar. in. l. procurato. z ibi Ang. z doc. de pcur. z digl. in apostil. ad panor. post eus z alios in. c. lit presentia. nu. v. in ver. prelatorum. extra. de renũ. Lelis.

subsistűt:q̄ sunt appēdicea prime cause:ī ideo vestiunt coherētia cōtra-
ctus:q̄ habēt eandē causam subsistēdi: verbigratia: ꝓmittis mihi dare
x.quē mihi rapueras. ꝛ hoc ꝓmittis solēniter. Itē incōtinēti nudo pacto
promittis pro me ire Romā. Certe istud est quoddā pactuꝫ extraneū a
causa preambuli cōtractus:ꝛ ideo nō vestit per ipsum: q̄ non habet ean
dem causam subsistēdi. Istud probat̄ per id qd̄ no.ff. de pac.l. si tibi de-
cem.in prin.ꝛ.ff.si cer.pe.l. rogasti.§.si tibi. ꝛ ita cōclusionē teneo in hoc
3 puncto. ¶ † Ultimo dico qd̄ ex pacto incontinēti ꝛ ex interuallo appo-
sito orit̄ exceptio:tamē in vno differūt, nō in natiuitate exceptionis,sed
in eius obiectu:q̄ exceptio que est ex eodē contractu.i. ex pacto inconti
nenti apposito,nō est necesse qd̄ apponat̄: q̄ ex figura eiusdē contractus
apparet. Sed quādo exceptio prouenit ex alio cōtractu separato:tūc est
necesse qd̄ opponat̄:q̄ nō inest ex prima figura cōtractus,sed ex acciden
ti,secundū Bart.qui ita not.ff.de verb.obl.l.cū qui.§.qui ita. Et verū
dicit:q̄ id quod ab eodem cōtractu apparet : non potest ab ipso cōtra-
ctu separari:ꝛ q̄ est vitium quodammodo in forma. vt.j. de edicto diui
adria.l.fi.sed quādo est diuersus cōtractus : nō est ibi vitium forme,sed
inuisibilis materie,donec opponatur,ꝛ producatur. ꝛ ita debet intelligi
glossa que est.ff.de pac.l.si vnus.§.pactus. in glo.in opponendo. Reli-
qua dic vt ind.petens.in repetitione mea.

1 ¶ Pactū principale est nudum, ꝛ tū pactū penale pōt esse vestitum.
2 Tenuta ꝛ aduocatio bonorum nō potest fieri, nisi iuris ordine seruato.
3 Agi an debeat ex stipulatu ad penam, an certi condictione in casu hu-
ius legis.4.
5 Pena que non est commissa,nec potest committi,peti non potest.
6 Dies ꝛ pena quando sunt apposita in contractu,an admittatur purga-
tio more.nu.7.8.ꝛ.9.
10 Sententia lata in principali,an faciat probationem in iudicio penali.
11 Libellus qualiter formatur in materia presentis legis.

¶ Lex decimaquarta.

Si pacto quo penam. Si pactū nudum prece-
dit stipulationeꝫ penalem ꝛ non
seruatur pactū,agitur ex stipulatione penali,ꝛ exitus petitio-
nis est vt pactū seruetur,vel pena soluatur. Et citra iudicio-
rum ordinē possessio bonorū non potest implorari.h.d. Posito casu col-
1 lige no. ¶ † Et primo no. qd̄ pactū principale est nudū licet pactum pe-
nale sit vestitū. ¶ Et ex hoc infert̄, ꝙ accessoriuꝫ nō vestit principale:ra
tio,q̄ nō dependet ex eo,nec influit accessoriū in principale. Et per hoc
limitat̄.l.in bonefidei.C.eo. nam aut loquimur de vestimento inducen-
do ex principali in accessorio,ꝛ vestit̄ accessoriū,aut ex accessorio in prin-
cipali,ꝛ nō vestit̄ principale. Aut ex principali in principale: ꝛ tūc nō ve
stitur:q̄ nō habēt eandē causam subsistendi:vt ibi dixi. ¶ Scđo not. ꝙ
si non seruat̄ nuda conuētio:agi tamen nō potest ex stipulatione penali.
¶ Tertio not. qd̄ petitio pene habet naturā processus alternatiui, cum
possit solui principale,aut penale vsq; ad sententiam. ¶ Quarto ex hoc
2 no.admitti purgationē more. ¶ † Quinto no.tenutā vel adiudicationē
bonorū non posse fieri, nisi seruato iuris ordine; ꝛ nō de facto. vnde si de
facto fieret,de facto reuocaret̄:vt no.ff.de euic.l.minor.ꝛ.ff.de re iudi.l.
si cum nulla. Et sicut iudex fuit facilis in mittendo:ita debet esse facilis
in extra mittēdo:vt.l.j.§.j.si mulier vent. nomine. Et si iudex dedit te-
nutā parte nō citata:vel cepit aliquē personaliter:debet reuocare hoc si-
ne partis alterius citatione,secundū Inn.qui ita no.extra de elect.in.c.
querelā.in gl.in verbo,subtract⁹. Idē dicit gl.decre.j.allegāda,qd̄ si iu-
dex excōicauit aliquē ꝓprio motu:ꝙ potest ꝓprio motu reuocare nemi-
ne citato. Secus si ad alteri⁹ petitionē, ꝛ rite ꝓcessisset:q̄ tūc esset neces
3 saria citatio aduersarij:vt in gl.decreti.xj.q.iij.c.excōicatos. ¶ † Ue-
niam⁹ ad oppo.videt̄ hic qd̄ agit̄ ex stipulatu ad penā. Contra: imo de-
bet agi certi coditione:q̄ pena in certo consistebat: vnde videt̄ obstare
de ver.ob.l.stipulationū quedā.ꝛ.l.vbi autē.eo.ti. Sol. dicūt quidā qd̄
aut est certitudo respectu principalis promissionis:aut respectu penalis
promissionis. Primo casu agitur coditione. Scđo casu agit̄ ex stipula-
tu:q̄ lꝫ certa sit ꝙtitas:tū est incertū an cōmissa sit pena. Que so.non est
bona:q̄ certitudo attendit̄ penes reꝫ debitā,nō penes facilitatē,vel dif
ficultatē ꝓbationis:vt no.in.l.certi cōdictio.in prin.ff.si cer.pe.ꝛ ꝓbat̄ in
d.l.vbi aut.in.§.q vero.in versi.ꝛ ad hoc occurrit. Dic ergo qd̄ q̄dā sunt
obligationes que nō possunt augeri ex mora:vt obligationes dādi:ꝛ iste
dicunt certe.quedā q̄ possunt augeri:vt obligationes faciēdi.ꝛ iste dicū
tur incerte:vt.d.l.vbi autē.§.fundi certi.ꝛ.§.qui id qd̄. vnde in casu no-
stro debem⁹ dicere,vel qd̄ erat talis pena que poterat augeri ex mora li
tis,vel qd̄ illud ex stipulatu sit titul⁹ facti,nō titul⁹ actionis. ¶ Ex pdi-
ctis infert̄:q̄ pena dicat̄ inferri facto ꝛ q̄ dicat̄ inferri dationi.ꝯndera
mus tū effectū litis:vt.ff.de ver.ob.l.stipulationū alie.§.si forte.p Dy.
¶ Dices tū,in omni datione versat̄ factū.l.in facto. ꝛ ibi Bar.ff.de co-
di.ꝛ de. Rñ.illud factū est ꝓpter dationē.vnde nō versat̄ in obligatione
sed in executiōe obligationis. Et ideo est obligatio dādi:q̄ cōtinet for
4 maliter dari. ¶ † Scđo op.ꝛ videt̄ ꝙ nō possit solui id qd̄ deuenit in pa
cto principali,qd̄ sic probat̄. Stipulatio penalis nouat pactū:vt.l.obli-
gationū fere.§.fi.ff.de act.ꝛ obl. Si igit̄ est facta nouatio:ergo id qd̄ de-
uenit in pactū est indebitū,ergo nō pōt solui aliud ꝓ alio creditore inui-
to:q̄ aliud pro alio ꝛc.ff.si cer.pet.l.ij. Sol.gl.dicunt ꝙ olim fiebat noua
tio,sed non hodie. Sed ista solu.non est bona:q̄.l.fi.j.de noua. loquitur
nunc de quālibet obligatione,non in principali ꝛ penali,in quibus etiaꝫ
hodie fit nouatio:vt.l.j.de pen.leg.ꝛ.l.j.§.item si ita.ad leg.falci. Dicit
Ia.de are.ꝙ per.l.fi.de noua.nil est immutatum in obligatione princi-
pali ꝛ penali.vnde dicit ipse ꝙ considerandum est quod quedam est vera
nouatio.ꝛ ista non fit nisi agatur expresse. Ista autem nouatio est tota-
lis prime obligationis translatio in obligationem succedaneam. Quedā
est quasi nouatio vnius,cuius effectus est, vt per consecutionem primi
impediatur consecutio secundi:non vt creditor compellatur agere ex pro
missione secundaria:quia pena semper videtur apposita fauore credito-
ris,non vt necessitet eū ad petitionē pene:vt.ff. de ac.ꝛ obl.l.ꝛ obligatio
num fere.§.fi.ꝛ.ff.de pact.l.rescriptum.§.si pacto, ꝛ quod not.ff.de trā-
sactio.l.qui fidem. Ex contractu ergo penali non insurgit omnimoda no-
uatio,fm Iac.de are.ꝛ Oldr.etiam in contractibus stricti iuris:q̄ in bo
nefidei contractibus non est dubium,quod non fit totalis nouatio:vt.ff.
de act.empt.l.predia,ꝛ.ff.pro soc.l.duo societatem. Sed in vltima volū-
tate fit nouatio:q̄ nō cōsiderat̄ ibi mens legatarij,sed mens testatoris q
sic ordinauit vt fieret digressio de principali in penale:vt.d.§.Iteꝫ si ita.
ꝛ.d.l.j.de pen.leg. ¶ Tertius casus est,quando proprie non fit nouatio,
sed ratione noui contractus datur noua forma in principali:vt.ff.loca.l.
cū in plures.§.j.ꝛ.ff.de preto.stip.l. Ualerianus.ꝛ dixi in.l.pacta nouissi-
ma.vt not.ff.de noua.l.oēs. ¶ Quartus casus est qñ nulla fit nouatio:
vt q̄ est clausula rato manente pacto.ff.de ver.obli.ita stipulatus.§.pe.
sed per ista non respondet ad formam rationis. Ratio enim sic format̄,
est indebitum:ergo non pōt solui. Rñdeo. non sequit̄:q̄ qñq; vnū est in
obligatione propter aliud :ꝛ illud aliud pōt solui. Secus si in dissepara-
tis,in quibus de vno ad alterum nulla reperitur relatio.hoc probatur.ff.
loc.l.in naue saupheli.ff.de leg.j.l.si fundum per fideicōmissum.ff.de doli
exceptio.l.fideiussor.ꝛ hec est sol.secundi contrarij. ¶ Tertio op. ista lex
presupponit,quod pactum principale sit nudum. Contra. imo est vesti-
tum coherentia ꝯtractus:vt.l.in bonefidei. Sol. vt dixi: q̄ illa lex loqui-
tur qñ vestitum influit in nudo pacto,sed hic non influit : q̄ accessorium
5 non influit in principale:vt.ff.de vulg.substi.l.ex pupillari. ¶ † Quarto
op.ꝫ hic.qd̄ agitur ex stipulatione penali.contra.pena que non est com
missa,nec pōt committi,nō pōt peti.de condi.ꝛ de.l.mulcta.in prin.ꝫ ista
pena non est cōmissa,nec pōt cōmitti:vt probabo:ergo non pōt peti.pro
bo minorem.pena nō cōmittitur,nisi ratione more.ff.de arbi.l.Celsus.§.
idem ait. Hic nulla mora:q̄ nulla petitio ex pacto nudo.ff.si cert. pet.l.
lecta.§.sed cum sortis.ꝛ de verb.oblig.l.si pupillus.ergo necessario sequi
tur qd̄ pena nō cōmittit̄. Rñdeo,de rigore pena nō cōmittit̄,ꝫ de equita
te cōmittit̄ si.cōtest.de facto super principali,vel super penali:vt hic.ꝛ in
l.nuda.j.de cōtrahen.ꝛ cōmit.stip. Simile.ff.de ver.obl.l.si titius.nam
per lit.cōte.augetur effectus more.ff.commo.l.iij.§.in hac.ff.de vsucap.
l.videamus.§.in actione.ꝛ instit.de act.§.item sciendum. Conclude ergo
fm gl.ꝙ vbi precedit principalis pactio nuda, ad committendam pe-
nalem,requiritur contesta.lit.super alterutro,scilicet vel super princi-
pali,vel penali. Sed doc.vltramō. dicunt quod per solam interpellatio-
nem pena cōmittitur.nā si promittis mihi nudo pacto dare codicē:intel-
ligitur cuꝫ petiero.ꝛ si non dabis cū petiero:dabis penā. Me igitur inter
pellante,licet nō cōmittat̄ pena ratione more:tū cōmittitur ratione cul-
pe, vel ratione existentis coditionis:q̄ existit coditio penalis fm vltra-
mō.op, quā approbat Bar.q̄ qñ pena opponit iuxta principale,ex quo
nō pōt agi,nō requirit̄ ibi mora,sed conditionis euentus.ff.de ver.obli.l.
stipulatio ista.§.alteri. Ego non recedo a gl.q̄ est fundata sup tex.l.nu
da. Preterea probo:q̄ si ante lit.ꝯte.esset pena cōmissa,nō posset postea
purgari illa,quasi mora,vel culpa.ff.de ver.oblig.l.si insulam,q̄ ergo cō-
mittit̄ in ꝯtestatione litis:ergo purgatio non excluditur per contesta.vt
legi.ꝛ no.j.tit.j.l.si maior.per Pet.ꝛ Cy.nūc rñdeo ad fundamentū ra-
tionis vltramō.dū dicūt ꝙ intelligit̄ cū petiero ꝛc. dic qd̄ ista verba lo
nant in ius:non in merū factū.vñ cū ex nudo pacto non petat de iure:non
pōt existere ꝯditio,nisi iuris fictione.vñ lex dispensat sup ista fictione,vt
requirat̄ contestatio litis,ad hoc vt si aliqua differentia inter obligatio-
nē efficacē ꝛ non efficacē,iste videt̄ verus intellectus. ¶ Quero exēplum
in hac.ꝛ gl.ponit in pacto de permutando,ꝙ exemplū falsum credo:q̄ si
istud pactū sit originaliter nudū:tū ex eo nō deuenit̄ ad penā, nisi per re
stitutionem rei interuentu:q̄ nūꝗ̄ cōmittit̄ pena ei,qui non implet ex parte
te sua.ff.loc.l.quero.§.inter locatorē. Et ideo veruꝫ exēplū est,qd̄ tu sciēs
te teneri,ꝓmisisti mihi dare codiceꝫ,ꝛ si non dares,ꝓmisisti penam per
stipulationeꝫ. Dices tu:ista est donatio:ergo nō est pactū nudū.l.si quis
argentū.j.de dona. Rñdeo.illa lex loquitur in donatione expressa:nō in
presumpta:ne concurrant duo spālia,ꝙ donatio presumat̄,ꝛ ex nudo pa-
6 cto agat:vt.l.j.j.de do.promis. ¶ † Scđo.quero vnū in materia purga-
tionis more,vtrū qñ est dies ꝛ pena admittatur purgatio more. Ista lex
facit qd̄ purget̄. In ꝯtrariū,ꝙ nō purget̄,est lex expressa in pena arbitrali.
ff.de arbi.l.Cels. In pena ꝗ̄stionali.ff.de act.ꝛ obl.l.traiectitie. In pe-
na vltime voluntatis.in.l.j.ff.de pen.leg. Aduertatis.so.aut loquimur
in iudicijs,vel arbitrijs:ꝛ tunc aut pena committit̄ rōne more cōparitionis
ꝛ pōt purgari intra modicū tp̄s.ff.si qs cau.l.ꝛ si post tres.ꝛ.j.de fideius.
l.sancimus. Aut cōmittit̄ rōne more solutionis:ꝛ non pōt purgari:vt est
tex.in

tex.i.d.l.Celsus. z hoc est pp̄ter authoritatē rei iudicate. nā validior est diffinitiua quam inter locutoria, tam in principali q̄ā in penali. Itē est alia ratio, q᷑ cōparitio respicit processum successiuū. z ideo mora pōt purgari rōne futuri, in quo non fuit commissa mora .ff.iud.sol.l.iij.§.pe. Sz soluere est qd momētaneū: vnde mora est ibi cōmissa totaliter respectu totius obligationis: ideo non purgat᷑ mora. Aut loquimur in Sctibus: z tūc do. Dy. ex dictis do. Odo. sup hoc dicit q᷑ mora nō purgat᷑, vbi est dies expressa cū pena. Rō est, qr purgatio more consistit ex volūtate soli⁹ debitoris, sz ius pene est q̄sitū ex volūtate vtriusq᷑: z iō est potētius. hoc verū vbi est dies certa, secus si esset dies incerta, verbi gratia: pmitto facere filiū meū ɔsentire sub certa pena, cū erit etatis legitime. Istud tp̄s non est certū, sed indiget liqdatione: z iō hz locū purgatio more: qr pbabilr pōt errare in tp̄e, vñ cessat rō. l.magnā. j.de Vben. z cōmit.stip. z ibi per Cy. Aut loqmur in vltima volūtate: tunc tex.in.l.j.de pe.leg.ff.sic distinguit: Aut apponit᷑ tp̄s vt inchoatio pstationis. Aut vt terminus seu dilatio prestationis. Primo casu: vt in legato annuo, hz locū prestatio, nō dico purgatio: qr illud tp̄s nō interpellat. Scd̄o casu nō hz locum

7 purgatio more, ita dicit tex.i.d.l.i.ipn. z in versi. nisi de pen.leg. ¶ † Ego dico q᷑ in Sctib⁹ z in vltimis volūtatib⁹ interdū apponit᷑ tp̄s gratia demōstrationis; vt pmittis cū petiero. Et nō impedit᷑ purgatio more vt.l. nfa fm intellectū vltramō. z.ff.de ver.ob.l.q Rome.§.Flaui⁹. Interdū apponit᷑ cā multiplicande obligatiōis. z idē: qr nō respicit morā, sz obligatiōis initiū. Interdū opponit᷑ cā dilationis ad morā inducendam. et tūc refert, aut pena respicit interesse extra rē: z nō pōt mora purgari: quia ibi obligatio addit᷑, non nouat᷑ ipso iure, nec in effectu.ff. de act. z obl.l. traiectitie.§.illo. Aut pena recipit interesse rei debite: z tūc aut prestatio sortis icludit totū interesse: z tūc admittit᷑ purgatio more.ff.ð excep. doli.l.fideiussor. z.ff.de verbo ob.l.si ita qs.§.seia. nam q᷑ ibi esset pena, ex eo apparet: qr lapso termino continebat p̄iuationē iuris quesiti, tamē qr ibi pstatio succedit loco rei, nihil videt᷑ abesse creditori, z ideo admittitur purgatio more, aut est talis pena que non est apposita respectu interesse: z isto casu non admittit᷑ purgatio more: vt in.l.magnā. z hoc operat᷑: qr partes ibi prouiderūt de tempore z de pena. z ideo tp̄e purgationis more, qd̄ ē tēpus legale, nō hz tunc locum: qr puisio hoīs facit cessare puisionē legalē: vt.l.fi.j.de pac.cōuen. aut pena mixtim se hz: qr cōtinet interesse, z excedit ip̄m interesse: tūc sic̄ dico q᷑ nō habet locū purgatio: q est tex.in.l.magnā. intelligendo de effectuali cōmissione more. z ita teneo.

8 ¶ † Unum solū est videndū, si nō est apposita pena vel si nō est apposita dies, sed clausula rato manēte pacto. vtrum mora possit purgari. Pe. dicit qd̄ non: qr pōt peti vna cū principali. Cy. tenet idem. z allegat gl.ord.ff.de verb.ob.l.cū stipulatus sum mihi a proculo. scd̄z lec. Regerij. Dices tu qd̄ est alia gl.ff.de transac.l.qui fidē. Certe illa nihil facit: qr loqtur in pacto ad excipiendū: sed q̄stio nostra querit de pacto ex q̄ orit᷑ actio. Quid dicemus? dicit Bar. q᷑ admittit᷑ more purgatio, ex quo non est expressa dies. Non obc.lausu'ij rato manēte pacto. nā clausula ista racite intelligit᷑ in Sctib⁹ bonefidei.ff.de act emp.l.predia. tamē mora pōt

a purgari ᵃ vt hic, fm eū. Alij dicūt qd̄ aut pena venit ex eodē fōnte cum principali: qr subrogat᷑ loco principalis debiti: vt si nō dedero Stichum quē pmitto, dabo decē. Tunc mora possit purgari. Si aūt venit ex alio fonte verbi gratia, pmitto Stichum. Deinde postea cōpromittimus de ista lite. z incido in penā cōpromissi: tunc mora non potest purgari: vt.d. l.Celsus. hoc tāgit. Cy.j.ti.j.l.cū pponas. Breuiter ergo teneo q᷑ est respiciēda clausula z forma huius clausul. Aut ēm dicit qd̄ possit exigi rato manente pacto: tūc non admittit᷑ purgatio more: qr esset obligatio de alterutro. nō de toto debito. Aut ista clausula nō respicit actionē, sed venit ad impediendā nouationē: qr est sic concepta, qd̄ penā cōmittat᷑ rato manente pacto: tūc bene hz locū purgatio more, nisi esset expressa dies et pena, quo casu vt dixi mora non purgatur, nisi q̄n purgatio faceret cām z interesse penalis obligationis cessare: vt.d.l.si ita quis.§.seia. ¶ Reliqua dic vt.ff.de verfic.obli.l.si insulā. vbi. do. Dy. ex dictis Odo. hoc si distinguit circa purgationē more, aut in stipulatione apponit᷑ dies z pena, aut dies z nō pena, aut pena z nō dies: aut nec pena, nec dies. In pmo casu nō admittit᷑ purgatio more: vt in.l.traiectitie.§.de illo.de ac. z ob. z.j.de Vben. z cōmit.stipu.l.magnā. Sed in hoc membro vltramō. dicūt Suū, nisi q̄n pena pōt peti vna cū principali: fm ipsos. Ergo talis dat᷑ regula: vbi est dies z pena, pōt mora purgari, nisi talis sit pena q̄ possit peti vna cū principali. z ita loquit᷑.§.de illo. An. de pi. tz idē. nā fm eū non opat᷑ plus dies expressa q̄ dies tacita. Facit q᷑ no.ff.so.ma.l.si mora. Si ergo nō plus operat᷑ expssum q̄ tacitū, z in die tacita admittit᷑ purgatio more: vt.l.q Rome.§.Flauius hermes. de ver.ob. ergo et in expressa die admittit᷑ purgatio more. nā expressum z tacitū pcedūt ex eadē potentia cause efficiētis. ergo idē debēt operari: vt.ff.de legi.l.de qb⁹. ver nam cū ipse. Itē nō dz plus opari dies z pena, q̄ dies z interesse singulare. Sed vbi est dies z interesse, admittit᷑ purgatio more: vt.ff.de ver.obl.l.si insulā. ergo idē si est dies z pena. Nō em̄ est fauorabilior pena q̄ interesse. vbi ergo recedit᷑ p purgationē ad interesse: multo forti⁹ recedit᷑ a pena. Preterea purgatio more cōsistit in equitate.ff.de ver.obl.l.si seruū.§.sequit᷑ sed vtrobiq᷑ est eadem ratio eqtatis: ergo vtrobiq᷑ est eadē dispositio in re. Preterea vt expressum extra de loca.c.potuit. vbi est dies z pena. et tū purgat᷑ mora intra modicū tp̄s, maxime de equitate canonica, nō ob. l.magna. qr ibi non loquit᷑ de purgatione, sed decōmittenda stipulatione, sz pro.d. Dy. vt expressum q᷑ vbi est dies z pena, non possit mora purgari. Ecce in pacto legis cōmissorie, vbi est dies z pena, scz amissio partis pretij, id est quatenus prius erat solutū: vt.l.sed z si lege. in prin.ff. de pehere. nā lex apperte dicit q᷑ mora nō purgat᷑: vt.d. l.traiectitie.§.vlt. z probat᷑.j.de pac. Iter emp.l.si a te. nisi creditor consentiat purgationi: vt.l. post diem.de.l.cōmissoria. ¶ Scd̄o hoc pbat᷑ per.l.qui fundū.de contrahen.emp. nā ledit in quātitate rei est pena. dz ibi qd̄ vbi est dies z pena, mora non purgat᷑. Preterea hoc pbatur in.d.l.i.de penu le.

9 ibi, vbi ad tp̄s zc. ¶ † Aduerte. interdū dies apponit᷑ vt terminus solutionis: tūc dixit ibi tex. qd̄ non admittitur purgatio more: qr admissum ad tēpus, videtur phibitū post tp̄s: vt.l.statuliberū.§. stichum. de leg.ij. interdū dies apponit᷑ cā multiplicande obligationis: tūc non inducit morā, sed designat principiū obligatiōis, vel pstationis in isto casu, ex tali tempore mora non inducitur, sed habet inducere per interpellationē. z ideo potest purgari. interdum dies apponitur vt terminus finiende obligationis, ibi non est tractandum de purgatione post diem, quatenus est finita obligatio: vt.ff.de ver.obli.l.eū qui ita.§.qui ita. Interdū dies appo nit᷑ vt terminus transferende vnius obligationis in aliā obligationē. ista est materia nostra. In hoc casu cōis opi. est q᷑ nō admittatur purgatio more, vbi est dies et pena: qr maior est contemptus q̄n quis cōtēnit terminū expressum quā tacitum ar.l.Celsus.ff.de arbi. Et si tu dicis, eadē est potentia termini expressi, z taciti. rñdeo hoc verū, quantū ad stipulationem cōmittendā, sed nō quātum ad eius purgationē. Interdū z tu dicis nō est fauorabilior iteresse q̄ pena: concedo, tamē q̄ ad iteresse admittit᷑ purgatio more: qr factū principale includit illud interesse, sz non penā. Si enim factū principale nō includeret illud interesse, non admitteret᷑ purgatio more, nisi offeret᷑ vtrūq᷑.s. ip̄m factū principale, z interesse. quatenus excedit, verbi grā. pmitti facere domum ad certū diē. quia nō feci, acqsiui aliā ad pensione, opz q᷑ me cōserues indēnē ab ista pensione, vel quod mihi eam restituas: vt dicta.l.si quis. §.Seia. fm Dy. non.ob.c.potuit. de locato. quia ibi est pena legalis: z mitius agit᷑ cū lege quā cū hoīe in his que sunt derogatoria conuentionis: qr ius quesitū ex pacto non dz auferri per legem. Sed ius quesitū per legē, tñ modificat᷑ per equi- a tatē legis: qr eius est modificare, cuius est inducere: vt.ff.de in litē iurā.l.videamus.§.pe. Hoc in Sctibus, in iudicijs vero dic. q᷑ admittitur purgatio more quo ad processum cause qr natura iudicij est qd̄ procedatur, z qd̄ admittat᷑ purgatio contumacie: vt.j.de iudicijs.l.sancimus. et.l. sancimus. de fideius. sed post sententiā mora non purgat᷑. Nec mora propria: vt.l. Celsus.ff.de arb. nec mora tertij.l.iam cū.in prin. z.l.iij.§.vlt.ff.iud.solui. Predicta hñt locū vbi ē dies, sz vbi est pena, z nō dies: admitt᷑ purgatio more intra tp̄s modicū iudicis arbitrio: qr ita describit lex hoc modicū tp̄s arbitrio boni viri, vt.d.§. Seia. in fine. z arg.ff.loca.l.fin lege.§.colonus. Ista sunt vera nisi facta sit translatio ōnij in penā: vt no. Dy. ō ver.obli.l.si seruū.§.sequit᷑.per.l.iis cui. de leg.ij z Bar.in.l.si insulā.in.iiij.q.de ver.obli. Interdū est dies z non pena: tūc admittit᷑ purgatio more. vt.d.l.si insulā. Dy. dicit qd̄ ibi nō erat dies, nec pena, sz istud non est verū: qr vbi est factū successiuū, ibi semp inest dies: vt.ff.de v.ob.l. cōtinuus. §.itē q insulā. nisi laudando Dy. dicas q Dy. loqtur de die expressa. Interdū no est dies, nec pena: tūc si succedat noua obligatio: tūc mora pōt purgari ante lit. cōte. nō post. ar.d.l.si insulā. Sz si nō succedit noua obligatio: vt in obligationib⁹ dandi: tunc mora semper pōt purgari: qr semper pōt solui id qd̄ debet᷑: vt.ff.de ver.obl.l. interdū.§.

10 si. cū si. ¶ † Quero, nūquid sniā lata i pncipali, facit pbationē i penali iudicio. habes glo.or. q᷑ sic,

a Mora pōt purgari: vt.l.si insule ff.de verb.ob. z.l. et si post tres.ff.si qs cau. qd̄ est verum nisi sit apposita dies et pena vt in l.magna.j.d cōtra. z cō. stip. Alex.l.cū allega.j.de vsu. z Alex. cō.l preale.l.si insulam col.j.de verb.ob. z ɔs.xlvi. z cōn.ex vol.iiij. Celsus.

ff. de ver. obl. q Rome. §. duo fratres. in fi. mag. gl. ¶ Quero vltimo, qualiter formabit libellus in. l. nostra. Rñdeo. pōt hoc modo aptissime formari. peto qō principaliter pmissū. si nō soluas peto penā. in qua pena peto te sulaliter condēnari. arg. eorū que not. in. l. i. de act. emp. Sed melior gl. que sit in iure est. ff. de ver. ob. l. ꝯ. §. item si
11 in facto. z ita teneas. ¶ Nō. qō purgatiōi more derogaf per iuramentū: vt. j. tit. j. l. si quis mator. Siue sit iuramentū principale z penale: siue principale tantū. siue penale tantū. Item derogatur purgationi more per pactum, qō non pōt fit mora purgari: vt. j. de fideiuss. l. sancimus. §. sed si quid. z ibi est tex. not. quod beneficio purgationis more potest renuntiari. quod no.

1 ¶ Libertas vltimi arbitrij fauorabilior est, quam causa dotis.

¶ Lex decimaquinta.

Pactum qō dotali. Non valet pactus per quod pater promittit in instrumento dotalis se filiam instituturū in equa portione cū filio. h. d. Decipitur ergo ille qui contemplatione istius pacti accepit filiā in vxorē. Sed sibi imputet: qr istud est pactū improbatum: vt ff. de verbo. oblig. stipulatio hoc modo. ¶ Et
1 not. hic fauorabilior est libertas vltimi arbitrarij. ꝯ causa dotis. Item no. q hereditas viuētis non potest in dotem dari, nec tota. nec quota. de ista libertate arbitrij, verum considereturne respecti actus. vel respectu reruz, z an bona presentia z futura possunt in dotē dari, cum pacto declarādo. dicam. j. eo. l. vltima.

a b Fides nō scripta. Adō Jo. an. in. c. j. de sepul. lib. vj. in nouel. z. c. cū 1 tpe. extra de arbit. gl. i. c. peruenit. extra de fideiuss. Jo. de pla. in. l. mutuus. §. qui non cogit. ff. de procu. z Alegā. oino in. l. ij. §. dato. i fi. ff. de iureiu. Spe. in ti. de arbi. §. qualiter. ver. sed idem est si fides. z in. §. sequit. versic. 1 sed pone q cōpromissum. z Lanfrā. de otia. in tract. de arbi. parte. v. q. pe. ad finem. Celsus.

Fratres duo erant inuicem de restituendo rogati post mortem, si alter eorū decederet sine liberis, vnus altero presente z tacente vendidit portionem suam, demum extitit conditio: an ille qui tacuit, poterit agere contra emptorem, ꝛc.

¶ Lex decimasexta.

Cum proponas. Sedecommissum fratribus reciproce iniunctum, pōt pacto remitti: z sufficiens causa est q vnus alteri, z alter alteri remittat. h. d. ter. addita rōne. reliqua dic vt dixit in. l. j. §. eo. ¶ Querit hic gl. duo fratres erāt inuicem de restituēdo rogati post mortē, si fine liberis alter eorū decederet. z modo vnus presente altero z tacente vēdidit portionē suā. demū extitit. cōditio fideicō. querit vtrū iste fratre qui tacuit, possit agere cōtra emptorē contra heredem enim frarris nō est dubiū qō pōt agere: vt. l. videtur. alle. l. vnū. §. fi. ff. de leg. ꝯ. z. l. si fundū. alle gata in gl. Soluit gl. qō ex quo nō cōtradixit vēditori, videf tacite cōsensisse. ergo non pōt petere rem, sed pretiū petet ab heredibus fratris. per l. si fundū per fideicōmissum. in prin. ff. de leg. j. z de leg. ꝯ. l. peto. §. prediū. z ideo taciturnitas nō habet pro consensu. cū in tali actu nō esset necessarius act⁹ tacētis: vt. l. caius. de pig. act. in materia sua. ¶ Nō ob. l. quotiēs. z. §. liberis. q̄ allegauit in gl. qr ibi loquit in cōsensu expresso. Sed p gl. facit: q: taciturnitas est hic iuncta cū affectione sanguinis. vñ videf donatio psumēda: vt l. pcula. ff. de pba. z. ff. de dona. inter vir. z vxo. l. si seruꝰ cōis. ¶ Sed ad leges illas rñdeo, q in. l. pcula. plura alia cōcurrūt. z in. l. si seruꝰ cōis. rez suā tradidit per fratrē, §z hic nō tradebat res patiētis. z res tradētis, §z si frater iste scīēs fideicōmissum dolo tacuit, pretiudicat sibi, ne possit rem vēdicare, secus si fideicōmissū ignorabat, vel erabat in iure, in. z ta no. j. ad velle. l. si fine. Quādo aūt fratres inter seipsos contrahūt, z tradūt, dicit. ff. de verb. ob. l. qui Rome. §. duo fratres.

¶ Lex decimaseptima.

Pactum quod bona fide. Pactū cū scriptura. z sine scriptura eiusdē est efficacie. vt hic. Fides
a non scripta, sicut scripta est seruāda. h. d. Fallit vbi scriptura est de forma actus: vt. j. de fide instr. l. cōtractus. Itē fallit vbi scriptura est de solennitate: vt. j. de fide instrū. l. emāripatione. Item fallit in casibus alijs expressis in iure: vt. ff. de pba. l. Celsus. cū simi. Ratio huius legis est: q: scriptura fit ad probandum z demonstrandū: vt. ff. de pig. l. contrahitur. Sed non est vis quo genere demonstrationis aliquid demonstretur: vt. ff. si cer. peta. l. certum. z. l. j. in fi. de dote prelega.

1 ¶ Diuisio dicitur esse triplex, z qualiter.
2 Perceptio virilis portionis inducit diuisionē totiꝰ obligationis. nu. 8.
3 Quenquam. dictio est partitiua, z significat aliquem z non omnes.
4 Creditor quando videatur diuidere debitum inter duos correos.
5 Diuisio debiti ita demum pretiudicat, si alij debitores sunt soluendo.
6 Fideiussores duorū reoꝝ an habeāt beneficiū diuisiōis, sicut ipsi correi.
7 Creditor vt non noceat sibi diuisio debiti, qualiter debet protestari.

¶ Lex decimaoctaua.

Si creditores. Hoc dicit. Fallit diuisione inter correos debendi per partis cularē receptionē, ius pristine obligationis refuscitari nō potest. h. d. fin Old. Vel sic: Ex receptione partis debiti facta ab vno de correis debendi inducit diuisio, ex qua ozit taciti pacti perceptio. h. d. fin Bar. ¶ Posito sensu, premitte ad euidētia qō triplex est diuisio. Quedā fit a principio, qñ plares simplr se obligant pone nel. q quilibet teneatur pro virili: vt. ff. de duo. reis. l. reos. §. cum in tabulis.
1 ¶ Seda est diuisio, q̄ fit beneficio legis, pura beneficio epist. di. a fi. vel pura beneficio noue cōstitutionis de duobꝰ reis: vt. ff. de fideiuss. l. inter eos. z. l. inter fideiussores. e. ti. z insti. e. ti. §. fi plures. z j aut. de duo. reis. in prin. ¶ Tertia est diuisio. que fit ex superuenienti pacto expresso. vel tacito. de ista diuisiōe loquit hic. Fit autē ista diuisio duobus modis: scz perceptiōe virilis portionis: vt hic. Itē petitiōe virilis portionis. vt. j. de
2 fideiuss. l. liberū. qō itellige vt. j. declarabo. Demū collige. no. ¶ Exemplo no. q virilis portionis perceptio diuisionē totiꝰ obligationis inducit: vt nec q soluit possit vltrius cōueniri, nec q nō soluit. possit cōueniri vltra virilē portionē residui, §m Old. ¶ Antecō opponā. qro de rōne. que est ratio quare ista diuisio. pdest alijs qui nil prestiterūt. Rñdeo, ista diuisio est ꝛ natura integralis obligationis: z ideo inducit quandā tacitā remūtationē, seu tacitū pactū, q etiā absentibꝰ pdeft. arg. l. ij. §. e. ñ si cōderas gl. ibi posita. multū, vt gl. illa ob. Sed rñdeo, q loquit in alijs terminis: qr ibi nō erat factū ꝛ natura obligationis, z cōclude q actꝰ ꝛ natura obligationis solidi: diuisionē obligatiōis inducit, z hoc intēdit.
¶ Opp. z vt q partis preptio nō piudicet creditori, nec respectu soluētis: quin possit residuū petere: nec respectu correoꝝ, qui possit creditor residuū a quolibet insolidū petere, vñ vt obstare. j. de fideiuss. l. reos. So. est multiplex: prima, q hic fuit pactū expressum: qr creditor fuit contētus q libet solueret partē suā, vnus tū in solucdo puenit, istē liberat insolidum partim vi solutionis, partim vi pacti, §z inter alios vi pacti expressi est obligatio diuisa. Et ita loquit hic. §z in. l. ꝯ. ita nō intenuit pactū
3 expressus: z sic nō obligatū. ¶ §z istā solutionē opponit gen. est dictio quēcp, q̄ est dictio partitiua, z significat aliquē, z nō oēs. Tu autē dicis q cū oibꝰ fuit pactū. ergo solu. mala. Rñdēt iste q in litera ds esse quēcp. qō est signū vlr: vt. ff. de here. instī. l. hoc articulo. hec fanō obstat cōis litera est quēcp, z qr est diuinatio: qr esset casus īdubitabilis. q. qō labeo. ad carbo. Et iō gl. soluit secdo mō, qō lex ꝯ ita loquit insolidum ab vno facta petitiōe, hic in diuisione. z sic nō obstat. Rō differētie est: q in īdi petitio non hz in se tacitū, sed diuisio cōtinet tacitū pactū, §m Bar. Ista so. partim est vera, partim falsa, nā inquātū dicit q. l. reos. loq in solidi petitiōe, nō est vera: q: ibi ēt loqf in petitiōe ptis. §z quātū dicit q diuisio piudicat: so. sua est vera. ¶ Tu dic q aut loqmur in electiōe, aut i diuisiōe. loqmur in electiōe, electio nō piudicat: qr eligēs vtitur suo. z obligatiōis forma, z natura, vñ iter plonas ex natura correoꝝ nō preiudicat electio. z iste est casus in. d. l. reos. Siue vnꝰ eligat insolidū, siue p parte: vt vbi pcz. Aut loqmur in diuisiōe. z diuisio piudicat qr tuidēs recedit a forma integralis debiti, vñ merito obstat sibi ex cōuentō
4 j. de fideiussor. l. liberū. z arg. ff. loca. l. cū plures. §. l. dicta. ¶ Sed hic q̄rif. qñ dicaf eligere. z qñ videaf diuidere. Rñdeo, aut loqmur petere aut in recipiēdo: si in petēdo: tūc demū vī videre qñ q libet petit virilē, sec⁹ si a q libet in solidū. §z sec⁹ si ab vno solidū, ab vno partē illa ab cēsef diuisio, §z electio. ista pbant in. d. l. liberū. z reos. ti. l. si plures vna sola. Si vero loqmur in recipiēdo tūc refert. aut solues solvit partē v. fe metipm liberaret, z in totū ab obligatione eximeret: tūc psumit diuisio quātū ad se. z quo ad oēs, vt in residuo q libet correoꝝ p pte teneat: vt hic. z. ff. de sol. l. quotiēs. §m Cy. hic. Aut soluit partē cā retenuādi debitū, nō vt in totū ab obligatione recederet: tūc nō īducit diuisio: vt hic nec pīudicat creditori. arg. ff. q. fal. tu. l. nonissime. i fi. Aut soluit simplr tūc aut sub memoratiōe ptis sue seu virilis portiōis. z īducit diuisio. vt hic. Aut sine cōmemoratiōe quote ptis: z tūc presumit electio, nō diuisio §m Old. q actus q pōt adaptari nature debiti, nurū īducit tacitam debiti remissionē, qō est no. Ex predictis cōclude, qō duobꝰ modis fit diuisio, per receptionē particularē, z per diuisaz inter oēs actiōē. Et vtroq; casu duplex est diuisionis effectꝰ. Vnus respectu soluētis. ne amplꝰ conueniri possit: vt i palle. l. qties. alꝰ respectu actoꝝ correoꝝ: vt res-

fatus

5 fiduc qlibet p̄ pteneat tñ: vt hic. fm Ol. ¶ † Ulteri⁹ opponit, apte cauet ꝓ ꝫ actio sit diuisa ꝑtis perceptione: tñ reliqa existēte ib⁹ nō soluēdo ple idē q̄ solut quemlt in residuo. Hic aūt dr Iaiuꝫ, quare male: vnde vt obstare. ff. de fideiuss. l. inter eos. §. f. Sol. dicit gl. hec lex intelligit ſz il la vltra demū diuisio fuisset, si alij debitores sunt solueūdo: vel s nō plus dicat diuisio in hac nia resident gl. Ia. ō are. dicit q̄ alio est in fideiusso nō ḡ in correis debēdi: q̄ correi hūt beneficium diuisiōis. Pretextu er go illi⁹ beneficij, nō aūt per modū tacite pacti, vt creditor diuidere. facit eis hoc ex necessitate z ex ordinatione legis: z nō actus iste regulatur fm ordinē darū a lege, sed in correis debēdi de iure isto nō dr locū beneficiū diuisiōis, merito si creditor diuidit, sibi imputet. z sic nō ob. z ista solutiō uidet ex necessitate, nō plumik liberalitas. ar. ō a. l. le. l. rē legatā. ſz Ya.

6 de are. Ol. Barto. ¶ † Sed ⁊ hoc op. q̄ paul. de duo. reis. duo rei hūt beneficiū diuisiōis. ergo idē est in correis principalib⁹, z in fideiussoribus. So. credo. z hoc respectu gl. pōt log verū, ꝯsiderato q̄ quātū ad bñficiū eiusdē diuisionis sunt hic ex equati principalis z fideiussor: z istud est verū. nisi eſſet renūciatū huic beneficio: mā tūc q; diuisio est volūtaria, putat creditor tam in reis ꝓ in fideiussorib⁹: q; eadē est rō. Dicens tu, si est renūciatū beneficio diuisio. ergo nō pōt allegari diuisio. Rūdeo. p tale renū. excludit beneficiū legis, ſz nō excludit beneficiū tacite pacti subleuquēter. ar. §. eo. l. pacta nouit. ¶ † Ulterius op. z videt ꝓ diuisio nō prē judicet. vt. ff. de leg. j. l. si ex toto. §. j. So ibi est ſpāle favore vltime volū tatis. Nec est vsus. hic posita, z cōiter approbata. tu dic q̄ ideo ē aliō in vltima volūtate ꝓ in ẽctib⁹: q; in ẽctib⁹ constituit portio virilis ꝑtiū cōsenſa, in vltima volūtate nō inspicit solutio. ſz iudiciū testatoris, ꝓ solui obligationē induxit, nō aūt attēdit modus petēdi, vel exigēdi ipsius legatarij, z sic nō ob. ¶ Ulteri⁹ op. z vt ꝓ nō noceat partis ꝓceptio: vt ff. de peculi. l. si duob⁹. So. ibi nō erāt correi debendi insolidū. ſz q; libet erat debitor respectu sui peculij, vñ obligatio eox ē disseparata. Et ideo factū vnius nō extēdit ad alterū. z sic nō ob. ¶ Demū op. de. l. tale pcm §. post diuisionē. ff. de pac. vbi solutio z perceptio nō p̄iudicāt. So. illa re ceptio nō includebat sub obligatione, sed excludebat obligationē. Irez ibi nō erāt correi. Et ex prima fol. huius ſz ꝛ clude quod perceptio que nō cōtinet vtile portionē. ſz plus vel minus, nunq̄ induxit diuisionē. fac. ff. de fideiuss. l. si stipulat⁹ esses. §. fi. ¶ † Ultimo vt creditor nō possit sibi p̄iudicare p̄ subtilitatē hui⁹ legis, z simūl, p̄estet q̄s nō intēdit dissidere, ſz ius saluū fore, z ita sibi reseruet: vt. ff. q. mo. pig. vel hyp. fol. l. si debitor. §. j. z ita dicūt omnes docto. super isto puncto de reseruatiōe.

1 ¶ Pactum ſz post mortē collatū, non est donatio causa mortis. nu. ⁊.
2 Hereditas vniuersa significat nomine rerū.
4 Pactū factū sm tenorē huius legis, quare nō est donatio causa mortis
5 Ut rū ista cōuētio sit ꝓprie testamentum.
6 Ultima voluntas facta cora duob⁹ testib⁹, ſz subtiliter intuēdo pōt fieri testamentum: et tamē vltima voluntas innominata.

¶ Lex decimanona.

Ficet inter priuatos. Pactum de succedendo inuicez non ḥz vim vltime voluntatis. nisi inter milites. h. d. Et ne scio alibi. Bar. ¶ † Bo. q̄ dixit in summario. ¶ Sed o no. q̄ tale pactū ſz post mortē collatū, nō est donatio cā mortis. ¶ Tertio no. q̄ per donationē cā mortis nō pōt dari hereditas, sicut nec p codicillū, vel epistolā, q̄ tenet mēti sm. Bar. ¶ Quarto no. q̄ verbū potuit, z verbum nuncupare, videntes esse verba directa. ¶ Ulteri⁹ no, reciprocā initōnē. z est ar. q̄ duo possent in eadē charta testari, se inuicē heredes instituēdo. z ita vidi de facto. ¶ Ultimo no. q̄ nolle rerū, vniuersa hereditas signi

a ficat⁹. ¶ † Op. ⁊ hāc. l. z vt q̄ istud pactū nō valeat. q; est de futura suc

2 cessione: inducit vorū captā de mortis: vt. l. n. j. e. z. §. e. l. pactū q̄ dota li. So. istud pactū nō est pactū, ſz testāmū. z in hoc est ſpāle in milite. q̄ pa ctū interpretat esse testām ꝓpter implicitatē militū. q; nescit Ꝺba apta tūris ꝓferre. Sile dicit gl. j. ka. per. l. quoties. Sz in paganis talis ꝛ hoz ineptitudo nō tolerat: nec vnq̄ pactū interpretat esse testām: vt. ff. ō ver.

3 sig. l. verba ge sserūt. ¶ † Sed o opponit. q̄ nolle rerū nō ḡtineat ꝛ his he

4 reditas: vt. ff. de vsufruc. leg. l. vl. So. ibi erat alī⁹ heres vsus, hic nō: ar. ff de here. inſtit. l. i. §. fiet fundo. ¶ † Quero, quare istud pactū nō est dona tio cau. mor. Tex. dicit q̄ nō ostendit ei⁹ ſpeciē. Hl. dicit q̄ rō est: q; in dona. cau. mor. donatari ꝓferet heredi, ſz hic, nō est ꝓbatio, ſz ē ipse idez ipso. Sed a rō est: q; ista non erat mera liberalitas. ſz erat hincinde pcm z videbi Cy. Per. reddit aliā rōnē: q; ipse dicit q̄ in donatiōe cā mor tis regnat gnā testes, q hic nō interfaerūt. Quero est frustola: q; in mi lite regnat solū duo, sicut testō. vt in. j. ō milī. testā. Bar. dicit q̄ nō est donatio cā mor. q; p̄a grauat heres. ſz hac nō grauat heres, ſz honorat hereditario titulo. ff. ō leg. pītā. l. filiū. Tu dic q̄ ideo nō ē donatio cau. mor. q; nō ostendit ſpeciē, id est formā ei⁹. Et vt intelligas, debes scire q̄ donatio cau. mor. respectu forme ḥz siliturdinē cum ſctu. vnde debet ibi interuenire obligatio, vel traditio: vt. ff. de don. cā mor. l. inter mortis. z no. de leg. j. l. cū pater. §. i. z. §. marito. z de dote pleg. l. fi. ⁊ hic nō iterue nit obligatio, nec traditio, nō pōt dici q̄ actus iste tendat sub ſpecie donationis cā mor. Inefficax aūt do. cau. mor. assimilatur vltime volūtati. Unde ex eo cōtin⁹ ars tranſit dominiū recta via. Et sic donatarius pōt agere reali z personaliter actione: vt. l. fi. z. tū. ō publicia. z no. j. eo. l. traditionib⁹. p C y. Ité ꝓ pe terit⁹ obligef ex ſctu patris. tñ ex don. cū mortis facta a patre nō obligat nisi certis personis: vt. l. fi. de leg. pītā. q̄s forte hodie est correctū pauc. ex causa. C. de li. pre. q̄ teneat sicut in legatis. q̄s

5 est no. dignū. ¶ † Quero, vtrum ista cōuentio sit proprie testm. Quidā dñr q̄ sic. cū ex ea heredi tas adeat. Alij dicūr q̄ est vltima voluntas tm ge nere: z est innominata, q̄ reperit in casu huius

6 l. z nō alibi. ¶ † Et facit ad statutū q̄s disponit q̄ vltime voluntates valeāt cora duob⁹ testib⁹: nā ſz in subtili disputatione non sit testm cū duobus testib⁹: erit tñ vltima voluntas innomi nata, habens vim testamenti, et ⁊ quo ad heredis institutionē. hoc dico: q; statutum non facit ex pſa mentionē de testamento. Certe non curo de nomine, ex quo habeo effectum.

1 ☞ Dominia rerum queruntur p traditiones, per vsucapionem, ſz nō per obligationē, vel conuentionē personalē.
2 Traditio quādoq̄ est vera, vt quādo interuenit corporalis actus: alia est quasi traditio p fictionem iuris ciuilis.
3 Traditio sola an sufficiat ad translationem dominij. nu. 4.
5 Consensus tradentis habentis potestatē transferendi dominium, sub ſistente causa vera, vel putatiua ad translationē dominij ordinata, inducit dominij translationē.
6 Dominium est duplex: superius, z inferius.
7 Dominium vtile acquiritur p ꝓscriptionē licet nō queraf directū. 8.
9 Dominij directū an acquiraf ꝓscriptionem cuius initij memoria nō existit.
10 Dominij an acquiratur per pactum vestitum.
11 Jus reale quare acquiraf in pignore ex quentione. z nō in dominio. 12. 13. 14.
15 Dominium non queritur ex solo contractu celebrato tu obligando aliquo, z nō tu p o ſſessione querenda.
16 Dominium an transferatur ex ſententia arbitri.

¶ Lex vigesima.

Traditionib⁹. Posuit duas regulas affirmatiuas, z vnā negatiuā: sic hic sunt tres glosse, z quilibet respicit suam regulam. ¶ † Nota tria. primo ꝓ rerum dominia queruntur per traditionem, ¶ Secundo, ꝓ rerum dominia transferuntur per vsucapionem. ¶ Tertio, quod rerum dominia non queruntur per obligationem, seu conuentionem personalem. ¶ Oppono contra pri

1 mā regulam: q; vt dē tur ꝓ etiam per quasi traditionem transferantur dominia: vt institutionibus de rerum diuisione, §. interdum. Solutio concedo q̄ quasi traditio in translatione dominij idem quod vera traditio operatur: vt dicto §. interdum, z de rei venditio. l. quedam mulier.

2 ¶ † Ubi not. quod traditio quandoq̄ est vera: vt quando interuenit corporalis actus; vt hac lege. Alia est quasi traditio per fictionem iuris ciuilis. ff. de acquiren. posſes. l. quod meo. infra ō dona. l. quisquis. z dicta. l. quedam mulier. z infra de acquirend. posſes. l. minꝰ instructus. Quadoq̄ enim fit per precariū constitutionem: vt. ff. de acquiren. posſes. l. interduz, quandoq̄ per precariū confessionem: vt. ff. eo. l. ab emptione. Quadoq̄ per clausum traditionem: vt. ff. de cōtra hē. empt. l. claudus. Quandoq̄ per instrumentū cō signationem: vt infra de dona. l. pūnia. Quando q̄ p vsufructus formalis retentionem: vt dicta l. quisquis. Quandoque per patientiam precedente contractu: vt. d. l. minus instructus. z. ff. de acqrē. posſes. l. p dia. Quādoq̄ p celeritatē hui⁹

☞ Uniuersa hereditas significatur. Adde Bar. in. l. si in rē. in. §. op. ff. de rei ven. cū. l. Dō pontius. §. ſz his. ad fi. ff. de procur. Istū l. l. j. in pri. j. quirest. fac. posſ. z dixi aliqd in apo. ad Dan. i. c. ollim nu. j. in ver. incoz. pozelia. z ibi an et quando procedat hoc dictum, extra de ver. sig. Celsus

actus,qui aliuȝ occultat:vt.ff.de dona.inter vi. ⁊ vxo.l.iij.§.ſciendum.Quandoq; ex appoſitio/ne cuſtodis:vt.ff.de acqui.po.l.quarundã.vnde ille dicit poſſidere roccam ⁊ fortiliciũ,ad cuius petitionem cuſtoditur.Fit etiã traditio per quã dam aliam fictionem:vt.ff.ſi cer.pet.l.ſingularia per inueſtituram autẽ,cum inueſtitura ſit ſignũ actus perſonalis magis quã traditionis,nõ que ritur vera poſſeſſio,vel ficta,niſi hoc dictaret cõ/ſuetudo,ſed videtur dari tacita licentia ſua au/thoritate rem poſſidẽdi:vt extra de conſue.c.ex parte.al's in.c.ex literis.⁊ ibi per Innoc.qui ad

3 hoc allegat opi.Azo.¶†Item opp.⁊ videt ꝙ traditio non ſufficiat in tranſlatione dominij:vt ff.de acquir.rerum do.l.nunquã nuda.Sol.cõce do ꝙ ibi traditio eſt nuda,id eſt ſine cauſa vera, vel ficta:q2 ſolo animo non perditur dominium: vt.ff.de acqui.poſ.l.ſi quis vi.§.differẽtia.lex er/go noſtra debet intelligi in traditione cuȝ cauſa vera,vel putatiua.que ſi eſſet vera,eſſet ad trãſla tionẽ dominij ordinata:vt.ff.de condi.inde.per

4 totum.⁊.l.ſi.vſufru.queãdmodũ ca.¶†Ter/tio opp.⁊ videt quod hec non ſufficiant ad trãſ/lationẽ dominij,ſed requirat ꝙ recipiens imple uerit ex parte ſua,vel quod ſit ſibi habita fides expreſſa,vel tacita de implẽdo:vt inſti.de rerum diui.§.vendita.Sol.concedo ⁊ hoc in contractu emptionis,⁊ venditionis.Et eſt ſpeciale:de hoc no.j.de rerũ permu.l.ij.vel dic idem in alijs con/tractibus emptioni ⁊ vẽditioni ſimilibus:vt in locatione:vt legitur ⁊ no.ff.de furt.l.ſi ſeruus.§. locaui.Unde colonus nũmis colens,non facit fructus ſuos,niſi ſoluta mercede,vel habita fide de ipſa ſoluẽda.De ſimilibus ergo cõtractibus idem eſt iudicium.argu.ff.depoſiti.l.j.§.ſi quis ſeruuȝ.Sed in contactibus innominatis tranſ/fertur dominiũ non habita fide de reciproca pre ſtatione.Et eſt ratio:q2 ex ipſa traſlatione dñij habet oriri obligatio.Unde ſit ad actionẽ pariẽ dam:vt in.l.ex placito.j.de reruȝ permu.⁊.ff.de rerum permu.l.j.in ſi.⁊.ff.de condi.ob cau.l.fin. Preſumitur enim velle trãſferre dominium:q2 ius ſibi querit ex hoc.Sed in contractibus no/minatis nõ videtur velle trãſferre dominiũ,nec preſumit:q2 ex tranſlatione non oritur actio,ſed erat retro nata.⁊ adde qd legit ⁊ not.ff.de pig.

5 act.l.ſi quaſi,⁊.ff.de ſolu.l.ſi ſoluturus.¶†Ex iſtis hanc regulam primã ſic perfice.Conſenſus tradẽtis habẽtis trãſferendi dñij poteſtatẽ ſub ſiſtente cã vera,vel putatiua ad trãſlationẽ dñij ordinata,inducit trãſlationẽ dñij.Quelibet ergo traditio ordinat a ſua cã:vt.ff.de publiciana.l. quecunq;.ff.de 3hen.emp.l.cuȝ manuſata.§.ſi.

6 ¶†Eſt autẽ duplex dominiuȝ,ſcȝ ſuperius,qd appellatur proprietas.⁊ inferius,ſeu ſub alter/nuȝ,qd appellat vtile dominiũ,qd ſimiliter trãſ/fertur ex cauſa ad ipſum tendẽte:vt.ff.ſi ager ve/cti.l.j.§.qui in perpetuuȝ.⁊.ff.de ſuperſi.l.j.§.ꝙ ait.Idem in feudis:q2 dominiũ inferius,id eſt proprietas eſt penes dñm feudi,ſed dominium inferius qd ſubalternat ꝓprietati,eſt penes feu/datarium.Iſtis dominijs correſpondẽt due poſ ſeſſiones:nam proprietati correſpondet poſſeſſio ciuilis,que plurimum iuris habet,ſed vtili dñio correſpondet poſſeſſio naturalis,quando iſtud eſt dominiuȝ ſubalternũ:vt.ff.de acqui.poſ.l.iij. §.ex contrario.in glo.⁊.ff.comu.l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehiculũ.Sed qñ vtile dñium nõ ſubal ternat proprietati,ſed cõtrariatur ei,vt in p̄ſcri/ptione:tũc tali vtili dominio vtraq; poſſeſſio.ſ. ciuilis,⁊ naturalis correſpondet.imo ſine ciuili non poſſet preſcribi:q2 plurimũ iuris requirit in preſcribẽdo,qd in ciuili poſſeſſione cõſiſtit:vt.ff. de acqui.re.do.l.acquirit.§.vl.⁊ ꝑ Dy.in.c.ſine

7 poſſeſſione.de reg.iur.li.vj.¶†Uenio ad ſecũ/dam regulã,d2 hic qd rerũ dñia acquirunt vſu/capionibus.Cõtra.imo etiã preſcriptione:vt.j. de preſcrip.xxx.anno.l.ſi quis emptionis.⁊.ff.de dona.cauſa mor.l.qui alienã.Sol.cõcedo:tñ nõ acquirit directũ dñium,ſed vtile ꝑ preſcrip.lõgi

temporis,vel lõgiſſimi.ſm gl.ſȝ ſm Mar.acquirit directũ dominium, vnde dominiũ primi dñi eſt in totũ eſſumptũ,adeo qd ſi preſcribens ca/deret a poſſeſſione:primus dñs non poſſet vendicare a nouo poſſeſſore. ſm Mar.hanc opi.tenent vltramõ.q2 dominiũ primi dñi tranſlatuȝ eſt in ſcdm.Pro hoc facit:q2 tam lõga patiẽtia primi dñi habet pro ꝯſen/ſu:vt no.in.l.pe.j.cõi diuid.Et ſic adeſt preſumptiuus ꝯſenſus dñi,qui eſt immediata cã directi dñij trãſferendi:vt.ff.de condi.ob cau.l.iij.§. ſubtilius.Sed iſtã rõnem reprobat alibi gl.q2 in preſcriptione nõ dicit adeſſe cõſenſus eius cõtra quem preſcribit:vt no.in.l.j.§.pe.ff.de dolo. ⁊ ſic deficit immediata cã dñij trãſferẽdi.vñ nõ trãſit directũ dominiũ,ſȝ vtile.Aduerte.lex qñq; vocat vtile dñiuȝ ſeruitutẽ:vt.ff.de leg.j.ſi tibi hõ.§.ſi.ſȝ ibi loquit in vtili dñio tpali,vl' ſubalterno ipſi ꝓprietati,vt in dñio emphyteute.Non aũt loquit in dñio,ꝙ p̄fert ꝓprietati,vt in dñio preſcribẽtis,vñ poſſum⁹ loq ꝑ ſilitudinẽ,qd dñiũ emphyteute,ſit dñium

8 formale:ſȝ dñiũ p̄ſcribẽtis,ſit dñiũ cãle.¶†Bar.in quadã diſputatiõe dicebat qd q̃rebat vtile dñiũ per p̄ſcriptionẽ,⁊ ꝓbabat ſic:ſicut ſe hȝ qñ poſſeſſio in p̄ſcriptione incorporal tñ,ita ſe hȝ vera poſſeſſio i reb⁹ corpo/ralib⁹ preſcribẽdis.ſȝ in incorporalibus ex quaſi poſſeſſione p̄ſcribit ius vtile,nõ directũ,vt.ff.de aqua plu.ar.l.j.in ſi.ergo idẽ in reb⁹ corporali/bus.Iſtã rõnẽ tãgit gl.ff.ſi ſerui.vẽ.l.ſi qs diuturno.Sȝ põt rñderi negã do paritatẽ terminoꝝ.nã in incorporalib⁹ debilior eſt p̄ſcriptio:q2 pce/dit ſine titulo:vt.d.l.ſi qs diuturno.ſȝ in reb⁹ corporalib⁹ preſcriptio eſt efficacior:q2 regrit titulũ.Canoniſte tenẽt opi.Mar.nã ꝑ̃ter legis que tuet p̄ſcriptionẽ põt q̃ri dñiũ directũ,ſicut ex ꝯſenſu tradẽtis.lex eſt em illa q̃ trãſfert dñiũ in p̄ſcribẽtẽ,ſȝ põt trãſferre directũ:ergo ipſum trãſ/ferat:vt.ff.ꝓ ſoc.l.cũ duob⁹.§.idẽ rñ.⁊ loquunt in p̄ſcri.iuſtificata ex ti/tulo ⁊ bona fide:al's ſine bona fide nũq; p̄ſcribit ſm canoniſtas:vt in.c.

9 ij.de reg.iu.li.vj.¶†Ego dico ꝙ in p̄ſcriptiõe tpis,cui⁹ 3rũ memoria nõ exiſtit,acgrit ius directũ:vt.ff.de aqua quoti.l.hoc iure.§.duct⁹ aq. ſȝ in p̄ſcriptiõe minoris tpis ſi qdẽ in eis verſat odiũ ſolũ,acgrit ius vti le.ſȝ vbi verſat ſolus fauor:vt in vſucapionib⁹,acgrit ius directũ.Et rõ eſt:q2 fauorabilis acgſitio dȝ eſſe efficacior ꝙ acgſitio odioſa ⁊ plenius interpretãdũ in fauore ꝙ in odio:vt.l.cũ qdã.de libe.⁊ poſthũ.⁊.j.de bo

10 nis ma.aut.niſi tricẽnalis.⁊ ibi dicet.¶†Uenio ad tertiã regulã.d2 hic ꝙ nudis pactis nõ transferunt rerũ dñia:ergo ꝑ ſtipulationẽ ſeu pactũ veſtitũ trãſferunt.Sed iſtud eſt falſuȝ:q2 ſequeret ꝙ nũq; cõpeteret pſo nalis ex 3ctu,ſȝ rei vẽ.qd eſt falſum.vñ rob.ff.de rei vẽ.l.ſi ager.Sol.pce do ꝙ ſȝ pactũ ſit ſolẽnitate veſticũ:tñ nõ trãſfert dominiũ.⁊ d2 nudũ,nõ a ſolẽnitate,ſȝ a rei traditiõe.⁊ ita intelligit litera iſta.cõcor.ff.eo.l.diui

11 ſionis placitũ.⁊.j.l.pri.¶†Sȝ hic q̃ro.quare ex cõtentiõe q̃rit ius reale in pignore,⁊ nõ in dñio rei.Rñ.q2 al's nil oparet hypothece ꝯuentio ſi nõ acquireret ius reale,cũ perſonale inſit ex preambulo 3ctu.Cũ ergo hypotheca nõ pariat pſonalẽ:merito parit realẽ actionẽ:Als eſſet fru/

12 ſtra:ſȝ in ꝓmiſſione dñij nõ eſſet fruſtra:q2 parit pſonalẽ.¶†Ulterius opp.⁊ vr̃ ꝙ ex ſola cõuẽtione trãſeat ⁊ retrãſeat dñiuȝ:vt.ff.de rei vẽ.l.ſi qs hac.Rñ.gl.hoc ſpãle eſt in pacto legis ꝯmiſſorie,⁊ addictiõis in diẽ. Dicit Cy.ꝙ rõ ſpãlitatis eſt:q2 retro reddit titulus nudus,vñ traditio remanẽs ſine cã nõ hȝ annexũ dñiũ in pſona poſſeſſoris.recuperat ergo tradẽs directũ dominiũ,qd habebat ꝑmo.ſic.ff.de iure ſiſ.l.deferre.§.ſi.

13 ¶†Aduertatis.iſtud eſt verũ,qñ verba pacti ſunt directa,ſecus ſi ſint obliqua:vt no.ff.de dona.l.j.in gl.magna.¶Item iſtud eſt verũ quan do pactum legis cõmiſſorie eſt ex eodem contractu,ſed ſi eſſet appoſitus ex interuallo,non retranſit ipſo iure dominiuȝ:quia adhuc ſupereſt titu lus ex primo cõtractu.arg.j.de dona.que ſub mõ.l.prefecta.hoc no.glo. ff.e.l.ab emptiõe.vbi videas per Gull.⁊ doc.¶Ulterius op.de.l.vt.ſ. de ſac.ſan.eccl.Sol.vt ibi:q2 ſpãle eſt in eccleſia.¶Itẽ oppo.j.de do.q ſub mõ.l.j.So.vt ibi.Itẽ oppo.ff.de contrahen.emp.l.ſi qs ſuper hoc.

14 Sol.ſpãle in pacto manuũ iniectiõis.¶†Aduerte.iſta ſo.vult ꝙ vbi/cũq; eſt pactũ qd quis poſſit apprehendere poſſeſſionẽ ſua authoritate, qd ibi trãſit dominiũ ſine poſſeſſione.Pe.dicit qd ibi eſt ſpãle,vȝ quã do qs reſeruat manus iniectionẽ in ſeruũ.Ego dico ꝙ ibi erat duplex re ſeruatio,ſcȝ dominij,⁊ manus iniectiõis:vnde a principio dominiũ non fuit libere trãſlatũ.ſȝ fuit modificata trãſlatio.¶Itẽ opp.j.de iure do. l.in rebus.Sol.ſpeciale in re dotali:q2 ibi nõ ſit preciſa trãſlatio domi/

a nij,ſed cã dotis.Unde ſemper mulier hȝ ibi dominiũ qualequale[a].Me rito aduenięte caſu reſtitutiõis dotis,illud dominiũ fortificat,vt ꝓprie non dicat nouũ dominiũ,ſed continuatũ dominiũ.⁊ iſta eſt ratio tex.in d.l.in rebus.cum ſimi.ff.de here.inſti.l.iij.§.qui fideicõmiſſariaȝ.Quid de poſſeſſione:dicit glo.ꝙ poſſeſſio nudo aio ⁊ nudo pacto perdi poteſt. facit.ff.de acquir.poſ.l.j.§.ſi vir vxori.⁊.l.queadmodũ.Demum cõclu/dendo ſic,dicas ex ſolo contractu celebrato ſuper obligando aliquo,et non ſuper poſſeſſione querẽda:vt excludam cõtractũ precariũ,⁊ ſimi.non querit dominiũ,ſed ex diſpoſitione legis põt queri dominiũ ſine poſſeſ/

15 ſione:vt.ff.de publicanis.l.commiſſa.¶†Item,ex diſpoſitione teſta/toris:vt.l.cum pater.§.ſurdo.de legatis.ij.Item ex preſcriptione inter/dum queritur dominium ſine poſſeſſione:vt hereditate iacente:vt lege. nunquam.§.vacuum.ff.de vſucapio.Sed ex ſententia iudicis an que/ratur dominiuȝ ſine poſſeſſione,refert:aut fertur in vniuerſalia iudicio directa ſententia:vt in petitione hereditatis:tũc tranſit dominium ſi/ne poſſeſſione:vt.ff.de ſtatuliberis.le.ſtatuliberi a ceteris.§.quintus.

Ex ratio

a ¶ Dominiũ qua lequale.Adde Dy. in.l.ſi conſtante.§. ſi vxor.⁊ quod ibi notaui in apoſt.ad ipſum in ver.mu/lier eſt dña rei do/talis.ff.ſolu.ma.⁊ dixi etiam in.l.di/uortio.§.ſi fundũ in apoſt.in ver.cõ/tra eos ſuper glo. in verſic.in alieno. eo.titu.Celſus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Et ratio est: qr ipsum ius vniuersale prout est quoddaz intellectuale, est omnino incorporale, & nõ potest subijci traditioni. Aut loquimur in iudicijs particularibus: tunc aut in mere incorporalibus, que nulli insunt corpori, vt in iure eligendi: tunc transit quasi possessio eius realis ex solo actu verbi iudicis pnunciantis, quod ibi consistit quasi possessio in sola licentia iuris, que per sententiã requirif. ita no. Inno. extra de conces. p b. d. c. cũ nostris. Aut loquimur in his que nõ sunt mere incorporalia, sed sunt corporalia, vel insunt corporibus: vt seruitutes. Hic requiritur actus facti ad possessionẽ querendam: vt. ff. de acqui. posses. l. qui vniuersas. §. Item cũ pretor. ff. qui satisdare cog. l. sciendu3. §. si fundus. & ff. de pig. act. l. non est mirum. §. sciendum. Item per consuetudinem vel statutum potest transferri dominiu3, & possessio. qđ est no. vt. d. c. ex parte. de
16 consue. ¶ † De sentẽtia arbitri. vtrum possit dominium transferre, vel prohibere transferri, dic vt extra de testa. c. Raynaldus. ¶ Vltimo, nũquid in dotis restitutione transeat possessio sicut dominium, dic vt. j. soluto matrimo. l. dotis.

1 ☞ Pactum videtur appositum pro eo qui ipsum seruat: & nõ pro eo q venit cõtra pactum.
2 Iudex nõ debet pati vt quis vtatur iure incompetenti.

¶ Lex vigesimaprima.

Cum proponas. Ex pacto diuisionis possidenti exceptio datur, sed non possidenti nõ daf actio, nisi intercesserit stipulatio. s3 põt redire ad actionẽ primã pacto non obstante: qr non seruanti fidem, fides frangaf eidẽ. h. d. cõcor. ff. e. l. diuisionis placitũ. & ff. de trãsactio. l. qui fidẽ. Casus. Cũ contẽderent inter fratres de hereditate pmortuorum, & solus forte possideret ille qui nihil vel minus iuris habebat, conuenit vt equis partibus diuiderent bona. Querif quis est effectus istius pacti. Rñdetur, qđ si ex isto pacto secuta est possessio, habet locu3 retentio. Si vero non est secuta tradicio, non habet locu3 petitio, nisi ex eo intercesserit stipulatio. sed quomodo consuletur huic transigenti, in quo a principio totum ius, vel maxima pars iuris residebat? Rñdetur quod redit ad actionẽ veterem. Et si excipiatur de pacto, replicabif qđ
1 venienti contra pactũ non debet pactũ seruari. ¶ † No. qđ pactu3 videf appositum pro eo qui seruat ipsum: & nõ pro eo qui venit cõtra pactũ. Cõcor. ff. loca. l. quero. §. inter locatorẽ. & qđ not. ff. de transac. l. qui fidem. de iure emphy. l. ij. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. libertus. Et est simile qđ dicit Inn. quod nunq̃ videf pro eo scriptũ, qui facit cõtra rescriptũ. Et per hoc determinaf questio. Titius & Sempronius qui capitales inimici fuerunt, pacem & pena3 per stipulationem adinuicẽ pmiserunt, si contra facerent. Titius federa non seruauit. Tandẽ Sempronius dictũ Titiu3 vulnerauit. querif an Sempronius in penã cõtractus vt violator pacis, inciderit. Et videf qđ non: qr Titius cõtractũ fregit: ergo ex contractu nõ põt agere: vt hic. & d. §. libertus. & hoc tenet Guido. de suza. hic & ista est veritas: qr pena cõtractus non cõmittif. sed pena debita ex lege committif: vt. j. vnde vi. l. j. & j. ad. l. iul. de vi. l. si qs ad se fundũ. Etiã si sit aliq̃ pena sepius cõmittaf rato manẽte pacto: qr talis clausula nũq̃ vi
a detur apposita, nisi pro eo q seruat cõtractum[a], & implet ex parte sua. & hoc no. dicit Guil. in dicta. l. q fidẽ. ¶ Crederẽ tñ qđ si dictus Titius soluisset penã, & postea fuisset vulneratus a. d. Sẽpronio, Sẽpronius incideret in penã cõtractus: qr satisfactio pene equiparaf obseruãtie contractus: vt
2 plene no. p Pe. & Cy. j. e. l. petens. ¶ † Scđo not. qđ Iudex non debet pati qđ qs vtaf iure incõpetenti. ¶ Tertio no. q̃ nisi qs impleat ex parte sua: nõ debet sibi ipleri pretiũ. concor. ff. de rescin. ven. l. fi. & dic vt dixi in. l. j. s̃ eo. Quarto & vltimo no. q̃ in contractibus innominatis habet locum ius offerendi. ibi, nisi ea &c. de hoc dic vt dicam. j. titu. j. l. quãuis.
3 ¶ † Quero hic, cũ iste frater q fouebat iustitiã paciscẽdo remiserit ius suũ, quare est q̃ non datur sibi actio cũ impleuerit. Item si non impleuit quare est qđ agat ex stipulatione. Nã si stipulatio intercesserit, aut impleuit, & tũ3 posse agere ex vtroq3 aut nõ impleuit, & tunc ex neutro. Rñdeo nõ impleuit oĩno: & ideo ex 3ctu innoĩato nõ pducit actio, s3 impleuit eo modo quo põt impleri, qđ sufficit in 3ctibus innoĩatis. Sicut est 3ctus stipulationis: vt dixi. d. l. j. & est expressum hic. Ratio differẽtie est: quia facilius est cõcedere exercitiũ q̃ ipsam actionẽ. Vñ cũ in 3ctib' noĩatis sit nata actio ne sit frustra ista natiuitas, 3cedif exercitiũ ex possibili in plenũ eo. S3 i 3ctib' innoĩatis nõ erat nata actio. Vñ si nõ est ibi pfecte
4 impleũ, nõ h3 locũ petitio. ¶ † S3 iuxta hoc q̃ro, quare iste remittens nõ 3 pfecte pleuisse. Rñdeo: qr trãsactio icludit pactũ de nõ petendo, si nõ petif hodie, poterit peti cras, vñ rõne futuri nõ cadit impletio.

1 ☞ Administrator an & quãdo possit remittere debitũ domini.
2 Tutor, curator, & pcurator nõ possunt renuntiare exceptionib' pemptorijs domini, quia renuntiare est donare.
3 Tutor & curator an possint facere pacem de iniuria facta patri pupilli. vel ipsi pupillo.

¶ Lex vigesimasecunda.

Pactum curatoris. Curator et tutor habent ius exigẽdi sed
1 nõ facultatẽ liquidi debiti remittẽdi. h. d. ¶ † No. gñale in quolibet administratore q̃ nõ poterit remittere[b] debitũ dñi immo videf q̃ nõ possit prorogare terminũ soluẽdi: ff. de ver. ob. l. q. Ro. §. Callimachus. nõ ob. ff. de publicanis. l. fi. §. si qs pfessus. qr ibi nõ fuit prorogatio s3 mora. nam cũ offerf publicano, noluit recipere. merito mora publicani nocet fisco. arg. ff. de ver. ob. l. si ex legati cã. cũ. l. seq. ¶ Quero q̃ est rõ quare nõ põt remittere. Rñ. qr remittere est donare, & donare est perdere. l. filiusfa. ff. de donatio. nũquã vero põt donare qs administrator. nisi cũ a
spãli mãdato vel in casu spãliter a iure permisso: d. l. filiusfami. ff. qđ vi aut clã. l. phibere. §. plane. de tu. & rõnib' distra. l. j. §. sed nõnullos. ff. de admi. tu. l. cũ plures. §. j. pmis. & ff. e. l. 3 iuris ciuilis regulas. §. si fili'. Nõ ratiõ est: qr pmittere vel renũtiare, nõ est administrare, seu dilapidare: vt ff. de cura. furio. l. ab agnato. & iđ remissio, vel iđẽ renũtiatio aut dilapidatio nõ cõpetit administratori: vt. j. ad treb. l. Imperator. & no. eo. titu. l. j. §.
2 fuit quesitũ. ¶ † Et ex dicta theorica, apparet q̃ tutor, curator, & pcurator nõ possunt renũtiare exceptionib' perẽptorijs, vel declinatorijs dñi: q3 vt dixi renũtiare sit donare. vt. ff. de do. l. si qs de legauerit. nisi ista sit tacita renũtiatio pcedẽs ex ordine litis, sicut est: qr p pcessu3 ad vlteriora excludif exceptio declinatoria: vt. j. d excep. l. fi. Et p hoc ẽt possum cõcludere in cã: qr hoc pcedit ex ordine iudiciorũ & adde ad hãc legẽ qđ legif & no j. d noua. l. nõ abstulit. ¶ Opp. 3 hanc. l. j. ti. j. l. pses. So. ibi debitũ nõ erat liquidũ, nec erat pbatio debiti facilis, vnde pter incertũ euẽtu3 litis põt trãsigi: nã icerta est victoria litis, vel iudiciũ: vt. ff. de pecu. l. eo tpe. in prin. Per hoc eñi neuter videf ledi cũ vterq3 sit in pari causa litigãdi: vt. j. de inoffic testa. l. si pater puelle. Intellige tñ q̃ requirif decretũ in minore, cũ qđ est de re non alienabili sine decreto: vt no. j. si aduersus trãsa.
3 l. j. ¶ † Quero in ista. l. vtrũ tutor & curator pos b
sint facere pacẽ de iniuria pris pupilli, vel ipsius pupilli: & vr q̃ non p hãc legẽ. cõtra. vr: qr facere pacẽ non est aliquod ius perdere, s3 est quoddam recõciliare. facit qđ no. ff. de infa. l. furti. §. pe. Et non dr qs ex hoc perdere, s3 lucrari: vt. ff. manda. l. creditor. §. j. qr quilibet diligẽs & bonus paterfamilias hoc facit: vt no. insti. de iniur. §. fi. Sol. dic vt no. Ia. de in integrum resti. mi. l. j. Credo q̃ si pax expedit pupillo quod possit facere pacem. sed si esset ei damnum, vel dedecus, hoc non posset qr tenef tueri dignitatẽ pupilli & no. bñ ex hoc dico q̃ si guerra erat periculosa pupillo, quia alet pax. fm Ia. but. hoc tñ nõ credo q̃ possit fieri pe ipsa stipulatiõe: qr obligatio ad penã reputat dã c
nũ ff. d mu. l. si minor. §. fi. S3 Guido de suza. hic hoc dicit, q̃ de liquida offensa non põt tutor facere pacẽ. s3 de nõ liquida & incerta sic. Sed quod dixi verius est de hoc in Specu. d a homi. ver. illud aũt querif. Et d treuga & pa. v. hoc quoque & in margarita Alberti galeotti in ti. de accusatio. in fi. titu.

1 ☞ Filius non potest pacisci in preiudicium patris.
2 Monach' si deponit pecuniã, & ei restituif sine licentia abbatis, depositarius liberatur.

¶ Lex vicesimatertia.

Filius paciscẽdo.
1 ¶ † No. quod filius nõ potest in preiudicium patris pacisci. Secũdo no. quod id quod patri debetur, non potest filio solui. Adde quod legitur & no. ff. solu. matrimonio.
c lege, non solum. Coniuncte ergo persone [c] non potest solui sine mandato: vt. ff. de solutio. l. vero procuratori. cum simi. Item nec affini, vel quasi affini sine mandato: vt. j. de sol. l. cum maritum. & j. de pact. cõuen. l. fin. vbi est casus notabit. In paraphernalibus vero iuribus maritus non habet ius exigendi, nisi cum mandato. & videf habere mandatũ, si vxor tradidit sibi instrumenta: vt ibi no. & Gui. ff. de pact. l. Labeo. & l. postquã.

a ☞ Pro eo qui seruat, 3ctu3. Adde Bar. in. l. qui fidẽ. col. ij. v. quero qđ si hoc casu. & ibi et Alex. ff. de trãsac. eundem Bar. post Dy. in. l. cũ pater. §. libertis. v. si. vlt. gl. signat. ff. d leg. ij. gl. & doc. in. c. potuit. in ver. potuisset expellere. extra de loca. et dixi in postilla. ad Panor. in. c. cũ inter. r. iiij. 12. in ver. clausula rato manẽ. pacto extra de elec. Cels.

b ☞ Nõ poterit remittere. Addo Bar. in. l. pses. j. de trãsact. & in. l. Ite magistri & ibi oĩno per Alex. ff. d pac. & Pau. de ca. in. l. Imperatores. et ibi Bar. eo. tit. vbi dicunt hoc veru3 in debito liquido expresso, s3 tacito sic. Celsus.

c ☞ Coniuncte persone. Adde Bar. l. j. col. iiij. versi. Idẽ dico in cõiuncta psona. j. de sẽ. & in. l. nõ solũ. col. iij. ver. iiij e ter. iducit. ff. so. ma. Alex. in. l. exigendi col. ix. versi. ix. fallit. j. de pcur. & in. l. nõ solũ. in. i. nor. ff. de solu. & dixi in apost. ad Dy. post eum ibi in ver. nõ contingit liberatio. Celsus.

Et facit ad traditionē instrum ētor. ff. de dona. l. i. ¶ est ad hoc no. ¶ Bl. opponit de. l. filius. ff. de ercep. Sol. ibi fuit res redhibita nō pacto, sed lege: z iō nocet patri. Sumit ēn origine ex prima cā. ex qua nō fuit que situ simplex ius prīs, sz modificatū. arau. ff. de manumiss. l. caius. ¶ Extra op. de. l. qō seruus. ff. depositi. vbi seruo z filio pōt solui. So. ibi loquitur qn ipsi Scrtūrnā ex eorū Scrtu potest eis solui: qr ex forma Scrtus erat in ipsorū persona collata solutio: vñ lex ista dr intelligi qñ solutio ista nō fiebat ex ppio ipsorū Scrtu, sm Bar. ¶ Et ideo dicit qō si monach⁹ deponit pecuniā, z ei restituit sine licentia abbatis, qō depositarius liberatur, qō tenē mentiqnia omnia iura quę loquunt in seruis, habent lō cum in monachis, quatenus possunt eis adaptari: z idem in filiofamil. Ite modus loquēdi est gl. hic posite, z in. c. cū olim. de priuile per Inn.

1 ☞ Testator reliquit vxori sue aliquod legatum: z vxor credens fratrem maritisui esse heredem, pacisc̄itur cum eo, si postea appareat alius heres, poterit legatum ab eo petere.

2 Reseruatio legatorum quibusdā facta heredibus simpliciter, de ipsis legatis non intelligitur facta, nisi quo ad ipsos recipientes, non quo ad alios coheredes.

¶ Lex vigesimaquarta.

Pactionem. Pactū factum heredi putativo ppie ipsius ꝛēplatione, heredi vero nō, pdest. h. d. sm vnā lectur̄. vel sic: Pactuz factū vni ex heredibus, nō pdest alijs heredib⁹. h. d. sm aliā lecturaz. vel sic: pactū factū tertio conēplatione heredū, nō pdest heredib⁹. h. d. sm Pe. z sic tenet gl. que est. ff. de pac. l. idē in duob⁹. z gl. que est in. ℈. si liberationis verba in. l. nō solū. de lib. leg. ¶ Iſto. sm primā lecturā, qō si testator reliquit vxori quedā legata, z ipsa credēs qō frater testatoris esset heres, fecit ei pactū de nō petendo: qr diligebat eum: si postea apparet alius heres, pōt ab eo petere legatū. ¶ Opp. ista renūciauit legatoris: ergo nunquā pōt petere; vt. ℈. de repu. here. l. ficut. Rñ. aliud est renūciare, z aliud est ꝓmittere nō petere. z hoc est bñ no. Rñ. si sunt due sorores, z illa que nubit facit pactū de nō petēdo hereditatē paternā, nō intelligit per hoc renūciare vt accrescat sorori, sed hoc solū pdest ei cui fit pactū, qō est mēti tenendū. ¶ Opp. qr istud pactū vero heredi pdesse videt: vt. ff. de cōsti. pecu. l. si post. Sol. ibi pactū fuit factū vero heredi, z ab eo in aliū ius deuenit, vel p restitutionē, vel per euictionē. Ideo alij prodest. hic vero verus heres nulla habebat cām ab eo qui pactuz recepit. ff. eo. l. si tibi. ℈. penul. Sed ℑ istā solutionē vr expressum. ff. ad trebel. l. si heres pecuniā. vbi ius pacti celebrati cū herede non trāsit in fidei cōmissum ex treb. qr iura heredis nō clauduntur in fideicōmisso: vt ibi.

3 ¶ Ex scā lectura no. quod reseruatio legatorū ipsius quibusdā heredibus simpliciter facta, de ipsis legatis non intelligit facta, nisi quo ad ipsos recipiētes, nō quo ad reliquos coheredes, z sic nō venit in remissione totū, sed pars. Si aūt apparet de animo remittendi omnibus, dic vt ff. eo. l. antepe. Lecturam Pe. non prosequor vlterius nunc.

1 ☞ Subditi non possunt facere legem, vel contractum aliquem in preiudiciū superioris: qui est eorum non tantū creditor, sed etiā dominus.

2 Procuratorem in rem non potest reus facere, nisi actor consentiat.

3 Pactum duorum reorum inter se factum non nocet creditoribus.

¶ Lex vigesimaquinta.

Debitorum. Debitores super iure creditorum pacisci nō pñt. h. d. ¶ Et iō subdit non pñt facere legē, vel cōtractū aliquē in preiudiciū superioris, qui est eorū non tantū creditor, sed dñs. Sed in p:o primum preiudiciū ipsorū bene possunt facere pacta z cōfederationes: vt dixi. ℈. de epis. audi. l. si qui ex ꝓfessu, z ibi allegaui dicta Archi. ¶ Quero, quid ecōtra, vtrum dñs possit pacisci in preiudiciū subditorū, vel eos alienare in durioꝛē dām: Glo. ordina. dicit qō non. ff. de fideicōmiss. lib. l. inuit⁹. z ibi videas. ¶ Ex hoc etiā ꝛege sumit ratio quare ex parte rei non pōt fieri pcuratoꝛ in rē suā, nisi creditor cōsentiat: vt. l. ij. ℈. eo. qr debitorū pactionibus ꝛc. In realibus tñ etiā nō ꝓsentiēte actore pōt fieri. infra, vbi in rē actio. l. j. cū similib⁹. z adde qō no. i. l. si actor. malit. z in. l. Plautius. ff. de pcu. z e. tit. l. pcuratoꝛ in rem suā. Ite adde qō habes. ff. de leg. ij. l. cum ab vno. z. ff. mā. si mādato. post principiū. ¶ Ite ex regula huius legis no. qō si sunt duo insolidū principaliter obligati, z inter se vnus cōseruet alterū indēne: ego nō habeo sequi illā viā: nā pactū eorū qō vnus sit principalis, alter fideiussor: nō nocet mihi creditori. z est expressum in aut. de duobus reis. post principiū, qō tene mēti: qr forma Scrtus mei nō potest mutari per contractum reoꝛum vt in. l. nostra.

1 ☞ Obligatio diuisa inter heredes debitoris, vel bonorum successores, non potest eorum pacto in persona vnius redintegrari.

¶ Lex vigesimasexta.

Pacto successorum lex precedēs posuit regulam, ista ponit exemplum regule. h. d. Creditor nō tenetur seruare pacta heredū debitoris, sed ipsi heredes inter se seruare tenentur. h. d. Diuiditur in duas partes. In prima parte loquitur de efficacia pacti respectu creditoris. In secunda loquitur de efficacia pacti, z modo agendi quo ad ipsos pacisc̄entes, secunda ibi, de chiragraphis. Prima subdiuiditur in duas, nam primo loquitur de successoribus de iure ciuili, inter quos diuiditur obligatio ex verbis z mente legis. ℈. tabu. Secunda loquitur de successoribus de iure pretorio, inter quos aliter fit diuisio, vel de iure pretorio, vel ex ratione mentis legis. ℈. tab. Scōa, ibi, qō z in honorario. ¶ Hor. q obligatio diuisa inter heredes debitoris, vel bonorū successores, eorum pacto non pōt in persona vnius redintegrari. ¶ Scōo no. q si heredes fecerunt inter se tale pactū, qō penes vnū essent nomina debitorū z creditoꝛū: ita qō ipse solus teneret et soluere, z ipse sol⁹ posset agere, quod eo nō soluēte duplex fit via. vel q coheres agat prescriptis verbis vt soluat, vel q chirographa ob hoc tradita, z iurium cessionē cōtra dicat. z est bene notabile, q quādo est cessio facta ob certā cām, z tradita ob hoc inst fa, qō illa causa nō impleta, cedens recuperat instrumenta, z potest libere vti pactis in ture.

1 ☞ Stipulatio quandoq; excedit fines verborum, licet verba sint de forma stipulationis.

2 Conclusio talis bona est: Quare narratis narrādis peto sententiam pro me ferri.

3 Pactum quid inuenitur stipulatione.

4 Pactum qō ordinat ad stipulationē, ea declarat, z informat. Et ideo declaratio non requirit solennitatem legalem: quia non agitur ex ea.

5 6 Prescribi non potest iuri, z declarandi, z stipulationi non liquide.

7 Actus, quorum vnus est minus solēnis, sicut pactuz nudum. Alius est magis solennis, sicut stipulatio. Quando sic se habent, q stipulatio minus solennis veniret ad actum declarandum solennem, agitur ex declarato, non ex declarante.

8 Quando in contractibus reseruatur aliquid essentiale declarandū fine temporis prefinitione, videtur actum quod incontinenti declaretur. vide ex interuallo. nu. 9.

10 Accessoꝛium non vestit aliud accessoꝛium.

11 Cerritudo que non presumitur a causa, sed a vicinitate scripture, requirit contractus serie quedam contingi, z recipit interpretationem.

12 Interpretatio quandoque interpretatum precedit: quandoque non.

13 Replicatio non fundat originē petitionis, sed coadiuuat: z vbi non est actio, ibi non potest esse replicatio, nisi quando lex dispensatiue z de facto permittit agi.

14 Informatio extensiua quid operetur. nu. 15. 16.

17 Pactum informat stipulationem veterē, licet stipulatio sit stricti iuris.

18 Facta relatione pacti ad contractum, non resultat contractus innominatus, z nu. 19. z. 20.

21 Actio prescriptis verbis non oritur nisi ex contractu innominato, recto proco, vel expresso, vel per tacitam relationem. nu. 22.

23 Actio prescriptis verbis a principio bis oritur ex pacto inconti appositio ex vestimento coherentie.

24 Facta relatione pacti ad cōtractum, resultat contractus innominatus an sit verum. nu. 25. z. 26.

27 Relatio omnis requirit duo extrema.

28 Actio prescriptis verbis quando oritur, z cuius sit nature.

29 Extraneus si promittit dotem, z statim pacisc̄itur, pactum vestitur coherentia contractus.

30 Actio prescriptis verbis vnde nascitur.

31 Propter quod vnum quod tale, z ipsum magis, aut multo magis.

32 Imperio que fit ex obligatione preambula. est imperio necessaria, sed imperio necessaria non vestit pactum nudum.

33 Judicium idem est coherentium z connexorum.

34 Causa vna sola obligationis quoties est commissa, non committitur vlterius. nu. 35.

36 Pacto apposito in venditione conditionali, quod res nō trancita sit periculo emptoris, z ramen ibi nulla cadit implerio, quid iuris.

37 Mutuaui tibi, pacto statim appositio quod vadam pro te Romā, an ex isto pacto me cogere possis vt vadam Romam.

38 Usure an sint licite de iure canonico qñ ad ꝺicuntur mixtra rōne mutui, z alterius facti, quasi duabus rōnibus premissis, vna turpialis honesta.

39 Accessoꝛium pactum regulariter vestitur a principali, non econuerso.

40 Stipulatio penalis an vestiat pactum nudum.

41 Incidens in penam, si soluit eam, potest petere sibi contractum obseruari etiam si sit nudus a principio.

42 Non seruans contractum, non potest agere ex eo.

43 Conuenit mecum nudo pacto de permutando. Item quod ires promo Romam. postea permuto: verum pactum istud sumat vires a primo. nu. 44. z. 45.

46 Contractus conditionalis, an vestiat pactum.

47 Pactum fuit vestitum coherentia contractus, tandem tollitur principale per acceptilationem, an pactum tollatur. 48.

49 Pactum quando dicatur appositum incontinenti, vel statim.

50 Pactum parit z informat in contractu verborum. Et ita idem in cēteris contractibus qui perficiuntur consensu.

51 Actio ex contractu, pura ex empto, informata a pacto, an sit bone fidei, vel stricti iuris.

52 Actio prescriptis verbis, an sit bone fidei. 53.

Lex

¶Lex vigesimaseptima.

PEtens ex stipulatione. Lex posita est subtil.C. de pactis.⁊ est breuis ⁊ ponderosa,⁊ materiā habet subtilem ⁊ non diuido eam,ne ipsam non tam diuiduā,ꝙ in frusta incidam. sermo enim huius legis indiuisibilis est: ⁊ vno cōtractu auditur, intellect⁹,tñ cuiuslibet intelligentis cōprehendit in hac lege tria:scilicet thema, questionē,⁊ rñsionem. Pōt hec lex summari duobus modis. vno modo gñaliter quoad generalē materiā legis alio modo in speciali quoad materiam solius stipulationis. Primo modo.h.d. Pactum appositū iuxta contractum stricti iuris informat actionem ex eo contractu nascentem,nascituram,⁊ iam natam.hoc intendit. Scđo modo.h.d. Pactū annexū stipulationi,facit stipulationē excedere proprios terminos:qꝛ lex extendit verborū obligationē ⁊ actionē ad id qđ in verbis interrogantis ⁊ rñdentis, non per modū stipulationis, sed in nudo pacto deuenit.h.d. Uel sic. Ratione informationis agit per stipulationē,vel ad id super quo non fuit interposita stipulatio.h.d. Casus in nube. Inter titiū ⁊ seium interuenit stipulatio,⁊ pactū incōtinenti appositū.queritur nunquid ex stipulatione possit agi. Rñ.qđ sic,vñ qui sic agit recte petit. h.d. ¶No.qđ in cōtractibus stricti iuris pactū coherens veterē actionē
1 informat,ita summat gl.hanc.l.ff.eo.l.iuregē.§.quinimo. ¶† Secūdo nota stipulationē fines verborum excedere,licet verba sint de forma:⁊ tñ pactum facit agi vltra verba:nā iuris interpretatione hoc euenit. ꝙ fingit tenor pacti claudi in stip.⁊ dicit ꝙ interpretatiuus cōsensus qñꝙ colligitur ex verbis:⁊ tunc valet stipulatio:vt no.ff.de verb.ob.l.j.§.si quis ita.⁊.§.fi.qñꝙ ex pacto incōtinenti apposito:tūc extendit stipulatio: vt hic.Quandoꝙ ex presumpta voluntate: tūc presumit efficax stipulatio.
2 de fideiusso.tut.l.cū ostendimus.§.fin. ¶† Tertio not.qđ narratis narrandis bona est hec conclusio generalis, quare peto pro me ferri sententiam.Idem si dicatur,quare peto causam debito fine terminari .ff. de in ius voc.l.libertus. ¶Nunc venio ad apparatum:⁊ qꝛ scholaribus gl.vr̄ scrupulosa.Diuido gloss.in duas partes. Primo ponit sex exēpla,⁊ tres lec.pro declaratione litere. Scđa format quatuor questiōes, que sunt ꝑ declaranda materia.scđa ibi,sed quid si vt aliquid fieret ⁊c. Item prima subdiuidit in tres:nam prima loquit de informatione declaratiua ⁊ obligatiua simul.scđa loquitur de interpretatiua informatione cui nō est annexa promissio.tertia loquitur de interpretatione extēsiua.scđa ibi, Alit. tertia ibi,tu dic. Item secunda pars principalis subdiuidit in quatuor. prima loquitur quādo pactum coheret cōtractui vestito a principio,⁊ ex post facto.Scđa qñ coheret cōtractui nudo omni tēpore.Tertia,qñ coheret cōtractui nudo a principio,ex post facto vestito.Quarta,quādo coheret contractui vestito a principio:sed sublato ex post facto.scđa ibi, itē ad hoc.tertia ibi,Item si nudo.quarta ibi, Itē quid per hāc diuisionem apparet modus procedendi huius subtilis gl. ¶ Redeo ad gl. ⁊ doctores seruant varios modos in recitatione apparatus,quidā studēt in opi. vt Jac.quidā studēt in q̄rendo,vt Pet.⁊ Cy.Ego vbi termini sunt clari,ab oppositione incipio:vbi obscuri,a questionibus per quas termini declarant,non enim primo opponit qui ignorat terminos.l.domitius.de testa.vnde qꝛ hic dubitat de terminis:ideo incipio a questionibus ⁊ exemplis,⁊ qꝛ per exempla datur ⁊ declarat intellectus legis:vt.l.j.de pre-
3 scri.verb.⁊ deposi.bona fides. ¶† Et primo quero,qualiter casus clar⁹ ⁊ explicat⁹ in hac.l.dꝫ poni,hoc est idem ꝙ querere exēplū huius.l. So. quidā dicūt ꝙ hec lex exemplificat duobus modis. Uno modo in pacto, qñ pactū precessit stip.verbi gratia,promisi tibi per pactum.x.postea per stipulationem promitto id quod deuenit in pacto.nā stipulatio est clara per relationem ad aliud:⁊ ex ea agi pōt:vt hic,⁊ de contrahē.empt.l.hec venditio.§.hmōi.⁊.§.fi. ¶Eodē modo si promisi ꝑmutare per pactū:postea idē per stipulationē promitto: vt.l.ex placito.j.de rerū permu.sic tñ cōcipiendo stip.ꝙ stipulatio esset de se incerta. Scđo modo qñ stipulatio precedit pactū,verbi gratia,ꝑmitto tibi per stipulationē decē, postea per pactū.ꝑmitto.x.nā ista.x.possunt peti per stipu.ista est opi. antiquo-
4 rū q legūt hāc.l.qñ pactū ⁊ stip.ꝯcipiunt super eodē. ¶† Et ex ista lect. no.ꝙ pactū qđ ordinat ad stipulationem,eam declarat,⁊ informat.Secūdo not.ꝙ qñ vnus cōtractus declarat aliū,agi oportet ex declarato in cōtractu.Sł.ista exēpla reprobat duabus rationibus,⁊ primo fundat se per tex.huius.l.nam hic dicit si pactū intercesserit, statim tunc infertur. Modo si hic loqueret de informatione declaratiua,ista potest fieri quādocumꝙ etiam post mille annos,vel antea seorsum.nec tempora media nocent:quia interpretatio non requirit de necessitate actum continuum. ff.eo.l.item qꝛ.§.idem iulianus.Secundo fundat se per alias leges:qꝛ dictis exemplis ageret ex declarato,nō ex declarāte.ff.de hered.insti.l.as-
5 se toto.⁊ de condit.instituen.l.institutio talis. ¶† Hinc est ꝙ declaratio non requirit solennitatē legalē:qꝛ non agit ex ea.ff.de testa.l.heredes palam.§.sed notum.⁊ sic non requirit eadē solennitas:sed in actu fiendo ⁊ reparando requiritur par solennitas.j.de nupt.l.si vt proponis. Idem in errore probando.d.legat.ij.l.cum proponeretur.vbi de hoc.sed gloss. nostra innuit tacite ꝙ possit agi ex pacto:⁊ ideo requirit ꝙ apponat in-
6 continenti.vnde hec litera antiquorū et exempla non sunt vera. ¶† Ex hac gloss.dum dicit,mille annos,not.ꝙ iuri declarandi,item stipulationi non liquide non prescribitur,⁊ merito:quia nunquam contractui pre-scribitur,sed actioni:sed in hoc casu non est actio antequam declaretur
7 fit.qđ no. ¶† Scđo no.ꝙ qñ duo actus quorū vnus de se est minus solēnis:vt pactū nudū.⁊ alius est magis solennis,vt stipulatio, sic se habent ꝙ stipulatio minus solennis veniret ad actum declarandū solennē: agit ex declarato,non ex declarante.l.institutio.ff.de condit.instit.quidā volunt sustinere lecturā antiquorū:⁊ dicunt ꝙ stipulationes certificande, ꝑ pactū,reqrūt actū continuatū:alias non reddunt certe.verbi gratia:promitto tibi.x.corbes grani,nisi immediate apponat stipulatio,nō vꝫ stipulatio incerta ex post facto.similiter eñ si ꝑmitto tibi.x.ꝑ stipul. implicite id qđ promittā ꝑ pactū,no vꝫ.si pactū tpis interuallo mediante factū est: qꝛ videt actū ꝙ incōtinenti debeat fieri,arg.de ꝯdi.⁊ demō.l.hec ꝯditio. la.ij.⁊ si dicat ꝙ sufficit,qñcunꝙ ꝑmissio declaret:vt.l.cū apđ.ff.iu.sol.l. Sed rñ.ꝙ ibi ideo:qꝛ declaratio pendebat a tertio.i.a iudice:sꝫ hic dependebat ab ipsis ꝯhentibus:vñ si statim nō declarat penituisse vr̄:vt.ff.loca.l.cū in plures.§.locator horrei.ad hoc.ff.de ver.ob.l.ita stipulatus.la
8 grāda,in prin. ¶† Ex hac oppo.no.ꝙ in cōtractibus cū aliqd essentiale declarandū reseruat sine tpis determinatiōe,vr̄ actū ꝙ declarari debeat incontinenti,non ex interuallo,nec enim id quod est essentiale,diu dꝫ pēdere:vt.ff.cōia predio.l.fi.⁊ sic postea factū nō porrigeret retro. Bar.reprobat istam opi.per.l.si ita stipulatus fuero.§.fi.cū.l.seq.ff.de noua,vbi dicitur ꝙ stipu.pōt impleri ex interuallo:⁊ tñ loquit ibi in facto potestatiuo:vt.l.qui pecuniā.ff.si cer.pet.Ego miror de dño meo, quomodo allegat istas.ll.que loquunt de implemento causali:sed nos loquimur de impletione formali,per quā informis stipu.dꝫ capere formā,⁊ de implicita fit explicita. nam ea que sunt de forma videntur adhibenda vno cōtextu:vt.l.heredes palam.§.fin.ff.de testa.⁊.l.obligari.§.fin.de autho.tut. Quid dicendum: Rñ.gl.habet duas partes.in prima dīcit ꝙ declaratio pōt fieri seorsum a contractu.in hoc bene dicit:qꝛ nō claudit via contrahentibus solo lapsu tēporis,quin de cōmuni ꝯcordia possint declarare ꝙ nolunt:nec prescribit libero arbitrio cōtrahendi.ff.de fideius.l.si qs postquā.⁊.ff.mand.l.si mandauero.§.interdū. Nō obst.§.locator horrei. qꝛ ibi in protestatione vnius tantū,que est ꝯ naturā actus principalis,q̄ censetur in dubio respicere actum proximum.⁊ immediatum,non actum cōtrariū mediatū ⁊ remotū:vt no.s̄.eod.l.pacta nouissima.per Jac.but. Itē nō ob.l.hec conditio. qꝛ nō hꝫ locū in contractibus,vt not.Cy.in.l. si plures.j.de condi.inser.⁊ pro glo.est tex.⁊ rō eius.de verbo. oblig .l. tacitū.nā si ex ꝯiecturis aliquid declarat:multomagis ex pacto expresso. ¶In scđa parte,in qua gl.dicit agi ex declarato,nō ex declarante,nō puto gl.simpliciter dicere verū:imo dico ꝙ si rō iuris patit,aget ex vtroꝙ: qđ sic ꝑbo,quoties circa idē ꝯcurrūt due forme: ꝯhēdi,ibi resultant due obligationes ⁊ due agendi forme:nā si iuxta ꝯctū emptionis vel societatis adījcit stipul.ex vtroꝙ nascit actio:vt.l.duo societatē.ff. pro socio.ff.
9 eo.l.emptor. in prin.⁊ de verb.ob.l.si quis cum aliter.§.fi. ¶† Sic ergo hic esse debet:nam concurrunt duo contractus specie differentes.s.contractus nominatus,⁊ pactū,qđ est cōtractus innominatus:vt.ff.de act.⁊ obli.l.j.in magna gl.diuersitas ergo specierū seu formarū inducit pluralitatem effectuū.accedat qđ no.ff.de iureiurā.l.nam ⁊ postea.§.fin.⁊ pro hoc.ff.man.l.qui negotia.§.vlt.ad idem.l.lecta.§.dicebam.ff.si cert.pet. vbi pactū qđ venit per modū diuidēde stipulationis,nō tantum diuidit, sꝫ etiā parit:⁊ tñ ꝑ eodē similiter pōt agi ex stipulatu,ad qđ.ff.de edi.edi. l.bouē.§.aliq n.⁊.l.ediles.de tute.⁊ ratio.distrahē.l.i.§.in tutela. ⁊ de publica.l.j.§.dixerit aliqs.Et sic dicere ꝙ pactū transfundatur in stip.hoc non est verū:vt.j.de nouatio.l.fi.⁊ no.in.d.l.duo societatē.Et ꝙ non fiat trāsfusio patet.s̄.eo.l.si pacto quo penā. Itē si dicatur ꝙ pactū confundatur cū contractu,⁊ fingatur vnus contractus tantū.ff.de procu.l.licet. ⁊ deposi.l.j.§.quod si rem. Hoc nō est verū,⁊ in.d.l.licet.§. ea obligatio. fm Mar.non erat cōtractus,sed erat executio quedam ꝯctus anterioris. Itē.§.qđ si rē.non erat contractus per se:sed clausula incidens primo contractui. Hic autē est contractus habens esse ⁊ formā esse, ⁊ vestitur coherētia ꝯctus:vnde quare nō pariat est difficile videre, nisi dicatur ꝙ ideo non vestitur:qꝛ est coequale stipulationi:vt.s̄.eod.l.si pacto quo pe-
10 nam. ¶† Sed respon.ꝙ ibi accessoriū non vestit aliud accessoriū:quia non accedit sibi,sed sorti:sed vnū principale vestit aliud principale:vt hic, ⁊.l.lecta.§.dicebā. ¶Cōcludo ergo ꝙ lec.antiquorum non procedit in exemplis glo.solū propter verbū statim.qđ est hic:non propter aliam rationem.s.loquendo de actione ex stipul.Sed loquendo de vestimēto pacti,bene requirit ꝙ statim. ¶Ego dico distinguendo opi. ꝙ aut stipul. incerta habet relationem expressam ad certū:tunc glo.est vera. Aut habet tacitam relationē ex coniecturis:⁊ idē,vt.l.triticū. Aut nullā hꝫ relationē expressam:sꝫ est absolute concepta: verbi gratia:dico sic:promitto tibi per stipulationem,x.nō dico corbes vini,vel frumenti:tunc istis verbis sic absolute prolatis si quidē coheret pactū:certe tūc stipu.certa, redditur per pactū:qꝛ inest sibi. Si non coheret,non valet stipulatio,⁊ idem si verba respiciunt actū proximū,⁊ nō actū mediatū,⁊ remotū.de institu. ⁊ substit.l.ii testamentum.§.fi.ad hoc de heredi.instit.l. si in equalibus. ⁊ qđ not.in.d.§.sꝫ si notā. Item non dicit suppleri,sꝫ de nouo fidei,qñ de-
11 fectus a principio est in essentialibus:⁊ sic loquunt antiqui. ¶† Ex quo no.ꝙ certitudo que non presumitur a causa,sed a vicinitate scripture,requirit eos scilicet contractus serie quadam coniūgi:⁊ tunc interpretatio nē recipit.ff.de vi.triti.⁊ oleo.leg.l.fi.§.cui dulcia.de h̄ dic de ꝯdi.insti.l

qui nō ministrabat.§.lucio.ꝛ facit qđ no. Dy.in.c.inspicimus.de reg.iur.
lib.vi.ꝛ hoc de prima lectura:que loquit de pacto promissorio ꝛ declara
12 torio. ¶ † Venio ad secundā lec.in qua sunt duo exēpla. Primū quādo
interpretatio precedit interpretatū. Secundū. qñ interpretatū precedit
ipsam interpretationē. Exemplū de primo: cōuenimus tu ꝛ ego ꝙ si cō
tingat me tibi ꝓmittere.x.intelligat de imperialibus.si eñ postea a me
stipulaueris.x.intelligitur de imperialibus:qꝛ ita cōuenimus.ff.de reg.
iur.l.semper in stipulationibus.ff.eo.l.itē qꝛ.§.fi. Exēplum de secundo:
ꝓmisi tibi.x.sine alicuius vel vllius generis vel rei determinatione:post
ea declaramus ꝙ intelligat de imperialibꝰ:certe stipulatio coarctabit
pacto,ꝛ agetur ex stipulatu ſm formā pacti,ita dicūt isti.Gl.volat,ꝛ nul
super hoc dicit,ratio: qꝛ in lectu.superiori reprobauit hoc. nam cum iste
actus sit declaratiuꝰ:nō refert qñ fiat. Itē nō agetur ex eo,sed ex cōtra
ctu declarato. Bar.dicit ꝙ ista declaratio quādocunqꝫ fiat, ideo valet:
qꝛ parit replicationē: nam sicut ex interuallo pacta pariūt exceptionē.ff.
de cōtrah.emp.l.pacta cōuenta.ꝛ ff.e.l.iurisgē.§. quinimo ita pariūt re
plicationes.nā replicatio quedā exceptio est:vt in.l.si vnus.§.pactus ne
peteret.ff.e.ꝛ insti.de repli.in.prin.dicit ergo Bar.ex stipulatiōe incerta
agi:ꝛ si excipiet de incertitudine,replicabit de declaratione,secundū eū.
13 ¶ † Ego miror quomodo dñs meus hoc dicat:nā notissima regula est,
ꝙ replicatio nō fundat originē petitionis,sed coadiuuat. ꝛ vbi nō est a
ctio:ibi nō pōt esse replicatio,nisi qñ lex dispēsatiue ꝛ de facto agi ꝑmit
tit:vt.ȝ.de edē.l.si ꝛ.§.tit.ſ.l.vbi pactū.ꝛ in.§.pactus ne peteret.ver.hꝫ si
pactū.facit qđ no.Dy.in.c.nō est in mora.de reg.iur.lib.vj.sed ita est ꝙ
si precedit ex interuello stipulatio absolute,nō relatiue cōcepta: ista sti
pulatio est nulla ipso iure in actu,ꝛ in habitu: ergo non pōt replicatione
iuuari. Et ideo aliter dico,ꝛ forte etiā saluabitur opinio dñi mei ex hoc.
Nā declaratio interdū respicit actū de se essentialiter nullū:ꝛ tūc aut de
claratio precedit actū,ꝛ non est differētia an ex internallo,an incontinē
ti:vt.l.itē quia.§.fi. Aut sequitur:ꝛ tūc si incontinenti,semper valere fa
cit:vt hic.si ex interuallo: non cōfirmat id qđ funditus erat nullū, iuxta
no.in simili in.l.lecta. in gl.intra mēsem.ff.si cer.pe.interdū respicit actū
qui nō erat essentialiter nullus: sed obscurus in circūstantijs.ff.de ver.
obl.l.quicquid astringēde.ꝛ.l.si mihi ꝛ titio.§.si stipulatio.ꝛ.ff.de pact.l
veteribus. Tunc verū dicit Bar.qꝛ valet ad replicandū:sed per hoc non
reprobat antiquos,quorū fuit scđa lect.posita in glo.qui antiqui in alio
casu sunt intelligēdi. Ratio differētie patet inter actū essentialiter nul
lum,qui nulla ratione iuuari pōt,ꝛ inter actum qui est iam fundatus:vt
§.de instit.ꝛ substi.l.pe. Itē ratio differētie tēporis patet: qꝛ qñ precedit
declaratio:statim cū stipulatio nascit est aliqua ꝛ certa. Secus qñ decla
ratio sequit postea:qꝛ cū primus actus fuit celebratus: statim fuit nul
lus,i.ab ipso primordio:ꝛ nō pōt de nullo aliqd fieri in nuda conuentio
ne.sic in hoc defendunt antiqui:ꝛ ſm hoc dictio statim,que est in tex.nō
respicit nisi casum qñ stipulatio precedit nudā conuentionē. nā etiā sic li
tera sonare videt. Si igitur querat, an agatur ex declarato,an ex decla
rante:refert:aut declaratio fit ab illo qui nō pōt disponere:tūc agitur ex
declarato,nō ex declarāte.de leg.ij.l. vnū ex familia.§.fi. Aut fit ab illo
qui pōt disponere:tūc refert:aut est declaratio enunciatiua:aut disposi
tiua. Primo casu,aut fit in vltima volūtate,aut in cōtractu,aut in iudi
cijs,aut in legibus. Si quidē declaratio enūtiatiua fit in vltima volun
tate,aut tendit ad declarationē cōtractus inter viuos,ꝛ agit ex declarā
te,nō ex declarato.de lib.lega.l.aurelius.§.fi. Aut tēdit ad declaratio
nē alterius vltime volūtatis ipsius testatoris:ꝛ tūc refert,aut emanat
in actu nō solēni:ꝛ tūc agitur ex declarato.de hered.insti.l.asse toto,aut
in actu solēni:ꝛ tūc agit ex declarāte tantū,si actus secūdus nō pōt con
currere cum primo,ꝛ est exemplū in primo testamēto ꝛ secundo.de milit.
test.l.tribunus.§.vlti.ꝛ ad trebel.l.si quis priore.si autē declaratio enun
tiatiua fit in cōtractibꝰ,agit ex declarato,nō ex declarāte:vt.l.publia.
§.fi.ff.deposi.ꝛ.l.fi.ff.de instit.si autē loqꝫ in iudicio: aut est declaratio
partis:ꝛ loquitur.l.idē pōpo.§.fi.de rei vēdi. aut iudicis: ꝛ tūc dic vt.l.
sed ꝛ si possessori.ff.de iureiur. in declaratione autē legali vide in auf.de
fil.ante dot.instr.nat.§.fi. Si vero declaratio hꝫ dispositionē inclusam:
ꝛ tūc si emanat in actu solenni, agi pōt ex ea: vt hic ſm lec. antiquorum.
Simile videmus in sentētia declaratoria.de excep.rei iud.l.duobꝰ.ꝛ in
cōfessione facta in iudicio,que declarat ꝛ parit:vt.l.pinde.ff.ad.l.aquil.
ꝛ idē in iuramento:vt insti.de act.§.item si quis postulante,ꝛ.ff.de pecu.
l.depositi.§.i.cū simi. Si vero emanat in actu nō solenni:vt in pacto nu
do ex interuallo interposito: ꝛ tunc nō parit actionē:vt hic,ꝛ hoc de se
14 cunda lect. ¶ † Venio nūc ad tertiā lectu.que loquitur de informatio
ne extensiua,ꝛ premitto ad euidentiā,ꝙ in.l.nostra agebatur ex stipula
tione informata,ꝛ ista est vera lectu. Tamē hec dictio statim. que est in
litera,innuit ꝙ possit agi ex pacto prescriptis verbis:nā ista litera requi
rit ꝙ pactū sit appositū incōtinēti:per qđ dat intelligere ꝙ pariat actio
nem,ſm Iac.but.sic ergo agitur quandoqꝫ ex stipu.ꝑpter pactū stipu.
ꝛ tūc intētatur actio formata,qñ agitur ex pacto propter stipulationē:
15 ꝛ tūc agitur ex informāte,i.actiōe prescrip.verb. ¶ † Sed aduertendū
est,quādo cōtractus interfluunt sibi adinuicē:nam pactū influit stipul.
informādo.imo etiam dici potest materiando: qꝛ auget stipulationē in
materia,ꝛ in re ꝓmissa per pactū. Res enim in iure nostro materia ap
pellatur.de cōtrahen.emp.l.in venditionibus. Item stipu.influit pacto
vestiendo roborando,ꝛ attribuendo sibimet:pura vim pariendi efficien
obligationem.que non est aliud quam fortificatio naturalis obligatio
nis secundum quosdā.qđ dic vt in.§.pactus ne peteret,ꝛ vnū quodqꝫ est
secundum naturalem rationem. Nam sicut qualitas hꝫ informare subie
ctum:sic accessoriū habet informare principale,ꝛ sicut principale infert
in accessorium:ita vestit accessoriū:vt.ſ.dicā. Apparet ex predictis esse
quendam agendi modū coniunctione duorū ꝯtractuum, quorū vnusquisqꝫ
infert ex altero. ¶ His premissis,quero exēpla huius legis in tertia lect.
Ecce exēplū:stipulatus sum a te fundum tradi. Item nudo pacto ꝓmi
sisti mihi fodere foueā:queritur an possum agere contra te actione ex sti
pulatu vt fodias mihi foueā. Respondetur ꝙ sic si pactū fuit statim ap
positum,siue pactū precessit stipulationē,siue stipulatio precessit pactū.
h.d.Gl.dicit ꝙ ista lex intendit dicere ꝙ etiā ex isto pacto agi possit:ꝛ ra
tio est vt.ȝ.dixi per Iac. Alia ratio est:qꝛ quedā sunt nomina cōtractus
16 ꝛ cause:quedā cause,ꝛ non ꝯtractus:quedā cōtractus,ꝛ nō cause. ¶ † Et
omnibus istis applicari potest ista dictio ex,saltē largo modo, verbi gra
tia.Si mutuo tibi decem sine stipulatione:ista verba mutuo,sunt verba
cōtractus:mutuum vero est res.ff.de nouat.l.si ita stipulatus fuero.§.si
cum.l.seq. Si autē stipulatio est sine causa:ꝛ tunc si dico ago ex stipulatio
ne:ista verba sunt verba contractus,ꝛ nō cause efficaciter obligātis:vt.l.
ij.§.circa.de excep.doli. Sic in proposito ista verba petēs ex stipulatione
possunt denotare nomen contractus ꝛ cause:ꝛ tunc supponit pro actio
ne informata. Item possunt denotare nomen cause vestientis pactum,ꝛ
non nomen ex quo agitur:ꝛ tunc ex stipulatione id est ex causa stipulatio
17 nis vestientis pactū:ꝛ sic pōt loqui de actione prescrip.ver. ¶ † Ex his
tria not. Primo quod pactū informat stipul.veterem,quamquā stipula
tio sit stricti iuris. Scđo,ꝙ stipulatio vestit pactum quod eidez quadam
coherentia vnitur:sit ergo hec virtus in quadā vnione. ¶ Tertio not.ex
his omnibus simul iunctis:ꝙ actio prescrip.verb.cōcurrit cum alia,i.cū
actione ex stipulatu aut alia informata:vt.ſ.de pac.inter emp.ꝛ vendi.l.
18 ij. ¶ † Modo venio ad opposita extra gloss.ꝛ videtur ꝙ ista exēpla sint
falsa. Nam exemplum positū est quando stipulatio ponitur pro vno,ꝛ pa
ctum pro eodē:ꝛ tunc arguo,facta relatione pacti ad contractum,non re
sultat contractus innominatus hincinde. Ergo nō oritur presc.verb.
Maior patet:qꝛ due sunt facte promissiones eidē non autem reciproce.
Minor probatur per.l.naturalis.de prescript.verb.que dicit ꝙ ꝯs con
tractus innominati ex quibus oritur actio prescriptis verbis, non sunt
nisi quatuor:do vt des.facio vt des,do vt facias,ꝛ facio vt facias:sꝫ hic
non resultat aliquid de predictis:ergo deficit contractus,ex quo deb
19 et oriri actio,ex contractu:vt insti.de obli.§.sequens. ¶ † Secūdo sic:na
ra actiōis prescri.verb.desiderat causam,i.impletione.ff.eo.l.iurisgē.§.
ꝛ.§.sed cum nulla subest causa,exponitur.i.impletio. Subditur ꝙ non
datur actio,idem probatur in.l.j.ff.de rerū permu.ibi mutuum re.ꝛ.l.ex
placito.ſ.de rerū permu.sed in casu gl.actori nulla incūbit impletio:er
20 go non agitur prescri.verb.in pacto. ¶ † Tertio sic,si cōpeteret actio pre
scrip.verb.aut ex contractu nominato:ꝛ hoc falsum:qꝛ actio prescri.ver.
non pōt nasci ex eodem fonte cū alia actione:vt.l.quoties.ff.de prescrip.
verb.aut ex innominato,ꝛ hoc non videt:qꝛ hec non cadit in aliquē de il
lis quatuor speciebus,que sunt in.l.naturalis. Iste tres rationes capiun
21 tur ex dictis illustris.doc. Iac.ꝛ Pet. ¶ † Ex quorum dictis no.tres re
gulas. Primo ꝙ actio prescrip.verb.no oritur nisi ex cōtractu innomina
to reciproco,vel expresso,vel per tacitā relationem. ¶ Secundo no.ꝙ a
ctio prescrip.verb.non concurrit cum alia ex eodem fonte. ¶ Tertio no.
ꝙ natura actionis prescrip.ver.desiderat impletionem. Ex quibus ra
tionibus ꝛ regulis eliciamus cōtra gl.duas illationes. Prima destruit
secundam gl.secunda destruit exempla huius legis. Nam regula glo.est
22 ꝙ pactū incontinenti appositū statim vestitur. ¶ † Ex premissis appa
ret ꝙ non vestitur statim:sed rei interuentu. Ita enim multum differunt
vt no.insti.q.mo.re ꝯtra obli.in prin.ꝛ hoc pcedit ex illa regula,ꝙ actio
prescri.ver.desiderat impletionem factā ex parte eius qui intētat actionē
prescrip.verb. Licet enim in contractibus nominatis modus non impe
diat natiuitatis principium,quin actio producatur in esse.ff.loca.l.que
ro.§.inter locatorem.ꝛ.l.insulam.§.fi. Similiter in vltima voluntate,de
leg.iij.l.si tibi,ꝛ de condi.ꝛ demon.l.quibus diebus.§.terminus. Simi
liter ergo etiam in iudicijs.ſ.de senten.l.cum rorum.ꝛ.ff.de iureiurā.l.si
duo patroni.§.fi qs. Tñ secus est in contractibus innominatis,in quibꝰ
modus nondum impletus non permittit actionem nasci:vt.l.ex placito.
ſ.de re.permu.ꝛ.l.j.ff.de re.permu. ¶ Et ista rō differentie potest assigna
ri:quia in contractibus innominatis habet locum penitentia re integra,
Merito obligationis vinculum cessat. Item est alia ratio:quia contra
ctus innominati habent nomina concernentia executionem,nam cū di
co do vt des,ꝛ his similibus effectus executionis demonstratur.ff.de do
natio.l.Aristo,sicut enim verba sonant,ꝛ natura debet sermonibus cor
respondere de vsufruc.leg.l.si aiā. Accedat quod no.in simili de acquire.
pol.l.j.§.veteres. ¶ Patet ergo ꝙ non videtur vera regula gl.quod pa
ctum vestiatur coherentia contractus:imo vestitur causa secuta,ꝛ rei in
teruentu.l.fin.de condic.ob causam. Exempla glo.etiā reprobātur quia
in exemplo glo.venit aliquid dandum,vel faciendum solum ab vno vi
ꝛ eidem;sed tunc nō cadit impletio:ergo pactū vestiri non potest.imple
tio enim creditoris vestit pactū,nō impletio debitoris.l.si certis annis.

tradit ista responsio non ad informationem quam omnes concedunt,
sʒ ad vestimentum: ⁊ sic reprehenditur gl. in regula. ⁊ in exẽplis. sic rep-
henditur Labeo in. l. eleganter. §. j. ff. de dolo. ẽm Jac. de rauen. per Cy.
eorũ pedagogũ, Et ideo aliter ponũt exempla huius legis: vez tu ⁊ ego
per stipulationem promisimus permutare. Item statim promisisti mihi
scribere librum: habeo duas actiones ↄtra te. s. ex stipulatu informatam,
ac etiam prescript. verb. vt scribas librum. postea prima vestitur statim.
Cum impleui ex parte mea, nascitur secunda secundũ eos. ⁊ in hoc exẽ-
plo saluantur rationes ⁊ regule legum. nam cõtractus qꝛ est cõis cuilibet
pariter informari põt. Item quia facta relatione pacti ad contractum, re
sultat do vt facias, vel facio vt des: oritur prescri. verb. vt. ff. de prescript.
verb. l. solent. ⁊ in hoc resident isti illustres doc. Jac. de are. ⁊ Pe. ¶ Sʒ
doctor noster subtilis Jac. butr. ⁊ tandem Barto. post eum, dicunt ꝙ re-
gula gloss. est bona, eo quod exemplum est bonum dicũt nãqꝫ ipsi pactũ
coherentia contractus vestiri: sicut dicunt glo. ⁊ hoc probant: quia alias
quare requireretur ꝙ pactũ adijceretur incõtinenti, si non vestiretur tali
connexitate: nec possemus recedere a tex. qui faciũt vim in hoc. s. in tẽpo
re paciscendi, non in tempore implendi. l. in bone fidei. ⁊ l. legẽ. ş. eodẽ. et
ff. eo. l. iur. gen. §. quinimo. de contrahen. empt. l. pacta cõuenta. de iure
dot. l. auia. ⁊ l. j. §. accepit. j. de rei vxo. act. cum simi. Unde secundũ men
tem istorũ doctorũ possumus dicere ꝙ regulã negatiue tradita per vl-
tramõt. hoc modo, vbi facta relatione pacti ad contractum non resultat
ↄctus innominatus, ⁊ relatiuus: ibi non orit̃ prescri. ver b. Ista non est ve
ra, sed affirmatiue tradita erit vera. hoc modo, vbi facta relatione resul
tat talis contractus: tũc orit̃ actio prescript. verb. ista regula bene est ve-
23 ra. ¶ † Ex hac infert Jaco. but. ꝙ ex pacto incontinenti apposito oritur
bis actio prescript. verb. a principio ex vestimento coherentie, per regulã
glo. ⁊ ex interuallo per rei interuentum, seu ex vestimento cause, per regu
lam vltramõ. ⁊ est vtile hoc scire, propter prescriptiones. ff. mã. l. si man-
dauero. §. interdum. Si volumus defendere vltramõ. respondeo ad. l. in
bone fidei, ꝙ duo requiruntur. s. ꝙ pactum sit appositũ statim. Itẽ ꝙ se-
quatur effectus per impletionem, nec ob ibi contra. similiter respõdeo ad
§. quinimo. ⁊ ad. l. legem. ⁊ ad. §. accedit. ꝙ ibi pactũ habebat preceden-
tẽ traditionem, seu impletionẽ, ad quam fit relatio: ⁊ sic non obst. ¶ Pro
certo iste subtilis passus non est modo dignus examinari. Sed inquira-
24 mus primo an sit vera propositio facta † relatione pacti ad contractũ, re-
sultat cõtractus innominatus. ⁊ hoc potest queri in his terminis: vendo
tibi domum pro. x. Item statim per stipul. promittis ire Romã ad gerẽ-
dum negotia mea. Queritur an facta relatione vnius contractus nomi
nati ad alium cõtractum nominatum, resultet tertium adiacens, scilicet
25 contractus innominatus. ¶ † Itẽ põt queri in alijs terminis, vendo ti
bi fundum pro. x. pacto nudo apposito quod vadas pro me Romã. Cer-
tum est ꝙ pactũ de se sine vlla relatione ad aliud, tñ est contractus inno
minatus: vt. l. j. alias est in rub. ff. de actio. ⁊ obliga. Queritur ergo vtrũ
facta relatione cõtractus innominati ad innominatum, resultet tertius
contractus innominatus correlatiuus. Item poni potest in alijs termi-
nis: conuenio tecũ nudo pacto de permutando. Itẽm vt ires pro me Ro
mã, an facta relatione cõtractus innominati ad innominatum, resultet
tertius, contractus innominatus ex vtroqꝫ commixtus. In quibus om
nibus vltramõ. dicunt ꝙ sic: vt recitat Cyn. ş. eod. l. in bone fidei. Et ad
euidentiam premitte, ꝙ in. l. naturalis. non fit relatio vnius contractus
ad aliud: sed fit relatio vnius membri ad alterũ in eodem contractu. naʒ
in do vt facias, non est contractus, sed pars eius: sicut in vendendo, pre-
tium non est contractus, sed pars eius: vt. l. j. de rerum permut. ¶ Item
l. naturalis, quodlibet extremorum est innominatũ: vnde ex partibus in-
nominatis resultat totum innominatum: quia qualis est habitudo par-
tiũ, talis est habitudo totius compositi: vñ. l. naturalis. non est ponenda
26 pro tali fundamento vltramon. ¶ † Scdo premitto, ꝙ questio non que-
rit, an resultet contractus iste: Contraho vt contrahas. qꝛ tunc non esset
necesse alia impletio. nam contrahere non esset implere. de leg. j. l. si fide-
iussor. §. meminisse. ⁊. ff. de pecul. l. qᷓ debet. cũ terminis nõ sufficiat in cõ
tractibus innominatis promissio: sʒ desiderat̃ promissiõis executio: vt. l.
ex placito. ¶ His premissis, dico causa disputatiõis, ꝙ propositio vltra
mon. non est vera: qꝛ facta relatione pacti ad cõtractum, dicamus nomi-
natum, resultat contractus innominatus. Qᷓ sic probo: contractus no-
minatus ⁊ contractus innominatus non faciunt vnum contractũ innõ-
minatum, imo specifica differentia distinguitur, ⁊ illa que sunt rationis
diuerse ⁊ diuerse speciei non reintegrant vnum totum: vt in. l. j. C. qui nu
me. tute. Multominus si vterqꝫ cõtractus est nominatus: qꝛ ex nullo ex
tremorum potest inferri ad contractum nominatum. Preterea in cõtra
ctibus non debemus ponere multiplicitem: imo debemus eam resecare
adeo ꝙ videmus alterum cõtractum confundi in alio contractu cui in-
cidit. ff. de procur. l. licet. §. ea obligatio. ff. depositi. l. j. §. qᷓ si rẽ tibi. Nec
est ponẽda pluralitas frustra: vt infra patebit. Preterea si resultaret cõ-
tractus innominatus, impeditur natiuitas actionis prescrip. verb. Nam
quoties concurrunt due cause, quarum vna infert actionem de presenti,
alia suspendit: illa que suspendit, preualet: vt. l. pecuniam. ff. si cert. pet. A
principio ergo non nascit actio prescri. ver. ex pacto incõtinenti apposito
qᷓ non est verũ. Preterea id qᷓ potest valere per modũ ↄctus nominati
non vʒ per modũ cõtractus innominati: vt no. docto. in. l. j. j. de iure em-
phyt. ⁊ patet. ff. de prescrip. verb. naturalis. §. at cũ do. ⁊. ff. deposi. l. j. §. si
quis seruũ. Sed id qᷓ non põt valere per modũ contractus nominati, be
ne potest valere per modum contractus nominati. ⁊ hec clausula tacite
intelligitur in contractibus non lucratiuis: vt not. per Rof. ff. de acqui.
possess. l. si quis ante. ergo vbi est hincinde contractus nominatus, non
27 resultat contractus innominatus. † Quinto ⁊ vltimo capiamus duo ex
trema: quia omnis relatio requirit duo extrema. de lega. j. l. talis scriptu-
ra. ⁊ de condi. ⁊ demõ. l. in testamento. Ecce ergo exemplum: do tibi fun-
dum pro. x. pacto apposito quod vadas pro me Romã. trado fundũ. ec-
ce vna extremitas. ff. si quis ius dicen. non obtem. l. j. §. j. Ista traditio
est distractus. ff. de act. ⁊ obli. l. ex maleficijs. §. is quoqꝫ. Non aũt est con
tractus nec pars contractus. arg. ff. de sol. l. qui hominẽ. §. si. si quis vel-
let saluare vltramon, posset dicere qᷓ improprie loquunt̃, qᷓ resultet con
tractus innominatus: sed volunt dicerẽ ꝙ resultet causa. s. do vt des, vel
do vt facias: qꝛ non põt intellectus negare. ⁊ ideo quia resultat causa de
futuro implenda, nõ ante nascitur actio prescrip. verb. quam impleatur.
28 ¶ † Sed in hoc insistendum est de dicto contractu: vt videamus de na-
tiuitate actionis. Et premitto quod actio prescrip. ver. quãdoqꝫ non de
pendet a cõtractu nominato vllo modo: tunc requirit impletionẽ secun-
dum omnes: vt. l. ex placito. quandoqꝫ dependet a contractu nominato,
tanquam a principali contractu, illa est questio nostra, an requirat im-
pletionem: ⁊ ostendo ꝙ non. Nam lege cauetur ꝙ si promitto per stipu-
lationem fundũ, ⁊ per pactũ penã, qᷓ stipulatio vestit pactũ penale, si sti-
pulatio est vtilis ⁊ fauorabilis. secus si inutilis: vt no. in. l. stipulatio ista.
§. alteri. de verb. obl. vel odiosa, vt. l. seruus ea lege. de ser. expor. tñ hic nõ
resultat contractus innominatus, nec impletio requiritur: qꝛ vtrunqꝫ est
29 appositum pro eadẽ parte. ¶ † Secũdo arguo sic: lege cauetur qᷓ si ex-
traneus promittit dotẽ, ⁊ statim paciscitur: vestitur pactum coherentia
cõtractus: nec põt aliter intelligi, cũ ventũ non sit ad traditionem: vt. l. ex
morte. in fin. j. de pact. cõuen. quã induci tibi in proposito in. l. in bone fi-
dei. in. ij. col. ş. eod. Nam si nõ vestitur, statim preferetur mulier ex tacita
stipulatione: qꝛ tacita stipulatio validior esset quam pactum nudũ. j. de
30 iure doṫũ. auia. ¶ † Tertio sic, lege cauetur qᷓ si promitto legare fundũ
sub conditione si aliquid fiat, nascitur prescriptis ver. ex sola vera, vel in-
terpretatiua essentia cõditionis. nam dicit tex. per impletionem. de con-
trahen. empt. l. labeo scribit si mihi bibliothecã. que lex omnino cõfun-
dit vltramon. Nam vbi opponitur conditio: non resultat contractus in-
nominatus, prout sic no. ff. de iureiur. l. si quis cũ debitore. ⁊ per Cyn. C.
de condi. inser. l. si plures. in vlt. q. Tamen dicit tex. agi prescri. verb. Cõ
firmatur per. l. periculi. ff. de nau. feno. vbi cõditio ⁊ modus equiparant̃
31 in contractibus innominatis. ¶ † Quarto sic: propter qᷓ vnũquodqꝫ
tale, ⁊ ipsum magis aut̃. multomagis. ş. de sac. san. eccle. Sed ꝑpter pa-
ctũ ex stipulatu statim nascit̃ actio. ergo ex ipso pacto multo fortius na-
32 scit̃, ⁊ sic censent̃ ad paria informare, ⁊ parere. ¶ † Quinto sic: impletio q̃
fit ex obligatione preambula, est impletio necessaria: sed impletio necessa
ria non vestit pactum nudum: vt. ff. eo. l. si intra. ⁊. l. in traditionibus. ⁊. d.
l. ex morte. in fi. ergo si istud pactũ vestitur, nõ vestit̃ impletione secuta: sʒ
colore contractus nominati. ⁊ est hoc rõnabile. nam totũ influit in parte:
⁊ istud pactum pars est contractus. Item totũ ⁊ partes non debent cen
33 seri diuerso iure. ¶ † Accedat etiã ad hoc regula de connexis, ꝙ ideʒ est
iudiciũ coherentiũ, ⁊ connexorũ. ff. de contrahẽ. emp. l. fundi partẽ. ff. de
act. emp. l. si sterilis. §. si tibi. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. si sponsus. §. pen. de
34 mino. l. quod si minor. §. ij. cum simi. ¶ † Sexto. ⁊ istud venit directo cõ
tra Jac. qui ponit actiones pluries nasci. nam quoties est sola vna causa
obligationis, ea semel cõmissa non cõmittitur vlterius: vt. ff. de ver. obl.
l. si sic. ⁊. l. si ita quis ad hoc. ff. de neg. gest. l. diuortio. j. ꝟ anna. except. l.
j. §. ad hec. ibi, itẽ stabilis ⁊c. Et sic quando cõcurrunt due actiones, qua
rum vna venit per prius, altera venit per posterius: prime tantum attri-
buitur effectus. frustra namqꝫ expectamus, ex quo natũ est ius: vt. ff. de
sta. ho. l. arethusa. licet pro Jac. faciat de condi. ⁊ demonstr. l. non ad ea.
sed ibi sunt actus diuersi: sed hic non sunt nisi vnus actus, ⁊ vna volun-
35 tas. Accedat huic solutioni qᷓ no. ff. de proba. l. quinquaginta. ¶ † Se
primo contra eum facit: qꝛ ex ea agit, q̃ prius parit, ⁊ de ea que posterius
parit: si est eiusdẽ generis, nõ curat̃. ff. de rescin. ven. l. qᷓ si pure. ⁊ arg. ff.
de here. insti. l. si te solum. ⁊. l. Titius. vbi dicit̃ ꝙ plenior est via que con
36 sumit effectum. ¶ † Octauo ⁊ vltimo cõcludo contra vltramon. lege ca
uetur ꝙ pacto apposito in venditione conditionali, ꝙ res nõ tradita sit
periculo emptoris ⁊ oritur prescriptis verb. ⁊ tñ ibi nulla cadit impletio
re non tradita. ⁊ sic actio prescript. verb. nascitur coherentia contractus:
⁊ tamen non desiderat impleri aliunde. iste est casus. ff. de pericu. ⁊ ↄmo.
rei vẽnd. l. si in venditione. j. responso. ¶ Concludo ergo pactum contra
ctũs vicinitate vestiri. Ad. §. sed cum nulla. vbi dicitur ꝙ pacta debent
esse impleta, dic quod verum est quãdo pactum stat per se in sua absolu-
ta, ⁊ propria natura censetur: sed quando est annexum contractui nomi-
nato, satis magna causa ad vestiendum est ipse contractus: quia principa
le infert in accessorio: ⁊ per hoc ventũ est ad veritatem huius puncti: quia
tunc contractus vestit pactum quando ex eadem causa sit pactum ⁊ cõ-
tractus. Secus si ex diuersa: quia tunc non habet vestimentum eiusdem
cause. Uerbi gratia: dono tibi per stipula. x. insuper nudo pacto promit
timus facere diuisionem, vel permutationem. ad hoc pactum causa do-

uationis nullo modo potest adaptari: ⁊ ideo non
vestit pactum. Item ecce aliud exemplum: mu-
tuo tibi frumentū. Itē causa donationis: tu pro-
mittis mihi scribere librum: nō vestitur hoc pa-
ctum coherētia cōtractus: vt no. ff. de pac. l. si ti-
bi. in prin. ⁊ l. rogasti. §. fi. ff. si cer. pet. qꝺ non est
eius pars, ⁊ causa nō influit nisi in suo effectu, nō
in effectu extraneo. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. si mari
tus. ⁊ ff. de pac. dota. l. Bebius. ⁊ de pet. here. l.
37 hereditas matertere. ¶ † Expeditis lecturis ve
niamus ad questiones: quibus multum est aper
ta via ex predictis. Prima questio est: mutuaui
tibi pacto statim apposito ꝙ vadā ꝓ te Romā.
queritur an ex isto pacto posses agere cōtra me:
vt vadā pro te Romā. Rñ. gl. distinguēdo: aut
non prestas mihi vsuras, nec aliquid extra id qꝺ
re cōtracta est obligatio: ⁊ tunc nō agis. aut pre-
stas vsuras: ⁊ tūc agis: q2 presumo2 hoc pactū fe-
cisse cōtemplatione vsurarū, propter quas certū
est ꝙ creditor onerare se pōt. ff. de nau. fen. l. peri
culi. ⁊ de verb. oblg. l. qui rome. in prin. Sed que
est ratio quod in primo casu non agis ex pacto?
Respō. gl. hoc facit ratione cōtrariorū: nam cō-
tractus est pro me, ⁊ mihi soli parit actionem: vn
de dicere ꝙ actio mea informaretur: tibi debito
ri esset repugnātia. Itē actio prodita in fauorē
meum, conuerteretur in damnū. cōtra. l. quod fa
uore. C. de legi. ⁊ ff. locati. l. ea lege fundū. in prin.
Item informatio ⁊ extensio presupponit funda-
mentum: sed actio nō est fundata in tua persona
⁊ nō potest tibi prorogari: ergo nō potest a te per
informationē extendi: quia qꝺ non residet in tua
persona, nō potest tibi prorogari: vt. ff. de fideius.
l. qui cōtra senatuscōsul. Item quādo cōtractus
ex opposito distinguitur, vnus non informat al-
terū. arg. ff. pro suo. l. si ancilla. ⁊ de anquir. pos.
l. si quis ante. Nam cū nō possit censeri pars eius
dem contractus: sequitur ꝙ non informat: vt. §.
quinimo. ⁊ dixi. s. pxi. co. q2 informare, est pars
eiusdem cōtractus fieri: vt. l. fundi partē. Et ideo
a disseparatis non fit iformatio: iste rationes cō
cludunt actiones non informari. quod omnes fa
tentur: quia non reperitur informanda: vt not. in
l. pacta cōuenta. ff. de contrah. emp. sed non con
cludūt istud pactū non vestiri. Sed per glo. que
est in. §. quinimo. in gl. que incipit, in contracti-
bus. colligit quod illud pactū non vestitur cohe
rentia stipulationis, quando sumunt originē in
personis diuersorū, vnum nō vestit reliquum: vt
leg. ⁊ no. j. loca. l. si tibi. quā legem inducit Bar.
quia virtus legis cōsistit in applicatione ⁊ indu-
ctione, ita dicit tex. de excus. tut. l. nō solū. §. qui
primipilum. ibi, adaptans. Unde videamus si il
la ex hoc dicat. Nam ibi dicitur quod si illud qꝺ
soluo pro colono, pasciscor a domino: ex hoc nu-
do pacto non oritur actio. Oppo. glo. nonne sol-
uendo aliquid impleui ex parte mea: certe sic: er-
go impletio vestit pactum. Respon. glo. hoc est
verum, quādo impletio fit promissori: secus si fit
tertio. Et hoc ēt patet in fideiussore, qui nō obli
gatur ex nudo pacto: licet debitori impleatur, ⁊
numeretur. j. de fideius. l. blāditus. de verb. obli.
l. Stipulationū alie. §. satis acceptio. Certe ista
parū faciunt ad questionē nostrā, salua reuerētia
tanti doctoris mei: q2 nos loquimur inter cōtra-
hētes. ⁊ ipse allegat leges loquētes de tertia per
sona, vnde nihil ad propositū. ¶ Replicamus
ergo intellectū gl. an sit verum quod ex isto pa-
cto non agatur. Dicunt scripta quod gl. ista est
vera: quia pactum nō informat. Sed si vult di-
cere quod ex isto pacto agatur, nō est vera: quia
lege cauetur quod si cōtractus fit in fauorem al-
terius, ex isto pacto non agitur. j. de iure dotiū. l.
quis. ⁊ l. vnica. §. accedit. j. de rei vxo. actiō. ⁊ ex
pressius in. l. ex morte. j. de pac. cōuen. in fin. ⁊ sic
Cyn. reprobat gl. que est in. l. quinimo. ego dico
quod in casu huius glo. ⁊ glo. §. quinimo. ex pa-
cto agi nō potest. ⁊ teneo gl. ⁊ arguo sic. Ad hoc
vt agatur ex pacto, causa subesse debet: vt in. §.
sed cum nulla. sed hic non subest causa: nam aut
dicis quod mutuum sit causa. ⁊ hoc non potest esse: quia causa debet esse
pertinens: sed mutuū cū isto pacto non participat aliqua ratione, But
dicis quod solutione debiti vestiatur pactum. ⁊ istud est irrationabile: q2
non se concernūt: vt. ff. cod. l. si inter. Non obst. l. quia. ⁊ §. accedit. et ex-
pressius in. d. l. ex morte. in fi. quia ibi pactum oriebatur ex contractu do
tis, cuius natura est vt restituat dos: vnde cum dependeat ab eadem na
tura cum contractu, vt ei subordinetur: merito vestitur ab eo. Sed que
est ratio ꝙ vsuris interuenientibus oritur actio ex pacto? Gloss. sentit ꝙ
hoc fit ex relatione vnius accessorij ad alterū accessorium. nō enim nego
quin ex contractu tacito oriatur actio prescriptis verbis: vt not. ff. fami.
erciscun. l. his consequenter. §. j. scilicet, quando aliunde pactum vestiri
non potest: sed quando potest vestiri coherentia contractus: tunc haben
tur locum superius dicta, contra vltramont. ꝙ non insurgor contractus
38 relatiuus. ¶ † Hic restaret incidenter vnum dubium: an hoc casu de iu
a re canonico [a] vsure sint licite quando adijciuntur mixta ratione mutui ⁊
alterius facti, quasi duabus cautionibus premissis: vna turpi, ⁊ alia ho-
nesta. De quo nil dico hic: quia siue licite, siue illicita sit promissio vsura
rum, ex quo solummodo transfertur dominium, fit impletio: ⁊ vestitur pa
39 ctum versa vice appositum. ¶ † Uenio ad secundam questionem: ⁊ pre
mitto ꝙ pactum accessorium vestitur a principali: vt. l. lecta. ff. si certum
petatur. sed accessorium non vestitur ab accessorio: vt. l. si pacto quo penā.
s. eodem. Item principale non vestitur ab accessorio: vt. l. nuda. j. de con
trahen. stipu. quia debet minus dignum vestiri a magis digno, non econ-
tra: vt. l. j. ad sylla. Truffa est. dic accessorium regulariter vestiri a princi-
pali, non ecōuerso. de vulg. substi. in pupillari. ⁊ qui. mo. pig. vel hyp. sol.
40 l. j. §. j. de hoc parū curo. ¶ † Ueniamus ad factum. quero vtrū stipula
tio penalis vestiat pactum nudum. dicit glo. qꝺ non, per. d. l. si pacto quo
penam. ⁊ per. l. nuda. nam si vestiretur per interpellationem solam, com-
mitteretur pena: vt. l. traiectitie. §. de illo. de act. ⁊ obli. tñ. l. nuda. exigit
lit. contest. vnde apparet pactum principale non vestiri a stipulatione pe
nali. Pro cuius intellectu premitte: qꝺ aut pactū ⁊ stipulatio pene ap-
ponitur pro vno tantum, aut pro vtroqꝫ. Si pro vno, non est questio quia
gl. sit vera. certum est ꝙ stipulatio non vestit pactū: q2 principale non de
pendet ab accessorio. Itē solutio pene non vestit pactum, sꝫ transfundit.
ff. ad leg. falcid. l. j. §. si ita. Si autem pactū ⁊ stipulatio hincinde versatur
ex vtraqꝫ parte: tūc est questio, ⁊ doc. dicūt, aut queritur an stipulatio pe
nalis vestiat pactum soluenti penā: ⁊ sic vi impletionis: ⁊ tunc vestit, nā
pena succedit loco rei, dūmtamen nō minus sit in pena quam in sorte. nā
si esset minus: impletio non esset ad implementum facta: ideo non vesti-
ret implementum. ff. de contrahen. empt. l. fistulas. §. qui fundum. pro so
cio. l. si quis a socio. de excep. do. l. apud Celsum. §. si in arbitrum. de eo p
quē fac. erit. l. fi. §. si a fideiussore. ⁊ de acti. empt. l. predia. Uestitur ergo
pactum rei interuentu, qñ pena soluitur: sicut qñ soluitur res principalis
promissa, per illā rationē: q2 pena reputatur loco rei. de ver. sig. l. labeo. §.
sabinus. sed vi stipulationis penalis committende, vel etiam commisse
pactū non vestitur incidenti in penam: sed opus est ꝙ incidat, ⁊ soluat: ⁊
41 sic pactum sibi vestiatur rei interuentu. ¶ † Ex hoc no. duo. Primo, ꝙ
si quis incidat in penam, ⁊ soluit eam, pōt petere sibi cōtractū obseruari,
etiā nudum a principio. ¶ Scdo no. ꝙ stipulatio pene nouat obligatio-
nem primā eatenus quatenus residet in eo cui soluitur pena: vt. l. obliga
tionū fere. §. fi. ff. de act. ⁊ obli. Non aūt quantū residet in altero cōtrahente,
verbi gratia: pmisi per pactū tecū permutare, ⁊ si non permutarē: est in-
serta pena per stipulationē. Si soluisti mihi eā, facta est quedam nouatio
ex parte mea: sed ex parte tua nō est facta nouatio: imo ages ex pacto, ꝙ
dē tibi rē permutando, fm Pe. ⁊ Cy. ⁊ alios, sꝫ Jac. ⁊ Bar. Sed vt in-
telligamus melius, premitto, ꝙ in cōtractibus est reperire triplicē perfectio
nem, s. ordinationis, siue permissionis. j. de fide instr. l. cōtractus. Itē obliga
tionis ⁊ actionis. de peri. ⁊ cōmo. rei vēdi. l. necessario. j. de peri. ⁊ cōmo. rei
vēdi. l. j. per Cy. Quidā tñ de ista materia faciunt duas: q2 dicūt qꝺ posi-
ta obligatione in esse, nō ꝓpterea sequit ꝙ sit actio: vt pꝫ in obligatione
in diē, vbi ante diē est nata obligatio, ⁊ non actio, fm Pet. sꝫ Guil. in. §.
quinimo. dicit ꝙ si dies opponitur ab homine: puta a cōtrahente, vel a iudi-
ce, nascit actio. secus si a lege: vt in actione de dote: q2 dies legalis magis
suspendit ꝙ cōuentionalis fm Guil. Et ideo facilius purgat mora in die
legali: q2 debitor non erat astrictus ante diē, sicut in die cōuentionali. Unde
vbi fortior obligatio, ibi maior mora, i. effectus more. Hoc dictū potest
esse verū, vbi tā dilatio ꝙ obligatio inducit a lege: vt in tacita stipulatio
ne dotis: vt in. §. quinimo. Si aūt obligatio venit ex ꝓuidētia hominis:
⁊ terminus ex prouidentia legis, vel hominis, actio nascit: vt. ff. de cōpē.
l. si cū militi. §. j. ⁊ ff. mandati. l. qui mandatū. Itē executionis seu solutio
nis, ex prima ⁊ secūda pfectione in pena, nō vestit pactū ex tertia sic, fm
42 prefatos illustres doct. ¶ † Sed contra istos op. sic: ille qui nō obseruat
cōtractū, nō pōt agere ex eo: vt. l. ꝗro. §. inter locatorē. ff. loc. de loco pub. fru.
l. j. in fi. de fideius. l. stipulatꝰ es opus. in fi. de lege cōmissoria. l. lege fundo.
⁊ ar. de iureiur. l. si duo patroni. §. Marcellꝰ. sꝫ ille qui soluit penā, nō dꝫ
obseruare cōtractū. C. de iure emphy. l. ij. ff. de transac. l. qui fidē. j. tit. j. l. vbi
pactū. ⁊ l. si qs maior. Sic nō dꝫ seruare iudiciū testatoris, q penā soluit.
de le. ij. l. cū pr. §. libertis. ⁊ p Dy. in. c. frustra. de reg. iur. lib. vj. Hinc est
qꝺ q rumpit pactū: ⁊ soluit penā: cū ex pacto non nititur. arg. ff. de regu.
iur. l. cum par. §. illi. Sed respondeo, aut pena succedit loco maleficij, aut
loco rei

a ¶ De iure canonico. Adde Panor. ⁊ doc. in. c. consquestus. extra de vsu. ⁊ in. c. salubriter. eo. tit. Car. in. c. super eo. eo. titu. ⁊ in. cle. j. eo. titu. Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

loco rei primo casu non firmat contractū. secūdo sic. Non obst. §. libertis. ar quando q̄ apponitur pena priuationis: tūc illa nō firmat actionē: vt ibi. ¶Item contra istos: si pactū vestīē soluenti penā: ergo agit ex pacto. z si pactū nō obseruabit sibi aget ad penā, que fuit ex vtraq; parte promissa. z sic fieret contra regulā iuris. que dicit q̄ soluens penā non pōt petere penā tin. d. l. cū par. §. illi. ¶Adhuc fortius infero cōtra istos: pena nō cō mittitur nisi ei qui impleuit ex parte sua. l. ii. §. fi. de rescin. vendi. p Dyn. in. c. scīēti. de reg. iur. li. vj. facit. ff. de nego. gest. l. diuortio. §. illū. ¶Tūc arguo sic: ille cui est pena soluta, impleuit iam: z tunc non superest ūstio, an pactū vestiat aduersario eius: q̄ iam mandatū est executioni. aut nō implenti. z pena non fuit commissa. de loco pu. fruē. l. j. in fi. Unde ei⁹ solutio facta de facto vestit pactū: q̄ est extra Sctū ista solutio ex quo pena est commissa. vnde non est ex eode contractu. z ideo non vestit pactū. ar. ff. de loco pub. fru. l. j. in fi. z. ff. depo. l. j. §. eleganter. Jrē ista pena pōt cō dici tanq̄ indebitata ergo non pariet actionē. ar. ff. de sol. l. qui hominē. §. fi.

42 Quapropter in pena cōmittenda ex mora quēstio doct. nō imponit ter minos veros. z hoc de secūda ūstione. ¶Ueniamus ad tertiam que stionem. Cōuenit tecū nudo pacto de permutando. Jtē q̄s ires p̄o mero mā: possea permuto. An istud pactū firmat vires a primo: Hic dicit q̄ nō cōsiderato principio, q̄ fuit nudū: q̄ pactū principale a principio solam partē naturaliter vestiat ex postfacto ciuilis illi naturali accesserit p impletio

44 nem. z hec verba sunt glos. ¶Contra hoc oppo. sic: ista impletio modi fingitur retro: vt. l. potior. z qui balneū. ff. qui po. in pign. hab. ergo fingit pactū principale. z per cōsequens accessoriū vestit ab ipso principio. Rū. Jac. bu. q̄ modi existentia nō fingit retro: q̄ erat modus potestatiuus. sic z conditio potestatiua nō fingit retro. d. l. potior. z p Dy. in. c. q prior.

45 z. c. act⁹ legitimi. z tangit in. c. j. in fi. de reg. iur. lib. vj. ¶Scōo oppo. factarelatione pacti ad cōtractū, resultat cā: ergo agi pōt. Solutio. cōcedo si ittit agens ex implemento. sec⁹ si ex coherētia Scti. Et sic differē tia oritur in formatione libelli: vt conclusio fundet ex implemento, non ex coherentia Sct⁹, fm Pe. In eo. q̄ gl. dicit q̄ ante impletionem fit nata naturalis obligatio, non bene dicit p. j. de rerū permu. ibi imtriū. z q̄ in Sctibus innominatis mod⁹ ipſ p ꝯditione: ergo. 2c. ff. eo. l. itē q̄. z nota. gl. in. l. si intra. ff. eo. z dixi. §. in. ū. col. Jtē cōtra gl. z doc. arg. q̄ illud potēs similiter vestiat ex coherentia cōtractus. z arguo sic: actus qui pendet a voluntate libera, dicit quoridie esse in fieri, non solū in illo instanti temporis quo ordinatur, sed etiā postea: q̄ sicut cā q̄ est in primo fieri an requā absoluat inter partes, dependet a partib⁹ nta. z postea. ar. de leg. j. l. talis scriptura. z. C. de testa. aut. l. iij. Ad cū tūc dicat fieri cū ꝯfirmat p impletionē in esse dicendū est q̄ pactū vestiat confirmatione facti, quasi ipsius contractus coherētia. Nā tūc vt cōtrahere, qui pōt cōtractū dissoluere, cū ipsum cōtractū confirmat per impletionē. ff. de iure dot. l. adoptiuum. §. fi. ꝯ. z sol. ma. l. quoties. §. plene. Nec est mirū q̄ q̄dā dicant quo ridie in esse in fieri. q̄i habent essentialē dependētiā de futuro. ff. de vsuf. accrel. l. j. in fin. Et sic cā disputationis videt dicendū, q̄d istud pactū cōnexū contractui vestiat confirmatione contractus: quasi tunc celebrato

46 contractu. ¶Ueniamus ad vnū punctū q̄d tangit gl. an cōtractus cōdi tionalis vestiat pactū. Dicit gl. q̄d sic per. l. si in vēditiōe. ff. de peri. z cō. rei vend. illa loquit cū ꝯditio deficit. Dicūt doc. aut ꝯditio existit. z vestit pactū accessoriū vna cū principali. q: retro fingit. Aut deficit. z nō vestit pactū. Deprimo habes. ff. de contrahen. emp. l. fistulas. §. frumenta. Delecundo. j. de cōtrahen. empt. l. ii. ¶Tu dic q̄d q̄ ꝯditio deficit, aut erat pactū cōceptū sub eadē cōditione sub qua erat Sctum, aut sub con

47 traria conditione. si sub eadē totū deficit, illud contrariū durat pactū: vt d. l. si in venditione. ¶Quarto principaliter querit. ecce q̄ pactū fuit vestitum coherentia contractus. tandē tollit principale p acceptilatiōnē. an tollitur pactū: gl. arg. q̄ nō. ar. de Shen. empt. l. Celsus. §. fin. vbi durat pactū post distractū. z de cōtractabu. l. si post mortē. §. fi. vbi sufficit habuisse originē ab aliquo principio, quicq̄d postea contingat de illo: sed ibi erat questiō in tertio. hic aūt contrahentibus tm: z sic parū facit ad

47 questionē. Jac. bu. refidet in hoc q̄ causa cessans post effectū producti in esse, non resolut effectū: vt. l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alieni iu. cū simi. z est theorica Dy. in. c. factū legitime. z in. c. ij. de reg. iur. lib. vj. Ista ratio nō valet: q̄ illud est verū in effectu iam abstracto a sua causa qui absolute stat per se. secus si non stat per se. de capi. dimi. l. tutelas. de fideiuſ. l. vxanus. §. j. z per Ly. de epi. z cle. l. generaliter. per Pe. de luitio. pig. in. l. intelligere. ¶Et ideo aliter dicendum est q̄ aut illud pactū est de naturalib⁹ eiusdē Sctus: puta pactū euictiōis: z tūc remoto

48 dum ergo pactum est correlatiuum: tunc tollitur ex natura correlatiuorū. Interdū est accessoriū: tunc aut stat p se vt hic in exemplo glo. z durat. aut nō stat per se, z non durat. Non ob. primo mēbro de vsufr. l. quoties. §. si colono. de pac. l. si conuenerit. q: ibi nō fuit penitētia, sed liberatio. z inter pretatiua satisfactio. z impletio ex vna parte tm. secus si ex vtraq;. de acceptila. l. ii. z nota. ff. eo. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in ver. q̄ si nō vt toti tū. facit. l. lecta. ff. si cert. pet. vbi a capitulo vsurā rū videt esse recessum catenus quatenus est recessum

49 sum a capitulo principali. ¶Hūc venio ad vltimā gl. quero, q̄i dicā oppositū pactū incōtinēti, vel statim. z dicerent dictionarij q̄ incōtinenti a q̄ſ q̄ ponit p triduo. §. de erro. aduo. l. ii. z de iudi. l. pe. Sic cū violenter inferā aliq̄d alicui, q̄ fit circa res immobiles, q̄ fit intra triduū, vel fieri incōtinenti. de vi z vi arma. l. iij. §. cūigit. Sz circa personas dicit fieri incōtinēti, id q̄ fit in actu flagrāti. ff. de adulte. l. quod ait. §. fi. Aut in testamentis dicitur fieri incontinenti, q̄ fit eode 2tex tu. de testa. l. heredes palam. §. fi. Et in cōtractibus dicitur fieri incontinenti, quod fit in eodē vel immediato instanti. de verb. ob. l. j. §. cū adūcit. Item dicitur factū incōtinenti, quod simul fit in eodem instrumento licet habeat plura capitula. ff. si cert. pet. l. lecta. Dicunt glos. quod dicit fieri incontinenti quod fit immediate ante, vel immediate post. Ultramon. dicunt q̄ incontinenti dicitur fieri pactū, si fit antequam cōtractus a partibus absoluatur. nam si concluſus est cōtractus id est explicitus. z ab solutus: licet statim pactum opponatur nō angetur effectus retro tractus. de dona. que sub modo. l. perfecta. Dicunt tamen quod in dubio presumitur quod simul. ex quo nō apparet de interuallo temporis: vt no. Ly. §. eo. l. in bona fide. Et ideo quando fruitur eodē die z loco, z testibus plura instrumenta, contrahēte sint cauti: vt dicāt quod non valeat vnū sine alterorū. tamen si non dicāt, presumitur factū incōtinēti vno z eodē verbo, vel consensu, presumūtur in strumenta omnia parētibus absoluta. q̄ est not. ¶Ego dico q̄ sicut nos habemus in alia materia, q̄ exheredatio quandoq; fit ante gradū quādoq; post vt. j. de lib. prete. l. j. Ita z pactū quandoq; apponitur ante contractū. z tunc informat actionē nascituram. quandoq; post contractum: z tunc informat actionem natam. quandoq; inter contractum antequam contractus absoluat: z tunc informat actionem nascentē. z omnibus his casibus dicitur incontinenti fieri in actu contiguo, z in actu se continenti. de duobus reis. l. duos. §. fin. de edi. actio. l. ii. apud. C. de vsu. l. si v suras. ¶Non obst. l. perfecta: quia illud verum est ex interuallo, secus si incontinenti: vt. l. lecta. in aliis etiam factis dicitur etiā interpretative fieri q̄ postea incōtinenti fit. de incen. rui. naufra. l. ii quis. §. q̄ ita. Et hoc in cōtractib⁹ iustā taneis. Insuccessiuis dic vt in. §. quintimo. ver. vt puta. z ver. idem Marcellus. de quo pūcto ad presens plura non loquor. ¶Ultimo circa materiam informationis, non fit aliud quam tranſfulio seu

a Incontinenti. Adde de hac dictione qualiter accipiatur, Semi. in capitu. j. §. in quibus. nu. 1. z ibi notaui in apostil. ad ipsum in versic. intelligitur illico. extra de appel. lib. vj. istū in. l. ū. j. de edi. diui adria. tollen. z Aler. omnino. in. l. iij. §. cum igitur. ff. de vi z vi armata. z consil. xxxij. vol. iij. Celsus.

impressio cuiuslibet forme, nō dare per contractū.

30 ¶ † Premitte, q̄ in ℣cta verbor̄ pactū parit & informat. Jdē in cōtractib⁹ q̄ perficiūt & cōsensus vr in .ſ. animo. Sed in cōtractu q̄ re ℣rahit, nō informat, nec parit: vr. ff. si cert. pe. l. rogasti. ſ. ſi tibi. & ff. eo. l. ſi tibi. Jdē ſi literis ℣bitur: vt ex non scripto pacto scripturꝰ nō informat. arg. l. i. ff. de his que in testa. delē. Jtē ſm gl. in ℣cto innominato, q̄ perficit rei interuētu: vt nō informet, nec pariat: niſi ℣ctus fuerit ab origine rei interuēti vestitus, & nō nudus: tūc enim cōtractus innominatus ſimilis eſt ℣cui nominatoꝝ ideo ly de cōtractib⁹ nominatis arguere ad innominatos. ff. depo. l. j. ſ. ſi q̄ ſeruū. facit q̄ nō. Cy. ſ. de iuſtem phy. l. j. ¶ † Quero de duob⁹. Primo an actio ex ℣cto puta actio ex ēpto informata a pacto, erit bonefidei, vel ſtricti iuris. Gul. dr q̄ ea veniūt fructꝰ ex mora, ergo erit bonefidei: vt. ſ. de pact. inter emp. l. ij. ſi. Aſſumit ergo in formā trāſitus ſi in formatione vnitatis, vel q̄litatis. ar. de empo. lucra. deſcrip. l. j. & l. paul⁹. ſ. ſi. de publica. l. 32 licitatio. ſ. cū ꝓto. † Sedo & vltimo q̄rit, an a actio ꝓſcrip. verb. erit bonefidei⁹. q̄ videtur, ſalē effectu: vt. d. l. ij. de pac. inter empt. Jtē, q̄ iſtud pactū eſt pars cōtractus vēditionis: ergo eſt bonefidei: nā quale eſt totū ex partibus integratis, tales ſunt eius partes. ff. de ℣rahē. emp. l. ſunt ſi partē. de act. emp. l. titi⁹. ſ. j. Jtē. principale regulat acceſſoriū: vnde officiū iudicis deſeruiēs contractibus bonefidei, erit bonefidei, nō alia rōne: niſi q̄ deſeruit. ſic & pactū q̄ deſeruit actiōi ꝓſcrip. verb. erit bonefidei: nā ſ nō ꝙnumerek iter bonefidei. in. ſ. actionū. Jſtit. de act. eodē mō nec officiū iudicis cōnumeratur inter bonefideis: tū q̄ deſeruit actiom bonefidei, & ipſum officium bonefidei efficit. ō per. here. l. ſi tur. ſ. ſi. Jn q̄ruū vſ, q̄ ex eodē facto nō naſcitur actio bonefidei, & ſtricti iuris. l. certi cōdictio. ff. ſi cer. pet. & hoc ℣ gl. inſti. de actio. ſ. actionē. Jdē ibi p Dy. nō rūdet d. l. pe. de pact. inter emp. & vē. quā Gul. al leg. p caſu. q̄ actio informata, & actio preſcript: ver. ambe ſunt bonefidei, cū veniūt fructꝰ ex mora. Dico q̄ iſta rō nō p̄bat, q: q̄ actor: petit q̄ ſuū fuit, ſicut eſt in illa lege, veniūt fructꝰ ex mora, & etiā in iudicijs ſtricti iuris: vt no. in. l. q̄ te. ff. ſi cert. pet. & de vſur. l. videam⁹. ſ. ſi. actionē. & iſta eſt ſolutio mea, q̄ ℣ quem facere ad illā legē. Et eſt mirum q̄ pactū eſt bonefidei, tanq̄ pars ℣cti emptōis, & actio ꝓſcr. p. ver. eo erit ſtricti iuris: & ſic cā nō parit effectū ſibi ſimilē. ſed differentē: ſicut ſnia eſt ſtricti iuris, & actio ex ea: ſ̄ iu- 33 dicium fuerit bonefidei. † Ego cā diſputationis ſolet tenere opi. Gul. p rationē naturalē: q̄ tale dz eſſe id q̄ ꝓducitur: quale eſt id a quo immediate ꝓducit. oſa enim iuxta ſemē iuū ꝓducūt, & pariūt. & ars imitat naturā. ff. ō ad op. l. ad optio. Et rūdet ad. l. certi cōdictio, nā dicit quidā q̄ certi ꝙdictio ḡnalis eſt datiua, nō natiua: & ideo obligatio bonefidei nō eſt materia illius actiōis: vñ certi. cōdictio generalis eſt ſtricti iuris. ¶ Jſta opin. nō plz mihi: q: vbi p̄cedit cā actio eſt natiua. ff. de pact. l. iuris gentiū. ſ. j. Jtē requirit q̄ actiones datiue ſint bonefidei, cū agis vtili exēpto. Jdeo tu ſubtilis conſidera, q̄ in ℣ctibus eſt reperire materiā ḡnalē, & ſpecialē. Materia generalis dicit cōuentio, & ex iſta generali materia oritꝰ certi cōdictio generalis. & iſta cōuētio in genere ſuo nō eſt bonefidei: ió certi conditio generalis eſt ſtricti iuris. Jtē eſt reperire ſpecialē materiā: puta empti, & vēditi, ex iſta ſpeciali oritꝰ ſpecialis actio ex empto & vēdito. Jſta materia ſpecialis eſt bonefidei, & actio ſpālis eſt bonefidei, iſta probanē. ff. de pact. l. j. ſ. cōuentionis. & l. iuris gentiū. in pzin. Cum igitur actio preſcrip. verbis ſit actus ſpecialis: & ex speciali materia ſapit eandē qualitatē. Sed ſi nos diceremus q̄ eſſet ex materia generali, que repreſentatur in qualibet ſpecie: tūc eſſet ſtricti iuris. Jtē nō obſt. arg. de ſententia: q̄ in ſentētia quaſi cōtrahitur: vt. l. ij. ſ. idem ſcribit. ff. de pecu. Unde nō oritur mediate actio in factū ex virtute actionis primitiue, que erat bonefidei: ſecꝰ virtute quaſi contractus, qui eſt ſtricti iuris. Et addeētia q̄ quando ex informatur cōtractus, & actio, vt q̄ ſtipulatio cōtinet factū. Quādoq̄ ex informatur contractus, & non actio: vt quādo contractus continet dari, vel fieri, duabus rationibus augetur. ita de ber intelligi glo. in. l. certa. ff. ſi cer. pet. & per legem noſtram patet contractū informari. ¶ Repetita per excellentiſſimū & veriſq̄ iuris doctorem dominum Ba. de peru. Bononie publice inter doc. & ſcholares.

a ¶ Eſt bonefidei.
b Tu dic q̄ ſic ſm Bar. & Alex. in. l. j. ff. de rer. permu. preterq̄ in caſu. l. j. e. de re. permu. vbi eſt ſtricti iuris ſm iſtuz ibi, ver. & hic quero. Celſus.

1 ¶ Conſenſus longo tempore continuatus, & etiam traditione ſubnixus non habetur loco ſtipulationis.
2 Pactum de quo in preſenti lege, fuit interpoſitum a debitore ſuper vſuris. Et an hec reſolutio fuerit facta ſcienter, vel ignoranter. & nu. 3.
4 Preſtatio longo tēpore facta, an reddat premiſſionē efficacē ad egēū.
5 Confirmans contractum, ſoluendo partem, an cēſetur poſtea ad ſolutionem teſidui.
6 Preſtatio vſurarum longo tempore facta, eſt cauſa quod in futurum debeat preſtari.
7 Preſtatio diuturna, qualiter ꝓbatur. nu. 8.
9 Solutio qualis apparet, talis preſumitur precеſſiſſe conceſſio.
10 Cauſa ſufficiens an ꝓbebetur ad ſoluendū in futurū ex vnica ſolutione.
11 Lex, cum de in rem verſo. ff. de vſuris. que loquitur in preſtante, an habeat locum in patiente.
12 Pater ſi patitur filium longo tempore poſſidere hereditatem, preſumitur quod filius adierit eam ſuſſu patris.
13 Fratres ſi diu poſſident bona ꝓ indiuiſo, & vnus patitur alū poſſidere, preſumitur diuiſio precеſſiſſe: & ſic preſumitur titulus diuiſionis.
14 Preſcriptiōi allegare nō eſt ita tutū, ſicut allegare ceſſionē factā. 15.
16 Jura perſonalia nō inducunt ex tēpore: ſed cōꝰ probatio inducitur ex tēpore cōiuncto cum longa preſtatione, & quid in iuribus realibus.
17 Jura realia & perſonalia que & qualia ſunt.
18 Rusticus aliquis ſoluit mihi longiſſimo tempore certam rem, poſtea nō vult vlterius ſolueretan poſſum agere vtili interdicto recuperande poſſeſſionis, quaſi ſpoliatus. nu. 19.
20 Debitor heres inſtitutus a creditore, d' ſtetit quod non ſolutam per hoc videatur facta tacita adītio hereditatis per debitorem.
21 Herede ꝓ herede non dicitur qui nil agit: ſed ſemper tacet.

¶ Lex vigeſima octaua.

Si certis annis. Preſtatio tēporalis nō eſt modus obligationis valēdē. h. d. vel ſic. Nudū pactū ꝓ ſtatione lōgi tēpoꝝ nō tollitur. Vel ſic Preſtatio regulat a cā a qua deſcendit: nō ſūtre gulatur a preſtatione, & loquit hec lex in ꝓſtatione formali. i. ad certam cauſam relata. ¶ Caſus. Nudo pacto quēt aliq̄s annui dare, q̄ multis annis preſtitū eſt: quēt vtrū a reliquis annis q̄bus nō eſt preſtitū poſſit actio ex nudo pacto ꝓponi. Rñdi. & p nō: q: ſoluto fuit. debitꝰ, debitꝰ reſpectu ad ciuilē obligationē, & indebitū non parit debitū ſi interceſſiſſet ſtipulatio, ex ſtipulatu ageret. h. d. Jn reg. ibi, indebitum. ſalicet ciuiliter, ſz naturaliter debitum: vt. ff. de iur. & fact. igno. l. cū quis. ff. de ſolu. l. ſi is cui. ſ. Flautius. ff. de fideiuſſ. l. fideiuſſor obligari. ſ. fideiuſſor. ¶ † Hor. q̄ conſenſus longo tēpore cōtinuatus, & etiā traditione ſubnixus, nō habet locum ſtipulationis: ſed loco nudi pacti: & ideo non parit actionem. Secundo no. q̄ de indebito non fit digreſſio ad debitū: q: licet actio de illo fieret albū, quod eſt impoſſibile. Tertio no. q̄ traditio nō valet pactū. Formo primo vnam queſtionem textualē: nam dicit hic q̄ pactū fuit 2 a principio nudū ſuper annua vel mēſtrua ꝓſtatione. ¶ † Quero ſup quo & a quo fuit iſtud pactum interpoſitum: Rñ. gl. q̄ fuit interpoſitum a creditore ſortis ſuper vſuris: vt. ſ. de vſur. l. creditor. ſecus ſi fuiſſet interpoſitum principaliter animo donandi: q: tunc eſſet veſtitum legis auxilio: vt. ſ. de dona. l. ſi quis argentū. & hoc quando pactum apponit a liberos ſed ſuſponitur a ſeruo, qui nō pōt mihi naturaliter obligari, nō eſt curandū de ſolennitate a principio: cum ſola naturalis oriatur. vnde licet ſeruus poſtea manumittatur, & deinde preſtiterit multis annis: tamen ex hoc non erit actio contra manumiſſum. Facit ad hoc. ff. de nego. geſt. l. eum qui. & 3 hat qui natura. ſ. ſeruola. ¶ † Secundo quero ꝓ declaratione litere, vtrum iſta ſolutio fuerit facta ſcienter, an ignoranter. Tu dic quod quo ad effectum repetitionis ſoluti diſtinguitur ſcientia ab ignorantia vt d. l. cum quis. ſed quoad neceſſitatem in poſterū ſoluendi, idem eſt iuris in ſciente & ignorante, quantum ad legem noſtram, ſecundum Bar. & alios. ¶ Sed extra contra hoc ſic opp. ſcienter indebitum ſoluens, videt donare: vt. ff. de reg. iur. l. cuius per errorem, ſed ex pacto donationis cēſetur actio. ergo debetur in futurum preſtatio. Reſpōdeo tacita donatione meſt preſtationem, non egrediē preſtationē, vnde valet ad remouendum 4 ſolutum, non ad agendum in poſterum: & ſic nō ob. ¶ † His regulariter premiſſis, venio ad opp. & videtur q̄ preſtatio longo tempore facta, reddit efficacem promiſſionem ad agendum: nam ego video hoc in teſtamento, quod agitur ex teſtamento non ſolenni propter preſtationem tribus annis factam de alimentis, vnde videtur obſt. ſ. de fideicom. l. j. Solu. dicit gl. q̄ hic fuit facta preſtatio minori tempore triū annorum, vnde hic intelligitur ſecundum illam ſecundū ¶ Dar. Jſta ſolutio eſt diuturna, & eſt falſa:

est falsa: qr est ibi causa specialis: ergo in contrarium est ius commune, vt in tex. huius. l. Preterea, aut nos dicimus qd hoc operetur tempus: aut qd hoc operatur prestatio: aut qd hoc operatur vtrunq simul iunctũ. Tempus hoc non potest operari: quia tempus non est modus nec causa inducende obligationis, vel tollende, vel augende, vel validande, vel minuende. vt. ff. de actio. et obli. obligationum fere. §. placet. Tempus enim de se nullius rei est causa, vel origo, sed est concomitantia quedã ipsarum causarum: vt extra de re iud. c. abbate sane. lib. vj. Prestatio autem nõ potest esse causa future prestationis seu petitionis: quia prestatio fit ad dissoluendum et liberandum, non ad obligandum. Preterea, et si fieret ad obligandum, habet in se nudum consensum et non solennitatem promissionis merito non parit actionem. Item vtrunq simul iunctum nõ pot hoc operari: qr cum nullum extremorum ad hoc tendat, ex coniunctione istorum extremorum. s. temporis et prestationis: impossibile est qd aliquid. s. naturam ipsorum producatur. Nam talis est effectus cõiunctorum, qualis est eorum natura. ar. ff. si cer. peta. l. j. Ergo opi. Mar. est falsa. vnde gl. transit ad aliam solutionem, et dicit qd in. d. l. j. est speciale propter duplicem fauorem. s. alimentorum et vltime voluntatis. et ista est cõmunis opi. qr super istis terminis figit se illa lex. Dicit Bar. qd idẽ esset qd in legato pro dote [a]. ff. de iure do. l. cum post. §. gener puta si loco dotis legatur. quid annuum: vt. ff. de lega prestã. l. virilis. §. pen. Nam licet testamentum sit non solenne: tamen annua prestatio efficit validũ: et quo ad hoc solenne: qr cõcurrit duplex fauor. s. testamenti, et dotis. Idem dicit in annuo legato ad refectionem vie, vel pontiũ, vel alterius pie cause. Nam ibi duplex est fauor. s. testamẽti, et publice vtilitatis, vel pietatis: vt. ff. de leg. ij. l. quidam, sm Bar. non ob. l. cum de in rem verso. qr loquitur in dote: et tamen aliud determinat: qr ibi nõ erat nisi vnicus fauor. s. dotis tantum, et non testamenti, sm Bart. ¶ Aduertatis. ego dico qd trennalis prestatio non reddit testamentum solenne in aliquo istorum casuum: qr impossibile est qd pro parte sit solẽne, pro patre non solenne: vt. j. de testa. l. iubemus. Sed bene cõfiteor quod officium iudicis competit: qr ista legata potius in facto qͣ in iure consistunt: vt. ff. de capi. dimi. l. legatum. ff. de ali. le. l. seruos ad custodiam templi. ff. de annu. leg. l. quintus. §. pomponius, et ar. ff. de fideicõ. li. l. in testamento. et qd no. j. de fideicõ. l. eam quam. ¶ Sol. est in cõtrarium, qr. l. i. de fideicõ. loquitur in officio. iudicis, qd propter duplicem fauorem impartitur. et hoc est speciale tbi sed hic loquimur in iure agendi per viam actionis quam impossibi-
5 le est oriri deficit ciuilis obligatio: et sic non obstat. ¶ † Secundo oppo. de. l. cum fidem. j. de nõ nume. pecu vbi dicitur qd ille qui affirmat contractum, soluendo partem cogitur postea ad solutionem residui: sed hic affirmauit contractum soluendo certis annis: ergo debet compelli soluere in posterum. Sol. dicit gl. qd hic soluit ignoranter: ibi scienter. Ista solutio est diuinatio, et falsa: qr certa scientia non inducit plus qͣ simplex cõsensum, ex quo nõ potest agi: qr est nudum, et abstractum ab omni solennitate. ¶ Dic ergo aliter, qͣ in. l. cum fidem. contractus erat solennis in propria specie contractus literarum. Veruntamẽ cõtra actionem ex illo contractu obstabat exceptio, cui exceptioni derogatur per pactum exceptioni contrarium, id est per agnitionem debiti. sed in lege nostra deficiebat agendi principium: qr cõtractus non erat solennis: et ideo per prestationem non inducitur solennitas: vt hic. Sed bene remouetur exceptio prestationi cõtraria: vt ibi. Et sic non obstat ar. ff. de minio. l. si filius. et. ff.
6 de cõtra tab. l. si preteritus. ¶ † Tertio opponitur. ff. de vsuris. l. cum de in rem verso, vbi dicitur qd prestatio vsurarum longo tempore facta, est causa qd in futurum prestentur. Item inducitur qr ex prestatione vsurarum dotis longo tempore facta inducitur necessitas soluendi dotẽ. Sic ergo de accessorio infertur in accessorium. item ex accessorio in ipsum infertur principale propter lõgam prestationẽ: ergo ista lex male dicit. Sol. alius est intellectus illius. l. cum de in rem verso. nam illa lex intẽdit dicere qd diuturna solutio facit presumi causam obligationis illi solutioni cõformem. vnde si allego sufficientem causam, propter quã dico prestandam vsuram, vel aliquid aliud mihi deberi, etiam si non probem illam sufficientem causam directe, sed tãtum diuturnam prestationem: presumitur qd causa allegata processerit: vnde ibi allegabatur solennis stipula-
7 tio. ¶ † Probatur autem diuturna prestatio, et illo casu statuit illa lex qͣ ex causa prestationis inducatur quedam presumptio, que probat rem fuisse debitam. Et est ratio: qr nõ est credendum quem soluisse, nisi ratione alicuius debiti Probatur ergo debitum per probationem diuturne prestationis. et hec est probatio presumpta. et hoc intendit illa lex. Ad cuius intelligẽtiam, debes scire qd ex qualibet prestatione oritur quedã presumptio pro creditore, quantũ ad retentionem soluti, vt. ff. de pba. l. cum de indebito. sed quantum ad futuram prestationẽ requiruntur presumptiones cõtinuate ex prestatione longi temporis. Ex quibus cõcurrentibus augetur effectus simplicis presumptionis: et transit presumptio in speciem pbationis ad agendũ: et hoc est qd vult illa singularis. l. cum de in rem verso. Talis ergo presumitur origo cause, qualis est secuta prestatio. Sed in. l. nostra costabat de origine cause quod causa erat nuda. s. nudũ pactũ et ideo excluditur pʃumptio. l. cũ de in rem verso. qr apparet de cõtrario. l. de origine cause, et istud est multũ no. Simile in. l. j. de impo luc. descri. lib. x. vbi dicit qͣ a primordio tituli posterior formatur euentus.
8 ¶ † Cõclude ergo, qͣ aut legatur causa idonea, et lõga pʃtatio: tũc ex probatiõe lõge pʃtationis facte ex certa scientia, sumitur causa allegata fore vera: aut allegatur cã insufficiens: tũc nõ cõpetit ius agendi: vt hic. aut nulla allegatur cã: tũc multo minus põt agi. Facit qd not. de except. doli. l. palã. §. circa. et ibi ẽ gl. or di. Sic igit petitio hꝫ fũdari super causa: sed pbatio hꝫ fundari super prestatione: et quod fit facta ex certa scientia: qr sicut vera cõfessio nõ cadit in errante: ita nec pʃumptio ex diuturnitate prestationis. qd etiã sic pbo. Ubi erratur, possunt repeti soluta: ergo resolutis solutiõibus, resoluitur presumptio que ex ipsis oriebatur. Nam remota causa pʃumptionis, remouetur pʃumptio: vt. j. de adul. l. si quis. ff. de in integ. resti. l. diuus. l. omnes. §. lucius, que in frau. credi. de ritu nup. l. nõ solum. §. de vno. et ar. ff. de re mili. l. non omnes. §. a barbarie. ¶ Item cõclude qͣ interdũ loquimur de obligatione inducenda. et ista nõ inducitur ex lõga prestatione: nam in lege nostra nõ inducitur ciuilis obligatio ex lõga pʃtatione. Interdum de exceptiõe remouenda: tunc exceptio pʃtationi cõtraria: que exceptio fundabatur in pʃumptione, remouetur per ipsam pʃtationem posteriorẽ: vt. d. l. cum fidem. et arg. C. e. ti. l. pacta nouissima. Interdum agimus de obligatione pʃumenda: tunc refert: qr aut constat de origine cause per veritatẽ: et cessat presumptio: vt hic. Aut nõ constat de origine cause: et tũc refert: aut nulla allegatur causa, et nulla pʃumitur: vt no. in. d. §. circa. Nam pʃumptio dꝫ esse super allegatis: vt. ff. de adul. l. si adulteriũ cũ in cestu. §. fratres. aut aliqua causa allegatur: et tunc aut allegatur causa nuda, et insufficiẽs: et excluditur agẽs vt hic Aut allegatur causa apta et sufficiens: et tũc dico qͣ ista causa per lõgam prestationem pʃumitur: qr talis pʃumitur causa, qualis per effectũ demõstratur: vt in. d. l. cum de in rem verso ¶ Et ista sunt multũ nota p emphyteotis. q perdiderunt
9 instrumenta emphyteotica. ¶ † Nã qualis apparet solutio: talis pʃumitur pcessisse cõcessio. et est not. qd ex persona defuncti transit pʃumptio ad heredem: vt. l. cũ de in rem verso. j. respõ. Credo aũt tales cõcessiones pʃumi, qualis erat solitum fieri vel in vnam personam, vel in plures, sm cõsuetudinẽ cõcedentis: vt. j. loc. l. licet. vel sm generalẽ cõsuetudinẽ vt. j. de fideius. l. fi. Recurro igitur pas ad pʃumptionẽ in specie, qͣ ad pʃumptionẽ in genere: vt. ff. de leg. l. j. si seru' pluriũ. §. fi. et
10 in. l. vel vniuersorũ. de pig. actio. cũ sim. ¶ † Extra opp. et videtur qd causa sufficiens ex vnica solutione probetur: nam ille qui soluit sub commemoratione certe cause videtur causam confiteri: vt. j. de fide instrumen. l. plures apochis. sed ex vnica cõfessione inter presentes, vel reducta inter presentes, oritur plena pbatio. j. de nõ nu. pecu. l. generaliter. et. ff. de po. l. publia in fi. ergo apparet qd nõ est necessaria longa prestatio. Sol. dico qͣ ex prestatione nõ inducitur cõfessio, sed presumptio qͣ ille qui soluit, credit causam veram. Ex hac tamen credulitate, nisi per lõgam prestationem sit vallata, nõ oritur ius probationis. Nõ obst. leges cõtrarie: qr ibi scriptura erat cõfecta super ipsa cõfessione: sed hic super alio. s. super solutiõe. et ideo collectores monasteriorum qui colligunt censum, quando recipiunt censum, faciũt soluentem expresse cõfiteri, et recognoscere rem censuariam: quo casu nõ est opus temporis diuturnitate: iuxta no. C. de iuris et facti igno. l. cum
11 falsa. ¶ † Uenio ad questionem. et reuoco in dubium. vtrum. l. cum de re in rem verso que loquitur in prestante, habeat locum in patiente. verbi gratia. Ego passus sum te lõgo tempore frui re mea, vel vti seruitute in agro meo: vel si allegas titulũ: puta qͣ vsumfructum vel seruitutem pacto cõstitui: vel qd pater meus tibi legauit. nunquid presumatur iste titulus ex lõga patientia: Et videtur quod sic: quia patientia, habetur pro traditione: et sic prestatio et patientia idem debent operari: vt. ff. de serui. l. quoties.
12 ¶ † Secundo hoc probatur lege cauetur. quod si pater patitur filium hereditatem possi-

[a] ☞ In legato pro dote. Adde Alex. in. l. cum de in rem verso. ff. de vsu. et ibi post Sal. Bart. in ille. l. cũ de in rem verso. col. ij. v. x. i. casu. et istũ in add. ad Spe. in ti. de re. sti. spo. ver. qui lõgo tẽpore. Celius

dere, qd ex longa patientia presumitur q filius adiuit iussu patris, z sic presumit quasi contractus, qui celebrat in aditione: vt. ff. de acqui. here. l. qui in aliena, §. sed z si non. z. j. de peti. here. l. filius. que lex est not.

13 ¶ † Probat: qz lege cauet qd si fratres diu possidet bona pro diuiso: z vnus patit aliu possidere, qd presumit diuisio precessisse: z sic ex patientia longa presumit titulus diuisionis: vt le. z no. in. l. pe. j. communi diui. ¶ In contrarium videtur: q si ex longa patientia presumeretur titulus, sequeretur qd ille qui possedit decem annis, esset tutus ex tutulo, quem allegaret ab aduersario presumpto ex longa possessione: z sic omnis tractatus super prescriptione longissimi tpis esset frustra, contra. l. si qs emptionis. j. de prescri. xxx. an. z contra totam materiam longissime prescriptionis. ¶ Secundo sequeretur q in prescriptione seruitutu discontinuatarum, esset fatuus ille qui niteretur ex tempore, cuius contrarij memoria non existit: si satis est sibi consultu per allegationem tituli ab aduersario authore aduersarij, z per longi temporis patientiam, q est ridiculu dicere: quia sic esset frustra. l. seruitutes. de seruitutibus. z de aqua quoti. z esti. l. hoc iure. §. ductus aque. ¶ Super hoc puncto gl. que est in. l. cu de in rem verso. dicit qd aut qs nititur ex prescriptione: tunc hz pbare in causa sm naturam prescriptionis: z ita loquunt leges allegate. aut non nititur ex prescriptione: sz nititur ex concessione sibi facta ab aduersario, non dico a tertio: tunc tutus est ex possessione longi temporis, iuncta cu patientia aduer-

14 sarij. ¶ † Unde sm illa glo. cautus dz quis esse vt non nitatur ex prescriptione, sed alleget concessionem, ex qua etia presumitur ius directu, qd tm ex prescriptione esset vtile: vt dixi in. l. traditionibus. s. e. ¶ Ueritas est q. l. cu de in rem verso. hz locu in prestante, in quo apparet consensus. Non autem hz locu in patiente, in quo non apparet consensus: qz patientia non iuncta actui inducenti consensum, non inducit presumptionem consensus: vt plene no. in. l. ij. §. voluntate. ff. sol. matri. per Ja. de are. Preterea, vbi non est consensus, non pot ibi consumi contractus. z est ipsa veritas. z ita tenet Ja. de raue. Pe. Cy. z Ja. bu. ¶ Non obst. q patientia habeatur pro traditione, qz illud veru vbi precedit causa certa z vera, per qua quis tenetur pati: vt. j. de acqui. pos. l. ij. ff. si seruit. vendi. l. si a te. sm Pe. Si autem non precedit ca tunc patientia seu silentium habeatur pro tacita contradictione. ar. ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. Ite non ob. l. filius. z. l. qui in aliena. qz ibi patientia erat iuncta cu facto eius qui reputabat eadem persona: sicut est pater z filius. Ite ibi precedebat titulus institutionis. Ite ibi agitur de comodo acquirendo patienti, non de eius preiudicio principaliter: vt no. j. de iure delibe. l. si infanti. Itez non ob. qd no. in. l. pe. j. comu. diui. qz inter consortes precedit quasi obligatio ad diuidendu. Unde patientia iun-

15 cta cu illa quasi obligatione: inducit tacita diuisione. ¶ † Preterea. ibi interuenit factum hinc inde: nos aut loquimur de simplici patientia, z sic non obst. Conclude ergo ex. l. cu de in rem verso. qd aut loquimur de presumendo iure reali. z dic vt no. j. de rei vendi. l. si solennibus. Aut de presumenda acquisitione. z dic vt. j. de peti. heredi. l. si filius. z. l. j. qui admit. ad bono. pos. poss. aut de presumenda diuisione reru, z dic vt. l. pe. co. de m. Aut de presumenda diuisione societatis, z dic vt. ff. pro socio. l. itaq. Aut de presumenda traditione, z dic vt. l. antistius. de acqui. here. Aut de presumenda solutione. z dic vt. l. quicuq. de apo. pub. Aut de presumenda remissione, z dic vt. ff. de proba. l. pcula. vbi ex tribus concurrentibus inducitur presumptio: qz soror, quia diu tacuit, qz rationes sepius pertractauit. Aut de presumpta iurisdictione, vel officio, z dic vt in. c. veniens de verb. sign. per Inn. Aut de presumenda possessione, z dic vt. ff. de solu. l. titia. Aut de presumenda emancipatione. z dic vt. ff. sol. matr. l. titia. z. ff.

16 de adop. l. post morte. ¶ † Ex predictis apparet qd iura personalia non inducunt ex tempore, sed eorum pbatio inducitur ex tempore, cum longa possessione coniuncto. Iura vero realia acquirunt ex longi temporis possessione, vel quasi iuris adminiculo concurrente: vt. l. j. in fi. de aqua pluuia arcenda. ff. si seruitus vindicet. l. si quis diuturno. z. j. de seruitu. z aqua. l. ij. ¶ Et ideo pro intellectu predictorum querendu est quo iura realia a personalibus discernantur. Super quo potest tradi quedam doctrina

17 per nominatz quedam doctrina per quandam theoricam. ¶ † Doctrina per nomina hec est, q iura realia sunt ius dnij directi, ius dnij vtilis, ius quasi dnij, ius hereditatis, iura seruitutu realiu, z personalium. Realia sunt que debentur a re rei. Personales sunt que debent a re personis: vt vsus, z vsufructus, ex quibus oritur actio confessoria. Ista probant. ff. de rei ven. l. j. z insti. de act. §. omniu. z. §. eque. Item seruitutes hominu sunt iura realia: vnde in vasallo habemus ius reale, z petitur per quasi confessoriam. idez in ascriptitio, z censito: vt. j. de agri. z cen. l. queadmodu. facit qd no. insti. de iure perso. Ite census prestatio competit iure reali, z ideo reperitur petitoriu z possessoriu: vt extra de elec. c. querela. Item hypotheca competit iure reali: vnde actio hypothecaria est in re: vt. ff. de euic. l. si cum venditor. in prin. per huiusmodi ergo nomina z similia cognoscis realia iura. ¶ Sed alio modo possunt cognosci per quandam theoricam: nam vbicuq reperitur ius sine vlla obligatione: istud est ius reale, ita dicit tex. in. d. §. omniu. Ius vero qd non reperitur nisi in ipsa obligatione, est ius personale: vt. ff. de serui. l. vt pomum. ff. de serui. vrb. predi. l. pecoris. ff. de vsufru. le. l. danas. z. l. fundi trebatiani. z no. ff. de vsufruc. l. si quis ita. vnde dominium z seruitutes z quasi seruitutes que

18 ad essentiam sui non indigent obligatione sunt iura realia. ¶ † Iuxta hoc queritur quidam rusticus longissimo tempore annuatim fecit mihi certam prestationem, postmodu non vult vlterius prestare. Ex hoc ego dico me spoliatum, z volo agere vtili interdicto recuperande possessionis: quia dico me spoliatum perceptione solita: queritur nunquid possum. z videtur qd non: qz ista prestatio potius videtur facta per imperitiam rustici, z eius simplicitate, q ex aliqua necessitate: vt no. ff. de offi. procon. l. solent. in fi. vnde dicunt quidam, qd lex cu de in rem verso. non habeat locum in rusticis, z mulieribus: qd non credo verum: qz presumptio illius legis adaptatur naturali rationi: vnde non est curandum de rusticitate, arg. s. ti. j. l. venia. ¶ Preterea est rusticorum consuetudo seruanda: vt. j. de agri. z censi. l. domini prediorum. li. xi. que consuetudo inducitur ex vniformibus, non ex difformibus prestationibus. de annu. le.

19 l. feia. z de ali. le. l. Mela. §. fin. ¶ † Remanet ergo questio, an aliquod possessoriu habeat locu. dicit Jac. de ra. q non: qz vbi non reperit petitorium, sed sola actio psonalis: ibi non reperit possessoriu. tex. est in. l. vlt. ff. quo. bono. sed ex ista prestatione non oritur nec probat petitoriu: ergo non est reperire possessorium. Nec ob. c. querelam. de elec. qz aduersus querelam epus est querela, sm Jac. de ra. vult dicere quod istud. c. male loquitur. Tu autez dic qd aut ista longa prestatio est facta principaliter propter se, vel respectu alterius obligationis personalis: tunc habet locum lex, cum de in rem verso. z tunc non reperitur iudicium reale: nec aliquod possessorium iudicium, vel interdictum. Aut ista protestatio habet relationem ad aliquam seruitutez, vel subiectionem: puta iste rusticus prestitit omni anno aliquid tanq vasallus, vel tanq vasalli filius: sicut libertus prestat operas tanq libertus: in isto casu, quia prestatio correspondet iuri reali, est reperire petitorium z possessorium. Iste est casus. c. querelam. Hanc solutionem tangit hic Pe. z Cy. in. l. ij. j. de serui. z aqua. de hoc vide per Archid. similiter. xvij. q. ij. c. seruitium. z per Joa. an. in. c. peruenit. de censi. vnde qualiter formetur libellus, vide in Spec. in. iiij. parte de causa pos. §. ij. ver. ceterum. z ver. seq. de resti. spo. §. nunc dicamus vsq in fi. §. z adde qd no. Cy. j. de proba. l. ad probationem. el. ij. z. ff. qui satisda. cog. l. sciendum. in prin. Ex predictis apparet, q in quasi seruitute hominum longissima prestatio operatur effectum perpetue prestationis: quia longissimo tempore prescribitur ius quasi reale: vt. j. de inge. z manumis. l. j. sed longum tempus non sufficeret nec ad inducendam prescriptionem, nec ad probationem in seruitutibus hominum: vt no. in. d.

20 l. cu de in rem verso. quicquid hic dicat Cy. in. ix. q. ¶ † Iuxta predicta querit: debitor heres institutus a creditore, vel alio modo habens ius adeundi, diu stetit q non soluit: queritur vtrum ex hoc presumatur tacita aditio hereditatis. Bar. disputando tenuit qd sic: vnde si vxor tua decedit relictis filijs, z tu diu stetisti qd dotem filijs non restituisti: tacite videris adire ex beneficio. l. cum non solum. j. de bonis que lib. adeo quod mortuis istis tuis filijs non teneberis restituere dotem consanguineis mulieris, z te mortuo non tenebitur heres tuus: quia cum videatur hereditas per te fuisse apprehensa. ar. d. l. si filius. de peti. here. z. d. l. qui in aliena. Dicit ipse quod probatur per casum. ff. de pecu. lega. l. si peculiu. §. sicut vbi semper presumitur animus nolendi soluere, z volendi retinere id cuius retentio est in sua libera voluntate. Si ergo presumitur iste animus: ergo presumitur aditio: quia hoc non potest fieri citra ius z nomen heredis. ¶ Ista opinio habet quandam superficialem equitatem, z ita est verisimile, tamen non fundatur per aliquam legem: nam aditio hereditatis in actu consistit: idest in animo declarato per aliquem actum

21 verbi, vel facti: vt. j. de iure deliber. l. potui. ¶ † Ille ergo qui nil gerit, sed semper tacet, non dicitur gerere pro herede: vt. j. de iure delibe. l. licet facit quod not. j. de heredi. acti. l. vt debitum. Non obst. l. filius. z. l. qui in aliena. quia ibi interuenit gestio pro herede in eo qui reputat eadem persona. hoc etiam probatur: quia voluntas in corde retenta non inducit aditionem hereditatis. argu. no. ff. de nego. gesto. l. po ponius. la. j. sed ista esset voluntas in corde retenta: ergo zc. facit quod no. per Cy. ff. de offi. procu. cesa. l. j. in vlti. q. in sua repetitio. Dicere enim quod debitor eo ipso qd taceat, videatur se immiscere, vel adire, est presumere quasi contractum, qui inducitur ex aditione. Et sic esset presumere factu. Item si hereditas esset damnosa, esset implicitus iste tacens oneribus hereditarijs: qd est absurdum: vt. j. si vt se ab heredi. absti. z ideo tacens seu patiens non videtur adire, vbi nulla reperitur gestio pro herede. Non ob. l. si peculium. §. sicut. vbi presumitur voluntas retinendi: quia ibi non precedebat efficax debitum: z quia ibi non videtur velle dominus augere ipsum debitum, vt ex sola naturali transeat in ciuilem z naturalem obligationem. Item illa presumptio est mere fauorabilis ipsi domino: idest heredi testatoris. sed presumptio here. aditionis habet in se onus: vt insti. de autho. tu. §. iij. z sic non obstat. Bal.

1 ☞ Priuilegio fori a lege vel a principe inducto, potest renunciari. Et iudex arbiter non admittens exceptionem declinatoriam, facit litem suam.
2 Priuilegio fori an quis possit renuntiare.
3 Contrauenire pactis an quis possit.
4 Renuntiare an quis possit iuri pro se introducto. hic facit regulam: ponit distinctionem in hac questione. nu. 5.
6 Lex presens an habeat locum in arbitris, vel non.
7 Appellari licet non possit a sententia arbitri, tamen si nunq pronuntiat, habetur regressus contra eum.

Iudex

8 Iudex qui admittit exceptionem declinatoriam, quam nõ debet admittere, vel pronuntiat se iudicem cum non sit, an teneatur parti ad interesse totius litis.
9 Exceptiones declinatorie habent locum coram quibuscunq; iudicib⁹, nisi eis fuerit renuntiatum.
10 Arbitrator si male iudicat an faciet litem suam.

¶ Lex vigesimanona.

Si quis in conscribendo. Priuilegio fori a lege vel a principe indulto põt renũtiari: z iudex vel arbiter qui admittit exceptionem declinatoriam nõ admittẽdam
1 facit litem suam. hoc dicit. ¶ † No. primo q ille q confitet renũtiare videtur. ¶ Secundo no. qd potest renuntiari priuilegio dignitatis z sacerdotij. ¶ Tertio no qd nõ licet cõtrahentẽ decipere, veniẽdo cõtra ppriam possessionẽ vel renuntiationẽ. ¶ Quarto no. regulã generalẽ, qd vnusquisq; põt renuntiare iuri p se introducto. Quinto no. qd exceptio declinatoria que nõ põt opponi coram ordinario, nõ põt opponi corã delegato, seu corã arbitro iuris. ¶ Sexto no qd iudex z arbiter admittens exceptionẽ nõ admittẽdam, facit litem suam. ¶ Venio ad op. z videtur qd nõ possit cleric⁹ renuntiare priuilegio clericat⁹: vt a extra de fo. cõpetẽ. c. si diligenti. vnde licet clericus esset in adulterio captus p potestatẽ, et renũtiaret priuilegio fori: tamen potestas nullam habet cognitionẽ. facit extra de iudi. c. at si clerici. Sol. iure codicis põt renuntiare vt hic: sz iure nouissimo non potest: vt. o. c. si diligenti. z in aut. de san. epis. §. economus. col. ix. Tu dic. aut priuilegium est publicum ratione totius ordinis clericalis, z non potest per vnum clericum renuntiari: vt. o. c. si diligenti. Est autem publicum priuilegium clericorum q non possint conueniri nisi coram clericali potestate. aut est priuilegium singulare vnius ecclesie vel vnius persone, q non possit cõueniri ecclesia nisi sub suo cõseruatore: vel q clericus nõ possit cõueniri nisi sub Archi. tunc bene posset renũtiare: qr cõsistit in iure proprio renuntiantis, z nõ i iure publico. z sic nõ
2 ob. ¶ † Secũdo op. z videt q qs nõ posset renũtiare fori beneficio: vt. ff. d iurisdi. om. iud. l. si cõuenerit. Sol. tria sunt omnino diuersa renũtiare: vt hic. z ista renuntiatio statiz est inefficax. progare: vt ibi. z ista progatio bene valet statim, sed habet locũ penitẽtia vsq; ad litẽ contest. z ita loquit lex si conuenerit. Est z tertium scilicet promittere soluere certo loco: tunc per hoc sortit qs forũ indeclinabile: vt. ff. de admini. tu. l. titiũ z meuiũ. §. tutores. z no. in. l. j. ff. si qs in ius voc. nõ ier. Ratio predictorũ hec est qr cũ quis renũtiauit, agitur de iurisdictione validanda. erat enim iurisdictio in habitu, sed poterit declinari. Modo istud obstaculũ remouet p renuntiationẽ, z de facili res reddit ad suaz naturã. vt. ff. de pact. l. si vn⁹ §. pactus. in fi. z facilius tollit priuilegium q ius cõmune: vt. ff. de testa. mil. l. eius militis. §. similitia. Sed vbi iurisdictio prorogatur: ibi extenditur habitus. z actus extendit suos terminos naturales, merito requiritur contestatio, ad hoc vt nõ habeat locũ penitentia: quia litis contest. est terminus declinatoriarum: vt in. l. vlt. j. de exce. Cum autem quis promittit soluere, ibi videtur contrahere: quia finalis effectus conuentionis ibi cõfertur. ff. de actio. z obliga. l. contraxisse. z ideo non potest contra contractũ venier. locus enim solutionis est pars contract⁹, sicut dies: vt. ff. de eden. l. j. §. nã z dies facit. ff. de sol. l. quero. Sed hic querit vtruz sit necesse qd dicta renũtiatio fiat in ipso contractu, an valeat postea ex interuallo. z dic qd quãdoq; valet: quia tendit ad replicandum. argu. in
3 §. pactus ne peteret. ¶ † Opp. dicitur hic quod non licet aduersus sua pacta venire, z contrahentes decipere. Contra, nã video q licet venire: contra pacta. vt. l. pacta que contra. s. e. Item licet decipere cõtrahẽtes vt. ff. de mino. l. in cause. Solu. in sensu coniuncto vera est litera ista: sed in sensu diuiso nõ est vera. Simul ergo cõtra pactũ venire z decipere nõ est licitum: sed quandoq; vnũ, quandoq; reliquum per se est licitum. ita dicit gl. Tu dic q in premissis nõ est licitũ contrauenire: sed in prohibi
4 tis sic. z sic nõ obst. l. pacta. sed quo ad. l. in cause. serua so. gl. ¶ † Quarto oppo. cõtra regulam generalem. z videtur q quis non possit renũtiare iuri pro se introducto: vt. ff. solu. ma. l. alia. §. eleganter. Solu. dicit gl. qd regula est q renuntiari potest. Fallit in multis casibus, quos gl. hic enumerat. Cy. hic distinguit aliter. Tu vero dic secundum Bar. quãdo quis vult suo iuri renuntiare. aut est naturale ius, aut positiuum. Primo casu nõ potest: quia impeditur necessitate iuris: vt. ff. de re iudi. l. iura sanguinis. z. ff. de pac. l. ius agnatiõis. Secundo casu aut est ius quod statuit certam formam in actibus hominum: vt qd testamenta fiant cũ certa solennitate: z nõ potest rennutiare. de leg. i. l. nemo potest. ff. e. l. cõtra iuris. in princip. z. j. de testa. l. testandi. aut ius ciuile nõ disponit per modum solennitatis, vel forme: sed alio modo in actibus hominum. et tunc aut est ius principaliter publicum. z ei nõ potest quis renuntiare: vt. ff. e. l. ius publicum aut est ius priuatum: z tunc aut ɔtinet priuatam vtilitatem, renuntiantis, z publicam simul. aut cõtinet priuatam vtilitatem renuntiantis, z cuiusdaz alterius tertij priuati. aut cõtinet vtilitatẽ solius renũtiantis. Primo casu si vtilitas publica potest a priuata separari: valet renuntiatio quantum ad priuatam vtilitatem. quantum ad publicam non, vt. l. iur. gentium. §. si paciscar. ff. e. Si autem non potest separari, nõ valet renũtiatio: vt. l. de die. de pact. do. coniuncta. l. j. solu. matri. z. ff. de postu. l. quos prohibet. ff. de procura. l. filius. §. veterani. z. ff. de iuramen. calum. l. ij. §. si super. z. §. sed quia veremur. Secundo casu quãdo continet vtilitatez renuntiantis z tertij: tunc similiter refert: quia si possunt separari, valet quantum ad preiudicium renuntiantis, non qũtum ad preiudicium tertij: vt. ff. de pac. l. fi. de cõtra. l. si post mortem. §. vlt. Sz si nõ possunt separari, nõ vz renũtiatio: vt. ff. de app. l. nõ tantũ. l. j. ij. iij. z. iiij. ff. de lib. cau. sm Bar. Hec distinctio de separabili z inseparabili probatur per. l. si spõsus. §. pe. de dona. inter vi. z vxo. z. ff. de lib. legi. l. is q duos. ff. d distra. pig. l.
5 aristo. ff. q po. i pig. hab. l. claudi⁹ felix. ¶ † Tertio casu qñ cõtinet priuatã vtilitatem renuntiãtis tantũ tunc refert; aut illud ius est ius introductũ principaliter in fauorẽ renuntiantis, aut principaliter in odiũ alterius z secundario redundat in fauorẽ renũtiantis. Primo casu si quidem ille fauor est introductus pter renũtiãtis imbecilitatẽ, z nõ vz renuntiatio: vt. l. si intra. z ibi not. ff. de in integ. rest. mi. z no. in. l. si iudex circũuẽto. ff de mi. z. l. doli. ver. diuersum. de noua. sm Bart. Hoc verum, nisi imbecilitas causetur rõne presumpte ignorãtie: qr tũc certificatus quis renuntiare nõ põt: vt in muliere renuntiante velleiano vt dixi. s. de epis. z cleri. l. si quis in cõscribẽdo. z no. ff. de verb. ob. l. sciendũ. Si vero est introductuz alias q pter eius imbecilitatẽ: tũc si talis renuntiatio esset cõtra bonos mores, vel induceret aliquem ad delinquendũ: tunc non valet vt. l. alia. §. eleganter. so. ma. z. l. cõuenire. d pac. dota. sed si non esset cõtra bonos mores, vel non induceret ad delinquendum: tũc vz: vt hic. Hoc est verũ, nisi in his que non pẽdẽt ex nostra potestate: vnde libertati renũtiare non possumus: qr libertas sola voluntate nõ perditur: vt. j. de lib. cau. l. nec si volẽs. sz Cy. Hac ratione nõ possum⁹ nos obligare ad penam personalem, vel mortis: quia nunq; talia possunt per pactum introduci: vt leg. z no. xxiij. q. v. c. cum homo. facit. ff. e. l. si vn⁹. §. pactus. versi. sed si pactũ. Secundo casu, qñ principaliter est introductum in odium, nõ vz renuntiatio, nisi illa renuntiatio cãm odij faceret cessare vt. j. ad mace. l. fi. z. ff. ad maced. l. tamet si. sm Bar. sed qũo cognoscã vtrũ sit introductum in fauorem vel in odium: Rñd. ex rõne legis. nam aut ratio legis cõsistit in doli presumptione: tunc est in odiũ. aut in presumptiõe imbecillitatis, vel in alia equitate: tunc est in fauorem: vt. ff. de cõd. indeb. l. qui exceptionem. Ratio aũt legis ex pemio ipsius qñdoq; colligit. vt. ff. de here. inst. l. fi. Si autem nõ cõstat de ista rõne: siquidẽ lex prohibet z annullat, nõ potest renuntiari: vt. j. ne fideius. do. dẽ. l. j. nam si principale est nullum, clausula renuntiationis est similiter nulla. facit qd no. Cy. j. ad vell. aut. si qua mulier. vbi vero lex non phibet sed permittit: tũc potest tali legi renuntiari. si non apparet q sit producta in odium, vel fauorem: qr in dubio omnis lex presumitur fauo-
6 rabilis. ar. d. l. qui exceptionẽ. ¶ † Venio ad vltimã partẽ. dicitur hic qd hec lex hz locum apud arbitros compromissarios. Cõtra. isti sunt electi de partium voluntate absq; vlla renuntiatione non potest eorum natio declinari. argu. ff. de iudi. l. sed z si susceperit. in prin. Sol. fateor contrarium, q propter duplicem rationẽ. s. ratione sensus, et ratione renuntiationis, non habet locum declinatoria coram arbitro. Tu dic quod si loquimur coram arbitro assumpto super tota lite quod debet intelligi de arbitro iuris, qui discordantibus partibus eligitur a pretore, propter causam suspicionis iudicis: vt. j. de iudi. lege pen. Nam potest declinari propter priuilegium fori, nisi sit renuntiatum. z iste est vnus intellectus huius litere. Alius intellectus est, q hic fuit arbiter electus super exceptiõe declinatoria obiecta coram iudice: vtrũ illa declinatoria pcederet nec ne: qr arbiter dz iudicare de iure, quẽadmodũ

a ☞ Renũtiare priuilegio clericatus Adde Bar. in. l. nõ plures. z istũ in. l. si quis in cõscribẽdo. nu. v. et qd ibi posui in apost. ad ipsum in ver. iuri pro se introducto. s. de sac. san. eccl. z Bart. sozi. in suo trac. fal. reg. cccx. xxix. doc. z maxime Feli. in. c. si diligenti. in prin. z per totum extra de fo. compe. Cellus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

der esset recte iudicaturus: alias facit litē suam.
Nō dico q̄ nō debeat stari arbitrio mero pene
7 vt. ff. de arbi. l. diē. §. stari. ¶ † Est ego not. q̄ li
7 cet a sententia nō possit appellari tamē cōtra ini
que. pnuntiante habet regressus: vt patet ex. d.
§. stari. cōiuncta hac lege. q̄s tene mēti. Sed con
tra hoc opp. ista sententia arbitri est nulla: q̄ contra
ius: z leges super articulo iuris. ergonō facit
arbiter litē suā; nec etiā iudex: vt nota. in. l. si iu
dex. de var. z extraor. cogni. Sol. q̄ sententia nul
la nullū generat pteiudicium partitūc iudex nō
facit litē suā: vt ibi. sed quādo generat pīudiciū
parti: tunc iudex facit litē suā: vt hic. nā q̄ iudex
pnūtiat q̄ opponēte exceptionē declinatoriā. ab
soluit eū ab instātia iudicij. z iō pteiudiciū gene
rat actori: merito ergo facit litem suā. f'm Bart.
Tu dic q̄s si eēt error expressus in ista inter locu
toria. q̄ re[a] nō esset absolut[a] ab obseruatione iu
dicij: nec iudex faceret litē suā: vt no. in. l. j. §. j. ff.
q̄ quisq; iur. Quod ergo hic dicit. debet intelli
gi q̄ error est tacitus. nō expressus: iuxta illā re
gulaz. expressa nocēt. idest vitiāt: vt in regula iu
ris. ¶ † Quero hic. nūquid iudex qui admittit
8 a exceptionē[a] declinatoriā. quā nō debet admitte
re. vel pronūciat se iudicē. cum nō sit. vel econtra:
teneatur parti ad interesse totius litis: an vero
teneak ad interesse solā respectu huius articuli.
Bar. sentit hic q̄ teneat ad interesse totale tori
us cause: hoc apparet in stipulatione de defen
dendo: vt. l. iij. in fi. z. l. cum quereba. iudica. sol
ui. Cum enim impediat processum cause, debet
teneri ad interesse totale: vt. ff. ne quis eū. l. pe. §.
§. secundū Bart. q̄s nō credo verū: nam nō tenet
nisi quatenus bono viro equū videtur. vt. d. l. si iu
dex. sciānō debet equū videri q̄ teneatur in plus
quam lesit partē. nisi forte dolo pronuntiauerit:
naz ratione doli penaliter tenet. sicut vi eximēs.
z in hoc potest substineri dictū Bar. arg. ff. de iu
di. l. ij. filius. Sed nūquid istam interlocutoriam
qua pronunciat se nō iudicem. potest revocare:
Dic q̄ non. imo etiā si alias nō haberet iurisdi
ctionē. vt est iudex delegatus. nō posset. etiā de
partium consensu: vt extra de offic. delega. c. si
9 gnificantibus. vbi est textus nota. ¶ † Ultimo
colligez ex ista lege. q̄ in causis magnis z paruis
ordinarijs z summarijs. z coram iudicibus ordi
narijs z delegatis habent locū exceptiones de
clinatorie. si que cōpetunt. secus si fit eis renun
tiatum. Et puto q̄ etiā in criminali possit renu
tiari exceptionib[us] declinatorijs: q̄ in eis nō con
stituit naturalis defensio: z sic non ob. q̄s nor. ff.
eo. l. pactū inter heredez. facit q̄s no. in. l. ij. ff. de
10 fur. balne. ¶ † Quid in arbitratore. an faciat li
tem suā: Dic q̄s sic. si immodice ledit partē suā:
secus si modice. Nam hoc videt ei tacite permit
sum. cā sic assumpt[a] ad cōponēdum inter partes:
vt no. ff. de arb. l. sed z si in seruū. §. si quis iudex.
z. l. Pomp. scribit si de meis. §. recepisse. z. ff. pro
socio. l. vnde si nerue. z ad idez est arg. §. de mag.
conne. l. fina. z. ff. si mensor fal. mo. di. l. ij. §. j. cuz
similibus. Bal.

1 ☞ Pactū factū de hereditate viuētis. est pe
rinutile ipsi viuenti. cuius est hereditas. Et
ideo tale pactū est contra bōos mores. nume. 2.
3 Spes qi possit deduci in pactum. vel non. nu. 4.
5 Lex viti. C. de pac. an habeat locum in parenti
bus. z nu. 6. 7. 8. 9. 10.
11 Pactum de futura successione conferuanda an
valeat.
12 Statutum si disponit quod filia dotata non suc
cedat ab intestato extantibus masculis, si tem
pore quo dotatur, renunciauerit sibi ius succedendi,
an tale pactum valeat.
13 Quid in statuto disponente q̄ mulier nubens ex
tra ciuitatem non succedat.
14 Quid si socer non vult dotari, vt nō excludatur
successione.
15 Pactū de futura successiōe perdēdo an valeat.
16 Filia que renūciauit heredit ati paterne, si mori
tur, an nepos ex ea poterit successionem petere.
17 Pactum de futura successione facienda an valeat.
18 Pactū quod tu mihi succedas, vel quod me heredē facias an valeat.
19 Donatio omnium bonorum, z insinuatio an valeat.
20 Donatio dimidie partis hereditatis an valeat, z an includatur futura.
21 Bona presentia, z futura, nunquid possunt vendi, velin dotem dari.
22 Pactum de hereditate obuenturā certo modo disponenda an valeat.
23 Statutum disponit quod non valet promissio minoris. minor consentiente testatore promittit de bonis testatoris, postea succedit testatore an promissio valeat.

¶ Lex trigesima.

De questione tali. Dicitur q̄ ista est not. lex. z verum est: z hoc intendit. Pactum super bonis viuentis collatum post mortem eius, inter tertias personas non valet sine eius consensu de cuius bonis agitur. h. d. secundum Ja. bur. vel sic. Pactum de hereditate tertij viuentis diuidenda, donanda, hypothecanda, oistrahēda, vel alio modo disponenda, non valet: nisi is de cuius bonis tractatur tali pacto consentiat: z in consensu vsq; ad mortē permaneat. h. d. ¶ Diuiditur in quinq; partes: nam primo ponitur thema z questio. In secunda ponitur allegatio pro contra. In tertia ponitur questionis solutio. In quarta ponitur solutionis modificatio, seu exemplatio. In quinta ponitur extensio. z additur nouā ratio, secūda ibi, faciebat, tertia ibi, sed nobis, quarta ibi, nisi ipse, quinta ibi, iubemus. ¶ In tex. ibi, q̄ ratio, q̄s valeat pactū. ¶ In tex. ibi odiose. i. odibiles. ¶ † In tex. ibi, 1 plene tristissimi z periculosi euētus. s. illi viuenti de cuius hereditate pacisceuntur: q̄ dant materiam insidiandi vite eius: vt inlti. de pup. substi. in prin. z arg. in. l. j. in prin. vbi pup. educ. de. In tex. ibi, sublata acerbissima spe. dic sublata presumptione huius legis: q̄ ex quo dominus rem consentit, presumitur q̄s illi vite eius non insidientur: q̄ non est verisimile q̄s si ite hoc metueret, consentiret: z quia consensus iste est ambulatorius vsq; ad mortem. ¶ In tex. ibi, contra domini voluntatem. dicitur cet presumptam, vnde ignorans videtur contradicere: qua agitur de eo
2 quod est sibi periculosum. ¶ † No. in hac. l. q̄s pactum de hereditate viuentis certo modo disponendo post mortem eius, censetur esse contra bonos mores: z ideo non valet, nisi dominus consentiat, z vsq; ad mortem in consensu perseueret. ¶ Secundo no. contractum pendere ex ipsa voluntate tertij: sed istud est ideo: q̄ ille tertius habebat plurimum iuris in re. ¶ Tertio no. q̄s consensus prestitus super contractu, potest reuocari, z eit ambulatorius vsq; ad mortem. hic adde. l. licet. §. vltimo nis. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. Item vide. l. cum quis. in prin. ff. de leg. iij. ¶ Ulterius no. q̄s licet quis possit hypothecare bona presentia z futura: non tamen potest hypothecare bona viuentis, que speratur sibi per successionem deferri. ¶ Ultimo no. quod contra domini voluntatē
3 in rebus ipsius nihil fieri potest. ¶ † Opp. dicitur hic q̄ spes nō potest
5 in pactum deduci. contra. j. de dona. l. spem. So. quedā est spes, que pendet ex mera voluntate alterius: z ista non potest per alterum in contractum deduci: vt hic. Quedam est spes que dependet ex futuro euentu, non ex mera voluntate alterius: z ista proprie appellatur spes: z ista potest in contractum deduci. z ita loquitur lex contraria. z adde q̄s no. ff. de condi. ob causam. l. quod ferunt. Proprie spes appellatur ista, que proprie habet certam causam: sed illa que nō habet certam: vt spes succedendi homini viuenti, non appellatur proprie spes, secundum Bart. hoc facit ad questionem de obligante omnia bona que habet, z speratur habere: q̄s intelligitur de spe causata de preterito, non de causanda de futuro. hoc not. Bart. ff. de ver. obli. l. qui rome. §. duo fratres. in. j. q̄s.
4 ¶ † Secundo opp. dicitur hic q̄ spes aliene hereditatis non potest in pactum deduci: ergo a contrario sensu sumitur q̄ hereditas suorum potest in pactum deduci, ego filij possunt pacisci viuo patre de eius hereditate, sed istud est falsum: vt. l. ij. §. fi. de his qui. vt indig. z. ff. de dona. donationes inter coniu. binam. §. pe. Sol. concedo op. q̄ nec filij nec egredi possunt pacisci, q̄q; non sit verisimile q̄s filij habeant votū seu desiderium in mortem patris, non obst. littera, que dicit aliene: quia re vera viuo patre filij non sunt domini: licet reputentur loco dominorum: vt. l. in suis. de lib. z posth. facit q̄s no. in. l. ij. §. qui eta. lib. z. de agri. z cen. cum simus. §. fina. lib. 10. gl. Alij dicerunt contrarium in filio: sed male.
5 ¶ † Quid in parentibus, quos eit certum non habere votum in mortem filij: Respond. idem, per rationem positam in fine huius legis, que est ratio generalis ad omnes personas, z ad omnes contractus. Alias
6 tamen hoc quod legitur z no. in. l. seruum filij. in prin. ff. de le. j. ¶ † Tertio oppo. q̄ ista pacta non valeant; non ratione materie, sed ratione forme: quia pactum de succedendo non continet dari, vel fieri: ergo non est pactum. Solu. quidam hoc concedunt: vt. §. ead. l. sed isti. male dicunt: quia lex nostra loquitur in pacto habente formam promissionis, quod apparet: quia consentiente domino agitur ex pacto: ergo non peccabat
7 in forma, sed in re, seu materia. ¶ † Quarto oppo. z videtur quod ista pacta valeāt in preiudiciam pacisceutium: nam alicus auocat tanquam ab indignis: vt. d. l. ij. §. fin. Solutio, concedo q̄ non vi pacti preiudicatur, sed vi delicti mec inter se, sed quo ad fiscum. arg. ff. fami. ercis. l. ij. in
8 consequenter. §. j. ¶ † Quinto opp. nam potest quis pacisci de propria

heredi

a vt Qui admittit exceptiones. Adde istum in addi. ad Spec. in tit. de excep. versi. ille exceptiones. z in verbo. iudex qui. Celsus.

hereditate:vt.s.e.l.pactū qđ dotali.ergo pōt ɔsentire:nā in pacto in-
est cōsensus:nā si non vʒ pactū,nō vʒ cōsensus.hic dicit contrariū:quare
male.So.aliud est in pacto:aliud in cōsensu:q: ex ɔsensu non oritur obli
gatio cōsentiētis,ſʒ alioꝝ obligatio ɔfirmatur. Sed ex pacto si valeret
oriret obligatio,ꝛ tolleretur libera facultas testādi qđ esse non debet:vt
9 in.l.cōtraria.¶†Collige ergo,ꝙ ille qui nō pōt ɔtrahere,pōt ɔsentire
qñ non est eadē ratio ꝓhibitionis.secus si esset eadē ratio ꝓhibendi.fa
cit de manu.vin.l.si pater.§.fi.ꝛ qđ no.in.l.j.in princ.ff.de autho.tuto.ꝛ
ff.de pig. si fundum. in prin.ꝛ.§.j.de reg.iur.l.aliud est vendere.cum si.
¶Sexto opp.ꝛ videtur ꝙ super re aliena sit licitū pacisci: vt.l.rē alie-
nam.ff.de cōtrahen.emp.Solu.licitū est simpliciter ꝛ pure: vt ibi ſʒ nō
10 sub spe succedendi:vt hic.ꝛ sic nō obstat.¶† Septimo oppo.de.l.iij.§.
de illo.ff.pro socio.vbi potest societas contrahi super hereditate futura.
Solu.super hereditate incerti hominis ꝓcedit conuentio:vt ibi.ſʒ super
hereditate certi hominis,nō:vt hic.Simile in prebenda:nā pōt quis
impetrare primā prebendā vacaturā in genere:sed nō in specie,puta pri
mā vacaturā per mortē Petri:vt in.c.nulla.de ɔces.ꝑben.¶Octauo
opp.ꝙ ꝺ hereditate certi hominis liceat pacisci:vt.l.ij.§.illud.de here.
ven Solu.vt in gl.¶Nono oppo.qđ idē in.l.si quis seruū.de acti.emp.ꝛ
ff.so.ma.l.si cōstante.§.si vir.Sol.ibi est pactum necessarium ꝓueniēs
ex ɔsequentia cuiusdam preambuli cōtractus liciti.Hic vero erat pa-
ctum temerarium:ꝛ sic nō ob.¶Decimo ꝛ vltimo opp.dicitur hic qđ
dño ɔsentiēte pōt agi ex pacto.Cōtra:q: erat nudū:ergo nō agitur ex eo
Rñ.qđ interuenit stipulatio ſm gl.vt.ff.eodem.l.diuisionis placitum.
¶Premissis oppositionib⁹,venio ad questiones: ꝛ est ꝑmittēdū ꝓ de-
claratiōe materie,ꝙ quadruplex est pactū future successiōis:sc3 ɔseruāde
renūciande,deferende,ꝛ certo mō disponēde. Et ideo quatuor debēt for
11 mari principales questiōes.¶† Prima questio est:an valeat pactū de
futura successiōe ɔseruanda.ꝛ videt qđ sic. nā olim pater per emancipa
tionē perdebat filij successionē:tamen si emancipabat contracta fiducia,
idest seruato sibi beneficio succedēdi, valebat reseruatio:vt insti. de legi
agna.succes.§.fi.Super hoc Bar.sic distinguit. quādoqʒ ille qui habet.
ius succedendi priuatur eo propter delictū suum.qñqʒ ꝓpter alium iuris
rigorem.Primo casu siquidem est priuandus propter preteritum deli-
ctum:valet tale pactum,vnde licet filius sit ingrat⁹,pōt ei ingratitudo
pacto remitti:vt.j.de reuocā.dona.l.fi.j.fami.erc.l.in ipsi⁹.arg.ff.de adi
leg.l.iij.in fi.ſʒ si quis vellet facere pactū vt ingratitudo futura nō obsta
ret,nō vʒ pactū:q: induceret quē ad delinquendū.arg.ff.e.l.si vnus.§.il-
lud nulla.ſm Bar.ꝛ hoc no.ad instrumenta donationum,ꝙ lʒ sit ꝓmis-
sum nō reuocare per ingratitudinem, tñ propter superueniētem ingrati
tudinem potest reuocari:q: istud pactum tanꝙ cōtra bonos mores,non
vʒ Secundo casu,qñ priuat propter iuris rigorē:tunc refert:aūt paciscēs
posset cōtra talem rigorē prouidere testando,vel codicillādo,sicut filius
emancipatus posset patri ꝓuidere testando:lʒ pater eū emancipasset nō
cōtracta fiducia:tunc vʒ pactū:vt.§.fi.de legit.agna.succes.Aut nō pōt
ꝓuidere testando ɔtra talē rigorē:ꝛ tunc non vʒ pactū:vt.x.colla.de feu.
succes.c.i.ſm Bar.Et sic qđ nō pōt fieri per testamentū, nō pōt fieri per
12 pactū.¶†Ex hoc arguitur ad questionē de facto.Statutum est hic ꝙ
filia dotata nō succedit ab intestato extātibus masculis,sed in testamen
to bene succedit in eo quod sibi relinquitur. mō ponamus ꝙ tēpore quo
datur ipsa reseruat sibi ius succedendi.Certe valet pactum,quod est no.
ſm eum Tu dic ꝙ si ista dotābatur a patre, nihil valet reseruatio : quia
nō fauore patris,ſʒ fauore masculorum ista excludebat. vnde reseruatio
facta inter patrē ꝛ filiam, fratribus non consentientibus non obest.ar.
no.j.vt in pos.le.l.iij.ꝛ melius in.l.penul.in gl.eo tit. Si vero statutū lo
quitur de dotata a fratribus:si quidē fratres cōsentiūt huic reseruatio-
ni soror succedit simul cū ipsis.secus si fratres non consentiūt huic reser-
13 uationi.ar.ff.qui satis.cogan.l.si fideiussor.in prin.¶†Sed pone.in qui-
busdam ciuitatibus est statutū ꝙ mulier nupta extra ciuitatē nō succe-
dat ex testamento, vel ab instato, ista mulier tempore quo nubit reser-
uat sibi ius succedendi. queritur vtrum valeat reseruatio. Determinat
Bar.ꝙ non:q: vbi non pōt ꝓuideri per testamentum: non potest ꝓuui-
deri per reseruationem,ſm eum.In hoc casu pōt dici statutum non vale
re:q: cōtra bonos mores, cuʒ auferat liberā testamēti factionem: nisi sta
tutū respiciat certas res puta immobiles:verbi gratia.ꝙ non succedat
in fundis,vel domibus:vt.l.i.j.non lice.habi.metro.lib.xj.ꝛ.l.certa for-
ma.de iur.fisc.li.x.Nam sufficit qđ statutū nō sit cōtra bonos mores:qđ
in aliquibus reb⁹ remaneat libera factio testamenti:vt dicā inferius in
donatione.Sed posito qđ statutum valeat, distinguo:vt.s.dixi qđ aut
ista reseruatio fit cōsentiente eo de cuius fauore statutū tractat, ꝛ valet
reseruatio.Aut eo non consentiente: ꝛ tunc non valet: quia consensus
vnius priuati non potest remouere obstaculum statuti.ar.ff.de.le.j.l.ne
14 mo potest.¶† Item facit ad illam questionē.ponamus.soror non vult
dotari,vt non excludatur a successione.Respō.sufficit fratribus ꝙ quā
tum est in seipsis,eam dotent:ꝛ.offerant separatos.argu.ff. vbi pu.edu.
debe.l.qui filium.de condi.ꝛ demon.l.iure ciuili.ꝛ.l.in testamento.la se-
cunda.ꝛ de contrahen.emp.l.labeo scribit si mihi bibliothecā.Nā cū sta
tutū velit qđ dos succedat loco legitime,seu loco portiōis debite,succe-
ditis tād offerri.Facit qđ no.C.x.ſʒ Richar.j.de nup.l.sancim⁹.Itē a-
ciūt ꝑdicta.l.ad aliā qōnē dicit statutū ꝙ igrediēs monasterium,non suc
cedat.mō monach⁹.vel monialis:l igressu mona
sterij ꝓstetur ꝙ sibi sit saluū ius succedendi qūt
qd iuris.Rñ.Bar.ꝙ ꝑmo est vidēdū an valeat
statutū:demū an valeat reseruatio.Ad primum
rñdit distinguēdo.aut statutū disponit de ingre
diēdo,ꝑ hec xba:ingrediēs mōasteriū, vel si ɔ-
trauerit monasteriū,sit ꝓuat⁹ iure succedēdi vel
nō succedat:ꝛ tūc statutū vʒ:q: nō disponit circa
clericū.ſʒ circa laicū:nā laic⁹ ē ille q igredit,sicut
viuēs morit:vt.l q duos,ꝺ manu.test.ꝛ ꝑ hoc nō
ob.aut.cassa.ꝛ aut.nisi.ad treb. q: ibi grauabat
si monasteriū ingrediebat.Hic vero lucrū nōdū
qūit aufert, nō in sibi qsito grauat.ar.ff.de ɔdi.ꝛ
de mō.l.titio cētū.§.j.si vero statutū disponit de
iā ingresso ꝑ hec xba:si qs fuerit ingressus mo-
nasteriū:ꝛ tūc nō vʒ statutū: q: nō posset auferre
clerico ius suū ꝛ esset ɔ libertatē eccles:vt.l.deo
nobis.s.de epis.ꝛ cler.ꝛ.ff.ꝺ manu.testa.l.stich⁹
seru⁹.Et qđ in casu ꝑmo valeat statutū,patet:q:
pōt fieri ꝑ pactū,saltē iuramēto firmatū: vt in.c.
ij.ꝙ pac.l.vj.ergo ꝛ ꝑ statutū.ꝛ no.i ru.j. ꝺ decr.
decu.li.x.ſʒ Bar.ſʒ pōt dici qđ istđ statutū nūqʒ
valeat q ad legitimā filioꝝ:q: illa non defert vt
lucrū,ſʒ vt obitū:vt diri.l.ij.s.ꝺ iur.ꝛ fac.igno.
ſʒ in eo qđ est supra legitimā, pōt saluari distin-
ctio Bar.vt idē possit superior statuendo,qđ pōt
pater testādo.ꝛ hoc verū credo.Nō ob.ꝙ valeat
pactū etiā in legitima:q: pactū est fauorabile.ſʒ
statutū est odiosum:nā ꝓpter religionem non dʒ
qs ɔsequi penā priuationis.Non eīn delinquit:ſʒ
meret in ingrediē:vt i aut. de sanc.epis.§.ſʒ ꝛ hoc
ꝑnti.colla.ix.pactū aūt iō est fauorabile:q: libe-
raliter fit.ar.extra de donatio.c.cū dilect⁹.ꝛ hoc
15 de prima principali qōne.¶† Venio ad scdam
qōnē priu.ꝛ q̄ro.vtrū valeat pactū de futura suc
cessione ꝑdēda.Rñ.ſm Bart.qñqʒ cū pacto est
delictum admixtum:ꝛ tūc vʒ tale pactū:vt.l.j.§.
si parēs.ff.si a parē.qs fue.ma. ſm vnā expositio
nē.si vero nō est delictū admixtū:ꝛ tūc refert:aut
occasione talis pacti tñ ꝑcipit quātū sibi de iu-
re occasione successiōis q̄reret:ꝛ tūc vʒ pactū: vt
d.§.si parēs.ſm aliā sol.ꝛ.l. cū quo de peculio.§.
fi.ff.ad.l.falc.Si vero tm̄ nō ꝑcipit:tunc de iure
ciuili nō vʒ pactū:vt.j.de colla.l.pactū.ſʒ de iure
canonico vʒ,si firmat iuramēto:vt in.c. Quis. de
pac.li.vj.vñ si ꝺ ɔsuetudine filie nupture iurādo
renūciāt future successiōi: vʒ renūtiatio.nec ob.
qđ videat esse ɔ bonos mores:q: hoc nego.nam
renūciatio non inducit votū captāde mortis.sed
poti⁹ remouet:vt.j.ti.j.l.ꝺ fideicōmiss. ſʒ Bar.
Tu dic hoc verum esse in futura successione inte
stati.secus in futura successione ex testamēto: nā
huic nō pōt renūtiari per iuramentū:cū hoc esset
auferre testamēti factionem hois sane mētis,qđ
est ɔ naturalē eqtatē, ꝛ ɔ bonos mores:vt.s.e.l.
pactū qđ dotali.ꝛ ar.ff.de vulg.sub.l.ex facto.in
prin.ꝛ ar.de inoff.test.l.post hūm⁹.in prin.ꝛ ideo
gñales renūtiationes mulierū nō referunt ad ea
q ipsis relinquūt per testm̄. Licet ergo filia re-
nunciauerit patri tpe q dotabat:tñ ex testō pris
capiet relictū:q: ad id nō extendit renūtiationis
16 effect⁹.¶†Sʒ hic incidēter q̄rit,si ista filia q re
nūtiauit morit,nūquid nepos ex ea [a] poterit suc
cessionē petere. ꝛ videt ꝙ sic:q: iuʒ est ꝑsonale
ex parte iurātis:vt no.Inn.extra de iureiur.c.ve
ritatis.ꝛ sic finitur cū persona.Preterea nepos
venit ex ꝓpria ꝑsona:ergo nō ob.sibi renūtiatio
materna:vt.l.nō tm̄.§.si emācipat⁹.de cōtra tab.
Preterea videt habere locū successoriū edictuʒ
ff.de inoff.test.l.pater filiū.ꝛ.l.si is qui.Preterea
si nō est heres matris:ergo fctm̄ matris non no-
cet nepoti,iuxta no.j.de rei vē.l.cū a matre.Sup
hoc sic distinguo:aut ista filia decessit viuo patre
tūc nepos nō repellit ꝓpter illā renūtiationem,
q: venit ex ꝓpria persona,non per reꝑsentatiō-
nē matris.Aut mr nepotis decessit post patrem
suū:tūc cū talis renūtiatio habeat vim pacti,et
pariat vniuersali hſdi pacti exceptionē:videt ne
pos excludi:q: heres vniuersalis videt hoc ius
hře ex hereditate matris,vñ aliud est hereditati

[a] ☞ Nepos ex ea, Adde Bart.i.l.q supstitis.ff.de acq heredi.istū in.l.pactū.qđ.xxviij.j.de colla.ꝛ.q.ij. ꝛ Fra pos.in tra.de dro. fra.parte.iiij.q.xx Celsus.

delate renuntiare. Quo casu habēt locum contrarię. Aliud est de hereditate deferēda paciscī nō petere eam. Nam istud pactum est quedā tacita donatio a matre nepotis in heredē vniuersalem collata. Perinde ergo nepos excludit acsi mater posset: q ille possidet qui hz causaz a matre, sicut ergo mater precedit filiū, ita z iste possessor habens causam a matre, z ita seruat de cōsuetudine: cū optimā cautela est, q verba non sint accepta per modū simplicis renūtiationis: iz magis in formā pacti de nā petēdo, qđ censetur quedā donatio: vt. l. si qs obligatione. de reg. iu. Nō ob. ad predicta dicū Inno. qđ iuramentum est personale: ergo z eius effectus: q illud est verum quo ad animę vinculū: iz quo ad robur cōtractus, iuramentū hz realem effectū: vt in aut. sacramenta puberum. ſ. ſi aduer. vendi. z hoc de
17 secunda principali qōne. ¶ † Venio ad secundā questionē, z quero vrū valeat pactum de futura successione facienda. Pabuit tis tex. ff. l. iz. q vi pacti nō valeat nec in milite, nec in paganis: iz fauore militis pactum disgreditur ad ſpecie, vltime voluntatis: in pagano vero non valet vllo mō, ita dicit ibi tex. quid ergo ſi istud pactū fiat ad pias causas: videtur q idem etiam in pagano, qđ fauore pie cause istud pactum interpretetur testamentū. ar. dicte. l. licet. coniuncta. l. ſ. de
18 sacrosan. eccl. ſm intellectū Bar. ¶ † Sz iuxta hoc queritur, an valeat pactū qđ tu mihi succedas, vel qđ tu me heredē facias: dic qđ nō: vt. ff. de verb. obli. l. ſtipulatio hoc mō. iz nūquid hoc pōt opponi per modum cōditionis: vt ſi feceris talem heredem, p mitto tibi. z: Rū. ſic: vt no. ſ. ti. ſ.
19 l. cum donationis. ¶ † Iuxta hoc queritur, z est questio no. z quotidiana. quidam donauit mihi omnia bona sua, z interuenit insinuatio: queritur vtrum valeat hec donatio. gl. tenet hic q ſic: q nullo iure hoc prohibetur. In contrarium videt: q ista donatio efficit q donans nō sit habiturus heredem: z ſic quodammodo impedit testamēti factionē: nemo enim esset ita fatuus quod adiret hereditatem frustra: sed hereditas istius frustra aditur: qz nihil habet in bonis: ergo ꝛc. Breuiter gl. dicit verū: qz video quod omnia bona possunt donari: vt. l. omnes. ſ. lucius. de his que in fraudē cre. Et in dote dari: vt. l. i. ff. de vsucapio. pro dote. z. l. muliere. ſ. de iure dotiū. Et vēdi. iz preterū prohiciatur in mari vt no. ſ. de inoff. dona. l. ſ. z. ff. de iure patro. in. l. ſi libertus mātrem. z not. ſ. q res pigno. ob. pos. l. ſi. Nō obſt. q amodo non habebit heredem: nā imo haberi poterit in acquirēdis quę non veniūt in donatione. arg. ff. mand. l. ñ tibi mandauero. ſ. ſi is cuius bona. z ſufficit q potentialiter possit heredem habere, licet de facto nō habeat. arg. ff. de peti. heredi. l. hereditas. in prin. ¶ Sz pone qđ est adiectū in
a donatione de futuris[a]. verbi gratia. Ego dono tibi omnia mea presentia z futura, nunquid ista donatio valeat? z videtur q ſic: q futurum non est translatū dominium, vnde cū acquisiero futura, habebo dominiū, de quo potero testari, licet ſim obligatus, de leg. ſ. l. apud Iuli. ſi ſi tritus. z de act. emp. l. titius la granda. Alij dicunt: q valeat donatio respectu presentium, non respectu futurorum: vt inutilis adiectio vitietur, z nō vitiet. ar. ſ. de dona. l. ſancimus. z. l. ſi peculiuz. ſ. ſ. de pecu. leg. ¶ Tertia est dp. q nō valeat in aliquo, quasi tota sit contra bonos mores: vt. ſ. de pac. cōuen. l. hereditas. Nō ob. l. ſancimus, quia ibi permissum habebat certā quātitatem determinatā a lege: sed hic nō est certa quātitas determinata: ideo totum vitiatur, alioquin diceremus partitatione, q valeat tota donatio, ſaluo q in vno nummo: vt posset de eo testari: qđ videtur ridiculū dicere. Bar. hic nihil affirmat. My. inl. heredes palam. ſ. ſi. de resta. ff. dicit q institutio heredis potest revocari in donatione inter vivos: z tamen non est dubium q continet presentia z futura: sed illa op. reprobatur per Ly. in l. ſ. ſ. de sacrosan. eccl. Communis opi. est q do-

d ✠ De futuris. Adđ qđ notant in apost. ad istum in aut. ſi qua mulier. nu. xv. in ver. donatur. ecclesie. ſ. de sac. san. eccle. Celsus.

natio presentium z futurorum facta eodem cōtextu, in totum sit inualidis: quia videtur facta in fraudem legis, ad impediendam liberā factionem testamenti: quia licet non impediatur testamenti factio. Etiam ad actum testandi: impediretur tamen quantum ad effectum heredis habendi: qz nullus adiret hereditatem nil lucraturus ex eaque instit. de ſal. in prin. Secus tamen esset dicendum in donatione causa mortis: qz illa posset reuocari, z ſic est libera factio testamēti. Item quia heres detrahit falcidiā propter quam adhibit hereditatez: vt instit. de leg. fal. in prin. z ita in donatione causa mortis firmat hic Bar. z bene. Sed iuxta hoc quero: nunquid ſi bona ſimpliciter donantur, futura includantur. Respondeo q non, ſm Pet. vt no. in. d. l. fin. qđ res pigno. obliga. pos.
20 ¶ † Sed quid ſi quis donat dimidiā partē hereditatis, nunquid valet donatio, z nunquid includātur futura. d. Pe. dicit q ſic. donatio enim valet: quia superest de quo testetur: futura vero ineluduntur, qz hereditas est quid vniuersale. facit ad hoc qđ no. ff. de fundo instr. l. lucius. ſm Pet. z facit. ff. de bo. aut ho. in. pol. l. hereditariū, z qđ no. ff. de pe. here.
21 l. item veniūt. ſ. fructus. ¶ † Sed nūquid possunt vēdi, vel in dote dari presentia, z futura: dic q ſic: qz de pretio z de dote poterit testari. cū effectu obtinēdi heredis: vt. ſ. de pac. conuen. l. hac lege. ver. ſimus. ad finem tamē hoc probatur in. d. l. ſ. ff. de vsucap. pro dote. l. vniuersa
22 d. l. muliere. ſ. de iure dotium. z hoc de tertia principali qōne. ¶ † Venio ad quartam principalem questionem, z quero, nunquid valeat pactum de hereditate obuenienda certo mō disponenda? z ita est propria materia huius legis. circa hoc sic distingue. Aut sit pactum de hereditate hominis incerti, z valet: vt. l. iij. ſ. de illo. ff. pro ſoc. per illum. ſ. pōt fraus committi cōtra hanc. l. ſcilicet q in pacto nō fiat mentio certi hominis. q ſ in mente contrahentium sit de certa persona. ſi tamen posset ita fraus probari, non valeret pactū: vt. ff. de legi. l. fraus. Aut sit pactū de hereditate certi hominis: tunc aut sit ex necessitate precedentis contractus liciti, z valet: vt. l. ſi quis seruum. de act. emp. Aut nō ſit ex necessitate: z tunc aut hoc venit per quandā consequentiam, z valet: vt. l. ſ. illud. de here. vē. aut hoc sit principaliter propter ſe: z tūc aut hoc pactū cōtinet liberationē cuiusdā cui ſit, z valet fauore liberationis: vt. l. ſ. ſuus heredē. ſ. ſ. filia. ff. eo. Aut cōtinet aliam dispositionem circa res hereditarias: z tunc hz locum vbi. l. vt distinguitur, aut sit scīēte eo de cuius hereditate agitur, aut ignorante. Primo casu aut eo consentiente, q pertinente: z valet. aut cōtradicente, z reuocante, z nō valet. Secūdo casu valet: qz habetur pro cōtradicente: vt hic ſm Bar. Hec ſi rameto firmatur vt. l. ſtipulatio hoc mō. ff. de verb. oblig. credo tamē. q superuenies cōſensus dñi firmaret pactū, cū iste consensus sit ambulatorius. ar. ff. de pig. l. ſi fundā. ſ. ſ. nam licet fuerit cōtra bonos mores a principio. fingit nō fuisse. Nam fictione per quā cōſensus retrotrahit. vitiū purgatur. ar.
23 ſ. ad mace. l. finali. ¶ † Ultimo hec lex facit ad questionē. dicit tamen q nō valeat promissio minoris: mō minor cōsentiēte testatore promittente bonis testatoris. tādem iste minor succedit testatori. queri vrū valeat promissio, z videtur q nō, refragāte statuto. Ego dico, z dixi cōtra illum text. qz ista promissio nititur nō solum cōtractui minoris, sed etiam fundatur in consensu maioris, z nō sumit principale robur: vnde cum hec sit causa coadiuuans contractum minoris, scilicet consensus maioris, ab eo principaliter dependeat, dixi pactum seruādum, statutum enim prodicum est propter minoris imbecillitatem: sed hic minor ure cōmunitur voluntate, maiori obsequendo: vnde non ledit ur. arg. ff. de vet. insſit. l. quidam cum filium. z. ſ. de in integr. restit. mi. l. non videtur. ſimile videmus in velleiano: nam ſi mulier non ledit ur, non iuuatur beneficio valleiani, ita est in proposito: z ita credo verum. Bald.

De transactionibus. Rubrica.

1 ✠ Transactio facta cum quibuſdam ex administratoribus, non patrocinatur ceteris, cum quibus non est transactum.
2 Transactio an prosit aliis q̄ his inter quos facta est. z nu. ſ. 4.
5 Beneficium diuiſionis an habeat locum inter dolosos.
6 Beneficium diuiſionis an habeat locum tutele diuiſe.
7 Diuiſio dicitur esse duplex, z qualiter in qualibet illarum habeat locū diuiſio. nu. 8.
9 Ceſſio an debeat fieri in totum, an pro parte.
10 Ceſſio expreſſa quid plus operatur q̄ tacita.
11 Actio vtilis quare non datur fideiuſſoribus, ſed bene tutoribus.
12 Beneficium ordinis, quando habeat locum, vel non.

De lex prima.

1
Ex pactio. † Transactio facta cum quibuſdā ex administratoribus non patrocinatur ceteris cum quibus non est transactum. h. d. hec lex valde not. ¶ Diuidit in duas partes. nam prima ponit dictum in genere. ſecunda in ſpecie. secunda ibi, cum igitur. Tho. q quandoq; plures administrant simul: quia nulla est facta diuiſio administrationis. Quandoq; administrant diuiſim: quia facta est diuiſio. Quandoq; vnus administrat, alter nō. Quandoq; neuter administrat. z in omnibus tradatur regula: quia transactio facta cum aliquo vi trānſactionis, non poterit

rigit ad reliquos, cū quib⁹ nō est transactū. ¶ Contra hoc oppo. Isti ad ministratores vna actione tenent, ⁊ quilibet insolidū: ergo si trāsigit videtur cū omnibus trāsactū, sicut qñ est transactū cū vno ex reis debendi, ⁊ insolidum, tota actio per hoc videt perimi. ar. ī. de duo. re. l. fi. So. dicit gl. ꝙ ista erat ratio dubitādi in hac lege. Nā ꝓpter vnitatē actionis videbat super toto trāsactū, sed hoc nō obst. vt. ff. de pact. l. idē in duob⁹. ⁊ l. si vnus. §. in summa. ¶ Ad. l. vlt. de duo. re. rñde ꝙ ibi loquit in petitione vel exactione, que pertinent ad naturā cōis actionis. Hic vero loquit in trāsactiōe, que nō est de natura actionis. Et ideo nō porrigit ad alterum. Itē licet sit vna actio in specie. i. vnius generis ⁊ forme: tñ numero sunt plures actiones, vt no. ff. de pact. l. si plures. Adde ꝙ ratio dubitationis hic esse poterat: q: qui trāsigit, videt recipere. l. fi. ff. māda. ⁊ exceptio ab
2 vno ex correis omnibus ꝓdest. ¶ † Scdo oppo. ꝙ trāsactio aliū ꝓsit vnde videt obstare. ff. de tute. ⁊ ra. dist. l. si ex duob⁹. ij. respōsso. Sol. nō prodest vi transactionis, sed quatenus est solutū, eatenus extenuat obligatio solidi vi satisffactionis, ⁊ sic non ob. Simile de extenuatione habetis
3 ff. eo. l. ⁊ post rē. §. fi. ¶ † Tertio oppo. ponamus enim qd vnus gessit, alter nō: ⁊ trāsactū est cum gerēte: tunc ostendo qd prodest alteri: nā nō gerens nō potest conueniri, nisi excusso gerēte, vt. ff. de admi. tuto. l. si pupilli. Sed gerēs non pōt excuti: q: nec cōdemnari, cū transegit: ergo repellitur agēs per exceptionē excussionis nō facte. Sol. cōcedo opp. nec obst. l. nostra: q: nō vi trāsactionis immediate, sed per indirectum ꝓpter exceptionē ordinis repellitur agens. Istud est verū, nisi tutores renūtiassent huic beneficio: q: tunc non vi trāsactionis, ne vi exceptionis ordinis prodesset. Itē istud est verū quādo trāsigit cum gerente, sed si trāsigit cū nō gerente: tūc nunquā ꝓdesse gerēti: q: gerēs nō habet beneficiū ordinis: ⁊
4 sic tex. noster pōt generaliter verificari secundum Jac. bu. ¶ † Quarto op. contra illud mēbrū qñ cōiter gesserūt: nā isti habent beneficiū diuisionis. Itē beneficiū cedēdarū. Poterit ergo ille qui trāsigit opponere illā formā, videlicet nō potes me insolidū cōuenire: q: debes actionē diuidere. Itē possum excipere sub hac forma, nō potes me conuenire pro parte collegę: q: non potes mihi cedere actionē cōtra euȝ. cū trāsegeris secum. Apparet ergo agentē his duabus exceptiōibus repellēdū. ergo litera falsa. vt. ff. de tute. ⁊ ratio. distra. l. j. §. nunc tractem⁹. Sol. si lex nostra intelligat in gerētibus dolo, puta q: quilibet dilapidabat, non habet locū exceptio cedēdarū: q: dol⁹ excludit beneficiū cedendarū actionū, vt plene no. in. d. §. nūc tractem⁹. Itē fm Azo. nō habet beneficiū diuisiōis in dolosis: q: dolus omne beneficiū excludit fm Azo. merito in dolo simpliciter pcedit hec lex, fm eū, sed Hugo dicit esse cōem opi. ꝙ dolosi administratores habēt beneficiū diuisionis: tūc ego respōdeo ad. l. istā, ꝙ ista exceptio non est exceptio trāsactionis, nec nitit ex trāsactione, nec opponit secundū formā transactionis, sed est alia exceptio. s. exceptio diuisionis.
5 Et sic nō ob. cōtrariū. ¶ † Pro intelligentia aūt predictorū, cū reperias quatuor beneficia. s. beneficiū diuisionis, beneficiū cessionis, bñficiū vtilis actionis succedētis loco iuris cessionis, ⁊ beneficium ordinis. Quero quatuor per ordinē. ¶ Primo vtrū beneficiū diuisionis habeat locū inter dolosos, q simul gesserūt. Azo dicit qd nō. cōiter approbat opin. Hu-
6 go. ¶ † Sed hic querit, quare nō habēt dolosi beneficiū cessionis, ⁊ habent beneficiū diuisionis: Dicūt vltramō. ꝙ beneficiū diuisionis est mera defensio, ⁊ trahit secū suū effectū excipiēdo, sed beneficiū cessionis, licet excipiendo imploret: tñ finis eius est impugnatio: q: nō trahit secum effectum suū, nisi postea agat ex iure cesso. Certum est aūt ꝙ facilius alicui cōcedit mera defensio, quā alterius impugnatio, ita dicūt vltramō. ⁊
7 Ja. bu. declarādo eos. ¶ † Scdo querit circa hoc, vtrū diuisa tutela habeat locum bñficiū diuisionis. Et vr ꝙ nō: q: tūc dicit diuidi: q: actio est cōis, sed inter istos nō est actio cōis, cū administratio sit diuisa. Ergo sequitur ꝙ frustra alia diuisio implorat. Rñ. debes scire ꝙ officiū tutoris non diuidit, ita ꝙ in substantia officij sit diuisio: q: est qd indiuisibile, vt
8 ff. de admi. tu. l. inter tutores. id ergo qd diuidit, est ipsa gestio. ¶ † Modo ista diuisio est duplex. quedā est que diuidit potestatē exercitij, vt qñ sit a testatore vel a iudice cā cognit. ff. de sol. l. qro. ⁊ in ista nō hȝ locū bñficiū diuisiōis: q: frustra implorat qd ipso iure habet, vt. l. j. de thesau. li. x. ¶ Quedā est diuisio quoad actū nudi mynisterij, nō quoad potestatē ⁊ exercitiū, vt qñ tutores ꝓpria authoritate diuidūt inter se: tunc q: qui-
9 libet tenet insolidū, vt. l. ij. in fine. ī. de diui. tut. merito habet locum bñficiū diuisiōis, ac si nulla diuisio intercessisset. ¶ † Modo quero de beneficio cedēdarū. ⁊ querit, an cessio debeat fieri in totum, an pro parte. Rñ. qñqȝ fit in totum, qñqȝ ꝓ parte, qñqȝ non fit in aliquo, in totū fit qñ plures tutores simul gesserūt, sed vn⁹ gessit fideliter, ⁊ bene, alter male. nā si iste q fideliter gessit cōuenit, ⁊ soluit in totū, sibi actio cedit: q: pro culpa alterius cōuenit. Pro parte vero fit cessio, qñ ex cōi culpa fit solutio: nā sicut in culpa participauit, ita diuidit dānū. Ubi vero qs ex sola propria culpa cōuenit, sibi nulla actio cedit: q: cessio nō habet cām nec rationem adeundi iure cōtra aliū nō culpabilē. ista est opi. Pe. ⁊ est ipsa veritas. ⁊ vide qd legit ⁊ not. in. l. si is q duos. de liber. leg. l. iuxta hoc querit, quo remedio ista cessio imploret similiter etiā de diuisione potest queri, quo remedio imploretur. Solu. de cessione dic vt legit ⁊ no. ff. de leg. j. l. si res obligata. de diuisione dic vt leg. ⁊ not. ff. de fideius. l. si cōtendat. ¶ Modo quero de beneficio vtilis actionis. Respondeo vbi ⁊ quotiens debebat fieri expressa cessio, si hoc fuerit omissum, lex supplet vtilē actionem
10 dando, vt. d. §. nunc tractemus. ¶ † Sed quero, quid plus operatur expressa cessio q̄ tacita: Rñdeo. per expressam transit exercitiū directarum, sȝ per tacitam non. Et istud potest esse vtile: quia interdum obstat exce-
11 ptio in vna, nō in altera, vt no. ff. de admin. tu. l. quoties. in prin. ¶ † Sȝ quero hic. quare fideiussoribus non datur vtilis actio, ⁊ aliud est in tutoribus correis, qui sunt rei principales ex necessitate: Respondeo. magis prouidet lex illis qui obligantur ex necessitate, q̄ illis qui funguntur voluntaria obligatione, vt no. ff. de pro. l. procurator qui pro euictione. Est ⁊ alia ratio: quia fideiussor soluit cōtemplatione rei. ⁊ liberando reum, liberat ⁊ fideiussorem. vnde ista liberatio sumit originem immediate a reo principali, per cuius personam transit in fideiussorem liberatio, sed in tutoribus transit liberatio immediate de vno in alterum, nec est ibi aliqua persona mediata, cui possit attribui transitus istius liberationis. merito ergo istud beneficium oritur a contutore: ⁊ ideo datur ei regressus ⁊ hoc est qd gl. voluit dicere, licet loquatur obscure. ff. de neg. gest. l. ex facto. in
12 fi. magne gl. ¶ † Demū queritur de beneficio ordinis, ⁊ dic ꝙ istud bñficium habeat locum quando aliquis gessit, ⁊ quando aliquis non gessit nam manus sunt primo porrigende ad gerentem, ⁊ istud est introductū ex naturali equitate, ꝙ ille primitus reddat rationem qui administrauit ille ergo qui non administrauit, non conuenitur, nisi in subsidium. vt legitur ⁊ no. in. l. ij. ī. de diui. tute. ⁊ facit ad predicta. l. si plures. ⁊ l. si duo. de admi. tut. cum si. ¶ Item adde ad id qd dixi, ꝙ differentia est inter officium, ⁊ exercitium eius. qd subtiliter no. ff. de autho. tuto. l. ⁊ si pluribus ⁊ ibi est gl. sing. Bal.

1 ☞ Transactio super lite que de facto ⁊ nō de iure mouebatur, vel sperabatur moueri, valet.

2 Transactio non inheret cōtractibus bone fidei: quia esset ipso iure nulla propter dolum, nec contractibus stricti iuris, habet ergo per se propriaȝ naturam.

3 Questio vt lis potest dici etiam de facto.

¶ Lex secunda.

[C]Um te proponas. Ualet transactio super lite que de facto
1 ⁊ nō de iure mouebatur, vel sperabatur moueri. h. d. ¶ † No. in hac. l. ꝙ iustitia vel iniustitia cause principalis nō attenditur in transactione. ¶ Secūdo no. ꝙ questio mouet insistendo, ⁊ resistendo. ¶ Tertio no. ꝙ idem iuris est in fisco ⁊ priuato. ¶ Op. cōtra hanc. l. nam si ista soror de facto mouebat litem resistēdo: q: nō possidebatur de iure: ergo cōmisit dolum. igitur dȝ propter dolum transactio rescindi. ff. de cōdi. inde. l. in summa. in prin. sol. ibi erat dol⁹ in actore. hic in reo, seu possessore. ¶ No. ergo ꝙ tolerabilior est dolus possessoris, q̄ dolus peti-
2 toris fm gl. ¶ † Secundo no. ꝙ transactio non inheret cōtractibus bone fidei: q: esset ipso iure nulla propter dolum. nec in cōtractib⁹ stricti iuris: q: non distingueretur inter actorem ⁊ reuȝ. habet ergo per se propriā naturā. De hoc dicetur. ī. e. l. sub pretextu. Uel dic ꝙ in. l. nostra dolus litigatoris erat aduersario notus. Merito ratione doli non rescindit trāsactio. Quia vbi vterqȝ est sciens, simplex dolus nō rescidit contractum nisi met⁹ esset admixtus, vel impressio, vt. ī. qd met. cau. l. ij. ⁊ l. si per impressionem. cum si. sed in. l. in summa. dolus non innotescebat aduersario vnde est ibi deceptio, ⁊ error. ar. ff. de pac. l. tres fratres. Secundo oppo. nam si interuenit dolus, debet agi actiōe de dolo. ⁊ multo magis posset excipi, vt. ī. e. l. actione. Sol. hic loquitur de dolo qui committebatur litigando. ibi loquit de dolo, qui erat cōmissus causam trāsactioni dando
3 vel ei incidendo. ⁊ sic non ob. ⁊ ibi dicam. ¶ † Ultimo not. ꝙ questio dicitur etiam de facto, sic ⁊ lis, ⁊ instantia dicitur esse de facto, vt. ī. e. l. vbi pactum. ⁊ l. eo tempore. in prin. ff. de pecu. ⁊ adde qd no. Cyn. ī. de actio. emp. l. expulsos. ⁊ est. l. si. ⁊ quod not. ff. ad treb. l. lucius. §. tres heredes. facit. ff. de euic. l. si plus vel minus. §. mota questione. Bal.

1 ☞ Exceptio generalis quādo opponitur petitioni generali, iudex ex officio potest compellere partes ad declarandum.

2 Transactio quando obest in omnibus, vel non.

¶ Lex tertia.

[A]Be cum geminiano. Trāsactio facta sup parte litis, seu petitorum, eam tantummodo partem perimit. vnde iudex in ea absoluit. In reliqua condēnat. h. d. Uel sic specia
1 lis transactio specialem operatur effectum. h. d. ¶ † Not. ꝙ quando generali petitiōi opponitur exceptio generalis, iudex ex officio potest cōpellere partes ad declaradum: ⁊ ideo pōt cōpellere reum vt declaret, an opponat exceptionē super toto qd petit, an super parte. Exceptio enim generalis ratione sue ambiguitatis ⁊ indefinitatis est declaranda. ⁊ ad id cogit excipiēs. tex. est hic no. ⁊ si hoc est in reo, multo magis est in actore. vnde si qs petit executionē instrumēti, tenet declarare an petat in totū, vel pro parte. si tñ nō declarat, nō ꝓpter ea est ꝓcessus null⁹, vt. ī. de anna. excep. l. fi. ¶ Secundo no. ꝙ opponens exceptionē transactionis, nō videtur cōfiteri debitum, vnde adhuc debitum subesse oportet probare. tex. est hic in verbo, probatum fuerit. ¶ Tertio not. ꝙ declaratio subsecuta videtur a principio facta. Et ideo potius attenditur declaratio quā modus proponendi a principio. ¶ Quarto not. ꝙ iudex ex officio facit quandam interrogationem ad suam ⁊ partis declarationem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶Quinto no. ꝙ q̄n petitio excedit actionē.i.ius agendi,diffinitiua sententia ferꝛ ꝓ vera parte.Nā quatenus est debitū,reus cōdemnatur.sed quatenus obstat exceptio,reus absoluitur.Facit de.l.ij.l.qui solidū.in prin.Sexto no.ꝙ iudiciū pōt diuidi interueniente trāsactione.¶Ultimo not.ꝙ determinata ꝛ limitata transactio limitatum parit effectum,
2 ¶†Opp.ꝛ videt ꝙ in omnibus trāsactio noceat.vñ videt ob.j.de iud.l.ij.Breuiter gl.ꝯcedit ꝙ mero iure in omnibus obstat exceptio: sꝫ ope replicatiōis restringit ad cogitata.ꝛ ponit gl.eādē distinctionē in transactiōe quā in absolutoria sniā.Nā aut vtrūq; gñale,aut vtrunq; speciale.Aut vnū gñale,alterū speciale.ꝛ eodē mō distīguit gl.ff.ꝺ pac.l.tres fratres.Sꝫ pōt dici ꝙ nō per oīa sunt similia transactio,ꝛ sententia absolutoria:quia sententia absolutoria sumit robur ꝑ media cause.sed in transac.non attenditur nisi consensus.ꝛ id qō narratꝛ,nō id quod probatur:et ideo transactio dupliciter ipso iure restringitur.Primo ratione specialis forme:vt hic.Secūdo ratiōe litis specialiter mote:vt.j.l.si de certa,

1 ☞Dolus non impedit quin acceptilatio perimat actionē ipso iure.
2 Nisi,dictio an aliquid ponat,ve non.
3 Promittens nulli vendere nisi titio:si nemini vult vendere,an compellatur vendere titio.
4 Exceptio est huiusmodi nature inducere scilicet contrarium regule in casu excepto.item qualificare regulam,nec est eius officium ampliare regulam.
5 Iudex mandat alicui ꝙ de possessione discedat.nisi senserit se grauatū: ꝛ tunc compareat intra tres dies,ostensurus de grauamine,an tale preceptum sit conditionale,ꝛ an sit resoluendum sub conditione.
6 Dolus quotuplex est,ꝛ super quo actio de dolo competat in casu huius legis.
7 Transigens generaliter super actione tutele,an videatur transegisse super dolo tutoris.

¶Lex quarta.

Actione. Hoc intendit. Actionem ipso iure per trāsactionem ꝛ acceptilationem extinctam, non datur regressus,sed dolo ductus habet actionem de dolo,qua succurritur:nisi super dolo transegerit.h.d. Ad euidētiam huius.l.premitte,ꝙ triplex est dolus . primus in administratione cōmissus.Secundus inducens ad transac.Tertius in nō seruando promissa.De primo dolo non loquitur lex nostra in tex.sed queritur in glo.vlt.in verbo item queritur si transegi.Sed de secūdo dolo transactiōis inductiuo loquitur lex nostra:q: talis dolus actiōe ipso iure perempta purgatur per actionem de dolo.ꝛ est ratio:q: transactio est contractus stricti iuris.Item trahit secum suum effectum,ita ꝙ sicut se habet actio de dolo traditione secuta,vt.l.ꝛ eleganter in prin.ff.de dolo.ita se habet liberatio ipso iure secuta:vt hic.Sed de tertio dolo ꝯmisso in nō seruando promissa,vtrum iste dolus purgetur per actionem de dolo,vel agatꝛ
1 alio modo.j.dicam.¶†No.tria.primo,ꝙ dolus nō impedit quin acceptilatio ipso iure perimat actionem,ꝛ ꝙ postq̄ actio est ipso iure perempta nūq̄ resuscitatur.¶Secundo no,dolum purgari per actionem de dolo,nisi sit trāsactū sup dolo.Not.tertio de dictiōe nisi,cuius officiū est ponere,si negatio precedit ꝛ negare,si positio precedit.ista theorica ꝓbatur hic in duplici dictione,nisi,que est hic.nam primum,nisi in lege nostra ponit.secundū,nisi.in.l.nostra priuat.Ista theorica traditur ꝑ Dy.
2 in.c.peccatū.de regu.iu.li.vj.¶†Sed cōtra hoc anteq̄ intrem ꝑpriam materiam huius legis.Op.l.cauetur ꝙ dictio nisi,nil ponit,etiam si negatio precedit,vt.ff.de manu.te.l.titia.§.fi.solu,si mens loquentis patitur:tunc ponit.sed si mens nō patitur:tunc nō ponit.ꝛ ita est in.l.cōtraria.Quia tota oratio erat ibi in odium,ꝛ ad exclusionem ordinatam.merito nō includit,vt.ff.de hered,insti.l.ex facto etiam agitatum.ꝺm Iac.bu.Sed Pe,ꝛ Lau.de fa,subtilius dicūt ꝙ quando precedit oratio negatiua:aut talis oratio negat potentiam:tunc dictio nisi nō ponit actū,sed ponit solam potentiam,vt,d.l.titia.Declarat hoc,si testator dicit d Seli fore liber ne esto.Ista verba nō possunt priuare actum,sed priuant potentiam essendi liber,vbi enim nulla libertas: ibi nulla priuatio libertatis,vt.ff.de cōdi.ꝛ demon.l.titio.vsufructus.Cum ergo subdit testator,nisi rationem reddideris,ad potentiam se referre videtur,scilicet qō possit esse liber rationibus redditis;non ꝙ sibi sit legata libertas. ꝛ iste est casus illius.§.Si vero dispositio precedēs negat actum: tunc dictio nisi, disponit affirmatiue: vt hic. Aut oratio precedens nihil disponit tunc dictio nisi,ponit:vt hic.ꝛ sic non obst.Uel aliter,aut oratio precedens disponit negatiue:tunc dictio nisi,subsequens nihil ponit,ꝛ ita lo
3 quitur dictus.§.¶†Et predicta faciunt ad questionem:promitto nō vendere nisi tibi.queritur si nemini volo vendere,an possim compelli tibi vendere.Gl.mouet istam.q,ff.si quis can.l.si eum.§.qui iniuriarū.veritas est qō hic precedit oratio negatiua arbitrij,seu potestatis.ꝛ respicit actum de futuro:ꝛ ideo dictio nisi,nō disponit de presenti. Ex hoc sequitur ꝙ si nolo alicui vendere,nō cogor tibi vendere.facit.ff.de contrahen.em.l.qui fundum emit.ꝛ adde quod dictio nisi,quādoq; ponitur ex
4 ceptiue vt dictum est. ¶†De natura exceptionis est inducere contrarium regule in casu excepto.Item qualificare regulam,vt.ff.de penu.le.l.nam qō liquide.§.si cui.Non autem est eius officium regulam ampliare,ff.de vsufru.leg.l.generali.§.vxori.vbi licet testator excipiat argentū tamen per hoc non ampliatur legatum ad pannas venales,includendo sub generali dispositione secundum Old.Sed interdum ista dictio nisi,ponitur resolutiue,vt nisi alius meliorem conditionē attulerit,vt.l.ij.de in diem adiec.Interdum ponitur cōditionaliter,ita ꝙ facit actum conditionalem a principio.ff.de cōdit.ꝛ demō.l.quibus diebus.§.quidam titio.¶Unde dicit hic Iac.but.ꝙ in contractibus excipit per modum resolutiōis,ꝛ denotat rem valuisse,sed in vltimis voluntatibus denotat per modum principalis conditiōis,ꝛ denotat rem cōditionalē ab initio
5 fuisse.de hoc no,ff.de act,ꝛ obli.l.obligationū fere.§.conditio.¶†Querit Iac.quid in iudice.ponamus ꝙ iudex mandat alicui ꝙ de tali possessione discedat,nisi senserit se grauatum: ꝛ tunc compareat inde ad tres dies ostensurus de grauamine.Nunquid istud preceptum sit conditionale,an retro soluendum sub condione.Sentit Iac.but.qō sit cōditionale,vt dictio nisi,ponatur pro si non,vt no.in.d.§.qui iniuriarum.ꝛ.ff.de abl geis.l.j.§.fi.Merito ergo si reus comparet,ꝛ dicit se grauatū,istud mandatum resoluitur in simplicem citationem.ꝛ tangit Innoc.in.c.vltimo,de cohabi.cleri.ꝛ mulier,in gloss.magna,in versicul.item monitio.Sed nūquid est differentia inter dictionem nisi,ꝛ dictionem preter? Respōd,non si exceptiue ponatur.Tamen dictio preter,quandoque ponitur implicatiue.Quandoque ponitur super eo qō nullo modo includebatꝛ sub dispositione precedenti,vt.l.j.in fine.de pign.ac.ꝛ.l.titie textores,de legat.j.ꝛ de annu,leg.l.seio.§.vxori.Quandoq; tamen non implicat rōne irrationabilis odij vitandi,vt in.c.dudum.el.ij.extra,de elect.ꝛ ibi per
6 Inno.¶†His premissis,veniamus ad propriam materiā huius legis,Et quero super quo dolo actio cōpetat,ꝛ vnde procedit.Respondeo,vt dixi in euidētialibus,triplex est dolus.¶Primus est in administratiōe commissus,ꝛ iste purgatur per transactionem,si in transigendo non interuenit dolus.l.ij.ꝛ.l.age.§.eodem.ꝛ qō notatur.ff.de pactis.l.tres fratres.¶Secundus dolus est inducens ad transigendum,ꝛ iste non purgat,sed inchoatur per transactionē.De isto dolo loquitur hec lex.Pro ratiōe huius doli cōpetit actio de dolo,si tempora largiuntur.Alia enī actio nō cōpetit,qō sic probo.Primitiua actio non competit:quia ipso iure perempta,vt hic.Item actio prescript.verbis non competit:quia transactio includit pactum de nō agendo in perpetuum.quod pactum nunq̄ potest perfecte impleri.Unde non potest agi prescriptis verbis,vt.s.de pac.l.j.ꝛ.l.cum proponas inter vos.Item cōditio ob causam nō habet locum:nam duplicem habet originem.vel ex penitentia,ꝛ sic non habet locū in transactione.vt.j.eo.l.q̄uis.Itē non habet locum in acceptilatione,ꝛ stipulatiōe,cum stipulatio sit cōtractus nominatus,vt j.de act.ꝛ ob.l.sicut.Secunda origo conditionis ob causam,est quando non seruatur pactum transigenti:ꝛ tunc cōpetit quando transigens perfecte impleuit,ꝛ agit ad repetitionem.ff.de condi.ob causam.l.j.ꝛ.l.dedi.in princ.ꝛ.l.si pecuniam,ꝛ quod ibi not.Merito patet ꝙ cum esset cōdictio ob cau.prescri.ver.sola actio de dolo datur in subsidium.¶Tertius dolus est in non seruando ꝓmissa.in hoc sunt opi.nam quidam dicunt ꝙ cessat de dolo,ꝛ agitur cōditione ob causā,vt se reponat in obligatione pristina,vt.ff.de condit.ob cau.l.si quis accepto tulerit.Alij vt Pla.dicunt,ꝙ habet locum actio de dolo ad excipiendum.Tertij distinguunt,aut remissum fuit debitum liquidum:tunc habet locum conditio ob causam,vt.l.si quis accepto.quia iuris intellectu est cōtractus innominat⁹ do vt des.cū remittere debitū liqdū sit dare interpretatione,vt.l.si debitor.ff.q po.in pig.hab.ff.de cōd.ꝛ demō.l.iul.ait.Aut est debitum nō liquidū:tunc est alius cōtractus innominatus facio vt des,id est cedo liti vt des,ꝛ sic hꝫ locū actio de dolo,vt.ff.de prescri.ver.l.naturalis.§.ꝙ si faciā.ꝛ istā opi.tenet Iac.bu,in lec.sed Bar.reprobat istā distinctionem:q: q̄n factū est tale,ex quo facienti abest,ꝛ ei cui fit adest,ita ꝙ facere est aduersario implere:tunc nō recurritꝛ ad actionē de dolo,vt.ff.de prescri.verbis,l.solent.nō ob.§.qō si faciā.q: loquitꝛ in facto,qō nō cōtinet impletionē in persona aduersarij,sed solū in re ipsa.sicut est manumittere seruum manumittentis.ꝛ ista est veritas quantum ad intellectum hui⁹.§.Dicit ergo Bar.cōclusiue,ꝙ opi.Pla.in.l.nostra est vera,ꝙ hic deficit actio prescript.ver.ꝛ cōdictio ob causam:ꝛ ideo est necessaria actio de dolo.Nō ob.j.e.l.cum mota,vbi agitur prescrip.verb,quia ibi succedit casus loco perfecte impletionis,vt ibi dicam.Credo ꝙ conditio ob causam pro dolo cōmisso in nō seruando promissa,habeat locum,vt liberatus se reponat in veteri obligatione:quia est casus in.d.l.si quis accepto tulerit.Et si tu dicas,iste agens nō impleuit perfecte.Respondeo.verum est quantum ad obligationem successiuam non petendi sed quantum ad instantaneam liberationem bene impleuit,ꝛ illud cōdicit qō impleuit.Unde teneo glo.contra Pla.ꝛ Bart.Non ob.l.nostra.quia vt dixi,loquitur in dolo qui dedit causam,vel incidit in transactione,non in eo qui comittitur in nō obseruantia promissorum.ꝛ ista vide
7 tur mihi veritas.¶†Secundo queritur,nunquid ille qui generaliter transegit super actione tutele,videatur transegisse super dolo tutoris.Quidam dicunt ꝙ nō.de le.j.l.seruus vetitus.ꝛ de li.leg.l.aurelio.§.vl.¶Gl.dicit contrariū,nā aliud est legare liberationē,aliud est remittere natam actionem.In legato non includitur dolus,sed in remissione includitur dolus.Nō ob.ff.de pac.l.tres fratres.quia ibi dolus ipsi pacto inerat.sꝫ ego loquor vbi dol⁹ nō inest pacto,sed gestionis preterite.Petr⁹ dicit

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dicit q verba cõtrahentium includunt remissionem doli. Implicite eñ de omnibus videtur sensum, vt. ff. e. l. sub prætextu. Sed verba vltimarum voluntatum nõ intelliguntur disponere circa dolosum: qz legatum relinquitur ob meritum, z primatur quis legato propter demerita. Sed dolosus semper demeretur. merito legata non adaptantur ad tam odibiles personas, z causas, ar. ff. de le. ỹ. l. lucius titius damã. ff. lucius. z vide Ja. de are. in. l. dñs sticho. ff. de pecu. lega. z adde qõ no. de pac. l. emptor ff. lucius. hanc opi. Pe. veram puto, z maxime puto verum eũz dicere in contractibus onerosis, in quibus meritũ vel demeritum nõ ponderatur

¶ Lex quinta.

Cum te transegisse. Idem operatur cõfessio, qõ publicum instrumentũ factum de cõtractibus. Vel sic, nõ est minor probatio per confessionem, q̃ probatio per publicum instrumentũ. h. d. z facit ad no. in aut. de equa. do. ff. aliud. z ad hoc allegat hec lex, videlicet q nulla probatio requiritur, vbi cõfessio reperitur, z Cy. z Bar. hoc tangunt. ¶ In lex. ibi. probatione. No. q officium scripture non est inducere, sed probare, vt hic, z ff. depositi. l. publia. in fine, secũdum Cy.

1 ☞ Querela inofficiosi sublata, an possit amplius intentari. nu. 2. z. 3.
4 Promissio indefinite intelligitur de dando. z vide vsq; ad nu. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 15.
14 Actio prescriptis verbis an sit nativa, vel dativa.
16 Actio an sit factum, vel ius.

¶ Lex sexta.

Cum mota. Ex cõtractu innominato, qui nõ implet ab homine, sed a lege, nõ nascitur actio prescrip. ver. sed datur a lege. h. d. ¶ Actio dativa appellatur illa que nõ habet sufficientem causam sue originis, scilicet ex qua orit obligatio civilis, z naturalis. Ubi vero est obligatio sufficiens, actio dicitur nativa, nõ dativa, vt. ff. de pac. l. iurisgẽ. ỹ. Vel sic, ad querelam inofficiosi extinctaz per transactionem nõ datur regressus eẽ nõ observantia promissorum, sed agitur ex stipulatione, vel

1 prescrip. verbis, vt promissio seruetur. h. d. secundum Bar. ¶ No. q querela inofficiosi sublata amplius nõ potest institui. Secundo not. q ex nõ observantia pactorum nõ resuscitatur actio perempta. ¶ Tertio not. q ex pacto de bonis suscipiendis in stipulatione deducto agit' ad interesse.

¶ Quarto not. q actio prescri. ver. rem gestam, id est ipsum factum demonstrat, z monstratur a deo. ¶ Ultimo not. de actione vtili z dativa.

2 ¶ Op. z videtur qõ querela poterit denuo intentari, ex quo non seruãtur promissa, vnde videtur obstare. ff. de inoff. testa. l. si instituta. in prin. Sol. dicit glo. ibi ex heredatus viebat. vnde poterat mouere querelam. Dicvero hec domina ex heredata decesserat, vnde heres eius non potest mouere querelam. Sed contra istam sol. sic opp. ista querela erat per litẽ mota; preparata: ergo transmittitur ad heredem, vt. ff. de inoffic. testa. l. quemadmodum. Preterea etiam si non esset preparata, trãsmitteretur ad liberos, vt. ĩ. de inoff. test. l. si quis filium. so. dicit gl. querela preparata transmittitur de iure cõmuni, verum est, nisi ab ista preparatione fit recessum per litem copiosam: qz tunc nulla fit transmissio etiam iure preparati, z multo minus non preparati. z istud est no. q actiões que sunt trãsmissibiles ex aliquem actum, non transeunt si illi actui est renuntiatum. facit ĩ. de prescrip. lõg. tẽ. l. j. z. ĩ. de fruc. z lit. expen. l. ỹ. Bar. dicit q hodie ista lex nõ procedit per. l. si quis filium. Sed credo q non dicat verum: qz nõ operatur plus iuris spãle illius. l. ẽ ius cõmune ratione preparationis: qz ergo tollit preparationis effectum, multo fortius tollit trãsmissiones de quibus videtur q fit recessum a preparatione, cum durat actio z instantia. vt. d. l. si instituta. ergo recipit transmissionẽ. nec video quare nõ posset transmitti actio e instantia, que adhuc residet. Nisi dicamus q speciale sit in querela tanq̃ odiosa, q ipso iure tollatur per pactum, sed hoc reprobant doctores per dictam legem si instituta. q̃q̃ enim sit odiosa: tamen est speciale fauore filiorum ex heredatorum, ne ipso iure tollatur. vel dicamus q non sit simpliciter odiosa, ĩ quasi mixta ex fauore z odio. Ego dico q respicienda sunt verba transactionis. Aut enim est actum q discedatur a lite. Aut qõ ipsa actio funditus tollatur. Primo casu habet locum. l. si instituta. secundo casu habet locum. l. nostra. vel aliter, z melius. in. l. si in

3 ¶ Secundo modo solutur istud contrarium. q in. l. si instituta. verba transactionis fuerunt conditionalia per si, vt remitto querelam, si decem decem, sed hic fuerunt modalia per vtriam modus non suspendit sed cõditio sic, vt. ff. de condi. z demõ. l. quibus diebus. ỹ. si. z plene no. e. tit. in rubrica. Ista solu. cõtinet diuinationem. Tamen incidenter dicũt hic doc. q in cõtractibus verba dubia faciunt modum, z non conditionem, vt verbi gratia, si dico trangigo pro decem, intelligitur vt des decẽ. nõ si des decem, vt. ff. loca. l. quero. ỹ. inter locatorem. Quod enim fit ibi modus, apparet: quia obest exceptio. nam si esset conditio, ipso iure non competeret ibi actio, sm Pe. z ista vera sunt. Nisi causa que importaretur per ista verba, z similia, de necessitate importet conditionem ex natura actus, vt quando promittitur pro dote, vt. ff. de iure do. l. stipulatio. z l. promittendo. Ista sentiunt Bar. z Pe. Et ego dico q vbi causa requiritur ad originem rei, ibi habeatur loco conditionis. sz vbi requiritur ad effectũ rei causate, ibi habeatur loco modi. ista verba ponit rex. in simili in. l. cũ tale. ỹ. j. ff. ỏ

4 cõd. z demõ. ¶ Ulterius opp. dicitur hic q ex stipulatu agitur ad interesse. Contra. ista verba vt partem bonorum susciperet, significant rẽ dari. vt no. in gl. qz omnis indefinita. p missio intelligitur de dando. cum verba in dubio intelligãtur pleno iure, vt. ff. de cõtrahen. empt. l. si ita distrahatur. ergo debet agi precise ad dandum, nõ ad interesse, vt. ff. de ver. obli. l. vbi autem non apparet. ỹ. vti. solu. in cõtractibus innominatus licet sit obligatio dãdi, agitur ad interesse, vt. l. i. de rerum permu. z no. per Dy. de verborũ obli. l. stipulationes non diuiduntur. ỹ. celsus. Sz in cõtractibus nominatis refert, aut interponitur a contractus nominatus loco innominati; z tunc eius naturam assumit, z agit ad interesse, vt hic. Aut interponitur principaliter propter se, z non subrogatur loco contractus innominati: z tunc agitur precise ad dandum, vt in contrario. Semper enim recurritur ad naturam contractus super quo interponitur stipulatio, vt. ff. de vsu. l. si stipulatus. sm Bar. adde qõ not. instit. de actio.

5 ỹ. actionum. in prima gl. magna. ¶ Venio ad vltimam partem, z dicitur hic qõ agitur preser. verbis ad interesse. Contra. videt enim qõ agatur actiõe de dolo, vnde videtur ob. ff. de prescriptis verbis. l. naturalis. ỹ. qõ si facias. sic arguẽ do: transactio est cõtractus innominatus facio vt des. z alite desisto, vt des. Si igitur ego facio z tu non das, habet locum actio de dolo, z non prescrip. ver. hic dicitur contrarium: quare male. solu. dicit gl. q hic fuerat cõtractus do vt facias: quia forma transactiõis fuit q partim bonorum susciperet. ecce dari, z alite desisteret, ecce factũ, in ordine ergo contractus, z vbi primo fuit habita mentio dandi q̃ faciẽdi, z sic fuit do vt facias, licet preuentum fuit in faciendo: meri

6 to habet locum prescript. verb. ¶ Ex hoc igitur apparet q transactio quandoq; est contractus dabo vt facias. Quandoq; est contractus faciam vt des. Item ex hoc nota, vt cognoscamus quis contractus sit, q debemus inspicere formam conuentionis, seu ordinem verborum magis q̃ accidentalẽ formã impletiõis. ¶ Aduertatis. ista gl. vult q ex transactiõe que est facio vt des, non oriatur prescrip. verb. Sed male loquitur: qz cum per istud factum adsit aduersario, tale factum continet perfectam implerionẽ cause. Ergo oritur prescript. verb. iuxta doctrinam rex. in. l. iurisgen. ỹ. j. ff. de pact. z probatur ff. de prescript. verbis. l. solent. secundo ista glo. presupponit qõ ẓtractus innominati in sua specie demonstrantur per ordinem verborum. Sed vtra: non. sentiunt quod magis cognoscatur ab effectu per ordinem implementi. Sed Bart. dicit qõ contractus isti possunt considerari dupliciter, sicut est duplex extremum: nã facio vt des, quo ad me est facio vt des. quo ad te est des, vt faciam. vnde sm eum, nec ex ordine verborum, nec ex ordine impletionis attenduntur. sed variantur penes extrema. Tu dic q opi. gl. est vera: quia cõtractus recipiunt speciem a forma cõuentionis, non ab accidentali forma impletiõis. inest enim species contractui in ipsa natiuitate, nec variantur postea ex accidẽtali. Dicrũ Bar. non est verũ: qz ipse de vno cõtractu facit duos. nam de cõtractu facio vt des, facit cõtractum facio vt des, z das vt faciã, qõ falsum est: qz causa non facit cõtractum per se totum. ergo hic est vnus contractus. Non obstat similitudo quam

☞ Per si. Adde Bar. in. l. ỹ. col. ỏ. ver. Primo ergo qro. z ver. videdũ est ergo. ff. de cõd. z demõ. z in. l. si titio. ff. qñ dies leg. ce. ifium in rub. de instit. z substi. sub cõd. fac. ver. redeo ad materiã. dixi in apo. ad. l. tutorita. in ver. facit hic cõditionẽ super gl. fi. ff. de test. tut. z vide olno Alex. cõsi. exix. vol. j. z p q̃s dictiones modus impor: retur, vide Bar. in. l. quibus. ỹ. termitius. ff. de ẽd. z demõ. z in. l. si filius. ff. de dolo. z flo. in. l. iiỹ. de serui. Celsus.

a ¶ Super alimentis. No. transigi super alimentis preteritis sine solennitate. vide que no. in. c. fin. de re. permu. vbi permittitur compositio super decimis preteritis: non autem futuris. ideo dicit Joan. an. in. c. pe. de cōsti. vel in iuri. ꝙ compositio super decimis futuris non potest fieri sine licentia pape. ideo dixit Jo. de imo. in. c. fi. de re. permu. qd' si res permutata ꝑ decimis casmate pereat: ecclesia tenetur seruare pactum procedere in decimis preteritis, non futuris. et ita dicit debere intelligi dictū Bar. brix. in. q. disputata. xlix. ⁊ Joā. an. ⁊ d. pe. in. d. c. fi. vide modernos in. c. ꝑ tuas. de arbi. ꝙ de preteritis vsuris potest cōpromitti in laicum: non de futuris. vide gl. in. c. vt super. de re. ecc. non ali. vbi non potest fieri commutatio super decimis futuris, sed preteritis sic. Quid aūt si obligatus ad decimas non habet vnde soluat nisi vēdat patrimoniū, et remaneat in egestate, an tenetur vēdere, vide gl. no. xvj. q. vij. c. quicunq̄ q̄ concludit ꝙ sic. sz ecclesia debet misereri. pro dctō glo. ē tex. in. c. omnis. eadem causa. ⁊. q. vide gl. in. c. qr tua. xij. distin. que vult ꝙ pauper tenetur ad decimas de decimis preteritis. vide doc. in. c. cū homines. s. de deci. ⁊ idem dicas super permutatione: qr potest remitti, si est preterita, secus si est futura. vide do. Abb. in. c. cum ex officij. de prescrip. ⁊ que ibi dixi. pro decimis preteritis vide Arch. in. c. decimis. xvj. q̄. vij. vbi tenet qd' nō potest fieri remissio. refert Jo. de imo. in. c. ij. de transa. ⁊ dicit qd' si est pauper, potest fieri conuentio, vel transactio. vide Joā. de imo. in. c. ij. de trās. eundē Jo. de imo. ⁊ alios in capi. veniens. de transact. And. Barb.

☞ Adde Feli. in c. si diligenti. co. ij. ver. quartū corrolarium. extra de foro compe. d. meuz Jas. de may. oīno hic. vbi ampliat dictum huius pre-

ponit de emptione et venditione: quia ibi extrema paria sunt. sed hic sunt adinuicem subordinata.
7 ¶ Ulterius † opponitur videt ꝙ agatur de dolo ⁊ non prescri. verb. vnde videtur obst. s. eo. l. actione. Solut. ibi loquitur in dolo commisso in ipsa transactione. hic autem in obseruantia promissorum, vt ibi nota. Uel ibi trāsigens non impleuit totaliter: tamen quia perdiderat citationem, ipso iure equum est quod sibi succurratur per actionem de dolo. hic vero in persona heredis reperitur quasi totalis impletio: ⁊ ideo agitur prescrip.
8 ver. ¶ † Tertio oppo. ad idem: nam licet transactio sit nudum pactum quandiu perfecte impleatur: tamen ex nodo pacto oritur actio de dolo: vt. ff. de dolo. l. et eleganter. §. seruus pactionis. Solut. quando agenti obest. i. damnum patitur propter dolum aduersarij: ⁊ alia actio non speratur: tunc agitur de dolo: vt ibi, ⁊ in. §. qd' si faciaz. sed hic alia actio speratur, ⁊ competit. scilicet pre
9 scri. ver. ⁊ ideo cessat de dolo. ⁊ sic nō ob. ¶ † Ulterius oppo. ⁊ videtur ꝙ non possit agi prescrip. ver. quia ex pacto nudo transact. non oritur prescri. ver. vt. s. ti. j. l. cuz proponas. ⁊. j. e. siue apud acta. Sol. speciale est hic: quia q̄q̄ pactū transactionis sit nudum: tamen fingitur non esse nuduz fauore filiorum. Cum enim eis ipso iure non competat querela materna: equum est qd' eis subueniatur alio remedio. scilicet per actionem subsidiariam prescri. ver. ista est vna sol. gloss. ⁊ est falsa: quia idem in quolibet extraneo herede istius matris, ꝙ haberet actionem prescri. ver. vnde nō est verum qd' sit speciale in liberis. ⁊ ideo glo. transit ad secundam sol. ⁊ dicit qd' non est speciale ratione personarum, sed ratione ipsius actionis, scilicet querele inofficiosi: nam si causa per pactuz sit ipso iure sublata, tanq̄ odiosa: merito est equuz ꝙ heredi trāsigenti succurratur per vtilem actionem subsidiariam prescriptis ver. Ista gloss. presupponit ꝙ querela ipso iure sopiatur per transactionem, quod Pet. reputat falsum: quia ex quo querela est agnita, ⁊ radicata in persona exheredati: non potest nudo pacto tolli fundus: vt in. l. si instituta. ff. de inoff. testa. Non obst. ꝙ quedam actiones ipso iure tolluntur: quia veruz est si sunt odiose, et ex delicto. sed querela inofficiosi testamenti licet sit odiosa: tamen non est delicto, secūdum Pet. Aduerte querela inofficiosi nō consistit in obligatione aliqua ciuili, vel naturali: ⁊ iō proprie non dicitur actio, sed querela. Et fundamentum eius est sola equitas naturalis. Modo quecunq̄ in sola naturali equitate fundātur, per pactum ipso iure tolluntur: vt. ff. de solu. l. stichū §. naturalis. ergo videtur ꝙ ipso iure tollat. Nisi dicamus ꝙ istud est verum in pacto simpliciter apposito: sed quando est pactum qualificatuz respectu alicuius cause, vel modi: tunc non tollitur ipso iure, nisi secuta causa, vel modo. et iste casus
10 est in. d. l. si instituta. ¶ † Concludendo ex gl. no. qd' vbi per transactionem actio ipso iure tollitur talis transactio ex parte remittentis non dicitur pactum nudum, sed hic aliter est dicendum: nam aut conditio respicit solam remissionem, ⁊ glo. diceret veruz. aut respicit non mouendam questionez de cetero: ⁊ tunc non dicit verum: quia istud non potest perfecte impleri donec questio potest moueri, ⁊ ita est in. l. nostra. nam illa verba, a lite discederet, intelliguntur nō solum principaliter, sed in futuruz: vt. ff. de arbi. l. inter Statilianū.
11 l. dedi. in princi. de condic. ob cau. ¶ † Ulterius opp. ꝙ non cōpetat actio prescri. ver, ⁊ hoc ostenditur ratione persone sic: ista actio non competit matri, vt. s. ti. j. l. cum proponas, ergo non competit heredi eius: vt in regula iuris, nemo plus iuris ⁊c. Respondeo, ⁊ dico ꝙ ista actio prescri. ver. incipit ab herede. ⁊ est simile. j. vt actio. ab here. ⁊ contra here. l. j. de verbo. obli. l. ita stipulatus ⁊. ff. ad. l. fal. reperitur. Et est ratio ꝙ non incepit a matre: quia non impleuit perfecte, sed ea mortua fingitur impletum perfecte: quia querela sopita non potest moueri per heredem. Aduertatis. omnis actio hereditaria incipit a defuncto causaliter, sed for
12 maliter quandoque incipit ab herede, vt hic, cum simi. ¶ † Sed contra hoc op. quando promittitur factū, videtur quis promittere factum suū ⁊ heredis sui. ar. ff. de ob. l. stipulatio ista. §. sed quatenus. ergo ista mater videtur promisisse neq̄ se, neq̄ heredes suos petituros, sed istud non potest, impossibile est perfecte impleri, vt not. in. l. j. s. de pact. Ergo heres matris non potest agere prescript. verb. ex defectu implementi. Solu. quedā sunt que transeunt ad heredem: tunc videtur comprehendi factum heredis in promissiōe, vt in. l. cōtraria. Quedam sunt que non descendunt ad heredes: tunc heres in istis non est heres. ⁊ ideo sicut per factū alterius extranei non impeditur impletio: ita non pōt nunc impediri per factum istius heredis. ⁊ in hoc consistit subtilitas huius. l. facit qd' not. in simili
13 in. l. quesitum. §. vlt. ff. de precario. ¶ † Ulterius op. dicitur hic ꝙ cōpetit vtilis prescri. ver, cōtra. imo cōpetit directa, nam directa actio est illa que oritur ex proprijs principijs, vtilis vero est illa que cōpetit aliunde, vt. ff. de lega. l. ex legato nominis. sed ista actio prescri. ver. cōpetit ex proprijs principijs, id est ex implemento, vt. j. de re. permu. l. ex placito. ergo est directa actio. Sol. exponitur vtilis, id est efficax, ꝓm quosdā. Tu dic ꝙ hic non absunt ꝓpria principia vere, sed ficte: quia mater nunq̄ impleuit perfecte, nec etiam heres eius, sed per causam mortis legati dispositio introducit quandam impletionem, ⁊ ideo actio est vtilis, nō directa.
14 ¶ † Ulterius opponitur, hic dicitur ꝙ ista actio est datiua. Cōtra, imo est natiua: quia habet materiam ⁊ cōtractum vnde oritur, vt. ff. de pact. l. iurisgen. §. j. Sol. cōcedo ꝙ habet materiam ⁊ radicē, sed non sufficientem: qr nō interuenit impletio hominis, que est de natura cōtractuū innominatorum. sed lex fingit impletionē factam ab homine: qr casus contingens habet similem effectum cum perfecta ⁊ vera impletiōe. sicut ergo lex est causa fingendi implementi: ita est causa actionis dande. Breuiter credo qd' ista actio sit natiua: qr hz obligationem precedentem. ar. ff. de dolo. l. si oleum. §. sed pomponius. Nō ob. hic qd' cooperet fictionē ex obligatione ficta nascitur actio vera, vt. ff. de neg. gest. l. iij. §. hec verba. ⁊ in. l. j. ff. de cōdi. ex lege. vbi obligatio datur, nō actio nascitur, vt ibi
15 pater. ¶ † Ultimo op. ⁊ videtur ꝙ agatur cōdictione ob causam, vt heres qui cōueniebatur querela, reponat se in querela, vt. ff. de cōd. ob causam. l. si quis accepto tulerit. Solu. Pe. cōcedit ꝙ possit assumi iste modus agendi, per. l. iulianus. §. quantum. ff. ad exhibē. qd' nō credo verum. ¶ Primo, qr querela nō trāsmissa nō pōt fieri transmissibilis per pactū cōsensum. ¶ Secundo, qr querela hz differentem naturā a cōsensu: ⁊ iō nō pōt per cōsensum reparari. ar. ff. de pactis. l. si vnus. §. sz si pactū. ¶ Tertio: qr querela hz ꝓprium effectum faciēdi ius quo ad omnes, quod non pōt per pactuz introduci, vt. ff. de inoff. test. l. si suspecta. in prin. Nō ob. l. iul. §. quātū. qr ibi loquitur in tali iure, cui poterat derogari ꝑ pactū. sed huic cōfirmationi testamēti inducte ex querela destituta nō pōt deroga
16 ri per pactum: ⁊ ideo credo Pe. male dicere. ¶ † Ulterius vos videtis ꝙ actio factū demōstrat, vū videtur ꝙ actio sit facti. Breuiter actio est ius: qd' apparet ex diffinitiōe actionis, ⁊ etiam ex ꝓpria essentia: qr dato ꝙ non sit qui factum in iudicio possit deducere, ⁊ sic actionē: tū est actio, vt si creditor decessit sine herede, vt. l. stichū aut pamphilum. de solutio. Econtra, factū demōstrat actionē, quā sic ꝓponit limitate, ⁊ tale ꝙ ex eo insurgit certa species actiōis: ⁊ tūc actio nō est aliter edēda: qr satis editur ipsa facti propositione, vt. l. edita actio. ꝓm Cy. Jac. ⁊ alios. s. de edē. ⁊c.

¶ Lex septima.

TRansactionis. Qui hz exercitiū actionis, nō hz potestatē decisionis. h. d. Ja. bu. Uel sic. procurator litis non pōt trāsigere. h. d. Rō est: qr est datus liti exercēde, nō liti deserēde. Hac rōne nec cōpromittere pōt. qd' no. cōcor. ff. de pac. l. sed si tātum. facit ad hanc. l. j. de noua. l. non abstulit. ⁊. ff. de verbo. obligat. l. qui Rome. §. calimachus.

1 ☞ Alimenta si cui debentur, licet seipsum alat, potest tamē petere ab obligato.

¶ Lex octaua.

a DE alimentis. Super alimentis[a] preteritis libere transigitur. super futuris vero authoritas pretoris requiritur. h. d. Et est ratio: quia ex futuris alimentis pendet vita hominis, sed non ex preteritis ⁊ ideo fauorabiliora sunt futura, q̄ sit transactio ꝓm Jac. bu. No. ꝙ vbi desideratur pretoris authoritas, ibi sine pretore factum ipso iure non te
1 net. ¶ † No. ꝙ ille cui debentur alimenta, licet seipsum alat: tamen pōt petere ab obligato, vt hac. l. j. respon. Quod facit pro viduis se alentib' qr nihilominus possunt petere alimenta suarum dotium. adde hic quod no. l. sicut. ff. de ope. lib.

1 ☞ Pactum parit exceptionem contra actionem in rem.
2 Timēs sibi vim inferri in possessione, potest implorare officium iudicis, vt prouideat ne vis fiat ei.

Arbi

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

3 Arbitrator q trāsigit ter ptes, pt apponere 2ditiões z modos 2gruos.

¶ Lex nona.

SI super possessione. Quamuis nihil fuerit datū nomine transactionis, sitū fuit datū, transactio ff. Jac. but. h. d. vel sic, valet trāsactio, etiā si nihil ad partē puenit. si tū potuit peruenire, z pactū transactionis etiā cōtra actionē realem inducit exceptionem, h. d. z ē pulchra z clara lex ff. Bar. ¶ Op. de. l. transactio. ff. e. Sol. licet hic aliquid nō peruenit: tū potuit peruenire vnde imputet sibi
1 is per quē stetit fm Jac. but. z Bar. ¶ Nō. etiā q6 dixi q cōtra actionem in rem per pactū parat exceptio. q6 dic vt. ff. eo. l. siue apud. z. l. si pto fundo. Jtē not. q cōtractus transactionis pōt fieri cōditionaliter, vt hic dum dicit, vt si intra diē ꝛc. facit. ff. de pactis. l. tale pactū. ff. qui prouoca
2 nit. ¶ Extra no. q ille qui timet vim sibi fieri in possessione, pōt implorare officiū pretoris, ne vis fiat ei. cōcor. l. vl. ff. de offi. procu. cesa. z Jmm. extra de proba. c. in presentia. vbi videas. ¶ Ultimo sumitur ex. l. ista
3 ar. q arbitrator qui trangit inter partes, possit apponere 2ditiones z modos 2gruos. z adiacētes. argu. huius. l. ¶ Jtē per hāc legē probatur q in cōditionibus vel in cōtractibus liberatoriis nō habet locum purgatio more. facit. ff. de fideicommiss. liberta. l. Thays. ff. intra. ꝛc.

1 ☞ Transactio fieri potest super questione spurietatis, vel statu.

¶ Lex decima.

FRatris sui. Exceptio transactiōis impedit processum fm Jac. bu. z alios. ¶ Opponā ergo ad pcessum cause hoc modo, dñe iudex nō est procedēdū in causa: q: semel de eisdē trāsactione. idē in qualibet trāsactione rei semel decise. Ratio rationis est, vt sic litiū sit finis. Jac. bur. in lec. Nō. q reprehēdit ille q cōtra ppium sanguinē mouet questionē, ex hoc tū solo nō repellit. sed propter ob
1 staculū trāsactionis. h. d. ¶ Nō. q de questione spurietatis vel status
2 pōt trāsigi. ¶ Not. q finis dz litibus imponi. ¶ Not. q exceptio litis finite impedit processum in limine iudicij, vnde nō oportet litem cōrestari. Item si oporteret ex forma statuti solui decimam pro gabella: isto casu non deberet solui. Et si deberet omnis causa compromitti ex forma statuti. ista non debet compromitti: q: motor litis decise non debet ad aliquid audiri, vt hic, z. ff. ad exhiben. l. iij. §. ibidem.

1 ☞ Concordia retinetur, dum discordia z causa discordie amouetur.
2 Refutatio est verbum generale ad omnem remissionem.

¶ Lex vndecima.

DE fideicommisso. Reciprocū fideicommissum spe pendente remissum, postea perit nō pōt, etiā a minore. h. d. Et sic in pari conuentione non intelligit quis ledi, z ideo minor nō iuuatur ope restitutionis, q6 est not. dignū. facit. l. si pater puelle. ff. de inof. re z vide ibi per Cy. z per Pe. Vel sic, in reciproca remissione equalis spei
1 nullus intelligit ledi, nec sentit nec iuuenis. h. d. ista lex no. ¶ Jn text.
a cōcordia. Mor. istud verbū, cōcordia. q6 sepe reperit in statutis, retinetur concordia, dū discordia z cā discordie amouet. vt hic text. expresse dicit. z pōt concordia existo text. sic diffiniri. Concordia est sedatio discordie. Pe hoc Archi. in. c. j. de immu. eccle. lib. vj. alle. in. c. inde mirati b. de elec. li. vj. Jn text. de cautis. cā enim restitutionis nō in euētu ponit. sed a principio cōtract debet inesse. ¶ Nō. etiā q ille qui nō ꝑponit cām sufficien
2 tem, nō dz audiri. ¶ Nō. etiā gl. §. qnct. finis. de isto verbo refutatio. q est vocabulū generale ad omnē remissionē, z idem in isto vocabulo finis. Tene mentē q: quotidie apponitur in instrumentis: z ideo bene not.

1 ☞ Administratores ciuitatis habent liberam administrationem.
2 Transactio facta per administratores: tunc presumitur facta bona fide, quando plene constat de debito.
3 Administrator an possit facere gratiam debitoribus.
4 Administrator, an possit remittere debitum liquidum.
5 Administratores alū q ciuitatū, an possint remittere debitū liquidum vel trangere, vt sunt tutores, vel prelatus ecclesie, vel alij, z numero. 6.
7 Administrator si remiserit debitum liquidum, non tamen ambitiose, sed bona fide, an talis remissio valeat.
8 Potestas ciuitatis, vel preses prouincie, an possit componere de penis fiscalibus.
9 Episcopi, an possint donare vel remittere quartas mortuariorum.
10 Administrator compromisit administratorio nomine in arbitratorem, z de re immobili, an requiritur decretum in cōpromisso, an vero in laudo.
11 Abbas cum capitulo, an possit remittere iniuriam factam monacho.

¶ Lex duodecima.

PReses prouincie. Administrator ciuitatis potest bona fide transigere, sed nō gratiā debiti facere, seu gratis remittere. h. d. Ratio est: q: trangere bona fide, est bñ administrare, sed gratis remittere, est donare, z administratores nō possunt donare: q: donatio nō est in administratione patrimonij. ff. de pac. l. cōtra iuris. §. fi. z ff. de cura. furio. l. ab agnato. Nunq enim videt cōmissum administratori q dilapidet, vt. ff. mā. l. creditor. §. lucius. ff. ad treb. l. imperator. z. j. & sentē. pas. l. fi. Et paria sunt nullū habere mandatū. vel ad id de quo queritur nō extēdi mandatū, vt plene legitur z no. ff. ad treb. l. j. §. fuit quesitū facit. ff. de dona. l. filius. z. j. de admin. tuto. l. nō
1 omnium. cum simi. ¶ Nō. duo. primo. q administratores ciuitatū habent liberam administrationem. Quod apparet: q: possunt transigere, vt hic. Nam si nō haberent liberā administrationē nō possent trangere. ē. l. transactionis placitū fm Bar. ergo iz in mandato singula iū persona rū sit necessaria adiectio libere, vel equipollens: tamē in mādatis vniuersitatū tacite hoc videt
2 inesse. q6 est no. ¶ Secundo not. q transactio facta per administratorem, tūc presumitur facta bona fide, qū nō constat plene de debito. Bona enim fide fit q6 propter timorem deficientiū probationū fit, vt no. ff. de pactis. l. cōtra iuris. §. fi. facit in ratiōe sui. ff. de ediē do. l. argērarius. §. cū autem. ¶ Tertio no. q6 per gratiam fieri videt qū debitū liquidū, vel de quo plene ꝓbationes assistant, remittitur. ¶ Quarto z vltimo not. q ad administratores nō pertinet gratiam facere.
3 ¶ Op. cōtra hāc. l. z videtur q administrator possit gratiā facere, vt. j. ō vsur. l. aduersus. Sol. ibi nihil fuit pacto remissum, iz ꝓpter negligentiam administratoris ꝓcurrit prescriptio. est enī prescriptio liberatio legis, non liberatio hominis, siue administratoris. z ideo v3, iz gratis fiat, vt no. in. l. fi. j. in qui. cau. in inte. rest. nō est ne. in
4 gl. magna. ¶ Secundo op. extra glo. videtur q administrator possit remittere etiam liquidū de bitum. vnde videtur ob. ff. de publicanis. l. fi. §. si quis professus. Sol. ibi nō remittitur debitū contractū, iz ex mora non recipiētis pene incursio impedit. ar. de ver. ob. l. fi ex legati causa. cū l. seq. Non obstat ad istam responsionē. ff. dever. ob. l. qui rome. §. calimachus. vbi administrator non pōt dilationē cōcedere: q: ibi erat nuntius habēs limitatū mādatū: z q: dñs ibi prefixerat terminū. vnde merito administrator non pōt prorogare contra factum dñi. vt. ff. mā. l. si hominē.
5 ¶ Ueniō ad questionē, z quero: q: lex nostra loquitur in administratore ciuitatis, qd in alijs administratoribus habentibus sufficiēs mādatum: Rñ. idē in quolibet administratore habēte liberā administrationem, vt in tutore, curatore, patre, z prelato. its dicit hic no. gl. ergo paret q pater qui est legitimus administrator, vel prelatus, qui h3 liberiorē administrationē q tutor,
b ramen non pōt remittere debitum liquidū. b. fa- c
cit. §. ri. j. l. pactum curatoris. q6 est no. Jtē apparet q omnes isti possint trāsigere in re dubia istud est verum: tamē si talis erat res que nō poterat alienari sine decreto. in ista transactione requiritur decretū, vt no. j. si aduer. trāsa. l. j. z ar. j. de predijs mino. l. si ad resoluēdā. nā vbi in contractu requiritur decretum, ibi etiam requiritur in discractu, z hoc dicit illa. l. no. Hoc tū fallit in patre, in quo non requirit decretum, qñ rōne vsufructus est legitimus administrator bonorū filij. vt no. Azo in ium. j. de bonis que libe. z est
6 mēti tenendū. ¶ Item fm quosdā fallit in epi-
c scopo, qui bona fide trāsigere pōt de bonis emancipatis non incorporatis, z sic nō sunt de mensa: z ideo nō requiritur authoritas superioris, hoc tāgit Jnn. extra de transa. c. de ceteto. iz si essent incorporata, its q episcopat erat in plena z pacifica possessione z dominio: q: tales res sunt de mensa, non possunt alienari romano pōtifice inconsulto, ꝓpter iuramentū q6 prestant episcopi, vt no. Hostien. in. c. vt super. seu in. c. fi. de re. ec.
7 non alie. z Jnn. de hoc in. c. j. de depo. ¶ Secundo quero, quid si administrator remiserit liquidum debitū, non tamen ambitiose, iz bona fide: nūquid ista remissio valeat: gl. dicit q sic. ar. huius. l. a contrario sensu. Dla. dixit ꝙ tra. ar. §. ri. j. l. pactū curatoris, z facit. ff. ō ma. reit. l. q filiū. z

dere etiā si interuenisset iuramentū. de quo etiam per Ant. de peru. in re pe. l. j. in quarto effectu, circa fi. ff. de iniur.

a ¶ Not. istud verbum concordia, z de illo vide. c. i. de mu. pe. z ibi plene dixi. vide. l. reprehendendam. C. de insti. z substi. An. Bar.

b ☞ Non potest remittere debitum liquidum. Adde q6 plene notauī in apo. a dictus in all. l. pactum curatoris, in ver. non potest remittere. nu. j. vbi etiā aliter distinguo. ō. de pactis. Celsus.

c Item secundū quosdaz. Consulo nunc verum rectori ecclesie possit compromittere de iure z de facto super rebus nō incorporatis ecclesie, vide q no. Fede. de se. in consi. ix. Et vide q dixi in. c. tua. de vsu. an possit componere eps cū heredibus vsurarij. And. Bar.

¶ Sz hic quinto queritur. Vide p ista. q. Jo. an. in. c. requisisti. de testa. vbi dicitur ꝙ eps nō tenetur cōmunicare ecclesie sue quartam quā percepit de mortuariis. tu vide tex. in c. officiū. de test. in ver. ꝓpriam portionem. dixi in. c. requisisti. de testa. vide ibi: qꝛ pulchre dixit. vid. do. Ab. cōsil. xxxiij. vbi pulchre loquitur. Et Bal. i. c. grauis. d rest. spol. vbi dicit ꝙ prelat⁹ inuenis potest facere velle suū de sua quarta. allegauit Joā. mignani. et dicit qd ille magister Jo. q fecit illā summā fuit magnus vir, vide que dixi in consil. apud mutinā pridie. Andr. Barb.

b ¶ Queritur vtrum requiratur. Vide Ang. in. l. imperatores. ff. d pac. vbi dicit ꝙ nō pōt tutor vel administrator, vel platus con promittere de iure et de facto. Et pondera an habeat locum in re que non est incorporata ecclesie. Vide Bal. in. l. j. j. si aduer. trāsa. Pe. de anch. in c. cum cōtingat. de trāsactio. An. bar. ☞ Adde Fely. in c. ecclia sancte marie. col. iiij. versic. et huic etiā est. extra de constit.

c ¶ Sed cōtrarium Vid Bal. in. l. etiā de fideicō. vbi allegauit gl. singularē. And. Barb.

d ¶ Quod ad rescindendū. Not. ꝙ nō probatur contractus vsurarius, si pbetur qd contrahens erat vsurari⁹ nisi probetur specifice de illo contractu. vtrum autem sufficiāt testes singulares ad probādum quem vsurarium, vide Bal. in l. dictantibus. et. lj. j. de testa. Et vide q notaui ad Bart. in. l. iij. ff. de fur. et de multis cōiecturis probandi quem vsurariū, vide do. Pet. consi. cxlvj. et vide tanc. in. xj. ru.

hoc tenent cōiter omnes doc. et gl. videtur hoc tenere in. l. imperator. et. ff. de pac. non ob. l. alleg. in gl. et primo non ob tex. dū dicit, ambitiose; qꝛ intelligo ꝙ fit ambitiose, quicquid nō fit iuridice. Item nō ob. l. interdū. §. §. qui tutelā. et. l. si pignore. §. si. ff. de fur. qꝛ ibi debitū non erat liquidum. ita intelligit gl. illam. l. s. tit. j. l. pactū. Item non obst. l. sed si vnus. §. j. ff. de iniuriis. qꝛ ibi non remittit actionē, sed impedit eius natiuitatem: vt no. in. d. l. pactum curatoris. vñ in iure querēdo preiudicat, sed non in iure quesito fm Bart. idem tenent Cyn. Ja. de ra. alle. l. cum plures. §. j. et. ij. et. iij. ff. de admi. tu. et. j. de admi. tu. l. nō omnium. Sed Jac. bu. dicit ꝙ aut administrator remittit contēplatione dñi: et tūc valet, etiam si gratis remittit. posuit ipse exemplū in. d. l. pactū curatoris, qñ propter graues inimicitias euitandas remittit iniuriam. et deuenit ad pacem cū inimicis pupilli. et dic vt ibi dixi. et ita est in exēplo: qꝛ glo. ponit exēplum in vsura vel pecunia debita occasione iniqui cōtractus. nā posito ꝙ interuenisset iuramētum ex parte debitoris: tutor potest facere gratiam, et agnoscere bonā fidem: qꝛ interest pupilli talem pecuniā nō recipere. ff. fami. erc. l. cetere. Item interest tutoris peccatū non incurrere. qd incurreret improbā pecuniā recipiēdo: vt no. xlvi. distin. c. sicut non suo. preterea licet istud sit debitū figuraliter, nō est debitū in effectu. et ideo gl. vera in propriis exēplis gl. si aūt ista remissio nō fit per administratorē contemplatione dñi, sed contēplatione debitoris: merito nō vz: qꝛ hic nō pōt adesse bona fides administratoris in gratuita remissione, cū dilapidet: vt. d. l. qui filium. et sic debet intelligi illa materia. Et sic est de mēte Ja. bu. Qd verū credo, nam tutor in se et in aliis pōt agnoscere bonā fidē: vt. de admi. tut. l. quotiens §. sicut. ff. de cōtrahē. emp. l. fistulas. §. fundū. et facit in ratiōe sui. l. quibus. ff. de cōdi. et dem. q̄ est

8 lex nost. ¶ † Tertio queritur vtrum p̄ses ciuitatis vel preses prouincie possit remittere, vel componere, ponamus de penis fiscalibus. Breuiter dicendū est ꝙ non: qꝛ mandatū iurisdictionis ad hoc non extenditur. cū sit omnino diuersum, fm Guil. de su. alle. l. prohibere. §. plane. ff. qd vi aut clā. et ibi est casus fm Cyn. Quid de prioribus ciuitatū: dic idē: nisi de cōsuetudine vel lege municipali eis appareat permissum, vt no. ff. de pacr. l. item magistri. Non ergo possunt facere gratiam penarum applicandarum ciuitati, sed requirit generale consilium, vel arēgū. de hoc no. per Bart.

9 ff. de decre. ab ordine fa. l. ambitiosa. ¶ † Sz hic

a quinto queritur[a] nunquid epi possint donare vel remittere quartas mortuariorū. videtur ꝙ non: vt hic. Cōtrariū est verum: qꝛ istud debet persone non ecclesie: debet enim epo rōne ministerii. vñ hoc suum facit, merito potest remittere: qꝛ in hoc est dñs, nō administrator, sicut tutor cui est relictum cōtemplatione tutele, nō est dubium ꝙ pōt istud relictum remittere. et de eo gratiam facere, et ita

10 seruat cōsuetudo. ¶ † Sexto queritur. ponam⁹ ꝙ administrator cōpromittit administratorio nomine in arbitratorē, et de re immobili. Queritur

b vtrū requiratur[b] decretū in cōpromisso, an vero in laudo. Et videtur ꝙ in laudo: qꝛ ipsum laudū est transactio: vt no. in aut. vt diffe. iudi. §. j. ergo etc. vt no. j. si aduer. transa. l. j. Cōtrariū dico, qd requiritur tempore compromissi: qꝛ decretum respicit actū administratoris, non actū tertii. Item qꝛ laudum fundatur ex compromisso: et ideo fundamentum debet esse recte positum. ar. j. qui dari tu. pos. l. in vniuersis. Non ob ꝙ laudū sit quasi quedam transactio: qꝛ istud est verū, non tamen per se, sed iunctum cum cōpromisso. et sic non ob

11 ¶ † Septimo quero. fuit facta iiuria monacho. et sic acquisita est actio monasterio, vtrum abbas cum capitulo possit remittere. Et videtur ꝙ nō arg. huius legis. et quia ista actio dicitur ecclesiastica. vt in. c. j. de testi. cog. sed contrarium[c] est verum per legem allegatam. in gl. ff. de iniur. l. sed si vni⁹. §. j. et. ff. de infa. l. furti. §. peñ. nec videtur ledi, cum sanctitas ignoscendi gloriam derelinquat, vt. s. de epi. et cle. l. si quis in hoc genus. et qꝛ qd fit per abbatē et capitulum, videtur per dominum fieri, vt no. s. de sac. san. eccl. l. iubemus nullam. et aut. hoc ius porrectum. Nec dicitur hoc pactum ambitiosum, vbi habetur respectu ad magis q̄ ad liberatum, et ista est veritas. ¶ In tex. ambitiose. dico illud pactum ambitiosum. vbi habetur respectus ad liberatum, non ad pupillū, vel dominum. Ja. bu. Bal.

1 ☞ Transactio facta metu. nullius est momenti.
2 Verbum generaliter prolatum, debet intelligi cum debita qualificatiōe.
3 Factum aliquid metu cruciatus, vel tormētorum, quādo fit, relinquitur arbitrio iudicis.
4 Probare quasdam verisimilitudines multum distantes nō sufficit, vbi requiritur certa et clara probatio.
5 Dominus non tenetur seruare promissa seruo, nec abbas monacho.
6 Timor grauis damni, est iustus metus, non tantum metus mortis.

¶ Lex decima tertia.

Interpositas. Transactionem vitiant metus et dominiū, seu seruitus, vbi inter dominum et seruum interuenit transactio Jac. bu. vel sic. Transactio facta iusto metu rata non habetur. et inter dominum seruum non vz transactio. h. d. Bar. Duas habet partes principales. prima tractat an valeat transactio facta metu. secunda an valeat inter dominū et seruū. secunda ibi, sz quoniam. Prima subdiuitur in tres partes: qꝛ primo ponit. vnū dictū. Secundo illud declarat in theorica. Tertio illud declarat in practica. Secunda ibi, nec tamē. Tertia ibi, ad

1 vim tamen, Bar. ¶ † Not. ꝙ transactio facta metu, nō habet rata. Not qd iustus metus dicitur mortis, vel cruciatus corporis. ¶ Item not. ꝙ non presumitur metus ex eo ꝙ quis ledat, vel ꝙ remittat id qd non est verisimile remitti. ¶ No. ꝙ non vz pactū inter dñm et seruū. hec sunt no

2 tabilia Bar. ¶ † Tu vero no. in principio iuncto tex. cū gl. in primo et secundo rñso, ꝙ verbū generaliter dictū debet intelligi cum debita qualificatione. et ita dicit gl. que incipit, lz dicat. ¶ Item no. ꝙ non sufficit allegare, vel probare generaliter, vbi requiritur specifica probatio. Vñ nō sufficit probari metū in genere. sz dz species pbari, et qualitas metus. s. ꝙ imminebat ex eo salutis periculum, vel corporis cruciatus. et est ar. ꝙ ad

d rescindendum[d] contractum tanq̄ vsurarium nō sufficit probare ꝙ con

3 trahens erat vsurarius, nisi probet specifice de illo cōtractu. ¶ † Ulterius no. ꝙ quando aliquid dicatur factum metu cruciatus, vel tormentorum, ꝙ hoc relinquitur arbitrio iudicis cōiecturandum ex circumstantiis proba. ita dicit gl. que incipit, qd iudicis. qd est multum not. qꝛ sepe allegatur ꝙ confessio nō vz: qꝛ facta metu tormentorum. si enim nō pōt clare probari. recurritur ad cōiecturas, ex quibus iudex hz arbitrari, qd est no. dignū, vide Bar. in. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. de ope. no. nū. ff. ¶ Et per hanc. l. dicebāt. Car. vltramōta. nō valere electionē factā per eos de papa Urbano sexto: qꝛ dicebāt se per metū mortis, vel corporis cruciatū eum elegisse, dicentes populū romanū furentē eos cōpulisse, sed dic ꝙ maior constantia requiritur in prelatis et aliis clericis et audaciores debent esse q̄ laici, cum defendantur lege dei, que dicit, nolite tangere christos meos, id est sacerdotes. Item no. in authē. de non alie. §. j.

4 ¶ † Ulterius no. in ver. ad vim tamen. ꝙ non sufficit probare quasdam verisimilitudines multum distantes, vbi requiritur certa et clara probatio. Et ꝙ probatio vno separatorum, non probatur reliquum. et ꝙ vbi nihil efficaciter probatur contra contractum, statur contractui. Et qd ad rescindendū cōtractū non sufficiūt cōtrarie hominis cōiecture. et est iste ver. menti tenēdus. ¶ Ulterius no. in versi. sed qm. illa verba allia rō pactum reformat. Itē ꝙ sufficit rationem vnā probari, et vnā ex perēptoriis exceptionibus. Item ꝙ possunt opponi simul plures exceptiones in factū, et in personā. Nā hic ista mulier que ex causa transactiōis promiserat, aduersario opponebat exceptiones metus, et seruitutis, et sufficit ei pro

5 bare alterā exceptionem. ¶ † Ultimo, ꝙ dominus non tenetur seruo ad obseruantiam promissorū, nec abbas monacho: qꝛ inter eos nulla cadit obligatio. ista etiam lex docet formare articulos; qꝛ articuli debent esse concludentes, sicut dz esse concludens probatio: et patet hoc aperte extra proba. c. in presentia. ¶ Op. dicit hic ꝙ transactio facta per metū rescinditur, qd intelligitur ope exceptionis, et etiam ope actionis qd met. cau. qꝛ qñcunq̄ cōtractus subiacet rescissioni, potest implorari rescisio excipiendo et agendo, vt. ff. qd met. cau. l. metum. §. sed licet. Modo contra istud opp. ꝙ non per actionem vel exceptionē qd met. cau. nec ex edicto pretoris, sz iudicis officio rescindat, vt. l. fi. §. i. ff. qd met. cau. que in duobus contrariatur. Primo in genere remedii. secūdo in mō probādi: qꝛ nō requiritur ꝙ probet periculū mortis, vel cruciatus corporis. Sol. timore istius contrarii, no. dicit gl. qd si bene intelligat, ꝙ qñq̄ qs vult rescindere factū metu ex edicto pretoris qd me. cau. et tunc requiritur ille metus de quo hic loquitur. et. l. metū. ff. quod me. cau. Quandoq̄ quis vult rescindere ex sententia edicti: et tunc sufficit si est in persona filii, vel coniuncti, lz nō in persona sua, vt. ff. quod met. cau. l. isti quidem. in fi. nā nemo suam carnem derelinquit. ff. de in ius voc. l. ij. et ibi not. Quandoq̄ quis vult rescindere per officium iudicis: et tunc sufficit metus verecundie, licet non contineat metum mortis, vel corporis cruciatus. Exemplum.

plum, quidã denudauit quandã mulierẽ: z dicit aut remittã te nudã extra domũ: aut pmittas mihi .x. vt .l. fi. §. j. qd met. cau. Quandoq; infert metus alicuius futuri euẽtus a natura: vt medicus qui infirmitatẽ modicã facit magnã z periculosam, z huius causa illicitas pmissiones extorquet: certe rescidetur officio iudicis: vt .l. medicus. de va. z extraord. cog. Qñq; infert metus ratione maioritatis z obedientie, z istud fit dupliciter: nã quedã est maioritas absq; publica potestate: vt maioritas q̃ habet a marito in vxorẽ. z a patrono in libertũ: z tũc rescindit p officiũ iudicis: vt .l. j. §. que onerãde. quarũ re. ac. nõ da. qd no. q2 si vxor facit aliquid pter minas mariti: tũc rescinditur officio iudicis. Quandoq; fit aliquid propter metũ potestatis, vel officialis: z tunc rescinditur per .l. pen. j. quod met. cau. z not. gl. fm Bart. Adde q idqd fit propter nimiã reuerentiã, vt quia filia refutat patri propter nimiã reuerentiã, rescinditur, ac si fieret p metũ: vt no. in d. §. que onerãde. z arg. in .l. pe. ff. de furt.

6 ¶ † Itẽ not. z adde, q vbi non timetur mors, vel quasi: sed timetur graue damnũ in rebus proprijs: q iste sit legitimus metus, ita q officio iudicis reuocatur arg. j. de reuocã. do. l. fi. fm Cy. Item adde q idem ope-
a ratur probabilis suspicio tormentorũ a, q ipsorũ illatio: vt. ff. qd fal. tut. auth. l. nouissime. z ibi p Dy. Ultimo hec lex est ar. dũ equiparat mortez z tormẽta, quod sicut mulier grauida nõ potest occidi: sic nec torqueri potest per potestatẽ. de hoc no. ff. de penis .l. pregnãtis. Et est metus grauis rerum, si aliquis potens, vt tyrannus: vel societas praua, que nominatur la cõpagnia: vt sepe contingit, minatur alicui cõburere sibi domum, nisi faciat sibi instrumentũ, nam rescinditur instrumentũ, si metus imminebat ex qualitate personarũ, sicut rescinderet si esset metus mortis, vel corporis cruciatus. ¶ Item no. q transactio inter personas inhabiles non firmat statum personarũ transigentium, nec eos legitimat, nec est remedium litis finite: vt hic in tex. nisi fieret super ipso statu directe, arg. s. eo. leg. fratris secundum gl. z doc. Bal.

1 ☞ Consensu partium potest recedi a pacto, z reddiri ad veterem controuersiam.
2 Negotiũ decisum per sententiam, non potest resuscitari: secus negotium decisum per transactionem, z nu. 3.
4 Arbitramentum, vel laudum latum contra primum de consensu partiũ, an valeat.
5 Quid si partes post sententiã compromittant in arbitrum.
6 Transactio an tollatur per pactum contrarium ipso iure, veo pe replicationis.
7 Actio prima si est sublata per transactionem ipso iure, postmoduz partes recedunt a transactione, tamen creditor non prospicit sibi de noua actiõe, qualiter ei succuratur.

¶ Lex decimaquarta.

SI diuersa pars. Cõsensu partium põt a pacto recedi, z reddiri ad causam siue ad controuersiã veterẽ. h. d. ¶ † Not. in text. diuersa
1 pars, scilicet agẽs, que acceperat aliquid in transactione. Ibi, refusa pecunia, scz tibi reo, quã dederas nomine trãsactiõis. In tex. ibi, desideras, id est cõsentis: q2 te inuito nõ posset tibi reddi, z a transactiõe recedi. ¶ No. q si reus trãsegit cũ actore aliquo ei data: z actor demum reo cõsentiente denuo agit, z accepta restitui, q pcedit iudiciũ. ¶ Secundo no. q reus potest se reponere in lite sopita per transa. ¶ Tertio z
2 vlt. no. q exceptioni litis finite potest reus renũtiare. ¶ † Opp. z videt q semel deciso negotio nõ possit pactum vlterius valere: vt. j. qñ prouo. nõ est necesse. l. j. Sol. dicit gl. aut negotiũ est decisum sentẽtia, aut trãsactione. Primo casu nõ põt per cõsensum fieri q sentẽtia valeat, si sit cõtraria prime. z ita loquit lex cõtraria. Scdo casu posterius pactũ valet; vt hic. z supra ti. j. l. pacta nouissima. Sed que est ratio differentie inter sententiã z transactionẽ: Respondeo: q2 in sentẽtia nõ attenditur cõsensus partiũ, sed vigor iudiciorũ: sed in trãsactione attẽditur 9sensus partium: q2 oritur ex cõsensu, z permanet ex cõsensu. arg. ff. de reg. iu. l. nihil tam naturale. z. ff. de solu. l. stichũ. §. naturalis. Aduertatis: ista glo. est multũ no. nam vt videtis gl. l. prome. qñ pnuo. nõ est necesse. vbi sententia diffinitiua lata cõtra aliã diffinitiuã est ipso iure nulla. Et hec gl. dicit hoc esse verũ, etiã si in secunda partes cõsenserunt expresse. qd est no.
3 dignũ. ¶ † Sed cõtra hoc opp. q2 sentẽtia alias nullla, tũ valet per con-
b sensum partiũ b: vt no. in. l. ij. j. cõia vtriusq; iudi. Sol. ibi nõ valet sentẽtia: licet factũ partium bene valeat, q2 partes processerũt ibi ad facti executionẽ, vnde nõ tenet ibi diuisio, tanquã ex sentẽtia: sed q2 põt fieri per pactũ, sed hic cõsensus de quo loquitur gl. nõ habebat in se facti executionẽ: z ideo nõ põt roborare sententiaz, que ratione cõtrarietatis nulla erat. Sed cõtra hoc op. q2 iuri quesito ex sentẽtia põt renũtiari: vt pz ex eo q legit z no. ff. de exceptio. rei. iudi. l. duob9, ergo põt renũtiare prime sentẽtie, z per 9sequẽs vale. bit si da. nõ obstãte prima. Sol. aliud est renũtiare prime sentẽtie, qd potest fieri: vt. ff. de re iud. l. acta. de bo. li. l. in seruitutẽ. §. si petierit. Aliud est simpliciter cõsentire secunde sentẽtie: nã cũ sentẽtia sit nulla: z ita cõsensus ei accessorius est nullus. Sed tertio op. ad idẽ de eo qd legit z no. in. l. j. in fi. de preto. stip. vbi sentẽtia que nõ põt corrigi vel reformari sola iudicis authoritate: põt tñ corrigi z reformari de partiuz consensu. Sol. ibi loquit in interlocutoria que est minoris roboris q̃ diffinitiua: vt. ff. de re iud. l. qd iussit. z sic
4 nõ obst. ¶ † Iuxta hoc quero, quid in arbitro, z arbitramẽto, nũquid fm laudũ vel arbitramẽtũ latuz 9 primũ de cõsensu partiũ valet. z vr q sic: equiprãdo eũ transactioni: vt hic. In contrarium videt: q2 iam desierat esse arbiter, vel arbitrator: vnde lz habuerit a pncipio potestatẽ semel z pluries laudãdi: tñ sup eo nõ põt laudare nisi semel. facit ad hoc qd no. ff. p socio. l. in pposita. Sol. in arbitramẽto arbitratoris puto scdz laudũ valere, quasi ex nouo cõpromisso. arg. huius. l. Sed in laudo arbitri refert: aut habet vim rei indicate primũ laudũ, z nõ videt tenere secundũ, ar. l. j. qñ prouo, nõ est necess. z q2 nõ seruat morem iudiciorum quẽ debet seruare arbiter: nã scda sententia reperit lata sine instãtia: z sic est nulla. aut nõ habet vim rei iudicate, sed solũ paretur metu pene: tũc prior cõsensus valet; q2 derogat penali cõtractui, nõ sentẽtie arbitri, que nulla est: vt. j. de arbit. l. j. cõiũcta. l. cũ in plures. §. le. dicta. ff. loc. Et adde q ista gl. est vera: q2 sicut tacitus cõsensus nõ appellantis nõ firmat cõtrariã sententiã: ita nec cõsensus expressus. arg. ff. de legi. l. de quibus. §. si cum simi. z hoc sit dictũ de ista particu-
5 la glo. ¶ † Ueniamus ad alias qõnes. Ex predictis apparet q si partes post latã sententiã p iudicem volũt cõpmittere in arbitrũ, nõ possunt, nisi cõpromittant cũ clausula, non obstãte prima sentẽtia: q2 illa clausula habet vim renũtiationis sententie in casu subsecuti laudi. In casu vero in quo nõ laudaret: illa clausula, nihil operatur. ar. ff. de pac. l. tale pactũ. §. qui puocauit. z. s. eo. l. si super possessione. z vide extra de arbi. c. dilectus

6 ¶ † Uenio ad qões alias dicit hic q cã sublata trãsac. ex integro pertractat. Quero ergo vtrũ trãsactio per pactũ contrariũ ipso iure tollat. dicit. gl. q nõ: sed ope replicationis: vt. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. In contrariũ videtur q hic nõ solũ interuenit pactũ contrariũ, sed interuenerit actus retro similis: q2 pecunia fuit refusa, z trãsactio venit ad nõ causaz: ergo videt q ipso iure sit recessum ab ea: vt. j. qñ li. ab emp. dis. l. j. in fi. z hec opi. põt valde bñ substineri. Nõ obst. §. pactus ne peteret. quia ibi nõ interuenit actus facti retro: s3 interuenit solũ nodo cõtrarius sensus. Doc. tamẽ cõiter tenẽt gl. q nõ ipso iure, sed ope replicationis. z ratio potest esse: q2 trãsactio trazit secũ quandã executionẽ elidẽde actionis, in qua proprie non cadit actus retro similis. Remanet ergo ad huc actio vulnerata z elisa, nec iuuatur per replicationẽ: z hoc est subti-
7 le. ¶ † Ulterius querit, quid si per transactionẽ actio prima erat sublata ipso iure, postea partes recedunt a trãsactione: tamẽ creditor non prospicit sibi de noua actione. querit qualiter sibi succurritur. Dicũt quidã q iste actus trãsactionis contrarius in integrũ restituet partẽ ad primaz litem, vnde habet actor vtilem veterem actionẽ: vt eidem operetur restitutio pretoris, z restitutio partis. argum. j. si aduer. trans. l. si. z ita sentit gl. ¶ Non ob. ff. de pact. l. si vnus. §. sed si pactum. quia ibi actio prima non sumebat originẽ ex consensu: z ideo non potest reparari per consensum. Itez nõ ob. j. eo. l. vbi pactũ, q2 ibi nõ interuenit actio retro similis ad rescindẽdã trãsactionẽ hic sic arg. ff. de iur. fis. l. sed reuocata. Jac. bu. dicit q nullo modo subuenitur actori nec per veterez actionem, que nulla est. nec per nouã: q2 nulla noua obligatio intercessit. nõ ob. l. ij. si aduer. trãs. actio. quia ibi loquitur in restitutione pretoris. Partes enim nõ possunt in integ. restituere: vt d. §. sed si pactũ. Potest tamen consuli sibi non veteri actione: vt dictũ est: sed q2 pecuniã soluit sine causa, reperit illam pecuniã secundũ Ja. bu. Nisi reus de facto velit pati veterem actionẽ argu. ff. ad exhi. l. iulianus. §. quesitũ. facit. ff. de solu. l. pupilli debitor. in. §. j. quez hec glo. allegat. vide quod ibi no. Bal.

1 ☞ Interrogatio implicita, z obscura debet declari, z distingui.

l. iiij. q. ad finẽ. vbi dicit q si reperiat i lib. vsuras ab aliquo. qd pter hoc nõ probatur vsurari9. xxiiij. q. ij. c. sane. qd est singul. no. And. Barba.

a ¶ Probabilis suspicio tormẽtoruz. Adde Bart. in. l. mosi. §. j. ff. ad. l. iu. maie. z l. iõ. §. j. ff. qd me. cau. z Ant. cor. singu. suis in ver. met9. vbi omnino. quod facit p criminoso q fuit tortus, vel cui fuit oblata qõ, an dicatur illius metu fecisse. Celsus.

b ☞ Per cõsensum partiũ. Tu vide de veritate huius dicti Bart. in. l. si expressiz. col. ij. versi. sed hec opi. non est vera. ff. de appel. z in. l. j. vbi etiaz per istuz in ver. quero nũquid sentẽtia. j. qui pro cua iurisd. z omnino Alex. in l. j. §. j. col. fi. cũ concor. ibi per eum signatis. ff. de fer. z in alleg. l. si expressim. z de quesito p istum nu. seq. vide dec. vbi. s. z in. c. fi. extra de sen. z rei iudi. Celsus.

2 Rei vendicatio z petitio hereditatis tolluntur per acceptilationem.
3 Stipulari quaiiter quis possit em propriam vel hereditarem sibi debitam.

¶ Lex decima quinta.

VT rel pōsuz. ¶ Transactio facta per aquilianā stipulationē, z acceptilationē perimit omnem actionē ipso iure, secus si nō interueniat aquiliana stipulatio, z acceptilatio: q tūc nō perimit ipso iure, sed ope exceptionis. h. d. z ista inuestigatio est necessaria per. l. vbi pactū. ff. e. z q nō seruatis pmissis si actio est ipso iure peremptā nō pōt iterato moueri, sed si actio nō est ipso iure perempta, pōt proponi efficaciter, vt. ff. tit. l. cuz proponae. z. j. eo. l. siue apō. Jn hac ergo lege q̄rebat an nō seruatis pmissis ad actionē primā erat regressus. Jmperator dixit distinguendū esse, aut trāsactio habuit in se aquilianā stipulationē, z acceptilationē. z tunc nō est regressus ad veterē actionē. aut fuit in meris finibus trāsactōis tūc est regressus ad veterē actionē. hoc intendit Ja. bu. ¶ † Primo no. q obscura z implicita interrogatio debz declarari, z distingui. sic. j. de impu. z aliis subsl. precib⁹. per Ly. z alios. ¶ Scōo no. q interdū trāsactio stat in nudis finib⁹ trāl. tūc actionē ipsonalē mistā, vel realē nō perimit ipso iure: vñ si non obseruant pmissa, potest redi ad veterē actionē. Interdū nō stat in suis finib⁹, sz habet annexā aquilianā stipulationē, z acceptilationē: tunc ipso iure est sublata, z nō est ad eā regressus: sz pmissa nō seruent. Debet ergo agi ad obseruantiā pmissorū, nō veteri actione. Ex hoc no. distinguit illā, q ponit nō seruāti fidē, fides non seruet eidē: q illud est verū, vbi actio prima nō est ipso iure sublata, sec⁹ si fit ipso iure sublata: qō plene dicet. j. eo. l. vbi pactū. ¶ † Ulterius no. q rei vēdicatio z petitio hereditatis tollūtur per acceptilationē. Tu dic q imo primo nouatur per stipulationē postea illa stipulatio tollit per acceptilationē. ¶ † Ultimo no. q qs pōt stipulari rē ppriā, z etiā hereditatē sibi delatā, nō stipulāndo sub forma rē dariq: stipulatio esset nulla: sed stipulādo sub illa forma generali qcq̄ dare facere ve opz: vt. ff. de accepti. l. z vno. §. j. z. ff. de ver. ob. l. scire debemus. §. fin a fure. ¶ Solo. op. duobus modis. vnum respicit acceptilationē, aliud respicit aquilianā stipulationē. Nam acceptilatio non potest perimere reales actiones, sed solū eas que verbis ꝛcta sunt. vt. ff. de acceptil. l. an inutilis. §. acceptū ferri. Sol. illud est verū, nisi interueniat aliqua nā stipulatio, nā tūc ea mediāte omnē actionē primit: sic nō obst. ¶ Ex hoc no. q aliqd pōt fieri mediate, qd nō pōt imediate. ¶ Scōo op. q non pōt qs rem suā stipulari. ff. de ver. obl. l. tirē meā. Dicit gl. q hic nō stipulor rem, sed interesse. Vel dic q non continetur sub illo verbo dare, sed sub illo verbo facere oportet, nam in reali ad factum agitur, z ab illo reus liberatur, facit qō not. inst. de lega. §. nostra. vnde videtur q per talē stipulationē z acceptilationē nō perdatur dominū, vel ius hereditariū, quanquā tollatur actio. de hoc not. j. eo. l. siue apud acta. z quod ibi dicam.

1 Quero vtrū valeat. z vide Bal. in l. rescripta. §. 8 pre. ci. impe. offe. vbi dicit q equitatē naturalē nō pōt tollere imperator z sic si actio inmitit̄ equitati naturali, peccat impetrans rescriptum ℥ z cōcedens. And. Bar.

1 De petitione et exceptione alternatiua. Quero iuxta hoc de incidēti. q. an in alternatiua exceptione debeat excipiens omnes excep. pbare Spe. in tit. de exce. z repli. §. iiō. ver. porro. z de questo huius an sit electo, impedi. alter. vide eundē Spe. in tit. de ob. z fol. §. pe. vers. quid si habilis. Celsus.

1 Statutum si disponit q absente aduocato cause legationis cā debeat cessare nō intelligitur de aduocato qui erit absens ante litē contestatā. z.
2 Reiectum principe, cum clausula nonobstante tranlactione, non valeat.

¶ Lex decima sexta.

QVias vel lites. ¶ Per rescriptus principis legitima trāsactio nō rescinditur. h. d. ¶ Blos. sa querit que differentia est inter cautam, z lites dicit glo. q causa incipit in contestatione, sed lis ante incipit. Liter etiam postea durat. Ad hoc quod nota. in. l. j. j. de prescript. longi temp. z extra de ver. sig. c. forus. ¶ † Extra dicit Ja. bu. q

2 ff. de procu. l. nō solū. §. si statutū. cū ti. ¶ † Quero vtrū valeat rescriptus principis, si est ibi cla. nō obstāte tali trāsactiōe. dicit gl. q sic. Alij dicūt contrariū: q trāsactio hz in se equitatē iuris gē. z ideo nō pōt tolli per scriptū. ar. eorū que no. in. l. vlt. si contra ius vel vti. pub. dic vt ibi no. Bal.

1 ¶ Reus debet esse cōtentus alteruto, nisi pactū factū sit de vtroq.
2 Transactio interdum perimit ipso iure, interdum vero non perimit ipso iure, qualiter hoc fiat.
3 Promisit quidam mihi aliquid facere sub pena, vel dare: an possit peti vtrunq.
4 Exceptio vel petitio alternatiua si fiat, cuius erit electio.
5 Data ob causam transationis, an possint repeti ex penitentia.

¶ Lex decima septima.

CUm proponas. Pōt qs datum est repeti, z exceptio opponi: si in trāsactione appōsita est cla. rata manente pacto. alias exceptio nō opponit. h. d. fm Bar. cōcor. ff. eo. l. qui fidez. Vel sic. Vbi in transactione venit ꝑ actorē, dz reus alterutro esse cōtentus. l. exceptio vel repetitione, nisi fit actū de vtroq. h. d. ¶ Inter. perspicis, dic vt dicet imperator. ¶ † No. q reus dz esse cōtentus, alteruto, nisi pactū interueniat de vtroq. Et hoc apparet q̄ si duo remedia sic se hōr, q vnū in effectu excludit reliquū: sed nō in origine, ista cla. rata manēte pacto ꝛc. inducit cursum in origine, z effectu. z sic apparet q datorū repetitio z exceptio videnī in origine q̄rere. Sed q̄ in effectu repetitio exceptioni contrariatur, vt. ff. eo. l. si diuersa. opz q si reus ranquā inter ℥ia eligat, an eget pere velit de trāsactione: an aūt data ꝛcipere. z reducere trāsactionē ad nō trāsac. q pactū retrosimilit̄ cla. rata manēte. facit q ista nō censet̄ contrarietas: z ideo inducit concursum in effectu. ¶ Sed ℥ op. si data restituunt, trāsactio deuenit ad nō cām: ergo transactio reddit ineffic. z quia nec a principio possit subsistere nullo dato, vel retēto. So. vt. ff. l. si superficie. ¶ † Ulterius op. de. l. vbi pactū. j. e. Rñ. interēū transactio perimit ipso iure: z tūc loquit ibi. Interdū nō primit ipso iure: z tūc loq hic, tō differētie est: q primo casu facta est executio quo ad effectū tollē de actiōis ipso iure, que executio non tollit, nec to. li pōt: ita data reperitur: sed in sēo casu trāsactio nō trahit secū suā executionē. l. annullatio nis actionis prime. Patet ergo q nulli ratis stat cū repetitione, sed nō ceptio, ppie sumpta, p exclusiōe actiōis. Simile dixi in alia materia. §. de fa. san. eccl. l. §. ¶ Ulteri⁹ op. de. l. si qs maior, j. e. Sol. ibi est speciale pp iurimā idē operat iurim. qō cla. rata manēte pacto. qō est not. vt ibi dicā. ¶ † Extra q̄rit hic Per. z dicit q ista qō debuit formari in. l. ſpacto quo pena. ff. tit. j. quidā pmittit mihi aliqā dare vel facere sub pena, querit vtrū possit peti vtrunq? Rñdit distinguendo, aut pena est appōsita loco accessionis, aut loco principalis debiti, aut dubitat. primo casu talis pena succedit loco particularis interesse, z pōt peti vna cum principali. ff. de act. z obl. l. tradecētie. sc̄o casu succedit loco totalis interesse z ideo nō pōt peti vna cū principali, nisi quatenus vnū ex cludereret aliud vt. ff. pio soc. l. si qs a socio. z. ff. de act. emp. i. pdicta. Tertio casu qñ dubitatur, refert: aut pena est ꝑmensurabilis interesse priculari, aut interesse totali. Primo casu videt appōsita loco interesse priculari. Sc̄o casu videtur appōsita loco interesse totius. Ista est sentētia Pet. Non loquatur per hec verba. Ad hoc facit qō no. in. l. j. §. j. ff. de superficie. l. l. j. ff. de reb. du. z. ff. de acqui. pos. l. si qs ante. Ista sunt vera. qñ pena apponitur respectu rei: sed interdū pena apponit plegē respectu delictiq pōt vtrūq peti, vt. ff. de concti. fur. l. si pro fure, fm Pe. hoc verū in actione penali ab origine. secus si fit penalis nō ab origine: sed ratione contumacie superuenientis: vt. ff. qō me. cā. l. si cum exceptione. §. satis enim clementer. ¶ Interdū pena apponit loco cōemptus ab homine: tunc refert: aut ex eadē causa petit z rez z pena: verbi gratia. Ex laudo valido petitur eius obseruatio: z q est causarū, petit pena: z hoc non pōt fieri, si eū clausula rato manēte. Quia implicat ista petitio contrarietatēnam dū petit obseruātia, cōsentit agēs purgationi more: z sic cessat causa pene. vt. ff. de arbit. l. celsus. Sed si nō petit ex eadē causa. i. petitio nō implicat cōdictionem: verbi gratia: pena cōmittitur ex contumacia. Sed antiquus debitū petit ex actione antiqua. in isto casu pōt vtrunq efficaciter peti. vt. ff. de arbi. l. si quis rē. fm Pe. dicit Ly. q̄ hec distinctio ꝑ. est noua distinctio: z male declarat cā. z adde qō. ff. de ver. ob. l. quero me. ſ. duo fratres. in fi. gl. magne. ¶ † Ulterius no. in hac. l. de petitione z exceptione alternatiua b: peto pacto stari, vel restitui data, precedit enim petitio, vel exceptio alternatiua: q: talis est natura contractus celebrati. Sic precedit etiā cōditionalis petitio ꝑpter naturā cōtractus incipiēs a precedēti cōuentione, z finiētis in additione. facit qō no. ff. de ver. obl. ℥. ℥. ité si in facto. sed queri gio. cuius est electio. vt q electio sit aduersarij, nō agētis, nec ꝛcipiētis, qui reputat actor in tua exceptione. vt. l. pleruncq. ſ. fi. ff. de inre do. Determinat gl. q est electio eius pro quo pactū est oppositū: quia in alternatiua remediorum, semper est electio habentis plura remedia: vt. ff. de pactis. l. relcriptum. ℥. ii. pacto. sed in alterna-

tiua

tiua rerū respectu eiusdē remedij est electio p̄missoris: vt̄ l. plerūq; Cū ergo hic cōpetant diuersa remedia. s. excipere, vel repetere, est electio ea habētis, que sunt in eius potestate. istud expressum est. ff. de cōdi. inde. l. eleganter. §. si quis post. vbi est casus fm glo. z Per. ¶† Ultimo op. q̄ nō possit repeti data: q; in cōtractu transactionis nō habet locū pēnitentia. l. quāuis. ſ. eo. Sol. dic q̄ repetitio nō habet locū ex pēnitētia, vt ibi: sed q; non seruatur transactio, habet locum cōdictio ob causam ex alio capite. l. a fide non seruatur: vt dixi. §. eo. l. actione. Bal.

1 ¶† Transigere licitum est, vbi processus siue iudicium tendit ad pēnā sanguinis, z nu. 2. 3.

4 Transactio non fit gratis, sed bene pactū.

5 Pactum z concordia impediunt processum in criminalibus: sicut trāsactio ita quod est impossibile procedi ex eadem instantia.

6 Statutū si p̄mittit concordiā in criminalib⁹, an ex ista cōcordia oriat exceptio nō solum declinatoria, sed etiam peremptoria. z nu. 7. 8. 9.

10 Pactū vel trāsactio nō tenet super iure publico quo ad publicū iudicium, sed quo ad excludendū personā, z eximendū a processu, valet.

11 Transactio facta sup raptu virginū, vel aliarum mulierum, an valeat.

12 Relatio iuri contraria non debet fieri.

13 Maritus potest recōciliari vxori adulteræ: z hoc speciale est in marito.

14 Accusator de adulterio an z quando possit renuntiare accusationi instituta super adulterio.

15 Transigere quare sit licitum in causa sanguinis, z quare excipitur adulterium, z nu. 16.

17 Statutum reduxit penam sanguinis impositam p̄o adulterio ad pēnā pecuniariam: an super ea possit transigi.

18 Transigere quare est licitum in crimine falsi, cum sit crimen publicum.

19 Transigere, vel pacisci, an sit licitum in delictis priuatis.

20 Iudex fauore statuti inquirebat de crimine priuato, liquefacto tamen crimine vel non liquefacto, offensus remittit iniuriam, z facit pacem cū parte offendente, an propter hoc tollatur processus inquisitionis incohate, z nu. 21.

22 Offensus, vel furtum passus, si vadit ad iudicem, z dicat offensionem illam vel furtū factum fuisse de sua voluntate: an per talem confessionē tollatur punitio delicti.

23 Trāsactio z concordia potest fieri de quolibet crimine priuato inter offendentē z offensum, non ratione ciuilis executionis tantū, sed etiam criminalis.

24 Remissio nō pōt fieri per transactionē, vel pactū in p̄iudiciū fiscī: quia in criminalibus nō potest quis pacisci ad impediēdum processum.

25 Inquisitio quatenus incidēter se habet ad interesse partis, eatenus tollitur ipsius inquisitionis effectus.

26 Transactio vel pactū nunquam debet fieri de aliquo crimine criminaliter intentato quantum ad plenā z liberationem a pena fiscali: nec valet confessio offensi, vbi constat de contrario: z sic talis transactio alijs non p̄iudicat. z nu. 27.

28 Reus dans pecuniam accusatori titulo pacti vel transactionis in casu prohibito, quas penas patitur.

29 Et danti pecuniam accusatori non patrocinatur temporis p̄escriptio.

30 Dandans fieri falsum an possit super eo transigere.

¶ Lex decimaoctaua.

Transigere. Decl. diuidit in duas partes: q; p̄mo ponit vnam regulam affirmatiuā cū vna exceptiōe negatiua. ¶ Sc̄o ponit vnā negatiuam cū vna exceptiōe affirmatiua. s. de alia ibi, in alijs. hoc intendit. Permissum est pacisci z trāsigere vbi p̄cessus tēdit ad pēnā sanguinis. Fallit a q̄dā adulterij. hoc primo. Nō est permissus in criminib⁹ publicis trāsigere, q̄n nō tēdit ad pēnā sanguinis. Fallit in crimine falsi. h. d. ¶ Pone casum in criminib⁹ hoc modo. Titius accusauit aliquē de crimine publico capitali. ¶ Querit an super hoc crimine possit trāsigi, vel pacisci: R. imperator q̄ si ex tali crimine immineret pena sanguinis pōt trāsigi z pacisci. Fallit in crimine adulterij. Aut est tale crimen publicū, ex quo nō imminet pena sanguinis. z tūc nō pōt trāsigi. Fallit i crimi-
1 he falsi. h. d. ¶† In lex. ibi. citra. Not. dictionem citra, poni ex ceptiue ¶ Nō. quatuor in hac. l. Primo no. q̄ vbi p̄cessus siue iudiciū crimina-
lē tēdit ad pēnā sanguinis. q̄ est licitū partib⁹ cōcordare, z trāsigere, vel
a pacisci⁹. z hec est regula. ¶ Sc̄o no. q̄ in crimine adulterij nō licet litigātibus cōcordare, nec trāsigere, vel pacisci. ¶ Tertio no. q̄ vbi crimina-
lis p̄cessus nō tēdit ad pēnā sanguinis, nō est p̄missa trāsactio, sed prohibita. z hec regulariter. ¶ Quarto z vltimo no. q̄ in cā falsi siue tēdat ad
2 pēnā sanguinis, vel nō: ex partibus trāsigere z ad cōcordiā peruenire. h. ¶† Et veniamus ad opp. z videt primo q̄ ista lex super suū ꝓximat. Dicit enim trāsigere vel pacisci. Videt enim alterū super suere ꝓxima p̄ximā cōtī. §. quibus. huius cōtrarij timore rūdit gl. ſ. tacite oppositionē. z dicit q̄ ista verba nō sunt superflua: q; pacisci intelligit gratis. Trāsigere intelligit nō gratis. Est ergo vtr̄q; permissum in p̄ima regula. ſ. gratis, z non gratis. Probat ista expositio per. l. ſ. ff. eo. tit. tu dic q̄ sub verbo pacisci, intelligitur gratis, z nō gratis, de re certa: sed super verbo
3 trāsigere, intelligit nō gratis de re dubia, z in certo maleficio, z sic cōcludit, q̄ regula p̄missiua hz locū in maleficio liquido, z nō ligdo. ¶† Secundo opp. tu intelligis regulā permissiuā in criminib⁹ ingerētibus pēnā sanguinis, cōtra: q; tex. loquit de crimine capitali: sed capitale crimē dicitur tribus modis. z sic p̄ eo q̄ nō ingerit pēnā sanguinis: vt. ff. de bo. pos. l. edicto. §. rei aūt capitalis. Sol. dico q̄ hic ponit stricte p̄ capitali q̄ ingerit pēnā sanguinis: z hoc apparet in ver. criminibus. Sed in. l. contraria ponit large. z adde q̄ nō. ff. de iurisd. om. iud. l. imperiū. §. de off. ei⁹ q vi. al. ge. l. suggerēte. z. ff. de off. eius cui mā. est iurisd. l. ſ. z in aut. de collat. §. p̄hibem⁹ col. ix. vbi dic q̄ mēbri mutilatio equiparat vltimo suplicio, z dicit mos quo ad illud mēbrum: z vide hic Jac.
4 but. ¶† Tertio opp. z intro. glo. magnā. z videt q̄ regula p̄missa huius legis sit falsa. lege cauetur q̄ in publicis criminib⁹ nō est permissum dare pecuniam aduersario. z ille qui dat tāq; corruptor habeat p̄cōfesso. z etiā qui recipit punitur: vt. ff. ad turpil. l. ab accusatore. Sol. dicit gl. cōcedo q̄ nō licet recipere: vt in. l. cōtraria, sed hz dare. i. ille qui dat p redimēdo sanguinē suū, nō habet p̄o confesso. z est speciale in cā sanguinis: q; hz reo sanguinē suū redimere: vt. ff. de reb⁹ eorum. l. j. Et sic apparet q̄ q̄q; vnus Jctus est licitus vni Jhentiū. z illicit⁹ alteri. Jaſ. solu. vt fal sa: q; vt extra casum. l. eius qui delatore. ff. de iurisd. z cōtra. l. q̄n. ff. d. infa. in quib⁹ dic q̄ ille q̄ dat pecuniā accusatori. dicit crimē cōfiteri. Sol. dico q̄ ille. ll. distinguūtur p legē istā: nā ille leges posunt intelligi in trāsactione p̄hibita: nō autez in trāsactiōe p̄missa, q̄ est in sola causa sanguinis.
¶ Alitramō. soluūt aliter Jnnoc. d. l. ab accusatore: dicūt enī q̄ aut accusator se inscripsit. z tūc nō est licita nec p̄missa trāsactio, z ita loquitur ibi, aut accusator nō se inscripsit. nec se obligauit ad
a pcessum cause. tūc est p̄missa trāsactio, z pactio. ita loquit hic. Jsta solu. vt falsa: q; inscriptiones semper fiūt in initio litis criminalis. z si nō fant expresse, vident cū tacite fieri vt no. ſ. q̄ accu. nō pos. l. q crimē. z in. l. pe. circa fi. gl. magne. ſ. de accusa. Preterea ista lex indistincte loquit, vñ intelligit in quacūq; parte litis trāsactiones p̄missam esse, z etiā crimine liquidato p̄missum esse pactū q; indistincte lex loquit: sed Bar. dicit q̄ ista lex debet aliter intelligi. dicit enim q̄ aut loquit de transac. quo ad inchoatū p̄cessus impediēdum, tūc valet transactio, z pactio: vt hic adeo q̄ nec transigens pōt p̄sequi, nec iudex ex officio super eadē instantia, nec aliquis alius qui velit eidē instārie adherere, z hoc ex eo: q; trāsactio est terminus instārie. ar. ſ. eo. l. fratris. aut loquimur quo ad alios effectus, puta quo ad effectū pene tora liter distinguendū: tūc nō valet trāsactio: vt. ſ. dicaz. Sed ibi transactio est simpliciter p̄hibita: ibi pōt p̄cedi. ex eadē instārie: ita intelligit secunda regula huius legis, z est casus in. l. ū. ſ. de aboli. fin Bar. ¶ Ego dico q̄ lex nostra in regula affirmatiua dicit transactionē permissam: nō tamē de eius effectu. niſi quatenus includitur ex virtute permissiua. Omnes ergo leges que puniūt trāsigentes non habent locum in regula permissiua: sed leges que disponunt de aliis effectibus, non includuntur sub ista permissione: quia aliud est permittere, aliud est robur transactioni dare. Nā file⁹ ista dat robur, sequeretur quod transactio esset toraliter extincriua pene delicti: vt. ff. de iurisd. l. sed si vnius. §. si ante iudicez. z. ff. ad. sylla. l. diuus. quod non dicit hec lex, nec aliqua alia. aliud est ergo querere de permissione z prohibitione z de istis loquitur lex nostra. aliud est querere de valentia z robore, z de istis non loquitur hic text. simile habemus: quia quedam sunt permissa: tamen nō habent plurimū robur: vt. ff. de
5 ver. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. ¶† Ex intellectu tū Bar. no. q̄ nō solū trāsactio: hz pactū z cōcordia in criminali p̄missa impedit p̄cessus iudiciū: ita q̄ ex eadē instārie impossibile est procedi
6 q̄ rene menti. ¶† Jncidenter hic quero vnūſi per statutum est permissa concordia in criminalibus, nūquid ex ista cōcordia oriat exceptio n

a ¶† Transigere vel pacisci. Tu dic bē esse verū hz Dyn. in. l. diuꝰ. ff. ad syl la. z in. l. ſ. §. vsq; a deo deinde. si delictum sit inomittēdo. z hoc de iure canō. vt p̄ glo. in. c. j. in verbo gratiam. extra de collu. dete. Archi. v. q. j. ca. si primates. z Fel. in. c. fi. col. ū. ver. itez p̄sentiā. z do. Ab. extra de transac. Celins.

solū declinatoria sed etiā perēptoria. Et vř ex. d. Bar. ꝙ oriaꝛ solū declinatoria, nā si oriret pemptoria: eēt reus liberat⁹ a pena. Sȝ hȝ eū nō liberaꝛ a pena, ſȝ ab instātia: ergo oriꝛ exceptio declinatoria iudicū, nō pemptoria pene. In ꝯtrium vř ꝙ statutū pmittēdo ꝯcordiā videꝛ ei dare tacitū robur. ar. in. l. ij. ff. ad sylł. sicut ergo in ciuilibus ex trāsac. oriꝛ duplex exceptio. s. declinatoria, ꝛ pemptoria. ita videꝛ etiā in criminalib⁹. Preterea istud statutū cū sit fauorabile, dȝ large interpretari. Sol. aut statutū pmittit, ꝛ vltra ꝓcedit dicēdo ꝙ non dȝ fieri punitio, vel ꝙ pena certis modis mitigeꝛ: ꝛ tūc statur verbis statuti. vt. ff. de exerci. l. j. §. si is qui nauē. si autē statutum simpliciter permittit cōcordiam, nec vltra procedit: tūc est satis dubiū, nunquid intelligaꝛ secundum ius cōmune, vt excludaꝛ illa instātia, sed non pena an intelligaꝛ addere iuri cōmuni, vt excludatur vtrunqꝫ. ¶ Pro ista scd̄a parte facit. ff. de in fa. l. furti. §. pact⁹. ꝓ prima parte facit intellect⁹ hui⁹. l. cōiuncta. l. si serui vestri. j. de noxa. actio. ſm vnā lecturam. ꝛ extra de cōsue. c. cū dilectus.

7 ¶ † Quarto oppo. ꝛ videꝛ ꝙ etiā in pena sanguinis pactio, vel transactio nihil operaꝛ: nā ex quo crimen publicuȝ est, si vnus paciscit, aliȷ possunt exequi crimē, vt. ff. ad. l. iul. de vi pu. l. q cetu. §. q vacāte. Sol. aut loquimur de trāsacti. respectu trāsigentiū; tūc trāsactio est pmissa, ꝛ pīudicat inter se: vt hic. Aut loquimur respectu tertiorū tūc transactio nihil operatur. ꝛ ita loquitur lex cōtraria.

8 ¶ † Quinto ꝯ istā sol. op. ꝛ videꝛ ꝙ imo transactio vel pactio preiudicet quo ad oēs: vñ ob. videꝛ. ff. de pūari. l. pūaricatiōis. Sol. ibi loquiꝛ in snīa q̄ inter iustos litigatores lata in cā criminali, facit ius quoad oēs: qꝛ de delicto vni⁹ hoīs nō dȝ sepi⁹ q̄ri. l. lȝ. §. fi. ff. nau. cau. stab. Sed hic nō loquimur in snīa, sed in cōtractu, q nō facit ius nisi

9 inter contrahētes, ꝛ sic nō ob. ¶ † Sexto oppo. ad idē, ꝙ in omnib⁹ pīudicet. vñ videꝛ obstare ff. de iureiur. l. eū q. §. in popularibus. Sol. ibi loquiꝛ in iuramento bona fide delato, qō habeꝛ in pro veritate. Et iō cū ex iuramento oriaꝛ prescriptio iuris ꝛ de iure: merito preiudicat oībus. sed hic loquiꝛ in trāsac. vel pactio, q̄ nō habeꝛ ꝓ veritate: ꝛ iō nō generaꝛ pīudiciuȝ aliȷs. Uel dic aliter, ꝙ. §. in popularib⁹. loquiꝛ in actionib⁹ popularib⁹ ciuilib⁹, quorū motor est ꝓcurator in rem suā: vt. ff. de ver. sig. l. si cui. sed hic loquimur in criminalib⁹, in qb⁹ nudi facti ministeriū ptinet ad accusatorē: sed effect⁹ litis ptinet ad fiscū. iō non pt executor iura fiscalia suo facto pderemisi ius exercitij, qō residet sibi. Nō aūt pōt excludere debitū fisci nec ius exercitij, quatenus residet in altero, vt. ff. de pac. l. si vnus, §. in summa. ꝛ sic non ob. Adde qō le. ꝛ not. ff. de questio. l. marit⁹. ꝛ. l. iij. §. ij. ff. de iureiur. in qōne, an in criminali pos-

10 sit deferri iuramētum. ibi videas. ¶ † Septimo op. ꝯ regulā pmissiuā huius legis: nam videꝛ ista regula falsa. nā sup iure publico non tȝ pactū. vel trāsactio priuate psone, vt. ff. de pac. l. iurisgē. §. si paciscar. ſȝ executio istorū criminū ꝯtinet ius publicū, vt. ff. de pub. l. licitatio. §. qō illicite, ergo regula prima hui⁹. l. est falsa. Sol. sup iure publico nō tȝ pactū priuatorū: verū est quo ad publicū pīudiciū, ſȝ quoad excludēdū psonā ꝛ eximendū a ꝓcessu vȝ, vt hic. Ista sol. est falsa sic gñalr posita: nā nec ipse idez excludeꝛ, vt in. l. iij. §. si is. ff. de sepul. vio. ꝛ hic. j. ea. l. vers. in aliȷs. Et iō dic ꝙ lex ꝯria loquiꝛ regulariter: sed illa regula fallit in pena sanguinis in qua pmittitur pactio. ꝛ ista fallētia seu exceptio recipit exceptionē de adulterio. Unde dicūt quidā ꝙ proprie loquēdo prima pars huius legis non ponit regulā; sed exceptionem a dicto. §. si paciscar. Ego dixi. s. ꝙ ponit regulam, nō tñ generalissimā, sed in causis sanguinis. qō dixi ꝓ clariori intellectu legis, sed vtraqꝫ

11 opi. recidit in idē. ¶ † Oppo. octauo dicitur hic ꝙ excipitur adulteriū in quo non est permissum trāsigi, vel pacisci. Contra: qꝛ non solū hoc est in adulterio, sed in raptu: vt. j. in quibus cau. serui pro pmio liber acci. l. pe. So. dicit Jo. ꝙ illa lex pmittit in raptu: ꝛ sic ē pro, nō cōtra: vt patet ibi, dū dicit aut pactione trasmissum. nā innuit ꝙ sit pmissa pactio in raptu, ſm Jo. vel aliter cōcedo, ꝙ ibi excipit adulteriū: tñ tacite ēt similia, vel maiora videtur excepta. Merito videꝛ excipi raptus virginū. ꝛ ꝙ hoc sit verū, est casus in. d. l. pen. nā cū paciscens puniatur: ergo actus est ꝓhibitus non permissus. ¶ Iste passus est multū notabilis. Ponam⁹ ꝙ statuto cauetur qō de quolibet crimine possit fieri ꝯcordia, excepto furto, homicidio, ꝛ falso. Nūquid poterit fieri concor-

a dia de robaria strate[a] qō est maius delictū q̄ furtū: per istā gl. determinatur ꝙ nō: qō est ꝓhibitū in aliqua specie, videꝛ prohibitum in qualibet eius simili, vel maiori. Aduocati tñ contrariū practicāt: qꝛ qō nō reperitur exceptū, remanet sub regula: vt. l. quesitū. §. idē respondit domo. de fun. instru. Nō ob. hec gl. qꝛ interdū nō reperiꝛ exceptū per eandem legē, vel aliā: tūc sto regule. Interdū nō reperiꝛ exceptū per eādem. l. sed reperitur exceptū per aliā legē: tūc nō est dubiū ꝙ vna lex suppleꝛ per alte-

12 rā. ꝛ ita loquiꝛ gl. qō tene menti. ¶ † Nono op. dicit hic ꝙ de adulterio[b]

b nō pōt trāsigi. Cōtra in aut. vt li. matri ꝛ auie. §. pe. Sol dicit gl. ꝙ clausula generalis ibi posita nō refert se ad adulteriū: qꝛ nō dȝ fieri relatio in ꝯria: ꝛ sic nō ob. Uel dic ꝙ ibi non loquiꝛ in adulterio vero: ſȝ in eo qō habebaꝛ ꝓ adulterio. Aliud est ergo loqui de adulterio vero: vt hic. aliō de adulterio psumptiuo, vt ibi ſm Jac. de bel. ibidē. Hec sol. est no. ꝛ facit ad qō. Dictat statutū ꝙ de oībus criminib⁹ possit fieri pax ꝛ concordia, preter q̄ de homicidio. Modo quidā est de homicidio cōdemnatus ex cōtumacia: ꝛ sic ex ficta cōfessione, nō ex vera ꝓbatione. Quero: nūqd tūc poterit fieri pax: ꝛ dico ꝙ sic: qꝛ statutū intelligiꝛ exceptuaꝛe verum homicidiū, nō fictū. nā nō adaptanꝛ statuta ad casus fictos, sed ad verā existentiā terminorū. ꝛ pro hoc specialiter induco. so. d. Ja. de bel. ꝛ facit

13 ff. de neg. gest. l. iij. §. hec vba. cū gl. sua. ¶ † Decimo op. ꝛ videꝛ ꝙ sup adulterio sit permissa recōciliatio inter virū ꝛ adulterā: vt in aut. vt nulli iudi. §. adulterā. Sol. speciale ibi in marito fauore matrimonij: vel ibi mulier erat per ictū fustiū cōpetenter punita, ꝛ in monasterium detrusa. Unde ibi recōciliatio nō est cōtra publicā vtilitatē: qꝛ pena erat inflicta: hic aūt infligēda. ꝛ sic nō ob. ꝛ facit. ff. de manumis. l. si qs dicat. Tunc cōiūge vtrāqꝫ sol. ꝛ est speciale viri fauore, ne careat toro, cum ad aliud nō sit sibi licitus accessus. Ista sol. est no. ad aliud. s. ꝙ iudex nō dȝ se intromittere ad cōcordiā partiū in criminalibus anteq̄ puniat, ſȝ postq̄ punit, poterit studere de cōcordia ipsarū. ꝛ ita tenēt quidā in. l. equissimū. de

14 vsufr. ꝓ Jac. bu. ¶ † Undecimo op. ꝛ vř ꝙ in adulterio sit licitū renunciare, ꝛ pacisci: vñ vř ob. ff. de adult. l. si maritus. §. si negauerint. vbi dr ꝙ ille qui negauit se accusaturū de adulterio repelliꝛ. So. ibi renūtiauit. ſȝ pacisciꝛ. hec so. nō est vera, vt. s. ti. j. l. postq̄ liti. qꝛ nō pōt p⁹ renunciatio ꝯ pactū. vt o. s. ti. j. l. j. ſȝ gl. moneꝛ: qꝛ ille q renūtiauit, vř cōfiteri se nō hr̄e ius: ꝛ iō nō pōt ꝯ ꝯfessionē suā venire. ar. j. de fide instr. l. iij. Istō dictū est mēti tenēdū, ꝙ lȝ accusator nō possit renuntiare: tñ si confiteꝛ se ius nō hr̄e, vel ꝯfiteꝛ reū innocentē istud pīudicat sibi soli, ꝛ non aliȷs. qō tene mēti. Sed verior sol. est, ꝙ in. §. si negauerint. nō erat accusatio instituta, ſȝ instituēda. si igiꝛ anteq̄ astringat, vel inscribat se accusator, ad ꝓcessum renūciat, excludiꝛ. vt ibi. sed vbi postquā astrinxit se renūtia. tunc dr res nō est integra, ꝛ est quesitū ius fisco, nō tenet renuntiatio. ꝛ ita loquiꝛ hic, ꝛ. j. de aboli. l. ij. ¶ Uel aliter dico, ꝙ trāsactio vř renūtiatio nō est pmissa: tñ iste renūcians vel paciscēs ex hoc reddit se in ꝓcessu suspectū: ꝛ ideo iudex qui suspicaꝛ de collusione nō debet eum admittere vlterius. Ipse tñ iudex poterit ex eadē instantia ꝓcedere, supplēdo etiā de facto ꝓpter presumptā collusionem accusatoris: vt. d. l. ij. de aboli. ¶ Hoc est multū no. ꝙ si per statutū est ꝓhibita cōcordia in quibusdā casibus: tñ si fiat ꝯcordia, iudex ex officio suo pōt repellere accusatorē ꝓpter suspectā collusionē: nec teneꝛ recipere testes, quos offeret accusator. ſȝ ipse idē iudex hȝ inquirere veritatē per quoscūqꝫ testes, per quos sibi videbitur: vñ accusator pōt iuuari per testes ex officio ꝓductos: qꝛ casus est no. in. d. l. ij. qō tene mēti. Et est expedita magna gl. ꝛ prima pars legis quantū ad

15 oppositiones. ¶ † Modo veniamus ad. q. ꝛ quero quare in causis sanguinis magis lȝ trāsigere, q̄ in aliȷs. Rñ. in reo. rō est in prōptu: qꝛ natura dictat vnicuiqꝫ sanguinē suū redimere, siue tueri. Idē in actore ꝓpter penā talionis: vt. j. de accu. l. fi. Ex ista rōne apparet ꝙ ista nō solū loquiꝛ in pena mortis, sed etiā in pena mutilationis mēbri, ꝛ etiā forte in pena ictus fustiū, nā ꝛ ibi sanguis fundiꝛ, nisi obstaret verbū capitale, qō est in tex. nā ictus fustiū nō est pena capitalis. Mēbri vero mutilatio bene est pena capitalis: vt no. in. l. imperiū. ff. de iuris. om iu. ꝛ hic ꝓ Ja. bu. ꝛ Cy.

16 ꝛ alios. ¶ † Scd̄o q̄ro, q̄re excipiꝛ adulteriū. Rñ. fauor castitatis hoc facit, ꝛ fauor matrimonij, vt. ff. de mino. l. auxiliū. in fi. nā non solū delinquēs est puniēdus, sed accusator dissimulās: qꝛ interpretaꝛ cōmittere le-

17 nociniū, vñ pactū vř hr̄e in se admixtū delictū: vt. d. §. cū ſȝ si. ¶ † Iuxta istā primā partē huius legis q̄ro de vna not. q. pone ꝙ pena sanguinis per statutū reducta est ad penā pecuniariā. Queriꝛ nūqd poterit trāsigi. ꝛ videꝛ ꝙ sic, attēta primordiali natura. In contrariū videꝛ, ꝙ nō attēta accidētali causa. Breuiter ista est veritas, ꝙ attēditur pena statuti, ꝛ nō pena iuris cōmunis: qꝛ iudiciorum qualitas indicatur a pene qualitate: vt. ff. de publ. iud. l. ij. Nam ex quo a iure cōmuni recessit in genere pene, receditur ab omnibus que veniūt in consequentiā generis pene, vt. j. de lati. lib. tollen. l. j. in princi. ꝛ ita tenet Cyn. sed pone ꝙ vna pena, scilicet pecuniaria

a ☞ De robaria strate. Adde omnino ad huius dicti et questionis enodationem Ant. corse. singu. suis in versi. statutum, incipiē. no. vnum dictum. Celsus.

b ☞ De adulterio. Adde Pau. de castro consil. xij. inci. notandum ꝙ adulterium. Celsus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

pecuniaria est in dispositiõe, z pena corporalis in cõditione, nūquid est li
cita trāsactio? Videt ꝙ non. si principale inspicias, vt hic, in ver. in aliis.
In cõtrarium videt ꝙ sic: qz dz inspici qd euenire põt. ꝑ prima parte facit. l.
j. de in lit. iur. Cū scda pars est verior: qz hic tractat de pena sanguinis,
cū in eodē iudicio includat. ergo licita est trāsactio per permissiuā regu-
la huius legis. ¶ Veniā ad versi. in aliis. z qro, q est ratio regule nega-
tiue. Rñ. qz ius publicū qd versat in lite, nõ pēdet ex pactis priuatorum.
18 ¶ † Sed qro, que est rõ quare speciale est in crimine falsi? Breuiter di-
cit gl. qz illud crimē nascit ex re familiari: z ex eo ꝙ aliqs ledit circa ali-
quod interesse, vnde hz originē a re priuata. Ista ratio nõ est vera, maxi
me in teste: vt. ff. ad. l. cor. de fic. l. j. §. j. Et ideo alij dicūt ꝙ rõ ē: qz honor
vite ꝯparat: z infamia grauissima morti: z ideo dicūt vtrobiqz idē ꝑmis-
sum, sed in ictu fustiū: qz ibi grauissima imminet infamia: idē ꝙ in falso
esset dicendū. Est z alia ratio: qz in crimine falsi acerrima fit indagatio,
etiā ꝑ adhibitionē tormētorū: vt. j. de falsis. l. vbi. inq indagatione qñqz
immineret periculū vite, z destructo ꝑsone: vnde lz terminus litis non fit
in pena personali: tñ in medio litis ꝑpter asperitatē tormentorū habet
in ratiõe sui quandā similitudinē cum pena sanguinis: z ideo ꝑmissa est
19 trāsactio. ¶ † Nunc veniendū est ad qõnes magis efficaces. dicit hic, in
aliis aūt publicis zc. Quero, qd in priuatis criminibus: Joā. dixit ꝙ in
eis poterat trāsigi z pacisci. Satis est em ꝙ in his nõ inuenit ꝓhibitum:
vt. ff. qui. ex cau. ma. l. necnõ. §. quid eis. Nec ob. ff. de arbi. l. nõ distingue
mus. §. iul. qz aliud in ꝯpromisso: cū arbiter nõ possit imponere penā: id
nõ vz. aliud in pacto sine remissione, q valet. ar. inst. de iniu. §. fi. Itē nõ
ob. ff. ꝺ infa. l. qm̄. vbi transigēs habet ꝓ cõfesso: qz illud est verū quoad
infamiā: sed nõ quoad cõdemnationē fiendā per iudicē de delicto. Ista
est opi. Jo. sed gl. dicit ꝙ aut agebat de crimine ciuiliter, aut criminali-
ter. Primo casu vz remissio. Scdo casu nõ, z hoc per regulā. l. iurisgē. §.
si paciscar. ff. de pac. ꝑ hoc. ff. de publicanis. l. licitatio. §. ꝙ illicite. Ja.
20 but. disputauit hāc materiā: sed in casu fortiori. ¶ † Ponamus ꝙ iu-
dex fauore statuti inquirebat de crimine priuato: tñ crimine liq facto,
vel nõ liquefacto, offensus remittit iniuriā, z deuenit ad pacem z cõcor-
diam cū parte offendēte. Modo querit an per hoc tollat ꝓcessus inqui
sitiõis inchoate, vel etiā nõ ꝓbate. Nā si opi. Jo. est vera, tollit proces-
sus. z hoc est a cõtrario sensu huius litere, que ꝓhibet pactū solūmodo
in publicis iudiciis: ergo a ꝯtrario ꝑmittit in priuatis: nā vt ait Jac. bu.
in criminibus publicis nõ tm̄ fit iniuria vni priuate persone, sed etiā in
vniuerso: vt. s. de here. l. Manicheos. Atrocitas em̄ criminis vr vniuer
sis inferre iniuriā: merito ibi criminis exequutio est cuilibet permissa. nā
lex q defert cuilibet accusationi ad hūc finē tendit vt exequat. Remissio
autē nõ est permissa: qz sequeret ꝙ id qd lex permittit ad vnum finē, ope
raretur totū oppositū: qd est impossibile. ar. s. eo. l. trāsactionis placitū.
sed in priuatis delictis non est nisi vna iniuria illata offenso, z ei solū est
quesitū ius: sed reipublice nõ est facta aliqua iniuria: z ideo lz iudici det
ex vigore statuti potestas inquirēdi, z prosecutio vindicte priuate: nõ tñ
per hoc ius est fundatū in re publica: sed solū in offenso quo ad ciuilem z
criminalē accusationē, z quo ad inquisitionē. Absurdū enim est ꝙ rema
neat inquisitio sublata facti causa arg. j. de lati. liber. tol. l. j. in prin. Con
cludit ergo Jac. ꝙ iste ꝓcessus inquisitionis etiā liquidate tollit tali pa
ctione. Nõ ob. j. de aboli. l. ij. qz loquit de publicis criminibus, fm eum.
21 Ista sunt verba sua hic in lec. q verba declarat hic Bar. ¶ † Dicit em̄
ipse ꝙ inquisitio nõ est modus ꝓsequēdi in iudicio ꝙ inquirenti debea-
tur, sed est quidā modus deducendi in iudiciū ius cõpetens alij: nam iu
dex representat locū accusatoris, z illā accusationē que cõpetebat accu-
satori, in iudiciū deducit. arg. j. de euic. l. si ob causam. ff. de re iud. l. a di-
uo pio. §. post addictū. z. j. de iudi. l. ꝑperandū. §. sin autē. vbi partis ab-
sentia replet siue suppletur ꝓsentia dei. l. iudicis. vnde sicut si ipse accu-
sator ꝓduceret suam accusationē in iudicio, ipse posset remittere: ita z cū
22 iudex inquirit. ¶ † Et ꝓ hoc inferebat Jaco. but. ad cõfessionē ad qõnē,
vez ꝙ si offensus, vel furtū, vel damnū passus vadit corā iudice z dicit.
dñe istud fuit factū de mea volūtate, z ita cõfiteor: ꝙ per huiusmodi cõ
a fessionē tollit punitio delicti[a], fm Jac. but. Ad idē facit: qz volūtas dñi
a principio interueniēs facit cessare delictū: vt. ff. de fur. l. inter oēs. ergo
z ex post facto emergēs dz delictū resoluere. arg. ff. de fideiuss. l. vranius.
§. j. Sed Bar. reprehendit opi. Jac. but. z dicit ꝙ quantū ad criminalē
penā ista pactio vel cõcordia nõ facit inquisitionē cessare: nec inducit im
munitatē delicti. Dicit enim ꝙ pactū nõ valet, nec trāsactio ex parte rei
nec ex parte actoris. Ex parte rei nõ valet, ꝑpter regulā que est ꝙ in cau
sis fiscalibus qui aduersariū suū corrūpit data pecunia, habet pro cõui-
cto: vt. l. eius qui delatorē. ff. de iure fisci. Ista prima ratio Barto. respi
cit transactionē, sed non gratuitā pactionē. Scda ratio est ꝑ aliam regu-
lam: qz causa criminalis est illā per quā pena applicatur fisco: vt no. in. l.
agraria. de termino amo. lz in preiudiciū fisci. nõ licet priuato pacisci: vt
d. l. iurisgen. §. si paciscar. Preterea. istud pactū est cõtra publicā vtilita
tem: ergo nõ valet, per aliā regulā, que est in. d. l. iurisgen. §. z generaliter.
Preterea ꝙ ex pte actoris nõ lz in priuatis delictis desistere, vel paci-
sci, est tex. in. l. si qs repetere. §. j. ff. ad turp. vbi dicit ꝙ desistēs punit ex-
tra ordinē. Ista est opi. do. Bar. z videt ꝑ hoc glo. ord. in. l. ij. ff. ad syla.
que loquit tam in remissione q̄ in cõfessione offensi, ꝙ in delictis que fa-
ciendo cõmittūtur, nõ valet talis remissio vel confessio in preiudiciū fi-
sci. secus si delinquat in omittēdo: qz tūc vtrūqz
23 valet: vt ibi no. ¶ † Et ex istis opin. pone duas
cõclusiones cõtradictorias, z vnā cõcordantem.
Prima ꝯclusio est fm Jac. but. cū omne delictū
in dubio sit priuatū crimen, nisi lege caueat ꝙ sit
publicū: vt. ff. de preuaricato. l. iij. in fi. ꝙ de quoli
bet tali crimine poterit fieri cõcordia inter offen-
dentem z offensum, non solū respectu ciuilis exe-
cutionis, sed criminalis punitionis. De furto er
go ꝺ iniuria põt fieri cõcordia z remissio fm eū.
24 arg. ff. mā. l. si quis dicat. ¶ † Scda cõclusio est
huic cõtradictoria, fm Bar. ꝙ in preiudiciū fisci
non põt fieri remissio per transactionē, vel pactū
qz in criminalibus nõ potest quis pacisci ad im-
pediendū ꝓcessum: vt. l. ij. de abolitioni. licet pos
sit pacisci ad impediendū seipsum: vt non audiat
si paciscitur antequā ad iudiciū deueniatur: vt. l.
qui cetu. §. fi. ad. l. iul. de vi pu. z in. d. §. si negaue
rint. fm vnū intellectū. Et si tu dicis si. impedit
seipsum, z est priuatū delictū, cum nullus alius
possit accusare: vt no. in. l. vlti. ff. de pu. delic. er-
go in effectu remanet delictū impunitū. Rñdet
Bar. ꝙ hoc non est verū: qz licet ipse repellatur,
admittūtur alij de sua agnatione ad accusandū:
vt. . qui accu. nõ pos. l. negāda. cū ipsa agnatio
videatur offendi: vt. l. lege cornelia. in princ. ff. de
25 iniur. fm Bar. ¶ † Tertia ꝯclusio est cõis z ve-
ra: quod quatenus inquisitio incidenter ipse habet
ad interesse partis: vt no. Jn. extra de accus. c. cū
oporteat. hactenus absqz dubio tollitur ipso iure
inquisitiõis. effectus: vt. ff. de pac. l. si tibi. §. que
dā. z. l. si vnus. §. pactus. ver. sed si pactū. In hac
materia credo Bar. verū dicere: nam non est ve-
ra ratio Jac. bu. ꝙ in priuatis delictis ius accu-
satiõis resideat in solo offenso quantū ad princi-
pium z effectū. Licet enim principiū z intētatio
fundet in offenso, vel alio qui representet: tñ com
modum z exitus cõtrouersie pertinet ad fiscum.
z magis dz inspici persona ad quā pertinet com-
modū, q̄ ꝑsona ad quā pertinet principiū. ar. de
dona. inter vi. z vxo. l. mulier. §. sulpitius. ff. ad. l.
26 fal. l. cū dotē. z. ff. man. l. idēqz. §. si tibi. ¶ † Et
ideo pono talē regulā negatiuā, ꝙ nunq̄ de ali
quo crimine criminaliter intētato quātū ad ple
nam liberationē a pena fiscali dz fieri transactio.
vel pactū: nec ēt valet ꝯfessio offēsi, vbi cõstat de
ꝯtrio ar. s. de iur. z fac. igno. l. cū falsa. in rõne sui.
in dubio presumeret per ꝯfessionē eius qui dicit
offensus, scz qñ ꝯsitet dolū aduersarij abesse. arg.
l. l. ij. ad sylla. nisi facti qualitas manifeste in op
positū declararet. ar. eorū que leg. z no. i. l. j. j. ad
l. cor. de fica. facit ad hoc in ratiõe sui. ff. de edil.
edic. l. quero. §. fi. ff. de ꝓba. l. cū ꝓbatio. ar. ff. de
re mil. l. nõ omnes. §. a barbaris. z. j. de naufra. l.
27 quoties. lib. xj. ¶ † Ex predictis apparet soluta
qõ. gl. nūquid talis trāsactio vel pactio aliis pre
iudicet: qz veritas est ꝙ nõ preiudicat alicui, nec
vi pactionis, nec vi preuētionis: qz nõ dicit preue
nisse qui distitit. tex. est in. d. §. si negauerit. secun
28 dum vnū intellectū. ¶ † Demū not. ꝙ reus qui
dat pecuniā accusatori sub titulo pacti, vel trans
actionis in casu ꝓhibito, patitur istas penas: qz
primo habetur pro cõfesso seu conuicto: vt. ff. de
preuarica. l. in omnibus. Quod intelligit per sen
tentiam iudicis, nõ ipso iure: maxime in crimina
li causa, in qua semper desideratur sententia. tex.
est no. ff. de iure fis. l. eius qui delatorē. Itē habe-
tur pro confesso: vt. ff. de infa. l. qm̄. z sic ex coniū
ctione triū legū cõclude ꝙ habetur pro confesso
z ꝯuicto. z facit ad statuta, que dicūt ꝙ bānitus
habet pro cõfesso z cõuicto: nam videt hoc intel
ligi per sentētiā: vt. d. l. eius qui delatorē. Ecõtra
ꝙ intelligat ipso facto, ꝑ. d. l. qm̄. z. j. de interdi.
ma. l. si tutor. ¶ Veritas est ꝙ quantū ad infa
miam habet pro cõfesso ipso facto: sed quantum
ad aliā condemnationē requiritur z desideratur
sentētia: z sic cõcorda has leges que inuicem con
29 trariari videtur. ¶ † Itē danti pecuniā accusa
tori tēporis prescriptio nõ patrocinat: vt. l. j. l. si.
ff. de iure fis. Itē nõ est mirū si nõ vz trāsactio in

a ¶ Tollitur pūnitio delicti. Adde omnino Bar. in. l. inter omnes. §. recte. ver. iuxta hoc Feli. c. j. col. fi. ver. in contrariū adducit. extra ꝺ accusa. vbi tenet opi. barto. que est communior. z quid si in rei veritate dñs bone volebat, sed delinquens ignorabat. vide Spe. in ti. de cõfe. §. iiij. ver. pe. Celsus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

l.nostra.in versi.in alijs.nã ex quo transigens hr̃ pro confesso:merito nõ vz transactio,tanq̃ super certo ꝛ liquido delicto. Jac.bu.hic concludit in
30 materia:tñ oĩa apparent ex predictis. ¶ †Ulti- dz hic in ista.l.ꝙ de falso põt trãsigi,quid de mãdante fieri falsum,an sit idẽ qd̃ in faciẽte falsum? Rñdet Bar.ꝙ sic:qꝛ verba huius legis sunt in rẽ scripta:ꝛ ideo hñt locũ etiã in fieri faciente, et auxiliãte,vt.l.aut qui aliter.§.fi.ff.qd̃ vi aut clã. ꝛ.l.si alius.§.fi.ꝛ.l.hec verba.ff.de adul.fz Bar. ¶ Sed pone, dictat statutũ ꝙ percussori possit fieri cõcordia:nũquid ex hoc statuto poterit fieri cõcordia mãdati,an vero stabim⁹ iuri cõi? Theorica Bar.vult ꝙ stem⁹ iuri cõi:qꝛ lz tractem⁹ de bñficio ꝯcordie,ꝛ nõ de pena:tñ ex quo verba statuti sunt scripta in persona,nõ trahunt ad mãdãtẽ.sile no.ff.de vi ꝛ vi ar.l.cũ fundũ.sz in hoc credo cõtrariũ,vt bñficiũ prorogetur.nã facilius extẽdit bñficiũ q̃ pena:vt.ff.de li.ꝛ posth.l.cũ qdã.ꝛ l.plz.ꝛ ar.l.fi.in p̃n.j.ad.l.iul.viscelliã.ꝛ.ff.de rit. nup.l.nõ solũ.§.senat⁹. ¶ Credo igit ꝙ ex mẽte eiusdẽ statuti ista ꝯcordia q̃ pdest principali,prodest accessorijs. Intellige non ꝙ cõcordia facta principali,extẽdat ad accessorios:qꝛ hoc nõ hz locũ i crialib⁹,sz ꝙ ꝯcordia facta ipsis accessorijs procinet eis.nã i crialib⁹ nõ depẽdet accessoriũ a pncipali quo ad accusationẽ:imo quelibet accusatio stat p se,arg.ff.de adul.l.denũtiasse.§.qrit.ꝛ.ff.de fal.l.athales su⁹.ꝛ iõ mortuo p̃ncipali:ꝛ sic exticta accusatiõe ipsi⁹ accessorij,ꝛ pñt accusari ꝛ puniri,vt.j.si reus vel accus.mor.fuer.l.j.ꝛ ibi per Cy.Bald.

1 ☞ Instrumenta post transactionem reperta, non vitiant ipsam transactionem.
2 Instrumenta vel probationes subtrahẽs aduersario videtur ab eo extorquere transactionem.
3 Trãsactio nõ vitiat ppter instrũ de nouo repta.
4 Dolus dans causam contractui, quando vitiat ipsum contractum ipso iure.ꝛ nu.5.
6 Dolus quare non vitiat ipso iure transactionẽ.
7 Instrumenta si alicui sint subtracta, qua actione agi possit.8.
9 Actio ex futuro an oriat alteri dño.10.ad idem.

¶ Lex decimanona.

Sub Pretextu instrumenti. Hoc dicit: Emergens facultas pbationis nõ vitiat trãsactionẽ,lz dol⁹ dãs cãm transactioni,aut eã ipso iure elidit,si actionẽ ipso iure trãsactio nõ pimit,aut ea per empta ipso iure inducit nouã actionez de
1 dolo.h.d. ¶ † No.ꝙ instrũ post trãsactionẽ repta,ipsaz transactionẽ nõ vitiãt.Et rõ est:qꝛ transactio est finis ꝛ termin⁹ litis:ergo est ẽt termin⁹ pbationis,vñ nulle recipiũtur pbatiões, postq̃ est legitime trãsactũ. ¶ Et ẽ ar.ꝙ arbitramentũ bona fide latũ nõ rectractet p̃textu emergẽtium pbationũ.Tñ in arbitramẽto credo ꝯ:qꝛ subiacet reductiõi ad arbitriũ boni viri,sed trãsactio p ipsas ptes explicita nõ subiact arbitrio reductiuo,vt hic,ꝛ.ff.ad treb.l.lucius.§.fi.sicut nec sñia trãsiuit in rẽ iudi.vt.j.de re iudi.l.sub specie.ꝛ.ff. de edẽ.l.argẽtari⁹.§.cũ aũt.qd̃ dic vt plene no.ff. de iureiu.l.admonẽdi.ꝛ qd̃ no.in.l.j.de sen.aduer fis.la.li.x. ¶ Sz no.ꝙ qñ dolus dat cãm transactioni rescindit auxilio replicatiõis,vel actionis
2 de dolo. ¶ † Tertio not.ꝙ vr̃ p dolũ extorquere trãsactionẽ ille qui subtrahit aduersario pbationẽ:siue subtrahat instrumenta,vt hic:siue testes dolo,vel minis faciendo vt nõ testificent.ar.j.de postul.puidendũ. ¶ Quarto no.ꝙ trãsactio extorta p dolũ inopia pbationũ, ipso iure vz:tñ si primã actionẽ ipso iure nõ pimit:intentat denuo pma actio:ꝛ si excipit de trãsactione, replicat de dolo.Si aũt primã actionẽ pimit ipso iure, vt in delictis,vel interueniẽte aquiliana stipulatiõe,ꝛ acceptilatiõe:tũc est necessaria actio de dolo:qꝛ deficit prima actio ipso iure:ꝛ sic actio de dolo necessaria est in subsidiũ.modo veniamus ad opp.
3 ¶ † Op.contra primũ dictũ,ꝛ vr̃ ꝙ pp instrũ de nouo repta recedat a decisiõe litis.vñ vr̃b.ff.de re iud.l.impatores.i aut.de nõ alie.§.finim⁹.de iure rei pub.l.rẽ publicã. ff.de trãsa.l.de his.ꝛ.l.impatores.ꝛ.l.nõ est ferẽdũ.Sol.in.l.nr̃a ponitur r̃la,in legib⁹ ꝯtrarijs ponunt q̃dã exceptiones.Regula ergo ista fallit in cã publica:vt.ff.de re iud.l.impatores.Itẽ fallit in cã eccl'ie,vt.d.§.finim⁹. Itẽ fallit i cã pupilli,vt.d.l.rẽ publicã.hoc limita:vt no.ꝯ.eo.l.pses.Ita fallit i vltima volũtate,in q̃ nõ tz trãsactio inter ignorãtes fauore vltie volũtatis exequẽde,vt.d.l.de his.Itẽ fallit p̃textu iuramẽti delati ex inopia pbationũ,si pnũtiatũ est ꝯ veritatẽ:nã si xitas liqde appareat post
4 ea p instrũ,retractat sñia:vt.d.l.admonẽdi.ꝛ dic vt ibi. ¶ † Scd̃o op.ad x.si vero.dz hic ꝙ lz dol⁹ det cãm trãsactiõi:tñ trãsactio vz.ꝯ hoc op.dolus dãs cãm trãsactiõi,reddit eã nullã ipso iure,vt.ff.de condi.inde.l.in
5 summa in princ.Sol.ibi loquit in dolo actoris:hic in dolo rei. ¶ † Sed ꝯ istã sol.opp.ꝙ idẽ vtrobiq̃,scz ꝙ semp trãsactio sit aliqua:qd̃ sic pbo. trãsactio est ꝯctus stricti iuris:qd̃ pz ab effectu:nã actio p̃scri.x.q̃ oritur ex trãsactione est stricti iuris:vt insti.de act.§.actionũ.sed lege cauet ꝙ dolus dãs cãm ꝯctui stricti iuris nõ vitiet ꝯctũ ipso iure,vt.ff.de dolo.l. ꝛ elegãter.ergo nunq̃ trãsactio pp dolũ est ipso iure nulla.Sol.speciale in trãsactiõe:vt distinguat inter dolũ actoris ꝛ rei.secus in alijs ꝯctibus stricti iuris,vel dic fm Jac.but.ꝙ duplex est dolus.Quidam est dol⁹ in litigãdo:tũc distinguit inter actorẽ ꝛ reũ:vt.d.l.in summa.ꝛ no.in.l.ij.ꝯ. eo.Quidã est dol⁹ in trãsigẽdo,ꝛ ibi non distinguit inter actorẽ ꝛ reũ:vt hic fm Ja.bu.qd̃ nõ plz:qꝛ dolus in litigando infert dolũ in trãsigendo. Preterea si dolus actoris in trãsigendo,q est immediata cã trãsactiõis nõ redit eã nullã:ergo multominus dol⁹ in litigãdo,q est cã remota trãsactiõis.ois eñi causa immediata dz plus opari,ꝛ nõ min⁹ q̃ mediata,vt l.si mulier.§.j.ff.re.amo.Bar.dr ꝙ aut trãsactio fit sup ꝯctu bonefidei: tũc rõne doli ipso iure nõ tz:aut sup ꝯctu stricti iuris:ꝛ tũc tz,vt no.j.de in inte.rest.mino.l.de tutela.Ista distinctio nõ plz:qꝛ,vt dixi, transactio est ꝯctus stricti iuris.Sz lege cauet ꝙ ꝯctus stricti iuris interposit⁹ sup ꝯctu bõefidei,etiã iteruemẽte dolo,tz ipso iure tex.est.ꝯ.e.l.actione.ꝛ.ff. de ver.ob.l.si qs cũ alr̃.Itẽ est casus.ꝯ.eo.l.vt rñsum.dũ loquitur in petitione hr̃ditatis,q̃ est bone fidei:vt.j.de pet.her.l.fi.dic ergo simplr̃,vt gl. qd̃ spãle est in trãsactiõe,ꝙ dolus actoris dãs ei cãm,reddit eã nullã.Et est rõ:qꝛ dolose agẽs obripit parti ꝛ p̃tori:ꝛ iõ nihil agit.arg.ff.de fal.l.si qs obrepserit.Nõ ob.l.nostra:qꝛ loquit in dolo rei.nã fauorabiliores ꝛc.
6 vt.ff.de act.ꝛ ob.l.arrianus. ¶ † Juxta hoc incidẽter q̃ro q̃re dolus nõ vitiat ipso iure trãsactionẽ.Rñ Hug.qꝛ trãsactio est stricti iuris.ista rñsio est vera.Alij assignãt aliã rõnẽ:qꝛ dicũt ꝙ trãsactio inducit liberationẽ: sz liberatio trahit secũ suã executionẽ,vt.ff.qd̃ me cau.l.metũ.§.lz.ꝛ no. extra de appel.c.p̃terea reqsisti.Ecparãt ergo trãsactionẽ ꝯctui traditione vallato,in q̃ est necessaria actio de dolo,vt dixit Bulga.in.d.l.ꝛ elegãter.Ista.ẽ subtilis rõ:tñ põt subtiliter impugnari:qꝛ.e.l.elegãter.loqtur in vera ꝛ naturali traditiõe,nõ in ciuili traditiõe,vel ficta:qꝛ dico ꝙ ficta traditio nõ hz locũ in ꝯctu nullo ipso iure.Dicere ergo ꝙ trãsactio in ꝯsideratiõe sui esset nulla,sz p quãto trahit secũ suã executionẽ sit aliqua, nõ est possibile:qꝛ actus nullus nunq̃ trahit secũ executionẽ iuris,nec ciuilẽ effectũ:vt.ff.de iniust.test.l.si qs filio.§.qd̃ si qs. Uera ergo rõ stat in hoc:qꝛ trãsactio est stricti iuris.Hoc intellige in vera trãsactione,sed q̃ñ trãsactio arbitramẽti est duplex.Aut sup lite,aut sup ꝯctu bonefidei.si sup lite,est stricti iuris:si aũt sup cõtractu bonefidei est bonefidei.ꝛ improprijssime nõ est trãsactio,sz quedã declaratio.Si vero sup ꝯctu stricti iuris,est stricti iuris,vt.j.de ꝯhẽ.emp.l.fi.ꝛ.ff.p socio.l.vñ si nerue.Sed vltramõ.nõ distingunt inter ꝯctũ bonefidei,ꝛ stricti iuris.Semp enim dicũt valere:qꝛ dolus nõ facit peccare ꝯctũ in substãtia,seu in qualitate fz Pet.ꝛ adducũt hãc rõnẽ:fortius impediri dz trãslatio dñij,q̃ psonalis obligatio:vt.liber.hois.ff.de ꝯhẽ.emp.dolus dans cãm traditioni,non impedit dñiũ ẽt in bonefide ꝯctibus:ergo multominus impedit obligationẽ.Jac.but.tz.ꝯ Pe.nã dũ dr dolus nõ excludit substãtiã ꝯctus:qꝛ nõ tollit ꝯsensum.Rñdeo,ꝙ in bonefidei ꝯctib⁹ excludit qualitatẽ substãtialẽ:q̃ inest a ppria ꝛ speciali natura ꝯctus,ꝛ ideo vitiat.sed in stricti iuris est cõtra qualitatẽ accidentalẽ,ꝛ gñale omniũ ꝯctuũ:nõ aũt est cõtra specificã naturã ꝯctus:ꝛ idẽ non vitiat ipso iure fm Jac.bu.non ob. arg.de dñio:qꝛ cõcedo ꝙ fortius impedit dñium q̃ oblatio:qꝛ est eadẽ, vel maior rõ nõ impediẽdi,sed qñ rõ ordinat ad impediẽdam obligationẽ,ꝛ nõ dñium impediẽdũ,ibi impedit obligatio,sed nõ dñiuz,vt.l.ꝛ elegãter.Rõ:qꝛ nõ pcedũt ab eadẽ cã:nã obligatio nõ põt esse sine vero et efficaci ꝯctu,sed dominiũ põt trãsferri ex cã putatiua:vñ nõ reqrit efficaciã p̃cedẽtis ꝯctus.Fundat eñi solũ in quadã sua immediata cã.s.in consensu trãsferẽdi dñij,ꝛ nõ in robore ꝯctus,vt.ff.de cõd.ob cau.l.iij.§.sub
7 tilius.fz Ja.bu.ꝛ ista est veritas. ¶ † Tertio op.ꝛ vr̃ ꝙ nõ ꝯperat actio de dolo,sz furti:ex quo instrumẽta fuerũt subtracta.Certũ est eñi ꝙ vbi dolus cadit in speciale nomẽ delicti,agitur ex speciali tit.criminis,ꝛ nõ actiõe de dolo:vt in.l.iij.ff.de cri.stel.Sed iste dolus cadit in spãle nomẽ delicti,scz in delictũ furti,vt.ff.de furt.l.qui tabulas.ꝛ in delicto falsi,vt j.de fal.l.eũ.ergo dz agi ex illo crimine,vt.ff.de fal.qui noie.Nõ autẽ dz agi gñali actiõe de dolo.gl.hic posita nõ tãgit istã opp.quo ad membrũ falsi.de quo dic vt no.ff.de dolo.l.si qs affirmauerit.in fi.sz tãgit solũmodo quo ad mẽbrũ furti.Et rñ.ꝙ hic fuit subtractio sine furto.erãt autẽ instrumẽta penes istã mulierẽ,q̃ voluit exhibere: nõ tñ cõtrectauit,vel fuerũt sibi portata p aliquẽ bonafide:vnde nõ fuit cõmissuz furtũ.ꝛ no.
bene

8 bene est am gl. ¶ †Sed vtrum non. dicūt q̄ nō est vis fuerit, vel nō fuerit furtum cōmissum de instrumento: q̄ istę actiones nō veniūt ex eodē fonte nā actio furti fundatur ex subtractione, tanquam ex immediata cā: ista actio de dolo fundatur ex nouo dolo admisso in trāsactione ex tot quenda. sic ortum ex diuersis principijs, z nō ex eodē fundamento. Est alia ratio, quia nō cōperunt ad idēnā actio furti comperit ad penā, sed actio de do-
6 lo cōperit ad interesse. vnde vna tollit per aliā. ¶ †Sed pic quero, vtrum ex furto oriat actio persecutoria rei alteri quā dño, videl q̄ nō: q̄ nō oriat nisi cōdictio furtiua, z ilia nō dat nisi dño: vt. l. j. ff. de cōdi fur. Item est verum semper ex omni delicto oriri ciuilis, seu persecutoria actio: vt not. in l. oti. ff. de prima. delic. z. ff. pro solu. l. nec prętermittendum. Dicterea in forto habemus expressum, j. de fur. l. manifestissimi. §. sed cū in secundā. splene. ff. de condi. fur. l. z ideo concedo hoc. cū ille actiones sunt subsidiarię: ideo non faciunt cessare actiones de dolo: vt no. ff. q̄ō met. cā. l. si cum exceptione. §. eū qui. Vel ideo non cessat de dolo: q̄ nō est ex eodem
10 fonte. z ista est clarior z melior solutio. ¶ †Quarto opp. z videtur q̄ cesset actio de dolo: q̄ cōperit cōdi. ob cau. vt se reponat in obligatione: vt ff. de condi. ob cau. l. si quis accepto. Rūdeo q̄ non cōperit condictio ob cāmq̄ nulla causa deficit, cū reus ex parte sua impleuerit, z ideo necessario est recurrēdū ad actionē de dolo prima actiōe ipso iure extincta. §. si non esset extincta: ipso iure, contrek replicatio doli: vt. ff. de dolo. l. cuiā re.

1 ☞ Instrumentum an sit falsum, si dicat in eo actum tali die, cum sit facturn de nocte.

2 Sententia diffinitiua lata de nocte, an valeat.

¶ Lex vigesima.

Non minorem. Transactio, z quilibet cōtractus potest fieri de nocte, sicut de die. hoc dicit. ¶ †Sed nunquid sic falsum instrumentum cum dicit actū tali die, cum sit de nocte: dic q̄ nō: q̄ dz referri: ad diē naturalem: videlicet. xxiij. horārū, sm Inno. quia ita not. in. c. consuluit. de offi. deleg. in fin. Circa primā partē nihil dico, nisi q̄ te remitto ad not. in. l. §. ff. de iureiur. ¶ Circa secundum, vbi equiparāt factum de die z de nocte op. j. de adul. graccus, vbi magis licet adulterum occidere de nocte, quā de die. Solu. vbi in delictis, hicini contractibus. nam ratio-
1 ne noctis non qualificatur contractur. vnde nihil ad propositum vtrum de die, vel nocte. §. delictū qualificat rōne noctis. nam grauius est delinquere de nocte quā de die: vt. j. ad. l. cor. de fisca. l. si vt allegas. ¶ Scōo op. z vt q̄ etiā in actibus licitis debeat distingui, vtrū de die, vel de nocte: vt in ank. de iudi. §. sedebūt. ibi dicit q̄ diffinitiua lata de nocte. z in. d. §. quid
2 ergo. videtur phibere ꝓpositionē interponi tēpore noctur̄no. ¶ †Sol. dicunt quā q̄ illa nō est phibitio. §. persuasio. Vñ dicūt q̄ dz sententia diffinitiua lata de nocte. §. non debuerit ferri. z eodē mō dz appellatio. §. nō debuerit ille arctare. si tā sit interposita coā iudice. ¶ Alij dicūt sic q̄ diffinitiua nulla de iure z ipso iure nō dz lata de nocte: vt no. Inn. in. d. c. consuluit. z ita tenet hic Bart. sententia essi que ferk de nocte, vt ferri elā. q̄ō est phibitū: vt. j. de fen. z interlo. l. cū iniam. nisi forte hoc ꝓcigisset
3 ex casuali necessitate. z hoc dz hic Ly. ¶ Dz Jac. bu. dicit indistincte q̄ dz sniā diffinitiua lata de nocte: quia dies non est de substantia sententiarū. dz dicta seruari, z q̄ vidit sniaz ferri media nocte. ita dicit hic Jac. bu. in suis lec. de hoc no. Jā. de bel. in additionibus in. l. §. y. z q̄ magistratibus. ff. de orig. iur. in illo verbo vespertinis rēporibus &c. adde q̄ō no. insti. de verb. obl. §. j. in verbo, dz tribui. ¶ Interlocutoria etiā vt q̄
4 de nocte possit ferri. q̄ō dic vt no. ff. de ferijs. l. nocte romano. z vid. q̄ō ibi dicti. Colligitur ex predictis q̄ interdū nox nil operat. vt in 3ctib⁹ interdū aliquid operat, vt in delictis: interdū quo ad quid operatur, quo ad quid non vt ex predictis apparet.

¶ Lex vigesima prima.

Cum ea que. Simulata emptio ex cā transactionis facta fictū emptorē non obligat ad pretium soluendū. h. d. ¶ Ponit duos casus, primo ponit qn̄ transactionis cā quenit dari, verbi gratia. Scholaris qui retinebat fundū ad quē conuenichat modico accepto restituit fundū: tū volunt q̄ aduersarius recipiens fundum reciperet ipsum sub titulo ficto emptionis, ex ista venditione agi non pōt ad pretiū. Dz ergo 3ct⁹, vt trāsactio, nō vt simulata vēditio. ¶ Scōs casus est, qn̄ trāsactionis cā quenit retinen, verbi gra. Scholaris petebat a tritio fundū, q̄ Titi⁹ modico dato illi scholari, ex cā trāsactionis retinuit fundū, tū voluit scholaris q̄ ille retineret sub ficto titulo emptionis, tanq̄ emisset a scholari. certe ex isto simulato 3ctu nō agit. h. d. ¶ Et no. expositionē gl. nā dū dicit scholaris in dādo re⁹. a. scholaris q̄ quenichat dedit siue restituit. §. dū dicit in retinēdo actor. i. q̄ dū scholaris ageret, quenit q̄ aduersan⁹ retineret. Finaliter ꝓcluso huius legis statu solū in hoc, q̄ vbi est vera trāsactio, z simulata emptio ibi fit transactionis, z 3ctus simulatus nihil operatur. h. d. ¶ Ingio. scholaris. hec gl. proponit erat literam, sed non est vis. Baldus.

¶ Lex vigesima secunda.

Imaior. Trāsactio nō rescindit ex prestatiōe. h. d. Jā. bu. ꝓpt intelligi de prestatiōe precedente, facta forte coā vicinis: z nō coā parte. Item pōt intelligi de prestatione subsequēte: z tūc non curo de partis plenitia: q̄ est prestatio prepostera. adde q̄ō no. Dy. ff. de a. q. here. l. vj. §. Celsus. z dicti. §. rit. j. l. pacta nouissima. ¶ Ro. q̄ licet reperiat protestatū b nō tamē presumitur protestatio vera, nisi ꝓbet, q̄ō no. Bal.

1 ☞ Transactio facit querelā z cōdictionem indebiti cessare.

2 Solutū causa transactionis, an possit repeti a vero herede.

¶ Lex vigesima tertia.

Nec enim tio. Exceptio nō suis heres. opposita creditoribus hereditatis, est exceptio intentionis. Item cui denegat defensionem multo magis denegatur actio. h. d. Bec lex. ¶ Quo ad primū dictū vide q̄ō leg. z not. ff. sol. ma. l. si cū dotem. §. transgrediamur. ¶ Quo
1 ad scōm vide q̄ō no. ff. sol. mat. l. mulier. ¶ †Nota hic q̄ transactio facti querelā z exceptionem indebiti cessare. Item no. q̄ō exceptio furti vel intentionis non pōt opponi post litē transactione terminatā, z dz exceptio facti, q̄ opponitur cōtra eum qui agit de facto, z non de iure. sm Bar. ¶ Not. etiā q̄ illi q̄ agit cōtra aliquē tanq̄ cōtra heredē, debet probare q̄ ille sit heres: alias non procedit iuxta
2 tio agentis. ¶ †Querit hic glo. nunq̄d illud q̄ō est solutū nōe transactiōis possit repeti a vero herede? rūdet glo. q̄ non, z bene: q̄ vero heredi non potest ista transactio. z sic ex quo facto heres nō sentit commodum. ex eo non debet incommodus sentire. z adde quod no. §. rit. j. l. si actionem legati. Ex lege nostra potest induci arg. q̄ si bannito denegatur defensio tacite videtur etiam petitio denegari. quod not. Bal.

a ☞ Quadies &c. Quid si eo die sint ferie, quibus litiga re aut iudicia exercere non licet, vide Cynum. j. de Ferijs. Adde decisionem do. Guidonis Pap. cccv. Antonianus.

1 ☞ Solutio partis debiti ex causa transactionis inducit liberationem a toto, secus in cōfessione partis facta a reo.

2 Reus si facti confessionem taxatiuam, non propter hoc phibet actor probare super residuo.

3 Reus si soluit creditori, an sit presumptio q̄ō nil debeat recipere a creditore.

4 Creditor si dicit sibi deberi. x. ex quodaz contractu maioris summe an per hoc videtur confiteri sibi non plus deberi.

¶ Lex vigesima quarta.

Si quidem. ¶ †Solutio partis debiti ex cā transactionis, inducit liberationē a toto. secus in confessione ptis facta a reo. h. d. Bar. cōcor. ff. de leg. ij. l. g solidū. in pn. z vide. ff. si cer. pe. l. quidā est. manserunt. ¶ Not. q̄ transactio in totum liberat, §. partis confessio
2 non liberat: vt dixi in summario. ¶ †Scōo not. q̄ dz reus faciat ꝓfessionē taxatiuā: tū inquātū dz se ꝓfitet: statur cōfessioni, §. ex virtute dictiōis taxatiue non propterea impedit probationē actoris in residuo. casus est hic. z. ff. de lib. leg. l. Aurelius. §. eū. ver. Idē queritur. z ibi per Odof. dz. ff. de ope. libe. l. fi ira stipu. versi. q̄ nō dz. sed ibi impugnatio respicit totā promissionem: z ideo non pōt diuidere cōfessionem, z non acceptando taxationē, q̄ō est no. z facit. ff. depos. l. publica. §. fi. Non ob. q̄ō no. j. de excep. l. fi quidē. vbi dz q̄ cōfessio est qualificata, z est vna oratio, z non plura capitula non pōt agēs dividere confessionē: q: concedo hoc q̄ adiectio dz qualificare confessionem, §. in. l. nisa non dz qualificare: q: respectu partis cōfessate confessio erat simpler. hic ergo cadit diuisio: q: est quoddā totū integrale partium confessatum, partium negatum, z vtrūq; est simpliciter dictū sine qualitate. Sed vbi adiectio dz qualificare: ibi non pōt qualitas a subiecto diuidi. arg. j. de verb. obl. l. j. §. cū adjicitur. ¶ †Querit hic Bar. si reus soluit creditori nunquid est presumptio q̄ nil debeat recipere a creditore. Dicit ipse q̄ text. est q̄ non in. l. si cū dos. in princip. ff. re. amo. Sallir q̄ alie cōiecture concurrunt: vt. ff. de probā. l. procula. ¶ †Secundo querit Bartol. quid in creditore, qui dicit sibi deberi. x. ex quodam contractu maioris sum-

b ☞ Protestatū &c. Item q̄ dicit hic misere errant alex. imp. eius repellit preces, q̄ cū minor trāsegisset, sola de dolo nō ꝓbatione: §. prestatione, voluit a trāsacto recedere: huic Bleg. respōdit nō ꝓtestatio nē. i. publicē testificatonē, ꝓfessionē: §. doli ꝓbationem posse transacta rescindere. Non igit sufficit dicere: Dume dolis decepit: sed deceptionē ꝓbare te oportet. vt in integrum aduersus transactionē restituaris. argu. l. in eadem. ff. ex quib⁹ cauſ. maior. l. j. §. et vlt. ibi causa cognita. ff. de in integ. restit. Antonianus.

v

me, nunquid per hoc dicitur cõfiteri sibi plus nõ deberi. Dicit. Bart. q̃ non. nisi loquatur taxatiue: vt q̃ dicit deberi sibi. x. tantũ, vel q̃ dixit. x. sibi deberi pro reliduo: vt no. ff. de proba. l. rõnes. z probat. ff. de adimẽ. leg. iũ. §. cũ ritio. fm Bart. z inst. de act. §. si minus. z. j. de fideiuss. reos. l. z no. bene predicta ꝛc.

a

¶ Donatarius licet non instituat donatorem heredem non dicit propter hoc ingratus: ideo nõ reuocatur donatio. licet nihil relinquatur donãti in testamento donatarij.

¶ Lex vigesimaquinta.

Si maiores. Transactio nõ rescindit ob defectum cause nec expresse. h. d. Bart. vel fic: Cause impulsiue defect. vt cause que erant in opi. vnus partis trũ, non rescindunt transactionem, vel Ꝛctum. h. d. Jac. bu. vel fic transactio facta cõtẽplatione successionis future non rescinditur, Ꝛz nullatenus succedatur. h. d. vel fic. Ꝛz deficiat spes non defecit transactio, vel alteri contractus. h. d. ¶ Not. q̃ Ꝛz donatarius non instituat donatorẽ heredẽ: nõ propterea dicitur ingratus: ideo non reuocat donatio q̃ nil relinquat donãti in testõ donatarij. h. d. hec. l. quod not. bene.

c ¶ Deberi decem mil. Adde Old. cõsil. cclviij. Paul. de ca. cõsi. ccxvj. alex. consil. cvij. volu. j. Celsus.

¶ Lex vigesimasexta.

Transactione. Status liberorũ ex Ꝛctu matris nõ leditur. h. d. z est. q̃ si aliquis recognoscat se vt vassallum. vel hominem alterius: hoc non nocet filijs. nisi faciant similem recognitionem.

¶ Lex vigesimaseptima.

Sanum mente. Valet transactio hominis egri. sicut sani. dummodo sit sane mentis. h. d. Super ista. l. fundat intentio rabellionis dicentis p̃ dei gratiã sanus mente. licet eger corpore. z licet hoc modo non dicerent: tamen sanitas mẽtis presumitur: vt extra de fuce ab in testa. c. cum dilectus. z no. j. de codicil. l. nec codicillos. z videas. Jn iudicijs dicit. l. questũ. ff. de re iudic. q̃ loquit in Ꝛctis ꝛc.

b ¶ Agitur ex nudo pacto. adde q̃ notaui i apost. ad istum in. l. cũ quis colũ. vij. versi. z nõ in app. in ver. z in forma verborũ numer. xvij. §. de iur. fac. igno. Celsus.

1 ¶ Transactionibus legitime factis standũ est.
2 Transactio, an presumatur ratione actoris, ita vt ex ea agi possit.
3 Agi an possit ex contractu transactionis.
4 Agi an possit ex nudo pacto.
5 Cautio mutiana, an habeat locum in contractibus. 6. z 7. 8.
9 Actor: an per transactionem perdat dominiũ rei quam vendicabat.
10 Reus potest purgare moram: vnde super replicatione actoris offerẽdo purgat eam. Sed vide ad quod tempus. 11.
12 Consequitur quis aliquid causatiue, quod nõ potest consequi precise.
13 Trãsactio facta per fi. an sit Ꝛctus innominat⁹.

¶ Lex vigesimaoctaua.

Sine apud acta. Ista nõ. lex z. h. d. tantum vꝫ transactio sine actis z scriptura. quantuꝫ cũ actis z scriptura. ex nudo pacto trãsactionis nan competit actio: sꝫ non seruatis promissis a reo reditur ad actionẽ premitiuam, cui oportet vel reum subiacere, vel transactionẽ implere. h. d. z hec est subtilis lex. Casus vendicabas fundum a titio, cõuenit ex cã transactionis, vt certam quid acciperes, et vltra non peteres: tamen hec transactio nõ fuit facta in iudicio, nec intercedente scriptura. Queritur vtrũ valeat, z sit seruanda. Rũdet q̃ sic. primo, sed instatur pone q̃ reus non seruat promissa. actor vero q̃rit q̃ remediũ sibi ꝓpetat. Rũdet q̃ non competit sibi actio prescript. ver. ex nudo pacto, sed redit ad primitiam rei ven. z eã intẽtat vel de nouo, vel prosequendo veterem instantiam, fm verũ intellectum. Et si reus excipiet de trãsactione, replicabit de dolo: vel in factum. z effectus replicationis erit, q̃ aut transactionis effectio elidet, aut reus obtemperabit transactioni, aut subiacebit iudicij rei vendicationis, z sic per indirectũ, z causatiue compellet ad obseruãtiam promissorũ. h. d. ¶ Ho. q̃ transactionibus legitime factis est standum. ¶ Secõ no. q̃. de substãtia trãsactionis non est q̃ fiat apud acta, vel q̃ fiat de ea scriptura: vt. l. cũ re. §. e. z. l. pactũ. §. ti. j. ¶ Tertio no. q̃ ex pacto nudo trãslationis nõ pot agi actiõe prescri. ver. que oritur ex Ꝛctibus innominatis. ¶ Quarto no. q̃ si reus nõ seruat promissa, potest primo actione cõuenirj cõcor. §. ti. j. cũ pponas. fm Bar. ¶ Alterius no. q̃ Ꝛctus factus apud acta, vel in scriptis, non magis est validus z vertuosus, q̃ Ꝛctus factus extra iudiciũ, z sine scriptis. z per hoc apparet q̃ statuta que requirũt acta, vel scripturã in Ꝛctibus, ex orbitãt a iure cõi, z idem sunt ad ꝓpios terminos restringenda, z nõ ampliãda: nisi quatenus patitur virtus sermonis ipsius statuti: z ideo cõsului q̃ cõstituto vel statuta que disponũt q̃ nõ valet Ꝛctus mulierũ sine insinuatione, z nõ habet locũ in simplici liberatione, Ꝛz in Ꝛctum possit arguj per gl. que est in. l. j. §. j. de Ꝛcta, z ar gu. j. de pactis. mino. l. fi ad resoluẽdã. ¶ Sed Ꝛ ista nõ. op. z videt q̃ rõne actorũ z scripture presumat transactio per stipu. z sic agi possit ex ea: vt. ff. de fide. tu. l. cũ ostẽdimus §. vl. Sol. ibi loquit in fideiussione, que sine stipulatione nõ vꝫ: vt. j. de fideiuss. l. blandit⁹. z idem presumit stipulatio in iudicio vt res valeat, z nõ pareat. Hic verologuimur in trãsactione. q̃ etiã nudo pacto facta vꝫ. z sic nõ ob. Vel aliter dico q̃ solẽnitas presumit in Ꝛctibus noiatis: vt in Ꝛctu stipulationes ibi. Secus in Ꝛctib⁹ innoiatis: vt hic. Vel dic tertio q̃ presumit p Ꝛctu q̃n Ꝛz solẽnitatẽ causalẽ: vt in Ꝛcto. secus si esset nudus quo ad solẽnitatẽ causalẽ: q̃ nõ est ibi impletio. nã pro tali Ꝛctu nõ presumit: vt hic. q̃ dic nõ. dignũ. Et adde q̃ nõ. ff. de pac. l. iurisgẽ. §. q̃ fere. ¶ Alterius no. ex Ꝛctu trãsactionis nõ agi. Cõtra hoc op. trãsactio debet seruari, vt in prin. huius. l. ergo parit actionẽ: p̃bat ista cõsequentia per. l. status. de acq. re. do. So. cõcedo q̃ trãsactio vꝫ. z nõ vꝫ trãsit vt nudũ pactũ. z sic non pot agi. ¶ Sed Ꝛ op. q̃. imo agit ex nudo pacto ᵇ: vt extra de pactis c. j. z sic vt q̃ ista lex corrigit p ius canonicũ. Sol. nõ corrigit hec lex sed illud. c. loquit in nuditate rei pectu solẽnitatis verborũ, nõ respectu cause, vnde ofa iura ciuilia que loquunt de Ꝛctibus innoiatis, habẽt locũ de iure canonico, vnde Ꝛctus innoiati etiam de iure canonico nõ parit actionẽ: nisi per implementũ: vt no. extra de elec. c. cũ inter R. seniorem venio ad Ꝛtia difficilia z vtilia. ¶ Op. primo. z videt q̃ ex trãsactionis Ꝛctu agi possit. lex eñ dicit q̃ datũ ex causa trãsac. reus cũ trãsactum non seruat. pot repetere per cõdictionẽ ob cãm: vt. ff. de condi. ob can. l. post prin. z. ff. de cõdi. inde. l. elegãter. §. si qs post. So. dicit gl. aurea. q̃ mur in reo, an possit agere ad repetendũ, z pot: vt in. l. Ꝛtia. aut in actore, an possit petere sibi promissum: z nõ pot agere: vt hic. Jn hac gl. cõsideranda tria. primo differentiã inter actorẽ z reũ. secõ differentiã inter petitionẽ z repetitionẽ, tertio q̃ ista glo. vꝫ dicere q̃ cõdictio ob cãm oritur ex Ꝛctu trãsactionis: tñ in ebus gl. vꝫ male dicere, differẽtia eñ inter actorẽ z reũ videt falsa: cũ etiã actori cõpetat cõdictio ob cãm: vt. ff. de condi. ob caus. l. si qs accepto rulerit. Jte differẽtia inter peti. z repeti. videt falsa cũ etiã petitio detur implẽri, sicut repetitio: vt. §. e. l. cũ mora. z. j. e. l. si p fundo. Jte q̃ cõdictio ob cãm oritur ex Ꝛctu trãsactionis, est expressi falsum. imo venit ad resoluendũ Ꝛctũ, z oritur extra id qõ agit: vt. ff. cõmo. l. si is qui. §. si libero, z plene no. j. de. cõdi. ob cau. l. si vt ꝓponis, dicetur q̃ aut loqmur de act. prescri. ver. z ista nõ oritur nudo pacto ex Ꝛctu transactionis: vt hic. aut loqmur de q̃dictiõe ob cãm z ista oritur nõ ex Ꝛctu, sed ex Ꝛctu ad repetendũ z rescindendũ ipletionẽ q̃ interuenerat: vt no. §. e. l. actione. z. l. sub ꝓtextu. la prima. ¶ Et antecꝛ ventã ad Ꝛtia, sequẽdo ordinẽ gl. quero, cũ trãsactio dicat Ꝛctus innoiat⁹. quare ex Ꝛctu trãsactionis ad id qõ est pmissum nõ oritur actio pscr. ver. Rũder Bul. q̃ trãsactio est sub illa spẽ Ꝛctus ullius innoiati facio vt des. l. pmitto ego actori des tu reus, ex quo Ꝛctu non oritur actio prescr. ver. vt. ff. de prescr. verbi. naturalis. §. qõ si facia. ¶ Sed contra hoc op. q̃ saltẽ dꝫ dari actio de dolo: vt. d. §. q̃ si facia. z arg. ff. de dolo. l. z elegãter. §. seruꝰ pactiõis. Sol. hic nõ datur actio de dolo. rõ: q̃ cõpetit alia fictio. s. pmitua: vt. ff. de dolo. l. cũ a re. Ista est opi. Bul. gl. reprobat hãc rõnẽ Bul. nã Bul. dicit q̃ trãsactio est Ꝛctus facio vt des. imo. dicit gl. q̃ dꝫ dici do vt des: q̃ remittere, est dare: vt. ff. de cõdi. ob cau. l. si mulier. z de iur. do. l. si põsulit⁹. §. j. sed ista rõ. gl. nõ est vera: q̃ remittere est dare, hoc est verũ qõ remittit debitũ liquidũ, sed in trãsactione debitũ q̃ actor remittit non est liquidũ q̃ super dubio trãsigit. nõ super certo, vñ remittere debitũ in euẽtum nõ est dare: q̃ nõ Ꝛz certã quãtitatẽ, vel naturã, Ꝛz est facere qõ est licitum sicut factũ, z. q̃ ipse actor remittẽtis est factor: vt. ff. de cu. fu. l. cõstitũ. §. hec q̃ dico de liqdo z nõ liqdo, terigit gl. §. e. l. actiõe. z ita tꝫ Ja. bu. et Bar. tꝫ. idẽ et gl. hic in fi. sui j ver. Jte. q̃ est ofia. Ex pdictis apparet q̃ gl. reprehẽdit Bul. q̃ malã rõnẽ tu ergo reprehẽde p alia rõnẽ. l. qui ex tractibꝰ facio vt des. orit actio pscr. ver. cũ tale factũ ꝓtinet interesse eius adest aduersario. nã rõnẽ interesse includi qõ redigit ad cõsideratiõnẽ ꝓpriãtis, videret inesse q̃dã tacita datio. arg. ff. õ fideiuss. li ita fideiussor. ex trãsactiõe reo adeũ: q̃ liberat a lite: vt. l. §. z. l. ffis. §. e. ergo est tale factũ qõ est sufficiẽs materia ad act. pscr. vt. ff. õ pscr. vl. solet. z ar. ff. de pac. l. iurisgẽ. §. j. Preterea trãsactio pot cẽ facio vt facias, vbi gra. remitto

act. vt

act. vt domum mihi purges. ⁊ non est dubiũ ꝙ ex tali cõtractu est apta
oriri actio prescr. ver. vt plene legit ⁊ not. ff. de condi. ob cām. l. si pecuniā.
in prin. ¶ Sumus igitur adhuc in dubio, ex quo ita est, qđ cum sit facio
vt des, vel facio vt facias, quare ista transactio actionē prescrip. ver. non
parit. Rñdet gl. q2 est nudũ pactũ. ¶ Sed contra istud opp. nā cũ remit
tere sit facere, si interueniat remissio: ergo interuenit facti ipletio. vñ ne-
cessario sequit ꝙ rei interuẽtu vestiat pactũ. ergo ratio est falsa. Rñdet
gl. ꝙ duplex est rei interuẽtus, vel factũ, vno mõ qñ plene interuenit: tũc
oritur actio prescr. verb. vt. j. de rer. permu. l. ex placito. Alio mõ qñ non
plene interuenit: tunc nõ orit actio pscr. ver. vt hic, qđ aũt plene nõ inter-
uenit, apparet, nā habito fine ad quē Zctus ordinat, nõ põt dici Zctus
impleri: vt. l. fi. ff. de zdi. ob cau. sz trāsactio ordinat ad finē nõ petēdi. iste
aũt finis nunꝗ habet perfecte: q2 lz nõ petat hodie: tũ poterit peti cras
vel alio tpe. merito ergo: q2 nõ habem⁹ totalē impletionē, nõ habemus
debitũ vestimentũ, nec sufficentem materiā ad actionē presc. ver. pducē-
dā. ⁊ hoc est qđ gl. dicit in illo verñ. dic ergo. ⁊ in illo ver. que est differen-
tia. ¶ Sz querit si facio domū vt des. ⁊. impleo ex parte mea: ergo si re-
mitto actionē vt des. ⁊. impleo ex parte mea. Rñdeo postꝗ feci domuz,
istud est irreptibile factũ, sz postꝗ remisi actionē, adhuc ipso iure durat
actio, quā possum mouere, vñ ipso iure nõ dicit irreptibile factũ. ⁊ p zñs
nõ intelligit plene impletũ. ista est zsideratio gl. tu dic ꝙ forma verborũ
cõsiderāda est. nā aut trāsigētes cõsiderauerũt ius, aut factũ, aut vtrũqz
aut simpliciter transegerũt, ita ꝙ nõ apparet clare partiũ cõsideratio, seu
mētis cõceptus. Primo casu remittēs dz plene implere. vñ si verba sunt
sic formata, libero te ab obligatione ex cā transactionis, vt des mihi. x.
q2 relatio facta est ad ius obligationis, q̃ est in effectu iuris sublata: ego
dicor impleuisse. ⁊ habeo actionē pscr. verb. scđo casu, aut est facta rela-
tio ad tps pñs: vt remitto vt des. ⁊ idē, aut ad futurũ: pmitto nõ petere
vt des: tunc non est facta impletio: q2 nõ est instātanea causa. sed successi-
ua. Si autē verba sunt relata ad ius ⁊ factũ: tunc lz rõne iuris fit ibi im-
pletio, si quatenus est facti, nõ requirit impletio, non hz locũ actio presc.
verb. q2 non orit ex omni materia, sed demum ex certa ⁊ sufficienti. ⁊ sic re
quirit plenum impplementũ. ¶ Tertio ⁊ vltimo casu credo de iure ⁊ de
facto cogitatũ: q2 natura transactionis ordinat ad nõ petendũ. ⁊ sic ordi-
nat ad id qđ est de futuro. pro hoc. ff. de cõdi. ob causam. l. dedi. in princi.
Apparet ergo ex predictis formā verborũ zsiderādā. ⁊ vbi non apparet
forma verborum, consideranda est natura ipsius trāsactionis. de hoc no.
in. l. j. in fi. magne gl. s. de pact. ¶ Alterius op. ⁊ videt ꝙ ex Zctu trans-
actiõis possit agi prescrip. ver. qđ sic pbo. actor põt implere liberādo reũ
per acceptilationē: ergo põt agere. Rñdeo. nego ꝙ possit implere: q2 lz li-
beret per accep. adhuc põt agere de facto. ita dicit gl. Jaco. but. dicit. ꝙ
vbi ē acceptilatio, ibi videt reperiri plena impletio. Et si tu dicis. adhuc
põt agi de facto, dico ꝙ hoc non presumitur: q2 non põt agi nisi interue-
niente dolo agentis. q dolus non presumitur. Ego dico qđ gl. presuppo-
nit impossibile in actione reali, de qua loquitur tex. q2 ibi nõ cadit acce-
ptilatio, nisi interueniat aquiliana stipulatio: vt. s. eod. l. vt rñsum. in qua
requiritur ꝙ reus pmittat, sz ad pmittendũ non cogit. ¶ Vñ nisi volē-
te reo iste mod⁹ implēdi per accepti. est impossibilis. argu. j. de noua. l. j.
¶ Alterius op. ⁊ vř ꝙ actor possit implere. ⁊ hoc probo dupl'r. primo p
volũtariā cautionē: vt. ff. de zdi. ⁊ de. l. mutiane. scđo per necessariā cau-
tionē. nā q pmittit nõ petere, tenet de hoc cauere: vt. ff. de iud. l. in oibus.
Sol. cõcedit gl. ꝙ dz implere spõte cauēdo. ⁊ iõ tũc ageret prescr. ver. illõ
ergo qđ non põt impleri nisi per successiuā impletionē, fingit impleri per
cautionē fm gl. Ad illud aũt ꝙ tu dicis de necessaria cautione, rñdet gl.
ꝙ nõ est verũ ꝙ qs cogat cauere regulariter. Fallit in duob⁹ casib⁹. pri-
mus. ff. de iud. l. in oibus. Scđs si serui. vē. l. harũ. Tertius. ff. vt leg. not.
ca. l. iij. cũ si. Jn primo est spāle: q2 est Zctus bonefidei. Jn scđo est spāle
propter naturā seruitutũ. Jn tertio est spāle ppter priuilegiũ vltime volũ
5 tatis. ar. ff. q satisd. cog. l. inter oēs. ista est mēs gl. ¶ † Sed diuidamus
a hos articulos. Et primo quero nunꝗd cautio mutiana[a] hz locũ in Zcti-
bus. Gl. sentit hic ꝙ sic. vnde si Zctus habeat in se conditionē negatiuā,
vel modũ negatiuũ, qui non possit certo tpe impleri: sufficit cauere cau-
tione mutiana, cuius forma ponit. j. de indicta vidui. auf. cui relictũ. Et
si tu dicis ꝙ Mutius nõ introduxit istā cautionē nisi in vltima volũta-
te: rñdeo ꝙ illud est verũ quo ad verba, sed quātum ad mentē ⁊ rõnē vř
etiā in Zctibus introducta, ne Zctus sit perpetuo inutilis. arg. ad hoc. ff.
loc. l. insulā. s. si. non ob. de ver. obl. l. ita stipulat⁹. q2 ibi loquit in cõditio
ne inserta debitori: puto pmitto si capitoliũ non ascendero, sz nos loqui-
mur in conditione inserta creditori: puta pmittis mihi si non ascendero
capitoliũ, vel nõ ascēdā capitoliũ. Vel dic ꝙ in. l. ita stipulat⁹, nõ fit ali-
qua mētio de cautione mutiana. vñ bñ zcedo ꝙ zditio negatiua stat in
natura sua: vt ibi: nisi alteret per cautionē mutianā. et sic nõ ob. istud te-
net Guil. in. l. dedi. in prin. ff. de cõdi. ob cām. Bar. dicit ꝙ cautio mutia
na hz locũ in cõditionibus negatiuis in vltima voluntate, nõ in Zctib⁹:
q2 nulla lege cauet ꝙ habeat locũ in Zctib⁹. Jtē dicit ꝙ in vltima volũ-
tate nõ hz locũ in mõ, sz solũmõ in zditione. Jn mõ eñ hz locũ cautio de
q̃ loquit de leg. iij. l. si tibi. ⁊ de zdi. ⁊ demõ. l. qb⁹ dieb⁹. s. Termili⁹. Jn
Zctib⁹ ergo tz pcise z hāc glo. tñ credo hāc gl. veriorē, ꝙ de eo qđ nõ põt
prestari, sufficit caueri. arg. ff. de stat. lib. l. statuti. rõnē. ⁊ arg. l. vi. de cõdi.
6 ob cām. ⁊ ista opi. vř mihi eqor. ¶ † Restat videre de duob⁹. ⁊ q̃ro nũqd

ꝙ talis cautio pstet ab initio possit peti. gl. dicit
hic ꝙ nõ: q2 nemo regulariter cogit cauere. s. cuz
satisdatione, lz qs interdũ cogat cauere ad pba-
tionē, sed illa est cā simplex p instrũ ad perpetuā
rei memoriā, nõ aũt est cautio satisdatoria: vt. j.
de li. cā. l. sicut datā. Jn hoc dico ꝙ nisi cā rõnabi
lis superueniat, puta suspicio aliqua emergat, ꝙ
qs non cogit satisdare: vt. ff. q satisd. cogā. l. si si-
deius. s. si. ff. q pui. cre. si creditores. ⁊. l. dedi. i pri.
de zd. ob. cāz. ⁊ adde qđ le. ⁊ no. ff. so. ma. l. ij. post
prin. hoc etiā apparet per. l. pacta zuēta. ff. de cõ-
trahē. emp. nā ꝙ det fideiussor, vel dent pignora,
nõ in est ex natura simplicis pmissionis rei prin-
cipalis imo requirit sup hoc pactũ expressum. ita
7 dicit tex. in. d. l. pacta cõuenta. ¶ † Alteri⁹ op.
ꝙ ex contractu transactionis agit nā si interue-
nit stipulatio, agit ex ea: vt. s. ti. j. l. cũ pponas. ⁊
hic a zrario sensu. ibi, nec hui⁹ rei ⁊c. So. dicit
gl. ꝙ vbi interuenit stipulatio, põt agi: q2 hoc me
ret stipulator ex ppria pmissione. sec⁹ si nõ interces
sit stipulatio. tu dic ꝙ vbi interuenit stipulatio a
git ex Zctu noiato stipulationis non ex cõtractu
8 innoiato transactionis. ⁊ sic non ob. ¶ † Sz cõ-
tra hoc opp. q2 nec ex contractu innoiato põt agi
sine pleno implemēto: vt. l. Julia. s. offerri. ⁊. l. q a
pendentē. ff. de act. emp. Rñ. imo põt agi qñ ē in
pletũ eo modo quo impleri põt. nā nõ reqrit tan-
ta impletio in Zctib⁹ noiatis, q̃ta in Zctibus in-
noiatis: q2 facilius est hre exercitiũ actiõis nate
q̃ fit de noua pducere actionē. Jn cõtractibus
eñ noiatis est nata actio etiā ante implementũ.
Secus in noiatis: vt. l. ex placito. j. de re. permu.
¶ Alterius op. ad idē ꝙ ex transactione agat: vt
s. e. l. cũ mota. gl. dicit ꝙ hic ponit regula q̃ fallit
in casu legis zrie. tu dic vt ibi dixi: q2 ibi interue-
nit implementũ saltē cāle facto legis ⁊ nature. lz
nõ facto homins. iõ ibi est actio datiua fm gl. vel
vtilis natiua. vt ibi dixi. ¶ Alterius opp. ad idē
de. l. si profundo. j. e. vbi dat actio pscr. verb. noie
euictionis q̃ orit ex trāsactione. Sol. dicit glo. ꝙ
ibi ē spāle: q2 ille q dedit, se astrinxit ad implendũ
Zctũ. ⁊ iõ re euicta tenet: q2 in hoc consentit taci-
te. sed lex nřa loquit qñ reus nullo mõ pcessit ad
impletionē. ⁊ sic se non astrinxit, nisi quaten⁹ pri-
mordialis natura Zctus patiebat. sed Pet. dicit
ꝙ. l. si p fundo. dz intelligi ꝙ agat prescri. ver. qñ
actor plene impleuit ex parte sua, ꝙ põtesse con-
siderato tenore transactionis. ⁊ sic nõ ob. ¶ Ex-
pedite sunt opp. magne. gl. formo vnā aliā oppo-
sitio. ad idē, q̃ format in gl. q̃ incipit, nõ precise. ⁊
videt ꝙ ex trāsactione det actio. nā aut reus do-
lo induxit actorē ad transigēdũ: ⁊ hz locũ actio de
dolo: vt. s. e. l. sub pretextu, aut cõmittit dolũ non
obseruando pmissa: ⁊ hz cõditionē ob cām. vt se
reponat in obligatione: vt. ff. de cõdi. si cā. l. si qs
acceptro tulerit. Rñdet gl. ad primũ mēbrum ꝙ
actio de dolo est ex maleficio, nõ ex Zctu. lex ergo
nřa denegat actionē ex Zctu, nõ ex maleficio. ita
so. est falsa: q2 in. l. nřa cõpetit alia actio. ⁊ sic ces-
sat de dolo, etiā si dolus dedisset cām trāsactioni:
vt no. in. g. magna. ista ergo est sol. Zũ q̃ ponit in
illa gl. sed quantũ ad scđm mēbrũ rñdet gl. ꝙ cõ-
ditio ob cām non est ex transactione, seu ex pacto
⁊ ideo lz cõpetat conditio ob cam, non est contra
tex. nostrum, qui denegat actionē ex nudo pacto.
¶ Ista glo. habet malũ intellectũ: q2 innuit ꝙ in
l. nostra possit cogi condictione ob causam: vt re-
poneret se in obligatione, quod est falsum, pro-
pter duo. Primo: quia sumus in reali actione.
vbi nulla est obligatio: vt instit. de actio. s. j. secũ
do: q2 actio durabat ipso iure: ⁊ ideo non est ne-
cesse ꝙ reus reponat se in ea: quia non erat extin
cta. Conclude ex predictis quod aut loquimur
de actio. prescript. verbis. ⁊ illa requirit plenum
implementum, vel illud quod habeatur pro im-
plemento, aut loquimur de actione ex stipulatio
ne. ⁊ illa ad originem nõ requirit implementum
sed ad exercitium requirit implementum possibi
le. aut loquimur de conditione ob causam. ⁊ tũc
aut de dādo reo, ⁊ loquit. l. ⁊ elegāter. s. si qs post

☞ Cautio mutiana. Adde gl. j. bartol. ⁊ doc. in. l. mutiane. col. ij. versic. op. de. l. ita stipulatus. ⁊ qđ not. ff. de zdi. ⁊ demõ. bart. l. l. j. ad fi. ver. querit gl. s. de pac. sed p cõtra, dic ꝙ potest prestari p implendo modo Zct⁹ ⁊ peti permissionē i Zctu maxie si modus sit implendi⁹ de pecunia. ita no. Jste in. l. j. ad fin. ver. quero an condition. ij. j. vti pos. leg. Cellus.

quia condicit si actor est in dolo, vel culpa, non obseruando promissa. ex presentia vero sola non condiceret: vt. l. quãuis. j. e. aut sequimur de condictione ob causam danda actori tunc aut durat actio prima, et non cõpetit condictio: qr frustra proponeretur. aut non durat actio: et tunc refert. aut est talis nature, q possit oriri ex consensu. et habet locum codictio ob causam: vt reus se repõnat in obligatione: vt. l. si quis accepto. aut nõ est talis nature: tunc non habet locũ cõdictio: qr peteret impossibile: vt. ff. de pac. l. si vnus. §. pact⁹. ver. sꝫ si pactũ. et in. l. quãuis. j. ad turpil. aut loquimur in act. de dolo. et dic vt plene dixi. s. e. l. sub pretextu. et in hoc stat
9 conclusio totius materie. ¶ † Deinde no. hic q per transactionẽ actor non perdit dominium rei, quam vendicabat. Contra: qr videtur q perdat: qr remittere rem habet loco traditionis rei, et transactio habet loco tituli. Est ergo ibi titulus quedã ficta traditio: ergo transfert dominiũ: vt. ff. de rei ven. l. quedam mulier. Solo dico q trãsactio respectu rei petite non dat titulũ: qr non celebrat sup dñio, sꝫ super lite, fm Jac. but. et est expressum. j. e. l. si pro fundo. vel aliter titul⁹ supueniẽs possessori, trãsfert in eũ dominiũ, qñ ex natura ꝯctus quis tenebat tradere, et ius aliquod transferre: sꝫ ex natura transactionis actor non tenet ad tradendũ, nec ad ius aliqđ transfererendũ, sꝫ solũ est obligatus ad silentiũ, vt nõ petat. et ideo cum non precedit cã ad tradendũ, nõ fingit traditio, nec fit ali-
10 qua iuris translatio, fm Pet. ¶ † Ulterius not. hic q mora põt purgari per reũ. vñ super replicatione actoris offerendo purgat moram. Cõtra hoc. op. ff. de verb. ob. l. si insulã. Sol. ibi fuit mora cõmissa ante lit. conte. hic post. et ideo potest purgari hic post lit. cõte. Ibi nõ. ita no. Pe. et Cy. in. l. si maior. j. eod. Tu dic subtilius, q hic reus nunq̃ fuerat in mora: qr cum hic actor non impleuisset in parte sua, reus non erat obligatus ex transactione. et per consequẽs nõ erat reus in mora: vñ non sumus hic in materia purgationis more, sꝫ in materia facultatis offerendi, quẽ facul-
11 tas cõperit etiã post lit. contest. vt hic. ¶ † Sed quero vsq ad qđ tps. dicunt qdam vsq ad sniam. et hoc tenet gl. ego dico q vsq ad liquidationẽ probationũ exclusiue. nã iniquũ esset q esset in potestate rei expectare probationes: et tũc non offerre, et expectare qđ nõ probaret: et tũc nõ offerre, sꝫ simpliciter petere se absolui. nã tunc claudicaret iudiciũ, et esset in potestate rei fatigare actorẽ in onere pbandi. arg. ad hoc. ff. de iureiur. l. eũ
12 qui in priñ. et arg. ff. de euic. l. si rez. §. q lꝫ. ¶ † Ultimo no. in hac. l. q aliqđ ꝯsequimur causatiue, qđ nõ possumus petere precise. et hec sufficiant.
13 ¶ † Querit hic Bar. nõquid trãsactio facta per si, fit cõtractus innõminatus gl. videt dicere q nõ, in. l. si qs cũ debitore. ff. de iureiur. Cõtrariũ tenet gl. in. l. si intra pac. ff. de dona. l. hoc iure. §. j. Guil. in. d. l. si qs cum debitore dicit si ex cõditione aliquid idest pẽtri: tũc est cõtractus innoiatus. secus si nihil adest Bar. dicit q tunc incipit esse ꝯctus: qñ impletur condictio. quod nõ est verũ: qr semper trãsactio siue purã, siue cõditionãlis, est contractus innolatus: vt. l. si super possessione. s. e. et no. in. l. j. in fi. magne gl. ff. de act. et obl. Item est contractus antequã existat conditio: vt no. s. tit. j. l. petens. et distinctio Guil. non debet referri ad esse contractus, sed ad impletionem. s. vtrum conditio vestiat contractum, vel non. facit. ff. de nau. fe. l. periculi.

1 ☞ Transactioni generali standum est, nec restringitur generalitas ratione specierum post repertarum, quin ad omnia porrigatur. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
8 Transactio an et quando rescindatur ratione specierum post repertaruz.
9 Ratio huius. l. super quo fundatur fm intellectum q hic agi possit.
10 Ratio sola erroris an faciat transactionem rescindi, non obstante quod error vitiet contractum.
11 Transactio facta super actione generali, an preiudicet in speciali.
12 Administrator rerum mearum computauit super vno capitulo, feci sibi quietationem de omnibus q̃ mihi deberet vsq in hanc diem: an ista quietatio generalis restringatur ad hoc capitulum tantum. 13 ad idem.
14 Liberatio generalis facta tutori, an liberet eum a dolo.

¶ Lex vigesimanona.

Sub pretextu specierum. Generalis transactio parit generalem exceptionem in eo qđ tũc poterat sub transactione includi, non in alio qđ includi non poterat, licet transigens per errorem includi putaret. h. d. ¶ Diuiditur in duas partes: quia in prima loquitur de rebus que includebantur in transactione re licet non opinione transigentis. secũda pars loquitur in rebus que includebantur opinione, sed non re. Inspicitur ergo veritas quo ad includendum: et non vnius opin. et hoc intendit. ¶ Casus sic formatur pupillus egit actione tutele contra tutores, petens rationẽ totius administrationis: tñ iste pupillus nesciebat qđ iste tutor male administrauerat negotium salis, de aliis bene sciebat. Modo generaliter transegit cũ tutore, postea reperit de mala administratione salis: et sic de aliis rebus, de quibus non putabat. queritur nunquid hoc pretextu possit rescindi trãsactio. respondet q non. et hoc dicit in prima parte. ¶ Uenio ad ver. error in quo ver. figuro casum dupliciter. prio mõ in errore possessiõis. scđo in errore pprietatis pone exẽplũ in primo, retento eodẽ themate: iste quõdam pupillus, qui transigerat gñaliter, credebat q codex suus possideret per tutorẽ: sed re vera possidebat per alium: demum per transactionẽ iste codex peruenit ad tutorez, nunqd denuo possit tutor conueniri. Rñdet q sic rõne noue possessionis emergẽtis. et sic rõne noue cause, cũ hoc concor. in rõne sui. ff. rem ra. habe. l. pcurator ad exhibẽdũ. et. ff. ad exhi. l. de eo. §. sepius. ¶ Scđo exẽplificat de errore pprietatis hoc mõ. iste quondam pupillus qui gñaliter trãsegit. credebat q iste codex nõ esset suus: qr possidebat a quodã tertio tandez possessio deuenit ad istũ quondã tutorẽ. certe poterit cõueniri tanq̃ ex noua causa, rõne noue possessionis. et hoc dicit, fm istas duas lec. ex cõuẽtione permissa nõ vi erroris, sed vi noue cause ex parte cõuẽti sup eo eñ qđ tutor nõ possidebat non potuit sibi exceptio queri vi trãsactiõis: qr nõ includebat sub petitiõe, sꝫ postea incipit teneri reali iudicio. in quo nõ ob. trãsactio pter duo. prio: qr de nouo orit ꝯuẽtio. ar. ff. de cõdi. fine cã. l. si fullo. scđo: qr erat trãsactũ sup actione personali tutele, et nõ sup reali iudicio, sꝫ aliĩ legũt istã literã e cõuerso: qr dicũt q error nõ est causa de nouo agẽdi, siue sit erratũ in reb⁹ cõstitutis penes tutorẽ. siue in rebus cõstitutis penes tertiũ. Et sic tota lex ista loquit phibẽdo cõuẽtionẽ fm eos. q̃ lrã põt sustineri, qñ actiõe pposita includebat hec res: vt qr culpa vel dolo tutoris erat penes aliũ et sic includebat in actione tutele: vel qr ille alius habebat cãm a tutore vt. ff. de reb⁹ eo. l. illicite. cũ si. et sic ois lrã põt saluari, tã affirmatiua, quã
1 negatiua. ¶ † No. gñali trãsactioni standũ esse, nec restringi gñalitatẽ ratione specierũ, vel culparum de nouo repertarũ, quin ad oia porrigat: et est simile, qđ gñali verbo est standũ. nec recipit actionẽ. ff. de verb. obli. l. quicqud astringẽde. in. rñso. Scđo no. q id qđ tẽpore transactionis nõ poterat claudi sub transactione, nõ videt trãsactione remissum, sꝫ si poterat claudi, vt remissuz. nec error vitiat trãsactionẽ. h. d. iste tex. cõiũcta
2 vtraq lec. ¶ † Uenio ad op. et op. ꝯ primã partẽ in prin. l. et vr q transactio non operet circa res de nouo repertas: qr de illis rebus non fuit cogitatũ. et verba generalia restringunt ad cogitatũ, vnde videt ob. ff. eo. l. cũ aquiliana. et ar. ff. de cõdi. inde. l. fi. §. Idẽ quesiit. Sol. dicit Mar. si. qđ debet intelligi lex nostra, q fuerit cogitatũ. sꝫ Pe. dixit qđ lꝫ nõ fuerit cogitatũ specifice, fuerit tñ cogitatũ gñaliter, qđ apparet per apertã naturã verborũ gñaliũ. ar. ad hoc. ff. de test. mili. l. q iure. fm Pe. semp eñ id videtur in mente, et in verbo: vt. ff. de supel. le. l. labeo. §. Idem tubero. Tu dic q lꝫ non fuerit cogitatũ: tñ debuit cogitari: vnde imputet sibi qui nõ cogitauit sub verbis gñalib⁹ oia cõprehendi. nã stultitia sua
3 non debet aduersario suo nocere. ar. d. l. quicqd astringende. ¶ † Scđo op. ad idem. et videt q rõne rerũ repertarũ possit denuo agi vñ vr ob. j. de pac. l. tres fratres. so. ibi non fuit cogitatũ. et aduersarius fuit in dolo: qr subtraxerat res. merito: qr ex dolo. suo nõ dꝫ lucrari, gñalis transactio
4 restringit: vt ad species subtractas nõ porrigat. et sic non ob. ¶ † Tertio opp. ad pncipiũ legis de. §. error autẽ. fm lec. que dicit posse denuo agi. Sed respõ. q ibi tpe trãsactionis res nõ erat apud tutorẽ. qui fuit quondam tutor, sed postea cepit esse. et sic superuenit agẽdi materia, seu cã ex parte rei. hic autem in nostro principio non superuenit noua cã. vnde cũ ius et causa sit de preterito. includebat in trãsactiõe. Futura vero nõ includunt in trãsactione fm Pe. ar. ff. de verb. obl. l. cũ stipulamur. et. l. si a
5 colono. et. ff. de act. et obl. ex maleficiis. §. longe minus. ¶ † Quarto opp. ex cõiunctione duarũ legũ. vna dicit q idem ius seruat in trãsactione, et sentẽtia: vt. s. e. l. nõ minorẽ. Alia dicit q gñalis sentẽtia restringit quo ad effectũ: vt nõ includant ea in snia, que nõ includebant in psecutione vt. j. de iudi. lꝫ. ergo idẽ dꝫ distingui in trãsactione. Textus aũt hic dicit indistincte, q gñalis trãsactio in oibus nocet: ergo male. Rñd. q aliud est in trãsatione, aliud in sententia. ratio est: qr ad qđ restringit petitio et snia debet restringi. ar. j. de fideicõ. lib. l. fi. sed petitio restringit ad psequuta ratio est: qr fauemus actori, nõ autẽ reo. et ex mẽte actoris, non ex mente rei, pcedit iudiciũ: cũ reddat in inuitũ: vt. ff. de iudi. l. si quis intentione. et de verb. obl. inter stipulantẽ. §. j. sꝫ transactio nõ pcedit ex mẽte agẽtis, sed ex cõsensu vtriusq partis, sꝫ in dubio est interpretãda p reo. arg. d. l. quicqd astringẽde. Pe. dicit q ceteris paribus idẽ est in snia, et trãsactione. Et ideo media cause spãlia restringũt gñalẽ trãsactionẽ sicut restringũt sententiã. nõ ob. hec lex: qr oia hic fuerũt gñalia fm Pe. ¶ Ego teneo gl. nã aliud est in snia, in qua ꝯsiderant media pbationũ cũ in probationibus habeãt cõsistere. aliud in transactione, in qua nõ ꝯsiderant pbationes, sed questio mota. vnde cũ in ea nõ cõsideret quantũ pbat, sed quantũ petit, et ad id fiat relatio: non restringã trãsactionẽ ratione spãlis psequutionis circa pbatiões: cũ trãsactio possit subsistere sine vllo medio. Sed in sententia requirit mediũ pbationũ. merito snia arctat per istud mediũ pertinẽs: non trãsactio: qr quo ad eã est impertinẽs, nisi habet expresse relatio ad psequuta, et nõ ad petita. et ita defendo gl. q aliud in snia in qua põderat principiũ et mediũ: et aliud in transactione in qua põderatur sola forma trãsactionis et petionis: et nõ forma
6 pbationũ. ¶ † Quinto op. de. l. si de certi. j. eo. Sol. hic erat qđ gñalis et trãsactio gñalis. ibi aũt erat spãlis qđ, seu ꝯtrouersia. vñ lꝫ in trãsactiõe sint verba gñalia: tñ cũ trãsactio sit itroducta, vt sit finis litiũ: merito re-
7 stringit ad ea de quib⁹ erat lis. et sic nõ obst. ¶ † Sexto op. de. l. age cũ geminiano. s. eo. vbi etiã in petitis nõ ob. Sol. hic fuit trãsactũ de toto, ibi de parte. ¶ Septimo et vlti. op. de. l. j. j. si. aduer. rẽ. iud. Sol. gñalis trãsactio sup ꝯtrouesia gñali, generalr nocet: vt hic nisi rõne etatis subueniat trãsigẽti per rest. in integ. vt ibi. et sic nõ ob. qr ibi p resti. in integ. succurrit minori. maiori vero nullo modo succurrit: vt. ff. ad treb. l. Auctiue. §.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

8 cius.§.fi. ¶ †Ex predictis conclude,qd aut transactio ⁊ materia super
quartā figit esse generalis:⁊ tūc gnāliter nocet:vt hic. aut est materia spe
cialis,vel transactio spālis:tūc nō nocet nisi in illa specie. Et tunc idē φ
in trāsactione est in cōpromisso:vt.ff.de arbi.l. de rebus. ¶ Quod autē
dixi,φ gnālitas nō restringit opin.vel errore partis vnius: fallit ꝓpter
dolū aduersarij:vt.l.tres fratres. Itē fallit fauore vltime volūtatis:vt.l.
de his cōtrouersijs.ff.de trāsa.cū si. Pe.facit plura verba, sꝫ oīa reducū
tur ad duas cōclusiones,scꝫ φ aut extrema petitiōis ⁊ trāsactionis sunt
gnālia.⁊ tūc trāsactio gnālr operat.aut vtrūqꝫ,vel alterū est spāle. ⁊ tūc
fit restrictio.nā si vtrūqꝫ est spāle,ratio recti sermonis arctat seipsam. si
aūt alterū est spāle, alterū est gnāle. rōne iuris restringit gen⁹ ad speciē:
qꝛ species derogat generi:⁊ qꝛ talis est natura transactionis:vt in.l.si de
9 certa. ¶ †Uenio ad versi.error.⁊ hic tria cōsidero.primo cōsidero erro
rem,q nō hꝫ officere.scdo cōsidero cām agēdi supuenientē.tertio cōside
ro nouū gen⁹ agēdi:qꝛ primo agebat psonali, ⁊ gnāli actione. scdo agit
spāli actione in rē,puta rei vēdi.vel publiciana. ¶ Quero ergo in q̄ fun
det ista litera,scdm intellectū,φ hic agi possit.⁊ vr φ possit fundari in quo
libet istoꝝ triū.nā video φ rōne erroris denuo agit:vt.ff.de cōdi.inde.l.
fi.§.Idē qsiit.Itē rōne noue cause certū est agi posse: vt.d.l.si fullo. ⁊.ff.
de excep.rei iudi.l.si ex testō.⁊.l.si quis ad exhibendū.Itē rōne actionis
mutate.vr φ possit agi iterato.ff.de ver.obli.l.si ita qs.§.fi.So. dicendū
est φ rōne istius ver. inqꝫtū intelligit φ denuo agat,fundat in superue
niēti cā.nō dico φ denuo superuenerit dñium,vel actio in rē,sꝫ noua pos
sessio rei dꝫ esse quo ad eū noua cā agendi.nā cū prius ipso iure nō tene
ret:vt.l.j.de ali.iu.mu.cau.fa.nō potuit p trāsactionē liberari. postea xo
cepit teneri.nō esset ergo mirū si cōueniat ex noua possessione. ⁊ adde qd
no.ff.de iureiur.l.q iurasse.§.si pr.⁊.l.eū q.§.in popularibus. ⁊ de excep.
rei iudi.l.si a te.in prin.Ista est ergo vera rō.s.ius emergēs causaliter ex
pte actoris,sꝫ formalr ex parte rei.arg.ff.de rei vē.l.si culpa.⁊.ff. de iure
iurā.l.sꝫ ⁊ si possessori.in prin. Ratio aūt erroris per se nō esset sufficiēs
10 rō,vt hac.l.in prin. ¶ †Sed ꝯ hoc opp.⁊ vr φ sola rō erroris faciat trās
actionē,nō obstāte φ error vitiet ꝯctū:vt.ff.de ꝯhē.emp.l.in vēditiōib⁹.
Sol.ibi est error in eo in quo fundat ꝯctus.puta in re,vel ptio.sꝫ hic est
error in quodā extrinseco. Super lite eīn ⁊ qꝫtitate q̄ dabat ex cā trāsa
ctionis,hic nō errabat,sꝫ erat error circa quoddā extrinsecū:puta circa
possessionem,vel ꝓprietatē:⁊ sic nō ob. aliud est ergo errare in eo in quo
trāsactio substantiat.aliud errare in eo ad qd trāsactio pōt extēdi, ⁊ nō
extendi.nā talis error nō restringit verba gnālia:qꝛ magis inspicit natu
ra iudicij ⁊ verboꝝ,φ error vel dubitatio vnius ꝯhētis tm̄.Itē nō ob.
l.fi.§.Idē qsijt.vbi cl'a gnālis nil operat:qꝛ ibi principale erat inualidū:
nā cū esset indebite solutū,poterat repeti.⁊ iō sic cl'a in sexta est inualida:
qꝛ vbi principale est inutile,ibi oēs cl'e inserte laborāt eodē vitio:⁊ iste est
11 casus in illo.§.sed in.l.nostra totū erat validū.⁊ sic nō ob. ¶ † Restat vi
dere de tertio,nunqd rōne solius actiōis mutate possit denuo agi. Po
namus primo,agebat actione gnāli,postea agit actione spāli in rē,nun
qd trāsactio facta sub actione prima gnāli pīudicat in scda spāli. ⁊ vr φ
nō:qꝛ est eiusdē gnis ⁊ forme scda cū prima:nec nascit ex eisdē causis:vt
insti.de actio.§.oīm.dicit Pe.qd aut sub illa gnāli poterat icludi eiusdē
rei petitio:tunc preiudicat in vtraqꝫ.⁊ iste est casus hui⁹ ver.scdm aliū ītel
lectū.aut nō poterat cōprehendi:⁊ tūc nō preiudicat.ar.j.e.l. si de certa.
⁊ sic pōt itelligi de li.leg.l.non solū.§.si heres.ad hoc facit in rōne sui.ff.
de ser.vr.pred.l.si domus.⁊.j.de pet.here.l.hereditas matertere.Exēplū,
qñ pōt icludi est,qñ res pupilli tāqꝫ reliq̄ reperiunt penes tutorē. nā in
gnāli actiōe tutele icludit harū rerū resignatio:vt.l.cū seruus.de cōdi.et
demō.cū si.tunc aūt nō includit:qñ nec rōne reliquoꝝ,nec rōne culpe tu
tor tenet:qꝛ sine culpa res nō erat apud eū.⁊ ex h̄ appet veritas vtriusqꝫ
12 intellectus huius versi. ¶ †Iuxta pmissa q̄ro. qdā fuit administrator
rerū mearū.cōputauit mecū sup vno caplo.hoc facto dixi ego facio tibi
qtationē de oib⁹ in qb⁹ mihi teneris vsqꝫ ad hūc diē.q̄ro nūqd ista re
futatio sit gnālis,an vero restringat solū quo ad caplꝫ pmissum.⁊ videt
solū φ restringat:vt.j.eo.l.si de certa.j.de exce.l.si ex maiore.de ver. ob.l.
si ita qs.§.fi.ff.de solu.l.si ex plurib⁹.in prin.ff. de pac.l.emptor.§. luci⁹.
nā cā xboꝝ est mēs ꝯhentiū dꝫ cōsiderari:vt.ff.cōia pdi.l.si in vēditiōe.
Preterea hoc vr pbari in rōne sui.ff.eo.l.cū aqliana.nā lꝫ ibi loquat in
trāsactione quo ad dictū:tñ ratio dicti est gnālis:qꝛ interpretatio prudē
tum ⁊c.ꝯrīū determinat gl.in.d.§.lucius.⁊ dicit φ liberatio facta gnālr,
porrigit ad oīa.⁊ facit p gl.ff.de pba.l.pcula.sed aliud est in trāsactiōe,
13 q̄ rōne materie litis restringit ad ipsa litē scdm gl. ¶ †Aduertatis.ī trāsa
ctiōe termin⁹ ad quē refert trāsactio,est id φ in litē vertit:⁊ ideo iste ter
minus hꝫ restringere trāsactionē,sꝫ ī pacto simplici nō est reperire certū
terminū ad quē fiat relatio,sed est reperire solū generalē terminū cuius
cūqꝫ cause.⁊ ideo gnāliter operat pactū simplex.⁊ ista ratio est de mēte
gl.doc.dicunt φ gnālis qtatio restringit ꝓpter duo.s.rōne cause in ea in
serte.xbi gratia.facio tutori generalē refutationē ex certa cā:qꝛ mihi sol
uit ex administratione salis.certe nihil aliud venit in quitatione nisi ad
ministratio salis:vt in.l.lucius.scdo modo restringit pactū rōne mate
rie.vñ qñ lis mota est materialis cā pacti ibi pactū restrigit ad ipsam li
tē:vt.l.si de certa.j.e.ar.ad hoc.ff.de leg.iij.l.quesitū.§.j.⁊ de li.leg.l.Au
relius.§.sticho.qui.§.optime facit.tu dic φ triplex est liberatio.s.natura
lis per solutionē.⁊ ista nunqꝫ se extendit,nisi inquātū est solutū;vt.j. de
exceptio.l.si maior.⁊.d.l.si ex plurib⁹.scda libera
tio est ciuilis,cui natura coopat. ⁊ idē:qꝛ qñ iu
uat adminiculo actus naturalis,ad ipm restrin
git p easdē leges.quedā est liberatio ciuilis tm̄.
puta per pactū,vel per acceptilationē:⁊ tunc aut
ista hꝫ speciales terminos per se,vl'per relationē
ad aliud.⁊ vltra nō extēdit:vt in.§.lucius.⁊ in.l.si
de certa.aut est gnālis in se.⁊ in relatiōe ad aliō:
tunc generalis refutatio gnāliter operat,loquor
in refutatiōe valida:vt.ff.de acceptila.l. plurib⁹.
nō in inualida,q̄ nō impedit conueniri : vt.ff.de
cōdi.inde.l.fi.§.Idē quesiit. ⁊ sic cōcludo in hac
14 q. ¶ †Ulterius querit.nūqd generalis liberatio
facta tutori liberet eū a dolo. dicit Ia.de ra.φ a
dolo cōmisso in ipso actu transactionis certū est
φ nō liberat:imo tunc incipit obligatio ratione
ipsius doli:vt.s.eo.l.in actiōe.Si aūt dolus erat
cōmissus in administratione,nō includit in libe
ratiōe,nisi liberās sciret dolū cōmissum:vt.ff. de
pac.l.tres fratres. Pe.dicit φ inducit liberatio
doli.nō ob.ff.de leg.j.l.si seruus vetitus. ⁊ de lib.
le.l.Aurelio.qꝛ loquunt in vltima volūtate. Rō
differētie est: qꝛ ibi versat voluntas testatoris:⁊
eius liberalitas,que nō dꝫ referri ad indignos ⁊
odiosos:vt.ff.de ma.test.l.testō Cēturio.⁊ de leg.
iij.l.lucius.§.lucius titius damā.sed in ꝯctib⁹ cō
siderat vtriusqꝫ volūtas, ꝓpter qd pactū etiā ge
neralr factū,gnālr dꝫ intelligi, nec ex presumpta a
volūtate arctari.ar.s.e.l.si maiores.Ego dico φ
aut dolus cōmittit in rerū subtractiōe:⁊ nō idu
cit ab isto liberatio,per.l.tres fratres.aut nō cō
mittit in rerū ꝯctatiōe, sꝫ erat cōmissum in rerū
dānificatiōe,seu deterioratiōe:tūc teneo cū Pe.
Ratio differētie est:qꝛ dolus sic cōmissus nō hꝫ
cām permanentē,sꝫ trāseuntē,sꝫ qñ in pñti ꝯcta
tione est dolus:hꝫ cām permanētē tpe trāsactio
nis:⁊ ideo nō purgat per trāsac.⁊ ita teneo. inest
eīn ipsi trāsactiōi iste dolus:⁊ iō nō purgat p eā.

1 ☞ Positio dicitur criminosa quandocunqꝫ continet crimē:siue criminaliter,siue ciuiliter.
2 Dolus nunquā patrocinatur doloso:nec prestat ei causam rescindendi contractum.
3 Magis,hec dictio qualiter ponitur.

¶ Lex trigesima

Trāsactione. ¶ Alle gans ad
rescindendā trāsactionē ꝓpriū dolū,
1 repellit:⁊ crimē fateri vr.h.d. ¶ †In
textu ibi,criminosum. ¶ No.ar.φ positio dꝛ cri
minosa,qñcūqꝫ cōtineat crimē,siue criminaliter,
a siue ciuiliter.⁊ ideo nō dꝫ rñderi⁹ ei qñ fiet ab ad
uersario.⁊ita inducit Bar.istū tex.Itē no.φ qs
vr cōfiteri crimē de quo facit mētionē in libello.
2 ¶ †Not.φ dolus nunqꝫ patrocinat doloso,ne
prestet ei cām rescindendi ꝯctū. facit.j. de reuoc.
donatio.l.si cū pfitearis. ⁊ ideo in preiudiciū do
losi omnis ꝯctus valet,intelligo qd nō possit im
pugnari rōne cōsensus,sꝫ bene possit impugnari
rōne forme,vel impossibilitatis:vt.ff.de ritu nu
3 ptia.l.a diuo pio. ¶ †Opp.videt eīn ex dictiōe
magis,φ vtraqꝫ pars fuit in dolo, ⁊ per ꝯñs do
lus cū dolo cōpenset.⁊ trāsactio valeat:vt.ff. de
dolo.l.si duo.⁊ ar.s.de hereti.l.qm̄.So.dicit glo.
φ hec dictio magis,ponit electiue.⁊ sic nō iterue
nit dolus vtriusqꝫ,sꝫ solius ꝓponētis.Istud ꝯ
riū nō meruit signari:qꝛ neutro casu nō rescindi
tur trāsactio.vnde istud nō est ꝯrīū,sꝫ sile. ¶ De
b hac aūt dictione magis[b],dic φ interdum ponit
inter extrema ꝯria:⁊ tūc ponit electiue : vt in gl.
Interdū ponit inter extrema inequalia:⁊tūc po
nit cōparatiue.nā nō est aliud cōparatio,nisi ex
cessus positiui:vt.s.de sac.san.ec.aut.multo ma
gis.cū si. ¶ Adde in materia gnāli huius legis,
quod dixi in.l. cū mulier.ff.so.ma.in repe.qꝫ feci.
1 ☞ Genus positū post speciē,nō hꝫ ampliare.
2 Identitas qñ est alicuius rei,sed est diuersitas causa agendi,an transactio specialis facta super illa re porrigatur ad causam agendi que non erat mota.

a ☞ Nō debet rñde
ri.adde no. p bar.
in.l.qui iurasse.§.si
pater.ff. de iureiu.
⁊ in.l.fi.col.iij.vers.
quero vtrū heres.
ff.de his q.vt indi.
⁊ vide oīno qd dixi
in apost.ad Lāfrā.
de oria. in. c. qm̄ ꝯ
falsaꝫ.§. statuim⁹.
ver.rñsiones.nu.x.
ver.decima regula.
in versic. positioni
criminose.post be
ne. vadū extra de
proba.⁊ de hoc oī
no per Istum in.l.
accusationem.j.de
accus. ⁊ Imo.ī ca.
dudū. extra de ele,
Celsus.

b ☞ De dictiōe ma
gis.adde Bar.ī.l.
iubere cauere.ff.de
iu.om.iud. ⁊ in.l.si
ꝯstante.§.quoties.
ff.sol. matri. ⁊ dixi
in apo.ad gl. in x.
magis.ī.l. Itē apō
labeonē.§.fin.ff.de
iniur.Celsus.

¶Lex trigesimaprima.

SI de certa re. Clausula gñalis refert ad specificata.h.d.vel sic.adiectio gñalis cte nihil opaf in reo qd est stricte iterpretãdũ.vel sic.Termin⁹ ad quẽ fit relatio, restringit terminũ pferentẽ siue referẽtẽ.

1 h.d.⁊ est no.l.⁊ oẽs sciũt. ¶†Rlo.ꝙ gen⁹ appositũ post speciẽ pcedentẽ,nõ hꝫ ampliare. ita vr̃ dicere hec lex.ſꝫ ego dico ꝙ ampliat:tñ circa id qd rõnabil'r põt sub genere cõphẽdi:nõ circa id cui non põt genus adaptari.vñ ista verba nihil ampliarẽt,⁊ nõ posset peti pena,etiã si al's potuisset peti,⁊ excipi vna cũ principali. Et breuiter operaf genus quo ad oẽs appẽdices eiusdẽ speciei, ſꝫ non quo ad ea q̃ sunt porsus disseparata.⁊ ita

2 intelligif hec lex. ¶† Quero hic qñ est idẽtitas rei,ſꝫ diuersitas cause agẽdi, vtrũ trãsactio spãlis facta sup illa re porrigaf ad cãm agẽdi,q̃ non erat mota.⁊ vr̃ ꝙ nõ: vt.ff.eo.l.qui cũ tutoribus. ¶Gl.determinat ʒriũ:qꝛ sicut se hꝫ genus quo ad genus.ita spẽs quo ad spẽs.ſꝫ si actio erat generalis,oĩs cãvr̃ remissa respectu generis:ergo si erit spãlis,oĩs causa vr̃ remissa respectu speciei. ¶Scõa rõ est:qꝛ ille q trãsigit,vr̃ pmittere hr̃e licere:ergo ex nulla cã vr̃ infringere:vt.ff. de ver. obl.l.stipulatio ista.§. ſꝫ quatenus. ¶Tertia rõ est:qꝛ pactio in re excludit petitionẽ vsusfructus formalis,q non põt peti ex eadẽ cã:vt.ff. de pac. l.si vnus.§.pe. Et ista op.gl.vr̃ falsa in qualibet parte.primo:qꝛ est expressum ꝙ mutata cã, non obst.trãsactio, etiã respectu eiusdẽ rei:vt.ff.de∞. obl.l.si ita qs.§.fi.Et per hoc tollif dictũ gl.⁊ prima rõ. ¶Itẽ scõa rõ est falsa:qꝛ in trãsactiõe ille q dimittit rẽ,nõ tenef hr̃e licere aduersario.j.e.l. si p fundo.⁊ no.in.l.q cũ tutorib⁹.in prin. Item tertia rõ est falsa:qꝛ.§.allegat⁹ in gl.nõ loquif de vsufructu formali , sed de vsufructu causali,qui est pars ppꝛietatis.⁊ sic petif eadẽ actione. So. aut trãsigẽtes habẽt respectũ ad rẽ,aut ad cãm, aut dubitaf. Si qdẽ est respect⁹ spãlis respectu rei,sed gñalis respectu cãrũ:tũc in oĩbus causis obstat trãsactio:vt no.Cy.s.e.l.sub ptextu. ⁊ ar. ff.de test.mili.l.q iure. Si vero respect⁹ est spãlis respectu cause:tunc non ob.in alia cã:vt.d.l.si ita qs.§.fi. In dubio vr̃ habitus respectus ad cãm q̃ vẽtilabaf,nõ ad cãm q̃ in iudicio nõ pponebatur.arg.huius legis,ita ꝙ in casu dubij nostro cũ gl.Illud esset certũ ꝙ si finalis cã esset de nouo orta,ꝙ transactio nunꝙ obstaret: vt.s.eo.l. sub pretextu.ij.ver.error autem.Bal.

a ¶Tertio no.ꝙ restitutio. Sed certe illa opi. cõiter non tenef ibi:et maxime p hosti. qꝛ tex. ibi exprimit de iure. igif est presumptio ꝙ vtaf iure cõmuni.tñ Ang.in.l. idem.ff.qui pot.in pig.ha.tenet idem quod Bald. hic. And.Barba.

b ¶Quarto no. qd trãsactio.et ex istis põt attentari, ꝙ si peti.in inte.rest.nõ tenet:qꝛ legitiẽ facta,nõ impedit executionem. facit qd in sili dicit Inn.c. ex ratione. de appel. appellatio friuola non impedit executionem.Andre.Barb.

1 Trãsactio sup eo qd trãsiuit i rẽ iudicatã, nõ vꝫ.
2 Appellatio suspendit pronuntiatũ,qualiter hoc intelligatur.
3 Restitutio in integrum petita suspendit sententiam,⁊ ideo interim non potest exequi.
4 Transactio,vel quietatio inutilis non impedit executionem sententie.
5 Acceptilatio ex cã causatiõis,an valeat sup sñia,
6 Compromitti an possit super sententia.

¶Lex trigesimasecunda.

SI causa cognita. Super sñia q̃ trãsiuit in rẽ iudicatã nõ põt trãsigi,ſꝫ posset aqliana stipulatio ⁊ acceptilatio simpl'r,nõ ex cã trãsactionis

1 interponi.h.d.tex.⁊ gl. ¶†Rlot.qd dixi in summario,qd trãsactio sup eo ꝙ in rẽ iudicatã trãsiuit,nõ vꝫ,rõ est:qꝛ trãsactio dꝫ cadere super icerto.ratio rõnis est:qꝛ est inuẽta,vt sit litiũ finis.ex quo igif habem⁹ litis diffinitionẽ,vlterior finis non cadit.Concor.ff.e.l.⁊ post rem.§.j.⁊.ff.de cõ

2 di.inde.l.eleganter.§.si post. ¶† Scõo no.ꝙ appellatio suspendit pnuntiatum.hoc intellige:qꝛ quedã sunt que in causa appel. possunt reformari,⁊ tolli p'sus,quãtum ad hoc appellatio suspẽdit pnunciatũ.⁊ appellaf suspẽsio,nõ ꝙ interim non rescindat,sed qꝛ non rescindit precise, cũ remanent reliqe sentẽtie in fieri:vt.ff. vt leg. no.ca. l.postꝗ.§.Imperator.⁊.l.j.in fi.ff.ad tur,cum si. quedam sunt que in causa appellationis non veniunt rescindenda.⁊ ista non suspẽdimus per appel.vt lit.contest.⁊ testiũ receptio.vt.j.de pcur.l. ita demũ.⁊ in cle.testibus rite receptis.de testi. ¶Quedã sunt que nullo modo pertinẽt ad iudicẽ appellatiõis,ſꝫ finiunt statim ꝙ est appellatũ: tunc quo ad ista appellatio rescindit prorsus pnũtiatũ:vt.ff.iud.sol.l.cũ apud semproniũ.quedam ergo trãsferunf ad iudicẽ appellationis cum potestate mutãdi.⁊ ista dr̃ suspendi:qꝛ pendent ex euẽtu.quedã trãsferunf sine potestate mutãdi:⁊ ista nõ suspendunf:qꝛ nõ pendẽt ex euẽtu. ¶Quedã nullo modo trãsferunf.⁊ ista pcise perimunt:vt.d.l.cũ apud. sunt ⁊ quedã que nõ possunt pendere:vt ea que cũ sunt necessaria, secũ executionẽ trahũt:vt infamia,⁊ deportatio.⁊ ista per appel. rescindunf:

3 vt in.l.furti.§.j.de his q no.infa.⁊.l.q vltimo.ff.de penis.cũ si. ¶†Ter

a tio no.ꝙ restõ[a] in integ.petita suspendit sñiam diffinitiuã.ergo interim non põt exeq.facit.ff.de autho.tut.l.defendente. istud est verũ,nisi restõ sapiat naturã supplicationis:vt qñ petif ʒ sententiã principis. sic intelligitur extra de resti.in integ.c.suscitata.ita dicit ibi Inno.fm vnam opi.

4 ¶† Quarto no.ꝙ trãsactio[b],vel quietatio inutilis nõ impedit execu

b tionẽ sñie.hoc nõ videf verũ:qꝛ si non vꝫ vt trãsactio,dꝫ valere vt pactũ: vt.ff.de accep.l.an inutilis.nã actus liberatorius qui nõ vꝫ in ppria vi, valet vt valere põt. Rñdet Bar.hic,ꝙ transactio nõ est mera liberatio. imo est actus obligatori⁹,cũ pariat ac.prescr.ver. ⁊ ideo si nõ vꝫ qd ago vt ago:valet vt valere põt fm eũ.Et ista so.non vr̃ vera.nã etiã pactũ de non petendo cõtinet obligationẽ:vt no.in.§.pactus ne peteret.⁊ tñ si nõ vꝫ qd ago vt ago:vꝫ vt valere põt:vt.ff.de pac.l.rescriptũ.§.fi.⁊.l.si vnus §.pe.eo.tit. Et ideo dic ꝙ in actu liberatorio si nõ valet qd ago vt ago, valet vt valere põt.si includi possit in actu facto,sicut icludif pactũ sub acceptilatione.secus si nõ põt includi:qꝛ sunt species opposite:vt trãsactio,⁊ simplex pactum gratuitũ.ita loquif hic. Ultimo not.ꝙ in executione sñie debet seruari modus ⁊ ordo debitus.facit.ff.de re iudi.l.si cũ

5 nulla.⁊ ꝙ executio sñie appellaf eius effectus. ¶† Querit hic gl.nũqd acceptilatio ex cã trãsactionis valeat super sñia.dicit gl. ꝙ non:qꝛ cũ phibeaf genus:phibef quelibet eius spẽs.l.j.in fi.de suis ⁊ legi.⁊ de fun. instruc.l.fundi.§.j.⁊.l.j.ne fiscus rem quã vẽdi.euincat.li.x.Simplex aũt

6 acceptilatio nõ ex causa trãsactionis valeret:vt in tex. ¶† Ultimo querit Pe.nunqd super sñia põt cõpromitti.dicit ipse ꝙ non, stante sententia. Idem no. Inno.⁊ Bart.de arbi.c.exposita. ⁊ hic per Cy.⁊ adde qd dixi.s.eo.l.si diuersa.⁊ predicta no.Bal.

1 ☞ Transactio non rescinditur,licet res data euincatur.
2 Super quo ponuntur hic tria contraria,que vide.
3 Actio prescriptis verbis oritur ex pacto transactionis re euicta, argui ad partem contrariam.
4 Euictio an debetur ex causa transactionis dimisse penes reum.
5 Actor licet renuntiet liti ⁊ cause : non tamen propter hoc perdit dominium,nec renuntiat dominio.

¶Lex trigesimatertia.

SI pro fundo. Ratione euictionis nõ rescinditur trãsactio,sed agif prescriptis verbis,in eo ꝙ conuenit dari,non in eo ꝙ conuenit retineri.h.d. Uel sic.Si datur fundus ex causa trãsationis,debetur euictio.si vero dimittif,nõ debetur.h.d. Ja.bu. Et hec lex habet

1 duo dicta,que non sunt alibi. ¶†Rlo.ꝙ a ʒctu transactionis ſꝫ res data euincaf,non recedif. ¶Secũdo no.ꝙ euictio per actionẽ prescr.ver. debef non interueniẽte stipulatione. ¶Tertio not.ꝙ ex ʒctu qui ordi

2 natur ad retineri,⁊ nõ ad dari,non debef euictio. ¶† Prima pars huius.l.recipit tria contraria.⁊ sunt tria cõtraria satis difficilia.Et primo opp.dicif hic ꝙ re euicta non recedif a transactione.⁊ sic actor non põt redire ad veterem actionẽ. Contra expresse de textu in.l.siue apud acta. s.eo.vbi redif ad veterem actionem.So.ibi reus nullo modo impleuit, hic aũt impleuit quãtum in se est:qꝛ fecit quicqd potuit.⁊ omne ius qd habuit transtulit fm Bar.sed ista so.videt falsa:qꝛ in ʒctibus innoiatis re euicta perinde est ac si nunꝙ fuisset tradita:vt.ff. de cõdi.ob cau.l.si. j.rñ.Preterea ille qui dat rem,que postea euincif, presumif siue fingif non dedisse,imo vere apparet eũ non certe dedisse:qꝛ non dedit vt opotuit:⁊ per ʒñs nunꝙ impleuit:vt.ff.de ver.obli.l.vbi aũt.§.fi.⁊ hic in gl. parua.ergo sol.falsa. ¶Unde rñdeo aliter, qd in.l.nostra non fuit res in plenum euicta.nã duos casus ponit.vnus eif qñ euincif vt hypotheca. ⁊ sic euincit nuda possessio,non dominiũ:vt.ff.de euictio.l. si cũ venditor. Secundũ casum ponit,qñ euictio respicit partem rei,⁊ non totã rem:qꝛ ergo impletio adhuc remanet in aliquo:ideo actor nõ redit ad veterem actionem,cũ aliqd actori adsit ex illo implemento. põt ⁊ alia ratio assignari:qꝛ ex quo sibi oritur actio pro euictione,habẽdo actionẽ videtur habere rẽ ipsam:qꝛ succedit loco rei:vt.l.qui actionẽ.de reg.iur.nõ obst. l.vlti.de cõdi.ob cau.vbi re euicta habet locũ penitẽtia,⁊ ʒdi.ob cau.qꝛ ibi loquif in ʒctu obligatorio vltro citroqꝫ.hic in ʒctu liberatorio.i quo est spãle,vel odio litiũ:vt hic.vel fauore liberationis:vt hic,⁊ dicã.j.e.ti. l.ꝗuis. ¶Tertio op.ad idẽ.⁊ videf ꝙ hꝫ locũ cõdictio ob cãm:vt reus reponat se in obligatione:vt.ff.de cõdi.ob cãm.l.si quis accepto.⁊ no.in l.ob eam.de prescr.ver.So.hic reus quãtum in se fuit impleuit ex parte sua.ideo nõ conuenit cõdi.ob causam,fm Bar.tu dic ꝙ res nõ erat integra. Item actio prima non erat omnino perempta:⁊ ideo frustra esset

ponere

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ponere cōdictionē ob cām:vt dixi in.l.siue apud acta. Ecce ergo tria cō
traria prime partis.vnū de.l.siue apud acta.scōm de.l.fi.de cōdi.ob cām.
3 aliud de.l.si qs accepto.e.ti.cū si. ¶† Venio ad ver. Ex stipulatione, dr
φ ex pacto transactionis re euicta oriť prescr.ver. Cōtra de.l. siue apud
acta.in ver.ꝗ̃uis.§.e.Sol.ista actio prescri.ver.est datiua,ꝛ non natiua,
ƀm vnā solutionē ibi positā. Hoc est falsum:vt.l.Jurisgē.§.j.ff.de pac.et
ideo dic φ hic actor vestiuit pactū implēdo ex parte sua ƀm Pet.ꝛ Cy.
dicit hic Bar.φ transactio q̄ nō apparet cōcepta de non petēdo,intelli
giť de remittēdo,ad hoc vt possit perfecte impleri. ita intelligit istū ver.
Vel dic φ reus dando rē:vř reputasse sibi impletū ꝛ satisfactū ab acto
re.merito actor agit prescr.ver.ꝛ si nō esset satisfactū, est fides habita,q̄
operať idē qđ satisfactio quantū ad agēdum,tanq̄ ad impletionē.ar.ff.
4 de cōtrah.emp.l.φ vēdidi.cū si. ¶† Venio ad ver. Si tñ.ꝛ op.dr hic,φ
rei ex causa transactionis dimisse penes reum nō debeť euictio.sed ꝯ.ita
venit euictio,qñ possessio alicui dimittiť,sicut qñ tradiť:vt.ff.de do. iter
vir.ꝛ vxo.l.si donate. Rñ.gl.ibi possessor habebat cām a dño rei.hic ꝟo
nō habebat cām. Dices tu.imo habebat cām trāsactionis. Rñdeo.hec
causa nō respicit rem,ꝫ litē ƀm Ja.bu.in.l.siue apud acta.facit qđ no.ff.
de trāsac.l.qui cū tutorib⁹.in prin.in gl.ij.ꝛ in.l.pe.j.ꝑ emptore. ꝛ.ff. pro
emp.l.j. ¶ Sed ꝯ hoc opp.hic fundus dabať ꝑ fundo, ergo est quedā
permutatio.ergo hincinde transit dominiū:vt.l.j.de re.permu. Sol.hic
possessor negabat dñium esse agētis.ꝛ ideo ꝓpter dubiū transegerūt,sic
ergo redemit rem vt ꝓpriā:nō vt rem emptoris. Merito non dr habere
cām ab agente:vt.ff.de condi.ob cau.l.iij.§.subtilius. In hac rōne con
5 sistit verus intellectus istius ver. ¶† Ultimo no.ƀm Bar.φ licet actor
a renuntiet liti ꝛ cause,tñ non per hoc renūtiat dñio [a],nec perdit dñium.
quod apparet:qr si ex natura istius actus veniret translatio dñij:debeť
euictio.ff.de cōtrahē.emp.l.si ita distrahať.el.j.ꝛ.ff. de le.j.l. si domus.§.
de euictione.qr igiť nō debet euictio, apparet φ nec dominiū trāsferť,
nec dꝫ transferri.ꝛ hoc est qđ gl.dixit esse multū no.in.l. siue apud acta.
in glo.que incipit,dicitur pendere ꝛc. Bal.

1 ☞ Trāsactio fit interdū ꝑ viā donatiōis,interdū ꝑ viā trāsactionis.
2 Astringere se qs non potest ad heredem instituendum.
3 Condictio impossibilis licet vitiet contractum,modus tamen impossi
bilis non vitiat.

¶ Lex trigesimaquarta.

Cum donationis. Licet pollicitatio de instituendo transigen
tem heredē nō impleať ab eo cui trāsigiť,vel donať,trāsactio
vel donatio non rescindiť.h.d. Differt hec lex a.l.si maiores.
§.eo.qr ibi spes successionis fuit in mēte retenta. hoc fuit per modū pol
1 licitationis expressa. ¶† Not.φ liberatio interdū fit per viā donatiōis,
interdū per viā trāsactionis.sed nunquid requiriť insinuatio:dic vt no.
in.l.si quis obligatione.de reg.iur.l.j.§.j.qui.mo.pig.vel hypo.sol.ꝛ dixi
2 in.l.j.§.de pac. ¶ Scđo no.qđ dolus ꝛ deceptio nō iferť scieti. ¶† Ter
tio no.φ qs non pōt astringere se ad aliquē heredē instituendū.ꝛ cōcor.
de verb.obli.l.stipulatio hoc mō.hanc.l.declaro per qōnes:dr hic φ pol
licitatio que nō seruať,nō rescindit transactionē,vel donationē. ¶ Sed
quero,qđ si in modū cōditiōis,nō ꝓmissiōis,vel pollicitatiōis sint ver
ba cōcepta.verbi gr̃a trāsigo tecū pro.x.si me heredē feceris,nunqđ ista
transactio valeat:dixit Bul.φ nō:qr est facta sub turpi conditione.nā lꝫ
nō cogať precise me heredē instituere,cogiť tñ cātiue,si nō vult reincide
re in veterē obligationē,ꝫ q̄libet coactio est ipossibilis tā precisa,q̄ cāti
ua:ꝛ neutra se cōpatiť cū libera testi factione:vt.d.l.stipulatio hoc mō.si
igiť cōditio est impossibilis:ergo ꝯctus trāsactiōis q est stricti iuris, est
ipso iure nullus:vt.ff.de ac.ꝛ ob.l.non solū.ꝛ hoc tꝫ gl.tñ Pla.dixit ꝯ.ꝛ
Pe.tenet cū eo.qr istud non est cogere aliquē ad testandū,ꝫ quoddam
allicere,seu hortari.sed istud nō est ꝓhibitū:imo permissum:vt.l. Titio
centū.§.j.ff.de cōdi.ꝛ demō.ƀm Pe.Bar.tꝫ opi.Bul.per.l.ille aūt.ff.de
here.inst.vbi dicit esse casum.non ob.l.Titio centum.§.j.qr ibi loquiť in
matrimonio,ad qđ qs pōt inuitari spe premij. secus in heredis institu
tione:vt no.in.d.l.ille aūt.ƀm Bar. Ego hoc dictū nō credo verū:qr se
quereť φ nō valeret instō facta hoc mō,īstituo te heredē, si alimēta pre
stiteris,vel si me ꝓmerueris:qr fit spe pmij,qđ falsum est:vt.ff.de leg.ij.l.
cū quidā.non ob.l.ille aūt:qr loquiť in instōne captatoria. que pēdet ex
iudicio tertij:ꝛ sic ideo nō vꝫ.verbi gr̃a:instituo te heredē si Titi⁹ me in
stituat heredē.cū em̄ in ꝑtāte volūtatis titij sit positū, merito institutio
est captatoria:vt.l.illa institutio.e.ti.ꝛ per ꝯñs est nulla.ꝛ eo.ti.l.si qs sem
pronij.in prin.cū si.ita φ leges alle.per.d.Bar.nō ꝓbāt dictū suū. Fina
liter ego teneo opi.Pe.nō ob.l.stipulatio hoc modo.qr ibi ad impediē
dā liberā testi factionē erat pena,vl' quasi pena apposita.hic aūt nil erat
ad impediēdā liberā testi factionē ordinatā:qr ex cessatione instōnis nō
crescit,nec decrescit:nisi sicut prius erat anq̄ trāsigereť. ¶ Scđo q̄riť.qđ
si verba sunt ꝓlata ꝑ modū modi.verbi gr̃a trāsigo tecū,vt me heredē fa
cias. nūqđ vꝫ trāsactio:dicit gl. φ sic:qr iste mod⁹ est turpis:vñ vitiať,
ꝛ nō vitiat:erit ergo melior ꝯdō possidētis ī pari cā turpitudinis ƀm gl.
3 ¶† Ex hac gl.no.φ lꝫ īpossibilis ꝯditio vitiet ꝯctū [b]:tñ modus īpossi
b bilis nō vitiat. Ego dico φ aut trāsactio fundať sup isto mō:qr nō ꝯue
nit de alio dādo,vel prestando:tunc transactio est nulla:qr deficit vnum
extremum substantiale , sicut si in emptione deficeret res , vel pretium.
aut transactio non fundatur in isto modo:sed in alio.verbi gratia. trāsi
go totum pro.x.ꝛ vt me instituas heredem tunc
qr reperiunť ambo extrema habilia.nā trāsigere
est habile.ꝛ recipe.x.est habile.ī isto casu vꝫ trās
actio:qr hꝫ debitū fundamētū, ꝛ hꝫ sua substan
tialia. In donatiōe ꝟo silr teneo gl.qr illa nō req
rit aliō extremū,ꝫ simplicē liberalitatē.ꝛ hoc est
subtile. ¶ Ultimo cōclude quinq̄ casus.nā aut
spes instōnis est in corde retēta.ꝛ dic vt.§.eo.l. si
maiores.aut in nudā pollicitationem deducta.ꝛ
dic:vt hic in tex.aut est deducta in stipulationē.
ꝛ dic:vt.l.stip'lō hoc mō.aut ē deducta in ꝯdōnē.
ꝛ dic vt in.j.q.saluo φ teneo opi.Pla.ꝛ Pe.aut
est deducta in modū.ꝛ dic vt in gl.in vltima que
stione,cum suppletione,quam dedi. Bal.

1 ☞ Presumere metum interuenisse aliud est.ꝛ
aliud metum non interuenisse.
2 Uxor,vel filia lꝫ presumantur aliquid facere pro
pter reuerentiā patris,vel mariti,si tamen in
teruenient cōsanguinei,cessat omnis metus,
ꝛ nimia reuerentia.
3 Et quid ī statutis,que sunt per totā italiā, φ mi
nores.ꝛ mulieres nō possunt ꝯhere sine ꝯsen
su propinquorum,vel sine eorum presentia.

¶ Lex trigesimaquinta.

Transactionem. Pñtia amicor, facit cessare presum
ptionē metus.h.d.Bar.vel sic pñtia
amicor,inducit ꝑsumptionē,φ nō iteruenit me
1 tus.h.d. ¶† Et pmitte ad euidētiā,φ aliud est
metū ꝑsumere,q regl'r nō ꝑsumiť.aliud ꝑsumere
metū nō īteruenisse,φ ēt regl'r nō ꝑsumiť:vt no.
in.l.nō est verisiľe.ff.qđ me.cā.aliud est nihil ꝑsu
mere.vñ in dubio stamus ꝯctui.mō hec lex dicit
φ,vbi īteruenerūt amici,ꝑsumiť dol⁹, ꝛ met⁹ ces
sare.ꝛ iō volēs ꝓbare metū,dꝫ hr̄e clariores ꝓba
tiones,φ si amici īteruenissent:qr ista ꝑsumptio
aggrauat on⁹ ꝓbādi:vt no.in.d.l. nō est verisiľe.
natura em̄ ꝑsumptiōis hec ē,φ īterdū attenuat
onus ꝓbatiōis.interdū aggrauat onus ꝓbatio
nis.interdū liberat ab onere ꝓbandi:vt ibi not.
2 ¶† Dicit hic Bar.qđ lꝫ vxor,vel filia ꝑsumanť
aliqđ facere ob nimiā reuerentiā:vt.l.j.§.q̄ onerā
de.qua.re.ac.nō da.tñ si adhibeanť ꝯsanguinei,
c ꝛ amici [c],ꝑsumiť oīs met⁹,ꝛ nimia reuerētia ces
sare ƀm Bar. Jtē dicit ipse sis memor facere po
sitiones de interuētu amicor:qr tunc multū ꝑsu
3 miť ꝑ ꝯctu:vt hic. ¶† Jtē no.ꝑ hāc.l.[d] in rōne
d statutor q̄ sunt ꝑ Jtaliā,φ minores.ꝛ mulieres
nō pñt ꝯhere sine ꝯsensu ꝓpinquor,ꝛ sine ipsor
ꝓpinquor pñtia.nā hoc fit ad tollēdā ꝑsumptio
nē doli ꝛ met⁹ ꝑ hāc.l.ꝫ si dicit statutū sine pñtia
cōsanguineor ꝓximor.in eo φ dicūt ꝓximiorū,
est rō:qr cū ad eos spes successionis ꝑtineat est
verisiľe φ diligēti⁹ hoc videbūt.facit ad hoc.l.j.
4 ff.de le.tut.ꝛ no.oīa ista ƀm Bar. ¶† Adde φ si
isti ꝓximiores essent absentes in remotis parti
bus,φ poterit sine eis ꝯhi.ar.ff.de cōdi.ꝛ demō.
l.mulcta.in pn.Cōsulo tñ φ loco absentiū adhi
beať iudicis authoritas.ar.§.q admi.ad bo,pos.
l.tutores.al's īcipit bonor.ꝛ facit ī rōne sui ī auť.
de here.ꝛ fal.§.si vero absunt.collec.j. Bar.

1 ☞ Lapsus termini neq̄ iudiciū pendens im
pediūt quo minus reus possit offerre ex cau
sa transactions.et negligentiam purgare.
2 Reus potest purgare moram in contractu trāsa
ctionis,siue ante litem cōtestatam,siue post.

¶ Lex trigesimasexta.

Si maior annis. In ꝯctu trāsactiōis licitū est reo ī iu
dicio offerēti opponere exceptionem
trāsactionis.h.d.vel sic.lꝫ reo sit ꝓfix⁹ termin⁹ in
trāsactiōe:tñ nihilomin⁹ poterit offerre post ter
1 minum.h.d.no. ¶† No.φ neq̄ lapsus termini,
neq̄ iudiciū pendēs impediūt quominus reus
possit offerre ex causa trāsactionis,ꝛ negligentiā
purgare. ꝛ iste est vnus intellectus istius multū
not. ¶ Sed contra istud opp.de.l.tale pactū.§.
q ꝓuocauit.ff.de pac.so.ibi rōne more sñia ꝓma

a ☞ Nō per hoc renuntiat dominio. Adde istū in.l.iij.j.de fide instru.ꝛ in l.sicut.de repu.here.Bart.in.l.si te.j.de inge.ma.ꝛ Feli.in.c.oliꝫ.col.fi. ver.demum circa ꝑdi.extra de rescrip. et Alex.omnino in.l.naturaliter.§.nihil cōmune.char.v.ff.de acqui.pos. Cel.

b ☞ Uitiet ꝯctum. No.iste in.l.ab administratione.j.de lega.ꝛ ibi Bar.iste plenius in.l.j.in.x.op.vers.sed q̄ro qd in cōtractib⁹.j. de his que pet.no.qđ est verū, etiā in cōtractibus bone fidei.vt not. Jste ibi in.ix.op.ver. Jtem no.ꝛ in.l.impossibilis.ꝛ ibi Alexā. de ver.obl. nisi in contractu matrimonij ꝑ.c.fi.de cōdi.app.et in dona. cā mor.vt not. Jo.de imo.ꝛ Alexā.in alleg.l.impossibilis.per.l.que sub cōditione §. hoc edictum. et vers.ꝛ in mortis.ff.de condi. insti. sed proprie cum diciť cōtractus bone fidei, lꝫ per oīa habeat eius naturā, imo est stricti iuris,vt no.in.l. seia.ff.de dona.cā mor. Celsus.

c ¶ Consanguinei ꝛ amici. Not.φ interuētus amicor excludit metuꝫ. vide hic Bar.ꝛ in.l.j.§.q̄ onerāde. ff. qua.re.ac.nō da.ꝛ q̄ ibi notaui. vide Jnn.in.c. cām matrimonij.de offi.dele.vbi dicit φ si mine precesserūt:tūc ꝑsumitur φ metu est cōtractus initus.ꝛ sic limitat istā.l.lꝫ ꝯdicat bar.ꝑ hāc.l.sed hic nō apparet φ mine ꝑcesserant.et sic cū ꝥ dicto Jnn. vř transire ibi Jo.de imo. And. B.

d ¶ Jtē no.per hāc l. No.ratione quare statutū requirit ꝯsensuꝫ ꝓpinquor

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in contractu minoris. vide que no. ad Bal. in. d. l. j. C. qui admit. And. barb.

transiuit in rem iud. ℞ merito virtus transactionis deficit. ar. ff. eo. l. si cã cognita. ¶ Scõo opp. nam post lit. conte. non potest purgari mora: vt ff. de verb. obli. l. si insulã. Sol. dicit Pe. aut mora est cõmissa ante cõtestationem: tunc non potest post lit. conte. purgari: vt in. l. contraria. aut mora est cõmissa post litis cõtest. sicut est hic: q; pendẽte iudicio fuit transactum, ℞ postea mora cõmissa per reũ, talis mora bene purgatur post li. conte. vt hic. istã li. cõte. super eo qõ nõ erat nihil potuit operari. Simile in. l. ij. j. de cõsor. eiusdem litis. ¶ Sed cõtra hoc op. de. l. si super possessione. ff. eo. Rñ. ibi trãsactio erat cõditionalis, ℞ lapsus termini fecit cõditionẽ deficere. Dic vero loquimur in trãsactione modali, in qua proprie est tractandũ de purgatione more, secũdum Det. qõ Lyn. reputat multũ not. Ego dico q; si quidem actor nõ impleuerat ex parte sua, nõ sumus in tractatu purgationis more: vt dixi in. l. si ue apud acta. Sed si impleuerat ex parte sua, tunc bene sumus in tractatu purgationis more.

a ℣ Item non habet locũ penitẽtia. Adde in quibus cõtractibus nominatis vel innominatis habeat locũ penitẽtia, doc. post gl. in. l. si pecunias. §. si seruum. ℞ in. l. dedi. ℞ ibi omnino Alex. post Bar. ff. de cõdi. ob causa. ℞ istũ in. l. ex placito. q. ℞. j. de rerum permu. Celsus.

¶ † Tamen dico q; siue ante lit. conte. siue post reus esset in mora, potest purgare morã in contractu trãsactionis, propter duas rationes. Prima est, q; trãsactio elidit cõtestationẽ: vt. ff. eo. l. cum mota. Secũda ratio: q; lis nõ cõtestat ex eadem causa, sed ex veteri actione. vnde nõ ob. l. si insulam. quia ibi cõtestabatur lis ex eadem causa: licet super interesse. vnde illa causa ex qua offertur, nõ erat integra, hic sic. ℞ sic nõ obst. ¶ Ultimo, vsq; ad quod tempus posset ista purgatio fieri: dic vt dixi in. l. siue apud acta. ff. eod. Bald.

¶ Lex trigesimaseptima.

Promissis. Pena inserta trãsactioni, licet adiciat dationi, peti põt. h. d. Idẽ in pena cõpromissi. dicit Jacobus. licet preceptũ arbitri cõtineat dari: dicit tñ q; de hac questione multum vidit dubitari. ℞ ego iam habui eam de facto. vide qõ dixi. ff. de verb. oblig. l. stipulationum alie. §. si sortem. concor. ff. eo. tit. l. pacto conuento.

¶ Lex trigesimaoctaua.

Trãsactio. Transactio est cõtract⁹ recipro⁹, in quo dz aliqd hinc inde iteruenire. h. d. vió. ff. e. l. trãsactionẽ.

1 † Penitentia an semper habeat locum in contractibus innominatis.

2 Penitẽtia an habeat locũ in 3ctu liberatorio.

3 Quid in promissione de liberando.

¶ Lex trigesimanona.

b ¶ Vbi transactio. Vide Bal. i. ũ. col. in rub. j. de vindi. c. liber. Andr. barba.

Quamuis. In contractu trãsactiõis nõ habet locũ penitentia, licet sit cõtractus innominatus. h. d. Ratio est odium litium, secundũ quosdaz: vel fauor liberationis, fm Ja. de rauen. Hãc l. expediuerũt gl. ℞ Lyn. in. l. siue apud acta. ff. eo. melius quam hic.

1 † Op. q; in cõtractib⁹ innominatis hz locuz penitẽtia: vt plene no. ff. de cõdi. ob cau. l. si pecuniam. in princ. sed trãsactio est cõtract⁹ innominat⁹: vt no. ff. eo. l. siue apud acta. in fi. magne gl. ergo in trãsactione hz locũ penitẽtia. Sol. specialle est in trãsactione odio litiũ: vt nõ liceat penitere. Tu dic q; idẽ in qualibet renũtiatione, ℞ liberatione. ff. de pac. l. postq; liti. q; est poti⁹ distractus q; cõtract⁹: ℞ sic nõ ob. l. si pecunią. q; loquit in meris cõtractib⁹. ¶ Scõo op. de. l. elegãter. §. si quis post. ff. de cõdi. inde. Sol. illud non est vi penitẽtie: sed ex defectu modi, ℞ cause. si enim reus nõ implet, nec offert: ipse aperit viã actori. ℞ poterit dici q; tacite tũc vterq; penitet. arg. ff. e. l. si diuersa. ¶ † Ultimo scias q; Bar. dicit q; in cõtractu liberatorio hz locũ penitẽtia, preterq; in trãsactione. Sed male dicit p. §. alleg. l. postq; liti. istiũ tu dicas q; ibi fuit simplex, ℞ nõ modalis renũtiatio. Veritas est qõ dixi. ff. eo. §. q; Bart. alle. l. si qs accepto tulerit. que loquit ex defectu modi vel cause, nõ vi penitẽtie ym⁹ partiũ tantũ. e vnd nihil facit pro eo. ¶ Cõclusiue ergo teneo opi. Jaco. de ra. ℞ est hec lex clauis in hac materia: quia ex connunctione vtrorum cõtrariorum distingui debet inter contractus obligatorios, ℞ liberatorios, circa possibilitatem penitendi. Item est efficax ratio contra Bar. quia naturalis obligatio transactionis sublata ex voluntate vnius tantum, nõ potest renasci.

3 arg. ff. de sol. l. dispensatorẽ. in fi. ℞. ff. de neg. ge. l. ℣ Pomponius. ¶ Dixi q; in actu liberatorio nõ habet locum pnia. Idem dico in. pmissione de liberando: vt. ff. de pact. l. si cum fundum. Item dico, q; licet in contractibus innominatis penitentia non excludatur per simplicem obligationem: vt no. ff. de pac. l. Iurisgen. §. j. istud est verum, nisi cõtractus innominatus ordinetur ad contractum nominatum: vt si promitto vendere ob certam causam, vel conditionem: nam ista promissio est contractus innominatus, quod patet: quia parit actionem prescrip. ver. tamen non habet locum penitentia. text. est. ff. de contrahenda emptio. l. labeo

a scribit si mihi bibliot. ¶ Item non habet locum penitentia[a] vbicunq; contractus innominatus est vnitus cum contractu nominato: vt. ff. de contrahen. emp. l. fundi partem. de act. empt. l. si sterilis. §. si tibi. facit. ff. titu. j. l. petens.

1 ℣ Actor quando non vult seruare transactionem firmatam aquiliana stipulatione, reus habet tria remedia. que sunt illa, vide.

2 Oppo. primam vide per te.

3 Acceptilatio an dicatur esse vinculum, vel quid aliud.

4 Actor si vult venire contra trãsactionẽ, velit agere 3tra prima actione, an possit excludi in limine iudicij ante quam purgetur dolus eius.

5 Electio seruandi transactionem, vel soluendi penam, ad quem spectat: ad actorem, an ad reum.

6 Actio sopita per trãsactionem qualiter põt iterũ intẽtari. 7. adde nu. 8.

9 Agere quis an ℞ quando possit ex facto nudo, vel non.

10 Statuto cauetur quod ei qui non soluit collectas, non reddatur ius, an habeat locum in eo qui proponit contra actorem quod non habet ius agendi.

11 Statuto cauetur quod bannitus potest impune offendi, quidã occidi. bannitum: conuenitur, sed non audet cõparere: quidam tertius comparet pro eo, ℞ allegat quod offensus erat bannitus: an Judex possit vlterius procedere, si bannum fuerit liquidatum.

12 Statuto cauetur quod potestas habeat arbitrium in homicidijs procedendi de iure ℞ de facto, an per tale statutum poterit punire occidentem bannitum, vel hostem publicum.

¶ Lex quadragesima.

b **Vbi pactum.** Vbi transactio[b] est cũ aquiliana stipulatione ℞ acceptilatiõe forma, si fiat cõtra, repetuntur data a reo, ℞ soluit eidem pena. et repellitur actor a limine iudicij, si reus vult q; impediat processus cause. h. d. fm intellectũ meum. Intelligo enim illa verba: Si diuerserius hoc maluerit. ℞ illa verba, ante cognitionẽ cause, hoc modo: q; ex trãsactione oriũ duplex exceptio. vna ad pcessum, altera ad perimendũ post lit. cõte. In modo ergo ꝓponẽdi datur reo electio, non q; possit tria cõsequi. q; ponit Azo in lec. quã literam tenet Jac. bu. ℞ Bar. ¶ Casus sic figurat. reus cũ actore transegit interposita aquiliana stipulatione, ℞ acceptilatione. tandẽ actor cõuenit. querit q; remediũ habet reus. Rñ. Imperator: ℞ dicit, q; re⁹ põt petere penã sibi promissam, ℞ petere data actori ante cause cognitionem, si has vias elegit. Ista videt esse forma textualis. aut ergo actor nullo modo debet cõtrauenire. aut reo est cõsulendum dictis remedijs. h. d. ¶ † No. in aquiliana stipulatione, ℞ in acceptilatione inesse que dã vincula iuris. ¶ Secũdo no. q; qñ trãsactio est firmata per aquilianã stipulationẽ, ℞ acceptilationẽ, aut actor debet seruare trãsactionẽ: aut si nõ seruat, cõtra eum tria sunt remedia, pdita reo. f. pene petitionis, datorũ repetitiõis. ℞ hoc exprimit tex. Tertiũ est remedium excussionis, ℞ de hoc disputat gl. vtrũ simul cõcurrat cũ duobus alijs remedijs. nã antiqui dicebant q; cõcurrunt in ozigine, ℞ non in executione. vnde soluta pena, ℞ restitutis acceptis, reponit actor in antiqua actione, fm eos: sed fm Azo. nunq; reponit in ea: cũ sit ipso iure sublata. ℞ sic ista remedia simul competunt in ozigine ℞ effectu fm intellectum Azo. mirũ est q; antiqui dixerunt de actione veteri: tñ illa actio sit nouata per aquilianã stipulationẽ. ℞ illa aquiliana stipulatio habebat pprią causam, q; nõ põt reduci ad non cãm. ar. j. ff. si cer. pe. l. si ex pretio. ¶ † Elio ad opp. oz hic, vbi pactum vel transactio. videt enim superflue loqui contra primã consti. C. §. quibus. Sol. dicit glo. non loquit superflue: q; pactum intelligitur gratuitum, transactio intelligit non gratuita. Ista so. non est vera: q; ista lex non loquit de pacto gratuito: qõ patet ex dicit, aut pena vna cũ his que data probant. ℞ ideo gl. dicit q; debet exponi vel, pro. i. vel debet exponi pactũ, vel trãsactio. i. pactionalis trãsactio, sic insti. de tute. in pzin. tu dic q; litera stat pprie. ℞ q; dicit pactũ. supple non gratuitũ, super liquida obligatione: vt. ff. de pac. l. si intra. qõ aũt dicit trãsactio. expone. i. pactũ nõ gratuitũ sup nõ liquida obligatione: vt l. j. ff. e. Et per hoc aduerte: qñ interuenit aquiliana stipulatio, q; ibi nõ exprimat certa qntitas, ad hoc vt debitũ nõ fiat liquidũ: q; tũc non esset trãsactio in ꝓpria vi, sz i vi pacti. debẽt ergo esse ỽba gñalia. q; qd te dare aut facere opz: vt. ff. de accep. l. ℞ vno. §. j. ¶ † Scõo modo opp. dz hoc quod in acceptilatione sunt vincula, contra. acceptilatio est imaginaria

solutio vt.ff.de accep.l.si acceptolatum.§.i.sed solutio non inducit aliquod vinculum imo dissoluit: vt.ff.de solutio.l.qui hominem.§.finali. ¶ Si igitur vera solutio non parit vinculum: ergo multominus ficta solutio Respōdet glos. q quando aceptilatio fit ex causa transactionis, propter naturam transactionis, habet in se tacitum pactum de non petendo, ex quo oritur vinculum, id est naturalis obligatio. Non ergo acceptilatio simpliciter obligationem parit sed ratione taciti pacti de non petendo. & ista est intentio gloss. Sed si hoc est verum, cum illud tacitum pactum sit vestitum coherentia stipulationis aquiliane ergo debet parere naturalem & ciuilem obligationem. & hoc tenent quidā: qꝛ text. dicit vinculis, in plurali. Bart. dicit q ibi in vera solutione ille qui recipit solutionem, obligatur naturaliter ad non petendum ex quadā naturali equitate: vt.l. Meuia.§.fi.ff.solu.mat. vnde si petit. obligatur petens naturaliter ad interesse conuenti, sm eum. Jac. bu. dicit: & est ipsa veritas, q ex vera solutione nulla oritur obligatio ad non petendū: quia non habet in se aliquem contractum, sed merū distractum: & qꝛ recipiens non intendit se obligare. ergo. &c. vt.ff.de act. & obli.l.obligationū substantia. secundum eum.

4 ¶ † Tertio op. dicit hic q si actor agat, antequā vlterius procedat. reo petenti penā & repetenti data debet satisfieri per actorem ergo iudiciū rei postea motū retardat iudicium actoris primo motum sed istud videtur falsum. vt.ff.de iudi.l.qui prior. Solu. hoc est speciale propter dolum actoris: nam constat q dolo petit cum facit contra sic solemnem obligationē, siue transactionē: & ideo antequā dol9 su9 purgetur per solutionem pene & restitutionē receptorū non debet audiri. ita dixerunt antiqui. Scdo modo respondet. q illud ante cognitionē cause referat ad illud, data, s. q distinguetur tps datiōis. s. qꝛ an cāe cognitio fuit datū nomine transactiōis. ¶ Tu dic q illa verba, ante cognitionē cause debent exponi q reus si vult, pōt excludere actorem conuenientem in limine iudicij. & hoc est excludere ante cognitionē cause. Item pot repetere data & petere penā. Si autem reus nō obijcit actori in limine iudicij ad impediēdum processum: nihilominus postea repelleretur actor p diffinitiuā: vt.j.dicam. vel dic ad.l.qui prior. q ibi loquitur in iudicijs paribus nō in iudicijs preiudicialibus. In iudicijs ergo paribus attendit ordo tpis: sed in iudicijs preiudicialibus non attenditur ordo temporis: sed natura cause preiudicialis, vnde prius a posteriori potest suspendi. qꝛ ergo hic cause scdo mote sunt piudiciales: merito procedit super eis p usquā procedat sup intentione actoris. Omnia ista habēt locum vbi ille

5 cause moueant p viam agendi. ¶ † Quarto opp. dicit hic si aduersarius maluerit: ergo videt dare electionem ipsi agēti. sed cōtra: nā ille q conuenitur ad penā, & ad restitutionē datorū est reus: ergo ad eū ptinet electio vt.ff.de iure do.l.plerūq.§.fi. So. Mar. cōcedit hoc, q sit electio conuentu: vtrū stet trāsactioni, vel soluat penā & restituat accepta et ita intelligit istum tex. sed male loquitur: qꝛ electio nō pertinet ad eum qui venit contra cōtractū, sed ad eum qui obseruet contractū: vt not. in.l.qui fide.ff.eo tit. Nō ob.l.plerunq.§.fi. qꝛ ibi loquit in electione rerū: sed hic loquimur in electione remediorū, in quibus cōpetit electio habēti remedia, no ei9 aduersario. ō tributo.l.qd in heredē.§.eligere.cū materia sua. Tu dic q hic nō est electio, sed cumulatio remediorū, & effectualis cōcurr9 In vno enim fit electio.i.in modo opponendi, sed nō in effectu cōsequendi: vt di

6 xi. ¶ † Quinto oppo. nā scdm literam antiquorū soluta pena & restitutis acceptis, actor potest efficaciter pcedere in veteri actione. Sed contra illa actio est ipso iure sublata nouatione & acceptilatione: ergo no est possibile q intentet. Sol. antiq respondebāt diuersis modis quidā enim dicebāt q erat sublata. sed renascit: nā cum soluta pena, & restitutis acceptis interueniat act9 retro similis & dissoluens transactionē: redibit ipsa transactio ad nō trāsactionē: & ideo merito actio prima renascit. arg.j.de nō num.pe.aut. cōtra qui ppriā.&.j.qn liceat ab emptio. disce.l.j. ¶ Et hoc cōfirmat: qꝛ partes hoc tacite vident agere q transactio rescindatur qñ recuperant data arg.§.eo.l.si diuersa. & sm istos actio ista q renascit, oritur ex tacito cōsensu partiū. Alij dicūt q est vtilis datiua a lege ex quadam equitate, ne reus locupletet cum aliena iactura. Tertij dicut q ista vtilis actio non cōpetit ipso iure, sed debet agi cōdictione ob causam, vt reponat se reus in obligatione vt.ff.de cōdi.ob causam.l.si quis accepto tulerit alij dicunt q super actione veteri pcedit de facto: qꝛ reus q recuperauit data & penā, non pōt allegare transactionē, quā ipse, est rescindere accepta recuperando. Procedit ergo iudicium sine actione, qꝛ reus nō pōt allegare. hoc simile no.ff.de ma.test.l.qui habebat.§.fi. ¶ Apud antiquos ergo fuerūt quatuor opi. de ista actione, vna q renascat vetus actio. Alia q vtilis det de equitate. Alia q nō datur vtilis, nec directa nisi mediāte cōditione ob cām se in obligatione reposuerit. Alij q iudicium sine actione de facto pcedat, qꝛ tenet hoc reus pati ppter factum suum. sic.ff.ad exi.l.iulia.§.quantum. sed iste opi. non placuerunt Azo. dixit enim q vetus actio nullo modo restituit, nec reparat, nec renascitur tribus rōnib9. Prima ratio est odiū tā solemniter transigentis. ar.j.l.proxi. Secunda ratio est, qꝛ actio antiqua fuit ipso iure sublata. ergo nō potest resuscitari: vt.l.qui res.§.areā.de solu. Tertia ratio est: qꝛ etiam reo nō opponēte cū constet iudici actorem ipso iure no habere ius agendi, dz actor ex officio iudicis repelli. interrogat enim iudex actorē quā actionē habebat: & actor cum veritate nō poterit respōdere: qꝛ nullā habet. vnde necessario iudex absoluere reū Nō eī poterat condemnare fundando se super falsa actione, & causa. vnde cōcludit Azo. actorē omnino repelli, et nihillominus teneri ad penam, & ad restitutionē acceptorū. Nunc oportet respondere ad motiua antiquorum. Dicunt ipsi actio renascit: vt.l.j. quando liceat ab empti. disce. Ego dico q hic non interuenit actus retro similis qꝛ acceptilatio nō potest extingui, cum non sit reperire extinctum extinctionis: vt not. in.l.si vnus.§.pactus ne peteret. in glo. in opponendo. in fine.ff.de pactis. Item non datur vtilis, quam dicis dari ex equitate: quia nego quod hic sit equitas, cum hoc contingat propter culpam actoris, & sic etiam non obstat.ff.de iure fisci.l.deferre.§.finali.cum l.sequenti. Item non obstat de conditionibus ob causam: quia illa conditio ob causam non datur quando agenti, vt reus se reponat in obligatione, potest aliquid imputari: sed hoc potest sibi imputari: quia non seruauit contractum. & sic non ob.l.si quis accepto tulerit. & adde qd no. §.eo.l.actione. Item non obst.l.Jul.§.quantum. quia ibi suberat causa ordinata. propter quam reus patiebatur iudicium. Propterea ibi competebat vtilis ad exhibendum: vnde non deficiebat actio omnino. Residео ergo in opi. Azo. ¶ Sed contra hoc sic opp. per receptionem datorum causa transactionis redit ad non causam. ergo resoluitur transactio. respondeo, q nihilominus durat aquiliana stipulatio, et acceptilatio, que non resoluuntur, simplex enim transactio, et datorum restitutio, habent se vt relatiue opposita, & ideo transactio detrahitur. vt.l.si diuersa.§.eod. Sed aquiliana stipulatio: & acceptilati or datorum restitutio non habent se, vt relatiue opposita, sed vt incompatibilia. & ideo non reducuntur aquiliana stipulatio, et acceptilatio ad non esse, sed remanent in propria vi.

7 ¶ † Sed ad huc opponi. si actor soluit penam soluendo penam videtur implere cōtractum: quia pena succedit loco rei vt plene not. §.titul.j.l.petens. Cum igitur videatur actor, obseruare per solutionem pene: ergo non debet repelli a prosecutione veteris cause, ne aduersarius quasi bis idem consequatur: vt.ff.de except.do.l.apud Celsum.§.labeo. Item ex hoc. sequeretur q si actor soluerit penā, non teneatur restituere acepta, cum fingatur ex parte sua implere promissa. So. dicit Bartolus, q quando transactio fit per aquilianam stipulationem, et acceptilationem, pena nō succedit loco rei promisse: nam certum est q actor amplius reum inuitum non possit exigere, succedit ergo loco contemptus. quo casu pena & data possunt repeti: vt.ff.de arbi.l.si quis rem. ¶ Tu dic quod quando pena adijcitur actui. quia principale trahit secum executionem plenissimam qd actum videtur vt pena debeatur vna cum principali et ideo tunc pena non succedit, sed accedit. Et ideo solutione pene non videtur principale debitum impleri, casus est hic nam pena erat incerta acceptilationi, que traxit secum plenissimam executionem iuris et de iure que non potest nouari nec trāsfundi in penam. et adde quod dixi in.l.si

8 pacto quo penam.§.titu.j. ¶ † Ulterius op. ad idem, q reus non possit totum consequi: imo debeat eligere. vnde videtur obstare.l.cum pponas §.e.de condi.inde.l.eleganter.§.si quis post.ff.eo.l.qui fidem.&.ff.de pac. l.rescriptum.§.si pacto. Sol. hic est speciale ppter odium actoris, seu eius dolum tam solenniter transigentis. & postea dolose agentis. sic est speciale rōne periurij: vt.l.proxi. In legibus autem contrarijs fuit trāsactio simplex, que actio ipso iure non perimit et ideo potenti9 ius habet ibi actor

9 quā hic: cū hic nullum ius habeat actor. & ista est communis so. ¶ † Deinde opponitur. actor iste non potest agere, nisi de facto nudo: cum ipso iure non habeat actionem: sed lege cauetur quod ratione nudi facti non committitur stipulatio penalis vt.j.si mancip. ita fuerit aliena.l.ea quidem. Sol. ibi pena fuit inserta circa ius: hic circa factum. verbum enim manumittere, significationem iuris habet: vt.ff.de ser.expor.l.si venditor. sed verbum non petere, vel non agere etiam factum demonstrat. argumen.ff.ad trebe.l.Lucius.§.tres heredes. ¶ Et circa hoc dic q aut constat cogitatum de iure tantum, aut de facto tantum, aut dubitatur. Primi duo casus certi sunt: nam sicut apparet actum, ita est seruandum: sed in tertio casu distingue. aut contrahentes sunt vsi ciuilibus verbis habentibus diffinitionem legalem, & videtur cogitatum de iure, vt in prealleg.l.ea quidem.&.ff.de verbo.ō.obligatio.l.stipulatio.§.quentum. aut contrahentes sunt vsi verbis communibus, et indefinitis: tunc aut interest creditoris de facto non veniri contra: & committitur tunc pena ratione meri facti vt hic aut sua non interest & non committitur pena argu.l.ea quidem sm Ja.but. vel dic aut venitur contra in personam stipulatoris. & committitur pena interfit, vel non aut in personam tertij: & committitur, nisi stipulatoris interfit: vt.ff.ō verborum.oblig.l.ij.§.si ... cum.l.ie.& nota.ff.de arb.l.cum pena. & adde quod not. Dyn.ff.de verbo.obliga.l.quidam cum filium facit eodem.ti.l.continuus.§.cum quis

10 sub hac. ¶ † Expedita est glo. magna. Ista lex inducitur ad duas questiones. Prima questio est ista. Statuto cauetur q ei qui non soluerit collectas non reddatur ius modo pone quod ego contra eum qui collectas non soluit ipse dicit quod non habeo actionem ego replico quod ipse non potest contradicere, cum non debeat eius reddi. Queritur. nunquid debeo obtinere. dicit Jacobus butriga. quod si ipso iure non habeo actionem debeo succumbere: quia nō possum fundare intentionem meam sed si ipso iure habeo actionem debeo vincere licet reus habeat exceptionem: qꝛ fundaui intentionem meam & ideō non potest exceptionem suam fundare, cum non debeat audiri sm Jac.but. hic in lectu. ad quod optime facit glo.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ff.de pac. in op con

a Facit ꝯ pmissa. Adde alios modos quib⁹ dicatur q̄s contrauenire. s. excipiēd. ſm gl. ⁊ doct. in. l. Luci⁹. §. fres. in versi. nouerit. ff. ad treb. gl. in l. q bon. §. cū inter de dā. infec. doc. in l. j. j. de testa. Bar. in. l. si vn⁹. §. pact⁹. ff. de pac. Alex. oīo l. l. ampli⁹. ff. rē ra. ha. ⁊ cano. in. c. cōstitut⁹. extra de rescri. Itē p rescripti interpretationez: ſz nō verā eo. ſz Car. in. c. cū oēs. de ꝯsti. li. vj. š. e. ⁊ in. cle. j. ſi. ō rescri. ⁊ Pau. de ca. hic. vbi ēt dr cōtrauenire eū qui supplicat. ⁊ ip trat. no. Alex. post Barto. i alle. l. ampli⁹. l. j. col. ⁊ ꝯsi. xxxiij. vo. j. Itē. q ꝯ istſm opponit exceptiōē simulatiōis, vl' aliā. Itē qt euicit: vt. p istū plene i. l. si. §. in cōputatione, circa si. ver. de illo nō est dubitandum. j. de iure deli. Celsus.

b Periur⁹ est infamis. Adde Panor. in. c. testimonium extra de testib. qui de hoc dubitat. Fel. in. c. ex parte. versi. ad tertiuz. ꝙ infamia. extra de rescrip. vbi dicit qȝ hoc adhuc non est expeditū. Abb. tamē anti. in. c. querelaz. extra de iure iur. tenet cum isto, ꝙ sit infamis. Barto. ⁊ Ang. in. l. Lucius. ff. de infa. Ange. in auc. scenicas nō solum. col. v. q. vj. Iste in. l. j. de fideicom. libert. ⁊ in l. ij. de reb. credi. de quo omnino vide Lāfran. de ordi. in c. quoniam contra. §. statuim⁹. ver. testiū o positiones. num. 81. ver. subsequēte. ⁊ ibi posui in apo. in ver. sit infamis. extra de proba. ⁊ an sit infamis īfamia iuris. de canonica non est dubium: sed de infamia ciuili. Fely. in preallc. c. testimonium. dicit esse magnam. q. col. vj. x. sed est difficultas. extra de testi. vbi tenet ꝙ regulariter non. Celsus.

iuncta hui⁹. l. Ad idē facit extra de excep. c. cum ecclesiastice. si aut re⁹ iste de facto esset admissus ad pbandū, ⁊ pbasset exceptionē, dico ꝙ iudicis officio repellet ex eqtate gnāli. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. psi. repellet eni actor: q. ex liquido ex actis iudex pōt supplere defectū psone excipiētis in defectu cause, non pōt suplere: sed in defectu persone sic. ar. ff. de pet. here. l. plane. ⁊ in. l. fi.

11 ¶ † Ultimo inducit p Bart. ad qōnē. ⁊ ōt ꝙ de facto sibi occurrit. Statuto cauet ꝙ bānit⁹ pōt impune offendi. mō qdā occidit bānitū, ingrebatur de hoc maleficio re⁹ nō audebat ꝯparere ad hoc allegādū: cōparuit qdaz terti⁹, ⁊ dixit ꝙ ille offensus erat bānit⁹, ⁊ pduxit bānū, ⁊ fecit ipsum ligdari corā iudice. Dicit Bart. ꝙ iudex nō pōt vlteri⁹ pcedere: ⁊ dz eū absoluere. Rō. q. liquet iudici illud nō esse delictū: ⁊ istud iudiciūz eē sine actiōe vel sine accusatione. Casus est hic ſm lec. Azo. Et si dicat qūo admittit iste terti⁹: dico ꝙ hoc cōtinet publicā vtilitatē: vt bāniti possint offendi: vt. l. j. ⁊. ij. qñ liceat sine iud. vin. ⁊ iō q̄ ſz ad mittit ad opponēdū: ſz Bar. Sz tu dic ꝙ istud incidit in illā questionē de Renagēse, q̄ fuit disputata p vtrunq Ja. q̄ recitat in. §. ad crimen. ⁊ tāgit ista q̄stio p Cy. j. de acc. l. reos. ⁊ dic. vt ibi. Adde iuxta glo. hic positā ſz opi. Azo. qō legit

12 ⁊ no. ff. de bo. lib. l. q cū maior. §. si pacta. ¶ † Itē facit ad aliā q̄stionē. dicit statutū ꝙ potestas habeat arbitrium in homicidijs de iure ⁊ de facto pcedēdi. Nunq p illud arbitriū poterit punire occidēte bānitū. vel hostē publicū: ⁊ dicendū est ꝙ nō: q. cū nō sit maleficiū, nō pōt vllā cām punitionis assignare: nec hz sup quo fundet cōdēnationē. ar. hui⁹ gl. Sed si maleficiū esset pombile, licet accusator nō esset legitimus: tunc pp̄ter arbitrium quod habet de facto, poterit procedere, arg. huius glo. quod est not. Bal.

1 Liberum arbitrium, quid proprie dicitur.
2 Contrauenire qualiter, ⁊ quis dicatur. 7. ⁊ 8.
3 Periuriū priuat quē ipso iure. licet p exceptione n sit priuatus propria vi transactionis.
4 Pena si sit apposita contractui, tacite inest ꝙ illa pena soluatur per partem non obseruantem parti obseruanti.
5 Principes indignantur quando iurat quis per nomina sua, ⁊ iuramentum non seruatur.
6 Minor si iurat super transactione, ⁊ contrauenit an puniatur sicut maior.
9 Pena vt committatur cōtra eum qui venit contra transactionem, an requiratur processus vsq ad sententiam, ad idem. nu. 10.
11 Periurus an sit infamis.
12 Iuramentum prestitum super transactione seruanda, quam vim habet.
13 Pene imposite non seruanti transactionem iuratam, an imponatur ipso iure.
14 Quid in alijs contractibus quam trāsactionis.

¶ Lex quadragesimaprima.

SI quis maior. Qui venit cōtra transactionē iuratā, cogit̄ stare trāsactiōi, reddit accepta, penam efficaciter incurrit, ⁊ infamiā. h. d. Jac. bu. Uel sic. Qui venit cōtra trāsactionē iuratā per deū, vel pncipē, ifamis ē, actionē pdit, sibi data restituit ⁊ penā soluit, que parti obseruāti applicat. h. d.
1 Bar. ¶ † No. p imo liberū arbitriū dicit qō nullo cogēte imperio, sed sola volūtate fit: ſz alibi dr liberū arbitriū qñ quis pōt iniquū pferre equo: vt. ff. de leg. iij. l. fideicōmissa. §. ꝓꝓ. Tertio mō dicit liberū arbitriū, qō tñ est iuris ordinationi subiectū: vt. š. ō sa. san. ec. l. j. ſz intellectū gl. ⁊ facit ad statuta q̄ in certis casib⁹ cōferūt liberū arbitriū: qñ in statutis reperit hoc vocabulū, ⁊ tēdit in pjudiciū tertij, debeat intelligi de ea libertate q̄ cōtineat in se equitatē, non ꝙ possit pferre iniquū equo: vt no. in. c. sepe. de ver. sig. in cle.
2 facit qō no. Cy. j. ō do. pmis. l. si cū ea. ¶ † Scdo no. modos cōtrauenīedi. dicit enim ꝯtrauenire, qui in cōtrariū supplicat, qō est notabile. Itē qui iudicē adit per libellū
a cōuentionalē, vel facit partē citari, vel in aliquo facit ꝯ pmissa a. teneméti hūc tex. nā si ego sup ꝯctu vsurario iuraui: ⁊ impetro iudicē, nō sup relaxatione iurī, ſz super rescissione ꝯctus, ⁊ sic ꝑposterē, ꝙ hoc ipso sum periurus. secus si ipetrarē super relaxatione iurī: q. decretalis hoc prohibet: vt extra de iureiur. c. j. ¶ Tertio no. ꝙ vbi iurat, deus vr̄ esse auctor cōtract⁹. Itē ⁊ testis: vt in auc. q imo. na. ef. fui. §. ꝗtū. col. vj. ¶ Quar
3 to no. ꝙ periurus efficit infamis. ¶ † Quinto no. ꝙ lz sit q̄s priuat⁹ p exceptionē propria vi transactionis: tñ adhuc magis priuat ipso iure vi periurij. ⁊ sic est vna priuatio super alia priuatione. ¶ Sexto no. ꝙ iste periurus tenet accepta restituere, ⁊ penā soluere. Et sic quatuor preiudicia incurrit: q. infamat. q. ipso iure actione priuat, q. accepta restituit,
4 q. penā soluit. ¶ † Septimo no. in ver. itaq. ꝙ cuilibet ꝯctui in quo pena est apposita tacite inest ꝙ illa pena per nō obseruātem soluatur parti obseruāti. de hoc no. ff. e. l. qui fidē. facit. ff. ō arb. l. arbiter itra. Fisco aūt non applicant pene ꝯuentionales, nisi in ꝯctu fiat mētio de fico: vt. ff. de
5 iure fi. l. j. in illo verbo ex cōtractu priuato. ¶ † Ultimo. no. ꝙ princeps indignat qñ nomē suū apponit in iuro. ⁊ non seruat iurm: q. ipse equiparat se deo: q. est deus in terris, nec hz locū hoc, nisi in monarcha. l. Im-
6 peratore, ⁊ papa: nō in regibus. ¶ † Uenio ad apparatū ſm ordinē gl. ⁊ primo quero pro declaratione litere: q. litera dicit si quis maior. quid de minore iurāte, vtrū habeat locū eo hec lex? Rñ. glo. ꝙ dz distinguit: vt j. si aduer. vē. l. j. vel dic ꝙ indistincte hodie idē iuris est in adulto qō in maiore: vt in auc. sacramēta puberū. j. si aduer. vendi. istudqz Pet. q. ex quo iurm representat ipsum maiorē, oia iura loquētia de maiore, habēt locū in minore iurāte ar. ad. l. fal. l. j. §. lex fal. Jac. bu. dicit ꝙ aut iurauit nō venire cōtra, rōne minoris etatis. ⁊ tūc iurm representat ipm maiorē nō tñ representat ipm maiorē ⁊ iurantē, que duo reqrit hec lex: tunc igit lz ꝯtrauenerat, nō patiat has penas, aut iurauit nō venire cōtra rōne minoris etatis, nec alia q̄libet rōne: tunc duo sunt iura, vnū respectu etatis qō representat ipm maiorē. aliud respectu ipsius actionis, ⁊ sic cōcurrūt qō maior, ⁊ ꝙ iurās. vnde hz locū hec lex, ſm Ja. bu. ad qō facit qō ipse no. in gl. or. in. l. ij. de rescin. vē. Bar. dicit ꝙ ista lex nō habeat locū in minore: q. ꝙ iurm faciat eū maiorē, est iterpretatiue. ergo ad eū nō extēdit: vt. l. iij. §. hec vba. ff. de neg. gest. vñ ſm eū hec lex reqrit veritatē. maiorē etatē, nō fictionē maioris etatis, quātū ad penas, q̄ hic ꝯtra iura cōe cumulant: quantū vero ad firmitatē ꝯtract⁹, nō est dubiū qō cōtra-
7 ctus: ⁊z: vt. d. auc. sacra. ¶ † Scdo querit, dr hic ꝙ venit ꝯtra supplicādo, iudicē interpellādo, pmissa non implēdo, qūo est hoc, cū. l. alibi dicat cōtra iū: vt. ff. de in ius. vo. l. libertus aduersus. vbi dr ꝙ per libellū supplicatoriū nō incidit in penā. Sol. ibi loqt in alijs terminis: q. ibi pena
8 imponebat in ius vocāti, hic cōtrauenīeti. ¶ † Op. ⁊ vr̄ ꝙ lit. cōte. reqrat: vt. ff. rē ratā ha. l. amplius. So. ibi loquit in alijs terminis: q. ibi promissio ꝯtinebat nō peti. qō verbū refert ad lit. cōte. q. ppe tūc petit, cū lis ꝯtestat. hic vo pena inferebat: vt dixi, si cōtrauenit: q. intelligit in
9 iudicio, vel extra: vñ nō cōsiderat ꝯte. litis. ¶ † Tertio op. vr̄ ꝙ nedū cōtestatio desideret. sed etiā pcessus vsq ad sniam: vt pena cōmittat: vt l. q̄ cū maior. §. accusasse. ⁊. l. in seruitute. §. petīsse. ff. ō bo. lib. So. ibi loquit in pena ꝯtōnis. hic vero loquit i pena ꝯtractus. Ratio dr̄e est: q. mitti⁹ agit cū lege, q̄ cū hoie: vt. ff. de arbi. l. Celsus. lz illa. l. hoc nō dicit q. illa. l. de hoie loquit, quasi de ministro legis: nō de hoie oino priuato: vt. ff. de iur. par. l. si libert⁹ minorē. ⁊ ō pōt dici, ꝙ aut lex īponit penā ratione petitionis, aut cōsiderat effectū petitionis, aut dubitat de mēte. l. Primo casu sufficit lit. contest. arg. d. l. amplius. secūdo requirit processus ad sentētiam: vt in. §. petīsse. tertio casu, nisi lex vltra procedat se declarando, intelligo illud ciuile vocabulum petere secūdum propriam significationem: vt verificetur in sola contestatione litis. arg. institu. de
10 act. §. Item mixta est actio. ¶ † Ex predictis concluditur, ꝙ quedam sunt verba, que nō significant iudicium de necessitate: vt hec verba non conueniri, non moueri controuersiam, ⁊ similia. ⁊ in istis non requiritur contestatio litis: vt hic. Quedam sunt verba significātia iudicium vt non peti: tunc requiritur contestatio litis: quia ante non existit conditio penalis promissionis: vt in. l. amplius. quid si promittitur nō agi dicit Jac. but. quod ista videtur committi etiam ante lit. contesta. quia qui prohibetur agere: videtur litem contestari nō posse: vt. l. ij. ff. ad velle. ⁊. l. j. ff. ad mace. sed ipse dicit contra gl. ord. ff. de pecu. l. si postquam.
11 ¶ † Ulterius opponi. dicitur hic ꝙ periurus est infamis b. Contra. ff.
b de infa. l. Lucius. que obst. in duobus. primo: quia hic est infamis ipso iure, ibi non. Secundo: quia ibi testis periurus non est infamis, etiam per sententiam. Sol. ad primum dico, quod aliud est in eo qui iurat super contractu: vt hic. aliud in teste, qui iurat de veritate dicenda. ratio huius est: quia iuramentum super contractu est de futuro, sed iuramentum testis est: de preterito: vt no. in. d. l. Lucius. de infa. ad secundum respondeo, ꝙ ibi ideo testis non est infamis per sententiam, quia ibi sententia nō fuit lata cū eo: vt ibi patet. ⁊ sic nō ob. ¶ Aduerte, ego dixi ꝙ periurus in cōtractu est ipso iure infamis, nō debet tñ haberi pro infame, donec hoc sit declaratū: vt. ff. de iur. fis. l. eius qui delatorē. ⁊ est gl. ordi. in simili. in auc. de tabel. §. pe. Adde ꝙ ista lex requirit duo, qō iuret super cōtractu. ⁊ de futuro. vnde non credo periurū infamē ipso iure, nisi istis duobus concurrentibus. Preterea licet quis iuret obedire rectori, ⁊ non

ri, et nō obediat: nō ppterea est ipso iure infamis: qr non iurat sup contractu. ergo stabimus regule, qd requirat snia rite lata. sicut qñ alteri⁹ doli
12 ratiōe infamia incurrit: vt. l. j. in pn. de infa. ¶ † Alteri⁹ dicit hic φ qñ est iuratū, imminēt tot pene. Cōtra. s. eo. l. cū pponas. Sol. hoc speciale ppter iuramentum: qr iuramentū habet vim illius clausule, rato manente pacto imo maiorē vim hz vt ex hac lege ptz. Item hoc iuramētū impedit purgationē more. hoc eñ sonāt verba hui⁹. l. hoc et pbat: qr vbicūque fit executio a. l. ibi nō admittit purgatio more: vt. l. si is qui. de leg. ij. Itē dico φ iuramentū hz vim illius clausule, si nō vz iure trāsactiōis: valeat omnimodo quo valere pōt: vt. l. cū pater. §. filius matrē. de leg. ij. et ideo dicit Bar. φ si transactio nō valeret iure trāsactiōis: vt qr post rē iudicatā: vt. s. eo. l. si causa cognita φ ppter iuramentū valeret vi simplicis pacti, fm Bar. Istud vltimū nō approbo, nec improbo: qr. §. filius matrē loquitur quando actio nō potest valere in ppria specie ex defectu solennitatis: sed qñ nō potest valere ex defectu substātialitatis, vel phibitionis: nihil dicitur ibi, vnde videtur stādum regule q̄ ponit. ff. si certum pe.
13 l. si ego. et l. nō oēs. in prin. cū si. ¶ † Quero nūqd iste pene imponat ipso iure, dicit gl. qr sic, qd est verū de pena infamie, et pena priuatiōis actiōis sed restitutio datorum siue acceptorū, et solutio pene requirūt pcessum et sniam. Tūc eñ dicitur pena infligi ipso iure. qñ lex exequit: sed qñ obligat, et nō exeqtur non dicitur imposita ipso iure pena: qr restringitur ibi
14 snia nō ad actū, sed ad effectū. facit qd no. in. l. si. j. loca. ¶ † Ultimo queritur, nūquid ista lex habet locum in quolibet cōtractu. Dicunt doct. φ sic, quaten⁹ pōt in ipso ɔctu cadere hui⁹ legis dispositio: qr iste text. gñaliter loquit dū dicit pacta et dum de pactitura, et dū dicit placitis, et dū de pactionū. ar. ff. de pac. l. j. §. cōuētiōis. ita tenēt doc. et ista est veritas. Bal.

1 ☞ Transactio facta per falsa instrumenta retractat.
2 Falsuz detectū ciuiliter ad vnū finē, pbat ciuiliter ad aliū finē.
3 Falsitas, vel dolus in vno capitulo, nō vitiat in alio, quādo capitula sunt separata.
4 Conditio veritatis non videtur inesse tacite in actu decisorio litis.
5 Dolus cum falso quibus concurrat et num. 6.
7 Dolus si interueniat in transactione, et falsitas, an sit necesse φ preceda accusatio de dolo vel falso antequā retractet transactio.
8 Audiri contra iuramentum an quis, aut quo iure debeat.
9 Transactio an rescindatur propter falsos testes. sicut ppter falsa instra.
10 Queri de falso quot et quibus modis possit.
11 Transactio si rescindatur propter falsa instrumēta, an rescindatur ipso iure, vel per restitutionē. in integrō.
12 Trāsactio si sit facta p falsa istra sup vno articulo, et sit trāsactū sup oibus capi. vno ptio, nunqd rescident oia. 13.
14 Instrumentū falsum in parte, an reputetur falsum totaliter.
15 Testis si dicit falsum in vno capitulo, an reprobetur in omnibus.

¶ Lex quadragesimasecunda.

Si ex falsis instrumētis. ¶ Si deuentum est ad trāsactionē ptextu falsi instrumēti, vitiat trāsactio etiam iuramēto firmata: sed ex vno capitulo, nō inducit vitiū in alio h. d. Jac. bu. vel sic trāsactio eatenus rescindit, quatenus fuit facta ptextu falsorū instrumētorū etiaz si fuerit iuratū: nisi fuerit super falso transactū. h. d. et est no. lex. Diuidit in tres partes. primo ponit quoddā dictū. scdo ei⁹ modificationē. tertio quandā expositionē. scda ibi, ita demū. ter-
1 tia ibi, nisi forte. ¶ † No. φ traditio facta ptextu falsorū instrumentorū reuocat, siue retractat detecta falsitate, siue sic detecta criminaliter, siue
2 ciuiliter, et in hoc casu nihil operat iuramētū. ¶ † Ex hoc not. φ falsum detectū criminaliter pbat ciuiliter. Itē detectū ciuiliter ad vnū finē, probat ciuiliter ad aliū finē. ita dicit litera dū dicit falso reuelato. qd vocabulū raro reperit in aliis maleficiis: qr est ibi quodāmodo diuina reuelatio:
3 vt in aut. de testi post prin. ¶ † Tertio no. φ qñ sunt capitula separata falsitas vel dol⁹ circa vnū capitulū, nō vitiat aliud capitulū. Sec⁹ tñ eēt in cōnexis capitulis vel dependentib⁹: qr vitiato principali oia capitula vitiantur: vt. ff. de mino. l. ēt. §. i. ¶ Ultimo no. φ trāsactio facta sup questione falsi, facit qd deinceps nō pōt refricari qd eadē ad aliquē effectum.
4 ¶ † Ueniam⁹ ad op. dicit hic φ transactio retractat, qñ ptextu falsorū instrumētorū fuit interposita, et sic innuit φ interim valeat. sed cōtra: qr videt inesse ɔditio, si cā sit vera. ar. s. de diuer. rescri. l. si. Sol. dico φ non vr inesse cōditio veritatis in aliquo actu decisorio litis. nam si videret inesse transactio est in isto casu eēt ipso iure nulla: qd est falsum. Nō ob. ɔrium: qr lex cōtraria nō loquitur in actu decisiuo litis sed in rescripto pcipis. et sic nō ob. ¶ Scdo op. ad idē. nāratiōe doli trāsactio est ipso iure nulla vt. ff. de cōdi. inde. l. in summa. sz hic erat dol⁹ tam litigando per falsa instrumēta quā trāsigēdo. ergo transactio est nulla ipso iure, nec est op⁹ qd operet rescissio in eo qd nullū est: vt. l. q̄ sub cōditione. §. vl. ff. de ɔdi. insti. Sol. aut retractatio petit rōne falsitatis instrorū, aut rōne doli. primo casu loquit hec lex. quo casu nō opz pbare dolū partis, sz sufficit pbare rē aliter se hre. vñ lz pars fuerit vsa falsis instris bona fide, credēs ea esse vera vl falsis testiōys bona fide. credēs testes verū dixisse: tñ fit retractatio vt est. hic qd ē notandū. Si vo allegat dol⁹, et nō falsitas, dic vt dixi. s. e. l. sub pretextu la. j. Si aūt allegat vtrūq simul dolus, et falsitas: id inspicit qd magis officit dololo, et vtilius est aduersario. arg. ff. de act. emp. l.
5 Jul. §. si quis coludente. ¶ † Ex predictis habes tres conclusiōes. ¶ Prima est, φ hec lex pariter loquit in reo et actore: qr non requirit doluz, vnde nō hz locū distinctio. l. in summa. ¶ Scdq cōclusio est qd ex quo non requirit dolus: non est necesse qd precedat criminale, vel ciuile iudiciuz falsi, qd nō oritur nisi ex dolo vt. j. de falsis. l. nec exemplū. ¶ Tertia cōclusio est qd factū ptextu false phibitionis etiā bona fide pductū a parte
6 tñ retractatur, qd est not dignū. ¶ † Ex quo no. φ totus ti. fiex fal. instru. l. diuus. ff. de re iudic. habēt locuz ētsi falsa instra sunt pducta absque dolo ptis. Licet qdā vlteramō. ɔriū tenēt et hoc te
7 net hic ista gl. fz Bar. ¶ † Juxta hoc reuoco in dubiū. vtrū iteruenietē dolo et falso simul, fit. necesse φ precedat accusatio, vel actio falsi, ante q̄ retractetur transactio, et videt φ nō ex dictione ēt que implicat, que est hic. ¶ Ecōtra videt φ sic, quasi fit ordo iste tradit⁹ p hāc. l. ar. j. de aduo. diuer.
a iudi. l. si. et. ff. ad. sylla. l. in cognitione. Solu. dico φ ordo inter iudicia tribus de causis pcedit. pmo qñ natiuitas vnius pendet ex fine alterius. Scdo, qñ est vnū preparatorium ad alterū. Tertio qñ alterū remediū est subsidiariū. ista pbant j. de app. l. j. extra de rest. inint. c. cuz venisset. in aut. de fideiuss. §. sed neq. cū si. sz ita est hic φ qd falsi principaliter mouēda nō pertinēt ad natiuitatē rescissionis, nec ad eius pparationē necessariā, nec rescissoriuz remediū est subsidiariū. ergo pōt rescissio principalr peti. et ita intelligitur hec lex. qd est notandū. ¶ Op. et vr φ rōne doli non recedat a iurō: vt. j. si mi. se ma. dixe. l. si alterius. §. si. i si. Sol. ibi est pclusa via pbādi dolū p iurz sz hic nō erat via pclusa. et sic nō ob. vel dic vt ibi.
8 ¶ † Alterius op. ad idez de. l. j. si aduer. ve. vbi nō debet qs audiri ɔ iurm. Sol. dicūt quidā qd nō dz audiri per singulare bñficiū restitutionis, vt ibi. Sed de iure cōi sic: vt hic. sed hoc est falsū. quia. l. nra intelligit in beneficio restitutiōis. alij dicunt φ hic est spāle, qñ trāsactiō est facta pretextu falso: ū instrorū. Dic tu φ hic est spāle: qr causa dans cām trāsactioni erat falsa. Lex autez ɔria loquit in ɔctu celebrato bona fide, q ɔctus fundabat in partiū cōsensu, et nō erat admixtus error, vel vitium alicuius falsitatis. ¶ Op. vlterius de. l. ipse. j. de fal. Sol. ibi fuit de falso transactum, et sic cōcor. cuz vlti. rñso huius. l. ¶ Ultimo op. de. l. j. de plus peti. et de except. doli. l. qui agnitis. Sol. ille concordant, si recte inspiciatur
9 fm glo. ¶ † Uenio ad questionē, dr hic si ex falsis instrumētis etc. ¶ Quero quid si ex falsis testibus. Rñd. idem: qr instrumentorū noie testes cōtinētur: vt. l. notiones. §. instrorū. de ver, sig. fz glo. et probat per. l. diuus. ff. de re iudic. et hoc verum est: tñ in alia materia q̄nq noie instrorū nō continent testes. vnde dilatio data ad testes producendos, nō videt data ad instra producenda. nec ecōtra: qr nō est eadē regula dilationuz circa testes. et instra: vt extra de fide inst. c. cum dilect⁹
10 facit. ff. de fer. l. oratione. ¶ † Secūdo quero, dr hic ciuiliter falso reuelato: qr dictio etiam, inclu
a dit[a], φ pluribus modis possit de falso cognosci. quero ergo q sunt isti Modi. Rñdeo tres criminales. et tres ciuiles. criminales per accusationē per pcipalē inquisitionē, et per inquisitionē emergentē. De primis duob⁹ no. ff. de adul. l. ij. §. si publico. et. j. de falsis. l. querela. De tertio leg. et no. j. de testi. l. nullū. et differūt: qr primis duob⁹ modis fit plena punitio, sz p inquisitionē emergētez fit quedā extraordinaria et min⁹ plena punitio: vt no. in. d. l. nullū. Modi vo ciuiles sunt tres: sc3. j. factū actio: vt. ff. de fal. l. q noie. i factū exceptio, et i factū replicatio: vt hic. vel dic φ exceptio et replicatio sūt exceptio et replicatio dol. actio vo non est de dolo, sz in factū: qr titulus criminis hz spāle nomē delicti, vñ cessat actio de dolo: vt. ij. §. j. ff. de cri. stel. qd si qs nō est in dolo sz lata cul-

a ☞ Dictio etiā, includit. Adde bar. in. l. suus quoq. de her. insti. ff. et. l. supra iter. §. officiū. aqua plu. arc. et i. t. j. j. etiā ff. peu. causam in integ. resti. Car. incle. j. §. si. de sup. neg. prela. gemi. in. c. cū de beneficio. nu. vij. et ibi posui in apo. in vo. dictio ēt. extra de prebē. li. vi. et Pano. in. c. cū gratia. nu. ij. vbi etiā posui in addi. ad ipm in vesic. implicat. extra de re cōmo. Celsus.

a ☞ In vr falsum. Vide Bar. in l. ff. j. de fide inst. Bul. de cug. in l. scriptu re, nu. j. q ibi posui in apo. ad ifm in ver. possent se cõpari. e. ti. q Läf. de onia. in. c. qñ ꝺ falsam. §. statuimus. ver. insfor. zibi in addi. bñ. vadi. ad ifm in ver. vitiat. nu. xxix. ver. Item quero. extra de pba. Fely. in. c. inter dilectos. col. iij. X. in ver. ibi sed ꝺ. extra de fide inst. istũ in consi. in xpi nois amẽ. qõ talis est. fi instrm. q Alex. ꝺ. xlij. vo. iiij. Celsus.

b ☞ Falsum in uno capso. Ista est certa regula q sic: vt per Istũ in. l. fin. in iiõ. op. j. de edic. diui adri. col. Alexã. in. l. j. §. figura simpliciter. ff. de ver. obl. no. in. l. pediculis. ff. de auro q ar. leg. Lar. in cle. j. i. ꝺ. de testi. Panor. in. c. in nfa. e. tit. in añp. col. gl. in. c. fi ad fascras. z ibi arch. ig. dist. Fel. post Inn. in. gl. sua. j. in. c. fraternitatis. col. fin. versũ. iij. conclusio principalis. extra de here. Old. cõsi. xxxvj. inci. Ad primã qõnẽ. alex. cõsi. cxxxij. vo. j. z consi. xlv. vol. iiij. z Spe. in ti. de teste. §. ꝺ. et in ti. de instr. edi. §. instfa. ver. qd si alii qs. col. vj. qs vltra restrictiones p istũ hic positas limitabis: vt non pceᵭat qñ testis deponit super peritia artis: qr cũ cadit pbabilis error: vt per Fely. in. c. p: ealle. ver. fallit tertia. Celsus.

c ☞ Si sit impertinens. Tu dic hoc verum: nisi iuraret sup tota causa: vt not. iste in rub. de contro. inue. col. ij. ver. extra no. i feu. Bng. consi. cxcij. z do. meũ. ꝺ. Phil. decu. col. cv. col. iiij. Celsus.

pa. nung d teneat actione in factũ: vt expressum q sic. in. l. vlti. §. ꝺ mag. cõpe. z arg. in. l. i. §. ff. si mẽs. fal. mo. di. ¶ Tertio querit vtrũ transactio ista rescindatur ipso iure, an sit necesse q petatur in integ. resti. Dicit gl. qõd est necesse q petatur restituto in integ. z hoc pbatur sic. si sila lata ex falsis pbationibus nõ retractat ipso iure, sed prehabita restitutiõe, vt. ꝺ. l. diu⁹. z. l. qui re

Abbas dicit qꝫ quidã est suꝰ monachꝰ, vel cõuersus. Ille negat. Iure pendente ille dat decẽ abbati nole trãsactiõis, ꝛ Abbas trãsigit cũ eo. Que
1 ritur nũquid deincepꝫ iste habeat ꝓ libero. Rñ. gl. ⁊ qñc. si decretũ ẽpi interuenerit, alias enim nõ posset absolui a monasterio: qꝫ sicut bona: ita nec ꝑsona monasterij põt alienari sine decreto. ꝛ adde qõ no. ff. ea. l. ꝑses.
4 ✝ Doct. dicit cõtra. Nã de cã spirituali nõ põt trãsigi, vt. c. de cetero. ⁊. c. latum⁹. ⁊. c. sup eo. de trãsa. cũ simili. vñ ſz gl. esset vera de iure ciuili nisi⁹ esset de iure canonico. ſm Odof. Jac. but. dicit ꝙ ẽt de iure ciuili gl. nõ est vera: qꝫ monachat⁹ nõ põt a ꝑsona separari, nec cõsensus poterit in hoc aliqd operari, vnde iure oĩno inseparabili nõ vz trãsactio, secundũ
Jac. bu. Bart. dicit idẽ esse in monacharu, ꝛ cõuersione: qꝫ rei extrinsece
5 interuẽtus inducit simoniã ſm eũ. ✝ Ulterius querit, qd in cã matrimoniali. Berta dicit qõ ego sum eius marit⁹. hoc ego nego, ⁊. ꝛ. sibi dãdo trãsigo. querit vtrũ valeat transactio, ꝛ videt ꝙ sic: qꝫ transactio de simonia nõ habet locũ in matrimoniõ: cũ ibi possit interuenire dos, ꝛ pecunia, vt. l. Titio centũ. §. j. de cõd. ⁊ de. gl. dicit ꝙ valet transactio cũ auctoritate episcopi. aliter aũt nõ valeret in cã matrimonij. Bart. dicit qõ aut trãsactio tẽdit ad matrimoniũ, ꝛ valet trãsactio, vt matrimoniũ fit. aut tendit cõtra matrimoniũ, ꝛ hoc est impossibile: qꝫ hoc est fedus inseparabile, vnde nec sentẽtia cõtra matrimoniũ trãsit in rẽ judi. nec iusiurandũ, vt not. in. l. iõ. §. j. ff. de iureiur. Breuiter dic ꝙ vi trãsactionis matrimoniũ nõ instituit, nec destituit. Bene cõcedo tñ qõ si ꝑsone sunt habiles, ꝛ verba exprimãt matrimoniale cõsensum, ꝙ tanquã ex cõsensu inducit matrimoniũ nõ ꝙ hoc fiat ex ꝓpria vi transactionis: qꝫ vt. §. dixi, nõ cadit trãsactio in spiritualib⁹ in ꝓpria vi. Jura enim spiritualitatis, non sunt in nostra potestate, sicut nec iura sanguinis. vt. ff. de pact. l. ius
6 agnatiõis. ✝ Ultimo querit, apostolic⁹ dicit ꝙ quedã ciuitas est sua, illa ciuitas hoc negat, ꝛ sic est ẽstio de statu, nunquid de ista ẽstione põt trãsigi, verbi gratia: qꝫ ciuitas faciat quedã seruitia, ꝛ nõ alia, vel ꝙ data certa annua quãtitate nõ cõpellat vlterius. Rñ. ꝙ valeat trãsactio, ꝙ regulã ist⁹ legis: ꝛ ideo capitula q̃ facit apostolicus ꝛ Imperator cũ ciuitatibus, sunt seruãda, hoc intelligẽ, nisi interuenerit dolus, vt notat Ly. ſ. de legi. l. digna vox, facit, ſ. eo. l. sub pretextu, ꝛ quod ibi not. Bal.

✝ De errore calculi. Rubrica.

1 ✝ Calculatio erronea etiam sepe facta, non nocet.
2 Quid si iudex errat calculando in sententia.
3 Sententia continens expressum errorem calculi, an ſit nulla, vel sit aliqua, quatenus non est error.
4 Transactio, an reuocetur propter errorem calculi.

✝ Lex vnica.

ERrorem calculi nõ nocet, ẽt si sepe fit errorꝫ, ꝛ etiã si stipulatio interuenit nisi sit iudicatũ, vel trãsactũ. h. d. vel sic. Si in calculo est errorꝫ, põt sepius retractari, ꝛ retractari, nisi super eo sit iudicatũ, vel trãsactũ. Et inde dicit ꝓmissum condicitur, h. d. Diuidit in quatuor partes: nam primo ponit dictũ, sedo infert ex eo, tertio excipit, quarto ampliat dictũ. scda ibi,
1 vnde, tertia ibi, si res, quarta ibi, sed ⁊ si. ✝ Not. ꝙ errorea calculatio etiã sepe facta, nõ nocet. ⁊ est arg. ꝙ errorea cõfessio sepius repetita, posit reuocari. ✝ Itẽ not. ꝙ licet inter plures mercatores sit saldata ratio, ⁊ summata: ⁊ adhuc põt petere debitor, vel creditor, vt iterũ computet, vt videat an sit errorꝫ in calculo, vel nõ, etiã si talis error trãsiuerit in stipulationẽ. ✝ Item not. ꝙ sententia nõ reuocat ꝓpter errorꝫ calculi. nõ ergo omnis error retractat sententiam. ⁊ adde qõ no. ff. ad treb. l. seruo
2 inuito. §. cũ pretor. 2. ff. de iusti. ⁊ iur. l. pe. ꝓ Hui. ⁊ Ly. ✝ Ultimo not. ꝙ ꝓpter errorꝫ calculi nõ rescindit trãsactio. Ratio est: qꝫ trãsactio facit ꝓ re iudicatã, vt. l. j. §. j. ff. de iusti. ⁊ iur. l. pe. ꝓ Hui. ⁊ Ly. ✝ Ultimo not. ꝙ ꝓpter errorẽ calculi nõ rescindit trãsactio. Ratio est: qꝫ trãsactio facit ꝓ re iudicata, vel sententi

ná penā.ar.ĵ.eōtrin.vel episto.l.proclama.z.l.in terlocutio.z.l.fin.Cū enī ista interlocutoria ferat summatim,z extra ordinē,nō dȝ esse tāti effect⁹, seu tāte efficacie,quāte est diffinitiua,q̄ fertur cū magna solēnitate,z ista respōsio cōiter approba/
2 tur.¶ †Sed extra opp.z vr ꝙ talis snīa debeat durare decēnio,vt.ff.de penis.l.fine p̄finito.Sol. tres sunt casus:aut snīa nō cōtinet tps,z est ppetua:vt hic,z.ĵ.de penis.l.seruus.Aut in snīa fit mētio tpis:qz index dicit interdico tibi ad tps,z nō exprimit ad tps:tūc dico ꝙ nomē tpis in sen
a tentia platū,absolute intelligit de lōgo tpe[a],hoc est d decēnio,vt.l.fine p̄finito.qd nō est alibi:aut snīa ɔtinet tps certorū mensiū,annorū,vel dierū: tūc aut eatenus durat illa snīa,q̄tenus sumus in tra illud tps:sȝ post tps ipso iure expirat:vt.ff.de off.p̄fe.vr.l.i.ad fi.Sed ponam⁹:legatus de late re ponit in q̄dā ecclīa interdictū,nec exp̄mit tps, nūqd eo reuocato a legatiōe durat iterdictū:dic
b ꝙ nō:qz interdictū magis accedit iterlocutorie.[b]
3 q̄ diffinitiue,cū sit reuocabile.¶ † Jō dico ꝙ si legat⁹ de latere ponit aliquos ad ɔfinia ex mera sua authoritate,nō cognitionaliter p modū diffinitiue:qz statim ꝙ est reuocatus,expirāt ɔfinia. Jtē dico eȝ:dñs Sabinēsis dederat licentiā quibusdā bānitis marchie qd ibi possint reuerti: nō tū rebāniendo istos,nā ista licētia nō durat post mortē dñi Sabinēsis.ar.no.in.l.si certarū.in fi.ff.
c de mi.test.Nā vbicūq ponūt[c] hec verba ad nostrū beneplacitū;vel ad nostrā volūtatē,nunquā durat dispositio vel dispositū finito officio: vt de h plene not.Bar.ff.de v.ob.l.cētesimis.§.fi.vbi
d oīno videas.¶ Extraopponit[d] de.c.ex lris.extra de cōsti.Sol.ibi loquit in snīa lata rōne ɔtumacie,cuius natura est tādiu durare q̄diu durat cō
e tumacia.ar.ff.de col.bo.l.i.§.si frater,z iō bānū[e] qd fert ex ɔtumacia bānito cōparēte legitio tpe reducit ad simplicē citationē:nec amplius dr iste bānitus.qd est no.lex vero nostra loquit qñ snīa erat lata ex cā tali q̄ nō poterat p pnīaȝ purgari:
4 z sic nō ob.¶ †Ultimo q̄ro,qd de licentijs iudicū:vtrū licētia de capiēdo duret in tps successoris.z vr ꝙ nō:qz interlocutoria sicut snīa,nō extēdit se ad tēpus successoris,vt.l.si cū dies.§.si qs.ff.de arbit.Jn contrariū vr:qz ex ista snīa est ius parti quesitū,z ideo nō videtur expirare. pro hoc gl.ord.ff.de iur.om.iu.l.z qz.hoc tenet Bar.ff.de acq.pos.l.fundi.§.j.vbi videas.dic ꝙ iterlocutoria de dimittēdo,vel capiēdo non expirat: qz non pertinet ad solaȝ iudicis authoritatē,sed ad ius partis.Cōmissio tū que fit nuntio de executione facti,expirat forte:qz expirat mandatū nuntij re integra mortuo,vel quasi mortuo mādante:z ita practicamus.Unde in ista ciuitate facimus renouare cōmissiones:sed Bart.videtur dicere qd hoc non fit necesse:quia istud mandatum est necessarium:ergo non finitur morte mandantis:vt d.l.fundi.§.j.cautius est tamē quod fiat renouatio commissionis,z mandati.

a ¶ Lōgo tpe.Uid Bal.i.c.ex literis.de cōsti.And.bar.

b ¶ Jnterlocutorie,cū Bar.transit hic sing.Pau.d cas.z add Bal.in.l.fi.in vj.q.ĵ.de contrah.empt.

c ¶ Nam vbicunq ponunt.ɔsulo nūc Bononie,vid bar.in.d.l.centesimis.Bal.in.l.fi.C.d cōtrah.emp.z in suo repertorio seu peculio.inver.iudex.vide Dñicū Pe.de anch.in.c.si gratiose.de rescr.li.vj.Jo.cal.in cōsi.iij.iti.de rescri.And.Barba.

d ¶ Extra opponit.Not.pro.c.ex lris.de cōsti.vide eūdē Bal.in aut.interdicimus.s.de epis.z cle.et.ā in.l.accepram.in.xix.q.de vsu.z in.d.c.ex literis.et que ibi dixi.And.Barb.

e ¶ Bannū.Adde Bal.z Bar.in.l.ij.§.fi.ff.de requi.re.sed si post terminū ɔparerent:nō reducerentur ad simplicē citationē bannuȝ.fm Bal.in aut.cōtra qui propriā.in vlt.col.ĵ.de nō numerate pecu.

f ¶ Cōsensus.Uide plenius Bal.in l.cū quis.s.de iur.z fac.ign.z Ange.post gl.z Bal.in.l.j.§.conuentionis.ff.de pactis.

g ¶ Spe future.Uide Jo.de imo.in.c.si cautio.extra de fide instru.

¶ Lex secunda.

NEc ceterorū. Etiam libertini pñt aduocare, si sunt literis eruditi. h.d.tex.gl.dicit idē si nesciāt lras.i.leges:tñ sciāt practicā:tñ in matricula aduocatorū non possunt poni,nisi studuerint per quiquennium ad leges:vt.ĵ.tit.l.nemini.z.l.iubemus.

1 ☞ Confessio facta sub specie mutui,cuȝ tamē mutuum non esset,potest infringi per exceptionem non numerate pecunie.
2 Obligatio naturalis,an sit in chirographo post biennium.
3 Et an iste contractus sit contractus simulatiōis cum nullum interuenit mutuum.
4 Quid si salarium excessisset debitum modum,an esset simulacio de permisso ad prohibitum.
5 Statutum si disponit ꝙ contra instrumētum cōfessionatum non possit opponi exceptio solutionis,z simulationis,an possit opponi exceptio nō numerate pecunie.

¶ Lex tertia.

SJ sub specie. Jsta.l.est nota.z.h.d. Si occasione salarij ex cā mutui promittatur,pōt intra tps legitimū exceptio obijci,z liberatio cōdici.h.d.Bar.Uel sic,exceptio simulationis,siue doli est perpetua,z pōt q̄ncūq opponi.h.d.tex.supplet per gl.fm Jac.bu.Uel sic,cōfessio,vel cautio facta sub spe future cause equiparat cōfessioni facte spe future numerationis:z ideo pōt intra tps constitutū exceptio opponi,z
1 cautio condici.h.d.¶ † No.ꝙ confessio facta tanquā ex cā mutui,cū tñ nō fuerit d mutuo,sed de prestando patrocinio cogitatū,potest infringi excipiendo de nō numerata pecunia.Jtē pōt infringi cōdicendo cautionem.i.petendo ꝙ instrumētū quatenus de facto processit,cancellet,z ꝙ ista superficialis z non substātialis obligatio declaret per snīam nō tenere.Scdo no.ꝙ exceptio nō nu.pecu.z etiā cautionis cōditio,non habent
2 locū perpetuo,sed intra tpa cōstituta,vt innuit litera.¶ †Tertio not.a
f cōtrario sensu litere,ꝙ tpis spacio gesto negotio,cōsensus[f] ac fides adhibetur,z sic est arg.ꝙ in chirographo post bienniū sit naturalis obligatio propter cōsensum.z ad hoc sepe hec.l.allegat.z est notabilis.¶ Oppo.z videtur exceptio non nume.pecu.hic locū nō habeat,qd sic probo.Aut ista cautio emanauit ratione patrocinij prestiti.Aut ratione patrocinij prestādi.z secuti.Aut ratione patrocinij prestādi.z nō secuti.Primo casu nō habet locū exceptio:qz cautio lȝ nō habeat in se causam coloratam habet in se verā causam.Jtē sicut pōt obligatio nouari:ita causa potest nouari in aliā causam:vt.ĵ.si cer.pet.l.si ex pretio.Scdo casu idē:qz prestatio patronicij implet contractū ex parte prestātis,vt.s.de pac.l.credi
g toū.Tertio casu exceptio debet esse perpetua,cū non sit facta spe future[g] numerationis,sȝ spe alterius cause,vt.ff.de excep.do.l.pure.in fin.Tmore istius contrarij hec lex legit duobus modis.primo modo quod exceptio sit ppetua,z in litera ibi dñ dicit nec tpis spatio.subaudiat maxime.Sȝ hec sol.est cōtra tex.qz litera negatiua nō pōt exponi in affirmatiuā.Et qz rō legis stat in hoc,qd post tpis spatium videtur adesse cōsensus,ac fides prestationis:ergo exceptio non numerate pecunie q̄ fundatur ex presumptione,tollit lapsu tpis per contrariam presumptionē.Scda ergo solu.est,qd ista exceptio nō pōt opponi post bienniū.Jtem nec cōditio habet locū post bienniū:qz cui z qñ denegat exceptio,multo magis denegat actio,vt.s.de trāsac.l.nec intētio.Modo rñdeo ad cōtraria,ista cautio nō fuit spe future numerationis,cōcedo:tñ fuit spe future cause,vel casu distinguo,ꝙ aut figura obligationis exprimit mutuū,z expectat tūc bienniū,vt hic.aut figura obligationis non exprimit mutuū,sȝ alium cōtractū sub spe future cause:tunc exceptio est ppetua,vt.l.cōtraria.z.ff.de excep.d.l.ij.§.circa.dicit Pe.ꝙ vbi nō spe future numerationis,sȝ spe alterius cause emanat cōfessio,q̄ intra bienniū excipiēti nō incūbit onus probādi,sed post bienniū audit,si vult assumere in se onus pbatiōis,vbi vero spe future numerationis dr emanasse chirographū,post biennium nullo modo audit opponēs,etiā si velit in se suscipere onus probationis: vt.ĵ.de nō nu.pec.l.in cōtractib⁹.§.de illo.Jsta vr esse intētio Pe.licet
3 multū cōfuse loquat.¶ †Scdo op.nā licet nō ob.exce.nō nu.pec.dȝ obstare exceptio simulationis:qz non pōt negari qn iste cōtractus in figura mutui sit ɔctus simulationis,cū nullū interuenerit mutuū,nec re,nec spe vñ est hic simulatio,z color q̄situs.sed ita est ꝙ exceptio z actio simulationis ēst perpetua:ergo falsum est qd hic dicit de biēnio.So.tūc contractus est simulatus,qñ p̄textu vnius cause celebrat figuraliter,sed non essentialiter.Sed qñ p̄textu alicuius alterius cause nō exp̄sse z alia cā exprimat:tūc si ille cause ex volūtate partiū sic se habēt,ꝙ vna equipollet alteri,hec nō est simulatio,vt.d.l.si ex ptio.Si vero essent cause que non pñt inuicē equipolere,vt causa locationis.z emptionis,ibi est etiā simulatio,z pōt ppetuo opponi,vt.ĵ.plus valere quod agit.l.emptione.Cum igitur loquamur de causis veris,inspecta iuris p̄sumptione.s.lapso tpe opponēdi.Jtē cū loquamur de causis que possunt ordinari p cōtrahentes ad eundē finē solutionis,merito nō est hec exceptio simulationis proprie sumpta:z ideo biēnio cōcludit ius excipiēdi,z ɔdicēdi,qd est notabile.¶ Sed hic q̄ro,quid si salariū excessisset debitū modū:Rñ.hoc esset simulatio de pmisso ad phibitū:z ideo hactenus cōpeteret ius excipien
4 di fm gl.z oēs.¶ †Et ex hoc intellige qñ statuta permittunt opponi exceptionē simulationis,de qua simulatione loquātur,certe intelligunt statuta,qñ pmittit sine spe alicuius cause p̄cedētis,vel future.Jtē qñ cā vera tēdit ad diuersum vel contrariū effectū,cū cā exp̄ssa in instrumento.Jtē qñ de nullo fingit āliqd.Sed qñ de aliquo fit in aliud nonatio,siue trāsactio z est ibi equipollētia in effectu,illa obligatio nō est simulata:qz
5 nō deficit obligationi substātia,vt.d.l.si ex p̄tiō.¶ † Extra quero,dicit statutū ꝙ ɔtra instrumentū cōfessionatū non possit opponi nisi exceptio solutionis,z simulationis.Nūc querit,nūquid poterit opponi exceptio nō nu.pecu.Dici hic Bar.ꝙ qñ pmittitur spe future cause postea non secute,ꝙ pōt opponi exceptio simulationis.exceptio ergo non nu.pecu.est quedā species exceptionis simulationis.z iō vr ꝙ possit opponi.vñ Odof.in.l.ista dt ꝙ exceptio ista est quasi exceptio simulationis.B̄r.dt verū,qñ pmittit spe future cāe postea nō secute:z tñ alia cā in instrumēto exprimit:qz est ibi color q̄situs ad nō cām.Sȝ qñ eadē cā.q̄ preparatur,exprimit in instrō,ibi a principio nulla est simulatio.vñ nō credo ꝙ exceptio nō numerate pecunie proprie loquendo,sit exceptio simulationis:quia

nis: q̄ inter partes per chirographū vere contrahitur, licet efficatia non
a insit illi contractui, nisi post biennium. ¶ † Adde q̄ tot modis dicitur
6 contractus simulatus, quot modis fit fraus. ff. de legi. l. fraus. z de aqua
plu. arcenda. l. empror. z ibi per Bar. z ideo vbi non est proprie fraus, nō
est proprie simulatio.

¶ Lex quarta

Clamento. Absentia aduocati non vitiat sententiam. h. d. Fallit in aduocato fisci. ¶ No. q̄ licet iudex nō audiuerit allegationes aduocati: tamen sententia tenet. z adde hic quod no. in. l. ab hostibus. ff. qui. ex cau. maio. ¶ Not. de triplici patrono. s. ecclesie, liberti, z cause, z in ista tertia significatione sumitur hic.

1 ☞ Aduocatus qui pacisc̄itur de quota litis, debet officio aduocationis priuari.

2 An autem possit aduocatus conuenire de certa re, non de quota.

¶ Lex quinta.

Si qui aduocatorum. † Aduocatus qui de quota litis pacisc̄it, dz ab officio aduocationis priuari, seu priuatus declarari. z sm gl. ranquā depredator. h. d. ¶ In tex. de p̄dationē. Item quod vocabulū reperit in paucis locis in iure. ¶ Querit gl. qd si cōuenit de minima parte sub nōie quote. Rūdeo q̄ hoc nō licet: quia
b aduocatus nō debet se facere cōsortē litis, etiā in minima parte. z hec est
2 veritas. ¶ Scdo quero, vtrū possit conuenire de certa re, non de quota. Quidam dicunt q̄ est permissum. Credo cōtrarium in re litigiosa, sed in re que non est in lite, valet pactum, vt no. in. l. j. j. de suffr. z adde q̄ no. ff. de pac. l. sumptus. ¶ Quero, quid de p̄curatore? Rūdeo idem q̄ō in aduocato. vt. j. de procur. l. item. z. ff. m. an. l. si vero non remunerādi. §. mauus. ¶ Quero, quid in aduocatis illiteratis. dic idem. ar. no. in. l. ij. §. eo. nam cōrinentur nomine aduocatorum, licet non sint in matricula. Bal.

¶ Lex sexta.

c **Quisquis vult.** Non debet idem esse aduocatus, z iudex eiusdem cause, nec debet in contumeliam prorūpere, nisi expediat, nec debet studiose lē protelare, nec debet loqui vltra q̄ deceat, z cum allegat, debet stare, nō sedere. h. d. Ista lex instruit aduocatū in bonis moribus. z si quis seruaret hāc legem reputaretur sapientissimus aduocatus quo ad deum, z mundum. Sed credo quo pauci reperiuntur.

1 ☞ Virtus nobilitat hominēs

2 Excusans se a iure communi, debet probare excusationem suam.

¶ Lex septima.

Prouidendum. In aduocatis concedendis dz seruari equitas, z qui sub
d trahit aduocatū, presumit habere malā cau am. h. d. Item ille qui non est fidelis seu christianus, z nō potest esse aduoca
1 tus. h. d. i. vlt. ¶ No. in tex. nobilissimos. q̄ virtus nobilitat hominē. Inter. fama. No. virtutē per famā probari, idē de nobilitate, vt in princ. huius. l. ¶ In tex. equa diuisio. No. equalitatē esse seruandā: z qō dicit
2 in aduocatis. idē in quibuscunq; per iudicem eligendis. ¶ † In tex. ibi, comprobari. No. q̄ quando quis excusat se a iure communi. debet probare excusationem suam. In tex. restitui. ar. q̄ tabellio qui ad mandatū superioris non vult conficere instrumentum vel etiā rogatus, potest priuari officio tabellionatus. ¶ In tex. ostendet semiplena probatione, nō autem efficaci presumptione. l. fina. j. qui admit.

¶ Lex octaua.

Nemo. In tex. ibi, finaurē. Not. q̄ ille qui admittit non admittendum ad officium, debet puniri.

¶ De aduocatis diuersorum iudiciorum. Rubrica.

¶ Dictum est. s. de actu z officio aduocationis, hic autem de personis aduocatorum, z priuilegiis eorum dicit.

1 ☞ Aduocatus debet puniri de p̄uaricatione, z causa denuo tractat.

2 Appellatum si non est, standum est rebus iudicatis.

3 Aduocatus si fuit corruptus pecunia, non solū sententia est nulla, sed etiā corruptus punitur: qua perdit litem.

4 Et an sit necessaria restitutio in integrum. z nu. 5. 6. 7.

8 Probans per testes, qui postea sunt reprobati, non propter dictum ipsorum, sed propter personam, presumitur habere bonam causam.

9 Aduocatus si condēnatus est propter p̄uaricationem, an illa sententia faciat fidem contra corrumpentem.

¶ Lex prima.

Si patronum. ¶ Ex p̄uaricatione aduocati punitur aduocatus
z sententia lata rescindit, sed si p̄uaricatio non probat, allegās punit, z sententia remanet rata. h. d. Vel sic. p̄uaricatio aduocati, p̄bata, facit aduocatū puniri, z iterum de causa queri, non probata facit accusantē puniri, z sententie stari. h. d. ¶ Casus. Aduocatus meus ab aduersario corruptus,
passus est me vinci in lite, querit qualiter mihi cōsulat. Rñ. q̄ si p̄bo de p̄uaricatione ipsius, q̄ ipse extraordinarie puniet de p̄uaricatione, z de causa de nouo queret. Si autē nō potero p̄bare p̄uaricationē aduocati, in dubio p̄sumo calūniatorē, z puniar vt erat puniēdus aduocatus. s. infamia, z extra ordinē, z sn̄ia remanet firmata, q̄ nō fuit appellatū. h. d. tex. cū declaratione gl.
1 sm Ja. bu. ¶ † No. q̄ ex p̄uaricatione aduocati aduocatus punit, z cā denuo tractat: ergo lis nō p̄dit. ¶ Scdo no. q̄ accusans, z nō p̄bās, de calūnia punit: ergo calūniari p̄sumit, vnde infamatur, z pena taliōis punit. Et est pena talionis in arbitrarijs z abitraria, vt hic in tex. iuncta gl. Et ꝯsuetudinarijs cōsuetudinaria, vt no. r. in l. qd ergo. §. pena grauior. ff. de in fami. nā ꝯsuetudo seruāda ē in punitionib⁹ faciēdis. z nihil
2 omittēdū de eo, qō dictat cōsuetudo. vt. ff. de extraord. crimi. l. falsarij. §. sunt q̄dā. ¶ † Ultimo no. standū rebus iudicatis, a quibus nō est appellatū. ¶ Op. ista lex. dicit q̄ p̄bata p̄uaricatiōe de principali causa, denuo queret. z sic videt dicere q̄ ipso iure. z qō nō sit necessaria restitutio in integ. sed lege aperte cauet cōtrariū: q̄ restitutio in integ. est necessaria, vnde videt ob
a stare. ff. de mino. l. minor aūt. §. j. Sol. ista dz intelligi secūdū illā, q̄ nō ipso iure, sed ope restitutiōis, q̄ minorib⁹ cōcedit ex p̄pria edicto, sz maioribus concedit ex clausula generali, si qua mihi
b iusta causa esse videbit. z hoc tenent Odof. z Pet. ¶ Sed alij soluūt, qō aut aduocat⁹ p̄uarica fo mittēdo, vt q̄ sciēter omittit articulare, vl allegare. z ex ista omissiōe cliēt⁹ perdit cāz: tūc sit necessaria restitutio in integrū, aut p̄uaricat ꝯmittēdo, puta reuelādo alteri parti secreta, instruēdo alterā partē in agēdis: tūc ipso iure sententia sit nulla: q̄ maior ē p̄uaricatio ꝯmissionis q̄ omissionis. facit qō no. in simili. ff. sol. ma. l. si mora. ¶ Tertij dicūt q̄ aut ista p̄uaricatio p̄cedit pecunia mediante, aūt gratia. Pri
c mo casu sn̄ia ē nulla: q̄ penalis. Scdo casu sn̄ia est aliq̄: tñ restitutio ꝓpetit. ar. j. q̄ ꝓuo. nō ē ne. l. venales. z. ff. ad treb. l. seruo inuito. §. cū pretor. Ista dist. 13 gl. z hāc ap̄bata Ja. bu. Sz Bar. approbat opi. Pet. q̄. ista dist. aut fuit corrupt⁹ pecunia, vel nō: nō reperit nisi in iudice, sz in aduocato secus. Qz in aduocato nō subsūtiat iu
d diciū, vt no. in. l. j. §. ū. ff. de post. z. 3. ti. j. l. velamēto. Sz in actore, iudice, z reo subsūtiat iudiciū sm Bar. rex. est. c. extra. de verb. sig. c. fonus
3 §. in oi quoq;. ¶ † Sz Ja. de ar. dt q̄ si pecunia corruptus fuit aduocat⁹: tūc nō solū sn̄ia est nulla, sz corrūpēs litē p̄dit. vt. j. de pena iud. l. j. z. ff. de calū. l. j. §. pe. z de qdi. ob tur. can. l. ū. Ūn aduersarius si est re⁹, petit se absolui, si aūt est actor, petet reū cōdēnari, cū corrūpēs perdiderit cām, vt dictū ē. Si veronō fuerit co:rupt⁹ pecunia, sz gratia: tūc directo ℨ aduocatū de p̄uaricatiōe aget. p̄ia lite suo marte curr̄ēte, vt q̄ habeat ius obtineat, sm Ja. de ar. ergo lex ista nō p̄t intelligi in corrupto p̄ pecunia: q̄ tūc denuo nō q̄reret de cā p̄ncipali, sz habito corrupto p̄ confesso, oino succūberet in lite. vt. ff. de iure fisi. l. ei⁹ q̄ delatore. Cū ergo dicat denuo q̄ri, intelligo ope restitutionis aduocato p̄uaricāte p̄ gra
4 tiā. vt si obstet ℨiū. ¶ † Op. scdo, z vt q̄ nō sit necessaria restitutio: vt. l. si p̄tor. §. marcellus. ff. de iud. Sol. dt Bar. qō ad hoc vt sn̄ia fit ipso iure nulla p̄ corruptionē aduocati, tria requirunt. primo, qō dol⁹ aduersarij corrūpētis interesserit. scdo, q̄ aduocat⁹ corrupt⁹ falsas allegationes fecerit. tertio, q̄ sn̄ia fuerit lata cōtra absentē. ar. in. d. §. marcellus. sm eū. Tu dic q̄ vbi interuenit pecunia, sufficit sola corruptio pecunie, sz vbi gratia, est necessaria restitutio in integ. nisi sn̄ia sit lata per falsas allegationes, seu p̄bationes cōtra absentē: nā tūc esset nulla ipso iure, vt d. §. marcell⁹. ¶ Tertio op. q̄ ū habeat locū in integrū restī. sz actio. de dolo, vt. l. z elegāter. §. si p̄curator. ff. de dolo. Sol. ad ipsam litē h. bet

¶ Nisi post biennū. Idē voluit in l. fraus. ff. de legi. And. bar.

¶ De p̄dationē quis sit dep̄dator, Add Bal. per illū tex. in. l. ne frumētū. j. que res vē. nō pos. z vide l. l. j. §. j. ff. de abigeis. predo enim minus est quā fur. vt in. l. eū qui. §. i. z ibi glo. z doct. ff. de fur.

¶ Vult. ad materiaz huius. l. circa gl. vide Inn. in. c. j. extra de postu. z gl. in. l. p̄operādū. §. illo. j. de iudi.

¶ Subtrahit. Vide aliqua hic per Ly. z Pau. de ca. qui dicit q̄ per ea que hic habentur, obtinuit q̄si pars cōduxit oēs melio
res aduocatos, cogit aliquos ex eis dimittere, z qō aduocatus cogit⁹ suscipere iudiciū, nisi iuraret istū nō habere iustitiam sm Bul. de iuza. per. l. rem nō nouam. §. parroni. j. de iudi. sed quid de eo qui subtrahit aduersario defensiones, vide Ly. z Pau. de cast. hic.

a ❡ Presumptiones. Vide Bal. in aut. generaliter. §. de epis. & cle.

b ❡ An succũbens. No. ꝙ presumitur habere iustã cãm litigãdi ille qui ꝓbauit per testes, q postea reprobãtur vt īfames, vid bal. in auth. gñaliter. §. de episc. & cleri. Andr. Barba.

c ❡ Reprobati. Facit in ar. l. qui cum maior. §. fi. ff. de bo. libe. tamen hoc limitatur per Bal. in aut. generaliter. in. vi. col. §. de epi. & cler. qñ esset aliq̃ suspicio cõtra producentem testes.

d ❡ Iustã causam. Add Bal. in aut. gñaliter. in. v. col. §. de epi. & cle. & l. q̃ nõ ꝓbasse. in prin. ỹ. de calũnia. & Io. an. l. c. finẽ litibus. extra de dolo & cõtu. & ibi Ant. de bu. l. x. ỹ venio ad tertium. & licet cõcludatur quod ficta tamẽ vno modo: vt p Bal. hic. & alio modo: vt per eũ in. d. aut. generaliter.

e ❡ No. tertio ꝙ qui hz honorem. Not. ꝙ qui habet honorẽ a republica, non cogitur aduocare contra illam, & cum hoc dicto trãsit hic Sal. vide tex. in. c. fi. de postul. vbi habens beneficiũ ab ecclesia non potest aduocare cõtra eã al's priuabitur beneficio. sed tu ponderã: quia aliud est habere beneficiũ, aliud debitũ: quia primo casu est ingratus: secũdo nõ. Ideo doctor salariatus propter lecturã, habet ex debito, non ex liberalitate. ergo potest aduocare, & ita tenẽt Mod. in. d. c. fi. de post. An. bar.

f ❡ Salariis. Vide Bal. in. l. cũ oportet in princ. in pen. col. ỹ. de bo. q̃ lib. & in. l. fi. ỹ. de lot. te. & Bar. in. l. fi. ỹ. de si len. lib. xij.

g ❡ Priuilegia. Dixi in. l. non plures. in verb. priuilegiũ. §. de sac. san. ecc. & l. oĩa. ver. annihilata. §. de epis. & cler.

locũ restitutio: sed ad cetera dãna & interesse, que
nõ claudũtur sub restitutione, habet locum actio
5 de dolo. & sic nõ ob. ❡ † Quarto oppo. ad idẽ qd
debeat agi actione prima: & si excipitur de senten
tia replicetur de dolo: vt. ff. de dolo. l. cum a te. &
sic non erit necessaria in integ. resti. Solu. ibi fuit
corrupta persona, in qua iudicium substantialiter
cõsistebat: vt procurator. hic autem erat aduoca
tus, qui nõ est de substantia iudicij, sz Bar. Ra
tio differẽtie est: q: maior defectus est in substan
tialibus, ꝙ in accidẽtalibus, vt de vsu. & habi. l.
per seruum. & l. j. §. j. ff. si vsufruc. pet. ❡ Quinto
opp. ꝙ prius agat contra aduocatũ de preuarica
tione, quã agat prima actione, vt. ff. de dolo. & ele
gãter. §. pe. & l. si de eo per quẽ fac. erit. Sol. illud
procederet qñ aduocatus esset corruptus absque
dolo partis: sed si partis dolo, non potest dolosus
6 opponere beneficium ordinis, sz Bar. ❡ † Ex hoc
patet ꝙ via prius agẽdi cõtra aduocatũ in. l. no
stra nõ est via necessitatis, sed est via voluntatis.
adde tñ qd legi. & not. in. l. j. ỹ. vbi cause fis. & ff. ad
7 sylla. l. in cognitione. ❡ † Sexto opponit: d: hic
q' eo ipso qd quis nõ ꝓbat, presumitur calumnia
ri. Cõtra, imo debet inquiri per iudicẽ an calum
nietur, vel nõ: vt. ff. ad turpil. l. j. §. calũniatorib'.
& §. precedẽti. Sol. calũniari presumitur, nisi alia
presumptio sit in contrariũ. sunt enim quedã pre
a sumptiones[a] in iure expresse, vt no. ff. de infami. l.
athletas. §. calũniator. Quedã vo sunt arbitrio
iudicis cõmisse, sicut pmittit iudici cognoscere,
b an succũbẽs[b] habuerit iustã cãm litigãdi, necne,
8 vt. l. qui solidũ. §. etiã. de lega. ij. ❡ † Et presumi
tur habere iustã causam litigãdi ille qui probauit
c per testes qui sunt postea reprobati[c] nõ ratione
dicti, sed ratiõe persone: puta quia inhabiles & in
fames. sm Spec. in tit. de calũnia in fi. qd est no.
dignum. & videtur ꝙ ad presumendam iustã cau
d sam[d] litigãdi nõ sufficiat vnus testis: q: ista lite
ra dicit in principio impleueris: & postea dicit nõ
docueris, scilicet plenarie. & iste text. ẽ no. ad hoc
Tamen aduerte: q: ista lex loquitur in eo contra
quẽ erat lata sentẽtia, in quo fortius presumit ca
lumnia: nam in. l. nostra allegabatur dolus ad re
tractationẽ sentẽtie, pro qua presumitur. arg. no.
ff. de euic. l. herẽnius. §. caia. Pet. dicit ꝙ succũ
bens presumit iniuste mouisse litẽ: vt. ỹ. de iudi. l.
rem non nouã. §. fi. & hoc sufficit cõtra eũ in dãno
expensarũ, vt in. l. properandũ. eo. tit. Nõ tñ presu
mit calũniator. Ratio differẽtie est: q: quod in
iuste mouerit litẽ, est quid intrinsecũ, & apparet
ex gestis, sed qd animo calũnie litigauerit, nõ est
quid intrinsecũ, sed extrinsecũ, sm Petr. & alleg.
9 ea que dicũtur de solennitate. ❡ † Vltimo que
ritur hic: pone ꝙ aduocatus cõdemnatus est de
preuaricatione: nũquid illa sententia facit fidem
contra corrumpentẽ? Respondeo, quidam sunt
qui ex sentẽtia afficiũtur, quidam sunt qui ex snia
non afficiuntur, sed ex crimine. Primo casu snia
non probat contra tales personas: vt no. p Dy. &
Bar. de ver. obl. l. cum filius. Secũdo casu sentẽ
tia non probat. & iste est casus noster: vt. ỹ. de fide
instru. l. si vteris. & ỹ. ad. l. corne. de fal. l. j. secũdũ
Bar. sed Iaco. de aret. dicit ꝙ in delicto preuari
cationis, sentẽtia lata contra aduocatũ nocet par
ti, si pars sciuit causam tractari cum aduocato:
vt. ff. de preuarica. l. iij. nã ibi doc. de preuaricatio
ne contra primum accusatorẽ, proceditur contra
reum: & quia ibi accusabatur reus secũdo de pu
blico crimine, & ipse opponebat de absolutoria:
vnde secũdus accusator conuincẽdo primum ac
cusatorem de preuaricatione, aperit sibi viã pro
cedendi cõtra reum. quod ideo est: q: sciuit reus,
& opposuit. argu. ff. de re iudi. l. sepe. §. sed scienti
bus. & idem dicerem etiam si fuisset sciens. si aũt
ignorans, licet fuerit pronunciatum cõtra aduo
catum: adhuc oportebit constare de preuarica
tione cõtra litigantes: q: res inter alios acta &c.
vt. ỹ. de infami. l. lucius. secundum Iac. de are vt
hic ꝙ in illa. l. iij. de preuarica. illud est ratione or
dinis, ibi traditi a iure: vnde sententia lata cõtra

preuaricatorem, aperit viam contra accusatum, non vt conuincat eũ de crimine principali, sed tanquam seruato ordine deueniatur ad inquisitionem veritatis super crimine. Aufertur ergo reo ibi beneficium sententie sed non beneficium defensionis, & innocentie.

❡ Lex secunda.

QUi necessario. ❡ Aduocat' qui in terra sua ad magistratum assumitur, extra eam non potest vagari. & in ea põt aduocationis officium exercere, preter quã contra rempublicã. h. d. ❡ Not. ꝙ aduocatus qui habet aliqd officiũ, vel magistratũ in ciuitate, puta q: est de numero priorũ, vel est iudex cõmunis, nõ potest ire extra ciuitatẽ vagando.
1 ❡ † No. secundo ꝙ licet gerat magistratũ: tamen potẽst esse aduocatus
e inter ipsam ciuitatem. ❡ Nota tertio[e], q' qui habet honorem & salariũ a republica, non potest assumere aduocationem contra rempublicam. & per hoc dicit Bar. q' doctores salariati in hac ciuitate, non possunt aduocare contra commune huius ciuitatis.

❡ Lex tertia.

NE quis ex corpore. ❡ Aduocati non possunt esse collectores collectarũ, neque volẽtes, neque nolentes. h. d. secundum Bar. & loquitur de matriculatis: q: non debent vilia ministeria exercere in vilipendium toge. Declara hanc. l. per. l. sancimus. ỹ. eod. In tex. ibi, ambientibus claudatur ingressus. No. tex. quem allego multum ad occurentiam in actu.

1 ☞ Aduocatus quod acquirit ex officio aduocationis, censetur peculium quasi castrense, nec ex talibus queritur patri vsufructus.
2 Et an intelligatur de salariis publicis, vel priuatis.
3 Et quid in salario procuratorum, & assessorum. nu. 4.

❡ Lex quarta.

FOri tui. Quod aduocati querunt ex aduocatiõe, vel eius occasione, quasi castrẽse peculium repu
1 tatur. h. d. ❡ † Et not. hanc. l. q: in talibus nõ acquiritur vsufructus patri, nec etiam debet fratribus communicari. ❡ In tex. professione, vel ipsius occasione, vt exenia, & dona que fiunt occasione aduocationis. Et no. hic, ꝙ aliud est esse ex aliquo, aliud est esse eius
2 occasione. ❡ † Querit hic gl. an intelligatur de salariis[f] publicis de
f salariis etiam priuatis. Publicum salarium habet aduocatus pauperum. Alij autem aduocati habent a suis clientulis, non a publico, nunquid istud erit quasi castrense? Respõ' quidam dicunt ꝙ non, alij dicũt ꝙ sic: quia olim omnes aduocati habebant salarium de publico, vnde istud subrogatur loco publici salarij. sic igitur aduocati de istis possunt testari, & contrahere, sicut de suo proprio. Breuiter dico ꝙ aduocatus qui recept' est in matricula aduocatorum, & approbatus authoritate publica, gerit publicum officium: & ideo qd querit est quasi castrense, & in eo reputatur paterfamilias. Nam quantum ad publicum officium attinet, patria po
3 testas non curatur, vt. ff. ad treb. l. nam quod. ❡ † Secus forte est in salario procuratorum, sicut questu negotiatorum: nam vilissimum est officiũ non publicum, sed priuatum, vt instit. de excep. in fi. & ideo talis questus
4 videtur peculium aduentitium, non autem quasi castrense. ❡ † Quid in salario assessorum? Respon. ꝙ est quasi castrense, vt. l. velut. de asses. sm glo. & Bart. ❡ Quid in salariis tabellionum, credo quod cum gerãt publicum officium authoritate & vtilitate, ꝙ dicatur peculium quasi castrẽse, & queratur eis pleno iure. Presertim si gerant officium cum dignitate, sicut notarij sunt, qui sunt in aula principis, vel pape.

1 ☞ Priuilegia prima si sunt reuocata, an reuocentur priuilegia concessa ad instar illorum.

❡ Lex quinta.

QUicquid. Priuilegia quibusdam cõcessa, possunt ad alios per principem, siue superiorem generalibus verbis transferri. h. d. Simile fecit Bonifacius papa, qui priuilegia concessa fratribus minoribus, & predicatoribus, concessit fratribus heremitanis secundum Bar. facit. ỹ. eo. l. ei
1 dem priuilegiis. ❡ † Quero, si priuilegia prima sint reuocata, nunquid
g reuocentur priuilegia[g] data ad exemplum illorum. Breuiter dico ꝙ non & hoc vult notabiliter ista litera, dum dicit in principio animi largitate, postea subdit sanctione: nã sanctio, id est lex principis, perpetua est. & demeritum vnius non debet ad alterius odium conuerti, vt. ff. de contra tab. l. iij. §. si emancipatus. ❡ Vltimo not. hic priuilegia concedi ob reuerentiam studiorum, quod not.

1 ☞ Homines in collecta sunt taxandi secundum facultates.

❡ Lex sexta.

SAncimus. Aduocatis nullum munus personale debet iniungi, nisi necessitas consulendi, arbitrandi, & iudicandi. h. d. Bart. Vnde non possunt cogi aduocati ad faciendum guardiam, seu custodiam, vel aliqd munus psonale. qd bene no. q: magnũ priuilegiũ est, & in marchia seruat
1 hec. l. ad literã. ❡ † In tex. per ecatio. No. ex glo. hic posita, ꝙ homines in collecta

a in collecta sine exequēdis & tarādi secūm facultates. ¶No. q aduocat⁹ potest cogi suscipere arbitriū hoc est delegationē. & idē dico de cōsilio, vt no. ff. de pti. sac. scri. l. ū. ¶No. hic dū dicit in eodē dūtaxat &c. q aduocatus nō cogit officiū aduocationis exercere in alio loco quā vbi suscepit aduocationē, de quo no. in l. sed & he. §. non solū. ff. de p:ocu. ¶Ultimo no. q violātes priuilegia aduocatorū, debēt puniri in sexaginta li. auri.

¶Lex septima.

Eidem priuilegijs. Concordat cū. l. quicquid. §. eod. ¶Not. in hac. l. quod ponitur vestis & habitus pro homine.

¶Lex octaua.

Cum aduocatio. Officium aduocati fisci liberat de conditione curiali, & qō ex eo officio querit, quasi castrense peculium est nec patribus, nec auis acquiritur, h. o. ¶No. q ratione officij melioris liberatur quis ab officio viliori.

¶Lex nona.

Si quis. Si aduocatus ad vnum officium assumit: eo finito, potest ad aduocatiōis officium remeare. h. o. ¶†No. q si aduocatus est in potestate assumptus, finito officio potestatis, redit ad solicitudinē aduocationis. Et
b estar. q Abbas[b] depositus remaneat monachus, sicut prius, & hȝ voces in capitulo sicut simplex monachus, In contrarium facit hec litera a cōtrario sensu, vbi dum dicit, sine vlla opinionis labe &c. ¶In rex. ibi, regēde. No. aduocatos ad regendas prouincias destinari.

1 ☞ Aduocatus fisci dicitur habere dignitatem.
2 Aduocatus fisci vnus cōsueuit habere centū florenos in anno, p suo salario, si deputantur duo, an quilibet habebit centum florenos. numer. ȝ.
4 Quid si olim cōsueuit esse centū florenorum, postea cepit esse ducentorum. dicunt litere domini, cum salario consueto, quid inspicierur.
5 Quid si loco duorum officialium positus est vnus per hec verba, cum salario consueto, vel simpliciter, quid erit.

¶Lex decima.

Binos. Quando in officio in quo vnus consueuit preesse plures eliguntur, quilibet illorum priuilegiis
1 vtit. quibus ipse solus vtebat. h. o. ¶†No. q illi qui sunt meliores & priores in collegio aduocatorum, illi debent assumi in aduocatos fisci. ¶Secūdo no. q aduocatus fisci dicit habere dignitatem, & merē specialia priuilegia. ¶Tertio no. q insignia quedā demonstrant dignitatē, & quedā designant priuilegia. ¶Ultimo not. q dixit in summario, q si officiū vnius decernit pluribus, qō quantū ad dignita-
2 tem & priuilegia, videt decerni cuilibet insolidum. ¶†Quero ergo quid de salario, ponamus qō cōsueuerit habere p salario ille vnus centū florenos in anno, postea deputatur duo, nunquid habebit quilibet centū florenos, an vero diuidet inter ambos, & vt q libet insolidū cētū habere debeat; ad indiuidua solicitudinē assumunt. vnde labor nō diuidit: ergo nec pecunia, ar. a cōtrario sensu in l. seio. ff. de annu. leg. in cōtrariū vt
3 q si cui est debitor duorū, nec adiectū est q cuilibet teneat insolidū: ergo nō tenet, nisi cuilibet pro parte, vt. ff. de duo. reis. l. reos. §. cū in rabulis. Soluit Bar. q salariū debet cuilibet p parte, vt. §. ti. §. l. restituende, ibi dō ōt. pari lance in vtrūq; diuidēdā. Et ibi ēcasus sm eū. ¶†Sz ibi
c tione salarij, vnde intelligit de salario consueto. arg. §. loca. l. excepto. sed respondeo q salarij consuetum erat vnius: ergo additione seu augmento personarum debet intelligi diuisum. arg. de condi. & demon. l. cui fundum. in fi. sic ergo in hoc salario salariati faciēt sibi partes per cōcursum, qō not. Idem si duo assumant ad vnā prebendā auctoritate apostolica. ar. extra de preben. c. maioribus. Iuxta hoc quero, dominus deputauit vnum vicarium in castro panicalis, alium in castro plagarū, cū salario consueto, quere nūquid quilibet debeat habere integrū salariū, an vero debeat diuidi equaliter. Rādeo q diuidet nō equaliter quo ad quantitatem, & equaliter quo ad proportionē, vnde quatenus per hibā & solidum
4 ¶†Sed ponam[a] q olim cōsueuit[b] esse salarij centū florenorū. Postea cepit esse ducentorū. No. dicūt litere domini cū salario cōsueto, queritur quid inspiciet, & videt q inspiciam[a] salariū tōgo tempore cōsuetū, nō illud
d ea cepit esse ducentorū. No. dicūt litere domini cū salario cōsueto, queritur qō est duobus vel tribus annis prestitum: q; cū de consuetudine facimus
e mana, & sed tu dic q[a] sunt inspiciendi primi precedētes anni, & ad illud
f contra loco duorum[b] officiū tū positus est vnus officialis per hec verba cum salario cōsueto, vel simpliciter, nunquid habebit vtrunq; salarium: dic q sic: q; gerit vtrunq; officium, cui salarium est annexum, vt in aut. vt iudi. sine quoquo suffragio fiant. §. illud. & ibi not. Bal.

1 ☞ Assumi qui non potest ad consilium prefecti tanquam aduocatus, non potest assumi tanquam assessor.

a ¶Exequēdi, vide Bar. in l. iiii. §. actor. ff. de re iud.
b ☞ In alio loco, Et est arg. q abbas. No. q abbas depositus, remanet monachus, & vide Joā. an. in c. cum ad monasterium. de sta. mo. & Abb. in. c. sicut ex literis. de iureiur. Ponderat: quia isse text. loquitur quando non priuatur non propter demerita sua. vide Fede. de senis. consi. i. vbi
2 Medicorum numerus est completus, an possit per priores assumi supra numerum.
3 Negatiuam asserentibus creditur, cuius cognitio haberur per asserentes.
4 Iuramentum & assertioni doctoris statur supperitia discipuli.
5 Testificāres ratione artis alicuius, debēt iurare.
6 Filius aduocati est magis honorandus, quam filius non aduocati.

disputat singulariter istū passum in secundo dubio, & decidit qō sic. vbi ibi sed posito q; remaneat monach⁹ vtrū habeat vocē in capitulo. decidit quod non. & posito quod vocem habeat, queritur quotam. vide ibi Fed. de se. consilio sig. vbi pulchre loquitur. An. Bar. ☞ Panor. in. c. cum admonasterium. nu. 12. & quod ibi posui in apost. ad ipsum post alios in ver. verū Abb. de stat. mona. idē in. c. sicut. in prin. & ibi etiam Felin. in prin. extra de iureiur. Cel.

¶Lex undecima.

Nemini licere. Sub colore assidendi prohibitus, in consilium non debet assumi. Item nullus in aduocatorum collegium assumatur, nisi prius probatū fuerit cum non esse cohortali cōditioni adstrictum, & doctoris iuramento fuerit approbatus, filiis aduocatorum, & his qui sunt vltra numerum, in sub
1 rogatione preponendis. h. o. Bar. ¶†No. q ille qui non potest assumi ad cōsilium prefecti tāquā aduocatus, cum publico salario, non potest assumi vt assessor: q; esset color quesitus in damnū fi-
2 sci. ¶†Et est arg. q; si est certus numerus medicōrū salariatorum, q ille qui nō potest assumi per priores: quia numerus est completus sub nomine fisci, non possit assumi sub alio nomine, pura sub
c nomine chirurgi, vel ad practicam, Item statutū est hic, q qui fuit assessor per menſibus, non possit inde ad quinquennium residere, nunquid potestas poterit hunc retinere sub nomine consiliarij. Ista l. est arg. q non: quia esset color quesitus, & esset
3 fraus de nomine ad nomē secūdū Bar. ¶†Tertio no. q creditur asserētibus negatiuā: cuius cognitio habeatur per asserētes, & q cōditio alicuius est magis nota. in propria patria quam alibi. ¶Item not. modū probandi negatiuā, facit. §. de fabricen. l. si quis consortiū. lib. xi. ¶†Item not. in verbo, iurisperitos. q; iuramēto, etiam assertioni doctoris statur de scientia & peritia discipuli
g sui⁶. & est arg. quod doctor in causa scholaris sui
5 non debeat reputari suspectus testis. ¶†Item est argu. contra gl. que est in. l. i. in prin. de ven. in spi. que dicit quod obstetrices non iurāt: nam oēs deponentes ratione artis & peritie debent iurare. vt hic. & de hoc dic vt dixi in proemio digestorum.
6 ¶†Ultimo no. in ver. filios autem. q filius[b] ad
h uocati est magis honorandus quam ille qui non est filius aduocati, & est ceteris alijs paribus preferendus. Et per hoc apparet, q si duo sunt equalis scientie tamen ille est honorandus qui est de meliori sanguine. arg. huius litere.

¶Lex duodecima.

Sancimus. Officium aduocati fisci olim durabat anno: nunc durat biēnio. h. o. Bal.
e

1 ☞ Scripti qui non sunt in matricula, sunt tanquam priuati.
2 Aduocatus potest se & suos preferre fisco, & numquam quis presumitur promisisse officium aduocationis contra se & suos.
f
3 Aduocatus qui decessit, quid transmittit ad heredes suos de salario suo.

vide Bald. in. l. si ad scribatum. §. de appellā. facit quod not. in. l. consuluit per Bald. ff. de adoptio. & in. l. qui duobus. ff. de condi. & demonst. n. ȝ. in prima constitu. C. Azo & Ange. in auth. vt iu. fine quoquo suffr. §. illud valet. co. ȝ.
☞ Adde omnino Anto. corse. singu. suis. in ver. salarium. vbi plenissime. Celsus.
8 ☞ De peritia sui discipuli. Adde Bar. in prima consti. ffoz. um. §. omnē col. fi. & quod posui in apost. ad Panor. post eū in. c. nemo. nu. 2. in verſi. de vita & peritia. extra de fimo. Celsus.

b ¶Filius. Adde quod non. Bar. in. l. i. ff. de obse. ali. patro. prestan.

¶ Lex decimatertia.

a ¶ Scõ no. Nor. q nomine suorum nõ continẽtur trãsuersales, nisi vsque ad quartum gradum, vide que notaui in rectt. l. 9. l. femina. An. Bar.

b ¶ Suorum. Qui continẽantur appellatione suorum, vide late per Bar. in l. i. ſ. qui accusa. non possunt.

c ☞ Adde omnino a Alex. in l. i. in fi. ff. de publi. iudi. z in l. fi. de accus. Cels.

☞ Ad heredem. Adde istud in l. i. ver. sed ego dico q in salario. ſ. de suf. Bar. in l. i. ſ. diuꝰ. col. i. z. vi. ver. vltrius quero. ff. de vaſ rijs z extraor. cog. z in l. diez functo. col. iij. ver. quid de aduocato. de of. aſſesſo. Jac. rebuf. in l. i. nu. 2. z vbi notaui in apoſtil. ad ipſum, in ver. ſalarius. C. de legatio. lib. x. Celsus.

d ¶ In gloſſ. Adde quod iſta gloſ. non eſt alibi ſecundum Bal. l. i. gallus. ſ. i. in vlt. col. ff. de libe. z poſthu.

e ¶ Mangcl. Adde Bal. in l. ſi quis teſtibus. in vlt. col. i. de teſtibus.

f ¶ Quinq; annorum. Vide in. c. eſi extra. de elec. in. vi. vbi loquitur de ſe pennio.

g ¶ Priuilegiũ. Di zi m. l. ij. in ver. iij. ſ. de epiſ. z cler.

g ¶ No, q priuilegium conceſſum officialibus, videtur ſconceſſum eorum ſubditis. vide que notaui ad Bal. in tit. de pace conſtã. 1 c And. Bar.

h ¶ Preiudicium. An confeſſio aduocati nocear, vide plene Pau. o lea. in commento. c. ex parte. de confeſ. in antiquis.

¶ Petitionem. Nota eorũ qui ſunt de collegio debent ſcribi in matricula: z debet ſcribi tempus in quo recipiuntur in ipſa matricula, que ꝓbat eos eſſe de collegio. Et ſi aduocatus decedit, integrũ ſalariũ qõ a fiſco recepit, ad heredem tranſmittitur. h. d. z intelligas integrũ ſalariũ, ſcilicet illius anni quo decedit: vt in gl. ¶ No. hic de matricula. ad qõ facit. l. matriculaz, ſ. de agen. in re. lib. xij. z quod no. in. l. iij. ſ. de off. ma. mi. vbi gl. dicit not. quod qui non ſunt in matricula, ſunt tanquã priuati. z eſt argu. quod notarij qui non ſunt in matricula ordinata, nõ poſſunt conficere inſtrumenta. Secundo nota[a] in. ſ. egredientem. in verb. vſq; ad quartum gradũ. q nomine ſuorum [b] non cõtinẽ tur tranſuerſales, niſi vſq; ad quartum gradum: z ad hoc ſepe allegatur per Bui. de eu. facit quod no. ff. de iniur. l. lex come. in prin. z. ſ. ad turpil. l. ſi femina. ¶ No. tertio quod aduocatus fiſci poteſt preferre ſe z ſuos ipſi fiſco: z ſic charitas priuata videtur eſſe potior publica charitate. z eſt arg. q cõtra ſe z ſuos nunquã videtur quis promiſiſſe officium aduocationis: quod indiſtincte ſuſcepit. facit. ſ. de exc. tu. l. humanitatis. ¶ Ultimo not. in. ſ. quãdo autẽ. q aduocatus qui deceſſit, nihil ad heredem ſuũ tranſmittit: quod eſt intelligendum preter ſalarium illius anni in quo decedit, aliorum autẽ annorum ſalarium nõ trãſmittit: vt. ſ. eo. l. poſt duos. De aliis officialibus die vt. ff. de aſſeſſori. l. diẽ functo. z plene no. in. l. ſ. diuus. de variis z extraor. cog. vbi videas per glo. z Bar. hic, non ſunt alia.

¶ Lex decimaquarta

¶ Aduocati militibus equi parantur: q; per eos tanquam per milites vita z patrimonia hominum defenduntur. h. d. Et no. pulchrum dictũ huius legis. ¶ No. q aduocati ita militant in legibus, ſicut milites in armis. Dicit gl. q iſtud nomẽ milites eſt multũ generale: q; militat in ſyluis catulus. ¶ Secundo not. q ita ſunt neceſſarij aduocati ad ſalutem patrie, z ſingulorũ. ſicut ſunt neceſſarij milites armate militie. ¶ Demũ no. hic gl. ſuper verbo vitam. q pecunia z patrimonius dicitur vita hominis: vnde ille qui perdit patrimonium, dicitur perdere vitam.

¶ Lex decimaquinta.

¶ No. hic q dictio vſq; z dictio a, ponuntur incluſiue. z dic de hoc vt per Lyn. ſ. de nup. l. a caligato milite. Ratio eſt: q; dictio a, ponit ſub termino a quo: z dictio vſq; ponitur ſub termino ad quẽ. z iſti termini ſunt intrinſeca pars ei⁹ de quo queritur. Omne autem intrinſecũ excluditur. ſecus autẽ ſi ponerentẽ ſuper terminis intrinſecis: quia tunc nõ ponerentur incluſiue. iſta verba tãgit gl. ſ. de euict. l. ſi fines agri. ¶ No. hic aduocatum decedentẽ trãſmittere ad heredẽ [c] illius anni tm ſalariũ in quo decidit: vnde ſi eſſet aſſumptus ꝓ pluribus annis, nõ trãſmitteret ſalariũ ſequẽtiũ annorũ: q; litera loquit in ſingulari numero, duz dicit totius anni, nõ dicit omniũ annoũ. z adde quod no. ſ. eo. l. petitionem. ſ. quando autem.

¶ Lex decimaſeptima.

¶ Habemus. Nor. ibi dõ dicit pfeſſionis fine, vel morte. q; ideꝫ eſt officium finiri tẽpore. z morte. et ideo ſi aliquis eſt confinatus ad beneplacitũ dominj: ſicut mortẽ expirat confinia: ita ſi reuocetur, z alius ſubrogetur. de hoc per Bart. de verb. ob. l. centeſimis. ¶ Ultimo not. in verbo poſt lapſum vero, de aſſertione negatiua, z eius probatiõe. cõcordat. ſ. eo. l. nemini. Bar. ponit de ver. ob. l. in illa ſtipu. ſi calen. z. l. hoc iure.

¶ De aduocatis diuerſorum iudicum. Rubrica.

¶ Lex tertia.

d ¶ Habemus. ¶ In gl. d ſuper verbo ſumptibus. ¶ Nor. argu. z tene mentẽ hãc gl. quod quãdo filij doctorũ examinantur. z doctorantur, non debẽt aliquid ſoluere pro examine, licet alij ſoluant. Item debent aſſumi magis ad lecturam quam alij. ſi ſunt equalis ſcientie. ¶ Item etiam in omnibus 1 ſunt magis honorandi ceteris paribus, quod tene mentẽ.

Lex quarta.

e ¶ Audabile. ¶ In glo. not. ſuper ver. abſentibus. nota hanc gloſſ. e quod quando teſtes recipiuntur parte abſente: tũc parti abſenti omnis allegatio contra teſtes reſeruatur.

¶ Lex quinta.

¶ Petitiones. ¶ Nota. q nullus poteſt aſſumi ad aduocationis officiũ, niſi tempore ſtatuto ſtuduerit, qõ tẽpus eſt quinq; annorũ f, vt in conſt. f. in pen. col. in. ſ. duabus aliis partibus. etiã ſi ſit filius aduocati. z ita dicũt priuilegia ſtudiõ hic, quod ad doctoratum iuris ciuilis nullus accedat, niſi ſtuduerit per ſex annos, nec ad doctoratum iuris canonici, niſi quinq; ſtuduerit annis, ſimi. ſ. eo. l. iubemus.

¶ Lex ſexta.

¶ Eſtituende. In gloſſ. ſi aliquod. ¶ Nota q 1 privilegium g conceſſum officialibus, videtur conceſſum eorum ſubditis. adde quod no. gl. g q. i. c. hinc eſt. vbi hec lex allegatur.

¶ Lex ſeptima.

¶ Per hanc. No. in glo. nam incipiebant. quod eſt incipiebat annus in Kal. mẽſis aprilis. z ſic inceptio anni poteſt variari ſm conſuetudinem. ¶ Item nor. hic arg. quod ſalarium debet ſolui doctoribus z aduocatis in medio anni, non in princip. Bal.

¶ De aduocatis fiſci. Rubrica.

¶ Lex prima.

¶ Amte fiſci. Fiſcalẽ cauſam aduocatus fiſci non 1 deſeret pretextu ſalarij non ſoluti. d. ¶ Iſta lex eſt arg. q licet non ſoluatur ſalariũ doctoribꝰ non tamen poſſunt interdici facere ſtudium.

¶ Lex ſecunda.

¶ Potes. Qui in vna cauſa fiſco preſtitit patrocinium, in alia poteſt contra fiſcum poſtulare. h. d. z intelligitur in eo qui ſuſcepit aduocationem ſpecialem, non in generali aduocato fiſci. ¶ In text. ibi, declines. non ſis in eadem cauſa contra fiſcum. Bal.

¶ Lex tertia.

¶ Iſci aduocatus. Aduocatus fiſci nihil debet omittere etiã aliquam illem non debet per calumniam mouere, h. d. Nota iſtam legem.

¶ Lex quarta.

¶ Rationales. ¶ Procurator ceſaris non debet cognoſcere abſente aduocato fiſci interfiſcum z priuatum, ſed aduocato preſente ſic. h. d. Bal.

¶ De errore aduocatorum. Rubrica.

¶ Aduocatus quod dicit parte preſente, pars videtur dicere. 1
Aduocatus loquitur literaliter coram iudice, ſi pars eſt idiota, an ſibi pro iudicet. 2
Aduocatus non eſt dominus litis. 3

¶ Lex prima.

¶ Aque. Illud qõ preſente parte dicit aduocatꝰ, ipſa pars proferre videt. h. d. ¶ Notta. hic dicitur q habetur ac ſi pars diceret, Sed quo ad quid ſic habetur? Reſpondeo, q quoad preiudicium partis, vnde ſi vult reuocare dictum aduocati, poteſt ſuum poſſet reuocare, probandoſe erraſſe, vt. ſ. eo. l. 1 b Item habetur perinde ac ſi pars diceret, quo ad partis fauorem, vnde interrogationi aduocati reſpondendũ eſt, ſicut interrogationi partis. vt no. ff. de interrog. actio. l. ſi defenſor. ¶ Secundo quero, aduocatus coram iudice loquitur literaliter, ſed clientulus eſt idiota. vtrũ tunc dicta aduocati preiudicet ſibi? Certe non: ideo hic dicit gl. preſentibus. z intelligentibus. Certe hoc dictũ eſt bonũ cauſa dubitationis rollendi ne non eſt dictum neceſſarium: maz eoipſo qõ dicit preſentibus, intelligentibus. z intelligentibus. qui enim non intelligit, non dicitur q ſit preſens. vt. l. coram. ff. de ver. ſig. z. l. diem. ſ. coram. ff. de arbi. ſm Bar. cõſulo tamen bellioni q nõ ſcribat hec verba parte preſente, niſi vulgariter ſibi dicta aduocati.

aduocati, quando clientulus est talis qui non intelligeret literalē loquelam alias de facili posset confiecere falsum instrumentum, cuius presentia
a includat intellectum, secundus opi. Bar. ¶ † Ultimo no. et text. cum
3 dicit dominus litium, q̄ aduocatus non est dominus litis. tamen quod
b ipse dicit vel confitetur presente domino litis[b], videtur ab ipso domino litis dicrim et confessatum. ¶ Contestatio litis ergo non facit eum aduocatum dominum litis: quia ipse non est pars substantialis iudicij. Bal.

1 ☞ Errori scribentis libellum supplicatorium vel conuentionalem, non preiudicat veritati. 2.
2 Condemnatus est aliquis in certū, supplicat principi vt ei remittatur all
qua pars q̄ condemnationis, et princeps rescribit, fiat iustitia. quid iuris.
3 Assertio supplicantis, vel libellantis, hoc solum facit, quod transfert in eum onus probandi negatiuam.
4 Respondens positioni, si tamen addit prout in illo instrumento continetur quid iuris.
5 Negatiua an modo possit probari. et nu. 6.
7 Negatiua an possit probari directe.

¶ Lex secunda.

Errores eorum. Hoc dicit. Errori scribentis libellū, nō nocet parti
1 probato errore. h. d. ¶ † Vo. q̄ error scribentis libellū supplicatorij, vel quentionalē, non preiudicat veritati. Dicit Ja.
c bu. q̄ multoties vidit de facto hoc euenire. nā ministrales capellarū debent denūciare maleficia. et q̄ nesciunt literas, faciūt sibi, scribi a quodā notario nomē delinquētis, et locū, q̄n̄ erraturin nōie delinquentis. vñ iudex vult ministralē punire: certe non dz, vt hic: q̄ error talis non dz ei nocere. Ja. bu. non ergo debent puniri syndici, iz reperiatur error in denuntiatiōe misse cōstat q̄ falso fecerint: vt. ff. de cost. re. l. diuus. nā in du
2 bio magis presumit error q̄ malitia. ar. ſ. quis. ascrib. l. penul. ¶ † Secūdo no. q̄ si alīq̄s erede sē cōdemnatum in centū supplicat principi, q̄ essit cōdemnatus in centū, remittatur sibi aliqua pars condemnatiōis: princeps aūt rescribit forte in hac forma, fiat iustitia: et dicitur pro parte fisci, q̄ ipse debet cogi ad soluēdū centū, cū hoc appareat per suā confessionem. Ipse vero dicit se errasse: q̄ cōdemnatio erat in minori summa, vel nullo mō erat cōdemnatus. Tunc iudex qui de hoc cognoscit, probata ista negatiua, sequet veritatē, et nō erronea confessionē supplicantis: et hoc ergo fit in libello supplicatorio. Ecce aliud exēplū. Scholaris credens se cōdemnatū de iniuria in centū, cū non esset cōdemnatus nisi in quinquaginta, appellauit tāq̄ a cōdēnatione facta in centū: et ita postea formatur libelli appellatorium, et reliquū processum, tandē apparet q̄ nō est con
b demnatus nisi in quinquaginta. certe falso confessio[b] non auget cōdemnationē: si nō erat in aliquo cōdemnādus, pronūciabitur bñ appellatum, non obstāte errore, et si erat cōdemnādus in quinquaginta, pronūciabitur bñ iudicatū, et male appellatū. attenta in hoc veritate. et nō erronea confessione, et istud exēplū est in libello quētionali, et est no. ¶ Tertiū exemplū si quis petit restitutionē in integrū, tāq̄ a cōdemnatione, et nō reperitur condemnatio, pronunciabitur superfluo siue supernacuo petita restitutione, cū re vera nō posseiserit cōdemnatio. q̄s no. Facit q̄s no. Inn. extra
3 de fide instr. c. Sepe. ¶ † Ex his oibus no. q̄s assertio supplicātis, vel libellātis, hoc solū facit: q̄ transfert in eū onus p̄bandi negat. nāt q̄ negatiua p̄bata, talis assertio nō preiudicat sibi: vt hic. et. ff. fami. erc. l. qui familie. nā p illā l. intelligo, q̄ assertio libelli nō nocet. si liq̄ data veritate, per hāc l. nā in dubio staretur assertioni: vt. ff. si li. cā. l. cū precū. et
4 no. in. l. rura. ſ. de omni agr. deser. li. xi. ¶ † Ulterius no. [c] ar. q̄ q̄si quis
c rādit cōtendo positionē, addit cū prout in tali instrumento cōtinetur. q̄
5 si in illo instrumēto nō ite cōtinetur, illa positio non hr̄ pro confessata ſ, iz negatiua p̄bari. ¶ Op. quod negatiua nō dz p̄bari: vt. l. actor. ſ. de proba. Huius cōtrariū timore sunt due solutiones in effectu. Una, q̄ proberur eopso, q̄ contrariū nō probatur. Alia, q̄ probetur vere: q̄ probari pōt: nā potest sententiā ostendere, in qua continetur q̄ fuerit cōdēnatus in minori quātitate. ¶ Sed cōtra hoc sic op. nā dicit aduersarius eius, bñ est verum q̄ in sententia quā producis nō fuisti cōdemnatus: nisi prout inspiceretur, iz fuisti cōdemnatus in alia sententia quā intētasti in tuo libello. Sed dicit reus pluralitas sentātiarū nō presumit, nisi probet: vt l. pomponius scribit si frumentū. ſ. si plures. ff. de rei ven. Sz certe dicit
6 quod ego probo manifeste q̄ reus cōfitetur de ista summa. et sentētia apparet de alia summa, ergo est hic necessario presupponēda pluralitas[6]. Pro hoc facit q̄d dixi in. l. si qui ex cōtenſu, ver. venio ad materiā. ſ. de epis. audi. qui super eadē causa non possunt ferri due sententie diffinitiue ar. in. l. i. quando prouo. nō est necesse. Ad hoc rādet, q̄ in sentētiis diffinitiue super eodem facto nō cadit pluralitas: quia super eadē causa non possunt ferri due sententie diffinitiue. arg. in. l. i. quando prouo. nō est necē. Ista sunt verba Ja. bu. Ego dico q̄ nō presumitur pluralitas: vt. ff. de iure. et. l. eus qui. ſ. in popularibus. et. l. eū qui turaſſe. ſ. si pater. et de ex. rei. u. l. si a re. in princ. et de leg. ſ. l. semponius proculo. Tamen tutius est q̄lle qui sic est incertus de condemnatione, dictet libellū refe-

a ¶ Presentia includat. Vide Bar. in contrarium in. l. diem proferre. ſ. coram. ff. de arbi. et Pau. de cas. hic. et tenet Jmo. q̄s per hoc non cōmittatur falsum. et excusatur notarius. per. l. si dicti. ſ. si presente. ff. de iuſc. vbi accipitur presentia, siue intelligentia, licet non sit perfecta: q̄ corporalis, nō mentalis, nec enim ex toto falsus videtur, q̄s veritatis primordio adiuuat. l. cuius filio. ſ. heres. ff. de le. ij. et adde no. per gl. in. l. si. ſi. si maior. fac. et per Bal. in. l. j. ſ. ff. et adim. le.

rentem se ad certam scripturam. nam illa probata, et aliter se habente q̄ sit assertum in libello, est probata negatiua: vt. j. de reb. cre. l. si. vbi est expressum ibi dū dicit, postea autem etc. et hoc quo dicte contingit. Dicit statutum q̄ non alligbiato non reddatur ius. nam hoc poterit probari per
b reuolutionem seu ostensionem librorum. in quibus omnes alligbiati sunt descripti, nam si iste nō inuenitur descriptus: ergo a sufficienti partium enumeratione, apparet q̄ non est alligbiatus. ar. ff. de act. et ob. l. obligationum fere. ſ. placet. fm Ja. bu. probatur ergo negatiua a sufficienti diuisione. quod est no. fm Bart. Pro hoc. l. j. j. de erac. tribu. li. x. et q̄s not. ff. de proba. l. cum lege.
6 ¶ † Quero hic, que opi. est verior: vtrū q̄ negatiua probetur eopso quod contrarium nō probatur, an vero q̄ debeat probari. Dicit Jac. bu. q̄ si esset ita alienata q̄ non posset probari, q̄s tunc probatur iuris presumptione. l. eopso q̄s nō probatur cōtrarium. Si autez est coarctata ad certam scripturā, locum, vel tempus: tunc dz probari q̄ per scripturā, vel per testes, fm euz. Ego credo q̄ cōtra confessionem nūq̄ negatiua probetur presumptiue: quia a presumptione iuris recessum est per cōfessionem. arg. eius quod no. in aut. de equa. do. ꝑ. aliud. et ideo litera ista requirit manifestam probationem negatiue. Adde hic q̄s no.
7 ſ. de pericu. ru. l. si tutor. ¶ † Quero hic, nūquid
h sit possibile quod negatiua probetur directe[h], et videtur hic casus q̄s ficti: q̄ negatiua probat per inspectionem scripture. et hoc tenet hic Ly. q̄ eli qua negatiua pōt esse ita coarctata, et ita euidēs, q̄ subiacet visui, et directe probationi. et ita debet
d tenere legista. Sed apud artistas seu philosophos aliud est: quia cum negatiua sit non ens: no poterit directe iudicare sensui. Entium enim sunt sensus: non autem non entium, secundum Arist. in. ꝑ. de anima. Bald.

1 ☞ Incontinenti fieri dicitur, quod fit intra triduum.
2 Error aduocati an possit reuocari vsque ad sentiam.

¶ Lex tertia.

Sententijs. Error aduocati[1] potest
1 reuocari vsq̄ ad sententiam, et etiam in causa appellationis. h. d. ¶ † Vo.
k q̄ incontinenti[k] dicitur fieri, quod fit intra triduum. et sic si quis incontinenti offert se aliquid probaturū sufficit si hoc probat intra triduum: vt hic, et. j. de iudi. l. si. Secundo no. q̄ error pōt reuocari, et corrigi in causa appellationis. ex hoc
h habes q̄ cōfessus appellat quia in causa appellationis potest reuocare errorem. et probare contrarium, hoc probatur aperte. ff. de appellationi. b[o]. l. creditor. ſ. tussus. vbi omnino videas, et adde not. per Cy. j. quotum appellatio, nō recipi. l.
2 obseruare. ¶ † Oppo. dicitur hic q̄ error potest
l reuocari vsque ad triduum[l]: imo vsq̄ ad sententiam: vt. l. error. de iuris et facti ignorantia. ſ.

rauit post Bene. vadum extra de proba. Celsus

¶ Error aduocati. Limita istum text. per. c. cum causam. de app. vbi eadem die debet reuocari quo ad processum, secus quo ad merita: vt hic. vide ibi. d. Apb. Abd. Barb.

k ¶ Flor. incontinenti. Nota. q̄s illud quod fit intra triduum dicitur fieri incontinenti, vnde moder in. l. j. in prin. ff. de verb. obli. And. Bar. ☞ Adde istum in. l. petens. nu. xliij. versi. nunc veniō ad vlt. glo. et quod ibi posui in apost. ad eum. in ver. incontinenti. ſ. de pactis. Celsus.

l ¶ Triduū. Dicit hic Paul. de cast. quod docto. cum reuerentia non intelligunt: vnde ipse iz q̄s intra triduum possit reuocari, etiā sine proba

glõe errozis ve hic. z ita gr tenere Al be. hic. asentit glo. in. c. olim. in ver. re uocata extra de cẽ lib.

So. hec intelligitur fm illã. nã ideo hic facit mẽtionẽ de triduo, quia intra triduum lata erat sententia diffinitiua, z sic nõ ob. fm gl. z omnes ꝛc.

¶ Vt que desunt aduocatis partium iudex suppleat. Rubrica.

¶ Dictum est. ff. qualiter error aduocatorũ corrigatur, hic qualiter omissum suppleatur

1 ¶ Judex quando supplet, debet considerare quod id fit legibus consonum, z iuri publico, et officio suo congruum.
2 Judex debet sequi statutum iudicando, licet non fit productum.
3 Decretũ quoddã producit iudicis ordinarii. tẽ pore quo producit, aduersari⁹ nihil opponit. ꝛc.
4 Judex an possit supplere in facto.
5 Pars una si dicat, produco acta in quantum prome faciunt, iudex potest inherere actis, etiã quatenus faciunt contra producentem.
6 Judici non congruunt hec tria, non petita petã, non excepta excipiã, non probata probabo. 7. 8.
9 Judex potest supplere in his que radicãtur in eo, etiam parte non petente.
10 Judex supplet procedendo de similibus ad similia, quod facit ad statuta, que dicũt procedendũ esse de similibus ad simili a.
11 Judex potest supplere ea que desunt aduocatis partiu min octo casibus, quos hic ponit.
12 Judex an debeat suplere consuetudinem.

¶ Lex vnica.

¶ An dubitãdũ.

Judex potest ex officio supplere z allegare id quod consistit in iure. h. d. Uel sic comprehendendo rex. z glo. Judex põt supplere de iure, nõ de facto, h. d. fm Ja. bu. z oẽs. ¶ † Not. qõ dixi in summario. Trez not. ⁹ iudex quando supplet, dz 2fideriare qõ id fit legibus consonus, z iuri publico z officio suo cõgruũ. Opp. z videtur qõ iudex nõ potest supplere, necnõ allegatũ allegare: qz officium iudicis tacitã hz 2ditionẽ, si fuerit postulatũ, vt. ff. cõmn. diuid. l. vt fundus. z. ff. de dã. infe. l. iij. §. hoc añs iudiciũ. de mag. conue. l. j. §. magistratibus. So. istud est verũ in facto: quia illud potest iudex pbabiliter ignorare. Secus in iure, qõ non debet iudex ignorare, vt. l. ij. ff. quod quisq; iuris. ¶ † Ex hoc pono vnam conclusionẽ q⁹ hz statutũ nõ fit productum in causa: iudex tũ debet sequi statutum, cũ iura petat illud seruare. secus in 2suetudine nõ scripta: qz illa indiget probatione. Sed officius probandi in cã ciuili nõ pertinet ad iudicem. ¶ Scõo op. ad idẽ: qz iudex debet sequi veritatẽ probationũ, nõ pprias animi motũ. vt. ff. de offi. pref. l. illicitas. §. veritas. sol. ibi loquit in facto, in quo est necessaria probatio: hic in iure, in quo non est necessaria pbatio. ¶ Tertio op. z videtur quod etiã in facto possit supplere: vt. ff. finiũ regũ. l. si ꝛruptiõe. §. ad officiũ. Sol. ibi factũ erat notũ iudici vt iudici: qz tã⁹ Judex examinsuit veritatẽ, z in facti euidẽtia perceperat: ita q⁹ illud nõ est proprie supplere, hz acta sequi. Ubi q̃ nõ 2staret iudici vt iudici: tũc nõ posset de facto supplere vt. §. dictum est: z eodẽ mõ ridetur ad. l. §. de transact. l. age cũ gemiliano. ¶ Quarto opp. z videtur qõ in facto suppleat, vnde videt obstare. l. ij. in fi. ff. de fer. z qõ no. in. l. j. qui z aduer. quos. sol. ibi loquit in notoriis, que natura sui sic patẽt, qõ non est necessaria probatio. Secus in non notoriis: ergo sic nõ ob. Ex hoc pono duas conclusiones. dicit statutũ q⁹ super cicatrice nõ possit fieri condẽnatoria, nisi medicis adhibitis, mõ ponamus quod cicatrix est notoria per inspectionẽ oculoꝝ iudicis, z cuiuslibet intuentis, nec reperiũtur medici: nunquid iudex possit cõdẽnare? credo q⁹ sic: qa

¶ Ex quo est notorium. Not. qõ si facti est notorius: nõ requirit solẽnitas statuti. vide Bal. in. l. j. ff. de lib. z posth. z qõ not. modernores in. l. hac cõsultissima. j. qui test. face. poss. vide que dixi in. c. hs he ij. de fmo. Et pro dicto Bal. hic vide Joan. de Imol. l. j. iiij. §. pretor ait. ff. dam. infec.

4 est notoria: qõ est no. ¶ † Ulterius op. z vt q⁹ etiã facto iudex suppleat: vt. j. de appel. l. amplioꝛẽ. §. j. so. ibi supplet ex actis factis coãm se, itẽ extra actis cozã iudice a quo qz ei⁹ loco subrogat. Sz ex nullo mõ acritatis nõ posset supplere: qz nõ includũtur in iudicio: z ideo nõ printer ad iudicem. Sed Bar. dicit q⁹ pro absente iudex põt de facto supplere: qõ nõ est verũ, nisi ex acritatis, z in percunctratione actoratorum: qz pẽt iudex dicere pducas pcessum: vt. j. de iud. l. pperandũ. §. cũ autem eremocidium. ibi

5 dũ dicit, terribiles in medio proponũtur scripture. ¶ † Ex hoc pono tertiam cõclusionẽ: qz si vna pars dicat pduco acta in quantũ facit pro me: iudex tamen põt inherere actis, etiã quatenus faciãt contra pducentem: qz cõstat ei vt iudici. rex. est in. d. §. cũ aũt. gl. est in. l. j. §. editiões. ff. de edẽ.

6 Jnno. extra de cẽs. c. cũ olim. ¶ † Ex predictis oibus colligere tres alias cõclusiones. ¶ Prima est, q⁹ hec ppositio nõ cõgruit iudici, non petita petã: qz hec cõiter radicat in pte, vt. ff. cõi diui. l. vt fund⁹. z. j. de fideiꝯ-

7 miss. liber. l. fi. ¶ † Scõa est, q⁹ hec ppositio nõ cõgruit iudici: nõ excepta excipiam, non replicatũ replicabo: vi no. ff. de pac. l. fi vn⁹. §. pact⁹. in glo.

8 in opponẽdo. ¶ † Tertia est cõclusio. q⁹ ista propositio nõ 2gruit iudici non probatã, pbabo. nã istud est officius partis, non iudicis: vt. j. de ẽp. appel. l. per hanc. z. ff. de grdi. l. nõ ex omnibus. Fallit vbi iudex inquirendo procedit vt no. Jnn. extra de postu. prela. c. j. Itẽ fallit in his que pertinent ad dignitatẽ pretoris, vt. ff. de postu. l. quos prohibet. Item fallit propter publicã vtilitatem: vt. ff. de procu. l. nihil fami. §. veterani. Item fallit in alio casu. ff. de iniur. l. item apud labeonẽ. §. qõ ait. Nã vt ibi no, Ja. de are. hs contra bannitum pars nõ opponat exceptionem banniti: iudex ex officio põt ipsum repellere. sed ibi põt dici q⁹ sit propter publicam vtilitatem: qz publice interest ad terroꝛem delinquentium, q⁹ bãniti nõ audiantur. ar. ff. de publicanis. l. licitatio. §. qõ illicite. Pro declaratione vero istam materiam debetis scire fm Bar. q⁹ quedam sunt que principaliter radicant in parte, in iudice vero radicant ea que sunt iudicio emissa. sicut est dilationes moderate. ff. de fer. l. oratione. formare quẽstionẽ. j. de sen. ex breui. rect. l. ij. z. l. fi. z similia. in pte radicat petitio, ejus

9 prionis ppositio z similia. ¶ † Circa primum, an in his que radicantur in iudice põt supplere, hoc est illud facere pte nõ petente. Distingue, aut logmur in his que respiciũt iuris publici obseruantiã: vt rescidere libellum male cõceptum. z potest, vt. l. j. de offi. assesso. z hic in gl. Item dare dilationes vna parte petẽte, altera cõtradicente. j. de iudi. l. pperãdũ. §. j. Itẽ facere partes iurare de calũnia: vt. l. ij. §. sed qz veremur. j. de iura. calum. Plus dicit Bar. q⁹ vtraq; parte presente, etiã nemine petente, potest iudex ista que radicantur sibi supplere, hs fi altera pars esset absens, contra ipsas nõ procederet ad aliqd, nisi petẽte z instãte altera pte, vt. d. l. propperandũ. §. j. z. l. ad perpꝛotiũ. ff. de iud. z aũt. qui semel. j. qũs quãdo u.

Si vero respiceret partis vtilitatẽ: tũc iudex non potest facere, nisi parte petente, vt. l. iij. §. pe. ff. iu. sol. fm Bar. vidi dubitari, vbi apparet qõ sententia est lata, nec apparet qõ sit lata ad petitionẽ alicuius, querit vtrus valeat, z videtur q⁹ nõ: qz hoc respicit partis. i. victozis vtilitatem. ergo debuit ab eo peti. Jn cõtrarium videtur distinguendũ, aut vtraq; parte presente. z vs: qz respicit iuris publici obseruantiam: nam sententiam ferri, respicit obseruantiam publici iuris: hs sic ferri, respiciat partis vtilitatem, aut altera parte absente: z tũc nõ vs ex theorica antedictaꝝ: hoc est do verum, qõ tene menti. ¶ Aduerte tamẽ: qz vbi sententia fert pactore, forte nõ est necessaria alia petitio tempore sententie: qz petitũ est in libello cõdemnari reũ. cogita. Circa fõm. l. in his que radicantur in parte, dicit sic, aut respiciũt publicam vtilitatem: z potest iudex impẽdere officiũ nõ imploratũ a parte: vt. d. l. quos prohibet. fm Bar. Tu dic q⁹ ideo est: qz non solum radicatur parti, hs iudici: qz est ius publicum si vtrosp̃iciunt publicã vtilitatem: tunc pro absente potest iudex supplere: vt. d. l. amplioꝛẽ. §. j. fm Barto. Tu dic q⁹ ibi supplet ex probatione probata: nõ aũt ex pbandis. i. q⁹ ipse iudex assumat sibi officius pducendi nouas probationes. p presente vero iudex de facto nõ põt supplere fm Bar. Tu dic q⁹ etiã p presente suppleꝛ: qm si non supplet, fruꝛa procederetur nõ. ã. de trãsa. l. vbi pactũ. Hinc est q⁹ supplet repellendo ineptã petitionẽ, z ineptã exppositionẽ: qz frustra supꝛea procederet. ff. de fiu. l. j. §. labeo. z extra, de emp. z vẽ. c. cũ dilect⁹. vbi dz q⁹ exceptio ineptitudinis nõ excludit p̃sonam. Et ex hoc appet fruꝛa pcedi. ¶ † Ultimo no. duo verba

10 q̃ fuit in gl. nã gl. dicit q⁹ supplet pcedẽdo de similibus ad similiaꝝ ex multũ notabile ad tractatus, q̃ dicũt pcedentũ de similib⁹ ad similia, nã iudex põt assimilare ex officio etiã nemine petẽte, facit qõ no. in Spec. de dispu. aduo. ip prin. Item dicit glo. q⁹ iudex dz supplere fedendo pro tribunali, vt suppleat tanq̃ iudex, nõ tanq̃ pars. Et idẽ not. extra de post. c. bone. Et adde qõ no. j. de tẽp. app. l. fi. extra deiuretur. c. ad nostrus. ii. §. per Jnno. z extra de fide instru. c. cum Joannes heremita. vbi dicitur q⁹ ad expeditionem z ad declarationem actoratorum iudex suppleno interrogat partẽ. Item interrogat reũ tem: vt no. in aut. de testi. §. qz vero. Rõ: qz hoc pẽdet ex actis: nam quod venit ad liquidationẽ z declaratiõẽ, nõ dicitur qd nouũ, sed dicit q⁹ qd inclusũ sub verbibus actoratis. ar. ff. de

ff. de rei vi. l. idē pōponius scribit si frumētū. §. vltimo. t. ff. de testa. l. bene
redes palam. §. fi notaꝫ. Et facit adpredicta. ff. de his que in test. delē.
a l. proxime. t. l. offi. dius. de le. iū. cū si. tꝫs no. de dā. infe. l. si quis missus[a]
ii §. iudex. † No. hic in Odof. q̄ ea que desunt aduocatis partiuꝫ, vel
ipsis partibus, iudex potest supplere in octo casib⁹. Primus est in hoc
titulo in rub. o t nigro. s. q̄ de iure semper supplere debet. Scōs est su-
per actis exhibēdis vt. §. de cēdendo. l. ū. Tertius casus est si ad eius de-
clarationē vult querere, §. de transac. l. age. Quartus, cuꝫ altera pars est
absens vt. ff. de temp. app. l. ū. t. l. ampliorem. §. de app. Quintus, dꝫ sup
plere, aqūꝫ videre vt. ff. fini. regū. l. si irruptiōe. t. ff. de fer. l. ū. Sextus, si
in habilis persona fiat procurator. dꝫ enim interdicere, t dicere q̄ nō est
idoneus. ff. de procu. l. filiusfa. §. veterani. Septimus, de cōsuetudine fꝫ
distinctionē infra scriptaꝫ. Octauus, vt si petitio frustra proponeret,
dꝫ dicere non interpono partes nostras. ff. de offi. assef. l. j. in nullo autē
casu dꝫ supplere de facto. sed debet sequi ea que p̄ dantur a partibus: vt
2 ff. de offi. presi. l. illicitas. §. veritas. † Sed nunquid iudex debeat sup-
plere consuetudinem: videtur q̄ ficmam consuetudo dicitur lex nō scri-
pta vr. ff. de legi. l. si de interpretatione. Ecōtra videtur q̄ non: qr si con-
suetudo non monstratur, iudici, debet facere qō sibi videtur de iure. Si
non debet eam inquirere: vt. ff. de custo. reo. l. si quis reū. Sꝫ potes circa
hāc qōnē sic distinguere q̄ aut cōsuetudo nō est notoria. nec versatur in
foro: tūc iudex supplere non dꝫ. t sic i ntelligatur dictaleꝫ si quis. de cu-
stō. reo. Aut cōsuetudo versatur in foro: tunc iudex supplere potest. Itē
dicatur q̄ cōsuetudo derogat legi super receptura testiū. vel alīs
que versantur in causa: tunc iudex inuestigare debet, secūdum Odofre.

¶ Ex quibus causis infamia irrogatur: Rubrica.

1 ¶ Fama quid est. t qualiter diffinitur.

¶ Lex prima.

Infamie missus in carcerem, vel in vinculis cā
malefich inquirendi, non est in famis
h. d. Barto. vel sic. Vincula irrogata ad custodiam, non
irrogant infamiam. h. d. Jacob. butr. Vel sic. inquisitio
pendens non irrogat infamiam in quisito. ¶ Nor. quod
dixi in summario. ¶ Opposi. t solue vt in princp. glosa.
¶ Quero, quando fama interdum perditur, t quando mutatur. t dic vt
1 in gl. latius per Ly. † Deinde quero, quid est fama. t dic vt in gl. Tu
die melius, q̄ est duplex. s. hominis in seipso: t de hoie apud alios. Pri-
ma fama recte diffinitur in gl. que est illese dignitatis status, legibus ac
moribus comprobatus. Fama vero secundo modo accepta, non diffini-
tur per illed per dicitur. Est enim fama ista dictum t opi. maioris par
tis gentium: vt ff. de questio. l. de minore. §. tormenta. t ibi per Bar.

¶ Lex secunda.

Expurti. Publicanus condemnatus in duplum
quia exegit indebitum, non notatur infa
mia. h. d. vide glo. per te: quia facilis est Bal.

1 ¶ Iudex potest alterare penam.
2 Prohibitum ad tempus, videtur postea permissum.
3 Infamia vt aliqui non insligatur, multa eum releuant ad ea, que hic cō
tinentur.
4 Cause mitigandi penam legalem, que t quot: nu. 5. 6. 7. 8. 9.
10 Pene statutorum an possint alterari causa cognita.
11 Iudex an possit mutare penam legalem t nu. 12.
13 Lex concludit iudici in criminali, non accusatori.
14 Iudex an t quando possit condemnari in aliud, q̄ id quod est petitum
15 Pena legalis an cesset. si pena si alterata. nu. 16. t. 17.
18 Scolaris si commisi: delictū bononie, t ibi sit punitus pena pecuniaria
an in loco originis poterit puniri pena pecuniaria, vel corporali: t n. 19.
20. t. 21.
22 Disgressio de pena ad penam est quadruplex.
23 Pena si alteratur, an videatur, transactum esse de fama.
24 Et que sit causa, quod si iudex aggrauat penam, cessat infamia.
25 Iudex quando minuit penam ordinariam, quare cessat infamia postē
pus pene.
26 Iudex si posuit clausulam, quod si ipse iudicasset vltra, vel preter legeꝫ,
vel statuta, quod reducebat ad penam legitimam, nunquid isto casu ces-
sabit lex nostra.
27 Pena quando alteratur, an ista pena veniat ex eadem lege, an ex causa
famosa, an ex arbitrio iudicis.
28 Pene alteratio, quo tempore debeat fieri.
29 Accusatus ita q̄ quid rītinm. quod fecit violentiam cuꝫ armis, postea pro
bat violentiā sine armis, qualiter debet accusatus condemnari.
30 Homicida habens inferior: em partem turris, cuius bonaꝫ dispositio
ne statuti debent destrui, qualiter fiet ista condemnatio.

¶ Lex tertia:

Et si seuerior. Vbi iudex ex causa minuit
penam criminis, videtur super
eandem ia transigere. h. d. Jac. but. vel sic: Pena accessoria di
minuitur ex tempore pene principalis, t potest iudex causa co
gnita alterare penaꝫ delicti. h. d. ¶ Dividitur in duas partes, nam pri-

mo ponitur dictū: scōo ponit eius rō. Scōa ibi,
eo q̄. In text. ibi, debuit. l. de rigore. In text. de
rit. l. de equitate. ibi t ordine. ecce formam sentē
1 tie. In text. eo q̄. p̄ quia. ¶ † No. in hac. l. qua
tuor. Primo, q̄ iudex potest alterare penaꝫ. Se
cundo, q̄ alterare pena, cessat pena legalis. Ter
tio, qō alterata pena, tollitur infamia. Quarto
no. quia hoc cōtingit virtute cuiusdam transa
ctionis: vt dicit. l. se. secundum vnum intellectum
Jac. but. Quinto no. q̄ sententia temporalis hꝫ
effectum temporalem. cōcordat. ff. de postu. l. im
perator. Sexto no. q̄ sententia temporalis non
est trahenda ad perpetuitatem. si. dicit. l. pacto.
ff. de pac. l. epistola. §. fi. eod. titu. No. septimo q̄
sententia non est exaggeranda. l. grauanda. Et
q̄ a finibus sententie non est recedendum. con
2 cor. ff. de decurio. l. generaliter. in pri. ¶ † Octauo
t vltimo not. q̄ prohibitū ad tempus, videtur ta
cite permissum post tempus. Et ideo si episcopo
est interdictus ingressus ecclesie per annum: taci a ¶ L. si gs missum
te videtur permissus post annum arg. huius lite- Vide q̄ notani ad
b ra. Et ideo dicunt canonistę b q̄ lapsus temporis Bar. in. d. l. si quis
relaxat sententiā suspēsiōis, sed nō excōmunicatio missuꝫ. An. Bar.
nis qa sui t excōcatio. non cōmendat ratiōnis
3 sententia suspēsiōis sic, secūdū eos. ¶ † Veniamꝰ
ad materiam. l. nostre, t ad euidentiā est premit-
tendum. q̄ plura sunt que relevant aliquem ab in
famia. Nam primum est appellatio a sententia:
vt. ff. eo. l. furti. §. i. Scōm est principis remissio:
vt. ff. eo. l. solent, vnde restituitur a principe nō est
infamis: vt. ff. de postu. l. j. §. de qua. t no. in. c. cū
te. de re iud. per Inno. t. l. fi. C. de senten. passis t
rest. Item pene alteratio facta per iudicē. vt hic.
t in. l. si quis in graui. in. §. pena grauior. ff. e. Itē
transactio facta iussu iudicis sup crimine, vt. d. l. b ¶ Dicunt canonistę. Car. post glo.
furti. §. qui iussu. ff. e. Est p̄mittendū q̄ iudex alte in cle. j. q. iij. ō de
rando penā, quandoq̄ auget eā: vt in. d. §. pena cinis. In. in. c. cū
grauior. t. §. j. l. proxi. secūdū vnā lec. Quādoq̄ mi bone. co. j. t ibi po
nuit eam: t cū aut sine cause cognitione: t loqui sui in opo. ad Pa
tur lex generaliter. de decurio. t. l. ad tps. Quan noz. num. 5. in ver.
4 doq̄ cū cāe cognitione, t loquit lex nostra. ¶ † Et absq̄ absolutione.
antecp̄ veniam ad contrarium, quero exemplum extra de eta. t qua
causarum. l. que sunt causa mitigandi penā lega li. t Ale. in. l. fi. ff.
lē. Rū. gl. q̄ pōt esse ca. l. etas. t ponit exemplu de penis, Celsus.
in eo q̄ in stramenta a pudice deposita per facilita
tem etatis exhibuit adulterio deponētis. nam
propter etatis imbecillitatem iudex pōt penam
mitigare: vt. ff. de mino. l. auxilium. §. in delectis.
¶ Scōo ponit exemplum in eo qui deliquit fine
dolo, nam iste temeritas sit puniende, pena tamen
ordinaria ratione cessantis doli est mitiganda:
vt. ff. de penis. l. respiciendum. §. delinquunt. Sꝫ
istud exemplum non est huic. l. congruum: quia
in hoc exemplo damnarus etiam inter tempora
pene non esset infamis: vt no. in. l. in actionibus.
de in litem iu. ¶ Tertio ponit glosſ. exemplum
5 per. l. non omnes. §. fi. de re mili. ¶ † Quarto po-
nit glo. exemplum in eo qui non animi delibera-
tione, sed per lasciuitas homicidium fecit, sicut
quandoq̄ contingit currendo equum, nam mi-
tius est puniendum id quod fit indeliberate, q̄
id quod fit ex proposito: vt. ff. ad. l. comel. de sica.
6 l. lege cornelia. §. cum quidem. ¶ Quintū ponit
glo. exemplum per. l. falsi. §. ordine. ff. ad. l. corn.
de fal. vbi iudex mitigat penam producenti fal-
sum instrumentum: quia ipsum non confecerat.
Nam gravius est fabricare q̄ vti, licet de rigore
iuris esset eadem pena puniendus: vt. j. de fal. l.
7 fi falsos. ¶ † Ultimo glos. ponit exemplum per
l. aut factam. §. fina. ff. de penis. nā ratione euē
tus non secuti potest penaꝫ mitigare, licet de iu-
ris rigore eadem pena debet imponi ratione at-
tentati, que imponitur ratione delicti consuma
mati: vt. j. ad. l. corneliam de sic. l. is qui cum te
lo. ¶ Modo veniamus ad oppositū. t sicut quatu
or fuerunt notabilia domini Jacobi, ita per or-
dinem est quadrupliciter opponendum. Et pri
mo ad primum notabile, quo dicitur quod iu-
8 dex potest penam minorare, ¶ † Oppo. qꝫ ius
dex non potest minuere penam: vt. ff. ad turp. l. j.

§.calũniatorib⁹.de ver.si.l.si qua pena.⁊.l.aliud.
§.inter mulctũ.Sol.aut iudex pronuntiauit tan
tuz super delicto.⁊ de pena nihil dixit: ⁊ tũc suc-
cedit pena legalis: vt in contrarijs. aut vltra pro
cessit penã imponẽdo: ⁊ tunc aut imposuit penaz
legalẽ,⁊ planũ est. Aut aliam,⁊ põt ex potestate
sibi concessa a lege: vt hic,⁊.ff.de penis.l.hodie.
Alij dicũt ꝙ penam ordinariã non põt mutare:
vt in cõtrarijs: sed extraordinariã sic,vt hic. Di-
cet aliqs extraordinaria est incerta: ergo nõ põt
dici augeri,vel minui. Rñd.imo põt dici augeri
vel minui respectu pene q̃ in talib⁹ cõsueuit im-
poni,vt not.in.d.§.pena grauior.sm Ja.bu.Tu
dic ꝙ si de ista cõsuetudine cõstet: tunc pena ar-
bitraria reducta est ad pena ordinariã. nã iudex
hꝫ sequi cõsuetudinẽ in penis,sicut in.l.scripta.
vt.ff.de extraord.cri.l.sacculari.§.sunt quedam.
9 ¶ † Scõo opp.ad idẽ ꝙ nõ possit iudex alterare
penã: q2 iurat seruare legẽ: vt in aut. iusiurandũ.
qð pstat ab his.§.⁊ equ⁹.⁊.j.de iudi.l.rẽ nõ no-
uam. Sol.dicunt quidã ꝙ hec lex corrigitur: sed
hoc est refugiũ miserorũ: nã debemus euitare le-
gum correctionẽ: vt.l.j.j.de inoffi.dona.dic ergo
ꝙ videt seruare legẽ: q2 ex generali potestate sibi
concessa p.l.hodie.ff.de pe.alterat penã. Et ista
pena alterata succedit loco legalis pene,vnde nõ
est piurus sm Ja.but. Adde ꝙ licitũ est iudici
ratione casuũ emergentiũ legẽ transgredi: vt no.
10 Inn.in.c.j.de cõsti. ¶ † Ex predictis vĩ conclu
dendũ,qð etiã pene statutorũ possint alterari cã
cognita: q2 iuramentum magistrat⁹ dꝫ reduci ad
equitatẽ,⁊ nõ dꝫ intelligi precise.ar.in.d.aut.ius-
a iurandũ.§.⁊ equus.⁊ ideo si pupill⁹ a facit homi-
cidium,licet sit doli capax: q2 tñ minor dolus est
in eo quã in adulto,vel maiore: iusta cã est dispẽ-
sandi etiam in pena statuti: vt non decapitet,sed
alia pena dꝫ puniri: licet inueniã ipuberes aliqñ
plecti pena capitali: vt.ff.de Senatusc.Sillania.
11 l.excipiũt.⁊ de tute.l.si arrogati. ¶ † Tertio op.
ꝙ iudex nõ possit mutare penã legalẽ,⁊ arguitur
sic. Sicut se habet actio in ciuilib⁹: ita se habet
accusatio in criminalib⁹: vt instit.de publ.iudi.
in prin.sed in ciuilib⁹ nõ lꝫ iudici mutare in sen-
tentia,qð positũ est in libello: q2 sententia dꝫ esse
cõformis libello: vt.l.vt fundus. communi diui-
dundo,ergo nec in criminalibus põt mutare pe-
nam ex accusatiõe descẽdentẽ: q2 processus cause
nõ tẽdit ad illã penã: ⁊ nõ videtur includi in iudi
cio,vnde quãtũ ad illã penã sententia videt esse
sine instãtia,qð est impossibile. So.ar.ꝙ tu facis
pcedit q̃tũ ad ppositionẽ: q2 sicut in ciuilib⁹ dꝫ
pponi actio ita in criminalibus dꝫ pduci accusa
tio. Sed nõ q̃tũ ad diffinitionez: nã in ciuilibus
nõ põt alterare,sed in criminalib⁹ sic. nã seruare
videt accusationẽ ppositã,siue imponat penã le-
galem,siue aliã ex potestate legis.sꝫ Ja.bu. Ra
tio differẽtie est: q2 ciuile iudiciũ respicit ius ra-
dicatũ in agẽte,ꝙ iudex non põt auferre: sed cri-
minale iudiciũ respicit ipsam rẽ publicã. vnde iu
dex tanq̃ minister reipublice ex cã põt penã alte
rare.ar.in rõne sui.ff.man.l.si hominẽ.⁊.ff.de ma
nu.l.si qs hac lege.⁊ adde qð dixi.ŝ.de trãsac.l.
12 trãsigere vel pacisci. ¶ † Quarto op.ad idẽ. naz
vno petito in libello,nõ dꝫ reus in alio cõdẽnari,
vt.l.si.j.de fideic.liber.,sed hic certũ petebat,scꝫ
penã imponi deportationis ⁊ publicatiõe bono
rum,in primo exẽplo glo. Ergo non debuit iudex
in alio cõdẽnare. Rñ.nõ est nouũ,ꝙ vno petito,
in alio fit cõdẽnatio effectualiter: q2 hoc est in ci-
uilib⁹: vt.l.q restituere,de rei vẽ.⁊.l.j.ff.de in litẽ
iurãdo.nã si res restituat: cõdẽnat reus in quan-
tum in litẽ iuratũ fuerit,lꝫ hoc non fuerit petitũ
in libello,sic ⁊ hic ex iusta cã multomagis pote-
rit ipsum cõdẽnare in aliud.quã petitum fuerit.
Vel possumus dicere ꝙ cõdẽnat solũ in eoqð pe
titum est: q2 simpliciter petijt accusator reũ con-
dẽnari de crimine,⁊ nõ expressit penam, vel si ex-
pressit penã itñ cũ ex ptãte legis iudex alterat pe
nã,videt pena imposita sꝫ legẽ ppositã, seu inten
13 tatã sꝫ Ja.bu. ¶ † Adde ꝙ in criali lex ccludit
iudici,nõ accusatori.vnde nõ est necesse quam criali ccludat in libello: ⁊
extra de simo.c.licet heli.⁊ no.j.q.iij.c.q2 presulatus.⁊ iõ in ciuili nõ po
test recedi a cclusione libelli: vt no.extra de iudi.c.examinata. Hic in cri
minalibus iudex nõ hꝫ cõsiderare modum ccludẽdi ex libello,sꝫ qualiter
14 lex ccludit sm qualitatẽ delicti.sꝫ Ja.ꝙ est no. ¶ † Vltimo circa istud
primũ notabile sic distingue: q2 aut agit ciuiliter in causa ciuili: ⁊ iudex
non dꝫ in aliud cdẽnare q̃ petitũ sit vt.l.si.de fideicõ.li.nisi ex necessi-
tate rei veniat cdẽ [illegible] in estimatiõe: vt.l.si seruũ.de ver.obli.⁊.l.in re
furtiua.de cdi.fur.sm Ja.bu.Tu dic ꝙ aut loquimur de eo qð respicit
originẽ petitionis: ⁊ nõ potest in alio fieri cdẽnatio. Aut in eo qð inci-
dit,vel emergit: tunc põt in alio fieri cdẽnatio. Cautius tamen est si id a
principio in libello petatur: vt no.in.l.ij.§.itẽ si in facto.de ver.ob.⁊.ff.de
dã.infec.l.si quis missum.§. iudex.⁊ in.d.l.j.de in litẽ iur. Aut agit de cri
mine: ⁊ tũc aut ciuiliter põt iudex penã alterare: vt d.§.pena grauior.hoc
est falsum: quia ibi non erat specialiter actum. Unde sententia poterat
cõformari cũ libello generali,in eo tñ iudex peccauit: q2 excessit modũ p
bationũ: vñ est ibi alteratio per quã receditur a forma libelli,lꝫ p eã nõ re
cedat a iustitia pene imponẽde. ⁊ hoc.j.declaratur per Ja.facit quod no.
Inno.in.c.j.de lib.ob. Aut agit criminaliter,⁊ põt iudex penã alterare
15 ex cã: vt hac.l.Ja. ¶ † Venio ad scõm notabile.dicit hic ꝙ pena altera
ta,cessat pena legalis.cõtra,imo vtraq̃ imponit: vt.l.nemo.in si.ŝ.de epi.
au.Sol.vt in gl.in.d.l.quid ergo.§.pena grauior.qð aũt iudex dicit im
pono hanc penã pro pena legali: tũc imponitur sola pena iudicis.aut non
dixit: ⁊ tũc vtraq̃ imponit,taz pena iudicis: q̃ pena iuris: vt.in.l.contra-
ria.qð nõ plꝫ: vt.j.dicã.⁊ iõ dic ꝙ aut iudex imponit suam penam subro-
gatiue ad penam legalẽ: ⁊ tũc videt a legali recedere: vt hic.aut nõ subro
gatiue,sꝫ copulatiue: ⁊ tunc in vtraq̃ ponit: vt in contrario: aut est du-
biũ,⁊ tũc videt subrogatiue,nõ copulatiue inflicta: vt hic,⁊.j.l.pxi. Tu
dic ꝙ impositio pene iudicis nõ tollit penã legalem,sꝫ impedit eius nati-
uitatẽ: q2 in criminalib⁹ pena est prius orta,q̃ sit per sentẽtiaz inflicta,lꝫ
natũ sit ius petẽdi ꝙ illa pena intelligat: vt.ff.de ver.sig.l.aliud.§.inter
16 mulctam.⁊.l.si qua pena,vbi est expressum. ¶ † Scõo op.ad idẽ ꝙ plu-
res pene ccurrant,vt.j.de sep.vio.l.qui sepulchra.sol.ibi plures pene im
ponit a lege copulatiue: vnde nulla earũ per se est terminus pene,⁊ iõ cõ-
currũt originaliter ⁊ effectualiter. Sꝫ hic non iponebat copulatiue,imo
poti⁹ erãt pene incõpatibiles,cũ mẽs iudicis imponẽtis esset recedere a
17 pena legali ex cã.⁊ sic ñ ob. ¶ † Tertio op.ad idẽ de.l.j. qñ ciui.ac. So
lu.ibi pena duplici iudicio venit, vno ciuili,altero criminali. hic vero
no ⁊ eodẽ iudicio nõ põt nisi vna pena venire. ⁊ sic nõ ob. Conclude ergo
sic: quia aut plures pene imponunt a lege. Aut vna a lege, alia a iudice.
Si a lege: tũc aut copulatiuo,⁊ concurrũt in origine ⁊ effectu. Aut non
copulatiue: ⁊ tũc si ambe sunt criminales, vna tollit aliã,etiã in eo qð pl⁹
est,vt.l.senat⁹.ff.de accu.⁊.l.qð senatusc.de iniu. Sꝫ i ciuilib⁹ dic vt no.
18 insti.si quadru.pau.fe.di.§.si. ¶ † Vñ dicit hic Jac.bu. ꝙ si scholaris b
b cmisit delictũ bononie: ⁊ ibi est punit⁹ pena pecuniaria,ꝙ in loco origi-
nis nõ poterit cueniri ad penã pecuniariã,vel corporalẽ: q2 cũ prima pe-
na fuerit termin⁹ pene,⁊ sit satisfactũ: nõ est vlteri⁹ de crimine cognoscẽ
dũ sꝫ Ja.bu. Ad hoc facit: q2 ex quo soluit,hẽ pro absoluto,vt.no.in.l.si
qs cũ totũ.§.plane.ff.de excep.rei iud. Sec⁹ in exbãnito: q2 nõ soluit: q2
rõne cdẽnatiõis nõ liberat,sꝫ rõne solutiõis.ita no. Ja.de bel.i.l.j.j.vbi
de cri.agi opor.i.q.disputata p eũ.facit in rõne sui.l.nepoti.de fun.instr.
Bar.dicit in.l.senat⁹ cẽsuit.ff.de accu.ꝙ si esset omissa in pmo iudicio ali
qua qualitas,q̃ aggrauaret delictũ,ꝙ iterato posset queri,⁊ puniri,⁊ sup
pleri defect⁹ pme cdẽnatiõis. Sꝫ Ja.bu.ɔ ɔsuluit: q2 ex quo substantia
delicti nõ põt refricari pter solutionẽ condẽnationis: impossibile est qð
sola qualitas in iudiciũ deducat: q2 q̃litas per se sine spãli subiecto intera
ri nõ põt,imo nec fingi,seu intelligi a b intellectu: vñ in solis qualitatib⁹
nõ pñt fundari iudicia.ar.ff.õ eo qð cer.lo.l.cẽtũ capue.⁊.l.vlt.⁊ de exce.
19 rei iud.l.si in iudicio.⁊ de noga.l.in delictis.§.si detracta. ¶ † Nũc venio
ad tertiã partẽ cõtrariorũ: ⁊ vĩ qð alterata pena nõ remittat infamia: vt.j.de
gña.abo.l.si. So.ibi pnceps nõ remisit ifamiã,sꝫ remisit aliã penã,⁊ erat
iã pnũtiatũ. Unde infamia amõ nõ erat sequela pene pncipalis,sꝫ per se
subsistebat. Hic aũt loqmur qñ pena alterat in ipsa sniã: vñ tũc pena in-
20 famia est accessoria pene pncipalis.⁊ sic nõ ob. ¶ † Scõo ɔ hoc op.naz
ea q̃ veniũt in cseq̃tiã ⁊ sequelã añ sniaz,veniũt post sniam: vt.l.iij.j.si
pendẽ.appel.mors interuenerit. Si ergo finaliter infamia hꝫ se p modũ
sequele añ sniaz: ergo ⁊ post,ergo vtrobiq̃ tollit. Rñdet in illa.l.iij.erat
appellatũ: vñ erat extinctũ pnũtiatũ.hic vero pnunciatio transfert secũ
suũ effectũ. Et qñ snia hꝫ duos effectus secũ,lꝫ tollat vn⁹ effect⁹,alter re
manet.ar.in.l.si dom⁹.de serui.vr.pred. ¶ Tertio op.ad idẽ de.l.ad tps
j.e.So.ibi fuit imposita pena ordinata a.l.iõ stat dispositiõi legali,tã in
pena principali,q̃ pena infamie. Hic vero recessum erat in principali pe
21 na: q2 iudex dispẽsauerat õ minori pena. ¶ † Quarto op.de.§.pena gra-
uior.vbi pena pecuniaria aucta vel minuta nõ cseruat famã. Sol.istud
est verum,qñ fit disgressio de pena pecuniaria ad pecuniariã,sed hic fie-
bat disgressio de pena corporali ad corporalem. Rõ differẽtie est,q2 pe-
na pecuniaria est estimabilis: fama est inestimabilis,⁊ ideo nõ recipiũt
mutuã cõpẽsationẽ.ar.ff.de leg.j.l.vidẽdũ. Sed pene corporales omnes
sunt inestimabiles: ⁊ ideo recipiũt cõpensationẽ cũ fama: q2 hñt quandã
similitudinẽ cũ ipsa,cũ vnũquodq̃ sit inestimabile,vt.ff.õ penis.l.i fuo-
rum.§.

a ¶ Et ideo si pupillus. Nota ꝙ si pupillus doli capax committat homicidium: non est decapitãdus. vide que notaui.l.excipiũtur.ff.ad syllan. Andre.Barb.

b ¶ Quod si scholaris. No.ꝙ si scholaris commisit delictum bononie, et est ibi punitus pena pecuniaria: ꝙ i loco originis non poterit puniri pro illo eodem crimine pena corporali.vel cuniaria. vide que notaui ad Bal.in l.nullus.j.de testi. And.Bar.

22 rum. §. fi. ¶ † Cõclude qđ quadruplex est disgressio in ista materia, scz de pecuniaria pena ad pecuniariã. Et circa famã ista trãgressio nil operatur, vnde si cã est famosa, ꝑpetua est infamia. Scđa digressio est de pena corporali ad pecuniarias, quã iudex ex cã põt facere. ⁊ idẽ quo ad infamiã: qꝛ nõ videt trãsactũ de infamia. Tertia digressio est de pena corporali minori ad maiorẽ, ⁊ in hoc videtur sup fama dispensatum, nisi ƀm quosdã iudex errore ductus imponeret maiorẽ penã: qꝛ nõ videt errans velle dispẽsare, nec recedere a iure cõi. Sed si nõ errauit: sed ex certa sciẽtia imposuit maiorez penã, ꝙꝙ sine causa fecerit: videtur super infamia transegisse: vt. ff. ad mũnici. l. ordine. Quarta digressio est de maiori pena in minorẽ: tũc dico quod ad hoc vt videatur de infamia trãsactũ: requiruntur duo. scz certa scientia, ⁊ iusta cã. alias non videt trãsactuz, vt no. in. d. l. in seruorũ. §. fi. Rõ est, qꝛ per minorẽ penam minus purgatur delictum: ergo non dꝫ reus per hoc ab infamia releuari. sꝫ qñ causa cognita est pena minorata: ibi plene purgatur delictũ per minorez penam:
23 ⁊ ideo ibi purgatur infamia. ¶ † Nũc veniamus. ad quartã partem notabilium, ⁊ contrariorũ. dicitur hic cõiuncta. l. seq. qđ super fama transactum videt. ⁊ hoc est causa cõseruande fame, seu reintegrande ꝑ finito. Contra. idem non põt esse causa duorum contrariorũ: vt. l. cum is. §. j. ff. de condi. inde. ⁊. l. vbi repugnantia. de regu. iur. sed transactio est causa infamie irrogande: vt. ff. e. l. qñ. ⁊. l. furti. §. pactus. ergo nõ dꝫ esse trãsactio causa infamie remittende. Sol. dicunt doc. aut transigitur sup crimine, ⁊ nõ tollitur infamia: vt in contrarijs aut super infamia, ⁊ ipsa bene tollitur: vt in cõtrario. Et est ratio. quia iudicis authoritas hoc operatur, ⁊ actũ reddit impunibilẽ: vt. ff. e. l. furti. §. qui iussu. Tu dic[a] quod qñcꝫ quis trãsigit in casu prohibito. ⁊ ex tali trãsactione inducitur ficta cõfessio: tunc irrogatur infamia, vt in cõtrario. Qñcꝫ iudex transigit. i. penã arctat, vel prorogat causa cognita: tuc cessat infamia: qꝛ ibi nõ interuenit pecunia, que est testis male conscientie: vt. j. e. l. nõ damnatos Preterea iudicis dispensatio, ⁊ recessus a pena legali non proprie dicit transactio. sed largo mõ: qꝛ est quidã transitus, seu quedã transgressio, ⁊ quasi quedã nouatio pene, ⁊ ideo talis transactio famã quadã nouatiõe
24 ꝯseruat: vt hic, ⁊. d. §. pena grauior. ¶ † Expeditus sum ꝺ ꝯtrarijs: mõ quero de rõnibus omniũ predictorũ, ⁊ primo quero. q̃ est rõ. quare si iudex aggrauat penã, cessat infamia? Rñdeo: qꝛ qñ aggrauat, nõ est ꝓprie reus cõdennatus ƀm formã legis, sed ex arbitrio iudicis. ⁊ sic magis per inquisitionẽ. i. arbitriũ iudicãtis, ꝙ vi accusationis ar. no. in. l. ꝫ. de mõ mul. sꝫ hec rõ non plꝫ Ja. bu. qꝛ dictũ est. ꝫ. ꝙ cũ alteret ex potestate sibi ꝯcessa, videtur ꝯdẽnare ƀm formã legis. Alia ergo rõ est: qꝛ infamia venit vt sequela pene principalis: ⁊ ideo cessante pena principali, per dispẽsatione iudicis cessat infamia. Tertia rõ põt esse: qꝛ grauat per augmẽtũ pene corporalis: vñ equũ est qđ in alio releuetur, ar. l. eũ qui. ff. de iure iur. Quarta rõ est, qꝛ iudex videt nouare genus pene: vñ in ista nouatione nõ videt infamia repetita: qꝛ que accidẽtaliter insunt obligationi nouate, non videtur repeti in obligatiõe nouãte. ar. ff. de noua. l. emptor. ⁊
25 l. aliã ¶ † Scđo quero, qñ iudex minuit penaz ordinatam, quare cessat infamia post tꝑs pene? Rñdeo, qꝛ actus ordinatur ad diminuenduz, ergo id dꝫ operari: tunc ergo infamia, que est pena accessoria, diminuit ex tꝑe pene principalis: nã alteratio cã cognita facta in principali, videt ur ⁊ ipsuz accessoriũ alterare: vt hic. cũ si. Nõ obst. l. vlt. de gñali obo. qꝛ ibi dispositũ in principali, etiã erat dispositũ sine rõne. merito qđ caret rõne non hꝫ ꝯsequentiã: vt. l. qđ vero. ff. de legi. sꝫ Ja. bu. ⁊ no. ff. de condi. in-
26 de. l. fi. §. fi. ¶ † Tertio querit. quid si iudex posuit illã clausulã, ꝙ si ipse iudicasset vltra, vel preter legem, vel statuta, qđ reducebat ad penã legitimam, nunquid isto casu cessabit lex nostra: ⁊ videt ꝙ non: qꝛ nõ obstantibus istis verbis standũ est sentẽtie in forma spãli, non in verbis gñalibus. qđ dic vt disputauit Ja. ꝺ bel. ⁊ Barto. refert. ff. de penis motis. §. iste fere. Tu dic ꝙ hoc casu cessat hec lex, ⁊ sua materia: qꝛ apparet iudicem errare magis, ꝙ cã cognita penã alterasse. ⁊ iõ dãnatus semꝑ remanet infamis, si cã erat famosa. semꝑ enim ad cãm recurrendũ est: ⁊ inde
27 snia suũ effectũ metitur. vt. l. q cũ vno. §. ad tꝑs. ff. de re mili. ¶ † Quarto q̃ro, qñ alterat pena an ista pena veniat ex eadem lege, an ex cã famosa, an ex arbitrio iudicis? ⁊ videtur ex neutro istorum veniat: non enim ex lege ꝓposita, cũ ꝓponat aliã penã necꝫ ex cã intẽtata: qꝛ illa est famosa: vnde qꝛ exigit penam infamie, necꝫ ex iudicis arbitrio: qꝛ non dꝫ habere arbitriũ extra naturã cause sequẽtis ex eodẽ crimine, ⁊ ex eadẽ lege venit ista pena: qꝛ iudex alterat ex potestate legis. l. hodie. ꝺ penis. ⁊ illa ptãs hꝫ se sicut genus qđ in qualibet spẽ representat. arg. in. l. j. ff. si cer. pe. ⁊ qꝛ ista pena subrogat. vñ sapit eandẽ naturã, lꝫ non ꝑ oĩa: qꝛ subrogatio assumit sibi naturã principalẽ: nõ accidẽtalẽ: vt no. in. l. certi cõdi-
28 ctio. in prin. ff. si cer. pe. ¶ † Quinto q̃ro. quo tꝑe debeat fieri ista alteratio pene? Rñ. quedã est alteratio necessaria, quedã ꝓbabilis, q̃dã temeraria. Necessaria põt fieri duobus modis. s. in duobus tꝑibus: in snia, ⁊ post. Vñ si ꝯdẽnatus in pecuniã non põt soluere: iudex etiã ex interuallo potest ꝑmutare ad penã corꝑalem. ff. de in ius vo. l. fi. ⁊ de iu. om. iu. l. si quis id qđ. §. in seruos. Cautius tñ facit si formet sniam bimẽbrẽ hoc mõ, vcꝫ ꝯdẽno te in pecuniã, ⁊ nisi solueris intra talẽ terminũ, mando ꝙ tu patiaris talẽ penã corꝑalem. hec (vt dixi) est alteratiõe necessaria: sed quedã est ꝓbabilis, qñ cã cognita iudici vr̃ alterãda pena, ⁊ ista pena nõ potest fieri nisi in ipsa snia diffinitiua: vt. d. §. calũniatoribus. Quedã est alteratio temeraria. ⁊ ista nunꝙ dꝫ fieri. facta tñ tꝫ, si in ipsa ꝓlatione sentẽtie fit: vt. ff. de interdi. ⁊ re. l. relegatorum. §. ad tꝑs. prima duo membra
29 sunt Jaco. but. ego tertiũ addidi. ¶ † Sexto iuxta hoc querit quidã accusauit titiũ legis iulie ꝺ vi pub. ꝙ fecit violentiã cũ armis. deinde iste ꝓbauit violentiã factam sine armis, ꝙ incidit in. l. iul. de vi priuata. Uel accusauit quedã de percussione cũ sanguine, ꝓbauit autem percussionez sine sanguine, querit an reus debeat ꝯdẽnari ƀꝫ ꝓbata, an debeat absolui ƀꝫ narrata? Dicũt quidã ꝙ debeat ꝯdẽnari: qꝛ in criminalibus põt iudex ꝯdẽnare ƀꝫ qđ probatũ est: lꝫ propositũ non fuerit. Et hoc tenet Gui. ꝑ. §. pena grauior, vbi fuit ꝓposita actio furti nõ manifesti: ⁊ tñ probatum fuit de furto manifesto. fuit lata snia ƀm probata. certe ille. §. hoc nõ dicit: quia ibi fuit gñaliter actũ non expssa furti qualitate, vel spẽ: sed si esset spãliter actũ ad duplũ: nunꝙ posset iudex ꝯdẽnare ad quadruplũ, ƀꝫ Ja. bu. ⁊ alios. Assignant ergo alij aliaz rõnem: qꝛ in criminalibꝰ iudex põt sequi ꝓpriũ arbitriũ. ⁊ punire ꝓut sibi equũ videtur, qñcꝫ durius, qñcꝫ remissius: vt hic, ⁊. j. l. pri. ⁊ in. §. pena grauior. Ja. but. tꝫ hic ꝙ ex crimine nõ ꝓposito iudex nõ potest punire reũ, ꝙtũcũcꝫ sit ꝓbatum. Ja. de are. ⁊ Cy. hoc tenẽt. j. de proba. l. ij. alias. l. iij. Antiqui aduocati hoc tenebãt in ꝓcessu accusationis, secus dicebãt in inqsitiõe, ꝓpter illã clausulã q̃ inserit, sup qbꝰ omnibus ⁊ singulis ⁊c. Nõ eñi videtur iudex se astrinxisse: sed diuisim narrasse, ⁊ iõ sufficit factũ ꝓbari absꝫ qualitate. ¶ Ego ꝯfiteor si delictũ est ꝓbatũ per ꝯfessionẽ, qꝛ ibi nõ curamus formã accusandi, vel inquirẽdi: vt no. Jnn. extra de ꝯfes. c. cũ super. de elec. c. ꝑ. inqsitionẽ. sꝫ vbi ꝓbatur ꝑ testes: tũc id qđ non includit in accusatione, nõ põt includi in ꝓbatione: qꝛ esset impt inẽs. Uñ ad ꝓpositũ factũ de quo querimus esti terabile. ⁊ ad positionẽ vnius. nõ sequit positio alterius. necꝫ ad remotionẽ vnius, seqt remotio alterius: vñ cũ snia absolutoria nõ pareret exceptionẽ rei iudicate sup altero, merito seqt ꝙ ꝯdẽnatio non põt fieri: qꝛ nõ claudit in iudicio. Uñ sup eo lis est ꝯtestata. Plꝰ dico ꝙ iste ꝓbatiões in alio iudicio nihil ꝓbãt, qꝛ appareret recepte lite nõ cõtestata, cũ alia lege fuerit actũ, ⁊ in alia videt esse ꝓbatũ: vt. l. ꝓtor. ij. §. docere. vi bo. rap. ⁊. l. denũtiasse. §. qđ tñ. ff. de adul. ⁊ vide ibi Bar. ¶ Ultimo tractat hic gl. de remotiõis ordine ab effectu de quo plenius dic vt no. in. §. pena grauior. ⁊ qđ
30 ibi no. ¶ † Extra inducit Pe. istam materiã ad qõnẽ de homicida[b] habẽte inferiorem partez in turri cuius bona ex forma statuti debeãt destrui nã cũ hoc casu pars inferior non põt destrui, quin caderet superior, q̃ nõ ꝑtinet ad homicidã: ista est iusta cã cõmutãdi in aliã penã ƀꝫ Pe. ⁊ Cy. põt enim iudex isto casu abstinere, ⁊ admittere, ⁊ esse ꝯtẽtus sola ꝯfiscatiõe: qꝛ statutũ dꝫ itelligi absꝫ ꝑiudicio tertij. arg. ne qđ in lo. pub. l. ij. §. si qs a nemine. ⁊. §. si qs a principe. ⁊. ff. de aqua plu. ar. l. in ꝯcedẽdo. ⁊. ff. de vul. sub. l. ex fctõ. nã si priuilegia recipiũt interꝑtationẽ arctatiuã, multo fortiꝰ odiosa statuta ⁊ penalia. arg. ff. de lib. ⁊ posth. l. cũ qdã. facit. ff. cõi di. l. si is cũ quo. ⁊. ff. ꝺ. pic. ⁊ cõ. rei vẽ. l. lectos. Alij dicũt ꝙ inferior tenet ꝑmutare cũ superiore, qđ falsum est, quãdo res est cõmunis pro diuiso. Si aũt turris esset cõmunis pro indiuiso, bene posset cõpelli ad diuisionem. ⁊ assignaret ei homicide, vel fisco ꝓ eo ꝑs superior ad diruendum, inculpabili autem assignaretur pars inferior que non dirueretur. Bald.

a ☞ Judex nõ dicit excedere modũ, vel minuere qñ hoc facit causa cognita i criminali, ⁊ nu. 2.

¶ Tu dic. qđ not. qñ trãsgreditur in casu ꝓhibito: tunc inducit ficta confessio, ⁊ irrogat infamia. Et an possit reuocari. vide Bal. in. error. ꝫ. de iur. ⁊ fac. ignoran. And. Bar.

b ☞ De homicida hñte inferiorẽ partem in turri. Uidꝺ de hac qõne oĩno per ant. cons. sing. suis inver. cõitas. inci. socius in domo, vel turri cõi. ⁊ qđ ibi posui apo. Celsus.

¶ Lex quarta

SJ Posidoniũ. Sẽtẽtia cã cognita lata i minori pena, vl maiori intelligit sup infamia dispẽsare: vt nõ duret post tꝑs snie, h. d. text. cũ gl. ƀꝫ vtrãcꝫ le-

a Rumpere. Vide Bart. in l. relegati. & in l. aut dānū. §. qs aūt. ff. d pe.
b Statuto. Adde qd no. Bal. in l. j. ver. iuxta hoc pene. j. de 9fes. & in l. ne codicillos. j. de codi. & qd notat Bar. in l. si seruus cuiuscp. §. de his qui ad ecc. confu, sed Bal. in l. data opera. ver. quero vtrum maleficiu3 j. qui acc. non pos. tenet q si fit lege permittente, non dicatur maleficiū. adde Bal. in l. j. §. offilius. in. j. col. & ibi roma. ff. ne qs eum qui in ius vo. est vi exi. & Bal. in l. iij. §. si marit⁹. ff. ad sil. & in l. vbi pactū. in penul. & vlt. q. §. de trāsac.
c Ego dico. pau. de ca. oino transit cum Bald. & dicit qd verba sua sunt pulchra.
d Homicida. sequitur pe. de anc. in c. canonum. statuta. in ver. subiungit Bal. q. de 9sti. & Bal. i. l. ex facto. §. iul. ff. d vul. & pu.
e Modo quida3 occidit bannitum. no. q occidens bānitum, dicitur homicida. & efficitur infamis d facto. et videtur. in c. si perfodiēs. de homici. vbi occidens furē nocturnum: nō dicitur homicidiū fecisse. et ibi dicit. d. abb. q statutu3 loquens de homicidio, non comprehēdit illud homicidium. vide textu3 in c. ille gladiū. xxiij. q. iiij. vbi non dicitur accipe gladiu3 ille qui accepit legitime. & ista bene no. vide Bal. in l. data opera. C. qui accu. nō pos. vbi aliter loquit. vide q dixi in l. fi. j. de pa. qui fi. distra. & in c. si perfodiēs. de homi. & d. pe. in. xxiij. q. v. in hac. in. c. j. de cōstit. & in repe. vbi allegauit ista3 doctrinam Bald. And. Bar.
f Persone vili. Pau. de ca. hic reprehēdit itellectū Bal. qr fm intellectū glo. hic nō fuit condemnatus pro iniuria illata seruo ex persona serui: s3 ex illata dño ex persona serui, qui dominus non erat vilis persona. vñ fm eum ista lex hoc intendit, q condēnatus occasione iniuriarū ex iniuria facta alicui nō principaliter, s3 9ñtqr in persona serui, vel alterius in potestate sua 9stituti, est infamis. h. d.
g Robaria. de robaria vide Bal. in aut. sed nouo iure. in. j. col. de ser. fu. & in l. transigere. §. de transac.
h Infamia facti. requiritur Pau. de cast. hic.

1 † No hic q iudex non dicitur excedere modū, vel minuere, quando hoc facit in criminali causa cognita. Scdo not. q pena irregularis in arbitrio iudicis alterata, no irrogat perpetuam infamiā: sed dinumerat tps infamia ex tēpore pene principalis. Secus esset in pena regulari, que trahit secum perpetuam infamiam: vt. j. e. l. ad tps.
a Tertio no. q non d3 quis rūpere[a] relegationem vel confinia, imo d3 parere iudici: & si nō obtēperatur, duplicatur tēp⁹ cū sua qualitate. i. cum infamia. qd est no.
2 † Quarto no. q hec lex legitur duobus modis. vno mō in sententia mitigante: & tūc finis legis nō corrūdet principio: nisi cōsideremus sententiam, nō put qualis est, s3 put regulariter esse debuit s3 gl. Que expositio non placet. Scdo modo loquit in sententia penā exagerāte. i. aggrauante: tūc finis legis stat pprie. s3 principiū stat improprie: qr ponit tps pro tpe. Et fm has lec. tota ista lex non ponit nisi vnū casum cū rōne. Sed ego. l. istā lego, qd ponat duos casus. Primus sit in pena mitigata vsque ibi, qm. Scds sit in pena aggrauata vsq in fi. & illa verba qm &c. sit rō ad istū casum subauditum. quasi dicat pena mitigata mitigatur ifamia: sic & pena augmētata augmentat infamia: qm &c. & tūc litera stat pprie: & non op3 exponere: improprie. & ita teneo. & secundū hoc ista lex est cōclusiorori⁹ materie: qr cōplectit vtrūcp casu3, primo de pena diminuta, qr relegandus in quinquenniū, fuit relegatus in annum, secundo de pena augmentata: qr relegandus in annum, fuit relegatus in quinquennium, reliqua dic vt. l. & si seuerior. &c.

1 Crimen licet sit ciuiliter intentatum: tamē sufficit ciuiliter fuisse pronunciatum de crimine, licet nihil de pena pronuntietur.
2 Statuto si disponatur qd iudex maleficiorū &c.
3 Statuto cauetur q homicida non potest esse de prioribus, quidam occidit bānitum non ex necessitate officij, sed priuata inimicitia, an iste poterit esse de prioribus.

Lex quinta.

Decuriones. Licet decuriōes, & eorum filij non debeāt fustibus cedi: tamen iniuriarum damnati sunt infames. h. d. vel sic. Decuriones nō incurrunt infamiā ex genere pene, l3 incurrant eā, que irrogatur ex genere sententie. h. d. Ja. bu. que verba declara per id qd le. & no. in l. ictus fustiū. ff. e. & p Cy. ff. e. l. furti. & per Jo. bu. j. e. l. fustibus. In tex. in iuriā. s. atrocē. vt. ff. de iniur. l. diuus seuerus. & de re iudi. c. cum te.
1 † In text. te fecisse. No. q l3 crimē sit ciuiliter intentatū: sufficit tamen fuisse ciuiliter pronūtiatū de crimine, l3. nihil pronūtietur de pena. Vel pōt hec lex intelligi in criminali. vbi est pena regulariter vniformis: vt. l. j. §. calumniatoribus. ff. ad turp. Op. & videtur q ille qui fecit iniuriā debeat fustibus cedi: vt. ff. de iniu. l. sed & si vnius. §. si ante iudicem. sol. timore istius contrarij dicit gl. q ad istā penā tenet qui libet iniuriā faciens etiam decurio tamen licet sit cōtracta obligatio cessat executio ppter priuilegiū persone.
2 † No. ergo delictū cōmissu3 & penā, impositā q̄ tamē executiōi mandari non pōt. Et est arg. ad questionem.
b statuto[b] cauet q malpagus possit impune offendi alio statuto caueur q iudex maleficiorū possit de quolibet delicto cognoscere ex officio, & habeat arbitriū. pone ergo q malpag⁹ fuit offensus. iudex volebat inquirere cōtra offendentē, dicebāt quidam q nō poterat: qr nō est maleficiū. Sed certe male dicūt: qr l3 posset impune offendi, est tñ delictum & maleficiū: vnde de iure astrictus est pene, tamē executio nō potest fieri. Cū ergo vere sit maleficiū, tenet inquisitio: l3 pena nō sit imponēda. nā exceptiones que respiciūt finem & sentētiā, inducūt absolutiones, sed processum nō impediūt, tenet ergo inquisitio: quia est maleficiū: sed iudex postea in fi. nō potest penā imponere. nō ergo bñ inferk. nō imponik pena: ergo nō est delictum: qr separatorū separata d3 esse rō, vt. l. naturaliter. §. nihil de acqui. pos. & ff. de mino. l. papi. exuli. s3 Ja. bu. cōtrariū dicit Bar. in l. vbi pactū. §. de trāsa. qr istud nō est maleficiū, ex quo lex impune id permittit fieri. vñ super hoc fundari nō potest inquisitio, nec arbitriū datū iudici in maleficijs: qr nō est maleficiū, secū
c dum eū. Ego dico[c] q nō est dubiū q est maleficiū attento iure gētiū, vt l. vt vim. de iu. & iur. Tamen nos nō loqmur de hoc. s3 inspecto iure municip. vbi tria cōsidero, sc3 factū, obligationē 9sentētiam. Sicut in cōtractibus ego reperio cōtractū sine obligatione: tamē pprie est contractus: vt no. in. l. j. in prin. ff. de pac. Ita in maleficijs l3 cesset obligatio, nō propterea sequitur q nō sit maleficiū, vt. l. si quis vxori. in prin. ff. de fur. Distinguo ergo. aut loquimur vtrū sit maleficium absolute: & dico qd sic, an vtrū sit maleficiū respectu pene imponēde: & dico qd nō. † & hoc est vtile
3 d scire. Dictat statutū qd homicida[d] nō potest esse de prioribus, modo
e quidā occidit bānitū[e] nō ex officij necessitate, sed priuata inimicitia: sed quid iste poterit esse de numero priorū. certe infamis est infamia facti qr l3 istud homicidiū sit tolerabile: nō tamē est laudabile. Secus tamen dico iudice: cū faciat pro executiōe iustitie, & ex necessitate officij: & ideo verba odij nō debēt ad eū trahi. ar. ff. de in ius voc. l. quis. & qd ibi per doc. in qōne de barbitōsore. Si aūt statutū diceret q posset occidi licite & impune: tūc nullo mō esset maleficium, propter illud aduerbium licite, qd enim licet maleficiū nō est: vt. ff. ad. l. cor. de sic. l. iij. §. trāsfugas. & l. j. & ij. qñ l3 se sine iu. vin. & j. de sic. l. is qui aggressorē. vbi dicit nullo3 calumniam metuendam. facit qd no. j. quod metus causa. l. accusationis.

Lex sexta.

Ad tempus. Vbi est causa famosa, contrahitur perpetua infamia. h. d.

Lex octaua.

Si furti condemnata. Cōdemnat⁹ de furto sit infamis, sed condemnatus de receptatione, quā ignorāter fecit, nō est infamis.
1 † Queritur vtrū quo ad infamiā inspiciatur veritas, an sentētia. Bar. dicit qd veritas: qr ifamia venit ex sentētia legis. ergo d3 fundari super vero. ar. ff. de cōdi. ob causam. l. si pecuniā. §. si seruum. cōtrariū determinat gl. qd autoritas sententie ꝑualet veritati. Dici pōt qd re vera nō est infamis: tamen nō pōt hoc allegare: vñ p infame habetur, qr sentētia obstruit sibi os: qr nō pōt dicere contra sententia3. fa cit. c. cum eterni. de re iudi. lib. vi. & qd no. extra de excep. c. cū ecclesiastice, cetera dic vt. ff. e. l. ictus fustium. Item ad id quod dicit hic de ignorāte. vide. j. de fur. l. in ciuilem. & l. ciuile est. & ff. de penis. l. metrodorum.

Lex nona.

Neminem. Not. q patria est vnicuiqꝫ de parte sua te spu. hoc dicit.

Lex decima.

Iniuriarum. Cōdemnat⁹ ex iniuria facta etiam
f persone[f] vili, est infamis. Nō enim posset esse vilio: persona q̄ seruus.

Lex vndecima.

Debitores. No. q cedens bonis nō est infamis: licet in quibusdam locis ligetur ad columnā.

Lex duodecima.

Si te expilasse. Damnatus ex crimine expilate hereditatis sit infamis. h. d.
1 † No. hic de triplici furto: improbo, improbiori, improbissimo. Improbum est simplex furtū. improbius est expilate hereditatis, improbissimum est rapina, seu robaria[g]. ita dicit glo. qd no. Et est 9 statutū nrm, qd dicit q de furto nō possit fieri 9cordia: & tñ dicitur q possit fieri de robaria. nam istud non est rationabile, cum robaria sit furtum improbissimum: sed aduocati iudaizant: quia inherēt verbis statutorum, & minime sunt mutanda &c. vt. ff. de legi. l. minime.

Lex decimatertia.

Ea que pater. Improperium patris filios non infamat, ledit tamen opi. filiorū apud bonos & graues. h. d. Ista pars debet intelligi qñ pater cū animi deliberatiōe, & quasi sñialiter, loquit d filio, & non cū calore iracūdie, vel cā correctionis, alias oēs hoies essent infames infa
h mia facti[h]: qr nemo vnqꝫ fuit cui pr̄ nō iproperaret interdū. & vide hic. l. si furioso pube. ff. de cur. fu. & ppterea hec lex dt in testō. qr iteruenit plena & vltima deliberatio testōris. in gl. vl. adde qd no. ff. de sena. l. cassius.

Lex decimaquarta.

Nullam. Tortura non infamat. h. d. Not. q totus ob crimen explorandum non infamatur. No q licet

licet aliquis sit tormentatus, si postea absoluitur ex post facto, apparet q̄ fuit innocens. Cino. bene glo. quia facit contra iudices qui sunt faciles ad torquendum, & postea absoluunt.

a ¶ Plorare. Vide Ang. in l. sed si quid in edificasuerit. §. si vestimentorum. ff. de vsufruc.

b ¶ Vidua. Vide Bal. in l. de eo nobis. C. de epi. & cleri.

c ¶ Intra annum nubere. Pau. de ca. hic dicit q̄ putat istam gl. verior esse: q̄ nō spectat ad apostolicum, nec ad cōditorem canonis corrigere leges ciuiles, vbi nō est questio de pctō, sed moribus.

1 ¶ Vxor non cogitur plorare propter mortem mariti, nec vestiri habitu nigro si non vult.

2 Vidua an possit hodie nubere intra annum sine periculo infamie.

¶ Lex quindecima.

Decreto. Habitus nō facit viduam, sed pudicitia vidualis, qua violans intra annum luctus, et dicitur infamis. h. d. vel sic: Non seruare luctum habitu, non infamat. secus si festinanter nubat. h. d. ¶ † Hot. q̄ vxor non cogitur plorare[a] de morte mariti, nec induere habitū nigrum, si nō vult. Vnde propter viduitas nō stat in lachrymis, nec in habitu. ¶ Secūdo no. q̄ nō potest intra annū nubere. Vnde propter viduitas stat in cōtemptu, & est ar. ad testamenta, in quibus dicitur quādiu vir amissa uerit viduam. Vnde illa est vere vidua[b], que seruat vitā vidualem nec curamus de aliis exterioribus signis. ¶ † Querit glo. nūquid hodie sit licitum intra annū nubere[c] sine pena infamie. vide ex quo sic, per dictū apostolum mortuo viro, nubat in domino. Sed dicit contrarium, non enim punit quādiu testis est qui honeste, & nimis festinanter nubit. Vnde non punit factum, sed facti qualitas, nec damnat matrimonium, sed nimia celeritas. Contrarium tenet gl. in l. ij. C. de secun. nup. nā ins ciuile circa matrimonia nō potest imponere pena cōtra apostolum, facit q̄ not. in. c. statutis. de heret. lib. vj. in nouel. Nō enim tenet matrimonia ad ius fori secularis. Et ego nec pena querit nō cōperit principaliter nec cōperit accessorie, nec pena illius. ar. ff. ad. l. fal. l. Seius & augetur. Ego vidi cōsilia Ray. de forli. & Pau. de lia. q̄ distinguūt: Aut repete quo nubit poterat esse periculum perturbationis sanguinis: & sic fit infamis. Aut nō poterat esse periculū: & tūc non est infamis. Est autē certū posse meses tres, vel quatuor[d], a morte mariti q̄ nō potest esse illud periculū. Item nec in muliere sene, vel sterili. Item nec in ea cuius maritus[e] decessit vltra matrem: vt. l. filiū. ff. de his q̄ sunt sui vel alieni iur. ¶ † Imo. dicit q̄ pene infamie sublate sunt de iure canonico. Sed pene que sunt impositę nomine & fauore filiorum puniti matrimonij non sunt sublate: vt in. c. pe. & fi. de secund. nupt. per Imo. Idem tenet Host. facit extra de appell. c. ex parte. Bal.

¶ Lex decimasexta.

Fustibus cesum. Ictus fustiū ex interlocutoria lata causa cognita infamat. h. d. In rege. per preconem. Vide modus seruatur Fio enter. qualiter per preconem vadit ad cōdēnatos miseros, & illa ppter q̄ pena vocatur preconia, vide vt. ff. eo. l. Ictus fustium. Bald.

¶ Lex decima septima.

Verbum precibus. Interlocutoria lata sine cause cognitione non infamat. h. d. ¶ In rege. Sycophanta fuit, & dicit si esset cursor, vel calumniator, secundū omnē literam in gl. Hot. q̄ condemnatus de dāno dato, eo q̄ comedit ficus, nō est infamis. Cino. q̄ iudex potest facere quasdam experientias[f] pro inuentione maleficij.

¶ Lex decimaoctaua.

Non damna. Transactio in cā famosa irrogat infamiā: licet non possit gratuitū, nec purgatio iuramentū. h. d. In rege. cōscientia, hoc vide. §. de adul. sed ob quid? ob victoriā, & q̄ ibi no. videlicet q̄ ille qui se redimit a poena tenetur, non videtur hoc facere ob malam conscientiam[g]: sed ob vexationem redimendam. adde quod no. ff. eo. l. quoniam.

¶ Lex decimanona

Interlocutio. Verba g̃nalia non infamāt, vt q̄s reddat ad meliorem vitam. h. d.

1 ¶ Fenus quoddam olim erat licitum, quoddam illicitum.

2 Vsurarij an sint infames.

3 Statutū dicens q̄ minor nō pōt scribere nisi interesse vn⁹ consanguineorū q̄si bone fame, aut 2 alterius[h] sunt vsurarij[i]. Quid an teneat contractus.

¶ Lex vigesima.

Improbū fenus. Qui fenus vsurarū improbum exercent. h. d. ¶ Ad euidentiā est sciendū q̄ olim quidam fenus erat licitū, quod illicitum: vt exigere vsuras vltra debitū modū. Modus de fenore est illicitū, & prohibitū: ita tale fenus exercētes, sunt infames. Per. Lyn. & Ja. bu. ergo omnes fenerator[k] repellit a testimonio, q̄ bō. hoc ponit Lyn. §. de epis. & cleri. l. ij. q̄s ad declinādā. Item nullus fenerator, nec q̄rela nisi. §. item. ff. is turpe pōna instituētis an ipe fenerator sit turpis pona: ar. §. de inof. test. l. i. arena. Item si fenerator instituit, & institutus turpis pōna: ita frater testatoris mouet q̄relā. Sed ex eū fm Ja. bu. ¶ † Quero hic, an vsurarij sint infames[l] ipso facto, an sit necesse q̄ debeant esse vsurarij q̄ diffamentur in aliam, & vi q̄ sit necessaria diffamatio ista ex ista q̄ dicit irrogāda, & nō est irrogata. ¶ Contrarium determinat gl. q̄ ipso facto q̄ sit tale & fecerit ex q̄ non accio famosa, sed ita infamat. Sed vsurarij aperte dicto inde dicit q̄ nō infamat, si possibile & q̄ tamen possent, & ex ista dicat eū infame, ex hoc ligi ipso iure non privatus, ita arguit Ja. sed q̄ vsurarij[m] ex gestu dicat vsurā amittere dolū, & tenet etiā Bellonisi[n].

¶ Titulus mandati, & titulus de procuratoribus, qualiter differunt.

¶ Continuo vt in glo. & duo querit. primo, an sit differentia inter aduocatum, & procuratorem. Et videtur q̄ sic: q̄ procurator colludens tenetur domino mandati. sed aduocatus accusatus de preuaricatione additur: quia differunt in alio: vt. l. rem non nouam. §. patroni. j. de iudic. & in alio: vt. ff. de testi. l. fin. cum gl. Item & circa eratem: vt. ff. de posit. l. j. §. puerilem. Item procurator in persona sua, cōcipit verba ad vtilitatem tamen domini, & ipsum representat. Aduocatus vero secundum Jac. but. non. ¶ † Secundo queritur, que sit differentia inter hunc titulum, & titulum mandati. Rñ. glo. q̄ ibi de procuratore ad negotia: hic ad lites. Item

tiam remanet infamis, & sic est inhabilis ad dignitates. vide Bar. in l. palā. §. que in adulterio. ff. de ritu nup. & Bald. in rub. j. de vsur. & que ibi not. Aud. Barb.

¶ Manifesti faciunt, no. per glo. in l. iij. §. lege iulia. ff. de testib. & in l. quum vno. §. ignominia. ff. de re milit. & gl. Innoc. in. c. ante pe. extra, de testi. item videtur lex. & gl. in l. imperator. ff. de postulando. vbi videt q̄ penitētia nō excludit effect⁹ infamie. & vide Bal. in rub. j. de vsu. in. j. q. ¶ † Alienare. Si statutum requirit hominem bone conditionis & fame, quid iuris, vide per mod. in. c. q̄ per inimicitias. extra de vsu. & omnia ista sequitur Pau. de ca. hic. & vide Ja. bu. & Flor. in. l. iij. ff. de testib.

d ¶ Anthames. pau. de ca. hic dicit q̄ fi erat occult⁹ vsurarius, requiritur declaratoria, sed ita infamia oritur ex sententia, & ex crimine declarato q̄ sententiam: qui ite est de casibus, in q̄ bus quis incurrit infamiam ipso facto. vnde si aliqs vsurari⁹ fuit in recstem acceptus, et postea fuit declarat⁹ ipsum esse vsurarium testimonium irritabit: quia post testimonium erat infamis, secus in casibus, in quib⁹ infamia oritur ex sententia. l. j. ff. eo.

¶ Jacobus dicit q̄ vsurarius. Hot. q̄ vsurari⁹ non videtur criminaliter puniend⁹. Tu pōdera bene: q̄ peccat contra naturā: ergo debet puniri ratiōne abutens natura. Aud. Barb.

¶ In magno ergo periculo. Hot. q̄ vsurarius etiam post pactā penitentiam remanet infamis. vide Bar. in l. palā. §. que in adulterio. ff. de ritu nup. & Bald. in rub. j. de vsur. & que ibi not. Aud. Barb.

¶ Generator. Intelligo nō vt Bal. in l. j. in. vij. q̄. in colū. j. de testib. et vide q̄ sequuntur in additione pri.

¶ De procuratoribus. Rubrica.

Si fratres tui. Etas minoris quinq; annis irrogatur: vt ipso facto infamia non irrogetur ob artem ludicram, vel iocularem. h. d. Et est arg. q̄ licet ioculatores non debeant promoueri ad ordines: tamen debeat parci matrimonijs. casus est hic. ¶ † Imo. in gl. hic posita, quod lex vel statutum sentiens de majoribus, non habet locum in minoribus. facit. l. ij. §. si aduer. de lic. & l. j. §. impubes. ff. ad syl.

¶ Lex vigesima secunda.

Fide rupens. Condemnatus in actione pro socio de fide rupta, est infamis. h. d. Cino. gl. hic posita, & q̄ omnis qui est in peto mortalis, de iure canonico est infamis, q̄ dic vt ff. de testib[o]. & testimonij. Bal.

¶ De procuratoribus. Rubrica.

1 ¶ Titulus mandati, & titulus de procuratoribus, qualiter differunt.

¶ Continuo vt in glo. & duo querit. primo, an sit differentia inter aduocatum, & procuratorem. Et videtur q̄ sic: q̄ procurator colludens tenetur domino mandati. sed aduocatus accusatus de preuaricatione additur: quia differunt in alio: vt. l. rem non nouam. §. patroni. j. de iudic. & in alio: vt. ff. de testi. l. fin. cum gl. Item & circa eratem: vt. ff. de posit. l. j. §. puerilem. Item procurator in persona sua, cōcipit verba ad vtilitatem tamen domini, & ipsum representat. Aduocatus vero secundum Jac. but. non. ¶ † Secundo queritur, que sit differentia k inter hunc titulum, & titulum mandati. Rñ. glo. q̄ ibi de procuratore ad negotia: hic ad lites. Item

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

hic de officio procuratoris quo ad eius actum, z exercitium. Ibi vero de reddenda ratione administratiõis per actionẽ mandati. ☞ Merito iste titulus premittitur z ille subsequitur: qr prius officium geritur. postea vero redditur ratio gestionis: vt. l. ō. j. de admi. tut. cum fi. Item interdum quis est procurato: , tamen actio mandati non oritur: vt quando non suscipit gratis. ff. de prescriptis verb. l. naturalis. §. pe. per hoc tamen non excludo id qõ legitur z notatur. ff. mand. l. salarium.

1 ☞ Dubium quando est de mandato, procurator admittitur cum cautione rati.
2 Cautio hoc nomen an intelligatur cum simplici cautione, vel dato fideiussore, z nu. 3. 4.
3 Cautio rati sufficit in cõiuncta persona, licet certum sit ipsam non habere mandatum.
6 Cautio iudicatum solui prestatur a reo, licet sit certum procuratorem habere mandatum.
7 Cautio rati an possit mutari de partiũ cõsensu.
8 Procurator si allegat mandatum an debeat ei dari dilatio ad mandatum producendum.
9 Et an sufficiat testium probatio.
10 Et in cuius potestate est, vel procuratoris probare, vel aduersarij cautionem exigere.
11 Procurator si ostendit instrumenta principalia an per hoc videatur habere mandatum.
12 Et quid si est plene probatum de mandato, semi plene vero de reuocatione mandati, an sit necessaria cautio rati.
13 Procurator in rem suam debet plene probare mandatum.

a ☞ Et cessat cautio. Adde illud esse verum, nisi dubitaretur an istud mãdatum esset sufficiẽs ad illam causam, vel an esset reuocatum: vt not. Paul. de ca. l. i. nõ solũ. §. q alieno. ff. eo. per. l. illud. §. j. ff. de dã. ife. de quo p Bar. soci. in tractat. fallẽ. re. cccxvũ. z Frã. aret. cõsi. cxxxv. Celsus.

Lex prima.

Cautio ratiha/bitionis. Ubi dubium est de mandato, admittitur procurator cum cautione de rato. hoc dicit. ☩ Not. q dixi in summario. ☞ Item not. q per cautionẽ ratihabitionis intelligitur procurator, sicut per probationem mandati: concordat. ff. de dã. infe. l. inter quos. §. alieno. z adde quod no. in. l. iũ. in prin. ff. rẽ rat. hab.

1 ☩ Opp. dicitur hic q cautio &c. contra verbũ cautionis simpliciter prolatũ intelligitur de simplici cautione: vt. j. de ver. sig. l. sancimus. sed procurator nõ cauet simpliciter, sed satisdat: quia est stipulatio pretoria: vt. ff. de pre. stip. l. pretorie. Ergo litera loquitur improprie: qr debuit dicere, satisdatio, non aurẽ debuit dicere, cautio. ☞ Sogl. fñ. q cautio est nomẽ verbale. qõ ponit actiue z passiue. z est nomen generis, qõ in se ẽt tres spẽs. Mã. vna spẽs est satisdatio ex pte cauentis. Alia est satisacceptio. ex pte accipiẽtis. Tertia vero est cautio, stans in suo nomine. z ista est cautio de qua loquitur lex contraria. Aut ergo nomẽ cautionis proferur respectu simplicis cautionis, aut respectu cautionis idonee, aut dubitatur. primo casu sufficit nuda cautio. i. sine fideiussore, vel pignore, solennis tamen esse debet in forma sui: vt. ff. de le. j. l. huiusmodi. in prin. z ibi glo. secũdo casu requiritur fideiussor, vel pignus: vt. ff. man. l. si mandato. titi. §. fi. tertio casu, aut pferatur a cognitione pretoris. z intelligitur de idonea: vt. d. l. pretorie. Aut proferatur iure ciuili. z intelligiẽ de simplici: vt. d. l. sancim⁹. Si aũt fit cautio nouiter introducta per statutum: tunc ẽ statuta ciuitatũ sunt de iure ciuili: magistrat⁹ vero, statuta sunt de iure pretorio: tamẽ vtrobiq; dico q aut ista cautio redigitur ad instar pretorie, z debet satisdare. Aut non redigiẽ ad instar pretorie, z sufficit nuda cautio: qr nõ pertinet ad

3 vigorem iudiciorum. ar. d. l. sancimus. ☩ Secundo op. dicitur hic q cautio exigitur a procuratore. ista verba innuũt q ipse pcurator exigat cautionem. cõtra. imo ipse pcurator prestat cautionem: vt. ff. e. l. seruum quoq;. §. ait pretor. So.

4 fateor: q ista verba intelliguntur passiue: z sic non ob. ☩ Tertio op. z vñ q procurator non cauetur: vt. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. pe. So. ibi loquitur in pcuratore cõstituto ad certum actum. ideo non cauetur. hic aũt dubitabat de mandato. ☩ Quarto opp. z vñ q indistincte cauetur: vt. ff. eo. ti. l. non solũ. §. qui alieno. So. illa distinguitur per istã. qõ tunc cauet̃, cũ de mandato dubitat. ☩ Quinto op. nam etiam vbi est certũ de mandato, ẽ prestari cautio: vt. ff. de mino. l. illud. §. fi alio. ff. ope. no. nũ. l. de pupillo. §. qui remãsionem. Sol. in legibus cõtrarijs constabat de mandato generaliter: ibi requirebat mandatũ speciale, de quo erat dubiũ: ideo interponitur cautio. ☩ Concludo q aut est certũ de mandato sufficienter: z cessat cautio[a]. Aut est dubiũ de mãdato sufficienter, sed generaliter, siue specialiter: tũc qõ deficit, p cautionẽ rati, supplet. ff. de mi. l. qõ si de speciali. z hoc est multũ vtile: qr propter istã cautionem relecant exceptiones procuratorie, q̃ cautio si non interponeret, viu opponeret

5 per procuratorio litigare. z facit. ff. de admi. tu. l. quod vulgo. ☩ Ulterius op. z videt q̃ etiam ẽ certũ sit nõ esse procuratorem, tũ admittatur cautio rati: vt. j. e. l. exigendi. So. ibi est speciale in ẽiuncta psona, vbi sufficit cautio rati, licet certũ sit q̃ non habeat mãdatũ. Hoc intelligo si venit cũ cõtorio nomine, secus si tanq̃ procurator: qr tunc nõ legitimat̃ persolã cautionẽ rati, nisi dubitet de mãdato: sic ergo distinguendũ est quid cõpareat z sub quo nomine. ar. no. ff. qui satisd. cog. l. filius. in gl. fi. vbi dicit vel, hic pater &c. nec iõ qõ lex admittat cõiunctã psonã: nõ facit eam procuratorẽ: qr lex nõ dat sibi mandatũ, ẽ concedat sibi quandã facultatẽ exequendi: vt. ff. iud. sol. l. iũ. §. sed si forte. nã si lex daret sibi mandatum, ẽ esset necessaria cautio rati: qr de mandato legis constaret. Item actus cõiuncte persone preiudicaret dño, cũ rñ non preiudicet, nisi haberet ratiũ: vt. d. §. sed

6 si forte. qui est not. ad hoc. ☩ Ultimo op. qõ cautio prestet etiã ficti sit de solenni, z efficaci mandato: vt. j. de satisd. l. j. Sol. ibi loquitur in procuratore rei quo ad cautionẽ iudicatũ solui. q̃ prestatur, ẽ sit certũ de mãdato, secus in procuratore actoris, z cautiõe rati. Nõ differẽt ẽ cautio rati p mandatũ redditi inutilis, nã ille qui mandauit, ẽ habere gratũ z ratũ. ff. de pcur. l. ñ pcuratore absentis. vñ litere mãdatarie z litere debendo ratũ, z gratũ, idẽ sunt. Sed ex parte rei propter mãdatũ nõ redditi cautio inutilis: cum possit committi: vt. l. contraria, fm Jac. but. z alios. ff. e. l. soli. ☞ Quaritur hic gl. an hec cautio posset mutari de partium cõsensu. Dicit gl. qõ sic. vñ partibus ẽsentiẽtibus sufficit, sine dẽ pignus, sine fideiussor. Item sufficit quicũq; fideiussor. Item sufficit etiã nuda cautio: quia ex tore stipulationes possunt ẽsensu partiũ alterari. ff. de fideicom. hb. adjici. de colla. bo. l. j. §. iuber. z. ff. de fideiuss. l. qui satisdare. cũ. ☩ Sed ẽro qñ dicat esse dubium de mandato. Rñ. gl. qõ sit dubiũ per negationẽ. nã ex ipso qõ aduersarius negat mãdatũ, efficit res dubia, z ẽ locum cautio rati: vt. j. qui ad liber. proclam. nõ ll. i. ñ. Jac. de are. dicit qõ tunc ẽ dubiũ de mãdato. qñ est semiplene probatũ de mandato. Si autem ibi est probatũ: tũc non dicitur dubiũ: imo certũ est qõ nõ ẽ mandatũ: qr in iudicijs, qõ nullo mõ apparet, presumit̃ non esse in effectu. Dicit Inn. extra de proba. c. qm̃ contra falsam. vbi dicit qõ vbicũq; pcurator dicit se rimiliter se habere mãdatũ: ẽ esse dubiũ de mandato. z Cyn. alleg. hic Inn. Quõ ergo rñder gl. negatio facit rẽ dubiã: ergo nõ requirit alia probatio. Rñ. Ja. bu. q̃ quedam est dubietas, que inducit per simplicẽ negationem. z de ista non loquit hic alias num̃ procuratori incũberet probatio mandatũ: z semper sufficeret sibi cauere de rato, nam aut aduersarius confiteretur mandatum, z esset intentio procuratoris fundata: aut negaret: z tunc cautio sufficeret qõ esset absurdum, quedã vero est dubietas quando iudex incipit credere per semiplenam probationẽ. z de ista loquitur hic: nã vbi alias deferretur iuramentũ in defectum probationis: hic est inducta cautio rati: &c. tũc ergo dicitur esse dubium, quãdo est ipse iudex dubium: qr nõ est ei plene probatum. sed quando nihil est probatum: tunc non est iudici dubium: imo debet esse certum, z habere pro certo q̃ procurator non ẽ mãdatũ: qr illa que allegantur in iudicio z non apparent, habentur ac si non essent: vt. l. duo sunt ritũ. ff. de testa. iure. secundũ

8 Jac. but. ☩ Juxta hoc quero, vtrũ procurator allegans mandatum debeat dari dilatio ad mandatum producendum. Jacob. de ra. z Pet. dicunt q̃ nõ: qr debet fundare personam suam per productionem mãdati. arg. j. de dila. l. ñ quando. Sed istud videt falsum. nam cum mandati

b possit probari per testes: vt no. Azo in summa b. §. mãd. in principio. Et probatur: qr procurator potest cõstitui per nuntium: vt. ff. e. l. §. ergo ad hoc pbandum debet habere dilationem: vt. ff. de fer. l. oratione. Sol. dicunt isti qs mandatum procuratoris nõ potest probari per testes quo ad plenam probationẽ: sed quo ad faciendam rem dubiam sic. z hoc sic probant: qr isti testes sic recepti non preiudicarẽt dño. vnde nõ esset̃ per probationem consultum aduersario: nec esset fundata persona in iudicio pro vtraq; parte sicut debet fundari. Ego dico qõ si procurator intentat mandatum, qõ dicit sibi factum per scripturam: qõ temere facit. ñ̃ producit mandatum: qr ante q̃ faciat partem citari, debet preparari probatio mandati. arg. ff. de iud. l. eũ quẽ temere. Concedo ergo qõ non ẽ ei hoc casu dilatio, sed tanq̃ temerarius cõdemnat in expensis, si autem dicat se non habere probationem in promptu, z allegat aliquã istam causam, propter quam principaliter non possit producere instrumentum: video quare non debeat sibi dari dilatio, ar. ff. de eden. l. pretor. §. fi. z hoc quo ad primum punctum de dilatione: sed quo ad secundum punctum.

An

9 ¶ † An sufficiat testiũ ꝑbatio. Dicit Jo.an. ꝙ aut est admissus ad probandũ. et sufficit ꝑbatio testiũ.ar.ff.iud.so.l.iã tñ.§.in hac.ij.aut aduersarius nõ vult eum admittere, cũ tñ iste velit ꝑbare: tunc sumus in casu dubij: et iõ hʒ locũ cautio rati. ita dicit Jo.an.in addi. Spec. in ti.de ꝑ
10 cu.§.rõne aũt forme. qd verũ credo. ¶ † Quero vlterius. in cuius ptãte est, vel pcuratoris ꝑbare, vel aduersarij cautionem exigere. Gl. remittit ad.l. nõ solũ.§.qui alieno. et ibi no.ff.e. ibi gl. dicit ꝙ est in ptãte pcur. vel plene ꝑbare, vel satisdare. et alle.l. plerunqȝ. in fi.de iur.do. Pe. dicit qd illa lex parũ facit: qr loquit in alternatiua obligatione. sʒ hic non sumus in debito alternatiuo. Sʒ ego rñdeo, qd sum⁹ in facultate alternatiua,
11 ĩ nõ sumus in obligatione alternatiua: et iõ glo. est vera. ¶ † Extra hoc
a querit^a. quidã ostendit instrumẽta principalia, nõ instrumẽta mandati: nũquid per hoc videat habere mandatũ: dic vt.j.de pac. cõuen.l.fi.et.ff. de pac.l. labeo. ꝑ Gui. Credo qd nõ presumat habere mandatũ. Fallit in casu spãli illius legis vltime: ꝑpter administrationẽ quã hʒ maritus in parapheralib⁹. Jtẽ quero, nũquid per ostensionẽ sigilli presumat mandatũ, sicut sunt quidẽ q habent sigillũ dñorũ suorũ, asserentes se habere mandatũ. Dicit Jo.an. ꝙ nõ: qr sigillũ nõ loquit, nec aliquid apparet ꝑ sigillũ. Requiritur ergo scriptura sigillata. et adde quod no.s. de epis. et cle.l. si qua per calumniã. et quod legit et no.j. de rebus alie. nõ alie.l. dis
12 trahẽte. ¶ † Jtẽ quero. quid^b si est ꝑbatũ plene de mãdato: semiplene
b vero de reuocatione mãdati, vtrũ sit necessaria cautio rati. Rñ. doc. quidam dicũt hic qd non: qr plena ꝑbatio nõ eliditur per minus plenã ꝑbationẽ: vt.l.fi.j.de edi. diui adri. tollẽ. Alij dicunt cõtra: qr illa lex loquit in cõtrarijs ꝑbationibus. sʒ iste nõ sunt cõtrarie: sʒ cõpatibiles: cum reuocatio ꝓsupponat mãdatũ ꝓcessisse. Tu dic de ista questiõe vt habes in tex. et gl. extra de procu. c. ex insinuatione. Jtem querit hic, an ad exigendũ sufficiat cautio rati. Rñdeo, quedã est exactio verbalis: vt qñ petitur hereditas restitui: et hic sufficit cautio rati: vt.l. qui ita.§. etiã.ff.ad treb. Quedã est exactio realis: vt qñ pcurator vult sibi solui realiter. et d
c factor: et nõ admitti^c cũ cautiõe: vt in auf. d colla.§. eos. el.j. ¶ † Ex hoc
13 appet ꝙ qñ pcurator asserit se pcuratorẽ in rẽ suã: qr tẽdit ad exigendũ. qd illo mãdatũ oʒ plene ꝑbari, nec põt suppleri ꝑ cautiõnẽ rati. facit qd no.ff.e.l. nõ solũ.§.q alieno. et vide h qd no.j. d iuramẽ. caiũ.l.ij.§. h etiã.

1 ☞ Maritus potest esse procurator vxoris.
2 Satisdari debet iudicatum solui in causa appellationis.nu.3.
4 Releuatio procuratoris an aliquid operetur circa cautionem rati.

¶ Lex secunda.

Cum rem. ¶ In causa pecuniaria vxoris cõparere põt maritus legitime satisdando siue in causa principali, siue in causa appellationis. h.d. fm vtrãqȝ lec.
1 ¶ † Not. ꝙ maritus potest esse pcurator vxoris. Dicit gl. ꝙ nõ possit esse pcurator. Qd est vex generalis, sʒ ad litẽ sic: vt
2 no. Rofre. in.l. marit⁹.j.q da.tu.pos. et vide.l.j.ff. d excu.tu. ¶ † Scdo no. ꝙ in causa appellatiõis oʒ satisdari iudicatũ solui. ¶ Cõtra hoc op. nã cũ fuerit satisdatũ in causa principali: ergo nõ est vlterius satisdãdum in causa appellationis, cum sit vna cum prima: vt.j. ne in vna eadẽqȝ cã. in rubro et nigro. So. hec lex intelligit quãdo in prima causa nõ fuit satisdatũ, vel quando in prima causa fuit satisdatũ sub tali forma, ꝙ non extendit se ad causaȝ appellationis: vt.l. cũ apud. iud. sol. vel qñ defensor de nouo interuenit: vt.l.ij.j. de cõsor. eius.li. Ex. tãgit hic aliqua de intel
3 lectu illius.l. cũ apud. declara vt no.ff. qui satis. cog.l. iulianus. ¶ † Ultimo Ex. refert hic opi. quorundã dicentiũ ꝙ in nulla cã criminali interuenit pcu. qd falsum est: vt in.l. seruuȝ quoqȝ.§. publice.ff. eo. Adde qd
4 no. Jac.bu.in.l.fi.j.e. ¶ † Quero vtrum releuatio pcuratoris operetur aliquid circa cautionẽ rati. Respõdeo non: qr aut constat de mãdato: et est superflua, aut dubitatur de mãdato: et tunc similiter dubitat de releuatione: et tũc similiter cautio est necessaria. nõ ob. initi. de satis.§. si vero aliquid. qr loquit de cautione de defendendo, et iud.so. vt in.l.j.j. de sat.

1 ☞ causa potest sumere initium a citatione tutoris, curatoris, vel procuratoris
2 Tutor, curator, vel pcurator, potest cogi respondere pro domino suo.
3 Respondere verbum, ponitur dupliciter.
4 Procurator suspectus potest remoueri officio iudicis a procuratione, seu actu.
5 Executoris officiũ ad pias causas, licet duret per annũ, si tamẽ interim fit contumax in aliquo iusto precepto sibi facto, põt per epm remoueri.
6 Procurator si fuerit contumax, fit remissio contra dominum ex primo decreto, secus autem ex secundo.
7 Cause cognitio debet interuenire in missione ex primo decreto.
8 Cogendus qualiter quis sit ad administrandum.
9 Missio in possessionem, in quibus bonis fit.
10 Contumacia procuratoris an noceat domino.

¶ Lex tertia.

Cum qui res. Procurator qui dñm nõ defendit, ab administratione remouet et nihilominus cõtra dñm ad missionẽ in possessionẽ pcedit, ordine iuris seruato. h.d. vel sic. Non defenso minore, fit missio in possessionẽ bonorũ eius: et negligẽs defensor ab administratiõe remouetur. h.d. Ja.bu. vel sic. Ex cõtumacia administratoris põt ipse ab administratione remoueri: vel cõtra principalez ad missionem ex primo decreto perueniri. h.d. Bart.
1 ¶ † No. primo qd causa potest sumere initium a citatione tutoris, curatoris, vel procuratoris. De tutore et curatore est certũ: vt.l.j.§. sufficit.ff. de administ.tu. Sʒ an ab eo possit incipere.s. a procuratore prima citatio: Gl. videt dicere qd nõ. de dolo et cõtu.c. cãm. dicit em̃ ꝙ prius oʒ citari dñs. Ueritas est ꝙ si constat de mãdato, et procurator acceptauit mandatũ, ꝙ etiam prima citatio possit incipere a procuratore: vt hic. Maxime absente dño: vt.ff. de adim. le.l. solen. et ibi per Ja. de are. Si aũt pcura
d tor^d non acceptauit mãdatum: ista citatio non esset facta de persona legitima: qr nondũ est pcura. facit qd no.in.c.is q. de pcu.li.vj. ꝑ Arch. et Jnn.
2 ¶ † Not. secũdo ꝙ tutor, curator et pcurator põt cogi rñdere ꝑ dño suo. de tutore et curatore est certũ: vt no.in.l. si tutor.ff. d aut.tu. de pcuratore dico idem si acceptauit mandatum: qr officium procuratoris est necessarium post acceptationem man
3 dati: vt.ff. cõmodati.l.j cõmodati.§. sicut. ¶ † Tertio no. ꝙ verbũ respondere. ponit dupliciter. s. pro soluere, et ꝑ cõparere. Jlle ergo q ꝓmisit in aliquo respõdere, videtur promisisse vtrunqȝ. qd est nota.
4 ¶ † Quarto no. mirabile, ꝙ pcurator suspectus põt officio iudicis remoueri a procuratione, seu ab actu. Aduerte, hic erat suspectus propter contumaciam. merito iudex non potest claudere iurisditionem suam: vt.l. sed et si ꝑ pretorẽ.§. sʒ et si cũ decreto.ff.q. ex cau.ma. sʒ si esset suspectus ꝑpter aliã cãm: istd nõ ꝑtinere ad officiũ iudicis, sʒ ad offm̃
5 dñi: vt.ff.eo.l.q da. ¶ † Et hec lex est optimũ ar. ꝙ lʒ offm̃ executoris ad pias cãs, duret p annũ: tñ si interim esset cõtumax in aliquo iusto ꝓcepto sibi fctõ ꝑ epm, ꝙ statim possit remoueri a cõmissaria, ex offõ epi, absqȝ nouo processu.ff. de suspe.tu.l. iij.
6 §. preterea. et.l.fi. vbi pup. edu. de. ¶ † Quinto no. ꝙ ex contumacia procuratoris fit missio ꝯ dñm ex primo decreto: vt hic. secus esset in secundo decreto: vt.l. hoc amplius.§. fin. cũ.l. seq. de dã. infec. fm Bar. alij dñt ꝙ ꝯtumacia pcuratoris nocet domi
e no^e etiã in eo qd ẽ decisiuũ toti⁹ litis. sicut ergo nocet diffinitiua: ita nocet in secundo decreto: qr hʒ vim diffinitiue. Jac.bu.in.l.j.§. si procurator. si qs ius dic. non obtẽ. dt ꝙ qdã sunt in qb⁹ gerit ꝑiudiciũ ex ficta ꝯtumacia: tũc ꝯtumacia procuratoris nocet dño: qr fingit esse cõtumacia dñi: vt hic. et.ff. qñ ap. fit.l.j. in fi. Quedã exigũt verã ꝯtuma. sicut inulcte adiectio, et excõicatio. in istis nõ ꝑiudicat domino: vt.d.§. si pcurator. ꝑ Jac. ergo nec sup eo qd no.in.c.ij. de ꝯfes.li.vj. vbi etiã exigit vera contumacia. alibi.s.in.l. si procurator.j.eo. dt ꝙ post ꝙ procurator est factus dñs litis ꝑ cõtestationẽ, vel quasi: tũc eius ꝯtumacia nocet domino: sʒ ante litis cõtest. nõ nocet, nisi ꝙtũ ad tedialẽ missionẽ: vt hic. ar.ff. de except. do.l. apud celsum.§. qsitũ. el.ij. tu cõiũge simul has solutiões. ¶ Et cõclude, aut requirit vera ꝯtumacia, aut ficta. primo casu nõ nocet, nisi dñs eandẽ contumaciã participet, sciens morã procuratoris. et non pu gans: vt.l.ij. de exac. mili. anno.j.li.xij. secundo casu aut post litẽ ꝯtest. et nocet: vt.d.l.j. in fi. aut ante li. ꝯte. tũc aut loqmur de ꝑiudicio totali, aut de preiudicio tediali. primo casu non nocet: vt.d.§. qsitũ. et.d.l. hoc amplius. in fi. cõiuncta.l.j. in fi.ff. vsufr. queadmod. ca. scdo casu nocet: vt hic. et adde qd no. Jnno. extra vt lit. nõ cõte. c.j. vbi omnino videas. Jtẽ adde qd legitur
7 et not.j. de his q. vt indi.l. polla. ¶ † Ultimo no.
f ꝙ in missione ex primo^f decreto debet interuenire cause cognitio: vt hic in verbo deliberabit, q̃ cause cognitio consistit in duobus. primo in summaria probatione, que forte fit per iuramentum petentis arg.ff. ad exhi.l. thesaurus. Nam tractat de leui ꝑiudicio, s. missionis ex primo decreto: ideo sufficit

a ¶ Extra. An quis ꝓsumatur habere mandatum, si ostendat instrumenta principalia, vide Bal.in.l.fi.C.de pac.cõ. et qd ibi no. Et põdera: quia hic Bal. loquitur quando quis ostendit, licet quando ꝑbaret traditionem instrumentorum, non loquitur hec lex. et vide Bal.in.c. cum causa. et ibi gl. de off. deleg. Andr. Barb.

b ¶ Jtẽ quero qd. An per vnum testem probetur reuocatio. Adde ꝙ sic, cum delatiõe iuramenti, vt est casus sing. in.d.c. ex insinuatione. vide Bal.in.l. admonẽdi.ff. de iureiuran. Andr. Barb.

c ¶ Et non admittitur cũ cautione. Uid Paul. de ca. in.d.l. non solũ.§. qui alieno.ff.e. de quo est gl.in.l. hec autẽ. que alle.d.l. non solũ.ff. de solu. not. Bart. soȝi. in suo tra. fal. reg. cccxviij. fallen.ij. Potest autem esse ratio: quis pcuratori ad exigẽdũ quis non tenetur soluere. etiam si ꝑbaret de mandato per testes: nisi doceat de procuratorio: vt no. Alex. in l. hoc iure.ff. de solu. et in.l.iij.ff. solu. matr. Celsus.

d ¶ Si autem procurator.d. An. in d.ca. causam. dicit ꝙ aut agit de graui preiudicio: tunc pcedit glo. ibi aũt de leui: tũc potest citatio incipere a pcuratore. Andr. Barb.

e ☞ Cõtumacia ꝑcuratoris domino an noceat. not. in c.j. extra vt lite nõ cõtest. et hec regula habetur cum limit. seu fallen. vj. quas ponit Bartho. soȝi. i suo tra. fallen. re. cccxxxj. et Rapha. cuma. cõs v. in fi. et Fel. in. c. j. col. iij. vel nihilominus tene opin. Abb. in. c. j. extra vt li. nõ ꝯtest. Cel.

f ☞ Ex primo. Adde ꝑ dissolutione huius versi. Bar. in.l. multum.ff. de cõd. et demõ. eũdeȝ et doc. in.l. cũ pponas.j. de bon. aut. iud. pos. et in.l. si fideiussor.ij. fi.ff. qui satisd. cog. vbi dicit idem esse in secundo decreto. no. Jste in addi. ad Spec. in ti. de primo et secundo de-

ctito.vñ.sup.no. Sec. cōtē.xxxvij. Celsus.

fides per iuramentum:vt in aut. de exhi. reis. §. fi. vero q̄dam ꝓfidenata tamen qualitate persone. Nā cū illud tm̄ non possit fieri nisi deferat. de liberabit iudex an deferat. q̄fidenato qualitate p̄sone.ar.huius litere. Si ꝑ ꝓfitis fuit cognitio in ꝓtumacie perp̄ñōē, ꝺz enim iudici constare de cōtumacia:vt.l.hec sit.§.i.qb.ex eau.in pof.ea.z l.ū.in fi.iud.so. Eriō ante q̄ multus referat se cessasse,ls re vera cessauerit:non pōt remanere tenuta, seu missio:q̄ nō licet ꝓtori de cōtumacia cōtō nō pōt iudex de facto decernere aliquē in possessionē mittendum. Quia ignorans non potest deliberare. facit quod not. Bart. de condi. z demon. l. multum interest.z.ff. de reg.iur.l.in totū.z.ff. de eo q̄ ꝓtu.

8 l.quero.cū fi. ¶ † Quero tria, primo,quō qs sit cogendus ad administrandū. Dicit gl. q̄ cogit cautare:q̄ si non defendit,remouet ab officio. Ego dico q̄ pōt cogi precise pignoribus capris.z mulcta indicta:vt.ꝺ.§.fi procuratoꝛ.vbi est text.

¶ Secꝺo quero,qualis cause cognitio requiritur. Respond.plenaria,saltē per iuramentum:vt.ꝺ.l. thesaurus.fm Jac.bu. ¶ † Tertio quero in quibus bonis fiet missio. Rndeo in reali z hypothecaria in bonis omnibus que petunt. sine quedaꝫ, sine omnia petant:ls in persona ali ꝓ rata debiti,z expensis tām:vt not. hic.z in aut.ei qui iurat.§.de bo.aut.iud.po. Nō.istam glo.q̄ in hypothecaria fit missio ad instar realis,non ad instar personalis actionis.z adde quod not.§.de prescript.xxx.ann.

10 l.si quis emptionis.§.pen. ¶ † Ultimo posset q̄ri de cōtumacia procur. an noceat domino, z dic vt dixi secundum Ja.bu.§. vno tantum membro addito secundum Bart.

3 Numquid infamis possit esse procurator, tu dic salvis 4 iuribus,quod sic de iure ciuili. Inst. de except.§. fi. qō nō precit in curia romana :q̄ infamis nō pōt curiam romanam in gredi,vt no.isse in l.§ militēs.§.seruius. ꝺ. quo potuit in apo. ad Jac.rebuf.in.l. si quis.la.ff:nu.j. Et dignitate:vbi plene per eūꝫ.§. ꝺecurr.ti.r. Hoc tū non est verum de iure cano, vt nota. gl.z Bern.in.c.j. iū.q.vo.gl.z doct. in.c.imperatorum extra de iur. calū. z.c.cum deputati. de iudic.ita notat Bart.in.l.i.ff.de posti. Celsus.

¶ Mulier non pōt virū defendere in iudicio. Absentia quoꝛ uplex sit.

¶ Lex quarta,

Quia absente. Nullo modo esse defensum,vel non legitime,sunt paria, et mulier non habet legitima defensionē mariti. h.d.vel sic. Ex probabili z necessaria causa absens,non legitime defensus,restituit ad totā causam. Item mulier non admittitur ad defendendū virū,nec ad agendum pro eo,sed si esset in rē suā procuratrix,admitteretur. h.d. ¶ † No. q̄ mulier non pōt virū in iudicio defendere. ¶ Itē no.q̄ q̄ nō pōt agere p̄ alio,nec defendere. ¶ Itē no.qō mulier in rē suā pōt esse procuratrix etiam ex cessione mariti. ¶ Opp.dicit hic q̄ absens ad totā causam restituit.i.defensio ad eodē iudice fit ꝺirecte integraꝫ. Contra imo sententia est ipso iure nulla:q̄ fuit lata contra absentem li.non constet. vñ nō ꝛ3.§. de temp.appel.l.fi.§.illud. So. hic absentauit se post ll. ꝛtest. ¶ Itē op.q̄ male ar. ter. nā.q. formatur in muliere defendente,z ratio fundatur in muliere agente:z ista sunt diuersa defendere,z agere:vt.l.i.§.de sarti. Sol. hā dicit tex.t. si adūcias ei maiorem propositionē:z dicas sic:quis quis nō admittit ad agendū pro alio,propter cōditionē persone,non admittit ad defendēdum.ꝛ mulier non admittit pro alio,propter conditionē persone ad agendum:ergo nec ad defendendum. ¶ Tertio opp.q̄ non restituat ad totā cām,ꝛ ad appellandū:vt.l.fi.ff. de in integ. rest. Sol. hic non fuit legitime defensus,vbi vero fuit plene defensus. Jac.bu.ꝺeinde ꝺistingue vt in ꝛuo. ¶ † No. q̄ quēdam est absentia necessaria,z priuilegiata; quedā priuilegiata,z probabilis: quedā voluntaria z probabilis,sed non priuilegiata: quedam est absentia necessaria improbabilis z odiosa. Prima in milite. Secꝺa in scholari, Tertia in mercatore. Quarta in bannito,cuius delictum non meretur veniam. ff. de minoꝛ.l.pap.ꝛpuli.z prosequere membra vt nor.in.ꝺ.l.vl. ¶ Alterius op.q̄ sententia fit ipso iure nulla:q̄ iste erat absens,z nō citatus. Item nec vxoꝛ potuit citari:q̄ non erat legitima resp̄ōalis:si ergo citatio fuit nulla:ergo sententia est ipso iure nulla. Rn. hec lex fuit,z debet intelligi,quod fuit facta citatio ad domuꝫ de isto mūite,vnde habetur pro ficto contumacem: ꝛ sententia valeret,q̄ tunc sed succurreretur per restitutionez in integ. facit.§. de anna.ex.ē.l.vt perfectius. Si autem esset ista mulier citata,z formata citatio in persona ejus,z non in personam militis esset sententia nulla ipso iure,Jn Jacobꝰ bat. ¶ Extra opp.ille miles qui se absentauit ante lit.contest.ꝺebuit ꝺimittere legitimum procuratorem:vt.ff. de legatio.l.eundem.§.i.z si non ꝺimisit.non ꝺebet restitui:vt.l.necnō.§.i.ff.qui.ex eau.ma. Rn.suppleꝺo hāc.l.qō iste miles fuit impeditus instituere procuratorem: vel q̄ citius fuit abesse eo actus,vel q̄ procuratorem non inuenit.vel forte ꝺimisit procuratoꝛē,z ē mortuꝰ.ar.§.q pe.tur.l.cū a mātrib⁹.z ita ꝛntelligē. Per.

1 ¶ Procuratoꝛ actoris an ꝺebet ꝺefendere ꝺominum,vel tantum cum ꝺe ꝺefendendo.

¶ Lex quinta.

Actionem. Non admittitur quis ad agendum p alio,nisi pro quo agit velit ꝺefendere in causa reconuentionis. h.ꝺ.Vel sic. Jn consequentia mādati ad agendū,ls nō ꝺicat ad ꝺefendendum. h.ꝺ.adde qō no.ff.e.l.licet.§. ꝺefenꝺere.z.§. pretor. vel sic. Non respōꝺenti super reconuentione ꝺfactoꝛ negari. h.ꝺ. ¶ † Opp.qō nō ꝺebeat ꝺefendere,sed cauere ꝺefendendo rt l.feruum quoq̄.§. ait pretoꝛ.ff.eo. Sol.aut res vult incontinenti reconuenire.z ꝺebet ꝺefendere. Aut non vult statim reconuenire, z ꝺebet cauere:vt in contrario. ¶ Sed contra hoc opp.sic:q̄ reus petit sibi cautē rt licet ꝓcuratoꝛ,sum paratꝰ ꝺefendere,agaꝛ:ar.vt in pof.leg.l.sed quoꝺ So. Aut reus habet in promptu ista sua,z statim ꝺebet reconuenire,aut non habet in promptu:z tūc prestatur sibi cautio ꝺe ꝺefendēꝺendo vt.ꝺ.l.§ hic Per. ꝺicit q̄ nulla lege caueatur qō ꝺebeat prestari cautio, nisi mora reconuentione.z oblato reconuentionis libello:q̄ tunc prestatur cautio iudicatum solui:nisi procuratoꝛ esset releuatus:vt.l.j.§. ꝺe satisꝺ. Nec cum in satisꝺationem iud.sol.includatur clausula de ꝺefendendo:nō ꝺebet cauere de eodē. ¶ Istum passum examinat hic Ly.z credo qō Pe. ꝺicat verum:nisi reus ex iusta causa ꝺifferat reconuentionē: puta q̄ vult preordinare sibi probationes.ar.ff. de usur.l.feiendum. Credo tamen q̄ ista cautio ꝺebeat per iudicem moꝺerari quo ad quantitatem,z quo ad tempus.ar.nor.ff.de procu.l.omnium.ne fit in potestate rei ꝺicere q̄ vult reconuenire in mille marchis auri:z ꝺe hoc petat fideiussoꝛem,quod esset impossibile procuratoꝛi inuenire. Nō enim ꝺz ista allegatio rei admitti, quia iuꝺex ꝺebet arbitrari qō petatur per calūniam,z ita intelligo p.

1 ¶ Accusatus ꝺe crimine ꝺebet ꝺefensioni sue intendere,non alteri procurationem suscipere.

2 Jnfamis an possit esse procuratoꝛ.

¶ Tex sexta.

Rem criminis. Accusatus ꝺe crimine penꝺere accusatione ꝺebet sue ꝺefensioni intendere,nō alteram procurationem suscipere. h. ꝺ.vel sic. Accusatus ꝺe crimine capitali, non potest esse alterius procuratoꝛ. h.ꝺ. Uel sic. Ille ꝺe cuius statu propter capitale crimen ꝺubitatur non potest interim esse alterius procuratoꝛ. h.ꝺ. ¶ † Quero que est ratio huius legis. Respondeo prout intelligitur in crimine capitali.est triplex ratio. Prima:quia eꝺem opē atur pendentia litis,qō sententia cōꝺemnatoꝛia quo ad interꝺicendū officium.ar.ff. ꝺe excep.l.fuꝺum.melius facit.ff. ꝺe mun.z ho.l.reus ꝺelatus.z in.c.olim.extra ꝺe accu. Secunda ratio est:quia ꝺe eius statu ꝺubitatur, cum penꝺeat ex futuro euentu:z ideo non ꝺebet aꝺmitti vt procuratoꝛ. Tertia ratio est:q̄ ꝺebet p̄ o cā capitali retineri in carcere:ideo non possit litem exequi: vt j. ꝺ. accuſ.l.fin.z.l.ū.in fin.ff. ꝺe custo.reo. si vero intelligatur in crimine nō capitali. ratio legis est:quia lex vult q̄ intēꝺat purgationi criminis. z non suscipiat officium procuratoris.arg.ff. ꝺe pub.iud.l.his qui reus. per hanc.l.ꝺicunt doct. q̄ prelatus accusatus ꝺe ꝺilapiꝺatione in curia romana,nō potest interim tanq̄ syndicus monasteriū agere, vel ꝺefenꝺeri.qō tene menti. ¶ † Extra quero numquiꝺ infamis potest esse procuratoꝛ. z ꝺicetur q̄ non:quia ꝺubius ꝺe fama non procurat: vt hic:ergo multo minus certus ꝺe infamia.ar.ff. ꝺe inoffic.test.l.qui ꝺe inofficio. Jn contrarium est lex. insti. ꝺe except.in fin.quia officium procuratoris est utilissimum:vt.C. ꝺe ꝺecu.l.si quis procuratoꝛ.li.x.z ideo potest petrari ab infamibus. Dici potest quod regulariter potest esse procurator fallit tamen:quia non potest esse procuratoꝛ illustrium personarum: ut episcoporum, vel aliorū qui sint in summis ꝺignitatibus constitu. Item non potest esse procuratoꝛ fisci:quia illuꝺ est officium publicum.argum. ff. ꝺe infami.l.ū.§.miles.cum ibi nota. ¶ Alii ꝺicunt quoꝺ infamis ipso facto potest esse procuratoꝛ illustrium personarum: sed infamis per sententiam laram in causa criminali non potest esse procuratoꝛ:quia non ꝺz plus operari pendentia litis,q̄ res iuꝺicata.arg.ff. ꝺe excus.tut.l. ꝺicimus.ꝺe hoc not.per Sui.z Lyn.in.l.j.§. hoc eꝺicto.in fin.z ibi Bart. ꝺe postulā. vbi videas. Ego iungo simul omnes istas conclusiones, siue solutiones,quoꝺ infamis non potest esse procuratoꝛ illustrium personarum,vt in episcopis est expressum ꝺecretis:v. quest.in.c. fina. vbi omnia no videas,sed infamis tralhs personis ꝺistinguit. Aut est infamis per

sentē

sententiā capitā'em, z nō potest esse procurator: qz habet pro mortuo: vt l. i in fi. de cōrara. Aut est infamis per aliā sententiā criminalē: z idē ꝺꝛ gul, aut est infamis p sententiā ciuilē, vel ipso facto, vel p cōfessionē: tūc pōt esse pcurator: vt insti. de excep. in fi. nisi forte in curia principis, quā nonlicet infamibus ingredi: vt. ff. de excu. tut. l. sed z milites. §. scribit.

¶ Lex septima.

Militem. ¶ Milites etiā pro cōiuncta persona, non pōt exercere officiū procurationis: qz publica vti litas preferꝛ priuate, etiā cōiunctorū, h. d. ¶ No. qꝫ miles magis est obligatꝰ reipublice quā patri, z matri. tex. est no. Dic tamen ꝙ si non opponeretur exceptio, valeret procuratio: vt. ff. e. l. filius. §. veteran.

i ¶ Procurator ad exigendum, non substituit procuratorem ante litem contestatam, Adde. nu. 2.

3 Procurator ad iudicia, quare non pōt substituere ante litē cōtestatam.

4 Procurator constitutus, an possit alium substituere.

5 Procurator qꝫ substituit, an intelligat substitutus periculo curatoris.

6 Procurator an possit substituere in questione super procuratorio, z non super principali.

7 Procurator substitutus, an possit renocari.

8 Procurator rei qui satisfecit ante litē contestatā, an possit substituere.

9 Quid in actu iudiciali, in quo non interuenit litis contestatio.

¶ Lex octaua.

Quod quis. Hoc dicit. Procurator ad exigēdū cōstitutus, ante lit. cōte. nō pōt aliū pcuratorē cōstituere ad litē, vel substituere. h. d. z est lex not.

1 ¶† Primo no. ꝙ pcurator ad exigendū ante lit. contest. nō substituit pcuratorē. ¶ Oppo. qō pcurator possit aliū procuratorē ordinare loco sui, etiā ante lit. cōte. vt. ff. man. l. ii pcurator. §. si quis. Sol. ibi loquitur in procuratore ad negotia: hic scribit in procu. ad iudicia.

2 ¶† Extra, cōtra hoc oppo. procu. cōstitutus ad exigendum pōt habere bupiꝫ mandatū, cum posset in iudicio petere: z si ponte soluitur, possit recipere: sic videt habere mādatū ad iudicia z negotia: vt. ff. de solu. l. si quis seruo, de pig. act. l. solutū. §. solutā. z. j. & noua. l. nō abstulit. Rñ. dicit quādā procu. ad exigendū non potest recipere solutionē. ita tenet Spe. in tit. de procu. §. non autem. versi. naturaliter autē. alias generaliter autē, vgl. tangit in. l. nō solum. soluto matri. Ego dico ꝙ videtur habere mandatū ad sol. recipiendā: qz verbū exigere, significat executio nē qui in solutione cōsistit: vt. ff. de leg. iij. l. iij. §. si res. vnde in hoc nō apposito dictum Spe. Rñ. ergo ad contrariū, ꝙ aut loquimur respectu litis aut respectu solutionis recipiende. Quo ad primū non potest procurator ante lit. cōte. ordinare: vt hic. Sz quo ad secundū potest. Vel dic ꝙ neutrum potest in preiudiciū domini. Quia in recipienda solutione z electa fides persone, z in his que pertinent ad linguare fidem z industriā persone cadit substitutio, etiā in extraiudicialib⁹: vt ita tūm dicā. ¶† Vel

3 nō cadit substitutio, etiā in extraiudicialib⁹: vt ita tūm dicā. ¶† Vel nio ad questionē, z quero primo, quare procurator ad iudicia nō potest substituere aliū ante lit. cōtesta. procu. ad negotia tamen potest maxime interueniēte impedimēto substituentis. Rñ. qz in negotijs nō contesta tur lis, nec potest augeri effectus officij per aliquem actum exercendū a procuratore instituto, adeo ꝙ efficiat diū: sed in iudicijs auget officium in cōtest. lit. qz procur. efficitur dominus litis: vt. ff. de appel. l. ab executore, in fi. Secunda ratio est: qz negotiū sumit originem in persona mini stri, per eum trāit ad dominū. vt. ff. de act. z oblig. l. quecūqꝫ gerim⁹. Unde in factis ipse procur. est dominus quo ad originē factis: ed in iudicijs est econtra. Quia omne iudiciū sumit originē in persona domini: z inde dis gredif a procur, nō potest cadere in procur. sub proprio nomine, sed solū sub nomine domini: vt. ff. eo. l. si procurator meus. Tertia ratio est: qm in cōtestatione litis quasi contrahit, cū igitur contest. lit. redigatur ad instar contractus: merito post lit. conte. substituit in iudicijs. z

4 nōnec. ¶† Sed⁰ quero generaliter, vtrū procu. cōstitutus possit aliū substituere. Rñ. distingue, aut est procurator in rem suā: z potest substituere quādocūqꝫ, non solum ad intentandū vtiles act. quarū est dominus sed etiā ad exercitiū directarū: qz non cōpetunt nisi vt nudo ministro: sed vt commodā sententiat vt. j. de dona. l. illā. Aut est procur. me

c rus: z tunc aut ex⁹ in mādatis ad substituendā, z pōt substituere: vt not. in. l. cum essent. §. i. de serui. ruſti. prędi. z in. c. j. de procu. li. vi. Nec requiro qō habeat in mandatis ad substituendū certum pcur. vt. d. gl. ff. eo. l. j. quia imo sufficit mandatum fine determinatione persone: quia nō est incertum, qō ab alio certificatur, cui potest committi certificatio arg. ff. de rebus dub. l. quem heredi. z de dote prele. l. Theopompus. Aut nō habet mandatum, seu permissionē ad substituendū: z tunc refert, aut est procur. ad lites, aut ad negotia, aut mixtus pcura. Primo casu nō substituit ante lit. contestatam, vel quam: quia non est dominus litis: vt hic vnde si procur. est impeditus, imputet sibi dominus, qui de alio non prouidit arg. ff. mandati. i. si procurator. §. tutores. z extra de pig. c. significā

5 tum. ex. ff. de insti. l. quicunqꝫ. in fine cum. l. seq. nisi dicā hic quod non posse substituere: vt. ff. de exercitoria. l. j. §. magistruz. Aut habet specialē mandatū: tunc refert: aut circa illud negotiū vertit industria singu-

a ¶ Rñ. dicunt. Utrum procurator constitutus ad agendum, potest recipere solutionem, vide mod. in. d. l. non solum. z que nota. ad Bald. in. l. falsus. ff. de furt. And. Barb.

b ¶ Secundo quero. Utrum procurator possit substituere. vide que plene not. ad Bald. in l. pe. ff. de diuers. et temp. prescr. And. Baro.

¶† Adde Barto. Sozi. in suo tract. fallent. reg. cccxix. vbi facit regulas negatiuā. cū. vj. fallē. seu limitationib⁹. Felinus.

¶ Aut in mandatis. Et quid, si dominus in releuādo procuratorē ab onere cautionis: dicit dictum procuratorem, seu eius substitutū releuat &c. z specialiter nō dicit pcurator substituē dum per hoc videtur datum mandatum substituendi d. de Ror. in decisanti. cccix. dicunt fuisse decisum qō non. vide. d. Ant. in. c. j. e. ti. li. vi. z ō ista substitutiōe procuratoris. not. plenius ꝙ per alios tangatur in. l. in vēditiōe. ff. de diuer. z tē. prescr. ad bar. z vide ibi. Et adde qō si domin⁹ dedit potestatem pcuratori ad substituendum, z reuocandum quoties sibi videbitur, z procurator substituat z dicit ꝙ non intēdit istū substitutum reuocare per quancūqꝫ 3parītionē: qō si postea substituat alium, qō videtur illum reuocare. ita dicunt. d. de Ror. in decis. suis dctiū. refert dominicus in. c. pe. e. ti. li. vj. z ibi dicit qō si inde vult pcuratorem substitutū esse adesse in iudicio, vt rādeat vni articulo: qz melius est informatus, si cōparet, z respondeat, z postea recedat, qō nō videtur reuocare substitutum, allegauit dominos de Rota, decis. lxxv. qō bene not. vide Bal. in. l. j. in princ. ff. eo.

¶ Tertio qro. vide. d. Pe. an. in. c. j. e. ti. in. vj. allegauit alium text. l. solet. ff. de tuteli s.

videtur quod sic: vt. ff. de procu. l. titius. nam satisdatio facit eum dominum litis. contra. dicunt doct. quod non potest substituere in actione primitiua: sed in ea que descendit ex satisdatione sic. Alij dicunt quod potest substituere in preiudicium suum, sed non in preiudicium domini. de hoc no. in Spe. de pro
9 cura. §. j. ver. sed nunquid defensor. ¶ † Octauo quero. quid de procuratore constituto ad actum iudicialem, in quo non interuenit contestatio, puta ad primum, vel secundum decretum implorandum: nunquid iste possit substituere alium: dic vt no. in Spe. de procur. §. j. ver. quid ergo. et adde quod not. de predijs minorum. l. minorum.

a ☞ Vel clericus sit coniuncta persona. Adde quod Spe. in ti. de cess. acti. §. j. versi. cum hoc. tenet quod ratione istius coniunctionis non cessat simulatio. quod est falsum: vt per Jo. an. ibi in add. ad ipsum. Item cessat presumptio fraudis si clericus, vel nobilis cessionarius sit impotens ad terrendum aduersarium, vt per istum in l. per diuersas. C. man. vel si sit facta ex iusta causa: vt per Innoc. in c. ex parte. ad fin. de alie. iudi. mu. cau. fac. et his cessantibus, presumitur fraudulenta cessio, nec valebit, vt plene per Alex. post Bar. in l. j. ff. de alie. iudi. et Cano. in c. si extra eo. ti. quod est verum in contractibus, secus autem ex ti. lucratiuo: vt donationis. vel vltime voluntatis, vt no. iste in l. hereditatis. C. de hered. institu. et Inn. in c. ex parte. in glo. sua in versi. cessiones. extra de alie. iud. nisi constet de fraude, quod causa iudicium mutandi fiat vt per Panor. in c. si. eo. tit. Celsus.

b ¶ Ego allego. Sed Joa. an. in c. fi. de dilat. tenet contra Bar. per c. qui ad agendum. de procura. lib. vj. Jo. de imo. in d. c. fin. tenet cum Bar. And. Barb.

1 ☞ Agens ex iure cesso qualiter narrat in iudicio factum.
2 Bannitus si cessit iura sua alteri, an cessionarius possit repelli ratione banni.
3 Cessio quando fit potentiori, vel clerico an presumatur fraus.
4 Cessionarius quando agit, qualiter cognoscitur, et an proponat directam actionem, vel vtilem.
5 Cessionarius agens an teneatur ante litem contestatem facere fidem de cessione. 6.

¶ Lex nona.

Qui stipendia. Miles in rem suam pot esse procurator. h. d. ¶ † No.
1 hic quod ille qui agit ex iure cesso, narrat factum, siue causam in persona cedentis actionem: nam potest narrare in persona sua intentando vtilem: vel in persona cedentis, intentando directam. concludit vero sibi. i. ad sui vtilitatem. Tria ergo considero causam, actionem, et exactionem. causa originalis est aliena, actio directa est aliena, actio vtilis est propria. Exactio est etiam propria: et sic quomodum lit. est propriu ipsius cessionarij, quocunque modo concipiat libellum. Et ex hoc apparet quod cessionarius non dicitur proprie procurator: vt patet ex diffinitione, nam procurator est qui aliena negotia mandato domini administrat: sed iste considerato effectu, administrat proprium negotium. Vnde facit ad statutum ciuitatis Florentie, quod processus sit ipso iure nullus, nisi procurator produxerit ante omnia instrumentum procuratoris. s. quod istud statutum intelligatur in procuratore simplici, non in cessionario: quod verum credo. scdo est hec lex in ar. ad questionem de bannito, qui cessit iura alij non bannito: an cessionarius iste repellatur per exce
2 ptionem banni, sicut repelleretur cedens. ¶ † Ex hac lex est ar. quod non: quia exceptio proprie non opponitur narrationi libelli, sed conclusioni. nam in conclusione stat actio, et exceptio proprie obijcitur actioni. cum ergo cessionarius concludat sibi, et ipse est habilis: ergo non obstat exceptio ex persona cedentis. Dyn. ff. de noua. l. doli mali distinguit: aut est cessio lucratiua, aut onerosa. ¶ Primo casu obst. exceptio. secundo non. de hoc etiam not. in c. j. de iurepatr. lib. vj. Jac. bu. dicit quod cum cessionarius vtatur adminiculo ex persona cedentis, quod indistincte repellitur, secus in eo qui ageret ex delegatione, vel aliqua directa, et prima actione. nam tunc habet locum dicta distinctio. scilicet aut actio deriuatur et descendit in eum ex causa lucratiua, et repellitur. aut ex causa onerosa, et non repellitur: vt. l. apud celsum. §. si cum legitima. de doli exep. secundum Ja. bu. Vel dicas aut exceptio banni est exclusiua obligationis ex forma statuti: tunc obstat exceptio in causa lucratiua, et etiam in causa onerosa, si agatur ex cessione. Sed si agatur ex proprio contractu: obstat exceptio in causa lucratiua, sed non in causa onerosa. facit. ff. de dona. l. vt mihi donares. Si autem exceptio banni non afficit obligationem, sed repellit personam: tunc videtur quod non obstat cessionario. argumentum. ff. de min. l. papinianus exuli. vbi bannitus per procura. mouet actionem, sed ibi non repellebatur bannitus eo quod inhabilis, sed quia non licebat sibi in illo loco comparere. Questio autem nostra loquitur vbi statutum inhabilitat bannitum ad agendum per se, et per procuratorem. vnde non videtur quod possit iura sua alteri cedere, nisi cederet ex necessitate. ar. ff. de col. l. si quis in rem. communis tamen opinio est in bannito, et excommunicato, et portato: quod distinguatur causa lucratiua ab onerosa: vt in prima non possit: in secunda sic: vt not. in c. j. de iurepat.
3 lib. vj. ¶ † Tertio facit hec lex ad questionem: nunquid quando fit cessio potentiori, vel clerico presumatur fraus. Cyn. dicit hic quod sic, nisi iste
a potentior, vel clericus, sit coniuncta persona [a]. nam tunc non presumitur fraus, secundum Cyn. alleg. in ar. ff. de excep. l. ij. et ff. pro socio. l. merito. et ff. de excu. tut. l. tutor peritus. §. que tutoribus. secundum Pet. et Cy.
4 et vide quod not. Dyn. in l. patrem. ff. que in frau. cre. ¶ † Quero hic: cum actio non proponatur in libello quomodo cognoscimus vtrum cessionarius intentat directam, vel vtilem: habet enim necesse eligere alteram: vt. ff. de solut. l. si duo. et potest obstare exceptio in vna, et non in altera: vt not. in l. quoties. in prin. de admi. tut. Respon. hoc colligitur ex conclusione libelli, non ex narratione. Nam narratio semper habet originem ex persona alterius: vt hic. Sed in conclusione cognoscitur: quia si intento directam, debeo petere aduersarium condemnari mihi procuratorio nomine in rem meam: vt. l. plane. ff. fami. erc. Sed cum volo intentare vtilem, debeo petere eum mihi condemnari meo nomine: quia mea est actio vtilis: et meo nomine ago: et ita pot intelligi hic. Item vbi non transit vtilis nisi cedatur debet fieri mentio de cessione, si quis intentet vtilem. vbi vero intentatur directa, fit mentio de mandato, secundum Ja. bu. et Bar. adde quod no. ff. de
5 dona. l. ad eum. in prin. ¶ † Vlterius queritur, nunquid iste agens teneatur ante lit. contest. facere fidem de cessione. Ja. bu. disputando dixit quod si intentat directam, tenetur facere fidem de mandato. Sed si intentat vtilem: quia tunc agitur nomine proprio, non tenetur facere fidem de cessione, nisi post lit. conte. quia pertinet ad instantiam cause principalis, et eius decisionem, non ad persone legitimationem, secundum Jacob. but. Idem tenet
6 Barto. ¶ † Tu adde quod ex quo in libello facit mentionem de cessione, quod debet edi copia instrumenti cessionis ante lit. contest. nisi iuret se edere non posse. et hoc teneo per id quod no. Inn. extra de proba. c. j. Post litem vero contest. non est dubium quod ad victoriam cause debet docere de cessione: vt. ff. vt leg. no. ca. l. post quam. §. si dies. Bal.

1 ☞ Procurator non preiudicat domino in eo quod excedit fines mandati.
2 Procuratorem qui dat ad vnum actum, scilicet ad litem contestandam, an videatur dare ad totam causam.
3 Potestatem plenam quando quis dicatur habere.
4 Mandatum speciale requiritur in iuramento calumnie.
5 Procurator qui aliquid omisit in iudicio, si non esset soluendo, qualiter consuletur domino. 6.
7 Mandatum an sit sufficiens, quando dominus promittit habere ratum et gratum quicquid erit legitime factum.

¶ Lex decima.

Si procurator. Procurator ad vnum articulum cause constitutus, non potest egredi fines mandati: nec preiudicat domino in alio articulo, sed constitutus ad totam causam preiudicat domino:
1 tamen si fuit in dolo conuenitur a domino. h. d. hec lex no. ¶ † Nota. quod non preiudicat procur. domino in eo quod excedit fines mandati: et habet hec lex duo responsa. Primum durat vsque ibi, quod si plenam. Secundum durat vsque in finem. ¶ Circa secundam partem quero exemplum: quod fuit ad vnum spem constitutus. Gl. videtur intelligere quod fuit constitutus ad litigandum, et ipse transegit. Sed istud non est bonum exemplum: quia litera loquitur de re iudicata, non de transactione. Et ideo melius exemplum est, quod procura. fuit constitutus ad vnum actum: et ipse exercuit alium, puta fuit constitutus ad testes producendos: et ipse vltra procedens interuenit ad sniam, et fuit lata sententia contra eum pcu. nomine, certe sententia est nulla: quia ad
2 hoc non habebat mandatum: et ita ponitur exemplum. Marti. fil. ¶ † Sed contra istud opponitur: quia qui pcu. dat ad vnum actum, puta ad litem contestandum videtur dare ad totam causam mandatum, vt. ff. eo. l. qui pcu. dat. Sol. ibi erat constitutus pcurator ad actum, in quo substantiabatur totum iudicium, hic non. adde quod no. in c. significauit. extra de app. Item pot exemplificari in procuratore constituto ad vnam causam: et ipse ingessit se diuerse cause, nam actus exercitatus vltra mandatum non preiudicat mandanti. Idem dicit gl. in iudice delegato, quod non valet id quod facit contra mandati fines: quia mandatum pcuratoris, et mandatum iurisdictionis equiparantur: vt. ff. de iurisd.
3 om. iudic. l. et ij. ¶ † Venio ad secundam par. dicit hic. quod si plenam etc. quero quando quis dicitur habere plenam potestatem et dicunt quidam quando specialiter hoc dicitur. Item quando dicitur quod habeat liberam: vt. ff. de pecu. l. quam tuberonis. §. alia. Idem si ponuntur ista verba, quod posset quicquid posset dominus, si presens esset Bar. al
b legat. l. j. de offi. pcu. cesa. Ego allego [b] tex. ff. manda. l. creditor. §. lucius. Conclude ergo quod tria vocabula sunt que idem importat plenam potestatem liberam, et idem quod posset dominus, idem si diceret concedo tibi totalem potestatem. per. d. §. lucius. Nunquam tamen in his verbis includitur donatio, vel dilapidatio: vt ibi, et ff. de donat. l. filius. Item nunquam includitur delictum: vt l. si pater. que in frau. cre. et ff. de cond. indeb. l. si pcurator. Preterea ista verba ad iurandum de calumnia non sufficiunt: quia aut pcurator iuraret in animam suam: et istud non pertinet ad fines mandati: quia nihil de hoc ad pcuratorem, sed ad dominum pertinet, aut iuraret in animam domini: tunc quia non posset facere dominus

4 dnm delere, nō oz habere mandatū ad hoc. ¶ † Et ideo in iuramēto
a de calū. requirit speciale mādatū[a]. et adde qd no. in. c. ij. de pcur. in cle. et ff. si qs cau. l. sed et si qs. §. quesitū. et p Gui. de cu. Sed nūquid si dñs promittit habere gratū et ratū qcquid pcurator gesserit: videt per hoc dominus ei cōcedere liberā. Quidā dicūt q nō: qz ista verba non ampliāt mandatū generale. et aliud est mandatū simplex: aliud cum adiectione li
5 bere. vt. l. mādato. et. l. pcurator. ff. eo. ¶ † Uenio ad vltimū dictū dicit hic quod licet procurator fuit in dolo: puta quia nō allegat allegāda, et nō produxit producēda: q nihilominus valet sententia. quod est no. tamen procurator tenetur actione mādati. ¶ Quero ergo hic, quid si procurator nō est soluēdo, an aliquo modo cōsulatur domino contra aduer
6 sariū: Gl. dicit q sic per. l. et elegāter. §. pen. ff. de dolo. ¶ † Prim9 ergo debet pcurator cōueniri, et excuti, et demū in subsidiū deuenitur ad aduersarium, ne locupletetur ex dolo procuratoris. ¶ Sed cōtra hoc opp. nam qn plures cōmittunt dolū, quilibet pōt cōueniri principaliter: vt. l. si plures. ff. de dolo. ergo si hic pcurator et aduersarius cōmisit dolū: contra quemlibet equaliter agi pōt: ergo male dicit gl. que hic permittit demum in subsidiū. Sol. dic q aduersarius nō participauit hic dolū cum procuratore: vnde nō cōuenitur ratione pprij doli, sed ex generali equitate. Ne ratione doli alterius lucrū sentiat: vt. l. fi. in prin. de eo per quē fac. erit. Si vero plures cōmittunt dolū: aut dolus vnius purgatur per actionē ex cōtractu: et dolus alterius per actionē de dolo: tunc primo debet cōueniri ille cuius dolus purgatur per actionē ex cōtractu: qz actio de dolo est subsidiaria. et ita etiā potest intelligi hec lex. Sed quādo dolus vtriusqz purgat per actionē de dolo: tūc quilibet potest cōueniri pariter: vt. d. l. si plures. ¶ Quomodo aūt hoc cognoscit: Rñdeo: si vnus cōmittit dolū in cōtractu: alius extra cōtractum, sicut erat hic procurator, qui in mādato cōmittebat dolū, et sic in cōtractu: sed aduersarius extra contractum: tunc cognosco q dolus purgatur diuerso iure: nam quo ad illum qui cōmittit dolum in cōtractu purgatur per actionē ex eo cōtractu, quo ad alium qui cōmittit dolum extra contractū purgatur per actionē de dolo. Si autē omnes extra contractū committūt dolum: tūc purgatur quo ad omnes per actionē de dolo. et ista est intētio Jaco. but.
7 hic et Bar. et adde. l. j. in fi. ff. qn appel. sit. ¶ † Jtē est hec[b] lex in argu. q
b nō est sufficiēs mandatū, qd dominus pmittit habere gratū et ratū qcquid erit legitime factū: cū debeat stari facto pcuratoris, siue fiat legitime, siue nō: vt hic. Nō enim pōt dici quo ad procuratorē legitime exercitū mandatū interueniēte dolo. Tamē dominus tenetur stare actitatis, et ita dicit gl. ord. in decretis. xxj. q. j. c. relatio. hic non sunt alia.

1 ¶ Tutor et curator cōstituunt procuratorem ante litem contestatam nomine pupilli, et etiam actorem. 2.
3 Et quid in patre.
4 Tutor et curator quare constituunt actorem, et non procuratorem.
5 Pupillus an possit constituere procuratorem cum authoritate iudicis.
6 Et an cum authoritate tutoris.
7 Quid in minore.
8 Procurator cōstitutus cum authoritate tutoris, an possit reuocari per solum tutorem, nu. 9.
10 Tutor si cōstituit procuratorem, an eo mortuo re integra reuocetur procuratio.
11 Mandatum aliquod sic cōtinet: titius fecit talem suum curatorem, etc. queritur an talis sit procurator.
12 Procurator syndicus, et economus, qualiter differunt.
13 Collegia an possint constituere procuratorem.
14 Item vbi constituent.

¶ Lex vndecima.

Nec tutoris. Tutores et curatores ante lit. cōtest. non ordināt procuratorē: sed actorē faciūt ordinari. Sed pupillus et adultus ante lit. ōte. ordināt procuratorē authoritate tutoris et curatoris. post litem vero cōte. administratores tanquā domini litis possunt pcuratorē legitime cōstituere. h. d. Diuidit in tres partes. nam in prima parte loquitur de potestate administratorū ante lit. cōte. in secūda loquit de potestate dominorū. Jn tertia loquit de potestate administratorū post litē
1 cōte. Scōa ibi, pupillus. Tertia ibi, ipsi etiā. ¶ † No. q tutor et curator nō constituūt procuratorē ante lit. cōte. nomine pupilli, vel adulti, id est tutorio vel curatorio nomine. Hoc verū ad litē. Sed ad negotia possunt
2 cōstituere procuratorē: vt in. l. pcurator. §. j. ff. mād. ¶ † Scōo no. q tutor ordinat actorē etiā ante lit. cōtest. s. cū decreto iudicis. Jtem ipse iudex ordinat actorē ad petitionē tutoris, vel curatoris: vt insti. de cur. §. fi. et. j. de app. l. si actor. sic ergo duplex est modus ordinādi actorē: vel per iudicē petente tutore, vel curatore: vel per tutorē et curatorē iudice decernente sm Bar. facit. ff. rē ra. hab. l. actor. et vide qd ibi no. ¶ Tertio no. in ver. pupillus. q pupillus maior infante, vel adulto, pōt ante lit. ōtest. ordinare pcuratorē cū authoritate tutoris et curatoris. Potest ergo tutor et curator authorari in eo qd per se explorare non pōt. sic. ff. de manu. vind. l. si pater. in fi. ¶ Quarto no. in ver. ipsi etiā. q tutor et curator per litis cōtestationem efficiūtur domini litis: et possunt instantiam trāsferre a se in procuratorem. ¶ Ultimo not. q tutores et curatores equiparantur procuratoribus. ¶ Quero de ratione primi dicti. Rñ. quia pcurator debet constitui a domino, id est ab eo qui suo iure pōt agere in actu de quo querit, vt. ff. e. l. j. Sed ante lit. cōte. tutor et curator nil possunt suo iure. Post litē vero contestatā: qz quasi contraxerūt, et sunt domini illius quasi cōtractus: vt ff. de act. et obl. l. quecūqz gerimus. dicunt suo iu
3 re cōstituere pcuratorē. ¶ † Quid in patre: glo. dicit idem quod in tutore et curatore. j. de bonis mater. l. j. doc. dicūt q qn pater est legitimus administrator ratione vsusfructus, q etiā ante lit. cōtest. potest cōstituere pcu. qz etiā in suo iure cōstituit. nō enim est nudus administrator, sed conmodū sentiēs. ar. ad hoc. ff. vsufru. quemadmo
c dū caueat. l. j. in fi. et idē dicendū[c] est in prelatis cū redditus ecclesie ad eos pueniat: et sic nō sunt nudi ministri: sed equiparātur vsufructuarijs. et ita debet intelligi in aut. de sanc. epis. §. si qn. Licet gl. in. l. j. ff. eo. dicat in prelatis et rectoribus ecclesiarum idē qd in tutoribus, et curatoribus, et procuratoribus. Sed male dicit sm omnes. Et adde
4 qd no. Jnn. extra de rescrip. c. edoceri. ¶ † Scōo querit, quare tutor, aut curator pōt cōstituere actorē, et nō procuratorē: Rñdeo: qz in cōstitutione actoris interuenit decretū: sed in cōstitutione pcuratoris nō interuenit decretū iudicis: nec est de natura pcuratoris q interueniat, cū pcurator debeat cōstitui ab eo qui hz plenū ius in re, vel in actu in quo pcurator cōstituitur: ideo non
5 est necessarium suffragium decreti. ¶ † Tertio queritur: nūquid pupillus cū authoritate iudicis possit constituere procuratorē. et est ar. qd sic, in defectu tutoris. qd not. j. de in integ. rest. mino. l. si curatorē habēs. et. j. q admit. ad bon. poss. c
6 poss. l. bonorum. et in. c. fi. de iud. lib. vj. ¶ † Ulterius queritur: nūquid pupillus possit constituere procuratorē cum authoritate tutoris, vel curatoris ad litem: Cy. dicit q sic de authoritate curatoris ad litē: quia idem potest in illa lite, quod generalis possit generaliter. ar. in. l. si duo. de administ. tuto. hoc est intelligendū in ea lite in qua est cura, non in alia lite: vt. j. cod. l. si procurator.
7 ¶ † Ulterius queritur[d]: nunquid minor in ali
d quo casu possit cōstituere pcur. sine alterius authoritate. Respō. sic. in his que per seipsum solū potest explicare in iudicio: vt. l. iij. in fi. ff. qui per. tut. Cum enim habeat ibi legitimā personā suo nomine, ergo procuratorē potest cōstituere. facit ff. eo. l. motus. §. is qui. et quod ibi no. et in. l. iij. in
8 prin. ff. rem rat. habe. ¶ † Ulteri9 quero, an iste procurator cōstitutus cum authoritate tutoris possit reuocari per solum tutorē. Gui. de cu. tangit istā questionē in. l. si quis mancipijs. §. j. ff. de instito. Breuiter dicit q quedā sunt que per solum administratorem possunt geri: tunc administrator potest procuratorē qualitercunqz constitutum, etiam solus reuocare: vt not. Jnno. extra de testi. c. ad hoc. Hodie incipit presentium. et est in. vj. eo. tit. Quedā sunt que non possunt explicari per solum administratorem: tūc administrator solus nō potest in talibus reuocare procur. et ita est hic: quia nō habet plenam administratio
9 nem. ¶ † Ex hoc apparet q quādo solus tutor potest constituere procura. vt lite a se cōtestata, tunc si pupillus tutoris authoritate cōstituit, solus tutor possit reuocare. Ubi autem solus tutor non possit constituere: vt ante lit. cōte. ibi nec potest constitutum reuocare eadem enim authoritate procedit reuocatio. et constitutio secundum
10 theoricam Jnno. et Bar. ¶ † Ex premissis infero ad reuocationem tacitam que fit morte tutoris, vel curatoris: nam quando mandatum sumit robur a tutore et curatore, et in eius persona substantiatur: tunc eo mortuo re integra finitur. ff. de acquir. here. l. si per epistolam. sic et mandatum actoris finitur morte tutoris. Jtē finitur finito officio tutoris qualitercunqz. Nam tutela est principale: et actoria est quid secundarium.

a ☞ Requirit speciale mandatū. sm gl. in. c. j. et not. i. c. si exerra. de iudi. li. b. vj. Bar. in. l. j. et ibi plenius per Alex. ff. eo. tit. et in. l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infe. quod nō procedit quando procurator esset persona ecclesiastica, et persone ecclesiastice procurator: qz iurat de calum. etiā sine mandato speciali: vt p istuz in aut. principales. j. de calū. et in sua marga. in versic. pcurator. p c. fi. et qd ibi no. extra de iura. calum. no. etiā Spe. in ti. de pcur. §. ij. versi. xxix. Celsus.

b ¶ Jtē est hec lex. vide Bart. et ibi. l. que omnia. §. plane. ff. eodē. vbi no. Bald. in rub. j. de exer. dixi in. c. pe. de fideiuss. Andr. Barba.

c ¶ Et idem dicendum. No. q prelati equiparant vsufructuarijs. et an sit verū vide qd nota. in. c. presenti. §. porro. de off. ordi. in. vj. et l. c. statutū. §. assessorem. de rescript. eo. lib. And. Bar.

d ¶ Ulterius querit. Not. q minor in casibus in quibus potest agere, potest constituere procuratorem. vide tex. et Bar. ff. de manu. vindic. in. l. etiā. vid Bar. in. l. seruos. ff. de ali. lega. vbi seruus potest cōstituere procuratorem in his quibus potest agere. l. j. ff. e. et doct. in c. fin. de pac. in. vj. vbi minores possunt cōstituere procuratorem. et. l. si victuz aut iratum. ff. de re iudi. vide Pe. de an. in. c. fina. de iudic. in. vj. Jnn. l. c. ex parte. de rest. spo. et Bar. in. l. iij. §. si quidē. ff. qui per. tutores. et vide in. l. sed et si vnius. §. quod autem ait. ff. de iniur. Andr. Barba.

a ¶Utrū collegia An collegiuꝫ pōt cōstituere procuratorē vide Bal.l.l.j.ff.eo.ti.ꝛ vide ꝙ habetur in.c.accedentes.de rescri.ꝛ que ibi dixi.And. Barba.

b ☞ Quem constituent.Adde tu de ista.q.s.an collegiū vel vniuersitas.sydicū cōstituere possit:ꝛ an requiratur superioris licentia ꝛ qualiter congregetur cōsilium ad hoc agendū,an sit necessaria singuloruꝫ citatio ꝛ an casualiter cōgregati constituant eum,ꝛ vtruꝫ sint nomina constituentiū sigillatim exprimenda scribenda.ꝛ an debeant cōstituētes nominare eū sigillatim vel simul nō Ja.reb.in.l.obseruare nu.1.2.3.ꝛ.4. ꝛ vtrobiqꝫ posui i apost.ad ipsum.j.de decuri.lib.x.ꝛ i l.si quid extraordinagiū.n.7.8.ꝛ.9. ꝛ vtrobiqꝫ etiā posui in addi.j.de legatio.eo.lib.ꝛ in.l.fi.j.de vendi.re.ciui.eo libi.Celsus.

rideo sine principali esse nō pōt:vt.ff.de neg.ge.l.qualiena.§.q̃ꝑ.ꝛ.l.fi.§.j.j.de admi.tuto.qd est

11 no.¶† Ulterius q̃ro,in quodam mandato reperitur ita scriptū.Titius facit talem suū curatorē vel cōstituit curatorem suorū bonorū ad agendū ꝛ defendendū ꝛc.modo querit vtrū iste sit procurator.certū est enim ꝙ non est ꝓcurator:quia non est vis in noīe,sed in modo cōstituendi ꝛ i qualitate rei mādate:vt no.Jn.ꝛ Abb.extra de ꝓcu.c.petitio.Ego allegō tex.ad hoc bene facientē.ff.d cōdi.ꝛ demon.l.pater seuerinam.§.cōditionum.

12 ¶† Ultimo esset hic tractandū de differētia inter ꝓcuratorē,syndicū ꝛ economū.gl.tāgit hic d differētijs inter actorē ꝛ procuratorem:de alijs remittit ad no.in.l.j.qd cuiusqꝫ vniuer.no.Dicit tamen vnū,quod nō est verū:ꝙ actor tutoris ꝛ curatoris nō pōt nisi generaliter ordinari etiam ad vnā cām tm̄:vt.j.de app.l.si actor.fm Jaco.but.

13 ¶† Domi.Cy tangit hic vtrū collegia[a] possint cōstituere ꝓcuratorē. Tenet ꝙ sic in rebꝰ ꝓprijs ipsorū collegiorū.sed si est collegium quod habet administrationē sine ꝓprietate:sicut est collegiuꝫ priorū,seu antianorū.isti non possunt ordinare ꝓcur.sed syndicū cū authoritate iudicis,fm Pet. ꝛ Cy.exemplum in collegio habēte proprietatē ꝛ administrationē,verbi gratia:si ponamꝰ.ꝙ debeat aliquid collegio mercatorū,vel qd habeant ꝓprias possessiones illiꝰ collegij:quas si vellent, possent inter se diuidere:vt ar.ff.de colle.illici.l.j. in fi.ꝛ ar.si serui.vēdi.l.testatrix.que est.l.fi.§.plures.nō tamē idem dico in ciuitate vel castris:qꝛ lꝫ populus sit congregatus:tamen multi sunt q ibi nō sunt.vnde cū presentes nomine suo,ꝛ aliorum, debeāt dare mādatū:certū est qd inquantū alios representāt nō sunt dn̄i:ideo nō ꝓcu.sed syndicū habēt cōstituere:vt.ff.qd cuiusqꝫ vniuer.nō.l.nul

14 li.† quem constituent [b] in loco publico,ꝛ cōsueto,ꝛ solēniter populo cōuocato,ꝛ cōgregato,et authoritate iudicis cōpetentis:vt.l.ij.de decu.li.x.ꝛ.j.de seruis reipubl.manu.l.j.ibi dum dicit, ab ordine consentiente preside.ꝛ.l.si decreto.ꝛ facit.l.vlt.j.de legatio.lib.x.ꝛ adde quod no.ff.de pact.l.item magistri.

1 ☞ Mandatū non requiritur ad aliquē defendendum etiam si dominus erat litē contestatus.
2 Coniuncta persona an admittatur sine mandato
3 Quid in minore.
4 Procurator ad negotia debet habere.xvij.ann. ad iudicia vero.xxv.
5 Syndici qui constituuntur ad denūtiandū maleficia,an debeāt habere.xvij.annos vel vltra.
6 Minor.xxv.annis an habeat vocem in cōstitutione syndici.
7 Defensor interueniens post litem contestatā an debeat diffinitiue condemnari.
8 Allegās causas absentie an debeat satisdare.
9 Filius si condemnetur in casu huius legis,an restituatur in integrum.
10 Filius minor an admittatur ad defendendum in causa criminali.
11 Pater minor.xxv.annis an sit sufficiens defensor pro filio.
12 Maior an admittatur pro coniuncto minore sine mandato.

¶Lex duodecima.

Exigendi. H.d.Ex parte defensoris non requiritur mandatum.Item ex parte actoris coniuncta persona non cogitur allēgare mandatū.Itē admittit filius minor ad defendendum patrē vbi pater verisimiliter erat ꝓpter absentiā afficiēdus magno incōmodo.h.d. ¶Diuiditur in duas partes.in prima loquitur de filio maiore admittēdo ad defensionē patris duplici ratione.prima:qꝛ quilibet admittit. Secunda qꝛ cōiuncta persona que nō solū ad defendendum sed etiam ad agendū admittit sine mandato.scdo loquitur in filio minori qui attenta generali iustitia.i.obseruātis,ꝛ regulis iuris ciuilis nō dꝫ admitti,non quia carēs mandato:sed qꝛ nō habens idoneam etatē.Sed attenta iustitia speciali:qꝛ filius cuiꝰ int̄e interest:ꝛ qꝛ periculū erat in mora si pater non defenderetur,debet filius admitti etiam ad plenā defensionē.Secunda incipit ibi,sane.Et ex hoc apparet casus in terminis. Uel forma ipsūaliter;pater querebat ab imperatore:Ego fui conuentus a titio.ꝛ lit.contest.me absentaui.filius meus minor ad defensionē cōparuit:iudex eū repulit:quia non habebat mandatū:ꝛ qꝛ erat minor.querit nunquid iudex recte processit.Respondet imperator ꝙ nō.nam prima ratio qꝛ nō habebat mandatū non obst. primo:qꝛ defensor qui de iure communi admittitur sine mandato:ergo multo fortius ad defendendum.Itē scda ratio de minori etate nō ob.qꝛ licet de rigore minor sit illegitimus defensor:tn̄ de equitate iustius est potius filiū audire,ꝙ patrem tanquā indefensum graui condēnatione afficere.h.d.Ja.but.vel sic.Ad querelaꝫ patris cuius filiꝰ ad defendendū nō fuit admissus.Imperator redarguit iudicem qꝛ maior filiꝰ iure communi debuit admitti Minor autē iure speciali qꝛ filius,ꝛ qꝛ pater indefensus erat in casu condemnationis.h.d.fm Cy.qui ita ponit casum licet hoc nō sit in sua lec.sed hoc fuit in quodā suo lib.scriptū.¶In text.

1 ibi,a filio tuo.§.passiue.¶† No.ꝙ ad aliquē defendendū etiā si dn̄s erat lit.cōte.nō requiritur mandatū.¶Scdo no.ꝙ defensor comparēs post lit.cōte.tenet satisdare nō solū pro defensiōe,sed plenarie iudicatum solui.¶Tertio no.ꝙ coniuncta ꝑsona etiā in agendo nō tenet allegare mādatum.¶Quarto no.ꝙ filius minor admittitur pro patre defendendo taꝫ cuꝫ mandato,ꝙ sine.qd est no.dignū.¶Quinto no.ꝙ licet sniā sit iusta,tamen si potuit esse iustior:debet in meliꝰ reformari.¶Ultimo no. equitatē preferri rigori ꝛ ꝙ tota hec lex loquat post lit.contē.patet ex fine legis:vbi sit mentio de diffinitiua,que nō pōt ferri cōtra pesteꝫ absentem lite nō cōtest.¶Op.cōtra ꝑmuꝫ notabile,nā videtur ꝙ omnis cparens nomine alieno debeat docere de mandato vel saltem cauere de rato

2 vt.l.j.§.eo.Sol.ibi ad agendū:hic autē ad dfendendū.¶† Scdo oppo. ꝙ cōiuncta persona nō admittitur sine mādato:vt.ff.de mino.l.patri ꝑ filio.So.ibi loquitur in his que requirūt speciale mādatū:tūc enim nō admittit coniuncta persona sine mandato:qꝛ nō operatur plꝰ cōiunctio ꝙ mandatum generale,imo minus:vt in.l.iij.§.ꝫ si forte.iud.sol.In his ergo que requirūt specialē cōmissionem,coniunctio personarū nil opera

3 tur:vt.ff.de acqui.hēr.l.si q̄s mihi bona.§.iussum.¶† Tertio op.hic ꝙ de rigore minor nō admittit ad defendēdū.cōtrario videt ꝙ admittitur ad defēdendū,si est saltē.xvij.an vt insti.q manu.non pos.§.eadē ꝛ.ff.de manumis.vind.l.si collectaneꝰ.Sol.ad negotia potest esse procurator,si est plene etatis puta.xvij.an.verba sunt alibi.tex.in.l.meliꝰ prin.de ali.leg.sed ad iudicia requirit perfecta etas in qua cadit efficax

4 obligatio sine ope restitutiōis in inte.vt.ff.eo.l.minor.xxv.an.¶† Pater ergo ꝙ ad negotia requiritur etas.xvij.ann.Sed ad iudicia requirit ꝙ cōpleuerit.xxv.ann.ꝛ ita est regula generalis,que fallit in.l.nostra iꝫ gl.Sed hāc gl.impugnat Ja.de are.dicēs ꝙ in ꝓcur.ad negotia nō requiritur certa etas vnde etiā pupillus pōt esse procu.ad negotia:et imputet sibi qui elegit:vt.l.sed ꝛ si quis.§.si.cū.l.seq.ff.d insti.ꝛ d exerci.l.j.§.est autē.d acq.pos.l.j.§.ceterū.Nec est verū dicit ipse ꝙ.§.eadē lege insti.q manū.nō pos.loquat in ꝓcur.ad negotia,imō ad iudicia:qꝛ ad negotia nō esset necessaria manumissio,cū seruū possit esse procu.negotiorum. vt.ff.eo.l.seruū quoqꝫ.in prin.ꝛ ideo dicit ipse cōsidero rationē legis que enim est ratio ꝙ minor.xxv.ann.non potest esse ꝓcur:certe illa est ratio qꝛ si damnum pateretur,restitueretur in integ.Pone ergo ꝙ minor non pōt dānum pati:vt qꝛ est ꝓcur.actoris.vnde non venit aliqualiter cōdemnandꝰ.vel est ꝓcur.rei idonee releuatus itā qd executio non potest fieri in ipsuꝫ:certe iste est idoneꝰ ꝓcu.dūmodo sit maior.xvij.an.qꝛ ex quo cēsat restitutio i inte.ꝛ priuilegiū minoris etatis propterea idonee potest satisdare secunduꝫ Ja.de are.sed Ja.bu.tenet gl.ꝛ intelligit.§.eadē leg. i procur.ad negotia.Nec ob.quod dicit Ja.de are.quia aut cōsideras ipsum procura.simpliciter:ꝛ tunc cuiuscunqꝫ etatis potest constitui ad negotia.aut consideras ipsum respectu actus manumittendi.l.vt in minore sit iusta causa manumittendi:vt eum habeat procur.ꝛ dico ꝙ nō sit minor.xvij.an.vt.d.§.adē lege.ꝛ est duplex ratio manumittendi primo ꝙ possit obligari minor si male gesserit.q nō obligaretur efficaciter ex istis seruus.vt.ff.de neg.gest.l.eum actum.secūda qꝛ presumit lex ꝙ propter beneficium libertatis erit legalior domino ar.ff.de pe here.l.sed ꝛ si lege §.consuluit.fm Ja.bu.Concludit ergo ꝙ ad iudicia minor.xxv.an.siue debeat executionē pati siue non sit legitimus procur nō qꝛ nō habet legitimam etatem,que in iudicijs requiritur.ar.j.qdare tu.pos.l.i vniuersi ꝛ.j.de bonis que lib.l.cū nō solū.§.si autē.Hecopi.de consuetudine approbatur:qꝛ cū in ꝓcu.debeat iudiciū subiātiari:vt.j.de sen.ꝛ interlo. j.merito debebit habere legitimā etatē.Preterea quotidie pōt emergere lesio licet in ipsum nō fieret principalis executio,vnde ratione lesionis emergētis posset petere restitutionē in inte.ꝛ sic fieret durior cōditio aduersarij per interuentum ꝓcur.qd est absurdū.ꝛ cōtra regulā vt.l.minor §.si.ff.eo.Rn̄.etiā aliter ad.§.eodē lege.qꝛ dico ꝙ ēt in negotijs pupillꝰ pōt esse ꝓcur.tamē qn̄ seruus manumittitur vt sit procurator iudex qui interponit decretū sine authoritate,nō debet aliquid facere sibi imputabile.aliud est ergo querere vbi nōn requiritur decretū,vbi dn̄s imputat sibi suam fatuitatem.Aliud vbi requiritur decretū,vbi iudex nō debet esse fatuus nec pati quod negotia minoris committantur ei qui minor xvij.ann

xvij. anni. ppter imbecillitatem sui 9silij. Preterea dico φ in 9ctib⁹ qli
bet etas est idonea, dūmodo sit capax 9sensus: qr negotiū fit inter cōsen
tientes. in iudicijs secus: qr fit inter 9dicētes. & si in negotijs caderet 9di
ctio, non teneret qs admittere minorē. xvij. ann. ad negotia. Uerbi grā:
duo sunt socij, vnus abit, et vult relinquere pcu. minorē. xvij. ann. ad ad-
ministrandū societatē: certe alius nō tenet hūc pcu. admittere. sz si esset
maior. xvij. an. teneret eū admittere. ar. ff. p socio. l. idēqz. Quod dixi in
5 pcu. ad iudicia, dico in actore. ¶ † Sz dubitari pt in syndicis q 9stitu
untur ad denūtiandū maleficia: nūqd sufficiat φ sint maiores. xvij. an. &
ex gl. pt argui φ sic: q est in. l. ö pupillo. in prin. de noui ope. nū. Cōtrariū
credo, φ debeāt esse maiores. xxv. ann. ar. in. l. vlt. j. de le. tu. cū habeāt in
teresse in iudicio, & suas denuntiationes psequi: vt. l. ab accusatione. §. nun
6 ciatores. ff. ad turpi. & ar. j. ö aut. pstā. l. clariū. ¶ † Sz nūqd minor. xxv.
a an. habeat vocē[a] in 9stitutione syndici: vr φ sic: vt no. Jn. de opē. no.
nū. c. cū ex iniūcto. Cōtrariū vr p. l. spurij. §. j. ff. ö decur. ita tz Dy. in. d.
l. de pupillo. φ in actib⁹ & cōsilijs publicis minores. xxv. an. nō habeāt
vocē authoritatis. Op. de. l. j. §. pueritiā. ff. de postu. Sol. ibi in aduoca-
to: hic in pcuratore. Et est rō: qr pcurato obligat ex psentia, sz nō aduo-
cat⁹ fm gl. Itē qr in aduocato nō substātiat iudiciū. Deinde vos vide-
7 tis hic φ fili⁹ absente patre nō aget patris cōsensu, vel authoritate, & si
sit minor. qd dic vt plene no. ff. de iudi. l. si lōgi⁹. §. si aliussa. ¶ † Sz q̄ro
circa finē huius. l. nūqd defensor post lit. cōte. interueniēs dz diffinitiue
dānari. & vr φ nō: qr libellus & 9testatio litis nō cōcludit 9 eū, sed 9 do-
minū absentē. Cōtrariū est verū: qr in ipsum fit trāslatio iuditie: vt. ff. de
8 solu. l. solutionē & iudiciū. de hoc no. ff. ö ne. ge. l. liberto. §. fi. ¶ † Scdo
q̄ro: nūqd allegās cās absentie teneat satisdare: Gl. h sentit φ: & nō hoc
est expssum. ff. de reg. iur. l. in eo qd. §. j. in gl. Jan. dicit φ istud est verū
qñ ipse allegat cās absentie facti, puta morbū. sec⁹ si alias cās absentie
iuris. i. priuilegiū: tūc dz habere mandatū, vel cauere. ita dicit subtiliter
9 Jnn. extra de accu. c. veniēs. ¶ † Tertio querit in litera: nunqd iste fi-
b lius restituet in integrū, si 9dēmnet defensorio[b] nomine. gl. tz hic φ nō:
qr ex quo lex legitimat eū, dz haberi p maiore. Cōtrariū vr tenere gl. j. si
de momē. pos. l. j. & facit. j. de iud. l. pperandū. §. fi. Sol. qñ minor hz legi
timā psonā p alio, nō restituit l iure: vt hic: qr repsentat maiorē. facit qd
no. ff. de mino. l. iij. §. sed verū. sed qñ hz legitimā psonā p se tūc restituit
10 in inte. vt in 9rio. & adde qd no. in. c. si annū. de iud. li. vj. ¶ † Quarto q̄-
ro, qd in cā criminali, nūqd filius minor admittat ad defendendū pa-
trē, & ad allegandū iura patris in iudicio etiā sine mandato: Rñ. sic: vbi
natura cause admittit defensorē: nā tūc cū ibi vertit maius periculū: er-
11 go filio dz magis pmitti defensio. ar. huius. l. in fi. ¶ † Quinto q̄ro, qd
si pater est minor. xxv. ann. nūqd erit legitimus responsalis p filio suo:
vr φ nō: vt. l. vlt. ö legi. tuto. Rñdeo: ad agēdū nō admittet, sz ad defen
dendū sic, si periculū est in mora. ar. huius. l. 9iūcta. l. pater filio. ff. de mi
no. q inter ceteros coniunctos dicit patrē magis priuilegiatū. Quid in
matre minore: forte nō admittet, ne 9currant duo specialia: qr mulier, &
qr minor: nisi forte esset causa stat⁹, vel fame: vt. l. ij. & iij. ff. de lib. causa.
Quid in nepote: credo idē: qr est eadē rō que in filio. ar. ff. ad mace. l. aliū
habeo. Quero, qd in trāsuersalibus: Rñ. cū hec lex sit 9 regulas iur. nō
admittā aliquē de trāuersalibus minorē: qr nō reperit lege cautū. ar. cō-
tra: qr idē in transuersalib⁹ vsqz ad quartū gradū. vt. l. petitionē. §. egre
12 dientē. de aduo. diuer. iud. ¶ † Quero econuerso, an maior admittit pro
coniuncto minore sine mandato: & videtur φ nō: qr cum ab eo nō possit
habere expressum mandatū: ergo nec tacitū: vt. ff. loca. l. qui ad certū. cō
trariū est verū: vt no. ff. ö admi. tut. l. tutores qui. pōst prin. Debebit eñ
cauere de rato qd legitime ratificabitur: que cautio equiparatur manda
to: vt. ff. de admini. tut. l. vulgo. & hoc tenet hic Jac. de are. & Cy. & adde
quod no. idem Ja. ff. de lib. causa. l. benignius.

1 Exceptio procuratoria debet opponi ante litem contestatam.
2 Appellatio rescindit iudicatum.
3 Judex ante litē contest. legitimauit procuratorē nō legitimandū, cōtra quem pars proposuerat & probauerat legitimā exceptionem, an in causa appellationis a diffinitiua poterit hoc grauamen tolli. nu. 4.
5 Quid in exceptiōe: tu es femina, vel minor: idē nō potes esse procurator.
6 Bannum, an & quando possit resolui in simplicem citationem.
7 Probationes legum habentur pro liquida probatione.

¶ Lex decimatertia.

ITa demum. ¶ Exceptio declinatoria omissa in causa principali, nō pōt oppo-
ni in causa appellationis. h. d. vel sic. Exceptio militie nō op
posita procuratori in prima causa, non potest opponi in causa
appellationis a diffinitiua. h. d. ¶ No. φ legitimatus in causa principa
li, videt legitimatus in causa appellationis. ¶ Ja text. ibi tibi. s. militi.
¶ Integ. qd nec iste ver. alibi nō reperit. in tex. integra. in cā principali
& respicit primū rūsum. l. nō illū. ver. qd nec &c. qr cū est appellatū a diffi-
1 nitiua: impossibile est φ res sit integra. ¶ † Not. φ exceptio pcuratoria
dz oppo. ante princ. li. 9te. & tz in cā appellationis sit denuo lis contestā
da inter psentes. j. ne lic. in vna eadēqz cā. l. j. & no. extra q fil. sint legi. c.
p venerabilē. tñ quo ad eundē pcuratorē qui interfuit pme cause nō di-
citur res integra: qr fuit effect⁹ dñs litis: vt. ff. de appel. l. ab executore.
§. fi. Scdo no. φ exceptio omissa ante. lit. cōtest. nō pōt opponi in causa

2 appellatiōis. ita videas hic. ¶ † Ex quo no. φ p
appellationē rescindit iudicatū, & reponit quis
in eo statu, vt possit facere omnia que posset post
lit. cōte. ad illū eñ statū reducit: nō ad eū q erat
ante lit. cōte. qd no. fm Bar. ¶ Quid ergo si pro
curator post li. cōtest. interuenit, & fuit legitimata
psona eius tacite φ nihil fuit obiectū in reliquo
pcessu, nūquid in cā appellationis possit obijci:
videt φ sic fz Bar. cū hoc emerserit lite cōte. qd
est falsum: qr appellatio rescindit grauamē iudi-
cis: sz nō grauamē qd qs sibi ingerit suo facto & a
negligētia, vñ siue p lit. 9te. siue p aliū actū pars
ingesserit sibi grauamē, imputet sibi. ar. ff. ö iud.
l. sed & si susceperit. & ff. de edē. l. argentari⁹. §. cū
3 autē. ibi dñs dicit, de se queri debet. ¶ † Sed po
namus φ iudex añ lit. cōte. legitimauit pcurato
rē nō legitimandū, 9 quē pars opposuerat, & pba
uerat legitimā exceptionē: nūqd in cā appellatio
nis a diffinitiua poterit hoc grauamē tolli, & pro
cessus reuocari: vr φ nō ex theorica Bar. qr ap-
pellatio a diffinitiua nō respicit ea q̄ precesserūt
contestationē litis. Jn9riū videt tex. in. c. vlt. de
app. lib. vj. & adde qd no. Jnn. extra de app. c. se-
pe. Sol. dic φ quedā est exceptio pcuratoria, q
respicit iudiciū nullitatē, seu ipossibilitatē: vt ex- b
ceptio falsi pcuratoris, & exceptio φ pcurator est
bānitus, vel seruus. & ista in cā appellationis re-
fricat: qr cū respicit nullitatē pcessus, & snia. iesse
videt appellatiōi: vt. j. qñ puo. nō est necel. l. j. ff.
fami. ercis. l. q̄dā mulier. & ff. de iurepa. l. carme-
lia pia. Quedā est exceptio pcuratoria que non
reddit pcessum nullū, & ista nō refricat in cā ap-
pellationis: vt hic. ¶ Sed querit, qd si opponit
exceptio pcuratoria 9 9ctū, non 9 iudiciū: Rñ.
ista pōt in cā appellationis refricari: qr tāgit ne
gotiū de quo agit, & simul: nā seorsum examinat
4 ab ipso fm regulā. d. c. vlt. de appel. li. vj. ¶ † Sz
hic querit: nūquid opposita exceptione q reddit
iudiciū nullū, vel nō reddit iudiciū nullū, sed su-
spēdit si iudex 9 excipientē pnūtiat & interloqui-
tur, an intra. x. dies poterit pcedere ad viteriora.
& videt φ nō: qr innouaret pēdente termino ap-
pellādi 9tra no. per gl. in. d. c. vlt. Sz tu alleg. gl.
iuris ciuilis. j. de dila. l. a pcedēte. ¶ Sed qd di
cēm⁹ in cā criminali: Judex qui p imperitiā p-
curatorē admisit, nūqd pcessus erit nullus: Gl.
dicit φ nō. j. de adui. 9uis indubitati. Jdē no.
in. c. j. de iud. li. vj. Alij dicunt 9: qr natura cause c
principalis resistit huic procuratori, sine vllo sub
iecto exceptionis pcuratorie. hoc tenet Ja. bu.
in. l. licet. j. e. & no. ob. l. 9uis idubitati. qr ibi erat
negotiū liquidatū iter psentes, & erat dimissuz
ideo solū in calculo ferēde sentētie. i. petendi sen-
tentiā proferri. Unde iudiciū erat legitime sub-
latū. sed comunis opi. est φ teneat processus, ex
5 quo nō fuit obiectū. ¶ † Sed viterius queritur:
nūquid idē qd hic dicitur sit in exceptiōe, tu es
femina, vel minor: ideo nō potes esse pcurator:
Dicūt gl. φ sic: vt post lit. 9te. nō possit hec exce
ptio opponi. qd est no. adde qd no. extra de reicr.
c. sciscitatus. & no. ob. 9. eo. l. qr absente. qr ibi mu
lier nō fuit admissa per aduersariū: vel ibi nō ha-
buit mādatū, vnde pñdicat marito absenti: & sic
nō ob. Deinde cōclude, φ licet appellatio suspē
dat pronuntiatū & ea que ordināt ad ipsum: nō
tamē suspendit lit. contest. nec ea que ordināt
ad lit. 9te. ita est casus hic. hec no. Jo. mō. & Jo.
6 an. in. d. c. vlt. de app. li. vj. in nouel. ¶ † Restat
vnū querere, appellatio nō rescindit probatiōes
cōfessionū, vel testium. Quero ergo de tali casu.
Cauetur statuto φ bānitus non cōparens intra
viij. dies, tāquā cōfessus & cōuict⁹ debeat & pos-
sit condēnari. Certū est φ istud statutū nō potest
inducere fictionē p quā tollat appellatio qd supe
rioré: qr nec directe nec idirecte pt appellatio tol
c li[c]: vt ex. de iureiu. c. veniētes. Pone ergo φ appel
lās q̄ro qd habeat pbāre appellās: nūqd bannū
resoluit in simplicē citationē: Rñdi ἐno: qr bāni
tus hr p cōfesso & 9uicto: in quo ergo appellatio
patrocinat sibi, cū necesse sit sentētiam cōfirma-

a ¶ Minor. xxv. an. habeat vocem. Adde Jac. re buf. in. l. si quid extraor dinarium. nu. viij. ver. no. de. q. in cau sis que tāgunt cau sam publicā. de. q. ibi posui in apost. ad ipsum in versic. omnes qui sunt de vniuersitate. j. de legatio. li. decimo. Celsus.

b ¶ Defensorio nomine. Not. pro intellectu gl. in. l. i. j. si de momēta. pos. fue. ap. And. bar.

c ¶ Directe nec indirecte pōt appellatio tolli. Tu dic hoc verū de iusta, etiā si per papam, aut principē 9mittatur alicui cā cū clausula appellatione remota: qr illa clausula intelligit de iniusta. ita no. Fely. in. c. causam que. col. xiij. ver. similiter dicit Bar. extra de rescrip. de quo not. plene in trac. meo clausularū. in ver. appellatiōe remo. versi. ij. Celsus

rit? Respõdeo si appellãs assumit in se onus probandi innocẽtiã, vincet appellatiõe: vt. l. fi. de erro. adue. ff. de app. l. creditor. §. iustus. ff. de rebus cre. l. generaliter. §. i. z no. in. l. fi. ỗ iura. cal. p Ja. de are. q; iz habeat pro cõfesso z conuictu: tũ vtra ẏba ỗ operaẽ nisi facta cõfessione: quia ex sola cõtumacia hoc descendit. Si aũt iste nõ assumat in se õn' ꝓbãdi innocentiã: tunc videt q; iste appellãs omnino dz succumbere: q; in dubio standũ est cõfessi ỗ et victe. ¶ † Ego dixi quadã qõne
7 adulterij: q; nisi ꝓbaret mrimonij accusatorẽ, q; accusat' ỗ beat absolui: q; hz ꝓsumptionẽ p le q; nõ fuerit mrimonij, z ꝓsumptiones legũ habẽtur p liquida, ꝓbatiõe, vt. ff. de p. ri. tuto. l. tutor. iz simrimonij eẽt: ꝓbatus iste app ellãs deberet succubere: q; illud qõ est facti ꝓsumit ex cõtumacia j. concubitus iz nõ qõ iuris est. i. mrimonij. no. xxx. q. j. alias vl. c. fi. ỗ Ja. bu. ỗ ille q; iudicium nõ põt eẽ nec suo, nec alieno noie, qõ impossibile ẽ quod ei' ꝑsona legitimet. facit. ff. ỗ iu. l. non idcirco. §. cum postea.

¶ Sentẽtia ỗ minorẽ q; casu nõ vacillet.

zdminor simpliciter citat' intelligit citat' vt legitime cõpareat.

¶ Lex decimaquarta.

NOn eo min' Sentẽtia lata
ꝑsona nõ ltia rõe etatis valet, que ỗ
nã, nõ vz. h. d. z adde q; no. j. q. cau. i
ire. reno. ecc. l. tuto. vbi omo videas. ¶ † Inter. aduer' te. s. maiorẽ ẏro an ỗ leg' habeat locũ i pupillo. Rñdt no. ỗ. e. l. nec p tutores, vbi gl. dicit ideẽ pupillo q; in adulto qõ est no. Secdo ẏro, qd si nõ est lata sñia, an valeãt acta. Rñdeo, si acta sunt i fauorẽ minoris, valẽt. Si li eĩ' dãnũ, nõ valẽt, iz Pe. z Ly. iz qd si nõ apparet puta q; nõ eĩ' publicat' ꝓcess' ? Rñ. dubio nõ valẽt: q; ita põt eẽ ỗ minorẽ, sicut p minorẽ. ar. ff. d aut h. ru. §. nec; iz Ja. bu. i scho. Ego dico q; aut aduersarius minoris petit frigi illũ actum, aut ipse minor. primo casu nõ dz audiri minorẽ ỗ dicẽre. ar. hui' . l. icõ casu credo q; minor sit audiẽd? nã si postea appa ret q; acta faciũt ꝑ minorẽ ipoterit ille actis ihere. ar. ff. ỗ mino. l. si tude z circũuẽto. z iõ aduersari' minor dz eẽ caut' vt opponat ỗ minor etate z ꝑsona nõ ltia, aliquã fiãt acta. ¶ † Et adde q;
2 no. i. l. si minor. ff. ỗ bo. aut. iud. pol. vbi glo. dr. qõ minor simpliciter citat', intelligit citat' vt ille cõpareat.

¶ Lex quindecima.

ITem re. Procurator non
admittit. q; le ltes redemisse testat. h. d. vel sic. pcur. pacti' ỗ quota litis, repellit ab agẽdo. h. d. facit. ff. mãda. l. si ỗ nõ remunerãdi. §. maur' vel sic. Pactũ q; te vt liat mãdatũ pcuratoris. h. d. ¶ Nor. q; qñ pcurator allegat aliqd qõ est ỗ mãdatũ ỗ iure vel ỗ facto dz repelli. q; no. ¶ Secũdo no. q; officiũ pcuratoris dz honeste exercerri. ¶ Tertio no. q; pactisces ỗ cta, dicit redeẽtor litis.

¶ Lex decimasexta.

PRocuratorẽ. Procurator, vel actor sine speciali vel equipollenti mandato nõ põt vẽdere rẽ dñi. h. d. ¶ No. q; ille q; emit a nõ ltia ꝑsona sibi ꝑputer. ¶ Secõ no. q; ista ẏba ẓstituor te ꝑcuratorẽ ẓc. nimi operãt i his q; requirũt ꝑpeciale vel eq̃pollẽs mãdatũ. Quid ỗ actore z tutore? Rñdeo idẽ: q; sine speciali mãdato vel equipollẽti non põt alienare, secundũ Bar. qõ rette menti.

1 ¶ Procuratoris officiũ suscipe nemo cogit.
2 Procurator actoris an teneatur dominum reconuentum defendere.
3 Instrumentũ pcuratorii dicit: talis cõstituit pcuratorem plentem, sed non acceptantẽ.
an talis dicatur procurator.
4 Deponit q̃dam libũ suũ in domo mea me patiẽte: an ego videar tacite suscipere custodiam libri.
5 Procurator condemnatus an teneatur appellare.
6 Procurator appellans an possit causam appellatiõis ꝓsequi.
7 Et an teneatur ꝓsequi.
8 Procurator constitutus ad agẽdũ, defendendũ, z appellãdũ videtur constitutus ad appellãdum ad primam z secundam.

¶ Lex decimaseptima.

MInitus procurationem. Officium pcuratoris est voluntariũ: z volẽte suscipi, z recusat. h. d. Ja. vel sic: q; non cogit procurationẽ suscipere ex gre actoris, vel rei: z q; suscepit, tenet appellare. h. d. nõ cãm ꝓsequi appellatiõis. hoc addit Bar. qo nõ est de rer. Legit duob' modis. vno mõ ỗ antiquos, alio mõ ỗ Joã. z Azo. Nã antiq legebãt tota ẓ hãc lege: in pcuratore actore z sm eos ponit quinq; casus. ¶ Primꝰ casꝰ est: si te inuitũ volo cõstituere pcu. ad agendũ, nõ possum: q; inuit' pcu. suscipere nemo cogit. ¶ Secꝰ casus est, si te cõsentiente cõstituo pcu. ad vnã cãm, nõ cõpellaris in alia inuit' esse pcu. ¶ Tertiꝰ casꝰ est si te volẽte cõstituo pcurator. ad agendũ. z tu cõtrariã sentẽtiã reportasti: teneris appellare, z eius appel. ꝓsequi sm antiquos. ¶ Quartꝰ casus est: si te cõstituo pcur. volẽte z ad agendũ q; nõ teneris me in re cõuentiõe defẽdere. ¶ Quintꝰ casꝰ est: q; si constituo te pcu. in vna causa, z incepisti me defẽdere, nõ cogeris in alia cã defensionẽ subire: cũ fidẽ succepta ỗplere sufficiat. h. d. iz antiquos. ¶ Sed sm Jo. z Azo. ista lex ponit quinq; casus: tres in pcuratore actoris: duos in pcuratore rei. ¶ Primus casus est, nemo inuitus cogit fieri pcurator. ¶ Secꝰ casꝰ suscipiẽs mandatũ in vna actione i alia exercẽda nõ cogit' intꝰ. ¶ Tertiꝰ pcurator actoris cogit' appellare a sñia ỗ se pcuratorio nõ lata. ¶ Quartus casꝰ in procuratore rei q; pcurator rei nõ cogit' suscipere mãdatũ ad ỗfendendũ. ¶ Quintꝰ casꝰ est in pcuratore rei q; suscepit mãdatũ defensiõis vni' cause, nõ tenet defendere in alia cã q; sufficit sibi implere fidẽ susceptã. h. d. sm Azo.

1 ¶ † No. sm antiquos, qõ nemo cogit ad officiũ pcuratoris suscipiendũ: videbat Jsñ q; vsus pcuratoris necessari' est: vt. ff. eo. l. i. §. vl' exponẽ q; est necessari', i. vtilis sm Odof. sec' in officio aduocatiõis cogit' qõ suscipere inuitus aduocatiõis officiũ iudicis mãdato, vt. l. i. ait prꝰ. el. i. ff. de postu. z. ỗ postu. l. pudendũ. §. si quis vero. Nã officiũ aduocatiõis est quodãmodo publicum z honorabile, sed officium
a procuratoris est verissimum a z ideo nõ cogitur quis suscipere. Jtez q; cũ pcu. cõtrahitur, merito nõ põt cogi cõtrahere: vt. ff. cõmo. l. in commodato. §. sicut. ¶ Secundo. q; non tenetur quis procurationẽ suscepiãs ẽdere ad id qõ non includitur sub mãdato, sicut ergo inuitus non cõstituitur, vt sic dicerimus ita nec inuitus progat procu. ¶ Tertio not. q; procur victꝰ tenetur appellare sm omnes. ¶ Jtez exercere cãs appel. sm antiquos, sed sm Azo. z Joã. nõ tenet exercere. ¶ Quarto no. q; procur. actoris originarij nõ tenet suscipere defensionẽ actoris in causa reconuentionis sm antiquos. Secus sm Jo. z Azo. qui nõ suscipiat, tenetur actori actione mãdati. z repellitur a pcuratiõe. ¶ Ultimo no. q; fidẽ susceptam implere sufficit: z vlterius quis nõ tenet vinculo fidei
2 nisi quatenus fidẽ suscepit. cõcor. j. de neg. gest. l. tutori. ¶ † Opp. contra ver. sed nec defensionẽ. z videtur quod procur. actoris teneatur actorem cõuentum defendere: vt. ff. eo. l. ẽrũ. §. ait prꝰ. Sol. dicunt aliqui qõ tenet remedio ẽclusiuo: quia si nõ ỗfendit nõ audiẽt. et ad actu procur. remouetur. z ita loquit cõtrarius, sed remedio compulsiuo non cogitur nec per iudicẽs illius cause, nec actione mandati. q; alia est ratio recouuentionis a causa principali, z mandatũ est stricti iuris, nec se extendit. z ita loquitur hic. Jsta sol. nõ placet Jo. z Azo. imo dicit q; tenetur remedio cõpulsiuo: nam qñ aliquid mandatur videt mandatum id sine quo mandatũ nõ põt explicari: vt. ff. eo. l. ad rem mobiles. z. l. legatum. Sed istud mandatũ non potest explicari nisi conftituens reconuentione defendatur: ergo vtrunq; mandatũ videtur. Preterea Joã. z Azo legebãt vtũ versi, sed nec defensionẽ. in originario rei: vt sit sensus q; sicut quis non cogitur esse pcurator actoris: vt. ẓ. ita nec cogetur esse procurator rei vt hic. z. ff. eo. l. si filius. §. inuit'. iz alibi gl. dicit q; habens mandatum ad agendum non videtur habere in causa reconuentionis: vnde si interuenit in illa causa, hoc non est in vi mandati, sed legis potestate: vt nor. ff. eod. l. fi defunctus. §. fi. Licet aliter no. in. d. l. seruum. §. ait prꝰ. z hoc approbat hic Ly. vnde tenet opi. antiquorum in hoc quod si nõ vult defendere in causa reconuentiõis nõ teneatur dño actione mãdati. fatetur tamẽ qõ nõ dz audiri sup cõuentione: vt. d. §. ait prꝰ. z hoc approbat hic Ly. vnde tenet opi. antiquoũ in hoc. Ut ergo clarius intelligamus. hãc. l. formemus quasdam qõnes. ¶ † Et quero, quidã
3 tuit quendam pcuratore ꝑsentẽ: ita dicit instrumentũ: sed nõ dicit acceptãte: inuq; iste fit pcurator? Breuiter dico q; nõ nã iste habet ỗmuto. nõ pro ẓsentiente: vt. d. §. inuitus. ¶ Sũt eĩ quidã, vt Jac. de raue. qõ n
b esset' cõiuncta persona, intelligeretur tacite cõsentire. Idem dicit Pe-
fielles

fieset multuz amicus.qd est not. Forte idē dicendū est si est pcurator cō-
stitutus apud acta,quasi videatur ɔsentire.ar.ff.de fideiu.tut.l.cū oste-
a dimus [a].§.vlt.Itē sine dubio dico ꝙ si iste postea acceptat mādatuz,qd
4 valet mandatū:vt in.c.licet.de pcu.lib.vj.¶† Ex pdictis [b] īfert Cyn.
b in arg.ad vnā.q.quidā in domo mea me patiēte ponit librū suū:nūqd ego
tacite videar suscepisse custodiā? dicit hic Cy.ꝙ sic,vel ppter nimiā ami
citiā:puta rōne socialis affectionis,vel ppter sanguinis charitatez:puta
5 ratione ɔiūctionis.de dona.inter virū ⁊ vxo.l.si seruus cōis.¶† Scdo
quero,nunqd sit semp verū ꝙ pcu.victus teneat appellare. videt ꝙ sic:
vt hic.in contrariū vr.ff.de neg.ge.l.liberto.§.fi.Sol.aut loquimur ī de-
fensore sine mandato,aut in vero procu. Primo casu,aut interuenit ad
allegandas cās absentie tm̄.⁊ nō tenet appellare:vt.d.l.liberto.§.fi.Aut
interuenit ad plenā defēsionē:⁊ tūc debet appellare,alias sibi imputet q
quo succubuit temere vr suscepisse defensionē sine mādato:vt.ff.iud.sol.
l.iam tm̄.§.in hac.Si aūt loqmur in vero pcuratore:tūc refert,aut succu
buit iuste,⁊ nō tenet appellare:qꝛ debet bonā fidē agnoscere.ar.ff.de ad
mi.tu.l.qties.§.sicut.⁊.ff.mandati.l.si fideiussor.§.qdā.Aut succubuit
iniuste:⁊ tenet appellare:vt hic.Aut est dubiū:⁊ tūc presumit ꝙ iō non
appellauerit:qꝛ sñia erat iusta.arg.ff.de off.pse.pto.l.j.in prin.de reg.iur.
l.nō vr.§.qui iussu.⁊ qd no.ff.de euic.l.herēnius.fm Cyn.Adde ꝙ licet
pro sententia presumat tñ dominus cōtra suum pcur.pōt pbare doluz ⁊
vt culpā:vt.s.eo.l.si pcurator.Itē pōt pbare sñiaz iniustā vt.j.qñ ap.sit.
l.j.in fi.⁊ adde ad pdicta.ff.de neg.ge.l.at qui natura.§.cū me absente.⁊
6 ff.manda.l.quintus.¶† Tertio querit,nunqd pcurator appellās pos-
sit psequi cām appellatiōis.Antiq dixerūt ꝙ sic:nā cā appellationis,dr
eadem causa cū prima:vt.j.ne liceat in vna eadēq cā tertio puo.l.j.Itē
appellatio rescindit pronuntiatuz,⁊ sic vr esse ante tps sententie:vt.ff.ad
turp.l.j.in fi.Scdo hoc probat.ff.de procur.l.qui pprio.§.itē querit.Te-
tio pbat per.l.vlt.ff.an per aliū cause app.agi pos.⁊ est ratio ex text.j.vt
cause post pub.assit tutor.l.j.In contrariuz qꝛ causa app.est diuersa a cā
prima:differt enim a persona iudicis.vt.j.de appel.l.eos.in prin.In di
uersitate tribunalis:vt in.c.j.de cōsue.lib.vj.In diuersitate ordinis iudi
ciarij vt.j.de tempo.app.l.fin.§.illud Itē in diuersitate tpis,instātie,ali
tis.vt.j.de tēp.appel.aut.ei qui.Preterea qꝛ videt incōgruum ꝙ man
datū ad vnā causam limitatiue ad alterā extendat imo qd puisum est de
vna cā,de alia negatū vr:vt.j.eo.l.maritus.Tertio qꝛ mādati tpe causa
app.nō erat in rerū natura.vnde mandatū nō videt extendi ad futura et
pro tunc nō essent presentibus ɔnexa iuxta.no.p Dy.in.l.qd dicit.de tu
te.⁊ dixi.ff.e.l.omniū.Quarto vr hoc expressuz.j.d app.l.si actor.So.aut
appellat ab interlocutoria ante sñiam diffinitiuā:tūc qꝛ pcu.nō est fun-
ctus officio suo,pōt appellationē ab interlocutoria psequi:quia vr habe
re mādatū ad oia emergētia ⁊ idez si restitutio in integrū peteret inciden
ter.vt j.vbi ⁊ apud quos.l.j.in fi.⁊ maxime hoc est verū fm ius canoni-
c cum,fm qd appellatio ab interlocutoria iustificat ⁊ impugnat [c] ex actis
primis,⁊ nō ex nouis allegationibus,⁊ probationibus.vt in.c.appellāti
de appel.in cle.cōsuluit tñ do.Dy.ꝙ lz statutū vel ius cōe dictet ꝙ in
cā nullitatis vel appellatiōis nō debent recipi noue pbationes:qd tñ de-
bēt recipi si emergerēt de nouo:qꝛ cū nō potuerint claudi in pcedenti iudi
cio nec frustra oriantur:ergo pñt de nouo allegari.ar.ff.de cōdi.sine cā.l.
si fullo.ita reperit in ɔsilijs Dy.et est dictū valde no.Aut appellat a dif
finitiua:tūc aut pcu.fuit gñaliter ɔstitutus ad agendū,petendū ⁊ defē
dendū ⁊c.tūc pōt appellationē psequi:qꝛ mādatuz gñale seu vniuersale
ɔprehēdit psentia ⁊ futura,q̄ oriunt ex psentib⁹:vt.d.l.fi.ff.an p aliū cāe
app.Si vero pcu.nō hz mādatum gñale,sed speciale,⁊ discretiuū in vna
cā:tūc nō pōt excercere cām appellatiōis in ipsa:vt.d.l.si actor.est tñ ve
rū ꝙ illa lex loqt ī actore q ɔstituit iudicis decreto:qd decretū regularit
7 nō porrigit ad futura.vt.l.itē.§.j.ff.qd cuiusq vniuer.¶† Quarto que
d rit,psupposito qd pcu.possit psequi:nūqd teneat pseq [d].⁊ vr quod sic.ex
quo eīn acceptauit mādatū,illud tenet implere:vt.ff.ɔmo.l.in commoda
to.§.sicut.In ɔtriū vr,nā cum res sit integra quo ad cām opp.potest pro-
cur.penitere,⁊ renūtiare officio pcu.vt.ff.māda.l.si quis alicui.Itē qꝛ nō
tenet exire puinciā cā app.excercende,iuxta no.ff.eo.l.lz ⁊ he.§.ij.⁊ i.l.me
uia.in fi.de annu.le.Sol.dicūt doc.ꝙ nō tenet prosegi:tñ tenet denūtiare
dño se appellasse,⁊ ꝙ dñs prosequat si vult ar.ff.māda.l.si procuratorē.
§.si ignorātes.qd verū credo,nisi pcur.sua culpa succubuerit:qꝛ tūc seipz
astringit ad culpā purgandā:qd nō pōt fieri nisi per prosecutionē ap.facit.
qd no.ff.de euic.l.herēnius.§.caia.Incidēter queritur hic,si pr ɔsentit fi
lio agēti,vtrū vt istius ɔsensus filius possit appellare,⁊ appellationē pro
sequi:⁊ dic vt.s.dixi in pcu.⁊ exparemus cōsensum partis,⁊ mandatum
8 dñi,fm Cy.Tu adde qd le.⁊ no.de mino.l.deniq.§.sed vtrū.¶† Alte
rius querit,nunqd pcur.cōstitutus ad agendū defendendum appellan-
dū vr ɔstitutus ad appellandū ad primā ⁊ scdam,⁊ vr ꝙ ad primā tantū:
vt.ff.de verb.sig.l.boues.§.hoc sermone.Pe.dic ꝙ ista indefinita ɔpre-
hēdit oēm appellationē:vt.l.si plurib⁹.de leg.ij.Tu dic ꝙ verbū qd potest
referri ad plures actus:tūc refert ad primū actū,qñ prim⁹ act⁹ ɔsumit eū
effectū fm intentionē loquētis,sed qñ pm⁹ act⁹ nō ɔsumit effectū fm iten
tionē loquētis,itelligit ēt de vlteriori actu.ff.de cōdi.⁊ demō.l.hec cōdi
tio filios.⁊ ita est in pposito:qꝛ cū per primā appellationē nō habeam⁹ effe
ctū fm intentionē mādatis:intelligit ēt de secunda appellatione.⁊ sic te-
neo opi.Pet.quod est no.Bal.

1 ☞ Mater non habet legitimam personaz standi in iudicio pro filio.
2 Itez an si admittat iuuetur beneficio velleiani.

¶ Lex decimaoctaua.

Alienam. Mater non pōt defendere filium pupillū:sed ei dz tutorem petere.h.d.
1 ¶† No.hic ꝙ mater non hz legitimā psonā essendi in iudicio p filio.facit.ff.de ne.ge.l.q aliena.§.ꝙꝙ.⁊.ff.de solu.l.filie.vbi tex.di.ꝙ mater nō ē legitima administratrix.bonorū filij.¶ Scdo no.gñalr ꝙ mulier non admittit ad defensionē alteri⁹.Istud intelligas ad plenam defensionē:sz ad allegādū cās absentie admittit:vt ff.e.l.seruū.§.publice.¶ Op.de.l.j.ff.de appel.reci.Sol.speciale ī cā app.vt mr admittat ad filiū defendēdū.rō qꝛ ɔ eū pōt pueniri ad diffinitiuā sñiam,nō ita ī cā pcipali,nā ɔ pupillum nō pōt pueniri ad scdz decretū:vt.l.apud iulia.q.ex cā.ipos.ea.Vñ cū nō possit parari sibi plenū piudiciū:nō admittit mr ad eū defēdendū.Sz si esset cas⁹ ī q ɔ eū posset veniri ad scdz dcretū,vel pareret sibi plenū piudiciū:tūc admitteret sicut in causis appellatiōis.Itē psupponit falsū.s.ꝙ pupill⁹ idefēs⁹ patiat diffinitiuā ī cā appel.vt.j.qño ⁊ qñ iud.l.si pses Dic ergo simplicit vt gl.ꝙ aliud ī cā ap.aliud ī cā pncipali.sic.ff.d app.l.nō tm̄.¶ Scdo opp.d.l.femine.ff.eo.Sol.femina admittit subsidiū:vt ibi.sz vbi pōt alit cōsuli,vt p tutorē:tūc nō admittit:vt hic.sz si ponam⁹ ꝙ nō repit q ve lit eē tutor nec posset p tutorē ɔsulit tūc bñ admitteret mr p filio pupillo,fz Bar.ꝙ verū credo.Quero ¶† hic qñ mulier admittit p filio vtrū iuuet bñficio velleiani.Breuit dicendū est ꝙ sic,nisi beneficio velleiani renūtiet:nā vbi suscepit tutelā filij habet bñficiū velleiani nisi renuntiet:vt ī aut.mri ⁊ auie.j.qñ mulier tute.offi.fū.pōt.⁊ iō aduersari⁹ dz eē caut⁹ vt eā nō admittat.nisi renuntiet velleiano.adde qd not.ff.q satis.cog.l.de die.§ q mulierē.⁊ facit qd no.ī simili in.l.j.ff.si qs in ius voca.non ierit.

a ☞ L.cum ostendimus.Adde qd posuit in apo.ad.d.l.si fideiussores ī app.in ver.in acta publica.Celsus.

b ¶ Ex predictis.Pro hoc dicto vide Jo.an.in Spe de depo.in ru.vbi refert Lamber.de Ramp.dispurasse istā questionē:non tñ allegauit Cyn.hic.And.Barb.

¶ Lex decimanona.

Si pretium. Vendito facta per gestorē nō nocet domino.tñ ptium in vtilitatē dñi ɔuersum dñs restituere tenetur.h.d. d ¶ No.ꝙ nunquā alienatio pōt fieri per administratorē sine sufficienti mādato ēt si fiat ob necessitatē dñi,vel dñi ce reiputa vendit administrator frumentum dñi vt ex pecunia faciat aliꝙ vtilitatē dñi puta ligonizet vineas ⁊ similia.⁊ tene menti istū casum.

c ¶ Et impugnat Vide Bal.in.l.p hanc.in vlt.col.in prin de temp.app.vbi dat tres limitationes no.Andre.Barba.

d ☞ Nūquid teneatur psequi.Addd Bar.in.l.nō cogēdū.in prin.ff.eo.⁊ in.l.cū procuratorio.in fi.prin.ff.de ope.noui.nū.⁊ idē tenet Pau.de ca.cōsi.xxvj.inci.sup primo dubio.⁊ posuit in apos.ad filiū parlamēti,parte.j.de adior.versi.itez in causa appellat.Celsus.

1 ☞ Procurator ante litē cōtestatā cōstitut⁹,an agat cāz,vel post litē cōtest.pcedat ī cā nō refert.
2 Procurator qñ possit aliū substituere in causa.
3 Act⁹ qui cōsueuit sequi litem contestataz habet vim litis cōtestate.
4 Litis cōtestatio est terminus exceptionū declinatoriarum.
5 Procurator interueniens post litem cōtestataz an debeat comdemnari.
6 Procurator si interuenit post litē contestatam.si comdemnatur.an dominus debeat simul condemnari.

¶ Lex vigesima.

Nihil. ¶ Nulla est differentia inter procuratoem constitutum ante litem.contestat.⁊ post.h.d.
1 ¶† No.ꝙ non est differentia an procur.ante lit.contest.constitutus causam agat:an postea constitutus in causa procedat:qꝛ vtrobiq idē iuris est.h.d.hec lex secundum vnaz expositionem:⁊ tūc loquimur de equiparatione,⁊ nō integra.¶ Ex ista lect.no.ꝙ sicut pcurator constitutus ante lit.cōte.non pōt postea reuocari:ita post lit.contest.constitutus postquā incepit pcedere,nō pōt reuocari.Et not.ex hoc,qd sicut post lit.

cõtest. efficit dñs litis: ita per aliũ actũ q postea sequit pcurator postea cõstitutus efficit dñs li-
2 tis. ¶ † Scđo no. q sicut pcurator qui est litē ɔtest. aliũ subtituit: ita pcurator qui nõ fuit litē ɔtestatus, sed postea intercessit, ⁊ ad aliquē actũ pcessit, põt aliũ substituere. ⁊ hoc tenēt hic Pe. ⁊ Cy. Archi. tñ dicit cõtrariũ. s. qđ pcurator cõstitut⁹ post lit. ɔtest. nõ põt aliũ substituere: nisi hoc haberet i mãdato. ita no. ipse in. c. j. de pcu. lib. vj. sed opi. Pe. est verior: qr efficit dñs litis. qđ apparet: qr sentētia fert in eũ: vt. j. dicã, q non posset ferri in eũ si nõ esset dominus litis: vt no.
3 in. l. j. j. de senté. ⁊ intello. omniũ iud. ¶ † Tertio ex hoc no. q act⁹ qui cõsueuit sequi lit. cõte. habet vim lit. cõtest. ⁊ ex hoc sequunt due cõclusiones. Prima est, q persona legitimat per vtrũq3 actũ, fm Pe. Scđa est, q i causis vbi nõ ɔtestatur lis, iste actus habet pro tacita cõtest. lit. ⁊ de hoc habes gl. in. c. j. de elec. lib. vj. qđ tene mēti. Alia equiparatio est re integra quo ad ipsum pcuratorē. vnde vbicũq3 pcurator ante lit. ɔtesta. pot. st impugnari: etiã similiter si post lit. ɔtesta. cõstituitur, impugnabit: vt. l. ii. de cõsort. eiusdē
4 lit. ¶ † Ex hoc no. q lz lit. cõtest. fit termin⁹ declinatoriarũ exceptionũ: tamē istud est verũ, nisi declinatoria sumpserit originē post lit. cõtest. qđ
a tene mēti[a]. ¶ † Quarto quero hic, an pcurator
5 interueniēs post lit. ɔtest. debeat dãnari: gl. dt q sic in oibus, casibus in quib⁹ verba sentētie pñt adaptari pcuratori pcuratorio nomine. sec⁹ vbi nõ possunt adaptari: vt in causa crimina. facit. j. de iniũ. l. fi. adde hic qđ no. p Ber. extra de elec. c. querelã. Intelligo gl. esse verã, vbi pcurator fecit aliquē actũ ante sniam, sec⁹ si nõ fecit aliquē actũ: puta qr fuit ɔstitutus pcurator post cõclusionē in cã: nã iste pcu. est cõstitutus solũ ad sententiã audiēdã. i. ad ɔparendũ nõle dñi tpe ferēde snie, per quam ɔparitionē ampli⁹ dñs nõ erit cõtumax: nõ tñ snia formabit in psona pcuratoris: qr nõ est dñs totius litis per vnicũ ⁊ limitatũ actũ: sicut si esset cõstitut⁹ pcurator ad opponēdas exceptiones tantũ, vel ad vnũ actum, siue
6 articulũ tm, fm Jac. bu. ¶ † Sed hic querit, nũquid debeat cõdēnari dñs simul cũ ipso pcuratore post lit. cõtest. cõstituto ⁊ pcedēte in causa. dicit Ja. bu. q vterq3 ɔdemnabit, dñs enim cõdēnabitur: qr ɔtestatio litis fuit facta cũ eo. pcurator vero cõdemnabit: qr reliquus pcessus fuit fact⁹ cũ eo. Tñ gl. dicit ɔtrariũ: qr facta est trãslatio instantie in pcuratorē: ⁊ ideo est ɔsiliũ q in causa ciuili famosa dñs reus vidēs se succũbere, ɔstituat pcuratorē, ⁊ in eũ trãsferat instantiã: qr cũ snia sit ferēda in psona pcuratoris, ⁊ nõ in psona dñi.: dñs nõ poterit diffamari: vt. ff. de ifami. l. furti. §. q aliena. Alia ratio est: qr qđ nõ sumit originē in psona pcu. in infamia, nõ põt extendi ad dñm: vt. ff. de act. ⁊ ob. l. quecũq3 gerim⁹. In cã autez criminali ista cautela nil vz: qr ibi recta via ɔdēnatur dominus verbis in ipsum directis vnde in sua psona infamia sumit originē: vt. d. l.
7 fi. de iniur. vbi est casus. ¶ † Ultimo querit hic qñ pcu. est cõsti. post lit. cõtest. nunqd sit necesse q iterũ lis contestet cũ eo: ⁊ videt qđ sic, p id qđ no. ff. eo. l. mutari. ⁊ l. que oia. Ueritas est in cõtrariũ: qr fit trãslatio exercitũ eiusdē litis de dño mino in pcu. vt. ff. eo. l. in cause. §. si ex parte. ⁊ est tex. isti⁹. l. in ver. trãsitũ fecerit. Bar. in ista. l. dicit q impossibile est q dño sint eiusdē. li. domini insolidũ. s. dñs ⁊ pcu. ¶ Sed istud non est verũ: qr si a pnnc. cause vsq3 ad finē litigarēt simul dñs ⁊ pcu. ex vna parte: vterq3 esset dñs litis insolidũ: tñ isti nõ reputãtur tanquã plures, sed tanq3 vn⁹, ⁊ ideo nulla est impossibilitas: qr ambo eũdez representãt. Itē dicit Bar. q procu. post lit. cõtest. cõstitutus, nisi dominus cedat sibi ius instãtie, nũquam efficit dñs li. nec posset aliũ substituere. qđ similiter est male dictũ: qr efficitur dominus li. vt. s. dixi tenēdo opi. Pet. ⁊ Cy.

1 ☞ Maritus põt experiri nomine vxoris sine mandato, cum cautione tamen de rato, ⁊c.

a ¶ Tene mēti. Tu vide de hoc Lanfr. de oza. no. in cle. se pe. nu. 12. ver. ex h̄ sequitur. ibi ego dictũ Ang. ɔprobo: ⁊ qđ ibi notaut in apo. ad ipsum post Bene. vadũ in x. post lit. cõte. de x. sig. per quã apo. limito qđ hic dr ⁊. l. elegãter. §. si quis. de cõdic. inde. ⁊. c. insinuãte. extra de offi. dele. cũz si. vt nõ pcedat qñ talis declinatoria superuenirer post cõclusum in causa. Ita no. Joã. an. in. c. cũ dilectus. quē ibi refert ⁊ sequit But. extra de ord. cog. ⁊ Ro. sing. suis. cccliiij. incipi. tu scis. Panor. in. c. pastoralis. ⁊ ibi Fel. col. vij. extra de excep. ⁊ in alle. c. insinuante. col. iij. ver. fallit quinto.

b ¶ Nunquid valeat. Et hoc etiã tenet Bart. in. l. furioso. ff. de re iud. ⁊ Pe. anc. in. c. ij. de procur. in. vj.

2 Uxor hz res trium generũ, sc3 dote's, paraphernales, ⁊ quasdam alias

¶ Lex vigesimaprima.

Maritus. Maritus nomine vxoris põt experiri sine mãdato: sz si nõ habet mãdatũ, nõ vltra admittit sine cautione de rato. ¶ Primo no. q maritus est de illis psonis qui admittũtur sine mãdato, dũmodo caueat de rato. Secũdo no. q rati est duplex, prima est ratione matrimonij, ⁊ respicit virum ⁊ vxorē. Scđa est rõne sexus, ⁊ spicit vxorē solã. Est ⁊ alia rõ generalis. s. ɔiũctio psonarũ. Est ⁊ quarta rõ. s. nimia amicitia: vt dixi
1 s. eo. l. exigēdi. ¶ † Scđo no. in. §. finañt. tres casus. ¶ Primus, qñ cõiũcta psona vult venire ɔ mandatũ ⁊ iste casus nõ est hic: sed in. l. põpo. in fi. ff. e. ¶ Scđs casus, qñ vult venire vltra mandatũ. ⁊ hoc põt esse dupliciter. primo circa speciē mandatã. ⁊ nõ põt fm oēs. Unde si maritus esset cõstitutus pcu. ad vnũ articulũ cause tm: nõ posset in eadã cã procedere ad alios articulos: qr circa illã cãm hz mãdatũ. limitatũ. Scđo pt esse circa speciem oĩno diuersam: puta qr ipse hz mandatũ ad agendũ ex mutuo: modo ipse ɔiũctorio noie vult agere ex deposito. Et h̄ sunt opi. ⁊ gl. dicit q nõ pdest, cũ mulier pruiderit sibi in certa specie: vt in aliis recessisse a pruisione legali. ar. j. de pac. cõuen. l. fi. ⁊ ita intellige hũc tex. sed Pe. in hoc tz contrariũ: nã iste est casus omissus: ⁊ ideo relinquit dispositioni iuris cõis. Itē qr mandatũ ordinat ad fauorē, vnde nõ dz ɔuerti in odiũ mãdantis: nã vt. s. dixi, q maritus admittat, est fauor cõis viri ⁊ vxoris: nõ ergo vf vxor mãdãdo vnã speciē renũtiari fauori suo in aliis specieb⁹. ar. s. de legi. l. qđ fauore. fm Pe. doc. cõiter tenēt gl. Nõ ob. rõ de casu omisso: qr illa rõ pcedit in his q pcedũt fm viã iuris cõis. Secus in his que procedũt de iure speciali: nã prouisio in vno, videt ceteris deroga: vt. d. l. vlt. de pac. cõuen, posset sic distingui: aut tpe mãdati potuit de ista specie cogitare: ⁊ tũc sit vera opi. gl. Aut ista species postea emersit: ⁊ tũc si vera opi. Pet. qr nõ videt renũtiare ei qđ ignorat. de in
2 offi. test. l. mater decedēs. §. pterea. ¶ † Ultimo dicit Ja. q tria sunt genera rerũ. Prime sunt res dotales, ⁊ in istis maritus habet plenã administrationem iure suo. Quedam res paraferna. tradite marito, vel quasi tradite: vt quia marito sunt tradita instrumenta nominum debitorum arg. j. de dona. l. j. ⁊ in istis maritus habet administrationē ex tacito mandato; vt. j. de pac. cõuen. l. fi. Sed quedã sunt res quas mulier habet extra dotē, quarũ administrationē retinet sibi: qr nõ tradit eas marito, vel quasi tradit, ⁊ in istis loquit lex nostra fm Ja. but. Et idē refert Bal. licet nõ nominet Jac. but. Ultimo habetis gl. hic dum dicit vel etiã sine scriptura ex qua potest argui, q mandatum potest probari per test. et sine scriptura, de quo dic vt dixi in. l. j. s. eo.

1 ☞ Dominus procuratoris an possit producere testes quando procurator: effectus est dominus per litis contestationem.
2 Dominus si est citatus ad sententiã, ⁊ nõ pcurator, an sententia valeat.
3 Dominus si facit aliquem actum post litem contestatam procuratore absente non intelligitur eum reuocare.

¶ Lex vigesimasecunda.

Procuratoribus. Procurator per litem conte. efficit dñs litis, nec põt sine cã remoueri. ¶ † In tex. persequēdi. sed nunquid
1 poterit dominus pducere testes: videt q non, ne diuidatur instãtia in plures personas. Contrariũ est verũ: qr licet nõ possit procur. reuocare: põt tñ liti adesse, ⁊ testes ⁊ instrumēta nõ reuocãdo pcu. pducere: vt no. ff. eo. l. paulus. facit qđ no. de inoff. test. l. si suspecta. ⁊. j. de iura. cal. l. ij. §. hoc etiã. hoc enim nõ facit qr sit dñs instãtie, sed pro suo in-
2 teresse. ¶ † Sed hic querit, si dñs est citatus ad sententiã, ⁊ nõ pcurator, nunquid valeat [b] snia lata in dñm absentē: Lãber. de rãpo. ɔsuluit q nõ. primo per hãc. l. nã ex quo est dñs cause, nõ est dñs litis: ergo nõ põt pati diffinitiuã: vt. l. j. de sen. ⁊ interlo. Itē nõ potuit citari, cũ cõparēdo nõ possit assumere ⁊ trãsferre in se instantiã: vt hic. Tertio: qr pcurator nõ citatus nõ est cõtumax. ⁊ sentētia debet ferri in pcuratorē: vt. d. l. j. si lata in dominũ videt quo ad eũ lata sine instãtia: ergo est ipso iure nulla. ⁊ ista est veritas si tñ pcur. esset monitus vt faceret cõparere principalem ad sniam audiendã: tũc bene valeret snia neutro cõparēte: vt fuit de satisda. §. si vero aligs. ¶ Qđ intelligo seruata forma, que colligit ex
3 d. l. j. de sen. ⁊ interlo. ¶ † Ultimo no. ex hac. l. q per actũ quē dñs fecit post lit. cõtest. procuratore absente, vel inuito, nõ intelligitur eum reuocare: qr nec potest. Secus si procuratore ⁊ aduersario cõsentiente, nisi esset talis actus in quo esset necessaria persona domini: nam tũc nõ intelligitur reuocare procuratorē, sed potius cõfirmare: vt. j. de iura. cal. l. principales. ⁊. l. fi. j. eo. ⁊. ff. eo. l. si actor malit ⁊c.

1 ☞ Procurator post litem contest. efficitur dominus litis. 2.
3 Quid in causis in quibus lis nõ contestatur.
4 Quid si procurator incepit tractare causam non seruato iuris ordine.
5 Sententia qualiter formabitur contra procuratorem dominio mortuo.

¶ Lex vigesimatertia.

Nulla dubitatio. Mandatum pcuratoris effecti dñi litis non reuocatur absentia vel morte mãdatis: ⁊ loco sue aliũ põt instituere. h. d. ¶ † No. q post litē in iudiciũ deductã pcurator dicit dñs litis: ⁊ ideo non finit mãdatũ morte dñi: rõ est (vt dixi) dñium instantie

instantie. Item est ratio: qr post lit. cōte. procurator non pōt expresse re-
uocari, vt. s. l. pxi. ergo nec tacite per mortē. Adde hic qd no. ff. e. l. si de-
functus. z. l. Titius. Scda ratio est: qr post lit. cōte. potestas pcu. non de
pendet ex mera volūtate dñi. z ideo lz volūtas dñi nō finitur per mortē
dñi: non tñ finit potestas pcur. adde hic qd no. ff. de acqui. her. l. si quis
2 alicui. z. l. si p epistolā. z. ff. de iure do. l. si ego. §. j. ¶ † Scdo not. qd si post
lit. cōte. procurator alium substituti, qd lz quo ad aliū substitutū res sit in
tegra: tñ mādatū illius substituti non finit morte dñi principalis, vt hic:
qr non tanq̄ ab eo, sz tanq̄ a procuratore habet mandatū. Tene menti.
3 ¶ † Querit Bar. quid in causis in quibus nō cōtestat lis, qñ dicat pro-
curator effici dñs litis. Doc. dicūt statim cū incipit tractare merita cause
Bar. dicit qd de ista opi. est casus hic. non em̄ dicit litera post lit. contest.
sed post cām in iudicio agitatā vnde statim cū merita cause incipiūt tra-
ctari per procuratorē, ipse dr effici dñs litis, vt hic est casus fm Bart. de
4 hoc dixi. s. e. l. nihil. ¶ † Sed extra quero. qd si pcurator incepit tracta-
re merita cause nō seruato iudiciorū ordine, vbi requirit ordo, nūqd effi-
citur per hoc dñs lit. Rñdeo nō: qr inordinate factū nil valet, vñ sumus
in principio, z res dr integra, ideo lz de facto pduxisset testes ante lit. cō
test. vbi requirit contestatio per talē actū pposterе factū, nullā assumit
potestatē. arg. ff. de inter. actio. l. si filius. la. ij. z extra de iud. c. exhibita.
5 ¶ † Ulterius quero, mortuo dño qño formabit snia ɔ procuratorē. bar.
non soluit. tu dic qd formabit ɔ eū tanq̄ ɔ pcuratorem hereditaris, vel
heredis. facit. ff. de re iudi. l. sicut pcuratore. z arg. in. d. l. si ego. §. j. de iu
re dot. z. ff. manda. l. si vero non remunerādi. §. fi. ¶ Ultimo qñ dicat res
integra in mandatis, dic vt plene dixi. ff. de iurisdi. om. iudi. l. z quia.

1 ☞ Procuratoris persona debet inquiri in principio litis.
2 Quid si falsus procurator de facto fuit admissus.
3 Procurator falsus, quis dicatur.
4 Judicium quod est ipso iure nullum non precludit viam exceptioni declinatorie.
5 Exceptiones procuratorie que sunt, z quando possint opponi.
6 Exceptio que reddit iudiciū retro nullū, an possit quandocunq3 opponi.
7 Exceptio mali libelli, an possit quandocunq3 opponi.
8 Exceptio tu non es procurator, an possit quandocunq3 opponi. 9.
10 Exceptio negatiua quando opponitur ad reddendū iudicium retro nullum, cui incumbat probatio.
11 Judex pretendit maleficium commissum in suo territorio, z tulit sententiam contra reum ex contumacia, reus appellat, z negat territorium, cui incumbat onus probandi.
12 Judex pronuntiauit falsum procu. verum procu, quid iuris.
13 Dominus an possit ratificare sententiam latam pro falso procura.
14 Quid si opponitur exceptio falsi procu. ante litem contestatam.
15 Dominus sciscit causam agi per falsum procuratorem, z non contradicat an sibi preiudicet.

¶ Lex vigesima quarta.

LIcet in principio. Exceptio pcuratoria que reddit iudiciuz retro nullum, potest in iudicio z post sniam opponi. h. d. Et est ratio: qr cū iudicium sit nullum, semper videt opponi in prin-
1 cipio fm gl. z Ja. but. ¶ † No. primo qd in principio qōnis persona debet inquiri: quia non prius iuris ratio quā personarum querenda est, vt. ff. de
2 iur. co. l. quidā referūt. de test. l. si queramus. z so. ma. l. titia. cū si. ¶ † Se cundo no. qd lz falsus pcu. sit admissus de facto ad iudiciū: tñ nō preiudi
a cat de iure. Dicitur aūt falsus tribus modis[a]. Primo mō: qr nullum hz mandatū. Scdo modo qd lz habeat aliqd mandatū: tñ ad propositū est impertinens, vel ad id non se extendēs. Certe iste casus est idē cū primo: qr quo ad hoc nullū mandatū hz: z ideo ponamus exemplū in scdo mō, qd habuit mandatū, sed est legitime reuocatū, iste pcurator deinceps dr falsus procurator. Tertio mō dr falsus pcu. ille qui hz mandatū insufficiens: puta qr constitutus est a pupillo, vel ab alio qui non pōt cōstituere procuratorē, vt no. Archi. in. c. q ad agendū. de pcu. lib. vj. Licet ergo cū tali pcuratore sit pcessum cuius cōstitutio est nulla ipso iure, nunq̄ tñ p hoc persona est legitimata, imo semper pōt opponi de nullitate persone,
3 z mādati, qd est no. ¶ † Quarto modo etiā fm quosdā dr falsus procur. ille qui est legitime ɔstitutus: tñ nondū habuit, vel hz exercitiū mandati, vt qr fuit cōstitutus in absentia: tñ intromittit se anteq̄ reciperet lrās sui pcuratorij, z sic anteq̄ haberet exercitiū potestatis, vt no. Arc. in. c. is qui. de pcu. li. vj. in hoc tñ do. Dy. cōsuluit ɔ. qd ex quo verus z legitimus est pcu. lz igesserit se anteq̄ instrm̄ sui pcuratorij reciperet: tñ valēt ab eo gesta. ita ponit Dy. in cōsilijs. ar. est tñ ɔ Dy. in. l. qro. ff. de eo q p
4 tut. Jo. an. in. d. c. tz opi. Archi. ¶ † Quarto z vltimo no. qd p iudiciū qd est ipso iure nullū nō precludit via exceptioni declinatorie. ¶ Op. z vr qd executio pcur, non possit opponi post lit. cōte. vt. ff. eo. l. pōpo. §. rati. Sol. quidā dicunt qd hoc est spāle in exceptione, tu non es pcu. qr reddit iudiciū retro nullū. secus si non opponat sub hac forma, sz dicat nō ɔstat qd tu sis pcu. z iō caue de rato. ad finē ergo cautionis exigēde nō pōt opponi post lit. conte. vt in ɔrio. z sic faciēda est differētia in mō opponendi. Aliij dicunt qd differētia est faciēda inter scientē z ignorātē. aut em̄ quis scit se litigare cū nō pcuratore, z cōtestando litē pjudicat sibi, vt in ɔrio

aut errat credēs eū procu. z tūc nō preiudicat sibi vt hic. Simile in iudice incōpetēti. de iur. om. iu. l. si per errorē. z. j. de exce. l. fi. ¶ Tu dic qd triplex est exceptio pcuratoria. prima. tu nō habes man-
5 datū. ¶ † Et ista pōt opponi[b], qñcunq3, vt hic: qr
b reddit iudicium retro nullū. Ratio hec est: quia iudiciū requirit tres personas. iudicis. actoris. z rei. sed falsus procu. non gerit vicē persone: ergo deficit vna persona de substantialibus iudiciū. merito iudicium est nullum. ¶ Scda exceptio procuratoria est ista, tu non potes esse procu. z ista dz opponi ante li. cōte. nō post, vt. s. e. l. ita demum. ¶ Tertia est exceptio, tu nō cauisti de rato, z ista debet opponi ante lit. cōte. non post, vt. d. §. rati. nisi superueniat post, vt. l. ij. de consor. eius. li. fm Ja. bu. sed op. ɔ fm membrū. tu dicis qd hec exceptio tu non potes esse pcur. non pōt opponi post li. ɔte. Cōtra. ff. q satis. co. l. ij. §. j. So. dicit Ja. de are. aut qs nō pōt esse pcu. p alio, nec etiā pōt in iudicio interuenire p se, vt qr seruus nō minor. z ista exceptio pōt qñcunq3 opponi, vt in ɔrio. aut est talis qui pōt interuenire pro se z non pro alio tunc non pōt opponi post litē cōtestatā: qr quodā mō videt interuenire p se cū sit factus dñs instantie per cōtestationē, vt. d. l. ita demū. Gl. cū dicit ibi z tāgit j. l. exigēdi. qd indistincte hec exceptio, tu nō potes esse procu. non pōt opponi post lit. cōtest. Ego in hoc dico, aut non potest esse procurator qr impeditur, nā vt furiosus, vel infans. vel impeditur qr nullo mō est capax iudiciū, vt seruus. tunc pōt qñcūq3 opponi. ar. ff. de iudi. l. nō idcirco. §. cū postea. aut nō pōt esse pcu. pter aliquā qualitatē extrinsecā, vt qr miles. vel a moribus phibet, vt femina: z tunc nō possit opponi post li. ɔte. nā cū tali persona bene pōt fundari iudicium facit qd no. in in fi. extra de rescr. c. sciscitatus. ¶ Sed qd dices qñ ex nā cause nō pcedit procuratio, vt qr est cā publici iudicij: certe tz gl. solum ant li. cōte. opponi, vt. j. de adulte. l. quāuis indubitati. cū cōcor. Ja. de are. ita tenet. z cōcor. extra de iud. c. j. li. vj. Sed Ja. bu. tenet ɔtrariū: qr iō procurator in publicis criminibus non pōt interue- c
nire: qr sibi non pōt mādari causa, vnde sicut cum nullum hz mandatū posset repelli: ita qñ hz minus legitimū. ar. l. quoties. ff. qui satis. cogā. tuti[9] ergo est dicere qd ex parte actoris qñcunq3 possit repelli: qr cū cā erat publica, nō magis ptinebat ad mandantē q̄ ad aliū. non ob. l. quāuis indubitati. qr loquitur in spāli cā: qr causa mota fuerat, z prosecuta per dñm vsq3 in finē cause, sed tpe snie pter probabilē z necessariā absentiam dñi constituit procu. ad articulū snie. istud est pmissū dño: vt ibi, sed ad totā causam non esset permissum. z facit. s. e. l. nihil. in vl. gl. sed si diceremus pc. venire ex parte rei, posset forte sustineri opi. gl. z Ja. de are. qr reus constituit procu. p priuato interesse, vnde cessat ratio in reo, q̄ adest in actore. s. qd cau
6 sa sit publica, fm Ja. bu. in litera. ¶ † Juxta hoc querit idē Ja. pone qd Judex inquirit in casu prohibito, cōparuit reus, z negauit. Post lit. conte. vult opponere exceptionē in hac forma, dñe vos non potestis in hoc crimine pcedere: qr non potestis sustinere personā accusatoris, z iudicis. Dicit Jacobus qd ista exceptio pōt qñcunq3 opponi: qr reddit iudiciū retro nullū, cū nō sint in iudicio oēs persone q̄ ad iudiciū substantiā requiruntur, fm Ja. bu. qd est no. di. ergo post sententiam pōt opponi de nullitate, qd tene menti. licet igit Judex sit cōpetens: tñ modus procedendi est incōpetens, z ideo iudiciū est nullum. Ista questio fuit pridie de facto: tñ ideo non fuit pro hac parte iudicatū: qr causa nullitatis erat deserta ex for
7 ma constitutionum ecclesie. ¶ † Ulterius que-
c ro[c], an exceptio libelli male cōcepti possit qñcūq3 opponi. dicit Ja. bu. qd sic per. l. libellorū. ver. qd si libelli. ff. de accu. vbi dixit tex. qd si libellus non est bene cōceptus, nomē rei abolet, per qd patet qd loquit post lit. conte. qr solum post lit. cōtestationem dr solum nomen rei receptum inter reos. vt. j. de adulte. l. adulteram. fm Jaco. butr. adde

a ☞ Dicit autē falsus trib[9] mod. no. Bar. in. l. fallus. j. de fur. z Specu. in titu. de teste. §. iij. Celsus.

b ☞ Pōt opponi. etiā post li. cōte. l. ij. z ibi Bart. j. de eo q pro tuto. z in l. pōpo. §. rata. ff. e. Alex. cōsi. lvij. vo. iij. imo etiaz post sententiā in executione, vt no. spe. in ti. de exce. §. iij. v. hoc tñ fallit. z v. qd de falso. z in ti. de sen. §. ix. ver. qd in snia. lz An. in alle. §. rati. teneat ɔ. nisi quando succubuit. z Lanfrā. de oria. z. c. qñ cōtra fallaz. §. statuim[9]. versi. exceptiones nu. ij. ver. preterea est notan. Celsus.

c ¶ Ulteri[9] qro. zc. An exceptio libelli male ɔcepti possit opponi qñcūq3 vide tex. in. l. inter cetera. ff. de libe. z post. z. l. nisi. §. j. ff. de tu. z ra. dist.

☞ Adde gl. sing. init. de ob. in prin. in v. fm iura. quā ad hoc lz corrupte p fin. alleg. Lā. de oria. in. c. qñ ɔtra §. statuimus. v. exceptiōes. nu. viij. ver. z qd exceptio libelli inepte, vbi no. i apostil. ad ipz in ver. nostri. vbi. s. extra de pba. que dicit qd exceptio i cepti z male ornati libelli pt etiā post sniam opponi, qd dictū limitabā ibi nisi in libello esset apposita clausula. z iustitiam ministrari, vt per Feli. in cap. examinata. col. vj. verb. salua tamen. post Abb. ibi extra de iudi. de quo per eundē Fe. in. c. ex literis. in fin. de offic. delega. Celsus.

quod not. glo. ordi. insti. de obli. in prin. z est tex. extra de em. z ven. c. dilecti. z extra de iudi. c. exa
8 minata. ¶ Ulterius dz hic q̄ ista exceptio, cu non es procu. pōt q̄cunq̄ opponi. Istud nō vi
dek verū. nam aut iste fuit admissus cū cautione de rato: tunc legitimata est sua persona, vt. ff. de
dā. infe. l. inter quos. §. alieno, aut admissus sine cautione de rato: z tunc quī admiserit eū, impu
get sibi: vt. ff. in. sol. l. ista tū. §. vero. z. ff. de iudi. l.
sed z si susceperit. nā tacite videk cōsteri eū pcu
ar. ī. de ẓhen. z cōmit. sti. i. optimam. So. quo ad
primū membrū dico q̄ cautio de rato legitimat
personā procur. quādiu est dubiū de mandato, ſz
cū aduersarius opponit exceptionē, z ea probat:
tunc non est dubiū de mandato: z ideo nihil ope
rat cautio, z hoc tenet Ly. z Bar. z est no. ſz quo
ad ſom membrū rū. z dico q̄ licet vt procu. sit ad
missus: tū ꝑhoc nō assumit sibi vt pcu. potesta
tem aliquā: q̄ nō depēdet ab admittēte, ſz ab ad
uersario. nō ob. l. ſz z si susceperit. q̄ ibi loquit in
iure radicato ipsi prędētī in causa, vūsibi puter.
9 ¶ Sed hic querit. Iz iste nō fiat per hoc procu
rator, an saltē presumit procura. ita q̄ onus pro
bandi trāsferak in aduersariū. gl. hic sentit q̄ sic.
Bull. de suz. tz ẓiū. q̄ negāti procuratorem esse
nō incumbit ꝓbatio. sed ipsi procuratori sicut ab
initio. facit qō no. ff. de iniu. l. sed z si vni⁹. §. pcu
rator. gl. or. dicit q̄ pcurator nō tenet facere fidē
aduersario de iuo mādato post lit. cōte. sed tenet
facere fidē iudici. q̄ poterit ad hoc eum ex officio
cōpellere, ne frustra procedat. ista est gl. or. in. c. ſ.
10 de ele. li. vj. ¶ Ex dictis apparet q̄ opponit
ne gatiua excepto ad reddēdū iudiciū retro nul
lum, cui incumbit probatio. z certe ante suaz te
neo opi. gl. Jn. tū dicit. z idē tenet Bar. q̄ q̄ op
ponitur ista exceptio iudicium nō es iudex dele
gatus, z sic non habes mandatū. z sic si etiā post
sniam opponit. non hz probare negatiuā ipse op
ponēs, ſz dz liquere de mandato. de hoc not. extra
de offi. deleg. c. cū in iure. de proba. c. q̄m ẓ. de eo
11 qui fur. or. fusce. c. innotuit. per Jn. ¶ Sed hic
quero de tali q̄ne. Judex pretendit maleficiū fa
ctum in suo territorio, z tullit sniam cōtra reū ex
contumacia. reus appellat z negat territorium.
Quero cui incumbit onus probandi. certe si ista
exceptio fuisset obiecta a principio, accusator vel
inquisitor deberet probare de territorio. ſz q̄ est
lata sniа, vſ inducta quedā presumptio. q̄ trans
fert onus probādi in aduersarium. ar. huius glo.
b ¶ Quod iudex ꝛc. Fortiter facit contra Ang. in aut. de litig. §. omnē. vide que dixi in. c. fi. de dila. An. Barb. Equiparātur ergo cōtumax z sponte procedēs.
vt. ī. vbi de cri. agi opor. aut. qua in prouincia. et
no. p Jnn. extra de dila. c. preterea. q̄s tene mēti.
12 ¶ Ulterius quero, q̄d si Judex pronuntiauit
falsum pcuratorē esse verū pcurator. dicit Ja.
de are. q̄ ista pronūciatio non fundat iudicis fa
ctū cū eo. in. l. j. §. Idē Pōp. q̄s falso tu aut. Se
cus aūt dicit in tutore z cura. z est ratio: q̄ eorū
persona pōt fundari per decretū iudicis, sed non
persona falsi procuratoris. Tu dic q̄ is ẓ sō q̄ est
lata sniа tenet huic sniē parere, si nō appeliat ab
ea. facit q̄s no. extra de reseri. c. super literis. per
Jnno. sed ablens cuius nolē iste veniebat q̄ nū ẓ
interfuit in iudicio, ex ista sniа nō patit preiudi
cium: q̄ nō est lata cū eo, nec est citat⁹. Et itz dz
intelligi dictū Ja. de are. nā sicut probatio nō p
iudicat illi, vt hic dicit Ja. hu. ita nec ista interlo
13 cutoria. ¶ Sed vlterius quero. lata est sniа p
falso procuratore, dūs scit, vult ratificare, queritꝰ
nunqd possit. So. dic vt not. in. l. ſi mater. §. hoc
iure. ff. de epce. rei iu. z l. l. ſi tutor. ī. in qui. cau. in
14 inte. re. nō est ne. per Pe. z Ly. ¶ Ulteriꝰ q̄ro.
opponit exceptio falsi procurat. ante li. cōte. nūquid ad hūc articulū procu. possit cōstituere pro
curatorē. Rādeo q̄ sic: q̄ ista q̄ō est de persona
propria. tāgit ergo istū procu. z magis dz q̄ suą,
quā dūtz ad hoc facit gl. hic posita q̄ incipit, de re principali. in prin. Concludo ergo q̄d si q̄ō est
de persona, vel de mādato, sic dz esse ipsius pro
15 curatoris, q̄s etiā ante lit. cōte. pōt alīū cōstituere
a in illo articulo. ¶ Ultimo q̄roꝰ. si dūs scit fal
sum procu. suo nolē experiri, z non prohibet, vtrū per hoc videat ratifica
re, ita q̄ nō teneat processus tam factus q̄ fidēius. Jn. q̄ sic, extra de tes
teri. c. ex parte decani. Idem tenet Archi. in. c. qui ad agendū. de proc. li.
vj. Guil. de suza. hic dicit ẓiū: q̄ nulla. l. hoc caueꝰ. nā dūs scit ius suum
vbiq̄ durare. z ideo nō vſ cōsentire fm Guil. de suza. tu dic q̄d ex parte
actoris est vera opi. Jnn. in olbus personis que nō admittūt sine man
dato. z facit. ff. de procu. l. mutuus. §. is qui. z q̄d ibi per Ly. in additioni
bus. sed ex parte rei cū defensor possit admitti etiā inuito dño, scientia
non inducit tacitum mandatū, sed tunc debet obseruari id q̄s dicit text.
j. vbi de crimi. agi oportet, aut. qua in prouincia. vbi videas. z no.

¶ Lex vigesima quinta.

Quicunq̄. Illustres persone non debent per se liti
gare, sed cogentur procu. ordinare. h. d.
¶ Jn' text. substituat. Nota. q̄ ſi, dominus dicat tibi, subsbis
tuo re procu. meum, perinde est ac ſi diceret cōstituo, vel insti
tuo. ¶ Deinde no. hic in aut. quāuis. hic ꝓlixa de dictione vlcq̄. z nor.
bene: quia est multum no. ad istam materiam.

1 ¶ Monitio habet inclusam potestatē mittēdi procuratorē ꝛc. nu. 2.
3 Judex an possit compellere reum comparere personaliter, si agitur ad re
lationem.
4 Comparere personaliter quibus casibus quis compellitur.
5 Quid de mulie e.
6 Judices maxime qui dicantur.
7 Judex an potest aliquem compellere ad mittendum procuratorem.

¶ Lex vigesima sexta.

Si pecuniarijs. Omnis citatus habet po
testatē cōparendi per se, vel
per procuratorem, ſz in citatione dicak q̄s cōparet personali
nili iusta causa moueat citantē ad astringendū personaliter
cōparere. h. d. z est hec lex. no. z concor. c. ſ. de iudi. li. vi. Dividit in duas
partes. In prima parte ponit regulā. In secunda exceptionē. Sed
nisi forte, z cōtinuat ad precedentia. Dictū est. §. l. proxi. q̄ quidā cōpe
lunt per iudicē ad litigandum per procuratorē: q̄. poterat dubitari quid
conueniso, an q̄s posset cogi ad litigandum per seipsum. ideo emanauit
hec lex. dicens q̄ regulariter ipse habet electionē, an per se, an per pro
1 uratorē litiget, sed fallit. casualiter hoc intēdit. ¶ Not. q̄ ois citatus
monitio hz inclusam potestatē mittendi procuratorē. Ergo in citatio
nō dicak cōpareas personaliter, vel per pc. tū tacite intelligit, verum est
q̄ procurator dz cōparere legitime taks nō dz missus, vel dimissus, vt no.
2 ff. de iniu. l. sed z si vnus. §. procurator. ¶ Jn omni eīm citato intelligit
tacite q̄ cōpareat legitime ipse, vel alius p eo, vt no. ff. de bo. au. iu. pos.
l. ſi minor. z per hoc istud principiū facit ad talē q̄nē. dictat statutum q̄
q̄ aliquis ponit in bāno, debeat citari vt veniat ipse, vel alius p eo, mō
b ponamus q̄ iudex b citauit q̄ ipse comparear. Dicit quidā binum
datū non vz: q̄ non est seruata forma citationis. certe imo vz per hāc. l.
q̄ intelligit citare, vt veniat per se, vel per alīū, vnde expressio vnius est
3 ex quo tacite excludit, vt. ī. de fideiusso. l. nō recte. fm Ja. bu. lec. ¶ Se
cundo facit ad aliā. q. Judex inquirit ꝛ aliquem, cuius criminis pena est
infra relegationē. mō iste Judex vult q̄ oīno principalis persona cō
pareat ad respondendū: q̄ dicit q̄ melius nouit veritatē. Querit verum
ad hoc possit ipm cōpellere, z videk q̄ nō, per regulā huius. l. q̄ bīnū
mittendi pcuratorē minime dz auferri. Jn ẓiū vſ perver. nisi forte, nam
ex quo principalis persona melius nouit veritatē, z cā est vehementioꝛ
est cā criminalis: ergo pōt reus vigeri ad personalē cōparitionē. Vide fm
Ja. bu. si talis procurator hz mandatū ad turādū de calūnia. z ad sic iu
endū, dz admitti iste pcu. Si aūt nō haberet mandatū ad ſicrādendū ſz
gnaliter: iudex pōt nō admittere pcu. z mādare reo vt personaliter cōpa
reat: q̄ melius nouit negotiū, fm Ja. bu. Cū eīm hz mādatū ad hoc videm
dum, est plene instruct⁹ de cōscientia dñi. z sic dūs non cōpellit venire, si
q̄ hz mādatū q̄nale, nō apparet eū plene esse instructū de cōscientia rei
z ō dūs cōpellit personaliter cōparere: q̄ melius cōprehēdit veritas ex ipsa
nalī cōparere, vt. ff. de quest. l. de minore. §. rōmēto. nā iudiciū veritatis
sumit ex vultu, z trepidatione, z qua cōstantia q̄ loquat, vt ibi fm bar.
¶ Tu dic q̄ vbi sunt indicia ẓ eū ꝓbata iudici iudiciario ordine de
cōpellere reū personaliter cōparere, siue sit locus torture, siue simplici inter
rogationi, z qualiquali discutioni, si aūt nō sunt aliqua indicia ẓ diligen
time probata, non q̄ pōt Judex auferre reo bñficiū q̄d est in mittēdo pro
cura, legitime instructū. z sic debēt iste opi. cōrordari. ¶ Adde tū q̄d
est mittēdus procu. ad allegandā causam cause, nō sufficit mittere nisi
4 ad absentiā allegandā. extra de do. z cōtu. c. cū dilecti. ¶ Tenio ad
cundā partē legis, dz hic q̄ cogit q̄s personaliter cōparere propter etatē
melius scit veritatē. sc̄do, q̄ est legalior. tertio: q̄ est minus rixosa perso
na, vt apparet ex gl. exponēte text. Est z quartū, sc̄z natura cause deli
rātis personalē cōparitionē, vel persone detētionem, vt hic. z facit q̄d no.
in. c. clericos. de sen. excō. li. vj. Tū nō querit in procuratore in rem ſuā,
nunqd debebit cogi cedēs ad personaliter cōparendū in tribus primis cō
bus. Rādet Ja. de are. q̄ ſi periculū pertinet ad cedentē, pōt cōpelli ce
dens personaliter cōparere ad rīndendū. si aūt periculū cause non redundat
in eū, non pōt cōpelli ad rīndendum: q̄ nō staret sue responsioni in preiu
dicium

dicium ceſſionarij, ſm Ja. de are. ſed ego dico ꝙ aut quis eſt procurator in rem ſuam ex parte actoris: et tunc dominus non eſt interrogandus de eo quod ſit deciſiuum queſtionis: quia ſicut non poteſt paciſci: ita non poteſt confiteri. facit quod no. ff. de pact. l. ſi cum emptore. aut eſt procurator in rem ſuam ex parte rei: tunc quia talis procurator non tenet in preiudiciũ actoris, poteſt interrogari dominus principalis in dictis tribus caſibus, et facit preiudicium reo, vt notatur. ff. eo. l. procura. in rem ſuam da
5 to. et hoc ponit Cy. ff. eo. l. ſi actor malit. ¶ † Vltimo quero hic. quid de muliere, vtrum ob dictas tres cauſas poſſit cõpelli perſonaliter cõparere. Breuiter dico ꝙ in muliere debemus ſeruare tex. c. ij. de iud. lib. vj. nã niſi ex magna cauſa mulieres non debent cõpelli per ſeipſas reſpõdere. et
6 tõ patet ex tex. l. maritus. ſ. eo. ¶ † Vltimo quero hic qui dicantur maximi iudices. Reſpondeo omnes habentes iuriſdictionem in illa cauſa, ſiue ſint ordinarij, ſiue delegati, vt. d. c. ij. de iud. lib. vj. Dicuntur enim ma
7 ximi reſpectu partium. et adde quod not. ff. de manu. l. apud eũ. ¶ † Extra not. ꝙ Iudex non poteſt quem compellere ad mittendum procuratorem, niſi in caſu. ſ. l. proxi. nec poteſt preciſe compellere ad perſonaliter cõparendum, niſi ex cauſis in hac. l. contentis. Tene menti hanc. l.

¶ Ne liceat potentioribus patro. liti. preſta. Rubrica.

¶ Lex prima.

Diuine admodum. Qui patrocinium potentis ratiõe officij procurauit, cauſa priuatur, et ille potentior punitur, et rector prouincie erit iudex. h. d. ¶ Not. potentiores rõne officij a procuratione eſſe repellendos, vnde habentes merum vel mixtum imperiũ non poſſunt eſſe ſimplices procuratores. ¶ Scdo no. ꝙ illi qui cõſtituũt tales procuratores debẽt puniri in amiſſione cauſe. Hoc intelligendũ eſt per ſentẽtiã, non ipſo iure: quia in dubio oẽs pene infligunt per ſentẽtiã. Fert aũt ſentẽtia aduerſa eo querelam exponẽte, et hoc petente ſm glo. qð tene menti. non enim hoc fiet ex mero iudicis officio, ſed demum ad petitionẽ partis. qð eſt no. ¶ Tertio not. ꝙ ſuſcipientes huiuſmodi procurationes ſunt ſeueriter puniendi. Et quia nõ exprimitur hic qualitas pene, cõmittitur arbitrio iudicantis, vt. l. i. ſ. expilatores. ff. de effrac. ſm vnũ intellectum gl. hic poſite quem intellectum teneo, et credo ꝙ grauius punient eum qui hmõi procurationes ſuſcepit per baratariã quam qui gratis. ¶ Quarto no. ꝙ intereſt minorũ ne opprimantur a maioribus, et non ſolũ intereſt minorũ, ſed totius reipublice, qð no. ¶ Vltimo eſt hic notandũ ꝙ preſes prouintie eſt ille cui eſt cõmiſſa huiꝰ legis cuſtodia, et vindicta. Et quia eſt ſpãliter cõmiſſum non põt alij delegare, nec alius Iudex poteſt punire. et ex eo qð dicit gl. ꝙ non poteſt alij delegare, dicit Ja. bu. ꝙ ſi cauſa meri imperij committitur ſpecialiter per principem, quod delegatus non ſubdeleget, ſed Guil. de cugno dicat contrarium per. l. i. ſ. qui pro ſua iuriſdi. et argu. l. pater. ſ. quindecim. ff. de leg. iij. ſed illa lex non facit: quia ibi erat terminata prohibitio, ſed delegatio meri et mixti imperij eſt generaliter et indiſtincte prohibita, ſm Ja. bu. quod not.

1 ☞ Ceſſio an valeat, ſi titulus ceſſionis eſt in principio inſtrumenti.
2 Ceſſio actionum poteſt impugnari multis modis. nu. 4. 5. 6.
3 Exceptio ceſſionis, quando poſſit opponi.
7 Inſtrumentorum ceſſionis ſi dicat pro bene meritis, an ceſſionarius debeat probare merita.

¶ Lex ſecunda.

Si cuiuſcunq;. Potẽtiori rõne officij non põt fieri ceſſio actionũ, et priuandus eſt cedens iure ſuo. h. d. de ceſſione que fit clerico, vide Cy. ſ. tit. proxi. l. qui ſtipendia. Lex precedẽs loquitur de ſimplici pa-
1 trocinio, iſta de ceſſione actionum ſm Odof. ¶ † Deinde no. gl. hic poſitam, que loquitur de ceſſione, maxime in ea parte in qua loquitur de ceſſione actionum ſimulata. In eo tñ quod dicit ꝙ non valet ceſſio, ſi titulus ceſſionis eſt in prin. inſtrumenti, nõ dicit verum: quia ſufficit qð ſit in qualibet parte inſtr̃i ſm Dy. tu dic ꝙ ſi non eſſet in eodem inſtrumento, ſed in alio: tũc bene eſſet vera gl. quia non valeret inſtr̃m ceſſionis, cum non haberet in ſe ſubſtantialia ſua ſm Mo. fil. et Cy. de piſto. Et hoc patet euidenter: quia ex quacũq; parte inſtr̃i eiuſdẽ cauſa ceſſionis infertur, ſemper videtur in prin. appoſita, cõſiderato ordine intellectus, quo oĩs cauſa precedit effectũ, non aũt conſiderato ordine verborũ. ſicut dicimus in alia materia: quia ſiue libellus incipiat a cõcluſione, vt peto. x. quia promiſiſti, ſiue incipiat a cã, vt quia pmiſiſti. x. ex cã mutui, peto. x. ſemper libellus procedit: quia ſemper vr̃ incipere cã. facit qð no. ff. de excep. doli. l. ij. ſ. circa. et adde qð
2 dixi. ſ. in. j. qſtõne in. ſ. quibus. ¶ † Deinde cõclude in materia, ꝙ ceſſio actionũ põt impugnari multis modis. Primo põt impugnari rõne poteſtatis, qñ facit ceſſionẽ ei q põt minacẽ terrorẽ inferre, vt hic: non tñ ſi fieret ei qui nõ poſſet minacẽ terrorẽ inferre, vitiaretur ceſſio, ſed ille eſſet in officio aliquo, verbi gratia. ſi qs in iſta ciuitate ſit Iudex cõis, vel ſit tabellio, qui eſt Iudex cartularius: nã cum rõne huius officij non habeat ius terrendi, nõ dr potẽtior, ceſſat ergo exceptio que debet formari rõne poteſtatis. Et hoc eſt quod iſta litera dicit ad potentiorum fuerunt delate perſonas. et. ſ. in. j. in ver. potentiorũ. et in rub. dũ dicit potentioribus, iuxta qð no. ꝙ non ſolũ ceſſio, ſed etiã ſimplex procuratio reprobatur, vt. ſ. e. l. i.
3 ¶ † Quero ergo ſi iſta exceptio nõ eſt oppoſita ante lit. cõteſt. vtrũ poſſit poſtea opponi. et videtur ꝙ nõ, vt. ſ. tit. j. l. ita demũ. Tu dic ꝙ põt opponi poſtea in forma peremptorie: quia ex iſto inſtrumento oritur duplex exceptio ſ. declinatoria, et peremptoria: cũ cedẽs vel cõſtituens debeat amittere litem: et ideo ad hũc finẽ ptinẽde litis exceptio põt poſt lit. conteſt. opponi. et opponitur adiuncta ſibi quadã petitione, ſ. qð petet incidenter cedẽtẽ vel conſtituentẽ iure ſuo priuari, vt. ff. de inoffic. teſta. l. Papi. ſ. ſi filius. ¶ Sed hic queritur, quid ſi iſte potẽtior eſt admiſſus p iudicẽ et per partes de ſua defenſione cõfidentẽ, et lata fuit ſentẽtia p iſto potẽtiore, vtrũ poſt ſententiã poterit opponi? Rñ. non, vt. ff. de inoffi. te. l. ſi poſthumus. ſ. ſi quis ex his, niſi fuerit appellatũ: quia tunc poſſet opponi in forma declinatorie, l. ita demũ. ſed nõ in forma peremptorie, vt. j. de tẽp. ap. per. l. hanc. ¶ Scdo modo impugnatur ceſſio ratione fraudis, vt ſi potẽtior noluit nominari in inſtrumẽto, ſed per interpoſitã perſonã recepit ceſſionẽ, vt. . ꝙ met. cau. l. ſi p impreſſionẽ. ¶ Tertio põt impugnari ceſſio ratione fraudis et ſimulationis ſimul cõiuncte, qð eſt qñ actio dicitur p parte vẽdita, p parte donata in fraudẽ, vt. j. mãdati. l. ab Anaſtaſio. quo caſu quatenus pretenditur donatio, non vʒ ceſſio, et cedẽs iure ſuo priuatur, vt in ea. l. ſ. ſi qs autẽ. ¶ Quarto impugnatur ceſſio ratione ſimulationis preſumpte: quia ſimulatio p̃ſumitur ex tribꝰ, ſcʒ ꝙ actio ſit p parte vẽdita, p parte donata vt. ſ. dixi. ¶ Itẽ qð actio eſt minori p̃tio vẽdita: tñ quatenꝰ plus eſt in actione ꝙ̃ in pretio, preſumitur ſimulatio. Hic tñ eſt conſiderandũ ꝙ debet haberi ratio expẽſarũ iudiciũ, vt not. j. mãda. l. p diuerſas. et adde qð not.
4 ff. de impẽ. in re. dota. l. i. ¶ † Tertio preſumitur ſimulatio ſi titulꝰ ceſſiõis nõ contineretur in inſtrumento. Super hoc tñ dicit Dy. ꝙ ſufficit titulus preſumptus. vnde quãdo ſit inter cõiunctas perſonas: quia preſumitur donatio, valet ceſſio ſm Dy. qui ita not. in. l. patrẽ. ff. que in frau. credi. Itẽ de facto fuit iſta queſtio in inſtrumẽto ceſſionis, cũ ſic cõtineret. Titiꝰ ſeio ceſſit talẽ actionẽ p centũ. dicebatur ꝙ nõ erat ibi titulꝰ. Sed cõtrariũ fuit ibi cõſultũ p dñm Bar. quia cũ ibi cõtineatur pretiũ, reſultat titulꝰ emptionis, vt. l. ſi. C. de predijs curia. li. x. Iſtud eſt verũ qñ in inſtrumẽto diceretur p pretio centũ, ſed qñ in inſtrumento ſit commemoratio diei, eſt magis dubiũ: quia ſaltẽ reſultat cõtractꝰ innominatꝰ, ſcʒ facio vt des, vt. l. vlt.
5 de cõdi. ob cãm. ff. ¶ † Adde ꝙ quarto modo preſumitur ſimulatio, ſi non continetur in inſtrumẽto vera numeratio, ſed cõfeſſio numerationis, vt. j. mãda. l. p diuerſas. in gl. q̃ incipit, no. in hoc forte. Et. l. ab Anaſtaſio. ſ. ſi quis. in verbo, re ipſa pſoluit. hoc tenet Ja. de bel. in aut. de equa. do. ſ. aliud. Facit qð no. j. qui pot. in pi. ha. l. aſſiduis. in gl. nõ ergo in dote cõfeſſata, et hoc cõſuit Barth. et multi alij doct. cõſuluerũt cũ eo. Ego dico ꝙ aut actio fuit minori pretio vẽdita: aut fuit p parte vẽdita, et p parte donata: tũc fateor ꝙ ex cõfeſſiõe pretij preſumatur ſimulatio, niſi pbetur vera numeratio. Primũ pbatur p. l. p diuerſas. ſcdm pbatur in. l. ab Anaſtaſ. Sed vbi actio eſt iuſto pretio vẽdita: tũc ex cõfeſſiõe pretij non preſumitur ſimulatio, imo ipſa cõfeſſio habetur p veritate, niſi pbaretur ꝙ re vera numeratio nõ interceſſit. ar. ff. depoſiti. l. publia. ſ. fi. Ideo dico ꝙ nõ preſumitur ſimulatio: quia nulla lege hoc dicitur ꝙ preſumatur, niſi in iſtis duobus caſibus, ita cõſueuerũt tenere aduocati florẽtini, et ſimiliter hoc obſeruat conſuetudo, et Spe. ponẽdo formã inſtrumẽti ceſſionis cõficit inſtrumentum ſub forma confeſſionis, et iſtud credo verius. ¶ Nõ obſt. ſ. aliud. in aut. de equa. do. quia ibi cõfeſſio erat ſuſpecta pꝑter alios creditores quibus preiudicabatur, nõ pꝑter ipſum debitorẽ, vt. j. de do. ante nup. aut. ſed iam neceſſe. In iſta ciuitate tamen fuit ſepe iudicatũ ſm cõſilium Bar.
6 ¶ † Quinto impugnatur exceptio ratione ſimulationis vere, l. quia vere probatur ſimulatio: tũc non eſt dubium: quia qð ſimulate agitur, nullũ eſt, et illud qð nullũ eſt, omni tẽpore põt impugnari. Eſt enim iſte falſus procurator in rẽ ſuam, ar. ſ. tit. j. l. licet. ¶ Sexto impugnatur ceſſio ratione cedẽtis, ꝙ dic vt not. p Dy. ff. de autho. tut. l. põt pupillus. ¶ Septimo impugnatur ratiõe ceſſionarij: vt. j. qui da. tut. poſ. aut. minoris. debitor. et ff. de act. et ob. l. omnes. ¶ Octauo impugnatur ceſſio ratiõe iuris ceſſibilis: vt. ff. de iu. do. l. ſi mulier. ſ. ex aſſe. facit. ff. de admi. tu. l. ex pluribꝰ. Adde ꝙ vbi cũq; dixi ꝙ ceſſio preſumitur ſimulata, eſt intelligẽdũ qñ cedit actio principaliter. Sed quando cedit ſeu vendit poſ. a poſſeſſore, et in eius conſequentiam venit ceſſio actionũ: ibi nõ preſumitur ſimulatio: vnde in inſtrumentis venditionis apponuntur iſta verba: et ſi plus valet dono et c. Tamẽ non eſt dubiũ ꝙ vẽditio rei valet: et ceſſio que ſit in eius conſequentiam, vt. d. l. per diuerſas. ſ. exceptis. Idẽ dico quando ceſſio ſit ad defenſionem, non ad impugnationẽ, verbi gratia: poſſidebã quandam rem: cõueniebar ſuper ea publiciana: ad excluſionẽ iſtius publiciane acquiſiui titulum a domino rei aliquo ſibi dato. certe licet minꝰ fuerit pretiũ: tamen valet titulus, et ex eo me tueor cõtra publicianam: vt. d. ſ. exceptis. qð eſt not. Nec p vitiũ litigioſi impeditur iſta acquiſitio tituli: quia vitiũ litigioſi impedit alienationẽ poſſidẽtis: ſed non acquiſitionẽ ab eo fieri, qð eſt menti tenẽdũ. et adde qð no. per Su. de cug. j. de peti. hered. l. cogi. Facit etiã
7 j. tit. j. l. i. ¶ † Quero ſi inſtrumentũ ceſſionis dicit ex cã donationis pro benemeritis et ſeruitijs: vtrũ operetur ꝙ ceſſionarꝰ pbet merita. Bart. in l. p diuerſas dubitat de hoc. Sʒ nõ eſt dubitãdũ: quia in inſtrumẽto ceſſionis requiritur titulꝰ q hic adeſt. ſ. titulꝰ donatiõis. Cã aũt tituli nõ requiritur nec aliq̃ lex. hoc dʒ et iõ nõ requiritur pbatio meritorũ: a marita ſunt titulꝰ

sed precedunt titulum. facit quod no. in simili. ff. de cond. ob tur. cau. l. si ob turpem. Preterea me
a rita sunt de substantia donatiõis, nisi donatio ex
cederet legitimum modum & non esset insinuata
8 vt. ff. de dona. l. aquilius regul⁹. ¶ † Ultimo dic
quod vbicũq; dicit de presumenda simulatione,
debet intelligi de cessione voluntaria, secus in ne
cessaria. Exempluz. de sol. l. modestinus. & de le. 1.
l. si res obligata. qr non potest dici te demptor li
tis, qui talem recipit cessionem de conscientia le
gis: vt. d. §. exceptis. ¶ Quero, quid si sunt due
eque potẽtes: & vnus cedit alteri, vtrũ habeat lo
cũ hec. l. dico q̃ nonq; rõne equalis potentie ni
hil videtur factum in fraudem legis, cum non sit
potẽtior cessionarius q̃ cedens. ar. ad hoc. ff. de
exc. tut. l. sed & milites, post prin. & i. l. non solum.
§. de vno. ff. de ritu nup.

¶ De his qui potentiorum nomine citu.
pie. affi. Rubrica.

¶ Supra loquitur de quadam fraude que com
mittebatur ab actore, hic de quadaz fraude que
committebatur a reo. Bal.

¶ Lex vnica.

Animad uertimus. Qui
titulos potẽtio
rũ predijs suis affigunt, vel eo
rum nota in lite pretendunt suo
iure p̃ tuant, & metallo dãnat̃:
& potẽtior ficõsenserit, infamat̃.
h. d. ¶ Et ad euidentiã scias q̃s senatores & cla
rissimi habẽt priuilegiũ ne quentant̃ nisi sub cer
tis iudicib⁹: vt. ff. vbi sena. vel cl. l. ũ. ¶ † No. hãc
b ¶ Tertio not. &c. l. 3 possessores rei vẽdicatione cõuẽtos. q̃ ad eũ
no. q̃ quando ali⁹ quis priuatur a iu tandũ iudiciũ nominãt quendã ẽpm in iudicio,
re propter debitũ, pro quo dicũt se tenere & possidere, cũ tũ p eo nõ
sliud nõ applicatur teneãt, nec possideãt, 3 pro seipsis: q̃s comperta
fisco. vide que dixi hac fraude ipsi sunt priuãdi possessiõe, & eorum
in rub. de iudic. in iure. ¶ Qui ergo si q̃s notat aliq̃ẽ in iudicio,
antiquis. nõ tñ notat potẽtiorẽ, vel priuilegiatũ, & apparet
q̃s ipse falso & in fraudẽ notauit cã differendi iu
diciũ: nũquid hz locũ pena hui⁹ legis: Dic quod
nõ in amissione iuris, 3 bñ hz locũ in privatiõe
possessionis: qz aliũ nominãdo vt negare se possi
2 dere: vt dixi in l. vlt. ff. de rei vẽd. ¶ † Demũ no.
hic dũ dicit, possessor & iuris, q̃s ille qui conuenit
sup aliquo iure, posset alium i iudicio nojare: nisi
noiet eum in fraudẽ. de hoc dic vt no. in. l. ũ. vbi i
rẽactio. Et vide Jnn. in, c. inter quatuor. de ma.
b zobe. ¶ Tertio no.b in gl. parua q̃ incipit: 3 an.
q̃ q̃s aliq̃s priuat̃ suo iure propter delictũ, quod il
lud ius nõ applicat̃ fisco, sed aduersario. Facit. l.
vlti. ff. de litigio. q̃s tene mẽti. ¶ Quarto no. q̃
etiã habẽs iustã cãz succubit pp̃ delictũ. ¶ Ulti
mo no. q̃ liti⁹ redẽptores sũt p̃ digni fame sue bal.

¶ Ut ne. pri. citu. suis predijs vel alie. Rubri.

¶ Lex prima.

Regie maiestatis.
Qui titulũ p̃cipijs rei sue ponit, illã
perdit, & iuris publici eam facit. h. d.

¶ Lex secunda.

1 Equis. ¶ † Not. primo q̃s
in p̃iudiciũ posses
sionis nil est intentãdũ sine authorita
te iudicis competẽtis, licet possessor
sit improbus & violentus. ¶ Scõo no. casuz spã
lem, in quo deportatus efficit seruus pene, siue sit
laic⁹, siue cleric⁹. ¶ Tertio no. q̃ executor legis
hz merũ & mixtũ imperiũ. ¶ Quarto no. q̃ licet
possessori proprijs authoritate tollere q̃d sit au
thoritate priuata in eũ p̃: eiudiciũ. cõco. 3. cit. j. l.
j. & ff. ad. l. aqui. l. quẽadmodũ. ¶ No. q̃nto q̃ vbi
nõ est maleficiũ, nõ dz recipi accusatio, nec scribi
in actis. Ex hoc dico q̃ vbi nõ est maleficiũ, syn
dicus nõ tenet illud denũtiare: q̃ frustra denun
tiaret q̃s Judex nõ posset accusationẽ recipere.
2 iure precedere sup denũtiatione. ¶ † Ultimo nor.
q̃ punit Judex q̃ admittit accusationẽ illicitã, quam dz ex suo officio re
pellere. & colligo hic gñale q̃ libellus male cõceptus est repellẽdus, vt. l.
j. de off. assel. q̃s no. & no. j. de iur. cal. l. ũ. 3. finaũt reus. Item est vbicũq;
iudici est notoriũ q̃s accusator calũniat̃, vt no. j. l. q. cũ maior. 3. si pars.
de bo. li. & in. c. j. de offi. vica. per Jnn. & per Cy. j. de accu. l. reos. facit de
his qui ad eccl. cõfu. l. si seruus. cũ si. & ad probationem istius notoriũ ad
mittitur procurator reus in causa capitali fm Cy. in. d. l. reos. q̃ rene mẽ
ti. Comparet enim ad hunc finem vt impedire iudicium, & vt reus non re
cipiatur inter reos, q̃s non est prohibitum per aliquam legem.

¶ Ut ne. li. signum imponere &c. Rubrica.

¶ Lex prima.

Speremscriptum. ¶ Lite pendente
nemo potest im
nere signũ suũ rei quã petit. h. d. ¶ Crista lege ar. q̃ si
inter duos fabros, vel inter duos mercatores est ẽptio
de signo, q̃s ille q agit lite pendẽte nõ pot̃ vti tali signo.
¶ † No. q̃ omne signũ est alicuius rei demonstratiuũ, & 1
ideo erectio furcarũ est signũ meri imperij, Si ergo due vniuersitates, vel
due p̃uincie cõtendũt de imperio, nõ pot̃ altera lite pendẽte in p̃uin
cium alterius in confinio de quo dubitat̃ & disputat̃ erigere furcas, & si
erigit, ille qui est in possessione illius loci pot̃ impune euellere tales fur
cas. hoc vidi de facto. Facit. 3. citu. j. l. ũ. ver. deponẽdi aũt. & q̃s ibi dix.
¶ In rer. fructibus. No. q̃ lite pendente fructus debent esse apud possi
sorem. ¶ In rer. licite. Not. q̃ illicite fit, licite remouetur. ¶ Not. hic q̃
non debet quis Episcopus vocari pendente questione episcopatus.

¶ De fiscus vel Reipub. &c. Rubrica.

¶ Rubrum summat nigrum: quia hoc dicit totus titulus.

¶ Lex secunda.

Cãm allegas. ¶ Non dz fieri aliquis nota fisci, si
dignũ fit nota reprehensionis. h. d.
¶ No. q̃ sepe accidit allegare contra officiales camere.

¶ Lex tertia.

Fraudem. ¶ Not. verbũ, redde q̃s fisco debet,
p aduocatis camere. ¶ Not. q̃ ille
non debet se intromittere de negotijs priuatorum.

¶ De negotijs gestis. Rubrica.

1 ¶ Expense facte pietate materna non repetuntur.
2 Ex hoc ortur questio seq. numero.
3 Mater an possit accusare tutorem filij sui de suspecto. & cõ quo agi de
beat. nu. 4.
5 Mater si fecit expensas non in lite, sed extra iudicium, an repetat.
6 Non admitto, & denego idem significant.

¶ Lex prima.

Cum tutores. ¶ Expensa facta p matrẽ
in causa suspecti tutoris,
non repetit̃ a pupillo. Idẽ si aliqs impendit affectione
domestica. h. d. Vel fic. pietas, q̃s plus est, & domestica
affectio, q̃s minus est, denegãt repetitionẽ impensi. h. d.
Ja. but. Iudex in duas partes: q̃ primo ponit dictum
vsq; ibi. cũ etiã. Ibi probat minori vsq; ad fi. ista lex tractat de expensis
factis in remotione tutoris. idẽ de expẽsis factis in petitiõe tutoris. ea
ratonis, 3 lex sequens tractat de expẽsis factis ante ipsã petitionẽ ora
tiõis ipsius future petitiõis, vt ibi pt⁹. ¶ † Venio ad notabilia. Expõ 1
no. hic q̃ expẽse facte pietate materna, vel affectione domestica, actione
nẽ gest. nõ repetunt. Adde q̃ dicant domestici, vt no. in. l. p̃en. de negq
ad eccle. cõfu. ¶ Opp. dz hic q̃ mater facit tutorẽ suspectũ. 3. in mi
nores tutoris fa. ãt cũ suspectũ, vt insti. de suspec. tu. per totu. Sed vi
cit gl. q̃ mater reddit eũ suspectũ. i. detegit seu declarat pbãdi tutoris
2 causas suspitionis. ¶ † Ex hoc colligit Bar. argu. ad q̃nẽ, nã cũ quis
esset tutor: legitimus, in tutela est dictũ. Judex tale p̃mium reẽ magni re
cit tutorẽ, vel dedit tutorẽ, mõ 3 instfm tutele opponi⁹ & Judex legitis
mos tutores nõ facit, nec dat, sed lex facit, vt. ff. de le. tuto. l. legitimos. di
cit Bar. q̃ instfm tutele 3z, q̃ exponit fecit, i. declarauit. & dedit. i. decla
rauit, seu decreuit, vt hic, nã verba debẽt intelligi fm subiectã materiã
vt. l. dãni infecti quidã. de dã. infec. & l. si stipulat⁹. de vu. Fm Bar. q̃s ei
rũ credo: q̃ nõ semper vtimur pp̃ijs vocabulis, vt. ff. si cer. pe. l. si titia
mena iudicis p̃sumat̃ talis esse qualis debebit esse. ideo magis inhere
bo mẽti q̃ corrici verborũ. facit q̃s no. Jnn. in fiñ. extra de pc. & petitio.
3 Et no. q̃ tota die contingit de facto. ¶ † Scõo op. & vt q̃ ad materiam
pertineat agere de suspecto, vt. ff. qui pet. tuto. l. credendũ. in fi. Sed non
pertinet ad matrẽ de necessitate, vel vt ex hoc p̃iud. hereditate, 3 bene
pertinet ex voluntate, zex. p̃pio arbitrio, si pietas hoc dictat. nisi vt pie
tas soluit gl. vel hic erat notoriũ q̃ erat suspecti, 3 in. l. 3tio erat occulta
q̃s decernere nõ pertinet ad mulierẽ, vel die q̃s aut loquit de pena no pe
tentis, & loquit̃ lex 3tia, aut de p̃cessu p̃titionis, & ita loquit̃ hic, Et ex
no. q̃ mater pot̃ agere & accusare de suspecto. ¶ † Sed hic queri, cous
quo aget ad remotionẽ vl co. a quo accusabit ad p̃uitionẽ? Videt cõ
prede

preside,qui habet merũ z mixtum imperiũ,vt.l.j.ff.suspecti.ff.ad turpil. fm gl.z dic vt ibi,z in.l.cognitio de offi.eius cui man.est iurisdi. ¶Tertio op.z vf q mater possit repetere hos sumptus,si apparet q fecit animo reperendi,vt.ff.e.l.nesennius. Sol.pcedo,qñ apparet de animo repetendi,sed in dubio nõ videtur animus repetẽdi,vt hic. ¶Quarto ꝫ hoc op.q imo in dubio cõpetat repetitio,vt.j.e.l.contra impuberes. So.ibi fuit facta impẽsa in persona pupilli,nõ in lit.,ista nõ est vera sol.vt.j.e.l. alimẽta,in primo riso. Et iõ dic q ibi extraneus fecit impẽsam tanq̃ negotiorũ gestor:nõ pietate,vel affectione domestica,z sic nõ ob. ¶Quinto opp.vf q debeamus distinguere ex quãtitate expensarũ,z facultati bus matris z filiorũ,vt.ff.de dona.inter vi.z vxo.l.vtrũ. So.gl.hoc cõcedit,qõ ista lex intelligit fm illã distinctionẽ. Ja.bu.dicit q inquãtũ ista lex respicit expẽsas factas ilite suspecti tutoris,gl.est vera:q; mater hoc nõ facit ex necessitate,ꝫ inquantũ ex necessitate peteret tutorẽ filio:tunc nõ repereret mater.etiã si,prestaret de repetitione:q; protestatio in actu necessario nõ iuuat prestantẽ fm Ja.bu.ꝫ Bar.j.e.l.ij.dicit q ad matrẽ pertinet officiũ peredi.i.cura,nõ expẽsa,z iõ si,prestat de repetitione,vel alie sunt cõiecture qõ habuit animũ repetẽdi,poterit repetere.simile in fructuario,cui cura iniũgit reficiẽdi domũ,nõ aũt expẽsa magna,vt.l.inter fructuarũ.z.l.dãi.ꝫ.ei cui⁹,de dã.infec. Item simile in herede,qꝫ habeat facere inuẽtariũ:tũ expẽse cõputant de hereditate,vt.l.scimus.ꝫ.in cõputatione.j.de iure deliber.pro hoc facit:q; si nõ petãt tutorem filiꝰ suis egenis,ecnsat,vt.l.ij.ꝫ.si mater.ff.ad tertul.fm Bar. ¶Sed hic q̃ro,qñ imꝑ prestata est:tũ in petitione succubuit? Rñ.nõ cõperit actio q inutiliter impẽdit,z pupillus nunq̃ tenet ad inutilẽ expẽsam,imo idẽ in quolibet:q; si succubuit,male õt pcessisse,vñ sibi iputet,vt.ff.iud.sol.l.
5 iã tũ.ꝫ.in hoc.fm Bar.j.e.l.ij. ¶†Quid de expẽsa q̃ mater nõ fecit in lite,ꝫ inse ipsa pp litẽ,pura dũ stat in hospitio,facit expẽsam procibarꝫ suis ppijs:dicit Bar.q nõ repetit,ẽt ũ fit de hoc prestata:q; cũ teneat ad hoc facũ peredi,quaten⁹ respicit suã personã,dz facere suo sumptu.l. suo victu.de oper.li.fm Bar,ibidẽ.hoc est.j.l.progi.hoc in officio necessario,ꝫ officiũ volũtariũ victuz victuris dñi est explicãdum,vt.ff.manda.l.Jdẽq,ꝫ.idẽ Labeo.z ibi not. ¶Ultimo adde q illud qõ qꝫ facit ppria contẽplatione,z nõ alterius,nõ repetit ab alio,vt.l.creditor.ꝫ.j.ff.
6 manda. Et no.illũ casum:q; singularis est. ¶†Deinde extra no.in verbo admittit qõ idẽ est dicere nõ admitto,z denego.z per hoc dico q si repent in actis q̃ exceptiones Judex nõ admisit,qõ idẽ est dicere q̃ rejecit eas. Tene mẽti. Conclusio est,q aut mater expẽdit in propria persona pupilli,aut in lite,vt expressi dictis apparet.

1 ☞Pupillus obligatur in gestis vtiliter pro eo.
2 Materter admittitur ad defensionem nepotis,z admittit ad probandum q ipsa erat gratis impensura.

¶Lex secunda.

Contra impuberes. Expẽse facte in petendis tutoribus, repetunt a pupillo, nisi alit⁹ esset gratis impẽsurus.h.d.z dic
1 vt dixi.ff.l.pxi. ¶†No.qõ in gestis vtiliter pupill⁹ obligat.
Sed o no,qõ vtilis gestio est petere pupillo tutorẽ,z nõ solũ vtilis,sed etiã vtilis z necessaria quo ad pupillũ. ¶Tertio no,qõ pupillus cui petit tutor,est ducẽdus coz̃a iudice:q; Judex dz scire eũ pupillũ,z indigere tutore:nam si hoc nõ esset necesse,expẽsa de qua hic loquit,non fuisset vtilis z necessaria:z ideo nõ repetẽda,veritas est qõ etiam ablente pupillo põt tutor dari:q; nõ tenet datio,nisi fit pupillus.vt.ff.de tuto.z curato.da.ab his.l.fere egresse,tũ cautius est q iudici ex aspectu de pupillari etate cõstet. ¶Item no.hic qõ quilibet põt petere tutorẽ dari pupillo.
2 ꝫ matertera non põt esse tutrix:tũ põt petere tutorẽ dari. ¶†Ultimo no,q matertera venit ad defensionẽ nepotis,z admittit ad probandũ q ipsa erat gratis impensura. Et tene hoc mẽti,q tertia persona admittit ad pbandũ nõ solũ pro interesse proprietatis,ꝫ etiã affectionis,z pietatis. Bar.enim dicit q speciale est hic,alias enim tertia persona non admittitur,nisi sibi preiudicetur,z adde quod no.per eundem Bar.in.l.tria.ff.sol.matr

1 ☞Coheredes qualiter tenẽtur inter se.
2 Solutio voluntaria parit actionem negotiorum gestorum.

¶Lex tertia.

Jue pro fratre. Quod coheres expendit
1 pro coherede venit in actionẽ neg.gest.nisi fit factũ ex necessitate cõmunionis:q; tũc venit in actionẽ fami.her.h.d. ¶†No,qõ si duo sunt heredes vnus debitoris,nõ tenet glibet nisi p parte sua,vñ nõ posset poni in carere pro toto debito,tũ si inst fo contineret hypotheca:non põt solui hypothecaria,nisi totũ soluat. ¶Tamẽ rõne hypothece persona non põt detineri,sed solũmodo rõne partis a se debite:q; hypotheca quatenus non est cõiuncta cũ personali obligatione,nõ presupponit cõuentũ esse debitorẽ,sicut nec alie actiões reales,vt instit.de act.ꝫ.j.de euictio.l.si cũ vendit.qõ.de excep.rei iudic.l.ex testante.ꝫ.latius.ff.ad trebel.l.debitor.fa
2 verb.obl.l.in executione.ꝫ.pro parte. ¶†Secũdo no,hic q solutio voluntaria parit actionem neg.ge.sed so.necessaria parit actionẽ ex illa causa,ex qua defẽdit:q; nõ pertinet ad officiũ gestionis,sed ad illius causẽ naturã.qñ aũt officium ipsum gerit ex necessitate:tunc habet locũ vtilis actione.ge.vt.ff.e.l.iij.ꝫ.hac etiã actione.vt.j.e.l.curatoris.z ibi no. ¶Concludo ergo q aut est necessitas ẽctus,aut necessitas officij,aut est mera voluntas. Prima nõ parit actionẽ neg.ge.directam fm oẽs,ꝫ vtilez subsidiariã fic,fm quosdã.facit qõ no.in.l.i.j.de duobus re.Secũda parit vtilẽ fm oẽs.Tertia parit directã fm oẽs. ¶Deinde no.hic,q illa verba,eãdẽ actionẽ.faciũt relationẽ in genere.vñ dicit Bar.q est reperire actionẽ in genere.Tu dic q cũ actio non oriat nisi ex aliqua materia:q; impossibile est q ex speciali materia oriatur actio in genere,id est abstracta ab omni specie.Sicut homo in genere nõ reperitur,nisi in intellectu:non autem in natura humana,z hoc tenent vltramontani.

¶Lex quarta.

Qui pupille. Mandatum tutoris nonimpedit actionẽ negotiorũ gestorũ inter
1 mandatariũ z dñm negotiorum.h.d.sed inter mandantem z mandatariũ est actio mãdati,vt in gl. ¶†Dubitatio istius legis erat:q; vbi habet locũ actio mandati,cessat neg.ge.Sicut tacituz cessat,vbi est expressum,sed istud est verũ respectu earundẽ personarũ,sed
3 respectu diuersarũ nulla est incõpatibilitas. ¶†Item no.q tutor ad negotia facit procurato.ppno.noie.nã si noie pupilli,inter pupillũ z gestorem cõperet actio mandati:q; pupillus videt mãdasse,cuius noie est mandatũ. Jn rez.tenebit.si male administrauit.z ecõtra,agat si bene administrauit,z de suo impẽdit,z adde hic qõ no.in.l.si pupilli.in prin.ff.e. Quero hic.duo sunt tutores,an vnus possit facere procura.alium in negotijs pupilli,z sibi committere vices suas.Et dic q sic,vt.ff.manda.l.si proc.ꝫ.si tutores.quod no.

¶Lex quinta.

Officio. Obsequij prestandi necessitas actionem ne-
gotiorum gestorũ excludit.h.d. Jn rezt.officio.officiũ est in quãrum homo.obsequiũ in quantũlibertus. id est homo sic qualificatus.fm Ja.bu. ¶No.hic differẽtiã inter officium,obsequium,z pietatem.

¶Lex sexta.

Uratorem tibi. Curator in testamento
dari non pẽt,z ideo qõ ad cõfirmationem gerit,venit in actionẽ neg.gest.tanq̃ gestum
1 a simplici gestore.h.d.vel sic.Officium intunetũ nõ arctat gerentẽ,z pro gestis cõperit actio gestorũ negotiorũ.h.d. ¶†Not.in rezt. miscuit.s.de facto:q; ante cõfirmationẽ iudicis nõ habebat ius administrandi,vt.ff.de excusa.tut.l.Caius. Et adde.l.pater seuerinã.ꝫ.cõditionum.de cõditio.z demon. Jn rez.actio tanq̃ contra simplicẽ gestorẽ.nec
2 sunt bona tacite obligata:q; nõ est curator.z sic non ob.j.de iud.l.properandũ.ꝫ.fi.facit.ff.e.l.diuortio.ad finem. ¶†Opp.q curator possit dari in testamento,vt.l.decretionibus.de epis.audi.Sol.speciale in curatore furiosi ibi fm Bar. ¶Vel dic idem in quolibet qui põt habere curatorem legitimũ,vt ei possit dari in testamento,vt in aũ.vt hi qui ob. circa medĩu.sed vbi non potest habere curatorẽ nisi datiuum:tunc curator non põt efficaciter dari in testamento,z est ratio:q; non datur nisi petenti,vt instit.de cura.ꝫ.Item inuiti.z.ff.de procur.l.inuitus.ꝫ.is qui curatorem.Bal.

¶Lex septima.

Ja eo qui. Hereditatis aditione debitum
nõ cõfundit,nisi p hereditaria portione.vel sic,successio in dubio non cõpensat.facit.j.de here. actio.l.si adulta.h.d.vt.d.l.si cum dotẽ.ꝫ.pater.sol.ma.Bal.

¶Lex octaua.

Uersus eos. Mora petendi debiti,maxime si propter occupatiões sue
curat.debitum non remittitur.vel sic.ratio administrationis potest peti reddi vsq; ad.xxx.annos.h.d. ¶No.istam.l.z vide hꝰc.l.pupillus.j.de vsur.pupil.

1 ☞Actio negotiorum gestorum competit cõtra exigentem debitum alterius sine mandato secuta ratihabitione.2.
3 Negotium genera quot sunt.
4 Actio negotiorum gestorum quãdo oriatur in negotio quod nostrum est ratihabitione.
5 Et an oriatur ex gestione gestoris,an ex ratificatione domini.
6 Caute due quando concurrunt ad eundem effectum vna per prius,altera per posterius,ad quam habeatur respectus.

¶Lex nona.

Si pecuniam. ¶†Contra exigentẽ sine man-
1 dato debitum alterius ratihabitione secuta,actio neg.gest.competit.h.d.vel sic. Jn negotio qõ est nostrum ratihabitione.post ratihabitionem oritur actio negotiorum gestorum.h.d. ¶Jn rezt.ibi ex egit.in iudicio,vel extra.z facit qõ no.ff.de excep.rei iudi.l.si mater.ꝫ.hoc iure.dixi.ꝫ.de procur.l.licet. ¶Opp.primo q non possit ratum haberi,vt.ff.eo.l.si pupil-

ll.§.sed si ego. Sol. hic exigit tanquaz gestor. ibi tanꝯ dominus negotiorum, vnde non potest ibi haberi ratum. Ratio differentie stat in hoc: qz quãdo tanꝯ gestor, fictio ratificationis facit eũ talem qualẽ epretendebat sed qñ vt dñs negotiorum, istud est impossibile. ¶ † Secundo opp. 2 l cauetur quod vbi ratum habet, agit ẽ mãdatu vt ff. de reg. iur. l. semper qui non prohibet. Sic añ dicitur qñ agitur actione negotiorũ gestorũ, quare male: Respondeo illa lex plures habet intellectus. Et ideo sic distingue: aut habeo ratum gestum me presente, ita qñ ratihabitio cõcurrit cũ actu, z agit mandatu: qz fingit mandatũ pcedere: vt ibi, secundum vnũ intellectũ. aut habeo ratum gestũ me absente: tunc aut interuenit mãdatũ a principio q̃ per rationem tenuit, z postea acceptauit, z agit mandatu: vt in. l. cõtraria, secundũ aliũ intellectũ. z in ca. 13. de pcur. li. vj. aut nullum precessit mandatũ: tunc ratihabitio equipa ratur mandato quantum ad appropriationẽ negotii: vt in. l. cõtraria, sm aliũ intellectũ, sed nõ quãtum ad speciẽ actionis, vt hic sm Ja. bu. Adde qñ aut voluntas dñi negotiorũ est causa gestionis. aut gestio est causa voluntatis. Primo casu agit mandatu: vt. ff. manda. l. qui patit. Secõ casu agit neg. gest. facit qñ no. ff. et. l. si quis nõ renũnerãdi. §. si post creditã. ista verba didici a Bar. l alia materia. ff. so. ma. l. post dot. in quã lectura.

3 ¶ † Quero hic primo, quot sunt genera negotiorum: Respondeo quatuor, vnum qñ pertinet ad nos necessitate obligationis: qñ dicit nostrũ ipso gestu. Secundus, qñ pertinet ad nos necessitate rei, qñ dicit nostrũ re ipsa. Tertium, qñ pertinet ad nos necessitate officii, qñ dicit nostrum cura vel officium. ne. Quarto, qñ pertinet ad nos ex voluntate, nõ ex necessitate: z istud dicit nostrũ ratihabitionẽ, z istud not. ff. eo. l. si pupilli. §. ante pe.

4 de isto quarto genere loquit lex nra. ¶ † Quãdo circa istud quartũ genus quero de duobus. z primo quero qñ nascat ista actio in negotio qñ est nostrũ ratihabitione. Rñdeo sm oẽs tres ratihabitionis: z ideo extunc incipit prescriptio in ea. Qñ hoc sit verũ sic probo, qñ duo principalia requirunt ad natiuitatez alicuius actionis: tunc actio oritur qñ illa principalia occurrũt, z non ante. ff. qui pot. in pig. ha. l. potior. Sed in hoc genere negotiorũ vel actionis requirunt duo principia, s. gestio, z ratificatio: ergo nõ oritur nisi cũ illa principalia reperiunt in actu. ¶ † Sed quero vtrũ oriat actio ex gestione gestoris, an ex ratificatiõe dñi negotiorũ. gl. z By. dicũt q ex ratificatiõe: qz sine ratificatione nõ oritur actio: ergo ratificatio est prima z immediata causa. Ja. debu. dicit q oritur ex neg. gest. nõ ex ratificatione, vt. ff. eo. l. ait pretor. §. hec añt actio. Preterea probat duplicitr tõne. primo: qz hec sunt paria esse talis, vel peruenire ad talẽ, vt. l. fi. ff. rerũ amotarũ. sed ita est qñ fiat initio negotium est meũ, nascit actio ex ipsa gestione: ergo idẽ est, z si ex post facto efficiat meũ, vt per ratihabitionẽ. nã ratiha. trahit negotiũ ad me. z facit negotiũ esse meum, vt. ff. e.

6 l. si pupilli. §. Idem ait. ¶ † Sed a ratio est: quia vbi ad eundũ effectũ occurrũt due cause: vna per prius, altera per posterius, semper effectus denominat a prima cã, non a posteriori, que venit ad validandã primã, verbi gratia, si lex validat pactum, agit ex pacto, nõ ex lege, vt. ff. de pact. l. legitima. facit. j. de rerũ permu. l. ex placito. Sed ita est quod negotium habet se per prius, ratihabitio per posterius: z ratihabitio venit ad confirmationem negotii: ergo agitur ex ipso negotio. Idem tenet Bart. ideo dicit q actio negotiorũ gestorum non dicitur actio ratihabitionis secũdum eum. Ex hoc sequitur quod nec metimur forum ex loco ratihabitionis, sed ex loco negotij gesti sm Ly. Ego cõsidero quod in isto genere negotiorum actio habet duo principia, vnum ex persona gestoris, qñ est ipsa gestio. de hoc nõ est dubitandum qñ contraria actio negotiorũ gestio, que datur gestori, est ex ipsa gestione aliud principium est respectu domini negotiorum. z istud est ratihabitio. vnde de directa actione n. g. gest. potest dubitari ex quo principio sit. Dico tamen q ex ipso negotio gesto. quia qñ reperiuntur duo principia, quorum vnum ex causa alterius, istud inspicitur tanquã principale, vt. ff. de verb. obli. l. quidam cum filium. §. vlt. sed hec gestio est causa ratificationis, nõ autem ratificatio causa gestionis: ergo dz agi ex principali, non ex secundario. Preterea ratihabitio non inducit negotium, nec materiã ex qua agitur, sed preexistens: in materiam applicat ratum habenti. vnde sicut aditio hereditatis applicat negotium heredi, cum non oritur actio ex aditione, sed ex preambula causa, ita in proposito, semper enim debemus inspicere causam principalem, vt. ff. de proc. l. licet. §. ea obligatio. z ideo in reformatione libelli non debet concludi ex ratihabitione, sed debet cõcludi ex ipsa gestione, narrati tamen debet de ratificatione. ita teneo.

¶ Lex decima.

Si seruum alienum. Qui curat seruum alterius non inuito illo domino, habet actionem neg. gest. h. d. Ergo a contrario si esset inutilis. secus foret. Imputet ergo sibi qui talis sumptus inutiles facit, quod not.

☞ Alimenta prestita filio non reperuntur.

1 Mater an teneatur alere filium.

2 Pater decessit relicto filio fratre z sorore, qui frater est heres vniuersalis si mater alat filiam, an repetet a fratre.

3 ¶ Lex vndecima.

Alimenta. Mater non repetit alimenta prestita filio, sed bene repetit expensam factam circa res filij: qz circa res pprie si vertit pietas. h. d. ¶ † Mor. alimenta filio prestita non reperi. ¶ Idem si mater soluit in contẽplatiõe filij, seu redeptiõe filij, vt. j. de cap. l. liber captus. qñ est no. ¶ Item no. q̃ fauorabilior est expensa in persona quã in rebus. ¶ Certio no. q̃ expẽsa facta in rebus põt repeti. Idem dico in pretio. si mater emit nole filij de propria pecunia, non animo donandi, quia pretũ nõ finem z appellatione expensarũ. de cõdi. z demon. l. quibus diebus. §. ff. de dona. l. pe. §. fi. ¶ † Quero hic, an mater teneat alere filium. glo. dis- 2 tinguit, z dicit q̃ infra triennium tenet, vt. j. de pa. pote. l. nec filium, nisi 3 q̃ est modica expensa lactare filium. z qz adhuc censet pars viscerum. ff. loc. l. sed addee. si quis ad mulierẽ. sed quid si mulier non nutrit et lacte, nunquid tenet sibi acquirere aliã nutricem, dic q̃ nõ, vt no. q̃ Bal. in ium. de pa. pote. Item qñ si est mulier nobilis que nõ põt lactare sine dedecore. dic idem sm Bal. in prealleg. loco. Item qñ si mater est quedam paupercula, vel sancti scha, ita q̃ si lactaret non haberet vnde viueret. dic q̃ non tenet lactare, vt. l. sed z si hereditas. §. j. ff. ad exhiben. per quem tex. ita tenet Jac. de bel. Et ideo iste possunt reddere filiũ scholari, cetiã intra triennium, nõ est manifestata: qz hoc facit necessitas. nã mater debet se alere prius quã filiũ, z qz subtractis alimẽtis periret vterq. Aut filius est maior triẽnio: tunc aut pater viuit, aut decessit. Si pater viuit, z est locuples: tunc reperit a patre, nõ a filio. Si vero pater decesserit, non reperit, nisi fecerit animo repetẽdi, z filius sit locuples. z idẽ dicit gl. in l. 3 quia. ¶ † Sed hic querit Ly. Si decessit pater relicto fratre z sorore, qui frater filius masculus ex forma statuti est heres vniuersalis, an si mater alit filiam, possit repetere a fratre, tenet hic Ly. q̃ sic, z ita dicit se consuluisse, z ita allegat. l. qui filium. ff. vbi pu. edu. debe. per quam legem probatur q̃ vbicunq̃ masculus est heres vniuersalis, tenetur alimentare soror em. ¶ Et no. q̃ vbi mater habet necesse alere, non prodest matri protestari super repetitione: quia protestatio declaratoria voluntatis nullum habet effectum in his que ex nostra voluntate non dependent, sed sunt decisa z determinata per legem. quod no. sm Bar.

¶ Lex Duodecima.

Si filius pro patre. Filius soluẽs debitũ patris, quãdiu est in potestate, soluens nõ reperit: qz nihil sibi abest. h. d. ¶ Fac de epis. z cler. aut. si capitulũ aut soluit d aduẽtitio: tunc aut est in potestate, z nõ repetit viuo patre, z mortuo patre repetit pro parte coheredũ, aut est emancipatus, z statim repetit. Si añ soluit de cattẽris, qualitunc statim repetit, nisi fecerit animo donandi. hoc colligit ex gl. Bn añ in dubio presumat donare. Joã. dicit q̃ sic, z melius dicas hoc perpendendũ ex qualitate expẽse z patrimonij vtriusq̃. ar. no. ff. e. l. j. z. alimenta. Sed quid si pater omnia dissipat, numquid poterit filio conuideretur q̃ sic officiis iudicis, arg. ff. ad trebel. l. imperator.

☞ Maritus tenet vxori infirme subuenire in alimẽtis, medicinis, 1 omnibus necessarijs.

2 Maritus si expulit vxorem de domo, an debeat eam alimentare.

3 ☞ Si expẽdit in medicinis p filia maritata, an poterit repetere a marito.

¶ Lex decima tertia.

Quod in vxorem. Expẽsa facta in certis expẽsis funeris etiã dẽ, nisi dos remaneat penes maritum. h. d. ¶ † No. q̃ maritꝰ tenet vxori infirme subuenire de alimẽtis z medicinis, z cibus necessarijs, nã cu ouret infirmo nõ teneret subue-

Ouera

§ Alere filium. Adde bo. g. in l. j. in ver. z ex tempore. et qñ notauit in apostil. super eo. in ver. z tũc apud matrẽ. ff. vbi pu. edu. debe. z dic. cẽ arbitrium. i. si iudici videat cõgruere, vt no. ifte in l. ij. j. eo. tit. vbi pu. edu. debe. z in l. omnẽ, ad certu. z p Bart. in l. si quis. §. si mater ff. de liberis agno. Celsus.

onera: si nō obijciatur ex pacto, nec ex statuto pōt dotē lucrari: vt. l. si ab hostibus. §. fin. vbi. ē. ff. sol. mat. Sed posteq̄ vxor est mortua, finitū est matrimoniū, et eius onera, et ideo nō tenet ea de proprio sepelire, ꝫ de patrimonio mulieris, id est de dote bene tenet eā sepelire: vt. ff. de relig. l. si pro rata. ¶ Sed pone q̄ maritus expulit vxorē de domo, nunquid debeat eā alimētare? Rñd. si propter culpā mariti, sic, si propter culpā vxoris, non, sm Ja. de are. et Cy. ¶ Sed qd si nō est alicuius culpa, ꝫ culpa tertiꝰ, puta q̄ frater mulieris, q promisit pro ea dotē, non soluit, vnde eā remisit ad domū fratris an vir teneat eā alere: videt q̄ nō: qr iuste vir expellit vxorē propter hanc cām: vt innuit. glo. aut. de nō eligen. scō. nubēs. §. pe. quid ecōtra si vxor est diues in bonis paraphernalibus, et maritus pauper, vtrū teneat alere maritū arg. qō sic. §. vnde vir et vxor. aut. ꝓterea. Contrarij no. in. l. si stipulata, in fi. de dona. inter vir. et vxor. ¶ Quero si pater expendit in medecinis filie maritate, nunquid poterit repetere a marito. Et dic q̄ctiā talis impensa pertinebat ad maritum sm Cy. et Ray. ¶ Ultimo, queritꝰ, nunquid potestas teneat de suis in dictibus infirmis solue. e medicinas. Dic qō sic modicas, et parum sumptuosas; non altas sm Ja. bu. et Cy. Bal.

1 ☞ Actus idem respectu diuersarum personarum potest pare reactiones diuersas.

2 Hereno an debeat scire negotium ad alium pertinere, et eius contemplatione gerere, et oriatur ei actio neg. gestorum.

3 Et qualiter probabitur q̄ gestum est alterius contemplatione.

¶ Lex decimaquarta

1 **Imandatum.** ¶ † Idem actus respectu diuersarū personarum pōt parere actiones diuersi generis. h. d. Cōcor. ē. co. l. q pupille. Inter. superogasti. l. de tuo impēdisti. ¶ Not. qō dixi. in summario. ¶ Op. contra. l. istam tribus modis, ōr hic. si gestum est contemplatione vxoris, orit actio neg. gest. Contra. imo et ꝫ non eius contēplatione: vt. ff. eo. l. ite ficū. §. fi. et. l. si pupilli. Solu. hoc cōcedo, q̄ sine contēplatione mulieris, siue nō. cooperatr actio neg. ge. quia istud negotiū pertinet ad mulierē re ipsa, vñ non distinguit respectus cōtēplatione. Jō, tñ dixi ꝫ. Ite articulus hic plenarie examinat per Pe. ¶ Scō. op. et videtur q̄ no habeat locū actio neg. gest. ex quo habet locū mādatū: vt infti. de obli. q̄er quasi ex cō. §. Sol. verū est q̄ nō cōcurrūt ꝫ eundē, ꝫ gñ sumitur ex gñe ex personis diuersis, cōcurrāt: vt hic. ¶ Tertio op. qō nō detur actio neg. gest. ꝫ in factū: vt. ff. mā. l. si tibi mādauero. §. fi. curator. Sabino fuit facta impēsa in re, sed extra rē. Et sic nō fuit negotiū dñi re ipsa sm gl. ¶ † Deinde quero super primo articulo, nunqd gerēs debeat scire negotiū ad alium pertinere, et eius contēplatiōe gerere: vt actio neg. gest. oriat. an vero sufficiat qō in rei veritate negotiū sit alterius, sic distingue. Q̄nꝫ gerens negotiū alterius non habet animū obligādi alium q̄ forte se putat gerere negotiū proprium, vel facit pse, et tunc actio neg. gest. non oritꝫ. Ex habet locū retētio rei, pter expensas: vt. ff. de cōdi. inde. l. si area. Fallit i possessore hereditatis: vt. l. si pene. §. 1. et. l. repetitio. ff. de cōdi. inde. ratio primi dicti est: qr dixit reg. in. l. si in area. qō iste nullū negotiū gerit cū alio. Ite qr animus suus nō erat i ducēde obligationē, ratio aūt exceptiōis est natura petitiōis hereditatis, q̄ nō patit bone fidei possessorē dāmificari: vt. ff. ō peti. here. l. Ite veniāt. §. pāte. Ite q; hereditas repūtat psonā defuncti: vñ vī gestū ꝫ cēplatione psone repūtate q̄nꝫ gestoꝫ animū obligādi alterū: et tūc ille est dñs ad quem principaliter pertinet negotiū, et nō est dubiū q̄ habeat locū hec actio, vt i hoc. ti. prorū, siue ille nō erat dñs, fiqdē ad eū prinebat negotiū qō gerit cura et solicitudine, solū hoc nō impedit: qr actio ne. ge. oriꝫ ex verū dñoꝫ ex eius cēplatiōe nō fit gestū: vt. l. q pupille. §. e. et. l. si pupilli. in pn. ff. e. Et est ratio: qr gestū cēplatione tutoris fingit gestū cēplatiōe pupilli, q repsentat in tutore. Si vero ad eū cuius cēplatiōe gerebat, nō pertinebat cura et solicitudine, tunc si qdē ad eū poterat quoquo mō prinere actio neg. ge. nō dabit ꝫ verū dñoꝫ. ꝫ ꝫ istū putatiuū: vt. l. si pupilli. §. ꝫ si ego. ff. e. vbi negotiū fuit gestū note filij, vel serui, q̄ habebat peculiū, vñ ad eos prinebat: poterāt obligari, saltē naturaliter. sm Bar. vel dic q̄ ibi log. in negotio qō nō est nostrū re ipsa, ꝫ ratihabitatiōe: id nō prinet ad eū cuius nosse gerit: vt. l. si seruus. de pcario. bñ aūt dare et vtilis actio, vt in factū. ff. mā. l. si. mādauero. §. si curator, fixo nullo mō prinebat ad eū cui⁹ cēplatione gerit, ꝫ ad quedā tertiū: tunc qr actio neg. gest. nō pōt figere pedes ꝫ psonā imprimere, extēdit se ad psonā primētē, et rei veritatē, nō opinione gerētis sequit: vt. ff. e. l. Ite si cū pupillo. aut. §. fi. ex predictis habes verū sit necesse poni in libello, vel articulis, vtrū negotiū fuerit gestū cēplatiōe veri, vel principalis dñi negotioꝝ gestoꝝ, necne sm Bar. quasi hoc probabit: Rñ. sufficit q̄ gerēs sciat negotiū ad aliū primere, nā in dubio videt gerere cēplatione: vt. l. ex maleficijs. §. i. ff. de ac. et ob. neat, q̄ licite videor gerere cēplatiōe veri dñi: vñ nō opꝰ q̄ sciā in spē q̄ sit dñs: qr gñalis animi motꝰ quēlibet dñm cōprehendit, facit qō habemus in fil. in. l. vltima vñ vi. ¶ Ite q̄ro, q̄re q̄ñ possessor q̄ scit rē ad alium pertinere nō repetit: Rñ. qr impēdit iure possessoris, nō officio gestoris, vnde hoc facit tanq̄ predo. vnde indignus est habere actionē negotiorū gestorum: vt. ff. eo. tit. l. si pupilli. §. sed et si quis.

1 ☞ Motus animi est distinguendus, an quasi pater, an quasi gestor: aliquid faciat.

2 Vitricus nō tenet alere priuignū, vel priuignum.

3 Et quid in dubio: an vitricus presumatur facere animo donandi, vel non.

¶ Lex decimaquinta.

Si paterno. ¶ Vitricus in prignam expendens paterno affectu, nō repetit, ꝫ si gestorio nomine repetit. h. d.

1 ¶ † Nota. qō distinguendus est animi motꝰ: id est an quasi pater, an quasi gestor. ¶ Nota. scō. de expensis magistrorū mulierū, et ista litera ꝺꝫ intelligi de arte segui cōgruēte, olim tñ puelle discebāt grāmatica: vt no. in. l. q filiū. ff. vbi pu. edu. debe.

2 ¶ † Ultimo no. q ꝫ. q̄ teneat alere vxorē, no. tñ tenet alere priuignū, vel priuignā. id est filiū, vel filiā ex alio matrimonio procreatos, nec tenet eos recipere in domo secū, si nō vult. si em teneret, nō repeteret: qr debitū impēderet: vt. ff. e. l. alimēta.

3 ¶ † Quero. vtrum in dubio presumat vitricus animo donandi, an animo repetēdi impendere, dicit gl. q̄ in dubio presumit animo repetendi: qr omnis ille qui q̄ alio impēdit, videt impendere a in dubio alio repetendi, vel dic vt dicit gl. q̄ si vitricus recipiebat aliqua seruitia a priugno: videt impēdere cēplatione illorū seruitiorū, et nō repetit. si aūt nulla seruitia recipiebat ab eo, tūc repetit. ar. de dona. inter. vir et vxo. l. ꝫ. si vir et liana. §. fi. et. l. sicut de ope. li. vel. dic, qō in dubio recurrimus ad cōiecturas: vt. ff. eod. l. Melennius. Et ꝫ gl. ponat vnam cōiecturā: tñ est alia cōiectura ex qualitate personę: quia nobilis and est miles, et dives facilius presumit donare q̄ ignobilis: id est pauper. arg. de dona. l. filius. Item et quantitas impēse est considerāda: qr facilius presumit donatio i modicis quā in magnis. de dona. inter vir. et vxo. l. verū et no. l. ꝫ. e. et. l. ꝫ. alimenta. Et ꝫ vera sunt ꝫ ꝫ Pe. q̄ñ omnis alimētādi respiciebat eos priugnos in seipsis. si em mater debuisset alere ipsos, maritus nō repeteret q̄ aliꝰ erat gratis ꝫ pensurus: vt, ꝫ. e. l. ꝫ impuberes. vltri. rñ. sm Pe. et Cy. ¶ Predicta hoc faciūt ad questionē rustici cuiusdā sinul morantiū. et vnus multos ꝺꝫ filios: et alter nō ꝺꝫ filiū et fit oibus impēsa de cōi, nunqd tpe diuisiōis debeat aliq̄ fieri restauratio huic fratri filio carētis? Ite dic q̄ nō si aliqua opera percipiebat ab istis pueris, maxime que esset plene dignā alimentis. Sed si nō percipiebat ab eis aliqua notabilis opera: tunc bene posset repeti, saltem a patre pupillorum, iuxta not. hic, et. d. l. alimenta. Bal.

1 ☞ Venditor rei si post venditionem soluit aliquid pro colectis ratiōe illius rei, an repetat ab emptore.

¶ Lex decima sexta.

Si negotium. ¶ Solueris tributa sororis repetit ab ea. h. d. Hoc. q̄ alternativa cadens respectu diuersorum terminoꝝ. refert singula singulis. ¶ † Quero de ista. q. vēdidit tibi rem, et tradidit rē nonduꝫ est posita tibi in estimo, vnde solui collectas, q̄ adhuc est in estimo meo, nunqd ego possim repetere, et qr estimum habet loco promissionis: vñ videor solucre ex propria ptmissione: vt. ff. ad muni. l. incolas. ¶ Contrarij teneor: qr onus fructuꝫ esse debet, et re ipsa spectat ad possessorē. licet aliquis nō reperiat in estimo descriptus, siue nominatus: vt. ff. de vsufruct. l. si pendentes. §. fi. quid ꝫ. sine censu vel reliquis. l. omnes. ff. de pact. l. inter debitorem. et. ff. de mu. et ho. l. rescripto. §. fin. et ideo repetitur saltē: vt illi actione neg. gest. hiction sunt alia.

1 ☞ Dolus et culpa possunt purgari in persona heredis.

2 Actio directa, et actio vtilis, qualiter cognoscantur, et quando competant. ꝫ.

☞ Videtur q̄ nō. Ego q̄ sic. pertꝫ victum fin. Rephe. cuma. in. l. si cū dotes. §. si maritus. et ibi Alex. ff. so. ma. et l. l. si donatum. §. §. ff. de condi. ob causam, et ipse cōt, l. volu. iij. Celsus.

4 Actio est directa, vbi concurrunt mens ⁊ verba.
5 Actio est vtilis, vbi non reperitur identitas, sed similitudo.
6 Actio directa oritur hincinde, quando nomina contrahentium sunt diuersa, nec descendit nomen a nomine, ⁊ nu.7.
8 Distinctio nominum, ⁊ aduerbiorum, nō cadit vbicūq; naturalia principia reperiuntur in persona actoris ⁊ rei.
9 Egit quis actione directa directo, lite pendēte reus desijt possidere, ⁊ sic cōpetit directa vtiliter, an ex eadem instantia reus debeat condemnari.
10 Variatio contingens per nomina ⁊ aduerbia facto rei, non impedit contra eum ex eadem instantia ad condemnationem procedi.

¶ Lex decimaseptima.

Curatoris etiam. Hoc dicit. obligatio contracta ratiōe administrationis transit ad heredē, sed ipsum officium non transit ad heredem: ⁊ per hoc nō transit alienandi potestas. h.d. Et est lex no. ⁊ cōcor. ff. de cur. furio. l. cuius bonis. ⁊ §. si quis igno. rē mi. l. j. ibi duȝ
1 dicit, cum officiū morte finiat. ¶ † No. hic dolū ⁊ culpā defuncti purgari in persona heredis. Scdo no. officiū nō transire ad heredē: q̄ est quid industriale. ¶ Tertio not. ꝙ vbi trāsit officiū, nō trāsit eius authoritas. ¶ Quarto no. ꝙ qui non habet authoritatē, nō pōt alienare. Circa istā materiā oportet videre distinctionē nominū. Scdo oportet videre distinctionē aduerbiorū. Tertio distinctionē nominū ⁊ effectuū. Circa primū dicendū est qd distinctio nominū est duplex. quedā est distinctio inter directaȝ ⁊ vtilē. Quedā est distinctio inter directā ⁊ cōtrariā. Circa distin-
2 ctionem aduerbiorū est alia distinctio. s. inter directo ⁊ vtiliter. ¶ † Rūdeo ergo ad primū, ⁊ dico sm glo. qd actio directa est illa que cōpetit ex verbis ⁊ mēte legis: ita qd actio que determinat in casu prouiso per legē quo ad verba ⁊ mentē legis, illa est actio directa. sed quādo casus videt improuisus inspectis verbis, sed nō est improuisus inspecta mēte: tunc competit actio vtilis, vt hic. ⁊ ff. eo. l. actio. Sed doc. dicūt siue casus sit prouisus quo ad verba ⁊ quo ad mentē, siue quo ad mentē, nūquā oritur actio directa: vt. j. vti pos. l. j. vbi lȝ interdictū directū loquat de edibus tamē hȝ locū interdictū indirectū in fundo. Idē probat. s. de legi. l. non: dubiuȝ. Itē videt tex. in. l. nominis ⁊ rei. §. verbū ex legib⁹. ff. de ver. sig. ⁊ l. j. in prin. cū. l. seq. de legi. tut. Si vero nō est casus puis⁹ p. l. que inducit actionē, nec quoad verba, nec quoad mentē, sed per extensionē illius l. competit actio in casu omnino improuiso: tūc est actio improuisa, vt. l. pe. ff. si quadru. pau. fe. di. ⁊ in hac. l. nā edictū ptoris inducit actionē negotiorum gestorū in spontaneo gestore. sed p iuriscōsultū extendit ad ne-
3 cessarium gestorē ¶ † Merito actio ista dicit vtilis: q̄ quoad primitiuā inuentionē ipsius actionis non habēt locū verba nec mēs. ita dicūt doct ⁊ in hoc reprehendūt gl. Tu saluādo gl. ⁊ doc. dic ꝙ vbi cōcurrunt verba ⁊ mens, non est dubiū qd actio est directa. Item vbi deficiūt verba ⁊ mens non est dubiū ꝙ actio nō est directa, sed interdū nulla cōpetit quādo nulla est ratio quare cōpetat. arg. ff. de re mili. l. milites agrū. in prin. Interdū vtilis cōpetit quādo nō est eadē ratio, sed similis ratio: ⁊ ita intelligo gl. q̄ dicūt ꝙ vtilis cōpetit ex mēte, id est ex similitudine ratiōis. Si aūt nō est in ratione similitudo, sed est rationis idētitas: tūc cōpetit actio directa: q̄ ratio est mēs legis: ⁊ q⁹ virtus legis stat in ratione ipsi-
4 us, vt no. Dy. in. c. si. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Unde pone tres cōclusiōes. Prima est, ꝙ vbi cōcurrūt verba ⁊ mēs, actio est directa. Secūda est. ꝙ vbi cessant verba, tū est p omnia eadē ratio ibi hȝ locū actio directa. facit j. de reuo. do. l. his solis. Nā tacite cautū videt id in quo eadē ratio reperitur. hoc habem⁹ in simili nā ex tacita substitutione orit directa petitio hereditatis, sicut in expressa; vt. ff. de vul. sub. l. in substitutione. facit ad hoc insti. de le. parē. tut. in prin. ⁊ ar. ff. de ritu. nup. l. libert⁹. §. senat⁹. hoc ēt apparet p suū contrariū: q̄ cessante ratione, ipso iure nō cōpetit actio, nec vtilis, nec directa. facit qd not. ff. de acqui. pos. l. si is q animo. ⁊ ff. de
5 pac. l. qd dictū. ¶ † Tertia cōclusio est, ꝙ vbi non reperit idētitas p ōia sed reperit similitudo: tunc actio est vtilis Dicit aūt simile, qd in aliquo hȝ differentiā. Tū sm plurimos habet cōuenientiā: vt not. ff. de legi. l. de quib⁹. in prin. Hoc apparet p suū cōtrariū: q̄ si nō cessat totalis ratio legis, tū cessat id qd est magis principale in ratiōe legis: actio cōpetit ipso iure. sed obstabit exceptio. vt. ff. de in ius voc. l. quāuis. Et predicta sunt vera in actionib⁹ personalibus: sed in actionib⁹ realibus alio modo discernit directa ab vtili. Directa enim cōpetit quādo adsunt ppria principia ipsius actionis: puta in rei vēdicatione dominiū directū: sed quando non adsunt ppria principia, puta q̄ reus seruū meū dolo interemit, ⁊ sic dolo desijt possidere: tūc actio est vtilis: q̄ vera principia desunt: cū rei que nō est non possum esse dominus. ¶ Hic adde qd quale est principiū actionis, talis est actio, vnde tale dominiū parit vtilē rei vendicationem: ⁊ directum parit directā. Omnis actio a suis principijs regula-
6 tur. facit. ff. si ager vecti. l. j. ⁊. ff. de superficie. l. j. §. qd ait. ¶ † Uenio ad secundū membrū de actione directa ⁊ contraria. in hoc dicit glo. ff. de act. ⁊ obli. l. cōsensu. ⁊ Dy. in arbore actionū, ꝙ quando nomina contrahentiū sunt diuersa, nec descēdit nomē a nomine: tunc hincinde est actio directa. Exemplū in emptore ⁊ venditore. Quandoq; sunt diuersa: sed vnum nomen descēdit ab alio: vt deponēs, ⁊ depositarius: tunc vna est directa, alia cōtraria. Directa cōpetit ei ad quem ius pertinet, siue negotium principaliter. Contraria cōpetit illi ad quem principaliter nō competit ius rei, vel negotiū. nā actio negotiorū gestorū directa dño, 2ria cōpetit gestori. Itē directa pignoratitia cōpetit debitori. 2ria cōpetit creditori. ⁊ idē in simili. Sed interdū nomē nō descēdit a nomine vt in societate: tunc hincinde est actio directa: q̄ natura partiū est hec, ꝙ vnū non denominat aliū, nec ipm sibi subalternat. facit qd not. ff. de impē. l. oino. Ista est mēs gl. l. lȝ gl. nō loquat ita perfecte. Bar. adhuc clarius loquit dicit enim ꝙ qñq; est aliquis cōtractus, in quo nō variat nomē cōtract⁹ nec nomē cōtrahentiū. inquantum designat cōtractū: vt cōtractu societatis. nā lȝ Pe. ⁊ mar. cōtrahant societatē, p hoc non sunt varia noia: q̄ vterq; dicit socius: ⁊ tūc ex vtraq; pte dicit actio directa. ne reperit ibi cōtraria: q̄ istud vocabulū nō est introductū: vbi est idē nomē cōtract⁹, ⁊ cōtrahentiū: vt. ff. ⁊. C. ⁊ insti. pro socio. qñq; variat nomē cōtract⁹ ⁊ cōtrahētiū, vt in emptore ⁊ vēditore, cōductore ⁊ locatore: ⁊ hoc casu non distiguit actio p directā ⁊ cōtrariā, lȝ cuilibet cōpetit ex noie suo: vt mihi ex empto, tibi ex vēdito. ⁊ sic in qualibet est directa: vt. ff. de act. emp. l. veteres. qñq; variat nomē cōtrahētiū, nō aūt nomē cōtract⁹, vel quasi variat. ⁊ isto casu qñq; ista variatio cōtingit: q̄ nomē descēdit a noie: vt mandans ⁊ mandatarius, deponēs ⁊ depositari⁹, cōmodans ⁊ cōmodatarius, ⁊ similes tūc aūt variatur actio inter directā ⁊ contrariā: q̄ directa ei qui hȝ nomē ppriū cōpetit. cōtraria ei qui habet nomē deriuatiū: vt l. si mandatū. §. eo. qñq; variat nomē cōtrahentis, vel quasi. ⁊ nō variat nomē cōtract⁹, vel quasi, vt in cōtractu pignoris vnus vocat debitor, alter creditor. lȝ ex vtraq; parte iste cōtract⁹ vocat pign⁹. Idē in negotio gesto, vn⁹ vocat gerēs, ali⁹ dñs: ⁊ tū ex vtraq; parte dr vn⁹ quasi ꝯtract⁹ s. negotiū gestū: ⁊ tūc ista actio diuidit inter directā ⁊ cōtrariā: q̄ directa cōpetit ei ad quē res ptinet. cōtraria cōpetit gerēti. ff. de pig. act. l. tutor. §. cōtraria. ⁊. ff. de cōtrario iu. tute. per totū: cū si. sm Bar. ¶ Adde hec verba, vbi hicinde obligatio orit vel primordialiter, vel incidēter. lȝ vbi nō orit obligatio nisi in vna parte, vt in cōtractu donatiōis: ⁊ tūc lȝ nomē descēdat a noie: q̄ vnus dr donās. alter donatari⁹: tū nō reperit ibi actio cōtraria, vt. ff. de dona. l. Aristo. Itē adde ꝙ in cōtractib⁹ innoiatis nō est reperire ꝯtrariā actionē: q̄ ibi nulla distinctio est: vt. l. j. in prin. ff. ꝯ
7 repertuu. ¶ † Uenio ad distinctionē aduerbiorū: ⁊ hic est considerandū ꝙ actiones habēt sua principia. ⁊ qñ reperit in persona actoris debituȝ principiū sm iuris regulas, ⁊ similiter reperit in persona rei: tunc competit directa directo. lȝ qñ in persona rei nō reperitur principiū sm regulas iuris, sed reperit id qd habet a principio p iurisdictionē: vt q̄ reus dolo desijt possidere: tūc variat aduerbiū: q̄ vbi assistentibus veris principijs
8 tenet directo, nō tenet vtiliter: vt plene no. ff. de rei vē. in rub. ⁊ hic. ¶ † Et super hoc pone has duas cōclusiones. Prima est ꝙ vbicūq; naturalia principia reperiuntur in psona actoris ⁊ rei: ibi non cadit distinctio noiȝ nec aduerbiorū. Scda est, ꝙ vbi non reperiunt principia sm iuris regulas, sed fingunt adesse: tunc cadit distinctio noim ⁊ aduerbiorū. nominuȝ respectu actoris: ⁊ aduerbiorȝ respectu rei. verbi gra: si reus dolo desijt possidere, tū res extat: hic reperit principiū actiōis, id est dominiū in suo esse quo ad actorē, ⁊ ideo est actio directa: tū non reperit possessio, qd est principiū ex parte rei: ideo non dat directo, lȝ vtiliter. Si vero ponas reȝ esse peremptā dolo rei: ibi nullū reperitur natiuū principiū, sed per legem fingit adesse. ideo tunc dat vtilis vtiliter. apparet ergo qd qñque datur directa: qñq; vtilis vtiliter: quandoq; directa vtiliter. Itēȝ reperit ꝙ datur vtilis directo, qd pōt esse: q̄ forte emphyteuta agit cōtra possessorē, vel ali⁹ habēs vtile dñiuȝ. Itē potest esse: q̄ directa a principio facta est
9 vtilis pendente processu, vt. ff. de rei vendi. l. si post acceptū. ¶ † Et nūc venio ad vltimum. s. ad effectum istarum subtilitatum. Ponamus. egi directa directo. lite pēdente reus desijt possidere, ⁊ sic cōpetit directa vtiliter. queritur vtrum ex eadem instantia reus debeat cōdemnari. ⁊ videt ꝙ non: q̄ facta est mutatio. Contrariū est verū: q̄ sola qualitas est mutata ex parte rei. vnde rōne qualitatis mutate non requirit nouum iudiciȝ: vt. j. de litig. l. ij. ar. ff. de nox. l. in delictis. §. si detracta. Sed pone ꝙ est facta mutatio per noia ⁊ aduerbia. verbi gratia. vendicaui a te equū, lite pendente eū occidisti. ⁊ sic cōpetit vtilis vtiliter, nūquid requirit noua instantia. ⁊ videt ꝙ sic: q̄ hic est mutatū principiū causale ⁊ formale. ⁊ super isto nouo iure nō est lis cōtesta. cōtrarium est verum: quia istud ius subrogatum est loco iuris primeui. ⁊ hoc tenet Dyn. ⁊ Bartol. in. l. quanquam. §. Julia. de aqua plu. arcend. ⁊ est casus subtiliter intelligen-
10 do. ff. de rei vendi. l. vtique. cum sua gloss. ¶ † Sed pone ꝙ mutatuȝ est principium ex parte actoris, ⁊ non ex parte rei: vt quia lit. pendente reus vsucepit, nunquid requiritur noua instantia. Dic quod non, vt. ff. de rei vendi. l. si post acceptum. ⁊ tamen non est dubium ꝙ actio que nunc competit non est eadem cum ea, super qua est lis contestata. Sed q̄ est subrogata eius loco, ⁊ ipsa subrogatio contingit ex ipsa lite: ⁊ ex eadem instantia: merito potest fieri condemnatio sine nouo processu, vt. l. si post ac-
11 ceptum. alleg. s. quod est nor. ¶ † Conclude ergo ꝙ variatio contingēs per nomina ⁊ aduerbia facto rei, non impedit contra eum ex eadem instantia ad condemnationem procedi. Et adde quod nota. C. j. de alie. iudi. l. vnica. Alia que tanguntur in alia glo. vide per te.

¶ Lex decimaoctaua.

Ob negotium. ¶ Siue negotium geratur sponte, siue ex necessitate geratur, hec actio est bone fidei: ideo in ea ex mora veniunt vsure

1 vsure.h.d. vel ex alia iusta causa.h.d.gl. ¶ † Nor.hic ꝙ si tutor vel curator accepit pecunias sub vsuris pro negotijs pupillaribus,qs̄ vtiq repetit a pupillo:z curator ab aduito,qñ fuit iusta causa accipiendi propter necessitatem z vtilitatem pupilli,vel aduiti.hoc dicit.

¶ Lex decimanona.

AB vno hērede. ¶ Etiam pro cōi negotio gesto habet locū negotiorū gestorū actio.h.d. Et adde hic qō no.j.fami.herc.l.in fami lie. Jn tex.rata.No.hic ꝙ ad heredem transit ius ratificandi contractum,vel quasi.dic vt per Dy.in.c.ratum.z in.c.ratihabitionez. de regu.tor.lib.vj.

1 ¶ Tutor z curator tenētur de male gestis z neglectis.
2 Officium curatoris, an sit voluntarium.
3 Et nā finiatur pubertate.
4 Gestor sine mandato,an teneatur de neglectis.
5 Gestor qui non potest exigere ab alio,an teneatur exigere a se.

¶ Lex vigesima.

TUtori vel curatori. ¶ Hoc dicit:tutor vel curator dif ferūt a gestore:qꝝ primorū officiū est necessariū z finit necessitate cessante:sed officiū simplicis gestoris est volūtariū,z voluntate propria terminat. Item tutor z curator mouent actiones,ſnon gestor sine mandatore oēs de leui culpa tenēnt.h.d. Bart. vel sic Inter tutorem z curatorē ex parte vna,z voluntariū gestorem ex parte altera. est differentia quo ad gestionē,z finē administrationis,z administrandi potentiā.h.d. Ja.bu.vel sic. Officium ꝙ habet formā a iure,sumit effectum e finem ſm dispositionē legalē:sed officiū qō suscipit qūliber formam ſm voluntatē gerentis,regulat ab ipſa nihilominus tñ requiritur 1 etiā administrandi potentia.h.d.z est lex notabilis. ¶ † Nor. ꝙ tutor et curator tenent de male gestis,z neglectis:qr nō est in eorū libera voluntate qd gerant vel qd non gerāt. Gestor vero negotioꝝ non tenet quasi neglexit,sed qr ad id quasi gesturus non accessit. ¶ Scōo nor. ꝙ tutor z curator plures actiones monere,ſz nō simpliciter gestor. adde hic qs̄ no.ff.e.l. at qui natura.j.cū me absente. ¶ Tertio no. ꝙ sufficit alicui cōsuli per amicū in paucis,licet nō in oibus cōsulat:qr sola amicitia necessitatē gerendi nō imponit. Quarto not. ꝙ nō imputat alicui si nō attētauerit,vel 2 non fecit qs̄ de iure nō poterat. ¶ † Opp.z videt qs̄ officium curatoris sit voluntariū vt insti.de cura.j. Jtē inuiti R̄ñ. voluntariū est ex parte eius cui dat curator,ſz non ex parte ipsius curatoris:nā ex parte curatoris est notorū ſm Bar.tu dic hoc verū in curatore generali,sed officiuz curatoris aduites,vel a l vna ſpeciem,est voluntariū:qr non dat inuitus necius tor.vt.l.q habet.j.si pupillus.ff.de tute.z ibi per Ja.de are. Quid de curatore dando bonis:dic ꝙ nō datur inuitus:vt.l.ḡ.j.de.ff.de cur. 3 bo.dan. ¶ Oꝝ.qō officiū tutoris nō finiat pubertate.vt.l.j.j.vt cause post pubertatē adhī tutor. Sol.in negotijs ceptis nō finit officiū pubertate.vt ibi.Sed in nō ceptis fic:vt ibi. tu dic ꝙ ipsum officiū in sua vniuersitate finit,sed nulla ſpecie per legē extendit,ne cōtinētia cause diui 4 datur.adde qs̄ no.ff.eo.l.nā z Seruius.j.si vivo. ¶ † Quero hic an gestor sine mandato teneat de neglectis. Veritas est qs̄ sic, presupposita negligentia,ſz hic est videndū qñ debeamus eā presupponere. R̄ñ.si incepit,z no precepit. Jtē si quedā gessit,z alia omisit,cū alius fuisset ola gesturus nisi ipse accessisset:vt.ff.eo.l.si pupilli.ſ.videamus.vbi dixit ꝙ nō tenet de nō gestis.intellige nisi erāt cōnexa,hec q̄ gerere cepit:vt.l.tutores.de.admi.tu. ¶ Opp.ō: hic ꝙ gestor tenet de leui culpa.ſ.ff.eo. l.ḡ.ſ.iterdū.Sol.ibi est ſpeciale:vt ibi no. ¶ Jtē op.ō.l.cura.ſ.e. Sol. ibi loquit in heredib⁹ administratoris necessarij,cū quib⁹ miti⁹ agit:vt 5 ibi no. ¶ † Quero vtrū gestor qui non pōt exigere ab alio,teneatur exigere a se. Dic ꝙ sit,id qō ex administratione debet, nō ex alia causa:nisi esset administrator generalis:vt.l.si vero nō remunerādi.ſ.ff.mā. z ff. eo.l.diuortio. ¶ Quero, si gestor non solū est gestor,sed cōiuncta persona,nunquid pōt exigere? Dic ꝙ agere potest,sed exigere non potest vt ff.solut.matri.l.nō solū,ad de quod no.ff.eo.tit.l.j.

¶ Lex vigesimaprima.

SI cognatui. ¶ Obligatio personalis non impedit libertatem seruit:z fa cit liber non tenetur de ante gest.h.d. ¶ No. quod gerens negotium alienum non prohibetur ad libertatem perduci.

¶ Lex vigesimasecunda.

NEgotium gerentes. ¶ Gestor negotio rum nō tenetur de alio,fortuito,hoc dicit.

¶ Lex vigesima tertia.

NEgotijs gestis. ¶ Actio negotiorum gesto rum est personalis, non rea lis.,hoc dicit.

1 ¶ Prohibito domini facit cessare contrariam actionem negotiorum gestorum.4.5.
2 Protestatio non trahitur retro,nec operatur nisi ex tempore quo fit,et an possit fieri cum scriptura,z sine scriptura.z nu.3.8.
9 Mandati fines exedere in mandatis vtilitatē licet z quando.
7 Solutum pro amico meo, qui erat in periculo mortis,quid valeat.
9 Denuntiationes quas faciunt syndici, debent fieri in scriptis.
10 Protestationes quas faciunt syndici his qui in turisdictione passi sunt, quibus verbis possint fieri,z que verba sufficiant. z nu.11.
12 Statutum dicta ꝙ mulier non possit testari sine presentia cōiunctorum,quibus verbis debet protestari ꝙ interfint.

¶ Lex vigesimaquarta.

SI quis nolente. ¶ † Hoc dicit. Prohibitio domini facit cessare ītiam actionē negotiorū gestorum ex tempore p obationis, z nō retro.h. d.vel sic. Prohibitio tollit actio.negotiorum in his que post prohibitionem geruntur, secus in his que gesta sunt.h.d. ¶ Nor. ꝙ tres erant opiniones veterū. Quidā cocedebant actionem directā,ad differentiā vtilis. Est em cōtraria:vt.j. dicet. Alij cōcedebant vtilē in ītiā,z non directam ītiā. Tertij credebāt neutrā,z ista est sīa Juliani, que hic approbat. Ratio aūr talis est: qr sicut nō cogor tecū habere inuitus,nec etiā incidere in obligationē tuā: ita cogor tecū quasi ītio habere,nec te habere creditorē. Licet ergo in quasi ītio nō requirat cōsensus veruz:tñ per dissensum a principio quasi ītius impedit,z actio nō nascit,z hoc dicit hec lex. ¶ Scōo not. ꝙ nemo debet accedere ad gestionē rei alterius dño ꝓhi 2 bente. ¶ † Tertio no. ꝙ ptestatio non trahitur retro,nec operat nisi ex tpe quo fit. Et hoc facit ad qōnē. Saturn. cauet ꝙ synd icus teneat denūtiare dāna data sibi protestata p dños itra quartum diē:nec declarat statutū qñ incipiat ista dies an a die dāni dati,an a die protestationis:nā intelligendū est qō incipiat a die ptestationis:qr protestatio nō p ducit effectū suū retro,ſz demū 3 ex tpe ex quo fit.vt hic. ¶ † Jtē no. ꝙ protesta a tio pōt fieri cū scriptura,z sine scriptura[a] adhibitis testibus per quod possit probari. z adde qō no.in aut.de tempo.non sol.pe.ſ.pe. ¶ Ultimo,ꝙ ingerēte sine mādatore nō curamus an res sit integra,vel nō,nam statim post prohibitionez debet discedere a gestione,etiam re non integra. secus esset vbi processisset.mandatuz,argumē.ff. de condi.o b causam.l.si pecuniam:in principio.
4 ¶ † Oppo.z videtur quod ista prohibitio impediat repetitionem:vt.l.si quis mancipijs.ſ.proculus.ff.de institor.Sloſſ.solnit optime,quod licet illi prohiberet dominus,nō tamen prohibuit seruus,qui seruus potest obligare dominum inuitum de peculio,vel de in rem verso:vt dicta.l. si quis mancipijs. ſ.proculus.z l.si quis seruum ſ.etiam.ff.de pecul.ibi ergo gestio erat in re peculiaritia,non in re dominica. Et ideo magis arretenditur obligatio in dominum,quam prohibi 5 tio domini. ¶ † Secundo oppo,ad idem Labeo ff. de religio. Solu.ſpeciale in funeraria,que nō per prohibitionem: nam publice interest cadauera tumulari.l.ḡ.ſ.j.z.ſ.diuꝰ.ff.ō sep.violato.
6 ¶ † Uenio ad questionem,z quero, quidam habuit a me mandatum vt emeret mihi quendam b codicem pro decem. Jste expendit viginti [b], et viliter expendit quia codex valebat viginti,et tradidit mihi codicem. Deinde vult agere contra me actione mādati ad.x.z actione nego.gesto.ad alia.x. quia gessit viliter, queritur nunquid possit. ¶ Dar.dicit quod sic: quia habet vtilem actionem negotiorū gestorum de equitate, cum non debeam locupletari cum aliena iactura.arg.ff.de conditione indebiti.l.non natura. et.ff.si certum petatur.l.si z me z titium. Contrarium determinat.ḡlo.quia ex quo habuit mādatum limitatū ad certam quātitatem,ſvltra ex pēdit,videt ꝓhibitus expedere:vt.ff.de neg.ge.

[a] Protestatio pōt fieri cum scriptura. et sine scriptura. Adde Lanfrā.de orta.i.c.qm̄ ō falsam.ſ.statuimus.versi.inrerlo. z appel.versic. non per hoc credatis.z ibi posui i apostil. ad ipm in versi. in scriptis extra de ꝓba.c qō dixi in apostil.ad Jtū in aut. presbyteri. nu.j.in ver.non est de substantia ptestationis.ē.de cpīs.z cle. Celsus.

[b] Jste expendit viginti. Adde hāc.esse decisam per Frā. de crema. singu.suo.exiij.incl.si cui mandaui tibi. vbialleg. Jtū hic Celsus.

l.qui aliena.§.libertos.ergo nõ repetit:q̃ phibitio facit cessare oẽm actionẽ tam directã q̃ vtilẽ: vt hic. Pro hoc allegat glo. casum.ff.manda. l.si pro te.non ob. q̃ fiet locupletior ex aliena iactura:q̃ istud contingit propter culpam gestoris. Idem q̃ tenet hic gl.in.l.fictichũ. in fi.ff. de noua. Contrarium tenet.ff.e.l.soluendo. Cõtra doc. approbant hanc gl. z illã que est in.l. si fictichũ.in fi.per dictã.l.fi.p te.ff.mãda. sed Bul. in hac gõne tenet opi. Dar. aut eius dñs debet in totũ approbare,aut in totũ reprobare,nec põt eundem actum diuidere.arg. de admi.tu.l.cũ querit, non ob.lex nostra: q̃ hec lex loquit q̃n̄ prohibitio facta est circa administrationẽ rerũ,post q̃ quis non põt sine delicto administrare,nã post prohibitionẽ ille qui ingredit fundũ meũ, vel in eo operat, delinquit: vt.l.diuus. de fer. rusti. prę. z.l.ij. circa prin. de acq.re.do. Sed in gõne opposita nullũ est delictũ. z ꝫ accedatur modus z finis mandatorũ q̃ hoc fit pro vtilitate mãdãtis, nõ vt fieri ℨ mãdatũ, z ꝫ videat fieri cõtra mãdatum: nã equũ est q̃ quatenus dñs efficit hic locupletior, restituat gestori. Lex ergo nostra nõ hz locũ fm Bul. nũ duob⁹ cõcurrentibus. s. prohibitione dñi, z delicto gestoris. sec⁹ si est sola phibitio, z annexũ delictũ. fm Bul. Ad.l.fi pro te. non rñdet, ꝫ põt dici q̃ ibi fideiussor nõ accessit ad negotiũ necessarium. vel vtile ipsius dñi: q̃ nõ expediebat dño q̃ ille fideiuberet. Sed certe ista solutio est diuinatio.

a ¶ Sed ponamus. Vide gl. z Bar. in l. fichus. ff. de pec. leg. gl. i. c. prouidendum. lxxxij. distin. And. Barb.

Jrẽ cũ ille fideiussor postea soluat: non est dubiũ q̃ expedit debitori pro se solui: tũ ois repetitio denegat. vnde nõ põt rñderi illi legi, nec etiã põt rñderi rõnis q̃ phibitio facit cessare ꝑsensum expressus z tacitũ. z sic facit cessare naturalẽ z ciuilẽ obligationẽ vñ nõ cõperit actio q̃: deest obligatio. z ℣ vert⁹ credo. ¶ Sz ponam⁹ª q̃dꝫ alius

7 a amicus cõpater meus erat in periculo perdendi personã, nisi pro eo solueret certã summã. solui eo vetante. queritur nunq̃ reperã. Rñdeo sic: q̃ nõ minus interest reipublice bonos viuentes cõseruari q̃ mortuos tumulari, vñ dico q̃ est casus in rõne sui in.d.§. idem Labeo. Preterea etiã mea interest rõne amicitie z cõiunctionis. ar. in.l.ij. z

8 iij. ff. de lib. cã. z. ff. de appel. l. nõ rm. ¶ † Quero tertio, an sit verũ indistincte q̃ in prestatione ſ nec essarja scriptura. Rñ. q̃n̄ꝫ protestatio succedit in locũ actiõis, vel libelli: tũc debet fieri ſ scripta: vt.l. vt perfectius. de anna. exce. Q̃n̄ꝫ non succedit in locũ actionis causa: tũc nõ est necessaria scriptura. l. scire ops. de exce. tu. Et hoc fallit in aut. hãc aũt querelã. de nõ nu. pe. fm Bar.

b ☞ Secundo not. Bo. q̃ petitio irrationabilis non debet admitti, facit q̃ no. Jnn. in. c. i. de offi. vi. in gl. fi. ff. defer. l. vbi. Ain. Barb.

Certe ibi succedit in loco libelli, z sic fum⁹ in primo membro, non in scõo. ¶ † Ex his apparet q̃ denũciationes quas faciũt syndici de maleficijs, debẽt fieri in scriptis: q̃ illa denũciatio hꝫ pro libello, z super ea procedit⁹ tanq̃ super libello: q̃ vnus ex modis procedendi est procedere ad denũ

9 tiationẽ officialis. l. ab accusatiõe. §. denũciato-

10 res. ff. ad turp. ¶ † Vltimo quero nũq̃d ꝓtestatio ista phibitoria debeat fieri verbis ſpãlibus, an gñalibus. Dicit gl. q̃ sufficiunt quelibet verba expressa. Bar. dicit q̃ aut refert intentio protestantis ad certã speciẽ z requirunt verba ſpãlia: vt. l. aut qui aliter. in prin. ff. q̃ vi aut clã. aut non refert ad certã speciẽ, sed vniuersaliter z simpliciter intendit phibere: tũc sufficiũt verba gñalia fm Bar. aduerte, vbi prestatio fit viua voce, requirunt verba. Sed vbi fit per scripturã, sufficit q̃ ei cui fit prestatio def scriptura cõtinẽs protestationem. ꝫ nõ legat sibi, cũ sufficiat affigere ꝑ

11 testationẽ ad domũ: vt. d. l. vt ꝑfectius. ¶ † Jrẽ aduerte ex predictis, dicit statutũ q̃ syndicus teneat denũciare maleficia sibi prestata per iniuriã passos, mõ tit⁹ iniuriã passus fecit prestationem syndico in hac forma: prestor q̃ denunties oẽs iniurias mihi illatas per petrũ, nunq̃ꝫ sufficiunt ista verba generalia: Dico q̃ non, imo requirit deſignatio iniurie, z specificatio loci, z tẽporis: vt l. pretor edixit. in prin. ff. de iniur. Et hoc ex theorica Bar, q̃ nũ ad certam speciẽ refert protestationis effectus. oportet q̃ illa species declaretur. ¶ † Jrẽ facit ad aliam q̃onem: dicit statutũ q̃ mulieres non possint testari nisi ꝓlentib⁹ cõsanguineis, vel facta eis protestatione q̃ intersint, nũquid ergo in protestatione oportet cõtineri qualiter mulier dicat q̃ intẽdit testari, an vero sufficiãt verba gñalia, q̃ ipsa protestetur se velle testari, et super hoc requiratur eorũ ꝓsentia. Breuiter dico q̃ sufficiunt ista verba volo testari, nec requiritur q̃ per singula declaret de sua intentione, cũ liberũ sit ei mutare voluntatẽ, ar. ff. de sac. fan. ecc. l. j. z. ff. de testa. l. qui testamento. §. fin. arg. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. qui nunciat. nisi statutum requireret maiorem specificationem: quia standum est verbis statuti: vt. ff. de eger. l. j. §. si is qui nauem. Bal.

Quod metus causa. Rubrica.

¶ Querit Ly. fm Per. quare possessorium recuperande, non habet locum pro re mobili principaliter petenda, sed possessorium retinende habet locum pro re mobili. Rñ. Pe. quia spoliato re mobili sufficit actio vi bon. rap. ideo non habet locum interdictum recuperande, sed in retinenda non habet locum actio vi bo. rap. z ideo est necessario prodictum interdictum fm Per. z Ly.

1 ☞ Res quando q̃ perit, z non peritet actio.
2 Damnũ ad interesse, an probetur per iuramentũ in quacunq̃ violentia.
3 Libellus talis an procedat, peto rem ablatam, si extat, alias peto eius estimationem.
4 Violentia expulsiua qualis z que sit.

¶ Lex prima.

Ersecutionem. ¶ Periculum interest rei pertinet ad ſrem metum inferentem non ad dñm rei. h. d. Adde hic ff. no. j. loca. l. si damnum. ¶ † Vor. hic q̃ res et non perit actio. Et est ratio: q̃ est periculum debitoris, nam omnem debitum habet in se moram, seu culpam que habetur loco more, z que perpetuat actionem: vt hic z. ff. de condi. fur. in. l. in re furtiua. de verbo. obli. l. mora rei. de dolo. l. fideiussor. z. l. in hac. ff. de tritico. ¶ Opp. de. l. si cum exceptione. §. q̃ si homo. ff. q̃ me. cau. vbi interitus liberat metum inferentem. Sol. aut ideo q̃ perit interitus quadrimestrez sic intra tps dilationis legalis. Jrẽ ibi ideo q̃ tenetur in triplum: vnde satis est consultum actori. nam si teneretur in alio simplũ, iam quo ad ipsum reũ totus quadruplum esset mera pena, q̃ non est de natura illius actionis. ¶ Secundo opp. de. l. proinde. ff. de condi. fur. z. §. de fur. l. subtracto. So. ibi erat mora purgata, z sic interitus non pertinet ad debitorẽ. Hic tractat hic materia violẽtiarũ, sed plenius tractat eã in. l. extat. ff. e. z dic vt ibi. ¶ † Sed vnus quero, nunquid in quolibet genere vio. enti debamnũ z interesse probetur per sacramentum, sicut in vi eppulsiua: vt. l. si quando. j. vnde vi. Rñ. sic: vt plene no. Jnn. in c. vlt. extra eo. vbi oino videas. Quero vtrum sit distinguendum hic. an eodem modo esset res peritura penes actorem, an non. Sol. distinguo vt

2 hic per Pe. z Ly. ¶ † Vltimo quero, vtrum procedat iste libellus peto rem ablatam, si extat, alioquin peto eius estimationẽ. Rñ. sic. ar. e. que

3 no. ff. de ver. obli. l. ij. §. Jrẽ ij in facto. ¶ † Bo. q̃ violẽtia expulsiua est siue aliquem ejiciam, siue aliquem capiam in fundo vel arce. z eum ligem, z eum possideam; nam iste habetur pro eppulso, cum in sua potestate nõ sit facere aliquem actum possessoris: vt. l. j. §. penul. ff. de vi z vi arma. z ibi videas.

1 ☞ Solutio spontanea purgat vitium metus adhibiti in promissione, z que sit ratio. nu. 2. 3. 4.
5 Turpitudo dicitur esse triplex.
8 Contrahens per metum, z soluens eadem die, an possit repetere. 9.
10 Metus si apparet in promittendo, sed non in soluendo, quid iuris.
11 Confessio facta in tormentis, si statim ratificatur per reum ad banchum an valeat.
12 Quid in eo qui soluit coactus fame.
13 Jurans per metum an dicatur postea sponte soluisse.
14 Statutum si dicat q̃ non possit oppom exceptio doli, vel metus contra instrumentum guarentigiatum, soluens non videtur approbare instrumentum, sed soluere videtur, ne capiatur.

¶ Lex secunda.

Am te non solum. ¶ Hoc dicit. Ly purgatur per solutionez spontaneam. h. d. Guar. summator aliter. s. spontanea solutio facit presumi metum non adhibitũ in promissione, vnde hec lex non loquitur de purgatione virũ: sed de illis presumptione inducta ex actu executiuo in actu promissionis fm eũ.

1 ¶ † Jn rem. causisse. s. promittendo. ¶ Jn rem. omissa. si eã habuisse. Nota hic q̃ spontanea solutio purgat vitiũ metus adhibiti tpe promissionis. ¶ Secundo not. b q̃ irrationabilis petitio non debet admitti. a dicitur irrationabilis omnis petitio que non põt ratione fulciri. ¶ Tertio not. q̃ non est verisimile q̃ ille qui habet tuitam defensionem velit soluere. ¶ Quarto no. q̃ est presumptio cõtra soluentẽ: q̃ nõ habuerit rõnabile defensionẽ. ¶ Quinto z vltimo no. distinctionẽ, aut metꝰ est adhibitus in promissione

promissione: z nõ in executione promissionis: tunc loquit prima pars legis. aut est adhibitus in promissione z solutione: tunc loquit vltimũ rõsum. aut est adhibitus eõcra in solutione, sed non in promissione: tunc loquit lex vltima. ſ. vlti. ff. c. z. l. et rat. z ibi videas. ¶ Opp. ad primũ dicum de. l. metũ. ſ. sed q̃ prætor. ff. e. vbi dr q̃ actio q̃ metus cã. hz locuz etiã post solutionẽ. Sol. ibi interesserat in soluẽdo metus: hic vero fuit
2 spontanea solutio. ¶† Scõo op. iste qui sponte soluit errauit in iure: qz credebat se teneri, z nõ tenebat: ergo repetit: qz tractat de dãno vitando: vt. l. regula. ff. de iur. z fac. ig. nã etiã supinus error non nocet in dãnis: vt. l. sed z si me pupe. ff. de cõdi. inde. Sol. hoc soluit sciẽter, si aũt solui sset p errore: tunc aut vult repetere per actionẽ q̃ metus cã; z nõ põt: qz spõte soluit. aut per cõdictionẽ indebiti: z põt repetere: vt in. l. legib⁹ Zitꝫ. vel hic erat turus exceptione odiosa. l. exceptione metus, z iõ non repetit: vt ff. de zdi. inde. l. g exceptionẽ. Doctores moderni dicũt q̃ ista opinio nõ est vera: qz. l. g exceptionẽ. loquit de exceptione mere odiosa: vt est exceptio macedoniani: hz exceptio metus est odiosa respectu inferẽtis metũ: z est fauorabilis respectu passi metũ, z ideo cõpetit repetitio: ne sit melioris zdõis delinquẽs, q̃ nõ delinquẽs: vt. ff. de noxa. l. nõ solũ. Cõclude ergo qõ turus exceptione metus soluẽs per iuris errorẽ repetit non per
3 actionẽ qã metꝰ cã, hz per zdõnẽ indebiti, sm Bar. z alios. ¶† Op. vbe
a rius dixi q̃ soluẽs per ignorantiã repetit[a]. Cõtra, vna solutio nõ põt pareri liberationẽ z repetitionẽ: vt. l. q hominẽ. ſ. fi. ff. de sol. ergo iste soluẽs ciuit liberat[a] ab ista obligatione, nõ põt repetere. Bl. hoc fatet. hz tu dic Jnum: qr tũc est verũ q̃ non parit liberationẽ z repetitionẽ q̃n precedit obligatio valida, hz hic erat obligatio inualida, q̃ non cẽset obligatio. et iõ ppie nõ insurgit hic liberationis effect⁹, hz solutus repetitiõis, sm B.
4 ¶† Ulterius opp. q̃ vitiũ metꝰ appositi non põt purgari: qr Zctus fuit turpis: qz turpes Zct⁹ etiã spõtanea partiũ voluntate valere nõ pũt: vt. ff. dever. ob. l. si plagã. z. l. si stipuler. z multũ interest. Turpia enim dicunt impossibilia: vt. l. filius. de cõdi. insti. So. dico q̃ Zctus factus p metũ
5 nõ est turpis, hz turpiter factus. ¶† Aũ cõsiderata q̃ triplex est turpitudo, sed promissionis: vt si promitto occidere hoiem, z ista nõ vz: vt. ff. de fideiuſ. l. si a reo. ſ. fi. Est secũda turpitudo cã promittẽdi: vt qñ promitto ob turpẽ cãz: vt. ff. de zdi. ob turp. cau. l. si ob turpẽ. z. ff. de ac. z obl. l. fi. Tertia est turpitudo extrinseca, q̃ nõ est in re, vel in cã: hz in mõ deueniendi ad Zctũ puta qr deuenit per metũ, z de ista loquit hic. vnde nõ obstat obie-
6 ctio. de hoc no. ff. de pac. l. Jurisgẽtiũ. ſ. fi ob maleficiũ. ¶† Ulterꝰ op, nã a primordio tituli dz formari posterior euẽtus: vt. l. j. ſ. b impone. luc. delcrip. lib. z, hz hic non formaꝑ posterior euentus a primo principio, imo principiũ alteraꝑ per finẽ. ergo male. Rñ. l. Stia loquit qñ euẽtus posteri-
7 or procedit per ẽdẽ rõnem, hz hic procedit p Stiã rõnez: qr in principio fuerat metus, z in soluẽdo fuerat spontanea voluntas, q̃ hz tollere vitiuz, q̃ erat in principio. sm Jac. but. ¶† Aenio ad qõnes, z primo q̃ro. quę est ratio qõ in lege nostra cessat repetitio. Prima rõ est. dicit gl. qz spontanea solutio facit cessare turpitudinẽ metꝰ adhibiti. nã qõ fuit a principio factũ coacte, postea est ratificatũ sponte, z hec est vera rõ. non ob. de ritu no. l. a diuo. qr illa lex loquit in Zctu impossibili. Scõa rõsetꝰ: qr exceptio metꝰ est odiosa, hz ze ista dic vt dixi. ſ. qr ex pte metũ passi non est
8 vitiũ sit odiosa, imo est in eius fauorẽ introducta. Tertia est rõ: qr eadẽ solutio nõ parit liberationẽ z repetitionẽ: hz de ista dic vt dixi. ſ. qr gl. nõ habuit in hoc verũ intellectũ. Quarta rõ adducebat per Suar. hz qr pumebat ex spõtanea solutione pcessisse spõtaneũ Zctũ: tũ si probaretur Stiã, etiã sponte soluẽs repeteret sm Suar. Sed in hoc falsum dicit: qz sponte soluẽs vt renũciare exceptioni metꝰ. ar. ff. de noua. l. si qs delegaverit. z. j. ad leg. fal. auc. hz cũ testator, z iõ cũ renũtiauerit exceptioi metus obligatio redditta est efficax, z p zñs solutio est irretractabilis. Ex
9 his oibus cõclude solũ duas rõnes, l. qõ spontanea solutio purgat vitiũ: qr inducit tacitã renũtiationẽ exceptionis metꝰ. z ita teneatis. ¶† Tertio quidã Zcit per metũ, z solut postea eodẽ die spõte, queritur vtrũ possit repetere, dixit Azo q̃ sic ar. ff. de mino. l. iũ. ſ. scio. z. j. ad velle. l. si minor, Alij. dixerunt hz, z melius: qr eadẽ est ratio purgãdi vitiũ, siue ex intervallo soluat, siue incontinenti. Cã ẽm immediata est eadẽ. l. qr soluit spõ
10 te. nõ ob. ſ. scio. qr finis ibi habebat necessariã zñam a principio: hic nõ
9 sm Jac. but. ¶† Jtẽ nõ ob. l. si mulier. qi ibi loquit in persona inhabili, vt. ff. de nou. l. si qs de re gauerit. Jtẽ nõ ob. l. ab hostib⁹. j. fi. ff. ex q causa. vbi modicũ tps reputat p eodẽ instanti tpis: qr illud est tõne impe-
10 dimẽti. qõ est in illo modico tpe, sicut in tpe absentie: hz hic nulla est ipe-
b dimẽti. ¶† Sed q̃ro, qd b in dubio, pone q̃ apper metꝰ adhibitus in
b pmittẽdo, hz nõ appet adhibit⁹ in soluẽdo, vtrũ psumit metꝰ? Rñdeo. aut solũ in cõtinẽti, aut exiternallo. Primo casu psumit metꝰ, facit qõ no. in sic in. l. j. ſ. vñi. z in. l. i. ſ. q̃ onerãde, qua. re. ac. nõ dak. Scõo casu refert, aut durat eadẽ cã metꝰ, puta tyrãni potẽtia, z presumit solutũ per
11 metũ: vt. l. Fulcin⁹. ſ. i. q. ex cau. in pol. ea. z extra. e. c. j. z de ne. gest. l. nã
c Seruius. in pin. aut nõ durat eadẽ cã metꝰ, puta fuit pmissum tyrãno, z solutũ postq̃ desijt esse tyrãn⁹, tũc plumit solutũ sponte. Facit. l. ỹ. j.
11 ficiq̃ pdi. pote. z. l. j. ſ. fi rectoꝛ quis. ¶† Et hec faciunt ad qõnẽ, dicit lex q̃ cõfessio facta in tormẽtis nõ vz, nisi plueret cõsensus in loco toz-
d tuit: vt sic nolim⁹ eat metꝰ tormẽtoꝛ: vt colligit ex. l. ỹ. j. de custo. reo. mõ
e iudices⁹ maleficioꝛ faciũt quẽ ẽiteri in tormẽtis, post ea stat ũ faciũt hz ratificare ad bãchũ, dicit Ja. bu, q̃ male faciũt: qr ad huc ilat metꝰ toz-

a ¶ Soluens per ignorantiam repetit. Adde q̃d ad hoc q̃ ignoãter soluens repetat, duo requiruntur. l. aũ probet ignorantiã, z inde bitũ, vt per doc. in. l. cum de indebito, z ibi tex. in fin. ff. de proba. z Bar. in. l. non fateꝛur. col. iiij. ver, verbi gratia soluo. ff. de confeſ. Celsus.

b ¶ Sed quero quid. Vtrum presumit durare metꝰ in solutione, z ad id qõ dr: in continenti vide q̃ in simili dicit Bo. post Jo. an. z Pe. de an. in. c. penul. de proc. in. vi. vbi si dñs venit de negotijs, si incõtinenti recessit, nõ p̃sumit renocare p curatoꝛe, q̃ est no. secus si ex intervallo. z ibi vi de. Ant. Barba.

¶ Modo iudicis no. de accessionib⁹ q̃ faciunt scribere, q̃ sponte totus fuit cõfessus delictum: an tũc notarius sic scribẽs poterit punirι de falso. Ang. in. l. qui aliena. ſ. Celsus. de acq here. dicit q̃ sic. ar. l. dinus. de qõ. ẽt hz Bar. in. l. j. ſ. si qs vitro. de sta. z ego in recollectis in ẽ. spõte. i. l. j. ff. de fer. quam limi. nisi diceret q̃ voluntarie fuit confessus. ita singulariter dicit Bal. in. c. j. ſ. iniuria. de pace iur. fir. Referũt Mododer. in. d. ſ. Celsus, vide ibi. z de ista cõfessione in tormentis vide bal. i. l. no. uissime. ff. qõ falsa. tu. aut ho. sm Ly. q̃ verba no. z fuit ista qõ pdie
13 in ciuitate Tuderti. ¶† Ulterꝰ e qro, qd si per
e metũ iurauit an dicor⁹ postea soluisse spõte. Bl. dicit q̃ sic: qr nõ teneor seruare iurẽ de iure ciuili, hz de iure canonico est secus: qr iminet metꝰ periurij, z iõ attẽro iure canonico, repeto qr nõ sponte soluj. Pe. dicit q̃ etiã de iure ciuili repeto. nã quida metũ iurauit venire Zinualidũ in fm Pe. z Ly. z Pe. allegat. l. q̃ sub zdõne. ff. de cõdi. insti.
14 q̃ nil facit: qr loquit in iuro valido. ¶† Exẽplaris no. q̃ qñ in solutione põt subesse alia causa q̃s approbatio pmissionis. q̃ nõ vr q̃s soluendo approbare pmissionẽ. Et p. b. dar. q̃ si ex forma statuti nõ põt opponi exceptio metꝰ, vel doli Zi sm quarẽtigiatũ. q̃ ille q̃ soluit, nõ vr opponere in fm, hz vr soluere ne capiat. Et iõ solutũ repeti. ar. extra de iureiur. c. debitoꝛes. sm Bar. Et no. ex hoc dicto Bar. q̃s statutũ tollat exceptiões habẽtes in se egratẽ naturalẽ: tũ soluens põt repetere, nõ qr tutus exceptione, hz qr tutus naturali equitate, qõ est menti tenendũ. ¶ Ultimo quero nunqd lex ña hz locũ in Zctibus, qui ratione metus sunt nulli ipso iure: sicut est cõtra ctus matrimonij, z dotis. Respond. dic vt extra eo. c. j. z quod ibi not.

1 ¶ Res vendita per metum, z tradita, potest repeti per vtilem rei vendicationem pretio restituto, z cui restitui debeat. z numero. 2. 4.

5 Actio personalis quandoꝛ apponitur ad instar realis ratione possessionis: tunc dicitur nasci ex variis figuris causarum.

in versicu. confessus metus tormentoꝛum. ſ. quando pronouo, non est necesse. Celsus.

b ¶ Sed male fuit, vide ad hoc quod plene remisi ad. Barto. in. d. l. creditoꝛ. Andre.

2 ¶ Ulterius. No. q̃ si iurans soluit, postea soluit, repetit. an autem iuramẽtum metu extortum teneat, vide gl. in. c. authoritate. xv. q. vj. als. vũc. si vero. z. c. peruenit. de iureiur. vide tex. in. c. verum. de iureiur. z ibi dixi. z gl. in. c. j. ſ. Item sacramenta. de pa. iura. fir. Ant. Barb.

6 Pretium quod soluit secundus emptor si est maius vel minus quaz pre
tium quod percepit agens, quid tenebitur iste agens restituere.
7 Emptor rei quã venditor vendidit per metũ, an possit eaz prescribere. 8.
9 Prescriptio secundi emptoris, an prosit metum inferenti.
10 Contractus factus per metum re integra, an sit ipso iure nullus.

¶ Lex tertia.

Si vi vel metu,

¶ Coactus fundum vendere, potest ipsum repetere a quoli
bet possessore, si pretiũ restituit, ꝛ prescriptio nõ cucurrit. h.d.
Bar. Vel sic. Actio qđ met. cau. est in rẽ scripta, ꝛ sequit sin
gularem successorẽ. Itẽ singulari successori dꝫ offerri. Itẽ actionibus per
1 sonalibus scriptis in rem prescribit lõgo tẽpore. h.d. ¶ † Not. primo ꝙ
res vẽdita ꝛ tradita ꝑ metũ põt repeti per vtilẽ rei vendicationẽ. Item
per actionẽ qđ met. cau. a quolibet possessore. ¶ Scđo no. ꝙ pretiũ dꝫ re
stitui singulari successori ꝑ hũc agentẽ. Ex quo habes ꝙ spoliat⁹ ꝑ vim
vel per metũ expulsiuũ, siue cõpulsiuũ, nõ est ante omnia restituend⁹: ni
si refundat pretiũ, secus esset in vi expulsiua: q2 ibi nulla dat retentio ẜm
Bar. Ratio differẽtie est: q2 hic intẽtat petitoriũ nõ possessoriũ. ¶ Ter
tio not. ꝙ res empta ꝑ metũ, põt ꝑ scđm emptorẽ pscribi. Per inferentẽ
2 aũt metũ nõ põt prescribi lõgo tẽpore, ꝑpter dolũ ꝛ malã fidẽ. ¶ Op. et
videt ꝙ nõ cõpetat actio in rẽ: q2 in creditorẽ fuit dominiũ trãslatum: vt
l. mulier, ff. eo. Sol. dominiũ directũ fuit trãslatũ: sed vtile dominiũ rema
net penes tradentẽ: q2 ptor eũ in integ. restituit, vt. ff. eo. l. metũ. ẜ. volẽti.
Ex hoc habes ꝙ qñq₃ trãsit dñiũ, ſꝫ nõ effect⁹ dñij. ¶ Scđo op. dicitur
hic ꝙ iste singularis successor cõuenit actione in rem quasi innuat ꝙ nõ
actiõe qđ met⁹ cã. Sed istud est falsum: q2 actio qđ met⁹ cã. est in rẽ scri
pta. vt. ff. e. l. metũ. ẜ. sed ſꝫ. Sol. dico ꝙ vtraq₃ cõpetit. s. actio i rẽ, ꝛ actio
qđ met⁹ cã: q2 rex. dicit ẜm formã ꝑpetui edicti. ꝛ sic cõcordat. nõ discor
dat a. d. ẜ. ſꝫ si. ¶ Tertio op. ꝙ actio qđ metus cã cũ alia nõ cõcurrat: vt
j. ea. l. si ꝑ vim. So. cõcurrit cũ alia veniẽte ex eodẽ edicto, vt hic: sed nõ
cũ alia veniẽte ex alia. l. ꝛ nõ ex eadẽ. l. vt. l. ꝯtraria. vel dic vt ibi. ¶ Cir
ca hoc icidẽter q̃rit: qñ ista actio intẽtat ꝯ singularẽ successorẽ vñ oritur.
3 Rñ. gl. qđ nascit ex varijs figuris cãrũ. ff. de act. ꝛ oblig. l. j. ¶ † Ex hoc
no. ꝙ qñ actio psonalis ꝑponit ad instar realis ratione possessionis, qđ
dr nasci ex varijs figuris cãrũ. Idẽ est in actione ad exhibẽdũ ẜm Barr.
Ego dico ꝙ actio qđ metus cã. põt cõsiderari quo ad suã originem, et est
ex delicto, quo ad eius extensionẽ. Et dico ꝙ ista extensio est de eq̃tate,
q2 met⁹ afficit rẽ. Extendit ergo actio actoris in singularẽ successorẽ: q2
metus rẽ afficit, nõ autẽ credo ꝙ sit noua actio ꝑ se ab illa q̃ erat orta in
2 persona actoris, sed est eadẽ in aliũ extẽsa. ¶ † Vlterius op. ad id qđ hic
dicit de restitutione pretij: de. l. si mancipiũ. j. de rei ven. de. l. emptor. ff. đ
rescin. ven. ꝛ de. l. j. j. de prescr. xxx. ann. Sol. hic vẽditor pceperat pretiũ:
ꝛ ideo tenet illud refundere. Et ex hoc no. qđ pceptio pretij nõ impedit
hãc actionẽ: q2 sicut est coact⁹ vẽdere, ita est coact⁹ pretiũ recipere. qđ est
no. ¶ Vlterius op. ad idẽ. s. qđ pretiũ nõ restituat, vt. l. si ꝑ impressionẽ. j.
eo. Sol. speciale in casib⁹ illius legis. Preterea ibi nõ loquit in actione
7 qđ metus causa, sed in condictione ex illa lege. ¶ † Quero circa istud no
tabile, cui dꝫ restitui hoc pretiũ. Rñ. dꝫ restitui reo, ꝛ ꝑ hoc fingit resti
tui ipsi metũ inferenti: q2 reus hꝫ ab eo causam. Ex hoc not. ꝙ ius reci
6 piendi obligationẽ transit ad singularẽ successorez. ¶ † Scđo querit, qđ
si pretiũ qđ soluit iste secũdus emptor, est maius vel minus quã pretium
qđ pcepit agens, quid tenebit iste agens restituere. Dicit gl. ꝙ põt resti
tuere qđ magis sibi expedit. Petr. dicit ꝙ tenet restituere qđ pcepit: q2
ius primi emptoris trãsiuit in eũ. ar. ff. de act. emp. l. in venditione. Bar,
dicit ꝙ nõ transit hoc ius sine cessione, sed prima opinio est verior: q2 hoc
ius retentionis sapit defensionẽ, ꝛ ius defensionis trãsit in singularẽ suc
cessorem sine vlla cessione: vt plene no. per Dy. ff. đ dam. infec. l. fluminũ
ẜ. adijcit. Non ob. l. vlt. ff. de cõtrahen. empt. ꝛ ff. de euic. l. in creditorẽ. q2
ille leges loquuntur in iure agẽdi. Ex predictis cõcludo ꝙ etiã si succes
sor iste succederet ex lucratiua causa: qđ est sibi offerendum. Itẽ cõcludo
ꝙ si nullum haberet titulũ, nõ est alicui offerendũ: q2 ius offerendi non
transiuit in eum: vnde predoni qui nullũ habet titulum cõuento actio
ne qđ metus causa, vel vtili in rem nõ est offerendum. ¶ Nunc venio ad
tertiam partem legis. Dicit hic qđ prescrbit longo tempore. Contra. j.
de consti. pe. l. ij. Sol. hic loquit in actione reali: ibi in personali. vel hoc
speciale in actionibus que oriunt ex varijs figuris causarũ: vel hic erat
actio personalis in rem scripta, que redditur ad instar realis. Omnes iste
solutiones sunt in se vere. Potest etiã dici ꝙ quãdo actio personalis est
iuncta cum reali, tollit eodem tempore: vt no. j. de vsufru. l. corruptionez.
7 ¶ † Secundo oppo. ꝙ iste emptor nõ possit prescribere: quia dominus,
ergo nõ prescribit: vt. ff. de vsucap. l. sequitur. ẜ. lana. Respõdet gl. ꝙ est
dominus vere: tamen fingitur nõ dominus, ideo prescribit, vel dicit glo.
non prescribit dominiũ, sed vere prescribit cõtra intentionez agentis, ne
illud dominiũ sibi auferatur. Vel dic ꝙ incommutabiliter ꝛ pleno iure
non prescribit dominus, sed quãdo habet dominiũ nõ pleno iure, nec in
commutabiliter: tunc põt prescribere: q2 per talem pscriptionẽ augere
tur effectus: vt. ff. de capti. l. in bello. ẜ. si quis seruum. ꝛ. ff. de vsucap. l. se
8 quitur. ẜ. fructus. qđ est notãdum. ¶ † Opp. qđ nõ possit prescribi, sicut
non prescribitur res furtiua: vt. ff de vsuca. l. sequitur. ẜ. qđ autem. Sal.
aliud in vi compulsiua: vt hic, aliud in furto, vel vi ablatiua: q2 vis com
pulsiua minus afficit rem q̃ furtũ, vel violentia expulsiua, quod est not.
¶ Oppo. ꝙ emptor non prescribat: q2 actor habet malam fidem: vt. j. de
prescrip. long. temp. aut. malefidei. Sol. hec corrigit ẜm glo. vel hic non
prescribitur dominium, sed dominij cõfirmatio, vnde facilior est prescri
9 ptio: quia prescribens habet ius plenius. ¶ † Quero hic nunquid pre
scriptio istius secundi emptoris prosit metũ inferenti. Respondet glos.
ꝙ sic, vt. l. vlti. j. de his qui a non domino manu. Ja. but. dicit contrariũ
quia exceptio superueniens singulari successori, non prodest auctori: vt
ff. de except. rei iud. l. si a te. ẜ. Julianus. non ob. l. vlti. de his qui a nõ do
mino. quia ibi prescriptio superueniens facit iuris fictione cessare cãm
agendi a principio, que retro firmat actuz, sed hic non cessat causa agen
10 di: vt. l. Item si res. in prin. ff. de alie. iudi. ẜm Jac. but. ¶ † Vltimo que
ritur, nunquid cõtractus factus per metum re integra, sit ipso iure nul
lus. Guar. dixit ꝙ sic: q2 in metu inest dolus dans causam cõtractui bo
ne fidei: ergo cõtractus nullus, veritas est ꝙ cõtractus tenet, sed obstat
exceptio metus. ꝛ est aliud in dolo velato, vbi quodãmodo cessat consen
sus, quã in dolo qui innotescit contrahenti: sicut est dolus qui inest me
tui. nam non facit cessare consensum: ꝛ ideo contractus tenet mero iure,
ẜm Jaco. but. ꝛ alios. Bal.

¶ Lex quarta.

Si per vim,

¶ Actio ꝙ metus causa intra annuz vtilẽ, si res non restituitur, vsq₃ ad qua
druplũ protenditur: sed post annũ in simplũ redditur, nisi alia
1 actio cõpetat. h.d. ¶ † No. ꝙ cõtra hãc actionẽ opponit exce
ptio cõsensus postea adhibiti. ¶ Sed ꝯ hoc op. nõne recipiẽdo pretium
vr approbare venditionẽ, ar. s. eo. l. iij. Rñ. nõ. ſꝫ eni solutio spõtanea in
ducat approbationẽ: q2 non potest videri facta alio respectu: tñ receptio
spõtanea nõ inducit approbationẽ ꝯctus: ideo eñ recipio pretiũ, vt sim
magis tutus: q2 tñ minus habeo pdere, hec sentit Inno. in. c. sup hoc.
de renũ. ẜm Bar. ¶ Tu dic ꝙ receptio veniens ex consequẽtia eiusdem
metus, non videtur fieri sponte: ꝛ ideo nõ inducit approbationẽ ꝯctus. ſꝫ
si non veniret ex ꝯñtia eiusdẽ metus, q2 cessaret cã timoris tpe receptio
nis: tunc induceret corroborationẽ ꝯctus: q2 consensus sponteneus reci
piẽtis excludit turpitudinẽ metũ inferẽtis: vt hic, ꝛ. l. ij. s. e. ¶ Scđo op.
qđ hec actio concurrat cum alia, vt. ff. eo. l. metum. ẜ. volenti. ꝛ. l. si cum
exceptione. ẜ. eum qui. Solu. non concurrit cum alia ordinaria, sed cum
alia extraordinaria sic. vel dic vt no. in. ẜ. eum qui.

¶ Lex quinta.

Non interest.

¶ Actio qđ metus causa compe
tit ei qui est coactus vendere, alias
non venditurus. Itẽ ei qui est coactus minori pretio vẽdere
rem quã erat alias iusto pretio venditurus. h.d. Et in primo
casu intentat ad rei retraditionẽ. In scđo intentat ad pretij supplementũ.
seu ad recipiendũ. ꝛ. h.d. vltima gl. ẜm Guar. Et habet duas partes: q2
inprima parte metus dedit causam ꝯctui. In secunda parte dedit cau
sas minoritati pretij. secunda ibi, nam si. In primo ergo casu agit ad re
soluendũ ꝯctũ. In scđo ad supplemẽtũ recipiẽdũ. ꝛ tene mẽti, vnde inmõ
cõcludẽdi in libello est differẽtia, nã coactus minori pretio vẽdere, petit
pretium suppleri, vel rem restitui, refundendo pretium: vt. l. si res. ẜ. j. ff.
de iure do. ẜm Bart. Et non solũ tenet actione qđ metus causa, ille qui
metum intulit, sed etiã ille qui cõparauit tertio metũ inferẽte. qđ est not.
1 ¶ † No. ꝙ actio qđ met⁹ cã, cõpetit rõne met⁹ adhibiti a tertia psona.
¶ Scđo no. ar. a minori. nã si minoritas pretij iũcta cũ metu parit hanc
actionẽ: ergo multo fortius vbi nõ erat distracturus. ¶ Ex gl. etiã no. ꝙ
ab inuito nunq̃ potest dici ꝙ res iusto pretio cõparet. ꝛ adde qđ no. in. l.
cũ seru⁹. ff. de cõdi. ob cau. ¶ Est ar. ista lex ꝙ aliquis est pmotus per si
moniam commissam a tertio eo sciente, quod teneatur cedere beneficio.
¶ Item est arg. ad statutum, ꝙ non valeat concordia, si recipiens eam
concordiam dat pecuniam: nam idem si tertius eo sciente.

¶ Lex sexta.

Ad inuidiam.

Ex sola dignitate non presumi
tur dolus, vel metus inferri. ꝛ lo
quitur hic de dignitate, sine administratione: ꝛ tunc est clarũ.
¶ Sed quando est annexa administratio: quidam dicunt ꝙ
presumit met⁹ illatus. arg. j. eo. l. pen. in fi. quod non credo verum, nisi a
lia indicia illati metus possint probari: quia dignitas non debet alicui
obesse, sed prodesse, vt. ff. de iud. l. si longius. in fi. ꝛ hec est ratio huius le
1 gis. ¶ † Adde quod ex metu adhibito per familiares alicuius potẽtis
non presumitur propterea ꝙ sit factum de scientia domini, vt extra de re
stitutione spoliatorum, cum ad sedem, quod tene menti. Bal.

¶ Lex septima.

Si donationis.

Mine capitales inducunt iu
stum metum: ꝛ omnis contra
ctus qui fit per metũ põt peti resciudi. hoc dicit. Qđ dicit
de minis capitalibus, intellige vt dicã. j. l. proxi. ¶ Not. hic
quod donatio dicitur cõtractus. Itẽ dicitur cõtractus transactio. Itez
dicitur contractus stipulatio. Et facit ad materiam aut. sacramenta pu
berum. j. si aduer. vendi. Item facit ad statutum de gabellis soluendis
de contrac

de contractibus: nam licet non includant simplicem refutationem: includunt tamen transactionem, quod est notandum.

¶ Lex octaua.

Cum re Metus ne qs vocetur ad munera, nō inducit actionē qō met⁹ causā. h. d. ¶ Quero numquid alio remedio succurratur, quam per actionem qō metus causa. Dicit gl. q᷑ sic, si cā fuit expressa, vel personae aptabilis ad munera. v. el habebat excusationē q: turpitudo est ex parte ignobilis inferētis. ff. de excu. tut. l. seneriter. sed si causa nō est expressa. secus q᷑ non cōstat de turpitudine. Tu dic q᷑ cā turpis tacita idē operatur q᷑ expressa: vt. ff. de act. & obli. l. ſi. dūmodo ſit ab vtraq; parte tacite ſit relle
2 ctum vel not. ff. de rōdi. ob cau. l. ſ. ſed ſi parendi. ¶ † Scōo quero, quid ſi persona erat habilis ad munus publicū, & aliquid vellet vitare tanquam forte q᷑ erat mun⁹ fordidū: vt eſſe cuſtod̄ carcerū: vel erat munus periculoſum. R̄ſi nō reperit: q᷑ turpe ē ciuilia munera detractare. Et nō remanebit penes accipientē: ſz applicabit fiſco. ff. de ca. li. heredē.

1 ¶ Iactationes, vel mine an inferant iuſtum metum.
2 Ineffectus poſit minas, a quo preſumatur occiſus.

¶ Lex nona

Metus Ex ſolis minis non probatur metus, niſi fuerit de eentum⁹ ad aliquem actum hoc. dicit prout intelligit ex parte interrentis. Sed prout intelligit ex parte patientis. hoc intendit. Acclamatio vel rumor eius qui dicit ſe metū pati nō probat metū. h. d. iſta eſt ſeda ler. Et ex cōiunctione vtarū diuerſe. reſultat tertia, lec. ſ. q᷑ loquak in vtroq;. ſ. vnuſquiſq; ferēter & patiēter videlicet ſunt pbate mine, & preſtatio, ſeu acclamatio, nō tamen pbat⁹ eſt metus: q᷑ nō concludit de neceſſitate. ¶ † Quero, numquid ſit verū
b q᷑ iactationes vel mine nō inferant iuſtū metum. R̄ñ. hoc oz̄ perpendi ex qualitate perſonarū: nā h᷑ perſona eſt potēs, & conſueuit verba ſua deducere ad effectū tanc iuſtus eſt timor, & met⁹. vt. S. eo. l. ſi donationis v. Siauté non eſt ita potēs, q᷑ poſſit facilit̄ ex equi minas: tūc non inducit iuſtum metum: vt. l. j. g. ſimper. maled. h. d. g̃o. no. ¶ † Et facit ad queſtionem de eo qui poſt minas reperit interfectus, & nescit a quo, an ſimina
c tur interfectus ab eo qui minatus fuit de quo hic per Ly. Veritas eſt q᷑ hoc debet perpendi ex qualitate perſonarum, & ex aliis indicijs. & itadeit notandū, q᷑ licet mine nō pbent factū: tamē pbant iuſtum: citra capitale: vt no. ff. de arbi. licet. ¶ Ite ſita gl. facit ad aliā queſtionē, q᷑ ſi aliqs fuit mihi minat⁹, & poſt minas me offendit, & erat ex ſe potēs ad offendēdum, q᷑ ali⁹ nō teneat de mādato eq; ex minis cū actu ſubiecto appareat q᷑ erat alias factur⁹ ſm Ja. bu. hoc verū qn̄ fecit ſuo noīe. ſi ſo eiq; nolet mādatis indifficile teneī mādās: vt. c. cū q. de ſen. ex. li. vj.

1 ¶ Metus accuſationis nō eſt ſufficiēs ad reſcindendū contractum.
2 Statutum ſi permittit occidi bannitum impune, an occidens dicatur minuſſe legis.
3 Statutum permittit bannito defenſionem, oz̄ facere per ſe, nō p̄ aliū.

¶ Lex decima.

Accuſationis, Metus accuſationis inſtituta vel inſtituende non eſt metus ſufficiens ad actionem qō metus cā inducendā, ſeu ad cōtractū reſcindendū. h. d. ¶ † Oppo. & videt q᷑ ppter metū offenſionis factum reſcindat cōtractus: vt. ff. eo. l. nec mīnor. ſ. ñ. Sol. ibi timebat offenſū a priuato, pica iudice. Ratio differentie eſt: q᷑ inde ex eſt mīnter legis, & de eo nō eſt timendū q᷑ inferat viā iuſtitie. ſed priuatus nō eſt minuſter legis. Ite licet interdū priuato cōcedat: q᷑ poſſit ſua auctoritate vim inferre: hoc tū nunq̄ precipit priuato: iudici autē precipit.
2 Differentia eſt ergo inter preceptū & permiſſionē, ſecundū gl. ¶ † Ita gl. allegat ad queſtionē, quādo ſtatutū permittit occidi, bannitū impune, an occidēs dicat minuſter legis. Sed iſta probat q᷑ priuatus nō eſt minuſter ſed iudex bene eſſet minuſter legis. vnde quia allegat hanc gl. q᷑ priuatus poſſit remittere hanc permiſſionē, facit nō pace cum bannito. Precepto autē certum eſt q᷑ no pot̄ remitti: q᷑ arcetur de neceſſitate. Bar. diſputādo tenuit q᷑ pax nō ſit obſeruāda, per id q᷑ legit & no. ff. de dolo. l. Ita queſtio fuit diſputata per Old. & Ja. de bel. Poteſt autē dici q᷑ aut ita permiſſio eſt in fauorē publicū introducta. Aut in fauorem certarū perſonarū: puta q᷑ liceat ſoli offenſo offendere bannitū. Primo
3 ſi vnus ſ. nec ne expectat. ¶ † Addē q᷑ in iuſtatutū q᷑ ſi permitteret offenſo defendere, videt permittere q᷑ ple facta, nō per aliū ſtatut⁹ vt not. in Cum fundū. ff. de vi & vi ar. ſecundū opi. Jo. ¶ Quero vtrū in. l. noſtra ſit aliquod aliud remediū, quā per actionē quod metus causa. Reſpond. vt in gl. & addē quod not. j. de adul. l. ſeruī ob violatum.

¶ Lex vndecima.

Per impreſſionem. Venditio celebrata p̄ impreſſionem officialis, ex dictione ex hac. l. reſcinditur. h. d. ¶ Nota. q᷑ ille qui nō pōt recipere inſtrumentū ex vna p̄ſona non pōt recipere inſtrumentū p̄ aliū. ¶ Ite no. ita. l. contra veneratores qui faciunt recipi inſtrumenta p̄ vxores, vel per familiares eorū: & tene mente. ¶ Op. de. l. ad munitā. ff. eo. Sol. hic cōſabat de metu: ibi non. Bal.

¶ Lex duodecima.

Venditiones, Extorte cū p̄ potentiam infirmatur. h. d. Quod dicit lex precedens in venditione. habet locum per hanc legem in omni contractu.

¶ De dolo malo. Rubrica.

a ¶ Nam licet. Nam ſi debet ſolui gabella de contractu, ſoluit de tranſactione, nō de reſtauratione. vide que plene not. hic ad Bald. Alud. Barb.

b ¶ Quero numquid. Et an inferat iuſtū metū, vide quod pulcre not. Bal. in. l. ſi. ff. de here. inſtit. Alud. Barb.

☞ Tu vide olim Anto. conſe. ſingulis in ver. metus. poſt medium, inci. Jdē operatur metus, & Bart. in. l. j. ff. ex quib. cau. ma. Celſus.

c ¶ Ab eo q᷑ minat⁹ fuit. Vide Cyn. & Salt. in. l. j. q᷑ ſimper. maled. & ibi Bal. Ja. ſed. in. l. viduefoe. nu. v. et ibi poſui in apoſtil. ad ipſum in verſic. vendicaret iuriſdice. v. de ſta. lib. vbi. no. libr. gl. Panor. in. c. ſcribatis. in fi. in ver. tortura. extra de preſumpt. et Spe. in tit. de p. eſumpt. §. ñ. verſ. ſed pone quod minaretur. Celſus.

☞ Addē q᷑ ſtatutū. Nō. q᷑ ſtatutum permittens offenſo vicinū, habet locum q᷑ per ſe facit. nō per alium. vide que dixi in rubr. de homi. & vide Bal. in. l. vt vi. de iuſti. & iure. & in. c. j. §. iniuria. de pace iura. ff. Alud. bar.

1 ¶ Actio de dolo an concurrat cū alia actione generali, vel cum officio iudicis. 2.

¶ Lex ſecunda.

De dolo actio. Actio de dolo non cōcurrit cum alia: a qua cōgnita cōperit. ¶ Op. q᷑ actio de dolo cōcurrit cū alia: vt. ff. q᷑ me. cauſa. l. ſicū ex eiem ptione. §. cū qui. R̄ñ. gl. q᷑ alia actio eſt ex eadē equitate inducta, & cōcurrit cū ea, aut non eſt ex eadē equitate inducta: & tūc non cōcurrit cū ea.
1 ¶ † Scōo opp. ad idē: q᷑ actio de dolo cōcurrit cū alia actione generali: vt. l. certi cōdictio. in pri. ff. ſi cer per. Sol. cōcedo q᷑ cōcurrit cum actione generali: q᷑ ſpecies nō excludit genus ſuum: ſed
2 cū actione ſpeciali non cōcurrit: vt hic. ¶ † Item non cōcurrit cū officio iudicis: vt. ff. de in iure. reſti. l. dīuus. §. ñ. Deinde cōcludit gl. hāc actionē cū generalion cōcurrere. Ite cuz inferiori ſub ſe, ſed nō cū pari. Et ſic habet ſe ad modū inuidi. q᷑ depari dedignat. facit ad hoc. ff. de acq. poſ. l. j. §. veteres. ¶ Quent gl. vtrū cōcurrat iſta actio cū interdicto vnde vi, & q᷑ viaut clā. di. c. vt in gl.
¶ Scōo querit, quid veniet⁹ ut cauſe cognitione. R̄ñ. vt. ff. e. l. ñ oleū. §. ñ. cū legib⁹ ſequentib⁹.

Lex tertia.

Non possunt Statutū ne de dolo absentiri publice causa non curarit. h. d. Hi. intelligit q̄ nō curat in effectu: quia restituitur, mero tamen iure curritur: vt. l. optimū, ſ. eo. & vide hic quod no. in. l. cum quidam in prin ff. de acqui. here. Bal.

1 ¶ Libertas semel competens, non potest amplius revocari.
2 Actio prescrip. ver. cōpetit ex cōtractu do. vt des
3 Promittens stare laudo sub pena an hec pena videtur adiecta dationi, ita quod peti possit.
4 ad manumissio an possit fieri per procuratorem.

Lex quarta.

Cum proponas. ¶ In facto vt des, vbi ex facto nihil adest aduersario, vel aliq̄ da dest, quod nō cōstitit in pecuniario cōmodo, nō datur actio prescriptis verbis, sed de dolo. h. d. Vel sic. In facto vt des. si faciēti nō seruatur fides, & factū non est repetibile: dat actio de dolo ad interesse, sed si est repetibile, nō datur actio de dolo sed conditio
1 ob cām ad repetendū. h. d. ¶ † Hor. q̄ libertas semel cōperens nō potest revocari: vnde 2 dicitio ob cām nō hz locū cōtra liberatē. ¶ Scōo nor. q̄ si ze quis manumiserit, siue dederit ad manumittendū, & secuta est manumissio, nō habet locū prescrip. ver. sed de dolo. ¶ Tertio no. q̄ manumissione nō secuta ancilla data vel tradita p̄ repeti cū libertate: veniūt ergo partus ancille in condictione ob cām. ¶ † Opp. & videt q̄ 2 petit actio prescrip. ver. & nō de dolo: nā si do tibi ancillam: vt des mihi mancipium: iste est cōtractus do vt des, sed in cōtractibus innominatis do vt des, habet locū actio p̄scrip. ver. & nō de dolo. Sol. dicit gl. q̄ hic fuit cōtractus facio vt des. sed tutius vī fal sus: q̄ si manumitto vt des: tūc est facio vt des sed q̄n̄ do ad manumittendū vt des: tūc videt ēt do vt des, sed gl. dicit q̄ tūc imo est facio vt des: q̄ datio non fit propter se sed propter factū. i. propter manumissionē. nā ze iste finis inspicit, & sic ex parte mea vī factū, cū illa datio fiat pp factū. ¶ † Et ista est notabilis solutio ad questionē. hic est itaturū q̄ si pena adiecta facto, pōt peti, secus si adiecta solutiōi eius q̄ stitit in numero, pōdere, vel mensura. vt do do quidā promisit stare & parere laudo sub pena. Laudū cōtinet oationē quantitatis, certe ista pena vī adiecta dationi: q̄ stare & parere laudo, est propter illud dare, q̄s venit in eo p̄ hoc videt rez. in. l. v. ſ. fi. ff. de ver. obli. hz Bar. Zite passus est quotidianus, & pluries vidi ipsum de facto in ista ciuitate, quidā dicūt q̄ ista determinatio Bar. nō est vera, & q̄ ista pena pōt peti: q̄ nō petit ratione obligationis fortis, sed petit ratione cōtemptus: & sic ratiōe facti: vt. ff. de arbit. l. celsus. & l. si q̄s rē. Ita & pars pōt sic defendi. sicut prima. ¶ Ulterius opp. & posito q̄ istud fit faceret: tū nō est dubiū q̄ dādo tibi ancillam, tibi adest dānū: ergo habet locū p̄scrip. ver. Rñ. nō intelligit adesse dominū: q̄ statim est dicesitus per manumissionē, vnde momentaneū dominiuz nō 2 liderat: vt. l. cum nō solū. ſ. fi. ſ. de do. q̄ lib. Sed adhuc instat, si manumissus, tibi adest ius patronatus: cū ergo ex facto tibi adest, hz locum p̄s. ff. l. solēt. de pa. ver. Rñ. 1ª parto, nō est aliqo commodum pecuniarium, vel estimabile vt. ff. de
4 lega. j. l. videndum. ¶ Ulterius op. q̄ manumissio non potest fieri per procuratorem: vt. ſ. cōla de manumi. l. j. & fi. ergo nō possum tibi tradere ad manumittendū. Solu. nō tradidi tibi vt implici procuratoriū dominū in re trāsiit ad manumittendū. q̄ pōt fieri: vt. ff. de manumi. l. ab agnato. ¶ Venio ad ver. q̄ si penes. & reuoco in dubiū, dedi tibi mancipiū ad manumittendū vt dares mihi mancipiū. tu nō das mihi mancipiū: vī trāslerim in te dominium: Rñ. si cōstat q̄ volui in te trāsferre dominiū est trāslatuz. Sed in dubio dicit glo. q̄ nō videor in te velle trāsferre dñium, si cū ex parte tua impleas. & ita intelligit istū tar. Vult ergo gl. q̄. ſ. re. dicē. instī. de re. diui. habeat locū etiā in cōtractib⁹ innominatis. Cōtra no. in. l. ū. ſ. de re. permu. & ff. de pac. l. traditionibus. Bar. tenet ibi gl. q̄ nō. ff. de fur. l. si seruus. ſ. locauit. Ego teneo gl. contra Bar. in cōtractibus innominatis debet fieri impletio, vt agi possit: cū ante nō dicatur actio: vt. ſ. de re. permut. l. ex placito. & ita ego teneo.

a ¶ Hic est statutū. An si pena adiecta fuerit facto, possit peti: vide Bart. & ibi Dod. in. l. iulian? ff. de cōdi. & demō. in. l. rogasti. ſ. de 2 cennio. ff. si cer. pe. Bal. in. l. cum alle gas. C. de vsur. & ibi late notaui. And. Barba.
b ¶ Hor. q̄ ea que. Nō. p̄obari que in animo sunt ex indi cijs. vide quelatissi me nō. ad Bart. ff. de furt. l. inter oēs. 3 ſ. cōperit. Et adde Bal. in. l. cū propo a nas. C. debo. auth. iu. pos. And. Bar.
c ¶ Ultimo hec lex. Nō. q̄ tēpus statuti super maleficio currit cōtra cōtinue. vide que not. ad Bal. in l. captatorias. ſ. de testa. vbi late remissi. And. Barb.

1 ¶ Pater legitimus tutor tenetur reddere rationem, sicut quilibet alius extraneus.
2 Dolus si dedit causam acceptilationi, valet acceptilatio.
3 Filius a patre restituatur contra patrem.

Lex quinta.

Si superstite. Valet trāsactio inter filiū emācipatum & patrem, & patrē, cui⁹ tutelam pater gessit. Sed si dolus partis intercenit: talis dolus purgatur per actionē de dolo. h. d. ¶ No. hic q̄ pater est legitimus tutor filii emācipate. ¶ † Scōo no. q̄ quādo pater est legitimus tutor tenet reddere rationē, sicut quicūq̄ alius extraneus. secus q̄n̄ nō est tutor, sed est legitimus administrator ratione vsufructus: q̄ tūc nō tenet reddere rationē: vt. ſ. de bo. quelib. l. cū oporteat. Et adde q̄ no. in. l. filius,
2 ff. de tut. & cu. da. ab his. ¶ † Tertio not. q̄ licet dolus dederit causam acceptilationi, valet acceptilatio: q̄rerat interposita super stipulatiōe, & erat stricti iuris: nā interueneret aquil. stipulatio nouās actionē tutele, finauē esset interposita sup actione tutele, dicūt quidā q̄ ipso iure non valeret: q̄ sicut dolus dās cās cōtractui beneficiū rēddit cōtractum nullum: ita in distractu: vt no. ſ. tit. ſ. l. de tutela. sed de hoc dic vt vidimus
3 de trāſ. l. sub pretextu. ¶ † Ultimo no. q̄ filius restituitur cōtra patrem, Bl. super hoc signat quasdā oppositiones, quas per te vide. Qualiter habeatur libellus cōtra patrē in actione in factū, tex. dicit in. l. nō debet. ff. eo. q̄ verbis rēperāda. l. moderāda est petitio. Dicit Bar. q̄ ista verba dolose & fraudulēter, nō debēt poni in libello, q̄n̄ agit cōtra patrem: q̄z dicere filius q̄n̄ pter factū patris enormiter est lesus, & equitas non patitur patrē locupletari, & filium dānificari: dādo petit patrē condēnari. & ad hoc proponitur actionē in factū fm Bar. & alios Bal.

Lex sexta.

Dolum. Dolus nō presumitur, nisi ex indicijs vrgentibus cōprobet. h. d. & loquitur hec lex in his que sunt de genere permissorū sed in his que sunt de genere
5 omnes doc. & vide. ſ. de trāſac. l. interpositis. ¶ † No. q̄ que⁹ cōsilium in animo, nō possunt p̄bari directe: sed p̄obantur ex indicijs p̄scriptis, quasi dicat leuia indicia nō sufficiūt ad p̄bationē, fm Bar. ¶ Lex proposita in hac. l. no. q̄ si quis inuitauit aliquē ad p̄andiū: & inebriauit eum, & postea fecit secum aliquem cōtractum, in quo iste ebrius est deceptus, q̄ p̄sumitur dolo inductus, secundum Bar. Tene menti.

Lex septima.

Si maior. Dolo inductus ad repudiandam hereditatē agit & ze inducente actionē de dolo. ¶ No. q̄ dolus dās causaz repudiationi hereditatis, non redditur renuntiationē nullā: q̄re renuntiatio trahit secum execrationē fm gl. Et adde vt no. z. dicitur. ſ. eo. l. si superstite. Itē quia renuntio hereditatis est actio vniuersalis, cōcernens creditores, legatarios & multos alios, qui non cōmiserunt dolum. ¶ No. hanc legem pro mulieribus inductis ad renuntiationē hereditatis paterne, & materne sicut sepe fit, & de remedio ipsarum: quod tene menti. ¶ Bl. ep. de. l. rescripta. & optime soluit: tu ramen posses dicere q̄. l. z eleganter loquitur in cōtractu. l. de tutela. ſ. tit. ſ. loquit de repudiatione hereditatis, que nec est contractus, nec distractus. Tene menti ista, quia vtilia.

Lex octaua.

Primum. Biennū statutū est in actione de dolo mouenda, & terminada, currit contra scientem, & ignorantem. h. d. ¶ Hor. hic q̄ in tempore continuo non cōsideratur scientia. Et not. q̄ agēs de dolo, debet in libello ponere tēpus doli cōmissi. ibi dū dicit, ex eo die quo asserit se. Nō enim fit ad hoc vt appareat an sit lapsum biennū necne. Adde q̄ tenuit per Bar. no. ff. de ope. no. nun. l. ug solū. ſ. sed vt probari. ¶ Contra no. q̄ actio de dolo non pōt perpetuari. ¶ Ultimo hec lex est ad questionē. dicit statutum q̄ de maleficijs nō possit cognosci post tempus, Nam istud debet intelligi, siue maleficium erat manifestū, siue occultum: quia non a die scientie, sed a die delicti connumeratur tempus. hic, vide hic. l. fi. ff. si fa. fur. fec. dic. hoc dicit Bal.

De in integrum restitutionem. xxv. ann. Rubrica.

¶ Continuatio quam gl. facit in rubrica p̄obatur in. l. j. ff. eo. vbi restitutio conceditur iure actionis, non est opus iudicem adire pro restitutione decernenda, sed vbi officio iudicis: tunc opus est eam petentem decernere: vt plene legitur z no. ff. de ope. no. nun. l. de pupillo. ſ. fi. & ibi dicit ad hoc. ff. de condi. instī. l. qui sub cōditione. ſ. fi. & ff. quod met. cause. l. metum. ſ. volenti.

Qui la

☞ Querela inofficiosi tollitur per renuntiationem expressam.
Renuntiationes minorum non sunt efficaces, ⁊ an tales renuntiatiões sunt ipso iure nulle. 3.
4 Pupillus, vel adultus, nunquid possit facere pacem de iniuria illata de morte patris.

¶ Lex prima.

Illud. ¶ Minor lesus renũtiando q̃rele, tacite vel expresse restituit̃, h. d. ¶ † No. ꝙ querela inofficiosi tollit̃ per renuntiationẽ expressam, ⁊ per dissimulationẽ tacitam, que habet vim renũtiationis puta si patit̃ labi quinquenniũ. Naz lapsus termini tacitã renuntiationẽ inducit: vt hic, ⁊ ff. rẽ ra. habe. l. bo-
b norũ, ⁊ no. ff. de neg. gest. l. si ego. Istud intellige[a] in iure querẽdo: sed in iure quesito cursus prescriptionis nõ inducit cõsensũ renũ. vt not. in. l. fi. ff. rẽra. hab. adde qd no. j. qui accu. nõ pos. l. si ea. ⁊ C. de accu. l. cũ fitia.
2 ¶ † Scdo no. ꝙ renũtiationes minorũ nõ sunt efficaces: q: cum eo ipso ledãtur ꝙ iuri suo renũtiant, iuuant̃ ope. rest. in inte. qd est verũ, nisi re-
b nũtiarẽt cũ iuramẽto: vt no. in. l.[b] ij. §. quid ergo. de cõtrario iu. tu. nisi aduersarij dolus dedisset causam huic iuramẽto: vt. j. eo. l. de tutela. ⁊ qd
3 ibi no. ¶ † Opp. ⁊ videtur ꝙ ipso iure talis renũtiatio non noceat: vt. l. ij. j. in qui. cau. in integ. resti. nõ est neces. Cuius cõtrarij timore sunt plures solutiones. Nam quidã intelligũt de dissimulatione accedẽte aliquo actu ad cõfirmationẽ testamẽti, nõ ex solo silẽtio: vt q: accepit legatum: vt. ff. de mino. l. si filius. sed lex contraria loquit̃ de dissimulatione ex solo tractu temporis. Tu dic ꝙ aut loquitur de renuntiatioẽ expressa, ⁊ istud clarũ est, ꝙ est necessaria in integ. resti. aut loquimur in renũtiatione tacita, in qua reperit̃ verus cõsensus repudiãtis: vt ex lapsu quinquennij: et tũc minor seruat̃ illesus ipso iure: q: istã tacitã renuntiationem non inducit lex in minore. Et in quantũ ista lex dicit contrariũ, corrigitur per legẽ
4 contrariã sm gl. Jac. but. ⁊ Bar. ¶ † Extra queritur[c] hic: nũquid pu-
c pillus, vel adultus, possit dissimulare iniuriã, faciẽdo pacez de morte patris, vel alia graui offensa: dicit Jaco. de aret. ꝙ hoc põt facere pupillus cũ authoritate tutoris. ⁊ forte si esset infans, posset solus tutor. ⁊ idem in adulto habẽte curatorẽ. Itẽ idẽ in pdigo: vt. j. eo. l. si curatorez habẽs. si autẽ adultus nõ haberet curatorẽ: posset, maxime cuz authoritate iudicis. Item ⁊ forte solus pupillus authoritate iudicis potest, si iudex vult supplere defectũ tutoris non existentis, vel absentis: vt tãgitur in simili in. d. l. si curatorẽ. ⁊ his casibus cessat in integ. resti. q: nõ intelligitur ledi qui pacẽ facit, ar. ff. man. l. si creditor. §. j. de hoc dixi. s. de pac. l. pactũ curatoris. ¶ Extra opp. sic: querela est odiosa ⁊ penalis: vt no. s. de trãsac. l. cum mota ergo cessat in integrum restitutio: vt. ff. eod. l. auxilium. in princ. Solu. concedo quod est odiosa: tamen nego quod sit penalis: ⁊ sic non ob. lex contraria. Bal.

¶ Lex secunda.

Eo tempore. ¶ Liberorũ pluralitas, seu multitudo non supplet numeruz annorum ad excludenduz beneficium restitutionis in inte. h. d.
1 ¶ † No. ꝙ liberi nil adijciũt etati: ⁊ ideo nõ excludunt beneficium restitutionis, inspicitur ergo naturalis cursus, quãdoq3 tñ inspicitur fictio ex numero liberoruz: sed istud est in honoribus, non in excludenda restitutione: vt patet in gl. hic non sunt alia.

1 ☞ Adultus habens procuratorez equiparatur prodigo: quia non potest ipso iure contrahere.
2 Et an adultus sit similis pupillo in contractibus, ⁊ distractibus.
3 Lesio attenditur in restitutione in integrum, non in nullitate. ⁊ nu. 4.
5 Decretum non requiritur in pecunie minoris alienatione.
6 Pupillus habens tutorem, vel adultus curatorem an possit contrahere cum authoritate iudicis sine eorum authoritate.

¶ Lex tertia.

Si curatorem. ¶ Si minor habẽs curatorem cõtrahit sine eo, contractus est nullus: si eũ nõ habet, cõtractus valet: sed restituit̃ si ledit̃. h. d. loquit̃ autẽ hec lex de adulto. ¶ † No. ꝙ adultus habens curatorez equiparat̃ pdigo: vnde sicut pdigus curatorẽ habẽs non posset ipso iure cõtrahere sine authoritate curatoris: ita nec adultus habẽs curatorẽ. Istud est verũ quatenus se extẽdit officiũ curatoris, sed quatenus nõ se extẽdit: iste adultus videt̃ carere curatore, ⁊ valet mero iure. facit qd leg. ⁊ not. in. l. j. §. fuit questitũ. ff. ad treb. vbi glossat̃ hec lex. Itẽ intellige ꝙ ista equiparatio fit ad impugnandũ contractũ qui fit sine curatore. sed vbi ɔtraheret cũ curatore: tũc adultus habẽs curatorẽ ⁊ prodigus nõ sunt similes: q: adultus põt in integrũ restitui, si est lesus. sed in pdigo secus: q: nulla lex hoc cauet, sm Odof. Tu dic ꝙ prodigus restituitur in integrũ, sicut minor: vt le. ⁊ no. j. de cura. furio. l. ij. ad hoc etiam ⁊ vide. l. cui bonis. ff. de noua. ¶ † Scdo no. ꝙ ex quo adultus habẽs curatorez equiparat̃ pdigo, ⁊ pdigus habẽs curatorẽ similis est: ergo seq̃t ꝙ adultus habẽs curatorẽ similis est pupillo in cõtractibus, ⁊ distractibus. ¶ Intellige hoc, nisi interueniat iuramentũ, qd in pupillo nil operatur: sed in adulto efficaciter operat̃: vt in aut. sacramẽta puberum. j. si aduer. vẽ. Ratio: q: iuramentũ representat adultũ esse maiorẽ: vt dixi. s. de tran. l. si quis maior. ⁊ no. in. l. ij. j. de rescin. vẽ.
3 ¶ † Ultimo no. ꝙ cause cognitio cõsideratur respectu restitutionis in integrũ, nõ respectu nullitatis: hoc est dicere ꝙ lesio attẽditur in restit. in inte. sed nõ in nullitate. ¶. Adde tamẽ hic. l. iul.
4 §. si quis a pupillo. ff. de act. emp. ¶ † Adde etiã ꝙ equiparatio istius legis procedit in cõtractibus, ⁊ distractibus, sed non in vltima voluntate: nam adultus habẽs curatorẽ potest testari, codi-
d cillari: ⁊ etiã forte[d] causa mortis donare sine authoritate curatoris: vt. ff. de lib. leg. l. aurelio. §. si. ⁊ hoc ibi not. Prodigus autẽ hoc nõ posset. nec per se solũ, nec cũ authoritate curatoris sui: quia videt̃ in eo deficere cõsensus: vt. ff. de ver. ob. l. is cui bonis tene menti. ¶ Oppositiones que possunt hic formari, sunt leues. Ista lex distinguit inter habentem curatorẽ, ⁊ non habentẽ n. Cõtra: cũ ista. l. loquatur in alienatione, etiã authoritas curatoris nõ sufficit: vt. j. de admi. tuto. l. lex que tutores. Sol. ista lex intelligitur in rebus que nõ possunt seruãdo seruari: sicut sunt res q̃ solo cursu tẽporis cõsumuntur, vel deteriorãtur. Lex aũt cõtraria loquit̃ in his que possunt seruãdo serua-
5 ri, vbi est necessariũ decretũ iudicis. ¶ † Dic ad-
e de vnũ[e], qd licet pecunia possit seruando seruari: tamẽ est speciale in pecunia, ꝙ in eius alienatione nõ requirat̃ decretũ. ita no. gl. in. d. §. fuit que-
6 sitũ. ⁊ non est alibi. ¶ † Deinde recitatis his oppositionibus gl. venio ad vnaz questionẽ, ⁊ quero nũquid adultus habens curatorem, vel pupillus habẽs tutorẽ, possit cõtrahere cum decreto iudicis sine istorũ authoritate. gl. ponit opi. vna opinio est, ꝙ nõ: q: cum coniunctim lex requirat authoritatẽ ⁊ decretũ, alterum non sufficit. Unum enim ex essentialibus deficit. ⁊ istã op. tenet gl. in l. si. j. si propter publi. pensi. ⁊. j. tit. ij. l. ij. Alij tenẽt contrariã opi. s. ꝙ tanta sit authoritas decreti, ꝙ suppleat defectũ tutoris ⁊ curatoris: vt. ff. de mino. l. ait pretor. §. permittitur. ⁊. j. qui admitti. ad bo. pos. poss. l. bonorũ. Tutius est tenerẽ primam opi. Nõ ob. §. permittitur. q: ibi loquitur in actu necessario. Erat enim ibi minor creditor: ⁊ soluebatur ei cũ decreto ⁊ iussu iudicis. Ideo soluens est tutus: q: soluit de necessitate. Sed nos loquimur in cõtractibus, qui nõ pendent ex necessitate, sed ex volũtate. Itẽ nõ ob. l. bonorũ. q: ibi lex loquitur in actu qui principaliter ordinatur ad acquisitionẽ, nõ ad alienationẽ: ideo fortius operatur ibi decretũ: licet illi acquisitioni quedã obligatio incidat: vt no. j. de iure deli. l. si infanti. Tertij distinguũt: aut habẽt tutorẽ, vel curatorẽ: tũc iudex non debet supplere defectũ, imo debet eos adhibere. Si autẽ caret tutore, vel curatore: tunc põt supplere defectũ arg. ff. de iure do. l. profectitia. in prin. Qd verũ credo in his que incumbũt ipsis minoribus, vel eis expediũt. In preiudicialibus autẽ vel dãnosis contrariũ dico, scilicet ꝙ iudex nõ potest supplere defectũ cessantis tutoris vel curatoris: q: nulla lex hoc dicit: ⁊ q: vt dictum est, alterũ de essentialibus deficit. ⁊ facit ad predicta. c. fi. de iud. lib. vj. ⁊ ita teneo hic.

1 ☞ Minor allegans se esse lesum in contractu, debet probare se fuisse minorem tempore contractus. ⁊ nu. 2.
3 Articulus an formetur negatiue, vel affirmatiue, non est vis, vbi loquitur de probatione temporis ⁊ quare.
4 Minor cum semel fuerit quis, quare non presumitur semper minor.
5 Aspectus quid operetur in probatione etatis.
6 Presumi an debeat de preterito in presenti possessione.
7 Quid in dominio, vel obligatione,

¶ Lex quarta.

Si minorem. Allegãs etatem ad sue petitionis fundamentũ, debet eã pbare. Idẽ in eo qui allegat etatẽ ad fundamentũ siue exceptionis vel defensionis. ad

a ¶ Istud intellige. No. ꝙ in iure querendo lapsus termini inducit tacitã remissionem sz in iure quesito non et est ratio: quia ius querendum facilius abdicatur a nobis: vt notat Fede. de se consil. ix. vbi dicit ꝙ platus põt repudiare legatum factũ ecclesie. vide qd not. latissime in l. is. qui. §. fin. ff. de acqu. her. vide Ludo. ro. ⁊ hoc anno cõsului pro illo de laulio. And. Bar.

b ¶ Ut not. in. l. Et de intellectu illius §. quid ergo. vide Bal. in. c. j. §. itẽ sacramẽta. de pa. iur. fir. And. Barb.

c ¶ Extra queritur. An pupillus possit facere pacem de morte patris, vide Bal. in. l. pactũ curatoris. s. de pact. ⁊ ɔsului in causa do. Bar. de zamber. ꝙ sic. Et an possit restitui aduersus pacẽ factã, vide Bal. in. l. minoribus. xxv. anno. subueniet. ff. de minor. An. bar.

d ¶ Et etiam forte. Not. ꝙ adultus licet habeat curatorez, põt testari sine eo: an autem possit donare cause mortis, vide qd habet in. l. sciendu3. ff. de leg. j. per scribẽtes. Bal. in. l. j. ff. de tutel. ⁊ ra. dist. vbi tenet aperte qd potest donare causa mor. Andr. Barb.

e ¶ Dic adde vnu3. No. ꝙ in alienatione pecunie non requiritur decretum: quod limita, nisi illa pecunia fuisset deposita apud cãpsores p emptione immobiliũ. ita dicit text. valde sing. in le. quid ergo. §. quid ergo. ff. de tute. ⁊ ra. dist. et vide que dixi in. c. licet hely. de symon. et Ang. in aut. de nuptijs. §. ⁊ q: paruz. And. Barba.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Et hoc ergo apparet, allo. q̄ ille debet probare etatem, qui super ea se
b fundat. vide Bal. in l. de etate. ff. de interro. act. Andr. Barb.

¶ No. bene lege. No. b fi cautelor q̄ minor nō potest conuenire etiam
cum iuramēto sine cura curatoris: minor tractu maiorem, z renūciat poterit
restitui, si tamen eo iuramēto propria quo, qui verisimiliter scivit etatē eius ex
hoc allegat ff. Jac. but. ¶ No. q̄ prēcaret. in
inte. aduersus cōtractū. debet pbare se fuisse mi
norē tēpore contractus. z si aduersarius velit infrin
gere restitutionē, eo q̄ dicit se esse lesa ipa: z
sic opponit quandā exceptionē, q̄ pbare lapsus
esse tēpus. agēti ergo incumbit pbatio fundans
intentionē. ¶ Ex hoc ergo apparet a q̄ siue ex
minoritate, siue ex maiori tate fundetur restitutio: semper debet pbare etatē ille qui fundat se ex etate.
z ista est theorica istius legis. z vide dicta l. de etate. ff. eo. z q̄ ibi not. z adde q̄ ad poandū etatē z
q̄ est pbatio satis difficilis, multū plum̄ dicta: z
vide. ff. de pba. l. cūm de etate. Jtē dilatāte rificatio-
nem admittunt ad positiones etiā in aliis vic. ff. de
pba. l. etiā in actis. Jun. tū in. c. cūm dilectus. de ac
cus. vbi q̄ tñ videt magis admitti ad iudiciū. q̄
ad pbationē efficacē. Adde etiā q̄ eras est ita pu
banda, q̄ pbatio ꝑducat de necessitate de eo de
quo queritur. extra de pba. c. in presentia. vbi est
ver. no. ¶ Jtē adde q̄ vbi loqr̄ de pbatione
tēporis, nō est faciēda via ētrū articulus formet
affirmative, seu negative, nā tempus dīcit se ex tē-
pore incēpisse pbatio ejus vt not. in. c. literas. de
referip. in cle. ¶ Quero hic, cūm el fuerit qs
minor. quare nō presumitur semper minor: Rñ:
gl. q̄ si lo tractu tēporis mutat̄ur, nō pōt esse presump-
tio vnius annis. Jtē q̄ principiū etatis est incer-
tum, nec mus enim qñ talis fuit natus: ergo ex
cōsequenti serie processus etatis est incertus. Vñ
de dicit Jac. de are. q̄ in pbatione tēporis semp
est pbandū ab initio tēporis: aq̄ ignorato pnn
cipio, necesse est ignorare qs egredi, q̄ nec ita dicto
Jac. de aret. l. de restitā. l. restitam. vbi videas. z
adde qs no. Syn. in. l. spadone. ff. quibus absolutus.
ff. de excu. tuto. ¶ Quero vlterius: quid opera
tur assertus in pbatione etatis: Rñ. q̄ nō dicit
presumptionē, nō tamē necessariā ꝓ pbationē,
vnde posset pbari contrarium: vt. ff. eo. l. minos
xxv. ann. ex aspectu. z ideo interlocutoria lata ex
aspectu nō trāsit in rem iudicatā, cum contrariū
possit pbari: si dicamus q̄ trāsit in rem iudica
tam. s. quantū ad presumptionē, nō quantum ad
excludendā contrariā pbationem. hec tamen
intelligēda sunt. nisi qualitas aspectus faciat no
tonum: puta qs ego ex aspectu sum maior. xxv.
ān. vel quod puer qui est in cunabulis sit minor
c. anni: vt. ff. de eman. inspi. Et ideo ita mul
tum pertinet ad officium iudicis: vt in. d.
l. cum de etate. ¶ Quero vlterius: nunquid ex
possessione presumatur ex preterito in presenti: z
videtur q̄ non: q̄ in tempore non presumitur: vt
hic. Sed tenet gl. nisi reus habeat ab agente cau
tam. Quidvet no. j. de proba. l. fine positionis. qz
si apparet de initio possessionis, necapparet pos
sessio interrupta, z possidens dicit se continuasse
presumitur cōtinuatio, saltem per decennium: z e
no. in. d. j. Adde. fu. gl. aut remissa debet intelligi
in negante le possidere, z adde quod no. Syn. in
c. fine possessione. de reg. iur. libo. vj. ¶ Quero,
quid in dominio, z obligatione: vtrum ex preteri
to presumatur in presenti continuatio: z dic q̄
sic vt. d. l. fine possessionis. z adde quod no. in. l. cer
tam. j. ff. de confes. vbi est glos. singularis. z ex
tra de tran. fact. capitu. pterea quarto loco. Cō
clusio est, quod verba preteriti temporis in do
minio z obligatione presens tempus includunt:
quia dominium z obligatio habent naturaz per
petuam, z uniformem: z ideo ex preterito inferrur
in presenti. h. d.

c ¶ Rñdet diuersa.

Duo non dicto vide Moderni. in. l. qui bona. §. si quis stipulaturus. de
oper. no. nun. z vbi alle. de hac no. dicit. Spe. in tit. de positionib. §. legitimē
econtrario tur de verific. ideo tū quer as. Andr. Barb.

¶ Ter quinto.

Minoribus. ¶ Vbi reperitur minor etas, z lo
sionis dicit cōpetit in integrum restitu
tio. h. d. Et intellige de lesione qualificata, q̄ est que procē
dat a facilitate minoris, vel dolo aduersarij: vt. l. si. j. eo. h.
d. z. tene menti.

¶ Ter sexta.

Si intra. ¶ Jnstātia restitutionis in integrū trāsit ad
heredē. h. d. Et go ita instātia super officio iu
dicis transit ad heredem, sicut instantia super actione. h. d.
1 ¶ Contuncti presumuntur scire etatem minoris, z quare contuncti
ad mittuntur ad restricandum de etate. z.
3 ¶ Minor allegans turpitudinem suam, an sit audiendus.
4 Re ponsio si facta sit per credo, an possit probari contrarium.
5 Confessio facta in iudicio tenet, z si ad hoc consitens sit inductus dolo,
8 vide oppo. nu. 6. 7.
Distractus quando est ipso iure nullus, vel non. nu. 9. z. 10.

¶ Ter septima.

Detutela. ¶ Hoc dicitur de cipq̄ nō credit asser
tioni: q̄ scit eam falsam. Et ideo licet mi
nor in liberatione tutoris z auūculi se maiorem asseruerit,
assertio auūculo vel tutori nō patrocinatur, nec restitutio
1 minoris excludit. h. d. ¶ Hoc. hanc. l. q̄ cōiuncti presumuntur scire
etatē. Item allegatur q̄ nō repellitur ille qui allegat dolum propriū cō
tra illū qui scivit dolū. ¶ No. hāc. l. etiā ad materiā statutoū. Statuto
cauetur q̄ minor. xx. an. nō possit cōtrahere sine curatore, nō obstāte q̄
iuraverit. Modo soror facit pactum de non petenda successione paterna
vel materna: z ista soror erat minor. xx. an. tū. iuravit se maiorē cuposuit
per tactus scripturis: queritur an possit pbari contrariū. z videtur q̄ nō,
sim. fe. ma. oi. l. si alterius. cotrariū est verum: q̄ semper fraet occasione
cōiunctionis presumit scire etatē: vnde nō videtur dicipi, sed potius
2 cipere, z sorori ad renuntiandū inducere, per hāc notabilem. l. ¶ Se
cundo no. ex hac. l. rationem quare cōiuncti ad mittuntur ad restificā dū
super etate. Ratio est: q̄ presumuntur melius scire veritatē. Pone ergo
c q̄ aliquis cōiunctus est. q̄ductus testis super etate. z de ponit de etate
interrogatus vero in causa scientie, dicit se scire: q̄ est frater ꝓbi
nus, vel patruus, vel auunculus: que: tur an ista sit sufficiens ratio scī
tie in teste lex nostra est arga. q̄ sic. Contrarium videtur, q̄ nō sequit
necessitate auūculus sumit ergo icio. Nō ob. lex nostra. q̄ hic erat obsti
quāti cōiunctione contunctū. Jtē ista ratio non reddit per se ipsum cop
rem. Har. hic dicit cogitabis sic ad alibi. s. in. l. j. ff. ci. per. dicit q̄ licet
sits. pbat q̄ licet nō reddat cām immediatā: nō reddit causam mediatā
ex qua causa mediata presumit turis presumptio: vt hic, concludit ergo
dictum sup. q̄ tacite videt deponere per sensū corporeū. ar. huius legis.
Sic enim etiā ratio legis. z adit omisso medio: vt no. j. de adm. tu. cū
quidā. in. gl. Prima facie ego credo q̄ istud nō sit verum simpliciter: sed
distinctē. Haz si minor rectificat de etate maiotis, vel pater etate pu
ista testificatio nōcit bōa: q̄ nō pōt cadere veritās in cumper sensum cor
poreū. Cū ergo ratio phibitionis sit in certa: subtantia pbatio de
dubia, z dubia pbatio in subtātia, vel in ratione nō est pbatio: regula
de pba. c. in presentia. Tamē in dep potuisset interrogare de tot circūsta
tiārūs, q̄ ex eis additis iudex ꝓbatio: vrbis. Nā hic cōstabat tacte
erat loge etatis maiorz q̄ quinq̄ennis erat. ideo erat verisimile cum fre
3 quentiā q̄ processum etatis. ¶ Opp. iste minor allegat sua turpitudi
nem: ergo no debet audiri: vt. s. de trāslac. l. trāsactionem. finita. Sol. hic mi
nor nō allegabat suā turpitudinez eo modo q̄ ex ea derideret suā intentio
qz iustificabat suā intentionez, eo q̄ sciēs z audiens suā turpitudinē
cludebat, vel dic, dicit gl. q̄ iste minor asserit per credulitatē q̄ nemo
veritatē recordat de die sue natiuitatis: cum tūc nō sit capax ficie, vel
tellectus, nec scire possit: z hoc manifestū est. Ista ergo assertio fundat
tā in credulitate, nō efficit q̄ nō possit credi contrariū. nō potest illudere
qz iustificabat suā intentionez, eo q̄ sciēs z audiens suā turpitudinē
cludebat, vel dic, dicit gl. q̄ iste minor asserit per credulitatē q̄ nemo
veritatē recordat de die sue natiuitatis: cum tūc nō sit capax ficie, vel
tellectus, nec scire possit: z hoc manifestū est. Ista ergo assertio fundat
tā in credulitate, nō efficit q̄ nō possit credi contrariū. nō potest illudere
cere, z probare: q̄ hodie possum credere vnū, z cras contrariū, tra ista
4 ista gl. no. ¶ Ex hac solutione colligitur, q̄ responsionem facta q̄
verbo credo, semper pōt quis pbare cōtrariū: q̄ nō dicitur quis stare
se cōtrarium: licet hodie credat vnū, z cras contrariū, z hoc facit ad ratio
nationem doctorum, qui dant cōstitā cōtrarias cōtrarias responsiones per
buum credo. Certe erubescenda est ista varietas: vt. s. de modo mul. l. ne
e uersa. q̄ optā, hominis potest variare: sed ego credo q̄ dicat per certū
nia alleget causas quare nūc credo aliter q̄ prius, z tūc ratio: q̄ ex prima
responsione est tua questio aduersario: vt no. in. l. j. §. qd obiicitur. in fi. ff.
de usur. calū. z facit extra de restitu. spo. c. cū ad sedē. ¶ Secdo opp. di. i. hic
not. xxv. ann. ff. eo. Sol. ibi in iudicio asserit ꝑpria motu: hic extra iudi
5 cium. Ande est ibi ꝑpter vigorem iudiciorū. hoc est no. dicit q̄ licet q̄
confiteatur in iudicio, etiā inductus dolo aduersarij non tenetur illare hoc
cōfessionē. Certe gl. ista nō ꝓbat hoc: sed bene ꝓbat in secūda solutione, q̄
fol. scientia aduersarij huc non inductione, non elidit cōfessionem secun
6 tes. Fallo facta. z tene menti hanc glo. ¶ Tertio opp. de. i. hi autem.
Jai mi, se mai, dixe. Sol, ibi immo maiorē circūuentū: hic econtra. maius

minoré, vel neuter alterũ. Unde in pari dolo nõ habet̃ doli cõsideratio: sʒ
vterq; remanet in simplicib⁹ terminis iuris cõis, ⁊ ſm oia p̃dicta minor
p̃bauit, id eſt affirmauit etatẽ ſuã. ⁊ iſt⁹ eſt prim⁹ lec. Sc̃da lec. eſt qd̃ tu
tor dixit minorẽ ad credẽdũ qd̃ eẽt maior, ⁊ ita fecit eũ cõfiteri, vʒ q̃dẽ cõ
feſſio, ⁊ act. ſʒ minor reſtituit̃ in integ. ¶ Sed ↄ̃ hoc opp. ſi dol⁹ tutoris
dedit cãm liberatiõi, ergo liberatio eſt nulla ipſo iure: qꝛ eſt ſup actiõe tu
tele. ⁊ ſic ſup actiõe bõe fidei. Uñ ſicut ↄ̃tract⁹ eſt null⁹: ita ⁊ diſtract⁹. ff.
de dolo. l. ⁊ eleganter. R̃ñ. iterdũ liberatio fit p̃ acceptilationẽ: tũc hʒ acce
ptilatio inſtar traditionis. ⁊ eſt neceſſaria reſtitutio. Trahit em̃ ſecũ exe
cutionẽ: vt hic. Interdũ fit p̃ pactũ: tũc non hʒ in ſe inſtar traditionis: qꝛ
nõ trahit ſecũ executionẽ plenarie liberatiõis, vnde tũc eſſet pactũ nullũ
ipſo iure. vnde ſicut cõtract⁹ bone fidei iſtãs in finib⁹ cõtract⁹ non ſecuta
traditiõe, eſt null⁹ ipſo iure: ita ⁊ iſta cõuẽtio. ⁊ iſta eſt mẽs gl. Sʒ alibi
habem⁹, qd̃ ois liberatio trahit ſecũ executionẽ ſaltẽ quoad naturalem
obligationẽ, quã extinguit ipſo iure, ⁊ ideo nunquã videt̃ q̃ liberatio ſit
ipſo iure nulla: qꝛ eſt executiõe ſub nixa: vt no. ṡ. de tranſac. l. ſub p̃textu.
vide qd̃ not. extra de app. c. p̃terea req̃ſiti. ⁊ ff. qd̃ met. cã. l. metũ. §. ſʒ qd̃
8 p̃tor. ¶ † Cõclude ſm opi. gl. q̃ aut loq̃mur in cõtractib⁹ bone fidei:
aut in diſtractib⁹. ⁊ ſi in diſtractib⁹: aut diſtrahũt ipſo iur, tũc qꝛ trahũt
ſecũ executionẽ ſui effect⁹ plenarie: diſtract⁹ eſt aliq̃s, ſicut cõtract⁹ tra
ditione ſubnixus. Si aũt nõ diſtrahunt ipſo iure, ſʒ ope exceptiõis: tunc
diſtract⁹ dolo dãte ei cãm fact⁹ ſup actiõe bone fidei, eſt ipſo iure null⁹.
adde qd̃ dixi. ṡ. tit. j. l. ſi maior. Põt addi alia ratio: qꝛ omnis acceptila
tio eſt diſtract⁹ ſtricti iuris, cũ habeat inſtar ſtipulatiõis p̃pter interro
9 gationẽ ⁊ reſpõſionẽ: vt. ṡ. de trãſ. l. vbi pactũ. in verbo vinculis. ¶ † De
inde op. ſi dol⁹ dedit cãm liberatiõi, põt agi actiõe prima. ⁊ ſi excipiat̃ de
liberatiõe, replicabit̃ de dolo. ergo reſtitutio in int. non eſt neceſſaria: qꝛ
replicatio ipſo iure reſtituit. ⁊ ſic nõ eſt neceſſariũ factũ p̃toris: vt. ff. eo. l.
in cauſe. Sol. vt. ṡ. qꝛ hic erat talis liberatio, q̃ act. ipſo iure perimit. Sʒ
quomodo põt hoc eſſe: qꝛ ſi iſte erat pupill⁹ q liberauit tutorẽ: liberatio
fuit ipſo iure nulla. Sol. erat fact⁹ adult⁹ t̃pe liberatiõis. vel ſi erat ad
huc pupill⁹, fecit cũ decreto iudicis ſm gl. ⁊ iõ valet: ſʒ eſt neceſſaria re
ſtitutio. hoc falſum credo: qꝛ authoritas iudicis non p̃t facere qd̃ teneat
ↄ̃tc⁹ iter tutorẽ ⁊ pupillũ: nã ſup p̃hibitis a iure nõ põt iudex interpone
re decretũ nec tribuere eſſe rei ipoſſibili de iure. ⁊ adde qd̃ no. ff. de noua.
10 l. j. ¶ † Extra gl. dic q̃ ſiue hic fuerit pactũ, ſiue acceptilatio: nõ diſtract⁹
iſte nõ eſt null⁹: qꝛ dol⁹ tutoris nõ dedit cãm liberationi: ſʒ aſſertioni eta
tis, ⁊ ideo nõ reſpicit dol⁹ eſſentialia: ſed quedã accidẽtalia, ⁊ extrinſeca,
que nõ ſunt de eſſe rei. ⁊ iſte eſt ver⁹ intellect⁹, ⁊ p̃cedit ſine diuinatione.
Iſta em̃ lex nõ dicit qd̃ interuenit acceptilatio, vel nõ interuenit. qd̃ no.

¶ Lex octaua.

Minoribus. ¶ Minor reſtituit̃ in neglectis ⁊ omiſſis per ignorantiam. h. d. hec lex.

1 ☞ Reſtitutio minorũ req̃rit duo p̃ncipia, q̃ ſint illa vide exẽpla nu. 2.
3 Statuto cauet̃ q̃ omnes cauſe inter conſanguineos ⁊ confines debeant compromitti. minor fecit iſtud compromiſſum, petit reſtitui, quid iuris.
4 Non, hec dictio quid operatur in preſenti lege.
5 Species vocatur, que includit in ſe partem ex genere, ſicut vocamus animal totum, ſiue genus.

¶ Lex nona.

Non videtur. Seipſam ſummat, ſicut faciunt omnes leges q̃ ponunt regulam.

1 ¶ † Ad euidentiaʒ p̃mitte, q̃ reſtitutio minorum req̃rit duo
principia, primũ eſt minor etas: vt. ff. e. l. j. in p̃nc. ⁊ ff. de no
ua. l. doli. §. diuerſum. Scõm eſt circunſcriptio, iſtud eſt ciuile vocabulũ
qd̃ includit leſionẽ ſui facilitate, vel dolo aduerſarij cõtingẽtẽ. ſic ergo le
ſio dʒ eſſe qualificata: nã omnis leſio eſt fundamentũ ⁊ cã reſtitutionis in
integ. ſʒ ea que habet cõmitẽ. i. facilitatẽ p̃priã, vel dolũ aduerſarij: ⁊ per
hoc in formatione libelli qñ minor petit ſe in inte. reſti. eo q̃ leſus. ſi non
addit ſui facilitate, vel dolo aduerſarij, libell⁹ eſt inept⁹: qꝛ non ſequit̃ le
ſus, ergo reſtituẽdus. ſed ſi diceret in libello ſe circũſcriptũ: tunc p̃cedit
libell⁹. ¶ Cũ qꝛ põt cõcludere in duab⁹ cauſis. ſ. in facilitate, ⁊ dolo: reo
ergo petẽte eſt declarãdus, vt extra de libelli obl. c. ſignificãt. b⁹. ⁊ no. in
l. vlt. ṡ. de anna. exce. vnde q̃ hic dicit Suar. de cõſequẽtia eſt not. ad for
mationẽ libellorũ: qꝛ vbi cõſequentia. i. cõcluſio libelli non eſt bona, libel
lus eſt ineptus. Sed vbi conſequentia, id eſt concluſio eſt bona: tñ poteſt
concludere in pluribus cauſis, reo petẽte dʒ declarari, ne beneficiũ deli
2 berationis auferat̃ reo. facit qd̃ no. ff. de rei vẽdi. l. ſi in rẽ. §. ſi. ¶ † Eſt er
go libell⁹ (ſicut dicũt doc. in alia materia) quidã ſillogiſm⁹ ad p̃poſituʒ
concludendũ. Modo oportet duo facere, ſcʒ exẽpla ponere, ⁊ glo. Suar.
exponere exẽpla ponẽ vt in gl. ⁊ põt exẽplificari in iure cõi. Item in iure
3 conſuetudinario, ſeu municipali. ¶ † Et ideo facit[a] ad queſtionẽ. dictat
8 ſtatutũ q̃ oẽs cauſe inter cõſanguineos ⁊ affines debeãt compromitti.
Modo minor fecit iſtud cõpromiſſum. vult in inte. reſtitui. querit̃, nun
quid poſſit. videt̃ qd̃ ſic: vt. ff. eo. l. ſi minor. §. minores. nã eo ipſo q̃ com
promittit. videt̃ leſus. Cõtrariũ eſt verũ: qꝛ iſtud eſt cõpromiſſum neceſ
ſarium. vnde minor vtit̃ iure cõi, id eſt municipali qd̃ ligat minores, ſicut
maiores: vt. ff. de admi. tut. l. ſine herede. §. lucius. ⁊ ibi no. Jaco. de are.
dicit minorẽ cõtra conſuetudinẽ nõ reſtitui, que verba ſunt gl. ⁊ Odo fr.
hic. ¶ Uenio ad gl. Suar. que dicit cõſequentiã tollit non oppoſitũ in
fert: qꝛ pars eius eſt. ⁊ dico ſm Odof. qd̃ hec gl.
dicit q̃ iſta dictio negatiua nõ, que eſt prima di
ctio huius. l. nõ videt̃ circũſcriptus. operat̃ duo.
Primo tollit quãdã ↄ̃ſequentiã. Itẽ operatur
ſecundũ: qꝛ duo oppoſita que ſunt oppoſita, ſiue
negatiua, facit eſſe totũ ⁊ pars: vnde ſequitur q̃
pars infert totũ Scd̃o q̃ oppoſitũ nõ infert ſuum
oppoſitũ. Modo veniamus vltra: nõ tollit cõſe
quentiaʒ. i. ſi tollas dictionẽ nõ, de iſta litera: tũc
litera talis eſſet, vt̃ minor circũſcriptus: ⁊ ideo ſe
4 queret̃, ergo reſtituẽdus. Modo † ponamus in li
tera dictionẽ nõ: tũc colligit̃ ↄ̃ſeq̃ẽtia iſta que ſe
queret̃. ſ. q̃ reſtitueret̃: nã ſi nõ eſt circumſcript⁹,
nõ reſtituit̃. Ecce ergo p̃mũ qd̃ iſta dictio nõ, ope
rat̃. Itẽ operat̃ aliud: nã ſi tollat̃ de te. iſta dictio
nõ, inuenietis duo oppoſita in litera quãtũ ad ef
fectũ. ſ. vt̃ minor circũſcriſpt⁹, ⁊ vſ⁹ iure cõi. Iſta [a]
ſunt opoſita: naʒ ſi eſt circũſcriptus, non eſt vſus
iure cõi: ſed ſingulari fragilitate etatis. ſed ſi eſt
vſus iure cõi ergo non eſt circũſcriptus. ſed ſi po
nitis dictionẽ nõ. in litera, efficit̃ vt totũ ⁊ pars,
nõ eſt minor circũſcriptus, hoc eſt genus, eſt vſ⁹
iure cõi. hec eſt ſpecies. Illud vocamus gen⁹, qd̃
5 includit in ſe ſpeciẽ. ¶ † Uocamus autẽ ſpeciẽ,
q̃ includit in ſe partẽ ex gñe, ſicut nos vocamus
animal totũ, ſiue genus. Homo vero eſt ſpecies,
ſiue pars. nã ſi homo eſt: animal eſt, ⁊ ita ſi ẽ vſus
iure cõi, nõ eſt circũſcriptus: verbi gratia, non eſt
circũſcriptus, includit genus: qꝛ põt eſſe qd̃ mi
nor nõ eſt circũſcriptus, ⁊ vſus eſt iure cõi: quia fe
cit qd̃ faceret diligẽs paterfamilias: ſʒ põt eſſe q̃
vtit̃ iure fatuo: vt qꝛ accepit pecuniã vt ludat. Di
ligẽs pater familias nõ facit hoc. ludit, ⁊ lucrat̃.
iſte nõ eſt circũſcriptus, ⁊ tñ nõ eſt vſus iure cõi:
ergo iſtud eſt gen⁹, non eſt circũſcriptus: ⁊ huius
generis pars eſt, vſus eſt iure cõi, ſcʒ cuʒ facit qd̃
faceret diligẽs paterfamilias. Iſta igit̃ duo ſunt
oppoſita in lr̃a affirmatiua: ſʒ i lr̃a negatiua ſunt
vt totũ ⁊ p̃s: qꝛ pars infert totũ. ⁊ ita iſta negati
ua nõ tollit ↄ̃ſequentiã. Itẽ facit aliud: qꝛ ea que
ſunt oppoſita, ſi additur negatiua, facit ea vt to
tum ⁊ pa tẽ ſm Odof. Idem etiã vult dicere gl.
ſed Odof. plenius exponit. Bal.

¶ De filio familias minore. Rubrica.

1 ☞ Minor ſe obligans mandato maioris, an poſſit reſtitui.
2 Extraneus quis dicatur eſſe de iure.

¶ Lex prima.

Filiusfamilias.
alias ẽ. l. ij. Si filiusfamilias fide
iuſſit pro extraneo, vel patre, ⁊ mi
nor. xxv. ã põt reſtitui i iteg. niſi
leſio p̃ ſucceſſionẽ tollat̃. h. d. vel
ſic Autoritas p̃ris nõ firmat ↄ̃ctũ filij minoris ↄ̃
reſti. in inte. ↄ̃tra. ff. eo. l. ẽt in p̃in. Similr̃ nõ fir
mat ↄ̃ nullitatẽ: vt. l. ſi. poſt p̃in. ff. de ver. ob. ⁊ ad
de qd̃ no. j. de iure deli. l. ſi infãti. in magna gl. ⁊
in. l. j. ff. de au. tu. adde etiã qd̃ not. in. l. ij. ff. in ius
1 voca. vt eãt. ¶ † Op. de. l. cũ mãdato. ff. eod. vbi
dr̃ q̃ minor mãdato maioris ſe obligãs nõ reſti
tuit̃, niſi ille maior ſit nõ ſoluẽdo: ⁊ ſic deficiat re
curſus. Placet̃ ↄ̃tẽt ↄ̃riũ: qꝛ nõ niſi in ſubſidiũ ẽ
reſtituẽdus: ſed gl. determinat ↄ̃riũ per iſtũ text.
Nõ ob. lex, cũ mãdato. qꝛ ibi ponuntur duo caſus
ſpeciales. in p̃mo cõtraxit minor in re alterius:
qꝛ vẽdidit re alterius mãdato dñi, ⁊ volebat reſti
tutionẽ petere aduerſus ↄ̃ctuʒ, quo tenebat̃ dñs:
qd̃ non põt, niſi in ſubſidiũ dñi. hic aũt obligauit
ſe acceſſorie: ita q̃ ſua obligatio põt tolli ſine p̃n
cipali, merito reſtituit̃ in ſubſidiũ: ſed in alto caſu
illius legis nõ ↄ̃traxit minor ſed eius p̃curator,
vnde non loquimur ibi de reſtitutione minoris.
Quero hic, quis dicat̃ extraneus. R̃ñ cis exce
pto patre. i. dicere q̃ iſta ſit generalis p̃ oi p̃ſona
pro qua minor ſe obligat, et hoc dicit principium
poſtea vero ſpecialiter annectit de patre. ¶ Se
cundo querit̃, quare ceſſat reſtitutio, vbi eſt ſue

[a] ¶ Et ideo facit. No. q̃ ſi cauetur q̃ oẽs cauſe compromittant̃, cõprehendit̃ cauſa minoris. nec põt petere reſt. in integ. vide Ba. in. l. ſi mater. C. ne de ſtat. defun. ⁊ ibi no. vide eundẽ in. l. omnes popu. ff. de iuſti. ⁊ iure. quo ad iſtud ſtatutũ, an liget minor, aut infans, aut pupillus, vide Bar. in ↄ̃ſ. vij. qd̃ incipit, nũquid tutorio noĩe poſſit petere. ⁊ in alio ↄ̃ſi. inci. Querit̃ an ſtatutũ de cõpromiſſis faciendis. ⁊ do. Pet. de anc. in repe. c. j. de ↄ̃ſt. in x. ij. q. p̃nci. ipe. char. vbi cõcludit. ita vt Bar. ⁊ alleg. conſi. Bar. ⁊ facit: qꝛ tale ſtatutũ eſt fauorabile: ergo ↄ̃prehendit pupillos et infantes. facit qd̃ voluit Salic. in. l. j. C. que ſit lõ. cõſue. ad fi. vbi dicit q̃ ſtatutũ ⁊ conſuetudo ligãt infantes: vt eſt gl. in. l. ij. que ſit lõ. cõſue. Ange. in. l. ſi plures. ff. de pac. dicit q̃ cõpellitur cõpromittere. Bald. in. l. qui ſe patris. C. vnde libe. ad finem dicit q̃ eſt fauorabile tale ſtatutuʒ: ⁊ ſic in odiũ litium ſiniendarum. text. ⁊ Bal. in. l. cõgruentius. C. de pa. po. ⁊ vide Bal. in. l. pactũ curatoris. ṡ. de pact. Ang. in. l. imperatores. ff. de pactis. Andr. Barb.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cessio. l. vniuersalis: Respō. ar. ff. de sol. l. huiusmodi aut pāphilum, §. aliquando. vel quia cessantur obligatio: vel quia tollitur ieh. quod no.

¶ Lex secunda.

Si fratrem nus. Filius familias minor restituit in minus onerosa iure Zetu nulli Zeneit iussu patris tam tūc est specialē q̄ nō restituitur in tēpore minoris tratis. h. d. tex. ibi. ¶ Sed circa. ff. eo. l. iij. §. sed vera ē istud nō reperitur alibi. q̄ hic, et ibi, si lor. quo q̄ faciebat cessare restitutionē in integ. primū est contractus firmitas: vt quia iussu patris contraxit mutuum. est firmus et inexpugnabilis propter patrē, q̄ hic in hac specie cōtractus tus principū scōs est contractus infirmitas: vt quia contraxit mutuum in casu prohibito. nam cessat restitutio quia est actus ipso iure per maced.

¶ De fideiusso. minorum. Rubrica.

¶ Fideiussor minoris non restituitur, licet minor sit restitutus.

2 Fideiussor euictionis, quibus casibus agit contra principalem. et no. 3. 4.

3 Beneficium restitutionis in integrum an sit personale, vel reale.

¶ Lex prima.

4 Que procedit. Tenemenū, quod 2 actus nō tenet ratione gabelle nō soluto. et si reus nō vult vti illa exceptione, potest fideiussor, vel alius ea vti: sic facit ad q̄stionem cōtractus nō renet ppter nō soluta. donās vendidit rem donatā, an emptor possit a lia exceptione ōp ponere: vt q̄ sic et ita consulit pulchre larissime in facto Bernardinus de moleris. et magni doc. scilicet Jo. Ang. et alij se subscripserūt quod bene not.

Si quā. Restituto minore aduersus rēditionē, licet ipse noneat de euictione tenet fideiussor eius, qui solues repetet a minorenni. Zfideiussor minori restituetur. h. d. ¶ No. hic, q̄ restituto minore, principali, nō restituit fideiussor eius. Jtē not. q̄ hoc singulare būs iuris reli. in tē. non potest ig. ad fideiussorē. Adde q̄ no. p Cy. in. l. ij. ff. de cōd. indē. Zbūmus in accessione ploratur ibi in accessione rerū. ¶ Secōo not. q̄ restitutio nō officit nisi eis quē impartit. et ideo Zfideiussorē est opus nouatione. Et his cōcludit q̄ restō in tē. nō p̄dest nisi vincētia nō officit nisi victo. ¶ Alic. no. hic duos casus, in ḡbus fideiussor euictionis agit Zprincipalē. f. cū soluit. et cū est 2dēnatus: nec di. Zaliq̄d de illo casu. f. si dolus iterit in obligatione: q̄ obligatio euictionis est cōditionalis. et istud dū incipit a die obligatiōis purificatet: vt no. in. l. facere. ff. locati. p Ja. de are. ¶ Op. si res erat patris, ergo nō venit euictio ipso iure: q̄ non potuit euinci, nisi q̄ iniuria: vt. ff. de euic. l. q̄ impunden. Sol. fuerat pfis quo ad optionē: q̄ sic credebat, nō re vera. Vel dic q̄ etiā res ppria pōt euinci, non rōne būs, sed ratiōe alterius iuris: vt. l. ff. cū vēditor. in prin. ff. de euic. ¶ Secōo op. si obligatio principalis est sublata per restitutionē: ergo nō durat accessoria. ff. de fideiuss. l. q̄ritur. ver. vt q̄ē admodū. Rñ. q̄ principalis non est ipso iure sublata. Zq̄dā būs iuris q̄ durat retita. et ideo p̄dest fideiussori: ad hunc ergo durat principalis obligatio: nec Zfideiussor durat obligatus nec re. vt dicā. j. eo. l. ij. et no. ff. e. l. ij. §. Zterū. ¶ Tertio op. q̄ istud būs iuris nō sit ploratū: et eo. ti. generali. l. nō solū. Sol. est ploratū: respectu fideiussoris, nō respectu heredis. nō est q̄ heres repetet a principalem in eadem obligatione sed fideiussor non repetet a Zq̄s est ibi respectus, est in diuersa obligatione: quia diuersa est obligatio fideiussoris a principali.

1 ¶ Contractus licet fit solenniter cū decreto celebratus: si tamē minor sit lesus, vel inductus dolo aduersarij, restituitur. et no. 2. 3. 4.

5 Minor si fit restitutus propter dolum aduersarij, an eo ipso sit fideiussor restitutus, an vero sit necesse quod fideiussor petat restitutionem.

6 Quid si minor non vult restitui, an nihilominus fideiussor petat restitutionem.

¶ Lex secunda.

Si ea quę ibi. Restitutio minoris nō

1 p̄dest fideiussori: nec pōt restitui fideiussor minoris, nisi ob dolus aduersarij. h. d. ¶ No. hic q̄ Zfideiussor solēniter cū decreto celebrato: si lesus minor: sui facultate, vel dolo aduersarij, pōt in integ. restitui. ¶ Et no. q̄ decretū iudicis Zinteruenit. dolus, est aliq̄s: q̄ si esset nullum nō esset op. restō. Item inte. in rebus q̄ nō pōt fine decreto alienari. ¶ Sed no. q̄ dolus facit in inte. restitutionē 2petere fideiussori. q̄ non 2peteret ex mera facultate minoris. Est ergo tūc restō būs iuris reale, nō scripta in pona minoris tm. et est rō: q̄ dol⁹ magis afficit Zetū. q̄ mera facilitas vt hic. ff. de solut. q̄ res. §. huic applicat. Jtē q̄ agēdo cū. l. facultatis ō

2 sumit originē a quēto. l. ab eo. dolo. ¶ Opp. Zprimū notabiler. q̄ vbi est interpositū decretū, cessat in integ. rest. vt. ff. de mino. l. ait prō. q̄ primitus. Sol. ibi in p̄cepto, Zin decreto. nā p̄cepto inducit necessitatem, sed decretū nō inducit. ¶ Opp. q̄ iste Zetus sit nullus? vt. l. ff. si pars principē. Sol. intellige q̄ Zetā tutoris vel curatoris auctoritas: et ex tutelā solū decretū iudicis: q̄s dic vt. Zetri. l. curatoribus. ¶ Tertio op. q̄ inter cessit dol⁹ aduersarij, q̄s Zetus esset bene fidei, ergo Zetus est nullus. ergo minor, rest. cessat: q̄ in inte. rest. venit ad rescidendū, et illud q̄ nullum est, nō pōt rescindi: vt. ff. de minus. rest. l. nā et si sub 2 dōne. §. pōt defecti. Sol. q̄ Zfuit dol⁹ inciden: q̄ nō dedit cām Zetui, cū als esset vēditurus: Zfuit 2 missus dol⁹ circa minoritatē prō. Et hec so. et vera in se, vel dic q̄ dol⁹ dedit cām Zetui. q̄ modō pcessum erat ad traditionē, pcessit Zetus vt inārm⁹ Zfecuta est traditio vt Zfirmāda in materia actionis de dolo. in minore ōpe restōis: vt. ff. de dolo. l. et elegāter. Ipse. Zita sentia: q̄ nō p̄cedēte actō Zetū minori tradēdo non posset trāsferre dominū, cū alienare nō posset: vt. l. j. in pn. ff. de re. cōi. Tertia so. est, q̄ Zfuit dolus terti. f. ptenere. q̄ nō reddit Zetū nullū: q̄ ab eo nō dependet esse ratus Zetus. Zita so. vt inse vera: sī mihi nō placet: q̄ pp iustū dolū tertij non restituere et fideiussor in inte. Nisi forte in subsidium tertij iste dolosus non esset

3 soluēdo. arg. l. si. in prin. ff. de eo p quē fact. erit. ¶ Deinde op. Zhic q̄ restituto minore non restituit fideiussor, nec succurrit fideiussori. Contra. ff. de pecu. l. si minor. Sol. ibi in fideiussore iudicij. hic in fideiuss. Zetus. et dic vt ibi no. q̄ ibi ideo restituit fideiussor: q̄ dat aduersario regressū Zetū. Jtē ibi fideiussor erat in quadā obli. incidenti. nō in principali et ma

4 gnali obli. ¶ Deinde op. restituto minore sublata est obligatio principalis: ergo in fideiussoria idem: q̄ nō reperit fideiussoria sine principali vt not. ff. ad treb. l. si heres pecuniā. Sol. nego maiorē. q̄ sit obligatio sublata nō ex tuanei cit p restitutionē. Sz. vel pona minoris exiuit obligationē: vel parat p restitutionē sola exceptio personalis. q̄ nō p̄dest heredi. sori. Hoc apparet: q̄ si minor nō vult vti reti. concessa, potest vti cater 2 quam: ergo reti. in inte. p̄cedēte obli. nō p̄mit, sed eludit. vt. ff. de mino. l. si iudex circuēto. Sz Zhoc op. q̄ reti. in integ. sit beneficium reale. vt. ff. de m integ. reti. l. nō solū. So. ibi quo ad trāsmissionē ad in fideiussore non sit trāsmissio. Et adde q̄s no. ff. de adm. tur. l. si minor. ver. sin.

5 ¶ Op. vlt. de. l. marcellus. ff. de fideiuss. Sol. vt ibi p gl. Sy. ¶ Demo ad q̄nē, q̄ oritur ex restituto minore ob dolum aduersarij, sit ne ipso restitutus fideiussor: an vero sit necesse q̄ fideiussor petat restitutionē de no uo. pbet. Si. solut. q̄ est necesse q̄ ipse fideiussor petat: ne facta certa cū principali nō p̄dent ei bus: q̄ vbi nō p̄dest suis, nec acta plant: vt no. Jnn. in. c. cām que. de reti. Jtē sequit aliud: q̄ fideiussori cuius minor cedit tēpus rest. ex die Zetus. sed minori cedit quadriēnū post gestā. est ergo tēpus in principali et fideiussore difforme quo ad cursum: fundat a. ut le. gl. in pr. ex. qui dicit vtrīq; Zfulendū: et vtriq; cōperat beneficium, vel q̄ os petere. Hoc verū in fideiussore Zetus sed in fideiussore iudicij, credere q̄ sicut semel cta mercē exceptionē Zfideiuss. inferret Zprincipali: ita eō re. et. li. in integ. p̄cipalis rei portigat effectū sui ad fideiussorē siue nouā instāria: q̄ sicut de eodē iudicio participāt a parti

6 pāt de eadē re Zsua: vt. l. ij. ff. de viu. re iudi. ¶ Secōo q̄o. q̄ si minor non vult vti restitutione, hoc em est in sua potestate nō sua. et restitutio videtur data sed etiā in ips cōcessa: q̄ sua iura pro aliquo meius primogenium quā imponit necessitatē ei q̄s vtat sua si nō vult. vt. d. ij. iudex. Jtē videtur esse in restitutione indulgenda. Quid ergo fideiussor per se poterit petere absq; principali: determinat glo. q̄s sic. ergo. ff. de cōtrab. l. fideiussore, in. ij. ff. de pac. l. ij. ¶ Potest ergo fideiussor cū tus petere restitutionē: et residet in ipso etiā inuito reo principali petere in integritatē. et idē in quolibet alio defensore, siue in quatiber alia defensione quę competit ei ad petendū restitutionem contra aditionē heredis: non excludit remedium agendi contra curatorē, qui petendo restitutionem minori in ipsa aditione vel immixtione. h. d. vel sic. Ego rem

¶ Si tutor vel curator interuenerit. Rubrica.

¶ Lex prima.

Si iam puberes. Minor aduersus aditionem pretēsit intra tēpus legitimū, quo elapso contra eius curatorē qui sibi authorat⁹ est sibi succurrit. h. d. vel sic. Minor petendo restitutionis contra aditionē heredis tacite excludit remedium agendi contra curatorē, qui petendo restitutionem minori in ipsa aditione vel immixtione. h. d. vel sic. Ego rem

quo remedio p̃cedit non per eandem rationē, iz p̃scribebatur in vno, non p̃scribit in altero. h.d. ¶ Et no. hanc. l. ratio dubitationis erat: q̃ ista p̃scriptio venit ad confirmationem actus, vnde videbatur excludere omne remedium agendi vt. l. vlt. ff. qui a non domino. ¶ Not. in illo ver. vos obligatis, q̃ in mitio sit heredis inducit obligationē. hoc examinabitur in. l. j. ff. si minor: se ab heredi. abstine. nunquid ista sit obligatio vel inductio: vel sit obligationis per tus ciuile inducte detentio, sicut gl. dicit alibi, de iust. et iure. l. manumissiones.

¶ Lex secunda.

Minoribus. Tutoris authoritas in iudicio, vel ēs nō impedit restitutionem minoris, vel sic. Authoritas maioris nō excludit beneficium minoris. h. d.

¶ Lex tertia.

Etiam. Auxiliū extraordinariū[a] cū ordinario concurrit ēs diuersos. h.d. stāt igitur simul in eadē p̃sona actiue, ēs nō passiue. ¶ In tex. ꝓbari p̃sit. No. q̃ ille qui allegat tutori vel curatori male gessisse, ēs hoc ꝓbare. vide hic. l. que sub conditione. de cōditio. et demonst. ¶ No. hic de 2cursu remediū. de quo dic vt no. in. l. vlti. j. eo. adde hic. l. i. §. p hanc. de rei vendi. vbi habes glo. not.

¶ Lex quarta.

Si creditor. Minor non restituit cōtra obligationem, quā in se suscepit et[o] administrator. h.d. ¶ Et not. hanc. l. 2 vide. l. vlt. ff. de instito. ¶ In tex. vos. j. minores, 2 ideo qui non tenent mi. non poterūt in integ. restitui. ¶ No. hic q̃ contractus factus contemplatione persone tutoris non contemplatione officij, non obligat dominū; iz si fuit fact[o] cōtemplatione officij, nō aliter cōtemplatiōe p̃sone administratoris; nō obligat p̃sona administratoris i dubio. dic vt. ff. ō pc. l. procurator, q̃ penultione.

1 ¶ Distractus non est contractus.
2 Instantia licet sit perempta, actio tamen durat, imo est perpetuata.

¶ Lex quinta.

Etiam tutoribus. Licet minor possit restitui, tamen pōt contra administratorē experiri nec p̃iudicat sibi p electionē. h.d.

1 ¶ No. ꝓpter alternativas; iſtius litere. q̃ distractus nō est cōtractus. Secdo no. q̃ remediū ad rē per viam restitutionis, 2 remediū ad interesse per viam ordinarie actionis, concurrūt contra diuersos. Tertio no. q̃ non p̃iudicat electio. 2 adde q̄s no. ff. de pac. l. heredit⁹. Op. q̃ remedium in integ. restit. non ꝓpetit ei q̃ hz cōe auxiliū, 2 ei disarit remediū: vt. ff. e. l. in cāe. So. ibi contra eundē. hic ꝓtra diuersos.

¶ Contra tam solut. op. de. l. ꝓperandū. de iud. in fi. Sol. ibi est ꝓpālis in iudicium finitans, a est peremptā culpā tutoris, vel curatoris, p̃tes
2 debent se conuenti q̃ in integ. restit. ꝓtā ad instantiā iterandā. ¶ Et
b ꝓpetuata, 2 firmior nunc q̃ ante litē motā. Ex quo apꝑ[b] q̄s instā per quam pronuntiatur instantia principalis peremꝑta, nō est diffinitiua ꝓpter interlocutoria; quia non disponit super actione, sed super ꝓcessu remanet actio saluata; potest denuo intentari, vt. j. quomodo 2 quādo in. fi. vt ꝓponit. 2. l. pteſes. ¶ Tertio opp. de. l. cū mandato. ff. e. Solet vt ibi. ¶ Quarto 2 vltimo op. q̄s electio p̃iudicet; vt. l. fi. j. de codi. So. dic inter diuersas p̃sonas. ibi inter eadem.

¶ Si in communi eademq̃ causa in integ. restitutio postuletur. Rub.

¶ Restitutio vnius consortis, non prodest alteri.

¶ Lex vnica.

Nec si maior. Pactum sororis non p̃iudicat fratri. Item restitutio sororis non patrocinat fratri. h.d. ius ergo fraternitatis, vel sororitatis, nihil operatur circa fauorem, vel p̃iudicium. In tex. ibi, cognitis. No. q̄s ratihabitio[c] ꝓponit scientiam facti, vnde ignorans non potest ratificare. ¶ No. hic q̄s restitutio vnius consortis non prodest alteri. h.d. vt. l. verum essentiū in re indiuisibili; vt in seruitute. nam si remissa est seruitus per fratrem 2 sororem restituitur sororī ad seruitutem; quia ager q̃ communis est, recuperat iūs seruituris, cum sententia ꝓdicto deturi; vt ff. de neg. gest. l. qui aliena. in fi. ergo sequitur de necessitate q̄s oppos ꝓdest. Item loquitur lex nostra in singulari beneficio restitutionis in re. sed in communi beneficio appellationis in quo plures eo iure participant. factꝫ vnius prodest alteri, etiam his que diuisionem recipiunt: vt ff. de app. l. si quis separatim. §. fi. nam q̃ sunt consortes eiusdem lit. potest vna pro sequi ius vtriusq̃; vt. l. ij. j. de consor. eiusdem lit.

¶ Si aduersus rem iudicatam restitutio postu. Rubrica.

1 ¶ Minor potest sententiam pro parte approbare, 2 pro parte improbare
2 Dic dere quis non potest pro parte restitutus, 2 pro parte intestatus.
3 Sententia lata super parte tantum, an valeat. nu. 4.
4 Quid in sententia arbitri.
5 Pronuntiatio super expensis, an sit de substantia sententie.
6 Iudex pronuntiando super. ex. qui non habebat iurisdictionem nisi vsq̃ ad decem, an sententia valeat.

¶ Lex prima.

Minus. Contra sententiā pro parte condēnationem, pro parte absolutoriā potest minor pro parte. s. quatenus est lesus, restitui, sed si sententia incidit in tēpus maioris etatis, restitutio cessat. h.d. Et est multū notabilis
1 lex. ¶ † No. q̃ minor potest pro parte sententiaz approbare, pro parte restitutionis in integrum remedio improbare. ¶ Et hoc no. q̃ ex post facto sententia potest pro parte valere, pro parte non valere. i. rescindi, 2 euanescere. ¶ † Simile dicimus q̃ quis a principio non potest decedere pro parte testatus, 2 pro parte intestatus[b], sed ex post facto fit, si vnus heres vincitur querela, alter succubit. vt. ff. de inof. test. l. mater decedēs. ¶ Tertio
c no.[c] q̃ appellatione iudicū etiam sententia inclu diuntur; vt patet in ver. iudicū. exponendo pront exponit gl. ¶ Quarto no. q̃ maior non restituit contra sententiam. ¶ † Op. dicitur hic q̃ plus
3 erat petitū, 2 in minus facta erat cōdemnatio. 2 ꝓsupponit tex. q̃ sententia valeat. Sed cōtra, ista sententia non fuit lata sup toto, sed sup parte. ergo est ipso iure nulla; q̃ non pōt iudex pro parte iudicare, ꝓ̄o officium iudicātis omittere: vt ff. fami. ercī. in hoc iudicio. So. dicit quidaz q̃ hic iudicauit de toto, na cōdemnādo in ꝓtē, videtur tacite absoluere in alia ꝓte. Et si tu obicas hoc est impossibile, q̃ nō sufficit tacita sententia, cū debeat ꝓferri de scripti recitatione; vt. l. vlti. ff. de vsu. iub. l. iam hoc iure. Illa opinio nō ꝓbatur. Primo per dicta l. in hoc iudicio, sed q̃ nō requiritur cōdemnatio te in quinq̃; ergo absolvo te in alios quinq̃; nisi apponeret dictio negatiua tm, dumtaxat, vel similis. arg. ex q̃ no. j. de ꝓba. l.
4 rones. ¶ † Dz ergo hec lex intelligi, q̃ iudex ꝓ nuntiauit expresse super toto, ꝓ parte absoluendo: 2 sic est functus officio suo. Si cēm in ꝓte tm̄ cōdēnare[e] haret, 2 de alia omitteret; sententia nō valeret ipso iure. Ista est vera opi. 2 nō est q̃ valeret p ꝓte, 2 alia pars remaneret in ꝓpēdentia oporteret q̃ re tricaretur iā pnūtiatū, 2 q̄ adhuc idē vetilare: ratione ꝓtis inducere, q̃ est impossibile cū sententia debeat esse terminus cognitionis; 2 hoc de inia
5 iudicis. ¶ † Sed de ista arbitri nō est dubiū, nisi
f ꝓferꝓtāt[f] pnūtiando et nel 2 plures: nā tūc potest diuidere actū pnūtiationis vt hodie pronūtiet de vna ꝓte, 2 cras de alia; nō tñ posset corrigere pnūtiatū p̄ istud arbitriū datum sibi. facit ff. de arbi. l. qd cū, 2. l. q̃ arbiter. nō obstat supradictis. l. Baunus. ff. de re iudi. vbi vz inia. iudex aliqua omisserit q̃ tibi nō omisit subiectialia, sed quēdā extrinseca, 2 accidētalia. s. 2 ēmatione ex
6 pensar. ¶ † Et sic nō ob. q̃ pnūtiatio sup expēs
g tis[g] non est de substantia inie diffinitiue; vt. l. de fruc. 2 lit. exꝑē. i. terminato. Habem⁹ vnū passus. an sententia super eodem articulo possit ꝓ parte ferri, 2 dixi q̄s non: quia actus pronuntiationis est indiuiduus. Sed nō est verisimile lege diu deretur instantia, vel esset instantia pro ꝓtē ꝓtēptā; vt. l. si constāte. §. fi. fo. ma. 2. ff. de iudicijs. l. non idcirco, sed pone q̄s sententia est lata super toto: nunquid super eodem capitulo potest pro parte valere, 2 pro parte nō valere: nam in diuersis capitulis certum est q̃ sic; vt. l. quedaz mulier ff. fami. ercī. Ponamus enim q̃ iudex qui debet condemnare in. x. ex eodē capitulo de scripti recitatione tulit sententiam in quinq̃, 2 in alijs q̄s sine scripti recitatione: nunquid valet? Et q̄s in isto exemplo q̃ non valet in aliquo quia non videtur pronuntiatum de alijs. v. tum nō sit seruata forma iuris. ¶ † Ité pone aliud exēplū. iudex pnūtiauit de. xv. s nō habebat iurisdictionē
h nisi vsq̃ ad decem quid valebit quo ad decē? 2

a ¶ Auxiliū extraordinariū. Not. q̃ remedium extraordinarium concurrit cum ordinario contra diuersos. vide tex. in. l. certaz tutoribus. j. eo. Andr. Barb.

b ¶ Ex quo apparet. Not. q̄s inia p quā pronuntiat instantia p̃cipalis perēpta, est interlocutoria vide q̃ iste notaui in. l. j. ff. de re iud. And. Bar.

c ¶ Ratihabitio. Vide Bal. in. l. 1. in. 3o. q. 1. de contrahen. empt.

d ¶ Non potest decedere p parte testatus, 2 pro parte intestatus. Vide q̄s posui in apost. ad iſtum in repe. habeat. 2 o. vi. iij. concludo. ō. de iudi. con. eccle.

e ¶ Tertio nota q̃ appellatione iudicū venit sententia vide que notaui ad Bal. in. l. j. alias. v. ō. vt iij. pē. And. Barb.

f ¶ Potestars, ideꝫ tenet Bart. in. d. l. quid tamen.

g ¶ Expensis. Vide gl. in. l. fi. plures. in pūnc. 2 q̄s ibi not. Bar. ad fi. ff. de iudiciis. 2 p Per. de ancha. regula, eaque. de regulis iuris, in. vj.

h ¶ Quid valebit quo ad decem. Vide istum in sua practica iudiciaria que est impssa post practicaz Lanfrā. de ord. in. j. c. iij. verū valeat sententia eius qui vltra quantitatē iurisdictionis iudicauit. 2 q̄s ibi ponit in apost. Cetino.

Dico q̄ non: vt. j. quando prouo. non est ne. in. l. certa rōne. ⁊ hec vera de nullitate, sed si querimꝰ de rescisione, bñ pōt sententia ꝑ parte rescindi: vt in. l. nostra: q̄r pōt ex postfacto ꝑ pte cōfirmari, ⁊ ꝑ parte infirmari. vt extra de testa. c. Raynutiꝰ. ⁊ c. Raynaldus. ⁊ addeq̄ no. in. l. ij. j. de re iud. ¶ Hic q̄ro de tali q̄ōne. Dicit statutū q̄d nō valeat sententia, nisi sit soluta gabella sex dena. p libra. Modo quidā fuit mihi cōdemnatus in centū. ego solui gabellā ꝑ quinquaginta, ⁊ ꝑ aliis quinquaginta nil solui, nūquid valebit snia ꝑ quinquaginta[a]: ⁊ videt q̄d sic: q̄r ex post facto pōt pro pre valere, ⁊ ꝑ parte non valere. Contrarium dico q̄ istud est quoddā onus, q̄d insertum vni capitulo non pōt diuidi. vt in. l. si duobus. de legat. ij. ⁊ q̄r snia hȝ tacitā cōditionē iuris, non dico iudicis. s. si gabella soluat: vnde oportet q̄d ista cōditio in totum impleat in eadem ꝑsona. ſȝ si essent diuerse ꝑsone: quilibet posset implere ꝑ parte sua: vt. ff. de cōdi. ⁊ demō. l. cū fundus. ¶ Op. ad finē huius legis, ⁊ videt q̄ maior restituat ꝯ sententiā: que trahit originē ex ꝓcessu facto in minori etate: vt ff. e. l. iij. §. i. sol. hec ꝓ illā: q̄r si trahit nō solū originē ſȝ et formā, puta q̄r in minori etate oia erant vētilata: tūc ꝯcedit restō: al's non, nisi cā sit ꝑtracta dolo aduersarij. ⁊ ita dȝ ꝑ lex ꝓ illā limitari.

1 ☞ Filius restituitur contra patrē in cā status.
2 Actor potest facere mentionem in libello de exceptione rei, ⁊ de sua replicatione ⁊ de libelli forma. nu. 3.
4 Sententia lata contra emancipationem, redigit filium in patriam potestatem.
5 Filius quāto tempore oportet quod gerat se pro emācipato, vt cōtractus ab eo celebrati valeāt.
6 Testis qualiter reddit causam sciencie, deponēs q̄ filius gessit se pro emācipato. Et qualiter reddet causam super communi opinione.

¶ Lex secunda.

SI cum pater. Minor. xxv. annis potest restitui ꝯtra sentētiā latam pro patre, super patria potestate. h. d.

1 ¶ † Not. hic filiū ꝯ patrem restitui in causa status. Aduerte. debes intelligere q̄d ad hoc vt ꝓcedat iudiciū cum isto minore, est necesse q̄ habeat curatorē ad litē, qui pōt dari ei ꝯ cuius status dubitat: vt. j. de peti. here. l. si puras. 2 ¶ † Secundo no. q̄ in libello possum facere mentionem de exceptione rei, ⁊ de replicatione in ea. vt hic cū dico te filium, ⁊ in potestate mea. ⁊ dico q̄ si dicis q̄ es emācipatus, dico q̄ emācipatio nō valuit: ⁊ de his omnibus pōt loqui libellus. ita possum dicere in libello meo q̄ debes. x. ex mutuo. ⁊ si tu dicis q̄d feci pactum tibi de non petendo, dico q̄d fecisti postea pactū de petēdo ꝓm Bart. h. d. Inn. extra de rescript. c. super literis. pōt ergo intentari actio ⁊ replicatio simul: ⁊ tūc ꝯ exceptionem non erit opus alia replicatione. ⁊ si tu dicis ordo peruertit: q̄r prius debet excipi, q̄ replicari. Rñ. nō peruertitur ordo: q̄r ȝ in ordine scripture videat replicari prius: tamē in ordine iuris ⁊ intellectus videt replicari posterius: vt. l. talem. in prin. ff. de here. insti. 3 ¶ † No. ergo vnā formā libelli ꝓm Bar. Alia forma est ꝑ gl. peto te declarari esse in mea ptāte, tanq̄ filiū meū legitimum ⁊ naturalē q̄ si tu excipias de emācipatione, replicabo de nullitate emancipatiōis, ⁊ veniā ꝯ factū meū per viam nullitatis: ſȝ tertio mō pōt formari libellus directe super emancipatione hoc mō: dico: q̄d te de facto emancipaui, dico emācipationē nullā esse, q̄r iudex fuit incōpetens: quare peto te declarari in mea ptāte remansisse, ⁊ emancipationē nullā esse. ⁊ sufficit si iudex alterū ꝓnūtiet. vel in ptāte esse, vel emancipationē nullā q̄r vtrūq̄ includit de necessitate, sicut sufficit iudici ꝓnunciare aliquid alicui deberi, licet non adiiciat, nō obstante exceptione: nam hoc tacite inest de necessitate, q̄d remoueatur obstaculū exceptiuum, ⁊ hoc ꝓbat clare litera nr̄a. ¶ Tertio not. q̄d pater venire pōt ꝯ factū suum tangēdo, q̄ replicādo de nullitate, q̄r factū q̄d est nullū, nūq̄ parit reo defensionē. 6 ¶ † Quarto no. q̄ snia lata ꝯtra emancipationē, redigit filiū in patriā ptātē, q̄d apparet hic: q̄r est necessaria in integ. resti. decretū ergo iudicis super emancipatione nō transit in rē iudicatam, quin possit ferri snia diffinitiua in ꝯtriū. Sed op. q̄ pater nō potuit agere: q̄r non potest venire ꝯ factum suum: vt. ff. de adop. l. post mortē. sol. hic pater viuēte filio mouebat q̄ōnē: ibi eo mortuo. Nō differentie est, q̄r viuēte filio pōt durare patria ptās, vnde pr̄is petitio potest habere fundamētum: ſȝ mortuo filio impossibile est q̄d duret patria potestas: ⁊ ideo patris petitio sup patria ptāte nō hȝ fundamentum: sed ista rō non placet: q̄r non agit de patria ptāte presenti: ſȝ de preterita in vita filij: puta q̄r pater dicit testm̄ filij nullum, eo q̄d filius tpe mortis erat in sua ptāte: ⁊ sic ad preteritū se refert. Dic ergo q̄d nil post mortem obstabat patri factū patris cū cursu longi tpis, ⁊ morte filij: nec solum factum nec sola mors, sed ista tria simul iuncta. Adid q̄d dico de morte facit. j. de reuo. do. l. fi. ⁊. j. de decurio. l. si ille. li. x. vel dic q̄d q̄n̄q̄ patri obijcit solum cursus tpis quo filius stetit in libertate: ⁊ tunc requirunt. xx. an. vt l. j. ⁊ ibi no. j. de patria ptāte. q̄n̄q̄ obijcit patri factū suū, ⁊ cursus tpis, ⁊ tūc. x. anni sufficiūt ad excludendū patrē: vt. d. l. post mortem. q̄n̄q̄ patri obijcit factū suū tm̄: ⁊ tūc ista obiectio nō excludit eū, si factum est inualidū. ita hic. Et sic q̄s pōt venire cōtra factum suum inualidū ꝓm Bar.

5 ¶ † Iuxta hoc quero, q̄n filiusfa. gerit se ꝑ emancipato sciēte, ⁊ patiēte patre, valent contractus celebrati cum eo, ac si esset emācipatus: vt. ff. ad macedo. l. iiij. mō reuoco in dubiū quanto tpe[b] oportet q̄ filius gesserit se ꝑ emancipato. Ex p̄dictis videt dicendū q̄d aut nulla ꝓcessit emancipatio, ⁊ requirunt. xx. an. aut ꝓcessit inualida, ⁊ sufficiūt tunc. x. an. veritas est q̄d nō requirunt. xx. anni: q̄r illud est ad prescribēdū se in libertate nō quo ad actus validādos, qui celebrant secū tanq̄ cū emancipato. sed lex quarta prealleg. ꝓsupponit patriā ptātem: ⁊ nihilominus dicit actus valere. dico ergo sine dubio q̄ sufficit decēnium: q̄r per tm̄ spatium inducitur cōsuetudo sic agēdi, ⁊ sic cōtrahendi. ad hoc allego q̄d no. Bar. in l. labeo. de suppelle. leg. vbi omnino vide. 6 ¶ † Scd̄o q̄ro. q̄d testis reddit cām sciētie q̄d aliquis gessit se tanq̄ emancipatus: ⁊ q̄d publice reputabat ꝑ emācipato. Rñ. opȝ q̄d testis reddat cām ꝑ actus differentes. s. q̄d testificet de actibꝰ q̄ cadūt tm̄ in emācipato: vt est actus testādi, actꝰ mutuū accipiēdi, actꝰ per se in iudicio ꝑsistēdi, actus bona sua arbitrio disponēdi: vt. l. iiij. ff. ad macedo. ꝑ actus aūt indifferētes q̄ ita ꝯueniūt existenti in ptāte, sicut emācipato: sicut est emere, ⁊ vēdere, ⁊ si non ꝓbat q̄ q̄s gesserit se ꝑ emācipato. facit q̄d no. Inn. in simili extra de restitu. c. ex parte. 7 ¶ † Sed quomō reddet cām super cōi opi. Rñdeo vt plene no. Bar. in. d. l. labeo. de supellec. leg. ibi Bar. pōit qualiter testis debet reddere causam, ⁊ qualiter formet articulus cōcludēs. ¶ Opp. de. l. fi. ⁊ aduer. quos. vbi filius non restituitur contra patrem. Sol. speciale est hic in causa status. ⁊ collige ex hac. l. q̄ interest filij q̄d sit emācipatꝰ. snā si nō interesset, non posset in integrum restitui: q̄r non lesus: merito ergo emācipatio appellatur bñficiū. ¶ Vltimo op. de. l. minor aūt magistratus. ff. e. Rñdeo sic, q̄d debeat intelligi hec ꝓm illā. Vel dic q̄ preses cognoscit hic non iure ordinario, sed ex speciali cōmissiōe principis. Bal.

1 ☞ Iudex inferior an possit cognoscere ꝯ nullitate snie late ꝑ supiorē.
2 Delegatus an possit in integrum restituere aduersus sniam diffinitiuā.
3 Constitutio domini sabinensis dictans quod appellatio valeat, licet nō sint petiti apostoli, Quid erit si delegatus pape in illa prouincia tulit sententiam, ⁊ ab ea sit appellatum.

¶ Lex tertia.

ADuersus. Aduersus sentētiā vicarij, vel delegati principis solus princeps cognoscit, ⁊ restituit. h. d. 1 ¶ † Quero hic, quid in cā nullitatis, nunquid inferior possit cognoscere de nullitate snie late a supiore. Ia. bu. dicebat se idē putare in cā nullitatis: q̄r is demum pōt declarare, qui pōt rescindere, vel inducere: ar. l. fi. ꝯ. de legi. nisi forte nullitas appareret ex ipsa inspectione snie: q̄r ibi nō est necessaria alia declaratio[c], ex quo se demonstrat, ⁊ vitiū pȝ. ar. ff. de fal. l. si q̄s legatū. Itē hoc verū, si principaliter agat de nullitate, ſȝ si incidenter, tūc cognosceret forte minor magistratus: q̄r rōne incidētiū q̄ōnū auget iurisdictio: vt. j. de iudi. l. quotiens. Istud aūt ꝯtat q̄ superior potest cognoscere de nullitate snie inferioris vt in nullitate diffinitiue: secus in nullitate interlocutorie, que non pōt ꝑ se moueri corā superiore. ita no. Inn. in. c. dilecti. extra de app. Nisi inferior sit delegatus, ⁊ supior sit eiꝰ ordinariꝰ: tūc em̄ pōt supior de nullitate cognoscere ꝑ viā simplicis q̄rele, etiā sine vlla appellatione, vt no. ꝯ satis. cog. l. arbitro. 2 ¶ † Scd̄o quero, nūquid iste idē delegatus possit in integ. restituere. dicit hic Ia. bu. q̄d nō aduersus suam diffinitiuam: q̄r mandatum iurisditionis habet certam formam q̄r explicita iurisditio nō potest redintegrari. Sed contra interlocutoriā nō habentē vim diffinitiue bene pōt in integ. restituere. ff. de ꝓcu. l. qui ꝓprio. §. itē q̄rit. Idē ꝑ Bar. 3 ¶ † Quero hic de tali q̄stione. dictat ꝯstitutio dn̄i sabinēsis q̄ ꝓcedat appellatio: ſȝ nūq̄ petant apostoli: Modo dn̄s papa delegauit in hac ꝓuīcia causam. Delegatus tulit sniam, ab ista snia fuit appellatum, nec fuerunt petiti apostoli intra. xxx. dies. modo queritur nunquid ita appellatio intelligatur deserta. ⁊ videtur q̄d non: q̄r ita dicit constitutio, cōtrarium dico: quia illud quod non potest legatus per sententiam

a ¶ Pro quinquaginta. No. q̄ si gabella non soluitur in totū, que ex forma statuti dȝ solui, ꝯtractꝰ est nullus. q̄d not. ꝑ deo ad. q. in qua de facto consului. ⁊ ibi alle. Ang. in. l. meuius. ⁊. l. qui heredi. ff. de condi. ⁊ demon. ⁊ Lud. in. l. ij. ff. ad silt. An. bar.
☞ Ego addo q̄ hic dicitur in tātū esse verum, q̄d si sit minus solutū, etiā per errorem, vitiat ꝯctus, ꝓm istū in. l. qui putat. ff. de acqui. her. ⁊ in. l. fi. de tempo. appel. Cel.

b ¶ Quāto tēpore. Adde q̄d quilibet presumitur in ptāte pr̄is: nisi probetur emācipatus. l. nec emancipari. et ibi Ang. j. de col. emancipatiōem est quid facti. ⁊ factū nō ꝓsumit, nisi ꝓbet. l. in bello. §. facte. ff. de captiuis. sufficit tñ ꝓm Ang. ꝓbari q̄d diu se gessit pro homine sui iuris: ⁊ ꝯtra patientē patre per. l. iij. ff. ad mace. q̄r filiꝰ ꝓscribit spatio. xx. anno. ꝯtra patrem existentem sui iuris. sicut seruus qui tanto tempore moratus est in libertate vt per gl. ⁊ Cy. i. l. j. j. de pa. potestate.

c ¶ Alia declaratio Vide per Bart. in l. cum querebat. in vers. illud ꝯstat q̄d supior pōt cognoscere. ff. de re ind. ⁊ ꝑ Ang. ⁊ Imol. in le. si expressim. ff. de app. cum concor. ibi allegatis. ⁊ no. Inno. in. c. dilecto. extra de appr. ⁊ adde Pe. de anc. in cle. j. circa fi. de re iud. ⁊ no. ꝑ doc. in rub. de consue.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

tiam nō potest per constitutionē: se contra sententiā delegati principis legatus nil pōt: vt hic, et extra de offi. dele. c. studuisti. ergo constitutio dicti legati nihil operatur in casu proposito. Istud est verum, si cōstitutio fuit facta authoritate legationis. sed si fuisset facta authoritate apostolica ipsi legato specialiter concessa: tūc videretur secus. ¶ Sed quid si iste,[a] constitutiōes sunt confirmate per papā? Respondeo quod ista confirmatio non extendit constitutiones ad hunc casum, qui non includebatur in ipsis. Nam natura confirmationis est robur addere confirmato, non autem ipsum extendere ad id quod in eo non includebatur. ar. ff. de lib. leg. l. aurelius. §. testamento. et ita nunc consului.

1 ☞ Sententia lata contra minores indefensos, est ipso iure nulla ad de nu. 2.
3 Minor indefensus qualem patitur interlocutoriam. si cōtra eū lata sit.
4 Bannum potest promulgari cōtra minores indefensos, quia est interlocutoria, et talis natura quod contra defensos non potest ferri.
5 Minor quando est tutus iure communi, scilicet per appellationem quare restituatur in integrum contra sententiam.
6 Iudicium habet principium formale, medium, et finem.
7 Sententia non rite lata, an sit aliqua, vel nulla.
8 Minor si fuit defensus in medio, et in fine, sed non in principio, an sententia valeat.
9 Quid si fuit defensus in principio et in medio tempore vero sententie curator non comparuit, quid iuris.
10 Sententia lata pro minori indefenso in principio, in medio, et in fine, an valeat.
11 Quid si minor est indefensus in appellādo, vel in psequēda appellatiōe.
12 Minor fuit in iudicio cū authoritate curatoris vsq; ad sententiā, tēpore sententie fuit citatus solus curator, et in absentia cōdēnatus, quid iuris.

¶ Lex quarta.

Cum et minores. Sententia lata aduersus minores indefensos, est nulla ipso iure. Sed si sunt legitime defensi, ē valida: sed possunt restitui. h. d. Diuidit in tres ptes. In prima loquitur de snia lata ꝯ minores indefensos. In secūda loquit aduersus minores defensos p tutores, et curatores. In tertia parte loquit de snia lata ꝯtra minores defensos per legitimos pcuratores sc̄da ibi, sed si. tertia ibi,
1 eodē obtinente. ¶ † No. sententiā latā ꝯ minores indefensos nullam esse ipso iure, et eo: qr qd nullū est, nullū preiudicium generabit. ¶ Scdo no. qp vbi minores sunt legitime defensi, valet iudiciū, et snia. Sed si ledunt, possunt in integrum restitui. ¶ Tertio no. qp idē operat pcurator legitime ordinatus, qd tutor et curator. Et per hoc dico qp sicut tutor et curator possunt authoritatem pstare minori in iudicio: ita pcurator minoris le-
2 gitime ordinat[b]. ¶ † Venio ad oppositiones, et[b] oppono primo, qp nō
b sit snia indistincte nulla, imo dz distingui: an habeat curatorē, vel nō. pmo casu sit nulla, scdo casu sit aliqua: vt. s. de in integ. resti. mi. l. si curatorē habēs. So. illa distinctio pcedit in ꝯtractibus: sz iudiciūs dicomdi
c stincte qp iudiciū est nullū[c]: qr nō est legitime pcessum ꝯ minorē indefensum: vt. j. qui da. tuto. possunt. l. in vniuersis. et istud est verū in quolibet iudicio, siue ciuili, siue criminali. qd dic plene vt no. j. de autho. prestan. l. clarū. per Cy. ¶ Scdo op. qd teneat snia: vt. ff. de bo. aut. iud. pos. l. si minor. vbi adultus indefensus patitur scdm decretū. So. hic loquit in diffinitiua. ibi in interlocutoria sm Ja. bu. Ista responsio videt falsa, qd secundū decretum habeat vim diffinitiue. Sz alia lege cauetur qp minor indefensus nō patit interlocutoriā, que vim hz vl diffinitiue: vt. j. q̄so et
3 qñ iudex. l. aptrees. ergo solutio falsa. ¶ † Dic qd quedam est interlocutoria, que de sui natura non procedit nisi ꝯ indefensum: vt missio in possessionē. et istā patit minor: vt. d. l. si minor. quedam est interlocutoria, que nō hz hāc naturā, sed est redacta ad instar diffinitiue. et istam nō patitur
d minor indefensus: vt. d. l. n pses. ¶ Vnde snia[d] qp appellatio sit deserta, nō pōt ferri ꝯ minorem indefensum, sz sit interlocutoria: vt no. in. c. vl. de appel. in cle. Bar. tāgit hic. Conclude hic qd quedā est snia mere diffinitiua, et hāc nō patitur minor indefensus, vt hic. Quedā est snia mere interlocutoria, et hanc patitur minor indefensus: vt. l. apud iu. quib. ex cau. in pos. eat. Quedā est interlocutoria habens vim diffinitiue: et hanc non patitur minor indefensus: nisi snia sit talis nature, qd non possit ferri nisi
4 ꝯtra indefensos: vt. d. l. si minor. ¶ † Et per hoc dico qd bannū[e] potest
e promulgari ꝯtra minores indefensos: qr est interlocutoria, et talis nature
f qp ꝯ defensos nō pōt ferri. Quedā est snia diffinitiua[f] habēs vim interlocutorie. verbi gratia. ab interlocutoria est appellatū. iudex appellatio pis pnūtiat male appellatū. ista est diffinitiua quo ad iudicem appellationis. sz hz vim interlocutorie quo ad partes: qr non decidit negotium principale: vt. ff. de mino. l. an tra vtile. Credo, dico qp minor indefēsus
5 nō patit hanc sniam. ar. d. l. n pses. ¶ † Tertio opp. ꝯ scdm notabile, et qd minor nō restituat: qr est tutus iure, coi. s. per beneficiū appellationis. Rñdeo, qp beneficiū restitutionis est plenius, qp sit beneficiū appellādi. hoc apparet: qr post lapsum tpis ad appellādum pt peti restitutio ad appellandū. ite et ante et post potest peti restitutio ad totam cam. Vñ si minor non vult coram eodem iudice litigare sup principali, petat restitutionem ad appellandum, et appellet, et sic causam psequetur coram superiore. Si autem vult litigare coram iudice, petat restitutionem ad totā causam: vt. ff. eo. l. prefecti. in qua restitutione ad totā causam hoc comprehenditur: qp non solum restituatur ꝯtra sententiā, et lesionem inductam ex sententia, sed ex actis. Sz in restitutione ad appellādum hoc non includitur et interposita appellatione tūc proceditur in causa coram iudice appellatiōis sm naturam appellationis, non sz naturā restitutionis in integ. vnde super eisdem capitulis non poterunt testes denuo pduci, sicut possunt in causa restitutiōis in integ. vt in. c. testibus. de testi. in cle. et de in in-
6 teg. re. c. coram felicis. ¶ † Nūc venio ad questionem. et considerandum est in iudicio principium formale. s. cōtestatio litis. Itē medium. i. probationes. Item finis. i. diffinitiua sententia. Queramus ergo de quolibet tempore. do. Dy. vt cla membra comprehendat, sic distinguit. aut tutor siue curator interuenit ab initio, et in cause processu, et in sententia: et tūc sententia tenet. sed minor lesus potest petere restitutionem: vt in hac. l. ñ. responso. Aut minor non fuit defensus in principio, nec in medio, nec in fine: tūc sentētia lata contra minorem est ipso iure nulla: vt hac. l. i. rñ. aut minor fuit defensus a prin. sed nō in medio cause. s. in pcessu: tunc sm Dy. nō valet snia postea lata: vt. j. qño et qñ iud. l. si pses a cōtrario sensu. Gl. nostra intelligit hoc verū, vbi in eodē tpe desijt defendi posse: vt qr decessit tutor, vel curator: qp tūc snia sit ipso iure nulla. Si aūt tutor, vel curator nō decesserit, nec remotus est ab actu: valet snia. sz est necessaria restō. Ja. bu. dicit qd defensio medio tpe omissa, si est in totum omissa, facit sniam postea latā ipso iure nō valere quasi sit defectus in substantialibus. ita eñ mediū iudicij qd ꝯsistit in substātia pbationum, est pars formalis iudicij, sicut principiū. Sicut ergo nō est defectus in prin. s. in ꝯtestatione litis, qr nō interuenit tutor, vel curator: ipso iure nō vz snia: vt. s. de pcu. l. nō eē minus. ita cū defectus est in medijs cāe. Idē sentit Bar. in. l. ꝯ pupillū. ff. de re iudi. et tangit eo. ti. l. acta. §. ꝯ. Pōe ergo qp dato termino ad pbādum minori cū authoritate curatoris litigādi, vel ipsi curatori: nec tutor vel minor aliquid in iudicio produxerūt, cū possent, qr habe-
7 bāt instra, vel testes. ¶ † Querit ergo postea de snia nō rite lata, vtrū sit aliqua, vel nulla. dic qd est aliqua: et est necesse qd minor petat restōnem: vt. ff. d mino. l. minor. xxv. an. omissam. facit extra de resti. i inte. c. corā felicis. et si tu dicis minor est indefensus: qr nō est aliqua pbatio p eū, vel eius noie pducta. Rñd. qp p hoc nō reddit iudicium nullū: qr snia est aliqua, sz nihil sit pbatū, dūmō rite sint date dilationes ad pbādū: ꝯsidera ergo qp in medijs cāe quedā sunt de ordine: vt dilationes pbatorie: et si ista omittātur partibus nō presentibus, snia esset nulla, vt no. extra d ꝯsti. c. ecclesia sancte marie. quedā sunt de veritatis indagine, sed non de necessario ordine. et ista omissa non reddunt sententiam nullam. ff. de pecu. l. eo tempore. ff. fam. erc. l. cum putarem. ff. de inoff. testi. l. posthumus. §. si quis ex his. et. ff. de edendo. l. ar-
8 gentarius. §. cum autem. ¶ † Sed hic quero. qd si minor fuit defensus in medio et in fine, sed non in prin. verbi gratia. minor est litem contestatus sine curatore. postea in omni actu interfuit curator. queritur vtrum sententia valeat. dic qp non: quia iudicium non est fundatū cum legitima psona: vt. j. qui dare tutores possunt. l. i vniuersis. Alij dicunt quod non tenet contest. lit. quia non est legitime defensus: nam etiā in negando oportet qp persona sit legitima: vt. j. de autho. prestā. l. clarum. Ego dico qp si quis negat, satis se defendit. nec est ista ratio quare non possit litem cōtestari negando: sed ratio est: quia per lit. conte. quasi contrahitur: vt. ff. de pecu. l. ij. §. idem scribit. et per istum quasi cōtractum quis obligatur instātia et pcessui peragēdo: sz hoc nō pōt cadere in minōre propter inhabilitatē. Ex predictis cōclude qd defectus psone incontestatione litis nō

a ¶ Sz quid si iste. De ista confirmatione vide ea que scripsi in consilio apud ferrariam. et de Bal. i. l. omnes populi. de iusti. et iure. et in. c. i. in ti. q sit inue. alias d cō. feud. And. Barb.
b. ¶ Venio ad oppositiones. qd etiā coram arbitro, vide. l. labeo. ff. de arbi. And. Bar.
c ¶ Nullum. Adde Ang. idem tenentem in. l. ñ. j. quorū leg. per. l. in vniuersis. hic allegatam.
d ¶ Sententia. Vide Anti. in. c. sepe. extra de app.
e ¶ Bannum. Ad de Bal. in. l. clarū. in eo. j. j. de aut. prestā. et in. l. j. j. d ꝯst.
f ¶ Diffinitiua. ad de Bal. in aut. hodie. j. de iur. calū. et Pau. d lia. in. c. finem litibus. extra de do. et cōtu. et gl. in cle. cum a repulsione. extra d app. et Pau. de cast. in consi. xxvi. et an minor patiatur precceptum guarētigie, vide p Bal. in addi. Spe. in ti. d ap.

a ¶ Quero verū sententia. Ro. secūdu3 Bal. q̄ sniā lata p minore indefenso, a principio est nulla. vide q̄ dixi in. c. causa3 que. de iudi. And. Barba.
b ¶ Persona legitima. Cy. & Bart. ibi tenet cōtra sequentes gl. in. l. j. qui legi. perso.
c ¶ Dicit verū. Istā gl. pnot. alle. Bar. in. l. preses. ad fin. j. de appellat. & vide Bar. in. l. pri. ad fi.
d ¶ Valeat sententia. Adde Bald. in. l. si quando. j. de testi.
e ☞ Intellige manu, & nō capite, vel pede. Videtur iste sentire tactum scripture esse de substātia iuramenti: qđ dic esse verum, qñ ex forma iuris, vel statuti requirit iuramentum suum. & hoc casu non sufficeret tangere scripturam aliā quam euāgelia, nisi aliter introduceret cōsuetudo: vt per Alex. in. l. ait pretor. ff. de iureiur. glo. in. c. vt circa. invest. corporali. extra de ele. li. vj. Feli. in. c. frater inter cetis. post Abb. col. fi. vers. & aduerte. extra de testib. & posui in apostil. ad Lāfran. de oria in c. quoniā cōtra falsam. §. statuimus. ver. testium depositiones. nu. j. ver. circa dictum testis. in vers. tactis scripturis. extra de proba. & j. eo. auten. prox. nu. vij. in ver. corporaliter tangere euāgelia. Celsus.
f ¶ Cōtractus. Ro. de gl. in. c. quoties. cordis. j. q. vij. vide Bar. in. l. generaliter. C. de non num. pe. Aud. Barb.
g ¶ Vindicare. An valeat pactū q̄ liceat vindicare, vide Bal. in. l. is penes. quem. j. depo. vbi dicit q̄ statutū valeat. & vide Bar. in. l. j. §. vsq3 adeo. ff. de iniur.

6 potest suppleri p reliquū processum. ¶ † Sed qđ si minor fuit defensus in prin. & in medio. sed tēpore sentētie curator non cōparuit: an sentētia lata ex contumacia valeat: dic, qđ sic, arg. j. de adul. l. quāuis indubitati. Illa lex parū facit: qr ibi sententia ferebat pro absente. hic cōtra absentem, & indefensum. vnde tu allega. l. vi. de in integ. resti. rit. generali. & si tu dicis, quare defect⁹ in principio vitiat, & nō in fi: Rñ. qr finis infert ex principio valido: vnde tunc principiū influit in finē sed nō ecōtra: qr finis nō influit in prin. Istud est ergo ratione cuiusdā necessarie depēdentie. ar. ff. e.
10 l. iij. §. j. ¶ † Quero vtrū sentētia [a] lata pro minore indefenso in prin. medio, & fine, valeat. Et Jac. bu. qđ nō: qr principiū ſm tempus principale fuit nullū: vnde non potuit fundari iudicium. Ego dico q̄ ex euentu fingit fuisse aliqđ: vt. s. de procu. l. nō eo minus. illa eñ lex nō distinguit nisi inter sententiā fauorabilē, & damnosam minori prima valet, scđa nō valet. ecōtra respōdet ibi i litera. sed Ja. bu. limitat illā. l. sic intelligendo, dicēs q̄ ibi
b fuit lis cōtestata cū persona legitima [b]: quā limitationē non credo vera, nec probat per aliquam
11 legem. ¶ † Quero hic, quid si minor est indefensus in appellādo, vel in prosequēda appellatiōe: pone qđ curator noluit appellare, vel appellauit & noluit prosequi, nūquid tēpora fatalia currant minori. gl. dicit qđ sic. in. l. pri. & istud est pp̄ter vigorē & rigorē iudiciorū: vt. j. de iud. l. pperādū. §. fi. & in aut. de here. & falci. §. pupillus. Iac. bu. tenet cōtrariū. q̄ ipso iure nō currāt fatalia. Non ob. l. pperandū. in fi. qr loquit in instantia prime cause, nō in instātia appellationis. qua finita, eti
c am actio finit. tu dic qđ gl. dicit verū [c]: qr dicit qđ minor restituit ad appellādū: ergo ipso iure currūt sibi tēpora, alias nō esset necessaria restitu
12 tio: vt. ff. de mino. l. & si sine. §. fi. cū. l. se. ¶ † Alterius querit. minor fuit in iudicio cū authoritate curatoris vsq3 ad sentētiā, tēpore sentētie fuit citat⁹ solus curator, & in absentia condēnatus
d queritur vtrū valeat sentētia [d]: & quid econtra. Breuiter dic qđ valeat sententia. de hoc est casus in. l. si ideo. in. prin. ff. de euict.

¶ Lex quinta.

TArem pupilli. Non attenditur qualitas administratoris: sed qualitas domini. h. d. facit de leg. ij. l. pero. §. mater.

¶ Si aduersus venditionem &c. Rub.

1 ☞ Minor non potest venire contra contractu3 firmatum solenni iuramento.
2 Minor an possit restitui non obstante iuramento.
3 Et si minor iurauerit, an prohibeatur petere restitutionem in integrum.

¶ Lex prima.

SI minor an. Siue venditio solēnis processit a minore cum iuramento, excludit beneficium restitutiōis. h. d. ſm verū itellectū ¶ † Not. qđ minor nō pt venire cōtra cōtractū iuratū iuxta solēniter pstito. i. corporaliter tactis scripturis. tactis, intellige manu, & nō capite, vel pede [e]: vt not. in. c. vt circa. de elec. lib. vi.
e ¶ Scđo not. qđ pnceps non ē authoz. nec fautor piurū, vel pfidie. ¶ † Op. & vr̄ q̄ nō obstāte iurō minor sit iuuand⁹: nā res minoris q̄ seruando seruari pñt nō pñt alienari sine decreto: vt j. de admi. tu. l. lex q̄ tutores. & si nō interuenerit decretū, nō v3 cōtract⁹. l3 interueniat iurm: qr deficit id qđ est: de substātia cōtract⁹. i. formalis solēnitas. Itē qr iste cōtract⁹ ē 3 legē. ergo nō firmat iurō: vt. s. de legi. l. nō dubiū. nā eo ipso q̄ lex reprobat pncipale. i. ipsum cōtractū, vr̄ reprobare accessoriū. i. iurm. ff. de le. j. l. si qs in qli. §. fi. & iur3 a lege reprobatū nihil operat vt. ff. ad muni. l. fi. & ff. q satisd. cogā. l. qui iurato. & est. l. fi. So. ad omnia ista rñdet Bul. q̄ lex nostra. d3 intelligi in cōtractu solenniter celebrato: & sic non deficit ibi aliquid substantiale, vel formale. tñ si nō esset appositum iuramentū, minor lesus posset restitui: sed qr est appositū iuramētum, cessat in integ. resti. ergo iuramētū tollit bñficiū ptoris, sed non tollit ius dicendi nullū. & hoc est q̄ per elegātia verba dixit Bul. dum dicit pstito sacramēto accedente decreto. officio nō vtere. i. nō potes vti tu minor: sed non accedente decreto, tuo iure vtere. i. dicere potes cōtractū nullū: qr nō interuenit decreti solēnitas. Mar. vero dixit q̄ lex nostra d3 intelligi siue decretū accesserit, siue nō. quasi iuramētū suppleat defectū ois extrinsece solennitatis, eo q̄ piurus nō est audiēdus, & ita intelligit hāc. l. Hec inter veritas est q̄ s3 ius. C. erat vera opi. Bul. S3 postea supuenit aut. sacramenta puberū. q̄ s3 quosdā approbauit opi. Mar. non obst. non obiū qr illa loquit in ppetuo phibitis. ff. de verb. ob. l. multū interest. sed alienatio rei minoris non est ppetuo phibita, nec in omni casu: vnde inter casus pmissos est, qñ accessit iuramētū ſm Mar. s3 Bul. rñdit aliter ad. l. non dubiū. vc3 q̄ ibi loquit quādo iuramentū interponit super contractu, q nō t3 de iure cōi: hic vero quando cōtractus t3, sed beneficio ptoris poterit rescindi, tamē iurm tollit istud singulare beneficiū restitutionis. hic ergo loquit de iure singulari, tollēdo circa actū validū. ibi de iure cōmuni. non tollendo circa actū inualidū ſm Bul. itē opp. q̄ minor possit venire cōtra iuramētū vt. j. si minor se ma. dixe. l. si alteri⁹. Sol. ibi iurauit verbo ten⁹. hic vero corporaliter tactis scripturis ſ3 gl. Itē hic sup cōtractu. ibi sup etate. ¶ Tertio opp. ad idē. s. de trās. l. si ex falsis. vbi venit cōtra trāsactionē, etiā iuratā. Sol. ibi interfuit dol⁹ aduersarij: hic nō. ſm
3 gl. ¶ † Ex hac so. no. qđ l3 minor iurauerit. nō phibet petere restitui in integ. nisi ex vno capite. sc3 ex sui facilitate. sed ex alio capite. s. ex dolo aduersarij petit in integ. restitui. nō obstante iuramento. Tu dic qđ punis de iure canonico est petenda relaxatio iuramenti. alias non procederet petitio restitutionis in integ. ex dolo aduersarij: arg. extra de iureiu. c. i. & quod no. J. extra de elec. c. verabilem. Bald.

1 ☞ Sacramēta puberū sup cōtractu apposita, sunt seruāda. Fallit, vt hic.
2 Ciuitates due si habent inter se guerram, & faciunt pacem, & apponunt quod liceat alteri se vindicare: & rumpere pacem, tale pactum non valet.
3 Authentica sacramenta puberum. qualiter se habet ad legem codicis.
4 Iuramentum accedens venditioni sine decreto, an firmet venditionem contra decretum, & beneficium etatis.
5 Statutum loci an possit derogare iuri canonico.
6 Iurans per caput suum seruare contractū, vel clericus iurans per coronam suam, vel verbotenus vel tangendo aliam chartam quam euangelium, an valeat iuramentum. nu. 7. 8. & 9.
10 Item de impubere an iuramentum eius aliqui operetur.
11 Quid in iudicijs, que redduntur in inuitum. nu. 12.
13 Authentica ista an sit fauorabilis, vel odiosa.
14 Renuntiationes quas faciūt sorores fratribus, vel renūtiationes quas faciunt minores tutoribus, sunt valide.
15 Iuramentum factum generaliter, quod quis non veniet contra aliquem contractum, quid operetur.
16 Iuramentum quod firmet omne pactum an hoc sit verum generaliter.
17 Iuramentū quod fit in persona, & ad robur cōtractus. trāsit ad heredes.

¶ Authentica.

f SAcramenta. Contractus [f] puberū iuramento firmati, nequeunt infirmari: nisi vis vel iustus metus interuenerit, vel nisi iuratum sit de non
1 exponenda querela maleficiorum. h. d. ¶ † Not. regulam, q̄ sacramenta puberum super contractū apposita, sunt seruāda. Fallit qñ interuenit vis, vel metus, inferens istam causam metuendi: dicit enim iustus, non q̄ sit iustus, qui infert metum, sed qđ est, vt ita dixerim, iusta meticulositas. Item fallit qñ iurat de nō habenda querela maleficij puta offensus dum velit se vindicare, composuit cum aduersario suo q̄ si contingeret se cōpententer vindicare, q̄ ille non accusaret eu3, & ita fuit iuratū. certe istud iuramētum nō v3: qr est cōtra publicam vtilitatē. Nā vigor publice disciplinae vult maleficia puniri: vt. s. de iudeis. l. nullus. & ff. de publicanis. l. licitatio. §. qđ illicite. & ff. ad le. aqui. l. ita vulneratus.
2 ¶ † Et ideo si due ciuitates habuerunt inter se gueram, & dum faciunt
g pacem apponunt pactum, q̄ liceat alteri se vindicare [g], vel rūpere federa pacis: istud pactum nō v3. nisi in casu in quo esset permissum de iure. qr ius bñ potest deduci in pactum, & etiam augeri per adiectiones penarum
3 vt. ff. de pac. l. non impossibile. ¶ † In tex. ibi, maxime ne querimoniis. hoc pōt ictelligi duob⁹ mōis. Uno mō qđ fuit iuratū p vi3, vel metu, cōtractu: nā tō non suat iurm, ne qrele maleficiox tollāt, nā vis & metus maleficiū est. Aliū intelligūt q̄ fuit iuratū sup vi vel metū. s. q̄ de ipsa vi vel metu nō fiat qrimonia: tūc nō t3 iurm. Ja. bu. ergo nō v3 pactū iuro firmatū, q̄ sit licitū creditori debitorē nō soluētē capere & tenere districtū donec sibi soluat. facit. ff. de reg. iu. l. nō est singulis. Et ad euidētiā dicē doc. sup ista aut. est sciēdū qđ opiniones fuerūt inter Mar. & Bul. nam Bul. intellexit legē codicis, qñ iurm accedebat cōtractui valido: s3 si ipso iure nō valeret: tūc iurm nō firmat cōtractū. facit. ff. de act. & ob. l. obl'ones q̄ nō pprijs virib⁹ cōsistūt. s3 Mar. intelligebat legē codicis. ēt in cōtractu inualido ex defectu decreti, vc3 q̄ iur3 operat ide3 qđ decretū & pl⁹ v3: qr tollit
benefi

bñficiū restōnis in integ. sʒ ad decidēdū hāc qōnē fuit facta hec aut. tpe
Mar. ꝛ Bul. p imperatorē Federicū. ¶ Queriť ergo qualiter se hʒ hec
aut. ad legē codicis dicit Mar. ꝙ venit declaratiue: qꝛ olim ꝛ hodie iu-
ramētū firmat contractū, qui alias nō valebat. Bul. vero dicebat, ꝛ intel
legit qđ veniat determinatiue: nā lex codicis loquiť indistincte de quoli
bet minore. sʒ hic determinat solū de pubere. Tertiū dicūt ꝙ hec aut. ve
nit ad legem codicis correctiue, nam per legem codicis iuramentuʒ fir-
mabat cōtractū alias validū: sed per hanc aut. firmatur cōtractus etiā
alias inualidus. s. minus solennis ꝓpter defectuʒ decreti: ꝛ ꝼm hoc ista
aut. venit augmentatiue. i. auget virtutē iuramenti. attribuēdo iuramē-
to virtutē nō solū impediēdi recissionē cōtractus: sed etiam dādo ipsum
esse cōtractui ab ipso principio, ꝛ fundando contractum. Reuoco igitur
in dubiuʒ, que opinio sit verior. ponamus. minor vendidit predium sine
decreto, prediū dico suū: nam si esset alienū, ꝛ minor nō haberet nisi nu-
dam possessionē in ea trāsferenda, non requiritur decretū: vt. l. magis. §.
j. de rebus eorū. nō obligando se aliter nisi de ipsa translatione possessio
4 nis. ¶ † Queritur igitur vtrū iuramentū accedēs tali vēditiōi sine de-
creto firmet vēditionē cōtra duo obstātia: scilicet cōtra defectū decreti ꝛ
cōtra bñficiū etatis. Breuiter dicūt vltramōtani ꝙ nō: vnde p istā aut.
intelligunt qđ iuramentū excludit ius retractationis: sʒ nō excludit ius
dicendi nullū. ꝛ sic tenēt etiā de iure authenticorum opi. Bul. ꝛ hoc pro
bāt per istum tex. qui dicit, super cōtractibus. Nā cōtractus nullus non
dicitur proprie cōtractus. Item ꝓbant per illud verbū nō retractandis
De iure canonico est clarū, qđ iuramentū representat puberem esse ma-
iorē. xxv. annis. Est enim iuramentū quid spūale: ꝛ in spūalibus adultus
censetur maior, ꝛ legitime etatis: vt in. c. si annū. de iud. l. vi. Unde sʒ ca
5 nones, vbi est appositū iuramētū, non requiriť decretū. ¶ † Sed quero
nunquid iuri canonico possit derogari per statutum[a] loci: pone dicit sta
tutū ꝙ nō valeat sine decreto, nō obstante ꝙ minor iurauerit. Videť ꝙ
nō valeat statutū: qꝛ iuramentum est quid spūale: ꝛ super spūalibus non
valent statuta laicorū: vt in. c. tuā. de ord. cog. Scđo, qꝛ statutum inuitat
minorem ad deierandū: ergo non vʒ: vt. ff. de pac. l. si vnus. §. illud nulla.
Tertio, qꝛ imperator spāliter ꝛ exꝑsse ꝯfirmat hoc iuramentum: vt hac
aut. ergo qđ superior ꝯfirmat, inferior nō infirmat. vt in aut. de defen. ci
ui. §. interim. Antiqui aduocati huius ciuitatis tenebāt ꝯtrariū, qꝛ vbi
statutū reprobat expresse ꝯtractū ꝛ iuramentū: neutruʒ valeat: vt. l. si qs
inquilinos. §. fi. de leg. j. Tamen ibi loquitur quando iuramentū erat re
probatū ꝓpter publicā vtilitatem. Item erat reprobatū a iure cōi: nam
ille tex. nō ꝓbat ꝙ statutū valeat: ꝛ ideo in multis locis statuta sic dispo
nētia dicūt qđ fingať cōtractus aliter factus, vel extortus per doluʒ, vel
metū. Potest enim statutū inducere fictionē, qua inducta per aut. istam
patet cōtractū non valere: vt in ver. per vim aut. ꝛ ista cautela est valde
bona. Credo tamē ꝙ si ista verba nō sint in statuto, tñ valeat statutuʒ. sʒ
habeat rōnem puta quia malitia hominū illius loci multum prompta
circa decipiēdos minores: ꝛ iō emanauit statutū: nā cū habeat in se equi
tatē, ꝛ rōnem: non pōt dici statutuʒ iuri esse cōtrarium. ꝛ ita seruetur de
facto. ¶ Ueniamus ad qōnes p ordinē sup quolʒ vbo prio p vbo sacra
6 menta: ꝛ circa hoc sunt formande tres qōnes. ¶ † Primo, quid si iuro
in capud meum seruare cōtractū, vel clericus iurat per coronā suā, nūqd
vʒ iuramentū: videtur ꝙ sic: vt. l. ij. de iureiu. sed certe ibi iuramentū hʒ
vim cōuentionis, ꝛ pacti, ꝛ ideo pōt pstari tale, quale cōtrahentibus pla
cuit: sed huic legi placuit, ꝛ respicit iuramētū, in quo pōt cadere periuriū
vt sic eius timore seruetur ꝯtractus. ꝛ sic loquiť de eo qđ respicit religio
b nem ad deū. ꝛ ideo nō sufficit ꝙ qs iuret per caput suū[b] sʒ Jac. bu. For
te in clerico habente sacros ordines sufficeret: qꝛ sacri ordines maxime
cōsistūt in capite: vñ perīde est ac si iuraret sup altari, vel sup alio loco sa
7 cro: vt. j. de re cre. l. generaliter. in fi. ¶ † Scđo quero, an sufficit verbote
nus iurare: qđā ꝙ sic: qꝛ iste indistincte loquiť: ergo dʒ indistincte intelli
gi: vt. ff. de publiciana. l. de pcio. Tu dic ꝙ dʒ corporaliter tangere euan
c gelia[c] per legē codicis: nā cum hec aut. veniat ad interpretationem, vel
determinationem illius legis: eo casu dʒ esse locus legis interpretati, quo
est locus legi interptate. vt in aut. de filijs ante dotalia instr. na. §. fi. Er
go igitur ista aut. se hʒ relatiue ad legeʒ codicis: ꝛ illa loquiť de iuramento
8 corporaliter pstito: ergo ꝛ hec aut. similiter dʒ intelligi sʒ Ja. bu. ¶ † Ter
tio qro, an sufficit iurādo ꝙ tāgat aliā chartā quā euangeliuʒ: dicūt Ul-
tramōtani ꝙ sic: qꝛ lʒ ibi sit alia scriptura ꝙ euāgeliorū tñ opi. iurantis, ꝛ
relatio quā hʒ ad scripturā, faciunt ꝙ illa scriptura habet loco euange-
liorū ꝙtū ad firmandū iuramentuʒ. nō enim dicit iurans, iuro super ista
d euangelia: sʒ dicit in genere[d], iuro ad sancta dei euāgelia. Itē ita seruat
ꝯsuetudo. Rōnabilius tñ esset ꝙ ibi esset liber euāgeliorū, vel aliqua scri
ptura tractātes de aliquo verbo euangelij, ꝛ iuraret sup illa ꝛ hoc faciūt
illi qui sunt cauti, sʒ Ja. bu, Et in magnis factis vidi hoc per ecclesiasti
cos seruari: qꝛ faciūt deferri euangelia. ꝛ super eis iurari corporaliter ma
nu tactis scripturis. Et ita fecit dñs. A. parauie. qñ fecit sibi pstari iura
mentū fidelitatis. vide qđ habeť extra de iureiur. c. ꝛ si xp̄s. ꝛ de here. in
9 cle. j. in gl. que incip. vt no. de ele. ꝛc. ¶ † Nō venio ad verbū puberū, et
circa hoc quero, quid de impubere. Rñ. Ja. bu. ꝙ in eo seruant iura ve-
tera. Aut nō sunt doli capaces. ꝛ in eis iuramentū nō cadit qꝛ nec piu-
riū, hec est enī natura correlatiuorū, ꝙ vbi nō cadit vnū. nec reliquum: vt
ff. de iureiu. l. q iurasse. Sʒ si est doli capax. dicit Ja. bu. ꝙ si interuenerit
e decretum[e]: est seruandum iuramentum, vt in. l.
C. que non distinguit inter puberem, ꝛ impube- a
rem. Si autem non interuenit decretum: tūc iu-
ramentum est nullum, nec firmatur contractus,
ꝼm eum. Sed hec opi. falsa est, nam iuramentuʒ
est religionis vinculum, que non cadit in pupil-
lo. Item iuramētū per aut. nostrā ꝼm cōem opi.
dat esse oblōni. Itē dat sibi executionez esse. i. vt
traditio subsecuta sit irreuocabilis. Ista aūt nō
pñt fieri p iuramētū pupilli, etiā si iuraret cū au-
thoritate tutoris. preterea tex. in ista aut. ponit x
10 bū puberū. ¶ † Cōclusio ergo est ꝙ iuramentū
pupilli nihil operať. sed iuramentū puberis tria
operať: qꝛ facit ꝯtractū valere. Scđo, qꝛ tollit bñ
ficiū restitutionis. Tertio facit tenere de iure ca
f nonico: qꝛ adducit fex foro. Nā pōt cogere[f] partē,
ꝛ etiā iudicē seculare ad obseruantiā iuramenti, vt
11 no. ꝛ. c. vlt. de fo. cōpe. li. vj. in nouella. ¶ † Nō
venio ad verbū spōte, ꝛ qro, quid in iudicijs que
redduntur inuitus, vt. ff. de ve. obli. l. inter stipu
lantē. §. si stichū. An habeat locū hec aut. pone
ꝙ iudex inquirit ꝯ minorē. Dicit minor nō pos-
sum ꝯfiteri sine curatore, dicit curator ego nolo
authorizare: nec possum torqri, vel cogi ad autho-
randū. Dicit iudex minori, iura dicere veritatē, ꝛ
nō venire ꝯ. Minor iurauit qriť vtrū istud iura
mentū faciat ꝙ ipse nō possit ꝯtra venire? Qui-
dam dñt ꝙ sic: qꝛ in iudicijs quasi ꝯtrahitur: ergo
iudiciū ad instar ꝯtractus iuramēto firmať Ja.
bu. dicit ꝙ istud iuramentū nō tʒ qcquid dicat
g hic gl. Nō ob tex. aut. qꝛ spōte[g]. ꝛ qñ sup rebus,
12 sed hic non spōte: nec sup rebus. ¶ † Si quis tñ
spōte: ꝛ nō p modū iurisdictiōis necessarie iuret
corā iudice: ꝛ ꝯfiteť se debere mihi centū vt quo
tidie fit. ꝛ iuret se nō venturū cōtra, cōfessionem:
forte non posset eā retractare: licet esset minor vt b
l. generaliter. j. de rebus cre. ꝼm Ja. bu. Credo ꝙ
male dicat dñ dicit ꝯfessionē minoris etiā iuratā
nō valere sine authoritate curatoris qꝛ aut loqui
mur de cōfessione ad iudicij inchoationē. i. ab li. c
ꝯtest. ꝛ ista nō vʒ sine authoritate curatoris vt. j.
de autho. pstan. l. clarū. Aut loqmur de ꝯfessione
que fit ad veritatis ꝓbationē. postꝙ iudicē patēt
iudicia: tunc nō requiť autho. cura. nec videť cir
cūscriptus minor qui vtitur iure cōi. cuʒ quilibet
maior eo casu cogereť ad cōfitendū. ꝛ ita no. Cy
in. d. l. clarum. In hoc posset verum dicere Jac. d
bu. scilicet ꝙ quādo confessio esset ipso iure nul-
la, non firmaretur per iuramentum, sed quando
est aliqua, ꝛ in casu permisso extorta: tunc valet
cōfessio. ꝛ iuramentum. Consultius tamen est ꝙ
assessores q cōdemnāt minores in maleficijs, ha e
beant potius claras ꝓbatiōes, ꝙ suppletas p cō
fes. minorum. faciūt ad predicta. leges que dicūt
nō solum puberes. sed etiam pupillos quandoqʒ
capitaliter cōdēnari. ff. de tute. l. si arrogati. ꝛ. l. fi. f
13 ad fil. l. excipiuntur. ¶ † Ulterius queritur. nū
quid ista aut. sit fauorabilis, vel odiosa. ista que-
stio est necessaria: qꝛ si est fauorabilis, istud ver-
bum super contractibus, etiam improprios con-
tractus includit puta donationem ꝛ fideiussio-
nem. ¶ Si autem ista aut. est odiosa: istud ver- g
bum est restringendum ad solos contractus pro-
prie dictos non ad improprios. ff. de verb. signi.
l. labeo. §. contractum Quidā dicunt ꝙ ista aut.
est fauorabilis. Est enim introducta propter re-
ligionis vinculū, cui religioni fauor adhibetur.
Alij dicunt ꝙ est odiosa, quia contra fauorabi-
le beneficium minorum. ꝛ per istam aut. introdu
cta est via ad desolandos minores contra omnē
humanitatem. Breuiter non curo verum sit fa-
uorabilis, vel odiosa: ꝛ eam generaliter intelligo
in quolibet contractu, ꝛ distractu, vt no. in. l. ij. §.
quid ergo. ff. de contra. ꝛ vti. act. tut. Et hoc te-
neo non propter generalem rationem. l. C. vide-
licet quia lex vel iudex non debet esse author per
iurij, ꝛ perdic. Ista ratio est generalis. Item qꝛ
potest seruari sine interitu salutis eterne: ergo
seruanda. secundum regulam canonistarum: vt
in. c. ij. de pac. lib. vj. ¶ † Ex hoc apparet quod

¶ Per statutum. cum bal. hic trāsit Pe. de anch. in. c. canonum statuta. ver. quid dices in mā. extra de cōsti. ꝛ vide Bal. in. l. nō dubiū. in. i. coll. §. de legi. ꝛ in. l. pen. j. de col. ꝛ Bart. et Bal. in. l. oēs populi. ff. de iusti. et iur. ꝛ vide qđ not. Bar. in. l. cuʒ. lex. ꝛ in. l. si qs pro. ff. de fideius. ꝛ Bart. in corpore vnde hec aut. sumiť. ꝛ. l. nec patronis. j. de ope. li. ꝛ vide Paul. de cas. in. l. si qs p eo. vbi tʒ qđ statutum hodie non potest disponere super iuramento: qꝛ est de foro ecclesie. c. si. extra de fo. ꝯp. in. vj. ꝛ. c. venerabilē. extra de elle. ꝛ in. c. ecclesia sancte marie extra d ꝯsti. ꝛ bar. in ꝯsi. incip. quero dicit statutū quod minor.

¶ Caput suuʒ. Uide Imo. in. c. cum contingat. extra d iureiu. in. xxix. co.

¶ Corporaliť tangere euāgelia. Adde qđ posui in apo. ad istuʒ. §. e. l. j. ii. j. in apo. in ver. intellige manu ꝛ nō pede, vel capite. Cel.

¶ In genere. Uide per Inn. in. c. ꝛ si xp̄s. de iureiur. ꝛ Imo. in. c. cum cōtingat. e. ti.

¶ Decretum. Uide Imo. in. p. c. cū cōtingat. extra de iureiur.

¶ Potest cogere. Adde Bal. in. l. j. j. de re. cre. ꝛ in. l. j. j. de ope. li. ꝛ q̄ not. i corpore vnde hec aut. sumitur.

¶ Sponte. Uide Bar. hic. ꝛ Bal. in l. j. j. de confess. ꝛ Imo. in. c. cum cōtingat. extra de iureiuran.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Sorores. Derenun. vero facta patri de hereditate matris, vide Jo. an. in addi. Spec. in ti. de testi. §. j. versi. sed pone filias. post Spec. & vide Bal. in. l. j. in fi. j. si aduer. do. & faciunt no. per Bal. in. l. tres fratres. ff. de pac. & Ang. in consi. lix.

b ¶ Generaliter. De hac questione vide per imol. in. c. cum contingat. in j. char. extra de iureiuran.

c ¶ Presentiã. Juramentum enĩ supplet absentiaz partis. vide Balduz in rubr. j. res inter alios acta. & Imol. in. c. cuz contingat. in. j. chart. extra de iureiur. & Bart. recte intuẽdo in. l. cũ quis. §. codicillis. ff. de leg. iij.

d ¶ Et not. ꝙ. No. pro intellectu. c. veritatis. de iureiurã. vide Bal. in. l. generaliter. j. de iureiur. & in. l. iij. §. plus val. qd agi. & in lib. feu. in. v. col. Sali. hic & Bart. in. d. l. generaliter. Doct. omnes in. d. c. veritatis. Et vide que ibi dixi. qd ille tex. non probat cõmune dictum doc. videtur qd cõmunis opi. erret in allegãdo illum text. An. Barb.

e ¶ In personã. Vide. s. in. l. pxi. & in l. j. j. de re. credito. & omnino Bal. in repe. l. ij. ff. de iureiu.

f ¶ In tex. magno. No. quod arbitrio iudicis decernitur an damnũ sit enorme. vidi dubitari in facto, quãdo dicatur enormis lesio in minore. & pendet tũc in facto mu tine. & cõsului. & al leg. Joã. de Imol. in. xxix. chart. in. c. cum contingat. de iureiu. vbi dicit qd infra dimidiam iusti pretij. & non dicit plus. Allegaui eũdem in. c. quintauallis. de iureiur. vbi late disputat de hoc & Bar. i. l. si societatez. §. arbitrorum. ff. pro soc. glo. in. l. fi. C. de contrahen. empt. Sed in veritate hic est casus multum singu. iuncto isto dicto Bald. videlicet ꝙ dz stari arbitrio iudicis, quando minor dicitur les⁹ enormiter. An. Barb.

☞ Adde glo. meliorem de iure, insti. de contrahen. emp. §. pretium. glo. & Ang. in aut. de here. & fal. §. si vero absunt. colla. j. & aliquid per Feli. in. c. j. versi. & adde col. vj. extra de rescri. Celsus.

a refutatiões quas faciũt sorores[a] fratrib⁹ de hereditate paterna, vel materna. Itẽ refutationes quas faciũt minores tutoribus & curatoribus de administratiõe tutele cuz iuramẽto, sunt valide, adeo qd a tali iuramẽto non põt peti relaxatio. In testamentis aũt dico ꝙ iuramentũ nõ impedit testamentũ reuocari: qꝛ ꝙ vltima volũtas nõ sit ambulatoria, & libera, est ꝯ bonos mores. de verb. ob. l. stipulatio hoc mõ. de hoc dixi in. l. j. de sacrosanc. ecc. Nõ obst. hec aut. qꝛ verba gesserũt & contraxerunt, non pertinent ad ius testandi: vt
15 ff. de verb. signi. l. verba gesserunt. ¶ † Alterius
b qro. quid si iuro generaliter[b] nõ venire cõtra aliquẽ contractũ: postea cõtraho tecum, nec repero iuramẽtũ: an intelligatur cõtract⁹ iuratus, quasi gen⁹ insit in ista specie? Quidã dicunt ꝙ sic: quia istud generale iuramẽtũ põt seruari sine interitu salutis eterne: ergo est seruãdũ. Alij dicũt ꝯtrium ꝙ ista litera vult ꝙ iuret sup ꝯtu, nõ seorsum a ꝯtu. Itẽ qꝛ in genere multoties qs iurat qd nõ esset in specie iuraturus. Itẽ iuramẽtuz excludit iustã defensionẽ, & allegationẽ: ergo requiritur expressio specierũ: vt. l. sed & gs. §. quesitũ. ff. si quis cau. Alij dicũt ꝙ aut tabellio recepit istud iuramentũ tãꝙ publica psona pro quolibet cuius interest: tũc est seruanduz in quolibet ꝯtu: qꝛ p tabellionẽ alteri ius q̃rit. Secus si nemo recepit illud iuramentũ p absentib⁹[c]. Simile not. s. de sacrosan. ecc. c. illud. Jac. bu. dicit ꝙ siue tabellio, siue iudex recipiat pro absentib⁹, ꝙ tñ nõ valet iuramentũ: qꝛ in hoc nõ est publica psona: nec pertinet ad suũ officiũ. Nec ob. aut. matri & aue. j. qñ mu. tu. offi. fun. põt. qꝛ iste act⁹ tutele requirebat illud capitulũ gñale de sui natura. sz hic istud iuramentũ gñale nõ accedit alicui actui de cui⁹ natura pcedat: & iõ nõ tz iuramẽtũ, nec afficit iurãtem ꝙtũ ad obseruantiã: sz afficeret quãtũ ad penitẽtiam in foro penitẽtiali. Timeo ne canoniste dicerent ꝯtrũ, pp̃ter eorũ regulã: qꝛ põt seruari sine interitu seu dispendio salutis eterne. Itez ipsi
c nõ reqrũt pñtiã[c]: vt. j. q. vij. c. quoties cordis oculus. Et dixi. s. d sacrosan. ecc. l. j. sup ꝯ. scdo q̃ro.
16 ¶ † Alterius querit, an hoc sit gñaliter verũ, ꝙ iuramẽtũ firmet oẽ pactũ. Quidã qd sic, cũ sit spẽs vestimẽti. Sed hoc est falsuz, nisi i op is. ff. de fide inf. l. si qs p eo. Et est rõ spãlitatis, qꝛ iuramentũ ibi psupponit aliud fundamentũ. s. priuilegium in anumissionis. Alij dicunt idẽ p aliã rõnẽ: qꝛ iuramentũ inducit aliã obligationẽ, ad quã nõ tendit directa: vt. j. d reb. cre. l. actori. ergo multo magis inducit si directe tẽdit: vt qꝛ iuro soluere, fm vltramontanos. Ja. bu. hic rñdit, ꝙ ex iuramẽto nõ orit obligatio ciuilis in pactis, secus in iudicijs fauore decisionis litis. & ista est veritas: qꝛ iuramentũ nõ inducit ciuilẽ obligationez, vbi deficit intrinseca solẽnitas: sz vbi nõ deficit intrinseca solẽnitas: tũc inducit ciuilẽ obligationez: vt in
17 hac aut. ¶ † Et no. ꝙ [d]lz iuramentum sit in pso-
d nam[e] ex parte iurãtis, vt no. Inn. extra d iureiur.
e in. c. veritatis. Tñ ꝙtũ ad robur ꝯtus trãsit ad heredẽ: qꝛ sequit naturã cõtractus transmissibilis. Unde afficit heredem quo ad vinculũ tpale, licet nõ afficiat quo ad vinculum spirituale, non quo ad sortiendum forum episcopi. qd est not. vt no. in. d. c. fi. de fo. comp. lib. vj. in nouella.

¶ Lex secunda.

In integrum. Minor lesus in venditione sui facilitate vel per tutoris insidias, restituit in integrũ. h. d.

¶ † In tex. cautũ esse. i. subuẽtũ, omnia cõcludẽdo. ¶ No. minorẽ restitui pp̃ter pp̃riaz facilitatẽ. Itẽ pp̃ter facilitatem tutoris vel curatoris qꝛ reputat esse facilitas ipsius minoris. Itẽ pp̃ter dolũ aduersarij. Itez propter dolum tutoris, siue curatoris, siue sit dolus verus, siue presumptus, qui presupponit ex immodica lesione. Et in hoc cõcluditur omne capitulũ restitutiõis in integ. tã in cõtractib⁹, ꝙ in iudicijs. Tñ ista lex non tractat nisi de capitulo doli presumpti vel veri. & adde. j. d in integ. resti. mi. l. non videtur circunscriptus. ¶ Deinde not. qd dolus tutoris si non participat cum emptore, non reddit contractum nullum. Secus si esset cũ emptore participatus: vt. ff. de ac. emp. l. iul. §. si qs a pupillo.

¶ Si aduersus venditionem pignorum &c. Rubrica.

1 ☞ Allegans damnum, damnum probare tenetur.
2 Minor quare non restituitur pro modico dãno in venditione pignoris.
3 Minor qualiter restituitur contra venditionem maioris.

¶ Lex prima.

Etiam aduersus. ¶ Si res minoris est vendita iure creditoris, minor non restituitur: nisi propter enorme dam-
1 num. h. d. hec lex. ¶ † In tex. magno[f]. i. enormi qd arbitrio iudicis decernit. ¶ In tex. distractis. No. qd q dãnum allegat, pbare dz. ¶ In tex. hodie. Not. ꝙ ille qui pbat se hodie minorẽ, necessario pbat se fuisse minorẽ de pterito, sz ꝯ ꝯtract⁹. qꝛ in minori etate de psenti, necessario infert minor etas de pre-
2 rito. ¶ † Op. & videtur ꝙ minor restituatur p modico dãno: lz p minimo damno nõ recedat a iure cõmuni: vt. ff. de in integ. rest. l. scio. et. ff. de mino. l. & si fine. §. idem faciunt. Sol dicunt vltramõtani ꝙ est specialein pignore: qꝛ alias minor non inueniret mutuantez sibi in suis necessitatibus. & idẽ tz Cy. ¶ Alij dicunt ꝙ lex nostra loquit in pignore pretorio: nam si tale pignus est venditum iure creditoris, & authoritate iudicis, non rescinditur venditio, nisi pp̃ter enormẽ lesionem. Sz si esset pignus conuentionale, & incepisset a minore: tunc restitueret minor, etiam pp̃ter modicã lesionem, lz non propter minimã lesionẽ, vt in cõtrarijs. Alij dicunt ꝙ hoc pignus incepit a predecessore minoris. Ja. bu. tz secũdaz sol.
3 prima & vltima reprobata. ¶ † Sed quomodo restituitur minor contra venditionem maioris? Respõ. notãdo tres casus. Aut maior vendit rem minoris nomine minoris: tunc nõ est dubium ꝙ minor restituitur etiam pp̃ter modicã lesionem: vt. s. ti. j. l. fi. & s. si tutor vel curator. etiam. Aut maior vendidit rem minoris iure suo, qd descẽdit a minore vel descẽdit ã ptore, qui representat minorem: & tunc loquit opi. Ja. bu. Aut maior vendidit rẽ minoris, iure maioris, qd non descẽdit a minore qꝛ nõ hz causam a minore: tũc si quidẽ hz causaz a predecessore minoris: loquit. l. sequẽs. Si aũt hz cãm aliũde ꝙ ab actore minoris: certũ est ꝙ de iure suo maior põt disponere in piudiciũ sui, sed in piudiciuz minoris ipso iure nõ potest vt. s. si i cõi eadẽq cã in integ. rest. pos. l. vnica. &c. Bal.

1 ☞ Pignoris distinctionem narrat, & cõsequẽter pro quo damno minor restituatur in quolibet genere pignoris.
2 Minor etas an & quando respiciatur in concedenda restitutione.
3 Minor an possit restitui eo quod non soluit canonem emphyteoticum propter quod res emphyteotica redijt ad dominum.
4 Testator qui erat debitor vxoris pro dote, vetuit quasdam res alienari an nihillominus vxor poterit vendere predictas res pp̃ter suam dotem.

¶ Lex secunda.

Rem quam. Cõtra vẽditionem pignoris qd incepit ab authore minoris, minor non restituitur: sz si creditor fuit in aliqua fraude: succurritur minori contra creditorem. Itẽ contra tutorem, vel curatorem, qui
1 passi sunt venundari. h. d. ¶ † Ad euidẽtiã est sciẽdum ꝙ est pignus quodam ꝯuẽtionale, qd cepit a minore. & in hoc idem qd in alia venditione, qd restituitur ex modico dãno, nõ ex minimo: vt. l. & si fine. §. idẽ faciũt. ff. de mino. qꝛ totũ hoc depẽdet a cõtractu minoris. Item est pignus pretorium, vel iudiciale qd incepit a minore, & in hoc minor restituitur ex magno damno, nõ ex modico, vel minimo, fm verã opi. vt. s. l. prima. Itez restituitur si interuenit fraudis consiliuz. & hoc vltimo casu hz plus minor ꝙ maior: quia potest rem vendicare ab emptore, qd maior facere non posset: vt. l. j. & l. cum cõtra bonã. j. si vẽ. pig. aga. Itẽ est pignus cõuentionale qd cepit a pdecessore minoris, & in hoc est vna opi. qd restituatur si patitur enorme dãnum. Uel dolus aduersarij interuenerit. Alij exigunt vtrũq cõcurrere. s. enorme damnũ, & dolum. Tertij dicũt ꝙ nullo mõ restituitur. & hec vera: vt. ff. de mino. l. emilius. Sz gl. j. de rest. mili. l. si cuj militaribus, subdistinguit. nã aut vẽditur ex cõuẽtione facta cum maiore, & nõ restituit. Aut vẽdit ex lege, puta citato minore, & ꝯtumacẽ: tũc minor restituit. ar. ff. e. l. minor etiã si quasi ꝯtumax. lz quidã dicãt indistincte ꝙ nõ restituit, quasi sem p insit tacitũ pactũ de vẽdẽdo, si nõ soluat. ar. ff. de pig. act. l. si ꝯuenerit. Ja. bu. finalr tz gl. dicte. l. si cũ militarib⁹. & ẽ ipsa veritas. Sz dubitãdũ est quõ põt dici ꝙ creditor vẽdat ex pacto, cũ dolũ cõmittit nã ab oi pacto dol⁹ tacite vt except⁹, imo nõ posset expresse remitti dolus futur⁹: vt. ff. d pac. l. si vn⁹. §. illud nulla. & ar. ff. mã. l. creat

creditor. ff. luci⁹. Sed rñdeo creditor vẽdit iure suo. Sed. ff. lucius loquit in eo q gerit negotiũ alteri⁹ facit ō pig. act. l. elegãter. ff. si quenerit. Rō obl. ff. illud nulla ql hoc venit hic tacite, nō aũt remittit dolus expresse. Jte hic est reperire pactũ iunctũ cũ natura pignoris: z iō latius operat.

2 ¶ Op. qũ actio hȝ initiũ cũ maiore, ȝ si hȝ finẽ cõfirmatiõis cũ minore, inspicitur minoritas: vt. ff. de verb. obl. l. cum filius. ff. in hac ergo mi nor debet restitui. Sol. aut preiudicium patit minor ppter nõ fieri: z ex hoc cõmittit obligatio, z ppter hoc nõ restituit: vt hic. Nã ppter nõ solvere vẽdit pign⁹. Aut est obligatio cõmittẽda ppter fieri: z tũc restituit vt in cõtrario. Et est ratio: qz vbi ppter nõ fieri cõmittit, attẽdit solũ prima cõuentio, q̃ cepit a p̃decessore m noris. Tẽporis aũt cursus q incepit in minori etate, nõ attẽdit: qz ps ps e nõ est mod⁹ ꝛc. vt. ff. de ac. z obl. l. obligationũ fere. ff. plz. Sed qñ dȝ cõmitti ppter fieri, ipsum factũ magis attẽdit quã p̃ambula cõuentio. z hoc qz factũ a minore cepit. ideo in hac minor. ar. ff. de ver. ob. l. si fili⁹, z. l. qdã cũ filiũ. ff. h. fȝ Ja. bu. Quedã

3 fuerũt verba Pe. de. de sac. lan. eccle. aut. quas actiões. ¶ Juxta predicta qrit. ppter cẽsu nõ solutũ a minore emphyteosis reddit ad dñm. minor vult petere restitui in integ. qrit nunqd possit. z vr q nõ: qz ille cõparet⁹ cepit a maiore, z cõmittit ppter nõ fieri. Cõtrariũ est verũ: vt no. in. l. si. in fi. de iure emphy. quomõ ergo hic rñdes ad. l. emili⁹. Rñ. aut cessatio minoris rẽdit ad implendũ fcm p̃decessoris, aut ad resoluẽdũ. Primo casu hȝ locũ lex emili⁹: qz ille cessatiõnẽ implet pactũ legis omissio ne. Secõ casu habẽt locũ gl. q̃ iunt in. d. l. h. Nã qñ cã reiundẽdi nõ inci pit a p̃decessore: merito restituit minor: nã ab eo incipit cã z effect⁹. l. re

4 uerso emphyteosis ad dñm. ¶ Secõ querit⁹, qdã testator erat debitor minoris dote: voluit testator quasdã res alienari, qz in eis voluit post

5 mortẽ filiorũ construi ecclesiã, vel hospitale: vel voluit deuenire in suã a gnationẽ. Dodo querit, nunquid vꝛor possit dictas res iure creditricis

b vendere⁹ libere in p̃iudiciũ testamẽti z videt q̃ nõ: vt in aut. ree q̃. ff. cõia deleg. z in aut. de alie. z emphy. ff. sanctissimas. Cõtrariũ est verũ: qz testator nõ põt impedire ius creditoris. quominꝰ possit vendere rem quã vult. ff. ō dist. pig. l. creditoris arbitrio. ff. de fidei. li. l. cũ fideicõ. z est expressum. ff. debi. vẽdi. pig. impe. nõ pot. l. j. Sic ergo impediet ibi cõstructio hospitalis, vel ecclesie sed fiet alibi ẽt bonis testatoris facta pmutatione loci arbitrio episcopi ppter necessitatẽ: vt. ff. de vsufr. le. l. legatũ. vid. legatũ. ff. de admi. rc. ad ciui. pertinen. quod est notandum.

¶ Si aduersus dona. rc. Rubrica.

1 ¶ Donatus possit donare rem mobilem, etiam iurando. z.
3 Refutatiões q̃s faciũt puelle frib⁹, sunt nulle, q̃en⁹ sapiũt donationẽ.

¶ Lex prima.

Si queres. ¶ Minor nõ restituit ȝ gruentes donationem pp nuptias, vel nupcialia munera ȝsueta. h. d. Rõ est: qz est vsus iure cõfactus de admi. tut. l. cũ plures. ff. in primis. z de tute. z ratio. ditrahẽ. l. j. ff. Hnõnullos. Ista tñ munera debẽt cõsistere in rebus mobilib⁹, nõ in immobilib⁹, fm glo. z

1 adde hic qd no. in. l. vl. ff. de leg. tut. ¶ Dicit hic Jac. but. q̃ simplice donationẽ in re mobili non põt facere minor: qz nõ põt sup tali donatiõe interponi decretũ. Ego dico q̃ nõ põt dari curator ad auctorizandũ in donatiõne. vt. ff. de cur. fu. l. ab aguato. z. l. fi. e. ti. Nã curator dãdus est cã cognita, id est ex iusta ca, sed no est aliqua iusta cã dãdi curatorẽ ad donandũ. cũ donare lic ꝓdere, ar. ad hoc. ff. de pac. l. ȝ iuris. ȝ. si fili⁹. ff. qõ vi

2 aut cli. l. plibere. ff. plane. z. ff. de dona. l. fili⁹. cũ li. ¶ Propterea dico q̃ sicut tutiũ q̃ ȝct⁹ fact⁹ cũ minore sine auctoritate cura, nõ valeat, ẽt si minor iurauerit, q̃ impossibile est q̃ minor cũ auctoritate curatoris

3 donet, etiã iurãdo: qz impossibile est eũ hr̃e curatorẽ ad donãdũ. ¶ Per

c hoc etiã dico q̃ refutationes⁹ quas faciũt puelle fratribꝰ cuꝫ auctoritate curatoris, quatenus sapiunt donationẽ, sunt nulle ipso iure. etiã si

d sint, et quo statutum expresse reprobat iuramentum quod tene menti.

1 ¶ Minor sicut non potest rem donare, ita nec donati consentire.
2 Statutum si dicat q̃ minor non possit aliquam rem donare sine consensu propinquorum, an possit donanti consentire.

¶ Lex secunda.

e Jn te ac tratre. ¶ Pr̃ non põt alienare res donatas filiꝰ emancipatus nec obest filio minori ȝsensus in re q̃ sine decreto alienare nõ põt. h. d. ¶ No. qõ sicut minor nõ põt alienare sine decreto: ita nõ põt alienãti cõsentire. Rõ est: qz ita ȝ hẽte habeat cãm dñũ ẽt ap ipso minore haberet dominiũ, z euelleret dñũ a minore, qõ ẽt pro

2 hibiti ꝑ senatusc. ¶ Sꝫ pone q̃ statutũ⁹ dicit q̃ minor nõ possit aliquã rẽditionẽ facere sine ȝsensu ꝓximoꝝ cosanguineoꝝ, ẽt si iurauerit. Riunqd poterit vẽdere cõsentire. Ja. bu. ōt q̃ sic, z no est in litera. ȝ habeo sup libro. facit. ff. de ma. vin. l. h pater. in fi. non ob. hec lex qz ius cõe trahit ad similes casus: vt. ff. de legi. l. nõ possunt, sed ius municipale qõ Jus iuri cõi, no trahit ad similia, fꝫ Ja. bu. Sic ergo ō facili poterit fieri fraus statuto. Qõ verũ nõ credo, ȝ ponto q̃ ẽt verũ. Quid si statutũ nõ loquit de vẽditiõe, ȝ de alienatiõe: tũc indubitãter dico q̃ nõ pot cõsentire qz ȝ aliꝰ det titulũ: minor tñ daret dñũ z ab ipso minore directe

a ¶ Secundo queritur. No. qõ si testator prohibuit alienationes rei alienari tamen vꝛor potest illas petere pro solutione sue dotis. vide Bald. z contra ibi notant. in. l. j. ff. debi. ven. pig. impe. nõ posse. And. Barb.

b ¶ Vendere. Adde Bart. in. l. peto. ff. predium. ff. de le. ȝ. z Bal. in. l. ff. debi. ven. pig. impe. non pot. intelligo procedere, quando bona erãt obligata creditoribꝰ cõ

euellere tur: vt. ff. de ma. vin. l. pater ex pronincia. ¶ Istud tamen non est aliud q̃ alienare, sed alienatio est prohibita per statutum: ergo inualida. ¶ Vltimo no. q̃ sicut minores restituuntur contra cõtractus ita restituuntur contra quemlibet consensum eis preiudicialem.

c ¶ Si aduersus liber. rc. Rubrica.

1 ¶ Sententia pure lata super conditionali dispositione valet, non expresso errore in sententia.
2 Potestas licet nõ possit vltimo mensis sui officij extrahere aliquem de banno, potest tamen pronũciare aliquem extrahendum.
3 Sententia lata ex simplici sapientis authoritate quid valet.
4 Quid in statuto dictante quod de dãno dato credatur dicto syndici.
5 Restitutio quando petitur contra sententiam, an sit bis probandum de lesione. rc.

¶ Lex prima.

Si post decretum. ¶ Si minor restituitur contra sententiam, qua pronũciatur aliquem liberandum, ȝ non contra sentẽtiam libertatis. h. d. hec lex est not. ¶ No. quod aliud est pronunciare quẽ esse liberandum, aliud quẽ esse liberũ. ¶ Item

1 nota. quod sententia pure lata super conditionali dispositione, valet non expresso errore in senten

d tia, nec intelligitur cõditio tacite reperita, z ideo est hic opus in integr. restituti quod est notaru dignum. Et recitatis glossatume arg. ad questionẽ: quia aliud est bona alicuius publicare: quia tunc per sententiam cranfit dominium. vt notat. ff. pro e sor. l. cum duobus. ff. idem respondit. aliud est pronuntiare bona publicanda: quia tũc sententia nõ trahit secum executionem. Item aliud est deportare, aliud pronuntiare deportandum: vt. ff. de legat. iij. l. prima. ff. deportatos. Item aliud est quẽ mittere in poss. Aliud est mittendum pronuntiare f re. vt notat. ff. de offic. eius cui man. est iurisdicti. l. cognitio. ff. fin. Item aliud est restituere. Aliud restituendum pronuntiare. vt notat. ff. vbi z apud

2 quem. l. vlt. ¶ Et hec sunt ar. secundum Jaco. de aret. quod licet potestas ex vi gõe statuti non possit vltimo mense sui regiminis aliquem extrahere de banno, possit tamen pronuntiare aliquem esse extrahendum, z sic successor eius mandabit sententiam executioni, secundum hoc iste interim est bannitus: ergo interim potest in pune

re ff. de ma. vin. l. pater ex pronincia. ¶ Istud tamen non est aliud q̃ alienare, sed alienatio est prohibita per statutum: ergo inualida. ¶ Vltimo no. q̃ sicut minores restituuntur contra cõtractus ita restituuntur contra quemlibet consensum eis preiudicialem.

fm Ja. de bu. q̃ si minor nõ potest vendere ex forma statuti, põt vendenti cõsentire, ȝ Bal. nõ teneat, z quid si cauet q̃ minor nõ poterit alienare rem immobilem sine certa solẽnitate, z ipse cedit hereditate sine illa solemnitate etiã in illa hereditate sunt bona immobilia, pendet numde facto, z mulcta allegaui, z sumpti fundamẽtum ex eo: qz statutũ q̃ loquitur de simplici, nõ hȝ locũ in mixto. Sȝ hodie vide Ange. ȝsi. c. tib. vbi ȝsuluit q̃ cũ q̃dã mulier cessisset p̃ tractatione terciã p̃te hereditatis. q̃ tu lis alienatio (vt ibi dicit) nõ tenuit, ex quo nõ interuenit solẽnitas statuti, loquẽtis de re immobili. tene mẽti: qz magni do. p̃ Zia p̃te hoc ignorãt. z no. istud dcm Bal. p statuto bononie, q̃ cauet q̃ minor nõ possit vẽdere, nec alienare sine certa solẽnitate. z vide textũ. l. fi. ff. de sac. lan. eccle. vbi hȝ ditas, z postea quecũq; mobilia, vel immobilia, qz probãt ȝ Ang. tu põdera: qlõge ẽ mirãdũ ō do. Bal. allegãte apostillã Ja. bu. qz iac bu. disputauit. q. statuti, q̃ cauet q̃ nõ possit vẽdere res immobiles forenũ, si testator mãdauit heredi q̃ vendat domũ suã forensi determinauit qõ poterit. vide. Jo. an. referentẽ Spec. de re. permu. in rub. Ang. in. l. in estimationibus. ff. de pe. here. in. l. j. C. communi. de leg. in. l. ita. ȝ. ea lege. ff. de ver. ob. z in. l. fi dignũ. z in. l. in ratione. h. ȝ. vendere. ff. ad. l. fal. dixi late in commento rub. de reb. ec. non alie. And. Barb.

a ¶ Item &c. Pro hoc vide Ang. q̃. cccxxiij. alias. ij. vide do. Ant. j. c. super eo. de offic. deleg. And. Barb.

b ¶ Querit hic Ja. de are. &c. An possit probari contra istis diebus consului q̄ sic. & feci. x. argumenta. vide omnino. & Bal. in. l. contra negantē. C. ad legem aquil. & l. j. j. de re cre. Ang. Imo. & Lud. in. l. damni. §. qui bona. ff. de damno infec. & Ludo. in. l. adctionēdi. ff. de iureiur. & vid Bal. in c. j. Si de inuest. inter do. & vasal. lis oriat. & vid Ange. l auf. & ista duo nō allegaui in illo cōsilio. And. Barb.

c ¶ Damno dato. ista singulariter refert. Pe. de Anc. nurlo adito. in ca. canonum statuta. versi. quero vlteri⁹ si statuta cauet. de consti. & vide in simili qd not. Bar. in. l. theopompus. ff. de dote prelega. & qd dicit in. l. diē. §. stari. ff. de arbi. iūcta. l. j. j. de arb. cū Petr. de anch. in loco pallegato. videtur tenere qd contrarium possit pbari. & vide bal. in. l. ait pror. in pñ. ff. de iureiur.

d ¶ Si iudici. Adde Bal. in. l. cōtra negantem. j. ad. l. aquil.

e ¶ Bis probādū. Et sic per ista videtur qd iudex rescisionis nō possit absoluere. vel cōdemnare. de quo vide Bald. in. l. fi. in. j. col. j. si ex fal. instr. & Bart. in. l. j. C. si aduer. rem iudi.

f ¶ Obtinendum. Adde Bart. in. l. nam & postea. §. si minor in fi. ff. de iureiuran.

g ¶ Decreto. Vide Bar. in consi. incipiente. Visa quadam constitutiōe.

h ¶ Secūdo opponitur. &c. Nota. qd quādo fit compromissū de re minoris, debet interuenire decretū, qd tenementi. vide bar. in. l. si sic. §. si. ff. de leg. j. An. Barb.

i ¶ Compromissi. Ex quo requiritur decretum tempore compromissi, nō laudi apparet q̄ compromissum est transactio: laudum vero nō. not. tamen q̄ per compromissum in arbitrum etiam secuta sententia, qs non dicitur alienare, s̄m Bal. in. l. fi. §. fi. j. commu. de leg. & hic adde Barto. consi. incip. visa quadam constitutione. & Pan. de cast. in. l. qui fidem. ff. de transactio. & Ang. in consi. lxv. incip. omnes robertus.

k ¶ Diuisione. An minores filij possint inter se diuidere aduentitia cum authoritate partis, vide Bal. in. l. generaliter. j. de secun. nuptijs. & in. l. j. in prin. ff. de rebus eorum. & Cy. in. l. inter omnes. j. de pred. mi. & Bal. in. l. j. post gloss. j. communi diui. & Bartol. in. l. inter pupillos. ff. de authorito.

l ¶ Aduersarius. Vide Bal. in. l. j. j. de repu. que fiunt in iudi.

3 offendi. ¶ † Item est a ad aliam questionem bonum ar. cōmissa est causa consilio sapientis: dicit sapiens: consulo talem condemnādū. iudex dicit postea: ego pronūtio prout in consilio continetur. Modo queritur vtrū iudex videat̄ condemnasse, an condemnādū pnuntiasse: & videt̄ q̄ non videtur condemnasse: vt hic. Contrariū est verū per. l. fundus. ff. de rescin. ven. & de edil. edi. l. quero. Facit. l. & puto. ff. fami. erc. nā verba cōsultoris dirigunt̄ iudici: & ideo sunt verba de futuro: q: cōsultor non pōt loqui per verba de presenti. Iudex ergo videtur loqui per verba de presenti: q: ad hoc tendit cōsilium: alias non valeret sententia: q: non esset s̄m formam libelli. qd est absurdum audiri. ¶ † Querit hic Ja. de aret. b pone q̄ statuto alicuius ciuitatis cauet̄ qd de dāno dato c credat̄ dicto syndici, vel salturarij. modo iste syndicus denūtiat falsum. querit̄ vtrum debeat sibi credi. dicit Jac. de are. q̄ sic. Nā vbicūq; dz stari dicto alicuius: impossibile est q̄ reuocet̄ dictū eius. ar. huius. l. Tñ ipse officialis pōt puniri de falso criminaliter, et ciuiliter, s̄m Ja. de are. Sz Ja. bu. in. l. j. j. de re iudi. dt q̄ dz stari in dubio. sz si pbet̄ denūtiatio falsa, nō stabit̄ ei. facit. ff. de custo. reo. l. diuus. Azo in summa. j. ad legē aquil. dicit q̄ si iudici d p inspectionē suam, vel sui officialis, appareat damnum non esse datum, q̄ ista est efficacissima excusatio
4 ad condēnationē impediendā. ¶ † Vltimo inducitur hec lex quando restitutio petit̄ 3 sniam, vtrū sit bis probandū e de lesione. Primo. s. ad obtinēdū restitutionē. Scdo in cā principali: q: pbat̄ ad diuersos effectus. Dicūt qdā q̄ est bis probandū: q: probatur ad diuersum effectū. nā prima probatio est ad obtinēdum restitutionē ad vētilationē cause. scda est ad obtinendū f victoriā principalem ad hoc. extra de testi. c. veniens. Tamē prima pbatio facilior est q̄ secunda: q: sufficit summarim, constare de lesione in princ. arg. ff. ad exhi. l. thesaurus quod enim venit recensendum non est necesse q̄ primo probetur plenarie: sed sufficiunt batione s presumptiue. & ita teneo. Bal.

¶ Lex secunda.

Et si minor. Manumissio vindicta. id est causa cognita, & cum decreto, ratione minoris etatis retractari no pōt. hoc dicit. hic non sunt alia.

¶ Lex tertia.

Quos retrahi. Quod ē nullū nō rescinditur per restitutionem in integrum. vnde inepte petitur. restit. in integr. super eo qd nullū est. Itē z resartio dāni z punitio criminis possunt procedere ex eadem instantia. ad hoc notabiliter allegatur. Item nulla res est adeo priuilegiata, q̄ contra eā nō possit obijci de
1 nullitate. hoc pbat hec lex. ¶ † In tex. aper fraude. No. q̄ nō repetit culpa: q: ex culpa incidēte cōtractui vel iudicio nunq̄ oritur accusatio criminalis. qd est no. dignum. Sed quando culpa est proprie species criminis, non incidens actu permi-
so: tunc dic vt dixi in. l. si quis non dicam rapere. j. de epi. & cle.

¶ Lex quarta.

In iudicio. ¶ Contra sentētiā z libertatis procedit appellatio. sed nō in inte. restitutio. h. d. & sic facilior ē pcessus iuris cōis, q̄ iuris singularis. qd no. Bal.

¶ Si aduersus transactionem &c. Rubrica.

1 ☞ Minore restituto contra transactionem restituitur eius aduersarius ad veterem actionem. & qualiter debet hoc intelligi.
2 Quid de liberationibus quas faciunt puelle fratribus super rebus immobilibus.
3 Sequentes opp. vide nume. 3. 4.
5 Iudicium diuersorum habet duos actores. vnum expressum, qui prouocat: & alium tacitum, qui prouocatur. 6.

¶ Lex prima.

Cum in integrum. ¶ Minore restituto cōtra transactionē, vel diuisionē z restituitur eius aduersarius contra veterē z actionē, h. d. ¶ † Itē pōt intelligi q̄ ipse minor restitutus exerceat veterē actionē, q̄ appellat̄ rescissoria vt insti. de act. §. rursus. & no. j. l. pri. ¶ Opp. & vr qd mi-
g nor nō possit trāsigere sine decreto g: quia trāsactio est species alienationis: vt. l. j. ver. at si trāsigerit. q ver. est circa princ. ij. col. ff. si quid in fran. pa. sz res minoris q̄ possunt seruando seruari nō possunt alienari sine decreto: vt in. l. j. ff. de re. eo. & j. de pred. mino. l. j. & per totū. ergo ipsa transactio est ipso iure nulla. Sicq; in inte. restit. nō est necessaria. Sol. dicit gl. ɔcedo opi. & ideo distinguo. Aut transactio fit sup reb⁹ q̄ possunt alienari sine decreto: vt sup his q̄ nō pñt seruādo suari, vel super pecunia, vt no. ff. ad treb. l. j. §. fuit qsitū. & tūc tz trāsactio facta cū authoritate tu. et cur, tñ pbata lesione dat̄ restitutio: vt hic aut trāsactio fit super reb⁹ que nō pñt alienari sine decreto: tūc si quidē interuenit decretū, vz transactio, & dat̄ restitutio: vt hic. Si aūt nō interuenit decretū: nō vz trāsactio ipso iure. q: sicut in cōtrahendo requiritur decretū, ita in distrahendo, & liberatione: vt. j. de predijs mino. l. si ad resoluēdā. & hec gloss. est not. digna.
2 ¶ † Liberationes ergo quas faciunt puelle minores fratrib⁹, vel aliis sup reb⁹ immobilib⁹, sunt nulle ipso iure, no accedente decreto: nisi interpositū esset iurm corporaliter prestitū manu tactis scripturis, vt dixi auf. sacramēta puberū. Sz 3 istā gl. op. Nā res q̄ ex cā trāsactionis dimittit, nō dr alienari: vt. s. de trāsact. l. si p fundo. & no. e. ti. l. siue apud acta. Rūdeo verū est q̄ pprie non alienat̄: q: nō transfert̄ dñiū: sz q: exceptio perpetua parat̄ possessori, vr̄ hoc esse qdā species alienationis. vñ lz non transferat̄ dñiū, tñ est quedā spēs alienationis: vt. d. l. j. ver. at si trāsegit.
3 ff. si quid in frau. pa. ¶ † Scdo op. ad idē h. Nā ego video q̄ tutor, & cura-
h tor, & prelatus pñt transigere bona fide. vt no. s. de transa. l. pses. cōiuncta gl. So. ibi intellige gl. illā s̄m distinctionē huius gl. s. q̄ tūc vz trāsac. qñ est facta solenniter intercedēte decreto. vbi requirit̄ decretū, & sic non ob. Et istud q̄ gl. dicit in trāsactione, credo verū in cōpromisso in arbitratorē q̄ nō vz sup rebus q̄ nō pñt alienari sine decreto: nisi minor cōpromiserit cū decreto iudicis, & authoritate tutoris, vel curatoris. nā ipsum cōpromissum est quedā transactio in arbitriū boni viri collatā, & boni vi-
i ri arbitrio moderanda. Et ideo requirit̄ decretum tpe ɔpromissi i, nō tpe
4 laudi. facit qd no. in auf. vt differen. §. j. colla. tr. ¶ † Deinde op. q: hic
k dicitur diuisionem k, & videt̄ q̄ minor nō possit diuidere sine decreto: vt. j. de pred. min. l. non solū. Rñ. eodē mō: q: debem⁹ intelligere, aut interuenit decretū, aut non erat necessarium, q: res q̄ diuidebantur erāt talis in quib⁹ cadebat alienatio sine decreto. Est eñ diuisio spēs alienationis. de vsuca. l. cū solus. Hoc verū in extra iudiciali diuisiōe. Sz qñ iudex facit diuisionē pp vtilitatē minor̄, ipsa snia diuisoria hr̄ p decreto. & vz diuisio, ex q̄ minorib⁹ expedit. ar. ad hoc in rōne sui. ff. pro socio. l. si ɔuenerit. & ff. de iur. do. l. titia. Itē si maior puocat minorē ad diuisionē: tūc vz diuisio: q: est necessaria. Itē nō solū pōt diuidere maior & minor, sz ex ptes minores inter se recte diuidūt: vt. ff. de auf. tu. l. inter pplos. Sicq; fit diuisio totalis. s. minor̄ & maior̄, & minor̄ inter se ipsos: q: iter oēs diuisio
5 est faciēda. ff. fami. erc. l. l hoc iudicio. ¶ † Et no. qd i iudicio diuisorio vn⁹ ē actor expss⁹. s. q puocat. Ali⁹ ē actor tacit⁹. s. q puocat̄. Qd idē fingit lex q: si nō eēt actor petitor ñ posset ei ɔdēnari: nec sibi adiudicari. ff.
6 d iud. l. in trib⁹. ¶ † Itē actor expss⁹ ē actor volūtari⁹: sz iste actor tacit⁹ ē actor necessari⁹: q: venit ex necessitate iudicij: vt. l. & id. in pn. ff. de cōdi. fur. & adde qd dixi. s. de sac. san. eccl. l. iubem⁹ nulli. in fin. pn. Quero qd in pmutatiōe: dico idē qd i diuisiōe extraiudiciali: cū diuisio sit pmutatio qdā: vt. ff. de le. ij. l. cū pr̄. §. euictis. & iō nō pñt pmutari pdia minor̄ non accedente decreto Bal.

¶ Lex secunda.

Si ex persona. ¶ Per restōnē actio elisa roboratur. vel denuo orit̄, si pma erat
1 ipso iure extincta. h. d. ¶ † No. q̄ restituto minore, ɔsulit aduersario minoris. s. q: actio reddit̄ efficax, q̄ durabat inefficax, & sic (vt ita dixerim) actio roborat̄, vel q: si prima erat sublata, ipso iure reuiuiscit p restōnē. & quasi denuo orit̄. restō ergo qñq; restituit actiones essentialiter: vt quādo erat sublata prius, quādoq; effectualiter: vt quan-
2 do prius nō erat sublata, sz elisa. & hoc intēdit hec lex. ¶ † Quero hic, nū
l quid restituto minore, restituat̄ aduersarius eius l ex eadē z restitutione an vt

an vero sit op⁹ q⁹ aduersari⁹ ꝓpriã restõnẽ imploret? Breuiter dicitus est q⁹ eadẽ restõne. Nã natura correlatiorũ est, q⁹ vno posito, alterũ necessario ponit, ꝛ vno remo, alterũ necessario remouet. ff. pbant. ff. de mino. l. ii. iudex. ꝛ. l. ii. ff. accep. ꝛ ita ferũt h gl. ꝛ Cy. ꝛ p3 ex vi sermonis. Nã restõ est in pristinũ statum repositio: iz hoc nõ esset, si vter⁹q⁹ nõ parriciparet de eadẽ restitutiõe: vt. l. quod si minor. §. restõ. ff. e. Alia dic vt in gl.

Si aduersus solutionem ꝛc. Rubrica.

1 ¶ Tutor quondam si reddidit rationem curatori quondam sui pupilli, et restituit reliqua, q⁹ est sibi liberatio quesita: tamen ex causa ipse adultus potest in integrum restitui.

2 Mater trasiens ad secunda vota, si reddidit rationem filio de tutela, an filius possit contra hoc restitui.

Lex prima.

Exemplo. ¶ Minor cã cognita restituit aduersus solonem factã ei⁹ curatori. h. d. ¶ Nota. qõ tutor⁹ quondã reddidit rõnẽ curatori quondã sui pupilli. ꝛ ei restituit reliqua. qõ est sibi liberatio q̃sita: nã ipe adult⁹ põt ex cã restitui integ. Et p hoc etiã dico. lex dicit q⁹ qñ mater tutrix vult trãsire ad scda vota, oz petere aliũ tutorẽ, ꝛ reddere rõnẽ. vt in aut. ỏ nupt. §. finaũt tutelã. Et si neutrũ facit, vel alterũ omittit. ꝓuat successiõe filiũ ipuberis 2 vt. ꝛ. ad tertu. l. 2o3. ¶ Ponam⁹ ergo q⁹ reddidit rõnẽ ꝛ reliqua p̃stitit qñquid 3 hoc fili⁹ possit restitui: dico ꝙ sic. cã cognita per hãc. l. ¶ Ad hoc ergo vt nõ possit restitui, facias ꝙ appeat facta redditio de mandato. vt. ff. c. l. ait ꝓtor. §. ꝓmittitur. ꝛ no. hoc in gl. Si tñ nõ esset male reddita, iz sco tutor⁹ 2 iteret bñ reddita. hoc nõ noceret pupillo: vt. ff. 6 manu. te. l. q filiũ. ꝛ ar. §. ỏ noua. l. non abstulit. ꝛ. ff. de pac. l. pen̄ curatorẽ. Addo ie⁹ ramẽ defectus in rõnibus reddẽdis nõ vitiat: vt. ff. de 2. ꝛ demõ. l. Quis. q̃ lex est ad hoc no. ꝛ facit eo. ti. l. q sub 2dõne rõnũ. ꝛ. l. cũ ser⁹. ꝛene mẽti. gl. ditinguit hic de triplici securitate. l. ope. exceptiõis, triplo iure cũ restõne, ꝛ triplo iure sine restõne. Ultra mõtani volũt impugnare gl. q̃ admodũ loquẽdi. tu rũ eas tenẽas. ille tñ ꝓprie dr securꝫ q hz efficacẽ ꝛ inexpugnabilẽ securitatẽ. Quicũq; eñ ꝓ ipugnari, nõ dr ꝓpe securꝫ. no. vocabuli signification em. q̃ sepe ponit in iuribꝰ ꝛ statutis.

Lex secunda.

1 Adebito. ¶ Minor restituit ꝛ solonez debiti naturalis quã fecit lapsis iuris errore. h. d. Ly. examinat hic materiã. l. interdũ. ff. de 2d. inde. super hoc vide eũz hic. ¶ Op. de. l. cũ gs. de iur. ꝛ fac. ign. So. illa logi in maiore hic in minore. ¶ Sedo op. dr hic q⁹ est necessaria i inte. restõ. ff. de 2d. inde. l. interdũ. vbi dr q⁹ petit 2d. inde. ne sit ibi mẽtio de iure. restõ. Dñt gl. q⁹ illa intelligit ꝛ sitã, q⁹ sit necessaria restõ, vt ibi nõ erat solutũ authoritate tutoris, vt cura. hic sic. Tu inge trãq; so. nã aut ẽ solo solẽniter fcã, tũc ẽ necessaria in inte. rest. Aut min⁹ solẽniter, ꝛ tũc dito nõ trãslato 2petit rei vẽ. Sz eo trãslato, vel ꝙsumptiõe secuta, q̃ parat trãslatiõi dñi, 2petit 2dictio indebiti ipso iure: vt. d. l. interdũ vel dic vt ibi no. ỏ pleni⁹ p Ly. Tertio op. si minor erat naturalr obligatus q̃ ei repeteri opponit exceptio cõpensatiõis ex debito naturali: vt a ff. de cõpẽ. l. ẽt. So. exceptio cõpẽsatiõis⁹ nõ opponit repetẽti, qr restituta inte. oz esse realis, no ỏbalis, ꝛ3 gl. Odof. ꝛ Ja. bu. ¶ Ego dico ꝙ hic 2 nõ cadit ꝓpẽsatio: qr tpa que repetit. l. añ traditionẽ nõ est repire naturalẽ obloneꝫ donec dñũ rei solute est penes creditorẽ, durat liberatio solutis. Tũc ergo tpis ille q̃ soluit nõ reperit naturaliter obligat⁹. Sive ergo loquamur de officio, nõ ob. cõpensatio: vt. ff. de 2d. inde. l. ii. §. fi. Sive de reciprocia, similiter nõ ob. compensatio: qr ante actũ erro similẽ nõ erit remota obso. Itẽ nõ ob. exceptio dolo facis: qr petis q̃ restituturꝰ esq; hz locũ in eo q tenet efficaciter ad restituendũ: iz in eo q tenet naturaliter tm̃ non possum⁹ dicere q̃ teneat efficaciter: vt. ff. de ñdeinf. La. fideiussor obligari. §. fideiussor. ꝛ. ff. de solu. l. si is cui. §. Flau⁹. Bald.

Si aduersus dotem ꝛc. Rubrica.

1 ¶ Mulier potest dare omnia bona sua in dotem si tamen est minor: ꝛ lasa, potest restitui.

2 Pactum de tota dote lucranda, potest interponi inter virum ꝛ vxorem.

3 Pubes si habeat legitimã ętatẽ ad matrimoniũ, non tamen ad dotem.

Lex vna.

Q Uoniã. Hꝰ minoris q̃ sui facilitate dederat 1 oia bona sua i dotẽ, cũ pcõ ỏ lucrãdo, vel fine, põt ex psona mulieris in inte. restitui. vt corrigat excessus hmoi. h. d. ỏ lex no. ꝛ no. bñ hãc lege. ¶ Hor. dic, q⁹ mulier põt dare i dotẽ oia bona sua: tñ si esset minor, ꝛ lesa, põt petere rest. in inte. nõ a duersus matrimoniũ: iz 2 aduersus modũ dotis 2stitute. ¶ Itẽ no. qõ iter vi. ꝛ vx. põt opponi pacti de tota dote lucranda, si vxor ꝓmoriat, ꝛ v3 ipso iure pcũ. ẽt si mulier sit minor. tñ dat restõ in inte. Si aũt ỏ lucrũ veniret ex lege, vel statuto, nõ 2peteret restõ 3 legẽ, vel statutũ: vt. l. si fine. §. luci⁹. ff. de admit. tu. nisi p iditectũq; peteret restõ 3 quentionẽ doris, ꝛ p q̃is 3 effectũ statutiũ 3 statutũ. ¶ Tertio no. qõ iz in mrimonio pubes habeat ltiã ętatẽ: tñ non est ita in dote, iz sit scḍa mrimonũ. Et adde qõ not. in. l. vlt. j. de leg. tu. ¶ Quarto ꝛ vltimo no, qõ restõ tranfit ad he- 4 redẽ. ¶ Op. ꝛ vr q⁹ ipso iure nõ tenuerit q̃sto dotis: qr predia dotis nõ potuerunt alienari sine decreto: vt. j. de ꝓd. mi. l. j. Sol. hic fuit dos solemniter cõstituta cũ decreto iudicis, fm Ja. alias non includeret bona ĩmobilia ipsi⁹ minoris. Ulr dñr qõ est spãle i dote fauore mrimonij, ꝛ dotis. ar. ff. de iu. do. l. cũ tia. Prima opi. est tutor. Nõ ob. l. tia, qr ibi 3hentes erãt ętatis ltime, ꝛ sic 3hentes 5 erãt habiles: iz ỏ minor est inhabilis. ¶ Sedo op. ꝛ vr q⁹ heres mulieri possit repetere dotẽ abs q⁹ ope. rest. vt. j. de iur. do. l. i reb⁹. So. hic erat ꝓpositũ pactũ de lucrando: ubi non. Vel hic petitur restõ propter fructꝰ suos quos vir constãte matri. a monio ꝓcepit vltra debitam dotis moderationẽ. 6 ꝛ sic nõ ob. ¶ Tertio op. ꝛ vr qõ ilia dos ltimo derata ipso iure sit nulla: vt. ff. de iur. do. l. fine generalis. So. triplex est ltm moderatio. l. vltra patri b monij, vltra vires patrimonij, ꝛ vltra qualitatem viri ꝛ vxoris. Primũ reddit cõtractũ dotalẽ a mi noze celebratũ nullũ. Sed in scḍo ꝛ tertio si solem- c niter est 3ctũ, est necessaria restõ b fm gl. Et ẽ alia dicere pfitmonij, alia dicere vires pfimonij. nam c sub primonio includuntur oia debita ꝛ creditra: iz vires primonij nõ dñr, nisi ere alieno deducto. fm 7 gl. ꝛ do. q⁹ no. ¶ Ultimo op. q⁹ rest. inte. nõ requirat aduersarij plentia: qr sufficit cõtumacia: vt d ff. eo. l. in cãe. §. cã cognita. So. cõcedo hoc fm gl. qr contumacia est post plentia vt in aut qua ꝓpria. j. vbi de cri. agi opor. Tu dic q⁹ regni plentia q̃ ad li. inchoationẽ: qr nõ põt ꝓcedi lite nõ cõte. qñ principalr, ꝛ 3 certã psonã petit restõ, vt ex. ỏ of. iud. c. ij. Sz ad veritatis idagationẽ post li. cte, ꝛ ad finẽ plationẽ sufficit cõtumacia: qr iudicia ẽ fundatiũ vt. j. ỏ iud. l. ꝙperãdũ. §. finaũt re⁹. ꝛ hoc in 2tumacia retiled actore 2tumace posset ꝓcedi fuata forma. aut. q̃ iemel. ẽt lite nõ cotestata. B.

Si aduersus delictum ꝛc. Rubr.

1 ¶ Minor an restituat aduersus dolum, ꝛ aduersus negationem, in qua dicitur inesse dolus. ꝛ.

3 Minor excusat aduersus delictũ plurib⁹ modis.

Lex prima.

In criminibus. Ubi minor delingit p dolũ, restõ nõ ꝓceditiz vbi p culpã, ibi subuenit ei restõne i inte. h. d. Rõ ofie est: qr delictũ cũ dolo est atrocius. Itẽ qr malitia tunc supplet etatẽ: vt. j. si mi. 1 se maior. dixe. l. iij. ¶ Opp. ꝛ vr q⁹ minor succurrat. etiã qñ dolo delingit: vt. ff. eo. l. augustinũ. §. in delictis. vbi dr q⁹ inter dũ dispensat cũ eo in minori pena hoc no. ẽt. ff. de ifa. l. ꝛ si seuerior. ꝛ. ff. de inta. l. q dergo. §. pena. grauior. So. cõcedo q⁹ iudex in d terdũ põt dispensare ⁹, ꝛ istõ est dispẽsatiue ex arbitrio sibi cõcesso. p. l. hodie. ff. de penis. q̃ tñ lex nõ habet locum in penis denunciatis p statutũ, imo ẽ precise seruandũ fm Ja. bu. vt dixi in. d. l. ꝛ si seuerior. alibi vero p beneficiũ rest. in inte. nũq̃ subuenit minori, qñ delinquit ex animo. i. dolose siue loquamur in adulto, siue in pupillo. q est plene doli capax. qõ intelligũr gl. si ẽit magis ꝓpriꝰ etatꝫ 2 adulte q̃ infantie, ꝛ hec est cõis opin. ¶ Sedo op. ad idẽ, nã negare veritatẽ, ꝓprie ẽ dolus: vt. ff. de fur. l. inficiãdo. in princ. tñ ego video q⁹ minor restituit 3 negationẽ, vt habeat ꝓ cõfesso: vt ff. de min. l. si ex cã. §. nũc videndũ. glo. videnr dicere q⁹ sit in hoc speciale: qr in iudicio minor nõ est plene doli capax, cũ nõ possit ꝓfitẽri, vel negare: vt. j. de aut ho. ꝓtan. l. clarũ. Acr⁹ enim iste nõ cadit in eo, quem admodũ, cadunt cetera delicta, q̃ nõ requirunt adminiculũ. Item põt esse rõ:

¶ Compensatio me. pro hoc facit qõ no. Bar. l. i. fisco cer. §. j. ff. sol. mar.

¶ Restitutio. Vide Bal. in. l. nulla. j. de iure doti.

¶ Patrimonio. Adde. l. nam q⁹. §. fi. cũ. l. se. ff. ad rbel. dixi post Bar. in. l. cogi. in pn. eo. titu.

¶ Dispẽsare. Dicit tñ Bal. in. l. qui cunq; m. ij. col. j. ỏ ser. fug. q⁹ si statutũ imponit penam amputationis manus, ꝛ ille cui pena imponenda est reperitur ita puer, vt sciat, qõ mozeret q⁹ poterit iudex dispensare, si tñ nõ facit appellari nõ poterit. vide qõ notã. Bar. Bal. ꝛ doct. in. §. pene grauior. hic allegato. ꝛ que dixi post Barto. in l. hodie. hic alle. et vide Bar. in. l. fin. ff. de receptato.

a ¶ Quero cui applicatur. zc. No. q si mulier nō petijt tutorē, perdit hereditatē filij, que nō applicat fisco, sz venientibus ab intestato: vide Bal. in. d. l. nepotibus. And. Barb.

b ¶ Priuari. Istam opi. Bald. hic sequitur Pe. de anch. hic in repetitionis suis. z in. l. j. post Bal. j. i q. cau. in inte. rest. nō est neces. z p ista pte refert do. Fo. ita ↄ̄suluisse l. l. minoribus. j. de his qb. vt indi. z scripsi post moder. in. §. actionum. instit. de act.

c ¶ In ↄ̄riū vr̄ zc. Uide gl. z ibi latius fuisse notaui in. l. minorib. j. de his quibus, vt indig. And. Barb.

d ¶ Contra cursum zc. no. gl. in hac. l. q fructus ex quo de facili corrūpūtur, dicunt q seruando seruare nō possunt. Idē tz glo. in. l. diuortio. §. interdū. ff. sol. mat. vñ si qs dicat eos extare post istud tps de q in gl. tibi incūbit pbat. l. neqz. j. de pba. si aute est res q ↄ̄seruat, nec corrūpit, vt est pecunia: tūc psumit extare, z allegant presumptionem incūbit probatio: vt est glos. sing. in. l. creditor. §. si inter. versi. negetur. ff. mādat. argu. l. si quis pro redemptione. C. d donatio. nec iste passus alibi est tactus secūdū modernos in. d. §. interdum.

e ¶ Seruando seruari. Sequit hanc glos. Imo. in. l. si. j. ff. solu. ma. z adde glo. Imol. in. d. diuortio. §. interdū. eo. titu. z Angel. z Imo. in. l. j. §. fuit quesitum. ad treb. vbi dicunt gl. istā ad hoc sin. facit. l. igit. z ibi Bal. iuncta. l. precedent. in fi. ff. de iure deli. et §. cōstituit. inst. de vsufr. z gl. istam sequitur etiā Ang. in. l. procurator totorum. ff. de procu. z in. l. procuratorē. C. de procur.

f ¶ Que in naturali bonitate non durant per trienniū. Ista non videtur bona diffinitio. nā per eā pecunia non esset de rebus que seruando seruari possunt. quod est falsum, vt per Antonium corse. sing. suis. in versic. pecunia: Celsus.

qr illa negatio pprie non est delictū, ex quo oriat pena. tamen ista secūda rñsio nō vr̄ pcedere in his que non crescunt p inficiationē. Et ideo prima rō ē melior. ¶ † Tertio opp. dr hic q aduersus culpa minor restituit. Contra: imo ipso iure seruat illesus: vt. j. e. l. ij. So. dic q minor excusat a delicto interdum innocentia cōsilij: vt sic est infans: vt. ff. ad. l. pōpe. de parricid. l. diu. qr in eo nō cadit dolus vel culpa: vt. l. j. in fi. de fal. mone. Interdū excusat ex defectu naturalis pudicitie: vt pupillus in delicto carnis: qr natura reddit eū incapacē delicti: vt l. si minor. ff. de adult. z. l. si adulteriū cū incestu. in prin. Interdū iure beneficij, id est a lege pcessi. nā q̄dā delicta sunt cōstituta tm̄ in maioribus: vt. j. in qui. cau. in inte. resti. l. ij. de his q. vt indi. l. minoribus. z. j. l. pri. z de his q no. infa. l. si fr̄es. z. l. j. §. impubes. ff. ad syll. Interdū iure beneficij indulgēdi a ministro legis: z sic loquit hic. interdū ex dispensatione iudicis, nō ad pene euasionē, sz ad eius mitigationem: vt. d. §. in delictis. z p hos quinqz casus apparet solutio omnium contrariorū. Ista dicta collige ex dictis Ja. de are. z Ja. bu.

1 ☞ Minor non petens tutorē filio impuberi, priuatur successione impuberes filij. z an ipso iure.
2 Mater minor tempore mortis mariti, postea maior effecta steterit per annum, quod non petijt tutorem: an debeat priuari successione.
3 Beneficia debent esse ppetua, q̄ liberant a pena.

¶ Lex secunda.

Licet in delictis. ¶ Minor nō petēs tutorē filio impuberi, ipso iure seruat illesa, nec successione impuberis est priuanda. h. d. ¶ † In tex. ibi, obtineat vt priuet successione, non petito tutore, est ergo tuta minor ipso iure sine restōne, sed eo casu ex quo excluditur, qr maior: quero cui applicatur(a), videt q fisco: vt. ff. d. fi. l. luci. Sz dic contra: qr applicat aliis venientib ab intestato: vt. ff. ad ter. l. ij. in fi. z not. j. q pe. tut. l. nepotib. ¶ Quero, que sit rō huius legis. Respondet Odofr. quia minor patiat duplex dānū. s. filij amissi, z hereditatis secundum eū. Sz lex reddit hic meliorē rōnē: qr lex priuata scripta seu interpretata est tm̄ in maioribus: z ideo nō porrigit ad minores. ¶ † Quero hoc qd si mater erat minor in prin. l. tpe mortis mariti postea tractatu tēpis est maior effecta, z post maiorem etatē steterit p annū, q nō petijt tutorem: vtrum debeat successiōe priuari(b). z vr̄ q sic: qr beneficium qd qs sortit ex minori etate, expirat maiori etate superueniente. vt de le. ij. l. titia seio. §. vsuras. ¶ In ↄ̄riū vr̄ p(c) id qd no. in rimi. j. q. ex cau. in inte. resti. l. j. z. j. de his qb. vt indig. l. minorib. Nā initiū vr̄ inspiciendū. ar. in. l. ij. ff. de excu. tu. sic lo ob. §. vsuras. qr ibi allegat etas ad ipugnationē. h° vo ad defensionē. q defensio cū semel cepit, dz esse ppetua. argu. ff. de except. do. l. pure. in fin. ¶ † Ite bñficia debet esse perpetua, maxie q liberāt a pena. in aut. ↄ̄ito. q̄ de digni. §. illud. Ista op. sequit Spec. in tit. de restit. in inte. z ēm istā opi. plures ↄ̄sului sequendo naturalē equitatē. Bald.

¶ Si aduersus vsucap. zc. Rubri.

¶ Lex vnica.

1 Contra eos. Hoc. d. Contra cursum(d) vsucapionis minor restituitur. h. d. ¶ 1 Opp. z vr q ista lex non procedit: nam aut intelligitur in pupillo, z res pupilli nō pōt vsucapi. vt. ff. de acq. re. do. l. si in bonendei. aut in adultore tunc hodie ipso iure nō currit prescriptio: vt. j. i q. cau. in inte. resti. nō est necessaria. l. fi. So. dico q nō pōt loqui in pupillo z in adulto. intelligēdo q vsucapio ceperat a maiore predecessore minoris. Jura em̄ ↄ̄ria loquunt vbi qs vult inchoare ipsa pscriptionis a minore, rō otie est: qr in vsucapione z prescriptione inspicit initium

2 l. j. §. vlt. ff. de vsuc. trāsfor. ¶ † Sz ↄ̄ hoc op. nā si pscriptio incepte defuncto: ergo currit sine ope. restōnis: vt. ff. de mino. l. emili. So. h° loquitur in pscriptione legali ibi in ↄ̄uentionali. Uel dic, aut pscriptio inducit acqisitionē dnij, siue rei. z hz locū hec lex. aut venit ad corroborationē ↄ̄tus habiti cū defuncto. z hz locū lex emili. ēm Oldr. Prīa so. verior est.

3 ¶ † Tertio op. z vr̄ q res minoris nō possit vsucapi: qr nō possit alienari sine decreto: vt. l. j. de reb. eoz. cū si. So. h loquit de reb q nō possunt ser

e uando seruari(e) ēm quosdam. gl. hoc reprobat: qr tales res nō durant in suo esse in materiali bonitate per trienniū: z ideo nō cadit vsucapio in ipsis ex qualitate rerū. Ista gl. determinat q ille res dicunt nō posse ser

f uando seruari, que in naturali bonitate nō durant per trienniū(f). Tn̄ hoc tēpus non est diffinitū per aliquā. l. lz hec glo. dicat hoc. dz ergo solui ↄ̄ aliō modo. s. q aliud est in alienatione hois, vbi requirit decretū, aliud in alienatione legali, que insurgit ex prescriptione, vbi non requiritur decretū: qr in dispositione legali non requiritur adminiculum decreti pretoris: vt. l. que sub ↄ̄ditione. §. vlt. ff. de cōdi. initi. z ista est veritas. Bal.

¶ Si aduersus fiscum zc. Rubrica.

¶ Lex prima.

1 Si probus. ¶ Minor restituitur, etiā ↄ̄ fiscū. h. d. vel sic. Fiscus paritur resti. in inte. sicut qlibet priuatus. h. d. ¶ † Idē dico in iudicijs, si minor litigat cum fisco, z leditur sui facilitate, vel dolo aduersarij, q pr petere rest. in inte. z hoc est magis priuilegiū minoris, q̄ fisci, p hanc. l. ¶ Quero si iste minor fuit decept vltra dimidiā iusti ptij, nunquid possit petere rest. in inte. vt ↄ̄ctus rescindat pcise. dicit gl. q non imo dz agere alternatiue, cū in hoc sit tutus iure cōi: vt. l. ij. j. de rescin. ven. In ↄ̄riū credo: qr expedit minori magis restitui in inte. cū nō habeat pbare in ea se deceptū vltra dimidiā iusti. ptij. z sic propter faciliorē pbationē interest sua vti beneficio singulari magis, q̄ iure cōmuni. Itē qr non tendūt precise ad idē. vnde vnū non excluditur per reliquum, hoc enim apparet ex forma libelli: qr aliter concluditur in vno libello, aliter in altero. nec est idem exitus controuersie. Item. l. ij. de rescin. vend. emanauit in fauorem lesi: sed hic illa lex retorqueretur in damnum minoris, z lesi, quod est absurdum. Bal.

¶ Lex secunda.

1 Si aduersus. ¶ Inter priuatos cognoscit preses prouincie: sz inter priuatum ex vna parte, et fiscum ex altera, cognoscit pcurator cesaris, adiuncto preside. h. d. ¶ † In tex. q si aduersus, pone exēplū, minor vendidit rem fisco: fiscus vendidit rem alteri priuato. Petit minor cōtra fiscum rescindi contractum, z contra priuatum rescindi dnium eius, z sic in eodem libello concludit contra vtrunqz implorando resti. in inte. aduersus contractum, z ad rem ipsam: vt. l. cū miles. §. j. quib. ex cau. ma. Certe qr isti sunt duo rei diuersi fori, erūt duo iudices coniunctim de causa cognoscentes. s. procur. cesaris propter fiscum, z preses prouincie propter priuatū. ar. ad hūc intellectū. ff. de excu. tu. l. iurisperitos. §. ordinē. Oldr. dicit q procurator cesaris cognoscit propter originē ↄ̄ctus, qui celebratus fuit cū fisco. vnde etiā ↄ̄ptū ad forū emptor fisci hz priuilegium fisci. ar. ↄ̄. ff. de iud. l. venditor. Oldr. non soluit: sz ēm intellectū suū dz dici, q hoc si pncipale in fisco, q trahat litē motā emptori ad propriū iudiciū, siue forū. ¶ Ego intelligo vt dixi, q lis erat mota vtriqz. s. fisco, z emptori. ↄ̄ qr litera dicit, si aduersus fiscū id postularis: ergo intētio dirigebatur ↄ̄tra fiscum. ¶ In glo. que incipit, sz hodie, ibi. §. fi. in fi. hec nō est antiqua glo. nec vera: qr hoc non dicitur. z hoc est in allegationibus Old. Bal.

1 ☞ Res minoris si est vendita a fisco non solenniter, vel minus iusto pretio, retractatur venditio, etiam post quinquennium, debitore satisfaciente fisco.
2 Res minoris an possit vendi propter tributa non soluta.
3 Petens rescindi contractum debet ex parte sua offerre debitum, cuius occasione contractus ille fuit celebratus.
4 Res sicut possunt vendi pro tributis, an ita etiam pro penis incursis tributa non fuerunt soluta.

¶ Lex tertia.

1 Edicto quidem. ¶ † Si res minoris, vel alterius cuius est vendita a fisco iure creditoris minus solenniter, z iniusto pretio, etiā post quinquennium retractatur debitore satisfaciente fisco. h. d. ¶ In text. ibi, te minore. dic q eo minore, vel maiore non est vis. Item non est vis in quinquennio: quia dictum diui marci non loquitur in hoc casu, sed vbi fiscus vendit rem vt propriam, non vt obligatam. z sic non facit ad propositum. In text. satisfaciente. idest tributa soluente. Oldra. in text. reuocata. i. quatenus de facto processit: qr fuit ipso iure nulla. cum non legitime processerit, nec bona fide, sicut lex requirit: vt. ff. de rescin. vend. l.

tutious

fundus. ¶ Queto hic, vtrum propter tributa non soluta possit vendi res minoris, & dico q̄ sic si solemniter: & iusto ptio vendit. Si aūt nō solēniter, nec legitime nō ꝫ vēditio, nō erat in pnūlegio, sed iure cōi: q̄ ideus iudex, & minor ē: q̄ loquit̄ in emptore q̄ emit solēniter bona fide, credens sibi licere, & sic ꝫ vēdebat eā vt ppria: & iste est intellect⁹ huⁱ⁹ legis. ¶ Flo. 2 q̄ hac. l. q̄ ille q̄ petit rescindi cōtractū, ꝺꝫ ex parte sua offerre⁹ debit rem cuius occasione ille cōtract⁹ fuit celebrat⁹. cōcordat dicta lex fundus. 4 ¶ Quero, vtrū sicut p tributis & collectis bona pñt vēdi, ita p penis incurſis eo q̄ tributa vel collecte nō fuerūt solute in termino. dico q̄ sic. & ad eūdē spectat preceptio collectarū & istarū penarū: vt. l. creditor. in pn. ff. de act. emp. Et dic ad intelligētiā huⁱ⁹. l. q̄ aut fisc⁹ b alienat rē alienā vel suā: tūc olim dñs poterat agere cōtra emptorē vsq; ad quīq; annos, nō poterat: ꝫ hoc quādiū minorib⁹ nō currebat. & ita dictabat edictuꝫ diui Marci. Sed edictū hodie est correctū: q̄ emptor statim est securꝰ, ꝫ cōtra fiscū possit agi vsq; ad quadriēnū. ¶ Credit tū Jac. but. q̄ ipsu a quadriēnū nō currit minori, & nō agit ad rē ipsam, ꝫ ad pretiū: vt. l. fi. de quadriē. p̄scrip. sm cū, ꝫ qñ fisc⁹ vēdit rē alienā, vt alienā: vt ppter debitum: tūc aut vēdit solēniter, & nō revocabit res: nisi forte in minore beneficio restit. in integ. ppter interesse affectiōis: vt. ff. ō mi. l. si in emptione. 5 aut vēdit nō solēniter: & tūc revocabit: vt hic. ¶ Ad hoc aūt vt sit solē c nis venditio⁹ opꝫ vere sit debitū, & q̄ bona fide distrahat, & iusto ptio & subhastatione facta, & q̄ plus offerēti det: vt. l. i. si propter publi. pen. Et hic quinq; sunt necessaria, secundum Jaco. but. Bald.

¶ Si aduersus creditorem. &c. Rubrica

1 ¶ Minor eo ipso q̄ ex causa mutui se obligat, intelligit̄ ledi, nisi credi tor probet, q̄ ex tali contractu minor sit factus locupletior.
2 Arguit ad partem contrariam, scilicet q̄ minor non presumatur lesus.
3 Pretor quando minorem restituit, presumitur lesus & sic an sententia a qua est appellatum, transfert onus probandi in appellantem. 4.
5 Agens, vel excipiens, debet probare id quod est causa & fundamentum sue actionis, vel exceptionis.
6 Minorem esse locupletatum qualiter debeat probari.
7 Contrahens cum minore, an presumatur ipsum scire minorem.

¶ Lex prima.

Cum ipse. Ipse minor in mutuo lesus presumit, nisi mutuās pber versuꝫ in rē minoris. Et ideo minor restituit. h. d. cū. l. seq. Vel sic cōtra fenerātē minori plumit, nisi pbet mutuū in vtilitatē minoris esse cōuersum. ex qua plumptione restitutio dat & data iustificat. h. d. sm omnes lec. ¶ Flo. q̄ 1 minor eo ipso q̄ ex tali mutui se obligat, intelligit, nisi ledi probet per creditorē q̄ ex tali cōtractu minor sit locupletior, seu q̄ sit versuꝫ in vtilitatem minoris. ¶ Scōo no. q̄ in cā restit. in integ. plumit p minore q̄ sit lesus. ¶ Oppo. & videt q̄ minor nō presumit lesus: q. lex ꝺꝫ q̄ duo ꝺꝫ 2 pbare, & ꝫ se minorē, & lesum: vt. ff. de iureiur. l. nā & poste. a. §. si minor. Absolut illud §ū plurib⁹ modis. Primo, q̄ hoc est speciale q̄ minor plupponat lesu in cōtractu mutui odio fenerātoꝝ. & hec vera. & cōiter approbat. Scā solutio ē, q̄ hoc ió pbat aduersari⁹ minoris: q. astrinxit & ad pbādū: & suscepit in se on⁹ pbatiōis. Ita est diuinatio. Preterea alteri gerēs se ad onus pbationis, nō fundat ppter ea intentionē aduersarij agētis: vt no. ff. de pba. l. circa. facit. ff. de appel. l. scio. Tertiō dicēt q̄ ille nō solū pbauit se minorē ꝫ etiā nō indigūisse pecunia. & ex hoc plumitur lesus: q̄ le obligauit vbi non oportuit: nisi pbet locupletior: quasi p hoc reconciliet, & roboret obligatio. Jte q̄ si nō est lesus: ergo nec restituēdus. Ita est diuinatio: q. litera nō dicit q̄ minor aliud pbauerit de ista nūa indigētia, ppterea indigētia non plumit: vt. ff. de exer. l. fi. ergo nō fuerat⁹ pbare de nō indigētia, ꝫ q̄ ipse dicebāt. Quarti dīt, & sic ꝺa lex, huⁱ⁹ legis. q̄ aut loqꝫ in cā pcipaliter: q̄ minor: ꝺꝫ e pbare minorē, & lesum. Aut loquit̄ ica appellatiōis: q. iudex restituit minorē: ꝫ si aduersari⁹ appellauit: tunc aduersari⁹ ꝺꝫ pbare: vt hic: q̄ plumit p sententia.
3 ¶ Eo ipso q̄ pretor minorē restituit, plumit lesus. Sm hoc sūia a qua est appellatū, trāsfert onus pbādi in appellantē. Sī. hic repehēdit. q̄ is presumāt p nūa, tamen post quā est appellatum, nō presumitur p ea quo ad onus pbandi transferendū in appellantē: vt in aut. de ḥs qui in gre. ad appella. §. illud. Si ergo reus appellat, eo ipso q̄ actor originari⁹ nō pbat, plumit sūa iniusta. & vincit rē⁹ in cā appellatiōis. Ita est determinatio gl. ¶ Ꝯcludē ergo q̄ sūia a qua est appellatū, on⁹ pbādi 4 nō trāsfert, ꝫ pūa plumat qualiqualī plumptione: vt. ff. de euict. l. hereditatem. §. i. & ff. de tenūria. c. in plentia, vbi videt Bal. & Jan. Super hoc ponit hic Cy. quandā diū inctionē, quā alibi referūt. ff. de appel. l. hi q̄ a ciuilia, vbi vide as. Omissis ergo omnib⁹ aliis solutionib⁹, hāc tene, q̄ ꝺꝫ est speciale odio feneratoꝝ. ¶ Sᵒ cōtra istā solutionē op. & videt q̄ hoc nō sit speciale q̄ creditor pbet, imo & alibi pbare tenet: vt. l. si pdi 5 tum. l. pditor. §. de pdi. mmo. ¶ Ad euidentiā solutionis istⁱ⁹ ꝛ tract̄ q̄ est cā q̄ libet q̄ agit, vel excipit, ꝺꝫ pbare, id q̄ est cā & fundamētū sue actiōis, vel exceptiōis: vt. ff. de probat. l. in exceptionib⁹. Rūc ad propositum quādo q̄ minor dicit contractū suū esse nullū: vt q̄ sine decreto fuit alienata res sua: & per hoc agit rei vendicatione, & probat se dominum, si aduersarius excipit: pretiū esse versuꝫ in rē minoris, & p hoc vult retinere rē minoris, opꝫ q̄ probet minorē locupletatū. cū inde fundetur exceptio: vt. ꝺ. l. predicto. Aliquando minor dicit se lesum, eo q̄ contraxit cum nō expediebat sibi contrahere. puta, vēdidit vbi nō expediebat vendere: et tunc probata lesione in ꝛtrahēdo. si ad uersarius excipiat, q̄ pretiū sit versum in vtilitatē minoris, & per cōsequens vult retinere rē, opꝫ q̄ probet minorē locupletatū, cū inde fundet exceptionē suā: vt. ꝺ. l. si prediū. Aliquando minor dicit se lesum: non ideo q̄ non expediebat sibi cōtrahere, sed pecuniā quā accepit perdidit: & tunc cū a perditione fundet intentio sua ḥz eā probare, nā aūt aduersari⁹ eū locupletatū, & hoc regulariter: vt. ꝺ. l. nā & postea. §. si minor. Fallit in mutuo, in quo les a sus presumitur, nisi probetur locupletes: vt hic. Sm Ja. Hoc mirū est, nā minor accipiendo mutuum acquisiuit dīuium, sed dominꝰ cōtinuatio plumit vt no. in. l. sine possidetis. §. de proba. Si ergo minor b nunc presumitur dīes: ergo presumit pecunia extare, & plumitur locupletior. Rñ. q̄: minor, & q̄ negat cōtinuationē dñij, id est negat pecuniā extare, & odiū creditoris. Ista tria simul iuncta, sunt c illa q̄ operat q̄ dñij continuatio non presumitur.
6 ¶ Juxta ꝑdicta q̄rit, quō debeat⁹ probari minorē locupletatū. Dicunt quidā q̄ ḥz probari per probationes necessario concludentes: vt q̄ pecuniā cōuerit in emptionē frumenti, vel in emptionē p̄dioꝝ. Ja. bu. dicit q̄ nō tenet hoc pbare ad liquidus, ḥz satis erit probare coniecturas ad hoc, puta q̄ minor indigebat, forte quia pecunia erat sibi necessaria in emptione frumenti, & q̄ pecunia in eā cām data sibi fuit, in quo poterat emi illud. arg. l. lucius. ff. de exercito. & dicit q̄ hec est cōis opinio, q̄ in talibus sufficiat cōiecturalis probatio, & idem dicit in materia aut. hoc ius porrectū, q̄ est no. 7 ¶ Extra quero, nunquid ille qui ꝛtrahit cum minore, presumit eum scire minorē. Dicunt dic vt. ff. de fideiuss. si titius & seia, vt not. in. l. quit cum alio. de reg. iur. Bal.

¶ Si minor ab hereditate se abstineat. Rub.

1 ¶ Filius qui se non immiscuit hereditati paterne, non indiget restit. in integrum &c.
2 Filius an sit heres patris ipso iure, nisi abstineat.
3 Filius nomine defuncti patris hereditario nomine conuentus, non eo presumitur heres quod solum litigarit.
4 Filius habitans in domo paterna an presumatur se immiscuisse hereditati paterne.
5 Minor an eo ipso quod aduit hereditatem presumatur lesus.

¶ Quomodo debeat. Adde q̄s no. Bal. in. l. si prediū. j. de pred. mi. & quo no. Bar. in. l. si ḥres. ff. q̄ met. cā. & Bald. in aut. hoc ius porrectū. §. de sac. san. eccl. & vide Barr. in. l. j. §. fi. ff. commo.

¶ Lex prima.

Si vos paterne. Filius ¶ qui se paterne hereditati non immiscuit, nō get būficio restit. in integ. vt abstineat: q̄ tutus est ipso iure per beneficium pretoris. & ḥz si se immiscuit, vel bonorū possessionē agnouit & est minor, & lesus, restit. in inte. non est necessaria. h. d. Diuidit in duas ptes: q̄ in prima pte loquit in suo herede aū immixtiōe. In ꝛcōa loquit in suo herede post immixtionē, vel agnitā bonorū possessionē. ꝛcōa ibi q̄ō ti p herede. Et not. in prima parte de beneficio abstinendi q̄ ḥz in⁹ ḥs a pretore mortuo. Et effectus istⁱ⁹ būficij est q̄ si non appetet de immixtione: su⁹ ḥs nō ḥt p herede quo ac ḥditaria onera. ¶ Scōo not. de alio beneficio pretoris, q̄ ꝺ̄ creditur minorib⁹ post immixtionē, q̄ nō trahit secū suū effectū, nisi p rest. in inte. cōcessam 2 a pretore vnō. ¶ Op. ꝫ primā partē, & videt q̄ suus heres sit ipso iure heres, nisi abstineat, vt instituꝫ de hered. quā. & diffe. §. sui. & l. j. §. qui sunt in potestate. & si quis omiſ. cā resta. Sol. suus heres

a ❡ Quero. Note q filius in habitans domum patris presumitur immiscere se hereditati. vide qd hr in.l.p herede.ff.de acqui.here.And.Bar.

b ❡ Lesus. Vide Imo in.l.necessarijs.ff.de acqui.here.& no.quod eo ipso q filius repudiat hereditatem vel renunciet querele dicitur lesus,fm Bart.& Pau.de cast.in.l.j.per illum tex.cum gl.fin.§.de in integ.resti.

c ❡ Citandi. Quid si statutum requirat citationem, an sufficiat presentia, vide Bald.

d ❡ Et ille q est presens. no. q ille qui est presens in iudicio,nō est opus qd citetur. vide q no/taui ad do. Antō. de off.de leg. An. Barba.

e ❡ Nominatim. Ad de que no. Bal.in l.j.in vi.q.j.C.de test. & Bar.& Bal.in.l. si quis instituatur ff.de here.inst.

f ❡ Alij dicunt &c. An creditores sint nominatim citandi, vide Inn. in.c. si.q ma.ac pos.tex. c.fi. de ele.lib.vj.& ibi Dñic Innoc. in.c. humilis.&.c. inter quatuor. de ma.& obe.& in.c.in nostra.de procura. Bar.in.l.j.§.de iu. do.in.l.si eo tēpore C.de remi.pig.&.l. fi.in prin.C.de iure deli. Bald.in.l. quinquaginta.ff.de excu.tut.& in.l.prescriptione.§.si contra ius vl vti.pub. Bal.in.l.si quis institutus.ff.de her. instit.vbi dicit vidisse cassari mille pcessus.d. Ab. in c.fi.de vi.& ho.cle. & ibi imitatur:nisi cōstitutio disponeret aliud:qz vbi persona esset certa,valeret citatio generalis.qd bene no.vide Joā.de imol.in c.Albericus.de testi.Lud.ro.in cōsi. incī. in christi nomine:p plena discussione. Bart.in extrauā. ad repri. in ver.per edictū.& Bar.in.l.ij.§.j.de testa. Abb.in.c.exhibita. de iudic. Inn.&.d.Car.in.c. dilecti.de excepti. Bald.in.l.fi.C.de edi.diui.adri.tol. Bart.in.l.iij.ff.de bo.aut.iud.pos.vide.c.ad nostram.el ij.de iureiu. Raph. hic tenet q noceat absentibus,per tex.§.his quoq. in aut. quisemel.j.quo.& quando iu.ar.vide ibi quia ita consului contra Bal.in rauenna vrbe.vide consilia Bar.in seq.col.j.scripta,remisi ante. vide consi.Lu.ro.qd incipit,visis themate &c. Ang.in.§.ad hec quoq. in aut.vt spon.largi.vnde sumitur ista aut.And.Barb.

habetur pro herede,nisi abstineat. verū est quātū ad suū commodū, sz qntū ad onus nō. Pretor enim qui introduxit beneficium, introduxit hoc in fauorem sui,non in eius damnum,ita dicit tex. in.l. si filius q patri.ff.de vulg. & pup.sub. Ex hoc apparet q quedā sunt mere cōmoda.puta hereditatē transmittere cū beneficio abstinēdi.tabulas pupillares confirmare. Itē cōfirmare tutelā testamentariam.& in istis attendimus solum ius ciuile. vñ sui heredis existentia operatur.§.de su.& legit.l.apud hostes.de testa.mili.l.ex militari.in fi.cum.l.seq.de sti.ser.l.liber hō.§.fina.de iure fisc.l.luctus. Iste leges loquūtur in transmissione.de vul. substi.l.si filius.de acqui.he.l.iulia.&.l.filius.de pup.ere.l.pater.instit.de here.ab intest.§.sui.p quas leges probantur tres effectus quos dixi procedere ex vna existētia sui heredis. Primus effectus fuit ius transmissionis. Scdo confirmatio substitutionis. Tertius ɔfirmatio tutoris testamentarij,fm Ja.bu.qui aliquid de pdictis tangit.sz plenius hic p Bar.gl.vero simpliciter dicūt q suus heres antequā se immisceat.est heres nomine, nō re.id est dicere nole,nō effectu.Sz hoc dz intelligi de effectu irreuocabilis acquisitionis,& obligationis.sed quo ad alios effectus quos pdixi,qui sunt meri fauores,est heres nōie & re.& facit.§.de iure deliber.l.ij fratris. ❡ † Hic formo talē qōnem.mortuo patre creditores agerūt contra filium vt heredē.ipse in iudicio cōparuit tanq filius nunq asserendo, vel negādo se heredē.processum est in cā,& facte sunt probationes.& est in cā cōclusum:& in iudicio non est probatū pro pte creditoz de immixtione:nec est allegatū pro parte filij de beneficio abstinendi. Modo queritur vtrum ex obligatione paterna p bata filius possit cōdēnari. Vel si non est probata, vtrū possit absolui. Ad partē affirmatiuā,q debeat cōdemnari,allegant leges & rōnes. Nam leges dicunt q suus heres ipso iure est heres.ff.si qs omis.cau.test.l.j.§.qui sunt in ptāte.ff.de acq.here.l.necessarijs.instit.de here.qualit.& dif.§.sui. Itē hoc probatur per rationem:qz nisi alleget beneficium pretoris,non videtur q tale beneficium sibi patrocinetur:cū eo non vtat.nec ipsum agnouit. ergo remanet similiter in dispositione iuris ciuilis.preterea si non esset probatum aliquid,iste tāq filius & heres deberet absolui:qz hoc esset ei cōmodū. ergo si est probatū,deberet cōdemnari:qz contrariorū eadē est disciplina:vt.l.fi.in princi. de leg.iij.cū simi. In contrariū vr:qz filius iste nō tenetur creditoribus, nisi ex quasi contractu inducto per immixtionē iuris ciuilis, sed per suam immixtionem:vt insti.de obli. que ex quasi cōtractu. §.heres aūt.antequā ergo se immisceat,nō quasi cōtraxit:ergo nō tenetur preterea hoc probat.ff.de acquir.hered.l.si is qui bonis. vbi requirit actus immixtionis. Itē probat.ff.de le.j.l.nā nec emācipatus,vbi suus redigit ad instar emācipati per beneficium pretoris.preterea nō est necesse q beneficiū alleget,vt hic in tex. qz nō immiscere nihil est. vnde cū nō sit actus:non desiderat verborum expressionem:preterea apparet ex theorica iam dicta:qz vbi agit de onere,non habetur pro herede. preterea de hoc est glo.ordi.ff.so.mat.l.si cum dotem.§.trāsgrediamur. ❡ Breuiter in ista questione pono casus non dubios. primo, quando filius litigauit vt heres:tunc non est dubium:quia se immiscuit . Secundus casus est quando litigauit vt quilibet defensor defensorio nomine hereditatis:tunc non est dubium,quod non se immiscuit: quia non tanquam heres litigauit,sed tanquam simplex defensor bonorum. Tertius casus est,quando non apparet verum tanq heres,vel tanquā simplex defensor.& iste casus est dubius. Richard.malumb.consuluit quod debet haberi pro herede,vnde illa interrogatio an sit heres,nō est necessaria in suo.arg.§.l.ij.ff.de cond. furt. Dyn.tenet contrarium,& Cy.refert in.l.necessarijs.de acquiren. hered.in addi.suis.si ergo est processum non facta interrogatione,bene fuit processit agens:vt.l.j.ff.de interro.act. Et hoc sequitur,q sicut ex probatis non potest condēnari,si cetera non sunt probata,id est si nō est probatum de immixtione:ita ex non probatis non possit absolui. Nam defensorio nomine non:quia non comparuit eo nomine. proprio nomine non:quia in eum proprio nomine non cadit obligatio. Item nec hereditario nomine:quia non heres.non potest ergo fundari absolutio ex defectu principalis obligationis:sed solum ex eo,quia non constat eum heredem. Simile habetis in.l.si a te.§.j.de exc.rei iudi. Si ergo postea adeat,videtur q possit conueniri iterato,tanquam ex causa superueniente.

4 ❡ † Quero a,nunquid filius inhabitans domum patris presumatur se
a immiscere. Gl. dicit hic,q sic.quod est verum,nisi habeat aliam causam vel titulum possidendi,& non faciat vltra naturam illius cause,seu tituli,
5 vt.ff.de acqui.here.l.duo fratres.& no.in.l.j.§.de repu.here. ❡ † Iuxta secundam partem huius legis quero nunquid eo ipso q minor adijt he-
b reditatē,presumatur lesus b. Dic q sic,aliquis debita sunt in hereditate.nam eo ipso q minor probet esse debita.apparet eum lesum,postquā obligatus est:nisi per aduersarium probetur,q facultates sufficiunt ad soluendum fm Jaco.but. ❡ Quid ergo si adiuit cum beneficio inuentarij. Respon.q tunc potest restitui,si hereditas est implicita:quia non solum cum est damnosa,sed cum expedit minori litibus nō vexari,restituitur in integrum:vt.ff.de minori.l.minoribus.

❡ Authentica.

1 ☞ Restitutio in integrum,quando petitur,qui debeant citari.
2 Et an presentes sunt citandi. Et an creditores sint citandi.3.
Et an sit necessaria litis contestatio.4.5.6.7.
8 Citatio quando est vitiosa,an teneat processus.
9 Statuto cauetur quod a die citationis iudex debeat sic facere.non interuenit citatio,sed presentia partis.an statutum habet locum.
10 Procedi quare hic possit contra absentem lite non contestata.
11 Heres si est in integrum restitutus,aliquibus non citatis, aliquibus vero presentibus.an restitutio in integrum sit nulla.
12 Heres si fecit inuentarium quibusdam citatis,quibusdem non,quid iuris.
13 Judex potest prouidere de curatore bonis,etiam parte non presente.
14 Inuentarium bonorum curatoris debet fieri apud acta.& quod fit apud acta,dicitur insinuatum.

Si omnes. Ista authentica ponit modum procedendi quando petitur restitutio aduersus aditam hereditatem. Modus autem procedendi est,vt citatis citandis,& non comparentibus intra tres menses petenti restitutio concedatur,qua cōcessa ex officio iudicis datur curator hereditati iacenti,qui debet inuentarium facere apud acta.h.d. ❡ In hac authentica constabat esse creditores hereditarios:& ideo ista auth. non facit mentionem de probanda lesione:quia presumitur,vt dixi in.l.
1 codicis,& etiam hoc probatur.ff. de autho.tuto.l.defendente. ❡ † Quero,qui citabuntur quando petitur restitutio aduersus aditionem hereditatis:dicit hic tex.quod debent citari creditores.tu dic qd etiam legatarij sunt citandi c:qz per talem restitutionem preiudicat eis.ff.de cō-
c
2 dictione inde.l.nec est nouum.in aut.de heredi.& fal.§.si vero absunt. ❡ † Scdo quero an presentes sunt citandi,vel monendi.tex.videtur dicere hic q sic.doc.dicunt qd vbi quis est presens in iudicio,non est necessaria citatio:hoc tenet Guil.in.l.j.ff.de in ius voc.cum enim citatio fiat ad finem
d cōparationis,& ille qui est presens d in iudicio iam cōparuit:ergo non est necessaria alia citatio.hoc tenet Jo.and.in.c.vltimo.de elec.li.vj.in nouella. Ista esset bona ratio si cōparuisset ad hoc:vt.d.l.defendente.quando qd non sit citandus,tamen videtur quod sit monendus:vt.l.ij.§.quo modo & quando iudex. Verius est quod ad actū qui tunc expeditur non est necessaria citatio,vel monitio:quia sufficit presentia.l.de vnoquoque ff.de re iud. Sed si iudex in posterum velit aliquid facere,habet necesse monere eum,vt certo termino vel tempore compareat.d.l.ij.quomodo
3 quādo iudex. ❡ † Tertio quero,nūquid creditores sunt nominatim e citan-
e di,an vero sufficiat generale proclama. Quidam dicunt quod sufficit generale proclama:vt.l.si eo tempore.§. de remis. pigno. et hoc tenet
f Bart. Alij dicunt quod creditores f certi debent specifice citari.sed incerti debent citari per proclama. argumen.dicto.ij.si vero ab sunt. hoc etiam apparet per id quod hic dicitur de absentibus. Nam illi non reddantur contumaces ex generali proclamatione.argumen.in.l.fin.ff. de decre.ab ordine faci. loquor de absentibus, qui non sunt in eadem ciuitate

ciuitate vbi fit proclama. ¶ Quarto quero vtrum, sit necessaria litis
a contestatio [a] ad istam restitutionez obtinẽdam, quãdo creditores sunt
ablentes. est certum q̃ nõ: q̃ nõ est cum quo lis contestetur. ꝛ de hoc est
tex. hic, sed q̃n creditores ꝓparẽ ad ꝺicendũ, vt q̃ lis esset cõtestanda
cũ ꝓparẽtibus: q̃ tũc põt lis cõtestari per narrationẽ, ꝛ contradictionẽ:
vt. l. de iudi. l. rẽ nõ nouã. ſ. patroni. ¶ Quo ergo nomine cõtestabunt
lite, an nomine suo tm, an nomine ablentiũ, cũ tñ nõ sit ꝓcu. eorũ. ꝛ si no-
mine suo tm: ergo erit quo ad quosdã cõtest. lit. ꝛ quo ad quosdã nõ: q̃
b vincẽtes q̃ iudiciũ diuerso iure ceseat. ¶ Breuiter teneo q̃ si
ꝓsentes nolũt lite cõtestari, q̃ nõ debet ꝓcedi sine cõtest. lit. Induco ad
hoc q̃ nõ. extra qui filij sint legiti. in. c. per venerabilẽ. in gl. ordi. vbi no.
Ber. q̃ licet cã posset expediri sine ꝓtest. ꝺlit. ex priuilegio ipsius cause:
tamẽ q̃n partes ꝓsentes sunt, nõ tenet iudiciũ, nisi lis ꝓtestet. ſ. Hoc habe
mus etiã in cã appellatiõis: q̃ licet ex priuilegio illi⁹ cause possit proce
dilte nõ ꝓtestata. vt. ſ. de ẽpo. appel. l. ſi. ſ. illud. tñ si ambe partes sunt
presentes: necessaria est cõtest. lit. vt possit veniri ad diffinitiuã in cã ap
pellationis: vt. ſ. ne lice. in vna eadẽq̃ cã. l. ſ. ad interlocutoriã aũt certũ
est q̃ deueniri põt sine cõte. lit. Sed Cy. hic dicit, q̃ aut per restit. in inte
grũ impetrata petit se admitti ad aliq̃d dãdũ, vel faciendũ per in integ.
restit. ꝛ tũc est opus lit. ꝓtest. vt no. ff. de postu. l. ſ. ſ. de qua. ꝛ ff. de imo.
Papinianus. q̃ulibet q̃ sua que ferẽt super restit. in integrũ est diffinitiua.
Unde omisso principio lit. cõte. nõ põt ad eã peruenire. Aut nõ petit ali
quid fibi dari, vel fieri, ꝫ petit aliq̃d obstaculũ remoueri per in integ. re
stitutionẽ nõ est necessaria aliqua lit. contest. vt hic fm Cy. qui allegat q̃
6 no. Bar. extra de offi. iudi. c. ſ. ¶ Ego teneo q̃ dicit, q̃ vbi sic certꝰ ad
uersarius, ꝛ sit ꝓsens, cõte. li. est de substãtia iudicij: nec aliter possit te
neri ad diffinitiuã. Si aũt nõ est certus aduersarꝰ: ibi nõ requirit li.
ꝓtest. vbi nõ excludit aliq̃d dari, vel fieri, sed ad obtinendũ iuris beneficiũ, vt hic. Itẽ si aduersarius est certus, sed est absens: dũmodo sit legitime
citatus, ꝛ ꝛgruo tpe expectatus, ꝛ nõ petat aliq̃d dari, vel fieri, sed impe
tret beneficiũ iuris: ibi similiter non est necessaria cõtest. li. casus est hic.
7 ¶ Dicit q̃ aũt dixi lite cõtestandã, intellige, si restitutio [c] in integrũ
c petit punctualiter, sed si petit incidenter, ꝛ iudici cõstat restitutionẽ cõce-
dendã põt statim cũ petit cõcedere quocũq̃ ordine omisso. tex. est no. in
8 ꝺ. defendẽte. ff. de aut. ho. tut. ¶ Deinde no. q̃ tex. ibi, aũt. requirit
citationẽ solennẽ, vbi ergo vitiũ est in citatione, nũq̃ tenet ꝓcessus in ꝑ
iudicũ absentiũ a ꝫ to sensu iuris aut. si aũt citatus cõparet ibi non
vi citatiõis, sed vi ꝓsentie: teneret ꝓcessus: vt. in. l. j. in prin. ff. de ferijs.
9 ¶ Nec licet citatꝰ sit expectãdus [d] nisi cõparet, nõ est necessaria alia ex
pectatio: q̃ vt dixi nõ vi citatiõis ꝛ ztumacie, sed vi ꝓsentie: tũc fundat
ꝓcessus. ¶ Ca. dices q̃ istud est cõtra casum istius aut. vbi dicit q̃ ere
ditores ꝓsentes sunt vocãdi. So. iste text. intelligit q̃ erãt ꝓsentes, ſ. z
in eadẽ ciuitate, vel territorio: nõ tñ erãt ꝓsentes in iudicio: q̃ tũc non
9 requirebat citatio fm Jac. but. ꝛ alios. ¶ Et hoc facit ad q̃stionẽ.
Statuto cauet q̃ a die citatiõis iudex vlq̃ ad certũ terminũ debeat fie
facere. Modo ponamus q̃ non intereuenit citatio, sed ꝓsentia partis:
utrum habeat locũ statutũ: dicit Jaco. but. q̃ sic: q̃ ideo operat ꝓsentia
10 quod citatio, cũ debita expectatione citati, fm eũ. ¶ Queru hic Jac.
but. que est ratio q̃ hic contra absentẽ põt ꝓcedi lite nõ cõtest. Rñdet
e ipse [e] q̃ nõ potest aliter cõsuli petenti, nisi ꝓcedatur ad diffinitiuã. nã hic
non habet locũ ex ztumacia missio in possessionẽ, nec aliud remediũ ꝓ
rotis, meritoꝝ in subsidiũ quenit ad diffinitiuã lit. nõ cõte. Et idẽ est vbi
cũq̃ inuenit similis rõ. ꝛ ideo qdã Florentinus, cũ esset cãcellarius de so
cietate sua, volebat se facere reponi, ꝛ fecit citari aduersarios: ipse nole-
bat cõparere, modo certũ est q̃ actor nõ põt petere se mitti in possessionẽ
bonoꝝ aduersariorũ suoꝝ, tã ex ztumacia: q̃ nihil petit ab eis: quo ergo
fibi ꝓsulet: Certe ꝓcedi põt ad diffinitiuã in lam. et lit. nõ ꝓtesta. Itẽ est
etiã q̃ dicit se non ingredi tandũ a mastario cõis: q̃ nil petit ab eo. Et tũ
ꝓcedi põt ad diffinitiuã, et lit. non ꝓte. Itẽ est si q̃is petit se cancellari
de bãno: nõ ꝛcludit ꝫ aduersariũ, vt aduersarius sibi cõdẽnetur, vñ
cessat ratio: ideo ex ztumacia põt peueniri ad diffinitiuã lit. nõ conte.
11 fm Ja. bu. hic. Et idẽ no. per eũ. ſ. quo ꝛ q̃ in. aut. qui semel. ¶ Ulti-
mo quero, si heres est in integrũ restituturus, q̃ubuldã non citatis legiti-
me aut q̃bus vero ꝓsentibus: an ista restitutio in integrũ sit ꝑo nulla:
Dicit quidã q̃ si maior pars est ꝓsens. valet sententia quo ad oẽs: sed
si minor pars est ꝓsens: non valet sententia quo ad aliquẽ. Itã opi. re
probat doc. dicit q̃ absentibus nullũ ꝓiudiciũ generatur, sed solum
ꝓsentibus: sic valet sententia quo ad quosdã. ſ. ꝓsentes, quo ad alios
non, probat. ff. eo. l. etiã. ſ. ſi. ꝛ ista est veritas. ꝛ ita sentiũt hic Cy. ꝛ Jac.
ba. Tũc est maior pars ꝑdicat absentiũ, q̃ in maiori parte oẽs repre
sentant vt in negotijs vniuersitatis: vt. ff. ad munici. l. q̃ maior. secus in
12 turis [f] singularis personarũ: vt dictũ est. ¶ Ex hoc ego infero ad q̃
f stionẽ de inuentario heredis, si heres fecit inuẽtariũ q̃buscũq̃ citatis fole
nniter, ꝛ quibuscũq̃ nõ citatis: vtrũ inuentariũ valeat, dico q̃ valeat respe
g ctu citatorũ [g]. Sed in ꝓiudiciũ aliorũ nõ. Nec est nouũ q̃ res iudicata
valeat respectu vnius persone, ꝛ nõ respectu alterius: vt. ſ. de fid. instr. l.
h ſ. qui. res iud. nõ nocet. per totũ. ꝛ ff. de infa. l. luci⁹. Sed quidam fa
13 tuus iudex credebat q̃ inuẽtariũ nullo modo valeret, quasi omissa for
ma, ꝛ solennitate legali, q̃ nõ est verũ: q̃ quo ad citatos est seruata for
ma, ꝛ solennitas iuris. ¶ Deinde no. hic q̃ iudex ex officio suo ẽt pars

a ¶ Cõtestatio. Uide q̃ Bar. in. l. ab hostib⁹. ſ. ſi q̃s simpl. ff. ex q cau. ma.
b ¶ Sine cõtestatione. Adde Bal. in aut. qua in quincia. j. col. versic. ex
predictis. j. vbi de cri. agi opor. ꝛ in. l. ſi quis. j. finiũ reg. ꝛ Bal. in aut.
sed ꝛ si quis. j. de testi. ꝛ in. l. j. in fi. j. ne lice. ter. pronoc.
c ¶ Restitutio. Uide no. in. c. fulcerata. extra de testi. in integ.

d ¶ Expectandus. Idem tenet hic Barto.
te non petẽte potest prouidere de curatore bono
rũ, ne bona pereãt. Ratio: q̃ sibi liquet vt iudici
fm Bar. De hoc no. in. l. j. in prin. ff. de cura. bo. e
14 dã. ¶ Ultimo no. q̃ inuentariũ bonoꝝ cura-
i toris debet confici apud acta [i]. ꝛ inuentarium q̃d
fit apud acta, dicitur infinuatum: quia redigitur
in actis: vt hic est tex. no. Bal.

¶ Lex secunda.

Si cũ aui tui. ¶ Potest quis ab he
reditate pẽna per restitutionẽ abstine
re, ꝛ auitã amplecti. h. ꝺ. Ista est ma
teria. l. qui se patris. j. unde liberi. Illa tamen
loquitur ab incestatore: sed ista loquitur ex testamen
to. Uel sic, hereditates que ex diuersis testamen
tis, vel diuerso iure deferuntur, non intelliguntur
inuicem coniuncte: ꝛ ideo admittitur earum se
paratio: vt hic. Bal.

¶ Si vt omissam hereditatem vel bonorum
possessionem ꝛc. Rubrica.

¶ Lex prima.

Minores. [k] Aduersus here
ditatis repudia
tionẽ, vel bonorum possessionis omi
ssam agnitionẽ, minor põt in integrũ resti
tui. h. ꝺ. l. j. Unde si emancipatus restituitur, de
bet cõferre fratribus. h. ꝺ. l. q̃. ꝛ sic habes totum
titu. Bal.

¶ In quibus causis in integ. restit. non est ne
cessaria. Rubrica.

1 ¶ Minor non perdit successionem, licet non
vindicauerit mortem defuncti.
2 Syndicus minor non incidit in penam ratione
malefactorum non denunciatorum.
3 Minor tacetus maior, an teneatur vindicare mor
tem defuncti.
4 Heres si occidit testatorem, an teneatur se de
ferre.

gi. e ibi Bar. in. l. iũ. C. ſi. reg. Itẽ de hoc est casus in. l. ſi quis libertatẽ
ff. de pet. hẽ. quem tex. ad hoc alle. Ange. in. l. ſi fundus. ſ. ſi plures. ff.
de pig. dicẽs per illum text. destrui hanc doctrinam: ideo relinquit co
gitandum. Item istam partem tenet Jo. de dro vt refert Joã. and. in
ꝺ. c. tue. ꝛ ibi do. Abb. licu. ꝛ Spec. in tit. de primo ꝛ sec. decre. ſ. j. veri.
porro. ꝛ istã partẽ tenui in. ꝺ. c.). ꝺ eo qui mit. Fel. in. c. tue. vti. nõ ꝓtes.
ꝛ in rub. eo. tit. vide Anno. in glo. ꝛ alios ꝛ ibi Joan. de imo. plene post
ꝺ. Anto. in. c. de offi. iudi. Barto. in. l. ab hostibus. ſ. sed q̃ simplici
ter. ex quib. cau. ma. ꝛ in. l. j. ff. de iurisꝺ. iud. Lap. ale. ex. ſequitur Ja.
bu. vide Bar. consi. ci. inci. in questione vertẽte iussu domini capitanei.
vbi dicit q̃ debet citari specifice, quãdo settur persona. vide Bar. cõſi.
suo. cxlv. inci. maritus fecit vxoꝛ heredem suã. vbi consuluit q̃ debet
citari legatarius, si est certus. And. Bar.

f ¶ Ex hoc ego infero ꝛc. Idem tenet Bar. in aut hen. sed cum testator.
j. ad. l. falci. sed cõtra. dicit Ange. in. l. j. ſ. fi aut rem. ff. si cui plus quã per
l. falcid. ꝛ in. ſ. pen. in aut. de here. ꝛ fal. vbi tradit forma quod omnes
citẽtur. ergo facit. l. grece. ſ. illud. ff. de fideiuſſ. vbi quãdo actus infirmi
gitur propter formam nõ seruatã: tunc vsile virtiatur per inutile: vt alle
no. ꝛ procedit quando est diuersitas personarum secundum Modernos.
in. l. j. ſ. ſi stipulanti. de verb. obl. Andr. Barb.

g ¶ Citatorum. Adde Bal. in. l. ab eo. in vltima colum. infra quemodo
ꝛ quando iudex. ꝛ. l. fina. ſ. j. infra de iure delibe. ꝛ Bart. in consi. inci
pien. maritus fecit.

h ¶ Fatuus iudex. Adde Bart. ꝛ Bald. in aut hen. sed cum testator. in-
fra ad legem falcid.

i ¶ Apud acta. Uide per Bar. ꝛ in. l. tutor qui repertorium. ꝛ quod ibi
dixi. ff. de administ. tuto.

k ¶ Minores. Vide que dixi post Bar. in. l. j. in fi. ſ. fit. proxi.

a ℂ Syndicus. Vide Bar.in.l.exigendi,§.de procu.
b ℂ Minor. Facit ad questioné istá gl.quá vide per Pau.d ca.in.l.scien dūz.§.fin.ff.qui.satis.cog.
c ℂ Traditio.intellige tñ vt per Bal.in.l.ij.j.de vsur.z add.Cyn.hic,qui dicit q i casu.l.curabit requiritur q emptor perceperit fruct⁹,velperci pere potuerit:vt h per eū in vlt op.q vltimū verbuz an procedat dixi post Imo.in.l.de diui sione.in lec.ff.solu. ma.z etiá aliquid post Bar.
d ℂ Nūti⁹. Sz Lu. ro.in.l.j.§.nuntia rio.ff.d ope.no.nū tia tz q possit fieri oi tpe.z vide Bar. in trac.ad reprimē dū.i ver.de plano. z Bal.in.l.si feria lis.ff.de fer.z Ja. bu.in.l.fi.j.de fer. vbi vř tenere qd possit fieri di feria ta in honorē dei:lz Sali.ibi tz ɔtrium z meli⁹,per.d.l.fi. in versi.sileat hor rida vox preconis. z qz vř esse de pro cessu.c.qm ɔ extra d proba.ergo fieri nō pōt tali die:vt l c.fi.de fer.z ita vř tenere Bal. hic:lz Lu.ro.in.§.nūtia rio.ɔ teneat nec obst.q nō regrat cāe cognitionez:qz rñ.q est vex q ea q nō requirūt cāe cognitionē,si cōce nūt act⁹ volūtarie iurisdictiōis ,pñt expediri die feria ta in honorē dei.se cus si cōtentiose.l. actus.j.de fer.z vi de Bart.in.d.ver. de plano.vbi tz q die feriato pp mes ses pōt fieri relatio sicut libell⁹ pduci. l.mites.§.sexagin ta.ff.de adulte.

☞ Tu vide oino de hoc quesito scz an valeat cittatio die feriata.z cn ci tationis ɔmissio,z vtrū possit nūtius die feriato facere relationē. Ange. Im.i.l.ij.z.ff.si qs cau. Lāfrá.d oria i alle.c.qm ɔ falsaz. §.statuim⁹.ẟ cita tiōes.in.xv.ẟ.cō missio aut.z ẟ.re latione z ibi posui in apost.ad ipsum. in ver.die feriata. extra de pba.z Fe li.omnino in.c.qd ad cōsultationem col.ij.ver.obst.scdo lex extare re iud.Celsus.

ℂ Lex prima.

Minoribus. H.d. Pena multe mortis defuncti non hz locum in heredibus minorib⁹.h.d.No.casuz istū.ℂ † No. q minor nō pdit successionē,lz nō accuset interfe ctores defuncti testōris. In hoc ergo minori suc currit ipso iure.ℂ † Et est ar.q syndicus [a] mi nor xxv.an,nō incidit in penā rōne maleficiox nō denūtiatorū:qz in istis iudicialib⁹ parcit minori bus. Dy.in.l.de pupillo.in prin.de ope.no.nū.tz q minores nō pñt creari in tali officio:z tunc est clarū q nō incidūt in penā:qz nō sunt ɔstituti in illo officio. ℂ † Querit gl.si iste minor [b] tpe adi te hereditatis sit effectus maior postea:nunquid ipse teneat mortē vindicare,adeo q si nō vindi cet,reputet indign⁹. Rñ.gl.q nō tenet vindica re:qz priuilegiū ɔcessum dz eē ppetuū. Aliq dicūt ɔtrū,q istud priuilegiū sumit cām ex tpe z cessan te cā priuilegij,cessat puilegiū:d leg.ij.l.titia seio §.vsuras. Itē qz duo sunt pcepta:vnū est q vlci scat mortē defuncti.aliud q añ certa tpa.lz ergo minor sit priuilegiat⁹ respectu tpis:tñ inquātū p cipit q vlciscat,nō dz gaudere būficio tpis.ar. ff.de arbi.l.cels⁹.§.idē ait.Cy.dicit hic q iste pas sus est dubitabilis.ego dico gl. verā:qz p aditio nē hereditatis quá fecit minor,est ius ubi q̄situm pfecte abinitio:vñ beneficiū legis traxit secū effi cacē executionez.Et idō postea nō recedit ab ea:lz in.§.vsuras,nō est ita:qz ibi respectu futuri bene ficiuz erat i fieri,nō in fctō eē.Aliq dñt q ibi pui legiū respiciebat alteri⁹ iniuriá,ɔ nō.Et adde qd dixi in.l.ɔ.si aduer.delic.ℂ † Quero,quid si ipse met hřs occidit testatorē:vtrū teneat se vlcisci? Rñ.nō:tñ est idign⁹:nō qz nō vz mortē defūcti lz qz fuit iterfector:vt.l.si ab hostib⁹.§.si vir vxorē.ff. so.mři.z.ff.fa.er.l.his ɔsequēt.§.j.z ibi no.q d h null⁹ pōt referre qōnem nisi fiscus.quod est not.

ℂ Lex secunda.

Adolescentie. Tps mo uedi que relā inofficiosi testamēti ipso iure non currit minoribus.h.d. Idem de iure agendi ad supplementū.si dicimus ipsum ius ei se quinquēnale fm qd dicit Bar.q subrogat lo co querele:vt.j.de inof.test.l.si quis filiū,in fi. Si vero esset ppetuū:tūc dic vt.l.vlt.j.e. vel dic non est necessariū ministeriū iudicis,vbi lex ipso iure pducit effectū. In tex.reintegratio,super restitu tis In tex.ibi.seruat,i.ipso iure:qd no.Bal.

☞ Emens rē a minore,z eam possidens, eo ipso est in mora,z tenetur minori ad vsuras:z ista mora est irregularis. 2.3.4.
5 Citatus die feriata,vt veniret ad soluēduz die nō feriata,an tal' citatio ɔstituat citatum i mora. 7.
6 Nuntius an possit facere relationem suam super citatiōe die feriata.
8 Minor an possit restitui aduersus moram per ip sum commissam.

ℂ Lex tertia.

In minorum. Fauore minoris re ipsa sine interpellatiōe i bonefidei ɔ ccibus mora ɔhitur. Idē in testamētis qz lz actio ex testamēto sit stricti iuris tñ ɔequipa rat actiōe bone fidei.h.d.i tex.recepto,i.puilegia to.ℂ † No.q ille q emit rē a minore,z ea possidet nec ptiū soluit,eo ipso ē in mora.Et tenet minori ad vsuras ptij:z ista mora dicitur irregularis.

e ℂ Moram. vide quod d.legi.z no.in.l.ij.j.de fun.patri.lib.x.
f ℂ Administrationē. Vide Bar.in.l.tutor qui repertoriū.ff.de admi. tut.z Bal.l.fi.hic alleg.j.arbi.tut.

ℂ Contra hoc op.nam hoc videtur ius eē,non solum in minore sed ēt in quolibet maiore:vt.j.d act.emp.l.curabit.z.ff.d act.emp.l.iulia.§.ex vēdito. Sol.dic q in maiore requirit traditio:sed in minore ēt sine tradi tiōe ɔmittit mora fm Bar.qd falsum est:qz si minor nō impleuit ex par te sua,nō pōt cōstituere emptorē in mora regulari,ēt per verā interpella tionē: vt.ff.de act.emp.l.qui pēdentez.ergo multo min⁹ in mora regula ri nisi ponremus q minor obtinuisset rē:z sic impleuisset inquātū in eo
2 fuisset ex parte sua:vt.l.iuli.§.offerri.ff.d act.emp. ℂ † Dic ergo q i ma
c iore requirit traditio [c] z fructuū pceptio p emptorē:vñ loco fructuū cur rūt vsure,etiā in maiorib⁹.sed si est facta traditio:z tñ emptor nullos fru ctus pcepit:tūc nō ɔhit mora respectu maioris:lz bñ ɔhit respectu mi noris. Sz Ja.bu.ponit aliā opi.in aliquo ɔsonantē cuz opi.Bar.scz qd ēt ante traditionē ɔhit mora in minore:tñ si vult petere vsuras ne locu pletet cū aliena iactura,dz dare rē cū fructib⁹.est ergo in electione mino ris velit vsuras,an fructus.qd nō esset in maiore fm Jac.butr.qd salua
3 reuerētia verū nō credo. ℂ † Scdo not.q magis ɔsiderat priuilegiū,q̄ natura pprie actionis,q d pz:qz actio ex testō fz ppriā naturaz est stricti iuris tñ ex priuilegio redacta est ad instar bonefidei:tñ illud priuilegium
4 magis cōsideratur,q̄ natura ppria:vt hic. ℂ † Ultimo no.limitationē legū que dicūt q minori ɔmittit mora irregularis:qz intelligitur in a ctione bonefidei natura z effectu:vel effectu,lz non natura:sicut est actio ex testō.omissis multis hic not.p Cyn. ℂ † Quero de tali qōne Citat⁹ fui die feriata. vt venirē ad soluendū die nō feriata. Querit an ista cita tio ɔstituat me in mora. Aduerte:hic q̄rimus de effectu citationis,non quo ad ad processuz iudicij,lz quo ad morá,z effectus more,super hoc dicit Dy.q cōsuetudo tenet q citatio possit fieri die feriata pro nonferiata Petr⁹.vero dicit q in citatione triplex est actus.Est eñ ibi actus inter locutionis.actus executionis,est act⁹ pcessus. Primus act⁹ bñ potest fieri die feriata. Itē secūdus bene pōt fieri verbaliter,sed nō realiter,vel personaliter,trahendo eū ad iudiciū vel vt det fidei ussores. Terti⁹ act⁹ scz pcessus,nō pōt die feriata p nō feriata. Itez interpellatio potest fie ri die feriata,fz Pet.vt refert hic Cy.in.v.q.que verba nō sunt vera.nā primus actus,scz interlocutio iudicis seu cōmissio de citādo,nō potest fie ri die feriata:qz debet fieri cā cognita,iudice p tribunali sedente:vt.j.de dilatio.l.a pcedēte.facit.l.ij.§.dies.ff.quis ordo in bon.pos.ser. Secūd⁹ vero actus scz executionis.i.intimationis ipsius citationis quá fecit nū tius citato:iste tñ pōt fieri die feriato,nisi forte sit dies dñica fz quosdā vt.j.de ferijs.l.dies festos.ibi dū dicit preconis horrida vox sileat. Ali vero executio,puta captura persone vel pignorū,non pōt fieri die feria ob honorē dei:sed die feriato ob vtilitatē hominuz bñ pōt fieri executio diffinitiuarū snīarū z iterlocu.vt no.in.c.vlt.extra de iud.z ibi per Jo.
5 ℂ † Sed hic dubitandum nunquid nuntius [d] possit facere relationem
d suam super citatione die feriata.vř q nō:qz iste actus dz fieri in iudicio,z apud tribunal. Ecōtra vř:qz sicut nūtius pōt citare ita vř q possit refer re. Practica obseruat,z rōnabiliter,qd iste relatiōes fiunt tpe iuridico. Est eñ relatio quoddā testimoniuz ipsius nuntij:vt extra de app.c.cum parati.z ideo dz fieri tpe iuridico. Nō tñ pp terea requiro presentiā par tiū:qz nec possunt ɔdicere,si essent presentes.qñ nūtius faceret relationē
6 suá. ℂ † De tertio vero actu,scz vlteriori pcessu,certū est q debet fie ri eo tpe,qd desiderat natura cāe:vt in.c.sepe,de ver.sig.incle.modo cō cludēdo ad questionē ppositá,dico q citatio inducit morá [c] ,inspecto ter mino ad quē:z inspecto termino a quo:quia vterq terminus habet in se tēporis ɔgruitatē:nec inspicio tps,quo nūti⁹ intimat:qz nūti⁹ est solū sl ca z organū. Unde inspicim⁹ factū cōmittētis magis q̄ ministeriū nun
7 tij. ℂ † Quero hic nūqd minor possit restitui aduersus morā per ipsum cōmissaz. Dicit Ja.de are.aut minor fuit in dolo.z nō pōt restitui,vt.ff. eo.l.si ex causa.§.si incommissum aut fuit in culpa:z tūc siquidē pōt recu perare a tutore vel cura.nō restituitur:vt.ff.de leg.ij.l.qui solidū.§.etiá. Aut nō potest recuperare:vt quia nō habet tutorē vel curatorē,vel non sunt soluendo:tūc pōt restitui,etiaz contra alium minorē:vt.ff.de mino. l.verū.§.fi.fz Jaco.de are.z Cy.tu dic vt legi.z no.ff.eo.l.minor.etiam si quasi contumax. Et predictis apparet,an minor cōtumax possit in iu dicio audiri,non refectis expensis.
1 ☞ Tutor quādo debet,vel potest suscipere administrationem.
2 Administrator min⁹ legitim⁹,si obtinuit in causa an possit ra verificari per dominum.
3 Prelati factum qui non erat adhuc in possessione,an sit ipso iure nullum.

ℂ Lex quarta.

Si tutor tuus. Hoc dicit Sententia lata cōtra tutorem qui non cauerat rem pu pilli salua zfore pupillo non preiudicat ipso iure.h.d. Uel sic Sentētia lata contra tutorem, qui non habet administratio nem est ipso iure nulla.h.d. Unde officium sine administratione nil ope
1 ratur. ℂ † Suscipit autē tutor administrationez [f] cum satisdationibus peracto z perfecto inuentario.iudex suum decretum interponit z admi nistrationez cōcedit:vt.l.vlt.j.arbi.tute.Opus est ergo q iudex interpo nat decretum in inuentario. Item est opus q expresse tutori decernat administrationē,hoc eniz dicit litera dicte legis in verbo illo,res ei tra datur.i.rerū administratio cōcedatur. Aliud nāq est officiū,aliud eius administratio:vt no.ff.de auth.tut.l.z si pluribus. Secundo no.q suffi cit quez

cit quē eē verū tutorē, nisi sit habilis ad agendū. Inhabilitas ergo tuto-
2 ris viciat ipso iure pcessum. ¶ † Sʒ q̄rit h. nūq̄d si min⁹ litim⁹ administrator obtinuit i cā, possit h ratificari p dñm: Dicit gl. ꝙ nō de iure cōi, sʒ de iure spāli minor posset ratificare. Ad hoc. ff. de admi. tu. l. vulgo Sʒ h nō vr̄ bn̄ dcm̄, cū ēt gesta a falso pcuratore possint retificari, ergo idē tutore. Nec ē hoc spāle, sʒ est ius cōe: vt. s. de pcu. l. lʒ Dicūt doct. qd aut qs vult ratificare i suū piudiciū, ⁊ pōt: aut in suū ꝯmodū, ⁊ non pōt iure cōi, vñ si dñs malitiose tacet, sciēs noie suo litigari: ⁊ cū videt obtētū pro pte sua: tūc ratificat nō ratificatur⁹ al's, talis ratificatio nō pdest sibi sʒ Pe. ⁊ vltramō. alioqñ eēt aperta via malitijs: q: dñs taceret donec videret se i victoria, ⁊ postea ratificaret. Si aūt videret se i pditiōe: tūc nullo mō ratificaret: qd est absurdū. ¶ Sup hoc sunt opi. qdā tenet istā gl. ꝙ snia lata p falsum pcuratorē nō possit ratificari, nisi fauore minoris. Sʒ hec glo. nō dr hoc: q: nō erat falsus tutor, sʒ deficiebat ei administratio. Alij dicūt idistincte ꝙ pt ratificare: vt. ff. de excep. rei iu. l. si mr̄. §. hoc iu-
a re. Inn. dr ꝙ factū falsi pcu. nō pt ratificari a: vt ipse no. ex de rescri. c. ex pte decani. p quo facit: q: obrepsit iudici: ergo pcessus eēt null⁹. ar. ff de fal. l. si qs obrepserit. i vbo. nihil agit. Ja. de are. ⁊ Pet. i. d. §. hoc iure. sʒ ꝙ indistincte possit ratificari: q: mādatū pcu. depēdet ex sola volūtate domini. ⁊ i depēdētib⁹ ex aio sufficit ratificatio: sʒ tutela nō depēdet ex volūtate dñi. sʒ ex volūtate legali: ⁊ iō nō hʒ locū ratificatio, nisi fauore mi-
b noris. fm Bar. ¶ Aduertatis, siquidē dñs lite pēdēte sciuit b caʒ agi tā q̄ p pcur. dr Inn. ꝙ eo ipso vr̄ ratificare, ꝙ nō phibuit. ita no. Inn. i. d. c. ex pte de cani. imo dr plus, ꝙ ista taciturnitas est quoddā mādatū. p hoc. ff. rē ra. hab. l. quo eñ post prin. vbi tex. ⁊ gl. dr nō iprobari ratihabitionē par esse. ad idē. ff. ad mace. l. si fili⁹. vbi dicit tex. testationē debuit iterponere ꝯtie volūtatis. Alij dicūt ꝯ: q: sciēs nō dr ratificare: q: vr̄ scire suū ius vbiq̄ durare. ar. l. sicut. §. nō vr̄. ff. qb. mo. pig. vel hypo. sol. Et sʒ hoc ille q nō ratificauit intra paucos dies, postea nō admittiꝛ ad ratificandū: q: ratificatio semp dʒ fieri post paucos dies a die sciētie: vt. ff. de sol. l. ratā. ⁊ l. qd diximus. ¶ Qd doc. est magis dubia i falso pcuratore actoris q̄ rei: q: mādatū est de substātia in pcuratore actoris: sʒ nō est d substātia in pcu. rei pbaꝛ. s. d neg. ge. l. tutor. in fi. ⁊. ff. de neg. ge. l. liber-
3 to. §. fi. ⁊ adde qd no. ff. q satis. cog. l. iulia. ¶ † Quero. erat platus: sʒ nō erat in possessiōe plature, nec habebat adhuc exertiū queriꝛ nūquid fcm̄ illius plati est ipso iure nullū: Rn̄. sic: q: paria sunt nō eē: vel eē, ⁊ nō hr̄e administrationē: vt hic. facit qd no. in. l. iusiurā. qd ex ꝯuētiōe. §. fi. ff. de iureiu. ⁊ facit qd no. Inn. ex de elec. c. nihil ē. Add. dr Bar. p hāc. l. ꝙ is ꝙ litigat cū tutore, dʒ hr̄e copiā tutele, ⁊ inuētarij: vt sic possit ondere ꝙ iste tutor potuit lite agere: al's nō sufficeret sibi, vt h. Hoc intellige ꝙ dʒ hr̄e copiā inuētarij, quatenus facit ad cām, ⁊ cū decreto administratiōis ꝯcesse: nō aūt dʒ hr̄e copiā eorū q̄ nō ptinēt ad cām. s. de pci. impe. offe. l. fi. tāgit Ja. de are. in. l. marit⁹. in fi. ff. ad. l. fal. qd no. ⁊ adde qd no. in. l. i. §. de eo qui p tuto. ¶ Ex hēo i libro quoddā dcm̄ Jac. bu. qd sic dr ar. ad q̄ōnē. Statutū dictat ꝙ accusans vel denūtiās, det fideiuſ. d psequē-
c da c lite: nec vltra pcedit, si ꝯ fcm̄ fit. vr̄ eñ ꝙ nihil valeat ei⁹ accusatio p hāc. l. ita Ja. bu. ar. ꝯ. s. de pci. ipe. offe. l. vniuersa. Sʒ ibi nō loqr̄ de solēnitate: q: illa satisda. iminet post fcm̄. hic aūt loqr̄ de solēnitate, q iminet añ factū: ⁊ est initiū ad pcessum. adde qd no. j. qui accu. nō pos. l. ij. Bal.

1 ☞ Prescriptiones longi temporis, vel breuis, non currunt ipso iure in minoribus: sed bene prescriptiones longissimi temporis.
2 Exceptio non numerate pecunie potest opponi per minores toto tempore minoris etatis.
3 Res minorū, lʒ nō possint alienari sine decreto, possunt tamen prescribi.
4 Et de diuersis generibus prescriptionum.
5 Statutū si dictat, quod post mensem non possit quis accusare de homicidio, an adultus poterit post mensem accusare de morte patris.
6 Prescriptio an currit hereditate iacente.
7 Minor quare seruatur ipso iure illesus in prescriptionibus, ⁊ non in alijs lesionibus.

¶ Lex quinta.

SANCIMUS. Prescriptiones a minoribus nō incipiūt, ⁊ eis ipso iure nō currunt, nisi sint pscriptiones tpis lōgissimi, q̄ currūt adultis. h. d. Et primo loquiꝛ in q̄dā pscriptiōe bienij, q̄ est pscriptio vni⁹ breuis tpis, scdo loquiꝛ gñalr in oī pscriptiōe, ēt lōgi tpis. tertio loquiꝛ in pscri-
1 ptiōe lōgissimi tpis. scda ibi, sʒ humani⁹. tertia ibi, vcʒ. ¶ † Et cōclusio est, ꝙ pscriptiōes longi vel breuis tpis ipso iure nō currūt minorib⁹: sed pscriptiōes lōgissimi tpis currūt, fm tenorē veterū. ll. Ista est conclusio
2 huius. l. ¶ † No. ꝙ exceptio nō nu. pec. pt opponi per minores toto tpe minoris etatis, ⁊ post vsq̄ ad bienniū, cū eñ incipiat post lesio, nō pertinet ad etatis bñficiū. i. ad quadrienniū, qd daꝛ post etatē pfectā: vt. ff. de noua. l. doli mali. §. diuersum. ¶ Scdo no. r̄am gñalē, ꝙ oēs pscriptiones, q̄ olim currebāt minorib⁹, in qb⁹ dabaꝛ restō, hodie nō currūt ipso iure. ¶ Tertio no. ꝙ melius est añ tps occurrere, q̄ post cām vulneratā remediū q̄rere. ¶ Ultimo no. ꝙ pscriptiones lōgissimi tpis remanēt in suo statu: ⁊ nihil renouaꝛ eis p hāc. l. Status earū est, vt pupillis nō currāt, sed adultis currāt: vt. j. de pscri. xxx. an. l. sicut. §. nō sexus. Quid aūt de furiosis, ⁊ pdigis: nūquid hn̄t beneficiū huius. l. glo. dicit ꝙ sic. j. de
3 cur. fur. l. ij. vbi est gl. no. ¶ † Itē no. in ista vltima parte, ꝙ lʒ res minorū nō psit alienari sine decreto: possunt tñ prescribi: ⁊ sic nō est bona ꝯsequētia, nō est alienabile: ergo nō est pscriptibile fm gl. Sʒ tu dic ꝙ imo ꝯsequētia est bona, si añcedēs ponaꝛ gñalr p q̄libet alienatiōe: sʒ si nō poniꝛ gñaliter p qualibet alienatione, sʒ solū p alienatiōe hois, ⁊ si nō p alienatione legali: ⁊ tūc ꝯñria nō est bona: q: non est de natura añtecedētis: vt. ff. de fun. dota. l. si fund⁹. Itē si añs poniꝛ absolute: tūc est bona illatio: sʒ si poniꝛ cū modificatiōe, ⁊ cū adiūcto, verbi gra: q: nō dicim⁹ simplr non pōt alienari: sʒ adūcim⁹ sine decreto: tūc nō est bona illatio ergo nec pscribiꝛ: q: pscriptiones nō habēt cām ex decreto, sed ex tpe, ⁊ ex dispositiōe legali: vnde variatio añcedētis facit illationē ꝯsequētis esse bonā, vel malam. lʒ doc. sup hoc dicāt multa verba: tñ hec est veritas. ⁊ recitatis opinionib⁹ gl. ꝯcludēdo dicit Ja. bu. si queris an prescriptio currat minori: qd aut est inchoata cū defuncto, ⁊ ex eius ꝯtu, ⁊ finiēda cū minore: ⁊ tūc habeo duo. Unū, ꝙ ē causa ex ꝯtu defuncti, q ꝯct⁹ nō hʒ restit. vt. l. ea q̄ a patre. j. d resti. mili. ergo nec causatū ab eo. i. prescriptio. Itē habeo ꝙ est inchoata cū defuncto: ⁊ tūc hʒ suū initiū debet currere: vt. l. j. §. hoc tārū. j. de vsuca. trāsfor. fm Ja. bu. ¶ Ego dico ꝙ si ex ꝯtu defuncti pscriptio incipiat a mino- a
re: q: forte tūc existit ꝯditio: vt. j. vt act. ab here. l. ꝙ licet nō sit reperire, nisi vnū tantū in persona defuncti. s. contractū: tñ minor nō restituiꝛ, si prescriptio est ex eodē actu. i. ex ꝯuētione: q fundamētum suū est ex persona defuncti: vt. d. l. ea que a patre. Sequiꝛ ergo ꝙ quedam est alia prescriptio, que est solū inchoata cū defuncto, sed nō ex eius cōtractu: ⁊ tūc habeo vnū solū. initiū temporis cuʒ dfuncto, ⁊ hoc inspecto debet currere: q: ex persona heredis nō recipit interruptionem ciuilē, vel naturalē: sed q: nō causatur ex ꝯtractu defuncti: sed quotidie, vt sic dixerim, nasciꝛ. ar. in. l. j. in fi. ff. de vsufr. accre. habet locū restitutio
4 vt. l. j. s. si aduer. vsucap. ¶ † Sūt quedā alie pscriptiones que debent inchoari a minore. Et in istis triplex est regula: nā vbi olim efficaciter currebant, currūt hodie similiter: vbi vero non olim nec hodie: ⁊ vbi olim currebāt, sed nō efficaciter ppter opē restitutionis ampliatū est etatis bene- b
ficiū. per hanc. l. vt ipso iure non currat. Fallit in prescriptionibus iudicialibus: vt. j. de iudi. l. properandum. in fi. fm gl. Tu dic ꝙ vbi olim daba- c
tur restitutio nō simpliciter, sed cum quodā ordine, puta in defectū tutoris, vel curatoris: ꝙ ⁊ hodie currit ipso iure. Ratio. est: q: si ipso iure non currerent: esset destructus nō solū cursus prescriptionis, sed etiā ordo inchoationis. Itē fallit in tēpore inuētarij: vt in aut. de here. ⁊ fal. §. pupillus. q: ibi lex vltra procedit, ⁊ determinat de cursu prescriptionis, vel quia illud est ius nouissimū per hanc. l. vnde cessat litera, que dicit in quibus vetera iura ⁊c. per quam literā dicit Inn. ꝙ lex nostra nō habet locum in prescriptionibus, que hodie inducūtur per consuetudines, vel statuta. nam cum hoc sit ius nouissimū illius municipij, ⁊ non sit determinatū per vetera iura currit prescriptio, sed datur restitutio fm Inn. qui ita not. extra de resti. in integ. c. cōstitutus. in gl. vlt. Nā cū statutū simpliciter loquatur: non debet distingui per ius cōe: q: species nō distinguitur per genus ⁊ illud statutū est speciale illius loci: ergo nō distinguiꝛ per legē gñalē imperatoris. facit ad h q: statuta, ⁊ ꝯsuetudines arctāt etiām minores: vt l. si sine herede. §. luci⁹. ff. de admi. tu. idē no. Jo. de lig. d restit in integ. c. vnic. ⁊ allegat etiā. l. emilius. ff. de mino. Bar. dicit ꝙ in lucro captando currit prescriptio statutaria, sed restituiꝛ: sed in damno euitādo nō currit ipso iure: qd nō placet.
5 ¶ † Iuxta pdicta quero. dicit statutū ꝙ de homicidio non possit quis accusare post mensem: nunquid adultus post mensem poterit accusare de morte patris: Dic ꝙ non: quia istud tēpus ipso iure currit. Itē nō datur restitutio in execu-
6 tionib⁹ penarū: vt. ff. e. l. auxiliū. ¶ † Quero his

a ¶ Ratificari ſimo Inn. dicit ꝯtium, preterquā in impetratione rescripti. ☞ Tu dic fm cōmunē opin. esse qd sententia pro vel cōtra falsum pcuratorem lata, potest per dñm ratificari vt per glo. Bart. ⁊ doct. in. l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iud. An. ⁊ doc. in. l. j. j. quib⁹ res iud. nō noc. iste in. l. licet. col. fi. ⁊. sed vlteri⁹ quero. s. de proc. Celsus.

b ¶ Sciuit. Uide Bal. in. l. ij. j. si ex fal. instrumen.

c ¶ Prosequenda. Adde qd intelligitur si fuerit petita fm Pau. de ca. in l. pero. §. fratre. in fi. de lega. ij. in lec. paduana.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ptū iacēte hereditate ꝓscriptio currat. Et ficur rit, nunquid hereditas habeatur loco minoris vi detur rex. z gl. q nō habeatur loco minoris vr. ff. de mino. l. etiā la picola z dic vt ibi no. ¶ † Iux ta predicta queritur. quare minor seruat ipso iure illesus in prescriptionib⁹, z nō in alijs lesionibus. Rñ. gl. qr in prescriptionib⁹ est lesio manifesta: z in alijs nō est lesio manifesta. Ex hoc dicit Bar. q eoipso q minor nō appellauit, vel non est ꝓsecut⁹, intelligit ledi qr est euidēs, q amisit bñficium appellādi. vel ꝓsequendi. vr. l. si minor. §. i. ff. eo. vbi dicit glo. q eoipso q minor cōpromittit ideo leditur: qr perdit beneficium appellādi. Alū dicūt q nisi ꝑbet sniā iniustā non apparet eū aliquod bñficiū ꝑdidisse: qr nec interest sua appellare a iusta sniā: cū z si appellaret, succumberet. ar. ff. de vsu. l. tutor. 2. de re iudi. l. negotiorum. q credo verū: quia dz ꝑbare sua interesse. qđ nō appareret ex solo cursu rpis. Nam qñ restituit aduersus ꝓscriptionē nō sufficit ꝑbare lapsum tēporis. nisi ꝑbet origo ipsius obligatiōis seu sui iuris. Nō ob. l. si minor. §. i. qr ibi iō apparet lesio: qr se obligauit stare sniē eque z inique, in vtroque casu cessat appellatio: z iō ex iosa cōuentiōe apparet manifesta lesio vr. ff. de arbi. l. diem. §. stari. z iō z cōtra Bar. in. gl. puncto. Bal.

a ¶ Minor. xxv. annis est doctoratus Aldō omnino Bartā tenentem in. l. sed z reprobari. in princi. ff. de excusa. tuto. Celsus.

b ¶ Presumit. Ald de Bal. in. l. ea quidem. j. de accu.

¶ Qui z aduersꝰ quos in integ. resti. nō po. Rub.

1 ☞ Minor qui se gessit sapiēter, mariz tractibꝰ publicis nō est verisimile q fuerit lesus. z.
3 Minor. xxv. ann. doctor: tñ in legibꝰ fuit miscet aliquid allegare in causa, an possit restitui.
4 Quid in tabellione qui erravit.
5 Juramentum suppletium probationis vt deferatur, probatio debet esse non modo semiplena, z̄ etiam probabilis. 6.
7 Officiū vbi est notorius, an sit opus probatione.

c ¶ Notorius. Aldō Bal. l. reos. j. de accusa.

¶ Lex prima.

IN consilio. Quoꝺ modo ꝺicit vno modo secundum glossā. alio modo fm Ultramon. fm gl. h. d. Ubi minor semiplene docuit de lesione, recurrit ad verisimilia: z vbi de lesione nō ꝓstat verisimilia minime attenduntur. h. d. Bar. iste casus est multū not. fm Ultramō. h. d. In actibus in quibus est quis approbatus industriosus, cessat restitutio ratione etatis, fec⁹ si in subsidiū sit assumpt⁹. h. d. z est no. l. Bar. ¶ † No. q nō est verisimile q minor. qui diligenter z industriose ꝓcurauit se haberema xime in actibus publicis, sit lesus sui facilitate. Res ergo sapienter geste ꝓsumptiōnē facilitatis excludūt. Secōo no. q z nō sit verisimile: tñ si contrariū manifeste ꝑbāt recedit a verisimili: qr nō est locus coniecture, vbi apparet in contrariū clara ꝓbatio: vr. ff. de verb. ob. l. cōtinuus. §. cuius. 1 ra. ¶ † Tertio. no. q ille q est diligēs in maioribus. puta in actibꝰ publicis ꝓsumitur esse diligens z intelligēs in minoribus puta in actibꝰ priuatis, z facilioribꝰ. Irēo. q ille qui assumitur in defectū, nō ꝓsumit idoneus. Ex hoc dicit Cy. q qñq; imperiti a feendūt cathedrā: qr non reperiuntur idonei. Ex lege etiā ista colligitur q prudēti a supplet etatē sicut supplet etatē, malitia: vr. j. tit. j. l. si alteri⁹. §. z Cy. ¶ † Et est ista lex ar. ad duas questiones. Prima, q quidam minor. xxv. annis est doctoratus. a in legibꝰ modo in cā sua omisit quedaz allegare: vult petere restitutionē ininteg. qr dicit se omisisse per imperitiā z sui facilitatē. nunquid de hac audiri. Ista lex inducitur q nō nā cū sit approbat⁹ tanquā sapiens, z sit legū⁹ professor professio, z desiderū suum inter se repugnant. de hoc no. j. de mune. pa. l. professio. lib. x. ¶ † Item facit ad questionē de tabellione qui erravit: vnde tenetur ad interesseną si ratione minoris etatis vult restitui aduersus errorē in arte sua in qua est approbatus nō videtur posse per hāc. l. fm intellectū vltimum. z ex hac ratione dicit Bar. idē esse in aliis artibus. cū aliqs est approbatus mercator, velcapsor z positus in matricula qua in illo actu q z quaten⁹ errauit nō pōt petere restitui in integrū. arg. l. j. s. bis q ve. era. impe. Si ergo iuuenes q vadūt Florentiā ad faciendū inuentā pānorū cū sit publici mercatores. z in matricula scripti nō possunt petere resti. in integ. si ledātur ex tali mercantia fm Bar. Alij vero qui ex solo actib⁹ sunt industrio si nec sunt ex publico approbati, possunt petere restitutionē cū grauātur in onere probandi: qz habent clare ꝓbare de lesione industria: hoc facit, q nō defertur eis sacramentū in defectū ꝓbationis. isto casu intelligit glo. fm Bar. sed Ja bu. dicit q nunquā ꝓsumptio industrie, siue pueniat ex publico officio, siue ex consuetudine ipsius moris, excludit restitutionē in inte. Unde probata lesione plenarie, et hoc videt ꝓbata esse facilitas. z datur restitutio. Si aūt nō est ꝓbata plenarie leso nō ꝓsumitur facilitas: z ideo restitutio denegat. ¶ Et ex hoc no. q ꝓsumptio fauēs reo cōtra petentē rest. in inte. impedit q ꝓsumptio. q ꝓsumptio fauēs reo cōtra petentē rest. in inte. impedit q ꝓsumptio. 5 terii nō defert sacramentū. ¶ † Irē ex hoc no. q ad hoc vt semiplena ꝓbatione deferat sacramentū, debet esse nō solū semiplena: z̄ verisimilis. Nam si contrariū est verisimile, semiplena ꝓbatio eleditur, z sacramentum nō defertur. q̄ est no. ¶ Op. glo. a diuisione aut iste ꝓbat se lesum et debet restitui: vr hic in fi. Aut non ꝓbat se lesum. z nō debet restitui. vr. l. nā z postea. §. fi minor. ff. de iureiu. ergo istud an sit industriosus, an non pro nihilo reputat. Rñdet gl. q est tertiū membr: ñ. §. qñ ꝓbat semiplene: nam propter istā ꝓbationē defertur sacramentum sed q consuevit 6 esse industriosus, z diligēs nō deferrur ita dicit gl. ¶ † Ex hoc no. vr. q dicit, q qñ semiplena ꝓbatio aliqua ꝓsumptiōe elidit nō est locꝰ delationi iuramēti. Alij vr Pe. legūt alio mō. Nam quidā sunt actꝰ ad q̄ gaudet admitteꝝ, nisi fit examinat⁹ z ap. ꝓbat⁹: vt puta ad doctoratū, ad collegiū aduocatoꝝ: vr. l. nemini. §. de aduo. diuer. iudicio. Aldō pone aliqs est legū doctor. petit restitutionē ad aliquā allegationē omissā, certe ista restitutio denegabit, ꝓbato q publice in isto actu approbat⁹ est industriosus fz Pe. q verū nō credo vt dixi nisi manifeste appareat de errore qui illa ꝓbatio nō facit ī in hac cā fz inducit ꝓsumptionē q excludit q clare ꝓbationē. Tu dic q eoipso q qs est minor. z lesus, ꝓsumitur q sui facilitate fuerit lesus. Cū qñ ꝓsueuit esse industriosus nō ita ꝓsumit facilitatē ratione etatis q: sepe qs ledit ab his q sui facilitate: vt l. ii. ff. de testa. vn. nisi est diligēter no. q rex. iste. qñdāmodo ponit iarbitrio iudicis: vñ dicit filio Et gl. exponit. i. arbitrio. Et adde q no. in. l. iū. §. i. ff. ō mino. vbi rex. limitās istā gl. nā q hic dicit de delatione iuramēti intelligit q̄ ratione facilitatis petit restitutio. Sec⁹ si rōne doli aduersarij q vbi dolus obtēdit, nunquā defert sacramēntum in defectū ꝓbationis: quod est not

¶ Secōo opp. ꝓbatio debet ēe pertinēs: alias nil operat. ff. de ꝓba. l. ad probationē. sed ꝓbatio q ācr⁹ publici sint gesti vt impertinēs ad crimē, est de alio actu ergo nil operat. Rñdeo, nō ē pertinēs qr est actꝰ publicꝰ. fz 7 qr iduſtrius eos ꝓbata excludit a restōe fz Bar. ¶ † Tertio opp. quo esset iudex h̄ videat ar publicū officiū, cū h̄ non ect aliqd sibi ꝓbatū ab alia parrtū. Rñdet gl. q ē erat notorū. Ubi ergo officiū est notorium, ibi nō cessaris ꝓbatio gl. loquit in officio ordinario. Et ergo qs public gessit se potestate, vel vicario: z nō appareat d electione tñ semp ꝓsumit⁹ de ordinaria iurisdictione. Idē si qs se gessit ꝓ pōte, vel cōsule mercatorie ciuitatis fuit reputat⁹ publice. facit. l. barbarius. de offi. ꝓto. Facit ē. l. etiam in cole. j. de appel. Sufficit ergo q sit notorū, q aliqs gessit se ꝓ prāte pot vel ꝙsule nec opponet q huiusmodi q̄ de sui natura nō pōt ēe nisi notoria 8 tori populo notissima ꝓbent. ¶ Cōclusio est q i notorijs⁸ iudex suppliat defectū ꝓbatiōis partium. z adde quod no. in. l. ij. ff. de feriis.

1 ☞ Filius contra patrē, libertꝰ cōtra patronū z, ꝓpter gesta cum patre, vel patrono, non possunt petere resti. in integ.
2 Contractus facti inter patrem z matrez, z filiū, an sint efficatiores quam contractus gesti cum extraneo.

¶ Lex secunda.

1 CUm apud. † Filius contra patrem. z libertus contra patronum propter gestū cū patre vel patrono. non potest implorare resti. in inte. cū propter reuerentiam: tum qr lex fingit eos nō lesos. h. d. z est no. l. Cyn. l. si superstite. §. de dolo vbi filius restituit contra patrē. Sol. ibi restituunt legalis que iure actionis decernit. hic loquitur de restitutione officialis dicti. q̄ denegat ibi no. ¶ Secōo op. de. l. ii. §. sinautē. ver. i vtroq; §. idque lib. Sol. ibi nō directe sed indirecte restituitur cōtra patrē. ¶ Tertio opp. de. l. si cū pater. §. fi aduer. rem iudi. Sol ibi ꝑciale in causa status, vel datur ibi restitutio contra patrem: non tamē aduersꝰ factū filij. z̄ iudicis. z ista sol. est magis no. fz Bar. Ex hoc habes quod lex nostra debet intelligi qñ peritur restitutio cōtra factū patris. Sed ñ tuder tñ ser aliquā sentētiā p patre posset petere restitui in integrum. Z illi sententiā: q; per hoc nō impgnat pater sed impugnatur gnuntiationis actus. Uides igit quō hec lex restringit qr nō h̄z locū h̄er lex fi restituto cōdicitur iure actionis: nec h̄z locū si indirecte perueniat ad patrez nec habet locū in sententia: sed solū in eo qs cum patre gestū est. ¶ Quarto opp. de

leg. ij.

leg.ff.ad.si aduer.don. Sol.ibi nō restituit ℨ patrē.lz ℨ factū patris restituatur. Duo ergo simul iūcta excludūt resti.s. q̄ petat ℨ patrē.z contra factū patris. Sz si dīs̄ganī: nō ꝑdīt.z ita ꝯcludit Ja.bu.Bar.aliquā rullū st clar⁹: aut q̄tis de restitutiōe q̄ dāt iure actōis.z pōt dari ℨ patrē.vel patronū: vt.d.l.sūpstite. aut de ea q̄ dat officio iudicis rōne minoris etatis: tūc q̄līz qs petit restitutione ℨ patrē.z cōtra scīm patris, t denegat: vt hic. Uncp petit ℨ patrē: lz nō ℨ factū patris.z sibi cōcedit: vt.l.ꝯ.si aduer.re iu. Unc̄p qs petit restitutionē cōtra scīm p̄ris, non cōtra patrē.z tūc tibi ꝯcedit: vt.l.ꝯ.ſ.ſi aduer.don. Et ita ſi cōtra ꝑsem veniret q̄ quandā ꝓsequentia: vt.l.ſi.ſ. in vtroq; de bo. q̄i. aliqui petitur restituto nō rōne etatis: sed rōne alicuius absentie, vel alia iusta cā. Et tūc dicit Ja.de are. q̄ ista lex nō hz locū: nec reperit q̄ filio detur restitutio. Bar. idē q̄ in parte dicit esse in matre. Jō intelligo gñaliter in quolibet alio ēdēte: vt in verb. parētibus.z in ver. aduersus parētes vtriusq; lectus. ¶ Ex quo no. q̄ ℨctus q̄ fiūt inter patrē.z matrē.z filiū, sunt validiores.z efficaciores q̄ si fierēt cū extraneo: qz nō pōt expugnari p̄ filiū, in inte. rōne etatis. vñ nō expedit q̄ in istis opponant iuramēta: lz bn̄ possint expugnari rōne nullitatis: vt qz minor vendebat sine decreto: vt.l.ſi aduer. dona. Jtē possent expugnari rōne alterius equitatis: vt qz filius ꝑpter nimiā reuerentiā cōtraxit. vel renūtiauit: vt.l.j.ſ. q̄ oneratde quarte. actio non dat.z ar. in.l. vlt. ff. de fur. adde hic q̄ no. in.l.i.ff. de auth. ru.z vide.l. imperator. ff. ad treb. tex. dicit ibi q̄ inter patrē.z filiū in potestate cōtract⁹ nō valet: ibi cū dicit cautiones nō poterāt interpo ni. ff. ergo lex loqui put loquit inter patrē.z filiū, in filio emācipato. In matre autem nō cadit emancipatio: qz nō habet filium in potestate. hoc non prosequor: quia est materia legis fratre a fratre. ff. de condi. indeb.

¶ Si minor se maiorem dixerit ꝛc. Rubrica.

¶ Lex prima.

SI cum minor Asserens se maiorem per errorē, nihilominus potest petere resti. in inte. minoris etate ꝓbata. h. b. ¶ Op. vt q̄ restitutio nō sit necessaria: qz ipso iure non nocet errones confessio: vt. ff. de iur. z fac. ign. l. cū falsa. z. l. error. Sol. hic nō petit restitutio cōtra cōfes. sed cōtra cōtractū ex illo cōtractu nata est obligatio: z ideo est necessaria restitutio. ¶ Quere gl. nunquid ille qui contrahit p̄sumatur maior. Respondet gl. q̄ sic. Omnis ergo contrahens p̄sumitur etatis legitime, nisi probetur contrarium. Bald.

¶ Lex secunda.

SIsqui Errantibus, non decipientibus iura subueniunt. h. b. ¶ No. q̄ vbi est dolus, siue malecium, cessat iuris beneficium, Bald.

1 Ga dalria supplet etatem.
2 Licet posit probari per testes, z instrumenta: etas tamen non potest per instrumenta probari. 3. 4.
5 Tactus scripturarum per iurantem, quos effectus inducit. 6.
7 Vide opp. sequentem.

¶ Lex tertia.

SI alterius. Si minor dixerit se maiorem propter dolo, nō restituit. si autē dolo aduersarij, restituit. si vero ꝓpria simplicitate, si fuit simplex assertio, restituit: ꝓbata lesione z etate per testes z instrumēta. Si aut fuit assertio iurata, dz ꝓbari minor etas solūmodo p̄ instrā. Sz si est iurata corporalr tactis euangeliis: excluſa est ois spes probationis. z cessat spes restōnis. h. b. Bar. Quinq; partes hz. Ná prima loquit q̄n interuenit dol⁹ minoris. Scōa loqt q̄n ireruenit dol⁹ aduersarij. Tertia q̄n nō interuenit dol⁹ alicui⁹, lz minoris simplicitas, z sola ꝓfessio. Quarta loquit q̄n interuenit sacrm̄ ꝓbale, sine tactu scripturarū. Quinta loqt q̄n sacrm̄ est ꝑstitū manu. tactis corporaliter scripturis. scōa ibi. q̄ si p iniu
1 riā. tertia ibi aditus. quarta ibi. si cū. quinta ibi. hmōi iaūr. ¶ Et no. primo q̄ militia supplet etatē. i. reputat quē maiorē. ¶ Scōo no. q̄ vbi est dol⁹ aduersarij, nō sup ℨctu: lz sup assertiōe etatis: cōtractus vz, sed dat restō. Sz p̄cor. verū, et si fuerit ꝓfessio iurata: vt. ff. de trāsac. l. si qs ma
2 re dolo minoris, nō p̄iudicat minori. ¶ Quarto not. q̄ vbi interuenit instrūm, curia simpliciter p̄stringit, sine tactu scripturarū: lz lesio posset probari p testes, z nulla cā nō etas nō pōt ꝓbari nisi per instrūm. Haual igitur
3 z alterā spes ꝓbationis ꝑpter iurm̄ z instrumētū: ergo si nō interuenit, sequitur, ut remanus in illa. q̄ possit ℨctū ꝓbari ēt p testes. ¶ Jtē hic no
4 tandū vt. q̄ piurus admittat ad ꝓbandū. Jtē no. q̄ etas pōt ꝓbari per instrm, sic. j. ex. h. l. ij. r. ff. de exc. rei. l. h. ſ. etas. ¶ Jtē est h̄ no. q̄ vbi tra
5 ditur a iure certa forma ꝓbandi: ibi alia ꝓbatio nō admittit. ¶ Jtē ē ſpecio. q̄ in etate. z in oi facto de lōgiquo magis credit instrīs q̄s testi
6 bus, cōcor. ff. de ꝓbat. l. cenſus. nā ꝓbs facile ladit memoria hoīs: vt ōr Jmo etra, de accu. c. ſciter. z q̄n. ¶ Ultimo no. q̄ q̄n iurm̄ est tactu euangeliorū ꝓbatā: ꝓfessio sup etate nō pōt retractari: z sic iurm̄ ta
8 le inducit ꝑemptionē iuris z de iure, z nō admittit ꝓbatio in ℨctum.
8 ¶ Postremo not. q̄ tactus scripturarū multū operat⁹, z adde q̄ dixi in aut. sacrāta ꝓbueri. ſ. ſi aduer. vēd. ¶ Opp. ℨ ſ. huius legis, z vſ q̄ hz locū resto. lz sit iuratū: vt ſ. de trāsac. ſi ex falsis. Sol. finis ſitius legis ſe fingit q̄n dol⁹ aduersarij nō interceſſit. sed in.l.ℨ ria interceſſit dolus, q dās cām iuſo, reddit iurm inefficax.z hec vera: vel ibi iuramentū non tollit ius cōe: lz hic tollit ius singulare. ¶ Nec falsa: qz ꝑ
7 supponit q̄ etiā interueniēte dolo valeret iurm: q̄ est falsum. ¶ Scōo op. aut dolus dedit cā ℨctui, z ℨctus z nullus: z sit ꝓfessio accedēs contractui. ff. de dolo. z elegāter. z sic nō est necessaria restitutio: q̄ est ℨ ꝑm rāsum huius. l. aut nō intercesſit dolus: tūc bene esset necessaria restitutio. Sol. dolus dās cām ℨctui bone fidei reddit cōtractū nullū: sed hic nō dedit cām ℨctui, lz modū ꝓtrahēdi. i. vt ℨ beret hoc modo. ſ. interueniēte ꝓfessione sup etate: vnde (vt ita dixerim) dol⁹ respicit hic quandā formā accidētalē z quedā extrinſecā, nō ipsam cōtract⁹ substātiā. ¶ Tertio op. de. l. in exercēdis. j. de fide instr. vbi probatio testiū z instrumētoꝝ est eiusdē efficacie z nature. Sol. hoc est ſpeciale, vt dixi: nā lex cōtraria loqt vbi ꝓbatio pōt fieri vtroq; modo: sed hic ꝑpter instrumentū z iuramentū lex nō vult q̄ possit fieri nisi vno modo. ſ. per instrumentū. adde q̄ no. in ſti. de iuge. in ſ. Ultimo cōclude distinctionem et hac. l. quam non repeto. Bald.

1 ¶ Restitutio quam ꝺo petitur contra sententiam, probationes debent esse luce clariores.
2 Restitutio si est semel denegata minori, an possit iterum peti. z nu. 3. 4. 5. 6.
7 Testis ambigue attestās, ſm reum attestari creditur, nisi in integ. resti. inueniat probans.
8 Probatio dubia cōtra illum semper interpretatur, cui onus probandi incumbit.

¶ Lex quarta.

CUm circa. Si restitutio est denegata ꝑpter etatē ꝓbatā, ad restitutionem, z ꝓbandū etatē minor iterū admittitur. h. b. Jn. tex. contra illi. ſ. q̄ ſit erratum q̄ mi
1 nor. z lesus. Jn tex. ex ꝓbationū luce. ¶ No. q̄ qñ petit restitutio cōtra ſniam, debēt esse peretis ꝓbatiōes luce clariores. Ex hoc colligo q̄ vbi cūq; quis venit ad impugnationē sententie: nūq̄ defert sibi sacramentū in defectu ꝓbatiōis. adde qō dixi. ℨ. tit. j. l. j. ¶ No. q̄ minor cui est restitutio semel denegata per errorē iud. vel virū probationū aduersarij; iterato admittit ad restitutionē petendā: q̄ petit ex noua cā. i. ꝑpter errorem vel virū etnergēs: z in hoc cōcludo vtroq; lect. Ponit gl. exemplū in errore iudi. cū dicit q̄ nō exp̄essit errorē: qz si exp̄essisset, sententia esset ipso iure nulla. Jtē ponit exemplū in vitio probationum: qz aduersarius minoris per falsos testes probauit eum maiorem. Prima littera clara est.
3 ¶ Sed contra istam secundā opponitur. Nam si aduersarius produxit falsos testes. minor non debet restitui ratione etatis: sed ratione doli aduersarij falsum probātis. imo si minor fuisset absens; sententia esset ipso iure nulla: nec necessaria esset restitutio. ff. de iudi. l. ſi pretor. ſ. marcellus. Timore istius cōtrarij dicit gl. q̄ aduersarij ꝓbauit p falsos testes, quos credebat veros: z sic nō fuit in eo dolus. Jsta gl. est no. qz nō sequitur testes sunt falsi: ergo producēs cōmisit falsum; qz possunt produci ab eo qui credit capitula vera. z testes veros. Nam super facto alieno pōt ꝓbabiliter errari. Oportet ergo q̄ aliter probetur falsitas testiū, z aliter probet falsitas ꝓducētis, si qs
4 eū de falso redarguat: qd est no. ¶ Scōo op. posito q̄ producēs non fit dolo: tamē cōpetit restitutio etiā iure cōi, ꝑpter falsitatē testiū: vt. ff. ō ꝛe iud. l. diu⁹. ergo nō iure ſpeciali minoris. ar. ff. de tutelis. qui habet. Quidā confitent istud cōtrarium sed veritas est q̄ nō phibet restitutio ex pluribus cauſis competere: puta rōne etatis, z roque absentia, vel alia iusta ratione: q̄ omnia iūs au-

¶ Tact⁹ scripturarum multū operatur. Tu adde qd not. in apo. ad iſtū ff. ſi aduer. vēd. l. j. nu. ſ. i apoſt. in ℨ. intellige manu. z non capite, vel pede. z l. aileg. ant. ſacramenta puberū. nu. vñ. in verſi. corporaliter tangere euāgelia. 2nu. vñ. in verſi. in genere. codextir. Lelius.

rtilia sunt extraordinaria vnde vnum nō excludit aliud vt.ff.qō me.cā.l.si cū exceptione.§.eū qui ē de dā.infe.l.qui bona.§.opus hec est veritas qc
5 quid dicat hic Lyn. ☾† Tertio op.snia lata sup erate est interlocutoria:vt.ff.de mino.l.intra vtile ergo dz cōtrario imperio reuocari nec est necessaris in inte.resti.vt.ff.ō re iud.l.qō tussit.So.vt gl.q ista lex pōt intelligi q fuit pronūtiatū diffinitiue:q iudex denegauit resti.inferta cā maioris etatis:tūc nō obst.Nūc Si autē intelligamus q interlocutorie pnūtiauit:vt q nō piudicet:vt d.l.qō iussit.Tū gl.determinat q imo piudicet sed dat restitutio.Ad.l.qō iussit nō rūdet sed rū. doc.nā snia lata sup erate trahit secū executionē: ideo dicit quidā q nō pōt reuocari Jnio imperio ar.no.in.l.f.in fi.de prōris ittpu.Alij dicūt q piudicat i principali negotio:tō nō pōt reuocari contrario imperio,sed per appellationē vel resti.vt.l. intra vtile,ff.de mino.Bar.dicit q iudex pōt reuocare si vult,sed forte nō vult:z ideo minor petit l inte.resti.que qō est possibilitatis.facit in iu
6 dicē esse necessitatis fm eū. ☾† Quarto opp.nā restō semel denegata,iterato nō 3ceditur,ne procedatur in infinitū.vt.j.tit.j.l.j.Solu.hoc fuit denegata pp defectū pbationis etatis:vnde iterū pōt restitui,ibi pp defectū pbationis leniōis,rō est:q de etate nō fuit cognitū,nisi in iudicio restōis:z sic nō dz nisi vnā snīam Jse,hoc respectu sed de lesiōe et iustitia cāe fuit cognitum in vtroq iudicio.l.in primo iudicio,in quo restō petebat.Jō ex
B capite vltero nō 3cedit:q i hoc dz duas snias
7 Jse fm Bar. ☾† Quero hic teritis dicit q aliqs fuit nat⁹ tpe mortalitatis.Judex interpret Jagētē,z intelligit de magna mortalitate:z tō denegat peteti restī.ille vult in integrū restitui ad pcūbandū z declarandū q fuit in sēa mortalitate nūqd dz admitti dico q sic diffinicio restōis p hāc.l.
8 Hā si nō declarat semp dubia,pbatio interpretat cōtra eū cui incumbit onⁿ pbandi:vt extra de pbs.c.In presentia,vbi elit tex.directe loquens de etate Baldus.

☞ Que extratio. Tu dic q pōt esse ratio z melior:qr facilius est patiēs agere vt no Philodhus.j.elen patitur autē femina vbi masculus agit, z ideo fiunt citius nubiles:vt insti.de nupt.in princ.ver. masculi quidez pubetes,Celsus.

Si sepius in integrum restitutio postuletur.
Rubrica.

1 ☞ Restitutio semel denegata non est amplꝰ petenda.
2 Imputet sibi qui non appellat.
3 Tempus appellandi.et fatalia currunt minoribus ipso iure tamē possunt aduersus cursum temporis in integrum restitui.
4 Restitutio in integrum ad appellandum potest peti coram superiore iudice.

Lex prima.

Si post senten/tia. Doc.d.Si restitutio fuit semel denegata,iterū nō 3ceditur, nisi ad appellādum,vel nisi ex noua causa.h.d.totus titu.Barto.
1 ☾† No.hic q restō semel denegata,non est amplius petenda nisi petat ad aliud puta primo erat petita aduersus 3tiū nūc petit ad appellandū vt hic,vel nisi petit ad idē ex noua cā:vt.j.l.pri.z.l. fi.Cōclusio istius legis est q eadē restō,sup eo.articulo nō pōt bis peti:qd nia a qua nō fuit appellatū tractat secū sūt effectū,z si posset eadē retti.ite
2 rū peti tā snia nti.operatet.qō eē nō dz:vt.ff.ō iudi.l.si pretor.in prin. ☾† Scdo no.tex.q dicit,ap pellare eē debuistis,h vobis snia displicebat.qđ tex.semp allegam⁹,q imputet sibi ille q non ap
3 pellat. ☾† Tertio no.q tēpus appellādi,z fatalia tpa ipso iure currūt minoribus tū possunt ad uersus cursum tēporis in inte.restitui.de hoc di
4 pl.§.in q.cau.in ite.resti.nō nec.l.fi. ☾† Quarto z vlt.no.q integ.resti.ad appellandū pōt peti cora superiore iudice pronuntia.nec est necesse q petatur cora iudice a quo:nam in hac lege princeps restituit ad appellandū a sentēcia p cōiu.fm Bar,reliqua dic vt.j.l.prox,Bal.

1 ☞ Curator datur maiori ad lites:restitutio petest peti quando non probatines allegantur.Et que sit differentia,quando petitur restitutio ad rotam causam,vel ad appellandum.2.3.4.5.
6 Restitutio si fuit semel cōcessa an contra illam sententiam possit minor petere restitutionē,si non expedit sibi vti illo beneficio.

Lex secunda

Quanquam. †No.hic curatores dari pupillo/rum z cās.sed glo.tenuit hic q debeant esse curatores adiuncti tutoribus,facit.j.qūo z qū iud.l.pe/nes. ☾Scdo no.q supernenies pbatio multū operatur.
2 dicitur noua causa.i.noua pbatio. ☾† Querit gl.fm hoc habes.q si noue cause,vel noue pbationes allegant.pōt peti restitutio ad rotā cām sed si nō allegātur noue cause,nō pōt peti restitutio nisi fit ad appellan
3 dū ☾† Op.z videtur q nō sit necessaria restitutio ad appellandū q tpa fatalia nō currūt minoribus ipso iure:vt.l.fi.in qui.cau.in inte.resti.non est necē.Sol.illa lex nō loquit in tēpore fatali,sed in prescriptionibus extraindicialibus.Speciale est ergo in his tpibus iudiciorū,q currant mi
4 noribꝰ ipso iure ppter firmitatē z robur iudiciorum. ☾† Quero,quę est differētia:vtrū petat restitutio ad rotā cām,vel ad appellandū.Rñ.qui restō ad appellandū est pparatoria appellationis:z requirit q appellet intra.x.dies post restitutionē 3cessam.Sed restō ad rotā cām est decre
5 ria totius litis z nō expectat post se aliū processum. ☾† Querit glo.qui si primo appellauit z tēpus appellationis est elapsum,postea petit restī. z fuit denegata:an restituet iterū.Et dicit q nō si petit eōdē restitutionē sed si petit se restitui ad appellandū ab ista snia denegatoria appellationis seu restitutionis restituit:qr petit nouā restitutionē de nouo contra
6 eē nouo grauamine 3cedit iudiciū z petitio.fm gl.z alios. ☾† Quero si restitutio fuit semel 3cessa.nūqd petra iterū snīam possit minor petere restitutionē.si nō expedit sibi illo beneficio vti:z videt q no.vt hic.Et nec ista lex.nec ille titulus facit qr hic loquitur in denegata.nō in cōcessa sed alia rōne videt q nō possit peti:qr minor est ipso iure tut⁹,nō potest renunciare snie:vt.ff.e.l.i.iudex.So.dico q minor in petēdo restitutionē pōt variare:z si semel est 3cessa pōt iterato petere si eit sibi necessē.ut.co.l.z si fine.§.restituī⁹,z dic vt ibi no.z.j.l.prox.

De his qui ve.eta.impetra. Rubrica.

Lex prima.

Os qui veniam. Author ste prin/cipis nemo debet deci.h.d. ☾Querit gl.nūqd minor cui est 3cessa venia etatis possit impetrare veniā 3 ipsam restitutionē 3cessam? Hal.tenet q sic Ja.bu.dicit tcōtrariū,qr ipsa cōcessio re
1 presentat rē maiorē,z facit etatis beneficiū cessat.quod l.fi.inde.ff.eodem tit.
1 ☞ Procurator nō admittitur,vbi requirit examinatio persone.
2 Impetrans beneficium si non est legitime etatis impetratio est ipso iure nulla.
3 Ultimus tempus requiritur in femina quam in masculo.

Lex secunda.

Omnes. Masculus probatae tate,qr annorum femi/nam vero.qrtū. venia 3sequitur etatis:qui immobilia alienare nō potest.h.d.Bar.q no.tex.edocet.
1 ☾† No.pulcherrimū tex.ad promouendum. ☾In ty. ibi,idē ipsi per se.q vbi requirit examinatio ptone,nō admittit procurator:z ideo oēs examinandi z promouendi in curia qui examinantur de teratura.constructione z cāru.non poterūt cōparere per procuratorem. ☾Secūdo no.q in personali cōparatione dispensatur cum mulieribus z admittitur procurator mulieris,vbi nō admitteitur procurator maris. ☾Tertio no.etatē probari testibus,z instrumentis. ☾Quarto notā sum in quo requiritur pbatio quinq testiū. ☾Ulterius no.in multis partibus huius.l.q ille qui peritse admitti ad aliquod beneficium figu
2 lare debet probare illud qō est causa beneficij consequendi: ☾† Ultimo no.q ille qui nō habet legitimā etatem ad beneficiū obtinendū,impetrat ipsum.impetratio nullius est momenti ipso iure nisi veniam etatis petauerit z qō hic de probatione dict.facit ad no.ff.de bo.poss.l.ii.fi cā cognita.Et est aduertendū q in pcessu istius legis nō requirit ea
3 tio alicui⁹ qr null⁹ est aduers⁹. ☾† Querit gl.q sit rō quare min⁹ q requirit in femina,quā l masculo.Dicit gl.q mala herba cito creꝰ q bona:vel est ratio sicut mulier citius monet,citi⁹ perficit sicut videmus in plantis:vt.l.fi duos.§.fi maritus.ff.de re.du.Et quod dicitur q mulier efficitur sagatior quam masculus nondicit verum:vt videmus in tu.Bald.

Lex tertia.

Sos qui. Sicut minor obtenta venia etatis nō potest alienare sine decreto immobilia ita nec obligare:vt hic. Bald,
1 ☞ Emphyteosim recipiens pro se z filiōs suis legitimis,an intelligatur de legitimatis.
2 Verba in testamento debent intelligi naturaliter z ppte.

Lex quarta

¶ Lex quarta.

SI quis aliquid. Ubi sit mētio etatis legitime, vel pfecte, intelligit de naturali perfectione, non de accidentali fictione. h.d. Uel sic Verba debēt intelligi naturaliter z ppie, nō ciuiliter z ficte.

1 vel impropie. h.d. z semper allegāt. z est no. lex multū. ¶ †No. ex hac. l. a q̄ si quis recepit emphyteusim ꝑ se z suis filiꝫ legitimis, non intelligitur pto legitimatis: qr non sunt naturaliter legitimati, sed ex priuilegio z ficte. Sed ponam⁹, aliquis reliquit ex cura tore prioīe aliciu⁹ ecclesie, qui p̄ repōre erit, modo quidā est creatus prior ex dispēsatione pape, cū esset inhabilis: nūquid de isto intelligit testamentū? z videt q̄ non, arg. huius. l. Contrariū dicit: qr esse prior nō procedit naturaliter: z ideo verba nō possunt nisi ciuiliter intelligi. Cū ergo iste sit prior nō cura to modo, vtrū per dispensationem, vel aliter, sed solum de effectu beneficij.

2 ¶ †No. hic q̄ maxime in testamētis verba debēt intelligi naturaliter z propie, z nō ficte. cōcor. ff. de cōdi. z demon. l. fideicommiss. cū simili. z ad de qs no. per Ly. z qō ibi dixi. ff. de lib. z post hu. l. gallus. §. z quid si tantum, z quod not. ff. de epis. z cleri. l. deo nobis.

¶ Si maior fac. ratum habuerit. Rubrica.

¶ Lex prima.

SI inter minores. Ratificatio maioris b reconciliat cōtractum in minori etate celebratum, z ipsum reddit efficacem, z ineppugnabilem. h.d. Uel sic. Ratihabitio tēpore competenti suppletorium defectum temporis in congrui. hoc dicit. Bal.

¶ Ubi z apud quem. ꝛc. Rubrica.

¶ Lex prima.

SI quid a procuratore. Contra sententiam delegati, vel vicarij, vel ꝓcur. principis, solus princeps restituit. h.d. concordat. l. iij. si aduersus rem iudicatam.

1 ☞ Forum an fortiatur quis ratione distractus.
2 Forum rei sequitur, qui queritur de contractu.

¶ Lex secunda.

QUoniam ea. Agēs ad distractū tenetur sequi forum rei. h.d. Hāc. l. allegat Hu. de cug. ff. de cōd. inde. l. q̄ loco certo. z in. l. cūctos populos. §. de sum. cti. z fi. ca. z vide hic. l. exigere dotē. ff. de iud. vel sic. resti. in integ. aduersus cōtractū nō petit in loco cōtract⁹, sed in domicilio

1 rei. qō no. ¶ †Ex hoc not. q̄ ratione cōtractus nō fortit qs forū distractus, vel restitutionis. qō tenemenți, quotidie allegat per doc. z adde gl. l.

2 ff. de eo qō cer. loco. ¶ †Querit hic Bar. qdā perusin⁹ habēs cām cū vno Florentino, cōpromisit cū eo de dicta cā in quēdā lenem tanquā in arbitratorē, ille arbitrator ex iustis senijs tulit laudū cōtra perusinū. perusinus vult petere illud laudū reduci ad arbitriū boni viri. querit coram quo iudice peter. Dicit ipse q̄ de iure cōi arbitramentū est quedā trāslatio, nec oritur actio ex arbitramēto, sed ex cōpromisso facto adinuicē impleto ex arbitratoris declaratione, vt in aut. vt diffe. iudi. §. j. z. j. de iud. aut. si vero cōtigerit. z. l. si. j. de cōtra hen. emp. Ideo si peto reduci ad ar-

c bitriū boni viri. z cōqueror: de cōtractu, debeo sequi forum rei. casus est hic. Sed fm iura statutorū in partibus tuscie, ipsa lauda producūt act. ex se, z habent vim sententie vigore dictorum statutorum hoc disponentium, vnde si peto reduci ad arbitriū boni viri. z cōqueror de sententia, que me leditur nunc adire debeo superiorem eius qui iudicauit: q̄ de sententia conqueror, vt. §. l. proxima. Ideo est videndum in arbitramento, vtrum sit de iure communi, vel de iure statutorum, vt agatur fm modum predictum, fm Bar. quod est no. dignum.

1 ☞ Tabellio episcopi habens priuilegium scribendi omnes causas episcopi, an possit scribere causas ventilatas coram suo vicario.
2 Iurisditio ordinaria inheret territorio.
3 Delegatus principis dat⁹ ad audiendū, videt etiā datus ad diffiniendū.
4 Causa restitutionis in integrum non potest compromitti.

¶ Lex tertia.

TAm scimus. Restitutio in integ. pōt peti coram iudicibus ordinarijs, z specialiter delegatis, vel ad vniuersitatem causarū, nō coram arbitris, vel iudicibus chartularijs, vel delegatis ab eis. h.d.

1 ¶ †In rex. vt videat ipse ꝛc. ar. ad questio. notarius quidā debebat ex priuilegio sibi dato ab episcopo scribere omnes sententias ipsius episcopi. modo episcopus cōmisit causam suo vicario terminanda. An in hac causa scribet sententia ille tabellio? z videt q̄ sic per hunc text. secūdum Jac. bu. prout habeo super libro sed non est in lectura. Notarij ergo deputati ad scribendū acta ordinarioū, debent scribere acta delegatoū, z vicarioz: z vpi⁹ debēt habere salaria scripturaꝝ. qō

2 rene menti. ¶ †In rex. adheret. no. istum tex. propter quē dicunt doc. q̄ iurisditio ordinaria z ꝑtētiosa inheret territorio, z q̄ limites iurisditionis sunt fm limites territorij. z hoc est verū q̄ iurisditio est in territorio tanq̄ in re, fz in iudice est tā q̄ in persona. Et respectu iudicis iurisditio, z officiū iudicis vniuersaliter cōsideratū. est quasi vnū z idē, vñ cituli q tractāt de officijs magistratuū, nomen officij assumūt, p iurisditiōe, vel dic vt no.

3 per Bar. in. l. j. ff. de iurisd. om. iud. ¶ †In rex. audiētia. no. q̄ delegat⁹ principis ad audiendū, vt et delegat⁹ ad diffiniendū. vel dic vt no. ff. de pc. l. q ꝑcuratorē dat. z. j. & fal. l. vbi. In rex. ibi. iciderit.

b no. q̄ delegat⁹ ad vnā cām, vt delegat⁹ ad quālibet illi incidentē, vñ incidētibus nō est necessaria q̄missio spālis, z ad hoc quoti die allegat iste tex. z vide qō no. Bar. extra de rest. i inte. c. suscitata. z facit qō no. ff. de ꝑcu. l. q ꝓprio. §. Itē querit.

4 ¶ †No. q̄ cā rest. in inte. non pōt cōpromitti. dicit gl. hoc verū p arbitriū vt restō cōcedat, fz bene pōt cōpromitti, vt per eū procēdēta ꝓnūtiet. sic ergo q nō pt restituere, pt ꝓnūciare ad restituendū. z facit ad qōnes qs dixi. l. j. §. si aduersus liber. z ibi vide. z. ff. de tut. z cura. datis ab his. l. ꝓtor. per Bar. dixi in. d. l. j. de cōsilio. ponit hic p Jac. bu. fz istā opi. nō teneo: qr tex. dicit q̄ arbiter non pōt cognoscere. ergo nullius gñis sniam pōt ferre. Itē nō reperit iste mod⁹ agēdi per aliquā. l. pe to ꝓnūciari me restituendū. Itē resti. in inte. requirit iudicis officiū. q̄ non est in arbitrio. z iō vt q̄ arbiter nō possit ꝓnūciare aliquē restituendū in integ. multo magis arbitratoꝛ: qr penes eos non est officium cū iurisditione, prout desiderat causa z natura resti. in integ. vt. ff. eo. l. quod si minor. §. fi. z ita teneo, Bal.

¶ De repu. que fi. in iudicio ꝛc. Rubri.

1 ☞ Minor petens restitui contractum, non debet aliquod commodum ex eo reportare.
2 Sed an teneatur totum restituere.
3 Minor qua de causa restituitur, eadem restituatur creditori aduersus veterem debitorem, an requiratur nouа instantia.
4 Minor vendidit rem aliquam, z voluit qō ꝑtiū soluerem suo creditori, minor restituit aduersus vendi. nunquid emptor restituatur ad ꝑtius pecunie mee aduersus creditorem.

¶ Lex vnica.

QUi restituitur. Doc. d. restō cōcessa minori, cia in primū statū redintegrat tā pro minore, q̄ ꝺ eū. z extēdit et effectum suum ad tertiā ꝑsonā. h.d. primo ponit dictū. sc̄o declarat ipm per exēpla.

1 sc̄a ibi: z iō q̄d. ¶ †Not. q̄ minor restituit b aduersus ꝺcū, z per hoc impugnat ꝺcū, nō ꝺz ex ꝺcu aliqō cōmodū reportare. l. edicto. vbi & hoc dixi. §. si aduersi. ficum. Itē q̄d ad eum pervenerit, teneē restituere. idē in quasi ex actu, vt adi

c tione hereditatis. sc̄o nor. q̄ restituto minore aduersus creditorē apud quē tereserat animo nouādi, restituit creditori actio aduersus veterem

2 debitorē. ¶ †Op. ꝺ hāc. l. z vt q̄ minor nō teneat totū restituere, fz id solū in quo locupletior fact⁹ est, vt. ff. e. qō si minor. §. restō. cū fi. Sol. concedo q̄ nō tenet in plus, nisi interesserit dolus: vt in fi. huius. l. sc̄o op. q̄ restituto minore, nō restituit aduersarij ei⁹, vt. l. j. §. de resci. vē. z. §. qō me. cā. l. p impressionē. Sol. ibi spāle ꝓpter delictum aduersarij. ¶ Tertio op. ad idē. ff. de sol. l. q res. d §. hunc applicat. Sol. ista. l. limitat p illū. §. q̄ intelligit hic qñ minor restituit pp̄ suā facilitatē. secus si restituit pp̄ dolū aduersarij, vt ibi no. facit qō no. ff. de fideiuss. l. si tiri⁹ z seia. ¶ Quarto op. q̄ restituto minore, non restituit ei⁹ aduersarius: vt. ff. eo. l. si iudex. Solu. ubi minor nolebat vti re stitutione cōcessa. vñ hec lex limitat per illā, que intelligitur qñ minori cōcesso beneficio vtit vti, fz ñ

¶ Emphyteusis. Idē dicit hic Sa. z vide q̄ no. Bal. in. l. generaliter. §. cum aut. j. de inst. z substi. sub cond. fac. z pau. de castr. hic. vbi refert bal. in. fieam quam. j. de udei. z dicit qō propter communē vsum loquendi in dispositione testatoris, vt statuti nō veniet legitimat⁹ per rescriptum, tamen veniet legitimatus per subsequens matrimonium, vel p oblationē curie, vel alios modos inuentos a iure cōmuni per id qō habetur in tex. z gl. in. c. innotuit. de elec. z ibi in hac conclusiōe nō loquatur de cōtractibus: tamen illa rō sua militat etiā in cōtractibus, in quibus non attenditur cōis vsus loquēdi. c. ex literis. el. j. extra de spōsa. z bal. h. facit tex. in. c. j. §. naturales si de feu. defūc. cōtent. sit inter do. et agnato. z ibi vide Bar. z per Bal. in consi. lxx.

☞ Adde Ang. z Pau. de cast. in. l. apud Julianū. §. si quis alicui. ff. dele. j. istum in addit. ad Spe. in tit. de loc. vers. emphyteusis ecclesia. c Alexan. consi. cxxviij. vo. j. Celsus.

¶ Maioris. vide qō dixi post Bar. in. l. Jul. §. si quis colludēte. ff. de ac. empt.

¶ Forū rei. Vide Per. de an. in sua disp. in. c. C. laic⁹ z An. in. l. si suspecta. ff. de inof. test. et vbi debeat peti recurs⁹ a sentētijs. arbitri. vide. l. cū antea. z ibi Bal. j. de arbi.

¶ Delegatus. ad de Bar. hic. z ideo dicit Bal. in. l. j. §. quando prouo. nō est necē. q̄ ille cui est commissa appellatio, potest cognoscere incidenter de nullitate.

nō vult vti beneficio.remanet vterq̄ in iure cōi. vt ibi notāter d'. ¶ Quinto opp.dr hic q restituto minore aduersus intercessionē,restituit creditor aduersus veterē debitorē. Contra: qr intercessio non liberat debitorē:ergo nō est necessaria restō in eū. So. hoc intelligit dr intercessione aio nouādi.plures em̄ sunt spēs intercessionis,vt not ff.de pac.l.in psonā.§.qui pecuniā. ¶ Sexto opp. ⁊ vř q ipso iure restituit actio:vt.ff.ad velle.l.debitrix. Sol.ibi in restōne legali.hic in ea q̄ reqrit iudicis ministeriū. ¶ Septimo opp. q creditor nō restituit, sed sibi imputet. q cū minore ꝯtxit: vt insti.q.mod.tol.ob.§.pterea. Sol. lz ibi minor intercesserit aio nouādi:tū erat talis minori quo nō cadebat,nisi obligatio naturalis,quo casu minor nō indiget restōne:qr ipso iure nō pōt ꝯueniri.cū ergo non restituat minor nō restituit creditor in veterē debitorē.⁊ hec so.est vera: qr ibi nulla interuenit restō legis,vel hois. ¶ Ultimo op. dr hic q minor restituit:tū si qd dolo desijt possidere,illud refundit. cōtra. imo rōne doli dz restō denegari:vt.s.si mi.se ma.dixe.l.si alteri⁹.primo rn̄so.cū n. Sol.ibi dol⁹ cōmittebat aduersus ꝯtcū,siue circa ꝯtcū,vel q̄si aduersus quē volebat restitui,hic aūt cōmittit extra ꝯtcū.vel q̄si, circa ipsas res.⁊ iō nō ꝯcernit id qđ est cā restōnis. certe si subtil' itelligis,q̄ten⁹ est i dolo. nō restituit,
3 imo hr̄ p locuplete.⁊ sic ꝯcor. ¶ † Quero duo. ⁊ primo vtrū ex eadē re q̄ restituit minor aduersus creditorē,restituat creditor aduersus veterē debitorē,an sit noua instātia op⁹. Et vř q sit opus nouā instātia:vt vnicuiq̄ psit ppria, nō alterius restō:vt.s.de fideius.mino.l.ij. Itē qr antiqu⁹ debitor nō fuit in iudicio:ergo ad eū nō extēdit iudicij effect⁹. ¶ In ꝯtrariū vř p id qđ legi,⁊ no.j.l.ij. §.si aduersus trāf. ¶ Et si tu dicis ꝯ veterē debitorē nō fuit petita restō.rn̄.lex restituit,vn̄ hoc venit ex necessaria ꝯntia:qr correlatiuis destructo vno.destruit reliquū.dici pt q si fuit citat⁹ antiqu⁹ debitor:tūc sibi noceat restō. Si aūt nō fuit citat⁹ in cā:tūc sibi non noceat:vt no.ff.q.ex cau. ma.l.cū miles.§.j.⁊ ar.j.si pp pub.pēsi.l.si dserta.
4 ¶ † Querit hic Pe. pone:minor vēdidit rez aliquā.⁊ voluit q pciū soluerē suo creditori.deinde minor restituit aduersus vēditionē: nūquid ego emptor restituar ad pciūz pecunie mee aduersus creditorē: vř q sic.ar.hui⁹.l.sz vř q nō: qr suū recipit:vt.l.repetitio.ff.dē ꝯd.inde.breuiter distinguo.aut fuit creditor ex cā lucratiua: ⁊ tūc restitutor ego vēditor ꝯ eū.aut ex cā onerosa:⁊ tūc ego nō restituar.ar.l.vl.de eo p quē factū erit. sz Ja. de raue.sz Pe.dicit q imo tūc restituar in subsidiū: qr lege cauet q etiā vbi ex cā onerosa quis
a sentit commodum [a],datur regressus contra eum: vt.ff.de leg.j.l.plane.el.ij.§.j.fm Pe.Cy.Bald.

¶ Etiam per procur. causam restit. in integ. agi posse. Rubrica.

1 ☞ Restitutio in integrū pt peti p pcuratorē.
2 Mandatum speciale quod dicatur.
3 Syndicus vniuersitatis,an possit petere restitutionem in integrum sine speciali mandato.

¶ Lex vnica.

1 Causaz in integ. † No. qđ p pcu.pōt in inte.resti. peti. ¶ Oppo.ff.e.l.illud.§.si talis.ff.de mino. Sol. hic itelligit ō pcuratore legitime ordinato, ⁊ cū sufficiēti mādato: qr vbi fit mētio de pc.itelligit de legitime ꝯstituto,cū sufficiēti mandato. ita dicit gl.nec ēt hoc sufficit,nisi de mādato doceat:vt.ff.de iniu.l.sz ⁊ si vnius.§.procuratorē.⁊ adde qđ dixi.s.de pcu.l.lz. ¶ Scđo opp. ⁊ vř q resti.in inte.nō possit peti p pcu.qr in cā ista vertit etatis ꝯsideratio,sz vbi de etate disputat,reqrit cōparitio personalis,ad hoc vt iudex videat ex aspectu:vt.s.de his q ve.eta.impe.l.ij.So.ibi spāle:qr psona que impetrat,venia etatis subijci dz examini.non solū in etate.sz etiā in morū probitate,vt ibi pz. ¶ Opp. tertio q sine vilo mādato pt peti in inte.resti.vt.ff.e.l.pr pro filio. So.ibi spāle in patre:qr prosequit ppriū interesse.vel saltē cōe ius ipsius ⁊ filij.ite pater est legitimus administrator.⁊ vbi lex facit aliquē legitimū administratorē,non requirit spāle mādatū.facit.ff.de admi.tu.l.inter bonorum.
2 ¶ † Quero duo.⁊ primo qđ dicat mādatū spāle. Dicit Guil.de cu.in.l. sz ⁊ si q s.§.quesitū.ff.si qs cau.q̄n fit mētio cāe ⁊ persone,vt facio te pcuratorē ad petendā resti.in inte.in tali cā ꝯ talē. Istud est spāle mandatū fm Guil.tu dic q non opz q fiat mētio certe ⁊ limitate cāe ⁊ persone,sed sufficit q dicat facio te pcuratorē ad petendā resti.in integ. Et idē in oibus q̄ requirūt spāle mādatū,vt sufficiat exprimere qualitatē act⁹,sicut sufficit ꝯstituere pcuratorē ad opponendū crīa ⁊ defect⁹,lz alr nō specificet,vt in.c.ij.de pc.in cle.non ob.dictū Guil.qr illud nō esset mādatum spāle.sz singulare,seu specialissimū,qđ lex nō reqrit.facit.ff.de don.l.filius fami.§.sz eū.nā ad donandū cā mortis reqrit permissio spālis.⁊ dr spāl fieri.si qualitas donationis exprimit.lz cetera nō exprimant. Itē facit qđ
3 no.in.c.pn̄tium.de test.li.vj. ¶ † Scđo querit,nūqd syndic⁹ [b] vniuersitatis possit petere resti.in inte.sine spāli mādato: dicit hic Ja.de are.q syndicus ciuitatis castri,vel ville,dr hr̄e publicū offm̄,⁊ in publicis officijs non reqrit spāle mandatū,facit.ff.de mu.⁊ ho.l.munerū.§.si defensores. Si aūt esset syndicus alicui⁹ collegij,puta fabrorū,vel mercatorū.nō posset petere resti.in ite.sine spāli mādato:qr non gerit publicū offm̄ fm Ja. de are.⁊ Cy. ¶ Ista qđ psuppōit q vniuersitates ⁊ collegia hn̄t bn̄ficiū resti.in inte.ad instar minorū. Adde vbicūq̄ dixi q reqrit spāle mādatū, est verū.vbi resti.in inte.petit principalr,sz vbi petit incidēter,vel aduersus sniam latā ꝯ ipm pcuratorē,nō reqrit mādatū spāle.ar.l.vlti.in fi.s. vbi ⁊ apud quos.⁊ no.extra de rest.in inte.c.suscitata.⁊.ff.de pcu.l.q proprio.§.itē q̄rit.fm vnā lec. ¶ Cōclude,an reqrat spāle mandatū in cā resti.in inte.q aut petēs gerit publicū offiū,aut priuatū. Et si priuatū,aut ptendit ppriū iteresse,aut nō.si nō ptēdit ppriū iteresse,aut petit principalr,aut incidēter,vt ex pdictis apparet Quero.q̄ est rō q restō desideret spāle mandatum: Rn̄.tres rōnes sunt. Prima: qr petit ꝯ ius cōe.de act.⁊ obli.l.in honorarijs.§.sz cū rescissa.scđa.qr hz in se quādā retorquitionem,vt.l.j.s.tit.j.tertia.qr sine mandato speciali procurator non pōt venire contra factum domini,vt.ff.man.l.si hominem.

¶ In integ.resti.post.ne quid noui fi. Rubrica.

¶ Lex vnica.

Postulata. Pendente cā resti.in integ.nil est innouādū.h.d.istud declaraui.s. de transf.l.si causa cognita.qđ no. ¶ Not.q si petit resti.in integ.ad rem,interim illa res non pōt alienari.exponunt quidā.s.cā mutandi iudicij.vel forte est hoc ideo: qr sit res litigiosa. Item si petit restitutio ꝯ sniam,non pōt mandari exequutiōi. Hoc tenet gl.hic.⁊ per legē quā allegat,patet q assimilat petitionē restitutionis in inte.appellationi.de qua habes.ff. de admi.tu.l.chirographis.§.si.circa hoc,nunqd posset snia mādari executioni causa in inte.resti.pendente.dic q aut talis exequutio est irreuo
c cabilis,⁊ non pōt interim fieri.vnde donec ꝯdēnatus [c] petit resti.in inte, nō pōt poni in carcere pter sniam,vel instrm̄ debiti:qr istud grauamen non posset reuocari,vt no.in fi.i in.l.ij.de appel.reci.aut est exequutione uocabil'.⁊ tunc refert.aut ille q petit restōnē offert paratam pbationē,⁊ cessat exequutio,vt.j.si ex fal.instru.l.si.aut non offert paratā pbationē: tunc dicunt quidā,aut est psumptio ꝯ ipm ex qualitate cause,vel ex psona pnuntiatis,vt qr princeps pnūtiauit,⁊ interim fit exequutio.prestita tū satisda.fm formā similē q̄ tradit in aut.q̄ supplicatio.s.de preci.imp. offe.hec pbant extra de in inte.resti.c.suscitata.de fal.l.satis aperte.j.de ordi.cogni.l.si. Si autem non est presumptio contra petētem,cessare debet interim executoria manus,vt in.d.l.si causa cognita.⁊ ita teneo.

¶ De restitu.militum.⁊c. Rubrica.

1 ☞ Lesus in absentia eo quod non petijt bonorū pos.in termino legali, si ipse viuit.potest petere restitutionem in integ.
2 Procuratorem an quis teneatur dimittere si vult se absentare.
3 Heres an possit restitui ex persona militis,⁊ ita demum si tēpus cucurrit militi.
4 Heres minoris an ⁊ quando restituitur ad adeundā hereditatem ex persona minoris.

¶ Lex prima.

Si valerianus. Absens lesus circa bono.poss. absentiam probabilem,⁊ necessariam,trasmittit beneficium restitutionis ad heredem. hoc dicit hec lex multum notabilis.
1 ¶ † Hic nota quod si quis in absentia est lesus eo quod non petijt bono.pos.in termino legali,si ipse viuit,potest petere restit.in integ. Si vero decedit,eam ad heredem transmittit. ¶ Secundo not. quod ita demum heres restituitur ex persona defuncti,si beneficium restitutionis sumpsit originem in persona defuncti:qr lesio

a ¶ Cōmodū. vide q scripsi post paul. de cast.in.l.si.in fi. ff.de eo per quem factum erit.

b ¶ Syndic⁹. adde p Inn.in.c.suscitata.extra de resti.in integ.⁊ Bal.i.l.illud.§.j.ff.de mino. per hoc facit:qr legitim⁹ administrator pt petere in ite. rest.sine spāli mandato.l.ij.s.si sep.in inte.resti.postu.ergo et syndicus dz posse,qui equiparat legitimo administratori,vt nota. Bal.in.l. Iniurarū ⁊ ad pecunias. §.dfensor.ff.de iniurijs.⁊ pro hoc facit text.in.l.j.s.de of.ei⁹ q vic.al.obt. ⁊ hic adde Bart.⁊ Bal.in.l.preses.s. de trans.⁊ qđ not. Bal.in.l.mādato. ff.de pcu.post gl.⁊ limi.per Bart.in d.§.defensor.

c ¶ Condēnatus.et p hoc dicit Pau. de ca.in.l.iiij.§.cōdēnatum.ff.de re iu.qđ exceptio nullitatis,seu petitio impedit capturas persone que fieret p executione snie qr per illā infertur quedā iniuria,que non potest aboleri.⁊ hoc dicit esse verum,si incontinēti offertur pbatio nullitatis.alle.no. per Bal.hic.⁊ dixi post Imol.in.d. l.iiij.

lesio fuit ꝙsummata cū defuncto. ¶ Cōtra ista iura op. z videt ꝙ heres non possit in inte. restitui: qz bo. possessio nō trāsmittit ad hēdē, vt. l. iū. ff. ad rē. ff. de bo. pos. Frustra ergo petit heres beneficiū restī. in inte. qz nō pōt bo. pos. nō trāsmissam agnoscere. Sol. bo. pos. nō trāsmittit de iure cōi. sz de iure singulari ex beneficio restī. in inte. bā recipit trāsmissionē vt dic. ¶ Sed opponit. rp̄ petēde bo. pos. est vile, vt. l. h. ꝯ. dies. ff. qs ex dol. in bo. pos. seruef. Tūc arguo sic, aut iste miles nō fuit negligens, z ipso iure nō labit cit̄ps, z sic falsa erit litera, q̄ ōt post exactos dies. Aut fuit negligēs: z tūc tp̄s currit cū effectu: qz negligētib⁹ iura nō subueniunt. vt. l. nō em. ff. eo. Sed dic ꝙ iste miles nō fuit ꝺino negligēs: qz ꝺz potuisset procuratorē ꝺstituere ad petēdā bo. pos. cū propter absentiā nō sic bene poterat inuenire procuratorē, sicut si esset p̄sens. Ītē qr in arduis non reputat ꝺlno negligēs ille qui procuratorē nō dimittit. Dic ergo non erat impedit⁹ impedimēto iuris in ꝑti. pcu. nec impedimento facti p̄cise, sed citra: qz nō inueniebat forte procuratorē de quo posset cōfidere in absentia. Vel dic verū, ꝙ iste erat absens ex cā ꝓbabili z necessaria, cui nō imputat. si nō mittit procuratorē quin possit in inte. restī. Et hoc est propter priuilegiū absentiē: labit tēpus mero iure: qr nō est impeditus impedimēto iuris, vel facti. ¶ † Sup hoc aūt an teneat̄ qs dimittere procuratorem, distingue, vt ibi p Ey. z vide. ff. de proc. l. q̄ absente. z. ff. de diuer. tēp. pscr. l. i. z. ff. de legatio. l. cūdē. ꝯ. i. z vide. ff. q pe. tu. l. cū a matrib⁹. 3 hoc in iudicio. Jn 3cio⁹ vero dic vt. ff. p socio. l. idē. ꝯ. ¶ Tertio op. dic ꝙ heres militis restituit ex ꝑsona militis. ita demū si tēp⁹ cucurrit militi. Cōtra. imo ēt si pēdente tpe decessit, ꝺz restitui, vt. ff. de acq. he. rel. pātoni⁹. Sol. ſ rigore nō restituit: qr ius restitutiōis nō erat ortū de facto. vñ qs nō est, nō potuit transmittere, sz de egrate restituit, vt in. l. Jna. Rā aūt egratis in hoc fundat: qr si plus negligēs trāsmittit: multo magis trāsmittet min⁹ negligēs, cui nondū erat tp̄s elapsum. Vel dic ꝙ egratis fundat̄ in hoc: qr in vltimo vite spiritu ledit eo ꝙ nō trāmittit. ideō ꝙ simile lex cōtigere ꝓpter absentiā: qr si esset p̄sens, p̄sumitur ꝙ agnouisset vtile z lucrosam bo. pos. ſm gl. Alī dicūr vt ꝑe. qō le. nō fuit ꝓsummata: qr de funct⁹ nunquā fuit exclusus a iure petendi, nec etiā in vltimo vite spiritu potuisset p aliū ei⁹ nomine peti. vnde nō ſt reperire aliq̄ tp̄s mo mētū, in quo sit lesio ꝓsummata cū defuncto. si nō dicim⁹ in simili. l. vl. de cōdi. instī. Alterius heres nō restituit ex ꝑsona defuncti, sz ex ꝑsona ꝓpria ex egratie. d. l. pātoni⁹. ſm Pet. ¶ Tu dic ꝙ qñq; lesio reperit in defuncto cāliter z formaliter: z tūc trāsmittit ad hēdē. vt dic. Aliq̄s reperit in eo cauſaliter, sed non formaliter, sicut est in. l. q̄stionis. z tūc dico qō similiter trāsmittit, ita qō illud qō erat in potestate defuncti, reddit in actui ꝑsona heredis. Dicere em ꝙ heres non veniat ex ꝑsona defuncti est impossibile: qr saltē veniat ex ꝑsona defuncti cauſaliter, formaliter attēdat ꝑsona heredis: qr lesio ꝓsummata non reperit. nisi in ꝑsona heredis, sed lesio inchoata reperit in ꝑsona defuncti. sufficit ergo ad trāsmissionē ius cauſale, sz non sit ius formale. Simile in 4 l. ij. rat. ab here. z cōtra here. inci. ¶ † Et p hoc dico ꝙ si minor. xxv. annis nō adiit hereditatē, z fuit lesus qr hereditatē nō trāsmittit: licet ista lesio nō reperiat̄ ꝓsummata in eo qr viuēs nō trāsmittit: tñ qr ꝺz originem habeo, restituit heres ex ꝑsona minoris ad adeundū ſm Jac. bu. Idem tz Jac. de are. z Bar. in. l. qui duos. de rebus dubiis. vbi omnino vide per Bar. gl. aliter dicit in. l. cū quidā. in ꝑin. de acqui. here. Ītē Ja. de bel. dispūdo determinauit ꝙ minoze nō trāsmittente heres non restituetur ex ꝑsona minoris: qr lex defert alī hereditatē. vnde intelligit deferre eum effectu, vt. j. de iure deli. l. si infanti. ꝯ. si vero. vel nō fit tutoꝛ: qō in infante posset defendi: qr est ibi impedimētum nature, aduersus ꝙ non datur restī. in inte. Sed Ja. de are. z Bar. in distincte tenent dari restī. in inte. Jste passus est dubitabilis. ¶ Querit gl. quātum tempus detur ad petendum bo. pos. dic vt in gl. Ītē quero: quare litera dicit post tantos dies. Respon. vt in gl.

Bal.

1 ¶ Impedimentum ratione absentie in fine prescriptionis est illud, ꝙ attenditur in concedenda restitutione ꝛc.
2 Nona vltima nocet.
3 Restitutio temporis quando datur ratione partis, non datur ad rem, sz ad tempus et tempore restituto res potest vendicari.
4 Vlucapio quando est completa in absentia, qualis libellus procedat.
5 Remedia duo que possunt cumulari in eodem libello. 6.
7 Iudicia duo q̄ sunt necessaria, an ille qui petit se restitui in integrum cōtra vlucapionē rei sue, teneatur in primo iudicio probare de dño. 8. 9.
10 Dicta ratio sit audiendus, si vult facere plures libellos causa fatigandi re um quando in eodem libello potest concludi effectus vtriusq; iudicij. s. rescindentis, z rescissorij.

¶ Lex tertia.

Quod tempore. Legitur duob⁹ modis, vno modo ſm ꝺdar. alio modo secundū Bal. secundum lec. ꝺdar. hoc intendit. Si vlucapio fuit inchoata in p̄sentia, z in absentia cōsummata, reuerso dantur anni x. vtilis, intra quem potest petere tempus absentie de medio sub mouēti ad rem vendicandā, quo elapso nō audit̄. vlterius. h. d. ¶ Et ꝑ hanc literam pone casum in terminis sic. Ego fui p̄sens primo z scdo anno quo vlucapiebas rem meā mobilē: tertio anno fui absens cā reipublice, z cōpleta est cōtra me vlucapio in absentia, sum reuersus, queritur vtrum mihi restō det. ad qō rñdet Jmperator, si annus vtilis qui datur ad restituendum non est elapsus, possum restitui, vt subducat tp̄s vlucapionis, i. tp̄s absentie de medio, z ꝙ res mihi restituat. sed si prescriptio esset impleta in p̄tia, non daret in inte. restī. ſm Bar. Et ſm hāc lec. primo 1 lege literā. ¶ † No. ſm lec. ꝺdar. ꝙ impedimētū rōne absentie in fi. prescrip. est illud qō attenditur in rōne cōcedenda, sed econtra, si esset impedimētum in ꝑin. z negligētia in fine, ex negligētia abstineret omne ius petentis, z denegaret restitutio quasi ex vltima, mora, que obesse cōsueuit ſm ꝺdar. cui⁹ opi. vī ꝙ bari expresse per text. ff. ex q. causis maio. l. ab hostib⁹. ꝯ. sed qō simplr. cū. i. se. ¶ Sed ꝺ istam. l. op. primo: qr text. iste dicit possessum rpe absentie, nō dicit vlucaptū: ergo nō requirit ꝙ sit in absentia vlucaptū, vel in rpe modico, ꝙ ꝓ absentia reputak. rñ. dum dicit ſa possessum, suppleri ꝺz z vlucaptū. ſm ꝺdar. ¶ Secundo op. qr litera dicit amota prescript. tēporis medij. nā ſm ꝺdar, istud non esset tp̄s medū, sed esset vltimū tp̄s vſucapionis, ergo lectura sua est ꝺ literā. Sol. hic nō loquit de medio tpe vſucapionis, sz de medio tpe qō est a principio absentie vſq; ad reuersionē ſm ꝺdar. ¶ Tertio oppono, nam ſm opi. ꝺdar, si vſucapio sit cōsumata inter p̄tes, quāuis sit inchoata z mediata ſter absentē z p̄tem, non dat restō ad rpa absentie. Contra, imo tp̄s absentie debet subduci. sit p̄mū. medū. vltimū ve, vt. ff. e. l. necnō. ꝯ. fi qs sepius. ¶ Per illū. ꝯ. reprobat Bul. opi. ꝺdar. ꝓ quo facit rō: qr non solū inspicit finis consummationis totius actus, sed tp̄s processus eiusdē, vt. ff. so. ma. l. diuortio. ꝯ. nō solum. ꝓ hoc etiā facit exemplū. naz si 8 index dedit mihi ꝺlationē a. x. diez ad probādū, z ego in primis, v. diebus fui impeditus, in postremis nō: tamen debebit mihi restitui tp̄s impedimēti, vt integret dilatio, vt. ff. de ferijs. l. ozatiōe, z arg. ff. de verb. obli, l. z ideo hesitaſ. ¶ † Et si tu 2 dicis: vltima mora nocet. Rñdeo: istud est in his q̄ pcedūt ex momēto rpis, sz in his q̄ ad sui ēē requirit mora successiuā, non sufficit vltimum rpis momentum ad excludendū quēa beneficio iuris. Et ita est in nostra materia: qr vſucapiones z prescriptiones hñt in se tp̄s successiuū, z nō assumūt esse ex parte rpis, sz ex toto rpe cōtinuato, remanet ergo Bul. in hoc, ꝙ omne tp̄s absentie de medio subducatur, z recedit ab opi. ꝺdar, vnde ſm Bul. hec lex hoc intendit. ¶ Finita absentia ex cā necessaria, dat restō ꝺ p̄scriptionē, vt subducatur omne tp̄s absentie, quodcūq; fuerit. primum, medū, vltimū ve. h. d. ſm Bul. ¶ Et ſm hāc le. pone casum in terminis sic. Ego fui p̄sens primo anno quo vſucapiebas rez meā mobilē, in secūdo fui absens cā reipublice. tertio anno fui pñs. z sic cōpleta ē vſucapio in mea p̄tia, quero vtrū det mihi restō, z ad qd: Rñdet Jmperator, si a tpe cōplete p̄scriptionis nō est elapsus annus vtilis, dat restō, vt subducat illud medū tp̄s vſucapionis de medio. s. annus quo fui absens, vt intra illum annū restitutus possim vēdicare possessionē. h. d. ſm Bul. ¶ † Ex ista lec. no. ꝙ tp̄s impedi- 3 menti semp est restituēdū. ¶ Sed o no. qō qñ rōne ptis rpis dat restō, ꝙ talis restitutio non dat ad rē, sz ad tp̄s. Et restituto tpe: tūc pōt res vēdicari, q̄ vēdicatio ꝺz intra tp̄s restitutū intētari, vñ per restōne ꝑpetuaſ, qō est not. ¶ Sed ꝺ istā lec. op. iste reuersus ante vſucapionē cōpletā fuit negligens, sz negligētib⁹ iura nō subueniūr, vt. ff. ex quibus cau. ma. l. non em. ergo huic nō subuenit. Rñ. negligētibus nō subuenit, verū est quatenꝰ sunt negligētes. vnde tp̄s negligētie, nō restituit eis, vt in ꝺcio, sz quatenus non sunt negligentes, subuenit, eis, z tp̄s impedimenti restituit, vt hic, z. j. de in integ. resti. mi. l. supuacuā. vel dic ꝙ negligens non restituit ad rē, vt in. l. ꝺcio, sz bene restituit ad tp̄s in quo non fuit negligēs, vt hic. Et ſm hoc ista verba, tpis medū, ꝑpue stant ꝓ tpe medio ipsius vſucapionis. ¶ Ecce ergo habem⁹ duas lect. sz q̄ istarum est verior: Ey. z op. Bul.

¶ Dilatione, vi⁹ Bar. in. l. fi. ff. ꝺ ferijs.

a ¶ Libellus. adde Bald. in. l. si quis homicidiũ. j. de ac cu. & tex. & ibi An to. de but. in. c. ad dissoluendum. ex tra de despon. im pub.

b ☞ Habet largum significatum. vide Guil. de cug. in. l. domũ. & qđ ibi po sui i apos. ad ipsuz in ver. an verbũ perti nere sit generale. j. de rei vendi. Ja. re buf. in. l. oẽs. nu. ij. & ibi posui etiã in addi. in ver. de ver. pertinere. j. de col. fundi pa. lib. xi. et posui in apost. ad l. verbũ illud perti nere. super eo. ver. in tex. ff. de ver. si. nec omitto ꝙ sic est iũctũ verbo cõsue tudo, ꝙ importet petitoriũ: vt si dica tur pertinet ad me de ↄsuetudine. no. iste in addi. ad spe in tit. de causa pos. & ppri. ℣. quis agit. & Alexã. cõsil. xlũ. vol. iij. si vero po nat in libello, ipor tat petitoriũ & pos sessorium. s̃m Fed. de se. cõs. cclxxxiij. incip. ↄsiliũ latũ. & But. in. c. cũ ad se dem de resti spo. & Joan. an. in addi. Spe. tit. de emp. & ven. §. sequit. ℣s. sꝫ certe. in add. dicũt simplices. Cellus.

c ¶ Primũ decretũ. An passus primũ decretum cone quatur recupera tionem absq; refe ctione expensaruz & damnorum. Jo. de Imo. sub dubio forte. tenet ꝙ sic, in l. si finita. ij. §. si plu res. in fin. de dãno infect.

Pe. tenet opi. Mar. Ja. de are. dis. sequit, ꝙ aut
reuersus ante vsucapionẽ ignorabat rem suã vsu
capi: tunc sit vera opi. Bal. q: nõ põt ei mora impu
tari ppter facti ignorãtiã: aut ipse sciebat, & fuit
in mora: tũc rõne more nõ ↄcedit, id est denegat
sibi beneficiũ resti. in inte. s̃m Jac. de are. qđ Cy.
dicit sibi placere. simile habetis. j. de pscrip. lõg.
temp. aut. malefidei, ergo similr teneo opi. Bul.
& Dy. p ea que dicta sunt supius. & q: tẽpus ab
sentie & pñtie non sunt eiusdẽ rõnis & ↄditionis.
& ideo ex vno non infertur ad tollendũ priuilegiũ
alterius tpis. vt. j. de prescrip. lon. tem. aut. qđ si
quis. & ad illud de vltima mora, rñd. qđ in vsca
pione non attenditur mora soluz respectu vltimi
extremi, sꝫ respectu totius tpis. & sic nõ ob. & ita
4 tenet Bart. & est cõis opi. citramont. ¶ † Que
ro nũquid in casu Mart. s. qñ vsuc. est cõpleta in
absentia. pcedat iste libellus. dico ꝙ tu possedi
sti rem meam tribus annis. & ꝙ toto tertio anno
quo vsucepisti fui absens cã reipublice: quare pe
to me in integ. restitui ad rem ipsam. dicit Mar.
ꝙ sic, per hũc tex. qui dicit possessionẽ vendicare
permissum est. nã vr inesse rei vendicatio huic re
stitutioni. Et sic nõ est necesse ꝙ intentet recisso
ria per se, sꝫ sufficit vnicũ iudiciũ s̃m Mar. doct.
reprobant istum libellũ, & istam opin. ratio est: q:
illud demũ recuperat quis per restõnem, qđ per
didit per absentiã, sꝫ iste per absentiam perdidit
dñium: possessionem aũt perdidit in pñtia. ergo
non restituit ad possessionẽ, nisi intentet recisso
riã. l. vtilẽ rei vendicationẽ restitutã. & sic sunt ne
cessaria duo iudicia. Si aũt tu poneres ꝙ p ab
sentiã q's eẽt les' in possessione, & in pprietate, v
trinq; restitueret eodẽ iudicio. ff. de pcu. l. q pro
prio. §. itẽ querit. vbi est cas' sꝫ vnã lect. ego dico
ꝙ est casus in. l. ait pretor. §. itẽ ei. ff. qb. ex caus.
ma. vbi est expressum ꝙ per resti. in inte. qs resti
tuit ad possessionẽ quã perdidit in absentia, quo
eũt hoc eẽ põt, notat. j. de ser fugi. l. j. & ff. de vsu
cap. l. quare. & per Dy. in. c. sine possessione. de re.
iur. li. vj. istam thronicã tradidit hic Cy. & bar. di
cit ꝙ est fundamentũ in ista materia. In casu er
go lec. Mar. libellus alr dꝫ ↄcludere, vcꝫ q: dꝫ di
cere agẽs. quare pero ꝙ restituar ad tps absen
tie, vt intra triũ tps mihi liceat rẽ vẽdicare, et s̃m
hanc formã libelli etiã supa dꝫ formari, & hoc po
5 nit gl. hic multũ notabilr. ¶ † Scđo quero, nũqd
ego possum ista duo remedia ↄditionalr cumu
lare in eodẽ libello, verbi gratia, pero me restitui
ad tps. & cũ restitutus fuero, ex nũc put ex tunc
pero me dñm declarari, & rez mihi restitui: Et vr
ꝙ iste libellus nõ pcedat: q: sñia absolutoria la
ta in primo iudicio parit exceptionẽ in scđo: ergo
nõ admittit cumulatio: vt. ff. de excep. l. fundum
titianũ. & l. fundi. sed ad hoc põt rñderi, ꝙ ista p
prie non est cumulatio, sed est pluriũ petitionum
7 subordinata propositio. ¶ † Nam quoties duo
iudicia sic se habent ꝙ vnũ ex altero ori. ibi pce
dit libellus purus in primo, & ↄditiõalis in scđo.
vt no. j. loc. l. ↄductores. & j. vnde vi. l. nõ abre. &
l. ij. §. Itez si in facto. de ver. ob. Itẽ alia rõne vr
ꝙ iste libellus nõ pcedat: q: cũ recissoria nondũ
sit orta: ergo non dꝫ intentari, sicut nõ põt inten
tari petitio hereditatis cũ querela inofficiosi: vt
plene legit & no. ff. de inoffi. testa. l. qui de inoffi
cioso, quo enim posset simul & semel cõtestari lis
super vtroq;. certe hoc est impossibile: q: rescisso
ria nondũ est in rerũ natura, per istam rõnem te
neo ꝙ libellus pcedat q̃tũ ad restitutio. in ite. sꝫ
nõ quãtum ad rescissoriã: nec est nouum ꝙ libel
a lus[a] pcedat super vno capitulo, & super altero nõ:
vt. ff. de mino. l. etiã. §. j. & ar. l. l. quedã mulier. ff.
fa. her. & adde qđ no. Odof. & Cy. in. l. si. j. ex qui.
cau. ma. & Dy. inst. de act. §. rursus. in pen. vel vl
7 ti. q ¶ † Tertio quero, qñ sunt necessaria duo iu
dicia, nunquid ille qui petit se restitui in integr.
tanq; ↄ vsucapionẽ rei sue, teneatur in primo iu
dicio plene pbare de dñio: dicit Pe. ꝙ nõ, sꝫ suf
ficit pbatio presumptiua & summaria circa dñiũ,
sed postea in rescissoria erit de dñio plene proban
dum. hoc probat Pe. tali rõne. quoties duo iudicia sic se habent ꝙ pri
mum est preparatorium alterius, sufficiunt presumptiue probationes in
primo, vt. ff. ad exhibendũ. l. thesaurus. sꝫ iudicium rescindens & rescisso
rium habent se sic. ergo &c. dicit Cy. ꝙ de hoc est casus in. l. ait pretor. §.
Item ei. ff. eo. vbi sufficit petẽtem restitutionẽ pbare ꝙ ipse per absentiã
7 perdidit possessionez, quã presens postea vsucepit. ¶ † Sꝫ hoc salua Cy.
reuerentia non vr verũ, considero eñi ꝙ qñq; duo iudicia sic se habẽt ꝙ
vnũ est mere preparatoriũ alterius: & tunc procedit regula Pe. sed qñq;
sic se habent ꝙ vnũ est causatiuũ & inductiuũ alterius: tunc regula Pe.
est falsa: q: in primo iudicio scꝫ mere preparatorio debent fieri plene pro
bationes, que valent postea in scđo iudicio. imo s̃m iudicium tũc dr quo
dãmodo executio primi. vt plene no. in. d. l. qui de inofficioso, & in. l. si cõ
exceptiõe. §. hec aũt actio. ff. qđ met. cau. & ita est in proposito, ꝙ iudiciũ
resti. in inte. est inductiuũ & causatiuũ rescissorie. non mere preparatiuum
q: non hꝫ se solum in rõne ordinis, sed in rõne cause. non obstat. §. item ei.
q: ibi fundabatur restitutio, non ratione solius dñij, sed etiã rõne posses
siõis perdite in absentia. sꝫ ego loquor vbi fundat ratiõe solius dñij, vel
quasi: q: per absentem fuit quis lesus in proprietate, vel quasi. nõ in pos
9 sessione. & sic non ob. ¶ † Ex hoc destruo duas alias cõclusiones pe. dicit
ipse ꝙ probatio facta in resti. in inte. non probat in rescissoria: quia sum
maria, & summaria probatio non probat, vbi requirit ordinaria, & plena.
Scđa conclusio est, ꝙ si in primo iudicio esset plene probatũ, non tamen
probaret in scđo iudicio. Et est ratio s̃m eũ: q: pma pbatio nõ est facta
s̃m naturã primi iudicij, nec põt plus operari pbatio, q̃ sit de natura iu
dicij s̃m Pe. que ↄclusiones essent vere tenendo opinio. suã de probatio
ne summaria. & essent multũ notabiles, sed non procedũt tenẽdo ꝙ in pri
mo iudicio requirat plena probatio dñij, vel quasi Ja. bu. hic & Cy. sunt
in eadem opiniõe cũ Pe. ꝙ vbi petit restõ ad tps, sꝫ lesio allegat in dñio
vel quasi. sufficit pbatio summaria, & ista est cõis opini. Et facit. j. ti. j. l.
ij. ibi dum dicit, si demũ talis mulier ad se pertinere monstrauerit. ¶ Et
b no. verbũ pertinere: q: hꝫ largũ significatũ[b], vt no. ff. de iud. l. si qs inten
10 tione. ¶ † Alterius quero hic: qñ in eodem libello põt cõcludi effectus
vtriusq; iudicij, scꝫ rescindentis, & rescissorij, & actor cã fatigandi reũ vult
facere plure libellos, & plures instantias nunqd possit. dicit Pet. ꝙ sic
q: quoties cõpetunt alicui plures vie & forme agendi, in potestate ei' est
in ptãte rei s̃m Pe. ¶ In ↄtrũ tñ facit. l. nõ est nouũ. de ac. emp. vbi ne
reus duplici iudicio fatiget, actor cogit cumulare, dic circa hãc materiã
reliqua, vt dicam in. l. superuacuam. j. tit. ij. & in. l. si. j. titu. ij. Bal.

1 ☞ Judex non debet festinare ad secundum decretum, imo debet expe
ctare absentem ex causa probabili & necessaria.
Quid si iudex non expectauit, sed ↄ citatum peremptorie ad domum ne
mine pro eo comparente, processit ad secundum decretum. ibidem.
2 Latitatio qualis requiratur, vt quis patiatur secundum decretũ contra
se interponi.
3 Quid si creditor nõ vult expectare absentem, qualiter poterit ei consuli.
4 Latitatio an requiratur in primo decreto, sicut in secundo.
5 Et quid in eo qui non latitat, sed contemnit soluere ex precepto iudicis.
6 Debitor si positus est in carcere, an patiatur secundũ decretum.

¶ Lex quarta.

c IGnorare. Absentes causa republice patiuntur primum decretũ[c], sed s̃m decretũ non
patiunt. h. d. ¶ In tex. possideri. i. detineri ex primo decreto
1 vt. ff. de acqui. pol. l. iij. §. genera. ¶ † No. hic in verbo differ
ri, ꝙ iudex non dꝫ festinare ad s̃m decretum. imo debet expectare absen
tes ex causa probabili & necessaria. ¶ Sed iuxta hoc queritur, quid si nõ
expectauit, sed contra citatum peremptorie ad domum nemine pro eo
comparente, ad secundum decretum processit, an illud secundum decre
tum teneat necne: glo. ponit duas opinio. Prima est, ꝙ illud secundum
decretum sit ipso iure nullum: q: in secundo decreto requiritur latitatio
debitoris, vt in. l. Fulcinius. §. ij. qui. ex cau. in pos. ea. Sed iste qui est ab
sens ex causa probabili & necessaria, non latitat: ergo secundũ decretum
est ipso iure nullum. Et non solum hoc est verum in isto absente absen
tia priuilegiata, sed in quolibet absente, non tamen latitante: quia edi
ctum pretoris requirit latitationem ad substantiam secundi decreti. alia
opinio est, ꝙ si absens est legitime citatus ad domum, ꝙ secundum de
cretum interpositum contra eum indefensum valet. sed si ex hoc est leso
potest petere resti. in inte. vt. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte. istam
opi. firmat hic glo. tamen doc. communiter tenent primam opi. l. ꝙ ad se
cundum decretum non possit perueniri, nisi ex latitatione. Et dicunt qđ
est casus hic, non violando literam. & in dict. l. Fulcinus. §. j. & ij. & ff. de
priuileg. cred. l. Imperatores. Non obstat. §. si forte. quia aut debitum
descendit ex persona, aut ex re ipsa. Primo casu requiritur latitatio, se
cundo casu non, s̃m Jaco. de aret. & Bart. ex hoc apparet, ꝙ in causa no
xali & damni infecti: quia cause descendunt ex re, non requiritur latitatio
i. dolosa sui occultatio, sꝫ sufficit cessatũ esse in eo qđ fieri dꝫ: tamen pro
pter lesionem ↄceditur absenti restitutio. vt in. d. §. si forte. idem dico ꝙ
si bona alicuius vendant propter collectas nõ solutas, vel propter nõ so
lutũ vectigal, seu tributũ nõ solutũ: nã istud pncipalr descendit ex re. vt. l.
rescripto.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

rescripto. §. fi. in fi. de mu. & ho. Si aũt ex ↄctu vel quasi descẽdit obliga-
a tio, vt ẽt ex maleficio absentis: tũc ipo iure nõ tẽ scẽ decretũ, nisi absens
2 latet ẽ militoꝝ opi. ¶ Ly. tãgit h vnã aliã opi. Dicit enĩ q verũ est q
regrit latitatiõm sufficit latitatio psumptiua. vt q. est citatus soleniter
ad domũ, & nõ est ita absens a lõge, q fit verisile q ei nõ fit itimatũ. Isto
casu scẽm decretũ tẽ. Quis nõ appareat de vera latitatiõe ẽm Ly. hoc cõ
b firmat: qui si absens tacuit se post litẽ motã, psumit latitare. si non dimis-
sit pc. & ei ista latitatiõe psumptiua patit scẽs decretũ. ar. ff. de legatio.
Leãe. §. i. Hoc ẽt q. dr. q a scõo decreto pt appellari: ergo nõ
c requirit vera latitatio: q: tũc ver. 2tumax nõ posset appellare: vt. j. de
iudi. vpera. §. finaũt re. ff. de iure. restit. l. diu. & de re iudi. l. 2tuma-
citas. fi. hoc credo verũ, q sufficiat vera vel psumptiua latitatio. Dicit tũ
Bar. q ista de iure cõi hũt difficultatẽ. statuta terrax puidẽt aliter, & ser
vãda sunt statuta ẽm eũ. ¶ Quero quid si creditor non vult expectare
absentẽ, nũq d põt et aliquo mõ 2stuli. Rñdet Bart. q si expectat rñsur.
de proximo, cogit creditor eum expectare, vt. l. fi. ff. de leg. sed si de proxi-
d mo nõ expectaret. dr dari curator bonis cõtra quẽ proceditur ordinarie
ad vẽditionẽ, & diffinitiua, vt. l. fi. ff. de pu. cre. & l. ab hostib. i pn. ff. ex q.
cau. ma. fm Bar. adõ h q nõ. Inn. extra de X. sig. c. dilecto. & q nõ. s. fi
aduer. rẽiu. cũ minores. & addõ q habes l. l. post q. §. imperator. vt leg.
4 no. ca. ¶ Quero, nũq d i primo decreto regrit latitatio, sicut i scõo. & vr
e q sic, vt in auc. de exhi. reis. §. fi vero. ẽt qdẽ. h tẽ Ja. de are. l. l. fulcinꝰ. §.
iff. q. ex cau. ipol. ea. alle. quãdã gl. q ẽi. l. ait prox. §. pe. ff. qb. ex caus. ma.
q ẽ expẽse ↄ istã legẽ. Nã h dr q vs primũ ↄcretũ ↄ absentẽ nõ latitantẽ,
fi scẽm decretũ nõ valeret, vñ Bar. reprobat opi. Jac. de aret. p hũc rex.
Hoc verũ, nisi iudici liqret de itima cã ablentie: q: tũc nõ posset interpo-
nere pmũ decretũ. ar. ff. de re iud. l. q̃sitũ. & qõ h p Pe. no. vt Ly. recitat.
f Et magime puto opi. Bar. verã. vbi pmũ decretũ interponit ex cã iudica
tũ debitũ sit liqdũ, & executio nõ dr retardari, vt. l. a diuo pio. §. j. ff. de
reiudi. & j. de excep. rei iud. l. eos. ¶ Quero, qd de eo q nõ latitat, fr ad
propũ iudicis soluere. & venit, & est pñs, nũq patit scẽm decretũ: dicit
Ja. de are. q sicq p absente. & 2tumace hr. q pñs non vult obedire, vt. l.
fi. eorũ. i pn. ff. de fideico. lib. Nec ẽ aliqua maior 2tumacia q pñtis, &
g nõ obẽperãtis. vt. j. qũo. & quãdo iudex. l. fi. ¶ Quid si debitor ẽ posi-
tus in carcere pp debitũ, nũquid patit scẽm decretũ: istẽ enĩ nõ dr latita-
re. Rñdeo sic, cũ psonaliter citat. nõ obẽperat, & remediũ capture pso-
ne nõ excludit alia remedia, vt extra vt lit. nõ contest. c. quoniam frequen
ter. §. fi. & ff. de fideiuſ. l. heres a debitore. §. retro quoq. Bal.

¶ Lex quinta.

Nec reipublice Prescriptio quadriennij non
currit absentibus causa reipu
blice nec similibus. h. d.

1 ¶ Creditor quãdo vendit rẽ debitoris absentis iure creditoris. tenet
venditio, sed debitor restituit in integrum. Et an ista venditio possit res
tractari, arguit ff. 2.

¶ Lex sexta.

Si cũ militaribus. Aduersus venditionẽ
factã propter negligen
tiam cõmissam tempore absentie iuste petitur restitutio. h. d.

1 ¶ No. q quãdo creditor iure creditoris vẽdit rem absentis
tẽ vẽditio, h ablens lesus ppter absentiã põt in inte. restitui. ¶ Opp. de
Lignoure. & respon. §. eo. So. ibi loquit in vẽditione que fit iudicis au-
thoritate ex scẽo decreto, qua non patiunt absentes nõ latitantes. vt ibi,
hic aũt loquit in vẽtione que fit iure creditoris. ¶ Scõo op. & vr q ista
venditio non possit retractari, vt. l. ũ. §. si aduer. vend. pig. glo. hic soluit
mirabiliter. Dicit enĩ q hic fuit facta venditio ex potestate legis, ibi ex
pactione conientionis quo casu non restituit absens, qõ nunq̃ exeat mẽ
tem tum fm Bart. o. Ratio est: q: absens reipublice cã restituit. & aduer-
sus contractũ. vt. j. l. pẽi. Sed quãdo res vendit ex pacto, vendit ex pote-
state contract. & absentẽ ledit cõtract. nõ aliud, fr quãdo ex potestate le-
gis tacite q sui absentia ledit merito datur restitutio. Ad hoc facit qõ tan
git gl. in. l. ertiã ei. ff. de mino. r. l. fi. in. q. cau. in inte. resti. nõ est necesse. & iõ
vtilius est in cõtractibus apponere q creditor possit vẽdere iure credi
toris. sed certum terminum ei non soluatur. & hoc pactũ reperi in mul
tis instrumentis. Vltimo no. hic de ista alternatiua oblato debito, vel p
rio. & addit quod no. in. l. iũ. §. quod met. cau.

¶ Lex septima.

Eq̃ a patre. Priuilegium successoris nõ
rescindit factum legitimum
predecessoris. Vel sic. ex persona successoris non mutatur ro-
bur cõtractus antecessoris. hoc dicit. ¶ Itẽ nota in hac. l.
vnũ fundamẽtũ in materia, q ex causa absentie quis restituit aduersus
negligentiã aduersus facta, secundum Bar. ¶ No. q maiores non resti-
tuunt in integrũ contra contractũ in eorum absentia celebratũ, forte per
procuratores, vel p actores, vel per nuntiũ, vel epistolã. Sed cõtra iudi-
cia & prescriptiones bene restituunt absentes. Sed minores restituũtur
ad omnia in quibus lesi sunt. & adde quod dicam. §. de vso. mili. l. fi.

¶ Lex octaua.

Uncimus. Miles est priuilegiatus in absentia, nõ
in presentia. h. d. vel sic Ubi occupatio
est cã priuilegij: ibi cessante occupatione cessat priuilegiũ. h. d.

Vel sic. Sola militia nõ prebet beneficiũ restit.
in inte. sed occupatio circa res militares. h. d.

¶ De vsoribus militum, &c. Rubrica.

¶ Lex prima.

Tempora libus. vsor
que sequit
virum militantẽ, gaudet bũficio
mariti. h. d. sed nũquid mulier te a ¶ Maleficio. vide per Bart. in. d. l. Fulcim. §. si q̃s bona possederit. ff. qui. ex cau. in pos. ea.
neꝝ virũ leg: dic vt. l. meuia. in fi.
de annu. leg. ¶ Sed qd in scuri
feris, & familiaribꝰ militũ, nũquid gaudẽt eodem
priuilegio: dic q̃ sic. vt hic per Ly. si sunt familia
res necessariꝰ. fm dignitatẽ persone, ar. ff. de iudi.
l. non alias. §. j. ¶ Tertio adde hic quod not. ff.
de excu. tuto. l. non solum. §. qui primi pilum. per
Ja. de are.

1 ☞ Executor testamenti si vendit in casu nõ per
misso, si emptor est bone fidei, acquiritur ei publi
ciana & conditio vsucapiendi.

¶ Lex secunda.

Eque. Prima pars istius le
gis est clara. ex quo
no. id q̃ dictũ ẽt. l. precedẽti, vers q vxo
res militũ pbabiliꝰ cũ viris peregri
nantes, habent bũficiũ restõnis in inte. ¶ Sed b ¶ Latitate. adde Bar. in. l. iiũ. §. preterea. ff. de dam. infec. & ibi doc.
quero de intellectu scẽe ptis. & rñ. q hꝫ plures in
tellectꝰ, nã qdã dñt q ablente muliere qdã terti⁹
vẽdidit rẽ ipsius, & prelcripta est ab emptore. mu
lier reuersa petit rõnẽ in inte. & euincit rẽ ab em
ptore. certe vẽditor tenet emptori refundere pre
tiũ: q: cõmentũ & calliditas vẽditoris nõ ꝫ emp
tori obesse. ista lec. est clara. Secũda lec. est q iste
tertius cõuertit pretiũ in vtilitatẽ mulieris, certe
tũc mulier tenet refundere pretiũ. vt. ff. de rei vẽ.
l. emptor. & ar. ff. ri. j. i. si cũ militarib⁹. & isti intelle
ctꝰ pceduñt q̃n iste tertiꝰ vẽdidit vt procurator mu
lieris cũ tũ nõ haberet mandatũ ad hoc, sed esset
tm procurator gñalis. ple cũ fingit se hẽ mãdatũ
sufficiẽs. certe iste ↄctꝰ dat cãm plcribẽdi, vt hic
& l. iiũ. §. fi procurator. ff. p emp. Et si mulier fuisset
pñs, non restitueret: tm rõne ablentie restituit, qõ
est no. Colligе ex hoc, q factũ minus legitimũ p c ¶ Latitatio. vide Bar. in. l. arbitrio. circa fin. ff. qui sa
curatoris dat cãm plcribẽdi bone fidei emptori. tis. cog.
2 ¶ Et hoc audiui bar. dicentẽ q si executor tes
tamẽti vẽdit in casu nõ pmisso, q si emptor est bo
ne fidei, q acquirit ei publiciana, & conditio vsu
capiẽdi, qõ est no. & si priũ est cõuersum in vtilita
tẽ hereditatis: non põt res auocari ab emptore,
nisi refuso ptio, vt hic, qõ tenemẽti. ¶ Cõtra istã
le. opponit: q: ablens nõ restituit ↄctũ, vt. s. ti.
j. l. ea q̃ a pke. & l. si cũ militarib⁹. Sol. ibi loquit i
ppio ↄctu, ex quo obligat. hic vero loq̃t in ↄctu
procuratoris min⁹ legitimi, ex quo nõ obligabatur
fm Bar. alij legũt istã legẽ, q hic fuit facta vẽdi-
tio a creditore mulieris, & põt esse satis bona fm
Bar. qõ est verũ si vẽdidit ex lege. sec⁹ si ex pacto
vr. d. l. si cũ militarib⁹. alij dñt tres esse casus. aut
vẽditio fuit facta bona fide. aut mala fide, q põt d ¶ Primus. Imo Ang. in. l. si finita §. si plures. ff. o dã no infec. fortine di
cit q secundum de
cretum potest in
terponi p exequu
torem sententie con
tra latitantem.
pbari, aut mala fide. q̃ pbari nõ põt. & isto tertio
casu loquit lex ista, q truffa est: q: mala fides que
nõ põt pbari, pinde est ac si nõ ẽt, vt. l. duo sunt
tit ũ. ff. de rest. tu. hꝫ ergo 2clẽ iudicis sit informata
de mala fide: tũ si nõ est informata p pbationes
sufficiẽtes, ista informatio nihil opat, nec est verũ
q iste sit tertiꝰ casus quasi inter duo extrema: q:
reputat bone fidei, qñ de mala fide nõ probat, vt
ff. de pb. l. quoties. §. q dolo. fm Jac. bu. & Bar.
Martinus aũt ideo fuit in ↄtia opin. q: putabat
q in iudicijs index posset procedere fm suam con
scientiam. etiam non informatam per probatio
nes rite factas, sed hoc est falsum. Bal. e ¶ Decretum. ad de Bar. in. l. Fulcinus. §. qd fit aũt latitare. in fi. ff. q. ex cau. in poss. ea.

¶ De tempo. in integ. resti. &c. Rubrica.

¶ Lex prima.

Si his i quibus.

¶ Cũ vna cã 2perẽde restitutiõis succedit post alia. r ps perẽde restõnis nõ

currit.h.d.vide.l.qō ōi de min.test. ¶No.q quā diu gs est in cā q restituat terminus, nunq̄ ei terminus currit: a hoc est hōne vitādi circuitus. z hec dicenā in.l.ea que.ī.eo.gl. querit que differentia est inter hanc.l.z tres seq.fōtue vt in glos.

¶Lex secunda.

Si intra legitimā.

Hoc dicit. Si minor succedit maiori causa militie absenti, toto tēpore minoris etatis ips petende restitutionis nō currit.

¶Lex tertia.

Si intra annos.

Siue in eadem persona, siue in diuersis priuilegiata tempora contungantur, interim tempus non currit.h.d, hec lex cōiuncta cuz prima z secunda, ā.eo.

¶Lex quarta.

Ex persona fratruz.

¶Hoc dicit. quod dictū est in persona principali de bñficio cōrinuādo. ā. l.pri. idē est in heredib⁹. reliq̄ dic vt in.l.seq. bal.

a ¶Presentatum. vide Bal.in.l.j.ā. vt inte pen.

1 ¶Ordo qualis seruari debeat in petendo in integrum restitutionem.nu.2.

3 Quid in impetrante beneficium, quo ordine fit procedendum.

4 ¶Minor qñ succedit maiori in transmissione beneficiū inspicitor persona transmittentis, sed in tempore intentandi inspicitur persona in quam est facta transmissio.

5 Tempus vtile non currit hereditate iacente.

6 Absentus non dicitur obesse.

¶Lex quinta.

Eā que de tēpori/

b ¶Tempus vtile. adde Cy.z Bal.z Ang.i.l.ij.in. iij. c.v.q.in pe.col.ī.ō iur.deli.z Ant.de bn.z ibi Abb.l.c. de quarta. extra ō pīcri.z Bal.in.l.ſi intra.ī.de non nu. pec.z Imo.in.l.ſi seruus hereditar⁹ ff. de diuer. z tem. præscr.z Ang.in.l. 2 sed q̄si sub cōditione.ā. seru⁹ alien⁹. ff. de here. instit.z que ibi scripſi post Imolā. vbi retuli Ful. renentē impō Cyn.z rūd. ipse ad no. hic in.l. ista: q̄ loquit in tpe restitutionis in integ. q̄ est vtile, saltē n sui initio.l.ſi.ī.eo. z olim erat vtile.z quo ad initium, z quo ad prosecutionem.l.intra vtile. ff. de mino.

¶Tempus petende restōnis in integrū in minori etate nō currit: nisi venia etatis sit impetrata, ſz superueniente maiori etate in eisdē persona, vel in persona successoris incipit currere. h.o.ſ. In tex. intimata.i. inspecta, z per iudicē approbata. In text. ppte.ſ. successore. ¶† No. primo qō hec lex cōfirmat leges loquētes de ēpibus in inte. resti. ¶ Sed o no. qō post impetratā venīā etatis z administrationem cōcessam, incipit impetrāti currere tps restōnis petende aduersus veterē lesiones: ita rñ qō nunq̄ intra minō ē etatē de negot ei⁹ restō. simile dicuz habes in.l. scire oportet. ſ. ſi magnime. de exc. tu.

¶† Tertio no. qō primo venīā etatis impetrat, ſco in actu referipti impetrat, tertio per iudicē examinant cause, quarto per iudicē approbat, quto per iudicē administratio cōcedit z extūc recipit minor administrationē cū effectu, nō ante. ita patet ex tex. huius legis cōiunct.a.l.ij.ā. de his qui ve. eta. ipe. Et hoc est no. q̄ nō inſpicit tps referipti, sed inſpicit tps approbationis, z administrationis cōcesse. Si ergo in isto medio iste q̄ impetrauit venīā etatis ſhabtin isto actu vtil⁹ intre minoris ſm quoſdā, sed postq̄ administratio esset sibi cōmiſſa, ſi ſheret, nō haberet restōnē in integrū: vt i.l.i.ā. de his qui ve. eta. impe. ¶† Et est ar. ad cās bñficiales: nā si papa putet alicui de beneficio z eius examinatione cōmittit, z ante eq̄ iste repetat et referipti fit examinat⁹ z approbat⁹ p cōmiſſariū: nō dī plene pulsus, nec dī beneficiū ad eū spectare, sicut dz de hoc beneficio venie etatis. est etiā not. qō autoritate referipti nihil pōt

a fieri ante pīatā referiptū. facit ad hoc extra de resti. spo. c. indira. z tangit hic per Jac. de are. iō Spe. fecit tit. nisi ſpālē de referipti pīatione. iste ergo dz esse primus actus impetrantis, ſz qō re pīter referiptus. z de hoc semp faciaz fieri publi

4 cum fuit ſm. ¶† Nunc venio ad ver. ſi qñ. z nōt. qō qñ minor succedit maiori in trāſmissione beneficū, inſpicit persona trans mittentis, sed in tpe intrandi inspicit persona in quā est facta trāſmissio: etas ergo successoris inſpicit, ratio est: q̄ post q̄ predecessor eius decessit, ammodo nulla est etas quam possunt⁹ intueri. Et q̄ istud beneficium cohereat persone, z eo respondet etati, ne cessario oportet inſpicere etatē successoris. z est alia ratio: q̄ in beneficio qō cōmensurat tempori, z est successiuum, priuilegiatus successor vtit suo priuilegio, vt plene dixi. ā. de sacrosan. eccle. auf. quas actiones. Deinde no. in ver. q̄ ſt maiorib⁹. q̄ minor succedēs maiori, quantum ad processum tēporis, vtit suo priuilegio, nec currit sibi tps in minori etate, ſz tempore facto maiore, ſm verū intellectū, reprobata opinōe Mar. nā ſi curreret darek ei restitutio, z esset circuitus: q̄ peteret restitutionē ad obuiādam aliā restitutionē, qui circuitus est vitādus ſm Pet. z alios. ista est veritas. Fallit in auf. hic posita in fine. ex hoc etiā no. quod tps inchoatum in persona defuncti nō currit successori, in quo reperit diuersa ratio, a diuersum priuilegiū quā in defuncto, z pōt generaliter dici, quod vbicūq̄ habeat diuersitas persone in cōsideratiōe, ibi pōt ius successoris durare maiori z minori tpe ēpius prædecessoris, de maiori tpe patet hic, de minori patet.ī.ea.l.ſ. cū vero. q̄ qñ maior succedit minori, ſz ſi minor vtiuer, ei nō curreret tēpora toto tpe minoris etatis: tamen successori ei⁹ qui est maior, curreret tpa ab adita hereditate, vel agnita bono. possessione.

5 ¶† Ultimo no. quod iacente hereditate, non currit tps vtile⁹. dicit hic

b Bar. quod istud est: q̄ hereditas iacens repūtat defunctū. ſz cum defunctus esset minor, ſi nō curreret: ergo nec currit iacēte hereditate ſm Bar. que ratio nō est vera: q̄ respectu etatis hereditas nō repūtat defunctum ante aditā hereditatē, ar. ff. de min. l. et iā ei. qō patet tali exēplo, ponam⁹ q̄ minor decessit vno mense prope maiorem etatem, the hereditas iacuit vno anno. Certe debemus dicere ſm rationē Bar. q̄ tñ in vno mense non curreret prescriptio hereditati iacēti, ſz postea sic: q̄ ſi defunctus viueret, esset maior. qō est falsum, rō ergo vera est: q̄ istud tps est vtile. ſ. annus vtilis. ¶ Ité hodie quadrienniū continuū est in aliquo tedere ad instar vtilis tpis, vt.ī.e.l. superuacuā. z ideo nō currit hereditate iacente: q̄ hereditas nō est in mora, nec hz per seipsum potestatem experiundi, z adde hic.l. debitor. ff. de ne. ge. z. ff. ō in diē addit. l. ſi pacto. sed qñ esset datus curator hereditati iacenti ſm formā.l. ſi qs instituat. de her. instit. an currereret istud tps hereditati iacēti. dubiū est: q̄ iste curator hz facultatē experiundi. ego tñ credo q̄ nō currit interim per istū tēp. q̄ iste curator nō incipit ab hereditate, ſz ab herede. ¶ Sed qd ſi heres fraudulenter differt adire? Rñ. q̄ currit sibi tps: q̄ mora aditionis operat tāq̄ aditio, vt.ī. de his qb. vt ind.l. cū ſyllaianā. ſm Cy. z Bar. ¶ Ultimo cōclude per tenā tres sunt cōbinationes, qñq̄ em minor succedit minori, qñq̄ minor maiori, qñq̄ maior minori, iste cōnumerationes sunt in tr, ſz qñ maior succedit maiori, puta q̄ps succedit absenti cārejpublicetur et die adite hereditatis, vel agnite bon. poss, a pīte incipit cursus ipius tpis petende restōnis. Sed nō hereditate iacēte: q̄ tps necessarie iste absentie de tpe restōnis subducit, vt.ī.e.l.ē. in fi. sed iusta z necessaria ab

6 sentia est mora, ſm Bar. ergo interim non currit ſm eund. ¶† Adhuc dixisset iusta z necessaria causa: q̄ ppte mortuus nō dicit⁹ obesse, vt. ī. cū quā. in ptin. ff. de fideic. liber. z. l. mulcta, in p.inc. de condi. z demonſt.

¶ Authentica.

Si minor. xx.

¶ Tempus opponendi exceptiones dotis nō numerare, fauore dotis currit minoribus, aduersus quē cursum ipſe z heredes eorum restitui possunt intra tempora determinata per hāc aut. h.d. non ob. ā. in quib. cau. in integrum resti. non est necel. l. ſi. ī. q. hoc

1 est ſpāle in dote. ¶† Quero hic, qd vult dicere litera a tpe nuptiarū. z Bar. ſz Bertā. z cōfessate dotis: q̄ non pōt currere tps in opponendo ſ id qō non est. de cōdi. z demō. l. Titio viuſſru. z ſm hoc posito quodā exēplo gl. vſq; a d. xxxvij. annū posset resti. in inte. prelari, qō vt abūdā: q̄ ſm hoc ista aut. nō emanaret in fauorē dotiū, ſz magis esset odiū vt. ī. e. l. superuacuā. z ideo alī exponūt a tpe nuptiarū, ſz habilitate earum ¶ Bendarū. i. a die primo. ſv. anniq̄ tūc masculus est habilis ad nuptias ¶ hendas, vt instī. de nup. in prin. q̄ expositio est aliquātulum violenta, sed minus vī habere absurditatis, fauore dotis. ¶ Secūdo quritur, quot sūt spālia fauore dotis in ista auf. rū. q̄ sunt plura, que dicit gl.

¶ Sed nunq̄d dos cōfessata ¶ quam non pōt opponi exceptio, retinēdi, habet priuilegia dotis, dicvt. ī. q. po. in pig. habe. l. assiduis. in gl. pena.

1 ¶ Dilatio probatoria, vt concedatur, tria sunt necessaria.

2 Dotz facilius deprehenditur in reo quam in actore.

3 Dilatio vbi denegatur actori, necesse est quod absolvatur reus contra quem nihil probatur.

4 Rō negligens non debet excludi a beneficio dilationis. nu. 5.

6 Actor potest vti dilatione rei, z quid ſi reus non vult vti dilatione, an actor vti eadem poterit, 7. ad idem.

8 Minor quando restituitur post dilecta restificata ad probandum, ista restitutio, an posit aduersario.

9 Partes an possint prorogare tempus prefixum iudici ad causam finiendam sua pena.

¶ Lex sexta.

Etende.

¶ Notabilis est hec lex. z hoc dicit. ſi petitor quārto ꝯ reo ꝯcedit, qō fiet ꝯcedat, nō actori ſz reo cōcedit, poterit ei actor

1 actor vti dilatione reo concessa.h.d.Bar. ¶ † Isto.primo qd dilatio pro
batoria cocedenda est,tn requirunt tria.primo,q petat.scdo,q causa
cognita cocedat.tertio,qd petes no arctauerit se nimis.imputat enim ei
a quis se arctauit,sponeqd dilatio pbatoria[a] est cocessa sine cae cognitioe
nunqd valet dilatio: credo q sic: qr est sna interlocutoria,z no est exps
sus erroris,lz sequet q os dilatio iniusta esset ipso iure nulla:qd est fal
sum:cu interlocutoria iniusta transeat in re iudicata quo ad parte:vt ex
2 tra de app.c.cu cessante. ¶ † Scdo no.q facilius deprehendit mora in
actore q in reo:qr in potestate actoris est litem inferre: no in potestate
rei vt hic.z.l.pure.in §.ff.de excep.do.si tn re9 distulisset petere dilatio
ne,z reperiret in reo mora periclosis:ita negaret reo dilatio.sicut actori
3 fz Ja.de are. ¶ † Tertio no.qd vbi denegatur dilatio.actori.necesse
est q absoluat re9,qn nihil pbat,z sic peruenit ad snia3 nulla data dila
tione.qd est id:qr dilatio non fuit petita,vel male petita.qd tene menti.
¶ Quarto no.qd Judex ex causa pot tps legale excedere:vt hic.z.ff.d
4 mino.l.intra vtile.fz Ja.bu. ¶ † Quinto no.quod ille qui no negligit.
non debet excludi a beneficio dilationis.qd ergo si actor no fuit negli
gens,seu tepestiue pbauit,reus vero suas exceptiones non pbauit,nec
opposuit,nisi in fine tpis,nunquid actori sit arctato p factu rei debet da
b ri terminus ad pbandu replicatione,lz excedat [b] tps legale: dic qd sic
qr eade est ratio in actore:cu no sit in sua potestate qn replicet,nisi prius
reus excipiat fm Ja.bu.z facit.ff.de excu.tu.l.si cu ipse.z.j.de adul.l.fi.
5 ¶ † Vltimo no.qd in dilatione cocessa,par est ratio dilationis actoris
c z rei:qr omnis dilatio est cois [c],ad hoc semper allegat.quero,nunquid di
d stinctio huius legis habeat locu qn meta est prefixa[d] soli instantie,z no
litis.dicit Bar.qd no.nam ibi pot reparari per noua instantia:vt.j.de
ind.l.properadu3.in prin. ¶ Vnde gl.tenet ibi qd etia de ɔsensu partiu
no pot prorogari,sed secus est in lege nostra: qr hic periret ius instantie
z cause:vt.s.l.pri.in fi.z.j.e.l.fi.merito ergo cocedit dilatio:qr preiudi
cium esset irreparabile.facit.j.de temp.app.aut.si appellatioe.fz bar.
6 ¶ † Quero.di hic qd actor pot vti dilatione data reo:sed qd si re9 vult
renuntiare dilatioi sibi date,an actor poterit ea vti: doc.dicut hic qd sic
per.l.si post morte.in fi.ff.de cotratab.non ob.l.si iudex circunuento.ff.
de mino.qr ibi loquit in beneficio restonis,qd est de iure spali,sz qd dila
tio sit coia,istud est de iure coi in.l.ergo.Zria ille pro quo est indultu ius
spale,pot ei renuntiare.vt no,s.de legi.l.qd fauore.ver.interlocutoria.sz
iuri coi no pot renunciari in preiudiciu alterius:vt.d.l.si post morte3.in
fi.fz Ja.de are.dicit ibi qd qnq aliqs habet priuilegiu ame:tuc si vult
vti ɔ me,non pot me inuito:vt dicta.l.si iudex circuueto.z.ff.de exc.tu.
l.amicissimos,sz si vult vti ɔ alin,pot me inuito:vt.d.l.si post morte.ita
in pposito actor habet istud ius ex persona rei:ergo no pot vti ɔ ipsum
reum eo inuito,per dictas leges.no ob.j.de fru.z lit.expen.l.si qr ibi ad
uersarius volebat vti priuilegio,hic vero volebat renutiare dilationi.z
beneficio dilationis.z hanc opi.tenet Bar.re integra.na re no integra.
post q actor forte dederat articulos ad probadu,vel fecerat testes cita
ri,no haberet locu presentia rei:vt.l.si pecunia.in prin.ff.de ɔdi.ob cam.
fm Bar.istam opi.de re integra z non integra.tagit hic Cy.sz veritas
est,qd post q dilatio est data,ius quesitu est vtriq parti.z io vna pars
non pot renutiare in preiudiciu alterius.non ob.distinctio Jac.de are.
qr hic actor non habet dilationem ex persona rei,sed ex facto rei z iudi
cis,ex quo est ius actori quesitu,vnde ammodo no est in potestate ad
uersarij quo minus vtatur iure sibi quesito.ar.ff.de arbi.l.ne in potesta
te.z.l.fi.ff.de pac.z.ff.quemadmo.serui.amit.l.si parte.§.j. Et est simi
le.q si aliquis impetrat rescriptu cotra me,statim qd est presentatu iu
dici,est comune.z licet impetrans velit renuntiare rescripto:non tamen
in preiudiciu meu pot:vt no.Jn.z hostie.extra de restitu.spoliato.c.ex
7 conquestione. ¶ † Et per hanc.l.dicimus q licet concedat reo vna dila
tio plus q actori:tn actor poterit illa dilatioe vti fm Bar.in illo articu
lo,super quo data est:vt liceat vtriq parti probare respectu illius arti
culi id quod expedit sibi,quantum enim ad alios articulos nulla dila
tio pendet:vnde non pot dici q dilatio sit comunis respectu aliorū ar
ticulorum:qr quod nullum est,non pot esse comune.simile habemus.ff.
8 de iureiur.l.admonendi. ¶ † Item per hanc legem dicunt quida,q qn
minor restituitur post testes publicatos ab pbandum,q ista restitutio
psit aduersario:vt possit producere testes post dicta testificata,nisi
presumat subornatio fz Barto.qui remittit ad no.per se in.l.j.§.in ope
9 re.ff.de ope.no.nu. ¶ † Vltimo facit hec lex q qn meta est prefixa iu
dici,z est pena ei apposita si non expediat causam intra certu3 tempus,
q ex facto partium istud tempus pot prorogari,z non incidit iudex in
penam,circa quod vide quod no.per Cy.in.l.i.j.qui accusa.no possunt.
Et no.hanc legem,rogo te dicit Bar.

1 ☞ Jus diuersum no debet statui z diuersitate locorum.
2 Quadriennium statutum est ad petendum resti.in integru3 loco vtilis anni.Et an possit prorogari.nu.3.
4 Lis est contestanda in causa restitutionis in integrum.z nu.5.6.7.7.
8 Lex vbi profert simpliciter istud vocabulum vtile,semper intelligitur de simplici et potiori significato.et intelligitur vtile, non secundum quid.
9 Restitutio in integrum intra quod:z ad quod tempus debet peti.
10 Minor lesus in.x.diebus qui dantur ad appellandum,finita minori etate,debet restitutionem proponere intra decem dies.
11 Tempus petende restitutionis quado incipiat currere.si prescriptio sit cepta in minori etate,z completa in maiori.

¶ Lex septima.

Superuacuam. Hoc dicit. Pro anno vtili datur hodie quadrieniu continuum ad implorandum resti.in integ.ex quocuq capite postuletur.de quo quadrienio minor etas,z iusta absentia,z omne legitimu impedimentum excipitur.h.d. ¶ Jn tex.in integru3 restitutionis.sc3 petende. ¶ Jn tex.differentia.qr forte iste annus vtilis erat minor in vno loco q in alio f3 O dof.vt feriati dies excipiebant.z ferie qnq sunt plures in vna ciuitate q in alia:vt quotidie videmus.et sic maior fiebat extensio anni vtilis. ¶ Ex hoc ergo no.q annus vtilis habet difformitate secundu ferias regionis. Jn text.ibi tantumo.id est,no vtile annum,sed quadrientiu.hic ergo disponit de tpe.
1 Jn tex.currebat.i.icipiebat currere. ¶ † Jsto.primo q ex differentia locoru non d3 statui ius diuersum.de hoc facit hic Ja.de bel.vnum brocardum.z facit hic vna distinctionem,qua hic vide
2 per eu. ¶ † Scdo no.q loco vtilis anni in integ. resti.petende statutu est quadrienium in maioribus z minoribus.ide in ecclesijs q redacte sunt ad instar minoru:vt in.c.de in integ.resti.lib.vj. Saluo qd istud quadriennium incipit currere ecclesie a tpe lesiois:vnde in origine beneficiu qui parat minori,sed in cursu quadriennij equiparat maiori.alr esse necesse expectare q ecclesia desineret esset ecclesia.qd expectare esset duru.ar.de codi,z demon.l.pater seuerina.§.socrus.z.l.mutiane.sed q minor efficiat maior,expectare no est nimis longu,neq duru.z ideo expectat fm bu.qui ita no.j.ti.j.l.Respublica.in lec. ¶ Tertio no.q istud quadrienniu cotinuu incipit currere ex die quo currebat vtilis annus.istud ergo tps subrogatu loco vtilis anni sapit natura tpis in cuius locu subrogat quo ad principiu curren
e di.Et est arg.q prescriptio[e] decenij inducta per statutu in loco prescriptionis.xxx.annoru3,sapit eande natura. ¶ Quarto no.q quadrieniu continuu statutu est ad litem cotestandam z finiendam,sicut olim erat annus vtilis.s.co.titu.l.ea que.in fin.Non tamen nego quin per appellationem causa posset vlterius cotrahi.casus est nor.
3 ff.de mino.l.intra vtile. ¶ † Item non nego qd propter necessariam dilationem fiat prorogatio istius quadriennij,vt.s.eodem.l.petende.vbi est tex.not. ¶ Quid ergo si lex non prorogat,z Judex post quadriennium fert sententiam pro petente:dicit Dy.q sententia est nulla.ita not.ipse instituti.de actio.§.rursus.quia quando ad intentandum,z finiendum beneficium opponitur terminus ipso iure:non valet sententia postea lata:vt.ff.de excusa.tuto.l.scire oportet.§.consequens.secundum Dyn.per hoc dico q si post fatalia fertur sententia pro appellante, q est ipso iure nulla,quod etiam apparet ex eo q est reuersa iurisditio ad iudicem a quo,ipso iure:vt nota.
4 j.de appella.l.eos.in princip. ¶ † Vlterius not. hic in causa restitutionis in integrum litem contestandam:ergo quando intentatur officium iudicis,debet fieri contestatio litis,quod est verum,quando intentatur principaliter.secus si intentaretur preparatorie,vel incidenter:vt not, ff.de interrogato.actio.in rubrica.z adde quod j dixi.s.si mi.se ab heredi.abstinu.authentica,si
5 omnes. ¶ † Vlterius nota q tempus priuilegiatum quod meretur restitutione in integrum eximitur de tempore quadriennij.et ratio est:qr si no eximeret,peteret restitutio ad restituendu,
6 z esset circuit9:vt dixi.s.e.l.ea q si ¶ † Vlterius

a ¶ Probatoria.vide Bar.i cotrariu i.l.fi.ff.de ferijs.sz ɔcordat opiniões qr Bar.in.d.l.fi.fudanse per illa3.l. loquit in scda dilatione.opinio antebat.hic d3 itelligi in prima,in qua requirit etiam cause cognitio:vt i.d.l.fi.z ibi no.

b ¶ Excedat.Adde q post hoc no progat tps instatie fm Bald.j.z vide bal.j.l.cu no ex eo die.j.qn pruo.non est ne.z Jnn.in.c.de causis.igl.ma.extra de offi.dele.z Ang.in.l.fi.in fi.ff.de ferijs.

c ☞ Cois.Tu vide olno de hoc z qonez qua hic ponit nu.seq.Laf.de ori.in.c.qm cotra falsaz.§.statuim9.V.dilatioes.n.iiij.V.sed pone.et qd ibi posui in apol.post beneuadu in vers.vtriq parti.extra de proba.z Fel.in c.prudetia.i prin.extra de mu.pe.et melius in.c.de testibus.in prio no.z ibi Panor.vers.quero pro declaratione.extra de testi.z Spe.in ti.de dila.V.in summa no.z ibi Bal.i addi.in V.dilatio est cois.qui ampliat qd hic di pcedere etia3 si det dilatione p resti.in inte.Celsus.

d ¶ Meta est prefixa.not.q non pot statui etia reo dilatio q excedat tps instantie preterq in casu huius.l.et ideo si iudex hoc faceret appellari posset,vt no.Bar.in.l.i.ff.d ap.recl.

e ¶ Prescriptio.vide Bal.i.l.i.cotra crib9.in prin.z ibi Bal.in.fi.j.de no nu.pe.p hoc facit qr lex arctans ius cimile,d3 itelligi i casib9 in quib9 h3 locu,l.iterpretata vt in aut.de filijs ate do.iktr.natis.colla.iij.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

no. quedã tpa excipi de prescri. legali. z est hic ar. q sede vacante non currit prescriptio, sm Ja. de are. sed melius facit. ff. e. l. ea que. in fi. duz ibi loquit de heredit. vacante. ¶ † Ultimo no. q maiores habentes beneficiũ restitutiõis similes sunt minoribꝫ. ¶ Opp. dr hic qõ istud quadrieñiũ est continuũ, contra. si cõtinuũ est: ergo non excipiunt tpa absentie: vt. ff. de pic. lõg. tẽp. l. fi. ꝛ lex ista dicit cõtra in fi. sui. ergo finis 2trariat pncipio rimoze istius ℨ est facta prima gl. que dicit q istud quadrienniũ est cõtinuũ quo ad qd. z vtile quo ad quid. nã quo ad principiuz est vtile: sed quo ad pcessum est cõtinuũ. z dic q tps vtile dr pluribus modis, qõ dic vt in gl. ¶ † Adde fi q vbi lex simplr profert istud vocabulũ vtile, semper intelligit in simplicizportioi significato. i. intelligit simplr vtile, nõ sm qd: vt. l. i. de diuer. z tẽp. prescr. maxime si istud verbũ pferat a statuto, qõ est simplr intelligendũ: vt arg. ff. de exerci. l. j. ℨ. fi is q nauẽ. Scõo op. dr ℨ q post tps. xxv. an. datur restitutio iure minoris ℨ. ff. de noua. l. doli mali. ℨ. diuersum. Sol. hic loquit in restõne nata tpe minoris etatis. ibi in eo qõ postea gestũ est. z sic nõ ob. ¶ Tertio op. dr hic q quadrieniũ incipit immediate post. xxv. annũ. ℨ. ff. e. l. j. Sol. illud est, q: beneficia cõiunguntur: vt. ff. e. l. si intra. ibi etsi coniungit vnũ tps priuilegiatũ cũ altero eque priuilegiato. z ió iter eorum impedit cursus tpis vtilis anni, vt quadrieñiũ. ¶ † Reuoco in dubiũ intra quãtũ tps. z ad qõ tps debeat in inte. rest. peti. super hoc debes scire q duplex est tps. primum est tps ad qõ qs petit se restitui, ℨ est tps intra qõ quis petit se restitui. Primum. l. tps ad qõ, semper est vniforme: q: ad tmn tps quis petit se restitui quãto fuit lesus. z nõ vltra: vt. l. qõ tpe ff. de rem. i. z. ff. e. l. ℨ. z si per pretoꝛ. ℨ. ℨ cũ ferie. z ℨ. q̃ties. scõm tps. l. intra qõ, est duplex: nã qõdam est tps intra qõ dr restõ terminari, qõdã est intra qõ dr pponi. Primũ sp est vniforme: q: dr terminari intra quadrieniũ cõtinuũ: vt hic. Fallit i casibꝫ. ff. l. pẽ. z auẽ. si minor, sm intra q dr pponi restituio. z tunc dic q aut quis leditur ex 3cto, vel quasi, vel ex ſnia, vel ex iudicio: z istud tps est vniforme. l. quadrieniũ 2tinuũ: vt hic. aut quis ledit ex cursu tpis: tunc si quidez tps lesionis est plus ℨ quadrienniũ. z idẽ q: quadrieniũ põt ppo ni: vt hic. si vero tps in quo est lesio est minꝫ quadrieniozz tũc dr de necessitate pponi restõ intra tmn tps q tum est tps lesionis, z nõ vltra: vt. d. ℨ. quoties. z no. in. l. interdũ. ff. de mino. ℨ quidã ℨ dixerint. ¶ † Ex hoc apparet q si qs est lesus i. diebꝫ qui dant ad appellãdũ: finita minori etate dr restitutione pponere intra. x. dies. z idem si esset qs lesus in vna die: vt no. gl. in. l. diuus. ff. e in integ. rest. Et rõ est: q: tps negligẽtie post quã cessat impedimentũ, abloꝛbet illud tps quo deberet restitui. ita etiã sentit hic gl. no. ℨ Bar. recolligẽte predicta ex dictis Yy. z Ly. ¶ † Scõo q̃ro, qd si pscriptio fuit cepta in minoꝛi etate, z cõpleta in maioꝛi: q̃n incipit currere tps petẽde restitutionis, quidã dicũt q nõ hz locũ restõ: quia maioꝛ neglexit: vt. ff. de min. l. iij. ℨ. j. gl. dicit hic, z isti. de ac. ℨ. rursus qõ hz locũ restõ, qõ est verũ, si intra quadrieniũ post maioꝛem etatẽ emersit lesio. secus si emersit post quadrieniũ cõtinuum: q: cũ restitutio ortã denegatur postea: multo magis impedit natiuitas eius, ar. eius qõ no. j. ti. i. l. fi, z ita etiã tenet Bar. z adde quod dixi. ℨ. de rest. mil. l. quod tempoꝛe, quod no.

¶ Quib. ex cau. maiores in inte. resti. Rub.

¶ Lex prima.

SJ propter. ¶ Hoc dicit. officium legationis est iusta causa indulgende restitutionis in integ. Jn text. ex integro. not. formam libelli peto instaurationez iudich: vt ex integro possim defensionibus meis uti. ita formatur hic libellus per imperatoꝛẽ. Bar. ¶ No. q in causis ambasiatorum non sunt ferie a lege indicte: quia tunc sententia esset ipso iure nulla, nec esset opus remedio restitutionis. ¶ Item not. q̃ qui sit absens causa legationis reipublice: tñ citatio facta ad domum valet. licet ei concedatur in integ. resti. ¶ † Quero hic an citatio z notificatio facta ad domum, faciat citato currere tempus appellandi, si sententia est ei notificata ad dom. im. hic est ar. q fic. cum dicat q est necessaria restitutio. hoc tenet Jo. de are. in. l. scire oportet. ℨ. oportet. ff. de excusa. tu. dic vt ibi. alia que essent hic dicenda, dic vt. ff. de in integ. restitutio. tit. generali. l. fi. z hic per Odof.

¶ Lex secunda.

SJdcirco. Detento in carcere succurritur, si proꝛterea nõ potuit cõparere z restitui in integ. h. d. ista lex est arg. q citatio facta de aliquo ad carcerem, non arctat eum effectualiter: q: si non potuit comparere restituitur in integ. processus tamen non est nullus: imo est ipso iure aliquis, siue sit pcessus iudicis, siue arbitri. z vide hic. l. ij. in fi. ff. de cust. re. ¶ Item no. hic gl. expressam, q licet aliquis sit in carcere: tamen potest citari ad domum solite habitationis. ¶ No. etiam hic q ille qui allegat impedimentum debet pbare q ita est in veritate. sed ratio est hec: q hoc impedimentum erat principalis petitionis fundamentum. et nota hunc text. gl. opponit q arbiter non potest pronuntiare contra absentes. Solue vt in glo. ꝛc.

¶ Lex tertia.

MContractibus. Maioꝛibus in contractibus enormiter lesis officio iudicis subuenitur. h. d. ista lex intelligitur de lesione excedente dimidiam iusti pretij: vt. ℨ. de rescin. ven. l. ij. z sic loquitur de officio iudicis mercenario, qõ durat. xxx. an. ℨ glosl. z Odof. põt etiam intelligi q̃ maioꝛ petit restit. non aduersus contractum suum, sed sui procuratoꝛis sm. l. vlti. ff. de vso. mil. sm vnam lec. ¶ Oppõ. ad uersus contractum non restituuntur maioꝛes: vt. ff. de resti. mili. l. ea que a patre. Sol. hic loquitur de resti. in integ. que petitur iure actionis: vt. d. l. ij. non obst. litera que dicit officio iudicis: q: intelligit de officio merenario, non de officio nobili sm gl. z Odo. q̃ maioꝛ nõ restituitur aduersus contractum proprium, sed ex causa restituitur aduersus contractum procuratoris. z ita potest intelligi hec lex, sm Bar.

1 ☞ Ciuitas nunquid restituitur in integrum.
2 Quid de castro vel villa.

¶ Lex quarta.

b REspublica. bQuo facit. primo ponit quandam comparationẽ, secũdo subdit quãdã illationẽ. ideo ibi, ideoq. h. d. Respublica equiparatur minoꝛi: z ideo ℨ beneficium resti. in inte. h. d. ¶ † Querit hic glo. nũquid ciuitas possit in integ. restitui. quidam dicunt q sic: restituitur legatꝰ ciuitatis: multo fortius restituit ipsa ciuitas: q omne ius potentius est in cã. q̃ in cãto: vt. ff. de sac. san. eccle. auẽ. multo magis, aliq̃ dãt cõtra. z hãc etiã tenet Jun. extra de in inte. rest. c. j. in glo. magna. in fi. z ibi etiã Jo. an. ℨ cõtrariũ, ℨ prima vero ℨ Ja. bu. ¶ † Scõo queritur, quid de castro vel villa. dicit gl. q nõ restituuntur in inte. supple, nec in cõractibus, nec in prescriptionibꝫ, nec in iudicijs. redigunt igitur castra z ville ad instar maioꝛis, ℨ nõ minoris. sm gl. Ja. de are. dicit cõtrariũ: q: quodlibet municipiũ equiparatur ecclesie: vt. ff. de sa. san. ecc. l. ut iter diuinũ. z pars z mẽbzũ est reip, vt. ff. de iudi. l. insule, z largomõ dr rei publica. vt. ff. ỏ publicanis. l. ℨ z hi. ℨ. Preterea. nõ ob. hec gl. q nõ allegat aliquã legẽ sm Ja. de are. ℨ Ja. bu. dicit cõtra, q magna castra z magne ville que regunt palios, equiparantur minoribꝫ z restituuntur in integrũ. secus in paruis castris, vel vilis. z idẽ in parua ciuitate: vt est singulis sm Ja. bu. in lec. idẽ ℨ bar. ego credo opinionẽ Ja. de are. verioꝛẽ: nã restituit legatꝰ municipij: ergo multo fortius municipiũ: q: propter q̃ vniuersitas tale, z illo magis. z distinctio inter puã ciuitatẽ z magnã vniuersitatẽ nõ pbatur lege, nec ratioꝛe: q: siue parua, siue magna, nõ est ibi regule verũ cõsensum, nec verã negligentiã, ℨ ficta: cũ multi sint in vniuersitate q̃ nõ possint vere cõsentire. z multi sunt ibi pupilli, z minores, quoꝝ fuo re vniuersitatis, ciuitatis, castri, vel ville meretur beneficium restitutionis: quia sunt ex eodem coꝛpoꝛe ipsius vniuersitatis. z ita teneo.

1 ☞ Filius z heres patris reuersus a captiuitate, si inuenit res vsucpras, quid facere potest.
2 Modus z solennitas licet tollantur, non tñ variantur effectus. z nu. 3.
4 Remedium rescindens, z remedium rescissorium, qualia sint, si differant.
5 Et que sit natiuitas horum remediorum.
6 Et intra quod tempus debent intentari.
7 Et quid si prescribitur officio iudicis.

¶ Lex sexta.

SJ ab hostibus. ℨ duas lecturas, pria lectoria q̃ phabita restõne j inte, cõperit. z durat anno vtili. secunda lec. est q loquatur in rescissoria competitura: z tunc loquitur hic de

hic de anno vtili respectu petēde restōnis in integ. nā si labit natiuitas rescissorie, impedit. Sʒ igit primā lec. h. d. Restōne habita cōpetit vtilis rescissoria, q̄ anno finit. Sʒ fm scdā in hoc intēdit: ad restōnē in integ. petēdā daī vtilis annus, quo elapso natiuitas rescissorie iped:t. vñ īpossibile est ꝙ rescissoria ꝓponat. h. d. casus in terminis, ego cū p̄re ꝛ matre mea fui capt⁹ ab hostib⁹ tandem ip. i defuncti sunt apud hostes, ego sum reuersus, inueni scerim ꝙ q. i i pscripserat, vl' vsuceperat rez paternā: qualr mihi succurret? rñ. ꝙ mihi cōsulit per resti. in inte. q̄ restō in integ. est necessaria. Itē est necesse ꝙ intentē vtilē restōnē, q̄ appellat rescissoria, a q̄ vtili directe excludor, si eādē actionē mihi restituā nō ꝓpono itra annuz vtilē. Ecce prima lec. vel excludor per indirectū si restōnē non peto intra
1 ānū vtilē: nā īpedit natiuitas rescissorie. ecce scda lec. h. d. ¶ † Op. dicit hic ꝙ reuersus filius heres p̄ris in captiuitate defuncti, fictiōe legis cornelie ꝛ postliminij cōcurrentib⁹, heres p̄ris effectus, res q̄s inuenerit vsucaptas pōt vendicare intra annū vtilē, ad exemplū vtilis actionis q̄ dat in inte. resti. mō ꝙ ista lr̄a male loquat. sic ꝓbat ex eo: q: vr̄ dicere ꝙ nō restitut⁹ h̄eat vtilē actionē, ad exēplū restituti, qđ falsum est: q: nisi restō ꝑprehabita nō cōpetit rescissoria: vt. ff. de iureiur. l. nā ꝛ postea. §. si minor. ꝛ. ff. ex qui. cau. ma. l. nec nō. §. exemplo. So. timor eisti⁹ 3rij gl. expo nit ꝙ silitudo q̄ est hic, nō fit de tpe ad tp̄s. i. de tpe ante restōnē, ad tp̄s post restōnē. sʒ fit de actiōe ad actionē. Et hec cōparatio pōt esse tripler. primo vt actio vtilis eqparet prime directe. scdo ꝙ actio vtilis q̄ hodie ꝓponit sine solēnitate formale verboꝝ. equiparet directe, q̄ olim cū solēnitate ꝓponebat. tertio, ꝙ vtilis q̄ hodie ꝓponit sine solennitate, eqpa
2 ret vtili, q̄ olim ꝓponebat cū solennitate. ¶ † Ex his trib⁹ expositiōib⁹ no. ꝙ lʒ modus ꝛ solēnitas tollant: tñ nō variat effect⁹, ꝛ ꝙ magis cōsideramus finē q̄ modū perueniendi ad finē: vt. ff. de ne. ge. l. actor. ꝛ. ff. de pub. in. l. ordo, ꝛ. ff. de fur. l. si is q̄ nauē. cū si. loquit ergo tota lex ista post resti. cōcessaz. ꝛ dicit ꝙ actio reicissoria est annalis. sʒ 3 hoc sic op. actio rescissoria est rei ꝑsecutoria: ergo est perpetua: vt insti. de ꝑpe. ꝛ tēp. ac. in ꝑn. verū est ꝙ est ꝑsecutoria: tñ q: cōtra ius cōe itentat, pretor voluit ꝙ est annalis, ea em̄ q̄ 3 ius cōe ꝓponūt, facili⁹ tollunt, q̄ea q̄ sʒ ius cōe
3 cōpetūt: vt. ff. de ac. ꝛ ob. l. in honorarijs. §. sʒ cū rescissa. ¶ † Scdo mō le git hec. l. ꝙ velit dicere ꝙ sicut rescissoria prehabita restōne possit ꝓponi intra annū vtilem, ꝛ nisi ꝓponat, ei ꝑscribit: ita nisi officiū iudicis iplorer intra annū vtilem, rescissoria cessat: q: nō nascit fm quosdā: vel q: nata, ꝛ gl'ia nō pōt reparari fm alios, qđ an sit verū, statiz dicā. reuoco igit in dubiū ista mā, primo q̄ remedia sunt necessaria reuerso. rñ. q̄nq̄ꝫ duo, q̄nq̄ꝫ vnū h̄ns effectū duoꝝ. nā si absens lesus ē i dñio: nō ī possessiōe, sunt necessaria duo remedia. s. reitō in inte. ad dñiū, ꝛ recissoria ad possessionem. Si aūt absens lesus est in possessiōe ꝛ dñio simul: tūc sufficit vnicū iudiciū q̄ h̄z effectū rescindentis ꝛ rescissorie: vt plene dixi. s̄. de rest. mil.
4 l. qđ tpe. ¶ † Scdo q̄ro de noīe istoꝝ remedioꝝ. rñ. remediū rescindens appellat offi. iudicis: vt. ff. de mino. l. qđ si minor. §. fi. Et si tu dicis oīt ex re. ge. vt. ff. de mino. l. ait pretor. ergo parit actionem. rñ. nō sequit: q: nō oīt fm naturā negotij, sed ad rescindendū id ad qđ nō est 3cta oblō. Scdm aūt remediū appellat actio recissoria: ego dico ꝙ etiā est repe rire officiū rescissoriū: vt si q̄s restituat ad officiū iudicis ꝑscriptiōe amis
5 sum: vt. l. sicut. in ꝑn. de ꝑscr. xxx. an. ¶ † Tertio q̄ro de natiuitate hoꝝ remedioꝝ. ꝛ pmo quero de offi. iud. quo petit restō. rñ. ꝙ oīt cosummata lesiōne, non ante: q: lesio q̄ nō est, rescindi nō pōt. hec no. in. d. l. qđ tpe. sed de natiuitate rescissorie sunt opi. quidā em̄ dñt ꝙ rescissoria est eadē actio numero cū prima, ꝛ sic h̄z eandē originem. ¶ Alij dicunt qđ est diuersa actio numero, sʒ eadē qualitate, ꝛ dicūt eā nasci demū ꝑhabita restōne. tu dic ꝙ rescissoria pt cōsiderari dupl'r: vno mō put est i actu. ꝛ ista pōt dici rescissoria formalis, ista nō oīt nisi prehabita restōne. scdo mō pt cōsiderari rescissoria put est i habitu: ꝛ ista pōt dici rescissoria cālis, sicut no. Pe. in. l. vnica. j. tit. ꝛ. si ergo querit de ipsi⁹ natiuitate: distinguet: aut prima actio erat radicitus sublata, puta per vsuc. ꝛ tūc rescissoria nascit per restōnē in inte. ꝛ nō ante, nec est eadē numero: q: sicut plāta cui⁹ radices penitus extimerent, nō pōt recipere fomētū ꝑ qđ reuiuiscat: tñ pōt natura ꝑducere sibi similē, ita bñficiū pretoris, si i3enit actionē sublatā, ꝛ totalim radicitus, nō pōt sibi īstare spiritū vite restituēdo: ergo in itē. ꝑducit actionē illi similē: nō tñ eandē numero. si vero actio prima nō est ipso iure sublata: tunc q: adhuc viuit in radice. pōt recipere fomentū reparatiōis a ꝑtore. ꝛ nō est ꝑ hoc noua actio, sʒ restō est ipsi⁹ reparatio q̄ ad effectū: sicut in plātis videm⁹: q: si est vita in radice, reparat ꝑ fomentum nature, ꝛ est eadē plāta numero, qđ ergo operat natura: idē opat ꝑtor. lʒ ergo tūc hec cognominatio. s. rescissoria nascat ex restōne in itē. tñ ipsa actionis substantia que eadē est, fuit nata a prin. ꝛ sic debent reduci ad cōcordiā opi. glo. aduerte. dicit Pe. ꝙ per ꝑscriptionē. xxx. an. hodie tollit actio ipso iure: q: tex. 3t viuēdi vlteri⁹ nō h̄nt facultatē: vt. j. de ꝑsc. xxx. an. l. sicut. ꝛ. l. oēs. itē est ibi tex. ꝙ isti ꝑscribētes h̄nt plenissimā securitatē. ergo ipso iure: q: ita exponit istud verbū: vt. ff. de min. l. ait ꝑtor. §. permittit. sʒ hoc nō credo verū: q: stātib⁹ principijs. i. oblōne naturali ꝛ ciuili, q̄ nō sunt ipso iure sublate, necessario infert actio. ff. de neg. ge. l. at
6 3gtura. rē ra. ha. l. fi. de fideius. l. vbicūq̄ꝫ. ꝛ. l. si q̄s post q̄. ꝛ qđ dictū est i. l. cū q̄s. s̄. de iur. ꝛ fac. igno. ¶ † Quarto q̄ro de intētatiōe. ꝛ dico ꝙ officiū rescindēs dʒ intētari itra q̄driēniū 3tinuū: vt. l. supuacuā. ꝛ rescissoria dʒ intētari itra aliud quadrieniū 3tinuū. lʒ olim esset ann⁹ vtilis sʒ oēs gl. ꝛ doct. differūt tñ: q: officiū iudicis non pōt ꝑpetuari, sʒ actio rescissoria pōt perpetuari per 3te. li. vt not. in. l. supuacuā. s̄. ti. j. ꝛ adde hic qđ leg. ꝛ
7 no. ff. de sol. l. cū q̄s. §. si q̄s ꝑ reo. ¶ † Ultimo scias, ꝙ si ꝑscribit, officio iudicis, dr̄ quodāmō ꝑscribi 3 rescissoria: m: q: q̄ñ ꝑscribit 3 principiū, vel 3 mediū, dr̄ 3 finalē effectū ꝑscribi. sicut dicim⁹ q̄ ꝑscribēs 3 ius offerendi intelligit ꝑscribere 3 pignoratitiā: vt no. j. de presc. xxx. an. l. cū notissimi. §. j. Et est vnū de argumētis qđ facit Cy. in. l. ꝙ tpe. in. ix. q. vbi vide istū modū argumētādi. reliqua dic vt no. dy. insti. de ac. §. rursus. ¶ Et ista materia h̄z tres leges spāles. s. l. qđ tpe. q̄ tractat de mō petitiōis restōnis i lte. itē. l. supuacuā. q̄ tractat de tpe petitiōis. restōnis itez habes hāc legē, q̄ post restōnē 3cessam tractat de rescissoria, ꝛ ei⁹ effectu. ꝛ qualiter excludat per ꝑscr. olim annalē, hodie per quadriēniū continuū. In istis tribus continet modus, ꝛ continetur tp̄s, ꝛ exitus controuersie ꝛc.

¶ De alie. iudi. mutandi causa facta. Rubrica.

1 ¶ Possessio in actione in rem parit actori aduersarium.
2 Si dico primū ꝛ fin, nō designo aliquē agēdi ordinez, sʒ solum numerum.
3 Actū si est 3 nō possessorē, qui spōte suscepit iudiciū, lʒ actor probauerit de dominio: q: tamen nō probauit principium, reus debet absolui
4 Possessio si parit rei vendicationem, dominus antequam alius possideat, an possit cedere rei vendicationem.
5 Legans omnes actiones suas, vide tur etiam legare rei vendicationem causalē, licet ipse possideat.
6 Possessio si fuit per manus plurium, si ego sunt dominus rei, vēdicatio mihi competens est vna numero.
7 Principium agendi si superueniat post rei vendicationem intentatam, an actor debeat obtinere.
8 Quid econtra, tempore litis conteslate actor erat dominus, postea desijt esse dominus: an reus debeat condemnari.
9 Alienauit quid in causa mutandi iudicij, conuenitur, ꝛ condennatur: an executio fieri debeat contra possessorem.
10 Possidere desinēs ꝑ culpā. an cōdēnari dēat tāq̄ possessor iterꝑtatiu⁹.
11 Leuis vel leuissima culpa, nō venit in iudicijs realibus, nisi positur. 3te.

¶ Lex vnica.

Cum in rem. Facta alienatione rōne mutandi iudicij, possessor potest 3ueniri rei vendicatiōe, quā possessio parit. et alienator pōt cōueniri ex edicto de alienatiōe iudicij ad interesse p actionē in factū quā parit dolus trāferētis i alterū cā mutādi iudicij. h. d. tex. ꝛ gl. ꝛ no. hic geminatas cās geminare eoꝝ effect⁹ sʒ Ja. bu. hic lex ꝑmissis duabus rōnib⁹ ponit quādā illationē siue 3clōnē. scda intelligis. Prīa rō ponit in no. Scda ponit
1 ibi, alienatiōe etiā. ¶ † No. ꝙ possessio in actiōe in rē parit actori aduersariū sʒ vnā lec. ex quo no. ꝙ ille ꝑprie dr̄ actoris aduersari⁹, q̄ possidet. ¶ No. scdo ꝙ possessio ꝑit rei vē. sʒ altā lec. ¶ No. tertio: ꝙ ille q̄ aliena uit. i. trāstulit cā mutādi iudicij, tenet ad iteresse actori. ¶ Quarto no. h̄ duas rōnes, duas ꝑsonas, ꝛ duo remedia. Prima rō est possessio. Scda rō ē alienatio. Pria ꝑsona ē possessor. Scda alienator. Primū remediū
2 est ordinariū. i. rei vē. sʒ remediū ē i factū actio 3 alienātē. ¶ † Per hoc no. q: dū dico primū ꝛ fin, nō designo aliquē agēdi ordinē, sʒ solū numerū: q: actori dat electio, cū ista iudicia eq̄ ꝑncipalia nō subalternant ad inuicē: vt dicit hec lex. ¶ Ex ꝑdictis apparēt due rōnes, ꝛ tres 3clusiōes. Prima 3clusio est: q: pōt 3ueniri possessor. scda 3clo est: q: pōt 3ueniri alienator. Tertia 3clusio est, ex primis cōclusionib⁹ simul iūctis, quod est in actoris ꝑtāte quē cōueniat. Op. dr̄ hic ꝙ possessio parit rei vē. ad uersario. i. dño. q̄ est aduersari⁹ possessoris. 3: q: lex dicit ꝙ rei vēdicatio parit dñiū. ff. de rei vē. l. in rē actio. ꝛ. ff. de au. ꝛ arg. le. l. q̄ui⁹. §. argēto. ꝛ plene legit ꝛ no. ff. d edē. l. j. in ꝑn. i magna gl. So. dicit gl. possessio parit rei vē. verū est ex pte rei: vt hic, sʒ ex pte actoris reqrit dñiū: vt i 3rijs. ista so. ꝑsupponit ꝙ possessio fit ꝑncipiū necessariū i rei vē. ex hoc sequū
3 tur 3clusiōes q̄ iā. ¶ † Cōclusio prima est, ꝙ si actū est 3 nō possessorem, q̄ sponte suscepit iudiciū: lʒ actor ꝑbauerit de dñio: q: tñ nō ꝑbauit pricipiū, qđ reqrit ex parte 3ueti, ꝙ debeat re⁹ absolui. tamē 3riū determinat gl. j. l. si a te. §. i. ff. de excep. rei iu. ad hoc fecit: q: ille q̄ se liti obtulit lʒ nō possideat, 3dēnat, vt. ff. de rei vē. l. si q̄ obtulit. ergo possessio ꝑprie
4 nō dʒ dici principiū. ꝙ pariat rei vēdicationē. ¶ † Scda cōclusio est, nā si possessio parit rei vēdicationē: ergo dñs anteq̄ ali⁹ possideat, nō pōt rei vendicationē cedere: q: vbi nō est principiū: ibi nō pōt esse principiatum: sicut vbi nō est contractus vel quasi, delictum vel quasi, non potest esse obligatio. ff. de ꝓcura. l. licet. §. ea obligatio. ꝛ instit. de obliga. §. sequens. Hanc opin. tenet glo. j. de here. vel actio. vendi. l. fina. ꝛ secūduz hoc tota die videmus ꝙ ille qui vendidit, constituit se precario possidere, ꝛ cedit iura. nam cum ista cessio fiat a possessore, eodemq̄ꝫ domino, tempore cessionis quantum ad rei vendicationē ista exceptio nihil pōt operari, alij dicunt contrarium. vnde dicit Pe. ꝙ rei vendic. habet duo principia. vnū est principium causale, alterū formale. Principium causale est dominiū. principiū formale est possessio cōuenti. lʒ ergo deficiat principium formale, qđ reqrit ad intētionē actionis, ꝛ nō ad ei⁹ essentiā non tñ deficit actio, sed non pōt intētari: q: nō est 3 quem: nā si ipse dñs

possidet,nõ põt ipse esse aduersarius suũpsius:
q2 ergo rei vẽ.cãta ẽ a dñio.põt cedi:⁊ iste cedẽs
erit aduersarius cessionarĳ:vt.ff.de rei vẽ.l.si cul
5 pa.¶† Ex hoc iferẽ talis cõclusio,q̈ si q̃s legat
oẽs actiones suas,q̈ ipse vr̃ legare rei vend.quã
h3 causalẽ:l3 ipse possideat.siľr video q̈ legat q̃s
vsumfructũ formalẽ,⁊ venit i legato cãlis vsufru
ctus.ita i ꝓposito:vt.ff.ð leg.j.l.qð i rerũ.§.j.fm
Pe.⁊ Cy. In ista materia possumus alr̃ loq.nã
possumus dicere q̈ rei vendicatio est duplex,sc3
rei vẽ.actiua,q̃ orit ex dñio.⁊ passiua,que orit ex
possessione cõuẽti,vel ex eo qð habet ꝓ posses-
sore:vt q2 se liti obtulit,vel dolo fecit,quo min⁹
possideret:vt.l.pater.⁊.l.q dolo.de re.iur.Item
possumus dicere q̈ quedã est rei vẽ.in habitu,et
ista cõpetit dño,l3 ipse dñs possideat. quedã est
rei vẽ.in actu.⁊ ista non cõpetit possidẽti.⁊ deti-
nẽti s3 Dy.q ita no.in.c.ꝑ possessore.de reg.iu.
li.vj.ꝓprie tñ rei vẽ.q̃ cõpetit possessori,non põt
dici actio:q2 vbi nõ est possessio,ibi non põt esse
actio,cũ ista sint correlatiua.cũ ergo ipossibile sit
agere ꝯ seipm,ista rei vẽ.in habitu ꝓprie non est
actio.Et iõ teneo ꝯ Pet.q̈ ille q legat actiões
non vr̃ legare istã rei vendicationẽ.nõ ob.l.qð in
rerũ.§.j.q2 testator nõ refert se ad actionẽ,sed ad
vsumfructũ.nã ⁊ hic si diceret:lego dominiũ,nõ
est dubiũ qð valeret legatũ:q2 disponit de cã,nõ
de actiõe:⁊ sic nõ ob. ⁊ adde qð no.j.de cõpen.l.
si.in si.possum⁹ etiã loqui tertio mõ:vt dicamus
q̈ formale principiũ possumus considerare duo-
bus modis.vno mõ ꝑ forma substantiali:⁊ tunc
dominiũ est principiũ formale rei vẽ.q2 cũ det eẽ
rei vẽdicationi:ergo h3 se per modũ forme:q̃ dat
esse rei:⁊ q2 i⁹ metimur ex dñio actoris:vt.l.j.in
prin.ff.si pars her.pe.aut loquimur de forma ac-
cidentali:tunc possessio est principium formale.
6 ¶†Ex hoc apparet q̈ si ego sum dñs,⁊ posses-
sio iuit per manus pluriũ possidentiu3,q̈ rei vẽ.
mihi cõpetẽs est vna numero:l3 principia accidẽ
talia possessiõis sint plura.accidẽtia eñ nõ dinu-
merãt subiectũ,l3 eñ interdũ sim calidus,postea
frigidus,ista variatio penes accidẽs non inducit
diuersitatem substantie.facit.ff.de nox.l.in deli
ctis.§.si detracta.⁊ insti.de nox.§.oĩs.potes etiã
dicere sic,q̈ aut loquimur de forma, q̃ dat eẽ rei.
aut de forma,que dat exercitiũ esse. Prima cõsi
stit in dñio.Scđa in possessiõe.⁊ ex vtraq3 simul
iuncta iudiciũ recte instituit,vt.ff.de iudi.l.non
al's.§.j.⁊ hec sunt vera in realib⁹ actionib⁹ q̃ cõ-
petũt ꝑ re corpali:s3 in realib⁹ cõpetẽtibus pro re
incorporali,quasi possessio aduersarĳ non dicet
esse principiũ:q2 nõ reqrit ad agendũ:vt insti.de
act.§.eque.vbi hoc tex.dicit expsse.¶Ex his ap
paret qð sit principiũ:⁊ quotuplex in actionibus
7 realib⁹.¶† Viso prin.videamus de ꝓcessu.⁊ q̃ro
primo si pñ.agẽdi post rei vẽ.intẽtatã supuenit,
nunqd actor debeat obtinere:rñ.aut interuenit
principiũ passiuũ.i.possessio ꝯuenti.⁊ actor debet
obtinere.arg.ff.de rei vẽ.l.si aũt.§.possidere.⁊.ff.
ad exhi.l.tigni.§.vlt.aut supuenit principiũ acti
uũ.i.dñiũ.⁊ tũc refert:aut supuenit ex cã de pte-
a rito:aut ex noua cã.Primo casu [a] refert:aut fin-
git retro q̃ntũ:⁊ tũc fingit bñ actũ:vt.ff.de inof.
test.l.q repudiãtis.§.vlt.aut nõ fingit retro:tũc
non fingit bñ actũ:vt.ff.de exce.rei iud.l.si mr̃.§.
eandẽ.alĳ indistincte dicũt q̈ vbi est cã de ꝑteri
to,sufficit dñium ex ea supuenire lite pẽdẽte.⁊ l3
sic male actũ,fingit bene actũ:vt.ff.ð pig.act.l.si
rẽ.§.si.⁊ hoc t3 Dy.insti.de ac.in pñ.⁊ hoc refert
hic Cy.Inn.dicit in.c.abbate.de re iud.li.vj.q̈
gñalr agẽti sufficit dñium superuenire:s3 agenti
ex certa cã dñĳ nõ sufficit dñiũ supuenire.ratio
mouens eu3 est:q2 qñ se astringit ad spãlem cãm,
vr̃ se astringere ad cõcomitãtias loci ⁊ tpis illi⁹
cause.Et est ratio:q2 videtur se astrinxisse ad tps
ꝓbandũ.ideo nõ sufficit alterius tẽporis ꝓbatio,
s3 ille q gñaliter agit,ad nil se astrigit:q2 nõ agit
cũ limitatione.Si ergo postea ꝓbat de dñio,oĩs
ꝓbatio sufficit ei fm Inn.q̃ dicit ita esse de eqta
te iuris canonici obseruandũ:l3 ꝯtriũ videat de
subtilitate iuris fm eũ.¶ Aduerte.ratio Inno.respicit mediũ ꝓbatio-
num.nã vbi quis se astringit ad certũ tps tacite,vel expresse ꝓbatio alte
rius tpis est impertinẽs:⁊ ideo nõ iuuat ꝓbantẽ.s3 vbi se non astringit:
tunc iuuat:vt.ff.de appel.l.scio.sed legiste cõsiderauerunt principiũ cau
se.i.lit.cõte.que est primũ formale principiũ ipsius iudicĳ.nã oĩs litis cõ
testatio super aliquo esse d3.oportet ergo q̈ sit vel sup cã,dñio, ⁊ actiõe,
vel saltẽ super cã.ita q̈ cã d3 ꝓcedere lit.cõte.Si ergo nec cã,nec dñium,
nec actio precedit li.cõte.tunc lit.cõte.ex parte agẽtis nullũ h3 fundamẽ
tum:⁊ iõ impossibile est q̈ actor vincat:vt.ff.de iudi.l.non potest videri.
Nec ob.ratio Inn.q2 dato q̈ quis se nõ astringat:tñ ex probatis nunq̃
põt obtinere,si iudiciũ non est fundatũ.ar.j.qui tu.da.pos.l.invniuersis.
preterea contra Inn.facit:q2 generalis petitio resoluit in oẽs singulari-
tates que sub ea possunt claudi tẽpore ꝓpositionis:vt.j.de anna.excep.
l.si.⁊ nõ cõprehẽdit ea que non possunt tunc claudi.ar.ff.de aur.⁊ argen.
leg.l.si ita.Preterea in li.cõte.quasi cõtrahit:vt.ff.de pecu.l.tñ.§.idem
scribit.vnde sicut verus cõtractus simpliciter factus nõ extendit se ad fu
tura:vt.ff.de ver.ob.l.cũ stipulamur.⁊.l.si a colono.ita nec quasi contra-
ctus qui per contestationẽ inducit.Et iõ in foro Justiniani nõ est seruã-
8 da snĩa Inn.q2 est cõtra iuris ciuilis regulas.¶†Scđo quero.quid si cõ
tra tẽpore lit.cõte.actor erat dñs,postea desijt esse:nũquid reus debeat
cõdẽnari:rñ.Pe.q̈ aut actor perdidit dñiũ ꝓpter factũ,qð põt reo ipu-
tari:⁊ tũc sequit cõdẽnatio:verbi grã.re⁹ post li.cõte.hoiem petitũ occi
dit.certũ est q̈ agẽs desijt esse dñs:tñ est condẽnãdus. Itẽ si lite conte.
reus cõpleuit vsucapionẽ:istud est ꝓpter factũ rei.i.ꝓpter suã morã,que
b ei d3 imputari,merito est ꝯdẽnãdũ[b],vt.ff.de rei vẽ.l.si post acceptã.⁊.c.
ti.l.itẽ si verberatũ.§.fi.cũ.l.seq.aut agẽs desijt esse dñs per factũ,qð põt
imputari ipsi agenti,vel eius actori:tũc reus d3 absolui:vt.ff.de ꝯdi.fur.
l.si seruus.istã dist.ponit tex.ff.de ꝯdi.fur.l.⁊ ideo.aut agẽs desijt eẽ dñs
per factũ q̈ nemini põt iputari,puta per mortalitatẽ naturalẽ:tunc dic
vt.d.l.Itẽ si verberatũ.§.vlt.vbi de hoc plene no.Sic distinguit Pe.in
exceptione.verbi gratia.qñ agit actione personali,⁊ lit.cõte.superuenit
exceptio,an possit ꝓponi:q2 si quidẽ sit exceptio que q̃rit per factum,qð
possit actori imputari:tũc ꝓsit reo:vt.ff.de cõdi.inde.l.eleganter.§.si qs.
aut non põt imputari actori:⁊ tũc non ꝓdest reo:vt.ff.de ver.obli.l.si ex
legati cã.ff.de excu.tut.l.ĳ.in aut.vt cũ de app.cog.§.ĳ.fm Pe.⁊ Cyn.
s3 istud vr̃ falsu3:q2 si ob ferias repẽtinas reus prescribit,hic superuenit
reo exceptio ꝓpter factũ,qð nõ põt actori imputari:tñ põt reo ipso iure
l3 decet restõ actori:vt.ff.ex quib.cau.ma.l.sed ⁊ si per ꝓtorẽ.§.si ferie.s3 rñ.
Pe.itelligit de exceptiõe efficaciter cõpetẽda,vel nõ cõpetẽda.¶Ego
dico q̈ ꝑsupposito q̈ sit exceptio,semp ꝓdest in q̃cũq3 pte iudicĳ supue-
niat:imo et ꝓdest,si supuenit post snĩa3:vt plene no.in.l.j.ꝯ.de iur.⁊ fac.
igno.ibi vide.Leges allegate per Pe.nõ obstãt:q2 nõ est verũ q̈ ibi su-
puenit defensio:q2 ad hoc vt superueniat,lex requirit ibi certũ tps.et sic
9 non obst.ille leges.¶†Tertio querit.q̃dã alienauit cã mutandi iudicĳ.
cõuenit iste,⁊ ꝯdẽnat in vtili rei vẽ.nũq̃d fiat executio sup ꝯ possessorẽ q
tenet rei vẽ.directa.loquor vbi nõ erat res litigiosa:q2 nõdũ erat lis mo
ta:tũc eñ ẽ certũ q̈ sit executio,vt.l.ĳ.j.de litig.sit eñ rẽ ipsa3 tanq̃ in rẽ
effectã ex ipsa eadẽ lite:⁊ iõ nõ reqrit nouũ iudiciũ,s3 ego loquor in re nõ
litigiosa,in hoc dicit Cy.hic in.viĳ.q.q̈ fiet executio ꝯ possidẽtẽ:vt.ff.vt
in pos.leg.l.si legatorũ.⁊ i.l.vl.⁊.j.vt i pos.leg.l.certa forma.audiui bar.
in repetitiõe.l.iĳ.j.de pig.hoc reprobãtẽ:q2 l3 alienatio fiat in fraudẽ nõ
tñ fit executio ꝯ possessorẽ,nisi ordinario iudicio ꝯueniat.vt instit.de ac.
§.Itẽ si q̃s in fraudẽ.⁊.j.q̃ in frau.cre.l.j.⁊ dicit q̈ in legib⁹ all.p Cy.est
spãle fauore vltime volũtatis.aduerte leges alle.p Bar.loquunt qñ alie
nãs ⁊ possessor nõ tenent eodẽ gñe actionis:puta alienãs tenet actione
mutui suscipiẽs tenet pauliana:vñ merito nõ põt fieri executio:q2 nõ est
i eodẽ gñe actiõis,s3 in casu nr̃o alienãs ⁊ possessor tenent eodẽ gñe actio
nis:q2 rei vẽdicatio ex parte agentis est eadẽ numero:q2 vterq3 ⁊ posses-
sor,⁊ eius auctor cẽset vna psona.vñ vr̃ q̈ possit procedi executiue ꝯ pos
sessorẽ,qð verũ credo,si sit citat⁹ i isto ꝓcessu,alias nõ. ar. eorũ que no.in
10 l.miles.§.j.ff.ex qb.cau.ma.⁊.j.si ꝓpter pub.pẽsita.l.si diserta.¶†Quar
to quero,aliq̃s culpa desijt possidere,nunqd iste debeat in rei vẽ.cõdẽna
ri,tanq̃ interpretatiuus possessor:dicit hic Pet.q̈ si post lit.cõte.deliqt
culpa possidere,ꝯdẽnat.si añ,nõ ꝯdẽnat:nisi sit in lata culpa. reddit rõ-
nẽ diuersitatis:q2 post li.ꝯte.vr̃ initus,quasi ꝯct⁹ gratia vtriusq3,s3 ante
nõ:vt.ff.de arbi.l.si cũ dies.§.vlt.Et iõ post lit.ꝯte.illã culpã pscribit,vt
11 ff.cõmo.l.si vt certo.§.nũc videãũ.fm Pe.⁊ Cy.¶†Aduertatis,istud
est no.dignũ,q̈ in iudicĳs realib⁹ nõ venit leuis,vel leuissima culpa nisi
post lit.ꝯte.ratio:q2 realia iudicia nõ ꝓponuntur ꝯ aliquẽ tanq̃ ꝯ obliga
tum,vt insti.de ac.§.oĩm.vnde cũ ibi nõ sit obligatio.culpa nõ põt pur-
gari iure obligationis,⁊ cũ nõ sit ibi possessor,non potest purgari fm na
turam realis iudicĳ.⁊ vide hic.l.si mora.ff.sol.ma.glo.dicit hic de ordi
nario ⁊ extraordinario auxilio.dic vt in glo.quia clara est.

a ¶Primo casu.vide Angel.in.l.si quis vi.§.differentia.in.xvj.col.ff.de acquir.possessio.⁊ Bar.in.l.non potest.ff.de iudi.

b ¶Condẽnandus.vide Ang.Jmol.⁊ moder.in.l.si Titius.de verborum oblig.ff.

¶De arbitris. Rubrica.

1 ☞ Appellari non potest a sententia arbitri.⁊ nu.2.3.4.
5 Compromissum an valeat,vt arbiter ferat sententiam de iure,vel secun-
dum consilium sapientis.
6 Arbiter assumptus super certa lite,an possit cognoscere de exceptione
compensationis.

Appellari

1 Appellari an possit a sententia arbitri, si ex forma statuti a sententia arbitri oritur actio.
8 Arbitria et iudicia qualiter conueniunt, et qualiter differunt. 9. 10.

¶ Lex prima.

Ex sententia arbitri.

¶ A sententia arbitri nõ appellatur: qꝛ ex ea actio non oritur, sed metu pene paretur, dummodo compromissum sit de iure perfectum et sententia lata sit intra terminum compromissi. h. d.
1 ¶ † Not. ꝙ a sentẽtia arbitri non appellat. ¶ Secũdo
a no. ꝙ ex snia arbitri oritur actio iudicati[a]. ¶ No. tertio, qð in cõpromissis ideo pena infert: vt metu pene laudo pareant. ¶ No. quarto, qð si cõpromissum est tpe limitatũ qð sit vltra terminũ: ipso iure non vꝫ, et ipune põt cõtemni. Cõtra primũ notabile op. pluribꝰ modis: qꝛ vꝫ qð a snia arbitri possit appellari. vt. ff. q satis. cog. l. arbitro. Sol. ibi loquit in iudice delegato: hic in arbitro cõpromissario. ¶ Secundo op. ad idẽ. j. de iu. l. cum spalis. Sol. ibi loquit in arbitro iuris, qui surrogat loco iudicis recusati, hic in simplici arbitro. ¶ Tertio op. de. c. statuendũ. ij. q. vj. Sol.
b illud de iure cano.[b] hic de iure ciui. vult enĩ canõ. ꝙ si snia arbitri est iniqua, possit appellari. Cõsiderauit enĩ canõ solũ naturalẽ equitatem, qð est vt quilibet grauatꝰ possit appellare. ius ciuile cõsiderat subtilitatẽ. aut enĩ qs vult appellare respectu pene compromissi: et nõ põt: qꝛ a ꝯtu non appellat. aut vult appellare respectu laudi: et nõ põt: qꝛ laudũ nõ est obligatoriũ: vnde cũ nulla sit obligatio, nil põt rescindi p appellationẽ. preterea appellatio dꝫ fieri ad superiorẽ in gradu iurisditiõis, sꝫ arbiter non subalterat alicui in iurisditione: qꝛ ipso iure nullã habet iurisditionẽ: vt j. de iurisdi. om. iu. l. priuatoꝝ. ¶ Ulterius op. de. l. nõ distinguemꝰ[c]. §. cum quidã. ff. eo. Sol. illa nõ loquit in appellatione, sed in exceptione, q
2 exceptio impropꝛie dr quedã appellatio. et sic non ob. ¶ † Itẽ opp. de. l. vnde si nerue. ff. p soci. Sol. ibi loquit I arbitratore. nã si inique laudat, recurrit ab bonũ virũ. secus in arbitrio vt. ff. pro soc. l. si societatẽ. §. arbitroꝝ. Ratio hec est: qꝛ arbiter assumit vt sit finis litiũ. et ideo etiã modicalẽ so tollãt vt. ff. e. l. diẽ. §. stari. et arg. ff. ad treb. l. luciꝰ. in fi. Sed arbitrator non assumit vt sit finis litiũ: qꝛ vt plurimũ assumit super ꝯtibus: vt. d. §. arbitroꝝ. et posito ꝙ assumat sup lite: nõ videt ei permissum nisi vt parũ ledat: vt. ff. eod. l. Põponiꝰ. §. recepisse. Quid ergo? nõ ista duo
d coniunguntur[d] quia compromittitur vt in arbitratorem et in arbitrum: dicit Dy. ꝙ iudicabimus secundum viã quã elegit: vt ipse no. ff. de fur. l.
3 si dolum ¶ † Itẽ op. hodie ex snia arbitri electi sine pena, vel cum pena,
e apposita clausula rato manẽte pacto[e], oritur actio in factũ, et transit laudum in rem iud. vt. j. e. l. pe. ergo põt appellari. in hoc pcedit a ꝯtio sensu huius litere. Soluit Bart. ꝙ hoc est verũ ꝙ vbicũqꝫ põt actio nasci, põt appellari. dicit ꝙ ille q appellat approbat, vt reprobet. l. cũ minor. §. fi. ff. rẽ ra. ha. sed in vtroqꝫ male dicit. nã cũ eo ipso ꝙ ꝯ dicit intra decẽ dies laudũ nõ possit in rem iudicatã trãsire, non est pcessus cause appellatiõis necessarius: qꝛ sola ꝯdictio tradit secũ suũ effectũ, ita ꝙ amplior effectus nõ possit haberi per iudicẽ ad quẽ. Itẽ non dicit verũ, ꝙ ille qui appellat approbet, imo precise reprobat, et dicit sniam sibi displicere: vt §. si sepi. in inte. resti. postu. l. j. nõ obst. l. cũ minor. §. fi. qꝛ ibi loquit respectu pronũciationis: nã si appellat a snia lata ꝯ falsũ pcuratorẽ. q de rato satisdedit vt nõ approbare personã: sꝫ nõ sniaꝫ, vñ nihil facit ad propositũ: qꝛ emologatio dꝫ esse ipsius pnuntiationis approbatio: vt. l. pe. et ante pe. j. eo.
4 ¶ † Itẽ op. dr hic i litera, ꝙ nõ appellat a snia, ex qua non orit actio iudicati. Cõtra a snia absolutoria appellat: tñ ex snia absolutoria nõ oritur actio iudicati. ergo litera falsa. ¶ Itẽ multe sunt interlocutorie a quibꝰ appellat ex qbꝰ nõ orit actio: vt no. extra de ele. c. cũ dilecti. So. dicit gl. ꝙ ista litera cõsiderat arg. a cõiter accidẽtibus, qð est verũ vt plurimũ sꝫ nõ semper. et sic no. ob. Querit hic Cy. si est actũ in cõpromisso qð pos
f sit appellari[f] ab iniqua snia arbitri an tunc poterit appellari? Hug. dicit qð sic. et Dy. vꝫ idẽ sentire. ff. de appel. l. ex cõsensu. Cy. dicit hic ꝙ appellari nõ põt: qꝛ arbiter est priuata persona, vñ cũ nullã habeat iurisditionẽ, nõ põt ab eo trãsferri ad iudicẽ ad quẽ: vt. j. de iuris. om. iud. l. priuatoꝝ. et ista qð pcedit de iure ciuili, no de iure canonico: vt dixi. s. tñ est cõsiderandũ ꝙ aut loquimur de appellatione ppꝛie. ita qð sint in ea fatalia tpa, et qð desertione appellationis trãseat snia in rẽ iudi. et dico ꝙ ppter desertionem nõ trãseat in rem iud. qꝛ non hꝫ fundamentũ iurisditionis, ¶ Aut loquimur respectu pene: et tunc dico ꝙ vꝫ pactũ ꝙ possit appellare, s. vt p eq̃ues appellationẽ, et etiã obtinẽs ammõ nõ possit in penam
5 incidere cum effectu. et ita cõcordo istas opi. ¶ Extra hoc querit, non vꝫ cõpromissum vt arbiter certã ferat sniaꝫ, sꝫ nũquid valeat ꝙ ferat eã de iure, vel sm ꝯsiliũ iuris alicuius sapiẽtis: dicit hic Cy. ꝙ valet, stãdo ita in gñalibꝰ verbis allegat gl. que est in. l. illa instõ. ff. de here. insti. põt ergo cõpromitti ꝙ snia ferat sm cõsiliũ iuris, sꝫ nõ sm cõsiliũ facti, seu sm arbitriũ tertij. vt. ff. eo. l. itẽ si vnus. §. idẽ põponius. de hoc dic vt plene
6 no. per Inno. extra de offi. dele. c. si p debilitate. vbi oĩno vide ¶ † Queritur arbiter non põt egredi tps cõpromissi, nec formã cõpromissi vllo mõ: querit ergo nũquid arbiter spãliter asumptꝰ super vna lite, possit cogno
g scere et exceptione cõpensationis[g]. breuiter sic distingue: aut exceptio cõpensationis opponit ex eadẽ cã de qua est cõpromissum: et tunc põt cognoscere: vt. ff. fami. her. l. meuius. §. arbiter qꝛ tota cã claudit in cõpromisso. secus si nõ clauderet. d. l. pomponius. § pn. aut exceptio cõpẽsationis venit ex alia cã: et tunc refert: aut loqmur in cõpẽsatione iuris et de iure: et ista põt opponi corã arbitro: qꝛ respicit nullitatẽ petitiõis, merito põt reꝰ pbare ꝙ actor nullũ ius hꝫ agẽdi: vt. j. de cõpẽ. l. si cõstat. ¶ Aut non est cõpẽsatio iuris et de iure, sꝫ est ppꝛie exceptio cõpensationis, et de ista arbiter non cognoscit: qꝛ nõ põt eã approbare, vel iprobare. cũ nõ claudat in ꝯpromisso. facit ꝙ eo. ff. e. l. si cũ dies. §. plenũ. Itẽ qꝛ exceptio ꝯpẽsationis est q̃da spẽs reconuẽtiõis: vt no. j. de ꝯpẽ. l. neqꝫ. sꝫ recõuẽtio nõ hꝫ locũ corã arbitro: vt extra de arbi. c. dilectus. ergo &c. et ita hic de facto fuit ꝯsultũ et iudicatum. ¶ Conclude ꝙ arbitri possunt cognoscere de oĩbus exceptionibꝰ, excepta exceptione ꝯpẽsatio-
7 nis, de qua dic vt dixi. s. ¶ † Quero, quid si per formã statutoꝝ ex snia arbitroꝝ orit actio, etiaꝫ contradicente victo, et non emologãte: an tunc a snia arbitri pt appellari, sicut a snia iudicis? rñdet Bar. ꝙ sic. et hoc de vero arbitro. sed de arbitratoribus, qꝛ hic est q̃dã ꝯtus, recurrenduꝫ est ad materiã. l. si societatẽ. §. arbitroꝝ. ff. pro socio. sed Bar. vult dicere ꝙ petitio reductiõis laudi arbitratoris ad arbitriũ boni viri non sit appellatio. Aduertatis. quantũ ad arbitrũ, dico ꝙ est ꝯsiderãda forma statuti nã, aut statutuꝫ dicit ꝙ lauda arbitroꝝ mereant execu. sicut snia q̃ trãsiuit in rem iudicatã: tunc non potest appellari: qꝛ immediate ꝙ ex laudatũ transit in reꝫ iud. Aut statutũ loquit simplr ꝙ lauda arbitroꝝ mandẽtur executioni: tunc sicut in snia inest tacita condictio si non fuerit appellatũ. ita in laudo, qð per
8 statutũ redactũ est ad instar. snie iudicis. ¶ † Ex quo enĩ p statutũ exequata sunt arbitria et iudi-
h cia[h] in fi. merito de vtroqꝫ idẽ debet esse iudiciũ. ar. j. cõia de leg. l. j. ff. de legati. j. In arbitratoribꝰ aũt cõcedo ꝙ petitio itroductionis nõ est p ppꝛie appellatio. nec eodẽ tẽpore limitat arg. eorũ que leg. et no. s. ti. q. l. in contractibus. et adde hic ꝙ iudicia et compromissa equiparantur in prin. quia coram arbitro debet offerri libellus, sicut corã iudice. ꝯ. de epis. et cle. aut. generaliter. Itẽꝫ equiparantur in medio: qꝛ sicut iudex debet recipere testes, ita arbiter: vt. j. e. l. penul. Itẽ equiparãtur in. fi. quia sicut iudex debet iudicare de
9 toto: ita arbiter in. l. quid tamen. ff. eo. ¶ † Sed econtra differunt in tribus. s. in prin. medio. et fi. Differunt in prin. quia iudicium redditur in inuitum, sed cõpromissum non reddit in inuitũ. nemo enim cogit cõpromittere. Item differunt in processu: qꝛ coram iudice cõtrahit hermodiciũ, sed non corã arbitro: vt. j. e. l. ij. Item differũt in fi. qꝛ ex sentẽtia iudicis oritur actio de iure, sꝫ ex sentẽtia arbitri non: nisi ex tribus casibus per. l. codicis. Primus, qñ est iuratũ. et de hoc apparet scriptura. Scðs, qñ est expꝛesse emologatum. Tertius, qñ est tacite emologatũ taciturnitate x. dierũ, et fuerat cõpromissuꝫ sine pena: vt. j. e. l. ne in arbitris. et. l. pen. Sed qð dictũ est de iuro, cotrigit per aut. decernimus, nã de iure aut. non auget effectus ex tali iuro, nec ppterea orit actio ex laudo arbitri. In arbitratoribꝰ aũt nulla simitudo est inter eos et iudices: qꝛ arbitramẽta eorũ redacta sunt ad instar ꝯtuũ, et non iudicioꝝ: vt no. In. extra d iureiur. in. c. quĩnt aualis. pꝛeterea corã arbitratore nõ reqrit libellus, nec aliqua iudicij figura: et laudũ eius vꝫ, licꝫ nõ sedeat pro tribunali. Itẽ lꝫ die dñico proferat ipꝫ. j. de fer. l. dies
10 festos. p Ja. bu. ¶ † Itẽ arbiter citat ptẽ, sꝫ arbitrator nõ, vñ si arbitrator vult ptes citare, adõ at pars iudicẽ, et petat vt mãdet aduersario ꝙ cõpareat corã arbitratore, sm illos q dicunt ꝙ arbitramẽtũ nõ valet nisi parte pñte, vel citata, per l. ꝙ si nolit. §. fi. de edil. edic. quẽ passum declaraui. ff. de ver. obl. l. si quis arbitratu. et hoc de iure communi. Sed per statuta quasi totius Italie lauda sunt reddacta ad instar sententiarum, vbi statutum loquitur, serua statutuꝫ: vt in. l. omnes populi. ff. de iusti. et iur.

a Iudicati. quia snia arbitri non est proprie snia, sm Bal. in. l. j. j. ne liceat in vna eadẽqꝫ cã tertio puo. qð bñ no. ¶ Et qd opet, si appellat a snia arbitri, vide Bal. in. l. eos. §. ne temere. j. de appel.

b ¶ Iure canonico. de iure enĩ canonico appellat a snia arbitri. et idẽ tenet Bal. in. l. si seruus plurĩũ. §. fi. ff. de lega. j. et ibi Ange. et Imo. i. l. nemo potest. eo. tit.

c ¶ L. nõ distinguemus. p. illũ tex. no. dt Bald. in rub. j. de appel. l. fi. ꝙ lꝫ a snia arbitri nõ possit appellari tñ potest opponi exceptio doli ꝯtra euꝫ.

d ¶ Duo coniungũtur. adde bal. Dy. et Ang. in. l. si seruꝰ pluriũ. §. fi. per illũ tex. de lega. j. et ibi plenissime scripsi.

e ☞ Rato manente pacto. adde qð notaui in tracta. meo clausularũ, i clau. cõp. ver. rato manente pacto. Cels.

f ¶ Appellari. Facit qð no. Bal. in rub. j. de appel.

g ¶ Compensationis. An corã arbitro obiicit compẽsatio, vide Bal. in l. neqꝫ. j. de cõpẽ. et i. l. cũ papinianꝰ. j. de sen. et iter. om. iu. et l. l. pe. in. fi. j. si a non ꝯpe. iud. et Ange. in. l. de his. ff. de transac.

h ☞ Exequata sunt iudicia et arbitria. vide Sali. õ cug. i aut. gñalit. nu. v. et qð ibi posui in apos. in ver. ad instar iudicioꝝ. C. d epis. et cle. et dixi in apo. ad Bart. in. l. lꝫ. §. si seruus. melius i. §. sꝫ si filiꝰ. et ibi dixi in apol. ad ipsum ver. sed contra hoc opp. ff. de pe. u. Ceuus.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

1 ☞ Pena an committatur ex contemptu preceptī, quod est quedam interlocutoria.
2 Contumax an incidat in penā ante lit. contesta.

¶ Lex secunda.

SI contra. Qui est contumax in non comparando coram arbitro, incidit in penā cōpromissi. h. d. ¶ Not. q̄ ille qui est citatus, & non cōparet, videt venire cōtra cōpromissum. Scō. q̄ ex hoc incidit in penā rōne contemptus. ¶ Op. de. l. non ex oibus. ff. eo. vbi ex sola cōtumacia non videtur quod quis incidat in penam. quidam dicunt q̄ hic fuit expresse actuz quod incideret. secus si nō fuit hoc expresse actū, vt in. l. cōtraria. Sed ista sol. est contra text. ff. e. l. diem proferre. §. si quis litigatoruz. & ideo dic q̄ declaratione istius. l. q̄ quando q̄ est actuz in cōpromisso q̄ pareat cuilibet sue & precepto: tunc rōne 2tumacie pena cōmittit vt hic. hoc est verū si tale contumaciā nō cōmitti interest aduersarij, secus si nō interest sua cām nō cōmitti. verbi gratia. si est cōtumax in pbando: q̄ noluit intra terminū pbare, vel testes p̄ducere nam talis cōtumax nō incidit in penā lz incidat in dānū omisse p̄bationis: vt. d. l. nō ex oib⁹. aut est actū q̄ pena cōmittit. si sue nō parat tūc intelligitur de diffinitiua vt no. in. l. i. §. q̄ in sententijs. ff. qui app. sit.

a ¶ Publice scripture. vide Bal. in auth. offerat. j. de lit. cre. vi. col. ver. venio ad ver.

¶ Et ideo sequit q̄ ex p̄ceptu p̄cepti, q̄ est in interlocutoria quedā nō cōmittit pena, ſ; Cy. aut simplr est actū de parēdo arbitro, nō facta mētione sue interlocutorie, vel diffinitiue, & tūc simplr dz intelligi. vñ sicut ex q̄cūq̄ cōtumacia cōmissa coram iudice posset multare, ex ea dē cōmissa coram arbitrio incidit in penā. & ita telligit hec. l. & l. si quis litigatorū. ff. e. lz q̄ est nō q̄ ex isto cōceptu incidit in penā. Nō em cōtumax patiat dispēdiū litis vel maioris pene, videt nimis rigorosum, vt no. ff. si quis iudi. nō ob. l. j. in fi. Rñ. nō est, q̄ qui est actum & in p̄cessu arbitri, impedit diffinitiua ferri: q̄ coram arbitro non ꝺbit hermodiciū. secus ergo si nō impediret diffinitiuaz ferri: puta q̄ esset actū in cōpromisso q̄ arbiter posset laudare p̄sente: vt. d. l. si quis litigatorū. tūc esset non incidit in penā ex aliquo cōtemptu in cōparēdo aſſiam. ¶ Ex hoc videt sequi q̄ ante li. cōte. nō incidat cōtumax in penā: q̄nō impedit diffinitiuam, cū & si veniret, nō posset diffinitiua ferri ante lit. cōte. Sīū dt Ja. bu. q̄ si veniſſet, lz esset cōte. & esset aperta via ad diffinitiuā. ar. ff. si qs cau. l. si eū. §. qui iniuriarū. in. fin. Est & alia ratio: q̄ eo non viuēte solut cōpromissuz, nisi aliud sit actuz in cōpromisso: vñ nō est dubiū q̄ venit ꝺ compromissum qui ipsum rescindit, vt. ff. e. l. si qs in rem.

b ☞ Facti veritate inspecta, Addeqō notauit tract. meo clausularū. inclau. rescrip. ver. sola facti veritate ispecta. & in clausula, compro. in eodem ver. Celsus.

1 ☞ Compromissum factum inter patrem & filium, est validum.
2 Arguit q̄ pena non cōmittat ipso iure, & soluit.
3 Reductio ad arbitrium boni viri, an sit actio de nullitate, vel an sit actio de iniquitate.

¶ Lex tertia.

ARbitrorum. ¶ Aduersus petitionē pene competit exceptio doli, si per dolum vel fotdes fuerit arbitratum. h. d. ¶ No. q̄ hicz cōpromissum inter patrem & filiū emāciparū. ¶ † Scō no. q̄ si nō parēt laudo lato per dolū, pena ipso iure cōmittit, sed ob. exceptio doli. ¶ Op. & vt q̄ pena nō cōmittat ipso iure: q̄ in cōpromissis inest tacita cōditio, si dolo nō arbitrabit. vt. l. ita demū. ff. e. sol. gl. q̄ verū est q̄ inest tacita cōditio: tū non facit negotiū cōditionale: q̄ extrinsecus subaudiunt. ar. ff. de cōdi. & demō. l. cōditiones q̄ extrinsecus. doc. reprehendūt ista so. nā etiā cōditio extrinseca impedit natiuitatē obligationis, & actiōis: vt de cond. & demon. l. j. in fi. ff. de ver. ob. l. interdū. & no. ff. de pac. l. Ite q̄. & ideo est aliter rñdendū. vez q̄ aut cōditio tacita inest p̄missioni, aut executioni. primo casu impedit natiuitatē. scō casu parit exceptionē: q̄ nō respicit obligationē, lz effectum eius. arg. ff. loca. l. quero. §. inter locatorē,

2 ſm Ja. bu. Bar. & alios. ¶ † Vel dic. aut tacita cōditio respicit substantiā. aut qualitatē. primo casu impedit natiuitatē. scō casu non. ita est in proposito. nā cum cōpromittimus in arbitrū, & arbiter postea laudat est considerare substantiā laudi. Item est cōsiderate eius qualitatē. l. an bene, vel male. tacita ergo conditio respicit istā qualitatē. duo nanq̄ videtur arbitrio iuncta. primum vt laudet, hec est substantia. Secundū, vt bene laudet. hec est qualitas. cōditio ergo tacita inherens qualitati nō reddit substantiā cōditionalē. & iste est casus hic & d. l. ita demū. facit. Jar. ture. l. cū iter dicte. hoc etiā cōfirmat: q̄ qñ cōditio adiacet rei ineſſe producteī nunq̄ facit rem conditionalē, sed hic adiacet laudo in esse producto: vnde ratio facit laudū conditionale: sed q̄ dolo laudatur, obſt. exceptio. ad hoc de condi. & demon. l. cū tale. §. j. vbi text. vult q̄ ille sunt proprie conditiones quarū euētus deducat rez de potentia in actū. sed ille
3 que adiacent rei producte in actū, non sunt proprie cōditiones. ¶ † Intra hoc quero, nūquid reductionis petitio ad arbitrū boni viri, sit actio de nullitate, vel an sit actio de iniquitate. & videtur q̄ sit actio de nullitate: q̄ cōpromissum tacitā habet conditionē, si eque fuit arbitratū. vt. l. si libertus ita. ff. de ope. libe. ergo si est laudatū iniqne: deficit condicio cōpromissi: ergo deficit ptās arbitratoris: ergo laudū nullū ipso iure, vt. ff. man. l. creditor. §. Lucius. Contrarium est verum, q̄ iste non est processus nullitatis, sed est processus rescissorius iniquitatis, ex theorica antedicta: q̄ est tacita condicio non concernit laudū in substantia, sed in qualitate, & substantia est illa que dat esse rei, non qualitas. vñ necessario sequitur laudū valere. istud ergo iudiciū reductionis, nō est iudiciū nullitatis. & hoc vult tex. ff. p̄ socio. l. vñ si nerue. ¶ † Extra op. q̄ non fit hic
4 necessaria exceptio, q̄ hic probo. Ex doli clausula cōmittit stipulatio ad interesse, sed non est dubiū q̄ istud interesse non sit minus q̄ pena, cū ergo in delictis fiat cōpensatio ipso iure: ergo ipso iure non debetur pena facta hinc inde compensatione, per. l. si ambo. §. quoties. ff. de cōpēsa. & iuxta no. ff. de compēsa. l. si constat. Solue per te &c.

1 ☞ Periurijs est obuiandum.
2 Scriptura propria manu scripta, idem operatur q̄ scriptura tabellionis.
3 Actio oritur ex sententia arbitri in tribus casibus.
4 Scriptura requiritur in actis factis coram arbitro.
5 Verborum superfluitas recessit ab aula.
6 Actio que oritur ex sententia arbitri, non est pretoria.
7 Judex, vel arbiter, an possit ee testis in cā coram se vtilata. nu. 8. 9. 10. & 11.
12 Juramentum esse non presumitur, nisi probetur iuratum.

¶ Lex quarta.

NEm arbitris. Si in compromisso fuerit iuratum a partibus & arbitro, vel a partibus tantū, vel ab arbitro tantum, vel in actis fuerit assertum vel confessum esse iuratum: ex arbitri sententia eōdem natoria oritur actio: ex absolutoria oritur exceptio. secus si iuratum non appareat in actis, lz altera pars vel arbiter asserat esse iuratū. nec alteri parti nec arbitro creditur. Item si arbiter, sua emologatur, ex sententia arbitri sine pena electi, actio & exceptio orit. & dicit emologari siue dicat, nō improbo, vel nō cōtradico. nā nō contradicere, emologationi par est. h. d. ¶ Primo ponit prohemiū. Secūdo dictū q̄ſ iurauerint partes & arbitri. Tertio quando iurauerunt partes, & nō arbitri. Quarto quando iurauit arbiter tantum. Quinto quando de iuramento nihil constat, sed altera tantum pars, vel arbiter hoc asserit. Sexto quando postea tam partes emologauerunt. Secunda ibi, Si igitur. Tertia ibi, finaliter. Quarta ibi, sed & nō ipse. Quinta ibi, finaliter in scriptura. Sexta ibi

1 Si qs aūt. ¶ † No. j. q̄ periurijs est obuiandum. ¶ Scō no. q̄ siue iuramentum appareat prestitum, siue appareat cōfessio q̄ sit iuratum, idē
2 est in effectu. qō tene mēti. ¶ † Tertio no. q̄ idē operatur scriptura publica manu facta, & facta manu tabellionis:, & qō in actis pōt qs scribere publica manu sua rūsionē, vel cōfessionem, & habet vim publice scripture. q̄ no-
a ne men. ¶ † Quarto no. tres casus ex quibus exurgit arbitri actio & exceptio. primus casus, qñ partes & arbiter iurauerunt & iuſm est iurandum precise. scds casus, qñ iurauerunt partes tm, tertius qñ arbiter tm. de ꝺsensu partiū. ¶ Quinto no. in ver. lz si ipse, qñ arbiter iurat
b iudicare facti veritate inspecta, & ſm ipsam veritatē, qō etiam si contrarium iudicet tamen habet sententia pro veritate: q̄ ille tex. vult q̄ eius mandetur executioni. plus ergo ſm hanc. l. operatur iuramentum arbitri, quā iudicis, nam quāq̄ Judex iuret iuste iudicare: vtrū aut. iusturū. q̄ prestat ab his. cū pars pōt de eo conqueri, & a sententia appellare. hoc tamen quod hic dicitur esse correctum per aut. hic politam. ¶ Sexto not. plura genera actionum, & q̄ ibi actiones variant ſm facti qualitates.
¶ Septimo no. in ver. finaliter. q̄ nō credit assertioni partis. ¶ Octauo no. ibidem, qō non credit dicto arbitri. ¶ Nono not. qō non prodest
4 simplicitas eorum qui non obseruant solemnitate legalem. ¶ † Decimo no. q̄ in actis coram arbitro requirit scriptura. deinde no. in. §. si quis autem. quartus casus, in quo actio oritur, & exceptio ex sententia arbitri. scilicet quādo prius laudum est latum, & postea emologatum partim subscriptione asserentium se non contradicere, lz postea consentire, vel pendo vnum tantum, ex hīs puta quia in subscriptione dicunt consentimus, vel dicunt non contradicimus. nam vtilia verba aliquid operantur.

interpre-

5 interpretant in eũ sensum quo valere possunt. ¶ † Ultimo no. ꝙ verbo
rum superfluitas recessit ab aula in stipulatione iudicis ⁊ arbitrꝯ. ⁊ de
hoc est hic casus. ¶ Op. de le. j. §. eo. vbi ex sententia arbitri nõ orit actio.
Solu. hoc spãle in quatuor casibus huiꝰ. l. dicit hic ꝙ lata snia agit fm
qd facti qualitas postulat. quo qd est hoc dicere. Rñ. gl. qñ snia est lata
a in psonali sup facto agit actione in factũ. si aũt sup dãdo agit cdictiõe
ex. l. Si aũt. est lata in reali sup declaratiõe dñij agit vtili rẽ. ita dicit gl.
Ex snia ergo vniformiter lata in reali, agit vtili in rẽ: sed ex snia formali
ter lata in psonali, nõ agit vtili personali, sz in factũ, vel cditiõe ex. l. Ul
6 terdicinꝰ in iuso: vt insti. de act. §. itẽ si qs postulãte. ¶ † Et not. hic ꝙ
b ista actio in factũ nõ est ptoria[b], sz illa q̃ orit ex snia iudicis fit pretoria:
q orit ex sententẽtia ptoris. est ergo hic ista actio ciuilis: vt. §. de sac sanc.
eccl. l. sancimus. ⁊. ff. de prescrp. ver. l. quoties. Uenio ad ver. si aũt. dicit
hic qd nõ credit testimonio arbitri. §. ff. de testi. l. ob carmẽ. §. illud. So.
hoc est ideo: qr de actis dz apparere scriptura, vnde nõ admittit pbatio
testiũ, nõ rõne psone, sz rõne scripture q̃ desiderat. Sz cõtra hoc oppo. qr
acta probant p testes: vt. §. de hereti. l. quoniã. Sol. dicit Bart. qd acta
probant p testes: qr dicũt hoc fuisse scriptũ, ⁊ fuisse actũ, sz nisi testes de
ponãt de scriptura, nõ pbãt acta, fm Bar. Istõ est verũ in actis q̃ de sui
natura desiderãt scripturã, sicut est hic actꝰ iuramẽti: qr in eo cõsistit vir
tus totiꝰ negotij. secus in actis q̃ de sui natura nõ desiderãt scripturam.
vt. l. scire opz. §. opz. ff. de excu. tut. facit qd no. ff. de iudi. l. si pretor. §. mar
cellus. ⁊. d. l. queniã. de here. ⁊. ff. de pba. l. quoties. §. fi. ⁊ extra de pba. c.
7 quoniã cõtra falsam. ¶ † Iuxta pdicta queritur, vtrũ iudex, vel arbiter
c possit esse testis[c] in cã coram se vẽtilata, vel vẽtilãda. super hoc Iaco. de
are. sic distinguit. Aut querit vtrũ possit esse testis corã se, vel corã alio. si
corã se, ⁊ nõ põt: qr nõ dz in eadẽ cã duplici officio fungi. qd apparet: qr de
sua priuata conscientia nõ iudicat: vt. ff. de offi. psi. l. illicitas. §. veritas.
sicut in eadẽ lite qs nõ dz esse aduocatus ⁊ iudex: vt. §. de postu. l. quisqs
fm Iac. de are. hoc etiã probat: qr nõ est idoneus testis: nisi sibi iusm de
ferat, ⁊ citetur: vel moneat ꝙ iuret, vel saltẽ admittat ad iurandũ: vt di
8 p̃. §. de episc. ⁊ cle. l. psbyteri. ¶ † Sz hoc nemo põt facere in seipso. i. se
citare, monere, vel admittere, vel sibi ipsi deferrere: vt. ff. e. l. j. ⁊. l. ij. de iu
iurã. vñ ex hoc aperte apparet ꝙ nõ põt corã se testificari. Idẽ dicit de
ortallo, ꝙ ille q debet esse testis in cã, nõ põt impetrari in iudicem: qr p
hoc pars perderet vnũ testẽ: qr corã se nõ posset testificari: vt extra de re
iu. c. si. sz dubiũ est si sunt tres arbitri, an vnꝰ põt testificari in eadẽ cã co
rã duobus collegis. ⁊ forte vr ꝙ nõ: qr ex ea testificatiõe nõ posset pnun
tiare cũ collegis, ⁊ sic esset pclusa via cõ formã cpromissi: vt. ff. e. l. pedius.
9 ⁊. l. si cũ tribꝰ. sz in hoc cogitabis. ¶ † Aut queritur nunqd possit esse te
stis corã alio: tunc refert: aut est. q. appellatiõis: ⁊ nõ põt testificari: naz
in tali testificatiõe e suspectꝰ, cũ agat de sua iniqtate. cũ eni nõ possit esse
iudex appellatõis pp suspicionẽ: ergo multominꝰ põt esse testis. ar. j. de
appel. l. eos. in prin. ij. q. vj. c. statuẽdũ. ⁊ extra de testi. c. cũ a nobis. Aut
non est questio super appellatione, sed est questio forte super executione
laudi: qr vt vict negat pnuntiatũ, vel negat ordinẽ suatũ corã arbitro:
tunc arbiter põt esse testis: qr hic nulla occurrit ratio suspicionis: vt. ff. de
testi. l. ob carmẽ. §. illud. ¶ Itẽ nõ impedit eũ officiũ suspectum: qr illud
officium iam est finitũ. Nõ obst. ff. de testi. l. fi. ⁊ qd not. ff. de iure fisci. l. de
ferre. §. idẽ decreuerũt: qr illa iura loquunt in eo qui gessit officiũ partia
le, qui dz effectionẽ ad vnã partẽ tñ, sz arbiter est mediꝰ inter partes, et
approbatꝰ hincinde, vnde non repellit a testimonio. arg. j. de testi. l. si qs
testibus. Alij dicunt simpliciter qd arbiter põt esse testis sup processu,
etiã in cã appellationis, sz nõ sup iustitia, vel sup iniustitia. ita tz Iac. de
are. Bar. ⁊ Cy. de Bno, extra de testi. c. cũ a nobis. ⁊ de ele. c. cũ dilectꝰ.
10 ¶ † Nõ ob. hec. .: qr hic id nõ vz testimoniũ: qr nõ fuit arbiter: sz qr actus
pcãdꝰ desiderabat scripturã, q̃ nõ interuenerat, fm Bar. Ia. bu. dicit.
cu querit an iudex, vel arbiter possit testificari cã actitata de gestis corã
eo, ꝙ aut cognitio cause in qua vult testificari coram se durat, ⁊ non põt:
qr in eadẽ cã nõ debet esse iudex ⁊ testis in iurisdictione ctentiosa. per le
ges. §. allega. aut expirauit cã: ⁊ tunc in his q̃ respiciunt terminũ ⁊ deci
cionẽ litis, nõ credit sibi: qr est suspectꝰ: vt. j. de appel. l. eos. In alijs ve
ro q̃ respiciũt ordinationẽ iudicij põt esse testis: qr nõ reperit phibitꝰ: vt
ff. de testib. l. ob carmẽ. §. item senatꝰ. ⁊ ideo si arbiter nõ pnuntiauit, sed
expirauit cpromissum p lapsum tpis, ⁊ litigat corã alio de gestis apd se,
poterit testificari. subdit tñ idẽ Iac. ꝙ si petit restitutio in inte. ita ꝙ ni
hil impingit cõ arbitrũ, nec opponit ꝙ corã iudice resti. in inte. ipse põte
11 rit testificari. ar. ff. de mi. l. pfecti. ¶ † Finalr ex dictis sic cclude, ꝙ aut
arbiter vult testificari ad suã iustificationẽ, ⁊ nõ pt. ar. d. l. eos. aut ad or
dinis iudiciarij pbationẽ vl ad pbationẽ pncipalis negotij: tũc aut corã
se, ⁊ hõ pt: aut corã alio, ⁊ pt. Aut vult testificari ad sui al declarationẽ pu
ta qr ptulit vbũ abiguũ, ⁊ vult testificari de sua intẽtiõe. pdic Aului ꝙ
posset corã iudice d h cognoscẽte testificari, ñ dico ꝙ pp hitet dicto vniꝰ
soliꝰ. Sz qñ plures sũt arbitri, ⁊ testificant d itẽtiõe coi, qd sub vbs laudi
pcludi, ⁊ ñ icludi pz itẽtionẽ ipsoz. ꝙ tale testimoniũ pcedat. pmo, qr ñ
inuenio legẽ phibẽtẽ: vt. ff. de testi. l. j. scdo p leges q̃ loquunt de iterpta
tiõe. vt. ff. de app. l. ab executore. Tertio p dictũ In. ⁊ Host. q volũt ꝙ di
12 cto pluriũ iudicũ credat: vt ex. d. pb. c. qm cõ fallaz. ¶ † Ulteriꝰ no. ꝙ nõ
plurunt iuratũ, nisi pbet iuratũ. facit. ff. d vb. obl. l. sciẽdũ. ¶ Ulteriꝰ et
b no. ꝙ paria sont, ꝯ dicere, nõ cõtradico, ⁊ approbo. facit ad b. l. quo em. §. j.
ff. rẽ ra. ha. ⁊ qd not. j. si cer. pe. l. si absenti. ⁊ hoc
est per suã interpretationẽ, quando qs se ascribit
sub hac forma: ppterea tñ dicẽdo nõ cõtradico, nõ
ppter hoc sequit ego cõsentio: qr est mediũ inter
csensũ ⁊ dissensũ: vt. ff. de re. iur. l. qui tacet. Et
e per hoc dico ꝙ qñ ista sunt verba notarij[e], ⁊ non
verba partis: puta dicit notarius lata fuit talis
snia presente ⁊ intelligẽte Petro, ⁊ nõ cdicente,
ꝙ per hoc nõ sequit ꝙ Petrus nõ possit appel
lare, quasi cõsenserit: qr iste cõsensus interpretati
uus non oritur nisi ex propria subscriptione, ⁊ ex
pprio facto: nõ ex facto alterius asserẽtis ꝙ non
cõtradixit. Cum enim illud factũ sit quoddã te
stimoniũ. i. scripturã notarij, nõ probat csensum
nec infert de necessitate, licet quo ad solennitatẽ
presumamus pro scriptura: vt. d. l. sciendum. ⁊
no. j. de vsu. l. j. Bald.

¶ Authentica.

1 ☞ Lex si quis maior. de trãsac. non habet lo
cum in compromissis.
2 Compromissum cum iuramento an valeat.
3 Authẽtica ista an habeat locũ d iure canonico.
4 Testis si tẽpore prohibito, vel in casu prohibito
iuret licet sit periurus: punitur tantum a deo.

Decernit. ¶ Dictum est in l. codicis, qd iura
mẽtum dat robur laudo. ita ex eo ori
tur actio, ⁊ exceptio. ista aut. dicit ꝙ
nõ debet aliqd cõpromissum fieri sub iuramẽto:
vnde ista aut. reprobat iuramentũ ⁊ per hoc tale
iuramentũ nõ dat robur laudo: siue sit iuramen
tum partiũ, vel arbitri tantũ, vel partium tantũ.
Ite est verus intellectus: qr ista aut. simpliciter
emanat ad correctionez. l. codicis. dicit etiã ista
aut. ꝙ si arbiter iuret, licet male iudicet: nõ põt
puniri nisi a deo, iuramentum ergo facit ꝙ arbi
ter male iudicãs nõ facit litẽ suã quo ad cõuen
tionem iudicialẽ: qd tene mẽti. ¶ † No. ꝙ. l. si qs
maior. §. de trãsac. que dicit ꝙ vbi est iuratũ, pe
na cõmittitur rato manẽte cõtractu, siue pacto,
habet locũ in cõpromissis. ¶ Scdo no. ꝙ. l. ciui
lis põt reprobare iuramentũ. ¶ Tertio not. ca
suz in quo arbiter male iudicãs, nõ facit litẽ suã.
¶ Quarto no. casum in quo dolus nõ punit nisi
a deo. Quero, que est differẽtia qñ iudicat de do
lo, ⁊ qñ de ignorãtia. Rñ. nõ est differentia quo
ad legẽ fori: qr neutrũ punit hic. sz est differentia
quo ad. l. poli: qr vnũ punit vt dolus, alterũ vt te
meritas: ⁊ ita debet iniũgi penitẽtia in foro peni
2 tẽtiali. ¶ † Quero hic de duabus vel tribꝰ qõ
nibus. primo, nũquid cõpromissum cũ iuramen
to valeat: ⁊ vr ꝙ nõ: qr ista aut. phibet. cõtrariũ
est verũ: nã ista aut. phibet adiectionẽ iuramẽti:
nõ autẽ phibet ipsum cõpromissum: ⁊ de hoc est
tex. hic. cum enim lex hic dicat de pena soluẽda,
apparet ꝙ cõpromissum est validũ: nam ex inua
lido cõpromisso non cõmittitur pena. j. eo. l. fi. ⁊
ideo tex. in. l. j. §. eo. dicit ex cõpromisso iure per
fecto. Et ex hoc apparet ꝙ qñqꝫ reprobatur iu
ramentũ, ⁊ nõ reprobat factũ principale: vt hic.
qñqꝫ reprobat vtrũqꝫ: vt. ff. de leg. j. l. si quis in
quilinos. in fin. qñqꝫ ppter iuramẽtũ approbat
factũ principale, qd al's reprobaret: vt in aut. sa
cramẽta puberũ. §. si aduer. ven. ¶ Scdo quero,
nũquid ista aut. habeat locũ in arbitratore. ⁊ di
co ꝙ non: vt. l. si libertus ita. ff. de ope. lib. ⁊ in. c.
3 quintauallis. de iureiur. ¶ † Tertio quero, nun
quid ista aut. habeat locũ de iure canonico. di
cunt hic doc. ꝙ nõ: qr iuramentũ qd nõ vergit in
detrimentũ salutis eterne, est seruandũ. Bar. di
cit ꝙ nisi hoc reperiat in aliqua decretali expres
sum, ꝙ istud iuramentũ non valet: qr lex hoc re
probat, ⁊ precipit ne iuret: vnde qui facit contra
preceptum principis, peccat: ⁊ sic vergit in detri
mentũ salutis eterne: vnde nõ est seruandum fm
Bar. ¶ Tu dic ꝙ aut loquimur respectu priuile
gij nascẽde actionis, vel exceptionis ex laudo. ⁊
habet locũ ista aut. etiã de iure canonico: qr non
nascitur priuilegiũ. aut loquimur nũquid iurãs
possit cogi per cẽsurã ecclesiasticã ad obseruan

a ¶ In personali. Istã gl. not. Bal. i l. ex placito. in. ix. q. j. de re. permu.

b ¶ Pretoria. Uide p Ang. ⁊ Imo. in. l. miles. §. si. circa fin. ff. de re iudi.

c ☞ Possit esse testis. Uide qd notaui in apo. ad Lanfran. de ordia. in. c. qm cõtra fallaz. in prin. nu. 5. in versi. in eo tamen. extra de proba. Celsus.

d ¶ Paria sũt. No. paria eẽ dicere nõ contradico, vel approbo: vt in. l. si. qñ ap. sit. ⁊ maxime in iudicijs: vt. l. cũ ostẽdimus. §. ij. ff. d fideius. tut. lz Bar. teneat cõtra l. i. furioso. in fin. ff. de re iud. ⁊ vide p Bal. in. l. statutis. l. ij. j. de sent. ex breui. reci. tñ si illa bene põderentur, loquunt in casu diuerso.

e ☞ Ista sunt verba notarij. Adde qd notaui in trac. meo claus. in clau. contract. ver. vllo processu. Celsus.

Nisi qd per pactū. Adde Bart. in l. j. ver. sed quero. ꝛ qd ibi notaui in apost. ad eū in eo. ver. ff. de leg. j. ꝛ breuiter cōclude ꝙ nō etiā in iuramentū interueniat: vt per istū hic, si interuenit enormis lesio. ita no. Flo. in l. si societatē. §. arbitrorū. ff. p soc. iste in l. si vnus. ff. de pact. Dyn. in regula scienti. Lāfran. de oria. in c. qm̄ cōtra falsam. §. statuimus. ver. interlocutorie ꝛ ap. n. 64. ꝛ qd ibi posui in apostil. ad ipsum in vers. lesio. extra de proba. Oldr. cons. clvj. incip. primū de quo queritur. 4 Ite. cons. cccxxxi. qd incip. premitto quod ista fuit questio antiqua. volu. iiij. vbi idē qd hic voluit, dicēs quod per quācūq; verborum cautelā nō pōt ista reductio impediri. ꝛ Alex. cōs. xlvii. colū. iij. volu. ij. ꝛ Pau. de cast. cōs. lxxiij. incip. qꝛ frustra. in. j. col. imo etiā si per statutum tolleret. vt no. Pet. de an. in repe. c. canonū statuta. colū. lxvj. x. accedat h qd de statuto. de const. ꝛ cōs. ccvij. incip. in supradicta. q. ꝛ eod. si. x. restat videre. ꝛ cōs. seq. incip. iudex de iure indicaturus. Ange. cōs. clxx. incip. laudum arbitratoris. Fulgo. cons. cccxxxiij. incip. qm̄ in singulis. Roma. consil. cc. incipi. visothemate. Sozi. consil. ccxx. qd incip. Visis cōpromisso, laudis, ꝛc. ꝛ do. meus Phil. de ctus cōs. xxix. inci. iuridica esse arbitrorū. vol. j. qd forte nō pcedit si cōpromittat in eū tanq; in bonum virū: vt voluit bar. 1 in l. ij. §. tametsi. vbi ponit rōnē ꝙ ibi sequit Alexā. in apost. ad ipsum dicens illud dictū esse singu. ff. eo. de arbitr. refert illud dictū p singul. ꝛ sequit Roma. sing. l. qd incipit. An a laudo. Sꝫ illa cautela nō est tuta: vt dicit Lāfr. de oria. 2 in trac. arbi. par. vlti. qō. xiiij. ver. ꝛ io ex predictis videt resultare, dicēs ibi nō audere se affirmare ꝙ per supradicta verba tollat dicta reductio. de quo dixi in tractatu meo clausularum. in clau. cōpro. in ver. in iudicē vt bonum virū. ꝛ qn̄ dicat enormis lesio non declines ab opi. huius hinc, ex consi. ccclxxviij. inci. quero, quid operetur, vol. j. Cellus.

tiam sacramenti: ꝛ dico ꝙ sic, si laudū est equū. ratio differentie est: qꝛ priuilegiū pcedit de iure ciuili. sed censura ecclesiastica pcedit de iure canonico: ꝛ in foro spirituali habet ius canonicū locum quoad censuram ecclesiasticā. facit qd no. in c. vlti. de foro compe. lib. vj. in nouel. ¶ † Ultimo iste tex. est ar. ꝙ si testes tpe prohibito, vel in casu phibito iuret: licet periurus sit, non debeat puniri nisi adeo. de hoc dic vt not. Dy. in l. j. §. de sep. vio. ꝛ ibi videas quod not. Bald.

☞ 1 Compromissum, vel laudū non debent claudicare.
2 Emologatio debet fieri post laudū, non ante: appellatio vero pōt interpōni ante sententiam.
3 Reductioni ad arbitrium boni viri an possit renuntiari per pactum.
4 Quantitas magna, vel parua, quibus respectibus dicatur.
5 Arbitri potestas sibi collata a partibus, ꝙ possit vni auferre, ꝛ dare alteri, in magna vel parua quātitate, non extendit se vltra magnam quantitatē.
7 Statutum tollens reductionem ad arbitrium boni viri an valeat.
8 Sententia si ferat die feriata, ꝛ appellet postea, ꝛ appellatio deserta fiat, an sententia confirmet.
9 Sententia arbitri, per quos mandetur executiōi.
10 Nudum pactum an vestiatur iuramento.
11 Libellus corā arbitro est producēdus in scriptis.
12 Acta probatoria facta coram arbitro, non expirant finita instantia.
13 Confessio facta coram arbitro an per omnia habeat vim confessionis, facte in iudicio.

¶ Lex quinta.

Cum antea. ¶ Ex sententia arbitri pacto nudo ꝛ sine pena assumpti emologata expresse vel tacite, orit actio ꝛ exceptio. Itē corā arbitro fit pscriptionis interruptio. ꝛ ex actis ibi pbatis corā eo in alio iudicio inter easdē ptes fit pbatio. h. d. tota lex. q̄ est notābilis ꝛ singularis, fm̄ Bar. ¶ Diuidit in sex partes. Nam primo recitat ius antiquū. Secūdo ponit suū statutū qn̄ partes approbant expresse. Tertio, qn̄ partes approbant tacite. Quarto, qn̄ expsse se reprobant. Quinto ponit an fiat pscriptionis interruptio. Sexto, an acta probent in alio iudicio. Scda ibi, sancimus. Tertia ibi si autē. Quarta ibi altera autē. Quinta ibi licet. Sexta ibi, ad hec. ¶ † No. ꝙ qn̄ cōpromissum est factum nudo pacto sine pena, fm̄ veteres leges lata absolutoria oriebat exceptio pacti, sed lata condēnatoria non oriebat actio. ꝛ sic pro parte rei compromissum ꝛ laudū trahunt secū suū effectū. sed pro parte actoris non: qꝛ considerauerunt veteres naturā nudi pacti, q̄ est exceptionē non actionē parere. sed Iustinia. non cōsiderans pacti nuditatē, sed in iudicijs, vel quasi seruandā equalitatem, vult ꝙ cōpromissum, ꝛ laudum non claudicet: sed aut hinc inde sortiat effectū, aut ex neutra parte: ꝛ ideo statuit ꝙ si interuenit emologatio expssa, vel tacita, oriatur actio ꝛ exceptio. Si autē est contradictū, ꝛ nō emologatū, nō oriat actio, nec exceptio. ¶ † Secūdo not. ꝙ emologatio debet fieri post laudum, non ante laudū: appellationi vero pōt renuntiari ante sententiā: ꝛ post: vt. j. de tempo. ap. l. fi. in fi. Iuxta hoc querit, quid si cōpromissum est factū cū pena: nūquid habeat locū emologatio expressa vel tacita, vt per hoc detur actio in factum, vel exceptio: dixerunt quidā ꝙ non: qꝛ iste tex. loquit qn̄ pena cōpromissum vallabat. Nō ob. §. l. xxi. §. si quis autē. qꝛ hec. l. venit ad interpretationē illius. vnde ille. §. debet intelligi pena non opposita. Preterea remedia istius. l. sunt subsidiaria: ergo nō habet locū vbi cōmpetit ordinariū remedium petitionis pene. facit. §. eo. au. decernit. ibi ꝛ penā statuat ꝛc. preterea punitio hominis tollit punitionē legalem: vt. j. de pact. conuen. l. fi. Alij dixerunt ꝙ aut clausula est rato manēte pacto: ꝛ tūc pena cōmittitur, ꝛ actio in factū oritur: quasi duo sunt cōpromissa, vnum cum pena, alterū sine pena. vnde attento cōpromisso sine pena, habeat locum hec. l. aut non est ibi hec clausula: tunc cessat hec lex. ita no. gloss. ff. eo. l. ij. ꝛ hoc etiam sentit hic Odof. p istā rōnē, quasi duo sint cōpromissa. ꝛ hoc tenet Bar. in l. ait pretor. ff. de re iudi. nec nouat vnū cōpromissum per alterum: qꝛ ista clausula apponitur ad adiciendum, nō ad diminuendum. arg. ff. pro soc. l. duo societatē. sicut ꝛ si alicui mandarent duo mandata, nam vnū non tollit alterū: nec vna cōmissio derogat alteri cōmissioni eidē persone simul facte propter rationē predictā: qꝛ quando plures cōmissiones fiunt ad agendum: vna non derogat alteri. arg. ff. de leg. j. l. legata inutiliter. sicut econtra. qd fit ad diminuendum, non augetur. ff. de here. insti. l. ex facto etiā agitatū. Et ad hoc qd dico de nouatione,
3 facit qd legi. ꝛ no. §. de pac. l. si pacto quo penā. ¶ † Sed iuxta predicta
a queritur, nunquid per pactum [a] possit renūtiari reductiōe ad arbitrium boni viri. Dyn. dicit ꝙ non, in c. scienti. de reg. iur. lib. vj. ꝛ ff. de verbor. obl. l. qdā cū filiū. per Dy. Idem sentit Iac. de are. Alij dicūt ꝙ potest renūtiari, non per simplicē renuntiationē, sed per pactū de non petenda reductione ad arbitrium boni viri: ꝛ in casu quo contingat eū petere qꝛ fiat pactū liberationū de non petendo reductionē, ꝛ de nō exercendo iu huiusmodi reductionis: sicut dicit lex in simili. ff. de liber. leg. l. non solū. §. vlt. ꝛ l. si quis rationes. ꝛ de pac. l. si vnus. §. illud. ꝛ ita dicit Cyn. se aliquādo dictasse cōpromissa. Iac. butr. dicit ꝙ quicquid dicat Dyn. ipse non videt quare per pactum non posset remitti reductio ad arbitriū boni viri, nisi dolus ex animo procedat. at vbi lesio interuenit re ipsa: debet pactū valere, ꝛ remissio seu liberatio a iure petende reductionis. Nō ob. ratio Dyn. qꝛ videtur inesse tacita conditio, si eque arbitrabitur: qꝛ hoc est verū ꝙ tacita cōditio intelligitur inesse, nisi aliud exprimatur: alterat ergo tacita natura cōpromissi in arbitratorē, propter istā renūtiationē partiū: sicut stipulatio pretoria pōt alterari ex cōuentione partium: vt ff. de verb. ob. l. in cōuentionalibus. fm̄ Iac. But. in lec. Alij dicunt simpliciter ꝙ cum istud pactum videatur esse quedam emologatio: ꝛ ista emologatio non possit fieri nisi post sententiam: vt hic, quod est impossibile istud pactum valere, quod fit in ipso cōpromisso: sed certe. l. nostra non loquit de cōpromissio in arbitratorē, sed de cōpromissio in arbitrū: ꝛ per. l. nostrā nō videt excludi hoc pactū. Bar. tenet hic opi. Dyn. ꝛ dicit etiam Dy. ita cōsuluisse: qꝛ si pactū valeret, per hoc induceretur arbiter ad delinquendū, fm̄ eum. Ista ratio non viget: qꝛ cōcedo ꝙ vbi appare de dolo arbitri, non valere pactū istud: vt. l. iij. §. eod. Sed questio nostra querit quando arbiter laudabit bona fide: licet contra ius parte: ꝛ tūc re ipsa: non tamen ex animo. ¶ Cōmuniter obseruatur ꝙ non obstante quacunq; cautela verborū possit propter enormem lesionē peti reductio ad arbitrium boni viri: qꝛ non est verisimile ꝙ cōpromittens hoc sensissent, quod arbitrator possit eos enormiter ledere. arg. ff. de transac. l. cum aquiliana. ꝛ ff. man. l. creditor. §. lucius. pro hoc text. in ratione sui. in l. si libertus. ita. ff. de ope. lib. vident enim partes hec verba adiecisse spe in iure equitatis arbitrij. vnde si arbitramentū est multū enorme, merito debet reduci ad equitatē: vt. ff. p socio. l. vnde si nerue. ꝛ ar. ff. de seruit. l. si cui. Non ob. l. non solum. §. vlt. ꝛ. l. si quis rationes. de lib. leg. qꝛ ille loquuntur in actu liberali. nam legatū est liberalitas: ꝛ donatio quedā. sed nos loquimur in cōpromisso, in quo intentio partium fuit nō donare. nō enim venirent partes ad arbitratorē, vel arbitrum, si earum intentio esset donare: imo intentio partiū est ius suū cōsequi. vnde non debet decipi. ar. ff. de transac. l. qui cum tutoribus. §. qui p fallaciā. ꝛ ff. de pscrip. l. tres fratres. ¶ Item dic partes ab initio ignorauerūt ꝙ arbitrator deberet ita enormiter ledere. vnde non videtur hec ei commisisse, ne parti remisisse. ar. ff. de cōdi. inde. l. fi. §. idem questio. Item non debet decipi cōpromittentes, qui melius de amico presumpserunt. arg. de leg. ij. l. vnum ex familia. in fi. Simile video in libero arbitrio quod datur a lege qd non debet trahi in preiudicium alterius: vt. l. j. ꝛ. l. in fraudem. ff. de milit. test. ꝛ ff. de admin. tut. l. impuberi filio centurio. ad hoc facit quod not. in. c. sepe. de verb. sig. in cle. vbi gl. dicit ꝙ ratione liberi arbitrij nō potest iuri alterius derogari: ꝛ maxime hoc est verum, qn̄ lesio esset vltra dimidiam. ar. j. de rescin. vē. l. ij. Quero ergo, quid si in cōpromisso dicitur expresse ꝙ arbitrator possit auferre de iure vnius, ꝛ dare alteri in parua et magna quantitate pro libito voluntatis: nunquid laudum poterit tunc reduci ad arbitrium boni viri. Ista questio fuit disputata per Ioā. cal. ꝛ per Ray. de for. Io. and. refert in tit. de arbit. ꝛ determinauerunt disputātes, ꝙ aut arbitrator est in dolo, ꝛ habet locū reductio: ꝛ idē videt dicendum in lata culpa: vt in. l. j. in princ. ff. si men. fal. mo. dixe. Aut arbitrator bona fide est arbitratus: ꝛ tunc attenta potestate que fuit ei data, legitime potuit sic arbitrari: ꝛ ideo non potest peti reductio ad arbitriū boni viri fm̄ eos. In hoc est cōsiderandū: nunquid istud pactū sit cōsubstātiā compromissi facti in arbitratorē. videtur qd sic: quia cum arbitrator dicatur esse bonus vir, ꝛ de natura eius sit, vt non debeat enormiter ledere

dere:vt.ff.eod.l.Pomponius.§.recepisse.z.d.l.vnde si nerue.ergo istud pactum videtur esse substantiale, siue naturale ipsius actus z situ dicis: ergo debet totum vitiari:vt.l.j.ff.si vsusfru.pet. Respon.non est verum: quia istud pactum ponitur ad ampliandum.vnde vitiatur,z non vitiat:
4 vt.ff.de preca.l.cum precatio. ¶ † Item est considerandum quid est dicere in magna quantitate. Respon.magna z parua dicitur respectu personarum z cause:vt not.j.de colla.authentic.quod locum in fin.facit de legat.ij.l.cum filius.§.heres meus. ¶ Item est cõsiderandũ,quid faciunt illa verba pro libito voluntatis,quidam ea absolute intelligũt:vt ff.de leg.iij.l.fideicõmissa.§.quanquã. Alij intelligunt de voluntate non mera,sed equa:vt.j.de do.promiss.l.iij.per Cyn. nam non videtur quod aliquid substantiale possit poni in mera voluntate tertij:vt.ff.de reg.iur. l.in personã.§.z generaliter.sicut dicimus in vltima volũtate, que dicitur esse captatoria,quando respicit quid interuenisse cũ.secus si respicit quid extrinsecũ:vt.ff.de here.insti.l.si quis semproniũ. ¶ † Ex predictis
5 cõcludit q vltra magnã quantitatem que dicitur arbitrio boni viri,non extendit se ista potestas. Item quod in minima quantitate habet locuz collatio huius potestatis.ar.ff.de condit.z demon.l.quãuis.sic ergo pro minima lesione non habet locum reductio.arg.ff.de in integ.resti.l.scio. z pro enormi z maxima sic. Restat dubiũ solum de magna lesione, vtrũ collatio predicte potestatis officiat,ne ratione magne lesionis possit peti reductio.dico autem,q sic,si esset designata certa quãtitas,verbi gratia:q2 dictũ est q possit auferri de iure vnius,z dare alteri vsq3 ad quantitatem centum,flore,quod ista pactio valet:nec dicitur interuenire deceptio,arg.ff.de dona.l.filius.si autẽ non est specificata quantitas: tunc
6 est magis dubium. ¶ † Finaliter autem nõ audeo recedere a dictis predictorum disputantium.z Jo.an. vnde cõcludo q pro minima vel etiã non minima,tamen tolerabili lesione non cõpetat reductio.sed pro enormi sic.simile habuimus in materia restitutionis in integ.§.si aduer.vẽd.
7 pign.l.j.z.ij. ¶ † Sed quid si per statutum tollitur petitio reductionis[a]
a ad arbitriũ boni viri:nunquid valet statutum. videtur quod sic:per not. in.l.j.§.si aduer.liber.in questione Jaco.de are.qd verum credo,nisi dolus,vel lata culpa arbitratoris intercesserit.probo ex cõiunctione duarũ legum.ff.eo.l.diem proferre.§.stari.z.l.non distinguemus.§.cum quidã.
8 z.l.iij.§.eod. ¶ † Alterius sciendum est quod hec lex est in arg.ad id qd solet queri,si fertur sententia die feriato,z appelletur, vel approbetur, et appellatio deferatur,an sententia confirmetur.z videtur qd sic.ar.not.in l.§.j.cõmunia vtriusq3 iu. In cõtrarium videtur,q vbicũq3 peccatur in alio q̃ in cõsensu,sequens cõsensus non firmat qd precessit.z ita hic:nam
b iudex qui tulit sententiam die feriata[b],peccauit cõtra legem:nec deficit sententia rõne consensus,sed ratione temporis:licet partes potuissent a principio impedimentũ temporis suo consensu remouere.arg.pro hoc qd not.§.si aduer.rem iudi.l.cum z minores.z.ff.de appel.l.si expressim. secundum Cyn. ¶ Non ob.l.nostra,vbi emologatio facit valere quod nõ valuit:q2 imo dico q hic non erat nullum,sed erat aptũ cõfirmari p emologationem:aliud est ergo aliquid nullum esse:vt in.q.Cy.alle. Jdẽ est pendente vt hic,z sic nõ ob. ¶ Et cõsidera hic q tempore feriato licet iudex habeat iurisditionẽ:non tamen habet exercitiũ in iurisdictione contentiosa,z illud qd dico in ferijs,dico etiã pendente dilatione:vt.j.de dila.l. fine pars.sñia ergo eius nulla est:q2 lata ab eo qui carebat exercitio: nec pot consensus partium hoc facere,q fingatur retro exercitium habuisse: q2 nulla lex hoc dicit.ad hoc.ff.de offi.procõ.l.obseruare.§.si.Nõ ob.l.ij. cõmunia vtriusq3 iudi.q2 ibi nõ valet sententia vt sentẽtia,sed q2 transit in contractum inter partes:z sic non obit,z tene menti hanc questionẽ.z sic apparet q dictũ Dy.habet locum etiam in ferijs ad vtilitatẽ hominũ introductis,in quibus consensus partium ante factũ operat,sed non
9 post factũ,qd est no.dignũ. ¶ † Ulterius not. in ver.in hac quidem per
c quos sententia arbitrorũ executioni[c] mandetur.z dicit tex.quod per iudicem re:non ergo respicitur locus arbitrij,sed forus cõuenti,qd est not. Econtra vero quando petit reductio ad arbitriũ boni viri.dic: vt not.§. vbi z apud quẽ.l.ij. ¶ Item no.in ver.si autẽ.q cõtradictio debet notificari iudici,vel aduersario:clandestina ergo cõtradictio nihil operatur.
10 ¶ † Item no.ex ver.exceptis.cõiuncto princi.l.qd nudum pactum .nõ vestitur iuramento.tota enim lex loquitur in cõpromisso facto nudo pacto sm quosdã:z tũc hoc accedente iuramento presumitur adhuc pactũ esse nudũ:nec aliqua lex dicit q iuramentũ sit modus vestiendi pactum, mera tamen periurij seruandũ est pactum:vt hic.hodie tamen iste versi. corrigitur in suo casu per aut.decernit.quia iuramentum istud hodie est
11 reprobatũ:vt ibi patet. ¶ † Deinde venio ad versi.licet.hic habes q libellus in scriptis corã arbitro pducendus est. Item habes q citatio facta corã arbitro,interrumpit prescriptionẽ.secus esset in mero arbitratore:q2 nõ est redactus ad instar iudicis.vide ar.no.per Jnno.extra de iu-
12 reiur.c.quintauallis. ¶ † Ultimo no.in ver.ad hec generaliter. q confessiones z attestationes corã arbitro valent,etiam finito compromisso. acta ergo probatoria non expirant finita instantia:q2 faciunt perpetuã fidẽ:z acta litis ordinaria bene expirant,nisi q̃tũ ad interruptionẽ prescriptionis:q2 in hoc traxerunt secum suum effectum de preterito: z ideo effectus consummatus nõ cessat.§.ver.precedenti. ¶ Habes etiã hic qd licet circa sententiã requiratur emologatio circa acta:tamen non requiritur,imo valent acta etiam parte cõtradicente,licet enim contradixerit vna pars in attestationibus: tamẽ attestationes valẽt:vt hic.j.de testi.l.si.z extra de testi.c.presentata. ¶ Item not. q iste versi.z precedens habet locum in arbitro electo cum pena: quia (vt dixi) aliud est in actis quã in sententia,quod est notan-
13 dum. ¶ † Ultimo quero: nunquid ista confessio facta coram arbitro habet per omnia vim cõfessionis facte in iudicio: Respon. nõ:q2 talis confessio non infamat:vt no.ff.de infa.l.quid ergo.§. ex compromisso licet ergo coram arbitro quis cõfiteatur se fecisse furtum: tamen non est infamis, quod tene menti perpetuo.

1 ☞ Compromissum an possit fieri in mulieres habentes iurisdictionem.
2 Arbitrator tulit laudum, petita est reductio ad arbitrium boni viri. laudum confirmatum est pro parte, z pro parte infirmatũ. si non paretur laudo confirmato in parte, an pena committatur. nu.3.

¶ Lex sexta.

Sancimus. ¶ Mulier nõ potest esse arbiter. h.d. ¶ Not. q dixi in summario. z facit.ff.de cura. furi.l. cuius bonis. Item not. q ille qui iuste cõtennit, in penam
1 nõ incidit. ¶ † Circa primã partem quero: nunquid posset compromitti in mulieres habentes iurisdictionẽ: vt in Comitissam campanie z Mãde: Respondet gl. quod sic. tamen aduerte: quia Comitisse habent iurisdictionem de consuetudine, nõ de iure scripto: q2 mulieres nullam habent iurisdictionem contẽtiosam: vt hic. Jnno. Host. z Joan.an.tenent q succedunt in comitatu z iu-
2 risdictione.extra eo.c.dilecti. ¶ † Circa secũdam partem quero, arbitrator tulit laudum: petita est reductio ad arbitrium boni viri, pro parte est cõfirmatum, pro parte est infirmatum. modo pone quod huic sententie reformanti laudum non paretur: nunquid incurritur pena cõpromissi: videtur q sic: q2 ille iudex successit loco arbitratoris. Jn contrarium facit.ff.iudi.sol.l.cum apud semproniũ. hanc opi.tenet Bar.in.l. mulcta nõ cõmittitur.in princi. de cõdi. z demon. vbi videas.
3 ¶ † Quero, nunquid iste qui pro parte obtinet,
d z pro parte succumbit, incidat in penam[d] compromissi.certum est enim q si succũberet in totũ,incideret in penã:vt no. Dy.in cõsi.suo qd inci. Prolomeus manẽtis.nisi habuisset iustã causam litigandi sm Jo.and.qui ita no.in addi.Spe.in tit. de arbi.qd est no.dignũ.z adde qd no.ff.de verb. obl.l.qui rome.§.duo fratres.per Bart. Si autẽ in totum obtinuit: in penam non incidit: q2 iuste contempsit: vt hic in ratione litere. Sed vbi pro parte bene petijt, z pro parte male: queritur quid iuris. z respõ. q si est idem capitulum, vel connexum, non incidit in penã: q2 permissum trahit ad se prohibitũ: z q2 in ventilatione ista non possunt cõmode separari.facit.ff.de dona.inter vir.z vxo. l.si spõsus.§.generaliter. z.ff.de mino.l.etiã.§.j. Jn contrariũ videtur, q debuerit petitionẽ suam ita iustificare quod non cõcludatur nisi recte. z si secus faceret, quod incideret in penam. arg.ff.de leg.ij.l.qui solidum.in prin.

¶ De satisdando. Rubrica.

1 ☞ Procurator constitutus apud acta, est verus procurator: z ideo non est dubitandum.
2 Procurator presentis, non cauet de rato.
3 Mandati reuocatio facta clandestine, non nocet[c] aduersario.
4 Procurator actoris satisdat in casu hic posito.
5 Procurator rei indistincte cauet de iudicato soluendo.
6 Acta facta cum procuratore reuocato z sententia an valeant.[d]
7 Et si reuocatio peruenit ad iudicem, procuratorẽ, z aduersarium.
8 Quid si iudex ignorauit reuocationem, aduersarius autem sciuit.

a ¶ Reductionis. Statutũ enim põt tollere reductionẽ ad arbitrium boni viri, nisi dolus malus intercesserit: z sic vult q statutuz nõ intelligatur tollere reductionẽ, quã laudũ diceret latũ dolo. z adde Lud. ro.in cõsi. lxx.inci. viso themate questionis, vbi tenet idem. z idem tenet Pet. de an. in cõsi. ciij.incip.in christi noie.in qõne predicta, hũc ordinẽ obseruabo. z aliquid per Pau.de castr. cõsi.lxx.inci. Primo z ante omnia videndũ est de intellectu. z per Lu. ro.in rub.ff.eo. ☞ Adde qd notaui.§.xxi.apos. vbi teneo p multa iura nõ posse tolli reductionẽ ad arbitriũ boni viri per statutũ. quã opi. vltra p me ibi alle. tz Raph. z Mathe. in cõsil.l.inci. Statuto ciuitatis vicẽtia. ver.ad id aũt quo querit. Fely.in.c.si diligẽti.colũ. viij. ver.fz correlariũ. d fo.cõpet. z An. d peru. in re.l.j.in.iiij.effectu.ver.ix. adduco.ff.d iureiu.Cel.

b ¶ Die feriata. adde Paul. de ca.in l.i.§.j.ff.d fer. z ibi Lu.ro.vbi simpliciter hic sequũtur. z pro hoc ego pondero esse glo.ibi in verbo, infirmabit. dum dicit q appellãs vr̃ validare sententiã que erat nulla ratione defectus cõsensus.l.iiij.§.si. ff.rẽra.hab. z not. Bar.l.d.l.j. d fer. tñ gl.vult q si appellat a sentẽtia lata die feriata, non propterea videbit eã validare. z idez no. Bal.i.l.si feriatis.ff.de ferijs.

c ¶ Executioi. Adde Bart. post tex. in.l.a diuo pio.in prin. z.§.j.ff. de re iudic.

d ¶ Incidat in penam. Adde Bal. in.l.eos.in.§.cautione.j.de fideicõmissis.

9 Quid si procurator tantum sciuit.
10 Reuocatio quando non tenet de iure an senten
tia lata in fauorem reuocantis valeat.
11 Procurator constitutus apud acta an possit ex
tra acta reuocari.
12 Reuocatio procuratoris, si fiat in extra iudicia
libus an debeat intimari.

¶ Lex vnica.

Non est incerti.

¶ Procurator actoris factus apud acta, non tenetur satisdare de rato, sed de defendendo. Itē reuocatio mandati que in notitiā iudicis, vel ad uersarii non peruenit, iudicium non impedit. procurator vero rei, indistincte caueat de iudicato soluendo, h. d. Bartol. ¶ Et diuiditur in duas partes principales. nam primo loquitur de procuratore actoris. secundo de procuratore rei. secunda ibi, rei autem. prima subdiuiditur in tres: quia prima loquitur quando exigebatur cautio de rato. secunda, quando mandatum fuit reuocatum. tertia, quando exigitur cautio defendendo. secunda prime ibi: itaq. tertia prime ibi, sin autem

1 ei. ¶ † Or modo aduertatis. Not. q de mandato procuratoris apud acta constituti non potest dubitari: & ideo non cauet de rato. Contra hoc op po. q imo potest dubitari an sit reuocatus, & per consequens potest dubitari de mandato: ergo debet cauere de rato. Respondeo, q nisi reuocatio sit notificata iudici, vel aduersario: certum est valere iudiciū: & ideo non est necessaria cautio rati: qr iudex debet habere ratum, & hoc vult text. in ver. itaq. & adde extra de procura. c. ex insinuatione.

2 ¶ † Secundo nota, q procurator presentis non cauet de rato. quod est verum si appareat: quia eo ipso quod dominus est presens, & non contradicit: videtur mandare: vt. ff. mandat. l. qui patitur. fa cit. ff. de procur. l. mutus. §. is qui. & quod no. Inno, extra de rescript. c. ex parte de can. ¶ † Ter

3 tio no. q reuocatio mandati facta clandestine, ita quod non peruenit ad notitiam iudicis, vel aduersarij, non nocet aduersario. ¶ Sed quid si nullus est certus iudex, nec certus aduersarius in procuratorio nominatus, nec est lis aliqua adhuc cepta cum aliquo: nunquid sufficit reuocatione mandati peruenire in notitiam solius procuratoris: dicit Bart. quod sic: qr non imputatur reuocanti mandatum si non denuntiat illi de quo nescit. argu. in l. si dictum. §. final. ff. de euict. hoc verum, nisi ipse dominus sciret, vel scire deberet qd pretextu talis mandati alius posset damnificari: vt quia sciebat certos se habere debitores: nam tunc illis debet denuntiare, ne possit circumueniri. arg. ff. mād. l. si fideiussor. §. j. & l. sed & si pupillus. §. proscriptū.

4 ff. de institu. ¶ † Quarto not. q procurator actoris in causa in qua debet esse procurator tanquam procurator rei. i. in cā reuocatiōis, debet satisdare, quemadmodum satisdant procuratores rei originarij. Glo. dicit q tenetur satisdare de defendēdo in casu in quo reus dicit se velle recōuenire actorem. & hoc sonat ista litera, secundum Bartol. ¶ Vltramontani dicunt contra: qr sicut procurator rei originarij non satisdat nisi lite mota: ita procura. rei non originarij non satisdat nisi lite mota in causa reconuentionis, non autem super lite mouenda tenetur satisdare de defendendo. & ita intelligūt istum text. de quo dic vt. §. de procur. l.

5 actionem. ¶ † Vltimo not. q procurator rei indistincte cauet de iudicato soluendo, si hoc petitur ab eo in principio iudicij. iste enim cautiones que veniunt ad legitimationem procurato. & ad executionem mandati, non possunt peti nisi in exordio litis, & non post litem cōtestatā: vt hic, & ff. de procur. l. pompo. §. ratihabitionis. hec vera sunt, nisi dominus rei, vel procuratorem satisdādo pro eo: vt instit. de satisd. §. si vero aliquis. ¶ Sed nū quid tunc est necesse quod ipse, procurator promittat iudicatum solui: Quidam dicunt q sic: quia in ista promissione que incūbit procuratori, & non

6 ¶ Intimare iudici. Vide Cy. & bal. in l. mandatum. §. mād. Inn. & Bal. in l. si libera. §. qd cū eo. & vide q dixi hic post Bar. bal. de pa. cōstā. in vb. mittat. & Bal. in l. falsus. §. de furt. et Bar. & Bal. in l. si procuratorē. in fin. ff. de pcur. vbi bal. saluat glo. in l. j. in fi. ff. de 3hen. emp. sed quid in reuocatione per mortem tantū, vide Bart. in d. l. si procu. & in l. nō solū. §. morte. ff. de ope. no. nun. & Pau. de cast. in l. eius qui in prouincia. ff. si cert. peta. & Bal. in d. l. mandatū. in vlt. col. & Innoc. & doct. in c. ex parte decani, extra de rescript.

domino, procurator est principalis. vnde dominus non potest satisdare pro eo, nisi ipse principalis obliget se: quia non potest esse obligatio fideiussoris sine principali: vt nota. ff. ad trebellia. l. si heres pecuniam. ff. de preto. stip. l. pretorie. Contrarium est verū: qr procurator litigando obligat se in stātie: & illi obligationi potest accedere dominus tanquā fideiussor. Itē licet dominus non esset vt fideiussor: esset vt expromissor: vt. ff. de dolo. l. & eleganter. §. seruus pactionis. Item quia lex permittit vt procurator in totū releuetur: alias pauci inuenirentur qui vellent esse procuratores reorū, si haberent se obligare ad soluendum: vt. d. §. si vero aliquis. Itē ad hoc facit. ff. de vsufru. ea. rerumque vsu consu. l. tribus. super hoc

6 vide hic Cyn. quod perpetuo not. & tene menti, si potes. ¶ † Quero hic, nunquid acta facta cum procuratore reuocato & sententia, valeāt necne. & quia ista questio potest habere plura membra: primo quando reuocatio non est intimata procuratori nec iudici, nec aduersario. & in hoc omnes concordant, q talis reuocatio nō nocet aduersario. sed ego quero, an noceat ipsi reuocanti. & videtur q non: qr sicut procurator non recipit potestatem antequā sciat de mādato, vt no. in. c. is qui. de procura. lib. vj. per Archi. & per Ioā. and. in nouel. ita ecōtra videtur q non perdat exercitium potestatis antequā sibi reuocatio innotescat. In contrarium videtur: q ille qui reuocat mandatū, videtur dissentire in gerendo: ergo sibi non acquiritur ius ex ipsis. ar. ff. de sol. l. dispensatorē. in fi. Preterea ex mādato qd reuocando nisus extitit impugnare, nō debet cōsequi cōmodū: vt dicit regula iuris. Pro ista parte facit gloss. hic posita, sed certe glos. loquitur quando reuocatio est intimata procuratori, sed ego loquor quando nemini est intimata, quo casu credo quod cum non sit processum per reuocantē ad executionē & intimationem reuocationis, quod reuocatio dicitur imperfecta, & q procurator non perdat exercitium, etiā in fauorem reuocantis. Non obst. l. dispensatorem. quia ibi loquitur in eo qui gessit sine mendato, cuius factū dominus reprobabit: & ideo postea non potest approbare. hic autem precesserat mandatum, nec erat perfecte re

7 uocatū: & ideo acta videntur tenere pro vtraq parte. ¶ † Secūdo quero, quid si reuocatio peruenit ad procuratorem, iudicē, & aduersarium, nūquid amodo iudicium est nullum: loquor quando reuocatio tenet: quia est facta ante lit. contesta. vel quia est facta postea cū rationabili causa. Respon. secundum omnes, processus est nullus. primo ratione iudicis: quia scit se procedere cum non legitima persona. vnde huiusmodi scientia reddit processum nullum. arg. ff. de re iudi. l. quesitum. secundo: qr iste est falsus procurator: ergo iudiciū nullū: vt. §. de procu. l. licet. ¶ Tertio quero, quid si iudex tantum sciuit, procurator autem & aduersarius ignorauit. Respon. gl. q iudicium est nullum propter defectum iudicis scientis se non posse procedere. & ita tenet glo. ff. de procur. l. si procurator absentis, sed istud videtur falsum duabus rationibus. Prima ratio est: qr sententia iudicis est stricti iuris, qd patet: qr parit actionē in factum, que est stricti iuris: vt not. per Pet. & Cyn. §. de arbi. l. arbitrorū. ergo dolus dans ei causam, non reddit eam nullam, sed annullandam: vt. ff. de dolo. l. cum a te. Secunda ratio est: qr dolus iudicis videtur dolus tertij: ergo non reddit actum ipso iure nullum: vt. ff. de dolo. l. & eleganter. Respon. primo ad primam rationem, q iste processus est nullus ex defectu forme, non ratione solius qualitatis doli. cum enim de forma iudicij sint tres persone: & cum hic per reuocationem vna persona deficiat: merito processus est nullus. Item non obst. secunda ratio: quia dico q iudex non est tertius, id est extrinseca persona ab actu: imo est persona intrinseca, & pars formalis iudicij: & ideo dolus suus obest. arg. ff. de edil. edic. l. cum mancipium. & ff. qui & a qui. l. si cum fideicommissaria. §. aristo. ¶ † Quarto

8 quero, quid si iudex ignorauit reuocationem, aduersarius autē sciuit: dicit gl. quod tunc tenet sententia: qr iudex nihil de contingentibus omisit: tamen in effectu iste aduersarius sciens non potest ex ea cōsequi commodum. nec dolus suus sibi prosit, secundum glos. sed certe imo videtur qd ipso iure sententia ista lata pro isto sciente sit nulla: qr ex quo procurator est reuocatus, & ipse scit: ergo litigat cum falso procuratore: ergo iudicium nullum: vt. d. l. licet. & argument. ff. de solu. l. cum quis. §. j. quod verum credo, si aduersario & procuratori innotuit reuocatio, sed si soli aduersario: teneo gloss. quia procurator ignorans non perdit ipso iure exercitium

9 potestatis, sicut nec acquirit. ¶ † Quinto quero, quid si procurator tantum sciuit, iudex vero & aduersarius ignorant, & sententia fertur pro procuratore: nunquid patrocinabitur reuocanti mandatum: glo. dicit quod non licet contra eum lata valeret: claudicat ergo iudicium propter cul

a pam reuocantis mandatum: quia debuit intimare iudici & aduersario. argumen. ff. mand. l. si fideiussor. in princip. & §. j. & l. si procuratorem non

10 dero. §. si ignorantis. & §. de arbi. l. cū antea. §. sin autē. ¶ † Sexto quero, quando reuocatio non tenet de iure: vtrum valeat sententia lata in fauorem reuocantis. & videtur quod non: quia eo ipso qd reuocatio videt contradicere, sed contradicenti non queritur ius. Contra dico: qr ex quo non valet expressum, ista tacita contradictio non videtur inesse. & ita videtur etiā gl. hic sentire, q pro vtraq parte valeat iudicium, vbi reuocatio mandati nō pcedit de iure: cū enim persone sint legitime: ergo valet pro

11 cessus, qd verū credo. ¶ † Septimo qro nunqd procurator constitutus apd acta posset ex. acta reuocari. Bar. dixit q nō: vt sit spāle in procuratore cōstituto apud acta, qd nisi reuocetur apud acta, vel iudici intimet reuocatio: semper processus est efficax, qd non est verum: qr acta non sunt de essen

de essentia ꝯstitutionis, nec de essentia reuocationis procuratoris: ⁊ ideo
tene gl. indistincte: qꝛ ꝯstituere ꝓcuratorē, nō est actus iurisdictionis cō-
tentiose: imo est actꝰ cuiusdā ꝯtus mādati. ⁊ simili modo reuocatio est
quidā distractꝰ, vnde acta nō sunt necessaria: vt. ś. de trāsact. l. siue apud
12 acta, vnde ista specialitas nil est. ¶ †Octauo quero, quid in extraiudi-
cialibꝰ quando reuocat mandatū, an debeat intimari. Respon. vt plene
no. in. l. j. §. sed si ego. ff. qđ iussu. per Jac. de bel. in suis addi. adde qđ no.
ff. de condi. inde. l. si non sortem. §. qui filio. ⁊c. Bald.

¶ De formulis. ⁊c. Rubrica.

IUris formule. ¶ Rubrū summat totū nigrū: qꝛ superuacue
formule sunt sublate: ⁊ nō opꝫ actiōes a pōtificibꝰ impe-
trare, sꝫ sufficit eas aperte ꝓponere. h. d. l. j. ⁊. ij. Et q̄ro,
nunquid actio hodie sit vulgaris formula. ⁊ videtur qđ
non: vt hic. ¶ In contrariū videt. ff. de fur. l. si seruꝰ na-
uem. Sol. dic ꝙ actio adhuc hodie est quedā formula vulgaris. i. apta ⁊
competēs negatio: vt. j. proxi. sed nō est eo modo quo erat olim: qꝛ olim
erat adeo vulgaris formula quando impetrabatur a pontificibus, qđ si
quis cadebat a syllaba, cadebat a toto. hodie non est ita, nec nocet error
1 in syllabaᵃ, nec etiā in alio, si congruo tpē emendet: vt. ś. de eden. l. edi-
ta actio. ¶ Opp. ꝑ gl. ꝙ solēnitas sit seruāda: vt. l. diuus. de in inte. resti.
cū similibꝰ. Sol. illa lex ⁊ similes loquunt de solēnitatibꝰ vtilibꝰ ⁊ neces-
sarijs: hic de superuacuis, sm Jo. de bel. Aliud nō ē hic dicēdū, nisi qđ mo
dicus error. i. qui non est de substātialibus, nō vitiat processum, qđ nota.

1 ☞ Actio debet esse competens, ⁊ debet apte proponi.
2 Libellus semper est sustinendus, si aliquo modo potest tollerari.

¶ Lex secunda.

NUlli prorsus. ¶ Nota ꝙ non est necesse impe-
trare illud qđ est ipso iure conces
sum. facit. l. j. j. de thesauris. ⁊ de condi. institu. l. qui sub cōdi-
1 tione. §. vlti. ¶ †Scđo no. ꝙ actio dꝫ esse cōpetēs: ⁊ dꝫ apte
proponi. adde hic qđ no. in. l. j. ś. vt que desunt aduo. Inn. dicit tamē ꝙ si
ex facto proposito resultat apta aduocatio, lꝫ exprimat inepta ꝓcedit li-
2 bellus. ¶ †Itē dicit qđ libellus semꝑ est tolerādꝰ, si aliq̄ mō pōt sustine-
ri, ita no. ipse extra de iudi. c. examinata, vbi videas. Inno. dicit verū de
iure cano. sm qđ nō est necesse ꝙ nomē actionis in libello exprimatur. et
idē dicit de iure ciuili apud tenētes istā opi. in. l. edita. ś. de eden. lꝫ a cō-
trario sensu litere videt hic casus cōtra Inn. adde hic ꝙ exceptio inepti-
tudinis, ⁊ omnis exceptio iuris que non indiget probatione impedit pro
cessum: vt no. in. c. vt circa. de elec. lib. vj. in nouella.

¶ De iureiurando propter calumniam dando. Rubrica.

1 ☞ Negans, vel exceptionem opponens per quam arctat aduersarium ad onus probandi, debet iurare de calumnia.
2 Iudex non iurat de calumnia.
3 Instantiam propriam quilibet iudicij articulus habet.
4 Terminꝰ datꝰ ad ꝓbandū nō currit donec opponēs iurauerit de calūnia.
5 Torqueri aliquem petens, debet iurare se non habere alias probationes, nisi per torturam.
6 Instrumentum an includat appodissas de quibus hic dicitur.
7 Instrumentum quando negatur, cui incumbat probatio.
8 Iuramentum calumnie, an prestetur in causis criminalibus.
9 Probatio si sit plene facta contra aliquem, non debet torqueri.

¶ Lex prima.

IN omnibus. Hoc. d. Siue quis ab ad-
uersario exigat ꝓbationē,
siue quis petat ad ꝓbandū se admitti, dꝫ prius iurare de
1 calumnia: ⁊ testes qui sunt vtiles persone, non sunt tor-
quendi: nisi in defectū aliarū probationū, h. d. ¶ †Not.
ꝙ negās, vel exceptionē opponens, per quā negationem
vel exceptionē arctat aduersariū in onere ꝓbandi, dꝫ de calūnia iurare. i.
qđ non opponit animo calumnie: nec cā litis differēde. Dicit Spe. qđ si
reus cōfitetur libellū quo ad originē petitioni: tamē negat quo ad effe-
ctū ꝯclusionis: qꝛ opponit exceptionē, dꝫ iurari de calūnia ab vtraqꝫ par-
te, tā a parte petentis, q̄ opponētis: ⁊ hoc propter regulā huius litere: qꝛ
vbicūqꝫ cā ꝓbationes desiderat, dꝫ iurari de calūnia. in Spec. de iur. ca-
lū. §. sequit. ver. pone ꝙ. ¶ A ꝯtrio vero sensu istius litere no. ꝙ vbi cau-
sa non desiderat ꝓbationes, non est necessariū calūnie iuramētū. vñ dicit
Spe. ꝙ in notorijs vbi procedit in cōfessum iuramentū calūnie nō est de
ordine iudicij. in Spe. de iura. cal. §. si. ver. quid si emptor. de hoc not. ff.
de neg. ge. l. at q natura. §. cū me absente. ꝑ hoc etiā dico ꝙ vbi nō est q̄-
stio facti, sed questio iuris, ꝙ nō est iurandū de calūnia: qꝛ talis q̄stio nō
desiderat ꝓbatiōes facti, sꝫ allegatiōes legū, ad hoc. ff. de auto ⁊ ar. leg.
Lo. iuramētorū. Deinde no. quare est introductū iurm calūnie. s. vt ꝯtētio
litigātiū instātia ꝯpescat. in quibꝰ verbis tria ꝯsidera. primo ꝙ dicit
cōtentiosa. ergo in causis volūtarie iurisdictiōis
nō habet locū iuramentū calūnie: vnde si qs im- a
petrat priuilegiū declarari, vel petit dispensatio-
nē, vel aliqđ simile, qđ nō expedit in figura iudi-
cij cōtentiosi, nō habet locū iuramentū calūnie:
2 vt no. Spe. eo. ti. §. sequit. ver. qđ vbi. ¶ †Scđo
no. ver. litigantiū, nam cū iudex ꝓcedit ex officio: b
qꝛ ipse non dicat litigator, lꝫ ipse aliqđ faciat per
qđ onus ꝓbandi ingerit reo: tū nō iurat de calū-
nia. eo. ti. §. j. ver. quid si causa. facit. ff. de off. ciui.
iudi. l. ij. vbi tex. dicit ꝙ semper a iudice presumi
3 tur, ⁊ videt cessare calūnia. ¶ †Tertio not. versi. c
instātia. nam cū hic loquat etiā ante lit. ꝯte. appa
ret ꝙ quilibet articulus cause ꝓpriā hꝫ beat in-
b stantiamᵇ. vnde dicit ꝙ vbicūqꝫ est cōtradictio,
ibi est instātia respectu vero totius cause vt pos-
sit ad diffinitiuā veniri, nō dicit instātia, nisi post d
li. cōtest. vbi exigit cōtestatio: vt. j. de iudi. l. ꝓpe-
rādum. ¶ Ex hoc facit ad statutū qđ dicit ꝙ in-
stantia finiat per lapsum duorū mensiū: nunquid
habeat locū qñ petit executio instrumēti: contra
qđ opponūtur exceptiones, ⁊ ventilatur lis. An-
tiqui aduocati istius ciuitatis dicebāt ꝙ non: qꝛ
instrumentū habet vim sentētie ex forma statuti.
sicut ergo post sententiā non est instantia: ita ista
executio nō habet instantiā. Sed in contrarium
videt casus hic: nā cū sit iurādū de calūnia in ista
c causa, ⁊ vētiletur cā per cōtradictionē ᶜ partium:
ergo est instātia. hoc videtur expressum hic: ⁊ te-
4 ne mēti. ¶ †Ulterius no. arg. hic, qđ donec op-
ponēs iuret de calūnia: ei cōtra quē opponit non
d currit terminusᵈ datus ad ꝓbandū: qꝛ litera dat
hūc ordinē, vt primo iuret ꝙ necessitas probandi
incūbat, ⁊ per hoc videt ꝙ antequā rñdeatur po-
sitionibus sub iuramēto calūnie, terminus datus
ad ꝓbandū aduersario non currit. ⁊ hoc est dictū
Spe. de quo vt hic casus: vnde etiā dicit Spe. ꝙ
si alicui est statutus terminꝰ ad probandū aliquā
exceptionē, ꝙ donec disputat an illa exceptio sit
admittēda, vel nō, qđ non currit terminus datus
e de iure ad ipsam probandā. in Specu. de dila. ᵉ §.
5 j. versi. sed nunquid currit. ¶ †Ulterius not. in
ver. ne autē, ꝙ ille qui petit aliquē torqueri, debet
f iurare se nō habere alias ꝓbationes q̄ per tor-
turam: ergo sunt demū tormēta in subsidiū infli-
gēda: qđ multū debent notare iudices, ⁊ maxime
malefitiorū. ¶ Quero, quid vult dicere tex. dū di
cit siue ꝓpter literas, siue proter instrumenta. di-
cit gl. literas intellige priuatas, instrumētū intel- e
lige publicū. Ponit etiam alias exceptiones: sed
istā no. magis ad questionē. dicit statutū de quo-
libet debito de quo sit instrumētū debet solui ga
bella: modo de debito sit apodissa, an soluat ga- f
bella. Hic videtur tex. ⁊ gl. ꝙ nō, cū scriptura pri-
uata non contineatur appellatione instrumenti.
¶ In cōtrarium facit: qꝛ instrumentum dicitur
quicquid causā instruit: vt. l. j. ff. de fide instr. sed
scriptura priuata instruit causam: ergo ⁊c. Item
facit in cōtrariū. j. de ꝓba. l. instrumēta. Sol. sm
propriā significationē que assumitur ex allusione
vocabuli, scriptura priuata est instrumentū: quia
instruit causam. ¶ Sed sm cōem vsum loquēdi
scriptura priuata nō est instrumentū, nō enim est
in nostro vsu dicere qñ habeo scripturā priuatā,
vel apodissam, dicere habeo instrumentum: ideo g
nō probato isto vsu loquendi, dicerē appellatione
instrumēti non contineri scripturā priuatam, vel
apodissam. facit de lega. iij. l. librorū. §. qđ tñ cas-
sius. Et qualiter super hoc articulo debeant for-
g mari, ⁊ testesᵍ super hoc debeāt reddere causam
sciētie, ponit Bart. in. l. labeo. de sup. lega. Iuxta
6 hoc †quero: nunquid terminus datus ad produ-
cēda instrumēta includat istas apodissas, ⁊ ipsa-
rum productionē. dicit Spec. ꝙ in dilationibus
nomine instrumentorum cōtineantur oēs proba-
tiones, scripture, nō tamen testes: vt in Spec. de
dila. §. nunc dicamus. in ver. item no. questio est.
7 ¶ †Quero hic, quando negatur instrumentum,
cui incūbit ꝓbatio. Respon. aut negat scriptura
priuata, ⁊ incūbit ꝓducenti ꝓbatio: vt. l. scriptu-

¶ In syllaba. Adde. l. cui habebat. ff. de ma. testa. ⁊ Bal. ś. in pꝛin. C. in vlt. colum.

¶ Instantiā. Vide gl. ⁊ Ang. i. l. ⁊ post edictum. §. j. ⁊ ibi dixi post An. ff. de iudi.

¶ Cōtradictionē. Vide Bar. ⁊ ibi latissime ꝑ me in. l. litibus. j. de agri. ⁊ censi. lib. xi.

¶ Terminꝰ. Adde gl. i cle. sepe. in versi. nos vsum. in verbo post dationē. de ver. sig. quā sequitur Bal. in. l. si. ff. de ferijs. ⁊ ibi Paul. de cast. ⁊ ꝑ Bal. i. l. si cū ipse. ff. de excu. tut. ⁊ facit. l. ⁊ ibi. ⁊ Saly. j. de adul. in fi. ⁊. l. intra vtile. ff. de mino. ꝙ addo quod si quis mihi tenetur edere instrumētū, vel positiones, nō currit aliquis terminus antequam edat, sm Bal. in. l. j. §. si. ff. de edē. ⁊ dicit Bal. ⁊ Imo. in l. quādiu. la. iij. ff. de acqui. here. ꝙ si datus est terminꝰ ad probandum, ⁊ ꝓductis capitulis disputat an capitula sint admittēda, qđ interim nullo modo currit terminus.

¶ Specu. de dila. als est ver. sꝫ si de except. per doc. in c. pia. de exce. in. vj.

¶ Iurare. Facit l. si. ⁊ ibi Bal. j. de questio. ⁊. l. edictū ff. de questio.

☞ Facit ad hoc qđ notaui in apos. i stilo parla. parte j. in tit. de materia duelli. ver. scđo ꝙ conditionaliter factū esse proponatur. Celsus.

¶ Testes. Adde Bal. in. l. si ex falsis. ś. de transac. ⁊ Cano. in. c. peruenit. el. j. extra de testi. cog. ⁊ Pau. de leaza. in comen. c. cū dilectus. in. ij. no. extra de fi. instr. vid Bal. ⁊ Pau. de cast. in. l. oratione. ff. de ferijs.

g Nõ dz torque-
a ri. Adde Pau. de
ca. in l. si quis in hoc
genus. §. de episc. &
cle. istũ & Albe. de
rosat. in l. obseruaree. §. quorũ appell.
nõ reci. & in l. militis. §. de qõ. Bart.
repol. consili. xxxij.
inci. quidam rustici vicetini. vbi rñ
det dictis & ratio-
nibus huius. & ol-
no Thomã ferra-
rũ in suo trac. cau-
telarũ, cau. v. inci.
accidit quotidie.
Celsus.
b Citanda. Vide
per Bar. in l. here
des palam. §. si qd
in fi. ff. de testam. &
Bal. in l. fi. in vlti.
col. j. de test. & in l.
per hanc. j. de tẽp.
ap. & gl. in c. preter
ea. extra de testi. &
attesta.
c Figura. Adde
quod no. Bal. in l.
ante. j. quorum ap.
non recip.
d Instãtia. Dixi
in l. cũ & minores.
§. si aduer. rẽ iudi.
e Emendari. An
libellus possit post
lit. cõtest. emẽdari
de volunt. te par-
tiũ, & õclusio est q
nõ, nec mirũ: quia
sententia reperitur
lata super eo super
quo nõ esset lis cõ
test. & qz litis cõte.
est actus substãtia-
lis, qui nõ pẽdet a
voluntate partiũ,
aut. offerat. de lit.
cõtest. cũ si. & vide
circa hoc Bald. in
l. edita. in repe. pe-
rusina. §. de eden.
Adde qõ nota
ui. in apo. ad istum
in l. edita. in lectu-
ris. n. 43. in apo.
in ver. potest libere
emẽdare. C. de edé.
Celsus.
f C. pastoralis. &
ibi vide Hostié. &
Inno.

ras, qui po. in pign. ha. de fide instru. l. cõparitio-
nes. & de pba. l. instrumenta. & l. rationes. aut ne-
gatur instrumentum publicũ: & tũc aut est exẽplũ:
& idẽ nisi sit exẽplatũ parte citata: vt dixi in aut. si
quis in aliquo documento. §. de edẽ. & no. in l. chi
rographis. in princ. ff. de admini. tut. Aut est ori-
ginale instrumentũ: & tunc aut est specificatũ rõne
alicuius rasure in loco substãtiali, vel ratione per-
sone producentis: & idez. ergo debet imponi fides
per producentẽ: vt. j. de proba. l. iubemus. aut non
est suspectũ: & tunc creditur instrumẽto: vt. j. de p-
8 ba. l. cũ precibus. † Quero hic dicitur in õmi-
bus causis &c. nũquid in causis criminalibus sit
iurandũ de calũnia. glo. disputat hic. Mar. enim
dixit q nõ: qz in causa criminali est licitũ reo se de
fendere, etiã per calũniam: & sic & negare verita
tẽ: & sic peierare: & sic iuramentũ esset frustra. glos.
tenet §. q sit iurandũ de calũnia. Idem tenẽt gl. &
doct. in c. j. extra eo. titu. ibi, respõsiones ad obie-
cta, & recti⁹ di. põt q sit iurandũ de veritate di-
cenda: vt extra de accus. c. cũ dilecti. nam in crimi
nali respõdendũ est de veritate, & nõ de credulita
te: & ita est iurandũ. facit. l. vlt. ff. de crimi. expilg.
here. & ita seruat cõsuetudo: tñ si iuramentũ omit
teretur, non propterea processus esset nullus. Sed
nũquid postquã est conclusum in cã, iudex ex offi-
cio põt exigere hoc calũnie vel veritatis iuramẽ-
tum: dic qõ sic: vt no. in c. j. de iura. calũ. lib. vj. in
9 nouel. † Vltimo hec. l. in fi. dũ dicit q ad que-
stionẽ nõ venit nisi omnes alie probationes defi-
ciãt, facit ad questionẽ Cy. j. quorũ app. nõ recin.
l. obseruare. vbi dicit Cy. q vbi est plene probatũ
a cõtra aliquẽ, nõ debet torqueri: tñ iudices male
ficiorũ faciũt cõtrariũ: qz faciũt tñ apud acta con-
fiteri: & sic reperit cõfessus, & conuictus: & sic facit
qõ nõ possit appellare, dicit tñ Cy. q male faciũt:
qz nemo est torquẽdus, nisi in defectũ pbationũ:
precedentibus tñ indicijs, fm eum. Ego credo q
iudices bene faciãt qñ habẽt plenariã certitudi-
nem de maleficio, si obuiãt ne appellet per calum-
niã: & maxime in criminibus enormib⁹, in quibus
licet interdũ legẽ trãsgredi: vt. l. si quis filio exhe-
redato. §. sed & si quis. de iniust. test. & qõ not. In-
no. in. c. j. de consti. quod not. multum.

Authentica.

Testis si repetitur ad declarandum dictum
suum, non est necesse quod iterum iuret.
Et sub eodem iuramento respondetur etiam po-
sitionibus.
Instantia prima si est perẽpta, & inchoata secun-
da instantia, an denuo iuretur de calumnia.
Iuramentum calumnie an requiratur in causa
appellationis.
Actioñ mutetur, & non instantia, an sit de nouo
iurandum de calumnia.

Hoc sacramẽtum.

Hic. q iuramentũ generaliter pre-
stitum videtur in quolibet articulo re-
petitũ, vel magis proprie loquendo, genus inest
cuilibet speciei. † Est aute arg. q si testis repe
titur ad declarandũ dictũ suũ, q non sit necesse q
iuret iterato, & ex hoc sequit, q in tali declaratiõe
b nõ sit pars citanda[b]: qz non citat nisi vt veniat ad
videndũ, & ad audiendũ testiũ iuramẽta nõ vt ve-
niat ad audienda dicta que in secreto deponũtur:
vt not. j. de testi. l. si qñ. † Per istam aut. proba
tur etiam q sub eodẽ iuramento calũnie sub quo
est respõsum libello, respõdeatur positionibus vn-
de ille qui non vult iterato iurare, non debet con
tumax reputari, nec haberi pro cõfesso. vbi autem
emergeret iuramentum alterius nature quã sit iu
ramentum calumnie: istud debet prestari quoties
emergeret causa iurandi: vt in. c. ij. §. in omnibus.
de iura. calum. lib. vj. & in aut. de testib. §. qz vero.
Glo. opp. de. l. qui bona. §. pen. de dã. infec. vbi
sepius iuratur, dicit gloss. q ille. §. corrigitur, vel

c dic verius, q ibi non fuit iuramentũ vniuersale prestitum in figura[c] su-
3 dictũ super tota lite: hic sic, fm Iac. & Bar. † Quero hic, quid si mu-
tatur instãtia: puta qz prima instantia est perempta, & denuo inchoatur
d secunda instantia[d], an sit iurandum iterato. dic qõ sic: qz istud iuramen-
tum pertinet ad ordinationem iudicij. vnde vbi nouus ordo, ibi nouũ iu-
ramentum. Item quantum ad ordinationem iudicij pereũt prima acta:
ergo iterato debent fieri: vt. j. eo. l. ij. ver. & actor quidem. in ver. nouissi.
Sed quid si non perit instantia, sed terminatur, & appellatur: vtrum
in causa appellationis sit iterato iurandum: quidam dixerunt q non: qz
in causa appellationis non mutatur res, nec persona, nec agendi causa:
vnde iuramentum primo prestitum videtur ad eum extẽdi: qz est in rem.
Quod autem predicta non mutentur, apparet. j. ne lic. in vna eademq;
cau. tertio prono. in rubro & nigro. Alij dicunt contrarium: quia licet ista
tria substantialia sint eadẽ: opi. tñ litigantis potest esse diuersa. & instru
ctio facta ex processu & sententia. vnde est iterato iurandũ. arg. d. l. q bo-
na. §. pen. de dãno infe. nã multa sunt ex quibus hominis credulitas mu-
tatur: vt. §. de in integ. resti. mi. l. de tutela. hec opinio est hodie approba
ta in. c. ij. in princ. de iur. calum. lib. vj. Qui ergo non vult iurare de ca
lumnia in causa appellationis, habetur pro confesso, sicut habetur in cã
4 principali: vt in. c. si post prestitũ. de confes. lib. vj. † Et ex hoc q illud
capitulũ dicit q vbi requirit nouũ iusiurandum calũnie in cã appellationis: sit
noua litis cõtestatio fienda, dicũt qdã determinatũ esse q in cã appella-
tionis sit noua litis contest. fiẽda. qõ sic probant: qz iusiurandum calũnie dz sequi
contestationem litis: ergo presupposito iuramento calumnie, presuppo-
nitur eius preambulum, scilicet lit. contest. & ista fuit opin. Hosti. nisi al-
tera pars cõtumaciter se absentet: qz tunc neutrũ est necessariũ: vt. j. de tẽ
po. app. l. fi. §. illud. fm Hosti. Inno. vero dicit quod hoc non est necesse,
sicut nec est necesse dare libellum in causa appellationis, & hoc no. Inn.
de offic. deleg. c. cum cõtingat. in gl. tanquã &c. in fi. Sed ad consonantiã
istarum opinionũ potest distingui: aut appellatur ab interlocutoria. aut
a diffinitiua. primo casu non datur libellus. secundo vero sic. Et sic man
dauit dominus papa Clemens quartus auditoribus sacri palatij debe-
re obseruare: & sic etiam obseruatur: vt not. in Spe. de libel. cõcep. §. nũc
dicendũ. in fi. secundum Archid. qui ita not. in. d. c. ij. de iur. calũ. lib. vj.
& Bern. in d. c. j. Ista opin. presupponit q sentẽtia lata super appella-
tiõe sit interlocutoria: qz si esset diffinitiua vtraq parte presente, nõ pos-
set ad eam procedi sine lit. contestã. ad hoc facit quod no. extra q fil. sint
legi. c. per venerabilem. & d. l. j. ne lic. in vna eadem q causa tertio prouo.
per Iac. de are. & Cy. & ista est veritas, q est interlocutoria respectu par-
tium: licet respectu iudicis sit diffinitiua. si pronuntiatur cõtra appellan
tem cum remittatur negotium principale diffiniẽdum ad iudicẽ a quo:
5 vt: ff. de mino. l. intra vtile. & ita pridie cõsului. † Tertio queritur hic,
quid si non mutetur instantia, sed actio patiente reo, an sit iterato iuran
dum. Quidam dixerunt q non. alij q sic: vt. j. eo. l. ij. in dicto ver. & actor.
e Aduerte. ista questio presupponit quod libellus possit emendari[e] & mu-
tari post lit. contest. de partium voluntate: quia questio presupponit es-
se iuratum de calumnia: ergo presupponit esse lit. conte. vt. j. eo. l. ij. ver-
si. nisi post narrationem. Sed istud est multum dubitabile, nisi esset emẽ
datio, vel mutatio circa qualitatem. nam si esset circa substantiam libel-
li: non obstante consensu partium esset lis iterato contestanda: quia non
clauditur sub contestatione prima. & per consequens esset iterato iuran-
dum, & hec est veritas. quod no. perpetuo. Bal.

1 Iuramentum calumnie quotuplex sit, & quis modus ad illud pro-
cedendi, & que sit forma eius. nu. 2. & 3.
4 Iuramentum calumnie quis prius prestare debet super exceptione.
5 Et que persone iurent.
6 Iuramentum calumnie an possit remitti.
7 Et in quibus causis iuretur.

Lex secunda.

Cum & iudices.

Litigantes, & patroni causa-
rum debent iurare de calum
nia: & si debẽtes iurare ad iudicẽ venire non possunt, vel non
decet eos venire: debet ad eos mitti. h. d. vsq; ad. §. quod ob-
seruari. & hec prima pars loquitur in personis que possunt idonee litiga-
re per se ipsas. Diuiditur in tres partes. primo ponit que persone debent
iurare. secundo quando, quid. & qualiter debent iurare. tertio quid debet
fieri quando qui debet iurare non potest, vel non decet ipsum ad iudicium
venire. secunda ibi, & actor quidem. tertia ibi, si autem, vel dignitas.
1 † Not. hic de duplici iuramento, scilicet partium, & aduocati. primo
iurant partes. secundo iurat aduocatus. Et ex hoc ordine notat gloss.
quod cum aduocatus antequam iuret non possit fungi officio ad-
uocationis, quod tempore quo reus respondet libello debet iudex pre-
cipere aduocato q stet a remotis: ita quod non possit instruere respon-
dentem. non potest ergo aduocatus dictare responsionem clientuli. de
f hoc est casus extra de iudic. c. pastoralis[f]. Dicit tamen Spec. in tit. de
posi. §. tertio dicamus. versic. quod si patronus. quod si clientulus est ni-
mis simplex. quod aduocatus potest assistere sibi, ne clientulus decipiat
in respondendo instruendo eum de iure, & non de facto. ita dicit Spec.

Nam

Iam etiã cesset potest aduocatus in ãruere de iure vt q̃ sciunt apte dep
onit. z non deiplantur in ratione cause, vt no. Rosse. in rit. de iudi. cõ
2 sul. lib. q6 est mgtl tenendũ. ¶ † Scõo no. ordinem procedendi ad itra
mentũ calũnie: videlicet quod iuretur post narrationẽ actoris, z respon
sionẽ rei: primo ab actore, subsequẽter a reo. tamen non credo q̃ lit ordo
do de forma libstantialis iudicij: nec quod ista prepostera ratio vitiet: vt
c. i. §. propter omissum. de iuramẽto calũ. lib. vj. z ideo non facio vim in
3 ista prepostratione. ¶ † Tertio not. formã iuramẽti: q̃ actor iurat nõ
calũniam di animo litem mouere: sed credens se bonam causam habere:
reus vero iurat q6 ipse credit se bona instantia vti, z recte contradicere.
Vide ff. queratur an sicut iuramentũ calumnie fit sub credulitate: ita z
li. cõne. possit fieri per verbũ credo, z nõ credo. habes extra de resti. spo.
cãm ad fedẽ. in ter. z gl. ibi videas. ¶ Ulterius no. in. §. fiatur quod iudi
ces debent mittere ad quas dã personas ad domũ, z quando iurat, debet
4 aduersarius interesse. ¶ † Quero. dicit hic q̃ primo iuret actor, secũdo
reus, istud est verũ super libello. Sz quid si super exceptiõe, in qua reus
dicitur actor: dicit gl. q6 primo actor originarie iurat q̃ ille qui egerit
vt originalis cã inspiciat: vt. ff. de dona. l. qui id q6. adde q6 dixim. l. j. ã.
eo. gl. super verbo, mouisse, queritq̃ quasdã q̃nes. quas examinant. ã. in
aut. hoc sacramentũ. Reliqua sunt puerilia. vnde perte. ¶ Querũt hic
quid, quo iure fuit introductũ iuramentũ calumnie. z dico q6 in qui
dam casibus fuit introductũ de iure veteri. iã generaliter fuit intro
5 ductũ de iure codicis per Iustiñ. vt hic. ¶ † Sexto quero. q̃ persone ius
rare debeant litigatores, z aduocati: iã id q6 dicit de aduocato, non est
de consuetudine. Sz quero hic. nũquid procurator habens mandatũ ad
litẽ respondendũ, teneat iurare de calumnia in anima pprie? Respo. sic
vt in. c. ii. §. procurator. de iur. calũ. li. vj. vbi text. dicit q̃ licet procuratores
sint instructi p speciale mandatũ, etiã si iurauerit dominus: tamẽ ipsi te
6 curatores, in quib9 fundatur iudicũ. ¶ † Tertio queritur, an iuramentũ
a calũnie possit remitti: mitti emi pot9 ã cõm oẽs. Breuiter dicendũ est q̃
aparte parti nõ pot remitti, quin saltẽ semper possit exigi ex officio iu
dicis. sed a iure bene pot remitti, sicut remittitur parẽtibus, z patronis:
7 vt. ff. de iureiur. l. iusiurandũ. §. hoc iusiurãdũ. ¶ † Quarto querit pim
quiter, in quibus causis a iuretur. Respon. in criminalibus, z tporalibus
secundũ oẽs. in criminalibus nõ, secundũ quosdã, vt dixim. l. j. ã. eodẽx.
In spiritualibus aũt iurat simul de calũnia z de veritate dicenda: vt in
c. ii. vbi no. de confes. li. vj. Istud est vtile scire, nunquid in cã spir tuali
q̃ quis vult respondere, habetur p confesso. Breuiter ex quo tenet
iurarẽ non iurat, habet pro confesso in suum preiudicium: sed non q6
per hoc aduersarius acquirat titulum in causa spirituali, vel beneficiali
vt egerim. Arch. in dicto. c. ij. de cõfes. li. vj. vbi omnino videas nisi
dent. ponas legitime pbet, ne per conclusionẽ illius pateat vitiosus ius
gressus fz Arch. ibidẽ, z domi. Jo. an. ¶ Ultimo quero, nũquid lit re
perte calum in quo quis scit se habere causam iniustam: z tamẽ iuste
iurat de calũnia. Rñ, vt no. ff. õ neg. gest. l. at q natura. §. cũ me absente.

¶ Authentica.

Tisto iuramẽto. Ista aut. respicit formã iuramẽti. z aliquid ad
dicit ei. ¶ No. per istam aut. quod responsio facta per verbum
credo, faciat pbationẽ. vertus dic quod releuat ab onere pro
bandi, non debet quis aduersariũ grauare in onere probandi in eo q6
credit non esse verum, i. aduersarium veritate fulciri, z ite est vnus finis
ad quem ordinatur calumnie iuramentum. Preterea dicũt quidã doc.
q̃ responsiones que fiunt sub iuramento calumnie, nisi sint negatiue, de
bent fieri sub tali forma, q̃ releuent ponentem ab onere probandi. quod
dic vtiam. j. in. §. q6 obseruari ꝛc. Bal.

¶ Authentica.

1 ¶ Persone principales, scilicet ille que litigant, debent iurare de ca
lumnia.

Principales. h. d. Principales persone, z ille
ad quos instantia z ius negotij
transit, debẽt iurare de calũnia coram iudice competenti, vel
coram officialibus ab eo ex cã missis, psente aduersario: exceptis
pauperibus, que se aduersario nõ exhibet. z actor nolẽs iurare perdit li
tem, z reus absolui. ¶ Contra reus nolens iurare condẽnatur. Ite admi
nistratores iurãt de calumnia, hoc dicit. ¶ Tria facit, q̃ primo ponit q̃
persone, sub qua forma iurent, secundo coram quibus iudicibus, vbi z
quibus presentibus iurant, tertio ponit de pena nõ iurantium. z hoc fa
cit vsq; ad ver. tutores, z vsq; ibi tractat de personis principi. vbi vero
tractat de legitimis administratoribus. ¶ † Not. primo q̃ principales
persone scilicet ille que suo nomine litigant, debent iurare de calumnia,
Secundo no. q6 idem, si istud negotium tranfit ad aliam: pura ad here
dem. ff. de fideiusso. l. si cum homine. nam z licet sit. iuratum a defen
sore, non tenet heres de calũnia iurare: q̃ iuramẽtum defuncti nõ est
iuramentũ heredis: vt. j. de rebus creditis. l. generaliter, in prin. z adde
hic q6 no. in. l. si stante. §. si. ff. soluto matr. Alij
exponunt literam. q̃ loquat de personis ad quas
lis facit tranfitũ: idest de procuratoribus nã in p
curatores post litem contesta. ordinatos transit
instantia: vt. ff. de pcu. l. in causa. §. si ex parte. Iz
ergo dominus iurauerit de calũnia: multiplicitus
iste procurator poterit cogi ad iurandũ de calũnia
in animã ipsius procuratoris: nã anima dñi nõ est
necesse q̃ iterato iuret, vt in. c. ii. §. procuratorem
quoq. de iuram. calũ. li. vj. vtraq; expositio est
bona, sed primo est cõuentior literę. Tertio no.
q̃ habentis duo capitula iuramenti calũnie, pri
mũ est, q6 lis sibi iusta vt: vt. l. cũ a iudices. ver si,
z actor quidem, secundũ est, q̃ si queritur verum,
non inficiet. ista aut. addit q6 nil debitur pro ob
tinenda litre: nisi q6 ius disponit. hoc ponit glo. in
§. q6 obseruari super verse. credit. Ista sunt duo a
capitula. est z aliud. q6 vt lis tardet. dilatio nul
la peteretur: vt. ã. e. l. j. post principiũ. ¶ Ite q6 nõ
grauabit aduersarium in onere probandi illud in
quo dz eũ releuare p propriã cõfessionẽ: vt in aut.
in isto. ã. eodem. ¶ Ulterius no. hic de pena non
iurantiũ. de quo dicaz in. l. codicis. §. q6 si actor.

1 ¶ Administratores legitimi iurant de calum
nia, z iurant in animam suam, non in animam do
minisui.

2 Persona in qua nõ est discretio iuris z facti, non
debet iurare de calumnia.

3 Iuramentum tutoris an releuet, vel non: z fic an
fit prestandum, vel non.

4 Confessio facta ex necessitate iudicij per tutores
preiudicat pupillo.

5 Iurans de calũnia, an aliter debeat iurare quam
credit. nu. 6.

7 Administratores legitimi, qui iurãt, qui sunt isti.
nume. 8.

9 Minor vbi habet legitimam personam, an iuret
de calumnia. nu. 10.

11 Responsio per verbum credit, vel non credit, an
sit sufficiens positionibus.

12 Qui non potest applicare animum ad credẽdum,
vel non credendum, an possit petere terminum ad
iurandum.

13 Interrogationi cuilibet, an sit respondendum.

14 Et quibus positionibus sit respondendum, vel
non. nu. 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23.

19 Interrogari an quis septus possit de eodem.

24 Testis an teneatur respondere si sit criminosus.

25 Positio quid sit, z qualiter diffiniatur.

26 Pars licet astrinxit se ad probandũ per testes,
vel instrumenta, tamen congruo tempore potest
facere positiones.

27 Responsio conditionalis vel modificata an ad
mittatur, z quis sit eius effectus.

28 Responsio hec, credo vt in instrumento contine
tur, an admittatur.

§. Quod obseruari. Cõtinuat

ad precedentia. dictũ est. ã. in rex. de iuramento ca
lumnie principaliũ ponarũ. i. suo nomine litigan
tium. verũ q̃ pncipales persone sunt inhabiles:
ideo non litigant p se, sed legitimi administra
tores: z erat hic vid endum quis iuraret de calum
nia: z ideo ecce hanauit iste. §. z. h. d. legitimi admini
stratores debẽt iurare de calũnia, q̃ tuz est ipsam
credulitatis. z alie leges q̃ iuris aliis loquunt, in
suo robore durant. h. d. vsq; ad. §. finaũt. Et dixi
dicitur in tres partes: q̃ primo ponit dictũ, secũdo
rõnẽ. tertio cõfirmat leges antiquas loquẽtes de
iuramẽtis. secũda ibi, cõuenit enim. tertia ibi, omni
1 b9. z est iste. §. not. z vtilis, z hz vtiles gl. ¶ † No.
primo q6 administratores legitimi iurant de ca
lumnia. ¶ Ite no. secũdo q6 iurant in animam suã
z nõ in animã dñi sui: hoc patet ex rex. dum dicit
ipsos iurare. offici. nã si officiunt per iuramentũ:
ergo iurant in animã ppriam. Item patet ex rex.
dñi dicit, ex animi sui iactia. fz Bar. hic adde q6
no. p Inn. in. c. presentia. extra de test. ¶ Tertio
no. q6 iuramẽtum calumnie est iuramẽtum credulj
tatis, ibi dñi dicit q6 q̃q; credit z existimat. hic

¶ Omittrem po
test. Tu vide gl. ã
hoc in. l. de pupil
lo. §. q opus. in fi.
exigit. z q6 ibi po
sui in addi. supra
ipsam, in ver. tacite
omitti. ff. de no.
oper. nun. ter. in. c.
j. extra eo. lib. sed si
fuerit petitũ, z nõ
prestitum: tortus q
cessus est nullus fm
Jac. bu. Paul. de
cast. z Frã. ã are. §.
e. §. sed q̃ vere mur
vbi dicit idez Bu.
q̃ malitiose procura
tores dum respon
dent libello, negãt
narrata ꝛc. z po
stea in fi. scripturẽ
petunt de calũnia
iurari. z vlteriꝰ nõ
insistunt: q̃ si non
prestetur: tunc red
ditur totus proces
sus nullus: z isti em
opi. fz Bar. z Alle.
in. l. ã pupillo. §. q̃
opus. ff. ã ope. no.
nũ. Inn. in. l. g bo
na. §. si alieno, z ibi
etiã alex. col. v. fo.
z circa istud iura
mẽtum calumnie.
ff. õ iureiu. do. me.
d. Jas. may. in. d. i.
iusiurandũ. Paul.
i. c. significasti. nu.
8. z ibi posui in ad
di. ad ipsum. in fi.
ibi iuraret. extra õ
fo. spe. z in. c. j. nu.
4. z ibi ite q̃ notauĩ
in apo. in ver. vitia
tur. extra. e. de iur.
ca. Roma. singu.
derũ. ici. tu habes.
in. l. rẽ non nouã, z
matheli. fin. ixtiũ.
incit. no. aliqui eau
telam. Celsus.

est iurandū:⁊ lʒ veritas sit in ꝯtiū:tñ ille qui cre
dit dicere veꝝ,nō est piurus in isto iuramento vt
intextu dū dicit,lʒ vere cāe natura alia forsitā est
.i.aliter se hʒ veritas.sec⁹ in iuramento veritatis:
q̄r si credat dicere veꝝ,si dicit falsum est piur⁹ vt
in iuramento testis.ad hoc facit qd no.in hoc.§.in
gl.⁊ an q̄semel credidit,possit in ꝯtriū variare ⁊c.
¶Ex hoc dicunt quatuor notari ex tex.dū dicit
scire possunt.⁊ postea subdit l qd quisq̄ credit,ꝙ
vehemens credulitas appel sꝛ q̄dā sciētia.vt.l.ꝗ
§.labeo.de aqua pluuia arcē.ſm Bar.hoc est ve
rū si credulitas ꝯsonat veritati:alias nō dicit sci
re:q̄r scientia nō est nisi verorū vt no.ff.de here.
insti.l.si pr.⁊.ff.de acq.he.l.si is ad quē.⁊.l.cū qui
dā.§.qd dicit.⁊.l.pantonius.§.rei pduellionis.e.
2 ti.cū si.¶† Ultimo no.hic qd psona in qua non
est discretio iuris ⁊ facti nō dʒ iurare de calūnia
⁊ ꝙ minores reputant hmōi.quātū vero ptinet
ad testimoniū,adulta etas est idonea ad testificā
dum:q̄r ibi nō reqrit cā sciētie iuris sed cā sciētie
facti p sensum corporeum qui cadit in adulto.pu
pillus vero non potest testificari,q̄r nec iurare:vt.
l.q iurasse.in pn.ff.de iureiur.¶† Mōueniam⁹,
ad apparatū.op.dicit hic qd tutor et curator iu-
rāt de calumnia.ꝯ.nō debet pstari iuramētū qd
prestitum non releuat.de nō nu.pe.l.in ꝯtib⁹.§.
illo.sʒ iuramētum tutoris vel curatoris non rele-
uat q̄r non preiudicat pupillo vel adulto:vt.ff.de
confes.l.certum.§.sʒ an ⁊ ipsos.ergo videt ꝙ ab
eis non exigat iuramentum .¶Timore hui⁹ cō
trarij gl.dicit multa verba tñ cōclusiue sic distin
guit ꝙ aut minor suscepit litē cū authoritate tu-
toris:tūc non statur dicto tutoris.aut ipse tutor:
⁊ tunc aut pupillo presente:et preiudicat pupillo
aut eo absente:⁊ tūc nō piudicat, nisi forte pupil
lus esset infans:q̄r tūc non desiderat eius consen
sus:q̄r est impossibilis in infante. Ista sunt verba
gl.tamē ista distinctio nō est vera,nec facit ad p
positū,nā dū dicit ꝙ confessio vel assertio tuto-
ris,vel curatoris non nocet pupillo,falsum est:q̄r
imo nocet nisi emanet p modū iurisdictionis cō
tentiose,⁊ bonafide:q̄r tutor ⁊ curator debent bo
nam fidē agnoscere:vt.l.quoties.§.sicut.ff.de ad
mi.tut.Sʒ vbi tutor confitet voluntarie extra iu
dictū:tūc non nocet pupillo,nec tenet adulto:vt
ff.de admi.tut.l.lucius.§. tutele.⁊.j.de nox.l.nō
abstulit.⁊.l.q filiū.ff.de ma.testa.Idē si ꝯfiteat
mala si p.eandē.l.⁊.ff.mādā.l.creditor.in fi.nam
confessio facta mala fide,est spes dilapidationis.
q̄ nō permittit alicui legitimo administratori ar.
4 ff.ad treb.l.imperator.⁊.j.de sen.pas.l.fi.¶† Ex
predictis ptʒ ꝙ ꝯfessio facta ex necessitate iudi-
cij per tutorem ⁊ curatorem.piudcat pupillo in ad
ulto.tamen habent ⁊ istam cōfessionem duo re-
media.vnū est de iure cōi.qd allegent errorē con-
fitentis, ⁊ probēt rē aliter se habere.ꝯ.d iu.⁊ fac.
igno.l.si post diuisionē.⁊.l.error.Scdm est de iu-
re speciali,ꝙ petāt restitutionē in inte.tanq̄ lesi
ex tali ꝯfessione.vt no.in.l.certū.§.sed an ⁊ ipsos
ff.de confes.⁊.j.de ꝯfes.l.j.per Cy.⁊ alios.¶Se
cundo dico ꝙ ista distinctio gl.nō fecit ad propo
situ:q̄r iuramentū calumnie fit ad litis ordinatio
nē nō ad veritatis pbationē,vel assertionē,cōside
rando ipsum iurm simpliciter.Sed cōsiderando
put ordinat ad alia litis decisiua:tunc bene facit
ad propositū.Et credo qd istum respectū habuit
gl.q super isto iuramento fundant postea respon
siones,positiones et interrogationes;vt not.j.in
gl.super v.credit.¶ De istis ergo responsioni-
bus sequentibus est dubiū.an preiudicent pupil-
lo vel adulto,si fiant p tutorē ⁊ curatorem.Consi-
derauit ergo gl.iuramentum calumnie nō in seꝫ
prout ordinat ad responsionē.⁊ dixi ꝙ si respon-
siones non nocent:ergo frustra iurari videtur.sed
5 solue vt dixi.¶† Secūdo op.⁊ vr̄ ꝙ quis iurā
do de calumnia iuret etiam aliter q̄ credit .qd sic
probo.Si qs est tutor duorum pupillorū simul li-
tigantium:pro vtroq̄ iurat de calumnia. tamen
impossibile est qd simul credat ꝯria.vnde vr̄ ob-
stare.ff.de auth.tu.l.accipientis.Si illa.l.non in

a ¶Credulitate.Uiʒ de Bar.in.l.quen ticula.in.vj.oppo. ꝯ.de epis.⁊ cle.

b ¶Malitios⁹ vi- de Bart.j.de pro- ba.l.cum te.

c ¶Necesse. Adde ibi Bal.in.j.colū.

d ¶Interrogation bus Adde in ma- teria tex.in.c.pre sentiū.d testi.i.vj.

intelligitur in eadem cā,sed in diuersis.vnde ibi iuramentū nō erat aduer
sum,sed diuersuʒ.facit.ff.de procu.l.licet.§.pe.¶ Tertio op.qd tutor nō
iuret:vt.l.videamus.de in lit.iur.So.ibi loquitur de iuramēto affectio
nis respectu rei hic de iuramento credulitatis respectu litis.⁊ sic non ob.
6 stat.¶† Quarto op.ꝙ nō sit iurandum de credulitate [a],sʒ de veritate:
a vt.j.de testi.l iurisiurādi.So.ibi loquitur de iuramento testis: hic in iu
ramēto litigā-tis.¶ Super hoc no.gl.hic positā super ver.credit ſʒ vnā
opinionē quidā dicunt ꝙ testis iurat de veritate ⁊ credulitate:tamē hoc
non est verū nisi ex natura rei recipiatur testimonium credulitatis. vt.l.
j.§.j.ff.de vē.inspi.¶ In hoc tamē no.istā opi.ꝙ si testis dicit se credere
istud qd prius per veritatem affirmauerat ꝙ p hoc non euanescit testi-
7 monium.qd est menti tenendum.¶† Nunc veniamus ad questionē ⁊ p
mo quero,qui sunt isti legitimi administratores q iurāt Rñ.litera dat
regulā generalē,ꝙ oēs qui authoritate legitima.i.authoritate iuris,vel
iudicis gerunt negotia aliena hic sunt legitimi administratores.Ex hoc
sequitur ꝙ pater q authoritate iuris est legitimus administrator in ad-
uentitijs,iurat de calumnia.Itē actor tutoris vel curatoris:q̄r est ꝯstitu
tus per decretū iudicis:vt.ꝯ.de pcu.l.neq̄.Itē ⁊ hospitalarij.nā ⁊ hij
superiorē ordinant.Itē syndicus vniuersitatis.nā ⁊ ibi interuenit decre-
tū magistratus,vt no.in.l.nulli.qd cuiusq̄ vniuer.no.¶ Regula est er-
go ista,ꝙ legitimū administratorē duo faciūt.s.decretū legis et decretū
iudicis.Alij vero non appellant legitimi administratores,sʒ administra
tores simplices,iuxta hoc reuocat gl.in dubiū,an qd dictū est de patre,
sit simpliciter veꝝ,scilicet qd ipse iuret de calumnia.⁊ respon.ꝙ aut iudi
cium fundat in patre:⁊ tūc pater iurat.aut fundat in filio patris volūta
te ⁊ filius est etatis legitime tūc iurat filius,nā istud iuramētū est pars
iudicij.cū ergo totū iudiciū fundat in filio ⁊ filius hʒ discretionem,et est
etatis legitime merito iurat filius.cum consensu tamen patris.ſʒ gl.vel
forte sufficit generalis ꝯsensus ad totā causam.ar.ff.de iud.l.si lōgius.§.
8 si filius.⁊ qd no.j.de bo.que li.l.fi.§.necessitate.¶† Cōclude ergo sic ex
predictis.quidam sunt legitimi administratores minorū.quidam maio-
rum.nam licet filius sit quinquagenarius,habēs vsumfructū est legiti-
mus administrator filij:ergo iurat de calumnia.non distincto quod siue
si causam agāt.vel iudicium.dominis agentibus assistāt ſm quosdā.In
9 seruis vero dicta distinctio est fienda ſm gl.¶† Tertio querit vbi mi
nor hʒ legitimā personā,vtrū iuret de cal.Rñ.gl.ꝙ sic:q̄r redigit ad in-
star maioris:vt.j.q le.perso.l.momentanee.⁊ ar.in.l.j.ꝯ.de his q ve.eta
imper.¶ Quarto q̄ro, an minor iuret de veritate dicēda.Rñ.gl.ꝙ vbi
non erit veritatē potest interrogari super veritate q̄r ille est de veritate
interrogādus.qui melius eā nouit de hoc est casus.j.de aut.prestan.l.
clarū.vbi apparet ꝙ minor interrogat de veritate,tamen dʒ respondere
cum authoritate curatoris.Infans aūt non pōt interrogari:q̄r nil nouit
nam etas eius qd videt ignorat:vt.l.j.j.de fal.mo.Nō reuoco in dubiū
an quando minor respondet de veritate,debeat tutor vel curator suā au
thoritatem interponere.tex.videtur qd sic,in.d.l.clarū.Sed Bart.dicit
ꝙ duplex est actus.primus est vt cognoscatur an minor debeat interro
gari an non ⁊ ista examinatio debeat fieri cum ipso tutore,⁊ cū eius au-
thoritate:vt.d.l.clarū.⁊ ar huius.§.nā hec disceptatio iuris nō cadit in
pupillum:quidā est actus respondendi.⁊ iste est duplex:aut eni vt tutor
authoratur vt respondeat,⁊ dʒ authorari:vt.d.l.clarū aut vt sic rñdeat
cōfitendo vel negando.q̄r nō puto dicit Bar.qd in hoc debeat autho-
ri q̄r hoc non cadit in scientiam tutoris vel curatoris.ar.in.l.videamus.
de in litē vir ſm Bar.¶ Tu dic ꝙ in prima examinatio an sit respōden
dum, que debet fieri causa cognita,sine dubio requirit presentiam tu-
toris vel curatoris:tamen nō requirit eius ꝯsensum q̄r hoc pendet ex mā
dato ⁊ arbitrio iudicis,q etiā inuito mādat vt respondeat:vt in.c.d.de
ꝯfes.li.vj.In ista prima disceptatiōe dʒ tutor ⁊ curator adesse simile ha-
bemus.ff.de adul.l.si postulauerit.§.qōni.sʒ in ipsa responsione dʒ tutor
authorari ⁊ ꝯsentire nō solū vt respōdeat.sed vt sic respondeat:ne minor
p suā simplicitatem periclitetur:vt.d.l.clarū q̄r si non vult ꝯsentire,vt sic
respondeat,sicut cadit in scientia pupilli,vel adulti forte potest mulctari
vel ab officio remoueri vt.ꝯ.de procurato.l.eum q res agit heredum.⁊
hoc in ciuilibus.sʒ in causis criminalibus dic vt no.p Cy.in.d.l.clarum
10 ¶† Hic quero de ista.q.quidā malitiosus [b] dicit se minorē,ad hoc vt si
b succumbat possit petere restitutionē in integrū,⁊ ideo petit curatorē ad
uersarius dicit eū maiorē,q̄rit eni vtrū sup hoc iurabit de calumnia.Rñ
gl.ꝙ sic,q̄r super hoc emergēti est disceptādū,⁊ pnūtiandū:ergo est de ca
lumnia iurandū:vt.l.j.ꝯ.e.tene mēti istā gl.qd q̄s dʒ esse cautus.vt nō li
get cū curatore eius quē putat esse maiorē:q̄r aperit sibi viā ad restitu.
inte.nā psumptione iuris reputatur minor.q̄r habet curatorem.Crede
rem tamen qd si pbaretur maioritas,eo ipso appareret donationē cura
toris fuisse nullam nec posset iste ex hoc ꝯseq.aliquem .viam ad in inte.
restitu.vt.ff.de tut.⁊ cu.da ab his.l.se ie egreise.qd dic vt in.l.ij.j.quādo
c ap.non est neces.[c] ¶† Nunc venio ad vlti.gl.mag.q̄ tractat de materia
11 positionum ⁊ interrogationum ⁊ quero nunquid in interrogationibus [d]
d ⁊ positionibus fiat sufficiens responcio per verbum credit vel non credit
⁊ videtur quod non:q̄r aliud est confiteri rei veritatem, ⁊ aliud exprimere
mētis conceptum circa credulitatē.vel non credulitatem:cū ergo iudex
debeat iudicare ex pbationibus concludentibus ſm veritatem,⁊ nō ſm
opi, ergo ista respōsio nō est bona:q̄r nō sequit credo,vel non credo,ergo
ita est

ita est, vel nõ ita est: hoc per rey. dũ dicit ꝛ ls vere ꝛc. ꝛtrariũ est verũ: q: ille q̃ dicit credo, vt ꝛ ſciat reꝰ rẽ ita se habere: nõ qđ aliud sit credere aliud esse, ls q̃ ꝛfessio seu rũsio ista p verbũ credo, releuat aduersariũ ob onerẽ pbãdi: nã q̃ sic credit, nulla ĩde pbationẽ fieri debere credit: ergo non pot̃ litigare, nec ĩsciari, nisi animo calũnie. qđ nõ dz iudex pati, nec lex patit, vt aut. ĩnisto iuso. §. c. ista ergo rũsio nõ est ꝑpue ꝛfessio, ls releuatio ab onere pbãdi: ꝛ tñ ls ex ꝛfessione facta in iudicio oriat̃ actio, tñ ex ista cõfessione ꝑpue nõ oriẽt actio: q: ꝑpue nõ est cõfessio, ls relevatio ab onere pbãdi vt dixi. adde qđ habes extra de resti. spo. c. cũ ad sedem.

12 ¶ Secundo quero nũquid ille q̃ non pot̃ applicare annuũ suũ ad credendũ, vel discredendũ, possit petere terminũ ad deliberandũ. Rñ. ſic de dato aliquo termino iste posset̃ se informare, dak ĩdi terminus ad deliberandũ: vt. ff. de iureiur. l. iusiurãdũ ꝛ ad pecunias. in prin. ſi aũt nõ pot̃ se informare: vel q: interrogat̃ sup vita, vel morte eius q̃ est vltra mare, dicit gl. q̃ nõ tenet̃ rñdere, tñ ſi iudex imperitus p̃cise cogat eũ ad rñdendũ, dz rñdere p̃missa negatione: vt non credo eum mortuũ, vel non credo eũ viuere, nõ aũt dz negatione post̃ponere: q: negatio ꝓposita ſignificat mẽtis qualitatẽ: ls post̃posita ſignificat facti existentiã: ꝛ ista est cautela gl. Jdẽ dicit Spe. in ti. de posi. §. vj. ver. quatenus ſi de suo ꝛcu geinterrogatur ꝛc. tñ ista cautela parã p deit: q: rñsio p̃missa negatione non dz p confessione, vel negatiõem nõ referat̃ se ad facti existentiã: nec relevat aduersariũ ab onere pbãdi: vnde rñsio nõ est ꝛgruat: tñ ille q̃ sic rñdet. non pot̃ cõtumax reputar̃, eo qđ non tenet̃ rñdere ſm veram opi.

a Tertio q̃rit, nũquid cuilibet in terrogationi ſit rñdendũ. super hoc gl. loquit notabilius q̃ aliqua alia in corpore iuris: ꝛ dicit qđ q̃dã sunt interrogationes ꝓpositiones, q̃bus nõ est rñdendũ, nã ſi positio est ĩcerta, nõ est rñdendũ, nisi declaret; vt. §. de trãsa. l. vt rñsum. c. j. de impu. ꝛ ls ĩbet̃ gl. ĩdibus, ꝛ ls q̃ncq̃ p̃cedat libellus ĩcert⁹, tñ ĩcerta positio non q̃ p̃cedit b, q: cũ fiat ad effectũ pbationis, seu releuãdi ab onere pbandi, dz esse positio clara, sicut probatio dz esse clara. facit ad hoc qđ no. in. l. j. §. fi. ga argẽtũ. ff. de posi. ꝛ extra de pba. c. in plenaria. in rõne ſui.

c Scdo nõ dz rideri positioni impertineti, dicitur aũt positio impertinens, q̃ non facit ad causam fundandã, nec ad eã coadiuuandã. Jlla aũt dicit̃ pertinẽs, que cãm fundat, ꝛ que cũ alia positione cõiuncta p̃ iudicẽ facit cãm: vt. j. de pba. l. ad pbationẽ dñi. in fi. ¶ Ex hoc apparet̃ illa positio que plusquã pertinẽs facit ad cãm, dicitur pertinẽs, verbi gratia, volo pbare de presenti dñio: facio positionẽ de ꝓterito: nã ex ꝓterito plusquã pertinẽs infert in ꝓsenti, vnde positio est pertinẽs. ff. de confes. ꝙ cum. j. ꝛ extra de trãsa. c. ꝓtera a quarto loco. b ¶ Tertio nõ dz respõdẽ dum positioni ꝯtrarie⁹, hoc pot̃ intelligi dupliciter. vno mõ. q: ſi positio sit ꝯtraria nec, ꝛ ambo iuramus de calũnia, non dz rñderi huic vel illi ꝛ tũc contrariet̃ patis. Jte q: quodammõ pot̃ dici rñsum, ex quo ĩnũ est positũ, est etiã quedã responsio ſine interrogatiõe. sed hoc mõ pot̃ intelligi q: quando ille qui sup vna positione vnũ, non cogit̃ postea respondere super positione q̃ dependet ex illa, ne cõtingat q: ĩnt mihi ꝓpsi contrarius ꝛ perturbet veritatẽ responsionis. Est ꝛ alia rõ: q: pot̃ dici supra esse responsum, nã negato principio, videntur negata ola que sequunt̃ ex illo facto q̃ dicit Scevola supra respõsum esse. de vsuf. leg. l. fundi trebatio n. in fi. cũmi. ¶ Quarto nõ tenet̃ q̃ respondere sup facto alieno: vt l. ff. ꝙuo. Jdẽ ꝛ Jo. an. in. c. j. de cõfes. li. vj. hoc intellige verũ quãdo deliberãdo sup tali positione nõ pot̃ ĩ respondente cadere certa opinabilis dat̃ terminus ad deliberandũ, ꝛ cogit̃ respondere, vt no. ff. de interrogation. ¶ Quinto non tenet̃ q̃ respõdere positioni turis: vt. ff. de aur. arg. leg. l. omatẽ eorũ. intelligẽ in positiõe iuris scripti, sup quo non recipit̃ pbatio: nisi p aperturã libroꝝ, ſi aũt esset̃ pbabile, esset̃ ponibile vt ĩ positio de gluetudine, vel ſi in ista ciuitate fieret̃ positio ꝙ statuto Roterc. qđ ſi facti est, ꝛ indiget̃ pbatiõe, vt in. c. j. de ẽſti. li. vj. hic ad q̃ vide. ſit positio sub aduerbio canonice, vel legitime, vel solenniter, vel sub ĩmili vocabulo, q̃ ista dicit̃ positio iuris e, arg. ff. de pba. l. ab ea parte. ſm Spe. q̃ ita no. in Spe. depoſi. §. vñ. verſi. qđ tene mentẽ.

f Septimo tenet̃ q̃ rñdere positioni negatiue f: q: respõsio fit ad relevandũ ab onere pbãdi: sed negatiue ponẽs non dz necesse probare: ergo non est̃ respondendum, ꝛ ita sentit gl. hic. Si aũt haberet necesse pbare vide⁹ esse respõdendũ. vt in. c. j. de confes. lib. vj. ꝛ de ꝛtrahẽ. ꝛ ĩ ꝛtr. li. ĩcipiẽ. in q̃. hoc verũ, q̃n ista dictio venit ad exclusionẽ alicuius affirmatiuã, tũc ista ex se nõ implicat aliquã affirmatiuã, verbi gra. ꝓ no q̃ ree fuit ablẽs eo qđ ritum peutere: q: tota illa die fuit ablens alibi: illa positio non dicit mere negatiuã: q: negatiua insurgit ꝛ oriẽt ex affirmatiua q̃ ex hoc q̃ alibi fuit, sequit̃ q̃ nõ fuit ille, vbi dicit̃ me deliquisse, hoc̃ Spe. in ti. depoſi. §. vñ. ver. potro. facit qđ no. inst. de inu. tili. sit verbum. Adde, dicit hic gl. q̃ dz de negatiua nõ ſit fẽda positio, nam iudex pot̃ interrogare ex officio. vt extra de fi. instr. c. cũ Joannes hereuita. ar. ff. de interro. act. l. pe. adde hic qđ no. Jnn. ꝛ Host. ex no. de accu. sup bis. ¶ Septimo querit glo. nunqđ possit q̃ sepius deroꝛ interrogan⁹. gl. dicit q̃ nõ, nisi ex noua causa interrogẽt: ls dicit gl. hic q̃ nona cã est econtra. ſi nũc sunt apte attestationes, que prius non erãt apte. vnde nãc dz credere qđ ante discredebat: ꝛ ĩ pot̃ interrogari. Jta gl. ꝓsupponit q̃ aptura p̃cessus⁹ testiũ non impediat interro-

a ¶ Negatio. Adde que no. Bart. in. l. de etate. §. nihil. ff. de interro. act. ☞ Adde de materia negatiue prepositę. Semi. in. c. presentium. nu. 19. ꝛ qđ ibi posui in apoſt. in ver. sed negat tñ. ꝛ ibi etiam posui in addi. ad Ybi. frã. in ver. quando negatiua precedit verũ credit. nu. 16. extra de testibus. lib. vj. ꝛ no. iste in. l. iij. §. qui. qđ libe. pro ela. nõ ĩc. Celsus.

b ¶ Procedit. Adde Bar. hic.

¶ Presumptiue. vide Bal. hic. ꝛ in l. j. §. co. j. de ꝛfes.

c ¶ Contrarie. Adde Bal. in. l. j. §. de ꝛfe. ꝛ sub qua forma ꝛ beat iudex mandare respõdẽri positionibus, vi de Bal. in. d. l. §. ꝛ ibi etiã an respondẽri possit per verbũ credit sup facto aliene. ꝛ ibi etiam quid si duo sunt p curatores insolidũ, quorum vnus negat positionem, alter confitetur.

¶ Juris. Adde Bal. l. j. §. de cõfessis.

☞ Adde istuz in add. ad Spe. in ti. ỏ posi. §. vñ. ☞. tiõ. dixi in apoſti. ad Bar. in. l. omatẽ to: um. post Alex. in verſi. rñdendũz ff. de auro ꝛ ar. le. ꝛ in apo. ad Rebuf. l. l. maximarũ. nu. 3. in ver. non sit̃ respondendum. C. ỏ excusa. nu. lib. 3. ꝛ in add. ad Lanf. ỏ onia. in. c. quoniaz cõtra. §. statutũ⁹ ver. rñsiões. nu. 5. ☞. quinta regula. extra de proba.

¶ Negatiue. Adde Bal. in. l. j. §. de confess. ꝛ dixi. hic post Bar.

¶ Negatiua. De ista dictiõe ablcq. vid. l. minime. ꝛ ibi Bart. ff. de app. in fi. ꝛ in. l. actor. j. de probat. ꝛ in. c. j. de cõt. inter do. ꝛ valat. ỏ. inuesti. i vſi. feu. ꝛ Bar ꝛ Bal. in. l. inter stipulantem. in fi. ff. de verbo. obliga.

b ¶ Interrogari. Vide Spe. in ti. depoſi. §. vñ. ver. j. ꝛ vide Per. ꝛ Lyn. hic. in. qñ. q. in fi. qui tenẽt aliter. ꝛ Bal. hic in. vñ. q. ꝛ adde q̃ positioni negatiue etiam sint multiplex, est respondendũ. c. j. ĩuncta gl. in ver. ne gatiuas. de confes. in. vj. ꝛ Spe. in. d. §. vñ. ver. tñ.

c ¶ Aperrara processus. An possint fieri positiones ꝛ interrogationes post publicatas attestationes, vide que dixi post Bart. in aut. at qui ieiunel. j. de. prob.

k ¶ Principali. Vide Spe. in ti. de posi. §. tiõ.

☞ Tu dic qđ cõmunis opi. doc. est q̃ fieri possint positiões publicatis attestationibus, etiam super articulis super quibus possunt testes produci ad probandũ, ita dicit Bar. in cle. vltra tertiam de testi. vbi dicit se ita cõsuluisse, ꝛ alle. c. j. extra de cõfes. li. vj. ꝛ Jnn. in alle. c. vltra tertiaz. Qđ ỏ yp. de mar. ſin. suo. ex. qđ inci. cõis do. opi. adducit ỏ istuz hic, q̃ tñ nõ facit ỏ eum: q: vident illi hoc dicere q̃n fierẽt ex officio iudicis: qđ etiam iste nõ denegauit. de hoc vide Feli. in palleg. c. vltra tertiã. ad fi. ꝛ quod notaui in apo. ad Lãf. de onia. in. c. q̃n ỏ fallaz. §. statutum⁹. ver. rñsiones. in ptin. in ver. differunt ab interrogationibus. extra de pba. ꝛ l.

l ¶ Implicita. Vide Bal. in. l. precibus. in. j. no. j. de impu. ꝛ alibi fa. ſti.

a ¶ Necessaria. Adde qd per hoc non soluitur contrariũ de.l.non intelligit & ideo verior est opi. Barto. que fuit Spe. in tit. de pos. §.vij.
b ¶ Crimine. Adde qd no. Bald. in d. & in multis.j.de app.
c ☞ An sit criminosus. Adde qd no. in apost. ad Jac. rebuf. post eum in.l. preses.nu.3.in ver. dicto pmo.j.si ser. aut lib. ad decur. aspili.x.& dixi in apostil. ad Lafra. de ozia in.c. quoniam cõtra falsam.§.statuimus.ver.respõsiones.n.10.in versi.criminose.extra de probatio. Feli. omnino in.c. cum causam,co.xij.ver. fallit secundo ista conclusio extra de testib.& Bar.sozi. in suo trac. fallen. in regula.cccixx.vbi dat duas limitationes. Celsus.
d ¶ Libello. Adde gl.in.c.j.in gl.magna in titu. de confes.in.vj.
e ¶ Instrumento. Uide Spe.in tit. de instru.edi.§.nũc versi.quid si quis. & Bald.in.l.ij.§.de errore aduo.& in.l. aristo.ff.de iure deliberãdi.
f ¶ Procurato. de vtroq; vid Bar.& alios in.l.qui bona.§.si aliena.ff.de damno infecto.

dictũ canonistarũ & Inn.in.c.dudũ.de elec.& sm hoc gl.q̃ est in.l.j.de offi.asses.nõ bñ dt vsq; quaque sm eũ. sm hoc sequitur qd in cã vsuraria sit sitio ɔ reũ qd ipse est vsurari⁹. Itez qd est instrm de duplo vere sortis,ipse tenet rñdere, rõ,q: per hãc positionẽ criminosam detegit ipsum eẽ alterius debitorẽ:& sic sm distintionẽ Barto.est rñdẽdum qd est falum:q: ad releuãduz ponẽte ɔab onere pbandi fiunt positiões,& interrogatiões super eis:sz vbi de crimine disputat, nunq̃ obijciẽs crimẽ releuãd⁹ est ab onere pbandi: vt.j.de prob.l.sciãt cũcti. Preterea si positiõi captiose non ẽ rñdẽdũ,q: nõ põt sine periculo rñderi:ergo multominus positiõi criminose.nã si rñdet affirmatiue,suũ crimẽ detegit & infamiã incurrit ad q nemo ɔpellẽd⁹ est. si aũt veritatẽ negat in piuriũ incidit & sic sm vtrã ɔpartem se in picu lo ponit Cano. Vo nõ vtũtur nisi hac rõne,q: nemo cogit crimẽ suũ ɔfiteri in iudicio ɔtẽtioso. vñ dt decretũ nõ tibi dico vt te pdas.i. manifestes crimen tuũ.& idẽ dt Inn.in.d.c.dudũ.& Archi.i.d.c.ex penitẽtib⁹.& iõ dico qd positiõi q re⁹ sit vsurari⁹ non tenet respondere.et ita practicat. ¶ Sed ɔ h:q: qs interrogat an dolo desierit possidere: vt d.l.si petitorio.& de pe.here.l.q interrogat⁹. Rñ. istud est iõ:q: ista iterrogatio est necessaria ᵃ ad pparationẽ iudicij, nec determinat cãm, sz ppa rat. Itẽ istud nõ sit ponẽdo,sz iterrogãdo ex officio iudicis cui⁹ ptãs latior ẽ q̃ ptãs ptis: vt.ff.de interro.ac.l.vbicũq;. ¶ Scdo op.certũ est q accusat⁹ de crie tenet rñdere sup crie: vt.j.q accus. no pos.l.negãda.ff.de pub.iudi.l.is q re⁹.& extra de accu.c.cũ dilect⁹.sz rñdeo q talis rñsio sit sup libello ex necessitate ordinis iudiciarij ad lit.ɔte. nõ aũt sit sup positionib⁹ ad releuationẽ aduersarij ab onere pbãdi. Itẽ ɔ h op.d.l.marcell⁹.rerũ amo.& de eo qd no.ff.de qd.l.marit⁹.Sol.ibi interrogat sub iuto decisiuo:vñ si rñdet negãdo talis negatio imponit finez liti:sz h nõ est responsio decisiua:vñ imo si negaret positio, pcederetur vlteri⁹ i cã ad pbãdũ.& sic non ob. ¶ Conclude ergo.aut quis iterrogat sup crie delato sibi iuto dcisiuo:& tũc tenet respõdere: vt.d.l.marcell⁹.cũ si. Aut,interrogat sup crie ad aliũ effectũ:& tũc refert aut ad pparationẽ iudicij:& talis iterrogatio est de natura cãe,& dz interrogari: vt.d.l.q petitorio. aut ad inchoationẽ iudicij:& dz simplr iterrogari pp necessitatẽ iudiciarij ordinis, q̃ pprie icipit a ɔte.lit. aut interrogat post li.cõte.suppositiõib⁹ criosis:& nõ tenet rñdere:q: nõ tenet se pdere nec tenet aduersariũ in h releuare ab onere pbãdi:& ita cõcludo in hac materia. ¶ Sz qd si positio nõ sit sup crie ᵇ, sz sup ifamia. Vbi grã ponit actor q publica vox & fama est q reus est publice⁹ vsurari⁹ nũqd tũc est rñdẽdũ dt Inn.in.d.c.dudũ q in cãis spiritualib⁹ est respondẽduz, sz in tpalib⁹ nõ sup positiõe de ifamia. Considera q̃ qd lz cã vsuraria sit ecclĩastica: tamẽ non est spũalis:& iõ vr q re⁹ nõ teneat huic positiõi respondere sm theoricã Inn. Itez quid si sit positio de snia, nõ de crie. Vbi grã: ponit actor ɔ reuz q ipse al's fuit pnũtiat⁹ vsurari⁹: ista petitio pprie non est criminosa: q: potuit snia eẽ iiusta.ff.de vb.sig. l.probrũ. Sup h ẽt vr dicere Inn. q in cã spũali est respõdẽduz: sicut sunt cãe beneficiales,& siles, sz i cã tpali nõ sit respõdendũ: q̃ i cã vsuraria non ẽ respõdẽdũ: q: lz nõ sit criminosa: tamen tendit ad crimẽ pbãdũ: nã ex snia ɔdẽnatoria qs psumitur criminosus. facit qd not.ff.de infami.l.qñ.cũ si.

24 ¶ † Quero h, nũqd testis teneat respõdere an
c sit criminosus ᶜ. dt Inn. q non, in.d.c.dudũ. sed nũqd ille q cedit iuri svel liti cogit rñdere positionib⁹, dt ibidẽ Inn. q nõ: q: a mõ sup processu cãe. iste nõ est fatigãd⁹. ar.ff.de pcur.l.si re⁹ paratua. Itẽ nõ tenet respondere pcurator positioni super aliquo emergẽti de quo pbabiliter nõ imputatur dominũ, si nõ istruxit pcuratorem nisi habita dilatione ad cõsulendũ dominũ, sec⁹ in principali negotio: super quo a principio instrui debuit. vt no. Inno. et Hosti. in.c. inpetrandis. de

25 iuramen.calũ.& no.in.c.ij.de confes.lib.vj.in gl.iam alleg. ¶ † Ultimo in ista materia no. queda dicta. primo q positio est breuis oratio ɔtinẽs factum ad eliciendam veritatem cõceptã.& differt a libello: q: positio nõ hz conclusionẽ.sed libellus sic. vt no. Inn.in.c.j.de lit.cõte. ideo ille qui rñdet positioni. non dicitur litem contestari: q: nõ rñdet super libello, sed Inn. Secundo no. quod primo est ᶻ facienda positio q̃ deueniatur ad aliqd genus probationis. vt in Spe.de posi.§.ij.in fi. Tertio no. q formãs positiones actoris debet habere libellum pre oculis: et ex ipsius tenore positiones formare. nam positiones debent formari super libello, siue circa libellum, scilicet positio actoris. Et contra positiões rei debẽt forma-
d ri super libello ᵈ rei siue super defensiõe rei, vt no. in Spe.de posi.§.v.ver. formãs eni.& ver.& no. q posititiões.& dicit Spe. q ille qui nõ cognoscit differentiam actiõis vel exceptiõis, non põt scire formare positionẽ.e.§.
26 v. in finua. ¶ † Item no. q licet pars astringit se ad probandũ p testes vel instrumenta: tñ congruo tpe põt facere positiões: q: isti actus nõ sũt cõtrarij, sed affines,& connexi, vt no. in Spe.de posi.§.iiij.v. qd si altera.
27 ¶ † Ulteri⁹ an admittat cõditionalis respõsio, vel modificata,& qs sit ei⁹ effect⁹ dic vt.j.de exceptio.l.si qdez. Itẽ an † admittat hec responsio,
e credo vt i instrumẽto ᵉ cõtinet. dicit Spe. q sic, si in positiõe sit mẽtio de instrumẽto: vt no. Spe.de test.§.qualiter. versi.quid ergo.& ver.ceterũ.& hoc no. quia est quotidianum.

1 ☞ Procurator an iuret de calumnia.
2 Quid de procuratore in rem suam.

§. Sinautem.

Si causa agatur per procuratorem principalis dz de calũnia iurare.h.d. ¶ Not.hic quod procurator absentis non iurat de calumnia, sz ipse absens debet iurare. Oppo. contra istum.§. nam procurator potest constitui ad totam causam, ergo potest constitui anteq̃ domin⁹ de calumnia iuret hic videtur dicere contra: quare male vnde videtur ob.l.non solum in prin.ff.de procu. Solu, fateor qd potest procurator constitui ad totaz litem: tamẽ dñs dz iurare de calumnia. Hunc ergo articulum debet dominus explicare per se. Sed contra hoc op. nam si dominus iurat de calumnia: ergo frustra est introducta cautio rati cum de mandato dubitatur: q: eo ipso qd iurat dominus ratificat. ar.in.l. Paulus rem ratam habe. Resp. cautio non est frustra respectu actuum qui fiunt ante litẽ cõte. ¶ Item nec est frustra si procurator ordinatur post iuramentum calumnie: q: potest
1 dubitari de eius mandato secundum gl.& alios. ¶ † Opponitur,& videtur qd procurator iuret de calumnia: vt.ff.de damno infec.l.qui bona.§. qui alieno. So. ibi in extraordinarijs & summarijs. hic in ordinario iudicio. vt ibi no. vel ibi loquitur de sacramento calumnie, qd habetur loco probationis. hic de ordinario litis sm Bar. Adde hic qd no.ff.ad exhi. l.thesaur⁹. prima solutio verior est: q: cũ iuramẽtũ calumnie pstetur in animam domini, vt in.c.psentiũ. de testi. nõ potest pstari per pcuratorem, q per hoc releuetur dominus: nec ẽt q per hoc incidat dominus i periuriũ q: procurator nõ põt facere incidere dominum in periurium sine speciali mãdato sed cũ speciali posset: vt in.c.vl.de iuramẽ.calũ.lib.vi. ¶ Sed po-
f ne q aliquis est pcurator absentis, vel est cõiuncta psona,& non habet mãdatuz ad iurandũ de calumnia: qualiter ergo pcedetur in cã si domin⁹ est forte vltramare: Dicunt qdã vltramõ. q dabit curator bonis qui tanq̃ legitim⁹ administrator iurabit de calumnia vt in.§. qd obseruari. facit ad hoc q no. in.l.ab hostib⁹. in prin. quib. ex cau. ma.& extra de iur. cal.c.cum causam. per Ber. Bar. dicit qd hoc casu admittitur pcurator ad iurandũ. Non obst. iste.§. q: debet intelligi quãdo psentia domini pncipalis de facili poterat haberi sm eum facit qd no. in si. in.l. dãni.§.fi. de dãinfe. sz ista est truffa, pp rationẽ pdictã: q: cũ nõ posset facere dominũ incidere in piuriũ, nõ hz iurandi potestatẽ i animã dñi. Istud enĩ ẽ necessariũ qd iuretur p dñm, vel saltẽ per alium in animam dñi sz istud
2 nõ põt fieri sine speciali mandato. vt.d.c. vlt.de iura.calũ.& in.c.ij.de pcu in cle. ¶ † Querit hic gl.de procuratore in rem suam de quo dic plene vt no.ff.de procu.l.non solum.in prin.&c.

1 ☞ Iudex arbiter potest exigere iuramentũ calumnie a partib⁹ etiã vtraq; parte contradicente.
2 Quia incumbit iudici curare q lites sine calumnia procedant.

§. Sed q: veremur.

¶ Sacramentuz calũnie non põt a partibus remitti: quia est introductũ p publica vtilitate:& q: dolus futurus remitti non põt.h.d. ¶ No. q publice vtilitatis est qd lites sine calumnia pcedant tam coram iudicibus, q̃ coram arbitris. ¶ Item no. coram arbitris esse de calũnia iuranduz. ¶ In tex. collusionẽ. hic vide qd no.ff. de neg.gest.l.si q̃ nu-
1 tura.§.cũ me absente. ¶ † In tex minime pati. No. q iudex arbiter etiã vtraq; parte contradicente, potest ex officio mero a partibus exigere calumnie sacramentum, qd est verũ quoq; lite pendente, vt no. in.c.j.extra eo.li.vj. in nouel. Termini ergo assignati partibus non concludunt iudici in eo qd põt etiaz cõtradicentibus partibus ex officio facere. termini
2 ergo partium non incũbit iudici. ¶ † No. incumbere iudicis officio etiã sine postulatione alicuius qd lites sine calumnia pcedãt. et per hoc dico qd lz per constitutionem ecclesie nulla exceptio impediat cõtestationes tamen si iudici liquet de calumnia, ex officio suo reo non excipiẽte potest repellere

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

repellere actorē,nec facit contra ꝓhibitionem: qr istud officium non est exceptio,sed iurisdictionis exercitiū,quā iurisdictionē hꝫ iudex in ꝗlibet parte litis,facit.ff.de ꝓcu.l.ū reus parat⁹.z qō no.Jn.in.c.j.ō off.vica.

1 ¶ Cautio ratihabitoria procuratorem quo ad omnes actus iudicij excepto iuramento calumnie.

2 Vniuersitas an compellatur facere syndicum.

3 Allegoria iudicia vniuersitatis committuntur plurime vel idonee parti vniuersitatis.

§. Hoc etiā. Hoc dicit. Qui admittit cū cautiōe de rato, nō poterit in causa ꝓcedere,nisi per principalem de calūnia sit iuratū. ¶ Jn tex.firmauerit.No. ꝙ ꝓ cautionē rati firmatur ꝓcura eius de cui⁹ mādato dubitat.fic. ff. ō dānō infecto.l.inter quos.ꝙ.qui alieno. ¶ † Jn tex.vltert⁹.i.vltra li.3te.Not.qō cautio rati legitimat procuratorē quo ad oēs actus iudicij .preterq̄ quo ad iurandū de calūnia:qr ibi desiderat principalis ꝓsona. Scō no.ꝙ in cā vniuersitatis est iurandū de calūnia, sicut in cā singulariū ꝓsonarū: iurabit autē per administratores nole ciuitatis,vel per syndicū legitime ordinatū z erit forma iuramēti:q; iurabit in animā ciuitatis,no in animā ciuitatis: ciuitas caret anima. Vniuersitates eſt inquantum vniuersitates sunt nomina iuris,nō nomina ꝓsonaꝝ:vt not. Jn.in.c.graue.ō fen.ergō.

3 Tertio no.ꝙ sicut ꝓ priuata ꝓsona admittit qs cū cautione de rato: ita ꝓ vniuersitate.qō est mēti tenendū. ¶ † Quero hic,an vniuersitas compellatur facere syndicum.dic vt.l.ergo.ff.de fideiō.hb.per Jac.de are.qui tenet ꝙ fic in negotijs incūbētibus,ex hoc etiā apparet qō vniuersitas potest cogi ꝙ congreget, z se anteq̄ possit se congregare z deliberare,non currit et terminus cōtitutionis, seu iuris: vt.l.j. in fi.de lib. vniuer.vbi per Ja.de are. ¶ † Ultimo not.in isto.§.ꝙ negotia z iudicia vniuersitatis committuntur plurime vel idonee parti vniuersitatis: tunc pars repelentur ipsum totum.facit.ff.ad muni.l.qō maior.

1 ¶ Actor si non vult iurare,cadit a iure suo,an autem ipso iure.

2 Contumax in non respondēdo,an iemper possit haberi ꝓ confesso.nu.1.

3 Reus non potest cōdemnari ex ꝛtumacia, si qualitas cause nō patitur.

4 Contumax licet aliquis sit in vno articulo,non tamen habetur ꝓ contumace in alio.

§. Quod si actor. Si actor non vult iurare de calumnia,cadit ab actione:reus vero non tenetur,habebitur ꝓ cōfesso.h.d. ¶ No.ꝙ actor qui non vult iurare de calūnia,presumitur esse improbus litigator,adeo qō ex ista ꝓsumptione debet absolui. ¶ Secundo not.ꝙ si reus non vult iurare de calūnia,qui se habetur ꝓ cōfesso super illo capitulo sup.qso non vult iurare,no ꝓt tali cōfessione nullo alio facta ꝓbatione ꝓ actorē pōt reus dānari cōdemnari. Tertio z vltimo no.ꝙ sententia que fertur ex ficta cōfessione nō pōt fieri nisi ꝑm qō ipsa rei qualitas suggerit.qō quali ter intelligi.gl.declarat. ¶ † Quero.dicit hic ꝙ actor cadit ab actiōe aliquid cadit ipso iure,vel per sententiā: dicit gl.ꝙ per sententiā,non ipso iure.Et hoc requirit ꝙ is actor noluerit iurare de calūnia, si tū iudex ferat sententiā pactor,z,item cecidisset a cā,ipso iure lnia ista esset nulla ipso iure. Vō aūt gl.sit verapz ex tex. qui regrit ministeriū iudiciarium,ibi dum dicit,nisi tota iudicū et cū summa interminatione occurrat,z a iudicio eum ꝓlongissime expellat.facit qō no.3.de sac.fan.eccl.l.iubem⁹.§. econom⁹.i.qō qñ iudex.auf.q semel.z.j.de iurisd.om.iu.l.in.l.crimi-

2 nali. ¶ † Jsta ista prima parte q̄ritur, nūqd dos ꝛtumax in non ꝛfidendo posit haberi ꝓ confesso. Breuiter q̄dā interrogationes sunt ad litis ꝓparationē,queda ad.li.3te. q̄dā ad veritatis indagationē. dico ꝙ in primis,sūt ad ꝓparationē,cōtumax habet ꝓ confesso: vt.ff.de interro. actio.l.etate.§.qtacunq; .nisi forte ꝓbet ꝛtū.vt in eo. tit.l.si nūtus.la.j. cing Ja.bu. Jn secūs vero q̄ fiunt ad li. 3test. ꝛtumax q nō vult litem cōtestari,non habet ꝓ confesso,vt no.Ja.de are.in.l.j.§.ex hoc rescripto.ff. de re.iudi. Jn alijs vero que sūt post li.cōte.ad veritatis indagationē ꝛtumax habet ꝓ confesso.vt in.c.ō.de cōfes.li.vj. vnde ille q nō vult respōdere positionibus videt eas cōtentas intelligere tribꝰ cōcurrentibus.primo positiones sint sibi lecte z date intelligi.tertio,ꝙ fit iussus z monitus videre vt iudex in ꝑsentia,nō ꝙ nūciū in absentia.tertio,ꝙ ꝛtuma ciam sibi non possit ecclare. nā si pōt infringere cōtumaciā, nunq̄ habet ꝓ confesso pōt aūt cā infringere qñ est talis positio cui nō debuit rūdere,vel nō debuit rūderi tunc, sed demū dato termino ad deliberādū,z iudex neluit dare terminū,vt ista ola ꝓbantur in tex.z gl.in.o.c.ij. Et adde dicit Jnn. ꝙ ille q non respōdet: tūc videt esse ꝛtumax qñ pōt plene respondere,vt no. Jn.de elec.in.c.cū in cūctis.in gl.que incipit.trīū mensium. Alter dicit Jnn.ꝙ tacere est ꝓsumptio⁹,non ꝓbatio,vt extra de

3 ꝓsumpt.none,per Jnn. ¶ † Sz nūquid est verū ꝙ cōtumax semper habetur ꝓ confesso concurrētibus ꝓdictis: dic ꝙ sic. ꝛfessio sibi nocet⁵. sed cōfessio sibi ꝓdesset,habetur ꝓ negāte,vt no.in.o.c.ij.de confe.li. vj.Sed vide gl.facit qō no.in fi.in.l. q diu instituit⁹.a.j fi.ff.de acqui. here. Sed nūquid ille qui non iurauit de calūnia,interrogatus super positionibus,non respondendo habeatur ꝓ confesso: videtur ꝙ non qz.d.c. sibi in pōt preiūdicū calūnie aut veritatis iuramentū. ergo pena illius non habet locum, Alij aūt contrariū consuluerūt in cuitate ſ. crētie

ſ.d. Jo.de sancto georgio,z do.Richar.de Sali, qz nō minor est contumacia eius qui non vult iurare z respōdere. ꝙ eius qui post iuramentum non respondet,z dixerunt verū per text. istius.§. qz hic non erat iuratū de calumnia.z q non vult

4 iurare,habetur ꝓ confesso. ¶ † Ulterius not.hic

5 ꝙ ex contumacia non potest reus condemnari.si qualitas cause nō patitur,vnde si libellus est ineptus,vel non concludens,vel manifestam defensionem rei cōtinens,sicut ex vera confessione non pōt reus cōdemnari:ita nec ex ficta.qō est no.dignū.Et facit ad qōnem, ꝙ bannitus habeat ꝓ confesso: qr istud ꝛ intelligi qñ accusatio vel inquisitio concludit crimen punibile: alias est impossibile ꝙ fiat cōdēnatio. de hoc ꝓ Bar.ff.de penis.l.absentē.vbi vides. ¶ † Ultimo not.hic super vesi.in his capitulis. ꝙ licet quis sit contumax super vno articulo, non habetur ꝓ confesso nisi super illo qō est in positione compreheūm non super alio.z ita no.gl.in.o.c.ij. de cōfes.li.vj. z intelligo qō sup illo capitulo habeat ꝓ cōfesso

b cū sua qualitate⁹,per istū textū, qui dicit quēadmodū et ipsa rei qualitas,qō tene mēti. Confessio ergo ficta ſcludit factū cū qualitate inēratū.

§. Sinautē. Jn tex.ibi,ing essu.No. ꝙ lex nova que loquitur de processu cause, habet locum in lite pendente qso ad ꝓcessus futurū.i. quo ad reliquū processus. a Jn tex.cōtrarium. No. ꝙ inductū ad finē litis.nō debet operari dilationem ipsarum,ſm Jac. bur.

¶ Finis libri secundi b

Incipit Liber tertius.

¶ De iudicijs. Rubrica.

¶ Dicto de preparatorijs iudiciorum, sequebatur videre de ipsis iudicijs: ideo ponit hic de iudicijs vt gl.dicit. c

1 ¶ Petitio sortis non impedit pendente iudicio cursum vsurarum.

2 Litis contestatio non facit nouationem, que aliquid obligationi detrahat nec in principali, nec in accessorio.

3 Textus huius legis qualiter debet intelligi secundum verum sensum litere.

4 Usure quot modis veniunt, vt peti possint.nu.5.

6 Statutum disponit ꝙ percutiens cum sanguine condemnetur communi in centum, z offensio irrantundem,an ista petitio possit fieri officio iudicis mercenario,z incidenter.nu.7.

8 Nouatio quotuplex sit, z quam vim quelibet habeat. d

¶ Lex prima.

Iudicio cepto. d. per litis contestatā non extinguitur stipulatio rerum commissa, vel committenda. hoc dicit secundum duplicem literam. Item particularis petitio vsurarum nō prēiudicat in petitione reliquarū vsurarum ex stipulatione commissa, vel cōmittenda. h.d. ſm vtrāq; lectura. Premittit rōnem, ex qua infert cōclusionem. Scō a ibi,supereſt. ¶ † Jn tex.supereſt.i.sequitur. Not. hic ꝙ petitio sortis non tollit petitionē vsurum preteritarum. Scō no.ꝙ petitio sortis non impedit pendēte iudicio cursum vsurarum. Tertio no. qō petitio sortis z partis vsurarū nō impedit reliquā partis petitionē. Ista tria notabilia eliciunt ex tribus lecturis. Nō omniū lecturarū est: qr iudicio cepto vsurarū stipulatio nō perimitur. Stat ergo stipulatio in suo robore tā in vsuris decursis ante litē mōtā, ꝙ in currentibus pendēte iudicio, siue venīāt ex stipulone ꝑpter moraꝝ: vt.ff.ſi certū

a ¶ Presumptio. Adde Bur. contrarium tenetem in.l. Latius.ff.de pi.actio vt Si confessio nobi nocet. Adde qs notauit in ꝛp. super stilo paria. pte.j.in tit.ō cōtumacia super actione reali. versū. icez adhuerte. ver.ō.Cellus.

b ¶ Ex cōtumacia. Ex ficta cōfessiōe nō potest reus condemnari super inepto processu.adde Bal. in.l.j.ſ. de confes.z q dixi post Bar. in l.ſi confessus.ff. de cust.reo.z in.l.absentem.ff.de penis z Bal.l.l.certi cōdicto.ff.ſi certum pe.z in.l. item egigit.ff.de dolo.

c ¶ Qualitate. No. ꝙ confessio cōcludit factum cū qualitate. vide no.per Bar. in l.ſi cui seruiſ.ſ.l.ff. de leg.i.z que ibi scripſi Jn repoi.meis.

d

petatur.l.lecta.in fi. ¶ † Alteri⁹ no.q̄ lit.cõte
2 stationē nõ fit nouatio q̄ aliq̄ obligatiõi detra
1 hāt nec in principali,nec in accessorio. Op. q̄ra
l.lītā per li.contesta.fit novatio:vt.ff.de nova.l.
alia.& nouatio impedit cursum vsurarum:vt.ff.de
noua.l.emptor.ergo hic nõ currūt vsure. ¶ Ti
more huius q̄rarõ dicūt quidā.q̄ hic loquitur i
cursu facto.& ista est prima lectura q̄ loqtur i vsu
ris p̄teritis ante litē motā.nõ aūt in cursu fiendo
id est vt lite pendēte currant. Ista lectura quo ad
primum membrū est vera:q̄ iudiciū non derogat
stipulationi cōmisse sed quo ad secundū membrū
est falsa:q̄ iudiciū nõ derogat stipulationi cōmittende.nā cū iudicium nõ deroget stipulatiõi
ergo nõ derogat cōmissioni eius. Nec ob.l.aliaz.
q̄ cōcedo q̄ pli.q̄ testationem fit novatio:tamen
4 ¶ Sententia gene ralis. Vide Bar. in.l.fi.C.com.de legatis.vbi limitat ista legem, infra al legauit casum .l. de rebus.ff.de ar bi vide ibi omnino. And. Barba.
illa dicitur novatio necessaria,q̄ transfundit obligationē in iudiciū.& nõ derrahit obligatiõi. Secus in novatiõe voluntaria.& de ea loquit dicta.l.
empto⁹. Sunt ergo iste due novationes non eiusdem nature,& diuerse.nec fiunt eodem mõ:sed novatio necessaria fit per intentionē.& li.cõtest. Voluntaria vero fit per novi contractus initionē:et
primi cõtractus in secundum fiendõ translationē
& hoc prosequit late gl.magna hic posita.& ff.de
pro.stipulatio.l.i.post p̄ncipiū magne gl. ¶ Secūdo opp.& videt q̄ lex non p̄cedat rõne omisse
petitionis:nam ille qui omittit petere vsuras,hīte finita non pōt eas petere:q̄ non possunt per se
peti:vt.ff.de excep.rei iudicat.l.fi in iudicio. Sol.
aut loquit̄ de petitione pēdente iudicio sortis:& semper vsure possunt peti,ita intelligūt quidam
hāc.l.nā interim officio iudicis venūt.vt.ff.de
edi.edic.l.ediles.§.itē sciēdū. Aut logt post lata
sententiam in principali:& tūc p̄ stipulationē possunt peti.vt hic. Sed officio iudicis mercenario
non possunt peti:q̄ nō pōt principaliter p̄ se moueri.& ita loquitur lex 2 etatis.q̄ est in hoc notabilis. ¶ Aduertite.hic est dubiū,nūquid si libellus est formatus sup sorte,& nõ sup accessionibus,
vel sup vsuris,nunq̄d pēdente iudicio principali
possunt peti accessiones iste:et si possunt peti,an
possunt peti ex promissione,an ex officio iudicis?
¶ Et dicūt q̄dā q̄ possunt peti tam ex promissione,q̄ nõ est perēpta,quā officio iudicis mercenario.p dictū.§.itē sciendū.& ff.de rei vēdi.l.non solū. Et si tu dica:illa lex non solū loquit̄ in naturali accessione fructuū,sed hic loquit̄ in ciuili accessione vsurarū. Rādeo p.l.si inquis.ff.de rei vēdi. nā ciuilis accessio licita equiparatur naturali accessioni. Sed ista opinio videt falsa:nā dicere q̄
vsure interim petantur iure stipulationis. videt
impossibile:q̄ iudiciū sortis & vsurarum non pōt
cumulari.p̄pter regu.l.fundi.& l. fundū.ff.de excep.& hoc tenet Pe. ¶ Itē q̄ petant officio iudicis,istud videt impossibile:q̄ vbi est actio ex
tracta ex officio iudicis nõ est:q̄ officius iudicis
nõ p̄supponit obligationē.ff.de actio empti.l.q
3 p collationē.§.fi. ¶ † Ex his ergo videt concludi
q̄ littera q̄ vult q̄ pendēte iudicio principali iste
vsure possint peti,nõ est vera:nec etiam 13 Pe.q̄
intelligit hūcmodi q̄ lite principali finita p cōdēnationem tunc hīs locum petitio vsurarū:q̄ regula
cumulationis nõ hīs locū,ex quo sententia lata est.
istud em̄ non est cumulare,sed ordinate petere,vt
dicta.l.fundi.& l.fundū.Bar.dicit q̄ dū pendet
currūt pendente iudicio,q̄ possunt peti ex natura
p̄positę actionis:et tūc iste possunt expediri per
officiū iudicis deseruiens illi actioni,dicto.§.itē
sciendū.& d.l.nõ solū. Quedam emergūt pendēte iudicio,q̄ in natura p̄positę actionis non venūt.
vt in casu legis nostre,nā vsure hic debētur ex stipulatione vsuraz.nõ ex natura actionis p̄positę
ad sortem,merito p̄ officiū iudicis nõ pōt expediri.casus est hic,& l.arreius.§.fi.cū.l. sequēti ō
aqua pluviarcen.arg.l.fi q̄s missum,§.fin.de dāno
infec.et modo habes intellectū istius.l.est opus
alia interpellatione: vt hic in ver. queunt posse
4 hīs Bar. ¶ † Tu cōsidera q̄ vsure q̄nq̄ veniūt
ex stipulatu de p̄pter stipulationē:zeitle ad officiū
iudicis mercenarii non pertinēt. Q̄nq̄ veniūt ex stipulatione p̄ pter
moram:et hic considera,q̄ quedā sunt actiones in quibus venūt ex mo
mordiali earū natura vt sunt actiones benefideiur.ff.de nego.gest.l.q
tantundē. Quedam in quibus venūt ex accidentali natura,quam ad
mūnt in.li.p̄te.vt in stricti iuris.vt notatur.§.de qđ.inde.l.i.& vtrobiq̄
officium iudicis mercenarii est remediū istarum vsurarum petendarū.
Pōterea cōsideratio Bar.nõ videtur p̄cedere ītuz ad hanc.l.quia ibi
est hoc p̄pter deficientem actionis naturam cū sumus post litē cōtestatam. Sed hoc est ideo:q̄ vsure sunt in obligatione:ideo non petunt
officio iudicis mercenario:q̄ p̄supponit obligationem vt.d.l.quinque
collusionem.§.vlti. Et adde q̄ no.in.l.i.§.per hanc.de rei vendica.& l.
5 marito.§.fi.fol.ma.2.ff.depo.l.iiij. ¶ † Ex p̄dictis habemus quod ista
lex defenditur a tribus oppositio. Primo ab opp.que fiebat ratione no
uationis. Secundo ab oppo.que fiebat ratione omisse petitionis. Tertio ab oppo.que fiebat ratione non precedentis cumulationis,vt ego
6 dictis apparet. ¶ † Hec faciunt in arg.ad questionē.dicit statutum
tatis Augubū.quod percutiens cum sanguine,condemnetur cēsum in
centum:& offenso in tantundem,si petatur. Modo queritur nūquid ista
petitio possit fieri officio iudicis mercenario,& incidēter,ita quōd non re
quiratur li.contest.l.in huiusmodi petitione.& videtur quōd non:q̄ ber
nō veniunt secundum naturam actionis criminaliter intentate:ergo nō
venit incidēter,sed est petendum principaliter proposita cōditione legis municipalis. Requiritur ergo q̄ testatio per se et iudiciarius oīdo per
se:q̄ vbicūq̄ actio p̄ponitur:ita debet p̄cedi.vt.l.iudices.§.eo.& in qui.
offeratur.§.fi.tit.cō.q̄licet hoc q̄ naturale est actionis,possit intentari
simul cū p̄ncipali:secus tamen videtur in eo quod nō est naturale,sed extrinsecum:nam hoc nō videtur posse cumulari,si absolutoria lata in p̄ci
mo parit exceptionem in secundo.ff.de excep.l.fundum tit.initiū.& l.fun
di.& quod ibi no.in.l.i.§.quando ci.ac.p̄iudi.cri.per Pe.& q̄. Incōtrium videtur:q̄ ciuilis hic videtur incidere criminali,vnde ex eodem p
cessu videmus q̄ satisfit fisco,& parti:vt.ff.de fur.l.interdū.§.qui furem.&
notat Inn.extra de accu.c.cū oppositor. gl.que est.§.q̄ ciuil.ac.p̄iudi
cri.dicit quod in dicto.§. qui furem.fuit p̄cessum de facto,non de iure.
7 ¶ † Questio ergo stat in hoc:vtrū illud verbū si peratur,intelligatur de
petitione ordinaria,an de extraordinaria & adherente p̄cessui criminali.
Et hoc videt verius:q̄ ex eadem lege vtrūq̄ remediū procedat & ecclesiastico iudici incumbat,non videt opus noua instantia secundum theotō
nium.iiij.l.j. quādo ciuilis actio. Pōterit̄ in fi reus erat cōfessus maleficiū
nā vbi p̄ceditur contra confessum,non est necessarius ordo iuris,vt no
ta.Inn.extra de elec.c. per inquisitionē. Ité quia per confessionem est ve
rum notoriū,& notorio crimine non requiritur iuris ordo.vt notat Inno.de cohab.cle.& mulie.c.pe.& fi. Et confessio facta coram inquisitore
detur etiam facta coram parte:quia inquisitor representat rempublicā
et etiam partem offensam,& hac ratione p̄cessus nocet parti vt.d.tamen
opponitur.ar.per Inn. Et est generale vbicunq̄ iudex ex officio p̄cedit.cō
prodest parti,sicut quādo suppler pro absente,vt infra de appel.ampliō
8 ruz.2.j.e.l.properandum.§.cū autem eremodicium. ¶ † Ultimo glo.
magna tractat hic materiam novationuz:& dicit q̄d duplex est novatio,
voluntaria,& necessaria. item dicit q̄d voluntaria fit per contractum.ar
iudiciū,q̄ tertius subsit animo novandi,& liberandi quēcūq̄ intelligas
si actor in hoc consentit,alias nõ cogitur novare:vt.ff.mandati.l.si mādato,
in p̄nci. Et si qua novatio fieret eo inuito esset novatio iudicii,& initate
nõ obligationis:vt.ff.de iudi.l.vēditor.vbi in rē actio.l.i.ff.de pet.hered.
l.& si leg.§.item si rem distraxit.ita debēt intelligi q̄d no.ff.de neg.ge.
l.liberto.§.fi.& de solu.l.solutionē vel iudiciū. vbi videas. ¶ Aliter novatio necessaria,que per iudicium motum cōtra ipsum debitorē et quā
nouatio augetur,non minuitur effectus.vt in.d.l.aliaz.nisi quatenus ad
solutoria,sed tunc minuitur effectus,non ratione novationis,sed ratione absolutionis:vt.l.iulianus.ff.de cōd.inde. Si aūt sequeretur ordinaria,augeretur effectus per condemnatoriam in hoc:quia ex quo interest
sententia condemnatoria;non est locus amodo cause cognitioni,p̄terquam
tis cōdemnatoria mādat executioni sine cause cognitione,ita notat hic
gl.no.& p̄batur.ff.de iud.l.p̄tor.in p̄nci.q̄d dic vt dixi in.l.i.& de iu.ar
fac.igno.& adde q̄d no.ff.de ino.test.l.q̄ō inofficioso.reliqua vide p̄te.

1 ¶ † Lex iste an procedat fine difficultate & fine obstantiis.
2 Item si fo⁹ quit generales petitionem tamen nullam postea fecit p
secutionem in aliquo capitulo, deinde iudex generaliter absoluit reū
ista sententia obstet in omnibus.
3 Prosecutio si fuit omissa scienter,vel per errorē, que sit differētia &c.

¶ Lex secunda.

8 IJcet Sententia generalis a lata super actione & petitione generali restringitur in effectu ad specialem per prosecutiz,licet rigoriuris in omnibus obstet. hoc tñ dicit
quitur in sententia absolutoria,q̄d patet:q̄ loquitur de exceptione rei iud.seu facit mentionem. Idem tamen credo in condemnatoria,q̄d
in effectu referatur ad prosecutiz:q̄ non debet latius interpretari condemnatoria q̄ absolutoria.arg.in.l.fauorabiliores.de reiur. Interest.egisti.

generali

generaliter petẽdo ratione administrate tutele, z dic egisti, z succubuisti. In tex. nõ est cõsiderata iudicij psecutiõe. Ja. but. In tex. petieris. sup non psecutis. In tex. vtilẽ. prima facie cõsiderata petitiõe, z sententia generali. Ja. bu. In tex. tractatũ. in prosecutione, sed bene erat in petitiõe deductũ sup verbis generalib⁹. ¶ † Op. z videt q ista. l. nõ pcedat. naz
1 aut petitio fuit specialis, z sñia nõ põt ipso iure operari nisi in illa specie, vt. l. fundus. ff. cõmuni diui. z. l. vl. ĵ. de fideicõ. li. ¶ Aut petitio fuit generalis, z sententia specialis, z idẽ: qz a forma sentẽtie nõ est recedendum facit qđ no. in. l. ſ. ȝ. si aduer. rẽ iudi. ¶ Aut petitio fuit generalis, z sñia fuit generalis: tũc generalis sñia dz generaliter intelligi, z generaliter operari: z ideo videt q efficaciter pariat exceptionẽ in omnib⁹ capitulis. cuius cõtrariũ hic dicit, quare male. Sol. cõsidera verba z mẽtẽ, quãtum ad verba ista sñia est generalis: z ideo parit ipso iure exceptionẽ in omnibus, sꝫ quantũ ad mentẽ, ista sñia est specialis: qz mens iudicis psumit se referre ad psecuta, nõ ad ea de quib⁹ nõ cognouit. Et ideo attẽta psumpta mẽte iudicis cõtra exceptionẽ hꝫ locũ replicatio, z iste est casus hui⁹
2 l. ¶ † Quid ergo si actor formauit generalẽ petitionẽ, tñ nullã postea fecit psecutionẽ in aliquo capitulo, deinde iudex generaliter absoluit reũ: nunqd ista sñia in oibus obstet: videt qđ sic, attẽta petitione z sñia, z imputet sibi actor: qz dz psequi si nõ est psecutus. ¶ In contrariũ videt: qz ista sñia est lata omisso medio pbationũ: ergo videt ipso iure nulla. facit qđ no. extra de consti. c. ecclesia sancte marie. Sꝫ ad istud põt rñderi, qđ esset verũ in cõdẽnatoria, sed absolutoria nõ requirit pbatiões: qz sufficit presumptio iuris, q est p reo. ȝ. de edẽ. l. q accusare. Ista ergo sñia nõ est nulla, lꝫ sit cõtra ius partis lata. Sꝫ arguẽdo ex hac. l. videt dicendũ qđ sententia sit ipso iure aliqua, tñ in effectu nõ noceat actori p replicationez doli. Hoc non credo verũ: qz. l. nostra loquit qñ sñia põt aliquid operari, vnde tũc operat in psecutis, in quib⁹ subest ratio cõtraria a non psecutis, sꝫ vbi nihil est prosecutũ, z est qd imputet actori nõ prosequẽti, stabo
3 sententie. vt. ĵ. de tẽpo. in integ. re. l. petẽde. ſ. si vero. z qđ ibi not. ¶ † Tertio opp. cõtra hãc. l. z videt q ille qui nõ psequit sibi imputet, vt. ff. de arbi. l. de reb⁹. Sol. ibi fuit omissa psecutio sciẽter, nõ fatigãdi reũ in nouo iudicio: ideo cessat replicatio: qz replicatio fundari dꝫ in equitate. Sꝫ nõ est nouũ qđ subueniat huiusmodi doloso litigatori. Hic aũt fuit omissa prosecutio p errorẽ, vel ignorantiã, vnde equũ est qđ sibi subueniatur ſm Pe. z Cy. z Bar. ¶ Ex hoc vides qđ lex ista limitat per. l. cõtrariã: qz intelligit in nõ prosequẽte p ignorantiã, vel p errorẽ. Secus si per dolum omitteret psequi, qđ tene mẽti. ¶ Ex hoc sequit qđ in. l. ista nõ fuit formatus libellus cũ specificatiõe capitulorũ, siue specierũ: qz tũc nõ posset agens ptẽdere ignorantiã, sed fuit simpliciter petita reddi ratio administrationis: merito specialis psecutio restringit indefinitã petitionẽ: qz species adiecta post genus, restringit gen⁹. arg. de verb. signi. l. sicut fun
4 dus. ¶ † Alterius oppo. super libello generali dat dilatio generalis ad probandũ, ille ergo q nõ prosequit debet repelli, saltẽ vi termini: vt. ĵ. qui accusare non pos. l. si ea. z. ff. de accu. l. si titia. Sol. intelligo quod hic actori non fuit assignatus terminus generalis ad probandum super petitione, sed fuit ei assignatus terminus specialis super certa specie, patiente reo, z sic non obstat contrarium. facit quod no. ĵ. de anna. except. l. si ex multis. z adde quod dicam. ĵ. eo. l. si cum tibi.

1 ☞ Iudex incidenter potest cognoscere de eo, de quo non posset cognoscere principaliter.
2 Forus quotuplex sit, de quibus causis quilibet forus cognoscere possit.
3 Iudex secularis, an possit cognoscere, an instrumentum coram eo productum sit vsurarium.
4 Iudex secularis an sit iudex ad faciendum responderi positioni facte super vsuris.
5 Probatio matrimonij, an possit fieri coram iudice seculari, coram quo quis accusatur de adulterio.
6 Quid de exceptio excommunicationis.

¶ Lex tertia.

1 **Quoties.** ¶ † Iudex incidenter potest cognoscere de eo de quo alias principaliter nõ posset h. d. z est no. l. ¶ Not. q ille q est iudex cãe principalis, est iudex cuiuslibet questionis incidẽtis, vel emergẽtis. Et est triplex ratio. Prima, ratione cuiusdã necessarie cõsequẽtie. Scda, ratione nõ diuidẽde cuiusdã cause cõtinẽtie. Tertia, ratiõe cuiusdã deseruientie: nam ista cã incidẽs vel emergẽs deseruit, z ẽ de appẽditijs prime. z ideo in iudicio apđ eũdẽ iudicẽ dꝫ terminari, z ad pdicta accedat supra vbi z apud quẽ. l. fi. in fi. ĵ. e. l. nulli. ff. de iurisd. om. iu. l. q iurisditiõi. cũ si. ¶ Et ad euidentiã hui⁹. l. pmitte q cã statuti desiderat maiores iudices, cum principaliter lis mouet: tñ cũ mouet incidẽter, põt expediri per iudicem principalis cause. Primũ probat. ĵ. de peda. iudi. l. ij. z. ff. de arbi. l. nõ distinguem⁹. ſ. de liberali. Scđm patet hic. Cõtra. l. nostrã opp. nam dicit quedam decretalis qđ iudex qui cognoscit de petitione hereditatis, vcꝫ iudex secularis, non potest cognoscere de causa matrimoniali, z filiationis incidẽti huic principali petitioni. vnde videtur ob. extra de ordi. co. c. tuam. Sol. hic loquit de iure ciuili: ibi loquitur secundum ius canoni.
a nam secundũ ius canonicũ causa spiritualis incidens a ciuili non cognoscitur apud ciuilẽ seu secularẽ iudicem, sed ecõtra si causa fori ciuilis inciderit cause spirituali, pertinet ad iudicẽ spiritua- a
b lem. i. ad epm, vt extra de don b. inter vir. z vxo. c. de prudẽtia. Sꝫ istud dicũt canoni. qz studẽt attribuere sibi iurisditionẽ, z totam suam facere ex
2 ambitu iurisditiõis, ſm Cy. Sꝫ male dt. ¶ † istã cõsiderandũ est q qdã sunt cause diuersi fori principalis, vt ciuilis, z secularis, ecclesiastica, z spũalis: tunc secularis iudex non posset cognoscere. z si esset imperator: qz talis iurisditio ab eo distincta est lege diuina, vnde ipse nõ est capax huius iurisditionis p aliquã legẽ, vel rõnẽ humanam, vt d. c. tuã. non ob. q ecõtra eps cognoscat de tpali incidente spũali, vel ecclesiastice cãe: nã illud est ideo: qz ille cãe sunt digniores: iõ trahũt ad se minus dignũ ſm dictamen naturalis rõnis. Quedã vero sunt cãe eiusdẽ fori principalis. i. qz vtraq ptinet ad forũ cesaris, sicut est petitio hereditatis, z cã libertatis: tũc idẽ iudex põt cognoscere: qz de eo qđ est fori secularis princeps põt disponere directe z indirecte, vt hic. z sic apparet responsum ad. d. c. tuã Et sic concludo: qz interdum incidit tpalis tpali, interdũ ecclesiastica temporali, interdum spiritualis tpali, interdum ecõtra temporalis ecclesiastice, vel spirituali. z adde qđ habes. ĵ. de or. iud. l. fi. z. ĵ. vbi cãe fis. l. cũ vẽdẽte. z ĵ. ad. l. faui. de pla. l. pses. vbi patet qđ si qđ ciuilis, puta de pprietate rei, incidit in criminali, pti
3 net ad iudicẽ criminaliũ cãrũ. ¶ † Iuxta hanc. l. quero de duabus qõnibus. prima est ista. Producitur instrumentum guarentigie, z in foro secula- b ri petitur executio. ¶ Op. cõtra istud instrumen
c tum q e sit vsurariũ. qritur vtrũ de ista exceptiõ possit cognoscere iudex secularis, an remitti debeat ad probãdum corã epo. Et videt q remitti debeat ad epm: qz cã vsuraria est ecclesiastica: ergo zc. vt. d. c. tuam. hoc no. extra de sen. exc. c. si iudex laicus. li. vj. In cõtrariũ videt. qđ iudex secularis possit cognoscere, vt hic. Item qz potest cognoscere de exceptione simulationis, vt hic, sꝫ ita est q istud instrumentũ qđ est simulatũ, vt. ĵ. pl⁹ va. qđ agi. l. emptione. ergo põt de ista exceptiõe cognoscere iudex secularis. Dicit Barto. q aut est contentio: qz dicit instrumẽtum factum in duplo, siue de duplo in fraudẽ vsurarum: tunc quia istud est facti, z non est quid spirituale, possit cognosci per iudicem secularem. sꝫ si nõ esset contentio de facto, sꝫ sup aliquo certo facto dubitaretur vtrũ esset vsura, vel nõ, vt in emptione frumenti, que fit ante tempus, z sic tũc recurrere debemus ad epm: qz hoc pertinet ad iudicium ecclesie ſm Bar. Tu dic q siue sit qđ facti, siue iuris, cum sit ecclesiastica, nõ ptinet ad iudicem secularem ei⁹ disceptatio, vel iudicium, per ea que dicta sunt. ȝ. Sed si non esset questio an contractus esset feneratitius, sed esset questio calculi, vt qz in casu in quo permittitur licite solui vsuras, sed dico me soluisse vltra debitũ, aduersarius negat, hic non est questio de crimine, sed de calculo: tũc bene potest cognoscere iudex secularis: qz actio que intẽtatur est condictio indebiti. in. l. si non sortem. in princi. ff. de condi. inde. sed nunquid eo casu quo e exceptio posita venit remittenda ad forum ecclesiasticũ, poterit iudex laicus dare dilationem intra quam illa pbet. Bar. dixit q nõ in. l. ij. circa
4 prin. ff. de re iudi. ¶ † Sed nunquid sicut iudex secularis est iudex in admittẽda exceptione vsuraria, z remittenda ad episcopum, ita est iudex in faciendo responderi positionibus super hoc factis coram eo: z videtur qđ non. nã sicut non potest recipere probationes super hoc: ita videtur q non potest recipere responsionem z confessionem: quia coram quo iudice non tenet probatio: non tenet coram eodem facta confessio. vt extra de iud. c. at si clerici. In contrarium videtur: qz si pars confiteretur, valet confessio, iuxta not. per Innocen. extra de elec. c. per inquisitionem. z extra de resti. spo. c. pisanis. vbi valet confessio, licet sit inordinate processuꝫ. ad hoc facit qđ dt Spe. d in tit. de conuen. z recõuẽ. ſ. ij. ver. ij. vbi ipse di-
d cit q. c. tuam. habet locum quando d proceditur

a ¶ Causa spiritualis incides. Adde Spe. in tit. de rec. ſ. ij. ver. sꝫ nũquid istud. in. l. nõ ignorat. in fin. ĵ. q acc. nõ po. Raph. ful. i. l. titia. z ibi oino Ale. qlimitat hãc reg. p multas fal. ff. so. ma. Car. i cle dispẽdiosaꝫ. d sen excõ. z i. c. si iudex laicus. z ibi Phi. frã. e. tit. li. vj. can. in. c. lator. extra q filij sint leg. z in. c. tuã. dor. cognitio. z dixi plene i apos. ad Lanfr. de ora. in. c. qm̃ ꝯ. ſ. statuimus. x. cõfessiões ver. qz lꝫ iudex ecclesiasticus. nu. 9. in versi. quare ista cã. extra de prob. Pau. de ca. consi. cxlij. z oino p Ale. consil. ix. volu. iij.

b ¶ Extra de don. Tu pondera qz ꝯ canonistas vĩ tex. in. c. ẽt. de ord. co. ſꝫ vnã lec. qz ibi pẽdebat qđ natalium corã ecclesiastico. z tamẽ nõ potuit cognoscere d cã epali. tñ odof. z Host. dicũt ibiq nõ fuit deducta coram papa incidẽter. istud videtur diuinatio do. Pe. de anch. dicit qđ in dote pcedit doctrina canonistaruꝫ. qz dos nõ põt esse sine matrimonio, secus in casu illo. qz põt qs esse legatari⁹, z nõ succedere, z ibi per eundẽ ego dicebã ibi qđ est rõ: quia erat causa feudalis, vel erat iudex. per id quod voluit Bar. i. l. i. ſ. z post operis. ff. de opis no. nũci. In. bar.

e ¶ Quod sit vsurarium. Vide qđ posui. ȝ. proxi. apost. Card. in. c. debitores. extra de iureiu. z in cl. i. de vsu. Fel. in. c. cũ sit. co. ij. x. respectu vsu. extra de foro cõpe. Federi. de sen. cõsi. lxxxij. inc. facta est lex. z consi. ccxliiij. inci. do. An. z omnino Alex. cõsil. ix. in prin. versi. item qz qd hoc vt possit vol. iiij. Celsus.

d ¶ Habet locũ qñ. Io. Bur. idẽ voluit in ca. tuaꝫ. de

or.l.cog.quem sequitur ibi.d.Pe.sed non videtur bene dictum: quia est contra casum dicti.c.ac si clericus. And. Barb.

a ¶ Si accusato adulterij. Adde de hac materia istū in auk clerie⁹.vbi supra hoc qō gl.3.de epis.z cle.cano.in.c.consuluit.extra de app.Fel.in cōsū sin.col.q̄.ver.sub dit marianus.extra de cōstit.z Ro.sing.suo.dixx. quod incip.nos sumus in materia adulterij.Celsus.

b ¶ Cora iudice secularī.Debet cū p eum ad iudicē ecclesiasticum remitti vt hic sub dit.de quo dixi in apostil. ad istum in.l.placet.in apo.in ver.de ecclesiasticum remittit vt hic sub dit.de quo dixi in apostil. ad istum in.l.placet.nu.3

quasdā q̄ delegatio est specialis, q̄dā q̄ uniuersalis, q̄dā q̄ generalis. Differunt ergo generale, z uniuersale, vt no. De.in.l.viri, que res pign. oblig. posi. z Jan. extra de iureiu. c. ex literis, vbi loquitur multum subtiliter.

¶ Authentica.

1 ☞ Judex ordinarius nō possit delegare de iure ciuili.
2 Judices delegari possunt habere assessores, z consiliarios.
3 Judicium quodcunq; sit, siue in principali, siue in causa appellationis, regulariter habet tres partes principales, principium, medium, z finem.

A Hec. Ordinarius q̄ delegat causam reseruata sibi plationē sententie, debet audire in principio li. in cōtestatione. z in medio. i. in p̄bationū receptione. z in fi. omnibus recensitis ferre sniam, cetera occurrentia expediet delegatus: para habit dilatiōes, feret interlocutorias, z similia, z hoc in iudice cē principali. Sed iudex appellationis, vel delegatus, eriā in cā principali retēta sua nihil cōmittit, ꝫ per se cām audit. Subdit q̄ contrarietas punct. Intelligit ergo hec aut. in princ. q̄n ordinarius delegat cām retēta sibi plationē diffinitiue sniē in cā principali. ¶ Scōa pars loquitur cā appellationis, vbi loquit similiter in iudice ordinario delegāte, Tertia aūt pars loquit in iudice delegato cognoscēte, q̄ etiā li fit delegatus principis, nō pōt instanti diuidere, vt ipsam sniam ferat. alis vero sub delegatus cognoscat, ꝫ ista de iure canonico nō procedunt: q̄ ista q̄ possunt delegari z subdelegari, possunt in totū z in partē. nec hūt necesse seruare hāc aut. vt extra de of. dele. c. super qōnū. possunt etiā adūcere modū z p̄titionē delegationis puta q̄ delegatus nō ferat sniam fine consilio sapientis. vt subtiliter no. Jnno. extra de of. dele. c. si p debilitate.

1 vbi oīno videas. z adde hic qō no. ff. de. pc. l. q̄ curatorē dat. ¶ Op. q̄ ordinarius possit delegare put vult, etiā de iure ciuili, vt. l. more maiorum. ff. de iur. om. iud. mō illa. l. intelligit q̄n simpliciter delegat, sed hec aut. intelligit q̄n delegat, reseruata sibi platione sue diffinitiue. Quidā moderni dicūt q̄ hec aut. non loquit in delegato, ꝫ in cōsiliarijs, z assessoribus qui de iure cōi non habēt iurisdictionē. vt. l. metum. §. sed ꝫ. ff. qō met. cau. Tū q̄n magistratus est impeditus ꝑpter publicas occupationes, tūc consiliarij z assessores fungunt partibus ipsius, preter q̄ in principio, medio, z fine cause. z hoc in cā p̄cipali. Sz in cā appellationis nullam hīt iurisdictionē h̄m̄ assessores, z cōsiliarij magistratuū. Itē assessores delegatoū nullā hūt iurisdictionē nec in cā p̄cipali, nec in cā appellatio
2 nis fm vtrumq;. Et idē ꝫ Gui. de cu. fm istā intellectū. ¶ † No. q̄ iudex delegat. pōt ꝑ assessores z cōsiliarios, quoriū offm est ꝑsuadere, non cognoscere, vel iudicare, facit. c. statutū. §. assessorē. de reseri. li. vi. Ja. bu. sequit. ool. gl. z intelligas aut. istā in causis excedentibus. ccc. aureos, vt ff. de pēd. adde. ꝫ. cōiuncto isto tex. q̄ dicit publicis occupatiōibus. ita
3 dicit Ja. bu. ¶ † Ultimo no. hic q̄ oē iudiciū fine principale, siue appellationis, regulariter hz tres ptes principales, seu formales, principiū. medium, z finē. Itē eōis iudex q̄n vult ferre diffinitiuā sniam, dz oia recensere, z diligēter discutere, z videre vt ferat sentētiam ipsis actibus consonantē.

¶ Lex sexta.

S Eruus. Cū seruo iudiciū nō ꝙsistit. h.d. cōcor. ff. e.l. nō idcirco. §. cū postea. adde cō not. ff. de peti. her. li. si putas. ¶ Quid in monacho? dic vt no. ff. e.l. si longius. §. si.

1 ☞ Judicium fundari non potest nisi cum persona habili.
2 Hereditas iacens, an patiatur secundum decretum.
3 Dominium quare non potest duplicari in eadem re, z potest duplicari, in hypotheca.

¶ Lex septima.

C Um debitoris. Contra seruum detentorē rei hypothecate nō potest fundari iudiciū, sed ob rē indefensam pōt creditor ossm iudicis implorare, vt in possessionem mittat. h.d. ¶ † No. primo q̄ iudiciū non pōt fundari nisi cū ꝑsona habili. ¶ Scōo, q̄ bona iacentia patiunt primū decretū. ¶ Tertio, q̄ in eadē re concurrit hypotheca cōuentionalis, z ꝓtoria. ¶ Quarto, q̄ ad primū decretū pueniē etiā sine figura iudicij, vbi deficit reus, z sic deficit ꝑs iudicij, vt. l. ꝓti. z est ista. l.
2 menti tenēda. Habetis hic etiā expressum, q̄ primū decretū officio iudicis impletur. z sine quolibet cōtradictore expedit. ¶ † Quero hic, nunquid hereditas iacēs ꝓtiat scōm decretū? dicit Gui. de cu. q̄ nō. z dicit verūq; hereditas iacēs non pōt latitare, nec ꝑpue ꝙstitui in cōtumacia. vide. l. si q̄s instituat. ff. de here. instit. Quid ergo fiet? nā ver primū decre-
b tum nō satisfiet creditori, q̄n debitor curator bonis? Rn. debitor curatori bonis exploratо ꝓius, an aliquis sit qui velit hereditatem adire, vel bona defendere, z assignato super hoc termino ꝑetētinā eo elapso. dabitur iste curator, qui poterit z debebit satisfacere creditoribus, vt. d. l. si
3 quis instituatur, de cur. bo. dā. l. ff. de ne. gest. Et iste modus est tenendus fm Gui. de cu. hic, qui dicit hoc esse not. ¶ † Quero hic, quare non pōt duplicari dñiū in eadē re, z pōt duplicari in eadem hypotheca? Rn. q̄ dñiū est ius plenū, vnde nō recipit adiectionē, sed hypotheca est semi plenū. Itē q̄uis hypothece nō sint eiusdē speciei, nec eiusdē effect⁹: nā pignus preterū ordinatur ad cōm decretū. non ꝙt pignus conuentionale, z ita no. de dā. infec. l. fi. finita. §. iul. Differūt etiam in alio, vt. l. cū
vnus, in prin. de bo. aut. iud. ꝓs. z adde hic quod no. in. l. fundus. de annu. leg. per Ja. deare.

¶ Lex octaua.

P Jacuit. Equitas scripta rigori scripto ꝓfertur. h.d. nec est in exēplis laborādū: q̄ gl. z Odof. clare ponūt exēpla. ¶ Op. z videt q̄ rigor preferat equitati. vt. ff. qui ꝛe q. l. ꝓscript. Sol. ibi est rigor scriptꝰ, z equitas nō scripta[c]. vñ talis equitas nō habet p̄ legem. z iō non est seruanda. z sic non ob. ¶ Scōo oppo. de. l. j. ff. de vsucap. illā rigor vsucapionū z ꝓscriptionū plena let equitati, q̄ dicitur q̄ nemo locupletur ex re alterius, vt. ff. de cond. ind. l. nā hoc natura. Sol. ibi est equitas scripta in gñe, rigor est script⁹ in spē. vñ pualet rigor: q̄ spēs gñi derogat, vt no. Dy. in. c. ū. de reg. iur. li. vi. z Cy. hic, vel potest dici q̄ ille rigor ꝫ in se iustitiā positiuā: iō pualet equitati, q̄ est ꝫ iustitiā positiuā, vt no. ff. de post. l. j. §. puerilia. Et iō ter. illius. l. dā ē equitatē ꝓferri, cōfigit iustitiā equitari. ¶ Deinde conclude, aut rigor z equitas scripta sunt in gñe, z pualet equitas. idēz si vtrumq; scriptum sit in specie, sed si equitas est in gñe, z rigor in spē, pualet rigor. si aūt neutrum a est scriptum, debemus potius sequi sile equitati. q̄ sile rigori, vt. ff. de legit. l. non possunt. fin Ja. bu.

1 ☞ Plenaria cause cognitio, z summarium q̄n dicatur.
2 Judicis officiū quod sit post litis cōtestationem. z nu. 3. 4.
5 Cognitio ordinaria, qualiter discernitur a summaria. nn. 6.
7 Superior si mandet inferiori, summarie te informes, z referas nobis, qualiter hec verba sunt accipienda.

¶ Lex nona.

b U Dices. Regulariter oē iudiciū est plenariū. z iō iudex plene hz discutere. h.d. Ja. bu. vel fic. in casibus in q̄bus sūa lata c plenū ꝓ iudicium parit. dz adhiberi plena cause cognitio. h.d. Bar. vel fic. Religio iudicātis dz ꝓnō de rei veritate plenarie instrui ꝑ p̄bationes, interrogationes, z rūsiones, q̄ difficultiua sūa ꝓfe
1 rat. h.d. ¶ † Premitte ad euidētiā q̄ plena cāe cognitio iudicātis dicit. q̄n plene de veritate instruit. Sāmaria dicit illa ꝑ quā iudicantis religio ad ꝓsumptionē adducit fm Old. ¶ In rest. qualitatē. i. veritatē. hoc em cōprehēdit substantiā, vel qualitatē. ¶ In tex. inquisitione. l. mercenaria, z deseruīēte. nā nobilis inquisitio. i. nobile ossm in grētis regulariter nō hz locū in ciuili cā: vt no. Jnn. extra de iureiur. c. ad audientiā. el. ij. ¶ In eo. tex. adde. l. allegādo. circa factū em ipsa ꝓz addi, possit. dicit no. l. i. edita actio. §. de edē.
2 ¶ † No. in hac. l. q̄ eo ipso q̄ plit. ꝛte. q̄s est effectus iudex, eius officio incūbit inquirere veritatē, z interrogare ptes si qd volūt dicere, vel allegare, siue ipse debeat decidere, siue ad ꝙpiōē referre. hoc inrēdit. ¶ Op. ꝫ istā legē trib⁹ modis. Et vī primo q̄ desideret non solū inquisitio plena, ꝫ plenissima. vt. j. de ꝓba. l. sciāt. z. ff. ad. l. cor. de fal. l. vbi. So. in ciuili sufficit plena, vt hic ꝫ in criāli nō defert sacm in defectū ꝓbatiōis, q̄s dic vt. ff. de iureiu. l. iū. §. j. z. l. admonēdi. z. ff. de q̄. l. mari
3 tus. ¶ † Scōo op. z vī q̄ nō regatur plena cognitio, ꝫ sufficit summaria, vt. ff. de libe. agn. l. si q̄s a liberis. §. si vel parēs. de te iud. l. a diuo pio §. fi. vī p. z. ff. vt in pos. leg. l. is a quo. de ꝓto. fiqu. l. j. §. fi. de carb. edic. l. iū. §. cāe. de vē. in pos. mit. l. j. §. si ea. z. ff. ad exhibē. l. iū. §. sciēdū. So. dicit gl. q̄ regulariter requirit plena cāe cognitio, vt hic. Sz ista regula fallit in legibus Jūs, vbi ponunt casus ꝑticulares sm gl. Dicit doc. q̄ rō fallēdi est: q̄ in legib⁹ Jūs sola lata nō ꝓbat plenū iudicium. Et iō sufficit summaria ꝓbatio: vt. ff. ad exhib. l.

¶ Ordinarius. Patet ad istum tex. in c. cum te. de offic. dele. pōdera: quia ibi dicitur vt ꝑ partes laborēt, z hoc dicitur ꝑpter publicas occupationes. z limita istā aut. hentic. am non habere locum in archiepiscopo, vt probatur in. c. pastoralis. de offi. ord. z ibidō. An. Bar.

¶ Respondeo dabitur. Vide Lud. ro. cōsi. civitj. An. Barb.

¶ Et equitas nō scripta. Vide omnino in. l. in summa. §. item varus. in ver. de iure scripto. z q̄s ibi posui in apo. in ver. equitas. ff. ō aqua pluuia arcen. dixi in apo. post Mi. ita vt iste distinguentem in l. j. in ver. est scripta in aliqua specie. ff. de vinc. z in apo. ad Bart. in. l. nam hoc natura. per istū alle. in fin.

thesaurus. Sꝫ vbi sñia gñat plenū p̄iudiciū, ibi
regrit plena probatio: ꝛ iste est casus huius. l. fm
4 Bar. ¶ † Tertio op. ꝯ finem hu⁹. l. dicit hic ꝙ
cāe referunt ad supiorē. ꝯ. ꝙ nō possint hodie re
ferri: vt in aut. vt iu. nō expe. sa. §. j. Sol. dicit gl.
vltima ꝙ de iure codicis pōt fieri relatio. ſꝫ de iu
re authēticorū nō pōt fieri fm gl. Pe. dicit me
lius. nā ista relatio pōt fieri qñ cognoscēs nō po
test diffinire. Si aūt velit ipse referre facti cogni
tionē, ꝛ inuestigationē, q: dicit se minus sufficien
tem ad inuestigandū: olim poterat: hodie tñ nō
5 pōt. vel dic pl⁹ vt no. p doc. j. d rela. l. j. ¶ † Que
ro hic qño cognoscit ordinaria cognitio a sum
maria cognitiōe. Rñdet Ja. d are. qd cognoscit
hoc mō: nā plena cognitio est vbi est ordinis iu
diciarij obseruātia, psonarū presentia, ꝛ vtriusq
ptis pbationū audiētia: si qd istorū deficit, dicit
cognitio summaria, vt est exēplū, vbi deest libel
lus, ordo iudiciarius, libelli oblatio, ꝛ lit ꝯte. vt
ff. de re iu. l. a diuo pio. §. si sup reb⁹. nā ibi non
offert libell⁹, nec lis ꝯteſtat. Simile cōtingit de
off. pcō. l. nec qcq. §. de plano. cū si. ff. de accusa. l.
lēma. ꝛ j. de dila. l. a pcedēte. ad h facit. j. de bo.
aut. iud. pos. aut. ei q iurat. nā in his casibus sum
matim cognoscit. sine ordine iudiciorū. i. sine li
belli oblatiōe, ꝛ lit ꝯte. vt. j. vbi in rē act. l. ij. ſꝫ ibi
fuerit lis ꝯteſtata. Interdū dicitur summaria co
gnitio rōne ptiū: q: vna ps est pñs, ꝛ alia abñs.
j. quo. app. l. j. c. l. pperandū. §. finaūt. ꝛ. d. aut. ei
q iurat. ꝛ. l. ij. vbi in rē ac. ꝛ. j. quō ꝛ qñ iudex. l. cō
sentaneuꝫ. Tertio dicit summaria cognitio ea q
fit ad recipiēdū probationē vnius ptis tm. ꝛ hoc
nō intelligit qd dicitur de actiōe ad exhi. vt. d. l.
iij. §. sciēdū. nā summarie cognoscitur si agentis
interſit. vt ea. l. §. interdum. nō aūt audit ali⁹, nisi
opponat exceptionē euidētem. vt ea. l. §. ibidem.
Et eo mō accipit summaria cognitio. ff. ad carb.
l. iij. §. cāe. de vē. in pos. mi. l. j. §. si ea. ff. ad. l. aqui.
lege aquilia si deletū. ff. de pet. her. l. si quis liber
tatē. de pro. stip. l. j. §. pe. ſꝫ Ja. de are. Idēꝫ dicit
6 Ja. bu. ¶ † Sꝫ iuxta hoc. qro. cū summaria co
gnitio dicat tribus modis: vel q: nō seruat ordo
iudiciorū: vel quia nō est ibi ppria figura iudicij,
cū vna ps abeit: vel q: vtraq ps est pñs: tñ vna
tm dꝫ audiri. Ego addo quartū modū. s. ꝙ suffi
cit psumptiua pbatio. Reuoco in dubiū. quādo
a illud verbū. summarie pcedas[a] simpliciter pfer
tur, fm quē modorum istorū intelligat. Breuiter
refero me ad theoricā. nā aut sñia lata est alteri⁹
iudicij pparatoria. Aut est principalis litis deci
soria. Primo casu intelligit sūmariā cognitionē
p quā religio iudicantis ad psumptionē instrui
tur. ꝛ interdūꝫ sufficit iuramentum: vt in aut. de
exhi reis. §. si vero etiā qdā. ꝛ. ff. ad exhi. l. thesau
rus. Scdo casu summaria cognitio intelligit re
spectū ordinis, vel respectu dilationū abbreuian
darū, nō respectu qualitatis probationū. Proba
tiones enim debent esse tales p quas religio iu
dicantis de rei veritate instruat: pbatur hoc de
ver. sig. in c. sepe. in cle. ꝛ in. c. dispēdiosaꝫ. de iud.
ꝛ in ea de cōpil. Rō differentie istorū membrorū
hec est: q: vbi sñia ordinat, vel pparat, non gñat
plenū preiudiciū, cū possit postea retractari iudi
cio principali, ſꝫ vbi principaliter determinat: tūc
gñat plenū preiudicium: q: nō potest retractari.
7 ¶ † Sꝫ qd si superior mādet inferiori p hec ver
b ba summarie ꝛ de informes[b], ꝛ referas nobis. qua
liter accipient ista verba: Rñdeo. aut sunt pla
ta ad simplicē instructionē, aut referuntur ad cau
se decisionē exinde fiendā p superiorē. Primo ca
su sufficit summaria cognitio, p quā religio supe
rioris possit informari ad instructionē ꝛ presum
ptionē. ar. ff. de penis. l. qui vltimo. Scdo casu di
stinguenda est natura iudicij, nūqd si ia lata sup
eo generet plenū preiudiciū, vel nō: nam si gñat
plenū pıudiciū, requiritur plena pbatio. Si aūt
semiplenū: sufficit semiplena. i. presumptiua pro
batio: vt apparet ex theorica ante dicta.

¶ Authentica.

☞ Dilatio datur ei qui dicit se velle allegare leges ꝛ rationes. 4.

2 Iudex debet iudicare non solum secundum leges, sed etiam fm mores ꝛ consuetudines loci. ꝛ nu. 3.

5 Renuntiari an possit productioni testium, vel instrumentorum. 6.

7 Renuntiatio productioni testium ꝛ instrumētorum facta in causa principali, an noceat in causa appellationis.

8 Renuntiare ꝛ concludere in cause, an sint idem.

9 Allegare leges semper licet, quamuis sit conclusum in causa.

10 Iudex an possit prorogare vel diminuere terminum statuti.

11 Iudex si statuit dilationem, ꝛ addit quod nisi pars compareat, extunc prout ex nunc pronuntiat. quid hoc operatur.

Iubemus. Dicēti se velle aliquid allegādo in cā pponere, dātur dilationes fm formā
isti⁹ aut. quib⁹ elapsis, ſꝫ nihil sit allegādo ppositū, iudex tñ
1 dꝫ ferre sñiam legi ꝛ cōsuetudini cōsonantē. h. d. ¶ † No. tex.
ꝙ ad allegādū dat dilatio ei q dicit se velle allegare leges, ꝛ rōnes, maxi
me in passibus dubijs: q: p eā animus iudicantis ad cognoscendā iuris
veritatē adducit, ꝛ informatur, vnde dicit lex ꝙ interest partiū dare istas
allegationes in scriptis, vt. ꝯ. e. l. iudices. ꝛ qui nō dedit, dicitur lesus, vñ
minor restituitur ad allegandū, vt. ff. de minor. l. minor. xxv. an. omissam
¶ Scdo no. hic casum in quo dilatio nō est cōis: nā renuntians dilatio
ni, nō gaudet dilatiōe. vt hic. Nō ob. l. petēde. ꝯ. de temp. in inte. resti. q:
ibi nō erat renuntiatū dationi per illū q vult participare cōmodū dila
tionis. ꝛ sic nō ob. ¶ Tertio no. ꝙ scda ꝛ tertia dilatio dñr assignari ad
malitiā superādā, q semp psumit in cōtumace. qd est no. ¶ Quarto not.
ꝙ iudex dꝫ audire allegationes ptiū: tñ ſꝫ ptes non allegent, iudex pōt
2 supplere circa id qd est iuris, ꝛ consuetudinis. qd est not. ¶ † Vltimo
c no.[c] ꝙ nō solū iudex est astrictus ad iudicandū fm ius cōe, ſꝫ etiam fm
mores ꝛ consuetudines loci: ꝛ id iudicādo cōtra ꝯsuetudinē, facit litē suā
3 sicut si iudicaret ꝯ ius cōe. ¶ † Op. dicitur hic ꝙ dat terna dilatio. Con
d tra. ff. de fer. l. in pecuniarijs. So. hic dat[d] dilatio absenti, ibi pñti. vñ q
ꝯsentit in dilatiōe dilatio est ibi perēptoria. Itē q: fortior ē monitio iu
dicis q fit pñti, q illa q dirigitur absenti, vt. j. quō ꝛ qñ iud. l. ij. ꝛ no. in c.
ij. de confes. li. vj. ibi tñ no. ꝙ quilibet terminus statutus a iudice hꝫ vim
peremptorij, vt no. extra de appel. c. sepe. ꝛ vt lite nō ꝯte. c. accedēs. cl. ij.
Sed ista sol. gl. est diuinatio. q: tex. iste nō dicit ꝙ pas esset absens: ꝙ
dicūt doc. ꝙ aut dilatio est peremptoria pbatoria: ꝛ tūc loqt l. ꝯria. aut
dilatio est allegatoria: tūc loquit ista aut. Fortius ergo astringit dilatio
4 data ad pbandū, q dilatio data ad allegandū de iure. ¶ † Sed nunqd
lapsa dilatione ad allegandū poterūt leges allegari: Rñdeo sic. vt. ff. de
auro ꝛ ar. le. l. ornamētorū. fm Bar. cū iste allegationes nō erāt registra
de in actis, nec transmittētur cū actis ad superiorē, vel cōsultores, ex quo
non sunt pducte intra terminū. Sꝫ nunqd modus seu forma hic tradi
ta est de substātia ordinis iudiciorū, vt nō valeat sñia. nisi sint date iste al
legationes in allegationibus iuris: Rñdeo ꝙ non est de substātia: cum
iste allegationes possunt fieri sine termino, cū iudex ex se dꝫ supplere, vñ
inter alia necessaria ordinis iudiciarij q no. j. de sentē. ꝛ interlo. om. iu. l.
5 platam, nō cōnumerātur iste dilationes allegatorie fm Bar. ¶ † Que
ro, dꝫ hic ꝙ allegatiōib⁹ pt renūtiari. ſꝫ nūqd pōt renūtiari pductiōi te
stiū, vel instrumētorū: Dicūt qdā ꝙ nō: q: tex. in corpore d testi. §. q: ve
ro, dicere vī nō nocet renuntiatio, sed didicisse testificata bñ nocet inte
stiū pductiōe, ſꝫ nō noceat i pductione instrumētorū. vt extra d fide inst.
6 c. cū dilect⁹. ꝛ no. in. d. §. q: Vo. ꝛ. ff. de ri vē. l. offi. ¶ † Cōcludit ergo gl.
ꝙ pductioni testiū ꝛ productiōi instrumētorū nō possit renūtia. Sꝫ Ja.
de are. dt ꝯtrariū. ꝙ pt renūtiari testib⁹, ꝛ instrumētis, ꝛ allegatiōib⁹ tā fa
cti, q iuris. Nā pōt qs renūtiare iuri p se introducto, vt. in. l. si qs in ꝯscri
bēdo. ꝯ. de pac. nec pt penitere, vt. j. d reb. credit. l. si qs iusiur. nā ibi renū
tiat iurisiurādo, ſꝫ sit spēs pbatiōis. Itē remittit. vt d edil. edi. l. qnt. §. si
vēditor. ꝛ decretalis expssa, q dt renūtiationē tenere in testibus, ꝛ instru
7 mētis. ex de testi. c. de testib⁹. ¶ † Que renūtiatio facta in cā pncipali no
cet ēt in cā appellatiōis. vt extra de test. c. fraternitatis. qd aūt dī in d. §.
q: Vo. in Vbo pclusit, nō intelligas d renūtiatiōe, ſꝫ de vltima pductiōe.
nā sicut in ar. vltimū extremū ē ꝯclusio, ita ibi vltima pductio appellat
ꝯclusio fm Ja. de are. Cy. hic dt ꝙ ista renūtiatio in iudicio facta, sed
extra iudiciū nō valeret, vt no. in aut. vt ma. dbi. ꝛ credi. §. q: Vo. ꝛ ideo illa
facta q in instris apponunt. s. ꝙ ꝯ tale instrꝫ nō possit pbari nisi p instrꝫ
aliud, ꝛ nō p testes, nō valet: q: sunt ꝯ publicā vtilitatē. fm Cy. ꝛ Bar. ſꝫ
Ja. bu. tāgit hic opi. ſꝫ nō firmat. adde hic qd no. in. l. vlt. d pro. stip. per
Dy. itē adde ꝙ post q testes sunt pducti, vel instrumēta sunt producta
pōt renuntiari eis, vt. j. de fide instr. l. iij. sed hec sunt vera in ciuilib⁹. ſꝫ in
cā criali non pōt renūciari probationib⁹. vt no. ff. de pac. l. pactū inter he
8 redem. facit qd no. ff. de appel. l. non tm. ¶ † Itē adde ꝙ qñ vtraq pars
renunciauit, idem est renūtiare ꝛ cōcludere in cā, vt no. in. c. vl. de rest. in
inte. li. vj. in nouella. Postea ergo partes nihil possunt allegare de iure,
e vel de facto. Dicit Inn. extra[e] de cā pos. c. pastoralis. intellige pur de al
legationibus iuris loquitur, ꝙ nō pōt allegari de iure. s. vt tales allega
9 tiones trāseāt in acta iudicij. ¶ † Et no. ꝙ nunq posset claudere os ali
f cui, quin possit allegare leges, licet sit conclusum in causa[f]. vt paret. j. de
adul. l. q̄uis indubitati. ꝛ in aut. vt cum de app. cog. in princ. ꝛ extra de
fide instru. c. cum ioānes heremita. querit hic Ja. bu. vtrū iste dilationes
possint

a ¶ Verbum summarie procedens. Adde qd nota. in apo. ad istum in. l. qd fauore. in. j. in ver. procedatur. ꝯ. d legi. ꝛ qd dixi in trac. meo clausularum. in clausul. rescriptorum in ver. summarie. ver. fin. Celsus.

b ¶ Sūmarie te informes. Adde qd posui in trac. prea le. in ver. eo. ꝛ vers. vj. ꝛ Cano. in. c. examinata. extra eo. titu. Celsus.

c ¶ Vltimo No. qd iudicans cōtra cōsuetudinem, facit litem suam: qd intellige qñ est notoria. vide qd dicit Bald. in. l. j. C. vt que desunt aduoc. And. Barb.

d ¶ Solutio hic datur. No. ꝙ dilatio que datur presenti intelligitur peremptoria, secus si absenti: quod est bene not. vide que dixi in cle. j. de exce. And. Bar.

e ¶ Inn. extra. No. ad intellectum. ad de Inn. in. c. pastoralis. de cā pos. vide. d. Ray. i cle. j. de causa posse. vbi consuluit. vide omnino. And. Bar.

f ¶ Licet sit conclusum in causa. Vide Spe. in ti. de dispu. ꝛ alle. §. j. ver. ideo aūt. Anto. de but. in. c. dudū. el j. col. ij. ꝛ ibi Panor. extra de elect. d. meū. d. Jaso. de may. in aurea sua repe. l. admonendi col. j. ff. de iureiur. ꝛ p hoc limitabis Inn. in. c. pastoralis. col. ij. in gl. sua i ver. iniquitas. extra de cā pos. ꝛ proprie: vbi dt qd conclusio in cā impedit allegatiōes fieri tam in iure, q in facto, Celsus.

possint abbreuiari. Cy. tracta in. l. iudices. §. eo. Dy. tractat in. c. indultum. Guil. de cug. tractat in. l. de die. in prin. qui satisda. co. Bar. tractat
a in. l. ij. de re iudi. Ueritas est[a] ꝙ dilatiões q̄ assignāt ministerio iudicis ⁊ deinde iudice volēte, possunt ex cā moderari: q̄ pēdēt ex iudicis cōsensu, ⁊ arbitrio. sed dilatiōes q̄ assignant ipso iure, etiā inuito iudice, iste non possunt per iudicē moderari: q̄ nō sunt iudici cōmisse, nec eius ministeriū requirūt. ⁊ ista est theorica. Dy. in. d. c. indultū. facit. c. pia. de excep. lib.
10 vj. ⁊ c. frequēs. de resti. spo. eadē cōpilatione. ¶ † Sȝ pone. dictat statutum ꝙ ɔtumax ponat in bāno. in quo assignet ei ꝑ iudicē termin⁹ octo dierū, intra quē si non ɔparuerit, habeat pro ɔfesso. Nunqd iudex possit istū terminū diminuere, vel prorogare? videt ꝙ sic ex theorica Dy. q̄ iu
b dicis ministerio assinat. ɔtrariū credo: q̄ ꝑ statutū est tradita[b] certa forma sub certa ⁊ vniuersa tpis moderatione: ⁊ ideo nisi seruet statutum in forma, nō posset qs haberi pro ɔfesso. nā ista est quedā fictio, in qua introducenda iudex nō hȝ potestatē, sȝ lex. ⁊ adde hic qđ not. Jac. de are. in. l. j. in fi. ff. de iure delib. Nō ob. dicta theorica Dy. q̄ nō hȝ locū vbi est tradita certa forma, sine qua effect⁹ introducend⁹ ab eo nō possit introduci.
11 facit extra de rescrip. c. dilecta. ⁊ extra de resti. spo. c. pisanis. ¶ † Quero hic vnū, si iudex statuit dilatiōnē, ⁊ addit ꝙ nisi pars cōpareat ex nunc
c prout ex tunc, pronuntiat: nunquid hoc operatur aliquid? Respon. super hoc vide Jnn. elegāter loquentem extra de clande. despon. c. cum in tua.

1 ☞ Continentia cause dicitur tribus modis.
2 Judices duo si inquirunt de vno delicto, an vnus debeat remittere cognitionem ad alterum.

¶ Lex decima.

NUlli prorsus. Cause cōtinētia non dȝ diuidi, ⁊ sup cā possessionis ⁊ proprietatis eiusdē rei nō debēt diuersi iudices impetrari. h. d. ¶ † Et
1 ad euidētiā no. ꝙ cāe cōtinentia dicit tribus modis. Primo eiusdē instātie nō diuidēda ɔtinentia. nā vbi ceptū est iudiciū, ibi dȝ finē accipere, vt. ff. eo. l. vbi acceptū. Nec pōt eadē instātia diuidi, vt. ff. fa. he. l. in hoc iudicio. Scđo dicit continētia, i. quedā cōnexitas duorū iudiciorum, quorū vnū hȝ se in ratione ordinis ad reliquū, sicut est petitorium, ⁊ possessoriū, vt. j. de rei vēdi. l. ordinarij. ¶ Tertio mō dicit cāe cōtinētia: q̄n sunt duo iudicia, quorū vnū hȝ se vt gen⁹, alterū vt species, nō em̄ debent ista iudicia diuidi in plures iudices, sed ad eundē iudicē remitti, vt omnia ista ꝓbant hic fm diuersas expositiōes gl. Dicit ergo ɔtinentia vel eiusdē instantie inuisa essentia vel respectu eiusdē rei pluriū causarū adinuicē depēdētia, vel specierū sub genere ɔtinētia. ⁊ ad ista tria reducitur hec lex. ⁊ sepe alle. q̄nq̀ fm vnū intellectū, q̄nq̀ fm alterū. Primo statuit. Scđo punit. Tertio exēplificat. scđa ibi, pena. tertia ibi, atq̀. Et q̄ exēpla nō arctāt regulā: iō regula hui⁹. l. generaliter allegat, ꝙ cause continētia non dȝ diuidi. ¶ Quero hic exēplū de petitorio ⁊ possessorio. Primo exēplifica q̄n vnū mouet per viā ɔuētiōis, alterū ꝑ modū reconuentionis: qđ exēplū est verū in se, nō tñ fundat ex sola ratione indiuidue continētie, sȝ ex natura cōuētionis, ⁊ recōuētionis: nā cū recōuētio dicat incidēs questio, dȝ merito apud eundē iudicē terminari. ar. §. eo. l. quoties. Due sunt ergo ratiōes in lec. placētini, diuersitatē iudiciorū ꝓhibentes, vna est natura recōuētiōis. ⁊ ista rō nō hȝ locū nisi durāte primo iudicio, nō eo finito. Scđa rō cōtinētie, ⁊ ista hȝ locū etiā terminato iudicio. Primo vt de necessitate sit eundū ad eundē iudicē. sȝ istā lec. nō congruit litere: q̄ loquit litera de eodē impetrāte, nō de diuersis, ⁊ ideo alia lec. est, ꝙ vn⁹ ⁊ idē nō possit impetrare diuersos iudices, vnū sup petitorio, alterū super possessorio eiusdē rei: q̄ litera si intelligat finito iudicio primo, est no. ⁊ ei nō obstant cōtraria in frascripta. Si aūt intelligat primo iudicio pēdente: tūc ista lec. videt falsa: q̄ ꝑmittit de possessorio ⁊ petitorio corā eo. iudice litigari. ⁊ ista iudicia cumulari. qđ vr̄ impossibile: vt. ff. de iudi. l. si de vi. illā interdū repugnat ratio cōtrarietatis. Jnterdū repugnat ratio ordinis, ne ista iudicia cumulēt, vt not. ff. de acqui. pos. l. clā possidere. §. fi. ⁊ l. naturaliter. §. nihil cōe. ⁊ de vi ⁊ vi ar. l. cū fundum. ⁊ l. j. §. interdictū. ff. vti pos. sed rñ. qđ debem⁹ sic exēplificare, ꝙ nō sit ibi ratio impediēs, sȝ ratio cōtrarietati, nec ratio ordinis, vt plene no. j. de interd. l. incerti. vt q̄ petitoriū respicit auocationē naturalis possessionis sed possessoriū respicit tuitionē ciuilis possessiōis. ⁊ sic nulla est cōtrarietas inter possessoriū retinēde, ⁊ petitoriū. nec est ēt ibi ordo: q̄ non respiciūt ista iudicia eādē speciē possessiōis, sed diuersas. Jn possessorio vero recuperāde ⁊ adipiscēde est certū ꝙ ibi nō est ɔtrarietas, nec ordinis seruandi necessitas, nec petitionis duplicitas: q̄ petitoriū tēdit ad declarationē iuris, possessoriū vero facti est, vt. l. ij. §. j. ff. si serui. vē. Jtē in corporalib⁹ nunquā ɔtrarietas, vel incōpatibilitas, cū quasi possidēti det pe
2 titoriū, vt insti. de actio. §. eque. ¶ † Quero hic, duo[d] iudices inquirunt
d de eodē delicto, nunquid vnus debeat remittere cognitionē ad alterum? loquor vbi nō apparet de p̄uētione, nā tūc ille qui ꝑuenit, esset potior. Breuiter dico ꝙ sic, alias se impediūt, vnde reus dȝ esse caut⁹. ꝙ nō opponat exceptionē preuētionis, sed opponat exceptionē ad eundē iudicē remissionis: quam si nō opponat, sibi imputet: q̄ processus tȝ. hoc collige ex not. extra de cōstit. c. cū M. ferrariē. ꝑ Jnn. vbi omnino videas. Aduertatis: q̄ laboro, ⁊ nō cognoscitis. Adde ad predicta. l. j. in fi. j. de asser. tol. ꝑ quā ptȝ ꝙ ille q super eadem causa simul ꝓcedit corā diuersis iudicibus, dȝ cām perdere. tñ veritas est ꝙ est ibi spāle fauore libertatis, regulariter eñ nō ꝑdit litē, sȝ punit extra ordinem officio iudicis, vt hic. ⁊ gl. decreti. xi. q. j. c. placuit. in glo. que tenet op. Pe. ⁊ de rescrip. c. ex tenore. licet aliter no. ⁊ male. e. ti. c. fi. ⁊ de purg. cano. c. cum dilectus. in gl. si ita. ⁊ firmat Jnnoc. etiam in. d. c. ex tenore.

1 ☞ Tempus instātie habet locum coram delegato, sicut coram ordinario.
2 Judex potest statuere terminos in causa ad ponēdum, probandum, ⁊ articulandum. ⁊c. 3.
4 Tempus instantie an possit prorogari per partes ⁊ an possit reperiri modus quod instantia prorogetur. 5.
6 Statutum si dictat quod quelibet causa finiatur intra duos menses, an possit postea finiri.
7 Jnstantia in causa criminali, an finiatur biennio si iudex inquirit ex officio. 8. 9. 10.

¶ Lex vndecima.

PRoperandū. Hoc dicit Ciuiles cāe debēt ꝗ tpe lit. ɔte. itra trienniū terminari, alias perit instātia ꝑ lapsum trienniū, exceptis causis fiscalibus, ⁊ publicarū functionū. h. d. vsq̀ ad. §. ⁊ si quid ē diuiditur in sex partes. Primo ponit statutū suū, in quo limitat tps instantie. Scđo punit actorem contumacem. Tertio punit reum contumacem. Quarto punit iudicē negligentē. Quinto punit aduocatos negligentes. Sexto punit tutores ⁊ curatores negligentes. scđa ibi, ⁊ si quidē. tertia ibi, sinaūt reus. quarta ibi. §. sinaūt vtraq̀. quinta ibi. §. illo ꝓculdubio. sexta ibi. §. sinuero cause. Prima pars principalis subdiuiditur: q̄ primo ponit ꝓemium. scđo ponit statutum. tertio ponit exceptionem tacite obiectionis quarto reprobat precedentia. quinto respondet cuidā tacite obiectioni. scđa ibi, cēsemus. tertia ibi, exceptis. quarta ibi. sȝ oēs. quinta ibi, hoc ⁊ enim, ⁊ est hec lex multū not. fm Bar. ¶ Jn tex. ibi, ne lites. prima rō in tex: cū criminales, scđa ratio in text. ⁊ pecuniarie, tertia rō. Jn tex. post litem cōte. Et ꝑ hoc apparet ꝙ instantia proprie non incipit nisi a li. cōtest. adde tamen qđ dixi in. l. j. §. de iura. calu.
1 ¶ † Jn tex. delegati. Not. ꝙ tps instantie ita hȝ locum coram delegato, sicut corā ordinario. Jn text. hoc ⁊ enim. Miraret aliquis quare hoc mādatur iudicibus, cum nō videatur esse in iudicuȝ potestate terminus lit. Rñdeo ꝙ imo. ⁊ hoc est notabile qđ sequitur. Jn tex. ibi. ipsi, scilicet iudi c
2 ces. ¶ † Jn tex. inuito iudice. Per istum tex. dicunt doctores ꝙ iudex potest statuere terminos in cā ad opponendū, ⁊ articulandū, ad probandū, ⁊ ꝓbatum hñdū, ad instrumenta producendū, ad excipiendū, ⁊ replicandū, ⁊ similia. Ne curratur terminus iudici, intra quē instātia dȝ finiri, ⁊ ad hoc allegatur iste text. ꝑ Cy. ⁊ alios in. l. iudices. §. e. facit extra de excep. c. pastoralis. ¶ No. primo ꝙ d
lites non debent esse immortales. ¶ Secundo ꝙ instantia causarū criminalium nō durat vltra bienium. ¶ Tertio. ꝙ cause pecuniarie sunt frequētiores ꝗ cause criminales. ¶ Quarto, ꝙ sepe lites ciuiles dant materiā partibus delinquēdi. ¶ Quinto not. statutum huius legis, qđ ois instantia cause ciuilis dȝ intra triennium terminari die lit. cōte. ¶ Sexto not. ꝙ generaliter in omni causa debet lis contestari, siue sit de pecunia, siue de statu, siue de iure ciuitatū, siue de iure priuatorum, siue sit causa possessoria, siue petitoria. adde ꝙ no. j. si de momen. pos. l. j. ¶ Jtem debet contestari lis in hypothecaria. Jtem in confessoria ⁊ negatoria. imo plus: q̄ etiam in causis fiscalibus publicarum functionum videtur seruandus ordo iudicis, licet sit speciale ꝙ in istis duobus casibus vltimis non finiatur instantia lapsu trienniȝ. ¶ Ultimo no. ꝙ in iudicii neutra partium potest litem prorogare, vel protelare. Terminorum ergo incidentium assignatione

a ¶ Ueritas est. an dilationes possint abbreuiari, plene dixi. in. c. j. de dila. ⁊ vide ibi omnino And. Bar.

b ¶ Est tradita. Nota ꝙ forma tradita a lege nō potest immutari s iudice vide Joā. an. in. c. ratum. de reg. iur. lib. vj. vbi dicit ꝙ nō potest ratificari actus nullus, q̄n de eius forma dȝ interuenire cōsensus. ⁊ Bal. ibi reddit rationē: q̄ forma non pōt remitti a partib⁹, nec cōualidatur actus ꝑ ratificationem. vide de ista forma q̄ remisi ad Bal. i. l. fi. §. ⁊ hec quidem j. de iure delib. de isto termino vide Bal. in. vj. co. in. l. id qđ pauperibus de epi. ⁊ cle. de ista forma pondera dictū Bal. in. l. in vēditiōe. §. fi. de bo. auc. iudi. possi. vbi dicit qđ aliō est in mādato dato a lege, ⁊ aliud in mandato dato ab homine. vid ibi. An. Bar.

c ☞ Ex nunc prout ex tūc. Uide Feli. in. c. lȝ. col. iiij. ver. no. sexto. extra de ꝓbat. ⁊ qđ dixi in tract. clau. in clau. inde. ver. ex nunc prout ex tūc. Cel.

d ¶ Quero hic duo. Uide Bal. in auc. sed nouo iure. C. de ser. fug. vbi allegauit Jnn. in. d. c. cū M. And. Barb.

detur esse in iudicis potestate, facit. j. de dila. l. si
3 ue par. ¶ † Op. q lex. sibijpsi contradicat. nam
primo dicit q in iure ciuitatum per lit. ɔtest. mo
to finitur instãtia triẽnio. Postea dicit q in cau
sis fiscalibus nõ finitur, z sic sibijsi contradicit, z
vr ɔtrari. So, nulla est cõtrarietas: q: aliud est ci
uitas, z aliud fiscus, qd tamẽ dicitur in fisco, idez
dicendũ est in ciuitate romana, que soluz hz iura
fiscalia: vt. l. euz qui vectigal. de ver. sig. ¶ Scdo
opp. q instantia nõ duret nisi biennio: vt. j. vt in
tra certũ tps. l. fi. So. ibi in cã criminali: hic in ci
uili. ¶ Tertio op. ad idẽ, q instantia minori tpe
duret. vt in aut. vt cle. apud proprios epi. §. si tñ.
So. dat regulam vt hic. z exceptionem a regula
que exceptio nõ habet locũ nisi in casibus expres
sis in iure, vt in glo. ¶ Quarto op. q minori tpe
finiat etiã in casib9 hic expressis in text. vt. j. quo
z qñ iud. aut. qui semel. So. vt in gl. vel dic q ibi
loquit de tpe dato ad expectandũ actorẽ absen
tẽ, hic de tpe instantie ad diffiniendã litem dato
post lit. ɔte. z sic nõ ob. fz Ja. bu. ¶ Quinto op.
q alio tpe finiat lis, vt. j. de temp. ap. aut. ei qui.
So. ibi in cã app. h i cã pricipali. ¶ Sexto op. q
duret vltra trienniuz: vt. j. ea. l. §. si aũt. in medio.
So. ibi primus iudex erat mortuus, vel remot9.
hic nõ. ¶ Ultimo op. qd instantia non finiatur
triẽnio: vt extra de iud. c. venerabilis. So. ibi de
iure canonico. hic de iure ciuili fm gl. Jac. but.
4 ¶ † Uenio ad qõnẽ. z primo quero, an iste termi
nus possit consensu ptium prorogari, z vr q sic.
q: põt fieri prorogatio iurisditionis de tpe ad tps:
vt. ff. e. l. ij. §. sed si iudex. Cõtra dicit gl. q: iste ter
minus inuitis litigatorib9 labitur: nec est in eo
rum ptãte an labat, vt in ver. hoc z em. Item q:
reipu. vtile est q lites finiant, z nõ sint immorta
les: vñ ptes in ɔtrũ pacisci nõ pñt, vt hic in princ.
coniũcta. l. ij. §. lz q: veremur. de iura. calũ. ita di
cit gl. sz ɔ istã vr tex. in. c. qdiu. de ap. in cle. So.
ibi in cã appellationis, vbi terminus legalis põt
prorogari de ptiũ consensu, hic in causa principa
li, rõ differentie est: q: in appellatione perit sola
instantia, z ius partis, sed in cã principali perit so
la instantia. quid ergo si periret instantia, et ius
partis? Est ar. q tũc posset fieri prorogatio. ar. ɔ.
de tẽp. in inte. rest. l. petẽde. z. ff. d mi. l. itra vtile.
5 ¶ † Sed nunquid est reperire modũ qd instantia
non finiatur: vr q sic per viã compromissi. nã pẽ
dente compromisso nõ currit tps instãtie iudici
vt. j. de temp. ap. aut. si tñ. Alij dicunt q ibi loq
tur qñ cõpromittitur cã appellatiõis. Secus in
compromisso cãe principalis, z ad hoc facit. d. c.
quãdiu. fm Bart. Prima opin. vr verior: q: non
currit ei tps qui semper litigat: vt. j. de inof. test.
l. cõtra maiores. z ar. in. d. l. intra vtile. in prin. ff.
de mino. ¶ Scdo qro. si lata est snia post istud
trienniũ, nunqd teneat. Rñ. nõ tz: q: instantia la
psu tpis currit ipso iure. vñ snia lata postea si est
lata sine instãtia, z sine actione, est merito ipso iu
re nulla. z hoc tz gl. sz nõ probat: q: nil allegat. tu
allega. l. scire opz. §. ɔñs. ff. de excu. tut. Idẽ dico
in cã app. si est deserta: q: ipso iure nõ tz snia iudi
cis ad quẽ non pertinet, nisi esset dubiũ de deser
tione. facit qd no. j. de app. l. eos. in prin. Modo
6 q̃ro. † qd si statutũ dictat q quelibet cã finiatur
intra duos menses, nunqd poterit finiri postea?
dicũt qdã q nõ: q: tps trienij qd est limitatum
de iure cõi, redactũ est ad duos menses per for
mã statuti. Uñ isti duo menses sunt eiusdẽ natu
re, cuius erat triẽnium. Alij dicũt q aut lex que
disponit de tpe, loquitur cũ iudice. i. dirigit ver
ba iudici: q: dicit q iudex debeat terminare in
tra tatũ tps: tũc nõ pptera tollit instantia, imo
durat trieñio: sed iudex erit periurus: q: non ser
uauit statuta vt iurauit. Aut lex municip. loqui
tur cũ instãtia: vt q: lex statuit terminũ instantie
q: dicit statutũ q instantia durat tãto tpe: tunc
lapsu tẽporis instantia finitur ipso iure, z nõ põt
postea ferri snia. z hec opi. multũ est in vsu. z cõi
ter approbat. z hoc tz hic Cy. ¶ Alij dicunt q
qualitercũq statutũ loquatur super instãtia, ta

a ¶ Per lapsuz biẽnij. Uide Guil. de cug. in. l. si clericus in fi. z qd ibi posui in apost. ad ipsum in ver. pete a decretalistis. C. de epi. z cle. Cano. in. c. pe. extra eo. ti. Cels9.

men durat triennio: q: hec lex non corrigitur, nisi statutum expresse eam
corrigat. p hoc facit. j. quo z qñ iudex. aut. q semel. Nã lz ibi dicat q sex
mensibus zc. nõ tñ pptera tollit quin postea possit snia ferri infra trien
nium. z lz als qñ vnũ disponitur in vno tpe, videatur contra statutũ esse
in alio tpe, vt. l. statuliberũ. §. stich. z. l. titia cũ testõ. §. fi. de le. ij. Tñ hoc
est colligendo ar. a contrario sensu. qd ar. non cadit in statuto presertim
trahendo ad correctionem iuris cõis. ¶ Cognoscet ergo intra tps prefi
xũ a statuto vigore legis municipij. sed eo elapso, z sic cessante statuto co
gnoscet ex dispõne legis cõis: nisi statutũ diceret q oĩno itra tñ tps ter
minetur, z q postea non possit terminari. z ita dicit Ja. q vidit teneri a
qbusdã. z hec opi. est multum equa. lz precedẽs sit magis in vsu fm Ja.
bu. ¶ Quid ergo si statutum dictat q ois cã terminetur intra duos mẽ
ses a die citationis: Rñdeo. isto casu statutum corrigit ius ciuile, z dat
nouam formã, z nouũ tps: z iõ precise seruanda est forma statuti, vñ q
postea snia esset nulla, hoc apparet: q: p ius cõe non incipit tempus in
stantie a die citationis: z iõ nõ põt suppleri tps statutũ a iure cõi. Sum9
ergo solũ in terminis statuti. ergo zc. d. l. scire opz. §. cõsequẽs. de exc. tu.
¶ Circa istã aũt materiã sic distingue. Aut pfigitur pti, aut iudici, aut
actori, aut instantie. Primo casu nihil põt fieri post tps. z si fiet, non tz. si
ne tempus istud est certum qtũ ad terminũ, z quãtũ ad numerũ, vt. ff. de
excu. tu. l. quinquaginta. Siue sit certũ qtũ ad solũ terminum lz dies nõ
sint dinumerati, vt. l. sed z si susceperit. in prin. ff. e. z. j. de pba. l. exceptio
nẽ. j. de excep. l. fi. z. j. sen. rescin. nõ pos. l. perẽptorias. z iõ exceptio oppo
sita post terminũ statutum a iure, etiã si sit pbata, nihil operatur. vt. d.
§. ɔñs. facit extra de exce. pastoralis. Scdo casu aut prefigitur iudici z
iurisditioni: z tũc qd sit finito tpe, non vz, vt. ff. e. l. ij. §. sed si iudex. de ar
bi. l. non distinguemus. §. ij. z. l. si cũ dies. z. j. qñ puoc. non est necess. l. cũ
non eo die. Si aũt prefigitur iudici tñ, non aũt iurisditioni, an tunc põt
iudicare post tps: z tz q sic, lz iudex puniatur, vt. l. fin. de edi. priua. z. l. j.
ad si. ɔ. vt oẽs tã ciuiles qz criminales. Tertio casu qñ prefigitur tẽpus
actioni circa substantiã actionis: tunc finito tpe finitur actio z instantia
illius actiõis. z qd sit postea, nõ tz. vt. ɔ. de dolo. l. fi. z ne de statu defunc.
l. ij. §. fi. hoc verũ qñ lapsus tpis finit actionẽ ipso iure. Secus si ope ex
ceptionis nã lz qs sit tutus excep. tñ vz snia lata ɔ eũ, vt. ff. de cõdi. inde.
l. eleganter. §. si qs post. Quarto casu qñ nõ prefigitur tps circa substan
tiam actionis, sed circa lit. instãtiã: z tũc finito tpe finitur instantia ipso
iure. nec põt iudex pnuntiare nisi instantia pempta. de nouo aũt poteẽ
iudicare, z cognoscere, non aũt vigore prime instãtie. ita intelligit hic ir
prin. z. j. ad. l. fal. aut. sed cũ testator. z in aut. de here. z fal. §. illud quoq.
7 ¶ † Ulterius dicitur q instãtia cãe criminalis finitur per lapsum bien
a nija. qro nunqd hoc sit verũ, si iudex ex officio suo inquirit ɔ aliquem. an
finiatur instãtia biẽnio. z vr q nõ: q: non reperit hic tps limitatũ, nisi in
stãtia accusationis: ergo nec nos limitare debemus, vt. ɔ. de diuer. rescri.
l. falso. ¶ Itẽ q: iudex ad fauorẽ publice discipline procedit, vt. ff. de pu
blicanis. l. licitatio. §. qd illicite. sed fauor est ampliãdus. ergo zc. preterea
ego video qd latius extenditur inquirentis offiñ qz accusatio. vt no. j. de
fal. qrela. pterea in cã inqsitionis ppter lis non contestatur: q: nõ est ibi
accusator. z sic nõ est cũ quo possit lis cõtestari. cũ in cõtestatione ppte
reqrat actor z reus, vt. j. eo. l. rẽ nõ nouã. z. ɔ. de iura. cal. l. ij. circa prin. er
go non labit instãtia, cũ terminus a quo, sit litis cõtestatio, vt hic. ¶ In
ɔtrũ vr. qd ita finiat instantia inqsitionis, sicut instantia accusationis q:
inqsitio succedit in locũ accusatiõis, vt. j. de abol. l. ij. ergo zc. z. ff. de do.
inter vi. z vxo. l. si donate. §. j. cũ si. Itẽ q: eadẽ ẽ rõ instãtie finiẽde. l. neli
8 tes sint inmortales. ergo idẽ ius, vt. l. illõ. ad. l. aqi. ¶ † Itẽ q: defectũ ac
cusatiõis pcedit iqsitio: ergo dz sapere naturã ei9 i cui9 locũ successit. vt
i. l. si eũ. §. q iniuriarũ. si qs cautio. z i hãc ptẽ inclinat Barth. d capua. l.
q peat istãtia lapsu bienij, ɔputãdo bieñiũ a tpe q̃ sũt data capitula icã
inqsitiõis p iudicẽ pti, ɔ quã inquirit, z ad fcã sit rñsio. vt ex d accu. c. qlr
z qñ. §. dz. Idẽ si ad denũtiationẽ reqrit vt peat istãtia bieñio a die obla
tiõis, seu positiõis reo faciẽde. vt. ff. d adul. l. si postulauerit. §. qõni. z. ff.
ad turp. l. ab accusatiõe. §. nũtiatores. Precipue, q: q̃cunq mõ pcedit.
dz iteruenire ɔtestatio lit. saltẽ ex pte rei p oppositã ɔditionẽ, vl aliõ qd
hẽat loco ɔtestatiõis, vt. ff. d min. l. pap. exuli. §. fi. ¶ Nõ obstãt allegata
in ɔtrũ, q nõ inueniat h expssuz: q: imo repit h expssũ i suo sili. vt. ff. de ɔd.
ob cau. l. si exne9. ¶ Itẽ nõ ob. qd respicit ad fauorẽ, q ẽ progãd9: q: fa
uorẽ qñq abbreuiare lites. ɔ. d epis. z cle. l. cleric9. ɔ. vt oẽs tã ciui. qz cri
mi. l. vlt. z. j. ad. l. fal. aut. sz cũ testõr. Itẽ q: talis fauor reperit solũ i fisca
lib9 causis ciuiliter motis, nõ ad vidictã. ergo qd in vno excipit. i ceteris
vr p ɔtrũ statui, vt. l. qãtũ. §. idẽ rñdit. d fun. inst. z. l. nã qd liqde. §. fi. de
9 penu le. fm Bart. d capua. ¶ † Cy. i. l. fi. j. vt itra cer. tẽp. recitat istã op.
tñ nõ tz eã. Dicit eñ qd cũ nõ ẽ aliqs accusator, curia ingrẽs facit noĩe
fisci: z iõ cũ tps istãtie nõ currat fisco, qualitercũq cã sit fiscalis: ergo nec ɔ
curiã ingrẽtẽ. z dt q ista opi. vr sibi Xpa. z qd ẽ opi. doctor modernorũ.
Hãc opi. tz hic Gui. d cug. posset tñ defẽdi opi. Barth. d capua p hãc rõ
nẽ. Sicut lz hz triẽniũ i ciuili, sic se hz bieñiũ i criali: vt h. lz i ciuili est sta
tutũ triẽniũ, siue procedat iure actiõis, siue nobili offõ iudicis, vt ptz hic
dũ dt sup qõnib9, ɔiũcto eo qd no. i. l. j. §. p hãc. ff. de rei vẽ. ergo i crialib9
est statutũ bieñiũ, siue pcedat ingrẽdo, siue p viã accusatiõis. ¶ Nõ ob.
q ista. l. excipit fiscales cãs: q: loqt i ciuilib9, als seqret q si aliqs accusa
tur de crie publico, tãqz qlibet d pplo, cũ exit9 ɔtrouersie ɔcernat fiscũ, vt
no. in. l.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

no.ff.l.agraria.ff.de termino moto. ꝙ nō periret instātia biēnio: qō est
10 falsū. ¶ † Preterea si tollit instātia accusatiōis, que accusatio est remedium ordinarium malo fortius tollit instantia inquisitionis, que est remedium extraordinarium, irregulare: qz iura specialia facilius tolluntꝫ: vt. ff. de test. milit. l. cuius militis. §. militia. qō verius credo de iure ciuilitū de iure canonico lapsu rpis nō finit instātia: vt dictū est. §. vnū tū addo. ꝙ si accusatus vel inquisitus esset cōfessus maleficiū, qō etiā perēpta instātia posset cōdemnari, tanquā ex notorio, cū ēm pateat confessio, que facit notoriū: vt no. extra de ap. c. romana. §. si aut̄. lib. vj. merito pōt rē condemnari, quia in notoriis non requiritur ordo iudiciorū, facit quod not. Jnno. extra de elec. c. per inquisitionem. extra de confes. c. cum super, idem dico si tempus instantie sit prefigum a consuetudine, vel statuto.

1 ¶ Tempus instantie incipit currere post litem contestatam.
2 Quid dicatur prope finem, z si vna pars est absens, debet procedi ad instantiam alterius partis. §.
4 Cōtumacia non dicitur nisi pars accuset contumaciā. No. tria numero. §.
7 Contumacis pena, in quo consistit.
8 Judex qualiter debet condemnare in expensis, numero. 9. 10. 11. 12. 14. 15. 16.
13 Relationi nuntij statur, qui dicit se perquisiuisse, z nō inuenisse.
17 Absolutoria ab obseruatione iudicij an possit ferri actore absente ante finem triennij. 18.
19 Et an actor possit iterato agere, si reus fuerit absolutus ab obseruatione iudicij, qua sibi non liquibat de causa.
20 Absolutoria lata ab obseruatione iudicij an acta pereant.

§. Et si quidem. Actor absens post lit. cōte. legitime citatus, si de cā non liquet, cōdemnatur reo in expēsis, z reus absoluit ab obseruatiōe iudicij. Sed si de cā liqt: fortissima pena quā fouet iustitia: diffinitiua ferē p absente, si absens fouet iustitiā. Si vero reus fouet iustitiā, diffinitiua ferē p reo pōte. a qua absens nō appellabit. z hec est vna pene absentis p contumaciā. ꝙ victus nō appellat. Est tamen alia: qz vincēs nō recuperat expēsas vsqz ad cōcurrentem quantitatē expēsarū factarū a reo. h. d. fm intellectū Jo. ¶ Contingit hic. §. ad principiū legis hoc modo: dictū est. §. ꝙ nullus inueniturtam audax, qui possit inuito iudice litē prelare, sed qz hoc videbat fallumā per iura vetera si actor se absentebat, litē prelabatur nec cōtra hebatur eremodicium: z ideo ad remouendū ius vetus emanauit iste. §.
1 ¶ No. hic ꝙ tps instātie incipit currere post lit. cōte. vt hic in verbo,
a posit. cōte. gen. §. e. l. in ver. post li. 3te. Quid ergo in casib⁹ in quibus lis nō 3te. Dicit doc. ꝙ incipit tps currere ab ea die q̄ de meritis cāe cepit tractari: vt no. Cy. §. de pe. l. nihil. z habuistis. rez. in. l. nulla. e. ti. cōtene mēti fz Bar. adde qō no. in. c. sepe. de verb. sig. in cle. z in. c. j. de
2 elec. li. vi. vbi no videas in gl. ord. ¶ † Scō no. ꝙ ppe finē. dr id ꝙ
b est pleq menses. ppe: sic facit qō pupillus dicat̄ primus pubertari, qñ est ppe pleq meses. ad idē. l. nō tm. ff. de excus. tut. Tu dic vt no. in. l. j. de
3 noua. p gl. a Bar. ¶ † Tertio no. ꝙ semp qñ vna ps est absens, dz procedi ad instātia alterⁿ partis pñtis, z peremptoriū: vt hic. z. l. ad peremptoriū.
c fle. z in aut. qui semel, qñ. z qñ iud. ¶ Not. ergo ꝙc index nūq̄ procedit nisi ad instātia partis: z ideo si appareat lata sua pro pte 3 absentē nō apparet lata ad eius petitionē, dicūt quidā sniam nō valere. facit qō
4 no. ff. de dā infe. l. nūq̄. §. hoc aūt iudicij. ¶ † No. ēt hic ꝙ ille q̄ citat⁹ nō
d 3p uet. nō dz 2tumac. nisi aduersarius accuset eū⁹ 2tumaciā ⁹: qz litera
5 dicit, actoris absentia inculpante, z ꝓpterea semp facimus scribi in actis quātꝫ plens accusat 2tumaciā absentis nō 3paretis. ¶ † Ulterius no. hic tria. Primo ordinē iudicij, z modū procedēdi. Scō. modū pnuntiandi et decidēdi. Tertio no duplicē penā cōtumacie. ¶ Redeo ad primū
6 dicit ordo post lit. 3te. cōsistit in trina citatiōe, in cōtumacie absentis accusatione, z in ppe finē triēnij expectatione. ¶ † Uenio ad scōz: nam
7 aut liquet de cā, z absoluit reus ab obseruatione iudicij: z actor cōdemnatur in expēsis, aut liquet de cā: tūc iudex andū est secundū acta z probata. Et differūt vt dicit glo: nā absolutoria ab obseruatione iudicij est mere interlocutoria, sed absolutoria a petitiōe est diffinitiua, ¶ Os prima dz vim diffinitiue: vt qñ dz perpetuā cām absolutionis: vt insti. de ppe. z
8 tep. act. in fi. ¶ † Uenio ad tertiū, z dico ꝙ pena cōtumacis 2sistit: qz si vincit, vel ius eius lediē in tota, vel quota: nō appellat. si est verus cōtumax. Jtē si vincit: victus nō cōdemnat sibi in expēsis: qz exceptionē a regula facit cōtumacia: vt in gl. z no. in aut. de iu. §. op3. ¶ Ulterius no. ꝙ iudex dz videre acta apud se cofectata: vñ dz esse cautus in pnūciationibus: qz dz dicere visis actis z actitatis in cā. nō enim sufficit esse actitatū si iudex ignoraut: vt. l. hec aūt. §. j. qui. ex cau. in pos. ea. qō dic vt
9 l. multū de cōdi. z demō. per Bar. ¶ † Ulterius no. duo q̄ hic dicuntur circa expēsas. Primo dz ꝙ dz cōdēnare in expēsis. q̄ 2suetudo mō circa lites expēdunt: inter dū 3mittūt ꝙdā sciētibus 2suetudinē hoꝝ ꝙ tatē expēsas. quas postea iudici pōcūt: z iudex pnūciet fm illā rationē ita seruat in practica. ¶ Scō no. in ver. sinaute exgestis, dr ex
10 le dicunt q̄ 2sueto modo fūr. Jtē no. ꝙbationē fieri hic p iuram: z est ipe

a ¶ No. hic ꝙ rēpus. No. in casibus in quibus lis non cōtestatur, incipit tempus currere ab eo die quo ceptus est de meritis cause tractari. vide nor. glo. in. c. j. de elect. lib. vj. z vide. l. fina. §. illud. in glo. j. de tēp. app. And. Barba.

b ¶ No. ꝙ ppe. No. qñ pupillus dicat̄ primus pubertati, vide que no. ad tex. l. non tñ. ff. de ecu. tuto. v i de tex. vbi doc. l. excipiūtur. ff. ad
9 ciale in expēsis iudicij. fm gl. ¶ † Ultimo no. ꝙ ad petitionē vnius partis pōt ferri sniа pro alia parte: qz iudex dz sequi ꝓbata, nō id qō petitur per eū qui petit pnūciari. ¶ No. etiā ꝙ absoluto reo ab obseruatione iudicij, eo ipso sunt absoluti fideiussores eius dati pro obseruatione iudicij.

c ¶ Jtē etiā fideiussores iudicatū solui: z sic nō solum petit instātia. sed actus accessorius instātie.

10 ¶ † Dic expeditis, venio ad opp. z primo accipio opp. que respicit ordinē iudicij. dicit hic ꝙ debeat fieri tertia citatio, cū intervallo decē dierū. Cōtra, imo maior dilatio dz dari actori absenti: vt. §. quō z qñ iu. aut. qui semel. Sol. dr glo. ꝙ per hāc. l. erāt dilationes decē dierū: sed hodie p illā aut. numerus decē dierū est ampliatus. Vel dic ꝙ ibi loquit ante lit. cōte. hic post. Vel dicit hec est ratio: qr instātia erat prope finem triēnij: z ideo dilationes sunt abbreuiāde: vel dic ꝙ aut. q semel. loquit qñ 3 actorē absētē qs vult ꝓcedere
d ad liquidationē negotij, z ad diffinitiuam sniam ideo ibi maiores dilationes statuunt. hic vero loquit qñ 3 actorē absentē nō ꝓcedit ad ꝓbationē z liquidationē. 3 qñ ex nō liquido ꝓcedit ad absolutionē ab instātia iudicij. vel qñ ex ꝓtius liqui-
11 dato ꝓcedit ad diffinitiuā, fm Bart. ¶ † Scō
e opp. ꝙ icit hic si nihil est ꝓbatū: z si non liquet de causa, absoluit: z ecōtra ab instātia. Contra, iudex cui nihil est ꝓbatū, nihil pōt pnūciare. l. hec aūt. §. l. quib. ex cau. in pos. ea. no. Jnno. de sent. ex cō. c. solet. in fi. Sol. illud est verū diffinitiue pnuntiādo: sed ab obseruatione iudicij absoluēdo secus. vt hic. z adde qō no. Jnn. de offi. dele. c. cō-
f sulunt. z ibi dicit f Jn. ꝙ absolutoria ab obseruatione iudicij nō pōt ferri. nisi emanet peremptorium: vel trina citatio, de quo est casus no. vltius
12 §. ¶ † Tertio opp. dicit hic ꝙ absente nō inuento fertur sniа: 2tra eūmo ipso iure nō valet. si nō est inuētus: vt. l. j. §. ītē cum ex edicto. ff. que, sniе fine appel. rescin. Sol. hic fuit legitime citatus, puta ad domū solite habitationis: ibi vero non fuit citatus personaliter, vel ad domū, propterea edictū ipsum ignorante non arctat. Citatio ergo f
minus legitime facta habet ꝓ nulla: z si cōtra talem citatum absentē fertur, sententia est ipso iure nulla. Die adde z vide qō no. Jnno. extra de dila. c. preterea. ¶ † No. etiā in hoc tex. tū dicit p
13 executores negotij, z postea dicit, nec pars fuerit g inuēta ꝙ statur relationi executoris, seu nūtij §. qui dicit se rimasse z non inuenisse. z ideo quādo iudices dicūt: cites ralē personaliter si eum personaliter inueneris, alioquin ad domū solite habitationis, z nuntius refert se citasse domi qz personaliter non inuenit, statur suę relatiōi, quod dicit vt not. extra de appel. c. cum parati. Sed quid si nuntius refert se fecisse sub hac forma, z dixisse omnia que habuit in mādatis: nec declarat vtrū eum citauerit personaliter, vel ad domum? Respondeo, presumo eum potius citasse domi, quā personaliter: quia citatus personaliter, non comparendo esset in vero dolo: sed citatus ad domū est in culpa. Unde potius debet presumi culpa q̄ dolus: qz debemus presumere in benigniores partes: vt. ff. de ꝓba. l. queritur. §. qui dolo. z. l. hoc enim. ff. de susꝑe. tu. Bar. querit an sententia g
lata in non conuictū, z sic nō datis dilationibus, sit nulla. vide gl. q̄ dicit ꝙ sic. in. c. ecclesia sancte Marie. de constit. z hoc verū dz Jo. an. in addi. vq̄ aliter limitat, nisi hoc cōtingat culpa partis vt. l. petēde. §. de temp. in integ. restit. z vide qō ipse not. §. e. l. licet. z. j. de dila. l. cum a nobis. z. l. cum minores. j. fi aduersus rem iudi. vide Jnno. in. c. tua. de cohabi. cler. z multi. in gl. puta ꝙ
14 pe fi. ¶ † Quarto opp. dicit hic, aut est liquidū, aut nō. Contra, impossibile est ꝙ nō sit liquidum:

E. Affrã. de orie. in. c. qui cõtra falsi. §. statuim⁹. ver. cre rationes. nu. vi. x. in gl. ñ. z ibi posiu in add. ver. officiũ. fuã. extra de prob. Sel. in. c. literaliõ. vi. ver. quarta colũna fio. extra de iudi. z dicit in arresto: cc xciij. in stilo parla. par. iiij. Paul. de ca. cõsil. cxcv. z Roma. cõsil. cccc xcvj. Cellus.

qr eo ipso qõ nõ appareat probatũ, est liquidum q reus dr absolui: vt. ff. de cõd. l. qui accusare. Sol. aut prędict dilationes date ad pbandũ: z tũc est liquidũ eo ipso q nõ probat. Aut nõ precedit dilatione: z tũc nõ est liquidũ, adde qõ no. ff. de arbi. l. Pomponius. §. ñ. ¶ Quinto opp. q simplici iuramento non credatur sine adminiculo alterius probationis: vt. ff. de iureiur. l. admonendi. So. hic specialiter, propter cõtumaciã absentis, z difficultatẽ probationis. ¶ † Sexto op. dicitur q cõtumax nõ appellat: contra, imo appellat: vt ff. de in inte. restit. l. diu⁹. Sol. ibi cõparuit iudici ad hunc sedẽre, q tribunalium vñ lex eũ restituit ad appellãdũ: vñ hic cõparuit: z sic nõ ob. ¶ † Quero verũ ante finẽ triẽnũ possit peruenire actor absente ad absolutionã ab obseruatione iudicũ, vel ad diffinitiuã. Pla. dicit q nõ: q ter. dicit z triennũ mere possit litẽ cõtestari, ppe finẽ venit ãt. ꝛc. Cũ em ille ter. corrigat ius antiquũ, sc̃z q actore absente nõ z trahebat ere modicũ: vt. ff. eo. l. z post edictũ, nõ extẽdã hanc. l. vltra suũ casum, cũ veniat ad correctionẽ alteri⁹ legis. Bul. dicit ẽ: ex quo em ẽ stat de z trimacia actoris, põt ei iurisdictio denegari: vt hic veniat per modũ cuiusdã petitoꝛ. z trimacia: vt. ff. qui. ex cau. maio. l. sed z si per prefoꝛẽ. §. sed z si cũ decreto. fi. aũtẽ est liquidum de cã, frustra ulterius expectamus, arg. ff. eo. statu ho. l. aretusa. Sic. no. distinguit, aut est absens actor: tũc nõ põt venire ad hoc qõ hic dicit nisi ppe finẽ triẽnũ, aut est absens tenet: tunc põt venire ad eãdem stationẽ ipsius, erãt ante ppe finẽ triennũ, nã hoc erat cautũ iure veteri: nec hoc reperit correctũ: ergo qñcũq liquet de cã, põt reus eãdem. ira tenet gl. hic. l. ea. l. §. hactenus modi aũt sentẽtia, sed hic magis faueamus actori q reo, qõ videt absurdũ: qr cũ sum⁹ in fi. iudicij, magis deberet faueri reo q actori: vt no. in. l. inter stipulantem. §. j. de ver. obl. p Dy. z in summa pandectarum de reb. dub. per Azo. z per Ber. de resti. poe. eum ad sedẽ. Bar. tenet opi. Pla. de iure codicis, sed hodie de iure authenticoꝛ: videt secus, q nõ sit necesse expectare actorẽ absentẽ: imo põt peruenire citius ad istam absolutionẽ, que fit ab obseruatione iudicij: vt. j. de dila. aũt, qõ fieri fm Bar. Adde qõ no. Jnn. extra de offi. dele. c. qm fuit. ¶ Ego credo q ex cõtumacia actoris affligato sibi termino ad procedẽdũ, fi actor est cõtumax in procedẽdo, q iudex possit absoluere reũ ab obseruatiõe iudicij, erãt de iure veteri: vt. ff. de accusa. l. tricia. de inge. manu. l. diffamari. §. qui accusa. nõ pos. l. fi de ea. de op. leg. a. l. mancipioꝛ. Et per hoc nõ ob. rario Pla. q hoc est etiã de iure veteri. Jtẽ fi liquet de cã per pbationes hinc inde facras inter pẽtem z actor se absentet, nõ est propterea ea sibi retardãda: q frustra expectare nõ debemus, ar. d. l. aretusa. z. §. de adul. l. Quis in dubitati. fi. aute⁊ nõ liqueret nisi ex una parte tm q alia pars nõ pduxisset pbationes: tunc credo expectandũ ante q deueniat ad diffinitiuã: vt dicit hic intera z ter. i. ea. l. §. huiusmodi aute. ¶ Non facta distinctione inter actorẽ z reũ. Ratio differentie istorum mediorũ hec est: q: q̃ est hinc inde pbandũ. vel hinc inde sunt pducti testes, z instrumenta: tũc plene liquet de cã. sed q̃ ex una parte tm: tũc nõ dicit plene liquere, sed summarie: quia alia pars iura sua nõ produxit: z ideo nõ est accelerãda sua: vt. ff. eo. l. iudices. z ita teneo in isto pũcto. ¶ † Sedo quero, verũ reo absoluto ab obseruatione iudicij, q nõ liquet de causa, posset actor iteraro agere: z dic q tũc refectis expensis, in quibus est eãdem⁹ ipsi reo: vt. j. e. l. sancim⁹. ¶ Ex hoc apparet q talis absolutoria non parit exceptionẽ rei iudicate: q nõ fert iuꝑ actione, ꝛ super instancia. Quęq tamẽ absolutoria ab obseruatiõe iudicij pariet exceptionẽ rei iudicate in principali sed uere q̃ cã ipsius pronũciationis b̃s perpetuã cam exceptionem: vt. no. Tricia. ¶ † Tertio quero verũ ista z ista absolutoria ab obseruatione iudicij, pereat acta. Breuiter dic, aut loquimur de effectu z summatorio: vt de interruptione prescriptionis, z hic effectus nõ perit. vt. j. de prescrip. xxx. ann. l. fi. Aut loquimur de ipsis actis respectu effect⁹ qui est in fieri: tũc refert. aut loquimur quo ad ordinationẽ iudicij. z pereũt acta: q perit instantia. vt hic in verbo, q omni cautela. Aut loquimur de actis, pbatoꝛ: tũc aut in pbatione instrumentoꝛũ, aut testiũ. Primo casu talis pbatio nõ expirat: imo in alio iudicio fidẽ facit: vt no. ff. de cõd. l. is apud quẽ. Sedo casu, aut dicta testiũ sunt publicata: z tũc pbatio est ita facta: z idẽ. vt. ff. de arb. l. pe. vñ. cũ distinctione testiũ legis vlt. j. de testi. fm quosdã, aut dicta testiũ nõ sunt aperta vel publicata: q nõ dum est pbatio facta per testes, sed est in fieri: q: testimonia nõ publicata nõ probãt. Dico q huiusmodi probatio inchoata, sed nõ cõsummata, perit perẽpta instãtia: vt not. in. l. iũ. ff. j. in frau. cre. z. j. ea. l. §. fi. igl. vt sc̃z triẽnio. Cũ enim publicatio sit necessaria, z debeat fieri officio iudicis mercenario, perit perẽpta instantia cui deseruit. ar. j. depo. l. iũ. z adde qõ no. j. de re iud. l. gesta. ¶ Queritur quid innouetur de iure antiquo per hunc ter. hic dic vt in gl. z adde qõ no. ñ. ea. l. in prin. in gl. magna, in ver. ité no. ad euidẽtiã hui⁹. l. eos etiã nimis delicatos: q nõ vultis laborare, sine q nõ potestis fructus percipere.

1 ¶ Citandi modus debet esse similis in actore z reo.
2 Contradictio vel oppositio condemnat: nõ admittitur contra sententiã.
3 Missio quando fit ex causa iudicati, contumax non potest recuperare tenutam per oblationẽ fidei fꝛis: z sumptuum.
4 Litigatoris absentis, dei z iudicis supplet ur presentia.
5 Contumax verus z euidens non appellat.
6 Sententia absolutoria ab obseruatione iudicũ dicitur penalis: non tamẽ iudicit perẽptionem inris intentati.
7 Appellatio non potest facere cessare contumaciam non venientis.
8 Deinde ponit qualiter is teliligatur q possessio non possit recuperari.
9
10 Res si vendatur, vel insolutum detur per interlocutoꝛiam, vel diffinitiuã, q: est differentia.
11 Missio in realiẽ fiat ante lit. contesta. vel post litem contestatam. an post sententiam.

a Verus contumax non appellat. Adde quod no. in apostil. ad Guil. de cu. hic, nu. iũ. in x. verus contumax. z in. l. eius, nu. i. leo. vers. j. fi pend. app. Bar. in. l. ñ. ver. venio ad quintã. ff. ò in integ. rest. z in. l. j. z ibi per ifinz post fi. vers. neq; puto q in tabulis. j. de re aut. iud. q ego amplio. pcedere. etiã in sentẽtijs q̃ nũquã trãseunt in rẽ iudicatã fm Bar. z Jmo in. c. tenoꝛ. extra de re iudic. z Cur. in cle. j. q. ꝛ. ò dolo z cõtu. p quibus facit in fi. glo. fing. in. c. ad reprimendã. extra de offi. ordi. Cellus.

a

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ab homine: sed citatus a lege nunquã dicitur adeo cõtumax, ꝙ nõ pos
sit appellare: vt no. in. d. c. si ante. in gl. ord. ⁊ hic per Cy. fortior ergo est
citatio hominis, ꝙ̃ citatio iuris: ⁊ cõstituit quẽ in maiori cõtumacia: qḋ
6 est no. ¶ † Alterius no. in verbo, si enim. ꝙ snia absolutoria ab obserua
tione iudicij ḋ sui s penalis, nõ tñ inducit peremptionẽ iuris intentati.
sed solius instãtie. ⁊ in hoc differt a diffinitiua: vt ita dicit notãter ⁊ ap
te. ⁊ adde qḋ dicit. s. §. pxi. ¶ Op. ꝙ reus audiat volẽs recuperare pos
sessionẽ: vt in aut. ei qui iurat. Sol. ibi fuit facta missio ante lit. cõtest. ex
interlocutoria, hic vero fuit facta missio post sententiã: ⁊ sic ex diffinitiue
Scḋo op. ꝙ cõtumax appellet: vt. ff. de ap. l. creditor. §. iussus. Sol. ibi
fuit cõtumax in nõ satisfaciẽdo, hic in nõ veniẽdo, maior ergo est cõtu-
macia nõ cõparentis, ꝙ̃ ex cõtẽptu nõ satisfaciẽtis. Et per primũ ꝯhit
7 remodiciũ, per scḋm nõ. ¶ † Itẽ appellatio nõ põt facere cessare cõtu-
maciã nõ veniẽtis. sed põt excludere contumaciã nõ soluẽtis: qꝛ non õr
cõtumax q iustã hꝫ defensionẽ: vt. l. j. §. hec vba, ne vis fiat ei. ⁊ de lib. cã.
l. vel obligatus. ¶ Op. de. l. diuus. ff. de in integ. rest. So. ibi venit iudi
ce sedẽte pro tribunali: vnde qꝛ cito cõparauit, fingitur nõ fuisse verus
8 cõtumax: sed cũ fictus contumax, ideo appellat. ¶ † Quero, qũo põt in
telligi lra, ꝙ possessio nõ põt recuperari, dicit gl. ꝙ debet intelligi ꝙ nõ
sit in reali in re petita. secus si fieret in personali, vbi olim fiebat in oĩa bo
na, hodie vero p mẽsura debiti: nã recuperari põt, nisi fuerit iã vendita:
vel creditori p debito adiudicata ḃm gl. sed Ja. de are. dicit ꝙ ipse nõ
curat an in hoc. §. agat reali, vel personali, nã ex vtraq́ põt hic loqui, cũ
missio fiat ex diffinitiua, quo casu cõparẽs nõ recuperat nisi soluat. ff. de
re iu. l. debitorib⁹. ¶ Quod aũt dicit hic gl. intellige. in interlocutoria.
Itẽ qḋ gl. dicit ꝙ olim fiebat missio ĩ oĩa bona nõ est verũ, qñ missio fit
in cõtumaciã nõ soluẽtis, seu qñ fit ex diffinitiua: qꝛ etiã olim nõ fiebat ĩ
sĩ p mẽsura debiti declarari, nõ in oĩa bona. qḋ apparet: qꝛ si in oĩa, bo
na, frustra esset traditus ordo in. l. a diuo pio. ꝙ primo fieret missio mo-
biliũ. scḋo immobiliũ. tertio nominũ. ḃm Bar. Itẽ adde qḋ not. in. l. cũ
6 vnus. in prin. de bo. autho. iud. pos. ¶ † Itẽ gl. dicit ꝙ post rẽ adiudica
tã creditori nõ admittit debitor ad soluẽdũ. videt bene dictũ per. l. si fi
nita. §. postea autẽ. ff. de dã. infec. sed Ja. de are. dicit ꝙ etiã post admit
titur debitor intra tpa que ponũtur. j. de iure do. impert. l. iij. sup hoc vi
de Bar. in. c. cõtingit. de dolo ⁊ cõtu. De cõsuetudine tñ seruamus gl. ꝙ
ex quo res est adiudicata: nõ põt amodo p debitorez purgari mora: qꝛ
hmõi adiudicatio hꝫ vim diffinitiue. ⁊. l. iij. de iure do. impe. vñ loq qñ p
modũ rescripti res est cõcessa creditori in solutũ, nõ qñ in figura iudicij.
10 ¶ † Quero de duob⁹. Primo q̃ro, q̃ est differẽtia, siue res vẽdat, siue ĩ
solutũ det p interlocutoriã, vel diffinitiuã. Rñ. qꝛ ꝯ interlocutoriã põt
pbari ꝙ nõ subsit debitũ, sed ꝯ diffinitiuã nõ: vt. d. l. iij. ⁊. ff. de iud. l. si p
tor. Itã diffinitiua inducit debitũ vbi nõ est: vt. ff. de fun. instr. l. nepoti.
11 secus in interlocutoria, ḃm Jac. de aret. ¶ † Scḋo q̃ro: nũquid in reali
sit fiẽda tpis distinctio: vel an fiat missio ante li. cõtes. vel post lit. cõte.
an post [illegible]. dicit gl. ꝙ est fiẽda ista distinctio tẽporũ. Nã ante lit. cõte.
vel quasi põt recuperari possessio p cõparationez, satisdationẽ, fructuũ.
⁊ sumptuũ refectionẽ. Sed post li. cõtest. vel quasi nõ põt recuperari pos
sessio: sed fit de reo actor: vt. l. ij. vbi in rẽ act. sed post diffinitiuã oĩs via
est preclusa tã in proprietate, ꝙ̃ etiã in poss. ḃꝫ gl. Adde quid in iuribus
incorporalib⁹. ⁊ dic. ff. de ope. no. nun. l. si prius. ⁊ ibi vide Bar. in. l. si ser
uus. ⁊. l. is cuius. ff. si ser. ven. ⁊ ibi vide Jac. Bal.

1 ☞ Victus victori debet condemnari in expensis.
2 Iudex qui non condemnat in expensis, tenetur ad earum refectionez.
3 Litigans pro parte temporis, iusta ratione motus, ⁊ postea temere pro-
cedens, an debeat condemnari in expensis.
4 Condemnatio expensarum an fiat in causa appellationis.
5 Iudex an debeat condemnari in expensis, si non fuerit petitum.
6 Victus in qualibet interlocutoria, an condemnari debeat in expensis,
sicut in diffinitiua.

1 §. Si autẽ alterutra.

Vict⁹ victori dꝫ cõdẽnari in expẽsis. h. d. ¶ † No.
regulã. ꝙ vict⁹ victori debeat in expẽsis. cõdẽnari qḋ erat de iure veteri:
vt. l. ꝗ̃sõ dũ. §. etiã. de leg. ij. Hic vide quatuor cãs cõdẽnatiõis in expẽ
2 sis: quas no. Cy. j. de fruc. ⁊ li. expẽ. l. nõ ignorat. ¶ † Scḋo no. ꝙ iudex
a qui nõ cõdẽnat in expẽsis, tenet ipse ad earũ refectionẽ[a]. ¶ Opp. ꝯ istã re-
gulã de aut. de iu. §. opꝫ. ⁊. s. §. e. l. si autẽ ex gestis. Sol. hec regula fal
lit in duob⁹ casibus. Primo ratiõe cõtumacie victoriã reportãtis. Se-
cũdo rõne pbabilis cause litigãtis. ¶ In dubio aũt ille qui est vict⁹ nõ
presumit habere pbabilẽ cãm litigãdi arg. huius. §. qꝛ iusta cã litigãdi
nõ presumit in succũbẽte: vt nom. c. j. §. ñ. de ele. lib. vj. in nouel. Et ibi
dicit Jo. an. ꝙ nõ solũ ab expẽsis, sed ab omni pena canonis. ⁊ iuris ex
cusat q hꝫ iustã cãm litigãdi: qḋ est no. ¶ Aduerte, iste exceptionis p-
cedũt ĩ cõdẽnatiõe expẽsarũ, q̃ fit officio iudicis, secus esset in expẽsis
pmissis: vt not. glo. in. d. §. opꝫ vbi est glo. singul. seu que veniunt iure
actionis: qꝛ tunc indistincte fit condẽnatio expensarũ. ad hoc facit. ff.
de leg. iij. l. si mulier. §. si. rẽ. facit de lib. le. l. peritor. ⁊ de verb. obl. vẽdi
tores. ¶ Exceptiones ergo pdicte procedũt qñ fit cõdẽnatio ex proui-
sione legali, nõ qñ expressa puisione hois: qḋ est no. intelligo vbi proui
sio huius hominis subrogat loco puisionis legalis. Nã tũc eodẽ mõ dꝫ
5 interpretari: vt. s. de epil. ⁊ cle. auf. generaliter, cũ gl. ¶ † Quero, quid si
q⁹ p parte tpis litigauit, iusta ratiõe mot⁹, post-
ea vero pcessit temere, clarius pquisita veritate,
an cõdemnab. ĩ in expẽsis totius tẽporis? Dicit
Bar. ꝙ nõ: sed solũmodo pro eo tpe quo temere
pcessit. ar. ff. de po. l. si qs inficiat⁹. ¶ Tu alleg.
ff. eo. l. desitisse. qḋ dixi in parte tpis, idẽ dixi in
parte rei: vt. l. qui solidũ. in prin. de leg. ij. ⁊ ibi per
4 Jac. de are. ¶ † Quero, nũquid in cã appel. sem-
per fiat cõdẽnatio expensarũ. Dicit Inno. ⁊ Jo.
an. ꝙ qñ cã appellationis agitat ex primis actis
tñ: vt qꝛ appellat ab interlocutoria: tũc indistin
cte victus victori cõdemnat in expẽsis. ratio: qꝛ
vict⁹ errauit ĩ iure: nã vidẽs omnia acta, debuit
peritiores consulere, ⁊ cognoscere an debeatis,
vel nõ. ita no. in. c. iuris ignorãtia. de reg. iur. lib.
vj. per gl. Jo. an. ⁊ per In. extra de dolo ⁊ cõtu.
c. finẽ litib⁹. ⁊ hoc tenet Bar. Sed gl. dicit aliter
j. de reb. cre. l. generaliter. §. ⁊ si iudex. de hoc no.
ij. q. j. c. in primis. p gl. ⁊ Archi. Cõiter tenemus
5 opi. Inn. ¶ † Quero, vtrũ iudex[b] possit cõdem
b nare victũ victori in expensis, si nõ sit petitũ. Dic
ꝙ sic: qꝛ hoc pertinet ad cõsequentiã petitorũ. ar.
ff. de edi. edic. l. ediles. §. itẽ sciendũ. ⁊. j. de fruc. ⁊
lit. expẽ. l. non ignorat. Tamẽ si iudex cõdẽnatio
nez in expẽsis omittit, eo ꝙ nõ fuit petitũ, nõ fa
cit litez suã, ⁊ ita intelligit qḋ no. Dy. in. l. iij. §.
hoc autẽ iudiciũ. de dã. infe. Et ideo actor ⁊ reus
debẽt esse cauti in petẽdo hoc ḃm Bar. tu adde
gl. ordi. que est. ff. de dã. infe. l. si quis missuz. §. iu
dex. vbi oĩno videas. ⁊ vide illã gl. q̃ est. ff. de ar-
bi. l. qui arbiter. Idẽ in fructibus dico. ꝙ in expẽ
sis: vt. ff. de rei vendi. l. ex diuerso. in prin. Aliũ oĩ
cunt ꝙ non veniunt expense per iudicis officiuz,
nisi petãtur a parte. non ob. §. item sciendũ. qꝛ cõ
cedo ꝙ post lit. cõte. veniũt: licet nõ fuerit petite
in libello, tamen necesse est tẽpore condemnatio
nis ipsarũ ipsas petiꝛ: qꝛ iudex circa ea que facti
sunt nõ supplet. vt. s. vt que desunt aduo. par. l. j.
⁊ ibi no. p hoc. s. de eden. l. procurator. in fin. hoc
tenet In. extra de resti. spo. c. gratis. ⁊ dicit Cy.
ꝙ hoc credit veri⁹, salua reuerentia sui precepto
ris: posito qḋ hec esset vera: credo tamen ꝙ suffi-
ciat implicita, ⁊ tacita petitio: ñ iĩ re⁹ vel actor
petũt pro se sententiam ferri, sub ista indefinita pe
titione includitur causa principalis ⁊ expensarũ.
6 ar. j. de anna. excep. l. si ex multis. ¶ † Extra que
ro: nũquid sicut victus victori cõdẽnatur in diffi
nitiua, ita in interlocutoria qualibet lata super
incidẽti vel emergenti? Dic ꝙ sic: tamen differẽ-
tia est: qꝛ quando opponit exceptio dilatoria, suc
cũbẽs indistincte condemnatur: sed succubens
in peremptoria nõ condemnatur, si habuit iustã
causam litigandi, ḃm Spec. qui ita no. in titulo.
de expensis. ver. hoc etiaz satis. Sed quod dicit
in succũbente in dilatoria, ꝙ succumbens con-
demnabitur in expensis, etiam si habeat iustam
causam litigandi, procedit de stilo curie: ꝯ de iu-
re communi non procedit. ¶ Sed nũquid iudex
c qui tempore interlocutone[c] omittit condemna-
tionem expensarum, possit hoc supplere in qua-
cumq́ parte litis? Dic vt no. Inno extra de ap
pel. c. sepe. ¶ Itẽ nunquid a taxatione expensa-
rum possit appellari: dic vt not. Inn. extra quod
metus causa. c. super eo.

1 ☞ Vitium nõ cadit nisi miseris animo
2 Tẽpus instantie an currat quando stat. per iudi
cem. ⁊ non per partes.
3 Tempus instantie an currat iudicibus semestri-
bus, ⁊ tempus triennij.
4 Inferior a principe an possit delegare causam cũ
certi temporis prefixione, puta duorum men-
sium.

§. Si autẽ vtraq́.

Iudex negligẽs cã intra tãiẽniũ terminare, penis legitimis
punietur, ⁊ si iudex fuerit mortuus, si ad litẽ termi
nãdã minus anno superit: supplebit annus. h. d.

a ¶ Tenetur ipse ad earũ refectionem. Hoc est verũ, si fuerũt petite: vt. j. no. de quo est gl. ord. in. l. si ⁊ ibi p istũ. j. qñ. puo. nõ est necess. ⁊ dixi in apost. ad Pan. in. c. non nulli. nu. 16. ĩ ꝟb. petitũ. extra de rescript. ⁊ vtrũ hoc casu possint repeti per iudicẽ a parte quã omisit condẽnare, vide istum in addi. ad Specu. in tit. de expẽ. ꝟ. pñt expense. ⁊ ibi Spe §. illud. ver. sed videndũ. in. l. sancimus. j. eod. dixi in apo. ad Ja. reb. in l. missi. j. ꝺ exa. tribu. li. x. ⁊ ĩ apo. ad Lanfrã. ꝺ oria. in c. qñ ꝯ falsaz. §. statuimus. ver. exceptiones. nu. 12. ꝟ. iuxta pmissa quero. in vers. causam suã. extra de prob. Feli. in. c. significauerũt. in princi. extra de excep. ⁊ Hosti. ĩ summa, in tit. de dolo. §. bna pena ꝟ. illud specialiter. vbi cõcludũt quod sic. Celsus.

b ¶ Quero vtrũ iudex Ant. iudex ex officio possit condemnare victũ in expẽsis, vide Bal. in. c. ex parte. de rescript. An. Barb.

c ☞ Tẽpore interlocutone. Adde Lãfrã. de ori. in. c. qñ cõtra falsaz. §. expnse. nu. 13. ꝟ. notandũ est. ⁊ qḋ ibi posui in apostil. ad ipsuz. extra de pba. ⁊ doc. ĩ. c. si. extra de dol. ⁊ cõtu. ⁊ iste ĩ sua marga. in vers. cõdẽnatio. ver. iiij. Celsus.

1 ¶ Hoc. q vitiū nō cadit nisi in miseris animo. ¶ Scdo nor. q maiori pena sunt digni, quibus maior est cōmissa administratio. ¶ Tertio nor. quē ab officio removerit: qui male se hz in eodem. de hoc. ff. de ser. fug. l. mīpia. ¶ Quarto nor. q subrogat⁹ vi. lex subrogatus cū eiusdē pene formidine. ¶ Ultimo no. cēpus ante cessionis cōtungi cū tempore successoris. inter dūrias successori auget. ¶ Querit hic gl. qñ partes instant, & nō stat p partes, sed per iudicē, an currat tempus instātie. dicit gl. q sic. ex quo apparet ex vera gl. huius. l. in prin. q erias inuita vtraq; parte curruntcēpora instātiarū: sed non restituit in integrū: qr tenet p pretorē vt. l. sed & si per pretorem. §. ait pretor. qui ex can. maio. Ut aūt appareat q steterit p pretorem, hz apparere instātia, & solet tndo partis, vel partū vt. ff. de cōdi. & demō. l. quibus diebus. in prin. ff. de pig. act. l. fi. in fi. & extra de elec. c. fi. & ideo in hoc casu prestationes & requisitiones sunt valde vtiles & necessarie. ¶ Querit nunquid iudicib⁹ semestribus currunt instantie & cēpus triennij, & dicit gl. q non, qr cū iudex non hz habere minus annoi ergo nunquā currit iudici semestre. doc. tenēt cōtra: qr nō hz instātia cause sūmmortalis esse fm aldar. Syl. & Ey. suppletio: ergo anni nō hz locū in iudice semestri, & hz locū sola cēporū cōtinuatio, fm eos. Dici pōt q gl. est vera quo ad penā iudicis nō incurrēdā. Opi. doc. est vera quo ad instātiam finiendā: & sic respectu partium non respectu pene ipsius iudicis. & hoc sentit Barto. quod satis placet. Assignat rationem: qr non inuenit pena iudici imposita, nisi qñ iurisdictio eius durat p annū, vel vltrius: & ideo constitutionē penalē non extendā ad aliam cām.

a Ad instar iudicioium. Adde qō no. in apo. ad istū in. l. j. versi. ex quo enim. nu. 8. in ver. exequuta sunt iudicia & arbitria. §. De arbi. Celsus.

4 ar. ff. de lib. agn. l. j. §. eleganter. ¶ Querit hic Ey. nunquid inferior a principe possit delegare causam cū cerni ex ipsis prestatione, puta duorū mensium. Sentit hic Ey. q nō: qđ falsum est: vt not. Jun. extra de offi. deleg. c. fi. p debilitare. cū non finitur instātia per lapsum duorū mensiū, sed delegans cognoscet ex eisdem actis: vt. j. de peda. iudi. l. penul. & sic solutur iudicium quoad iudicem delegatum: non quoad partem. ita intelligitur. ff. eo. l. iudicium solutur.

1 ¶ Aduocatus qualiter punitur, si lis non finitur tempore debito.
2 Salarium aduocati cogitur quis soluere officio iudicis.
3 Causa an sit inserenda in sententia.
4 Instantia si sit peremptra, an sit necesse q iudex absoluat ad obseruationē iudicū.

§. Illo procul dubio. Si

per negligentiā aduocati cā differt, legitime puniet: & si ppter salariū nō solutū lis retardetur, officio
1 iudicis pars soluere compellitur. h. d. ¶ Nota aduocatū puniri in duabus libris auri, si per eius stat quominus lis legitimo tēpore terminetur: & colligit ex hoc. §. q ppter aduocatos habendos datur dilatio: alias ipsi nunquā possent diffinire litem. ¶ Scdo no. q in sententia cōdēnatoria aduocati fm vnam lect. vel declaratoriā instantie peremptē fm aliam, vel absolutoriaz ab obser
2 uatione iudicū fm aliam opi. hz inferiā. ¶ Tertio nor. q officio iudicis mercenario cogitur qs soluere aduocato salariū: & in hoc datur dilatio parti ne ingerat dilatio litis terminande. ¶ Quarto ex hoc no. q officiū iudicis mercenarii extenditur ergā aduocatos. sunt enim aduocati quasi membra eius litis. ¶ Quinto nor. q aduocatus nō potest aduocationem deserere, nisi ex causa vel nisi clientulus de consensu aduocati velit
3 ipsum permutare. ¶ Quero hic duo. primo, an in sententia sit inserēda causa. R. q. aut sententia per relationē ad acta includit causam: & non est alia expressio cause necessaria: quia sufficit quod causa ex actis appareat vt. extra de re iudicata. c. sicut nobis. Aut per relationē ad acta non apparet certa causa: tūc aut possunt intelligi plures cause q nō sunt eius dē effectus: & hz cā exprimi: vt. ff. de infami. l. §. ignominie. Et si nō exprimat minor cā, intelligit in ꝺēnatoria vt. no. ff. de susp. tut. l. de enim. & ff. de pēnis. l. si preses. aut nisi non est apta ferri nisi ex una cā: tūc nō ē necessaria expressio: & ideo in diffinitiua sūa q nō pōt ferri nisi cā intētata in libello, nō oportet specificare cām: q si specificet dic vt. l. j. tit. anus. ff. qō cū eo. & adde. ff. de excu. tut. l. qui testamēto. & de
4 fideico. lib. l. si legatario. in fi. per Jac. de are. ¶ Scdo quero, nunquid instātia peremptra ꝺ ecclesie q iudex absoluat reū ab obseruatione iudicū. Sī. hic rāgit, & dicit q sic fm vnā lec. Cōtrariū est verū: qcū instātia inuito iudice finit: nō est in iudicio restare pronūciare eā peremptā, vel nō peremptā, nisi per modū declarationū. facit qō no. j. de ap. l. eos. in prin. & cū hoc pronūciat, debet condēnare actorē in expēsas: qr in hoc bene remanet iudex quātū ad condemnationē cum expensarū. facit. j. quomodo & qñ iud. l. si preses. & l. j. & ij. vt supra certū tēpus. & ita tenet Barto. quicquid dicant Per. & Ey. & ita est veritas.

§. Sinuero. Si

p tutoris vel curatoris negligētiā steterit q nominus cā intra triennū terminet: peritia instātia, iurib⁹ remanētibus minori salūs iterato agendi: & damnū ob interim cōtingit, administratores restituēt. In subsidium cū minores restituunt iure. h. d. ¶ No. ipa iudicij minorib⁹ currere. ¶ No. q rep. loquit de tutorib⁹ & curatorib⁹, actoribus & procuratoribus minorū, & dicit
1 q res tutorū & curatorū sunt tacite obligate: ō reb⁹ actorū, vl procuratorū nō dicit ¶ Ex quo duo colligo. Primo, q bona tutoris & curatoris et ad ite sunt tacite obligata: qđ aliqui expressius nō inuenit. Ide in bonis fideiubentiū pro eis, qđ est no. ¶ Scdo colligo q bona actorū & procuratorū minorū nō sunt tacite obligata. ¶ Ulterius no. casum in quo minores leū in integ. nō restituuntur, nisi in subsidium. ¶ Querit gl. nunquid ūnira instātia, & de nouo inchoata, valeāt vetera actitata. dic vt dicit gl. & ea. l. §. & si quidem. Et gl. hic posita sentit qđ. l. vlti. j. de testi. habet locum in teīribus receptis coram iudice, non solum cōa arbitro. de cto dicit in. l. is apud quem. §. de eden. Bal.

1 ¶ Judices debent habere sanctas scripturas propositas coram se.
2 Et sicut ipsi iudicant alios, ita iudicabuntur a deo.
3 Lis sub qua forma contestatur, & sub qua forma iurant aduocati. nu. 4.
5 Exitus acta probat.
6 Solemnitas huius legis si fuerit commissa an sententia vitietur.
7 Et an hec lex habeat locum de consuetudine.

¶ Lex duodecima.

Rem non nouā. Judices

iurant proposita sacrosanctis scripturis illis diritmere cum veritate, & legū obseruantia. Item patroni causarū post lit. cōtestatā de calūnia: & hz videat eius principio iustā postea appareat improba. nō debent vltrius patrocinari. h.
1 d. ¶ No. q iudices ordinarij delegati chartularij ex prognatis cognitōres, & arbitri debēt habere sacrosanctas scripturas cōa leges cauendi, & diriment: nā hā debēt illas scripturas pociusq; sūe oculos ipius deū. & hinc sumptū est qō hz in sententiis iudicū, solū deū habēdo prae
a lis &c. Scdo no. q promissa sunt redacta ad instar iudicioū. & hoc
2 semp allegat. ¶ Tertio nor. q quēadmodū iudices iudicāt alios: ita ipsi debēt iudicari: & qua mensura mēriuēt, hz eis remēturi nō solum syndicatores ipsorūm sed ab ipso deo, cuius iudiciū nō fallit, nec fallitur, in. c. cū eterni. de re iudi. lib. vj. Talis ergo debet esse iudex, & arbiter, ut nec fallat, nec fallatur: vt. l. vi. j. de pō. auri. lib. x. ¶ Deinde no. hic arguī aduocatorū: qr debēt dicere iudici: de vultu tuo dñe iudicium meū prodeat,
3 & oculi tui videāt equitatē. ¶ Ulterius no. iu. §. patroni. q his gestat p ppositā narrationē, & obiectā ꝺictionē. Ex hoc videt q p ppositionē exceptionis peremptrie inducit cōtestatio litis. Contrarium dicit Jo. no. in. c. put. extra de dolo & cōtu. facit. ff. de cōdi. indeb. l. legāt. §. fi
4 post. de hoc dic vt in. l. j. j. de lit. cōrest. ¶ Jrē no. formā sub qua iurant aduocati: qr iurāt iurare iustū & verū: & qō cū mala cōscientia non patrocinabuntur. ¶ Ulterius no. de ista cōscientia stari dicto suo. nā dicit qd cit se habere cōscientiā lesam ex litis improbitate, pōt a patrocinio delistere: qō est nō. facit qō no. iu. c. ita tutū. §. pen. de relecti. lib. vi. ¶ Item no. in versi. cause etenim terminus. q exitus acta probat. Et qb ille pcur opinione ferē finis, psumit habuisse & habere iustā cām: & ille intelligatur meliori cōscientia mot⁹. cū quo finis cōsonat. qō est no. Et ex hoc habet apte qō. p finis presumit q sit fundata in iustitia & veritate: quo reperit in rē iudicatā. ¶ Querit glo. si solēnitas huius legis omittat. vel
6 vitiet processus. dicit gl. q nō: qr ista nō est solēnitas substātialis: sed ritualis solēnitas, cuius omissio nō vitiat: vt. ff. de ven. inspi. l. j. §. fi. Et ideo litera dicit q est periculosum cōtrouertibus: non aūt dicit q non valeat
7 processus. ¶ Scdo quero, vtrū hec lex habeat locū de consuetudine. dicit glo. q nō, per hec verba lege cauetur: sed cōsuetudine nō habeat. Ex hoc no. q illud qō lege cauetur, si cōsuetudine nō habeatur, omittum nō vitiat. Unde pridie cōsului in tali questione, dictat statutū q non valeat sententia mercatorū, nisi cēs quatuor cōsules interfint in diffinitiua sed cōsuetudo obseruat trīū sententiarum sine quarto. Dico quod ex quesita de cōsuetudine, de rogatū est statuto. ar. huius gl. & simile erat in hac cāusa processus per iudicē error nā iuris error nō officit consuetudini licet

licet officiat simplici prescriptioni. ff. de lelegib. l. quod vero cõtra ratio nem. r. l. iij. in fi. de sapel. leg. Bal.

¶ Authentica.

Hodie. Hic quero, iudices iurant iudicare sicut eis vi debitur iustitia: nunquid ergo poterũ legẽ trãs gredi ratione casuũ emergentiũ? Dicit Inno. q̃ maioribus magistratibus hoc est licitũ, sez ratione casuũ emergentiũ le ges interdũ trãgredit vr no. extra de cõsti. c. j. r. ff. de pẽnis. l. hodie. Se cus in minoribus magistratibus, qui iurãt precise seruare legẽ: r in hac aut. versi. exceptio. ¶ Idẽ hodie in potestatibus terrarũ qui iurãt pre cise seruare statuta nam debẽt ea tenaciter obseruare, r a forma statuti nõ recedere: vt dixi in. l. r si seuerior. in. iij. co. 8. ex quib. cau. inf. irro. r. l. quid ergo, §. pena grauior. ff. illo tit. Facit extra de constitu. c. cuz. ad. ferrariensis.

1 ¶ Contumax non debet audiri, nisi refectis expensis.
2 Expense hoc. r taxantur, poste a iuratur.
3 Iudex potest citare per seipsum.
4 Expense an non debeãt reficinisi in fine litis.
Expẽsarũ cõdemnatio põt fieri in principio litis, in medio, r in fine. §
6 Expense r damna vbicũq; veniunt per iuramentũ. habet locũ taxatio
7 Expense ratione contumacie an possint peti, vel, an solum veniant per modum exceptionis,
8 Lex ista nunquid habeat locum in actore r reo.
9 Lex ista de quo contumace loquitur.
10 Lex ista nunquid habet locum quãdo vna partium abest cõtumaciter: nihilominus processum est contra eum in causa.
11 Contumax in prima citatione an debeat reficere expensas.
12 Reus contumax si passus est primum decretum, an etiam periatur condemnationem expensarum.
13 Et que damna veniunt secundum dispositionem huius. l.
14 Et an iste expense veniant sine vlla petitione.
15 Et an etiam coram iudice delegato.
16 Contumax an possit condemnari in expensis sine noua citatione. 17.
18 Expensarũ refectio an habeat locũ si pcediturper viam denũtiatiõis.
19 Inquires an debeat condemnari inquisito in expensis.
20 Condemnatus in expensis ex contumacia an appellat.

¶ Lex decimatertia.

Sancimus. Contumax non auditur nisi refectis expensis. h. d. ad hoc allegat. Diuidi tur in tres partes. Q̃ primo imperator statuit. Secũdo pu nit. Tertio remouet dubiũ, declarando inquibus iudicibus
1 videret sibi locũ hec lex. secũda. ibi. scripturis. tertia, ibi. q̃ ẽt. ¶ † Not. hic q̃ cõtumax non debet audiri: nisi refectis expẽsis, r dãnis aduersarii. Dicitur aũt quis cõtumax tripliciter. Primo: q̃ nullo modo venit. Secõdo: q̃ venit, r nõ steterit, imo recessit illicẽtiat⁹: vt. l. scire oportet. §. sci retiam oportet. ff. de excu. tut. Tertio: q̃ presens nõ vult respondere: vt. l. lecte si per pretorẽ. §. sed r si cũ decreto. quib. ex cau. maio. r in quo liberti contra cauſũ procedit hec lex, siue fit coram eo: q̃ nunquã venit, siue quilicẽtiatus siue causa discessit, siue q̃ presens respõdere voluit.
Pena igitur contumacis est, q̃ denegatur ei iurisdictio, r audientia: vt non audiatur in iuris sui propositione, nec agendo, nec defendẽdo, nec probãdo, quia litera dicit q̃ omnis iudiciorum copia clauditur nisi refi
2 ciat damna r expensas hac occasione litis emersas. ¶ † Secundo no. q̃ primo iuratur, postea taxatur: sed hodie est ecõtra: quia primo est ta xandum, postea iurandus: vt via periurij obstruatur: vt in aut. hic po sita. ¶ Tertio nor. q̃ iudex quid amittit nõ admittenda, vel audit non audienda, facit litem suam. ¶ Quarto no. cõtra executores, nisi efficaci ter exequantur, faciunt litem suam. adde quod not. in. ll. j. de sportul.
Quinto r vltimo nor. q̃ lex nostra generaliter habet locum in quoli bet iudice siue habeat potestatẽ citandi per edictum, siue per nuntium, vel per seipsum. ¶ † No. q̃ iudex potest citare per seipsum. Potes etiã
4 colligere hic in. §. ibi. mala cõscientia. q̃ cõtra contumacẽ⁹ presumit q̃ nõ habet iustã causam. adde. c. nullus. cum ibi not. de presump. facit in aut. de exhib. reis. §. si vero etiã quidã. r ibi no. r quod not. By. in. l. di
4 uus. ff. de custo. reo. ¶ † Oppo. r videtur q̃ expense non debeat reficinisi in fi. litis vnde videtur obstare. j. eo. l. properandum. §. finautem al teratra. Solu. quadruplex ex causa refectionis expensarum. Prima est ratione victorie. ¶ Et in hoc distingue: aut quis vult cõlequi expẽsas totales, aut particulares factas super vno capitulo. ¶ Primo casu ex pectatur terminus litis: vt in cõtrario. ¶ Secũdo casu expectatur ter minus illius. c. vnde in quolibet emergẽti vel incidẽti victus victori cõ demnandus est in expensis: vt no. in Specu. de expẽ. §. finautem. versi.
b Jac. bu. r Bar. Et si hoc est omissum, potest suppleri b in quacũq; par
5 tis litis, durante eodẽ iudicio: vt no. Inn. extra de appella. c. sepe. ¶ † Et ex hoc concludẽ q̃ condemnatio expensarum potest fieri in principio li
e tis, in medio, r in fine c: vt no. Innoc. extra de dolo r cõtu. c. finem litis bus. ¶ Secunda causa est ratione retardari processus: vnde licet quis comparuerit, si tamen per ambages litem protraxerit: ex hoc condemnã dus est in expensis: vt. j. de frue. r lit. expen. l. nõ ignorat. ¶ Tertia causa est ratione temerarie ci tationis: vnde si est citatus non citandus, forte quia citatũ est innomine: vel q̃ citatio est equi uoca debet citans. j. q̃ facit citari, condemnari ci tato in expensis: vt. ff. de iudi. l. eum quẽ temere. r ibi no. ¶ Quarta causa est ratione cõtumacie, ex qua causa potest venire ad effectio expensarũ in qualibet parte litis: quia in qualibet parte iudi cij potest quis esse cõtumax: vel hic, r sic apparet solutũ esse contrarium de. §. finautem alter utra, quia ibi ratione victorie, hic ratione cõtumacie r sic nõ ob. ¶ Secundo opp. q̃ non fiat taxatio: vt. ff. de rei vendi. l. qui restituere. Solu. ibi nõ ta
6 xatur ratione legis, sed ab homine: vt hic. ¶ † Vbicunque ergo damna r expense veniunt per iuramentum, habet locum taxatio. vt. §. vnde vi. l. si quan
7 do. sed vbi veniret per dilucidas probatiões: nõ habet locum taxatio, nisi expense modum licitũ excessissent: q̃ minus legitime facte expense nõ
b debent reficivt. §. eo. l. properandum. §. r si quidem. ¶ Tertio opp. q̃ pedaneus iudex possit ci tare, vt. ff. de arbi. l. sed interpellatur. §. j. Sol. cõ cedo q̃ posset citare per nuntiũ, r per epistolam, r per seipsum: sed nõ per edictũ: quia illa citatio non est cõcessa nisi maioribus iudicibus: r sic nõ.
7 obst. lex contraria. ¶ † Quero ergo primo: nunc
b quid expense b ratione contumacie possint peti: an vero veniant solum per modum exceptionis: dico q̃ etiam peti possunt primo per. l. j. §. fi. ff. si quis ius dic. nõ obtemp. Secundo: quia ille qui est contumax, facit retardari processum: ergo pos sunt peti ratione retardati processus: vt. d. l. non ignorat. Tertio, quia officio iudicis mercenario veniant ergo istud officium iudicis potest incidẽter imploratri: q̃ natura officij iudicis hec est, q̃s possit implorari. etiam per viam petitionis: vt no. ff. de interroga. actio. in rub. r patet in. l. j.
8 eo. l. iiij. ¶ † Item quero: nunquid hec lex ha
c beat locum in actore r reo. dic quod sic: nam cuz reo expedit excipere, r pbare. Denegatur ergo sibi defensio propter contumaciam: nisi legitime compareat, r sumptus reficiat. Ex quo no. quod legitime non comparens nõ debet audiri. facit
9 j. de bo. autho. iu. pos. auf. ei qui iurat. ¶ † Ter
c tio queritur, de quo contumace c lex ista loquatur. r videtur quod de vero dũtaxat. propter ter. qui dicit mala conscientia, nam ficte cõtumax qui ignorat se citatum, non potest dici quod sit in dolo, r mala conscientia: quia ignorans non committit dolum. docto. tenent contra, quod fuf ficiat etiam contumacia ficta: nam cuz ex ea pos sit veniri ad primum decretum, r non aliter au ditur reus, nisi refectis expensis: vt. d. auf. ei qui
f 10 iurat ergo apparet q̃ hec opi. sit vera. ¶ † Quar to quero, quando vna partium abest contumaci
f ter⁸ r nihilominus processum est contra eum in causa: nunquid haber locum hec lex. dicit Cyn. quod non: quia ex quo est eque processum in ab sentia, sicut fuisset in presentia: presens non est damnum passus: ideo non debet sibi refici dam num quod non est. Spec: dicit quod licet contu macia non impediat processum: tamen venit refe ctio expensarũ: quia venit vt pena, non vt interesse r hoc in citato ab hoste: secus incitato a lege vt in Specul. de excep. §. finantem. versic. quid si talis, quod credo verum, quantum ad expen sas litis, sed in alijs damnis: q̃ non sunt. est vera opi. Cy. sed puto quod opi. Cyn. nõ esset vera: q̃ nõ potest negari quin ex contumacia retardatus sit processus: ergo rc. vt. d. l. non ignorat. r ar. ff.
11 de. R. ob. l. fi quis arbitratu. ¶ † Quinto quero an cõtumax in prima citatiõe debeat reficere ex pẽsas: Ja. de are dicit q̃ nõ, nisi esset trina citatio. r per emptoria: requiritenim trina citatio, vel peremptoria, nõ enim põt dici q̃ citat⁹ sit dolosus in fi vltimi ris bũficio, expectãdo tertiã citationem, pro hoc extra de dolo r contu. c. cũ dilecti. Alij dicũt cõ tra: q̃ etiã in prima citatiõe est cõtumax: licet nõ adeo sit, vt possit veniri ad diffinitiuam, alias enim

g ¶ Cõtumace. Vi de. c. nullus. cũ no. extra de presump.
b ¶ Suppieri, Ala de Paul. de leza. in. c. finẽ litis⁹ extra de dolo r cõtu. r Bar. in. l. termi nato. j. ff. r. l. expen.
c ¶ In medio r in fine. Vide q̃s notasi in apost. ad istũ, in. l. properandus. §. finaũt alter utra. in fin. in ver. tẽpore interlocutorie. j. eo. Celsus.
d ¶ Expense. Vide hic per Cy. r Bar to. r p Cano. in. c. finem litibus.
e ¶ Contumace. Vide Bal. post glo. r Bar. in. l. fi. §. fi. ff. si quis ius dic. nõ obremp. r q̃s hic digi post Bar. r. d. Ant. in. c. finẽ litibus. extra de dolo r contu. vbi scripsi post Imor. in. l. ex cõsensu. §. fin. ff. de appel. contra istos tenet Inn. in. c. fi. de eo qui mitti. in poss.
f ¶ Abest contumaciter Vide per Aur. bu. r Pan. de lia za. in. d. c. finem li

citationes fiūt ad malitiā ſuperandā: nō q2 ex pri
ma nō ſit in malitiā cōſtitutus, vt. s. eo. aut. iube
mus. hāc opi. tenet glo. extra de pcu. c. querelā. z
extra de pba. c. qm̄ cōtra falſ3. in gl. que cōtinet
12 qd credo verū. ¶ † Sexto quero, pone ꝙ reus cō
tumax paſſus eſt primū decretū: nunquid etiam
patiatur refectionē expēſarū? dicit hic Cy. ꝙ ſic.
certe de hoc eſt caſus in. d. aut. ei qui iurat. Itez
eſt ratio: q2 cōtra cōtumacē omnia remedia poſ
ſunt cumulari: nec vnū excludit propter reliquū
lite nō cōteſt. vt extra vt lit. nō cōte. c. qm̄ frequē
13 ter. §. fi. ¶ † Septimo querit. que dāna[a] veniāt.
a pone ꝙ ppter abſentiā cauſa litis latrones ingreſ
ſi ſunt domū abſentis: z multa ſunt furto ſubtra
cta, que non fuiſſent ſubtracta ſi fuiſſet preſens:
nūquid hec ſunt reficienda? dic ꝙ nō: q2 non ſunt
dāna intrinſeca eiuſdē litis: ſed veniūt per aliud
accidēs, qd eſt ſeparatū a lite. ar. de fur. l. verū. ff.
b de act. emp. l. ſi ſterilis.[b] §. cū per vēditorē. z. l. pe.
ff. ad exhib. Et q2 nō veniūt dāna extrinſeca: er
go multominus lucra, vt. ff. de ope. liber. l. medi
14 cus. in fin. ſm Cyn. ¶ † Octauo quero: nunquid
c iſte expēſe[c] veniāt ſine vlla petitiōe? In hoc ſunt
op. quidā dicunt ꝙ ante lit. conteſt. debent peti,
poſt nō. Pet. dicit ꝙ ſine vlla petitione veniūt.
d ratio: q2 veniūt ex contumacia. vnde pertinet[d] ad
iudicis autoritatem etiā ex mero officio cōtuma
ciam ppulſare, ſicut ex mero officio poteſt mul
ctare cōtumacē ſm Pet. qd verū credo. cautius
tū eſt ꝙ in libello ſemper adijciatur petitio expē
ſarū. Sed qd dico in libello nō reſpicit niſi acto
rem, z ideo opi. Petr. eſt vera: q2 hec lex reſpicit
15 pariter actorē z reū: vt dictū eſt. ¶ † Nono queritur, nūquid hoc ſit ve
rum corā iudice delegato? z videtur ꝙ nō: q2 ante lit. cōteſt. nō habet offi
e cium, vt. ff. de pcur. l. ſi reus paratus. So. imo idē in delegato[e] qd in or
dinario: vt. ff. de iuriſ. om. iud. l. ij. Nō ob. ꝙ nō habet officiū: q2 verū eſt
in principali, ſed habet in emergēti. Unde verū eſt ꝙ delegatꝰ non poſ
ſit decidere negotiū principale ante lit. cōteſt. etiā eo caſu quo poſſet or
dinarius. Sicut eſt exemplū in. d. l. ſi reus paratus. in abſolutoria ab ob
ſeruatione iudicij habēte vim diſſinitiue: vt inſtit. de perpe. z tēpo. ac. in
fi. z per hec que dicit hic Pe. declaratur intellectus illius. l. ſi reus para
16 tus. qd eſt notādū. ¶ † Decimo queritur[f]: nūquid cōtumax[g] poſſit cō
f demnari in expēſis ſine alia citatione, an vero debeat citari qd veniat ad
g audiendū cōdemnationē expenſarū. Dicūt doct. ꝙ nō eſt neceſſaria alia
citatio: q2 hoc eſt notoriū iudici z parti. ar. j. de teſti. l. nullū. ſecūdū Cy.
Adde qd no. Inn. extra de procu. c. auditis. Adde dicit Ja. but. ꝙ cita
tus ad proceſſū nō eſt citādus ad interlocutoriā: licet eſſet citandus ad
diffinitiuā: vt ipſe no. de offi. procō. l. nec quicquā. §. vbi decretū. qd tene
17 mēti. ¶ † Undecimo quero nūquid finita inſtantia[h] iſte expenſe poſſint
h peti ex illo edicto ſi quis ius dicen. nō obtem. videtur ꝙ ſic: q2 proponit
actio, ad hoc. l. j. s. eo. Pet. dicit cōtra, ꝙ ſicut nō durat officiū mercena
rium: ita nec iſta actio, que loco officij mercenarij ſubrogatur. ad hoc fa
cit: q2 vbi principale effugit cognitionē iudicis, acceſſoriū diſceptari non
18 pōt. ad hoc qd not. Inn. in. c. j. de ſequeſt. poſſ. ¶ † Duodecimo quer
tur ſi proceditur per viā denūtiationis, nunquid habeat locum refectio
expenſarū. dicūt doc. ꝙ ſic, arg. j. de excu. tut. l. ſeueriter. z qd ibi per Cy.
z. j. de ſum. pu. l. vna. lib. x. facit quod no. Dy. in. l. diuus. ff. de cuſto. reo.
19 ¶ † Decimotertio querit: nūquid iudex inquirens[i] debeat codemnari
i inquiſito in expenſis, cum inquiſitus reportat victoriam? Rñdeo aut iu
k dex[k] proceſſit ad inquiſitionē precedēte fama, vel indicijs: tunc iudex ex
cuſatur: q2 neceſſitas officij excuſat eū. Aut nō precedēte fama, vel indi
cijs: tūc preſumitur cōtra iudicē inquirentē: z ideo cōdemnatur parti in
dānis z expēſis ſm Cy. Non ob. ꝙ preſumat pro iudice: vt. l. ij. s. de offi.
ciui. iud. q2 illud eſt verū qn̄ iudex ſeruat debitū ordinē in procedendo,
ſed qn̄ debitū ordinē omittit: tunc non preſumitur pro iudice, ſed ꝯ eum.
z in hoc eſt notabile dictū Cy. z hinc eſt ꝙ qn̄ eſt qd de proceſſu iudicis
corā ſuperiore per viā appellationis, vel nullitatis, cōſueuit ipſe iudex ci
l tari[l]: vt no. Inn. extra de procur. c. in noſtra. Dicit tñ ibi idē ꝙ licet nō
citetur: tñ proceſſus tenet: q2 nō agitur principaliter cōtra iudicē ſm In
20 no. ¶ † Ultimo quero, vtrū condēnatus in expēſis ex cōtumacia appel
lare? videtur ꝙ nō, ſi eſt verus cōtumax. Cy. dicit hic vnū notabile ver
bum. Dicit enim ꝙ vera cōtumacia interdū eſt cauſa pnūciationis: q2
preſumitur cōtra abſentē vere cōtumacē: z tunc non appellatur: vt. l. pro
perandū. §. cū autē eremodiciū. s. eod. ¶ Interdum eſt cauſa debiti, ſed
nō pronūtiationis, vt hic: q2 ex cōtumacia debentur expēſe: tamen ſi an
tequam cōtumax condēnetur, cōparet, z in eū preſente fertur condemna
toria expē. bene pōt appellari ſm Cy. z idē in mulcta ſm Pet. Sit ergo
m cautus aduerſarius, vt faciat eū condēnari[m] anteꝙ cōpareat. Sed quid
ſi fuit cōtumax tempore cōdemnationis ſed eſt preſens tēpore taxatio
nis expenſarū: nunquid poteſt appellare? Dico ꝙ nō a condemnatione,
ſed a taxatione ſic, per rationē Pe. per id quod no Inn. extra quod met.
cauſa. c. ſuper eo. Non ob. ꝙ taxatio ſit quedā executio: ergo zc. vt no. in
l. ſi cum exceptione, §. hec autem actio. ff. quod met. cauſa. quia cōcedo
ꝙ eſt executio: tamen q2 ſententia nō eſt liquida, poteſt appellari ab exe
cutione: q2 pōt modū excedere in nō liquidis. Secus ſi ſententia eſſet li
quida. extra de appel. c. nouit. Adde, q2 vides ꝙ ſi iudex nō fecit cōdem
n nationē expenſarū, fecit litē ſuā[n]. ¶ Sed nūquid ſoluēs recuperat a cō
tumace? dicit Spe. ꝙ ſic: in tit. de expē. §. poſtremo. verſ. illud etiā vero.
al. l. pe. C. de exac. tribu. lib. x. ſed contrariū videt verū: q2 proprio nomine
z ſua culpa ſoluit. vt legitur z no. j. de ſer. fugi. l. mācipia. z ibi dixi. Bal.

¶ Authentica.

1 ☞ Succūbens in cauſa, preſumitur habuiſſe malā cauſam litigandi.
2 Actio in factum an oriatur ex iuramento preſtito ſuper iuramento.
o **Poſt iuſiur.** ¶ Not. ꝙ primo fit[o] taxatio expenſa
rum. Scdo preſtatur iuramētū. Tertio fer
tur cōdemnatoria ſententia expēſarum, z dic de hoc plenius
1 vt not. in aut. de iudi. §. oportet. ¶ † Scdo no. ꝙ qñq3 cōtin
p git, q2 vtreq3 pars habet iuſtā cauſam[p] litigādi propter negotij varieta
tem. In dubio tamen ille qui ſuccubuit, preſumitur malā cauſam habe
re: vt. s. eo. l. rem non nouā. ¶ Tertio no. ꝙ in abſolutoria expenſarum
q debet inſeri cauſa[q] abſolutōe: vt hic. eꝰ ſi iudex faciet litē ſuam: vt. s. eo.
2 l. properandū. §. ſinautem alterutra. ¶ † Quero, nunquid ex iuramento
preſtito ſuper expenſis oriatur actio in factum. videtur ꝙ ſic: vt. j. de reb.
credi. l. actori. In contrarium eſt veritas: quia tūc oriatur actio ex iura
mento quādo iuratur ſuper facto obligatorio: ſed facere expēſas, non eſt
r factū obligatoriū[r] aduerſarij: vt. j. de fruct. z lit. expen. l. terminato. z iō
nō oritur actio: q2 iuratur ſuper facto ab omni obligatione remoto ſm
Oldr. hoc no. Inno. extra qd met. cau. c. ſuper eo. Idem in iuramēto in
s litem: nam iuramentū affectionis[s] nō eſt cauſa obligandi: vt not. inſtitu.
de act. § preterea quaſdam, in verbo, arbitrio.

a ¶ Damna. Uide per Pau. de caſt. poſt. gl. in. d. c. finem litibus.
b ¶ Si ſterilis. Adde bo. tex. in. l. inter cauſas. §. nō oia. ff. māda. que3 ad
hoc allegat Gui. de ſuza. in. l. oēs. s. de epiſ. z cle. z vide no. per Bal. in. l.
ſed z ſi lege. §. qd autē. ff. de peti. here. z faciūt not. per Bar. in. l. eum quē
temere. ff. eo. z Ang. in. l. ſi finita. §. ſi plures. ff. de dam. infec.
c ¶ Expenſe. Uide Sali. in. l. pperandum. §. ſinautē alterutra. s. eo.
d ¶ Unde pertinet. Uide Inn. in. c. ſepe. de appel. vbi tenet ꝙ ex officio ſuo poteſt condemnare in expenſis ante litis conteſta. vide ibi doc. An. Bar.
e ¶ Delegato. Adde Inn. in. c. calūniā. ad fi. extra de penis, z text. in. c. preterea. extra de offi. deleg.
f ¶ Decimo queritur. Not. ꝙ in condēnatione expenſarum nō requiritur citatio. Cōtrariū tenet. d. Ant. in. c. j. de iud. per not. p Bar. in. l. ij. ff. ſi qs in ius voc. nō ie. ex eo: q2 in mulcta in ponēda requiritur citatio: ergo ita in expēſis. Tu pōdera doctrinā Bart. in. l. iij. §. ſi ad diē. ff. de re mil. vbi dicit ꝙ ſunt quedā intrinſeca z neceſſaria pceſſui: vt ſunt expēſe. z in iſtis iudex multū pōt, vt. l. ediles. §. itē ſciēdū. ff. de edil. edic. z iſto caſu ſufficit ꝙ fuerit citatus in pceſſu. z ita procedit dictū Cy. hic. Sunt quedā extrinſeca ipſi pceſſui: vt eſt mulcta. z in iſtis requirit citatio. z ita procedit dictū Bar. in. d. l. ij. z do. Ant. in. d. c. j. ita dt Jo. de imo. in. d. c. j. Tu vide Bar. in. l. nō ignorat. C. de fruc. z lit. expē. vide Bal. in. c. put. de dolo z cōtu. vbi dicit q2 ſi iudex bānit cōtumacē, aut mulctat, nō requiritur citatio. vide Inno. z do. Pet. in. c. calūniā. de penis. Tu vide tex. in. c. cū dilecti. de dolo z cōtu. ad fi. de quo Bal. facit ibi feſtū, z dicit nō requiri citationē. allegauit Inn. in. c. calūniā. de penis. vide gl. in c. quoniā contra. de pba. qui allegauit ꝙ nō requiritur citatio. facit. c. cōſtitutis de pcu. vbi fuit lata ſententia cōtra abſentem nō citatū: nec fuit petitum ferri ſententiam: qd eſt ſingulariter notandū. And. Bar.
g ¶ Contumax. vide Ant. de but. in. c. finem litibus. extra de dolo z contu. z ibi Pau. de leaza. vbi idem tenet.
h ¶ Inſtantia. Uide Bar. in. l. j. §. fi. ſi quis ius di. non ob.
i ¶ Inquirēs. Adde Cy. z Bal. in. l. ſeueriter. j. de excu. tu. z Bal. in. l. j. §. ſi preſes. ff. de magi. coue. z Cy. in. l. fi. j. quādo tut. vel cura. eſſe deſi.
k ¶ Rñdeo aūt iudex. Not. de iudice male inquirēte. vide Bal. in. l. ſeueriter. j. de excu. tut. z ibi late remiſi ad eum. z vide eundem in aut. generaliter. s. de epiſ. z cleri. And. Barb.
l ¶ Citari. Uid q no. Bal. iru. d ſuc. edi. col. fi. z Bar. i. l. j. i fi. ff. ad turp.
m ¶ Condemnari. Adde Bald. in aut. generaliter. s. de epiſ. z cle. z in. l. terminato. in. fi. j. de fruc. z lit. expen.
n ¶ Litē ſuā. vide imo. in. l. ſi tertius. §. fi. cū cōcor. ff. de aqua plu. arcend.
o ¶ Not ꝙ primo fit. quid ſi hodie facit partē primo iurare: demū taxat, poſtea condēnat, an eſt valida ſentētia? vide do. Ant. in. c. j. de ſequeſt. poſſ. z fruc. vbi cōſului ꝙ ſic, ipſe tenet cōtra. d. Abb. ibi z primū. vide ibi. Tu pōdera: q2 iſte tex. denegat iudici potētiā taxādi poſt iuramētū p primo dicto ꝯ facit qd habet p Jo. and. in. c. qm̄ frequēter. §. in aliis. vt lit. nō cōteſt. z Bar. i. l. a diuo pio. §. in vēditiōe. ff. de re iud. qn̄ iudex nō ſeruat ordinē mobiliū, vide ibi. Tu vide. c. cū veniſſent. de eo q mitti. in poſ. vbi cōdemnauit nō premiſſo iuramento, z taxatiōe. z ſm glo. ibi valuit ſententia, z tranſiuit in rē iudicatā: z ſic nō appellatū. An. bar.
p ¶ Iuſtā cauſam. An iſta aut. in fine poſſit verificari in expēſis ratione contumacie, vt ab iſtis quis excuſetur ppter iuſtā cauſam, vide Anto. de but. poſt gl. in. c. finem litibus. in fi. iij. col. extra de dolo z contu.
q ¶ Cauſa. vide per Bal. in aut. generaliter. in. vj. col. s. de epiſ. z cle.
¶ Obligatoriū. Adde hoc verū in expēſis que veniūt rōne victorie, ſecꝰ in his que veniūt rōne cōtumacie: vt no. Bar. z doc. s. eo. l. ſancimꝰ.
s ¶ Affectionis. Uide Bal. in. l. in actionibus. ad. fi. ff. de in li. iuran.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Judex pōt recusari vt suspectus aut eq̄ alijs sit cōtestata cōz eo.
1 Judex delegatus recusatus, potest per se, vel per ordinarium iubere q̄ eligantur arbitri super hoc.
3 Libellus recusationis cur debet offerri, & que sit eius forma. 4. 5.
6 Judex ordinarius an possit causa suspitionis recusari.
7 Causa suspicionis an sit inferenda in libello recusatorio.
8 Suspicio contra iudicem, an probetur per iuramentum. 9.

¶ Lex decima quarta.

Pertissimi. Judices delegati possūt ex causa suspitionis recusari: sed partes cogē tur ad eligendos arbitros, q̄ vice delegati fungant. h. d. Primo ponit vnum dictū. Scōo illud extendit ad delegatum a principe. Tertio ponit rationē. Quarto ponit aliud dictū in delegato a principe. Quinto illud extēdit ad delegatos ab alijs. Scōa ibi, licet emi. 1 nentibi, cū post lītē. quarta ibi eodē. quinta ibi, qō z ñ. ¶ † Primo. Judices suspectum posse recusari ante quālis incboet coram eo. Et in qua parte iudicij debeat ista exceptio ponī, & quo ordine, dic vt no. Jnn. extra de reiudi. & inter monasterium. Bar. ff. de re iud. i. quidam cōsulebat. vbi vidēas. ¶ Scōo tor. q̄ libello recusatiōis ꝓponto. dz venire ad electo a nem arbitrorū. Tertio not. q̄ lites debent p̄cedere sine suspitione iudi cis, sic scriptura dz procedere sine suspitione rebellionis: vt not. in aut. ō fitien. & ſmil. ſ. quod sepe. ¶ Quarto not. q̄ post lītē cōtest. ante diffi nitivam nō potest appellari. ¶ Quinto no. rationē, quare ab interlocu torio non appellat: q̄ ſta qualibet interlocutoria appellaret, lites essent 2 immortales. Jsta rō reddit hic in lege. meli⁹ quā alibi in iure. ¶ † Sexto no. q̄ delegat⁹ recusatus, pōt p se per ordinarū iubere q̄ eligant arbi tri, super hoc ergo videt q̄ authoritate huius legis delegat⁹ principis posse mandare ordinario q̄ cōpellat partes, ad hoc vide Jnn. in. c. j. de offi. or. ¶ † Op. dicit hic q̄ libellus recusationis dz offerri iudici recusa to. Contra. j. eo. l. cūspecialis. vbi dicit, pōt alteri offerri. Sol. aut quis vult recusare presentē, vel cuius presentia de facili pōt haberi: rūdz recu b sationis libellus ibi offerre, aut vult recusare absentē: tūc pōt auferre alij sin formam legis cōtrarie sim Ja. bu. simile habem⁹ in appellatiōe, que dz interponi cōz iudice a quo, si est ꝓsens vel de facili pōt eius presentia haberi. vt. l. ſ. q̄ dergo. ff. quādo appel. sit tz si absente c appellat: pōt ap pellari cōz iudice ad quē, vel cōz honestis viris: vt no. Bto. in summa, de appel. vide. c. j. de appel. in cle. gl. in verbo, maiori. z est ar. ad pre 4 dicta. ff. de ecclesiis. vbi. l. cūre oportet. ¶ † Venio ad questiones, & quero primo que sit forma libelli recusatorij. Et respōdeo: vt in gl. que incipit, quisq; cōcipit. Tamen iste libellus est defectu⁹ de iure canonico: q̄ dz continere causam suspitionis: vt in. c. suspitionis, de offi. delega. extra. & 5 appel. c. cūspecialis. ¶ † Idem est cautū si ille q̄ recusat iudicē in libello recusationis nominet sub arbitrium in appellatione nominādus est iudex ad quē fit⁹. vt. Archi. & Jo. an. in. c. legitima. de appel. lib. vi. et dic ꝓ hoc nō est necessariū: q̄ ite actⁿ electionis arbitri est actⁿ p se. q̄ pōt poni a tertio dū fieri: vt. j. e. l. cūspecialis. Jtē nec in appellatione est necesse q̄ exprimat iudex ad que: q̄ sufficit dicere appello: vt. ff. de app. l. ſinſi. cū. l. seq. Jtez sufficit dicere ꝓ verba generalia, appello ad quelibet tupicē competentē: vt. j. de bo. aut. iud. pol. l. cū ꝓponas. & ibi gl. & ego posteam. Credo tñ q̄ hoc casu intelligat gradatim appellatū: vt inge 6 neraliter mone ordinarius videat inserrus. arg. de lib. & posth. l. gallus. ſ. quidam recte. & ff. de heredi. inſti. l. talē. in princ. ¶ † Scōo quero, num 7 quid iudex ordinarius possit ratione suspitionis recusari⁹ ad Bar. qō sic. Et q̄ non. Tu dic q̄ aut est iudex ex ꝓrogatione, aut ex principali iuris dictione. Primo casu pōt recusari ante litem cōtest. vt. ff. de iurisd. om. iu di. Si contenerit. Scōo casu non potest recusari, sed debet associari sibi episcopus, si causa patiat: vt q̄ nō ex causa sanguinis: vt in aut. vt diffe. iudi. ſ. j. & in authen. Si vero cōtigerit. hic posita. Et tūc formabit libell⁹ retento premio gl. hic concludendo: Quare petis vobis associari? ideo, seu as sociatum esse plegē a vobis declarari, & nō esse procedendū in cā sine asso ciato epi? ꝓpter Ja. bur. Fallit ratione precedentis aduocatiōis vbi pōt ordinar⁹ recusari. de iurisd. om. iud. i. solet ꝓpter. Et idē vbicunq; est suspe 8 ctus, eo quod nō est verisimile q̄ eēt cōtrarius: vt. j. de app. l. eos. in prin. Sed de iure canonico ordinarius pōt recusari legitima cā in recusatiōe in 7 terarij capit. allegatis, & extra de appella. c. nudo requiris. ¶ † Tertio quero, nūquid in libello recusatorio ratione suspitionis inferenda sit cā? glo. determinat q̄ nō de iure ciuili. ſ. q̄ nō est inferēda. & per ꝙsequēs nec probāda: q̄ nemo tenet probare qđ nō tenet allegare, tenet tñ de calūnia 3 iurare, & p iuramentū sum probabit suspicio sm gl. q̄ est multum no. Ad o 9 jectum gl. per ter. super verbo putat, & sup verbo suspicione. ¶ † Et istam lrequenter aliegō ꝙ suspicio probat per sacramentū? is Ja. de are di cit ꝙ verbū putat, dz intelligi de ista opi. & non de facti a. & ideo de iure ciuili dz sm eū interrogari de causis suspitionis. Tu dic ꝙ glo. est vera de iure ciuili: q̄ arbitri statim venūt ad merita cāe principalis. omisso ar ticulo suspitionis: vt. l. ſi. j. eo. Sz ō iure canonico arbitri nō habēt cognos cere de cā suspitionis, nō de cā principali: vt no. in. d. c. legitima. in nouella. Quarto quero, an isti arbitri sint iudices ordinarij, an delegati, an meri arbitri? an sint quarta gen⁹? sez arbitri necessarij, nō iudices, sed ad instar iudicis redacti. Quidam dicūt ꝙ sunt ordinarij q̄ habent iurisditio nem a lege. Alij dicunt ꝙ sunt delegati: q̄ sunt subrogati loco recusati,

a ¶ Sine suspitione. illam gl. ad hec allegat Bal. in. l. j. de reis. & in. l. cō parationes. in vlt. col. j. de ſi. instru. & Ang. in. l. observandum. ff. hoc tit.
b ¶ Libellum. adde vt habet in secundo. c. requiris. extra de app. & Jnn. in. c. cum speciali. in versi. cōz. extra de appe. & gl. in. c. legitima. c. ri. j. vj.
c ¶ Absente. no. absente iudice a quo pōt appellari ter. in. l. j. ſ. dies. cuz se. ff. q̄n appellā. sit bal. in. l. ſ. j. de his qui per me. iud. nō appel.
d ¶ Recusari. Adde ꝓ notanda quę po. ad Lanfr. de oria. in. c. q̄n ſ falsas. ſ. statutimus. ver. recusationes. nu. j. & ibi quid de iure ca no. & nu. iij. ver. sup practicta forma. et nu. v. ver. sed q̄ro. & ibi in apo. in versi. alias cās nō inue nio. vbi pono causas quibus pōt iudex vt suspect⁹ recusari. extra de pro ba. Cellus.
e ¶ Causa. Adde Bar. Ang. & mol. post gl. in. l. q̄ potest. ff. ad trebel.
f ¶ Adde qō not. Lanf. de oria. in. c. q̄n ſ fallam. ſ. ita tutimus. ver. recusa tiones. nu. iij. vers. iudex autē ordinarius de iure ciuili, & qō ibi dixi inver. recusari. extra de proba. Cellus.
g ¶ Causa. Adde qō not. Lanf. de omnino de hac materia qō notaui in apo. ad Lanfr. de oria. in. c. q̄n cōtra ſ. statutum. ver. recusationes. nu. iij. in ver. q̄ potentis. extra de ꝓba. Cel.
h ¶ Si ver volo. vide de ꝓbatis ita doctri na bal. & toto non est vera. per Pau. de cast. cōsi. cccvij. q. als. viij. Bald. in. l cōcernen. & q̄ ibi remissi. C. qđo et qn iudex. And. barb.
i ¶ Sūmarium. idez in effectu dixit ange. hic non tamen ponit istud verbum. ¶ Magistratus militares. Allegantistam. gl. in. c. sciscitatus. de rescrip. & in. c. ad nostras. de cōsue. vide que ibi dixi. And. Barb.
k ¶ Possunt esse illiterati. Tu dic idē in alijs iudicibus: vt no. Ja. re. l. ſ. ex pertes. in princ. et ibi dixim apo. ad ipsum in versi. po test esse Judex. j. de decurio. lib. x. & c. sciscitatus. col. viij. versi. illiteratus potest esse iudex. & ibi paulo pōt. an in causis matrimonij. extra de rescri tis. Cellus.

Si vero cōtigerit.

¶ Aut. ita loquit in iudice irrecusabili, id est in ordinario, et in actione suspitionis associatur tempus: vt causam amicabiliter componant, si possint: alias cognitionaliter dirimant. h. d. De cōsuetudine ita aut. non servatur. ¶ † Not. q̄ iudex si pōt, debet amicabiliter componere inter partes: ergo partes possunt cōpromittere in eūdem tanq̄ in amicabilē compositorē, que amicabilis cōpositio dz quasi quedz transactio: vt not. in aut. vt differendi. j. i. col. ix. adde qō dixi. ſ. de transac. i. preses. & qō no. ff. de arbi. l. sed & si in seruum. ſ. si quis Judex.

¶ Lex decima quinta.

Terruris. Magistratus militares, & hoes illiterati, possunt esse iudices, & iudicare. h. d. ¶ Dio. q̄ approbati de cōsuetudine, habentur p approbatis de iure coi. ¶ Secōo no. q̄ iudex debet sequi ꝙnam legis, et i sua, si magis ꝙnam legis. est aut sm acta & pbata: vt. l. illiteratus. ſ. virtus. de offic. ph. ¶ Ultimo no. hic q̄ prātes & presides pōt esse illiterati k tñ debēt habere literatos assessores. & adde qō not. in. l. ſi. j. de sen. ex breui. rec. in. ſ. relegati. insti. q bus mod. ius pa. po. fol. 2 in. l. ciues. de incol. & in l. ij. qō quisq; in. & in. l. ſi. de prescrip. lon. tem. in l istis em legib⁹ habemus de potestatib⁹ terrarij.

l ¶ Judicis absentia facit quod aliquid fieri posit, quod alias fieri non posset. 2.
2 Arbitri iuris, comparantur iudicibus.

a ¶ Libellus. An processus factus per iudicē ante electionē istorum arbitrorū, postq̄ tñ sunt petiti, teneat, vide Bal. in. l. j. §. si qua pre. pote.
b ¶ Absentiam. vide Bal. in. l. apertissimi. §. eodem.
c ¶ Incontinenti. vide in. l. pe. ꝛ qd̄ ibi dixi post Bar. j. de po.
☞ Adde quod posui in addi. ad istum in. l. petens. nu. xlix. versi. incontinenti. §. de pact. Celsus.
d ☞ Equiparantur iudicibus. Adde Confra. in sepe alleg. per me. c. quoniam cōtra falsaz. §. statuimus. vers. recusatiōes. nu. iij. in vi. appellare. extra de pba. vbi tractat mate. seq. ver. Celsus.
e ¶ Arbitro. adde Bar. in. l. si dictuz §. si compromisero. hic allegato. ꝛ bal. in. l. j. de per. ꝛ com. rei vendi.
f ¶ Delegatorum. idē doct. in. l. apertissimi. §. eo. p istuz tex. ex quo infertur ꝙ ab eorū sñia appellari poterit.
g ¶ Delegatus. pro hoc facit: q2 tales delegati ad vniuersitatē causaruz non censentur ordinariorū, sed delegati, vt est gl. in cle. ij. i verbo. foraneo. et ibi, Pet. de anch. hoc no. de rescrip. ꝛ ibi Car. in pe. q. pro quo do tibi tex. sm cōmunē intellectum glos. ꝛ doc. in. l. j. §. si. ff. qui ꝛ a quib. app. vbi a sñia eius subdelegati non appellat ad eū, qd̄ fieri deberet, si censeret ordinarius: vt in. c. l. in prin. ꝛ adde Bal. in. l. si vt pponis. la. j. j. qño ꝛ qñ iud. ꝛ no. per gl. ꝛ Bar. ꝛ doc. in. l. ꝛ q2. ff. de iuris. om. iu. ꝛ ang. ꝛ Imol. in. l. iudex posteaq̄. ff. de iud. ꝛ in. l. pōpo. alias si vni. ff. de re iudi. ꝛ gl. in. c. cum cām. in ver. a principe delegatus. in. si. de appel. ꝛ Bal. in. l. si. j. de aut. prestan.
h ¶ Secundo quero. no. ꝙ qñ opponit exceptio incōpetentie, non excluditur exceptio suspicionis. istud idem tenet hic Sali. non tamē alleg. de rescri. Sed istud fuit dictum Io. an. in. d. c. inter monasteriuz. vide ibi scribētes. ꝛ Ang. in. l. sed ꝛ si susceperit. in prin. ff. eo. Bal. in. l. exceptionē. j. de proba. And. Bar.
i ¶ Suspicionis. aduerte: quia Bar. non loquitur de excep. suspicionis, sed incompetentie.
k ¶ Exceptionem. vide Bar. in. l. non videtur. la. ij. ff. eodem.
l ¶ Sed qd si. no. ꝙ plures exceptiones opponūtur, attēditur illa que primo loco debet opponi: ꝛ sic nō attendit ordo scripture. vide in Spec. de reo. §. j. ver quid si is cui cōpetit. Ang. in. l. sed ꝛ si susceperit. in prin. ff. de iudi. do. Pe. in. c. j. de lit. cōte. li. vj. ideo si iudex aliter faceret, ab eo appellat. casus est sing. in. c. exhibita. de iud. sed si plures exceptiones dilatorias haberet. ꝛ vnam opponeret, videtur aliis renūciasse. secus in perēptoriis. gl. est singu. in. l. ppter litem. §. j. ff. de excu. tut. sm Bald. in. l. si queramus. ff. de testi. sequitur do. Pe. in. d. c. exhibita. vide per omnes. ꝛ ibi dixi in. d. c. inter monasterium.
m ¶ Sol. dic qd̄ hec lex loquit. no. qd̄ si vni officiali dat certus nūtius: nō poterit expedire actū per aliū nūtiū. vide Bal. i. l. testamēta. j. de test. ꝛ. l. repetita. ꝛ ibi Guil. de epi. ꝛ cl. ꝛ gl. in. l. ij. C. de iur. fis. li. x. Bal. l. l. j. ff. de offi. consu. ꝛ in. l. Imperator. de sta. hom. vide Ang. ꝛ glo. in aut. de he. ꝛ fal. §. si vero absunt. sed pondera: q2 apud Pesauruz occurrit ista. q. q2 vnus notarius fuit rogatus de bannimentis fiendis pro inuētario conficiendo. ꝛ alius fuit rogatus de inuentario, dicebat non valere inuentarium, consului valere nec ista. l. nec. l. j. de offi. consul. posset adduci ad notorium. vide que dixi in. d. consi. And. Barb.
n ¶ Ciuilibus. vide omnino Bal. in. l. j. xvij. q. ff. de offi. consu.
o ¶ Tabellione. adde Ang. hic. ꝛ gl. j. §. si vero absunt. in ver. inuētariū. in si. in aut. de here. ꝛ fal. ꝛ qd̄ no. Bal. in. l. Imperator. in si. ff. de sta. ho. ꝛ vide Bal. in. l. j. in. vij. q. ff. de offi. consul.
p ☞ Pōt alius deputari. Et hoc p iudicē. nō pōt p absentē notarium: vt no. Alex. oīno in. l. j. ff. de officio consi. post istū in. l. Imperator. per. coae postil. in c Balle. de quo per eundem, in. l. repetita. §. de epi. ꝛ cle. Celsus.

3 Et si appellat ab eis, ad quē debet appellari. 9.
4 Delegatus ad vniuersitatem causarum, an possit recusari.
5 Suspicionis exceptio, an debet pponi ante oia
7 Exceptio, tu non es procurator, vel tu nō es tutor, non legitimat personam iudicis. 8.

¶ Lex decima sexta.

Cum specialis. Libellus[a] recusationis debet offerri corā iudice recusato, si est psens, vel coraz iudice loci vbi degit, seu est recusans, qui debebit partes cogere ad arbitros eligendos, quorū sententia per primū delegatum executioni mandabitur: nisi appellet. ꝛ appellatio debet fieri ad delegantē: non ad iudicē suspectū. h. d. 1 ¶ † Not. aliquid fieri ppter absentiā[b] iudicis, qd alias non fieret. Scdo no. de arbitris intra triduū eligendis. ¶ Tertio not. ꝙ illud ꝙ fit intra triduuz, dr fieri incōtinenti[c]. ppterea expulsus de possessione: pōt vsq ad triduū recuperare: q2 dr recuperare incōtinenti: vt. l. iij. de vi ꝛ vi ar. Item q offert se incōtinenti pbaturū, videt incōtinēti probare, si pbat intra triduū. facit. l. vl. §. de errore aduo. 2 ¶ † Quarto not. ꝙ qñ partes nō conueniunt in arbitros. t. non cōueniunt in vnū, vel in alium, ꝙ Iudex dat tertiū cōcordat. ff. de arbi. l. itē si vn⁹. §. principalr. ¶ Quinto no. ꝙ isti arbitri cognoscunt de cā principali sm leges, sec⁹ sm canones: vt dixi. §. e. l. apertissimi. ¶ Sexto no. ꝙ sñia istorum arbitrorum qui dñr arbitri iuris, mandat executioni per ordinariū, vel per iudicē delegatuz a pñcipe. 3 ¶ † Septimo no. ꝙ isti arbitri iuris equiparant iudicibus[d]. alij dicunt ꝙ sunt veri iudices. ꝛ ideo lz ex sñia lata per eos. s. arbitros nō cōmittat euictio: vt. ff. de euic. l. si dictū. §. si cōpromisero. istud est verū in simplici arbitro. secus in arbitro[e] electo ex necessitate posita per legē, vel statutū: q2 ex tali sñia ita cōmittit euictio, sicut si ferret per ipm iudicē. ꝛ multotiēs hec lex allegat: q2 multa fiunt cōpromissa necessaria sm formā statuti. dicit etiā hic Bar. ꝙ arbitri q eliguntur ex forma statuti, magis habent vicē iudicū delegatorū[f] q̄ arbitrorum qd̄ est vtile ppter differētias q̄ sunt inter arbitros, ꝛ iudices delegatos, sm Bar. 4 ¶ † Vltimo no. ꝙ qñ appellat a sñia istorū arbitrorū: nō dz appellari ad iudicē delegatū recusatū, s3 ad superiorē eius: vt in. c. ab arbitris. 5 de offi. dele. li. vj. ꝛ no. in. d. c. legitima. per Arch. ꝛ Io. an. ¶ † Quero primo, nūquid delegatus[g] ad vniuersitatē causarū possit recusari. dicit gl. ꝙ nō: q2 redactus est ad instar ordinarij. Ja. bu. dicit ꝙ imo pōt recusari: q2 ista lex. ꝛ. l. apertissimi. nō distingūt in delegato, vtrū sit singularis, vel vniuersalis. ꝛ credo ꝙ bene dicāt: q2 facilius elidit iurisdictio extraordinaria. i. delegata, que reputat odiosa, q̄ ordinaria, que est fauorabilis, ꝛ coheret solo arg. l. eius militis. §. si militia. ff. de testa. mil. cum si. 9 ¶ † Scdo quero[h], nūquid exceptio suspicionis[i] dz pponi ante oia. dicit Bar. ꝙ sic. nā si qs pponit illam exceptionē, cōsentit in iudicē, vnde non pōt postea recusare eū. facit qd no. Inn. de re iudi. c. inter monasterium. ita no. ipse in. l. quidā cōsulebat. ff. de re iudi. Spe. in ti. de aduo. §. sequit. ver. Itē. sm Hubertū dat quasdā cautelas, p quas nō videatur cōsentire, quas ibi vide. dñs recuperus de sancto Mini. dicebat ꝙ si qs vult pponere ꝯ iudicē exceptionē incōpetētie ꝛ suspicionis, ꝙ dz precedere exceptio incōpetentie: q2 presupponit nullaz iurisdictionē subesse, sed exceptio suspicionis venit ad elidendā preexistentē iurisdictionē. Et si tu dicis pponendo exceptionē incōpetentie, videri in eū cōsentire: vt. l. si quis ex aliena. ff. de iud. rñ. videt cōsentire in ipsum super ipsa exceptione tm̄ sm eum. Itē dico ꝙ non videt ꝯsentire: q2 hoc facit ex necessitate: videt ordinē iuris in opponēdo: q2 actus necessari⁹ non inducit ꝯsensum in 7 ipsum iudicē: vt. ff. de iudi. l. nō videt. ¶ † Et per hoc etiā dico ꝙ per exceptionē[k] tu nō es pcu. vel tu non es tutor: non legitimat persona iudicis: nisi dūtaxat sup ipsa exceptione: q2 hoc est de necessitate, ꝙ antequā legitimentur tres persone. iudex, procu. actoris, ꝛ procurator rei: q̄bus cōsistit figura iudicij: vt. ff. de iure codicillo. l. quidā referūt. ꝛ. j. quia tu non poss. l. non ignorat. alij dicūt ꝙ primus actus semper debet esse legitimatio iudicis, ꝛ prius q̄ legitimatio litigantiū. Et ideo rectius dicit ꝙ prius opponat ad iudicē, qd videt verius: vt no. in. d. l. quidā cōsu- 8 lebat. per Bar. ¶ † Sed qd[l] si iste exceptiōes simul opponuntur, sz postere: nūqd tāq inepte oppositiōes ꝛ ppostere debeāt repelli. ꝛ videtur ꝙ sic. j. de her. ac. l. vt debitū. ꝛ. ff. de euictio. l. si mācipiū. §. j. in gl. Bar. dicit ꝙ non attenditur ordo verborū, sed ordo iuris ꝛ intellectus. ꝛ ideo nō dicit inepte, excipere, sed suo ordine intelligit exceptiones pponere. arg. ff. de here. insti. l. talem. in prin. qd est notandū. hoc ponit Bar. in. d. 9 l. quidā consulebat. ¶ † Quero hic, ad quē appellat: qñ appellat ab arbitris, in casu istius legis veritas, est qd si arbitri sunt assumpti loco delegati principis, appellatur ad principem. si vero loco subdelegati, appellatur ad proximum delegantem. ꝛ ita est tenendum de questione gl. sm Ja. bu. glo. oppo. de. l. j. de arbi. Solu. ibi in arbitrio simplici: hic in arbitrio iuris. Bald.

¶ De sportulis ꝛc. Rubrica.

1 ☞ Nuntius qui assumitur in principio cause, an debeat perseuerare vsq ad finem.

¶ Lex prima.

Quisquis. ¶ Executor qui fuit in principio litis, debet vsq ad finē in ca persistere. h. d. Bar. vel sic. Inchoata lis p vnū, nō dz p aliū expediri. sm Ja. bu. h. d. vel sic. apparitor siue nuntius i cā deputat⁹, dū tota i causa officio suo fungi. nec pōt mutari. h. d. ¶ In tex. ibi, exhibit⁹. i. verbo vel re- 1 citatus: vt cōprehēdat vtrāq lec. ¶ † Op. nā de cōsuetudine nos vidimus ꝙ in eadē causa diuersi nūtij citant: qñq vnus, qñq alius. Itē videm⁹ qd est in potestate arbitrorū: ergo multomagis iudiciū: vt. ff. de arbi. l. sed interpellatur. So. dic. ꝙ hec lex loquit[m] in criminalibus, qñ reus dat vni ad custodiendū: vt dicit gl. nā iste dz custodire vsq ad terminū litis, id est vsq quo reperit cognitio celebrata de crimine: vt. j. de exhibere. l. ij. vel hic loquit in ciuilibus[n]: ꝛ tūc loquitur de executoribus qui putabant ad officium illius iudicis p superiorē, sicut est in defensore ciuitatis, cui a pside dant executores: vt in aut. de iudi. §. his qui. ver. vno quoq. ꝛ in aut. de defē. ciuita. §. ꝛ absolute. vt al's in nūtio simplici, quē iudex ipse pprio motu assumit, quotidie pōt fieri mutatio sm Cyn. ꝛ ita seruat cōsuetudo in nuntijs. sed in alijs officialibus dicit Ja. bu. ꝙ semper per eundē debet expediri. arg. in. l. j. ff. de offi. cōsul. nisi ex causa alius eligat: vt. j. eo. l. ij. ¶ Quid ergo de tabellione[o]: pone ꝙ vnus tabellio incipit scribere in vno processu, nūqd i eodez pcessu pōt alius tabellio scribere? Ja. bu. ꝙ non: nisi primus fuerit impedit⁹: q2 tunc pōt alius deputari[p]: vt. d. l. j. de offi. consu. videtur ergo ꝙ si aliter scribat quam qui debeat, ꝙ scriptura eius fidem non faciat: vt. ff. de iure fis. l. in fraudem. §. quoties.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quoties, in verbo, manu cõmẽtariẽsis. ¶ Itẽ est hec lex arg. q̃ si ad idẽ tribunal sunt duo officiales, z vnus incipit causam examinare, qõ idem debeat prosequi, z finire: alias iudicium est nullum, secundum Jac. but.

1 ¶ Judices delegati possunt in causa sibi commissa eligere nuncios.
2 Nuncius si deliquit in officio, potest puniri in macula corporali. 4.
3 Judices diuersi puniunt de eodem delicto.
5 Judices qui non possunt cognoscere vltra certam summam, an possint punire eorum eis delinquentes.
6 Monachi habent iurisdictionem in aliquo loco, ad quem pertinet punitio delictorum illius loci.
7 Processus aliquis an requiratur in remotione istorum nunciorum.

¶ Lex secunda.

Omnibus iudicibus. ¶ Si executores nõ fuerunt idonei, z negligẽres: remouent ab officio, z alij in eorũ loco subrogant. h. d. ¶ No. in ista. l. multa bona. primo q̃ iudices delegati possunt in cã sibi cõmissa eligere nũcios. z 22 cor. de offi. dele. c. pastoralis. in pzin. g nũcij debẽt ante omnia iurare facere officiũ suũ bene legaliter. qõ iuramẽtũ facit q̃ itẽ postea eorũ relatioĩ[bus] vt extra de appel. c. cũ parati. Nec est necessariũ q̃ postea iurẽt in singulis relatioĩbus. ar. ff. de iura. calũ. aut. in isto. z ita seruat cõsuetudo. ¶ Scõo not. q̃ nũcius deliquit in officio, põt puniri in corporali macula: z 03 ab officio revocari, z alĩ subrogari loco ipsi⁹. ¶ Tertio no. q̃ hoc est verũ in maioĩb⁹ iudicib⁹, q̃ possunt imponere maculas corporales, z maiores mulctas. Sec⁹ est in minoĩb⁹ iudicib⁹, q̃ hoc non possunt. z ideo habẽs notare q̃ vicarij castrorũ z villarũ nõ possunt nũcijs in officio delinquẽtibus imponere maculas corporales, sz ieuẽ mulctã tantũ. ¶ Quarto not. qõ de eodẽ delicto puniũt diuersi iudices. Si eñ ille q 03 primã iurisdictionẽ in puniẽdo nõ põt sufficiẽter punire. 03 suppleri p superiorem: vt hic in verbo, finaũ. facit qõ not. extra de iudicijs. c. at si clerici. Supplenda est ergo pena q̃ nõ fuit sufficiẽter impositа. qõ est no. ¶ Quinto not. qõ si nũtius nõ referat cãm instructã, q̃ imponit p hoc vitiũ iuri. hoc ei dicere q nõ 03 processus nõ procedẽte relatiõe nuntij, in eo in quo relatio attendit, eu expectat. de quo dic vt no. p Bar. ff. de 2di. z demõ. l. maiũ interest. facit ita ratione sui. l. hec aũt. in princ. ff. quib. ex cau. in pos. aut. 03 dicit citare 03 liq̃ ex q̃bus p tot ꝛc. ¶ Si ergo iudex festinat ex perata relatiõe processus est nulli⁹ ipso iure. qõ tene meri. Quero hic⁹: si aliquãti iudices q nõ possunt cognoscere vltra certã quantitatem, puta v. solidos, nũqd de iniquitatibus coram eis poterũt mulctare vltra dictã q̃titatem. Dicit est arg. q̃ non vt intelligat eadẽ taxatio in principali z in mulcta, facit. l. q̃ puoca. nõ est ne. l. cũ certa ratiõe. ¶ Scõo est ar. ad questionẽ. pone q̃ dã monachi vel canonici habẽt de 2suetudine potestatẽ in aliquo loco, z dat eis iurisdictionẽ vsq̃ ad certã summã. nũ do do quid de commissis enormibus delictis, quẽrit ad quẽ pertineat iustitia: nã hec lex est arg. q̃ vsq̃ ad illã summã pertinebat ad monachos, z ad canonicos. Resildo vero iustitie pertinebat ad superiorẽ. s. ad principẽ. q̃ poterit vltra punire. sm Pet. z Cyn. qõ credo verũ. ¶ Quero hic. vtrũ in remotiõe istorũ nunciorũ requirat aliq̃s processus. Dico q̃ nõ: q: delinquũt coram iudicib⁹. z aures iudicis offendant. vnde leuato velo possunt ab officio removeri, z puniri vt hic, z. j. de cest. l. nullũ. z ar. no. de infa. l. ictus fustiũ. Vltimo gl. no. hanc legem contra pessimos executores nolentes parere iudicibus. de hoc digl. 5. ri. l. j. sanccimus.

De pedaneis iudicibus. Rubrica.

1 ¶ Jurisditio iudicis pedanei an possit prorogari inter scientes.
2 Causa indelegabilis an possit delegari de consensu partium.
3 Causa appellationis an possit delegari.

¶ Lex prima.

Procuratoꝛi. ¶ Sententia lata p delegatũ ab incõpetenti iudice ordinario, est ipso iure nulla. h. d. ¶ Nota q̃ inter quos qs non h3 iurisditionẽ ordinariã3, non põt 2cedere delegatã: q: qui non h3 aut hoꝛitatẽ: non 2cedit aut hoꝛitatem vt. j. tit. j. l. j. ff. de iurisdi. om. iudi. l. eũ qui. z arg. ff. ad mace. l. filiũ habeo. 5. iussum. ¶ Querit gl. vtrũ iurisditio istius possit inter scientes prorogari, dicit gl. q̃ nõ: q: nulla est, z q̃ nulla est: prorogari nõ põt vt. j. de iurisd. om. iud. l. priuatorũ. de p̃cario. l. 3 z si manente. z. l. precedẽti. 5. fi. z extra de offi. dele. c. significãtib⁹. ¶ Quero, lex nostra loquit de iudice incõpetẽti rõne psonarũ: sz q̃ de iudice incõpetenti cui cã non poterat delegari, nũquid poterit de 2sensu partiũ delegarica inde legibilis: Rndit gl. q̃ nõ: q: in prohibitis a iure nõ tenet cõsensus partium. q̃ est not andũ. ¶ Quero, nũquid cã appellatiõis possit delegari. dicit gl. q̃ nõ: q: desiderat quendã gradũ superioritatis. alleg. 5. de iudi. aut. ad hec. 3 q̃ gl. intelligit illã: 3 alĩ aliter intelligũt, z ideo dicit vt ibi.

1 ¶ Ponit que in hac. l. tractantur, deinde conclusio subnectitur multum generalis in materia huius legis. 2.
2 Cause excedẽtes summã trecentorũ aureorũ, an possint hodie delegari.
4 Cause medie quando possint in totum delegari.
3 Illud quod est ita tantum ad restringendum, non habet ampliare.
6 Obseruationes non detrahunt superiori potestati, sed eam eminentiorem reddunt.
7 Cause minime, an possint delegari.
8 Cause minime, que dicantur.
Princeps, vel apostolicus cõcessit alicui castrũ per hec verba: concedimus tibi omnia que sunt meri z mixti imperij et iurisdictionis in tali castro. nunquid maiores cause, medie z minore sin cludantur in ista concessione. 9. 10.
11 Merum imperium quid sit.
12 Donans castrum cum plena iurisdictione, an videatur donare merum imperium.
13 Et an possit dare tutores, vel curatorem. Et an possit ibi legitimare. 14. 15.
16 Causa status, est causa magna. cause medie sunt que excedunt. ccc. aureos. 17.
Cause minime sunt, que non excedunt summam ccc. aureorum. 18.

¶ Lex secunda.

Placet. ¶ Medie cause que olim delegabant occupationes leuissima, hodie non possunt nisi propter occupationes magnas, puta propter occupationes publicas, vel causarum multitudinem. Maxime vero cause propter has causas non delegabuntur, nec causa ingenuitatis, sed in cognitione presidis referuãtur, nec per hoc intelligitur iurisditioni presidis derogari, quin ineius poestatem reseruent. h. d. ita legit hanc legem Odof. z sm hoc ille ver. qõ vsq̃ adeo debet legi coniunctim cum versic. pcedenti. vel dic sm Jac. de aret. q̃ intentio huj⁹. l. hec est: q̃ medie cause non delegentur in totum, nisi propter publicas occupationes, vel propter causarum multitudinẽ. z hoc vsq̃ ad vers. qõ nõ ita, quo ad cognitionẽ vero possunt delegari seruata sententia delegãti: vt in ver. qõ vsq̃ adeo. q debet legi ante versi. qõ non ita. sm Ja. de bel. z Ja. bu. Cy. z Bar. cause vero maxime. i. meri imperij: vt in vers. qõ nõ ita. z cause ingenuitatis vt in versi. duz tñ nullo modo possunt delegari: nec ppter publicas occupationes: nec ppter multitudinẽ causarũ. h. d. sm intellectum. Jac. de are. et suorum sequacium. ¶ Tractat ergo hec lex de tribus generibus causarum, sc3 de causis meri imperij, de causis meri imperij, z causis ingenuitatis, circa aũt medias causas tria facit sm intentionem Odof. q: primo ponit ius antiquum. Scõo ipm corrigit. Tertio correctionẽ suã modificat, seu excipit ab ea. sed a ibi, notionis. tertia ibi, ita tñ. In causis aũt meri imperij duo facit. Primo recitat ius antiquũ: z nouũ cũ eo cõcordãt. Secundo rñdet cuidaz tacite obiectioni. prima ibi, qõ non ita, sed a ibi, qõ vsq̃ adeo. tacita obiectio erat in hunc modum, si cause nõ possunt delegari, ergo minuit potestas ordinarij, qõ est absurdum. ad hoc rñdeo, q̃ istud nõ est minuere, sz sibi reservare ppter excellentiã iurisdictionis, vñ non est diminutio, sz honor. h. d. sm Odof. ¶ Ulterius versi. oũ tñ. nõ subdiuidit, sz est clarus sm odof. sed 03 intellectũ Ja. de are. aliter 03 intelligi hec lex. nã circa medias causas quatuor facit. Primo recitat ius antiquũ. Scõo illud corrigit. Tertio excipit duos casus a correctione. Quarto declarat sciẽm: dicẽs qõ intẽdit corrigere ius antiquũ quãtuz ad hñe platione, nõ q̃tũ ad cognitionez. sed a ibi, notionis. z cõstructa est cũ verbo placet qõ est in principio legis. tertia ibi, ita tñ. quarta ibi, qõ vsq̃ adeo, omisso ver. qõ nõ ita. In causis vero meri imperij non ponit nisi vnũ dictũ. et in causis ingenuitatis nõ ponit nisi vnum aliud dictum sm intellectũ Jac. de are. z alios. ¶ Tu dic cõclusiue cõtingẽdo oĩa predicta, q̃ aut loquimur de medijs causis, aut de maximis meri imperij, aut de cã ingenuitatis. Primo casu refert aut ordinarius nõ est impeditus, vel leuiter impeditus. z nõ potest delegare sententie prolationẽ: vt dicto ver. qõ vsq̃ adeo. z hoc secũ rapit mediuz cause z principium. vt in delegabilis sunt. vt. 5. de iudi. aut. ad hec, aut vult delegare aliquã partez

¶ Relationi. vide Bar. in trac. ad repre. in versi. per nũcium.

¶ In officio. vide Bal. in. l. mãcipia j. de ser. fug.

¶ Sufficiẽter. ade. de. l. nullum. et ibi Bal. j. de testi.

¶ Quero hic vtrũ delegaꝛ⁹ possit punire, vide Inno. in c. ũ. de fideiuss. z. c. dilectus. de penis. z ibi doc. Bal. in. l. diuus. ff. de falsis. And. Barb.

¶ No. q̃ inter. no. q̃ qui aut hoꝛitatẽ non habet, aut hoꝛitatẽ nõ concedit. de conse. distin. iiij. c. qũo. z. c. dayberti. num. j. q. vj. And. Barb.

a ¶ Liberalis. ad qd Bar. in. l. nec q cq. §. vbi decretū. ff. de offi. procō. & in. l. si quis libertatem. et ibi tex. ff. de pe. he.
b ¶ Minime Ang. hic dicit duo pau-reorū, iuxta not. in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex breuic. recitā. & vide Guil. & Bar. in. l. Impe-rium. ff. de iurisdic. om iudi.
c ¶ Merum, vide Jo. an. i addi spec. e. tit. §. i. ver. licet q meri. & Ange. in. l. Imperiū. l. iij. col. ff. de iuris. om. iud. et Bal. in lec. anti-qua.
☞ Adde Istuz l. l. si. ff. de cōsti. prin. & ibi omno per do. meū do. Jas. max. col. ij. cū aliis cōcor. ibi per eū sig. Joā. an. in addi. ad spe. in ti. de iurisd. om. iud. in ver. q antē. i addi. c. Ray. alex. in. l. i. col. xv. ver. et ex his infert. ff. de iurisdi. om. iudic. et in. l. iij. l col. xiij. v. et ex his verbis. ff. de acqui. pos. & dixi in trac. clarū. in cla-sctu. ver. cōmitto tibi castrū. & in ver. pleno iure. Celsus.

preter ista tria substantialia: & tunc pōt: vt in ver. qd vsq3 adeo. aut in totū vult delegare: & sic aut est occupatus maximis occupationibus: qr propter occupationes publicas, vel pp[ter] multitudinem causarū ineuitabiliū: & tunc pōt in totum delegare: vt in versi. ita tñ. Si vero loquitur in mero imperio: illud est indelegabile, etiā si emergāt occupationes maxime: vt in versi. qd nō ita. siue ro loquit de causa ingenuitatis: & libertinitatis. & idē qd in mero imperio: secus si sit questio seruitutis fm Ja. de are. In tex. nō possent pp[ter] leuem impotentiā, vel voluntatem: al's esset cōtra tex. ita tñ. & cōtrariē ista lex sibi ipsi: qd est absurdū. In tex. dabant. id est delegabāt. In tex. dun di. etiā in totū, nō reseruata sibi sententia, si noluīt eā sibi reseruare. In tex. quod vsq3 adeo. s. quod dictū est, corrigendo ius antiquū fm Ja. de are. In tex. iudicia. i. diffinitiuus calculus, qui nō pōt delegari, quasi dicat, qd possunt delegari reliqua: vt. C. de iudi. auth. ad hec. in prima parte auth. fm Ja. de are. in tex. ex officio. ex isto colligit qd iste ver. in mero imperio loquitur. itē in mixto, fcdm
3 quosdam. ¶ † No. primo qd olim medie cause, id est pecuniarie, que iure actionis ventilantur, & expediunt, excedunt summā trecentorū aureorum legalium, poterant delegari quoad cognitionē3 & diffinitionem, etiā leuissima, vel nulla causa impedimēti subsistente. sed hodie restricta est potestas: vt nō possit hodie ordinarius delegare sententiam: & per cōsequens debeat ipse cognoscere semel in principio, semel in medio, & postea diffinire. Reliqua vero pōt delegare: vt hic cōiuncta
4 auth. ad hec, fm verū intellectū. ¶ † Scdo no. qd propter publicas occupationes, & propter causarum multitudinē iste medie cause possunt in totum delegari: nam ex quo nō possunt per ordinariū cōmode decidi, lex quodāmodo cū eo dispensat: vt possit per aliū, quod non potest per se. & necessitas facit iustum id qd alias nō erat iustum. arg. ff. de cura. furi. l. ab agnato. & de manu. testa. l. qui potuerūt. & de fideicōmis. liber. l. cum fidei.
5 & l. i. de offi. consu. ¶ † Tertio no. qd illud qd est statutum ad restringendū, non habet ampliare. vnde lex nostra que vult restringere delegatiōes cū quadā exceptione, nō intendit per exceptionē istam ampliare delegationes olim prohibitas: vt
6 in causis meri & mixti imperij. ¶ † Quarto & vltimo no. qd reseruationes nō intelligunt detrahere superiori potestati, sed eū eminētiorē reddunt: qr fiunt in signū superioritatis, cōcor. l. i. in prin. ff. de officio eius cui mā. est iurisditio. ¶ Op. dr hic in prin. qd vbi nō possunt cognoscere: tñ non delegāt, contra hoc adducit tex. hic i ver. ita tñ. Sol. principiuz loquit de leui impotentia, vel de impotentia pretensa, nō vera. versi. ita tñ. loquit de impotētia facti iustissima pp[ter] publicas occupationes, vel multitudinē aliaruz causarum. & sic non obst. ¶ Secundo op. ad ver. ita tamē. de versi. qd non ita. Sol. ver. ita tñ loquit in causis medijs: sed ver. qd non ita, loquit de meri imperij causis, vel etiā mixtis, que natura sui non pñt delegari: nec mutant naturā ex accidentia occupationum. ¶ Tertio opp. in versicu. qd vsq3 adeo. qr non posse delegare, est diminutio iurisdictionis: qr ois impotentia sapit defectū, & diminutionē, sed litera dr contra: quare male. rñdeo: non est diminutio, sed authoritatis cōsideratio: imo est argumētum, qd iurisditio alta non possit descendere ad paruos iudices, qui non sunt capaces nisi basse iurisdictionis. ¶ Quarto oppo. qd causa
a liberalis possit delegari: vt. j. vbi causa stat. l. iandudum. Sol. hic loquit qñ hincinde erat inestimabilis questio: qr agit de igenuitate, & libertinitate, sed ex cōtraria loquit qñ erat qd de seruitute vnde seruus est res estimabilis, sicut bos. & iō non est questio ita maxima fm Jacobuz de are. ¶ Op. quinto. & debuit signari istud cōtrariū. j. & videt qd cause meri imperij possūt delegari: vt l. j. §. huius rei. ff. de offi. eius cui man. est iurisditio. Solu. ibi speciale propter absentiā presidis et non delegantur in totum, sed vsq3 ad sententiam exclusiue. ¶ Sexto opp. ad idem. C. de officio eius qui vicem alicuius iudi. obt. l. suggerēte. Solu. ibi non loquitur in delegato, sed in subrogato, seu locum tenente. qui habet ordinariam iurisditionem: vt. l. i. §. a preferctis. delegatis. in ¶ Septimo opp. ad idem de. l. solet. de officio proconsu. Solu. ibi in delegato de conscientia legis, fm doc. ¶ Octauo op. ad idem de. l. i. in fi. j. qui pro sua iuris. Solu. ibi speciale in delegato principis: vt possit subdelegare causas meri imperij delegatas sibi. & sic non obst. ¶ Nono op. qd eam mixti imperij possit delegari: vt. l. cognitio. §. vt possessio. de officio eius cui man. est iurisditio. Solu. ibi est causa mixti imperij leuis, et summaria. sed ver. quod non ita, prout intelligit in mixto imperio, intelligitur in causa mixti imperij ordinarij. id est que requirit plenam cause
7 cognitionem. & sic non obstat. ¶ † Quero quo modo cognoscemus qd
b lex ista in prin. loquatur in medijs causis. Respondeo, qd minime[b] cause indistincte delegantur: vt. j. eo. l. fi. Maxime vero nullatenus delegātur nisi in casu absentie. Ex hoc sequitur qd triplex est genus causaruz. quedam enim sunt minime, quedam medie, queda3 maxime. Sicut est posi-
8 tiuum, comparatiuum, et superlatiuum fm gloss. et Odoff. ¶ † Quero iuxta hoc que dicantur cause minime? Respondeo quantum ad hunc articulum potestates delegandi dicuntur minime vsq3 ad trecentos aureos. Sed quantum ad articulum cognoscendi ex non scripto, dicuntur minime vsq3 ad centū aureos: vt no. in auth. de mā. prin. §. sit tibi quoq3. dicet aliquis: imo debet dici magna & parua causa secundum qualitatem personarum: vt no. j. de col. auth. quod locum. Sol. hic non loquitur respectu personarum, sed in comparatione ad medias causas, vel maximas: & sic non obstat. Tertio quero. quomodo cognoscemus qd versi. qd non ita. loquitur in mero & mixto imperio? Respondeo: quia fit mentio in tex. de officio, ad differentiam causarum que expediuntur iure actionis: quia ille cause non sunt proprie de mero & mixto imperio. Iuxta pre-
9 dicta quero †. princeps, vel apostolicus concessit alicui castrum per hec verba: Concedimus tibi omnia que sunt meri & mixti imperij, & iurisdi-
10 tionis in tali castro. ¶ † Modo queritur: nunquid maiores cause, medie, & minores includantur in ista concessione. Ad euidentiaz istius questionis premitte qd tres sunt gradus iurisditionis. Primus et precipuus gradus appellatur merum imperium. Secundus siue medius, appellatur mixtum imperium. Tertius siue minor, appellatur simplex iuris-
11 tio. ¶ † Est autem merum imperium potestas seuerioris vltionis, tendens ad publicam vtilitatem, separata a commodo priuatorum secū Ja. de are. & secundum istam distinctionem sub dicta concessione nulla causa criminalis includitur: quia cause criminales sunt abstracte a commodo priuatorum, & tendunt ad vtilitatem publicam: vt. ff. ad l. aquil. l. ita vulneratus. ff. de publicanis. l. licitatio. §. quod illicite. & no. ff. de termino amo. l. agraria. nec ob. qd in dicta concessione ponitur illud verbū iurisditio: qui ponitur pro specie, non pro genere: & sic non includit merum imperium: quia distinctio certarum specierum non includit totum genus: vt plene legitur & notatur in. l. quesitum. §. vlti. ff. de fund. instru. & in. l. heres meus. §. due statue. ff. de lega. iij. Sed si nos attendimus gl. que est in. l. Imperium. ff. de iuris. om. iudi. non omnes cause criminales sunt meri imperij, sed ille demum que adimunt vitam, libertatem, vel ciuitatem. idem si tendunt ad membri mutilationem, que autem pecuniariam continent condemnationem, non dicuntur esse meri imperij: vnde leuia crimina que non tendunt ad predictas superiores penas, non sunt sub mero imperio: quia non sunt sub gladij potestate: & forte ideo Jaco. de are. in diffinitione sua adiecit illud verbum, seuerioris vltionis: vt distingueret inter ipsas criminales causas, quia quedam sunt meri imperij, quedam non. facit in auth. de defen. ciuita. §. audient. sed Guil. de cu. tenent indistincte qd omnes pene criminales principaliter infligende infligantur ex meri imperij potestate: quia respiciūt principaliter publicam vtilitatem, & abstracte sunt ab omni commodo priuatorum, & ex potestate que appellatur imperium, pendent, facit. ff. de penis. l. hodie. Bar. dicit idem: qr dicit quod merum imperium est quod expeditur indicis officio nobili, & respicit publicam vtilitatem: vt. l. Imperium. ff. de iurisdic. omnium iudicum. Et si Barto. accipit officium pro potestate bene dicit. sicut accipitur in tractatu officiorum. C. de officijs. in diuersis titulis in suis tractatibus. Si vero accipit officium iudicis magis stricte non dicit verum: quia accusationes expediuntur iure actionis: & non officio iudicis. & in hoc differt accusatio ab inquisitiōe: vt. ff. de mu. & hon. l. rescripto. §. si quis accusatorē. si autē iste pene venirent incidenter nisi processu: tunc nō dicerentur esse meri imperij: quia incidentia regulantur secundum principale cui incidūt. & ad hoc bene facit. l. ij. C. de pactulis. & argumen. C. de iudi. l. quoties. ¶ Apparet ergo sub dicta concessione criminales causas siue per accusationem, siue per inquisitionem exercendas, non includi. Aliq tamen tenent glossā. l. imperium. qd vbi per penam non exercetur gladij potestas circa mortem mutilationem libertatis vel ciuitatis amissionem, sed circa meram penam pecuniariam: tunc dicitur qd iste cause dicuntur esse mixti imperij. vel iurisditionis. & sic includantur in concessione: quia lex Imperium. de iurisditione omnium iudicū. in diffinitiōe meri imperij ponit gladij potestatem. Moder. do.
12 tenent cōiter opi. precedentē al's opi. Ja. de are. ¶ † Sed qd[ue]rit habens merum[c] imperium & mixtū, & iurisditionē in castro dicit ita: do tibi castrum

strũ cũ plena iurisditione, nec distinguit species iurisditionis, nũquid in eu dit merũ imperiũ. dic q ficiq; noie castri territoriũ significat. cui est merũ ꝛ mixtũ imperiũ: vt. l. j. ff. cũ vide. ff. de offi. pfec. vr. Nec no. Ber. ex tra de offi. dele. c. q3 trãslationẽ. p quo facit q3 no. Jun. de offi. deleg. c. pterea. sup verbo plenariã. Rã ista dictio plenariã. significat mixtũ ꝛ me rũ imperiũ. facit q3 no. de fo. compe. qqueit. de verbo. sig. c. veniẽs. ꝛ de fo. cõpe. c. j. cle. p Guil. de mõte lau. de reli. ꝛ vene. sancto. c. decet. li. vj. p Jo. an. ¶ Ex hoc ergo ꝛcludit q3 sub dicta ꝛcessiõe non icludunt nisi ciules cãe. i. cognitio ꝛ dispositio ciuiliũ cãrum. quarũ quedam sunt mixti imperij. q3dã iurisditiõis. 3t gl. q3 cãe mixti imp3 sunt oẽs q3 delegari nõ pñt. Dicũt doct. q3 cãe mixti imp3 sunt oẽs q3 expediunt officio iudicis. nõ puenũt ex necessitate actiõis: vt est noui iuris collatio. vt in bono. pol. decernẽda. Itẽ decretũ interpositio sup alienatione rei minoris, vel su per necessaria ꝛfirmatiõe alicui⁹ 3ct⁹: vt. l. cũ hi. §. ꝓtor. ff. de trãsac. Itẽ 15 in pol. realiter mittere: vt. l. iubere cauere. ff. de iur. om. iu. ¶ Quero er go nũq3 ille cui est facta ꝛcessio possit dare tutorẽ, vel curatorẽ. ꝛ videt q3 nõvr. l. iuito. §. tutoris datio. ff. de test. tute. Jn 3ũ vr ex diffinitiõe fidei⁹ q3 credo veri⁹. ¶ Nõ ob. §. tutoris datio. q3 dico q3 non est merũ imperiũ. l. q3tiõsiũ 3 volũtarũ sicut 3 sic nõ ob. ¶ Scdo q3ro: nũquid ille 14 a possit bides legitimare[a], vel restituere fame, vel hmõi. Dicunt doctores q3 non iclud̃t nonq3 ista sunt reseruata ꝑncipi: nec de facili ꝛcedunt. ꝛ iõ non iclud̃t sub vbis gñalib⁹: vt l. aut. q. mo. na. effi. sui. §. vlt. col. vij. ff. de postul. l. j. §. de qua. ꝛ q3 no. ꝑ Jnn. extra. de fid. instr. c. cũ. p. rabelio. Sz nũquid ẽ bona doctrina gl. q3 ꝓ legabilia sunt iurisditiõis, ꝛ q3 ea idelegabilia fũt meri ꝛ mixti imp3: dic q3 nõ. nã in mero ꝛ mixto imꝑio ꝛ in iurisditiõe est 3siderare qd delegabile, ꝛ qd idelegabile. nã i mero imꝑio est cõsideranda gña causarũ: q3 dã sunt magne, ꝛ iste fm oẽs nõ delegant: nisi 3cnãt ꝓncẽ abesse cã reipublice, vel q3 necessariã moraz patiẽ in itinere, vel q3 ꝓnsul suo delegato mãdat. Ex his cauib⁹ soluũ cognitio mãdat: vt in. l. j. §. hui⁹ rei. de offi. ei⁹ cui mã. est iurisd. ꝛ. l. solẽt. de offi. ꝓcõ. Quedã sunt medie vr relegatio, ꝛ grauis cohertio, tñ nõ excedẽs relegationes: ꝛ tũc etiã nõ delegant, nisi in cauib⁹ supradictis: ꝛ tũc etiã quoad decisiõnẽ delegãtis vr. l. fi. qd cerit. de of. ꝓcõ. q3dã sunt minime: vt modica coercio: ꝛ iste delegant indistincte: q3 ꝑtũr iure magistrat⁹: vt in. d. §. audiẽt. ꝛ. ff. 13 de offi. ei⁹. l. j. q3 vero. ¶ Jtẽ cãis mixti imꝑũ ẽ 3siderare quasdaz ma gnas: vt sunt ille q3 regnũt plenã cãe cognitionẽ: ꝛ ille nõ delegant. Que dam sunt leues: vt q3 nõ regnũt plenã cãe cognitionẽ, ꝛ ille delegant. licet sint mixti imp3: vr. l. nec quicquã. §. vbi decretũ. de offi. ꝓcõ. ꝛ leg. exce ꝓ q3 ꝓ possessionẽ mittio re ipsa, q3 respicit territoriũ, ꝛ sine territorio esse nõ ꝑtẽ nõ ꝑt delegari: vt not. in. l. iubere cauere. q3 in delegatus nõ vãt ꝛtentionã. Jtẽ in cãis iurisditiõis est 3siderare tres species cau 16 sarũ: sunt magne cãe, quedã medie, q3dã minime. ¶ Cause magne: vt q3stio status 3 gl. dicat ꝛ ponat in cãis mixti imperũ, ꝛ male. Et in hac cã vr Jac. de are. q3 aut ẽ q3stio ingenuitatis, ꝛ libertatis, ꝛ nõ ꝑt delegari vr dic in. Aut est q3stio seruitutis ꝛ libertatis: ꝛ tũc ẽ delegabilis. sicut fiesset q3stio de dñio cuiusdã rei vilis: vt. l. iamdudũ. j. vbi cã stat. sed hoc 17 nõ credit Jac. bu. p. l. j. de ordi. iudi. ¶ Cause medie[b] sunt ille q3 exce b dunt. ccc. aureos. ꝛ in his dic q3 aut ꝑtes nõ multũ occupat, aut sic. Pri mo casu nõ potest cãm in totũ delegare: licet sit iurisditionis: vt ꝓbat. l. in ꝓn. põt tamen quãtũ ad cognitionẽ delegare, sed reseruata sibi senten tia: vt ꝓbat. l. veri. q3 vsq; adeo. ꝛ tũc 03 ter cãm audiret: vt. §. de iudi. auf. 18 ad hec. ¶ Quedã sunt cause minime[c]: vt ille q3 nõ excedũt summam c ccc. aureo. ꝛ in his dicũt qdã ꝓ ꝑtes nõ poterat olim cognoscere, sed ha bebat necesse delegare. Hodie vero ꝓt ꝑ se cognoscere: sed male dicũt: q3 etiã ꝛ olim ꝛ hodie poterat ꝑ se cognoscere, ꝛ delegare: vt. l. fi. j. eo. ꝛ sic in uenies in quolibet genere causarũ, siue sint meri imperũ, siue mixti, siue iurisditionis, q3 quedam sunt delegabiles, quedã nõ secundũ Jac. but.

¶ Lex tertia.

Placet. ¶ Judices delegati debent iudicare. nec pos sunt ad delegãtẽ remitrere. ꝛ ab eis põt appella ri. h. d. ¶ Not. hic de libera facultate appellandi a diffinitiua.

¶ Lex quarta.

Placuit. Si iudices delegati sunt impediti, d3 causa d alijs cõmitti, vel p delegantez ad ulteriora procedi, ꝛ terminari. h. d. Jn text. ibi, ꝑ quẽdis. ¶ Nota hic expressum q3 morte[d] vel reuocatione delegati non finitur in 1 stanua sed ꝑ eisdem actis ꝑ subrogatum[e] vel ordinariũ proceditur. h. d. Licet Jnn. de hoc dubitauerit.

¶ Lex quinta.

Vedam. Cause minime iurisditionis possunt indi ffincte delegari. h. d. ꝛ. Jn text. ibi, humi ra. ¶ No. qui dicantur iudices pedanei. Bal.

¶ Qui pro sua iurisditione ꝛc. Rubrica.

1 ¶ Delegatio valet, si causa pertinet ad iurisditionem delegantis.
2 Delegatus principis potest delegare omnem causam.
3 Sententia nulla propter defectum iurisditionis, an possit consensu par tium confirmari.
4 Causa an possit delegari non subdito.
5 Judex incompetens delegans causam habenti iurisditionem ordina-

a ¶ Legitimare, vide Bal. l. l. per hãc. in. iiũ. col. j. de tẽpo. ap. ꝛ an possit delegari, vide Bal. in. l. fi. in ꝓn. j. de re iudi.

b ¶ Medie. sed Ang. hic post Bar. appellat istas magnas causas iurisditionis. hic reprehendens glo. alle. in auf. de defẽ. ci. §. audient. ꝛ. §. iu dicare. medias añr appellat causas. cc. aureo, ꝛ abinde. j. vsq; ad metam cause vilissime ꝛ mi nime. Sz caue iquia forte ꝛtior est ista Ang. ꝛ causa ma gne intelligãtur vl tra. cc. aureos, ꝛ de illis intelligat⁹ ter. in auf. ad hec. §. fi. ñ. in ꝓnc. vbi dr q3 etiã ꝛ publicis oc cupationibus oc cupat⁹ fit, non pos sit cõmittere prola tionẽ sententie put hic dr. sed fi esset de medijs causis, de beret posse cõmit tere vsq; ad senten tiam iclusiue. si est publicis occupatio nibus impedit⁹: vt in ver. ita nõ. fm cõem intellectum. et istud etiaz sentit Jac. bu. ꝛ Bal. i. d. aut ad hec. in fin. §. col. sed nõ vr esse Sz ter. hic in fi. q3 vult q3 nullo mõ possit magna cã iurisdi tionis delegari: vt est cã ingenuitatis. Cogita. et ideo for te dici posset q3 nõ sit verus intellect⁹ Ja. de are. Sz verior est prima opin. vez q3 iudex nisi sit im peditus, nihil pos sit de medijs cau sis delegare, sed si sit impedit⁹: possit fin formã illi⁹ auf. lz Bar. in. l. imperium. alr dixerit. ff. de iurisd. om. iudi. ꝛ ibi dixi.

c ¶ Minime. Jn istis ponit exemplũ Angelus puta in summa duorum au reoꝝ. iurta not. in auf. nisi. j. delemꝫ breui. re. Bartol. et Bal. in. l. Jmperiũ ff. de iurisd. om. iudi. ꝛ Bar. in. l. negeꝫ §. vbi decretum. ff. de offi. procon.

d ¶ Morte. add. l. mortuo iudice. cuz ibi no. ff. de iud. et qõ no. Bal. in. l. p perandum. §. finautem vtraq. in fi. §. de iudi.

e ¶ Secundo no. vide gl. ꝛ doc. in. c. super questionum. §. porro. ff. de offi. deleg. per istum tex. And. Barb.

f ¶ Potest omnẽ causam subdelegare. Adde q3 potui in apost. ad istũ in. l. a iudice. nu. 8. in versi. fallit in delegato principis. §. de iudi.

g ¶ Maior. Add. c. pastoralis. extra de offi. or. dixi post Salic. in auf. ad hec. §. de iudi.

h ¶ Incõpetens. vide Bal. in. l. eũ qui. ff. de iur. om. iu, ꝛ gl. hic tenet Ja. de are. ꝛ Ja. bu. ꝛ ea facit. l. ñ. §. cõuenire. ꝛ ibi doc. ff. de iud. ꝛ cuz Bar. transit. Ant. de bu. in. c. cum officiũ, hic alleg. ꝛ vide per Luddo, ro. in. l. j. §. si quis ita. ff. de verb. obli.

i ¶ Delegato. contra tenet Ang. in. l. j. ff. de iudi.

k ¶ Per. dicit. Sed idẽ Bal. in. l. nõ codicillum. C. de testa. ꝛ in. l. j. C. de

for. ad fi. tenuit op. Inn. vide Ly. ro. in. l. f. §. si qs. de ver. obli. An. ba.
a ¶ Pe. gl. Facit q no. per Bal. in. l. falsus. in. vj. col. in ver. ad primuz re deo. z. iij. col. ver. ad tertiam partic. §. j. de fur. z in. l. j. ver. vlti. eo. ti. z q dixi post Bar. in. l. episcopale. §. de epi. audi. z Lud. ro. in. l. j. §. si quis ita ff. de verbor. oblig.

b ¶ Potestas. vide que not. Bal. in. l. magisterijs. j. de iurisd. om. iudi.

c ¶ Notoriuz. adde c. tonit. z. c. propo- fuit. extra de appel- et ita tenet Cy. hic z Bar. in. l. si quid. §. sicut. ff. de petit. here.

d ¶ Canoniste. vide que dixi. in. c. olim. de rescri. z ibi doc. z in. c. cu venissent. de iudi. vide que dixi. in. c. ad audientia de deci. vid do. Abb. in. c. j. de iudi. vbi tz qd si recusatur non pot esse iudex in ca sue ecclesie ita limitat. c. suffraganei. ij. q. vij. z mouet ex glo. in. c. cu sup. de offi. deleg. que dicit q si prelatus litigat mecuz i vna causa, non pot esse iudex meus in alia si euz recuso. est tex. in. c. insinuate. de off. de leg. vbi si dns clerici recusetur, iudex fortius recusabitur pro ecclesia. allegauit. d. Ang. in. c. cu venissent de iud. et Cy. hic. tu pondera: qr in casu glo. in c. cuz super ipse est aduersarius sz i ca ecclesie non est aduersarius. primo casu 3 hit inimicitia. scdo casu non. Item in. c. insinuate. c. presumit ad importunitatez sue ecclesie, q no recte iudicabit. non sic ad importunitate persone vt de. d. Abb. in. c. tu super. de testib. vbi dicit q pot esse iudex. fortius testis in cause. ecclesie. And. Barb.

e ¶ Ecclesie. vide p Inn. in. c. venerabili. extra de sent. ex- co. et in. c. nosti. in prin. extra de elect. z. c. cu venissent. extra de iud. per glo. z docto.

f ¶ Procurator. vide que dixi hic post Bar. z Bal. in. l. si quis ad declinandam. in versicu. sed iuxta. §. de episco. z cleri.

vt dele gatus, q non valet pcessus, per istuz tex. qr partes no intendebat pcedere tanq coraz ordinario: nec ipse assumpsit hanc via fm Pe. per gl. facit[a] qd no. Inn. extra de prescrip. c. cu ex offi cij. p Pe. facit qd no. in. l. j. ff. de iudi. z. ff. de fur. l. si dominiu. per dy. qd verius credo. ¶ † Quarto querit qd si delegas no habebat iurisditionez a principio, sed pendente pcessu est eaz adeptus: nunquid z pcessus: gl. sentit q sic, quasi co firmet ex superueniete iurisditioe, veritas est in 3rium: qr superuenies iurisditio no firmat retro factu in a iudice incopeteti: qr id qd est ipso iure nullu, no pot gfirmari. ¶ Non ob. qd dicit gl. q vz ex nunc no vt ex retro: vt. l. obseruare. §. vlt. de off. pcosu. na si deficiut substantialia q requirunt in principio, reliquus pcessus non pot valere, fm Ja. bu. facit. §. tit. j. l. j. instar. de iure fisci. libr. vj. ista est veritas. ¶ Et lz Ja. bu. dicat hic q aliud in cotractu qui cofirmat ex iure superuenienti actoris, aliud in delegatione causaru: tu veritas est q ide in 3ctu presupposita nullitate a principio: vt plene no. ff. de vsucap. l. cum vir predium. per Bart. non ob. l. obseruare. §. vlt. qr ibi no deficiebat omno iurisditio a principio, sz deficiebat exercitiuz iurisditionis, iurisditio tn erat radicata in delegante. Et finaliter hoc idem sentit Ja. bu. in lec.

¶ Ne quis in sua causa iudicet, vel ius sibi dicat. Rubrica.

1 ☞ Iudex in propria causa nemo debet esse.
2 Prās an possit cognoscere de iniuria sibi facta.
3 Episcopus an possit cognoscere de iure emphyteotico quod pretenditur spectare ad eum.
4 Procurator episcopi an possit agere cora episcopo de rebus ecclesie male alienatis.

¶ Lex vnica.

GEnerali. Nemo est Iudex in causa propria. h. d. ¶ Ni. q dixi in summario. gl. format quatuor opp. ¶ † Primo op. de. l. fi. j. de fidei commi. ibi dum dicit testis. vide in Specul. de actore. §. Item qd vult sibi iudex z testis inuenit, sz rn. q ibi ipropri loquitur vt patet. ¶ Secudo op. de. l. in re madata. j. ma. vbi tex. dicit q in re ppria. quis est arbiter, sz rn deo, q ibi loquit in extraiudicialibus, q cosistut in libero arbitrio. hic in iudicijs. ¶ Tertio opp. gl. de. l. senatusconsulto. de offi. prest. sed ibi erat speciale: qr lis erat tpe peritura, z non pcedit ibi ad sententia, sed solu ad tporis interruptionem. 2 ¶ † Quarto oppo. de. l. j. ff. de confes. Sol. ibi loquitur in fnia, querunt hic doc. antiqui, nunquid b potestas[b] de iniuria sibi facta possit cognoscere, z punire, istam qone distinguit Ja. de are. z in coclusione sic distingue, aut est delictu notoriu: aut no. Primo casu n3 indiget inquisitione, sed sola puniendi cohertione: vt. j. de accu. l. ea quidez. z tuc poterit punire. cuz in hoc sit executor potius q iudex vel cognitor, nec pot dici qd sit suspect[9] c ex quo crimen est notoriu.[c] facit extra de ver. si. c. ex parte in christo. z ibi plene per Inno. Si autem crime non est notoriu: tuc aut iniuria est sibi illata obtetu dignitatis: vt qr conteuendo suam dignitate est offensus: z tuc de tali offenso pptest cognoscere, z punire: vt. j. de testi. l. nullu. §. q. vt. c. si quis ab epo. z. c. si qs erga. z vtrobiq notat. aut no est illa obtetu dignitatis: z tunc non pot cognoscere de ppria iniuria: vt hic, z. ff. de iurisd. om. iud. l. qui iurisditioni. cum si. fm Jac. de are. sed Pet. de bel. pertica dicit, q licet iudex possit prosequi iniuria sibi factam quatenus tangit interesse reipublice: vt. §. de offi. eius qui vi. alicui[9]

iudi. obti. l. j. z. ij. tamen ne possit dici suspectus, debet alius sibi adiungi quod satis videt equitatis rone defendi fm Cyn. tu dic q istud dictum Pe. non probat per aliqua. l. z ideo tene dictu Ja. de are. predicta sunt vera in iudicibus inferioribus, sz princeps qui no habet superiorem, pot de causa ppria cognoscere, z iudicare: vt. l. prime. de his que in test. dele. 3 z. l. z hoc tyberius. de heredi. insti. ¶ † Iuxta predicta quero. Episcopus perusinus mouet mihi litem de quibusdam rebus, dicens quod ille res sunt emphyteotice epatus perusij, z q ad eum sunt reuerse. ego hoc nego, z dico q eps perusinus no potest de hoc cognoscere, sed debet agere contra me coram archiepiscopo. modo querit vtrum iste Eps possit de hoc cognoscere, necne questio stat in hoc, vtru ista dicat sua causa. Inn. d videtur dicere in. d. ca. ex parte. q non possit cognoscere. Canoniste[d] tenent coiter contrarium: qr ista no est causa persone, sed ecclesie, z vtilitas principaliter respicit ecclesiam: z ideo eps pot esse iudex, cognitor, z determinator huius litis: vt no. Host. z Jo. an. in. c. ex parte. post Innoc. z adde qd no. extra de app. c. dilectus. z in. c. dilectus. de penis. per Inn. 4 z in. §. sequitur. in Spe. de iudi. deleg. ¶ † Iuxta hoc quero de alia questione. eps de facto alienauit res ecclesie: modo eps facit quedam procuratore ad petendam reuocatione alienatoru, querit nunquid ille procurator possit coraz ipsomet epo agere noie epi z epatus. z vr q sic ex theorica predicta: qr videt causa ecclesie[e], no persone. in 3rium videtur: qr absurdum est pcurator[f] experiatur cora cosituente: na cosituens fungeretur officio iudicis z officio ptis, qd vr impossibile, breuiter credo q nomine persone iste pcurator non admittat, sed noie ecclesie: credo q admittatur ex theorica predicta, consultus tn facit eps, vel eius vicarius, si procedit inquirendo cotra detentores: siue 3 detentore, tanq iniuste detinentem de iurib[9] ecclesie eps pot cognoscere, z inquirere. facit qd no. Inn. extra de iureiur. c. ad nostra. In inquirete em est spale, q teneat locu iudicis z locu partis, z presumitur ab inquirete cessare omnis suspicio. z dolus, vt ff. de offic. ciui. iud. l. si quis. in ver. q non arbitramur. quem tex. ibi sepe allegaui. z ita seruat consuetudo, q episcopi omnia iura ecclesie cora se ipsis iudicialiter prosequuntur. Bar.

¶ Qui legitimam personam zc. Rubrica.

¶ Lex prima.

SI cum esses. Sententia lata 3 pupillum in defensum ipso iure non tenet. h. d. hoc veru in diffinitiua, secus in interlocutoria vt. l. apud Juli quib. ex cau. in pos. ea vel dic q ibi ipsa in interlocutoria de mittendo ex primo decreto: qr natura eius est q is cotra quem fertur sit indefensus, nec impuberes. §. fi. ff. de in ius voc. secus in alia iterlocutoria: vt. j. quo z quando iud. l. si preses. fm Bar. adde q dixi. §. si aduersus rem iudicatam. l. z cum minores.

¶ Lex secunda.

IN rebus. ¶ Pupillus cum authoritate tutoris, et adultus cum authoritate curatoris recte possunt agere. z conueniri. hoc dicit. Bal.

1 ☞ Agere possessorio quisq potest cuius interest.
2 Quamcunq personam, hec verba includunt etiam inhabiles.
3 Obreptitia petitio non debet admitti. 4.
5 Iudicium momentanee possessionis, quare sic dicatur.
6 Minor si succumbit causa possessoria, an possit restitui.
7 Testis productus in possessorio, an debeat interrogari de proprietate.

¶ Lex tertia.

MOmentanee. Hec est notabilis lex: z diuidit in tres partes. na primo dicit q minor hz legitima persona in causa momentanee possessionis. Scdo dicit q non hz legitima persona in causa proprietatis agedo. Tertio dicit q non pot per modu couentionis vel recouentionis minor couenire, vel recouenire in causa pprietatis sine legitimi administratoris authoritate. Scda ibi, sub colore. Tertia ibi, nihil aut. Et hoc sit pro summario fm lec. Azo. vel sic minor pot mouere possessorium sed no petitorium, nec sibi moueri sine authoritate tutoris. h. d. ¶ Iu tit. petitio, ex hoc versi. apparet q iste ver. loquit in petitorio: qr petitio pro 1 prie est in rem. ¶ In tex. circa. expone. l. contra. ¶ † No. primo q quilibet persona cuius interest, potest experiri possessorio, z dr esse habilis ad agendu: z per hoc etia pupillus, z adultus sine authoritate tutoris z curatoris possunt possessorio experiri, z hoc est introductu: quia istud iudicium dicit esse de possessione momentanea: z qr est fauor agentium qui 2 hoc admittantur. ¶ † Scdo no. q hec verba, per quacunque persona includut etia alios inhabiles, na ista verba vniuersalia qn sunt prolata ad progatione iuris iam cosituti, non recipiunt restrictione de habilitate 3 vt no. Ja. de are. in. l. j. §. Item nutiatio. de ope. no. nuci. ¶ † Tertio no. q obreptitia petitio no debet admitti. Et sub pretextu permissi, non debet fieri transitus ad phibitu. Et ideo sub pretextu possessionis nacisci de non pot pupillus vel adultus sine authoritate legitime persone rem petere. i. ad petitorium transire. Et si transiuit, hoc no nocet aduersario minoris, quin possit opponere de inhabilitate persone, intelligo tamen q si esset lata sententia p minore q post sententia non pot obijci: vt no. in. l. 4 j. §. e. z. §. de pcu. l. no eo minus, sz lite pe. bn pot obijci, vt hic. ¶ † Quarto no.

to no. q3 l3 aliqs habeat legitimā personā in agendo: tñ in causa recōuētionis requirit maior solēnitas: q2 iste cause nō erāt eiusdē nature, nā prima cā erat possessoria, scda petitoria. ¶ Itē q3 minor nō audiat sine authoritate tutoris, vel curatoris in possessorio, est introductū in fauorē minoris, vnde nō debet retorqueri in ei9 lesionē, merito h3 legitimā per
5 sonā in agēdo, z nō in defendendo. ¶ † Quero, quare dicat iudiciū3 momentanee possessionis, dūt quidā q3 hoc est rōne ordinis: q2 quasi momento z summatim pcedit: sed de hoc dic vt. j. vnde vi. l. momētanee. qd no. gl. ff. de in inte. rest. l. oēs. z Bar. ff. de ac. pos. l. naturaliter. §. nihil com. aliq dic rōne effectus: q2 snīa lata in possessorio, pōt infringi per petitoriū, z sic est apta durare momento. i. donec petitoriū finiat, z ista est melior expositio. Facit extra de cā pos. c. cū ecclīa sutrina. z c. pastoralis. ¶ Scdo quero de quo iudicio possessorio loquat hic tex. Rñ. libero agente loquimur in of possessorio, s3 agēte seruo, intelligit in possessorio retinēde z recuperande, nō adipiscēde possessionis. vt. l. j. §. si per vim vel alio mo. ¶ Tertio qro vtrū iudiciū possessoriū possit moueri ꝯ minorē indefensū, z dici pōt q3 non, q2 hec lex permittit agere minori sine authoritate tutoris, vel curatoris, s3 nō permittit eū cōueniri. Et dñi q. dā q3 hic est casus in vltimo rñso huius legis. z hoc tenet Bart. q2 hec lex facta est in fauorē minorū, vnde nō debet cōuerti in eorū lesionē fin
6 ram. ¶ † Quarto quero, si minor [a] succumbit, nunqd possit petere i resti. in integ. Et videt q3 nō: q2 per hanc legē reducit ad instar maioris, ergo nō pōt in integrū restitui. facit qd no. s. de pcur. l. exigēdi. In ꝯnū dic q2 hec lex nō repūtat eū maiorē, s3 vult q3 possit eque experiri per se z cū authoritate tutoris, vel curatoris, s3 interueniēte tutore, vel curatore possit in integrū restitui, ergo zc. z ista est veritas, vt no. j. si ꝯ momē. pos. l. j. z ibi est casus. s. de iudi. l. pperādū. in prin. in ver. siue super possessio
7 ne coniuncto. §. fi. eiusdē leg. ¶ † Ultimo gl. inducit hāc legē ad qōnē, q3 testis productus in possessorio: nō sit interrogādus in pprietate. ista lex hoc bñ pbat, qñ ex defectu inhabilitatis agētis non pōt cā pprietatis moueri. s3 qñ cā pprietatis pōt moueri: tūc est cōsiderandū: aut illa proprietas adminiculat in possessorio, aut nō. Primo casu refert aut testis iurauit sup tota cā, aut sup mero articulo possessorij. Si aūt iurauit sup tota cā pōt de pprietate interrogari. si aūt iurauit sup mero articulo possessorio: nō pōt interrogari de pprietate: q2 deponeret nō iuratus. Scdo casu principali qñ nō adminiculat, testis nō est interrogādus: nec admittēda positio: q2 impertinēs. Et hec pbant. ff. de pe. he. l. si qs libertatē. §. fi. de iureiur. l. si duo pfoni. §. idē Iuliā. extra de testi. c. de testib9. z hic per Ja. de are. z Cy. in Spe. de teste. §. j. ver. itē q3 deposuit. z. §. vidēdū.
8 ver. sed pone ego. ¶ † Dices tu, quo cognoscā an pprietas foueat possessoriū? Rndeo, vbi pares sunt pbatiōes in possessorio retinende pprietas pbata facit pualere pbantē in possessorio: q2 possessio magis iustificata potior est. Et hoc t3 dic gl. ou. facit extra de pb. c. l3 cām, sed in possessorio recuperāde nihil adminiculat pbatio pprietatis: vt. j. ad l. iul. de vi pub. l. si quis ad se fundū, q2 violēta possessio non pōt iustifica
b ri, sed pone, q3 dubitat vtrū articulus sit ptinēs [b], vel impertinēs: nūqd testis est interrogādus? Rñ. idē in teste, qd in parte: q2 interrogat saluo iure impertinētiū, z nō admittendorū. Si ergo postea declarat qd articulus iste sit impertinēs: ipso iure nulla est depositio, facit qd not. extra de officio deleg. c. cū contingat, z in. c. sepe. de ver. signi. in clemen.

¶ Ut nemo inuitus agere vel accusare cogatur. Rubrica.

¶ Lex vnica.

Inuitus. ¶ No. qd in potestate actoris est an agat: nec pōt ad agendū cōpelli. fallit rōne diffamationis, nā si aliquis diffamat aliquē de statu, vel de alio iure psone, pōt sibi terminus assignari
c ad agendum [c]: vt. j. de inge. manu. l. diffamari. qd dic vt no. per Inn. extra, qui fi. sint legiti. c. cam q. ale. c. lator. vbi plene vide. Itē fallit qñ reus est necessario recessurus: puta scholaris est recessurus ad patriā, vel stipēdiarius est recessurus: q2 est finitū stipēdium, vel ptās est discessurus: q2 est finitū officiū, pōt eni assignari termi
d nus [d] cuicūq3 volēti agere, q3 agat intra talē diē, z postea nō audiet. arg. j. de remis. pig. l. si eo tempore. fin gl. quod no. adde tamē quod no. Inn. extra qui matri. accu. pos. c. cum in tua. Bald.

¶ De ordine iudiciorum. Rubrica.

1 Tutores posthumi preteriti possunt dicere testamentum nullum.
2 Questio status si incidit in causa petitionis hereditatis, iudex idem potest de ea cognoscere. 4. 6. 7.
3 Pronuntiandum an sit super incidenti.
5 Et quid expediat pupillo super hoc.
8 Incidens, seu emergens an super incidenti vel emergēti sit pronūtiādū.
9 Et quid si iudex procedat omissa pnūciatione, an processus sit nullus
10 Lis an sit contestanda in causa nullitatis. Et quid super incidenti.

¶ Lex prima.

Adite presidem. ¶ Si pupillo agenti petitione hereditatis ꝯ heredem scriptum obijcit q3 nō est suus: iudex debet examinare de principali, z incidenti: non tamē d3 de inci
1 denti pnūciare, sed solū de principali. h. d. ¶ † Not. q3 tutores posthumi preteriti pñt dicere testm̄ nullum, z interare noīe posthumi pteriti petitionē hereditatis ꝯ heredē scriptū. an aūt eo ipso q3 qs dicit nulluz, videat petitionē hereditatis tacite propone
2 re, dic vt no. j. de repu. here. l. suu. ¶ † Scdo no. q3 l3 talis sit magistrat9 q ꝯ filiatiōis cā nō possit pncipalr cognoscere: q2 est cā status: tñ si incidit petitiōi hereditatis, pōt z d3 cognoscere. tñ non debet de statu pnūtiare, s3 d3 pnuntiare solū vō sup petitiōe hereditatis, ꝯdēnando, vel absoluē
3 do. ¶ † Ex hoc no. tertio q3 sup incidenti non est pnūtiandū. cōsidera aūt q3 in. l. nr̄a qō filiationis kidebat dupl r. s. affirmatiue ex pte agētis: q2 dicebat pterit9 vñ est pbādū agēti de filiatiōe, itē3 kidebat negatiue ex pte ꝯuēti: q2 ꝯuēt9 negabat eū filiū, vel l3 cōsteret eū, dicebat forte eū spuriū vel ex ancilla natū, ita q3 excludebat suitatē: z per ꝯns dicebat testm̄ valere. ¶ Scdo qro, quare hic non pōt pnūtiare de statu. Rñ. q2 forte erat minor magistrat9, q de statu nō posset iudicare, vel hoc est fauore pupilli: q2 nō d3 iudicari de statu ei9, nisi cū expedit sibi iudicari: vt. l. ij. §. due aūt sunt cāe ad carbo. vel hec est rō: q2 si pronūtiaret de statu plene discusso, faceret snīa ius apud oēs vt. l. j. in fi. cū. l. seq. ꝯ li. ag. s3 hoc nō est de natura qōnis incidētis: q2 eatenus d3 ius facere, qt nus regrit natura cause pncipalis. s3 ista rō nō vr̄ vera: q2 ē snīa lata sup petitione hereditatis. facit ius apud oēs: vt. ff. de statuli. l. statuliberi a ceteris. §. qnt9. rō dūe est: q2 decidit tacite vna cū pncipali, z nō d3 decidi seorsum a pncipali. esset eñi supfluū iudicare de incidēti p se tū si iudex iudicaret sup incidēti, vt qd valeret illa iterlocutoria. ff. de mino. l. intra vtile. qd eñi valet, apparet ibi: q2 est necessaria appellatio. Et vt apparatus huius legis clarius pareat, diuidende sunt oppositiones in duas partes. nam cū primo dicatur hic qd qō status nō suspēdit petitionē hereditatis: nec suspendit. signāde sunt op. que respiciāt istaz partem. Scdo q2 dicit hic qd de incidenti plene cognoscit, sed nō pnūtiat signāde sunt alie opp.
4 z qōnes respiciētes hūc scdm articulū. ¶ † Rndeo ad primū z videt q3 qōstat9 sit prius discēptāda: vt interim petitionē hereditatis suspendat vnde videt ob. j. de pe. here. lege liber. Sol. ibi refricabat qd status testatoris: que non tangebat statum pupilli: ideo non differt, sed prefert, tanq̄ qd preiudicialis. vt. ff. de testa. l. si queramus. hic vero refricabat qd de statu pupilli que non differtur nec prefert, sed simul cū pncipali disputat. ¶ Scdo opp. z videt qd qd status pupilli differat: vnde videt ob. j. de car. edic. l. j. So. hic pupillus agebat petitorio, z expediebat sibi non differri: q2 aliter nō poterat in petitorio pnūtiari, s3 in. l. ꝯtra nō expediebat pupillo differri, z iō differt in pe pubertatis, z sic non ob.
5 ¶ † Tertio op. ad idē de. l. ij. §. missuz. ff. ad carbo. So. breuiter semper d3 attēdi an pupillo expediat differri, vel neutrū. hoc non pōt opponi ab aduersario, sed op3 q3 opponat noīe pupilli, et iō pro solutione istorū ꝯriorū, z aliorū sic distingue, aut pupillus agit, aut cōuenit. Primo casu aut agit possessorio: vt petit carbonia. bo. pos. tūc qd status differt quo ad plenariā cognitionē, s3 non quo ad summariā: vt. ff. ad car. l. ij. §. cause. z. §. due aūt sunt cause. z hoc pter fauorē pupilli. z pter naturā hui9 possessorij: q2 nō regrit plenā cognitionē, s3 summariā. aut pupill9 agit petitorio: z tūc qd stat9 nō differt: nā ipse met q agit petēdo differre esset sibi ꝯrius: q2 petit supsederi in petiōe, cū petitio non possit determinari nisi cognito plenarie de statu: vt hic. aduersari9 aūt pupilli nō pōt hoc implorare: q2 hoc ē introductū fauore pupilli, non fauore aduersarij: vt. d. §. due. scdo casu pncipali qñ pupillus ꝯuenit: q2 mouet sibi qō stat9, z bono: z tunc si pupillo expedit differri, differt. Si aūt expedit nō differri, nō differt: vt d. §. due. In dubio psumit expedire differri: nisi testes pupilli sint valetudinarij, vel absfuturi, vel alia causa moueat iudicem, pter quā iudex credat expedire pupillo cām status discreptari, z in

a ¶ Minor. Adde Bald. in aut. si ca priui. de epi. z cle.
b ¶ Impertinēs. adde qd no. Bar. l. l. si duo pfoni. §. idem Iul. in fi. ff. de iure iurand.
c ¶ Agendum. vide Inn. in. c. cōquerēte. extra de offi. ordi. vbi deccarat. l. diffamari. z vide q̄ dixi in. d. l. diffamari. z qd illa. l. hēat locum in quocūq3 diffamante, sentit expresse Inno. in. l. de pupillo. §. si is cui. ff. de no. oper. nūtia. z q̄ ibi mod. z soe. in ri. de emp. z vē. §. vēdendū restat. ver. vl. no. cum duobus sequen.
d ¶ Potest eñi assignari termin9. adde bart. in. l. ij. z ibi Alexā. in apost. ad ipm. ff. ad legē iul. repetū. Card. in. c. pe. extra de iudic. Pe. de anc. i. c. aduersus. extra de immu. eccle. Maria. feli. z aliq Moder. post Panor. alle. c. pe. Cellus.

aliud tempus nō differri:vt in eo.§.ꝛ in.d.l.j.de carbo.edi.tota ergo cōclusio stat in hoc. aut pupillus agit.aut cōuenit.ꝛ si agit,aut possessorio, aut petitorio.Et si cōuenit. aut sibi expedit differri cognitionē status,aut representari,aut dubitat. Et adde qd no.ff.de inoff.test.l.qui de in officioso.que distinctio pcedit vbi est qd d statu pupilli.secus si de statu maioris.i.testatoris,seu tertij.ex cuius statu status pupilli nō pendet:qr
6 tunc nō differt:vt.l.liber.j.de pe.here. ¶ Ulterius op.dicit hic ꝙ pses de causa status cognoscere nō possit.postea in.fi. dicit ꝯriu:qr dicit ꝙ debet cām status examinare. Sol. hic loquit in preside large assumpto vocabulo:vt cōprehēdat etiā pedaneū magistratū.qui principaliter de cā status non pōt cognoscere:vt in ver. ꝛ si super. sꝫ incidenter sic:vt in fi.legis.istud tenet Pe.sꝫ nō placet glo.qr text.loquit de preside.cuius nomen proprie sumptum ponit pro maiori magistratu. qui de status causa pōt cognoscere: vt.s. de peda.iu.l.placet in fi.Et ideo glo.sol.qd in isto v. ꝛ si super.mutatur casus.s.qn pupillus conuenit nam tunc differt qd status:vt in hoc versi. secus si agat:vt in prin.ꝛ in fi.legis,vel dic ꝙ mutatur casus alio modo:qr principiū ꝛ finis loquunt qn agit petitorio,sꝫ iste ver.ꝛ si super.loquit quando iste pupillus agit possessorio:nā tunc, differt qd
7 status quo ad plenariā cognitionem. ¶ † Nunc venio ad cōtraria que respiciunt finē istius legis inquātum dr qd de incidenti cognoscit,sed non pronunciat,iā imo videt ꝙ pnūtiet.vnde videt obstare.ff.de iudi.l.de qua re. Sol. ibi nō loquit in incidēti,sed in principali. ¶ Secūdo oppo,ad idē.ff.de mino.l.intra.vtile.So.ibi pnūtiat ex volūtate,nō est necessitate:vel ibi pprie nō est qd incidens,sed est vna ex causis in quibus fundat petitio:nā restitutio in integrū fundatur in etate ꝛ lesione simul iunctis:vt.ff.de iureiur.l.nā ꝛ post ea.§.si minor. ¶ Tertio opp.ad idem.ff.de preuar.l.iij. Sol.ibi est emergēs,non incidens:vt ergo hanc gl.plenius intelligamus,reuoco in du-
8 bium:vtrū super † incidenti vel emergenti sit pnūtiandū. Et ad euidentiā huius questiōis sic premittendum est quid est dicere incidēs,ꝛ quid emergēs questio. Respon.emergens non nascit ante iudicium:qr cū opponat ad ipsum:vt ipsum priuet:nō est dare priuationem ante habitum:vt l.manumissiones.ff.de iusti.ꝛ iur.verbi gratia si volo ponere ꝙ libellus sit inept⁹.ista dr exceptio emergens:qr non possum opponere antequā libellus sit productus. Item si volo dicere ꝙ aliquis non pōt esse procurator:ista dicitur questio emergens:qr nō possum opponere anteꝗ̄ cōpareat procuratorio nomine. Item si dico testē productum non posse esse testem,ista est oppositio emergens:qr non possum opponere antequā pducas eum. Et lꝫ iste oppositiones possint habere originē causalem ante pcessum:qr testis erat infamis ante:tū originalem formā assumūt in processu,ꝛ ex ordine pcessus.incidentes vero qōnes appellantur ille que veniūt ad excludendā actionem intentatā,ꝛ opponunt ipsi actioni:que exceptiones possunt habere originē causalem,atque formalē ante ipsum processum.verbi gratia,exceptio pacti,ꝛ exceptio prescriptionis,ꝛ huiusmodi.nā iste exceptiones etiā ante litem motā sunt in esse producte.ꝛ elidunt ipsam actionē,etiā anteꝗ̄ proponat.vt.ff.de pac.l.si vnus.§.pact⁹. in gl.in opponendo.quedā sunt questiones mixte: que possunt opponi in forma emergentiū ad excludendū processum:ꝛ in forma incidentiū ad excludendū actionē. Et iste dijudicant fm modū opponendi:vt in.c.j.de lit.cōt.li.vj.facit qd dicit Inn.ꝙ semper modus excipiendi intuendus est ad quem finem excipiat.ita no.in.c.dudū ecclesia rothomageū.de electio. ¶ Et pōt dari breuior theorica,ꝙ emergens questio dr illa q̄ concernit processum.s.an pcedat vel quo ordine,vel an persone sint legitime,vel an sit danda dilatio necne:vt.j.de dila.l.a procedēte,hequidē qōnes

a ¶ Ad vlteriora.facit in iudice delegato,ꝯ quem esset opposita exceptio ꝙ non esset iudex:quia requiritur expressa partium citatio:vt tenet do. Ant.de but.in.c.super literis.de rescri. per no.p Innoc.in.c.ceterum.eod.titu.Et idem dicit do.Ant.esse,vbi processus pcedens esset inualidus.

examinant seorsum a principali.incidenter vero dicuntur ille ex quibus pendet substantia,vel defectus petitionis,ꝛ actionis intētate:vt.j.de excep.l.si quidem.his premissis venio ad solutionem questionis fm doc.ꝛ dico fm doc.ꝙ super emergentibus est pronuntiandum:qr cum de eis cognoscatur,ꝛ non determinent vna cum principali:ergo sunt determināde per se.facit ad hoc.c.vltimū.de appel.in.vj. Et scias ꝙ sicut est pronuntiandum super emergenti exceptione:est pronuntiandū super emer-
9 genti replicatione:vt.j.de adult.l.quoniā alexandrū. ¶ † Quid ergo si iudex procedat omissa pronūtiatione,nunquid processus est nullus:videtur ꝙ sic:qr dicunt doc.ꝙ ideo est pronuntiandū:qr aliter non potest procedi ad vlteriora.glo.de hoc no.ff.qui satisda.cogan.l.arbitro.ꝛ ibi doc.xi in vlti.col.preterea iudex videtur inordinate procedere:ergo pcessus nullus.ad hoc extra de iudi.c.exhibita. Preterea pone ꝙ questio emergens sit de iurisditione:nisi Iudex examinet,ꝛ pronuntiet super iurisdictione:nō videt sibi de ea liquere.ergo non tenet pcessus:vt in.l.pen.ff.de eo qui pro tuto.idē videt si emergens questio sit super mandato:nam iudex debet scire personas esse legitimas,vt teneat processus:vt no.iu.l.vnica.s.de satisd. In cōtrarium est casus,ꝙ licet iudex procedat omissa pronūtiatione super legitimatione personarū,vꝫ pcessus:qr ipso facto videtur pronuntiare contra exceptiones impedientes processum,procedendo ad
a vlteriora[a].iste est casus no.extra de appel.c.ex parte.el.ij.videtur ergo ꝙ omissio ordinis in emergentibus non reddat iudicium nullum. aut loquit de incidentibus questiōibus:ꝛ tūc refert.aut sapiunt impugnationē,ꝛ quandā tacitā reconuentionē.ꝛ est de eis pronuntiandū:vt.ff.de adul.l.ij.§.si publico.ꝛ arg.ff.que sen.sine app.re.l.j.in fi.aut sapiunt simplicem defensionē:ꝛ tunc aut loquimur an sit pronūtiandū de necessitate,an vtrum possit pronūtiari de potentialitate.primo casu non oportet pnūtiari expresse:qr tacite decidūt vna cū principali:vt hic,ꝛ.l.pe.j.eo. Scdo casu refert,aut interlocutoria lata in tali incidenti totū negotium diffiniret ꝛ non pōt ferri:qr nō interloquēdo,sed diffiniēdo decidi oportet cām principalē:vt.j.cōmi.vel epi.l.fi.aut nō determinat totū negotiū:tūc valet talis interlocutoria:qr adhuc expectat post se diffinitiuā:vt.ff.de mino.l.intra vtile. Ja.bu.tū.j.de dila.l.a pcedēte.dicit in illo mēbro de emergēti questione,ꝙ aut est lis contest.super emergenti:ꝛ tūc nō est necessaria pronuntiatio fm eum.ego non facio vim in ista cōtestatione:qr interlocutoria non desiderat contest.litis,ꝛ qr in incidentibus ꝛ emer-
10 gentibus propria nulla fit litis contest. ¶ † Ultimo collige ex.l.ista duo ar.primo,ꝙ in causa nullitatis testamenti est lis contestanda:qr speratur diffinitiua:vt hic. Secundo,ꝙ in incidentibus non est lis contestanda:qr non sperat diffinitiua de necessitate ferenda super eis,licet interdū tacite decidant vna cū principali,ꝛ interdū non:vt.ff.de cōpen.l.qd in diem.§.si rōnem. ¶ Summa etiā hunc ti.qr hec.l.j.ꝛ.ij.loquunt qn ciuilis incidit ciuili.l.iij.loquit qn criminalis incidit ciuili,vel ciuilis criminali per modū exceptiōis.sed.l.vlti.loquit qn criminalis incidit ci-
11 uili per modū mutue petitionis,ꝛ cuiusdā quasi reconuētionis. ¶ † Non iste punctus an sit super incidenti pronuntiandū:lꝫ cōiter doc.teneāt ꝙ non:qr eius decisio cōtinet de necessitate in snīa decisoria cause principalis,est mihi multū dubius,vꝫ enī ꝙ super incidēti sit pnūtiandū,primo per iura hic alle.ꝛ qr videt tex.in.c.iij.de do.ꝛ cont.vi.ꝛ pro.vbi papa reprehendit iudicē qui super incidēti nō pnūtiauit.facit.c.cū dilectus.de elec.ꝛ.c.lator.qui fi.sint le.ꝛ.c.tuā.de ord.cog.facit.l.titi.so.ma.intelligēdo ꝙ ibi principaliter tractabat causa patrie potestatis,ꝛ incidenter causa dotis.facit tex.in.l.quoties.s.de iudi.ꝛ.l.Iudices.ꝛ aut.iubem⁹.eo.ti.facit etiam qd plene no.Cy.C.de fal.nā ibi excipiens de falso ꝯ instrum.facit pnūtiari ꝯ procedentem seu vtentē. Preterea hoc probat per gloss.in l.j.C.si aduer.rē iudi.vbi peti.a me centū excipio,ꝙ nō debeo nisi quinquaginta,certe iudex pronūtiare debet sup toto.ꝛ debet me in quinquaginta cōdēnare,ꝛ in quinquaginta absoluere,nec pnuntiādo super quinquaginta,videt ab alijs me absoluisse. Preterea pone qd exceptio mea est notoria ꝛ incidens:certe lꝫ aliquid sit notoriū:tū est super eo pnūtiandum:vt no.in.c.iij.de iureiur.lꝫ Bar.aliter dicat in cōsiliis per gl.in.l.ict⁹ fustium.ff.de infra. Preterea pone in terminis nostre.l.ꝙ fem pōt snīa absolutoria sup petitione hereditatis:dicem⁹ne ꝙ p hoc videt pnūtiare seru⁹ agēs,cui opponit d seruitute:certe nō:qr possibile est ꝙ agenti non erat debita hereditas ex alia cā ꝗ̄ qr seruus:vnde tūc esset necesse pnūtiari:qr nō continet de necessitate decisio istius incidētis in snīa diffinitiua.ꝛ hoc sentit gl.i.d.l.quoties. Preterea pone ꝙ debeo cētū post annū,vel in ciuitate Perusij florenos vngaros,petis a me centū ducatos,excipio ꝙ nō debeo ante annū,vel in ista ciuitate,vel nō debeo ducatos,si certe iudex pronūtiauerit sup principali:Gui.dicit ꝙ sup incidenti actor nunꝗ̄ posset ꝯ me in futurū agere:qr snīa lata simplr absolutoria vꝫ lata:qr nō debitū,vt no.in.l.j.ff.si mens.fal.mo.di.ꝛ per bar.in.l.Julianus.ff.de cōdi.inde.non ob.ista.l.qr hoc non expediebat pupillo,vel hic non erat Iudex cōpetens.non obst.l.ij.j.de or.cog.qr potes putare post istud verbum debere.ꝛ nil facit tunc ꝛc. Bal.

¶ Lex secunda.

SI questio. Inter patrueles si questio status non refert hereditas delata equo iure diuiditur.sed si questio status refertur,prius de ea discutitur,quā super petitione pronuncietur,hoc dicit.

Cum ciui

¶ Lex tertia.

Cum ciuili. Quādo ciuilis qō est principal' mota, z incidēs criminalis est: eadē snīa terminātur. h. d. Principalis aūt determinaf expresse, incidens saltē tacite. ¶ Quero hic, nūquid decisa principali. q. sit tacite decisa qō incidens. rū, aut snīa lata in principali preiudicat in ista incidenti: tūc tacite est decisa, vt. ff. de cōpē. l. qō in diez. §. si rationē. tunc aūt preiudicat qñ ad positionē vnius necessario sequitur conclusio alterius, sz qñ se cōpatiuntur in effectu, tunc recurrere ad. d. §. si rationē. z. l. si autem. §. fi. ff. de neg. gest.

¶ Lex quarta.

Quoniam ciuili. Prius de criminali est pnuntiādū; qz de ciuili causa cognoscatur. h. d. Et Ja. bu. tenet hic opi. guar. qz intelligit qñ crimē erat exclusium ciuilis petitionis. secus si nō est exclusiuū, nec se cōtingūt adinuicē. ita tenet Ja. bu. in lec. sed gl. z Odof. tenēt indistincte qz si ago ꝯ te criminaliter de quocūqz crimine: tu interim nō possis ciuiliter agere de quocūqz debito, qō est mirum. Prima
a opi. videt mihi iustior: qz non video[a] quare debeat supersederi. nam id qō non pōt operari sententia lata: nō debet operari pēdētia pcessus: vt. ff. de excep. l. si ante. In tex. ibi, maius. in rōne maioritatis fundat se Al. sed Guar. z Ja. bu. fundant se in ratione preiudicialitatis z maioritatis simul iuncte. ¶ In tex. vt finis zc. Ex hoc videtur qō lex ista loquatur in iudicijs adinuicem ordinatis. z sic facit pro Guar. Item facit ad hoc. ff. de exeu. tuto. l. diximus.

¶ De litis contestatione, Rubrica.

☞ Statutum dicit quod possit peti instrumentum cassari, nisi petitum fuerit insinuari intra tempus semestre an lis sit contestanda.
2 Lis an sit contestanda super sola narratione sine contradictione.
3 Exceptionem opponens, an videatur litem contestari.
4 Reus si respondeat libello actore absente, an fiat litis contest.
5 Reus si respondeat, nego petita prout petuntur, z narrata, prout narrantur, non tamen animo litem contestandi, an videatur lis cōtestata.
6 Reus an possit cogi litem contestari.
7 Reus simpliciter negando narrata prout narrantur, an videatur negare omnia contenta in libello actoris.
8 Actor petijt centum, reus confessus est decem. an super decem debeat pronūtiari.
9 Litis contestatio an fiat per negationem facti, vel iuris.
10 Litis contestatio an fiat per verbum non credo.
11 Litis contestatio an fiat per confessionem.
12 Appellans a precepto in confessum facto pure z libere, fatuus est. z q̄re.

¶ Lex vnica.

Res in iudicium. Nec postulatio, nec libelli editio, faciūt cōtest. lit. sz narratio cū cōtradictiōe. h. d. Ja. bu. no. ex hoc, qō aliud est postulare, aliud petere. Postulare, est desideriū suū pponere, z narrare, petere, est vere z pprie litē cōtestari, z facit. ff. rē ratā haberi. l. ampli'.
1 ¶ † Hoc facit ad questionē statuti dicentis qz possit peti instrm cassa
b ri[b] nisi fuerit petitum insinuari intra tps semestre: qz non desideraf lit. cōtest. sed sola postulatio. Et quidā aduocati tenēt qz sit necessaria citatio aduersarij. quidā qz non. tutius est qz aduersarius citef, vt hec postulatio non soluū iudici, sed etiā parti insinuef: tū in ciuitate ista seruamus qz sufficiat, etiā sine citatiōe. fa. qō no. Cy. j. qui admi. ad bo. pos. l. fi. z qz no. ff. de bo. pos. l. ij. §. si causa cognita. Et hāc materiā examinaui in. l. j.
2 de sacrosan. eccle. ¶ † Opp. dr qō lis tunc contestaf, cū iudex incipit audire causam per narrationē negotij. cōtra. imo non sufficit narratio, nisi subsequaf cōtradictio, siue responsio: vt. s. de iuramē. cal. l. ij. in prin. z de iudi. l. rem nō nouam. §. patroni. Solu. concedo hoc. z qō litera dicit, per narrationem, intelligo, scz vtriusqz partis, scz tam actoris petentis, qz rei respondētis. z sic nō ob. ¶ Scdo op. certum est qō si contra personaz, vel libellū actoris opponaf exceptio declinatoria, qz hec est narratio. z ꝯdictio: tū nō fit lit. cōtest. vt. j. de exce. l. fi. Rū. illud qō litera ista dicit de narratione, dz intelligi super principali: nō super emergēti. ¶ Nunc venio ad. q. z quero nunqd idem sit co. ā arbitro, qō coram iudice. rū. sic, vt
3 s. de iud. l. rem nō nouā. in ver. ex cōpromisso. z. §. patroni. in pn. ¶ † Secundo quero, nūquid ille qui opponit exceptionē, videaf litez cōtestari. Sol. interdū opponif exceptio ad impediendā cōte. tunc excipiēs nō videtur litē cōtestari: vt. ff. de cōdi. inde. l. elegāter. §. si qs post. z ideo ille q opponit declinatoriā excep. rōne iudicis, vel personarū, vel ineptitudinis libelli nō dz litē ꝯtestari. idē si opponit excep. rei iudicate, trāsactionis, z iurisiu. ad impediendū pcessum: vt in. c. de lit. conte. li. vj. interdū opponitur exceptio ad impediendū ꝯdēnationē: tūc sunt opi. nā gl. dicit qz inducif cōte. li. p narrationē actoris. z exce. rei. z cōiter hoc tenēt doc. iuris ciuilis. sed Sal. de suz. dicit qz per obiectū exceptionis nunqz fit cōte. li. qz q excipit, nō ppterea rūdet libello. Et qz lex dicit qz perēptoria opposita añ ꝯte. reseruaf post cōtestationē: ergo nō iducit cōte. vt. l. exceptio nem. j. de pba. dici posset qz si exceptio opponif pñte actore, qz tūc inducaf ꝯtestatio lit. si nūc eo absente, tūc nō inducaf cōte. li. qz in lit. ꝯte. pñs pñtia desideraf: vt. j. dicā. hodie est expressum qz per obiectū exceptionis perēptorie nō inducaf
4 lit. cōte. vt. i. c. ij. d litis ꝯte. li. vj. ¶ † Tertio qro qd si oblato libello reus veniat. z absente actore rūdeat, z negetz: an erit lis cōte. vr qz sic: qz hic intercessit narratio z rūsio. tu dic ꝯ triplici ratione. Primo: qz sicut ꝯfessio facta pte absente nō indu-
a cit cōtestationē, vt. ff. de ꝯfes. l. certū. §. si qs absente. ita nec negatio. nihil ergo opaf negatio facta absente aduersario. Preterea certū est qz iaut. q semel. j. quō z qñ iudex reus cōparēs ꝯdicebat li-
b bello, tū tex. dicit qz pceditur ibi lite nō cōte. ergo ꝯdictio parte absente nō iducit lit. cōte. pterea cōtestatio' est simul testatio. z sic vtraqz parte pñte. ergo si aliter est absens: nō pōt dici simul testatio. ergo nec ꝯtestatio, sm Ja. but. hec vera i[c]
c ciuilib' causis. sec' vr in criminalib', qz si reus rūdeat accusatiōi absente actore, fit litis cōtestatio qz iudex supplet p accusatore absente: vt. j. d abo li. l. ij. z ita seruat ꝯsuetudo in criminalibus. in ꝯriū facit. l. absentē. ff. de penis, que dicit qz ordo criminaliū causarū redactus est ad istar ordinis causarū ciuiliū: ergo vr idē vtrobiqz dicendum.
5 ¶ † Quarto quero. pone, reus dicit: nego petita put petunf, z narrata put narranf: nō tū animo
c litem ꝯtestandi[c]. querif vtrū lis sit cōte. gl. dicit qz non: qz nō est rūsum animo litē ꝯtestandi. z in litis ꝯtestatione: sicut in quolibet actu requirif animus. aliq dicūt qz aut iudex admisit protestationē: aut repulit: aut tacuit. primo casu nō est facta litis ꝯte. scdo sic. tertio casu qñ tacuit. etiā nō est facta litis cōte. ar. ad istā distinctionē. ff. de cō pen. l. qō in diē. §. si rōnē. Tertij dicunt, qō ista ptestatio nihil operaf. nā ista ptestatio est ꝯ factū z ptestatio habet aliqd fingere, sz circa factū nō pcedit fictio: vt i. l. i. bello. §. facte. ff. de cap. z post li. re. ad hoc facit qō no. Inn. in. c. cū, m. ferratien. extra, d cōsti. vbi dicit qz ista demū operatur ptestatio qñ factū poterat dupliciter intelligi: sz hoc nō poterat intelligi nisi simplr. z vno mō: vñ Ja. bu. dicit qz aut iste rūdens voluit remouere mentē a verbis: qz sz verbis negaret: nō tñ intēdebat negare quo ad mētē: tūc nō fit ꝯte. lit. sz si vere intēdebat negare p illa verba sz nolebat qz ex
d illis verbis insurgeret cōtestatio: tūc pcedit opi. qō lis est ꝯtest. cū ptestationū operef ꝯ factū: qz non fit ad remouendā mentē, sz vt ex verbis z ex mēte sequaf iuris effect', qō facere puatus nō pt cū iuris effect' a lege, nō ab hoie pcedat. arg. ff. ad turpil. l. j. §. calūniatorib'. sz Ja. bu. sz ꝯ istud vr qō habem' i siū de stip. qz p ptestationez pōt fieri qz nō sit stiplo sz nudū pactū: vt. ff. d pac. l. iurisgētiū. §. qō fere. nisi rūdeas qō aliud i ꝯtib',
e q redduf inter volētes: aliud in iudicijs, q redduf in inuitos: vt. ff. de ver. ob. l. iter stipulantē. §. j. nā in actib' necessarijs ptestatio nō iuuat p testantem: vt dixi. s. de pactis. l. pacta nouissima.
6 ¶ † Quīto qro qd si pñs[d] nullo mō vult rūdere
d sup libello, nūqd possit pcise cogi ad litē cōtestandā. gl. tāgit hoc. l. d. aut. q semel. Ja. de are. z Cy. hic tāgūt z plenī' tāgit Ja. de are. in. l. i. §. ex hoc rescripto. ff. de vē. ispi. Credo qz iudex pignorib' captis, z mulcta indicta, z ēt p detētionē psone possit cōpellere ad litē ꝯtestādā sicut ad reliqz q̄ sunt de ordine iudicij. nā, vt dixi, iudiciū reddif in inuitū. nec video q̄re min' possit cōpellere ad litē ꝯtestādā qz ad reliqs act' iudicij. facit. ff. de noxa. l. q̄ties. §. ptor, qd ergo si re' oia patif añqz velit litē ꝯtestari, nūqd iudex pt hre litē p ꝯtestata, vr qō sic: vt. j. vbi i rē actio. l. ij. facit qō no. l. l. certū. §. j. ff. de ꝯfes. ꝯriū ē verū: qz litis ꝯte. reqrit certā formā p narratiōez z rūsiōez, q forma omissa ipossibile est vt lis habeaf p ꝯtestata, vt no. idē Ja. i
7 d. §. ex hoc rescripto. ¶ † Sexto qro, z istud est
e notandū, nūqd re' simplr negādo[e] narrata put narraf, videaf negare oia z singla ꝯtēta libello actoris: an vo videaf negare vniuersa, sz ñ singu

a ¶ Quia nō video. Imo appet rō per l. per minorē: z ibi Bar. ff. de iudi.

b ¶ Instrumentum. cassari. dixi in. l. illud. in ver. presentia. s. de sac. sanc. eccle.

c ¶ Non tū aio litez contestandi. tu dic qō ista clausula in libellis inserta: nō impedit li. cōte. vt no. glo. hic. quā cōiter doct. tenet, put refert z seqf mathe. sing. suo. lxiij. inci. no. cautelā qz semp reus zc. do. me' d. Ja. may. in. l. naturalr. §. nihil cōe. col. xiiij. circa mediū. ff. de acq. pos. panor. in. c. cumana. nu. vj. z qō ibi posui in apostil. ad ipm. in ver. in quātum. extra de cle. z in. c. cū. z nu. ij. ix. adde dictum. z ibi Feli. col. xxv. versi. iiij. cōclusio. extra, de testi. z alex. i cōsi. xlij. incip. In cā et lite. col. iij. versi. ex quibus inferf. volu. iij. Celsus.

d ¶ Presens. vide q dixi post Imo. l. l. inter stipulantē. §. j. ff. de ver. obli.

☞ Vide Math. in suo sing. lxiij. sci. nota cautelam qō reus, quod. s. pri. apos. allegaui. Cel.

e ¶ Negando. vide Bar. in. l. si dubitetur. §. j. ff. d fideius. Ant. de but. inc. i. in vlti. col. ex eo. et dicit not. Sal. in. l. cū precū. j. de li. cā. qō per generalē negationē non videf negare ea que sunt in fauorem suum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Rōne vnius. Adde ꝙ cōiter tenet cōtrariū, ⁊ vide Spe. in ti. de li. cōte. ꝯ prin. in forma libelli. Sali. tñ hic cōnatur substinere opi. Ja. bu.

b ¶ Negata. Adde no. in. l. j. §. si stipulanti. ff. de verbo. obli. ⁊ Bar. Bal. ⁊ Jmo. in. l. scire debemus. e. ti. ⁊ pau. de liaz. in cōmē. c. ex parte. de cōfes. ⁊ Anto. de bu. c. j. in vlti. col. extra eod.

c ¶ Errorem. Vide Bal. in. l. minoribus. j. de his qui. vt indig.

d ¶ No. primo q᷑ libellus. Cuius expensis, vide glo. in cle. sepe. de ver. sig. bar. in. l. j. in princ. ff. de eden. qd not. Jo. an. in. c. cū personē. de priuile. lib. vj. ⁊ ibi dn̄s cus. et alij vide do. Abb. in. c. j. de lib. obla. et ibi dixi. And bar.

e ¶ Dare ei copiā. adde Bal. in. l. j. in pn. ff. de edē. ⁊ istd vr verius in pūcto iuris. ne in hoc inducatur correctio illius. l. p istū tex. ꝗ intelligit de illa oblatione, de qua in. d. l. j. ⁊ Guil. de cu. ibi in pn. vr tenere qd dz copia dari expēsis rei petētis. ⁊ idē tenet An. in. l. j. §. edere. ff. de eden. ☞ Adde qd ista est veritas. quicqd dicat Lan. d oria. in. c. qm̄ cōtra falsā. §. statuimus. ver. petitiōes. in fi. vbi dicit ꝙ in hoc seruatur consuetudo fori. ⁊ ibi dixi in apo. ad ipm in ꝟ. expēsis rei. extra de proba. vbi dico ⁊ teneo qd dat copia expēsis rei, nisi appareat de ꝯtraria cōsuetudine fori ⁊ ita intelligat dictū bar. in. l. j. in. ij. no. ff. de eden. ⁊ hic dum dicit cōsuetudinē fori inspici. ita no. Feli. post Pan. in. c. j col. iiij. ver. de expēsis rei. extra eo. de litis conte. Celsus.

f ¶ Secundo. nota. ꝙ licet reus det fideius. de iudicio sisti: nō ꝓpter hoc videt in iudicē cōsentire. ⁊ vide Ang. in aut. de lit. §. omnē. vbi dicit qd de facto perusij fuit iudicatū, qd lz reus petat dilationē, nō videt tamen in iudicem consentire, vide ibi omnino. And. Barb.

la. verbi gratia, secundus creditor agit hypothecaria contra primum, allegās se mutuasse, ⁊ rem sibi hypothecatam esse, ⁊ rem in bonis debitoris a tanto tempore citra fuisse. modo prius creditor respondendo libello negauit contenta in libello. queritur vtrum videatur negare rem fuisse in bonis debitoris. effect⁹ est iste: q2 si hoc negat: ⁊ cōuincit de mendacio, non obstante prioritate temporis, debet succumbere in hypothecaria: vt in aut. de trien. ⁊ se. §. illud. rñ Jac. bu. ꝙ non videtur hoc negasse, cū sit penale ⁊ preiudiciale si-
a bi. sz videt negasse cetera: q2 rōne vnius a partis false tota oratio vl'is pōt negari: vt in. l. si is qui ducēta. §. vtrū. ff. de reb. du. fm eum facit qd no. in. c. ij. de cōfes. li. vj. ⁊ istd est multū no. ꝙ in vniuersali negatione nō vident negata omnia ⁊ singula. quid ergo erit, nūquid expedit agenti ꝓbare rē fuisse in bonis debitoris: videt ꝙ non: q2 si non est negatum: ergo tacite concessum est. nam interrogatus de pluribus, quedā negans, videt alia approbare, siue cōfiteri. ⁊ ecōtra: vt. ff. de mino. l. ⁊ fine, §. sz qd papinianus, nec pōt dicere ꝙ non videat confessum, nec negatum: q2 tunc non estet perfecte rñsum ad interrogata. ⁊ ideo mihi videtur salua veritate, ꝙ omnia intelligātur negata, ⁊ singula que sunt de substantia petitionis, nec est ratio quare magis vnū de substātialibus videatur negatum ꝙ reliquū, similē rationē po-
8 nit tex. in. l. j. in fi. j. de libe. prete. ¶ † Septimo quero. petij a titio centū, qui rñdendo libello negauit simpliciter, modo ego probaui de. x. querit nunquid in ista minori summa possit fieri condēnatio: ⁊ videt ꝙ non: q2 lis super hoc nō est contestata, nam ad negationē maioris summe nō sequitur negatio minoris summe: sz econtra sit in affirmatione. cōtrarium est verū: q2 videt nega-
b ta b non tñ maior summa, sed etiā ⁊ quecūq3 minor in ea inclusa. nam cum actor litē cōtestatur super tota summa, ⁊ super qualibet eius parte: q2 loquit affirmatiue, eodē modo oportet ꝙ reus litem cōtestet: q2 contestatio est correlatiua. Et est expressum ꝙ in minori summa fiat condennatio. ff. so. ma. l. si constante. §. si. ad hoc facit. ff. de pa. l. si vnus. §. si cū. x. ⁊ de hoc per Cy. hic, ⁊ in. d. §.
9 fin. ¶ † Octauo querit vtrum per negationem facti vel iuris fiat litis cōtest, dicit Jnno. qd siue quis negat factum: puta contractum, siue negat ius. i. obligationē: q2 dicit se non teneri, v fit litē contestatus. ita no. ipse in. c. j. de li. cōte. de hoc Spe. de lit. cōte. in. ij. parte. §. j. ver. sz nūqd per rñsionem. cum seq. facit. s. de transa. l. age. ⁊. s. de eden. l. edita. in opi. Mu. adde dicit Bar. qd in criminalibus rñdendū est super facto, non super iure: vnde debet dicere accusatus de homicidio, nō occidi, nō aūt debet admitti rñsio, si dicat, nō deliq: q2 hoc respicit i⁹. ita no. ipse i. l. j. §. f qs accu-
10 sationem. ff. ad turp. vbi omnino videas. ¶ † Nono quero, vtrū per verbum non credo, fiat li. conte. rñ. gl. sentit hic qd non, sed tu distingue: aut ista rñsio refert ad positiones, aut ad libellum. primo casu non fit lit. cōtest. q2 nō est rñsum ad petitionem. nā aliud est positio, aliud petitio: vt extra de ele. c. dudū ecclesie, ⁊ extra eod. c. j. aut ē rñsū super libello: ⁊ tunc lz talis rñsio nō sit congrua: q2 debet rñderi de veritate: tñ si iudex ⁊ pars admittunt talem rñsionē, fit lit. cōte. vt legi. ⁊ no. extra de resti. spo. c. cū ad sedē. Adde dictum Jnn. in. d. c. j. ꝙ sicut petitio debet esse legitima: ita et
11 responsio. ¶ † Ultimo quero, nunquid per confessionē fiat lit. cōte, rñdet glo. aut confessio fit ex ordine, scz oblato libello: tunc fit lit. cōte. ⁊ debet ferri diffinitiua, aut fit extra ordinē, nō oblato libello, sed ad interrogationē creditoris, vel iudicis reus confitet: tunc q2 non fit in figura iudicij sed per modū iurisdictionis voluntarie, non fit li. conte. ⁊ ideo non fertur diffinitiua. sed fit preceptū: vt. ff. de iud. l. si debitori. ff. de mino. l. aut pretor. §. permittit. facit qd no. j. de bo. que lib. l. fi. §. necessitate. alij dicūt qd per cōfessionē nunq̄ fit lit. conte. nisi habeat implicitā ꝯdictionē, vel annexam exceptionē: vt. d. §. patroni. vbi tex. requirit ꝯdictionē. preterea hoc videt expressum. ff. de procu. l. si reus paratus. ⁊ de leg. j. l. si domus. §. qui cōfitetur. fm Ja. de are. ¶ Tu dic qd aut cōfessio fiebat cā iudicij declinandi. ⁊ ideo reus nolebat litē cōtestari: tunc nō fit lit. cōte. vt. d. l. si reus. ⁊. d. §. qui cōfitet. aut nō fit causa declinādi, sed subeūdi iudicij: tunc fit lit. cōtest. vt. ff. de neg. ge. at qui natura. §. cū absente. ⁊ ibi gloss. ordi. aut dubitat: ⁊ tunc recurre ad distinctionē gl. aut fit in figura iudicij ordinarij oblato libello. ⁊ fit litis contest. vt. ff. de re iud. l. debitoribus. hoc est vtile scire. Primo propter solennitatē. Secūdo propter effectū, nā si non fit lit. cōte. pōt ferri interlocutoria sine scripture recitatione, sed cum est lis contestata, requiritur diffinitiua solēniter ferenda: q2 regula est, ꝙ vbicūq3 lis contestat, ibi diffinitiua sperat: vt. ff. de iudi. l. de qua re. hoc est vtile scire ꝓpter appellantes: q2 aliter appellat ab interlocutoria, aliter a diffinitiua. Item cū appellatur ab interlocutoria, nō iustificat appellatio, nisi ex precedētibus actibus: vt in. c. appellanti. de appel. in cle.
12 ¶ † Et ideo fatuus est qui appellat a precepto in confessum facto pure ⁊ libere: q2 non potest iustificare, cum non possit errorem suum probare de nouo: secus est si appellat a diffinitiua: vt. ff. de appel. l. creditor. §. tulsus. iudex enī qui in confessum fecit preceptum, non grauauit eum in aliquo ⁊ qui non grauatur, non appellat. ar. extra de appel. c. litere. adde di-
c ctum Joannis andree qd cōfessus non appellet, nisi alleget errorē c, vel exponat probabiliter suam confessionem. ita no. ipse in. c. romana. de appel. lib. vj. Jn criminalibus vide. l. ictus fustiū. ⁊ quod ibi no. ff. de infa. ⁊ de custo. reo. l. si confessus ⁊c.

¶ Authentica.

1 ☞ Libellus est offerendus reo. 5.
2 Reus debet dare fideiussorem de iudicio sisti. ⁊ debet habere terminum ad deliberandum. 3. 12. 13.
4 Forma omissa reddit constitutionem ipso iure nullam.
6 Libelli oblatio an possit remitti consensu partium.
7 Libelli oblatio an debeat precedere legitimationem personarum.
8 Ordo iudiciorum an requiratur coram arbitro.
9 Libellus an possit offerri presenti in iudicio, non tamen vocato. Adde nu. 10.
11 Sportule iudiciorum per quem, ⁊ a quo prestentur.
14 Terminus. xx. dierum datus reo, an possit per iudicem abreuiari, ⁊ quid sit si quis petat alium associari. 15.
16 Scriptura priuata in actis registra, an faciat fidem.
17 Lapsus termini probatur per inspectionem actorum.
18 Processus nullus an interrumpat prescriptionem.
19 Exceptio an possit opponi ante oblationem libelli.
20 Petitio in actis dictata verbotenus, an habeatur pro libello inscriptis oblato.
21 Litis contestatio si fit facta per confessionem, vtrum valeat in casu huius authentice.

Offeratur. Vocato in iudicium libellus est offerendus, ⁊ danda dilatio. xx. dierum ad deliberādū an cedat vel cōtēdat in iudicē dissentiat vel cōsentiat, vel cōtradicat, fideiussionē pstet. ⁊ sine his cōtestatio facta nō tenet hoc dicit. ¶ Lex. C. locuta est de litis contestatio. sed ista authentica loquitur de precedentib⁹ contesta. ⁊ est hic situata: quia nō poterat alibi commodius situari, secundum Jac. but.
1 ¶ † Nota primo ꝙ libellus d est offerendus reo: sed an actor teneatur da-
d re ei copiam e libelli suis expensis: dic quod non: vnde reus ex actis ac-
e cipiat expensis ipsius rei, si vult. non enim ad aliud tenetur actor, nisi edere reo, faciendo sibi copiam describendi: vt. ff. de eden. l. j. post princip. et hoc tenet hic Cyn. in vij. q. sed in quibusdam locis de consuetudine
2 vel per statuta terrarum, seruatur contrarium. ¶ † Secundo not. f quod
f reus ad iudicium vocatus debet dare fideiussorem de iudicio sisti, per hoc tamen non intelligitur in iudicem consentire, nisi quatenus debere debeat ⁊ aliter non: quia necessaria satisdatio non inducit consensum. tex. est hic. adde quod not. Cy. j. de spon. l. fin. ⁊ Dyn. ff. de verborum
3 obligationi. l. continuus. §. cum quis sub hac. ¶ † Tertio nota quod reus debet habere terminum ad deliberandum. Jus ergo deliberationis sine causa nūquam est reo auferendum: vt nota. ff. de rei vendicatione. l. si in rem agat aliquis. in fi. ¶ Quarto not. quod petens certum iudicem, eum recusare non potest. ¶ Quinto no. ꝙ iudex non debet procedere ad vlteriora: nisi constet sibi quod terminus datus sit elapsus. ¶ Sexto nota quod terminum esse elapsum potest constare ex partis
4 confessione, ⁊ ex actorum inspectione. ¶ † Ultimo nota quod vbi est data forma procedendi: omissio ipsius forme reddit constitutionem ipso iure nullam. Et in recitatione eorum que circa hanc authē. tractantur, tenebo hunc ordinem: quia capiam quodlibet verbum per se singulariter.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

liter.ꝛ ipsum expediam opponēdo,ꝛ querēdo. ¶ Uenio ergo ad primū
verbū,s3 offerat.ꝛ op.vr ꝙ libellus non debeat offerri s3 sufficiat ver-
bo dicere,vel edere:vt.l.j.§.edere.ff.de edē.Sol.ibi de iure veteri,hic de
iure nouo.Jmo cauti aduocati faciūt tres libellos,vnū dāt iudici.aliū
vocato ad iudicium,alium retinēt sibi,vt possint eum habere qñcunq3
velint fm Ja.bu.quid ergo,si discordet libellus oblatus iudici a libello
quem reus dicit sibi oblatum?respon.statur libello oblato iudici,tanq3
originali:vt no.in Spec.de libel.conce.§.restat.circa pri.qd est notādū
Secūdo op.ꝛ videtur qd iure nouo nō offert libellus:vt.s.de epis,ꝛ cle.
l.generaliter.ff.de off.procō.l.nec quicq̄.§.de plano.ꝛ.j.de naufra.l.de
submersis.lib.xi.Sol.an libellus sit offerendus,sic distingue,aliquādo
proceditur iure actionis ordinarie,tunc libellus est offerēdus:vt hic:qꝛ
libellus est fundamentū cause:vt no.in spec.de lib,concep.§.nūc videa
5 mus.¶ †Interdum procedit iure actionis summarie.tunc libellus de
necessitate non est offerendus,sed qualisqualis petitio debet in actis po
ni.nec est necesse reo offerri,s3 accipiat copiā ex actis:vt.j.de sen.ex bre
a ui.ꝛ aut.nisi breuiores.adde dicit Inn.ꝙ l3 solennis[a] ordo interdū nō
requiratur:tn̄ non vitiat,si nō seruat:vt extra de iudi.c.nouit per Inno.
Item ideo requiritur qualisqualis.petitio:qꝛ ex petitione debet forma
ri sentētia:vt.l.ij.j.de sen.ex breui.re.adde ꝙ ista qualisqualis petitio nō
est in modū libelli offerri ad ordinariā petitionē,sed ad simplicē iudicis
instructionē.ꝛ bonum est hoc prestari,vt no.in Spe.de libelli,cōcep.§.
restat.ver.si.interdum agitur officio iudicis.ꝛ tunc tres sunt casus:nā
aut officium iudicis redigit ad instar ordinarie actiōis:ꝛ debet libellus
offerri:vt hic hoc veru3,si est certa persona,cui possit offerri. Sed si non
est certa persona:tūc sufficit ꝙ offerat soli iudici,vt.s.si mi.se ab her.ab.
aut.si oēs.interdū iudicis officiu3 implorat emergenter: vel incidenter
vnde est offitium mercenariū.ꝛ super hoc non offert libellus.vt no.ff.de
interro.ac.in rub.interdum officiū iudicis implorat.non alicuius con-
demnationē,sed ad quandā permissionē:vt qꝛ petit decretum inter poni
super alienatione rei minoris.nam decretū est deliberata permissio,cō-
demnationem vel absolutionē non cōtinens,tunc nō exigit libellus,vel
petitio:vt.l.nec quicquā.§.vbi decretum.ff.de offi.procon.fm vnū intel
lectum,ꝛ.l.oia de re.iur.fz Ja.bu.adde qd no.in.c.sepe.de ver.sig.in cle
¶ Tertio opp.ꝙ libellus nō offerat,sed actio edat:vt.s.de edē.l.edita
actio.Sol.illa cōcor.qꝛ idem est edere actionē.ꝛ offerre libellū,vnde ibi
ponit actio pro libello bene concepto,ꝛ vulgari formula:vt.ff.de fur.l.si
seruus nauē.Et est idem fm ar.legistarū ꝙ cōtinens rationē ꝛ causam
6 tota que condemnatū excludūt,fm Jac.bu. ¶ † Justa hoc querit,nun
b quid oblato libelli possit consensu partiū remitti.[b] quidā dicunt ꝙ sic ta
cite,s3 nō expresse:vt hic no.ar.s.de iur.cal.l.ij.§.s3 qꝛ veremur.alij dicūt
ꝙ pōt remitti expresse ꝛ tacite:vt.l.quoties.j.de priui.scho.l.xij.Tertij
dicunt ꝙ nec expresse,nec tacite:qꝛ est de substātia iudicij.hec not.extra
de offi.deleg.c.de causis.ꝛ in Spe.de libel.cōcep.§.vtrū.ꝛ.§.nunc dicen
dum.ver.it.preterea ista aut.dat formā.ꝛ vltra pcedit,etiā annullādo,
si forme nō seruatur,vnde per cōsensum partium non pōt derogare for-
me,nec renūtiare nullitati,hoc tenet Ja.de bel.in aut.de exhi.rei.ꝟ.san
cim⁹.Preterea libellus est materia de qua debet formari sentētia.defi-
ciente ergo materia,deficit materiatū:vt.ff.de sol.l.qui res.§.aream,nō
enim pōt formari sentētia sine libello:vt.l.fundus.ff.cōi diui.facit quod
no.ff.de fal.l.si quis obrepserit,ꝛ.j.de fal.l.exceptio,ꝛ.j.de fideicom.li.l.
fi.alij dicunt ꝙ pōt remitti solēnitas oblationis libelli,sed nō substan-
tialitas petitionis.hoc est dicere ꝙ sine petitione impossibile est pcedi,
sed sine libello in scriptis oblato pcedi pōt,dummodo appareat de quali
quali petitione,sicut de iure veteri pcedebatur ad lit.conte.ꝛ sentētiam
ex qualiquali petitione,etiā non oblata in scriptis:vt.d.l.j.§.edere.ff.de
7 edē.ꝛ hoc videt hic tenere Ja.bu. ¶ † Sequitur in litera,ei qui vocat
ad iudicium ꝛc.Et quero super ista dictione ei,quid debeat precedere in
ordine3,vel libelli oblatio,vel personarū legitimatio,nā si cōparet aliqs
tanq3 pcurator,dicit actor,ego nō vocaui te,nec teneor tibi offerre libel
lum:qꝛ non tenet offerri libellus nisi vocato,tu non es vocatus,ergo ꝛc.
tunc procurator habeat necesse rñdere,ego cōpareo tanq3 procu. ꝛ repre
sento vocatum,ergo offeras mihi libellum,debet ergo prius docere se p
curatorem esse:vt.ff.de iu.codi.l.quidā referunt.ꝛ.ff.de posi.l.si quis insti
tutus.libellus ergo non debet offerri,nisi post legitimationem persona
rum fm Jac.but.hoc verum de libello offerendo parti,sed iudici debet
offerri etiam ante legitimationē personarū,ad hoc vt iudex possit vide
re vtrū super narratis ille qui cōparet habeat mandatū legitimū,necne.
pertinet enim ad officiū iudicis nemine opponēte inquirere an persone
c sint legitime,necne:vt non[c] faciat pcessum frustratoriū.facit ad hoc qd
8 no.in.c.j.de ele.li.vj. ¶ † Uenio ad illud verbu3,ad iudiciū.ꝛ quero,qd
si vocet coram arbitro.rñd.idem:vt.s.de iudi.l.rem non nouam.quia si
coram arbitratore.rñ.ibi non est iudicium,nec requirit aliquis ordo iudi
ciorum:vt no.Inno.extra de iureiu.c.quintauallis.idem tenet hic Jac.
9 but.¶ † Uenio ad verbum vocatu3.ꝛ quero,quid si quis non vocat ad
iudiciū,sed est ibi pñs:nunquid pōt ei offerri libellus,ac si esset citatus.
Dicit Spe.ꝙ sic.in Spec.de libel.cōcep.§.nūc videamus.ver.ite3 dicūt.
d nam citatio non fit nisi ad finem cōparitionis:ideo presenti etiā[d] non ci
tato libellus pōt offerri.ff.de re iudi.l.de vno quoq3.facit no.in.c.vlti.
10 de ele.li.vj.in nouel. ¶ † Sed hic quero,quid si qs est citatus ꝙ veniat
ad recuperandum libellum intra.x.dies.ꝛ iste in
tra illum terminum:puta secunda die cōpareat
propter aliā causam.modo actor est ibi presens.
ꝛ vult ei offerre libellum,reus dicit expecta ter-
minum:queritur quid iuris:vtrum reus cogat a
recipere libellum,ꝛ per hoc euacuare terminū:ꝛ
videtur ꝙ non.j.de dila.l.siue pars.in contrariū
facit ꝙ no.Spe.in tit.de appel.§.nunc breuiter.
ver.quid si statutū.superuacuū eñ videt expecta
re terminum,ꝛ ideo potest iudex precipere reo qd
recipiat libellum,ꝛ reuocare terminū.ar.ff.de sta
ho.l.Arethusa.in rōne sui,sed iuxta hoc quero, b
nunquid libellus sit inserendus citatorio.saltem
substantialiter:vt appareat reo super qua causa,
ꝛ qua rōne citat.Cy.disputat hic multū de hoc
eleganter,ꝛ late glo.iuris canonici tangit istum
passū.extra de dila.c.preterea:ꝛ videt sentire ꝙ
non sit de substantia citationis,ꝙ ibi cōtineatur
tenor petitionis,ꝙ videt pbari per.l.vlt.j.de an
excep.vbi citatio generalis ꝛ indiscreta inducit in
terruptionē prescriptionis,valet ergo talis cita-
tio.Cy.videt hic distinguere,ꝙ aut actor nō po
test esse instructus informatione libelli ante com
paritionē rei:qꝛ op3 pcedere quasdā interroga-
tiones:puta an sit heres,vel an possideat,ꝛ similia:
tunc nō fit tenor libelli exprimendus in citatorio
aut actor pōt esse instructus a principio:ꝛ tūc fit
tenor exprimēdus,saltē substātialiter:vt appareat
causa super qua citat:nā l3 prima citatio fiat sine
cause discussione:nō tn̄ fit sine cause ppositione:
vt.ff.si qs in ius vo.nō ie.l.ex quacūq3 cā.nācum
mandatum ꝛ cōmissio citationis sit interlocuto
ria,quandam d3 habere in se cām:vt.ff.de lega.si
l.filius.§.diui.nō tn̄ est curādū an cā sit vera.vel
falsa:qꝛ exordia ꝛ principia iudiciorū innituntur
ex narratis.nō ex veris causis:vt.l.cū qdā puel
la.ꝟ.si.ff.de iuris.om.iu.ꝛ.l.i.§.ex iudi.circa.si. c
ff.ne qs eū q i ius vo.in iudicib⁹[f] delegatis hoc
tene firmiter,ꝙ debent exprimere cām in citato
rio:qꝛ aliter nō cōstāt qd habent iurisdictionē.fa.
qd no,extra de offic.dele.c.cū in iure.per Inn.in
11 c.innotuit,de eo qui fur.or.susce. ¶ † Uenio ad
verba prebitis sportulis ꝛ quero per quē,et cui
prebentur iste sportule,ꝛ est sciendū ꝙ qdā spor-
tule prestānt executoribus.i.nūtijs, ꝛ he prestāt
ante lit.cōte.vt in.ti.de act.§.tripli.quedā pstant d
iudicibus.ꝛ he prestant post lit.cōte.vt in aut.de
iudi.§.ne aut.Jtē olim dabant sportule fm qua
litate cause:qꝛ de magna dabant maiores sportu
le de minori minores sed hodie de consuetudine
seruat,qd soluit nūtijs fm longitudinē itineris
nā dicūt nuntij,ego debeo habere tot denarios e
de miliario,facit ad hoc in rōne sui.j.de anno.et
tri.l.pro locis.li.x.ꝛ.j.de appel.l.cum post sniam.
12 ¶ † Uenio ad verbu3 data fideiussione,ꝛ op.de
l.sciendū,qui satisd.cog.sol.hec fz illā,ꝛ adde ꝙ
not.in.§.sancimus.de exhi.re.sed hic quero,an
iste qui debet satisdare loco fideiussoris possit da f
re pignora.gl.sentit quod sic.idem tenet Mar-
tin.sill.per.l.plus cautionis.de regulis iuri.
Jacob.butriga.tenet contra:quia inuito credi-
tore non potest forma mutari etiam in melius.
argumen.ff.de solu.l.Paulus.hic autem est da
ta forma:vt fideiussores dentur:vnde sufficit da-
re pignora.vt.l.pretorie.de pretor.stipulatio.se-
cus si lex diceret simpliciter satisdari:quia cum
hoc verbum dicatur pluribus modis, potest
reus eligere modum quem vult:vt.ff.de iure do
tio.l.plerunque.in fin.secundum Jacobum bu-
trigarium.Alibi gloss.tenet precise quod actor
non cogatur recipere pignora propter pericu-
lum quod est in custodia pignorum:vt nota in
l.in eodem.§.primo.de regulis iuris.ꝛ hoc tenet
Thomas de for.Tu dicaut reus inuenit fide-
iussorem.et tenetur dare fideiussorem.alias suffi-
cit ei quod ponat pignora.ff.de iudi.l.ij.§.si du-
bitetur.facit quod not.de pignor.ponendis in
communi in.l.more romano.ff.de ferijs.vbi vi-
13 deas. ¶ † Uenio ad verbum.xx.dierum.ꝛ vide-
g tur quod debeat dari alia dilatio[g], siue aliud g

a ¶ Qd l3 solennis.
no.non vitiari iu-
dictū.si solennita.
tis ordo seruet,l3
cā illū non requirat.
vide gl.in cle.sepe.
de ver.sigan.bar.
b ¶ Remitti.Ad-
de Lafr.de oris.in
ca.qm̄ ꝯ falsam.§.
statuimus.ver.pe-
titiones.nu.xi.ver
querit vlterius.et
quod ibi notaui in
apo.in X.tacite vel
expsse.extra de pro
ba.eūdē l cle.sepe.
ꝛ ibi no.l apo.l X.
libellus.vbi ēt per
Car.xv.q.de X.si.
Alex.oino in.l.ius
publicu3.ff.de pac.
vbi ꝙ nō.ꝛ idē no-
taui i stilo parla.in
ti.de cā ppzie.X.§.
pre.i.ꝛ post Fel.in
c.j.col.iij.X.ad illā
fallentiā.extra de
pba.ꝛ bar.melius
ꝗ p aliquē l.l.quo
ties.j.de priuileg.
scho.li.xij.Celsus.
c ¶ Necne vt non.
no.ꝙ Bal.vr tene
re gl.i.c.j.de elec.li
vi.vide eūdē in.l.l3
s.de pcu.ꝛ i.l.exce
ptionē.C.de pba.
vide glo.in.c.iij.de
testibus.ꝛ ibi dixi.
And.Barb.
d ¶ Ideo presenti.
no.ꝙ libellus po-
test offerri presenti
non citato:vide q̄
dixi in.c.j.de iud.
And.Barb.
e ¶ Interlocutoria.
vide Bal.in.l.si.in
antep.col.si.de fe-
rijs.ꝛ in.l.cōsenta-
neū.i.iiij.no.j.qño
ꝛ qñ iud.cū cōcor.
f ¶ In iudicib⁹.no.
ꝙ in delegato d3
exprimi cā in cita-
torio:qꝛ al's nō cō-
stat ꝙ hēat iurisdi
tionē s3 Inn.in.c.
preterea.de dila.q̄
dicit ꝙ sufficit si as
serit se delegatū.et
sequit ibi.d.an.l.d.
c.cū in iure.ꝛ ide3
voluit.d.ant.in.c.
prudentiā.in.xiij
col.de off.dele.ego
late dixi l.d.c.pru-
dētia.ꝛ vide q̄ no.
ad bar.in aut.q se-
mel.C.qño et qñ
iudex.vide tex.i.l.
ij.ff.si qs in ius vo.
non terit.and.bar.
g ¶ Dilatio.Ul-

de Bal.in.l.i.§.qui acc.non pos.z Pau.de cast.in.l.ff.de feriis.

a ¶Sol.ibi in criminali.no.q in criminali.nō datur dilatio ad deliberandum.z vide gl.iij.q.v.in prin.z in.c.prescripta.ij.q.viij.z.c.preterea.de dila.vide ibi do.z plene ibi notaui. And. Barb.

b ¶Certus.idez dicit Bal.per illam.l.si.ff.de feriis.

c ¶Dilatio. Adde q ista verba nō videntur differre a sententia Dy. dūz tñ Balp.h.d.nisi lex expresse phibeat. dicit cōtra tex.in.l.iiij.§.si qs condēnat⁹. iuncta.l.ij.ff.de re iud.z ibi Barto.z doc.z ibi dixi.et cōtra gl.in.§.oēs.in ver. cautiōe.in fi.l.aut.vlti.iūcto tex.ibi nō min⁹ zc.et Cy. in.l.i.§.ij dilatio.z Ant.de bu.in.c.fi. extra de dila.z tex. in.l. pinteruallū. iuncta.l.nōnunq̄. z per Ja.bu.l.l.ad peremptorijs.ff.de iudi.z per Bar.in aut.q semel.§.qūo z qñ iudex.z An. in.l.ij.de re iudic.

d ¶Priuata.vide tñ qd no. Bal.in.l. ne in arbitris.§.de arbitris.

e ¶Venio ad illud. An ex libello nullo iterrūpat pscriptio. vide moder. in rub.als in.l.i.ff.de iudi. And. bar.

f ¶Scdo quero.tenementi.z vide qd publice dicit bart. in.l.in sacris.de p ri. sacro.scri.li.xij. And. Barb.

g ¶Pro libello.vide Bar.in aut.nisi breuiores.§.de sen. ex breui.re.sz qd in criminali valeat.ē tex.z ibi gl.z Bal. in.l.si quis se.§.de acc.z bar.hic i pn. z cū bal.hic cōcor. Bar.in.l.in sacris. la.ij.in gl.in v.ex depositione.§.de p ri.sac.scri.li.xij.z vide bal.l.l.nec qcq̄ §.de plano.in pnc. ff.de of.pcō.p glo. l.§.sancim⁹.in aut. de exhi.re.coll.i.et doc.in.c.i.de li.ob. z Spe.in tit.de li. cōte.§.nunc dicendum.in prin.z bal, e post Jac.bu.in.l.i. ff.de edē.z Ang.z Jmo.in.l.a sententia.§.si.ff.de app.

h ¶Confessio facta. no.q confessio tenet, licet nō teneat libellus.vide text. c.i.z.ij de accu.vide que dixi in.c.examinata.de iudi.z ibi allegaui consiliū Ang.in contrarium. Andre. Barba.

tps:vt.§.de exhi.re.l.ij.So.ibi in criminali^a: hic in ciuili.dicit Ja.bu.q in criminali hz aliud tps ad cōponendū mestos penates.z vltra illud tps hz terminū.xx.dierū ad deliberādū:vt hic.doct. practici dicunt q in criminali nō dat aliqua deliberatio,siue dilatio ad deliberandū: qz de facto reus dz esse certus ^b vt.ff.de adul.l. qui de crimine.z ita seruant assessores.z bñ seruant.vbi talis est iudex qui nō possit recusari,nec alius ei associari,nā iste terminus.xx.dierū non solū dat ad deliberandū de qualitate rñsiōis,sz ad deliberādū an quis velit iudicē recusare,vl petere alium adiungi,necne,qd beneficiū etiā in criminali non est alicui auferendū:qz de cōsuetudine videmus istas recusationes admitti in criminalibus.non enim iniuriā facit iudex reo cōparēti, vel capto si eū immediate cogit ad rñdendū super accusatione,vel inquisitione, et ita seruat consuetudo.

14 ¶†Sed hic quero,nunquid iste terminus.xx. dierum,possit abbreuiari. qdā q nō: qz indultuz beneficiū a iure nō debet alicui auferri:vt z in regula iuris.alij dicunt cōtrium, q pōt abbreuiari: ita seruat consuetudo in isto termino istius aut. nam cū cause cognitione oīs dilatio siue legalis siue arbitraria pōt moderari: vt not.in corpore istius aut.z.§.de dila.l.siue pars. Dy.in.c. idaltum.de re.iur.dicit q vbicūqz dat dilatio cū ministerio iudicis,ibi iudex pōt cā cognita minuere z augere dilationē:sed vbi dat a lege,sine ministerio iudicis,non pōt iudex augere vel minuere:vt.§.de app.aut.hodie. Bar.tractat istā materiam in.l.ij.ff.de re iud.Guil.de cu.z Ja.bu.tractant eā in.l.si de die.in prin.ff.qui satis.cog.ego dico q aut dilatio ^c requirit cause cognitionem: tunc pōt iudex cā cognita augere, z diminuere nisi lex vltra pcedat,expresse phibendo:vt.l.iiij. §.si qs cōdēnatus.ff.de re iudi.z.l.ij.ff.de iure de lib.aut dat sine cause cognitiōe:tūc ñ spectat ad iudicē,z non pōt eā modificare,vel ampliare:vt §.aut hodie.z in.c.pia.de excep.lib.vj.z in.c.frequēs.de resti.spo.e.li.

15 ¶† Venio ad verbū aliū petat associari.z no.hunc tex.contra Ja.bu.qui dicit in.l.apertissimi.§.de iudi.q nō dz quis dicere peto associari.sz dz dicere,pero non procedi sine iudice associato per legem,nā vt hic vides

16 lex non associat.nisi petat. ¶† Venio ad verbū ex libelli subscriptione manifesteretur:nā ista litera vr dicere q priuata scriptura in actis registrata facit fidē de tpe.cōtradicit Spe. in alia materia.vcz q dies incertus in priuata scriptura appellationis nō probat diem,sed debet scribi per notarium.in Spec.de appel.in.iiij.parte.§.ante omnia.versi.hic aūt scias.doc.dicunt q Spe.loquitur in priuata scriptura quā tabellio non redegit in actis,nec etiam proprio testimonio confirmauit,sed hic libellus cū insertiōe diei erat in actis registratus:vnde facit fidem,lz prima scriptura sit scripta manu priuata ^d:sed hodie de cōsuetudine dies productionis,qñ libellus offert iudici vel parti,scribit per tabellionē.et istud est

17 melius.facit extra de pba.c.qm ōtra falsa. ¶†Et no.hanc literam,q lapsus termini pbat per inspectionem actorum,venio ad illud ^e verbū pro nihilo habenda est,z quero nunquid per talem concessum fit interrupta prescriptio,dicunt quidaz q non: qz hec aut.pper omissionem forme videtur totū irritare.alij dicūt cōtra:qz lz non valeat

18 conte. valet tñ executoris missio. ¶†Questio stat in hoc an processus nullus interrūpet prescriptionem.breuiter distingue:aut processus est nullus ex defectu iurisditionis, aut ex defectu personarū,aut ordinis. Primo casu nulla facta est interruptio:vt.§.ne de sta.defun.l.si pater.z no.extra de appel.c.vt debitus. Scdo casu idez ma,nullus deffect⁹ pōt sequi ex ea. Facit qd no. Jnn.extra de dila.c. preterea.z de eo q mit.in pos.c.si aduersarius.per Jnn. Tertio casu refert: aut non est ordo seruatus in actu qui est de substantia interruptionis: tunc nō fit interruptio:vnde in aut.nostrā si talis est prescriptio,que nō interrūpit nisi per lit.cōte.nō esset facta interruptio. Si vero nō est defectus in actum quo cōsistit interruptio,sed in aliis actibus:tūc facta est interruptio,vnde in aut.nostra si talis est prescriptio que interrūpit per executoris missiōez.ista esset iterrupta:qz executoris missio valuit,licz si ad lit.cōte.nec de iure,nec de facto esset pcessum,tñ prescriptio maneret interrupta.z iste est casus gl.hic posite,quē ad hoc quotidie allegat. adde quartū casum,qñ pcessus nō tenet rōne tpis: puta rōne feriarum, tūc interruptio nō fit per actū in cōgruo tpe celebratū.arg.ff.de fer.l.i.i

19 prin. ¶†Extra quero,nunqd anteq̄ libellus offerat possit opponi aliqua exceptio.dicit Jnno.q nō,extra de pcur.c.cōstitutus.intellige nisi

20 in his que examinat anteq̄ parti libellus offerat:vt.§.dixi. ¶†Scdo

f quero ^f.reperit in actis petitio dictata verbo tenus: nunqd hoc habeat

g pro libello ^g in scriptis oblato:dic q sic ṡm glo.hic positam.que dicit q ṡm qd tacite pōt procedi sine libello,valet processus:sed ṡm eos qui requirūt libellū in scriptis offerri,nō pbaret per hoc q libellus esset oblatus,eo q apparet petitio redacta in scriptis.ad hoc facit qd no. in spec.

21 de app.§.ante oīa.vers.z notabiliter.als incipit.z nūc aliter. ¶†Vltimo hic quero.si per cōfessionē est facta litis cōtest.vtrum valeat in casu huius aut.breuiter videt dicendū q non valeat cōtestatio,valet tñ cōfessio:qz rōne iudiciarij ordinis nō seruati cōfessio non irritatur,quin va

h leat saltem tanquā cōfessio facta ^h extra ordinem.tex.habes no.extra de resti.spo.c.pisanis,z ibi per Abb.

¶Authentica.

Libellum. ¶No.q actor qui nō cōstatur litem intra duos menses,cōdemnat in duplum expēnsarū z dānorum,z qd de hoc debeat interponi cautio a principio. ¶Jtem no.q per publicū officialem alteri quoritur actio in eo q pertinet ad eius officium. de quo hic per glosam §.de adop.l.non aliter.in prin.

¶De plus petitionibus. Rubrica.

1 ¶Lex vnica de plus peti.habet locum quatuor concurrentibus.
2 Petens plus debito,debet condemnari in expensis.
3 Et an liceat penitere,z confiteri post litem contesta.4.
5 Actor petijt de decem,testes deponūt de quinq, an actor videatur calumniose egisse,vt debeat propter hoc cadere a toto.
6 Instantia si est perempta,an reus possit agere vt actor priuetur iure suo.

¶Lex vnica.

Odiosas. Si cautio est per dolum extorta in maiori summa,z sequitur petitio ante lit.cōtest.est locus pñie,postea nō,per transactionē vero z cōfessionē spōte subsecutā purgat dolus retro cōmissus,z cessat pena huius.l.h.d.notabilr ṡm Jac.bu.qd

1 ego clarius dicā. ¶†Not.quatuor cōcurrentibus habere locum istam.l.z penā ipsius.l. Primo.q cautio huius.l.sit extorta in maiori summa. Scdo,q per dolū. Tertio,q reus sit vocatus ad iudiciū,z lis cōte. Quarto,q in probationibus liqueat de dolo actoris.his quatuor cōcurrētibus actor est priuandus toto debito.qd est not.ōtra feneratores,qui extorquēt istra de duplo vere sortis:nec possunt excusari dolo:qz faciūt in fraudē vsurarū. ¶Jtē no.q tria faciūt cessare penam huius.l. Primum est penitētia ante lit.cōte. Secūduz est transactio bona fide facta. Tertium est cōfessio sponte facta,z nō per dolum creditoris, quid ergo si interuenit dolus in cōfessione:verbi gratia:ego mutuaui tibi centum,z recepi a te instrumētum de duplo vere sortis,z feci q confiteris quēdam pcuratorē ad confitendum debitum in iudicio:z ita cōfessus est:nunquid ista cōfessio facit cessare penam huius.l. Rñd.nō:qz in ea est idem vitiuz,z idē dolus,sicut in prima cautione:vnde dolus nō est purgatus,sz est duplicatus,z auctus:sicut transactio facta per dolū nō purgat dolū:qz per dolū auget delictū.ergo debet z pena augeri nō minui:vt.§.de ser.fu.l.qcūq.z ita tenet gl.in trāsac.z Odof.z Ja.bu.z ideo pper qd idem dico in cōfessione.oppo.z videt qd aliter puniatur agens per calūniam q̄ hic dicat.dicit em lex eū puniri in expēsis:vt.ff.de iud. l.eum quē temere. So.per.l.illam punitur in amissiōe totius cause.qua

2 tuor tamē cōcurrētibus:vt.§.dixi. ¶†Ex ista sol.patet.q ille qui petit plus debito z sic reus absoluit a parte,vel a tote:debet reficere expensas nec fit cōpensatio calūnie rei:qui pro parte male litigauit,cum calumnia actoris,qui pro parte petijt plus. Certe hoc esset verum in casu huius.l. qz reus reportat victoriā in totum,sed vbi scinditur victoria:z vnus vincit pro vna parte.alter pro altera,dic vt dixi.§.de iudi.l.properandum.§.sin autem alterutra. ¶Secundo opp.q alia pena imponatur:vt insti.de act.§.tripli.Sol.concedo, q in casu illius.§.alia pena imponitur:vnde diuiunt casus diuersi,non aduersi.Et ideo dic vt ibi per glo.z Dynum.

Tertio

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Tertio op. ōd hic ꝙ añ lit. ꝯte. hꝫ locū penitētia. Cōtra delictū erat consummatū: ergo nō hꝫ locū penitētia, vt. ff. de edil. edi. l. qd sit fugitiuꝰ in prin. So. imo hoc delictū nō erat ꝯsummatū: qꝛ añ lit. cōte. nō dicit̃ qs petere, s; petere velle. Et ista pena imponit̃ rōne plus petitionis. ff. rē ra. ha. l. amplꝰ, vel dic ꝙ hoc est speciale: qꝛ lex statuit certū tp̄s ad purgationē delicti. fa. ff. de in ius vo. l. q̄uis. ¶ † Quarto op. ꝙ etiā post lit. cō
3 test. nō liceat penitere, ꝛ ꝯfiteri: vt. ff. ō iureiu. l. eū q. ī prin. So. fateoꝛ ꝙ est licita penitētia ꝯfitēdo, ꝛ a lite improba. recedēdo, anteq̄ aduersariꝰ fecerit pbatiōes sibi ad victoriā expediētes, s; postq̄ aduersariꝰ laboꝛauit in onere pbādi: tūc nō est licita penitētia: vt. ō. l. eum qui Ja. bu. hoc reprobat: qꝛ ista lex statuit certū tēpus ad purgationē delicti, seu calumnie: vñ post illud tp̄s non hꝫ locū penitētia facit qō not. insti. de act. §. itē mixta est actio cōtra eos. Ad idē facit qō no. Jo. an. in. c. ab eo. de elec. li. vj. vbi dicit ꝙ obiectꝰ penalis nō pōt emēdari, vel mutari, postq̄ ius pene quesitū est aduersario. Sic ergo cū hic ius pene sit quesitū p lit. cōte. nō hꝫ locū postea penitētia. Pet. dt ꝙ gl. dicit verū de eqtate, si reus vult vti bñficio ꝯfessiōis actoris. Si aūt vult vti bñficio pprie pbationis, ꝛ nō inniti ꝯfessiōi agētis: tūc nō hꝫ locū dictū gl. ꝛ de hoc videt̃ casus. in. ō. l. eū q. qō veriꝰ credo, ante lit. aūt ꝯte. reꝰ nō possit inniti pprie
4 pbationi: qꝛ nō possunt pbatiōes ante lit. ꝯte. fieri. ¶ † Quinto opp. ꝛ videt̃ ꝙ trāsactio nō excludat penā huiꝰ. l. qꝛ si est trāsactū per dolū: pōt de dolo replicari: vt. ō. de trāsꝫ. l. actiōe. So. hic speciale s; Bul. nā pena istius legis est odiosa: ꝛ ideo de facili tollit̃. Tu dic. ꝙ ista. l. dꝫ intelligi qñ trāsigendo nō interuenit dolus: nā si interuenisset, magis augeret̃ delictū, q̄ minueret̃, ſm gl. ꝛ Ja. bu. ¶ Sexto op. ꝛ videt̃ ꝙ scda cōfessio nō sufficiat, nisi intercesserit biēniū: vt. ī. ad velle. l. mulier. So. ibi est mulier que nō pōt intercedere, ppter propriā fragilitatē. hic vero erat pso-
5 na que poterat efficaciter obligari. ꝛ sic nō obst. ¶ † Venio ad questionez, dicit̃ hic ꝙ actori parcit̃, si ante lit. cōte. peniteat, ꝛ veritatē ꝯfiteat̃. Pone ergo qō lis est ꝯte. sup. x. Testes non pbant nisi de. v. dicit reꝰ qꝛ plus petisti, debes cadere a toto: qꝛ p̄sumeris dolose egisse, querit̃ quid iuris. Rñ. gl. ꝙ p̄sumit̃ in agēte dolꝰ: ꝛ iō reꝰ dꝫ in totū absolui. Pe. reprobat gl. qꝛ pbās in parte, dꝫ in illa parte vincere: vt. l. q solidū. in prin. de le. ij. Nō ob. hec. l. qꝛ creditoꝛ hic extoꝛserat cautionē de pluri. ꝛ reus probauit ꝙ cautio erat de pluri, vnde qꝛ fatigatꝰ erat reus in onere probandi ppter calūniā actoris, merito hꝫ locū pena huiꝰ. l. sed in questione gl. nihil erat pbatū p reū de calumnia agentis. ꝛ ideo pena huiꝰ. l. nō hꝫ locū secundū Pe. qō verū credo. Scdō quero, nūquid hec. l. locuꝫ hꝫ in pluri tempore, sicut in pluri quātitate, nā plꝰ dicit̃ quatuoꝛ modis: vt in. ſi. de actio. §. plus. Rñ. quādo petit̃ plus tēpoꝛe, nō hꝫ locū hec. l. Sed
6 habet locū. §. tēpoꝛales. insti. de excep. ꝛ ibi videas. ¶ † Vltimo quero. si. īstantia est perempta, vtrū reus possit agere qō actoꝛ priuet̃ iure suo. Dic qō non: qꝛ istud venit officio iudicis mercenario. facit qō no. Jnn. in. c. extra de iura. colum. ꝛ ibi videas in gl. per sententiam. Sed quid si decessit actoꝛ lite pendente: nunquid heres ad quem trāsit instātia, priuabitur: videtur ꝙ ista pena non transeat ad heredē: vt. ff. de iure fisci. l. eius qui dilatorem. ꝛ ibi per Bar.

¶ De dilationibus. Rubrica.

1 ¶ Dilationes sunt dande secundum locoꝛum distantiam. 2.
3 Impedimentum per quod actoꝛ impeditur probare, an probetur per solum iuramentum.
4 Dilatio noua, an debeat dari propter impedimentum feriarum.

¶ Lex prima.

1 QUoniaz plerunq̄. ¶ † Dilatioᵃ pbatoꝛia danda est, ꝛ moderāda ſm locoꝛū distātiam, nec est in potestate iudicis dare, vel negare: ꝛ regulariter nō datur nisi semel. h. d. ¶ Not. dilationē pbatoꝛiā esse dandā. ita demū si petat: vt hic in ver. postulatū. ꝛ in versi. poscant. ¶ Scdō no. in versi. vt hac rōne. ꝙ dilatiōes sunt moderāde ſm locorum distātiā. ¶ Tertio no. in ver. qō ita ꝯstitutū. qō nō est in libero arbitrio iudicis dilationē dare, vel negare. Itē nō est in eiꝰ libero arbitrio
b dilationē restringere, seu arctare: s; demū cā cognitaᵇ dꝫ moderari. Et dicit Jnn. ꝙ vtile est qō iudex interloquat̃ se ex iusta cā dilationē huius l. moderari, ita not. Jnn. extra de accu. c. ad petitionē. ibidē etiā dicit ꝙ a nimis breui dilatione pōt appellari, multomagis a totali eius denegatiōe. Sed cōtrariū sentit gl. ī. eo. l. a pcedēte. in vlt. col. Sed dictū Jnn. verū est: qꝛ affert. nimis magnū preiudiciū in cā principali: si denegat̃ dilatio pbatoꝛia necessaria. facit qō no. ff. de mino. l. intra vtile. secꝰ si esset superabundās, seu superflua: qꝛ tūc nō posset appellari. arg. extra de di-
2 la. c. litere. ¶ † Quarto no. in ver. s; eandē dilationē. ꝙ dilatio pbatoꝛia debet dari quādo vrgētissima ratio dāde dilationis interuenit, ꝛ necessitas pbationis incūbit. ¶ Quinto no. ꝙ non dꝫ dilatio dari nisi semel. Fallit, si pluries det̃ ex iusta cā. ¶ Sexto not. in illo ver. nec vlla trahēda arte, qō materia dilationū est amputāda. cōcoꝛ. l. ij. in prin. ī. ō temp. appel. ¶ Opp. ꝙ dilatio sit dāda vlt̃a quā semel: videlicet toties quoties opus fuerit: vt. ff. eo. l. oratione. Sol. hec lex intelligit̃ ſm illā: qꝛ ex

a ¶ Dilatio. de materia. vide Bar. in ꝯsi. x. ꝛ Spec. e. ti. §. nūc de ipsoꝛū.

b ¶ Cā cognita. Contrariū no. Jnn. in. c. ij. in prin. extra de dila. ꝛ Spe. e. tit. §. si. ver. vlt. no. sed plus plꝫ qō not. Bar. hic, ꝛ in. l. consentaneū. ī. qño ꝛ qñ iud. qō pbo. si enim in dilatione statuēda requirit̃ cause cognitoꝛ: vt hic, ꝛ in. l. a procedente. ī. e. ꝛ in. l. fi. ꝛ ibi no. ff. de fer. ergo eadē solēnitas regri dꝫ in eius diminutione. ꝛ alternatione. l. heredes palā. §. si qs post. ff. de testa. p tex. in l. ij. ff. de re iud. ꝛ in l. nunq̄. ff. de iudi. ꝛ in. c. qō ad cōsultationem. extra de re iudi. consi. ex quo videtur inferri ꝙ requirat̃ citatio. qñ iudex moderat vel abbreuiat dilationē, postquā cāe cognitio requirit̃. l. in cause. la. ī. §. autē cognita. ff. de mino. ꝛ no. in. l. si de certa. ī. si propter pu. pē. l; ꝯtrariū sentiat Jnno. in. c. ad petitionē. extra de accus. ꝛ Bal. expresse in. c. j. de mi. vas. qui cōtu. est ꝛ vide Bald. in. ō. l. j. in fin. ī. qño ꝛ qñ iu. ꝛ in. l. fi. in fin. ff. ō fer. ꝛ in. l. j. in x. quero an interlocutoria. ī. de sentē. ex breui. recit. ꝛ facit: qꝛ sicut citatio cuꝫ termino ꝯmittitur p iudicē pte absente, vt. l. sed interpellatur. §. arbiter. ff. de arbi. pari ratiōe eius moderatio fieri debeat. ꝛ ita est glos. in terminis in §. igit̃. in versi. examinet. in aut. de exhi. re. col. v. quā ad hoc pōderat Bar. in extrauag. ad repri. ver. p edictū. ꝛ vide Lud. ro. in. ō. l. ij. de re iudi. ꝛ qō reqrat̃ cause cognitio, tenet Bart. in ō. l. ij. vel potes dicere ꝙ Inno. in. c. ij. de dilā. ꝛ Spec. in loco prealleg. dū dicūt augeri vel diminui posse dilatione sine cause cognitione. hoc est verū quo ad hoc vt non sit nulla: t; iniuste facit ſm Bar. in. ō. l. ij. in ver. item quero quid si iudex. ꝛ ꝙ requiratur cause cognitio in abbreuiatione, non in ampliatione: est tex. in. l. iiij. §. si quis cōdemnatus. ff. de re iudic. Vel dic ꝙ Jnn. loquitur de dilationibus arbitrarijs: vt hic, ꝛ no. Jo. andr. in ō. c. ad petitionem. ꝛ Abb. in. ō. c. qō ad cōsultationem. ꝛ Spe. in tit. de off. iudi. §. postremo. ver. vij. no, vel cocoꝛda vt per Cy. hic in fi. ꝛ Ja. bu. in. l. ad peremptoꝛium. ff. de iud.

noua cā dat̃ noua dilatio: puta rōne impedimenti emergentis sine culpa eius cui data est dilatio. ꝛ
3 hoc est sentit ista lr̄a, dū dicit, non facile. ¶ † Sed
e hic, q̄ro, an istud impedimetū pbet̃ p solū iuramᵉ. ꝛ vr̄ ꝙ sic, tā iure ciuili, q̄ iure canonico: vt. ff. de excus. tut. l. scire opꝫ. §. sufficit. ff. de re iu. l. iij. §. si ed diē. ꝛ l. qui ꝯmeatus. dūmodo psona sit honesta: vt eo. tit. l. nō oēs. §. a barbaris. Ad idē facit. l. ij. §. sciendū. ff. ad exhi. ꝛ l. thesaurus. ꝛ. ī. de fi. instr. l. fi. ꝛ. ff. de bo. autho. iudi. pos. l. fi. hoc ꝯfirmari vr̄ iure canonū, vbi solo iuro probat̃ impedimentuꝫ: vt extra de elect. c. qꝛ ppter. §. illud. ꝛ. iiij. q. v. c. fi. Itē ſm iuris canonicu nō solum scda, sed tertia. ꝛ quarta productio dat̃ solo iuramēto. ꝛ exponitur pductio. i. dilatio: vt extra de testi. c. in causis. ꝛ. c. pen. licet ſm iura ciuilia exponat̃ pductio pprie, id est in eadē dilatione: vt no. ī. de pb. aut̃. at qui semel. ꝛ in aut. de testi. §. qꝛ vero. ꝛ per Ber. extra de testib. c. presentiū. Et p ista parte est opi. Gui. in Spe. in ti. de dilatio. in fi. ver. in summa. ꝛ Cōpo. extra de elec. c. quod sicut. §. pen. Ecōtra vr̄ ꝙ nō sufficiat iuramentū: qꝛ dilatio non dat̃, nisi cū cause cognitione. hoc est probato impedimento: hic, ꝛ. ī. eo. l. a procedente. ꝛ. ff. eo. l. in pecuniarijs. ꝛ hic per Azo. in summa. ꝛ pro hoc facit qō not. p Jnn. extra de testi. c. presentiū. in verbo dicitur. et extra de electi. c. cupiētes. §. qō si per. xx. li. vj. ꝛ. ī. de tēp. appel. l. fi. §. illud etiā. ibi, nisi ipse appellatoꝛ ꝛc. Solu. aut est tale impedimentū qō pōt de facili probari: tunc nō sufficit iuramentū: sed valet interueniente qualiquali probatione, vel cōiectura impedimenti cū iuramento. ar. ff. ad carb. l. ij. §. due autē sunt cause. Aut est difficilis probatio: tunc videt̃ stari sacramento, si persona sit honesta: vt in. ō. §. a barbaris. cū. ſi. Vel dic ꝙ aut agit̃ de magno preiudicio aduersarij: nō statur iuramento: vt. ō. l. fi. §. illud. de temp. ap. Aut nō agitur de excludendo iure aduersarij, sed solummodo de admittendo probantē: ꝛ tunc statur iuramēto. ar. ō. l. thesaurus. Quicquid autē sit, si iudex arbitratur, standū est iuramento, ꝛ defert̃ iuramentum, ꝛ presumitur recte factū. Ad hoc induco qō no. Jnnoc. extra de eo qui fur. oꝛ susce. c. inuotuit. Secū-
d do quero: pone ꝙ in primaᵈ die prime dilationis feci citari testes: ꝛ non veniunt in secūda die non feci eos venire: nūquid qꝛ fui negligēs in secunda die, mihi denegatur dilatio: dicut quidā ꝙ sic: qꝛ nō feci quicquid potui. Jac. bu. dicit contrarium: qꝛ satisfeci, eo qō nō me arctaui, nec enim requiri tur ꝙ quis faciat quicquid pōt: vt. l. ij. §. qō dixi-
4 mus. ff. si quis cautio. qō bene no. ¶ † Item queritur, nūquid propter impedimentū feriarum datur noua dilatio. Breuit̃ hic distingue, quandoq̄ tempus est perfixū litis instantis: tūc ppter ferias nō differtur: vt. l. ij. in fi. ī. de tēp. app. quandoq̄ est perfixū actionis substantie: tūc cotinuū tempus nō differtur: vt. l. j. in fi. ff. de ferijs. ꝛ. ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. Vtile vero tempus nō quo ad hoc vt non sit nulla: t; iniuste facit ſm Bar.

c ☞ Probetur per solū iuramentuꝫ. Adde Lanfr. de oꝛia. in. c. quoniam contra falsam. §. statuimus. ver. dilationes. nu. ij. ver. scdō quero. ꝛ qō ibi posui in apo. ad eum. extra de proba. Celsus.

d ¶ Prima die. ꝛ cōcludit ꝙ non tamen contrariū videt̃ tenere ipsemet in. l. per illum tex. in prin. ī. vt intra certū tp̄s cri. quest. ter. ꝛ vide Bald. in. l. quod tempoꝛe. ī. de testi. mil. ꝛ. l. ij. ī. de temp. appel. ꝛ quod no. Jo. and. in regula, imputari. de reg. iur. in. vj. in mer. ꝛ Ang. in. l. ij. §. quod diximus. ff. si quis cautio.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Incidit in penam. Vide Bal. in aut. clericus. ℈. de epis. & cleric.

b ¶ In aut. offeratur. vñ. qui. verſic. ego dico q̃ aut dilatio. & in apoſt. in verſ. dilatio, ℈. tit. vñ. Celſus.

c ¶ Aſſignate. Vide Bal. in. l. properandũ. circa princ. ℈. de iud. & idē in. l. vñ. in fi. ff. de reiudi.

d ¶ Terminus. Vide tamē Bal. in. l. cuꝫ nõ eo die. ſ. qñ quo. non eſt neceſ.

e ¶ Cõſtitutio. Vide Bal. in. l. ſi pies dium. in. ſ. col. ſ. de edi. act.

f ¶ Pendente. Vide Bal. ſin. l. ita de mum. ℈. de procu. & Spe. in tit. de app. ſ. reſtat.

g ¶ Cõfeſſus. Facit qõ no. Bal. in. l. ſ. ad fi. ſ. de cu. reo.

h ¶ Ultimo inducitur ꝛc. No. q̃ coꝝ cõſultore non poſſunt pduci probationes. vide gloſ. & ibi doct. & ibi dixit c. cãm que de reſti. vide doc. in. c. intimaſti. de appellio. & ang. in. l. ſ. C. de regula. Aud. Barb.

curritur ℈pore feriato: vt. l. ſ. ſ. dies. ff. quis ordinem bon. poſ. ſer. Ad hoc tamen adde q̃ ſi ferie eſſent repentine: & ideo decurreret preſcriptio, cõpeteret in integrum reſtitutio: vt. ff. qui ex cau. maio. l. ſed & ſi perpetuõ. ſ. ſed ſi ferié. q̃ſq; tempus eſt preſtitum iudici, & iuriſdictioni: tũc eximuntur ferie: vt extra de offic. dele. c. de cauſis. Idem ſi iudici tũ: a tñ ſi iudex eſt impeditus: non incidit in penã. facit. l. ſ. C. vt omnes tam ciui. & crimina. Interdũ terminus eſt ſtatutus partitunc aut ad cõparendum: tũc ſi ferie incidũ: in vltima extremitate: terminus differtur in diē iuridicũ ſubſequentem: vt extra de dolo & cõtuma. c. cum dilecti. & ff. ſi quis cautio. l. ſ. ſ. ſi quis in iudicio. Interdum terminus eſt ſtatutus ad probandũ: tũc non fit propter ferias prorogatio: vt. ſ. eod. l. ſiue pars. Intelligo q̃ nõ fiat prorogatio per. l. ſed debet fieri per miniſtrum legis, propter eius iuſtũ impedimentum. facias q̃ no. Inn. extra de excep. c. pia. & extra de appel. c. ex ratione. ¶ Quarto revoco in dubium generaliter, quoties detur dilatio q̃ barona. Bene uiter de hoc dic vt dixi. ff. eo. l. in pecuniarijs. quꝫ. l. hic declarant Jac. de are. & Lyn. quos vide pe te. ¶ Ultimo doct. tractat hic multiplicem diuiſionem dilationum quam recitare non curo. & eodem modo tractatur per Spec. in tit. de dilat. ꝛc.

¶ Lex ſecunda.

SI quando. Impetrans reſcriptum nõ debet habere dilationem ad producendum reſcriptum, ſed aduerſarius eius debet habere dilationes ad contradicendũ, & ad impugnandum. h. d. ¶ Glo. q̃ actor. debet venire inſtructor ad cauſam q̃ reus. ¶ Item no. q̃ productiones & probationes. poſſunt fieri etiã nõ data ad hoc dilatione ſm Richard. mal. & Lyn. In tex. ibi extraordinariũ. i. delegatum. ¶ Et not. q̃ iuriſdictio delegata dicit extraordinaria iuriſdict. ¶ Glo. opp. de aut. qua in prouincia. ſ. vbi de certi. int. agitopor. ſolu. vt ibi. ¶ Sed hic queritur, verũ in termino dato reo ad impugnandum reſcriptus poſſit actor inducere probationes ad coadiuuandum reſcriptum. Reſpon. ſic quia dilatio eſt communis: vt. ℈. de tempo. in integ. reſtit. l. pendente. ita dicit glo. quod not.

¶ Authentica.

QUod fieri. Non debet quis trahi ad extraordinarium iudicem, niſi prius actor ſatisfecerit ſecundũ huius aut. formam. h. d. tamen iſta forma non ſeruatur de conſuetudine. In tex. quantitate. ¶ Not. bene tex. & facit. l. vlt. ff. de pacto. ſtip. & ibi videas. ¶ In tex. ibi, dimittatur. ¶ No. hic abſolutoriam ab obſeruatione iudicij ferri lite non conteſtata. ¶ Item nota quod vbicunq; reus abſolutur ab obſeruatione iudicij, ibi debet actor condemnari in expenſis. ¶ Querit glo. quis taxat iſtam quantitatem. Et reſponder glo. q̃ iudex delegatus, vbi ergo certa quantitas à lege non exprimitur, ibi ad arbitriũ iudicis recurritur.

1 ¶ Judex poteſt dilatione legalem abbreuiare.
2 Reus ſi non poteſt intra dilationem aliquid facere, & hoc certum eſt: quia arctauit ſe, an iudex debet vlterius expectare.
3 Judex an põt ſimul plures dilationes aſſignare.
4 Terminus quẽ aſſignat Epiſcopus, & ille quem aſſignat conſtitutio epiſcopalis, an ſint idem.

¶ Lex tertia:

SIue pars. Dilatione pendente iudicis officium cõquieſcit: & dies feriati & non feriati in dilationem cõputantur. h. d.

1 ¶ Not. hic, q̃ iudex poteſt dilatione legalẽ abbreuiare: nec ſuppletur per legẽ vt hic in ver. pars
b de hoc dic vt dixi in aut offerat. ℈. tit. vñ. ¶ Secũdo no. q̃ pendente dilatione iudicis officium debet ſilere, hoc verum, niſi iudex dilationẽ reuocet: vt in gl. not. hic poſſit vel ille cui data fit dilatio fit ſuſpectus de fuga: vt hic, ſm Ly. q̃s eſt no. vel niſi ſuper alio articulo ſuper quo non pendet dilatio. ar. l. de re, etiã. generaliter. ſ. finaliter. Sed nũquid eſt ipſo iure nulli id qđ interim pendente dilatione, & contra dilationẽ: Dic q̃ ſic: vt no. in. l. i. ff. & ibi
2 By. ¶ Sed hic queritur, an certũ eſt q̃ reus nõ põt intra dilationẽ aliqđ facere: q̃ nimis ſe arctauit, nũquid iudex debet vlterius expectare. Dom. de ſuza q̃ ſic: q̃ adhuc durat terminus: licet interim in iſto termino nihil fieri poſſit. ita habes gl. o. ſuper ver. decẽ diebus. extra de re.
3 c. vbi periculum. lib. vi. ¶ Sed nũquid iudex põt ſimul aſſignare plures dilationes ſucceſſiuas. hic eſt arg. q̃ non, contrarium eſt verum: quotidie videmus aſſignari dilationes ad actus ſucceſſiuos. Facit qđ no. extra de offi. dele. c. cõſuluit. q̃ hic nihil innouatur dilatione prolonga
4 minus q̃ aſſignat epiſcopus. Alius eſt terminus q̃ cõſtituunt epiſcopalis aſſignat. In primo connumerantur dies feriati. In ſecundo non
c quia conſtitutio epiſcopi eſt ius prætorium. cum epiſcopus ſit de maioribus magiſtratibus, qõ apparet: q̃ habet merum & imirum imperium. vnde eſt preſes ſue ciuitatis. & diocẽſis: vt. l. illicitas. ſ. qui priſides. ff. de offi. preſi. adde quod dixi in. l. ſ. ſ. eo.

1 ¶ Interlocutoria que ferrur ſuper dilatione in contradictorio iudicio, debet ferri iudice pro tribunali ſedente.
2 Reus cõfeſſus crimen an debeat habere terminum ad ſe defendendũ.

¶ Lex quarta.

APrOcedente. Dilatio quã aduerſarius gat dari debere, nõ debet dari vel denegari niſi cauſa cognita, & iudice pro tribunali ſedente iudex deneguns dilationẽ, ſtatim põt ad vlteriora procedere. h. d. ¶ Not. q̃ interlocutoria que ferrur ſuper dilatione contra
1 dictorio iudicio. dz ferri iudice pro tribunali ſedente. ¶ Scõo no. q̃ inter dz interlog. qñ petit dilatio non petenda, debet enim interlocutor nũciare dilationem non eſſe dandã. ¶ Tertio no. q̃ ſtatim dz poni ad vlteriora: vel q̃ nõ põt appellari ab iſta interlocutoria ſm gl. de
f ciuili. & male: vt dixim. l. ſ. ℈. vel q̃ pendente[f] tpe appellãdi ab huiuſmodi interlocutoria iudicis officium nõ quieſcit, nec dicit innouare pendendo ad vlte
2 ra: vt in. c. nõ ſolũ. de app. lib. vi. ¶ Ultimo ex iſto tex. colligo, q̃ ſi
g quis eſt confeſſus[g] in aleficiũ petit non obſtante cõfeſſione terminũ ad ſe defendendũ, quẽ iudex denegat: q̃ maleficiũ eſt notorũ, q̃ iudex ſtatim poteſt procedere ad condemnationem, ſi miſſa quadã interlocutoria, per quam interlocutoriam interloquatur dilationem non danda, & ſi petitam per calumniam. Utile ergo eſt in talibus interloquere hic, q̃ no. per Inno. extra de accuſ. c. ad petitionem. Bal.

¶ Lex quinta.

CUm a nobis. Poſt concluſam & in cauſa ſuam rem deſſerant dilationes. Item cum nulla eſt danda dilatio. h. d. ſm verũ intellectũ. ¶ Poſſum ſic iudex cognoſcit de cauſa principali, vel appellatum demum concluſo in cauſa retulit ad principẽ, coparuerunt partes coram principe, petit nr ab altera parte dilatio. Quæritur verum ſit dandã. Reſpõdetur q̃ nõ. Ratio autẽ ſtat in hoc: nõ q̃ coram principe non detur dilationes: ſed q̃ erat iam in cauſa conclũſum. ita dicit Lyn. tñ eſt ve
1 rus intellect[a]. facit qõ nõ. Inn. extra de cauſa poſſe. paſtoralis. ¶ In tex. ibi, dilatio. No. q̃ dilatio que non tribuitur à delegante, non põt huius delegato. ¶ Secũdo. no. q̃ tenet, poſſus, licet nõ apparet aliqua data dilatio: q̃ forte nec petita fuit: vel petita, ſi denegata fuit. Et ſic apparet q̃ probationes poſſunt fieri ſine dilatione. nã ſine probationibus cã nõ poſſet eſſe inſtructa, qõ preſupponit hec. l. de hoc dixi. l. ſ. ſ. ſi.
b ¶ ibi Lyn. ¶ Ultimo inducitur[b] hec. l. in arg: qõ coram conſultore non poſſunt produci probationes, vel inſtrumenta: ſicut hic dicitur q̃ quando princeps aditur per conſultationem, non eſt locus amodo dilationibus, vel probationibus. & ita inducit hanc. l. Bart. Antiqui aliter dicebant ſed male: q̃ ita eſt, veritate recta.

Inter. Fiscus in dilationibus vtitur iure communi. h. d.

¶ Lex ſexta.

NEc de ſtatu. Etiam in cauſa ſtatus debet ſeruari ſpatium dilationum. ſecundum ſtantiam locorum à iure turatam. hoc intendit:

¶ De feriis. Rubrica.

1 ¶ Ferie introducte in honorem Dei, & repentine, equiparantur.
2 Libellus appellatorius an poſſit offerri die feriato, ſicut appellatio interponi.
Feriæ repentinis an poſſint renuntiari.

¶ Lex prima.

Q Uoniam. ¶ Tēpore feriarum solennium & repentinarum appellatio pōt interponi: sed nō interposita exerceri: nec propter tales ferias tpa fatalia prorogātur. h. d. ¶ † Not. ferias solen-
1 nes in honorem dei introductas, & repētinas equiparari in tēpore appellationis interponēde: nā tēpus appellandi currit istis diebus sic feriatis, & pōt in istis ferijs appellari. Item tēpus appellationis interponēde currit istis diebus sic feriatis: tñ non pōt appellatio exerceri tēpore istarū feriarū. ¶ Op. & videtur ꝙ tpa fatalia prorogentur propter ferias repētinas: vt. l. sed & si per pretorē. §. sed ferie. ff. ex qui. cau. ma. Sol. aut iste ferie emergūt intra tempus fatale, aut in fine tēporis, primo casu nō fit prorogatio ob istas ferias: sed debet appellans esse diligēs in producēdo reliquo tēpore iuridico. ar. ī. tit. j. l. siue pars. aut emergūt in fine temporis: & tūc ipso iure non fit prorogatio vt hic, sed ope restitutionis in integrū potest restitui tempus: vt in cōtrario. si autē ferie essent solennes, nulla fieret restitutio temporis: vt
2 d. §. sed si ferie. & ī. de temp. app. l. ij. in fi. ¶ † Quero hic a nūquid sicut
a appellatio potest interponi die feriata: ita libellus appellatorius possit offerri die feriata. Respōdeo sic: vt. ff. de adul. l. miles. §. sexaginta. & no.
3 in. l. j. ff. eo. & xv. q. iiij. c. placita secularia. ¶ † Secūdo quero, vtrū ferijs
b repentinis possit renuntiari b. Odof. tenet ꝙ non. Idem tenet Joā. an. in. c. sepe. de verbo. sig. in cle. & Spec. in tit. de ferijs. §. nunc videamus.

¶ Lex tertia.

O Mnes iudices. ¶ Die dominica debent iudices, & officia artium quiescere: opera tamē ruralia ex necessitate possunt explicari. h. d. ¶ In tex. quoniā frequēter. ista ratio restringit hoc dictū. ¶ No. rationem huius. l. ibi, ne occasionem &c. ꝙ vbi periculū est in mora, ibi non sunt ferie: licet iste text. non loquatur ita generaliter, sed in his que agūtur extra iudicium. In iudicialibus dic vt hic per Azonem i. sum ma. & ff. eo. l. ij.

¶ Lex quarta.

N Ullo. Solus princeps inducit generales ferias repētinas. h. d. ¶ Not. illud quod caret nomine, caret robore, siue effectu. adde quod no. Jaco. de are. ff. de excus. tut. l. cum ex oratione.

¶ Lex quinta.

P Ublicas. In publicis & fiscalibus causis non sunt obseruāde ferie messium, vel vindemiarum. h. d. ¶ Queritur, si causa vertitur cum aliqua ciuitate, vel vniuersitate vtrum sint ferie ob messes vel vindemias? videtur quod non, ex eo quod hic dicit publicas. Respon. vt no. in. c. fi. extra de iudi. &c.

¶ Lex sexta.

Q Uadraginta. Tempore quadragesime in criminalib⁹ causis sunt ferie. h. d. ¶ Gl. qd de cōsuetudine nō seruat. Et ex ista glo. no. ꝙ valet
c statutum vel consuetudo c: per qd vel per quā tolluntur ferie introducte in honorem dei. quod no.

1 ☞ Statutum si dicat quod de maleficio commisso in diebus paschalibus non possit fieri concordia, an intelligatur de. xv. die. paschalibus an tantum de vna die.
2 Articulus ad probandum communem vsum, qualiter formare debeat.

¶ Lex septima.

O Mnes dies. Omnis dies est iuridica, nisi appareat qd sit feriata: & enumerātur hic dies feriati. h. d. ¶ Tene mēti, ꝙ ille qui allegat ferias, debet pbare ꝙ sint ferie: qr omnis dies presumit esse iuridica, nisi feriata appareat. qd est no. ¶ Not. primo ꝙ in septimana sancta vel sequēti nemo potest capi pro publico etiā debito. adde qd no. ī. eo. l.
1 dies festos. ¶ † Quero, si statutū dicit ꝙ de maleficio cōmisso in dieb⁹ paschalibus nō possit fieri concordia: vtrū intelligatur de. xv. diebus paschalib⁹ an de vna die. s. principali pasche. hic est argumentū ꝙ intelligatur de quindecim diebus paschalibus. Ja. bu. dicit in simili questione, ꝙ debet recurri ad cōem vsum loquēdi. de leg. ij. l. librorum. §. qd tñ
2 cassius. ¶ † Qualiter autē formari debet articulus ad probandū cōem
d vsuz, & qualr testis habeat reddere cām sciētie d, vide Bar. in. l. labeo. de supel. leg. ¶ No. gl. j. ꝙ licet partes renūtient ferijs: hec renūtiatio non nocet testibus, quin possint allegare ferias. qd est not.

1 ☞ Actus voluntarius iurisdictionis possunt explicari quolibet tempore, etiam feriato.
2 Partes licet renūtiēt ferijs, nihilomin⁹ testes possunt allegare ferias.
3 Tutor an possit dari quolibet die.
4 Decretuz super alienatione rei minoris, an possit interponi die feriato.

¶ Lex octaua.

1 A Ctus omnes. † Actus voluntarie iurisdictionis possunt explicari quolibet tēpore, etiam fariato. h. d. ¶ No. qr ponit differentiam inter iurisdictionē ɔtentiosam, & voluntarā. ¶ In tex. actus omnes. per modum cōtentiose iurisdictionis ex-
2 plicādi. ¶ † Not. ꝙ licet partes renuntient ferijs:
e hec renūtiatio non nocet testibus e, quin possint allegare ferias. & istud est not. in. l. proxi. ī. ¶ No. ꝙ in actibus iurisdictionis ɔtentiose sunt ferie in diebus paschalibus, & simi. Sed nō in actibus iurisdictionis voluntarie. ¶ Scōdo no. hic ꝙ emācipatio & manumisso requirūt acta. vide. ī. de fid. instr. l. emancipatione. & ff. de adop. l. post mortē. b
3 ¶ † Quero, nunquid tutor possit dari quolibet die, dic ꝙ sic, cū nō datur ex inquisitione: vt. l. qui habet. §. quolibet. de tut. fm Ja. bu. Idē dt Jac. de are. de tut. & cura. da. a b his. l. nec mandāte. §. tutor. Ergo ēt ea die pōt ɔfici inuentariū: & decer-
4 ni tutori administratio p decretū iudicis. ¶ † Secundo quero: vtrū decretū in alienatione rei minoris possit interponi die feriata. videtur ꝙ sic: qr emanet per modū iurisdictionis voluntarie. contrarium est verū: qr requirit iudicialem indaginē.
f id est plenam cause cognitionem: ergo &c. vt. l. ij. f §. dies. ff. quis ordi. in bo. pos. ser. secundum Jac. de are. & Cy. ¶ Tertio quero: nunquid. l. ij. ff. eo. habeat locum in ferijs inductis in honorem dei: quidam dicunt ꝙ sic: gl. tamen hic sentit contrarium, quam no. dic vt ibi dixi.

¶ Lex nona.

P Rouinciarū presides. Latro insignis potest quolibet die ad furcas mitti. h. d. ¶ No. sententiā
g criminalem g mādari executioni tempore feriarū, in honorē dei. Sed hic est speciale ppter enormitatem criminis: & quia multorum salus & incolumitas procuratur. nam in morte vnius scelerati-c simi stat vita multorum. Sed vbi cessaret criminis enormitas, & publica vtilitas, tempore feriato in honerē dei non posset fieri executio criminalis: vt. ī. eo. l. dies festos. Tempore autem feriarū ob d messes bene posset fieri executio criminalis: quia nulla lex hoc interdicit: & qr etiam ciuiles executiones fiunt: vt no. extra de iudi. c. vlt. & ad hoc facit. ī. de penis. l. cum reis. ibi dū dicit, vltimo differenda non sit.

1 ☞ Executio nulla fieri potest diebus feriatis in honorem dei.
2 Citatio facta die feriato ad diem non feriatum an valeat. ī.
4 Banniri an quis possit diebus feriatis.
5 Laudū arbitratoris an possit fieri die dominica.
6 Actus qui non possunt exerceri die dominica, debent differri in diem sequentem.

¶ Lex decima.

D Jes festos. Nullus actus iudiciari⁹ potest exerceri die feriato in honorez dei nec etiam possunt celebrari lachrimosa spectacula, vel circense certamen: pacta tamen confisci possunt, & transactiones fieri: & inter par-
1 tes concordie celebrari. h. d. ¶ † No. ꝙ in diebus feriatis in honorem dei nulla potest fieri executio. Dicit gloss. hoc verum, nisi debitor sit su-

a ¶ Quero hic. An libellus poterit offerri die feriata, vide que dicuntur in. c. ij. de dila. dixi. Andr. Barb.
☞ Tu dic ꝙ tā in criminalibus, ꝙ̄ ciuilibus pōt libellus offerri die feriata, etiā in cā appellationis fm Host. But. in. c. preterea. extra de dila. Bar. & Mod. in. l. oratione. ff. e. ti. de ferijs. & ibi dixi o per Alex. & eundē j. l. nec quicq̄ȝ. §. de plano. de off. pro. & leg. istū in. l. j. ī. qui admitti. & dixi in addi. ad Lanfran. de oña. in cle sepe. numero ij. in vers. die feriato extra de verbo. sign. Celsus.
b ¶ Renūtiari. Vide Bald. in. l. ij. de pponis. la. j. ī. quādo & qñ iud. sed an talis renuntiatio noceat testibus, vt teneantur cōparere? Bal. in. l. fi. in fi. ī. de aboli. tenet ꝙ nō. & idē tenet in. l. actus. ī. eo. & adde qd no. bal. & Imo. in. l. in tēpus. ff. de here. instit. in fin. & Jac. but. & Bal. in l. j. ff. e. vbi querūt quid in quibusdaȝ ferijs statuarijs. & gl. in. l. omnes. ī. e.
☞ Adde qd notaui in apostil. ad Lāfran. in proxi. apostil. allegata num. xij. in versi. non potest. Celsus.
c ¶ Cōsuetudo. Vide Bar. in. l. filius. ff. de dona. & in. l. prouinciarum. ī. eod.
d ☞ Reddere causam scientie. Vide melius eundē Bar. in. l. labeo. versi. & hoc est vtile scire. & qd ibi posui in apost. ad eum post Alex. & alios. ff. de sup. lega. istū post Dyn. in. l. fin. ff. de legib. Ful. omnino in. l. j. ī. de iura. cal. Lāf. de oña. in. c. quoniā contra falsam. §. statuimus. ver. testiū depositiōes. nu. ciij. ver. querit vltra pdicta. & qd ibi notaui in apo. ad ipsum. in versic. significatiōi. extra de proba. dixi etiā in apost. ad Pan. post eū in. c. capellanus. nu. j. in ver. fm cōem vsum extra eo. de ferijs. Fel. in proe. decre. versi. scdo not. ꝙ ad probandum. & omnino per Tho. ferratium in suo trac. caut. cau. lij. incip. tu habes ꝙ communis opi. est, & ibi posui in apost. Celsus.
e ¶ Testibus. dixi in. l. j. in ver. renunciari. ī. eo.
f ¶ L. ij. & ibi vide Bal. & Bar. in. l. pen. eo. t ii.
g ¶ Criminalē. Adde tex. in. c. j. extra eo. Itē bene no. vnū, ꝙ licētia de capiendo malefactorem pōt cōmitti omni die etiā feriato fm Bal. in. l. fi. ī. de exhi. re. stante tpe feriato qs torqueri possit, vide per Pau. de laza. in. c. grauis. in fi. extra depo. & in causis criminalibus, an pcedat die feriato, vide Ang. in. l. pe. ff. eo. & quid si pcedatur dieb⁹ feriatis in honorem hominem, vide Bar. in. l. custodias. ff. de pu. iud. & ad ista vide Jo. and in. addi. Spe. in tit. de libel. obla. §. nunc videndum. ver. xxv.

a ¶ Singula sint. Et ideo per hanc gl. dicit notabiliter Bal. j. qui mili. pos. l. ij. quod bannitus pro debito potest capi die feriato in honorem dei. dicit tamen Bald. in aut. ei qui. de bo. autho. iud. pos. quod nullo modo recommendatio carcerati tali die fieri potest. et per hanc gl. dicit Bald. quod omni die iudex potest committere licentiam capiendi malefactorem, ita dicit ipse in. l. fin. j. de exhi. reis. et si quis est suspectus, potest cogi die feriato satisdare de sistendo, iuri finitis feriis secundum Paul. de ca. in. l. j. in prin. ff. eo. ar. l. si adulterium cum incestu. §. fin. ff. de adul. et istam gl. sing. facit Ange. in. l. ij. ff. eo. vbi videas. et est Roma. galle. per gl. text. in. c. fin. in ver. necessitas. extra eod. et adde quod no. Bar. in. l. ait pretor. §. si debitorem. ff. que in fraudem. cre.

b ¶ Teneatur comparere. Adde quod no. in apo. ad Spe. de cug. hic post eum in versi. dixi quod Son. nu. j. vbi idem not. quod iste, et in ca. quoniam contra. §. statuimus. ver. citationes. nu. xiiij. in ver. die feriata: extra de probat. et Fel. omnino in. c. quod ad consultationem. ver. obstat secundo tex. col. ij. extra de re iudica. Celsus.

c ¶ Die feriata. ad de quod notaui in apo. ad istum in. l. in minorem. num. vi. ver. practica obseruat. in ver. nuntius. §. qui. cau. in integ. resti. non est necel. Celsus.

d ¶ Banniri. Adde Bal. in. l. si ea. in. §. j. qui accusa. non possunt.

e ¶ Indiuisibile. excipe, nisi essent duo capitula, vel duo mandata: vt in. d. l. celsus. quia tunc sententia pro parte valeret. l. carmelia pla. ff. de iure pat. cum simi.

f ¶ Errore. Adde Bald. idem tenentem in. l. error. in vlti. col. §. de iuris et facti igno.

g ¶ L. si quis in conscribendo. et ibi dixi.

h ¶ Prorogatio. vide que dixi post Barto. in. l. j. ff. de iudi.

i ¶ Tenenda. Vide Bar. in. l. j. ff. de tut. et cur. da. ab his. et in. l. pupillo. eo. tit.

a spectus ista quod timeatur de recessu, quam glo. sing.[a] no. nec est alibi in iure. Eadem ratione credo quod propter suspicionem talibus diebus possint fieri sequestra. nam si conceditur executio, quod est plus: multo magis debet concedi sequestrum, quod est minus: et adde quod dixi. §. l. pxi. Item sicut potest fieri ita reuocari: vt no. ff. de euic. l. minor. in prin. et ibi est gl. sing. et in. l. j. §. item nuntiatio. de ope. no. nun. per Ja. de are. adde etiam quod dixi. §. l. eo. omnes dies. in fi. ¶ Secundo not. quod in feriato in honorem dei est interdictus actus iudicis: vt in ver. admonitio. et actus nostri. siue executoris: vt in verbo. taceat apparitio. ¶ † Querit
2 hic Cy. vtrum si citetur quis die feriato pro non feriato, valeat citatio, et ipse teneatur comparere[b]. Finaliter
b ipse dicit quod sic: quia ita seruat consuetudo. et reputatur pmissum. ex quo confertur in tempus pmissum, sed inquantum Cy. loquitur de citatione, prout inest iudici interloquenti non dicit verum: quia dicit contra hunc text. in verb. admonitio. et ita tenet hic Ja. bu. Sed ipse intelligit quod non debet admoneri illa die pro ea die, sed pro alia die iuridica bene potest admoneri secundum eum, quod non credo verum: quia actus est prohibitus a sui principio. arg. ff. de fer. expo. l. si minor. et ita dicit hic Ja. bu. vnde dicit Old. quod quedam sunt ferie in quibus est prohibita citatio: et tunc lex resistit nuntio: et citatio non valet. quedam sunt ferie in quibus est pmissa citatio, sed non est iusta, seu necessaria comparitio: vt ferie messium, et vindemiarum. et in istis est verum quod attenditur dies in quem citatio confertur secundum Old. Non ob. quod dicitur de consuetudine: quia ista consuetudo est in actu nostro, non in actu iudicis. ¶ † Est et tertius actus. s. relationis
3 nuntij et iste actus expeditur de plano, et absentibus
c partibus: et ideo potest expediri etiam die feriata[c], secundum Jac. bu. hic. Tres ergo sunt actus. s. commissionis: intimationis, et relationis. Primus non potest explicari per iudicem die feriata, cum deus deneget cause cognitionem: quia est quedam sententia interlocutoria: vt. l. cum clericis. C. de epi. et cle. Fallit in die dominica. sed Ja. bu. Certe consuetudo seruat idem in die dominica, et aliis. et tex. in princ. huius. l. loquitur indifferenter. Tertius est actus relationis: et iste actus potest fieri in camera iudicis, et die feriata, secundum Ja. bu. ar. de interro. act. l. voluit. §. j. in contrarium tamen facit: quia relatio dicitur esse de processu cause: vt extra de proba. c. quoniam. contra. et idem tutius puto quod fiat die iuridica: nisi in causis vbi non sunt ferie. et vide que dixi. s. in qui. cau. in integ.
4 rest. non est necess. l. in minorem. ¶ † Tertio not. quod in istis diebus non cogitur quis dare fideiussorem de iudicio sisti, vel iudicatum solui. ¶ Quarto no. quod in istis
d diebus non potest aliquis banniri[d]: et bannum tali die datum non tenet. ibi dum dicit, preconis horrida vox silescat. et propter hoc vidi irritari quendam processum. et ad hoc facit. d. c. placita secularia. xv. q. iiij. vbi est hoc expressum in text. quia actus arbitratorius non est actus iudiciarius: vt hic. et ferie non sunt introducte, nisi pro inductis: vt. ff. e. l. diuus. ¶ † Quinto no. sup ver. transactiones quod laudum arbitratoris
5 potest fieri die dominica: quia redactum est ad instar transactionis secundum Jac. but. ¶ † Sexto not. in ver.
6 differatur. quod actus qui non possunt exerceri in die dominica, differuntur in diem sequentem. Et est arg. quod si citatio cadat in diem feriatam quod intelligatur facta pro sequenti die. Pet. dicit hic contra: quia impossibilitas temporis vitiat citationem, sed Pe. Ista opi. est vera, quando dies feriata assignatur pro termino in quo. Sed quando assignatur pro termino infra quem: tunc debeat comparere pars, et non expectare quod veniat ista dies feriata: vt extra de dolo et contu. c. cum dilecti. secundum intellectum quorundam: licet Inno. dicat quod differatur in diem sequentem: quod non placet Pe. Non ob. l. celsus. de arbi. que dicit quod duo sunt precepta. vnum soluendi, aliud infra tempus soluendi: quia non veniunt ibi ex eadem causa. nam primum preceptum nascitur ex obligatione, secundum nascitur

e ex tempore quod datur iudicetis, sed hoc est vnum indiuisibile[e] preceptum quod non potest pro parte valere; et pro parte non valere: vt in. l. in hoc iudicio. ff. fa. ercis. Non ob. l. si quis cauti. l. ij. §. si quis in iudicio. quia ibi vitium emersit postea. vnde actus tenuit ibi a principio, hic non facit quod not. in simili. ff. de leg. j. l. si mihi et tibi. §. si quis seruo. et hanc opi. approbo.

¶ De iurisdi. om. iud. et de foro compet. Rubrica.

1 Procurator cesaris non est iudex competens nisi inter fiscum et priuatum: secus si eius iurisdictio prorogetur.
2 Iurisdictio cuiuslibet iudicis potest prorogari per consensum procedentem ex certa scientia.
3 Partes si consentiunt quod iudex iudicet secundum consilium sapientis an debeat sic iudicare.
4 Iurisdictio an firmetur per prorogationem.
5 Prorogatio quot modis fieri potest.
6 Prorogatio per que impediri potest.

¶ Lex prima.

NOn quidem. Iudex incompetens potest fieri competens partium prorogatione. h. d. vel sic. procurator cesaris potest inter priuatos cognoscere ex eorum prorogatione. h. d. Ibi fuit. s. ex prima causa iurisdictionis. ¶ † Not. quod procurator cesaris ex
1 primitiua causa et ordinaria iurisdictione, non est iudex competens nisi inter fiscum et priuatum, sed ex prorogata iurisdictione potest esse iudex
2 inter duos priuatos. ¶ † Secundo no. quod iurisdictio cuiuslibet iudicis potest prorogari per consensum procedentem ex certa scientia. Tertio no. quod iurisdictio prorogatur tam quo ad personam actionem proponentis, quam quo ad personam exceptionem opponentis. ¶ Op. quod sententia istius procuratoris cesaris fuit ipso iure nulla. nam tex. in prin. dicit quod erat iudex incompetens inter priuatos: ergo iudicium nullum. j. si a non compe. iudi. l. fi. et per totum. Sol. verum est quod non fuit iudex competens ab initio. fuit tamen factus iudex competens per consensum sponte litigantium coram eo ex certa scientia, et ita loquitur hic. ¶ Secundo op. debet hic quod a deo standum est sententie: quia fuit lata ex consensu partium. Contra, consensus partium vt ferta erat sententia, non inducit prorogationem iurisdictionis: sicut nec tribuit arbitrium iudicandi: vt. ff. de arbi. l. qualem. in prin. ¶ So. hic fuit consensus respectu iurisdictionis, non respectu forme pronuntiationis. Consenserunt enim partes vt iudicaret, non sic iudicaret. Vel dic quod lex contraria loquitur in arbitrio, qui debet habere potestatem liberam pronuntiationis, secus in iudice, qui in iudicando debet sequi consensum partium. ff. de re iudi. l. si conuenerit. Ja. bu. dicit quod iudex debet sequi consensum partium in iudicando contra priuilegium vnius partis: vt. d. l. si conuenerit. sed non in
f iudicando contra ius commune. Quod verum credo, quod expresso iuris errore de pleno consensu partium non posset pronuntiare, propter vitium pronuntiationis. arg. ff. de exe. cu. tu. l. qui testamento. sed errore non expresso credo quod posset pronuntiare,
3 nec posset appellari: vt. j. de tem. ap. l. fi. in fin. ¶ † Numquid autem si partes consentiunt quod iudicet secundum consilium sapientis, de iure iudex possit et debeat secundum illud consilium pronuntiare? dicendum est, quod sic, nisi illud consilium contineat apertum iuris errorem: quia vt dixi in hoc non valet consensus partium. et ita debet intelligi quod no. in. l. illa institutio. in prin. ff. de here. insti. et quod not. per Jan. extra de offi. dele. c. si pro debilitate. Quero hic, an semper procurator cesaris sit iudex inter fiscum et priuatum. Rn. sic regulariter. Fallit in
4 quatuor casibus, secundum glo. ¶ † Secundo quero, an per prorogationem firmetur
g iurisdictio ante lit. contest. Guil. de suza. in. l. si quis in conscribendo[g] de epis. et cle. dicit quod sic, interueniente stipulatione. secus in pacto nudo. ita intelligit. l. si conuenerit. de iur. om. iu. ff. sed gl. tenet quod nullo modo firmetur ante lit. con. tamen si fuit promissum de non declinando: committatur stipulatio ad pe-
h nam, vel interesse. Tu dic quod statim fit prorogatio[h]: alias actus precedentes contestationem essent ipso iure nulli, quod est falsum. Sed lit. conte. hoc facit, quod non habet locum penitentia post lit. conte. sicut habet locum ante lit. contest. Duplex ergo est prorogatio. s. reuocabilis: et ista fit a princip. Et irreuocabilis: et ista
5 fit per lit. contesta. ¶ † Tertio quero, quot modis fit prorogatio. Rn. secundum gl. de persona ad personam. de re ad rem, et de tempore ad tempus. Sed an de loco ad locum: verbi gratia: vt iudex mutinensis cognoscat Bonon. Jacob. bu. tenet hic quod non: quia licet partes possint prorogare in proprium preiudicium in non suum iudicem: non tamen in preiudicium alterius iudicis: vt. j. res inter alios acta, per totum. Est et alia fortior ratio: quia iudex mutinensis, in ciuitate Bonon. est omnino priuatus: vt. l. fi. ff. de offic. prefec. vrb. vnde consensus priuatorum non potest ei ibidem conferri iurisdictio: vt. l. priuatorum. C. eo. et hec ratio est multum efficax. Non obst. l. quero. de solu. quia ibi loquitur
6 in alia administratione, non iurisdictione, secundum Ja. bu. ¶ † Quarto quero que impediant prorogationem. Rn. metus: vt. ff. de iurisdi. om. iudi. l. si per errorem. Hoc verum in errore singulari. secus in errore communi: vt. l. barbarius. ff. de offi. preto. Item penitentia ante lit. contest. vt. d. l. si conuenerit. Item persone inhabilitas. nam minor et pupillus non possunt prorogare iurisdictionem: quia non est persona habilis ad iudicium. Et ideo fuit dubium, cum quidam esset expulsus de bononia, et esset pupillus, et moraretur in ciuitate Ferrarie, et nolebat sibi tutorem dari per iudicem Ferrarie, et iudex Ferrarie non poterat ei dare, cum non esset iudex. Que-
i rebatur que via esset tenenda[i] vt ei possent tutorem dare, dicebant quidam quod pote

q poterat prorogare iurisdictionē illi⁹ iudicis ex certa sciētia. ar. l. i. § emā ci. li. Jac. but. credit q tutor possit prorogare, sȝ nō pupill⁹: q2 nō hȝ legitimā personā: sed forte etiā pupill⁹ pōt, cū sibi expedit. ar. J. de pcu. l. nō eo minus. Pōt etiā teneri alia via, qȝ tutor, vel curator petat corā iudice bonon. p pcuratorē minoris: vt. ff. de pcu. l. mut⁹. §. is q. z. l. ö. ff. q pe. tuto. Itē progationē impedit qualitas causarū: puta si sint cause criminales. In quo dico qȝ pōt fieri progatio in habentē merum imperiū: sȝ in nō habētē merū imperiū nō pōt fieri progatio criminaliū causarū, z ita dȝ intelligi gl. hic, z. l. ij. ff. ð iudi. q2 nō esset progare iurisdictionē, sȝ esset de nouo dare, qȝ priuati nō possunt facere: vt. ð. l. priuatorū. fm Ja. bu. de primo mēbro est casus in. l. j. §. vbi de cri. agi opor. Intellige tñ q per istā progationē nō parat preiudiciū pprio iudici, q habebat illi⁹ criminis cognitionē, nec parat prediciū illi reipublice, ad quā ptinebat illius criminis cōdēnatio, seu exequutio. z hoc p id qȝ dixit Ja. ō. videlicet q quoad preiudiciū alterius iudicis nō tȝ prorogatio. ¶ Ultimo quero, nunquid consensus partium possit facere illud valere quod alias nō valet. gl. dicit q sic. z idem no. in. l. j. ō. qui pro sua iurisdictione. dic vt ibi.

1 ☞ Actor debet sequi forum rei.
2 Citari quis pōt ad domū habitationis, quā habebat tēpore cōtractus.
3 Expulsi de ciuitatib⁹ an possint conueniri in domicilio vnde sunt expulsi.
4 Nepos an potest conueniri in domicilio originario patris z aui.

¶ Lex secunda.

Juris ordinem. Actor dȝ sequi forū rei, non reus forū actoris, z pōt te⁹ conuenire in domicilio qȝ habebat tempore contractus, z in
1 nouo domicilio qȝ postea acquisiuit. h. d. ¶ † Not. q reus trahit actorē ad forū ipsius rei: sed actor non trahit reum ad forum ipsius actoris. Ex hoc patet q si clericus vult agere contra laicū, debet agi in foro seculari. Sed si laic⁹ agit cōtra clericū, debet agi in foro ecclesiastico: vt extra de fo. cōpe. c. cum sit generale. ¶ Opp. q reus non trahit actorē ad suū forū: vnde videt obstare. ff. de iudi. l. vēditor. z. l. j. J. vbi in rem ac. Sol. ibi nō erat proprie reus, sed erat tertia persona cōparēs ad rei defensionē: ratione cuius tertie persone non mutat forus qȝ est not.
2 ¶ † Scḋo not. q potest quis citari ad domū ᵃ solite habitatiōis, quam
a habebat tēpore cōtractus: licet nūc habeat nouam habitationē, z nouū domiciliū: q2 hic dicit q potest cōueniri in veteri domicilio. Uel meli⁹ dic quando citat ad domū, debet citari ad illā domum ex qua verisimiliter citatio possit peruenire ad sui notitiā. Et ideo si iam diu mutasset
b domiciliū: debet citari z fieri citatio ad domūᵇ vbi nunc moratur. arg. J. vbi in rem actio. l. ij. z de bonis auc. iudi. pos. auc. et qui iurat. secundum Guil. de suza. hic. de hoc no. in. c. cām. extra de elec. in clemē. vbi videas.
3 ¶ † Sed hic queriturᶜ, nūquid expulsi de ciuitatibus, possint cōueniri
c in domicilio vnde sunt expulsi. dicit Gui. de suza. q sic per. l. papi. exuli. ff. ð muni. z. l. eius. §. fi. ad munici. facit. ff. de pollicita. l. de pollicitationibus. z qȝ not. in. l. ad cognitionē. ff. quib. ex causis in pos. ea. in gl. ordi. nec videntur in totū domicilium deseruisse: q2 presumunt habere animū reuertendi: vt. l. ex facto. in fine. ff. de here. insti. Nisi essent deportati, vel quasi deportati: vt q2 exularent omnibus bonis cōfiscatis: nā tunc conueniri non possunt. sed debet cōueniri ffictus illius ciuitatis, qui possidebat bona. ff. ð capi. diminu. l. tutelas. §. si libertate. ð fideiusso. l. j. z. J. ad
4 legem iul. de vi publi. l. tutoris. secūdum Guil. de suza. hic. ¶ † Quero hic, nunquid filius z nepos possunt cōueniri in domicilio originario patris z aui. Cyn. hic format questionē istam, z tenet q possint conueniri: q2 sortiuntur forum non solū quo ad munera: sed etiā quo ad omnia: licet gl. aliter no. in. l. assumptio. §. j. ff. ad munici. vnde licet fili⁹ aliter habuerit domiciliū: poterit tamen in loco paterno originis cōueniri. Idē in nepote secundū Jac. de are. Mar. de sa. z Dy. qȝ est not. Et facit ad questiones de facto quotidie cōtingētes. Illi ergo qui nati sunt in ciuitate Perusij ex patre vel auo paterne aretinis, possunt in aretio conueniri: licet non habeāt ibi propriū domicilium: dum tamen sint legitime nati: vt. l. j. ff. ad munici. Fallit in muliere nupta. que nullo modo retinet domicilium paterne originis, vel auite: vt no. Cyn. de incolis. J. libro. x.
d l. mulieres. z hoc operatur virtus matrimonij: qȝ mutat ius originis,ᵈ quod in alio casu non reperitur: vt. ð. l. assumptio. z ita tenet hic Cy.

¶ Lex tertia.

Priuatorum. Priuati non possunt conferre iurisdictionē. h. d. Ratio huius l. est: q2 iurisdictio est potestas de publico introducta. vnde eam priuati conferre non possunt: vt est sibi eligere potesta-
1 tem, z dicit Cy. no. l. istam auream. ¶ † Opp. de. l. vlti. J. eo. z in auc. de defen. ciui. §. interim. So. priuati vt singulari nō possunt: vt hic, sȝ vt collegium probatum, vel vniuersitas approbata sic: vt in cōtrarijs. ¶ Sed cōtra hoc opponit: q2 imo etiam si est collegium, vel vniuersitas, requi-
e ritur confirmatio superioris: vt. ð. §. interim. Sol. concedoᵉ q vniuersitas confert iurisdictionem: sed effectum iurisdictionis electus nō habet nisi per confirmationem superioris, vnde nō potest iurisdictionem exercere ante confirmationē. ita tenet glo. z Cyn. qȝ no. Sed an post confirmationem antequā intret, z iuret officium, potest officiū exercere: Dic vt. ff. de condi. z demonst. l. publius in prin. z. l. obseruare. de offi. procon. z lega. z. l. j. de offic. prefec. aug. Il'a iura loquuntur quando quis preficitur territorio, sed quādo quis preficit collegio personarum, ibi non est tractandum de ingressu territorij statim post electionē z post confirmationē habet iurisdictionem: vt extra de elec. c. transmissa.

¶ Lex quarta.

Nemo post. Ordinaria iurisdictio nō potest declinari post li. cōt. nec recurretur ad superiorē per simplicē querelā, demum per appel. h. d. Iste recursus ad superiorem per simplicem querelam non habet locū, nisi in casibus expressis in iure: vt in auc. de quest. §. super hoc. z. ō. vt lit. pendent. l. ij. z in auc. in medio litis non fie. sacras iussi. in rub. z nigro. z hoc tangitur hic per Guil. de cug. qui ponit hic multos casus in quibus habet locum dictus recursus.
1 ¶ Intext. declinet. s. recusando. z sic Mar. inducit text. pro se a contrario sensu. Tu dic proprie, id est non opponat declinatoriam: vt. J. de exc. l. fin. nec adeat superiorem per modum declinationis, sed per modū permisse appellationis, fm Mod. z sic non facit pro opi. Mar. ¶ Opp. de. l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbi. Sol. ibi in arbitro, hic in iudice ordinario, fm Jac. bu.

1 ☞ Actor, trahens reum ad forum vetitū, qua pena punitur. 2. 3.
4 Executores sententiarū iudicum in competentium, qualiter puniātur. 5.
6 Pena legis in criminali. C. de iurisdi. omn. iudi. qualiter committitur.
7 Et quo iure hec pena petitur. Et an requiratur sententia ad imponendam hanc penam. 8. Et an possit peti per sententiam vt imponatur. 9.

¶ Lex quinta.

In criminali. Trahens aliquem in vetito examine, perdit causam: z puniuntur officiales qui prestant milites suos executoribus iudicum incompetentiū. h. d. Quatuor facit. Primo ostendit iudicem incōpetentem. Scḋo punit actorē euntē ad iudicem incōpetentē. Tertio punit reū trahentē actorē ad iudicem incōpetentē. Quarto punit iudicem exequentē. scḋa ibi is vero. tertia ibi. reus vero. quarta ibi. z tribuni. ¶ In tex. executionem, id est cognitionē. Uel proprie, sȝ sentētie late per iudicē
1 non suum. Jac. but. ¶ † No. hic quod siue laicus laicum, siue laicus clericū, siue clericus laicū, siue quicunq trahit aduersarium ad iudicē incompetentem, siue per modum ordinarij libelli, siue per modū executionis, debet suo iure priuari: tamen sit cautus ille qui trahitur, q a principio iurisdictionē nō declinet: ita q faciat interlocutorie pronuntiari super incōpetentia: q2 hec lex non habet locū ante lit. cōtest. cum liceat actori penitere. ar. ō. de plus pet. l. j. contestetur ergo litem de facto, postea ipse sibi petat aduersariū iure suo priuari, z intētet iudicis officiū mercenariū, vel condictio
f nē ex hac. l. Alij dicuntᶠ q nō erat locus penitērie in hac. l. cum esset acquisitū ius vocato in vetito examine ex ista vocatione: vt apparet in illo versi. vocauit. z est ad hoc arg. ff. de in ius vo. l. quduis.
2 ¶ † No. scḋo q interdum actor trahit reū ad vetitum examen. interdum ecōtra, reus trahit actorem, puta per rescriptū obreptitium, vel in causa
3 recōuētionis. vel pone alia exēpla, vt i gl. ¶ † Tertio not. q si habeo instrumentū sententie, vel instrumentum guarentigiatū, cuius executio pertinet, ponamus, ad potestatem, z non ad capitaneū: z ego peto executionē corā capitaneo, qȝ ego debeo priuari iure meo: z cadere ab ista causa execu
4 tionis. ¶ † Ultimo not. q puniuntur exequentes sententiam iudicum incompetentium: z ideo qñ aliquis dicit se esse delegatū pape, z inuocat brachium ordinarij, debet esse cautus iudex ordina-

a ¶ Ad domū. Uide per Bartho. in. l. iij. §. pretor. ff. de dā. infec. z Spe. in titu. de cōp. iu. adi. in versi. sed nūquid sufficit. z Card. in cle. pastoralis. §. de nique. de re iudi.

b ☞ Ad domum. Adde Guil. de cu. in. l. properandū. §. sin autem reus. z qȝ ibi posui i apo. ad ipsum, in versic. ad domū. C. de iudi. z Bar. in. l. si tñ. in fin. z ibi ēt posui in addi. in ver. Cōsiliū qȝ nuti⁹ dicat. ff. de leg. ō. z ibi qñ citatio ad domum valeat, dixi in apo. ad Lāfr. de otia. in c. qm̄ ō. §. statuim⁹ ver. citationes aūt. ver. sed q̄ro. in ver. §. pretor. extra de pba. Fel. l. c. in nomine dñi. co. vi. X. vno casu saluat. ex de testi. Mar. fin. xxxiij. incip. Ro. q citatio. z dixi in stilo pla. in tit. de adiornamētis. ver. itē sciēdū est q in psonalib⁹. pte. j. Cels.

c ¶ Sed hic querit. Uide quod not. d. Pet. in. c. cū olim. de test. z q̄ ibi dixi. vide qȝ no. Bal. in l. si q̄ pena. ff. ð his q sunt sui vel alie. iu. z qȝ no. h Sal. z Bal. in rubr. C. si a nō cōpe. iu. z in. l. p diuersas. C. man. in. x. q. And. bard.

d ¶ Originis. Uide Bar. post gl. i. l. fi. §. itē rescripserūt. ff. ad municip.

e ¶ So. concedo. No. q lȝ vniuersitas cōferat iurisdictionē: tñ superior dȝ cōfirmare electū. vide Bal. J. eo. l. fi. Ita limitāt dictū Inn. i. c. cū accessissent. de constitu. Andr. Barba.

f ¶ Alij dicunt zc. Cōtra videtur tenere Inn. in. c. fi. ð iu. ca. vbi dicit q si iudex voluerit reiectare actorem recusantē iurare de calūnia: vt cadat ab actione, q nō poterit postea agi contra illū actorē. Sȝ doc. cōmuniter tenent contra: vt voluit Bar. hic. An. Barb.

a ℭ Ulterius no. Ro. ꝙ est pena si quis priuet iure agendi, vide tex. in. §. si. in ver. pena. de iura. calū. qđ est bene no. propter statuta: vt tanquā penaliare stringantur: vt. c. odia. de reg. iur. lib. vj. And. Barb.

b ℭ Aut lis est. An possit penitere, simile qđ in nolēte iurare de calūnia: dic, qđ pōt vsqꝫ ad diffinitiuā sententiā. vide do. Ant. ꝛ do. Abb. in. c. si. de iur. cal. ꝛ ibi dixi Bal. in. l. si quis maior. ff. de trāsac. ꝛ. l. alia. j. de his q. vt indi. ꝛ Rapha. hic, qui allegauit in cōtrariū. l. de quibus. per eum. vide omnino glo. in. c. si diligēti. de fo. cōp. que dicit ꝙ post li. cōtest. nō admittitur penitētia. ꝛ hoc tenēt ibi doc. cōmuniter Joā. de imo ibi dicit ꝙ illa gl. seruatur in foro canō. sed ista glo. seruatur in foro cesaris. vide ibi doc. in d. §. meminisse. ꝛ in d. l. quāuis. Andr. Barb.

c ℭ Penitere. Idē tenet Jac. bu. in. l. quāuis. ff. de in ius vo. ꝛ vide ibi Ange. ꝛ Pau. de cast. sed verior videtur opi. Ja. de are. vt p Cyn. Bal. ꝛ Sali. hic: qꝛ post cōmissam penam legalē nō est locus penitētie regulariter. l. q ea mente. ff. de fur. Nec ob. l. quāuis. qꝛ vt ibi dicūt oēs, est specialis casus, qñ libertus remittit actionē, ꝛ qđ hic non sit ꝛ rationem specialitatis ponit Bar. in. d. l. qui ea mente. ꝛ addo do. Ant. in. c. si diligēti. extra de fo. cōp. vbi tamē nō loquitur clare. ꝛ vide q̄ dixi post Sal. in. d. l. quāuis. cum opi. quā hic ꝛ ibi tenui, videtur concordare gl. xj. q. j. c. insolita.

rius: an ille sit iudex cōpetens, necne: qꝛ si ille est iudex incōpetens, non debet sibi prebere ministerium
5 alicuius obediente, vel executionis. ℭ † Ulterius
a noᵃ. quē non solum in ciuili, sed etiā in criminali posse priuari iure suo: ꝛ dicitur esse pena, si quis priuatur iure accusandi, sicut si priuaretur iure agendi. ℭ Oppo. ꝙ quis posset trahi ad iudicem incōpetentē: vt. s. de dila. l. si qñ. Solu. ibi erat incōpetens: qꝛ rescriptū principis faciebat eū iudicem cōpetentem. ℭ Secundo opp. ꝛ videt ꝙ sententia lata mandabitur executioni: qꝛ videtur facta tacita prorogatio iurisdictionis: vt. l. j. §. cod. Sol. hic semper litigauit inuitus: ꝛ fuit de incompetentia protestatus. vnde nulla erat facta proro-
6 gatio. ℭ † Modo quero, quando cōmittatur pena istius legis. ꝛ respondeo fm Mar. sil. aut citatus coram incōpetenti iudice non cōparet, ꝛ non cōmittitur pena. arg. ff. de in ius voc. quāuis. ꝛ. ff. ne quis eum. l. j. §. offilius. Aut cōparet, ꝛ actorem penitet ante lit. contest. ꝛ nō punitur: vt. l. amplius.
b rem ra. habe. Aut lis estᵇ contesta. ꝛ vult penite-
c reᶜ ante latā sententiam, ꝛ parcitur ei. ff. de inoffi. test. l. papinia. §. meminisse. hoc tenet Bar. qui dicit quod in istis penis legalibus locus est penitētie vsqꝫ ad sententiā: ꝛ est speciale in ipsis fꝫ Bar. si autē non penitet: tunc punitur secundum formā huius. l. Cum ergo erit prope sententiam, penitebit, ꝛ sic euadet penam huius. l. quod non placet Pet. nec Jac. de are. quia est ius quesitum alteri parti, que fuit tracta ad veritum examē: quod verum credo, ꝙ post litem contesta. nullo modo habeat locum penitentia: qꝛ est delictū cōsummatū, ꝛ ius pene aduersario est quesitū. Nō obst. l. qui cū maior. §. accusasse. de bo. lib. ꝛ. c. tit. l. in seruitutē. §. perijsse. ꝛ. d. §. meminisse. qꝛ ille. ll. loquūtur in delicto, quod desiderat iuris effectū. Judiciū enim tenebat ibi: ꝛ ideo expectatur sententia: qꝛ pōt trahere secum effectum: sed hic frustra expectaretur sententia: quia esset nulla pp̄ter defectum iurisdictionis. hic ergo ꝯsiderat delictum, non attento iuris effectu: ꝛ ideo penitentia non habet locum post lit. conte. Gui. de suz. dicit ꝙ leges contrarie ponunt casus speciales: quia. l. vltra procedit. que solutio non placet. ꝛ adde quod not. s. de episco. ꝛ cler. l. si quis non dicam rapere. in fine noue addit.
7 ℭ † Secundo quero, quo iure petitur hec pena. Respon. aut actor petit penam contra reum, ꝛ debet intentare conditionem ex hac lege. Aut reus ob actore, ꝛ videtur ꝙ possit proponere ꝛ implorare iudicis officium incidenter, secundum Jaco.

d ℭ Confessionem. Adde Bald. in. l. criminis. in §. j. qui accus. non poss. ꝛ Ange. in. l. magistratibus. in prin. ff. eo. ꝛ quod not. Bal. in. l. j. §. ne quis in sua causa.

e ℭ Ex hoc infert. Ro. ꝙ collegia approbata possunt facere inter se statuta. vide tex. ꝛ ibi do. Anto. in. c. ex literis. de consti. vide pro hoc dicto do. Inno. in. c. cum accessissent. de consti. Andr. Barb.

f ℭ Jurisdictionem. Uide Ang. in consi. vj.

g ℭ Ex hoc habes ꝛc. Uide de hoc que not. ad Bald. in. l. nulli. §. quo. ap. non reci. Andr. Barb.

h ℭ Collegia. Uide quod not. Bal. in. l. j. §. de offi. prefec. vrb. ꝛ Bal. in. l. ij. j. de consti. pecu.

i ℭ Quero hic ꝛc. Tu vide Bald. in. l. ij. j. de constit. pecu. vbi dicit quod non requirunt confirmationem: quia iam sunt confirmata a iure communi. Andr. Barb.

k ℭ Confirmatione. vide Inn. in. c. cum ab ecclesiarum. extra de off. ordi.

l ℭ Statuta. Uide Bal. in. l. receptitia. in. j. col. j. de consti. pe. ꝛ qđ no. in l. humanum. ꝯ. de legib. ꝛ. l. omnes populi. in princip. ff. de iustitia ꝛ iure.

m ℭ Judice. No. ꝙ non solum pro causis mercantie possunt conueniri coram iudice mercantie, sed etiam pro dependentibus ꝛ connexis; vt not. Bal. ꝛ Pau. de ca. in. l. si quis ex argentarijs. §. rationem. ff. de eden.

n ℭ Merum imperium. Uide Bar. ꝛ ibi Ang. in. l. imperium. ff. eo. dum querunt quibus competat merum imperium.

bu. sed quomodo hoc: cum iste iudex nō sit cōpetens: ꝛ sic eius sententia non videtur posse effectum sortiri? Respondeo ꝙ licet sit incompetens respectu iudicij principalis: tamen non est incōpetens respectu pene ius infligende: qꝛ ille qui eligit eū pro se, non debet in hoc dedignari habere iudicem cōtra se: vt. j. de sent. ꝛ interlocu. l. cum papinia. fm Gui. de
8 suza. ℭ † Tertio quero, vtrū ad infligendam penam huius legis requiritur sententia. gl. dicit ꝙ sic: qꝛ tex. dicit mulcteretur: nō autē dicit mulctatus sit: ꝛ sic est canon ferende sententie, non late sententie. verba sunt gl.
9 ff. de capi. diminutio. l. amissione. §. j. ℭ † Ultimo quero, nūquid post sententiam condemnatoriam possit peti ꝙ infligatur pena huius legis. dicit gl. ꝙ sic. non enim obstat ista sententia, cum nulla sit, cum non interuenerit prorogatio iurisdictionis. secus autem si persona iudicis fuisset legitimata per prorogationē: qꝛ tunc esset processus iudicis incōpetentis: ꝛ sic cessat pena huius. l. Ultimo, an habeat locum penitentia, ꝛ quando vide Bart. in. l. amplius. ff. rem ra. hab.

ℭ Lex sexta.

Magisterie. Magistri militum habent iurisdictionē inter milites. h. d. ℭ No. in ver. exhiberi. quod quis non potest capi per iudicem incompetentem. ℭ Secundo no. in versic. nec si in culpa fuerit, coercerit. quod
d licet delictum alicuius sit notorium etiam per confessionemᵈ: tamen iudex incōpetens non possit punire. Judex ergo incōpetens semper dicitur grauare, qualitercunqꝫ pcedat. facit. j. de decurio. l. militaribus. li. x. extra de iudici. c. at si clerici. ꝛ adde quod no. Innocen. extra de elect. c. per inquisitionem.

1 ☞ Collegia approbata possunt habere iudices, ꝛ prepositos.
2 Prepositus collegij cognoscit inter artificem ꝛ artem.
3 Item cognoscunt de omnibus causis quas habent artifices inter se.
4 Artifices collegiorum licet habeant iudices suos: possunt tamen conueniri sub potestate.

ℭ Lex septima.

Per iniquum. ℭ Qui sunt in aliquo collegio ratione professionis, vel negotiationis, iurisdictionē eius qui preest collegio, recusare non possunt: nihilominus tamen sunt sub preside, vel alio superio-
1 re. h. d. ℭ † No. ꝙ collegia approbata possunt habere proprios iudices,
e ꝛ prepositos. Ex hoc infert ᵉ Bal. quod collegia approbata possunt inter se facere statuta de eis que pertinent ad eorum iurisdictionem, cum enim possint conferre ea que sunt iurisdictionis: suum prepositum eligendo: ergo ꝛ statuta facere possunt: qꝛ facere statutum est iurisdictionis, fm Bar. videqđ no. j. de cōsti. pe. l. ij. in fin. ꝛ in aut. de fideius. §. argentario-
2 rū. col. j. adde hic que dixi. s. eo. l. priuatorū. ℭ † Deinde not. hic ꝙ si cōuertitur inter artificē, ꝛ artem siue collegium, cognoscit prepositus collegij, per istum tex. in illo verbo tam in publicis. Ex hoc est notandum ꝙ isti camerarij artium possunt cognoscere de causa collegij: tene menti.
3 ℭ † Tertio no. ꝙ qui presunt istis artibus, siue negotiatoribus, possunt cognoscere de omnibus causis quas habent artifices inter se, vel quas nō artifex mouet artifici ratione artis. Extra autem ea que pertinēt ad ar-
f tem non habent iurisdictionemᶠ: nec possunt statuta facere fm Bar. Ex
g hoc habes ᵍ ꝙ proconsules notariorū possunt cognoscere contra notarios ratione artis. non alia ratione, vel occasione. ꝛ gl. dicit ꝙ ita generaliter seruat consuetudo. ꝛ est rationabile: qꝛ non sunt eius subditi simpli-
4 citer, sed ratione solū ministerij, vel pfessionis. ℭ † Ulterius. no. ꝙ col-
h legiaʰ artium, ꝛ artifices, licet habeant pprios iudices: tamen nihilominus possunt cōueniri sub potestate: ꝛ ꝙ potestas dicitur superior nō solū
i artium, sed artificum, ꝛ etiā prepositorum ipsorum. ℭ Quero hic vtrū
k prepositi indigeant ꝯfirmationeᵏ superioris. Jac. de are. ꝛ Cy. ꝛ gl. s. eo.
l in. l. priuatorum dicūt ꝙ sic: ergo fm hoc nec statutaˡ eorū valent, nisi cōfirmentur per superiorē. ℭ Scđo quero quidā mercatores, puta pannorum, vel serici, habent iudices. modo aliquis mercator obligatus est mihi ex alio ꝯtractu q̄ ratione pannorum, vel serici: vtrum possum eū co-
m uenire corā iudiceᵐ mercatorū. dicit Cy. ꝙ nō: qꝛ non cōuenio ratione artis: ꝛ ideo non tenet sub illo iudice respōdere, sed respōdebit sub potestate fm Cy. sequendo gl. huiusmodi. ergo persone possunt dupliciter cōsiderari. verbi gratia. Titius mercator pōt cōsiderari vt titius, ꝛ pōt cōsiderari vt mercator. fm primā cōsiderationem subiacet potestati, ꝛ generalibus statutis ciuitatis, fm secundam consideratione subiacet preposito mercatorū, ꝛ statutis mercantie: vt no. in. d. l. ij. in fi. de consti. pe. Item Ja. de are. dico ꝙ licet vniuersitas det iurisdictionē: tñ nō habet exercitiū, nisi confirmetur per superiorē. nā ciuitas dat iurisdictionē, sed eā non pōt exercere, nisi p superiorē fuerit qs cōfirmatus: vt. d. §. interim. Multo magis non potest hoc quedā professio, seu collegiū. Itē licet det iurisdictionē: nō tamen merum imperiūⁿ: qꝛ illud datur a lege: vt. l. j. ff. de offi. eius cui man. est iurisdi. Sed nonne iurisdictio datur a lege? Respōd. sic, per electionem illorum de vniuersitate. Jaco. de are.

ℭ Quando Imperator inter pupillos vel viduas ꝛc. Rubrica.

1 ☞ Curia cesaris licet sit curia generalis totius orbis: tamen ad cam ertione miserabiles no: debēt extrahi de suis prouincijs.

Et quid

b Et quid facere possunt persone miserabiles, si timent potentiam aduersariorum suorum.
3 Et an persone miserabiles possint suo priuilegio renuntiare.

¶ Lex vnica.

Si contra. Persone miserabiles non debent trahi in ius extra puinciam: sz ipse alios retrahere possunt. h.d. ¶ † Not. ꝙ lz curia cesaris sit curia gñalis totius orbis, et delegatus cesaris sit iudex cōpetēs oīs cāe et persone: tñ excipiunt psone miserabiles. que nō debēt trahi extra puinciā ad curiā principis, vel delegati ei9. h.d. hec. l. in. j. parte. ¶ † Scdo no. ꝙ dicte miserabiles psone, psertim si aduersariū potentiā perhorrescūt. i. metuūt: ꝓ nt adire principē, vel delegatū ab eo, et ibidem trahere aduersariuz suum. Sunt ergo hmōi psone priuilegiate quoad forum: et princeps est specialis ptector hmōi personarum. ¶ Opp. ꝯ principiū, et vr ꝙ hoc sit de iure cōi, ꝙ quis nō possit trahi extra prouinciam: vt in aut. vt diffe. iu. ꝯ. j. Solu. fateor ꝙ hoc est correctum: qꝛ gñaliter nemo pōt extra puinciam trahi, nisi iudice sue puincie negligēte: vt in aut. de questore. §. sup hoc tñ hodie si negligeret iudex illius puincie: non pñt miserabiles persone trahi extra prouinciam, authoritate hui9. l. fm Bart. Adde qđ si princeps dt aliqua, lege nō obstāte: tūc possunt trahi persone non miserabiles, sed miserabiles nō nisi de qualitate personarū impetrās fecisset expresse mentionē: vt extra de offi. dele. c. significātibus. Itē adde qđ iuris sit hodie de iure canonico, habes in. c. statutū. in prin. de rescrip. lib. vj. ¶ Scdo opp. ꝯ secundā partē huius. l. nā hic dr ꝙ hmōi psone pñt recurrere ad principē. ergo possunt declinare proprios iudices ordinarios, et adire principē, etiā p viā simplicis q̄rele. et sic videt obstare. ē. tit. j. l. nemo. Solu. hoc est speciale in istis miserabilib9 personis, qđ possunt declinare, non excipiendo, sed per modum querele principem adeundo
3 vel impetrando: et sic nō ob. ¶ † Quero, nunquid miserabiles[b] persone
b possunt huic priuilegio renūtiare. glo. et z hic ꝙ non: quam diligenter no. Priuilegio ergo qđ est indultum miserabilibus personis miserationis intuitu, non potest renuntiari. ¶ Secundo quero, que dicantur perso-
c ne miserabiles.[c] tex. hic exprimit aliquas. Barto. dicit ꝙ de hoc standum est arbitrio boni viri. et facit ad statutum quod miserabiles non soluant gabellā de legatis et relictis. et facit. xvj. q. j. omnis etas. in glos. fi. vbi hec lex allegatur. et extra de fo. compet. c. ex tenore. et xxiij. q. v. c. regum. cum gloss. et adde quod dicam in aut. qua in prouincia.

¶ Ubi de crimine agi oportet. Rubrica.

1 Delinquens sortitur contra se tres iudices.
2 Merum imperium an possit prorogari. z.
4 Reus criminalis condemnatur vbi cepta est lis que est ratio huius.
5 Delinquens, an possit conueniri quocunqꝫ loco.
6 Bannitus de loco delicti, an ex eodem delicto possit banniri de loco domicilij.
7 Scholaris studens, an habeat domicilium in loco studij.
8 Reus si primo ignorauit iudicem esse suum, postea sciuit, et sponte litigauit, an iudicium teneat.
9 Iudex domicilij an potest per legez istam inquirere de delicto alibi commisso in processu inquisitionis.
10 Prorogatio iurisdictionis an habeat locum in processu inquisitionis.

¶ Lex prima.

d Questiones.[d] ¶ Cā criminalis tractat altero de trib9 locis. scz vbi crimen est commissum. vel cā inchoata, vel vbi deprehenditur reus habere domicilium. h.d. Ja. vel vbicūqꝫ in vagabundo. vt no. hic. et. l. pri. vel vbi qs plurimū cōuersat: vt. j. l. pri. fm vnū intellectum, quem approbat Bart. sequendo gl. et Odof. sed Jac. bu. reprobat. et facit. j. vbi sena. vel
1 cla. l. ij. ¶ † Not. dixi in summario, ꝙ ille qui deliquit, tres sortitur iudices contra se iudicē. s. loci, delicti: vt hic, et in. l. iij. de offi. presi. et in aut. qua in puincia. Item et iudicē propriū domicilij: qđ qualiter intelligatur dic vt dixi in. l. ij. ē. tit. ij. Item iudicē vbi est lis cōtest. hoc est dicere ꝙ lz alias nō esset iudex competens: tñ si est iurisdictio ꝓrogata, ipse
2 hz cām terminare. ¶ † Ex hoc infert, ꝙ merum imperium pōt ꝓrogari.
e Spe. tñ dicit qđ in criminali[e] nō pōt quis cōsentire in nō suum iudicem. in Spe. de cōpe. iudi. adi. §. j. versi. sed nūquid in iudicē. qđ est verū nisi prorogatio sit firmata per lit. cōtest. vt hic. ex contumacia ergo non posset banniri lite non cōtesta. licet a principio esset consensum iudicem
f competentem. ¶ Op. dicit hic ꝙ[f] pōt cognosci de maleficijs in pluribus locis: cōtra. imo videtur ꝙ debet remitti ad locū commissi criminis. vt in aut. vt nulli iudicū. §. si quis vero cōprehensorum. Sol. tres sunt solu. siue opi. vna ꝙ sit facienda remissio, verum est ipso iudice postulāte, in eo loco in quō qs deliquit, ita loquunt cōtraria. sec9 si non petere: qꝛ tunc potest alibi cognosci. et ita loquitur hic. et ista est vna opi. et bona. Aliij dicunt ꝙ dz remitti ad locū delicti. s. ad puniendū. Cognosci vero pōt de delictis in pluribus locis: vt hic no. Exequutio ergo remittitur, sed cognitio non remittitur. Ista opi. non est vera: qꝛ vtrunqꝫ remittitur, si petat: vt. d. §. si quis vero cōprehensorum. Alia est opi. ꝙ debet remitti vt in cōtrario: tamē non remittitur quis, quin. eparatum cognoscatur an deliquerit. que cognitio pertinet ad eum a quo petitur remissio. De hoc tractant doc. in. l. fi. §. j. de publi. iudi. et in. l. si cui. §. fi. ff. de accusa. ista opi. est vera in se. tamē q̄ntum ad. l. nostram non procedit: qꝛ lex nostra non tractat de remissione, et cautione: sed de cognitione, et punitione. et ideo prima est verior, sed nunquid hodie sunt iste remissiones: dicit Odof. in aut. qua in prouincia. j. eod. ꝙ non: nisi in his iudicibus qui subsunt vni superiori, non autem in his qui non subsunt vni superiori. glo. tractat de hoc in. c. pastoralis. de re iudi. in cle. vbi videas opi. Odof.
3 que est approbata de consuetudine. ¶ † Op. secundo. dicitur hic ꝙ possit cognosci. v bi inchoata est lis. Contra. nam fm hoc procederetur coram iudice incompetēti: et sic esset processus nullus. ē. ti. ij. l. criminali. Sol. intellige. l. istā, ꝙ lis fuit inchoata coram eo qui alias cognitionez habebat similium causarum criminaliū: et ideo potuit eius iurisdictio prorogari. Secundū hoc intellige ꝙ scienter fuit lis inchoata coram iudice incompetenti: vt. l. j. ē. tit. ij. Cōtra hoc op. tertio qꝛ cause criminales non possunt delegari: vt. l. j. de offi. eius cui mā. est iurisd. Sol. aliud est causam delegare: aliud iurisdictionez prorogare. Ex quo apparet ꝙ iurisdictio ordinaria prorogata, est extraordinaria, non autem delegata: vt dictū est. ē. de epis. au. l. si qui ex consensu, fm Bart. qđ dictum est ꝙ cāe criminales non possunt delegari, est verū: nisi per iudices ecclesiasticos: qꝛ cum ipsi nō possint imponere penas sanguinis, semper quo ad hoc intelligūtur abesse: et iō poterunt aliꝫ delegare: vt no. Spe. ō iur. om. iu. §. j. in ver. et no. ꝙ eps. vbi dicit Spe. qđ ipsi delegant merū imperiū: qꝛ semp intelliguntur quo ad cās sanguinis abesse, et debet committere gñaliter: sed aliꝫ plati inferiores de iure nō habēt ius gladij fm Spec.
4 ¶ † Quero hic, que est rō ꝙ vbi est lis cepta cōdemnat reus. Rñ. euenit triplici rōne. prima, qꝛ vbi iudicium inchoatur: ibi finiri dz. l. vbi. ff. de iud. scđa. qꝛ exceptio incōpetentis iudicis est declinatoria. ergo ante lit. conte. dz opponi in criminali sicut in ciuili: vt. j. de excep. l. fi. tertia, qꝛ ppter cōtest. sinit iurisdictio ꝓrogata. ergo declinare non poterit. ff. de iuris. om. iud. l. si cōuenerit. fm Jac. bu. Sed qđ si nō interuenerit cōtestatio, sed bannū. qđ ex forma statuti hz vim cōtestationis. et confessionis contra contumacem: nunqd ex hoc censetur iurisdictio ꝓrogata: Dic ꝙ non: qꝛ iudicis incōpetētis iurisdictio nūqꝫ ꝓrogat p ꝯtumaciā, sz solū p verā lit. cōtest. Rō: qꝛ illa nō est cōtumacia cū non teneatur cōparere: vt. j. ne de sta. defun. l.
5 si pater. ¶ † Secundo quero, nūquid delinquēs possit quocunqꝫ loco conueniri. et dic vt in gloss. Tamen in vagabundo dicit Thom. de forli. magnus docto. ꝙ si vult satisdare de stando iuri in proprio domicilio, ꝙ non potest alibi tanqꝫ vagabundus conueniri, seu puniri: et vix inuenitur aliqꝫs qui possit vere dici vagabundus fm eum hoc tāgit gl. in. l. eius qui. §. fi. ff. ad mun. sed melior gl. ad hoc est in. l. iij. §. j. de dā. infec. v bi dici-
g tur proprie vagabundus[g], qui propriam habitationem non habet. et ita describit Bart. vaga-
6 bundum per illam glo. ¶ † Tertio quero, quia si vnus est bannitus de vno istorum locorum, puta de loco delicti, vtrum ex eodem delicto possit banniri de loco originis, et loco domicilij: Jacob. de bel. hic disputando tenuit ꝙ sic. si tamen in vno loco punitur, in alio accusari non poterit: vt. l. licet. §. fin. ff. nau. cau. stab. secundum Jac. hic. Ex hoc apparet ꝙ licet aliquis sit bannitus: non tamen ex hoc dicitur punitus: cum non sit facta
7 exequutio. facit. l. nepoti. de fun. instr. ¶ † Quarto quero, an scholaris hic studens habeat hic domicilium. et tenet glo. in. l. heres absens. ff. de iudi. ꝙ non. et bene. nam non sit hic incola ante decennium. l. ij. §. j. de inco. libro. x. quia continue videtur esse in via dum est in studio: vt leg. cum filius. si cer. pet. ff. et ideo de contractibus alibi celebratis, vel de delictis alibi cōmissis hic nō po-

a ¶ No. ꝙ lz. Vide Bal. in. c. nōnulli. de rescri. An. Bar.

b ¶ Miserabiles. Tex9. ꝙ priuilegio indulto miserationis gratia non potest renūtiari. et in hoc gl. ista est sing. fm flo. hic.

c ¶ Miserabiles. Adde ꝙ nedū vidua, sed etiam illa que hz maritū inutilem, vel dānatū ad perpetuum carcerez, dicitur miserabilis persona, et vidua fm Bal. in l. fi. p gl. ibi in §. j. de plegia.
☞ Adde p Pano. i. c. ex pte b. in princ. et qđ ibi dixi in apost. in ver. b. quodā. extra de fo. cōpet. et qđ dixi in apo. ad Phi. frāc. post eum in. c. j. nu. iij. in vers. miserabilibus personis extra de offi. vica. li. vi. Celsus.

d ¶ Questiōes. De materia vide late per Jo. cal. i repe. c. de illis. extra de rapto.

e ¶ In criali. Vide Bal. in. l. j. ff. de iu dicijs.

f ¶ Op. dicitur hic zc. De hac remissione vide que plene not. per mod. in cle. pastoralis. ō re iud. et in. c. romana §. cōtrahentes. de for. compe. per dominicū Ang. in. d. §. si qs. not. gl. et. d. An. in. c. j. de rap. And. Bar.

g ☞ Vagabundus. Et cautela ē qđ si aliqs velit aliquē vbiqꝫ cōueniri, ꝙ dicat conuētū esse vagabūdū: vt not. Ant. corne. singu. suis in V. vagabūdus. et Bar. cōsi. in re. lxxxvij. falle. vj.

terit queniri fm Ja.bu.3 sentit glo.j.l.pri.nã ex quo scholaris hic ogit,i.cõmuq; quesat vt domiciliũ sortiri. Et hoc habes q̃ studentini et alii qui stãt hic,pñt hic cõueniri ppter inquilinam conuersationẽ quã hic habẽt.hoc tz J in.extra de fori.com. pe.c.ex pte.Barto.in.l.pri.z in.l.ĝ.j.vbi sena.vel clarisi.z dicit qs̃ est valde no.ego credo opi.Jac. bu.verioꝛẽ.Non ob.l.ĝ.vbi sena,vel cla.qz ibi non solũ assidue cõuersatur,tz etiã habebat ibi maioꝛẽ partẽ fortunarũ suarũ vnde presumitur non dicel. surus fm copulatiuã literã istius.l.que est verioꝛ q̃ in litera alternatiua.est ergo ibi qdã incolatus 8 presumptus,rõne cui⁹ sortit forum. ¶† Circa id qõ ỏz hic de progatione,qro,qd si ab initio ignorauit a reus,qz credebat iudicẽ esse suũ postea sciuit,z spõte litigauit:an valeat iudiciuz: glo.tãgit hic melius q̃ alibi.ĩ p declaratione ei⁹ dic qñq; in iudice nõ est defectus iurisdictiõis.f.volũtatis partium,q̃ nõ progãt iurisdictionẽ ppter ignorantiã:z tũc tz ab initio ignorauerint si postea sciant: z ratũ habẽt,validat iudiciũ:qz erat defectus solũ in voluntate partiũ.ar.ff.de iud.l.tz.fm gl.Ja.bu. z Bar.tz Cy.dicit ztra:qz dicit q̃ lit.qz est fuit ab initio coꝛã iudice incompetenti ipso iure nulla, vñ non põt sequi sniaz sed predicti doct.pñt rñdere qõ fuit nulla fm veritatem,sed fingit fuisse aliqua p ppter ratihabitionẽ.ego opi.Cyn.reputo veriorem q̃ in iurisdictione q̃ensus non fingit retro.vt.l.ob seruare.ff.de off.procõ.z leg.opz ergo q̃ lite conte.denuo fiat aliter non posset sequi diffinitiua et ita teneo.q̃ tz fuit defect⁹ in iurisdictione iudicis z tunc si postea pẽdente iudicio superueniat iurisdictio tũc refert aut superuenit ex cã de nouo emergẽte z iudiciũ nullo mõ põt cõfirmari. ita tz glo.hic in scõo mẽbꝛo:q̃ iudiciũ initiũ non fuit legitimum arg.j.qui da.tu.pol.l.in vniuersis,z no.in.l.militar de iu.ñ.li.ĝ.Si vero superuenit iurisdõ ex cã de p̃terito:tũc firmat iudiciũ vt ex tũc,non vt ex tunc: vt.d.l.obseruare,in fi.no.in.l.j.3.qui pro sua iurisdictione.fm Ja.z Bar.Tu dic simpliciter.ex quo litis ztre.fuit nulla ex defectu iurisdictiõis,nunq; iudiciũ qualescit,qz deficit in fundamẽto.Nõ ob.l. tz.de pcu.qz ibi iudiciũ erat aliqõ quo ad litigantes. ¶† Sexto qro nunqd lex nra habeat locum 9 in processu inquisitionis,q̃ in dex domicilij̃ possit inquirere de delicto alibi commisso.de hoc dixi in l.cuctos populos.3.de summa tri.Cy.disputauit 10 hãc.q.sensi.z tenuit q̃ sic. ¶† Septimo et vltimo qro,nunqd in processu inquisitionis hẽat locum progatio iurisdictionis,z ñe verũ ista sña in ver.in choata.hẽat locũ qñ p inquisitionez procederet: vt mihi vf.Spe.vñ tenere q̃ nõqz super inquisitione ppie nõ fit lit.qre,b nam ppie loquẽdo sunt ibi p̃tes q̃ possunt progare iurisdictionẽ.inde⁊ eñ non põt progare iurisdictionẽ in seipsuz.nec.ẽt fama prozogat iurisdictionẽ,quia non habet consensum. Ratio rationis est.qz res est inanimata.

¶ Lex secunda.

Liens. De plagio cognoscitur apud quem libet iudicẽ competentem.h.d.z repete hic q̃ dicta sunt.ĝ.l.prozi. ¶ Quero hic de tali qõ ne statuto cauetur q̃ syndici teneant denuntiare maleficia commissa in suis territoꝛijs.mõ quod dã maleficiũ cõmissum est in finio duoꝛ territoꝛiozũ:queritur qz syndicus teneat denuntiare. Rñ vt ergo ad hoc iducoꝛ ex.no.in.l.si vero.ĝ.quod si ex mediano.ff. de his qui deiect.vel effude.ỏz eñ in illa.l.qõ si plures habitãt in eodem cenaculo.et vnus habitat in vna camera,alter in altera,qõ qli bet tenetur de eo qõ est detectũ vel effusum de camera sua,tz si deiciatur vel effundit ex mediano loco:tenet.q̃ tenet. Rõne aũt finium appellat locus 1 medianus. ¶† Hinc est eñ q̃ si sint duo iudices diuersi territoꝛij,z sit delictũ cõmissum in illo mediano loco:tenet q̃ pꝛ punire.ar.ff. de excu. tut.l. iuniperitos.ĝ.cũ oꝛdinarius.z ita tz Bul.de iuz.in auf.qua in prouincia.z Wy.z Bar.i.l.sine ztra.ĝ. c j.ff.de ib.agnoscen.dico tũ qõ no preuenerit c, satisfactũ eli turi.vñ in prima questione de syndico

fficit vnum denuntiare.z in.c.ñ.de iudice sufficit vnum procedere.ar.l. tz.ĝ.ñ.ff.nau.cau.stab.tñ ad ramen secundum non est ita expeditus sicu primum:qz vterq; iudicũ videtur sue reipub lice imperiã plequi, cessiue ria sit plurib⁹,tz vn⁹ p̃sequat propriaz vindictã,alter nõ repellit a plequi doꝛet.ff.de iniur.l.j.ĝ.ñ.z de pcu.l.nõ solũ.ĝ.ñ parer.

1 ¶† Delinquens tz sit priuilegiatus,an possit queniri in loco delicti.2.
3 2 Modus autem procedendi in ista aut.qualis sit.
4 Procedi quando possit lite non conte.z quando nõ.5.
6 Causa appellationis potest alibi agitari quã in loco delicti vel cõtract⁹.
7 Statuto cauetur quod forenſis capiatur z satisfaciat. quidaz de castro cerri communitatis bon̄.venit bono.an iste sit forensis.
8 Accusatoꝛ an potest per rescriptum trahere reum ad alium iudicem q̃ ad iudicem delicti.9.
10 Delegatus principis si delinquat in causa sibi delegata,an possit cõueni ri coꝛam iudice loci vbi deliquit.
11 Mandatarius si conuentus de delicto,debet habere dilationẽ ad deliberandum mandatum.
12 Procuratoꝛ debet habere dilationem ad denuntiandũ domino.
13 Socius debet habere dilationem ad denuntiandũ socio.
14 Deinde ponit diuersas casus positiones.15.
16 Sententia lata in causa criminali mandatur executioni in bonis condemnati,sicut in causa ciuili.
17 Procuratoꝛ verus cõdemnatus an possit satisfacere de bonis domini.

¶ Authentica.

Ua in prouincia. Ista est no,aut.in prin. tradit regulaz in fine nit exceptionẽ. Jn medio ponit casum mirabilem.a fie tz tres ptes principales.scõa pars ibi,eo aũt.tertia ibi,excipit. Jur.
1 bu.summari non recte põt. ¶† No.q̃ tz qs̃ priuilegiatus,qõ non pos fit nisi sub certo iudice queniri ñ hoc priuilegio non ob.potest cõueni ri in loco delicti,vel quasi in loco cõtractus,vel quasi.ztn loco vbi tres que petitur per actionẽ in rẽ vel de qua agit iudicio diuisorio,vel possessorio.quid ergo operat hoc priuilegiũ? Rñ.qz iste talis priuilegiat⁹ non põt extra locũ delicti 3 rus vel rei conueniri si forte alibi habeat domicilium tz debet cõueniri coꝛã iudice sibi cõpetẽte.so p priuilegiũ. Jn duob⁹ ergo tantum sortit forum.f.in loco delicti,contractus vel rei z eozum dice sui priuilegiũ:non in loco originis vel domicilij:vnde nõ in totum ca priuilegiũ.p tñ aut.tz modificatur.z ita declarat Jan.in.c.i.de pu
2 uil.li.vj. ¶† Circa hoc quero primo de rõne,quare priuilegiũ istud non pdest quo ad locũ delicti cõtractus,vel rei. Rñ.qz vbi nõ prodest ius cõmune,ibi nec priuilegiũ 03 pdesse.pone ergo q̃ anglicus deliquit,vel habit boñ.vel ibi possidet.certũ est q̃ ingressum anglicus nõ est habitaturus ibi dici boñ.tz inquantũ delinquẽs possidens,vel habens,sic eodem mõdo aliquis est priuilegiatus,ne possit cõueniri nisi coꝛã iudice anglicano de linqt boñ.vel cõtrahit vel possidet ibi:põt cõueniri boñ.qz ergo nõ põt operari ius commune,id nõ põt priuilegiũ operari:z ita tenent Joan. de priuile.in.c.j.li.vi. ¶† Secõ no,in ista aut.modi petẽdi.nã aut agẽs,defensus,z defendens sunt p̃sentes:tũc p̃cedatur ordinarie aut agens z defendẽs sunt p̃sentes.tz si defensus est absens:tz 03 dari terminus defendi ad denuntiandũ absenti,z ad cõstituendum,et ei instituat in tali defensiõe:q̃ denũtiatiõe facta si absens veniat vel mittat p̃cedetur ordinarie quia partes sunt p̃sentes,z hoc includatur sub illo verbi.si ergo.si vero absens non veniat vel non mittat:tũc aut defensus eum est presens,z secum p̃cedetur,z si contingat eum cõdemnari,mo fiat exequutio in istum defensoꝛem:z si non est soluendo,fiat exequtio in absentem. Si vero iste defendẽs non comparet,p̃cedetur lite non
b conte,b z fertur contra eum diffinitiua defensorio nomine et exequtio fiet ordine supradicto si vero reus comparet,z actoꝛ non cõparet:absoluetur reus ab obseruatione iudi.z actoꝛ condemnabitur ei in expẽse. Duo ergo sunt principales casus,interdũ omnes sunt presentes,interdum vn⁹ est presens,alter absens.z iste casus subdiuiditur in tres,nam aut est presens actoꝛ z defensoꝛ sed non reus principalis. Aut est presens actoꝛ tantum,non defensoꝛ,nec reus. aut econtra est presens reus et non
4 actoꝛ.z isti sunt casus q̃ hic determinãtur. ¶† Expredictis infero quãdam regulam,vez q̃ tz interdum non posset p̃cedi lite non conte.hoc verum qñ reus abest:sed qñ est p̃s in iudicio,tz lis contestari,z ad plura seruari oꝛdo iudicioꝛ:z ita no.Ber.extra q̃ fi.sint legi.c.p venerabilem. ¶ No.etiã in ista aut.q̃ datur dilatio ad denuntiandũ absenti.Fre.in q̃ sñia lata cõtra p̃sentem,mãdabit executioni in rebus absentis. ¶ No
5 not.mirabilem oꝛdinem circa executionem q̃ prius debent executioni p̃sentis,q̃ p̃cedatur in bonis absentis. ¶† Ulterius no.in ver.egre tur.q̃ p̃sens ex cã publice vtilitatis reuocat cãm ad se vt nõ cognoscatur in loco cõtractus,delicti,vel rei.põt aũt ista publica vtilitas effugi periculũ erat propter potentiã litigantiuz si ibidẽ tractaretur nõ facere q̃ 2silio p̃cerũ reuocat ad suũ 2silioꝛium sicut frequẽter facit apostolicus.
6 ¶† Ultimo no.q̃ excipit casus appellationis:nã tz cẽ dẽat loco dicti, 3cq⁹,vel rei agitaturus si sñia lata appellet,agitabit alibi.i.coꝛã iudice appellationis.z in eius foꝛo,z iste est intellect⁹ huius aut.fm Bul.z n.

¶Op. q̄ ista aut. ponit superfluū in scripsa. nā primo dicit deliqr. post ea dicit aut criminū reus fir. z fic est inculcatio, z superfluitas. So. gl. ex ponit q̄ primo intelligat deliqr, ita q̄ conuersim. ciuiliter z ꝯ dicit criminū, intellige criminaliter. vel dic q̄ primo loquit̄ q̄si deliquit siue animo posita cū alio; vt. ff. ō legi. l. j. Alū dicūr in eo q̄ dicit deliquit, loquit̄ q̄si qd̄ quemlt in loco delicti. Et cū dicit aut criminū reus fir. loquit̄ qū quis conuenit in loco domicilij, vel in alio loco pmisso, vt. l. j. z. ff. eo. z ibid̄ dicit Bar. hꝫ istud non est verū; q̄ priuilegiū qō hec aut. remouet, nisi sit remoti, nisi quo ad locū delicti, &c., vel rei: nō quo ad locū originis, vel domicilij, rex. est no. in. d. c. j. ō priuil. li. vj. nisi dicerem, q̄ aliud esset de iure canonico: aliud de iure ciuili. qō non placet: q; debem⁹ in dubio recedere ius canonicū z ciuile. ar. l. j. de inof. dot. z ió tene menti exposi tionē gl. ¶Op. q̄ aut ista aut, sit superflua in suo prin. q; idē erat de iure veteri vt. l. j. ff. e. So. nō est superflua: q; addit nō obstante aliquo priuilegio, qō nō inueniebat statutū de iure veteri. ¶Tertio opp. nam ēm hoc priuilegiū nō excusat ℈, imo vꝫ priuilegiū, vt. ff. de dila. l. fi qñ. Sol. ibi loquim̄ in actore, hic in reo, q nō pōt declinare p priuilegiū forum delicti, &c., vel rei. ¶Quarto ℈ hoc op. q̄ imo idē in reo, q̄ possit trahere actorem ad aliud forū per rescriptū principis: vt. ff. de iur. om. iud. Lin criminali. So. illa in hoc corrigit p istā aut. ¶Quinto op. z vꝫ q̄ priuilegia nō sint sublata: vt. ff. qñ impe. inter pu. z vi. l. j. ō epi. z cle. aut. cleric⁹. z ff. de iud. l. fi. ff. legatis. j. vbi se. vel cla. l. fi. cū fi. So. ēm quosdā priuilegium fori tollitur per hāc. l. sed priuilegiū sui iudicis nō tollit. vñ si clericus gallicanus bonoñ. delinquat, non pōt declinare forū, quin cōueniat bonoñ. sub epo bonoñ. sed bene posset declinare iudicē in⁹ū conueniretur sub pēna, posset eū declinare: q; cleric⁹ per hoc nō dicit̄ declinare forū. sed declinare iudicē. qō est valde no. ¶† Statutū est q̄ forenses capiat. ff. ratisdet. quidā ō castro cētri cōitatis bonoñ. qō est epi bon. venit bon. q̄ritur an sit forenſis. z vꝫ q̄ non: q; idē est forum suū z bon. hꝫ tudē sit alibi. est eīm vn⁹ diocē. z territorij vnū forū, ēm Ja. bu. ¶No. ad aliud. Statuto Florentie cauet̄ qō null⁹ florēti⁹ possit trahi nisi ad curiā florētinā. sub pena capitis. nō q̄rit̄ verū possit trahi ad curiā epi florētini, si qualitas cāe hoc requirit: vt q̄ est cā spiritualis, vsuraria, vel ecclesiastica. z dico q̄ trahi pt: nā curia epi florētini est curia florētina, z florentini sunt istā gl. z p dictū Ja. bu. qō tene mēti. Sed ō mō soluitur tm̄ dū, q̄ leges ibi sunt correcte. q̄ fal. falsa est. Tertia solu. est, z me lio. q̄ istā aut. sublata sunt priuilegia extranagātia, sed nō illa q̄ sunt recluſa in corpore iuris, sicut sunt illa q̄ in legib⁹ ℈ iuris cōtinētur. Et istā sol. approbāt oēs, z est no. q̄ gñalis cassatio priuilegiorꝫ vꝫ cassare priuilegia extranagātia, nō ea q̄ sunt i corpe iuris inclusa. z hoc firmat gl. l. d. 8 l. fi. legatis. z Bui. de cug. hic. z Bar. hoc ōr esse no. ¶† Quero circa istā partē, an actor possit impetrare rescriptū p qō trahat reū ad aliū iudicē, q̄ dicit̄ delicti, domicilij, vel rei. vꝫ qō ficvt. d. l. fi qñ. in ℈ rū⁹ q̄ nō, nisi per negligētiā iudicis ordinarij. vt in. ℈. j. in aut. vt dif. inō. col. vij. Itē q̄ aduersarij potētiā pho. reſceret. arg. ō. ti. j. l. j. z est expſſa. ℈ 9 in. c. statutū. de reſcri. li. vj. vbi videas. ¶† Ulteri⁹ in ista prima prē habes not. q̄ ℈ū ad ius fori exequantur ℈ct⁹ z delicta: quasi ℈ct⁹ z quasi delicta: possessiōes rei immobilis vel mobilis hꝫ Odof. q̄rit ergo verū exequētia vt sicut in delictis sit remissio, ita in ℈ctib⁹. Lg. Examinat hoſ. cano. examinā. in. c. romana. ℈. Ihētes. de reſcri. li. vj. z ō hoc ple ne in. Loſe. ℈. ō epi. z cle. ¶† Ultimo istud principiū inducit in ar. q̄ si 10 delegat⁹ principis in cā sibi delegata delinquit, z facit itē lūa, q̄ pōt de hoc quemlt coꝛē ordinario loci vbi delinqt, nā ibi in precedendo sit maioꝛ b cortē cū delinqt, efficitur sub eo ſm Pe. z Ly. q̄reat⁹ bōm honorem excludit. l. j. vbi ſeu. vel clarif. Huc venio ad ver. eo aūt. z q̄ro ō intellectu huj⁹ ver. Antiqui poluerūt casum in dño dom⁹ habitāte cū inglino, de cui⁹ domo ab inglinis aliqd est detectū, nā ex hoc tenet inglin⁹, z tenet dño. quasi vtēs opera maloꝛ hoim. vtroq; ergo quēro inquilino pēte, z dño abite, pceditur. vt hic dicit. gl. reprobat istam leg. ex quo certū est q̄ delectū, nō tenet dñs: vt. l. fi vero. de ℈ q̄ delec. ista rōsio nō est bona: imo tenet dñs quasi vtēs opa maloꝛ. arg. l. j. ff. fur. aduer. nau. ſm quosdā. ſi tu dic q̄ ista casus positio nō est bona, alia rōne: q; ille q̄ delecit suo noie quemlt, z ēin isto iudicio principalioꝛ plona: z ió dat fidei termi⁹ ad denūtiandū dño dom⁹, nec ex fctō suo delcēderet exequutio in dis. Aut eīm ille vellet denūtiare vt certificaret, z nō pōt: q; ōs esse cert⁹ de p̄cio fctō. aut. l. vt le eximeret a pcessu cāe. z est impossibile: cū sit principaliter obligat⁹ ſm Ja. bu. in apostillis. facit q̄ no. Inn. extra. ō ma. 11 ob. c. inter q̄uoꝛ. z ió alij ponūt casū in eo q̄ delecit aliū de possessiōe mandāte: vel ū de⁹ acculet, vel denūtiet, hēat dilationē ad denūtiandū mihi dño: z p̄cedit ſm formā huj⁹ aut. ¶† Et ista casus positione no. q̄ si quemlt mādatariū de delicto, hꝫ dilationē ad denūtiandū mādanti. z ista dilatiō dat ad ℈ vt deliberet quēt⁹, ℈ dat ad ℈ vt a dño seu mādā te possit instrui ō suis defensiōib⁹. ad ℈ extra de p̄cu. c. ℈stitut⁹. q̄ ē no. z ſm hoc intelligo istā aut. q̄ quemlebat ō isto crie ciuili. z isto casu quo ⁹ tarifactio liberat aliū, alias p̄ dicto p̄cu, seu mādatarij fieret exequtio in dīm: cū vnusq; p̄pria z separata obligatiōe teneat: vt. ff. ō iu. qui. iu. l. ades. hꝫ Bar. Tu dic q̄ ista casus positio nō ē vera: q; in delictis nō dat dilatio ad denūtiandū mādati, qñ mādatū p̄tinet formā delicti, nec est verū q̄ possit denuntiādo ulterꝰ instrui: q; ex qualitate rei appet forma delicti vt. j. de accu. l. nō eo min⁹, cū fi. ¶Tertio mō ponit casus in eo q

a ¶Ultimo. No. q̄ delegatus principis delinquēs in territorio ordinarij, potest ibi puniri ab ordinario. vide gl. z doc. in. c. fi. de ind. quid in ecclesiepiscopo in dioceſi episcopi sui, vide. c. cum inferior. de maio. z obe. And. Barb.

b ¶Qui reat⁹. No. istā rōnē, q̄ reat⁹ excludit oēm honorē; q; ex hoc sequitur q̄ Archiepūs delinquens in dioceſi sui suffraganei poterit ab eo ibi puniri. z inducit in penā statuti illius epi. Sz Zinus voluit gl. l. c. j. de rap. vbi dicit singulariter Inno. in. c. cuꝫ inferior. ō maio. z obe. q̄ archiepiscopus delinquens in episcopatu quem⁹ suus suffraganeus hꝫ ex dispensatione, q̄ non poterit ab eo ibi puniri; q; semp suus inferior est. facit q̄ no. Ioſti. in sum. de sen. excom. ℈ q̄ valeat. ercōm uniſ care. Xſ. q̄d ergo. z si metropolitan⁹. z seq̄nti. ita tenent cōiter cano. in. ℈. c. j. z in. d. c. cum inferior. Sed forte cōtrarius videt ver⁹ esse. hāc rōnē Ly. z aliorum addūco. z Ange. in cōmē. l. si vacantia. C. de bo. vac. li. x. z in. x. mē bro principali vbi dicit q̄ si maior iudex deponit falsuꝫ testimoniū cōram iudice inferiori, q̄ ſt ab eo puniri: oꝛ delinquēdo se submisit iurisdictioni inferioris. ar. l. ē receptū. ff. ō iurisd. omn. iu. z adde tu gl. in l. apud eū. ff. ō ma gistrat. vbi ōr; minoꝛ magistrat⁹ est maioꝛ ofello in suo territorio: z adduco ℣e. ō anch. in cle. j. ō fo. cōpe. vbi dicit q̄ si Patriarcha, vel primas vel Archiepūs delinqt hic Bon. ſt puniri ab epo bono. preterea hꝫ Archiepūs suo suffraganeo: tū suffraganeus vtitur sua iurisdictione. ista ponit in. l. fi. de off. pcō. ff. z. c. volētes. ō of. leg. fi nō perdit suā iurisdictionem: ergo potest ea vti contra delinquētem. vide scribentes in d. c. cum inferior. Item Hugo tenet contra m. c. j. iti. q. vj. Item ponderā. Papa ex delicto punitur. vt in. c. si papa. xl. dist inc. Item pondera si esset hereticus: non p̄cederet communis opi. cano. preterea facit, species derogat generi in iurisdictione. c. studuisti. de offic. leg. sed epiſcopus habet iurisdictionem in delinquente in specie in sua dioceſi: vt in. c. postulasti. z in. c. fi. de fo. cōmpe. Archiepiscopus habet iurisdictionem in genere in dioceſi suffraganei; q; non habet iurisdictionem in suffraganeus. ergo sequitur q̄ derogat iurisdictio epiſcopi iurisdictioni generali. And. Barba.

c ¶Judicio sisti. Et facit ille rex. cū gl. vtrū z dénato fideiussore, videat

condemnatus dō
mnus. q gl. hic po
nit opi. de qua vīde
Bal. l. l. fi. §. f. n. ff.
col. j. de vsu. rei iu.

a ¶ Parte rei. Adde qō Ang. B eqk in cōpoie vñ sumi tur z ibi elt gl. magis expīsa. z est in gula. fm Ang. ibi z vīō p Bal. l. in cāe. §. j. ff. de pcu. z in. l. j. ff. ō neg. gest. l. licet. §. ō pcu. fi. ibi idem tenet.

b ¶ Turbet. Adde a Bal. in rub. j. fi p vīm vel alio mō. et qō no. Bar. in. l. fi de fundo. ff. de vi z vī arma.

c ¶ Existēs. hāc. q. disputat Joā. andre. in regula iobscuris. ō reg. iu. in vi. l. mercu. p Vy. l. l. iurisperitos. §. qōnūd. ff. ō excu. tu. z ii simili disputat Pau. ō liaza. l. q. inci. episcop. monuit. i pmo dubio p Pe. ō anch. i re pe. c. postulastī. Fō fol. compe. in. ij. q.

d ¶ Legatarīus. Vide in. d. l. his conse quēter. §. sed z cuz monumentū. que elt sing. fm Ray. de fozti. ff. familie herciscunde.

e ¶ Babella. Adō Bal. in. l. multuz. §. fi qs alte. vel sibi z qō no. Barto. in d. l. contrazisse.

est falsa, magistre in criminalib; ex ista lata cōtra vnū, tunc fit executio criminalis cōtra alium: vt ff. de adul. l. nunciasse. §. fin. ¶ Et ō tu dic sep tuno fm Bul. p dz casus ponit defensore, qui cōparet defensorio nole pabsente. z petit dilati: nem vel denuntiandū absentinā bāda est dilatio est 2dēna k defensorio nole absentis pmordialis executio fit in eum q seiuri obtulit, subsidiaria fit dōm: q certificar nō. prohibuit eū cām agere fm Bul. z 2cludit ipse tres casus: nā aut defendens hz mādatū verū: aut hz quasi mādatū: aut non hz mādatū, nec quasi. Primo casu fit primordialis executio in dōm. Secō casu fit pmordialis executio i defensorē, subsidiaria i dōm: vt hic. Tertio casu fit executio i solū defensorē: z nulla exequtio fit in dōm: vt. l. iiij. de re iudi. secundum Bul.

¶ Sz ō Bop. de. l. q patit. ff. mā, z ō eo qō no. Jn. de referi. c. ex parte de cant. ff. ad mace. l. fi filius. vbi ille q receptis literis nō z dicit. mādare seu cō sentire vī. Sol. q tuz ad. l. q petit illa loquit circa 3cm. hec circa iudicia: hz quātū ad. l. si filius illa loq vbi subsistātia act pēdet ex tacito cōsensu: z hic subsistātia ō sensiōis nō regrebat cōsensuz absentis vt hic, z ō solu. l. solutionem, vel iudiciū z q rum ad dicta Jnn. rū. q ibi loquit ex pte agētis: q ille q tacet vī mādare cū alias iudicia eēt nulla: hz B loquit ex pte rei a, vbi iudiciū est aliqd, z sic non ob. ¶ Ex dictis lec. no. q sniā lata i criali, mā dat exequtiōi bonis 2dēnari, vel quasi 2dēna ri: sicut mādat exequtiōi sniā lata in ciuili. Jtē no. vba rex. qō grumacia habeat p pientia. quē ter. glossat Jnno. extra de dila. c. ptrea. ¶ Ul timo vero q̄ro, nunqd ver procurator 2dēnatus pos fit satisfacere de reb dñi. Bart. ō. hic q fic p. d. §. fi ignorātes. z arg. ā. de epi. aud. aut. ñ capitui. Mā cū ipse fi solueret, repeteret a dño: equuum est q possit soluere de bonis dñi. ego credo 2trariū in procuratore iudicij: q nō videt habere mandatū soluē. tar. de solu. l. hoc iure. Sz in fideiussore 2tract fua dictum. §. fi ignorantes. q. est not. §.

¶ Quero, quot spālia sunt i ista aut. dic vt in gl.

¶ Ubi de possessione agi oporteat. Rubrica.

¶ Possessor pōt turbari etiaz si sit extra rem. Existēs in vno territorio percutit sagitta vel lapi de existentem in alio territorio, an possit vbique conueniri.

Libellus talis, accuso te q turbasti me tali mēse in possessione fundi sic cōformari: an pcedat.

¶ Lex vnica.

VBI. Lā violētie dz tract ari vbi est possessio vel vbi vis illata ē. b. d. Ja. bu. ¶ No. quod possessor pōt turbari in possessione nō sed z estinuze ēt, dū est extra rē: z q B vī spossidi le, q ille q nō est in fundo turbet b in possessione fundi: q dā exposuerūt alternatiuā huius. l. inco pulatiuā, z exposuerūt aut p z. Sed gl. ōt q ifa stat propīe. et ponit vnū notabile x bū x bi gra. habeo possessionē mutine, ad quā cuz vellē de bo noī, accedere in districtu bononie me retinuisti i trinetanā B mō turbas me in possessiōe fundi nec tā existo i fundo. De ista q violentia bononie po tero te quenire rōne violētie. Sed nunquid vtroq potero te conuenire ratione possessionis, z iste ca sus est multū no. z facit. ff. de 2di. z de mō. l. qb dieb, in prin. ¶ Et inducit lex ista q doc. in ar. ad. q. de eo q existens c in vno territorio, arcu vel lapide pcussit aliquē q est in alio territorio, vez q vtroq possit dici maleficiū cōmissum. Pe. dicit q illud maleficiū dicit pprie cōmissum in loco vbi quis iaculatur, magis quam in loco vbi est percussus. et hoc probat rationē. Sic se habet locus, quemadmodum tempus. sed si quis est mor tifere vulneratus, et postea decidit, imputatur iniurium temporis, ergo idez in loco vt. ff. ad. l. aq. l. hunc scripture. z. l. ita vulneratus. facit qō no. de cōfes. l. fi. §. q. de dā in fect. l. dam. ego credo qō magis ppie dicatur cōmissum esse maleficium in loco vbi est patiens. q in loco vbi est agens: q sicut inspicitur magis qualitas patientis q agētis. vt in. l. pel. z. de ritu nup. ita inspicit magis qualitas loci vbi maleficiuz consummat. q vbi inchoat. z pterea si rēs extra plateā vulneret aliquē existēte in platea: dz punīri de vulnere illato in platea: q propīe maleficiū ibi accipit formam z statum, quam vel quē primitus non habebat. nec est bonū simile illud qō inducit Por. qz ibi erat maleficiū 2sumatū ex pte mox aliter vulnerātis, merito cui tus postea sequutus trahitur retro. z sic nō obst. z adde qō no. Bar. in. l. qō aut. §. i. ff. de adul. ¶ Ultimo ex hac. l. colligē q omne maleficium qō cōmittit in districtu, dz punīri p ptārē, vel rectorē ciuitatis cuj est ille di stric. ¶ Extra B q̄ro. accuso te q turbasti me tali mēse i possessiōe fundi sic 2sinari. q̄rit vtrū iste libell pcedat, z vī q sic: q tacite videt 2tinere locum malencū: q ita vis turbatiua nō vī posse inferri nisi tūm do. Cōtrariū est verū, nā hoc maleficiū nulli z annexā cerritudinē loci cū possit plurib locis 2mitti. ergo nō pcedit accusatio fine specificatiōe loci maleficij: vt. ff. de accu. l. libellorum.

¶ Ubi fideicommissus peti oporteat. Rubrica.

¶ Lex vnica.

FIdeicommissum. Hec lex glosse ff. de iudi. in. l. q legatur. z distingue vt hic p gl. z ibi per Cy. Ex glo. ponita hic, no. q de huc rus nō videtur contrabere cum legatario, b sed heres. hic tamē vide q Bleg. z no. l. l. his consequēter. §. iij. ff. fami. ercis.

¶ Ubi conuenitur qui certo loco dare promisit. Rubrica.

1 ¶ Algi an possit nisi in loco destinato solutioni.
2 Scholares duo cōtrahunt peruſij: soluto debet bononiaz: an scholaris q cōtrahit peruſij possit cōueniri peruſij, vbi nō hz domicilū.
3 Babella huius contractus, vbi soluī debeat.
4 Jnteresse actoris z rei, an simul veniat in actione arbitraria.

¶ Lex vnica.

QUi certo. Ubi solutio est in certū locū collo cta: si alibi agit, est actio arbitraria rōne loci, in qua officio iudicis venit interesse actoris vel rei. h. d. Posset etiā copulatiue dici qō venit interesse actoris z rei fm Ja. bu. ¶ Opp. z vī q nō posset agi nisi in loco destinato: vt. ff. de sol. l. q̄ro. Sol. illud est pro pter diuisam tutoris administrationē: quia tutor nō pōt agere in loco cu ius loci administrationē nō hz: nisi fit ibi collata solutionis rem habeat ibi originē, vel domicilium. ¶ Quero hic duo. scholares grauāti peru ſij. z deferē soluto bononie: nūqd scholaris q̄ hz peruſij, possit conue niri peruſij, vbi nō hz domicilū, nec originē: quidam dicunt q fic rōne con tractus. Jo. dixit q nō, sed dz inspici loc in quo executio cōtractus cō ferē z nō locus x bonū. platoz. z ista opi. approbat p Pe. z Cy. p. d. q̄ro de sol. ¶ Quero ergo de isto 3cuz, vbi soluet gabella an peruſij, vel 3cius orīz: an bononie vbi 2ferē effect. an vtroq. Et vī q̄dicit q bononie. p. d. l. q̄ro. z p. l. Grisse. ff. de ac. z ob. Jn Jnū vī q peruſij quia ſo pertinet ad firmitatē 3ctus: ergo sicut in solēnitate dz inspici loc vbi 3bit, id est vbi 3ct iter ptes absoluit ita z hic, q forte ē ver. ¶ Que rit gl. vtrū in actiōe arbitraria veniat simul interesse actoris z rei vel tū gratia, mutuanit ibi. z. cozdes frumēti peruſij, soluē dos anconē: nō ra dis anconē: nec ego z sic vere q est i mora, ago 3 te h rōne domicilij vel q interest mea recipe frumētuz i ciuitate aconē: q̄rit carius, tu dic q tua interest soluere ibi q ibi habes frumētū, nec pōt soluere nisi tecum deferri, z vectare tibi multū 2tarēt. Queriē ergo nūqd hinc inde beat rō interesse. q̄dā dixerūt q nō: q̄: est impossibile q habeat rō interesse nisi pter moraā. sed mora nō pōt esse nisi vla z vnius partis, nō vtriusq; ergo pōt haberi 2sideratio nisi alterī ptis tm. gl. hz Jnū. ad cui euden tiā est pmittēdū q̄ hz re pmiserit certo loco soluere: tū pōt vbiq; hz domicilij queniri z hz actor electionē agēdi hz re habeat electionē sold. aūt agit i loco destinato: z nullū venit interesse rōne locuq; est ide loc aut agit alibi q̄ i loco destinato: tūc fit re fuit i mora, venit interesse et pū actoris. Si aūt actor fuit i mora, q voluit i loco destinato recipere venit interesse ex pte rei tūm, vt mora semp officiat motolo fm q̄dā, hz fallo ma gis attēdit loc q mora: z ió pōt venire i 2sideratiōe simul interesse vtrū que z fcā 2pēsatiōe hinc inde. Si interesse actoris excedit interesse rei con dēnabit re i illo pluri. Si aūt interesse rei excedit interesse actoris. i m de ducet ō 2dēnatiōe rei. z hoc dic vt no. ff. e. l. ij. similē cōpēsatione habes ff. fami. er. l. meum. §. arbiter. z vide hic. l. q Rome. §. calimac. §. vbi dic

¶ Ubi in rem actio exerceri debeat. Rubrica.

1 ¶ Venditor debet defendere emptorē in foro emptoris.
Quid si venditor sit clericus. ibidem.

Etc.

2 Et an venditor admittat ad defensionē in foro 2petenti inuito actore.

¶ Lex prima.

1 AREM. ¶ † Venditor debet defendere empto rē in foro emptoris: nec pōt ex ppria p sona declinare forū. h. d. cōcor. l. venditor. ff. ō iud. vel fic. Forū qđ est declinabile a defenso, nō est declinabile a defensore. h. d. ¶ Et facit ad. q. qđ statur hoc me⁹ esset clericus. qđ ti nō posset ex psona sua declinare forū de hoc not. in Spe. de primo z secdo decreto. §. restat. ver. qđ si dūs clericus est. el versi. seq. q incipit. qs si syndic⁹ aliculus capituli veniat ꝛc. in fi. d. ver. z vf in hac. l. cauſa qōnis dispurate p Bar. dicit statutum. q cau
a sę que verſuntur inter consanguineos cōpromittant⁹ in arbitros, vel arbitratores, ꝓtingebat q frater me⁹ vēdicabat ab eo cui vēdiderat possessionem. ego iui ad defendendū illū emptorē: z defensiōe in me suscepta petiit cōpromitti, tanḡ vertentē inter ꝛinuctos. querit an possit. z vf hic casus q nō. z in. d. l. vēditor. C Cōrariū determinauit Bar. per hāc ratiōē. l. q. q cōpromissum qđ fit in arbitratorē, nō fit mutatio iudicij, vel iurisdictionis. eſ arbitramētū fit quedā trāsactio. vt in aut. vt dif. iudi. §. illa qđ petit cōpromitti idē est qđ petere q trāsigat ſm arbitriū talis: z sic non fit mutatio iudicis, vel iurisdōnis: z est qđā defensio. seu quod dā disceptū cōperens partibus. z per hoc ista lex nihil facit. R. ſ. nunc ad propoſitū. q. prime. z dico q ille q de necessitate defendit aliū, pōt exceptionis beneficio z defensionē z sua psona deducere in iudiciū: vt. l. i. ff. q. generaliter. ff. mā. z ibi tex. z gl. procurator ad exhibēdū. §. ſ. z rē ra. ha. ergo iste poterit defensiōes. z similia ex sua persona in iudiciū deducere
b ſm Bar. qđ non vf verū: q ſi venditor nō pōt trāſferre forū: ergo malo tempore primere forū ſ ista est q ista exceptio est peremptoria: foro ergo non poterit opponi p hāc. l. z. l. vēditor. Præterea ille dicit recte defendere qui facit id qđ dz defensor facere: vt. l. hec aūt. §. recte defendi. q. ex causa pos. ea. nec detractat iudiciū. ff. ex q. rau. mo. l. 1. cir prot. li. z. ff. ō pcu. l. minor. §. ſi. ſed iſte detractat iudiciū. vī nō videt q actor ex psona sua togatur in trāsigendū: qz per hoc detrectaretur iudiciū. Non ob. l. idē. q. generaliter qz nō loquit in declinatoria defensionē: vt hic. eodē mō nō ob. l. procurator ad exhibendū. §. ſ. qz ibi loquit in excep. peremptoria. q contra iniquitatem actoris obijcitur. Præterea ſi actor cogeret ad cōpromittendū cogeretur ad nouandū: qz ex laudo in forma trāſactionis liberaret defensor. z incideret actor in nouā obligationē. ſed ita est. q animo nouādi nō tenetur admittere sub ista alia forma, q̄ circa merituꝫ actionis nō operatur minus ḡ nouatio. Præterea in terminis Bart. nō est cōpromissum solum in arbitratorē. ſ. ſed etiā in arbitriū. z sic declinatur forū: vt
2 ff. de iud. l. apertissimi. z. l. cuꝫ specialis. ¶ † Quero in ista. l. nūqđ iſte vē
ditor in foro ꝓpe. admittatur ad defensionē inuito actore. Breuiter dic q̄ sic. vt simpler defensor: vel vt pcu. in rē suā. z sic etiā iurabit de calū. z
c ꝛerū iudicij in se suscipiet: non tñ admittetur animo nouandi: nisi actor velit ſm Ja. dera. z Pe. z Ly. h. z Ya. bu. in. l. liberto. §. fi. de neg. ge. lz
ibi gl. dicat q etiā animo nouādi admittit ibi defensor: inuito actore. lz
ſilli gl. reprobāt doc. nisi forte intelligaſ ō nouatiōr insātie. t. d. ſuia lata:
in ipm tāḡ in pcu. in rē suā: z nō de nouatiōe actiōis, q̄ liberet reū principaliter ab actione propoſita. ¶ Effectus est ille: qz licet fiat nouatio in
d ſtrumentis fiet ex ecutio in ipsum emptorem⁹: vt. l. sepe. §. sed scriptibus. ff. de nou. sed ſi nouaret actio: nunḡ in emptorē fieri posset exꝯcutio: qz esset liberat⁹ p nouatiōnē. Et hec opinio est ipsa veritas: z bñ nota ista.

1 Possidens nomine alieno, potest conueniri rei vendicatione.
2 Venditor fiet constituꝰ verus possessor, finita est instantia. z secundus decretum non potest interponi.
3 Terminus quando assignatur alicui in absentia, debet semper sibi notificari. z nu. 4.
4 Rei vendicatio an possit proponi contra ciuiliter possidentem. z
5 An contra naturaliter possidentem.
6 Verus possessor, seu emphyteota, feudatarius, z similes, an possint dominum nominare in iudicio.
7 Quid in rebus incorporalibus.
8 Quid colono.
9 Et an hec nominatio habeat locū in petitiōe hereditatis. z quid in actionibus personalibus. 10. z quando debeat fieri hec nominatio. 13
11 Et an sint alij qui possint alium nominare in iudicio.
12 Missio facta contra colonum domino non citato, preiudicat domino.
13 Conuentus sub iudice seculari, dicit se possidere nomine ecclesie, actor negat. an iste conuentus debet probare se possidere nomine ecclesie. 16.
14 Et qualis sit modus procedendi in ista nominatione.
15 Et an talis notificatio facta per rūtium, vel per colonum, interrumpat prescriptionem.
16 Quasi contestatio litis, an interrumpat prescriptionem. 20. 21. 22. 23.
17 Absentem passus, vsq; ad quod tēpus audiatur de possessione. z intra quātum tēpus iste missus possit recuperare tenutam. 25. ad idē. nu. 26.

¶ Lex secunda.

JQUIS ALTERIUS. Qui possidet alieno nomine, pōt reali actione cō
uenir⁹ dūm in iudicio noiare: dato et dilatio ad denuntiandū
ōnoq; nō veniēte, habeſ lio p ꝓfectata ḡtū a dimerruptio

a ¶ Cōpromittant. Alō ang. in. l. sicut. §. idē impator. ff. ō accu. z in. l. nō solū. qđ vulgo. ff. ō vſuc. z p Pe. de anc. in regula. ea q̄. de reg. iur. in. vi.
b ¶ Trāſferre forū. Adde q ita etiā ꝛ Bar. ꝛ Raph. in. d. l. pcurator. p d. l. vēditor. z ibi hoc ꝛ Bal. z Ang. ꝛ Pau. ō. e. h ꝛ cū Bar. lz in ſi. lꝛ vī. incl. in ꝓpi noſe. ver. in eo ẋo qđ ḡrik ꝛc. referat opi. Bar. z posse a
Bar. h. z cū eo ſim pliciter vf tranſire Salyc. qui etiā hic ꝛ contra Bar.
¶ Emptorē. Not. qđ dicit Raph. b. simpler ꝛ. q lz ſua lata ꝛ pcu. lrē suā dādet execūtiōi ꝛ cū, pt etiā mādari execūtioni ꝛ dūm vt pbaſ. d. l. sepe. nā ibi vēditor qui litigabat patiente emptore, é pcu. lrē suā. z ē est etiā de mēte Bar. ibi in fi. ō. q. dū alle. no. per Jun. in. c. ꝓpoſui. ꝛc. vſi ſi ago rei vē. ꝛ emētem a titiore titi⁹ veniat ad defendēdū: ꝛ vtrūq; pōt ſua execūtioi mādari. tñ ſi quis vellet ꝛ euitar. fā
dere posset. primo q in. d. l. sepe. venditor nō defendebat pcu. in rē suā, sed tāḡ simpler p cu. ité dato q defē dere diceret. z ꝓpo cu. in rē suā. tñ teg. in. d. l. sepe. non dicit q ſua mandet execūtioi ꝛ emptorem. ſz q parit ex ceptionem rei iudicare, ſi velit agere. z ad hoc nō videntur aduertisse bar. z Bal. tñ notetis ꝓpter authoritatē eorum. z ita reſidet Raph. in. d. l. sepe ego teneo opi. bal. qñ emptor ſciuit z paſſus est vēditorē defendere p. d. l. sepe. inducendo vt ibi p Bar. z ſequit Ant. in. c. pe. de re iud. extra. in ẋ. tertius casus hūus ꝛc. Non ob. reſponſio Raph. qz dico qđ cū tex. dicit qđ ob exceptionem rei iudicatę. loquit qñ vēditor fuit agēs. lz qñ vēditor fuit defēdēs sūc etiā hz locū lex ſta. vt ibi in ẋ. defensio. lz tunc non
potest preiudicare emptori ſm: nisi ꝛ cū ex eq possit. nec extat tō quare ei excep. rei iu. non debeat etiam cōtra eū ex equo ſi possidet. ſi aūt nō esset procurator in rem suā, sed alius defensor sine tāḡ dato. vide olno Bal. in l. in cauſe. §. ff. de pcu. cum. l. ſi. z an sententia lata ꝛ emptorem possit ex ecutioni mandari cōtra venditorem. vide gl. z doc. in. l. vēditor. ff. de iud.
b ¶ In absentia. Adde Bar. in. l. labeo. ff. de iurisdi. cum concor.
vr Adde qđ notaui in apoſt. ad Lanfran. de ōnis. in. c. quoniam contra falsas. §. statutum⁹. ẋ. dilatiōes. nu. ſiſ. ẋ. no. etiā. z ſeq. extra ō p be. Cel.
c ¶ Reivend. Vide gl. Bart. z doc. in. l. Pomponi⁹. §. ſi is qui precario ſt. de acqui. poſ.

noīantis.ꝛ intereſt nolati. Actoris itereſt:qꝛ alſ nō pōt ɔſeq plenū effectū ſue intentiōis,niſi dñs noietur:qꝛ ſnīa lata ɔ̄ detentatorē,nō pīudicaret dño in ꝓprietate vel poſſeſſione,niſi eſſet reqſit⁹ vt no. Inn.extra vt lite nō cont.c.qm̄ frequenter Alij dicūt ꝙ pīudicaret ſibi ex ſimplici ſcīa:vt.l. ſepe.§.ſꝫ ſciētib⁹.de re iud.ſed qꝛ ſcientia nō preſu mitur:ideo denuntiaꝛ:vt.l.ſcire opꝫ.§.opꝫ aūt.ff. de excu.tu. ¶ Scđo intereſt nōminātis:qꝛ forte nō vult brigā defendendi rē alienā ſm Odo.vel qꝛ nō denuntiando dño videreꝛ in dolo ar.ff. lo ca.l.itē q̄rit.§.exercitu.ꝛ.ff.man.l.ſi ꝓcuratorē. §.ſi ignorātes.ad qđ intelligēdū dico ſic,qñ aliqs ꝓponit aliquē certo pondere,vel facit eū ꝓcu.vł eum facere adminiſtratorē quo ad oīa incūbētia illi:vt.l.iij.ð op.no.nū.ꝛ.l.j.l ſi .vſufr.quēadmo. caue.ꝛ ar.in.l.j.ʒ.ſi ꝑ vim vel alio modo.Si ergo iſte ſciēs aliqd agit ꝑ qđ ſaltē de fcō poſſit pīudi care dño in turbatione poſſeſſionis non denun tiās dolū ɔmittere vř vt pꝫ in legibus allegatis.

a ¶ Executionem. Adde Bal. in aut. ei q. j. de bo. aut. iu di. poſſid. ꝛ Ang. ꝛ Imol. in l. ſerui. ff. de vſuca.

¶ Tertio expedit nominato:qꝛ de re ſua agiꝛ,ꝛ ſibi dꝫ dari facultas defenſionis,vt.l. defenſiōis facultas.ð iu.fiſ.li.x.ꝛ.l.j.§.ſi quis ideo.ff.ne vis fiat ei.ſꝫ oēs iſte tres rōnes habēt locū in re mo bili.ergo lex nr̄a etiā hꝫ locū in re mobili. Sꝫ cō tra hoc op.ð tex.q ðt immobilē rē,ꝛ idē etiā tex. ðt extrra vt lit.nō ɔteſt.c.qm̄ frequēter.§.i aliīs. Rñ.verū eſt ꝙ ꝟba litere ita dicūt,ſed mēs ꝛ rō

5 generalior eſt.ꝛ ſic nō ob. ¶ † Venio ad.q.ꝛ pre mitto ꝙ ſunt tres poſſeſſiones:ciuilis poſſeſſio. naturalis poſſeſſio.ꝛ nuda detentatio. Queritur igiꝛ nunqd rei vē.poſſit ꝓponi ɔ̄ ciuiliter poſſi dentem. Dicūt doc.ꝙ ſic,ſi ciuiliter poſſidens hꝫ facultatē rei reſtituende:alias non pōt conueniri rei vē.ita ꝙ cogaꝛ reſtituere:ſed abſoluiꝛ cū cau tione.qđ ſi res ad eum ꝑueniat,ꝙ eā reſtituet:ſi cut cū agitur ad ſeruum qui eſt in fuga: vt.ff.ð rei ven.l.ſi a bonefidei.ꝛ.l.ſi vero.ꝛ ita dꝫ intelligi.l. cuiuſcunqꝫ.§.ſi fund⁹.de vſufruc.ſm Gui.ð cug. Tu dic ꝙ ɔuentio iſta ꝓcedit.primo quantū ad dominij declarationē,ſcđo quātum ad petitionis executionē a. De primo cōſtat in.ð.§.ſi fund⁹. et facit qđ no.in.l.ſi a re.§.j.ff.de excep.rei iud. De ſecundo conſtat:qꝛ iudex pōt quē mittere in poſ ſeſſionē pro ſola ciuili cōſequēda.naꝫ illud qđ pt facere inductio in poſſ.q̄ fit a parte,pōt facere ꝑ inductionē ꝓtoriā.ar.ff.de pig.act.l.non eſt mi ruꝫ.§.ſciendum.nec obſt.l.ſi a bonefidei.ꝛ.l.ſi ve ro.qꝛ loquuntur in re mobili:ſed res immobilis ſe exhibet:ꝛ iō iudex pōteſt mittere in ciuilē poſ ſeſſionē:vt.l.ij.quādo ꝛ qui.quar.pars deb.lib.x.

b ¶ Expellitur. Vide. ſ. dum alle. §. ſi quis ideo. et a dde l. j. ff. ne vis fiat ei.

c ¶ Poſſeſſio. Adde Bal. in l. j. ff. de rei vē. ꝛ An. de butri. in c. qm̄. §. qđ ſi ſuper. extra vt lit. non conteſt.

6 ¶ † Scđo queritur,nūquid rei ven.datur cōtra naturaliter poſſidentē tantū.ꝛ breuiter dicendū eſt ꝙ ſic:nā cū detur contra ſimplicē detinentem ergo multomagis contra poſſidentem:vt.ff.ð rei ven.l.officiū.Ex his cōcludo qđ tria ſunt que in rei vē.pariunꝛ aduerſariū.ſ.poſ.ciuilis, poſſeſſio naturalis,ꝛ detentatio. Et adde qđ not.ff.ð ac quiren.poſ.l.clam poſſidere.§.final.Sed quid ſi non poſſidet,nec detinet,nec dolo deſijt:ſed ha bet facultatem rei reſtituende:dic vt.l.Pompo.

7 §.ſi is.de acqr.poſ.ꝛ.l.clā poſſidere.§.ſi. ¶ † Ter tio quero ſm pie ꝛ detētator poteſt dominū in iu dicio nominare:quid de vero poſſeſſore qui poſſi det naturaliter pro iure ſuo ſicut eſt fructuarius, emphyteota,ſuperficiarius ꝛ feudatarius:nūqd po terūt ꝓprietariū in iudicio nominare:videtur pri mo ꝙ non:qꝛ cum pretendūt ius in re,ſunt rei ne ceſſariꝫ:ꝛ ad illius iuris excluſionem libellus non poteſt concludere niſi contra eos,ergo ipſi tenen tur ſe defendere:nā de iure eorū ē cū eis diſputan dum ꝛ nō cū tertio.facit qđ nota.in.l.indebiti.§. ſi.ff.de condi.inde. In contrarium videtur ex ge nerali determinatione.l.noſtre que nō diſtinguit vtrum poſſidēs nomine alieno habeat ius in re. uecne. ¶ Aduertatis.dicit Iaco.de ra.ꝙ refert vtrum queſtio ſit de dolo iure poſſeſſoris,an ſit de ꝓtotali re. Primo caſu non habet locum nomi natio proprietarij:quia in iſta.q.ius proprietarij non ventilatur vnde non intereſt ſua.Secūdo ca ſu habet locum nominatio:qꝛ ius proprietarij ventilatur:per hoc tamen nominans non eximitur a lite:imo ſimul erunt in lite ipſe ꝛ proprietarius: qꝛ libellus concludit ꝛ debet cōcludere vtrūqꝫ.ꝛ iſta eſt intentio Ja.Sꝫ Guil.de cug.dicit ꝙ indiſtincte pōt dominum nominare eē ſi diſputare tur de ſolo iure iſtius cōuenti:qꝛ poteſt preiudicari dño in hoc.vñ ſi agēs vinceret poſſet negare ſe pretendere iſtud ius ab iſto proprietario:vt.l.ſi coloni.de agri.ꝛ cenſi.li.x.Si ergo vtraqꝫ pars confitetur de proprietate eiuſdem:qꝛ iſte proprietarius non eſſet:tunc aduerſarius cū non fiat quis aduerſarius per conſenſum:ſed per contradictionem,non poſſet in iudicio nominari.per.ð.l.cuiuſcunqꝫ.§.ſi fundus.in ratione ſui ꝛ ita dꝫ teneri in

8 iſto puncto. ¶ † Quarto quero nunquid in rebus incorporalibus ha beat locū nominatio dñi in iudicio.verbi gratia,ego colligo paſſagium pro quodā barone.ſuper iſto paſſagio conuenior volo nominare dominū in iudicio queriꝛ nunqd poſſim Rñ.ſic:vt no.Inn.extra de malo.ꝛ obe.

9 c.inter quatuor. ¶ † Quero quinto:colonus meus conuenitur a quodā qui pretendit ſe poſſeſſorem fundi mei,de vi turbatiua:queritur vtrū po terit me in iudicio nominare:ꝛ videtur ꝙ ſic,vt in aūt.qua in prouincia ſꝫ vt dixi illa aut.loquitur de nouatione que ... ꝛ ad deliberandum et de fendendum,ſed iſta loquitur de nouatione.q̄ fit ad iudiciū declinandum quo ad ipſum nominantē.vnde illa auth.qua in ꝓuincia.nō probat hoc iſta.q. Dicunt qdā ꝙ in poſſeſſorio habet locum nominatio dñi in iudi cio,ſicut in petitorio,ꝛ hoc videtur tenere gl.in.l.locum.§.j.ð tab.exhi. Contrariuꝫ tenet gl.decret.xij.q.ij.c.quicūqꝫ.quā hic alle.Gui.de cug. Bart.ꝛ qđ hꝫ locū nominatio ꝑ.ð.aut.qua in prouincia.ꝛ ꝑ.l.ſi duos.§. creditores.vti poſſidetis.ne preiudicetur dño:vt.ð.l.ſi coloni.ꝛ.j.de ac qui.poſſ.l.ex libris.veritas eſt qđ cū iſte libell⁹ nō poſſit concludere do mino:qꝛ nō intulit vim nec fecit inferri:vt.l.cum a te.de vi ꝛ vi ar.ꝛ de re ſti.ſpo.c.cū ad ſedem quod non habet locum nominatio ad iudiciū decli nandū:ſed ad inſtructionē ꝛ deliberationē ſic:vt.ð.aut.qua in prouincia

10 ꝛ extra de procur.c.cū dilectus. ¶ † Sexto queriꝛ vtrū iſta nominatio habeat locū in petitione hereditatis,vel alia actione mixta.et vř qđ nō qꝛ ipſe poſſidens nomine alieno,ipſo iure non poteſt conueniri petit.her. qꝛ non poſſidet pro here.vel pro poſſeſſore,niſi ille cuius nomine poſſidet non habeat ratū:vt.ff.de peti.here.l.nec vllā.§.ſi quis.Si igitur ipſo iu re non procedit iudiciū fruſtra decurritur ad iſtius legis beneficium.So in peti.here.verū eſt qđ dicis ꝓpter naturā peti her.ſed vbi actio mixta poteſt proponi contra quemlibet detinentem:ibi idē eſt i actione mixta

11 qđ in reali,ita dꝫ intelligi qđ hic not.Odof.ꝛ Guil.de cug. ¶ † Quero nunquid iſta nominatio hꝫ locū in actionibus perſonalibus.Dicas q non vt no.in.ð.c.quicūqꝫ.niſi in rem ſcripte.q̄ redigētur ad inſtar realis. vt no.in.ð.l.locū.§.j.de tab.exhi.ſm Bar.qđ eſt verū ſi libellus poteſt cōcludere nominato ſicut nominātiualias nūqꝫ hꝫ locū nominatio hui⁹ legis beneficio introducta.qđ vt intelligas.q̄ro.ſi nominat⁹ comparet vtrū libellus ſit porrigendus cōtra eū.ꝛ dicendū eſt ꝙ ſic:qꝛ ſi ꝑ ſe veniēs ſiue procuratorem mittens actoris intentiones excipiet:ergo ɔtra eū dꝫ dirigi petitio talis:ergo dꝫ eſſe materia q̄ cōcludat ſibi,alias eſſet ipoſſi

12 bile ꝓcedere ſm hāc literā. ¶ † Ulterius quero, nunquid ſint alij qui poſſunt alium in iudicio nominare,verbi gratia heres vniuerſalis con uentus vult nominare fideicommiſſarium vniuerſalem:qꝛ dicit eius pre iudicium tractari.nūqd pōt: Rñ.nō.Nō enim poteſt diffugere iudiciū cum ad eum pertineat prima cā defenſionis:vt.ſ.de litig.aut.nūcū he

13 res.ꝛ.l.j.in ſi.ff.de ven.inſpi. ¶ † Demū q̄ro,qñ debeat fieri iſta nominatio tex.dicit ſtatim qđ exponūt doc.ante lit.ɔte.qꝛ ꝑ hoc iſte nominās decli nat iudicium,ſm Bar.Poſt vero lit.ɔte nō hꝫ locū nominatio iſta decli

14 natoria.ar.ʒ.de except.l.ſi. ¶ † Ulterius q̄rit,nunqd miſſio facta ɔ̄ co lonum dño citato preiudicet dño.ꝛ videtur quod ſic,ſicut ſi colonus ex pellitur:vt.l.peregre.§.quibus explicitis.ff.de acq.poſ.Tu dic cōtra:qꝛ

b aliud eſt cū expellitur b per iudicem:qꝛ iudex nunqꝫ intendit preiudica re ei q non eſt citatus:nec poſſet preiudicare ſi vellet,ei q nō eſt citat⁹,vt no.Inn.in.c.qm̄ frequēter.vt lite non ɔteſt.ꝛ eſt caſus.ff.ne vis fiat ei.l.j.

15 §.ſi quis iō.facit.ʒ.ſi propter pub.pen.l.ſi deſerta. ¶ † Denuo querit de tali q̄one.Titius rei ven.cōuentus coram iudice ſeculari dicit ſe poſſide re pro eccleſia ſancti ſpirit⁹ de vrbe:q̄ nō poteſt conueniri niſi ſub conſ ſeruatoribus.hoc negat actor,ꝛ dicit ꝙ poſſidet ꝓprio noīe.queritur nunc quid iſte nominatus debet probare ſe alieno nomine poſſidere. Rñdeo ſic:cū ſit quedam exceptio declinatoria.ar.l.in exceptionibus.ff.de pba. ſm Ja.bu.ꝛ alios.Sed Bar.dicit ꝙ ſufficit ſolū ꝙ nominet dñm in iu dicio:vt per hoc abſoluatur ab inſtantia iudicij.niſi actor velit in ſe ſu mere onus probandi.ꝛ ꝓbare eum ſuo nomine poſſidere,ꝛ ſic in eū trans feratur poſſeſſio authoritate.l.ſi.ff de rei ven.ꝛ hoc etiam videtur velle

19 Inn.in.c.quoniam frequenter.vt lit.non conte.ſm Barto. ¶ † Sed in

c q̄tum dicit ꝙ probato mendacio trāſferatur poſſeſſio c,verum dicit vt no.in Spe.de primo ꝛ ſecundo decreto.§.reſtat.ver.quid ſi nominatus.ſꝫ enim non eget ſe detinere:tamen quia negauit ſe poſſidere conuictus de mandacio priuatur poſſeſſione,ꝛ detentatione.qđ eſt notandū. ¶ Sꝫ inquantum dicit ꝙ abſoluitur ab obſeruatione iudicij,dicit falſuꝫ:quia cum dicat ſe detinere ipſa detentio facit eum neceſſarium aduerſarium in reali:vt.ð.l.officium.Et adde ꝙ eo ipſo qđ quis detinet,preſumitur ſuo nomine poſſidere:vt.ff.de ſol.l.titia:ꝛ no.per Inno.extra de priuile.

17 cum olim. ¶ † Ex predictis apparet quis poſſet nominare, ad quem finem

sint. z quãdo. Ad hoc videamus hic modũ procedẽdi, dicit hic q3 dz dari dilatio ad denũciandũ dño. q d si ista dilatio est data: tũ colon⁹ nõ denũciaut, nung i pindicabit dño? dic q nõ: q ista dicit eoꝫ ad notionem eius pducẽdo, vnde dz cõstare de notificatiõe. Ad hoc ergo iudex colono q notificet, z fidẽ faciat ipli iudici de notificatione, vel ipsemet iudex mittat nũciũ, sm doc. Et poterat mitti sub hac forma, q cõpareas intra
a tale terminũ, si crediderit tua interesse⁹: vt no. ⁊ si manci. ista fue. ali. l. ea
18 gẽ. z vide qs no. in. l. i. ff. cũ dz. ff. si cui plusq̃ per le. fal. ¶ †Sz q̃ro, nũ q̃ista notificatio facta p nunciũ, vel p ipsum colonũ, interrũpat prescriptionẽ, dicit gl. q facta per nunciũ interrũpit. ⁊ fz nõ facta p colonũ: q colonus non est executor missus a iudice. Credo q gl. in primo mẽbro. l. in
executore missso, dicat vt rũ in prescriptione lõgissimi rẽporis, secus in prescriptione, x. vel. xx. an. vbi regitur litis cõte. vel quasi ad interrũpẽdã p
scriptionẽ, vt. ff. si rei vẽ. l. more litis. Sz in secõ mẽbro nõ credo q̃ dicat
verũq; si colon⁹ denũciat iudicis authoritate, idẽ est ac si ali⁹ executor
19 denũciaret iudicis authoritate, vt. ff. vt in pos. le. l. is cui. §. mis⁹. ¶ †Ulterius q̃ro, dz hic q lis habeat p̃ gre. quero vnde inducit ista quasi contestatio. Rñdeo ex tribus prouenit. Primo, ex noi itione dñi. Secõo, ex certificatione ibi facta. Tertio, ex nõ pparitione, quasi non cõparẽdo ratione vel negare petitionẽ actoris sm gl. Tu dic q ista q̃si cõtestatio pueniret ex tribus p̃dictis: q lex sic disponit: nõ q fit de natura triũ p̃dictorũ
inducere lit. cõte. vel quasi, hoc ergo est inductũ hui⁹ legis ptãte z fictio
20 ne. ¶ †Sz q̃ro, qs est effectus huius quasi cõtestatiõis. Rñ. q interrũpit prescriptionẽ sm oẽs. Itẽ perpetuat actionẽ, sm Bart. Itẽ reddit irremouibilẽ missionẽ. Itẽ facit de petitore reũ, z sic träffert in aduersarium
onus pbãdi. Aduertas. primi duo effectus insurgũt statim z ipsa quasi cõtestatione, fz duo scõi effectus nõ. Rãlz dñs non cõparear. adhuc reus cõdẽtus est citand⁹ trib⁹ edictis, z summatim cognoscendũ, z postea ex cõmunia fiẽda missio, vt in ista pater. no. ergo de summaria cognitiõe.
21 ¶ †Quero igit, nũq̃ sufficiat tuꝫm. dicit hic Odo. q sic. Alij dicunt q regrit semiplena pbatio: q gñat p iudiciũ in träferenda possessione ve
ra. ergo requirit hic p̃scriptio, vel indicia, vel semiplena pbatio, ar. ff. ad
carbo. l. iũ. §. cause. z. §. due aũt sunt cãe. sm Cy. z Bar. Non ob. q no. de
iur. ff. ad exhi. thesaur⁹. q: ibi agit de paruo iudicio, cũ non pdatur
resnec possessio rei. de hoc no. i. d. c. qñ frequẽter, §. in alijs, z ibi p Bar.
z Jano. Cõclude tres casus. nã q̃q; ex missione in possessionẽ nõ fit p̃scriptiõ nec in pprietate, nec; in possessione: z tũc sufficit summaria cognitio pu. ff. vt in aut. de exhi. reis. §. fi vero ertã q̃dã. Q̃nq; fit iudiciũ in pprietate z possessione, vt q̃n sẽm decretũ interponit: z tũc dz constare de iure actoris plene, vt. l. fi. de bo. auto. iud. pos. Q̃nq; fit iudiciũ
in possessorio, nõ in pprietate: tũc dz constare de iure actoris summatiz
p̃scriptionẽ, vel p iudicia, vel p semiplenã pbationẽ, vt hic sm Bar. q3
22 no. ¶ †Deinde no. q3 p̃cessus sit summarius: b tũ cũ generat iudi-
b cij. erã in sola possessione nõ venit ad interlocutoriã, nisi ex peremptorio
ẽpile, vel tacito, q3 est no. z facit. §. 3 his q ad ecc. 2fu. l. pũti. §. fz si hoc
23 facere, z vide q3 no. in. l. si finita. §. iulianus. de dã. infe. p gl. ord. ¶ †Ve
nio ad fi. hic q possessio non põt recuperari, imo põt vsq; ad annum:
vt. l. fiq; emptiõis. §. fi. de p̃scri. xxx. an. Sed. ibi fuit facta missio ante lit.
cõte. vel quasi, hic potꝫ lit. quasi cõte. rõ differẽtie est: q: ad li. cõte. vel quasi
si missio est facta, nõ est terminꝰ initatie: cũ nec pprie sit initatia. sed post
litẽ cõte. vel quasi missio in reali, est terminꝰ initatie: q: nõ speraꝫ diffini
tiua, nec sm decretũ, z ista rõ est subtilis, z de b distingue vt hic p Odof,
24 z alios, z habuisti⁹ gl. o. i. §. de iud. l. pperãdũ. §. finaũt re⁹. ¶ †Ulterius
q̃roitra q̃rũ ipse auditur iste missionẽ passus de pprietate? Rñ. dicunt
gdã vsq; ad. x. vel. xx. annos. nã missus hz veram possessionẽ. Itẽ hz iustũ
titulũ p bono. Jẽ hz bonã fidẽ ppter authoritatẽ ptoris. ar. ff. de noxa.
l. i. z. l. gñaliter. quã allegat hic gl. z tra sentit Odof, z Bart. Forte posset
dici. q3 iste missus in reali p hoc nõ acquirit titulũ. ar. ff. de 2d. ob cãm. l.
fi. §. subtili⁹. Si aũt q̃stret q retro habuisset titulũ ex veteri titulo con
iuncto cũ noua possessione, posset forte cãri prescriptio, fz hẽat titulũ ab
vno. z possessionẽ ab alio: q: hz cãz a ptore ptẽz ru illius tituli. facit. ff. de
vsuc. l. cũ fol⁹. z. l. eũ q edes. §. finaũt demolita. z hoc dicẽdũ ppter de ma
25 teria huꝰ legis. z hoc est no. ¶ †Ultimo q̃rit circa istã distinctionẽ gl.
inter aq̃tũ ipse posset recuperare tenutã re⁹ q passus est missionẽ in actione psonali. Quidã dicũt q vsq; ad. xxx. an. z hoc vt tenere gl. nisi missus
eam vẽdiderit, vel in solutum acceperit per iudicem. Alij dicũt q perpe
tuo: quia iste missus nunq̃ possedit, z fic nũq̃ potest prescribere, nisi dica
26 tur q prescribatur iuri offerendi sm doc. ¶ †Quicqd sit, no. ex omnũ
opinione, q missionẽ passus in personali, no perdit verã possessionẽ, licet
missus diu fuerit in possessione, hoc tũ limitatur per. l. potꝫ. §. imperator. ff. vt. le. no. ca. z no. Bar. in. l. a diuo pio. §. sic euenit, ff. de re iud.

¶ Lex tertia.

Hoc dz. Jn reali z psonali actor sequit forũ rei.

1 ¶ †Queritꝰ hic. quidã forẽnsis trãhẽbat cũ equo meo p hãc ci-
uitatẽ, ego volo hic eũ cõuenire: q: inuenio ipsum tenere z pos-
sidere equũ meũ: q̃rit nũq̃d possum. z vt q̃ sic: q: ista actio ex possessione
pueniret, vt. ff. de iud. l. nõ aliter. §. j. Itẽ q: ista ifa gñaliter loquit de rebꝰ
ergo intelligit tã d immobilibꝰ, q̃ d mobilibꝰ. Et ista fuit opi. Azo. Jn
Jsnũ vf q si ille forẽnsis petit se remitti ad domicilii suũ, q debeat remittere, si sm iura satisdat. ar. ff. de of. p̃si. l. senatusconsulto. ff. qui satisd. co. l. si fide. §. fi. z si nõ p̃t satisdare, fit sequestrũ: q: suspect⁹ est d recessu, vt ibi dz. Fallit in legato: q: nõ reputat suspect⁹: z iõ stat eius
turatorie cautioni, vt. ff. de iud. l. ũ. §. si dubitet. z
ista fuit opi. Hug. gl. nõ firmat aliter. Ape. dt q
aut res est in loco aliquo vt ibi remaneat: z tunc
põt ibi iudiciũ peragi aliter nõ. ar. ff. de pig. l. debitor. Frã. accur. z3 hic opi. Azo. idistincte. z hãc
opi. z3 Ber. extra de fo. cp. c. vl. Host. e. ti. c. sane.
z Jnn. z Cõpost. extra de rescri. c. ceterũ. Bar. z3
hic opi. Per. q nõ vt ibi esse res q̃ est in träfitu:
vt. l. j. z. ij. de xb. fig. z. l. q̃stũ. §. j. ỗ le. iij. sm Bar.
Veritas est q aut dz ibi rotũ iudicium agi: q: rei
vẽdicatio est ex pũri possessione, aut saltẽ dz satisdare, vel in defectũ satisdatiõis res sequestrari. z ita
z3 hic Bar. ¶ Scõo q̃rit, in cuius electiõe est eligere forũ. Rñ. est in electiõe actoris sm gl. z oẽs
ar. Si aut. habita. j. ne fili⁹. p pfe. vbi ẽ i electione
rei, fz ibi est speciale ppter puuilegiũ scholarium.

¶ Vbi de hereditate agitur &c. Rub.

1 ¶ Admissio in possessionem dz peti vbi res est. a
2 Possidens res hereditarias, an possit conueniri
in quolibet loco.

¶ Lex vnica.

Hic vbi. ¶ Siue a gat̃ edicto diui adriani, siue peti. here. agi dz vbi res est. Itẽ petitio here. põt moueri in loco domicilij heredis. h. d. Diuidit in duas partes. Prima logt̃ in possessorio. Scõa logt̃ in petitorio, scõa ibi, vbi aũt. ¶ †Mor. hic q missio in
possessionẽ dz peti vbi res est. Sz nũqd põt peti
in domicilio hẽdis, si ibi hẽditas non est? vt q
fic q̃tũ ad petitionẽ z pronũtiationẽ, fz nõ q̃tum
ad executionẽ. vt. l. cũ vnus. §. is q. de bo. aut. iud.
pos. ¶ Jn Jsnũ vf per istã literã, vbi dz q dz peti
vbi est res: z q: ille q petit sub hac forma, proprie
nõ dz aliquẽ cõuenire, cum imploret officiũ iudicis, vt in pos. mittat. sicut cũ petit bo. pos. de bo.
pos. l. iũ. §. pe. So. si intẽtat interdictũ, põt intentari in domicilio rei quẽri: q: ppie ibi est re⁹. Si
aũt implorat officiũ iudicis, qd nõ dirigit̃ Jn certã b
personã: tũc dz peti vbi res est, z nõ alibi. vt hic: q:
proprie ibi non est aliqs re⁹, vñ nõ hz locũ illa regula, actor dz sequi forũ rei: ex quo ibi nõ est ppe
aliqs re⁹. ¶ Scõo q̃ro, si ego sum heres alicui⁹,
z tu possides bona hereditaria in diuersis locis:
vtrũ in quolibet loco possum te quenire? Rñ. sic
q: particularis possessio vbicũq; tu possides, subõ
cit reoneri petitionis hẽditatis, fz sic actor vni- c
uersalis, vt. ff. de peti. he. l. fz minimũ. ¶ Ultimo
no. q petitio hẽditatis ẽ actio migrat: tũ q̃rũ ad
forũ legt̃ naturã realiũ, imo põt dici q legt̃ etiã
naturã personaliũ, propter id quod hic dicitur
de domicilio, z sic vtriusq; sapit naturam &c.

¶ Vbi de ratiociniis &c. Rub.

¶ Lex prima.

Eam qui. ¶ Qui admi nistratiõe p
uata ibi dz ratio reddi, vbi administratio gesta est. h. d. ¶ No. q
in loco gestionis edit̃ ratio vtilitationis. Sz q̃d si iste villic⁹, vel
administrator nõ reperit ibi, an debeat ad illũ locũ remitti? z Quidã q̃ dicit, z est speciale sm eos in
administratore priuati, alias in ciuilibus causis
nõ fit remissio. de hoc aut. q̃i pupncia. §. vbi de cr.
agi opor. Jn publicis ãt administratorib⁹ certũ
est q debẽt remitti. ita no. gl. quã no. z tenẽ mẽti.

¶ Lex secunda.

Nemo. ¶ Qui dz reddi rõ pu
blice administratio⁹,
vbi administratio gesta est: q: ibi habili⁹ instructio sufficiens habet, z ve-

a Si crediderit tua interesse. Adde de viri⁹ z effectu huius clausule z quid operetur, q̃ dixi plene inter. clausularũ, in clau. iudicionum. in ver. compareas. si tua putauerit ictresse Lel.

b ¶ Summarius. Add Bal. in aut. ei qui. j. de bo. auctho. iu. possi. z probatur hic. z in. c. quoniam. §. pe. extra vt lit. non conte.

c ¶ Remmitti. Vide Baid. in. l. j. ff. de iurisd. om. iud.

a ¶ Si seruus. Vide tex. in c. Joannes. de regu. & ibi allegaui istud dictũ. vide glo. Inn. & d. Car. in c. ij. de ser. nõ or. d. Ray. in d. c. cũ sit generale. de fo. comp. vide c. nuper. de testi. facit. c. j. q̃me. causa. facit. c. ex pte. de accu. And. Barb.

b ¶ Diu. Vide per doc. in l. ij. §. si seruus. ff. de acq. pos. & in glo. in versi. diu ☞ Adde gl. insti. de iure nat. gẽ. & ciui. §. ex nõ scripto. & ibi posui in apo. ad Jo. fabri. & dixi in apo. ad Panor. in c. eũ ecclesia. nu. j. in versic. diu post alios. extra de causa poss. & proprie. & in apo. ad Guil. de cug. in l. ij. nu. j. in ver. verbũ diu. C. de acqui. pos. Celsus.

c ¶ Ultimo nota. Not. q̃ declinans iurisditionez iudicis competentis potest puniri. vide Ang. in l. nõ videtur. ff. de iud. & l. q in alsena. §. fi. ff. de acquir. hered. & ibi Lu. ro. vide Ang. cõs. ccxv. vbi allegauit tex. in c. ex pte. el. j. §. ad intelligendã. de ver. sig. incip. in cã accusatio. d. Abb. in c. fi. de dolo & cõtu. facit qd voluit Ang. in l. sed & si susceperit. ff. de iudic. dixi in c. inter monasteriũ. de re iu. And. Barb.

☞ Et ideo qui declinat forum iudicis per protestationem quaz facit, cũ clausula. non consentit in eum tanquam in iudicem, punietur si ille sit competẽs, nisi subdiderit, nisi sit cõpetens: vt plene dixi in app. ad istum in l. ex conuentione. nu. viij. in vers. se nõ consentire. C. de pac. Celsus.

d ¶ Declinat. Dixi post Bar. in l. quidam. cõsulebat. ff. de re iud.

rissima pñt testimonia monstrari. h. d. ¶ Not. q̃ iõ tenet qs reddere rõnẽ in loco administrationis: q̃ ibi facilius & pleni⁹ põt Xitas reperiri tã p testes, q̃ p instra. De eo Xo qd nõ ptinet ad illã administrationẽ, nõ sortit ibi forũ. & iõ ista lra dr ob negotiũ qd militie cã &c. & sic est ar. q̃ syndici ptãtũ nõ pñt eos syndicare de his q̃ nõ gesserũt in officio, nec officij ɔtẽplatiõe: q̃ nõ sortiũtur in talib⁹ ibi forũ. & ita tz Guil. d cu. j. quo. ap. nõ reci. l. nulli. allegat ad hoc. l. iij. §. j. nau. cau. stabu. facit quod no. in simili. i. l. fi. s. de iuris. om. iu.

¶ Ubi causa status agi debeat. Rubrica.

1 ☞ Captus in vno loco, non debet ad alium locum remitti sine cause cognitione.
2 Diu, ista dictio ponitur pro decennio.

¶ Lex prima.

[E]A que. ¶ Si seruus⁹ aufugit a dño ad aliã puinciã: cã possessionis tractatur eodẽ loco: sed cã proprietatis examinatur corã iudice vñ aufugit. h. d. s̃m Ja. de are. Ja. bu. dicit q̃ iste seru⁹ primo capitur a dño: deinde cã possessionis ibi tractat. Tertio cã ppietatis examinatur corã iudice vñ aufugit. Ad illud qd dicit de captura, facit. l. j. j. ti. j. Et q̃ tres sunt act⁹. Primus est captiõis ppria authoritate. Scds est cognitio de cã possessionis. s. summarie: vt. l. liberis. §. fi. ff. de li. cau. Terti⁹ ẽ cognitio ppietatis. dicit Ja. q̃ vidit hãc legẽ practicari in quodã canonico regulari, qui ab ordie aufugerat: nã ei⁹ prior dicebat se eũ excõicasse, & oia fecisse quẽ poterat, vñ implorabat brachiũ seculare vt eũ caperet. nã ppria authoritate poterat eũ capere: q̃ eũ possidebat: vt. l. quẽadmodũ. §. magistrat⁹. ad legẽ aqui. & q̃ capit fugitiuũ: vt. l. ait pretor. §. si debitorẽ. ff. que in frau. cre. & q̃ capit non vt sibi habeat, sz vt ad iudicẽ reducat: vt. j. tit. j. l. j. Ja. bu.
1 ¶ † No. q̃ si aliquis capit in vno loco, nõ dz ad aliũ locũ sine cause cognitione remitti. Item no. practicã hui⁹ legis, nã vt dictũ est p Jac. bu. ille a quo seru⁹ aufugit in aliã ciuitatẽ, capiet seruũ p psonã. & eũ deducet ad iudicẽ illi⁹ terre vbi eũ cepit, & iudicis officiũ implorabit, vt eũ examinet an ab eo aufugerit, vel non. Et si eũ propter summariã cognitionẽ aufugisse reperit, remittit ad iudicẽ terre vnde aufugit: vt. d. l. j. j. tit. j. s̃m Bar. Sed contra hoc op. qd ista remissio nõ possit fieri: q̃ si tu cõueniẽs me fugitiuũ, petẽdo remissionẽ potero te conuenire super cã status, dicẽdo me liberũ: vt. l. cũ papi. & aut. ɔsequẽter. j. de sen. & interlo. Et sic in eodẽ loco examinabit cã status. Soluũt qdã q̃ recõuentio nõ hz locũ in summarijs. & dicũt q̃ est casus hic. Bar. soluit, q̃ recõuẽtio nõ hz locũ qñ vna cã est preparatoria ad aliã. & ita est casus hic s̃m eum. Utraq; rñsio est bona: q̃ qd possessionis est preparatoria qõnis stat⁹. & expedit extra ordinẽ, etiã non oblato libello, nec lite cõte. vt. d. l. liberis. §. fin. & iõ nõ põt impediri, nec retardari p recõuẽtionẽ, que desideraret ordinariũ pcessum.
2 b ¶ † In gl. super verbo recessit. No. duo. Primo, q̃ diu, ponitur pro decẽnio. Sed Cyn. hic dicit qd dicitur diu, arbitrio boni viri. Credo glo. veriorẽ, per. l. quam allegat. ¶ Secundo no in glo. q̃ bona fides potest causari non solum ex iustis rationibus, sed etiam ex iniustis, & temerarijs. quod tene menti.

¶ Lex tertia.

[S]I in possessione. Qñ ille qui dicit seru⁹, est in possessiõe libertatis, dz conueniri vbi est: & illud dicit ei⁹ forũ. h. d. Ubi eñ de alio foro non apparet, ibi intelligit quis habere forũ vbi reperit &c.

¶ Lex quinta.

[I]Amdudũ. ¶ Causa seruitutis et libertatis, que est inter fiscum & priuatum, potest per procuratorem cesaris examinari. Causa vero ingenuitatis pertinet ad iurisditionem presidis. h. d. & hoc dic vt no. s. eo. l. procuratores.

¶ Lex sexta.

[I]N litibus. ¶ Etiam post quinquennium manumissus de facto potest prouocare in ingenuitatem, qd olim nõ poterat, nisi ex dñi auxilio. hoc est ex gratia cesaris. h. d. vel sic. Contra statum non prescribitur spacio quinquennali, sed pro statu sic: vt in gl. h. d. ¶ In tex. maximos, hic vide. l. placet. s. de iud. Bal.

¶ Ubi quis de curiali vel cohortali &c. Rubri.

1 ☞ Capere quis non potest vt sibi detineat, sed vt iudici representet.
2 Curialis fugẽs, si in loco vbi reperitur sint plures iudices, an possit sub quolibet conueniri.

¶ Lex prima.

[S]I quis. Si curialis vel cohortalis a curia aufugerit, põt per eos a q̃bus fugerit propria authoritate capi vbicũq; reperiet: & cõuictus reduci p iudicẽ ad prestinũ statũ. h. d. vel sic. Oẽs homines qui debent obedientiã perpetuã, si ab obediẽtia fugiũt, possunt propria authoritate capi: & cõuicti debẽt ad obedientiã reduci. vñ si monach⁹ fugit a monasterio, vel frater minor a religiõe, vel vxor a viro, ppria authoritate põt capi. Si vero est qd de obediẽtia põt reduci, etiã ppria authoritate. Sed si est qd, q̃ negat se ad obedientiã teneri, vel negat se vxorẽ hre, dz psentari iudici, q hz pcedere s̃m formã hui⁹ legis, & l. j. s. ti. j. & ita seruat de facto p religiosos ɔ eoz apostatas. ¶ No. in fugitiuo tẽam, vbi te inuenero, ibi te iudicabo. & est spe-
1 ciale pp̃ter fugã s̃m gl. ¶ † Scdo no. q̃ quis non põt capere vt sibi detineat, sed vt iudici repsentet. & ita dz intelligi. l. ait ptor. §. si debitorẽ. in frau. cre. Sed Azo in summa hui⁹ ti. dicit q̃ nõ habet locũ ille. §. nisi qñ nõ ẽ iudicis copia: nã tũc propter nimiũ periculũ fuge: põt qs sibi ius dicere. facit. j. de decu. l. gñali. li. x. ¶ Op. ad hãc. l. q̃ ista cã ppietatis nõ dz agi quo ad ppietatẽ in loco in quo reperit, sz in loco vñ aufugit, vt s. ti. j. l. j. Sol. si dñs vult ibi cognosci vbi reperit, habet locũ hec lex: q̃ fuga inducit in odiũ fugitiui foz ibi. Si aũt dñs petit remissionẽ, dz remitti, vt in. l. 2ria s̃m gl. Sz Bar. dr q̃ alid i fuis. alid i alõs heib⁹ obno-
2 xiatis. Sz pma verior: q̃ nõ ẽ dare rõnẽ diuersitatis. ¶ † Querit gl. si in loco vbi repit sint pl's iudices, vtrũ possit sub q̃libet cõueniri. Rñ. gl. sic: q̃ electio iudicis pertinet ad actorem. Sz qd esset in ista ciuitate, vbi sunt distincte iurisditiões p portas: dic tũc q̃ porta habet se ad instar ciuitatis, & illi⁹ porte iudex adeũd⁹ est, vbi iste fugitiu⁹ moratur. ar. ff. de cõfes. l. certũ. §. si alia. ¶ Unã aliã qõnẽ format gl. quam vide per te. B.

1 ☞ Obnexiati aliquibus corporibus, debent conueniri corã preside.
2 Declinans iurisditionem iudicis competentis, reputatur cõtumax, ferturq; sententia in eum tanquam in contumacem.
3 Conuentus pro publicis functionibus, an possit condemnari lite nõ cõtestata.

¶ Lex secunda.

[H]Ec perpetua. ¶ Homines obnoxiati, vel qui p exactionib⁹, vel ɔcussionib⁹ ɔueniunt, nõ pñt fori pscriptionem opponere, nisi sint milites
1 armate militie, vel eis specialiter sit ɔcessuz. h. d. ¶ † In tex. ibi, principali. vide hic q̃ no. in aut. qua in puincia. s. vbi d cri. agi opor. in gl. mag. ¶ No. hic q̃ obnoxiati q̃busdã corpib⁹, debẽt ɔueniri corã psidib⁹. ¶ Scdo no. qd si aliqs est miles armate militie, & obnoxiat⁹, sic est dupliciter qualificat⁹, q̃ iste sortit iudiciũ psidis rõne vni⁹ qualitatis, & iudiciũ magri militum rõne alteri⁹ qualitatis. vñ pses cognoscit sz ad magistrũ militũ remittit. ¶ Tertio no. q̃ sup publicis functiõib⁹ & delictis nemini licet opponere fori prescriptionem. ¶ Item not. regulam generalem, q̃ rector prouincie est iudex generalis totius prouincie
2 & omnes sunt sub eius iurisditiõe. ¶ † Ultimo no. q̃ ille qui declinat
c iurisditionem iudicis competentis, censetur cõtumax: & q̃ fertur sententia in eum tanq̃ in contumacẽ. Super primo dicit Inn. q̃ ille qui comparet corãm iudice, & dicit, dñe nõ consentio in vos: q̃ nõ estis iudex cõpetens, q̃ iste debet contumax reputari. Si autem dixit, non consentio, nisi q̃tum sitis iudex competens, iste non debet reputari cõtumax. & ad istam distinctionem facit hec litera in verbo, pertinaciter. Naz in primo modo declinans pertinaciter declinat. secundo modo nõ declinat pertinaciter, sz submittit se iurisditiõi. l3 ɔditionaliter, hoc dictũ ponit Inn.
3 extra de elec. c. cumana. ¶ † Quero, nũqd ille q ɔuenitur p publicis functionibus, possit lite non cõte. diffinitiue ɔdemnari. qdã dñt q̃ sic: nam tex. dt tãq̃ in cõtumaces sentẽtiã pferendã, sed nomine sentẽtie cõtinet diffinitiua sentẽtia, vt. l. j. §. in sentẽtijs. qñ ap. sit. Et idẽ dñt vbicũq; qs pro publico debito cõuenitur: q̃ litera dicit functionibus & debitis. glo. hic sentit cõtra & ideo intelligit tex. q̃ loqt de sententijs mulcte: nõ de sententia diffinitiua. sed Gui. de cu. dicit q̃ prima op. est verior. & Bar. eũ sic recitat, sz nõ firmat aliq̃d. credo q̃ opi. Guil. sit verior. p aut. d mãda. principũ. in. §. roges. nã pcedit officio iudicis super quo potest veniri ad diffinitiuam lite non conte. s̃m Guil. & ita teneo. & est menti tenendum.

Ubi sena

¶ Ubi senatores vel clarissimi ꝛc. Rub.

¶ Princeps aliquando sublimat.
¶ Episcopi accusati debent sedere, non stare.
¶ Accusari privilegium prodest accusatori, sed proprium privilegium ipsius accusatoris prodest ei.
¶ Magister officiorum de quo hic dicitur, an sit ordinarius.

¶ Lex prima.

Quicunq; ¶ Qui occasione cris cõuenit, occasione dignitatis nõ illustris, privilegio fori nõ vtit. h.d. vel sic, Reat⁹ excludit oẽm honorẽ. h.d. ¶ No. hic ꝙ reatus siue ꝑ dolũ, siue ꝑ culpã, excludit oẽm honorẽ ꝛ privilegium. ¶ Scõdo no. ex lra q̃ dr, publicis legibus subiuget. ¶ † Tertio no. ꝙ si qdã forensis delinqt ℔, or puniri fm ius cõe, nõ fm ius municipale, vel ꝙsuetudinarũ. Ratio est in ẽnũ: qr ispicit statutũ, ꝛ ꝙsuetudo loci deliciti, vt plene dcm ẽ. ff. de sum. tri. l. cũctos populos. Et idẽ vr in exemptis delinquẽtib⁹ in loco nõ exempto, qõ puniant fm statuta ꝛ cõsuetudines illi⁹ loci, que statuta ibi habeantur ꝑ publicis legibus, ꝛ sic non ob. iste text. Vel loquit ista litera quando nõ erat diuersa cõsuetudo, vel statutũ: nam tunc sequitur ius commune: quia deficit ius municipale, ꝛ sic non obst.

¶ Lex secunda.

Senatores. ¶ Senatores in ciuilib⁹ causis pñt cõueniri vbi hñt domiciliũ, vel maiorẽ prẽ bonor⁹, vel vbi ꝙuersant. i. vbe ho cozã suis iudicibus. h.d. ¶ † No. ꝙ in tribus locis qs põt ciuiliter conueniri. Prio vbi hz larẽ⁹. i. domiciliũ: qr sicut circulus significat rabetnã: ita hñe larez indicat domiciliũ. Scõo, vbi hz maiorẽ prẽ bonor⁹. Tertio, vbi assidue cõuersat, fm alternativã lrm. qõ intellige de assidua ꝙuersatiõe ꝑ decẽniũ nõ minor⁹ ꝛp fm Ly. hz alr no. Jnn. in. c. exppte. de fo. cõpe. dixi in. l. i. ꝛ ff. vbi decri. agi opor. alr lra alternativa nõ esset bona, sed deberet esse lra copulativa, si esset minoris ẽpis ꝙuersatio q̃ decẽniũ. Bar. tñ dr indistincte ꝙ vbi qs assidue ꝙuersat põt conueniri. ꝛ hz se cũ gl. ꝛ Jnn. Sz opi. Ly. verior est. Sed in quo differt domiciliũ ab assidua cõuersatione per decẽniũ: Rñ. qr ista assidua cõuersatio põt esse sine domicilio: puta quis hz animũ discedẽdi, vt relegatus. ar. ff. de hẽ. instit. l. ex facto. ℣. j. fm Ly.

¶ Lex tertia.

Quoties. ¶ Obtinẽtes dignitatẽ illustrẽ ex precedenti administratiõe, in causis criãlib⁹ arduis, in qb⁹ nõ admittit⁹ ꝓcurator, solũ cozã principe, vel cui princeps cõmiserit, pñt accusari ꝛ a quo cõmissario pñt absolui, sed nõ cõdẽnari principe incõsulto, ꝛ eoĩ aduersarij de calũnia pñt condemnari, nisi similis dignitatis existãt. h.d. primo. Qui vero sunt illustres ex privilegio, nõ ex precedẽti administratione, poterunt sub qbusdã iudicib⁹ hic nostris in vbe, in quib⁹ vero apud eoz rectores accusari: q̃ poterũt absolui, sz nõ cõdẽnare principe incõsulto. h.d. hz duas ptes. scda ibi, vtros aũt illustres. ¶ † Jn tex. sublimauit. No. ꝙ princeps aliqñ sublimat. No. ista ẽba, magisterie prãtis sudonb⁹. ¶ Itẽ no. hec ẽba clarus fact⁹ est. ꝛ tene ꝑ cõuẽtu tuo. ¶ Itẽ hec ẽba nr̃a serenitas domestici cõsistoli regẽdã mãdauit. ¶ Jn tex. res priuatas. Not. ꝙ sicut in publico crie nõ itereuenit ꝓcurator, nec i ꝓuato, vbi tex gñe pene est eadẽ rõ phibẽdi ꝓcuratorẽ interuenire. ꝛ iste tex. quotidie allegat. ¶ Jn tex. ibi sacri tantũmodo cognitoris. No. delegatũ principis appellari sacrũ cognitorẽ. ¶ Jn tex. ibi, fas aliũ. No. ꝙ magnũ privilegiũ est ꝙ alicui ꝛpa farã nõ curr⁹. ¶ † Jn tex. aũ ꝓbationes. No. ꝙ accusat⁹ aũ ꝓbationes nõ ɔz injurias pati. ¶ Jn tex. sedẽdi. No. ar. ꝰ ꝙ ẽpi accusati debẽt sedere. nõ stare, cũ debẽt sedere aliq̃ãtulũ inferi⁹, nõ supi⁹. cũ cognitiõe cãe.

¶ In tex. in principijs residebit arbitrio. Not. oẽs penas arbitrarias in principe. ¶ Jn tex. absoluẽdo. Not. ꝙ ꝑt absoluere ille, q nõ põt cõdẽnare, rõ est: q̃ nõ possit condẽnare est inductũ in privilegiũ, vñ nõ debet obesse privilegiato. obesset aũt si nõ posset absolui. ¶ † Jn tex. coerceri. No. ꝙ privilegiũ accusati nõ pdest accusatori, sz ꝑpriũ privilegiũ ipsi⁹ accusatoris bñ pdest sibi, vt in hoc ẽ. nisi forte. Et facit iste tex. ad no. ꝙ Bul. in. l. ũ. j. de fi. instru, ꝛ vf hoc ex ꝑssum: qr in pena ralioris habeat cõsideratio privilegiũ accusantis, dñ subdit, nisi forte ꝛc. ¶ Jn tex. fine administratiõe. l. ꝓcedẽti: qr nihil administrauerunt. ¶ Jn tex. videant. qr princeps ꝛ cessit eis illustrẽ dignitatẽ ex gr̃a gratis data, nõ aũt hñt eam ex meritis administratiõis ꝓcedẽtis. ¶ No. ꝙ minor est dignitas pueris ex fictiõe, q̃ ex ẽritate: ꝛ tõ est hic aduersativa, aũt. ¶ Jn tex. ibi, in criãlib⁹ causis. l. vtrilãdis in vbe. ¶ † Jn text. spãlis nr̃e pietatis emanuerit iussio. sz nũqd hic hz progatiue iste magr⁹ officiorum in hoc cognitionẽ cũ q̃ũp delegat⁹ principis possit cognoscere, vt. ff. e. l. in ẽ. saltem tantũmodo cognitoris. Rñ. qõ iste magr̃ officiorũ ẽ ordinarius habitus, sz actu nõ posset cognoscere, sine principis iussiõe, vt hic, ꝛ. ff. e. l. senatores, ꝛ facit ad qõnẽ q̃ fuit ꝛpe dñi sabinẽsis, q hẽbat suos auditores, rñ ordinabat ad b ne inducrete ꝓcederẽt, qõ null⁹ posset ꝓcedere sine spãli cõmissione. qrebat an ꝓcedẽdo ꝓcederẽt vt delegati, an vt ordinarij. Et ẽritas est qõ ꝓcedũt vt ordinarij: qr casus ẽ ff. ꝛ in. l. ũ. ff. e. nec ob. ꝙ req rit cõmissio spãlis: qr ista nõ est obio, sz cãe distributio. ꝛ q̃dã (vt hic dixerim) iure partitio, sicut qñ distribuit officiũ iter tutores testamentarios: nãlz iudex distribuat, nõ sunt ꝓpterea datiui, sed testamẽtarij, vt. ff. de ad. tu. l. inter tutores. ꝛ ita fuit dictũ ꝑ sapiẽtes, ꝛ est ipsa ẽritas. ¶ Jn text. q̃ties. ff. dixit de iudicib⁹ i Roma, ff de iudicib⁹ i puticũs. ¶ Jn tex. nõ ũ cñ. hoc intellige pp hõtes illustrẽ dignitatẽ, ꝛ ex administratiõe, vt in prin. l.

¶ In quibus causis militan. ꝛc. Rub.

¶ Lex vnica.

Omnes oĩno. Militantes ecclã in curia ꝓncipis, fori ꝓscriptionẽ non hñt in publicis functiõibus, vel sip priuatis negotiatiõib⁹ ꝙuenunt, nisi ꝛpe ꝙmeant⁹. h.d. ¶ † No. ꝙ milites negotiatores ꝑ illa negotiatiõe ꝙcti nõ hñt ꝓuilegiũ militare, ꝛ inducit lex ista ad dubiũ. Pone: prior aliqs vel Abbas habebat ꝓuilegiũ, vt cozã ẽpo, vel alio non posset cõueniri. sz solũ coram supmo põtifice, mõ prior existens in studio emit bladũ, vel vinũ. ꝙuenit ibi corã iudice illi⁹ loci, ipse allegat priuilegiũ exẽptionis, qrit an possit. facit in rõne sui ista. l. ꝙ nõ. qr ꝑ his q̃ gessit vt scholaris, teneꝛ rñdere cozã ordinario, vt vides i milite negotiatore. ad ℣. ff. de iurisdi. om. iu. l. i. fi. fm gl. ibi, vide hic. ꝛ. j. de ꝓu. li. vj.

¶ Ubi habet latem. Vide Jo. de imo in. c. dilectus. el. ũ. de rescript. And. Bar.
¶ Not. arg. Vide Host. in. c. fi. de postu. An. Bar.
¶ No. ꝙ ꝓuilegium. Vide Bar. in l. ũ. C. de fi. instru. ꝛ gl. in. l. ad commẽtariẽsem. j. de cust. reo. ꝛ ibi doc. vide Ang. in. l. at hlere, ℣. calumnia tor. ff. de his qui not. infa. ꝛ ibi bal. ꝛ dixi in. c. super his de accu. ꝛ melius in. c. fi. de cal. ꝛ vide Bart. in. l. is qui opem. ff. de fur. vbi loquitur si popularis mãdat nobili qõ commit tat delictũ, ꝙ puniet⁹ vt nobilis, vt in. l. verum. ff. de pariciri. Ang. in. l. j. de nili agge. non rump. Andr. Barb.
¶ Magister. Add de Bald. ꝛ Bart. in. l. precipim⁹. ℣. fi. j. de app.
¶ Prelndicent. Add de Bald. in. l. si quis homicidiũ. j. de accu.

¶ Ubi cause fiscales ꝛc. Rub.

¶ † Bona non possunt publicari ꝓpter necem defuncti, nisi occisores sint prius criminaliter cõdemnati, vel sint mortui.
Judicia qñ se hñt ordine iter diuersas personas quo ad ius ordinis acta cũ vno ꝓiudicant alteri.

¶ Lex prima.

Non defẽse. ¶ De bõis auferendis ab herede qui mortem defuncti nõ vindicauit, nõ potest agi, nisi quictis reis, vel defunctis. h.d. ¶ † No. hic ꝙ bona nõ pñt publicari ꝓp necẽ defuncti, nisi occisores sint prius criãliter accusati, vel sint mortui, ista ꝙ accusari non possint, ꝛ est ar. ad qõnẽ. Sz tamen cauetur ꝙ si qs non ponat bona sua ẽstimo, ꝙ bona veniãt cõfiscãda, mõ qdã volebat cozã ꝓcuratore cõis cãm bonorũ tractare, dicẽs ꝙ bona non posuerat in ẽstimo. Ja. bu. dixit ꝙ ꝓt⁹ dẽat accusari titius de crie cozã iudice maleficiorũ. vt sic ꝓnũciaret sup delicto, ꝛ bõa eẽ cõfiscãda ex hoc crietq̃ nõ posuit in ẽstimo. nã statutũ nõ dicit, ꝛ cõfiscata sint, ꝛ sic ipso iure, sed dr cõfiscent, sz Ja. bu. iste tz ꝙ ꝓcessus cõfiscatiõis fit ꝓcessus criãlis. Titulus aũt crie ex quo ozit ẽ, nõ assignasse in ẽstimo, vt statutũ mãdat. ad qõ facit ꝙ no. i. l. agraria. de ter. amo. vbi gl. dr ꝙ qñ pena applicat fisco, ibi ẽ iudiciũ criãle. posset dici ꝙ nõ. criãle, sz ẽ qdã actio ppãrtis, vt no. ff. ꝺ popu. ac. i rub. facit. i. ꝺ olato. l. ex varijs. li. ꝛ. ff. ad tyll. ℣. Cai⁹. ¶ † Alterius no. ꝙ qñ iudicia hñt se in ordine iter diuersas ꝓsonas. q̃ ad ius ordinis acta cũ vno ꝓiudicãt⁹ alteri, sz quo ad quincẽdiũ ꝛ decidendum nõ ꝓiudicant, vt. ff. de adul. l. denunciasse, ℣. queritur.

¶ Lex secunda.

Non animad. Causa que pertinet ad procuratorem cesaris, cozã incõpetenti iudice tractari non potest. h.d.

¶ Lex tertia.

Procurator. ¶ Procurator q̃ nõ potest pena deserte accusationis exigere, ita nec pronũtiare vt exigitur. h.d. Ja. bu. vel sic. iudex qui non põt facere executionẽ non habet ius pronũtiãdi. ¶ Jn gl. non põt. in fi. No. ꝙ ille qui accusat, potest se obligare ad penam, si non prosequatur accusationem.

¶ Lex quarta.

Cum vẽdente. Quo officio cogi-

gur qs ad absoluēdū, eodē officio cogit ille p quo solmt. h. d. Ja. bu. Hec lex est solēnis. facit q fideiussor q soluit p q dēnato, possit implorare officiū iudicis maleficioz vt q ferueť indēnis ab eo qz venit incidenter in eodē officio z iudicio z per modū cuiusdā sequele. z ita sentit Hug. tū gl. sentit contrariū ac procedit diuinādo. z ideo prima opi. est verior. ¶ † In tex. ibi necessario soluere. Nor. ergo q licēt in contractu fiscali sit habita fides de pretio, nō est contractus nullus: imo est efficax q tum ad obligationez, z non iudicatur translatio dñi: vt. l. fi procurator, ff. de iure fisci.

¶ Lex nona.

Miuersi. ¶ In text. ibi certes. Nota pbatiōes debere esse certas. Itē no. in fi. de pena ignis.

¶ Quando liceat vnicuiq; ꝛc. Rub.

¶ Vindicta vbicunq; permittitur priuato, dicitur permissa, non iussa.

Dinans mortē alteri, an potest in ipso actu occidi, vel an debet expectare se prius percuti.

¶ Lex prima.

Iberam. ¶ Notetur nū depopulatorē agrorū, z eggressorē itinerū, licet occidere pria authoritate, idē in militē desertorē. nec est pmissa defendendi facultas: vbi offendēdi ē data libertas. h. d. cū. l. se. Facit ad istū vltimū. l. fi seruꝰ. §. de his qui ad ec. confug. ¶ † No. tex. in ℞. pmissa. q vbicūq; p priuato permittit vindicta, ōz pmissa non iussa. Et facit ad qōnē, nūqd sit seruāda pax ex bānito qui ex forma statuti p impune occidit: nā iuri pmissiuo vt posse renuntiari sed iuri preceptiuo nō. facit. §. qō met. cā. l. accusatiōis. in gl. ibi posita. tēs Old. z Bar. dixerūt qō ista pax nō ꝛz. nec seruāda est exbānito: q possit impune offendi, est introducū ob quietē cōz: vt. §. l. proxi. Añ cū sit ius stro ducū pter publicā vtilitatē, nō pōt renūciari. Preterea iste vt bonꝰ dolꝰ recipere hostē. ff. de dolo. l. i. §. nō fuit. Dicunt em hostes bāniti, qꝫ est indictū bellū: vt. ff. de capi. di. l. amissione §. q deficiūt. fm Bar. qō verū credo, q tū ad penam publicā: q nō est delictū punibile, ex quo statutū permittit. Sed quo ad penā cōuentionalē stat qō in hoc vtrū Sect⁹ fact⁹ cū bānito, z fides pacti debeat ei obseruari necne. de quo hic aliquid nō dico: q est qō disputata per Ja. ō bel. Old. z Bar.

¶ † No. in ver. minabat. q ille qui minat mortē alteri pōt in ipso actu ab ille occidi: q non debet expectare se percuti, melꝰ est em occurrere t pe, q post t⁹ vindicare. Adde quod not. extra de homi. c. significasti. q illata percussio non pōt reparari. ¶ No. text. ibi, quod seruum est punire iudicio, subtingamus edicto, quod lex fert sententiā ipso iure: vbi expectare sententiam iudicis esset ferotinum. ¶ Vltimo no. tex. nullus parcat mili ei cui obuiare telo oporteat vt latroni.

¶ Lex secunda.

Oprimēdorum. No. ibi pro quiete cōi. q vbicūq; lex permittit aliquem occidi, vel offendi non permittit hoc nisi propter bonuꝫ publicum. Sed aliquando lex permittit capi. sed non occidit vt. §. de maleficiis. z mathe. l. fi. Bal.

¶ De inofficioso testamento. Rub.

¶ Querela noffi. resta, datur filio a matre pterito, vel expresse exheredato contra fideicommissarium vniuersalem, q̄ possidet bona.

Et an contra fideicommissarium vniuersalez possit intentari querela, vt testamentum rescindatur.

Querela intentata contra fideicommissarium, quare rescindit directum ius heredi

¶ Lex prima.

Um de inofficioso. ¶ † Contra fideicommissarium vniuersalē qui bona possidet, datur filio a matre pterito, vel ex ipse exhēdato inofficiosi testamēti. & ela, z exinde peritio hēditatis. h. d. Intelligo q isti fideicō missarius vniuersalis possidebat bona ex restitutione ſta ex rebelliano. ¶ In tex. vt pinde. op. z vī q ista actio nō possit dirigi cōtra fideicōmissariū vniuersalē: q̄ hz titulū. ergo non tenet peti. here. vt l. hēdes. j. in q. b. cau. cef. lon. rem. plcri. Quar⁹ timo: resunt hic opi. Ana q in prin. l. nō fuit intētata petitio hereditatis. §. q̄rela. z post q̄ exheredatus obtinuit in q̄rela, pōt agere cō fideicōmissariū petitione hēditatis: q titul⁹ fideicōmissarij hī pro nō titulo. cū testamentū sit rescissum, vt. ff. de cōdi. indebi. l. ij. z. iij. Alij dicūt q intētādo q̄relā vī intētari petitio hereditatis: z ideo pōt hec intētari contra fideicōmissariū vniuersalē: q hz titulū vniuersale, z scinit testamentū esse inofficiosum, vt. l. nec illā. §. si quis eius. ff. de pe. here. Prima lec. verior est, Ista aūt secūda est falsa: q̄ oporteret p nūtiari in q̄rela, q̄ ortat petitio hēditatis, z si nō est ortat ergo non pōt intētari, vt plene legit z no. ff. e. l. q de inofficioso. z hoc per Bul. z Ja. bu. ¶ Contra hoc op. q hodie fideicōmissum vniuersale remanet firmū p auc. ex cā. z p no. ff. ad trebel. l. ita tū. §. quoties. Sol. dicunt q̄ hodie p q̄relā nō rescindit fideicōmissum vniuersale, ponē ergo q heres ex trebelliano restituit totā hēditatē, si non rescidit fideicommissum ergo filꝰ exheredatus nihil habebit. qđ ē absurdū. Rō. imo habebit legitimā vt rescindat vsq; ad legitimā, ac si ipse filius esset de restituendo rogatus. ar. j. e. aut. vnde si parēs. ¶ † Quero hic vtrū contra fideicommissariū vniuersalē possit intētari q̄rela, vt rescindatur testū? die sēm Bul. q aut fuit intentata contra heredem ante q̄ hereditarem restituerer. z potest prosequi contra fiadicommissarium: q ius instantie transit ad eum, vt. l. j. circa prin. z. l. ita tamen. §. actiones. ff. ad trebel. Si vero fuit hereditas ante litē cepta restituta: tunc aut fuit tota restituta absq; aliqua detractione certe rei, z contra fideicommissarium potest intēari querela insolidum vt hic. Si vero fuit facta detractio quarte trebellianice, querela non potest intentari nisi pro dodrante, si non est intentata contra heredem, j. e. l. cum duobus. z. ff. eo. l. circa. Si vero intenteturcō tra heredem post restitutam hereditatem, nullo modo noceret fideicommissario, vt. l. facta. §. heres. ff. ad treb. Idem tenet Ly. z Bar. ¶ † Sed queritur, quare intentata contra fideicommissarium rescindit ius directum heredis. Rū. q̄ fideicommissarius per restitutionē factus est procurator: in rem suam: z ideo sentētia cū eo lata habet plenū effectū, vt. §. de pcur. l. qui stipend. a. z. ff. fami. er. l. plane. Sed pone q filius egit que rela contra heredem, ignorans de restitutione: nūquid ista sententia nocet fideicommissario? ar. q fic. ff. de transac. l. fi. §. de noua. l. ij. z q̄ no. ff. de pac. l. si cum emptore. In contrarium videtur: quia iudicium factum est cum eo qui non potest fideicommissario preiudicare: nam solum nomen heredis remansit apud heredem, sed omnis effectus translatus erit in fideicommissarium: ergo ꝛc. ar. ff. de pig. l. fi superatus.

¶ Lex secunda.

Quamus. ¶ Bonorū possessio cā litis agnoscendi de non tribuit ius: z ideo eius virtute scriptis heredibus non potest possessio auferri. h. d. Opp. z videtur q agnita z decreta bono. possessione detur bonorū possessoria hereditatis peritio: nec alia querela sit opus: vt. ff. de bo. pos. he. per. l. j. Sol. ibi loquitur in bonorum possessione, que tribuit iustitiā. loquitur in bonorum possessione causa litis agnoscendeque non tribuit ius sed est preparatoria ad querelam. Ista autem bono. pos. erat necessaria filio emancipato exheredato: nam non poterat proponere querelam, nisi prius sibi decerneret hanc bono. pos. Aliter enim erat de iure ciuili incognitus, sed per istam bono. pos. redditur cognitus: z ideo non habetur pro mortuo. Ista ergo bono. pos. est preparatoria: non autem ris hereditarijs translatoria. z sic non obst. ¶ † Quero, nunquid hodie ista bonorum possessio dari possit necessaria. z videtur q nō: quia sublata est differentia emancipationis, z patrie potestatis, vt inauthen. de hered. abintest. §. nullam vero. Contrarium determinauit Hug. q illa differētia nō est sublata ex testamento. z ideo dicit ipse q fuit cassatus quidam procurator: quia ista bono. possessio non fuerat agnita, allegat ipse quod no. ff. de libe. z posthu. l. gallus. §. z quid si tantum, facit tex. de minori filius. Bal.

¶ Posthumus preteritus a matre, superuiuente matre natus, sta q mater potuit testamentum mutare, z non mutauit, habetur pro exheredato: ideo habet locum querela inofficiosi testamenti. nu. 2. 3.

Quid si filij sint instituti ex portionibus disparibus.

An contra presumptionē. l. fi mater, de inof. testa. admittatur probatio.

Et qua ficticie ageret iste posthumus preteritus, z an teneatur ad legata.

¶ Lex tertia.

Imater. Ista lex est singularis, z non est alibi. s breuiter hoc inuēdit. Posthumus preteritꝰ a matre, que mutādi testamēti nō habebat facultatē: q in puerperio decessit:

rio decessit, videt cū alijs viriliter institut⁹: et iō testamētū nō rumpitur. sed si essent extranei instituti, q̄rela agere dʒ, et rūpit in totum testm̄. h. d. ¶ In tex. potuisset. q: post natiuitatē posthumi superuixit mater. ¶ In tex. neglectus. s. a matre. cuius preteritio habet pro exheredatione, et per consequens hʒ locum querela inofficiosi testamenti contra quēlibet in-
1 stitutum. ¶ † No. primo q posthumus preteritus a matre, superuiuente matre natus, ita qd mater potuit testamentum mutare, et non mutauit,
a habetur pro exheredato[a], et per consequens habet querelam inofficiosi testamenti contra quemlibet institutum. ¶ Scdo no. q posthumus preteritus a matre, que decessit in puerperio, fingitur institutus viriliter vna cum fratribus institutis. et non rumpitur testamētum. ¶ Tertio no. q quando solus extraneus est institut⁹, ista fictio cessat: q: ista fictio est introducta, ne testamentum rumpatur, sʒ hoc est nunc impossibile istum posthumum succedere sine testamenti ruptura: et ideo necessaria est que-
2 rela. ¶ † Opp. Natiuitate posthumi ipso iure rumpitur[b] testamentum.
b nec est opus querela. insti. de exhe. lib. §. j. Solu. ibi loquitur in suo preterito, in quem continuatur dominiū ipso iure, vt. ff. de li. et posth. l. in suis. hic vero in preterito. i. matre que non pōt habere filiū in potestate: quia non est suus. hodie idē in matre, vt no. in auē. de he. et fal. §. exheredatos.
3 ¶ † Secundo opp. aut iste posthumus fuit preteritus a matre ignorante: et tunc non videtur exheredatus, vt. j. de mili. testa. l. sicut certi. et per consequens non habet querelam, aut a matre sciēte: et tunc nō hʒ locum coniectura huius. l. quia in incertis, non certis locus est coniecturis. Ex quo enim sciebat se pregnantem, et ventris non habuit mentionem, tacite videtur ventrē voluisse a successione excludere. nō ergo videt procedere hec. l. que cōsiderat potentiā vel impotētiā testamenti fm tps natiuitatis posthumi: q: imo videt cōsiderāda scientia, vel ignorantia a principio tempore testamenti per legē contrariā. facit. ff. eo. l. cū mater militē
4 cogita. ¶ † Quero, quid si filij sunt instituti ex partibus disparibus. Rñ. iste preteritus semper habet virilē: q: ita. dt tex. hic, facit de vul. sub. l. qui cū plures. et. j. cōia vtri. iu. l. fi. et. j. de colla. l. illud. §. fi. ¶ Scdo quero quid si in eodē testamēto erāt instituti filij et extranei. Rñ. ad huc fingitur institutus pro virili parte: et ideo nō rūpit testamentū fm gl. et idem tenēt alij doc. q: ficta institutio operatur qd institutio vera. idem tenent
5 Bar. et alij. ¶ † Tertio quero, vtrum cōtra presumptionē huius. l. admittat probatio, in cōtrariū videt: q: mater erat istius intentionis opinans q posthumus nullo modo succederet. dicit Guil. de cug. q sic: q: ista. l. fundatur in quadā coniectura equalis erga liberos pietatis. Sʒ in incertis, non certis locus est cōiecturis, vt. ff. de verb. ob. l. cōtinuus. §. cuʒ
6 ita. fm Guil. idē tʒ Bar. ¶ † Quero, vtrum iste filius qui presumit institutus, agat cōdictione ex lege ista authoritate huius. l. vel qua actione. dicit gl. Guil. q dʒ agere actione ex testamento, cum authoritate huius l. videatur institutus. disponit enim ista. l. vt institutus videat. vnde ista lex non concedit hereditatem immediate, sʒ per mediū institutionis, seu testamenti, vt. l. lege obuenire. ff. de verb. sig. Idē tʒ Bar. et vterq; male dicit: q: heredi instituto nō cōpetit actio ex testamēto, sed petitio hereditatis, vt not. s. de iur. et fac. ig. l. si post diuisionem. heres enim directo institutus non habet coheredem obligatum ex testamento. ergo non hʒ actionem ex testō. credo q errauerint in voce, nō in intellectu: q: senserūt
7 de peti. here. vtili, que datur ex presumpta institutione. ¶ † Quero, nunquid iste habeat beneficiū. l. edicto. j. de edic. diui adr. tol. cum non reperiatur descriptus in testō. Rñ. sic: q: lex vʒ eum describere. et est notoriū
8 iuris et de iure. ergo tanq̄ ex notorio fit missio. ¶ † Quero, nunquid iste preteritus agens q̄rela teneat ad legata. Ja. de ra. dt simpliciter q nō. de hoc no. in. l. j. j. de posth. he. insti. vbi videas. In casu vero quo nō agitur querela, sed fingitur institutus pro virili, puto q prestet virilem partē legatorum, vt ista ficta institutio operetur idem qd institutio vera.

¶ Lex quarta.

CUm ex causa. Rescisso testamento per querelam, non rescinduntur libertates diu obtente. h. d.

¶ Lex quinta.

SI pater. Querela preparata transmittitur ad heredem hoc dicit.

¶ Lex sexta.

CUm queritur. Filius cui est relicta legitima, que erat olim quarta, non habet querelam inofficiosi. h. d.

¶ Authentica.

1 ☞ Filio non sufficit relinquere quoquo titulo.
2 Et que sit ratio, quod requiritur titulus.
3 Liberi, an possint defraudari vsufructu legitime.
4 Quid in ascendentibus.
5 Quarta trebelia, aut falcidia, an hodie sit aucta.
6 Testator habens plures filios, vnum exheredauit, alterum in legitima instituit, extraneum vero instituit heredem vniuersalem: quanta erit legitima instituti in legitima.
7 Quid si testator habet duos filios, vnum fratrem minorem, quanta erit legitima eius qui remansit in seculo.
8 Qu'd si sunt quinq; filij, vnus de ordine minorum, vel est exheredatus, an isti quatuor habebunt trientem.
9 Frater fecit sororē renuntiare hereditati p̄tne eo qd fuit dotata, quanta erit legitima istius fris.
10 Filius habens matrem, et duos fratres, instituit matrem in. xx. et instituit extraneum heredem vniuersalem, que erit legitima matris.
11 Legitima, est tertia vel dimidia ei⁹ qd quis esset habiturus ab intestato, rebus sic se habentibus ab intestato, prout se habent in testamento.
12 Mater succedit ab intestato cum fratribus defuncti, quanta erit eius legitima.

NOuissima. Dictum est in l. C. quod legitima est quarta, sʒ q: hodie legitima est tertia, vel dimidia, fm numerū liberorū: ideo ponitur hic auē. nouissima. et. h. d. Si sunt quatuor liberi vel. j. legitima olim est tertia pars totius assis. Si aūt sunt plures quatuor, legitima est dimidia, inter eos equaliter diuidēda quā iam relinqui sufficit quoquo relicti titulo: et eius vsufructu liberi a parentibus non possunt priuari. h. d. In tex. ex substātia. hoc intelligit ere alieno deducto, vt. ff. eod. l. Papinianus. §. quarta. ¶ In tex. diuidenda. s. triens vel semis scdm nu-
1 merū liberorū. ¶ † Op. et vʒ q nō sufficiat relinqui quoquo relicti titulo, sʒ requiratur titul⁹ institutiōis, vt in auē. vt cū de appel. co. §. aliud quoq; capīm. So. cōcedo q istud hodie est correctū. nō intelligas q totā legitimā debeat hēre iure institutiōis, sʒ q dʒ esse institut⁹ saltem in vno minimo vt. ff. ad tre. l. si quis priore. et. ff. de mino. l. deniq; §. sʒ vtrū. in fi. vbi gl. dt institutionē fiedā in quaq;
2 imperialib⁹. ¶ † Sʒ q̄ro hic. q̄ est rō q requirit
c titul⁹ institutionis[c], dicit gl. qd est titul⁹ honorabilis magis q̄ titul⁹ legati, pater ergo dʒ psequi filios honore, ita no. ff. de leg. p̄stā. l. filiū. Doc. dicūt q est istud introductum ppter ius accrescendi. ita dt Cy. hic, et Bar. in. l. ex facto. ff. de her. insti. nā fili⁹ institut⁹ in re certa, habet accrescendi, si heres vniuersalis repudiat, sicut si ipse ab initio esset solus heres institutus in re certa, vt. ff. de here. insti. l. j. §. si ex fundo. sʒ si esset simplex legatarius, nō haberet ius accrescendi, nā filius institutus in re certa, hʒ ius accrescendi, sed deficeret legatū vniuersali herede repudiante, vt. j. de fidei-
3 cō. l. eā quā. ¶ † Scdo op. dicit hic q liberi non possunt defraudari vsufructu legitime. cōtra. ff. de vsufr. le. l. vxori mee. Sol. ibi fili⁹ erat heres vniuersalis, et sic habebat tm̄ in pprietate, q excedebat legitimam, et fructus legitime. Id ergo quod plus hʒ in pprietate compensat cū eo qd min⁹ hʒ in vsufructu. Vel dic, et verius, q illa in hoc corrigit: q: dʒ habere legitimā, et fruct⁹ legitime, nec hʒ locū cōpensatio proprietatis cū fructib⁹, ita tʒ gl. hic et Azo in sum. huius ti. Uenio ad. q. dicit
4 hic q ista quarta est aucta in liberis. ¶ † Que-
d ro, qd in ascēdētibus[d]: Rñ. idem, attenta natura li rōne: q: nō minus parētibus q̄ liberis pie relinqui debet, vt. ff. e. l. nā et si parētibus. fm gl. Guil.
5 et alios. ¶ † Scdo querit, nunqd quarta trebellianica, vel falcidia sit hodie aucta. Dic q nō: q: ius antiquum in hoc non reperitur mutatū. arg. ff. de le. prestan. l. Saluius. et. j. de appel. l. precipimus. Tertio quero, nūquid sit generale in omni quarta, vt veniant fructus quarte. Rñ. sic: quia quarta debetur pleno iure, idest quo ad pprietatem et vsumfructum, vt. ff. ad legem falcidiā. l. qd de bonis. §. fructus. et. ff. ad trebel. l. mulier. §. si he-
6 res. ¶ † Quarto quero. quidam habebat plures filios. vnū exheredauit, alterum filium in legitima heredem instituit: extraneū vero instituit heredem vniuersalē. Quero, q̄ta erit legitima isti⁹ instituti in legitima, nūquid erit triens, an dimidia trientis: dicit Gui. de cu. hic q est triens: q: exheredatus habetur p mortuo, vt. ff. de cōiun. cum emāci. li. l. j. §. si pater. ideo iste institutus in legitima hʒ integrum triētem, ac si solus esset in
7 rerum natura. ¶ † Quinto queritur. Pone quidam hʒ duos filios, quorum vnus est frater minor. quero, q̄ta sit legitima illius qui remansit in seculo, an triēs, an dimidia: Rñ. triens: q: frater

a ¶ Exheredato. vide Raph. in. l. cōmodissime. ff. de li. et posth.

b ¶ Rumpitur. Uide Bald. in. l. sicut certi. j. de te. mili. et auē. ex cā. in. iiij. q. j. de li. preteri.

c ☞ Requiritur titulus institutiōis. Add Bar. in. l. cū pater. §. pater certam. in fin. et qd ibi posuj sp. ad ipm in ver. iure institutionis. ff. de le. ij. et l. qui rogatus. in pri. ver. ff. ad treb. et Math. gl. ciiij. inci. No. q illa vulgaris doc. vbi addit ad hanc reg. vltra Bar. ponentē sex limi. tres alias Et an valeat institutio, si testator dixerit relinquo filie &c. ex. pro sua legitima, vel pro sua falcidia, si non subdiderit iure institutiōis: vid. d. Ale. in. l. nam qd. §. nō omnes. ff. ad treb. vbi allegat Mathe sil. gl. cxix. in. c. No. q si pater. vbi transit cū eo q sic. et. d. meus do. Jason. in. l. si tibi. tol. ij. ver. adde q predicta regula. et cō. se. x. alibi ēt Bal. ff. si cer. pet. Cel.

d ¶ Ascendētibus. Add Bar. in. l. nā et si parentibus. ff. eo. et qd ibi dixi. et gl. in auē. de triē. et se. §. hec nos: in x. accedere. col. iiij. et gl. in auē. de nō eli. sec. §. cū igit. co. j. de quo plene p bar. j. l. si a milite. §. patri eius. ff. de test. mi. Bar. tamē hic simpliciter tʒ opi. antiquor. q sit aucta in parētibus. et idem videtur tenere in. d. l. nā et si parentibus. sed Bal. l. auē. ex causa. j. de li. pret. tenet cōtra Barr. videlicet q parētibus iure institutionis debeatur. et idē ponit. j. l. omnimodo. j. co. sʒ an debeat iure institutiōis, videtur q nō, per tex. in. l. sʒ cum patrono. ff. de bo. pos. cōtra q̄ tenet Bal. de quo vide per eū in. l. j. j. de bo. pos. Ita. lib. que pa. datur.

a ¶ Renūciare. Vide Bal. in .l. papi. §. vnde si quis. ff. e quid si filia dotata excluditur a statuto, q̄ta erit legitima auorū, vide per Bal. & doc. in .l. huiusmodi. §. si titio. & in .l. plane. la. j. §. si duob⁹. ff. de le. j. & Bal. in. l. si duobus. e. ti. & in. l. j. in fi. vj. q. ī. quādo nō peten. par. pe. accr.

b ¶ Duo fr̄es. Vide Bar. i. l. pater filiū ff. e. & .j. i fi. q. ad fi.

c ¶ Dubium. Vide Bal. in .l. illud. &. ð sac. san. ec. & q̄ scripsi post Bart. in .l. aqli⁹. ff. ð donatio.

d ¶ Donare filio. Adde idē de infe: vt no. Bal. in .l. j. j. de inoffi. dona.

e ¶ Falcidie. Vide Bal. in .l. humanitatis. j. de impub. & ali. substi.

f ¶ Pro sua falcidia. Adde de hac q. q̄ notaui. &. in addi. ad istum in aut. nouissima. nu. ij. ver. s3 quero. hic in apost. in ver. requiritur titulus institu, de quo etiam vide oīno. d. meu3 d. Jas. may. in .l. si tibi. co. ij. ver. alibi etia3. Bal. ff. si certū pet. & Mathes. fin. suo. clix. incip. no. q̄ si pater. & q̄ ibi habetur i apos. Celsus.

g ¶ Si pater recepit. ɔtra tenet Ange. ɔs. clxxxj. Bal. in .l. liberti. j. ð op. li. l. ex facto. ð vul. & pu. & in aut. si q̄s ruinas. de sac. san. eccle. And. Barb.

h ¶ Emphiteusim. Adde Bal. in. l. liberti. liberteq3. j. de oper. lib. & plane in. l. iurisiuran. §. si liberti. ff. de ope. li.

☞ Ego limito, nisi acquisita fuisset illa emphyte. p se, item pro suis filijs heredibus. q2 hoc casu renuntiando hereditati paterne, vel si alias nollent filij, aut non possent esse heredes ipsius accipientis: tūc non possent acceptare emphyteusim illā vt plene no. p. Bar. i. l. iurisiurandi. &. alleg.

mino habetur pro mortuo. facit. ff. de bo. libe. l.
8 si nece. §. si deportatus. ſm gl. & Gui. ¶ † Sexto queritur. pone q̄ quinq3 sunt filij, sed vnus est in ordine minorū vel est exheredatus: nunquid isti quatuor habēt trientē vel semissem. videt q̄ habeāt semissem: q2 portio exheredati, vel existētis in ordine eis accrescit. ar. in aut. de na. li. in curia deportatis. §. q̄ si legitimorū. col. iiij. Cōtrariu3 est verū, q2 portio istius nulla est, cū habeat pro mortuo, & ideo quatuor debet habere trientē. et nō semissem. per rōnem .l. §. alle. ſm Gui. Ex hoc apparet q̄ numerus liberorū non naturaliter, s3 ciuiliter appellatur & dinumeratur referēdo nos ad intellectū iuris, ad hoc facit in rōne sui. l. j. in fi. de cōtrarabu. & ff. de lib. & posthu. l. gallus. §. &
9 qd si tm̄. ¶ † Septimo queritur. frater habens
a sororē, facit eam renūciare[a] hereditati paterne, eo q̄ se tenuit de sua dote contenta. Modo querit q̄ta est legitima istius fratris: an triēs, aut dimidia triētis. & videt q̄ triens: q2 portio sororis repudiātis sibi accrescit, vt no. p Dy. i. l. plane. §. si duobus. de leg. j. In cōtrariū videt: q2 frater & soror in legitima ɔiuncti sunt ɔiunctiōe legali. Itē succedere in legitima, nō est succedere vniuersaliter: q2 legitima intelligit deducto ere alieno. tūc arguo sic. Inter ɔiunctos ɔiunctione legali in particulari successione nō h3 locu3 ius accrescēdi: vt ff. de le. ij. l. & proculo. Breuiter prima opi. verior est. Na3 vt dictū est. §. legitima filij habet ius accrescendi, nedū respectu alteri⁹ legitime, s3 respectu toti⁹ hereditatis. Propterea veritas est q̄ pars repudiātis alteri accrescit: merito huic fratri debet tot⁹ triēs nōie legitime. ar. ff. de inoffi. test. l. qui repudiātis. ¶ Non ob. l. & pculo. q2 loquitur in particularibus successionibus: q2 erant particulares successores actualiter & potentialiter. sed rōne legitime fili⁹ est potentialiter successor vniuersalis. & ideo pcedit ei ius accrescēdi. fa
10 cit q̄ no. in. l. j. j. de nat. lib. ¶ † Octauo querit
b de tali. q. qdā habēs duos fratres[b], & matrem, fecit testm̄ in quo matrē sibi heredē instituit in. xx. fratres preterijt, & extraneū non turpem personā istituit: agit mater vt suppleat ei⁹ legitima. Modo querit q̄ sit ei⁹ legitima. an erit tertia oi3 bonorū an tertia tertie qua ab intestato cū fratribus defuncti succedēdo erat habitura. Hāc. q. disputauit Ja. bu. & determinauit q̄ esset tertia omniu3 bonorū. Rō mouēs eū est ista, q2 si isti fratres re existēte in cā intestati excluderētur legitima matris esset tertia pars oim bonorū, idē ergo debet esse in proposito, cū per cām testati fratres excludantur, & credo q̄ dicat veritatem, et ita teneo.
11 ¶ † Ex hoc collige hāc regulam, q̄ legitima est tertia vel dimidia eius q̄ quis esset habiturus ab intestato, rebus sic se habētibus ab intestato
12 putse habēt in testō. ¶ † Nono queritur, mater ab intestato succedit simul cō fratrib⁹ defuncti, quāta erit legitima matris. R̄n. tertia tertie: q2 fratres q̄ admittunt ad partē, faciunt ptē. Et licet fratres non veniāt sub noīe legitime, vt no. in aut. de here. & fal. §. j. tn̄ sufficit ad hoc vt faciant partē, q̄ qnocūq3 iure admittātur: vt. d. §. si duobus. & per hoc in q̄stione Jac. but. dicerē q̄ si illi fr̄es nō essent pteriti, s3 essent istituti etiā in vno nūmo, q̄ admittunt ad ptez: q2 legitima matris non esset nisi tertia tertie, nō eīn sunt exheredati tacite vel expsse, vn̄ nō habent p mortuis. Istō tn̄ idiget maiori indagine, & ideo non firmo mō.

¶ Authentica.

1 ☞ Donatio facta per patrem filio emancipato valeat.
2 Pater potest donare filio secundi matrimonij, plusq̄ dederit filijs primi matrimonij.
3 Donatio inofficiosa etiam re & consilio, collata in aliquem liberorum, non reuocatur per alios, nisi vsq3 ad debitum bonorum subsidium.
4 Testator dixit relinquo filie mee centum pro sua falcidia, & non adiecit, & in his eam heredem instituo, an testamentum valeat.
5 Legitima, seu bonorum subsidium, quo iure petatur.
6 Pater si recepit emphyteusim pro se & quodā filio suo, ille repudiando hereditatem patris, an habebit emphyteusim.

VNde si parens. Immensa donatio in vnum ex liberis collata, per alios vsq3 ad legitimā reuocatur. h. d. † No. in hac aut. q̄ valet donatio quā pater facit filio. & certū est hoc in emancipato, sed in filio in ptāte distinguitur: aut donat vt filio, motus sola pietate paterna, tūc nō valet a principio, s3 morte cōfirmat, si fuit processum ad traditionē: vt. j. de inoffi. dona. l. ij. Aut donauit vt extraneo. s. pcedētibus meritis: tūc statī3 v3, & ita intelligit hic. Debet tn̄ de istis meritis liquere, vt no. j. de colla. l. si donatiōe. q2 nisi qualitas meritoꝝ apparet: non p̄sumūtur merita pcessisse. facit. ff. de dona. l. aquili⁹ regulus. ergo qn̄ pater donat filio vt extraneo, d3 specificare q̄ & qualia merita interuenerūt: nā incerta merita nil operant. vt no. in. d. l. si donatiōe. ¶ Ex hoc apparet q̄
c qn̄ est dubiū[c] an sit donatū vt filio, vel vt extraneo, q̄ in dubio presumit vt filio: q2 efficacia merita non p̄supponūt. Nō eīn merita debent esse perfunctoria. s3 arbitrio boni viri tali renuntiatione cōdigna, vt. ff. de man.
2 vin... illud. ¶ † Secūdo no. ponēdo hic casum ſm Odof. q̄ pater potest
d donare filio[d] secūdi matrimonij plus q̄ ɔferat filijs primi matrimonij. &
3 est expressum in aut. de nup. §. pe. ¶ † Tertio not. q̄ donatio inofficiosa etiā re & cōsilio, collata in aliquē liberorū, nō reuocat p alios, nisi vsq3 ad debitū bonorū subsidiū, & ita teneas. Materiam lati⁹ examina, vt no. in
e l. titia. §. imperator. de le. ij. ¶ Op. dicit hic noīe falcidie[e] &c. §. imo d3 dici noīe legitime: q2 falcidia pprie debetur iure institutionis, sed hic habetur iure nature, vt plene no. j. fami. erc. l. filiū quē habētē. Sol. hoc no-
4 mē falcidia, ponitur hic impropie. & sic nō ob. ¶ † Facit ad questionem.
f testator dixit relinquo filie mee centū p sua falcidia[f]. nec adiecit, & in his eā heredē instituo. an valeat testamentum: dicit Bar. q̄ sic, & iure institutionis reliquisse videtur. Nā cū hoc verbū falcidia, accipiat p legitima, vt hic, videtur testator pro legitima reliquisse. Itē cū hodie legitima nō pōt relinqui nisi iure institutionis, cū dico relinquo p legitima, intelligitur iure institutionis. ff. de ver. ob. l. sciēdū. cū similibus ſm Bar. qui remittit ad dicta p eundē in. l. filiū. de leg. p̄stan. Secus si nō adiecisset illa vba p sua legitima, vel falcidia, que designant q̄ voluit solēniter testari: q2 tūc verbum relinquo, adiectū certe rei vel q̄titati, est mere obliquū vt no. in. l. cogi. §. generaliter. ff. ad tre. p Dy. secus si vniuersitati. ff. de here. insti. l. his verbis. & in aut. de here. & fal. §. si vero nulla. colla. j. & addo gl. vnā in. c. si pater. de testa. li. vj. ¶ Scdo op. q̄ inter patrē & filiū nō v3 donatio, vt. l. donationes. j. ð don. inter virū & vxorē. So. dic q̄ hic fili⁹ erat emācipat⁹, vel dic veri⁹, q̄ ēt in filio in potestate h3 locū, in quo v3 donatio, & quelibet obligatio in cā aduētitia. ita t3 gl. hic, & in. l. frater a fratre. ff. de ɔdi. inde. & in. l. pactū. j. de pac. ɔuen. & .j. ad treb. l. iubem⁹. se
5 cundū q̄ pleni⁹. §. declaraui. ¶ † Quero. quo iure petat istud debitum bonorū subsidiū. quidā dicūt q̄ p ɔdictionē ex hac aut. Alij dicūt q̄ p querelā inofficiose donationes. Vel dic q̄ cū isti alij filij aliquid habeāt ex hereditate, q̄ ista est actio ad supplemētū, & nō pprie querela. & ideo prima opi. videt verior, q̄ isto casu agatur ad supplemētū conditione ex
6 ista aut. facit. l. libert⁹. §. j. de bo. li. ¶ † Ultimo inducit hec aut. ad q̄nē
g si pater recepit[g] emphyteusim[h] p se & quodā filio suo, q̄ ille repudiando
h hereditatem patris, potest tamen petere emphyteusim: q2 venit iure contractus, nō iure hereditario. & ad hoc specialiter allega istā aut. pro casu. Vides etiam hic q̄ liberi qui sunt heredes tamē impugnant cōtractū paternū ratione legitime eorū. adde q̄ no. j. de reivē. l. cum a matre. & .j. si quid in frau. pat. l. ij. Ratio est: q2 pater nō potuit eos fraudare. vn̄ ex contractu paterno non descendit in eis obligatio circa legitimam eorum: & ideo possunt venire contra contractum. hic non sunt alia.

¶ Lex septima.

NEptem. Nepris exheredata, etiam ex filio emancipato nata, habet querela3. breuiter hoc incedit.

¶ Lex octaua.

PArentibus. Pater potest hereditatem inter filios diuidere, dum tamen assignet cuiq3 legitimam, & ille qui iudicium defuncti approbat, perdit querelam. h. d. ¶ No. q̄ ille qui consentit testamento, nō potest infringere testamentum. ¶ No. q̄ querela inoffiosi habet locum contra inofficiosam diuisionem.

¶ Lex nona.

DE inofficioso. Querela testamenti inofficiosi non habet locum in militis testamento. hoc dicit.

¶ Lex decima.

SI heredum. Querela inofficiosi competens cōtra heredem scriptum, potest proponi cōtra fiscum, qui successit in bonis heredis scripti. h. d.

1 ☞ Infamis an possit opponere testi quod sit infamis.
2 Mater meretrix non potest exheredare filiam meretricem.

Lex vndeci

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Lex vndecima.

MArenaz. Mores quos qs in se approbat nõ potest in alio reprobare. h.d. ¶ † Querit hic Guil. nunqd infamis possit opponere testi, quod sit infamis: Glo. in l. iij. §. lege iulia. ff. de testi. videtur dicere q̃ non. Judex tñ ex officio suo põt eũ repellere: vt. ff. de postu. l. quos prohiber, secundum Guil. et Barto. Potest etiam dicere quod exceptio etiã procedat marium licet non concludat parti, propter equalem infamiam: cõcluditur tamen iudici, cui debet fieri fides, que non sit per testem infamem. ¶ † Jta. l. facit, q̃ si mater est meretrix. non potest exheredare filiam propter meretricatum, secundum Bart.

§ Fideicõmissum si fit factũ reciproch, an neuter intelligat grauari. Donatio reciproca inter maritum et vxorem tenet quia nõ videtur me raliberalis.

¶ Lex duodecima.

SIpater. Propter fideicom missum inuicẽ inter filios relictũ, neuter filiorũ vt grauatus iq̃ oẽs sunt in pari spe: et iõ non hz locũ q̃rela. h.d. facit. §. de trãsl. l. de fideicõmisso. et vide. §. eo. l. filijs matrẽ. ¶ † Quero, nunquid sit hoc hodie verũ, q̃ per istud fideicommissum reciprocũ neuter intelligatur grauari. Rñ. nõ est verũ hodie, imo est correctũ, et ideo heres istius precedẽtis tanquã heres grauati detraheret legitimã et rebellia nõ ob. hec. l. q̃ hec. l. precedit fingẽdo q̃ nõ sit grauamẽ: tñ in reivitate est grauamen, sicut pz ab effectu: et ideo hodie est sublatũ per iura nouissima. ita dicit gl. et ita seruat cõsuetudo: hz quidã dicãt cõtra, et male. Et hãc gl. tenet Bar. et ita credo q̃ sit ipsa veritas. ¶ † Inducit hec lex in ar. q̃ reciproca donatio inter virũ et vxo. teneat: et q̃ nõ vr mera liberalitas sm Petr. ¶ † Et est hec lex in arg. q̃ aliquis potest, emere fructum rei ad vitã suam sine peccato vsuarũ, pro quo facit. §. de vsur. l. ea lege. et hoc est verũ: tũ ille qui emit ad vitã, dederit pretiũ: secundum qs verisimile est q̃ viuere possit: als si iuuenis homo emeret mille librarum pro. c. non procedit: secure iste cõtractus: sed de bet taxari secundus eatem vr. ff. ad. l. fal. l. hereditatuz, et ita determinãt theologi. Cy. facit extra. de vsur. c. nauiganti. Bal.

¶ Lex decimatertia.

CUm duobus. Testamento rescisso q̃ parte legata diuidua pro parte prestant. Individua vero pro solido sunt prestãda. h.d. Nor. testamentũ posse p sinam p parte rescindi, pro parte cõfirmari.

1 ☞ Sucumbens in querela inofficiosi testamẽti, potest redire ad querelam falsi, et econtra.
2 Adde distinctionem super hoc. nu. 3.
4 Sententia absolutoria non firmat testamẽtum contra nullitatem: sed contra non entitatem.

¶ Lex decimaquarta.

EUm qui. ¶ † Qui succũbit in q̃rela inofficiosi testamenti, põt redire ad querelã falsi, et cõtra. h.d. Jac. bu. ¶ No. q̃ sina absolutoria lata in q̃rela inofficiosi, nõ parit exceptionẽ rei iudicate in querela falsi. Sed dono. idẽ cõtra qõ sententia absolutoria lata in querela falsi, nõ parit exceptionẽ rei iudicate i q̃rela inofficiosi. ¶ Tertio ex vtroq; notabili sm multos no. q̃ contraria remedia possunt successiue apponi nec electione tollunt. ¶ Opp. et videt q̃ ille qui succubuit, patiat exceptionẽ rei iudicate: q̃ reddi sunt persone, et eadẽ hereditas de qua queritur. vt. ff. de excep. rei iudi. cũ quẽ. Sol. hic sunt diuerse cause agẽdi: et ideo causa immediata mutata, nõ ob. exceptio. ff. de peti. hered. l. hereditas matertere. Sed cõtra hoc opp. qõ videat eandẽ causã agẽdi prequi: q̃ sicut qui ponit realẽ actionẽ videt omne ius et omne iudiciũ deducere: vt. l. si mater. §. eadẽ. de excep. rei iudi. ita cũ quis apponit petitionẽ hereditatis que realis est. Sol. vt gl. q̃ aliud est apponere querelã: aliud apponere petitionẽ hereditatis: vt plene no. l. j. §. eo. et. ff. eo. l. qui de inofficioso. ad detũ qõ no. ff. de bon. poss. l. cũ quidã. ¶ † Ex predictis cõclude: aut est apposita querela, aut petitio hereditatis, tũ petitio hereditatis: aut est coarctata petitio per causam: aut est indefinite apposita vt. d. l. hereditas matertere. et. d. §. eandẽ. ¶ Tertio opp. q̃ iz iudi nõ preiudicet in absolutoria, debet preiudicare fidei electio: vt. l. si patronus de bo. liber. Sol. ibi ipatrono, hic inillio: et ratio no. ff. de. fal. l. si quis legatũ. ũ. §. Vel ibi nõ repellit patronus electionẽ: sed q̃ erat institutus. prius ẽ institutiõe: q̃ in testamẽto fuerat. instit utus: quasi dicat ille qui succubuit in falso: agebat ex eodẽ testamento: hic agebat extraneus sm Bar. Sed non est verũ q̃ patronus q̃ intrat ẽ hereditatis ex testamẽto, sed ẽ testũ. vt. l. filiũ. §. olbus. ff. de leg. ipta, Jdeo dic sm Cy. q̃ hic erãt cõtraria remedia in origine, sed nõ in effectu: quille agit q̃rela, tendit ad finẽ intestatitis: ille qui dicit falsus similiter. Sed in iege cõtraria, erat q̃rarietas in origine et in effectu: et ideo pludicat

tūc aut erāt alia iura que concernunt eundē effectū: z sic p vno reputant: z tūc diligētia pro vno, pdest in alio: vt. l. fi. de anna. excep. z. l. fi. de duo. reis. aut nō cōicabāt eundē effectū: z tunc diligētia in vno nō prodest in alio: vt insti. de excu. tut. §. qui aūt. Aut queris ecōtra, an negligētia circa vnū preiudicat circa aliud: z tūc aut sunt duo iura principalia, z nō preiudicat: aut vnū se habet per modū principalis, aliud per modū accessorij: tūc negligētia in principali preiudicat in accessorio sine assecutiuo: vt. l. fi. j. de his qui a nō domino. z. l. si seruus. vi bo. rap. z ita procedit gl. j. s. d alie. iud. Aut queris vtrū sentētia lata in vno noceat in alio, dico q nō: vbi mutatur agēdi causa:
3 vt hic, z. s. eo. l. eū qui. † ¶ Et predicta faciūt ad questionē. Quidā vult admitti ad causam tanq̄ pcurator: z si nō potest admitti virtute procuratorij, vult admitti vt defensor cū satisdatiōe. assignatur terminus. z iudex interloquitur quod minus legitime cōparuit: nunquid perinde est, ac si nō cōparuisset, z retro dn̄s suus cōtumax videatur: videt lex expressa q sic. ff. de admini. tu. l. tutor vel curator. Pet. dicit q aut pcurator credebat pbabiliter valere procuratoriū: z tūc nō currit sibi terminus pro dn̄o. Aut improbabiliter
a credebat[a]: z tunc retro fingitur dominus contu-
b max. ¶ Ecce aliā questionē[b]. Judex assignat mihi sex dies, duos pro primo, duos p scdo, z reliquos duos pro tertio, z peremptorio termino ad cōparendū: modo in primis duobus cōparuit pcurator meus. Et diu disputatū est de mandato suo, z finaliter repulsus est. modo queritur nūq̄d interim cucurrit peremptoriū' hec. l. est ar. q nō: vt. ff. de mino. l. intra vtile. Cōtrariū determinat Bar. in. l. ij. ff. ad tertu. Tu potes dicere vt dictū
c est precedenti[c] qōne. Ecce aliā qōnē: consuetudo est qd primior agnatus reuocare pōt intra annū alienata. modo intra illū annū est orta qō: q2 ille qui alienauit dicebat se nō alienasse. Querit vtrū
d huic proximiori[d] interim currat tps, determinat Ja. de ra. q nō: q2 nō dr scire alienatū esse, eo qd nō hz scientiā firmā añ exitū ɔtrouersie. argu. j. q
4 admit. ad bo. pos. q̄diu. qd est no. ¶ † Ecce aliā qōnē: quidā principaliter agēdo dixit sniam nullā: querit vtrū interim currit tps appellādi. Rn̄. aut pbabili rōne motus dixit nulla, z non currit tps appellādi. Aut iprobabili z temerario mō. z tūc currit tps appellādi: q2 temeritas sua non dz sibi pdesse. arg. ff. de re iudi. l. fi. j. de execu. rei iud. l. si longi'. z. ff. de vsu. l. tutor. in prin. z idē dico q proponēti vnā exceptionē etiā nō currit interim terminus super alia ɔtraria, si probabili ratiōe excepit, secus si temere, qd declarabitur per
e interlocutoriā[e] sententiam super exceptione fiendam siue latam: vt. s. de iud. l. rem non nouaz. in fin. cum similibus.

¶ Lex decimaseptima.

Cum filium. Filius preteriens matrez. videtur eaz exheredare. h. d. vt no. in auc. de hered. z falsid. §. exheredatos.

¶ Lex decimaoctaua.

Cum te. Non dicitur ingratitudinem committere, qui non vult diuertere a marito. h. d.

¶ Lex decimaoctaua.

f **Si filiam.** Filia turpiter[f] viuens, pōt a patre exheredari. h. d. ¶ In text. liberū arbitriū. i. querele inofficiosi nō submissum. ¶ Not. qd dixi in sumario. ¶ Scdo not. q exheredatio facta calore iracundie non tz: vt hic a contrario sensu huius litere. ¶ Tertio not. illa verba, nō incōsulto calore: sed ob merita eius ad id odiū incitatus es. ¶ Quarto no. q illud iudicium dicitur esse liberū, qd nō est restrictioni subie-
1 ctū. ¶ † Quero hic pone q filia est turpis vite, z mater exheredat eā, agit filia cōtra testamētū, heredes scripti opponūt quod ipsa est meretrix.
g Ipsa replicat mater mea erat eiusdē ɔditionis[g], queritur quid iuris, Respon. Guil. q ista replicatio pcedit de iure arg. s. eo. l. in arenam. z ibi dixi: facit quod no. j. eo. l. fratres. ¶ Sed quid si mater erat tēpore mortis correcta, z ad honestā vitā redacta: Respon.
h non debet tunc reputari turpis persona: quia postrema[h] consuetudo inspicienda est: vt. ff. de adi. leg. l. mela. §. j.

¶ Authentica.

Sed si post. No. q pater videtur prestare quandaz occasionem impudicitie, si filiā nō tra-
i dat vsq ad. xxv. annos nuptui[i]. ¶ Deinde not. q nō potest quis inculpare mores quorum ipse est occasio.

¶ Lex vigesima.

Filia. Nō intelligit filia ingrata eo qd cōtra matris voluntatē collit cōcordiā cū marito. h. d. ¶ In text. nō prestat. s. mater. ¶ No. primo de cultu concordie. ¶ Scdo
k no. de isto verbo, cōcordia[k]. z facit ad statuta loquentia de cōcordia. ¶ Tertio not. quod filia non obediens matri in illicitis, z inhonestis, non dicitur matrem offendere. Idem in patre: vt. s. eod. l. cum te. ¶ Quarto no. q proprium est mulierum habere consilium momentaneum, z instabile, seu varium.

¶ Lex vigesimaprima.

Fratris. Hoc dicit. Filij fratrū, vel sororū, nō habēt querelā inofficiosi testamenti. h. d. ¶ Not. q querela inofficiosi testamēti in linea transuersali nō reperit
1 nisi in primo gradu linee trāsuersalis. cōcor. l. j. ff. eo. ¶ † Quero quid si iudex admisit eos, z lata est snia p eis: vtrū testm̄ sit ruptuz. et vr̄ q sic: vt. ff. eo. l. posthum'. §. si quis ex his. z arg. ff. fa. ercis. l. cū puta-
l rē. Sol. si quidē est error[l] expressus in sentētia: sententia est nulla, z p hoc tex. ff. eo. l. j. vbi tex. dicit: cum obtinere spem non habeant, si autem non est error expressus: tunc valet sententia: vt. ll. alleg. z arg. ff. de pecu. l. eo tempore. in prin. facit ad primum membrum. ff. de excus. tuto. l. qui testamento. in verbo, propter vitium pronuntiationis.

1 ☞ Aditio hereditatis si fit rescissa per querelam, reuiuiscunt actiones confuse per aditionem.

Et an iste actiones restitute sint directe.

2 Consuetudo est quod proximior de genere possit retractare venditionē intra annum. vendidisti mihi fundum in quo habebam vsumfructum, proximior retraxit, an possim retinere vsumfructum.

¶ Lex vigesimasecunda

1 **Si maritus.** ¶ † Rescissa aditione hereditatis per querelā, reuiuiscunt actiones per aditionē cōfuse. h. d. ¶ In tex. ibi, tibi. s. vxori. ¶ In text. ab ea. s. filia. ¶ No. hic qd dixi in summario. Et ratio est: q2 cessante cā confusionis, cessat cōfusio. Causa autē quare cōfundantur actiones est aditio hereditatis. sed ista aditio hereditatis rescindit per querelam: vt. ff. de condi. inde. l. ij. z. iij. q2 ergo cessat immediata cā, cessat z effectus. ¶ Quero, vtrū iste actiones restitute sint vtiles, vel directe: videt qd sint vtiles: vt. s. de repu. que fi. in iudi. l. j. In cōtrariū videt: q2 ope iuris ciuilis restituuntur: ergo sunt directe: vt. ff. de iur. fis. l. sed reuocata. ¶ Op. ff. de her. ven. l. j. §. fi. Sol. hec intelligitur secundū illā: scz qñ tale est debitū, qd ab herede peti pōt: als nō restituit actio. Nō est: q2 tūc cā immediata extinguendi fuit mors, que causa nō cessat: z ideo effect' nō pōt cessare. ¶ Scdo op. z videt q hec lex male loquat: nā vr̄ distinguendū vt distinguit tex. vt. ff. ad syll. l. pter veneni. §. neptis. So. dicit glo. cōcedo q hec. l. distingui debet s̄m illā. Aut igitur ista vxor sciebat querelā posse moueri: tūc ius suū non recuperat, aut ignorabat: tunc recuperat. Doc. reprehendunt istā gl. q2 idē est etiā si sciuit: vt. ff. de vsufr. l. dn̄s in prin. Nō obst. §. neptis. q2 loquit qñ cū delicto adiuit hereditatē, non vindicata nece defuncti. Preterea ibi nō extinguit hereditatis aditio: nam licet auferat ab indigno: tū remanet heres noīe: nec reducit res ad cām intestati: vt. ff. de inof. test. l. papi. §. meminisse. ff. fa. ercis. l. his cōsequenter. §. j. z. ff. de vul. sub. l. ex facto. §. Julius. hoc tenet Jac. bu. Cy.
2 Tho. de for. Guil. z alij. ¶ † Iuxta hoc querit gl. pone q cōsuetudo est, q si aliquis vēdit rem, q primior de genere possit retractare venditionem, eodē q pretio sibi emere intra annū: vt extra de in integ. resti. cōstitutus. Modo quero, habebā vsumfructū in fundo tuo: deinde vendidisti mihi proprietatem: z sic extinctus est vsusfructus formalis: tū postea proximior de genere vult retrahere, an potero vsumfructū retinere. Ja. de aret. distinguit per iura alle. in gl. Aut sciebā talem esse consuetudinē z tūc extinctus est vsusfructus, nec recupero. Aut ignorabā: z tūc recupero, Guil. de cu. dicit indistincte q non recupero. alle. l. cū filius. §. dominus. in prin. de leg. ij. z. d. l. dominus. in prin. de vsufr. z. ff. q. mo. vsusf. amit. l. si tibi. sed. l. si daminus. facit in oppositū. sed hic est cōsiderādū an cōsuetudo disponat rescindēdo, an trāsferendo ius emptoris in reuocantem: primo casu pōt vsusfructus retineri: q2 rescissa causa rescinditur effectus: vt hic. scdo casu nō potest retineri: vt. d. §. dominus. nisi forte propter ignorātiā: vt in. d. §. neptis. In cōsuetudine ergo rescissoria restituitur vsusfructus: sed in cōsuetudine translatoria distinguitur scientia ab ignorantia: vnde in hoc sequere Jac. de rauen.

1 ☞ Testari aliquem prohibens ita q pro tunc non potuit fieri testamentum.

a ¶ Credebat. Adde Bald. in auc. ei qui. post prin. j. de tempo. ap.

b ¶ Ecce aliam questionē. Vide p ista q. Bal. in. l. qui testamēto. ff. d excu. tuto. l. q̄diu. la. iij. ff. de acquir. her. et ibi Mod. Bar. in l. ij. § nō solū. ff. ad tertul. gl. z ibi no. i versi. sicut. in cle. j. de in inte. rest. vide gl. z ibi doc. in. c. q sic. §. i. de ele. in. vj. Bal. in. l. si cū ipse. ff. de exc. tu. Ang. in. l. ij. C. de fal. vbi alleg. Cy. i. l. j. C. q accu. non pos. z istā l. De ista questiōe vtrū agnatus possit reuocare, vide Bal. in. l. dudū. j. de contrah. emp. z an includatur clericus, vide tex. q sic. in. c. cōstitutus. de in inte. resti. And. Barb.

c ¶ Precedēti. Adde q idē vult bar. in. l. ij. §. non soluz. ff. ad tertul.

d ¶ Proximiori. Vide Bart. in. l. si expressiz. ff. de appel. et in. l. j. j. quando prouo. nō est neces. z Cyn. hic.

e ¶ Interlocutoriā. Adde do. de Ro. conclusione. xc.

f ¶ Turpiter. Sed quid si se correxit, z peniteat. vide singu. Spec. in ti. qui fil. sint legi. ver. qd si filia peccauerit i corpus. cū ver. seq.

g ¶ Eiusdem conditionis. Adde istū in. l. in arenā. nu. j. z quod ibi ponit in ver. exheredare. s. eo. Celsus.

h ¶ Postrema. Vide text. z quod ibi Bar. in. l. si vxor. in fi. prin. ff. de adul. z Anto. de bu. in. c. quitauallis. extra de iureiur.

i ¶ Nuptui. Adde q filia potest viuo patre se dotare de bonis patris, not. Bald. in. l. fin. j. de do. promis.

k ¶ Cōcordia. Vide Bald. in. l. de fideicommisso. s. de transac.

l ¶ Error. Adde qd no. Bal. in. l. ij. de re iudica.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mentum: si postea faciat, an possit eum exheredare.
2 Mater si prohibuit filium testari, quid iuris.

¶ Lex vigesimatertia,

Testamenti.

Qui impedit aliquē testari, meritο potest exheredari. h. d. Et quo no. quod impedire aliquē testari est grauis offensa testatoris. ¶ † Not. q̄ ille qui phibet aliquē testari ita q̄ pto tūc non potuit fieri testamētū, si testator postea testet, pōt eū exheredare. ¶ Opp. q̄ ista phibitio nō habuit effectū, ex quo testū nō est factū: ergo nō dz phibēs puniri. l. j. in fi. qō q̄z iur. So. dr gl. 2 credo q̄ si tūc tpe phibitionis esset factū testm. q̄ nō punirek: q̄ conatus nō habuit effectū etiā in momēto tpis, sed si tūc testm nō potuit fieri, sed postea factū est ex interua lo tp: delictū fuit primitus 2 sum matū. dz delinquēs puniri: vt. ff.
2 ¶ Justa hoc ꝛ ro de tali qōne: ponit q̄ qdā filius volebat testari, fuit phibitus a matre, testes examinati dicūt q̄ mater filiū dicēte ego volo relinq̄re bona titio cozā legitimo testiū numero: impediuit ne pnotariū scriberet: ꝛ expulit notariū, ꝛ testes: modo quer. q̄ iuris? Breuiter hic sunt duo videnda. Primo, an phibitio matris fuit cā effectu.
a videt q̄ nō: q̄ ex istis verbis inducit relictū: vt. l. pāphilo. §. pponit. de leg. iā. ergo phibitio nō fuit cā effectu: ꝛ sic mater nō est punienda: vt hic. ¶ Preterea ille filius declarauit voluntatē suam sub tali forma, q̄ voluntas erat ipso iure nulla: q̄ mater preterit: ergo nō punitur mater. argu. ff. de fal. l. si quis legarū. ꝛ. ff. de penis. l. si quis aliquid. §. testamentum. Questio ista pendet nūc de facto cozā auditoribus camere, coram quibus agitur contra matrem tanquam indignam: vt. l. j. ff. si quis aliquē testē. probi. Et ideo non determino pro modo.

¶ Lex vigesimaquarta.

Testamentū.

Testamentum militis non subiacet querele. h. d. ¶ In tex. ibi per inofficiosi querelam. Istud facit ad no. ff. eo. l. pater filium.
1 ¶ Conditio que filij fauorem respicit, nō facit locum querele: nec annulla institutionē. 2.
3 Bonorum possessio secundum tabulas an possit peti pendente conditione institutionis.
4 Pater an possit cogi ad emancipandum filium.
5 Mater an instituat filios heredes sub conditione emancipationis.
6 Pater si emancipat filium pupillum an erit tutor eius.

¶ Lex vigesimaquinta.

Filijs.

¶ † Hoc dicit. Cōditio que filij instituti fauorem respicit, non facit locum querele: nec institutionem annullat. h. d. Bar. Vel sic. Cōtra ea que sunt pupillis, filio nō datur querela inofficiosi. h. d. Jac. vel sic. Testamentum factū secundū consiliū, non potest expugnari per querelā, nec̄ per viā nullitatis. h. d. ꝛ vide. l. cū ex filio. in prin. ff. de vul. substi. ¶ No. primo quod dixit in summarijs. ¶ Scōo, no. q̄ pēdente cōditione emācipatus pater nō pōt effectualē bonorū possessionē agnoscere. ¶ Tertio, illa verba, eo pacto b, nā si inuenias ista verba in testamēto, ficut ponit imperii notarij, qui dicūt sub tali pacto intelligātur, id est sub tali cōditione, vel modo. ¶ Ultimo no. q̄ nō possunt filij cōqueri de matre, quē nō fecit eis iniuriā: sed potius prouidit. Cōcludē tria principalia ex hac. l. fcz testamēti efficaciā, bonorum possessionis interim habite inefficaciā, ꝛ restitutionē possessiōis a patre in filiū, quatenus pt tenet
2 de facto. ¶ † Op. primo, ꝛ videt q̄ testm nō valeat: q̄ filius est institutus sub cōditione nō potestatiua: vt. j. de instit. ꝛ substi. l. fi. pater. Sol. ibi loquit in parte, hic in matre testāte. Rō: q̄ preteritio matris interim habet p exheredatione facta hoc casu sciētia ꝛ 2ā. legis: vt no. in. d. l. cū
1 ex filio. ¶ Scōo opp. q̄ omnis cōditiō remouetur: vt. j. e. l. quoniam in prioribus. Sol. aut cōditio cōtinet grauamē, ꝛ remouet: vt ibi. Autē tinet consiliū ꝛ prouisionē: ꝛ tūc nō remouetur: vt hic. ne illud quod est introductū per. l. contrariam in fauorē filiorū, retorqueat in cozū lesionē. ¶ Tertio opp. ꝛ videt q̄ pēdente cōditione possit bonorū possessio peti vt. l. §. fi. sub cōditione. de bon. poss. secun. tabu. que bonorū possessio iuris est. i. nascitur a iure, nō ex facto: ꝛ ideo non tribuit ius, ꝑm quoddā gl. tangit hic, ꝛ. ff. de here. instit. l. fi. quis instituat la grāde. Tu dic q̄ in
3 tertio bon. pol. pōt peti: verū est nisi persona que petit sit prohibita: ita
4 pater non potest petere bonorū pol. qz in ius odiū fuit adiecta conditio qō contra voluntatē testatoris tacitā, vel expressā petat, vt hic: nā iste fm Bar. adde hic. l. cum i filiū. ff. de here. instit. ¶ † Justa hoc quero generaliter nūquid pendente cōditione institutionis possit peti bon. poss. secun. tabul. ad hoc dic vt in. d. §. fi sub cōditione. ꝛ. ff. de bo. poss. cōtra tab. l. iū. §. fi sub ea. ¶ Scōo quero, q̄si pōt peti. verū tribuat plenū ius Breuiter de hoc dic vt hic per Ex. qui declarat qualdā bonas leges loquentes in materia. ¶ Tertio quero, quid fiet intra terminū. ex quo pater nō potest effectualiter agnoscere bo. pol. nec filius potest acquirere: q̄ acquireret patri cōtra matris prohibitionē. Respō. gl. q̄ interim datur curator bonis: ꝛ apud eum erūt bona, quādiu filius sit factus sui iuris. arg. j. de bo. que lib. l. fi. ꝛ in auc. vt li. mat. auue. §. j. ꝛ. §. si vero forsan. qō quādā cōcedunt, si filius est minor: alioquin ipsi filio pōt cōmitti administratio. ar. ff. ad treb. l. imperator. ꝛ de tu. ꝛ cur. da ab his. l. scire
4 oportet. ꝛ ita sentit hic Sut. de cug. ¶ † Quero nūquid pater possit cogi ad emāci pandū filium: dic q̄ nō: q̄ nil erat patri relictū pretextu emācipationis: vt. ff. de leg. j. l. filiusfami. §. secundū vul
5 garem. ¶ † Quero, nūquid in isto casu qū mater instituit filios heredes sub cōditione emancipationis: q̄ suspicabat de patre, an pater qui emancipat filium, pone pupillū, erit tutor eius: ꝛ dic q̄ nō: vt. d. l. scire oportet. Ja. de are. ¶ Sed quid si pater nunquā emācipauit filium, ꝛ filius moritur ante patrē, ad quem pertinet hereditas: verū ad patrem, tanquā ad successorē filij, an ad filios consanguineos matris. Dicūt quidā q̄ cum filius iste in mortis articulo, iam non potest emācipari: quia iste statim succedit matri ab intestato: ꝛ sic transmittit ad patrē. ar. l. fi. de cōdi. instit. sed certe illa loquitur in suo, qui est heres etiam ignorās, sed non in matre: vnde dico q̄ ad consanguineos vxoris venit hereditas secundū Ja. de are. Tu dic q̄ licet nō fit heres: tamē in illo vltimo vite momēto ius deliberandi ab intestato transmittit ad patrē: ꝛ ideo pater adiēs excludit cōiunctos vxoris. Dubiū tū est in hoc: q̄ in illo vltimo vite spiritu moriēs, videtur carere sciētia,
a que requiritur in iure deliberādi, Sed respon. q̄
6 iam sciētia precessit. ¶ † Quero, nunquid hodie teneat cōsilium huius. l. Respō. q̄ non, cū filius
b pōt pure instituī, ꝛ pater ab vsufructu phiberi b, vt. j. de bon. que lib. auf. excipitur. vnde istud qō debet fieri pure, non debet fieri cōditionaliter, ꝛ suspēsiue, secus erat de iure veteri: q̄ quicquid acquirebat filius, acquirebat patri. etiam prodigo. Adde hic. l. vltima. n. j. de sent. pas. ¶ Quero vltimo: vtrum hec restitutio quam facit hic pater c
filio, sit iuris, vel facti. Respon. est facti: quiapenes restituentem non residet ius: sed quando penes restituentē resideret ius: tunc esset restitutio iuris: vt. d. l. imperator. Simile not. ff. qui satisda. cog. l. inter omnes.

a ¶ Relictum. Vide Bar. ꝛ doc. in. l. ſerui electione, in prin. ff. de lega. j.

b ¶ Ego pacto. Vide per Bar. in. l. quibus diebus. §. fi. ff. de condi. ꝛ demō. ꝛ Bar. in. l. cū res. j. de dons.

c ¶ Cōditi. Vide Bal. in. l. si pater, hic alse. in. iij. opp. 1. in auf. ex cause. in ver. quinto op. j. de libe. piete.

d ¶ Prohiberi. Vide tamen ibi Bar. ꝛ Sali in auc. nō licet. j. de lib. piete.

1 ¶ Substitutio directa potest fieri filio instituto in legitima.
2 Pater instituit filium in legitima, ꝛ vltimo reliquit eū heredem vniuersalem: ꝛ ei substituit sub hac forma, quandocunq̄ decessit illuz substituto iste decessit pubes, qualitervenit substitutus. numero. 3.
4 Pater si dixit quandocunq̄ filius meus decesserit, talis sit heres, filius decessit post pupillare ꝛ etatē: an ista institutio enanuit.
5 Substitutus filio impuberi an possit grauare in legitima ipsius filij. nu. 6.

¶ Lex vigesimasexta.

Ex tribus.

Directa substitutio potest fi
1 ri impuberi fieri in legitima institu
to. h. d. ¶ Not. quod dixi in summa
rio. ¶ † Opp. videtur quod in legitima non possit fieri substitutio: q̄ omne grauamē de medio tollitur. ꝛ per cōsequens tollit onus substitutionis: vt. j. eo. l. quoniam in prioribus. Solu. quedam est substitutio directa: ꝛ ista potest fieri in legitima, vt hic. quedaz est substitutio fidei cōmissaria: ꝛ ista nō potest fieri in legitima: vt in. l. contraria. ¶ Scōo opp. ꝛ videtur q̄ substitutio in legitima fieri non possit: vt. ff. de vul. substit. l. cohe redi. §. cum filie. Sol. aut substitutio fit impuberi, qui postea decedit in pupillari etate: tunc valet substitutio: vt hic. Aut fit puberi: tūc non valet substitutio inlegitima. ficut nec in propijs bonis filij: vt in. l. cōtraria. ¶ Sed hic quero primo, que est ratio quod in legitima potest substitui directe, ꝛ non per fideicommissum. Respon. q̄ substitutio directa est prouisio filij. arguamē. ff. de vulga. substitu. l. ex facto. in princip. ꝛ. ff. de inoffic. testa. l. papinia. §. sed nec impuberis. sed substitutio fideicommissaria est grauamen: quod in legitima poni non potest. ¶ Secundo quero, que est ratio differentie: quod aut substitutio fit puberi, aut impuberi in pubertate decedenti,

a ☞ Videatur distribuere tempora. Adde istum in.l.si quis ad declinandam.num.v.vers.restat dubium.§.de epis.⁊ cle.in.l.precibus.nu.lxxiij. ver.in contrarium ostendo.j.de impu.⁊ aliis substi.⁊ Alex.in.l.ij.ff.qui satis.cog.⁊ consil.cxlv.volu.ij.Cel.

b ¶ Pupillari. Sed an pater possit post pubertatem substituere filie in dote, vide Cyn.in l.j.§.videamus.in fine.j.de rei vxor. act.⁊ Jo.an.in ti. de instru.edi.§.vt autē.in addit.que incipit sed incidit.

c ¶ Sine filiis. Adde gl.ma.in.l.precibus.j.de impu. ⁊ aliis substi. quaz reprobat Bart.in l.cēturio.ff.de vul. ⁊ pupilla.sed certe Bal.hic non dicit qđ tempus pupillaris etatis trahatur ad fideicōmissum prout dicit dicta gl. Jmo ꝫ expresse contra.

d ¶ Ulterius quero nunquid. Not. qđ substitutus pupillo non pōt detrahere legitimam per heredē ipsius substituti, si ipse moritur.vid Bar.⁊ Jo an.de imola in.l.j. ad fi.ff.de vulga.⁊ pup.⁊.l.si fundum per fideicō.de leg.j.⁊ hic per Cy.⁊ Sal.⁊ ita de facto responderi. Sed vtrū possit detrahere trebellianicā ex illa legitima, quā tenetur restituere, vide do.Petr.de anc.consi.xxiiij.in titu.de test.posito inter consilia Jo.cal.vide eundē consi.xv.eo tit.vide eundē in suis consil.consil.xxv. ⁊ consi.lxiiij.Ang.in consi.incip.in testamento.Andr.Barb.

e ¶ Pupillaris. Facit etiā ista ad questionē.pater relinquit filie.c.p dotibus,q̄ nō excedūt legitimā.⁊ si decesserit sine liberis, ꝙ distribuantur inter pauperes, filia decessit impubes, quo casu pauperes venire nō possunt ex directa pupillari:quia verba sunt obliqua:vt not.Bartol.in.d. l.cēturio.in.ij.q.prin.an istud fideicōmissum valeat: Pau.de cas.hic,⁊ in.l.eā quaz.j.de fideicō.refert ꝙ Rapha.dicit se vidisse in facto,⁊ qđ Bal.⁊ plures alij cōsuluerūt ꝙ nō:qꝛ filia non potuit grauari per fideicōmissuz in legitima.dr̄ tñ Raph.cōsuluisse ꝯtrariū, ꝙ heredes filie vr̄ veniētes ab intestato, potuerūt per fideicōmissum grauari:quia decessit filia impubes,⁊ in dubio vt actus potius valeat quā pereat.cēsetur relictū veniētibus ab intestato.ad hoc vid no.p Bar.in.l.coheredi.§.cū filie.⁊ in.l.qui duos.ff.de vulg.⁊ pup.⁊ Jo.de imo dicit Bononie se cōsuluisse.licet quidam habeant consilium Bar.in contrarium.

f ¶ Detrahatur. Adde qđ Pau.de ca.hic dicit concludendo, ꝙ de vna dimidia in qua fuit institutus pubes, sine dubio possit detrahi legitima ⁊ trebellianica,⁊ sic dimidia dimidie, sed de alia non possit detrahi legitima, sed trebellianica,⁊ sic quarta pars dimidie.⁊ hoc siue fideicōmissum fuerit relictū ab vltimo moriente, siue post mortem amborū.qđ idē est:vt.l.codicillis.ff.de vsufr.le.sed si dixisset relinquo ab eis ⁊ quolibet eorū:tūc etiā de dimidia impuberis dꝫ detrahi legitima et treb.qꝛ fideicōmissum cēsetur relictū a pupillo, lꝫ post mortē vtriusqꝫ:sed iste pupill9 in legitima grauari non potuit.ergo ⁊c.⁊ ita dicit sepe de facto dixisse.⁊ ad istā qōnē an substitut9 filij possit grauari in legitima ⁊ trebel. filij, adde Bal.in.l.cū virū.j.de fideicō.⁊ in hac.q.Bal.vide et Rapha. in.l.j.§.fi.de vul.⁊ pup.vbi videt tenere ꝙ nisi appareat ꝙ vterqꝫ fuerit grauatus, nō possit deduci legitima psona primi.⁊ vide per Pet.de anch.in consi.xxvj.incip.Nō seruato ordine.sed an in dubio videat grauat9 filius,vel veniētes ab intestato, vide Sal.hic qui facit dr̄iam inter substitutos ⁊ veniētes a intest.⁊ idē dicit Bart.ꝙ si pr̄i q̄ legitima filij impuberē instituit,⁊ ei pupillariter substituit:ꝙ potest vt hic, qđ talem substitutū pōt p fideicōmissum grauare de restituēdo illā legitimā tertio:lꝫ non potuisset immediate a pupillo.qđ tene mēti. Unū tñ nō omitto,qđ dicit Bar.in.l.coheredi.§.cū filie.ff.de vul.⁊ pup.quod in casu suprascripto venientes ab intestato debent nominatim grauari, vt ab eis dicatur relictū, alias siue pater dixerit si in pupillari etate decesserit restituat hereditatem titio, siue post mortē eius restituat titio, intelligit pupill9 grauatus:vt in.d.§.cū filie.vbi ista duo equiparant.facit etiā.l. post mortē.j.de fideicō.qđ est no.qꝛ prima facie qñ dixit post mortem

Rū.qꝛ post pupillarē etatem substitutio non potest esse nisi fideicōmissaria:vt.ff.de vulga.substi.l.centurio.⁊ ideo,vt dixi,in legitima fieri non
2 pōt. ¶ † Tertio quero.pr̄ instituit filium in legitima,⁊ vltimo reliquit euz vniuersalem heredem,⁊ ei substituit in hac forma: quandocūqꝫ decesserit illuz substituo.iste decessit pubes: querit qualiter veniat substitutus p fideicōmissum.h.d.in prin.gl. Postea vero vr̄ dicere ꝙ ista substitutio tēpore pupillaris etatis sit directa, sꝫ post pupillarē etatē trahitur ad fideicommissum: qꝛ fideicōmissaria substitutio oī tpe fieri potest.⁊ hoc in pagano:sed in milite semper est directa: naz in pupillari etate est directa pupillaris, postea vere est directa militaris:vt.j.de testa.mili.l.in testamēto.⁊.d.l.centurio. Aduertatis ista.glos.vr̄ sibi contrariari:nā primo vocat hāc substitutionem fideicōmissariā. Scđo dicit ꝙ est pupillaris in pupillari etate.postea vero trahitur ad fideicommissum. ¶ Pro ista secunda opi.est alia gl. insti.de pupil.sub.§.qua ratione.⁊ videtur tex.in c.si pater.de testa.lib.vj.⁊ ibi Jo.an.refert quandam disputationem.⁊ istud finaliter tenet hic. Jdem consuluit Cy.vt ipse posuit in.l.precibus. in addi.suis. ¶ Jn contrarium tenent alie gl. ꝙ talis substitutio sit omni tempore fideicommissaria.instit.de pup.sub.§.extraneo.⁊.l.precibus.⁊ in.l.centurio. Ja.de are.tenet ꝙ vbi est aduerbi
a um quandocunqꝫ, videatur distribuere tēpora[a]. Est enim distributiuum.facit.ff.quib.mo.vsuf. amit.l.si cū in annos.⁊ ideo tenet ꝙ in pupillari etate sit pupillaris, postea fideicōmissa.pro ista opi.facit:qꝛ verba debēt intelligi s̄m ꝙ tēpora ⁊ persone patiuntur. Jsta est ratio.d.c.si pater.ad hoc de cōdi.⁊ demon.l. pater seuerinā.§.conditionū. ¶ Ego semper tenui cōsulendo quod ista substitutio semper sit fideicōmissaria:qꝛ ista substitutio est vnica:et ideo nō potest nisi vniformiter intelligi.cum enim vnica sit oratio, est vnicus modus significādi. Et quia substitutio fideicōmissaria potest fieri omni tēpore:merito ista substitutio censenda est omni tempore fideicommissaria, quādo est facta per verbū commune substituo.⁊ ita tenent communiter alij doc.iuris ciuilis,⁊ Jac.but.hic:⁊ ita seruatur cōiter.⁊ istud est verum, qñ substitutio est facta filio vniuersaliter instituto. Sed si esset facta filio instituto in sola legitima:tūc ante tēpora pubertatis est pupillaris, postea nulla:qꝛ nō potest in legitima ei substitui per fideicommissum. Non ob.c.si pater.nā ibi requiritur ꝙ verbis cōueniat et personis, sed hic nō conuenit verbis:qꝛ verbū substituo, reputat fideicōmissariuz, vbi nō est facta distinctio tēporum:vnde verbi interpretatio non partit. Sed in.c.si pater.erat verbū qđ decretalis interpretatur esse directū, sꝫ verbū, moriatur:⁊ ideo merito in pupillari etate cēsetur pupillaris:quia vere verbis cōsonat ⁊ persone. Jtē non ob.aduerbiū.qñcunqꝫ:qꝛ licet sit distributiuū:tamē distribuit vniformit. Si ergo vniformis est distributio:merito substitutio est omni tempore fideicōmissaria. ¶ Tertio non ob.§.cōditionū verba, qꝛ ibi verba nō poterāt vniformiter intelligi, cum pubes nō possit habere tutorē:⁊ ideo intelligūtur difformiter:sed hic possunt verba vniformiter intelligi.s.intelligendo ꝙ substitutio omni tēpo
3 re sit fideicōmissaria. ¶ † Sed hic quero, quādo testator dixit, si decesserit in pupillari[b] etate, vel postea quandocūqꝫ, an sint due substitutiones. secus quādo dicit quādocunqꝫ decesserit, nō facta etatū distinctiōe. Respon.ibi testator distinguit etates, in quibus fiat ratio differētie substitutionis.secus si in eis nō cōstaret ratio differentie substitutionū.verbi gratia.dicit pater, si meus filius decesserit intra.xxv.annū, vel postea quandocunqꝫ,talā substituo:ꝙ tunc substitutio est omni tēpore fideicōmissaria. Non ob.l.cēturio.qꝛ aduerbium directe, quod est ibi soluit cōtrariuz.
4 ¶ † Sed hic quero:pone ꝙ testator dicit ita:quādocunque filius meus decesserit, talis sit heres, filius decessit post pupillarē etatē, nunquid hic ista substitutio euanuit:dixit hic Ja.bu.ꝙ sic:qꝛ ista verba talis sit heres, sunt verba directa,⁊ directa substitutio nō pōt fieri puberi post aditam hereditatē:vt.d.l.centurio.⁊.l.verbis ciuilibus.de vulg.⁊ pupil.sed hoc vr̄ mihi cōtra mentē testatoris, q dixit qñcunqꝫ decesserit, vñ sicut si ista substitutio ab ipso principio fuisset facta puberi, reduceret ad interpretationē,⁊ ad intellectū fideicōmissarie, attēta mēte testatoris.arg.ff. de test.mil.l.querebatur.⁊ ita in pposito. Dicā igit ꝙ in pupillari etate est directa, sꝫ postea obliquat.hoc sentit gl.in.d.l.precibus.⁊ in.d.§.ex
c traneo. Jde credo si testator dixit:si filius me9 decesserit sine filiis[c], talis sit heres.naz interpretat valere, vt valere pōt.ar.j.de testa.l.quoniā indignū.⁊ qđ no.ff.fam.ercis.l.quotiēs.nam qui ponit hāc cōclusionē, si sine filiis decesserit.de adulta etate sentit in qua pōt habere filios:vt no.in.l. credendū.§.j.⁊ ibi per gl.ff.qui pe.tu. Non ob.l.centurio.⁊.l.verbis ciuilibus.qꝛ ibi apparebat ꝙ testator non voluit substituere nisi directe:⁊ sic testator arctauit se ad vnā speciem substitutionis.s.directe:ideo nō obli
5 quat. ¶ † Ulterius quero, nūquid[d] substitutus filio impuberi possit gra
d uari in legitima ipsius filij, verbi gratia: pater habens duos filios, vnū impuberē, alium puberē:substituit impuberi puberez directo.postea ipsi puberi substituit quēdam per fideicommissum: mortuo testatore decessit impubes, postea decessit alius pubes:tūc fideicōmissarius petit totam hereditatē:heres vero puberis vult detrahere legitimā ⁊ trebellianicam totius hereditatis:queritur nunquid possit. ¶ Jsta qđ habet
e duo puncta:primū punctum est, vtrum substitutio pupillaris[e] includatur in fideicōmisso,⁊ videtur casus ꝙ non,in.l.ita tamen.§.qui suspectā. ff.ad treb.s̄m Bar.vbi dicit ꝙ debet cōsiderari ordo verborū:nā aut primo pupillariter substituit, secundo per fideicōmissum:tunc in fideicommisso totum continetur. Aut econtra:primo substituit per fideicommissum, postea pupillariter:tunc non continetur pupillaris in fideicommisso.alleg.id quod no.in simili.ff.ad treb.l.marcellus.§.quidam.⁊.l.sceuola.⁊ ad leg.falcid.l.qui fundum.§.qui filios. Ray.de for.tenet simpliciter ꝙ substitutio pupillaris non includatur in fideicommisso.nam si includeretur,⁊ impubes habuisset alia bona quam paterna:sequeretur ꝙ in fideicommissaria substitutione includerētur etiam propria bona impuberis.cōtra.l.coheredi.§.cum filie.vet.nec fideicommisso.ff.de vul.sub. probatur cōsequentia:quia includuntur in pupillari:vt.ff.eo.titu.l.sed si
6 plures.§.ad substitutos. ¶ † Secundum punctū est, datoqꝫ includatur:
f nunquid detrahatur[f] de hac legitima ⁊ trebellianica: do.Cyn.dicit hic s̄m Dy.ꝙ substitutus filij pōt grauari in legitima filij, si iste filius decessit pupillus:vt.l.si fundum per fideicōmissum.in fi.cum.l.seq.ff.de leg.j. Tenendo ergo opi.ꝙ acquisitū ex pupillari includatur in fideicōmisso: sequeretur in proposita.q.ꝙ non detraheretur legitima ⁊ trebellianica, nisi de portione eius qui decessit pubes:portio vero impuberis esset restituenda integraliter. Ego consului pridie in ciuitate Uiterbij:quia testator dicit ita, substituo eis,⁊ cuilibet eorum:quod detraheretur legitima ⁊ trebellianica totius hereditatis. Ratio est:quia substitutus per fideicommissum est substitutus vtriusqꝫ filiorū,⁊ vterqꝫ est grauatus. Si autem

autē nō est substitutus nisi vltimo moriētis:tunc qꝛ pupillus nō fuit grauatus ex psona pupilli,nihil posset detrahi:nec ex psona substituti sui. cū possit in legitima grauari ꝛ trebellianica:vt dictū est. Aut ergo tota portio impuberis includit in fideicōmisso sine vlla detractione.tenēdo opi.Bar. Aut de ea nihil includit fm opi.Ray. in hoc tñ multuz sunt cōsideranda verba testamēti,nā si testator in tota hereditate substituit, tota hereditas venit in fideicōmissum: ꝛ tūc interpretabor ꝙ ista substitutio fideicōmissarij sit facta vtriqꝫ:cū pupillus possit habere duos substitutos:vnū directo,ꝛ alium per fideicomissum.ꝛ nihil repugnat,quin ex persona impuberis detrahat legitima ꝛ trebellianica partis sue.ꝛ ex persona puberis similiter, quasi vterqꝫ videatur grauatus, ꝛ non solum sit grauatus solus pubes. Ista.q.est de apicibus iuris.

1 ¶ Fratres ꝛ sorores quidā sunt vterini tātū, quidam consanguinei.
2 Agnatis magis fauet quam cognatis.3.
4 Libertus ingratus patrono,reputatur vtilis ꝛ turpis persona.
5 Institutus erat turpis persona tempore testamēti, cōuersus est ad frugē melioris vite viuente testatore:an reputetur dignus.
6 Querela, ad hoc vt detur fratri,an requiratur quod sit exheredatus.
7 Frater si instituit vilem ꝛ non vilem personam qualiter detur querela.
8 Querela que datur fratri:an rescindat testamentum totum,an vsqꝫ ad legitimam.
9 Quid si frater instituit turpem personam, ꝛ reliquit fratri legitimam.
10 Frater agit querela aduersus testamentum fratris,an heres scriptus possit eidem opponere causas ingratitudinis.
11 Ingratitudo que potest opponi fratri ab instituto,an possit opponi ab alio veniente ab intestato.12.
13 Statuto cauetur ꝙ superstite fratre soror non succedat, frater erat exheredatus sorore preterita.an exheredatus obstet sorori.

¶ Lex vigesimaseptima.

FRatres. Hec.l.no.est,ꝛ in materia ppria singularis:ꝛ tria intēdit. Primo enim dt ꝙ fratres vterini tm̄ nō habēt querelam inofficiosi. Scdo dicit ꝙ fratres vtrinqꝫ cōiūcti,vel cōsobrini tm̄ habēt querelā inofficiosi cōtra testamētū fratris in trib' casibus. Tertio ꝙ ꝫ necessariū herede institutū,ꝙꝙ sit vtilis psona,nō datur inofficiosi testamēti querela.h.d.scda ibi,cōsanguinei. tertia ibi excepto. Predicti tres casu sunt hi:primus,qñ institutus est infamis infamia iuris. Scds,qñ institutus est infamis infamia facti. Tertius est in liberto erga patronuz ingrato instituto. Primus ibi.dū dicit,si scripti heredes infamie. Scds ibi dū dicit vel turpitudinis,vel leuis note macula aspergūt. Tertius ibi vel liberti ꝛc.qđ dico de fratre, idē in sorore:filijs autē fratrū vel sororū non datur querela:vt.ꝫ.eo.l.fratris.ꝛ.l.j.ff.eod. ¶ In tex.ibi.vterini. No.ꝙ adiectiuū masculini generis cōiungitur duobus substātiuis.s. masculini.ꝛ feminini:ꝛ de vtroqꝫ predicat. ¶ In tex.ibi.penit'.licet ergo sit instituta turpis persona, valet institutio,ꝛ nō pōt moueri querela. ¶ In tex.ibi,vel nō agnatione,puta qꝛ erat soluta per emācipationē:vt.ff. de
1 cap.di.l.tutelas. ¶ † No.primo,ꝙ fratrū ꝛ soroꝝ quidā sunt vterini tm̄: qꝛ nati sunt ex eadē matre,nō ex eodem patre. Quidā sunt cōsanguinei tm̄:quidā sunt nati ex patre tm̄,nō ex eadē matre.quidā sunt vtrinqꝫ cōiuncti:qꝛ de vtroqꝫ parēte geniti. Aduerte,intelligas ꝙ nō dicūtur cōsanguinei,nec vtrinqꝫ cōiuncti,nisi sint ex matrimonio nati.fratres eñi qui nō sunt legitimi,sed naturales. iura ꝯsanguinitatis nō habēt:vt in s.ad orfi.ꝭ.nouissime. Et per hoc dico ꝙ frater naturalis ꝫ testamētū fratris licet sint nati ex eodē patre ꝛ ex eadē matre,nō habet querelā.facit qđ no.in.l.j.in prin.de bo.pos.cōtra ta.ꝛ.ff.vnde cogna.l.si seruus.ꝛ
2 l.hac parte. ¶ † Scdo not.ꝙ magis fauet agnationi ꝙ cognationi:qđ facit ad statuta ciuitatis,que preferūt illos de domo e agnatione alijs
3 q nō sunt ex eadē domo,vel de cognitiōe. ¶ † Tertio no.ꝙ quelibet infamia tā iuris ꝙ facti facit quē reputari vilez personā.ꝛ habet quatuor effectus infamia facti. Primo:qꝛ repellit a dignitate:vt in reg.iur.infamibus. Scdo:qꝛ attenuat testimoniū,vt plene dictū est in.l.cūctos populos.ꝫ.de summa trini. Tertio:qꝛ repellit a querela:vt.ꝫ.eo.l.in aerā.ꝛ.l.si.filiā. Quarto:qꝛ inducit querelam:vt hic hi sunt quatuor effectus
4 simplices infamie facti. ¶ † Quarto no.ꝙ libertus ingratus patrono, reputatur vilis ꝛ turpis psona:ꝛ ideo si est institutus ab aliquo, frater institutēs cōsanguineus,vel vtrinqꝫ coniunctus preteritus,vel exheredatus pōt mouere querelā. ¶ Not.ergo ingratos reputari turpes ꝛ viles personas:sed hic loquit de ingratitudine assecute libertatis,non de qualibet ingratitudine. ¶ Ultimo no.ꝙ cōtra vterinū heredē:qꝛ.l.euz miscet hereditati:velit,noluit nō dat querela inofficiosi testamēti. Itē no.qꝛ licet tanqꝫ seruus sit vtilis persona tamē purgatur hec macula p libertatē:qꝛ dñs dignū eum fecit:nam eo ipso quod heres,eo ipso liber. ¶ Opp.dicitur ꝙ hic:est differētiā inter fratres vterinos tantū ꝛ cōsanguineos,cōtra:qꝛ sublata est differētia agnatiōis:vt.j.de legi.her.aut.cessante. Sol illud verū est ab intestato,secus in iure rūpendi testamē
5 tum,vt hic:qđ est notandū.ꝛ idē dicit Odofr. ¶ † Quero,quid si institutus erat turpis persona tpe testameti:ad frugē melioris vite conuersus est viuente testatore: Rñ. ꝙ reputat dignus,ꝛ nō cōpetet querela: vt dixi.ꝫ.eod.l.filiam.facit.j.famil.erisccū.l.in ipsius.facit.ff.de adimen,lega.l.iij.ꝭ. fina.per quas leges dico quod si patronus:pepercit liberto ingrato, quod non habet locuz quod hic dicitur de liberto. facit ad
6 hoc.ff.ad.syl.l.diuus. ¶ † Nunc venio ad materiā:pro declaratione materie querit Gui.de pluribus.q.primo vtrū querela detur fratri preterito,an requirat ꝙ sit exheredatus. Rñdit Gui. ꝙ nō solū fratri exheredato:sed et preterito dat querela:qꝛ preteritio fratris habet pro exheredatiōe,pro hoc.ꝭ.de lib.prete.l.maximū vitiū.circa mediū.ꝛ sic intelligitur.l.ista.ꝛ.ff.eo.l.j.ꝛ insti.e.ꝭ.j.nō enim possumus dicere ꝙ detur cōtra tab. qꝛ cōtrata.nō habet locuz in linea trāuersali:sed solū datur in linea descēdēti:vt aperte patet in.l.j.ꝭ.liberos.ff.si a pa.quis fue.ma.fm Gui.ꝛ bene:qꝛ cū institutio vnius inducat exclusionē alterius.ergo habeat pro exheredatiōe:qꝛ ōis exclusio precedēs ex testamento,videtur exheredatio quedā.facit qđ no.ff.de here.inst.l.qui volebat.ꝛ
7 ff.de ver.obl.l.quidā cum filiū. ¶ † Scdo quero, quid si frater meus,fecit testamētū,ꝛ instituit vilē,et ꝛ nō vilē personā:querit.qualiter mihi det querela. Respōdet gl.ꝙ dabitur cōtra turpē psonam,ꝛ nō cōtra nō turpē:vt.ꝫ.eo.l.cum duobus.ꝛ ar.ff.de le.ij.l.si titio.ꝛ est hoc verū, nisi turpis psona repudiet hereditatē:nam tūc querela non pōt nasci:qꝛ respectu eius ꝫ quē intetatur requiritur aditio hereditatis:vt.l.pe.j.eo.sed hic non est adita hereditas:ergo nō competit querela.ꝛ accrescet ista portio heredi qui nō est turpis psona. Sed ponamus ꝙ est quedā hereditas in qua nihil est aliud, ꝙ quoddā ius diuisibile:nūquid isto casu cōtra turpē personā institutā cū nō turpi detur querela:est ar.ꝙ nō.ff.de libe.leg.l.si is
8 qui duos. ¶ † Tertio queritur, nūquid ista querela que datur fratri,rescindat testamentū in totum,an vsqꝫ ad legitimā.dicūt quidā ꝙ vsqꝫ ad legitimā.arg.insti.de suc.libe.ꝭ.si vero testamētum. nā hoc casu qñ turpis persona instituit,fratri ꝛ sorori debetur legitima:vt no.ꝫ.e.aut. nouissima.ꝛ in aut.de her.ꝛ fal.ꝭ.j. Cōtrariū est verū: qꝛ propter odium instituti in totū rescinditur testamētū:vt.ff.si quis a pa.fue.ma.l.pantonius.que est ad hoc not.secundū Gui. Sed nunquid rescissio isto testamēto debētur legata per aut.ex causa.j.de libe.prete.nam vt patet in corpore vnde sumitur,non loquitur nisi in liberis ꝛ parentibus:tamē credo ꝙ debeant: qꝛ vbi ppter odiuz instituti res deducitur ad causam intestati ex legis dispositione,non preiudicat fideicōmissarijs seu legatarijs:vt.j.de fideic.l.eam quā. secundū
9 vnum lect. ¶ † Quarto queritur:Ego volebam instituere turpē personā.reliqui fratri meo legitimam:nunquid in residuo possem turpem personam efficaciter instituere:videtur quod sic:nam si hoc est in filijs ꝛ ascendētibus: ergo multo fortius in transuersalibus:vt.ꝫ.eo.l.cum queritur.ꝛ.j.de codi.l.fi.ꝭ.penult. Contrariū determinat Gui.quod iste frater possit expugnare testamētuz in totū:quia nō est expressuz de legitima fratris secundum eundē Gui.de cug. vnde hoc ca
a su tota hereditas[a] est sibi delata propter odium istituti,argu.d.l. Pantonius. sed tamen filius cui est relicta legitima,etiam turpi persona instituta.non habebit querelam: quia nulla lex hoc dicit:ergo multo minus frater.ad idem.l.fiue.ꝭ.excluditur.ff.de iure patrona.ꝛ de bo.lib.l.etiā.ꝭ.si debita. Et si tu dicis:legitima portio debita iure nature non reperitur in fratre. Respō.imo sicut,repetitur ius alimentoꝝ.loco quorū succe
b dit[b] legitima:vt.j.de admin.tu.l.non omni.ꝛ.ff.de admin.tut.l.cum plures.ꝭ.in primis. ¶ Sed nunquid ista legitima est tertia,vel semis,secundum numeruz verum:an vero est quarta portio. Glo.in authen,nouissima. sentit ꝙ ista sit aucta in tranuersalibus,sicut ꝛ in descendētibus ꝛ ascēdētibus.qđ verū nō credo:qꝛ nec lege,nec ratione est cautū:ꝛ ideo ius antiquū in hoc remanet incorrectum:quo cauetur ꝙ legitima sit quarta
10 portio:vt.ff.eod.l.papin.ꝭ.quarta. ¶ † Quinto

videt obligationis grauamē incipere ab herede:vt.j. vt act.ab her.ꝛ cō.here incip.l.j.p hac parte videtur text. cū gl.in.l.q duos, eo.ti.de vul.ꝛ pu. vbi a substituto intelligūtur relicta, que testator post mortē pupilli reliquit:sed aliud qñ datus est substitutus:qꝛ tūc testator habet expressuz in dictuz:vt ibi. vide Pau.de ca.in.d.l.j.de vul.ꝛ pup.vbi videtur sequi opi. Barto.in.d.l.qui duos.ꝛ vide in ꝯs.clxix.incip.in casu presenti.ꝛ Joā.de imo.in.c.Raynaldus.extra ꝺ testa.

a ¶ Tota hereditas. Adde ar.l.cōuirū.j.de fideico.ꝛ.l.cuz pater.ꝭ.fidei.alias filia mea ff.de leg.ij.

b ¶ Succedit.procedit.ar.de alimētis ad legitimā:nō tamen semper: vt no.Bal.i.l.j.j.qñ nō pe.par.ꝛ qđ no.Bal.i.l.si quis in suo.j.e.vb in legitima non procedit de plano,ꝛ die feriato, sicut in alimentis.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

queritur: frater preteritus agit querela: scriptus opponit agenti causas ingratitudinis, que sunt tres in trāsuersalibus: vt in aut. de nupt. §. ingratitudinem. replicat agēs, ꝙ scriptus nō potest euʒ dicere ingratū, ex quo testator nō dixit: vt. ī. eo. l. omnimodo. queritur quid iuris. Respon. ꝙ heres scriptus pōt opponere de ingratitudine: vt d. §. ingratitudinē. ꝛ. ī. de secū. nup. l. fi. ex quo eñ ipse agēs alteri obijcit infamiā, dat occasionē ꝙ alter possit similiter inpingere agēti infamiā, vel ingratitudinē: vt. s. in. l. in arenā. ꝛ ar. ff. de in ius voc. l. libertus, la. j. s̄m Guil. qđ verū credo: qꝛ ex quo querela datur preterito, non est necesse ꝙ testator de eo fecerit mētionē: vnde siue testator dixerit eum ingratum, siue non: non habeo proposi
11 tum. ¶ † Sexto quero: nūquid ingratitudo que potest opponi fratri ab instituto, possit opponi ab alio veniente ab intestato: puta ab alio fratre grato? Rñ. nō p. l. cognatis. ff. vnde cog. que est ad hoc no. ꝛ sing. l. s̄m Guil. sicut nō potest eidē opponi cum nititur ex testamento: vt. l. his consequenter. §. j. ff. fami. erci. Nō obst. ꝙ non admittitur contra testamentū: qꝛ ille qui venit ab intestato, dicit venire ex tacita voluntate defuncti, ꝛ ille qui venit ex testamēto, venit ab expressa voluntate defuncti, ꝛ facilius admittitur: vt. ff. de inr. cod. l. si quis cum testamentū nullum. ꝛ de colla. bon. l. j. §. vel maxime. alias. §. sed ꝛ si legatis. In cōtrarium facit. d. §. ingratitudineʒ. ꝛ. ī. de secū. nup. l. fi. ꝛ de iurepatr. l. eum patronuʒ. Respon. ꝙ in. §. ingratitudinem. ꝛ in. l. fi. de secun. nup. repellitur frater a quodā lucro. qđ hereditario iure non cōpetit: sed hic cōpetit iure hereditario. Item non ob. l. cum patronum, qꝛ facilius tollūtur iura patronatus, quam iura sanguinis: vt. ff. de capi. di. l. tutelas. ꝛ. ff. de pac. l. ius agnatiōis. secundum Guil. ꝛ idem tenet Bar. ꝛ bene per. l. cum ratio. §. fi. de bon. dā. Nō obst. ff. sol. matr. l. ab hostibus. §. si vir vxorem. qꝛ ibi loquitur in lucro, quod venit ex accidenti: ꝛ per rationē que cessat in ingrato, ꝛ nō supportante onera matrimonij: vt. l. pater. de excep. doli. sed hic loquitur in lucro, quod defertur iure sanguinis, quod ius sanguinis nō cessat per ingratitudinem: quia est ius
12 inseparabile. ¶ † Ulterius queritur de tali questione: pone tres sunt fratres: vnus decedēs facit testamentum, ꝛ instituit turpem personā, ꝛ vnuʒ ex fratribus ingratum exheredat, alium non ingratum preterit: modo queritur vtrum iste non ingratus rescindat testamentum in totum, an vero solum pro dimidia. dicit Gui. quod in totum: quia pars ingrati accrescit grato. arg. ff. eo. l. qui repudiantis. ꝛ. d. §. ingratitudinē. Ego dico qđ quādiu est incertum an exheredato cōpetat querela: preteritus non potest agere querela nisi pro parte sua. arg. ff. eod. l. pater filium. quia non apparet quod ius exheredati defecerit: ꝛ ideo non
13 constat de iure accrescendi. ¶ † Octauo quero de ista questio. Statuto cauetur quod superstite
a fratre soror[a] non succedat: modo pone in terminis Guil. ꝙ frater erat exheredatus, sorore preterita, an exheredatus obstet sorori: ꝛ videtur quod non: cum exheredatus habeatur pro mortuo. vt. l. j. in fi. de contratab. So. dico quod soror debet expectare an exheredatus moueat querelam: ꝛ si labitur tempus exheredato, vel alio modo excludatur: tunc soror ad querelam vocatur. arg. d. l. pater filium. ꝛ. l. si is qui. ff. eod. statutū ergo debet intelligi qđ excludatur soror, non precise: sed ita demum si frater succedat. Intētio ergo statuti est ponere ordinem prelationis, non necessitatem exclusionis. ¶ Sed quid si iste frater esset frater minor? Respon. quia tunc excluditur ipso iure, non est vlterius expectandum sorori: sed statim querelam mouere potest. ad hoc facit. ff. de coniung. cum emā. lib. l. j. §. si pater. ꝛ ibi per Bar. facit quod not. in simili. ff. de leg. j. l. fili⁹. §. cum quis erit. ꝛ hec sufficiant.

1 ☞ Protestatio patris presumitur cōtra filium: quia sentētia patris inducit presumptionem ingratitudinis.
2 Merita qualiter probantur.
3 Inimicitia qualiter probatur.

¶ Lex vigesimaoctaua.

Liberi. Liberi exheredati presumuntur ingrati, nisi probēt se gratos. hoc primo. ¶ Parentes exheredati presumuntur grati, nisi probentur ingrati. h. d. secun-
1 do ibi si finautē. ¶ † No. ꝙ protestatio patris presumitur contra filiū: quia sententia patris inducit presumptionem ingratitudinis: sed hoc hodie est correctum: vt. ī. eo. l. omnimodo. licet ergo alias presumatur pro sententia iudicis: tamen hic presumitur pro sententia testatoris. ꝛ est ratio: qꝛ in proprio facto in iniuriam alterius credi non debet.
2 ¶ † Scđo no. quomodo probātur merita, qꝛ probantur, probando continuata obsequia: vnde fiet articulus, qđ filius erat patri reuerēs, ꝛ obediēs, ꝛ nō, fiet articulus de momento temporis: sed quod continue filius erat in obsequio patris. Adde tamē hic ꝙ licet interdum fuisset ingratus: tamē postea suprema gratitudo sufficit filio: vt dixiʒ. eod. l. fratres. ¶ Tertio not. quod magis presumitur pro parentibus, quam pro liberis: quia naturale est ꝙ pater magis diligat filium, quam filius patrem:
3 ꝛ ita dicit Aristo. ¶ † Quarto no[b]. quomodo probatur inimicitia, pro-
b batur enim ex offensione, vel nisi offensionis, puta ex insidijs. Item pro-
c batur inimicitia[c], si quis contrahit parentelam, vel facit cōfederationes cum inimico. nam coniuncti ꝛ confederati presumuntur eiusdem intentionis: quod est nota. ꝛ ideo ex hoc casu debent amittere feudum, quod est not. vt dicit glo. ꝛ probatur in vsi. feu. in tit. que sit pri. causa ami. feu. col. x. facit. l. iiij. ff. de leg. j. cum simi.

1 ☞ Collatio non habet locum, nisi quando tractatur de successione ascendentium. 4.
2 Donatio facta filio in potestate an conferatur.
3 Filius id quod acquirit ex titulo non lucratiuo, sed oneroso, an veniat in collationem.
5 Dos ꝛ donatio propter nuptias ab eo, vel ab ea profecta de cuius successione agitur, reputatur in legitimam ad excludendam querelam inofficiosi.
6 Filia que recepit dotem a patre, si decedit relictis filijs, an in legitima quam habent in bonis, imputetur eis dos materna. 7.
8 Filia an possit institui in dote, ꝛ si possit, an possit de restituenda dote grauari.
9 Filia instituta a patre iussa est esse contenta: an ista filia possit aliquid pretendere super dote materna.
10 Dos quam pater dedit pro filia, ꝛ precise stipulatus est sibi vel heredibus eius restitui, an imputetur filie in legitimam.

¶ Lex vigesimanona.

Quoniam nouella. Hoc dicit. Sicut donatio ꝑpter nuptias ad similitudinem dotis confertur: ita in legitimam imputatur. h. d. No. quod dos ꝛ donatio propter nuptias conferun-
d tur, cum de hereditate ascendentium[d] tractatur: quod vt intelligas, dic circa materiam collationis, que bona conferuntur. Breuiter septē sunt
1 regule notabiles, que hodie locum habent secundum Oldra. ¶ † Prima regula, ꝙ nunquam habet locum collatio, nisi quando tractatur de successione ascendentium. ¶ Secunda nunquam habet locum collatio hodie, nisi bona que petuntur conferri processerunt de bonis illius de cuius hereditate agitur, quando petitur fieri collatio. Iste due regule probantur hic: ꝛ expressius. ī. de collat. l. vt liberis. Tertia regula similiter negatiua est, quod peculium castrense, ꝛ quasi, ꝛ aduentitiū, hodie
2 non confertur: vt. ff. de col. bo. l. i. §. nec castrēse. ꝛ. ī. de col. l. fi. ¶ † Quarta regula, quod donatio facta filio in potestate: quia habet vim relicti, cum cōfirmetur per mortem, non confertur: qꝛ id qđ post mortē eius de cuius hereditate agitur queritur, non confertur: vt. l. j. §. si impuberi. de col. bo. sed si est donatū emancipato tempore emācipationis, confertur:
e vt. d. l. vt liberis. §. fi. Si vero post[e] emācipationem, hoc prius non actor tūc serua opi. Azo. vt nō fiat collatio, nisi in duobus casibus: vt. ī. de col. l. illud. §. fina. ꝛ hoc in simplici donatione. sed in remuneratione non fiet collatio: quia non est mera donatio. ff. de donatio. l. aquilius regulus. et ī. eod.

a ¶ Soror. Vide qđ not. Bar. in. l. i. §. si pater. de coniun. cuʒ eman. lib. ꝛ hic in fin. pr Salic.
b ¶ Quarto no. No. gl. istius. l. ꝙ si vasallus contrahit amicitiā cum inimicis domini, ꝙ presumitur eius inimicus: sed hodie in palatio sustinui cōtra. Et dicebā ꝙ hec gl. hoc nō dicit: qꝛ debet referri ꝛ intelligi s̄ʒ istū tex. sed hic copulat duo, vʒ ꝙ copulauerit amicitiā cuʒ inimicis dñi. ꝛ per alios actus appareat, vel credat se infestus: ergo glo. colligit ex isto tex. ergo sequit ꝙ s̄m istum tex. dʒ intelligi, vʒ qñ copulat, ꝛ alios actus facit. ꝛ ita dicebā intelligendaʒ gl. l. j. §. cum patronus. ff. de offi. pref. vrb. vbi tex. Si cōtra dñm se cōfirmauit cū inimicis. Et ita etiā dicebā debere itelligi gl. c. j. §. preterea. q̄ fuit prima causa bene. amit. ꝛ ita est tex. i d. c. i. p quot testes pbetur ingratitudo. ꝛ quidā arguebāt in contrarium sic. Vasallus si efficitur inimicus domini, priuatur feudo: sed per amicitiā cū inimicis efficitur inimicus: vt l. sciendū. §. j. ff. de legi. quidā istud negabāt: qꝛ nō efficit inimicus, nisi ꝯcurrāt illa duo: vt hic. nec. l. sciendū. meretur allegari ad hoc: qꝛ nō dicit qđ efficitur inimicus: sed est in iusta causa recusatiōis: nec loquitur in vasallo. Sed vide gl. singu. in. c. fi. đ postu. s̄ʒ Io. de imol. ibi, q allegauit istaʒ. l. liberi. qꝛ ingratitudo repellit a successione ab intest. Sʒ ipse dicit ꝙ ista. l. loquitur in infesto. vnde illa glo. allegauit. l. fi. C. de rei ven. vbi ego allego similem gloss. in. §. ingratitudineʒ. in aut. de nup. Ja. de bel. ibi pōderat: qꝛ d. l. fin. loquitur in actu iam executo: sed glo. loquitur in fiendo. Andr. Barb.
¶ Inimicitia. Probatur etiā si cōtinuo habitas cū inimico meo. c. repellantur ꝛ ibi doc. extra de accu. ꝛ vide que scripsi post Bar. ī. l. iij. §. fi. ff. de his quib. vt indi. alij modi habent in. c. cum pro. ꝛ ibi doc. extra de appel. maxime Pet. de anc. vbi quid de fratre offendentis. de aduocato procu. vel fideiussore accusantis me criminaliter: vt etiā quid in iudicāte cōtra me, quid in cōuersante cum inimico meo, dic ꝙ censetur inimic⁹. c. cum oporteat. de accu. ꝛ vide Bal. in. l. j. ī. si qua pred. po. ꝛ plures modos vide per Mod. in. d. c. cum oporteat.
d ¶ Ascendentium. Adde Cy. in. l. nec emancipati. in. ij. q. ꝛ ibi Bald. ī. de col. ꝛ Bar. in. l. pater. ff. de col. do.
e ¶ Si vero post. Adde Bar. in. l. j. §. nec castrense. ff. de col. bono.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§.eo.ant.vnde si parēs.quicquid notet.j.de col.l.si donationē.donatio vero ppter nuptias bene cōferf:vt hic.adde qd dicā sm gl.j.eo.l.omodo.§.fi.
3 ¶†Quinta regula.qd illud qd acquirit filius ex tit.non lucratiuo,sed oneroso,nō venit in collationē.ff.de col.bo.l.j.§.nec castrense.ver.hoc enim propter onera:q2 nō videf adesse,cū tantū sibi abšit de pprio.quantū quesiuit.arg.ff.de vsufru.l.q2 qui pretio.ꝛ si plus valeret,illud cēsetur ex industria:vt.ff.ad.l.fal.l.si heres.ꝛ sic aduentitium:ꝛ ideo non cōferendū.
4 ¶†Sexta regula est,ꝙ nunꝙ collatio fit nisi decedentibus[a] illis de quorū hereditate tractaf,ꝛ personis expressis in iure,non aliter:vt j.cōmunia vtri.iudi.l.fin. ¶ Septima regula est,qd nunꝙ tenetur conferre nisi ille qui vult pro rata sua vniuersaliter succedere:vt.ff.de col.do.l.fuit qōnis.ꝛ est.l.fi.hoc de prima parte istius.l.
5 ¶†Scdo no.ꝙ dos ꝛ donatio ppter nuptias ab eo vel ab ea profecta,de cuius successione agitur,in legitimā imputaf,ad excludendā inofficiosi querelā,ꝛ sic ex testamento.idē tn̄ puto ab intestato. ¶ Op.ista.l.videtur equiparare collationē ꝛ imputationē,sʒ hec equiparatio videf falsa tam in rebus,quā in personis,de rebus patet.j.de coll.l.illud.in princ.ꝛ de personis patet:q2 collatio nō fit nisi certis personis,sʒ imputatio fit quolibet extraneo herede existente:vt.j.eo.l.omo.ergo equiparatio falsa.Sol.ista equiparatio non fit simpliciter,sed solū in casu huius.l.scʒ in dote ꝛ donatione propter nuptias.vel dic ꝙ hic nō equiparat collationē ꝛ imputationē,sʒ dotem ꝛ donationē propter nuptias:vt sicut eqparanf in collatiōe.ita equiparent in imputatione,sunt enī dos ꝛ donatio ppter nuptias correlatiua:q2 vnū sequif ad alterū:ꝛ ideo merito assimilanf.argu.j.de ind.vi.l.fi. ¶ Secundo op.ꝛ videf ꝙ si mater,vel auus paternus dedit dotē,videf donasse:vt.j.de rei vxo.ac.l.j.§.accedit.ꝛ.l.fi.de do.pmi.ergo nō imputatur in quartā:q2 non est de substantia bonorū morientis:vt.j.eo.l.scimus.§.repletionē.So.q2 profecta est dos ꝛ donatio de suā substātia bonorū morientis:ideo in legitimā nō imputaf.nō ob.qd videaf donatū:q2 non est donatū simpliciter.sed rōne matrimonij,ppter rōnē differentie dictā in.d.l.omnodo.§.fin.
6 ¶†Veniamus ad.q.ꝛ primo formo hāc.q.Pater
b dedit dotē pro filia:filia decedit[b] anteꝙ pater,cū liberis,relicto nepote.certū est ꝙ isti nepotes debent habere legitimā in bonis aui ex sua persona:q2 mater est subducta de medio,mō querif,nūquid in legitimā istorum nepotū imputef eis dos materna.Bart.format hanc.q.ff.ad.l.fal.l.in quartā.ꝛ dicit ꝙ multi doc.cōsuluerunt ꝙ lʒ ista dos remaneat apud nepotes,nō imputef in legitimā nepotū,ꝛ mouebanf per rōnē cōem.l.scimus.§.repletionē.ꝛ.j.ea.l.nā legitima debet haberi de substantia istius aui,de cuius successione tractaf,sed ista dos penitus exiuit de substantia bonorum aui,vnde isti filij non habent eā ex auo,sed ex successione materna,ꝛ sic diuerso iure,ꝛ titulo.ergo non imputaf sibi in legitimā debitā in bonis aui.Sʒ tñ dicit Bar.se consuluisse:q2 primo video qd ista dos materna debet ab istis nepotibus cōferri:vt.j.de col.l.illā.§.fi.ergo debet in legitimā cōputari,arguendo a simili.sicut arguit hec lex.non ob.j.de colla.l.illud.in prin.vbi dicit text.ꝙ nō omne qd confertur imputaf:q2 illud est verū,nisi put dicit ibi litera,quatenus in iure repetif expressum ex cōiunctione duarū legū,scʒ.l.illam.§.final.ꝛ huius.l. ¶ Preterea hic simpliciter expresse dicif ꝙ dos dʒ cōferri a nepote,nec distinguit an dos data sit sibi,an matri sue:ergo intelligā indistincte.pro hoc facit.l.omnimodo.§.fi.j.eo.vbi nō requirif tūc ꝙ habeat a patre,sʒ qd eius ocasione lucref:facit in rōne sui.ff.de colla.bo.l.dedit dotē. ¶ Preterea dicit ipse non est verū,ꝙ ibi nepotes capiāt hereditatē tanꝙ heredes matris,sed directe capiunt ab auo,qd pbaf duplici rōne.primo:q2 ista dos est profectitia.ꝛ dotē pfectitia filiafa.nō habet heredē:vt.l.nupta.ꝛ.l.filie,mee.ff.sol.mat.Scda ratio est:q2 de iure cōi ista dos dʒ reuerti ad dotantem.vt.l.dos a patre pfecta.j.sol.ma.mō cōsuetudo aufert dotāti,ꝛ applicat dotem liberis:ergo directe ꝛ immediate nepotes habēt ab auo,nō a matre ipsorū.vnde necessario sequif ꝙ imputent sibi in legitimā portionem sm Bart.
7 ¶†Ego habui cōsulere[c] in hac questione,sub hac forma:pr̄
c dederat dotē p filia,ꝛ stipulatus erat eā sibi reddi,si matrimoniū dissolueref sine liberis.predecessit filia cū liberis:erat questio an isti liberi imputarent sibi hanc dotē in legitimā.ꝛ dixi qd nō:q2 hoc casu ex tacito pacto remanet dos penes liberos.tanꝙ penes heredes matris,ita ꝙ istam dotem non habent ab auo,nec aui beneficio,sed ex successione materna.ꝙ autē ipsi veniāt tanꝙ heredes matris ad istā dotē,disputauit Jacob.de bel.ꝛ Bar.idē tenet in.l.sicū dotē.in prin.ff.sol.mat.Et per hoc nō obst.rōnes Bar.qui dicit ꝙ directe capiunt nepotes ab auo:q2 hoc esset verū,qñ caperent vi consuetudinis,cessante stipulatione.ꝛ ita intelligo Bart.Sʒ qñ a contrario sensu stipulationis remaneat apud liberos,tanꝙ apud heredes mulieris,ꝛ nō hereditario iure aui,non tenenf sibi imputare:q2 nō habent aui beneficio,sed ex casu:q2 mater predecessit:vt in.d.§.repletionem.ibi dū dicit,quasi iure aduentitio.nō obst.l.illā.§.fi.q2 illa loquif in collatione:que non fit nisi certis personis,sed imputatio in legitimam
8 fieret respectu cuiuscūqʒ heredis.vnde regule non sunt pares:vt dicit dicta.l.illud.in princi. ¶†Secundo queritur,nunquid filia in dote possit institui:ꝛ si potest,nunquid possit de restituenda dote grauari.Respondeo quo ad primum,ꝙ ex quo dos in legitimam imputatur,quod potest in dote institui,sicut potest in legitima institui.ita tenet Odofre.per hāc l.ꝛ gl.ff.de mino.l.iij.§.sed vtrum.Et si tu dicis,quid operatur,cum filia in re propria instituatur:vt.ff.fami.herc.l.Pomponius philadelphus.Respon.operatur ius accrescendi,vt dixi.§.eod.aut.nouissima. ¶ Ad secundum punctum respondeo,ꝙ vsqʒ ad legitimam non potest grauari,sed supra legitimam dicit Dy.ꝙ licet in fideicommisso vniuersali non imputetur dos:tamen speciale fideicommissū valet.ff.ad trebellianū.l.mulier.§.cum proponeretur.ꝛ.l.a filia.ꝛ de leg.ij.l.fi.§.filie.sm Cyn.j.de rei vxo.actio.l.j.§.videamus.sed hoc intellige quando dos erat reuersura ad heredem grauantis.sed si iure cōsolidationis pertinebat ad filiam:non valeret fideicōmissum:nisi tantum filie vltra legaretur.vel relinqueretur,quatenus ipsa grauaf:vt.l.titia.§.qui inutra.de leg.ij.ꝛ.l.pater filiaʒ.in prin.ff.ad.l.falci.hoc tenuit Ja.de bel.ꝛ Barto.tenet in.d.§.filie.
9 ꝛ ego etiam ita cōsului. ¶†Tertio queritur.pater instituit filiam in certis rebus,ꝛ dote,ꝛ iussit eam esse tacitam ꝛ cōtentam,ꝛ ꝙ plus de bonis suis petere non possit.ꝛ pone ꝙ res iste sint vltra legitimam,ꝛ etiam vltra dotē maternam.modo ista filia acceptat legatū,ꝛ nihilominus vult dotem maternam:queritur an possit.ꝛ videf qd non quia illa verba plus petere non possit,videf ha- a
d bere animum cōpensandi[d]:alias illa verba nihil operarentur,fiet ergo cōpensatio:vt.j.de rei vxo.act.l.j.§.sciendum.Bart.cōsuluit cōtra:quia bona intelligunf deducto ere alieno:vt.l.subsignatum.§.bona.de verb.sig.modo filia petit dotem tanꝙ es alienum,nec petit plus de bonis patris, b
sed petit de bonis matris.ad hoc.l.pretor.§.emācipari.de colla.bo.quam Barto.allegat pro casu hoc,ipse ponit in.l.vt iurisiurādi.§.si liberi.in fin.ff.de oper.lib. Idem dicit in emphyteosi,quando transit ad eos vt ad filios,non vt ad heredes,ꝙ per dictam clausulam non prohibentur res emphyteoticas petere tanquam es alienum,ad idem facit.d.§.sciendum.si bene inspiciatur,ibi dum dicit nisi specialiter pro dote.nota ꝙ dicit specialiter,ꝛ hoc verum,nisi ex aliqua coniectura appareat ꝙ pater senserat de huiusmodi compensatione,nam cōiecture standum est:vt.l.cum proponeretur.de lega.ij.ꝛ ad hoc.ff.de leg.j.l.licet Imperator,ꝛ hoc credo verum,quando testator dixit quod non possit plus petere de bonis:vt.l.j.§.nunc videamus.ff.de coniun.cum eman. c
libe. ¶ Sed quid si dixit ꝙ non possit plus petere super bonis suis? Respond.aut dos consistebat in specie:ꝛ idem:quia nihil petitur super bonis defuncti,sed super bonis ipsius petentis:vt.j.soluto matrimo.l.dotis.aut dos est in quantitate,seu in genere:tūc non potest peti:quia si super bonis peteretur,siue personali siue hypo-
10 thecaria ageretur. ¶†Quarto ꝛ vltimo queritur,nunquid dos quam precise pater stipulatus est sibi ꝛ suis heredibus,ita ꝙ filie non consoli- d
detur,imputetur filio in legitimam? Respondeo non,nisi heredes patris stipulationem remittant.i.ius stipulationis cedant filie:vt.ff.de leg.iij.l.vxorem.§.pater naturalis.ꝛ ibi per Jaco.de areti. Sed pone:pater remittit filiam in monasterium,ꝛ ponit certam quantitatem pecunie in altero:an illa computatur in legitimā filius monialis:dicit Barto.ꝙ sic:quia in vulgari appellatur dos,vel saltem habet similitudinem dotis,ita not.Barto.ꝛ ita dicit se consuluisse.in.l.j.§.si parēs.ff.si a pa.quis fue.ma.quod verum credo.ꝛ tene menti.

1 ☞ Iure veteri si filio erat minus relictum quā legitima,habebat querelam.
2 Institutionis titulus an acquiratur in parentibus,sicut in liberis.
3 Filio exheredato an debeatur legitima.numero.4.
5 Pater instituit filiam in minus quam in legitimam:ꝛ prohibuit ꝙ non peteret amplius:an testamentum valeat.
6 Legitime suppletio a quo peti possit,an a solo herede,an etiam legatarijs.

a ¶ Decedētibus. vide latius p Bal. in.l.nec emancipati.post Cy.in pe.q.j.ō col.ꝛ adde.l.ex causa.j.fami.her.

b ¶ Filia decedit.vide Barto.in cōsi.xcviij.incip.hubertus.ꝛ bar.in.l.illā.j.de coll.ꝛ i.l.j.§.e.

c ¶ Consulere.ista decisio in istis terminis placet,p no.per Bar.in.l.post dotem.in.iij.q.ff.sol.ma.ꝛ sic decidit id qd indecisum reliquit Bar.in.d.l.in quartā.hic alle.ꝛ ita tenet ibi ang.

d ¶ Compensandi. Adde gloss.in.l.si vxor.j.de bo.aut.iudi.pos.

¶ Lex trigesima.

OMnimodo. Ille cui aliquid in testamento relinquitur illud nõ põt impugnare, sed debet ad supplementum legiti meagere, nisi probetur ingratus. In hõs vero in quibus nil relinquit iura vetera nõ mutantur. h.d. Item militia que põt vendi, vel transmitti a patre, vel alio descendente proueniens, in legitimam imputatur, excepta militia silentiariorum.

1 ¶ † Nota ꝙ olim filius cui erat relictum minus legitima, habebat querelam: si erat exheredatus. si aũt erat pterit⁹, habebat ɔtra tab. vel ius dicẽdi nullum. Sed contra istos modos impugnandi testamentum prouidet hec lex. ꝙ si habet aliquid quoquo relicti titulo, non habet querelam, nec ius dicendi nullum, nec contratab. sed agit ad supplementum: nisi testator dixerit eum ingratum, z heres ingratitudinem probet: quia tunc non agitur ad supplementum. sed si testator non dixit eum ingratum: heres non potest hoc allegare[a]. z hoc dicit vsq ad versiculum, z hec quedem. ibi tractat quãdo aliquid relinquitur, sed quando nihil relinquitur exheredato: datur querela. Preteritis vero linea paterna datur contratab. Vel ius dicendi nullum: quia in hoc vetera iura remanent incorrecta. h.d. vsq ad. §. imputari. ¶ Opp. z videtur quod legatum non excludat cõtratabulas, nec ius dicendi nullum: quia licet filius sit legatarius: tamen ex quo non est institutus, vel exheredatus, dicitur preteritus, vt. l. filium. §. omnibus. de legat. prestan. z. j. de liberis preteritis. l. maximum vitium. Solu. concedo quod de iure veteri iste tanquam preteritus poterat testamentum impugnare. secus autem de iure nouo: quia de iure C. non attẽditur preteritio, cum sufficiat quoquo relicti titulo: vt hic, z. j. eod. l. scimus. §. cum autem. z idem etiam fuit approbatum per authentic. de trien. z semis. §. primo. sed contra hoc oppo. quod non sufficiat quoquo relicti titulo, sed requiratur titulus institutionis: quo cessante, tanquam preteritus potest rumpere testamentum: vt in auth. vt cum de app. cogno. §. aliud quoq capitulum. Solu. concedo de iure nouissimo: quia requiritur titulus institutionis in descendentibus, secundũ omnes. non dico quod titulus institutionis requiratur in tota legitima, sed sufficit in vno minimo: vt not. ff. ad trebellia. l. si quis a priore.

2 ¶ † Venio ad quest. z quero nunquid in parentibus, sicut in liberis requiratur titulus institutionis.
b Jacob. de beluiso, in. §. aliud quoq capitulum. tenet ꝙ sic. vnde si parentibus non est relictum iure institutionis: possunt dicere testamentum nullum, z etiam venire per contrata. q. in. §. z hic quidem, vt cum de app. cogn. dicit idem in liberorum testamentis, z in testamẽtis parentum. Item in eod. titu. in. §. ceterum, dicit solam enim est nostre serenitatis intentio parentibus z liberis iniuriam preteritionis z exheredationis auferre. Ecce text. expressum: quia qui non est institutus, nec exheredatus, est preteritus. ideo subdit in text. parentes optãt a filiis honorari, sed iste honorabilis titulus habetur pro institutione: vt not. ff. de legat. prestan. l. filium. §. si legata. alias
c §. sed et si. z hec est veritas. z ita consului[c]. sz Bar. tenet contra quod in parentibus sufficiat quoquo relicti titulo. ita tenet ipse in. l. siue. §. excluditur. de iure patr. vbi dicitur ꝙ in patrono sufficit quoquo relicti tit. ergo idem in patre, nec reperitur hoc correctum in patre, sed tantum in liberis: quia
3 falsum est per te glalieg. ¶ † Secundo quero nũquid exheredato debeatur legitima. z videt text. esse hic ꝙ sic, nisi probetur ingratus. loquor in exheredato, cui aliquid est relictum iure legati vel fideicommissi, sed si sibi nil est relictum, sibi non debetur legitima vt legitima, sed competit sibi querela inofficiosi. de hoc not. ff. de vulgar. z pupillari sub. l. cum ex filio. in principio. Scias tamen ꝙ Jaco. de bel. est hodie in opin. Mar. quod si causa exheredationis est falsa. quod presumitur. si vero nõ probatur quod testamentum est ipso iure nullum: potest agi perpetuo peti. here. vel per ius dicendi nullum, ac si causa non esset inserta in exheredatione: q. nõ plus
d operatur falsa cã ꝙ nulla[d], scdm eũ q ita tz in auf. vt cũ de appel. cog. §. siue igit oẽs. z p hoc facit tex. j. e. tit. §. hec autẽ. ver. in aliquo aũt negotio disceptantes. q. presumit pater z dolo z machinatione induct⁹. ideo testamentũ nõ valet. sicut ibi aperte dicit: q. dolo eã z machinatiõe quorundam compositã fuisse cõperim⁹, nullo modo permisimus obtinere. filiã aũt heredẽ patris vel matris iussimus fieri. Ecce ꝙ nõ facit mentionẽ de querela. sed ipso iure defert hereditatẽ, nisi dicas ꝙ ibi apparebat qd dolus dederit cãm testamẽto. z sic est alius casus a casu premisso. z no.
4 illum tex. omnimodo. ¶ † Tertio quero de tali. q. Pater filiũ heredem
e instituit in re certa[e] in testamento suo, z heredẽ extraneũ instituit vniuersalem: z postea in codicillis ademit filio qd in testamento reliquerat. queritur an filius possit dicere testamentũ nullũ. z videt ꝙ sic, vt hac. l. §. si ne igitur. in. q. quã ibi posui. z hoc quidẽ: q. nihil inuenit sibi relictũ tempore mortis. Jac. de bel. de facto consuluit cõtrariũ: q. dicit ꝙ in codicillis ista institutio in re certa facta de filio non põt adimi: q. consistit in ea substantia institutionis heredis: l. secus esset in extraneo in re certa instituto. cui non deberet legitima: q. illa institutio possit adimi in codicillis cum precise redigatur ad instar legati. ita tz Jaco. de bel. in auf. vt cum
5 de appel. cog. §. z hoc quidẽ. in fi. §. quod diligenter no. ¶ † Quero, pater instituit filium in minus legitima parte, z phibuit ꝙ nõ plus possit petere, vel habere. modo queritur vtrũ istud testamentũ valeat. z videt qd non: q. filius debet habere iure institutionis, propter ius accrescendi. sed ista verba phibent ius accrescẽdi: vt. ff. de here. instit. l. quoties. §. si duo in fi. §. ergo testamentũ nullũ. Veritas est in ɔtrariũ: q. in filio z quolibet alio, cui debet legitima, ista verba nihil operant nec quo ad impediẽdũ supplementũ, nec quo ad testamenti impugnatiõnẽ. ite est text. not. in. §. ceterũ. in auf. vt cum de app. cog. ibi dũ dicit, etiã certis rebus iussi fuerint esse cõtenti hoc casu testamentũ quidẽ nullatenus solui permittim⁹.
6 ibi est casus, z vide Ja. de bel. ¶ † Vltimo quero, a quo debeat petitio suppletio legitime: vtrũ a solo herede, an ab herede z legatariis pro rata. tex. in. d. §. ceterum. dicit ab heredibus impleri, secundum alias nostras leges, sz alius tex. est de bonis liber. l. libertus sub conditione. §. libertus patrono. nã dicit ꝙ p rata portione legitima detrahit ab herede z legatariis. ɔueniunt ergo legatarii cõditione ex. l. sicut heres: quasi cõdictio ex ista lege sit in rescripta hoc casu. hoc tenet Bar. ff. ad. l. fal. l. in quarta. Nõ ob. tex. i. d. §. ceterũ. dũ dicit, ab heredibus. q. nõ dr, ab heredib⁹ simpliciter, sz dicit fm alias nostras leges. vñ nõ venit ad correctionẽ iuris veteris fm Bar. hoc tangit Ja. de are. in. d. §. libertus. ¶ Sz ego sic di
f stinguo[f]: aut legatariis est relictum corp⁹ hereditariũ: tũc cõtribuunt legatarii ad legitimã, sicut heres: z possunt cõueniri a filio: q. legitima ipso iure resecat. ar. ff. ad. l. fal. l. lineã margaritarũ. Aut est eis legata quantitas in genere: tunc filius nihil potest ab eis petere: q. non põt petere legitimã, nisi in substãtia bonorũ testatoris, sed istud genus nõ est in substãtia bonorũ testatoris, licet ex venditione rerũ hedreitariarũ possit percipi. hoc probat in. l. scimus. §. repletionẽ. j. eo cõiuncta. l. cũ pater. in princ. ff. de leg. ij. z. ff. ad treb. l. deducta. §. numinis zc.

1 ☞ Militia quot modis accipitur.
2 Militia dicit quadruplex.
3 Militia an possit vendi.
4 Beneficium ecclesiasticum non potest imputari in legitimam: z an illud quod soluitur pro beneficio filii.
6 Filius si lucratur aliquid cum pecunia paterna, an lucrum illud debet conferre cum fratribus.
7 Quid de expensis quas pater fecit in studio pro filio.
8 Militia an sit aliqua que debeat computari in legitimam.

1 **§. Imputari.** ¶ † No. ad euidentiam huius. §. qd militia dr multis modis. vno modo accipitur pro nuda dignitate, seu nudo officio: sicut dicimus quotidie talis factus est miles doctor, vel aduocatus: vt. s. de aduoc. diuerso iud. l. aduocati. z. ff. de bo. poss. ex tex. mili. l. j. z de ista militia non loquitur iste. §. alio modo accipit pro eo sup quo militat: vt si dicat talis habet duas militias, vel tres vt sic designet redditus, vel id cui militia adheret, sicut dicimus: talis habet militiam cursoris. z de tali habes. ff. de lega. iij. l. fideicõmissa. §. si seruo. z. l. patronus. in prin. z. l. his verbis. §. alumno. z. j. de pign. l. finali. z in auth. ibi posita. z. j. de collatio. l. illud. z de tali militia loquitur hic, fm Odoff. z Guil. loquitur ergo hic de militia, que est quasi quedam prebenda, seu quoddã exercitiũ, ex quo sumitur lucrum: vt. l. Lucius. el. j. de
2 lega. ij. ¶ † Secundo premitte ꝙ quadruplex est militia. quedam est militia que nõ põt vẽdi, nec ad heredes transmitti. z de ista nõ est dubium, ꝙ non confert, nec in legitimã imputatur, nec de tali militia loquit iste §. verbi gratia. Pater tu⁹ impetrauit tibi beneficium in curia. z pro illo beneficio expendit in bullis z aliis centũ libras: z tu adeptus es illud beneficiũ, seu officium. deinde pater tu⁹ decedit, z dimittit tibi aliqñ modicũ: tu petis supplementũ legitime aliis: heredes volunt tibi imputare in legitimã beneficiũ seu redditũ tibi per patrẽ impetratũ, nunquid possunt. certe nõ: q. nõ est in ɔmercio: z. ũ nõ posset vẽdi, nec ad heredes trãsmitti. z ideo sicut non põt ɔferri: ita nõ dz in legitimã cõputari, z qd talis dignitas non

a ¶ Allegare. Ex hoc infert glo. hic ad qd. de qua per Cyn. in. l. j. j. de reuocan. dona.

b ☞ Titulus institutionis. Add istũ in. l. maximũ. j. de libe. prete. Bart. z doc. in auf. nouissima. s. eo. Angel. in. l. nam etsi parẽtibus. ff. eo. Pau. de castr. in. l. j. j. de bo. poss. contrata. z. d. meum Jason may. i. l. si tibi col. ij. versiculo, adde ꝙ predicte regule. z sequent. ff. si cert. peta. qbi tenent cũ isto. Cellus.

c ¶ Consului. z ita ego de facto consului i ciuitate cortoni. z respondet ad alle. per Bart. per text. hic alle. z per rationẽ. l. nam z si parentibus. ff. eo. z vide Bald. in auf. ex cã. j. de lib. preter. z Bartol. z doc. in. l. j. ff. de testa. z Bald. in auf. non licet. j. de naturali. libe.

d ¶ Nulla. Vide Bart. in auf. ex cã. circa col. j. j. de libe preteri.

e ¶ Re certa. Adde Bald. in. d. auf. ex causa, in col. vj. j. de liber. preteri.

f ¶ Sed ego sic distinguo zc. Not. a quibus debet fieri repletio legitime, vide que dixi in. l. j. de inoffi. do. z ibi alle. Ange. in suis consil. vide omnino. Andr. Barba.

tas non conferatur.est tex.ff.fami.herediſ.l.ſi filia.§.neratius.z.§.Idem
ſcribit.z.ff.de colla.bono.l.i.§.ſed an id quod.z.ff.de mune.z hon.l.z qui
originem.§.fi.tale ergo beneficium cōcernit perſonam:qz nō eſt quid pa-
trimoniale:ideo nō imputetur in legitimā,que reſpicit patrimonium ad
hoc.ff.de mino.l.iij.§.ſi quis minori facit in ratione ſui.ff.de colla.bono.
l.cū emancipari.§.emancipatus filius. ¶ Preterea iſtud beneficium eſt
quid ineſtimabile.z ideo non recipit onus collectionis.vel imputatiōis
qd eſt quid eſtimabile.ff.de leg.j.l.plane.la.ij.§.fi.cū ſeq.z qd no.j̄.de op.
libe.l.titius. ¶ Preterea imputare ſibi in legitimā,eſt quaſi quedā ſpe-
cies permutationis:vt qd debeat recipere in alijs bonis,recipiat in eo qd
ſibi imputat:vt.j̄.fami.herciſ.l.filiū quē habentē,ſed permutatio nō ca-
dit in talibus beneficijs:qz non ſunt in cōmercio:merito ergo nō imputā
3 tur in legitimā hmōi beneficia. ¶ † Secūdo eſt reperire militiā,ſeu offi-
cium,qd poteſt vēdi non tū ad heredes trāſmitti:vt in tali militia ſeu be
neficio.de precio patris acqſito dicēdū eſt ꝙ imputet in legitimā:vt puta
in republica ſunt aliqui redditus:qui a principe impetrantur ad vitā:ita
ꝙ etiam ad vitam impetrantis poſſit vēdi.ſicut reperiuntur aliqua feu-
da huiuſmodi lege cōceſſa:qz tunc hmōi beneficia ſunt quid patrimonia
le,z ſunt in cōmercio,z ab aſcendente ꝓcedunt merito conferunt.z in le-
gitimam imputantur,z de talibus loquit hic dum dicit,vt vendat, ſm
Gui.Bar.ponit aliud exemplū,in.l.j.§.nec caſtrēſe.de coll.bo.dicit ipſe:
In ciuitate iſta erat ꝯſuetudo,ꝙ cuſtodia carceris vēderet. z ille cuſtos
accipiebat certā quātitatē pecunie a quolibet carcerato:z illa militia ſeu
officiū poterat vendi alteri,non autē tranſmitti ad heredē. Itē pone exē-
plum in his qui emunt pondus florenorū,ſeu ſtateram,z ſimilia,ſm con-
ſuetudinē huius ciuitatis.z iſta talis militia cōputat in quartā. z venit
in collationē hoc modo,nō qd eſtimetur quantū cōſtitit patri,ſed quan-
tum iſta militia vendi pōt tempore mortis patris deducto onere militie
vt hic.z.d.l.illud.z ibi not. vſqz enim ad quantitatem oneris iſta digni-
tas non cōfertur:ideo hic litera dicit poſſe lucrari zc.ſolū ergo lucrū cō-
fertur,z imputatur.z hoc tenet gl.expreſſe in.d.l.illud.z in.d.l.i.§.nec ca
ſtrenſe.ver.ſed an hoc,ſm Bar.ibi. ¶ Tertia eſt militia,que non poſſet
vēdi.ſed pōt ad heredes trāſmitti:z potes ponere exemplū in feudo:vt ſi
aliquis acquiſiuit feudū ab aliquo rege.vel barone, ſibi z liberis data
certa quātitate pecunie pro inueſtitura:tale enim feudū non pōt aliena
ri,vt in vſi.feud.de prohi.feud.aliena.per fe.c.imperialem.Si ergo facto
z pecunia patris eſt acquiſitū,cōputetur in quartā:z ſi in totū trāſmittat
ad heredes in totū imputat. Si autē pro parte tranſmittat:vt eſt in pri-
mis factorū ſcri.qui tenebāt redditus,z nō tranſmittebāt in totū,ſz daba
tur heredibus quedā ſumma pecunie:vt.j̄.de pri.fac.ſcri.l.ſi quis in ſa-
cris.lib.xij.tunc illa pecunia q̄ trāſmittit,ſm Gui.cōputat in legitimā.
Bar.dicit ꝙ intelligit hoc eſſe verū,qñ pater q̄ſiuit feudū filio in vita ip
ſius patris:qz tūc cōfert,z in legitimā imputat. Si aūt filius capit cauſa
mortis patris z poſt mortē patris,nō cōfert: vt.ff.de colla. bo.l.j.§.ſi ab
ipſo.z.l.§.ver.diuerſum.z idem dicit in rebꝰ emphyteuticis quas pater
pecunia ſua p ſe z ſuis filijs cōparauit:qz incipiūt eſſe filiorū poſt mortē
patris:ideo nō veniunt in collationē ſm bar.Caueas ne erres:qz loquitur
Bar.in collatione,nō imputatiōe in legitima.nā illa regula qd poſt mor
tem patris querit,nō transfertur,niſi retro fingat queſitū,no habet locū
in imputatione,nā ea que habent vim relicti,imputant:tū poſt mortem
querunt:vt hac.l.in prin.z ideo predictū feudū z emphyteuſis dz in legi
gitimā imputari,z quantū ad hoc dictū Gui. eſt tenendū ſine diſtinctio
ne Bar,z adde qd no.in.l.videndū.in fi.ff.de peti.here. ¶ Quarta mili-
tia eſt,que pōt vēdi,z ad heredes tranſmitti tūc iſta ſine dubio ꝯfert,z in
legitimā imputat:vt ſi princeps dat mihi aliquā militiam z heredibus
meis,vel cui ius meū cōceſſero. Si eīn feudū ponamus ꝙ ſic detur in le
gitimā,debet imputari per literā noſtrā.nam cū in qualibet parte alter-
natiue huius litere fiat imputatio:ergo multo fortius in copulatiua.ar.
4 de lib.z poſthu.l.ſi ita. ¶ † Redeo ad primam militiā,z quero:video ꝙ
a beneficiū eccleſiaſticū[a] nō imputat in legitima,ſed nūquid iſtud qd pa
ter expendit in curia pro conſequēdo iſto beneficio,imputat in legitimā
ipſius bñficiati: z breuiter dicendū eſt ꝙ non,per dictū tex.dicit.§.ſed an
id qd.z eſt duplex ratio prima,propter onꝰ militie.ſecunda: qz reputatur
b quaſi caſtrenſe:vt.§.de epiſ.z cle.l.ſac.ſancte.z idē dicendū eſt ſi pr̄[b] ex-
pendit in doctoratu filij,vel qz fecit eū fieri militē.nā iſte expenſe nō im-
putant in partē ipſius:vt.l.que pater.ff.fami.her.quid de expēſis factis
vt filiꝰ militet cū vxore:dic idē ꝙ nō imputant in partē ſuā:qz cōſumpte
ſunt ante mortē patris.vnde tpe mortis nō inueniūtur in ſubſtātia bono
rum patris,ita not.in.l.iij.§.fin.ff.de mune.z ho.qd eīn tempore mortis
non eſſet non pōt in legitimā imputari:vt.ff.ad.l.falc. in ratione.z.ff. de
bo.lib.l.ſi patronum ex debita.§.ſi ex bonis.quid ergo de veſtimentis.z
ornamentis vxoris que extant: Reſpondeo illa ſunt cōia niſi ſint veſtes
quotidiane,que ſunt tranſlate in vnum quo ad ꝓprietatē z vſum. nā iſte
nō ſunt cōes,nec cōferunt,nec imputant.z hec ꝓbant in.l.mortis ſue cā.
5 §.fi.ff.de do.inter vi.z vxo.z.ff.de pecu.l.id veſtimentū.ſm Bart.qui ita
no.in.d.§.ſed an id quod.qd verum eſt.z tene menti. ¶ † Juxta hoc que
ritur. vidi an imputetur in legitimā illud quod pater ſoluit pro benefi-
cio filij:quero.quid de eo quod ſoluitur pro maleficio,nunquid imputa-
tur in legitimam:reſpond. ſi pater ſoluit ex neceſſitate: quia hoc dictat
ſtatutum,vel conſuetudo:tunc imputatur in legitimam,Si autem ſoluit
ſponte miſerationis cauſa:tunc non debet impu-
tari.z ita debet intelligi quod not. Ja. de are.in
l.ſtichus.de pecu.lega.z ibi per Bar. z quod no.
Gui.ff.de cōdi.inde.l.frater a fratre.qui allegat
l.liber captus.j̄.de capti.que loquit quando ma-
ter ſponte ſoluit, vnde preſumit cauſa pietatis,z
tunc ideo nō imputat. An autē pater poſſit cogi
c ſoluere cōdēnationē[c] filij vſqz ad legitimā ceſſan
te cōſuetudine,vel ſtatuto: dic per Bar.in.d.l.ſti
chus.per eundē in.l.j.§.ſi impuberi. de col.bo.z
in Spe.de execu.ſen.§.ſequit.ver.quid ſi filius.z
ibi determinat Spe. ꝙ nō,de hoc per Gui.ff.de
his qui ſunt ſui vel alie.iur.l.ſi quis pena per glo.
vbi idē determinat. z eſt caſus.j̄. de bo. dā.l.ſi fi-
lius.z vide quod no.j̄. de decre. decu.in rub.li.x.
6 ¶ † Juxta predicta querit.filius lucrat aliquid
cū pecunia paterna,nūquid illud debet fratribus
cōferre,vel ſibi imputare: Rñ.ſi mortuo patre lu
cret,certū eſt ꝙ non imputat: nec cōfert,niſi eſſet
ſocietas inter fratres:vt.ff.d admi. tuto.l.titiū z
meuiū.§.altero. Si aūt fuit lucratus in vita pa-
tris: aut erat emācipatus: z idē: qz eſt aduētitiū.
nam filius emancipatus non pōt habere peculiū
d ꝓfectitiū[d]:vt.j̄.co.l.fi. aut erat in poteſtate:z tūc
acquirit patri,vt no.j̄. de bo.que lib.l.cū oportet.
per Cy.z Spe.ponit in Spe. in tit.de iudi.in.iij.
parte vbi tractauit de materia fratrū.Bar. dicit
ꝙ iſtud lucrū pro dimidia attribuit pecunie pa-
terne, z eatenus venit cōferēdum, z pro dimidia
attribuit ope filij. z eatenus nō venit cōferendū:
qz lucrū opere eſt aduētitium ſm Bar.in.d.§.al-
tero.ad hoc qd not.in ſimili in.l.j.j̄.ꝓ ſocio,iſtud
nō eſt ſimplr verū: pone eīn ꝙ filius pecuniā pa-
tris ponit apud quēdam cāpſorem,z de illa pecu-
nia habet certū redditū licitū: certe totꝰ iſte red-
ditus attribuitur illi pecunie per. d.l.j.ꝓ ſocio,z
extra de do. inter vir.z vxor.c. per veſtras.z ideo
diſtinguēdū eſt ex facti qualitate. Si vero filius
nauigat: eſt cancellarius: z ex induſtria ſua me-
diante pecunia lucrat: tūc debet ꝯſiderari eſtima
tio induſtrie. vt.l. ſi nō fuerint.in ſi.princ.ff.ꝓ ſo-
cio.ſz vbi ſine induſtria aliqua pecunia lucrū af-
fert: tunc totū eſt ꝓfectitiū,ideo iſta arbitrio bo-
7 ni viri dirimēda ſunt. ¶ † Quero quid de expen
e ſis quas facit pater pro filio in ſtudio[e], vtrū mi-
nuāt ſuā legitimā,z de cōſumptis in ſtudio: dicē-
dum eſt ꝙ nō,in.d.l.cū opz. ſed quid de libris ex-
tātibus: dic vt.j̄.fami. herc.l.filie cuius. ¶ Sed
nūquid eo ipſo ꝙ pater mittit filiū ad ſtudium,
habet neceſſe emere libros: dic vt no.j̄.ad mace.
l.macedoniani,ibi habes.glo.or.ꝙ ſic.quid ergo
ſi pater eſt mortuus, nunquid fratres tenent de
cōi emere libros huic ſtudenti: Dy.videt tenere
ꝙ ſic,per.d.l.ſi filia.§.Idem ſcribit.z per no.in.l.
z qui originē.§.fi.de mu.z ho.z.ff.ad muni.l.Lu-
cius.§.Idem rñdet. Bar.tenet cōtrarium in.d.
§.ſed an id qd. in vlti.q. z reſpōdet ad.l.cōtrariū
ꝙ loquit in decuriōatu,vbi pater cōſentiēs obli-
gatur,ſed hic pater non eſt aliquo obligatus.fa-
tetur tamen ꝙ ſi filius aliquam obligationem fe-
ciſſet in ſtudio, ꝙ iſtud eſſet ſoluendum de com-
muni,ſi talis obligatio facta eſſet ex cauſa licita,
z honeſta, z occaſione ſtudij, non alia occaſione:
quod verum credo,per rationem dictarum.ll.
8 ¶ † Extra op. z videtur ꝙ nulla militia debeat
in legitimam imputari, quod ſic ꝓbo. pater ex-
pendens in militia filij, videtur expendere ani-
mo donandi, niſi filius haberet bona, ex qui-
bus poſſet ſumi alia coniectura. argu.l.vlti.ff.de
peti. here. tunc arguo. Illud quod eſt donatum
non computatur in legitimam, niſi hoc expreſſe
ſit dictum a donante: vt.j̄.eo.l. ſi quando.§.fina.
¶ Sol.dic z notabiliter ſecundum glo. ꝙ eſt re-
perire triplicem modum donationis inter viuos,
quedam eſt donatio ſimplex: quedam ob cauſam
naturali affectione munitam: quedam eſt dona-
tio ob cauſam nō naturali ratione munitam,ſed
per modum remunerationis. prima donatio ſci-
licet ſimplex, vel ſimpliciter inter viuos,non im-
putatur in quartam,niſi fuerit expreſſum per do-

a ¶ Bñficiū eccleſiaſticū nō imputatur in legitimā.ad de Gui.de cu.hic nu. ij. z qd ibi poſui I apoſt. ad ipm in ver.nō dz I legitimā cōputari vbi ſoluit hoc queſitū Bar.i.l.j.§.nec caſtrenſe.ver.dico ergo qꝰ quedā.ff. de colla.bo. Ang.i.l. in quartā.z ibi do. Alex. col.xij.verſ. Itē in quartū barr. ff.ad legē fal.z do. meū do. Jaſ.may. in.l.illud.j̄.de colla.Celſus.

b ¶ Si pater expēdit. Adde Bal.in aut. ex teſtō.j̄.de colla.

c ¶ Legitima autē filij condēnati pro delicto viuēte prē admiſſo, an eodē mortuo fiſco debeat, vide hunc in addi.ad Spec.tit. de execu.ſen. verſicu. lat. in filium. Phi.Dec.

d ¶ Adde qd idem tz Bal.ipſe in.l.vt liberis.colū.j.j̄.de colla. vñ ſit vt qd querit, ſibi querat z quo ad ꝓprietatē, z quo ad vſumfruc.Cū hmōi que ſita aduentitia cēſeantur,in quibus prī vſufruc. nō q̄rit. Inſti. ꝓ quas pſon. no. ac. iuxta Albe.de Roſat.z Ang. C. q admit. col.pe. Phil.dec.

e ¶ In ſtudio. Adde ꝓ huiꝰ.q. z ſeq. diſſolutiōe,qd notaui in apo.ad iſtū in.l.filie cuius.nu. xij.in ver.ad municipales.j̄.fam.herciſ.bart.i.l.j.§.nec caſtrēſe. in ſi.i ver. non tenebunt heredes.ff. de colla. bo.Celſus.

nantem: vt. d. l. si quando. §. fina. ĵ. eodem titu. vel nisi inter liberos emergeret inequalitas: vt. ĵ. de collatio. l. vt liberis. §. fi. & l. illud. in fi. donatio vero causa mortis bene imputatur in legitimam, que habet vim legati. vt. ff. de bo. liber. l. etiam. §. fi debita. Secunda donatio ob causam naturali affectione munitam est, quando pater donat filie causa dotis: vt. l. Pomponius philadelphus. ff. fami. hercis. & l. fi. in princ. ff. de his que in fraudem vel dat filio occasione donationis propter nuptias: & istud in legitimam imputatur: vt. §. eod. l. quoniam nouella. quia pater, hoc facit ex officio paterne, & lex eum cogit ad dotandum: vt. l. qui liberos. de ritu nup. & ideo non intelligitur simpliciter donare. a Tertia donatio est ob causam non naturali affectione, vel ratione, sed remuneratione munitam: et tales res sic donate non imputantur filio in legitimam: quia donantur filio vt extraneo. Nam si fuisset donatum extraneo, vt ipse extraneus postea in aliqua parte instituereetur, haberet vtrunq; vnde filius non debet esse de tertiis conditianis quam extranei, paribus existentibus meritis, ita intelligitur q̃ dō not. §. eo. auc. vnde si parens, & ita debet intelligi quod legitur & notatur. ĵ. de colla. l. si donatione. & hoc fm Hui. de cug. in hoc. §. & idem de verbo ad verbum dicit Bar. in. d. §. sed an id quod.

a ¶ Donare, non est bona ratio ppter l. q̃m nouella. §. eo. vbi dos a matre, q̃ nō cogit dotare, pesumitur donata. l. prima. §. excedit. & §. extraneum. ĵ. de rei vxor. acti. & tamen in legitimam imputatur.

¶ Lex trigesima prima.

Que nuper. ¶ Statutum in. l. omnimodo. in testamento in scriptis, habet locum in testamento nuncupatiuo. hoc dicit. Et dic quod ista lex potest intelligi duobus modis. Primo modo suppletiue, quasi per. l. omnimodo: Non est prouisum nisi de testamento in scriptis. vnde quia illa. l. corrigebat ius vetus, expediebat suppleri de testamento nuncupatiuo; alias enim ab identitate rationis non inducerentur legum correctiones: vt no. §. de sac. sanc. eccle. authenti. quas actiones. ¶ Secundo modo, & melius, potest intelligi, quod veniat declaratiue: vt declarat quod. l. omnimodo, habeat locum in testamento quolibet modo facto, siue in scriptis, siue sine scriptis: quia non est vis in modo fiendi, sed in substantia dispositionis. cum ergo eadem sit veritas testamenti substantia: ergo idem ius debet esse. secus in his in quibus ponderetur modus, seu scriptura: vt. l. ĵ. in principio. ff. de his que in testamento delen. & ĵ. de edi. diui adri. tol. l. edicto.

b ¶ Legitima enim statim ipso patre mortuo debet vel ipsis filiis postmortem vxoris testatoris institutis. de q̃ per Alexand. in. l. extraneũ. ĵ. de here. instituta. Jo. an. in addi. ad Spe. ti. & pign. Phi. Dec.

¶ Legitima non patitur aliquam dilationem, nec̃ onus. nu. 2.

Pater si reliquit filie pro dote, an dicatur dilatio, vel conditio.

Filius si est solus heres institutus sub conditione potestatiua, an sit heres pure in solidum.

Statutum dictat q̃ filia debeat esse contenta de eo quod pater sibi reliquit. pater reliquit filie certam quãtitatem cum onere: an illud onus possit opponi.

Pater dedit dotem pro filia, postea instituit eam heredem in legitima, an insit tacite quod filia imputet sibi in legitimam illam dotem.

Pater an possit facere in testamento ne filius detrahat duas quartas.

¶ Lex trigesima secunda.

Quoniam in prioribus. De legitima subducitur omne grauamen conditionis, vel temporis, vel alterius grauaminis. hoc dicit Bart. vel sic: Onus dilationis, conditionis, vel cuiuscunq; grauaminis, insertum a testatore indebita iure nature, habetur pro non inserto: & valet relictum tanquam purum. hoc dicit. ¶ † Not. ad euidentiam q̃. l. omnimodo. ĵ. eo. prouidebat in testō, ne rupperet, qñ erat relictū mihi legitima, & disponebat de

1

suppletione, sed quia testatores quandoq; relinquebant totam legitimam. & eam onerabant dilatione, cōditione, vel fideicommisso: in isto casu non habebat locum. l. omnimodo. quia non cadit hec suppletio: ideo emanat hec. l. & dicit q̃ non cadit suppletio, sed cadit dilationis, vel conditionis vel oneris remotio: vt remaneat in hoc testamento tanquam purum, & sine grauamine vsq; ad legitimã, & non subiacet truptue. & hoc intendit hec. l. ¶ Oppo. & videtur quod onus non remittatur, dicit hec. l. q̃ si testator instituit filium, & reliquit vxori vsumfructum omnium bonorum, q̃ vxor debet habere integrum vsumfructum, & sic onus legati vsusfructus tenet, etiam in legitima: vt. ff. de vsufr. leg. l. vxori. Solu. illa corrigitur per istam. l. vt no. §. eo. aut hen. nouissima. ¶ Secundo opp. & videtur q̃ conditio non reputetur: vt. §. eo. l. filius matrem. & ĵ. l. pri. §. finali. Solu. ibi est conditio inserta fauore filii de consilio legis. hic loquitur de alia conditione, & sic non obst. ¶ Tertio oppo. dicitur hic q̃ vtile per inutile non vitiatur. contra. ff. de arbi. l. pedius. Sol. vt not. per Dyn. in. c. vtile. de regu. iur. in. vj. & per gloss. de donatio. inter virum, & vxorem. l. si sponsus. §. generaliter, & per Bar. hut. in. l. pedius. & hoc est quod glo. pueriliter hic tractat. ¶ Oppo. & videtur q̃ quando filius est institutus sub conditione, q̃ testamentum fit ipso iure nullum: quia interim pendente conditione filius est preteritus: ergo testamentum est nullum ex causa preteritionis: vt. ĵ. de instit. & substitu. l. si pater. & ff. de bonis liber. l. si libertus sub cōditione. §. existimo. & ff. de heredi. instituen. l. suus quoq;. respon. q̃ ille leges hodie sunt correcte per hanc. l. nam fauore testamenti, ne rumpatur conditio, habetur pro non inserta quo ad legitimam, & ideo testamentum non potest dici nullum ex causa preteritionis. ista tenet glos. in. d. l. suus. & in. d. l. si pater. Idē tenet Barto. & dicit contra hoc plures teniuisse consulendo per. l. Scimus. §. cum autem. ĵ. eo. vbi si aliquis fuit rogatus restituere filio post mortem suam. si ipsius rogati, constat q̃ ista conditio est casualis: vt. ff. de condit. & demon. l. heres meus. & tamen dicit tex. q̃ ista conditio casualis habetur pro non adiecta, nec rumpitur testamentum. Hui. de cug. formal hic istam questi. & dicit pone, pater filium in potestate constitutum instituit sub conditione casuali in aliqua portione valente legitimam, alios heredes instituit pure. quero vtrum valeat testamentum. & videtur q̃ non: d. l. si pater. & d. l. suus quoq;. ĵ. contrarium tenet gloss. in dictis. Item per hanc legem. quid ergo dicendum: Certe dicit ipse q̃ lex illa non repellit se ad hec. nam loquitur in personis q̃ antiquitus vocabantur ad querelam: vt patet hic in ver. de inofficiolo testamento. &c. non autem quando potestant dicere testamentum nullum, sicut est filius in potestate constitutus, & ideo concludit q̃ testamentum est nullum, & iura antiqua remaneant incorrecta. ista sunt verba Hui. Idem tenent Pe. a Cyn. & d. si pater. Sed ista responsio videtur falsa. nam ista. l. venit ad interpretationē. l. omnimodo. ergo habet locum. l. interpretata. vt in auc. de. ĵ. ante dota. instru. na. §. fi. sed certum est q̃. l. omnimodo. prouidit non solum ad excludendam querelam, sed etiam ad excludendum omne ius rumpendi. etiam per viam preteritionis. Ergo ista responsio non procedit: ideo alij dicunt super ver. conditio. q̃ ista litera debet intelligi in conditione potestatiua, que non vitiat testamentum: vt. d. l. suus. puto tamen quia habet in se aliquale grauamē, q̃ reijcitur: vt hic. sed ista solutio videtur falsa. pro qua allegat Bartol. in ea. l. Scimus. §. cum autem. que loquitur in conditione casuali: & tamen illa reijcitur, ne testamentum rumpatur. quid dicimus: Respon. si conditio est potestatiua: certum est q̃ habet locum hec. l. nisi sit potestatiua que tacite inest, vt instituo te si volueris quia cum tacite hoc insit: ergo expressio eius nihil operatur, fm Jacob. but. in addi. in li. Istud non est verum: quia expedit filio vt ista conditio non inseratur, propter transmissionem: vt. l. si ita legatum. §. illi si volet. de leg. ĵ. vnde dico q̃ hec conditio reijcitur. sed videamus de conditione casuali, vel mixta. ¶ † Breuiter considero tria iura. l. ius. fforum, & tertium erat nullum: quia filius in potestate manebat. & interim preteritum: vt in. l. §. alleg. Secundum est ius introductum per hanc. l. per l. Scimus. §. cum autem. & hoc iure testamentum nō erat nullum. sed conditio habebat pro nō inserta, & ratio est: quia hoc iure non attendebatur preteritio. vnde ex causa preteritionis vbi aliquid erat relictum, testamentum non poterat dici nullū. sed si nihil relinquebat, poterat dici nullū. est tertiū ius authenticorū. & hoc iure attendit preteritio: q̃ dicit tex. Sola est enim nostre retemitatis intētio a parentibus & liberis iniustā preteritionis & exheredationis auferre. vt in auc. vt cū de ap. cog. §. ceterū. q̃ ergo filius iste interim est preteritus, pōt dicere testamentum nullum. si aūt si vult dicere nullū, sed habere solum legitimā sine onere: credo q̃ possit per. l. si libertus patrono. §. quid ergo. ff. de bo. li. sed si iste filius esset institutus pure etiā in vno nūmo, cōditio inserta in legitima non vitiaret testamentū, sed remoueret eā: vt hic. & in aut. vt cū de ap. cog. §. aliud quoq; cautum. & hec est ipsa veritas. ¶ † Quid ergo dicemus de patre q̃ reliquit filie. q̃ dotet vbi Bar. dicit q̃ est cōditio per. §. fi & hoc pleni. de fant. epi. nā. q̃ nō est cōditio, sī dilatio. & cā que remouet q̃ hāc. l. lō ȝ tertiū, vel si est ȝditio, est tacita ȝditio, que in hoc casu intelligit nō inesse fauore testamēti. vel si est cōditio, est cōditio in ȝnam dilationis: vt. l. tritio. qñ dicit. & ced. vñ cū dilatio amoueat per hāc. l. etiā cōditio amouet q̃ quādā ȝnam. si aūt testator dixerit. lego si miserit, hec est expressa ȝditio. & ita interis esset pterita. & haberet ȝtab. & ius decidi nullū: vt. ff. de ȝtab. l. si ab

2

3

4 §.si ab ea. ❡ † Extra quero de duab⁹.q.fili⁹ est heres sol⁹ institut⁹ sub conditione potestatiua: quero nunquid pure sit heres insolidũ. ⁊ videtur ꝙ non: vt in.d.§.extitimo. Contrariũ est verum. nam ista conditio remo- uetur in legitima. vnde statim totũ accrescit. secus si habet coheredē, vt ff.de here.instit.l.si te solũ. ❡ † Scḋo quero dictat statutũ ꝙ filia debe-
5 a at esse contenta ª ista quantitate, quã pater vult ei relinquere. modo pa- ter reliquit ei certam quãtitatē, cũ onere, queritur nũquid illud onus pōt apponi. dicit Jac.bu. ꝙ nō, nã diuersum est loqui de q̃ttitate: vt.l.omni- modo. vbi fiebat suppletio in quãtitate, ⁊ diuersum est loqui in modo et tēpore. vnde hec.l. ideo emanauit, quasi hoc nō esset prouisum, p.l.omni- modo. Similiter dicam ꝙ hoc nō est puisum a statuto: ergo remanet in iure cōmuni, videlicet in dispositione hui⁹.l. ſm Ja.bu. ita habeo in lib. Et nōt. ꝙ hoc casu quantitas quã pater ei relinquit, licet sit valde mo- dica, succedit loco legitime merito remanet vera opinio. Jaco. qḋ tene- menti. ❡ Extra vlterius oppo. ⁊ videt ꝙ filius nō debeat habere quar- tam sine onere. nã certũ est ꝙ in ista quarta teneat sibi quedã imputare: vt.s.eo.l.quoniam nouella. ad idē facit.ff.sol.mat.l.si cũ dotē.§.si pater. Sol. l.nostra dz intelligi qḋ dz habere quartã sine onere, verũ est extrin- sece, sed cũ tali onere quod est de natura rei: bene pōt dari ista legitima. verbi gratia. Si testator dixit instituo filiam meam in legitima cōputa- ta dote quam pro ea dedi in ipsa legitima: vt.d.l.quoniam nouella. ſm
6 Jacob. de aret. qui ita eleganter not. in.d.§.si pater. ❡ † Sed iuxta hoc quero de tali.q. pater dedit dotem pro filia. postea in testamento suo in- stituit eam heredem in legitima simpliciter, non cum onere imputatio- nis dotis, modo querit nunquid tacite insit ꝙ imputet. dicendum est ꝙ
b sic ᵇ, nam quoties aliquid capit vt lucrũ, vel quasi lucrũ, per mortē alicu- ius, tacite inest imputatio talis lucri cũ relicto: vt.j.vnde vir ⁊ vxor.auf. preterea.⁊.d.§.si pater. sed legitima filij capitur vt quasi lucrũ. licet lar- go modo dicatur iure nature debita: vt no. in.l.j.s.de iuris ⁊ fa.igno. er- go ⁊c. hanc theoricã ponit Jac. de aret. in.d.§.si pater. ❡ Et per hoc de- terminatur.q.de statuto, ꝙ vir lucretur tertiã partē dotis. qḋ si vxor ali- quid leget viro, qḋ tenetur sibi imputare illud in illã tertiã partez, quam lucratur ex forma statuti: ⁊ idem etiam tenet Bart. ibi. licet Fel. de scal. de bo. in publica disputatione tenuit cōtrariũ. ⁊ ita determinauit, vez qḋ vir debeat habere vtrũqꝫ: qꝛ tertiã partē dotis habet ex cōtractu dotis, ⁊ relictũ hz ex testamento. vnde tertiam partē consequit tanꝙ creditor. sed legatum consequit, vt legatarius: vt.C.de rei vxo.act.l.j.§.sciendũ. ⁊ de leg.ij.l.creditorē. ⁊ dici pōt: qꝛ aut dos ⁊ legatũ consistunt in quanti- tate, aut in diuersa specie: aut vnum in specie, alterũ in quantitate. Pri- mo casu presumitur relictũ animo cōpensandi, ⁊ licet testatrix non sense- rit de cōpensatione: tũ cōpensatur ex dispensatione legis, vt.d.§.si pater. Secundo casu qñ vnũ in specie, alterũ in quantitate: tunc non videat re- lictũ animo cōpensandi. ⁊ sic maritus cōsequat vtrunqꝫ. ad hoc.ff.de le- gat.j.l.plane.§.sed si non corpus. ⁊.ff.de dote preleg.l.ij.§.Stela. ⁊.ff.de coll.do.l.si pater pro filia. ❡ Quid si ista tertia non capitur ex lege, sed ex pacto: nunquid intelligit relictum animo cōpensandi: credo ꝙ nō, vt.d. l.creditorē. alias vsqꝫ ad concurrentē q̃titatē relictũ esset nullum: qꝛ reli- ctum creditori.ff.de leg.j.l.si creditori. qḋ est absurdum. ar.l.quoties. de
7 re.du. ❡ † Secũdo quero nos dicimus ꝙ filius sub cōditione de futuro rogatus restituere totã hereditatez, detrahat duas quartas: qꝛ legitima statim ipso iure detrahit a principio: vt hic. ⁊.j.eo.l.scimus.§.cum autē. postea existente ꝯditione emergit trebellianica: ideo trebellianica ēt est deducenda, vt in.c.raynnutius. ⁊.c.raynaldus. modo querit nunquid pr̃
c pōt facere ne fili⁹ detrahat duas ᶜ quartas predictas, ⁊ vr̃ ꝙ nō pōt in le- gitima onus aliqḋ opponi, vt hic. Dy. ⁊ Bar. de pratis dixerũt ꝙ pater pōt facere ne fili⁹ detraheret duas quartas. ita dicendo: Instituo filium meũ heredē: ⁊ si sine filijs decesserit: volo ꝙ hereditas restituat titio, ita vt in debitũ iure nature cōputet trebellianica. Ista pbant: qꝛ ⁊ verũ de- bitũ minuitur per hunc modum dicendi: ergo multomagis illud qḋ nō est ita debitũ: vt ar.ff.ad treb.l.lucius.§.maritus. ad legem fal.l.si debi- tor. vbi Flo. de mat. idem no. ⁊ ita dixerunt prefati doc tores.

1 ❡ Legitima dicit minuscula, qḋ verbũ dr quarta instituto extraneo.
2 Stirps. hoc verbum quid significet.
3 Pater instituit filium in legitima, an videatur institutus in parte quo- ta an in rebus certis. nu. 4.
5 Filius quando petit legitimam, debet procedi via ordinaria.

❡ Lex trigesimatertia.

Si quis in suo. Qui in dãda legitima que sola relicta est vsqꝫ ad sententiã fue rit contumax: ipsam duplicatam reddere cogitur. h.d. vsqꝫ ad.§.legis. Bar. ⁊ Odof. ſm hec deberet esse in litera, aliam tanquam partē. sed si tu habes aliam tertiam, cũ hoc iure legitima non esset tertia, sed quarta: non esset pena dupli, sed esset pena tertij pluris: vt
1 habetur. † Not. qḋ legitima dicitur minuscula, qḋ verbum extraneo in- stituto, intelligitur de quarta: sed fratribus institutis, intelligitur de vi- rili quarta. ⁊ sicut ista verba diminutiua quandoqꝫ ponuntur pro quar- ta parte, ita verba augmentatiua: puta dictio, ⁊ plus, videtur poni pro quarta pluri. ⁊ sic est ar. ꝙ si testis dicit vidi quod talis possedit modo est annus, ⁊ plus, ꝙ sit probata possessio decennij: ⁊ per consequens prescri- ptio, si cetera concurrunt, que requirunt ad prescriptionē. Sed cōtrarium est verum: qꝛ ista verba prolata a teste, nil operan tur: qꝛ testis debet deponere quid certũ, ⁊ deter- minatum. sic etiã videmus in iuramento partis. qua redigit ad instar testis: vt.ff.de in.li.iur.l.cũ furti. cōiuncta.l.vlti.j.de fideicō. ſm Ja.de are. ⁊ Cy. non obst. de leg.ij.l.cũ filius.§.pater. qꝛ ibi lo quit in actu dispositiuo. non in actu pbationis: qꝛ actus dispositionis recipit interpretationem secundũ arbitrium boni viri: vt.ff.de leg.iij.l.si fi- lie. sed actis pbationis, cũ pbatio sit incerta, pōt a suppleri: vt extra de pba.c.in presentia. ⁊ hoc vi- detur expressum extra de testi.c.cum causam que inter econo. ⁊ vide qḋ ibi not. ⁊ etiã vide qḋ legit ⁊ no. extra de dilat.c.litere. Si aũt ista verba pfe runt a lege: videtur lex hoc committere arbitrio iudicis: vt.l. ⁊ si post tres.ff.si quis cau. ⁊.l.j.in fi. b
2 ff.de iur.delibe. ❡ † Secũdo no. hic ꝙ hec verba de stirpe, significant descendētes. istud est verum qñ huic ver. adiungit nomē qḋ significat genera- tionem, suã, sicut dicit hec de sua stirpe pgenitis. Et facit ad.q. de eo qui recipit emphyteosim pro se ⁊ alijs de sua stirpe progenitis: vt intelligatur solũ de suis descēdentibus. ❡ Tertio no. ꝙ pce- dit iste libellus: peto qḋ mihi restituas legitimã vt patet hic in ver. restituere. ⁊ tamē legitima de betur hodie directo, non iure fideicommissi. vnde illud vocabulum significat actum facti, non mo- dum succedēdi. sic.ff. qui satis.cog.l.inter omnes.
3 ❡ † Juxta hoc quero: pone: pater instituit ᵈ filiũ
d in legitima. quero, nunquid videat institutus in parte quota: an in rebus certis, vel quãtitate: ⁊ si queras, quis est effectus huius questionis: dico ꝙ magnus. nam si in parte quota est institutus: ipse pōt eam occupare authoritate propria: vt in auf. de here. ⁊ fal.§. in omnibus. si autē in rebus certis sit institutus, debet recipere de manu. he- redis. Guil. de cu. dicit ꝙ est institutus in parte quota, excepto tamē ꝙ in re aliena, ⁊ pro hoc spe- cialiter inducit.j. ad.l.iul. maiesta.l.quisquis.§. filij vero. ⁊.l.ij.j.qñ ⁊ quib⁹ quar.pars deb.lib.x. Certe illa.l. facit ad oppositum, ꝙ non possit pro pria authoritate occupare. ad qḋ facit etiã hec.l. que dicit ꝙ debet petere in iudicio. sed rũd. istud est ideo: qꝛ heres vniuersalis erat in possessione totius hereditatis: vnde non pōt sibi ius dicere
4 ppria authoritate. ❡ † Quero ergo quo iure, cũ heres vniuersalis possidet, legitimã petat. Odo. in.l.omnimodo.s.eo.qñ agit ad supplementum, c tangit duas opi. vel qḋ intentet cōdictio. ex.l. vel
e ꝙ petitio hereditatis ᵉ pponat. sed iste nō est ca- sus noster: qꝛ loquit qñ legitima est relicta in te- d stamento. videt ergo ꝙ pponat actio ex testamē to. satis credo ꝙ posset defendi, ꝙ cum veniat ad legitimã iure institutionis, ꝙ possit pponere pe- titionez hereditatis. Item ꝙ habet beneficiũ.l.
5 edicto.j.de edic. diui adri tol. ❡ † Vlterius not. hic in illo ver. iudiciorum strepitu. quod licet fi- e lius petat legitimam: tamē debet procedi via or- dinaria ſm ordinem iudiciorum. quod est no. qꝛ si dicimus ꝙ legitima succedit loco alimentorũ, ⁊
f in alimentis ᶠ procedit de plano die feriata: vt.l. ij.de fer. tamē secus est in legitima. quod est mēti tenendum. ❡ Vlterius not. puniri illum qui est contumax vsqꝫ ad sententiam. videtur ergo qḋ vsqꝫ ad sentētiam purgare possit contumaciam. ⁊ loquitur hic de penis que per legem imponun- tur reo. sed quando imponitur pena peremptoria: aut l.loquitur per plusquam perfectum: vt.l.qui cum maior.§.accusasse.ff.de bonis liberto. ⁊ expecta- tur sententia, verbi gratia: dicit statutum, si quis declinasse inueniatur iurisdictionem communis ꝙ possit impune offendi, modo quidam oppo- suit exceptionez declinatoriam iurisdictionis: ta f men super illa nondum fuerat pronuntiatum: certe non poterit impune offendi ſm Bartol. in l.eum.§.j. de iure patro. per.d.§. accusasse. idem dicit in.l.si libertus. de iure patrona. ꝙ verũ. pe- tit, prolatum ab homine, intelligitur per lit. con- testa. sed prolatum a lege, intelligitur per senten tiam: vt in.l.in seruitutem.§.peryisse. de bo. liber.

a ❡ Contēta. Adḋ Jmo. in.l.fin.ff.de cōdi. insti. ⁊ in.l.ti tio centũ.§.Titio genero.ff.de.cōdi. ⁊ demon.

b ❡ Quod sic. vide pau.d ca. in.l.si cũ dotez.§.si pater.ff. so.ma. vbi tz ꝙ nō ⁊ nō facit mētionē de Bal. hic. tũ for- te veriorē opi. do. Pau. qñ dixit re- linquo centũ p le- gitima, vt videat relinquere p quo- ta bonorũ, dedu- cto ere alieno p.l. papi.§.q̃rta.ff.eo. sed dos est es alie- nũ, vt per Bar.i.l. ij.§. si sponsa.ff.de priui.cre. ⁊ facit.l. pomponius phila del.ff.fami.herc. ⁊ auf. sz quãuis.j.de rei vxo.ac. ergo dz itelligi ꝺducta do te. ⁊ ita est de mēte Bal. in.l.cũ a ma- tre.i.xvij.q.j.d rei vē.j si. Bal. ⁊ ang. i.d.§.si pater. ⁊ ibi dixi post Paul. lz ipse nō allegat istã rōnem, nec aliquã bonam.

c ❡ Duas. viḋ bal. in.l.iubemus.j.ad trebel.

d ❡ Pater istituit. adde qḋ idē videt dicere Cy. hic, ⁊ vi de Bar. in.l.ex fa- cto. la grãde.ff.de her.insti.

e ❡ Petitio heredi tatis. adde in.l.nō ē.j.fami.her. ⁊ idē simplr videt velle Flo.i.l.j.in fi.s.e. ⁊ hic. ⁊ pro hoc fa cit: qꝛ legitima di- citur quota, vt no. Bal.s.pxi. sed qd in supplemēto legi time, vide Bal.i.l. scim⁹. in prin.j.e. ⁊ adde gl. in.l.pa- pi.§.si cōditiōi. in versi. excludi. ⁊ ibi plene Ange.ff.eo.

f ❡ Alimētis. vide Bal. in.l.j.j.de fi- deicom.

adde quod dixi.s.de iur.om.iudic.l.in criminali. Quero qualiter formatur libellus. Respond. vt not.in simili.j.vnde vi.l.non ab re.z.j.loca.l.conductores. ¶ Ultimo not.quod auaritia debet puniri. Item not.quod pena heredis non nocet legatarijs, vel fideicommissarijs. Bald.

§. Legis.

Hoc dicit. In posthumo non cadit iusta causa exheredationis: cum non possit esse ingratus, nec alieno odio
6 pregrauari. ¶ † Not. q dixi in summario, q non debet aliquis alterius odio pregrauari. nec debet filius portare inquitatem[a] patris. ¶ Item nota q ille qui illud qd videt ignorat, non potest delinquere[b], nec ingratitudinem committere. adde qd dixi.s.eodem.l.filius matrem rc.

1 ☞ Querela an transmittatur non preparata.
2 Nepos non potest rumpere testamentum, nisi pater decesserit viuo auo.nu.3.4.z.5.
6 Pater reliquit filio minus legitima portione, et extraneum heredem instituit, post aditam hereditatem ab illo extraneo, filius tacuit per quinquennium: an post quinquennium possit agere ad supplementum legitime.
7 Clausula testamenti si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, quid operetur.
8 Filia si decedat viuo fratre, an filius filie habeat ius rumpendi mortuo isto suo auunculo sine liberis.nu.10.
9 Quid si iste masculus dilapidabat bona, an soror potest eum cogere ad cauendum de non alienando bona.

¶ Lex trigesimaquarta.

Si quis filium.

Querela etiam non preparata transmittitur ad liberos: contra quos poterit opponi de ingratitudine transmittentis, z de institutione de eo facta, z de repudiatione, z de temporis cursu, hoc dicit. Bar. ¶ † 1 No. ad euidentiam, quod querela non preparata non transmittebatur, requirebatur autem ad preparationem habitus, z actus, habitus, vt querela esset nata, actus, vt essent facta aliqua preparamenta ad mouendum eam: vt ff.eo.l.quemadmodum, quod ante aditam hereditatem per heredem scriptum esse non poterit: quia querela non nascitur ante aditam hereditatem: vt infra eodem.l.pen.§.illud. ¶ † 2 Secundo nota q nepos preteritus non potest rumpere testamentum per.l.velleiam, nisi quando pater nepotis decessit viuo auo: tunc enim rumpitur cum agnoscitur. Sed si pater precedit eum tempore mortis aui, nepos non agnoscitur: ergo non rumpit: vt ff.de iniusto testa.l.si quis filio exheredato. post principiu. z.l.gallus.§.nunc de lege.ff.de liber. et posthu. ¶ Hoc premisso, dicitur hic q si aliquis fecerit testamentu filio exheredato, z nepote preterito, z decessit primo testator, deinde decessit exheredatus ante aditam hereditatem per heredez scriptum, q de iure veteri; nepos erat omni auxilio destitutus. non enim poterat venire per querelam vi transmissionis: quia querela non preparata non transmittebatur. Item non poterat venire tanquam preteritus: quia pater precedebat eum tempore mortis aui, sed quia hoc videbatur quodam modo inhumanum, quod nepos omnino excluderetur: statuit hic Iust. q querela non preparata transmittatur ad nepotem. hoc tamen est verum, si filio superstiti daretur querela. Secus si ei non competeret, vel ratione ingratitudinis, vel ratione relicti: quia tunc non transmittit querelam, sed ius supplementi. vel non competit querela: quia eam repudiauit. vel non competit: quia quinquennio tacuit post aditam hereditatem. In istis namque casibus ideo querela non transmittitur: quia non competit. Conclusiue ergo hec.l.hoc dicit: querela competens, vel competitura, transmittitur ad liberos, sed non competens, vel extincta, transmissionem non recipit. hoc dicit, z pro declaratione huius.l.z materie queram de aliquibus. Et sic in hac.l.procedam
3 querendo. ¶ † Et quero primo. dicit hic q querela non preparata transmittitur ad nepotem natum, vel saltem conceptum tempore mortis aui. Quero ergo quid si non erat natus, vel conceptus tempore mortis aui, sed filius mortuo patre accepit vxorem, z genuit nepotem, nunquid ad istum nepotem fiat transmissio: z videtur q non: qz litera loquitur solum in duobus casibus.s.in nepote nato, vel concepto viuo auo. Item ista lex venit ad correctionē iuris veteris: ergo non habet locum nisi in casibus in ea expressis. Preterea in iure veteri est expressum q ille qui postea concipitur non agnoscatur auo, nec habet ius rumpendi: vt.ff.de iniust testa.l.si quis filio exheredato.§.sed hoc ita.vet.ceterum.z.ff.de suis z legi.l.Item pretor. z hoc tenet gloss. al's Guil. posset etiam addi quarta ratio: quia ista transmissio fit propter duplicē fauorem.s.transmittētis, z eius in quem fit transmissio. sed iste fauor nō debetur ei qui nō erat in rerum natura tempore mortis aui: quia nihil attinet auo: ergo in eum non fit transmissio. Contrarium determinant[c] doct. quia aut iste vult venire ex persona sua, z non potest, vt in.l.s.alleg. aut vult venire iure transmissionis: z tunc potest: quia non nititur ex persona sua, sed ex persona trāsmittentis, sicut dicimus in.l.j.j.de his qui ante apert.tab. quia transmissio fit a liberis in liberos quandocunque cōceptos, z in hac opin.erat Franc. accur. z ita tenet Cy. z dicit q ille ti.de his qui ante aper.ta.habeat locū in liberis etiā postea conceptis: vt in eos fiat transmissio: z dicit se ita de facto obtinuisse, introducto tamē optimo teste Dy. de mugel. q hoc no.in.l.gallus. circa finē sue distinctionis; qd verum credo. z est bene no.
4 ¶ † Secundo quero. dicitur hic q iste nepos iure transmissionis vocatur ad querelam, nisi obstet ei alterum de quatuor, vel patris ingratitudo, vel relictum, vel repudiatio, vel silentium quinquennale. modo queritur, nunquid in istis quatuor casibus nepos possit agere querela ex sua persona, licet non pōt agere vi transmissionis. z videt q iste nepos agere non possit. nam aut dicimus q agat per hāc legem, q est falsum: quia non agit in casibus hic exceptis. aut nos dicimus qz agat de iure veteri. z istud videtur expresse cōtra tex. dū dicit omne adiutoriū nepotē dereliquit. nam si posset agi de iure veteri, non esset necessariū nepoti ius transmissionis. ar.j.vnde li.l.qui se patris.z.ff.de succes.edi.l.j.§.sz videndu. Preterea in iure rumpendi traditur regula, q ille non pōt rumpere ex sua persona, quem alius precedit tēpore mortis testatoris: vt.ff.de iniusto testa.l.si quis filio ex heredato.in princ. vbi text. aperte dicit q nepos quem pater precedit tempore mortis, non habet ius rūpendi. Preterea iste nepos est preteritus, sed preterito a linea paterna non datur querela. si quod enim ius daretur preterito: esset ius dicendi nullum, vel contra
5 ta.l.j.in prin.ff.de cōtrata. ¶ † Constat autē qd ius dicendi nullum nec cōtrata.cōpetit: vt.d.l.si quis filio. ergo nullum remedium competit ad huius testamenti impugnationem. hanc opi. videt gl. tenere hic. z.ff.de li.z posthu.l.si quis posthumus.§.si filio. hoc etiā innuit gl.ff.de iniusto testa.l.posthumorum. ita etiam tenet hic Gui.de cu. z idem sentit etiam hic Jac.but. in lec. z respondet ad.l.si is qui.ff.eo. qd illa intelligebat in nepote exheredato, nō in preterito, cui datur querela, propter iniuriā exheredationis, sm Jac.bu. in cōtrarium videt expressum: qz quoties plures sunt quibus ordine successiuo defertur querela. Primo exclusa repudiatione, tempore, vel sententia sequens, licet preteritus habet querelam ex edicto successorio, iste est tex.ff.eo.l.pater filium. prout verbū querelam, stat ibi proprie. Item est tex.in.d.l.si is qui. que indistincte loquitur. z si tu dicis, qūo preterito datur querela: Rū. quia sua preteritio habetur pro exheredatione. nā vt dicit Bart.in.l.in suis.de liber.z posthu. omnis preteritio eius in quē dominiū nō cōtinuat, habetur pro exheredatione: sed quia pater precedit, nō cōtinuat dominiū in nepotem: ergo silentium habeatur pro exheredatione. ista est ratio Bar. que ratio non est vera[d]: qz in emancipato non continuatur dominium: cū non sit suus: tamē preteritio emancipati non habet pro exheredatione, cū habeat cōtra tab. Preterea si istud silentiū haberet pro exheredatione: tunc talis exheredatio non haberet causam reddendi[e] testamentū nullum hodie. vt in auf. vt cū de ap. cogno.§.aliud quoque capitulum. z tamē hoc est falsum: qz est contra tex.d.l.si quis filio exheredato. in prin. quid dicendum? do. Dy. tenet opi. But. in.d.l. pater filium, q iste nepos habeat ex successorio edicto querelam nec ob. ei patris demeritum: vt.ff.de cōtrata.l.ij.§.si emancipatus. ita no. Dy. in.c.non debet alteri. de reg. iur. in.vj. z ita tenet Azo in summa huius tit. non ob.l. nostra, que in quatuor casibus excludit nepotem: qz verum est, si nepos vult venire ex persona patris sui, sz si vult venire ex propria persona ex edicto successorio: tūc pōt, sm Dy. nisi forte in illo casu vbi patri eius fuit aliquid relictum. nam cum tunc testator sit testatus rite z recte, testamentū nō subiacet querele, sz debet agi ad supplementū. z in hac opin. resideo. non ob.l.si quis filio: qz loquitur quādo nepos vult venire ex causa preteritionis. nā tunc attenditur status nepotis tempore mortis aui, sed hic loquitur quando venit per querelam. vbi habet locum successorium edictū. z sic non obst. z iste passus
6 est de apicibus iur. ¶ † Tertio querit. pater filio relinquit minus legitima portione, z in alio instituit heredem extraneum post aditam hereditatem

a ¶ Iniquitatē. vide per Immo.i.l.si filio preterito.ff.de iniusto rup. z irri. testa.

b ¶ Delinquere. Limita in pupillo proximo pubertati, et sic doli capace. qui poterit exheredari: vt no. Bar. in.l.§.versic. quero an istud qd dicitur.ff.de re iudi.

c ¶ Determinauit. adde ad tit. de his qui ante aper. tab. z ibi vide Bal.

d ¶ Non est vera: qz Bart.in.d.l.pater filium videtur ad hoc rńdere, q ius pretoriū in emancipato puidit q eodē modo emācipatus habeat Ira. prout suus de iure dicendi nullum. z adde Bald. z doc.in.l.si quis posthumos.§.j.ff.de li. z posth.

e ¶ Reddēdi. adde q in preteritiōe talis q de necessitate nō debeat institui, non requirit causa per Bal. in repe.d.l.pater filium.ff.de lib. z posthu. z in.l.posthumorū.i si.ff.de iniu.rup.z ir.te. z idē si testator exheredauit filium suū z etiā exheredauit, vel preterijt patrē, cū eius preteritio habeat pro exheredatione: vt in.d.l.pater filium z ibi Bart. si mortuo testatore filius in iudicio a querela per sententiā fuerit exclusus, pp̄ter qd apta fuit via querelandi patri, qui pe mortis nō tenebat primū locū, pp̄ter filios testatoris: nec potuit dicere testamentum nullū, sed habebat necesse intentare querelā: vt in.d.l.pater filium. tanqz legitime exheredatus, quāuis in sua preteritione vel exheredatione non fuerit expressa causa.

reditatem ab illo extraneo filius tacuit per quinquennium, ꝙ non egit ad supplemētum. vult postea agere. queritur nunquid possit. Bart. expediuit se de ista questione in duobus verbis, ⁊ dixit ꝙ cōtra in agendi
a ad supplementum prescribebatur quinquēnio[a], ⁊ dixit ꝙ erat casus huius .l. nam cum superius dixit de supplemēto, vel querela transmittendis: subdit, nisi quinquēnio tacuit post aditā hereditatē. Preterea dicit ipse: istud ius agendi ad supplementū succedit in locū querele: ergo eodem tempore debet excludi, sicut actiones in factum: que succedūt loco interdictorum, excluduntur eodē tempore quo excludebant interdicta vt. l. j. ff. de glā. legē. cōiuncto. §. fi. insti. de interdi. Sm hāc opi. quero: qd si ius istius supplementi cōpeteret monasterio ex persona monachi: nā idem: qꝛ ratione monasterij prescriptio sua natura currēs non mutat naturam, vt in redhibitoria, ⁊ quāto minoris. nemo enim dixerit eas cōpetere monasterio vsq ad. lx. an. sed tantū sex mēsibus, vel anno. Sm ipsarū naturam: qꝛ hoc est tēpus specialiter reis appropriatū: ⁊ ideo aut. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. non prorogat in ecclesiam longi vel longissimi temporis prescrip. vt patet ibi. sed opi. Bart. mihi nō placuit. ⁊ primo repello tex. qꝛ tex. venit exceptiue ad transmissionem querele, nō ad trāsmissionem supplementi. vnde iste vltimus ver. ponit exceptionē ab eo quod dixit de querela in versi. Jubemus. ⁊ dixi in casibus positione. ⁊ ita intelligit Odof. ¶ Secūdo repello rationē Bar. ipse dicit qd ius agendi ad supplementum subrogatur loco querele. imo est falsum: quia est introductū ad querele ad eā submouendū, merito non sapit eandem naturam, sed contrariā: vt. C. eo. l. omnimodo. nec tollit eadem temporis prescriptione: qꝛ ius agendi ad supplementū est fauorabile, sed querela est odiosa. preterea hoc pbo: qꝛ suppletio fit ipso iure per legē vnde actio ad supplementū presupponit ius iam in esse quesitū, ⁊ venit ad executionem iuris quesiti: vt. j. e. l. scimus. in prin. ¶ Secūda: qꝛ supplementum petitur sm glo. per condictionem ex. l. sed cōdictio. ex. l. est perpetua: vt l. ij. de consti. pe. ¶ Tertio: qꝛ sm alios legitima petitur petitione hereditatis: vt dixi. C. l. pri. sed petitio hereditatis nunquā tollit quinquennio: vt. j. de peti. heredi. l. hereditatis petitionem. ergo finaliter cōcludēdo ius agendi ad supplementū non tollitur prescriptione quinquēnali: ⁊ ita teneo: ita tamē qd aduertatis: qꝛ dicā hoc sero altissimo intellectu.

7 ¶ † Extra queritur de tali qōne de facto. statuto ciuitatis Perusij cauetur ꝙ filia a patre dotata nō succedat quādiu extat filius, modo pater qui dotauerat filiam fecit testamentū, in quo testamento filiā preterijt. filium vniuersalem heredē instituit inserta clausula ꝙ si nō valet, vel nō valebit iure testamēti, valeat iure codicillorū. tandem iste filius decessit sine filijs, nūc ista filia femina superuiuēs vult dicere testamentū patris nullum, ex qd fuit preterita a patre. Queritur, nunquid ista clausula codicillaris habeat aliqd operari. In hac qōne cōsuluit Ray. de forli. ⁊ dixit ꝙ non poterat dicere testm̄ nullum: qꝛ licet esset preterita: tn̄ poterat preteriri iure: qꝛ frater eam procedebat tēpore mortis testatoris. ⁊ dixit ipse ꝙ de hoc erat casus in. d. l. si quis filio exheredato. in prin. ⁊ in. l. gallus. per totā. l. Preterea nō est dubiū ꝙ filius masculus donec vixit fuit heres in solidū ex testamento: ergo testamentū valuit. Si igitur testamētum sumpsit effectum, impossibile est ꝙ postea dicat nullum, qd sic probo: qꝛ si possibile esset dici nullum: interim non posset adiri hereditas de iure ciuili, sꝫ solūmodo bonorū possessio sm tabu. peti. vt. ff. ad carbo. l. si impubes. §. quesitū. presupposito ergo ꝙ ex dicto testamēto potuerit hereditas adiri de iure ciuili: de necessitate sequit ꝙ dictū testamentū nō posset dici nullū. quo ergo iure vocabit filia: per ius dicendā nullū non, item nec per querelam inofficiosi: quia non fuit exheredita. item qꝛ habet dotē a patre: ⁊ sic magis deberet agere ad supplementū. Ista vltima ratio nō procedit: qꝛ cū nihil habeat titulo institutiōis: nō habet hodie locum actio ad supplementū, sed ius rumpendi: vt in. §. aliud quoq capitulū. Item qꝛ ista filia non posset rumpere nisi per viā querele, facit. ff. eo. l. pater filium. Preterea ad idē filius semel fuit heres ex testamēto: ergo cū hic nomē heredis intelligat in perpetuū: non pōt desinere: vt. ff. de mino. l. ⁊ si fine. §. sed quod papinianus. sed ad istā rationē potest rñderi: quia lex pōt hoc facere, ꝙ ille qui est heres, desinat omnino esse heres: vt. ff. de vulg. subsi. l. in substi. filij. Bar. hanc questionē mouet in. l. vlti. ff. ad tert. ⁊ ibi determinat ꝙ aut statutum dicit ꝙ filia non succedat existēte masculo: tūc intelligit tēpore mortis patris: vt. l. si quis filio. aut statutū dicit ꝙ filia nō succedat quādiu superuixerit masculus: tūc ius filie nō aufert, sꝫ differtur in tēpus incertū. dicit em̄ ꝙ interim testm̄ est in pendēti: ꝙ mortuo fratre sine filijs, ista potest dicere testamentū nullum. ⁊ tunc retro apparet fuisse nullum testm̄. ⁊ ideo operat clausula codicillaris sm eū, sed si illa opi. est vera, sequit absurdū, ꝙ masculus interim nō fit heres de iure ciuili, nec pōt actiones hereditarias mouere, vel suscipere vt heres, qd est absurdū, ⁊ contra mentē statuti. ⁊ ideo dico ꝙ filius interim est heres, etiā de iure ciuili, ⁊ qd eo mortuo sine filijs, restituit filie ius dicēdi nullū. ꝙ ppter masculū nō habebat, sic ergo istud testm̄ est in casu rupture. demū mortuo masculo, vnde clausula codicillaris nihil operat: qꝛ prius est mortuus masculus ꝙ existat cōditio illius clausule, vnde masculus fideicō. importatū per clausulā pendēte cōditione decedens, non potuit trāsmittere, vt. l. j. de his qui ante aper. tab. ⁊ in hac opi. erat recolende memorie dominus meus dominus Franciscus de pisis, qui dicebat ꝙ ista filia erat heres anomala; in qua nō seruabantur regule iuris ciuilis, sed simplex forma statuti. ⁊ alleg. gl. singularē que est insti. de eo cui bona addicuntur liber. causa. in fi. Opinionem domini Ragnal. tenuit collegium seneñ. Sed opinionem domini Francisci, tenuit collegium florētinum.

8 ¶ † Quero, retēto statuto predicto, quid si filia decedat viuo fratre, nunquid filius filie habeat ius rumpendi mortuo isto auunculo sine liberis? Respond. Bar. aut iste nepos vult venire
b ex persona matris: ⁊ nō potest. aut vult venire[b] ex persona propria: ⁊ potest. facit pro determinatione istius qd dictum est. C. in prima questione, sed hoc nō videtur verum: qꝛ in isto statuto cōsideranda est duplex virtus, scilicet virtus solius masculi inclusiua, ⁊ in hoc statutum disponit pure. Secunda virtus istius acquisitionis tacite resolutiua, scilicet postq̄ masculus non erit. ⁊ in ista secūda virtute statutum habet in se cōditionem, que respicit filiam. si ergo ista conditio deficit in filia, remanet caput inclusiuum filij masculi liberum ⁊ purum. ergo non videtur ꝙ nepos. i. filius filie admittatur ad rumpendum. inuenis enim auunculo ius perfecte ⁊ inexpugnabiliter quesitum, id est mortua matre, que ex beneficio statuti poterat admitti. ⁊ similia verba de duplici virtute ponit idem Barto. sm Ric. malum. ff. ad tertul. b l. ij. §. videndum.

9 c ¶ † Tertio[c] querit. iste masculus dilapidat bona, nunquid soror pōt eum cogere ad cauendum de nō alienando, nec dissipando bona? dicit Bart. cogitabis, ego dico ꝙ pōt cogi, si incipit dilapidare, vel est suspectus. ff. ad trebel. l. Imperator. ⁊. ff. qui satis. cog. l. iter omnes.

10 ¶ † Quarto quero de tali questione, statuto cauetur ꝙ femina non succedat extantibus masculis, alio statuto cauet ꝙ soror non succedat fratri extātibus masculis etiā cōsanguineis fratribus c tantūmodo, decedit vnus frater relicto fratre ex patre tantū, ⁊ relictis matre ⁊ sorore, vtroq parente.
d querit[d] nunquid soror pōt succedere. Et vt qō precedat, intelligas ꝙ sit talis frater qui sit capax, nā si esset nō capax: vt frater minor, nō excluderet sororē, vt. l. j. §. si pater. de cōiun. cum eman. lib. Et videt dicendū ꝙ frater excludat sororē: ⁊ per ↄsequēs matri totū accrescat: vt ordo sit iste: mater excludit fratrē ex altero tm̄ parente, ↄiunctum. Item frater excludit sororē: ergo sola mater est illa que non inuenit exclusa: ergo illa sola succedit: vt in aut. de nup. §. ingratitudinē. colla. iiij. In ↄtrium videt. iste frater non pōt succedere propter matrē defuncti: ergo non pōt excludere sororē. nam vt dicit tex. ad quid bonū est ei facere nihil habituro: vt. ff. de cōtrata. l. post mortem §. liberi. q. d. non est ei in hoc fauendū. Preterea soror ista in parte vincit matrem: qꝛ facit sibi partem per cōcursum, vt in aut. defuncto. j. ad tertu. mater aūt vincit fratrē ex altero latere tantū: tūc arguo sic: si vinco vincētē te: multo fortius vinco te, ⁊ sic excludo te: vt. ff. ad tertu. l. ij. §. si sit agnatus. ⁊. l. equissimū. ista questio habet dubitationem, nunquid statutū sic disponendo, ius sororis transferat in fratrē. nā tunc frater admitteretur equaliter cum matre. ⁊ quod iste frater succedat in ius sororis, facit: quia contemplatione ipsius fratris factum est statutum: vt. l. fideicommissa. §. interdum de legatis. iij. istam questionem mouet Bartol. in. l. ij. de contratabu. in qua finaliter sic dico. aut lex excludit aliquem excludentem defensionem deferendo, aut excluso simpliciter obstando. Primo casu, aut extat casus a statuto prouisus, in quo successio deferatur vt in themate prelibato, si ponas matrem repudiare: vel in rerum natura non esse: tunc excludenti defertur integra successio: vt in. l. vlti. C. de predi. cur. libro. x. vbi existente fratre ⁊ sorore, soror pro nihilo reputatur. Aut non existat casus prouisus a statuto, in quo excludenti successio deferatur, sicut est in themate proposito: quia quando mater extat, statutum non disponit: tunc tanquam in casu non prouiso statuo iuri communi: vt. l. si cum dotem. in princ. sol.

a ☞ Prescribatur quinquēnio. tū dic ꝙ hec. q. gn̄at iter doc. tā antiqs quā mod. magnū dubiū. de q̄ vide oīno Frā. de cre. fin. suo cxxviij. inci. antiq̄. eū qd inter Bar. ⁊ Bal. ⁊ ibi in apo. vbi cōcor. doc. varij. dixi in apo. ad bar. cos. mihi. xiiij. incip. an ius agendi. ⁊ ibi cōcor. opi. contractus.

b ¶ Uult venire. ad de qd ita pbatur hic, dū dicit ↄsiderari de mente pris qd nō esset ibi nepos q per successoriū edictū veniret ex psona sua. l. iij. §. si emācipat'. ff. de contratab.

c ¶ Tertio. Bar. reliquit cogitādū in l. fi. ff. ad tertul. in vlti. col.

d ¶ Et adde quid si filia pmi matrimonij fratrem habēs vtrinq cōiunctū, ⁊ fratrē ex altero mrimonio, filio ex scōo mrimonio in vniuersum herede instituto, fratre autem vtrinq cōiuncto in. xx. tm̄ preterita sit, an possit tā quā pterita in fauorē fratris vtrinq cōiūctis pris testamētum rūpere, vide hunc. j. in. l. maximū vitiū. q. vlti. de lib. preteritis. Phi. Deo.

a ¶ Concessio testã di rc. vtrũ habeat locũ in di pẽsatiõe in ista. l. dic qd sic fm Bal. l. l. fi. ff. de const. prin. vtrũ habeat locũ in beneficio: qr loquit in priuilegio. Bal. ibidẽ dicit ꝙ nõ: qr beneficium nõ est ꝯ ius cõe. And. Barba.

b ¶ Noua cõcessio. Adde Bal. in. l. f. de testa mili.

c ¶ Rñdeo ꝙ ius rc. no. illam. l. decurionibus. qr de ea multis locis. q̃ numeraui in prohe. cle. in gloss. de cetero vid ibi omnino. And. Barb.

d ¶ Solu. ibi cõcessio rc. Adde qd in simili dicit Bal. in l. si nõdũ. C. de fur. r. l. fi. C. de suc. edi. r que ibi notaui, et do. pe. in. c. j. de cõsti. in. j. q. ad fi. in repeti. And. Barb.

e ¶ Papa. sentit bal. hic, r i at. r. nisi rogati. j. ad trebel. ꝙ valeat talis concessio ꝯtrium videt tenere Abb. sic. in c. cũ esses, in rep. extra de teste.

f ¶ Supplementũ. ꝯ casum hui9. §. dixit Ja. bu. vt refert Bal. in. l. pactũ. in vj. opp. j. de colla. r ibi vide.

g ¶ Statutum vide Ro: in. l. j. j. vnde vir r vxor.

g ¶ Sed qd si dicit statutũ. pro hoc dicto vide Ange. in suis cõsi. r in. l. j. §. fuit quesitũ. ff. ad treb. et ibi Joã. de imo. r3. q̃ vide: qr cõsulo ꝯ bal. r ang vide Lud. ro. in. l. pactum. de colla. r ibi Bal. in. xvij. q. And. Barb.

h ¶ Moritur: vide in aut. sacramẽta. §. si aduer. ven.

i ¶ Religt. add. in sũ qõne Bal. idez tenentem in. l. hac edictali. §. quã ob seruationem. j. de secũ. nupt. r adde Bar. in. l. papinianus. §. si cõditioni. [illegible] co. in fi. r Bal. i l. de his. ff. de trãs.

k ¶ Contentã. add

matri. Secundo vero casu principali, quãdo statutum pdedit exclusio simpliciter obstando: tunc non est curandum an excludens admittat necne: qr fit exclusio tanq̃ ex quadam conditione. j. de natura libe. aut. licet. ¶ Ex predictis concludendo sequitur qd dicta soror r mater viriliter succedunt, r qd frater in exclusione sororis nihil operatur: qr mater ei obstat r adde in dicto brochardo si vnico te rc. quod no. j. de pigno. l. vsucapio. vbi vult qd regula illa est vera r infallibilis, quãdo vincens succedit in ius victi successione, vel alio modo. que verba fuerunt Bart. in. d. l. j. sed nõ allegat illam gl. que ponit istam rationem.

1 ☞ Concessio testandi libere intelligitur legitime r iuris solennitate seruata.
2 Statutum disponit quod filius debet habere dimidiam pro legitima. si Imperator cõcedit liberam testandi facultatem, quod iuri.

¶ Lex trigesimaquinta.

SI quando. ¶ † Concessio testãdi a libere intelligitur legitime r iuris solennitate seruata. h. d. ¶ No. qd adiectio libere in testandi cõcessione nihil operat ergo idẽ importat si pnceps itestabili ꝯcedat posse testari libere r p hoc dico ꝙ si vsurarius manifestus faciens mẽtionem qualiter est vsurarius, impetrat a papa qd possit libere testari qd tñ nõ poterit testari, nisi pstita satisdatione de qua in. c. quãq̃. d vsuris. lib. vj. ¶ Secũdo no. qd generalia verba rescripto: ũ restringunt ad ius cõmune. ¶ Tertio not. qd princeps sub verbis generalibus non intelligit velle cõcedere illud qd est iniquum, vel absurdum, vnde licet concedat alicui quod libere possit testari: tñ non potest filium preterire vel exheredare sine causa. Item iste non potest pupillari substituere directo: vt. ff. de vulg. substi. l. ex facto. in prin. r in fi. facit ad prin. istud in rõne sui. ff. mand. l. creditor. §. Lucius. ff. que in frau. cre. l. si pater. ¶ Oppo. contra istam. l. nam habemus quod priuilegium principis debet aliquid operari: vt. l. j. ff. ad munici. Item verba debent aliquid operari vt. ff. de leg. j. l. si quãdo. Item beneficia principu3 sunt latissime interpretanda: vt. ff. de consti. prin. l. beneficiũ. sed hic videtur ꝙ nihil operat priuilegiũ. ergo male loquitur litera. Sol dicit gl. qd ista lex debet intelligi quando priuilegiũ erat concessum intestabili tunc priuilegium satis operatur, quod facit eũ testabilẽ. Si autem esset concessum testabili: tũc debet intelligi quod non teneatur ad legum obseruantiam: vt. j. de testa. l. si non speciali. Pro hoc facit theorica Ja. de are. quam ponit in. l. j. §. Item nũtiatio. de nõ nũ ope. nũtiatio. nam aut est noua concessio b, aut est iam concessi p. orogatio. Primo casu restringitur: vt ad ius commune redigatur Secũdo casu non restringitur. ita dicit Ja. de are. quod probatur in. l. j. ff. de mili. testa. tu dic qd aut loquimur an possit omitti solennitas, que sine alterius iniuria potest omitti: r tunc dic vt in glo. r Jaco. de arer. aut concessio fit in habili: r non potest omitti. aut fit habili: r potest omitti vt. d. l. si non speciali. r. l. fin. j. de test. exemplum in solennitate numeri testium. aut est talis solennitas, que non potest omitti sine iniuria alterius: vt solennitas institutionis sui heredis, r ista nunquam potest omitti. vnde pretextu illius priuilegij non potest suus preteriri vel sine cã exheredari. r iste est ppri9 casus illius priuilegij r relegẽdo legẽ nostrã scdm subiectã materiã ad hoc. j. de emanci. li. l. nec au9. r. l. ij. §. si qs a pncipe. ff. ne qd in loco publico. r extra d auf. r vsu pal. c. ex tuarum. r ita r3 hic Cyn. in addi.
2 ¶ † Sed hic quero qd si per formam statuti filius nomine legitime, debet habere dimidiam, vel vxor de bonis viri debet habere dimidiam. nam valet istud statutum et consuetudo: vt est tex. no. extra, de testamẽ. c. Raynutius. Nũquid si Imperator concedit literam sit testamenti factionez, intelligitur ist ere dacte ad ius commune, an teneatur obseruare ius municipale: Respon. ꝙ ius c municipale est obseruãdu3: vt in. c. j. de consti. lib. vj. facit qd no. in. l. decurionibus. C. de silentia. lib. xij. ¶ Secundo opp. r videtur ꝙ videatur omissa solẽnitas: vt. ff. de iniust. testa. l. si quis filio exheredato. §. sed r si quis. Sol. ibi erat facta concessio sub nomine priuilegiato vnde intelligitur secundum conditionem persone, sed hic erat facta simpliciter fm Ja. butr. r glo. sentit vel ibi non est concessio de nouo sed est reseruatio iuris concessi: que reseruatio iuris iam cõcessi intelligitur secũdum ius quod prius erat: vt. ff. de leg. iij. l. si quis in princip. testa. §. miles. ¶ Tertio opp. ꝙ etiam si testabili concedatur libera testamenti factio, nil operaret: vt. ff. de bo. lib. l. Pau. §. patroni. Sol. ibi ꝯcessio d fuit facta a priuato, qui non potest facere ne leges habeant locum in testamento alterius: vt. ff. de testa. l. testamenti. sed hic loquitur in principe, qui potest hoc facere, r contra iura disponere: vnde non ob. ¶ Et ex. l. ista habetis ꝙ si papa e concessit monacho quod possit testari de bonis paternis, sicut plerunqꝫ facit, qualiter debet intelligi ista cõcessio. puto tamen ꝙ verbum prolatum a papa intelligatur secundum ius canonicum, r non secundum ius ciuile: vt extra de testa. c. cũ esses. r. c. relatum. Item habes similiter ꝙ si Imperator concedit alicui ꝙ possit instituere filium suum spurium, qualiter hoc intelligatur: quia intelligitur seruata testamentorum solennitate, vnde requiruntur. vij. testes: quia spurius loco prorsus extraneus est, cum sit omnino incognitus, imo prohibitus a iure cõmuni vnde non habet in eo locum. l. fi. j. fami. hercis. sed habet in eo locum principium huius. l. quod tene menti, r vide. l. si is qui. de vulga. substitu.

1 ☞ Filius si renuntiauit patri cum iuramento, an valeat.
2 Filius si renuntiauit cum iuramento, an heres eius possit agere ad supplementum.

§. Illud etiam. Per pactum habitum inter patrem et filium non potest tolli filio ius agẽdi ad supplementum legitime secus si hoc fiat cum herede eius post mortẽ defuncti. hoc dicit no. ¶ Ilo. ꝙ viuo patre, filio non debetur legitima nec supplementum f legitime quod apparet: quia viuo patre non pot legitime renuntiare: vt hic. nã si deberetur posset renuntiare iuri presenti iur ta no. in. l. j. §. de pact. de hoc dic vt dixi. §. de sac. san. ecc. aut. si qua mulier ¶ † Quero quid si filius renuntiauit cum iuramento. Rñ. ꝙ non poterit venire cõtra: vt in. c. ij. de pac. lib. vj. Sz si quid dicit statutu3 g ꝙ filius non possit contrahere, vel renuntiare sine licentia, vel sine cõsensu patris nunquid pater poterit dare licentiã ꝙ renuntiet sibi patri: dicit Bart. ꝙ non in. l. j. ff. de autho. tuto. per glo. ibi positam. mihi videtur ꝙ satis factum sit statuto quia statutum no requirit authoritatem, sed simpliciter licentia3 seu voluntatem, que in re propria interuenire potest. est enim differentia inter authoritatem r consensum: vt no. Inn. in. c. dudum. de rebus ecc. nõ alie.
2 ¶ † Quero hic si iste qui iurauit moritur h nunquid heres eius potest agere ad supplementum. videtur ꝙ sic: qr iuramentũ finitur morte iurantis: vt no. Inno. extra de iureiur. c. veritatis contrarium credo: qr non finitur effectus introductus per iuramentũ. nam propter illud iuramentũ valuit renuntiatio, vnde quod a prin. valuit, ex superuenienti casu nõ debet retractari: vt. l. patre furioso, de his qui sunt sui vel alieni iuris. r. ff. de ver. ob. l. existimo, cum sua materia brocardica ¶ Ulterius glo. opponit de. l. j. §. si parens. si a pa. quis fue. manu. vbi pater potest renuntiare successioni filij. So. illud ideo quia illa successio deferebatur quasi per pactum: quia contracta fiducia pater emancipauerat. secus vbi successio deferretur mere ex dispositione legali. Item ille §. est correctus hodie secundum gloss. r alios: quia pater vt pater, non ratione contracte fiducie succedit r. facit ad predicta. ff. de actio. empt. l. si quis seruum.

1 ☞ Pater relinquit filie decem pro legitima, r iussit eam esse cõtentã filia acceptauit r facit quitantiam fratri, an possit agere ad supplementum legitime.
2 Filius si dixit patri quod nolebat institui heres, an rumpatur testamentum si non instituatur.

§. Et generaliter. Qui accepit simpliciter quod est sibi donatum vel relictum pro legitima, non perdit ius agendi ad supplementum secus si intercesserit renuntiatio specialis agendi ad supplementum hoc dicit r istum. §. allegat glo. ff. de transa. de his. quod si pater asignat sorori aliquã partem, de qua illa dicat se contentã, r pmittit plus non petere: qd nihilomin9 pōt petere supplementũ legitime nisi expresse fuerit actũ ꝙ tale supplementum non possit petere fm Guil. ¶ † Quero. pater reliquit filie in testamẽto. x, r iussit eã esse contentã k ita ꝙ in bonis suis non possit pl9 petere vel hre occasione legitime, vel alia quacũqꝫ rõne. amõ ista filia istud legatũ acceptauit, r recepit a fre: r facit d eo finẽ r refutationẽ, nũc vult agere ad supplementũ legitime. querit nunquid possit. r videt ꝙ nonqr iudiciũ defuncti arguit: vt. §. e. l. parentibus. §. qui autẽ. Itẽ qr quodam modo

modo iste videtur exheredata. ff. de here. instit. l. qui volebat. Item quia non fuit protestata ius supplementi sibi saluum fore. ff. si quis cau. l. ꝯ. post prin. Contrarium est verum: qr onus illius clausule nō valet in legi
rima: vt. ff. eo. l. quoniā in prioribus. z est expressum in aut. vt cum de ap. cog. ſ. ceterus. nec ob. sibi ꝙ agnouit iudicium defuncti: qr hoc nō nocet
legitima: vt hic. Item nō ob. ꝙ non fuit protestata de iure suo: qr hec
Libi releuant fine protestatione: vt hic. Non ob. l. ñ. si quis caut. qr ibi lō
quitur in pena que nō pōt peti vna cum principali. iſ hic loquitur in iure
2 supplementi, qō pōt peti vna cū principali. z fic non ob. ¶ † Querit hic
glo. quid si pater filiuꝫ nō instituit, ideo qr cum vellet eum instituere, fi
lius dixit ꝙ nolebat institui, an rumpat testm: g. ol. hic disputat. dicunt
quidaꝫ ꝙ si filius hoc dixit calore iracundie, vel qr forte pater volebat es
timis parum relinquere: qr hoc non nocet filio, si autē hoc dixit: qr nole
bat ꝙ pater testaret, vel qr nolebat ullo modo esse heres, propter onera
forte paterna, tunc dicunt ꝙ valet testamentū. arg. pro prima parte. ff. de
bo. libe. l. Pau. ſ. patroni. arg. p secūda parte. ff. de cōtratab. l. nō puta
uit. ſ. si quis sua manu. Alii dicunt ꝙ ppter verba filii: pater non potest
omittere ea que sunt solēnitatis. puta eū preterire, vel sine causa exhere
dare, iſ bene pōt omittere ea que sunt pietatis, puta exheredare cū caus
a inferta ipso filio cōsentiente, z dicit. Bar. ꝙ sufficiēs causa exheredan
di est hec. exheredo te: qr vis exheredari, nec ob. ſ. causas. in aut. vt cum
de ap. cog. qr ibi loquit de exheredationis causa. que sit filio inuito, non
de ea que fit eo volente. arg. d. ſ. si quis sua manu. fm Bar. qō ego verū
non credo: qr cōsensus inter patrē viuentē z filium nihil operatur in filij
exclusione a debito bonorū subsidio: vt. ſ. ea. l. ſ. illud. ꝓpterea cōcluden
do dico ꝙ istud testamentū per hoc non firmat cōtra nullitatē, nec etiaꝫ
excludit filius a querela, vel debito bonorū subsidio. non ob. ſ. si quis sua
manu. qr de iure veteri in exheredatione nō requirebat causa. Itē ille. ſ.
si quis sua manu. dicit ꝙ nocet ei exheredatio quantū ad submouendam
bonorū pol. Srab. que non datur nisi preterito: tñ non dicit ꝙ filius non
possit conqueri de inofficioso, iſ glo. ibi dicat: tñ ex hoc nō potes argue
re. sed solum ex glo. z glo. allegat. ll. que nō habēt locū in filio per. ſ. illud
quoꝙ capitulū. qr vbi nō est causa, ibi nō est solēnitas, z qñ ius dispōnit
decenta solēnitate seruanda in actibus hominū, nō pōt illi iuri deroga
ri per pactū. facit. ff. de leg. j. l. nemo pōt. huic accedit ꝙ si filius preteri
tus post testm viuo patre expresse vel tacite approbat testm. z decedit, re
manet testamentū nullū: vt. ff. de lib. z posth. l. si filius qui in potestate. z
inst. de exhere. li. in prin.

1 ¶ Legitime suppletio an fiat ipso iure.
2 Relinquere filio pro parte sua, aut pro legitima, an sint idem.
3 Euictio an veniat in legitima.
4 Quarta debita iure nature, est potentior quā falcidia, vel trebellianica.
5 Legitima debetur in ipsa substantia bonorum testatoris.
6 Filius fit instituꝰ in minus legitima parte, z substituꝰ fratri, si de
ceſſerit sine liberis, an illud quod capit ex ista substitutione fratre sine
liberis moriente imputet in legitimam.
7 Iure accrescendi quod capitur, non imputatur in legitima.
8 Lucra prouenientia ex casu non imputantur in legitima.
9 Filius fit instituꝰ in re alicuius tertij, quam non potest consequi, an
possit dicere testamentum nullum.
10 Filius instituꝰ in mille, an possit repudiare pecuniam, z petere corpo
ra hereditatis p. ꝓ sua legitima.
11 Quid ſi filius lusit partem suam, quam pater dedit ei in vita sua, an pos
sit amodo petere legitimam.
12 Statutum dicit ꝙ frater possit repellere sororem a successione patris,
dorando eam conuenienter: an idem obtineat si auus decessit relicta ne
pte ex filio predefuncto. z nepote ex alio filio predefuncto.

¶ Lex trigesimasexta.

SCimus. Sicut si ab initio minus legitima relinqꝰ
tur, agitur ad supplementū. ita si ex post facto legitima minuatur, per euictionem (nā per falcidiam
non pōt minui legitima) z debet fieri repletio ō subtātia pa
trimonij testatoris, z in legitima non imputat qō casu querit. h. d. vsq
1 ad. ſ. cum aut. ¶ † No. hic ꝙ suppletio legitime fit ipso iure. hoc intel
ligit glo. verum. dum tamē filius alleget. Simile dicit glo. testamētū in
quo filius est preteritus, est nullum ipso iure: dū tamē dicat filius nulluꝫ,
secus si filius tacet: vt. ff. de inuſto. teſta. l. filio preterito. idē nō. gl. j. ō
tab. l. posthumo. tu dic quātum ad primum, quod suppletio fit ipso iure:
qr sicut falcidia resecat ipso iure, ita multo fortius debita iure nature: vt
ff. ad. l. falci. ll. lineā margaritarū. z. l. plautius. z. l. in quātitate. iſ fiat ipso
iure suppletio: tñ incōmutabilis acquisitio non fit nisi per agnitionez, si
mile no. ff. de cōdi. instit. l. et qui ita hereditatē. quātum vero ad secundū
2 ō filio preterito, dic vt plene no. per gl. z doc. in. d. l. filio preterito. ¶ † Se
cundo no. in illo verſicu. pro parte. quod idem est dicere relinquo, vel do
no filio meo pro parte sua. quod est dicere pro legitima sua. z ideo quan
do pater filio emancipato donat in premium emancipationis pro par
te sua imputatur in legitimam fm Ray. z Ly. alias aūt verbum partis
ponit pro diuidia: vt. ff. de ver. sig. l. nomē filiarum. ſ. portionis. sed hic
3 ponitur pro legitima. ¶ † Tertio no. qō in legitima siue donata, siue re
licta, venit euictio, nō intelligas ꝙ veniat duplū
noie euictionis, sed tantundē quārum euictū est.
Et est bene no. qō licet qñ donatio incipit a tra
ditione non veniat euictio: vt. ff. de dona. l. aristo.
tū hoc fallit qñ donatur pro legitima. Item licet
in prelegato nō veniat euictio: vt. ff. de leg. ñ. l. cū
pater. ſ. euictis. tñ hoc fallit qñ prelegatur pro le
gitima: vt hic. z hoc fauore testamenti ne rūpat.
4 ¶ † Quarto no. in tex. dū dicit, nulla falcidia in
ueniente, qō quarta debita iure nature est po
tentior ꝙ falcidia, vel trebellianica. z ideo dici
mus qō trebellianica detrahit per legitimā: quia
de corpore legitime non pōt detrahi, vt in aut. de
reſti. z ea que parit. ſ. quā ob rem. z ibi per Jaco.
de beluiſo. ¶ Quinto no. in illo verſic. vt siue ab
initio ꝛc. ꝙ omne grauamē z ois dilatio remote a
tur a legitima. z ideo dicimus qō qñ filius est ro
gatus de restituēdo sub cōditione, ab ipso initio
legitima detrahitur ipso iure: qr nō recipit diem,
vel conditionem, postea vero existente cōditione
dē reſiduo detrahit trebellianica: vt extra de re
ſta. c. Raynutius. z. c. Raynaldus. simul autem
non possunt detrahi: qr vna euelleret de corpore
5 alterius, qō est impossibile. ¶ † Sexto not. in. ſ.
repletionem, ꝙ legitima debetur in ipsa substan
tia bonorum testatoris, vnde hodie fructus post
mortem testatoris percepti non imputantur in le
gitimam filij. z fic corrigitur. l. papi. ſ. fi cōdicio
ni. ff. eo. non attenta distictione Azo. ibi posita.
ratio patet ex predictis: qr cum ipso iure legiti
ma detrahatur, tam posti ꝙ detracta est, non reci
pit compensationē cum fructibus, sicut de bitum
exactum non recipit cōpensationem. Item qr illi
fructus non sunt de substantia bonorum defun
a ctiquia tempore mortis defuncti non erant pen
dentes. z ideo nō veniunt in imputationem le
gitime. z ista est veritas etiā hoc not. j. fami. her.
6 ¶ Filium quem habentem. ¶ † Septimo not. in b
illo verſi. vel ex substitutione. ꝙ si filius est inſti
tuꝰ in minus legitima parte, z substituꝰ fra
tri, si frater decesserit sine liberis, quod illud quod
capit ex ista substitutione fratre sine liberis mo
riente, non computatur in legitimam. ratio est,
vt dixi: quia illud simile cōmissum pendet ex cō
ditione, sed legitima non recipit diem, nec con
7 ditionez. ¶ † Octauo z vltimo nota, quod illud
quod capitur iure accrescendi, non imputatur in
legitimam. Pone ergo ꝙ sunt duo filij instituti,
quilibet in minus quam sit legitima sua, vel est
eis legatum relictum: z vnus repudiat partem
suam, z accrescat alteri, nunquid imputatur in
legitimam eius cui accrescit? z videtur ꝙ non: vt
hic. secus tamen videtur in iure non decrescen
di, per rationem literē. ſ. de cadu. tollen. l. j. ſ. hoc
ita tam varie. ſ. finautem ad deficientis: ego vtro
biꝫ credo imputari: quia illud quod capitur in
re accrescendi, capitur vno z eodem ritu, z recta
via. vt. ff. ad. l. fal. l. j. ſ. si coheredis. Non obst. ista
litera: quia alium sensum habet, sed certe istud
est restringere text. nam hic exempli gratia dicit,
vsusfructus: vt pater in text. dum dicit vt puta.
vult enim dicere quod si filio relicta est proprietas, z alij relictus est vsusfructus, z ille vsufru
ctuarius moritur, ita quod vsusfructus accrescit
proprietario per cōsolidationē: qō ite vsusfructus
non cōputatur in legitimā: qr nō capit iudicio te
statoris, nec beneficio suppletionis legitime, sed
8 casu ex natura proprietatis. ¶ † Nono not. in is
lis verbis quasi iure aduentitio eū lucrari qō lu
cra prouenientia ex casu nō cōputantur in legi
timam. z hec faciunt ad duas questiones. Pri
ma queritio est: Pater aliquid dedit filio eman
cipato in premium emancipationis. decedit fi
lius viuo patre suo, superstite nepote, ad quem
nepotem venit ista res donata, queritur an ne
b pos hoc imputabit sibi in quartam b debitam
sibi de bonis aui? videtur quod non: quia repleꝰ
tio debet fieri ex substantia testatoris, sed hoc
non est substantia eius, sed vic quod nepos venit
ex persona patris sui: quia in eius locum succes

etiā si iuramētum
interueniſſet. ſ. Lu
ro. i. l. j. ſ. si qs ita.
ff. de ver. obl. z vi
de Bald. ō. prozi.

¶ Pendentes. vi
de ang. z Imol. in
l. Cēturio. ff. ō vul
ga. z pu. Sal. in. l.
Jubem. j. ad tre
bel. scripſi in. l. i fi
deicommissaria. in
prin. in meis repo
tatis. ff. ad treb.

¶ In quartā. ade
de Bar. in. l. quar
tam. ff. ad. l. falc. z
ibi per Ang.

sit: vt. l. gallus. §. nunc de lege. de lib. & post. & ideo sicut pr. si viueret illud imputaret & sibi in quartam: ita & nepos sm Mar. fil. & Ja. bu. hic i lec. Scda questio est, & hanc habeo in additio. per Ja. but. l. ista. l. Si filia dotata decessit relicto filio eodemq nepote: quo ad auum dotantem: qui nepos dotem dicte filie habet, an computet sibi in quartam si querat de successione aui. Mar. fil. qd sic: quia succedit hic nepos in locum filie, sed ipsa computaret. ergo & ipse, sed contra videt: quia venit ex sua persona, non filie: vt als dicit. s. e. l. si quis filiu. Ja. de are. consentit cum Mar. fil. dicens quodcumq processit ex defuncti substantia computari in quarta sm Jac. bu. sed si tu vis tenere istam partem quam tenet bar. ff. ad. l. fal. l. in quartam. vnde ad istum tex. quod ista imputatio ideo sit: quia ex natura rei est: vt s. e. l. qm nouella. & ideo ad quecumq vadit res, vadit cum onere imputationis, iuxta no. in. l. si cum dotem. §. si pater. solu. matri. per Jac. de aret. adde quod dixi in. l. omodo. & l. qm nouella. per Bar.
9 & tene qd magis placet. ¶ † Extra querit Guil. ponamus quod filius est institutus in re certa. que non est patris, sed cuiusdam tercij, ita qd filius rem illam nullo modo pot consequi, nunquid iste tanq in nihilo institutus possit dicere testamentum nullum: rndet Guil. qd non: quia debet sibi estimatio: vt. j. de leg. l. cu aliena. ¶ Ego dico[a] qd etiam si error induxit patrem ad relinquendam rem alienam: tn hoc casu est speciale qd debeatur estimatio fauore testamenti: ne rumpat. casus est hic. als esset secus: vt. ff. de leg. j. l. si domus. §. de euictione, quid aut si ista res non est in commercio vt res sacra: dico qd iste filius videt preteritus: quia talis institutio in hac re est nulla ipso iure. & ideo pot dicere testm nullum, & idem dico si est institutus in re que tempore testamenti non est in rerum natura: cum relictum talis rei sit ipso iure nullum, ad
10 hoc. ff. de le. j. l. apud Julianu. §. fi. cu si. ¶ † Quero. pater instituit filium in mille p legitima sua. dicit filius nolo pecuniam, sed volo corpora[b] hereditaria, nunquid possit: tex. loquit hic alternatiue, dum dicit vel aliam rem, vel pecunias restitui. dicit Guil. quod est electio filij, pro hoc allegat tex. in auth. neq3 virum quod ex dote. §. j. col. vij. & ff. de bo. lib. l. libertus qui soluen. vbi est tex. expressus in patrono. adde quod filius in legitima est loco creditoris, ideo potest aligere: vt no. Jac. de are. & Cy. j. communia de leg. auth. res que. hec tamen legitima debet assignari non minutatim in diuersis rebus, sed in re mediocri arbitrio boni viri: vt. l. s. §. qm & qui. quar. pars debe. li. x. sm Guil. de cu. ¶ Tertio querit, pater instituit filium in quadam domo propria ipsius patris, illa domus est postea combusta sine culpa filij, queritur vtrum debeat ei suppleri legitima. Rn. quod sic, si dom' est combusta viuo patre adhuc, secus si post mortem patris: vt l. si patronus ex debita. §. j. ff. de bo. liber. ¶ Quarto querit. pater[c] instituit filium in dotibus[d] mortis sue, & nihil aliud sibi reliquit. querit nunquid iste filius possit dicere testm nullum. Rn. sic propter inutilem institutionem ab ipso principio: quia in re propria filij non pot filius institui: vt. ff. de cond. & demonstra. l. mea res. nec obstat quod pater habet vsumfructum dotium: quia morte finitur: vt. j. de legatis. l. vxor patrui. ¶ Quinto quero[e], pater reliquit filio fundum valentem vltra legitimam cum quodam onere. filius vult legitimam suam, & nihil vltra, nec vult onus implere. queritur vtrum poterit illud relictum diuidere, vel petere simpliciter legitimam. Respondeo. sic, cas' est no. in. l. si libertus patrono. §. quidem
11 go. ff. de bonis liberis. ¶ † Sexto quero. pater dedit filio partem suam filius lusit[f] eam viuo patre, nunquid potest amodo petere legitimam: respon. non: quia culpa sua perdidit: vnde sibi imputet. & propter hoc dic quod etiam in re euicta si processit euictio culpa filij, non debetur euictio. argu. ff. de euictio. l. si per imprudentiam. si autem viueret, alimenta filio negare non posset, licet filius luserit partem suam: vt. ff. de oper. lib. l. libertus qui operarum. & ibi per Jaco. de aret. & argume. ff. ad trebel. l.
12 Imperator. in fin. ¶ † Septimo quero. dicat statutum q frater possit repellere sororem a successione patris, dotando eam conuenienter, an idem obtineat si auus decessit relicta nepte ex filio predefuncto, & nepote ex alio filio predefuncto, dubium est: quia statutum loquitur de fratre & sorore, non de nepote & nepte. super hoc qd dixi Jac. de are. q hic nepos & neptis fratres[g] appellantur: vt insti. de gradi. §. quarta. & quod auus[h] representatur in appellatione patris: vt. ff. de verbo. signific. l. iusta. & eadem ratio sit in his que in primis filijs & sic potest nepos repellere neptem conuenienter dotando eam. ergo huic nepti non debeatur amplius nomine legitime, cum debeat esse contenta dote, cum verba statuti concordent, & mens non repugnet, & vt agnatorum salua sit dignitas: vt ff. de ven. inspi. l. j. §. si seruus. argu. ff. de leg. j. l. ab omnibus. circa princ. nam ratio consuetudinis est attendenda, & vbi ratio obtinet, & ibi debet obtinere consuetudo: v. j. que sit long. consuetu. l. j. secundum Jac. de aret. & ibi per Cyn. et tangit aliqualiter. infra de adulta. lege prima. Sed quid si ex ista filia premortua non superest neptis, sed nepos: certe hic non cadit in eo dos, & ideo cum forma consuetudinis hic non possit habere locum: non habet locum consuetudo, sed ius commune. argu. legis, ita autem. in. prin. argu. ff. de administra. tuto. & l. constitutionibus ad municipa. cum simi.

1 ☞ Legitima si relinquatur filio iure fideicommissi, sufficit, licet non relinquatur per directam institutionem.
2 Conditio per quam inducitur preteritio, tollitur de medio.

§. Cum autem.

Conditio inserta, fideicommisso vniuersali filio relicto, vsque ad legitimam
1 remouetur, sed ab inde infra conditio expectatur. hoc dicit. ¶ † Not. hic q sufficit filio relinqui iure fideicommissi vniuersalis, licet non relinquatur per directam institutionem, ratio: quia fideicommissarius vniuersalis est loco heredis: vt. l. si filius. quod cum eo. veritas est quod istud est hodie correctum: quia debet habere iure directo, vel saltem instituatur in vno nummo: vt in authen. vt cum de appella. cog. §. ceterum. & estra
i tio: vt alias dixi, scilicet honorabilior[i] titulus. & ius accrescendi: quia non haberet locum in fideicommisso vniuersali: vt. j. de fideicommiss. l. eam quam. et ad hoc. ff. de contrata. l. si emancipatus. vbi est casus: quia fideicommissarius non videtur institutus etiam sub conditione. ad idem facit. ff. ad trebelli. l. ita tamen. §. quoties. & §. qui rogatus. Cyn. in. d. l.
2 eam quam. ¶ † Secundo not. quod conditio per quam inducitur preteritio tollitur de medio, inducitur enim hec preteritio: quia interim non erat heres nec fideicommissarius, vnde dicit Barto. habeo hic casum pro opinio. mea super glossa. l. si patri. j. de institutionibus eo substitutio. Sed ego dixi in. l. quoniam in prioribus. s. eodem quod de iure. C. non attenditur preteritio: vt hic. secus est de iure authenticorum. & ideo cum filius interim est preteritus: testamentu est ipso iure nullum. & hec est veritas.

§. Illud preterea.

Quinquennium datur ad querelam mouendam: & currit a die adite hereditatis, ad quam adeundam heredi scripto terminus assignat. h. d. vsq3 ad illum versu. in medio tu. ¶ No. q anteq actio nascat, non potest contra eam prescribi, quero, que est ratio quare contratab. etiam ante aditam hereditatem nascitur: vt. j. de collatio. l. vt liberis. & secus est in querela: rndet Jac. bu. quia querela dirigit contra defunctum, vnde oportet qd dirigatur in personam que defunctu representat, & sic contra heredem, & ante aditam hereditatem nullus est heres, sed contratab. competit contra testamentu, non contra defunctu. hec pbant. ff. de inoffic. testa. l. titia. & l. filio. §. contrata bu. sm Jac. Tu dic q sane est: quia querela non competit nisi in subsidium, vt no.

---

b ¶ Ego dico. vide no. per Bal. in. d. l. cum alienam. viti. col.
b ¶ Corpora. vide Bar. in. l. suus quoq3. in fi. prin. ff. de here. insti. & Bal. in. l. filium. cum seq. j. fami. hercis.
☞ Tu dic qd est in electione filij an velit eam in bonis, an in estimatione: vt no. Guil. de cu. hic. §. proxi. & ibi dixi in apost. ad ipsum in verb. de re. here. Bart. in. l. non amplius. §. cum bonorum. & qd ibi etiam addidi ad eum in ver. in vna re. ff. de leg. j. Ja. re. in. l. meminimus. nu. j. in ver. electio rerum. j. quando et quibus quarta pars. lib. x. Oldra. consi. cxiij. & clxx. & pau. xviij. & vide istum in. l. j. j. si quid in fraudem patro.
c ¶ Pater. vide no per Bal. in. l. suus quoq3. ff. de here. instit.
d ¶ In dotibus. vide de qd not. Bar. et Bal. & melius Jo de imol. in. l. suus quoq3 in fi. prin. ff. de here. insti.
e ¶ Quinto q'o &c. Pro ista pone vide Bal. in. l. Jubemus. j. ad treb. & l. hereditatem. C. de impu. & l. j. C. qn non pe. par. & in. l. iij de acq. here. & in auth. si quas ruinas. C. de sac. san. ec. bar. l. qui poterat. ad treb. l. gerit. de acqr here. l. j. de vulg. & pup. Lud. in. l. j. de acqui. here. & ibi dixi. And. Barb.
f ¶ Lusit. adde qd simili not. Bar. i l. si cum dotem. §. si post. et qd ibi dixi post Bar. ff. so. ma tri. & bal. in auth. ex testamento. j. de coll. & in auth. si captiui. in fi. s. de epi. & cle. et in. l. filie. j. fami. hercis. & quid in eo qui consumpsit meretricando. vel aliter consumendo sua culpa, vide Bal. in. d. auth. ex testo. & Barr. & Bal. in auth. qd locu. j. de coll. & Bal. in auth. si rogatus. j. ad treb. vbi in alimentis tenet contrarium eius qd hic dicit, & ita etiam Bal. & Pau. de ca. in. d. l. si cum dotem. §. j. & per Bal etiam in tractatu de duob' fra. & in. l. ij. §. j. ff. sol. ma. & qd no. Bal. in. l. certum. circa. j. col. j. fami. hercis. & vide Lud. ro. in. d. auth. qd locu. & Pau. de ca. per illum tex. ibi dicit, q pater non tenet vlterius relinquere filio legitimam, qui darn sibi p legitima in malos vsus consumpsit. Et vide Fulg in. d. auth. q locum. aliqualiter materiam istam limitantem.
g ¶ Fratres. vide Bar. in. l. Lucius. §. qsitum. ff. de leg. iij. Et illa verba formaliter ponit etiam Jo. an. in addi. Spe. in ti. de succes. ab intest. in rub. in j. col. Ange. in cons. cccxliij. incip. In christi noie, totu dictu statutu posset forte concordari cu opi. Bal. hic. & in. l. Jubem'. §. fi. j. ad trebel. cu si. quia si statutu dicit q frater excludat matrem. seu nepotem ex filia: tunc non verificatur in fratre patruele, qui est remotior in gradu, vnde non excludit matrem nepotem ex filia: quia non est eadem ratio q frater patruelis qui est remotior q frater, excludat matrem & nepotem ex filia. sed vbi frater patruelis non excluderet istum, quem excludebat frater ex priuilegio seu statuto, sed pariter remotior est sicut ipse. & tunc procedat dictum Bal. hic: cum sit eadem ratio, & vide Bal. in. l. fi. s. de in ius vocan.
h ¶ Auus. In appellatione patris, veniat auus, vide Bar. in. l. libertorum. in viti. col. ff. de ver. signi.
i ¶ Honorabilior. adde Bal. & Jmo. in. l. inter cetera. ff. de li. & posth. vbi etiam refert Ang. in. l. gallus. §. fi. eod. tit. istud tenuisse.

rno. plene. ff. eo. l. pater filium. sed ante adtam hereditatez cessat ratio subsidij: q̃ poterit consulere heredato aliter, scilicet per repudiationem heredis scripti. Secūda ratio est: q̃ heredatio est dispositio ipsius testamenti, vnde aute q̃ confirmetur per additionem hereditatis, non pōt nasci querela ad expugnādum: q̃ non pitus est effectus quam causa, sed preterito non continet dispositionem testatoris: quia dicitur non ens. & ideo non requirit confirmationem per additionem hereditatis. & ista est subtilis ratio &c.

Ver. In medio. ¶ No. q̃ querela non preparata non trāsmittitur, nisi in casibus expressis in iure, & ideo dicit Pe. q̃ frater qui habet querelam turpi persona instituta, nō transmittit hanc querelam non preparatā ad posteros suos: quia non reperit hoc iure expressum, vnde debemus stare regule istius. s. licet glo. dicat contrarium. & male. ō. eo. l. si pater tuus. fm Pe. & Cy.

1 ☞ Peculium in quo filiusfamilias habet proprietatem est triplex, scilicet castrense, quasi castrense, & aduentitium.
2 Que autem sunt persone que habent peculium quasi castrense.
3 Aduocatus q̃ lucratur a clientulo, est peculium quasi castrense.

¶ Lex trigesimaseptima.

Cum antiquis. ¶ Sicut in castrensi, ita in quasi castrensi peculio filiusfamil. habet duplex priuilegium: q̃ pōt testari, & testamentū eius nō subiacet querele, sed pater familias effectus: q̃ desinit esse peculium, & cū reliquis bonis cōfunditur, dicta priuilegia nō meretur. h. d. ¶ Premitte ad euidentiam, q̃ triplex est peculium in quo filiusfa. habet proprietatē, scilicet castrense, quasi castrense, & aduentitiū. Item premitte q̃ in aduentitio nō testatur. Item est quarū peculium, ex quo efficitur, in quo filius nil habet, vnde de eo nō testatur, tum q̃ nō dominus, tum quia filiusfamilias. Restat ergo q̃ duo tantū sunt peculia de quibus filiusfa. pōt testari, scz castrense, & quasi castrēse. & licet olim in quasi castrensi esset cōcessum specialiter quibusdaz: hodie generaliter est concessum cuilibet filiofamilias posse testari de quasi castrēsi. Item est concessum quod testamentū illud non subiaceat querele, & hoc dum erat filiusfamilias, postea vero non testatur iure priuilegiato, sed iure communi vt pater fa. & ideo tūc eius testamētum subiaceat querele quia cessante priuilegio, reponitur quis in iure cōmuni: vt hic, & arg. ff. de ex. cu. tuto. l. sed & milites. in prin. quod autez hic dicitur quod nō subiacet testamentū querele hodie est correctum: quia nō possunt inofficiose testari vt no. ff. eo. l. papinia. §. papi. in gl. in verb. cōtra veterani. & inaut. de heredi. ab. fal. §. penul. fm cōparti. fil. & intellectuz huius. l. colligē ex glo. que incipit. puo. que gl. breuiter legem diuidit. & fum matrim. ¶ Item. idē quasi priuilegiū habent nō in modo testandi, sed in esse testamenti, hoc est non equi parantur quātum ad modum: sed quantum ad successionis effectum. ¶ Intextu consueto. no. de hoc ver. facit. ad. vl. ff. de testamē. ¶ In tex. sed & veterani. vide instit. de testa. mil. §. ¶ Inter. In his ita q̃. quibusdā ad euidentiā premissorū reassumit primum thema, mouēs duas. q. vna est an possit filiusfamilias de quasi castrensibus testari, alia, an possit inofficiose testari. ¶ In text. dubitabatur, premittit secundam questionem, postea subdit primam, & sic posterat in querendo, sed in soluēdo tenet ordinē rectum: quia prius est querendum de persona, seu iure persone quam de modo seu de iure forme, vel patet hic. In text. q. & videbatur q̃ non: quia &c. nam quod quibusdam specialiter indulgetur, aliis denegatur: vt. l. cum patronus. de leg. 3. ¶ In tex. iure suo, i. sine solēnitate. ¶ In text. iure cōmuni, id est cum solennitate. ¶ † In tex. vt puta. no. hic personas que habent peculiū quasi castrense. Sunt autem hmōi causarum patroni, notarij, medici, magistri studiorūz & oēs omnimodo qui salaria recipiunt publica, occasiōe dignitatis, beneficij, vel magisterij. nōtā intelligas q̃ illud q̃ lucrantur mecanici: puta magistri lapidū, qui stant in citadella. sit peculium quasi castrense, licet illud habeant de publico: quia priuata causa, non ab officio deducit: ideo est aduētitium, q̃ filiōfamilias ibi querit: vt. l. de bo. que lib. l. cū oporteat. ¶ † In tex. publica, quid de eo q̃ aduocatus lucrat a clientulo, nunquid sit quasi castrense, ita q̃ filiusfamilias possit testari? R. si. scz quia hodie aduocati non percipiunt stipēdia publica, vnde loco publicorū stipendiorū succedunt ista salaria priuatorum, & facit q̃ no. ō. de aduo. diuer. iu. l. fori. ita tenet Cy. & Ja. bu. hic. ¶ In tex. fm leges. hoc ad solēnitatē referas. ¶ In tex. Si enim. equiparat ne per rōnem, & ius liberorum. & no. istam equiparationem. & facit q̃ loquētes in legitima patroni, habeāt locū in legitima liberorū, & sepe hoc. arguunt per hanc similitudinē: tū ista similitudo nō est semper bonaru. ff. ff. quib. in frau. patr. l. non vlq̃ adeo. & ff. de fal. l. si quis legatum. §. ii. ¶ In tex. suppositi, quasi dicat non oportet esse suppositā querele. & sic interrogatiue lege. ¶ In tex. ℈ hoc obtinere. mirabile q̃ duo obstantia, scz patria potestas, & testamēti inofficiositas, minus obstant quā vnum obstaculū, scz solius inofficiositatis: vt in versi. si enī. sed illud est q̃ cessat priuilegium, nam ille qui est sui iuris, non habet peculium. & sic ille desinit subiectū seu materie priuilegij, merito deficit priuilegium. Item ille qui est sui iuris: nō testatur ex priuilegio q̃ est late inter

4 pretandum, sed de iure cōi fm Bar. fili. & Jaco. but. ¶ † Et not. q̃ mutato statu personeresistentium conuenit immutari, facit. ff. de publicanis. l. licitatio. §. ii. ff. de acqui. hereditā. l. Paulus in fi. & l. de imponē. lucra. deseri. l. i. circa medium. li. x. ¶ In tex. ibi, nomen. no. q̃ vbi cessat nomē. cessat priuilegium nōminis. ¶ In tex. cōfunditur. facit. ff. ō vulg. subst. l. sed & si plures. §. filio. & no. q̃ vnū patrimoniū nō debet diuerso iure censeri.

¶ De inofficiosis donationibus. Rubrica.

1 ☞ Donatio facta in fraudem querele inofficiosi testamenti ad excludendam querelam, an valeat. 2.
3 Donatio inofficiosa an reuocetur in totum.
4 Iuramentum donationis inofficiose, an impediat reuocationem.
5 Iuramentum patris non firmat contractum factum in fraudem filiorum.
6 Filius licet acceperit hereditatem paternam: potest tamen agere reuocatoria.
7 Duplicio que sit filio ex donatione inofficiosa, an fiat de legatis ex donatione inter vivos.
8 Pater donauit alicui extraneo vsq̃ ad legitimā. certum est quod donatio valet, postea ipse pater in fraudem filij dissipat residuum, an filio possit a subueniri.
9 Quid si legitima non fuit donata, sed cassmate perdit. 10.
11 Et an sint necessaria duo iudicia in hac materia.
12 Rei vendicatio quam habet filius petita que rela inofficiose donationis an sit vtilis, vel directa. b
13 Filius quando possit mouere querelam inofficiose venditionis.
14 Filius an habeat querelam inofficiose venditionis, vel inofficiose locationis, vel inofficiose concessionis, sicut habet querelam inofficiose donationis.
15 Querela inofficiose donationis non preparata, an trasmittatur ad heredes extraneos.
16 Lex, si vnquam. vt habeat locum, an requiratur q̃ donatio sit inofficiosa.
17 Pater habens filium spurium, donauit omnia bona sua cuidam monasterio, post hec fecit illum filium spurium, an iste spurius possit reuocare donata.
18 Donatio an conualescat si post donationem natus est filius, sed illico decessit.
19 Pater si tarauit super donatione, an nati post ea filij possit venire contra donationem.

☞ Personas. vt de Bal. i. l. fori ei concor. ō. de actu. diuer. mali.

☞ Quid sit quasi castrēse. Adde q̃ notauit in apo. ad istum, in. l. fori. per eum alle. hic nu. i. in ver. salariū. vbi teneo cū eo ℈ sper. in ti. ō actoꝝ. ver. Trē cū agit. vbi dī stinguit an habeat salariū ex publico: & tunc dicat quasi castrense, & de illo possit testari. de salariis aūt priuatorum, secus, q̃ est falsum per rōnem quā ponit iste hic, & in. l. cum oportet ad fi. ver. de tertio genere. ī. de bonis que liber. Celsus.

¶ Lex prima.

Si vt allegatis. Hoc dicit. Si per inofficiosam donationē filij fraudant in quarta, id est in legitima portione: ō perit querela inofficiose donationis, q̃ est introducta ad similitudinē inofficiosi testamēti. h. d. ¶ Casus. mater habens quatuor filios, dinoscit directis donauit. x. vncias sui primonij ter vitos, tandē venies ad mortē fecit testū, in quo in duabus vncijs dictos quatuor filios heredes instituit, & eos legatis & fideicōmissis onerauit. tandem matre mortua, filij querentes odiosi, matri, videntes se nō habere quartā partē, i. legitimam suam volunt agere querela inofficiose donationis, querit nūquid possint, rndet Imperator & dicit q̃ sic. mater fecit dictā donationē in fraudē ipsorū agentiū: q̃ ipsi habēt querelam inofficiose donationis, & ideō si mater donasset extraneis, adhuc eis q̃ querela ista inofficiose donationis redacta est ad instar inofficiosi testamēti. h. d. ¶ Premitte ad euidentiā, q̃ querela inofficiosi testamēti fuit introducta iure antiquissimo, verūtū volētes fraudare filios, nō eligebant viam testamenti, sed viam donationis inter vivos: ideo q̃ ad hāc fraudem removendam emanauerunt constitutiones principum, & prima constitutio fuit Alexandri sub

eius tempore claruerunt Albianus et Pau. de
ista constitutione loquitur. I. Titia scio. ff. Impe-
rator. de leg. ij. successiue emanauerunt alie prin-
cipum constitutiones, vt patet in hoc tit. et nouissi-
me emanauit constitutio Fusk. vt patet in authen.
de immen. do. colla. vij. ¶ No. in hac. l. tria. Pri-
mo no. donationem factam in fraudem querele in
officiosi testamenti excludendā querelā inofficiosi
testamenti valere. ¶ Secundo nota. equipara
ri donationem factam liberis et extraneis ibi
dum dicis siue in quosdam liberos siue in extra
neos. ¶ Tertio not. quod querela inofficiose do
nationis habet similitudinē cum querela inofficio
si testamenti. ¶ Quarto nota. q ideo habet locū
que la: quia filius non inuenit se habere debitū
bonorum subsidium. ¶ † Oppo. et videtur quod
isti filij non possunt conqueri de inofficiosa donatione. nā sicut patet in litera mater habebat qua-
tuor filios, duos odiosos, et duos dilectos: quia
bis hic ponitur pluralis numerus vt. ff. ad trebe.
l. Julius phebus. modo si mater instituit istos
duos filios odiosos in duabus vncijs ergo sunt in
stituti plusquam in quarta: quia quarta ipsorum
duorum est vncia cum dimidia que est quarta se-
missis, que competeret eis ab int. stato: vt. ff. tit. l.
cū queritur ergo litera male loquitur in. d. ff. Ju
lius Phebº in ratione q dicit q ideo habēt que
relam quia nō habent quartā. Sol. tribus modis.
¶ Primo modo quod hic loquitur in duabus vn
cijs illius reliqui. i. illarum duarum vnciarū non
donatarum, nam ille due vncie grosse diuidūtur
in. xij. vncias minutas, et in duabus minutis fue
rūt instituti isti filij odiosi, meritoq paret q nō ha-
bent quartam totius patrimonij. ¶ Secundo
potest solui, q in istis vncijs grossis fuerunt qua-
tuor instituti, vnde istis duobus odiosis non con
tingit nisi vna vncia: cum debeant habere vnciam
et dimidiam, et sic litera vera. ¶ Tertio modo re
spondetur, q licet due vncie essent, legitima, vel
plus: tamen ista legitima erat extranea a legatis,
vnde quia non videtur eā habere, merito a gunt
querela inofficiose donationis, ad hoc. ff. de bon
libe. l. si libertus patrono suo. ¶ Sed cōtra istam
vltimam solutionem op. et videtur q istud grauā
men non debeat attendi: quia ipse iure reserua-
tur legitima: vt. ff. de lega. iij. l. cum patronus. et. ff.
tit. l. l. quoniam in prioribus. Sol. quantum ad. l.
cum patronus, illa loquitur in patrono: sed quan
tum ad. l. quoniam in prioribus, respondeo, q hic
loquitur de iure veteri ibi de iure nouo. secundū
ergo ius nouum istud grauamen apponitum in
legitima ipso iure non tenet, nec esset opus que
rela inofficiose donationis, ego dico quod grauā
men ipso iure non tenet in legitima, considerando
eam secundam bona que testator possidet tem
pore mortis: vt. l. Papi. ff. quarta. ff. de inoffic. te
stam. sed hic consideratur legitima retro respectu
omnium bonorum donatorum, et non donato
rum: vnde non est prouisum in hoc per. l. quoniam
in prioribus, sed per hanc. l. ¶ Tertio opp. quan
do filio aliquid relinquitur, non habet locū que
rela, sed agit ad supplementum: vt. l. Scimus.
C. l. omnimodo. C. titu. j. sed his filijs fuit aliquid
relictum: ergo non debet querela agi, sed ad
supplementum. glo. hic varie loquitur: nam prius
dicit quod ius agendi ad supplementum est in
troductum ad submouendam querelam inoffi
ciosi testamenti, noa hanc querelam inofficiose
donationis. Secundo videtur docere q idem ho
die in hac querela. quod in illa. Si ergo filius ho
bet aliquid tempore institutionis ex testamento,
vel quoquo relicto titulo ab intestato non intenta
t hanc querelam, sed agit ad supplementum.
ista sol. presupponit q plus sit in querela quā in
supplemento: quod an sit verum, inferius decla-
rabo &c. ¶ Quarto opp. ista donatio que fit ad
submouendam querelam testamēti, videtur fieri
in fraudem legis: ergo ipso iure non valet: vt
ff. de iure pa. l. n libertus minorum. Resp on. ne
go q fiat in fraudem legis: quia fit per contra

¶ Donatio. vide
Bal. in aut. ex cau
sa. j. de libe. prete

cram. et per modū in genere suo permissum, vnde est magis in fraudem
hominis quam in fraudem legis: et ideo necessaria est querela vel dic q
l. si libertus, loquitur in alienatione liberti, secus in alienatione ingenui
vt. ff. si quis a paren. fue. manu. l. non vsq; adeo. Sed contra istam solu
3 tionem facit. ff. si quicū in frau. patro. l. fi. ¶ † Modo veniamus ad que
8 stiones. Et primo quero, nunquid inofficiosa donatio a reuocetur in to
tum, an vero vsq; ad legitimam. Super hoc opi. sunt. quidam dixerunt
quod in totum reuocatur. f. vsq; ad virilem portionem que tangeret re
uocantem de omnibus bonis, si non essent alienata: alias si vnus est fi
lius filius, reuocet omnia alienata insolidum. et hoc probatur per. l. titia
scio. ff. Imperator. de leg. ij. vbi auia habens duos nepotes, vnū donauit
omnia bona, dicitur ibi q alter reuocat pro dimidia. et sic p virili. Pre
terea sic videmus in querela inofficiosi testamenti: vt. ff. de inoff. testa. l.
circa. et. l. mater decedens. Preterea idem videmus in patrono, q in to
tū reuocat: vt. ff. de iure patro. l. si libertus minorem. ij. et viti. respon
go multo fortius est idem in filio, iuxta not. ff. de fal. l. si quis legatum.
ff. si. ¶ Quarto probatur per. l. nunq. ff. de reuo. dona. vbi in totum re
uocatio. ¶ Alij dicunt q non reuocat nisi vsq; ad legitimam, quod
probant rationibus et legibus. et primo sic, ille qui aliquid habet a testa
tore, non potest agere nisi ad supplementum: vt. l. omnimodo. et. l. Scī
mus. C. titu. j. ¶ Secundo sic. vltra legitimam potest apponi onus per
viam testamenti, ergo per viam cōtractus. ¶ Tertio sic. ratio quare re
uocat est: quia nō habet legitimā. ergo habita legitima cessat ratio
nalis reuocandi, et per cōsequens cessat reuocatio. arg. ff. si quidem fra
pa. l. j. ff. si quis in fraudem. ¶ Quarto. hic videtur expressum q nō fiat
reuocatio nisi vsq; ad debitum bonorum subsidium: vt. ff. eo. l. si patronus. et
confirmatur hoc iure nouissimo per tex. expressum. C. titu. j. aut. vnde pa
rens. et in aut. de immen. do. colla. vij. ¶ Tertia opi. fuit quorundam dis
tinguentium, aut donatio fuit collata in liberos: et reuocatur per alios
liberos vsq; ad legitimam. aut in extraneos: et reuocatur in totum, sed
contra istos videtur tex. l. nostre, vbi contingit liberos et extraneos omi
respondeas q eos cōtingit in modo reuocandi per inērationem que
tele sed non in quantitate eius q reuocatur: quia litera hoc non aperit.
¶ Quarta fuit opi. Hug. distinguentis, aut donatio fuit inofficiosa
et consilio: et reuocatur in totum: quia lex obuiat consensui. nam infans
habet ille qui non curat naturalem charitatem: reputa liberos, ergo ex
vt. ff. de inofficio. testamē. l. Titia, vñ merito in totū rescinditur, tanquā
factum a demente, aut donatio est inofficiosa re tantum: quia sepe exis
mant homines plus habere in bonis quā habeāt: vt isti, ge. causa. manu.
non licet. ff. sepe, tunc reuocatur solum vsq; ad debitum bonorum subsi
dium, secundm Jaco. but. ¶ Quinta opi. fuit Dy. distinguentis aut
pater donauit ante natiuitatem liberorum reuocare voluerit, aut post
si ante, aut filijs, et fit reuocatio vsq; ad legitimam partem: vt. C. eo. l. si
rotas. aut extraneis, vel liberis: et fit in totum reuocatio: vt. d. l. si vnquā
Si autem donauit post natiuitatem filiorum reuocare volentium: tenet
nec distinctio Bartoli, idem tenet Jaco. de bel. in. d. authen. de immē.
do. referendo opinio. Dy. ¶ Ratio autem diuersitatis inter factum do
nationē ante natiuitatē vel post, hec est: quia non videtur esse de mente
eius qui donauit donasse, si de liberis cogitasset: vt. ff. de pac. l. tale pactū
§. fin. ideo ergo fit reuocatio: quia post natiuitatem liberorū fingitur tes
tro cessasse consensum donātis, arg. C. titu. j. l. iij. sed quādo filij iam sunt
nati contra et de mente donantis, nisi forte falso rumore prolatos eos
obijsse credebat. l. argumen. ff. de hered. instit. l. Pacumeius. et sic leg
fi. ff. de inoffi. testamen. l. cūm mater. et. ff. de testa. tut. l. si quis in. j.
si quis cum ignoraret, quod est nota. ¶ Sexta est opinio Lanfr. de fal.
q aut donatio est facta in aliquem de liberis, et non reuocatur nisi vsq
ad debitum bonorum subsidium: nec distinguitur vtrum fraudari fint
nati, vel nasciturj: vt. j. eod. l. si rotas. et. l. si liqueat, et sic agnatio post hu
mi non rumpitur donatio, nisi in legitimis, aut donatio est facta in extra
neos: et tunc refert, aut ab initio est inofficiosa: et tunc reuocatur contra
voluntatem donantis vsq; ad debitum bonorum subsidium: vt dicit ro
ta. l. si rotas, aut non fuit inofficiosa ab initio, sed ex post facto et casu
contingente respectu personarum, non tu rerum: et tunc in totum re
uocatur: vt. l. si vnquam, quia tunc reuocatur secundum voluntatem
quia non est verisimile q extraneos filijs suis voluerit preponere. vt. l. de
fideicommis. l. cum acutissimi. et in aut. de hered. et falci. j. his omnibus,
fm Lan. de fal. ¶ Septima fuit opi. Bul. de cug. qui approbat simpli
citer opi. Azo. q nec in natis, nec in nasciturjs fiat reuocatio nisi in le
gitima. Item q nō distinguatur fraus ne fiat re et cōsilio, vel re tantū. Jta
q nō distinguatur, an in liberos, an in extraneos fit collata donatio,
per tex. dicte authenti. de immen. do. et glo. ibi posita. commicto tex. l.
nostre. Non obstat. l. si vnquam, quia ibi speciale est in liberis: vt dona
tio in eum collata reuocetur, pper honorem quem debet filio patroni
fm Bul. cuius opi. videtur approbari iure canonico: vt extra de testa. c.
rayna. duas. et. xvij. q. iij. c. quicunq. et q6 ibi no. tñ ibi loquit q6 ad plus
causas erat donatū. hāc opi. Bul. tū hic Dy. in addi. ¶ Circa quem est
Bar. recolligentis predicta, et distinguētis inciat queris de reuocatione
que fit ex presumpta voluntate donātis pper liberos supueniētes, aut
de reuocatione que fit ex titulo de inoff. oōis. Primo casu aut donatio
fuit collata in libertum, vel extraneū de cibus bonis, vel malon parte

reuocatus

reuocatur in totū,vt.l.ſi vnquā.ſm Bart.fallit ſi ſit donatum ad pias cauſas:nā ibi ſit reuocatio vſqꝫ ad legitimam tantū,vt in.d.c.quicunqꝫ. Si vero in filiū,ſemper reuocaꝭ vſqꝫ ad debitum bonorū ſubſidiū,vt.l.ſi totas.ſ.eo. Scđo caſu principali,aut donatio fuit collata in vnū ex liberis,ꝛ reuocatur vſqꝫ ad debitū bonorū ſubſidiū tantum,etiā ſi fuerit inofficioſa re ꝛ conſilio,vt.l.ſi liqueat.ſ.eo. Aut fuit collata in extraneū: ꝛ tunc aut illi filio qui vult reuocare fuit aliquid relictum,ꝛ agiꝭ tantum ad ſupplementum,vt.l.omnimodo.ſ.tit.j.ꝛ qđ hic not.gl. Aut ſibi non fuit aliquid relictū:ꝛ tunc aut donatio fuit inofficioſa re ꝛ conſilio,ꝛ reuocatur in totum.ar.l.ſi libertus.de iure pa. Aut fuit inofficioſa re tantum,ꝛ reuocatur vſqꝫ ad debitū bonorū ſubſidiū,vt.ſ.eo,l.iij.ꝛ.l.cū donationibus.ita recolligit Bar.partim approbando vnā opi.ꝛ partim alterā.in.d.ſ.imperator. ¶ Opinio mea[a] hec eſt,qđ excepto caſu.l.ſi vnquā donatio reuocetur niſi vſqꝫ ad debitum bonorum ſubſidium.dico tū ꝙ in.l.ſi vnqꝫ.nō eſt ſpeciale in liberto,ſꝫ eſt propter caſum improuiſum:qꝛ ſi pater de liberis cogitaſſet,preſumit lex ꝙ nō eſſet donaturus niſi modice:ꝛ in hoc vario a Guil.in ceteris teneo opi.eius. ¶ Sed quid ſi tempore donationis erat aliquis filius natus,poſtea vero nati ſunt plures,nun quid pro virili que contingeret illos poſtea natos ſit reuocatio ipſo iure. Ja.bu,ſentit hic ꝙ nō:qꝛ ſatis videꝭ pater de liberis cogitaſſe. nec videꝭ habere maiorem affectionē ad naſcituros quam ad iam natos ſꝫ vel minorem,vel ſaltē parē ſm Ja.but.in lec.qđ non credo verū:vnde dico ꝙ natus ante indiget q̄rela,ſꝫ pro virili eorū qui poſtea ſunt nati reſcindiꝭ donatio.ꝛ hoc teneo propter id qđ.l.dicit in fin.in.l.is qui.de iure codicil.

4 ¶ † Quero vtrum iuramētū donātis impediat hāc reuocationem. Rñ.non,vt.ſ.ſi quid in frau.patro.l.j.ꝛ.ij.nā filius venit cōtra factū patris hoc caſu,etiā ſi ſit heres patris:qꝛ non teneꝭ habere ratum qđ eſt factum in fraudē ſuam:ꝛ ideo not.dicit gl.ꝙ licet filius ſit heres patris,vel patronus ſit heres liberti,ꝛ venit cōtra cōtractū penalē,ꝙ non incidit in penam:qꝛ dat gl.theoricā ꝙ vbi reſcindiꝭ cōuentio principalis,reſcindiꝭ penalis.ꝛ quelibet acceſſoria.in.l.ſi patronus.ſ.patronum.ff.ne quid in frau.patro. Jdē ergo dico in iuramento:qꝛ eſt quid acceſſorium,vt.ſ.de nō nume.pecu.

5 ¶ † Ex predictis pono duas concluſiones. Prima eſt,ꝙ iuramentum patris non firmat contractū in fraudē filiorū factū. Ratio eſt:qꝛ qñ contractus infirmatur ratione alteri⁹,nunquam ratione iuramenti contrahentiū confirmaꝭ:qꝛ eſſet in alterius diſpendiū vt extra de pac.c.quamuis.ꝛ in.c.licet.de iureiu.li.vj.facit qđ no.in.l.ſi.ſ.filijs aūt.ſ.de bonis liber.ꝛ.ff.de proba.l.qui teſtamentum. per quam l.etiam patet ꝙ iuramentum inter prohibitos nō facit fidem.ad idē facit quod le.ꝛ not.ff.de lega.iij.cum quis decedens.ſ.titia.ꝛ hoc inducit ibi Bar.ad.duas.queſtiones. Teſtator habens vxorē ſuam ſecūdā.cui vult relinquere pluſquam poſſit ſm formam.l.hac edictali.C.de ſecun.nup.confitetur ſe habuiſſe ab vxore mille:et ſic iurauit,certe nihil valet quia confeſſio iurata facta ad vtilitatē nō capacis non valet. Jtem facit ad aliud. Teſtator confitetur ſe habuiſſe ab vxore ſua mille,et ſic iurauit.poſtea viuens vult illam confeſſionē reuocare.certe pōt:qꝛ videꝭ facta in fraudem orationis de qua in.l.j.de dona.inteꝭ virum ꝛ vxo.ſm
6 Bar.ad idem facit.ff.ſi quid in frau.pat.l.ſ.ſ.ſi multa.per quem.ſ.pbo
b ꝙ confeſſio non[b] pbat naturalē ſolutionē in p̄iudiciū tertij. ¶ † Secunda concluſio eſt,qđ licet filius acceptet hereditatem paternā:tñ pōt agere reuocatoria,ꝛ eſt ratio:qꝛ iſta actio eſt propria filij ꝛ tendit ad reſcidendum fraudem:vt.ff.ſi quid in fraudē.patron.l.j.ſ.pen. Modo reſtat querere alias queſtiones,ꝛ ne videamur procedere in equiuoquo: ponamus primo.q.que reſpiciunt querelam inofficioſe donationis.ſe
c cundo q̄ramus[c] de.q.q̄ reſpiciunt.l.ſi vnquā ſ.de reuo.dona. ¶ † Sit
7 igitur tertia.q.poſito ꝙ gl.ſit vera ꝙ agatur ad ſuplementum nunquid iſta ſuppletio fiat de legatis,ꝛ de donatione inter viuos,ita ꝙ a quolibet pro rata detrahatur,quia quilibet habeꝭ de bonis defūcti:ergo quilibet pro rata tenetur ad ſuplementum:vt.ff.de bonis.liber.l.ſi libertus ſub conditione.ſ.libertus. Guil.de cug.dicit quod iſta forma debet ſeruari:ꝙ poſt quā filij inſtituti non habent legitimā:omnia legata ꝛ fideicommiſſa annullantur.ꝛ ſi non ſufficiunt ad legitimā:tūc intentabitur querela contra donationē factam inter viuos:alias non et quod talis forma debeat ſeruari,primo probat ipſe quod omnis conditio appoſita in legitima habeatur pro nulla: vt.ſ.titulo.l.j.quoniam.ꝛ.l.ſcimus. Jtem illa que habent de preſenti efficaciam non debent ita de facili reuocari,ſicut illa que ad huc pendent:vt.l.proxi.ſed donatio inter viuos de preſenti habent efficaciam:ꝛ legata ꝛ fidei comiſſa ad huc pendent,ideo legata ꝛ fideicōmiſſa anñullantur.ſ de bonis autho.iudici.poſſi.l.j.ꝛ ponitur iſte ordo.ff.ad legem falci.l.in ratione.ſ.quod vulgo ꝛ l.Meſennius.ſ.ſeruo.quod etiam alia ratione probo:quia ex illa donatione contracta eſt obligatio inter viuos reſpectu donantis:vt.infra de reuocanda donatio.l.cum profitearis:ſed obligatio inter viuos reſcindit legata vt.infra.de legatis.l.ſi vniuerſe.ergo pater quod prius interci
8 dunt legata quam contractus. ¶ † Quarto quero,pater donauit inter viuos cuidā extraneo vſqꝫ ad legitimā filiorū certū eſt ꝙ iſta donatio non eſt inofficioſa,poſtea pater in fraudem filij diſſipat reſiduum queritur qualiter filio conſulatur.videtur ꝙ nullo modo filio poſſit conſuli,ſicut ſi pater venderet bona,ꝛ pecuniam proijceret in mari:non enim debet reuocari qđ legitime alienatum eſt:vt ſi quid in fraud.ꝫ patrona.l.j.ſ.quid ergo.in ver.nā ꝛ ſi acceptū pretiū libertus prodegiſſet ꝛc.ergo videtur ꝙ filius hoc modo poſſit fraudari in legitima. Jn contrariū videtur:quia ex eo qđ poſtea ſit transfertꝭ ſuſpicio fraudis in preteritū,vt.ff.qui.mo.pig.vel hypo.ſol.l.ſicut.ſ.ſuperuacuū.in fi. ¶ Glo.videꝭ dicere ꝙ ſi cōſtat de cōſilio fraudis,ſiat reuocatio:alias non vſqꝫ eñ ad menſurā a lege permiſſam nō videtur preſumi fraus,niſi iſta dilapidatio eſſet poſtea in continenti facta:qꝛ ex cōiunctione temporū preſumitur fraus,vt plene no.per doc.in alia materia.ff.de dona.l.poſt contractū.ꝛ iſta.q.procedit vbi pater prodigaliter cōſumpſerit,ita ꝙ non extet. ¶ Sed quid ſi donauit primo vſqꝫ ad legitimam,poſtea vero donat legitimā alteri,nunquid reuocabitur factum vltimo loco tantum,an vero reuocabūtur omnia pro rata:gl.ſentit ꝙ omnia:qꝛ vltima donatio reddit primas inofficioſas,vt ff.de iure patro.l.ſi libertus.ſ.ſi.qđ quidā dicunt verum,niſi ex vno ꝛ eodē pꝓpoſito faciat iſtas donationes.ſecus ſi diuerſis temporibus:qꝛ tunc ex vltima nō generatur preiudiciū in prima:cū primo donatario fuerit ius perfecte queſitū:ꝛ ſic in preiudiciū ſuum nil fieri poteſt.argu.ff.de pig.l.ſi ſuperat⁹.ff.de pac.ꝛ.l.ſi.ff.quēadmo.ſerui.amit.l.ſi partem.ſ.j.qđ verū credo.ſed pro prima parte facit:qꝛ ex particularibus alienatiōibus ſimul iunctis ita preſumitur fraus,ſicut ex alienatione vniuerſali,vt not.in.l.nomen.ſ.j.ff.de leg.tertio.

9 ¶ † Quinto queritur,quid ſi legitima non fuit donata,ſed caſu nate perijt: Reſpon.damnū eſt ſilij,non donatarij:qꝛ donatio nō fuit a principio
e inofficioſa.argu.ff.de mino.l.verū.ſ.ſi locupleti.ꝛ.ff.de bo.lib.l.ſi patronū.ſ.j.ꝛ ar.optimū.ff.loc.
10 l.in naue ſaufeli. ¶ † Sexto quero,quid econtra: pone qđ a principio pater omnia donauit,poſtea multa acquiſiuit,que reliquit filio,que faciunt legitimam omnium bonorū ſimul cōfuſorum,ſeu collatorum,nunquid filius iſte habet querelam? Reſpondet glo.ꝙ non:qꝛ habet legitimam:ergo ꝛc.vt in.l.noſtra in fi.a contrario ſenſu. ¶ Ex predictis igitur omnibus conclude quatuor caſus: nam interdum donatio eſt inofficioſa conſilio ꝛ effectu,interdū effectu,ꝛ non conſilio.ꝛ in iſtis caſibus habet locum querela,interdum conſilio,nō effectu,interdum nec conſilio,nec effectu:ꝛ in his
11 ceſſat querela. ¶ † Septimo queritur,nunquid ſint neceſſaria duo iudicia,ſicut dicimus ꝙ eſt neceſſaria querela inofficioſi,ꝛ deinde petitio hereditatis:ita dicamus hic quod ſit neceſſaria querela inofficioſe donationis,ꝛ deinde rei ven.ꝛ dicit hic gl.ꝙ ſic:nam cum per donationem fuerit tranſlatum dominium,niſi primo reſcindatur donatio,poſſeſſor iuſte poſſidet,iuxta not.in ſimili.ff.de inoffici.teſt.l.qui de inofficioſo. Guil.de cu.dicit ꝙ querela inofficioſe donationis nihil eſt aliud quam conpictio ex.l.que poteſt proponi contra donatarium,licet ipſe ſit dominus,vt inſti.de act.ſ.ſic itaqꝫ.querela ergo iſta magis nomē materie eſt quam nomen actionis.ꝛ formabo ſic libellum,dico ꝙ pater meus tempore quo viuebat donauit tibi omnia bona ſua. Jtē dico ꝙ ego ſum filius ſuus naturalis ꝛ legitimus:ꝛ ita cum donatio fuerit facta contra officium pietatis,peto reſtitui mihi legitimā,ſeu debitum bonorum ſubſidium,vt.ſ.eod.l.ſi liquear.ſecudū hoc iſta querela non reſcindit dominium,ſed proponitur ad dandum. Breuiter iſta opi.Guil.eſt vera tenendo ſimpliciter opinionem ſuam,quod iſta querela competat ſolū pro legitima:quia legitima nomen iuris eſt,non nomen rei.nec nomen dominij vt.ff.de lega.j.l.non amplius.ſ.ſi.ff.de leg.ij.l.ſi quis ſeruum.in fin.ꝛ.ff.de vſufruc.leg.l.ſi.ꝛ ideo intentatur tanquam pro genere,non tanquā pro ſpecie.merito intentatur ad dandum,ſed tenēdo opi.Hug.ꝙ vbi eſt inofficioſa re ꝛ conſilio,reuocētur omnia data:ꝛ ſic proponatur ad reſcindendum titulum rerum donatarū:tunc glo.eſt vera:quod ſunt neceſſaria duo iudicia,vnū ad reſcindendum titulum rerum donatarū:aliud ad ven

a ¶ Opi.mea. Vide Bal.in auꝭ.ex cauſa.ſ.de lib.pre.

b ¶ Qđ cōfeſſio nō ꝛc. No.tex.ꝙ cōfeſſio in preiudicium tertij non probat naturalem ſolutionem,ꝛ procedit in tertio qui eſt creditor de preſenti.ſꝫ pone qđ eſt creditor futurus,an probet in preiudiciū tertij futuri creditoris,cogita bene,ꝛ vide q̄ plene dixi in conſi.pro illo de cazalupis, An. Barba.

c ¶ Secūdo queramus ꝛc. No.a quibus debet fieri repletio legitime,vide Ange.in conſi.cxxviij.vbi concludit ꝙ dꝫ fieri ab herede,ꝛ nō a legatarijs,ſi bona q̄ ſunt penes heredes ſufficiūt pro legitima ꝛ falcidia.ꝛ ita tenet Sa.in.l.omnimodo.in prin.ſ.de inoffi.teſta.ꝛ.l.ſcimus.ſ.repletionē per illū tex.eod.ti. ita etiā tenet:ꝛ ita debet intelligi qđ dicit Bart.in.l.in quartā.ff.ad.l.fal. ꝛ ita p̄ dixi i facto illorū de loyano dixi. Tene mente:qꝛ nūc pēdet de fact. quid autē ſi filius extraxiſſet partem legitime,an legatarius poteſt agere contra heredē. vel fideicōmiſſariū naturalē. Et vide an filius inſtitut⁹ in legitima poterit illam detrahere de legatis particularibus, vide Ange.in ſuis conſilijs. An. Barb.

a ¶ Querelã. Vide Bar. j. d. l. nõ vsq;.

b ¶ Vbi vid p Bar. et adde an huiusmodi alienationes per patrem factas ipso viuo possit filius reuocare, an mortua siue heres sit, siue non Bart. Bal. ipsum Pau. de cas. z doc. j. in. l. si. §. in ẽputatiõe. de iur. deli. z. l. vnica. §. in nouissimo. j. de cad. tol. Ergo si intercessit prescriptio, vid gl. z Bar. in. d. §. in computatione. Et Bald. ibidez, z in. l. i. j. de bono. mater. Philip. Dec.

c ¶ Res certa. Vide Bal. in. d. l. si vnquã. z in. l. si cũ vel in vtero. j. de testa. mili. z i auf. ex cã. j. de libe. prete.

d ¶ Credo φ sit tutius zc. Bal. in. l. si cũ vel in vtero. C. de testa. mili. tenet idẽ φ ẽsuluit Richar. de sali. sz idez Bal. in. l. si vnquã. tenet cõtra. d. Jo. de imo. in. c. fin. de dona. vide que dixi ibi. And. Bart.

e ¶ Loco pio. Vide per Bar. in. l. titia. la. ij. §. imperator. ff. de leg. ij. z dixi hic post Barto.

f ¶ P?s locis. Vide illi in. l. j. v. qõ. pun. s. õ sacrosan. eccle.

¶ Transfert. Vide Bar. in auf. vnde si parens. s. de inof. tex. z Bal. in l. j. i. vj. q. j. si quid in frau. pa. z Bar. in. l. z ideo. ff. de cõdi. fur. z Bal. in. l. j. sol. mat.

dicandum res ipsas, sicut est in petitione hereditatis. ¶ Non obst. φ in restitutione in integrum qñ datur ad rem ipsam, non requiritur nisi vnũ indicium: vt. ff. de procur. l. qui proprio. §. item queritur. q2 aliud est agere ad rem, aliud ad amotionẽ
12 obstantis tituli. ¶ † Iuxta hec quero, nunquid ista rei vẽdicatio quã habet filius perlata querela, erit vtilis, vel directa? gl. dicit φ erit vtilis: q2 directum dominiũ traditione quesitum non põt sine retraditiõe dissolui: vt. j. qñ lic. ab emp. discedere. l. i. z. ij. quidã dicũt cõtrarium: q2 sicut nuda traditio sine titulo nõ trãsfert dominiũ: ita titulo emoto non remanet dominiũ, sed tu dic φ gl. est vera: q2 titulus amouetur ficte, sed non vere. sic. ff. qõ met. cau. l. metũ. §. volẽti. z. ff. de capti. l. in bello. §. facte. Vel verius non remouetur titulus, sed effectus tituli: z ideo glos. vera. arg. ff. de
13 rei ven. l. si post acceptum. ¶ † Alterius quero, quando filius possit mouere istã querelam. Breuiter dicendum est quod nunquã, nisi post mortem patris: q2 ante non habet ius in legitima, sz omnes. facit de colla. bono. l. j. §. si ipuberi. z. ff. si quid in frau. pa. l. si. Sed posito φ ipse filius non possit agere, nunqd patrem et potest reuocare? dicit Guil. φ sic: z dicit quod est casus not. de hoc in. l. titia seio. §. luci?. de lega. ij. vbi dicitur quod pater potest talem donatariũ grauare in testamẽto suo: quia ei inofficiose donauit, z sicut potest in testamẽto grauare: ita vr φ idez possit inter viuos. sz Bar. dicit ibi φ istud grauamẽ nõ assumit defectũ nisi demum post mortem patris, cõcurrente filij voluntate: non ergo solus pater potest reuocare: sed demum accedente consensu filij post mortẽ patris fm Bar. sed hic est cõsiderandum qua ratione pater potest eum grauare: naz si grauat eum tanquã debitorẽ filij: hoc est absurdum: q2 non habet bonorum filij dispositionem: vt. ff. de vulg. sub. l. cohered. §. cum filie. veri. nec fideicommisso. aut grauat eum tanquã propriuz debitorẽ ipsius patris: z tũc est ibi casus p Guil.
14 ¶ † Vlterius queritur: nũquid fili? habeat que
a relam[a] inofficiose vẽditionis, vel inofficiose locationis, vel inofficiose cõcessionis, sicut habet querelam inofficiose donationis. Et in patronõ certum est φ sic: vt. l. j. §. si quis in fraudez. ff. si quid in frau. pat. sed in filio videtur cõtra: vt. ff. si a pa. quis fue. manu. l. nõ vsq; adeo. nisi in filio arrogato. vt in. l. vlt. ff. si quid in frau. pa. Istã. q. mouet
b Cy. in. l. ij. j. si quid in frau. [b]pa. gl. hoc tenet aperte in illo. versic. quia hic sola donata, ibi quoquo modo alienata zc. quod ista querela non habeat locum in alio cõtractu quam donationis: vt hic. z dotis: vt. j. tit. proxi. quod verum est vbi cõtractus donationis nõ est permixtus, alteri contractui. secus si sit permixtus, vel incidat alteri ẽtractui: q2 tũc eatenus põt agi ad reuocationẽ alterius cõtractus, quatenus ei inest donatio. arg. ff de contrahẽ. emp. l. si quis donationis. cũ si. Itez vbi in rei veritate fit donatio: z simuletur cõtractus non gratuitus: quia non officit filio simulatio de vno cõtractu ad alium contractum. arg. j. de natura. libe. l. si quis. §. z quod de subeũda. cuz simi. z ita debet intelligi extra de test. c. Raynaldus. z quod ibi not. per Host. quod prohibitio vnius contractus non extendat se ad alium contractuz alterius rationis z speciei, habes in. l. vlt. j. de predi. curia. lib. x. z adde quod no. in. l. ij. j. de
15 vsucap. pro empto. ¶ † Vltimo quero: nunquid ista querela inofficiose donationis non preparata transmittatur ad extraneum heredem. z videtur φ non: vt. s. tit. j. l. pen. in si. Guil. de cu. tenet cõtrarium. nam ratio quare nõ trãsmittit querela inofficiosi testamenti est: quia non debet plus iuris habere exheredatus, quam institutus non suus heres. Exheredatio enim impedit suitatez ante querelã prolatam. Sed institutus no transmittit nisi ad liberos: vt. l. j. j. de his qui ante ap. tab. ergo nec iste filius exheredat? trãsmittet: sz secus est in querela inofficiose donationis: q2 nõ habet instar hereditatis, sz alterius tituli: z ideo eum ex. l. sit sibi ius quesitũ, trãsmittitur ad quoscũq; heredes: vt de dona. que sub modo. l. quoties. in fin. z pro hoc de leg. ij. l. qui solidũ. §. heredium. secundũ Guil. qõ nõ videtur verum: q2 imo ista querela habet instar hereditatis, cum competat ad legitimam secũdum eum. vnde sicut legitima que contra voluntatẽ defuncti petitur, non transmittitur ad extraneos nisi preparata, vt. s. tit. j. l. si quis filium. ita contrarium videtur
16 hic dicendum, vt. j. eo. l. fin. ¶ † Hec dicta sunt de querela inofficiose donationis. Modo venio ad. l. si vnquam. z primo quero: nunquid ad hoc vt habeat locum illa lex, requiratur quod donatio sit inofficiosa? Respon. non: quia donatio dimidie partis bonorum non est inofficiosa, vt plene dictum est. s. z tamen reuocatur per illam legem propter natiuitatẽ posthumi: ergo non requiritur quod sit inofficiosa. ¶ Secundo que
c ro, nunquid illa. l. si vnquam. habeat locum quãdo donatur res[c] certa, z non quota? Respon. si illa res valet dimidiam partem bonorũ, vel vltra, habet locũ illa lex. si autẽ valet minus: tunc est dubium: quia licet noñ ne partis contineatur dimidia: tamen illa litera sic dicit, bona omnia, vel partem aliquam, nam ista dictio partem aliquã, verificatur in qualibet particula, etiam minima: ergo videtur φ etiam modica donatio reuocetur, per natiuitatem liberorum, facit ad hoc. l. sicut certi. z. l. si cũ vel in vtero. j. de mili. test. quas allega. hic Guil. licet ipse teneat quod. l. si vnquam. nõ habet locum nisi in patrono z liberto: tamen ego cõtradico: z est cõmunis opi. Bar. videtur dicere simpliciter quod reuocetur per na
d tiuitatẽ filiorum. credo φ sit [d]tutius tenere φ. l. si vnquam. habeat locum quãdo donatur dimidia pars bonorum, vel res equipollens dimidie. Item quando donatur maior pars bonorum. Item quãdo donantur omnia bona. vnde illa dictio aliquam, refertur ad minus ad dimidi partem, z non ad quamlibet modicam partem, secundum opi. Bart. fa
17 cit. ff. de pact. l. tale. §. fin. z quod ibi not. ¶ † Vlterius queritur: quidam habens filium spurium, donauit omnia bona cuidã monasterio, postea ipsum spurium fecit legitimari: nũquid iste spurius potest reuocare bona nata? nam legitimatio facit eũ haberi loco posthumi, vt plene no. Barto, in. l. gallus. z quid si tantũ. de libe. z posth. Breuiter certum est quod
e beneficium reuocare non potest: quia quando donatur loco pio[e], non potest reuocari quantum est infra legitimam: z ideo illa. l. si vnquã. non habet locum in pio loco. inquãtum dicit partem aliquam, vt. xvij. q. iiij. c. quicunq;. quod etiam facit φ natiuitate posthumi non rumpantur le
f gata facta p?s locis[f], nisi in legitima. ¶ Restat ergo questio formata in filio legitimo. Sol. in legitima credo φ dicta legitimatio nõ officiat monasterio: quia non habetur pro legitimo nisi quo ad legitimantem z legitimatum: non autem quo ad tertium, vt in auẽ. qui. mod. na. effi. sui. §. generaliter. Ad idem facit: quia non potest legitimari per modum voluntarie iurisdictionis, nisi citentur hi quorum interest, vt. l. fina. de natu. resti. per Ja. de are. sed si esset legitimatus per matrimonium: puto quod possit reuocare legitimam. argumento extra qui filij sint legitim. c. tan
18 ta. ¶ † Sed vlterius queritur, post donationem natus est filius, sed illico decessit, nunquid donatio cõualescat. z est argu. quod sic: quia quod donatio rumpatur est introductum fauore posthumi: ergo zc. argum. ff. de iniu. test. l. posthumus preteritus. z si tu dicas, illa. l. loquitur in vltima voluntate fauore vltime voluntatis: non autem loquitur in contractu, cui non debetur tantus fauor. Respondetur, quod sicut in contractũ nato posthumo fingitur voluntas cessasse: ita in vltima voluntate vt d. l. sicut certi, tamen conualescit actus. Bar. tenet quod nõ conualescat quia nulla lex. h. d. in cõtractu irrito, quod cõualescat. vel potest dici φ si pater superuixit post mortem posthumi, z non reuocauit, φ videatur decedere in eadem voluntate: z ideo heredes sui non possunt retractare. arg. j. de reuo. do. l. si. z. ff. de prob. l. cum tacitum. pro hoc litera. d. l. si vnquam. dum dicit reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio: ac si dicat in potestate mansurum, vt non requiratur declaratio voluntatis. arg. con que no. in. l. iij. ff. si ager vec. vel emphy. pe. ¶ Deinde quero, pater donauit omnia bona, hoc acto quod per natiuitatem posthumi donatio non rumpatur: nunquid tunc habet locum. l. si vnquam? Respondeo non. z
19 pro hoc specialiter allego. l. qui iure militari. ff. de testa. mili. ¶ † Vltimo quero: nunquid pater qui iurauit non venire contra donationem aliquo iure, vel ratione, vel causa possit venire contra occasione filiorum postea natorum. Barto. in dicto. §. imperator. dicit se consuluisse quod sic: quia non videtur contrauenire, ex quo de liberis non cogitauit. non ergo est opus quod petatur relaxatio iuramenti: quia venit contra iuramentum, cum iuramentum non offendatur. ad hoc arg. l. fin. de non nume. pecu. secundum Bar. ¶ Non obst. illa verba generalia aliqua ratione, vel causa: quia non extendunt se ad casum improuisum. ar. ff. de contrahen. emp. l. fistulas. §. frumenta. z. ff. de condi. inde. l. si. §. idem quesitu quod verum credo. ¶ Vltimo not. ex fina. gloss. quod vbi ex solo titulo
g dominium trãsfertur[g], rescisso titulo dominium retransfertur. sed vbi ex titulo z traditione simul iunctis, licet titulus annulletur, non transfertur sine retraditione, quod est multum notandum.

1 ☞ Donatio facta a patre filio in potestate, non tenet a principio, sed confirmatur morte zc. 2.
3 Donatio facta, filio in potestate, ipso iure per legitimam defalcatur. 4.
5 Vide oppo. sequentes. 6. 7. 8. 9. 10.

11 Quarta que debetur filio an intelligatur deducto ere alieno.

¶ Lex secunda.

Si pater. Ubi pater filio existenti in potestate immē se donat, donatio reuocatur per iudiciū fami. erciscun. vbi vero immense donat emancipato, donatio reuocatur per querelam inofficiose donationis. h. d. Ja. Uel sic: Si pater donat filio in potestate, quatenus immoderate donauit, morte nō cōfirmatur: ⁊ ideo ad reuocandum nō est opus querela. si autem dona
1 uit filio emācipato, ab initio valet, sȝ querele est locus. h. d. Bar. ¶ †Et premitte ad euidentiam, quod donatio facta a patre filio in potestate cō
a stituto, non tenet a prin. sed confirmatur morte[a], vel emancipatione, vel alio mō filio sui iuris effecto in vita patris, vt. j. de don. inter virū ⁊ vxor. l. donationis. Ratio quare non valet ab initio hec est: quia cum hoc sit profectitium, statim quod esset acquisitum, reacquireretur patri: nec momento remaneret penes filiuȝ, frustra ergo acquireretur filio, vt no. ff. de fideiuss. l. si quis pro eo. §. j. facit in ratione sui. ff. de solu. l. qui sic soluit. ratio vero quare emancipato filio vel sui iuris aliter effecto confirmat̃ est: quia durat voluntas patris, ⁊ cessat causa impediens: nam causa impediens erat patria potestas, que cessat filio emancipato, vel sui iuris effecto, intellige tamen quod ita demum ista donatio cōfirmatur, si interuenerat traditio, vel quasi traditio, arg. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. papi. ⁊ qd no. per Cy. j. de dona. ante nupt. l. j. ⁊ j. si quis alteri vel sibi. l. ij. ratio est quia si non interuenit traditio, vel quasi: nil est ibi quod possit confirmari, cum ex tali donatione non sit nata obligatio inter patrē ⁊ filiū in potestate, licet in cōtrarium faciat. ff. de condi. indeb. l. frater a fratre. per quam. l. videtur quod saltem oriatur obligatio naturalis. quod non
b credo[b] verum in donatione per. l. nostrā. sed vbi interuenit traditio: ɔfirmat̃ titulus ⁊ traditio. licet non inducatur obligatio. Preterea credo ꝙ si res ista euinceret̃: non haberet locum actio de euictione: nam quod dicitur quod vbi donatio incipit a promissione, venit euictio, debet intel
2 ligi de promissione obligatoria: vt. ff. de dona. l. aristo. ¶ †Secūdo premitte, ꝙ interdum pater donat, interdum concedit in peculium, interdum dubitatur an donauerit, vel in peculium cōcesserit. Primo casu loquitur hec. l. Secundo casu loquitur. j. famil. erciscun. l. certum. Tertio casu loquitur. l. vlt. ff. de pec. le. vbi dicit ꝙ in dubio presumitur simplex cōcessio in peculium, non autem donatio. ad idem facit. j. fami. ercisc. l. si
3 illum quem habentem. secundum lect. antiquorum. ¶ †Deinde istis sic premissis no. hic duo. Primū est, ꝙ donatio facta filio in potestate ipso iure per legitimā defalcatur. ¶ Secūdo no. ꝙ ille cui debetur legitima potest ad eam consequendam proponere iudicium fam. ercis. ⁊ hec sunt
4 duo no. in prima parte legis. ¶ †In secūda parte legis no. duo alia notabilia. Primo, ꝙ donatio facta inter viuos, que statim valet, suis viribus nititur ab ipso principio: non autē est necesse ꝙ cōfirmetur per mortem donantis. ¶ Secundo no. ꝙ querela inofficiose donationis est in
5 ducta ex equitate. cōcor. j. l. pro. ¶ †Contra primam partem huius. l. oppo. pluribus modis. ⁊ primo oppo. ⁊ videtur quod donatio facta per patrem filio in potestate valeat, vt. ff. fami. ercisc. l. pomponius philadelphus. ⁊ ff. de colla. bono. l. dedit dotem. cum simil. vbi dicit̃ quod filiafa. debet conferre dotem, ⁊ alibi dicitur ꝙ filia in dotem censetur donataria patris, vt. l. fi. in prin. ff. que in frau. credi. Sol. speciale in dote, propter priuilegium dotis: ⁊ quia propium patrimonium mulieris est: vt de mino. l. denique. §. ergo etiam. ⁊ quia dos non residet in filia, sed trāsit ad maritum, ⁊ occultatur vnus actus, vt. l. iij. §. sciendum. ff. de do. inter vir. ⁊ vxo. ¶ Secundo opp. ad idem de. l. iiij. j. fami. ercis. Sol. ibi speciale: quia cum loquatur ibi in filio milite, ⁊ in rebus aptis ad militiā, censetur castrense peculium, inspecta qualitate persone recipientis. ⁊ adde quod no. j. fa. ercis. l. filie cuius. ¶ Tertio opp. ad idem, ꝙ statim valeat donatio inter patrem ⁊ filium in potestate, sicut videmus in alimentis, ⁊ remissione vsusfr. vt. j. de bo. que lib. l. cum oportet. §. si vero. ⁊. l. fi. §. si autem patre. Sol. speciale in alimentis, ⁊ remissione vsusfructus. vel ibi est necessaria cōfirmatio post mortem, vt hic, fm Azo. Tu dic ꝙ in vsuf. nō est necessaria mors: q: perit renuntiatione, ⁊ consolidatur aduētitie pro
c prietati: ⁊ sic est quid aduentitium, sed in alimentis[c] quando pater donat ob alimenta, est vera opi. Azo. ꝙ requiritur cōfirmatio post morteȝ patris quantum ad alimenta de futuro, vnde licitū est patri reuocare do
6 nationem alimentorum, qd est no. ¶ †Quarto oppo. ⁊ videtur ꝙ donatio teneat, ⁊ sit opus querela, vt. s. tit. j. aut. vnde si parens. Sol. illa intelligetur secūdum istā: nam ibi erat facta donatio filio emācipato, vel erat facta donatio ab aliquo de linea materna, qui non habet donatarium in potestate: ⁊ ideo non est necessaria ibi querela. vel dic ꝙ ibi loquitur in filio in potestate: tamen fuit ei donatum vt benemerito. vnde statim valuit, sed opus est querela. Sed cōtra istam solu. facit. ff. si quid in frau. patro. l. viuus libertus. Solu. aliud in patrono, aliud in filio, vel ibi loquitur de meritis obligatorijs. sed sol. precedens loquitur de meritis impulsiuis, seu persuasorijs, vt no. Guil. de cug. in. l. si tibi. ff. si cer. pet. prima solutio verior est. Et cōclude ꝙ aūt donatur filio emācipato, ⁊ statim valet. aut in potestate existēti: ⁊ tunc aut nō interuenit traditio, vel quasi, ⁊ nunquam valet. aut interuenit traditio, vel quasi: ⁊ tunc non valet, sed morte cōfirmatur. hec vera quando donatur filio vt filio. sed si cōtemplatione meritorum, vt extraneo, statim valet, etiam non interueniente traditione, vel quasi: quia censetur aduentitiū: quia finalis causa acquisitionis cōsistit in opera filij, ⁊ non in re patris. Ita cōcludatis, ⁊ ita tenet Jac.
7 butr. ¶ †Nunc venio ad gl. que inci. videt̃. ⁊ forma quatuor opin. dicitur ꝙ iste frater ɔsequitur legitimam per iudicium fami. ercis. cōtra iudiciū fami. ercis. requirit actorem ⁊ reū esse coheredes. ⁊ interdum requiritur ꝙ agens sit in possessione: vt. l. j. ff. fami. erci. sed iste donatarius omniū bonorū, ⁊ frater eius non sunt coheredes: ergo non habet locum inter eos iudicium fami. ercis. So. dicit gl. in secunda oppo. hic erant coheredes. ⁊ si tu dicas, quomodo donatarius omnium bonorum habeat iure donationis, ⁊ non iure hereditario: Respō. gl. ꝙ hic non fuerunt donata omnia, sed fere omnia. Tu dic ꝙ aut cōsideramus personam agentē, ⁊ sufficit ꝙ sit heres in legitima. aut personam cōiunctam: ⁊ tunc si negat se heredē, ⁊ nititur ex sola donatione, non tenetur fami. ercis. sed querela, vt no. in aut. vnde si parens. Si autē pretendit se heredem: tūc cōpetit iudicium fami.
8 ercis. vt hic. ¶ †Oppo. ꝙ in iudicium fam. erci. non veniunt nisi ea que sunt in bonis testatoris tempore mortis, vt. ff. fami. ercis. l. ⁊ puto. sed bona donata tempore mortis nō sunt in bonis donātis tempore mortis: q: donatio fingitur retro. ergo nō veniunt in iudicio diuisorio, vt. j. de don. inter vi. ⁊ vxo. l. donationes. Sol. respōdēdo formaliter ad op. sic dico, dum tu dicis ꝙ ista donatio cōfirmatur morte, hoc nego, quatenus est inofficiosa: quia mors nō habet confirmare, sed legitimam habet ipso iure resecare. Uel respon. secundo modo, dum tu dicis ista cōfirmatio trahitur retro. respō. verum est quo ad fructus, in quibus non requiritur proprietas rei, vel factum. i. perceptio sine voluntate domini, vt. ff. de furt. l. si seruus. §. locaui. Ideo autem non trahitur retro quo ad proprietatē: quia extremum ad quod est impossibile de iure, vt no. ff. de le. j. l. talis scriptu
9 ra. ¶ †Tertio opp. in ista gl. sic: heres nō potest venire cōtra factum defuncti, sed agens petitiōe hereditatis est heres: ergo nō potest venire cōtra factum defuncti. Sol. imo potest venire cōtra factum defuncti, ⁊ hoc est mirabile quod venit: q: heres, quis alia non haberet iudicium fami. ercis. dicunt doc. ꝙ hoc est speciale, propter fraudē defuncti. Alij dicūt quod hoc est ideo: quia a defuncto non habet totum illud quod defunctus habebat necesse relinquere, vt. l. j. ⁊. ij. ff. si quid in frau. pa. Tu dic ꝙ ideo est: q: ex facto defuncti non descendit in eum obligatio, vt. l. quesitum. §. vlt. de preca. facit. l. an vitium. §. ex facto. ff. de diuer. ⁊ temp. prescri. ¶ Quarto op. in ista gl. ꝙ donatio ista non cōfirmetur morte: vt. j. de colla. l. si donatione. So. ibi loquitur in donatione in vsuȝ facti. i. in peculium. hic loquitur in donatione, in proprietatē: ⁊ sic non obst. secundum Jac. butr. ⁊
10 alios. ¶ †Ex hoc habes quod verbū dono prolatum a patre, potest difformiter intelligi, ⁊ nō semper intelligitur in donatione proprietatis, vnde quando pater dicit, do in alimenta, vel in vsum tuum, nō videtur proprietatem donare. secus in extraneo, vt. ff. de dona. l. donationes. §. species. ⁊ ff. de tran. l. cum hi. §. si vni. ⁊ vide quod ibi dixi. Circa primam partem quero, quis erit modus agendi. dicit gl. ꝙ petetur diuisio. ⁊ si excipiatur de donatione, replicabitur de inofficiositate, ⁊ de falcatione, que sit ipso iure per debitum bonoruȝ subsidium, sicut sit de legatis, ⁊ de omni donatione, que morte confirmatur, vt. j. ad. l. fal. l. in donationibus. ¶ Ulterius opp. dicitur hic quod debet habere quartam. cōtra, imo debet habere virilem, vt. l. titia. §. imperator. de leg. ij. Sol. debet habere virilem quarte totius hereditatis, vt ibi, ⁊ hic: nam idem est dicere quarta eius quod haberet ab intestato, quod est dicere virilis quarte
11 totius hereditatis. ¶ †Queritur vtrū ista quarta intelligatur deducto ere alieno: Responde ꝙ sic, intellige ergo ꝙ q agit querela inofficiose donationis, debet articulare quod aliquid est in bo-

a ¶ Morte. Sȝ an iuramentum validet donationem inter patrem ⁊ filium. Jo. an. in addi. Spe. in titu. de test. §. vj. videtur tenere ꝙ sic. Sed Oldr. in consi. j. alias. xij. aliter tenet. vide Bald. in repe. l. j. s. de sacr. san. eccl. qui tenet ꝙ non valet. Et idem tenuit in consilio. xxvij. ⁊ in. l. irritam. j. pro donato. ⁊ vide que ipse no. in. l. si donatione. j. de colla. dum querit an stet̃ iuramēto patris asserentis merita filij precisse, propter que donat, ⁊ dicit quod sic.

b ¶ Qd non credo. Contrarium tenet Bar. in. d. l. frater in vlt. q.

c ¶ Alimētis. Lu. ro. in. l. si donatione. j. de col. dicit ꝙ Gui. de cug. tenet contrariū in. l. peculium. ex eo consistit. ff. de peculi. per illum textum tamen Roma. dicit se de eo alibi dicturum.

¶ Subsidiarioni. Adde vt est restitutio in int. que cessat vbi habet locū cōe seu ordinarios remediū, l. i cāe. la. ff. in prin. ff. de min. sed remedium querele est magis subsidiarum: q cessat vbi aliqō aliud remediū petit, vt in. §. rā aūt. instit. de inoff. testa. z melius in. l. si quis filium. in veri. omne adiutorium. §. de inoff. testa. vel aliter vt per Sa. hic.

¶ Et ista. l. No. ꝓ opi. Bart. l. j. ff. de iure codi. consuluit Bononie ꝛ Bar. a z consuluerunt valentiores doct. Italie. Sed Bald. b hic refert se consuluisse cōtra. etiā fuit per aliquē allegatus. Vide Angelus consili. cvj. sed istud cōsilium nunc consulto apō Veronā.

¶ Cōsuluit. Pto eo videt casus l. j. ff. res. ff. & iur. dot. z vide Bar. in. l. ū. ff. de dona. et vide l. sed. z si pater. §. j. c ff. ad mace. z Bal. z Lud. ro. in. l. si cōstante. §. si vxor. ff. so. ma. z Can. in. c. paſſoralis. extra ō don. maxime Pe. facit quod no. Jo. d an. in addi. Spe. in ru. de accus. z sequitur Bald. et facit quod no. Bart. in l. cuz pater. §. liberis. ff. de leg. ij.

¶ Quinetiam presentia z futura: vt per eundez in. l. fi. de pact. in vlt. cōl. 2 ad princ. ver. Sed nunquid. z vide in leg. mulier. de iure do. et. l. j. §. j. ff. de vsur. Adverte tamen ꝙ bona mulieri relicta, quorū incapax est quādo secundo nubit, heredibus vel cohe redibus deferuntur: vel ab iure statō venientib⁹ nō aut̄ in dotē cedere possunt. Et de hoc vide amplius q̄ scripsi in. l. si quis mul. ff. de fec. nupt. Philip. Dec.

pis deducto ere alieno. nam si nihil esset, nō competeret querela. secus esset in querela inofficiosi: qz hereditas iz nihil haberet cōmodi: tamen habet iuris nomen z intellectum: vt. l. hereditatis. in princip. j. de petit. hered. ¶ Ultimo vide hic Jaco. de rauen. in. l. lucius titius septitie. ff. de fideicom. mis. liber.

¶ Lex tertia.

Recibus. Propter eandem rationem equitatis illudqō disponitur in causa testati, habet locum in causa intestati h. d. ista. Vel sic. Illud quod non suscepit esse ꝓ additionem hereditatis, non requirit causam testati, vel intestati, sicut est donatio, z querela ei⁹. h. d. in glo. que incipit secus. adde aliam glo. que est in aut. de immen. dona. in fi.

¶ Lex quarta.

Si filius. Hoc dicit. Querela inofficiose donationis nō habet locum vbi habet locum restitutio in integrum: et sic auxilium minus subsidiarium excludit auxilium magis subsidiarium[a]: qō est no. facit. ff. de in integr. resti. l. diuus. §. nec intra hos. ¶ Jn text. necessarium. nec possibile, iste est intellectus gl.

¶ Matrimonium inopinatum, z liberi inopinati non rescindunt donationem factam vni liberorum, nisi vsqꝫ ad legitimam.

2 Donatio que revocatur ꝓpter superuenientes liberos vsque ad legitimam, an talis legitima reuertatur ad bona donatoris viuente ipso donatore.

¶ Lex quinta.

Si totas. Quod immoderate liberis est donatum, propter superuenientes liberos vsque ad debitum bonozū subsidium reuertitur ad patrimoniuz donatoris hoc dicit. ¶ Jn text. nepotes quod dicit de nepotibus, intellige patre eorum subducto de medio. ¶ † Not. quod inopinatum marrimonium, z inopinati liberi, non rescindunt donationem inaliquem liberorum factaz, nisi vsqꝫ ad legitimam. Ratio est: quia qō licet patri per testamentum, debet licere per contractum: vnde sicut non tenetur amplius relinquere quam legitimam ita per viam contractus non mutatur nisi ipsa legitima. z ista[b] lex est validum argu. quod clausula codicillaris si non valebit &c. apposita in fauorem liberorum natorum, operatur etiam posthumo postea nato, siue ex eadem vxore, siue ex alia. Contrarium tamen consulit, sequens Bart. in. l. j. de iure codi. Non obst. hec. l, quia loquitur in contractu qui sumit esse inter viuos ex consensu duorum; z ideo non ista subiacet rupture sicut vltima voluntas, que est in pendenti. z fuerunt verba Bul. in fini. in. l. j. ꝓ eo. ¶ † Quero hic: nunquid ista legitima reuertatur in patrimonium donatoris viuo donatore, quidam quod ficiquia lex ista dirigit sermonem ad ipsum donatem: z dicit ad patrimonium tuum reuertetur. preterea hoc probatur. j. de reuo. dona. l. si vnquam, vbi dicitur reuertatur, in eiusdem donatoris arbitrio ac dictiōe. i. potestate mānsurū. Tertio hoc probatur per. l. titia seio. §. fi. ff. de leg. ij. Jtā opi. tenet Bar. hic, cui videtur consentire Bul. in. l. j. §. eo. Joan. dicit contrarium: cum quo concor. Jac. bu. z sic alt. ¶ Quero an ipse pater revocet, quidā quod sic. ego puto quōd post mortem eius tantum: q plus tempore reddearetur: nam sicut non debet revocari plus rectta nec plus tempore. Jac. butr. Non obver. reuertitur. quia loquitur in futurum, significans tempus mortis: alias autem diceret reuertetur. non autem diceret reuertetur. Non ob. l. si vnquaz. quia ibi speciale in donatione facta libertō secundum Bul. vel cuilibet extraneo secūdum Jac. but. sed posito quod hec opin. esset vera, dico quod non est opus querela: quia verb. reuertatur, quādo significat iuris ministerium, seu statutum, est verbum directum, vt hic, z. l. si vnquam quod not.

¶ Lex sexta.

Cum donationibus. Impeditur intentare istā querelam quiudicium patris agnouit. vel aliud remedium habet, vel habet legitimam. h. d. ¶ No. ꝙ legitima quoquo dato vel relicto tit. excludit hanc querelam. Quero nunquid ille qui agnoscit legatum perdit hanc querelam? Respon. non, nisi agnoscat animo renuntiandi, vel compensandre ita intelligitur hic. vel dic ꝙ excluditur a querela, sed non a iure agendi ad supplementum, vt. §. tit. j. l. si quādo. §. fi. vera ꝙ sol. est bona z contunge eas simul.

¶ Lex septima.

Si mater. Donatio revocatur quatenus modus excessit dicitur. h. d. Bal.

¶ Lex octaua.

Si liqueat. Donatio facta vni ex liberis, etiam re z consilio inofficiosa, non revocatur nisi in debito bonorum subsidio. h. d. primo. Jtē quod vxor donat de donis viri eo consentiente, vir non vxor videtur donare, z persona viri seu patrimonium eius attenditur. h. d. secundo. ¶ Nor. ꝙ dolus contrahentium commissus per eos in preiudicium tertij, nō redit actū nullum. cōcor. instit. de actio. §. fi quis in fraudem. ¶ † Secundo not. ꝙ non tantum ille donat qui verbo donat, sed ille qui sentit videtur donare, quando res erat consentientis. z per hoc cōsuluit[c] Barto, ꝙ si vir vel vxor in eodem instrumento donant rem viri, quod vir videtur donare totum, licet do. Fran. de pisis cōsuluerit ꝙ ista donatio non tenuit nisi in parte viri quantum ad dominium transferendum, sed opin. Bar. verior est. per hanc. l. z per. l. ō. §. si adhuc. don. z hec questio fuit de facto cum hospitali mulierum die. ¶ Not. etiam ꝙ non sufficit in doctrina infinuare donationem, tāquam factam ab ea que dicit se donare, sed debet infinuari tanquam facta ma consentiente: quia ab eo proficiscitur dominium.

¶ Lex nona.

Non conuenit. ¶ Querela inofficiose donationis in temporis duratione, z in ratione ingratitudinis excludit, similis est querele inofficiosi testamenti. h. d. ¶ No. hic ꝙ potest esse identitas ingenere, z in specie similitudo. Cetera dic vt in glo.

¶ De inofficiosis dotibus. Rub.

¶ Glo. non continuat rubricam, sed continuatio paterna: dictum est. §. de querela inofficiose donationis, verum quia querela inofficiose dotis ad eius similitudinem est inductam ideo ponitur hic rubricam istam.

1 ¶ Querele eres sunt. i. inofficiosi testamenti, inofficiose donationis, z inofficiose dotis. vide oppo. nu. 2, 3.

4 Mulier nubens pacisitur quod vir lucretur totam dotem. etiam liberis procreatis, postea nascuntur liberi, an illud pactuz possit infringi per querelam inofficiose dotis.

5 Maritus secundus recepit dotem, cum pacto quod si nascatur filia, ista dos debeat remanere penes filios, an in tali pacto habeat locum. l. hac edictali. C. de secun. nup. 6, 7.

8 Statutum florentie dictat quod muliere mortua in matrimonio, vir lucretur totam dotē, modo quedā mulier, &c. 9, z vide vnā no. q. nu. 10.

¶ Lex prima.

Cum omnia. Si per donationē in dotem, filiꝫ in legitima defraudant, revocatur donatio, seu nimia dotis cōstitutio per querelā inofficiose dotis. h. d. Bar. Vel sic. Sicut hic querela inofficiose donationis ad donationē z testamenti sic et testamentūm se hz querela inofficiose dotis ad dotē, vt per eā debitū bonorū subsidiū deferat. h. d. ¶ † No. de tribus querelis.

1 Prima z antiquior fuit querela inofficiosi testamēti. Secūa fuit querela inofficiose donationis. Tertia fuit querela inofficiose dotis, q reducta est ad similitudinē eārum prime ꝙ scilicet querele vocant emolumēta debita filijs. z ex eo qō dicit debita, significat debitū bonorū subsidiū, z nō reliquū patrimonii. ¶ Tertio not. ꝙ promptus est

2 leges legibus cōcordare. ¶ † Cōtra hāc legē sic oppo. per mortē matris dos ad filiū reuertitur, vt. j. de bo. que lib. l. j. z sic habet filius actionē dotis ad integrā dotem: ergo debet querela inofficiose dotis cessare, vt. §. tit. j. l. si filius tuus. Sol. respōdet gl. ꝙ hic nō fuit statum simpliciter in finibus donationis dotis, sed fuit vltra processuz ad pactū de lucrando, ꝙ vir lucretur integram dotē premortua muliere, etiam liberi superstribus, vnde ratione illius pacti, nō ratione dotis emergit inofficiositas.

b ¶ Secōo opp. ꝙ omnia bona possit mulier dare in dotē, vt. l. nulla. j. de iure dot. Solu. aut cōqueritur filius: q mater omnia dedit in dotem. z nō auditur, vt in contrario. Aut cōqueritur q dando omnia eum legitima fraudauit, faciēdo pactū ꝙ vir lucretur tūc audit̄, vt hic. Adde hic

3 qō no. ff. de iur. dot. l. mulier. z in. l. ij. in prin. ff. de dote prele. ¶ † Tertio opp. hec querela nō pōt cum auxilio cōcurrere, cum sit ad similitudinem

alterius

aliarū inducta: vt. ff. tit. j. l. si filia, & instit. de inof. testa. §. cū aut. §3 hic competit filijs auxilū. l hac edictali. §. de secun. nup. §. omnib⁹. ergo cessat ista querela. Sol. dicūt quidā hanc. l. co: rigi. qđ nō placet. Alij dicūt q querela ista cōcurrit cū illa: q illa posterio: introducta non derogat huic, nā auxilū antiquū cōcurrit cū auxilio qđ de nouo cepit p̄petere: vt. l. quoties. ff. de ac. & ob. & §. de sepul vio. l. q sepulchra. qđ similiter nō placet: q auxilū o:dinariū excludit subsidiariū. Ter tij dicūt q hic mulier dedit dotē nō p̄ se, §3 p alia muliere. qđ nō pl⁹: q illa cēt donatio, & haberet locū titul⁹ p̄cedēs, & nō iste. §m Ja bu. & Bar. Ista rep̄hēsio nō placet: q licet sit donatio respectu mulieris dotate: nō est tā donatio respectu viri cōtra quē p̄pomit q̄rela: vt l. in p̄in. ff. que in frau. cre. vt dictū est. §. iste titul⁹ non hz locū nisi quādo doti p̄mixta est donatio saltē ex pacto. & ideo ista solutio pōt esse bona. & gl. & Odof. approbat eā. Quarti dicūt q ista q̄rela gcurrit cū beneficio. l. hac edictali. q̄ danf ad diuersa, & diuersam cām nō habēt: nā hoc daf filio, vt ei suppleat quarta: §3 illa daf vt filā primi matrimonij ex quanf marito scōo. & ideo pl⁹ p illā aduocaf. cū ergo ad diuersa cōpetāt, vnū remediū non tollit aliud: vt no. in. l. etiā. §. si tutor: vel cura. interue. & ff. de no. ope. nun. l. in p̄uinciali. & qđ ibi per Dy. §m Ja. but. Addit Bar. hic q. l. hac edictali. nullo modo ob. q illud qđ reuocaf p. l. hac edictali. nō cōputaf[a] filijs in legitimā portionē: q lucraf illud tanquā merā penā: vt not. in. d. §. omnibus. §3 p medīū huius q̄rele reuocaf, vt habeat legitimā: ideo habebit vtrūq; remediū. & hoc p̄out ponimus in liberis primi matrimonij, qui reuocant a secūdo cōiunge §m Bar. Or: aduertatis. ✝ Quero, quedaz mulier[b] nubens pactēcit q̄ vir lucret totā dotē, etiā liberis p̄creatis, postea nascunt liberi. Quero, vtrū istud pactū possit infringi p̄ querelam inofficiose dotis. quidā dicūt q sic: q liberi defraudant legitima. Moderni dicunt cōtra, nā optime poterit mulier sic pacisci, nec reuocabit filij nascituri. ratio est: q magis tenef quis sibi p̄uidere qđ alij: vt. ff. si quis omissa cau. test. l. Jul. & ideo forte cū maritus nō accepit eam nisi cū tali pacto: poterit pacisci ar. §. de serui. l. p̄eses. & ff. de lib. agno. l. si quis a liberis. §. fi. Itē est ratio: q si nō nupsisset taliter, filij nō fuissent nati. & ideo cōqueri non debēt: vt. §. de natura li. Leum quis. Item q̄ primis nuptijs fauēt iura, sed nō secūdis: vt. §. de indi. vidui. tol. auf. cui relictū. tenef tamē ipse pater reseruare istis liberis ista lucra post mortē suā: vt in auf. neq; virū qđ ex dote. col. vij. & refert Ly. in addi. §3 obst. §. de reuo. do. l. si vnquā. q: ibi nō fuit deliberis cogitatū. ✝ Scō querif de tali. q. Secūdus vir recepit dotē, cū pacto q̄ si nascanf filij. q̄ ista dos debeat remanere penes filios. & ita stipulat[a] est sibi recipīcti pro filijs nascituris. Modo queritur, nūquid in pacto isto habeat locū. l. hac edict. li. q: ex tit filij primi matrimonij. quidā cōsulaerūt qđ sic triplici ratione. Primo, q: illud qđ non pōt ascribi patri, nō pōt ascribi per patrē filio in potestate: vt. ff. de fal. l. impuberē. §. si ei filio. Secūdo, q: hic videtur cōmitti fraus per interpositā p̄sonā filij, & videf color quesitus de p̄sona ad p̄sonā, qđ est prohibitū: vt. d. l. hac edictali. in fi. p̄in. Tertio illud qđ queriī opera & diligentia & cōtemplatione patris censef profectūs: vt. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. substi. & sic acquire ref pleno iure ipsi patri. qđ est impossibile p. l. hac edictali. ✝ Quarto inducebatur ad hoc. l, mulier, alias inci. l. sulpitius. ff. de dona. inter vir. & vxo. nā non videf posse negari quin patri acquireref aliqđ commodū vsusfructus. saltē etiam posito q̄ aduentitiū esset: vt. d. l. de bo. que libe. ergo non pōt pater hoc facere q: est cōtra. l. hac edictali. Ego dicebā qđ istud pactum valebat: nā mater potest[b] filijs secundi matrimonij p̄uidere, & relinquere, vel donare plus quam filijs primi matrimonij: vt in auf. de nup. §. pe. hz ergo per istud pactū magis p̄uideat filijs secundi matrimonij quā filijs primi: tamen valet pactū: cū ipsi filij sint capaces. & nō sint p̄hibiti. Scō hoc sic p:obo: q: hz p̄hibeat donatio in ipsum virū: nō p̄hibef ministeriū ad donationē: vnde ipse vir bene pōt esse minister pro liberis, recipiēdo tanquā quilibet pro eis: vt. d. l. sulpit⁹. ver. alioquin. ✝ Tertio fortius p:obo per illā. l. nā si ista mulier esset pacta cū quodā tertio recipiēte pro liberis nascituris, valeret pactū. ergo eodē modo si est pater liberorum: q: interueniēdo vt nudus minister, interuenit vt quilibet, nō vt pater. tex. est hic, in. d. l. sulpitius. vlti. respōso. Nō ob. l. hac edicta li. q: ibi tertia p̄sona fuit interposita: vt emolumentum rediret ad maritū. hic autē econtra p̄ maritū redit ad alium. Nō obst. l. impuberem. §. si eo filio. q: ascribere filio ad instar testimonij: vt. ff. de testa. l. omnibus. & ideo non admittitur pater pro filio in potestate. Item quia iure veteri acquirebatur patri pleno iure, merito pater non potest sibi ascribere. ✝ Itē non ob. q̄ istud p:ofectitium[c]: quia qui hoc dicunt, carent sensu: nā cum dominium auocetur a matre, & a matre transeat, in filium, licet mediante cōtractu paterno, istud est aduentitium: vt. l. fina. §. penul. alias est. §. fina. §. titulo. j. Istud ergo dominium descendit a matre in filios, nō autem a patre in filios: quia titulus patris. & titulus dotis morte mulieris resoluitur, & remanet pum patrimonium mulieris, & tanquā purū mulieris in filios trāsit. vt. l. fol. mat. l. dotis. & ff. de pac. do. l. inter socerū. §. cū inter patrem. secundum verū intellectum. Item si obst. q̄ patri acquirat vsusfru-

a ✝ Computatur. Vide Bal. in. d. l. hac edictali circa p̄in.

b ✝ Mulier. Vn. l. hac edictali. habeat locū in matre hñte filios spurios, q ei succedere p̄sit, dic q nō, de quo per Bar. in l. cū pater. §. mater. ff. de leg. ij. & adde qđ no. Bar. in. l. j. §. de inoffi. dona. & vide hic: quia aliter sentit in filijs naturalibus.

c ✝ Totā dotē. Vide Bart. in. l. titia. la. n. §. imperator. versi. quero vtrum leg. ff. de lega. ij. & Bart. in. l. j. in vlti. col. §. precedenti.

f ctus: q: hoc negof. nā cum pater nō sit capax huius vsusfructus, cōsolidatur cū p̄prietate: vt not.

g doc. in simili in. l. j. de autho. tut. ✝ Cōclude[e] ergo p̄o liberis secundi matrimonij acquirif, quantū iuris ratio permittit: vt. ff. de sti. ser. l. si seruus cōmunis menū & castrensis peculij. §. vlt. quantū autē ratio iuris permittit, habes. §. in. j. l. si tokas. & l. si liqueat. q: sufficit q̄ liberi p̄mi matrimonij habeāt solū legitimā: nec pertinet iste tractatus ad materiam. l. hac edictali. & ita cōsului, & ita teneo, licet totus mundus & natura teneāt cōtrarium. ✝ Tertio quero de ista q. Dictat statutū Florentie, q̄ muliere mortua in matrimonio sine liberis, vir lucretur totā dotē: modo quedā mulier habens filios ex p̄imo matrimonio, dedit se cundo viro omnia bona in dotem: o: inde in scōo matrimonio decessit nullis ex secundo viro relictis liberis: §3 filij p̄mi matrimonij repetūt bona matris. At secūdus vir dicit se lucratū esse ex forma statuti, querit quid iuris: & p̄mitte vnū, q̄ per statutū pōt derogari. l. hac edictali. & istud nō reuoco in dubium: q. l. illa cōtinet ius positiuum, vnde potest tolli per statutum. Quod ergo vir lucretur, sic videtur, p̄bari: q: statutū loquitur indistincte & indefinite de viro: vnde intelligit taz de viro p̄imo quam de secundo, & de quolibet: vt l. si vero. §. de viro. ff. sol. mat. sed si statutum dicret[h] quicūq; vir tam p̄imi matrimonij q̄m scōi lucretur &c. nō esset dubium q lucraretur: ergo idē in proposito: q: indefinita posita in dispositione legis, equipollet vniuersali. p̄terea ista est alienatio necessaria: & in alienatiōe necessaria nō habet locum. l. hac edictali. vt in. l. alienationes. ff. famil. ercis. l. qui potuerunt. de manu. testa. & de fideicō. lib. l. cum fidei. p̄terea non est dubium q ista est dos: q. l. hac edictali. non infringit titulū dotis, sed lucrum eius: vt ibi not. Esto ergo qđ vir sit p̄iuilegiatus in dote per formam statuti, & ista sit dos: ergo habet locū in statuto. ar. C. qui pot. in pig. ha. l. assiduis. contrarium fuit determinatum: q: mulier que prohibetur alienare, per. l. hac edictali. debet ita contractum dotis celebrare, q̄ ex ipso contractu non sequatur prohibita alienatio. p̄o hac. l. not. ff. de leg. ij. & codicillis. §. pennl. & glo. ord. ff. de verb. obl. l. si ita quis. §. ea lege. debuit ergo ista mulier aut inofficiosam dotem nō dare, aut pacisci: ita quod non plus remaneat apud virum quam apud alterum filiorum p̄imi

h

i

d e

h

i

matrimonij. ✝ Ex hoc sequitur quod relicta viri huic viro, totū aliud reuocabunt. sed Bar. hic sentit quod lucrum statuti habeat locum in querela inofficiose dotis: & sic filij p̄imi matrimonij non auocabunt nisi solam legitimā. certe imo concludit opin. Barto. coniuncta cum solutione tertij contrarij, q̄ habeant legitimam: & nihilominus non excludantur a p̄oximā. l. hac edictali. Jac. butr. tenebat quod. l. hac edictali. refecet lucrum statuti: & licet statutum sit posterius: tamen trahaf ad. l. hac edictali. & determinetur p̄ ipsam: vt. ff. de legi. l. sed & posteriores. ✝ Quarto quero: vxo: non potest dare secundo viro vltra q̄ det vel relinquat filio primi matrimonij, cui minus dat vel relinquit. Modo ego accepi quandam viduam in vxorem, ipsa habet filiam p̄imi matrimonij, dum venit ad mortem, feci ipsam testari, & relinquere filie decem solidos iure institutionis: me autem feci fieri heredem vniuersalem, vel quendam amicum meum p̄o me: vt. ff. de hered. instit. l. quidam cum filium. Ista ergo testatrice mortua, inter filiam illam & me o:tur questio. Illa puella dicit quod ego nō debeo habere nisi decem solidos: quia non fuit sibi plus relictum: vt. j. de secun. nupt. l. hac edictali. §. si vero plus. ibi dum dicit, id quod plus relictū tan-

c Quero quedā mulier dotauit filiam suam de certa dote, & ipsa mulier habebat filios ex alio matrimonio, & ipsa mulier decessit, & filia dotata decessit sine liberis, & mater dotata

quam non scriptum ⁊c. respicit ergo illa litera factum: ipsum relinquentis. ¶ Ex hoc sequeretur q̄ institutio vniuersalis rediger̄etur ad particulare relictum: ⁊ hoc si ista mulier decederet intestata. In contrarium videtur quod istud q̄ est relictum filie suppleatur ipso iure per. l. vsq; ad legitimam. vnde iuris fictione ista filia fingitur heres instituta in legitima: vt. l. scimus. ¶. de inoffi. test. ergo ver. saltē tantum debet hābere quantum est in isto relicto facto filie suppleto per legē, non autem quātum est in scriptura relicti. pro hoc videtur casus. ſ. de secun. n: pt. l. quoniam p̄terite. in ver. deinde vel relinquēda. vbi non respicit solum quod relictū est, sed q̄ relinquendum est. ⁊ sic necessario loquitur ibi de debito bonorū subsidio. ⁊ ista pars videt vera per. l. illā. tñ ego dubito: q̄ illud q̄ suppletur nō continetur ꝑprie appellatione dati, vel relicti. ar. l. j. in prin. ff. de his que in testamen. ⁊ in. l. j. §. fi. maxime in gl. de colla. bo. ¶ Preterea ista filia pōt dicere: ego nolo illud supplemētum: vt no. in. d. l. scimus. sed volo beneficiū. l. hac edictali. nā quoties duo iura cōpetunt, est in potestate eius cui cōpetunt, q̄ eligat, ⁊ vno repudiato durat reliquū: vt. l. si donatio. ff. de ser. vrb. predio. nisi ista iura sic se haberēt, q̄ vnū ordinaret̄ per alterum finaliter: tūc exclusio remedij finalis esset exclusio vtriusq; : vt. ff. de except. l. fundi. ⁊ l. fundū. Cum ergo hic ista remedia sunt separata, ⁊ non pendeat vnū ex altero. sequitur ꝛclusio pro filia, quod potest acceptare beneficiū. l. hac edicta li. ⁊ inniti supplemēto legitime. Super hoc passu: quia nouissimus est, cogitabilis. Guil. de cug. querit hic an tenetur filius dotare[a] matrem inuenem, que remansit vidua, ⁊ est periculum fornicationis, tenet q̄ non: q̄ secunde nuptie sunt contristatio filiorū primi matrimonij. vnde non debet ipsemet filius suam iniuriam procurare secundū Guil. viterius vide hic. l. j. versic. sed si libertus. ff. si quid in frau. pa. vbi dicitur q̄ potest dotare filiam in fraudem patroni. sed illud est: quia filia prefertur patrono: ⁊ ideo non habet locū querela inofficiose dotis, nec calumniana.

a ¶ Notare matrē, Adde Bar. per illum tex. in. l. iij. ſ. de preſcri. lōg. temp. ⁊ Bal. in prin. ff. ve- a teris, in vlti. colū. ⁊ eūdē Bal. per illū text. in. l. si a matre, ſ. de iure dot.

b ¶ Singularibus. Vide Bart. hic, ⁊ Inno. in. c. fi. extra de excess. pla. in glo. in vers. oēs, ⁊ Bal. in. l. cū propria. ſ. si quis alteri vel sibi.

¶ De petitione hereditatis. Rubrica.

1 ☞ Jura statuta in fisco, porriguntur ad priuatos,
Oppositiones sequentes, vide. 2. 3. 4. 5. 6.

¶ Lex prima.

Senatusconsultum. Senatusconsultū factum super petitione hereditatis in fisco, porrigitur ad priuatū: ⁊ bonefidei possessor tenetur quaternus factus est locupletior: ⁊ nō vltra. Malefidei, vel bonefidei post litem contest. sunt pares: ⁊ ideo tenentur de fructibus perceptis ⁊ percipiendis, de vsuris pecunie in hereditate inuente, vel ex hereditate redacte. h. d. Quod dixi de vsuris pecunie in hereditate inuente, intellige si possessor eas attingāt, alias non: vt. ff. eod. l. si possessor. in prin. ⁊ iste casus comprehendit substantiam tex. ⁊ glo.

¶ In tex. extiterint. hoc ante lit. contest. sed post
1 quid sit sequitur. ¶ Nota. primo quod iura statuta in fisco, porriguntur ad priuatos. ¶ Secō not. quod bonefidei possessor non tenetur de accessionib⁹, nisi quatenus est locupletior. ¶ Tertio not. quod post lit. contesta. bonefidei possessor
2 tenetur de vsuris ⁊ fructibus. ¶ Opp. q̄ iura loquentia in fisco, non habeāt locum in priuato: vt. ſ. de compen. l. j. ⁊ l. iij. ſ. de priuil. fisc. per totum. ⁊ ff. ad mum. l. simile. Sol. quedam sunt iura que statuuntur in fisco: vt ius commune. ⁊ ista habēt locum in priuatis: vt hic. quedā sunt que statuuntur vt ius singulare: ⁊ ista non habent locū in priuatis: vt in legibus contrarijs, secundum Jac. de bel. ⁊ Jac. butr. ¶ Sed quomodo cognoscam an sit ius commune, vel singulare: ponamus quod aliquid est statutum de nouo in fisco, quod non reperitur pro vel contra statutum in priuato. Respon. aut istud statutū respicit moderandem condemnationē: tunc si condemnatio moderatur in fisco agente, multomagis in priuato agente: vt hic. Aut non respicit moderandam condemnationē, sed aliquē excessum: tunc intelligitur statutum in priuilegium: nec pertinet ad priuatū: patet hoc per leges con-
3 trarias. ¶ Secundo opp. q̄ si illud statutum olim in fisco sit sublatū: ⁊ per consequens debet esse sublatum in priuato, de condi. ⁊ demon. in testamento. la. j. nam statutum in fisco erat in causa caduci, vbi applicabatur hereditas fisco: sed hoc est hodie correctum: vt. ſ. de cad. tol. l. j. §. pro secundo. ⁊. §. in nouissimo. Solu. modus succedendi correctus est in fisco: sed modus agendi post successionem qui potest multifomiter fieri,
4 non est correctus: ⁊ sic non obst. ¶ Tertio opp. dicitur hic q̄ vsure pecunie post lit. contest. veniunt. contra: imo veniunt statim post mota controuersia: vt. ff. eo. l. item venunt. §. pridie. Sol. cōcedo q̄ idem operatur in vniuersali iudicio petitio hereditatis controuersia mota, q̄ lit. contest. vt. d. l. item veniunt. §. petitam. facit. ſ. l. proxi. quod ergo hic dicit post lit. contest. supple maxime. vel intellige quod hic dicit post litem contesta. quantū ad percipiendos fructus, ⁊ percipiendas vsuras: sed quan-
5 tum ad perceptos sufficit cōtrouersie motio: ⁊ sic non ob. ¶ Quarto opp. q̄ nō sufficit motio cōtrouersie: sed requiratur cōtest. lit. vt. ff. de rei vend. l. si post acceptum. Solu. ibi in singulari iudicio: hic in vniuersali,
6 quod est fauorabilius: vt. ff. eod. l. diuus. ¶ Quinto opp. de. l. illud. ff. eo. Sol. ibi loquitur quo ad casus fatalitatem. i. vt non teneatur possessor de casu: q̄ nō tenetur ius suū indiscussum dimittere: hic vero loquitur respectu accessionū. ¶ Sexto opp. de. l. heres furioſi. §. fi. ff. eo. Sol. hic loquitur de fructibus rei, ⁊ de vsuris quātitatis. l. ſortis. ibi vero loquitur de vsuris fructuum: vnde ibi venit accessio accessionis: q̄ vt ibi no. officio non deseruit officium: ⁊ dic vt ibi no. ¶ Ultimo quedā in ista materia euidentialia vide per Cyn. ſ. l. proxi. ⁊c.

1 ☞ Fructus veniunt in petitione hereditatis eodem iure cum ipsis rebus hereditarijs. secus in iudicijs singularibus. 2.
3 Titulus quando imminet emptori, non tenetur petitione hereditatis, sed rei vendicatione.
4 Petitio hereditatis est mixta: ⁊ sic sapit aliquid personaliter: ideo non tenet successorem singularem.
5 Excipiens an debet probare de tempore, an vero agens.
6 Petitio hereditatis, ⁊ rei vendicatio, an possint simul cumulari.

¶ Lex secunda.

Si post motam. Si defunctus emptor hereditatis titulo non obstante. hoc primo. In qua pertinet tanquā in vniuersali fructus includuntur. hoc secō. In fructibus sed bonefidei emptor nō tenet de fructibus. sed bonefidei emptor nō tenet de fructibus, nisi ex die litis inchoate. hoc tertio. In ver. si vero. ⁊ nō tenet petitione hereditatis: sed tenet rei vēdica. tanqs possessor rei singularis. hoc quarto. ⁊ est tenui dictus primo, ⁊ secundū secō reddit fm Bart. vel pone casum vt hic ponit per Pe. ⁊ Cy. legēdo literā ordinate. ¶ Et collige quatuor. Primū est. q̄
1 post controuersiā motā authori. successor vniuersitatis scies grauius motā, tenet de fructibus. Ego dico maxime scies; nam scientia authoris nocet ei qui habet titulū vniuersalē: sed in titulo singulari esset secus vt no. ff. de publi. l. eū qui. §. in hac. ¶ Secō no. q̄ post adeptū titulū ⁊ possessionē grauis mota authori nō nocet successori. sed bene nocet si
2 cōtrouersia grauis mouebat: vt in verſi. si vero. ¶ Tertio no. q̄ fructus veniūt in petitione hereditatis eodē iure cū ipsis rebus hereditarijs. secus esset in singularibus b iudicijs, vbi nō veniūt eodē iure, vel noua mi
b vēdicatione, vel iudicis officio. ⁊ est rō: q̄ iudiciū vsē recipit augmentū vel diminutionē. ⁊ p hoc ō nō variat in substāta, sed in accidentibus. Sed iudiciū particulare qō hz certos limites, nō pōt vltra. p gredi, nisi veniat vt accessio: vt no. ff. e. l. itē veniūt. §. fructus. ⁊. ff. de except. ſ. fundi. facit q̄ no. in simili in. l. lucius. ff. de fund. instru. ⁊ adde qō not. ff. ſa. erci. heredes. §. de pluribus. Preterea in vniuersali iudicio nō est necessaria specificatio petitionis fructuū: q̄ veniunt ex iure intētato. secus in singularibus iudicijs, vbi fructus ante lit. cōtest. percepti, sunt necessario in libello petēdi: sed postea percepti venūt incidenter sine expressa petitione. vt
3 no. in. l. si quis missum. §. fi. de dā. infe. ⁊ adde qō no. Cy. si quis alteri vel sibi. in. l. cū ppria. ⁊ Inno. extra de resp. c. grauis. ¶ Quarto no. in ver. emptor. q̄ emptor rei singularis, q̄n titulus imminet ei, nō tenet petitione hereditatis, ſz rei vēdicatione. illō ob. dictio implicatiua, vtā: q̄ ipse cat hoc modo, q̄ nō solū nō tenet peti. here. p rebus: sed etiā nō tenet q̄ fructibus: vel exponе aliter vt in gl. ¶ Opp. ō primū dicit certū est q̄ emptor hereditatis hz titulū: sed ille qui hz titulū, nō tenet petitione here. vt plene no. in. l. cogi. ſ. eo. ergo iste maleus nō tenet hereditatis petitione. Sol. quo ad primū respōsum. l. nostre rūō est clara: q̄ titulus habet pro nō titulo, q̄n emit post motā cōtrouersiam: vt. ff. eo. l. diuus. sed quantum ad secundū respōsum. l. an quo immit. museū tenet. ō dicit q̄ quo lis in iudiciū deducta est. ſ. cōtra museū: sed debet dari alia respōsio, videlicet q̄ aut quis emit bona fide rem singularē, ⁊ non tenetur petitione heredi. Aut emit hereditatē totā, vel quotam partē: ⁊ tūc tenetur petere. Et est differētia: q̄ emēdo vniuersitatē lucrē cedit in locum vēdentis

in ipsa

in ipsa vniuersitate: z per cõsequens in ipso vniuersali iudicio subeũdo. sed emptor rei singularis non succedit in ipsa vniuersitate, nec appellat successor iuris: ideo nõ sequitur eum vniuersale iudiciũ. ar. ff. de eden. l. quedam. §. is aũt. z. ff. ad trebel. l. i. §. si h̃ res. Guil. de cu. dicit qõ rõ diffẽtie est: q̃ in habentibus similitudinẽ de facili fit transitus. vñ emptor hereditatis gerit se quodammodo p̃ herede, merito tenetur petitiõe hereditatis fm̃ Guil. ¶ † Ego addo vnã rõnẽ: q̃ petitio hereditatis est[a] mixtare sic sapit aliquid personalitatis: z ideo nõ tz successorẽ singularẽ, sed vniuersale sic vt. l. si. §. ff. de cõtrahẽ. emp. z. j. de act. z ob. l. eũ cui. cũ si. Et istud cõtrarium an titulus excludat petitionẽ hereditatis, distingue vt hic no. in glo. z plenius. ff. e. l. etiam. §. si qs. z ad hunc plenius z clarius hic per Ly. ¶ Scõo op. ad ver. si vero. dicitur hic q̃ mulier tz pbare eum emisse post litem motam: q̃ non p̃iudicatur lis mota, nec scientia: vt. j. de pscrip. lon. temp. l. super lõgi. z. ff. de pba. l. verius. Sol. dicit gl. concedo hoc q̃ pbat eo ipso q̃ cõtrarium nõ pbatur. que glo. est valde notabilis. Nam ob q̃ vbi qs aliquid dicit ante factũ, debet pbare: vt. j. de pba. l. matrẽ nam. q̃ istud est verum, q̃n aliter est fundatũ ius agentis, sed hic sine p̃ ratione temporis nõ est fundatum ius petitoris quo ad fructꝰ: z ideo tz q̃s q̃ petit: debet pbet. nam ille q̃ dicit aliquid factum lite pendẽte, tz probare de tempore. q̃ lis tunc pendebat. facit qõ no. ff. de neg. gest. l. eum actum. ¶ † Et ex hoc colligo an excipiẽs tz probare de tempore, an vero agens: q̃ si agens haberet intẽtionẽ alias fundatã, incũbit probatio excipienti. Si vero non habet intẽtionẽ fundatã, nisi rõne certi tpis: tunc tz docere de tempore. Et ideo si qs accusat me q̃ aliquid innouauī p̃ pellatione pendente cõtra p̃stitutionem ecclesie: tz docere q̃ appellatio pendebat: z quod ea pendente innouauī. z de hoc est hic glo. fin. b. z no. ¶ † Iuxta hanc legẽ queritur, numquid petitio hereditatis z rei vẽdi. possunt simul cumulari. gl. hic nõ rñdet clare: ꝛ Guil. de cu. dicit q̃ agendo p̃ eadẽ re nõ possunt simul cumulari, ꝛ tz actor eligere circa petitionem eiusdẽ rei: vt. l. q̃ in heredẽ. §. eligere. ff. de trib. ita z in realib⁹ actionibus: q̃ eadẽ res bis peteretur. qõ est inconueniẽs fm̃ Guil. Sed si petitio hereditatis ꝓponeretur p̃ vniuerso, z rei vendicatio p̃ certa re specificata. bene admitteretur cumulatio: q̃ non videntur ad idẽ ꝓponi tz p̃. ¶ Quid ergo dicemus de tali libello. cõqueror de Petro, q̃ possit detralem domum hereditatis quõdã. N. Martini, pertinẽtem ad me, tãq̃ ad heredem z dñm. quare peto me declarari heredẽ z dñm, z dictum petitum ad rei restitutionẽ sentẽtialiter cõdemnari: Rñ. hic cõcluditur dupliciter per diuersa media: quorũ vnũ respicit petitionẽ hereditatis: alterum rei vẽ. z ideo nõ videt libellus p̃cedere⁹ si excipiat[c] ante li. cõte. alias bene p̃cedit libell⁹ iuxta no. ff. de excc. l. g̃naliter. si aũt esset vna cõclusio, vellent vne concludẽdi cause: tũ nõ esset intent. z tã nisi vna actio, in qua magis ꝓprie infert sua cã. vñ in themate p̃dicto si cõcluderẽ sic, quare petone heredẽ declarari, nõ eẽt ꝓpositã nisi petitio here. Nã vt ait Jn. simp. debito libelli est tãtũmodo. vt ipe no. ex⁹ d. resert. c. sup lris. q̃ vba no.

¶ Lex tertia.

Hereditas. Excluſus a petitiõe hꝝditatis ex vna alia successione ꝓponat, licet ad easdẽ res. Itẽ excluſus a q̃rela, põt hereditatem ex alia cã vẽdicare. h. d. diuersitas ergo successionũ vt in primo rñso, z diuersitas cãrum etiam circa eandem successionẽ, excludit petitionẽ rei in. z est lex no. Vel sic: Siue vna cã mutetur de vna successione ad alteram, siue de vna successione ad se ipsam: non ob. exceptio rei iudicate. ¶ Pone exemplũ in primo dicto. ¶ Petij domum tanq̃ heres matertere, succubui, volo petere tanq̃ heres pris mei. certe nõ repellor. nã ꝛ in primo iudicio dixerim q̃ erat hereditas matertere: z in scõ iudicio dicã cõtra, q̃ erat hereditas patris mei, vt. §. de iu. z fac. ignod. cui falla. tamen nõ repellor: q̃ in diuersis iudiciis possum esse contrarius mihi: vt. l. Papinianus. §. ꝛ nec impuberis. ff. de inoffi. testa. q̃n sunt talia iura que nõ tolluntur electione. ¶ Sed hic quero. quid si in primo iudicio non solum sit reus absolutus, ꝛ sit ꝓuntiatum rem ad eum pertinere, vt ponit Jnn. de resti. spo. c. ex ꝙquestiõe. nũquid postea auditur: videtur q̃ nõ. cum illa sententia habeatur p̃ veritate. Cõtrariũ determinat hic Guil. q̃ ago tanq̃ alia ꝑsona q̃ primo egerim, cũ repreſentẽ aliũ testatorẽ. z sic non ob. mihi res iudicata, quasi ficte ꝑsona agẽtis mutata fm̃ Gui. qõ est no. ¶ Jn scõa vero parte hui⁹. l. pone casum per. l. contra maiores. z. l. eum qui. §. de inoffi. testa. z dic vt ibi notatur.

¶ Lex quarta.

Restituenda. Possessor a quo euincit hereditas, deducit sumptus quos se feciſſe pbat i infirmitate z funere defuncti. ¶ † Ilo. qõ si aliquis est infirmat⁹ in hospitio, z hospes fecit sibi expẽsas in infirmitate, z tãdẽ mortuum ꝓpriis sumptibus tradidit sepulture, q̃ si postea venit ꝙsanguinei, z petunt res illius mortui, hospes põt eas retinere donec sibi satisfiat. Et iõ si scholaris facit expẽsas in infirmitate z funere alteri⁹ scholaris, z tz forte libros suos, qõ nõ cogitur eos reddere consanguineis vel heredibus illius scholaris, nisi sibi satisfiat, sed no. q̃ de hmõi expẽsis nõ creditꝰ simplici verbo dicẽtis se expẽdisse, sed requiritur pbatio saltẽ 2iecturalis, z verisimilis arbitrio boni viri. facit q̃ no. j. de iure delib. l. fi. §. in cõputatione. z. j. de dona. l. si qs p̃ redẽptione. ¶ Tertio no. qõ tz pbare se expẽdisse ō ꝓpio. in dico q̃ pbata expẽsa, presumit q̃ de p̃pria pecunia: vt. ff. de priui. cred. l. si ventri. §. fi. q̃ est ad hoc no. ¶ Quarto z vltimo no. q̃ expẽse facte in infirmitate z sepultura equiparãtur. z facit ad materiã. ff. de reli. z sump. fune. l. fic p̃ rata.

¶ Lex quinta.

De hereditate. Possessor qui hereditatem restituit, deducit qõ creditor ib⁹ hereditarijs hereditario noie soluit. h. d. ¶ † Ilo. hic q̃ post ꝓmuntiationẽ victꝰ opponit deductionẽ. z rõ est: q̃ ista deductio redacta est ad instar ꝙpẽsationis, vt no. p̃ gl. ō. l. pri. q̃ ꝙpẽlatio põt opponi in executione sñie: vt. ff. de ꝙpẽlat. l. si cũ militi. §. cũ inter. z facit ff. de ꝙfes. l. cũ fideicommissum. ¶ Op. ō hanc. l. z vī q̃ iste solues nõ deducat, sed tãq̃ indebitum repetat a creditore: vt. ff. de ꝙdi. inde. l. si pene cau[a] sa. §. j. Sol. ibi solvit nõe ꝓpio: hic appellatiuo tanq̃ heres: z sic ꝙtemplatione hereditatis liberande. vñ tanq̃ minister liberauit hereditatem. z verũ heredẽ. ideo cessat indebiti condictio, z dak deductio. Et distingue plenius vt no. ff. e. l. si qd possessor. Et adde qõ no. ff. de pac. l. si tibi. §. cum possessor. z. ff. ad treb. l. si heres pecuniam. z facit ad p̃dictã distinctionem in ratione sui. ff. de leg. ī. l. peto. §. mater. vbi nomen appellatiuum putatiuum habetur p̃ vero nomine, z idẽ repsentat.

[a] ¶ Idem tz Bart. in l. si bone. ff. de B ti. z vide per eũd. j. eo. in. l. hereditatis Et hunc ibidẽ. Et in hoc quod subjcit. an titulus petitionẽ hereditatis excludat, vide bar. l. l. cogi. j. e. qõ etiã per superuenientẽ possessori ti. lite pẽdente, si puenit ab eo, qui agẽtem excluderet. Philippus Decius.

1 ¶ Judicium rationẽ dubitationis tenet cuz minus legitimo tutore inter auum z nepotẽ in eius potestate constitutum.

2 Oppositiones sequentes tendunt ad impugnationem supradicti casus. 3. 4. 5. 6.

7 Decretũ interpositũ sup tutela eius qui non po[b] test habere tutorem, an sit ipso iure nullum.

¶ Lex sexta.

Si putas. † Hoc dicit. Ratione dubitatiõis tz iudiciũ cũ minus legitimo tutore inter auũ z nepotẽ in eius ptãte ꝙsti[c] tutũ. h. d. Ja. bu. Ista est vna lec. z vera. Alia lec. est, q̃ etiã tutor putatiuus detinẽs tenetur petiher. facit. ff. e. l. etiã. §. si qs absentis. prima lec. est verior. ¶ Ilo. hic q̃ pater emãcipauerat filiũ nepote in ptãte retẽto, deinde decesserat filꝰ emãcipatus: vnde eius hereditas delata erat nepoti, z ex illa ꝑsona acquirebat auo rõne potestatis antẽ. ¶ Nunc forte mater nepotis, vel alij eius coniũcti, fecerunt se dari z decerni tutores istius nepotis, z tutorio nomine possidebant bona patris ipsius. cum ergo auus de hoc conquereretur coram principe, princeps ꝙsuluit auo qõ agat contra eos petitione hereditatis. z obtẽto in ea declarare q̃ isti tutores nõ sunt tutores: q̃ ille qui est in ptãte alicuius, non põt habere tutorẽ. h. d. hec. l. ¶ Op. z videtur q̃ istud iudiciũ nõ tz: q̃ iudicium tz fundari cũ ꝑsona legitima: vt. j. quida. tuto. pos. in vniuersis. ꝛ hic persona nõ est legitima. nam aut ꝙsidero ipsos nepotes, z pri. na est legitima: q̃ inter auum z nepotẽ in ptãte nõ potest esse iudicium: vt. ff. de iud. l. lis nulla. z ff. de act. z obl. l. actiones. Aut ꝙsidero ipsos tutores, z similiter ꝑsona non est legitima: q̃ cũ isti nepotes sint in potestate aui, decretũ tutele fuit nullũ ipso iure: vt. l. j. ff. de tute. So. hoc est iõ: q̃ erat dubium an isti nepotes erant in potestate aui necne: q̃ forte nõ ꝙstabat an essent ꝯcepti ante emancipationem pat̃is, vel postea: z ideo in dubio statur decreto: z habentur isti tutores[2] p̃ ꝑsona legitima rõne dubitatiõis. ¶ † Secundo op. z videtur q̃ iste libellus non possit rẽte formari: nam aut auus asserit illos tutores: z per consequens contrebatur nepotes esse sui iuris. Et ex hoc ipsum excludet ab acquisitione hereditatis z commodi; aut negabat illos tutores: z tunc cum fateatur se agere contra eius illegitimam personam, nõ tenet proceſſus. Rñ. q̃ ipse potest fateri q̃ sint tutores interim rõne dubitationis; vel q̃ non diceret assertiue q̃ sint

tutores,sed q pretendūt se tutores.⁊ hoc modo
3 cautius formatur libell⁹ in hac.l. ¶ †Tertio op
a ponitur,⁊ videtur qḋ ex sententia[a] iste auus nil
posset ꝯsequi.nā si ꝓnuntiatur ꝑ auo, declarat̃
nepotes esse in sua potestate:ergo declaratur ip-
sos nepotes nō potuisse habere tutores.igit̃ de-
claratur iudiciū actitatū cū minus legitima per
sona.ergo nullū ipso iure:vt.ff.de iud.l.nō idcir-
co.§.cum postea.⁊.s.q legi.perso.l.j. Sol. ꝫ hoc
declaret̃ nunc:tñ qꝛ in p̄teritū hoc nō erat decla-
ratū,sed dubiū:tenet ꝓcessus rōne dubij.⁊ vide
hic.l.procurator ad exhibendū.§.fi.rem ratā ha
4 beri. ¶ †Quarto opponit̃,qḋ iste auus non ha
beat petitionē hereditatis ꝯtra nepotes: qꝛ pri-
ma causa successionis est descendētium.j.de legi
timis her.aut.in successione.Sol.ꝯcedo qḋ quā
tū ad nomē heredis ipsi nepotes sunt heredes:
sed quantū ad commodū est heres ipse auus:vt
ff.de leg.j.l.cū filio.⁊.ff.de acqui.here.l.placet.ſꝫ
hoc iure veteri:sed iure nouo cū rōne ptātis nō
acquirat̃ nisi vsusfructus,cessat hec.l.qꝛ nepotes
sunt heredes noīe ⁊ re.Auus aūt nō esset heres:
sed simplex successor vsusfruct⁹: ⁊ sic nō haberet
5 petitionem hereditatis. ¶ †Quinto op. q iste
auus non potest adire hereditatē:sed debēt adi
re nepotes ei⁹ iussu,vt acquirat̃ auo:vt.ff.de ac-
qui.her.l.si qs mihi bona.§.iussum.sed ꝯstat qḋ
hoc non sunt facturi nepotes:nec obedituri auo
eoꝝ aduersario:ergo ⁊c.vt.j.de her.inst.l.cū pro-
ponas.nec potes dicere qḋ adeant cū authorita
te tutoꝝ:qꝛ licet rōne dubitationis habeāt legi-
timā personā in iudicio:secus tñ in extraiudicia
libus,in qbus requiritur veritas tutele.ff.qḋ fal.
tu.l.j.§.idem Pomponius.⁊.l.qui neqꝫ.ff.de re.
eo. sic nec in contractibus habent legitimā pso-
nā:⁊ decipiuntur ꝯtrahentes cū eis, ꝫ videātur
decipi authoritate pretoris, ⁊ ita tꝫ hic Azo in
summa. R̄n.soluendo qḋ isti nepotes erāt infan
tes:⁊ iō non erat necessarius eoꝝ sensus: vt.j.de
iur.deli.l.si infanti.Item hodie est expeditū,siue
essent infantes,siue non:vt.j.de bo.que lib.l.non
6 solum.in princi. ¶ †Sexto opp. q isti nepotes
sunt vere heredes nomine: ergo non tenentur
petitione hereditatis:vt.j.eod.l.cogi. in fi.a con-
trario sensu.Sol. magis ꝯsidero effectum quam
nomen:vt.ff.de fideicom.hered.peti.l.j.⁊.ij.Con-
clude ergo ꝫm istam literam,qḋ iudicium tenuit
ratione dubitationis:⁊ aditio tenuit ratione in-
fantis etatis,⁊ acquisitio processit ratione auite
potestatis,⁊ lata sententia ꝑ auo finitur tutela,⁊
fit certum qḋ prius erat dubium. Alij volentes
oīa predicta contraria soluere,quaten⁹ respiciūt
personam,dicunt qḋ istud iudiciū non proponi
tur contra nepotes,sed contra falsos tutores:nā
cum decretum sit nullū: ipsi sunt falsi tutores.iō
tenent̃ petitione hereditatis,sicut falsus ꝓcura-
tor:vt.ff.e.l.etiā.§.siqs. q paragra. bene induct⁹
facit ꝑ ista litera,licet gl.signet ipsum pro cōtra-
rio. ¶ Quero hic,nunquid hodie iste auus pos
sit agere vt legitim⁹ administrator nepotū: R̄n.
sic contra falsos tutores,vel alios detētatores,vt
7 in gl.ſꝫ nō cōtra ipsos nepotes. ¶ †Scḋo que-
b ro,nunquid decretum[b] interpositū super tutela
eius qui nō pōt hr̄e tutorē sit ipso iure nullum:
Azo in summa hic dicit q sic.ar.de tu. ⁊ cur.da.
ab his.l. Seie egresse.nam impossibile decretuꝫ
non tꝫ:vt.l.fi.que sen.sine app.rescin. ¶ Sed cō
tra hoc op.q videtur sequi absurdum: nam con
trahentes cū tali authoritate decreti ꝯtra.l.j.de
his qui veniā eta.impe.ꝯtrahunt. R̄n. Azo ibi
loquitur in decreto qḋ interponitur ad alienan-
dū:hic ad ꝯseruandū. ¶ Tu dic qḋ ibi in decre-
to aliquo,hic in nullo ꝓpter qualitateꝫ persone,
in qua non cadit tale decretū.vel dic vt gl. hic vi
detur distinguere.aut ante decretū interpositū
fuit disceptatum an esset decretū interponendū
necne,⁊ super hoc iudicatum: ⁊ tūc standum est
decreto.aut de hoc non fuit cognitum,nec inqui
situm:tunc nō tenet decretum.ita videtur sentire
vltima gl.hui⁹.l.decretum enim qḋ interponitur
per modum iurisditionis voluntarie,nunq est aliqḋ,nisi quatenus inni
titur veritati:vt.ff.de leg.prestan.l.filium.§.si quis cōtra.sed qñ per mo-
dum iurisditionis cōtentiose causa cognita interponit̃,stat̃ decreto:nisi
sit error expressus.vt no.in.l.ij.j.qñ ꝓuo.non est neces.facit.ff.de re iud.l.
a diuo pio.§.si post aditā.⁊.s.de rest.mili.l.ignorare.⁊ qḋ no.ff.de excu.
tu.l.qui testamēto.⁊ de tu.⁊ cur.da.ab his.l.tutor si petitus.⁊ in.l.j.j.de
8 cura.furio. ¶ †Ultimo no.in gl.qḋ negare qñqꝫ exponitur,id est nō di
cere.⁊ adde qḋ no.j.vnde liberi.l.qui se patris.Bal.

1 ☞ Petitio hereditatis non datur regulariter,nisi cōtra possidentem pro herede,vel pro possessore.
2 Petitio hereditatis an sit actio mixta.
3 Petitio hereditatis quare non datur contra titulo possidentem.

¶ Lex septima.

Hereditatis. Petitio hereditatis nō datur contra titulo possidentem: ⁊ ideo non excluditur prescriptione longi temp. sed speciales actiones in rem cōtra titulo possidentē dantur:⁊ ideo possunt excludi
1 prescriptione longi temporis.h.d. ¶ †In text.a ceteris aūt.s.possiden-
tibus. ¶ No.primo q peti.hereditatis regulariter non datur nisi cōtra
possidentem ꝑ herede,vel pro possessore.que verba exponuntur in.l.co
gi.j.e. ¶ Scḋo not.q petitio hr̄ditatis est actio mixta. ¶ Tertio no.q
natura mixte actionis est q nō excludatur longi temporis prescriptiō.
⁊ istud est:qꝛ sapit naturam actiōis personalis:cū in ipsa qualitas actio
nis personaliter representetur. ¶ Quarto no.q singulares in rem actio
nes nō excluduntur per solius tituli possessionis allegationē. ¶ Quin-
to no.q speciales in rem actiones excluduntur per vsucapionem,⁊ lon-
2 gi temporis prescriptionē. ¶ †Op.⁊ videtur q petitio hereditatis det̃
c cōtra titulo[c] possidentē:vt.s.e.l.si post motā.§.si vero.So.vt ibi.Scḋo
op.q lōgo tempore prescribatur cōtra petitionem hereditatis: vt.j.de
edi.diui adria.tol.l.edicto.in fi.Sol.ibi est rō:qꝛ petitio hereditatis pro
ponebatur cōtra titulo possidentē:ideo qꝛ excedit suos terminos: ideo
excluditur a nō suis terminis:tunc enim eadem ratio est in petitione he
reditatis,⁊ in singularibus iudicijs.⁊ sic non ob. Tertio cōtra hoc op.
de rōne huius.l.nā cōtra quēcunqꝫ ꝓponatur:tamen mixta est actio.er-
go nō excluditur lōgo tēpore,vt in rōne litere.So. in suo vli esse nō pōt
tolli lōgo tempore,ſꝫ respectu rei particularis possesse cū titulo sic.hoc
sic declaro.nō prescribitur actiōi,nisi prescribatur cause,vñ actio orit̃.vñ
nō prescribitur reali actiōi,nisi p̄scribatur dn̄io:vt.j.ḋ pig.l.vsucapio.ſꝫ
causa petitiōis hereditatis est vera heredis essentia.cōtra quā nō potest
p̄scribi:qꝛ p̄scriptio nūq facit verū heredē illū qui nō est. in suo ergo vli
esse petitio hereditatis nō recipit hanc p̄scriptionem:sed in deductione
eius ad rem certā bene recipit p̄scriptionē:vt in.l.cōtraria. Quarto op.
q p̄scriptio ꝓcedit ex titulo putatiuo,sicut ex vero:vt.ff.ḋ vsuc.l.celsus.
licet ergo possessor nō habeat verū titulū:tamen p̄scribet lōgo tempore
per titulū putatiuum.⁊ sic male loquitur hic. R̄ndeo quantū ad exclu-
dendam specialē in rē actionē,loquitur.l.celsus.qꝛ ibi p̄scriptio eneruat
causam agēdi.i.dn̄ium.secus in petitione hereditatis: qꝛ ipsum ius vle
3 qḋ nō possit possideri,nō pōt eneruari p̄scriptiōe. ¶ †Quero hic,vtrū
petitio hereditatis sit actio mixta. tex.dicit q sic.doc. dicūt q ppie est
actio realis:qꝛ cū in ea ꝯcludatur principaliter ad declarationē dominij
ipsius heredis:nam dn̄s ⁊ heres idē sunt.in.l.his verbis.ff.de her.insti.
ergo per ꝯclusionē apparet qḋ est actio in rē:ſꝫ ideo dicitur mixta:qꝛ ve-
niunt in ea etiam iura:vt.ff.e.l.regulariter.⁊ ibi no.Ego dico q tex.loqt̃
hic ꝓprie:qꝛ esse heredē,est habere realia ⁊ personalia,actiua,⁊ passiua:
ergo petitio hereditatis que causatur ab ipso iure hereditario, cū effe-
ctu sapiat naturam sue cause,necessario est actio mixta. Preterea pone
q in hereditate nō sunt nisi p̄sonales actiōes,falsum erit dicere q tñ pe
titio hereditatis sit p̄cise in rē actio,cum ꝓponatur ad dādum:vt.ff.e.l.
4 qḋ si in diē.cum similib⁹.inhereo ergo magis litere q docto. ¶ †Scḋo
quero,q̄ est rō quare petitio hereditatis nō dat̃ cōtra titulo possidentē.
R̄ndet gl.q si daret̃,lōgo tempore finiretur.qḋ est ꝯtra ipsius naturā.
hic adde qḋ no.j.de vsufru.l.corruptionē.tex.assignat rōnē: qꝛ est mixta
actio.sed in.l.hereditatē.s.in quib.cau.cessat lōg.temp.p̄scri.gl.assignat
aliam rōnē.nā in petitione hereditatis qs petit se ꝓnuntiare heredem.
aduersarius aūt huius est q dicit se heredem cōtra.⁊ ideo datur contra
possidentē ꝑ herede:qꝛ se facit aduersariū.ſꝫ ille q allegat singularē titu
lū,nō facit se aduersariū:qꝛ nō negat agētem heredē. Ista rō nō cōclu-
dit in eo qui possidet pro possessore:nā nec iste se pretendit heredem:tñ
eo ipso qḋ contradicit possessionē restituere,aduersarius est: vt.l.j.s.de
alie.iud.Et ideo dicūt doc.q melior rō est,qꝛ petitio hereditatis funda
tur ex titulo agentis,⁊ possessione defuncti:⁊ non fundatur ex dn̄io,vel
quasi.Et ideo si possessor hꝫ partem tituli:melior est cōditio possessoris
in iure pari.ar.ff.de verb.obl.l.si seruum.§.sequitur.⁊ dato q agens peti
tione hereditatis probaret de dn̄io defuncti:tamen hoc nō patrocinat̃
sibi:qꝛ ista ꝓbatio est extra naturā iudicij petitionis hereditatis.⁊ acce
dat qḋ no.in.l.ij.in fi.s.e.ꝫm Ja.bu.⁊ ista est veritas. vnde qñ proponit̃
petitio hereditatis cōtra titulo possidentem, illud nō est nisi qꝛ titulus
agentis eneruat titulum possidentis.quando autem tituli inuicem non
se eneruant,qꝛ possunt ad inuicem compati,melior est conditio possidē
tis,⁊ ita intelligatur gl.l.hereditatē,⁊ est gl.notabilis ⁊ subtilis.

Exceptio

a ¶ Ex sñia. Adde Bar.in.l.cū qui.ff. de tuto. ⁊ cur.dat. ab his.

b ¶ Decretū. Vide Bal.in.l.ij.j.qñ ꝑuoc.nō est neces.⁊ hec differentia an causa cognita vel ne īterponet̃ ⁊c.nō videtur vera: quia semper videt̃ q re quiratur cause cognitio.qua nō interueniente, actus est null⁹.l.cū hi.§. si pretor.ff.ḋ trāsa. etiā si vera non sit causa. Iteꝫ qꝛ tex. in.l.Seie. hic alle. ⁊ in.l.tutor si petitus.ff.ḋ tut. ⁊ cur. da.ab his. non faciunt hanc differētiā. nec videt̃ in iure ꝓbari. Tancre. in.l.pe.alias fi.ff.ḋ iusti.⁊ iu.ḋ tidē qḋ Bal.hic.⁊ facit qḋ no.Ang.i.l j.§.hec vba. ne vis fiat ei. ⁊ ista est limitatio ad id qḋ dicimus decretū ex falsa cā regulariter eē nullū.⁊ videt̃ satis sustentabilis. intelligendo vt hic per glo. qḋ ante super hoc fuerit pronuntiatum.

c ¶ In hoc viḋ hic Bar.q post gl. rōnē tradit, cur non det̃.Et vide Pau. de cas.in ꝯsi. vj.Et de hoc qḋ subdit, nō p̄scribi her.pet. lōgo tpe, vide hic Bar.⁊ Alex.in.l.j. j.qñ nō petē.par. eundē Bal.j.l.ꝫ.ḋ iur.deli.⁊ eūd.j.l.fi. ḋ edi. diui adr.tol. Phi.Deci.

1 ☞ Exceptio preiudicialis status defuncti opposita ad processum petitionis hereditatis, debet ante discuti quam ulterius procedatur.
2 An autem super ista exceptione sit pronuntiandum.
3 Que sit practica quando opponitur exceptio preiudicialis.

¶ Lex octaua.

1 **Liber necne.** ¶ † Exceptio preiudicialis stat⁹ defuncti opposita ad processum petitionis hereditatis debet ante discuti, q̃ ulterius procedatur. h.d. vel sic: Persona defuncti prius est fundāda in iudicio, q̃ procedatur in peti. her. ꝓposita ex testō. h.d. facit ad rationē huius. l.j. de adul. l. quoniam Alexandruz. ¶ No. qd̃ dixi in summario qd̃ persona est fundāda prius in iudicio. facit. ff. de iur. codic. l. quidam referunt. ¶ Opp. z videtur qd̃ exceptio seruitutis non impediat agētē: vt. j. d edi. diui adri. tol. l. ij. Sol. h qd̃ stat⁹ erat mota viuo testatore: ibi nō. hec est diuinatio: z iō dr̃ qd̃ ibi in possessorio: hic in petitorio. z hec est vera: qz possessoriū est iudicium qd̃ non recepit altiorē indaginem: qz reseruantur in petitorio. Scdo opponit z videtur q̃ ista exceptio non impediat processum, sed debeat decidi vna cū principali: vt. s. de ord. iud. l.j. So. ibi in possessorio, hic in petitorio: put illa lex intelligitur fz vnā lecturā. vel verius, ibi obijciebatur exceptio de statu agētis. hic de statu defuncti, vel ibi non opponebat ad impediendū processum, sz in modum peremptorie. hic vero opponebatur ad impediendū processuz per modum dilatorie fm Ja. de are. quando ergo exceptio potest multiformiter opponi, intuere semper qualiter opponatur, z ad quem finē: nam
2 modus excipiendi diligēter attēdend⁹ est. sicut alibi no. In. ¶ † Quero hic, vtrū super ista exceptione sit pronūtiandū. Rñ. si opponatur ad pcessum, est pronuntiandū: vt. s. de dila. l. a pcedente. sz si opponitur ad perimēdū substantiā actionis ꝓposite: nō opz ꝓnuntiari seorsum a principali: qz tacite decidit cū principali vt plene fuit dictū. i. d. l. j. de ord. iu
3 di. ¶ † Quero scdo. q̃ practica erit qñ opponit exceptio preiudicialis, s. an iudex assignabit terminū opponēti ad ꝓbandū, vel vtriqz pti, quatenus incūbit: Rñ. Bar. qd̃ regula est, qd̃ exceptio rei dz ꝓbari post fundataz intētionē actoris. vt. l. exceptionē. j. de ꝓbat. z iō de iure pri⁹ dat terminus actori. z post q̃ actor ꝓbauit intētionē suam, dat termin⁹ reo ad ꝓbandū exceptionē. Fallit qñ obijcitur exceptio stat⁹ testatoris: qz tūc prius dabitur termin⁹ reo ad ꝓbandū exceptionē stat⁹. s. qd̃ defunctus fuerit seruus, q̃ det actori ad probandū testm̄. z ita est casus hic. z in. l. si queramus. ff. de testa. fm Bar. Tu dic q̃ hic agēs hēbat intētionē fundatam presumptiue quo ad statuz defuncti: qz ex quo decessit in statu, z sit in possessione libertatis: ꝓsumitur liber: qz testando gessit se ꝓ libero: z iō non assignat ei dilatio ad ꝓbādū: qz hz intentionē iā fundatam. aduersario aūt assignat dilatio intra quā sicut ipse ꝓbare potest seruitutē, ita agēs libertatē: vt. s. d tēp. in integrū rest. pe. l. petēde. Itē cū querit an simul debeat assignari dilatio ad ꝓbādum, refert: aut sup eisdē capitulis, z potest iudex hoc facere cā abbreuiandarū litium: facit qd̃ no. Dyn. in. c. non lz actori. d re. iu. li. vj. z. ff. de ꝓba. l. circa eū. Aut sup diuersis capitulis, in quib⁹ reperit ordo per prius z posteri⁹: tūc dz prius assignari actori quā reo: qz reus nō est fatigandus in onere ꝓbādi, si nō expedit: vt. j. de exce. l. si quidem. Fallit in exceptionibus preiudicialibus, que ordine iuris debent procedere in ventilatione ipsarum: vt hic, z. d. l. quoniam Alexandrum. z ita teneas.

¶ Lex nona.

Si scripit. Heres ad quē pertinet hereditas ex repudiatione alterius, hz contra repudiātem z quēlibet detinentē petitionē hereditatis de iure ciuili vel ptorio. h.d. ¶ No. hic qd̃ duplex est petitio hereditatis: ciuilis, z ptoria. Itē est duplex vtilis, z directa, q̃ dic vt p C. j. e. l. cogi.

1 ☞ Filiusfami. si diu tenuit hereditatē, ꝓsumit eā adiuisse iussu patris.
2 Adde contrarium.
3 Statutum dicit quod filius non possit contrahere sine licentia patris, quidam filius vendidit mihi rem quam diu tenuit: an presumatur licentia patris precessisse.

¶ Lex decima.

Si filiusfami. Ex diutina possessione presumit solēnitas extrinseca pcessisse. h.d. scdo. ff. d acq. he. l. q in aliena. §. j. z qd̃ no. i. l. j. j. q admit. ad bo. pos. Et est illa lex singularis[a]. ¶ † Ad euidētiā pmitte
1 qd̃ filiusfamilias nō pōt adire hereditatē, nisi iussu pr̃is: tn̄ si pr̃e sciente diu tenuerit hereditatē ꝓsumit iussus pr̃is pcessisse: z nc ꝓsumit fili⁹ ꝓ hrde solēniter gessisse, z iure veteri acqrebat cōmodū pr̃i. z h.d. ista lex
b fz intellectū Azo. q est valde no. z est optimū ar. q̃ si elect⁹[b] sciēte eo ad quē ptinet ꝯfirmatio diu possedit, qd̃ ꝓsumit ꝯfirmatio pcessisse initiū possessionis. h.d. lz ergo solēnitas extrinseca nō ꝓsumat: tn̄ hoc est verū: nisi ex diutina possessione, qd̃ est no. z mēti tenēdū. In tex. ibi agnita. s.
2 solēniter. ¶ † Op. z vr̃ q̃ iussus nō ꝓsumit: qz iubere est facti. z facta nō ꝓsumuntur: vt. ff. de publiciana. l. q̃cūqz. vlti. So. dr̃ Jo. q̃ hic nō ꝓsumit iussus: qz ꝯstabat de iussu, sz ꝓsumit obediētia. s. qd̃ fili⁹ iussu pr̃is agnouerit, ex quo diu possedit. Ita rñsio nō plz: qz sufficit in h possessio vni⁹ momēti ad ꝓsumendū obediētiā filij: nā facto ēt momēti dat itelligi voluntas, ar. j. d insti. z subst. l. rep hēdēda. z. l. quo em. §. j. ff. rē rat. hab. z. ff. ad mace. l. si filius. z iō dic q̃ lz iubere sit facti: tñ ꝓsumit ex lōga patiētia, z ex longa possessione. z iste est ver⁹ intellect⁹. z p hāc. l. dr̃ Bar. qd̃. l. cū de in rē verso. ff. de vsuris. hz locū in patientia. sicut in ꝓstatione. sz tu dic vt dixi in. l. si certis an
3 nis. s. de pac. ¶ † Quero hic de tali. q. dr̃ statu
c tum[c] q̃ filius nō pōt cōtrahere sine expssa licētia pr̃is. mō quidā fili⁹ vendidit mihi quādam rez. z diu eā tenuit pr̃e patiēte: nec aliter appet de licētia pr̃is: nunqd ꝓsumit licētia pcessisse: hic vr̃ casus q̃ sic. In cōtrariū: qz hic loquitur in presumptione que affert patri cōmodum acqsitionis: sz in questione formata afferret incōmodū alienationis. Breuiter primā partē teneo per hanc legem: nam hereditas hz in se cōmoda z incōmoda. vñ etiaz si hereditas esset damnosa, habet locum hec lex. facit. ff. manda. l. si hereditatem.

1 ☞ Possessor non cogitur dicere titulum sue possessionis.
2 Adde tres op. sequentes. nu. 3.
4 Possessor bñficij, cogit dicere titulū sui bñficij.
5 Reus in possessione hereditatis quare interrogatur de qualitate possessionis, z in alijs realib⁹ actionibus non interrogatur.
6 An autem idez fit in publiciana, quod in petitione hereditatis.
7 Titulus acquisitus lite pendēte, an excludat petitionem hereditatis.
Interrogationes in petitione hereditatis, per quem modum fiunt.
9 Reus in petitione hereditatis si allegat titulū, an debeat ei dari terminus ad illud ꝓbandum.
10 Titulus cōmodati, vel depositi an veniat in petitione hereditatis.
11 Interrogat⁹ de titulo ante litē cōtestatā noluit dicere, post litē cōtestatā allegat eū: an sibi ꝓsit.
12 Reus in petitione hereditatis non mētitur in possessionis substantia, sed in qualitate possessionis: quia falsum allegat titulum, an conuictus de mēdacio debeat perdere possessionem.
13 Interrogationes si sunt omisse in petitione hereditatis, reus autem est sponte litem cōtestatus, actor probauit se heredem, sed non probauit reū possidere, quid iuris.

¶ Lex vndecima.

Cogi possessorez. Qualitatē possessiōis cōuēt⁹ reali iudicio nō tenet dicere nisi in petitione hrditatis. pmo ponit regulā. scdo exceptionē. secūda ibi, pter. In tex. expetit. i. reali iudicio agere intēdit. ¶ In tex. inciuile est. i. nō dz d h̄ inter
1 rogari possessor. ¶ † No. q̃ possessor. nō cogitur
b docere titulū sue possessionis. z iō dr̃[b] Spe. q̃ interrogatiōi vel positioni quā facit actor de iure rei, z nō de iure ipsi⁹ actoris: re⁹ nō tenet rñdere, per hāc. l. z. ff. de rei vē. l. i spāli. ita no. in Spe. d test. §. nunc nobis. ver. Itē agēs. scdo no. q̃ i petitione hrditatis est speciale q̃ iterroget possessor de qualitate sue possessionis: z iō cogitur rñdere an possideat ꝓ possessore. ¶ Itē cogitur rñdere an possideat ꝓ hrde: z si negat se possidere, vlterius nō interroget. sz si ꝓfiteatur tūc se possidere, vlterius pcedit in interrogatiōe. s. quo titulo possideat: vt. j. dicā in qōne q̃r formant interrogationes. Op. sic aut pma pars logt d xo ti. z male se gt exceptio: cū in petitiōe hrditatis verū titulū dicere nō cogat, aut logt in ti. sumpto p q̃litate possessiōis. z vr̃ ēt stare nō posse: qz nec verū titulū, nec modificatum qs cogit regulariter dicere. Sol. dic q̃ pma ps logt in gñe, vt ꝯprehēdat verū titulū z modificatū. Exceptio xo est tm̄ d modificato, fm Ja. bu. qd̃ nō plz: qz in petitiōe hrditatis incidēter qs iterrogat de vero titulo: vt. j. petebit. z ideo sicut gñaliter se habet regula ita
2 a tota regula excipitur exceptio. ¶ † Scdo opp. videtur q̃ quis cogatur suum titulū allegare z ꝓbare: vt. j. de ꝓba. l. siue possideris. Solu. dicit.

a ¶ Et est illa. l. singularis. p intellectu hui⁹. l. vid mo der. l. qui in aliena ff. de acqui. hr̃. z q̃ notaui pridie. in cā cuiusdā rustici. z q̃ cōsului apd imo. z q̃ no. d. Pe. d Perusio in quarta cano. vide an. i. c. nemo. de cōse. di. j. vbi dr̃ q̃ hospitali vel ecclesia edificatis ꝓsumit interuenisse authoritas epi. vide. Bal. vbi singulariter loquitur de intellectu hui⁹ l. i. l. ij. C. d legi. he z vide eū in. l. post mortē. ff. de adop. z in. l. i. j. q admit. z lu. ro. in. l. sciēdū. de ver. ob. z adde singlarē tex. c. peruenit de emp. z vē. z ibi vide Joā. de imo. z ibi late dixi vide. d. pe. post alios in cle. j. in pn. z in fin. vez q̃ ille q diu stetit tāq̃ absolut⁹, lz esset excōmunicatus, qd̃ excusant participantes. allegant istā l. vid ibi. z vide q̃ dixi in. c. cū ecclis. d cau. pos. z pprie. vide Bal. qui pulchre loquitur in. l. j. C. de pat. ptāte. vide q̃ late dixi in. c. licet hely. de symo. An. Barb.

b ¶ Electus. Adde Bal. i. l. qui in aliena hic alleg.

c ¶ Statutum. In cōtrariū facit qd̃ no. Bal. i. l. j. in x. e cōtra querit. j. q admit. z in. l. ij. j. d le. here. z vide doc. i. d. q in aliena. ff. de acqui. here.

¶ Et ideo dicit. Adde Bal. in. l. j. de confes.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Placet. q̄ post quā actor probauit de dominio sui authoris, qđ presumit in eum descendisse hz reus dicere de titulo exclusiuo intentionis agentis: vt. in. l. cōtraria. sed ante probationem actoris nō cogitur reus probare titulū. z fic nō obst. Et licet glo. dicat Pla. somniasse: in hoc tamen verū dicit: nā aut loquitur an debeat interrogari de titulo ad litis ordinationem, z actoris postulationem, z nō debet interrogari: vt hic. Aut loquit vtrū habeat pbare titulū ad actoris exclusionem. z litis decisionez: z dico qđ causatiue hz hoc pbare: alias cōdēnaretur actor, ex quo actor fundauit suam intentionē: vt in. d. l. siue possidetis. Lex igitur nostra loquitur in allegatiōe z interrogatione ordinatoria litis, lex cōtraria loquitur in allegatione z pbatione litis decisoria:

a ¶ Coguntur ostendere. Idde Bald. in. l. inclusiue. ſ. de furtis.

3 z fic nō ob. ¶ † Tertio opp. qđ quis possit interrogari de titulo. ſ. de fur. l. ciuile. So. ibi est speciale ad euitādā furti suspicionem, vel dic qđ ibi nō interrogatur ad instantiā actoris, ſz motu iudicis fm Ja bu. facit qđ not. ff. de condi. ob turpem cām. l. idem est. ℌ. ſi tibi indiciū. ¶ † Quarto extra op. d. c. ordinarij. de offic. ordina. lib. vj.

4 vbi dicit qđ illi qui possidēt beneficia interroga

b ¶ Tu quomodo publiciana z here. peti. aduersus possessorem dentur. vide egregie per Alex. in consi. &c. parte secun. Philippus Decii.

a ri debēt de tit. z coguntur ostēdere a titulo. Sol. illud in spiritualibus, que non possent sine titulo possideri: aliud in rebus tēporalibus. vel dic qđ ibi non interrogatur ad instantiā actoris, ſz iudicis officio. i. officio epi, ad cuius officiū pertinet repellere intrusos z non habentes titulum in beneficijs. hec no. in. c. j. de reg. iur. lib. vj. in gl. ord. vbi omnino videas. Or modo veniam? ad alia.

¶ Quito opp. qđ reus semp sit interrogand? de possessione: vt. ff. de interro. act. l. qui seruꝫ. ſ. in iure. So. cōcedo qđ est interrogadus an possideatiſz nō est vlterius interrogand? quo titulo possideat. ¶ † Venio ad qōnes, z q̄o primo quare

5 in pet. here. interrogat? re? de qualitate possessionis z in alijs realib? actionib? nō interrogat? de qualitate possessiōis. Rñ. fm Bar. qđ sicut se hz simplex possessio in alijs realib?: ita se hz qualificata possessio in peti. here. Et sicut in preparatorijs iudicijs in alijs realibus fit interrogatio de

c ¶ Tūc alternatio Vide Jmolam in l. gallus. ſ. ſi eius hic alleg.

possessiōe ne frustra pceda tur vt. ff. de rei ven. l. q petitorio. z ita in petitione hereditatis, ne pceda? frustra, est possessor interrogād? de titulo: qz habēs titulū nō cogit iudiciū pati in petitiōe hereditatis fm Bar. z ista ratio est elegans z vera

6 fm Azo. in sum. ¶ † Juxta hoc quero nunquid

b idē fit in publiciana b, qđ in petitiōe hereditatis. nā publiciana excludit p titulū possessionis: quia in parti cā potior est cōditio rei: vt. ff. de publiciana. l. siue autē. ſ. ſi duob?. Rñ. secus est in publiciana: qz ibi titul? nō excludit processum: nec pōt opponi ad impediendū processum, ſz venit pban dū post lit. conte. Sz in petitione hereditatis est aliud: qz titulus excludit, pcessuz causez: ideo an

d ¶ An autem titulum dicere nolens cogi possit declarare, vide per Spec. abunde, z de huiusmodi interrogationibus in titu. de interro. que fiunt ante lit. contesta. ſ. j. Qualiter autez hereditatis petitio

7 ne conuentus se defendat, vide apud eundem Spec. in titu. de ac. feu. peti. ſ. iiij. ver. ſi aūt. z titu. de contu. ſ. iij. verſicu. quod ſi forte. Phi. Decii.

re ab alio cuicta, vel tanꝫ fi desijsset possidere fine sua culpa: z hoc purat esse verum quando titul? superuenit ab eo qui petitorem agentem petitiōe hereditatis potuisset excludere per dicta iura: sed ſi acquisiuisset titulū ab alio qui nullus tus haberet: tunc precederet prima determinatio: vt. l. ij. ſ. eo. z facit. l. summa cum ratione. in princ. ff. de pecu. fm Bar. ¶ Jsta questio fuit disputata Bononie, z fuit determinatum q̄ titulus nō prodesset: qz cum res esset facta litigiosa, l ea nō cadebat alienatio: vt. l. ij. ſ. eo. Jsta ratio nō est vera: quia verum est qđ possessor non potest alienare rem litigiosam, ſz sibi potest alienari ab alio: z sua possessio sibi confirmari. ar. j. mā. l. per diuersas. ſ. exceptis. z eadem questio z solutio videtur habere locuꝫ in publiciana, ſz nūquid excludatur per titulum quem possessor post curauit litem pendente. sed ad partem negatiuam facit: qz conuentus censetur malefideꝫ: vt. ff. e. l. item veniunt. ſ. petitam, ſz in publiciana requritur bona fides. z ideo possidens titulo z mala fide non excludit publiciana agentem: qz ipse non habet publicianam: z sic tus agentis est fortiꝫ, iuxta no. insti. de ac. ℌ. alie. Si autem iste titulus haberetur a domino: tunc nō est curandum de bona fide: quia semper dñium excludit publicianaz. vt de publiciana. l. Paulus. z facit. ff. de iur. z facti ignorantia. l. regula. ſ. qui ignorauit. z ita teneo. z facit ad id quod dixit quia sicut titulus ab vno et possessio ab alio non causat prescriptionem, iuxta ea que plene not. ff. de vsuca. l. cuꝫ solus. z. l. ſi is qui pro emptore. ſ. ſi. ita nec debet in publiciana prodesse: qz vincapiendi conditio z publiciana sunt propo

8 tionalia: vt. l. ſeū qui. in prin. ff. de publiciana, z ibi no. ¶ † Quarto que ritur, per quem modum fiunt interrogationes in petitione hereditatis. Bul. dixit q̄ alternatiue. nā interrogabitur possessor ſub hac forma: pos fides tu pro? herede, vel pro possessore z sed Joan. z Azo reprehendunt ipsum: qz omnis interrogatio z responsio debet esse certa, sed alternatiua est incerta. ista probātur de interro. act. l. de etate. ℌ. nihil. z ff. de cōfes. l. certum. z. ff. de reb. eo. l. ſi pupillorū. ſ. ℌ. z de instr. l. pretor edixit. ſ. qđ autem. Bul. de cug. dicit q̄ opi. Bulg. potest defendi. z tu dicis alternatiua parit obscuritatem, verum est quando non statuitur idem ius

e in vna parte alternatiue qđ in alia. Sz quando idez statuitur in vtroq;, tunc alternatio c non parit dubietatez: z fic ideo est admittenda. vt est in hoc casu: qz vtrobiq; datur petitio hereditatis. z probat Bul. hanc vtricā per. l. heres institutus. cum. l. seq. que incipit, qđ ſi dubitet. ff. de acqui. her. z. ff. de lib. z posth. l. gallus. ſ. ſi eius. ver. qđ querendum. qđ est no. Idde q̄ interdum etiaz admittitur positio alternatiua. vbi Jnn. de relcrip. c. ex parte. Alij dicunt quod interrogatio non debet esse implicita, vel alternatiua, sed debet esse simplex z clara, vnde debet quis interrogari diuisim z distincte sub hac forma: qz dicit actor: fic interrogetur titius ſi possideat. z ſi dixit se nō possidere, non interrogetur vlterius. Si autem dixerit se possidere: interrogetur ſi possideat, vel an possideat pro possessore. z ſi dixit se non possidere: non interrogetur vlterius. Si autez dixerit se non possidere pro possessore: interrogetur ſi possideat pro herede. z ſi dixerit q̄ possidet pro herede, non interrogetur vlterius. Si autem dixerit se non possidere pro herede, interrogetur quo titulo possidet. et ſi

d dixerit se nolle dicere d titulum, nō interrogetur vlterius. Si autem allegauerit titulum interrogetur a quo illum titulum pretendit, vt ſe iuuat an pretendat a persona habili vel inhabili: z vtruz titulus sit legitimus an vero habeatur pro non titulo: vt. l. nec villam. ſ. omnibus. z. l. qui interrogatus. ff. eod. titu. ¶ Interdum etiaz potest interrogari de tempore istius tituli: scilicet quando vno tempore titulus esset licitus, alio tempore titulus nō esset licitus: vt. ſ. eo. l. ſi post mortē. Sed que est varietas eo qđ dixi non interrogetur vlterius. Respon. in primo casu quando negat se possidere, vlterior interrogatio non cadit: quia negando possessionis substantiam, non est ammodo tractandum de qualitate possessionis, sed solummodo est videndum an sit mentitus necne: vt in aut. de trien. z semi. ſ. penul. ¶ In alijs vero casibus in quibus dixi non interrogetur vlterius. est ratio: qz ex responsione fundatū est ex ordiū iudiciꝫ, z est aperta via petitiōi: qz sic respondendo facit se aduersariū, vnde quo ad ingressum iudiciꝫ non est aliud inquirēdū: qz fundat iudiciū ex petitore z cōtra

9 dictore: vt no. in. l. hereditatem. j. qui. nō ob. long. temp. presc. ¶ † Sed hic quero, qñ allegat titulū, an possit ei assignari terminus ad titulū probādum ante lit. conte. gl. dicit hic q̄ sic. qz habet probare titulum, ex quo eius alle. In contrariū videtur: qz priusq̄ actor fundet intentionē suam, reus non hz fundare suā defensionē: vt. j. de exce. l. ſi quidē. preterea iste titul? venit ad eneruandā petitionē, z sic tāq̄ exceptio peremptoria ds probari post li. cōte. vt. j. de pb. l. exceptionē. So. dico q̄ aut ad impediendū processum allegat titulū, z sic alie. in modū declaratorie exceptionis: z tunc dicendū est qđ potest ei assignari termin? ante lit. cōte. vt. j. de excep. l. ſi.

Sed hic

10 ¶ Sed hic quero. Sed deposite & commodate veniunt petitione hereditatis. ff. eo. l. item veniunt. nunquid ergo titulus ecōtra commodati vel depositi, eg: in de petitionem hereditatis? dicit Bul. q nō: vt. ff. eo. l. etiam. §. si quis ablentis. quia non est titulus ordinatus ad habendū in rem. ff. de publiciana. l. qui cūq; hoc intelligo verū, nisi agēs fundet se ex simili titulo, qz in simili titulo, & l. tute pari, portio est 2 ditio possidentis. ¶ Sed vlterius ero. pone q interrogat⁹ noluit dicere ti
11 tulum: unde iudex eum compulit ad lit. contē. quia potuit, secundū hāc gl. postlit. autem contest. ille allegat. & probat titulum. Queritur vtrū titulus ille prodierit: videtur q non: quia contumacia omnem defensionem excludere consueuit: vt. ff. qui. ex. cau. maio. l. 3 & si per pretorē. §. sed si enim decreto. & in. c. ij. de confes. lib. vj. contrarium dicit Bul. na cum ista sit plena defensio, & obiectio tituli sit exceptio peremptoria: potest quādocunq; opponi ante sententiam: vt in. l. peremptoria. ff. sen. re. non posse, secundum Bul. dicit tamen qd si iste reus dolo suo fatigauit
a actorem in processu cause, & protelauit processum, quem potuit⁹ in ultimo impedire: debet condemnari in expensis: vt. ff. de fru. & li. expen. l. non
12 ignorat. qd est no. ¶ † Ulterius queritur. si reus non mētitur. in possessionis subitantia, sed in qualitate possessionis, quia falsum allegat titulum: an conuictus de mendacio debeat perdere possessionem? Rñ. sic. p d. §. pe. in aut. de eriē. & semi. & per. l. fin. ff. de rei vē. nā vt patet per illā l. mendacium circa possessionem puniendū est in translatione possessionis in aduersarium. Deinde quero. pone qd possessor vendidit res hereditarias, & pretium percepit: tandem interrogatus an possideret, negauit se possidere: an puniatur in translatione possessionis istius pretij? gl. que est in. d. l. vl. sentit. qd sic. Idem tenet hic Bul. qd verum credo, si interrogatus est indefinite an possideat. sed si interrogatus est determinate ad corpora hereditaria, non credo qd puniatur: qz non mētitur in specie veritate, licet secundum iuris fictionem pretiuz succedit loco rei: & hoc dico qd si dolo defuit possidere, & interrogat⁹ an possideat, dixit nō possideo. qd non punitur: qz non mentitur in specta veritate, licet mentiatur in specta iuris fictione, & ideo gl. dicunt vlterius in interrogatiōe procedendum quando dicit non possideo: quia interrogabitur an dolo desierit possidere, si actori placuerit eum de hoc interrogari. sed Bul. de cog. sentit qd ille qui mentitur in specta fictione, perinde puniatur ac si mentiretur veritate in specta. Itē sentit Bul. q si interrogatio fiat sine dolo, q non teneatur respōdere ante lit. contest. licet standum sit assertioni actoris ad hoc vt reus libello teneatur respōdere: vt. l. cum quedam. §. fi. ff. de iur. omn. iud. tamen secus est interrogationibus secundum Bul. dicit enim qd ista interrogatio est captiosa: & ideo nō est ei
13 respondendū: vt no. in. l. ij. §. qd obseruari. ff. de iura. cal. qd no placet p
14 quoties. § pretor. ff. de noua. & ideo gl. verior. ¶ † Ulterius queritur. si
15 ille interrogationes sunt omisse, & reus est sponte litem contestatus, & actor probauit se heredem, sed non probauit reū possidere: quid iuris, & videtur qd reus absoluatur: vt. ff. de rei ven. l. qui petitorio. nam si possidentem habet facultatem retinendi: ergo debet absolui. In cōtrarium videtur: qz iudicium suscipiendo sponte se litis obtulit: ergo debet condemnari. Sol. dicit hic. Bul. qd debet absolui: qz ex quo reus nō est interrogatus, inhil est qd sibi imputetur. Ergo addo aliam rationē: qz lite cōtestādo per negationē videtur negare quicquid in libello narratur: id est agentē esse heredē, & se esse possessorē, vñ frustra actor est experturus qz quo reus nō possidet, nō est aduersarius: vt. l. j. ff. de actio. iud. Sz gl. in. l. fi. & ex. ff. & excep. rei iud. dicit qd ex quo probatū est de dominio, ds ferri sententia declaratoria sup dñio: q mādabat executioi qui cūq; postea, de possessione p hetur. rō est dñij qz rei vel hereditatis est illud qd fundat intentionē agētis principaliter, & ideo cū sit probatū id q est substantiale, necesse est qd feratur sententia ds probata. Nō. ob. l. qui petitorio. vbi dicit q frustra experit: qrillud intelligit quo ad rei cōpulsionē & condemnationē, nō quo ad dñij declarationē. qd est no. dignū. & hēs simile qd vbi est declaratū de dñio, quicūq; cōfert de possessiōe, sit executio. in l. 3 § fi possessori. post prin. ff. de iurein. ¶ Sz pone interrogat⁹ an possideat tota rē mentit⁹ est in pte, nō in toto, vtrū trāferat ab eo tota possessio? Rñ. nōz solū pars in qua mētit⁹ est. ff. de interro. act. l. q seruū. in
16 fi. de his qui vt indig. l. rescriptū. & in. c. col. si vasallus cōtra 2 titutionē
17 Lotharij. c. vno. ds Bul. & hec sufficiāt. ¶ Expredictis declarandum vobis interrogādi modū: & interrogatiōis effectū, nō obstātib⁹ sommūs Pla.

1 ¶ Minor causa non debet preiudicare maiori.
2 Heres scriptus tenetur legata soluere, non obstante quod speratur moueri petitio hereditatis. nu. 3.
3 Vide contrarium.
4 Certio cui⁹ fit, an legātarij in exigēdo, an heredis retinēdo, & cauēdo.
5 Legatarij an possint conuenire heredem legitimum, vel an precise cogātur conuenire heredem scriptū. nu. 8.
6 Cautio qualiter debet interponi fauore, & in legatariorum, quando agitur petitione hereditatis,
7 Questione hereditatis pendente, an tertius possit agere contra heredē scriptum rei vendicatione pro aliqua re singulari. nu. 10.
8 Emptor hereditatis, de qua speratur lis moueri, an & possit conuenire petitione hereditatis per hanc. l.
9 Officium iudicis, actio negotiorum gestorum, & conditio ex lege, an concurrant.
10 Testamentum si pronuntiatur falsum, an faciat ius apud omnes.
11 Pecuniā recipiēs an dēat cauere & aliq; interesse

¶ Lex duodecima.

Cum hereditatis.

Qui est 2trouersia de hēditate, legata rō pōt agere cōtra hēdē scriptū: & consequunt legatū prestita cautione: vel possunt exprecrare litis euētū. Sz creditores agere pōt cōtra possessorē vel petitorē hēditatis cautione nō pstita: qs perceperint a possessore, si possessor posita succūbat: deducet. si vero a petitore, & petitor succūbat: repetet petitor a possessore hēditatis. si vero petant libertates, differūtur ad annum: post annum vero prestabuntur, & non reuocabuntur nisi testamentū fit falsum, & hi serui ad libertatē pducti tenētur de añ gesto reddere ratione. Itē petitio hereditatis est bone fidei. h. d. tota lex. di
a uiditur in quinq; partes. In prima parte ponit ergo diū cum iuris antiqui recitatione. In secūda parte ius nouū statuit in legatis & fideicommissis. In tertia parte in cōtractib⁹. In quarta parte in libertatibus. In quinta parte determinat q petitio hereditatis est bone fidei. Scōs. hi, Sancimus. Tertia ibi, si aūt ex cōtractib⁹. Quarta ibi, si aute libertates. Quinta ibi illo ne in poste
1 rum &c. ¶ † Veniamus ad alia & ad euidentiaz huius. l. premitte qō habes. ff. de iud. l. per minorem. vbi regula redditq p minorē causaz nō dz maiori preiudicari. semper enim maior causa minorē causam ad se trahit. Explificatur illa regula in maioritate rōne aut honestatis: vt in princ. legis. & in maioritate ratione ordinabilitatis. ff. de ord. iud. l. fi. & in maioritate rōne pre iudicialitatis: vt. j. qui accu. nō pos. l. j. & ar. in. l. qui Alexandrum. j. de adul. & in maiori ate rōne p explicitatis: vt. ff. de excē. l. fundū titianum. & l. fundi. & in maioritate rōne euitande prepositeritatis: & vt. j. ō her. ac. l. vt debitū. ¶ Redeo igit ad primum. & debetis premittere qō de iure antiquo quando sperabat moueri petitio hereditatis, iudicia particularia debebant silere, siue interpretaretur ex
b ultima volūtate, siue ex cōtractu: vt. ff. de excep. l. fi post. in fi. & in. l. ij. ff. de excē. rei iud. & in. l. fi qs libertatem. ff. e. & Sz hoc aperiebat via calumnijs: qz heres scriptus possidēs hereditatem, poterat supponere motorem cōtrouersie hēditatis: sicut alibi dicit. ff. de neg. ge. l. at q natura. §. cū me. & interim retrahabatur pretationes legatorum, & petitiones creditorum: qs erat absurdū. & ideo manauit hec lex, cuius intētio erat nō fiat retardatio iuris
2 terū. propter istā controuersiā morā vel moueda. ¶ † Hoc pmisso, veniamus ad no. & no. primo q Sz iter scriptū hēdē & ultimū fit mora, vel moueri spe ret petitio hēditatis, & legatarij pōt agere ? hēdē scriptū, & hrs scriptus tenet legata soluere, rece
b pta 2 petēti cautela p alitate cpsionaz, euicta hēditate legata restituit: legata dico q tatis cūsuris vsq; ad quartā cēteimet sed legata pditoz cū fructib⁹ deductis eppēsis. Op. q ēt olim nō differebant petitiones singulares, & uniuersales. Aut sup petitiōe hēditatis pēdebat iudiciū, & nō differebant. aut sperabat moueri, & differebant: vt ff. ō excē. l. fi post. ¶ Sol. Ista ad. l. nam. illa lex nō obstat: qr illa log cū possessor vel petitor hēditatis moueret singulares petitiōes: hec olog cū eis moueret. & sic ibi actiue, & passiue. hec est vera solutio q tr umad hāc. l. qō aut loquimur an possessor vel petitor hereditatis possit agere, an vtrū possit cōueniri. Primo casu loquitur. l. cōtraria cū sua materia. Secō casu loquitur hic. & iste secūs casus nō est in dubiū reuocandus: quia declaratus est p hāc. l. Sz primū casum reuoco in dubiū. & q ro nunquid si speraret moueri petitio hereditatis iter scriptū, vel ultimū, & vel iter duos scriptos in diuersos testis, vel inter duos legitimos ab intestato, ipsi possint, vel alter interim agere

a Quem potuit. Adde. c. exceptiōe. extra de excep. & alum casuz in. l. properandū. §. j. ō. de iudicijs. & ibi docto.

b Cautela que in hoc est expectāda cum cōditione, vaper eūdē. j. in aut cui relictū. de ind. viduit. in terr. col. ver. Itē no qō idnea cautio. & addo eūd. in. l. §. j. quere apel. Phi. Bea.

contra hereditarios debitores. ꝛ videtur primo dicendum ꝙ non per leges, ꝛ rationes. primo cũ videtur lege expressum. ff. de bo. lib. l. q̄diu. ꝛ ff.
3 ad carb. l. iij. §. cũ extaret. ¶ † Item regula generalis iuris antiqui. nam cum non possit interim alienari: ergo non potest actio moueri: vt. ff. eo. l. diuus. coniuncta. l. ait pretor. ff. de iur. deli. deinde hoc probatur per rationem: nam licet ius hereditarium nõ respicit cõuentum ꝛ sic videatur opponere de iure tertij ante omnia: qꝛ ex hoc iure tertij pendet ius opponentis eo qđ non liberaretur nisi solueretur vero heredi, merito potest excipere. ꝛ istu est ratio que colligitur ex. d. §. cum extaret. ¶ Preterea pendente ista. q. quilibet ipsorum qui se pretendunt heredes videtur esse incertus de iure suo: ergo neuter potest hereditatẽ adire. ff. de acqui. here. l. qđ si dubitet. ꝛ per cõsequens impossibile est qđ agat vt heres. In contrarium videtur distinguendum, aut lis petitionis hereditatis est ordinata: ꝛ possunt postea singularia iudicia moueri, aut est ordinanda: ꝛ non possunt interim moueri: vt. d. l. si post. sed alia lex dicit indistincte ꝙ si ꝯtrouersia est inter duos de hereditate, qđ quilibet agere põt cauẽdo idonee conuento de indemnitate: vt. ff. depos. l. j. §. apud iul. Sol. dico ꝙ aut iudicium petitionis hereditatis est motũ ꝛ sopitum, ꝛ sine dubio victor agere põt: qꝛ sententia lata in petitione hereditatis facit ius quo ad omnes: vt. ff. de sta. lib. l. statu liberi a ceteris. §. quint⁹, quinimo est mirabile: qꝛ transactio facit ius quo ad omnes. vt. ff. de trãs. l. controuersia. Aut est motũ, ꝛ nõ sopitũ: ꝛ tunc aut actio est tpe peritura: ꝛ tunc quilibet tam petitor hereditatis q̄ possessor pro suo interesse admittitur ad litẽ ꝯtestandã, ꝛ actionẽ perpetuandam. aut non est tpe peritura: ꝛ dic vt. d. l. si post. Si aũt iudicium petitionis hereditatis non est motũ: tunc refert, aut probabiliter moueri speratur, puta per filiũ preteritũ, ꝛ interim non admittitur heres scriptus ad agendũ: vt. d. l. q̄diu. hoc verũ, si cõuentus opponat exceptionẽ ne ꝯueniatur: qꝛ sperabaẗ moueri petitio hereditatis. Si aũt non opponat hãc exceptionẽ: tunc refert, aut ex isto testõ poterat hereditas adiri, qꝛ erat preteritus filius emancipatus cũ causa: tunc potest scriptus interim agere cauẽdo: vt. d. §. apud iul. Aut nõ poterat adiri hereditas: qꝛ est preterit⁹ filius in ptãte: tũc non est necessaria exceptio qꝛ cũ agens non possit fundare personã suã in iudicio vt heres: qꝛ nõ potest hereditatem adire: merito repellitur ipso iure, non per exceptionem. facit qđ no. alibi. ff. solu. matr. l. si cũ dotem. §. transgrediamur. intelligo igitur dictum. §. apud iuli. quando agens probat se heredem. nam propter alium agentem qui similiter vult probare se heredem interponitur ibi cautio. facit ad hoc. l. pen.
4 ff. eo. in rõne sui. ¶ † Ulterius opp. de. l. non distinguemus. §. si is. ff. de arbi. ꝛ. ff. fami. er. l. j. vbi silent alia iudicia si petitio hereditatis speratur moueri. Breuiter ad. §. si is. rñd. qđ ibi vtrunqꝫ iudicium erat inter eosdem tam singulare q̄ vniuersale, vnde singulare silet rõne perplexitatis ꝛ incompassibilitatis, sed quantum ad. l. j. famil. erc. rñ. ꝙ licet ibi vtrũqꝫ sit vniuersale, scilicet petitio hereditatis ꝛ fam. erc. tamen ille qui non possidet debet prius agere petitorio q̄ diuisorio: qꝛ iste est ordo traditus a iure propter maioritatem iudicij petitorij: vt ibi patet. concludo ergo tres casus. Aut ista iudicia cõcernunt seipsos qui faciunt controuersiam hereditatis inter se: ꝛ interim debent particularia iudicia silere, imo etiam vniuersalia que dependent a petitione hereditatis: vt. d. §. si is. c. d. l. j. ff. fami. er. aut iudicia particularia non concernunt seipsos: ꝛ tunc aut diriguntur ab eis contra tertium opponẽtẽ: ꝛ dic: vt l. si post. aut contra tertium non opponentem: et tunc aut agens potest probare se heredem. et dic vt. in. §. apud iulianum. Aut non potest probare se heredem: ꝛ tunc cetum est quod excluditur non ratione exceptionis, sed ratione deficientis substantialis probationis. Aut econtra iudicia particularia mouentur ab alijs contra eos inter se litigantes de hereditate, tunc non est supersedendum in processu. ratio est: quia agens probat se legatarium vel creditorem. Item conuentus qꝛ dicit se heredem, per hoc subijcit se actioni, ꝛ fundãt iudicium, qđ suam personam concernit, ꝛ sic sequitur qđ intentio fundatur ex actore ꝛ reo. Ex quo enim pretendit se heredem, non potest dicere se non esse heredem. habito ergo fundamento quo ad extremum actiuum ꝛ passiuum, necessario sequitur qđ procedat iudiciũ. ꝛ in ista ratione fundatur hec. l. vnde dicit Jac. but. querendo hic quid habet prorogare legatarius. ꝛ respondet sibi legatũ: ꝛ hoc per testamẽtũ. Item conuentum esse heredem, ꝛ hoc per confessionem suam. Jac. but. Aut ergo inter seipsos omnes iste controuersie sunt ventilande, aut particularia iudicia ab ipsis contra tertium, aut econtra contra ipsos, vt ex predictis apparet. Est ꝛ quartus casus, quando duo contendunt se heredes insolidum: tamen in certis rebus sic se habentibus non speratur moueri petitio hereditatis: quia neuter quicquam possidet de hereditate. ꝛ isto casu optime procedit dictus. §. apud iulianum. qꝛ hic non cadit illa exceptio, ne preiudicium fiat petitioni hereditatis: cum, vt dixi, inter tales competitores talis petitio locum non habeat: possessores ante possunt inuicem sibi mouere eaꝫ: vt. ff. si pars heredi. peta. l. j. §. perinde. ꝛ. ff.
5 de excep. rei iudi. l. si inter me ꝛ te. ¶ † Quero in isto versi. si quidem. cu
a ius sit electio[a]: an legatarij in exigendo ꝛ cauendo: aut contra heredis in retinendo ꝛ cauendo, ꝛ videtur qđ heredis: vt. ff. de iure do. l. plerunqꝫ. §. fin. Ja. de ra. dicit: aut heres confitetur legatum: ꝛ tunc habet prestare legatum cum cautione. ꝛ sic loquitur. §. ꝛ si quidem in prin. Si autem non confitetur legatum: tunc dicit ꝙ lis contestetur. ꝛ habet locum versi. vel si ipse. ergo negando potest retardare prestationem etiam veri legati. qđ est absurdum. dic ergo qđ in ista alternatiua est electio aduersarij. s. legatarij: qꝛ in alternatiua exigendi est electio agẽtis, licet in alternatiua sol
b uendi sit electio debitoris[b]: vt legi. ꝛ. no. ff. de leg. ij. l. lucio. ꝛ. ff. de cõtrahen. emp. l. si ita distrahaẗ. per Ja. de are. ꝛ petr. j. de secũdis nuptijs. l. hac edictali. §. mobilium. nã in alternatiua semper est electio eius in cu
6 ius fauorem alternatio apponitur fm Guil. ¶ † Secundo quero, vtrũ legatarij possint conuenire heredem legitimum, vel an precise debẽt agere contra scriptum heredem: Respond. vt no. ff. de transac. l. controuersia. Nam si legata non sunt repetita ab intestato, precise agendum est cõtra scriptum heredem, si autem sunt repetita, distingue, aut intentetur causa testati: ꝛ idem aut intestati: ꝛ potest agere cõtra legitimum. ꝛ licet requiratur aditio hereditatis, vt no. ff. de hered. inst. l. qui filio. §. seruus tamen legitimus eo ipso addit qđ hereditatem petit. vt no. in. l. su⁹. j. de repu. here. argu. contra. quia licet quis se dicat heredem in vno iudicio, tamen in alio potest negare: vt. ff. de interrog. actio. l. si. Sol. illud est verum, nisi iudicia sic se habent qđ acta in vno iudicio, faciunt ius in alio.
7 ꝛ ita est hic in petitione hereditatis. ꝛ sic non obst. ¶ † Tertio quero[c]
c circa istum ver. si quidem. que est congrua cautela. rex dicit arbitrio iudicis. sed quero qualiter iudex debet arbitrari. dicit Jac. but. aut res erat immobilis: ꝛ sufficit cautio sine fideiussore: vt. j. de iud. vidui. aut. cuire lictum. Aut res est mobilis, vel pecuniaria: ꝛ tunc aut persona est suspe
d cta, ꝛ satisdabit, aut non suspecta. ꝛ [d] cauebit. ꝛ ita procedit gl. secundum Jac. but. Adde qđ dixi. s. de preci. impe offe. l. vniuersa. Itez considera ꝙ illud qđ dicit Jac. non procedit respectu principalis rei. sed respectu fructuum, videtur qđ si est suspecta persona, semper sit satisdandum: qꝛ sunt res mobiles: vt. l. si fideiussor. §. si. ff. qui satisd. cog. argu. contra. qđ non debeat suspecto solui. ff. ad trebel. l. imperator. quia non debet permitti ꝙ possideat. vt ibi not. Uenio ad vers. si autem ex contractibus. ꝛ premitte qđ interdum petitur species, interdum genus, vel quantitas.
8 ¶ † Quero ergo quando petitur species ex contractu, puta res deposita, vel commodata, an agens possit eligere an agat contra scriptum, vel legitimum heredem: an vero debeat agere contra possessorem: et si possideat scriptus, agat contra scriptum. si vero possideat legitimus, agat cõtra legitimum. litera videtur determinare quod possit agere cõtra possessorem vniuersitatis. puta contra scriptum possidentem: ꝛ contra possessorem rei petite: puta contra legitimum possidẽtem hanc speciem, quasi innuat quod legitimus nihil possideat, quod non possit conueniri ad speciem istam. super hoc fuerunt opiñ. glos. tamen secundum Azo. dicit qđ si possideat legitimus, vel non, potest conueniri ad speciem, sicut ad quãtitatem: quia iure obligationis conuenitur, non tanquam simplex detentator. etiam hoc tenet Guil. dicens quod legitimus non potest agentem repellere: quia si diceret non sum heres, esset sibi ipsi contrarius. ita dicit Guil. de cug. ¶ Ista ratio nil valet, quia non accipiet hoc modo, sed dicet non possum conueniri: quia non habeo facultatem rei restituende. nec dolo, vel culpa desij habere: vt. ff. commo. l. iij. §. heres. Breuiter respond. aut personalis actio intentatur ad dandum, puta ex stipulatione fundi: tunc vera est opin. Azon. aut intentatur ad instar realium: vt in re cõmodata, vel deposita: tũc ille qui nihil possidet de hereditate, nec possidet hanc rem, non posset conueniri: quia non habet facultatem rei restituende. argumen. ff. de rei vend. l. si a bone fidei. facit quod no. Dy. ff.
9 ad. l. falci. l. qui fundum. §. si tu ex parte. ¶ † Iuxta hoc quero. pendente questione hereditatis tertius vult agere rei vend. contra heredem scriptum, dicens ꝙ ille possidet quendam fundum vt hereditarium, qui est

ipsius

a ¶ Legatarij electio est, vbi legatum petitur. at vbi prestetur hr̄dis. de quo vide per eum. j. vt in pos. legat. in. l. cũ Archimedoraz in versi. quero: coram quo iudi. in princi. colu. Phi. Dec.

b ¶ Debitoris. Adde Bar. in. l. q̄uis. ff. de pign. ac. ꝛ in l. cuz proponas. s. de transac.

c ¶ Tertio quero. Adde Bald. in. l. abstinendum. circa fi. j. quorum appel. nõ recip.

d ¶ Cauere autez ꝛ satisdare vt diuersa hic posita, qualiter differant. et qd sit idonea ꝛ sufficiens cautio p Spe. traditur in titu. de satis. in versicu. expedito. ꝛ ti. d emp. ꝛ ven. §. j. ver. quid si ac. ꝛ per eundem in ti. de pig. Doc. in l. cautionis. ff. d v. sig. Bar. in rub. ff. in ius voc. vt eãt. ꝛ in. l. diuortio. §. interdũ. ff. solu. ma. Qñ aũt simpliciter a iure ciuili pferuntur, qualiter sumantur, habes gl. ꝛ Bart. in. l. sancimus. j. de ver. sig. per Dy. An. Jo. de imo. ꝛ hũc in. d. l. diuortio. §. interdum. ꝛ ibidem notabilis gl. ꝛ in. l. habere. §. cantũ. ff. de verbo. sign. ꝛ adde Fel. in. c. ad nostrã. in. j. col. ver. in glo. ij. ꝛ seq. de iureiuran. Phi. Dec.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ipsius agentis, queritq; nunquid obstet exceptio, ne preiudicium fiat petitioni hereditatis, z videtur q̄ sic: q; lex nostra in quantum corrigit ius antiquus non loquitur nisi in personali iudicio, non in reali. ergo in reali stamus antique regule: z hoc ꝫ Jac. de ra. contrarium ꝫ Bul. nā eria iure veteri hoc erat: q; heres non conuenitur rei vendi, vt heres, sed vt quilibet possessor. sicut ergo quilibet extraneus conueniretur: sic et ipse vt. ff. ad exhi. l. de eo. ℌ. fin. preterea dicit ipse q̄ hoc sit verum probo: q; magis est preiudicialis vna petitio hereditatis respectu alterius petitionis hereditatis, quam sit vna petitio singularis respectu alterius. sed sic go agam petitione hereditatis pro rebus hereditarijs: z alter similiter petat, z ostendat portionis iura, qui petit obtinet: vt. ff. eod. l. cum idem. ergo dicam q̄ pendēte petitione hereditatis possit rei vendicatio intentari. Ego dico q̄ de ista questione est casus huius. l. nam certum est q̄ cōmodans z deponens habent rei vendic. adeo q̄ non potest eis referre questionē dominij. Item legatarius habet rei vendic. pro specie relationis legata. Item habet hypothecariam que est in rem. z scōm q̄ hec. l. presupponit, ista iudicia possunt moueri, no enim loquitur hic in actione personali sed in qualibet actione descendente ex vltima voluntate vel in rem. ℌ. liquidem, vel tamen ex origine vel aminiculum ex contrario currit in. ℌ. finaur. ex cōtractibus. ℭ † Reuoco in dubium, nunquid ficut pendente petitione hereditatis possessor non potest singularia iura mouere nec petitor. z videtur q̄ idem iuris sit in vtroq; vt in. c. nō ꝫ actori. de reg. iur. lib. vi, contrarium ꝫ Bul. q̄ petitio hereditatis respicit agentem: z non pōt ei fieri preiudicium a possessore: ideo repellitur possessor ꝫ bene pōt fieri preiudicium a petitore in cui? fauorē cit inductus ne fiat preiudicium, vnde gl. intelligit omnes leges que dicunt q̄ pendente petitione hereditatis non possit fieri preiudicium a petitore in cui? fauorē cit inductus ne fiat preiudicium, vnde gl. intelligit omnes leges que dicunt q̄ pēd

a ¶ Ut extra. Voluit allegare text. in aut. vt immobili. ante nup. do. cir. fi. coll. iiij. et vide plene per Barto. in l. j. ff. solu mat.

b ¶ Res aliena. Adde l. que prediũ. cũ gl. ij. si res aliena pignori data cit. ☞ Uide de ratiõe diuersitatis. q̃ res aliena põt vẽdi: pignorari aũt no. gl. magi. et oĩ. in l. f. ff. de pigno. act. et s'la optie satisfacit dubio. et huic questioni. Celsus.

c ¶ Tabellio. Adde q contra videt tenere Bal. i. l. j. ij. de cõf. et in l. ij. in vlt. q. j. de resc. vẽ. et Bart. et doc. in l. si dari. ff. de ver. obli.

d ¶ Quid ergo si tabellio. quid si notarius dicit talis per sciẽtiam iuris et facti: sed vide qd no. Bal. in de. feu. dñ dicit q non credit epõ dicenti q cõcedit q feudũ de nouo perueniat etc. vide Bal. in rep. in l. ij. C. de resc. ven. in xiij. co. ver. sz quid si notari⁹. vide eũdem in l. sed et si qs §. fi. si quis cau. vide doc. l. c. ij. de res. spo. vbi dñt q spoliatus bñficio si facit pactum de non agẽdo, et iurauit de nõ agendo, et notarius scribit qd non vi, aut metu, statur dicto notarij facit qd voluit Bar. i. l. si dari. ff. de ver. obl. et ibi p oẽs scribentes. vide que notaui ibi. An. Barb.

e ☞ Qua cessante. Adde Bar. in l. fi. ff. de testa. tute. et in l. i. ff. de nũdi. Jac. rebuf. in l. si qs. la l. num. j. ij. de decu. lib. x. gl. Joã. an et doc. in c. post translationem §. ceterũ et ibi Panor. num. xvij. vbi notaui in apost. ad ipsum in vbi. cessatius. extra de renuncia. Lud. ro. q. clxxx. Alex. con. xxiij. vol. v. et d. meñ. Phi. deci. cons. xxiij. ver. iiij. bene facit. col. iij. ij. ver. j. Celsus.

1 ☞ Mater non potest vendere rem filie contra dicentis, vel ignorantis.
2 Adde op. per ordinem. 3.
4 Consensus superueniens, an p̃iudicet mihi dño.
5 Tabellio si dicit in instru mẽto, talis ex certa sciẽtia iuris et facti, et non per errorem ratificauit an cre datur tabellioni. 6. 7.
8 Reperem pta an procedat ratihabitio.
9 Uenditio rei mee facta est per aliquẽ me presente, et non contradicente, an possim petere pretiũ a venditore. nu. 10.
11 Maritus et vxor vendunt simul fundum dotalẽ cum iuramento quantum et quid possit vxor repetere ab heredibus mariti soluto matrimonio.
12 Lex ista an habeat locum, siue iste venditor habet titulum onerosum, siue lucratiuum
13 Uendens non rem meam, sed mihi debitam, an in subsidium habendo ratum agam ad pretium.
14 Quid si quis vendat rem mihi pignoratam.
15 Quid econtra si quis emit rem ex pretio meo etc.
16 Lex ista an habeat locum in permutatione.
17 Quod dicitur de re exempta, an habeat locum si res extat, sed non potest recuperari.
18 Longe abesse equiparatur morti.
19 Uendidi prius rem meam, emptor ille alĩ donauit, donatarius ille vltimo vendidit, res est prescripta, queritur contra quem agatur.
20 Adde questionem sequentem, que prolixa est.
21 Uendens rem meam an presumatur vendere nomine suo, vel meo.
22 Statutum si dicit quod mulieres non possint rẽ suam vendere siue consensu propinquorum etc.

¶ Lex tertia.

Mater ma. Rem vxoris, vel filie ignorãtis nõ põt maritus vel mater vẽdere in preiudiciũ dñi: et iõ a possessore etiaz non restituto p̃tio vẽdicat, sz si postea ɔ̃sensus adhibetur, vel vsucapione, vel p̃scriptione, p̃prietas rei nõ mutat: et recuperat p̃tiũ a vẽdente p actionez neg. ge. Uel breuius. qd nõ est meo noie venditũ possum hr̃e ratũ, ɋ̃tũ ad p̃iudiciũ repetendi rem meã: et ɋ̃tũ ad actionẽ neg. ge. in subsidiũ re prescripta, vel perẽpta. ad hoc alleg. s̃m Ja. bu. Uel sic. Rẽ meã nõ noie meo vẽditam, vendicare possum: et possum ratũ hr̃e quo ad perdendã dñium rei mee: et quo ad parãdã actionẽ neg. ge. in subsidium. h. d. Bar. audiatis casum. ¶ † No. qd mater nõ põt vẽdere rẽ filie ɔ̃tradicentis, vel ignorantis. ¶ Scdõ no. idẽ in marito, q nõ põt vendere rẽ paraphernalẽ vxoris mobilẽ, siue immobilẽ. in re vero dotali immobili idẽ: sed in re mobili, dic vt no. insti. quib⁹ alie. lz. in prin. et in aut. vt ex ac.ᵃ inst. do. circa fi. et adde qd no. ff. de vsu. l. cũ vir p̃diũ. et extra d iureiu. c. mulieres. ¶ Tertio no. qd agẽs rei vẽ. ɔ̃tra bone fidei emptorem nõ tenet offerre p̃tiũ. et adde hic qd no. in l. ij. s. qd me. cau. ¶ Quarto no. qd lz qs ab initio fuerit ɔ̃tradicens, vel ignorans: tñ si postea ɔ̃sentit, dñium p̃dit. facit. j. de admi. tut. l. cũ quidã. ff. de pig. l. si fundum. §. j. et ff. de euic. l. quidam. cuz si. ¶ Quinto not. qd vsucapio et p̃scriptio tuentur emptorẽ, sicut ɔ̃sensus dñi. ¶ Sexto no. qd. non meo noie gestũ sup re mea possuz hr̃e ratũ ɋ̃tuz ad actionẽ neg. gest. ɔ̃sequendã. qd intelligas s̃z gl. et doc. in subsidiũ per. l. vltimã. vltimo r̃ño. ff. de neg. ge. ¶ † Op. et vr̃ qd qs possit vendere rẽ alienã. etiã dño ignorãte: vt. ff. de cõtrah. emp. l. rem alienã. So. vendere põt in p̃iudicium sui, vt in l. ɔ̃traria. sed nõ in p̃iudiciũ dñi: vt hic. ¶ Sz ɔ̃tra hoc op. de eo qd dicimus in pignore, q res alienaᵇ nõ põt pignori obligari: vt. l. si fine. j. ad velleia. So. illud est verũ ɋ̃tũ ad realem obl'onẽ nõ quantũ ad p̃sonalẽ. vel dic qd illud est verum quo ad preiudiciũ dñi: sz quo ad p̃iudicium obligãtis tz obl'o, vt possit etiã cõueniri hypothecaria: vt. ff. de pig. l. si inter. §. debitor. qr debitor nõ põt referre qõnez dñij creditori. Jtẽ i p̃iudicium tertij qui nõ hz ius dñij: vel quasi: qr quez tuetur pretor in publiciana. eundẽ tuetur in hypothecaria: vt. ff. de pign. l. si ab eo. de hoc no. j. de pig. l. vsucapio. et. j. si res alie. pig. da. fit. l. cũ res. et. ff. de pba. l. ante omnia. et insti. de act. §. item seruiana. per gl. et Dy. ¶ † Ter- 3 tio op. dicitur hic q proprietaria potest vendicare nõ oblato pretio, cõtra. ff. de rei ven. l. emptor. vbi oportet qd emptori pretiũ offeratur. Sol. ibi pretium erat solutum creditori dñi, et sic erat in eius vtilitatem cõuersum: et ideo debet emptori restitui. ad hoc. ff. de excep. doli. l. si opera. et sic non obs. ¶ Quarto op. dicitur hic q ista mulier potest cõsentire, et ratificare: cõtra. id qd non est nomine meo gestũ nõ possum ratum habere: vt ff. de neg. ge. l. si pupilli. §. sed si ego. et. ff. de p̃ca. l. si seruus. sz hic non erat gestuz nomine ipsius proprietarie: ergo non potest habere ratum. Breuiter. aut loquitur verum quis possit habere ratũ non suo nomine gestum, quantũ ad iuris sui amissionem: et sine dubio potest habere ratũ, dummodo ratificet ex certa scientia, et nõ per errorẽ: qr illud qd operatur consensus a principio: idem operatur superueniens ratificatio: vt in hoc versic. siaũt. et. d. l. si fundum. §. j. Aut loquitur quo ad actionis neg. ge. natiuitatem: et tunc qd non est meo nomine gestũ, regulariter nõ possum habere ratũ: vt in legibus cõtrarijs. Fallit p̃pter equitãtem superueniẽtis casus: vt qr res est perempta, vel prescripta: nã in subsidium possum habere ratũ, ad hoc vt ille qui vendidit rem meã, et percepit pretium, non locupletetur cũ mea iactura, cũ eñ aliũ regressum nõ habeo: equum est qd mihi detur regressus ad pretiũ, et in subsidiũ pretium succedat loco rei. ista est rõ quã ponit tex. ff. si cer. pe. l. si eũ seruum. ibi quasi ex re tua locupletior factus sim. et est simile q agit in subsidiũ, vbi alias nõ ageretur: vt 4 l. si. in prin. de eo per quẽ fac. erit. et in. l. plane. ij. de le. i. cuz si. ¶ † Modo venio ad qõnẽ. et reuoco in dubiũ principaliter hec mẽbra. et primo quero, nunquid consensus superueniẽs mihi dño preiudicet. et ex glo. possumus elicere talem distinctionez: aut est ɔ̃sensus expressus, aut consensus tacitus, et accessorius. primo casu refert an interuenerit error facti: et non nocet cõsensus: qr p̃prie non est consensus vbi est error: vt. ff. de iur. om. iud. l. si per errorẽ. et. j. plus valere qd agitur. l. fi. Aut interuenit error iuris: et tunc dicit gl. idẽ, q error iuris nõ nocet in damno vitãdo. sz Ja. de ra. et Pet. dicunt q error iuris non nocet in damno vitando. verum est, nisi etiam aduersarius certet de damno: qr in pari causa melior est conditio rei: sed hic qr emptor pretendit causam onerosam, videtur certare de damno, id est de amissione pretij percepti, et in suum dominium iam translati: et ideo imputet sibi errans s̃m Ja. de rauen. et Pet. ar. ff. man. l. si fideiussor. §. non male. sed dic tu qd. gl. dicit verum s̃m Guil. qr qd dicitur qd error iuris non prodest in dãno vitando, si vtraq pars certat de damno: est verum quando equaliter certant. sed hic non equaliter certant de damno: qr emptor habet regressum de euictione contra venditorez, sed dominus si excluderetur a rei ven. nullum haberet regressuz. Preterea dicit Guil. qd vbi dicitur qd error iuris debet nocere, verum est nisi causa fin. destruat totum actum: vt. ff. de dona. l. ij. §. fi. ɔ̃di. et demon. l. cum tale. §. falsam. sed hic errans in iure, errat in causa finali: cum non putet sibi nocere consensum. ergo non nocet sibi error, s̃m Guil. hunc tamen errorem iuris difficile est probare: qr omnis consentiẽs debet naturali ratione, et quodammodo naturali instinctu credere q ɔ̃sensus sibi noceat. argu. ff. de pact. l. j. in prin. Aut consentit ex certa scientia iuris et facti, et est persona habilis ad consentienduz: tunc sine dubio cõsensus sibi pre- 5 iudicat. vt in. d. l. si fundũ. §. j. et de manu. vind. l. si pater. in fi. ¶ † Quid c ergo si tabellioᶜ dicit instrumento: talis ex certa scientia iuris et facti, nõ non per errorem iuris vel facti ratificauit etc. nunquid creditur tabellioni de huiusmodi que consistunt proprie in animo consentientis? R̃ñ. sic: nam si tabellio diceret: talis consensit. creditur instrumẽto: et tamen hoc verbum consensit, presupponit omnem errorem cessare. ad hoc. j. de pro- 6 bat. l. cum precibus. et. ff. si quis cau. l. sz et si qs. §. fi. et qd ibi no. ¶ † Preterea verba que profert tabellio, profert in persona contrahẽtis, vñ ipse contrahens proferre et confiteri videtur ea esse vera: vt. ff. de fideiuss. tuto. l. cum ostendimus. §. fi. Si enim talia verba displicerent: debebat contradicere: vt. ff. ad maced. l. si filius. Aut ista ratificatio non est directa et expressa. sed per obliquum: puta quia dominus egit ad pretium, et non poterat agere: tunc dicit gl. q non nocet: qr si non tenet expressum: non tz tacitum. vt in. l. iiij. §. qui habet haustum. de ser. rust. pred. Alij dicũt cõtrarium: quia licet non teneat petitio: tamen inducitur tacita repudiatio. Jste enim petendo pretium a venditore, videtur ratum habere. arg. ff. de contratab. l. si preteritus. vnde licet non teneat ratihabitio, quãtũ ad pretium petendum: debet tamen tenere quantum ad pretiuz generandum. argu. ff. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. j. §. j. Tu dic q gl. dicit verum qr hic cessat causa finalis: quare presumebatur consensus. putabat enim posse recuperare pretium: et ista erat causa finalis quare agebat, qua cessanteᵈ cessat tacita repudiatio: vt. ff. de inoffi. testa. l. nihil. §. si cuz filius. d et. l. si sub hac. et hoc de primo membro. s. an ratificatio valeat quo ad dominij translationem. ¶ Modo videamus de secũdo, an valeat quantũ ad consequendum pretium, et nego. gest. actionem. et hec fuit opi. Mar. dixit q ex quo dominus habebat ratum: et perdebat per hoc dominiuz, qd ex equitate poterat repetere a venditore pretium. et dicebat q de hoc erat casus in litera nostra. Litera enim nostra dicit: si consensisti, vel alio modo proprietatem eius amisisti, de pretio actionem nego. gest. exercere non prohiberis, siue ergo consensu, siue prescriptiõe dominium sit amissum: quia

sum:quia dominus quondam est omni alio auxilio destitutus. ⁊ venditor ex ptio est locupletior ex re aliena.ergo debet illud restituere. primo per equitatem scriptam in genere.ff.de condi.inde.l.nam hoc natura. secundo per equitatem scriptam in specie proprie in casu isto:vt hic,et .ff. si cer.pe.l.si cū seruum. Preterea dicit Bar.hoc est expressuz.j.de his qui a non domino ma.l.j. Preterea que est ratio quod ex re perēpta vel prescripta potest agi ad pretium.certe non est alia ratio,nisi qr re perempta,vel prescripta.cum ammodo venditor teneatur emptori de euic.remanet pretium quasi lucratiuum apud venditorem. Item quia non est veteri domino alius regressus.omnes enim iste rationes habent locum in consentiente. Preterea ex alternatiua litere hoc apparet, nam litera ponit vt paria dominium perdi consensu,⁊ perdi prescriptione . Preterea idem operatur ratificatio quod consensus a prin.cum consentio ꝙ tu vendas rem meam,habeo contra te pretij petitionem:vt.ff.de lega.j.l.si fundum per fideicommissum.ergo idem si postea ratifico. Jo.⁊ Azo dicunt contrarium,qr dicunt qr in negotio nostro ratihabitio actionis nego.gest.habet sua principia substantialia.primum est,ꝙ sit gestum nomine dñi.secūdū,qđ ratificet,vt quasi vtriusqꝫ cōsensu negotium fiat ratificantis.⁊ ad eum principaliter spectet:vt.d.§.sed si ego.⁊.d.l.si seruus sed cum tu vendis rem meā tuo nomine,hic deficit primuz:quia non est meo nomine gestum.ergo impossibile est ꝙ ista gestio pertineat ad me: quia in hoc non est consensum. ¶ Non obst.hec lex:quia debet intelligi in ratihabitione subsidiaria,nam tunc fingit.l.negotium esse domini negotiorum re ipsa:vt.d.l.si.ff.de neg.gest. Non ob.l.j.de his qui a non domino,quia ibi speciale fauore libertatis. Item non ob.l.nam hoc natura,quia illa lex locum habet vbi non intercedit culpa repetentis.sed hic est in culpa ita simpliciter consentiēdo:quia saltem debuit protestari qđ esset sibi ius saluum pretij repetendi.arg.d.l.si fundum per fideicommissum.⁊.ff.de leg.ij.l.codicillis.§.insulam.⁊ hoc tenet Pe. Sz ego arguo, ostendo qđ ista actio neg.gest.non fit ex subsidiaria ratihabitione:qđ sic probo.lex nostra habet locum non solum in domino ignorante:sed etiam in contradicente ja princ.vt patet in hac.l.duz dicit,inuita, vel ignorante:⁊ tūc arguo.vbi interuenit ꝯtradictio a prin. ratificatio posterior nihil operatur quantum ad natiuitatem actionis nego.gest.in negotio nostro ratihabitionis:vt.ff.de solu.l.dispensatorem.ergo actio non procedit hic virtute ratificationis:sed virtute ipsius rei,in cuius locum succedit pretium.circa hoc esset videndum an pretium succedat loco rei. et gl.que est.ff.de ver.si.l.labeo.⁊.l.sabinus.dicit ꝙ regulariter pretiū nō succedat loco rei. Fallit in actione qđ me.cau.⁊ in petitiōe hereditatis fm gl.sed Pe.dicit ꝙ aut loquimur vtrum succedat loco rei in petitione,aut in simplici prestatione. Primo casu,aut est iudicium vniuersale, ⁊ succedit vt.l.si ⁊ rem ⁊ pretium.ff.de pe.her.⁊.ff.de le.ij.l.imperator.in fi.cum.l.seq.aut est iudiciuz singulare,⁊ non succedit.ff.de ver.ob.l.si seruum.§.si. Secundo casu.s.q̄tum ad prestationem succedit pretiuz loco rei,quando res ipsa prestari nō potest:vt.l.item si verberatum.§.j.ff.de rei.ven.fz Pe. ¶ Sed que est ratio differentie inter iudicium vniuersale ⁊ particulare? Rñ quia iudicium vniuersale non est limitatum ad certam q̄titatem vel naturam:sz iudicium singulare sic:quia habet certos fines a propria natura obligationis,vel iudicij:si autem nō haberet certos fines,idez esset in iudicio particulari,qđ in vniuersali.ff.qđ me. cau. l.si ipsa.⁊.l.videamus.⁊ arg.ff.de ver.ob.l.stipulationes non diuiduntur.§.celsus,qr dixi qđ in iudicijs particularibus non succedit pretium loco rei,fallit in subsidium:vt hic,⁊.ff.de ac.empt.l.iuli.§.idem celsus.⁊ facit.ff.de hered.⁊ act.vend.l.venditor ex hereditate.superuenit postea Bar.⁊ dicit qđ ipse est solitus concordare istas opiniones Mar.⁊ Joā. ⁊ Azo,⁊ aduerte.dicit qđ multum est subtile quod dicam.vnde si queris vtrum quis possit agere actione neg.gest.que oritur ex venditione primo facta,qđ negotium trahit ad me ratihabitio,tunc procedit opin. gl.nostre,⁊ Dy.nam ratihabitio nō potest trahere ad me negotium nō

a meo nomine gestum[a],nisi re perepmta,vel prescripta. Si vero volo agere actione neg.gest,que oritur ex hoc negotio non nomine gesto,quia ratum habui,⁊ per hoc dominium rei mee ad emptorem transtuli:tunc possum habere actionem ne.gest.hic est casus in.l.nostra.probo sic. Si ego gero negotium tuum:ipso gestu datur mihi actio contra te ne.ge. licet ratum non habeas:vt.l.que vtiliter.in fi.ff.de ne.gest.⁊ no.in.l.si pupilli §.item quia,eo.titu.in fin,ma.gl. ¶ Modo tu qui vendidisti rem meā tuo nomine,teneris emptori de euictione.fingitur ego ratum habendo transfero in emptorem dominium,gero negotium tuum ipso gestu:quia te libero ab obligatione euictionis:merito habeo actionem ne.ge. ac si pro te soluerem:vt.ff.de ne.gest.l.soluendo.⁊ ita intelligendo Mar.op. sua est.vera fm Bar,qui ita no.hic,⁊ in.l.si fundum per fideicommissuz.

7 in pri.de le.j. ¶ † Aduerte hic hoc nihil aliud est dicere,nisi quod actio ne.gest.ex solo actu gestionis oriatur,contraria est vera opin.mar. quaz considerationem videtur facere tex.ad literam.si bene aduertatur.in.d. l.si.ff.de ne.gest.nam in primo ⁊ secundo responso loquitur in actiōe directa,in tertio responso loquitur in contraria,quam ideo dicit dari,quia debitor liberatur alterius solutione. Sed ista opinio nō videtur vera.primo,quia Bar.sentit ꝙ actio ne.gest.directo oriatur ex solo actu gestionis,sed vt dixi.s.istud noȝ est verum,imo ex coniunctione actionis gestionis cum ratificatione subsequenti.quoties enim duo requiruntur ad natiuitatez actionis.actio non oritur nisi ex amborum concursu:vt.ff.qui po.in pigno.hab.l.potior.⁊.l.qui balneum. Secundo quia Bart.dicit expresse ꝙ ille qui liberat me ab euictione , habet contra me actionem neg.gest.qđ videtur falsum:quia obligatio euictionis non est pura,sed est conditionalis,si res per sententiā euincatur: vt.ff.de euic.l.habere licere.⁊.ff.de rei ven.l.vtiqꝫ sed amodo res non potest euinci per sententiam igitur deficit conditio euictionis debende.vnde non liberatur venditor.sed non incidit in obligationem euictionis.⁊ per hec non obst le. soluendo.quia loquitur in obligatione pura conuentionali,in qua cadit liberatio.sed hic non cadit liberatio:sed impedit obligatio a principio.preterea probo hoc:quia si soluisti creditori meo:ita demū teneor tibi si mea interest te soluisse,alias non:vt ff.de negotijs.gest.l.cum pecunia .sed venditoris non interest ante euictionem satisfactum esse quia non interest debitoris conditionalis qđ p̄ueniatur in soluendo:vt le.si mandauero tibi, vt pro me in diem fideiubeas.ff.mā. Preterea opi. Bar.non videtur vera:quia non potest induci liberatio,vbi nō preexistit obligatio.de ver.obl.l.

8 decem.⁊.l.vl.si cer.pe. ¶ † Sed hic obijcitur.videtur qđ re perempta ratihabitio non procedat sed si procedit,hoc non est nisi per fictionem , sed lege cauetur qđ re perempta,licet pcedat fictio, desinens,non tamen procedit fictio incipiēs:vt ver a

bi gratia. Ante aditam hereditatez res fingitur esse legatarij.modo lege cauetur quod processus istius fictionis desinit,si seruus legatus ante aditam hereditatem occidatur:qui seruus si non occideretur,fingitur retro fuisse legatarij a die mortis testatoris:vt.ff.ad.l.aquil.l.huic scripture.in prin. Solu.quedam est fictio,que respicit rei dominium.⁊(vt ita dixerim)est fictio legalis ⁊ ista non procedit re perempta:vt.l.contraria . quedā est fictio cira actum hominis,puta circa ipsaz gestionem,quia lex fingit gestum nomine eius ad quem particulariter pertinet negotium:⁊ illa fictio procedit re perempta,vt hic cum concordātibus.similiter heres mortuus fingit retro fuisse heres:quia non est fictio hominis,sz de actu hominis:vt.ff.ad sylla.l.si exheredatus. ¶ Secundo instatur,⁊ videtur ꝙ re perempta pretiū non possit deberi:quia lege cauetur qđ nō est in obligatione estimatio rei propter rem:sed interitus b

rei liberat debitorem:vt.l.si vero negotiuz.in fi. ff.so.ma.⁊ ar.ff.locat.l.in naue saufeli. Sol.illud est verum in obligatione,que oritur ante rei interitum,secus est in obligatione que oritur per rei vel post rei interitum:quia illa videtur valere re perempta:vt hic,⁊.ff.de confes.l.qui stichum .qr interitus rei non debet esse causa duorum contrariorum,scilicet obligationis inducende,⁊ inducte tollende.ar.ff.de solu.l.qui hominem.§.si.

9 ¶ † Iuxta predicta quero:aliquis me presente ⁊ consentiente venditrem meam suo nomine,nūquid possum repetere pretium a venditore:⁊ videtur ꝙ sic:vt.l.si fundum per fideicommissum.

10 in prin.ff.de leg.j. ¶ † In contrariū videtur ꝙ non:vt.ff.de le.ij.l.codicillis.§.insulam. Ista questio occurrit quotidie in fratre ⁊ sorore,⁊ cum viro ⁊ vxore:quia vir ⁊ frater vēdunt ⁊ faciunt cōsentire vxorem ⁊ sororem. Modo queritur vtruz

b illa mulier[b] habeat recuperationem pretij? Respond.distinguendo,aut consenserunt cum protestatione ꝙ esset eis saluum ius repetendi pretium,⁊ possunt repetere a venditore:vt.d.l.si fūdum per fideicommissum.fm Pe. Aut consenserunt eo animo vt intēderēt donare:⁊ tunc vxor potest repetere,heres vero vxoris non potest , si donatio esset morte cōfirmata,soror vero vel heres sororis non habet repetitionem,quia tenuit donatio inter fratres.ar.ff.de proba.l.procula.⁊ ff.de do.inter vi.⁊ vx.l.si seruus cōmunis. Aut dubitatur:⁊ tunc refert:aut erat alienatio necessaria,⁊ potest repeti pretium:vt.d.l.si fundum cōiuncta.l.cuz fidei heredis.ff.de fideicom.liber.⁊

a ¶ Nō meo nomine gestum. Adde palle.Dy.⁊ Bar. in.l.si pupilli.§.sed si ego.ff.de ne.gest. istū ⁊ Sali.in.l.j.j̄. qđ cum eo qui in aliena ptāte est.⁊ in l.j.j̄.qui admit.ad bon.pos. Alexā.in l.si cum seruum .ff. si cer.pe. Bolog.in l.sicut.§.venditionis.ff.qui.mo.pig. vel hypo.sol. Inn. i.c.massana , extra de ele.⁊ Dy.in r̄la ratū.⁊ ibi do. Boerius in add.ij.Cel.

b ¶ Illa mulier. Uide Bal.in.l.si euz seruuz.ff.si cer.per. ⁊ plene in.l.que dotis.ff.so.ma.⁊ que ibi scripsi post Imol.in vlti.col.

ſ. debitorem non pig. impedi. non poſſ. l. j. ꝛ. ꝑmat erat alienatio prohibita ꝛ prohibitio naſcebatur et ea ſcripturas: vtſi de actio proponitur ꝛ tũc non poteſt repeti. vt. d. ſ. inſulas. coniuncta. l. cũ pater. ſ. libertis. ꝛc. etc. ¶ Aut alienatio non erat conceſſa. nec prohibita: tunc recurre ad contectu ras. ꝛ in dubio preſumitur conſenſus ad hibitus ad valid in dum contractum. non ad donandum pretium. nam ſi hoceſt in ratificatione et poſtfactum ergo idem debet eſſe in conſenſu a principio per legem noſtram. ¶ † Sed hic quero quid in tali caſu: maritus ꝛ vxor vendiderunt fundus dotalem cuꝫ iuramento. ita ꝙ valet contractus: qr iuramẽtum excludit rei dotalis alienationis ꝓhibitionis impedimentum. vt iſi. ꝛ mulieres. et ibi de iureiurã. ꝛ hoc facit vxor: quia confitetur ſe participaſſe pretium. ¶ Dodo queritur ſecundo. quid ꝛ quantum poſſit vxor repetere ab heredib⁹ mariti ſoluto in actrimonio. ſoluit Bart. ꝙ non poteſt repetere niſi dimidiam pretij. ham cuꝫ ſi fateatur ſe participaſſe. intelligitur ꝙ pars dimidia ex contractu peruenerit ad eã vnde non poteſt petere niſi aliam partẽ dimidiam. que peruenit ad maritum: ꝛ qs intelligatur de parte dimidia. probatur per. l. nomen. ff. iarum. ſ. portiones. de verb. ſig. ad idem facit. ꝙ ad quemlibet intelligatur peruenisſe. p virili. ff. de duo. re. l. reos. ſ. cuꝫ in tabulis. ꝛ qs no. ff. ad velleia. l. vir ꝛ vxor ſ. ſi. qs verum credo niſi appareat ꝛ contrarium: verbi gratia. vir primo recepit totũ pretium: poſtea vxor conſentit. ꝛ confitetur emptoriſe participaſſe pretium. nam ex preambula narratione apparet ꝙ vir recepit totum: ex ſubſequẽti vero cõfeſſione licet inducatur probatio inter emptorẽ et mulierem: non tamen inducitur probatio inter mulierem ꝛ maritum. cum quo non eſt facta confeſſio. ar. ff. de inter. ac. l. ſi. ¶ Caute vero mulieres quibus bene conſulitur. faciunt ſibi de nouo caueri a viro. vt ex huiuſmodi confeſſione participationis pretij non poſſit eis prejudicium generariz ita tu facies fieri. ¶ † Alterius queritur. Iſta dicit: ſi aliquis vendidit rem meam ſuo nomine. ꝛ res fuerit vſucapta. ſiue perempta. datur mihi de equitate actio neg. ge. ad pretiuz. eſt ne hoc verum. ſiue iſte venditor habet titulũ oneroſum. ſiue lucratiuum: gl. optime mota dicit ꝙ nõ. Ultimo ita demum mihi datur regreſſio ad pretium per actiones neg. geſt. ſi venditor habuit lucratiuum. vel nullum. ſecus ſi oneroſum. ratio eſt tunc: quia non videtur locupletari quando habet bonorum. ꝛ ideo ceſſat ratio dicte. l. ſi eum ſeruũ. glo. dicit verum. ꝛ eſt caſus de hoc. ff. de iu. do. l. proculus. dicit Cy. ꝙ ſi iſte venditor emiſſet pretem pro quinq. ꝛ poſtea vẽdidiſſet pro. xv. q. ꝛ. quevltra percepit ꝙ expenderit. teneretur reſtituere: quia in hoc ibi nil abeſt: ſed tu dic ꝙ hoc eſt verum in communi pretio rei. ſecus in ſingulari pretio queſito ex induſtria: quia hoc debet remanere penes vẽditorẽ: vt. ff. ad. l. fal. l. ſi heres. In dubio vero preſumo ꝙ ſit pretium commune: qr nõ preſumitur affectio vel iactatio: preſumptiones enim aptantur his que communiter accidere conſueuerunt. non his que raro. ar. eorum que no. ſ. de proba. l. neq; natales. vbi gl. ponit 8 ar. a communiter accidentibus. ¶ Deinde queroz qui dicit ſi habes rem fine cauſa. vel ex cauſa lucratiua. res valet. ꝛ. tu vendis pro. v. nunquid teneris in ſubſidium ad verum pretiuz. an ad perceptũ: Reſpondet gl. ſi tu eras predo. teneris ad veruz pretium. Si vero bone fidei poſſeſſor eras. teneris ad ſolum pretium perceptum. pro gl. facit: qr male fidei poſſeſſor tenetur de percipiendis: vt. ff. de rei vẽdi. l. ſi nauis. ¶ Ex hoc ſequitur ꝙ ſi male fidei poſſeſſor donauerit. qõ teneretur ad verum pretium: qz per eum ſterit quominus verum pretium perciperet. Ja. dut. dicit contrarium: quia nunquam tenetur. niſi quatenus re ipſa percepit quia in hoc tantum eſt factus locupletior. vt dicta. l. ſi eum ſeruum. in fi. hoc confirmat Bar. nã ſi iſta actio neg. geſt. non habet locũ niſi habeatur ratum. ꝛ tũc ibi dicitur referatur ad actum formiter geſtum: ergo videtur in eadem forma ratificari. non ergo poterit ammodo conqueri ratificans de pretij paruitate. ſm Bart. que ratio non videtur vera: quia actus ratificati. ꝛ non eius qualitas. ſiue modus. vt. ſ. arbitrate. l. cum ratificatio fingat geſtum nomine ratificantis: ergo ſi fuit in mala fide geſtum. tenetur gerẽs ratione culpe: unde gl. videtur verior. ſed in mera donatione non procedit iſta ratio: quia non conſtituit iſta mera donatio in administratione negotiorum. ar. l. ab agnato. ff. de cur. fur. ¶ † Dicunt quero. quid ſi quis non vendidit rem meam. ſed mihi debitam. nunquid in ſubſidium habendo ratum agam ad pretium: iſta queſtio non procedit in re perempta: dicunt ergo doctores ꝙ per rei interitum debitor liberatur: ideo non poteſt pretium peti. vt. ff. de here. ven. l. venditor et hereditate. ſ. ſi ergo. niſi preceſſiſſet mora debitoris: nam tunc eſſet agendum actione primitiua perſonali. que non eſſet extincta per interitum. non autem ſuccederet noua obligatio neg. geſt. quia prima actio ordinaria ex ea dit hanc ſubſidiariam. ¶ † Item quero. quid ſi quis vendidit rem mihi pignoratam. vtrum ſit idem ꝙ in re mea: ham pignus quando quo loco domicilio habetur: vt. l. qui habebat. in pin. ff. de le. iũ. Reſpõ. idem in re pignorata qõ in propria: vt not. in. l. j. ff. de diſtr. pig. ſcilicet vt ratum habeatur ad ſubſidium poſſit creditor petere pretium forte vſq; ad debiti quantitatem. ꝛ non vltra: ſicut in dominio pro parte dominus non petereret. niſi partem pretij: quia actus petitionis debet proportionari iuri agẽtis: vt

15 l. j. in fi. j. communia de le. ¶ † Sed quero. quid contra ſi quis ex parte meo rem emit. minquid pretio conſumpto. vel perempto potero ratum habere in ſubſidium. vt rem pecũiz. videtur qõ non. primo per. l. pactus. ff. de iu. do. Secundo. quia licet pretiuz ſuccedat loco rei tamen ita res ſuccedit loco pecuniae: vt. ff. de fideiuſ. l. ſi ita. ſi fideiuſſorem. Ratio differentie eſt: quia pecunia eſt introducta ſolum propter commercium. ꝛ non affert aliam vtilitatez. ſecus in alijs rebus: vt ibi dicit rex. ꝛ in l. ff. de contrahen. emp. contrarium videtur per. l. vxor mariti. ff. de do. inter. ſi. ꝛ vza. vbi dicitur qõ emptum ex pecunia vxoris. reuocatur in ſubſidium vtili actione in rem. ſed poteſt reſponderi ꝙ ibi emptor habebat ab vxore cauſam donationis: unde propter ſenatuſcõſultum merito revendicatur: quia eatenus vir eſt factus locupletior. ſi vero emptor nõ habet cauſam in pecunia ab agente: verius videtur qõ nõ poſſit peti res. licet pecunia ſit cõſumpta. vt. ſ. ſi. quis alteri vel ſibi. l. cum propria. ꝛ. l. multum intereſt. qõ verum credo: quia ipſa pecunia cõdici poteſt. cum tantum genus nõ videatur deperiſſe. ar. ff. de poſſi. l. die põſaliorum. ſ. fin. nõ enim videtur pecunia prorſus deperiſſe: cum reliquie in re inde empta permanſerint. vt. ff. de lega. ij. l. idem ſeruandum. ¶ † Quero. verum iſta lex habeat locum in permutatione. videtur qõ nõ: quia per id quod dicit. l. de. dicunt idem in permutatione qõ in venditione. ff. de don. inter. iudi. poſ. ꝛ per dictam legem idem ſeruandum. nam ibi in ſpecie perma cadit vere interitus. cum non habeat genus in quo recipiat functionem. ſicut habet pecunia: vt in. l. ij. ff. ſi cer. per. ¶ † Deinde quero. nunquid illud qõ dicitur in re perempta b. habet locum ſi res perit. tamen non poteſt recuperari ſiue magna difficultate: vt quia poſſidetur a quodam magno barone. vel tyranno. vel eſt equus cum quo ſtipendiarius receſſit. dicũ ꝙ habet locum equitas iſtius legis: quia equiparatur nõ poſſe rem habere. vel cum magna difficultate proſequi vt. ff. de acquirere. do. l. naturalem. ꝛ in auf. de fideiuſſ. ſ. j. ꝑm Guil. Idem tenet Cy. ar. l. j. ff. de inſtitor. ꝛ de dam. infec. l. damni. ſ. viri. in glo. que eſt ibi. ꝛ videt

18 caſus. ff. loca. l. cum in plures. ſ. veſtimenta. ſz Cy. ¶ † Ire lõge ebelle equiparatur morti. l. mulcta. in princip. ff. de condi. ꝛ demon. que eſt nota. Lex noſtra loquitur in re propria ratificantis. quid in re proqua habet publicianam: Reſpondit Guil. idem ſi habebat publicianam ex titulo oneroſo. licet enim venditor habeat titulum in pretio tamen poterit eſt titulus qui habeatur in re in cuius locum ſuccedit pretium vel ſterem ꝛ pretium. in principi. ff. de pe. hered. ꝛ argumen. in. l. iij. in fin. ff. fiami. fart. feriſ. di. hoc videtur verum. niſi dominus ratificatione concurrat cum iſto habente publicianam: nam tunc melior eſt conditio domini. argumen. ff. depoſit. l. bona fides. quia habet tuitionem cauſam agendi. ſcilicet cauſam dominij. facit quod not. ff. ſi cert. pe. l. nam vtitur.

19 ¶ † Alterius quero. quid ſi prius vendidit rem meam. ille emptor alii donauit. ille donatarius vltimo vendidit. res eſt vſucapta. vel perempta: quero contra quem agatur: nam primus ꝛ tertius habent cauſam. lucratiuam. ſecundus ꝛ quartus habent cauſam oneroſam: videtur ergo qõ poſſit agi contra primum ꝛ tertium: quia in vtroq; verificatur ratio equitatis: tamen vno ſolũmodo ſolvente. liberetur vterque: quia agitur ad intereſſe. id eſt perſecutoria actione. non penali. vt. l. j. de condi. fur. ¶ In contrarium videtur. ꝙ agatur contra primum tantum: quia ratiõabilio reconciliat primum contractum. ꝛ per conſequens fundat ombes contractus inde deſcendentes. vt ſingatur cum dominis contractum. agi ad hoc. ff. ſicert. pet. l. proinde. ꝛ not. ff. de actio. emp. l. ſi quis alienam. Solu. dic ſm Petr. quod aũt ratifico primum contractum. ꝛ ago contra primum: aut ratifico contra ꝛ cum alterius. ſ. vltime vendit ionis. ꝛ tunc ago contra ſecundum donatarium. datur ergo mihi electio quid ratificem non poteſt intereſſe mea propter cõmendi facultatem. ꝛ propter

perq

a ¶ Queritur. Adde Bar. in. l. ſi eius ſervum. ff. ſi cer. pet. ꝛ in. l. j. ſ. ꝺuuo. reis. cum concor. ibi poſitis.

b ¶ Re perempta. Adde Bar. in. l. ſi conſtãte. ſ. vxor. ff. ſo. matri.

petĩ quãtitate, magis agere cõtra dominum quam cõtra aliũ, quod verum credo, & vide hic. l. Titius. ff. de ser. expor. & quod not. in fi. in. l. iij. §.
20 de pigno. ¶ † Itẽ querit. tu possidebas rem meam titulo lucratiuo. illã vendidisti alteri, puta titio. Titius habet eam pro derelicto, ita quod Meuius occupauit eam, & vendidit eam Sempronio, qui Sempronius vsucepit illam rem. nunquid est in electione mea ratificare venditionem primã, vel postremã. gl. dicit quod debeo ratificare primam venditionem, & agere contra primũ, qui habet causam lucratiuam. Tu dic quod idem in hoc casu, qd in questiõe precedenti: nã lz gl. dicat qd titulus pro derelicto non est proprie titulus: tñ verius est quod est proprie titulus similis donationi collate incertam personam: vt. ff. de stip. ser. l. quod seruus, nõ intelligas qd sit proprie donatio: q: ibi requiritur consensus, id est similis sensus donantis, & donatarij: vt no. §. de sacro sanct. eccle. l. illud. sed hic non requirit consensus. i. similis sensus: q: hodie potes habere p derelicto, & ego inde ad annum occuparem, & acquiro dominium tanquã rei que conceditur occupanti, & ideo leges que loquuntur in donatione insinuanda, non haberent locũ in titulo pro derelicto: quia nõ est
21 proprie donatio. ¶ † Ultimo queritur quidam vendidit in rem meam vtrum presumatur vendere nomine meo, vel suo: nam si meo, indistincte possum ratificare, si vero non possum ratificare, nisi in subsidium. Rñ. si vendidit rem tanquam meam videtur vendere nomine meo: si autem vendat tanquam suam vel simpliciter sine commemoratione, intelligitur vendere tanquam rem propriam: vt. §. de neg. ge. l. ab vno. & §. fami. her. l. in familie. secundum Bar. qd est no. qd omnis qui simpliciter vendit, intelligitur vendere rem iure pprio, non iure liuellario, nec emphyteotico: nec tanquã rem alterius. facit. ff. loca. l. si quis domum. §. pen. &
22 ff. de act. emp. l. i. §. fin. & hec sufficiant. ¶ † Extra predicta not. argu. ad statuta, que dicunt qd mulieres non possunt contrahere sine consensu ppinquorum: nam talis consensus non est immediata causa translatiõis dominij: q: non possunt coniuncti affines transferre dominium: sed est
a causa habilitandi personam transferrentis, & nil aliud operatur iste[a] cõsensus: vt patet per hanc legem in princ. Bal.

1 ¶ Titulus, & bona fides, non excludunt reivendicationem que preponitur ex veteri dominio, vel de nouo superuenienti.

¶ Lex quarta.

Aduersus. ¶ Bone fidei possessor non obstante mala fide auctoris, rem vsucapit, vel prescribit. h. d. Jaco. vel sic. Ab eo qui emit res a malefidei possessore poterit res vendicari, nisi vsuceperit. vel prescripse
1 rit. h. d. Bar. ¶ † In tex. ibi, tibi scilicet domino. No. quod titulus & bona fides non excludunt rei vendicationem, que proponitur ex veteri dominio, vel de nouo superuenienti. concor. §. eo. l. mater. & ff. de publi. l. fi. ¶ Secundo not. quod licet aliquis sit in plena possessione, tamen dominium potest in alterum transire. qd verum est ex causis ex quibus transit sine possessione, vel per inductionem in possessione: vt. ff. de fund. do. l. si fundum. fm cõmunem intellectũ gl. ¶ Tertio not. qd vsucapione & prescriptione querit dominium vsucapienti & prescribenti. & prior dominus desinit dominium habere gl. dicit quod in vsucapione hoc est verũ: q: p eaz queritur ius vtile, sed per prescriptionez non querit ius vtile, vnde adhuc remanet nomen dominij penes veterẽ dominũ. ad hoc. ff. de aqua plu. arcen. l. i. in fi. & prodest habere illud nomen dominij: q: a quocunque põt res vendicari, preterquez cõtra prescribentem: vt. §. de prescrip. xxx. ann. l. si quis emptionis. & qd not. in simili. ff. de condi. inde. l. indebiti. §. si nũmi. Ratio differentie inter vsucapionem & pscriptionem hec est, quod vsucapio est mere fauorabilis: prescriptio vero rei immobilis non est mere fauorabilis. ¶ Item vsucapio ordinatur ad dominium non ad exclusionẽ: sed pscriptio ordinatur ad exclusionẽ: & ideo presupponit act. & per consequẽs directũ dñiũ esse apud agentẽ: vt. §. de pscri. long. temp. l. emptor. Adde & vide hic qd no. in. l. itẽ si reus. in prin. ff. de alie. iu. iu gl. magna.

1 ¶ Libellus talis an procedat, dico quod occupasti talem rem meã quare me peto dominum declarari, & te compelli ad restitutionem rei cum fructibus.
2 Respectus qualis habeatur de fructibus, an quantum percipere potuisset possessor, vel quantum percipere potuisset petitor. num. 3.
3 Declaratio. l. fi. ff. de peti. here.

¶ Lex quinta.

Domum. ¶ Malefidei possessor tenet de fructibus perceptis vel pcipiẽdis, & impensas necessarias officio iudicis recuperat: vtiles vero detrahit. h. d. ista. l. secundum Bartol. vel sic. Malefidei possessor tenetur de re & fructibus perceptis & percipiendis: sumptus non imputat nisi necessarios, vtiles vero per deductionem retinet. h. d. Jac. butri. id est per separationem. Cy. ¶ Or aduertatis. In tex. iubebit. que omnia veniunt in iudicio iudicis. Mar. sil. yll. ¶ In text. impedit. s. dicta aduersaria tua. ¶ In text. non posse. s. iure petitionis, vel doli exceptione. ¶ In tex. impedunt. s. suo nomine. nõ intẽdentes alium obligare, vt sequitur. ¶ No. quod ista lex habet duas partes, in prima parte fauet petitori: vt possit petere rem cum fructibus & redditibus perceptis & percipiendis, & cum omni causa. & sub hoc vocabulo comprehenditur, quod si res est deteriorata, quod hoc damnum restituatur. i. damni quãtitas reddatur. In secunda parte fauet reo cũ quadã distinctione: nam si expense sunt voluntarie, nihil reus cõsequitur: vt in. §. eius autem. primo responso fm Od f. Si vero sunt necessarie, habet ius retinẽdi rem propter expensas: implorando officiũ iudicis in locũ deficiẽtis exceptionis: vt in ver nisi necessarios. Si aũt sunt vtiles, permititur ab a latio, siue expoliatio, sine lesione tamen possessiõis & status rei, vt in. ver. sin autẽ. Ubi tamen lex necessarias & vtiles equiparat quãtũ ad officiũ iudicis implorãdũ d equitate: vt. ff. d. pe. he. l. plane.
1 ¶ † Modo circa primã partẽ legis quero duo. primo, nunquid procedat iste libellus: dico quod occupasti talẽ rem ad me pertinentem, quare peto me dominũ declarari, & te compelli ad restitutionem rei cũ fructibus: dicit Guil. qd non: nam iste
b potest[b] repelli tanquam generalis & ineptus: nã verbum pertinere est obscurũ, nisi adijciatur quo iure, vel ex qua causa pertinet: vt. ff. de iud. l. si quis intentiõe. Tu dic qd iste libellus nõ est ineptus, licet sit generalis, vnde potest in processu cause declari, & est aliquis: sed libellus ineptus est ipso iure nullus: vt. l. i. §. j. si mẽ. fal. mo. di. ff. de adul. l. accusaturus. & §. de anna. excep. l. fin. vel dic qd formãdo libellum vt dixi, iste libellus non est generalis, sed specialis: quia conclusio libelli debet attendi que cõcludit expresse super dominio: vnde licet verbum pertinere, sit latissimum: tamen declaratur per conclusionez: nã sicut causa declarat cõclusionẽ: ita econtra cõclusio declarat causam: quia declaratio sumitur a priori & posterio
2 ri: vt. l. si seruus pluriũ. §. fi. de le. i. cũ si. ¶ † Secundo quero, ponamus quod ista aduersaria que occupauit dominiũ tenuit ostiũ clausum, & non habitauit, nec locauit: tamẽ si voluisset, ipsa potuisset locare. xv. sed petitor non potuisset locare nisi decem: quia erat dominus in tali contractu, in quo plus poterat possessor quaz petitor, puta inter cõ
a sortes. Modo queritur vtrum habeatur[c] respectus quantum percipere potuit possessor: an vero quãtuz percipere potuisset petitor: & videtur quod habetur respectus ad possessorẽ: vt hic: quia verbum percepit, & verbuz percipere poterat, referũtur hic ad possessorẽ. ¶ In cõtrarium videtur quod habetur respectus ad potentialitatẽ, petẽtis, nõ possidentis: vt. ff. e. l. pterea. & l. si nauis. §. fi. & b tenet Guil. Pe. dicit debet distinguit: nã malefidei possessor ante morã tenetur de fructibus perceptis, & quos poterat percipere ipse possessor, nam cũ stetit per eũ, fingitur percepisse, sed post morã tunc non solũ de his quos ipse percepit, sed etiaz de his quos poterat percipere petitor. si forte petitor potuisset plus percipere, & est ratio, quia ratione more fructus percipiẽdi veniũt vt interesse qd nititur ex persona agentis, fm Pe. Bart. dicit qd si aliquis vult se referre ad id qd percipi potuisset singulariter, debet referri ad personam pe b
titoris: vt. d. l. si nauis. in fi. Si enim persona possessoris potuisset plus percipere propter singularitatem sue persone: tunc ad hoc restituendũ nõ tenetur & per hoc respondetur ad questionem p c
positam: quia illud percepisset ex sua negotiatione magis quam ex re: vt. ff. ad. l. fal. l. si heres. Sz si aliquis vult se referre ad id qd percipi potuisset communiter: tunc siue dicas quãtuz percipi potuisset per petitorem, siue quãtum percipi potuisset per possessorem, idem est dicere: quia te refers ad id qd communi estimatiõe potest percipi. ad hoc. §. de rescin. ven. l. ij. fm Bar. Forte dici põt qd predo teneatur quantiplurimi percipere potuit, & dolo non percepit. siue quia petitor percipere potuit. primum probatur per hunc text. secundum probatur per. d. l. si nauis. ita videtur quod possit dici ex coniunctione harum legum. opi. ta
3 men Barto. credo veriorem. ¶ † Uenio ad ver. eius autem. dicitur hic quod sumptuum non habetur ratio, nisi necessarij sint qui conseruantur

a ¶ Quid aũt si huiusmodi ppinqui nolint ɔsentire: an possit taliũ consensus omitti, vel an possint ad consentiendum cogi: an alioqui his non iuste recusantibus teneat contractus, si quis ineatur, iudice tamen presente, vide Paul. de ca. in. l. si vñ vir & vxor. Bal. ipsũ. i. l. quoties. j. & ij. q. in lec. antiq. §. de fideicõ. Bart. in. l. si cũ dotẽ. §. eo aũt tpe. N. & ver hoc dicebã. & ibid. Ang. & Alex. in penul. col. ff. sol. ma. Bar. in rubr. d contrahen. empti. xxiiij. q. Alexan. d imo, in. d. §. eo autẽ tpe. Abb. in. c. nullus. in. j. no. de iure patro. vbi tamẽ loquitur de cõtract. matri. Et vide Sali. in. l. dudũ. de cõtrahẽ. emp. Adde etiam, qd statutuz quo cauetur vt qs non possit obligari sine certa solennitate, intelligendũ est, vt nõ possit cõtrahens in aliuz transferre pos. vt no. per Ange. & Alex. in. l. j. §. si vir. ff. de acq. pos. vbi etiam hoc subdũt. secus si statutũ dicat rem alienari non posse: qm tũc possessio transferri põt. quod diligenter not. P. D.

b ¶ Nã iste pot. Uide Spec. in tit. de ca. pe. §. notanduz. ver. ali.

c ¶ Utrum habeat &c. An habeat respectus quãtuz percipere potuit possessor, an petitor, vide que dixi in. c. grauis. de resti. spolia. And. Barb.

m officio iudicis. Quero, quare nō iure exceptio
atis doli. vn de reuoco in dubium rationem. lege
plane. ff. de pe. here. in qua. l. dicitur qō habet lo
cum officium iudicis in locum deficientis excē
ptionis. z si opponeretur exceptio doli: opponē
retur inepte, vt hic no. Cy. Respon. quia domi
nus agens contra predonem, iuste agit. z predo
est ille q̄ dolō commisit, vn i e nō potest agē
ti impingere dolum: tamen quia equus est quod
agens non locupletetur: ideo officio iudicis suc
curritur. non ergo dicet reus exceptio, qui a dolo
facto, nisi refundas expensas: sed dicet, dominē
iste iuste petit, tamen quia fecit expensas necessa
rias z utiles, vel tum imploro officium, vt nō co
gar rem restituere, nisi effectis expensis. z ex hoc
dico qō cum ista non sit pene exceptio, qō illud
officium iudicis potest imperari, etiam post da
4 tum terminum ad excipiendū. ¶ † Sed hic quę
ro vlterius, quid est qō dicitur. ff. de petit. here. l.
fi. vbi dicitur qō pater qui possidebat hereditā
tem pertinentem ad filium emancipatum pro ex
pensis factis in filio, habet officiū iudicis, z non
exceptionem doli. Respon. tripliciter. primo: qz
ille expense concernebant personam, non heredi
tatem que petebatur: qz non erat facta in rebus,
sed in persona filij. Secūdo, quia ibi erat iam la
ta sententia contra patrē, vnde post sententiam
non habebat locum exceptio: sed imploratur of
ficium iudicis ex equitate in executione. ℔ Bar.
Istud non est verum: quia in petitione hereditā
tis veniunt pensiones prestationes, cōtra quas
potest obiici exceptio compensationis sumptuū
etiam post sententiam, vt. l. fi. cum miles. §. j. ff. ō
compen. z ideo dicas tertio, qō illa lex loquitur
ante si. cōtie. nam pater ibi confitebatur. z nole
bat iteri confiteri. z ideo non est cercādum de
exceptione, quia non erat ius confessi. sed opponi
tur officium iudicis in limine iudicij in locū ex
ceptionis, que nunc proponi nō potest, posset ta
men p̄ponī post lit. contest. vnde hec est practi
ca illius legis. dicit filius coram iudice. propono
qō pater meus possidet talem hereditatē ad me
pertinentem: quare &c. pater comparet coram iu
dice, z dicit: verum est q̄ possideo talem heredi
tatem ad filium meum filium pertinentem: z nō
lo litigare, sed restituere: tamen quia feci sumptꝰ
in studio eius, vel in militia eius, volo tantū de
ducere de fructibus hereditatis, quos expendi,
z qō hoc mihi permittatur, ad hoc imploro offi
cium vestrum. illud proprie non est exceptio: qua
non sumus proprie in contradictorio iudicio, cum
pater nolit litem contestari. z ideo quedam sup
plentur ex officio, etiam si exceptio non opponā
5 tur a reo. z hoc dicit illa lex. ¶ † Actino in ma
teria sumptuum z expensarum distinguit, vt not.
ff. e. l. in fundo. per gl. z clarius z plenius hic per
Cyn. z etiam. j. eo. l. si quis scientes. Conclūdo hec
est, qō ante ingressū iudicij ibi exceptio non op
ponitur, sed officiū iudicis imploratur. sed Bar.
intelligit illa n post egressū iudicij. Alij intelli
gunt pendente iudicio. z est ratio illius legis, vt
dixi: quia ista quasi exceptio non continuatur iudi
cium, sed personā agentem, z magis respicit equi
tatem persone ℔ equitatem cause.

¶ Lex sexta.

Si ea pecunia. ¶ Res empta de pe
cunia mea non est mea, z ideo a me
vendicari nō potest. h. d. ¶ Oppe. de
l. i. (vt proponis). j. eo, dic vt ibi. z vide hic. l. qui
dam. ff. de in rem verso. z de priuil. credi. l. fi. petri.
§. in bonis. z hanc legē declarauit. §. eo. l. mater.

¶ Lex septima.

Patrum. ¶ Hoc dicit. Pa
tres sequitur matrē
quantum ad status conditionē z do
minium. sed quantum ad dignitatem
z honorem sequitur patrē: quia ex viris sexu eos
metimur. vide hic. l. sed adde. §. si quis mulierē
ff. loca. illa lex loquitur respectu inseparabilis ac
cessionis. z in alia materia est tamen §. notabil. is.

1 ℔ Procurator militis, vel negotiorum gestor, si de pecunia militis
rem comparauit, quid iuris.
2 Quid si iste emptor subtraxerit pecuniam militi.
3 Res empta de pecunia pupilli, an efficiatur pupilli.
4 Quid in ecclesia.
5 Quid in vxore.
6 Patruus z nepos in communi morantur. patruus ex fructibus perce
ptis emit fundos suo nomine. an ista predia sint communia.

¶ Lex octaua.

Si vt proponis. ¶ Res empta cum pecu
nia militis vendicari, potest etiam agi ne. gest. vel manda
ti, si interfuit mandatum. h. d. Bar. ¶ In tex. prebet au
1 diendo. z adue. fauz condemnādo. ¶ † No. qō si procurator, vel negot.
gest. militis de pecunia militis rem comparauit pro se z suo nomine, ta
a men in militis fauorem militie competit vtilis rei vendicatio contra dūm em
ptorem, eundēq̄ possessorē. z sic no. qō pretium rei traxit ad se tam fauo
re militis. Tertio no. qō iste procurator, vel neg. gestor post contractā
pecuniam, si miles non habet ratum contractū, est ergo in potestate mi
litis ratificare, z vendicare, vel improbare, z in personam agere. ¶ Ad
do circa hanc legē reuoco in dubium, an hec lex habeat locum in quolibet
milite. dicit Bul. qō non, sed solū in acto militari, cui plurimum debe
tur fauoris. ar. Inst. de militar. test. §. j. cū enim est in domo, vel in patria
imputet sibi si non potuit sibi de idoneo procuratore, vel ipsemet nō co
paruit. Item Bul. q. qōlex non probatur: nō credo verū, sed simpliciter eius
bāc legem locū habere quoliber militē armate militie. z ita est cōis opi
2 ¶ † Secōo quero, quid si iste nō erat procuratꝰ, nec neg. militis. sed
b subtraxerat forte pecuniam militi, vel habebat eā in depositō: Videt
Bul. qō non hz locum hec lex nam vt pater ex consensu huius legis lo
quitur hec lex in re empta per administratorem: ergo secus est in eo qui
nō est administrator negotiorū militis. cū enim hec lex sit contra ius cōe
eā nō debemus extendere, sed stare regule: vt. §. e. l. fi ea pecunia. hz Bul.
3 ¶ † Tertio quero, quid in pupillo, nunquid res empta de pecunia pupi
lli efficitur pupilli, licet emēs emerit nomine proprio: dicit gl. q̄ sic. z ita
in quolibet minore: vt. §. arbi. tu. l. curator. z. ff. qñ ex facto tu. l. d. ¶ Ad
dico in furioso. z pdigo. cui bonis est interdictum, z in omnibus quibus
cura fuit: vt no. §. de cura. fur. l. ij. ¶ Aduertatis iō gio. nō impliciter
quātur: tamen nō distinguit inter auctū, z pupillū, z tutorem, qō aut res
est empta per administratorē ipsorum, aut per extraneum. primo casu ac
quiritur minoribus. z sic vtile dominiū. z ita loquitur leges allegate q̄
loquūtur in administratore. Secōo casu nō acquiritur vtile dominium: sed
res empta p̄ pecunia pupilli est ei p̄pria pecunia tacite obligatione inducta p̄ legē. vt. li. l. ij. in prin. ff. de re. eo. q̄ lex emit hoc mutā
nō. dicit Bar. q̄ qñ emit ab extraneo, pōt in subsidiū res vendicare, vi
de §. o. l. filie. z ibi tragic p̄ gl. z clari p Ja. de are. in. o. l. §. q̄ lex facto tu.
¶ Cōsiderandū est ergo q̄ qñ q̄s emit pro. z per traditionē accipit nomine
pupilli: z tūc ratihabitio z heredis sui facit eius dominū: potest vendicari
a quolibet possidēte, sicut si principio emptor habuisset mādatum: vt ple
ne leg. z no. ff. de ne. gest. l. ij ego. z in hoc nullus est fauor minoris. sed
cōe. quōq̄ quis emit nomine suo proprio. z tunc aut erat tutor, vel cura
tor minoris, z emit de pecunia minoris, z res ita erat necessaria minoris
necessitate, z pecunie p̄prietate simul cooperantibus. l. j. ff. q̄ leg. fa
to. z ita intelligit gl. iūius leg. Item Ja. de are. aut non erat tutor, vel cura
tor minoris, hz extraneus: q̄ nō repraesentabat ipsum minorē. z tūc res non
efficit minoris, nisi in subsidiū, si emptor non est solubilis. z tūc nō hz vim pe
cuniā restituat minori. ff. de sol. l. filie. §. Th. de sol. quē Bar. dicit rem
z sic in subsidiū res empta succedit loco pecunie. z querit Bal. num ipso re
re minori speciali fauore, z non iure cōi, z non leguleio hz locum his tri
4 bus currentibus. s. q̄ minor, de pecunia sua, z q̄ in subsidium legis vi. non
qō. l. filie. nō dicit hoc: q̄z in. l. filie, nō erat res empta de pecunia matris
hz erat res minoris vendita p̄ matre mediātib argentarijs, z mater ex
stipulata p̄tij, vel ipsius argentarij q̄ mandato matris vēdiderunt, quā
tur ibi an argentarij soluētes matri liberent. dicit Socinola q̄ sic. Claudius dicit q̄ si mater nō est soluēdo, q̄ nō sunt liberati: q̄z vtilis actio in
subsidiū competit minori contra argentarios. ibi ergo nō disponit illa lex
de dōno: hz de obligatione principali, p̄terea cōfirmo: q̄z quo empta ex
tacte obligata pupillo. ergo pupillus non est ei⁹ oñs: vt. l. nec pignus.
de reg. iur. Itē nec pōt dici q̄ in subsidium vendiceret: q̄z quo hz hypo
4 thecariam, tut⁹ &c. ¶ † Quarto quero de quidā ecclesia. Videtur quod
c quę emit per administratorem: z acquirit ecclesie omnium, vt hic. z. ff. de do
d na. inter vir. z vxo. l. vxor marito. Item si prelatus emit per interpositā
personā: vt. ff. de ma. l. iij. §. habigno. facit qō not. per. q. q. c. sp. de. z
eādēcā. q. ij. c. j. z vtrobiq̄ no. Aut emit ab extraneo. q̄ non gerit negotia ecclesie, nec administrationē ecclesie: tāc dico q̄ res non efficitur eccle
sie, sed eidem est forte tacite obligata pro pretio: vt. d. l. ij. in prin. ff. de
5 re. eorum. que. l. est valde no. ¶ † Quinto quero, quid in vxore cuius de
pecunia viri contractu celebrato cum vxore, non cum viro. z q̄ omnia
vxoris est apposita in instrumento veraciter, nō simulate. nūqd vir in
subsidiū pōt istam rem vēdicare: gl. dicit hic q̄ sic. q̄ in subsidium inter

virum

a ¶ Utilis rei vēdi
catio. Vide Bald.
l. i. hi patruus. j. cō
mu. vtriusq̄ iur. et
quid si alter fratrū
lucraturexpecunia
communi, vide in
Spe. de iudi. §. le
quitur, vertic. quid
ialter.

b ¶ Procurator.
Istis omnib⁹. adō
gl. z ibi Bal. in. l. j.
j. si qs alte. vel ibi.

c ¶ Quarto quero.
Nota de prelato e
mēte per interpo
sitam personam. vi
de Bald. in. l. man
cipia. j. si quis alte.
vel ibi. tex. in. c. in
quirendū. de pecu.
cleri. And. Barb.

d ¶ Ecclesia. Vide
Bal. in. l. mācipia.
j. si quis alt. vel ibi.

vtsi ⁊ vxorez succedit res ꝙ loco pretij. alleg. d. l. vxor marito. sed in. l. j. §. si
8 qualiter vel sibi. glo. dicit ꝙ speciale e[a] in re empta ex pecunia dotali, vel donata ꝙ in subsidium pretium trahat ad se rei dominium: vnde extra istos duos casus maritus nõ habet rei vendi. sed solã personalẽ actionẽ ad pretiũ cõtra vxorẽ: ⁊ hoc videtur rationabile: nam cũ vxor nõ sit administratrix negotiorũ viri, nõ debet plus iuris habere viro ꝙ in casibus superioribꝰ habeat minor, vel ecclesia. Alij dicũt indistincte ꝙ in subsidiũ cõceditur vẽdicatio rei. sed precedẽs opi. verior est: vnde in pecunia dotali est speciale fauore dotis. secus si pecunia no esset dotalis: vt. ff. d iure do. l. proculꝰ. Itẽ in pecunia donata est speciale: qꝫ tenet vxor. quatenus locupletior est: ⁊ ideo dominiũ succedit loco pecunie: qꝫ in dominio rei empte reperitur locupletior. Ista est ratio quã iurisconsultus po-
6 nit in. d. l. vxor marito. ¶ † Sexto quero: patruus ⁊ nepos stãt simul, ⁊ fructus simul percipiũt de cõi. iste patruus magis sagax vẽdidit fructꝰ ⁊ emit inde predia, suo nomine, modo querit vtrũ ista predia sint cõia, vel cõmunicanda. dicit Rich. malum. ꝙ nõ: vt. j. cõia vtriusqꝫ in. l. si patruus. ⁊. §. eo. l. si ea pecunia. Nõ ob. gl. hic posita: qꝫ hec res non est empta de pecunia minoris: sed ex pecunia redacta ex re minoris: que pecunia erat effecta ipsius patrui. cui erat tradita. iste est casus. ff. de admini tut. l. titiũ ⁊ meuiũ. §. altero. Ista vera sunt nisi inter eos sit cõtracta societas: que non solũ ex verbis apparet, sed etiã ex factis presumitur: qꝫ tanquã socij comuniter agebãt ⁊ contrahebãt. Nam per factũ declaratur consensus: vt. l. quibus. ff. de legi. ⁊ ista societas presumptiua videtur contracta pro equis partibus: vt. l. si nõ fuerint. ff. pro socio. ⁊ hoc de iure romano, secus de iure lõgobardo. Nam si duo fratres, vel patruus ⁊ nepos simul existũt, ⁊ vnus emat fundũ: tenet cõicare: vt in longobarda de success. l. si fratres. qꝫ presumitur emptũ de cõmunibus rebus. ar. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. quintus. ⁊. C. eo. l. etiã. sꝫ Ray. quia ita not. ff. pro socio. l. cũ duobus. §. fratres. ⁊ vide ibi Cy. in additio. ⁊ in. x. col. de duobus fratribus de nouo benefi. inuesti. c. j.

1 ☞ Res dotalis est in dominio mariti.
2 Maritus egit rei vendicatione p re dotali, ⁊ succubuit: an vxor soluto matrimonio possit agere non obstante sibi excep. rei iudicate.

¶ Lex nona.

Doce ancillam. ¶ Constante matrimonio vxor rem dotalem vendicare nõ potest: ⁊ si egit. ⁊ succubuit, nõ preiudicat marito probãti rẽ esse dotalẽ. h. d. vel sic. Res dotalis est in dominio ma-
1 riti nõ mulieris. h. d. Jac. bu. ¶ † No. quod dixi in summario, ꝙ res dotalis est in dominio mariti, ⁊ ratio est: qꝫ titulus dotis est efficax titulus ad dominium transferendũ. Itẽ est ratio, ex qua causa pcedit vsucapio ex eadẽ causa pcedit dominiũ, si res tradit a dño: ergo ⁊c. vt. ff. de vsur. pro dote. l. j. sed ⁊ Bart. dicit ꝙ res dotalis quo ad vtilitatẽ erat viri: sed quo ad proprietatẽ erat mulieris. qꝫ est eius patrimoniũ: vt. j. de iur. do. l. in rebus. ⁊. ff. de mino. l. denique. §. sed vtrum. prima opin. verior est: ⁊ est
b casus huius legis. Et ideo si maritus[b] de facto vendit rez dotalẽ: mulier cõstante matrimonio nõ potest rem vendicare, vnde pone exemplũ in hac. l. vir de facto vẽdidit rem dotalem: vxor agit rei ven. contra possessorem: possessor denũtiat marito venditori quod eum defendat: maritus subijt istud iudicium: certe modus defensiõis erit, ꝙ maritus pbet rem dotalẽ: nam per hoc excluditur vxor a rei vẽdicatione. ¶ Sed contra istud opp. ⁊ videtur qd cõstante matrimonio vxor non possit vendicare dotes: vt. j. de iure do. l. vbi adhuc. Sol. dicit gl. ibi speciale: qꝫ maritus vergit ad inopiã. vel ibi non agitur rei vendicatione, sed hypothecaria. Istam secundaz solutionẽ tenet Jac. butr. Bar. dicit ꝙ ista est satis bona solutio. Sed in. l. si cõstante. ff. so. mat. idem Bar. in. j. q. ib. questionis principalis, determinat ꝙ marito vergente ad inopiam cõpetit vxori rei vendicatio. qd verius credo: qꝫ cum rei vẽdicatio sit actio principalis, facilius debet cõpetere ꝙ hypothecaria, que est accessoria: ⁊ presupponit alterius actionis natiuitatẽ: vt. l. j. §. j. cõmu. de le. Tamen aduerte
c informatione libelli: qꝫ nõ debebit vxor simpliciter dicere se dominaz[c]: sed debet agere adiecta qualitate rei dotalis: vt appareat quod intentat rei vendicationẽ vtilem ⁊ datiuã, non autẽ rei vendicationem directam, pro qua supponit verbũ dominij simpliciter prolatũ: vt. ff. si ager vectig.
2 l. j. §. qui in perpetuum. ¶ † Quero iuxta hanc. l. maritus egit rei vendicatione pro re dotali, ⁊ succubuit. soluto matri. vxor denuo agit contra eundez possessorem. queritur nũquid obstet sibi exceptio rei iudicate: ⁊ videtur ꝙ sic: quia sententia lata cum marito, videtur lata cũ procuratore in rem suã. ergo obstat domine: vt. ff. de excep. rei iu. l. si mater. §. hoc iure. Pet. dicit cõtrarium per. l. ff. de cõdi. ⁊ demõ. l. titio centũ. §. vlt. circa fi. veritas est quod obstat exceptio mulieri ex sententia cõtra maritũ lata, nisi maritus vitio suo succubuerit, ⁊ nõ sit soluendo: vt ibi dicitur. ad quod facit. ff. de dolo. l. eleganter. §. pen. ⁊. ff. de do. preleg. l. pater. in fin.
d secundum Cy. Idẽ tenet hic Guil.[d] alle. ff. so. matr. l. meuia. in prin. ⁊. ff. de euic. l. si pro re pupilli. §. j. Nõ obst. ꝙ maritus nõ põt alienare: qꝫ hec alienatio nõ fit per eum. sed per pretorẽ: vt in. l. iij. §. i. ff. de re. co. Itẽ nõ ob. ff. de pig. l. lex vectigali. verũ est quod id quod est factum medio tempore, non obstat ei qui habet originem vetustioris dominij: quia ibi loquitur in alienatione iudiciali, ⁊ necessaria. potest etiam dici quod emphyteota habet tantũ
a sui iuris exercitium. nõ autem potest preiudicare proprietati. Sed vir habet plenius exercitium: qꝫ habet plenũ dominium: sed quomodocunqꝫ an vir culpa sua perdiderit causam: Respon. si ha-
b bebat probationes, ⁊ non produxit: vt. ff. de edẽ. l. argentarius. §. cum autem. si autem dolo aduersarij, vel casu, probationes sunt sibi subtracte: non dicitur culpa sua cadere a causa: vt extra de
c cau. pos. c. pastoralis. §. fi. p opi. Pet. facit: quia siue ista res dicatur hypothecata mulieri: siue in eius vtili vel facto domino: nõ videretur sẽtẽtia mulieri preiudicare: vt. ff. de pig. l. si superatus.

¶ Lex decima.

Cum super. Dominium
d potest probari per testes, vel per instrumenta: ⁊ interdũ adhibẽtur tormẽta. h. d. Itẽ
1 pbat per indicia: vt. l. indicia. j. eo. ¶ † Not. ꝙ interdum durum est probare de titulo per instrumenta: ⁊ tunc certe sufficit probatio per testes, ⁊ argumenta. Certe ista. l. optime facit ad questio-
e nem[e] nobilũ, qui pretendũt antiquissimum ius patronatus: ⁊ nõ possunt vllo modo pbare quomodo descenderint per matrimonia successiua, ⁊ per legitimam consequentiam. sufficit namqꝫ ꝙ antiqua facta probentur per indicia, ⁊ per famã: vt hic. ⁊ in. l. indicia. j. eo. ⁊ no. per Inno. extra de verbo. sign. c. veniens. multum enim ad probandum ius patronatus valet antiquissima possessio, que habetur pro ti. vt. ff. de aqua quoti. l. hoc
2 iure. §. ductus aque. ¶ † Quero hic: vtrum credatur seruo. Respon. dic ꝙ non, nisi precedentibus indicijs: vt. ff. de edi. edic. l. quero. ut fi. ⁊. ff. de proba. l. cum probatio.

1 ☞ Possidens rem meam, ⁊ labore suo colẽs, an possit retinere medietatem fructuũ pro suis laboribus.
2 Quid si retentionem omisit sua simplicitate.

¶ Lex vndecima.

Si quis sciẽs. ¶ Quicquid plã-
e tatur, seritur, vel edificatur, totũ solo cedit: radices si tamẽ egit, hoc intendit. vel sic. Eius sunt reditus, cuius est proprietas. h. d. hec lex loquitur in reditu coherenti solo: sed in redditu separato a solo, dicit not. ff. eo-
1 dem. l. fructus. ¶ † Quero: hic: quidam possidet rem meam mala fide. is proprijs manibus ⁊ pro-
f pria opera coluit agrum. repeto ab eo fundum. ipse dicit quod vult dimidiam fructuũ tanquã laborator pro operibus suis: queritur quid iuris: ⁊ videtur quod hoc non possit dicere: quia male fidei possessor indistincte non conseruat sibi aliquos fructus: vt. l. adeo. in fin. ff. de acquiren. rerum domi. facit eodem titu. l. quicquid. §. cum partes. In contrarium videtur: quia pretiũ opere connumeratur loco impense: sed omnis male fidei possessor deducit impensam factam causa fructuum percipiendorum: vt. ff. famil. ercisun. l. fundum. ff. de petitio. heredita. l. si a patre. §. fina. p prima parte facit: quia donasse videt quod
f impendit: secunda tamen pars videtur verior[f]: non dico quod admittatur vt colonus partiariꝰ vt ipse petit: sed quod possit ex fructibus tantũ deducere, quantum sit pretium operarum, id est impensa, per dictam. l. fundum. sic igitur ista opera non erit gratuita. de pretio tamen operarum non habemus legem expressam: quod recorder.
2 ¶ † Quero hic: si ille q poterat retinere impẽsaz factam propter fructus sua simplicitate retentionem omisit: vtrum habebit aliquod remedium: dicit Dyn. quod sic: quia poterit condicere possessionem propter retentionẽ: vt. ff. de leg. j. l. qd si nullia. hoc tenet glos. ff. de condictio. indebi. l. qui

a ¶ Speciale est. Adde Bal. in. l. ex pecunie. j. de iur. dot. ⁊ Bart. hic.

b ¶ Si maritꝰ. Idẽ dicit Bal. in. l. si pdium. in. j. q. j. de iure dot.

c ¶ Dominã. Adde Bal. in. l. vbi adhuc. in. j. col. j. de iure do. ⁊ facit qd no. Bar. in. l. j. §. j. de vsu fru. ⁊ vide doc. in. l. de die. §. ij. ff. qui satis. cog. ⁊ p Cy. hic.

d ¶ Guil. Adde qd idẽ tenet i. l. de die, §. quidã. ff. qui satis. cog. ⁊ Bal. hic in fi. ⁊ idẽ tꝫ Ray. hic. sed magis placet opi. Bart. in. d. §. quidã. ad. l. titio centum. respõde vt ibi p Ray. ⁊ Imo. ⁊ per Cy. hic. ad. §. quidã. fũdeo, ꝙ ibi mulier sciuit: qꝫ fideiussit sciẽs, ad l. si p re. §. j. dic ꝙ ibi mulier sciuit p denuntiationez: vt ibi in glo. ad. l. meuia. fũde, qd ibi ẽ fuit denuntiatũ patri: vt ibi dt Pau. de ca. vnde ibi dolus. ⁊ scientia patris nocet filie: vt ibi in gl. fi. ⁊ dixi in repe. mea. in. l. sepe. super glo. in ver. de proprietate. in fi. ff. de re iudic.

e ¶ Ad questionez. Vide Cy. in. l. cum res. in fi. j. de pbat. ⁊ Bal. in aut. quas actiones. in fi. C. de sacr. san. eccl. vbi d iure patronatꝰ ⁊c.

f ¶ Videtur verior. Sequitur Paul. de ca. in. l. diuortio §. impendi. ff. solut. matri. ⁊ ibi dicit ꝙ ista deductio expẽsarũ ⁊ operarũ habet locum etiam si fructus sint adhuc pendentes.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Qñ dicatur fides. Vide Bar. in d.l. si quasi.
b ☞ Quod fidem de pretio nõ haberẽt. Adde dñm d hoc Lud. rom. sig. suo de xv. inci. cõstituo procuratorẽ meũ ad vendendũ. et qd ibi no. in apost.
c ¶ Valere. Vide Bal. in l. cũ vẽdente. p illũ tex. cũ gl. s. vbi cau. fisca.
d ☞ Et ex hoc habes arg. Adde qd istud dictum Bal. hic refert et multũ illud extollẽdo sequitur Alexand. in l. quoties. s. de iudi. et ibi d. meus d. Ja. may. post prin. et in l. nulli. eo tit. et do. Feli. in c. j. co. ij. N. vj. quero aliqs dicturus instrumentũ simulatũ, extra de iureiur. et i. c. ij. co. añpe. N. et p istã cõclusionẽ. ex de spõ. et in c. patrochianos. ad fi. extra de fer. exc. et meli. i. c. cũ sit gñale. col. v. N. ãplia cõclusionẽ ex q̃tidiana doctrina Bal. extra de fo. cõpe. vbi dt idẽ tenere do. Bap. de scto seue. in sua repe. l. oẽs populi. co lũ. xiiij. N. hec vñr vera. ff. de iu. et iur. Cuius tñ cõtrariũ tenuit Pau. de ca. si bi cõtr. h. dicens q l. i q̃ se fundat bal. nõ pbat dictũ suũ. quã tñ opin. tenuit ipse in l. ij. j. vbi et apud quẽ. dicens se esse si dictũ sup q̃ illo anno habuit disceptare. et i suo cõs. lxviij. incip. visis et ponderatis. Cels.
e ¶ Absolutionem. Vide qd no. Ant. de but. in c. cum sit extra de fo. compe.
f ¶ Iudex. Adde Pau. de ca. in cõs. viij. incip. in xpi noĩe. Visis et põderatis omnibus de quibus. s. vidẽdũ est ante omnia etc. vbi allegat p hoc l. minor. xxv. annis in fin. princip. ff. de euict. et l. cum vendẽte. s. vbi cau. fis. cũ ibi no. per Bal. post Jacobum butriga. et ibi limitãt hoc esse verum. nisi per partes esset remissum et relaxa

exceptionẽ. §. pe. Pe. tenet cõtra per. l. si in area. ff. de cõ. ĩi. inde. et hoc verius. Nõ ob. l. qd si nulla. q: ibi impẽdendo in re quam sciebat subiectam restitutioni. videtur habuisse animũ alium obligandi, hic nõ vt. ff. cõmuni diui. l. in hoc iudicio. secundum Cy. Sed certe ille qui est predo scit se teneri ad restituendum: et ideo non est verisimile quod velit donare. ar. ff. de pig. actio. l. elegan ter. §. qui reprobos. Bald.

1 ☞ Fides nõ habita de pretio quando dicatur.
2 Procurator generalis an possit transferre dominium habita fide de pretio. 3.
4 Executor ad pias causas percepit fere totũ pretium. et de aliqua modica particula pretij habet fidem: an transferat dominium.

¶ Lex duodecima.

Iacciuile. ¶ Licet non s datur pretiũ, res vendita et tradita vẽdicari vel condici nõ põt. h. d. vel sic. In cõtractibus nominatis licet altera pars nõ obseruet qd debet: nõ habet locũ penitẽtia. h. d. unde in cõtractibus nominatis illa regula, nõ seruãti fidẽ fides nõ seruatur eidẽ: vt. ff. de act. ẽpt. l. iulianus. §. offerri. ff. loca. l. quero. §. inter locatorẽ. et. ff. d rescin vẽ. l. si. ff. pro socio. l. si cõuenit. habet locũ ante executionẽ, nõ post: vt hic. ¶ † Quero, qñ dicat fides[a] nõ habita de pretio. Respõ. qñ agebat inter contrahentes vt statim pretiũ solueretur: q: nõ cõfidebat vnus de altero. ff. de pig. act. l. si quasi. et. ff. de solu. l. si soluturus. ¶ Sed quid si venditor dixit cõfido de te vsq ad. x. dies. abinde in antea nõ habeo tibi fidẽ de pretio: vtrũ reuertat dominiũ ad venditorẽ? dic q nõ fm gl. quã bene no. q: nõ interuenit actus retro similis. i. retradictio: vt. ff. d pac. l. emptione. ¶ † Tertio q̃ritur: vtrũ procurator generalis possit trãsferre dominiũ habita fide de pretio: doc. q sic. Unde si isti factores mercatorũ vendũt mercantiã ad terminũ. et tradũt: trãsferunt dominiũ in emptorẽ, nisi eis esset expresse prohibitũ q fidẽ de pretio non haberent[b]: sed presenti pecunia vẽderẽt: vt. ff. de insti. l. quicũq. §. fiei. nisi dolose in hoc versentur: vt q: vendunt alicui recessuro, vel suspecto de fuga, vel cui diligẽs paterfa. non vẽderet nisi presenti pecunia: vt ff. mã. l. creditor. in fi. Specialis autẽ procurator ad vendendũ cõstitutus nõ põt habere fidem de pretio: vt. ff. de re iu. l. a diuo pio. §. si post. cũ. gl. sua. i. si vendit, et tradit, habita fide de pretio, non trãsfert dominiũ: sed tũc demũ dominiũ transfertur cũ pretiũ solueret, nõ dico q cõtractus sit nullus, imo est aliquis: tñ traditio nõ trãsfert dñiũ, nisi pretio re ipsa soluto. et idẽ dico in venditione que fit p cõmissarios vltimarũ volũtatũ deputatos ad vendendũ. q nõ possint habere gratuitã fidẽ de pretio. ¶ † Idẽ de pcuratore fisci, et ecclesie: vt. ff. de iure fis. l. si pcurator. Bar. dicit q aut pcurator persone nõ priuilegiate hz mandatum ad vendendũ certo pretio. et nõ põt statuere terminũ ad soluẽdũ: q: rõne tẽporis videt minoris vẽdere q̃ hz in mãdatis: vt. ff. ad. l. fal. l. i. l. falcidia. nõ habet pro puro. et. l. qd in diẽ. in fi. de l diẽ adie. et ar. fo. ma. l. si cõstante. §. quoties. si aũt nõ est ptiũ limitatũ: tũc refert, aut erat limitata cã q̃ ex pretio erat de pñ senti implẽda: et tũc nõ põt habere fidẽ de pretio: vt. d. l. a diuo pio. §. sz si emptor. et ibi per Bar. aut nõ erat adiecta cã: et tunc põt habere fidẽ de pretio, dũmodo faciat bona fide: puta vt rem carius vẽdat pro vtilitate dñi: vt idẽ operet speciale mandatũ in specie, qd operat generale i genere: vt. d. §. si ei. fallit in pcuratore fisc, et ecclesie, et in executore ad pias cãs: q: executio pie cãe nõ recipit morã fz Bar. ibidẽ. Nõ ob. de ver. obl. q rome. §. callimarchus. q: ibi nũtius habebat mãdatũ limitatũ ad certũ terminũ, vñ nõ põt terminũ prorogare: et sic nõ ob. ¶ † Sed pone q executor ad pias causas percepit fere totum pretium, et de al qua modica particula pretij habet fidem: nunquid trãsfert dominiũ: ar. q nõ, etiã si vnus nũmus desijt: vt. j. de distrac. pi. l. quãdiu. ar. cõtra q de isto nũmo nõ sit curandum: vt. ff. de in inte. restit. l. scio. et. l. quãuis. de condi. et demõ. prima pars est verior: q: in hoc non vñ habere mãdatũ: vt trãsferret dominiũ, nisi reciperet integrũ pretiũ. Ego dixi contractũ valere[c], et dico verũ: al's sequeret q ex cõtractu istorũ nũquã posset agi ad pretiũ: sed semp deberet cõtractus incipere a pcedenti pretij solutione: qd est falsum. facit. ff. de act. emp. l. iulianus. §. si quis colludẽte. cũ si. ergo ista materia intelligẽda est respectu dñij, nõ respectu psonalis obligationis ad rẽ et pretiũ, nisi forma mãdati expresse repugnaret: vt. d. §. si ei. Uel dic verius, q etiã in cõtractu adhibẽda est distinctio de predictis, qui nõ possunt habere fidẽ de pretio: nã aut pretiũ promittitur simpliciter et pure, et valet cõtractus: licet tunc nõ soluãt pretiũ. Aut promittit in diẽ: et tũc non tenet cõtractus: q: licet nõ recedatur expresse a forma mãdati: receditur tñ a forma iuris, que inest ipsi mãdato: vt. d. l. si pcurator cũ si. et ita intelligo istã materiã. Cõcludo ergo q aut loquit de dñij trãslatione, et nõ trãsfertur, aut de essentia cõtractus: et tũc aut hz debitã formã: q: promittitur pure, et valet cõtractus: et hincinde oritur obligatio. Aut nõ habet debitã formã: q: res promittitur pure, sed pretium promittitur post diem: et tunc valet contractus: et ita teneatis.

1 ☞ Iudicia tria adinuicem ordinata, qualia sint, cum imminet rei vendicatio.
2 Iudex cognoscens de iudicio preparante debet cognoscere de iudicio preparato. vide oppo. nu. 3. 4. et 5.
6 Iudicium familie erciscunde, et communi diuidundo, est iudicium petitorium: tamen si possideo tecum rem aliquam pro indiuiso, et me turbas, ego possum petere diuidi. 7.
8 Cumulatio vbi non procedit, si reus patitur procedi, an teneat processus vide questionem no. nu. 9.
10 Interdictũ retinẽde possessionis proponitur modo vtraq pars probat de possessione, qualiter ordinabitur petitorium. 11.
12 Interdictũ vti possidetis propono cõtra te, tu contradicis in iudicio, an videaris me turbare, ita q non sit opus aliter probare de turbatione.
13 Rei vendicatio, et reconuentio de possessorio, an possint simul tractari. vide. q. no. nu. 14.
15 Statutum dicit quod non probant accusationem, puniatur in centum, aliquis in eodem libello accusauit plures, non probauit, an debeat pati plures penas.

¶ Lex decimatertia.

Ordinarij iuris. Possessorium debet prius terminari per sententiam q̃ petitorium. h. d. ¶ Casus. Tu tenebas mancipia mea inclusa et intendo cõtra te agere possessorio et petitorio: querit quis erit ordo. Respõdetur q primo mãcipia, cum sint res mobiles, debent exhiberi. Secundo possessorium proponi, et decidi. Tertio si expedit, deuenitur ad petitoriũ. h. d. vel sic. Tu mancipia mea detines: volo te conuenire actione ad exhibendum: q: inclusa tenes, vt exhibeas, vel possessorio iudicio, vel volo illa mãcipia vendicare: queritur quo ordine sit procedendum? Respõdetur q hic est ordo iuris: vt si mãcipia tenes inclusa, exhibeas: mãcipijs his exhibitis debeo mouere possessoriũ iudiciũ, et primo agitari, et finiri debet. et eo agitato, et finito, mouebo petitoriũ iudicium, seu rei vendicationem coram eodem iudice, ne cause continentia diuidatur. hoc d. Odof. et iste casus est magis clarus, licet in effectu
1 idem sit. ¶ † Primo not. hic tria iudicia adinuicem ordinata. Primo intentatur actio ad exhibendum: nam exhibitio prius fit vt procedatur super certa re, et non possit postea occultari: vt in. l. secunda. j. quando quarta pars debet lib. x. et argumen. ff. de publicanis. l. cuz si exhibuisset. Secundo intentatur possessorium, ratio, quia exitus controuersie possessorij declarat quis debet esse actor, et quis reus in petitorio: vt. ff. de aqui ren. poss. l. exitus controuersie. et instit. de interdi. §. commodum. et. ff. de libe. causa. l. liberis. §. si quis ex seruitute. Tertium est iudicium proprietatis quod absorbet victoriam possessorij iudicij et ideo semp proprietas preualet: vt extra de causa pos. et proprie. capitu. cuz dilectus nisi sit talis res et tale possessorium quod proprietarius perdat ius proprietatis: vt. j. vnde vi. l. si quis in tantam, et no. j. si de moment. pos. l. j.
¶ † Secundo not. quod iudex qui cognoscit de iudicijs preparantibus,
2 debet cognoscere de iudicio preparato, seu subordinato, ne iudiciorum contiguitas seu connexitas diuidatur: vt hic. et supra de iudicijs. l. nulli. quia in ciuili et criminali hoc est, quod cause continentia non debet diuidi: vt. j. de accus. l. qui de crimine. ¶ Et ex hoc habes argumen.[d] quod si quis dicturus contractum simulatum, vel vsurarium, petit absolu-
e tionem[e] iuramenti coram episcopo, et absolutus est acturus, postea de simulatione vel vsuris, quod de hoc non possit postea agere in alia curia, sed habet experiri in eadem curia eiusdem episcopi: quia vt dixi
f idem debet esse iudex[f] iudicij preparantis, et etiam iudicij preparati: vt hic. quod bene not. et nota quod hec lex concordat cum. l. incerti. infra de interdi. vbi dicitur quod si possessorium et petitorium ponantur simul, precedere debet possessorium, et petitorium sequi: et subditur ibi quod ista debent expediri competentibus actionibus, et quod ex effectũ possessorij apparebit quis debet fungi partibus actoris, et quis rei in petito

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in petitorio.⁊ qui fungetur parte actoris,probabit. ⁊ qđ interdicta seu
actiones loco ipsorū non proponuntur hodie cum antiqua solennitate
3 sed simpliciter.⁊ hoc dicit lex incerti. ¶ † Unde pro intellectu istius.l.⁊
illius opp.sic:nam videtur ꝙ inter possessoriū ⁊ petitoriū nō sit aliquis
ordo necessarius:qꝛ lege cauetur ꝙ pendente vno iudicio cumuletur al
terum:vt.ff.de acqui.poss.l.naturaliter.§.nihil commune. vbi dicitur qđ
qui cepit rem vendicare,non prohibetur postea agere vti possidetis.⁊.ff.
de vi ⁊ vi arma.l.cum fundum.§.si.vbi pendente rei vendi,potest inten
tari interdictū vnde vi:vt.ff.quorū leg.l.j.§.qui autē. vbi possessorium
⁊ petitoriū simul intentātur:hic autem dicitur.ꝙ est ordo statutus ⁊ iu
requare male:qꝛ non est repetere nisi triplex possessoriū.scilicet retinē
de,adipiscende,⁊ recuperande possessionis:vt insti.de interdi.§.seques.
⁊ in quolibet istorum procedit cumulatio ergo litera falsa. ¶ Sol. dixe
runt antiqui doc.ꝙ ordo,traditus in.l.nostra intelligit in possessorio
retinende ⁊ petitorio:non autem in possessorio adipiscende vel recupe
rande possessionis:⁊ sic cōcedunt oppositū in duobus possessorijs. Re
stat quod habēt respōdere solummodo ad.§.nihil cōmune.qui.§.loqui
tur in possessorio retinende:⁊ tamen videntur ibi dicere ꝙ vtrūqꝫ cōcur
rat.s.petitoriū cum possessorio.sed isti respōdēt ꝙ ille.§.debet, ita intel
ligi ꝙ ista iudicia simul cōcurrāt respectu eiusdē possessionis.sed debet
intelligi ꝙ erat renūciatū instātie petitorij:⁊ ideo possessoriū qđ postea
proponitur,nō intelligitur cumulari:sed per se solū proponi. Preterea.lꝫ
nō renūtiaretur expresse instātie petitorij,videtur tacite renūtiari trans
eundo ad possessorium retinende:nam in rei ven. agens dicit se non pos
sidere:sed in vti possidetis,dicit se possidere:vnde per cōtrarium actum
4 renuntiat prime litis arg.ff.de mino.l.si filius. ¶ † Sed cōtra[a] hoc opp.
a extra de causa pos.⁊ proprie.c.pastoralis.vbi potest de petitorio transire
ad possessorium retinende,⁊ ad quodlibet possessorium:nec per hoc pe
titorium tollitur,sed suspenditur,nec inducitur tacita renuntiatio litis
mote in petitorio. Respon.quod illud.c.pastoralis,loquitur qñ agitur
pro iuribus incorporalibus,pro quibus potest agi possessorio:vt insti.
de actio.§.eque.⁊ ideo nō est ibi aliqua repugnantia inter possessorium
⁊ petitorium:cum vtrūqꝫ competat possidenti,id est quasi possidēti:qꝛ
incorporalibus proprie possessio nō reperitur:vt.ff.de acquir. rer. do.l.
5 seruus.§.incorporales. ¶ † Sed adhuc opp.⁊ videtur ꝙ etiam petito
rium ⁊ possessoriū retinende possint cumulari pro rebus corporalibus:
quod probo,primo ex rerū diuersitate:nam petitoriū respicit rem.posses
sorium vero respicit possessionē rei: ⁊ aliud est res:⁊ aliud possessio rei:vt
ff.vti pos.l.si duo in fi.⁊.ff.quod me.causa.l.si mulier. Secūdo ex diuer
sitate causarum:qꝛ causa iudicij realis est ius dominij,vel quasi: causa posses
sorij est possessio. Tertio ex diuersitate effectus:qꝛ sententia lata in vno,
non parit exceptionē rei iudicate in reliquo. Ex quibus differentijs.s.in
re,⁊ causa,⁊ in effectu,apparet quod petitorium ⁊ possessorium nihil ha
bent commune:ergo admittitur cumulatio:nam ista ratione fundat se
tex.in.§.nihil cōmune.ad hoc.ff.de excep.l.sed si ante.in ratione sui ⁊ ꝙ
no.per Dyn.in.c.nullus pluribus.de reg.iur.lib.vj. Sol.verū est qđ iste
rationes nō impediunt cumulationē:sed alia ratio subest.s.ratio contra
rietatis:naꝫ vt dixi intentans petitorium.dicit reum possidere:sed inten
tans possessoriū retinēde.dicit se actorē possidere,⁊ aduersariū non pos
sidere:vnde ratione istius cōtrarietatis repellitur a cumulando:⁊ opor
tet quod iudicia diuidat:sed ratione ordinis oportet quod prius propo
nat possessorium quam petitoriuꝫ:vt hic. ¶ Ratio ergo contrarietatis
obstat cumulationi:sed reiecta cumulatione,ratio ordinis facit vt pos
sessorium preferatur:⁊ nō preponeretur fm Ja.bu.in.d.l.incerti. Petr.
b dicit ꝙ ipse nunquā potuit intelligere[b] quod iste sit ordo necessitatis.
bene enim verū est ꝙ lex consuluit quod iste ordo teneatur quo ad ordi
nandas personas petitorij.⁊ rei,⁊ quo ad probationē:non tamen ꝙ hoc
consilium sit necessitatis,⁊ quod contra illum qui me turbat,asserendo se
possidere,ego non possum rei vendi.proponere fm Pet.sed tu dic quod
procedens opi.verior est:qꝛ si ego credo me possidere pleno iure,non ob
stante quod alius me turbet:ergo per calumniam proponerē rei vendica.
que presupponit aduersariuꝫ meū possidere vel detinere:vt.s.de alie. iu
di.l.j.⁊.ff.eo.l.officium.⁊ ideo prius terminādus est articulus iste an pos
sideat necne:fateor tamen ꝙ si agerē petitorio respectu detentationis,⁊
possessorio retinende:eo quod ille detinendo turbat me in ciuili posses
sione,quod procederet cumulatio:quia distinctio possessionis ⁊ detentio
c nonis excludit causam cōtrarietatis[c]:vt no.ff.de acqui.poss.l.clam pos
sidere.§.qui ad nundinas.⁊ per Dy.in.l.j.§.interdictum.ff.vti pos.⁊ in
6 fi.t.de actio.§.i.per eundem.Dyn. ¶ † Sed adhuc instatur:nam iudi
cium fami.erciscun.⁊ communi diuidundo.est iudicium petitorium:vt
not.in.d.l.incerti.tamen si possideo tecum aliquam rem pro indiuiso ,⁊
me turbas:ego possum petere diuidi,⁊ super turbatione tibi silentium
imponi.arg.ff.fami.ercis.l.j. Sol.quoddam est petitorium,quod recipit
adminiculum cum possessione.⁊ illud potest concurrere cum possessorio
retinende:vt ibi. Quoddam est petitorium quod non potest exerceri a
possidente:⁊ tunc ratio contrarietatis impedit cumulationeꝫ:vt dixi.s.
Ex quibus omnibus sic conclude: Aut loquitur in incorporalibus:⁊ p
cedit cumulatio,⁊ potest in iudicium omne ius deduci,⁊ petitorij ⁊ pos
sessorij.ratio est,qꝛ per quasi possessionem agentis non excluditur peti
torium in incorporalibus,vt extra de causa possel.c.pastoralis.⁊.c.cum
ecclesia sutrina. Aut loquitur in rebus corpora
libus:⁊ tunc refert:aut est petitorium,quod reci
pit ex possessione fomentum:vt sunt diuisoria iu
dicia:⁊ tunc admittitur cumulatio:vt argumen.
in.l.j.famil.erciscun. Aut est petitorium,quod ex
possessione agentis non recipit fomentum , sed
impedimentum : ⁊ tunc refert ex modo agendi:
d Nam aut agens simpliciter agit[d], ⁊ ipse sibimet
obstat,tanquā contrarius. Aut sic distincte agit
quod non resultat contrarietas:tunc procedit li
7 bellus:vt no.in.d.§.qui ad nundinas. ¶ † Sed
e cōtra[e] hoc instatur:⁊ videtur ꝙ in nullo posses
sorio admittatur cumulatio petitorij: nam licet
non obstet causa contrarietatis obstat tamen ra
tio duplicitatis:quia bis eadem possessio petitur
duobus remedijs:quod est inconueniens : vt. l.
quod in heredem.§.eligere.de tribu. vnde Joā.⁊
Azo ⁊ Jac.de are.⁊ multi alij dixerunt quod nū
quam procedit cumulatio:sed veritas est in con
trarium:vt.s.dixi. Non obst.hoc argu.quia non
est verum ꝙ hic concurrat ratio duplicitatis,cū
ista iudicia habent se vt excedētia ⁊ excessa:nam
reale iudicium est proprietatis declaratiuum , ⁊
interdum constitutiuū:vt no.ff.de acquir.poss.l.
pomponius.§.si is.⁊ est perpetuum.non momen
taneum.⁊ in hoc excedit possessorium:sed contra
exceditur a possessorio:qꝛ in petitorio debet pro
bari dominium. In possessorio non est opus nisi
probare factum possessorium:qꝛ de facto,non de
iure disputatur:vt.l.ij.§.i.ff.si ser.vē.⁊ ideo lex ꝯ
suluit quod quādo quis non confidit in proba
tione proprietatis,quod ipse assumat viam agen
di possessorio iudicio:vt dici tex.in.d.c. pastora
lis.qꝛ ergo ista iudicia habent se vt excedentia ⁊
excessa,⁊ nō est eadem vtilitas cōtrouersie vnius
sicut alterius : non est verum quod hic occurrat
duplicitas. Adde hic.ff.si fa.fur.fe.di.l.j.§.cū plu
f res.vbi dicitur quod secundum iudicium sit a se
habet ad primū ꝙ cōdemnatoria lata in primo,
⁊ exactione secuta tollatur secūdū ꝙ cumulatio
impeditur:sed istud est verū.quādo iudicia sunt
paria.secus si habent se vt excedentia ⁊ excessa.
8 ¶ † Or aduertatis ammodo ad vtilissimas.q.⁊
iuxta predicta quero.vbi non procedit cumula
tio:sed reus pariter procedi, nūquid teneat pro
cessus? Jaco.butr.tenet j.l.incerti.quod sic. Tu
dic quod vbi impeditur cumulatio ratione ordi
nis prelationis, quod si nō opponatur exceptio,
procedunt iudicia,⁊ valent:vt ff.de euic.l.si man
cipiuꝫ.§.si communi.⁊.j.communi diuidun.l.j.⁊
extra de or.cog.c.cum dilectus. Idem si cumula
tio non procedit ex eo ꝙ absolutoria lata in pri
mo parit exceptionem in secūdo:vt.ff.de excep.
l.generaliter,secundum secundaꝫ lec.gl. Si vero
non procedit cumulatio: quia iudicia electione
tolluntur:tunc aut in eodem libello simul propo
nuntur,⁊ procedit iudicium propter culpam non
opponentis.argu.in.l.j.§.quia autem.ff. quoruꝫ
leg.si autem successiue proponātur,procedit pri
mum iudicium,⁊ non secundum:quia est funda
tum super actione iam sublata per electioneꝫ:vt
in.l.vlt.j.de codicil.vnde etiam nemine opponē
te,iudex non audiet eum qui actionē non habet:
vt no.s.de trāsact.l. vbi pactū .quandoqꝫ impe
ditur cumulatio ratione contrarietatis:⁊ tunc aut
contrarietas apparet ex eodem libello,⁊ non pro
cedit libellus:vt in.l.j.j.si seruus extero. Ipse em̄
se excludit:vt in.l.ij.§.sed si alius.ff.quādo appel.
fit.⁊.j.de libe.causa.l.cum precum. Si vero con
trarietas non apparet ex eodem processu: sed ex
successiuis processibus,si quidem tolluntur ele
ctione , primus processus derogat posteriori: si
autem non tolluntur electione ex secundo, indu
citur tacita renuntiatio in primo:vt not. in. §.
nihil commune.⁊ argumen.in dicta.l.si filiusfa
mil.de mino.secunduꝫ Barto.qui ita not.in di
cto.§.nihil commune . adde quod vbicunque
exceptio contrarietatis apparet intrinsecus ex
forma libelli.non est necesse quod opponatur:
vt not.ff.de verb.obl.l.eūꝫ qui ita.§.qui ita.qꝛ si

tum iuramentū su
rantis:qꝛ cū absolu
tio iudicis a iura
mento sit ⁊ esse de
beat sup iuramēto
quod habeat vigo
rē,vbi nō subest iu
ramentū,non cadit
absolutio:⁊ si fieret
esset potius facti q̄
iuris vnde non per
petuaret,nec exten
deret iurisditionē:
vt in fi.no.in.l.si pa
ter.j.de sta. defun.
⁊ in.c.cum plures.
de offi. delega. in.
vj. Not. ꝙ dixidem
esse iudex iudicij p
parāti,vide qđ pul
chre dicit Joā.cal.
in cōsi.de fo.cōpet.
⁊ dixi in consilio
apud sabaudiam.
Andr.Barba.

a ¶ Sed cōtra. Ui
de Bart.in.d.§.ni
hil cōmune.in pri
ma combinatione:
⁊ vide in seq. col.
b ¶ Intelligere. Ui
de Bar. in.d.§.ni
hil.commune.
c ¶ Contrarietatis.
vide glo.⁊ Bar.in
d.§.nihil commu
ne.in.v.lec.
d ¶ Simpliciter a
git.vide Bar.in.d.
§.nihil cōe.in ver.
quero pro declara
tione.⁊ ibi Joā.de
imo.
e ¶ Sed cōtra. Ui
de Bar.in.l.natu
raliter.§.nihil com
mune.in.v.lect.
f ¶ Judiciū. Idem
tenet Ang.in.d.§.
nihil commune. ⁊
ibi dixi post Bart.
⁊ Bal.in.l.edita.in
ver. quartum ge
nus.s.e eaꝫ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a ¶ Quo asserunt. Idem dicit Bald. in l. si quis. §. quo app. non recip.

b ¶ Ille partes veniant &c. Not. ne partes veniant ad arma, vide Bald. in l. nullus. §. de fus. cri. & fide catho. & que not. ad Barto. in l. si duo. ff. vti possi. And. Barb.

c ¶ Sequestratio. Vide Bart. in l. ab executione. in fi. §. quoñ appe. non re. & que dicit post Bar. in l. si vsufr. §. sed si inter. ff. de vsufru.

d bellus est intollerabilis, q̃ q̃ dno. gl. ff. de pact. l. si vnus. §. pact⁹. in gl. in opponẽdo. ¶ † Sed quæro, duo asserunt se possidere, & neuter vult agere: sed vter q̃ vult possessorio incumbere: mõ ista res venit ad aures iudicis p simplicem querelam, non p libellũ: q̃ tũc pars ipsorum offert iudicis, petens mandari aduersario, ne accedat ad possessionem: vt in l. vlti. ff. de offi. pcon. cessãdet Jac. de aret. q̃ iudex summatim inquiret de possessione. & constito sibi p summarias cognitionem, & sine libello, quis possideat, mãdabit alteri parti q̃ non accedat ad possessionem. & idem tz Jaco but. in. d. l. incerti. ne partes: veniãt ad arma & rixas: vt l. si vsufructus. §. sed si inter duos. ff. de vsufr. Jdẽ tz And. de pi. & ibi quod ita practicãt aduocati per. l. liberis. §. si quis ex seruitute, ff. de lib. causa. Jdẽ tz Jnn. extra de pba. c. in plentia. & hoc est multũ not. Si autem iudici possit liquere quis possideret, deberet, interim sequestrari, & fieri sequestratio possessionis, vel fructus, ne partes veniręt ad arma, secundũ Jnno.

e

f ¶ Turbare. Vide de q̃ interdictore cuperande possessiõis eo ipso q̃ subdit⁹ est, & possedit de negando pbat turbatio p Jnno. in. c. querelã. extra de elec. & in. c. subborta extra de re iudi. & ibi Abb. in. fi. collum.

g ¶ Bar. videtur dicere. Vide Bar. in l. §. huic⁹. & ibi dicit. post Bar. ff. vti pos. & p Jnn. in. c. subborta. extra de integ. resti. & quod no. in. Spe. de act. & pet. §. superactionibus⁹. vers. sed addde & Jo. de imo. in. d. l. si pu⁹. & Bald. in l. nõ ab re. §. vñ vi. et qui facit contra prohibitionẽ etiã verbale, dicit vim facere. l. i. §. q̃d si vi. ff. q̃ vi. aut clã. & si vi. q̃ no. Bar. in. d. l. §. huius.

10 ¶ † Sed in ista pdicta q̃ro, pone q̃ proponitur interdictũ retinende possessionis. mõ vtrq; pars pbat de possessione. q̃ro q̃o petitorium ordinabit: nam cũ videatur in pari cã. nõ videt q̃ iudex possit alteri imponere onus probande proprietatis. Respon. si vnus probat per plures testes, vel si non per plures, per dignores, vel si non per digniores probat de antiquiori possessione, iste debet vincere: quia potior est in probatione: vt. ff. de testi. l. ob carmen. §. si testes. & extra de proba. c. lx. cãm. vñ si vnus probat de possessione anni, alter de possessione semestri. & testes dicũt q̃ eum colere, viderunt & arare. tũ presumit illud potiꝰ quoddam agere q̃ possidere, & clandestina potiꝰ p̃sumit eius possessio q̃ iusta, cum non potuerit possessionẽ querere, nisi clã, vel nisi detexerit eum qui primo possidebat vt. l. si finita. §. vbi aũt. de dã. infec. q̃ ergo melꝰ de possessione probat altero de supascriptis modis, obtinet de interdicto retinẽde: non attento quis de dominio incidẽter probauerit in hoc possessorio quia hoc casu dominũ probatio nil operatur: sed si vterque probat pariter de possessione: vt quia testes sunt pares in numero, & in dignitate, & non de antiquori possessione probat vnus quam alter: tunc prodest dominũ probatio: quia iustificatur possessio, et possessio iustificata magis debet preualere: q̃ semper vincit ille qui habet iura potiora & duplicia: vt le. finali de edicto diui adriani tollendo et ideo dicit Jacobus but. ᵈ in. d. l. incerti. quod vbi cõtenditur de possessione, admittitur articulus proprietatis, si prodesse potest articulanti: quia dicitur esse pertinens: mam iudex debet admittere omnes probationes. & sine faciant plenam probationem, sine faciant plenam, siue indicium faciant, sine aliquod adminiculum: vt. §. eo. l. indicia. sunt verba Jac. but. in. d. l. incerti. que sunt notabilia. ¶ † Sed hic q̃ro: nunquid rattione istius incidentis ᵉ probationis dominũ possit res adiudicari probanti? dicit Jnn. quod forte sic. extra de proba. c. licet causam. in gl. que incipit, vbi interdictum, quod nõ credo verum: quia probationes facte in possessorio non excludũt petitorium: vt. §. fi de momen.

11

e

12 pos. l. j. & §. qui leg. perso. l. fin. ¶ † Deinde quero: ego agoꝰ contra te vt

f pos. nunquid eo ipso quod tu in iudicio contradicis, videaris turbare?

g ris q̃ nõ sit opus mihi aliter probare de turbatione tua? Bar. ᵍ videtur dicere quod sic. de no. ope. nun. l. si prius. hoc credo verum, si cõradicat, eo quod se asserat possidere: quia hoc ipso confiteatur se turbare: quia turbatio procedit ex actibus que fiunt in ipsa re, qui probantur per confessionem. facit ad hoc. ff. de vi & vi arma. l. vim facit. si autẽ simpliciter negat intentionem actoris, ex hoc nõ infertur vis turbatiua: quia negatio rei non prestat propterea impedimentum possessioni, nec per hoc minus dicitur possessio pacifica vel vacua. arg. ff. pro empto. l. alienam. Jtẽ que

h roᵇ: nunquid ille qui agit possessorio retinende, debet exprimere in libello modos probationis. dicit Jnno. quod sic vt ipse not. in. d. c. licet causam. in glo. que incipit, honorem iuris. & districtũ. Tu dic quod predict libellus etiam per circumstantias non declaratas: vt. ff. de penis. l. si pueres. nisi reus petit declarari modos turbationis: vt possit deliberare an velit cedere, vel contendere. & ita intelligo Jnnoc. & adde quod verba libelli sunt large interpretanda: vt not. idem Jnnocen. in dicto. c. licet causam. in glos. fin. Jtem adde quod dummodo tollerabilis sit petitio, semper est admittenda: vt not. Jnnoc. extra de iudi. c. examinata. in glo. fin.

13 in fin. ¶ † Quero, ago cõ tecum vendicatione: tu me reconuenis possessorio

i rio pro eadem re. Quero, an ista iudicia debeant simul tractari, an vero possessorium preferatur, an vero preferatur petitorium: & videtur esse considerandum, an tale sit petitorium quod absorbeat possessorium: et tunc sit procedendum tantum in petitorio, tanquam in maiori expressiali. argumen. ff. de iudic. l. per minorem. Aut econtra est tale possessorium quod absorbet petitorium, vt possessorium recuperande non tentatum simpliciter: sed secundum l. si quis in tantam. §. vnde vi. tunc ipsum tanquã preiudiciale est preferendum petitorio. Cum igitur semper sit alterum duorum, vel quod petitorium absorbet possessorium, vel econtra, nunquaꝫ videtur q̃ simul agatur vtroq; iudicio: si vna pars intentat vnum iudicium, altera alterum: q̃ semper de preiudiciali est principaliter cognoscendum. dicit Odof. q̃ quando petitorium absorbet possessorium tunc impeditur possessorium quando in petitorio offeruntur parate probationes: alias non differtur possessorium ratione petitorii: vt. l. j. de edicto diui adri. toll. ¶ Tu dic quod ibi petitorium opponebatur exceptionem, & possessorium erat summarium: & ideo non differtur, quando quidem proprietatis requirit longiorem indaginẽ: sed non loquimur in possessorio, in quo ordinarie procedit ur, & differtur ina sperata: vt dicit. d. de iudi. l. properandũ. & ideo dico quod licet probationes ᵏ non sint tam prõpte, non est vis: quia semper ex ordine questio preiudicialis debet preferri. ff. de peti. here. l. si quis libertatẽ. gl. tamen que est in. l. incerti. de interdi. semper dicit possessorium preferendum, quasi in hoc possessio sit priuilegiata a iure: vt. ff. de iudi. l. si de vi. tamen quod dixi verius est. fa-

14 cit extra de caus. pos. & proprie. c. cum dilectus. ¶ † Quid de hac q̃ˢ?

l Ago interdicto recuperãde, excipis de dominio: nunquid est necesse q̃ replicem. de. l. si quis in tantaꝫ. vel de. l. si quis ad fe fundum. que dicit q̃ spoliatus ante omnia est restituendus: Jac. but. in. d. incerti. videtur velle quod sic. & ficnam sicut exceptio impedit processum in actione: ita que dam replicatio impedit processum & exceptionẽ: vt. l. quantã. Allegandum. de adul. sic est hic: nam replicatio quod ante omnia est restituendus spoliatus, facit tm̃ aliter exceptionem dominũ cessare: vt in ea exceptio non procedat: sed si hec replicatio non opponatur, & excipiens sit admissus ad probationẽ dominũ, videtur pronuntiandũ pro excipiente. vt Jac. bu. ad hoc extra de restit. spol. c. j. addde q̃ no. Jnno. extra de q. prior. &

m constitutus. ¶ Ego credo q̃ non sit necesse replicare ᵐ, quod spoliatus sit ante omnia restituendus: nam hec est potiꝰ eius allegatio iuris & de re, quam replicatio, & est propria natura ipsius actionis proponende ea interdicti recuperande: & ideo licet non replicetur: exceptio dominũ non procedit: vt not. in dicta. l. si de vi. ff. de iudiciis. & per Dinum in capitu. qui ad agendum. de regulis iuris. lib. vi. Non obst. c. j. quia illud contingit ibi propter culpam actoris, qui admisit reum probantem de proprietate. argumen. ff. iudi. fol. l. iij. §. in hac. vnde dicit ibi Jnnocen. quod illud contingit ibi propter voluntatem partium, que in hoc conuenerunt. Jtem non obst. quod dicit Jnnocen. in capitu. constitutus. quia ibi loquitur in spiritualibus, in quibus non est fienda restitutio, si non omnis sit de mente agẽtis: & est ibi speciale, propter periculum anime. Quidam hic Lyn. quando & quotmodis dicatur vnus & idem libellus, & dicit quod tribus modis. sed tu dic quod circa eandem actionẽ dicitur vnus libellus a conclusione: nam vnius conclusionis est illa que facit vnum tem petitionis: sed in diuersis actionibus: tunc dicitur vnus libellus quando conclusio est communis vtrique actioni: vt. ff. familie erciscun.

Libertas

15 l.heredes.§.de plurib⁹.z de act.emp.l.non est nouum. ¶ † Et hoc fa
cit ad.q.dicit statutum q non probane accusationem, punietur in.cen
a tum.modo quidā in eodē libello[a] accusauit p iures[b], z nō pbauit de ali
b quo: queritur an debeat puniri in pluribus penis, an in vna. z si suma
tur accusatio pro libello: est tm̄ vna pena. ad hoc facit.l.edita.§.de edē.
vbi actio ponitur pro libello. si aūt sumatur pro iure accusandi: tūc sunt
plures accusationes: vt.l.j.§.j. si reus vel accu.mor.fue. Dyn. disputauit
hanc qō. nō: dixit quod erat vna pena, que habebat locū ex vniuerso, z
ex aliquo, id est siue nil probetur, siue probetur contra vnum, z non con
tra aliū. z hoc ex natura indefinite, que potest verificari in vniuersali, z
in particulari, secundum Dy. quod verum credo.

1 Mater non habet ius vendēdi rem filij.
2 Ratio huius legis ponitur.
3 Quid si pater vendidit tanquam legitimus administrator.4.
5 Pater vendidit rem filij, postea eū instituit in legitima: nunqd filius po
terit rem a patre venditam vendicare.nu.6.
7 Ex venditione facta scienti rem alienam non oritur obligatio euictio
nis.8.9.
10 Pater vendidit rem filij, que valet centum: filium instituit in dimidia
que valet.xxv.zc.
11 Inuentarium an prosit filio heredi, si statutum disponit expresse quod
filius heres non possit venire contra factum patris.

¶ Lex decimaquarta.

Cum a matre. Filius venit cōtra factū mr̄s: is
nisi quatenus sit eius heres. h.
o. vel sic cōtra factū defuncti nō venit heres, etiā si iure suo,
nō hereditario venit. h.o. Iac. but. vel sic. Pro ea parte qua
quis succedit defuncto, pro ea eius representat personā: z eatenus cōtra fa
1 ctū eius venire nō pōt. h.o. Bar. ¶ † No. q mater nō hꝫ ius vēdēdi rez
filij. cōcor.§.eo.l.mr̄.z.ff.de solu.l.filie. ¶ Scdō no. q si dñs succedit nō
dño qui rem vēdiderat, q cōtractus ꝯfirmat p hereditaria parte, saltē
quo ad exceptionē prestandā. ¶ Itē no. id qd dixi in summario Iacob.
bu. adde tñ q preter seu circa factū defuncti heres bene pōt venire iure
pprio: vñ mala fides authoris non nocet heredi ppriū titulū habēti vt
2 ff.de diuer.z tēp. pscrip.l.an vitiū.§.ex facto. ¶ † Quero primo, que est
ratio q filius qui matri succedit, nō pōt rē propriā a matre vēditā z tra
ditā vendicare? Rñdent quidā q ratio est: qr quē de euictiōe tꝫ actio, eū
de agentē repellit exceptio: vt.ff.de euic.l.vendicantē. sed heres vēditri
cis tenet de euictione: ergo nō pōt euincere. Ista ratio quantū ad.l.no
strā reprobat p gl. qr hic emptor sciebat q mr̄ vēdebat rem alienā: sed le
ge cauetur q scientia emptoris impedit eū agere de euictiōe: vt.j.de eui.
l.si fundū sciēs. ergo hec rō nō procedit. vera ergo ratio hec est: qr heres
reputat vna z eadē persona cū defuncto: vt in aut. de iureiur. a mor. pre
stito.§.j. z nisi esset ista fictio, nūq iura authoris directa maxime perso
nalia transirēt in heredē: sicut igit mater (si viueret) nō posset venire cō
tra suū cōtractū: ita nec heres eius: vt.ff.de re.iur.l.ex qua psona.z.j.de
3 bon.auh.iu.pos.l.si vxor.z.§.de neg.gest.l.si ab eo.cum simi. ¶ † Scdō
querit. si lex nr̄a loquit in matre: quero, quid qñ vēdidit pr̄ tanq legitim⁹
administrator rē filij: certū est q ista alienatio nō vꝫ: qr pater est lītimus
administrator ad ꝯseruandū, no ad alienādū: vt.j.de bo.ma.l.j.z auth.
de nup.§.qm̄ infirmus. Nūquid ergo filius heres patris poterit ꝯueni
re: quidā dicūt q sic: nā cum reputet eadē persona, z ipsemet pr̄ (si viue
ret) posset ꝯuenire: vt.§.de sa.san.ecc.l.iubemus.§.econom⁹. ergo ipse
filius pōt cōtrauenire. Preterea, illud est factū cōtra legē: ergo nunquā
cōualescit: vt.j.de agri.z cesi.l.quēadmodū.lib.xj. Preterea hoc ꝯtigit
cuibi, qd plus permittit heredi q defuncto: vt.j.de euic.l.fi. Preterea hꝫ
est expressum in patrono, qui licet sit heres liberti: tñ venit cōtra ꝯtum
liberti celebratū super iure patroni: vt.ff.si qd in frau.pa.l.iij.§.patronū
4 z.§.si intestatus.z.j.si quid in frau.pa.l.ij. ¶ † In contrariū videt: qr ex
ꝯtu patris descēdit obligatio eius in heredem. si ergo filius obligat ex
cōtractu paterno: ergo no pōt ꝯtrauenire: qr descēdit in eū obligatio. pro
batur hoc in.l.si cū dotē.§.trāsgrediamur.ff.sol.mat.z.§.si mi.se ab her.
absti.l.j.§ vul.substi.l.si filius qui patri.z de acquir.her.l.necessarius. cū
si. z istā partē tenet gl.ord. ¶ Modo rñdedū est ad ꝯtraria. z primo dū
c tu dicis pr̄ posset ꝯuenire, cōcedo: vt legitimus administrator[c] z sic sub
rōne officij. z istud officiū nō trāsit ad heredē: z ideo ista via agendi non
trāsit ad heredē. ad hoc.ff.de cu.fur.l.cuius bonis.z.j.si quis ign.rē mi
no. esse sine decre.cōp.l.j. ibi dū dicit, cuꝫ officiū morte finiat. z ita videt
hic gl. Itē non ob. si dicatur q iste cōtractus sit initus cōtra legē: ibi dū
dicit cū patri sit hoc interdictū. nā tñ. q pr̄i est interdictū alienare in p
iudiciū filij: ipse tñ pater bene obligatur ex suo cōtractu. z ista obligatio
descēdit in heredē patris, vnde nō excluditur filius: qr filius, sed qr hr̄s.
ar.j.de predi.mi.z.l.z si is. Sed nō est ita in.l.quemadmodū. nā ibi erat
prohibitū cōmerciū: z ideo nemo obligat: vt.ff.de lega.j.l.si quis inqui
linos.§.fi. Itē nō ob. q plerūq plus permittitur heredi q defuncto: vt
j.de euic.l.fi. qr illud est ex eo q nō est eadeꝫ ratio in herede, que in defun
cto est, vel ibi est speciale in hrde fideiussoris, vt ibi not. Itē nō ob. argu.
de patrono: quia aliud in patrono: aliud in filio.
naꝫ libertus non potest ita alienare, sicut pōt pa
ter: vt not.§.de inoffi.dona.l.j. z ita respondet gl.
z male in hoc: qr ista differentia procedit in re
bus alienatis: sed nos loquimur hic in re tertij,
in qua neutri competit ius alienandi. ¶ Dic er
go q in.l.contraria est ideo: quia ex contractu
defunncti non descendit illa obligatio in patro
nuꝫ, licet sit heres: z ideo cōtractus defuncti me
d rito nō officit heredi[d]: vt no.l.l.quesitū.§.fi.ff.de
peca. vbi gl. dat singulariter hāc theoricā, z nor.
5 bene. ¶ † Tertio quero: pone q pater vēdidit rē
filij, z postea ipsum facit heredē in legitima: nunc
quid filius heres in legitima propriā rem a patre
venditā potest vendicare? ¶ Gl. respōdet distin
guendo: aut filius est institutus in re certa pro
sua legitima, aut est institutus in quota. si quidē
est institutus in re certa: nō tenetur ex contractu
paterno: z ideo potest cōtrauenire: qr es alienum
nō sequitur fundū: vt.ff.de here.insti.l.quoties.z
ar.ad treb.l.j.§.si heres. vidē no.gl. in simili.ff.de
trāsac.l.cōtrouersia. Aut est institutus in quota:
z tūc pro quota parte est heres, p rō eadē sibi ven
dicanti obstet exceptio doli: vt hic. ratio est: quia
quota, is⁹ vniuersale significat: vt not.j.fa.ercis.l.
quoties. Aduerte, vt nō erres, tu debes subdistin
guere: qr aut est relicta sibi quota hereditatis: z
tūc gl. dicit verū: qr proportionaliter descēdit in
ipsuꝫ obligatio defuncti: vt.l.j.§.licet.peta.cū si.
aut est institutus in quota bonorū, id est quia di
xit pater: instituo te in tertia parte debita tibi iu
re nature: tunc filio vēdicanti non ob. exceptio. ra
tio est: quia non descēdit vt in filium obligatio ex
cōtractu paterno: qr legitima dicitur deducto re
alieno, vt.l.papinianus.§.quarta.ff.de inoffi.te
stamen. Es ergo alienum non obligat filium he
redem existentē in sola legitima: quod est no. ere
go filius cui est relicta sola legitima, nō habet cō
ficere inuentarium: quia es alienuꝫ non sequitur
legitimum. protanto verum dicunt gl. quod nō
confecisse inuentariuꝫ nō nocet filio in legitima:
vt nota. in aut. de here. z fal.§.sancim⁹.ad fin.§.
6 ¶ † Quarto queritur. ex quo filius repellitur p
hereditaria parte: quid si eo sic repulso nō videa
tur habere de bonis patris debitum bonorum
subsidium: vt quia fundus filij valebat quinqua
ginta, patrimonium patris valebat trecenta, z fi
lius fuit institut⁹ in tertia parte hereditatis: nā
si repellitur a petitione sui predij facta compēsa
tione existimationis: non reperit se in effectu ha
bere nisi quinquaginta: cum tamen legitima sua
ere alieno deducto, sit tertia pars ducentorum
quinquaginta. nam alia quinquaginta corrodū
tur per es alienum contractum ex venditiōe pre
dicta. qd erit in hoc casu? gl. hic dicit quod aget
cōtra coheredes, quod suppleāt debitum bono
rum subsidium: vt supra de inoffi.testa.l.scimus.
in princip. tanto enim minus videtur habere de
bonis patris, quantum est illud quod per exce
ptionem sibi opp. de bonis propriis non potuit
vendicare. z ita tenet hic glo. quod repellatur ab
emptore per exceptionem: sed suppleatur sibi le
gitima per coheredem de bonis paternis. sed ali
bi glos.no. dicit quod si per institutionem pater
nam filius non habet vltra debitum bonorum
subsidium, quod ipse non repellatur a re propria
vendicanda, sub quacunque forma verborum sit
institutus. ita not. gloss.j.de iure delibe.l.fina.§.
in computatione. z ratio est hic: quia legitimus
debet habere legitimam sine onere: sed si repelle
retur per exceptionem, istud est grauamen, quod
filius sentiret in re propria ex facto paterno: qd
est impossibile. que igitur istarum glosi. est vera?
Pet. tenet gloss. huius legis. z ideꝫ tenet Iaco.
butr. z Cyn. hic. Non obst. quod tu dicis q fili⁹
debet habere legitimam sine onere, quod verum
est sine onere legatorū z fideicommissorū; sed nō
sine onere eris alieni: qr es alienum potentius est
quem legitima: vt in.§.quarta. z adde quod not.
in.l.si cuius dotez.§.si pater.ff.so.mat.per Iac.de

a ¶ Modo quidem zc. Vide no.in.l.sci re debemus.de V. obl. Bar.in.l.libel lorū.§.sꝫ z si aliud. ff.de accus.

b ¶ Plures. Vide Bal.in.l.cū ratio nibus.ver.opp.di citur hic zc.j.qui acc.nō pos.z Bal. in.l.edita.§.de edē. in ver.iiij.z qd no. Bar.in.l.libellorū §.sed z si.ff.de accu sa.z in.l.si cum ex hibuissent.in fi.ff. de publicanis.

c ¶ Administrator. An hoc sit verū q pater vt legitimus administrator pos sit conuenire, vide per Bar.in.l.fin.§. in computatiōe.j. de iure deliber.

d ¶ Heredi. Adde glos.z doct.in.l.lu cius.ff.sol.mat.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Vendens rem alienā scienter, tñ abest, vt de euictione teneatur, vt ne ad pretium quidem, sed sm qd interesse ob rem non defensam: vt per Bar. in l. venditores. in j. q. ff. de ver. obli. Et adde elegan. ex dicta ab Alex. in cōsi. lv. j. parte. z eadē par. cōsi. xc. Corn. cōsi. lxxxiij. in quarta par. z Francis. in l. q vniuersas. §. possessionem. ff. de acqui. poss. P. D.

7 are. ¶ † Sed cōtra ista sic opponitur, ex venditione facta scienti rem alienā non oritur obligatio [a] euictiōis. Ex quo ergo res erat tradita: z sic cessabat obligatio primitiua ad tratendū, z propter scientiam nō superat obligatio euictiōis: ergo nullum est hic es alienū: vt est aliqua obligatio que posset descēdere in filiū. si ergo est ita quod nō est es alienū: ergo falsū est dicere quod ideo repellatur: qr es alienū potētius est q̄ legitima. Sol. es alienū hic cōsideratur respectu exceptionis que descēdit ex cōtractu paterno, z ex primitiua obligatione patris. nō solum enim dicitur es alienum qd est in petitione: sed etiam quod est in exceptione, vel cōpensatione: nā semper hoc prefertur legitime: qd est not. nam teneri dicet qui exceptione repellitur, z obligari dicitur ad nō petendū. ff. sol. mat. l. mevia. §. fundū. z ibi per Ja. de are. Expeditis tex. z gl. simul cōiunctis videt cōncludi cōtra Bar. in eo quod ipse no. ff. de vsucap. l. cū vir prediū. vbi ipse querit, an dñs succedēt venditori, an ɔfirmetur venditio quantū ad excludendū ius dominij, vel quantū ad exceptionē prestandā, z dicit ipse qd quantū ad ius agendi non cōfirmatur: vt. l. rem alienā. ff. de pigno. act. sed quantū ad ius excipiēdi refert: aut dominus qui successit venditori, tenetur tanquā heres, aut no. si tenetur de euictione: aut inuentariū non fecit: z obstat ei exceptio: aut fecit inuētariū: z tūc repellitur vsq ad quantitatē que sibi remāsit: vt
8 statim dicam. ¶ † Si vero de euictione nō poterat: tūc eatenus exceptione repellitur quatenus ex illa hereditate lucratus est, z non plus: vt. l. si ab eo. j. de lib. causa. z. l. si cū dotē. §. si pater. sol. matr. ita dicit ibi Bar. quod videtur expresse cōtra gl. z tex. nostrū. nam hic non tenebatur de euictione, z nihil lucrari poterat, nisi debitū bonorū subsidiū: z tamen dicit hic tex. q dicte successor idēq dominus repellitur per exceptionē: nisi sustinendo Bar. respōdeas q istud debitū bonorum subsidiū est quasi lucrū: vt no. in. l. ij. §. de iuris z fac. ign. Si ergo talis esset hereditas in qua nō reperitur legitima propter es alienū, qd totā hereditatē absorbet, iste filius non repelleretur a vendicādo, etiā si nō fecisset inuentariū: qr non
9 tenetur de euictione, sequēdo opi. Bar. ¶ † Sed reuoco hoc in dubiū, presupposita sciētia emptoris, z quod nō habeat locū euictio, z quod hereditas sit penitus nō soluendo. ¶ Ponamus q filius solus heres institutus adiuit sine beneficio inuentarij. Queritur nunquid repellatur a vendicando: z videtur quod nō: qr nisi lucratur, nec de euictione tenetur: ergo nō repellitur. contrariū determinat gl. in. d. §. in cōputatione, z pro gl. facit. ff. de li. causa. l. filiū. z. j. de lib. causa. l. si habeo. Itē lex simpliciter dicit quod si nō facit inuentarium, officit ei cōtractus paternus. qd verū credo: qr ex cōtractu patris descēdit in eū exceptio z qr lex fingit hereditatē locupletē, vbi nō sit iuētariū: vt in. d. §. sancimus. z adde qd no. ff. so. ma. l. que dotis. Nō ob. l. si ab eo. de lib. cā. al's. l. si seruo. qui z a quibus. qr loquitur in libertate, in qua nō cōsiderat ius excipiendi: qr inter libertatē z seruitutē nōn cadit mediū ius. l. ius excipiēdi: sz solū est ibi reperire extrema, vez q aut est liber, aut est seruus. ¶ Sed cōtra istā solu. opp. de. l. si ab eo. j. de lib. cā. Sol. vt ibi no. in tertia sol. qr ibi fuit a domino manumissus, z non erat defectus in substātia, sed in extrinsecis accidētibus. z facilius remouetur impedimentū accidentis, q̄ impedimentū substātie: vt. ff. de here. insti. l. qui soluendo non erat duos appollonios. Item nō ob. §. si pater. qr aut loquitur sm illum text. z hoc ille tex. nō dicit, sed bene dicit quod relictū factū filie, videtur factū animo cōpensandi necessarium debitū: sed hic inter patrē z filiū nō erat debitū, vnde non cadit ɔpensatio legis, vel hominis. qñ ergo ex facto patris descēdit inter patrem z filiū debitū vel obligatio: tūc cōsiderat, an filius tātundem lucretur, an non: vt illo. §. Sed vbi non descendit inter ambos obligatio, loquitur hic. Tu dic quod in illo. §. prout loquitur in institutione heredis, pro quota pro qua est heres non venit cōtra factum patris, qr heres sed pro parte coheredū non venit cōtra: qr lex cōpensat, si tanta quantitas est in ɔmodo institutionis, quantū est in dote exacta a patre; vnde in cōpensatione a patre attenditur ibi lucrū z quantitas, sed in. l. nostra nō facto inuētario attēditur quotitas, z ista videtur mihi vera opi. Aut loquitur secundum gl. illius. §. z tūc oportet illā gl. intelligere vt ibi not. Ja. de are. z veritas est q dos seu relictū expresse vel tacite pro dote cōfunditur ibi in legiti-
10 ma, sed nō in falcidia debita iure institutionis. ¶ † Quinto quero: pater vendidit rem filij, que valet centū. filium instituit in dimidia parte hereditatis, que valet. xxv. modo filius nō potest venire cōtra. intelligimus ne pro parte quotitatiua, vel quātitatiua? gl. hic intelligit de quota: z dicit verū non facto inuentario: sed facto inuentario hodie inspicitur quan-
11 titas, nō quotitas: vt no. in. d. §. in cōputatione. z hic per Cy. ¶ † Ultimo queritur hic: nunquid inuentariū prosit filio heredi, si statutū disponit expresse q filius heres non possit venire cōtra factū patris? gloss. in §. in cōputatione. dicit quod per istud statutum nō tollitur beneficiū inuentarij: qr istud statutū debet intelligi sm ius cō: vt extra de consue. c. cum dilectus. z. j. de noxa. l. si serui vestri. Alij dicūt cōtrarium: vt statutum aliquid operetur: z ita tenet ibi Cyn. ¶ Tu potes saluare gl. nā cū tractatur de dāno vitando, statutum debet per ius cōmune restringi: vt d. l. si serui vestri. Item promptū est leges legibus cōcordare: vt. ff. de iure offi. doti. l. j. trahemus ergo statutū ad ius commune. ar. ff. de legi. l. sed z posteriores. ¶ Preterea defensio z beneficium inuentarij est secundū naturalem rationē, quod quis nō obligetur nisi sm vires hereditarias: vnde de iure canonico non est necessarium inuentarium: sed sufficit sola iustitia naturalis: vt no. extra de vsur. in. c. quāquā. lib. vj. in nouel. ergo statutum quod debet intelligi secundum naturalem rationē, cōgrue potest hanc interpretationē recipere. arg. ff. de excus. tuto. l. scire oportet. §. sed z si maxime. Alia autem beneficia inuentarij que non concernunt iustitiam naturalem, sed ius positiuum: exemplum. j. de iur. delib. l. fi. §. donec. z. §. licentia. credo talem heredem non habere ex vigore statuti: cum etiam ipsa equitas canonica quandoq talia beneficia non admittat: vt no. xviij. q. v. c. non sane. per Archidia.

b ¶ Cessabat. Adde Bald. in c. j. §. si facta. inti. si de feu. fue. cōtro. z ibi vide gl. z doc. de materia huius. l. z vide Bal. in d. l. venditor ex hereditate. hic alleg. in repertoris antiqs, z qd ibi scripsi post eū.

c ¶ Solo titulo. Vide Bal. in d. l. vt inter diuinum, z in l. siue autē. §. si duobus. ff. de publicia.

1 ☞ Prioritas tituli nōn attenditur, sed prioritas traditionis.
2 Vendens rem duobus qualiter punitur.
3 Vide oppo. nu. 4. z. 5.
6 Pater habens filium primogenitū naturalem, z habens secūdogenitū legitimum, si facit legitimari primogenitum, an preferatur secundo genito, si consuetudo sit quod primogenitus succedat.
7 Agebas cōtra me publiciana: quia res erat tibi prius tradita: tū a possessione cecideras: ego vt te excludā, facio mihi vendi rem a Martino: z sic habeo titulum z possessionem, nunquid debeo vincere.

Lex decimaquinta.

Quoties. ¶ In duobus habētibus cām ab eodē dño, melior est cōditio eius qui per traditionem recipit. h. d. vel sic. ¶ Ille est potior in dominio, cui res prius traditur: licet alius in titulo preuenerit. h. d. ¶ Diuiditur in tres partes. In prima parte tractat de potioritate dominij in titulo oneroso. In secunda parte tractat de regressu euictionis. In tertia parte tractat de prelatione in titulo lucratiuo. secūda ibi, erit sane. tertia ibi, cum z si. ¶ In tex. distrahitur. successiue, ita quod vnus est prior titulo: alius vero posterior. ¶ In tex. in detinendo, id est in obtinendo. ¶ In tex. recipere. scilicet a venditore re euicta. ¶ In tex. ibi, ratio-
1 beatur. non ad estimationem pretij, sed vsurarū. ¶ † No. q nō attenditur prioritas tituli, sed prioritas traditionis, vel quasi, in acquisitione dominij. ¶ Secundo not. quod ille qui dicit se dominum ex emptione z traditione, debet probare pretium solutum, vel fidem habitam de pretio. ¶ Tertio not. quod ille qui potest se tueri ab euictione, z se non tuetur nihilominus habet regressum nomine euictionis. ¶ Quarto z vltimo not. quod sicut prioritas possessionis attenditur in contractu oneroso:
2 ita attenditur in contractu lucratiuo. ¶ † Oppo. ista lex presupponit quod possit res insolidum duobus, vni prius: alteri posterius vendi. contrarium: incidit venditor in crimen falsi: vt. ff. de fal. l. qui duobus. Solu. aut loquitur vtrum venditio procedat de iure respectu cōtractus z traditionis, z procedit: vt hic. Aut respectu delicti, z dico quod non iure sit: cum faciens punitur in. d. l. qui duobus. quam. l. intellige. si prius em-
b ptor non cessabat [b] in pretij solutione: nam si cessabat, impune res venditur posteriori emptori, secundum Odof. qui ita not. ff. de hered. ven.
3 l. venditor ex hereditate. ¶ † Secundo oppo. z videtur quod melior sit conditio eius qui primo habet titulum, non attenta traditione: vt supra de sacrosan. ecclesijs. l. vt inter diuinum. Solu. ibi loquitur vbi ex so-
c lo titulo [c] transit dominium: hic vero vbi requiritur traditio, vel quasi, no. tamen sm Spec. qd illa. l. non habet locum in publiciana: qr ibi licet emat ecclesia tū traditio vel quasi desideratur vt not. in Spec. de loca. §
4 nūc aliqua. ver. lviij. ¶ † Tertio opp. z videtur quod attēdatur ordo cōtractuū, non ordo traditionū: vt in. c. qui prior. de reg. iur. lib. vj. Sol. ibi loquitur in

loquitur in hipotheca, in qua queritur fine ex qua oritur ius ex solo titu-
5 lo. hic loquit in dñio, in quo nõ queritur ius ex solo titulo. ¶ † Quarto
4 extra op.ª qz si duo impetrant beneficiu3, ille est potior qui pri⁹ impetrat, non ille cui primo possessio tradit: vt plene no. extra de rescrip. c. capitulum sancte crucis. z in. c. qz cũctis, de concess. preb. lib. vj. So. ibi in beneficialibus, in quib⁹ non queritur ad ius acquirendum traditio, vel quasi sicut nec ad perdendu3 requirit eiectio de possessione, vel quasi: quia sufficit φ quis sit priuatus titulo: vt vacet beneficiu3. facit qd no. Inno. extra de concess. preben. c. cu3 nostris. Concludo ergo φ quedã sunt iura q̃ procedunt ex titulo z possessione simul iunctis: tunc ille est potior in cuius persona reperitur prius horũ concursus. quedam sunt iura, in quib⁹ sufficit solus titulus: tunc ille est potior qui prius h3 titulũ efficacem. secus si titulus esset null⁹, z ratio predictorum hec est: qz quoties ad confirmationem vnius actus requirunt duo: tunc ille est potior in cui⁹ persona illa duo prius requirunt: vt hic. sed vbi requirit vnum tantu3: tunc ille est prior in cuius persona illud prius reperitur: vt. ff. q pot. in pig. ha.
6 l. potior. in princi. z. §. si colon⁹. z. l. idemq3. §. si tibi. eo. tit. cu3 si. ¶ † Et
b hec faciũt ad. que. dictat consuetudo φ primogenitus ᵇ succedat. modo quidam habebat primogenitum naturalẽ, z habebat secundogenitũ legitimum: deinde illum naturalẽ legitimauit. querit quis preferat. dicit Jaco. bu. φ prefert secundo genit⁹: qz l3 primogenit⁹ fuerit natura prior tamen fuit iure posterior: qz naturale z ciuile vinculum ex quib⁹ cõstat successio, prius reperiunt in legitime nato, quam in legitimato, ẽm Ja. bu. hic in lec. qd est no. Nec attenditur hic fictio: qz cõsuetudo respicit in dubio naturalem veritate3, non fictionem: vt. l. vlt. §. de his qui veni. eta. impe. ¶ Ulterius op. dicit hic qd d3 probari pretiũ solutũ contra ff. de publiciana. l. de pretio. Sol. ibi in publiciana, hic in rei vẽdicatiõe. ratio est: qz dominium est ius plenum, vnde non transit ita de facili, sicut transit quasi dominiũ, qd est ius semiplenum, in quo fundatur publicia-
7 na. ¶ † Iuxta istam partem quero. Tu agebas, contra me publiciana: quia erat tibi prius res tradita. tamen a possessione cecideras: ego vt te excludam, facio mihi vẽdi rem istam a Martino, z sic habeo titulum z possessionẽ. nunquid ego vincam? z videt φ sic: qz in publiciana, quãdo duo habẽt causam a diuersis, potior est conditio possessoris, non attenta prioritate: vt. ff. de publiciana. l. siue autem. §. si duobus. hãc. q. terti-
c gl. §. de peti. heredi. l. cogi. dicit hic Odof. ᶜ φ postq̃ quis est vocatus ad iudiciũ, vel spes erat φ vocaretur: presumitur φ emptio sit dolosa: z mala fide facta: z ideo nõ patrocinat emptori: vt colligit. ff. de act. empt. l. si ea res ẽm Odofr. qd no. qz per hoc preparatur contra multas fraudes z baratarias, ẽm Odofr. quem super hãc. l. omnino videas. ¶ Ulterius op. ad. ver. Erit sane. dicit hic φ si emptor patit a se euinci. habet regressum de euictiõe. Et qz cũ h3 legitimã defensionẽ, ergo si eam omittit sua culpa cãm perdit. vnde nõ h3 regressum cõtra authorẽ de euictione: vt. ff. de euict. l. si rẽ. §. j. Sol. ista lex pcedit qñ euictio fit a tertio nõ habente cãm a venditore: sed qñ h3 cãm a vẽditore, videt fieri per ipsum venditorem: ideo datur regressus: vt. ff. de excep. l. sed z si exceptio. z ista est vera z naturalis solutio qd intellige, qñ iste h3 cãm, z euincens pretendit efficacem obligationẽ cõtra venditorẽ, vel est vniuersalis successor, si enim interest ex inefficaci cõtractu. nõ diceret habere cãm. ¶ Alia solutio est, φ hic succubuit: qz probare non potuit, impeditus ignorantia facti, vel casu, nõ sua culpa. quam sol. no. z vtrunq3 simul iunge: nam aut euictio fit a tertio nõ pretẽdente cãm ab eodem auctore: z tunc tene hanc secundã solutionem. Item si pretendat causam, sed inualidam. Si autem pretendit causam efficacẽ: tunc tene primã solu. z no. bene istam gl. z vide tex. in simili. ff. de eden. l. argentarius. §. cum autem. z extra de cau. pos. z proprie. c. pastoralis. §. si.

¶ Lex decimasexta.

SI in area. ¶ Qd in cõmuni edificatur, commune efficitur: sed edificanti bona fide expense debẽt restitui. h. d. Bar. vide. l. ex duobus. ff. de neg. gest. hic vide. l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio. vbi loquitur in reedificante, hic in edificante.

1 Denuntiatio constituit aliquem in mala fide.
2 Malefidei possessor excusat a percipiendis fructibus propter titulum.
3 Emptor an teneatur credere protestanti φ res sit sua.

¶ Lex decimaseptima.

SI fundum. ¶ Denuntiatio facta a dño ne quis emat, cõstituit emptorem malefidei
1 possessorem. h. d. ¶ † No. hic qd denũtiatio constitui quẽ in mala fide. ¶ Scdo no. φ denũtiatio non d3 sperni. ¶ Ter-
2 tio not. φ malefidei possessor pp titulũ excusat a percipiendis. ¶ † Op.
d φ denuntiatio ᵈ possit sperni: vt. j. de rescin. vẽ. l. si maior. Sol. ibi denuntiãs nõ hẽbat ius denuntiãdi. hic sic, vt ex postea pbatis in iudicio apparet. ¶ Scdo op. ad idẽ. ff. de mi. l. tutor vrgentibus. Sol. eodẽ mõ: qz ibi mater que denũtiabat non hẽbat ius impediẽdi actũ. ¶ Tertio op. ad idẽ de. l. si quis inficiat⁹. ff. deposi. nã ibi hẽbat ius denũtiandi: tñ qz de hoc nõ faciebat fidẽ, non v3 denũtiatio. Sol. ibi denũtiabat noĩe alieno, vñ d3 ostẽdere de mãdato. in. c. cãm. de elec. in cle. al's nõ tenet quis ei credere. ¶ Quarto op. ad idẽ de. l. alienã. ff. pro empto. So. ibi denuntiatio facta fuit prepostere: qz superuenit post 3ctũ. vñ non nocet: vt. l. j. §. hoc tantũ. j. de vsucap. transfor. ẽm Jo. bu. z bar. z adde qd de hac matera plene not. in Specu. de emp. z vendi. §. nũc dicendũ. ver. vl. no. vsq3 in fin. §. ¶ Quinto op. z vr qd malefidei possessor tenetur de percipiendis: vt. j. eod. l. certũ. So. hic excusat pp ter titulũ. ¶ Not. ergo φ l3 prestatio presupponat quẽ in presumptiua malefide: tñ non ex
3 toto eneruat titulũ, qd est mẽti tenẽdũ. ¶ † Querit gl. quid si emptor dixit: nõ credo tibi pstanti φ tu sis dñs, nunquid tenet credere videt φ non
e vt. d. l. si quis inficiatus. contra determinat ᵉ glo. z bene: qz licet quo ad morã inducenda3 non teneat credere ei, qz non probat, vt. d. l. si quis inficiat⁹: tñ quo ad malã fidem presumendã debuit credere: qz in re dubia debuit se abstinere a contractu, qd est no. dignũ. querit hic Ja. de are. qñ petuntur fructus qualiter probet de fructuũ perceptione. dicunt quidã φ probat hoc modo, ve3 φ ager fuit cultus, z tantũ cõiter cõsueuit de reditu prestare. arg. ff. de leg. j. l. si fundum per fideicõmissum. z. l. si fundus. de re eo. Ja. de are. dicit qd l3 de cõsuetudine talis pbatio admittat in quibusdã partibus: tñ ipse non credit hanc. pbationem sufficere cõcedit tñ qd facit quandã presumptionẽ. nã non infert de necessitate, tantũ fructificauit aliis annis: ergo z isto anno: qz fructificatio agri non est vniformis: z ideo debet clare probari φ tantũ possidens receperit de fructib⁹, ẽm Jac. de are. quod verũ credo: tñ dico qd iudex posset in adminicu-
f lum supplende pbationis deferre iuramentũ ᶠ, ex quo h3 pbabiles coniecturas, iuxta no. p Guil. in. l. si duo patroni. in pñ. ff. de iureiur. z facit qd not. j. de proba. l. neq3 natales. in illo arg. de cõmuniter accidentib⁹: z qd no. per gl. in. l. ij. j. de rescin. ven.

¶ Lex decimaoctaua.

REtua. Qui erat in proprietate, non preiudicat sibi in dominio Jac. bu. sic ergo loquit in errore dñij facit. §. de iur. z fa. igno. l. cũ falsa. z. ff. de vsuca. l. cũ solus. de errore vero possidentis loquit. ff. de vsucap. l. Celsus. concor. ff. de 3di. ob
1 cau. l. iij. §. subtilius. cum si. ¶ † Quero, quod est exemplũ huius. l. gl. ponit quatuor exẽpla, z quartum exemplũ est de. l. inter officiũ. ff. eod. vbi dicit qd si ego presto tibi patrociniũ tanq̃ dño, cũ tñ tu non sis dñs, l3 ego, φ mihi nõ preiudico. ¶ Sed 3 hoc op. de. l. si. ff. de inoffi. testa. sol. hic errãs: ibi sciens, φ nõ pl3: qz nec scienter nec ignoranter mihi preiudico: nã l3 tanq̃ aduocat⁹, allego te dñm allego: vt alius, nõ vt ipse facit extra de re iudi. c. suborte. ¶ Non ob. d. l. vl. qz aliud in dñio, φ non
g perditur nuda ᵍ volũtate: vt. l. si quis vi. §. differẽ-

a ¶ Quarto extra oppo. rc. Fallit in matrimonio: vt est casus in. c. fin. de spon. duo. And. Barb.
b ¶ Primogenitus. vide Bal. in. l. eam quam in fi. col. j. de fideicõ. z ang. z Pau. de cast. in. l. gallus. §. z quid si tantum in fi. ff. de libe. z posthu. z Jac. de bel. in aut. quib⁹ mo. na. effi. sui. §. tribus. z Jmo. in. l. si alienã. §. in extaneis. ff. de hered. insti. z in. q. incipiente nobilis quidam. z Ant. de but. in. c. tanta. extra qui fi. sint legi. z Joã. an. in reg. sine culpa. de re. iur. in. vj. vbi cõiter reper opi. hic posita. z Ang. i. l. his verbis. §. interdum. ff. de here insti.
☞ Adde qd notaui in apost. ad istã in. l. j. §. de sum. tri. et fid. catho. Cels.
c ¶ Dicit hic odofre. rc. no. pulchrũ verbũ, φ eo ipso φ spes est quod quis vocabitur ad iudicium, est in malefide, vide quod not. Bart. in. l. qui petitorio. ff. eo. z Dy. in. c. pro possessore. de reg. iur. libr. vj. vide Bal. in. l. Fulcinius. §. ij. ff. quibus ex cau. in pos. ea. z qd pulchre loquit idẽ Bart. in. l. iij. §. fi. ff. de ali. iu. z vide Bal. in. l. is q reipublice. ff. ex qui cau. ma. z ang. in. l. si autẽ. §. j. ff. d rei vend. z Bal. in c. penul. de except. vbi dicit qd si citatus desinit possidere, φ presumit dolus, allegauit. l. apud celsum. in pri. ff. de doli. excep. vide qd habet l. c. qz v. de iudi. z que ibi dixi. vide gl. in. c. sepe. de resti. spo. Salic. in. l. j. §. de peti. here. vbi allegauit dictũ Odof. z etiã hic in. x. opp. Inn. z alios in. c. dilecti. de excep. vide. cap. suggestum. de app. vbi arripiens iter ad papã post notitiã literarum, videt dolo arripuisse. idem si post citationem. c. meminimus. de appel. z istud est valde no. ad ampliandũ dictum. c. meminimus. qd loquit post citationẽ: vt habeat locũ ante citationẽ, si h3 notitiã citationis fiende, qd bene notabis p. c. suggestum. z. c. ad hoc. de appel. que idẽ dicũt qd in. c. meminimus. z vide. c. j. de confir. vti. vbi no. si conferant res litigiosi. z non eximitur a iurisditione inferioris, vtrũ habeat locũ dictũ Bal. vide doc. in. c. nulli. de accu. vbi dicũt φ si quis postq̃ sciuit se accusandũ, repellit famulũ, nõ proderit sibi illa repulsio. And. Barb.
d ¶ Denuntiatio. Ad. l. Item veniunt. §. si petitam. z quod ibi dicitur. ff. de petitio. hered.
e ¶ Determinat. Idem tenet Bar. in. l. non solum. §. morte. de oper. noui nuntia. vbi declarat. l. istam.
f ¶ Juramentum. vide Ang. in. l. sumptus. ff. eo. quem sequitur Lu. ro. in. l. admonendi. ff. de iureiur.
☞ Adde Bart. in. l. iusiurand. z ad pecunias. §. datur. de iureiur. z in. l. generaliter. z in. l. delata. z ibi per istum post gl. j. eo. tit. de iureiur. Alex. omnino in. l. marcellus. ff. rerum amo. Celsus.
g ¶ Et in hoc. an dominiũ sola voluntate perdatur, an transferatur sine traditione, vide que scripsi in. l. certi cõditio. §. depositi. ff. si cer. pet. l3 nec

dd

s per olam renunciationē tollit: vt.l. post⁹ liti.ſ.de pactis. ⁊ ibidem tracto. dominiū em ⁊ ſi persone cohereat in re tñ est.l.j.ff.de iur.om.iud aduerte tñ qđ ſola volūtate etiā abſq; traditiōe princeps de ſe transfert.d.ſ.de poſui.in.l.certi cōdictio.ſ.alle. Philip.Dec.

tia.ff.de acqui.pos.aliud in querela inofficiosi testamen. que quia est odiosa, de facili tollitur. ⁊ sic non obst. secundum glo. ⁊ Jac.but.

1 ☞ Traditio an probetur per instrumentum. 2.
3 Dominium an probetur per possessionem.
4 Possidens aliquod ius, an teneatur probare statum vel qualitatem, quam ipse pretendit.
5 Dominium qualiter poterit probari, si quis nō potest ostendere instrumentum, vel titulum.
6 Dominium probare volens particulariter, ⁊ continuatam possessionem, qualiter debet formare articulum concludentem de continuata possessione numero. 7.

¶ Lex decimanona.

Indicia. ¶ Iudex debet omnem speciem probationis admittere, etiā per indicia. hoc dicit: Jas. Vel sic dominium probatur per indicia ⁊ argumenta. hoc dicit. ⁊ adde quod not. in.l.at qui natura.ſ.cū in e absente.ff.de neg.gest. cōcor.ſ.e.l.cū super. ⁊ adde qđ dixi.ſ.e.l.ordinarij. ¶ Quero hic de quibus indicijs loquatur. Respōdit Jac. de aret. quod loquitur de indicijs que habent pro vera probatione. ⁊ est tale exemplum. Si vendidisti mihi rem, ⁊ te sciente ⁊ patiēte fuero in possessione: hoc probato, satis probatur de traditione: vt.j.de acquir.posses.l.ij.ff.eo.l. quedā mulier. ⁊.ff.si serui.ven.l.si a testa. ſm Jac. de areti. sed hoc exemplum non videtur bonum: quia text. noster loquitur de probatione dominij: ⁊ ipse exemplificat in probatione traditionis. Respond. q ex traditione deuenitur ad dominium.
1 ¶ † Sed iuxta hoc quero, nunquid per instrumētum probetur traditio. Respondeo, si instrumentum fit in re, vel in conspectu rei: probatur traditio: alias non probatur traditio, sed licentia possessionis apprehendende: vt.ff. de acquir. poss.l. predia facit extra de fide instru.c.inter dilectos. in fi.
2 ¶ † Secundo incidenter quero, nunquid dictum Jac. de are. sit verum, siue sit probatum de possessione authoris, siue non. Respon. si ille a quo habeo titulum possidebat: est clarū qđ intelligor ex illo titulo possidere. Si vero ille a quo habeo titulum tunc non possidebat, vel dubitatur an possideret, vel non: quia nihil est de hoc probatum: tūc etiam dico q occasione eiusdem tituli presumor possidere. nam eoipso quod mihi titulum concedit: videtur concedere a quocunq; possessionem dicte rei acquirendam: vt.l. hec si res.ff.eod. ⁊ hoc est verum si titulus precedit possessionē. sed si possessio precedat titulum, adhuc idem dicendum est, q ex titulo presumitur causa possessionis mutuas: vt not.j.de acquirenda possessio.l.cum nemo. ſm Bartol. qui ita nota.ff. de vsucapio.l.cum solus. vbi omnino videas. adde quod dixi, ſm Odoffre. in.l.quotiēs.ſ.eodem. ¶ Secundum exemplum Jacob. de aretio est, q si solui tibi pensionem pro aliquo fundo, iudicium est q tale habui. ⁊ q proprietas tua fit: vt.j.de agri. ⁊ censi.l.litibus.lib.xj. ¶ Ex solutione ergo census presumitur, q ille cui soluitur fit proprietarius, quod est not. ¶ Item text. iste loquitur de indicijs, sed de vehementibus adminiculis loquitur.c.cum dilectus. de succes. ab intesta. vbi videas.
3 ¶ † Quarto principaliter queritur verum per possessionem presumatur
a dominium[a]. gloss. tangit in.l.penulti. de conditio. instit. vbi habes per Oldrad. ⁊ Bartol. tu dic q aut dominium deducitur in iudicium per modum contradictionis, aut per modum petitionis: si quidem per modum contradictiōis, refert, aut in iudicio summario, ⁊ ex presenti possessione presumitur dominium: vt.l.a diuo.ſ.si super.ff.de re iudicata.l.j.ff.de priuileg. fiscal. ⁊.l.ob maritorum. ne vxor pro marito, ⁊ vide ibi Cynum. Aut in ordinario iudicio: tunc ex possessione non presumitur dominium: vt.j.ad.l. fauiam de plagia. l.pſes. si vero deducit̃ p modū petitiōis: tūc refert: aut sup dñio fundat̃ petitio, tenc quā ſup cā immediata: ⁊ tunc est plene probandū: vt hic, ⁊.l.ſi.j.eo. Aut non fundat[1] dominium super petitione, sed dominium coheret petitioni, tanquam causa remota: tunc presumit̃ ex presenti possessione: vt in.l.j.ff.fami.hercis. ⁊ not.in.l.sicut.ſ.si querat̃.ff.si ser.ven. vbi dicit̃ q licet quis non posset acquirere seruitutem rei aliene: tamen si est in quasi possessione seruitutis, ⁊ in possessione predij dominantis, presumitur dominus illius predij, ⁊ habet confessoriam: quia illud dominium tunc venit incidenter ⁊ adminiculatiue: vt causa remota: non vt causa immediata, ⁊ proxima seruituti: quia causa immediata seruitutis est constitutio, non proprietas predij dominantis similiter in.d.l.j.ff.fam.her. si tu ⁊ ego sumus in possessione hereditatis quantum ad diuisorium iudicium presumitur coheres, nisi contrarium probetur. Ita videtur dicere illa lex. tamen ad illam legem posset aliter responderi: quia ibi loquitur quo ad presumptionem ratione iudicij ordinandi, non ratione litis decidende. facit.ff.cōmuni diui.l.cōmuni diui-
4 dundo.ſ.inter predones. ¶ † Tertio principaliter queritur, vtrū ei qui est in possessione alicuius iuris incumbat probatio status, vel qualitatis, quam ipse pretendit. Rñ. Pet. q aut istud allegatur per modum cuiusdam preābuli: ⁊ non incūbit ei alia probatio, nisi possessionis, vel quasi, que releuat eū ab onere probandi, aut loquit̃ de pbatiōe decisiua negotij: ⁊ tunc non releuat eū ab onere probandi illud ius, vel illā qualitatem q est fundamentū sue intentionis, ita no. Cy. in.l.j. vbi cā status.j.q actus. nō pos.l.nō ignorat. ⁊.j.q̃ sit lō. ꝯsuetu.l.ij. Sed alibi addit vnū memorabile. dicit enim q tūc possessio releuata a pbatiōe talis status, vel qualitatis, qñ illa qualitas est apta cōcurrere cū origine, seu in esse ab origine rei de qua querit̃. secus si non sit apta in esse ab origine, vnde ex quasi possessione seruitutis predialis non presumitur: puta prediū seruire quia omnia predia in sua origine fuerunt libera. ita dicit Cy.j. de serui. ⁊ aqua.l.ij. sunt tamen quedam qualitates, que non diuidunt possessionem a proprietate: sicut est q aliquis sit bon⁹ vel mal⁹. in istis dic vt in.c. semel malus. de reg. iur. li. vj. Ista verba Cy. resumit Bar. hic vltimo additio. ff.
5 de op. no. nū.l.si prius. in. iiij. op. tertie partis. ¶ † Quarto quero. Pater meus iam sunt. xx. anni emit predia ⁊ instrumenta: non reperiuntur, nec testes: q sunt mortui, iste pater meus decessit iam sunt. xij. anni: ego postea cōtinuo possedi ista predia per decenniū, ⁊ cecidi a posses. qro quo potero vendicare, nā titulū patris mei probare non possum. Item titul⁹
b pro herede, non hz locū in suo. Itē nec[b] titulus generalis pro suo: vt not. ff. pro suo.l. si ancillā.ſ.si pater. Respondit Bart. q probabo o ex eo q audiui a patre meo: q dicebat se emisse, ⁊ q de hoc fuit ⁊ est publica vox ⁊ fama. vnde licet non probē titulum: probo iustissimā credulitatē tituli, ex qua per decenniū possidendo prescripsi. ⁊ qđ per hoc probetur iustissima credulitas, probatur.ff.pro empto.l.inteſtate. ⁊.l.vlti.ff.pro suo. facit
c qđ no.ff. de condit. ⁊ de.l.titio fundus. vbi dicit q dictū notabilis[c] viri inducit iustissimam credulitatem: multomagis fama.l.iij.ad mace. ⁊.l. cum quidam.ſ.quod dicitur. de acquir. hered. qui ita not.ff. de vsucap.l.
6 celsus. ¶ † Quinto queritur quando quis vult probare dominium particulariter, ⁊ continuatam possessionem, qualiter debet formare articulū concludentē de possessione continuata. Rñ. si ponit q continue possedit per.x. annos, vel.xx. vel.xxx. prout requirit natura illius prescriptionis: nec tamen est opus q probet de possessione cuiuslibet momenti: vt.l. si quis ita legauerit. de condit. ⁊ de. probatur enim possessio per effectum: puta per fructuum perceptionem: vt.j.fin.regu.l.si quis super. ¶ Item per modum: puta per ire ⁊ agere: vt.l.stipulatio.ſ.hec quoq;. de verbor. obli. nec hoc est continuum. de ser. vrb. predio.l.foramē. Item nec fruct⁹ cōtinuo colligunt̃. sed semel vel bis in anno: vt.l. diuortio.ſ. quod in fomentem. solu. matr. ⁊ probatis extremitatibus, probatur possessio medij temporis: vt not. Cy.j.de prescrip.lon.tem.l.super longi. presumitur ei possessio continuata ad commodum possessoris: vt not.j. de ser. fugi.l.j. per Dyn. in.c. sine possessione. de regu. iur. lib. vj. ⁊ per Cyn.j. de probat.
7 l. siue possidetis. ¶ † Sed nunquid iste articulus qđ possedi iam sunt xx. anni, includit tunc tempus continuatum: dico q non. Idem si dicat articulus q possedi a.xx. annis citra. Sed si dicit articulus quod posse-
d di a.xx. annis, ⁊ citra, ⁊ sic est copula[d], vel dicit q possedi per.xx. annos: tunc includit temporis continuationem: vt no. Innocen. extra de fid. instrumen.c. inter dilectos. ⁊ plenius per Barto. in.d.l. Celsus. vbi omnino vide ibi. Idem dicit Bartol. quod non sufficit dicere per.xx. annos, nisi dicatur de quibus.xx. annis: quia testes possent sentire de alijs ⁊ alijs.xx. annis, ⁊ sic essent singulares, ⁊ nō probarent. quod est mirum, cū in dubio videatur intelligi de proximis. argu. de verborum obligatio. l.eum qui calendis.

¶ Lex vigesima.

Non seruum. ¶ Seruus licet detineatur: nō pōt conueniri rei ven. h.d. Idem in monacho: q debet iudicium cū abbate fundari, non cū monacho.

¶ Lex vigesimaprima.

A Possidentibus. ¶ Contra non restituentem in rei vendi. iuratur in litem. h.d. vt.ff.eod.l.qui restituere. Baldus.

1 ☞ Acquisitio fructuū, a qua possessione procedit, an ex naturali, an ex ciuili, an ex vtraq;. 2.

a ☞ Probetur dominium. tu dic qđ per possessionē simplicem nō probat, nec qđ possidebat ⁊ vtebat vt dominus: vt not. plene Pau. de cast. consil. cccxx. Celsus.

b ¶ Itē nec ⁊c. bar. in.l. Celsus.ff.de vsucap. ⁊ do. Pet. in.c.fi. de prescrip. Andreas.

c ¶ Dictū notabilis viri. Adde Jo. Andr. ⁊ Anto. de bu. in.c.cura. extra de iure patro.

d ☞ Et sic est copula. Adde Bart. in l.ait ptor.ſ.qđ autē.ff. de aqua quoti. ⁊ esti. istū in sua marg. in verſi. clausula verſi. pe. Inn. in.c.inter dilectos. el.j. in gloss. sua. in versic. xl. annis. extra de fide instru. Pau. de liaza l.c. j.col. iiij. in gl. sua: in ver. no. ix. ⁊ tenementi. extra de p ba. ⁊ notauit iāpo. ad Lanfr. de oria, in.c. quoniam contra.ſ. statuimus. verſi. testiū depositiōes. nu. xxiij. ver. super ista. in versic. dictio. ⁊ de proba. Celsus.

Cause

1 Cause sunt quatuor, ex quibus quis facit fructus suos in rebus corporalibus.
2 Quid in omnino incorporalibus.
3 Fructus eligendi, & an sit fructus naturalis, an industrialis.
4 Fructus quando petuntur, an sit necessaria designatio fructuum.

¶ Lex vigesimasecunda

Certum est. ¶ Male fidei possessor tenet de fructibus perceptis & percipiendis. bone fidei, de extantibus, sed post lit. contesta. de omnibus. hoc dicit. Ja. tria dicit: vt patet. primum est a male fidei possessore abiurio, secundum in bone fidei ante lit. contest. tertium post lit. contestatam. & ista dicit. Ja. declarat vt not. ff. eod. l. fructus. & hic per Azo. in summa. ¶ † Sed extra quero ex qua possessione procedat fructuum acquisitio, verum ex naturali, an ex ciuili: an ex vtraq; simul iuncta: & videtur quod naturali. nam lege cauetur quod ex naturali ratione fructus sint bone fidei possessoris pro cultura & cura, vt insti. de rer. diui. §. quis a nō domino. Preterea. vsufructuarius facit fructus suos: vt ff. quibus mo. vsufru. amit. l. si vsufructuarium messem. sed vsufructuarius non possidet nisi naturaliter tantū: vt. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. in prin. ergo &c. in cōtrarium videtur, q̄ ex sola ciuili. ff. de vsuris. l. qui scit. §. in alieno. de acqui. re. do. l. homo liber. in fi. sed videtur q̄s requiratur vtriusq; possessionis concursus: vt not. ff. de aqui. re. do. l. quesitū. & in literal. emptor. de peri. & cōmo. rei vēdi. ¶ † Sol. determinat gl. q̄s ex sola ciuili procedit fructuū acquisitio, non ex sola naturali: nec est necesse q̄s sit vtraq; simul iuncta: vt. ff. de acqui. pos. l. iō. §. ex cōtrario. vbi de hoc glo. fing. nō ob. arg. de vsufructuario: q̄ licet non possideat rem, nisi naturaliter tamtū, ius tamen suum quasi possidet ciuiliter. ff. qui ex cau. in. l. ait prætor. §. ité ei. Preterea vsufructuarius non facit fructus suos ratione naturalis possessionis, sed ratione iuris percipiendi quod habet, ratione separationis a solo: vt. d. l. si vsufructuarius messē. & l. si fur. ff. de vsufru. sim Cyn. qui ita no. hic, & Barto. in. d. §. ex contrario.

3 ¶ † Tu hic q̄ quatuor sunt cause, ex quibus quis facit fructus suos in rebus corporalibus. ¶ Prima & potentior causa est dominium, nam sicut fructus pendentes sunt domini: ita & fructus separati, nisi separās habeat ab eo cui sam: vt. ff. eo. l. fructus pendentes. vel nisi possidens ut bone fidei, percipiat fructus industriales, qui eos facit suos pro cultura & cura, vt. §. si quis a nō domino. de re. diui. ad hoc. ff. de fur. l. si apes. Idem constat. & ff. loca. l. cum in plures. §. messem. ¶ Secunda causa acquisitionis fructuum est ciuilis possessio bona fide habita, nam bone fidei possessor quicunq; iuste possidet fructus quos ipse seminauit, vel seminari fecit, quocunq; separante a solo, facit suos iure ciuilis possessionis & cultura. vt. d. §. in alieno. ¶ Tertia causa acquisitionis fructuū est naturalis possessio. cū aliquo iure correspondēte illi naturali possessioni. & est separato ab eo facta. vnde fructus fiunt fructuarij. nō quolibet separante, sed eo, vel alio nomine ei⁹: vt. l. si fur. ¶ Quarta causa acquisitionis dominij fructuū est etiā nuda detentio cū volūtate dūi & actu separādi a solo: vt. ff. de fur. l. si seruꝰ cōis. §. locauit. iste sunt quatuor causæ acquisitionis fructuum. & hec in rebus corporalibus. ¶ † Sed iuxta hec quero, quid in omnino incorporalibus, puta in iurisdictione in iure eligendi. & in similibus: Respon. etiā in istis ille qui ciuiliter quasi possidet fructus percipit, & licite consumit: q̄ sua possessio plurimū iuris habet. & ideo dicit Inno. q̄ ius vtendi iurisdictione, & ius vtendi electione magis fundatur in causa possessionis. q̄ in causa proprietatis idem est in iure vtendi prelatione, vnde debitores b soluentes prelato qui est in possessione, liberantur fm Innoc. qui ita not. extra de eler. c. querelam. & de causa poss. c. cum ecclesia Turrina. & latius de restit. spolia. in literis. & de consuetudinibus. ¶ † Sed hic est videndum. habeo ius eligendi, ego eligo, dicit Innoc. q̄ iste actus est fructus iuris eligendi, quero, quis fructus, sit iste, vtrum fructus naturalis aut industrialis. Bruter dico q̄ iste fructus mixtus ex q̄ natura rei, & hominis actu, & iudicandus est magis industrialis q̄ naturalis: quia facto hominis specificatur, vnde efficitur industrialis per specificationem: vt sic dixerim. nam cum primo esset informis: tunc accepit formam. argumen. ff. de rei vendica. l. Reinus fumdi. vnde aduerte fructus iuris eligendi, quandoq; est fructus concretus, seu non separatus, quandoq; est fructus separatus, dico q̄ est fructus concretus, quando vacante beneficio, electio est in habitu: tunc (vt ita dixerim) fructus suo solo coheret, & adhuc est informis, & imperfectus. sed postea cum proceditur ad electionem, statim iste fructus est separatus, & postea secuta confirmatione superioris iste fructus potest dici consumptus, qua ratione efficitur eligentis: vt per similitudinem loquar secundum Inno. ¶ † Unum quero, nunquid in petitione fructuum sit necessaria fructuum designatio: dicit hic Ly. q̄s in petitione damnorum est necessaria specificatio quantitatis, sed in petitione fructuum nō est necessaria specificatio. ita dicit hic Ly. in vl. q. tu. & de quod no. idem Ly. in. l. cū propria. §. si quis alte. vel sibi. & no. Inn. extra de restit. spolia. c. grauis.

¶ Lex vigesimatertia.

Emancipium. Ego persequor rem meā a vicino, vel ab eo qui habet causam ab vlo, etiam sine pietū restitutione. hoc dicit Jac. vel hic. vendicanti rem propriam, necessitas offerendi pretium non incumbit hoc dicit, vt. §. eodem. l. mater.

1 ¶ Absens an perdat dominium aliquo modo.
2 Dominium quod alteri non queritur, conseruatur in proprio esse primi domini.
3 Iustus vel iustissimus titulus nunquid sufficit ad prescribendum.
4 Incestuosus an putando se legitimum, possit prescribere longo tempore. 5.
6 Legitimitas an possit prescribi.
7 Vsucapio an procedat ex titulo putatiuo.
8 Traditio an requiratur aliqua ad prescribendū, an vero sufficiat propria authoritate facta occupatio sine vitio. & vide pulchram. q. numero. 9.

¶ Lex vigesimaquarta.

Nullo iusto. Sine iusto titulo, vsucapio rei prescriptio non procedit. Vel sic. rei vendicatio non proscribitur longo tempore ab eo qui non habet titulum. hoc dicit. adde quod nota. i. de pignori. l. vsucapio.

1 ¶ † Nota quod si quis possedit rem alicuius absentis, capti forte ab hostibus, xx. annis sine iusto titulo, quod nec vsucapit res mobiles, nec prescribit immobiles, ex hoc sequitur quod absens non perdit dominium, ex hoc infertur quod directa competit rei vendicatio, nec est opus rescissoria, id est non est opus quod petatur restitutio, & qō
2 exinde rescissoria intentetur. hoc dicit. ¶ † Secundo nor. quod dominium quod alteri non acritur in proprio esse primi domini conseruatur. facit. ff. ex quib. cau. ma. l. denicp. & l. nec vtilem.

¶ Contra istam. l. oppo. & videtur q̄ vsucapio et prescriptio procedant etiam sine titulo: vt. ff. pro leg. l. pro legato. Item quod procedit ex iniusto titulo: vt. ff. pro emptore. l. interdum. & l. q̄s vulgo. cum simili. Sol. Vsucapio non procedit sine iusto b titulo: vt hic. verum est, nisi aliquid interueniat quod loco tituli habetur: vt iustissima causa est mandasse habere titulum: vt plene legi. & not. ff. de vsucapio. l. celsus. Iustissima causa requiritur in titulo putatiuo emptionis, sed in aliis titulis sufficit iusta causa erroris: vt ibi nota. ¶ † Sed hic 3 quero, nūquid iustus vel iustissimus titulus sufficit ad prescribendum, & ita sufficiat ad excludendam petitionem hereditatis: dic vt. ff. pro leg. l. si c non traditam in glos. ¶ † Secundo quero, quid 4 ille qui errat in titulo, est inhabilis ad habendum dominium ex vero titulo: vt incestuosus in bonis paternis: nunquid putando se legitimum prescriberet longo tempore. videtur quod non: quia non operatur possessio longa magis q̄ verus titulus cum voluntate domini tradentis: vt nota. ff. pro leg. l. nemo. vbi est glos. singu. Si autem possedisset iparto. xxx. annorum: credo quod prescripsisset ius excipiendi: vt. l. de prescript. xxx. ann. l. si quis d emptionis. ¶ † Sed pone quod aliquis per spa- 5 tium. xxv. annorum putauit se legitimum, cum nō esset. nunquid † per hoc prescripserit legitimitatē. 6 dic q̄ non. imo adhuc opus est quod legitimetur a pr. incipe: vt. ff. de ritu nupt. l. diuus. ¶ Secundo oppo. dicitur hic q̄ requiritur titulus, cōtra. imo etiam requiritur traditio facta, eo nomine: vt. ff. de publicia. l. eum qui. §. ante penulti. ¶ Sol. cōcredo q̄ etiam traditio requiratur, vel iustissimus error circa traditionem: vt no. in. d. l. Celsus. tene ergo menti q̄ licet circa titulum qualitercunq; sufficiat iustus error, tamen circa traditionem requiritur error iustissimus, secundum glo. que est in. d. l. Celsus. Sed contra hoc oppo. error iuris non est iustus error tamen si coniunctus est cū errore facti lege cauetur quod procedit prescriptio: vt. ff. pro dona. l. si vir vxori. Sol. ibi non erat error in traditione, vel titulo: quia ibi erat vetus titulus, & vera traditio, sed erat error facti in dominio: quia putabat vxor rem esse donantis. Item erat error in

¶ Et idem tradit ac tenet Bar. in. l. si fur. & §. ex Scio. hic alleg. in verſic. quero que pos. Et adde hic in. c. i. §. marchio. i. j. col. & coll. qui fenda. dare pos. ver. scias. pau. de cast. in. l. Julianus. §. ex vendito. ff. de act. emp. ad de Aleya. in consi. xxiiij. pre. nū. & in d. §. ex Scio. Et nota multam doctrinā Bal. hic, qui & bona, & subtilis est. Philip. Dec.

¶ Unde debitores &c. nor. q̄ si debitores soluerint prelato existenti in possessione, liberātur. vide q̄ digi in d. c. cū cām. de pba. Andr. Barba.

c ¶ Et si nō traditā. vide Bar. in. l. j. ff. quo iure leg. in ver. secundo quero. vbi allegat. l. nemo. ff. pro leg. & vide Bal. in. l. §. p herede.

a ¶ Quod per estimum. not. ꝙ per estimum siue catastrum non probatur dominium: vide Bal. in l. censualis. C. de dona. vide eundem in l. si pater C. de act. empt. sed contrarium dixit Bar. in l. rura. C. de omni agro deser. lib. xi. vide Lud. roma. cõsi. cxxv. si probetur libro consimili, sig. c. ad audientiã. de prescrip. ⁊ ibi docto. ⁊ in c. cum cãm. de proba. Andr. Barb.

☞ Adde fran. are. in l. in illa. in fi. ⁊ in l. decẽ. col. iij. in fi. ⁊ ibi in apo. bene. vadi. ff. de ver. obl. posui in apo. ad Lanf. de oria. post eum ⁊ bene vadũ. i. c. qñ contra falsaꝫ. §. ita tenimus. vers. testiũ depositiones. nu. xxvj. versi. illud tñ no. ꝙ per estimũ. in apo. in versi. per estimum. extra de proba. Celsus.

b ¶ Catastrum. Adde ꝙ etiam possessio non probat per catastrũ. l. si pater. ⁊ ibi Bal. j. de act. empt. ⁊ vide q̄ dixi instit. de act. §. sic itaq̃.

c ¶ L. ij. vltra l. ij. allegat Bal. no. in l. si. in fin. j. de reuo. dona. ⁊ Bart. in l. ij. de excep. rei iud. ⁊ in l. ij. j. de iure emp. ⁊ i. l. lex vectigali. ff. de pig. vbi dicit ꝙ creditor pot. soluere pensionem p re emphy. quã hꝫ in pignus. ⁊ hic adde qd not. Bar. in l. fraudati ff. de publicanis. ⁊ in l. arboribus. §. quid tñ. ff. de vsuf.

d ☞ A quocũq; soluatur. ego puto h dictũ non esse indistincte verũ: q2 nõ possessor, vel nõ habens mãdatum, lꝫ soluat, non tamen liberat emphyteutam. imo res cadit in comissum. nota iste in l. acceptã. et ibi Per. de suza. j. de vsur. Gui. de cu. in l. que vtiliter. §. titius. ⁊ ibi posui in apost. ad eum in fi. ff. de neg. gest. et de hoc vide olim Anto. cor. fin. suis in versi. vacabundus. ⁊ ꝙ ibi posui in apost. ad ipsum. in fin. aut circa fin. Celsus.

e ¶ Mortuo. Facit qd not. dicit Bal. in l. si. j. de reuocã. dona. qd vbicunq; feudum perditur ipso iure intelligitur si dominus vult alleg. glo. in l. ij. si ager. vec.

f ¶ Contestande. Adde Bald. in l. fin. in princi. ff. de oper. quem fac. et. ⁊ Joan. fab. institu. de perpe. ⁊ tempo. actio. §. penales. ⁊ not. in l. sicut. §. de prescript. xxx. an.

iure: quia putabat donationẽ valere inter virum ⁊ vxorem. ⁊ iste quidem error erat error iuris, attento genere ipsius contractus, sed attẽta specie ipsius contractus non erat error iuris: q2 nõ est in re aliena prohibita donatio inter virum ⁊ vxorem. ⁊ sic non ob. cõclude ergo, aut est error facti: ꝓcedit vsucapio. aut est error iuris: nõ procedit. vt l. nunq̃. ff. de vsucapio. aut est vterq; error: tunc aut est error iuris in genere, sed non in specie, ⁊ vsucapio ꝓcedit. aut est error iuris in genere ⁊ in specie: tunc vsucapio non procedit. quod tene menti.

7 ¶ † Sed vlterius opp. ꝙ ex putatiuo titulo vsucapio non procedit: q2 l. cauetur ꝙ si ego putabam meum coheredem, etiam errore probabili partem hereditatis indiuisam a te accipi per traditionem, ⁊ longo tẽpore possedi, nõ prescribo: vt. ff. de vsucapio. l. cum solus. Sol. ibi habebam titulum putatiuũ ab vno. s. a testatore: ⁊ possessionem habebam ab alio. s. ab herede. vnde q2 nõ pretenditur possessio ab eodẽ, sed ab alio, ex vere traditione ⁊ erroneo titulo. prescriptio non procedit. distinguamus ergo sic: q2 interduꝫ est verus titulus, ⁊ vera traditio: tunc refert. aut pretendit traditio ab eodẽ. ⁊ procedit prescriptio. aut ab alio: ⁊ tunc licet fiat noĩe illius tituli. prescriptio tamẽ non ꝓcedit: vt. d. l. cũ solus, ⁊ multo minus procederet, si esset putatiuus titulus, ⁊ putatiua traditio: q2 prescriptio tunc nõ haberet debitum fundamentum, ⁊ etiã ne concurrerent due improprietates. arg. ff. de acquirend. possess. l. si aliquam rem. ¶ Tu dic ad. l. cũ solus. q2 ibi loquit in putatiuo titulo pro herede. Nam prescribere se in heredem est impossibile: quia hoc ius non potest constitui a tradente. Quidam ergo sunt tituli qui possunt acquiri per prescriptionem, ⁊ ex istis putatiuis titulis, procedit presciptio. Quidam sunt qui per prescriptionem non possunt acquiri: vt quia tradens non potest tales titulos constituere: tunc ex talibus titulis non procedit prescriptio vniuersalis puta, quo quis censeatur heres per prescri-
8 ptionem: vt nota in d. l. cum solus. ¶ † Vltimo oppo. qd non requiratur aliqua traditio ad prescribendum, sed sufficiat propria authoritate facta occupatio sine vitio: vt. ff. pro lega. l. si non traditam. Solu. vbi ex solo titulo transfertur dominium. ibi ad prescribendum non requiritur traditio, licet requiratur possessio: vt in contrario. Sed vbi requiritur titulus ⁊ traditio ad dominiũ. ibi requiritur etiam ad prescribendum. ita singulari-
9 ter not. gloss. in d. l. celsus. ¶ † Quero vnum. ego obligaui creditori meo omnia bona mea, que cõstitui pro eo precario possidere. tandem vendidi vnum predium, quod constitui precario p emptore possidere. modo queritur vtrum ex ista secunda cõstitutione precarii sit dominium translatum in emptorem. vel vsucapiendi conditio. Et videtur ꝙ non: quia venditor non possidebat suo nomine: vt. j. de acquiren. poss. l. ex libris. Jacob. bu. insti. de act. §. sed iste dicit ꝙ transit dominium, vel vsucapiendi conditio in emptorem, sicut erat apud ipsum venditorem: q2 ille respectu debitoris dicitur possidere: vt. l. i. §. per seruum corporaliter. de acqui. poss. sm Jac. but. facit quod no. in l. sciendum. §. creditor. qui satisd. cog. Item tenet Bar. in d. l. Celsus. quod est no. dignum.

1 ☞ Estimum, siue catastrum, an probet dominium, nu. 2.
3 Soluens pro me cẽsum per decennium pro re mea censuaria possedit, an per hoc perdam dominium, nu. 4.
5 Vasallus debet intra annum adire dominum feudi mortuo patre, alias perdit feudum.
6 Vasallus ad hoc vt perdat feudum, requiritur quod sit in dolo.

¶ Lex vigesimaquinta.

Solemnibus. Descriptio in censum non facit quem dominum, hoc intendit.
1 ¶ † Ja. bu. quia per hanc legẽ probat quod per estimũ[a], siue catastrum[b], non probatur dominium, hoc est verum, nisi in preiudicium facientis fieri illam scripturam: vt. j. de donatione. l. censualis.
2 ¶ † Item facit ⁊ probat hec l. qd si rem tuam emphyteuticam ego facio mihi refirmari per abbatem ⁊ capitulũ, cuius est ꝓprietas, ⁊ facio me describi in cẽsum in libris censualibus mona. ꝙ per hoc tu nõ perdis ius emphyteuticũ, cõcor. de acquir. re. d. l. que quisq;.
3 ¶ † Quero hic duo, ⁊ primo, quidam pro re censuaria mea soluit censum per decenniũ, ⁊ possedit per decennium me patiente ⁊ sciẽte. modo queritur vtrum per hoc acquirat dominiũ glo. dicit hic ꝙ sic, si soluit suo nomine tanq̃ preferua me sic scienter patiente, contradicũt doc. q2 scientia ⁊ patientia nõ prestat titulum, vnde sine titulo nõ prescribit: vt. s. eo. l. nullo. ad hoc. ff. de acq. re. do. l. nunq̃. Preterea, hic nunq̃ interuenit traditio, sed sua occupatio: ergo etiã ex hac ratione non ꝓcedit prescriptio sm Guil. ¶ Non ob. ff. man. l. qui patit. vbi patientia habet pro cõtractu: q2 ibi id erat fauorabile patienti, sed hic est dãnosum. ¶ Item non ob. j. de omni agro deser. l. qui agros. li. xi. q2 ibi loquitur vbi ager erat desertus: ⁊ ideo permittitur possidere, vt soluatur pensio: vt. j. de agri. ⁊ censi. l. apud eum. lib. xi. ¶ Item non obst. l. si filius. §. de pe. here. q2 ibi iusta causa precedebat hic non. vnde opi. Jo. non est vera, nisi intelligas ꝙ generet preiudicium qualequale, non aũt perpetuũ sm Guil. de cug. que verba diligenter no.
4 ¶ † Secundo quero. nos habemus ꝙ si ille qui tenet rẽ in emphyteusim cessat in solutione pensionis per bienniũ in ecclesia, vel per triennium in priuato, ꝙ perdit ius suũ: vt. j. de iu. emphy. l. ij. ⁊ §. de sac. san. eccl. qui rem huiusmodi. modo pone. ego tenebam fundũ a quadã ecclesia in emphyteusim sub certo cẽsu, possessio istius rei peruenit ad tertiũ, qui possedit ⁊ soluit canonem per. x. vel. xij. annos, ego vero canonem non solui tempore quo non possedi. modo ago rei vendi. contra hũc possessorẽ. ipse non pot opponere de prescriptione: q2 ipse nõ habet titulũ: vt. l. nullo. §. eo. tit. sed opponit mihi ꝙ cecidi a iure meo: q2 non solui canonem, queritur quid iuris. Rñ. planum est ꝙ si non habet refirmã ab ecclesia, non
c potest mihi opponere de canone non soluto: vt not. in l. ij.[c] ff. si ag. vec. sed ponamus ꝙ habet refirmam, nunquid hoc pretextu potest me excludere: dicit Guil. de cug. quod non: q2 ille census equiparatur tributo. vnde
d a quocũq; soluat[d], res non incidit in cõmissum, alleg pro casu. ff. de cen.
5 l. forma. §. si cũ ego. ¶ † Et hoc nos habemus in alia materia. nam habemus ꝙ vasallus debet intra annum adire dominũ feudi mortuo patre, inuestituram petendo: alĩs perdit feudum: vt in. x. colla. que fuit prima
e causa bene. amittẽ. c. vlti. pone ꝙ patre meo mortuo[e] tu incepisti fundũ possidere: volebas aũt mihi restituere. fieri per biennium, ⁊ non petij inuestituram a domino, nec prestiti iuramentum fidelitatis, queritur nunquid amiserim feudum. ⁊ videtur ꝙ sic per. c. allegatũ. cõtrarium deter-
6 minat Guil. de cug. per. d. §. si cum ego. ¶ † Item q2 ad hoc vt vasallus amittat feudũ, requirit ꝙ sit in dolo: vt in tit. de phi. alie. feu. per lotharium. c. ij. sed ego no dicor fuisse in dolo nõ possidendo: q2 ex quo non habeo cõmoditatẽ feudi, non teneor subire onera feudi. Item mihi nõ debet imputari quãdiu possessor contra me litigat. ar. j. qui admit. ad bo. poss. quãdiu. sm Guil. de cu. hic. qd est no. dignum. ⁊ est valde quotidianum.

1 ☞ Litis contestatio, trahit ad se totum iudicium.
2 Litis cõtestatio, an interrũpat presumptionẽ ipso iure, vel effectualiter.
3 Quid sit dicere, quod interrumpatur in effectu, non ipso iure.

¶ Lex vigesimasexta.

Mora litis. Litis cõtestatio prescriptionẽ longissimi temporis interrumpit, h. d. vel sic possessio post litem cõtestatam continuata, no prodest possidenti ad prescriptionẽ, h. d. In tex. ibi, preteritum.
1 ¶ † Hoc. ꝙ litis contest. hec est, ꝙ totum ad se trahit iudicium. Oppo. ⁊ videtur ꝙ non requiratur cõtestatio, sed sufficit missio executoris: vt. j. de prescrip. xxx. anno. l. sicut. Solu. ibi in prescrip. mere odiosa, hic in mixta ex fauore et odio. ¶ Secundo oppo. ꝙ litis contestatio non interrumpat ipso iure, sed in effectu: vt. ff. eodem. l. si post acceptum. Solu. ibi in vsucapione mere fauorabili, hic in mixta. Conclude ergo quod mere odiosa interrumpitur per executorem, mere fauorabilis non interrumpitur ipso iure, etiam per litem contestatem. licet interrumpatur in effectu. mixta vero prescriptio tenet medium: vt interrumpatur ipso iure per litẽ. contest. non per-
2 missionem executoris sm Guil. ⁊ Jac. but. ¶ † Hic est quidam alia prescriptio que appellat sua natura currens, ⁊ in hoc dic idem ꝙ in prescriptione mixta: q2 nõ interrũpitur nisi per lit. cõte. vel per morã litis cõtestande: vt. ff. si qs cau. l. si eũ. §. qui iniuriarũ, ⁊ qd dico de mora litis cõtestan-
f de[f]: alibi no reperit nisi in isto. §. quẽ ad hoc. diligenter not. ¶ † Quero,
3 qd est dicere ꝙ interrumpat in effectu, non ipso iure: dicunt quidã ꝙ dat in integrũ restitutio ꝯ cursum prescriptionis, sm Guil. tu dic ꝙ non est necessaria restitutio hoiꝫ q2 ius superueniens reo post litẽ contestatã ex more rei

ra rei sibi non patrocinatur ipso iure: vt.ff.de.condi.fur.l.fine.§.tandiu. r.l.ad eo.z plene.not.per. Pet.z Cyn.in.l.j.§.de ali.iudi.mu.cau.fac. ergo in.l.si post acceptū. qualitas dominij agētis.s.de directo dominio migrat in vtile dominiū: tamē nō propterea requitur noua petitio: quia fingitur idem dominiū numero z spem: licet differat in qualitate. simile ff.de here.insti.l.iij.§. qui fideicōmissam. Item qz illud vtile dominium subrogatur loco directi: ideo non est necessaria alia instantia: vt.l.φφ. §.Jul.de aqua.plu.ar.z.videas.ibi Dy.

Lex vigesimaseptima.

Seruum. Titulus sine traditione non est causa transferendi dominij.h.d.

Lex vigesimaoctaua.

Res alienas. Non curamus de iure possessoris si non constat de iure petitoris. h.d.vide hic quod not.per.Cyn.j.de ser.fugi.l.cum seruum quispiam.z per gloss.de condi.inde.l.indebi.§.sed z si nummi.si minus.z hec sufficiant in hoc titulo.

De vsufructu. Rubrica.

1 Dominium an sit dare in vsufructu.
2 Ministerium seruorum, an sit seruitus.
3 Pensio constituta, puta de corbe frumenti recipiēda quolibet anno de aliquo fundo, an sit seruitus.

Gl.cōtinuat rubricam ad precedētia hoc modo. Dictū est.s.de dñio rerum corporaliū: sequebat videre de dñio rerū incorporaliū.i.de dñio vsufructus, z seruitutū personaliū: z ideo ponit rubrica ista. z de dñio
1 seruitutū realium ponit rubrica sequēs. de serui.z aqua. † Aduertatis. est ne vera ista opi.qd in vsuf.sit dare dñium.gl.φ sic. Sed istud videtur oppositū in subiecto: qz vsusfruct⁹ z dñium sunt opposita: vt.ff.eo.l.qd nostrū.§.fi.ff.si vsusfructus pe.l.vti frui.in fi.z.ff.de vsufru.leg.l.j.z hoc apparet ex diffinitione vsusfructus: qz vsusfr. est ius vtendi fruēdi alienis reb⁹, salua rerū substātia: vt.ff.eo.l.j. Rñ.φ gl. bene dt nam aut loquit de dñio rei.z istud penes vsufructuariū esse non potest: qz formaliter distinguūt: qz aut loquit de dñio ipsius iuris vsufructus: tunc dico qd vsufructuari⁹ hz sui iuris dñium: vt.ff.si vsuf.pe.l.qui vsumfructum. qd apparet: qz in rē actio dat vsufructuario, que nō datur nisi dño: vt.d.l.vtifrui.in prin.fm Guil.z not.φ ista actio appellat confessoria: vt in.si.de actio.§.eque.z.ff.si serui.vēd.l.loci corp⁹.§.in cōfessoria. Quid ergo dicemus in dño aliorū iurium incorporalium: puta in dño iurisdictionis, in iure presentādi, qd cōpetit patrono ecclesie, z similibus? Rñ. ista iura nō sunt proprie seruitutes: qz non habēt ex opposito cōtrariam proprietatē a qua formaliter distinguant: sed sunt quasi seruitutes. siue ad similitudinē seruitutum. z ideo cōpetit quasi confessoria cōtra impe
2 dientes, fm Inn.in multis locis. † Sz iuxta hoc quero. rubrica nostra loquit de ministerio seruorū: quero, nūquid ista sit seruit⁹. quidā dicunt φ est seruit⁹ personalis. Alij dicūt φ est seruit⁹ realis. Tertij dicunt qd est quoddā ius.qd in facto cōsistit: vñ non est proprie seruitus. z hoc tz Pe. vt aūt intelligas, scire debes φ seruit⁹ realis est illa que debet a re persone, ius vero psonale est quedā obligatio psonalis, seu quoddam debitū qd debet a persona persone ministeriū autē seruorū vr poti⁹ in huiusmodi obligatione cōsistere quā in eo qd ille cui debet ministerium habet aliquod ius reale, vnde cōtra impedientē nō daret cōfessoria: sed bene posset agi iniuriarum. arg.ff.de actio. empt.l.qui pendentem.
3 † Tertio querit. Tu constituisti[a] mihi φ ex fundo tuo possim percipere quolibet anno vnū corbem frumēti: nūquid ista est seruitus? Pet. dicit φ est innominata seruitus ex qua oritur cōfessoria, etiā cōtra tertium impedientē: vt.ff.de annu.le.l.mela.§.vl.gl.dt contra.ff.de ser.rustic.pred.l.pecoris.z.ff.de vsufr.l.si quis binas.per.l. vt pomū.ff.de ser. bene concedo φ quedam sunt seruitutes innominate: vt not.ff.de ser. vrba.pred.l.j.z.ij. tamen ista non est de illis: qz hec confessio magis respicit obligatione persone quam seruitutem: vt.ff.de dona.l.qui saxum. ff.de.dolo.l.si cum mihi.ff.de prescrip.versi.l.permisisti.z.d.l.qui pendentem.z adde hic.l.venditor.in princ.ff.communia prediorum.z.l.qui aliena.§.fin.ff.de nego.gesto.vbi ponitur qualiter in seruitutibus realibus formetur sententia zc.

1 Nomina debitorum, an contineantur in legato vsusfructus.
2 Testator si legat vsumfructum vxori sue, an debeat habere vsumfructū gabellarum, quas tenebat maritus eius.
3 Vsusfructus nomen, ponitur proprie, z improprie.
4 Et facit hoc ad plures questiones, que ponuntur hic per ordinem.5.6.
7 Cautio fructuaria, non potest remitti.
10 Que autem sit ratio, vide nu.8.9.
11 An autem testator possit damnare heredem, vt recipiat aliquem pauperem isti fideiussorem.
12 An autem testator possit remittere cautionez, si constituat alicui vsum fructum itineris.
13 Quid si vsufructuarius non potest satisdare.
14 Vsufructuarius an faciat fructus suos ante satisdationem quā prestare debet.
15 Dolus potest tacite remitti.

Lex prima.

SI vsusfructus omnium. Cautionem quam vsufructuarius prestare debet, testator no potest remittere. z ante ea prestitam vsufructuarius pro vsufruct.vel quasi non potest actionem intentare.h.d.z est.l.multum no.
1 † In tex.ibi.a te.s.
b marito.no.φ in generali[b] legato vsusfructus includuntur etiā nomina debitorū. Gui.tñ in.l.j.ff.de statu ho.dicit qd si testator legat vsumfructum bonorum suorum, qd non includunt nomina: quia hec verba meū: z tuum, z suum, significant dñium
c non ius personale[c], fm Guil.non ob.hec.l.qz testator legauit indefinite dicendo: lego vsumfructum omnium bonorū. vnde subaudit scilicet ad se pertinentium: z ideo omnia includunt: vt.ff.de ver.sig.l.verbū ptinere. vñ nota tres formas. aut testator dicit lego vsumfructū bonorū meorum. aut dicit, lego vsumfructū ad me pertinētiuz. aut dicit, lego vsumfructū bonorū, sine vlla alia adiectione. primo casu non includunt nōia. secundo et tertio sic. tu dic φ omni casu includunt: qz vt dixi.§.eo.in rub.huius iuris, personalis creditor est dñs. Unde videmus qd pōt hoc ius alienare, qd non posset si non esset dñs. pro hoc facit.ff.si cert.
2 pet.l.si me z titium, cū si. † Secundo not.φ ex ista.l.φ si testator fecit testamentū, z legauit vxori vsumfructū omniū bonorū, z iste testator (ponamus) tenebat gabellas cōmunis, φ vxor debeat habere vsumfructum de reditu illarum gabellarū, z potest illas gabellas exigere tanq̄ vsufructuaria, prestita satisdatiōe, z nō ante. † Itē
3 no.φ nomē vsusfructus ponitur hic proprie z improprie, non quo ad res corporales que vsu nō consumūtur, ponitur pprie, sed quo ad iura z pecuniam, ponitur improprie. sub hoc ergo vocabulo vsusfructus, includunt oīa, siue in eo cadat verus vsusfructus, siue quasi vsusfructus improprie. facit.ff.de iure iure.l.sed z si possessori.§.item si iura
4 uero. † Et hoc facit ad plures questiones. prima est, verum procedat iste libellus. dico me esse in possessione talium iurium. z quod me turbas. c quare peto zc. z dico quod procedit iste libellus: quia ista verba in possessione, ponuntur improprie
5 pro quasi possessione. † Item facit ad aliā questionem emphyteuta dicit qd res pertinet ad eū, tanq̄ ad emphyteutam iure dñij: nunquid procedat libellus? certe sic: qz intelligitur improprie, d
6 non pro dño directo, sed vtili. † Idem est si qs dicat rem suam esse, z probet de prescriptione: qz intelligitur quod sit sua quo ad effectum dominij: non quo ad dominium directum. z ita disputauit Masei.sil.z Bart. ponit in.l. z an eandem.§.actiones.ff.de exceptio.rei iudic.z Jacob.but.instit.de actio.§.j.
7 † Quarto not. quod cautio fructuaria non potest remitti. dicit Cyn. qd illud est verum de illa cautione que prestatur pro his rebus in quibus cōsistit vsusfructus proprie: sed in his in quibus no cōsistit vsusfructus proprie, vt in pecunia, z in his que vsu consumūtur: tunc potest remitti, fm Pet. quod expresse videtur cōtra hunc text.qui loquitur in pecunia.z tamen ex
8 presse dicit φ testator non pot remittere. † Ultimo not. quod si est legatus vsusfructus nois, et res exegit, qd exactum tenet restituere legatario, sed in eo qui iura cessit que postea exegit: tunc secus.ff.de excep.doli.l.apud cellum.§.qd si is cui.
9 † Et dicit super hac lege Odof.not.hanc legē
d ad instruendas dominas[d] huius ciuitatis, z laicos. tota die in ciuitate ista testatores relinquunt vxores suas vsufructuarias. mortuo testatore credunt vxores quod nihil aliud habeant facere nisi accipere bona causa vsusfructus, sed male credunt: quia debent venire ad proprietarium. z habere tabellionē, z ita dicere: maritus meus reliquit

a Constituisti. qd de iure coquendi panē in furno tuo, de iure colligendi passagiū. z de iure trāseundi per pontem, cui sint seruitutes. vide Bal.in l.pe.j.de cdi.inser.in fi.dum allegat.l.mela.ibi vide.

b No. qd in generali zc. an in gñali legato vsusfructus includantur nomina debitoruz, istis dieb⁹ saucinie consului. quedam mulier donauit bona sua, φ nō vr donasse dotez. z allegaui Gul.in.d.l.j.quem ibi sequitur Bal. z idē Bal.in rubr. de verbo.sig.lz hic aliter loquat. z allegaui text.sing.in l.si.ff.quorū bono. vbi pbat qd vbū bonorū, significat possessionē, sed nomina debitorū nō possident: ergo zc. lz Bar.dicat ctra. in.l.quintus.z Sali.hic. And.Bar.

c Non ius personale adde omnino Ant.cor.sing.suis in ver.meus.incip. licet verbū meus. Celsus.

d Dominas. vide Rayn.z Moder. in.l.φ de bonis.§.j.ff.ad.l.fal.

Tu dic hoc esse verum, nisi possideat bona illa pñte z sciēte vsufructuario. in hoc casu facit fruct⁹ suos: alr secus. insti.no.bar. in.l.vxori vsufruc. verū quero an vsufructuarius.ff.de vsufruct.lega.z in l.hac edictali.in.§. not.j.de secū nup. Ang.i.l.qd de bonis.§.frater. z ibi do.Alex.ver.z inducit.p Ray.hic ff.ad.l.fal. vbi dicunt hoc esse verū, etiā si heres a testatore sit iussus eam nō molestare Cels.

mihi vsumfructum talium rerum. ecce ego offero tibi iurationem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri, & de restituendo finito vsufructu: accipite: ecce parati sunt parati satisdare pro me, nã mihi satisdetur, vel offeratur, non debent gaudere ista habere vsumfructum, sm Odoffre. sed tu dic vt. j. dicam.

10 ¶ †Sed quero iuxta. l. nostra, que est ratio, quare testator nõ potuit hanc satisdationẽ remittere. Rñ. in rebus in quibus propie cadit vsufructus pura in domo, & agro, est ratio: ne vsufructuarius inuitetur ad delinquendum, & ad deteriorandum res ipsas. Item est ratio: quia fauore heredis, qõ testatoris ista satisdatio est prætianda: vt nota. s. vt in pos. leg. l. scire. Sed in rebus que vsu consumuntur est ratio: quia cautio est de formali. alii quasi vsufructus. vide Jac. but. dicit ꝙ in istis rebus adeo cautio est de substantia, ꝙ nullo modo est reperire vllum quasi vsufructuarium sine ista satisdatione. ipse em̃ satisdatio facit ꝙ plus est in prestatione, quã in forma legatarium. omnium transferatur in legatarium: vt. ff. de vsufru. ea. re. l. j. & l. fi

11 pecunie. ¶ †Iuxta hoc reuoco in dubiũ, testator non pot hanc satisdationẽ remittere. sed nunquid poterit dãnare heredẽ vt recipiat quendã pauperẽ in fideiussorẽ a fructuario. Rñ. fi: vt. ff. de vsufru.

12 ea. re. l. tribus. ¶ †Sed pone, constituo tibi vsumfruct. vt ueris. nunquid possum tibi remittere hac satisdationẽ: dicunt oẽs qõ sic: qa est inductum in meũ fauorem. vnde remittere possum. ar. g. ad legem fal. l. pater. sm Guil. & alios, quod verũ credo. sicut em̃ pot ab offerente satisdationem non recipere: ita remittere par est. argu. in. l. remittit. ff. de iureiur. Preterim si vsufructuarius habebat satisdationẽ paratam. arg. eorũ que no. By. in. c. peccatum. de reg. iur. lib. vj. ¶ †Sed pone quod verba instrumenti non dicũt qõ proprietarius remittit satisdationem, sed dicunt ꝙ proprietarius promittit b vsufructuario nam inferre ei gõnem, vel molestiam aliquã: nunquid proprietarius poterit petere satisdationem. Respondetur sic: quia vera

a ¶ Unde Jac. but. vide vide ꝑ dicto Jac. bu. d. Zing. & plene do. Joan. de imo. in. c. fi. de pig. And. Barb.

13 ꝺa

b ¶ Promittit. vide qõ in fi. no. Bal. in l. j. de his que pe. not.

b

c ¶ Quia ista verba &c. tene menti ꝓ qõne q̃ fuit de facto olim. testator prohiberat heredẽ molestare. vnde, is petat ab ea satisdatio, nõ dicit venire ꝺ dispositionẽ defuncti. vide Bald. in. l. j. de his que pe. no. & qõ notaui ibi. Andr. Bar ba.

c

14 ꝺa

d ¶ Substãtia. adde Bald. in. l. hac edictali. §. his illud. in vlt. col. & ibi Bar. j. de fecun. nupt.

d

15 ꝺa

e ¶ Pura hoc sentit gloss. in. l. vgoni. hic allegata.

e

verba intelligũtur, nisi quatenus patet ex natura & eisdem contractus: vt. ff. locati, & quero. §. inter locatorem. & ff. de verbo. ob. l. venditores. sic enim quis agit sm naturam contractus: non dicitur venire contra contractũ, licet veniat contra personã couentã, qõ est not. & est casus. ff. de iureiur. i. sed & si possessor. §. sed & si rerum. facit. eo. tit. l. si duo pa

16 trom. §. si quis iurauerit. ¶ †Quid si vsufructuarius non potuit satisdare: dic vt dixã. j. eo. l. nũ. Sed nunquid ista satisdatio est de substãtia? dicit gl. quod non, idem Guil. quia non est de substantia, sed de natura vsufructus. nã ista sunt diuersa: quia substantia est immutabilis, sed natura potest mutari, & alterari. ff. de ẽmen. emp. l. pacta conuenta. sm Guil, idẽ Ja. bu. nisi in his que vsu cõsumuntur. in quibus est de substantia sm Jac. ẽ contrarium apparet hic & dicto Petr. Eym. ¶ †Sed quero, an vsufructuarius facit fructus suos ante prestitam cautionẽ. & videtur quod non: quia non habet ius vtendi, nisi satisdet: vt. ff. vt in possessio. lega. l. si pecunie, in princi. & ff. de iureiur. l. sed & si possessor. §. sed & in rerum. & ff. eod. l. si cuius. §. j. & ibi glo. pro hoc tex. ff. de vsucapio. l. si homo. & alii tex. & ff. de vsufru. lega. l. vgoni. tu distingue secundum gloss. & Guil, quꝫ vsufructuarius est adeptus possessionem bona fide: vt quia heres tradidit fidi vsumfructum, nec petiit cautionem. & tunc facit fructus suos, ex bona fide sua: vt. ff. de petit. here. l. sed & si lege. §. scire. aut fuit in possessione: mala fide: puta quia occupauit possessionem, vel iste fuit in possessione sua authoritate. et tunc non facit fructus suos ante prestitam cautionem: quia indebite videtur eos recipere. & ita intelligitur l. vgoni. cum similibus. Et hec distinctio ꝓcedit. quando vsufructuarius possidet. Sed si alius possidet, non ipse nunquam facit fructus suos ante satisdationem prestitam: vt. ff. de vsufruc. i. fi fur. & ff. quibus mo. vsufru. amit. l. si vsufructuarius messem. sm Guil. & ite ioquitur dicta. l. si homo. de viucap. & hoc per Ly. in. l. vsufructu. j. eo.

vbi etiã additur. sm Odof. quia si vsufructuarius errat in iure: quia non putabat se teneri ad cautendum, ꝙ ista ignorantia sibi possidenti prodest quantum ad faciendum fructus suos quod potest esse verum, si est adeptus possessionem sine vitio. si autem cum vitio, vel per denunciationem

16 l. si fundum. §. fin. j. ¶ †Quero si omissio istius cautionis inuitat ad delinquendum. quomodo, est possibile quod remittatur a contrahentibus. Rñd. quia istud est ex dolo presumpto. & dolus presumptus potest tacite remitti: vt. ff. de pact. l. si vnus. §. illud nulla. & quod ibi notatur.

¶ Lex secunda.

VErbis testamenti. ¶ Dominus potest proprietatem suam obligare. licet alius habeat vsumfruc. hoc dicit. Idem si habeo proprietatem. & tu feudum: qui possum proprietatem meã fine tuo pretudicio obligare, sm Guid. de iuza. facit de vsufructu legato. l. fundi trebatiani.

1 ¶ Jura inseparabilia a persona non transeunt etiam ad filiũ heredẽ.

2 Filius proprietarius si moritur, an cesset vsusfructus, quem pater habet ex dispositione legali.

¶ Lex tertia.

SI patri. ¶ Usufructus patris non trãsit ad filium, hoc primo. 2ꝺo ite proprietarii non finitur vsufructus vsufructuarii. hoc secundo: vel sic. Jus vsufructus perdendo attenditur mors vsufructuarii, nõ proprietarii. hoc

1 dicit. ¶ †Ho. ꝙ iura inseparabilia, a persona non transeunt etiam ad filiũ heredem, ratio: quia in iuribus inseparabilibus a persona, vera translatio fieri non potest: vt. ff. de verbo. obl. l. stipulatio. ista. §. si quis ita stipulatus fuerit vti, & l. ii vsusfruct. ff. de noua. & facit. ff. de min. o. l. omnes

2 §. si quid filio. in ratione. fui. ¶ †Queritur hic glo. Si filius proprietarius moritur: nunquid cessat vsufructus quem pater habet ex dispositione legali. Pla. dicit quod sic: quia ille vsufructus competit patri iure patrie potestatis, que patria potestas morte filii finitur. glo. determinat contra in quibusdam casibus, quos vide in glo. & melius hic per Pe. de, patria ergo potestas requiritur ad principium acquisitionis, non autem ad processum durationis quod est notab.

1 ¶ Usufructuarius ex quacunq; causa habeat vsumfructum, tenetur satisdare le vsurum arbitrio boni viri.

2 Super quo autem versatur iste arbitrium boni viri.

3 Usufructus si est relictus pauperi, qui non potest satisdare, quid fiet.

Super hoc sunt tres opinio, hic ponite per ordinem. 4. 5. demum concludit. numero. 6. 7.

8 Pauper omnis an videatur persona suspecta.

¶ Lex quarta.

VSufructu. Ex quacunq; causa competat vsufructus, habet cauere vsufructuarius ꝙ utetur & fruetur arbitrio boni viri: hoc dicit Jacb. bu. In tex. consequens est. l. venit ex quadã cõsequẽtia tractatus vsufru

1 ctus. ¶ In tex. ad comodum. l. vsumfructũ. ¶ †In tex. ibi nec interest. Not. qꝫ dixi in summario, qõ vsufructuarius siue ex contractu, siue ex testamento, debet satisdare de vtendo & fruendo arbitrio boni viri, saluo rei substantia. ¶ Oppo. ꝙ etiam de alio debet satisdare, f. de restituendo finito vsufructu: vt. ff. vsufru. queritur. & no. caue. l. j. §. habet. Solu. cõmo

2 do ꝙ de vtroq; satisdat. & habes glo. paruam. ¶ †Secundo opponitur ꝙ de neutro satisdet: vt. l. j. §. fi ad fiscum. ff. & leg. no. caueatur. Sed casus specialis est in fisco, & ita intelligitur contra. ¶ Secundo oppono idem de. l. fi. §. finautem. de bo. que lib. ¶ Sol. ibi specialem partem qui tenetur reddere rationem administrationis: vt ibi nisi dolose gesserit. vt not. ff. ad trebel. Imperator. ¶ Tertio oppo. ad idem de. l. fi vsufructuarius. §. plane. & §. aliud. ff. vsufru. quẽad. caue. Sol. ibi vsufru. iuratus, pure proprietas ex die certa. & ita separabatur de proximo vsufruc. consolidari cum proprietate, & sic vsufructuarius vtebatur quasi re propria. & ideo non cauet. & ista est ratio. l. contrarie, vere tamen interim res non est eius propria: quia non haberet vsumfructum formalem in re sua. Ergo appositio diei impedit translationem dominii interim: vt. ff. de vsufruc. leg.

3 l. emptionius arratus. ¶ †Queritur hic de duobus. primo super quo versatur arbitrium boni viri, & nõ super qualitate fideiussorũ: vt dicit gl. in pri. ad hoc. ff. qui satisd. cog. l. arbitror. & ista ad arbitrium est in prin. tempore satisdationis, sed postea in processu vsufructus versatur arbitrium iudicis in qualitate vtendi. vt usufructuarius vtetur vt diligens paterfamil. et ita vtatur alienis, sicut diligens homo vtit propriis. argu. ff. de sol. l. fi. de sacrosanc. eccl. auc. qui rem huiusmodi. & ff. so. ma. l. diuortio. §. fi fundum. & ff. l. si cuius. §. de pretertis. ¶ †Secundo queritur, quid si constituo vel relictus est vsufructus pauperi, q nõ pot satisdare, vsq; ad mille annos nõ reperiet fideiussorẽ. Rñ. sup hoc sunt tres opin. Prima est, ꝙ stetur iuratorie cautionis: vt. l. j. §. super. j. de assertio. tollen. hoc placet Per. & Tho. de fortilitio per. l. cũ nõ facile. ff. si cui: plusq; per. l. fal. & l. de in. vid. rol. aut. cui relictũ. a contrario sensu. & ff. de ind. l. ii. §. fi. sed si dubitetur. ¶ Secũda est opi. ꝙ vsufr. debet esse in preceptore preterea tamen

proprietas

proprietarius caueat vsufructuario de reditu eius fundi ei restituendo, ita q proprietarius nō timet q vsufructuarius male vtat. & vsufructuarius non perdit reditum. sic. ff. de vsufr. leg. l. fundi trebatiani. ad hoc. j.
1 de secū. nup. l. hac edictali. §. hs illud[a]. hec opi. nō placet gl. q2 cū ibi sit speciale in matre vsufructuaria: ergo in cōtrarium est ius cōmune. vnde arguēdo illo modo, illa lex facit cōtra vsufructuariū, non pro vsufructuario.
5 ¶ † Tertia opi. est q si vsufructuarius non pōt inuenire fideiussorem. sibi imputet, vnde nō habebit vsumfructū, nec cōmodum ex eo: vt. ff. de vsufr. leg. l. vxori. hanc opi. tenet precise hic gl. idem tenet Odof. idem firmat hic Ja. bu. ratio est: q2 aut cautio ista est de substantia, aut de natura vsufructus. si est de substantia, sm opi. Pla. non est dubiū q2 rōne paupertatis nunq pōt recedi a substantia rei, vel actionis. si est de natura, idem: q2 naturalia nō mutant rōne paupertatis alterius contrahentiū: vt ff. de cōtrahē. emp. l. pacta cōuenta. sm ergo istam opi. vsufructus causalis nō pcedit ab ipsa pprietate, nisi satisdet. pro hoc. ff. de vsuca. l. si homo. & qd dixi in. l. j. §. eo. non ob. l. cū non facile. q2 illa satisdatio est accidētalis, nō de natura legati. & facili9 remittit illa q ista: vt. j. vt in pos. leg. l.
6 fin. ¶ † Alij dicūt, & pōt colligi ex dictis Cy. hic, q aut vsufructuari9 est persona suspecta: & tunc sit necessaria satisdatio. aut non est persona suspecta: & tūc sufficit iuratoria cautio. mouent isti ex quadā equitate q pōt fundari. ar. ff. de priui. credi. l. si creditores. alibi lex dicit q est quedā media via. s. cauēdi sub hypotheca suarū rerum: vt. ff. vt leg. no. caue. l.
7 filio. sed ibi ideo: q2 lex remittit satisdationē: hic nō remittit. ¶ † Cōclude ergo tres casus. nā aut vsufructuarius nō satisdat per cōtumaciam: tunc nō debet habere vsumfructū, sm oēs. Aut nō satisdat propter pprietarij ignorantiam, seu negligentiā, seu dissimulationē: & tūc si possidet, facit fruct9 suos: vt. j. de secū. nup. l. hac edictali. §. si aūt vtraq. aut non satisdat per inopiā: tunc gl. precise dicit q nō facit fructus suos. idē no. j. de secun. nup. l. hac edictali. §. mobilium. alij ergo eligūt mediā viā inter personā suspectam & non suspectā. cōtra quā distinctionē est lex si.
8 vt leg. no. caue. ¶ † Item ex quo loquimur in paupere videt persona suspecta. l. j. fideiussor. §. si. qui satisd. cog. opinio gl. de rigore est verior. arg. ff. de colla. bono. l. j. §. si cū duobus. Guil. de cug. dicit hic q nō excusat per inopiam, sed estimabit quantū valet reditus agri, vel rei. & illud qd est verisimile q perciperet quolibet anno, illud prestabit. arg. ff. so. ma. l. si cōstante. §. quotiens. qui. §. nihil facit. vel tradunt res cuidā probo viro, vt ipse tradat fructuario cōmodū qd inde perciperet, vt. ff. vt leg. no. caue. l. post q. §. Imperator. quicquid dicat, cum lex indistincte dicat q
b vsufructuarius teneat satisdare, teneas opinionē gl. de rigore[b] iuris: q2 qn sunt due obligationes correlatiue seu cōsecutiue vnius ad alterā: nō attendit paupertas, vel non paupertas. semper enī ille qui petit, vel vult sibi impleri, debet implere ex persona sua: vt. l. Jul. §. offerri. de act. emp. & dicto. §. si cū duobus, sed hic sunt duo vincula correlatiua; vnū vsufructus prestandi, alterū satisdandi. & ideo oportet q si vsufructuarius vult vsumfructū, satisdet dño petenti. ¶ Simile in alia satisdatione, de qua habet. ff. de leg. ij. l. fideicōmissa. §. interdū. nā aut aliquis vult aliquid consequi ab alio: aut vult solūmodo excusari sine dāno, seu diminutione iuris alterius. primo casu nō excusat inopia: vt. l. cōtinu9. §. illud. de ver. obl. scdo casu excusat inopia: vt. l. si pcuratorē. §. si ignorātes. ff. mād. sed cōtra istā opi. gl. op. q2 lex nō dz aliquē ad impossibile obligare. ar. insti. de her. insti. §. impossibilis. nā si nō obligat hō: ergo nec lex: q2 miti9 est pceptū legis q hois: vt no. j. de. l. filio. So. istud non est impossibile, sz difficile: vt. ff. de ver. ob. l. cōtinu9. §. illud. Et ex dictis in. l. j. & hic cōclude, q aut satisdatio petit, & pstat: tūc nō est dubiū q si rite pstat, facit fruct9 suos: aut nō. ar. ff. de fideius. l. q satisdat. & ff. mā. l. inter causas. §. abesse. aut petit, & nō pstat: tūc sup cōtumaciā, oēs concordāt q nō lucrat fruct9. ad hoc. ff. ad trebel. l. mulier. §. si hres. in rōne sui. ¶ Si vo p inopiā, audistis varias opiniōes: & adde qd no. Inn. extra de offi. deleg. c. pe. cū gl. & extra de ap. c. ex rōne. p Inn. & arg. ff. manl. si pcuratorē. §. si ignorātes. ola ista iura fauēt pauperi. aut satisdatio offert, sz nō petit: tūc nō est dubiū q pdest offerēti: vt. l. hac edictali. §. mobiliū. j. de secū. nup. aut nō petit, nec offert q2 pprietari9 dissimulat: tūc imputet sibi pprietari9. Si aūt q2 fructuarius latitauit, vñ nō pōt sibi denūtiari q satisdet: tūc nō credo q lucret fructus. Cautius est tñ eum requirere ad domū, siue in vicinia, & p rotestari publice. ar. j. de anna. excep. l. vt perfectius.

1 ¶ Maritus si relinquit vxorem suam vsufructuariā simpliciter, an intelligatur proprie.
2 In dictio, posita super tempore, ponitur pro vsq.
3 Fructus percepti post vsumfruc. finitum, debent restitui proprietario.
4 Adde oppo.
5 Fructuarius fecit expensas gratia fructuum percipiendorum: & anteq perciperet, vsufructus est finitus. an istam expensam possit recuperare, vel heres eius.

¶ Lex quinta.

Si pater. Usufructuarius fructus perceptos post tps vsufructui adiectū tenet restituere. h.
1 d. ¶ † No. q qñ marit9 relinqt vxorē vsufructuariā[c] simplr,
c siue cū alterius verbi adiūctione, lz habeat liberos: tñ intelligit de ipso vsufructu pprie, non ob. qd no. j. si secū. nup. mul. l. j. & i aut. ibi posita: quia ibi testator pluribus alijs verbis vsus est ex quorū adiectione interpretat relicta alimēta. Preterea ibi erat vniuersale relictū: hic in rebus certis. super his aūt vide Dy. & Barto.
2 in. l. titia cū testō. §. si. ff. de leg. ij. ¶ † Scdo no. q dictio in posita super tpe, ponit pro vsq. vnde idē
3 est dicere in tps, & vsq ad tps. ¶ † Tertio no. id qd dixi in summario, qd fructus percepti post vsumfructū finitū debēt restitui pprietario. simile habemus in colono: vt. ff. si cer. pe. l. si qs nec causam. §. res pigno. simile habemus in fundatario, & emphyteota: vt not. ff. eod. l. defuncta. ¶ Sed hic ponamus q vsufructus debebat finiri tpe mensis augusti quo tpe vue non sunt mature, sed acerbe, vsufructuarius vult colligere istas vuas sic accerbas: q2 si nō colligeret, vindemia pertineret ad pprietariū: querit nunquid possit: videt q sic: q2 licet nō sint mature, sunt tñ prope maturitatē. a Item q2 pñt esse in vsu hois: vt. ff. de vsufr. leg. l. in fructu. vbi videt casus. glo. tñ ibi dicit cōtrariū b in colono, nā siue sit colonus partiari9, non pōt fructus nisi suo tpe decerpere: vt. ff. locati. l. si merces. §. cōductor. siue sit nūmis colens: quia consuetudo generalis seruāda est in tpe separandorū fructuū, vnde tenet iste tanq dans dānum in re dñi: vt. ff. loca. l. & hec distinctio. §. cū fundū. nec facit fructus suos: q2 nō videt percipere dñi voluntate. arg. ff. de fur. l. si seruū. §. locaui. a cōtrario sensu. non ob. d. l. In fructu: quia ibi fructus erat adeo primus maturitati, q per talē separationē nō afferabat minorē reditū nec minorē vtilitatē separāti. & ita loquit cōtrarium: vt ibi patet in litera. Ja. de are. dicit ibi q aut vsufructuarius vel cōductor preuenit in tpe: vt dño officiat. & non pōt. aut vt sibi proficiat, vel pter suas necessitates. & pōt. ar. ff. de rei vē. l. in fundo. & ista opi. est satis
4 equa. ¶ † Opp. & videt hic q fructuarius tenet c restituere fructus post tps perceptos, quasi videat velle dicere q de percipiēdis non teneatur. ¶ Sed cōtra: q2 est malefidei possessor: ergo tenetur d de percipiendis: vt. ff. de rei vēn. l. si nauis. §. generaliter. & §. titi. j. l. certū. §. rñ. Sol. speciale est hic in matre sm quosdā. gl. reprobāt hāc solutionem, per. l. si mater. j. de vsuris. equiparando vsuras nō perceptas fructibus percipiēdis. sed certe illa. l. si mater. loquit in matre que gesserat negotia filij. nā tenet: q2 fuit in culpa non fenerādo pecunias sm tempora illius. l. nihilominus credo q sit glo. vera non per illam. l. sed per regulam legum prius allegatarum. ¶ Non obst. ista litera, que dicit fructus perceptos: q2 non excludit, qn etiam de percipiendis teneat. vnde hec. l. suppletur per leges cōtrarias. ¶ Sed cōtra hoc oppo. ista mater percepit hos fructus negligentia proprietarij non petētis: ergo non debet restituere: vt. ff. ad trebel. l. mulier. §. si heres. Sol. ille. §. loquitur qñ percipiuntur ex re debita: hic qñ ex re propria agentis: vt. ff. sol. mat. l. si mora. & ibi per
5 Jacob. de are. ¶ † Quero hic. pone q fructua
d rius[d] fecit expensam gratia fructuū percipiendorum, anteq perciperet, vsufructus est finitus. nunquid istam expensam possit recuperare ipse, vel heres eius: & videt q non: vt. ff. loca. l. si quis domū. §. pe. cōtrariū credo arg. ff. de leg. j. l. domos. & qd not. ff. de cōdi. inde. l. qui exceptionē. §. si pars. facit. ff. fami. hercis. l. fundus. & j. de fru. & lit. expen. l. j. & ff. soluto ma. l. fructus. cum simi.

¶ Lex sexta.

Interest. ¶ Maritus vsum fructum in dotem recipiens, proprietatem obligare non potest: & idem si proprietatem inestimatam in dotem reciperet. Si vero rem estimatam in dotem recipit, obligare eam potest. hoc dicit. ¶ Quero, que est ratio quare i primis duobus casibus nō pōt obligare: rñd. in primo casu est ratio gñalis. s. deficientia dñij. secundo casu est ratio specialis, sc3 priuilegiū mulieris in re dotali. sz q est rō in tertio casu, q pōt obligari: Rñ. plenitudo dñij: q2 nō est in dote res, sed rei pretiū.

a ¶ §. his illud. vid ibi Bal. & j. proxi.

b ¶ Adde hunc in aut. cui relictū. j. de ind. vidui. in. §. col. ver. Sz qd de eo, q nō pōt cauere, qui ait, qd vsufructuario cauere non valente, heredis sit optio: vt retineat tertiā: tñ ptē cētesime vsure habere debeat vsufructuarius, nō vsumfructū, per aut. de nup. §. si vero vsuffructus. & ibidem vid Ang. phi. dec.

c ¶ Usufructuaria. vide Bal. in. l. fi. j. de ind. vidui. toll.

d ¶ Fructuari9. adde qd in fi. no. Jo. de imo. in. l. diuortio. in prin. in vlti. col. ff. sol. matri.

Et concludē tres casus. aut est in dote vsufr. formalis. aut plena pprietas estimata. aut est matio plene proprietatis. sunt ꝫ alij tres casus. scilicet. qñ est in dote nuda pprietas ꝫ nō potest obligari ꝫ iste casus pōt includi in litera. alij casus est qñ res est estimata. ad sciendū quantificatē deteriorationis. vel augmēti vt. ff. so. ma. l. ff estimatis. ꝫ idē q; predium est vere dotale vt no. j. de iure do. l. si inter virum. ¶ Est ꝫ alius. j. sextus casus qui colligit ex gloss. d. l. si estimatis. sol. ma. ꝫ dic vt ibi.

¶† Quero hic qñ res est estimata? ꝫ da estimatione nunq̄ d possit obligari? ymmo tunc est als nō soluendo. Rñ. non; quia tunc reputatur dotalis non obstante estimatione: vt. j. de iure do. l. in reb⁹. ꝫ arg. ff. de do. inter vir. ꝫ vxo. l. vxo: marito. in fi. ꝫ facit. j. ad vell. aut. siue a me.

a ¶ Estimata vide Ymo. in. l. si estimatis in principi. hic allega.

1 ¶ Expensa modica pertinet ad vsufructuariū: magna repetitur a proprietario.

2 Qua autem actione vsufructuarius repetat expensas.

¶ Lex septima.

Quamad quē. ¶ Modica expensa pertinet ad vsufructuarium: magna a proprietario reperit. h. d. ¶ In text. impedi de beat. l. vltra modicā impensam. ¶ In tex. potes. l. tu vsufructuarius. ¶† Quero qua actione vsufructuarius repetet. ꝫ glo. dicit q; ac. neg. gest. ista glos. non placet Bart. licet enī modica impensa pertineat ad fructuarium ꝫ magna ad dñm: tamen expense in reficiendo semper pertinet ad fructuarium, siue sit magna: siue parua

b expensa, licet magnam repetat b, sed paruam non repetat. vt. l. damni. ff. ei cuius. ff. de dā. infec. vñ cum vsufructuarius de necessitate impendat: nō potest repetere per actionē neg. ge. vt. l. si cōes. ff. de neg. gest. ꝫ l. heredes. ff. Item si vnus. ff. famil. her. ideo repetet per actionē in factum. vt. l. prētor. ff. his verbis. de bo. aut. iudi. possi. qui est bonus test. ad hoc. vel repetet per vtilem actionem mandati: q; vsufructuarius videt constitutus p curatore in rem suā a dño circa curam rei: ꝫ hoc p batur in. l. j. ꝫ. ff. de ope. no. nun. ꝫ. l. j. in fi. cū. l. seq. vsufru. quēad. caue. fm Bar. pōt glo. defendi: q; eū iā necessario gestōri compet vtilis actio neg. gest. l. curatoris. ff. de neg. gest. nec est verū qd habeat actionē mandati: q; procurario de qua loq̄t lex alleg. est quantū ad cultodiā. non quātum ad

2 impensam. ¶† Item nō est verū q; teneatur ad aliam impensam: nisi que esset natura vsufruct⁹: vt. l. si pendentes. ff. si quid cloacarū. ff. de vsufr. ꝫ adde qd no. in fin. ff. de impē. l. neq; stipendiū. ꝫ que sit magna expensa, ꝫ que parua, dicit gl. q; cōmittitur arbitrio iudicātis: vt. ff. e. l. hactenus.

b ¶ Ad quod. vide Bar. in. l. cōtē. ff. q maximos. ff. de publicanis. ꝫ Raph. Ful. in. l. si proprietas. ff. de vsufruct. accrescen. ꝫ in. l. dāni. hic allega. ff. Pet. Deci.

¶ Lex octaua.

Nec fructuarium. ¶ Vsufructuarius, vel eius heres nō prescribit proprietatē. h. d. glossa dicit hoc verum, nisi interuersa possessione possidet per. xxx. annos. nam tunc possessionem siue exceptionē prescriberet. sicut fur. vt. j. de prescri. xxx. anno. l. si quis emptionis ergo donec interuertat possessionē impossibilis est prescriptio, etiam per centum annos. rario: q; non possidet nisi naturaliter tantū ꝫ ex sola naturali etāi mille annis nō prescriberet pprietas: vt. l. acquirit. ff. de acquire. do. per Dy. in. c. fine possessiōe. de re. iur. li. vj. ꝫ. l. iō. ff. ex cōtrario. de acq. pol. fm Barto. facit

1 j. de prescrip. xxx. ann. l. male agitur. ¶† Et not. hāc. l. cōtra emphyteotas ꝫ heredes emphyteotarū ꝫ feudatariorū. idē est in istis qō in vsufructuario, ꝫ dic quod quidā possidēt sibi simpliciter; quidam possident alios: vt coloni. quidā possidēt sibi nō simpliciter, sed respectu certi iuris qō in re habent vel putant habere. primi prescribunt secundi nō: tertij prescribunt ius quod le habere credunt, sed non ius cuius respectu non possent, fm Ja. bu. facit. l. vlti. quē ultimo. ser. amit.

¶ Lex nona.

Sufructu. ¶ Vsufructuarius, vel ille cui relicte sunt opere serui alienandi facultatē nō habet hoc dicit.

1 ¶ Vsusfructus locatio, an extinguatur morte domini.

2 Adde. opp. nu. 3.

¶ Lex decima.

Sdomina. † Morte domini non extingurt locatio vsufructus. h. d. fm Bar exponitur cōductricis. i. locatricis. ꝫ exponit locauit. i. conduxit. hic adde. l. iij. ff. locati. sed ista lec. facit violētia literę. ꝫ vox abusiua incongrue exponit. Et ideo Azo. legit sed co. ꝫ fs Azo hoc inuēit more eius. qui cōduxit vsumfructū. vsusfructus conduct⁹ extinguit. h. d. ꝫ alibi nō reperit. ¶ In textu. deneganda. l. locatrici nō denegat vtēdi

2 fruendi cā ergo morte locatricis locatio nō est. finita. ¶† S33 primo lec. op. ꝫ videt qō morte locatoris locatio nō est. finita. ¶† Secundo op. cōtra secundā lec. ꝫ videt q; morte cōductoris nō finiat conductio vñ videt obstare. j. locati. l. via veritatis. So. aut cōductis res sunt vsufructus rei primo casu nō finit morte cōductoris: vt in. l. Stia sed co casu finit. Et est rō: q; penes cōductorē est quasi formalis vsufructus, vñ sicut vsufruct⁹ vēditus, multo fortiꝰ dz finiri vsusfruct⁹ locat⁹, ne plꝰ operet interāl missiōe titulꝰ debitoꝝ, q; titulus efficatior: vt hic, quod est notandum, certū est enim q; venditio est titulus maioris potentie q; locatio Si ergo finitur titulus emptionis multo fortiꝰ debet finiri titul⁹ conductionis. ꝫ hoc non pcedit ratione Stus qui est transmissibilis sed ratione rei deducte in Stum. i. ratiōe vsufructus formalis nec tamē credo q; huic cōductori detur cōfessoria nisi cōdixerit ad non vtendū. temp⁹ qi non habet verā seruitutem, sed quoddā ius et simile arg. ff. de seruit. l. vt pomum. ¶ Conclude ergo ex predictis aut queritur vtrum finiat morte locatoris: tūc aut locator habebat ius perpetuum aut ad vitā sui primo casu nō finit secundo fic: aut queritur an morte cōductoris: aut conciturres et non finiꝫ aut vsufr. rei et tunc finiturvt hic. tenementi hanc. l.

¶ Lex vndecima.

Habitatio. Se ipsam summat ꝫ non indiget summario. ¶† Querit Hut. si habes habitationem legat alteri rez coniuncte persone mag̃ debere estimatio. breuiter Hut. ff. l. proxi. dicit q; non. allegl. ff. cho de vsuf. leg. quā dicit esse notabilem. ad hoc tu alleg. j. ff. l. vxor patrui, ꝫ facit hic. l. iij. ff. respon. ff. de contrahen. emp. l. qui tabernas. et de leg. j. si domus in fi.

1 ¶ Tempus certum vbi potest seruare legatum inesse defectus temporis inserti non minuit legatum.

2 Testator dicit relinquo vsumfructum vxori mee vsq; ad decem annos postea relinquo eum filio: vxor decedit interim, an stat im filius habebit, an debebit expectare cursus decennij.

3 Opponit contra primam partem.

4 Dies insertus non facit conditionem. si testator hoc non vult.

5 Legatum tale relinquo tibi vsufruc. donec filius meus iterum in fuore durat etiam post mortem filij in furore morientis. 6.

¶ Lex duodecima.

Obligitarem. ¶ Cū tps certe etatis apponit iuri iā offito in dubio facit tps. nō cōditionē. hoc pzio. ꝫ vsusfruct⁹ morte extinguit. h. d. Bar. vel sic Finit vsusfruct⁹ certo tpe a testōre statuto, an nisi morte vsufructuarij. si certo tpe statuto vel relicto, donec veniat vsusfructuarius. h. d. Ja. bu. vel sic si certū tps ꝫ incertū apposita dubitatione legati, inspicit⁹ cuius tpis certi, ita eaten⁹ durat vsusfruct⁹ nisi fructuarius interim moriat hoc primo. Item vsusfruct⁹ relict⁹ vsq; ad certā cōditionē finit p existētiā 2dōnis extinctiuā si nō p casū q impedit extinctiuā 2ditionē existere. h. d. sed si ibi finaūt. ¶† Vlo. q; vbi tps certū pōt 2seruare legatū esse. defect⁹ tpis icerti nō minuit legatū. ¶ Secundo. q; iꝫ certū tps apponat in vsufructu: nū si legatarius iterim moriꝰ nō trāsmittit vsufructū residui tpis ad hꝰ de suo. q; ē notandū. rōe q; si vsusfructus

1 fine tpis diffinitiōe relict⁹ nō trāsmittit ergo multo mīꝰ si cū diffinitio

2 ne tpis. ne plꝰ operet semiplenū legatū q; magis plenū. ¶† S3 fro circa ista primā pte. vt testator: reliquo vxori mee vsumfructū vsq; ad annos postea relinq; eū scio. vxor decedit interiꝫ nūqd heres habebit an debebit expectare cursum decenij. ita q; interim heres habeat. nō sequitur. vt determinare p hec te de. ff. ad trebel. l. filia. ff. alumno. nam in persona leg erat supposita dilatio fauore vxoris: ergo cessante cā dilationis,

3 cessat dilatio vt ibi dicit. Cogitabis. ¶† oppo. ad primā pte q; testator apponit in legato tps future etatis legatū ꝰ cōditionale. ꝫ deficit filius cuius etate tractat iterim decedit: vt. ff. de ma. te. l. si ita scriptū. ff. de le. j. l. si cui. ff. Si aūt. sol. hic fuerat legatū a principio purū. abi a principio ꝫ tionale

tionale, et sic non ob. ¶ Sed cõtra istam sol. op. quod idem si fuerat a principio purum: ut. j. ea. l. finaliter. Sol. ibi fuit apposita conditio, seu dies incerta ad extinctionem legati, hic vero in principio huius legis fuit apposita dies certa. Et licet etiã dies incerta fuerit permixta: tñ tunc dies incerta non facit cõditionem: quia testator non vult. et quod testator nolit, apparet ex appositione tẽporis certi. et hoc est qd dicit tex. in versi. neque enim.

4 ¶ † Ex quo valde no. quod dies incertus, nõ facit cõditionẽ, si testator non vult quod faciat cõditionem. Et cõcludit sic, aut apponit dies certa tantũ. aut incerta dies tantũ, aut simul permiscent. primo casu certũ est qd nõ facit cõditionẽ. ad hoc. ff. de verb. obl. l. stipulatio ista, §. inter certs. Secundo casu refert, aut dies incertus apponit favore legatarũ, et non facit cõditionẽ: ut. d. l. Seius saturninus, aut apponit favore heredis: et tunc refert aut apponit substantie legati. et facit cõditionẽ: ut. ff. de cõdi. et de mon. l. dies incertus. aut post legatum perfectũ apponit eius prestatio: nam tunc refert: aut apponit cũ dictione adversativa, seu que habet naturam adversativę: et tunc facit cõditionẽ: quia videt derogatũ puritati relicti ex natura adversationis: ut. ff. de cõdi. et demõ. l. quibus diebus, §. quidã titio. Dictio enim nisi[a], de qua ibi loquit, habet naturam dictionis adversative et contrariative, aut non apponitur aliqua dictio adversativa: tũc non facit cõditionẽ: ut. j. qñ dies leg. ced. l. ex his verbis. aut est dubiũ utrũ dies incerta sit apposita favore heredis vel legatarii: tũc hoc perpendit ex personarũ qualitate et charitate ut. ff. de usuris. l. in fideicõ §. cũ pollidius. et not. per Dy. in. l. seius saturninus. aut dies certa et incerta permiscent in eadem oratione: tunc nõ facit cõditionẽ, et iste est ca-

b sus. l. nostre. qui casus alibi nõ reperit[b] ¶ † Demũ venis ad. §. finaliter.

5 et no. quod istud legatũ relinquo tibi usumfructũ donec filius steterit in furore, durat etiam post mortem filii in furore morientis, sed post mortem nemo sit furiosus: quia mors omnia solvit. Si aũt filius resipisceret, legatum

6 expiraret: quia extitit formaliter cõditio legato cõtraria. ¶ † Sed quero, quare in primo casu non expirat, cũ terminus furoris sit mors? videt enim ventũ ad terminũ extinctivum: ergo expirat relictũ. Rñ. ex presumpta volũtate testatoris: quia testator apposuit illã cõditionẽ in favorẽ filii, sed cũ filius decedit in furore, ipsius iam mortui interesse non potest: ergo non expirat legatũ, simile. ff. de ope. li. l. qui libertinus. §. posthum. ver. nec quisque. Scda ratio est: quia post mortem sicut nemo est furiosus: ita nemo est sane metis, vñ non existit cõditio directo legato cõtraria, sed sumus in quadã cõditione impertinẽte ad legatũ, que non finit legatũ. ¶ Tertia ratio est: quia eadẽ est natura contrariorũ: unde sicut si usufructuarius interim moritur finitur: ita a cõtrario sensu si interim non moritur non finitur, et hec est ratio, quam assignat hec lex in fin.

1 ¶ Testator si legat alicui usumfructum habitationis, videtur legare habitationem.
2 Habitationem habens an possit locare. et quare non potest donare, sicut locare. 3.
4 Habitationis legatum, quare non perit capitis diminutione.
5 Testator quod sub nomine habitationis senserit de proprietate, qualiter probari poterit.

¶ Lex decimatertia.

Cum antiquitas. Habitatio est ius per se. et qui eã habet, põt locare: tñ non põt dñium vẽdicare, nisi hec fuerit mens legãtis, vel cõcedẽtis. h. o. Bar. vel sic. sive legetur mihi habitatio, sive usufr. habitationis, videt legatũ ius habitãdi, et per me possum habitare, et alii locare: nõ tñ proprietas ad me pertinet, nisi probet de volunta-

1 te testatis. h. o. Ja. bu. ¶ † No. quod si testator legat alicui usumfructũ habitationis, quod videt legare habitationẽ, et nõ usumfructũ: quia litera dicit qd habitatio specialẽ naturã sortita est, que distat ab usufr. ista ergo verba sic exponunt. lego usumfru. habitationis. i. ius qd est habitatio, seu ius habitandi. Item no. videt legare servitutẽ servitutis: quia hoc est impossibile: ut in. d. l. de usuf. legato. Ex hoc no. quod verba testamẽti sunt possibiliter, nõ impossibiliter interpretãda. ¶ Deinde no. hic quod habitatio est servitus per se. et differt. ab usu simplici. et ab usufru. ¶ Ex hoc no. quod ea que diversam habẽt naturã, non sunt unũ et idẽ. ¶ Tertio principa-

c liter no. quod ille cui relicta est habitatio, põt alteri locare[c]: quia nõ refert. habitet per se, vel per inquilinum. ¶ Quarto principaliter no. quod si testator dicit, lego titio habitationem in tali domo, vel loquit per genitivũ, lego titio habitationẽ talis domus, quod per hoc nõ videt legata proprietas, sed quedã servitus: quia talis est natura sermonis. ¶ Ultimo no. quod hoc est verum, nisi probet quod testator noie habitationis intellexerit de dominio et

2 proprietate rei. ¶ † Opp. quod ille qui habet habitationẽ, non possit locare nisi secũ cohabitãti: ut. l. ceterarũ. et. l. sed neque. ff. de usu et habi. So. loquitur in eo qui usus est relicto, hic in eo cui relicta est habitatio. ¶ Sed quero hic, in quo est ratio differentie? Rñd. quia usus est introductus ob necessitatẽ persone coherẽtis. et ideo seorsum a persona nõ est usus, sed habitatio et species alimẽtorum: et ideo percipit locando, sicut habitando.

3 ¶ † Sed hic quero, quare habens servitutẽ habitationis, non põt donare, sicut locare: ut. ff. e. l. si habitatio. sol. quia (ut dixi) habitatio species alimẽtorũ est, et ex donatione nõ percipiunt alimẽta sm Guil. sed querit. quare usufructus perit capitis diminutione. et nõ utẽdo, sed habitatio nõ? Rñ. favor alimentorũ hoc facit, nã (ut dixi) habitatio est pars alimentorũ etiã alia ratio: quia usufructus recipit denoiationem ab actu, et ab usu, et ideo per nõ usum tollit, sed habitatio prout est ius, est servitus quedã et nõ recipit denoiationẽ ab actu, sed ab habitu. i. potẽtialitate habitandi sm Guil. Itẽ habitatio magis recipit denoiationẽ a re, sed usufructus magis recipit denoiationem a persona sm Guil. prima ratio melior est, cũ iste alie rõnes sint potius

4 persuasiones. ¶ † Alterius quero, quare legatũ habitationis nõ perit capitis diminutione, et legatũ usufructus perit capitis diminutione: rñ. ut dixi. habitatio species alimentorũ est, et in alimẽtis potius attendit factũ, quam persone conditio.

5 ut. ff. de capi. dimi. l. legatũ. sm Gui. ¶ † Alterius quero. quo probat quod testator sub noie habitationis senserit de proprietate? Rñ. dicit gl. quia testator ex usu loquendi domũ vocabat habitationẽ, sunt enim quidã qui domũ vocant habitationem: sicut sunt quidã qui fundũ appellant possessionẽ, respiciendo ad proprietatẽ, nõ ad nudã possessionẽ: ut l. interdum. ff. de verbo. signi. qd est no. sm Bar.

d Guil.[d] dicit quod aut hoc vocabulũ attribuit testator toti rei verbi gratia testator dicit, lego habitationẽ meam sic confinatã, et confinat domũ: tunc proprietas videtur legata. aut non attribuit hoc vocabulũ toti rei, sed cuidam iuri in re, ut quia dicit lego habitationẽ talis domus: tũc nõ videt legata proprietas: ut hic. alleg. de fun. instru. l. sete. §. Cato. de sup. leg. l. nunquam, et de leg. iij. l. qui cõcubinã. §. qui quatuor. adde hic. l. donationes in cõcubinã. §. spẽs. ff. de do. et. i. cũ hi. §. si eidẽ. ff. de trãs.

a Dictio enim nisi tũ vide de hac dictione qd posui in apost. a d istum in apost. l. l. iiij. in x. dictioni si. d. õtrãs. Celsus.

b ¶ Reperit. Adde qd etiam Paul. de ca. in. l. si cui. §. j. ff. de leg. j. dicit quod alibi non reperitur ista. l.

1 ¶ Quatenus, hec dictio est ampliativa.
2 Heredis nomen indefinite prolatum, ex natura rei restringitur ad primum heredem.
3 Usumfructum acquirens sibi et suo heredi, sicut perit morte heredis: ita perit aliis casibus etc.
4 Multa et pauca dicuntur secundum materiam subiectam.
5 Heredis appellatio, ad quid cõmuniter refertur.
6 Legatum annuum factum pauperi, censetur legatum alimentorum.
7 Liber homo, an possit locare operas suas.
8 Usufructus est legatus titio. et heredibus suis titius est capite minutus, an usufructus est finitus quo ad eum.

¶ Lex decimaquarta.

Antiquitas. ¶ Appellatio heredis relativa ad id qd de sui natura non est transmissibile ad heredes, in persona primi heredis finit. h. o. bar. vel sic. non põt usufructus transire ad heredẽ, nisi agat. et tunc primũ heredẽ cõprehendit, nõ heredẽ heredis. h. o. Ja. bu. ¶ Quatuor facit. Primo ponit thema ex quo obiicit quõnẽ. recitat opi. Tertio solvit. Quarto ponit rõnẽ sue solutionis partes patent in litera.

1 ¶ † Not. hic de dictione quatenus, qd est dictio ampliativa: ut lego tibi usumfructum quatenus apud herede tuũ maneat, nam nõ solũ heredi, sed etiã et tibi cõpetit. ¶ Scdo no. quod usufructus certis modis ad suã proprietatẽ revertit, ne proprietas

2 perpetuo inutilis sit ¶ † Tertio not. quod nomẽ heredis indefinite platũ, ex natura rei restringit ad primũ heredẽ, pro hoc dico quod idẽ in emphyteosi, que nõ cõsuevit cõcedi nisi in primũ heredũ, quod nomẽ heredis indefinite platũ, restringit ad primũ heredẽm. et si cõsuevit concedi in sm heredẽ, restringit ad sm, et sic deinceps, semper enim attẽde na-

3 turã et cõsuetudinẽ rei, qd est no. ¶ † Quarto no. quod si quis acqrit usumfructũ sibi et suo heredi: sicut perit morte hfdis, ita pit aliis casibus: puta capitis diminutioe, et nõ utẽdo et fruẽdo, et ilt bus modis. Et idẽ in feudo, quod quis acqrit pro se et pro suo herede: quia ita servat propriam naturã in persona heredis. sicut in persona defuncti: quod tene mentit

4 quia hec est regula generalis huius. l. ¶ † Ultimo

e no. quod multa verba dicunt pauca, et facit pro allegantibus[e] in palatio secundum gl. certe. multa et

c Põt alteri locare. adde Bar. i. l. divus. §. licet. et ibi bo. text. ff. de usu et habi. Bar. cepola sin. suis. nu. lxxvij. et Lud. ro. sing. suo cccxxix. ici. legatũ palatij. vel magne domus, tangit aliqd per fran. de cre. sing. suis, sed nõ memini nũc quotũ, dixi apost. ad Guil. de cug. hic nu. j. in ver. possum locare pro quo bo. gl. §. sed si cui. et ibi Ang. et Joã. fab. insti. de usu et habi. Celsus.

d ¶ Guil. adde qd hoc dictum Guil. sequitur Pau. de cast. l. l. dotis os. in prin. ff. de leg. j. et ibi dixi post Bal.

e Facit pro allegantibus in palatio. vide Ja. re. i. l. si qñ. la. j. num. iiij. no. pro advocatis. j. de bon. va. lib. l. Celsus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Legatum idem tenet Bal.in.d.l.in annalibus.
¶ Adde Bar.in.l.codicillis in prin.ff.de an leg.& in.l.cũ hi.§.si annos & ibi Alex.ff.de transactio quod est verũ ex qualitate rei legate vt per istum in.l.si stichum.§.stipulatio.& ibi Raph.de verb.obli.Celsus.

b ¶ Dominus Adde.l.si cum presinitione.ff.qñ di.leg.ced.& l.cũ hi.§. modus.ff.de trãsactio.sz forte omnino verior est intellectus & opi Bart. hic.& l.l.gallus.§. etiam.ff.de libe.et posth.q2 licet iudicetur relictũ i causaz alimentorũ, qñ relictũ annuum sit pauperi tñ dico q ipsa res que legat, & debet pro alimentis, est trãsmissibilis de uianurand. alimenta vero ideo non sunt trãsmissibilia q2 annua.et sic ppter conditionem que in eis cõtinet.d.l.si cũ presinitione. vel dic vt a per Bald.in.d.l.in annalibus.ex his etiam que hic not. Bal.videt q bar. in.d.l.gallus.§.ẽt. vel sed dicis tu.in l.in annalibus &c. nõ bene dicit vnde saluando doctrinã suã.ibi rñde. ad.l. in annalib⁹. quod aut sit mẽtio.d herede in his que sui natura nõ sunt trãsitoria nec ad descendẽtes heredes nec ad extraneos:& tunc si sit mẽtio de herede cõprehẽdit ẽt extrane⁹.d.l.i annalibus inducẽdo vt hic per Bal.aut in his que de sui natura sunt transitoria ad descendẽtes tñ.& tunc non veniũt extranei:vt in feudo.iuxta.no. in.l.ex facto.§.si.ff. ad treb.

c ¶ Usufruct⁹.ista determinatio facit contra vnã.q.quã ponit Bart.in.l.si quis in tantã.j.vñ vi. vtrũ fili⁹ cadat a iure suo intrando possessionẽ suã violenter.in qua pater habet vsumfructũ p quo facit quod no.Dy.i.l.ij.§.voluntatez.ff.so.ma. & cũ Bal.hic trãsit. Rapha in.l.stipulatio ista,§.si quis ita.per illum tex.ff.de verb.obliga.

d ¶ Dicit gul.vide.quod notaui in ap.ad eum.huc.nu.j.in ver.in perpetuum & istum in.l.titio centũ.§.titio centum:ff.de condi.&.demon.& Lu roma,in.l.stipulationes non diuiduntur.ff.de ver.ob.Celsus.

e ¶ Transeat q hereditas acquisita per monachum nõ remaneat apud primũ monasteriũ,sz ad aliud trãseat.vide per doc.in.c.quãto.extra de offi.ordi.& spec.in tit.de sta.mo ver.xlviij.& versi.xxiij.et vide no.in.c. quod a te extra de cler.coniug.& tex.in.§.pe.in aut.de mona.

pauca intelliguntur fm subiectam materiam sz Aristo.in primo ethicorum. ¶ Opp.de.l.in annalibus.j.de lega vbi nomen heredis accipitur in infinitum etiam in eo quod non est ad heredez transmissibile.hoc est multum forte contrarium.
5 gl.dicit ibi solue. ¶ † Tu dic q hec appellatio heredis refertur ad id quod est de sui natura non transmissibile ad heredes.etiam si contrahentes vellẽt,vel testator nam licet esset actũ qd trãsiret vsusfructus ad heredes.nõ est idem vsusfructus in persona defuncti,& heredis.sed alius:vt.l.stipulatio ista.§.si quis.de verb.obli.facit.l. reperi. ff qui mod.vsufruc.amit.sz legatũ annuũ ex natura rei legate bene est ad heredes transmissibile. sed ideo non transit:q2 est cõditionale pro annis sequẽtibus addit ergo ibi rei que de sui natura põt ad heredẽ transire ideo si bene respicit illaz.l. heres non recipit tanq̃ legatum factum sibi sed tanquã legatũ factum defuncto conseruatum in
6 eo fm Bar. ¶ † Sed hoc videt male dictũ.nam
a legatum ᵃ annuũ pauperi factuz censet legatum alimentorũ,seu ad alimenta:vt.ff.de transac.l.cũ hi.§.si cui.sed certum est q legatum alimentorũ impossibile est transmitti:q2 persone coheret. fa
b cit.ff.de vsufru.l.dñs ᵇ.§.j.ergo ista rñsio est falsa et ideo dic q in vsufructu est cõsiderare duo.s.
c naturam vsufructus ᶜ,quo non recepit trãsmissionem et naturam proprietatis,que non debet esse perpetuo inutilis.Et ista sunt duo obstacla transmissionis,sed in annuo legato non est nisi vnum obstaculum,s.natura ipsius legati,vnde no.quod vnum obstaculum facilius remouetur q̃ plura obstacula .arg.ff.de here.insti.l.si non lex.in prin
7 & hec est vera ratio. ¶ † Querit hic Gui.nunqd ista.l.habet locũ in vsu legato alicui & heredib⁹ suis & dicit q non:q2 ibi non est perpetua proprietas inutilis:cuz quicquid etiã supra necessitates legatarij pertineat ad proprietariũ fm Guil.ista ratio non est bona, si ponamus i fructu rei nõ eẽ vltra q̃ in necessario vsu legatarij:nisi diceremus q aliud in vsu vbi viderent reling qd alimenta et sic sit spãle vt, trãsmitat fauore alimẽtoruz.vt.d. l.in annalib⁹ breuiter non teneo cuz Gui q2 vsus est ius inseparabile a persona et ideo non recipit verã trãsmis.Itẽ nec ficta recipit:q2 fictio restrin
8 git ad primũ heredẽ:vt hic. ¶ † Querit hic glo, vtrũ liber homo possit locare operas suas in per
d petuũ.dicit Gui.ᵈ vltra gl.q põt.ppter necessitatem alimentoruz.sz ista necess.tas circũscripta nõ põt onerare ppriã libertatẽ fm Gui.alle.in aut. vt nulli l.§.quod aũt.cũ si.tu dic q nõ põt:vt precise teneat seruire,sz causatiue,si non vult soluere interesse,sic.de ver.ob.l.stipulatiões nõ diuidunt §.Celsus.&.ff.loca.l.in operis.cum si.ita teneas.
9 ¶ † Quero hic vnũ:legatus est vsusfructus titio & heredib⁹ suis titius est capite diminutus:nũ qd vsufruct⁹ finiat quo ad eũ et quo ad heredes vt q sic:sicut i feudo:q2 si acquirẽs feudũ cõmittit feloniã:per hoc excludit etiã heres ei⁹ similiz dico q ipse bñ excludit.& eo viuẽte cõsolidat proprietati.sz eo mortuo habebit heres.ar.ff.de iure pa. l.diui fratres. & vt pcedat qd.pone in deportato, q postea p i dulgẽtiã pncipis recuperauit statũ sz nõ bona al's nõ posset hr̃e hr̃dẽ:vt.l.qties.§.fi.&.l. nouatio.ff.de nouatio.cum.si.facit ad predicta in ratione sui.ff.de iure fisci.l.statius florus.§.Cornelio.Bal.

¶ Lex.decimaquinta.

Inter antiquam. ¶ Per alienationẽ partis serui nõ extinguitur vsusfructus seruo cõcessus.h.d.Bal.vel sic.Si per seruũ fuit vsufr.acquisitus,alienatio eius nõ tollit acquisitionẽ iam factam.h.d.nec manumissio nec mors:vt.j.eo.l.fi. ¶ Per hanc.l.determinatũ fuit qd si per monachum est acquisita hereditas monasterio,vel cessit dies alicuius relicti q licet iste monachus postea alienet vel trãs
e feat ᵉ ad alius monasteriũ.vel manumittat,i.fiat sui iuris per aliquã prelaturã,qd nihilominus primũ monasteriũ retinet quesita per eum et est hoc expressum.xviij.q.j.c.statutũ.& fundat sup hac.l.& super.l.vlt.j.eo. q est notandũ & hec vera sunt tã in proprietate q̃ in vsufructu formali. p has no.leges. In textu.ibi,& si pars.idem si totum. ¶ In tex.ibi fit⁹. i.iudicatus,alias id est traditus,Bal.

1 Usufruct⁹ oliz mittebatur multis modis:hodie videtur certis modis inductus a lege.
2 Actio personalis cõpetens pro vsufructũ,tollitur eo tempore,quo tollitur realis.6.
3 Adde duas oppositiones subtiles.4.
5 Usumfructum promittens & tradendo & inducendo vsumfructuarium in possessionem,an sit liberatus.
7 Usufructus an perdatur per bannum,& vsufructus qualiter prescribetur nu.8.

¶ Lex decimasexta.

Corruptionem. ¶ Ora aduertatis.hec est subtilis lex materia eius est de apicibus iuris.et breuiter hoc intendit.vsufruct⁹ non vtẽdo,& personalis actio pro eo,seu p patientia cõpetẽs,spacio lõgi tẽporis finit,non minori spatio.Itẽ vsusfructus non finit minima capitis diminutione,sed media que ciuitatez adimit.vel maxia vel morte naturali.hoc dicit Et diuidit in duas partes.nam in prima parte determinat qualiter vsusfructus & omne ius vsufructuarij finitur tẽpore In secunda parte determinat qualiter capitis diminutione secũda ibi,Sed neq; per omnem. ¶ † Not.qd olim erat quãplurimi modi perdendi vsumfructum:hodie vero taxati sunt modi per hãc.l. ¶ Primus modus est.qd vsusfructus perimit morte fructuarij ¶ Secundo perit interitu rei. ¶ Tertio modo q perimitur tanto tempore quãto p scribitur contra proprietatem.i.longi temporis spatio. ¶ Quarto modo per deportationem:q2 deportati perdũt vsumfructum nam vsusfructus formalis est de iure ciuili introductus & deportati perdũt ea q̃ sũt iuris ciuilis. ¶ Quintus modus est per maximam capitis diminutionem:vt q2 vsufructuarius efficit seruus pene isti sunt quinq; modi finiẽdi vsusfructus.de quibus loquitur hec.l. ¶ Est & sextus modus.quan
2 do mutatur forma rei:vt.ff.eo.l.qui vsumfructum aree. ¶ † Secundo no.qd actio personalis tollitur eo tempore quo tollitur actio realis.vñ nõ vtẽdo longo tempore,vtraq; actio tollitur,& est ratio:quia cũ tollat ipsa seruitus ergo omnis actio descendens ab ea vel que ordinatur ad ipsam tollitur:vt not.j.de pig.l.vsucapio.nam si non tolleretur actio p sonalis.nõ tolleretur omne ius fructuarij:ergo frustra esset prescriptum contra realem actionẽ:q2 est absurdũ dicere quod prescriptio nil operet in effectu prescriptiones enim non sunt frustra inducte. ¶ Et est tertia ratio quia vbi actio personalis iũcta est cum reali ratione vnionis vno & eodem tempore absorbentur,& consumunt facit qd no.ff.de verb.obl.
3 l.pluribus.§.& si placeat. ¶ † Opponit gl.multũ fortiter & videt q ista l.non procedat:nam aut loquitur in vsufructu relicto in testamẽto ominii:aut in vsufructu promisso per viam contractus. ¶ Primo casu vsufru.formalis adita hereditate recta via transit in vsufructuariũ sine traditiõe:vt.l.si partem.§.j.ff.quemad.ser.amit.nihilominus heres tenetur actione ex testamento ad tradendũ.vt no.insti.de leg.§.nostra q̃ actio est personalis.& perpetua:vt.j.de consti.pecu.l.ij.&.j.de prescript. xxx.an.l.sicut. ¶ Secundo casu.aut interuenit traditio:tunc actio personalis est sublata solutione eius quod debetur:vt insti:de perpetuis & tempo.actio.§.fina.vnde ammodo non est tractandum de prescribendo contra personalem actionem,aut vsusfructus non est traditus:tunc hic non est tractanduz de prescribẽdo contra vsumfructum formalem quia vsufructuarius nondum habet vsumfructum vt.ff.de vsufructu.l.iñ. §.dare.& contra id quod non est.nõ põt prescribi,q2 non potest extingui
4 quod non est:vt.ff.de conditio,& demõstratio.l.titio.vsufru. ¶ † Ites sola personalis actio que competit est perpetua:ergo ista.l.est falsa. in quantum loquitur de prescriptione contra personalem actionem.Sol. dicit glo.q ista.l.clare procedit in vsufructu legato quia sine traditione vlla queritur vsufructuario ipso iure.vnde cum heres nihil tradit:sine dubio durat actio personalis.si ergo est actionem personalem reperire. vnitam reali.merito tollitur eodem temporis spatio:vt.d.l.si partẽ.§.j. & hic Itẽ procedit vsufructu cõstituto inter viuos:qñ cõstitutio incepit a pmissione.Et si tu dicas fuit tradit⁹ vsufructus.ergo tradẽs fuit liberat⁹.hoc nego:q2 i vsufructu nõ cadit plena traditio nã cũ dñs sit obligatus ad

tus ad patientiam successiuam, & non ad instantaneam, non potest vno momento impleri. durat igitur successiua obligatio. arg. eo. que no. s. de pac. l. j. ff. de cōdi. & demon. l. mutiane. s. de transac. l. siue apud acta. & ff. de arbi. l. inter Statilianum. ad hoc. j. de bo. que li. l. cum oportet. §. fin antē. in verbo. quasi diutina datione. Item pcedit hec. l. in vsufructu p misso, nondū tradito, fm Azo. in summa huius tit. lz gl. dicat cōtrariā. Et est speciale in actione personali cōpetente pro vsufructu, q tollat prescriptione longi temporis. nam si hoc est in vsufructu iam cōstituto, vbi ius vsufructuarij est potentius: qr potentius est ius in re q ius ad rem: ergo multo magis in vsufructu tradendo, seu cōstituēdo. nam (vt dixi) si duplex ius tollit: ergo multo fortius ius vnicū & simplex debet tolli. non obst. l. ij. de cōsti. pecu. & l. sicut. qr hoc speciale est in vsufructu: qr de facili redit ad suā proprietatē. arg. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. ver. qd
5 & in specie dotis. ¶ † Sed reuoco in dubiū, nunqd si pmitto tibi vsumfru. & tradidi inducendo te in possessionem fundi, an ego sim liberatus a pmissione quā feci de dando vsumfructū? gl. dicit q nō: qr ille qui promittit vsumfructum, tenet ad duo. s. ad dandū, & ad patiendum. lz ergo respectu dationis sit impleta promissio: respectu tamē patientie, non est impleta: qr quod est successiuū, non pōt impleri in momēnto temporis. Ja. de are. dicit cōtrariū: qr dicit ipse q ille qui pmittit vsumfructū: promittit dare: ergo dādo plene leberat. Et si tu dicis. imo tenet pati, dicit ipse pati non est in obligatione, sed in executione obligatiōis, sicut si pmitto dare stichum, traditio stichi nō est in obligatione, sed in eius executione, vnde fm Ja. de rauē. lex nostra non loquit de obligatione personali primeua: sed loquit de obligatione personali, que oritur ex pmissione de patiēdo vsumfructuariū vti frui: vt. ff. de ser. l. quotiēs. que pmissio est accessoria ipsius vsufruct⁹: & ideo sublato vsufructu, tollitur. Item quia habet certam causam finalem: qr ille cui promittitur est vsufructuarius: ergo finite causa finali, finit pmissio. Et ista est opi. Jac. de rauē. & Pe. tenēt ergo isti q ille qui pmittit vsufructuariū: tenet dare. cū vsufructuarius dicatur habere dominium sui vsufructus. istud est ergo dare qd promittit: vt in. l. qui vsufr. ff. quib. mo. vsufr. amit. sed gl. in. l. j. in prin. ff. de verb. oblig. dicit q ille qui promittit seruitutem, promittit factū. pro gl. facit. ff. de verbo. oblig. l. vbi autem non apparet. §. fundi certi. pro opi. Jac. & Pe. facit: quia iste promissor conuētus a fructuario, dando & cauendo absoluit: vt. ff. si ser. ven. l. harum. modo si teneret ex pmitiua obligatione ad patientiam successiuam: non absolueretur: quia illa absolutio non procedit nisi ratione satisdationis. cū ergo absoluat: ergo a prima actione liberat, & incidit per cautionem in quandam nouam obligationem. dici potest q teneat ad vtrūq, & q absolutoria est respectu dandi, non respectu faciēdi: vt. ff. de vsufr. l. iij. §. dare. & ff. de seru. rusti. predi. in. l. j. in fi. Et predicta sunt vera in vsufructu legato, vel promisso, sed in vsufructu prescripto non est reperire actionem personalem, sed confessoriam, & officium iudicis ad patiētiam: vt. d. l. in fi. & facit quod no. de li. leg. l. aurelius. in fi. princ. & §. centū. & ff. de cōdi.
6 & demonstra. l. quibus diebus. in princi. ille est subtilis passus. ¶ † Secundo reuoco in dubium, que opi. est verior in vsufructu constituendo, vtrum opi. Azo. in summa, q actio personalis tollatur longo tempore, an opi. gl. hic. Ja. de rauē. tenet opi. Azo. per rationem quam. s. tetigi.
a Alij tenent opi. contrariam [a], quod non tollatur talis actio nisi spacio xxx. ann. & hoc tenet Pe. & pro ista opi. arguo: qr litera dicit q idem ius est in vsufructu & dominio: sed in pmissione dominij nō est dubiū q durat actio personalis. xxx. an. ergo idem in promissione vsufructus. Preterea nō debemus recedere a regula, nisi quatenus reperit exceptio, sed tex. noster non loquit nisi in vsufr. constituto: ergo in hoc tantum recedimus a regula, qd hoc sit verū, patet ex tex. ibi dū dicit, iugiter retinere q habent. & ibi dū dicit, q semel possessum est. Item apparet ex verbo vēdicarēt, ille passus est subtilis, nā si secundum glo. actio primitiua durat post traditionem, & prescribitur ei longo tēpore, re tradita, & debita agnitionem intercedēte: ergo multo fortius, vel saltem pari ratione, re tradita est dicendū idem: quia eadem est substātia actionis cui prescribitur. Sed si nos diceremus qd esset actio noua cui prescribitur: tunc esset dicendū q primitiua actio vsufructu non tradito tolleret nisi longissimo tempore. Et si subtiliter consideras, Jaco. de rauen. contradicit hic sibi ipsi, nam dicit istam legem non loqui in actione primitiua, & tandem dicit actioni primitiue prescribi longo tēpore, q non potest dicere nisi per
7 hanc. l. & ex hoc apparet qualiter sibi ipsi contrariatur. ¶ † Quero [b] hic
b nunquid per bannum perdatur vsufructus. Breuiter aut inducit mediam, vel maximam capitis diminutionem: vt quia quis bannitur bonis ademptis ab illo qui habet ius deportandi: tūc sine dubio vsufructus perdit: vt. l. fi. j. de senten. pal. & hic. Si autem non inducit mediam vel maximam capitis diminutionem: tunc vsufructus non finitur. & super hoc vide insti. quib. mod. ius patr. pote. sol. §. relegati. & per Cy. in. l. j. j. de here. institu. Mar. sil. dixit q licet finiatur vsufru. tamen bannito debentur alimēta pro eo: vt. l. legatum. de cap. dimi. quod non credo verum: quia alimenta que in institutione vsufructus sunt (vt ita dixerim) sunt alimēta causalia, non formalia. & ideo extincto vsufructu, pro-
8 sua expirant per tex. nostrum. ¶ † Quero. ista. l. loquitur qualiter prescribatur contra vsumfructū, sed qualiter prescribetur ipse vsufructus? dicit Jac. de rauē. quod quia non habet causam continuam, requiritur tempus cuius contrarij memoria non existit, qd fatuum est dicere: quia nemo tanto tempore viuit vnde nemo vnquā prescriberet vsumfructū. Preterea naturalis possessio vsufructuarij est cōtinua: ergo sufficit longum tempus, assistente titulo & bona fide. Preterea est expressum: vt. l. fin. j. de prescrip. long. tempo. non obst. l. seruitutes. ff. de serui. quia loquitur in seruitutibus predialibus, non in personalibus. ratio differētie est: quia in predialibus discontinuus est vsus, & preterea quasi possessio est discontinua naturalis que predio coheret: & ideo secundum regulas iuris nullo tempore prescriberetur: quia semper naturaliter interrumpitur. Preterea dispositum est a iure q prescribatur quadam irregulari prescriptione, scilicet temporis cuius contrarij memoria non existit, que prescriptio habet pro veritate: vt. ff. de aqua quoti. l. hoc iure. §. ductus aque. & facit qd not. j. tit. §. l. j. & hoc tenet Pet.

a ¶ Cōtrariā. Istā sniām tenet Pau. de ca. in. l. stipulatio ista. §. si qs ita. ff. de ver. ob. per. l. si partem. in princ. ff. quemadmo. ser. amit. & per Pau. de ca. in. l. ij. in pn. ff. de verbo. oblig.

1 ¶ Vsufructus aquisitus patri per filium, vel domino per seruum, non amittitur capitis diminutione filij, vel morte serui. que ratio sit, vide.
2 Opponit, quod patri non queratur vsufructus per filium. 3. 4.
5 Deinde concludit ibi, conclude ergo.
6 Medio destructo, per quod procedit acquisitio non tamen extinguitur acquisitio.
7 Alias oppositiones ponit nume. 8. 9. que sunt satis difficiles, sed labor improbus omnia vincit.
10 Cynus doctor antiquus fuit examinatus super hac. l.

¶ Lex decimaseptima

EX libris. ¶ Vsufructus filiofami. vel seruo alieno relictū, acquirit patri & domino: & licet filius vel seruus moriantur, vel statum mutent: residet nihilominus penes patrē & dominum, sed patre mortuo, vel mediam, seu maximam capitis dimi. passo, vsufructus redit ad filiū, a quo habuit originē, ad quem testator presumit habuisse cōtemplationē. h. d. & est de quinquaginta decisionibus. & lex superior.
1 ¶ † Quero, que est ratio partis huius. l. q morte filij, vel serui, vel emācipatiōe, vel manumissione, vel serui alienatione, nō finit vsufructus patris, vel dñi? Rñ. qr licet iste vsufru. sumpserit a filio originē, vel ex persona serui: tñ tunc reperitur radicat⁹ in persona patris, vel dñi: & ideo donec pater & dñs est in suo statu: iste vsufructus durat penes eos: lz em̄ principiū acquisitionis cōcernat filium & seruū: tñ pcessus durationis in ipso patre & dño reperit. ita est ratio tex. s. eo. l. inter antiquā. in fi. ibi queadmodū ab initio sipus est: ita & conseruet. per quem tex. apparet qd in ipso patre & domino residet vsufructus formalis: non mera cōmoditas: quia tunc finiretur morte filij & serui: vt. l. necessario. §. fi. de peri. & cōmo. rei ven. quid est ergo qd in prima parte huius. leg. facit vsumfructum permanere penes patrem & dominum? Ex predictis apparet q est ratio patrie et dominice potestatis, ex quarum vigore patri & domino quesitus est vsufructus formalis.

¶ Sed que est ratio, quare mortuo patre superstite filio, redit ad filium? Rñ. qr penes filium reperit vsufructus formalis, etiā viuo patre. & est vnus & idem vsufructus numero in filio & patre, tñ viuo patre iste vsufructus residet in filio habitu: mortuo patre residet habitu & actu. nec est nouum quod idem ius reperiatur insolidum in patre & in filio: aliter tamen in vno quam in alio. & hoc reperitur in dote, cuius actio est cōis patris & filie: & ex vno consolidatur in altero: vt. j. de rei vxoria. actio. l. j. §. videamus. sed q est ratio q vsufructus non ex toto separatur a filio, & vadit ad patrem? Respon. ratio est testatoris cōtemplatio, quo voluit filium esse vsufructuariū. hoc dicit
2 hec lex. ¶ † Or aduertatis ad altiora, & venia-

b ¶ Quero. ex hoc limita qd no. Bar. i. l. si postulauerit. ff. de adul. & in. l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dā. infec. vt qd publicatis bōis patris, publicat vsufructus qui habetur in bonis filij: qr illud verū, si patiat capitis diminutionem, per quā vsufructus perdat. nā iterdū publicatis bonis, integer stat⁹ manet. l. forma. j. de iure fisci. li. x. quid de exbānitis vide Bar. in. l. j. j. de here. insti.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

mus ad oppo. Extra oppo. ⁊ videt̄ q̄ patri vsusfructus non acquirat̄: ⁊ ista oppositio est ꝯ principiū acquisitionis. demū opponā q̄ ex persona filij finiat̄: ⁊ ista oppositio erit contra pcessum durationis: postea opponā. q̄ ad filiuz non reuertatur. ⁊ ista oppositio est ꝯ id q̄d hic dr̄. q̄ de patre reuertet̄ in filiū patre mortuo. Redeo ad primum ⁊ quod patri non acquirat̄: sic pbo. vsusfructus est seruitus inseparabilis a persona: vt. ff. de noua. l. si vsufru. ff. de iure do. si vsufru. ff. solu. mat. l. vsufru. sz iura inseparabilia a persona nō acquirunt̄ per filiū patri, vt. ff. de mino. l. deniq;. §. si qd filio. ergo de primo ad vltimū cōcludendo per filium patri vsusfructus formalis queri non pōt. Preterea est impossibile quod si vsusfructus disgreditur de vna persona ad aliam, quod fit vnus vsusfructus numero: vt. ff. de verbo. oblig. l. stipulatio ista. §. si quis ita stipulatus, nā mutata persona, necessario vsusfructus nouus videt̄ ⁊ in tali mutatione ad proprietatē reuertit̄: vt insti. de vsufruc.
3 §. finitur. ¶ † Glo. signat cōtrariū. ⁊ eius difficultatem non declarat. sz tn̄. quedam sunt que coherent persone ex qualitate coherente persone: vt militia: ⁊ tunc est verum q̄ ista non transeant ad patrem. ⁊ ita loquit̄ lex ꝯria, sed sunt quedā que coherent persone ex natura rei: ⁊ tunc refert, aut consistunt in faciendo: ⁊ idē. j. de cadu. tol. l. j. §. ne autē. ⁊ ff. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim illud aut illud qd̄ ego voluero. nam voluntas facti est, ⁊ persone coheret, aut cōsistit in iure, nō in facto, vt vsufructus: ⁊ sic acquirit̄ patri et dn̄o: vt hic ⁊. ff. de stipu. seruo. l. vsufruc. alij dicūt, q̄ ista iura inseparabilia a persona ex dispositione legali non separant̄ quo ad titulū, sz extendunt̄ quo ad commodū ⁊ effectū: vnde ista est potius extensio que fit ex natura qualitatis psone inherētis, q̄ sit separatio ⁊ disgressio, puta de vna persona in alte-
4 rā. ⁊ vtraq; solutio est vera. ¶ † Secūdo oppo. hic dicit̄ q̄ filio emācipato residet ius penes patrem, cōtra imo reddit ad ipsū filiū. ff. de iniur. l. sed si. §. si. Sol. ibi in iure in quo pater erat minister filij, hic vero loquit̄ in iure appropriato patri, ⁊ sic non obstat. ¶ Tertio opp. dr̄ hic q̄ morte filij ⁊ serui nō finitur vsusfructus: lege aperte cauetur contrariū: q̄ vsq; ad tempus mortis ipsorū habet̄ ratio vsusfructus, ⁊ nō post. vnde videt̄ obstare. ff. de vsufruc. l. qui vsumfructū aree. §. si. Sol. ille. §. corrigit per hāc. l. ⁊ hec vera. vel solue diuinādo, q̄ ibi vsusfructus erat relictus p̄cise cōtemplatione serui: lex vero nostra loquit̄ in casu dubij. ⁊ hec est vera opinio in se. ¶ Sed vlterius oppo. q̄ vsusfructus iste morte patris finiatur: vt. ff. de donatio. causa mortis. l. si filio. §. alioquin. Sol. hec. l. intelligitur secundum illam. aut enim filius est appositus vt minister: et hoc constat tunc mortuo patre finitur: vt ibi aut est opposita persona filij, vt in eo conseruetur. ⁊ fundetur titulus, ⁊ tituli effectus: ⁊ tunc morte filij finitur. et. l. h. d. illa. l. nec mirum. quia non inspicitur persona que debet ministerium: vt. ff. de donat. l. supplicius aut dubitatur: et tunc in dubio loqui-
5 tur. l. nostra: et sic non obstat. ¶ Conclude ergo distinguendo: quia aut certum est quod filij vel serui contemplatione fuerit relictus vsusfructus: ⁊ tunc eorum morte finitur. aut est certum quod contemplatione patris vel domini tantum fuerit relictus: tunc eorum morte finitur. aut est dubium tunc in dubio capietur quedam media via vt moriente filio vel seruo, non pereat. Item nec moriēte patre, sed moriente domino sic; quia in seruo non potest fundari vsusfructus, et ita recolligit Iacob. but. hanc materiam. ſ. eod. l. inter
6 antiquam. ¶ † Ex predictis apparet q̄ destructo medio per quod procedit acquisitio non tamen extinguitur acquisitio. facit. ff. de serui. vrb. predi. l. tria predia. ¶ Sed contra istud oppo. et videtur q̄ non possit dubitari cuius contemplatione. nam aut est facta mentio patris vel domini: et ex hoc apparet qd̄ contemplatione patris, vel domini aut non est facta mentio: et ex hoc ap-

a ¶ Que vsusfruct⁹ appellatione cōtinet̄. omnis enī rei commoditas atq; vtilitas vsusfruct⁹ appellatione venit vt. l. vsusfruct⁹. vt. l. Irē si fun. ff. ð vsufr. ⁊ idē Cy. tradit. ſ. in Rub. vnde vsufructuari⁹ dicitur q vsumfructū quisimodo; hz. l. si ita. vsi. eaq; oia. de vsu ⁊ habit. vel etiā dominiū vtile vt emphyteota. ei que p similes: vt p Pau. de ca. in. l. i. ff. ad trebel. philip. Deci.

paret q̄ contemplatione filij vel serui. vnde impossibile est causam prediam inuenire inter ipsa extrema: vt. ff. de conditio. ⁊ demonst. l. filio. et j. de iure delib. l. cum aliquis. Respon. quandoq; persona patris et domini inseritur per modum demonstrationis, quandoq; per modum contemplationis: quandoq; dubitatur. Primo casu presumptio adaptatur ad filium ⁊ seruum. Secundo casu ad patrem et dominum. Tertio ad vtrunq;. scilicet ad filium ⁊ seruum per prius et ad dominum et patrem per posterius: vt hic. ¶ Vel dic. aut in dispositione fit mentio potestatis, aut nō, primo casu presumitur contemplatione eius qui habet in potestate. secundo casu aut affectio naturalis vel merita precedentia concernunt personam filij vel serui: tunc videtur eorum contemplatione relictum. Si vero concernunt personam patris, vel domini: tunc videt̄ relictum contemplatione patris, vel domini. ff. de vulga. substi. l. sed si plures. §. in arrogato. ⁊ ff. pro socio. l. socius qui in eo. §. si. Si autē hoc non apparet: refert aut disponens sciebat de patria vel dominica potestate: ⁊ tunc habet locum lex nostra. Aut ignorabat: tunc presumit̄ quod contemplatione persone cui principaliter titulum ascribit: vt. ff. de stipula. seruo. l. si seruus communis ita. ⁊ ff. ð vsu ⁊ habi. l. plenum. §. equitē.
7 ⁊ ista verba sunt no. ¶ † Alterius opp. contra predicta, q̄ sola persona patris spectetur: vt. ff. de vsu ⁊ ha. l. plenum. §. si vsus, secūdo respō. Solu. illa. l. non contradicit, sed aliud dicit. nam ibi dicitur q̄ si vsus est legat⁹ filio: pater potest vti, ⁊ loquitur ibi patre viuente sed tamen ex persona patris non extenditur ad alium ad quem extenderetur si oriretur ex persona patris: vt. ff. de ver. obl. l. si stipulatus fuerim per te non fieri quominus ratio est: q̄ facili⁹ extenditur illud q̄ est principale, quā fiat extensio extensionis. ¶ Or modo veniūt due oppositiones fortissime. Et prima talis est. l. nostra nō potest loqui i vsufructu castrēsi vel loqui quia ille nullo modo acquirit̄ patri: vt. ſ. l. corruptionē. §. sed neque per omnem. Itē non potest loqui in vsufructu profectitio: quia vt dictū est periret ex persona patris. sequitur ergo de necessitate quod loquatur in
8 vsufructu aduentitio. ¶ † Tunc sic opp. In vsufructu reperitur dn̄ij vsufructus: vt. ff. si vsusfr. peta. l. qui vsufructu. ⁊ dixi. ſ. eod. in rub. Sed ita est q̄ dominiū aduentitiorum residet penes filium: ergo dn̄iū vsufructus legati residet penes filiū, ex hoc necessario sequitur q̄ morte filij finiatur. Item necessario sequitur q̄ patri nō acquiratur vsusfructus for-
a malis, sed mera [a] commoditas: alioquin acquireret̄ seruitus seruitutis, quod est impossibile: vt. l. j. de vsufru. leg. Solu. alijs omissis quandoq; filio legatur nuda proprietas: tunc patri nil acquiritur. quandoq; plena proprietas tunc filio acquiritur proprietas patri vsusfruct⁹ formalis ex dispositione legali: vt. j. de bonis que libe. l. cum oportet. ⁊. l. fin. quandoq; filio relinquitur merus vsusfructus formalis: tunc in isto vsufructu seruatur hec. l. nam in eodem vsufru. numero concurrunt pater et filius scilicet filius quo ad titulum, pater quo ad effectū, qui durat in patre eo viuente in integro statu: postea reuertitur ad suā originē id est ad filium nec consolidatur proprietati: quia filius qui est in medio et habet titulum vsufructuarij impedit consolidari ⁊ in hoc consistit subti-
9 litas huius. l. ¶ † Oppo. vlti. quod filio emancipato nō remaneat apud patrem nisi dimidia pars vsusfructus: vt. ff. de bonis que lib. l. cum oportet. §. cum autem cōstantiniana. glo. se inuoluit. Sed tu dic quod ibi loquitur in vsufruc. constituto patri a lege que sumpsit originem in persona patris quando filio erat relicta plena proprietas. hic vero loquitur vsufructu qui competit patri ex presumpta voluntate disponentis: ⁊ sic non obstat. ratio hui⁹ differentie est: quia cum in. l. contraria filius sit pprietarius, reddit de facili vsusfructus ad ipsuz, retenta patri quadā parte in premium emencipationis. hic vero penes filium non erat proprietas dominij. Item casus emergens non resoluit tacitum contemplationis respectum. ⁊ ideo stat hic fundamentum ⁊ ratio acquisitionis p-
10 mitiue. Et de hoc deo gratias: quia hoc sufficit in eternum. ¶ † Cy. in in materia istius. l. fuit examinatus, ⁊ multum se commendat. sed descit illud quod dicit. si in effectu hoc tangit verum est qd̄ Bar. dicit hic q̄ quandoq; fit mentio patris ⁊ patrie potestatis: ⁊ tunc in dubio videtur relictum patris contemplatione: vt. l. filio. de condi. ⁊ demon. nisi expresse esset relictum in tempus existentie sui iuris: vt. l. mulier. in prin. ff. ad treb. j. de insti. ⁊ substi. l. si mater. ⁊ de inoffi. testa. l. filius matri. Bar. vel nisi aliud appareat de voluntate testantis: vt no. ff. ad treb. l. lucius. §. tres heredes. ff. de here. insti. l. quidā cum filium facit extra de testa. c. requisisti. Bald. ¶ Si vero fit mentio patris tantū, ⁊ nō patrie ptātis: tunc aut illud quod relinquitur, est tale qd̄ nō pōt queri filio, vel ex quo nil pōt queri filio: ⁊ tunc in dubio videt̄ relictū cōtemplatiōe patris. ar. j. l. j. §. si seruus. de stip. ser. ⁊. l. verum. §. si cōi seruo. ff. p soc. ⁊. j. de iur. delib. l. cū aliqs. ⁊ ð serui. leg. l. ⁊ si maxime. ⁊. ff. ð leg. ij. l. debitor. §. seruo. Si vero filio pōt queri, tūc in dubio videt̄ relictū filij cōtemplatione: vt hac. l. in fi. ⁊ persona patris videtur adiecta ad demonstrationē filij vt. l. his verbis. §. fi. ff. de here. insti. Si vero est dubiū vtrum filio pōt queri, vel non, sed pendet ex futuro euentu: tunc ille futurus euēt⁹ declarat penes quē remaneat. nā donec nō pōt remanere penes filiū, pertinet ad patrem: ⁊ donec nō pōt remanere penes patrē, reddit ad filiū: vt hic fm bal. vnicuiq; ergo tm̄ acquirit̄, quātū ius permittit, vt. ff. de stipu. ser. l. si seruus cōis meuȝ ⁊ castrēsis peculij. §. vlti. sz hec theorica in casu emācipationis filij non procedit: q̄ tunc rō iuris patit̄ q̄ ad filiū reuertat̄: tn̄ nō

reuertit̄

reuertitur. Et ideo, ista lex est fundata in ratione, vt. s. dixi.

¶ De seruitutibus, & aqua. Rub.

¶ In gl. rubrice dixit. s. de seruitutibus personalibus, sequebatur videre de realibus, seu predialibus: & ideo hic ponit de seruitutibus: & quia in aqua. i. in seruitute aque, quedam sunt specialia: ideo specialiter subdit, & aqua, sicut in diuina scriptura: Dicite discipulis ei⁹, & Petro. q2 quedã singularitates in Petro. Uenio ad nigrum. Bal

1 Inquietatus super seruitute prescripta, qualiter agere potest. 3. 11.
2 Seruitutum conseruandarum ratio que sit.
4 Seruitus vt prescribi possit quid sit necesse.
5 Jura incorporalia licet proprie non possideantur: tamen quasi possidentur, & sic prescribi possunt.
6 Ex qua possessione procedat prescriptio seruitutum. 7.
8 Prohibitio, an sufficiat ad acquirendam quasi possessionem seruitutis.
9 Non ois actus presumit fieri iure seruitutis.
10 Molens in aliquo molendino per longum tempus, an possit compelli vt in posterum ibi molat.
12 Bona fides an requiratur in prescribenda libertate contra seruitutem.
13 Mala fides an noceat prescribenti, vbi non requirit actus prescribẽtis.
14 Possidẽs precario a quodam tertio, an istud precariũ obstet pscriptiõi.
15 Patientia eius qui vi, aut clam, vel precario possidet, non tribuit alteri ius seruitutis prescribende.
16 Patientia cum longi temporis cursu, an plus operetur quam verum pactum, & verus consensus
17 Bona fides, qualiter probatur in prescriptionibus seruitutum.
18 Possessio seruitutum est contra naturam agrorum, & quare hoc.
19 Prescriptio, consuetudo, & pactum an equiparentur, & in quibus.
20 Unus si intentat negatoriam, alter potest intentare confessoriam, & quid hoc sit dicere.

¶ Lex prima.

SI quas actiones. ¶ Ista est not. l. & hʒ tres lect. Et ſm primã lec. hoc intẽdit. Seruitus q̃ hʒ cãm cõtinuã acquirit spatio lõgi temporis, si prescribens fuerit bone fidei. h. d. Bar. & ſm istã lec. tria facit. primo ponit dictũ principale. secundo ponit aliud dictum qd venit per modum rationis. tertio limitando declarat qd dixerat. Secunda ibi is qui.
1 tertia ibi, modo si is. ¶ † No. ſm istã primã lec. q ille qui inquietatur in seruitute prescripta: puta in seruitute altius nõ tollendi, põt cõtra inquietantẽ agere suis actionibus. i. petitorio & possessorio. petitorium est confessoria, possessoriũ est interdictũ. vt. ff. si ser. vendi. l. sicuti. §. aristo. & ff. vti
2 possi. l. si. ¶ † Secundo no. q super istis actionibus dʒ procedi more so-
a lito. i. libello^a oblato, & ordine iudiciorum seruato. hic adde qd habes. ff.
3 de no. op. nun. l. si prius. & ff. de aqua quoti. & esti. l. pe. ¶ † Tertio no. in ver. is qui iudex erit ratione quare ille qui prescripsit seruitutem, agere põt. nã ista est ratio: q2 cõsuetudo. i. prescriptio hʒ vim cõtract⁹ & tradi-
b tionis, & vim veritatis. vnde no. hic q prescriptio^b vocat cõsuetudo. Itẽ
4 no. hic q cõsuetudo equipollet veritati. ¶ † Ultimo no. hic qd ad prescribendã seruitutẽ est necesse q ille q prescribit, nõ sit in eius quasi possessione vi, clam, vel precario, sed bona fide intendens vti iure suo. concordat. ff. quẽad. ser. amit. l. si. & ff. de iti. actuq3 priua. l. vlti. & ſm istã lec. expone tex. dũ dicit si is qui pulsat. i. si tu qui prescripsisti seruitutem, pulsaris. i. inquietaris per extructionẽ edificij cõtra veterem formã, nec vi, nec clam, nec precario possedisti. huic lec. nihil ob. nisi impropria expositio litere.
5 ¶ † Nihilominus volo opponere pro euidẽtiori intellectu. nã ista lex presupponit q seruitutes possint prescribi. Cõtra. seruitutes sunt iura in corporalia, vt insti. de re. corp. & incorp. post pn. Sʒ incorporalia: nõ possidentur, vt. ff. de acqui. re. do. l. seruus. §. incorporales. ergo nõ pscribit, vt in. c. sine possessiõe. de reg. iu. li. vj. Rñ. incorporalia q̃ corporibus insunt, seu inherẽt, lʒ pprie nõ possideant: tñ quasi possident, vt. ff. de ser. vrb. predi. l. si edes mee. §. si. q̃ quasi possessio idẽ operat q vera possessio in prescriptiõe rerũ incorporaliũ, vt no. ff. si seruit. vẽdi. l. si quis diuturno. & l. j. in
6 si. ff. de aqua plu. arcẽ. ¶ † Juxta hoc dubitat ex qua quasi possessione^c
c procedit prescriptio incorporaliũ, vtrũ ex quasi naturali, an ex quasi ciuili an ex vtraq3 simul iũcta: Istã. q. mouet Ja. bu. insti. de ac. §. eque. & vr in seruitutibus prescribẽdis magis attẽdi possessio quasi naturalis. nam lʒ quasi ciuilis sit cõtinua, si quasi naturalis ẽ discõtinua, nõ prescribuntur, nisi tãto tpe cuius cõtrarij memoria nõ existit, vt. ff. de aqua quo. l. hoc iure. §. duct⁹ aq̃. Et ecõtra si ciuilis nulla sit, & naturalis sit cõtinua puta q2 aqua per se fluat, videt perfici pscriptio ex cursu lõgi tpis. arg. ff. quẽad. serui. amit. l. qui fundum. Potentior ergo vr sola quasi naturalis possessio in istis iuribus infra dñiũ pscribẽtis, & illius possessiõis defect⁹ plurimũ operat in eis admittẽdis, vt. ff. de ser. rustic. pdi. l. & Attilicinus
7 & ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viam. ¶ † Scdo ope. ad idẽ, vbi nõ est possessio, nec qua possessio, ibi impossibile est q fit prescriptio, sed si ego teneo domũ meã altã, & tu tenes domũ tuã depressam: per hoc ergo nunq̃ sum in quasi possessione alicuius iuris in domo tua ergo prescribere nõ possum. Respon. gl. tacite huic oppositioni, qd verum est q ego nõ sum in quasi possessiõe per hoc solũ q dom⁹ mea sit altior tua depressior: sed si te volẽte altius leuare, iure seruitutis phibeo & tu phibitioni acquiescẽs, nõ edificas: per nos actus cõstituor in quasi possessione, & ex tũc incipio pscribere. ita dicit gl. & bene. ¶ Sed q̃ est ratio q ante nõ fuẽ in quasi possessione: Rñ. q2 requirit factũ hominis ad illã quasi possessionẽ ordinatũ. sed anteq̃ te phibeã: nullũ interuenit factũ meũ: ergo nulla est ibi quasi possessio: nam vt ait Inn. extra de resti. spoe. c. literis. possessio iuriũ in corporaliũ fere eodẽ modo acquirit, sicut a corporaliũ. s. corpore & aio, vel facto & animo: vt
8 ff. de vsufr. l. iij. i pri. ¶ † Tertio opp. & videtur q nõ sufficit sola phibitio ad acquirẽdũ istam quasi possessionẽ: sed requirat cursus. xxx. dierũ: vt. l. j. §. j. de itine. actuq3 pri. So. quedã sunt seruitutes negatiue. i. que cõsistunt in phibendo: vt seruitus alti⁹ nõ tolendi. & in istis acquirit quasi possessio per phibitionẽ, vt hic: q2 talis est natura harũ seruitutũ. qd cõsistat in actu, & in iure phibitiuo Quedã sũt seruitutes affirmatiue, siue pmissiue: vt qd liceat ire, & agere, & aquã ducere, & si. Et in his quedam sunt in quibus põt esse vsus per modũ cuiusdam facultatis: vt ire per fundum alienũ, & in hoc cuilibet est naturalis facultas donec phibeatur: vt. l. diuus. de serui. rusti. predio, & in. l. iij. §. j. de acqui. re. domi. & tũc nõ acquiritur quasi possessio per primũ actũ. sed requirit actuũ pluralitas: & qd eo anno saltẽ, xxx. diebus, vel. xxx. vicibus: vt. d. l. j. §. j. de itine. actuq3 pri. ¶ Quãdoq3 vsus nõ potest esse per modũ facultatis: vt si quis viã facit, vel aque ductũ in fundo tuo ad fundũ suũ: & tunc per primũ actum inducitur quasi possessio: vt. l. j. in prin. § qui aũt b ff. de aqua quoti. & esti. ista sunt verba Per. put refert hic Cy. in. vi. q. & sũt verba no. ſm Cy. & j.
9 recitat Bar. licet nõ alleget Per. ¶ † adde dicit Inn. q nõ omnis act⁹ presumit fieri iure seruitutis. Quidã enim sũt actus qui plerũque sũt iure familiaritatis, & ex istis non inducitur quasi possessio seruitutis Quidam sunt actus qui non possunt fieri nisi iure suo, & ex istis inducit quasi possessio talis iuris. & h. d. Inno. q debuit arbitrari discretus iudex ex actuũ qualitate, & ex varijs circũstãtijs, & maxime iure approbatis, & maxime ex actuũ pluralitate, ita no. In. extra de cã poss. in gl. que incipit, petẽs restitui. in. c. cũ eccle
10 sia sutrina. ¶ † Et expedictis infert Per. ad. q. Jui ad tuũ molendinũ per longissimũ tempus: tu vis postea me cõpellere quod ibi molẽ: quia interest tua propter redditum molẽdini: ego nolo amplius accedere, queritur vtrũ poteris me cogere. dicit Pe. q nõ: q2 ista itio fuit per modum facultatis. Item q2 per hoc non es adeptus alicuius iuris quasi possessionẽ, nec etiã cadit seruitus in libero homine, nec eius quasi possessio: nec obligatio inducitur personalis per prescr. vt ff. de act. & obl. l. obligationũ fere. §. placet. Modo venio ad secundã lec. & secundũ hanc, hoc intendit: Libertas seruitutis altius nõ tollẽdi, lõgo tempore queritur ab eo qui bona fide fuit in quasi possessione libertatis. h. d. s. ab illo versi. is q iudex. infert⁹. proximũ vero dictũ proprijssime stat secundum lec. antiquorũ. ſm igitur hanc le. ista lex diuiditur in tres partes: q2 in prima parte loquitur in defendente seruitutem, in secunda loquitur in defendente libertatẽ ex pscriptione. in tertia parte declarat quis est ille qui potest pscribere libertatẽ. secunda ibi, is qui iudex. tertia
11 ibi, modo si is. ¶ † Ex hac litera no. q ille q edificat cõtra seruitutẽ, potest cõueniri cõpetentib⁹ remedijs, vt in primo respon. nisi prescripserit libertatem, vt in scdo respon. In qua prescribẽda est opus quasi prescriptione libertatis, debito tẽpore cõtinuata, bona fide, vt non vi, nõ clam, nõ precario. h. d. secundũ istam lecturam. ¶ Cõtra hanc lec. opp. quia text. dicit, vicem seruitutis, & tu exponis, vicẽ libertatis. Sol. expone textum dum dicit vicẽ seruitutis. s. amisse, vel dic q improprie loquitur: quia quodãmodo libertas vni⁹, est seruitus alterius, secundũ gl. litera ista est ve

a ¶ Qd mos atq3 cõsuetudo in libellis cõcipiendis atque offerendis seruari debeat, tradit Specu. in titu. de lib. concep. §. nũc videndum. ver. iij. & versi. xxj. si sit de consuetudine. ver. iuxta. cica prin. q ipsa quoq3 fori cõsuetudo ius pretoriũ appellatur. & in his que ad iudicij ordinem pertinent, diligenter est seruãda. l. ij. C. quemad. test. aper & in hoc habes gl. singularem ext. in c. causam que. de testi.

b ¶ Prescriptio vocatur consuetudo. neq3 enim adeo diuersa sunt, vt non possint concurrere quinimo simul allegantur, vt per eundem Bald. tradit in l. j. pe. col. ver. item queritur. j. de fur. Qualiter autem inter se differẽt, vide per eundem in. l. fin. de edic. di adr. toll. xv. oppo. Alex. in. l. more. ff. de iurisd. om. iud. Cy. in. l. ij. j. quesit long. consuetudo. Bart. eod. titu. l. j Inn. in. c. fi. de cõ. archi. Et archidi. xviij. qõ. ij. c. si. Et adde vt scripsi in l. qui iurisdictioni ff. de iur. om. iu. cõ licet cõsuetudo sanorabilis sit, prescriptio tamen odiosa est. & vide q̃ ibidẽ dico. P. D.

c ¶ Possessiõe. Adde Bar. & doc. in. l. j. ff. de acqui. pos. & Alex. in. l. nemo. j. de acqui. pos.

ra in 'e, lꝫ ista expositio itere sit satis impropria.

12 ¶ † Sed vlterius oppo. dicitur hic q in prescribenda libertate requiritur bona fides: contra qd violēter prescribatur: vt. ff. de vsucap. l. sequitur. §. si viā. Sol. ibi prescribitur libertas cōtra seruitutē prediū rusticū: sed hic loquimur de ea prescribēda cōtra seruitutē pdiī vrbani seu domorū: τ sic non obst. Nō differētie hec est: qꝛ in prescribēda libertate cōtra seruitutē pdiī rustici nō requirit factū pscribētis: τ ideo nec requirit bona fides, sed sola negligētia aduersarii, sed in prescribēda libertate ꝯ seruitutē vrbani pdiī requirit factū τ animus pscribētis: vt. ff. de serui. vrb. pred. l. hoc aūt iure. merito requirit bona fides, que in animo ꝯsistit fꝫ Pe. τ Cy. τ Bar.

13 ¶ † Sed reuoco[a] in dubiū nūquid hoc sit verū de iure canonico, q vbi nō requirat actus prescribētis, mala fides nō officiat prescriptioni: verbi gratia, qñ prescribit ꝯ personalē actionē ex sola negligētia nō petentis: nūquid ille qui scit se debitorē, pscribat. Audiui Bar. dicentē q sic: qꝛ fundamentū istius prescriptionis stat in sola negligētia nō petētis, non in facto τ animo prescribētis: vnde apparet solu. vera ex theorica predicta fm eū. Canoniste dicerēt cōtrariū, τ rectius in foro eorū: qꝛ negligentia petitoris non excusēt cōscientiam debitoris: imo quāto plus moratur, tāto magis delinquit. extra de pscri. c. qm̄ omne. τ ita est tenendū in foro iuris canonici.

14 ¶ † Ora aduertatis dñi. Iuxta hāc lec. querit gl. qd si possidēs possidebat pcario ab alio, nō ab eo ꝯtra quē pretēdit se rescripsisse: nūquid istud precariū obstet prescriptioni. τ videt q nō: vt. l. j. § fi. ff. vti possi. Cōtrariū determinat gl. qꝛ ille qui credit se precario possidere nō intēdit vti aliquo iure tanꝗ suo. Itē nō hēbet bonā fidē: ergo nō prescribit: vt. l. fi. ff. quēad. ser. amit. Nō ob. l. j. in fi. ff. vti possi. qꝛ ibi loquit in iudicio possessorio: vbi de facto magis ꝗ vbi de iure queritur. hic vero loquimur in iure prescribēdi: τ sic nō ob. Aduertatis: Ista questio potest dupliciter formari. nā pōt formari in eo qui allegat prescrip. seruitutis, τ in eo qui allegat prescriptionē libertatis. Ecce exēplū de primo: Tu h bebas fundū iuxta meū: ego credebā q fundus tuus esset tit : vnde rogaui titiū q placeret sibi pcario mihi cōcedere q ego possem aquā ducere p illū fundum ad fundū meū. Ipse cōcessit mihi: quia parū sibi cōstabat, duxi aquā per. x. annos inter presentes, τ. xx. inter absentes: quero an pscripserim cōtra te verū dñm, a te enim precario nō possideo, sed a dño putatiuo. Rñd. nō pscripsi, rationibus predictis. De sc̄do est exemplū. dom⁹ tua debebat seruitutē cōstitutā p pactū domui mee altius nō tollēdi, τ eandē seruitutē debebat cuidā vicino, rogasti illū vicinū vt precario cōcederet tibi tollere altius: τ sic altius eleuasti. certū ē q nō prescribis libertatē ꝯ eū a quo precario rogasti. Sed nūquid prescribis cōtra aliū a quo nō rogasti. videtur q nō per istā gl. Sed in contrarium est casus in terminis. ff. de ser. vrba. pre. l. si edes mee. in prin. Ideo dicit gl. q gl. in prescribēda libertate nō dicit verū, τ idē ponit Cy. hic in addi. fm Richar. malū. Sed tu dic q glos. dicit ipsaꝫ veritatē. Unde pone hoc exemplū: domus tua debet seruitutē domui mee altius nō tollēdi: me mortuo, tu credens q esset heres meus Petrus, cū esset Martinus, precario rogasti a Petro q possis altius tollere: τ sic altius eleuatā lōgo tēpore tenuisti. queritur vtrū prescripseris cōtra verū heredē libertatē. dico q non. τ hoc dicit hic gl. τ dico q est casus p gl. in. d. l. si edes mee. in ratione sui. nam aut vna est seruitus, τ certa: τ cōtra illā precariū impedit prescriptionē. Aut sunt diuerse seruitutes diuersorū: tunc precariū respectu vnius seruitutis nō impedit cōtra alterā prescribi: qꝛ nō se cōtingunt. τ iste est casus, τ ratio in. d. l. si edes mee. vnde alibi ait Inno. q qñ plura iura contingunt diuersos, τ separabilia nō ꝯiuncta, τ ita q vni tm̄ sit preiudiciū, τ alteri⁹ ius saluū manet: tunc persona τ sciētia cuiusq per se decernit, τ cōsideratur, qd ipse subtiliter adaptat. in altiori materia. extra de postu. prela. c. bone. in gl. que incipit. quare cū. l. dicat.

15 ¶ † Uenio ad tertiā lec. τ fm eam hoc intēdit. Patiētia eius qui vi, aut clā, vel precario possidet, nō tribuit alteri ius seruitutis prescribēde. h. d. Bar. τ est notabilior lect. aliīs. Et fm hāc. l. diuiditur hec in tres partes. primo ponitur dictū. secundo ratio. tertio quedā determinatio nō ex parte prescri-
16 bentis, sed ex parte petētis, τ in hoc differt a prima lect. ¶ † Ex ista lect. no. q nō plus operatur patiētia cū lōgi tēporis cursu, quam operet verum pactū, τ verus cōsensus, vnde cōsensus ille qui nō pōt concedere titulum, nō potest per patientiā suam cōferre quasi possessionem, τ prescribendi conditionē in corporalibus, qd est no. dignissimū. Guil. de cug. tū nō tenet istā opi. q vitiū possidentis rem cōtra quem prescribitur, impediat prescribentē, in quo nō reperit vitiū, τ maxime in istis prescriptionibus realibus, in quibus ipsum prediū prescribit, vt. ff. de neg. ge. l. qui aliena. §. fi. alleg. ad hoc de dā. inf. l. inter quos. §. si domus. τ ar. ff. de publicanis. l. imperatores. τ. quēad. serui. amit. l. qui fundum. Preterea si prescribēs putat aliū dñm ꝗ sit, iste est error facti, qui nō nocet in seruitute prescribēda, vt no. in. l. j. §. j. de itin. actuq pri. τ. ff. de aqua quoti. τ esti. l. j. §. sed τ si iure. fm Guil. Tu ad intelligentiā horū dic fm Inno. q in pos. iuriū querēda est necessarius cōsensus illorū qui primo possidebant, vel saltē patientia, vt no. Inno. extra de resti. in integ. c. ū. in gl. magna. Et ideo considerandū est an verus dominus erat in possessione, qd est qñ iste detinēs detinebat clā. vel precario, vt. ff. de acqui. poss. l. clā possidere. in fi. τ isto casu est gl. vera: qꝛ nō potest cōstitui quasi possessio alteri antequā verus dominus idēq possessor sciat, seu patiatur, vt. j. l. pxi. Si autē verus dominus nō habet possessionē, nec verā, nec interpretatiuam: vt qꝛ per vim est expulsus: tūc in possessione querēda nō requiritur eius patiētia qꝛ quod nō potest facere per verū cōsensum, nō potest facere patiēdo, cum ergo nullo modo possideat, τ sic nō potest possessionem cōstituere alteri, ita nec sui sciētia τ patiētia desiderat. In isto ergo casu tertio, scꝫ qñ vi ab alio possid:tur, gl. non est vera: qꝛ sufficit sciētia τ patientia possessoris, τ nō requiritur sciētia τ patiētia pprietarii. τ hoc patet ex theorica In. τ latius declarabo. j. eo. l. prima. quicquid dicat hic
17 Cy. in vlt. q. ¶ † Quero vlterius, quomodo probatur bona fides in istis prescriptionibus, τ videtur q presumatur, cum sine titulo prescribantur ista iura incorporalia, vt. ff. si serui. vē. l. si quis diuturno. τ hāc opi. tenet Dy. pro quo facit gl. l. pe. j. de prescrip. longi tēpo. Preterea bona fides stat in animo: ergo saltē de hoc statur suo iuramēto, vt no. insti. de actio. §. alie. τ tāgitur in gl. ordi. in. l. j. §. j. de itine. actuq priua. In contrariū videtur: nā prescriptio seruitutis procedit cōtra naturā prediorum: qꝛ oīa predia originaliter sunt libera, τ hoc vnusquisq debet scire. Ille ergo q in contrarium vtitur, aut scit: τ tūc est male fidei. aut ignorat: τ tūc errat in iure, τ nō prescribit. Preterea scire, τ scire debere, sunt paria, vt. ff. pro
b empto. l. qui fundū. §. ū. Solu. nō presumitur bona fides[b], nisi probetur titulus, vel pbabilis error facti: vt qꝛ audiuit hec dici a patre, vel ab honestis personis, fm Iac. de are. τ Cy. hic in. iiij. q. facit. ff. de vsucap. l. celsus. τ hec est opin. gloss. in. d. l. j. §. de itin. actuq priua. τ ista est veritas.
18 ¶ † Sed hic opp. possessio seruitutū est cōtra naturā agrorum: qꝛ vt dixi naturaliter libera sunt, sicut ergo intēdens prescriberet cōtra ius ciuile, vel canonicū, nō prescribit sine titulo vero, vt extra de rest. spo. c. ad decimas. lib. vj. ita multominus si intendit prescribere[c] cōtra ius gentium quo iure nō sunt introducte seruitutes agrorū, sed libertates. Respon. ad. c. ad decimas. q ibi dispositio iuris erat certa in genere τ in specie, verbi gratia: qꝛ decime diocesis perusine pertinēt ad episcopū perusinū sed non est ita in ista materia seruitutis: qꝛ licet certa sit dispositio iuris gentium in genere: tamen non est certa in specie, cum iure ciuile τ cōmu-
19 ni multa predia debeāt seruitutē: τ sic nō obstat. ¶ † Deinde vos videtis hic q equiparat prescriptio τ consuetudo. τ pactū. qd verū est in his
d que possunt vniformiter[d] introduci per quodlibet eorum. secus in his q non possunt vniformiter introduci, de quo hic tangitur per Cy. τ vide quod no. j. de do. promis. l. ū. τ. ff. quēadm. serui. amit. l. nam satis. §. Ago τ ad trebel. l. facta. §. si quis bonorū. per Iac. de are. Itē facit tex. noster pro canonistis, qui ponūt prescriptionē in diffinitione consuetudinis: tamen improprie loquuntur, cū vbi non est possessio, ibi non est prescriptio.
10 ¶ † Ultimo dicit hic Guil. q si vnus intentat negatoriā, τ alter potest intentare confessoriam, hoc est dicere q non proceditur tantum super libello primo agentis, sed super vtroq, vt. ff. vti possi. l. si duo. §. hoc interdictum. τ. ff. de exce. rei iudi. l. si inter me τ te. τ adde quod plene not. per Host. contra Inno. extra de resti. spo. c. ex conquestione. τ hec sufficiant in ista. l. Bal.

1 ☞ Incorporalia prescribuntur ad similitudinem rerum corporalium.
2 Incorporalium prescriptio interrumpitur per contradictionem aduersarii, τ eius impatientiam.
3 Impendens in rem alienam an possit repetere.
4 Seruitus aqueductus quanto tempore acquiratur.
5 Seruitutes quedicantur habere causam continuam.
6 Ius eligendi quanto tempore prescribatur.
7 Prescriptio incorporalium an interrumpatur per solam missionem executoris. 8.

Docto-

a ¶ Sꝫ reuoco. Ro. pro dicto Bart. in §. si viā. vide Bal. in auk. ad hec. C. de vsuris. τ. c. j. §. si qs per. xxx. in tit. si de feu. defun. cōtē. sit inter do. et agna. vasalli. τ in disputatiōe que incipit, Statuto cauetur. τ ibi aliter loquit ꝗ hic cōsului pridie contra dictum Bar. vide que remisi ad Bar. in. d. §. si viā. And. bar. ☞ Adde tu p dicto huius qd oīa iura ciuilia disponētia prescriptionē currere cū mala fide. vt. l. omnes. τ. l. sicut. j. de prescrip. xxx. an. hodie sunt correcta put tenet glo. Imol. Antō. Inno. τ Pano. in c. fi. extra de pscrip. Io. de imol. in. l. sequit. §. si viaꝫ. ff. de vsuca. Iste in. l. quibus dieb⁹. §. Termilius. ff. de cōdi. τ demō. τ Alex. ꝯs. lxxxv. inci. viso titulo qōnis. ver. venio ad secundū dubiū. col. x. vol. ū. Celsus.

b ¶ Bona fides. vide Bald. in. l. fi. in xv. oppo. j. de edic. diui adr. tol.

c ¶ Prescribere. vide Imo. in. c. fi. de prescript. τ in. l. j. §. fin. ff. de aqua plu. arcen.

d ¶ Uniformiter. Not. differentiā inter prescriptionē. τ cōsuetudinem. et adde Bal. l. l. fi. in xv. op. j. de edi. diui adr. tol. τ in. l. de quibus. in. j. coll. τ ibi Ang. ff. de legi.

9 Doctoratus quasi possessio, representatur per insignia doctoratus.
10 Possessio qualiter acquiratur in iuribus.
11 Quasi possessione quot modis quis priuatur in incorporalibus.
12 Que requirantur in acquirenda possessione incorporalium.
13 Electioni si quis debet interesse de iure, ꝛ si ipse patit se admitti de gratia, an hoc ipso perdat suam possessionem.
14 Questiones .xviii. super iurium materia. 15.16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.
38 Priuilegium concessum mixta ratione loci ꝛ persone an valeat quoad alium locum.
39 Papa si aliquid concedit de plenitudine potestatis: ille tamen cui conceditur non habet plenitudinem potestatis, ponit exemplum.
40 Plenitudo potestatis quid sit, ꝛ qualiter diffinitur.
41 Possessio seruitutis quot modis, ꝛ facto quorum perditur.
42 Negligens eligere an perdat possessionem eligendi.
43 Possessio an perdatur per negligentiam anni.
44 Possessio an perdatur per negligentiam soluendi.
45 Iudex si absq; ordine iudiciario, vel ex impetu fecit preceptum quod alicui solueretur, vel non solueretur, an possit istud preceptum reuocare sine cause cognitione, ꝛ sine partis citatione.
46 Remedium quale datur pro iuribus subtractis.
47 Et an quis teneatur ex consilio, interdicto vnde vi.
48 Possessio iuris episcopalis qualiter acquiritur.
49 Procedens contra vniuersitatem an per hoc acquirat ius contra singulares personas.
50 Iuramentum fidelitatis exigens, an acquirat possessionem.
51 Actum vnum faciens an acquirat possessionem in omnibus aliis.
52 Prorogatio vtrum fiat de persona ad personam.
53 Episcopus si vtitur iurisdictione episcopali an ecclesia, vel persona dicatur esse in episcopali possessione.
54 Possessio iurisdictionis an acquiratur per obedientiam.
55 Imperator si non installatur rome more solito an acquirat possessionez imperii.
56 Possessio iuris canonicalis qualiter acquiratur.
57 Et an per solam electionem querat quis quasi possessionē iuris eligēdi.
58 Possessio prebendalis qualiter acquiritur.
59 Et an canonicus habeat interdictum adipiscende possessionis.
60 Prelatus expulsus an agat interdicto recuperande possessionis.
61 Prelatus an suo nomine habeat aliquam possessionem rerum ecclesiasticarum. 62.
63 Error iuris, vel facti iustificat possessionem quoad bonam fidem, ꝛ quoad fructus lucrandos.
64 Possessio qualiter perdatur. nu. 65.66.67. ꝛ 68.
69 Episcopus an pōt arma mouere pro recuperando castro occupato. 70.
71 Bellum non potest moueri sine diffidatione. 72.
73 Possessio an patrocinetur falso prelato. 74.
75 Priuilegiatus nemo presumitur, nisi doceat de priuilegio.
76 Debitores si falso prelato sponte soluant an liberentur ab ecclesia.
77 Ius differt a possessione, ꝛ fructus a commoditate possessionis.
78 Possessor qualis possit eligere, vel presentare.
79 Falsus procurator sicut non eligit, ita nec falsus patronus. 80.
81 Quid si electus a predone, est confirmatus a superiore, questio si erat inter compossessores, vide. 82.
83 Obediendum an sit minus iusto prelato. 84.85.
86 Postulari qui debent ꝛ a quibus.
87 Tributum capitationis est tributum reale.

¶ Lex secunda.

Si aquam. Ista .l. est singularis, ꝛ est clauis in tota materia. ꝛ .h. d. Seruitus que hȝ causaȝ continuam, acquiritur longo tempore, nisi fuerit interrupta: nec repetit quis expensas quas fecit in re contemplatione seruitutis. hoc dicit. Diuiditur in tres partes. In prima loquitur de seruitute prescripta. In secunda loquitur in seruitute interrupta. ꝛ hoc dicit. ꝙ ea interrupta, ille qui fecit expensam contemplatione seruitutis, eam nō repetit. tertio rationem reddit huius. secūda ibi, quod si ante. tertia ibi, cum in aliene. ¶ In tex. manet. i. opus. ¶ In tex. possessio. i. res posses-
1 sa. ¶ † No. hic ꝙ incorporalia prescribūtur ad similitudinē rerū corporalium. ¶ Secundo no. quod sicut se habet possessio in rebus corporalibus, sic se habet quasi possessio in rebus incorporalibus. ¶ Tertio not. quod in prescriptione iurium requiritur aduersarii scientia, ꝛ patientia.
2 ¶ † Quarto no. ꝙ prescriptio incorporaliū interrumpitur per contradictionem aduersarii, ꝛ eius impatientiam, vt hic in verbo interdictus est ꝛ dicit quod prescriptio formata non potest interrumpi per contradictionem, sed prescriptio formāda sic, vt hic. Est autem formata per consummationem, formāda autez est donec est in fieri, vt no. ff. de sol. l. cum
3 quis. §. si quis pro eo. ꝛ ff. de reg. iur. l. nemo. §. temporalis. ¶ † Quinto no. ꝙ ille qui impendit in re ab alio possessa, licet impendat eo sciente, ꝛ patiente, ꝛ dissimulante: tamen si per hoc non intendi alium obligare: non habet repetitionē impense. in hoc concor. ff. de cōdi. inde. l. si in area. ꝛ ff. communi diui. l. in hoc iudicio. ¶ Et innuit hec. l. quod non possit sibi cōsulere per retētionē quasi possessionis iuris incorporalis, licet alibi dicatur ꝙ si haberet verā possessionem, posset sibi cōsulere retinendo
4 eam. s. de rei ven. l. domū. ¶ † Opp. dicitur hic ꝙ longo tēpore acquiritur seruitus aque ductus. cōtra: qꝛ non sufficit longū tempus sine titulo: vt. s. de rei ven. l. nullo. ꝛ ff. de vsucap. l. celsus. Sol. aliud in prescriptiōe dominii, vt in legibus cōtrariis. aliud in prescriptione seruitutum: qꝛ in prescribendis seruitutibus nō requiritur titulus, vt hic, ꝛ ff. si serui. ven. l. si quis diuturno. ¶ Sed cōtra istud opp. ꝙ imo requiritur titulus: qꝛ lege cauetur ꝙ in prescribēdo vsumfructum requiritur titulus: ꝛ tamen nō est dubium ꝙ vsusfructus est seruitus, vnde videtur obstare. i. de prescrip. lōg. temp. l. fi. Sol. in prescrip. seruitutū realium non requiritur titulus, vt hic, sed in prescriptione personalium requiritur titulus, vt in. l. contraria. Ratio differentie est: qꝛ seruitutes personales sunt pars dominii, sed prediales nō, vt. ff. de leg. ii. l. meuius. §. pen. ꝛ. l. cum filius. §.
5 dominus. ¶ † Tertio oppo. ꝙ imo requiratur semper titulus. quod sic probo: certum est ꝙ requiritur bona fides, vt in. l. fin. ff. quēad. seru. amit. sed bona fides nō videtur haberi sine titulo, vt. i. de acquir. pos. l. improba. ergo requiritur titulus. Sol. vt dixi. s. e. l. i. ¶ Et adde ꝙ qualisqualis causa errandi in facto, sufficit in prescrip. seruitutis, vbi nō requiritur titulus, sed quādo requiritur titulus, non sufficit qualisqualis causa, sed debet esse iusta causa, vt. ff. de vsucap. l. celsus. ratio est: qꝛ prescriptio rerum corporalium plenior est quam prescriptio iuriū, ex quibus non absorberetur dominium, nec proprietas. ¶ Quarto opp. dicitur hic ꝙ requiritur scientia aduersarii ad hoc vt procedat prescriptio. lege aperte cauetur cōtrarium, ꝙ non requiritur scientia, vnde videtur obst. C. l. vlt. in fi. de prescrip. long. temp. Sol. quedam est prescriptio que procedit ex vera possessione: tunc nō requiritur scientia aduersarii, quedā que procedit ex quasi possessione: ꝛ tunc requiritur sciētia aduersarii. Ratio est: qꝛ ista quasi possessio procedit ex patientia aduersarii, vt. ff. de serui. l. quoties. sed ignorans non dicitur pati, vnde impossibile est ꝙ possessio iurium queratur sine patientia aduersarii. ¶ Quinto contra hoc oppo. ꝙ non requiritur scientia: nam lege cauetur ꝙ etiam cōtra ignorantē prescribitur, vt. ff. quemadmo. serui. amit. l. si partem. §. si per fundum. Sol. ibi loquitur in prescribenda libertate, hic in prescribenda seruitute. Ratio: quia prescriptio libertatis habet naturalem causam, ꝛ non requirit factum prescribentis, vt. ff. de seru. rusti. predio. l. ꝛ attilicinus. ¶ Sexto opp. dicitur hic ꝙ seruitus prescribitur exēplo rerum immobiliū. Et ex hoc not. ꝙ iura seruitutū equipantur rebus immobilibus. Modo contra hoc oppo. res corporales prescribūtur longo tēpore, sed seruitutes nō prescribuntur nisi spacio centum annorū, seu tempore, cuius cōtrarii memoria non existit, vt. ff. de aqua quoti. l. hoc iure. §. ductus aque. So. ibi loquitur in seruitute que non habet causam cōtinuam, vel quasi. hic vero loquitur in seruitute aqueductus, que habet causam continuā, vel saltem quasi cōtinuam. actus enim cōtinuatus efficacior est ad prescribendum ꝙ actus discōtinuus, vt. l. pen. i. eo. ¶ Sed cōtra istud oppo. septimo: nam si quis fuit in possessione seruitutis discōtinue per. xxx. annos, semper hoc ei videtur sufficere. cum enim non possit cōueniri negatoria, que tollit spacio. xxx. ann. vt. C. de prescrip. xxx. an. l. sicut. nec de facto possit expelli de quasi possessione: ergo perpetuo in ea remanebit. Rñ. non sequitur, nō potest cōueniri negatoria: ergo prescribit seruitutē: nam potest esse ꝙ seruitus nō est quesita: ꝛ tamen nō potest ei interdici, vt. ff. de serui. rusti. predio. l. per fundum. Ista est prima solutio, que non est vera: nam in. l. per fundū. illud est propter obligationē personalem, sed hic ex quasi possessiōe nō nascitur obligatio personalis: ꝛ ideo vera solutio hec est, ꝙ quedā ex negatoria formata a principio vsus, ꝛ illa nō potest intētari propter prescriptionē. quedam est negatoria formanda, seu formata ante lapsum. xxx. annorū: ꝛ ista potest intentari. intentatur autē ad interesse ex prouētionibus preteritis, seu pro vsu preterito, ꝛ ad silentium imponendum pro futuro. ꝛ ita glo. sentit hic, ꝛ ista veritas. Non obst. i. de anna. excep. l. i. §. ad hoc. qꝛ ibi loquitur in actione que habet instantaneam originē. hic in act. que habet originē successiuam: ꝛ ideo secundum tēpora potest intentari. ꝛ nō intentari: qꝛ sepius nascitur. arg. ff. de vsufr.
5 accre. l. i. in fi. ¶ † Quero hic, que seruitutes dicantur habere causam cōtinuam, ꝛ que quasi cōtinuam, ꝛ que discontinuā. Respō. ille seruitutes ex quibus percipitur cōmodum facto nature, dicūtur habere cām continuam, vel quasi, sed ille ex quibus non potest percipi cōmoditas, nisi facto hominis, ꝛ quatenus homo vtitur, ille dicuntur habere causam discōtinuam. Ratio differentie est: qꝛ semper natura est seu semper esse potest in actu ꝛ operatione, sed homo semper non potest esse in actu ꝛ operatione, vt. ff. de serui. l. seruitutes. ꝛ. ff. de seru. vrb. predi. l. foramē. Ita di-
6 cunt doc. ꝛ bene. ¶ † Quero ergo, si volo prescribere ius eligendi, cū hic requiratur factū hominis, vtrū requiratur tempus cuius contrarii memoria non existit: dicit Inn. ꝙ sufficit quasi possessio. xl. annorū: qꝛ videtur habere quasi continuā causam. sed hoc est contra predictā theoricaȝ: nam ex quo requiritur factū hominis: ergo nō habet causam quasi continuam. Dicit Pet. ꝙ verū est dictum Inn. sed ratio sua nō est vera, sed alia ratio assignāda est. s. qꝛ ius eligendi est personale, ꝛ in iuribus personalibus prescribendis non requiritur tempus cuius contrarii memoria

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ☞ Per solā missionē executoris. Tu dic quod per solā missionem executoris in incorporalibus: alias nō: vt not. Iste post Bar. in l. j. ver sed quero. §. qñ libel. prin. datus. & in l. sicut. col. j. & ibi Bar. in l. op. j. de prescrip. xxx. ann. & in l. ij. §. si. ver. sed hic videtur cōtra. ff. pro emp. de iure autem canonico semper missio executoris interrumpit prescrip. ita no. Angel. are. instit. de act. §. neque. Bar. cepo. titu. de ser. vrb. c. xx. Spe. in tit. de exe. versi. executoris. & Old. cons. cclxxvj. vbi vide. Celsus.

b ¶ Incorporalib⁹. Qualiter priuetur quis quasi possessione in reb⁹ incorporalib⁹, vide Inno. in c. cōquerente. de offi. or. & in c. olim. el. ij. extra de resti. spo. & dixi aliquid post Bart. in l. j. in prin. ff. de acquir. poss. in. ix. q. & Inno. in c. j. extra de caussa pos. & proprie. & in c. inter quo: extra de maio. & obed. Sed an quasi possessio iuris possit haberi per vnū qui verum ius nō habet. Inno dicit quod sic. i. c. j. de cā pos. & proprie. licet alij ibi dicant contrarium: quia non habet quasi possessionē iuris: sed vsus & exercitij. Itē addit Inno. in c. cum ecclesia extra de causa poss. & propri. quod quasi possessio bona fide plus operatur in istis incorporalibus quam proprietas: & ideo qui ē in possessione iuris in eligendo, preualet in electione ei qui vere ius habet. vide de hoc in c. in literis. extra de rest. spo. per Inn. & adde eundē in c. olim. preall. vbi tenet quod facilius retinetur quasi possessio ciuilis in iurib⁹ incorporalibus: & quod in iuribus nunquā acquirit, nisi sit persona habilis ad acquisitionē dicti iuris. Item per quos act⁹ probet acquisitio, & quasi possessio iurisditionis et honoris. vide per Inn. in c. licet. extra de probat. Itē de obedientia & iurisd. prescribenda. vide Old. in cōsil. cxxxi. & in cs. clviij.

c ¶ Innocē. s. in c. bone. in prima gl. ma. extra de postula. prela.

non existit: sed sufficit illud tempus quod requiritur in prescriptione rerum corporalium: vt. j. de prescrip. lon. temp. l. fin. secundū Pet. Tu dic quod omnia iura spiritualia, vel annexa spiritualibus, prescribuntur spacio. xl. annorū. non attētā causa continua, vel discōtinua: vt extra de prescri. c. de quarta, & quod no. extra de iure pat. c. cōsultationibus. per Inn.
7 ¶ † Ulterius queritur: nūquid prescriptio incorporalium ciuiliter interrūpatur per solam missionem executoris[a]: Dubium facit per id quod legit & no. §. de rei vēd. l. morte litis. Item quia ista. l. equiparat prescriptionem mobilium cum prescriptione iurium: ergo requiritur lit contest. Quidam dicunt quod sola citatio sufficit. Sed Bar. distinguit: aut prescribēs habuit titulū: tunc non sufficit citatio ad interrumpendum. Aut non habet tit. tunc sufficit citatio: quia tunc currit prescriptio ex sola negligentia nō petētis: & ideo missio executoris que facit negligentiam cessare, habet interrumpere, secundū Bar. Melior ratio est: quia cum ista prescrip. nō fundetur nisi in bona fide, que cessat missio executore merito interrumpitur prescriptio. Unde dico quod de iure canonico omnis prescriptio interrumpitur per missionem executoris: quia superueniens mala fides, & sine vllo iudicio, prescriptionem impedit de iure canonico: vt not. in c. ij. de regulis iur. lib. vj. per Dyn. Ratio vero Barto. non placet: quia nulla prescriptio longi tempo. est introducta ex mera negligentia non petentis: sed est mixta ex fauore possidentis, & negligentia nō petentis, vt plene dixi in d. l. more litis. ¶ Expeditus sum de. l. ista quantum pertinet ad simplicem istius. l. materiam. sed quia materia quasi possessionis iurium incorporalium difficilima est, & in diuersis locis tractata: scilicet per Inno. in c. bone. de postu. prela. in c. querelam. de elec. in c. litteris. de restitu. spolia. & in c. constitutus. de relig. domi. in c. peruenit. de censi. in c. consultationi-
8 bus. de iurepa. & in plerisque alijs locis. ¶ † Ideo ad euidentiam dicendorum premitte, quod possessio incorporalium reperitur in iure personarū & in hoc iure sunt due possessiones extreme, scilicet libertatis, & seruitutis. Sunt quedā alie medie respectu aliarum quasi seruitutum, vel subiectionum: vt not. institu. de iure perso. & nota. j. de agri. & censi. & in multis alijs titulis, lib. xj. Quedam reperitur in iure rerum: sicut est quasi possessio seruitutis: quia seruitutes rebus coherent, et sunt ius in corpore: vt. l. ij. ff. de vsufruc. Quedam reperitur in actibus hominum: vt quasi possessio iuris eligendi, iuris presentandi, & similia. Quedam reperitur simul in iure personarum, & in iure rerum, & in actibus hominum: vt quasi possessio iurisditionis: que concernit personas ratione subiectionis: & concernit territorium, tanquā iurisditioni subiectum: & concernit actus hominū in sententijs proferendis, & decretis interponendis. Harum autem possessionum quedam representantur per res quibus insunt: vt. ff. de vsufru. l. iij. §. dare. & ff. de seruitu. l. si cui. & ista est representatio vera que designat rem prout est. Quedā representātur per signa, sicut est quod aliquis sit in possessiōe episcopatus, representatur per hoc quod est in episcopali sede: vel quod aliquis sit canonicus representatur per hoc quod ei est assignatum stallum in choro, & locus in capitulo ca-
9 nonicali. ¶ † Similiter per insignia doctoratus representatur quasi possessio doctoratus. Sed est quedam quasi possessio que representatur per actus hominum: & constituitur ab ipsis, sicut per electionem constituitur quasi possessio iuris eligendi: & ex actu incipit creari quidam habitus, seu quidam quasi possessio ciuilis. Quid ergo in

tis sit de his omnibus, ex inferius dicendis apparebit, que scribas for-
10 maliter, sicut super Inno. notaui. incipit autem no. in eo sic. ¶ † Quero qualiter acquiratur possessio in iuribus. Respond. rebus ipsis, & factis, non sola animi cogitatione: quia actus corporalis in quo illud ius representatur, necessarius est, vt ecce in seruitutibus requiritur vsus rei, in iure eligendi requiritur actus electionis. Et est notandum quod res inanimata, vt fundus, retinet & perdit possessionem seruitutis predialis: vt. ff. quemadmo. serui. amitt. l. vsu retinetur. & ff. de serui. rust. predio. l. & attilicinus. & tamen ab initio non acquirit possessionem, nisi interueniat animus hominis, vt. §. proxi. & hic. nec mireris si fundum dico possidere seruitutem: nam sententia etiam predio datur, vt. l. qui aliena. §. fin. ff. de neg. gest. Uel dic quod iste est quidam habitus, seu status rei. de verbor. signific. l. quid aliud. possessio autem inest homini, & nō rebus inanimatis. Uel dic quasi naturalem possessionem predio inesse, quasi ciuilem homini, vt no. j. de acquir. posses. l. licet. per gloss. & in insti. de act. §. eque.
11 per Iaco. butr. ¶ † Item nota, quod in incorporalibus [b] priuatur quis
b quasi possessione tribus modis. Primo, per impedimentum iuris & facti. ff. de acquiren. posses. l. qui vniuersas. §. item cum pretor. Secūdo per impedimentum facti, non iuris, vt. d. l. & attilicinus. & de vsucap. l. sequitur. §. si viam. Tertio per impedimentum iuris, non facti, vt si quis sententialiter sit priuatus, vt not. Inno. de concessio. preben. c. cum nostris. Sed illud intelligitur in puris incorporalibus, que in sola dispositione & permissione iuris consistunt. vnde prohibitio superioris inducit priuationem quasi possessionis. Est enim hec possessio adeo tenuis, quod de facili perditur. secus in possessione rerum corporalium, vt. ff. qui satisda. cog. l. sciendum. §. qui fundus. j. solut. matrimo. l. dotis. & quod not. in. l. cum duobus. §. idem respondit. ff. pro socio. & adde quod not. ff. de peti. heredi. l. regulariter. in princip. Ea namque que plurimum facti habent, nulla constitutione iuris mutari possunt. ff. de acquiren. possess. l. j. §. si vir vxori. & l. iij. §. ex contrario. eodem titu. & de capi. dimi. l. legatum. sed ea que multum iuris habent, constitutione iuris & iudicis mutari possunt.
12 de liberis agno. l. j. in fin. & de statu hominum. l. ingenuum. ¶ † Not. quod in possessione incorporalium acquirenda requiruntur plura, scilicet animus, & congruus actus acquirentis, item scientia & patientia aduersa-
13 rij. ¶ † Nota quod si quis debet interesse electioni de iure, & si ipse patitur se admitti de gratia, hoc ipso perdit suam possessionem, nisi protestetur de animo. sic quod non intendit propterea possessionem amittere: vt in dicto capitu. bone. per Innocen. nam qui in gratia consentit, videtur precario interesse: & possessor qui cōstituit se precario possidere, scienter perdit possessionem. l. fina. ff. de precario. secus si ignoranter, vt nota. §. de iuris & fac. ignoran. l. cum falsa. j. loca. l. qui rem. ff. de acquiren. pos.
14 l. quod meo. & l. si aliquam rem. & l. si quis ante. ¶ † Quero de. xviij. qō.
c primo qualiter apparet de animo. dicit Innoc. [c] quod animus presumitur ex actibus facto datur voluntas intelligi. j. de institut. & substitut. l. reprehendenda. ff. de probatio. l. procula. institu. de rer. diui. §. ceruos.
15 ¶ † Secundo quero, quales debent esse isti actus. dicit Innoc. quidam sunt actus indifferentes, generales, inordinati, & vagi, vt ire per fundum alienum: nam hoc plerunque fit non iure seruitutis. l. si locus. §. finali. ff. quemad. ser. amit. & l. diuus. de seru. rusti. predi. & ff. l. de seruitu. l. vt pomum. & tunc per istos actus non probatur quasi possessio, nisi colligatur ex verbis prolati, & alijs indicijs. Quidam sunt actus appropriati, qui non solent fieri circa ius & nomen possessoris, vt est actus electionis: & tunc etiam per vnicum actum rite factum probatur quasi possessio, secundum Innocen. facit de acquiren. hered. l. pro herede. §. papinianus. multum tamen prodest in talibus probare actuum frequentiam ad con-
16 firmandum presumptionem animi, secundum Innoc. ¶ † Tertio quero, an sit necesse quod vtens sit bone fidei possessor, id est quod credat in iure suo. Respond. non ad possidendum, sed ad prescribendum sicnam etiam predo possidet: non tamen prescribit. sufficit ergo ad possidendum etiam improba voluntas, sed ad prescribendum debet esse mens iustificata per bonam fidem. l. finali. ff. quemadmod. seruit. amitt. quia prescriptiones non procedunt sine iuris & facti adminiculo, secundum Innoc. & omnes prescriptiones sunt legitime, sed quedam sunt iuste, quedam
17 non, vt in dicto. §. ex contrario. & l. non solū. de noxali. ¶ † Quarto quero, si possessio est vacans: puta possessio ecclesie, quam quis vult adipisci: an requiratur scientia, vel patientia alicuius. dicit Innocenti. quod non in iuribus priuatorum. secus in iuribus ecclesiarum: quia requiritur scientia custodis, & eius ad quem petinet illud ius dare, vel confirmare: nō autem si nuda electio pertineat ad aliquem. Idcirco requiritur illius scientia, si quis velit querere aliam quasi possessionem, quam iuris eligendi: puta quasi possessionem prouidendi, vel confirmandi, secundum Innocentium. quia quantum ad eligentem vacua possessio est istorum iurium diuersorum: & ideo non exigitur eorum scientia. argumēto. l. loci corpus. §. competit. si seruitus vendice. ne de vno iure separato ad aliud in-
18 feratur. ¶ † Nam cum patientia habeatur pro quasi traditione, vt. l. j. in fi. de seruitut. rustic. prediorum. eorum patientia requiritur: quia illud ius si vellent, expresse possent tradere: non eorum qui nil possunt opitulari in traditione. ¶ Ego dico quod vbi sciētia & patiētia habētur pro quasi traditione, ibi talis debet esse sciēs & patiens, qui habeat potestatem quasi tradēdi: quia nō potest plus operari tacita quasi traditio quam expressa, vt. ff.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vt.ff.loca.l.quid ad certum.si serui.vendice.si quis diuturno.ꝛ.l.si a te.j.
de acqui.possessio.l.ij.ꝛ fina.ff.de dolo.l.cum quis.de contrahen.empt.
l.fistulas.§.fundum. Item requiritur scientia ꝛ patientia ipsorum quo
rum authoritas requiritur in quasi possessione tradẽda, vel inuestitura.
ff.de acqui.rerum domi.l.pupillus.secundum Inno, Et si quis vult acqui
rere quasi possessionem cõtra plures, exigitur scientia ꝛ patientia omni
um. Et si isti plures habẽt quasi possessionem eiusdẽ generis, vnius igno
rantia omnibus prodest.ff.quemadmo.serui.amitt.l.si communem. Si
autem iura sunt diuersa, ꝛ penitus separata, vt ius episcopi, ꝛ plebani:
tunc scientia nocet scienti, ꝛ ignorantia prodest ignoranti secundum In
noc. quia isti contra quos queritur possessio, nec sunt in preiudicio, vel re
19 coniuncti, sed disiuncti. ¶ † No. regulã, ꝙ semper in querenda quasi posses
sione alicuius iuris qd alius possidet, exigitur scientia possessoris, vt hac
glossa, ꝛ se quen. in fin. ꝛ non dicitur dati, qui nescit. facit.ff.de liber.ho
20 mine exhiben.l.iij.§.is quis nescit. ¶ † Item nota regulam, quod ne
mo potest acquirere possessionem ecclesie vacantis sine scientia eius ad
quem pertinet collatio, vel inuestitura talis ecclesie, secundum Innoc.
21 ¶ † Quinto quero, vtrum canonici sint in quasi possessione eligendi,
due sunt opiniones. Prima, ꝙ ius eligendi prout est in canonicis, est
quedam proprietas. ꝛ nulla proprietas quasi possidetur, ista enim facul
tas dicitur proprietas, non autem dicitur quasi possessio. secus si quis ac
quireret tale ius vsu, cum ad eum non pertineret aliter de iure communi
nam cum iste prescribat: ergo est in quasi possessione: quia scientia cano
nicorum ꝛ patientia facit eum quasi possessorem iuris. ¶ Secunda opi
nio est verior: quod canonici sunt in quasi possessiõe, ꝛ non in dominio
quia ius canonicatus ꝛ ius eligendi possunt esse penes diuersos, sed do
minium ꝛ vsus dominij sunt quid inseparabile, ꝛ quid concretum, vnde
totum hoc est dominium, non autem est secundum quid dominium: pu
ta in habitu. ꝛ secundum quid possessio: puta in actu, sed imo dominium
ꝛ vsus dominij est vnum ꝛ idem ius numero. secus in vsufr. vt.ff. quibus
ex causis ma.l.aui' pretor.§.item ei. ꝛ quando vnum ius descendi ab alio
ꝛ cis sublaternatur, potest ius inferius possideri per patientiam habentis
ius superius. Ius autem dominij, idest proprietatis, non potest quasi
22 possideri: quia non nascitur, ex patientia alterius ¶ † Sexto quero, an
a papa[a] possit prescribere, an contra eum prescribi. Responde. non in his
que tangunt plenitudinem potestatis.xvj.questio.iiij.c.nolumus.sed in
his que tangunt iura prescriptibilia, papa potest prescribere, ꝛ contra
eum prescribi. vnde papa potest prescribere iurisdictionem in terris im
perij, ꝛ imperator posset prescribere iurisdictionem in terris ecclesie. I
tem ꝛ priuate persone possunt prescribere iurisdictionem contra ecclesi
am romanam. ꝛ ecclesia romana cõtra priuatos, secundũ Innocentium
23 ¶ † Et nota. ꝙ papa habet plenitudinem potestatis in iurisdictione
24 spirituali, non in temporali secund. Innoc. ¶ † Item no. quod quando
papa facit aliquid de plenitudine potestatis, non interuertit per hoc pos
sessionem alicui possessori: quia nec per hoc acquirit papa aliquã posses
25 sionem de nouo, secundum Innocentium. ¶ † Item not. quod ecclesia
b [b] romana potest amittere iurisdictionem temporalem per prescriptionez
legitimam centum annorum, secundum Innocen. subditi vero non vi
dentur posse prescribere propter malam fidem, sed non subditi possent
bene prescribere. vnde Florentini bene possunt prescribere aliquod ca
26 strum ecclesie romane: tenendo bona fide. ¶ † Septimo quero. si papa
c [c] concessit mihi aliquod castrum de plenitudine potestatis, an contra
me possit prescribi dic quod sic, secundum Innocentium quia mea pos
sessio non est papalis, sed priuata: quia mutata persona, mutatur priuile
gium.ff.de iudi.l.sed ꝛ si restituatur.§.j.de impo.lucra.descri.l.j.de ac
27 quirend.heredi.l.paulus.§.fina.de publicanis.l.licitatio.§.fina. ¶ † O
ctauo quero, si papa infeudauit mihi castrum cuiuidam nobilis, credẽs
ipsum esse ecclesie, an valeat infeudatio: dic quod non. tamen iustus er
ror affert causam prescribẽdi, vnde licet non valeat quantum ad proprie
tatem: tamen valet quantum ad possessionem, ꝛ causam prescribendi, se
cundum Innocentium. facit de noxa.l.generaliter.C.de his qui a non
domino ma.l.fina.C.de fund.ꝛ saltibus.l.si qua loca.libro.xj.ꝛ argume.
de tutori.ꝛ curatori.da.ab his.l.tutor.nam princeps.iustitie non presu
28 mitur velle alicui suũ ius detrahere.vt.ff.de vul.subst.l.ex facto. ¶ † No
no quero, an ille qui reperitur in possessione, presumatur precario posside
d re, an pro suo. Respond. in rebus corporalibus presumitur pro suo[d].vt.l.
Titia.de sol. sed in incorporalibus presumitur precario in his que non
possunt possideri nisi ex donatione, vel precario: quia magis presumitur
precarium quam donatio, secundum quosdam. argument.ff.de donati.
29 l.Lucius. ¶ † Decimo quero, si possidens[e] precario hoc negat, an con
cedens possit eum expellere propria authoritate. dicit Innocenti. quod
non: quia negatione facta est res dubia, secundum Innocentium[f] Vel
dic, aut de hoc pendet iudicium: ꝛ tunc fit verum dictum Innocentij
quia ex quo actor elegit viam iudicij, videtur meticulosus: ꝛ ad viam fa
cti redire non potest. de operis noui nunciatio.l.de pupillo.§.meminisse
ꝛ argument. quod metus causa.l.si mulier.in fin. ꝛ quod not.in.l.ij.C.de
g iure emphyteu. ne iudicium in choatum sit ludibrio[g], ꝛ sit in potestate
vnius iudicium euertere. argument. de arbit.l.si quis rem in ratione sui.
Aut non erat controuersia in iudicio mota: tunc negatio verbi nil ope
ratur, quominus verus possessor sibi ius dicere possit infra quod cum eo
dem lege si seruus. nisi possessio sit interuersa
.ff.de vi ꝛ vi armata.lege colonus. ꝛ lege cum a
fundum. ꝛ vide Bartolum in.l.creditores.j.
30 de pign. ¶ † Undecimo quero, an agenti vti
li vnde vi pro iuribus incorporalibus, suffici
at probare solam possessionem facti. dic quod
sic: etiam si constet quod sit iusta possessio se
cundum Innocentium. de hoc per Dynum
in capitulo. qui ad agendum. de regulis iuris
libro.vj. infra de inter.l.incerti. per Cynum. ꝛ
ff.de iudicijs.l.si de vi. ꝛ vide quod notatur.
vij.questione.j.capitulo pontifices. per Ar
chidiacono. ꝛ de priuileg.capitul.cum olim. per
Innocen. vbi ipse dicit quod ille qui detinet,
presumitur naturaliter ꝛ ciuiliter possidere.
31 ¶ † Duodecimo quero, si cumulatur petito
rium ꝛ possessorium. quod fieri potest in incor b
poralibus, vt institu. de actio.§.eque. an vi
deatur agens se astrinxisse, adeo vt nisi probet
in petitorio, succumbat etiam in possessorio? ꝛ c
dic quod non videtur se astrinxisse. argumen.
de seruitu.vrb.predi.l.si domus. de appellat.
l.scio. de donation. inter virum ꝛ vxorem.l.si
maritus. ꝛ hoc in duabus actionibus. secus si
fit vna actio mixta proprietatis ꝛ possessio
nis.ff.de interdi.l.ij.ꝛ.iij.§.quedã. ꝛ ibi nota
tur ꝛ tangitur per Innocen. in dicto capi. bo
32 ne. ¶ † Decimotertio quero, si agitur petito
h rio[h] tantum, an sufficiat agenti probare se spo
liatum. dic quod non, secundum Innocen. nisi
probetur de longissima possessione. de prescri. d
xxx. annorum.l.si quis emptionis.§.sed hec su
33 per illis. ¶ † Decimoquarto quero, si episco
pus dicit aliquam ecclesiam sibi subditã, que
non est, vel aliquam personã, an possit episco
pus conueniri negatoria: Sol. si ecclesia est ex
tra diocesim, potest agi negatoria. sec' si intra
diocesim, quanquam sit exempta: quia nõ est tũc
in naturali libertate, vnde nõ cõpetit negato
ria, sed cõpetit officium iudicis, secundum In e
no. Item prefigi potest episcopo terminus ad
probandum de iure suo, etiam nullo libello
oblato, secundum Innoc. vt.l.liberis.§.fin.ff.
34 de lib.cau. ¶ † Decimoquinto quero[i]: qua f
i lite scietur an quis fuerit admissus ex gratia.
vel de iure, seu iuris opinione. dicit Innocen.
ex qualitate personarum presumi. facit de ac
tioni. ꝛ obligatiõibus.l.si.j.si quis impe ma.
l.j.de vsu ꝛ ha.l.plenũ.§.equitij.ff.de iudicijs
l.s ꝛ si suscepit.§.si libertis.ff.de acqui.posses g
sione.l.qui iure familiaritatis.ff.de leg.ij.l.cũ
pater.§.pater pluribus.nã facta dicta ꝙ ex pẽr
35 sonis pẽsanda sunt. ¶ † Decimosexto quero, an
vnus de canonicis aliis cõtradicẽtibus possit
exequi mandatũ pape. dic quod sic in receptio
ne facti, non iuris, que dꝫ fieri a capitulo, non
a singulari persona, nisi qñ ius totius capitu h
li residet in isto vno solo, ceteris tamen voca
tis: ꝛ tunc dꝫ facere nomine capituli, non suo:
36 secundum Inno. ¶ † Decimoseptimo que
ro, an procurator constitutus a capitulo possit
reuocari per singulos. dicit Inno. quod non,
si procurator est capituli, sed requiritur maior
pars. sed si est procurator singulorũ, vnusquis
que potest quantum ad se pertinet reuocari, se
cundum Inno. quia hoc factum non tangit
socios, cum non sit factum collegiale: ideo nõ
habent socij ius resistendi reuocationi proc. se
cundum Inno. quod not. ꝛ facit.ff.familie er
37 ciscũ.l.plane. in fi. in ratione sui. ¶ † Decimo i
octauo quero, an postulatiõe presentata postu
lato, vel superiori habeat locũ penitentia. dic
quod non. si est presentata superiori: quia sta
tim est in eius potestate transfusa, secũdũ In
no. argumen. contra.ff.de appellatio.l.ad co
gnitionem. sed si est presentata solum postula
to, hꝫ locũ penitentia: quia per hoc nullũ ius
est quesitũ: ꝛ quanquam sit per hoc iniuria: ta
men tolerabilis est, ꝛ equo animo ferenda: q
talis est ipsius act' natura, sicut dicit alibi.ff.

¶ Sexto quero an papa. No. quod ea que tangunt plenitudinem potestatis Pape nõ põt pscribi. vide Bar. in.l.j.j.ꝺ emã.li.ꝛ Lu.rom. in.l.si.ff. de pub. ꝛ que dixi cõsi. apud Roma. vide glo.in.c.j.de cle.egr. ꝛ qd no.ꝺ. Abb.in.c.cum nobis. de prescri. vbi dixi. And. Barb.

¶ Ecclesia. Uide in.c.cũ nõ liceat. extra de prescript.

¶ Septimo quero, si papa. No. de plenitudine potestatis pape, vid ꝙ not. Bal.in.l.si publicanus.§.fin.de publica.ꝛ vecti.vide que dixi.c.ad audientiã.de pscr. ꝛ q remissi ad Bar. in.d.c.si. Au.bar.

¶ Pro suo. Uide Bald.in.l.post sententiã.j.de sen. ꝛ interloc.om.iud. pro hoc est bo.tex.in.l. filiusf.§.diuus.ff. de leg.j.ꝛ gl.ꝛ do. in.l.iij.j.de acqui. poss.

¶ Possidẽs. Adde not. per Bal.in l.j.de ser.pign.da.ma.

¶ Inn. Adde qd est in.c.bone.el.ij. extra de poss.pla. in gl.requisitis. ꝛ vide Bal.in.l.ij.in.j. col.j.de iur.emp.

¶ Ludibrio. Adde Bal.in.l.edẽ.in vlt.col.j.loc.ꝛ Ange.in.l.nemo carcerem. post med. X. itẽ an possit cap.j. de exact.tri.lib.x.

¶ Petitorio. Adde Bar.i.l.vis ei' j.de proba. ꝛ in.l.si qs ad se fundũ.in ij.no. vñvi. ꝛ Inn. in.l.naturaliter.§. nihil cõe. circa primam cõbinationẽ ff.de acqui.poss.ꝛ Inn.in.c.bone.el ij.in gl.requisitis. extra de post.pla. illius gl.

¶ Decimoquinto quero. Quomodo scietur an quis sit admissus de gratia, an ex debito. vide que dixi in.c.cũ ecclesia.d.cau.pos. Andre. Barbat.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ¶ Et licet imperator. Licet imperator aliud possit ex plenitudine potestatis, habẽs tñ priuil. ab eo, non habet illam plenitudinẽ: vt comes palatinus, qđ bene not. vide Bal. in. l. sed ⁊ si quis. §. quesitũ. ff. si quis cau. infert hoc dictũ. Lud. ro. cõs. cxcij. Bal. in. l. rescripta. de preci. ipe. off. ⁊ in tit. hic finitur lex corradi, incipiunt cõsuetudi. c. j. ⁊ sic vult Bal. ꝙ imperator possit preiudicare legitimis ⁊ idẽ voluit in. c. j. §. filij. l tit. si de feu. defun. contẽ. sit inter domi. et agna. vasalli. An. Bar.

b ¶ Legitimare. Vide Bal. in. c. domino guerrã. in ti. hic finitur lex. ⁊ in. l. rescripta. de preci. impera. of. ⁊ Pau. de ca. olino in. l. gall⁹. §. ⁊ qđ si tñ. ff. de libe. ⁊ post. circa fin. ⁊ Bal. in. l. cũ filius fa. ff. de testa. mil. ⁊ Ant. de butr. in. c. per venerabilẽ. extra qui fil. sint legi. ⁊ Bal. in aut. preterea. de natu. lib.

☞ Adde Pau. de ca. cõsi. xxxij. q̃s est cõsil. cccxxiij. inci. in eo qđ primo loco queritur. co. iiij. Alex. de imo. cõsi. lxij. incipiẽ. visa legitimatione facta col. vj. ver. secunda ratio est. volu. ij. et Fran. de cur. consi. xix. incipi. viso priuilegio serenissimi imperatoris Federici. col. v. ver. circa tertium quesitum. vsqꝫ ad finẽ. Cels.

c ¶ Princeps tamen in dubio non videtur potestatis plenitudine vti velle, quando presertim actus ille quẽ facit valere aliter potest. secus autẽ si ex ptãtis plenitudine valere non posset: quoniã tunc in dubio presumeret potestatis plenitudine vsus: vt dicit Pau. de cas. in cons. cccxxiiij. in j. vol. in quo eũ sequitur Alexan. in l. quãquam. ver. in xxa predi. j. de test. mili. Adde etiam Innocẽ. in. c. innotuit. j. ij. co. de elec. in id vt non presumatur plenitudine potestatis vsus princeps, nisi id exprimat, aut adiecta sit certe scientie clausula. glo. in. c. ad hec. de rescrip. Philip. Deci.

de arbi. l. diez. §. stari. ⁊ de aqua quotidia. ⁊ e. l.

38 j. §. permittitur. ¶ † No. priuilegium concessum mixta ratione loci ⁊ persone non valere quo ad alium locum: vt in. c. bone. in fi. Inno. no. ꝙ ple-

39 nitudo potestatis nõ cõcedit̃ nisi a deo. ¶ † Itẽ no. ꝙ si papa aliquid concedit de plenitudine potestatis non tamen ille cui conceditur habet plenitudinem potestatis secundum Inno. Et licet imperator[a] facit me comitem ad legitimandum spurios: vt not. ff. de tuto. ⁊ cura. da. ab his. l. j. ⁊ hoc faciat solum ex sola plenitudine potestatis: tamen ego non potero legitimare[b], si per hoc preiudicarẽ legitimis filijs, vel iuri acquisito ⁊ radicato alteri: licet imperator hoc posset, nisi specialiter hoc mihi cõcesserit imperator. de natali. resti. l. ij. de vulga. substit. l. ex facto. ⁊ no. in. l. gallus. §. ⁊ quid si tantum. de liberis ⁊ posthu. Solius enim principis priuilegium est iura vnius auferre, ⁊ alteri dare ex plenitudine[c] potestatis.

40 ¶ † Est autem plenitudo potestatis, arbitrij plenitudo, nulli necessitati subiecta, nullisque iuris publici regulis limitata, dicitur enim tribus modis aliquid liberum. Primo modo quod non cogitur. ff. de arb. l. iij. §. j. Secũdo modo quod nõ corrigitur. de leg. iij. l. fideicommissa. §. quãquã. Tertio modo dicitur liberum, quod equa lege libertatis feratur. ff. de arbit. l. item si vnus. §. si in duos. ⁊ §. principaliter. ⁊ l. pen. ⁊ ff. man. l. creditor. §. lucius. In principe sedes libertatis est, et potest preferre magis equo minus equum, ⁊ magis bono minus bonum, nam cum non sit obligatus ad aliquid, potest eligere sicut placet: nam dicunt theologi de electione boni, quod obligatus ad duo tenetur preferre magis bonum: quia in eo est maior ratio prestationis: vt de eo magis quam proximo, ⁊ patrie magis quam singulari persone. ff. de iust. ⁊ iur. l. veluti. sed obligatus ad vnum tenetur ad illud soluendum, nõ ad magis bonum eligẽdum. Sed vbi sunt duo, ad neutrũ obligatur: ⁊ potest preferre minus bonũ maiori bono, ⁊ hoc facit ad propositum nostrum: q: lege positiua princeps obligatur a dictamine rationis: quia est animal rationale: ideo ea nõ est princeps solut⁹. ¶ Nulla enim authoritas neqꝫ principis, neque senatus, potest facere quod princeps non sit animal rationale mortale, nec eum absoluere a lege nature, vel a dictamine dicte ratiõis, vel legis eterne. l. ij. de vsufru. ea. re. nota. etiã in d. c. bone. per Innoc. qualiter in iuribus abstractis, id est separatis a corpore, et ab omni materiali subiecto queratur possessio, ⁊ per quales, et quot actus, ⁊ contra quos: ⁊ an in acquirẽda possessione incorporaliũ requiratur animus, ⁊ qualiter probetur animus, ⁊ an requirat̃ bona fides. sed in. c. querelã. de elec. tractat Inn. per quos, ⁊ quot ⁊ quales actus perdatur possessio in iurib⁹ incorporalibus: ⁊ quod remedium competat per-

41 denti. ¶ † Sciendum est autem quod quedam possessio incorporalium inheret rebus corporalibus sicut accidens, seu qualitas habet subiectum, sicut sunt seruitutes. perditur autem possessio seruitutis facto possessoris, facto aduersarij, facto extranei, ⁊ casu. de serui. vrba. predi. l. hec

d ¶ Quedam possessio. Adde Bal. in. l. regulariter. ff. de peti. heredi.

e ¶ Fidelitas. Adde Bal. in. l. cum seruum. ad fi. j. de ser. fugi. ⁊ in dicta l. si cuius. hic alleg.

f ¶ Inno. Adde qđ hoc examinat Inno. in. c. querelam. de elect.

g ¶ Meminisse. Adde qđ no. gl. ⁊ Bar. in. l. j. §. interdictũ aũt. ff. vti pos.

h ¶ Verbalem. Limita vt per Bal. in. c. j. de cõtro. feu. inter vasal. ⁊ e pis. ⁊ Ang. in. l. quemadmodum. ff. de acqui. poss. Pau. de lea. in. c. in literis. de restit. spo. in vlti. col.

autem. ⁊ l. ⁊ attilicinus. ⁊ de itine. actuqꝫ priua. l. j. §. iulianus. de vsuca. l. sequitur. §. si viam. Quedam[d] possessio incorporalissima est que non coheret rebus corporalibus, sed coheret quibusdã dationibus, vel factis, vt si alicui ecclesie debetur census, vel aliquid in facto, vel in dando consistens annuum, vel menstruum, in signum subiectionis, vel fidelitatis: nam licet fidelitas[e] ⁊ subiectio non sit plena seruitutis, est tamen quedam species seruitutis, vt not. de vsufr. l. si cuius. Et licet lex dicat quod pro iuribus subtractis non detur possessorium iudicium, vt. l. fin. ff. quo. bo. ⁊ nota. per Jacob. ⁊ Cy. in. l. si certis annis. s. de pactis. Illud est verum quod pro sola personali prestatione que non infert in specie seruitutis. ff. de seruitu. l. vt pomum. ⁊ ff. de seruitu. rustico. predio. l. pecoris. sed quando prestatio est realis, ⁊ consistit in quadam specie seruitutis: tunc bene habet locum possessorium iudicium, vt. l. sicuti. §. Aristo. si ser. ven. ⁊ ff. de vsucap. l. fina. ⁊ de diuer. ⁊ tempo. prescrip. l. si quisquam. ⁊ argumen. ff. de iniur. l. sane. nam pensiones ciuiles, ⁊ prebende possidentur, ⁊ vendicantur, vt. l. iubemus nulli. de sacrosanctis ecclesijs. ⁊ in auth. de non alie. §. vult enim. omneqꝫ ius quod perpetuam habet causam seruitutis, quedam seruitus est, vt. ff. de serui. l. seruitutes. ff. de seruitu. vrba. predio. l. foramen. supra de vsufruc. l. corruptionem. ⁊. ff. qui satisdare cogantur. l. sciendum. per Guiliel. ⁊ Cyn. ⁊ potest dici quod ista possessio incorporalissima stet potius in abstracto quam in cõcreto, ⁊ habet plurimum iuris magis quam aliqua alia possessio: quia non est in rebus corporeis fundata, sed extra corpora, de ista incorporalissima possessione queruntur plura. Et primo an perdatur per negligentiam: puta ille qui erat in possessione eligendi, fuit negligens, vnde deuoluta fuit electio

42 ad alios, ⁊ illi elegerunt. ¶ † Queritur an negligens perdiderit possessionem? Solu. secundum Innocen.[f] Aut electio erat penes capitulum, aut penes istum negligentem, tanquam penes singularem personam. primo casu, aut eodem iure spectabat electio ad omnes: ⁊ tunc non perditur possessio, Et ratio est ista: quia ille potest perdere possessionem qui eam habet, sed iste non habet possessionem, sed capitulum: ergo eam perdere non potest. capitulum vero eam retinet: quia eligentes eligent vt capitulum, non vt singuli. de in ius vocando. l. sed si hac. §. qui manumittitur. secundum Innocentium. aut ad aliquos pertinebat electio diuerso iure, ⁊ ad alios alio iure: ⁊ tunc dicit Innocenti. ⁊ est nota. quod istud non dicitur vnum capitulum, sed dicuntur plura collegia, seu capitula: ⁊ tunc refert. aut vna pars non interfuit electioni per negligentiam, aut per expulsionem, ⁊ impotentiam. primo casu non perditur possessio: licet in vna electione defuerit vna pars, secundo casu perditur possessio: quia non est qui nomine partis electe possideat. argumen. ff. de acquirẽ. poss. l. peregre. §. quibus. secundum Innocen. similis distinctio habetur ff. de bonorum posses. l. sed cum patrono. negligentia autem multiplicata in multis electionibus induceret presumptionem depositionis animi. argumen. instit. de vsucap. §. quod autem. ff. de vsucap. l. quare. ff. de probatio. l. procula. ⁊ facit ad predicta. ff. quibus mod. vsusfruc. amitta.

43 l. pomponius. C. de agrico. ⁊ censi. l. cum scimus. §. fi. lib. x. ¶ † Sed queritur an per negligentiam animi perdatur possessio in rebus corporalibus, dicunt quidam quod sic. sed gloss. in. l. j. de seruis fugitiuis. ⁊ Dyn. in. c. sine possessione. de reg. iur. lib. vj. dicit quod requiritur negligentia. x. annorum. sed Innocen. dicit in. l. querelam. ⁊ in. c. ij. de restit. in integ. ꝙ tempus arbitrio iudicis erit, cum lex non determinet: nam absurdum est secundum Innocen. tantum tempus requiri in possessione amittenda, que possessio est ius vilissimum apud conscientiam legum, que non curant nisi de veritate proprietatis, quantum tempus exigitur in perdenda proprietate. argumen. ff. de acquiren. possessio. l. si quis vi. §. differentia. secundum Innocen. ⁊ hec vera, nisi sint indicia quod quis ideo non redierit: quia metuebat aduersarium: nam tunc triduo perditur possessio. ff. de vi ⁊ vi armata. l. iij. §. cum igitur. presumitur etiam meticulosus ille qui non redijt ad possessionem, sed adijt pretorem. de no. operis nuntia. l. de pupillo. §. meminisse[g]. ¶ † Tertio queritur an per negligen-

44 tiam soluendi perdatur possessio. verbi gratia, debetur census ecclesie, ⁊ non soluitur, an eo ipso ecclesia videatur spoliata quasi possessione censuali? Solut. dicit Innocen. in dicto cap. querelam. de elect. ⁊ in cap. significauit. de censibus. quod aut non soluitur per impotentiam, aut per resistentiam: quia petenti fuit contradicta solutio. Primo casu non perditur: quia neuter in animo hoc gerebat. argumen. ff. de colla. bono. l. j. §. si cum duobus. Secundo casu, aut fuit resistentia iuris ⁊ de iure, vt quia non venerat terminus soluendi. ⁊ non perditur possessio: quia non dicitur spoliare alium ille qui confugit ad iustam defensionem, vt. l. colonus. ⁊ l. cum fundum. de vi ⁊ vi armata. Aut fuit resistentia facti, ⁊ iuri contraria: ⁊ tunc quidam dicunt possessionem perdi, vt. d. l. pomponius. Alij dicunt contra secundum Innocentiũ. Sed potest subdistingui ex qualitate creditoris, an sit verisimile quod suspicetur se posse repelli necne, ⁊ ex qualitate contradicentis, an sit potens de facto resistere, ⁊ iustũ metum inferre necne. Vel dic per solam verbalem[h] contradictionem obligari, vel subditi possessionem non perdi maxime iurisdictionis, que sui natura redditur in inuitum. facit de agrico. ⁊ cen. l. litibus. lib. xj. facit. ff. si quis ius dicenti non obtempe. l. j. in principio. in versi. defensione absit enim quod rebellio subditorum priuet possessione superiorem, nisi eum expellerent de territorio, vel caperent, ⁊ ponerent in carcere. argum. ff. de vi

45 ff. de vi ⁊ vi arma. l. j. §. pen. C. si ser. ex pro tan. ve. l. moueor. ¶ † Quarto
a quero. si iudex absque ordine[a] iudiciario, vel ex impetu fecit preceptum ꝙ
alicui solueretur: vel ꝙ alicui non solueretur: vt. l. fi. ff. de. l. cōmissoria. ⁊
l. fi. §. vlt. ff. quod met. causa an possit istud preceptum sine cause cognitiōe
reuocare, ⁊ sine patris citatione: dicit Inno. ꝙ sic: quia ex quo est noto-
rium iuris ꝙ debet reuocari: statim reuocandum est ſm Innoc. in. d. c.
querelam. facit de euic. l. minor. ⁊ quod. no. ff. de bo. poss. l. iij. §. pe. ⁊ d. l.
fi. in fi. quod met. causa que enim nō rite fiunt, nō rite reuocari possunt.
Item dictum preceptum videtur fuisse nullum: vt no. Dy. in. l. filius. §.
46 diui de leg. j. ⁊ j. de fideicom. l. quoties, per Cyn. ¶ † Quinto queritur[b]
b quod remedium detur pro iuribus subtractis. Sol. vtile interdictum
vel condictio ex. c. querelam. ſm Inno. in. d. c. querelā. Et no. ꝙ agēs
probabit interesse in temporalibus per iuramentum: quia agit cōtra do
losum: nam in spoliatione semper requiritur dolus: sed in spiritualibus
non probatur interesse per iuramentum ſm Innocen. in. d. c. querelam.
47 ¶ † Sexto queritur, an ex cōsilio quis teneatur interdicto vnde vi, vel
condictiōe ex illa decretali sub sequuta subtractione iurium, nam etiam
ante mandator non tenetur nisi de vi turbatiua ſm Innoc. ⁊ respōdet
Inn. ꝙ ex consilio, non tenetur: ⁊ spāle est in furto, ⁊ seruo corrupto, ꝙ
teneatur quis ex consilio, ſm Inn. in. d. c. querelam. ⁊ vtitur hac ratiōe
quia dicit ipse ꝙ hoc nulla. l. cauetur Inn. sed licet nō teneatur vtili in
terdicto, tenebitur actione de dolo: vt. ff. de dolo. l. si cū mihi. ⁊ de sepul.
c. certificari. per Inn. ⁊ hoc dicit Inn. in. c. querelā. sequitur super. c. ex
literis. ¶ Nunc accedamus ad Inn. in. c. in literis de resti. spolia. ⁊ ibi
tractat Inn. qualiter acquiratur possessio generalis ⁊ specialis in iuribus.
⁊ rebus, ⁊ qualiter perdatur possessio iuris ⁊ dignitatis, ⁊ de effectu natura
48 lis ⁊ ciuilis possessiōis. ¶ † Primo ergo queritur qualiter acquiratur
possessio iuris episcopalis, vel archidiaconalis. Secūdo, qualiter acqui
ratur possessio iuris canonicalis. Tertio, qualiter acquiratur possessio
iuris prebēdalis, vel decimalis. Quarto qualiter perditur. Quinto, an
ille qui est in possessione dignitatis, possit agere noīe dignitatis. Sexto
an possit exigere, vel ei sponte solui, si non apparet de suo titulo. Septi
mo an possit eligere, vel presentare. Octauo, an subditi teneātur ei obedi
re, vel suas sententias timere. ¶ Respondeo ad primum. ⁊ dicit Inno.
quod possessio generalis, iuris episcopalis acquiritur per installationem
factam in sede deputata in tali dignitate. argumē. ff. de offi. prefec. arg.
l. j. ⁊ hoc procedit de quadam fictione iuris in locis in quibus est cōsue
tudo installandi: alias enim non quereretur possessio generalis per instal
lationem ſm Innoc. intellige ꝙ acquiratur generalis possessio dignita
tis, ⁊ administrationis, ⁊ iurisdictionis: nam dignitati inest administra
tio, ⁊ administrationi inest iurisditio, vnde sunt annexa, ⁊ quasi in sepa-
c rabilia[c] dignitatis, ⁊ administratio, ⁊ iurisdictio, ⁊ officiū. s. vbi ⁊ apud
quē. l. fi. cum autem iurisdictio non coheret dignitati, sed agitur de no
ua iuris possidenda: tunc alio modo oritur generalis quasi possessio iu-
risdictionis. s. per actus generales: puta pet generale bannum, ⁊ similia:
49 vt no. Inno. de capel. mo. dilectus. Inno. ¶ † Sed quid si quis proce
d dit contra vniuersitatem[d]: vtrum per hoc querat possessionem cōtra sin
gulares personas: dicit Inno. ꝙ non in. d. c. dilectus. sed ego non atten
di modum vtendi, sed causam. j. eo. l. non modus. si enim se gerit pro ge
nerali domino: istud pariter respicit vniuersos ⁊ singulos: ⁊ in omnes
acquiritur quasi possessio. arguinen. de offic. preto. l. barbarius philip-
50 pus. ¶ † Sed quid si quis facit homines confiteri[e] ꝙ sint sue iurisdi-
e ctionis, vel exigit iuramentum fidelitatis, an per hunc actum requira-
tur quasi possessio: dicit Innocen. ꝙ non. d. c. dilectus, quia isti non sunt
actus iurisdictionis, ſm Inn. Sed ego contrarium credo: sicut in eo qui
confitetur se teneri pro aliquo: vt no. ff. de pact. l. ab emptione. ⁊. s. de iu
ris ⁊ fac. igno. l. cum falsa. de acquiren. pos. quod meo. j. de dona. l. quis-
quis. ⁊ hoc verum, si tales homines confitentes poterant tradere posses
sionem iurisdictionis: secus si non poterāt tradere: vt quia alius pos-
sidebat eos. vt no. de re. spo. c. olim inter. per In. ⁊ pro. hoc. j. de agric. ⁊
51 censi. l. si coloni, lib. xj. ¶ † Sed nunquid qui fecit vnum actum, acqui-
rit possessionem in omnibus similibus actibus: ⁊ videtur ꝙ non: quia
licet consuetudo extendatur de similibus ad similia: secus tamē in pos-
sessione: vt no. Inno. de offi. arch. c. dilecto. sed contra dicit Inno. ꝙ cō
munia capitula que sunt eiusdē rationis, ⁊ conditionis, intelliguntur
esse continua, ⁊ apprehenso vno. fit extensio ad reliqua vt no. in. d. c. dile
ctus per Inno. secus si vnum capitulum esset pure iurisdictionis: aliud
meri imperij: nam in habentibus symbolum facilis est transitus, ⁊ pro
rogatio: secus in his que non habent symbolum: vt in questione ista. fa
52 cit quod nota. ad munici. l. inter conuenientes. ¶ † Sed quid de perso-
nis, vtrum fiat prorogatio de persona ad personam: dicit Inno. ꝙ non
quia possessio quesita contra me tibi non nocet, sicut econtra ciuilis in-
terruptio non prodest nisi interrumpenti secundum Inno. ⁊ istud verū
in iurisditione que non competit iure dignitatis: sed aduētitio ⁊ extra
ordinario iure noue possessionis queritur: nā non fit prorogatio de vna
persona ad aliam, nec de vna ecclesia ad aliam, nec idcirco ꝙ vna eccle
sia seruiat extra ordinem, aliquid prestando: ideo cetere erunt in seruitu
te. sicut nec ecōtra ecclesia que seruat vni, non ideo erit omnium serua:
53 vt. l. loci corpus. §. competit. si ser. ven. ¶ † Sed pone ꝙ episcopus vta-
tur iurisdictione episcopali: quero an dicatur in a
episcopali possessiōe esse ecclesia, vel persona: di-
cit Inno. ꝙ ecclesia: quia ipsa possidet, cuius no-
mine possidetur: vt no. Inno. de reli. do. c. cum di
lectus. intellige ꝙ non possidet persona. s. nomi-
ne suo proprio. sed nomine appellatiuo bene pos-
sidet. ⁊ facit. ff. de peti. here. l. etiā. §. si quis absen
54 tis. ¶ † Sed queritur an per obediētiam acqui
ratur possessio iurisdictionis. Respondit Inno.
aut obedientia consistit in omittendo, aut in fa
ciendo. primo casu nō acquiritur possessio: quia
quādoque desistitur ad cautelam, ⁊ animo delibe
randi: ⁊ non animo obediendi: vnde licet quis
obseruet preceptum negatiuum: non proprie di
f citur facere obedientiam.[f] ¶ Secundo casu dici
tur obedire, quia non potest fieri citra nomen ⁊
ius subiectionis. ita not. de resti. spolia. c. olim in
ter. per Inno. simile in hereditatis aditiōe: que
verbo ⁊ facto inducitur. nihil autem agens vel
dicens non dicitur pro herede gerere: sed dici
tur deliberare: vt. ff. de acqui. here. l. pro herede. b
⁊. l. gerit. ⁊ quod no. C. vnde liberi. l. qui se patris
Et hoc verum: nisi dum subditus conaretur
aliquid facere, superior ei vetuit, ⁊ subditus de-
stitit, nam sic acquiritur possessio in seruitutibus
negatiuis, in affirmatiuis vero seruitutibus fa-
cto acquiritur possessio. ff. eod. l. j. ⁊. ij. ¶ Ex pre-
dictis dicit Inn. ꝙ obseruans sententiam, omit
tendo non deserit appellationem: secus si obser-
uet sententiā faciendo: vt. d. c. olim. in fi. per Inn.
55 ¶ † Iuxta predicta queritur, si imperator non
installatur in sede Rome, vt moris est: sed in alio
loco vrbis, sicut fuit in Henrico, an acquirat ge-
neralem possessionem imperij: ⁊ videtur ꝙ non
secundum dicta Inno. in. c. in literis. de resti spo c
lia. nam imperator potest derogare consuetudi-
ni, vel legi. per quam est imperator: puta legi re-
gie. s. de legi. l. digna vox. ff. de orig. iur. l. ij. §. no
uissime. ꝙꝙ tamen non sit in possessiōe tū omnia d
potest, ac si esset in possessione: quia iurisdictio
sua est notoria: ⁊ est iuridictio iuris ⁊ de iure: ⁊
plus operatur veritas ꝙ possessio: vbi cōstat de
56 iurisdictione. d. c. olim per Inn. ¶ † Super se- e
g cundo puncto[g], qualiter acquiratur possessio iu-
ris canonicalis: dicit Inn. ꝙ per stallum in cho-
ro, ⁊ locum in capitulo assignatum more solito.
⁊ personas ad huiusmodi actum deputatas, nō
per alias: vt in. c. in literis. per Inn. non propria
authoritate: vt. j. so ma. l. dotis. ff. de acqui. pos. l.
57 si ex stipulatione. ⁊ si ser. vendi. l. si a te. ¶ † Sed f
nunquid per solam electionem quam quis facit
acquiritur quasi possessio iuris eligendi: Re-
spond. aut talis electio est per superiorem ap-
probata aut reprobata: primo casu queritur pos-
sessio. secundo non. Melius dic, quod non re-
quiritur in acquirenda possessione approbatio g
superioris, bene tamen requiritur ꝙ canonici ad
quos pertinet eligendi. habuerint istum electū
pro electo vel passi fuerint eligi: vt in capitulo, in
literis. per Innoc. ¶ Sed pone aliquis diu ste-
terat in choro ⁊ capitulo vt canonicus, sed non
erat sed papa dispensauit postea secum, ⁊ con- h
tulit ei illum canonicatum: an requiratur noua
installatio: ⁊ videtur quod non: vt. l. quedam mu
lier de rei vendi. institu. de rer. diui. §. interdum.
j. qe acquirenda possessione. l. secunda. ⁊ argunē.
in. l. equissimum. §. si sub cōditione, ff. de bo. pos.
secundum tab. si, enim ipso iure quedam cōuer-
sio, ⁊ quedam mutatio ex causa superuenienti: vt
plene legitur, ⁊ no. in. l. si nulla: de acquiren. poss.
58 ¶ † Super tertio puncto, qualiter acquiritur pos
h sessio prebendalis: dicit Inn. [h] per assignationē
prebēde factā re vel verbo d. c. literis. Sed dico
ꝙ si prebēda est in possessione. corporali, nō suffi
cit verbalis assignatio. de consue. c. ex parte. ⁊. c.
j. de reg. iur. per Dy. ⁊ licet quis accipiat posses
sionem vnius fundi nomine prebende vel deci-
me: non tamen querit generalē possessionē: quia in
iuribus acquiritur possessio gnālis: non in corpo-

a ¶ Ordine. Adde Bal. in. l. si pacto. quo penā. s. de pac. ☞ Tu dic ꝙ tale preceptum non tenet. nec vnquam transit in rem iudicatam. ita no. Inno. in. c. cum venissent co. ij. xv. vel dic ⁊ melius, extra de resti. i integ. quod est verum in cōtentiosis: non autē in voluntarijs: vt ibi tenet Phi. frā. in. c. cū cessante. extra de appel. ⁊ iste in sua marg. i ver. mandatum. in ver. xj. Celsus.

b ¶ Quinto queritur. No. pro rebus incorporalibus competere vtile iterdictum. vide eundem Bal. i. x. q. ⁊ Bar. in. l. j. §. hoc intrdicto. ff. de itin. actu. que priua. gl. i. l. ij. §. vn vi. ff. de vi ⁊ vi. ar. ⁊ ibi late Bar. ⁊ doc. ⁊ ibi dixi. ⁊ in. c. cū ecclesia. de cā. pos. An. Bar.

c ¶ Inseparabilia. Vide no. p Barr. in. l. data opera. j. q accu. nō possunt

d ¶ vniuersitatem. Vide per Bal. in l. nō epistolis. i fi. j. de pbatio.

e ¶ Cōfiteri. Facit quod no. Bal. i. l. nec si volēs. j. de lib. cā Et Ant. de bu. in repe. c. si. i vlt cha. extra de causa. pos. ⁊ proprie.

f ¶ Obedientiam. Adde Bal. in. l. liberti liberteque. in princi. j. de operis lib. ⁊ i. l. data opera. j. q acc. nō pos.

g ¶ Super scdo pūcto. Vide quod dixi i c. cū sup. de cau. pos. ⁊ propriet rex. in. c. relatum de p ben. And. Bar.

h ¶ Inno. Adde eundem Inn. in. c. in literis extra de resti. spo. i. xv. possessio autem iuris prebēdalis. ⁊ Ant. de bu. in repe. c. si. de causa pos. ⁊ pprie. dn̄ tractat de istis verbis dono, ⁊ assig.

ralibus. nam omnia corpora in specie consistunt. & vltra proprios limites non procedunt s3 Inn. Adde.l.j.§.iul.de iti.actuq3 priua. Jura autem magis intellectu q corpore percipiuntur: vt latius pater.ff.de iudi.l.qd legatur.§.j.z.l.si fideicommissum.§ tractatum.z.j.de prescri.lõg.tẽp.
59 l.fi. ¶ † S3 iuxta hoc queritur. si canonicus nõ admittitur ad possessionez iuris canonicalis, an habeat interdictum adipiscende possessionis: et videtur q sic, vtile arg. C.quo.bo.l.fin. sicut enim bonorum possessor et heres habet interdictum: ita z canonicus, qui quasi vniuersalis successor est canonici premortui: z si quis neget hec in canonico: quia proprie non dicitur habere successorem. vt in.c.dilectus.de preben. z not. in.c.vlti. ne prelati vices suas. per Innoc. tamen in prelato videtur hoc fatendum: nõ credo quod habeat vtile interdictum adipiscende: sed officium iudicis. per qd viso suo iure ipso iure mittẽdus est in possessionẽ: arg.j.de edic.diui adri.tol.l.fi.z adde qd no. Inn. de religio.domi.c.cum venerabilis.
60 ¶ † Itẽ queritur an prelatus expulsus aget interdicto recuperãde possessiõis, vel ex canone reintegrãda suo nomine, an noĩe dignitatis. Rñd. restitutionẽ possessionis prelature, z iuris episcopalis, z generaliter z in genere petit suo nomine. s3 restitutionẽ fundi vel domus petit nomine ecclesie officium enim est proprium persone ipsius: res autem z possessio rerum est ecclesie. non persone: vt in.d.c.in literis.per Innoc.z.ff.de cura. furi.l.cuius bonis.z in.c.vlt.de iud. similis distin
61 ctio no.ff.de possesso.here.pe.l.ij. ¶ † Iuxta hoc
a queritur. an prelatus suo nomine habeat aliquã possessionem rerum ecclesie. dicit Innocẽ. q suo nomine habet naturalem: sed nomine ecclesie h3 naturalem z ciuilem.in.d.c.in literis.per Inno. ergo duo possident naturaliter.s.prelatus z ecclesia, qd est impossibile. Itẽ si prelatus suo nomine possidet: ergo suo nomine agit. quod.s. ipse negasse videtur. sed respõdeo. vtroq3 modo potest agere. sed cõsultius facit agere nomine proprio: q2 si ageret nomine ecclesie: haberet necesse probare canonicum vel prelatum esse, nec sufficeret sibi esse in possessiõe: z sic haberet probare de canonica institutione. ar. fami.her.l.j.ff. S3 si agit nomine suo, sufficit sibi probare de nuda posses-
62 sione, fm Inno. ¶ † Aperte tenet ergo hoc Inno. q agenti nomine ecclesie non sufficit probare de possessione: sed debet probare de canonica institutione: z sic possessionis causa z proprietatis permiscentur. sic.ff.de interdic.l.interdictorũ.§. quedam. sed certe non est simile: quia ibi ipsa natura actionis est mixta. hoc autem nõ est ppter naturam actionis, s3 ad hoc vt appareat q agẽs habeat mandatuz. vt no.C.de eo qui pro tuto.l.ij. nam esse prelatum est habere mãdatum ad psequenda iura sue ecclesie. de hoc no. de elec.c.nihil. per Compostellanum. dic q aut quis est prelatus, z in possessione vniuersali: z tunc ei agenti non obst. exceptio, etiam si dignus sit amoueri a prelatura propter homicidium, vel aliam irregularitatem. vt no.ff.de pe.here.l.sed z si lege.§.j. z.l.his consequẽter.§.j.fa.erc. vbi dicit q si vn9 heredum occidit testatorem: agere tamen potest donec fiscus aufert ei hereditatem. z vide omnino qd no. de pe.here.l.ancillaruz.§.fi.in gl. imo. in fi. Aut quis est prelatus: non tamen in possessione: z tunc agere etiam potest. facit autem quẽ prelatum.i.perficit cõfirmatio superioris rite facta in auẽ.de defen.ciui.§.interim.de elec.c.trãsmissa. vel electio non indigẽs confirmatione. de condi.z demonst.l.publius. Aut quis est in possessione, sed nõ est verus prelatus: z tunc aut possidet pro prelato, z ita cõmuniter reputatur: aut pro possessore, quia inuasit de facto officium prelati. Primo casu agere potest, nisi aduersarius probet eum non prelatum: quia pro eo presumitur, qui in pacifica possessione reperitur. C.qui ac
b cusare non possunt.l.non ignorat [b]. z.ff.de solutionibus.l.titia.z.j.ne de sta.defun.l.si mater.z.j.de serui.expo.l.sed si maior.vn e dicit.l.qd ille qui possidet pro herede, qui habet titulum licet re vera insufficientem: tamen in isto dubio agit fami.erci.l.j.ff.fami.erci. que dicit q eius petitio introducenda est.z.l.item predia.eo.ti.vbi possessio iustificata per bonam fidem, facit agentem non tantum agere,
63 sed peragere, z vincere. ad idem.ff.de peti.here.l.z non tantum. ¶ † Et no. q etiam error iuris vel facti iustificat possessionem quo ad bonam fi
c dem, z quo ad fructus [c] lucrandos.ff.de peti.here.l.sed z si lege.in.§.scire de vsuca.l.si fur.z.j.si quis igno.rem mino.l.ij.si autem quis possidet. pro possessore, qui interrogatus nullam causam iuris vel facti potest allegare de peti.here. qui interrogatur.z.l.sed z si lege.§.qd ait senatus. iste talis agere non potest: quia predonibus actiones prodite non sunt. de peti.hered.l.si quis possessor.§.illud.ff.communi diui.l.communi diuidundo.§.inter predones, nisi agat ex suo contractu.ff.de pet.here.l.vtrum.§.fi. vel ex delicto in eius persona, vel mixtim in possessiõe z persona.ff.de condi.inde.l.si vrbana.de peti.here. et vbi de fur.l.itaq3 fullo.de sol.l.si lic.de bo.aut iud.pos.l.pretor.§.quod de fructibus. non solu3 ergo procedit hec exceptio, non debes adiri: quia non es prelatus, nec in possessione: sed etiam ista exceptio: non debes audiri: quia non habes titulũ, nec mandatum. Idem si excipiẽs dicit non credo te prelatum, nec in possessione. de peti.here.l.si debitor.z.l.si quis inficiatus.ff.deposi. n m omne qd non asseritur negari videtur. de resti.spo.c.cum ad sedem. Item non ob. q duo.zc. vt in.§.ex contrario. quia ista duo loco vnius habentur. sicut vir z vxor. C.de iur.do.l.in rebus. sed certe impossibile est q idẽ suo nomine z alieno possideat.ff.pro suo.l.si ancillam. Solu. hic in possessionibus tendentibus ad vnum z eundem finem. ibi ad contrarios fines. z q prelatus suo nomine naturaliter possideat. probatur exemplo vsufructuarij. nam prelatus est quidam vsufructuarius: vt.ff.de vsufru. quẽad. caueat.l.j.in fi.de vsuca.l.si homo.j.de bo.ma.l.j.cum simili z ita arguit
64 Innoc. ¶ † Nunc de quarto puncto dicendum est.s. qualiter possessio perdatur. Circa qd dicendum est q duplex est possessio. quedaz est enim indiuisibilis: vt ecce papa z imperator possident plenitudinem potestatis, ecclesia z imperium se non secãt in partes: nec diuidit se. Item dignitates sunt indiuisibiles: vnde non potest quis esse semiepiscopus, vel semidoctor. Item z seruitutes, vnde non potest quis habere semiuiam, vel semiusum. Sũt enim omnes seruitutes in forma indiuisibili constitute que forma nisi per perfectionem haberi non potest, vnde cui ibus imperfectis non proprie conuenit forma.ff.ad.l.falcidi.l.si is qui quadringenta.§.quedam. Quedã sunt possessiones diuidue: vt possessio agri, z possessio vsufructus: quia vsufructus non solum est qualis, sed est quãtus. Alie autem seruitutes sunt magis quales q quante: z earum effectus z vtilitas non potest haberi ex parte.ff.de serui.l.si tam angusti. De possessione indiuisibili est regula, q non potest perdi, nisi perdatur insolidum qui.mo.vsufr.amit.l.is qui. Eadem fere regula est perdendi z acquiren
65 di.ff.de serui.rust.predi.l.tria predia. ¶ † Item no. q quedam sunt possessiones que consistunt in officio, vel dignitate, et sic cõsistunt in iure. et iste statim perduntur q quis est priuatus dignitate: vt no. Inno. de cõces. preben.c.cum nostris. facit. C.de digni.l.iudices.lib.xij. quedaz sunt possessiones que consistunt in facto, vt possessio fundi: tunc requiritur amotio facti, nec sufficit amotio iuris: vt.l.sciendum.§.si fundum.ff.qui
66 satisda.cogã. ¶ † Sed hic queritur an canonicus priuatus canonicatu per sententiam, perdat ipso iure stallum in choro, z locum in capitulo: an vero oportet quod distalletur per superiorem. dicit Inno.in.c.in literis. q requiritur distallatio, sicut degradatio, secundum Innocẽ. Sed ego credo q etiam si esset in possessione, nullos actus potest interim facere in choro, vel capitulo. argumen.j.loc.l.fin. Nisi depositio sua esset clandestina z occulta: vt no.in authen.de tabel.§.penul.z in.c.fraternitatis. de heretic. per Innocent. z facit.j.de commeatu.l.quicunq3.lib.xij.z.j. de numerarijs z actuarijs.l.actuarios.z.j.de meta.l.omnes.libro.xij.
67 ¶ † Sed pone q per vim tyranni omnes canonici sunt expulsi de terra nunquid perdunt possessionem iuris canonicalis. Respondeo non: quia talis violentia non infertur iuri. nã iura sunt immobilia.§.de sacrosanc. eccles.l.decernimus. Sed personis bene est il ata ista vioentia, que non impedit actos legitimos: vt no. Inno. de oper.no.nun.c. cum ex iniuncto. Qui enim metu abest, retinet iura omnia.l.j.ff.qui ex cau.ma.z ibi
68 ponit Odofr. de expulsis ciuitatis verone. ¶ † Sed pone q episcopus possidebat castrum. comes inuasit ipsum: episcopus excommunicat castrum z comitem: z in ipso castro ponit interdictum: queritur an per hoc episcopus retineat possessionem. z videtur q sic: quia non videtur suspicari se repelli posse, cum vtatur iurisdictione: z maxime si episcopus faciat bellum comiti, quod potest: vt not. Innocent. de restitu.spo.c.olim causam. Respond. per istas sententias spirituales vel temporales etiam si non seruentur a subditis: retinetur possessio iurisdictionis, que retinetur solo animo. possessio autem naturalis ipsius castri non retinetur. de acquirenda possessione.l.clam possidere.§.fina.z.l.peregre.§.fina.et §.quibus explicitis. de hoc de restitu.spolia.c.olim inter. per Innocen.
69 et facit quod nota.ff.quod metus causa.l.metum in princip. ¶ † Sed
d nunquid potest episcopus arma [d] mouere, vt recuperet castrum sibi vsurpatum: Respondeo armorum vsus inscio principe est regulariter interdi-

a ¶ Prelatus. Vide Bart. in ea.l.in versi. nunc de quinto puncto,

b ¶ Nõ ignorat. Vide ibilate p Bal. de materia.

c ¶ Adde hunc in l.j.§.d his quib. vt indig. z Barto. et Alexã.in.l.sed z si lege. hic alleg. post glos.ij.§.scire.ff.de peti.here. Et plene per eũdẽ Alex. in consi.xx.par.4. z consi.cõ.ij.par.et in hoc habe gl.in l.si fur.§.j.ff.d vsu.

d ☞ Episcopus potest arma moueri. Adde Iac.rebuf. in.l.cum ad felicissimam.nu.ij.z qd ibi posui in addi.l ver non possunt.j. de qui.mu.vel presta.libr.x.z dixi in apo.ad Pan.post euz z alios coapo. in cap.quod in dubijs.nu.2.in ver. interesse bello.extra de penis. Cels.

interdictus. Solus enim princeps armatur: vt in proemio instit. Item
armatur lex: vt. j. de adulte. l. cũ vir. & vbicunq; lz hominẽ authoritate le
gis interficere: ibi potest dici lex armari. Itẽ armatur pro defẽsione sue
iurisdictionis minister legis. s. omnis habẽs merũ imperium in tẽporali
bus. Iuridictio vero in spiritualibus nõ est talib⁹ materialibus armis
munienda. nõ enim sine cã gladio oportet armari. Etiã q2 priuatus pot
vi armis, vt volẽti vim inferre resistat, cũ moderamine inculpate tute
le: vt. l. vt vim. ff. de iu. & iur. cũ sua materia. Itẽ armat q8 claue iustitie
non errante: puta ɔtra fortẽ tyrannũ, qui ciuili gladio donari nõ posset
sed hoc nõ est omnibus licitũ: sz solũ his quibus ipse iniuriat. facit qđ
70 no. ff. de vi & vi ar. l. cũ fundũ. Armatur igitur rõ, quoties sine armis iu
a stitia tuta[a] esse nõ posset. ¶ † Et no.[b] q2 qñ aliq8 diffidatur, & indicitur
b cõtra eũ bellũ, videntur similiter diffidationes eius cõplices, & auxiliã
tes, secus in sentẽtia lata in iudicio, que non afficit nisi illos cõtra quos
est nominatim factus pcessus. c. olim cãm. de resti. spo. per Inn. ¶ Itẽ
no. q sicut quis nõ põt pcedere ɔtra non subditos: ita nõ põt ɔtra eos
bellũ indicere, quotiescunq; iniustitiã patiat ab eis: sz dz eos ɔuenire coraz
iudice eorum: vt. d. c. olim. per Inn. & hoc dictũ In. alle. ɔtra repsalias:
q2 cõtra non subditos non possunt represalie pnũtiari. Itẽ nec ɔtra sub
c ditos: q2 nõ potest vnus p alio grauari[c], vt no. in. l. extat. qđ me. cã. & j.
ne vxor. p mari. aut. ibi posita. Et no. q subditi vbi rebellãt supiori, su
perior põt eos pdari, & eos & bona eorũ capere & tenere vsq; ad ɔdignã
71 emẽdã: vt. d. c. olim p Inn. ¶ † Et no. q bellũ nõ potest moueri, nisi p
d cedat diffidatio[d]: vt no. in. c. p humani. de homici. li. vj. in nouel. ¶ No.
q est triplex bellũ. s. defensionis publice vel priuate & istud est licitũ. l.
iij. §. eũ igitur. de vi & vi arma. vñ pro tali bello est licituz ɔgregare ami
cos, & ɔducere stipendiarios: vt ibi no. Itẽ recuperatiõis, & istud nõ est
licitũ, nisi authoritate principis permittatur: vel nisi careamꝰ principe,
& periculũ sit in mora. de resti. spo. c. olim cãm. p Inn. Itẽ inuasionis, &
hoc nõ est licitũ, nisi authoritate iudicis pcedente sententia: vt. l. phibi
tuz. de iure fis. & l. fi. de bo. vac. li. x. Et no. q quidã mouẽt bellũ per se.
non palliũ: vt. no. in. l. cũ fundũ. de vi & vi arma. Itẽ per e cũ alio: vt no.
eo. ti. l. iij. §. eũ igitur, quidã per aliũ, nõ per se: vt clerici. quidã per aliũ
72 & per se. & vide. l. j. C. de rap. vir. ¶ † Sz nũqd[e] per furtũ[f], vel pditionẽ
e possint recuperare castrũ perditũ: dic q sic, si alia via sibi nõ pz: vt. d. c.
f olim per Inn. & de immu. ecc. c. q2 plerumq;. per Inno. & vide qđ no. C. de
agri. & censi. l. si coloni. in gl. vt ei. li. xj. ¶ Sz qd si nõ potest habere istõ
castrũ, vñ aduersario suo furat aliud castruz, an potest licite retinere do
nec habeat suum: dic q sic fz Inn. & vide hic. l. q vas. in prin. ff. de fur.
¶ Sz nũqd authoritate superioris possit sibi facere dari istud castruz
in solutũ p suo castro. i. rẽ p. re: dicit q sic caueant tñ ne mentiant pre
tori: q2 adiudicatio nõ valeret fm Inn. in. d. c. olim cãm. ¶ Ex hoc no.
contra partiales ciuitatuz, qui cõsequũtur p mãdata aliqua de bonis
expulsorũ: nam mendacium pdesse nõ dz alicui. l. j. §. hec verba. ff. ne vis
73 fiat ei. ff. de carb. edi. l. iij. §. puberi. & ff. de exc. tu. l. qui testõ. ¶ † Nũc de
g quinto[g] pũcto. Et hoc premitte: quãdoq; ille q est in possessiõe est fun
h ditus falsus prelatus: & talis possessio non patrocinatur: vt no. in. l. ij.[h].
C. de eo qui pro tutore. quandoq; non est funditus falsus, quia habet cõ
firmationem superioris: tunc aut confirmatio est nulla ipso iure, aut va
let, licet confirmatus sit indignus. primo casu aut est vitium patens, &
repellitur aut latens, & non repellitur. arg. ff. de mino. l. verum. §. ex fa
cto, & l. minor. xxv. an. ex aspectu. & .s. de peti. here. l. si putas. Scđo casu
non repellit qdiu est in possessione authoritatis superioris. ar. de off. p
to. l. barbarius. de resc. c. sciscitat⁹. per Inn. fa. erc. l. hisɔñr. §. l. de vul.
subsi. l. ex facto. §. fi. nam ex quo superior eum hz p tali: ergo a quolibet
alio debet haberi. ff. qđ fal. tu. aut. l. j. §. idez Pomp. & predicta vera qñ
agit nomine dignitatis: sed si nomine suo ex suo ɔtractu, indistincte au
ditur. ff. de condi. indebi. l. si vrbana. fm Inn. in. d. c. in literis. Istud est
veruz si nomine pprio cõtraxerit. sed si ɔtraxerit nomine ecclesie, vel di
gnitatis, cum ius sit quesitũ ecclesie: nõ potest preiudicare ecclesie. ar. j.
in qb. cau. in integ. resti. nõ est neces. l. si tutor. & ff. de sol. l. filie. vide. C. đ
74 ɔtrahẽd. & commit. stipu. l. optimã. per Cy. & Iaco. de aret. ¶ † Sz his
obiicitur, q semper ille qui est in possessione agere possit: q2 presumitur
talis esse, qualis possessio eũ ostẽdit. vt no. C. de fi. instr. l. si solennibus.
i & l. non nudis. de pba. & C. qui accusare non pos. l. nõ ignorat[i]. C. vbi cã
status. l. j. p Cy. Sol. quedã est possessio q sui aptitudine cũ natura cõ
cordat: vt possessio maternitatis. nã & ipsa maternitas naturalis est. de
ca. dimi. l. eas. & natura cõmunis. de accusa. l. hos. accusare. §. fi. & huius
modi possessio quia naturalibus cõuenit: veritatis presumptionem in
ducit de his qui sunt sui vel alie. iur. l. filium. idem si quasi naturalib⁹.
idest iuri gentium conueniat possessio, ff. de proba. l. circa euz. & ff. de li.
causa. l. liberis. §. fi. Idem si iuri ciuili conueniat possessio: quia est tale
quid qđ de iure communi potest a quolibet possideri. idest quilibet est
capax: vt no. in. l. sicuti. §. sed si queratur. ff. si serui. ven. facit re agrico. &
censi. l. litibus. lib. xj. Si autez possessoris qualitas exorbitat a regulis
permissiuis, vel exigit titulum expressum: & aliter non potest cõformare
se iuri: tunc sola possessio non inducit presumptionem veritatis, nisi pu
blica vtilitas, & cõis error cõcurrãt, hinc est q nemo presumit prelat⁹.
nec marit⁹. de resti. spo. c. ex parte. per Inn. l. j. §. si ea. de vẽ. in pos. mit.
p glo. nec tabellio, vt no. Azo in summa, in aut. de fi. instru. in. c. j. de
75 ver. sig. l. vj. p Inn. ¶ † Et generaliter nemo pre
sumit priuilegiatus, nisi doceat de priuilegio. &
nemo presumitur confirmatus, nisi doceat de cõ
firmatione. C. de diuer. offi. l. probatorias. li. xij.
de offi. dele. c. cum. in iure. C. de manda. princ. l. j.
& dic de hoc vt not. per Innocen. extra de elec. c.
transmissa. nisi forte fuerit in longa possessione
prelature. argu. ff. de adop. l. post mortẽ. & ff. de
vsuris. l. cum de in rem verso. facit. C. de serui ex
76 por. l. mouetur. ¶ † Sed quid de sexto[k] puncto
k quo queritur si debitores[l] sponte soluant falso
prelato, qui tamen est in possessione, an liberentur
ab ecclesia: dic q non. de condi. ob causam. l. si p
curatori falso. de fur. l. falsus. & l. si quis vxori. §.
apud labeonẽ. nisi sit in possessione authoritate
superioris nã licet talis authoritas non valeret:
excusati sunt soluentes. ne circumueniantur au
thoritate superioris. argu. C. de his qui ve. eta.
im pe. l. j. de mino. l. ait pretor. §. permittit. & ff.
de sol. l. si stipulatus. §. si lancez. & ita sentit Inn.
extra de rescrip. c. in literis. Si autem prelatus
iste iam fuisset verus prelatus, sed non erat amo
tus: videtur q debitores ignorantes soluendo
ei, saltem exceptionis equitate liberentur. de so
lu. l. cum quis. §. j. & l. dispensatorem. & ff. de mi
no. l. minor. xxv. an. ex aspectu. & l. eius qui in p
uincia. si cer. pet nisi forte iuuetur ecclesia per re
stitu. in integ. Et hec vera, quãdo cõtractus fuit
celebratus cum vero prelato. Si autem cuz isto
qui erat in possessione adulterina, videtur q sibi
possit ista ratione solui ab ignorante. l. qđ seru⁹.
ff de posi. & de solu. l. filie. Inn. alleg. l. ij. si vrbana.
de condi. inde. sed ibi loquitur in eo qui suo no
mine cõtraxit. sed hic falsus prelatus gerit ima
ginem ecclesie. alleg. ff. de le. ij. l. pero. §. mater. &
ideo alie leges melius faciunt: & habes simile de
imagine de preben. xxx. anno. l. cum notissimi. §. j.
77 ¶ † Nunc de septimo puncto. & pmitto q aliud
est ius: aliud possessio: aliud fructus, & commo
ditas possessionis nam incorporalia ad similitu
dinem rerum corporalium rediguntur ad inuisibi
lia: vt sunt iura: per ea que videntur cognoscun
tur, vnde sicut in rebus corporeis aliud est res:
puta fundus: aliud possessor rei: aliud perceptio
commodi, & quodam ordine se pariunt: quia ex
possessione fructus acquiritur: & non ex omni. sz
ex ciuili: vt. ff. de acqui. pos. l. iij. §. ex cõtrario. sic
in iurib⁹: puta in iure eligẽdi, aliud est ius, aliud
quasi possessio que etiã vnico actu queritur. aliđ
est possidere, sicut aliud est ire, aliud est iter. de
stipul. serui. l. sed cum factum. possidere enim est
actus ipse qui est causa possessionis: quod patet
quia possessio habet quasi continuam & natura
lem causam. sed actus est momẽtaneus. de acq.
pos. l. j. §. veteres. Huic actui intrinseca vtilitas
in est, que appellatur fructus. commoditas autẽ
ista que appellatur fructus, est in eligente, tanq̃
in eo qui serit: & in electo, tã q̃ in eo qui metit vo
luntate possessoris. affert enim electo commodi
tatem hec electio: quia debet cõfirmari, & presen
tatio affert hanc vtilitatem: quia debet institui.
verbum autem eligentis vel presentãtis est se
men eius qui exijt seminare semen suum: & quia
omne quod seminatur dicitur fructus industria
lis ideo iste fruct⁹ assimilatur fructui industria
li potius q̃ naturali, nam homo nõ materia dat
sibi esse & formam esse: quia de nõ esse deducit ad
esse, & ad vsum. fructus autem naturales non se
runtur manu. de. de cõtrahen. emp. l. cũ manu sa
78 ta. ff. de rei vend. l. si eius fundi. ¶ † Videam⁹
ergo qualis possessor possit eligere, vel presenta
re & an amoto eligente, cassetur electio. dic ergo
q violẽtus possessor eligere non potest: quod sic
probatur. fructus & effectus possessionis iuris
eligendi, est ipsum eligere: sed possessor violen
tus non facit fructus suos: ergo possessor vio
lentus non facit suam electionem, si electio sua
debet confirmari, sed infirmari. Ista est ra
tio Innocen. in. c. in literis. in princip. de restitu.

a ¶ Iustitia tuta Vide Bald. in. l. si qs ad se fundum. vnde vi.

b ¶ Et not. Nota q bellũ precedere dz diffidatio. vid bal. in aut. item nulla cõitas. s. de epi. & cle. An. Bar.

c ¶ Grauari. Adde Bal. i aut. hoĩno j. ne vxor. p mari.

d ¶ Diffidatio. Vide Bal. in. l. pe. j. đ execu. rei indi. ☞ Adde eundez in. l. si me manumisse ri. ver. adđ extra. j. de obse. pa. pres. & in aut. itẽ nulla. s. de epis. & cle. & Io. an. in. c. pro humani. extra de homi. li. vj. in nouel. Cel.

e ¶ Sed nũqd An per furtum vel pditionem possit recuperari castrũ pditũ, vide in. c. oliz de rest. spo. gl. j. c. ius naturale. alias ius gentiũ, seu ius militare. j. di. An Bar.

f ¶ Per furtũ. Adde. Bal. in. l. j. in fi j. vnde vi.

g ¶ Quinto Vide Bal. s. ea. l. in ver iuxta hoc querit.

h ¶ L. ij. voluit. allegare gl. no. i. l. ij. j. de eo qui pro tut. & vide ibi Bald. & icipit nõ vtiliter. & eaz allegauit ad h Bar. in. l. si tutor. i fi. s. i nq cau. in ite. resti. ñ est necessa.

i ¶ L. non ignorat. & ibi vide Bald.

k ¶ Sz q. de sexto. Qñ debitores spõte soluerint falso plato, vide q̃ dixi in c. cũ dilect⁹. de or. cog. alias. in. c. cuz ecclesia. de cã pos. And. Barb.

l ¶ Debitores. Adde Bal. in. l. ẽptorẽ. j. loc. & ibi queritur quid si pendet qõ cõtra eũ platura & dignitate, an teneat soluẽ. & not. q si aliquid pmittitur heretico, vel scismatico, cõ q̃ plato, ex pmissione nulla sibi act. queritur: q2 est impossibile ipsuz eẽ platũ. ita dĩ. Bald. in l. ea que. i. fi. p illus text. j. de do. ante nup.

a ¶ Inordinate. Facit glo. in l. iuste. ff. de acq. pos. et ad hoc vide no. per Bart. in l. sed et si lege. §. scire. ff. de pe. he. et Cy. in l. meminerint. j. vnde vi.

b ¶ Exauthorato. Vide Bal. i. l. j. j. de testi. et in l. nihil j. de ma. vindi.

c ☞ Qui sunt postulandi et a quibus postulari debent. Tu vide qd notaui in apo. ad Pa. post eū et alios, super tu. de post. prela. in ver. maxima. et Car. mādago. in suo tracta. ele. parte .l. ca. iij. et a quo postulatur. Idem Cardi. vbi. s. eliui. et ibi in gl. in versi. dispensari. Cel.

d ¶ Sed si erat promissa. Not. quod seruitus promissa non transit ad singularem successorem. et pondera: quia Bald. videt loqui in re que est ipsius promittentis, sed non in re cōmuni: quod bene pōdera, et Specul. hic allega. non loquitur in fundo cōmuni, sed proprio: quia in re communi nō dr seruitus promissa, sed cōstituta And. Barb.

e ¶ Prouinciales. Vide gl. in l. in prouinciali. in princ. et ibi Paul. de cast. ff. de ope. no. nū. et salic. in rubric. j. de vsuca. transfor.

f ☞ Possit constituere seruitutē. vide quod notaui in apost. ad Guill. de cug. hic, num. j. in versi. cōstituere seruitutem. et Alexā. omnino in l. sed et quo ad eas. ff. de pig. et consil. clxxij. vol. ij. Cel.

g ¶ Emphyteusi. Vide gl. et doct. in l. iij. ff. eod.

h ¶ Quero hic vtrū. No. quod predia que nō cōsueuerunt soluere tributū, nō pūt cōpelli ad illud soluendū, qd in decimis, si quis nō consueuerat illas soluere: an possit compelli. dicas quod sic. c. j. per doct. de pbē. ale de decimis. in vj. And. Barb.

spo. et hoc: quia si pretor confirmaret: ergo pretor tueretur malefidei possessorē in sua improbitate: qd facere non dz pretor. ar. ff. de fur. l. itaque fullo. nā possessio predonū nō pertinet ad iudicē vigorem. ff. cōmuni diui. l. cōmuni diuidūdo. §. inter
79 predones. ergo non pōt peti cōfirmatio. ¶ † Itē sicut falsus procurator non eligit: ita nec falsus patronus. ar. ff. de pcu. l. si is q stichū. et hec vera in quolibet predone nō habēte titulū, nec bonā fidem, nā sua possessio sterilis est: imo tenēdo quasi furtū. facit. ff. de condi. indeb. l. si vrbana. et. ff. si cer. pet. l. si quis nec cām. §. pe. et fi. et. ff. de cōd. ob
80 cau. l. pe. ¶ † Sed quid si quis est in possessione mala fide: tū authoritate pretoris: quia pronunciatus est canonicus, vel patron⁹ ille qui nō erat: an poterit eligere? Quidā dicūt quod nō: sed veritas est quod sic: et talem electionē tueri dz pretor: vt no. Jn. in. c. cōsultationibus. de iure pa. Et ego pbo per has duas. ll. primo p. l. generaliter. de nox. scdo per. l. ex diuerso. §. j. de rei ven. ibi dū dicit, eodē errore de fructibus. Itē talis snīa p quā aliquis pronuntiatur patronus, nō solū est declaratoria, sz dispositiua: et ideo facit ius: vt. ff. de iure pa. l. si iurauero. et hoc si sententia sit lata rite: vt. ff. de acqui. pos. l. iuste. sed si nō rite: talis sentētia malefidei possessorē non tuetur. j. vnde vi. l. meminerint. pp ter vitiū pronuntiationis. de excusa. tut. l. qui testamēto. et. d. c. cōsultationibus. quia missus
a autoritate iudicis in possessionem inordinate[a],
81 non acquirit fructus. Jnn. ¶ † Sed quid si electus a predone est confirmatus a superiore? Rñ. omnes ei tanquam legitimo respondebūt, pp ter vim confirmationis facte cū ordine iuris: vt no. in. d. c. in literis. p Jnn. nā electio facta a predone nō est nulla ipso iure: sed dz cassari, postquā constat quod inique possidet: et non ante. et ideo in re dubia tenet confirmatio: vt. d. c. in literis. per Jnn. Sed an possessor bonefidei lite cōtra eum contestata potest eligere, vel presentare? et videt quod nō: quia post. lit. contesta. omnes possessores sunt malefidei: vt. ff. finiū regun. l. iiij. §. post litē. et plene no. ff. de rei ven. l. fructus. de peti. hered. l. sed et si lege. §. scire. et de vsufruc. l. si fur. ¶ Contrariū dicit Inno. quia qui iusto initio possedit, etiam post lit. contesta. pōt fructus percipere, et suos facere. ff. de acqui. rer. do. l. bonefidei. et ideo electus ab eo confirmandus et instituendus est: quia si suos facit fructus: ergo alienare potest. ita not. Inno. in d. c. consultationibus. Sed tunc quero si postea possessor iste succumbit, an electio iam facta cassetur. et videt quod nō: vt. ff. de mino. l. iulius. q est l. fi. et. ff. de acqui. he. l. si minor. j. de sen. pas. l. fi. et
82 hoc vbi possessio euincitur. ¶ † Sed quid si questio erat inter compossessores: puta duo patroni verus, et putatiuus, presentauerunt diuersos, et vterque erat in possessione? Rñd. presentatus a vero patrono faciet alium amoueri: quia est presentatus a iustiore possessore: vt no. in. d. c. consultationibus. per Innoc. Si aūt verus patronus non est in possessione, non potest presentare: sicut nec sua authoritate possessionem inuadere: et facit de re iudi. c. cum Bertoldus. quomodo autē probat bona fides, no. de iti. actuque priua. l. j. §. j.
83 ¶ † Nunc de octauo puncto, scilicet de obedientia et iurisdictione: an sit obediendum minus iusto prelato, qui est in pacifica possessione officij sui: et an possit exercere iurisdictionem suā in rebelles. et videtur quod sic: vt in. d. l. Barbarius. sed in illa. l. concurrebant tria. s. superioris summa authoritas, error communis, qui idem operatur quod veritas. j. de testamen. l. j. et publica vtilitas. Idē tamen si concurreret superioris authoritas, et error communis, licet tertium non concurreret. s. publica vtilitas: vt. j. de senten. l. si arbiter. Idē si concurrerent alia duo. s. error communis, et publica vtilitas, licet cessaret superioris authoritas:
b vt patet in occulte exauthorato:[b] vt notatur in
84 authenti. de tabel. §. pen. ¶ † Sed potest dici quod i exauthorato adhuc remanēt reliquie quedā: vt no. de autho. tut. l. si plurib⁹. sec⁹ ergo i eo q nō quā fuit autoritate superioris fretus, seu prelatus: sz forte per falsas literas obtinuit reputari prelatus. ar. ff. de iud. non idcirco. §. cū postea. et qd no. Jnn. in. c. in literis. de rescri. et. j. de fal. l. ex initio. et. ff. de fal. l. eos. §. qui se. Sed nūquid ille qui scit aliquē non esse prelatū, incurrit irregularitatem, si excōicatus existēs ab eo, celebrat? videtur quod nō: quia licz iudex procedat sm probata: tū pars potest procedere sz conscientiā: vt not. in d. c. in literis. Itē iste spirituales pene debent potius inniti veritati quā opinioni. omnis enim non confirmatus, intrusus est: et ideo nec ei ne gestis ab eo ius ciuile fauet, nec patrocinatur: et nil valet in his que facit tē
85 poraliter, vel spiritualiter. ¶ † Confirmatus aūt, cuius confirmatio est propter occultum vitium cōfirmata, omnia tēporalia pōt. spiritualia vero nō potest. vt si est factus hereticus, vel schismaticus: vt no. de elec. c. nihil est. per Jnn. communis aūt opi. lz firmet gesta barbarij: nō tamen firmat eius preturam, qm detecta veritate, est amouendus de officio: et sic alijs prodest, sed barbario non prodest, de quo formatur ibi questio, et non soluitur, sm verum intellectum: de hoc in. d. c. in literis, per Innoc.
86 ¶ † No. qui sunt postulādi[c] et a quibus postulari debent omnes qui nō
c possunt officium ad quod postulantur exercere sine dispēsatione, et debēt postulari ab his ad quos pertinet confirmatio et consensus. de postu. pre
87 la. c. et si vnanimiter. per Jnn. ¶ † Not. quod tributum capitationis est tributum reale: vt in angelicis, licet reddāt tot denarios ecclesie quot sunt capita. quod probatur tali ratione: quia si exirent terram domini: liberi essent a tributo, si enim esset personale tributum: sequeretur personam. de postu. prela. c. et si vnanimiter per Inno. et hec sufficiant quantum ad presentem legem.

1 ☞ Seruitus potest imponi predio tributario. et nu. 2.
3 Emphyteuta an possit imponere seruitutem in re emphyteutica.

¶ Lex tertia.

ET in prouinciali. ¶ Prouinciales licet eorum predia sint tributaria habent tamen dominium: et ideo possunt seruitutem cōstituere, et acquirere. h. d. Et habet duas partes. Primo ponit vnum dictum. Secundo quandam illationem, secunda ibi, quare.
1 ¶ † No. quod predio tributario pōt imponi seruitus. ¶ Scdo quod post impositā seruitutē res ad quēlibet successorē transit cum onere seruitutis cōcor. ff. de ser. rusti. pdio. l. via cōstitui. §. si fundus. et. ff. de cōtrahē. emp. l. si aqueductus. et hoc est verū in seruitute realiter cōstituta: sed si erat p
d missa[d], nō tū cōstituta: talis promissio nō afficit singularē successorē: vt. ff. de cōtrahē. emp. l. vlt. et no. ff. de alie. iud. l. ij. §. opus. sm Mar. sit. et Cy. et per hoc dico quod lz seruitus sequatur prediū: tū pene promissio nō sequitur fundū: quia cōsistit in personali oblōne. l. cū fundo. de ser rust. predi. q est ad hoc no. ¶ Et an in dubio presumatur seruit⁹, vel psumat factū psonale, vel obligatoriū psone, vide Spe. in quarta parte, de emp. et ven. §. sciendū. v. sz pone. et. ff. de ser. rust. predi. l. luci⁹. Ex qua. l. p3 quod vba directa in ipsuz pdiū inducūt seruitut. qd est notabile valde. Item vide in
2 l. in vēditione. ff. de act. emp. ¶ † Quero hic que erat rō dubitatiōis huius. l. Rñ. quia puinciales[e] non sunt domini: vt. j. de vsuca. trāsfor. l. j. in fi.
e et ibi gl. nā pdia tributaria sunt iuris et pprietatis fisci, vt ibi dicit: vñ videbatur quod non possit imponi eis seruit⁹ p priuatā personā: sz cōtrarium est verū: quia illa priuata persona hz vtile dñium, seu dñij effectū: et iō potest
3 imponere seruitutē, vt hic sm gl. et Ja. bu. ¶ † Juxta hoc quero, nunqd
f emphyteuta in re quā hz in emphyteusim possit cōstituere seruitutē[f]. et videt quod sic: vt. ff. de superfi. l. j. §. pe. et fi. et p hoc. ff. qui. mod. vsusf. amit. l. j. §. i. Jn cōtrariū videt quod emphyteuta nō potest alienare sine consensu dñi: vt. j. de iure emphy. l. fi. sed vbi phibet alienatio, phibet seruitutis impositio: vt. j. de reb. alie. nō alie. l. fi. Itē quia emphyteuta nō hz pprietatem: ergo sine cōsensu proprietarij non pōt imponere seruitutem: vt. ff. si l. vnus. et. ff. de aqua plu. arcē. l. in cōcedendo. pro hoc, quia maritus in re dotali non potest concedere seruitutem: quia nō habet liberū dominiū. vt. ff. de fun. do. l. iul. cum. l. seq. ergo nec iste. Sol. dic quod pōt, sed durabit serui
g tus tantū durāte emphyteusi[g]: postea nō. ar. ff. quē ad. ser. amit. l. is cui. §. fi. et. ff. de pigno. l. lex vectigali. Et ita habeo in vasallo qui cōstituit seruitutem in feudo. nā valet cōstitutio. sed si feudū fit aptū domino. i. pleno iure sit reuersuz ad dñm, extinguitur seruitus: vt in. x. coll. de inuesti. de re alie. c. vno. circa mediū. Non ob. quod emphyteuta non potest alienare: quia verum est: sed non in omni specie alienationis: vt. ff. de leg. j. l. si domus. §. fi. et no. in. d. l. vlt. de iure emphy. ¶ Conclude ergo vt dixi quod seruitus valet tandiu quādiu durat ius imponentis: postea resoluitur ipso iure. ar. ff. de leg. ij. l. pero. §. predium. et. ff. de iur. fis. l. statius florus. §. cor
4 nelio. vbi est no. casus sm Guil. ¶ † Quero hic, vtrum[h] habētes predia
h tributaria in clusio perusino, possunt ea alienare p libito voluntatis sine requisitione dñi. Rñ. sic: vt hic, et hac. l. ver. quare. ¶ No. tamē quod predia clusij perusini non sunt tributaria nisi ex consuetudine: quia predia Italica nō debēt tributum: vt plene legi. et no. j. fine cen. vel reli. l. omnes et iō sequi sunt in clusio perusino, qui non consueuerūt soluere tributum, vt ecclesie: ad prestationem tributi compelli non possunt: quia consuetudo specialis, maxime fauore ecclesiarū, derogat generali: et quia consuetudo que inducit tributum, est certo modo limitata. vñ vlterius non dz extēdi: vt. j. e. l. nō modus. et. ff. de iti. actuque priua. l. j. §. nihil. qd ē notan.

Aqua

1 ¶ Aqua non pōt duci ex fundo alieno domino nolente.
2 Aqua eadem an possit concedi pluribus. 3.

¶ Lex quarta.

AQuam. Ex fundo alieno non potest duci aqua, nisi dño volēte. ¶ Ho. ꝙ aqua que in meo oritur, mea est cōcor. ff. de aqua plu. ar. l. in cōcedendo. ſz quid ſi nō oritur in meo, nūquid post quā ingressa est in meū, possum facere q̄cquid velim, ꝛ alū ꝛcedere, vt negare: Rñ. ſi. vt. ff. ſ. aqua quo vi. l. ſ. illū. ꝛ tōn ſi ex flumie publico duco aquā ꝓdiū meū ad meū molē dūmodo illā aquam q̄ volo dederetere seu diuertere, nec teneor ō meo significere vicino hūti inferi⁹ molē diuinisi ei deberē seruitutē vt. d. ſ. aliud. ¶ Sed ḡro hic, vtrū eadem aqua possit concedi pluribus. Rñ. ſi omnib⁹ sufficit, pōt cōcedi: ſz ſi nō sufficit omnib⁹ melior est ꝛdō. ei⁹ cui primitus est ꝛstituta seruit⁹, seu ꝛcessum ius aque: nisi ille prior ꝛsenserit ingressione posteriori: vt. ff. de aqua plu. arce. l. in ꝛcedēdo. ꝛ de aqua quot. ꝛ esti. l. lucio. ꝛ per hoc fuit determinata. q̄stio: q; cōe Bonoſ. cōcerat fratrib⁹ in oib⁹ aquā sapiētie minors, postea ꝛcessit ꝓdicatorib⁹, minores dicebāt posteriorē cōcessionē nō valere. fuit determinatum ꝙ valebat: aqua sufficiebat vtriq; ſm Ja. bu. ꝛ idē refert Bar.

1 ¶ Et ꝛcludē in hac materia ꝙ ſi q̄s vult ꝛducere aquā in fundo tuo ſe inuito, non potest: nisi habeat seruitutem. ſi aūt te concedente: potest. Si autem ipse vult cōcedere alteri, aut añq̄ aqua ingrediatur suū predium nō potest q̄ esset⁹ seruitutis. ff. de seruit. rusti. ꝓdi. l. ex meo. Aut post ꝙ aqua est ingressa suum predium, ꝛ potest. q; hꝫ illi⁹ aque ꝓprietatē, ꝛ nō ea⁹ ducit iure dñi: vnde amicedo nō est seruitus seruitutis. sed est seruitus ꝓprietatis, ſm Ja. bu. in lec. ꝛ ita cōclusiue tenet. Bal.

¶ Lex quinta.

IJquid pars. In cōfessoria venit, vt res in pristinū statū reducat, ꝛ damna sarciantur. h. d. ¶ Ho. hic q̄n ꝛfessoria veniunt dāna, ꝛ adde hic quod no. in. l. ꝯ. circa finez magne gl. ſ. e. ti. ¶ Sz quero vtrum ista damna veniāt iure actionis, an officio iudicis. dicit Pe. qō veniūt officio iudi. mercenario. iure em̄ actionis cōfessione nō venit nisi declaratio seruitutis. dāna vero que in ꝓando, ꝛ in personali prestatiōe constitūt, iure reali nō veniūt, ꝛ ideo ꝺz quis esse cautus, vt in formatione libelli, super dānis cōcludat, officiū iudicis mercenariū implorando ſm Pe. facit quod no. ff. de dā. infec. l. ſi quis missus. ſ. iudex. ſz reg. in. l. loci corpus. ſ. in ꝛfessoria. ff. ſi ſer. vē. dicat ꝙ in ꝛfessoria actiōe veniūt fructus seruitus, ꝛ interesse. tū est intelligendū vt veniant officio iudi-
2 cis mercenario, non iure actiōis ꝛfessorie: qō verū credo. ¶ Et no. qō
a gl. dicit in illo. ſ. ꝙ interesse ꝓ fructu ꝛputatiuū ſi in libello fit mētio interesse, vt etiāsi mētio⁹ fructuū, qō est no. Jtē Jac. bu. no. in hac. l. ꝙ quis ꝺz seruare terminos seruitutis nō excedere. Sed, salua sua reuerentia, ista. l. dicit econtra. ſ. ꝙ quis ꝺz seruati terminos libertatis. ꝛ nō officere iuri seruitutis: dictum vero suum ꝓbatur per. l. nō modus. ſ. eo.

¶ Lex sexta.

RReges. Hoc dicit. Ordinata charitas incipit a seipso. ad hoc alleg. Ja. bu. Jtē ad illū versum: Qui alpibus ille perit, q̄ se plus diligit vllū. ista. l. facit ad pires
1 q. q̄ille qui nō ꝺz nisi q̄tū sufficit sibi ad alimenta, nō tenet alium alere. ar. huius. l. siue pater siue filius. sine quicūq;. ¶ Item est ar. ꝙ si mulier videt quod maritus laboraꝛ inopia, possit repetere interdū dotē, nō obstante beneficio mariti ne conueniatur nisi in quantum
b facere potest: ꝺ q̄cū ius dotis originaliter sit mulieris, ex ordinata charitate, videtur tibi potius quā marito prouidendum. Jtez facit ad no. illius legis. gallus. ſ. quidam recte. de hꝺe. ꝛ pōſt.

1 ¶ Consuetudo antiqua est seruanda in aqueductu.
2 Molendinum an aquis possit edificare supra molendinū meum ſi mihi noceat. 3.
4 Molendina ꝛ clusas quando quis possit facere in flumine.

¶ Lex septima.

SI manifeste. In aqueductu seruanda est anqua cōsuetudo. h. d. Bar. etiā in
1 dredio fiscali: vel in molēdinis fisci. ¶ Ho. quod dixi in sumario. vnde ſi ad predium existens, vel ad fontē existentē in predio fisci, consueuerunt ire victimi pro fundis eorum rigandis: ista antiqua cōsuetudo seruetur idē ſi consueuerunt ire ad nemus publi-
2 cum pro lignis, ꝙ ista consuetudo est perpetuo seruāda. ¶ Querit hic gl. habeo molendinum in flumine, ꝛ habui lōgo tempore, modo quidā vult supra meum molendinum edificare nouum molendinum, ex qua edificatione molēdinum meū deterioratur: q; forte aqua imminutur. vel nō ita labit, mō est in q̄one nūquid hoc possit fieri: ꝛ vī qō nō: qꝛ ex quo inferior est cōsuetus habere cū libero cursu aque molēdinū: ergo mihi nō licēt mutandō contra veterē consuetudinē. ꝛ hic. Preterea aqua flumi-
nis cōis est: ꝛ in re cōi melior est cōditio ꝓhibentis: vt. ff. cōi diui. l. sabinus. ꝛ hoc modo arguit gl. ad istā. q. l. ſiquis ex argentarijs. ſ. ſi initiuꝫ tabularij. ff. de eden. Potest etiam formari ar. nam ſi aqua cōis est, non debes plus tua parte dominationez interponere, ꝛ nimis tibi de aqua
viurpare. ar. ff. ſ acq. her. l. duo fratres. ꝛ. ff. de aqua plu. arce. l. in ꝛcedē-
do. Cōtrariū determinat gl. nā ex quo ſupiorno edificat ꝓ publico, ſz in ꝓprio, vel ſi edificat in publico, edificat in casu ꝛcesſo: vt. ff. de flumi. l. quominus. hoc licite facere potest: q; hoc facit, vt sibi proficiat, non vt alteri officiat, licet per quandam consequentiam alteri noceat: tamē hoc nō consideratur: sed consideratur principale propositum, qō est a iure permissum: vt. ff. de aqua plu. arcen. l. ſi in meo fundo. ꝛ. ff. de da. infec. l. flumi-
num. ſ. ſi. ꝛ. l. proculus. eadem ratione ſi tu edi-
casti prius superius molendinuꝫ: ego possum po-
a ¶ Et adde qō appella. itereſeveniūt ra fructus, vt qui petit rem ꝛinteresse, fructꝰ quoꝙ pertinere videat. ō quo plene scripſi. ſ. in rub. de sen. que ꝓ eo quod interest, ꝛ ibidem quid appellatione interesse cōtineatur.

stea edificare infertus in loco ꝓmisso, licet restagnatio aque forte propter altitudinem cluse mee impediat molendinum tuum molere: quia non hoc facio vt nocear tibi: sed vt prosit mihi. Si autē ego mihi non prodessem per tantam altitudinez cluse, ꝛ tibi obesset, debet reduci ad cōgruum modum arbitrio eorum qui habent huius rei peritiam, vt in aut. de non alienan. ſ. qō autem. ꝛ. ſ. de secū. nup. i. hac edictali. ſ. mobiliū. cum ſi. nam ſi quis eo qō est publicum sic assidue vtatur, vt assumat vsum aliorum: potest cogi vt vtatur ꝓ rata, sicut alias vtili iudicio communi dividendo dividatur commodum inter plures habentes aquam. que sit omnino non seruitus, sed aque mensura. vel temporum: vt. ff. communi diui. l. arbor. in fi. ꝛ de seruit. vrb. prędi. l. imperatores. facit qō no. ff. Bar. ſyl. ꝛ Cy. ff. de rerū diui. l. nemo. ꝛ. l. riparum, eo. ti. ꝛ. ſ. riparuꝫ. inst. eo. ti. index ergo ex facti qualitate perpēdet vtrū principaliter animo proficiendi fiat, vel officiendi. ar. ff. de rei ven. l. in fundo. Aut ergo damnuꝫ tuum est causa mee commoditatis: vt qꝛ destruc-
b ¶ Facere potest. Vide per Jac de bel. l disput aquā ponit in. l. vnā. ſ. deret vbo. ac. ꝛ Bar. in. l. maritū ff. ſol. ma.

cto tuo molendino habent molentes necessario venire ad meum: ꝛ tunc videtur fieri causa nocēcendi: quia licet ſe habet in ordine rei: ita videt ſe habere in ordine intellectus. ¶ Aut econtra proficuum meum est antecedens: sed damnum tuum est consequens: vt qꝛ aliter molere nō possum, quin aqua restagnaret: tunc video: facere ex ordinata charitate, per quam mihi ipſi primo teneor: ꝛ ideo est mihi licitum. ¶ Sed q̄ ista materia. Subl. de cu. dist. ingit: aut vterq; habet potestatem faciendi: aut neuter aut alter, sed nō fuit prosequutus mēbra: quia credo q̄ scholares impediuerunt eū, ꝛ vos semper me impeditis facere bonum: ſz ego facio pro alijs. Si vterq; habet potestatem faciēdi vt iure ꝓprio: qꝛ vterq; edificat in ꝓprio, tunc tene gl. huius. l. Si autez iure publico: qꝛ hoc est permissum a lege, consuetudine, vel statuto: ꝛ dic idē. Si aūt vnus istorū edificat ex priuilegio: tūc priuilegiū est restringēdum ꝙ non noceat iuri alterius: vt. l. ꝯ. ſ. ſi qs a principe. ne qd in loco publico. ꝛ extra de autho. ꝛ vſu pa. c. ex tuarum. Si autē neuter iure edificat, tūc prim⁹ non potest agere cōtra secundum: vt. l. ꝯ. ſ. idē ait. ff. ne quid in loco publi. qz non pretendit probabile interesse. Si vero alter tantum iure edificat, ille in iure suo defendi debet: vt. ff. de diuer. ꝛ temp. prescrip. l. ſi quisquam. ꝛ ita est
4 sententia Cy. hic. ꝛ ita dicit esse tenendum ꝙ ve-
ritate. ꝛ adde qō dixi. ſ. eo. l. aquam. ¶ Quando autem quis possit in flumine licite facere clusas, vel molendina: c vel in ripa fluminum, dicit
c text. ff. de flumi. l. quominus. quando autem flumen est nauigabile, vel ex eo fit aliud nauigabile, ꝛ officeretur nauigationi: tunc non potest edificari nisi de licentia principis. Aut sunt alia flumina non nauigabilia, ita q̄ per edificationē pūblico iuri non officiunt: ꝛ tunc videtur permissuꝫ edificari secundum quosdam. sed Jac. but. dicit hic ꝙ tunc cum fatrem alueus sit publicus, non possum edificare sine consensu principis. ꝛ ſi mihi concedat videtur concedere sine lesione alterius, nisi expresse dicat ꝙ possum alium ledere: vt. d. ſ. merito. ꝛ. ſ. de emancī. lib. l. nec auus. secū dum Jac. bu. Tu dic latius vt no. Bart. in. d. l. quominus. in rep. ꝛ per Ja. de are. ff. de dā. infec. flumium. vbi eleganter distinguēdo declarat. hunc passum.

ex ꝛdolēdina. Vide quod notaui in apostil. ad Sut. de de cug. hic nu. 1. in ver. An possis eū prohibere. istuꝫ in rub. ff. de rer. diui. ꝛ in. l. ſi plure. col. ſ. j. de condi. infer. ꝛ Alexā. in. l. quominus. ff. de flumi. ꝛ consi. clxvij. col. ſi. vo. ꝯ. Cel.

Lex octaua.

a **Ælius.** Contra seruitutez do mum nõ eleuo, sed pre ter seruitutem possum vsq; ad celũ. h. d. Jac. bu. ¶ No. hic q̃ omnis domꝰ presumitur libera a fundamentis vsq; ad celum nisi probetur seruitus constituta, vel prescripta. Secundo no. q̃ in pariete alterius qs nõ pot facere feneſtrã. z p cõsequẽs nec immittere tigna, sed in proprio pariete bene possuz facere feneſtrã. Pone ergo q̃ habeo parietem iuxta ortum cuiusdaz puelle, vel religiosozũ, volo facere ibi feneſtram, vt possim respicere illã puellã vel religiosos. dicit Pe. q̃ aut facio ad meã vtilitatem b, z possuz: aut ad emulationẽ, z inhonestã z̃ideratiõnẽ: z nõ possuz, sm Pe. ex predictis etiã apparet quõ possum tibi constituere seruitutem vt faciaz feneſtrã, per quã te prospicis dñtas in horto contiguo parieti, imo est hic casus sm vnã lecturaz in ver. in pariete vero. z vidi hoc de facto in domibus que nunc sunt dñi comitis Rolandi. Bald.

b

Lex nona.

Sin ædibus. ¶ No. hic z in l. precedenti, q̃ fundata est intentio de iure cõi eius qui dicit seruitutẽ nõ debere, siue ille actor, siue reus. vñ aduersario incũbit pbare seruitutẽ deberi: vt. l. licuit. §. sed si quereꝰ si seruitꝰ vẽdicet. Bar. concordat. j. l. proxi. Bal.

Lex decima.

Scribi. Qui hz seruitutem constitutã, z tpe non perdit, potest ea vtilitas non. Jac. bu. ¶ Quero, quid si non apparet de initio seruituris cõstitute: verũ presumaꝰ cõstituta tanto tpe qõ sit prescriptũ: q̃ non apparet de vltra seruituris. ¶ Rideo: non presumitur prescriptum nisi probetur, z hoc pulr dicere gl. hic quod not. vbi ergo non apparet de tempore actus, nunq̃ presumitur prescriptum. quod no.

c ¶ Contra seruitutem. Adde Bal. in c. j. §. si autẽ. de controuersia inuestit. And. Bar.

b ¶ Deam vtilitatem. Adde Angel. z Pan. dec. in. l. cũ e. ff. de ser. vrb. pdi. z qõ not. moder. in l. ñ in meo. ff. de aqua plu. arcen.

c ¶ Et aliquis mittit oues. Flor. qõ si quis nõ potest ducere oues per viaz publicaz: pot illas ducere per locũ vicini, dummõ ciuiliter illas ducat, vt dicẽ q̃ notaui in. d. l. ficuti. ff. de ser. ti. gñali. And. Bar.

d ¶ Mobilis. Facit in simili quod not. Bar. in. l. iij. inſ. §. de pluuie. fisci.

e ¶ Quanto autem tpe queratur, vide per Bart. in. l. foia mẽ. z ibidem doc. ff. de seruit. vrb. pdio. et Bal. tplum §. in. l. sicut. ñ. co. in gl. iiij. de prescrip. xxx. anno. z. l. i. de ann. exce. Que autem seruitutes dicantur habere causam continuaz, aut discontinuam, vide in. d. l. foramen. z. l. vlt. §. hoc tit.

1 Dittens animalia per fundũ vicini: si non potest transire per viam an teneatur.

2 Plaustra duo si obuiauit inuicem, quod retrocedere debeat.

Lex vndecima.

Per agrũ. Iniusto dño non cius. h. d. Hoc est verũ nisi via publica fit destructa: tũc pot redigi ager in viã publicã, propter publicã vtilitatẽ vt. ff. quẽad. seruit. amitt. l. si loc⁹. §. fi. ¶ Et p hoc dico q̃ si per viã nõ pot trãsiri, z aliquis mittit oues suas, vel animalia p fundũ vicini, q̃ nõ tenetur soluere bãnũ statuti, intelligo dñm ciuiliter immittat ita q̃ a dño quãtã possit, custodiat: vt. ff. de ser. l. ſi cui. ¶ Querit hic Cyn. si duo plaustra sibi obuiãt, ita q̃ nõ pot vtrũq; trãsire: qõ teneat retrocedere. dicit quidã q̃ est potior conditio occupãtis, alias gratificatiõi est locus, vel sorte dirimit. nisi ex pte vnius interfuit culpa: qr ille dz retrocedere, z alteri deferre: vt no. ff. ne qd in loco publico. l. i. §. fi. Pe. z Cy. p hoc dico q̃ si societates artiũ vadũt ad altare sctẽ Marie ad sanctũ Syrũ de Papia, q̃ nisi sit aliꝰ dat⁹ ordo, q̃ loge melior est 2do occupãtis, z hoc intelligo nisi forte dignitatis teneat aliꝰ cedere, qõ est notabile, z semp̃ mẽti tenẽdũ. ¶ Et adde ingrãde notabile. l. qõ no. p canonicas. xxiij. q. ij. c. notãd.

1 ¶ Seruitus an dz augmentari multiplicatis predijs.

2 Canonicorum augmentato numero, an debeat augeri pecunia antiquitꝰ.

3 Quid de ponte promisso etc.

Lex duodecima.

Non modus. Multiplicatio predioꝝ nõ multiplicat seruitutẽ concessam certis pedes, facit in rõne sui. ff. de q. e. do. l. in agris limitatis. z. l. lacꝰ z stagna. Latius. Concessit alicui seruitutẽ aque mihi ad irrigãda quedam predia mea. Postea iuxta ista emi quedam alia predia: amoui terminos distinctiuos, ita q̃ omnia sunt in vnum agrũ redacta: vt. ff. de leg. ij. l. cũ fundus. queritur vtrũ debeã seruitus aque tot latitudinis predioꝝ: an dũtaxat in latitudine primi. Rñd. q̃ multiplicatio augmentatio predij dñantis nõ attenditur, sed forma pristina constitute seruitutis, a qua non est recedendũ, nec egrediendũ vltra proprios terminos seu limites. h. d. Et no. a forma contractus non recedendũ. Itẽ no. q̃ ea que fuerunt limitata, non debent extendi. h. d. cõcor. ff. de contrahen. emp. l. in lege. z. l. rutilia polla. Et hz locũ ista lex in seruitute concessa, z in seruitute prescripta: q̃ prescripto sicut possessio, p suos limites z terminos non excedit: vt. ff. de trine. actuq; prꝛua. l. j. §. tol. ¶ Opp. z videtur q̃ augmentato predio dñante, z ipsa seruitus augeatur. naz si concessisti seruituti luminũ ne officeretur luminibꝰ domus mee tempore quo non erat tibi nisi vna feneſtra, per quã respicieba lumẽ, z postea ampliorem domũ, z facio multas feneſtras: tu non potes officere luminibus nouis sicut nec veteribus: vt. ff. de seruit. vrb. pred. l. si seruitus. So. dicit. Jacrauen. qõ ibi non erat ampliatio, sed subiugatio: q̃ loco veteris feneſtre fuit facta noua feneſtra, que repleſentatur eadem cũ prima. ff. de conci. z demon. l. filie. §. fi. sed ista est diuinatio, z cõtra rõnem legis cõtrariaz. lex cõtraria fundat se in virtute indefinite, que equipolleꝰ vniuersali, z ideo autem fundat se in rõne subiugationis, z ideo not abiliter dicit hic Pe. distinguendo inter vniuersalẽ cocessionem, que refertur ad omnia, arg. de fam. mis. tr. l. luctus. z inter particularẽ z tꝛatatã cõcessionẽ, que non refertur ad expleſſa z ad specificata: vt hic, z in diffinitiuis, vbi distinguitur aut in presenti nõ potuit tꝛatari aut potuit, z nõ est tꝛatata. primo casu videt intelligi de futuris: vt. ff. de dã. infec. l. cõani. et grãde. §. si is. sed o. z su videt intelligi q̃ ex quo nõ tꝛauit, z potuit tꝛatari, indemnita habet pto vniuersali. l. si seruit⁹. ff. de ser. vr. z predi. sm Pe. ¶ Et hoc facit ad questionẽ. quidã rusticus promisit quolibet anno, vel reliquit cuilibet canonico sancti Laurẽtii, q̃ p anniuersario. postea augmentat⁹ est numer⁹ canonicoꝝ: nũ q̃ additis vltra numerũ aliq̃ debeak: determinat q̃ nõ q̃ nõ erat in pꝛãte relinquẽtis vel pmittẽtis tꝛare numerũ canonicorum. sm Pe. hz certe iz nõ esset in eius pꝛãte tꝛare numerũ receptũ, quin ibi reciperent in canonicos tñ erat in sua pꝛãte pꝛestationis numerum tꝛare: q̃ pot dicere nolo q̃ pꝛestet nisi. z. canonicis, vñ ró sua. vt bona. z ideo tu dic circa. d. l. si seruitus. q̃ ibi erat ampliatio circa eãdem, cui debet seruitus, iz lex nostra loquitur in ampliatione exterinsea ex alia re: z ñ non ob. ampliatio exterinseca. ¶ Item ampliatio qualitatis, z nõ substãtie bene habet ampliare: iz ampliatio exterinseca nõ dz ampliationẽ inducere: z sic nõ ob. z hec facit ad qõnẽ. disputat ibi Frãc. Accur. ¶ Quidã nobilis. pmisit cuidã cõtratꝛeficere pontẽ: cui erat paruus. postea creuit aqua, ita q̃ opz q̃ pons sit maior solito, opz crescere pontẽ, nõ querit qualiter iste nobilis teneak ex predictis apparet solutio: q̃ aut est augmentatũ onus refectionis intrinsece circa eandem latitudinẽ pontis: vt q̃ aqua perfodiẽs hoc facit, q̃ est necessaria maior impensa solito: tunc pertinet ad nobilẽ. iz fiet augmentatio intrinsea in maiori pontis latitudine: tũc tenetur non pertinet ad nobilẽ. q̃ tps contractus inspicit, vt hic, z. d. l. in lege. z. l. rutilia. z. d. bãn. §. fi. facit. ff. de aqua quot. l. hoc iure. §. fi aqua. z. l. j. §. pe. ff. de riuis. ff. 8. obl. l. q̃ q. j. ait rigedo. rõne sui. p quas. ll. Frã. Acc. determinat pmissor nõ tenerꝰ. Et adde qõ no. per Pe. z Cy. j. que res pig. obl. nõ pot. l. ñ. tr.

Lex decimatertia.

Sicut. Hoc dicit, vt usufructus non vtendo mittit lõgi tpe, sicut alie seruitutes. Jnter. ibi tãmodo. ¶ No. q̃ in re mobili non cadit seruitꝰ, z super hoc fonetꝰ fundata rõ cõsuetudinis bononiẽ. q̃ dñs loci pot auferre mobilia, iz no. immobilia: q̃ immobilia sunt serua. iz mobilia sunt liberaria cõsuetudo est diabolica. ¶ No. in hac. l. q̃ in seruitutibus perfectibus licet habeant causam discontinuam: tamen sufficit longum tempꝰ. z vide hic qõ no. per Dy. in. l. fluminum. §. de viaz. de dam. infec.

1 ¶ Actus vnus factus vna die, an interrumpat prescriptionem.

2 Seruitus discontinua, licet non queratur. xxx. annis: perditur tamen tẽpore tpis spacio.

Lex decimaquarta.

Cum talis. Seruitus predialis que hz vsus discontinuũ, pditur negligẽtia tpis duplicati. h. d. vsq; ad. §. cũ autẽ. Jn tex. licet. ergo si nõ est cõcessa seruitꝰ nõ possuz ire ad sꝑiuã meã p agrũ tuũ: iz nõ habeã a dño altũde. nã si fuit cõcessa. z est sublata prescriptiõe, idez est q̃ non possum: vt hic. ad le hic q̃ no. ff. de vsuf. l. iz z si quid. la. j. §. pprie actis dus. in gl. que incipit. l. vsufructu. quã tene mẽti. ¶ Jn tex. vno die, no. tex. p gl. que est in. l. nemo §. temporales. de reg. iur. q̃ vnus actus vna die factus interrumpit prescriptionez formandam: quia forma tꝛata perfecta non recipit interruptionem. ¶ Jn tex. ibi. xx. án. No. tempus vniforme inter presentes z absentes. ¶ Itẽ no. q̃ licet seruitus discontinua non queratur presen. xxx. an, tamen perditur eo spacio. z sic non est idem tempus acquisitionis z interitus, nec est eadem disciplina cõtrariorum. Bl. opponit de. l. fi hic. illa debet intelligi de duplicitate decennũ: q̃ cũ vicennũ fit tẽpus duplicatum: nõ debet vlterius duplicari, ne fiat duplicatio duplicationis. quod facit ad ista tꝛata de tempore confirmationis duplicando in malefitijs.

Cum

§. Cũ aute. ¶Si area nõ põt hre ventũ nisi ex vna pte, z nõ põt alibi fieri p dnũm p dũ, ipso iure predio vicini seruitus est imposita per legẽ, ne edificãdo vetũ impediat. h.d. ¶† Nor. q frumentũ nõ prestat suã vtilitatẽ, nisi ex spicis separetur. ¶Ho. vent̃ frumenti necessariũ ad triturationem frumenti auferri non posse. z tenet hic lec. Bug. q speciale est hic. non aute teneas lect. Joã. z Bzo. q seruitus eet constituta: q: tunc non fieret hic mentio de situ loci: z frustra loqueretur hic de moderamine idonei venti, si seruitus non esset constituta.

¶Ad legem aquiliam. Rubrica.

¶Lex prima.

Damnum. Dãnũ datũ in sylua per ignis immissionẽ, vel incisionẽ, z3 resarciri. 1 Ppposita act. legis aquilie. h.d. ¶† Opponitur. dicitur hic q in aqlia venit dãnũ datũ per iniuriã. ergo z3 requiri dolus. sed Sz: q: in. l. aqlia. venit leuissima culpa: vt. ff. eo. l. in lege. Solue exponẽdo vocabulũ: q: iniuria exponit poni eo qõ non iure fit. Et adde qõ nor. ff. de vsufr. l. si cuius. §. de pretertis. ¶† Scõo opp. z vf q ille q excidit syluã, nõ teneat actiõe. l. aquil. sed actiõe arborũ furtim cesarũ: vt. ff. e. l. si seruus seruũ. §. si oliuã. z in. l. j. ff. arb. fur. cesa: Sol. hec sylua non erat matura, nec cedua, ita qõ incidendo esset facta deterio:. tñ quia ligna sunt furtim exportata, datur illa actio. z sic non ob. ¶Ex hoc habes qualiter sit formandus libellus contra incidentẽ sylua: q: sic debet formari, q appareat q sic incidendo 2 deterit dnum. ¶† Tertio oppo. z videtur q incidendo z rumpendo quis non teneatur. vt. ff. eo. l. si quis fumo. §. fin. z. l. qui occidit. §. pe. So. ibi non fuit aliqua culpa. z adde qõ no. §. l. proxi.

¶Lex secunda.

Legis aquilie. Hoc dicit dannum datũ in demolitione, vel concrematiõe domus, vel in' destructione aqductus, venit actione legis aquilie. h.d. ¶Ho. q dixi in summario. Opp. de. l. si quis fumo. §. l. ff. eod. vbi licitũ est demoliri domum alterius. Sol. ibi speciale propter iustum metum cã arcẽdi incẽdiũ. nã vt ait Seneca: Ignis qui valentem materiã occupauit, aqua z interdum ruina extinguẽd' est. ¶ Scõo opp. qõ ille qui destruit aqductũ, teneat' interdicto qõ vi aut clã. ff. qõ vi aut clã. l. j. in princ. Sol. illud interdictũ cõpetit, z etiã vtilis actio legis 1 aquilie. z sic non ob. ¶† Tertio vide in. l. ista duplice formã libelli. vnã in qua concludit ad restitutionẽ dãnũ ibi dũ dicit, vt id dãnũ sarciat. ꝛc. Aliã in qua cõcludit reductionẽ in pristinũ statũ. ibi dõ dicit, vt in priorẽ statũ ꝛc. z vna q conclusio est bona. a nã si est tale qõ quid nõ põt reduci in pristinũ statũ, fcile venit interesse. Si aũt põt reduci, vt aqductus a suo cursu remotus, satis est q' in pristinũ statum reducat. z interesse interim 2 emergens refundat. z sic intelligo hunc tex. ¶† Vltimo no. hic q aqua in qua priuatus habet ius, non potest diuerti a solito cursu. Bal.

1 a Occidens ancillam, tenetur ciuiliter actione legis aquilie, z crimi- 3 naliter lege cornelia de sicariis, z an ista iudicia concurrant, vide. 2. 3. 4 Absolutoria in ciuili, an pariat exceptionem, ne quis postea conueniatur criminaliter.

¶Lex tertia.

Ex morte. ¶† Occidens ancillã alienã, tenet ciuiliter actione legis aqlie: z criminaliter lege cornelia de sicariis, z vna p alterã nõ tollit. ad hoc allegatur. velle. Si ex eodẽ fctõ oritur ciuilis z criminalis. vna nõ impedit p exequutionẽ alteri'. h.d. ¶Opponit, z vf q ista iudicia nõ cõcurrant. vt. l. ij. §. j. ff. vi bo. rapto. z. j. qñ ciuilis actio. l. j. Sol. interim dñi vtilitat, in aliis supledet: vt in legib' Sirus. sed lata inia super altero, 2 põt reliquũ intentari, z ita loquit hic. ¶† Scõo op. de. l. pror. edicti. §. si dicaf. ff. de iniurijs. vbi dicit q alterius intentatio z exequutio alterũ excludit. Solu. ibi vtrũq; iudicium erat ad vindictã hic alterum tantum. 3 ¶† Tertio oppo. z vf q homicida ancille non tenetur criminaliter nisi dolo intercedente q̃ ciuiliter etiã de culpa teneat: vt. ff. ad. l. cornelia de sica. l. in lege. Sol. dicit glos. concedo hoc quia latius patet iudicium ciuile q̃ criminale. ¶Tu dic q glo. dicit verum quantũ ad precisam penam legis cornelie, que nõ imponit nisi ratione doli, sed ratione culpe de b ber puniri extra ordinẽ. vt. ff. de penis. l. respiciendum. §. delinquũt. z qõ dixi. §. de epi. z cleri. l. si quis non dicam rapere, z facit. ff. vi bo. ra. l. ij. §. hoc actio. Et ibi dixit Bart. q si quis occidit b non rite bannitũ, qui tamen ex prima inspectione verborũ videbat rite bannitus: z sic errauit in iure, quod punitur de culpa, nõ de dolo. si vero scriptura penitus eum ex- 4 cusare nullo modo puniret: vt. ff. de adult. l. pe. z ibi Bart. ¶† Queritur glo. nunquid absolutoria lata in ciuili parit exceptionem rei iudicate. si quis postea criminaliter conueniat, siue accusẽt de eodẽ delicto coram eodem iudice, vel alio. Plã dicit q obstat exceptio rei iudicate. gl. dicit q non obst. z fundat se in quadam ratione, scilicet quia non operatur plus absolutio q̃ solutio: vt. ff. de excep. rei iudica. l. si quis cũ totũ. §. plane. Sed solũdo penam ciuiliter nõ liberatur a criminali pena, vt hic. ergo idem fi absoluatur per iudicem, l3 gl. multũ fundet se in ista ratione. tñ ista ratio non est sufficiens. nã qñ quis absolutus non põt probare amodo eũ deliquisse: q: iam declaratũ est per sententiam qõ ipse nõ est culpabilis, que sententia 03 haberi pro veritate: vt. ff. de adult. l. denunciasse. §. querif. sed qñ ipse soluit magis delictũ suũ aperit: quia satisfactio est quedã delicti confessio: vt. ff. de tabu. ex hi. l. locum. §. si quis dolo. vndẽ aperit ipsemet viam probationi. Preterea tunc iudicium secundum non est cõtrariũ primo: sed qñ est absolutus, iudicium secũdum est contrarium primo absolutorie. Preterea rõne contrarietatis non videtur posse moueri. Item hoc vide expressum: q: si ciuiliter est pronũciatum instrumentum esse ver- a rum, nõ põt postea criminaliter retractari, tanq̃ falsus: vt. j. de fi. instr. l. fi. in fi. Sz tñ Bzo q illud est verum q̃tum ad retractationẽ, sed nõ quantũ ad criminalem punitionem, que poterit fieri non obstãte absolutoria lata in cã ciuili. docto. dicit quod aut reus est absolutus, quia non deliquit. z tũc amodo super eo facto nõ potest criminaliter inquietari: q: ipsum factũ videbat absolutũ: ergo omne eius qõ ab eo nascitur est sublatum: vt. ff. de iureiur. l. duobus. §. colonus. z ibi nor. in vlti. gl. Aut est absolutus, q: nõ fuit probatum: tunc põt b accusari criminaliter: q: l3 non sit probata in ciuili instãtia, nõ est precluſa via p̃bandi in criminali, cũ ad aliud agatur. facit ad hoc qõ nor. instit. si quadrupes paupe. fecisse dicatur. in. fi. z. d. l. ũ. vi bo. rap. ¶Est tertiũ mẽbrum, qñ apparet absolutus simpliciter, nõ inferta causa innocentie, vel inopie probationũ: tunc doc. dicunt q in dubio c presumitur absolutus, q: nõ probatũ liquet iudici ex actis. Sed alia negatiua, q: non deliquerit non constat iudici hoc tenet Cy. in. d. l. j. quando ciuilis actio. z Bar. in. l. ij. vi bo. rap. qõ credo verum. ponẽdo q ex actis non appareat p̃bata innocẽtia. nã tunc absolutoria fertur ex iuris presumptione: q: nemo presumit in dolo, nisi probet. 5 ¶† Sz si ex actis apparet innocẽtia p̃bata (cẽ plũ. j. de q̃rahẽ. z q̃mit. stipu. l. optimã. in fi.) tũc presumo sententiam latã pretextu innocẽtie vere, nõ tñ presumpte z iõ sententia est efficacio: semper enim sententia videtur habere tacitam eãm p relationẽ ad acta, que idẽ operatur qõ cã expressa: vt no. Ja. de raue. z Cy. in. l. j. §. de erro. aduo. predicta, vera in sententia: sed an attestationes in ciuili valeant in criminali, vel econtra. dic vt. j. ad l. iul. de vi. l. si quis ad se fundum. Vrẽ distinctionem dictorũ intellige quando est ordinarie processum: secus si summarie: quia summa cognitio non derogat cognitioni plenarie: vt. l. pe. de his qui sunt sui vel alie. iur. cum materia sua.

1 ¶† Pena legis aquilie an duplicet negantẽ.
2 Quid si quis primo negat, postea confiteatur, an sibi prosit confessio.
3 Confitens factum, z negans qualitatem, an habeat beneficium statuti: quod dat confitentibus.
4 Condemnatio ad duplum procedit si hoc petat.
5 Quod autem veniat duplicandum.
6 Delictum an possit probari per instrumentum.
7 Judex debet aspicere si quid damni datum sit, si ad oculum apparere potest.

¶Lex quarta.

Contra negãtem. Actio. l. aquilie est penalis. i. in duplũ 1 contra negantem. h.d. ¶† Op. q cõ c tra negantem nõ est pena dupli. c vt. l. eum qui. in prin. ff. de iureiur. Sol. vt gl. q: hic erat convict' negans per testes, vel instrumenta, vbi vero per simplex iuramẽtum aduersarij ei delatum a reo. tunc enim est triplex rario quare reus releuatur a pena dupli. prima est: quia actor releuatur ab onere probandi, secũda est, quia fi facto: valebat consequi duplum, debebat assumere viam probandi per testes, vel instrumenta, z non viam se releuandi ab onere probationis per proprium sa-

¶Cõclusio est bona hoc etiã ponit Cy. vñ videtur q si derruxisti domũ meam, non debeo agere vt refician' vt hic, z3 ad interesse. vide tñ Paul. de ca. in. l. j. §. z post operis. & oper. no. nunciatio.

¶Si q̃s occidit. Ho. de occidẽte nõ rite bãnitum. vide q̃ remisi in. d. l. pe. ff. de adul. Ang. B.

¶Dupli. Sñi pena negantis sit dupli. vide plene Bal. in aut. contra. qui ppriã. j. de nõ nu. pec. z in. l. j. de fur. & Tu vide quid de iure canonico z an in foro conscientie. Anto. corse in gu. suis in ver. pena. Celsus.

b Confessio. Vide Bal. in. l. ea que. in. x. r. xi. q. j. de condi. inde.
a ¶ Aut ratione. Vide de iste. q. Bal. in. l. j. C. de fur. Per. de anc. in. c. z si christus de iureiuran. And. Bar.
c ¶ Confitetur. De hoc per Bar. in. q. que incipit per italiam. z. in. l. cum qui. in prin. ff. de iureiu. z Bal. in. l. j. §. porro. in tit. que fuit prima causa benefi. amit.

d ¶ Et dicit Gui. d cu. Adde qd notaui in apost. ad ipm hic nu. j. in ver. cōtra negātem. z Lafran. de oria. in. c. qm̄ ɔtra falsam. §. statuimus. x. petitiōes. nu. 3. z ibi ēt in ap. ad ipsum. in ver. damnuz extra de proba. Celsus.
e ¶ Duplicādum. Vide Bar. i. l. sanctio legum. ff. de penis.
f ¶ Instrumētum. Vide Bar. in. l. in senatusconsultū. ff. ad turp.
g ¶ Quero. Vide q notaui ad Bal. in l. j. C. de iureiurā. And. Bar.
h ¶ Iuramēto. Vide de Spec. in tit. de prob. §. si. ver. sz pone. z Jo. an. in ver. vij. z Bar. i. l. j. §. si aduer. lib.
i ¶ Prefertur. Vide gl. in. l. si. ff. d in li. iu. z istud dictū refert Bal. i. l. j. §. si aduer. liber. z in l. pe. i fi. d peri. tut. z in rub. j. de pba. in. j. col. i cōtrariū vide Bal. in. l. ait pretor. in princi. ff. de iureiur.
k ¶ Dicitur datū. No. ō dictione. de vid qd notaui ad Bar. in. l. j. §. ex incendio. ff. de incē. rui. z que dixi in. c. qualiter. de elect. And. Bar.
l ¶ Intelligas. Vide Bal. i. l. j. l. uō. opp. j. si ser. exre. z Bar. i. l. si gemina. ff. arbor. furt. ces. z Bal. in. l. ex hoc iure. ff. d iu. z iur. z i. l. pemptorias. j. sen. rescin. nō posse. z in. l. si. de interpretatiōe. ff. d legi.
m ¶ Repcussio. Vide Bar. i. l. si gemina. ff. arb. fur. ces. z in. l. sed si vnius. §. j. ff. de iniu.
n ☞ Dictio. de Add de quod notaui in apost. ad. l. si finita §. deinde. i apo. in ver. rem tam communem super gl. in ver. de loci. ff. de dam. in fec. Celsus.
o ¶ Et no. qd not. ɔtra epm ponentē quem in carcere cū modico pane: vt mori possit. vide tex. z doc. in. c. nouimus. de ver. sig. tex. in. c. ad euidentiā. de cri. fal. d. An. in. c. qualiter. el. ij. ad fi. d accus. z ibi dixi. An. B.

cramentū. tertia ratio est: qz sententia que fertur super iuramento, videtur potius ferri super causa immediata. i. super iure qd oritur ex iuramento, q̄ super causa principali, z remota. i. super dāno dato, z rōne. l. aqui. iste sunt tres rōnes quas subtiliter ponit litera in. d. l. eum qui. Scdo op. z videtur q negans non punitur in duplum: vt. ff. de mino. l. si ex causa. §. nūc videndū. Sol. ibi speciale in minore, q sua facilitate negauit qd expediebat cōfiteri: nā per restitutionem in integrum cōsequitur, vt habeatur pro confesso: z sic fingitur a principio fuisse confessum, z est mirabilis effectus istius restitutionis. ¶ Ex hoc no. q postq̄ hoc negauit, non prodest sibi confiteri: nisi sit minor cui pdest ope restitutionis in integ. non ipso
2 iure. ¶ † Quero igitur iuxta hoc, nūquid si quis
a primo negat, postea confitetur, confessio[a] sibi p-
b sit: Rñdeo: aut rōne[b] confessionis quis vult consequi beneficium. puta dictat statutum quód cōfitenti remittatur tertia pars pene: z tunc si litē ɔtestādo negauit, nō prodest sibi postea cōfiteri. Et est triplex rō. Prima: qz statutum dz intelligi in prima responsione facta in figura iudicij: vt. ff. de ver. signi. l. boues. §. hoc sermone. Scdo ratio est: qz negatio z confessio sunt ɔtraria. vñ eligēdo vnū. vs alteri renūtiare: vt. l. j. in fi. j. de codici. z. l. si seruus extero. ¶ Tertia ratio est: quia in ipsa lit. conte. quasi cōtrahitur, z iste quasi cōtractus respicit integram penā maleficij, vñ cū super tota pena sit lis cōte. z respectu totius quasi cōtractus in iudicio posterior confessio nō dz prodesse, nec minuere dz litiscontestationis effectū. ¶ Et est quarta: qz negādo nō agnoscit bonā fidē, imo mētitur, z sic tāq̄ mendax litigator nō dz habere ɔmodū statuti. Aut loquimur de beneficio confessionis, nō quātū ad ɔsecutionē ɔmodi: sz q̄tuz ad euitationem maioris pene, vel damni: vt in. l. aqui. que cōtra negātē est in duplū. ɔtra cōfitentem est in simplum: tunc refert: aut ille qui primō negauit vult postea ɔfiteri re integra anteq̄ aduersarius sit grauatus in onere pbandi: z tūc potest. ar. dicte. l. eū qui. z qd no. insti. de actio. §. itē mixta. Aut postq̄ actor pbauit: z tunc in nullo releuat ɔfessio ɔfitentē. facit qd nota. j. de nō nu. pec. aut. cōtra qui ppriam. z ar. optimum ad istā distinc. j. de aboli. l. fallaciter. ¶ Sed que est rō differentie. q vbi ɔfessio allegatur ad cōsecutionem priuilegij, nunq̄ pdest ɔfessio superueniens. z secus si allegatur ad euitationē damni: Rñ. qz priuilegium de facili tollitur: vt. l. eius militis. §. militia. ff. de mili. test. z mendex. z maxime periurus indignus est priuilegio. sed vbi nō tractam[9] de priuilegio, sed qd qs remaneat in pmnis terminis iuris cōis. istud ius facilius conseruat. ita est in actione legis aquilie, que actu nō est penalis a principio: sed aptitudine est penalis. modo de facili redit ad suū principium, z ad suam naturā. z idē in simili. ar. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus
3 ver. qd z in specie dotis. ¶ † Quero, nūquid ille
c qui factū ɔfitetur[c], z negat qualitatem, habeat beneficiū statuti, qd datur ɔfitentibus: Rñ. si negat qualitatem in qua cōsistit substātia criminis vt qz negat dolū in furto: tūc non hz locū beneficiū statuti: qz non ɔfitetur crimē, imo nec ɔfitetur factū. i. furtū. vt no. in. l. si quis id qd. in fin. ff. de iurisd. om. iud. nā sicut ille qui tenet ad aliquā rem non liberat soluēdo in alia forma substātiali quā debeat, ita a simili nec iste cōfitendo dz gaudere beneficio ɔfessionis. ar. ff. ad exhibē. l. iul. §.

q̄rū. Idem vs si negatio qualitatis minuit delictū: qz crimen qd obdcit nō cōfitet. ar. ff. de adulte. l. denūtiasse. §. quid tamē. ¶ Si vero negatio qualitatis nō minuit delictū: nec impedit pcessuz. verbi gratia, negat dolum in iudicio, in quo tamē non erat necessaria pbatio doli, vt in. l. aquilie: tunc puto qd eā per talē negationē non minuatur effectus naturalis ipsius iudicij, z per confessionē sic fundata pbatio agētis, qd ipse habeat
4 bñficiū cōfitētis. ¶ † Tertio op. qd non possit in duplū cōdēnari: qz non est petitū: vt. l. vt fundus. ff. cōi diuidūdo. Sol. dicit Mar. sil. q dupli p
d cedit ɔdēnatio. l. si hoc petat: alias nō. Et dicit Guil. de cug.[d] q libell[9] sic formabitur. dico q talis dedit dānum in tali re, z iō ago cōtra ipsum actione. l. aquilie. petens mihi dānū emēdari: z sic negauerit se dedisse dānū, peto ipsum in duplū condemnari. z q sic debeat formari libellus, facit. j. loca. l. ɔductores. sm Guil. Pōt forte dici q hoc ipso q qs actionem legis aquilie pponit cū sua aptitudine, si e penalis. cū tacite videat concludi ad duplū in casu negationis, hoc eñ tacite inest: qz prouenit ex natura z aptitudine actiōis ppositez qz venit ex ipsa ɔtestatiōe litis, in qua per negationē ɔtrahit obligatio dupli, vñ nō est op[9] super hoc speciali petitione, vel libello. z hoc tz Guido de suza hic. dicēs qd nō est necesse q ponat in libello qd si aduersarius negauerit, ɔdemnet in duplū, nā officio iudicis hoc supplet. nā lz hoc nō ponat in libello, non est necessaria nisi vna sententia super duplo. lz quidā dicāt cōtra sm Guil. de suza. iuxta nōt. ff. de dam. infec. l. si qs missum. §. iudex prima tñ opi. est se-
5 curior, z hz in se meliorē practica. ¶ † Quero. qd veniat duplicādum[e].
e Rñ. omne interesse: qz duplū a simplo formatur: z interesse est ipsum simplum. sm Odof. z alios. Et facit ad statutū de duplicatione penarū, q simplū sit duplicandū. duplicatū aūt ex qualitate temporis non dz reduplicari ex qualitate loci, vñ ex duabus qualitatibus cōcurrētibus ad duplicādum erit pena tripli, vel quadrupli, verbi gratia. dicit statutum qd de percussione sit pena centum librarum. aliud statutū dicit q duplicetur in platea, modo qdā de nocte pcussit aliquē in platea, certe condēnabitur in trecētis, nō quadringētis. Sz si pena qualitatis esset pena simpli: duplicaret etiā pena qualitatis. verbi gratia, dicit statutū q popularis percutiēs puniat in centū. Magnas puniat in cētum quinquaginta, modo Magnas delinquit de nocte, certe, duplicabūtur cētum quinquaginta, nā lz in ea attendat qualitas psone: tñ centum quinquaginta sunt sim-
6 pli quo ad eū. ¶ † Et hoc plz ex theorica huius gl. z in. l. sicū exceptione. §. quadruplabit. ff. qd met. cau. cū similibus. Itē q̄ro, an delictū possit
f probari per instrm[f]. dic qd nō pōt directe probari per instrumentum, sed circūstātie delicti, puta in. l. aquilia. dānū, vel possessio que requiritur ex parte agentis, ista bene possunt probari per instrm. vel dic qd qñq̄ delinquitur scribendo: z tūc delictū bñ pōt apparere per instrm, z pbari vt. j. de his q ibi ascribūt. l. senatus. qñq̄ extra instrm: z tūc lz sit cōmissū in cōspectu notarij, z testium, z inde sit inde sm ɔfectum, illud instrm nō probat: qz in criali testes deponentes debet venire corā iudice, z interrogari ab eo. ff. de testi. l. iij. §. idē diuus, circūferētia vero ad delictū: vt in adulterio. z mrīmonio, pñt bñ pbari per instrumētū. de quo dicit plene no. j. de proba. l. iubemus per Cy. Ja. bu. dicit hic q qñ ciuiliter agitur, facilius pbat crimē per instrumētū. lz qñ criminaliter, dicit ipse nō puto q
7 possit probari per instrumētū. ¶ † Quero[g]. dicit statutum q in dānoda
g tō stet iuramēto[h] accusatoris. ōt accusatus: dñe iudex eatis ad vidēdū: q
h ex aspectu apparebit q nullū dānū est datū. dicit iudex ego non possum recedere a statuto. dicit Azo. in sum. hic q iudex dz inspicere: z illud qd
i apparebit per aspectum debet pronuntiare: ergo aspectus prefertur[i] cuicūq̄ alij generi probationis. Bal.

1 ☞ Damnum qñq̄ datur de corpore in corpus zc. quid hic significet.
2 Quid de statuto, q de pcussionib[9] sanguinolētis nō possit fieri ɔcordia.
3 Dictio de, significat causam immediatam.

¶ Lex quinta.

De pecoribus. ¶ Ubi est damnum dati de noue corpore in corpus, hz locū
1 vtilis actio. l. aquili. ¶ † Querō quid vult dicere glo. huius. l. q quandoq̄ datur damnū de corpore in corpus: Rñ. de corpore dicitur, quando corporalis actus facientis est immediata causa damni. In corpus dicitur, quando ex tali damno res immediate efficitur deterior. vbi vero actus corporalis non inducit detrimentum in re, vt est inclusio pecorum: quia sola inclusio non habet deteriorare pecora: tūc
k damnum dicitur datum[k] de non corpore in corpus, considerato euētu q
l pecora moriātur. z per hec intelligas[l] omnia membra glo. ¶ † Et facit
2 ad statutum q de percussionibus sanguinolentis nō possit fieri ɔcordia. de alijs sic q si impulite interrā colliso capite ad lapidem, z exijt sanguis,
m q p sit cōcordia: quia percussio mea[m] nō fuit attēto corpore meo z actu
3 meo sanguinolēta, nec vsus sum illo lapide vt instrumento. ¶ † Item di
n ctio de[n], significat immediatā causam: vt. l. j. §. nūc videamus. ff. de coniun. cū emā. liberis. vnde valet concordia. z ita practicari ɔsueuit in ista
o ciuitate per aduocatos. ¶ Et no.[o] q hec lex facit pro episcopis, qui non possunt aliquem occidere, sed includunt in carcerem: qz actus istorum episcoporum non est immediata causa mortis, q non fiant irregulares. Caue tamen. nam si imponerent eum in ita arcto loco q nō haberēt aerem sufficientem, vel darent sic parum comedere, quod de facili moreretur, q ipsi essent irregulares: vt. l. necare. ff. de lib. agno. Bald.

De his

¶ Lex sexta.

Dehis. Factes depasci pratū meū, tenet mihi actione legis aquilie. h. d. Bo. q̄ probato damno, satis est probata culpa, ar. in. l. i. ff. de ficar. & fm Bart. filii. l. f. de iniur. l. si non conuitū. fm Bart.

¶ Familie erciscunde. Rubrica.

1 ¶ Diuisio hereditatis si semel facta est, an possit vlterius fieri. nu. 2.
3 Petitio hereditatis, quare potest sepius intentari, & non iudicium familie erciscunde. nu. 4.

¶ Lex prima.

Sī nō omnē. ¶ Si quid hereditatis nō est diuisum, agit in dicto fami. erciscun. vt diuidat. h. d. Bar. Vel sic. Diuisio particularis non impedit agi iudicio fami. erc. pro vniuersali diuisione. h. d. Bart. ¶ In ter. nec super eadē re. i. actione que mouetur inter coheredes. ¶ † Opp. q: si semel est facta diuisio, nō pōt vlterius agi iudicio fami. ercil. vt. ff. eo. l. si filia. §. familie. Sol. dicit glo. eodē iudicio nō potest bis agi, & si est actū semel vno iudicio, puta cōi diuidendo, pōt postea agi alio iudicio, scz fami. erc. econtra. vel dic secundo, q̄ eodē iudicio pōt iteraro agi et cāputa pro rebus que prius fuerāt occultate: vt. j. e. l. aduersus. & ff. de pac. l. tres fratres. vel dic tertio, q̄ predicta habent locū in diuisione iudicialis sed hec prima diuisio fuit facta extra iudiciū. & si nō obstat. Si, hz bonū intellectum, sz tu dic clarius, q̄ si iudiciū fami. ercil. est prius intētarum p vniuersali diuisione, q̄ pro certis rebus omissis diuidi nō pōt. 2 denuo intētari: hoc diuisoriū vniuersale nō proponitur p certa re, hz habet locum cōi diuidendo, q̄ est iudiciū singulare. si aūt prima diuisio non fuit vniuersaliter agi, vt hic. ¶ † Sed hic quero. egi iudicio fami. erc. & obtinui, que est rō, quare omissa hac sententia, nō possum demo agere actione prima: vt. ff. de excep. rei iudicate. l. Duobus. Respō, q̄ materia istius iudicij cōsistit in diuisione, vnde facta diuisiōe cessat nulla est ibi cōmunio: & ideo nō est quid diuidatur, sed in. l. duobus prima causa & prima materia durabat in suo esse, & nō erat amota per sententiam. ¶ † Sēcō quero, quare petitio hereditatis pōt sepius intentari: nō iudiciū familie erciscūde: cū verūq; iudicium sit vniuersale? Respondet gl. q̄ actio fami. erc. est vniuersalis aptitudine & actu. sed petitio hereditatis nō semper vniuersalis est actu: q: nō prosequitur nisi rem possessam a reo. in diuisorio aūt veniūt possessa, & non possessa: vt. l. j. & l. plane. ff. eo. dicit Per. q̄ nō intellexit hanc rōnē: q: gl. reddit rationem ignoti per ignotius. vnde dicit ipse q̄ rō est: q: petitio hereditatis nō cōpetit p omnibus rebus hereditariis: vt. ff. de pe. her. l. regulariter. & l. p herede, & ideo non est inconueniens si possint plures proponi. sed actio fami. erc. pro omnibus cōpetit: & ideo sibi imputet quare oēs res nō diuiserit. vt. ff. e. l. ppter. fm Pe. & Cy. Adde ista rōnē facit. ff. de arbi. l. de rebus. in fi. sed rō nulla est: q: possibile est q̄ diuisio quarūdam impartibilium rerum est omissa per errorē facti: tū non ideo pōt dictari iudicium vniuersale pro re particulari: facit in rōne sui. ff. de rei ven. l. pōpo. ideo dic q̄ gl. dicit verū: q: iudicium fami. erc. est vniuersale intētione & 4 institutione. ¶ Jtē est vniuersale ex parte actoris & rei: q: est iudicium duplex, sed petitio hereditatis non est iudiciū vniuersale nisi ex pte agentis hz ex pte quērentis tm igitur ad speciē possessam: vt. ff. de peti. here. l. hz minimā. & ideo pōt sepius intētari q̄tra eūdē pro nouo possessiōe. fatuus tñ est victor agēdo de nouo: q: cū declaratus sit heres per sententiam in quibuscūq; rebus posita possessis, pōt petere illam exequi: vt. l. defensionis. de iure fisci. lib. x. & ar. ff. de arbi. l. inter stipulantē. de iure iuran. l. hz & si possessori. in prin. q̄ nō. in. l. si a re. §. j. ff. de excep. rei iud. cōtra diuersas autem personas non est dubium quod poterit agi diuersis iudicijs. Bal.

1 ¶ Maritus percipit dotem vxoris mortuo patre.
2 Emancipatio. & exheredatio equiparantur.
3 Maritus quando debet lucrum dotis conferre cum fratribus. nu. 4.
5 Quid si vxor nō moriat, hz diuertit a marito, an maritus percipiet dotem

¶ Lex secunda.

Mortua. ¶ Filius post mortē patris dotem vxoris viuentis, vel defuncte, percipit iudicio famil. erc. h. d. cōcor. ff. eo. l. si maritus. ¶ † Not. maritū dotē vxoris mortuo patre percipere. Sed quid si pater non est mortuus, sed emancipauit filiū, nūquid tenet filio zūgnare dotē vxoris. Ponam' eū q̄ in dotē est vnū magnū castrū, dicit pater ego nolo portare realia onera matrimonij, & tibi filio meo nolo castrū cōsignare: sed filius dixit, vxor mea me sequit: ergo & dos sunt eū quasi ista inseparabilia: vt. d. l. si maritus. Sup hac. q. aluluit Cy. in hac ciuitate, & dixit q̄ sicut q̄ post mortē patris pōt petere dotē precipuam: ita per emancipationem factam a parte, cū emancipatio in hoc casu equiparet mortui: vt. ff. de iure dot. l. si pater filie nomine. in prin. & solr. ma. l. si socer. in prin. & l. j. §. videamus. j. de rei vxo. ac. ¶ Jtē simile est esse emancipatus, & exheredatus: vt. ff. q̄ cū eo. l. j. §. exheredatus dz habere dotē, & petere eā pōt: vt. ff. de do. prelegā. l. j. §. per contrarij. ergo & emancipatus. Idē tenet Ja. de are. in. l. si cōstante in prin. ff. sol. mat. dz cauere pater q̄ seruabit eū indemnem a mulere. ar. ff. de dote prelega. l. pater. in prin. & ff. de leg. 3 iii. l. fideicōmissa. §. interdum. ¶ † Secūdo quero. filius tuus accepit vxorem, a qua tu recepisti pro ea ampliā dotē, ista mulier decedit in matrimonio iste filius ex forma statuti, vel ex pacto lucratur istam dotem, vel certā eius partē, nō querit verum te mortuo filius tuus dz habere lucrū preciputi, an vero debeat suis fratribus ꝓferre? Dyn. in. l. si cū dotem. §. transgrediamur. ff. sol. ma. dicit q̄ lucrū est profectitium: q: prouenit ex re pris. i. ex oneribus matrimonij que subit pr: q: ipse alimētat nurū. & ad onera matrimonij teneturi ergo ipse lucrat. Jtē hz verba statuti loquunt in mariti effectus lucri pr: rigit ad socerū: q: ex re eius prouenit. Thom. de Forli. dicit q̄ hoc erat verum de iure veteri: q: hoc lucrū acquirebatur patri pleno iure. secus de iure nouo. & negat hoc esse profectitium, imo dicit q̄ est aduentitium, & nō im putatur in legitima ipsi lucrāti, sed sequerek eū, hz esset exheredatus. j. de bonis mater. l. j. & j. & hz Thom. de Forli. hic in addi. suis. de hoc vf gl. 02. quā allegat Bar. in. l. dotē. ff. de castren. pecu. Et si tu dicis: istud venit ex re patris: q: socer alimētat nurū, & subit onera matrimonij filij sui. R. nō a ideo est ex re pris: q: istud non est lucrū proportionatū oneribus matrimonij, sicut esset proportionata res empta ex pretio patris: vt. j. de pigno. l. fin. 4 ¶ † Preterea filij eius est cā immediata, pr eius est cā remota: ideo cām immediatā magis ꝓsiderat vt no. in. l. si cū mulier, in prin. rerū amo. ff. soln. mat. l. si mulier. & l. socius, q̄ in eo. in fi. ff. p soc. hz posthea Bar. b in quodā suo trac. dixit idē q̄ Dyn. si socer, subit onera matrimonij: q: licet acquiratur filio ex forma statuti, nō durat penes eū nisi quodā momēto, tanq̄ ꝓfectitium. Si vero filius subit onera, puta ex lucris suis alit vxorē: tunc ipse filius lucrat dotem cū effectu: q: est aduētitium lucrus. Et si tu dicis, in isto lucro pater habebit vsumfructum. R. q̄ pater dissimulando vf remittere: vt. l. cū op. §. finaūtē res. j. de bo. que liber. Et ō ista onera sunt precise ex re filij, si aūt pr, & filius partē cipauerint in oneribus matrimonij, iuxta onera que quisq; supportauit, lucrum dotis acquirit. fm Bart. & ista opinio pōt satis defendi. Si aūt patre mortuo filius lucraretur, nullum esset dubium q̄ haberet dotē precipuā: & nihil conferret. casus. 5 est hic no. ¶ † Ultimo quero, pone q̄ vxor filij tui non moritur, sed diuertit te mortuo, an maritus per b cipiet dotē? dicit glo. q̄ non, sed ipsa mulier, certe eadē rōne deberemus dicere q̄ ipsa mortua here des mulieris ageret, non aūt vir: & ideo veritas est, q̄ etiam tunc vir potest percipere, & debet coheredes indemnes seruare: vt no. in. l. pater. de dote pleleg. fm Jac. de are. & Cyn. Bal.

a Quā tū pōt cōpetere hȳdit. petit. vt per Spe. tit. de tuto. verū, q̄d si quasi. Jtē & in vna re infirmatur, vt tenere videtur Bart. in. l. edicta. colū. j. ver. & hoc op. §. de edendo. Cæterū an hereditatis petitio recipiat iteriudicia singularia & vniuersalia, vide per Spec. tit. de acto. §. ij. ver. & si cum seq. Aduerte tñ q̄ hereditatis petitio iudicium famil. ercil. dz precedere. vt per eundē Spe. d. tit. ver. itē qui se dicit. cū veri. & hz pone quid. Phi. ¶ Bart. cōtrariū & Pau. de cast. in §. transgrediamur hic allegato.

1 ¶ Post aditam hereditatem, rebus expilatis a coherede, debet agi familie erciscunde, non crimine expilate hereditatis.
2 Actio criminalis non tollitur per ciuilem, que est de re familiari.
3 Crimē expilate hereditatis facit cessare inuis prelumptionem ante aditam hereditatem.

¶ Lex tertia.

Aduersus. ¶ † Post aditā hereditatem rebus expilatis a coherede, debet agi fami. erciscun. non crimine expilate hereditatis. h. d. ¶ Quero, ppter q̄d cessat hic crimē expilate hereditatis: dixerunt antiqui rōne cessantis dolitq: presumitur dolus cessare in coherede: vt. ff. pro socio. l. merito. & in crimine expilate hereditatis requritur dolus. Alij dixerunt q̄ hic cessat crimen expilate hereditatis: q: res fuerunt expilate post aditam hereditatem: & sic habet locum iudicium fami. ercisc. & non crimen expilate hereditatis: quia ille titulus criminis est extraordinarius. & iudicium eius est subsidiarium, vbi ex eodem facto non cōpetit aliud remedium: vt. j. de cri. expil. here. l. fin. ista ratio non videtur vera: quia iudicium expilate hereditatis cōcurrit cum

reali iudicio, z cum quolibet ciuili iudicio qō nō
oriē exercimur: vt. ff. de crimine expi. here. l. diu⁹
nisi dicas q illa loquē qñ ageb̄tur. cōtrā dolo-
sos ſm vnam sol. glo. que sol. mala est: q est diui-
nario, z qi contra eundē ciuilis (que non oritur ex
eodem facto) cōcurrit cū criminali, ꝙꝑ fit subsi-
diaria. ¶ Et adde qō no. in. l. j. §. dixerit aliquis
ff. de publicanis per Dy. prima ergo ratio videt
videtur verior, q̄ non cōcurrat fimul. cū alia actione.
2 ¶ Criminalis vero non tollitur per ciuilē, que
est de re familiari: vt. j. qñ ciuilis actio. l. j. z in hoc
videtur residere illa gl. ¶ Sz adhuc queri: quare exemplificamus hāc. l. post aditā hereditatem
rebus expilatis. Rñ. q̄ si ante, haberet locū expilare hereditatis iudiciū ciuiliter z criminaliter
q̄ tūc cessaret in ipsa origine criminis alia actio.
¶ Sed quare nō habet locū post aditā hereditatem, z post apprehensam possessionem ab agente: Rñ. q̄ tunc contrahit crimē ordinariū furti si
fit cū dolo. Et ideo cessat crimē extraordinariū:
vt. l. iij. ff. de cri. expi. her. ¶ † Cōcludē aūt qō aditā hereditatē crimē expilate hereditatis cessare facit iuris presumptio: q̄ presumitur qō fa-
cit hoc pro iure suo: sed vbi ista presumptio nō est
ibi crimen expilate z trahitur: certe hoc nō videtur bene dictū, q̄ ante aditam hereditatē nullus
habet ius, ergo non cessat presumptio doli: vt. l.
si quis seruū. §. ait pretor. ff. de acqui. here. Post
aditam vero hereditatem ante apprehēsam possessionē cessat crimen expilate hereditatis ex be-
nigna presumptione: vt. l. merito. q̄ suc̄edenti
directo apprehendere possessionem vacantē, nec
contrahitur crimē: vt no. Inno. extra de proba. c.
cum in presentia. Item cessat, q̄ alia actio facit
istud crimen necesse secundū quosdā, qō non placet quo ad criminalem executionem: sed quod ad
ciuilem hoc placet glossatori. ¶ Et adde quod
no. in. l. ij. ff. de priua. delictis. z. ff. pro socio. l. nec
pretermittendū. z. l. nec q̄ qua. q̄ ergo ista iudicia. l. ciuile z ciuile. nō trariant in causis: ītē nec
veniunt ex eadē cā: merito iudicij fami. erc. concurrit cū criminali iudicio expila. here. si constat
de dolo. z in hoc reſider Ja. bu. Post aditam ve-
ro hereditatē z apprehensam possessionem, contrahitur crimē ordinariū. z nō cessat extraordinarium. z vide hic qō not. ff. de vsucapio. l. si homo.
z in. l. j. scevola. ff. si quis rest. liber esse iul. fuc. z
ista lex habet de amaritudine &c. Bal.
☞ Pater si emit libros, z tradidit filio, an distinguatur ex qualitate persone.

¶ Lex quarta.

Si filius fami. ¶ Castrenſis non vemunt in diuisione cū fratribus, sed do-
nata in peculiū veniunt in diuisiōe. h.
d. ista. l. dicit vnū valde singulare. Vel fic. ex qua
litate rei z persone presumitur aliquid esse dona-
tū in castrēſi vel in simplici peculio. h. d. ¶ Fa-
cit ad q. de libris emptis a patre z traditis filio
vt distinguat ex qualitate persone, nā si filius est
aduocatus, presumatur datum in quasi castrensi
peculio. Item si post progressionem paternam eadem
voluntate durāte, filius sit doctoratus, vel roga-
tus: si aūt iste filius nō studet: vnde libri nō sunt
eius arma, vt sic loquar, tūc istud est simplex pe-
culiū, z facit. l. vlt. ff. de pecu. leg. z est ar. qō si testa-
tor legat aliquid, dicendo qō legat ad perpetuū
cultum diuinum, z est tale quid qō nō est aptum
ad hoc, vt quoddam fortilicium, qō non obstan-
tibus verbis testatoris episcopus debet habere
quartam. Item distinguitur ex qualitate perso-
ne. nam qō donat pater, z qō donant consanguinei: videtur donatū obtētu naturali. sed quod do
nat commilito, videtur donatum ratione militie.

a ¶ Nō studet. Ad de Rayn. i. l. si do
natione. j. ō colla.
z Ang. in. l. filie li-
cet. eo. titu.
3 ☞ Vide qs nota
ui in apost. ad gui.
de cug. in. l. cuz le-
ge. ii. ti. ver. vtrū
liberi reputētur in
quasi castrensi. §. ō
epi. z cle. z in. l. fi-
lie. nu. ij. in ver. li-
bros ꝓpinos. i. e.
Dy. in. l. si quis fi-
lium. z ibi posui in
apost. in ver, dz ha
bere de cōi. z in. l.
cum emācipati. in
ver. aduentitia. ff.
de colla. bo. z nota
ui etiam in apo. ad
Pano. i. c. ii. i. fi.
in ver. in legitima
extra ō do. inter vi
rum z vxorū. Pa
pi. l. l. filie. z col. ō.
j. ō collatio Girar.
de pe. sancta i suo
fingu. ij. icip. tene
menti Celsus.

b ¶ Inimicitia.
Adde Bald. in. l.
ex persona. in ver.
sequitur de predi-
camento pati. j. de
proba.

c ¶ Inimici. Vide
Bald. in. l. filio. ff.
de liber. z posthu.

1

facit qō nor. ē. de sac. sanc. eccle. l. illud. z extra de testa. c. requisiti. z. j. de
colla. l. si donatione. Tenementi hanc. l. quia nor. est ad multa. z antiqui
hic ponunt illam. q. de libris, sed gl. ponit in. l. filie cuius. j. e. facit qō q
locat feneratori, videtur locare ad fenerādum, in spectā qualitate ꝑsone.
1 ☞ Testatoris perceptum valet licet perceperit iratus.
2 Concordia presumitur facta, si inimici admittem conuersantur familia-
riter, vel sibi prestant obsequia.
3 Judices eccleſiastici, ꝯ non possint condemnare ad mortē: possunt tamē
ponere in vinculis cum pane meroris, z aqua angustie

¶ Lex quinta.

Impius. ¶ Ultima voluntas potest mutari tacite z expresse. h. d. Bart. vel fic. Ultima
voluntatis etiā potest probari per iudicia. h. d. vel fic.
Presumitur cessare inimicitia, vbi posteriora merita compo-
nantur. h. d. Vel ficta dispositione odiosa facile receditur per dispositio-
1 nem fauorabilem. ¶ † In rep. iratus. No. q̄ valet preceptum testatoris
q̄uam iratus preceperit. ¶ In rep. vinculis. No. hic q̄ ex pena presu-
mitur offensa, z demeritū precessisse: vt. ff. de manu. rest. l. festo centurio. z
ille qui aliquē detinet in vinculis, presumitur inimicus, z odiosus. ¶ In
rep. ibi, flexit. No. rep. quē allegabit in foro offensam istam clementia re-
git. ¶ In rep. rationibus. No. reconciliationem probari etiam per indi-
b cia. ¶ In rep. doceri. No. q̄ presumitur inimicitia b durare, nisi contra pro-
betur. ¶ In rep. posteriora. No. q̄ rebellibus qui postea ad summā obe-
dientiam deueniunt, ira domini debet mitigari. ¶ In rep. sequitur, ergo a contrario sensu si non probaretur voluntas mutata tacite, vel expri-
se: debere seruari voluntas testatoris: vt. ff. eo. l. bis consequenter. §. ibi
2 ſm gl. z Odof. ¶ † Et est hec lex ar. q̄ si inimici c postea sibi faciāt gra-
c ta seruitis, vel vt amici inuicem conuersantur: presumitur inter eos facta
concordia: quia offensa non solum remittitur per scripturam, sed etiam
per alia iudicia: vt hic, z inſtit. de iniurijs. §. fi. z illam gl. alleg. hic Bul.
3 ¶ † Item facit hec. l. pro iudicibus eccleſiasticis, qui nō possunt allegari
ad mortem condemnate: tamen faciunt eum ponit in vinculis cum pa-
ne meroris, z aqua angustie sustentando. Item nec dominus potest ser-
uum occidere: z tamē potest in perpetuis vinculis eum iudicare. Adde qō
de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. ij. de emenda. seruo. l. j. z. §. qui ad liber.
4 perue. non possunt. l. ij. ſm Bul. ¶ † Querit hic Bul. nōquid verba ge-
neralia sufficiant ad presumendam remissionem iniuriarum. verbi gra-
tia. dicit testator cuilibet seruo meo lego decem. verum per hoc videatur
offendentibus iniuriam remisisse: dicit ipse q̄ non. q̄ verba generalia
restringuntur: vt odiosa non computentur: vt. ff. de leg. ij. lucius. §. lucius
damam. z ibi per Jac. de are. qō verum credo: nisi omnes offendentes es-
sent tunc necessario referē ad offendētes, vt dispositio aliquid operetur. ar. ff.
de fundo instructo. l. fundꝰ. q̄ locatus. z facit. ff. de admen. lega. i. q̄. in fi.

¶ Lex sexta.

Eaque. ¶ Ō est ipso iure diuisum per legem. non pa-
test ministerio iudicis diuidi. h. d. Opp. a vide
turq̄ etiam nomina diuidantur per adiudicationem, z quan
dam nominum permutationem: vt. ff. e. l. plane. z. ff. de leg. j.
l. cum pater. §. hereditatem. Sol. nomina veniunt iudicio diuisionis non
principaliter, sed incidenter: q̄ ratione corporū p̄ quibus potest agi vti-
uersali diuisorio iudicio, habēt rōnem nominū, ſz per se soli et principa-
ter non potest peti diuisio nominū: quia diuisio legis est ita certo in ipsis,
1 q̄ diuisio iudicis nō potest facere certiorē diuisionē. ¶ † Sed cōtra hoc
opp. nam etiā ipsa hereditas diuisa est per legē proportionalibus oneri-
bus hereditarijs, z portio tua nō est mea, nec econtra: vt. l. j. §. plane. si p
hereditatis petatur, de rei ven. l. pomponius. z est arg. de stipu. seruo. l.
cum duorum. z tamen petitur vt diuidatur. Sol. diuersa est quo ad intel-
lectum, sed non quo ad ipsa corpora. Clarius dic. qō est diuisa ratione qua-
te, sed non rōne loci: vt. l. meuius. §. duobus. de lega. ij. In omnibus aūt
debitorum non reperitur aliqua diuisio possibilis ratione loci: q̄ nomina
debitorum non sunt in loco, nec locum occupant: vt. l. ceius. in pr. ff. de
2 ſi. l. ij. §. de prescrip. lon. temp. ¶ † Sc̄o potest opponi ad idē, qō tua no-
mina p̄ se possint diuidi: vt. d. l. plane. So. ibi ꝓprie nō est diuisio, nisi quo
exercitium. z quo ad vtilē actionē, ſz est quedā voluntaria partiū alligna-
tio, q̄ bñ pōt fieri per cessionē interuenientē hinc inde. directa aūt actio ibi
3 nō recipit diuisionē, nisi legalē. z sic non obstat. ¶ † Ex dictis colligit
qō p̄ legē diuidit ius z exercitiū, ſz p̄ homines non pōt diuidi: tua nomina quo
ad directā actionē, sed quo ad vtilē actionē z exercitium sic. z ita tenet.

¶ Lex septima.

Si qua fideicom. ¶ In iudicio familie ercis, veniūt prelegata. h. d. Et
erat dubium qō non venirent: quia ꝓ parte percipiuntur ti-
tulo singulari: vt. l. miles. §. pro parte. de. ij. ſm Bul. ¶ No.
qō iudex debet, studere vt seruetur voluntas testatoris.

¶ Lex octaua.

Bona. ¶ In vno libello potest agi fami. ercī. iudicio ꝙ
pluribus hereditatibus dividendis: puta, q̄ de
hereditate paterna, z materna. h. d. ¶ † Not. q̄ dixi in sum-
mario. qō plures cāe q̄ sunt eiusdē gñis z forme p̄t eodem li-
bello cumulari, z occasiōe vnius ꝑsone admitti ꝑ in eodē libello cumulari

multarum

multarũ personarũ.ff.e.l.heredes.§.mater. Sic ergo triplex est cumulatio.s.rerũ.i.hereditatũ.vt hic cumulatio mixta hẽditatũ ⁊ personarũ.vt ibi.⁊ cumulatio actionũ.vt.l.edita.𝔰.de edẽdo. Sed cumulatio tm̃ psonarũ nõ pcedit nisi in ꝯmuni vel cõnexa cã.ff.de appel.si qui separatim.

2 ⁊.l.j.si reus vel acusator mor.fue. ¶ † Secũdo no.qd quicquid in hereditate inuenit, inter heredes diuidit. Sed hoc fallit in reb⁹ oĩno diuisis a lege vt.𝔰.eod.l.ea q̃. Itẽ fallit in re indiuisibili, vt in iure patronatus: vt ff.eo.l.qdã mulier.⁊.ff.de iure patrona.l.carmelia pia. Item fallit in his q̃ sunt phibita possideri: vt mala medicamenta, ⁊ iniuste acqsita, ⁊ libri improbate lectionis, ẜm gl.: vt.ff.e.l.cetere.qd gl. dicit de iniuste q̃sitis, intellige vbi non est translatum dñiũ, sed si est translatũ, vt in vsuris, puto qd veniat diuidendũ.arg.ff.pro socio.l.quod autem.cum.l.seq. Bal.

1 ¶ Fructus consumpti a bonefidei possessore, an debeant restitui. numero.2.

3 Filius pro legitima, an habeat petitionem hereditatis.

¶ Lex nona.

Non est ambiguũ. ¶ Hec actio est bonefidei, ⁊ in ea veniunt fructus.h.d. Uel sic. portio indiuisa augetur fructibus sicut augetur hereditas. ¶ † Opp.⁊ videtur quod fructus consumpti a bonefidei possessore non veniunt restituendi: vt.𝔰.de rei vendicat.l.certum. Solu.ibi in singulari iudicio vbi possessor lucratur fructus consumptos. secus autem est in vniuersali iudicio: vt hic ẜm gl.⁊ Cy. qd est notandũ. Ratio est: q2 iudiciũ vniuersale est bonefidei: singulare est stricti iuris. Itẽ in singulari nõ veniũt fruct⁹ officio mercenario, quod de facili tollitur, sed veniunt in vniuersali iure actionis, que est perpetua.

2 ¶ † Modo quero hic filius debet habere legitimã in bonis p̃ris, rõne huius legitime petit diuisionem rerum paternarum, quod potest, sicut heres potest petere diuisionem rõne falcidie, vel trebellianice, nunquid
a ergo veniant fructus[a] consumpti a bonefidei possessore, ⁊ si nos dicim⁹ quod iste proponat iudicium fami.ercisc. veniũt per hanc legẽ: quia veniunt tanquam reditus, non tanquã fructus extantes.vt.j.eod.l.coheredibus. Si autem diceres quod esset iudiciũ singulare cõmuni diuidundo: quia heres in legitima, non est heres in quota hereditatis, sed in quota bonorum: tunc secus videtur: quia fructus bona fide consumpti non veniunt in restitutione.vt.ff.e.l.fundus ⁊.ff.finiũ regun.l.iiij.§.post litẽ.

3 ¶ † Ego dixi alibi quod filius pro legitima habet petionem[b] heredi-
b tatis: quia in ea habet nomen heredis: ergo ⁊ habet iudicium fami.erc. vt.l.ij.§.j.ff.eod.nam licet non sit per omnia heres: est tamen heres secũdum quid.vt dixi.𝔰.de inoffi.test.auf.nouissima.⁊ in.l.omnimodo tangitur per Odoffre.id quod dixi de peti.hered.teneas mẽti; ad hoc facit:
c quia.l.scimus[c].de inoffic.testa.𝔰.dicit quod debet habere legitimam ⁊ fructus legitime, expressus in authen.nouissima.⁊ ibi no.eo.titu.⁊ glos. magna.in.l.in fideicõmissaria.in gl.ff.ad treb.ad idem.ff.de inoffi.testa. l.papinia.§.si conditioni.

1 ¶ Diuisio hereditatis habetur loco institutionis.

2 Testator assignando bona sua pluribus, vel vni, an videatur facere testamentum, vel codicillos.⁊ nu.3.

4 Precedentia, an ⁊ quando declarant sequentia.

5 Testator legauit vxori sue vsumfructum omnium bonorum si vero filius decederet in pupillari etate, reliquit mihi quendam fundum, moritur filius, quid iuris.nu.6.

¶ Lex decima.

Quoties. Testator potest inter suos heredes hereditarias res diuidere, salua falcidia, et clausula generalis sequens determinatur per specialem clausulam precedentẽ.h.d.Bart. Uel sic. Licet prelegata veniant assignãda precipua, assignant tñ saluo iure falcidie, ⁊ vbi pcedit species, ⁊ sequit gen⁹: declarat a specie pcedẽti.h.d.Jac. Et hz duas partes. In prima loquitur de effectu diuisionis. In secunda loquitur de interpretatione verborũ, secunda ibi, nec mutat. ¶ In tex. discretione.i.distinctiõe

1 vel distributione. ¶ † Nota primo quod diuisio successionis habetur lo-
d co[d] institutionis, vt ptz ex ver.successionẽ.⁊ diuisio seu assignatio certarum rerum habet loco prelegati: ⁊ ideo subiacet falcidie, q̃ nõ detrahitur de institutiõe directa, sed de aliis relictis. ¶ Scdo no.q dixi in summario quod verba generalia indefinite plata recipiunt a verbis spãlib⁹ in-

2 tellectũ. ¶ † Quero an testator assignando bona sua pluribus, vel vni, videat facere testamentũ, vel codicillos. nã si videret testari, rumperet testamentũ agnatione posthumi: codicilli autẽ ab intestõ non rumpunt natiuitate posthumi, vt.l.pen.de iure codicil.gloss.rñdet quod aut testator assignauit per verba vniuersalia pro nomina quote partis hereditatis, presentib⁹ tot testibus qui sufficiãt in institutiõe heredis: ⁊ tunc hz vim
e institutionis: q2 non ois testator[e] scit dicere heredẽ instituo[f], sed suffi-
f cit qd verba ipsius possint importare heredis institutionem, qd est no.dignum. aut ex defectu solẽnitatis, seu numeri testium testator non poterat disponere per modum institutionis: ⁊ tunc interpretamur q sit per

3 modũ codicillorũ.ar.ff.ad treb.l.Sceuola. ¶ † Si vero testator nõ assignat sub noĩe quote, sed sub noĩe certe rei: nũq̃ h verbũ assigno, vel diuido, vel adiudico, vel verbũ aliud commune, interpretabit esse heredis institutio, sed simplex relictum particulare. ⁊ erit codicillus ab intestato, ex quo nulla reperitur institutio heredis. ita dicit ista glo. que est notabilior q̃ alia de corpore iuris. Non obst.ff.de her.instit. l.j.§.si ex fundo. q2 ibi fuit verbũ precise directũ: hic fuit commune: ⁊ sic non ob. Idẽ no.per Dyn. in.l.cogi.§.generaliter.ff.ad treb.⁊ adde qd not.p Ja.de are.⁊ Bart.in.l.illa institutio.in pñn.ff.de here.instit. ¶ Secũdo quero, de qua falcidia hic loquitur. Rñ.glo. q nomine falcidie intelligitur omnis falcidia tam debita iure institutionis, quã trebellianica, vel quã debita iure nature. qd nota. ¶ Contra finem istius.l.opponitur. ⁊ videtur q precedentia non declarant sequentia, sed econtra: vt.l.si cum fundum.ff.de ver.sig. Sol. aut species precedit, ⁊ genus sequitur: tunc species determi-

4 nat genus sequens tripliciter. ¶ † Primo. q2 genus non videtur se referre ad species expressas: vt ff.de vul.substit.l.coheredi.§.qui patrem. ¶ Secundo operatur: q2 declaratur per species: vt hic. ¶ Tertio operatur: q2 qualificatur per species: vt.l.fi.§.cui dulcia.de vino, tritico, ⁊ oleo legatis. generalis ergo predicatio arctatur tripliciter. primo species a genere excludendo: vt.l.quesitum.in fi.de fundo instructo. secundo collectionẽ generis distribuendo: vt hic, ⁊.l.coheredi.§.qui patrẽ.⁊.l. legatorũ.§.fi.de leg.ij.tertio, gen⁹ ⁊ eius indefinitam predicationem, ad similem qualitatem specierum expressarum, referendo ex virtute copule: que cõsueuit copulare similes qualitates.vt.d.§. cui dulcia. Si autem precedit genus, ⁊ sequitur species: restringitur genus per speciem, vel si al's e
dispõ esset frustra: vel si determinatio speciei determinat etiam genus: q2 vna determinatio determinat etiã plura determinabilia, cum simplici f
ter profertur: vt.ff.de pe.leg.l.nam qd liquide.§.si

5 cui penus.⁊.d.l.si cũ fundum. ¶ † Et predicta fa-
g ciũt ad questionẽ. Testator relinquit vxori[g] vsum fructum vniuersaliter omnium bonorum, sed si filius decederet in pupillari etate, relinquit mihi quendam fundum, extitit casus mortis filij, queritur nunquid ego debeã habere istum fundũ pleno iure: an vxor debeat habere in eo vsumfructũ; ⁊ videt qd vterq concurrat in vsufructu: vt.ff.de vsufruct.l.si alij.sed ibi vtrunq legatum erat speciale. hic vero legatũ vsufructus est vniuersale, sz legatum fundi est singulare: ⁊ ideo nedum vt species, sed vt indiuiduum speciei derogat generi: vt l.quesitũ.§.vlt.de fundo instructo.⁊ sicut si in primis tabulis essent facta ista duo legata, vxor non deberet habere vsumfructum in re alteri specialiter assignata, ita nec si in secundis tabulis relinquatur speciale legatum: vt.ff.ad legem falci.l.in ratione.§.qd vulgo.⁊.§.si filie in ratione sui.⁊ per hoc specialiter allego.ff.vt in poss.leg.l.si fideicommissorum.⁊ quod legitur ⁊ notatur.j.cõmunia de

6 leg.l.j.in glo.que incipit, vt in dote. ¶ † Non ob. qd relictum ab instituto, videatur repetitũ a substituto: vt.l.licet imperator.de legat.j.q2 illud est
h verum in substituto[h] vniuersali.secus in substituto in re certa.⁊ ita consului, ⁊ credo verum esse.

¶ Lex vndecima.

Inter filios. ¶ Inter filios et filias debet hereditas parentis equaliter diuidi.h.d. Et sic omnia statuta que dicunt contra, sunt contra ius commune, ⁊ contra
i naturalem equitatem[i]. ¶ No.q iudex debet sequi equitatem: vt hic, ẜm glo.licet quandoq non ita seruetur oculo iudicis caligante, ita dicit glos. qd no.bene Bald.

a ¶ Fructus. An fructus in legitimam imputentur, vide Ang. in cons. lxxxviij.⁊.cccxiij.inci.in dei consultatio hec.

b ¶ Petitionem. Uide insti.de actio.§.actionũ.⁊ Bal.in.l.si quis in suo 𝔰.de inoffi.test.⁊ in.l.pater filium.in reper.in ver.quero ergo.ff.de inoffi test, vbi tz idẽ q hic per.l.ij.§.si quarta.ff.eo.⁊ glo.in.l.j.𝔰.de inofficioso test.⁊ l.l.qui de inofficioso.in.fi.ff.de inoffi.testa.

c ¶ L.scimus. Adde qd expssius probat in aut.nouissima.⁊ ibi notat in gl.magna, in fi.⁊ in l.in fideicommissariam.ff.ad treb.

d ¶ Quod tñ demũ verum est, vbi partem cuiq filiorum legitimam in diuisione assignat: vt.l.parẽtib⁹.𝔰.d inoff.test.⁊ ibidẽ Bart.⁊ salua falcidia, iuxta hãc leg. Et qd hmõi hereditatis diuisio a patre inter viuos fieri possit, habes in hac.l.⁊.l.si filia.§.si pr.ff.eo.tit. Et an hmõi diuisio iter fratres facta impediat: et cum clausulis consuetis, fideicõmissum remissum videatur vide apud Fulgo.⁊ consil.xlj. sub med.q de hoc argute disserit. Philip.Dec.

e ¶ Testator. Adde Bal.in repe.c.si pr extra de test.in.vj.

f ¶ Heredem instituo. Et ideo Bal. in.l.si cum ante.j.de dona.añ nu.dicit q si dicit testator relinquo filio iure institutionis tamen testamentũ valet: q2 intelligit iure institutionis.⁊ per istam gl. aliud notabile decidit in l.⁊ in epistola.i an tepe.q.j.de fideic.

g ¶ Uxori sue. De hac.q. vide Bart. in.l.si quis seruum §.fi.ff.de le.ij.⁊ in l.sempronio.in pñ. ff.de vsufruct.leg.

h ¶ Substituto vniuersali. Adde Bal. in l.vna.§.prosecundo, circa vlti.col.j.de ca.tol.⁊ hoc dictum probatur: q2 ad institutum vel substitutum in re certa non spectat onus legatorũ expresse nõ iunctorũ scripto in re certa.l.quoties.j.de heredi.institu.

i ¶ Equitatẽ. Uide Bal.i.l.si defunct⁹ j.de suis ⁊ legiti.

¶ Lex duodecima.

Onideo. Diuisio valet sine scriptura. hoc dicit. Baldus.

1 ¶ Condemnatus videtur soluisse quo ad tertium, a quo debet conseruari indemnis. z ng. z. t. 3.

4 Pater dedit pecuniam filio ad mercandum, an filius teneatur communicare fratribus lucrum, quod fecit de tali pecunia. ℸ.

a ¶ Condemnatus. Facit. l. si fideiussor. z. l. si pro ea. cū materia. ℸ. mā. z. l. fideiussor pro venditore. ff. ō fideiuss. 6 Filius vinus contrahit debitum extra ipsam rem peculiarem an mortuo patre aliī fratres teneantur conferre ad illud debitum.

7 Pater fisoluit condemnationem pro vno filiorum, an teneatur illud relarcire fratribus.

8 Mercatores duo diffoluunt societatem: vni assignantur mercantie venetūs aliī perusii. qualiter conseruabuntur indemnes. 9.

b ¶ Quero hic. Habeo nunc de facto istam questionem, sed idē Bal. 13 con frarium in aut. ex testō. C. de col. z in d. l. cuz oporteat. vide Lud. ro. in aut. ex testamento. vbi nō distinguit. Ān. Barba.

10 Frater vnus ex lucris suis alimētat totam familiam, an mortuo patre possit a fratribus repetere, z illud vt precipuum deducere

11 Filius laborando in re patris si lucratur, an illud lucrum totum cedat patri. z ng. 12.

¶ Lex decimatertia.

Certum est. Peculiū profectitius venit inter heredes dividendū. Ite debit⁹ vnius fratris nō onerat alios, nisi de eius peculio profectitio. h. d. ¶ Nor. qō peculiū profectitium, q̄ est in dominio patris, pertinet ad omnes heredes pro hereditarijs partibus. ¶ Scō no. qō pertinet ad eos cum suo causa. l. cum obligatione peculiari: q̄ peculiaris obligatio sequit peculiū. vt hic. z. ff. de condi. inde. l. frater a fratre. ¶ † Tertio nōt. q̄ ille qui est cōdēnatus videtur soluisse quo ad tertium a quo debet conseruari indemnis. sed si non est cōdemnatus: tunc seruatur indemnis per cautionem indemnitatis, non per presentem prestationem quantitatis: vt. ff. de peculio. l. sed si damnum. ℸ. fi. nisi forte diu fuerisset in obligatione. ar. ff. man. l. lucius. z facit. ff. de neg. gest. l. sed videam⁹. z. l. si q̄s mādaro, z q̄ ibi no. ¶ † Op. dicitur hic qō in diuisione hereditatis illud peculiū reducitur ad communionem, contra. imo ipso iure est cōmune: vt ℸ. de collā. l. filie licet. Sol. dico q̄ reducitur ad cō munionem. i. cōfertur vt tandem diuidatur collatione facti, quatenus ille qui debet cōferre possidet, z coheredes non possident. De iure autem non est opus conferri: q̄ ipso iure est commune fm gl. z bene. ¶ † Secūdo op. dicitur hic q̄ iste frater qui contraxit debitum, nō potest agere cōtra fratres, nihil sit condemnatus, contra. imo potest agere, licet non sit condemnatus: vt. ff. de peculio. l. sed si damnum. ℸ. fi. So. quidā concedit. Sed tu dic qō aute condemnationē agit ad cautionem. postea vero agit ad rē ipsam. i. ad ipsam quantitatem debitam, dummodo caueat coheredibus suis se defensurū eos contra creditores: vt ff. e. l. si filia. ℸ. fi. ¶ † Quero hic⁹, pater filio mercatori dedit mille ad mercandum, iste filius emit mercātias: z cum illis mille lucratus est. nūquid illud lucrum sit commune omniū fratrū. Bart. dicit q̄ illud lucrum pro parte dimidia attribuit tur opere, pro alia parte attribuitur pecunie. ar. ff. pro soc. l. ⁹. dicit gl. qō iste filius mercator de isto lucro debeat habere primo dimidiaz partē, tanq̄ questum ex opera, z tanq̄ aduentitium. ar. ff. ad legem fal. l. si heres. sed alia dimidia veniet diuidenda inter omnes heredes pro hereditarijs partibus. inter quos etiam ipse admittetur, z connumerabitur: q̄ ista alia dimidia censetur profectitium: quia prouenit ex pecunia paterna fm

c Bar. Alij doc. ⁹ dicunt simpliciter quod illud lucrum est profectitium, z considerant magis pecuniam q̄ operam, qō probatur: quia peculium recipit incrementum: z totum incrementum dicitur esse peculium eiusdem generis: vt. ff. de peculio. l. peculium augetur. z hi tu dicis: lucrum operē est aduentitium. concedo quando filius operatur sibi, sed hic videtur operari ipsi patri, cum eius opera accedat peculio, quod est in dominio patris. arg. ad hoc. ff. de ope. lib. l. sicut. hoc confirmatur ponendo casum

d econtra. pone enim q̄ sit damnum, z non lucrum: nunquid hoc dānum? certe non, imo si fratres volunt peculium, conferant ad debitū, z ad dā

5 num. vt hic. ¶ † Ex predictis dico q̄ panni empti per istum mercatorē ex pecunia paterna sunt patris, z veniunt diuidendi tanq̄ profectitium peculiū: quia cum peculium sit quid vniuersale, z non determinatum ad certam speciem: succedit res loco pecunie vna mercantia succedit loco alterius mercantie. vt. ff. de pigno. l. cum tabernam. in prin. que est ter ad hoc notabilis. Preterea dico quod si qua consideratio opere habet quo ad prerogatiuam ponentis operam, quod haberetur arbitrio boni viri, considerando ipsius opere qualitatem, z non haberetur vniformiter, et pars dimidia attribueretur opere. nam illud est in societate propetuam societatis: vt. ff. pro socio. l. cum duobus. ℸ. fi in coeunda. z. l. non

fuerit. Sed hic inter patrem z filium non est societas, sed est obligatum

6 quod filius debet patri. ¶ † Secundo quero. hic vnus filiorum contrahit debitum extra ipsam rem peculiarem, nunquid aliī fratres mortuo patre tenentur conferre ad istud debitum: Breuiter dicendum est quod non. casus est hic in ratione sui: quia ex isto contractu non obligatur pater, vnde non debet indemnitatem in eius heredes. z idem dico si filius vno patre fuit condemnatus. z acquisiuit pecuniam pro soluenda condemnatione, quod fratres non tenentur in aliquo conferre: vt. ff. pro socio. cum duobus. circa fi. Idem dico si culpa sua fuit captus a societate adversorum. z acquisiuit pecuniam, z se redemit: quia illud est debitum proprium, non commune, sed communicandum iure societatis: quia patre viuente, fratres simul stantes non presumunt focū, sed presumuntur magis simul stare contemplatione patris quem sequuntur. argumen. l. cum scimus. ℸ. fi. de agri. z censi. lib. xi. ¶ † Quid autem si ipse pater soluerit

7 condemnationem filij, z pro filio, nunquid istud damnum quod sentit pater iste filius debeat refundere fratribus pro hereditarijs portionibus dic vt not. in. l. fi. hūs. de pec. legar. per Jaco. de arer. z Bal. ff. de cond. indebi. l. frater a fratre. z. ℸ. eo. l. incerti. z die vt ibi, Si aute pater nō solueret pro maleficio filij: sed quia casu filius incidit in hostes, vel in latrones: tunc est lex expressa quod pater videtur soluere in vtilitatem pietatis, z ex hoc filius non obligatur patri, nec heredibus eius: vt. ℸ. de cap. Ju

8 ber captus. que lex est not. ad hoc. ¶ † Ulterius quero. Duo mercatores socij distrahunt inter se societatem, z vni assignantur mercantie que sunt venetijs. Alij mercantie que sunt Perusij. cum suis emolumentis, z oneribus: modo queritur qualiter vnus conseruabit alterum indemnem: cum est enim quod cum ambo exercerent insolidum eundem actum, videtur videtur instituere alterius, z alter alterius: z sic quilibet est insolidum obligatus: vt not. Cyn. ℸ. fi certum per tatur. l. cum re. secundum Jaco. de ra. z Petr. Respond. si vnus istorum est obligatus, z condemnatus, cō

e seruabitur indemnis per cautionem. ¢ ¶ † Adde hic Cyn. quod sino est

9 condemnatus: tamen est obligatus per instrumentum guarentigie qd ex forma statuti habet vim sententie, quod habetur pro condemnato. et debet conseruari indemnis soluendo non cauendo quod est notan. Ite fi est obligatus per scripturam libri mercatoris, que scriptura habet paratam executionem ex forma statuti. Dum pro condemnato habetur omnis ille contra quem patata executio reperitur, quod tene mem.

10 ¶ † Ulterius pōt queri. Si vnus ex fratribus vno parte ex pecunia totam familiam alimentat, nunquid mortuo patre possit illud vt precipuum deducere? dicit. Bico. de mata. rel. quod non: quia ex eo quod hoc in oneribus patris, non est vlus bene ficto legis, sed videtur patri queri te voluisse plene, ex quo non secus fum possedit, z hoc per literam. l. cuius porter. ℸ. de bonis que liber. ibi dum dicit, ex suis laboribus sibi potius suas. Nam econtra, si pater dissimulat quod filius consumat, videtur remittere vsufructum: vt. ℸ. eadem. l. cum oporteat. ℸ. sinautem. lemdem Bic. de mata. rel. Potest dici. Aut filius hoc fecit vt admittatur quota pater per manus eius regebatur: tunc debeat percipere. Aut fecit hoc in vtilitatem pietatis, vel obiequ naturalis: tunc non debeat percipere. argu.

11 ff. de petit. here. l. nec ennius. z. l. ā. ¶ † Demum queritur. Si filius lucratur laborando in re patris, pura agrum scindit, vel de lana patris panni facit, nunquid hoc lucrum q̄s ex eius opera pepuit, patri queri pleno iure. Jn hoc dicit Bic. de ma. q̄ aut illud in quo laborat filius trāsit in nouā speciē: vt q̄ de lana panno facit: tūc proprietas acquirit filio. ar. tit. de rerū diui. ℸ. fi duorū, patri vero acquirit vsusfructus. Si aūt non transit noua species vt si laborat in fundo paterno ligonizādo, z simulta facit

querit patri pleno iure, is ex laboribus suis hoc queratur: q̄ opera cedit rei. ar. ff. de rei vē. l. fi in area. licet fm opi. Bar. relatam. ℸ. equum esset q̄ fingra pretium opere retribueretur operanti, sicut ipse dicit in isto mercatore lucrante cum pecunia patris, nam labor z pecunia diuisione recipiunt. ve. ff. de annu. leg. l. scio. Ista est equa opi. tamen de iure verior est opi. Bic. de ma. z ad hoc facit qō no. in. d. l. cū opz. in gl. z in Spe. de iud. ℸ. fegk. ver. qd si alter filiorū. Ego tñ de equitate ꝑsulendo plures adhere opi. Bar. in ꝑpijs suis terminis. i. in filio mercatore, cūm quadā modificatione: q̄ dico q̄ non attenditur quotitas, sed licet dimidia: q̄ pertim industrie nō est semp vniforme. nam interdū facilitas fortune plus operatur q̄

mi ꝙ opera inter eũ & eõtra & ideo arbitrio boni viri, hoc æquè diuimatur. ¶ Considerato quid valeret talis opera cõiter in homine talis industrie ar. 12. ff. de verb. obli. l. cõtinuus. §. cũ ita. ¶ † Et adde ꝙ interdũ lucrũ pus na ex rebus cõcessis filio ad negotiandũ & ista fuit questio de mercatore Interdũ est cõcessa res filio ad vsum alium: & est ꝙ de ipsa re. & ita est vsus filie cuius. §. eo. & ibi dicã quãdoq; aliquid pervenit ad filium nõ ex cõcessione patris: sed ex cõcessione alterius de quo dic vt dicit in. l. si. §. de vsufru. Quęq; aliquid cõcedit ur filio ex notia patris: tũc aut merita con sistunt in filio, & est aduentitiũ: qz attendimus causam, & nõ occasionem vel locum qui in eo. ff. pro socio. aut merita cõsistunt in patre. & est pro feminum: vt. l. sed si plures. §. in arrogato. & ibi Bar. de vulg. subit. in du bio autem presumuntur merita ipsi donatario inesse: vt. ff. p socio. l. ner alicui.

Bal.

1 ¶ Euictio venit in diuisione iudiciaria & pro qua parte. 2.
1 Quid si vnusquisq; suscipit in se euentum euictionis.
4 Fundꝰ si fit relictꝰ duobus, & diuidunt illum: pars aũt vnius euincitur, an alter teneatur. nu. 3.
6 Feuda possunt diuidi.
7 Res quando euincitur ex qualitate ipsi rei inherenti, seu ex natura rei non debetur euictio. 8. 9.

¶ Lex decima quarta.

Si familie ¶ Ex diuisione iudicis obligatur quis de euictione sicut ex diuisione cõtra hẽ tũ. ut vnusquisq; inde receperit rei euẽtum. hoc. ¶ † Io. p mo ꝙ in diuisione iudiciaria venit euictio. ¶ Sed no. ꝙ ag tur secũdum verbis, & mirũ qz ex his solet nasci actio: & factus & nõ pleri prius verbis Sed rideo, ꝙ hic ouẽ ex quodã cõtractu resultãte, vt. 3 eg. Si eo pretuariõis quiẽ & cus in nominatus nam iudex q diuidit, videt pmutare inter ptes sicut ipse partes diuidere: vt no. hic. & ff. de ver.
2 obl. grome. §. duo fratres. ¶ † Tertio. no. ꝙ ista euictio venit pro par te. Intelligẽ ꝙ si vnus fundus euincit nõ debet nos euictione totiꝰ fun dus sed ratione pro hoc ille cui euincit nihil relinq̃ret cohęredi. Abigrã Ras nõ euicta vt. Sed res vero euicta similiter vt. §. si ista. & refunderetur cohęredi nihil remaneret refundãtur ergo quinq;. & hoc videtur rõne: qz solũ in ea pte dimidia. vt. a cohęrede cã diuisionis & tacite permutationis vt. ff. de lucap. l. cũ solus. & ff. p suo. l. si ancillã. §. si pater. in alia aũt di midia pte sua defuncto. & si euincit ex facto defuncti, singule euincit ex fac to ipsi⁹ pdicti meriti p ista pte nõ debet euictio: vt. ff. de euic. l. fundũ me
3 us. ¶ † Quarto. vt no. ꝙ vnusquisq; suscipit in se euentũ. i. periculũ e uictionis ꝙ euictio nõ ꝺꝫ vt hic. pz a contrario sensu litere. Ergo quatuor facit hec. lex. primo determinat an debeat euictio. Secõdo qua actione. Ter tio quęritur. Quarto qñ euictio nõ debeat. & licet itte nõ sit ordo litere: est tn ordo intellect⁹. ¶ Op. & vt ꝙ euictio nõ ꝺbeat: vt. §. cõia virtusq; iu dicẽ. ff. fratres. Sol. ibi scilicet vnꝰ accepit ꝙ parte sua rẽ alienã & tũc ibi pater. §. de evic. l. si fundũ. ¶ Sed ↄ hoc opp. nã & ibi scilicet ꝺꝫ pcũ resti tuisse expresse renuntiatũ ptio: vt. l. emptorẽ. §. ibidẽ ff. de actio. emp Sol. gl. ꝙ aliud est in venditiõe vt ibi aliud in diuisiõe. quo casu vereq; videtur posse suscipere periculũ sue ptis ꝺꝫ gl. facit. §. de trãsa. l. ꝺ fideicõmisso. & de inoff. testa. l. si pater puelle. & hoc est multũ no. ꝺꝫ Bar. Ista gl. ꝺi cit verũ. si vtereq; p sua pte accepit rẽ alienã scilicet: qz tũc periculũ venit hinc inde. & quia vt adesse et ꝙ possidet rẽ alienã: sz qñ ex vna pte est res aliena. & altera ppria tũc hic nõ cadit mutuũ periculũ. i. hinc inde euictio nis. ideo gl. nõ ꝺꝫ locũ vbi ꝑ casu credit Sut. de suza: qꝺ pstet euictio. & ita dicit aũ illũ xl. gl. In casu tamen &c. sic dicẽs. sed ego puto ꝙ ad verũ p tũ possit agi hoc casu, cum diuisio vicem pmutatiõis obtineat. & pmu tatio vicẽ venditionis: vt. §. cõia vtri. iudi. l. j. & ff. de edil. edic. l. si cui dã. & emptorem. Guid. de suza. ꝺꝫ hec opi. videt expresse cõtra tex. l. si fratres fidei. §. cõia virtusq; iudi. ꝺꝫ dic vt ibi. ¶ Tertio oppo. de. l. si dom⁹. §. de euictione. de leg. j. Sol. ista loquit an veniat euictio in re que debet ti tulo legati, hic in re que capitur titulo diuisionis: vnde nihil facit ad ma teriã nostrã. ¶ Quarto opp. ꝙ in diuisione nõ venit euictio: vnde si pa ter dederit bona inter filios, nõ debetur euictio: vt. ff. de leg. ij. l. cũ pater. §. euictio. Sol. ibi fuit facta diuisio a testatore: hic a iudice, vel a parte. Ratio differentie: qz quãdo testator diuidit: nulla resultat ꝙ mutatio: nec intelligitur aliquid abesse: sed quãdo fit diuisio a iudice vel a patre: ibi re
4 sultat quedã pmutatio: & res accepta pro re euincit, aliqd abest: & ideo illud recuperatur per actionẽ prescriptis verbis. ¶ † Sed iuxta predi cta quero: quida fundus erat relictus tibi & mihi pro indiuiso & diuidi mus modo pars mea est evicta. quęritur vtrũ mihi teneris dicit Guil. de eug. ꝙ filius euincentis respicit totã rem, tu mihi nõ teneris cum tota pars tua sit in casu euictionis. Si aũt ius euincentis respicit solũ patrẽ euictũ tu mihi teneris: qz habes aliã partem liberã: & sic nõ imminet
5 periculum euictionis tue. Gui. quod est subtile. ¶ † Sed iuxta predi
6 cta quęritur: quid à habebat quedam bona iure allodij. a. i. iure plene p pietatis & habebat quedam bona emphyteotica vel inclitaria iste decessit duobus relictis heredibus, qui diuiserunt inter se vel per iudi cem, & vni obuenit allodiũ, alteri feudum vel emphyteosis, modo iste cui obuenit feudũ decessit relicta filia, vel iste cui ob uenit emphyteosis ecclesie, & cessit sine filijs: et sic res est reuersa ad dominum ꝙ & cõsequens eui cto quęritur numquid debeatur euictio dicit gl. ꝙ non quia ista euictio procedit ex natura rei. & quia habet originẽ a defuncto, qui cõtraxerat in ea forma: vnde quia pater eam sic vidętur prestitisse euictioni euictio nõ debetur. arg. ff. de euict. l. si feruũ. & l. fundum meum. Est & alia ratio quia a recipiendo hoc in diuisione, debuit cogitare hoc posse venire: vnde sibi imputet. si non facit sibi
6 caueri de euictione. ita dicit glossa. ¶ † Ex qua
b glosi. tria no. b. primo. quod feuda possunt diuidi. Ite totum adiudicari vni ex heredibus. capi, omnes & ibi dicit in fine. si de feud. fuer. contio, inter dom. & gna. Item nec est hoc contra natu ram feudi & ideo per hoc non redit ad dominum. ff. eodẽ. l. item predia. ¶ † Secundo notis. ꝙ quando res euincitur ex qualitate iph rei inhęrenti seu ex natura rei non debetur euictio. ad
7 hoc. ff. loca. l. si quis domum. §. penult. quia videtur adiudicata cum sua qualitate & natura. ff. eo. l. & puto. §. res que quia in hac re non cadit liberatio secus vbi cadit liberatio secundum ordinatio a nem actionis a principio. vt in re pignorata: quia expensis communibus est luenda. ff. eo. l. si pater familias. Item ad debet intelligi inter scientes: sed cum ille cui obuenit feudum, credebat quod illud esset allodium, & tunc allodium: & vt allodium venit in diuisione. & ita debetur euictio. sicut si ista res precia fuisset extranei, debet ergo cõsiderari qualiter ista res venerit in diuisiõe et sub qua qualitate quia inspiciendum est qualiter ꝙs cõtraxerit vt dicta. lege si quis dominum. §. quid tamen
8 ¶ † Tertio nota. ad glosi. quod si fit expresse pro millum de euictione quod tunc debetur euictio quod est verum si stipulatus esset de euictione expresse in hunc casum, alias si esset stipulatus simpliciter cum sciret bona esse feudalia et ex natura feudi euitacentur. non ageret & euictiõe vt lege dam. infec. stipulatio pertinet. de dam/ b no infecto. in princip. & de here. vel. actio. vend. l. nomen. et. ꝺ. l. si quis ꝺꝫ dominum. secundum. Guil. de suza. Richar. malum. Cynum. et Bartolus
9 ¶ † Ultimo quęritur. quid si res non euincitur per dominum sed per patrimum istius puelle, c ad quem rediit feudum antiquum quia vnus filius esset sine herede masculo: an sibi volenti eui cere obstet exceptio diuisionis dicit Guid. de suz quod non obstat. exceptio, nec tenetur de euictio ne quia non venit cõtra factum suum. sed ex quo femina non potest succedere in feudo agit secun dum naturam feudi. argumen. ff. de euict. l. si feruus nec tenetur hinc femine partem facere de al lodio que iure optimo possidet id est ex diuisione, vel sententia nam per sententiam transfertur dominium vt infra. de offi. iudi. §. fin. Item qz rite fuit diuisio facta: & sic ex euentu non debet re tractari: vt. §. de administra. tuto. l. si cum. & de itine. actuq; prima. i. nec enim corrumpi secundũ Guidonem de suza. ad quod facit. §. duo fratres secundum intellectum. quod ibi male fuerit iudicatum.

1 ¶ Diuisa inter fratres quomodo possint retineri.
2 Iudex qui diuidit hereditatem an debeat sequi formam pacti.
3 Diuisio cum fit quidam actus non habet in ea locum penitentia.

¶ Lex decimaquinta.

Si diuisionem. ¶ Ex pacto
Guido diuisionis non oritur actio nec transfertur dominium, nisi traditione secuta hoc dicit. ¶ † Nota. quod si fratres diuiserunt inter se hereditatem paternam. et vnus habeat bona existentia citra Tenum, alter habeat vltra Tenum. & vnus ilorũ decessit relicto filio

a Iure allodij. Adde ꝙs feuda allodia dicunt illa q̃ q̃s quis pleno iure possidet nec ꝺꝫ ab aliquo vt nõ. ꝑ Sut. de cu. nu. 9. xl. scie dã ꝙ nos habem⁹ feuda allodia. & ibi posui in apposto. ad ipsum in eod. xi. de quo p istũ in. c. ũ. §. ijũ. in titli de feu. fue cõrto. Item Ol. consũ. 413. ad fin. & Paul. de ca. pl. cliij. in prin. Celsus.

¶ Tria no. Alde Bal. & queibi dixi in. l. q rome. §. duo fratres. in. iij. q. ff. de verb. oblig.

¶ Ultimo quęritur, faciunt ad hoc no. per Bar. in. l. j. in vlt. col. in verũ sed ali diuisio. §. qñ nõ peteꝫ. par. & ꝺꝫ no. ireligẽ gl. ista.

¶ Vlo. qñ rit. Alde Bald. in. c. si qs mi les in ti. imperator lotharius. i. vsi. feu. vbi hoc climatur, nisi omnino dimitter seddum Andr. Barba.

herede, qui reperit patruum possidere bona que
obuenerunt patri suo ex diuisione. z queritur qđ
remedium habeat iste nepos: quod hec lex distin
guit aut pactum fuit traditione subnixum: z tunc
habet rei vendi. aut stetit in finibus pacti, z non
interuenit traditio: tunc qz tali pacto nō est indu
cta efficax diuisio, oportet agi vt diuidat. ¶ Ex
hoc apparet ꝙ nuda conuentione non fit diuisio.
2 cōcor. ff. de pact. l. diuisionis placitum. ¶ †Sed
ego quero: nūquid iudex qui diuidit debet in di-
uidendo sequi formam pacti? Iste tex. innuit ꝙ
nō: sed ratio est: qz patruus iste possidebat. z istud
pactū non valet ad agendum: qz nudum. Si au-
tem iste nepos possideret pro diuiso, non esset ne-
cessaria alia diuisio: qz istud pactum valet ad ex-
cipiendum: vt. ff. communi diui. l. iij. §. fi. Dubiū
est: qz diuisio est permutatio quedam: z vnde re in
tegra. i. possessione nō tradita, videtur habere lo-
cum penitentia, que habet locū in contractibus
innominatis: vt legitur z no. in. l. si pecuniam. de
3 condi. ob cau. z in. l. iurisgen. §. i. de pac. ¶ †Ta
men hoc non obstante dico quod cum diuisio sit
quidam distractus, non habet locum penitētia.
vnde non est hoc hic vi penitētia: sed qz ex nudo
pacto non oritur actio. s. de transact. l. quamuis.
ff. de pac. l. si cum fundum. sed iure canonico ori-
a tur actio ex nudo pacto[a], dummodo habeat cau-
sam, sicut habet hic causam diuisionis: vt extra
de pact. c. j. z vide quod not. extra de elect. c. cum
inter R. seniorem. ¶ Ultimo no. quod diuisio se
cuta traditione, firmatur non solum pacto. h. d.
Jac. butr.   Bald.

1 ☞ Iudex diuidēdo hereditatem, debet sequi voluntatem patris, etiam non solennem. z.
3 Inofficiosum, hoc nomen qualiter accipitur in hac. l.
4 Pater quando dicatur testatus solenniter.
5 Pater quando testatus est inter liberos per viā institutionis coram duobus testibus, an talis institutio valebit vt testamentum.
6 Licet, hec dictio qualiter implicat.
7 Pater an possit filios directe instituere in codicillis.
8 Filius si est grauatus per diuisionē, ita quod non habet quartam: an detrahat duas quartas.

¶ Lex decimasexta.

Filij. Diuide sm Jacob. de are. in
duas partes: quia in prima
parte contulit filio per modum quote
id quod poterat, vel non poterat ad
quartā sufficere. in secunda contulit non per mo-
dum quote, sed per modum rei singularis: z non
sufficit ad quotam. secunda pars incipit in versi.
sed z si. z hec. l. breuiter. h. d. Ubi pater disponit
inter liberos, diuidendo per modū quote, officiū
iudicis est diuisionē sequi, nisi sit inofficiosa: qz si
nō habet debitum iure nature, ei consulitur per
querelam iure isto: sed si habet legitimā: sed gra-
uatam cōsulitur ei per iudiciū fa. ercis. in quo as-
signatur sibi legitima absqz grauamine. h. d. Ja
1 co. but. Uel † plenius, iudex in diuidēdo inter li-
beros, debet sequi voluntatē defuncti, etiam nō
solennem. h. d. Bar. ¶ Or aduertatis. no. ꝙ aut
pater testatur solenniter, z per verba apta ad in-
stitutionem: tunc iudex debet sequi voluntatē pa
tris, nisi sit inofficiosa, hoc est dicere quod quotā
partē assignauit pater vnicuiqz liberorū pro sua
hereditaria portiōe: tantū assignat iudex postea
in diuisione rerum hereditariarū. z hoc in prima
parte. Idem dico si pater non fuit solenniter testa
tus: sed fuit solenniter codicillatus, id est coram
quinqz testibus: quia iudex debet sequi dispositi-
onem codicillorū. sicut dispositionē testamenti.
b ¶ Si vero non fuit solenniter testatus[b], nec so-
lenniter codicillatus: tunc iudex debet sequi pa-
tris dispositionem non solennē: vt si pater diuisit
res inter filios: iudex sequatur eandem diuisionē:
ita tamen ꝙ eius partis in qua quilibet liberorū
ab intestato succedit, talis succedens habeat legi
2 gitimā, vel trebellianicā portionē. h. d. ¶ † Quero primo: ista lex loqui-
tur pe filij, quid in aliis? Rñ. idē: vt. j. de testa. l. hac consultissima. §. ex
c imperfecto[c]. ¶ † Secundo quero: qualiter ponatur hic hoc vocabulū
3 inofficiosum. Respō. large: siue qz cōtra officium pietatis pater sit testa
tus per exheredationē. nam tunc rescinditur testamentū per querelam:
siue qz preter officium pietatis sit testatus per preteritionē. nam tunc te-
stamentum est nullum: z neutro casu seruandū quo ad quotā partē insti-
4 tutionis: vt hic. ¶ † Tertio quero, quādo dicatur pater solenniter testa
tus. Respon. qñ pater testatus est sm ius cōmune corā septē testibus. z
apposuit verba apta ad institutionē: vt in auc. vt cū de app. cog. §. aliud
quoqz capitulum. ¶ Quarto quero, quādo dicatur solenniter codicilla
tus. Rñ. quādo facit codicillos sm ius cōmune corā. v. testibus: vt. j. de
codicil. l. fi. §. in omni. z hic nō oportet adijcere verba apta ad institutio
nem sed sufficit quocunqz modo relinquat filijs: vt in auc. de trien. z se
mis. §. i. ¶ Quinto quero, qñ dicatur nō solenniter testatus, vel codicil-
latus. Respō. qñ iure speciali corā duobus testibus testatus, vel codicil
5 latus est. de testa. j. l. hac cōsultissima. §. ex imperfecto. ¶ † Sexto que-
d ro, qñ pater testatus est inter liberos[d] per viam institutionis corā duo-
bus testibus, forte vnum instituendo in triente, alium in besse: nunquid
ista institutio valeat vt testamentū, ita quod ex isto testamēto de iure ci
uili possit adiri hereditas? quidā dicunt quod nō, per istum tex. dum di-
cit licet ab intestato ei fuerit successum. z est simile, quod dispositio testa
ti trāsit ad causam intestati, in. d. l. hac, cōsultissima. §. pen. z. ff. de iniust.
e test. l. ij. z. ff. de cōtrat ab. l. si duobus. §. si prius. Solu. dicit[e] gl. ꝙ potest
adiri hereditas de iure ciuili, nam cum lex cōfirmet hoc testamētum: er
go valet iure testamēti, sicut videmus in testamēto militis, quod valet
iure testamēti, licet lex solēnitatē remittat: vt. ff. de testa. milit. l. j. z. l. di-
uus. nam ex quo lex confirmat tale testamentū, per consequens ex testa
mento succeditur: vt. ff. de testa. tute. l. si hereditas. §. qui filium. Nō ob.
quod hic dicit, ab intestato: qz loquitur vbi non fuit dispositū in modū
6 institutionis: sed in modū diuisionis certarum rerū. ¶ † Uel dic ꝙ hic
est dictio licet, que implicat hoc modo: qz isti liberi possunt succedere ex
testamento: licet omittāt causam testati, z eligāt viam intestati. Iudex
debet sequi inter eos diuisionē paternā: vterqz intellectus est verus. nā
aut sunt apposita verba apta ad institutionem: z tūc valet iure testamēti
potest adiri hereditas ex testamēto, aut nō sunt apposita verba apta ad
institutionem: z valet vt voluntas intestati. tamē in primo casu dico ꝙ
omissa causa testamenti, z adita hereditate ab intestato per omnes libe
ros diuisio facta per patrem in testamento, cum obtineat vim prelega-
ti, nō valeret ab intestato, nisi esset ab intestato repetita: vt. l. quidā. z. l.
si non solus. §. ij. si quis omissa causa testa. sm Tho. de for. Si vero illa
diuisio non coheret testamento, sed esset seorsum facta, non est necesse qđ
tūc hereditas adeatur ex testamēto ad confirmationē illius diuisionis,
seu assignationis: iuxta no. j. eo. l. filio cuius. in fi. prime gl. z. ff. pro suo. l.
7 si ancillam. §. si pater. ¶ † Ultimo queritur, nunquid in codicillis pater
f posset filios instituere directo. Bar. dicit z cōsuluit qđ sic exēplo militis:
vt. l. militis. in prin. ff. de testa. mil. Contrariū dico, quod in codicillis he
reditas directe dari non pōt, etiā si inter filios codicillet. vt. ff. ad treb. l.
sceuola. z. ff. de vulg. substi. l. verbis ciuilibus. Itē cū speciale sit in mili
te: ergo in 3rium est ius cōe. Bene tñ cōfiteor ꝙ in dubio heredis insti-
tutio vbi reperit, nō presumit codicillus, sed testamētū: vt. j. de testa. l. nō
codicillū. Sz si tabellio dicit ꝙ voluit codicillari: tūc heredis institutio
nō facit testamentū, etiā inter liberos. z si tu dicis, cū permissum sit pa-
tri testari inter liberos, qño velit: vt. l. fi. j. eo. z. j. de cōfir. tut. l. si ergo: idē
debet esse in patre, qđ in milite. Rñ. in milite est publicus fauor. si in pa
tre est fauor priuatus. facit qđ no. ff. de her. inst. l. testamēto domini. Itē
in milite est iō: qz non tenet scire iura, pter simplicitatē armate militie
vt dicit tex. i. d. l. j. đ mil. test. z. j. de iure delib. l. fi. in prin. Aliū vero tenē
tur scire iura, z ea obseruare: vt. ff. de leg. ij. l. codicillis. §. fi. de leg. j. l. ne
8 mo pōt. ¶ † Itē in hac. l. dicit Guil. de cug. ꝙ qñ vnus liberorū est gra
uat[g] p diuisionē: ita qđ nō hz quartā, ꝙ ipse detrahit duas quartas. s.
legitimā z trebellianicā. z ita intelligit hūc tex. Sz ꝯ hoc vidi tex. s. e.
l. quoties. vbi nō facit mentionē nisi de falcidia, nō de duabus. z dico ꝙ
Guil. male dicit: qz pure grauatus nō detrahit duas falcidias integras:
sed posset detrahere vnā, z alterā, quatenus in ea plus esset, nō in solidū
vt plene no. per. Petr. z alios. j. e. l. filiū quē habentem. Nō ob. c. Ray-
nutius. z. c. Raynaldus. extra, de testa. z. c. si pater. de testa. lib. vi. qz lo-
quunt in grauato sub cōditione: vt. no. ff. de inoffi. test. l. papinianus. ad
fi. z in auc. de rest. z ea que parit. §. quā ob rem. z ibi per Jaco. de beluiso.

¶ Lex decimaseptima.

Coheredibus. Diuisio facta inter presentes, iuri absentis non preiudicat.
1 h. d. ¶ † No. in hac lectura hāc formā libelli: peto rem diui
di, z mihi cū reditibus assigari: quid autem cōtineatur noīe
redituū? dicit lex ꝙ illud qđ superest, deductis oneribus z expēsis: vt. ff.
de vsufru. leg. l. fundi trebatiani. z facit qđ no. j. đ colla. l. illud. in prin. z
ff. de cōdi. indeb. l. si vrbana. z. ff. de vsufruc. l. defuncta. ibi dum dicit, ex
g reditu fructuū oleris z porrine. ¶ Quero hic, habeo rem cōem[g] cū quo-
dā absente: volo rē diuidi, iste est absens: nec habet procuratorē: qualiter
procedam?

a ¶ Actio ex nudo pacto. Adde quod notaui in apost. ad istum in. l. cū quis. ver. z ideo. nu. 17. in ver. forma verborū. s. đ iur. z fa. igno. Barth. Sozi. in suo trac. fallē. regula. iij. fallē. ix. Lud. ro. cōsi. xxx. z Alex. cōsi. xlj. vol. iij. Celsus.

b ¶ Testatus. Adde not. per Bal. in auc. quod sine. j. de testa.

c ¶ §. ex impfecto. No. ꝙ. §. ex imperfecto. habet locū in codicill. facit qđ ibi no. per gl. z qđ no. per Bald. in. l. hac consultissima. j. qui testa. fa. pos.

d ☞ Inter liberos. Adde istā in. l. fin. col. pe. ver. de scriptura manu testatoris. j. de fideicō. z i auc. qđ siue. v. quero nūquid sufficiāt. j. de testa. z Alex. cons. lxxxvj. volu. iij. Celsus.

e ¶ Solu. dicit. z in hoc istā gl. reputat singularē Imol. in l. si filius qui in potestate. ff. de libe. z posthu. z vide plenius per Sali. hic, qui idē tenet. z qđ not. glo. z Cy. in. l. quoties. s. e. z idez tenet Ang. in auc. qđ sine. j. đ testa. z vide Bar. in repe. l. j. l. vlt. col. s. đ sacrosan. eccle.

f ¶ Codicillis. Adde ꝙ cōtra Bart. hic tenet etiā Salice. ver. sz si tabellio dicit ꝙ voluit: z sic facit ad qōnez de qua dixi in. l. nō codicillū. in princ. post Bal. j. de test.

g ¶ Communē. Adde q̄ dixi post Barto. in. l. muto. §. fi. ff. de tute. z Bald. in. l. si cum proponas. j. de bo. auth. iud. possi.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

procedam? Respō. formabo libellum contra ipsum absentem ⁊ faciam citari coniunctos ⁊ affines ⁊ amicos per quoddam edictū generale. ⁊ si aliquis comparet ad defensionē absentis: procedam contra eum defensorio nomine. ⁊ si velit denūtiare absenti, audietur: vt in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. facit ad hoc. ff. de in ius voc. l. neq; impuberes. in fin. Si autem est penitus indefensus: nec speratur de proximo rediturus: faciam dare curatorem bonis absentis. ⁊ cōtra eum experiar: vt. l. ab hostibus. in prin. quibus ex cau. ma. Sed an lex nostra procedat in diuisione facta per iudicem, vt possit fieri iure presentis, saluo iure absentis: dic φ sic. ff. eo. l. ij. §. dubitandum. ¶ Ultimo vide ad istam. l. quod habes. ff. de act. emp. l. iul. §. si titius. ⁊c.

1 ¶ Pater si aliquid emit pro filia, filia debet illud habere precipuū nisi pater postea mutauerit voluntatem.
An potest penitere. nu. 2.
3 Frater si expendit pecuniam suam in meliorationem patrimonij communis, an eam recuperet a fratribus. num. 4.
5 Pater in dubio an videatur donare vel in peculium concedere, nu. 6. 7
8 Donatio facta a patre filio an sit proprie contractus vel sit relictū; vel quid sit, nu. 9.
10 Libri quos pater emit filio studenti, an sint precipui filio, an debeāt cōferri fratribus, nu. 11.
12 Pater misit filiū ad studium, deinde ipse pater decessit: an studiū filij debeat perfici communibus expensis, an proprijs. nu. 13.
14 Pater fecit expensas pro vno filiorum in nuptijs: quid iuris.
15 Quid si pater expēdit in rebus aduentitijs filij.
16 Quid si pater fecit stipulari per filium ab aliquo debitore.
17 Filius si impedit circa personam patris, vel res patris quid iuris.
18 Filius si surripuit patri pecuniam ⁊ lusit, an fratres mortuo patre possūt ei talem pecuniam imputare.
19 Pater si se obligauit pro filio, an illud debitum debeat totum solui de parte filij mortuo patre. nu. 20.
21 Pater reliquit filio legitimam, ⁊ prohibuit patri acquiri vsumfructū: an hoc facere potuit.

¶ Lex decimaoctaua.

Filie cuius. ¶ Donatio facta a patre filie familias morte confirmatur: ⁊ capit vim relicti: ⁊ precipua adiudicatur filie. h. d. Iaco. bu. vsque ad versi. in cōmuni. vbi dicit quod si vnus heres de proprijs expendit in rebus cōmunibus, quod illud recuperat a coheredibus. hoc intendit. Diuiditur in duas partes. ¶ In prima loquitur de donationis expresse vel tacite perceptione. ¶ In secunda parte loquitur de sumptuum in rebus cōmunibus factorum recuperatione. secunda ibi in cōmuni autem. Sic ergo duas partes habet: quia prima cōcernit id quod est viuo patre gestū: secunda concernit id quod est gestum post mortem. Et tota materia de duobus fratribus simul habitantibus in duas partes principales diuiditur nam quandoq; contenditur de his que contingunt in vita patris: quandoq; de his que contingunt post mortem patris, secundum Bar. in suo tractatu. De cōcernentibus ea que contigerunt in vita dicam hic. de post mortem dicam. j. cōmunia vtri. iudi. l. si
1 patruus. ¶ † No. quod emptū per patrem nomine filie debet esse eius precipuum, nec venit fratribus conferendum, nisi pater postea mutauerit propositum: videlicet quod non sit huius filie precipuum. Intelligo, quod videatur mutare propositum etiam per verba generalia. arg. j. de dona. inter virum ⁊ vxorem. l. si maritus. nā facile receditur a voluntate presumpta, ⁊ a iure speciali. l. fi. in prin. ff. de leg. ij. puta quia postea fecit testamentum, ⁊ dicit φ omnia bona sua sunt inter filios communia equis portionibus. nam cum hoc quod est emptum nomine filij, sit in dominio patris: ergo continetur appellatione bonorū paternorū. ⁊ hoc suadet naturalis equitas, ⁊ par charitas, ⁊ par liberorū affectio. argu. j. cōmunia vtriusq; iudi. l. illud. arg. contra: quia species derogat generi: vt dixi. S. eo. l. quoties. vnde specialis prouisio quia emit noīe vnius filij in vnum filiū collata non videtur abrogari per verba generalia. arg. ff. de vulga. subsi. l. coheredi. §. qui patrez. ⁊ maxime quia factum posterius in dubio intelligitur secundum ordinationem precedentem. ff. eod. l. ex
2 parte. §. pater. ¶ † Secundo no. quod pater huius prouidentie in vnū filiorum specialiter collate pōt penitere. ⁊ est ratio: quia siue sit donatio, non tenet a prin. in filiam in potestate cōstitutam: vnde habet locū penitentia: vt. S. de inofficio. dona. l. ij. siue habeat vim relicti, multo ma-
3 gis habet locum penitentia: vt. S. eod. l. in ipsius. ¶ † Tertio no. quod si vnus fratrum, puta maior natu, ponit lucrum suum ⁊ pecuniam suā in apartionē patrimonij communis, vel emit boues pro colendis possessionibus nomine suo ⁊ fratrum, quod istam expensam potest recuperare a fratribus pro eorum portionibus. concor. ff. de neg. gest. l. ex duo-
4 bus[a]. vbi text. ad literam habetur de fratre maiore faciente expensam in rebus communibus. expensas autem alimentorum non crederem φ imputaret fratribus nisi fecisset tanquam administrator eorum: vel fecisset cum protestatione: vt. ff. de negotijs gestis. l. nesennius. §. primo vel appareat alia coniectura, quod non animo donandi: vt quia reditus bene sufficiebant fra-
b tribus ad alimenta: sed iste forte conseruabat[b]. frumentum: vt melius venderet. ⁊ interim de bursa sua faciebat expensas. non enim presumitur donare ei quem naturali charitate nō tenebatur alimentare argumen. ff. de petitio. heredita. l. fin. facit quod no. in simili. l. fin. j. de don. premis. adde
4 qd no. in. l. j. ⁊. l. alimēta. S. de neg. gest. ¶ † Oppo. φ nō adiudicetur filie ista res empta eius nomine sed diuidatur inter coheredes: vt. j. de coll. l. si donatione. Sol. dicit gl. hic pater emit nomine filie: ibi vero rem propriā assignauit filie. Ista solutio nihil valet: quia pater stipulando, vel emendo nomine filie, querit ea que iuris sunt subiecti vt ff. de verborū obli. l. quod dicitur. patrem vnde in vtroq; casu sumus in re paterna: ⁊ ideo dic aliter: nam aut pater donat filio emancipato: ⁊ tunc donatio tenet, et non venit in hoc iudicio: quia exiuit patrimonium patris. S. de inoffic. dona. l. ij. idem
c si mater donat[c] facit. ff. de dona. l. donatiōes in concubinam. §. species. ⁊. §. pater. et. l. pen. ⁊ fi. eo. tit. Aut pater dedit aliquid filio existenti in potestate: tunc aut in peculium assignando. ⁊ est commune omnium heredum: vt. S. eo. l. certum. ⁊. d. l. si donatione. versi. nam si is. ⁊ quod ibi dicit donatio est scilicet in peculium. nam talis concessio in peculium habet in se quondam donationem administrationis et viuus viuo patre. facit. ff. de mino. l. deniq;. §. sed verum. circa fin. Aut donauit pater filio vere donando, ⁊ respectu proprietatis: ⁊ tunc aut vt extraneo: quia merebatur ex gratijs ⁊ seruitijs ipsi patri vel alij contemplatione patris impensis: tunc statim valet: vt. S. de inoffi. testamen. auth. vnde si parens ⁊ ideo non venit in diuisione. Aut donauit filio vt filio. ⁊ tunc morte confirmatur: quia habet vim relicti: nisi pater re-
5 uocauerit: vt hic secundum Ia. but. ¶ † In du-
d bio autem nunquid pater[d] videatur donare vel in peculium assignare. Respon. aut est actualis differens: vt quia mutuat pecuniam, ⁊ facit instrumentum dicere de filio: ⁊ presumitur in peculiū: vt. l. fina. de pecu. leg. ⁊ ibi per Iaco. de are. Non
e ob. de dona. l. pe. ⁊ fi. quia ibi non erat in potestate[e] vt ibi per Iaco. de are. Si autem forma act[us] est differens: vt quia apparet expresse quod pater dixit dono. tunc est donatio. tamen presumitur collata in filium vt in filium: quia merita non presumuntur nisi probentur: vt. l. si forte. de castren. peculio. ⁊ quod not. in. d. l. si donatione. ¶ Sed con-
f tra predicta instatur[f] dupliciter. † Primo con-
6 tra id quod dixi de patre mutuante: videtur contra hanc. l. que loquitur de patre emente, ⁊ presumitur donatio: vt hic. Respondeo: aliud est in mutuo quia ibi obligatio cōtrahitur re. et super re patris fundatur: sed cōtractus emptionis contrahitur consensu: vnde non ita habetur respectus ad pecuniam paternam. Uel aliter hic: pater non solum emit, sed etiam filie tradidit: nam si non tradidisset filie: non presumeretur donatio: sed videretur nomen filie accommodatum: in instrumento patris contemplatione: vt infra de castren. pecu. l. j. lib. xij. secundum Richar. malum. ⁊ Bart. qui ita intelligunt hanc. l. interueniente traditione, ⁊ non aliter. Sed istud non videtur
g verum[g] quia verum est quod in donatione inter patrem et filium in potestate requiritur ad confirmationem traditio, argumen. in. l. secunda. si quis alteri vel sibi. ⁊ de donatio inter. virum et vxorem. l. papinianus. sed in relicto, vel in eo quod habet vim relicti, non requiritur traditio vt. l. lucius. in principio. ⁊. l. legatis. de legatis secundo. ergo cum habeat vim relicti: vt gloss. dicit, nō est necessaria traditio. Pro glossa. facit. ff. de pactis. l. tale pactū. §. fi. Mar. dicit quod lex ista debet intelligi quando constabat quod volebat donare pater: alias in dubio non presumitur donatio,
7 secundum eum. ¶ † Sed vlterius oppo. tu dicis quod in dubio presumitur donare filio vt filio. cōtra imo vt heredi: vt sic prosit omnibus here-

a ¶ L. ex duobus. Limita vt p Bal. in. l. finali. j. de colla, vbi loquitur quando pro victu aliquid plus expeditur. et de fra. de no. oñi. inue. c. ij. col. x. ⁊ vide in. l. si filius pro patre. ⁊ Bal. in. l. si paterno. S. de neg. gestis ⁊ expressius Gui. ⁊ Bal. in. d. l. nesenni[us] vbi allegant bonū text. cū gloss. in. l. duobus. § fina.

b ¶ Cōseruabat Uide de materia plenius per Bald. in auth. ex testamēto. j. de coll. ⁊ adde quod no Bar. in. l. omnimodo. §. fi. S. de in offi. testa. ⁊. S. eo. l. certum. ⁊ predicta intelliguntur de his que in vita patris gerūtur, sed de his que inter fratres post mortē patris gerūtur vide in. l. si patruus cōia vtriusq. iudi ⁊ vide vnū dictū in. l. fi. j. de coll. ⁊ in l. cū te. j. de do. an. nup.

c ¶ Si mater donet Uid Bal. l. l. si cōstante. j. de do. inter virum ⁊ vxorem.

d ¶ Nunquid pater Uide. Bal. in auth. ex testamento. cū seq. j. de coll.

e ¶ Potestate. Uide per Ang. in. l. si donatiōe. j. de coll.

f ¶ Imitatur Uide. l. prime. sed quod requiratur, videt tenere idem Bald. in auth. ex testamento. in. vers. sed quid si pater. cū seq. ⁊ vide Imol. in. l. continuus. §. fi. ff. de verbo. oblig.

g ¶ Uidetur verū. Adde Bal. in auth. ex testamēto. j. de colla ⁊ adde quod si mutat, vel deponit nomine filij. istud habetur pro traditione sm Bart. in d. authen. ex testamento.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

dibus, cum sit tale quid quod omnibus acquiri
pōt: iuxta no. ff. de pact. l. si tibi. §. si pactus. Sol.
aliud est in pacto ad agendum, vel excipiendum,
quod potest transire ad heredem ex titulo vni-
uersali. Aliud est in re donata in qua non potest
pretendi nisi singularis titulus donationis. & sic
8 non obstat. ¶ † Quero hic, nunquid ista dona-
tio[a] sit proprie cōtractus, vel sit proprie relictum,
vel quid sit. dicit gl. ꝙ non est proprie cōtractus:
quia non oritur obligatio inter patrem & filium.
Item nec est proprie vltima voluntas: quoniam
non est testamentum nec codicillus, nec epistola,
sed est quidā actus habens vim relicti, qui cōfir-
matur per mortem, nec desiderat aditionem he-
reditatis, secundum gl. quā no. Sed mirū est: q2
si hec lex intelligitur interueniēte traditione: iste
est cōtractus donationis traditione celebratus:
vt. ff. de dona. l. absentis. & l. Aristo. nam non re-
peritur obligatio, quando precedit traditio, pro-
pterea pro certo glo. intellexit hanc. l. simpliciter:
nec restrinxit eam ad casum interueniētis tradi-
9 tionis. ¶ † Pro cuius intellectu quero, nūquid
ista lex habeat locū siue ista filia tempore emptio-
nis paterne fuisset presens siue absens: & videtur
ꝙ requiritur presentia, aliter non potest donari:
nisi sit presens donans, & donatarius, vel interue-
niente medio organo nuntij, vel epistole: vt. ff. de
donatio. cau. mor. l. inter mortis. & d. l. donatiōes
in concubinam. §. species. Sol. non requirit pre-
sentia: q2 proprie ista donatio non est contractus
donationis, sed est quoddam quasi relictum iu-
ris interpretatione, vnde nō requiritur presentia:
vt. l. cum pater. §. donationis. de lega. ij. Loquor
secundum intellectum glo. non secundum intel-
lectum Richar. mal. qui requirit hic traditionē
interuenire. alias dicit quod non habet locum
10 hec. l. vt dixi. s. ¶ † Tertio queritur. pater emit
libros filio studenti, deinde decedit pluribus re-
lictis filijs. queritur an iste filius cui pater libros
emit debeat hos libros habere precipuos, an ve-
b ro teneatur eos conferre fratribus[b]. gloss. que est
hic dicit quod filius debet hos libros precipuos
habere. Et hoc videtur probare duplici ratio-
ne. Primo: quia pater emendo pro filio, videtur
hoc tacite velle, & quasi per vltimū iudiciū con-
ferre in eum: vt hic. Secundo hoc videtur ope-
rari fauor studiorū: vt. ff. eod. l. que pater. Tertio
hoc videtur operari causa: quia cum ob causam
studiorū pater emerit, & illa causa non sit finita:
ergo coheredes ab eo non possunt auocare li-
bros: vt. ff. eo. l. si filia. §. Neratius. Quarto, quia
c pater habet necesse[c] libros emere ex quo mittit
filium ad scholas: vt not. j. ad macedo. l. si mace-
doniani. Quinto, quia sicut arma que dant mi-
liti sunt eius precipua, vt. s. eodem. l. si filius. ita &
libri qui dantur studenti. In contrarium vide-
tur, quod isti libri empti pro filio sunt patris, si-
cut relicta empta per patrem: ergo pertinent ad
omnes heredes pro hereditarijs portionibus:
vt. s. eo. l. certum. Preterea filius iste debet hos
libros sibi in legitima & in parte sua imputare,
sicut imputat militiam sibi emptam a patre: vt
s. de inofficio. testa. l. omnimodo. §. fi. ¶ Item
posito quod ista esset donatio, non est donatio
simpliciter, sed est donatio ob causam naturali
affectione iniunctam, & ideo imputatur in parte
istius filij, sicut donatio propter nuptias: vt. s.
de inofficio. testa. l. quoniam nouella. Non obst.
ff. eod. l. que pater. vbi filius non imputat in par-
te sua expensas studij: quia illa lex intelligitur in
expensis in studio consumptis, vt in victu, & ve-
stitu, secus in libris qui extant, nam quales nunc
extant: tales debet sibi imputare, & conferre, se-
cundum Guiliel. primam opinio. tenet Dyn. in
l. j. §. nec castrense. de colla. bo. de hoc not. Cyn.
de colla. l. filie. Sed Barto. sic distinguit: aut pa-
ter emit solum filij nomine, nec filio tradidit,
nec alias expressit se donare filios tunc dicte res
sunt patris proprie: vt. j. de castren. pecul. l. j. libr.
xij. requerit ergo traditio, vt videatur donare. j.
si qs alte. vel sibi. l. ij. Aut emit nomine filij, & tradidit sibi vel sibi dona-
re expressit illos libros: & tunc aut filius erat aduocatus, vel doctor. aut
erat scholaris in studio. Primo casu est quasi castrēse: quia aduoca-
tus & doctor dicuntur militare: vt supra de aduoca. diuer. iudiciorum.
l. fori. & l. aduocati. & ideo nō conferuntur: vt dicto. §. nec castrense. & l. si
filius supra eodem. Secundo casu quando erat scholaris: tunc aut com-
pleuit studium suum ante mortem patris: & sic incepit quasi militare: &
tunc efficitur quasi castren. & confirmatur illa donatio: vt. j. de donatio.
l. siue emancipatis. & ff. de donat. l. donationes. §. pater. Aut pater mor-
tuus est antequam studium perficeret, & militiam adimpleret: & tunc nō
potest dici quasi castrense peculium: quia conditio persone hoc non pa-
titur: nam non reperitur in iure quod scholares dicantur militare, sed
tantum magistri: vt. l. j. in fine. de studijs libe. lib. x. facit quod not. supra
de iurisdictio. omnium iudicum. l. fina. & tunc est distinguendum, sicut
in alia simplici donatione. Aut erat emancipatus tempore donationis,
vel postea emancipatur libris non ademptis: & non debet conferre: quia
confirmata est donatio, & non potest pater reuocare: vt. d. l. siue emācipa-
tis. & dicto. §. pater. etiam vbi alias simplex donatio esset cōferenda: vt
nota. per Cyn. j. de collatio. authent. ex testamento. tamen hoc casu spe-
ciali fauore studentium cessabit collatio: vt. d. l. que pater. Aut non fuit
emancipatus: & tunc si talis donatio fuit morte confirmata: non debet
conferri: vt hic. si autem pater reuocauit: debet conferri: vt hic secūdum
11 Barto. ¶ † Oldra. dicit an in dubio presumatur donare: an vero solum
ad vsum studij assignare: debemus recurrere ad coniecturas quas ca-
pere possumus ex numero librorum, ac quantitate patrimonij patris.
d argumen. ff. de lega. iij. l. si filie.[d] & ibi per Oldra. de fundo inst. l. quesi-
tum. §. sed & ipse papinianus. & de donat. inter virum & vxorem. l. virum.
Aut igitur cōstat de dolo: tunc quatuor sunt membra. Aut filius erat
emancipatus: & statim valet donatio. aut postea emancipatus: & tūc re-
fert: aut est doctor, vel aduocatus viuo patre: & tunc confirmatur: quia
transit ad speciem quasi castrensis peculij. aut pater primo moritur quā
hoc contingat: & confirmatur donatio morte patris, nisi fuit reuocata:
vt hic, & in omnibus istis casibus filius iste habet libros precipuos fa-
uore studiorum. Si autem non cōstat de donatione, licet cōstat de em-
ptione & assignatione: tunc recurrendum videtur ad distinctionem Ol-
dra. & secundum eam videtur limitanda hec lex. nam in perua expensa
presumitur donatio: sed in magna que forte maiorem partem patrimo-
nij exhaurit, vbi pater forte multos alios habet filios, non presumitur
12 donatio. & ista opinio est multum equa iudicio meo. ¶ † Quarto que-
ritur: pater misit filium ad studium, & decessit pater, vtrum filius debeat
perficere studium communibus expensis, an proprijs: & videtur quod
communibus: quia munera incepta debent perfici de communi: licet nō
possent noua inchoari: vt. l. si filia. §. idem scribit. ff. eodem. & no. per gl.
in. l. & qui originem. §. fina. de mune. & hono. & l. j. §. sed an id. ff. de collat.
e bonorum. & ibi hoc videtur tenere Dyn. & ad municipa. l. lucius[e]. §.
idem scribit. & ibi etiam de hoc per Dynum. facit: quia heres mandata-
rij, tutoris, & socij tenentur expedire negotia cepta: vt. ff. pro socio. l. he-
res socij. & ff. de negotijs gestis. l. nam & seruius. §. si viuo. Contrarium
determinat Barto. & reprehendit Dyn. nam factum patris erga filium
initiatum eatenus obligat heredes patris, quatenus ipse pater erat de
necessitate obligatus. probatur. ff. de mune. & hono. l. & si filium. coniun-
cta. l. honores. §. is qui. de decur. hoc modo decurionatus est initium ad
alias dignitates: vt dicto. §. is qui. & tamen pater si consentit in decurio-
natu, successores non tenentur de alijs muneribus post mortem. Ita in
proposito licet pater consentiat filio in initio studij: tamen pater non te-
nebatur de necessitate sequi: ergo nec tenetur heres. Preterea hoc pro-
batur expresse in dicta. l. si filia. §. idē scribit. nam eatenus heres tene-
tur, quatenus pater erat obligatus: sed hic pater non poterat cogi ad
prosecutionem studij: ergo &c. cum eiusdem conditionis sit heres, cuius
erat defunctus: vt. l. heredem. de regulis iur. ¶ Preterea aut dicti fra-
tres teneri vigore obligationis in eos transfuse: & hoc est falsum: vt su-
pra dicitum est, aut vigore cuiusdam quasi donationis considerate, que
habet vim relicti. & hoc esse non potest, cum pro futuro tempore nulla
sit facta traditio: vt. l. papinianus. de donatione inter virum & vxorem.
fatetur tamen Barto. quod si debitum occasione studij esset factum in
vita patris: dum tamen esset honestum & licitum, quod fratres tenen-
tur soluere de communi, per iura superius allegata. & ita intelligit. ff. ad
macedonia. l. sed iulianus. §. quod dicitur. infra ad macedonia. l. mace-
doniani. ¶ Et distinguendo sic concludit, quandoque pater aliquid in-
cipit pro filio seu filio incipienti consentit, propter quod obligatur ad
consummationem totius actus: & tunc tale onus trāsit ad heredes: vt
dicto. §. idem scribit. & dicta. l. heres socij. Quandoque consentit filio inci-
pienti: seu ipse incipit aliquid propter quod obligat ad totum: & tūc ea-
tenus transit obligatio ad heredes, quatenus ipse defunctus tenebā-
tur: vt dicta. l. si filium. de muner. & honoribus. hic est casus huius que-
stionis, secundum Bartolum. ¶ Concluditur ergo quod si vult prose-
qui studium, faciat expensas de parte sua, & non de portione fratrum:
quia operis initio non est contracta obligatio pro toto tempore, secun-
dum eum: quod ego cōcedo, scilicet quod nō est obligatio cōtracta. nec
hoc dicit Dy. sed videt hoc officio iudicis cōtineri: q2 medium, & sim' ha-
beat

a ¶ Donatio. Adde lati' Bal. in. d. aut. ex testō. & ibi etiā ꝙ nō requirit aditionem, de quo etiā p Bar. in. l. in mortis. ff. de do. cā mor. & an requirat insinuationē, & q̄ actio ex ea oriat & an feratur, & multa alia ponit Bal. in d. aut. ex testō. & h adde Bart. in. l. ij. pro dona.

b ☞ Cōferre fratri. Adde qd notaui apost. ad Istū. s. e. l. si filiusfa. num. j. in ver. nō studet. Celsus.

c ¶ Necesse. Adde Bal. in tracta. de duobus frat. & in aut. ex testamēto. j. de colla.

d ¶ L. si filie. & vide qd no. Bar. in. l. si pater. in prin. ff. de dona. & Bal. in. l. si donatiōe. j. de colla. & expressius in aut. ex testō. versi. Qd ergo de libris.

e ☞ Ad municipa. l. Lucius. Adde ꝙ posui ibi j apostil. ad Dy. j versi. vt de col. Ubi ampliaba qd hic dr. pea q̄ no. Item. l. l. macedoniani post glo. j. ad macedo. Celsus.

bent probabilem z quodammodo necessariã cõsequentiam a principio
vnde si et pater officio iudicis cogitur alimentare filium in studio et
emere sibi libros, ex quo misit filiũ ad studiũ, vt no. in. d. l. macedonians.
ita videtur q hec necessitas trãsmittatur post mortem patris ad here-
des, non dico q fratres habeãt donare libros qr nec pater ad hoc tene-
batur sed quod debeant sibi emere, z assignare ad studiũ z ad vsum fa-
ctire[?] ipsis fratribus proprietate librorũ pro hereditaria portiõe, z
hoc si studẽs est ita pauper q de parte sua nõ põt habere expẽsas studij
Si enim in ppriis reditibus haberet vnde studeret, fratres etiam indi
uisam substantiã possidentes nil tenẽtur cõferre de proprio. ar. in. l. vlt.
13 ff. de peti. here. ¶ † Finaliter tamen credo q opi. Bar. sit de iure veri-
or q opi. Dy. qr nec tempus studij nec expense habeat limitationẽ neces
sariã a iure z certã z ideo nõ possumus eam metiri in vita patris z licet
esset vera opi. Dy. in expensis studij: tamen si isto studio peracto intẽdit
doctorari: qr est nouus actus, z de necessitate studij non infertur iste qui
vult doctorari: qr aggreditur nouum actũ. debet doctorari expẽsis suis
14 arg. de leg. iij. l. legatis seruis. §. si ex officio. ¶ † Quinto quero pone q
a pater pro filio[a] accipiente vxorẽ fecit expensas in nuptijs mortuo patre
alter frater vult q pecunia expensarum z alia ornamenta veniãt in diui-
sione: vel q frater pro quo iste expense sunt facte imputet in propria por
tione: queritur quid iuris. Respõ. q licet pater expenderit in nuptijs filij
quatenus ista expensa cõsumpta est: nõ debet filio imputari, z si alter fra
ter diceret ego volo ducere vxorẽ. z tantundem expẽdere de cõmuni: nõ
auditur: qr pater nõ expẽdit de cõi patrimonio liberorum, sed de suo pro
prio, in quo liberi nondum habebant aliqd ius. hoc est verum, nisi pater
aliter cauerit in testamẽto: vt. ff. de mun. z or. l. iij. §. fin. z ibi tãgitur per
gl. z. ff. eo. l. ex parte. §. filius. Sed circa vestes z alia ornamẽta vxoris fra
tris vtrũ veniant in diuisione z collatione, dic: aut loquitur in vestibus
quotidianis, z alijs necessarijs ad vsum quotidianũ z illa non sunt cõfe
renda, sed sunt mulieris ppriè: z ab initio tenuit donatio inter socerum z
nurũ: vt. l. ex annuo. de do. inter vi. z vxo. z ad. l. fal. l. si vsufruct[9]. §. dos.
cũ sua gl. Aut loquimur de vestibus z alijs ornamẽtis preciosis z festi-
b uis, z illa talia qualia sunt veniũt[b] in collatione, remanserunt enim soce
ri, vt. l. mortis sue causa. §. si. de do. inter vi z vxo. z probatur hec distin-
ctio. ff. de pecu. l. id vestimẽtũ. nec põt dici q morte soceri dicta donatio
sit ɔfirmata: qr nõ fuerũt res donate, sed ad vsum tradite: vt. d. l. mortis
sue. l. si. Preterea posito q fuisset donatio: nõ ɔfirmat morte soceri ɔstã
te matrimonio inter filiũ z nurũ. z. l. cũ hic status. §. oratio. z se. ff. de do.
inter vi. z vxo. facit ad predicta. l. pe. ff. so. ma. sz Bar. l. si vt certo. §. in-
15 terdũ. ff. cõmodat. ¶ † Sexto[c] querit. pater expẽdit i reb[9] aduentitijs
c filij, mõ tpe diuisionis iste filius habet res istas precipuas. querit quid
iuris de expẽsis: vtrũ fratres poterũt ei imputare tpe diuisiõis. Sol. dic
fm Bar. aut fuerũt expense necessarie, quas pater habebat necesse fa-
cere: z tũc pater non põt repetere nec heredes eius possunt imputare vt
l. j. §. de bon. mater. z. l. cum nõ so. ũ. §. vbi autẽ. de bon. que libe. Aut nõ
erãt expẽse: puta patri iusse: sed permisse: puta qr in re plantauit vines seu
edificauit domũ: vel fecit alias expensas: z tũc refert, aut ad perpetuã rei
vtilitatẽ: z habetur cõsideratio huius expẽse: quia ratione aduentitiorũ
inter patrẽ z filium põt consistere ciuilis obligatio: z est quasi ɔtctus: vt in
d. l. §. fin. z. j. ad treb. l. iubemus. z hoc si pater fecit animo repetẽdi. sec[9]
si animo nõ repetẽdi. z volẽs sibi filiũ obligare. arg. ff. de cõdi. inde. l. si in
area, z cõi diui, l. in iudicio. circa mediũ. Si vero dubitat quo animo fe
cerit: dicit Barto. q modicas expẽsas presumit facere animo donãdi. ar
ff. de dona. inter vir. z vxo. l. seruus cõis. In magis vero distinguit: aut
sunt intra fructuũ quantitatẽ. z vz pater ei donare: vt. j. de bon. que lib. l
fi. §. fin autẽ res. Expẽdendo enim in rẽ filij, videt apud eũ dimittere. Aut
expendit fructuũ quantitatẽ, z non videtur donare. z in dubio vz habere
animũ repetendi, nisi in cã alimẽtorũ vel simili expẽdisset: vt. s. de ne. ge.
l. alimẽta. Si vero nõ respiciũt expense perpetuã vtilitatẽ, sz fructuũ vber
tatẽ: hic nulla patri, vel heredib[9] eius ɔcedit repetitio: qr onera fructuũ
pertinẽt ad eum. z idẽ in eo qd soluit pro datijs z collectis, cũ hẽat vsum
fructũ. vt. ff. de vsufru. l. si pendentes. §. si qd. z. ff. de impẽsis. l. neqz si ipẽ
16 diũ. ¶ † Septimo[d] q̃ro. quid si pater fecit filiũ stipulari ab aliquo suo
d debitore: an pater videatur facere aio donandi: vel videatur minister io
filij: z qd videatur donare, facit. ff. de dona. l. fi. §. fi. z. l. si pater. in pñ. In
cõtrariũ facit. l. ij. de pecu. lega. z. j. de castrẽ. pecu. l. j. lib. xij. Sol. dicunt
Old. z Bar. q inspiciẽdus est numerus liberorũ z quãtitas patrimonij
patris, z quãtitas quã filius stipulatus est: vel aliter cõtraxit vtrũ sit par
ua, vel magna: vt his inspectis videatur donare vel nõ. ar. l. si filie. de leg
ij. cũ si. z idẽ tenet Iac. de are, in. d. l. si pater z ibi Bar. Nõ ob. l. vlt. de pe
cu. leg. qr ibi nullus interuenit actus filij, nec traditionis in filiũ: sed hic
interuenit obligatio filio quesita que in iure habetur pro quadaz tradi-
tione: vt no. in. l. ij. de dote cau. nõ nu. sz Bar. ¶ Ego credo q in dubio
videatur adhibitus vt minister si est filius in potestate: sed si est emãci
e patus: qr per eum non acquiritur[e] patri, videtur adhibitus vt cõmodũ
sentiens: z sic vt donatarius, vt. d. l. fin. §. fi. z ibi per Iac. de are. et de do
na. inter vir. et vxo. l. mulier. In dote autẽ fauore dotis ne mulier rema
neat indotata, nunquã in dubio presumitur filius adhibitus ad stipulan
f dum vt donatarius: vt. ff. sol. matr. l. que dotis[f]. Itẽ quãdo mandatũ
stipulandi precedit: qr mãdatarius est procurator: in dubio est. simplex
procurator nõ in rem suã: z tunc non presumitur
donatio vt. ff. man. l. idẽqz. §. si cui z facit qd no.
j. de do. inter vi z vxo. l. si filij tui per gl. z. j. de iu-
re do. l. ij. per Cy. z d leg. iij. l. cũ qs decedẽs. §. nu
17 ptura per Dy. hic finit tractatur. Bart. ¶ † Sz
g quid si filius impendit[g] circa personã patris: vel
res patris eo viuente. an recuperet a coheredib[9]
z dic quod hoc non venit in iudicio fam. ercisc.
quia viuo patre gestum est: vt. ff. eo. l. z puto. §. sz
z si dolo. z. l. qui heres. §. pen. Sed an per actio-
nem nego. gest. possit recuperare: dic vt dixi. s. de
18 nego gesto. l. si filius pro patre. ¶ † Sed quid si
filius non gessit negotia patris, sed res patris di
h lapidauit z consumpsit vel viuo patre pecuniã[h]
subripuit, z iusit, deinde iste pater mortuus est o-
mnibus filijs equaliter institutis: fratres dicunt
huic quia subripuit, tanto minus accipiat, et in
partem suam imputet, nunquid possunt eũ com-
pellere videtur quod non: quia damnum datum
viuente patre nõ venit iuxta actione: vt. d. l. z pu
to. §. sed z si dolo. Item videtur ei remittere pa-
ter ex coniunctione personarum: vt. ff. de proba-
tionibus. l. procula. z ideo videtur quod cum pa
ter nil dixerit in testamẽto, quod fratres nil pos-
sint petere: vt. s. de inofficio testamento. l. omni-
modo. z infra de reuocã. donatio. l. fina. In cõtra
rium videtur. ff. de pactis. l. tres fratres. Solut.
secundum Guillelm. dic quod aut iste filius erat
emancipatus: z tunc siue consideremus crimen,
siue penam, seu obligationem: siue exercitium o
mnia illa statim nata sunt: vt. ff. de furt. l. si quis
vxori. §. primo ideo cum fuerit quesita actio pa-
tri ille pater moriens ad heredem transmitti ta-
ctionem: vt. ff. de priua. delic. l. j. z ideo ad quem-
fina. s. de inofficioso testamẽ. ideo recurrendum est ad. l. fina. §. fin. ff. de
dona. vbi censetur ascendens stipulari animo donandi descendenti, se-
cundum communem intellectum: sed certe ille tex. secundum Odof. po
test intelligi quod illud ibi operetur traditio illorum instrumentorum:
sed hoc non est verum quod ibi instrumenta fuerint tradita nepoti: vt
ibi legitur z not. Ideo placet quod not. Bar. z alij in. d. l. si pater. eod.
titu. argumen. l. j. j. de donatio. z. l. seruum filij. §. eum qui chirographũ
de leg. j. vnde dicit ipse, presumitur donatio, vel. non presumitur, ex quã
titatem patrimonij paterni z valorem rei in stipulatione deducte. arg.
l. verum. ff. de donatio inter vir. z vxorem. z. l. si filie. ff. de leg. ij. z. l. que
situm. §. sed z ipse papinia. ff. de fundo. instru. adde predictis Bar. in. l. si
pater in princ. ff. de donat, sed quid e contra si filius adhibet patrẽ, vel
matrem ad stipulandum: dic quo non presumitur animo donãdi. l. mu-
lier. §. fina. ff. de iure dot. z. l. idemqz. §. si cui. ff. manda. z. l. post dotem se
cundũ lectu. Dyn. ff. solu. matrimo. z Barto. z Lud. roma. in. d. l. que
dotis. quod autem si filius soluat pro patre, an repetat vide Bart. in. l.
ij. in princip. ff. de donatio. quid in fratre adhibito a fratre ad stipulan-
dum: tex. in. l. cum maritus. §. fina. ff. de pac. do. videtur velle quod presu
matur animo donandi: quia ille tex. communiter ibi per glo. z doc. in. l.
que dotis intelligitur quando expresse fuit actum de donando non sub
dubio Ludouicus. romanus. in. l. que dotis. dicit dicendum esse eo mo-
do quo supra dixi in filio emancipato adhibito ad stipulandum a pa-
tre videlicet ex equalitate z quãtitate presumendum Barto. vero in. d. l.
q dotis. tenet quod non presumatur donatio a fratre simpliciter. Item
predicta limita nisi pater stipuletur dari sibi aut filie: quia tunc persona
filij videtur adiecta solutioni non obligationi: z sic stipulatio non po-
test presumi facta animo donandi: quia potest ab eo repeti. act. manda.
sicut a quolibet adiecto. l. stichum. §. quesitum. ff. de solutionib. z. l. cum
qui ita. §. qui sibi. ff. de verb. oblig. z ibi dixi post Imo. adde Roma. in
l. si donatione. j. de collat.

a ¶ Pater pro filio. Idem tenet Bal. in trac. de duo. fra.
b ¶ Aut fratri cuius est vxor veniũt z cedũt in portione fm estimatio-
nẽ tẽporis presentis. nõ preteriti fm eundẽ Bal. in trac. de duobus fra.
Et Alex. in. l. z q origine. §. si is qui. ff. de mu. z hon. Et hoc nisi magna
dignitas faciat presumi donationẽ: vt per eundẽ Alex. ibi Phi. Dec.
c ¶ Sexto. Idẽ ad literam tenet Bal in trac. de duo fra-
d ¶ Septimo. Idẽ sequitur Bald. ad literam in tractatu de duobus fratrib. z adde Bartolus, et Imol. z qd dixi in. l. que dotis. ff. solut. matrimonio. sed quid si pater stipulatur filio dari, an presumatur animo donandi filio. Bart. in. l. que dotis. dicit quod sic, per. l. publia. in princip. ff. depo. sed Ludonicus roma. ibi dicit qd Bart. omittit casum, scilicet quando stipulatur nomine filij quo casu dicit quod presumitur ipsi stipulari vt concedat et in peculium. l. fin. de pecu. leg. de quo j. de castren. pecu. lib. xij. et hoc si est in potestate. sed in filio emancipato: tunc cum in eo non cadat peculium. l.
¶ Acquiritur. Uide Bal. z Imol. in. d. l. si pater.
¶ L. que dotis. Uide Bar. ibi tenentem cõtrariũ z nõ est bona ratio.
Bald. hic: quia si mulier adhibet aliquem ad stipulandum in dote. non
potest intelligi adhibit[9] animo donandi. nisi sol. ma. morte mulieris. l. ij.
ff. de pac. do. z necessar ratio Bal. q remaneat indotata.
¶ Impẽdit. Sequitur ad literam Bal. in trac. de duo. fra. z vide. s. ea.
l. iij. j. col. z in. l. certum.
¶ Pecuniam. Uide Bald. in trac. de duo. fra. in prin. z in. l. scimus. in
princ. s. de inoffic. testamen.

liber pro parte pertinet illa actio. de hered. act. l. si adutra. Si autem erat in potestate: nõ fuit data actio, sed obligatio naturalis: vt. d. l. serui. & filij. Et ideo dicit Guil. q cum non fuit nata actio, sed solum patri sic naturaliter obligatus quia coheredibus non subuenitur ope actionis sed ope. cõpensationis: si forte alij percepissent fructus vltra quam deberẽt, & isse agat poterunt compensationem opponere. ff. de condi. inde. l. frater a fratre & de compen. l. id quod natura. ff. de neg. gest. l. iũ. §. pupillus. Ex. hoc intelligo quod veniat solum in compensatione simplum, nõ duplum, nec quadruplum secundum Guil. arg. ff. eo. l. damna commissa. Non ob. l. tres fratres. q: ibi fuit furtũ factum post mortem defuncti: vt. §. eod. l. aduersus. de hoc per Guil. §. eo. l. incerti iuris. ibi omni

19 no videas. ¶† Sed quid si pater obligauit [a] se

a pro filiomunquid eorum hoc debitus solui debet de parte filij: dic quod non sed, omnes debẽt sustinere: vt. ff. de mi. & ho. l. iũ. §. fi. & ff. eod. l. si filia §. idem scribit. & §. neratius, secundus Guil. q ita no. in. d. l. incerti iuris. Hoc verum si pater suscepit in se obligationẽ filij, ductus pietate paterna vt. §. de capti. l. lib. captus: & si ex necessitate puta dictante statuto pater fuit captus pro filio: vt no in rub. §. de decre. decur. libro. 6. tunc nõ presumitur liberras patris erga filium: sed presumitur q̃dam necessaria negotiorum gestio vt. ff. de neg. gest. l. nam & seruius. in prin. q: in necessitatibus nemo liberalis existit: vt. ff. de admen. leg. l. rem legatas. ¶ Ex. hac igitur questione est orta naturalis obligatio inter patrem & filium, que transit ad heredes. Et facit ad predicta. ff. de de lib. causa. l. igitur in ratione sui. & quod no. per doc. & eo q cogitur soluere condemnationẽ alterius in. l. ĥ. §. fi. ff. de verb. obli. quidam ponunt in. l. ea. §. cato eo. tit. Sed quid dicemus: filius [b] habet bona adventitia, pater ea dilapidat, & cõsumit: filius vult hoc damnum sibi emẽdari a fratribus: queritur nunquid possit & videtur q̃ non quia non cadit inter patrem & filium ex hac causa obligatio, & naturalis: & ideo lex statuit q̃ tali patri administratio auferatur, non autem cautio interponat: vt. ff. ad treb. l. imperator. & arg. §. de sen. pat. l. fi. Contrarium videtur: nam inter patrem et filium ex causa aduẽtitia cadit hodie efficax obligatio, iuxta no. ff. de fideiuss. l. si quis pro eo. §. i. Ita igitur obligatio transit in heredes patris, saltem in simplum. Sol. aut pater non habebat vsum fructum: quia ille qui reliquerat filio, prohibuerat ne patri acquireretur vsufructus: vt. §. de bonis que libe. aut. excipitur. & tunc q̃ pater delinquit in re aliena, tenetur sicut quilibet extrangus. & sicut tenet filio emancipato de quo dixi supra de

20 dolo. l. si superstite. ¶† Si autem pater habet

c vsum fructum [c]: tunc distinguendus est dilapidationis modus: nam aut concernit solum reditus, aut rei perpetuam deteriorationem, vel inolerabilem lesionem. primo casu non tenetur pater: q̃ de eo quod circa reditus cõmittit non tenẽ tur filio reddere rationem. §. de bo. que libe. l. cũ oporter. §. non autem. quia non tenetur hos fructus filio conseruare: sed si pater ti ipsam rei substantiam dissipat: tunc tenetur de eo reddere rationem: vt. d. l. cum oporter. §. sed cum tacitas. quia tenetur hanc proprietatem filio cõseruare illesam. Et idẽ dico in matre dilapidante res filij in quibus habet vsum fructum: vt distinguatur eodem modo vt. §. de secund. nupt. l. hac editali. §. omni bus.

21 ¶† Sed iuxta predicta incidenter queritur ma-

d ter [d] relinquit filio legitimam, & prohibuit patri acquiri vsum fructũ. queritur vtrum hanc legem possit apponere in legitima. Barto. mouet hanc questionem in. dicto tractatu. glo. in aut. vt licitat ma. & aute. dicit q̃ patri nõ queritur vsufructus, cum dispositio valeat: quia per hoc filius non gratur. imo eius conditio efficitur melior vt. §. de inoffi. test. l. filio & matrem. & de vul. substi. l. cuz. ex filio, sed text. in. d. authen. tam in rubro quam in

a ¶ Obligauit. Ade Bal. vbi idẽ tenet in tra. de duob. fratri.

b ¶ Filius. Idẽ tenet Bal. in dicto suo tractatu.

c ¶ Vsumfructum vide qõ no. Bald. in. l. si superstite. §. dolo. Et vide et quid in matre tex. & glo. & Bal. in. l. si quis. §. illud. §. de secun. supp.

d ¶ Mater. Sequitur ad literã Bar. in. dicto tractatu.

e ¶ Et de hoc vide quod ego scripsi & addidi in. l. §. eo ad si. P. M.

auro innuit expresse contra quare Barto. sic dicit Et filius est instituturus sub conditione si pater renuntiet vsufructui & valet institutio ar. d. l. filij matrem. & existente conditione per renuntiationem patris. certum est quodamodo vsufructus patri non queritur: quia renuntiauit. Aut institutio est pura: sed per modum precepti et adiectio, ne ad patrem perueniat vsufructus & tunc filio adeunte pater habebit in legitima vsum fructum, cum testatrix non potuit talem imponere: nam non potest quis facere quin leges in suo testamento locum habeant. ita intelligit Bar. tex. illius aut. ¶ Tu dic quod ista distinctio non est bona: quia illud quod non potest fieri per modã dispositionum lege prohibente, non potest fieri per modum conditionis vt. ff. ad. l. falcid. l. seius & augerius. Item in primo membro non dicit verum quia cum conditio non sit potestativa, testamentum esse nullius ratione preteritionis, vel saltem esset necesse quod conditio remoueretur de medio, & remaneret institutio pura: vt. §. de inofficioso. testamen. in principibus. Teneas ergo simpliciter glos. quia licet vsufructus queratur patri testatore tacente. et dimittẽte in prouisione legis. secus tamen est si testator ipse prohiberet: vt. §. de bonis que libe. aut excipitur. & si tu dicas: in legitima, non potest imponere legem. Respondeo, verũ est per legem grauaminis: sed hic non imponitur lex grauaminis sed honoris. Item nõ imponitur legitime, sed patri istius cui ab vxore nõ debetur legitima, & ita concludo in ista materia. Bald.

¶ Lex decimanona.

In certi iuris. ¶ In hoc iudicio habetur ratio rerum a quibusdam ex debitibus subtractarum vel deterioratarum. h. d. Et loquitur quando post mortem ista contingunt, secundum Guil. licet contingentibus in vita testatoris plene vt dixi. §. l. proxima.

1 ¶ Pretium rei cõmunis distracte, qua actione petitio venit.

2 Mãdatũ si precesserit, agitur mãdato: aut nõ precedẽte agitur actione negotiorum gestorum. 3.

4 Heres qui vendidit res hereditatis, si dicat se vendidisse decem soli cunt quod vendidit viginti, quid iuris.

5 Vendere quis potest rem alterius in eius preiudicium sine eius culpa, in casu tamen speciali: vt. hic.

¶ Lex vigesima.

Mfamilie. ¶ Si res cõmunis distrahitur communi nomine, pretium venit in actione mandati, vel negotiorum gest. Si vero proprio nomine, venit in petitione hereditatis. h. d. Jac. bur. Dividitur in duas partes: q: in prima, vnus coheredũ vendidit communi nomine, in secunda vendidit proprio nomine secunda ibi, nam fi. Ja. bu. ¶ In tex. ubi pro solido, ideo dicit pro solido: q: si nõ vẽdidisset nisi parte suã in solidum teneretur refundere, nec de re nec de fructibus vt. ff. eod. l. lucius titius & tertia. ff. pro socio. l. si tritius cum quo. ¶ In tex. ibi possideat, die vel ius petidi pretium quasi possideat fm Guil. vt. ff. eo. l. regulariter. ¶ Ad primo q̃ pretium rei cõmuni nomine vendite non venit in iudicio fami. ercis. Ratio est: q: ista gestio non est ex natura communis, cum pro parte potuerit expediri. Item q: vendere est actus voluntatis, non necessitatis: ideo magis refertur ad officium gestionis quam ad vtilitatẽ cõmunis. & sic nõ ob. ff. eo. l. heredes. §. si vn⁹. & ff. de neg. gest. l. si cõs cdes simile. ff. p

2 socio. l. actione. §. labeo in ver. semper enim. ¶† Sed o no. q precedente mãdato agitur mãdati: nõ precedente agitur actione neg. gest. secundum habitionẽ, q̃ erat gestũ communi nomine. Sed quare nõ habet locum hic petitio hereditatis sicut q̃ proprio nomine Respondeo: q: hic nõ gerit se pro herede. nisi quatenus est in re veritate: ideo non tenetur

3 tione hereditatis: vt. ff. si pars here. pe. l. j. §. si ego. ¶† Tertio nota. q̃ si vendit in solidum proprio nomine, tenetur petitione hereditatis pro partibus coheredum: nam ipso facto sic vendendo, refert controuersiam hereditatis coheredibus, & negat ipso facto eos coheredes, & sibi pretium possidet pro herede. i. sine titulo quo ad portiones coheredum, ueto secundum regulam generalem, tenetur petitione hereditatis vt. ff. de petit hered. l. si z rem & pretium. Sed quare non tenetur iudicio fami. ercis. ad illud pretium dividendum Respondeo, quia a lege est ipso iure divisum numero: vt. ff. de verb. obli. l. stipulationibus. §. operarum. que ratio non placet: quia personales prestationes venũt in hoc iudicio vt plene not. §. eod. l. ea que. & ff. eod. l. meuius. §. arbiter. & l. heredes. §. nõ tantum. & §. fin. cum fim. l. vel quia illud pretium possidet titulo pro venditore. & iudicium fami. ercisc. non competit contra titulo possidentem vt. ff. eo. l. heredes. §. quod pro emptore, quod nõ placet: q: nõ reperitur in iure iste titulus pro venditore: vnde venditor possidet pretium generali titulo pro suo: nec habet titulum specialem. Item quia iste titulus non excludit hic iudicium petitionis hereditatis: ergo non excludit hoc iudicium fami. ercis. vt. d. §. quod pro emptore. Et ideo tertia ratio vera, hec est. quia venditor iste. qui recipit pretium solus est in possessione hereditatis: vnde coheres nõ potest agere iudicio fami. ercis. cum ipso facto negetur coheres. nisi primo cõueniatur petitione hered. vt. ff. eo. l.

e Ista ergo lex respicit ac ordinẽ agendi q̃ petitio hereditatis est primo proponenda. dicerem tamen quod si non opponeretur exceptio propter

ratio

strationis ante litis contestationem quod procederet iudicium diuisorium, petitione hereditatis omissa, vt nor. nu. l. si mancipium. §. si cõi. de euic. Item dicerem quod ũ vniuersitatem ipsam omnes possident, ꝫ rei singularis pretium vnus solus possideat, quod est in potestate agentis eligere peti. here. vel iudicium fami. her. sed petitio hereditatis poterit proponi simpliciter ad pretium. fami. hercis. vero debet proponi pro veri simili diuisione, vt. ff. eo. l. inter coheredes. §. si coheredes. ¶ Opp. quod non agatur ad pretium, nisi in subsidium, vt. §. de rei vend. mater. Solu. illa lex non obstat, quando res venditur cõi nomine, sed videtur obstare quando res venditur proprio nole. Sed respondeq̃ illa lex loquitur in iudicio singulari, seu speciali, hec in vniuersali, in quo pretium succedit hereti, ꝫ sic non obst. ¶ Demum circa hanc materiam subtiliter distinguit hic plene no. per glo. que distinctio fuit Azo. in summa, qui commentator hanc legem. ꝫ Ly. aliquantulum latius prosequitur, quem hic vide. circa primum membrum glo. qñ res erat cõis ex causa societatis.

a quero, quid in dubio? nunquid res videatur vendita de voluntate socionum. Respondeo sic in re exposita venali, ꝫ que ideo tenebatur vt vende retur, sicut fuit mercantie. ar. in. l. j. de instito. ꝫ. ff. de pigno. l. cum tabernã. secus in re non exposita venali: q̃ non presumitur animus vendendi,

4 nisi probetur. argu. in. l. j. de rerum perma. ¶ Quid si iste qui vendi-
b dicebat se vendidisse decem. socij dicunt quod vendidit viginti, quaritur quid iuris. Respond. super hoc debent recipi probationes vtriusq̃ partis, vt. d. l. inter. §. coheredes. Si autem neutra pars probat, standum est iuramento vendentis, si est homo bone conditionis ꝫ fame. arg. §. de don. Li quis pro redemptione. ¶ In glo. ibi, rem vendidit vt propriã: q̃ forsan hoc nomine facilius inuenit emptorẽ. vnde non fecit hoc qõ esset

5 sue intentionis alium negare coheredẽ. ¶ In eadem ibi. nisi coheres. nota mirabilem casum, in quo quis vendit rem alterius in eius preiudicium sine cõsensu domini, ꝫ est speciale, propter bonam fidem possessoris, hoc tamen restringe ad possessorem, qui tenebatur petitione hereditatis. Sed ꝫ filege. §. Idem si rẽ distraxit. ff. de peti. here. nam speciale est propter naturam peti. hereditatis. Concludo, aut res vendita non est cõmunis, ꝫ loquit. §. de re vendi. l. mater. aut est cõmunis ex causa societatis. ꝫ loquitur prima pars glo. aut est cõmunis ex causa hereditatis. ꝫ loquitur secunda pars gloss. aut est cõmunis ex alia causa singulari, ꝫ loquitur tertia pars glo. Et hec distinctio procedit vbi petitio formatur ad pretium, secus vbi formatur ad rem ipsam vendicandã, ista est quarta ꝫ vltima pars glo. secunda pars incipit ibi, si aũt ex alia. ꝫ ibi etiã tertia pars similiter explicatur. quarta ꝫ vltima pars incipit ibi, Ire ꝫ illud

6 vltius facilius recitare, diuide has partes in quatuor principales. q. ꝫ re ctus erit ordo recitandi ꝫ intelligendi, Bal.

¶ Lex vigesima prima.

Si cogitatione. ¶ Judex in hoc iudicio debet sequi patris voluntatẽ in rebus diuisis, ꝫ in nisi diuisis sequitur iuris authoritatẽ. con. cor. ff. e. l. que pater. vel sic. Pater inter filios potest in se assumere officium arbitri diuidẽtis, ꝫ sufficit diuisio minus solennis. ꝫ que omittit pater, Judex suppler. h. d. ¶ No. qõ dixi in summario. ¶ Item no. pres iudisse nemini per patrem assignari videntur: ideo diuiduntur inter filios pro virili portione.

¶ Lex vigesima secunda.

Seruum. ¶ Error coheredũ non facit alteri acquiri dominium. vel sic, non habens titulum, non potest prescribere contra iudicium fami. her. Item longa possessio ꝫ error non inducunt titulum: h. d. dic plene vt dixi. §. de rei vendi. l. nullo.

¶ Lex vigesima tertia.

Licet pacto. ¶ Pactum coheredum nõ preiudicat creditoribus, sed inter ipsos coheredes suum operatur effectum. h. d. q̃ plene dic vt dixi. §. de pact. l. pacto successorum. vel sic. Creditores debent sequi formam agendi secundum ius quod inest eis, non secundum pactum debitorum. facit. ff. eodem. l. plane.

1 ¶ Hereditaria portio predicta in peculium assignari, a filio de restituendo rogato pro parte sue trebellianice retinetur. Et datum condi. implen de causa, non in trebellianicam computatur. ꝫ nu. §. 11. 12. 13. ꝫ. 16. vsq̃ ad. 23. Et quid in mortis causa capione. nu. 8.

2 Sermonis ratio seruari debet.

3 Restituendi verbum necessario fideicommissariam substitutionem importat. Et testatoris sanctionem dici, vt legis.

4 Testator non facere possit, vt vxor secundo nubẽs in penam nõ incidat.

6 Trebellianica quo ad subrogationem respectu eius quod implendi cõditionis causa dat, a iure institutionis debita an differat? vsq̃ ad num. 9.

9 Compensatio vel imputatio certe persone fauorem respiciens, adeliam, non prorogatur, nec ius auget alterius, nisi per accidens.

10 Testatoris prudentia, an in ei iputatione spectetur

14 Trebellianica, in vna re nũ detrahi possit: Et an ad id patris assignatio sufficiat. vt intelligatur pater in vna re detrahi voluisse. nu. 15.

24 Hereditaria portio donationis, que morte confirmatur, an in trebellianicam computetur.

25 Donationem tacitam facilius presumitur testator: reuocare voluisse, quam expressam.

26 Filij restituere grauati, an duas detrahat quartas. Et qd si filius in re certa instituti restituere rogatus sit. 27. Et an trebellianica in vna re detrahi possit. ꝫ an invna ei inuito soluj possit. 28.

29 Filius sicut de equitate põt legitimam in vna re eligere inter vinos eã alienando: non tñ in fidei commissi fraudem, sed bona fide sibi eligere, an id quoq̃ testando facere possit.

a ¶ Quid in dubio vide Bart. in. l. nemo ex sochs. i pnc. ff. pro. socio.

30 Pater rem aliquam filie assignans, nũ in dubio ei in legitimam assignare videatur.

31 Trebellianicam num possit testator prohibere.

32 Testator vbi falcidiã phibet, legata sine heredi tatis aditione debentur, an idem in fideicommisso vniuersali censendum sit.

33 Testator: num quartã ex consuetudine, vel statuti forma debitam prohibere possit.

34 Heres de restituendo grauatus, inuentariũ nõ faciens, vtrũ ita trebellianica priuetur, vt falcidia iure institutionis debita, ꝫ quatenus legatarijs teneatur. ꝫ nu. 37.

35 Statuto ꝫ cõsuetudine induci potest vt quarta b de certis rebus detrahatur.

b ¶ Vẽdidit. sequitur Lud. Ro. in. l. in illa. ff. de verb. obl. addendo in. l. fin. versi. sunt aũt. §. ô iure do. impe.

36 Sententia incerta super restitutione fidei cõmissi vniuersalis, an procedat.

38 Hereditate ab herede facto inuentario restituta an si fideicõmissarius vniuersalis inuentarium non faciat, creditoribus in solidum teneatur. Et quid si heres non fecerit, ipse veri intra tres menses fecerit. nu. seq.

40 Inuentarium pupilli substituto pupillari, num prosit. ꝫ an tutoris inuentarium heredi pupilli prodesse dicatur. nu. 42.

41 Heredes vnius hereditatis si sint, ꝫ vnus pro dimidia inuentarium facit pro indiuiso, an coheredes deinde repudiante, necesse habeat partis accrescentis nouum inuentarium facere.

43 Heres, an rationẽ de male administratis vniuersali fideicommissario reddere debeat.

¶ Lex vigesima quarta.

Filium quem. ¶ Hec lex famosa est, ꝫ difficilis triplj. Primo in casus positione. Scõo in eius a cõtrarijs defensione. Tertio in latitudinis seu materie explicatione. In hac ergo lege pcedã ordine cõsueto. ¶ Et diuidit hec lex in tres partes. In pma pte ponit breuis recitatio testi. In scõa ponit existentia sue conditionis subsistõnis fideicõmissarie. ex qua pñupponit fideicõmissum deberi. In tertia pte determinat qõ per debentẽ restituere sit sibi imputãdũ, qd retinendũ. ꝫ qd restituendũ. Scõa ibi. post eius cõditionis euentum. Tertia ibi. hereditaris parte vel diuide in duas: q̃ in prima ponit thema ordinationis testi. ꝫ existentie cõditionis terminos demõstrans. In scõa parte qõnũ inde resultantiũ ponit determinatio. scõa ibi hẽditaria pre. Et ꝰ intẽdit. Fideicõmissum vniuersale ꝑditiõe aduenĩẽte ꝺꝫ restitui, q̃rta deducta, in qua computat hereditaria portio fundi in peculiũ dati. ſm antiquos, vel prelegati ſm Jo. vel mortis cã dati seu donati ſm Azo. ꝫ acceptũ cã ꝑditionis implẽde. h. d. ſm cõem lec. Ja. bu. ¶ Et ad euidẽtiã premitte q̃ hec lex ꝺꝫ tres principales lectu. prima fuit antiquoꝝ. scõa fuit Joã, tertia fuit Azo. prima diuidit in duas ptes: q̃ antiqui posuerũt duo exẽpla, nõ tã in substantia iuris diuersa, ꝫ in variatione terminoꝝ: q̃ primũ exẽplã nõ adaptat se litere, ꝫ antiqui dicat q̃ sit verũ in se. scõm aũt exẽpliũ ſm antiquos

est verū in se,⁊ aptum litere.lectura aūt Ioā.an. non bifurcat,ſʒ lec. Azo.ſic.nā primo exēplificat in rebus expresse donatis.scdo exēplificat in rebus quasi in suprema volūtate relictis:vt in reb⁹ emptis per patrē pro filio:vt.s.e.l.filie cui⁹.⁊ sic videt in totū esse qʒqʒ lec.sup hoc.ſʒ Ja.de ra. legit sexto mō,ꝯiungēdo lect. Jo.cū lec.antiquorū,ꝙ res in peculiū assignate fuerūt prelegate. supponit aūt eas in peculiū assignatas,nō ad iuris ministeriū,sed vt casus coaptet se litere scdm facti cōtingentiā:qꝛ litera dicit ꝙ tpe iudicij paterni filius habebat fundū eo ſcʒ modo quo ⁊ seruus dicit habere ad vsum facti:vt.ff.de ver obl. l.stipulatio.§.id quoque. ¶ His premissis,pone casum primo scdm antiquos dupliciter.secundo modo ſm Jo.simpliciter.tertio modo ſm Azo. dupliciter.quos cas⁹ nō formo aliter in scriptis: qꝛ gl.format,ſʒ refero in voce. ¶ Or aduertatis ad altiora,⁊ ꝯsiderate in hac lege quatuor,scʒ retentionē,cōpensationem,suppletionē ⁊ restitutionem.primū patet in text.ibi,retēta. scdm prʒ ibi cōpensatio.tertiū patet ibi,in suplementū.quartuʒ patet ibi,reddere.id est restituere cōpellitur. Et scdm ista quatuor collige quatuor notabilia. Primo scdm lect.antiquorū.scdo quatuor notabilia scdm lecturā Joā.tertio quatuor notabilia ſm lec. Azo. ¶ Redeo ad no.scdʒ lec.antiquoꝝ.

1 ¶ † Et not.primo ꝙ hereditaria portio predij in peculiū assignati retinet a filio rogato ꝓ parte sue trebellianice. ¶ Secūdo no.ꝙ in trebellianica cōputatur id qd causa implende ꝯditionis percipitur. ¶ Tertio no,ꝙ illud qd deest ad trebellianicaʒ,in eodeʒ fundo suppletur ¶ Quarto not. ꝙ quatenus restat in eodē fundo super trebellianicam,simul cū alijs bonis hereditatis restituitur. Ex quo euidēter patet,ꝙ licet iste fili⁹ esset de restituēdo sub conditione rogatus:tñ ex quo restituere debet quicquid superest vltra trebellianicam,apparet ꝙ non deducit duas quartas:vt hic est expressum. Modo anteꝙ veniam ad oppositiones,quero qd est exēplū scdm lecturam antiquorū.gl.exemplificat dupliciter,⁊ in se vtrūqʒ exēplum vadit ad eundē intellectū:ſʒ differunt in hoc:qꝛ scdm primū exemplū in eodem fundo nihil subesset restituendū,imo aliquid deesset trebellianice:ſʒ scdm aliud exemplū aliquid superest in eodē fundo vltra trebellianicam ceteris cōputatis,⁊ ideo illud vltra est restituenduʒ cum reliquis bonis,⁊ quia litera istud sonat,ideo istud exemplū scdm aptius est,sed ⁊ primuʒ pōt saluari exponendo tex.dum dicit.s.quartam habens.i.in alijs bonis,nō in eodē fundo. Sed qꝛ in hoc non consistit iuris subtilitas,sed terminorum diuersitas,de hac diuersitate non curo,sed ad oppositiōes procedo,⁊ expedio primo primā gl.⁊ accipi eius finem.dꝛ hic,filiū quem ⁊c. ha-

2 bens,reddere compellitur ⁊c. ¶ † Cōtra.ista est mala grāmatica.quā iura nō patiūtur: qꝛ debet seruari ratio recti sermonis:vt.ff.de auro ⁊ argē. leg.l.plautius.nā ista dictio filiū,est suppositum istius verbi cōpellitur:qd verbū vult ante se nominatiuum,hic habet accusatiuū grāmaticale.

a ¶ Itē est mala[a] grāmatica,dū dicit fili⁹ habētē: qꝛ adiectiuū ⁊ substantiuum discordant in casu. Rñd.dꝛ vno modo ꝙ exponit filiū.i.fili⁹:vt ibi, sermonē quem audistis.sic.j.de fideicōmis.l.eaʒ quā. Scdo modo soluit,qd ista litera aliter construitur:vt ista dictio filiuʒ,determinet verbū restituere,a parte post.⁊ dū dicit habēs cōpellit.i. filius.⁊ erit cōstructio:testator sanxerat filiū restituere filiū dico quē habentē fundū ⁊c.tene primā expositionem.secundū quā litera est clarior.

3 ¶ † No tñ ꝙ dū litera dicit verbis precarijs restituere,illud verbū precarijs,non erat necesse apponere in tex.qꝛ sub ỽbo restituere necessario importat quod substitutio esset fideicōmissaria: vt insti.de fidei.heredi.§.restituta.⁊.ff. ad trebel.l. facta.⁊.l.restituta.Item ex eo ꝙ litera dixit sanxit testator.not.ꝙ est sanctio testatoris:vt hic.⁊ sanctio legis:vt.l.sanctio legū.ff.de pen.⁊ expa-

4 ratur sanctio testatoris leg. ¶ † Unde potest testator[b] in suo testamēto

b facere,quod vxor secundo nubēs nō incidat in penā secundarum nuptiarum,vt in auẗ.de nup.§.disponat.colla.iiij. ¶ Secūdo oppo.⁊ videt qd ista lex sit male situata:nam cum loquat de trebellianica restitutione,debuit poni in titulo ad trebel.⁊ nō hic,vt.s.in.j.consti.huius voluminis.§.quibus.⁊.ff.de in diem adie.l.Imperator.Respon.ꝙ imo est optime situata:qꝛ si inter coheredes diuisio hereditatis petatur,iudex seruabit formā huius.l.in adiudicando rogato ea que debet retinere,⁊ in adiudicando coheredibus ea que sibi ꝓpsis debēt retinere,⁊ sic inter eos diui-

5 dendo,vnde non obstant contraria. ¶ † Tertio opp.⁊ incipimus intrare in materiam.dicit hic ꝙ datum causa implende cōditionis imputat in quartam.cōtra.lege aperte cauetur ꝙ id qd conditionis implende cā capit,mortis causa capio appellat,⁊ in quartā non imputat,nisi in duobus casibus.Primus est:qñ istud qd capitur est quid hereditarium,vt nūmi peculiares,qui capiūtur a statu libero,qui imputantur pro hereditaria parte capientis,vt.ff.ad.l.falc.l.id aūt.Scds est,qñ id quod capit solū in figura cōditionis,sed in figura pretij,qd ex ordinatione testatoris loco rei succedit,vt.ff.ad.l.falcidiā.l.In ratione.ij.§.tamet si.ibiqꝫ no conditionis implende ⁊c.sed lex nostra simpliciter dicit imputari,ergo male.Respōdeo,lex cōtraria,loquit in falcidia debita iure institutionis,que detrahitur de singularibus relictis:vt.ff.ad legē fal.l.j.§.secūdo capite.sed lex nostra loquit in quarta trebellianica,⁊ sic non ob.ista distinctio.probatur quoad primū membrum.ff.ad legē fal.l.In quartā.in prin.⁊.§.si quid vero implende.sed quo ad secundā partem probat in eadem.l.In quartā.§.sed in fideicōmissaria.⁊.d.l.In quartā.h.d.In falcidiam imputat id tantū qd iure hereditario capit,ſʒ in trebellianicā imputatur quicquid quocūqʒ iure iudicio defuncti vniformiter capitur.id vero qd difformiter capit.i.partim iure hereditario,partim ex alia causa capitur,pro parte hereditaria tantūmodo imputatur.h.d.ſm Bart.

6 ¶ † Aduertas:qꝛ hodie tibi declarabo optimas leges:qꝛ doc.non po-

c nunt rationē diuersitatis:nā ratio differentie est:qꝛ quarta[c] debita iure institutionis sicut ex ipsa voce apparet,debet haberi titulo institutiōis,⁊ detrahit de bonis testatoris,prius detracto ere alieno,sed quarta trebellianica respicit quoddam vniuersale.i.ipsam hereditatem,⁊ nō respicit bona.put sunt ab ere alieno abstracta.l.ij.C.ad treb.quia ergo quarta trebellianica cōsistit in quodam vniuersali,recipit subrogationē eorū que causa cōditionis implende dantur cū hisque a rogato de restituendo prestantur,vt.ff.de leg.ij.l.Imperator.§.fin.cum.l.seq.⁊.l.cum pater §.responso.⁊ arg.ff.de peti.heredi.l.si ⁊ rem ⁊ pretium.⁊ qd dixi.s.de rei vendi.l.mater. ¶ Sed cōtra istam solutionem sic opponitur.⁊ ista oppositio est in secunda glo.magna in fin.⁊ videtur ꝙ illud quod datur causa implende cōditionis nō imputetur in trebellianicam:nam cū ista lex loquat in filio rogato restituere,lex dicit aperte ꝙ quarta trebellianica debetur ei nō per imputationem fructuum,sed in ipsis rebus hereditarijs,vt.j.ad trebel.l.Iubemus.in fi.prin.Sol.dicit gl.ꝙ in filijs ista lex est correcta,sed in nepotibus ⁊ alijs liberis remanet incorrecta.ista est opi.glo.quidam doc.reprobant gl.quia dicunt ipsi,fatemur quod fructus non imputantur in trebellianicam filiorum:qꝛ non capiuntur iudicio testatoris,sed qd datur causa implende cōditionis,imputatur:quia ex ordinatione testatoris capitur.ergo.l.iubemus.non corrigit ius antiquum,nisi in fructibus,secundum istos docto. ¶ Sed tu dic ꝙ gloss. est verior:quia text.in.l.Iubemus.dicit non per imputationem reditū.⁊ illud non facit ad propositum,sed cum postea subdit text.sed in ipsis rebus hereditarijs dodrans restituatur,supple,⁊ quarta retineatur in ipsis rebus hereditarijs:nam quod in restitutione non venit penes rogatum remanet,vt.ff.ad trebellia.l.si patroni.§.⁊ generaliter.⁊.l.

7 quia perinde.§.restituta. ¶ † Quarto opponi,⁊ videtur ꝙ id quod causa implende conditionis a coherede capitur,in trebellianicam non imputatur:quia lex aperte dicit ꝙ extra quartam est quod a coherede percipitur,vt.ff.ad legem falcidiam.l.In quartam.§.pro ea vero parte. Solut.hec lex debet intelligi secundum illam:nam aut causa conditionis implende capitur a coherede quantitas,vel genus,vel species non hereditaria.⁊ imputatur in trebellianicam,aut capitur a coherede corpus hereditarium causa implende conditionis: ⁊ tunc non imputatur nisi pro hereditaria parte,quam capiens habebit in re.ita etiam distinguit text.in.d.l.In quartam.⁊.ff.ad trebellianū.l.deducta.§.nummis. Ratio differentie hec est:quia quātitas ⁊ genus videntur inesse proprie portioni:ideo imputatur,vt.ff.de lega.ij.l.cum pater.in princip.dum ibi dicit,pecuniam autem de parte sua retenturā.Sed hec ratio in corpore non hereditario non precedit,que est ergo differentia quare corpus non hereditarium imputatur,corpus hereditarium non imputatur,nisi pro hereditaria portione percipientis? Respondet gloss.in.l.In quartam.quia res non hereditaria est vniformis.⁊ si imputatur,non contingit hec absurditas,nec varietas:quia tota res mortis causa capitur,sed quando est tota res hereditaria,siue corpus hereditarium,esset absurdum ꝙ eadem res diuerso iure censeretur.j.quod eādem rem quasi iure legati ⁊ quasi iure hereditario computaret in quartam. argument.de vsucap.l.eum qui edes.non ergo vtraqʒ portio imputatur,sed ea que est aptior imputationi,id est hereditaria portio percipientis. ¶ Ista ratio parum valet:quia eadem res diuisibilis concurrentibus diuersis causis

pote

a ¶ An autem mala grāmatica ⁊ latinitas dispositionē testatoris vitiet, vid in.l.plautius.ff.de auro ⁊ argen.leg.⁊ ibid.Bal.⁊ gl.i.c. ad audientiā.de rescrip.⁊ ibidē qñ pape Rescriptum vitiare dicat.vbi per Abba.⁊ glos.in.c. ex parte.de fide instru.Et vide hunc in.l.eā quā.j.de fideic.de qua re disputat per docto.⁊ gl.in.c.forus.de ỽbo.sig.an autem instrumētū vitiet:habes per Bar.in.d. l.plautius.⁊ doct. in.d.c.ad audientiam.Quid aūt de sententia,vide plene per hūc.j.de sen.ex breui.recitā.l.i.ij. Phi.Deci.

b ¶ Testator.adde Bal.in.l.j.in ver.ſʒ pone alīs in.l.femine.j.de secūd.nup.

c ¶ Quarta.Vide Bart.in.l.in quarta.ff.ad leg.falci.

potest diuerso iure cēseri, sicut apparet in omnibus prelegatis, in quibus pars habetur iure hereditario, z pars iure legati, vt ff. de leg. ñ. l. mile. §. pro parte. z non est dubium q̄ plura iura possunt cōcurrere in eadem re, vt. l. ij. §. ex plurimis. de acquir. posse. z. l. si domus. de seruitu. vrba. predi. imo quādoq; plura iura in eadem persona concurrunt: talis persona habetur loco plurium personarum, vt. ff. de his quibus vtilig. tutor. versic. discreta. ¶ Et ideo reddo aliam rationem, scilicet quia ordinatio testatoris in eadem re diuersos titulos ordinātis non debet confundi, sed ista imputatio est quedam cofusio, quicquid enim imputatur in trebellianicam, confunditur, z confusum eodem iure trebellianice possidetur. sed hoc est cōtra ordinationem testatoris, qui in eadem re duas capiendi formas adinuices discretas ordinauit, z ista est ratio quare non debet fieri imputatio: quia fieret confusio causarum distinctarum a testatore. Ratio ergo gl. fuit, ne difformitas inducatur, arg. j. de testamen. mil. l. in testamento. sed nō mea est, ne difformitas confundatur in imputatione conformi. Jstum autē palsum tāgit alia gl. magna que incipit, scilicet destimatione. ibi, qō non placet &c. quetamen gl. communiter vitio scriptoris corruptissima habetur, vt hic refert Ly. ¶ Opp. z videtur q̄ illud quod implende cōditionis causa capitur, in quartam nō imputatur, vt. ff. de inoffi. testa. l. semus. §. replerionem. Sol. ibi loquitur in quarta debita iure naturе et
a dicta quarta trebellianica[a]. ¶ Et est ratio differentie: q̄ quarta debita iure nature fauorabilior est, vt. j. de impo. lucra. descrip. l. j. lib. x. tu die subtiliorem rōnem: q̄ dominium istius quarte debite iure nature ipso iure continuatur in filium: z ideo preuenit deductio conditionem hoc est secūdum rationem intellectus. ante habet filius legitimam q̄ id quod sibi debetur causa implende conditionis, z ideo quod habet iam retractari non potest. Est z alia ratio generalior. Jn omni eo cui debetur legitima, siue sit suus heres, siue nō suus, legitima nō capit tē pus interuallum, nec pendet ex tertij potestate, sed dandum causa cōditionis implende pendet ex potestate implentis, vt. ff. si quis omisi. cā testa. l. si quis sub conditione. z. l. j. ff. de coll. do. z argumen. in. l. preto
8 in pin. de col. bo. ¶ Ex predictis conclude, nunquid mortis causa capiōn falcidiam imputatur, q̄ aut loquimur in falcidia debita iure institutionis, aut in trebellianica, aut in debito bonorum subsitio. si qui dem loquimur in debita iure institutionis, regulariter non imputatur sed fallit quia imputatur in duobus casibus. vt dixi. Item fallit in tertio casu, scilicet quando a coherede capitur. nam respectu prestationis fende eidem coheredi imputatur, vt ei prosit, sz non extraneis collegatarijs, nisi quatenus dicit. ff. ad. l. falci. l. nesennius apollinaris, que lex hoc intendit. Quod iure prelegata a coherede percipitur, ipsi coheredi prodest in totum ad falcidiam subnouēdam, sed extraneis legatarijs non prodest in totum, sed solum vsq; ad quartam, quam qui prelegatum percipit, posset deducere de prelegatis coheredibus relictis. hoc dicit. Et q̄ vsq; ad illam quartā bene prosit, hac ideo: q̄ vsq; ad illaz quartam sibi imputans videtur percipere iure hereditario, z sic iure heredi
tario illam quam retineret, sm Ray. de forti. z sm Dy. in. d. l. nesennius, verū dicit. z hoc operat correlatiui respectus: nam cum hinc inde emergant mutue z reciproce prestationes, quatenus recompensatur, non videtur abesse. argu. ff. de condi. z demonst. l. sed si hoc. §. pen. ad idem facit in ratione sui. ff. de lega. j. l. ab omnibus. §. fi ritio. versic. denig. z. ff. de inofficio. testamē. l. ij pater puelle. z. ff. de transl. de fidei commiss. ¶ Est z alia ratio: q̄ qui vult sibi cōseruari iudicium testatoris a coherede, debet z ipse seruare coheredi, istam rationem ponit ff. ad legem falci. l. ante penul. z probatur in ratione sui. ff. de leg. ñ. l. cum pater. §. euictis. Quid ergo est quod dicit leg. nesennius, q̄ imputatur quo ad heredem totum, sed non sic quo ad extraneos collegatarios? Nā. exempli gratia, si hereditas valebat cētum aureos, erant instituti Titius z Seius, z Titius erat granatus coheredi z extraneo in quinquaginta, z contra coheres titio in re valente decem coheredi, nil detrahet: quia quātum ad eum habet falcidiam z vltra, sz extranei legatarijs detrahet: quia quantum ad eos non habet falcidiam, et sic ille modus detractionis: quia imaginabatur quod in ista parte istius grauati sint quadraginta tres aurei, z tres quarte alterius aurei que debent prestari coheredi, z istis aliis legatarijs. de quibus, eliij. z tribus quartis ab istis aliis legatarijs, pportionaliter detrahetur, a co
9 herede vero nil detrahetur: quia (vt dixi) compensatum est. Item non detrahetur proportionaliter de quinquagintis: quia de illis decem que retinentur sez, z quartum iure hereditario habentur. ¶ Ex hoc not. q̄ compensatio vel imputatio respiciens fauorem certe persone, nō prorogatur ad aliam personam, nec facit ius alterius persone augeri insi per accidens. ¶ Caue tamen: quia leg. nesennius, loquitur de prelegatis simplicibus, videtur tñ idem etiam in eo quod percipitur causa conditionis implende: quia eadem videtur ratio nam z glo. in. l. Jn quartā. dicit q̄ a mortis causa capio est quasi legatum, z bene dicit quasi: quia proprie non est legatum, vt. ff. ad legem falcidiam. l. j. §. item si ita. si ve ro loquimur in quarta trebellianica, aut percipitur causa conditionis implende ab extraneo, z imputatur, aut a coherede percipitur genus, vel non hereditarium corpus, z idem, aut hereditarium corpus: z tunc non imputatur nisi pro hereditaria portione percipientis, vt dicta lege. Jn quartam. §. sed in fideicommissaria. Si autem percipitur a coherede corpus hereditarium per viam prelegati, dic vt. ff. ad legem falcidiam. l. Titia, quam statim declarabo. Si vero loquimur in quarta debita iure nature, dic
10 q̄ nō imputat: illud q̄ causa cōditionis implen de extrinsecus capit, vt. d. §. replerionē. ¶ Sz iuxta predicta incidit vna questio, nunquid in omni imputatione prouisio testatoris attenda
tur. Dictum est enim de imputatione ex legali
b prouidentia, sed nunquid testator b potest prouidere aliter. dic q̄ sic, vt. ff. ad legem falcidiā. l. si debitor. z argumen. eodem tit. l. cū quo de peculio. §. fi. ff. de inoffi. testamen. l. omnimodo. §. j. z. §. fin. facit quod not. ff. soluto matrimo. l. si cum dotez. §. si pater. z hoc dicebant antiqui in hac. l. quos glo. reprehendit: non quia in se male dicant, sz quia nescientes soluere difficultatē oppositionis, transiunt ad diuinationem, que est refugium miserorum. z ex predictis apparet declarata tota prima glo. z finis glo. secunde, z aliqua particula tertie gl. vt eas legendo pote
11 ris videre. ¶ Ulterius procedo ad illud notabile, z separo id quod dicit de retentione, ab eo quod hic dixit de suppletione in eodem fundo, vt magis distincte opponam. ¶ Opp. ergo primo sic. dicit hic quod hereditaria portio predō retinetur, z in trebellianicam imputatur. Contra tamen lege aperte cauetur contrarium, q̄ nō imputatur tota hereditaria portio, sz quarta he reditarie portionis, vnde videtur obstare. ff. ad legē falcidiam. l. Titia. que lex hoc dicit, vbi testator primo rogauit, z postea prelegauit, prelegata non veniunt in restitutionez. z si quarta retineatur volūtate defuncti, sola quarta pars hereditarie partis prelegatorū computatur in falcidiam. Si autem contra, vel preter voluntatē testatoris detrahit, tota hereditaria portio prelegatorum computatur in quartam. hoc dicit Dy. casus in terminis ibi patet, sed ratio latet: nā ibi Titia tria disposuit: quia fratrem instituit heredem pro tertia parte. z alios pro duabus tertijs. Secundo reliquit a fratre fideicōmiss. vniuersale portionis sexte z procule. Tertio quedam dicto eius fratre a coheredibus prelegauit, z decessit. ¶ Queritur primo an sexte z procule debeat restitui prelegatum. Respōdeo q̄ non, sed debet iste frater prelegatum sibi retine
12 re integraliter. ¶ Sedo queritur, cum iste frater fuerit rogatus de sua tertia restituēda, z fic grauatus vltra dodrantem sue portionis, vnde emegit trebellianica, an illud prelegatū sibi debeat in trebellianicam imputari, z certum est q̄ nō: quatenus capit iure legati a coheredib⁹ vt. d. l. Jn quartam. §. pro ea parte, sed quatenus capit iure hereditario, distinguit Paul. quod aut Titia prouidit fratri super quarte detratione, tunc imputat in trebellianicam solam quartam hereditarie portionis, aut nō prouidit: tñc imputet totam hereditariam portionem. Nō est: quia trebellianica z falcidia contra voluntatem testatoris deducitur, saltem contra tacitaz voluntatem, hoc dicit, sed per hoc nō videt haberi ratio differentie. Quid enim ad propositum vtrum falcidia deducatur de mente testatoris, an contra mentē eius, aliud est enim prouidere de deductione, aliud de modo seu mēsura imputationis. ista videtur duo separata, nec contingere se adinuicem? Respondeo. non videtur obstare in hoc quia fauorabilior est falcidia, in qua iuris ratio z voluntas testatoris cōcurrit, q̄ ea que est contra voluntatem testatoris. vel dici: q̄ imputatio testatoris facit cessare imputationē legalē. Cum ergo testator velit q̄ heres habeat quartam in hereditaria portione, illam sibi designet. z illam sibi imputare tenetur, ac si alij esset rogatus de restituendo residuum. Sed quando testator non designat quotam, ibi standū est imputationi legali, disponit autem lex quod quicquid hereditario iure ca-

a Ange. hanc. q. facile tracta in. l. in ratione. ad. l. fal. quando id qō cōditionis implē de causa datur, sit imputandū in tre. vel falcidiam. z vi de Joā. de imo. in l. in quartam. eod. tit. ad. l. falc. z hic maxime per Bar. Darū tamen simpliciter. i legitimā imputatur vt in. l. cum filio. ff. ad. l. fal. z ibi per Bar. z in. l. j. §. si parens ff. si quis a par. fu. manu. Philip. Dec.

b Testator. Facit quod nota. Lyn. z Bal. in. l. ij. in fi. j. de iure do.

pitur, imputetur, vt hic. et hec videt vera ratio. vel iunge simul vtranque rationem: quia vt prouidentia testatoris aliquid operetur in fauorem eius cui prouidetur, sit sibi minor imputatio testatoris voluntate cooperante detractioni, quam repugnante. et istud tangitur in glo. ii. versic. dic
13 ergo. et vers. Ceterum. ¶ † Secundo opponi. ad idem. dicitur hic quod hereditaria portio predii imputatur. contra: quia imo restituitur ex trebelliano: quia lege cauetur quod quicquid grauatus a seipso capit, debet restitui, sed hereditariam partem suam a seipso capit. ff. de acquirenda hereditate. l. ex parte. et. ff. de heredibus instit. l. sed et si cōditioni. §. si. ergo eam restituere debet: vt. ff. ad trebellia. l. in fideicommissariam. §. si. ista oppositio formatur in secunda gl. magna ibi, Item qualiter computat sibi. et respondit gloss. quod ista sunt equipollentia restituere. et tantundem deducere. item retinere. satis ergo restituit qui compensat: vt. ff. si pars heredi. peta. l. j. in fin. et. ff. de heredi. instit. l. qui non militabat. in princip. ista ergo glo. procedit presupponēdo quod in ordine testamenti prelegatum precesserit grauamen de restituendo, vel quod verba grauaminis sunt apta ad includendum predium hoc de quo queritur. infra no. j. de fideicōmis. l. cum virum. et in. d. l. Titia. et. ff. ad trebel. l. marcelus. §. quidam liberis.
14 ¶ † Tertio oppo. contra istam secundam lecturam antiquorum. nam ipsi dicunt quod grauatus detrahit trebellianicam in vna re sibi in peculium assignata. primo imputando sibi hereditariam partem suam quam habet in re ista. secundo in eadem reconsequendo residuum compensari et cetera. Sed hoc videtur falsum dupliciter. primo: quia ille qui debet habere quartam trebellianicam, debet eam habere vniuersaliter, non in re certa: quia ius vniuersale non sequitur fundū: vt. ff. ad treb. l. j. §. si heres. et quod no. ff. de transactio. l. controuersia. secundo: quia vltra portionem hereditariam ista portio rei peculiaris, seu ipsa res peculiaris est coheredum: vt. s. eodem. l. certum. ergo non potest iste in ista re portiones coheredum vsurpare: nisi quatenus ipsis placet sibi assignare: quia est casus in. d. l. certum. quod peculium debet diuidi inter eos, nec est in potestate detinentis peculium velle partem suam in ipso peculio. Ad hoc responderunt antiqui, quod hic est speciale: quia presumitur quod pater ita voluerit: nam ex quo eum dilexit tradendo scilicet filio rem istam in vita, videatur dilexisse etiam in morte, et quia forte iste filius ex effectu quem habet ad rem istā, longe lateque fecit meliorē: vnde esset iniquum quod sibi auferretur. argumen. ff. de mino. l. intra vtile. §. vendētibus. et. s. de alluuio. et palu. l. finali. §. similiter. ¶ Ex qua lectura habes istud singulare in hac. l. quod trebellianica potest deduci in vna re[a] concessa filio in peculio profectitio: nec habes alibi istum casum. et istam lecturam tenet Bartol. sed falsa est secundum omnes alios doctores in hoc, scilicet quod in hac re possit deducere integram trebellianicam: quia in potestate coheredum est vniuersalem trebellianicam vniuersaliter assignare in omnibus corporibus et iuribus hereditariis commodam diuisionem recipientibus. Quatenus autem non reciperent commodam diuisionem, recurritur ad arbitrium pretoris: quia (vt discretus vir) facilius mouebitur ad assignandum in vna re quam in diuersis, ne patrimonium corrumpatur per minutias portionum: vt. l. secunda. quando et quibus quarta pars debe. libro decimo. Item facilius mouebitur pretor ad assignandum in hac re peculiari, ad quam habet affectum, quam in aliis. argument. ff. de bon. liber. l. libertus qui soluendo. et ita intelligendo lecturam antiquorum in hac. l. quod hoc fiat pretoris potestate et equitate, non autem sola electione grauati, potest optime saluari opinio seu lectura antiquorum secundum Guliel. et hec est ipsa veritas. ¶ Conclude circa hoc, scilicet an in vna re, possit detrahi trebellianica. quod aut hoc ordinauit testator. et omnis falcidia potest in vna re detrahi, vt. s. de inofficio. testam. l. si quando. §. illud. Aut testator hoc non ordinauit expresse: tamen potest probari per coniecturas. et idem: quia coniecturalis diuisio patris inter liberos seruanda est. vt. s. eodem. l. filii patris. et. l. si cogitatione. et. j. eodē. l. inter omnes. Aut hoc non potest probari: et tunc aut loquimur verum sit in potestate grauati percipere in vna re, et non est in sua potestate. Aut loquimur verum sit in pretoris equitate assignare in vna re, et dico quod hoc potest pretor. si equitas eum mouet, vt. ff. de lega. j. l. potest autem heres. in verbo iudex esti-
15 mauerit, que lex ad hoc communiter allegatur. ¶ † Sed nunquid est sufficiens indicium ad habendum falcidiam in vna re patris assignatio? Solut. refert. aut illa assignatio est perpetua. et sumus in lectura Io. et Azo. Aut est in vita patris, vt in peculium. et sumus in lectura antiquorum. et quia temporalis ordinatio non trahitur ad ordinationem perpetuam, vt. ff. de pac. l. epistola. §. fin. non est bona illatio pater ita voluit in vita, et ad tempus, ita ergo videtur perpetuo voluisse sicut dicebat Lotharius. Ex predictis apparet examinata lectura antiquorum,
16 et vidimus qualiter possit impugnari, et defendi. ¶ † Nunc transeamus ad lecturam Ioannis, que est secunda in ordine lecturarum. secundum quam sic ponitur casus. quidam testator habens tres filios, eos heredes instituit, et vni ex ipsis nomine. A. prelegauit fundum. et postea rogauit istum. A. vt portionem hereditatis restitueret aliis fratribus et coheredibus, si darentur sibi decem. Item rogauit istum. A. quod istum fundum prelegatū restitueret quibusdā extraneis, si darentur sibi quinque euenit conditio fideicommissi restituendi. iste. A. vult restituere fideicommissum et fundum quatenus tenetur, retenta sibi quarta, queritur per quem modum sibi computetur in quartam. Respondetur quod hereditaria portio fundi, id est tertia sibi imputatur in quartā, et vltra hoc imputatur in quartam illud quod recipit causa conditionis implende fratribus. Item computatur in quartam illud quod recipit ab extraneis causa conditionis implende residuum vero fideicommissariis vniuer-
17 salibus eisdemque coheredibus restituere tenetur. hoc dicit. ¶ † Ex hac lege. nota. quatuor. primo, quod hereditaria portio predii prelegati imputatur in trebellianicam. ¶ Secundo, quod in trebellianicam imputatur quod causa conditionis implende a coheredibus recipitur maxime a fratribus. ¶ Tertio nota. quod in trebellianicam imputatur id quod percipitur a quocunque legatario, vel fideicommissario. ¶ Quarto nota quod quicquid superest vltra trebellianicam[b], venit in restitutionem fideicommissi vniuersalis quo ad vniuersalem fideicommissarium, sed quo ad particularem legatarium venit illud quod superest ex relegata vltra hereditariam portionem. ¶ Contra istam lecturam Ioan. sic opponi. quia textus dixit quod iste filius habebat fundum tempore testamenti paterni, sed secundum casum Ioan non habebat fundum, sed erat ei prelegatum: ergo casus Ioan. est ineptus, et impertinens litere. quidam cōcedunt oppositionem, sed ista oppositio nihil valet: quia testator cum legat, tradere potest rem legatam: quia legatum potest incipere a precedēti traditione, et a traditione que tunc fieret. et etiam potest subsequi traditio, vt. ff. de legat. ii. l. Lucius titius in testamento. et not. eodem titul. l. legatum est quedam donatio. sed Iac. de Rane. vt fugeret istud contrarium, dicebat quod iste fundus erat prius in peculium assignatus, postea prelegatus. Ego non curo de assignatione in peculium: quia si filius sua authoritate inuasisset, et possideret, et postea esset sibi prelegatum. et
18 facit. ff. de pecu. lega. l. cum dominus. §. filiusfamilias. ¶ † Secundo opponitur contra lecturam Ioannis quia textus dixit quod id quod deficit quarte retenta hereditaria portione fundi, suppletur in eodem fundo. sed istud est falsum: quia cum iste fundus fuerit a filio alteri legatus oportet quod illi legatario restituatur quicquid est vltra hereditariam portionem filii grauati, si restituetur: ergo non imputatur, probatur antecedens. ff. ad legem falcidiam. l. lex falcidia. §. nunquam. consequentia probatur: quia id solum imputatur, quod efficaciter retinetur, nō quod alteri redditur, vt. ff. ad legem falcidiam. l. acceptis. Solu. Ioannes concedit opponenda, et dicit quod imputatio et suppletio non fit in fundo, sed fit in eo quod datur pro fundo causa conditionis implende. et sic ista dictio in, ponitur pro dictione, pro: nam natura propositionum hec est, quod vna pro altera ponitur secundum subiectam materiam, vt legitur et notatur. ff. de conditionib. et demonstrationib. l. eas causas. facit quod notatur. ff. de de iniur. l. si statua. euadit ergo contrarium istud Ioannes
19 per impropriam expositionem litere. ¶ † Sed tertio opponitur quia secundum lecturam Ioannis prelegatum imputatur in trebellianicam quo ad coheredes et quo ad extraneos, sed istud est falsum, vt. ff. ad leges falcidiam. lege. Nesennius. Solutio illa loquitur in eo quod a coherede percipitur, sed hic loquitur in hereditaria parte prelegati fundi, quam percipit a seipso, que omnibus prodest. ¶ Et aduerte quia in lege. Nesennius. in reciproco prelegato non erat corpus hereditarium, sed volebat heres vltra dodrantem sue portionis grauatus habere falcidiam cuius falcidie partem habet de bursa coheredis per fictionem, id est per compensationem, que est ficta solutio, vt. ff. de conditionibus. et demonstrationibus lege. Iulianus ait. §. si heredi. De bursa autem aliorum legatorum non potest habere per fictionem: quia inter eos non cadit compensatio, nihilominus compensatio illis ad aliquid prodest: quia licet non

a ☞ In vna re. Adde quod notaui in aposito. ad istū hic. nu. x. ver. sed postea dr hic vtrū in vna re. in ver. pro oibus rebus. istū in aut. res que in lect. anti. in prin. j. cōia de leg. Bar. i. l. Iubemus. col. j. j. ad trebel. et Bar. in sua Ioānina, in repe. c. Raynaldus. extra de testa, Celsus.

b ☞ Quicquid superest vltra trebellianicā. Adde Bart. in sua Ioānina, in repeti. c. Raynaldus. co. cxxvj. ver. et quod superest, extra de testa. Celsus.

non veantur beneficio compensationis, veruntur tamē beneficio testatoris quia non videtur ita hereditatem grauasse, vt falcidia integraliter detrahatur ab omnibus, sed detrahatur ab extraneis legatarijs minor, non adminiculo compensationis, sed minoris relicti fictione: quia vbi minus est relictus, ibi minor est falcidia. ℣ est intellectus istius legis. Relentius, que habet maiorem difficultatem in computatione calculi, quā in ratione iuris, prodest ergo eis legatarijs extraneis, non ratione compensationis, sed ratione minoris imputationis: quia minus imputat ei heres. vt ibi not. ¶ Quarto posset opponi de oībus legibus que assignant pro contrarijs, ad id quod dictum est, quod datū causa conditionis implende non debet imputari, quod non reepilogo: quia eadem est solutio opponendi, ℣ soluendi. ¶ † Quinto extra opponiē contra Joannem, nam secundum Joannem heres prelegatarius erat grauatus vtiliter coheredibus, ℣ particulariter in re certa, id est in fundis extraneis. Ex quo apparet quod imminebat respectu coheredum trebellianica, et respectu extraneorum falcidia, que detrahitur de singularibus relictis. tunc arguo. In ista falcidia que detrahit de singularibus relictis: quia debetur in eadem specie, de qua detrahitur, nō imputātur percepta causa conditionis implende, vt. ff. ad. l. fal. l. id autem. ℣. l. ℣ autem ergo non imputatur quod datur ab istis extraneis puris legatarijs, vnde lectura Joannis videtur falsa de necessitate secundum Sull. Ego subtilius offendo. istis extranei quod dant causa conditionis implende, dant pro parte non hereditaria, quam solam scilicet nō hereditariam percipiunt: ergo non dant vt heredi, sed vt legatario huius fundi, ex cuius persona nec falcidia oritur, nec potest extingui, seu confundi per imputationem vt dicto. ℌ. nunquam. ℣ ideo pro certo casus quem ponit Joannes non continet veritatem, nec narrative, nec decisiue. ¶ † Et ideo procedo ad secundam lecturam Hug. ℣ Bzo. qui ponunt casum in. l. ista sic. pater habens tres filios, ℣ trecenta in bonis, donauit vni ex filijs fundum valentem triginta, ℣ fecit donationē expressam, vel tacitam, emendo pro eo, ℣ tradendo, ac incidam in opi. vt. ℌ. eodem. l. filie. demum iste pater istos tres filios equaliter heredes instituit cum quibusdam extraneis, ℣ rogauit istum filium vt hereditatem restituaret coheredibus, datis sibi deducendis, querit. quid debeat retinere, ℣ quid imputare, ℣ quid restituere. Respondetur quod retinet hereditariam portionem huius fundi, et nichil sibi imputat. Item imputat sibi datum causa conditionis implende, deinde residuum hereditatis ℣ bonorum restituit. hoc dicit. ¶ † Ex hac lectura nota. quia portio hereditaria donationis que morte confirmatur, intrebellianicam imputatur. Secundo, quod hec donatio in fidei a commisso vniuersali includitur. ¶ Tertio nota, quod mortis causa capio trebellianicam imputat. ¶ Quarto not. ℣ reliquum restituitur. ¶ Sed contra istam lecturam simul opponitur contra primum, secundum, ℣ vltimum notabile. ℣ sic. Tu dicis quod quarta huius donationis intrebellianicam imputatur, ℣ residuum restituitur. Sed contrarius offendo, quod non imputetur. Item ℣ non restituatur, quod sic probo. ita donatio confirmatur morte, vnde nō recipitur in re hereditaria portio probatur antecedens. ℌ. eodem. l. filie. consequentia probatur: quia hereditaria portio obuenit per additionem hereditatis, sed ista non obtempe ratione hereditatis, sed iure contractus: ergo non est hic de fignate hereditariam portionem. Ad hoc potest responderi, quod cum ista donatio subiaceat falcidie: per hoc in ea hereditaria portio deprehē diturnam si coheredes in hac re pretendunt hereditariam portionem: ergo iste donatarius, qui est vnus ex heredibus, vt. ℑ. ad. l. falcidiam. l. in donationibus, non obstat. ℌ. de inofficio. testamento. authentic. vnde si patens: quia ibi fuit donatio efficax a principio donationis, ℣ sic tempore mortis donatoris non reperitur in eius hereditate. ¶ Secundo opponitur, quia lege cauetur quod huiusmodi donationes non includuntur in vniuersali fideicommisso, nisi specialiter exprimantur, vt. ff. de legat. ℌ. l. sequens questio. Solutio dicit Dyn. quod lectu. Bzo. erit falsa nisi suppleatur per. l. sequens questio. videlicet quod apparebat quod testator volebat donatum in fideicommisso vniuersali includi. ℣ hoc specialiter exprimebat. ℣ (quicquid dicatur) ista est veritas, ℣ nisi testatorem penituerit donationis, quod potest per indicia probari. argumen. ff. de admen. lega. l. ij. ℌ. fina. vel imposuerit verba apta ad inclusionem donationis in fideicommiss. vniuersali, tale fideicommissum nō includitur. ¶ † Credo tamen quod in tacita donatione facilius presumatur mutatio voluntatis, ℣ in donatione expressa, vt. l. fina. in princip. de leg. ij. que lex est ad hoc notabilis, ℣ hoc dico esse verum non obstante falsa gl. que est in. l. similier. in principio. ff. de legat. iō. vt ibi nota per Dyn. Franc. accur. dixit quod. l. sequens questio. loquitur de donatione inter conjuges, que retrotrahitur quantum ad dominum, sed donatio inter patrem ℣ filium in potestate licet confirmetur morte: non trahit se retro ad tempus contractus secundum Francis. accur. Dic solutio nulla est. primo: quia contra gloss. ordinariam patris sui, non nulla istarum donationum potest retro fingere quo ad perfectam essentiam donationis: quia trahere se retro ad tempus prohibitum, vt nota. ff. de legatis primo. leg. talis scriptura. Secundo: quia non potest negari ℣ ista donatio ordine temporis precedit rogationem vniuersalis fideicommissi. ℣ ideo quod est an respeciali ter prouisum, non tollitur per generalem prouisionem, nisi de speciali fiat mentio, vt. ℌ. eodem. l. quoties, de vulgari substit. l. coheredi ℌ. qui patres. ℣. ff. de le. ij. l. legatorum. ℌ. qui plures. Concludendo ergo super opinio. Bzo. aut eam non teneas, aut secundum Dynum modifices. ℣ hec vera post modum glo. ponit hic species ℣ nomina quartarum. ℣ de imputationibus in ipsis quartis fiendis, sed glo. in hac parte vi- 26 deas. ¶ † Extra opponitur b. dicitur hic quod b quicquid est supra, debet restitui. Contrarium probo leg. bus ℣ rationibus: nam in. l. nostra filius erat sub conditione rogatus de restituendo. ergo detrahit duas quartas. hic autem non dicitur nisi de vna, quare male, vnde videtur obstare extra de testamen. capi. Raymundus. ℣. c. Raynaldus, ℣ capit. si pater. de testamen. li. vi. hoc idem probatur ratione. Si filius sub conditione rogatus non detraheret duas quartas, omnes leges que dicunt eum detrahere trebellianicam. essent false. Cum enim legatus prius detraxisset ipso iure, vt. ℌ. de inofficio. testamē. l. quoniam in prioribus, ℣ sic habeat vnam falcidiam, seu legatum: ergo impossibilis est deductio trebellianice. frustra ergo loqueretur hec lex. ℣. l. Jubemus. ℑ. ad trebellianū ne ergo iste leges sint ludibrio, videtur de necessitate ponendum quod filius sub conditione gravatus, detrahat duas quartas. Preterea hoc probatur: quia duo iura concurrunt in eodem diuersa rationis, ℣ diuersę quantitatis, ℣ diuersarum qualitatum: ergo potest vti vtroq; iure. Preterea si filius non posset detrahere trebellianicam, esset deterioris conditionis quam extraneus heres, quod videtur ridiculum dicere, argument. ℑ. de codicil. l. fin. ℌ. penult. ¶ Bzo dixit quod ista argumenta concludebant veritatem, quod filius poterat detrahere legitimam ℣ trebellianicam, quando erat sub conditione rogatus, secus autem si pure, vel sub conditione de presenti: quia tunc non potest deducere nisi illam falcidiam quam eligit, ℣ presumitur in dubio eligere pinguiorē, vt. l. i. ℌ. interdum, si cui plus quaz per legem falcidiam. Nō obstat ista lex ℣ l. Jubemus. quia debet intelligi facta prius deductione legitime, ℣ restituitur dodās residui secundum Bzo. Odof. dicit hic quod secundum veritatem iuris ciuilis non detrahitur nisi vna falcidia: quia casus est hic, ℣ in. d. l. Jubemus. secūdum Odof. ℣ idem tenuit hic Per. ℣ Dyn. idem etiam tenet Jaco. de belui. in authent. de restitutione ℣ ea que parit. ℌ. quamobrem, vbi aperte dicit quod vnicam tantum debet detrahere: aliam autē non potest detrahere, nisi esset plus in ea quam in alia, vnde si eligit trebellianicā, adhuc pōt petere illud plus ℣ est in legitima, sed nō integram legitimam. secundum Ja. de belui. que opinio de iure ciuili verissima est, licet sepe contuluerim contrarium: quia iuscanonicum est consuetudine approbatum secundum Jaco. butri. ℣ in foro canonico proculdubio obseruandum. ¶ Et ℣ hec sit iuris ciuilis veritas, sic probo. si filius habet legitimam ex voluntate testatoris, nihil detrahit, secūdum omnes, vt. ℌ. de inofficio. testamen. l. cum queritur. tunc arguo. non debet esse melior conditio detrahentis falcidiam contra voluntatē defuncti, quam detrahentis secundum voluntatem expressam, vt. ff. ad legem falcidiam. leg. Titius. Preterea hoc probat ex verbis legis falcidie, que nō faciunt distinctionem inter filiū ℣ quēcunq; heredem, sed sic inquiunt. Quicunq; romanus ciuis post hanc legem rogatam testamentum faciet, is quantam cuique ciui romano pecuniam iure publico dare, legare ve volet, ius potestasq; esto, dum ita detur, legetur ve, ne minus ℣ quartam partem hereditatis ex eo testamento heredes capiant. Ecce quod de vna quarta cōtenta est, vt. l. j. in principio. ff. ad legem falcidiā. idem in trebellianica. inducit tex. institutioni. de fideicōmiss. hereditā. post principi. ℣. ff. ad trebellianū. l. quia poterat. vnde. iam non est dubitandum: quia casus est legis.

a ¶ Fideicōmissō, vide per Bald. in. l. cum virum. ℑ. de fideicommiss. ℣ ℑ. progt.

b ¶ Extra oppo. vide de Oldr. in consi. ccv.

a ¶ Rogatus. Adde Bal.in.l.papinian.§.meminisse.⁊ ibi Ang.ff.de inofficioso testamen.

b ¶ Una re. Adde Bald.in.l.scimus.in prin.§.de inoffi.testmen.⁊ glos. Joan.and.in.c.Raynaldus.extra de testamen.in versic portiones eas dem.⁊ Cy.hic.in.j.col.⁊ Ja.but.⁊ Bal.in.l.ij.j.ad leg.fal.⁊ vnū verbū per Bald.in.l.non amplius.§.fina.de leg.j.⁊ Bar.⁊ doc. in.l.suus quoq̧.in fina.princip.ff.de heredi.instituen.⁊ Jmol.⁊ doct.in.l. Marcellus.§.res que.hic alle.⁊ doc. in.l.in quartam.ff. ad legem falcid.et Bald.in.l.Jubemus.§.ad trebel.⁊ in.l.magis puto.§. nō passim.ff.de re. eo.⁊ Jaco.de arer. ⁊ Cy.in authē.res que.j.com.ꝺ leg.⁊ Old.in cons.ccvij. incip.ius municipale.⁊ i cōs.cccxv. ⁊ quod not.Bart. in.l.ij.j.quando et quib.quarta pars de.lib.x.⁊ Bal.in repet.c.si pater.de testamen.in.vi.

c ¶ Creditor. Vide per Cy.in authen. res que.in fine.hic alleg.⁊ Spec.in titu.de confes.§.nūc videndum.ver.sed nūquid.qui alleg. text.in.l.papi.§.si quis impubes,et ibi Ang.ff.de inofficio.testamen.⁊ Bal.i.l.Scimus. in prin.§.de inoffi. testa.⁊ in.l.ij.j.ad leg.falci.

d ¶ Dubitatur. vide.Bart.in.l.ij.j. quādo ⁊ qui.quarta pars deb.lib.x.

e ¶ Dote. imo non videtur speciale:vt probatur in.l.marcellus.§.res que. hic alleg.

f ☞ In vna re. adde Guil.de cu.in.l. Scimus.§.cū autem.nu.ij.vbi posui in ℣.legitimū. ⁊ ibi Pau.de cas. in.§.repletionem. ⁊ istum.in.§.illud. nu.xiij.§.de inoffi. testa.Celsus.

g ☞ Possit prohiberi, et istam opi.tenuit Ange.in auf. de here.⁊ falci.§.si vero expressum.℣. Item quero an testator.col.ij.⁊ i suo repertorio,in versi. trebellianica.p.l. sivt allegas.j.ad.l. falci.iste in authē. res que.col.fina.in lec.antiq.j.cōmunia de leg.Jmo,in

27 ¶ † Sed hic quero,presupposita opinio,canonistarum,que obseruatur de consuetudine.quid si filius est institutus in re certa,⁊ rogatus de restituendo sub conditione,vtrum detrahat duas quartas:dic quod non,sed solam legitimam:quia non est heres vniuersalis:vt.ff.ad legem falcidiam.lege lex falcidia.§.nunquam.⁊ ita sepe consului. ¶ Item quero,quid si filius est rogatus[a] de restituendo sub illa conditione,si non valeat vel non valebit iure testamenti,valeat iure codicillorum,an detrahet: Respondeo si tempore testamenti testamentum est nullum:tunc tanquam pure rogatus,non detrahit nisi vnam falcidiam: nisi quatenus esset plus in altera.⁊ hoc est quando filius natus est preteritus:sed si conditio non est vera de presenti:vt quia preteritus est posthumus,tunc detrahit duas quartas postea posthumo nato per theoricam ante dictam.⁊ ita Bartolus consuluit sepe.⁊ dominus Franciscus de pisis.⁊ etiam ego discipulus eorum sepe sum ipsorum consilium secutus.⁊ sequor quotidie,licet quidam doctor dixerit hoc anno contrariū.

28 ¶ † Ulterius queritur de tali questione.Filius rogatus a patre de hereditate restituenda,si sine filijs moreretur vnam domum hereditariam vendidit, que transcendebat legitimam portionem,⁊ etiam trebellianicam.demum extitit conditio fideicōmissi.fideicōmissari[b] in domo alienata vult partem suam:quia dicit ꝙ ipse debeat habere partem in qualibet re. Econtra dicit emptor quod filius potuit vendere pro legitima ⁊ trebellianica:⁊ in vna re eligere. queritur quid iuris. dicit hic Odoffredus:quia tabelliones bononie qui faciunt se magnos legistas, dicunt quod filius hoc facere potest,sed Odoffredus eos reprobat: quia falcidia ⁊ trebellianica detrahitur de singulis rebus,non de vna re:quia leges sunt expresse.ff.de pecul.lega.l.si peculium.⁊.j.quando ⁊ quibus quarta pars debetur.l.ij.libro decimo. ⁊ de hoc not.etiam.j.ad legem falcidiam.l.secunda.Non obstat.ff.de legatis primo.l.non amplius.in fine.cum lege sequen.quia ibi loquitur in legatario partis bonorum.vnde est electio heredis,vel iudicis soluere in vna re.non autem dicit ibi quod sit electio legatarij.⁊ sic non obstat, secundum Odoffred.pro quo facit glossa que est in dicta.l.ij.⁊ gloss.nostra.⁊.ff.ad trebellia.l.marcellus.§.res que.⁊.j.communia.de lega.l.fina.§. sed quia.⁊.§.fin autem sub conditione.⁊ extra de testamen.capitulo Raynaldus.§.dilectus.in glossa.imo habuit.⁊.ff.ad trebellianum.l.si legatum.§.mulum interest.⁊ ibi nota. ¶ In contrarium videtur expressum in authentica de restitutio.⁊ ea que parit in collatione quarta.⁊ ibi not. in glossa que incipit irreuocabiliter.⁊ hanc opinionem tenet ibi Jacobus de bellouisu.nam licet vbi fideicommissum esset purum,vel iam purificatum,filius non posset deducere in vna re:ita men in fideicommisso vniuersali est equum quod alienando possit deducere in vna re:quia hoc sibi prodest,⁊ fideicommissario non nocet.argumentum ad istam rationem.ff.de aqua pluuia arcen da.lege.secūda.§.Idem varus,quia non debet diu esse in suspenso:nam si vellet in singulis rebus partem alienare,hoc esset difficile:quia vix reperiretur emptor.⁊ dato quod reperiretur:minus venderetur pars indiuiso,et minus valeret pars indiuisa respectu partis,quam totum respectu totius:vt.ff.de legatis secūdo.l.Meuius.§. in fundo.⁊ hoc verum si filius malitiose non alienauit:quia Judex debet arbitrari quod iure non malitiose alienata computetur legitima,et quarta,ne filius vexetur ab illo cui alienauit: a quo vexaretur,si res vendita per fideicommissarium euinceretur.argumentum.l.si.§.fin.de legatis secūdo.ista sunt[a] verba Barto.in.d.§.res que.Sed Jaco.de belui.dicit quod,vt omnis solueretur oppositio,quod ipse credit filio consuli posse ante conditionem ⁊ diem existentem:quia prouocare posset per iudicium fami.ercis cun.fideicommissarium vniuersalem ad diuisionem,vt legitimam suam habere posset in rebus certis.argumen.ff.fami.erciscun.l.ij.circa principio.⁊.l.⁊ puto.§.j.⁊.ff.ad trebellianū.l.ita tamen.§.si ex trebelliano.insi. sed istud dictum suum esto quod in legitima posset procedere:non potest procedere,in trebellianica,que nondum debetur,vnde super ea non potest fundari iudicium,vt.ff.de iud.l.non quemadmodum. ¶ Item dicit Jaco.quod licet filius in vna re[b] posset eligere,debet eligere in re mediocri,ne dum filio satis fauendum esse existimamus,fideicommissarij commoda defraudentur,vt.j.communia de lega.l.fin.§.sed ⁊ si quis.ff. de lega.j.l.legato generaliter.⁊ argumen.§.de sacrosan.eccle.auth.hoc ius porrectum.sed quare dubitatur de hoc.nonne filius iste est creditor[c] (vt ita dixerim) bonorum:quia bona tenentur sibi ad legitimā,vt sic dixerim,quare ergo dubitatur an possit eligere,vt.ff.de distra.pigno. l.creditoris. ¶ Item quare dubitatur[d] an possit sibi soluere,vt.ff.de nego.gest.l.diuortio.§.sed nec redhibitoria.⁊.ff.de contrahend.emptio. l.fistulas.§.fundum: Respondeo:quia cum habeat legitimam ipso iure in qualibet re pro rata cuiuscunq̧ rei,iste videtur esse creditor,imo dominus in specie.vnde illud quod debetur sibi in vna specie non potest sibi solui in alia specie,de rigore iuris,vt in.l.ij.§.j.ff.si certum petatur.nō obstat.§.fundum.quia ibi in eadem re sibijpsi soluebat. Item non obstat.l.diuortio.quia ibi loquitur in obligatione quantitatis.⁊ ideo de quantitate bonorum si sibi soluit,in eadem re fit solutio. ¶ Tenendo ergo ꝙ possit alienare vsque ad quantitatem legitime,vel trebellianice, istud procedit magis de equitate,ꝙ de rigore.Et magis tuitione pretoris,quam de subtilitate iuris.Et hoc probatur per locū a specialitate:nam si est speciale quod pro dote[e] ⁊ donatione propter nuptias possit eligere legitimam ⁊ trebellianicam in vna re,vt in authentic.res que.ergo in contrarium est iuris cōmune. Item si speciale est in lege nostra propter assignationem testatoris,secundum lecturam antiquorum:ergo vbi testator non assignauit in vna re,non habet locum deductio totius legitime,

29 vel trebellianice. ¶ † Sed vlterius queritur,nūquid sicut filius de equitate potest eligere legitimā in vna re[f] inter viuos alienando,non in fraudem fideicommissi,sed bona fide,ita possit eligere eam sibi testando:respondeo non:quia cum fideicommissum purificetur in morte filij,reperitur prius cedere dies fideicommissi vniuersalis quam fiat alienatio: ideo quia fideicommissarius reperit se in iure iam quesito,ista electio in eius preiudicium fieri non potest.sequitur ergo quod legatarius istius filij non habebit totam rem legatam,sed eam tantumodo partem que irreuocabiliter contingebat filium pro sua legitima ⁊ trebellianica,⁊ iste est textus notabilis extra de testa.c.Raynaldus.§.dilectus filius.dicit autem illud.c.in summa,quod filius rogatus de restituendo hereditate detrahit tertiam ⁊ quartam,vnam iure nature debitam,aliam ex trebelliano,in quibus ipse filius potest efficaciter testari per modum institutionis ⁊ legati,in quibus potest penas apponere.hoc dicit illud capitu.

30 ¶ † Ulterius quero,pater assignat filie aliquam rem,nunquid in dubio videatur assignare ei pro sua legitima portione:⁊ videtur quod sic.vt.ff. ad legem falcidiam.l.cum quo de peculio.§.fina.vbi dicitur quod quarta collata heredi inter viuos,facit cessare falcidiam,tu dic quod est multiplex assignatio,scilicet in partem:⁊ tunc imputatur in legitima ⁊ trebellianica ⁊ in omni falcidia,vt ibi notatur.hoc autem apparet ibi:quia testator assignauerat per nomina quote,vel per nomina proportionabilia quote:quia dixit,de centum que habeo in bonis,trado tibi viginti quinq̧.ista enim viginti quinq̧ sunt quarta pars.alia est assignatio in peculium,alia in donatione,alia in supremum iudicium,alia in prelegatum,que omnia examinata sunt superius secundum diuersas lecturas, ⁊ ideo dic vt supra de inofficioso testamento.l.omnimodo.§.fina. Simplex vero assignatio sine alio titulo facta filio,in dubio in peculium facta intelligitur,vt in lege vltima de peculio legato.

31 ¶ † Demum quero nunquid testator possit prohibere trebellianicam.glosse sunt contrarie. nam infra ad legem falcidiam authen.sed cum testator.dicit quod non sed in corpore vnde sumitur,dicit quod sic.Jacobus de belui.refert ibidem disputationem suam,in qua determinauit quod testator quartam trebelliani.prohibere non potest,⁊ maxime:quando heres inuitus cogitur adire,⁊ restituere.ergo si sponte vult adire,debet habere quartam: vt spontanea aditio aliquid operetur fauoris.⁊ quia in quarta trebellia. non reperitur ius antiquum correctum fm Jaco.de bel.idem tenet Jaco.buttri.in.d.authen.sed cum testator,dicens quod sicut debitam iure nature testator non potest prohibere,vt.§.de inoffi.testamē.l.quoniam in prioribus.ita nec trebellianicam:quia si posset prohibere trebellianicam,posset facere quod heres penitus desineret esse heres in effectu,cū restituta hereditate omnia transirent in fideicōmissarium,⁊ nihil remaneret penes heredem,sed falcidiam iure institutionis potest prohibere: quia heres nihilominus remanet heres:quia ex legatis particularibus non transit in legatarios ius vniuersale fm Jaco.but.sed Odoff.⁊ Jac. de are.Pet.⁊ Cy.tenent quod trebellianica possit prohiberi[g],nam ratio quare potest prohiberi hec est,vt heres estimet se habere lucrum in obsequio

obsequio voluntatis defuncti nõ in perceptione vtilitatis: hoc est enim plenam fidem adhibere testatori: vt. ff. de donatione inter virum z vxor. l. si sponsus. §. penultimo. ista eadẽ ratio habet locum in trebellianica. Item falcidia fauorabilior est q̃ trebellia. ergo si de quo minus videtur inesse zc. secundum predictos docto. Barto. addit: quia dicit casum esse in ratione sui. ff. ad trebellia: l. Marcellus. §. quod autem. vbi ponitur regula talis, vbicunq; cessat falcidia propter fauorem testatoris ibi cessat trebellianica: sed ita est in proposito. quod propter fauorez testamenti cessat falcidia prohibẽte testatore. ergo cessat trebellianica. ¶ Et si tu dicis, ius antiquum non reperitur correctum: ergo remanet in prima figura. Respondeo. q imo debet dici q reperitur correctum: quia lex posterior trahitur ad priorem: vt. ff. de legi. l. sed z posteriores. ¶ Item quia quando aliqua duo parificantur per aliquã legez, z idez disponitur in vtroq;. si corrigitur postea in vno, intelligitur correctum in vtroq;: vt. j. de iudi. vid. l. fin. in princip. que opi. est equior: vt mihi vi
32 detur, z ita consului, de facto. ¶ † Iuxta hoc quero, vbi testator prohibet falcidiam, legata debentur sine aditione hereditatis: vt in authẽti. de heredi. z falci. §. hinc nobis, z ibi ponitur per Iac. de bel. in. xxi. oppo. nunquid ergo idem erit in vniuersali fideicõmisso, quod morte confirmatur sine vlla hereditatis aditione: z videtur quod sic, quasi sit eadem ratio. Contrarium dico: quia non est eadem ratio. nam fideicommissarius vniuersalis potest cogere heredem adire. si autem non cogit adire, imputet sibi: vt. j. de fideicommiss. l. eã quam. z. j. ad trebellianũ. l. non iustam, sed legatarij particulares non habent ius cogẽdi heredem ad adeundum. Item nec heres vellet adire nihil relaturus ex hereditate nisi onera. z ideo lex prouidet legatarijs etiaz sine aditione hereditatis: quod est not. z istud dictum Iaco. de belui. est nouum z singulare.
33 ¶ † Deinde queritur. z hic, aduertatis, nunquid testator. possit prohibere quartam que debetur alicui ex forma cõsuetudinis ve statuti. breuiter dico quod non. z hoc apparet extra de testamẽ. c. Raynutius, vbi quarta que debetur secundum consuetudinem ciuitatis Tuscane marito vxori testatoris, debetur omni modo, nõ attenta alia testatoris or
34 dinatione: vt ibi patet. ¶ † Item quero, vtrum heres de restituendo rogatus, non faciens inuentarium, priuetur quarta trebellianica, sicut priuatur falcidia debita iure institutionis, istam questionez disputat Ia. de bel. z ponit in corpore. de here. z falci. §. si vero. z determinat quod heres non amittit trebellianicam: licet inuentarium non fecerit. z allegat Roff. in titu. de senatuscon. trebelliano. quod hoc ego verum credo. nam ideo perditur falcidia debita iure institutionis: quia res particulares possunt surripi z occultari. Sed ius vniuersale non potest occultari. nec secundum iuris intelligentiam potest minui per delictuz heredis: quia ea que sunt incorporalia non possunt contrectari: non obst. d. l. Marcellus. §. quod autem. quia ibi loquitur quando falcidia prohibetur fauore testatoris, sz hic loquitur quãdo prohibetur extrinsecus: non ex testamento. vnde cum hoc casu iura antiqua non sunt correcta. merito dicere debemus trebellianicam non cessar. z ita ponit Barto. in d. §. quod autem. nõ obstat extra de testa. c. Raynaldus. in fi. in verbo cum q; inuentarium fecerit. a contrario sensu: quia nõ loquitur ibi respectu trebellianice, sed respectu falcidie debite iure institutionis: vt patet
35 in eo. c. in. ver. z saluo. ¶ † Sed adhuc quero, nunquid per statutum vel consuetudinem posset induci ne quarta detrahatur de certis rebus: puta ne detrahatur de certis rebus mobilibus: vel ne detrahatur de iuribus. z dico q sic: quia casus est ad literaz in. d. c. Raynutius. in fine, in ver. ita quod deductio. z ita ibi expressum. z non inuenies melius alibi legitima potest minui pretextu consuetudinis z statuti. licet Dyn. de hoc disputet. in. c. indultuz. de regulis iur. lib. vj. sed disputat de casu
36 illius decretalis. ¶ † Sed vlterius queritur. quando petitur restitutio fideicommissi vniuersalis, vtrum procedat in certa sententia, verbi gratia, dicit Iudex pronuntio tibi fideicommissum restituendum deducta legitima z trebellia. in qua trebelia. fructus post moram perceptos iubeo imputari. nec aliter declarat Iudex quantitatem. Respondeo. qd quia est iudicium vniuersale, procedit ista incerta sentẽtia. z certificabitur tempore executionis: iste est casus no. in. d. c. Raynutius. §. cum au
37 tem. Et quia de inuentario feci mentionem. z aliqua de eo querã † . Et quero, nunquid heres qui non fecerit inuentarium, vel fecit. z nõ rite. teneatur soluere legatarijs vltra facultates hereditatis: z videtur qd sic: vt authen. de here. z fal. §. si vero non fecerit. vbi dicit qd tenetur ad solida legata. sed Raynutius scribit vnam mirabilem opinionez z dicit quod fuit opinio. Guil. de suza. quod heres per non confectionez inuentarij perdit falcidiam: non tamẽ quod vltra vires patrimonij teneatur, quod apparet: quia non priuatur bonis suis: nec perdit debitam iure nature secũduz omnes. Si enim teneretur integraliter soluere: ergo priuaretur proprijs bonis, quod absurdum videtur. primo: quia testator hoc non potest, vt. l. coheredi. §. cum filie ver. nec fideicommissum. de vulga. substitu. ff. de adop. l. si arrogator. §. sz an impuberi. z. ff. ad leg. fal. l. in quantitate. Secundo: quia testator hoc non vult. l. non videtur velle in dubio: vt. d. c. Raynutius. §. dictus vero iudex, ibi dum dicit: non videtur aliquatenus cogitasse zc. Preterea hoc aperte probatur iure canonum: vt legitur z nota, extra de vsur. c. quanquam. libro sexto. Bart. dicit contrarium quia text. in. §. si vero non fecerit. dicit complebit legatarios z fideicommissarios. z in aut. sed cũ testator. dic solida legata prestabit. Item hoc probat: quia heres presumitur subtraxisse id quod sufficiebat ad cõplenda legata: vt l aut. de here. z fal. §. sancimus. vnde fingitur soluere de hereditate. z non de proprio patrimonio sm Barto. qui ita no. ff. ad legem fal. l. in ratiõe. §. qd vulgo. ¶ Ego breuiter in ista questione dico quod aut loquimur in foro anime: aut in foro iudiciorum. primo casu talis heres non tenetur nisi vsq; ad vires hereditatis: vt extra de sepul. c. patrochiano. z si legatarius plus extorquet in foro cõscientie tenet ad restitutionem: qz illum foruz nõ sequit ius ciuile: quia ius ciuile fundat se in fictione, z non in veritate. aut loquit in foro iudiciorum: z tunc aut per confessionem legatariorum apparet de vera quantitate bonorum, z non tenetur heres vltra: qz legatarij non possunt fundare se tunc in presumptione, cum appareat contrarium per eorũ confessionem. vt in aut. de equa. do. §. illud z licet super talibus articulis non cogantur legatarij respõdere ad petitionem heredis: tamen Iudex optime facit ex officio, si interrogat: vt obuiet inique extorsioni: vt. l. illicitas. in principio de offi. presid. Si vero non apparet de quantitate bonoruz, presumitur hereditas locuplex. i. tantum esse in hereditate, quantum in legatis. de quibus tamen filius posset detrahere debitaz iure nature. ideo ergo heres tenetur soluere: quia non potest allegare hereditatem non esse soluendo. Simile habemus alibi. quod succumbit qui non deberet succumbere, ex eo quod nõ potest alleganda allegare: vt. l. qui habebat. in fi. de manumiss. testa. z
8 extra de excep. c. cũ ecclesiastice. ¶ † Adhuc queritur. heres de restituendo rogatus, facit inuẽtarium: postea restituit hereditatem ex trebellia no. nunquid si fideicõmissarius vniuersalis non facit inuẽtariuz. teneat creditoribus insolidum: ista questio facta est per multos. vt refert Bart. in. d. §. quod vulgo z Iaco. de belui. ponit in. d. §. si vero non fecerit, z Raynutius in. d. §. quod
a vulgo. Finaliter Barto. tenet quod[a] inuentarium heredis non prosit vniuersali fideicommissario: nisi istud beneficium inuentarij cedatur sibi. et est ratio que mouet eum: quia hoc beneficium habet heres ex sua prouisione. et non ex prouidentia testatoris, vnde non includitur in fideicommissaria restitutione, nisi cedatur expresse: vt. ff. ad se. trebellianum. lege. si heres pecuniaz. z. ff. de fideiussoribus. l. ge heres a debitore. in principio. de hoc nota. in Speculo de instrumen. editio. §. dicto versiculo, quid si heres. secundum Bartolum. Sed hic considerandum est quod quandoque facto heredis obligatio minuitur, quandoque augetur, quandoque vni obligationi altera obligatio adijcitur. In primo casu dico quod siue obligatio minuatur in substantia, siue in exercitio, ex quo actus concernit heredem, vt heredem, prodest fideicommissario vniuersali. Exemplum in pacto de non petendo facto heredi ante restitutionem, nam extendit se ad fideicommissarium. argumentum. ff. de pactis. l. cum tibi. §. cum possessor z. l. si cum emptor. in glossa. z. ff. de transactioni. lege. finali. ita ex in proposito: quia siue inuentarium minuat de obligatione: siue de eius exercitio, non potest per restitutionem aliter in fideicommissariũ transferri quam sit. argumento. ff. de actionibus empti. lege. in venditione. ¶ Et si tu dicis. istud est beneficium persone: hoc nego. imo est beneficium obligationi coherens. In secundo autem z tertio casu vbi obligatio augetur. nec ei adijcitur: loquitur lex. si heres pecuniam. quia istud est quid separatum ab obligatione defuncti: nec sibi coheret. ideo
9 non venit in restitutionẽ. ¶ † Sed quid si heres non fecit inuentarium, nũquid fideicõmissarius

l. j. ff. ad mu. Anaret. in. §. sed quia stipulatiões. infi. de fideicom. here. Pau. de ca. omnino consi. clxv. inci. visa facti narratione. z Alexã. consi. lxiij. vol. i. Celsus.

a ¶ Ad hoc vide subtiliter per Rapha. cuma. in cõsi. ccxviij. ad prin. Et adde bonã doctrinam Pau. de ca. in. l. si. §. z si prefatam. j. de iure delibe. z plenissime p hunc in aut. sz cuz testator. j. ad. leg. fac. Ange. in. l. j. §. hec stipulatio. ff. si cui plusq̃ per leg. fal. z Alexan. in. l. Cẽturio. ff. de vul. substitu. vbi Bar. fortiter reprobat. in. xiij. col.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vniuersalis faciendo inuētarium intra tres menses a die restitutionis sibi facte, facit ne cōueniatur insolidū, sicut poterat conuenirī restituens, qui adiuerāt sine beneficio inuētarij. Doctores predicti dicunt qō fideicōmissarius vniuersalis potest ex sua persona inuētariū facere: qz effectu heres est: vt. l. si filius qō cum eo. Item fideicommissarius vniuersalis secundum glo. l. cum filio. de lega. primo. habet ius deliberandi, loco cuius succedit inuentarium. Bartolus dicit quod si heres incontinenti restituit cum adiuit, quod iste fideicommissarius potest inuentarium facere. sed si heredi est lapsum tempus inuentarij, et postea restituit tunc est magis dubium, tamen adhuc ipse credit quod fideicommissarius ex sua persona possit facere inuentarium, z eo gaudere. z si dicatur, tota obligatio heredis transiuit in fideicommissarium. Respondeo, similiter totaliter obligatio defuncti transit in heredem per additionem hereditarias: tamen ei prodest inuentarium. Preterea delictum heredis fideicommissario vniuersali non debet obesse: vt. ff. de iur. fis. l. Statius rufus. §. Cornelio. z hoc verum puto.

a ¶ Et ides z3 Bal. ipse. j. i. l. fi. §. i. vii. col. de iure delibe.

b ¶ Tu vide hic in l. ā. §. j. in. vii. co. j. de iure delib.

c ☞ Reddere ratione. adde bar. j. l. cū tale. §. Titius. ff. de cōdi. z demon. z in l. marcell⁹. in princip. in penul. qō. ff. ad treb. Celsus.

d ¶ Vniuersali. Adde qō not. Bal. l. l. si emancipati. j. de colla. z in. l. qm̄ no uella. in. j. col. §. de inoffi. testa.

e ¶ Adidem, vide Bal. in. l. fi qua illustris. j. ad orā. et in. l. qui testamēto. §. mulier. ff. de test. z ibi Jo. de imo. z Ang. z Imo. in. l. filie preterito. ff. de iniusto. testa.

a ¶ Sed † iuxta hoc quero, vtrum inuentarium pupilli profit substituto pupillari. dicit Bartolus in dicto. §. quod vulgo. quod non: quia diuerse hereditates sunt. Tu dic[a] quod imo prodest respectu hereditatis paterne. z primarum tabularum, sed respectu pupillaris hereditatis z bonorum ex persona pupilli nascentium non prodest. argumen. ff. de legatis primo. l. fi fundum. sub cō ditione. §. si pater familias. ¶ Sed † pone duo sunt heredes. vnus adiuit hereditatem: et fecit inuentarium, in quo descripsit omnes res pro parte dimidia pro indiuiso, postea coheres repudiauit, z sic alia pars sibi accreuit, vtrum sit necesse quod faciat nouum inuentarium ratione portionis accrescentis. Respondeo si ex primo inuentario apparet veritas omnium rerum in hereditate existentium, sicut ipso iure augetur portio ita ipso iure augetur inuentarium. sicut enim non est necessaria noua aditio hereditatis: ita non videtur necessarium nouum inuentarium, cuius dies incipit cedere ab adita hereditate: vt lege fi nali. §. finaurem dubius. coniuncta. l. quidam eulogio. de iure deliberandi. hoc etiam est equū: cum ex hoc appareat cessare fraudez presumptaz in occultatione rerum. ¶ † Sed numquid inuentarium tutoris pupilli prodest pupillo heredi. dicit Barto. quod non: quia aliud est inuentarium tutoris. aliud heredis. z cum alia solennitate ordinandum: vt[b] notat Bartolus. in dicto. §. quod vulgo. Innuit ergo quod si esset adhibita solennitas, quod idem inuentarium posset esse inuentarium vt tutoris, z vt heredis. sed hoc videtur impossibile: quia priusquam faciat inuentarium tutelare, non habet administrationem: vnde nō potest tanquam tutor facere inuentarium heredis. Item qr inuentariū tutelare cōcipitur nomine proprio, sicut satisdatio procurato. est actus proprius persone procurato. z non ālī, sed inuentarium qō facit nomine pupilli heredis, sic alio nomine, z vt ab alia pſona, z ideo impossibile est qō sit vnū inuētarium, z tra de facto consului in ciuitate Perusij. ¶ † Vltimo quero, numquid heres teneatur reddere rationez[c] administratio nis de male administratis, vel dilapidatis, vel negligentis ipsi fideicommissario vniuersali. z dic qō sit: vt. ff. ad treb. l. mulier. §. sed enim. nisi testator vetuerit hanc rationem reddiri. no. ff. de condi. z demon. l. cum tale. §. Titius. vbi est gloss. multum notabi. z menti tenenda. z non credunt hoc heredes de restituendo grauari post mortē imo bonis abuntur, sed male faciunt: qr tenentur ad interesse rerum deteriorataruṁ

Lex vigesimaquinta.

Acuia. ¶ Habens titulū singulare, non tenetur conferre, si non vult vniuersaliter succedere. h. d. Cōcor. l. vl. ff. de collato. z. §. de inoffi. test. auf. vnde si parens. ¶ No. in. l. ista qō materia collationum non habet locum nisi in vniuersali⁹ successore. quod not.

1 ☞ Voluntas patris, etiam sine solennitate valet inter liberos.
2 Ram inter liberos ius ciuile imitatur ius gentium, vel naturale. adde nu. 3. z. 4.
5 Liberi non possunt instituere parentes, etiam istos in minus solennī voluntate.
6 Testator habens tres filios Petrum, Joannem, z Martinum, ita dixit: Petro filio meo prelego ꝛc.
7 Testes quot requirantur ad probanda indicia.
8 Doctores tholosani allegantur per Bal. hic. 9.
10 Testator, idē notarius si sit ita rudis, quod nesciat proferre verbum instituo, an testamentum valeat.
11 Testator habens filium z filiā, ita dixit: filie lego quartam partem hereditatis mee, filium autem instituo in reliquis bonis. quid iuris.
12 Testis vnus quod faciat indicium, qualiter hoc intelligatur.

Lex vigesimasexta.

Mater omnes. Diuisio vel dispositio relicta vel intestati inter liberos valet etiā imperfecta. l. fine solēnitate legali. Sed si persona extranei permiscetur: quo ad extraneū non valet. h. d. ¶ † Et not. quod ita leg loquitur in liberis suis. Item in emāciparis: sed per. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. j. de testa. extenditur ad eos qui non sunt sui, nec emāciparī, vt quia volunt succedere linee materne nam quo adhuc neam materna inepta est emancipatio: qr non habet liberos in potestate. Sed adhuc vlteriꝰ dicūt quidā qr lex nostra extendit ad filios naturales tm̄, seu bastardos: qr lex dicit qr quocunqꝫ modo pōt eis dari vel relinqui: vt. j. de cōstr. tu. l. naturalibus. Ex quo enim dicit quocunqꝫ modo, eis solennitas remissa videt. z hoc z3 Spe. pillā. l. inti. de instru. edi. §. cōpēdiose. ver. quid si pater naturalis: allegat etiā. l. ū. z. l. hūanitatis.

2 j. de nat. li. ¶ † Adidē[e] facit quod inter liberos et ciuile imitatur ius
e gentiū seu naturale, z natura cōis est: vt. l. hos accusare. §. omnib⁹. ff. de accu. naturali em̄ respectu z iuturtu iuris mouentur pareti rōne literarū aut. de test. imperfec. post princ. z fin hoc nō est differēdū quo ad solennitatē legalē iter legitimos z naturales tm̄. Fz gl. sed gl. que est in. d. l. naturalibus, nō cōsentit in hoc, exponit em̄ quocunqꝫ mō nō respectu solennitatis, sed respectu ipsius iudicij, siue ex testō, siue ab intestato, siue inter viuos, siue in vltima volūtate sic. ff. de iure dotiū. l. promittēdo. in princ. z deleg. j. l. nō quocunqꝫ mō. in prin. pro hoc facit: qr naturalibus videtur quodāmodo relinqui ex quadā dispensatione legali vt. j. de naturali. liber. l. ū. z. l. humanitatis. vñ nō debēt cōcurrere duo specialia: vnum respectu persone: alterū respectu solēnitatis. ar. l. ū. ff. de pollici. z. l. fer do. pinū. simile. ff. de cōdi. z demō. l. mulieri z titio. nā. ille qui capit ex dispēsatione, nō dz esse ita priuilegiat⁹, sicut ille qui capit sine dispēsatione. ad idē quod no. §. de inoffi. test. l. fi quando. in princ. ¶ Preterea si confideras processum istarū legū: ista lex nō loquitur nisi in sus z emancipatis. Itē. l. fitti. §. eo. nō loquit nisi in filiis, quib⁹ ex hereditatis datur querela sed naturalib⁹ nō datur querela: nec cōtra tabulas, licet sint exheredati, vel preteriti a linea paterna, vt legitur z nota. in. l. j. §. ff. de contrab. Itē. l. si cogitatiōe. §. eo d. loquitur inter liberos successibiles in vniuersa hereditate inter quos pater assumit officiū diuisionis, magis quaz officiū collationis. Itē. §. ex imperfecto. nō prorogat hanc. l. nisi ad lineam femininā, qō em̄ ibi dicit de liberis, de iustis liberis intelligēdum est: qz priuilegium iuris ad iustos liberos referri debet, non ad naturales liberos: vt. j. de inst. z iubst. l. generaliter. §. fin. ff. de rit. nup. l. lege Jul. §. nec distinguitur. Placē. in hac. l. sic ait in summa sua, sed z illud notādū est: quia imperfecta voluntas parentis qualisqualis, inter quales quales filios, nō econtra mihi valebit cum fuerit scripta, mihi fuerit subscripta. Et qz hoc verū, etiā si parēs testū perfecrum facere inceperit, sed non perfecit: vt. l. hac cōsultissima. Porro testū perfectū a patre cōstare, per cōsequentiā literarū etiā siue omni subscriptione habet effectum. j. de testa. auf. qō sine subscriptione. Placen. Ex eo ergo quod dicitur
3 quales quales filios apparet qō etiā de naturalib⁹ intelligit. ¶ † Sed in hoc passu distingue, aut instituitur, vel ei relinquit a matre, vel a linea materna: z tunc valet dispositio etiam minus solēniter qz quātum ad matrem naturales habēt iura legitimoꝝ: vt. ff. de inoffi. test. l. si suspecta. §. quoniam. z instit. ad orā. §. nouissime. Aut instituunt a patre, vel linea paterna, z tunc refert, aut in testamento in scriptis, aut in nuncupatiuo. primo casu, aut observatur forma subscriptionis sm̄ formā istius auth. hic posite, z alteri⁹ auf. que incipit, quod sine. j. de t sta. z tunc valet testamētū, licet solēnitas testiū nō adhibeatur. z ita loquit auf. de testam̄. impe. z ita loquitur opi. Placē. Si vero illa solennitas scripture vel subscriptionis nō adhiberur: illud testamentū non valet. si deficit alia cuiuslis solennitas. ¶ † Secūdo vero casu quādo testamentum est nuncupatiuum, plerīqꝫ doct. consuluerunt testamentum non solenne non valere inter libero naturales. videlicet do. Thomas de rufinis do. Reuerus de sancto mintat. domi. Fran. tigrini de Pisis domi. Angelus de ameliaz plerīqꝫ alij doc. z sic intellexerūt. §. ex imperfecto. g. §. venit ad supplitionē huius legis in iustis liberis, vel in his qui habent iura legitimorum

timorum,non autē in naturalibus,quibus non debetur hereditas,nec debitum bonorū subfidiū in bonis patris,nec paterne linee,nec mirum si iustis liberis magis fauet:q; in eis ius ciuile z naturale cōcurrit: vt.l. pillari,z.lucrarinas,.ſ. de iponē,lucra. de scrip.lib.x. Preterea isti possunt appellari extranei:q; quantū ad testatorē non obtinēt iura cognitionis:vt ſ.unde cog.l.ſi spurius.z.l. hac parte. ¶† Preterea liberi nō possunt instituere parentes[a],etiam iustos in minus solenni voluntate:vt.l.hac consultissima.ſ.ſi quis autem,z tamē certum est qō plus fauoris debeāt paribus legitimis.ꝯ filiis bastardis:vr.ſ. de natu.lib.auf.l.z.ff. de inff.testa.l.nam z ſi parentibus.in prin. Ex quibus probabiliter cōcluditur dispositionez minus solennem paternam inter naturales tantum non sufficere de iure ciuili:q; super hoc sunt diuerse opiniones doctorum,z aliter non determino.ſz tu collige ex predictis illud quod plus placet. ¶† Sed hic quero,pater habebat plures filios legitimos z naturales:Pe.a Joannem,z ad Martinum,veniens ad mortē dixit:ita Petro filio meo p̄relego.r. Item cum vellet prosequi testamentū expirauit,vel obmutuit,modo queritur nunquid iste Petrus ab intestato cum fratribus succedens debeat habere istud prelegatum. z eadē.q. forno in testamento in scriptis ſi apparet scriptura,sed imperfecta.z videtur ꝙ valeat:q; vtile per inutile nō vitiat:vr.ſ. de testa.l. Jubemus. vbi est expressum in testamento:etiam in institutione heredis.contrarium est verum,nam duplex est perfectio,vna est quo ad ordinationem testamenti incompleti:alia est:q; testamentum nō est solenne.prima imperfectio totū habet vitiare:vr.ff.de lega.iij.l.fideicōmissa.ſ.ſ.z ibi no. ff.de test.l.ſi qui.z.l.ex ea scriptura.de test.militis.l.Lucius.ad hoc.ſ.ō fideinstru.l.contractus.istud enim testamentum nō est factum:ſz erat in fieri.non ob.hec lex:q; inteligit de imperfectione respectu solēnitatis circa testamentum requisite.nō de imperfectiōe consensus.z hoc est
7 multo.ſz Bul.de cug.hic:¶† Sed vlterius quero.dicit hic ꝙ sufficiunt indicia.quero,ad probanda indicia quo testes requirant. Respō-
b deꝛ glo.qō ibi requiritur duo testes[b]:q; indicia nō possunt probari per paucioꝛes testes ꝙ per duos,ita determinat gl.hic no. Sed aduerte:q; dicitur de iudicio.i. de directa probatione voluntatis testatoris, vel de presumptiua.arg.ff.de leg.ħ.l.cū proponebatur.ita quod duo testes sufficiant ad directam probationem z ad indirectam. z vide qō no. ſ.de impub.z aliis subſti.l.precibus.in glo.parua.que incipit,imo ex ra-
c na,sed alibi assumuntur indicia[c] pro quibusdam adminiculis.z circunstantijs verisimilibꝫ,z probabilibus:vr.ſ.de questio.l.milites.ſ.oportet. adminicula.autē quandoq; dicūtur vehemētia indicia:vt extra de suc-
8 cessione ab intestato.c.cum dilectis. ¶† Ultimo quero,pater habēs duos filios dixit ita:Margarite filie mee relinquo fundū vltra dotez suā. Petrum autem filium meum vniuersalem heredem instituo. mortuo testatore ista filia dicit testamentum nullum:q; non fuit relictus iure institutionis,sed Petrus vult probare quod intentio patris fuit eam instituere in dote,z in illo fundo,z non est dubium quod potest hoc probare per duos testes,etiam nō rogatos,z etiam mulieres:vt no.in.d.auf.qō hoc.z.l.de codicil.l.ſ.ſ.in omni.sed ponamus qō hoc non pōt probare nisi quia presumitur in dubio quod pater voluerit relinquere filie iure in
9 stitutionis. ¶† Super hoc dicunt docto. tholosani qō quando verbuz relinquo,aſcribitur in persona eius qui de necessitate de ber instituꝛ,qō tunc institutionem operetur.arg.eius. ꝙ no.iu.l.ſi quis priore.ff.ad trebel.z inauf.de here.z fal.ſ.ſ.z in auf.de eccl.tit.ſ.ſi quis autem pro redemptione.z in aut.vt cum de appell.cog.ſ.ceteruz.nam cum hoc verbum relinquo,ſit aptum institutioni,debet interpretari vt testamentuz
valeat.arg.l. Jn ambiguo.de reb.dnb.z qō no. Ja.de are.ff. de hered.
10 instit.l.illa institutio. ¶† Quid enim ſi testator est ita rudis[d],ꝙ nesciat
d proferre verbū instituo,vel notarius est ita rudis,quod nesciat hoc verbum opponere:cuius significationem nō nouit:vt.ſ.eo.l.quoties.z ibi no.iniquum enim est qō testamentum non valeat,cuz intentio generalis testatoris hec est:vt videat velle testari, ita qō valeat:vr.ff. de milit. testa.l.ſi miles qui destinauerat. Sol.dico. ꝙ de iure ciuili.nō valet:vr. ff.ſi here.instituat.l.his verbis.in prin.quia verbū relinquo quādoq; dicitur particularitati speciei,vel quantitati:z est verbū obliquū.z ideo dicta filia nō inuenitur instituta,sed preterita sed de equitate canonica dico ꝙ valet testamentum:quia interpretatur relictum iure institutionis z extra de test.c. Raynutius.vbi est tex.quod dictum testamētū valeat,nō diuisādo in prin.illius.c.z hoc ibi tenet Abb.licet Jo.And.super verbo,relinquens,subaudiat,z heredem instituens.sed dico ꝙ non est necesse suppleri nec pertinet ad Joā. And.supplere in facto:q; ibi recitatur ordinatio testamenti,vnde de equitate canonica dico dictum testa-
e mentum[e] valere,z secundum hoc ille casus alibi non reperitur. ¶† Ul-
11 timo quero pater habēs filium z filiam,dixit ita:filie lego quartam partem hereditatis.filiū autez instituo in reliquis bonis,mortuus est testator:pater filia dicit testamentum nullum eo quod non est instituta,sed legataria,queritur quid iuris:z videtur quod ista filia dicat testamentum:quia verbum lego,non est aptum institutioni:imo est verbuz obliquum:vt paret.ſ.de lega.z.ff.de.leg.ſ.ſ.z.iō.z.per totū. Jn contrariuz videtur quia verbum lego,aptatur institutioni heredis:vr.ff. de verbo bonum significa.l.verbis.legis. Solu.dico ꝙ dictū testamentum valet: quia verbum lego,appositum respectu quote vel rote principaliter cō-

a ¶ Parentes.dixi post Bal.in.l.hac consultissima.ſ. ex imperfecto.hic allega.z Bald.in.l.hac consultissima.ſ.ſi quis autem.z Salice.hic et Specu.in titu.de instrumē.edi.ſ.compendiose:ver quid ſi filius.in.vltima colum.z Bal.in.d.l.ſi qua illustris.ſ.ad orfi.z facit.l.scripto.inſi. ff.vnde li.

b ☞ Duo testes.ad de Bar.in.l.maritus.ff. de questio. Jo.imo.in.l.cū ponebatur.ff. de lega.ħ. Alex.ō imolla.in.l.ſi.ff. de questioī.vbi dicit post Jo.de imo.vbi.ſ. quod quādo ex cō iecturaveł indicijs surgit plena probatio,ꝙ ad illud indicium tot testes requirunt quot ad negotium p̄ incipale:sēd qñ pbās factum,facit indiciū,duo sufficiunt qui probēt indirecte:vt not.gl.in al leg.l. cuz proponebatur.z Jmo in.c. sicut.extra ōimo. et Anē.de cana.in
t tracta.tornē.q.xj. prin.quod intelligē.ſi duo testes directe nō pbent super crimine,sed super iudicio criminis,ſm istum cōſuo incipit. in xpi nōie amē.an mandatarius. Et an ſi testis vnus probet vnū indicium z alter aliud,ancōiungant:vide Alexā. cōſi.clxxix. vol.ij. z cōſi.xj. vol.iiō.z in p̄elle.l.ſi.ſ.ff. de ſtioni.Celsus.

e ¶ Jndicia. Quid sit adminiculū,cōiectura,i dicīū ar. verisimile ꝛc.vide Bal.i.l. ea quidē in.ſ.col.ſ.de accu.
☞ Est ita rudis. Adde istuz in.l.ſi cū ante.ſ.ō do. ante nu. vbi dicit testamētū valere in quo filius instituitur iure restitutionis:q; ppter rudi tatē notarj,aut testatoris in terpretatur.i.iure istitutiōis,ita no.l. gl. in.l.ſi.ſ. de fideiuſ. Alexā.i.l.ſ.ſ.ff. quod cuiuſq; vniuer.not.z Jaſon

may.in authen.nouissima.coluz.xvj.verſic.quid autem ſi grossus.ħ.de inofficio.testa.Celsus.

e ¶ Testamentum. Vide Bald.in authen.ex causa.in vltima colum.ſ. de lib.prete.

f ☞ Pōt duos testes. Adde quod not.in apoſto.ad istum.ſ.eodem ad Alius.quem.mume.vō.in verſicu.duo testes.vbi lene dicūssi hūc articulum,Celsus.

g ¶ Diuisio debet.ita tenet Bal.in authenti.litigiosa.in delictis. Andreas Barbat.

h ¶ No.primo.Adde Bal.in rub.ſ.res inter alios ac.in.j.colū.xin.l.du

trahen.emp.l.dudum. Fallit si hoc esset prohibi
tum a cõsuetudine vel statuto:vt extra de restit.
in integ.c.constitutus. Item fallit ratione pacti
in contrarium appositi.vt.ff.de verbo.obli.l.qui
Rome.§.coheredes.z arg.ff.de pig.act.l.iiij.§.
vbi vero. ¶ Secundo no.φ iudiciũ diuisorium
sequitur rem ipsam.z ratio est:q2 est mixtũ in rez
z in personam: vnde debet proponi contra em-
ptorem,non contra venditorem. Intelligo hoc
post traditionem:sed ante traditionem esset con
tra venditorem proponendum:vt.ff.de act.emp.
2 l.Jul.§.Idem Celsus. ¶ † Tertio no. quod aut
a res non pot st commode[a] diuidi:quia si diuide-
retur fieret iniuria alteri parti:tunc tota res ad-
iudicatur vni:z ille prestat partem pretij consor-
ti.ei autem fit adiudicatio qui plus offert. facit
j.eod.l.ad officium.ver.ad licitationem.z dic vt
ibi. Si autem res recipit commodam z equalez
diuisionem,nõ debet venire ad licitationem,sed
diuidi per terminos z signa:z tunc non erit vna
res,sed plures erunt agri: ex quo sunt appositi
termini distincti:vt.ff.cõmunia predio.l.si quis
duas.§.si quis partem.ver.plane.z vers.quod et
3 in edibus. ¶ † Quarto no.quod non debet esti-
mari sola pars rei quantum valet pro indiuiso:
sed debet estimari tota res.z media pars estima
tionis prestari:z est ratio:quia tunc plus estima-
tur:vt.ff.famil.erciscun.l.Meuius.§.fina. et.ff.
de leg.ij.l.Meuius.§.in fundo.idem no.j.l.pro-
4 xi. ¶ † Quinto not.φ post lit.contesta. in com-
muni diuidundo est prohibita alienatio. Modo
contra istam vltimam partem opponi.z videtur
quod nedum post lit.contesta.sed etiam ante li-
tis ingressum vbi speratur lis moueri,fit aliena-
tio interdicta:vt.ff.de alie.iudi.l.fi. Solu. conce
do,si alienatio fieret causa mutandi iudicij in du
riorem aduersarium:quia hoc est prohibitum se
cundum glossam. Tu dic quod aut loquimur de
prohibitiõe respectu impediende dominij trans-
lationis:z hoc non est prohibitum,nisi post litez
contestataz:vt hic,aut respectu contrahende ad
interesse obligationis:z tunc est interdictum a-
lienari in duriorem aduersarium caus: mutandi
iudicij.z ita loquitur lex contraria.remedium e-
nim illius tituli de alienatione iudicij concernit
solum interesse:non autem impedit dominium
5 transferri. ¶ † Secundo opponit quod statim
facta citatione,vel controuersia mota impedia-
tur alienatio.vt.ff.de petitio.here.l.diuus. So.
ibi loquitur in vniuersali iudicio,in quo fit res li
tigiosa statim.quod lis est mota,ne preiudicium
fiat ipsi vniuersali iudicio:quod est maxime au-
thoritatis:vt.s.de pet.here.l.fin.in princ.sed in
singulari iudicio requiritur lit.contesta.vt hic.z
sic non obst.z ista est opinio Odofr. Accur. Pe
tri z omnium. Sed contra hoc instat:quia etiaz
in singulari iudicio fiat res litigiosa per simpli-
cem citationem.j.de litigiosis.l.ij. Solu.ibi lo-
quitur in iudicio reali,in quo vertitur principa-
liter questio dominij, sed hic loquimur in iudi-
cio communi diuidundo: in quo non est conten-
tio super dominio principaliter,nec aliquid ven
dicatur ratione dominij, sed petitur diuisio. ille
enim qui agit, non mouet controuersiam socio
de parte sua.nec sibi mouetur,sed est questio so-
lummodo super ipsa diuisiõe z modo eius. nam
si esset questio super dominio,donec esset diffini
ta questio dominij, non posset agi diuisorio: vt
ff.de except.l.fundi.z no.j.l.proxima.z.ff.famil.
erciscun.l.j.secundum Guiliel. Sed contra hoc
opponi.nam in isto iudicio diuisorio venitur ad
licitationem. sic igitur videtur in eo contineri
pars socij:z de ea mouetur controuersia: ergo ra
tio predicta est falsa. Respondeo,quia istud po-
tius fit officio iudicis, quam vigore petitionis:
vt institutio.de officio iudic.§. quod si commo-
6 de,secundum Guiliel.de cug. ¶ † Vlterius op-
poni,aut ista actio diuisoria est realis:z tunc de
bet fieri res litigiosa per solam citationẽ: aut est
personalis:z tunc nunquam debet fieri res liti-
giosa:vt.j.de litig.l.ij.z ib i not.ergo quantuncunque extremitatem con
sideres,siue realitatis,siue personalitatis,hec lex non procedit. Respon
deo secundum glossam,quod hec alienatio non est prohibita propter vi
tium litigiosi,sed alia de causa,videlicet ne per alienationem efficiatur
conditio alterius deterior:quia si alienatio esset permissa: oporteret iu-
dicium transferri:imo nouum libellum dictari contra emptorem,z tur-
sus emptor venderat alteri,z sic nunquam esset finis iudicij,quod est ab
b surdum.z hoc idem sentit glo.z refert Cy.in addit. Sed ista ratio[b] non
procedit:quia non est verum φ post lit.contestat.esset opus nouo libel-
lo contra possessorem.iuxta no.per Cyn.in.l.j.ad fin.s.de alie.iudi.argu
men.ff.de administra.tuto.l.chiro graphis.§.fin.j.vt in posses.leg.l.cer
ta est forma.z argumen.ff.de alie.iudi.l.cum miles.z.j.de litigio.auth.
nũc si heres.dic ergo quod aliud est in actione mere reali,aliud in actio
ne mere personali,aliud in actione mixta.nam in actione mere reali,effi
citur res litigiosa per citationem deductam ad citati notitiam,ita quod
ei appareat causa super qua citatur:vt in.c.j.vt lit.penden. in cle.sed in
mere personali actione nunquam fit res litigiosa,actio tamẽ bene fit li-
tigiosa:vt non possit post lit.contesta.alteri cedi.sm Jaco.Butr.in.d.l.
ij.sed in actionibus mixtis subdistingue.aut sunt vniuersales:z idem qđ
in meris realibus.vt.ff.de petitio.heredi.l.diuus.aut est actio specialis
z tũc eligitur quedam media via,vt efficiatur litigiosa per litis conte-
7 sta.casus est not.hic. ¶ † Ex predictis apparet verum esse dictum In-
c nocen.[c] extra de constitu.c.cum.M.ferrarien.in glos.penultima.versi
cu.z generaliter dicimus φ si dominus papa mandauit canonicis san
cti Laurentij φ reciperent me in canonicum z in fratrem,z quod confe
rent mihi prebendam vacantem,φ dum hoc peto,si ista prebenda alte-
ri confertur,qđ valet collatio:quia actionem personalem intento,id est
officiũ iudicis ex rescripto principis. Vnde si ego succumbo, ille cui est
facta concessio,licite z incommutabiliter tenet.sed si ego non ago vt pre
benda mihi conferatur,sed dico φ Papa mihi contulit eam, z sic ago
de iure reali iam quesito,z peto hoc declarari,et mihi possessionem tra-
di:tunc canonici non possunt lite pendente eam conferre alteri, z si con-
ferunt:ipso iure nulla est collatio,vnde posito φ ego agens postea suc-
cumbam:tamen collatio nulla,non conualescit.z ita vult dicere Inno-
cent.quod est not.siue enim agens reali habeat ius,siue non:tamen vi-
tium litigiosi inducitur:quia hoc facit iudiciorum vigor:nõ veritas iu-
ris intentati. Querit hic glos.nunquid post litem contestatam in com-
muni diuidundo poterit res obligari.glo.sentit hic φ non,licet non ve-
niat ad traditionem:tamen est obligatio interdicta:quia interim nõ po
test res affici in preiudicium iudicij moti.quod verum credo:z idem te
8 net Cyn. ¶ † Vltimo quero,nunquid vitium litigiosi afficiat consen-
sum ipsorum litigantium,vt non possint compromittere,vel amicabili-
ter diuidere. Respondeo non:vt hic in verbo consentientibus,a contra
rio sensu.z est expressũ in.l.vlti.ff.fami.ercis. Sed nunquid lis mota co-
ram arbitro inducit vitium litigiosi,videtur quod non:quia qđ non po-
test inducere sententia,nõ potest inducere pendentia processus:vt.ff.de
d condi.indeb.l. Julianus.ij.responso.sz sententia arbitri[d] non potest alie
e nationem[e] impedire:vt extra de testa.c. Raynaldus. ergo nec lis pẽdẽs
coram arbitro.a gum.contra,s.de arbi.l.pe.in fi. Sed pone quod domi
nus petit a subditis quod sibi obediant,lite pendẽte,iste alienat iurisdi-
tionem in alterum,queritur nunquid possit Inno.quod sic:quia nõ agi
tur ad rem,sz ad factum.ita no. Jan.in.c.ex parte.extra de arbi.in.ij.gl.
magna in versi. Item non fit res litigiosa,si petatur a subditis quod sibi
obediant zc.quod est not.

1 ¶ Exceptio inordinati processus,an possit opponi post litem contest.
z nu.2.3.
5 Causa libelli semper est probanda.

¶ Lex secunda.

SI probatum. ¶ Frater nõ potest obligare por
tionem fratris,z creditor qui re-
peritur in possessione rei communis,potest prouocari ad diui-
sionem.z proceditur per licitationem , vel diuisionem,prout
dictauerit equitas iudicantis . hoc dicit. diuiditur in duas partes. In
prima loquitur de rei vendic. In secunda de iudicio communi diuidun-
do.secunda ibi,idem preses. In text.eam. scilicet partem tuam indiui-
1 sam ¶ † No.in hac.l.duo iudicia.primum est rei vendicationis pro par-
te indiuisa pponende:q2 negabatur consors.secundũ iudiciuz est pacto
primo,in quo agitur ad diuidendum. Sed hic quero.cur iste ordo: Re-
spondeo:quia cum iudicium diuisorium sit duplex,impossibile est qđ il-
le qui negat se habere consortem,ipsum intentet:quia qui dicit se solum
esse dominũ , nullam diuisionem petere potest:oportet ergo ad fundan-
dum iudicium diuisorium,φ proprietas vel possessio sit communis.vt
ff,fami.hercis.l.j.z dixi.s.l.proxi. ¶ Sed iuxta hoc quero, quare iura di
cunt qđ istud est duplex iudicium. Respondeo quia hincinde fit adiu-
dicatio z condemnatio,quod esset impossibile,nisi fieret hincinde peti-
tio,vnde petitio expressa vnius partis includit tacitam petitionem ad-
uersarij:vt.ff.de iurisdi.omnium iudi.l.si idem cum eo.§.fi.z insti.de offi.
iudi.in fi.quod late declarat Do.in.c.ex conquestione.extra de resti.spo
2 vbi omnino videas. ¶ † Sed vlterius queritur,cum debui prius inten-
tare

dum.z ibi Bal.j. de contrahẽ.emp. Sz qđ isto casu si extraneus offerret maius pretium φ res valuerit, vide Bal.in.l.ij.in vlti. q.j.de rescin.ven.

a ¶ Commode. qñ dicatur res cõmo de diuidi,vid Bal. in.l. Sancimus.j. de dona.

b ¶ Ratio. Adde Bar.per illum tex. in.l.fina. j.de liti giosis.

c ¶ Dictũ Innocẽ. Adde Bal.i aut. litigiosa.ad fi.j.de litigio.

d ¶ Arbitri. Vide Bar.z doc.in.l.si iussa.§.diui.in v. col.ff.de leg.j.

e ¶ Adde quod vi tium litigiosi pos sidentis alienatio nẽ impedit:non tñ prohibet per possi dentẽ acquisitionẽ rei litigiose fieri.vt per eundẽ in.l.ij.s. vt lit.pend.in vlti. col.z Alexã.in.l.j. de litigiosis.z An ge.in.l.Sancimus. eod.titu.de litigi. Quid autẽ de alie natione facta p cõ fiscationẽ,vide per Joã.de Jmo.in.l. si constante.ff.sol. matri.P.D.

tare rei ven. agi cōi diuidundo. ⁊ q̄ non fuit opposita exceptio preposterationis, facta est lit. contest. ⁊ liquidatio cōmunionis. modo dū sumus in calculo sentētie ferende, opponitur exceptio inordinati pcessus: queritur quid iuris? Respondet gl. qđ ista exceptio preposterationis cum sit exceptio ordinis, nō pōt post lit. contest. opponi, vnde valet iudiciū. ⁊ debet procedi ad diffinitiuā ſm acta ⁊ probata. ita dicit gio. ⁊ hoc no. ⁊ idem no. ff. de euic. l. si mancipiū. §. si cōi idē tenet Guil. hic: nā vt ait, multoties procedit petitio: q̄ non opponitur exceptio super preposteratione: vt. ff. ad. l. iuliam. de adul. l. si maritus. §. prescriptiōes. ⁊. ff. de fide iul. inter eos. §. j. cum ibi no. per Guil. ¶ † Ex hoc infert Bar. q̄ si agatur hypotecaria^a cōtra possessorē bonorū vel fideiussorē: nō facta discussione q̄ procedit petitio nisi exceptio preposterationis stante litē cōte. opposita. Bar. intellige qđ agens vincat, si post lit. cōte. faciat discussionem: vel probat de inopia principalis. ar. ff. de pig. act. l. si rem. §. fi. ⁊ ita
b indicit illum. §. albertus ^b galeo. in mar. in tit. de pig. sed non pbaretur inopia, nec fieret discussio, lȝ probaretur obligatio, agens succūberet: quia nō est aperta sibi via agēdi de iure: nisi his pbatis: vt in aut. de fideiuss. §. j. ⁊. §. sed neq; vnde lȝ non desit ius: deest exercitiū. Sed in. l. nostra. cōione pbata apparebat nō deficere ius, nec eius exercitiū. ⁊ ideo aperta erat via agēdi, ⁊ victoriā cōsequendi. ⁊ caue ne erres: ⁊ qđ dixi in hypothecaria, multo fortius, ⁊ multo magis dico, si pponitur actio de dote cōstante matrimonio propter inopiā viri: vel pponitur hypothecaria: vt nisi probetur inopia: vel equipollens, nō posset sequi sententia cōdēnatoria: q̄ in hoc fundatur agendi causa. ⁊ origo: vt. j. de colla. aut. qđ
4 loco. ¶ † Facit ad hoc theorica Inno. extra de priuile. c. ex parte abbatisse. vbi ipse dicit q̄ causa libelli semper est probāda, q̄n est talis causa sine qua libellus nō esset receptus, qđ verbū est no. dignū. Scđo no. hic qđ iudiciū qđ dicitur cuȝ creditore, pīudicat ipsi dn̄o obligāti. facit. ff. de
5 re iud. l. sepe. ¶ † Credo tn̄ qđ sit vtile deducere hoc iudiciū in eius sciētiam, non dico q̄ requiratur citatio eius, per eandē. l. sepe. §. sed sciētibus. ⁊ ita intelligit illū tex. Inn. qđ sufficit sola sciētia sine citatione: vt extra de re iu. c. quāuis. in. gl. que incipit, fallit hec regula. illis autē quos res tangit aliter q̄ q̄ si sint auctores litigantiū, non preiudicat iudiciū cū alio principaliter motū, nisi citētur nominatim q̄n sunt certi, vel per edictum gn̄rale q̄n sunt incerti, vel est factū gn̄ale: vt in. c. vlt. de ma. ⁊ obe. ⁊ no. per Inn. in. d. c. quāuis. in glo. secus facit. j. si pter publicas pēn. l. si deserta. ⁊. l. cū miles. §. j. quibus ex cau. ma. ⁊. ff. de pig. l. si superat⁹.
6 ¶ † Opp. ad istam. l. ⁊ videtur quod quando agitur cōi diuidundo cum creditore, non consideretur valor rei, sed quātitas debiti: vt. ff. eo. l. cōmu. diui. §. inter eos. So. ibi agitur inter concreditores: vnde in licitatione habetur respectus ad debiti quātitatē. hic vero agitur inter dn̄m ⁊ creditorem, vbi habetur par respectus hincinde, videlicet ad ipsam rē: sicut quando agitur inter comproprietarios, ⁊ sic non obstat, ſm Guil. Cyn. ⁊ alios doctores.

1 In iudicio communi diuidundo veniunt ea que sunt communia.
2 Arbiter datus inter fratres, non habet iurisditionem contra pretendentes titulum singularem, sed noua delegatione opus est.
3 Necessitas facit probabile quod al's esset improbabile.
5 Libellus qualiter formatur in actione communi diuidundo.
6 Licitator extraneus comparens suo arbitrio nō submissus ab altero litigantium, an debeat admitti ad licitandum. ⁊ ad plus offerendum. nume. 4.
7 Ius habens ad redimendū venditam intra annum, an possit hoc ius cedere alteri.
8 Ratio permissiua quādo coheret persone quis potest se vendicare propria manu, licet non per alium.

¶ Lex tertia.

AD officium. † Ista est not. lex. ⁊. h. d. In hoc iudicio veniūt que sunt cōia. Itē per iudicem est facienda diuisio per assignationē partiū, vel possessionum diuersarum. ⁊ si vna alteri prepōderat, venitur ad licitationē. ⁊ si alter consortum ex inopia non est par in licitando: admittitur extraneus. licitator. h. d. ¶ Diuiditur in tres partes: nam in prima parte ponit qđ pertinet ad iudicem delegatum super cōi diuidūdo respectu ipsius diuisionis. Scđo ponit modū ⁊ formā adiudicationis. Tertio ponit que persone admittuntur ad licitationē. i. ad pluris oblationem. scđa ibi. cū autem. tertia ibi, ad licitationem. ¶ In tex. ibi. aduersus singulos. not. q̄ quot sunt ^c dn̄i cum quibus est cōio, tot debent
c esse libelli: ⁊ tot iudicia separata, non ergo possunt in codē libello iungi uos causa separat. qđ tene menti: q̄ casus est hic. ¶ † Item no. q̄ arbiter datus. i. delegatus inter fratres: non habet iurisditionē cōtra pretendentes titulū singularem, sed noua delegatione opus est: q̄ quos nō connectit causa seu libellus cōuētionalis, eos nō cōnectit libellus supplicatorius. adde quod no. Inn. extra de iud. c. q̄. v. ¶ In tex regionibus, id est finibus, vel certis demonstrationibus. vt. ff. fi. regū. l. eos. In tex. non pōt, supple hoc fiendū est qđ sequitur, vel ex pluribus. ⁊c. In tex. compensatione. vt. ff. fami. ercis. l. meuius. §. arbiter. vbi ponitur forma istius sententie, ⁊ similium. In text. maxime. abundat: quia vbi sufficeret: non audiretur volens ad alios transferre: vt. s. eodem. l. prima. §. hoc videlicet. ¶ Nam cum res sit litigiosa, non admitteretur extraneus emptor ppter vitium litigiosi: sed propter necessitatem in
3 opie admittitur, q̄n a socio adhibetur. nam † ipsa necessitas probabile facit q̄ al's esset improbabile: vt. ff. de manumis. testa. l. qui potuerūt. ⁊. ff. de fideicō. liberta. l. cuȝ fidei. ⁊ ita intelligūt Mar.
4 fil. ⁊ Cy. ¶ † In tex. vilius. no. tex. q̄ ille qui vo a
d lebat ^d vincere offerendo, non offerabat pretium cōdignū: ⁊ ideo aliter potest se iuuare qualitercunq; etiam per extraneū offerentem, sed si consors offeret pretium equū ⁊ iustum: innuit hec b litere quod non admitteretur animosus ⁊ extraneus licitator: argumen. ff. ad legem falcidiam. l. pretia rerum. circa princip. quod verum credo. istud ergo aduerbium vilius, ponitur comparatiue ad pretium rei, non ad animositatem lici
5 tantis. ⁊ iste tex. alibi non reperitur. ¶ † Quero qualiter formatur libellus in actione communi diuidundo. Respondeo. libellus habet partem primam, que narrat secundam. in qua con- c cludit prima pars debet continere communionem et interesse quod diuidatur. secunda pars debet concludere quod fiat diuisio per terminos ⁊ signa. vel per rerum singulariuȝ hincinde adiudicationem, vel per licitationem. ⁊ non est libellus alternatiuus, sed iuris ordinem cōtinēs: non tamen est ille ordo sic de necessitate, quod iudex non possit eligere quem viam vult. prout sibi videtur: q̄ modus diuisioni eius officio ⁊ ar d bitrio relinquitur: vnde licet diuideret iniuste: valet tn̄ diuisio, sed si quis grauatur, appellet. ff. fami. her. l. quedam mulier. dum dico q̄ agens debet narrare quod expedit sibi in cōione non morari. adde quod istud narratur ad maiorem iustificationem petitionis, non ad eius substantiam: quia etiam si non interest nostra, possumus petere rem diuidi: sicut iura realia possumus profe- e
6 qui arg. ff. de serui. l. penul. ¶ † Sed hic quero, nūquid extraneus licitator suo arbitrio comparens, non submissus ab altero litigantium, debeat admitti ad licitandum, ⁊ ad plus offerendum. Determinat hic Guil. de cug. quod non: quia non licet extraneo compellere alterum ad hanc venditionem, que ex licitatione consurgit. nā iste extraneus non habet ius in processu cause: vnde natura iud cū non infert in eod. argumen. ad hoc. ff. de testamen. tute. l. nemo. ⁊. ff. de iure doti. l. cum in fundo. §. sed si fundum secundum Guil. quod verum credo. si offert nomine proprio, sed si nomine alterius consortis, bene admittitur ad offerendum, si ille habeat ratum. al's non, vt. ff. de solutio. l. qui decem. ⁊ quod no. f §. de solu. l. obsignatione. ius autem offerēdi iste consors non possit alteri extraneo cedere: quia est res litigiosa: et istud ius offerendi est annexum rei: nisi propter necessitatem inopie, ⁊ dolositatem aduersarii nimis equo pretio offeren-
7 tis. ¶ † Secūdo ^e quero de alia questione. Cōsuetudo est in ciuitate Florentie, quod si vnus consortum vendit domum extra consortariam. quod alteri consorti statim acquiritur ius redimendi intra annum: vt extra de restitutione in integrum. capitu. constitutus. modo queritur virum. alteri poterit istud ius cedere: determinat hic Petr. quod non: quia in cessionario cessat rō statuti: quia ratio statuti est ne res exeat de genere, sed nunc exiret de genere: vt. ff. de legatis secundo. l. cum pater. §. libertis. quod verum credo: quia ratione persone coherens facit consuetudinem personalem. ¶ † Sicut dicimus in simili, quod quandoq; quis potest vindicare se per manum propriam: non tamen per ali-
f um^f, quando ratio permissiua persone coheret: vt no. in. l. cū fundum. de vi ⁊ vi armata. ita dico hic. est ⁊ alia ratio: q̄ qui extero cedit, ⁊ similiter facit cōtra statutū: ⁊ ideo non prodest sibi statu-

¶ Hypotecaria. adde Bal. in. l. j. in fi, q. j. si qd in frau. patr.

¶ Albertus. Adde qđ no. Bar. i. l. j. in ver. q̄ro vtruȝ ista excusso. j. de reuo. his que i frau. credit. alie sunt. ⁊ Pau. de ca. in. l. fi. j. si cer. pe. ⁊ in. l. de ceȝ. ff. de ver. obli.

¶ Quot sunt. Et adde bal. post Cy. in. l. eo qđ. j. si cert. pet. ⁊ istum tex. in materia alle. spe. in tit. de lib. obla. §. fi. ver. sed pone. dixi post. Bar. in. l. edita. §. de eden.

¶ Volebat. adde Bar. i. l. ij. j. vlt. q. j. de rescin. vē. vbi tenet contrariū. ⁊ vide no. per Ang. ⁊ Imo. in. l. qui rome. §. cohēdes. ff. de verb. oblig.

¶ Scđo. vide Lu. roma. in. l. j. §. vsufructuarius. in antiqs recollectis. ff. de ope. no. nū. vbi videtur tenere Ioan. de quo etiam vide infra per Pau. de ca. vbi etiā de iure cōpetēti rōne vicinitatis. ⁊ vid paul. de ca, in. l. apud antiquos. in fin. j. de fur. vbi format qđ nem quotidianaȝ.

¶ Per alium. adde Bal. in. l. accusationis. c. qđ me. causa.

☞ Facit ad hoc qđ no. iste in. c. j. §. si vero. de pa. iur. fir. in feu. Lud. ro. in. l. si qs. §. graui. si marit⁹. ad syll. qđ stante statuto qđ maritus possit impune vxorem in adulterio deprehēsaȝ occidere nō tñ pōt ei⁹ occisionez alteri mādare. ita posui in addit. ad panor. in. c. si q̄s q̄. nu. iij. in. X. impune occidere. vbi trāgo qōnē: an hodie tale agi posset, extra d cohabit. cle. ⁊ mul. Celsus.

tum:vt.d.§.libertis.quod est no.

1 ☞ Equalitas est seruanda per omnia in diuisione.
2 Diuisio hereditatis an probatur per possessionē longi temporis:videlicet:qȝ fratres lōgo tempore seorsum habitauerūt,se tenentes pro indiuiso.
3 Titulus an presumatur ex tempore, exemplum ponit.
4 Communio obligat ad diuidendum.ꝛ nu.5.
6 Allegans se lesum,debet lesionem probare.

¶ Lex quarta.

a SI maior. ¶ Diuisio facta[a] inter fratres debet haberi rata,nisi beneficio restitutionis rescindatur,sed non diuisa debent diuidi:ꝛ in hoc iudicio habetur ratio culpe ꝛ fructuum.h.d. Bart. habet tres partes. Prima loquitur de diuisione non rescindenda. Secunda de imperfecta diuisione perficienda. Tertia quid
1 veniat in iudicio diuisorio. ¶ † In text. equali-
b tas.no.equalitatem[b] in diuisione seruandam per omnia,licet fratres sint sexu vel etate dispares: vndelicet consuetudo (vt refert Augustinus de ciuitate Dei) sit quod maior faciat portiones, ꝛ minor optet:tamen de iure nulla debet esse inter eos prelatio diuidendi, vel optandi, sed in omnibꝰ debet equalitas seruari:vt hic.ꝛ sic debet optio breuium vel sortis felicitate contingere,non prorogatiua persone:tex.est in.l.ij.§.quando ꝛ quibus quarta pars debetur.lib.x.facit ex-
2 tra de parochijs.cap.j. ¶ † Iuxta hanc.l.querit glo.duas no.q. Et prima est ista. Fratres diuiserūt inter se bona secrete in camera inter seipsos, ꝛ possederunt pro diuiso postea.x.vel.xx. annis. de hoc nullum fuit confectum instrumentum:et nulli sunt testes.mortuis istis fratribus.inter filios eorum oritur materia questionis: quia quidam ex eis asserunt bona indiuisa:et petunt diuidi,sed ex aduerso allegatur diuisio:ꝛ ad probationem diuisionis producitur possessio longi temporis facta inter fratres pro diuiso queritur vtrum
c probata tali possessione[c] pro diuiso,ꝛ pro distincto per longum tempus, intelligatur probata diuisio.glos.no.determinat hic quod sic:quia ex quo quilibet per se subijt onera tanꝙ proprie portionis:ꝛ quilibet per se seorsum fructus percipit per.x.annos inter presentes,vel.xx. inter absentes: presumitur diuisio precessisse, argumēto. ff. pro socio.l.itaqȝ.ꝛ idem tenet Odofre.ꝛ Barto. Ultramontani dicunt contrarium:quia ex prestatione presumitur titulus:vt.ff.de vsuris.lege cum de in rem verso. Sed ex patientia:quia ego patior te possidere,ꝛ tu pateris me possidere,non presumitur titulus:vt in seq. questione patebit secundum Ultramontanos,quos sequitur Cy.
d ego distinguo[d],quod aut inter ipsas possessiones est proportio que potest adaptari ad equalitatem diuisionis, ꝛ presumitur diuisio precessisse: quia de paruo vel nullo preiudicio agitur. Aut inter istas possessiones non est proportio, nec debita congruitas:tunc non presumitur diuisio precessisse:quia non presumitur alter ius proprium iactasse:vt.ff.de probationibus.lege cum de in-
3 debito. ¶ † Secunda questio hec est.ego possedi rem per.xx.annos te sciente ꝛ patiente. Ego dico me prescripsisse titulo emptionis: nunquid ex tempore presumatur titulus: dicunt omnes quod non:vt.s.de rei vendic.l.nullo. Sed quare aliud in questione precedente: dicit Odofred. quia ibi allego factum aduersarij, quod presumitur propter eius patientiam,sed hic allego factum meum,scilicet quod emi a quodam tertio, quod non presumitur sm Odofre.que ratio nihil valet:quia sm hoc dicerem me emisse ab aduersario,presumeretur emptio:quod falsum est:vt dicta.l.nullo.ꝛ.l.si duo patroni.§.penul.ff.de iu-
4 reiurand. ¶ † Unde est alia ratio:quia communio obligat ad diuidendum:ideo non mirum si presumitur diuisio,si relique circunstantie patiantur,argu.s.de peti. here.l.si filius.sed hic nulla precedit causa ex qua possit formari presumptio alicuius tituli:qȝ presumptiones debent nasci ex causis,vel ex cōiecturis:ꝛ hic nulla est coniectura,nec causa,nec eam possumus presumere. Adde quod notat Cy.in.l.j.§.de contrahen.ꝛ commit.stip. Addit Bart.aliam rationem: quia hic tractatur de magno preiudicio.sed in questione precedenti de paruo.nam hoc dicimus in seruitutibus que prescribuntur sine titulo: quia de modico preiudicio tractatur:vt.l.si quis diuturno.si serui.vend.
5 secundum Bart. ¶ † Ex hac ratione infero id quod supra dixi. qd tunc in questione precedenti presumitur diuisio,quando est inter possessiones vel res,vel portiones proportio,ꝛ non aliter. Non obst.l.itaqȝ.ff.pro soc. que ex vnico actu presumit diuisionē:quia ibi loquitur in societate, que non distrahitur:sed rei communio ꝛ dominium non perditur solo animo,nisi interueniente contractu,traditione domini subnixo:vt.ff.de pactis.l.diuisionis placitum.ꝛ sic non obst. Iac.but.dicit hic vnum verbū quod non est recitatione dignum:videlicet ꝙ requiruntur duo decennia:vnum est ad presumptionem tituli:aliud ad prescri.ex titulo presumpto,quod ridiculum est:qȝ si presumeretur titulus a condomino:ibi non est possibilis,nec necessaria prescriptio possidenti:cum statim quesiuerit dominium:vt.ff.de rei ven.l.quedam mulier.ꝛ.j.de acquiren.possess.l.ij.
6 Bald. ¶ † Ultimo in.l.ista habes in text.quod quicunque vult infringere contractum,vel aliquem actum a se celebratum,presumitur maior, ꝛ non lesus nisi contrarium probet.con.or.ff.de iureiur.l.nam ꝛ postea. §.si minor.cum si.quicunque ergo vult elidere aliquem actum ex etate, debet probare inhabilitatem etatis.

1 ☞ Nemo cogitur stare in communione.fallit vt hic.
2 Iudex si adiudicat vni fundum,alteri vsumfructum:videtur adiudicare vni nudam proprietatem,alteri vsumfructum formalem.

¶ Lex quinta.

1 IN communione. Nemo † cogitur in cōmunione manere.h.d. ¶ Nota regulam que fallit in quibusdam personis,que non possunt ad diuisionem prouocare:possunt tamen prouocari, ꝛ iste sūt tres persone:minor,maritus in dote,ꝛ ecclesia.dicit ita hic glo. no.sed quod dicit de minore,intelligit nisi causa cognita Iudex permittat ei prouocare ad diuisionem,puta propter rixosum socium. argum.ff. pro soc.l. Idemqȝ. Item quod dicit in dote,fallit,nisi melior fiat conditio dotis:vt.ff.de iure dot.l.fina. Item quod dicit in ecclesia, intellige,si litigat cum priuato.sed si vna ecclesia haberet rem cōmunem cum alia ecclesia,potest prouocare,ꝛ prouocari:ne immortalis sit communio. argumen.eius quod not.ff.de tute.ꝛ ra.distra.l.nisi finita. §.pen.alias si.ꝛ extra de proba.c.ex literis.ꝛ ibi per Innocē.dixi.s.de sacrosan.eccle.l.Iubemus nulli.hec vera quo ad diuisionem dominij,sed quo ad diuisiones fructuum potest bene peti diuisio.argu.ff.fami.hercis.l.Lucius titius. illa.l.hoc non dicit:quia non loquitur in diuisione iudiciali,sed in voluntaria diuisione,nec reperitur aliqua lex que dicat ꝙ fiat diuisio per iudicem in sola fructuum perceptione,nisi inter vsufructuarios:vt.ff.eod.l.
2 communi diuidi.§.inter fructuarios. ¶ † Unum not.in ista materia,ꝙ si Iudex vni adiudicat fundum,alteri vsumfructum:videtur adiudicare vni nudam proprietatem,alteri vsumfructum formalem totum. Non obstat.l.si alij.de vsufru.leg.qȝ aliud in legato:aliud in sententia. nam verba sententie debent intelligi secundum naturam iudicij: etiam si per hoc trahantur ad minus proprium intellectum:vt leg.ꝛ not.ff.famil.ercis.l. ꝛ puto.§.j.quam glo.tibi sepe alleg.ꝛ est bene not.Bal.

¶ Communia vtriusqȝ iudicij. Rubrica.

1 ☞ Diuisio habet instar emptionis. Et vnde procedat ista similitudo, numero.2.
3 Dominium an transeat per diuisionem factam a iudice si tradēs sit dominus.
4 Dominiū an transferatur per sententiam.nu.5.6.ad idē ista tendunt.7.

¶ Lex prima.

1 DIuisionem. ¶ Diuisio habet instar seu similitudinem emptionis.h.d. ¶ † Quero vnde procedat ista similitudo. Respondet glossa: quia diuisio est similis permutationi. permutatio est similis emptioni. primum probatur de leg.ij.l.cū pater.§.hereditatē. Secūdū probat.j.de rer.permu.l.j. ꝛ.ff.de cōtrahē.emp.l.j.ꝛ.ff.qui.ex cau.in pos.ea.l.fi.ꝛ est ista melior lex q̄ reperit. In eo qd gl.dicit ꝙ diuisio est similis permutationi:meliꝰ diceret si dixisset ꝙ esset spēs permutationis,qn̄ proceditur diuidēdo,nō li-
e citādo[e]:vt.l.ad officiū.s.tit.j. ¶ † Scdo querit gl.in quo sit ista simili-
2 tudo. Solue vt in gl. Et adde qd idcirco querimus de similitudine:quia vnusquisqȝ contractus iudicat secundū contractū cui assimilat:vt.ff.de
3 posi.l.j.§.si quis seruū. ¶ † Tertio queritur,nūquid ex diuisione facta p iudicē trāseat dñiū,si tradēs erat dñs:vel vsucapiēdi conditio,si tradens nō erat dñs.ꝛ vr qd sic:qȝ obtinet vicē emptionis:vt hic. Itē qȝ factum iudicis reputat factū partis:vt.j.de euic.l.si ob cām.ꝛ istud est verū sine

dubio

a ¶ Diuisio facta ꝛc.vide que dixi in repe.rub:i.de reb. eccl.nō alie.ꝛ nunc pender.q.ꝛ cōsulo s Bal.est tñ qd inter patruū ꝛ nepotem:ꝛ rūde ad hūc tex.qd loquit inter fratres,sȝ nō procedit inter patruum ꝛ nepotes in.q.in. qua consulo. Andre.Barb.

b ¶ Equalitatem. vide per Bar.in.l. j.j.de his qui se defe.li.x.ꝛ in.l.ij.j.qñ ꝛ qui.quarta pars de be.eo.li.ꝛ bar.i l.iubemus.in prin. s.de sac.san.eccle. sed qd maior teneatur facere partē minori,tenet Hostiē. Pet.de ancha. et Ant.de but.in.c.j. per illū tex.de paro.ꝛ ibi dr ꝙ maior dicit ille qui p maiori tpe bona sua gubernauit. ꝛ habetur per ipm in.l. suus quoqȝ.in prin. ff.de here.inst.ff.p Flo.in.l.arbitrium. ff.fami.her.ꝛ Lu.ro. in consilio suo cccclxxi.qd declarat ad quem pertineat facere ptes. ꝛ cuius sit electio.

c ¶ Possessiōe. adde Bal.i.l.j.j.qui admit.

d ¶ Distinguo.ista fuit op.Ray.hic. pro qua facit quod dixit Barto.in sua disput.incipi.quedam mulier ꝛc. ꝛ in l.cū de in rem verso.post mediū.ff. de vsuris.ꝛ i.l.qui in aliena.in pri.ff. de acqui.here.vbi videt intelligere qd hic tractat de modico preiudicio.vñ ɔtra bal. tenet hic Bal.ꝛ videt tenere in effectu Ant. de but.in.c.peruenit.in repe.char.in ver.venio ad secundū principaliter. de censib.

e ¶ Non licitando. Aduerte tñ: quia diuisioēȝ permutationi esse similem Bar.in.l.diuisiōis ff.d pac.tenet.nec hoc si bene expendas,negat Bal.ꝙ additū ne te fallat male est intellectū a Bald.

bulo pro parte tradentis. Sed quid si Iudex mihi nullam partem habeo partem adiudicauit: nunquid acquiro vsucapiendi conditionem pro tota parte mihi adiudicata: an pro parte partis? dicit Iac. de rauen. quod pro tota iuxta no. de acquirend. pos. l. Pomponius. §. si iussu. ad hoc. ff. de vsuca. l. si per errorem. Petr. dicit cōtrariū, qd non prestatur vsucapiē di cōditio pro ea parte que reputatur esse recipientis. primo. quia nec pro minantis intentio est in hoc ius transferre: sententia debet restringi ad mentem iudicis: vt. ff. fami. ercis. l. puto. §. 4. Item nec est de intentione
4 traditionis: vt. ff. de condi. ob causam. l. iij. §. sabtilius. ¶ † Dicit hic Cyn. quod passus stat in hoc, nunquid per sententiā trāsferatur dñium, vel vsucapiendi conditio. si victus nō erat dñs, nā gl. in. d. §. si iussum. z insti. de offi. iudi. §. fi. z de publicia. l. sunt z alie. dicit quod sic: sed alibi nō. cōtra. vt. ff. de exceptio. rei iudic. l. rei iudicate exceptio. z ibi Barto. z doct. communiter tenent qd propter authoritatem rei iudicate: traditione secuta condemnato qui erat dominus transfertur dominium, z si non erat dominus transferatur vsucapiendi cōditio. ad hoc. ff. de statulib. l. statu-
5 liberi a ceteris. §. quintus. z. ff. de re. cod. le. iij. §. item queritur. ¶ † Cum quod dā est sententia dispositiua: sicut est illa que fertur in q̄rela inoffic. test. z ex tali sñia eradicatur ius perdētis: z secuta aditione per vincentem efficitur dominus hereditatis, si talē obtinebat gradum quod amoto testamento esset successibilis: alias sñia nō prodest sibi: sed ei qui in proximo gradu reperitur: vt. ff. de inoff. test. l. papinia. §. si qs. ex his hmōi na turā sortit sñia lata in pet. here. z ideo cōstituit quē veruz heredē: vt. d.
6 §. quintus. z. ī. de peti. here. l. fi. z arg. ff. fami. erc. l. cū putarē. ¶ † Quedam est sñia declaratiua: z tūc refert, aut continet condemnationem, aut absolutionē: primo casu secuta traditione transfertur omne ius tradentis propter authoritatem sententie, nam licet huiusmodi sententia esset iniusta, debet tamē habere effectum, cum Iudex velit suam sentētiā habere effectū. ar. ff. de iureiur. l. sed z si possessori. post prin. z ita intelligun tur gl. pro hac parte allegate. Bene dico secuta traditiōe, nam sine traditione non transit ius reale, nec possessio: vt. ff. qui sati. da. cogan. l. sciendum. §. si fundum. glo. tamē dicit alibi quod iste qui restituit rem in sententia lata in rei vendi. nō restituit nisi nudā possessionem: vt. ff. de procu. l. pompon. §. sed z is. sed illud est verum quando victor est in veritate, vel est dominus rei, sed questio procedit quando non erat dominus rei in veritate. Aut ista sentētia erat absolutoria: vt quia possessor fuit absolu
1 tus, quia dñs: z tūc in eum transit dominiū. ar. ī. de trāsac. l. si pro fundo[a]. ff. de excep. rei iudi. l. si quis rem a non dño. facit. ff. de re iudi. l. a diuo pio.
1 §. si sup. ¶ † Queda est sñia adiudicatoria, z tūc refert: aut fertur in iudicio in quo nō transit dñiū, vel vsucapiendi conditio, vt in seruo adiudicato pro noxali, z in domibus adiudicatis ex causa damni infecti, z in re adiudicata in solutum pro debito: non inuento extraneo emptore: vt. ff. de publicia. l. sunt z alie. z. ff. de noxa. l. gñaliter. z. ff. de pecu. l. eduz. Aut est lata in iudicio diuisorio: z tunc si est facta adiudicatio respectu personali, ... tūc idē quod in personali. Si autē respectu coloni, ... tūc de parte partis nō est dubium: quia cōstat quod hanc partē Iudex vult in eum transferre. insti. de offi. iudi. in fin. sed in alia parte quā prius credebaz habere est dubiuz. ¶ Sed potes soluere hoc dubiū concordando opin. quod aut prius erat in possessione: z tunc non queratur sibi dñium, nec vsucapiendi conditio, ar. ff. de vsuca. l. cum solus. z. d. l. si quis rem a non domino. Aut non erat in possessione: sed ei traditur ab aduersario condemnato: tunc transferatur in eum dominiuz tradentis, vel vsucapiendi conditio, si tradens non erat dominus, z hoc propter authoritatē rei iudicate.
Et ita cōcludo in hac questiōe. Et hec vera in rebus corporalibus[b], sed in incorporalibus que nō insunt corporibus, non est necessaria possessio. vnde ex sola sententia transfertur ius, vt no. extra de concei. prebend. c. cum nostris, per Inn. Item quecunque dixi habent locum in diffinitiua que fertur ex plena cause cognitione, sed quando super declaratione dominii scilicet tertii vel possessoris[c] fertur interlocutoria, ex ista non transit dominium, nec vsucapiendi conditio, vt. d. l. a diuo pio. §. si super. et ibi est casus not. Baldus.

1 ¶ Litigantes factum a non competenti iudice possunt confirmare.
2 Sententia non rite lata super diuisione, an conualescat consensu partiū.

¶ Lex secunda.

1 Etiam si is. ¶ † Litigātes factū a nō cōpetēti iudice possunt cōfirmare. hoc dicit. Odof. ¶ In tex. ibi, arbitrū. i. iudicē delegatū. z pone exemplū in epo q delegauit iudicem inter laicos, vel melius econtra in potestate qui delegauit iudicē inter clericos z seculares cōtendentes de diuisione prediū communis, vel de diuisione paterne hereditatis: vel vnus erat clericus, alter laicus z laicus clericum prouocabat: et sic Iudex erat incompetens, z ista lex est valde singularis inter oēs mundi. ¶ In tex. cōsensum dederint acceptādo quilibet suaz partē, sicut diuisa erat a iudice incōpetēti. ¶ In text. ibi, placita, id est, fm ordinationē iudicis. ¶ In tex. p parte socij. ¶ No. hoc verbuz. qd facit pro opin. Pet. ī. l. prox. Sed certe imo nihil facit: tūc quia sñia erat hic nulla tum quia si erāt hi veri colonos a principio ante quod iam dñs non pōt magis effici
2 dñs. ff. de vsucapio. l. sequitur. §. lana. ¶ † Quero hic, vtrum ista sententia cōsensu partiū conualescat. Breuiter dic quod diuisio cōualescit, sed nō sen[a]tentia: nam diuisio est actus qui potest explicari ab istis partibus, sed sentētia nō. ī. de iurisd. om. iu. l. priuatorū. z adde qd no. in. l. j. ī. qui pro sua iurisdi. z vide, quod ibi dixi. Unde Iac. but. dicit hic super gl. que dicit quod non tenet facto partiuz confirmatur. dicit Iaco. verius puto non ex veteri sententia: sed ex nouo consensu robur accipere.

1 ¶ L. ij. C. de rescin. vendi. habet locum in contractibus bone fidei, non solum in emptione z venditione.
2 Libellus qualiter formetur quādo quis petitur retractari diuisio pretextu lesionis.
3 Fratres si diuidunt ad breuia, z sortis infelicitate emergit intolerabilis deceptio, an debeat in melius reformari, z quo iure agatur hic ad excipiendum, nu. 4.

¶ Lex tertia

Maioribus. ¶ In diuisionibus subuenitur ei qui est deceptus dolo aduersarij, vel re ipsa vltra dimidiā iusti c
1 pretij. h. d. z est no. Bar. ¶ † Ex hac. l. no. quod. l. ij. ī. de rescin. ven. hz locū in omnibus. Zctibus bonefidei: nō solū in Zctu emptionis z vēditionis. z
2 adde qd no. ff. de ver. sig. l. si quis cū alt. ¶ † Ibi reformar. Not. ex hoc formā libelli, dicā enim me ex diuisione enormiter l. suz vltra dimidiā: z ideo petā diuisionē in melius reformari. Iste libellus procedit, vt hic: quia videtur Zcludere alternatiue fz formā. l. ij. de rescin. ven. alias esset ineptus: vt extra de emp. z vēd. c. cū dilecti. quicquid hic dicat Cyn. est ergo hic sensus: vt vel recedat a diuisione, vel portio iustificetur, seu suppleat: z id quod est immoderate factuz reducatur ad modum: vt ff. de vsuris. l. placuit. Et no. istud verbū reforma
d tur[d] quod sepius ponitur in libellis, quando petitur sentētia vel laudū in melius reformari. No.
3 ergo quod dixi in summario. Ex hoc dico † quod si fratres diuidunt ad breuia: z sortis infelicitate emergit intolerabilis deceptio, quod debet in me
e lius reformari[e]: vt hic Ziuncta. l. ij. quādo z qui. quar. pars deb. ī. lib. x. nisi ista diuisio esset facta per iudicē, z transisset in rem iudicatā, debuit enī appellare qui ledebatur: alias sentētia r. formari non potest: vt. ī. si sepius in integ. rest. per. l. j. ibi dum dicit appellare debuistis, si vobis sententia
4 displicebat. ¶ † Quero, quo iure agatur hic ad decipiendum: nunquid proponitur hic actio prescriptis verbis, que oritur ex permutatione, vel nunquid intētatur principaliter officiū iudicis? gl. ī. quib. ex cau. maio. i. in contractibus, videt dicere quod officium iudicis de quo ibi loquitur, sit mercenarium: z quod agatur actione ex eo contractu ad decipiendum. Alibi videtur dicere quod agatur cōdictione ex lege: vt. ī. de rescin. ven. l. ij. Iste ergo agens secundum tenorē huius. l. peteret d diuisionem in melius reformari: z dicet quod ad hoc intentat condictionem ex hac. l. maioribus. facietque de ea nominatim mentionem in libello, vbi est consuetudo quod exprimatur actio, sicut seruatur in Auinione.

1 ¶ Patruus si emit possessiones nomine proprio de pecunia sua z nepotis, cuius erunt. e
2 Quid in ecclesia. z nu. 3. 4.
3 Quid si dubitatur cuius nomine emerit.
6 Frater si lucratus est cum pecunia hereditaria: an tale lucrum debeat communicare cuz fratribus.
7 Tutor negociando simpliciter, cuius nomine intelligatur negotium gessisse, z ad quem spectat lucrum.
8 Quando quis nō potest licite facere nomine suo z nomine pupilli, simpliciter faciendo, cuius nomine facere intelligatur, z quid in dubio nume ro. 9.

and. in. c. licet. col. pen. versi. in glo. in ver. possidens. extra de pba. Cels.

a ¶ L. si pro fundo. nō pbat: quia ibi fuit simplex relaxatio pertis. cōtrariū verius p no. in. l. circa. ff. de pba. z p Inn. in. c. ex conquestione. extra de resti. spo. z quia est eadē rō, quicquid dicat Bart. in. l. ex hoc iure. ff. de iu. z iu. z vide Bar. in. l. exceptio. ff. de exceptio. rei iudi. z in. l. pōpo. §. sed z is. de procur. ff.

b ¶ Corporalibus. Adde Bal. i. l. traditionibus. in fi. ī. de pact. z in. l. quoties. ī. de rei ven. z in. l. fin. in. ix. q. j. de edic. diui adri. toll.

c ¶ Possessoris. no. gl. j. in. l. vn. in fi. ff. de public. z duz dicit quod non transfert vsucapiendi Zditionē: est verū, qñ pronūtiat executionez non fieri in pignore capto p executiōe, ex eo quia debeat remanere apud tertiū possidentē: nam tūc relaxatio nō tribuit titulū. l. si pro fundo. ī. de trāsac. nec acqrit dñiuz. §. si super. hic all. z dic quod nō obstante tali interlocutoria pōt in ordinario iudicio agi rei vē. Z talē terminū: z sic nō trāsfert dominiuz, nec vsucapiēdi cōditio. l. clausib. de cōtrah. emp. ff. sed si talis interlocutoria pfertur p eo q petebat executionē: acquirit vsucapiendi cōditio z titulus: vt. d. §. si super. in fi. fm primā lect. gl. approbatā, in ver. integris.

d Illud verbum reformar. Tu dic quod per hoc verbum pōt peti sñia nulla reparari. ita sin. no. Istein. l. j. §. sin autē. ī. de cad. tollē. z el.

e Reformari. ad de glo. in. l. si ouas. in veri. eliget. z qd ibi posui in apo. in per ea in ver. Zmittitur sorti. ff. de execu. tu. quā per hoc dictuz limitabis. z dixi in ap. ad Iac. reb. in. l. ij. nu. iiij. ī veri. sortis. ī. qñ et quib. quarta pars deb. lib. x. z Felin. post Panor. z Io.

10 Quid autem de materia duorum fratrum simul habitantium, nu. 11.

12 Fratres duo sunt, & locũ omnium bonorũ: vnus emit quandam gabellã a communi. & promisit certam pecuniam, alter venit contra contractum, an incidat in penam emptor.

13 Fratres simul habitantes an videantur contra hereseiscendam societatem. nu. 14. 15. 16.

17 Fratres duo rustici tenebant terras ad laborandum: vnus istorum habebat duos filos, qui laborabant, qualiter, fructus diuidentur.

a ¶ Fratres. Vide Bal. in. l. j. in fi. si quis alte. vel sibi. & j. l. si vt pponis, in fi. ff. de rei vendi.

b ¶ Presumit: Vide Bart. in. §. fi ab ignoto, hic alle. facit. l. si venerit. hic allega.

c ¶ Ego autẽ. Vide Bald. post Old. in l. post totem. in. iij. lec. ff. sol. matri.

d ¶ Adde quod frater emens nomine suo de pecunia communi, sibi rei empte dominium querit, non fratri. l. qui aliena. si qui alteri. vel sibi. & ibidẽ habes per hũc. & in. l. j. C. plene, vbi tradit ad quid teneat frater emptor alij fratri. & quia actione. Et de hac qõ. & seq. vide Bleiã. in cõsi. lxviij. q. parte. & cõsi. xxij. in. parte. & cõsi. xxv. in fi. parte. Ange. in cõsi. clxxj incipi. Raynu. & cõsi. cxxj. incipi. filius Hug. & eũdẽ in. l. si. j. de collat. et ibidẽ per Bal. & in le. si ex duob. ff. de nego. ge. & omnino adde Pe. de anch. in consi. cxxxiij. & cxxxiij. Phi. De.

e ¶ Cõtinuauit ad de qõno. Bal. in. l. mandatũ. in tertia oppo. j. mãda. et in auc. et testamento. in fi. j. de collã. vbi quid de filio perseuerante in mercantia post mortem patris cum pecunia patris, an lucrum aut dãnũ conferat.

Lex quarta.

SIpatruus Hoc est, & dicto. in ea nihil dicũt. Sed Bart. examinat eã. b. d. Res empta ex cõi pecunia, vel redacta ex rebꝰ cõibus, nõ est cõis, sed pecunia pertinet. b. d. & est multũ quotidiana. Bar. ¶ Ho. q̃ si patruus de pecunia cõi ipsi & nepotis emit predia nomine suo proprio, vel mercãtias, q̃ iste res empte sunt eius pprie. & non cões, nec cõmunicande nepotibus. & hoc est verũ nisi patruus & nepotes essent socij omnium bonorum. Nam tunc deberent communicari. Ex quo no. q̃ si sunt plures fratres[a], vel patruus & nepotes socij, vel quicunq; socij: & vnus clam emit possessionẽ pro se & suis heredibus, quod nihilominus talis possessio debet cõmunicari: & clandestina & dolosa emptio nõ debet sibi patrocinari: q; nõ potuit clam & altero ignorãte societatem diuidere, sed debuit denũciare: ita quod perueniret ad notitiã socij. vt. ff. pro soc. l. actione. §. ceterum. ¶ Opp. & l. si curatoꝛ. j. arbi. tute. & l. q̃ ex fac. tut. So. dicit glo. istã lex debet intelligi quãdo iste nepos erat maior. xxv. an. nã si fuisset minor. res empta ex pecunia cõi cũ minore esset cõis. ¶ Ite in ecclesia. & marito: vt habuit. s. inte. si vt proponis. §. de rei vẽ. Sed pro hoc declarãdo debet. & aduertere q̃ ista lex intelligit duobus modis, vno modo, quod res fuit empta ex pecunia communi, in hereditate reperta, alio modo: quod ista fuit pecunia redacta per patruum ex venditione cõmunium rerum: puta ex venditione communiũ fructuum: vt dicit prima gl. quã vide: q; iste fecerunt subtiles. prout ergo primo modo intelligit in pecunia vere cõmuni. si quidem ponam[a] istus patruus esset tutoꝛ, vel curatoꝛem neporis, res empta esset cõmunis: vt. d. l. si curatoꝛ. & l. q̃. & nõ haberet locum hec lec. sed si nõ est tutoꝛ, vel curatoꝛ, tunc est aliud in minore quam in maiore. nisi in subsidium: vt. ff. de solut. l. fille. Sed prout secundo modo intelligitur in pecunia non communi sed redacta ex cõmunibus bonis: tũc quia talis pecunia nõ erit cõmunis: vt. ff. de fur. le. q vas. §. fi. merito res empta ex illa pecunia nõ erit communis: & lex ista procederet tam in minore q̃m in maiore: vt. ff. de admi. tu. l. tristum. & meulus. §. alterꝛ. & est ratio differentie, quia pecunia non est redacta ex rẽ cõmuni: sed ecõtra res empta ex pecunia communi est communis: q; pecunia defuncti cõsumitur cõsumptione & inimictione: & ideo voluit lex tutoꝛem teneri in genere, & illam pecuniam non esse pupilli: quia si efficeretur pupilli, & casu periret: tutoꝛ esset liberatus: quod esset absonum, voluit ergo lex tutoꝛẽ teneri in genere propter periculum interitus. ita Bart. in. d. §. altero facit. ff. de iur. dot. l. proculus. & ratione ô interitu facit. ff. de loc. l. in naue saufeli. in fi. ¶ Sz contra hoc opp. de. l. si ego. ff. de nego. gest. Sol. ibi emit nomine communi: hic nomine proprio: & ideo illa res est communis ratione habitionis secuta. hic nõn facit. ff. pro socio. l. cum duobus. in prin. & ideo pro declaratione huius. l. dic. aut emit q̃ nomine cõmuni: & tunc res efficitur communis alterorum habentꝛ: vt. d. l. si ego. sed si non habet ratum, remanet solum in mente: vt. ff. de contrah. empt. l. fundus ille. Aut emit nomine proprio: & tunc distingue: aut emit de propria pecunia: aut de communi: aut dubitatur, primo casu non est dubium quod res non est communis, sed sua propria: vt hic, & secundum vnum intellectum, aut de pecunia communi: & tunc aut ille qui fere vendicat partem erat maior, aut minor, primo casu nihil poterit petere in rem: vt hic, secundo casu, aut ille qui emit non erat tutoꝛ, vel curatoꝛ: & idem: vt lege filie, de solut. aut erat tutoꝛ, vel curatoꝛ: & tunc res efficitur communis: vt. d. l. q̃. & l. si curatoꝛ. aut dubitatur ex qua pecunia emerit: & presumitur ex propria: vt. l. si defunctus. j. arbi. tut. & l. si venerit. ãñ. ff. de p. iui. credi. nec est recurrendum ad coniecturas, cuius conditionis homo fuerit artifex, vel non: quia semper presumitur quod sit pecunia propria. ex quo non constat quod sit communis, vel aliena: vt. j. si certũ pe. le. non vide originem. Tertio casu quando dubitatur cuius nomine emerit, in dubio presumitur emisse nomine proprio: vt. lege & magis. ff. sol. ne alia persona intelligatur extrinseca: vt. l. si ita stipulatus. §. cterum. sogonus. de ve. bo. obliga. secundum Bart. ¶ Ego credo quod quando est dubium an ex pecunia communi, sit recurrendum ad coniecturas: vt conside eius quantitatem bonorum communium: & an ille natus natũ habeat penes se administrationem & gestionem negotiorum: & cuius condition sit: & rursum consueuerit lucrari, vel non, nam ex istis coniecturis bonus vir iudicabit, & presumet an ex pecunia communi, an ex propria sit emptio. & quod nor. in. l. defensionis. de iur. fi. lib. & l. ¶ Item similiter dubitatur quo nomine emerit, an nomine proprio, vel communi. ad recurrendũ est ad coniecturas. & considerandum est affectio illius ementis. & consuetudo, nam si cõsueuit vt plurimum emere cõi nomine, quod in dubio cõi nomine ita intelligatur emisse. ar. ff. de pig. act. l. vel mouentes. ¶ Ita autem dubia vt plurimũ emergunt in mercantijs quia plurimum instrumenta, que dicant q̃ emit pro se & suis heredibus. Item presumitur de ex his que prius acta sunt inter ipsos, puta si erat actum quod emeret cõi nomine: vt. ff. de manu. l. iij. §. si ab ignoto. & ibi ob. & chrysogonus. q; hic subauditur persona tali modo, quod non reddit cõmunia inutilem: vt. ff. de neg. gest. l. si ego. & nor. in. l. huiusmodi. in prin. ff. solu. matri. & l. Ego autẽ modo quo redditi contractum iam tutilem: vt in concipiendo. tractus directis verbis in absentes, non subauditur extranea persona. ita intelligitur. §. chrysogonus. ¶ Et predicti apparet solutio quidam tidiana. Si vnus ex fratribus cũ pecunia hereditaria fecit mercantias, & illis lucratur, vtrũ debeat alteri fratri cõcare? nã primo dicendum est an fecerit nomine cõi, an proprio, & cum de facto hec questio occurrit dicit Bart. quod fecit sibi, & reddi tibi rationem. in quo cõtinebatur sic. hic est liber rationũ mercantie Joã. & De. & fratrum de tali loco. & hoc dicebat apparere quod nomine cõi fiebat mercãtia. ar. ff. de ne. ge. l. nescimus. propterea erat lucrus cõmuniter quesitus. sed ibi non apparet tunc si ille frater non erat tutoꝛ, nec curatoꝛ, lucrum debet esse suum proprium: vt. d. §. altero. sed si esset tutoꝛ, vel curatoꝛ: tunc lucrum q̃ fecit ex prima mercantia empta de cõi pecunia, deberet esse cõmune. lucra in tero quod fit ex reiteratione emptionũ. nã pecunia redacta ex mercantia cõibus non est cõis: & de hic dicitur in prima gl. ¶ Et que dicit de tutoꝛe & curatoꝛe, dico esse vera, q̃n constat quod mercantia fecit nomine proprio. nam in dubio forte presumeretur q̃ nomine cõi, ratione officij, & cõmunionis: vt. l. post mortẽ. §. j. & q̃ ibi no. ff. q̃n ex fac. tu. quod alter non examino, dicit Bar. Sed in. d. §. altero. ipse Bar. dicit quod quando tutoꝛ facit illud ad q̃ tenetur: is faciat suo nomine, videtur facere pro pupillo: vt. ff. de admi. tu. l. lucius. §. tutoꝛes. is q̃n facit id ad q̃ non tenetur nec põt facere pro pupillo, videtur facere nomine proprio. sed qui facit id q̃ potest facere nomine cõi, & non tenetur facere nomine cõi, sed vult presumitur nomine proprio facere, negotiationez vero non tenetur tutor exercere, nisi testatoꝛ precepisset, imo tenetur pecunias conuertere in emptionem predictorum, que non subiacet periculo casus fortuiti vt inducit vt hi qui obligatas. §. q̃n. & l. ita sũt. in prin. de admi. tut. ¶ Et ego la est, quod q̃n quis nõ potest licite facere nomine suo, & nomine pupilli simpliciter faciendo, intelligitur facere nomine proprio. non obstante mortem, q̃n ex fac. tut. q; illud intelligitur q̃n fecit mentionem tutelle Bar. Sed dici potest q̃ aut iste tutoꝛ negotiãdo aggrediatur aliquid insolitum patri pupillorum, vt q; pater pupillorum nunq; fuit actus mercatoꝛes. tunc in dubio videtur gerere nomine proprio: quia dubio non fuit presumitur in culpa est enim quedam culpa insolita aggredi. vt. ff. de negot. gestis. l. si negotia. Aut continuat negotium solitum, non autem aggreditur insolitum: vt si erant duo fratres, qui faciebant simul mercantias, & vno mortuo, alter cõtinuauit[e] superstitibus filijs fratris indiuisam societatem possidentis: & tunc videtur eodem nomine continuare. ar. ff. de neg. gest. l. nam & seruus. §. si viuũ. q; a primordio tituli poterit forma tur euentus: vt. l. j. j. de impo. lucra. descrip. lib. & l. arg. ff. fami. er. cl. lici. ff. ff. ff

In dubio autē dic q̄ si presumitur facere nomine cōi: tūc idem est acti
expresse nolle cōi negotiare . arg. ff. de instit. §. lucius. ls si presumitur face
renomine ppiotūc sibi imputaret. nā licut nō participaret lucrū: ita non
debet eis oferri ad damnū. arg. ff. pro socio. l. si nō fuerit. §. aristo. ¶ Et
nō q̄ de materia duorū fratrū simul habitantiū. no. Spec. in tit. de iud.
solutū a parte. §. sequitur, vbi dicit q̄ si sunt duo fratres: a vnus fecit de
bū post mortē partis. qō non dz solui de cōi, nisi occasione cōis vtilita
tis fit contractū. vel occasione societatis: qō non presumit. nisi probet: re
gi. verſ. qd si duo. Item dicit q̄ si vn⁹ fratrū recipit vxo. ē: a dotē. qō nō
gnet de cōi, nisi quatenus dos probat versa in rebus cōibus: vt eo. §.
ng uid fr dione. Item dicit q̄ si vnus fratrū soluit condemnationē oc
casione male fieri, damnū est proprium, nō cōe. eo. §. verſ. qd si alter. Item di
arg si vnus in fratr⁹ dz militare: suis sumptibus, nō cōibus. eo. §. ver.
qd si vnus. Item dicit q̄ si frater hs filias ad maritandū: dz maritare de
pario: nō de communi. eo. §. verſ. quid si vnus ex fratribus. nisi aliter es
set conuentum. ff. pro soc. l. si socius pro filia. Item dicit q̄ si fratres diuise
runt sex quilibet stat per se, vnusquisq; negotiet sibi, a lucret: a mercet. si
autē stat simul, a alter eorū lucretur cū pecunia, a non cōstat vnde pueni
rit, q̄ presumit de cōibus bonis ob id venisse, a dz cōmunicari lucrum. ita dicit
in eode ver. Item quæritur circa. ¶ Sed in hoc de hoc vt dixi supra declarā
dum est intellectū huius. l. 2. l. 1. circa. 2 meuiū. §. alterō. de admi. tut. a videq̄
no. Spec. eo. tit. 2 eo. §. ver. quid si alter. 2 prædicta sunt vera. vbi non stat
de cōtracta inter eos societate: sed vbi apparet q̄ essent socij omniū bo
norū, eadem per omnia dicenda essent in fratribus, que dicuntur in socijs
generalibus: q̄ essent participes panda pperta, vel adue[illegible]ia que ius a natura so
cietatis participari iubet, vt l. suadet: sicut de oānis cōtat. ff. pro sociale.
ei duobus. §. dām. 2. §. quidā sagaria. 2. l. si fratres. §. si. ver. per cōtrariū
quoq; 2. l. si igitur. eo. tit. De lucris vero apparet in eadē. l. cū duob⁹. §.
bus. 2. l. si fratres. in prin. 2. §. idē papi. 2. §. si. verſ. idē ain. 2. l. q̄ō autē ex
tutor. 2. l. fil. qō. §. idez celsus. 2. l. adeo. §. qō in alea. 2. li si. ¶ Sed pone
sint duo fratres: socij omniū bonorū: vnus emit q̄ndā gabellā a cōi,
q̄m incerta pena alter venit cōtra dictu: contractum. quæritur vtrum
per hoc incidat in penam? Et dic q̄ nō: nā ille qui cōtrauenit, nō incidit:
q̄a obligat. ff. pro socio. l. iure societatis, a qō no. l. o. §. sequitur. ver.
quid si duo fratres. alter vero qui est obligatus, ideo nō incidit: q̄a nō ve
nit contra. ff. de alie. iudi. mutādi causa facta. l. ij. §. opus. ¶ Dz que
dam predicari an fratres simul habitantes videantur societatē cōtrahere:
videnti quēdā additio ongnaliter ex dictis Jac. de are. postea aliquā
tulentia per Rich. a Oldr. eius discipulos, qui dixūt q̄ fratres habi
tantes simul cōicando simul lucra, videntur tacite cōtrahere societatē: re ipsa,
arg. ff. pro soc. l. coiri. Item dicunt tacito cōsensu dissoluitur: ita tacito cōsen
su cōtrahitur. l. 1. a q̄. ff. pro soc. Bar. vero sic distinguit: q̄ plures fra
tres sic simul habitant vnus negotiat, aut nullus, aut omnes negotiātur. si
q̄dē inter negotiat: nō potest intelligi cōtracta societas: dicet here
ditate paterna, materna simul remanente indiuisam: vt. d. l. si fratres. 2. l. ex
pater. 2. huius. ff. fam. ercis. ¶ Si vero vnus negotiat, alter nō: tūc idem,
q̄a non potest intelligi cōtracta societas: q̄ ex hoc ille q̄ negotiatur ē: magis videtur donare, q̄ societatē cōtrahere ergo nō presumit talis donatione. ff. pro socio. l. 9. Si vero uterq; negotiat: tūc si alter eorū est pupil
lus, nō potest cum eo intelligi cōtracta societas: nō tamen omnium bono
rum. sicut quidā dicūt: sed questus illius mercātie tantū. ¶ Preterea q̄
societas cōtracta, probat per rationes factas supra per doct. Item zar.
in. l. libere. ff. de ritu nupt. 2. l. in cōcubinatu. ff. de cōcubi. Item q̄ talis
communicatio questus nō pōt intelligi aliter fieri citra nomē 2 ius societa
tis: ideo presumitur societas. arg. ff. de acquir. here. l. proherede. §. papi
nia. Secundū vero membrū, q̄ presumatur societas questus illius mer
cantie tū probatur: q̄ actus nostri voluntarij nō extenduntur vltra ea q̄
genitur. vt. l. §. iulianus. ff. de iti. actuq; pri. fm Bart. hic, 2 in. d. §. alte
ro. dicit q̄ tu notes omnia ista. ¶ Sed ego[a] dico in primo mēbro, q̄
etiā si nullus negotietur, potest ex actibus apparere societatis affectus, si
cut est inter nobiles, qui non faciūt questuarias mercātias: tū quecunq;
bona, q̄ercūq; hilaria, quæcūq; dotes acquirūt in communi conferunt.
hoc omnis[b] potest negare hos esse sociales actus, ex quibus presumit so
cietatis intentio, vt voluntas: vt dicūt prefati tres docto. Jac. Rich. a
Oldr. Ad qualitatē ergo actuū recurrendum est: nam talis presumitur
ex, qualis ex actibus colligi potest. ar. ff. de acqui. her. l. duo fratres.
§. de instit. a subdit. l. reprehendenda. vbi gl. dicit no. q̄ facto dāturvolū
tas intelligi. arg. instit. de rerū diui. §. cerūos. nam etiā in brutis animali
bus actus 2 consuetudo qualitatem naturalis instinctus demonstrat.
¶ Similiter dico, q̄ si vnus negotiatur, alter nō: tamen ille qui non ne
gotiatur quæcūq; fidibus emunt: puta q̄ creditu prebendē, vel ex donis:
ponit in communi, 2 ita facit: dinde inde nam 2 hic presumitur societas ex
actibus vel proctis socialibus. Idem dico si vnus negotiatur in vna ar
te 2 in arte mercātie: alter in alteri, vt a duocatione, vel tabellionatu nā
turaliter actus inferunt in societates: quia ordinantur per ipsam: 2 per
hoc ab effectu apparet societas. Item dico q̄ licet vnus sit maior, alter

[a] ¶ Condemnationem. Vide Barto. in. l. si fratres. ff. pro socio. 2 quod. §. proxime dico.

[b] ☞ Si vnus militat. Caprus tñ bene se redimit de pecunia cōi: vt notat iste q̄. suo inci. suo factū tale est. Damianus 2 Frā. Bar. in. l. cū duob⁹. §. pe. ff. pro soc. 2 Frā. pos. in trac. de duo. fra. parte. ij. o rrtij. Celsus.

[c] ¶ Diopto. Vide Bald. in. l. fin. §. de do. pmis. 2 in trac. de duob. fra. 2 subdit quod sumptus qui fiūt in persona vnius fratris: vel filiū, vel filie ipsius, ō cōi fieri nō dōt, nisi sint socij omniū bonorū. l. si socius pro filia. hic all. 2 dicit q̄ loquitur in sumptibus honestis. 2 subdit q̄ō ille q̄ dixit vxorē, dz facere sumptus de suo, non de cōi, nisi sit socij omniū bonorum. ff. de mu. 2 ho. l. 2 qui onig nē. §. fin. 2 ertā dicit q̄ si vnus fratrū soluit condēnationē: alter nō tenetur cōtribuere iure societatis, si fuit licite 2 demnatus, secus si iniuria indicis: q̄ tunc dz solui de cōi. si erant socij generales. l. si fratres. §. ff. pro soc. 2 Barr. ibi. ¶ §. idē papinianus. 2 vide Bal. in ea. l. in vl. col. in versū non ōfidero. 2 ad q. Bal. hic vi de quod no. Bar. in auc. ex testamēto. l. vlt. col. j. de colla. 2 q̄ dixi post Bal. in. d. §. de do. promissio.

[d] ¶ Cōtracta. Subaudi expresse, nō tacite: vt scripsi post Bal. in. l. fi. j. de do. promis. per. l. coiri. 2 ibi seq. ff. pro socio. 2 gl. tunc cto reg. in ver. omniū, in. l. si fratres. §. socium. ff. pro socio. 2 vide Bal. in authent. ex testamento. in vlt. col. j. de collat.

[e] ¶ Ad hoc. Adde quod dicit Bal. in trac. de suo. frat. quod si fratres simul habitāt, 2 negotiantur, quod presumitur socūr: si indifferenter ola cōcantur, presumūtur socij generales. Sed si vnā tantum rem. presumitur societas. l. cum duobus. §. duobus. ff. pro socio. 2. l. de quibus. ff. de leg. 2. l. j. §. i. ff. de iti. actuq; pri. quid si dicatur vni ex fratribus simul habitantibus, an queratur omnibus? vide Bal. in. l. cū opz. in prin. in. j. col. j. de bo. q̄ libi. q̄d si filius maior gubernauit bona patris, alius filius erat infirmus, an mortuo patre possit ille qui gubernauit tūc sibi assignare q̄rtā vni negotiorum gestorum bonorum fuisset? vide per Syl. in. l. illud. j. de colla.

[f] ¶ Sed ego, vtra tenet Per. de ancha. in consil. cclxxxv. incip. in christi nomine, materia de qua queritur.

[g] ¶ Nemo enim. Vide Ang. in. l. ex tribus. ff. de neg. gest. 2 Per. de anc. in const. cxxxvij.

[h] ¶ Pupillus. Adde Bal. in. l. mandarū. in. iō. op. j. man. 2 dicit in tract. suo quod pupillus pōt habere rātū gestū nomine cōmuni a fratre suo le. si pupilli. in prin. ff. de ne. ge. etiā si male gestū sit. 2 ad Bal. hic adde q̄ō no. Bar. in. l. gerit. inf. ff. de acqui. her. Item limita dicta Bar. circa pupillum. vide no. Bal. in. l. cum oporteat. j. de bo. que lib.

[i] ¶ Diffōrmibus. Adde Bal. in. l. j. qui test. fa. poss. 2 in trac. meo.

[k] ¶ Considero. Vide Bal. in. l. ij. de cōdi. 2 Per. de an. in cōsi. cclxxxix.

[l] ¶ Sed pone. Adde Bal. in. l. j. in vlt. col. j. pro socio. Et circa materiam vide plures questiones quas ponit Bar. in. d. tra. vbi etiā querit an fratres qui simul habitant 2 negotiātur vivo patre, a lucrum cōicant, presumant socij. distingue, vt ibi per eum, cui adde Bal. in. l. certū. in. j. col. 3. fami. ercis. 2. l. filie. eo. tit. 2 in. l. si filius pro parte. §. de neg. ge. 2 per Bal. in. l. cum oporteat in prin. j. de bo. que. lib. Item querit in dicto tract. an si duo fratres sunt socij: vnus possit capi pro debito alterius. 2 dicit quod aut est contractū debitū nomine societatis, a vterq; pōt capi. 2 facit q̄ō no. in. l. si socij sumus. ff. pro socio. 2 vide Bar. in eandē. l. ff. de duo. reis. 2 Per. de ancha. in cōsi. cccxxxij. an unus frater qui dotat sororē possit repudiationis in eius parte imputare. Bal. in. d. tracta. remittit ad not. per Cy. in. l. vnica. §. accedit. in fi. j. de rei vxo. actio. 2 adde Bal. in auc. ex testamento. in vlt. col. j. de colla.

☞ Adde Alex. omnino consi. cij. vol. ij. 2 consi. cxxxiij. eodem volumi. Celsus.

ret. §. fic etenim. ¶ Alia questio erat ꝺ factor: duo erant fratres, vnus diues, alter pauper. diues posuit in societate mille: pauper posuit operaz personalem: z cum diu durasset societas, vno ponente operam tantum, alter ponente pecuniam tantum: casuali igne fuerunt omnia cremata: quæritur vtrum iste qui ponebat operã, teneatur ad aliquid alteri fratri? Respõdi ꝙ tenetur ad medietatez capitalis positi ab illo fratre diuite per l. cum duobus. §. si in coeunda. ff. pro socio. z ita tenet Ja. de are. in. l. j. §. pro soc. licet ibi gl. aliter dicere videatur. Et si tu dicis ꝙ istud videt iniquũ ꝙ iste perdat totã operã, z perdat partez pecunie: respõ, illa opera in societate posita iaz erat facta cõis: vnde nihil perdit qõ nõ sit eõe vni sicut alteri. Itẽ talis opera irrepetibilis ẽ vt. ff. de cõdic. indeb. l. si nõ sortẽ. §. libertus. Itẽ nec ob. ꝙ ex specie interitu videat debitor liberatus: vt ff. locati. l. in naue si fceli. qꝛ speciale est in societate, ꝙ periculũ casus fortuiti sit cõmune: vt. d. §. si in coeunda. z ea. l. §. si. cum simi.

¶ Lex quinta.

De instrumentis.

Penes quem debeant esse cõmunia instrumenta, iudex prouidere debet. hoc dicit. Bald.

1 ☞ Cõditio iurisiurandi apposita in diuisione, debet impleri: alias diuisio non obstat diuidenti.
2 Conditio iurisiurandi an possit remitti. et quid tu iudicis.
3 Patruus si iurat. z deierat, an possit conueniri.

¶ Lex sexta.

Si cum patruo.

1 † Cõditio iurisiurãdi, apposita in diuisione, ꝺꝫ impleri: alias diuisio nõ officit diuidenti. h. d. ¶ Sed. hic ꝙ cõditio iurisiurandi nõ spernitur. ſm vnũ intellectũ: vel ꝙ modus iurisiu. nõ spernit, ſm aliũ intellectũ. z est hoc iõ qꝛ est quodãmodo de natura actus. arg. §. de sen. l. cũ iudex. † Sz ꝺ hoc opp. z vt ꝙ cõditio iurisiur. remittat: vt. ff. de 2di. inst. l. que sub conditione. Sol. aut log. mur in Scribus: aut in vltima volũtate. primo casu nõ remittit, hoc que operat vtriusqꝫ partis ꝛsensus: vt hic. Scõo casu remittitur: qꝛ ille cui cõditio iuramẽti ascribit, nõ consentit in hoc. Vel aliter: hic 2ditio iurisi. erat super preterito scz se nõ adhibuisse dolũ malũ: q cõditio nõ remittit: vt. ff. de 2d. z demõ. l. municipibus. sed i. l. Scia erat cõditio iuramẽti de re futura que remittit. z sic nõ ob. ¶ Ja. bu. dicit ꝙ debes iũgere ambas solutiones: inã in Scribus nunquã remittit: vt hic. sed in vltima volũtate distinguitur an cõditio iurisiurãdi apponat super preterito, an super futuro. In iudicijs vero ista 2ditio nõ remittit: vt. d. l. cũ iudex. Itẽ qñ id super quo fundat iuramentũ est necessariũ, nõ remittit 2ditio. §. de his qui ad eccl. 2fu. l. presenti. §. fi. Iauf. iurisiu. qõ prestat ab his. z in aut. de monachis. §. si vero. z in vsi. feu. de forma fidelitatis. c. j. ſm Cy. Sed in istis legibus quas Cy. allegat, cõditio iurisiurãdi apponebatur a lege: z ideo non remittitur, vnde cõclude ꝙ aut est cõditio iurisiurandi de preterito, z non remittitur, aut de futuro z tũc aut apponitur a lege, z nõ remittitur, aut a ministro legis. i. a iudice z idẽ. aut a cõtrahente: z idẽ, aut a testatore: z tũc remittitur: vt. l. que sub
3 conditione. in cõtrariũ allegata. ¶ † Quærit hic glo. quid si iste patruus iurat, z deierat: quicquid possit cõuenire? dicit gl. ꝙ sic, z ꝙ possit agi de dolo: vt. ff. de dolo. l. si legatarij. hoc nõ placet Ja. bur. qz in vltimo iurauit absqꝫ alterius delatione: hic ex delatione: ideo hoc casu nõ rescinditur cõtractus ſm Jac. bur. Sed nũquid iste plus? poterit crimina liter accusari, quasi inciderit crimen stellionatus? videtur ꝙ non: vt. j. de re. cre. l. ỹ. cõtrariũ est verũ per. l. si. ff. de crimine stellio. Debet tamen libellus reformari cõtra eum: nõ qꝛ

a ¶ Instantia. Ad de Bald. in le. j. in prin. j. de bo. ma. z
b in. c. j. in fin. de contro. inter vas. z ali. de benefic. in feud.

deieranit in preiudiciũ antime: sz qꝛ deierauerit in preiudiciũ alterius potius ſm Jac. bur. Et primo enim capite habet vltor ez deum sed eo capite habet vltor e iudicem ecclesiasticũ z temporalẽ qꝛ periurio effecti men ecclesiasticũ: vt no. in. c. vlt. de fo. copet. lib. vi. in nouel. Bal.

1 ☞ Fratres si sunt plures, neuter potest obligare nisi partem suam.
2 Euictio quando non venit an possit agi condictione ob causam ad repetendum quod est datum vice mutua.

¶ Lex septima.

Si fratres.

Diuisio facta extra iudicij inductũ ordinem de euictione, nihil facta fuit inter scientes. h. d. Ja. bu. Vel sic. Ex cõtractu diuisionis generetur actio de euictione, nisi aduersarius sciẽs res alienas, vel aliquas ex eis acceperit: qꝛ tũc quisq nõ tenet nisi ꝙ miserit. h. d. Bart. ¶ † Hoc. ꝙ si
1 sunt plures fratres: neuter põt obligare nisi partẽ suaz. ¶ Secõo. ꝙ si res in parte obuẽta euincit per hypothecariã, vel alio iure, venit euictio qñ recipiẽs ignorabat. ¶ Tertio no. ꝙ si sciebat rem euictioni subiacere, non venit euictio, nisi expresse fuit actũ ꝙ debeatur euictio, sic ergo no. ꝙ scientia preiudicat. z excludit prouidentiã legalẽ sed nõ excludit pro-
2 uidentiam cõuentionalem. ¶ † Quero hic, qñ nõ venit euict. verũ posit agi cõdictione ob causam ad repetendũ qꝺ vice mutua datũ est? videt ꝙ ñ: vt. ff. de act. empt. l. emptore. §. ibidem. gl. tenuit cõtrarium. 3. fam. ercis. l. si familie. ꝙ ille. §. nõ habet locũ in diuisione. ¶ Ego dico ꝙ pot agi cõdictione ob causam, non quasi re euicta: sed quasi re nõ tradita. a ff. de cõdi. ob can. l. si. z in. l. j. §. eo. z qꝺ ibi no. qꝛ re euicta apparet ꝙ qui tradidit non impleuit ex parte sua impletione perfecta, que requirit in cõtractibus innominatis: vt. l. j. in fi. ff. de re perm. nisi tu fuerit ita certus ꝙ qñ quis sciẽter recipit rem alienã, ꝙ tũc diuisio nõ inciditin contractum innominatũ do vt des, seu in contractũ permuta, sed in dotis actio. i. vt tradas vende talis cõtractus per traditionem simpliciter nuda habet locum euictio: qꝛ factũ non potest euinci. Itẽ non habet locũ condictio ob causam ex penitentia: qꝛ erat hinc inde impletum secundum intentionem diuidentium: z hoc est subtile. Bald.

¶ Lex octaua.

Si inter vos.

A diuisiõe facta tradẽdo, vel possessionẽ dimittẽdo, recedit non potest. h. d. ¶ Nõ. ꝙ possessionis retentio tradita facit deficere rem esse integram, sicut eius traditio: vt hic in verbo relicta. z ff. de rei ven. l. quẽdã mulier, non obst. §. de tranſac. l. in pro fundo. qꝛ
a ibi toquitur quando cõtractus celebratur super initãtia litis: hic quãdo concernit rem ipsam. Bald.

¶ Lex nona.

Familie.

Vbi non est cõs: mõ cadit diuisio. h. d. Et propterea in turibus que competunt plurib⁹ insolidum, non cadit diuisio. qꝛ vbi nulla est cõmunio vt in iure patronatus libertorũ z ecclesiarum: vndecima iura non pertinent ad officiũ diuidentis: vt. ff. famil. erc. l. quẽdã mulier, z de iure par. l. carmelita pia. ¶ Opp. ff. eo. l. in summa. Sol. ibi agitur vel. non recta. ¶ Itẽ opp. ff. eo. l. nõ. §. sicut. Sol. ibi agitur ad personales prestationes, non ad diuidendum id quod est commune. Bal.

¶ Lex decima.

Scriptura.

Scripture testamenti creditur, nisi in contrariũ veritas reperatur. h. d. ¶ Negatio dominij non excludit ius dominij. hoc. d. Et no de leg. ỹ. l. cum testamento. §. cetus. Nõ. hic ꝙ verba nunciatiua nil operantur. Jac. bur. Bald.

¶ Lex vndecima.

Possessionum.

Officium iudicis in hoc iudicio est vt familie non segregetur: z si fuit segregate, vt reuniat. h. d. notabiliter. ¶ Secundo, cuius fauore fit hoc introductũ, quod caule communes ad inuicem non separantur. Respõdeo, propter fauorem eorum. et ideo gloss. que est hic, que dicit ꝙ si coheredes cõsentiunt vt familie separentur, quod possint separari: non dicit verum: quia hoc non est inductus fauore heredum, sed seruorum: z ideo heredes huic fauori renuntiare non possunt. argumen. j. vt in possessio. lega. l. scire, secundum Jacob. burt. ¶ Not. in hac. l. quod non debet fieri separatio communiorum, vide hic quod notatur in. l. ỹ. j. quæra. lib. x. Bald.

1 ☞ Dos data a patre quandoq reuertitur ad patrem genero mortuo ex pacto, quandoq ex lege. adde nu. 2. 3. 4. 5.
6 Pater dedit dotem pro filia, z stipulatus est eam sibi soli reddi. pater cõstante matrimonio moritur: poste a matrimonium soluitur, cui competit actio ad repetendam dotem: an heredibus patris, an heredibus filie. ?
8 Statutum dictat quod filia familias possit testari: ista mulier vnicam filiam suam instituit heredem z germanum suum ex fratre germanis terra-

ricis

tricis habeat portionem hereditariam in ista dote.
9 Stipulatio q̄ facit dotem reuerti ad patrem, qualiter concipi debeat.
10 Instrumentū si dicat quod maritus recepit dotem tali die, et consule et probatum fuerit qđ illa die nō recepit, an instrumentum dicatur falsū.
Stipulatio si fuerit concepta alternatiue, ponit exemplum no. nume. 11.

¶ Lex duodecima

Illud equitatis. Ista est de quinquagintadecisionibus, et est lex singularis, et hoc dicit. Dos a patre profecta, et ad eum reuersa, venit inter liberos diuidenda: nisi ratio inequalitatis aliud inducat, sed cum herede extraneo non diuiditur: sed ad ipsos liberos pro quibus data fuerat, reuertitur, secundum Jacobum butriga. vel sic. Dos et donatio ante nuptias ad patrem reuersa, debet esse precipua illius filij, vel filie, pro quo vel pro qua data fuerit extraneis institutis. si vero alij filij fuerint instituti, debet ad eum pro quo data fuerit redire, quatenus apud alios ex his causis datū perseuerat. hoc dicit Bartolus. Diuiditur in tres partes principales. nam in prima parte ponit implicitum thema, et implicitas questiones. Secundo respondet distinguendo in tertia extendit se. secunda pars potest incipere ibi, inueniantur autem tertia ibi, ea igitur. itē secunda pars subdiuiditur in quatuor partes. Nā in prima parte loquitur quando lucra sunt equalia: et est questio inter liberos. In secūda, quando reperitur dos vel donatio reuersa, et nihil reperitur penes alios fratres. In tertia, quando dos, vel donatio excedit lucrū confratrum. In quarta econtra quando lucrū fratrum excedit dotem reuersam. et iste quatuor partes procedunt inter ipsos. Secunda ibi, Si autem nihil. Tertia ibi, Si tamen minus. Quarta ibi, Illo proculdubio. et ista quatuor membra sunt (vt dixi) quando contenditur inter liberos, sed est quinta pars istius secūde partis quando contenditur inter liberos et extraneos: qui non sunt de numero liberorum. et ista pars est in ver. Si autem extranei. qui ver. debent legi in fine legis ante versiculo ea igitur. ¶ † Nota in hac lege quod dos data pro filia, quandoque reuertitur ad patrem genero mortuo in matrimonio ex lege, quandoque reuertitur ex pacto. Ex lege reuertitur, quando filia erat in potestate, et dos erat profectitia, quia eam dederat pater, vel extraneus contemplatione patris, vt. ff. de iure dotium. l. profectitia. nam mortuo genero,
a actio est communis patris et filie[a]: sed pater habet exercitium. et est solū debet filie voluntate: vt. l. non solū. ff. soluto matrimonio. et. l. secūdā. §. voluntate. eodem titu. non tamen libere reuertitur ad patrem: sed cum onere conuertendi in secundum matrimonium, si contingat nubere filiā iterato: vt lege si socius pro filia. ff. pro socio. et. l. vnica. infra de rei vxorie actione. et authenti. sed quamuis quamdiu enim pater est pater, et ipsa est filia, non cessat obligatio patris in ea dotanda: vt. ff. de actionibus et obligation. bus lege. obligamur. §. lege. Ex pacto autem reddit dos ad patrem: vt quando dotabat filiam emancipatam: vel quando extraneus dotabat, et faciebat patrem stipulari. cum autem pater eam dotat: tunc debet proprie ad ipsum reuerti, sed cum alius dotat: tunc proprie dicitur ad patrem peruenire: vt hic: quia verbum reuertatur, denotat actum reiterato similem. Sed verbum peruenire, denotat de nouo obuenire: licet quandoque vnum verbum pro altero ponatur, vt infra de donationibus ante nuptias lege, si cum ante. ¶ † Secundo not. quod hec lex decidit plures questiones, et prima est ista. Ego habebam duas filias, maritaui et dedi cuilibet in dotem quingentos aureos, modo vna istarum filiarum remansit vidua: et dos fuit mihi restituta. alia vero nupta durat. tandem feci testamentum, et institui eas heredes equaliter. certum est qđ vidua non potest dicere nupte conferas dotem: quia secundum tempora huius legis facto testamento cessabat collatio dotis et aliorum datorum. Sed econtra ante hanc legem nupta poterat dicere vidue: ego volo partem dotis tue iam ad patrimonium paternum reuerse: et eidē reincorporate. Sed quia ex hoc insurgebat inequalitas: disposuit Imperator quod lucra sint equalia inter sorores: et idem in fratribus, vnde sicut nupta lucratur dotem, ita vidua in iudicio familie erciscunde dotem suam percipiet.

¶ † Secunda questio que determinatur, est ista. ponamus virginem nō nuptam, et viduam: nunquid vidua percipiet dotem: certe non, sed diuidetur equaliter inter sorores: et istud non est per naturam collationis: quia secundum tempora huius legis cessabat collatio ex testamento. sed est quia reperitur in substantia patris: et ideo venit diuidēda sicut cetera bona paterna. Et sic habes duos casus, primum de lucris equalibus, secūdum de aliquo, et nullo. ¶ † Tertio, questio que determinatur, est in lucris inequalibus. Et diuiditur in duas: nam aut dos reuersa excedit, et percipitur vsque ad similem quantitatem: sed quod superest diuiditur inter sorores, et ecce determinata est tertia questio. Aut ecōtra minus est in dote reuersa, quam in dote constante: et tunc licet dos constans non consequatur tamen dos reuersa suos terminos non egreditur, nec vltra percipitur quam reuersum sit. et sic est determinata quarta questio. Sed quinta questio que determinatur est, quando ista vidua esset instituta cum fratre testatoris: et tūc quia ista dos reuersa est affecta, et debebat reseruari per patrem huic filie: merito ista filia percipit tanquā lucrū id quod relictum est in hereditate, diuidetur pro hereditaria portione, et ecce quod est determinata quinta questio. ¶ Sed nūquid predicta habent locum in quolibet ascendente, dotante, de cuius successione testamentaria agitur? Respondetur quod sic. et est notat. In transuersali autem dotante non habet locum hec lex: quia materia collationis et quasi collationis nō
8 habet locum in successione[a] transuersalium. Itē hec lex non habet locum quando dotans decedit penitus intestatus et filia vult cū aliis succedere nā tūc fit collatio dotis hincinde: et ideo ex neutra parte ē possibile qđ emergat inequalitas ēt de iure vetere: et in his cōsistit sensus huius legis. ¶ Oppo. et videtur q ista lex hodie non procedit inter liberos: cum inter eos habeat locum collatio ex testamento, sicut ab intestato: vt. j. de collatio. aut. ex testamēto. et si habet locū collatio: equalitas de necessitate inducitur: et sic maxime corrigitur ille ver. illo proculdubio. et tota ratio huius legis.

¶ Solu. concedo contrarium, scilicet quod corrigitur ratio istius. l. et etiam statutum secundū glo. Sed secundum Jaco. butrig. speciale est in casu huius. l. quod etiam hodie ex testamento cessat collatio. ¶ † Tu dic quod glo. dicit verum: tamen ista lex non corrigitur, sed modificatur: nā ex testamento hodie habet locum collatio, nisi testator disposuerit quod non conferat, si ergo testator hoc disposuerit: tunc habet locum hec lex, et non corrigitur, quod enim hodie tacita dispositio testamenti operabatur: idem debet et potest hodie expressa dispositio operari, ratio enim quare olim cessabat collatio ex testamento, erat presumpta voluntas defuncti: quia ex quo non grauatur de conferendo: presumebatur velle quod collatio nō fieret. licet ergo ista voluntas presumpta exprimatur: idem operabitur expressū, quod olim operabatur tacitum. argum. in. l. cum quid.
6 ff. si cert. peta. et. j. de fideius. l. non recte. ¶ † Ex
c tra quero de duobus[c] tantum. et primo, si pater dedit dotem pro filia, et stipulatus est sibi soli reddi: et moritur pater constante matrimonio: deinde matrimonium soluitur, cui competit actio ad dotem repetendam: an heredibus patris: an heredibus filie? De hoc sunt opin. vt not. per gloss. et doct. j. de rei vxo. ac. l. i. §. videamus. sed Bar. dicit quod ista questio deciditur per hanc. l. nam eo casu quo stipulationis paterne tenor non impedit dotem consolidari filie, quanquam ad patrem reuersam: multominus tunc impedit consolidationem actionis de dote: nam eadem est ratio consolidande actio. et consolidandi dominij, seu rei, argumen. in. l. penult. j. ad. l. falci. et ideo si pater decederet cum extraneo herede: filia et eius heredes essent in iure repetende donationis potiores. ita intelligit Bartol. istam materiam per hanc. l. vt nota, per eum. ff. soluto matrim. l. post dotem. ¶ Sed nunquid est differentia vtrū sint liberi ex eodem matrimonio, vel diuerso? non credo quod quantum ad hanc. l. sit differentia: quia equalis est et hominis et legis circa omnes liberos prouidentia, et charitas. argumen. in auc. de nupt. §. penult. Sed quidā sint permixti liberi cum extraneis institutis? Respon. quo ad beneficium huius. l. extranei pro nullo reputantur.

¶ Et ideo liberi inter se hanc. l. seruabunt: quia beneficium huius. l. non competit eis iure here
d ditario: sed competit etiam si non sunt heredes[d]:
e vt not. in versi. si tamen. in gloss. parua. Sed qd si inter liberos est equalitas cum vno, et non cum altero? Respondeo fiet proportionabilis distinctio, seu diuisio. Adde qđ not. in simili. §. de ino.
7 testamen. l. iij. in fine. ¶ † Ultimo[e] quero: pater
e dedit dotem pro filia, mortuus est gener superstitibus ex eo matrimonio filiis, ista filia vidua reuersa est cum dote od domum patris. modo quia ista filia erat iuuenis, pater remaritauit eam cū eadem dote, deinde ista filia decessit in matrimonio relictis filijs, modo de dote ista oritur inter auum et nepotes questio, nam filij primi matrimonij dicunt: mater nostra mortua est: vnde dos eius pertinet ad nos, secundum opini. Bart. de

a ☞ Actio est communis patris et filie. adde Bart. post gl. in l. post dote. ff. solu. mat. et in. l. ij. et in. l. cum. eo. tit. et in. l. vxorē. §. testamento. ff. de legat. iij. et Pau. de cast. cōsil. cxxiij. Celsus.

b ¶ Recte etiā quādo ascēdentes descendētibus succedunt nec in successione, vel agnati. Juxta no. p pau. i. l. si emācipati. ij. col. vij. ex predic. not. tres. j. de colla. Itē nec inter eos quos legitima in bonis eius de cuius heredi. agit, nō debetur: vt ibidē per eūde. Et adde qđ hodie inter succedētes quocunque iure locū hꝫ collatio. p. Bar. in l. pater filiū pen. q. de col. dot. et Bal. in rub. de coll. in. ij. col. ad fi. ver. scias. Et quid requirat vt inter descendentes locum habeat colla. vide qđ scripsi in. d. l. si emancipati. j. de coll. nu. 9.

c ¶ De duobus. No. ad ea q dicit Bart. in. l. post dotem. in. ij. q. hic alleg.

d ¶ Heredes. Uide Bal. in. l. j. §. videamus. j. de rei vxor. actione.

e ¶ Ultimo quero. Adde. l. dos a patre. et Barto. in. d. l. post dotē. et. j. prox. et Bal. in. l. senium. ad fi. j. qui testa. facer. poss. vbi etiam videtur tenere contra Jac. butr. hic.

consuetudine approbatam. Econtra dicit auus: dos a me profecta, ad me debet redire: vt. l. dos a patre. infra soluto matrimonio. Respondet Jacob. butrig. determinando pro auo: quia consuetudo loquitur quando mulier decedit in matrimonio ex quo extant filii, siue liberi. sed hic mulier non decessit in matrimonio primo, ex quo extant liberi: imo dos illius matrimonii fuit reuersa ad patrem: et desiit esse illius matrimonii. ¶ Ex isto autem secundo matrimonio non extant liberi: ergo sequitur quod repetitio competit patri. semel enim exclusi nepotes per reuersionem dotis ad auum, non admittuntur ad vlteriorem petitionem, et maxime: quia illa consuetudo est contra ius commune: et ideo non est trahenda ad consequentiam: vt. l. quod contra. ff. de legi. secundum Jacobum butrigarium, hic in lectu. quod est no. dignum. ¶ Sed contra opin. Jacob. facit ratio consuetudinis: nam secundum opinio. Jaco. de
a bel.[a] et Barto. in. l. si cum dotem. in princi. et in. l. post dotem. ff. soluto matrimo. qui dicunt quod premortua filia, liberi eius veniunt ad dotem, tanquam heredes matris, ius saltem causale: licet non formale, in persona matris precessit: nec debet esse deterioris conditionis: quia mater superuixit. Item nec debet secundum rationem consuetudinis mater reputari deterior: quam filii. arg. j. de bo. mater. l. si viua matre. ver. nam licet. vnde non est minus potens ius in causa, quam in causato: vt supra de legi. l. digna vox. Item quia ista dos est reuersa ad patrem, non quasi permansura, sed quasi discessura: vnde non debet in eius patrimonium connumerari. argumen. ff. de coll. bono. l. dedit dotem. Item quod ista dos conuertatur in secundum matrimonium, est introductum in fauorem filie: ergo non debet in eius odium retorqueri, quod fieret, si in hac dote non haberet heredes: nec transmittere posset ad liberos: cum intersit nostra ad nostros liberos transmittere quibus omnia ex voto paramus: vt. ff. de bonis libertorum. l. nihil. §. facilior. pro tanto videtur posse defendi quod mortua filia in secundo matrimonio sine liberis, tota dos debet applicari liberis primi matrimonii: et hoc tali exemplo confirmatur: ponamus quod ista filia habet filios ex vtroque matrimonio, nam secundum opinio. Jacob. butriga. soli filii secundi matrimonii haberent dotem istam ex consuetudine. sed hoc est impossibile: quia ex quo habent vt heredes secundum opinionem Jacob. de bell. et Bartol. necesse est quod habeant tantum pro hereditariis portionibus: vt infra de heredib. act. l. pro hereditariis. et per consequens oportet liberos primi et secundi matrimonii iure hereditario succedere in
8 ista dote. ¶ † Sed hic emergit dubium: dictat statutum quod filiafamilias possit testari: modo ista mulier habens vnicam filiam, instituit heredem filiam et germanum. modo queritur nunquid iste germanus testatricis in ista dote habet hereditariam portionem: et videtur quod sic vt ipsa, quia heres: iuxta not. in. l. auus. ff. de pactis. Contrarium dico, quod portio dotis quoad ipsum extraneum est caduca: et ideo accrescit filie: nam in extraneo est caduca: quia cessat ratio consuetudinis in extraneo: ergo consolidatur superstiti filie: quia eius fauore est consuetudo introducta. ¶ Sed contra hoc duo faciunt. primum est: quia filia istius filie admittitur iure speciali, id est ratione consuetudinis contra ius commune introducte: ergo non habet ius accrescendi: vt digestis de conditionibus et demonstrationib. l. mulieri et titio. secundo: quia hic agitur de singulari successione dotis, in qua non est locus iuri accrescendi inter coniunctos coniunctione legali: vt. ff. de legatis secundo. l. et proculo. Respondeo, et dico quod hoc non contingit vi coniunctionis: quia inter istam filiam filie et coheredem nulla est coniunctio verbalis; nulla est coniunctio realis: nulla est coniunctio legalis: quia nullo medio coniunguntur, sed est quia ista filia sola reperitur in consuetudinario et legali beneficio: et ideo ipsa sola succedit in dote. Aduerte: hec ratio infert quod si esset exheredata a matre, succederet: quia consuetudo aufert ab auo: et dat nepoti, vel nepti: et sic non vrbe re. si, quod est contra predictam determinationem Jaco. de bel. et Bart.
9 et ideo est cogitandum super hoc passu difficili. ¶ † Unum aliud queritur: hic dicitur quod stipulationis paterne tenor facit dotem ad eum reuerti. Queritur de isto tenore, quomodo debeat concipi. Respond. si impersonaliter concipitur: ad intellectum iuris refertur: quia vbi precedit ordinario legalis actum, intelligitur secundum ordinationem legis: vt. ff. solu. matrimonio. l. post dotem. secundum vnam lecturam. et no. in l. quod fauore. de legi. §. per Petrum. Si autem pater personaliter stipulatur: aut sibi soli, et obtinet. l. quoties. ff. soluto matri. sed si filia agat pa-
b tre mortuo[b] obtinet lex nostra. Aut stipulatur sibi et filie: et tunc ista copula non habet diuidere stipulationem in partes equales: sicut alibi dicitur. ff. de duobus reis. lege reos. §. cum tabulis. sed habet iuris ministerium designare. et quasi expressio iuris ciuilis est. quod actio fit communis patris et filie: nec impeditur consolidatio: digestis soluto matrimon. l. post dotem. secundum aliam lecturam. Aut verba concipiuntur alternatiue patri, aut filie: tunc ista stipulatio continet extrema, videlicet reddi patri. scilicet quando soli patri est reddendum: et filie reddi, quando soli filie est reddendum. medius autem casus quando ius reddendi dotes est commune, est omissus: et ideo est in dispositione iuris communis relictus: et tunc fit actio communis patris et filie digestis soluto matrimonio. l. post dotem. secundum aliam lect. sed interdum non stipulatur pater sibi soli: nec adiuncta persona filie ad agendum: sed qualificat stipulationem propriam adiuncta persona filie ad consentiendum: tunc penes filiam non residet ius commune agendi, si consentit: sed si vult vti iure communi, et non vult quod pater innitatur proprie prouidentie: sed vult quod actio fit communis: potest eligere istam viam. si autem non eligit, et queritur quid iuris sit: determinatur in dicta. l. post dotem. secundum aliam
c lectur. ¶ Unum aliud queritur: consuetudo[c] loquitur quando filia decedit in matrimonio cum liberis: et non est contra consuetudinem interposita stipulatio derogatoria. Sed quid si maritus decessit vno mortuo ante vxorem: postea decedit vxor superstitibus liberis viuo patre eius: an iste auus potest auferre dotem nepotibus: de consuluerunt multi doc. bononienses, quod sic: quia cum mulier non decesserit in matrimonio, quia vir erat mortuus, cessat tenor consuetudinis: ergo cessat eius effectus: quia consuetudines restringuntur per actus, ex quibus inducuntur, sicut restringuntur prescriptiones, vt proprios facti terminos non excedant: vt ff. de itin. actuque pri. l. j. §. iul. et ita tenet Bar. in. l. post dotem. ff. sol. matri. in. xv. col. in ver. item facit ad aliud. in fi. Et licet ratio consuetudinis videatur esse in contrarium: tamen quia ista ratio non est in consuetudine redacta, nihil videtur operari: sicut ratio iuris scripti, que non est redacta in figura legis: sed est retenta in mente conditoris, quando lex continet ius singulare, non attenditur, nec consideratur. ff. qui et a quib. prescripsit.
10 ¶ † Ultimo quero. in instrumento continetur quod vir recepit dotem: et est in instrumento dies et consul. et certum est quod si probatur quod tunc non recepit, quod instrumentum est falsum, vel simulatum: vt no. j. de non nume. pe-
d cu. l. si ex cautione. modo quero, nunquid si confitetur se recepisse[d], probato quod tunc non receperit, instrumentum probetur siue presumatur simulatum. Ad quod respon. si quidem instrumentum continet receptionem et confessionem, elisum est instrumentum per contrariam probationem. Si vero continet solam confessionem: tunc refert, aut confitetur se tunc recepisse et idem, aut confitetur numerationem retro factam: et tunc secus: quia veritas rei potest se compati cum veritate instrumenti, aut non declaratur antiquitus ante: et tunc refert, aut numeratio formis de qua loquitur instrumentum potuit precedere instrumentum: et tunc non eliditur instrumentum, verbi gratia: promitto decem causa mutui: que confiteor me recepisse: vt not. j. si cer. pet. l. si ex pretio. in gl. scilicet chirographo. Aut veritas actus a tempore instrumenti non potest separari: et tunc eliditur instrumentum, verbi gratia: hodie contraho matrimonium, et hodie confiteor me habuisse in veram dotem pro matrimonio contracto centum: nam cum impossibile sit quod vera dos precedat matrimonium: si probatur quod hac die non interuenit numeratio, eliditur instrumentum. secus si diceret: confiteor habuisse nomine dotis: quia hec verba verificantur in dote futura. argumen. eorum que not. in. l. cum plures. §. fi. ff. de administr. tuto. et ideo quid iuris sit de huius dotis petitione, et collatione, apparet ex predictis. et adde quod not. in. l. post dotem. soluto matrimo. per Bartol. in. l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verborum obligationib. per Bartolum. ¶ Unum solum aduerte: quia agens debet esse cautus: vt non agat ex naturali numeratione: quia presumptio naturalis numerationis oritur ex instrumento secundum locum et tempus instrumenti: et ideo elisa naturali numeratione, secundum illud tempus restat sola ciuilis numeratio: sed ex hoc capite non est actum: vt not. in Spec. de teste, §. nunc dicendum. ver. item agens. Sed quid si aliquis dat dotem, et stipuletur sibi recipienti pro eo cui de iure debetur: queritur quid operetur ista stipulatio. Respon. ei queritur cui ratio iuris permittit: quia talis stipulatio regulatur a iure communi. facit ad hoc in ratione lui. ff. de stipula.
11 seruo. l. si seruus communis meus et castrensis peculii. §. final. ¶ † Sed quid si ista stipulatio est concepta alternatiue: verbi gratia. dotans est stipul

a ¶ Jaco. de bel. et Bartol. Propter ista Rapha. in al. leg. l. post dotem. impugnat istam opin. dubia: sed vide ex dictis per eum in vlt. col.

b ¶ Mortuo. Uide in lege caius. et ibi Bar. ff. sol. ma. vbi plene: et tunc. j. inpe. et vlti. col.

c ¶ Consuetudo. no. ad. l. dos a patre. et vide. §. in precedentibus. sed quid si simpliciter probatur consuetudinem esse quod muliere predecedente in matrimonio, dos transeat ad liberos. Lu. ro. in. d. l. post dotem. videtur tenere quod tunc licet mulier decedat premortuo viro: tamen habebit locum consuetudo: quia dicitur decedere in matrimonio illa que est vidua. l. final. de bo. mater. et. l. filii. §. vidua. ff. ad munici. Sed non multum placet: maxime attento communi vsu loquendi, secundum quem debent intelligi verba testamenti secundum Bal. de pace constan. in versi. possessiones. verba testamenti interpretantur contra producentem. c. in presentia. extra de probat. et ita est de mente Bar. in. d. l. post dotem.

d ¶ Si confitetur se recepisse. Adde Ang. are. post glo. in. §. sed si vxori. in vers. instrumenta. in stit. de leg. et Rom. in. l. pen. §. si vir socero. post Imol. ff. solu. matrim. Cels.

stipulatus sibi, aut cui de iure debebitur. queritur an stipulator poterit agere, si non interueniente stipulatione et non deberetur: et videtur quod sic saltem pro parte dimidia: quia alternatiua inter personas ponitur pro coniunctiua: vt. j. de verbo. signi. l. cum quidem. Econtra videtur, quod nulla sit stipulatio, nam cum vtrique acquiri possit: videtur non valere, propter incertitudinem: vt. ff. de stipu. seruo. l. proinde. §. fin. Sol. aut est talis stipulator cui per legem prouideatur: puta pater dans dotem pro filia: et tunc dicta verba debent intelligi secundum iuris intellectum: vnde quandoque erit actio propria patris, quandoque consolidatur filie: quandoque erit actio communis patris et filie: quia stipulator retulit se ad ius. Aut stipulator erat extraneus: et tunc aut vtitur verbis directis aut vtitur ministerio stipulatoris, primo casu acquirit sibi. verbi gratia extraneus dotans dicit promittis mihi aut ei cui de iure debebitur, nam extraneo stipulari non potest. vt nota. ff. de verbo. obli. l. stipulatio ista §. alteri. Fallit in. l. caius. sol. mat. in auo materno dotante. et in similibus personis, vel dic quod speciale est in dote. quia quasi re contrahitur obligatio, et propter priuilegium mulieris in dote: et ideo etiam si verbis directis vsus fuisset extraneus stipulator. queritur mulieri vtilis actio si nominatim stipulatur ipsi mulieri: vt dicta. l. caius. sed stipulando (vt dictum est) sibi stipulatori: aut cui de iure debebitur, non intelligitur
a stipulari mulieri: quia fundando [a] primo stipulationem in se, de iure mulieri non debebitur: vt. l. quoties. ff. sol. ma. licet Bart. dicat contrarium in d. l. caius. aut vtitur stipulatoris ministerio: tunc aut modo ministerio v. ibi gratia: promittis mihi stipulanti et recipienti pro eo cui de iure debetur tunc ad ius ciuile recurritur. Aut vtitur mixto ministerio. verbi gratia: quia dicit promittis mihi vel ei cui de iure debebitur: et tunc est videndum qualiter ista alternatiua ponatur vtrum copulatiue, vel electiue, vel correctiue, an per modum ordinis. Bart. dicit in d. l. caius. quod ista stipulatio habet hunc sensum: promittis mihi recipienti pro me, aut pro muliere. et tenet quod mulier preferatur ex natura dotis: quia alternatiua debet intelligi secundum naturam actus super quo apponitur argu. ff. de libe. et posth. l. gallus. §. j. cum sua gloss. Si autem communiter diceretur sibi recipienti pro se et cui de iure debetur tunc quilibet pro parte aget secundum Bar. Tu dic quod alternatiua et copulatiua si mulier dedit dotem, refertur effectualiter ad ipsam mulierem argu. ff. manda. l. idemque. §. si cui. ff. de solu. l. si cum Cornelius. Si autem extraneus dotauit eam: tunc videtur quod copulatiua habet stipulatorem et mulierem equaliter copulare. arg. dic te. l. cum quidam. In contrarium facit, quod soli stipulatori queratur: vt. j. de contrahe. et comitti. stipu. l. secundum responsum, nam vbi oritur incertitudo ex tenore stipu-
b lationis, presumitur quis in dubio sibi et suis heredibus [b] prouidisse, et non alteri. Conclude ergo quod extraneus interdum stipulatur nominatim mulieri, et non sibi: et tunc prefertur mulier: vt dicta lege, caius. interdum econtra concipit sermonem: quia stipulatur sibi, aut mulieri: tunc quia fundatur primo stipulatio in persona sua, forte mulier videtur adiecta solutioni, non obligationi. arg. ff. de solu. l. si cum Cornelius. Interdum stipulatur sub hac forma: promittis mihi recipienti pro eo cui de iure debebitur: tunc mera dispositio iuris spectatur, que disponit de ipsa muliere: vt. j. de pact. conuen. l. ex morte. in fin. Interdum stipulatur ita: promittis mihi recipienti pro me, aut cui de iure debebitur: tunc (vt. s. dixi) dicit Bart. quod debetur mulieri: sed hoc forte non est verum: quia cum prius fundauerit stipulationem in se, non potest amodo descendere in mulierem, vt hac. l. in verbo, stipulationis patere tenor. referant: ergo hec verba ad successores stipulatoris. Interdum stipulatur ita promittis mihi et ei cui de iure debebitur: et tunc licet copula consueuerit diuidere obligationem: vt. ff. de duo. reis. le. reos. §. cum tabulis. tamen credo quod hic non diuidatur: sed intelligatur de successoribus stipulatoris: quia eis de iure debebitur: et quia in dubio de herede videtur esse sensum: vt. ff. de proba. l. si pactum. et quod no. in. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. super his tamen cogitabis. Vnum scias, quod licet extraneus possit stipulari dotem mulieri fauore mulieris in dote: tamen econtra mulier non potest extraneo stipulari restitutionem dotis verbis directis in extraneum: vt. ff. ad treb. l. debitor. §. fi. et dic de hoc vt ibi in tex. et glossa.

¶ Finium regundorum. Rubrica.

1 ☞ Papa potest mutare fines territoriorum sue iurisdictionis.

¶ Lex prima.

REgionem. Non inspiciuntur fines antiqui, sed fines in venditione designati: quia licitum est mutare terminos in propriis agris.
c hoc dicit. in dubio tamen statur terminis antiquis: nisi mutati probentur: vt. j. l. proxi. ¶ No. quod non considerantur fines antiqui [c] sed fines in contractu designati. videtur in priuilegiis si papa concedit alicui castrum, et designat confines maiores vel minores finibus antiquis: quia in potestate ipsius est in propria
1 iurisdictione mutare fines territoriorum proprie iurisdictionis. ¶ † Item no. quod inspicitur non quod fuit, sed quod nunc est. ad con. ff. e. l. eos. et. j. l. proxi.

1 ☞ Termini apparentes, habentur loco instrumentorum.

¶ Lex secunda.

SUccessionum. Varietate successorum, et consensu dominorum possunt agrorum termini mutari. h. d. ¶ No. hic in gl. quod standum est finibus an-
1 tiquis: nisi noui probentur. ¶ † Item nota quod ter-
d mini apparentes [d], habentur loco instrumentorum quasi immo isti termini appellantur monumenta: quia videntur positi ad perpetuam rei memoriam, immo quantum sunt antiquiores, tantum sunt efficaciores: nisi mutari probentur.

1 ☞ Index aditus in iudicio finium regundorum, qualiter procedere debeat. nu. 2.
3 Iudicium finium regundorum habet mixtam causam possessionis et proprietatis.
4 Possessio qualiter probetur.
5 Sententia diffinitiua an possit ferri in iudicio finium regundorum lite non contestata.
6 Questio et querimonia qualiter differunt.

¶ Lex tertia.

SI quis super. ¶ In iudicio finium regundorum queritur de proprietate et possessione: et mensura committitur agrimensori: et secundum eius relationem postea iudex mandat terminos dirigi. et adiudicat: et altera parte per contumaciam absente, potest iudex agrimensionem committere, et diffinitiuam proferre. h. d. Diuide in duas partes. Nam in prima parte loquitur ante litem contestatam. In secunda post litem conte. secunda ibi, quod si altera, secundum glossam que incipit, hic erat. que diuisio non placet: quia in prima parte dicitur quod lis debet terminari: ergo erat lis contestata: nam cum vtraque pars esset presens: lite non contestata non posset ferri diffinitiua [e]: vt no. extra qui fi. sint legi. c. p venerabilem. Diuide ergo aliter: scilicet quod in prima parte loquitur partibus presentibus, in secunda loquitur altera parte absente.
1 secunda ibi, quod si altera. ¶ † Nota quod index aditus in hoc iudicio primo querit de possessione: id est quantum quisque possideat. secundo de proprietate, supple vel de alio iure, ex quo pos-
2 sit fundari iudicium. ¶ † Tertio terminos assignat secundum Iaco. butri. Primo ergo index
f mittit agrimensorem [f], vt videat quantum quisque possideat: et hoc est possessorium. hoc viso examinat de proprietate, et videt quantum quisque debet possidere: quo viso, facit terminos poni. Iacob. butr. Modo vidi dubitari an iudex debeat primo mittere agrimensorem, et ponere terminos prout debent stare: et postea pronuntiare quod de cetero debent possidere secundum terminos per agrimensores impositos qui incipiunt in tali loco, et finiunt in tali. an vero primo debeat pronuntiare fictum mihi conuenit quod titius tot pedes plus possidet quam debeat: ideo pronuntio terminos imponendos per agrimensorem: et eos sic positos fore seruandos: et postea in executione mittat agrimensorem, qui ponat terminos vbi debet. si autem non possunt poni commode vbi terra alterius: et econtra. certe vtraque opinio potest sustineri. sed prima est verior, quia prima sententia est certior: et ideo laudabilior vt mititur
3 de actio. §. curare. secundum Ia. butri. ¶ † No. quod iudicium diuisorium habet mixtam causam possessionis et proprietatis tamen iudicium finium regundorum de quo hic loquitur, non semper est diuisorium, immo proprie non est diuisorium, sed est declaratorium rei iam diuise: et interdum iudex non ponit nouos terminos, sed confirmat veteres, si bene se habent, et mandat eis ita perpetuo. et imponit silentium contra facientibus: vt. ff. de
g arb. l. inter Stactianum. Et est ita lex [g] ar. quod ille q

a ¶ Fundando. non dicitur fundata propter incertitudines resultantem ex alternatiuam. et etiam per d. l. caius.

b ¶ Suis heredibus. et hanc opi. Bal. contra Bar. tenet Sa li. in. l. auta. j. de iure dot. et Lud. ro. in d. l. caius. sol. mat. vbi pro hoc adducit quod illud verbum cui de iure etc. debet referri ad ius com. non ad speciale. text. est no. secundum eum in. l. si. §. de his qui ve. eta. impe. sed de iure speciali dos data ab extraneo debet reddi mulieri. l. j. §. accedit. j. de rei vxo. actio. de iure vero com. debet reddi heredibus stipulatoris: quibus quesitum est ipsi stipulatori per stipu. ergo etc. sed ad d. l. caius. responderi potest, quod ibi extabat ius commune. et etiam speciale prouidens in materia. sed in ista materia solum prouidet ius speciale. s. quod si extraneus dat dotem, dos debeat adaedi mulieri: tamen veritas huius opinionis pendet in totum ab illo ar. an si extraneus stipulatus est sibi, aut mulieri, videatur mulier adiecta solutioni: vt tenet Imo. et quidam alii in d. l. caius.

c ¶ Non considerantur fines antiq. Et ratio est: quia probabiliter non presumuntur mutari, vt not. Iste in l. in finalibus. per illum tex. ff. fi. regun. Celsus.

d ¶ Termini apparentes. N. Iste in l. eos. ff. e. Celsus.

e ¶ Diffinitiua. Vide per Bal. in aut. ces. §. fi mi. se ab here. absti.

f ¶ Agrimensores. Tu dic hoc verum parte monita, vel citata, vt intersit loco: vt per Bart. in l. qui bona. §. huic stipulationi. versi. sed an et quando. col. j. ff. de dam. infec. Cel.

non possidet, non potest agere iudicio finium regundorum ratione solius proprietatis, ad idem l. prima. ff. familie erciscunde. ¶ adde quod dixi in
4 l. secunda. §. communi dividundo. ¶ † Quero qualiter probetur possessio. Respondeo ille dicitur possidere, qui fecit seminari terram, ¶ arari, ¶ colli: multo fortius si reditus percipit tamen etiam si non probaret de redditibus: ex eo quod fecit terram seminari, arari, ¶ coli, probatur possessio. ¶
5 hoc teneo per gl. hic positam, quam no. ¶ † Item quero hic nunquid in iudicio finium regundorum possit ferri diffinitiva lite non cōtestata. gl. dicit quod non. Bar. dicit quod sic, altera parte absente per contumaciam, vt in verficu. quod si altera. quia dic nō sunt ꝓpria alia remedia ad cōsulendum actori, nisi veniatur ad diffinitiuam. arguitur. §. si minor. ff. de hered. abstil. aut. si omneꝫ. adde quod notatur. §. vbi de cri. agi apor. aut. qua in prouincia. in princip. opin. glos. ructor est: quia a regula iuris non debemus recedere: nisi per aliam legem expresse excipientem a regula, ergo ꝛc. qui regulariter in qualibet causa debet lis contestari: vt. §. de iud. l. properandum. in ptinc.
6 ¶ † Ultimo quero, que est differētia inter querimoniam ¶ questionem. dicit glos. quod querimonia dicitur ante litem contestatam: questio vero dicitur post litem cōtestatam. ¶ adde quod no. ff. ad trebel. l. lucius. §. tres heredes. per glo. ¶ in. l. amplius. rem ratam haberi. per Bartol. quod nota.

¶ Lex quarta.

SI constiterit. ¶ Qui post litis cōtestatione. super finibus aliquid innouauit indebite, punitur. h. d. Et istam legem commendat Rofredus in materia violentiarum. vel sic. Qui post litis contestationem in iudicio finium regundorum occupat de alieno: illud debet reddere, ¶ tandem de suo. h. d. Jaco. burri.

¶ † Nota text. dum dicit, vnusquisq; contentus suo, rem non expectat iuris alieni. Quærit glos. nunquid ista lex concurrat cum. l. si quis in tantam. §. vnde vi. Respondet ꝙ ista lex in aliquibus excedit illam. Item ista lex disponit de duplicatione in specie: quia dicit tantum agri modum. ibi vero pena est in quantitate, quia debetur estimatio. ¶ Secundo quero hic, vtrum puniatur attentatum, non consummatum [a]. opiniones sunt in glos. sed vera opinio est, quod eus hic ciuiliter agatur, quod requiritur occupatio consummata. ¶ ita finaliter tenet glo. parua que incipit, id est temeritate. Cetera dic vt plene not. per Rofr. in dicto commento.

¶ Lex quinta.

QUinq; pedū. Datur ꝓ modica occupatione, ¶ pro vili cespite terre, redditur iudicium finium regundorum. vel sic. Judicia que redduntur in re communi, redditur ita pro re parua, sicut pro re magna. hoc dicit.

¶ Actio finium regundorum tollitur tantus triginta annis.
Quare autem ista actio durat triginta annis.
Actio finium regundorum quando nascatur. 4.
An autem ista actio sit natiua, vel datiua. 6.
Actio finium regundorum, an possit moueri pro peti terminos turbatos, qui steterunt per triginta annos in quiete. 8.
Prescriptiones sunt introducte ad lites tollēdas.

¶ Lex sexta.

VNctis molitoribus. ¶ Questio finium regundo-

rum non tollitur nisi spacio triginta annorum, ¶ non spacio longi temporis. ¶ † Nota quod actio finium regundorum non tollitur spacio minori triginta annorum. glos. que est hic, formatur vnam oppositionem, ¶ duas questiones. Incipio ab opposītione: vt videtur quod tollitur dum. §. si. vbi dicitur quod si vicinus meus vēdidit aliquid de meo, egrediendo terminos agrotum, quod emptor prescribit spacio decem annorum. Sed ibi prescribitur dominio, non actioni: quia adhuc competit actio finium regundorum: vt termini commodius distinguātur. sed ibi remanebit id quod ibi prescript. hoc est dicere actio finium regundorum durat in sensu iudex commodum prescriptionis non debet auferre prescribenti, vel aliter in. l. contraria actio finium regundorum non tollitur directe, sed indirecte: quia cum prescribatur dominium indirecte, prescribitur contra actionem finium regundorum, quoties prescriptum est, sicut no. in simili in. §. §. de serui. ¶ aqua. facit quod not. in fine infra de pigno. l. vsucapio. hanc approbat Jaco. burriga. vbi ergo nō decurrit prescriptum, durat actio ista triginta annis: sed vbi aliquando prescriptum indirecte, tollitur ista actio, secundum illam vltimam solu. vel reducitur ad formam prescriptionis, secundum solu. primam: sic magis
2 modificatur, quam tollitur, ¶ sic vtraq; solutio vera. ¶ † Quero quare ista actio durat triginta annis. Respondeo: quia est in rem, vt infra de actio. §. quedam. Ista ratio est bona: vt. §. de peti. here. l. hereditatis. vel dic ꝙ est personalis mixtam habens causam, secundum Jaco. burri.
3 ¶ † Secundo querit glos. quando nascitur ista actio finium regundorum. Respond. ex quo ceperunt fines turbari: poterit dici quod turbatio parit aduersarium in hac actione: sed tamen ante ꝙ quis habeat aduersarium, habet hanc actionem causalem. licet non formalem. sicut dixi in. §. §. de alienis. ind. referendo verba Petr. ¶ Cyn. ¶ Tertio quærit glos. vnde nascitur ista actio. Respondet quod non ex cōtractu, vel quasi: vel maleficio, vel quasi: sed est datiua propter turbationem: vel
4 eo. l. ff. ¶ † Aduerte quod glos. dicit, quod turbare aliquem in simbus
b vel in pos. non est proprie maleficium [b]. Istud est verum, quando habet iustam causam turbandi, iustam non dico essentialiter: sed quantum ad eius excusationem: vt quia turbat bona fide, quia repetit aut putat se esse in possessione. argu. ff. de vsucapio. l. celsus. tunc bene concedo quod turbatio non est maleficium. sed quando quis scienter turbat, vel etiam culpa: tūc est maleficium: quod apparet: quia criminaliter punitur quis pro vi turbatiua: vt. ff. de actio. ¶ obliga. l. seruus non in omnibus. quod dico de culpa, intellige lata: sed levis vel leuissima culpa non est maleficium proprie [c]: vt no. Cy. §. de epi. ¶ cle. l. si quis nō dicā rapere. ¶ † Re-
5 c nerrendo ergo ad questio. gl. quero, vtrum ista actio sit natiua, vel datiua. certe imo dicendum est quod est natiua: quia oritur ex preexistenti materia. vt. ff. de pactis. l. iuris gentium. §. 2 ideo puto. sed glo. infra. de obliga. que ex quasi contractu. §. Item si inter aliquos. dicit quod nascitur ex quasi contractu: sed circa hoc sic distingue. Aut agitur actione finium regundorum propter furtum ¶ damna data: vt. ff. eod. l. §. post litem. ¶ tunc dicam natiuam. ¶ obtinet glos. legis contra. ¶ incipiunt currere. xxx. anni a die damni dati, vel fructuum perceptorum, aut agitur vt termini ponantur de nouo. Exemplum. in. l. §. eo. veliam potius reparentur: quia fluminis inundatione, vel alio modo erant obliterati ¶ tunc talis actio videtur datiua. si autem erant turbati facto aduersarii: si quidem dolo, vel lata culpa: tunc ista actio fit ex maleficio. ¶ currit a die turbationis. xxx. anni. si vero sine dolo, vel lata culpa, propter iuste
6 ignorantie causam: tunc talis actio fit datiua, ¶ currunt similiter. xxx. annis die turbationis. ¶ † Unde de hac actione vere dici potest quod est ex variis figuris causarum: quia quandoq; est ex quasi contractu, quandoq; ex maleficio: quandoq; est datiua. ¶ ita dico super ista questione. Jacob. burri. dicit quod aut ego quia terminos amouisti: ¶ videtur nasci ex delicto. aut ego quia possides vltra ꝙ debeas: tunc videtur venire ex quasi contractu. sed tu dic vt dixi. vel sic aut agitur ad personales prestationes: ¶ tunc est actio personalis ¶ natiua ex quasi contractu. aut agitur ad ipsam finium directionem: ¶ tunc aut ratione turbationis, ¶ subdistingue inter turbationem culpabilem ¶ inculpabilem. aut ratione excessus possessionis: ¶ tunc tene glos. quod actio sit datiua. est tamen in rem scripta propter quod in hoc videtur habere instar
7 ¶ naturam realis actionis: quia sequitur fundum. ¶ † Extra queritur hic. Nos habemus hic duos fundos vicinos, termini steterunt non turbati per triginta annos: postea turbantur, queritur vtrum ista actio potuerit moueri. Respondeo si quia actio finium regundorum proponit prius non potuit pro finibus dirigendis, cum fines stabant vt debebant: nunc autem incipit nasci: ergo nunc incipit prescriptio secundum
8 Jacobum burrigarium. ¶ † Similis questio formata fuit in actione communi dividundo. Quidam steterunt in communione per triginta annos: vnus istorum vult postea petere diuisionem. quæritur vtrum possit. glos. dicit quod non in. l. fina. §. communi dividundo. nam actio communi dividundo siue in rem oritur nedum causaliter: sed etiam formaliter: quia ipsa communio per se parit aduersarium in actione communi dividundo. Si ergo actio est natiua causaliter ¶ formaliter: ergo videtur longissimi temporis prescriptione: vt. §. de anna. excepti. l. §. adhec. Veritas est in contrariū: et non ēt verum qō sola communio parit aduersa-

a ¶ Adde hue Alle. in. l. sed si locari. ff. e. rt. An ante actio finium regū. arbi. sit vide per Ale. l. l. in actionibus. de in litem iur. ¶ ibides Raph. ¶ gl. instit. de actī. §. preterea.
b ¶ Consummatū. Not. ꝙ vbi agitur ciuiliter, requirit factū cōsummatū ¶ adde. l. vulgaris §. q furti. ¶ ibi bar. ¶ doc. ff. de fur. ¶ ꝛc Bart. ¶ doc. in. l. si qs ad se. in vlt. co. ff. ad. l. iu. de vi. in l. q possessionē. ff. vi ¶ vi ar. ¶ Bal. in l. si quis non dicaꝫ rapere. in. §. 1. o. §. 8 epi. ¶ cle.
a ¶ Adde qō posui in apo. ad Pa nor. in. c. adoleſcēs poſtea. 3. nu. 2. et. 3. in ver. conſummaꝫ tum. extra de ſponſa. Lud. ro. ſingul. ſuo. eccxxx. incipit. videt capiens peculiaꝫ. in ſuo trac. quando puniſt conatus. qui eſt impreſſus poſt tit. de ſen. excō. Celſus.
c ¶ Non eſt proprie maleficium. Adde Cy. in. l. §. de aegr. poſſ. ¶ in. l. is qui. §. ſi tutoris. ff. qō vi aut clan. ¶ omino Ale. in. l. unuſquiſq; ſuum. Pau. ff. de iu. qō eſt notandum p ſtatutis faciendis? nientionem de maleficijs. Celſus.

1 2 3 5 7 9

aduersarium. nisi quis faciat aduersarium, contradicendo diuisioni. Item cum vtrq; possideat pro indiuiso, contra possidentem non currit præscriptio. Item cum propter pactum non possit fieri vt perpetuo non dividatur, non potest fieri per præscriptionem. ¶ †Item præscriptiones sunt introducte ad lites tollendas modo si per præscriptiones inducere tur perpetua communio: sed non esset lites tollere: sed augere: quas materia communionis solet excitare: vt. ff. de leg. ij. l. cum pater. §. dulcissi mis. Item communio z possessio pro indiuiso est causa actionis prodi tionis. Item communio z possessio pro indiuiso est causa actionis produ cendi. ergo non debet esse causa eius tollendæ. Ex quibus rationibus z aliis que possunt adduci, vera conclusio est, quod vtrq; possidente nõ currit præscriptio: sed altero tantum possidente, ille bene præscribet tri ginta annis. z ita debet intelligi. §. ad hec vide tibi per Cyn. qui quasi formatomnes predictas questiones, z refert in hoc opi. Rogerij glossa tor antiquissimi. qui ita tenebat.

¶ De consortibus eiusdem litis. Rubrica.

¶ Lex prima.

Explosis. ¶ Licet plures sint consortes eiusdē rei: tamen quilibet potest p parte agere z defendere. h.d. ¶ †Nota. quod in iuribus singularium personarum non est necessarius omnium cõsensus: sed vnusquisq; potest prosequi ius suum, z agendo z defendendo, vt hic. z vtendo. ff. communi dividundo. l. binus. facit ad hanc. l. ff. de iud. l. non idcirco.

¶ Lex secunda.

Communesente potest quis agere z defendere si ne mandato, prestitis legitimis satisdationibus, hoc dicit. z est regno. Et vide quod no. per hanc. l. extra de dolo z contu. cum dicit. in prima gl. z iste casus non reperitur alibi: ideo bene no. ¶ Inter. sine mãdato. etiam eo non allegato. ¶ †Item glosse iuris debent recitari per tres op. Lud. dicitur hic quod admittur quis pro alio ad litem prosequendam, licet contestem eum non habere mandatum. contra. §. de procu. l. j. in textu z glossa. So. hic speciale in consorte eiusdem litis. qui admittitur ad litem prosequendam, cuius sit inchoata. licet contestem nob habere mandatum: non tamẽ admitteretur ad li tem de nouo inchoandam. hic dicit primo gl. z vide. j. si cer. pe. l. cuz te.

2 ¶ †Secundo op. z videtur quod non admittitur consors pro consorte [a] ad litem prosequendam: vt. ff. de iud. l. si petitor. So. aut venit secũdum

a voluntatem z admittitur sine dubio. aut preter voluntatem z loquitur hecle. aut contra voluntatem consortis: z non admittitur ad prosequẽ dam actionem. vt. l. contraria. sed ad defensionem bene admitteretur. q̃s pro lautore. ff. de soln. l. solutionẽ z iudicium. nisi sit talis defensio que

1 requirit cautionem rati: vt. ff. de procu. l. non solus. §. si tutor. ¶ †Ter tio op. dicitur hic quod post litem conte. cauetur de rato. Contra. imo dz latius. vt. ff. de pact. stipu. l. pretorie. So. fatetur hoc cõtrarium esse vnde ponitur hic cauere. pro satisdare. hic vide quod dicit in. l. stipu

b lationum alie. in prin. de ver. obli. in addi. ¶ †Quarto op. quod post li tem contesta. non debeat cauere, nec satisdare: vt. ff. de procur. l. pompo nius. §. ratihabitionis. Sol. ibi loquitur in eo qui interuenit ante litem conte. procuratorio nomine, vnde per litis cõtestationem sua firmatur in iudicio. nec potest opponi exceptio ista declinatoria. non debes audirini si causa: vt. ff. de procura. l. ita demum. sed hic interuenit post litem con testa. et ratio: quia exceptio declinatoria que oritur post litem contest. non includitur post lit. conteita. ita dicit hic glo. nota. z ad hoc hec tãq̃

5 singularis semper allegatur. ¶ †Quero nunquid ista lex habeat locum in negotijs, vel iuribus indiuiduis? Respon. aut loquimur respectu pre iudicij generandi absenti. aut respectu iuris in iudicio deducendi. Primo casu nõ preiudicat absenti. z si vult prosequi nomine absentis, oportet quod satisdet: vt hic. facit. ff. de condi. z demon. l. titio centus. §. titio genero. in fi. Secundo casu non est dubium quod potest nomine suo totum ius indiuiduum in iudicium deducere. nam (vt dixi) in iuribus singulorum non attenditur cõis sensus, sed proprius: vt. l. j. §. cod. z ibi dixi. z de hac materia vide in Specul. de coniuncta persona.

¶ De noxalibus actionibus. Rubrica.

¶ Lex prima.

Si ex furt. ¶ Ex furto facto in seruitute non recipitur liber factus. nisi ex noua contestatione. h.d. vel sic. Manumissus actionis semel impedita facit eam nunq̃ nasci. nisi ex causa noua: quia noua causa nouũ parit effectũ. h.d. facit ad primum no. ff. de sol. l. dispensatorem. in fi. ¶ Nota lex. q̃ noxa caput sequitur.

¶ Lex secunda.

Si seruus vestri. ¶ Ne aliquis indebite damnum patiatur, verba statuti recipiunt interpretationem restrictiuã. h.d. ista lex ẽ̃m Bar. Vel sic. Statutum disponens super eo super quo dispositius cõmune, interpretatur secũdum ius cõe, ad hoc cõiret allegatur. Idẽ dicit rex. in cõsuetudine: vt extra de cõsue. c. cũ dilectus. vbi est textus notabilis. vel sic. ¶ †Statutũ in dubio nõ presumitur alicui auferre beneficiũ iuris cõis, ita no. j. de iure delib. in fi. li. fi. z in. §. in cõputatione. z facit. ad. q. dicit statutũ q̃ homicida decapitetur, nec distinguit an occiderit dolo malo, vel culpa, vel casu, vel cũ causa: puta reperti in adulterio nã ista statutũ nõ distinguat nec ipsius statutũ distinguitur per ius cõe vt distinguatur an dolo: an ex certa scientia: an culpa, seu casu. Ista enim distinctio ad literã sit in litera nostra de qua rũ materia vtrius statutũ (qũ simpliciter requirit factum) debeat intelligi z suppleri vt requiratur dolus, vel sufficiat culpa, dic vt no. Bar. in. l. j. §. j. ff. si quis test. li. esse iuf. fue. z hec lex nõ est alibi. ¶ No. etiã hic q̃ per statutũ possunt determinari genera penarum. Item per cõsuetudinem, vt. ff. de extraordi. crimi. l. sacularij. §. sunt quedam. z ibi est melior lex. qui reperitur in iure.

¶ Lex tertia.

Si ieiunium. ¶ Pro plagis seruis potest [a] ipse criminaliter cõuenti dñs aũ civiliter noxaliter, si non consensit. h.d. ¶ No. etiã q̃ si vilissima pona in accusatione q̃s deducit, dz se inscribere ad penã talionis. q̃ no.

1 ¶ Criminalis accusatio an debeat dirigi contra dominum vel capitulum, an vero contra ipsum delinquentem.

2 Filiusfa. i defendẽdo seipsum in criali. an habeat legitimam personã sine patris aut hortatu, vbi q̃ sic z dic idem in seruo z monacho. nn.

¶ Lex quarta.

Si seruus ignorãte. ¶ Ex rapina serui dñs ignorãs cõuenitur noxaliter: sciens vero z prohibere valẽs cõuenitur absq̃ bñficio dãdi: pro noxa. cri- [b] minalis vero accusatio ex delicto serui cõtra dominũ nõ protenditur. h.d. ¶ †No. b hic in verbo sane. q̃ si seruus, vel monachus, q̃s criminalis accusatio nõ debeat dirigi cõtra dñm, vel capitulum, sed cõtra ipsum delinquentẽ: q; seruus z monachus in iudicio criminali habent legiti- [c] mam personã in se defendẽdo. facit. ẽ. e. l. siue ser-

2 uũ. z. ff. de accu. l. hos accusare. §. olim. ¶ †Et tdẽ dico in filiofa. qui dz legitimã pona in crimi-

c nali c in defendẽdo seipsum: sine patris aut hortatu nã si hoc est inferno z monachorum: multo fortius in filio, qui est liber homo. licet sit in paterna potestate, z ita communiter practicatur in palatio: licet gl. aliter sentiat i. l. ñ. §. necessitate. j. de bo. quelibe. dic vt ibi. tamẽ hec est veritas Bal.

¶ Lex quinta.

Si tibi per furtum. ¶ Ciuile iudicium cum seruo non cõ [d] stitit. sed cum domino est agẽdũ. h.d.

¶ Ad exhibendum. Rubrica.

1 ¶ Filius ex persona matris potest venire cõtra factum patris.

2 In actione ad exhibendũ an cognoscat de dñio.

3 Res que fuit matris, an presumatur esse filij.

4 Probatio que requirat in actione ad exhibẽdũ.

5 Ex semiplena probatione animamentum super dominio deferatur.

¶ Lex prima.

Si dominium. ¶ Actio ad exhibendum est [d] reparatoria ad rei vendi. h.d. ¶ †Nota. q̃ ex persona matris filius potest venire cõtra factum patris. ¶ Secundo nota. q̃d factum patris non preiudicat filio. ¶ Tertio nota. quod licet sit lata sententia pro eo qui egit ad exhibendum. tamẽ in rei vendicatione dz queri de veritate dñij. Recita gl. per duas oppositiones z duas ãstio

d

a ¶ Cõsors pro consorte saluis distinctionibus hinc in iudicio ante litem conte. etiã cũ cautione de rato q̃s contra pona: sed post sic: vt no. Car. cle. j. q. ij. de pen. z plenius. q. ij. p Abb. z Fel. in. c. cum ru. extra de consti. q̃d est extra Spe. in ti. de actio. ver. Item consors. Celsus.

b ¶ Nota. An actio noxalis habeatur locũ in publicis criminibus. habentur i. l. hec tripli. z ibi Bar. ff. ẽ ver. sig.

c ¶ In criali. Adde Lanfrã. de oneri. in. c. cũ contra falsam. §. statuimus. ver. Quæstiones. nouiũ. ver. similiter falsi. in causis criminalib. z q̃d ibi posui in addi. l. eo. ẽ. extra d. pba. Guil. de cu. in. l. cũ nõ solus. §. necessitate. z q̃d ibi posui in addi. ad ipsum nouiũ. ver. sine plenu patris. j. d. bo. que libe. z Bart. sozi. in suo tract. fal. regu. ij. fal. j.

¶ Et adde q̃d per iuramentum in ea interesse probatur vt per hũc in. l. pe. ẽ. z adde. j. q̃d ad. testa. aper.

a ¶ Media. Vide per Bar. in l. si de eo. §. j. ff. de acqui. poss.

b ¶ Et adde qualit. z cõtinuatio possessionis pbetur, in Spec. de pba. §. i. ver. Sed queritur, z hũc l. sing. xv. op. po. in x. Itẽ continuatio possessiõis. j. de edicti. diui. Adri. tol. z. 3. i. j. cõstit. §. hoc qs. z i l. testamentũ. vlti. colũ. ver. q̃rit hic 3 Cyn. de testa. j. Bar. l. l. j. §. j. de aq̃quorid. 4 z est. z in l. sicut. §. supuacuũ. in fi. col. x. vl. no. ff. q. mod. pign. vel hyp. solu. Pau. de ca. consi. cclxxxj. incip. videt dicendũ. Bart. ex pisan z Jmol. in l. si quis ita. de condit. z demõ. z Bleg. in l. Celsus, post bar. ff. de vsucap. et hic per Sal. fusissime. but. z Joã. andr. in c. licet cãm. z. c. cuz ad sedem. de restit. spol. z p Archid. vũ. qõ. j. c. pontifices. Philip. dec. neo. ¶ Oppo. z vt q̃ filiꝰ non. possit venire ℈ patrũ pñs: vt. ℈. de reivẽ. l. cũ a matre. Sol. si est heres patris, põt suenire: vt hic. ℈ si nõ est hẽs patris, nõ põt suenire: vt ibi z dic vt plene no. in. l. cõtraria. z. j. de iure delibe. l. fi. §. in cõputatione. ¶ † Sedo opp. In actione ad exhibẽdũ cognoscit de dñio: ergo si pnũtiat p agẽte, nõ est necesse ãpliꝰ cognosci vl̃ pbari dñiũ. maior. pbat. ff. ad exhi. l. iij. §. ibidẽ. minor pbat p ea q̃ plene legũt z no. ℈. de edẽ. l. is apud quẽ. Sol. in. actiõe ad exhibẽdũ est fca fides summari. z ideo. iterato ẽplene pbãdũ rei vendicatiõe: qr mutata natura indicij, mutatur natura pbatiõis: vt. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. si sup. z sic nõ obst: ¶ Tertio opp. dr hic q̃ pr̃ nõ p̃t vẽdere de iure rẽ filij. ℈. ff. de pẽcul. emp. l. rẽ alienã. Sol. quo ad ipsũ vẽditiõis iudiciũ põt de iure vẽdere: iz quo ad iudicium filij non: vt hic. z. j. de bo. mater. l. fi. ¶ † Quero hic vtrũ res q̃ fuit matris ꝑsumat esse filij: dicit glo. q̃ ficta q̃ filius, z heres: ergo dñs: vt. j. de pba. l. sine possidentis. ¶ † Sedo. q̃rit, que pbatio requirat in actione ad exhibendũ, z q̃ in rei vendica. Respon. in actione ad exhibẽdũ sufficit summaria probatio, que animũ iudicis adꝰsump. induc. ar: vt. ff. ad exhibe. l. thesaurus. fed. in rei vendi. requirit probatio plenaria dominij p testes, vel instrumenta, vel p cõfiones seruorũ. vt. j. de quẽstio. l. quoties. z. l. hoc qõ placet. z. j. de lib. cã. l. eã que. ¶ Sed nunquid ex semipliena pbatione defertur iuramentũ super dominio: dic vt not. j. de reb. credi. super. rub. z in. g. colla. 8 cõiue. recti feu. §. sacramentum. vbi est rexi. not.

¶ Lex secunda.

Si criminis. ¶ Rõne criminis ventilandi, dz pona exhiberi. facit ff. de publicanis. l. si cũ exhibuissent. z quod not. extra de testi. causam que. fina. in gl. ordinaria, &c.

¶ Lex tertia.

Neque. ¶ Sententia absoluto ria nõ nocet agẽti 8 nouo ex cã sup qua nõ fuit pnuntiatuz. h. d. ¶ Not. hic qõ snia lata rõne alicuiꝰ finalis cause dicit illa cã deficiẽte. ¶ Sedo no. qõ snia absolutoria lata in actiõe ad exhibendũ, nõ ppterea parit̃ iudiciũ in rei vendi. qz mutat forma agendi, z forma pbãdi: z exitus totius cõtrouersie. z vide. ff. q. excep. rei iudi. l. duobꝰ. et l. si qs rẽ a nõ dño cũ fmi. ¶ † Vltimo not. quod non probatum in vna causa, probatur in alia que posset moueri non obstante prima. de hoc dic vt. ff. de excep. rei iudi. l. fi mater. §. fi. cadez. z. l. z an eadem. §. actiones.

1 ☞ Actio ad exhibendum, est arbitraria.
2 Actio realis, vel quasi realis, si moueatur, sufficit probare possessionez rei tempore litis mote.
3 Continuatio non presumitur in predijs tributarijs, nisi per biennium. 4.
5 Inimicus semel, semper presumitur inimicus.

¶ Lex quarta.

Non ignorabit. ¶ Contra non exhibentem instrumẽta, iuratur in litem. h. d. Et vide hic quod no. ff. de eden. l. quedã in princip. ¶ † Ista lex probat quod actio ad exhibendum est arbitraria, cum iuretur in litem. ¶ Item ista lex probat quod ille q̃ in initio litis possedit, adhuc hodie presumitur possidere, quod est verum quia si non presumeretur possidere, presumeretur in dolo, vel culpa: z ideo magis continuata possessio, presumitur, quam presumatur dolus: vel culpa. z adde quod notatur sup: a de in integrum restitutio, minoꝝ ib lege si minor. ¶ † Vltimo generaliter no, ex hac. l. quod in reali z quasi reali actione sufficit probare possessionem rei tempore litis mote: z quotidie hec lex ad hoc singulariter allegatur. dixerunt antiqui qõ ex premissa dominio presumitur continuatio in presenti: sed ex premissa possessione non presumitur cõtinuatio in presenti. Falsum in eo qui possidebat tempore litis mote: qz ad huc presumitur possidere, ppter vigorẽ iudicij. Verũ vt hic fm Jo. sed Odof. dicit qõ aut qui olim possedit dicit possessiones a se animo 2tinuatas: z presumitur 2tinuatio aut dicit se animo detinuisse: z tunc nõ presumitur 2tinuatio, z idem ponitur in glo. j. de pba. l. fine actio, z veti. §. sequitur. versi. quid si ago, z in titulo de pet. z poss. §. j. ver. quid si peto fundũ, in quibus locis plene per Joã. an. Primum methodi est verum. adhibita quadam distinctione, nam aut media possessio fertũ non probatur, aut probatur. Primo casu refert, aut loquimur in predijs liberis: aut in tributarijs si in liberis, presumitur 2tinuata per decennium fm Azonem. vt infra de seruis fugi. l. j. z per Dy. in fine pos- 3 sessione. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Sed in predijs tributarijs nõ presumitur cõtinuatio nisi per biennũ, vnde habẽtes possessiones in territorio seu incluso perusino. si per bienniũ non possederint: presumuntur possessiones deseruisse. vt infra. de omni agro deserto. l. qui agros. lib. xj. Siautẽ ne a dia[a] possessio alterius comprobatur: z qõ primus possessor leuiter retinuit, possidere: videtur prima possessio interrupta. ar. de acqui. possessio. Leis possidere. §. qui ad nundinas. Si vero nõ probatur scientia, presumitur sequens possessio clãdestina: vt extra de pba. c. licet causam. quod est no 4 tandum. ¶ † Et adde quod aut loquimur de presumptione continuationis circa[b] possessionem: z dic vt dixi. aut de continuationis presumb ptione alioũ iurium: z dic vt. l. fiue possideris. aut de presumptione continuationis alicujus qualitatis: z tunc refert: aut est qualitas innata: aut est qualitas illata. primo casu presumitur cõtinuatio. vnde semel bonus. semper presumitur esse bonus: quia ista qualitas propria z naturaliter inest: vt. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re milit. Si vero loquimur de qualitate illata, seu de qualitate accidentali: tunc refert. aut loquimur de ea presumenda ex presenti in preteritum: aut ex presenti, vel preterito in futurum. primo casu non presumitur: quia z tunc status in preterito necessario reperitur. vnde qui nunc est hereticus, non presumitur fuisse retro hereticus. Secundo casu presumitur: quia virtum animi continuatur, nisi aliquid probetur per quod contrarium presumatur.

5 ¶ † Unde semel inimicus, semper presumitur inimicus, semel hereticus semper presumitur hereticus, nisi signa amicitie vel emendatiõis appareant: vt. ℈. fami. erc. l. in ipsius. z in. l. iij. in fi. de adimen. legz. z quod tenet no. per Dy. z in regula, semel in malus z in regula, peccati venia. per eundem Dynum.

¶ Lex quinta.

A Dexhibendum. ¶ Actio ad exhibendũ proponitur contra possessorem, z contra eum qui dolo desijt possidere. h. d. ¶ Not. qõ non est contemnenda aut honitas peritorum qõ singulariter no. ex hac. l.

¶ Lex sexta.

Instrumenta. ¶ Inualor instrumentorum reis criminaliter accusatis citer ad exhibendum cogi. h. d. vide hic. l. si quis aff. mauerit ff. de dolo. ¶ Sl. querit vtrum contra furripientem instrumenta fit publica accusatio. dicit gl. quod non est publica, nisi in testamento vel scriptura vltime voluntatis.

1 ☞ Actio ad exhibendum non competit ratione rei deteriorate. z.

¶ Lex septima.

Exhibitionis. ¶ Qui rem deteriorata lua culpa exhibet, in factum actione tenetur. h. d. ¶ † No. qõ ratione rei deteriorate non competit actio ad exhibendum, vnde ista actio ad exhibendum nõ concernit qualitatem rei: sed concernit eius substãtiam. que in forma cõsistit. tenetur tamen actione in factum, que datur loco actionis legis aquilie sed de hoc vltimo dic vt not. ℈. ad leg. aquil. de pecudibus. gloss. ergo intelligit q̃ ista actio in factum nõ sit subsidiaria alterius actionis de no proponende. ¶ Unde sententia lata in actione ad exhibendum non haberet paratam executionẽ respectu deteriorationis rei sed esset opus nouo iudicio. ¶ † Oppo. dicitur hic quod qui exhibet rem deteriora- 2 tam: tenetur in factum. contra. ff. ad leg. aquil. l. qui tabulas. Sol. ibi dz intelligi de vtili actione legis aquilie que 2currit cũ actiõe in factũ subsidiaria vel hic loquit̃ in generali actiõe in factũ, q̃ dat in variis figuris causarum que similiter 2currit cum actione legis aquil. z sic non obstat.

3 ¶ † Op. z videtur qõ nõ sufficiat exhibere rẽ deteriorata: nisi quis offerat se sufficit soluere. vt. ff. depos. l. j. §. si res deposita. ff. commoda. l. ij. §. si reddita. Sol. ibi obligatio cõcernebat rem z rei qualitatem, z distingue vt. ff.

De dolo

de dolo.l.ꝛ eleganter.§.non solum.sed actio ad exhibendum non concer nit rei qualitatem.ꝛ sic nō obst. ¶ Viterius op.ad idem de.l.etias.ff.de solu.Sol.ibi obligatio erat contracta respectu iuris qō deficit tempore solutionis.ꝛ ideo non est secuta liberatio:sed in actione ad exhibendum, considerarentur magis factum exhibitionis,per qō datur ordo future litī ꝛ considerentur reliqua que non constituunt in ordinatione lit.ꝛ sic non pol.ceteris.hic vide per Cy.ꝛ Dy.de leg.j.l.huiusmodi.§.edes.

¶ Lex octaua.

SIres tuas. Ex pacto appositō per alium in cō tractu ꝛ modati:vel depositi rei mee acquirit mihi directa.si tum heres paciscēris.alias dat mihi vtilis actio.h.d.ꝛ est lex.no.vide hic.l.publia.in princi.ff.de pact. ¶ Nō.ex hac.l.quod ille qui habet actionem directam,non ha bet vtilem:nam actio directa ꝛ vtilis sub suis nominibus non cōcurrūt in eadem persona:vt.ff.ad trebel.l.si heres.la.j.vide hic.l.si cū vēderet. in prin.ff.de pig.act.

¶ Lex nona.

SIex quocunq; ¶ Naturaliꝫ liberat⁹ pōt condicere instrumētum de bit.h.d.est not. ¶ Nota hic agi ꝛ exhibitorio ꝛ restitutorio iudicio simul.

¶ De religiosis ꝛ sumptibus funerum,ꝛ alee lusu,ꝛ aleatoribus. Rubrica.

¶ Lex tertia.

MEgatum. ¶ Not. quod si legatarius sepelit testatorem,vel expendat in eius infirmitate,recuperet vtrunq;,scilicet expensas,ꝛ legatum vnde non videtur expendere animo donandi.h.d. ¶ Item.probaueris.Not.quod ille q allegat se aliquid expendisse,debet probare.

¶ Lex quinta.

MIlitis voluntatem. ¶ Voluntas defuncti debet obseruari nec potest omitti citra conscientiam lesam.h.d. ¶ Et no.hic de conscientia non ledenda ꝛc.

¶ Lex sexta.

MOnumentorum. ¶ Scripture que fiunt in lapide monumenti.non faciūt fidem. hoc dicit, secundum vnum intellectū.sed lex nostra loquitur in casu certi. Sed in casu dubō foret standū esset istis scripturis non tanq̄ publicis:sed tāq̄ inducentibus quoddam notorium:vt.ff.de condi.ꝛ demon.l.in testamento.la.j.

¶ Lex septima.

STatuas sepulchro. ¶ Not.q̄ in re sua vnusquisq; potest edificare prout vult,dummodo non appareat quod sit prohibitum per aliquam legem.

¶ Lex decima quinta.

AJ.earū vsus. ¶ Ibi, blasphemare.Nō.quod verisimile est q̄ iudē a tes blasphement deum,ꝛ est vna de causis quare iudi rabularus prohibent. ¶ Ibi, instrumenta. Nō.de instrumentis que fiunt in ludo.ꝛ vide Ja.de are.ff.pro emp.l.si quis cum sci ret. ¶ Ibi, red datur. Not.contra illos qui dicūt quod debet dari pauperibus illud quod vincitur in ludo:imo dz restitui parti victe. ¶ Ibi, episcopis locorum.Nō. quod ad episcopos spectat executio incertorum,ꝛ male acquisitorum: sive non appareat is cui ablatū est:sive appareat. ꝛ negligat.quod est not. ¶ Item no.quod non currit prescriptio nisi quinquagenaria:tamē ista aut.est specialis in suo casu Bal.

a ꝛ Debet restitui parti victe. Ego puto hoc verum si vincēs sit peritus ꝛ gnarus ludi, victus vero inscius sm Jo.cal.in.c.clerici.extra de vita ꝛ ho.cle,maxime si ille ludus esset prohibitus, prout voluit Aug. limitando illud dictū Cal. in apo.ad Aug.in aut.de eccle,ti.§.si quis aūt.collā. ij. Celsus.

¶ FINIS.

Index tertionum.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z
A B C D E F G H J K L M N O P Q. Omnes sunt terniones.

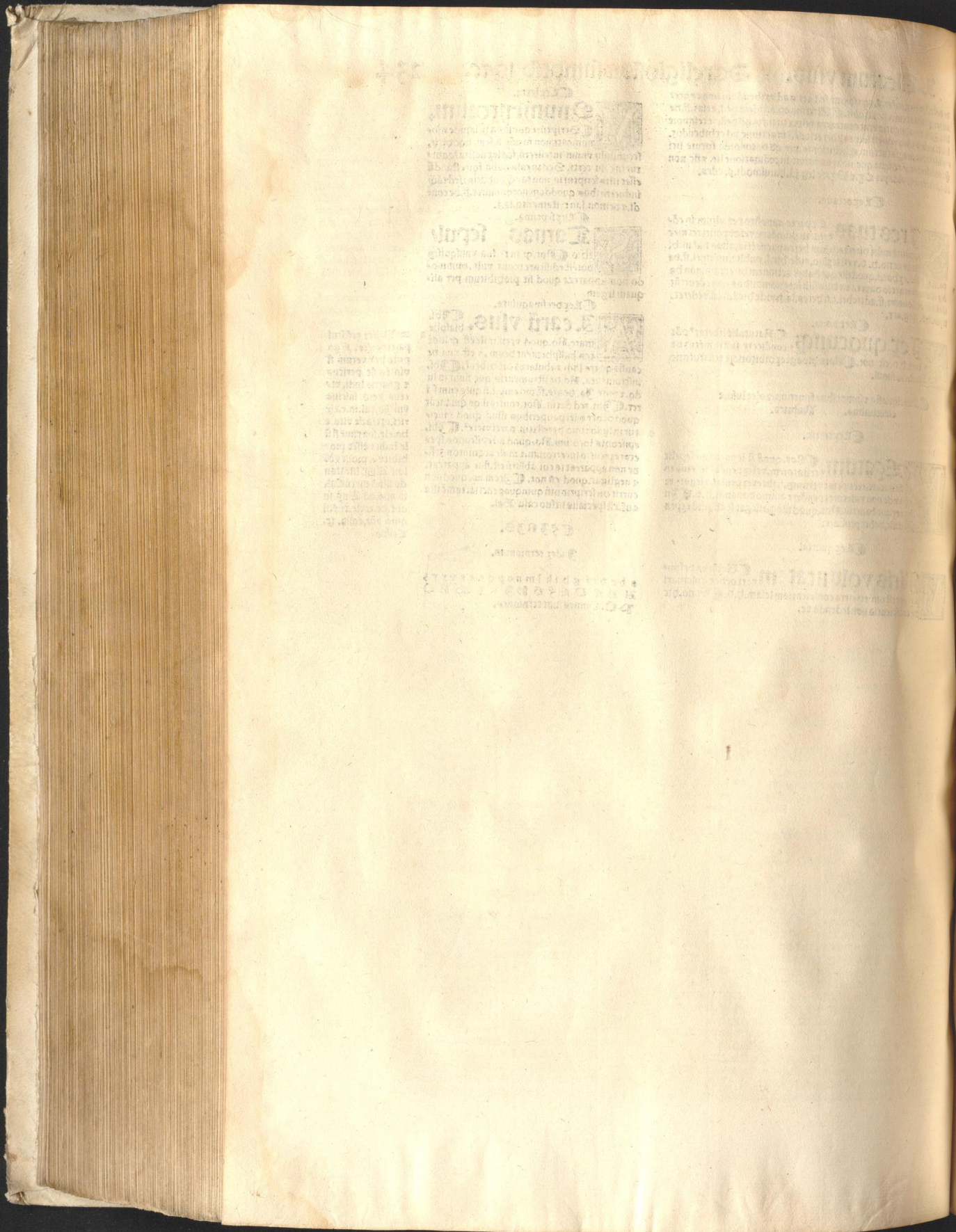

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN